D III 20

Auctor Lectori Salutem.

PP. Eremit: Camaldul: Insulæ Vigrensis.

AD COMPLEMENTVM OPERIS MEI, quod Thesaur[illegible] Latinæ & Græcæ linguæ Polonis harum linguarum studiosis vtendum inscripsi, pertinere arbitratus sum, non solùm voces ac phrases pleraſq; Polonicas; Latinis & Græcis vocibus, itemq; Latinas Polonicis interpretari; sed etiam modos loquendi obscuriores (qui Paroemiæ, Adagia, Prouerbia vocantur) Polonicos, Latinis & Græcis opponere & adaptare. siquidem ea res sæpiùs in vsum venit, & multùm ab interpretatione propria simplicium & coniunctarum vocum (quam potissimùm primis duobus tomis Thesauri spectaui,) distat. nam non proprietatem & vsum communem earum, sed sensum reconditum cum aliqua similitudine respicit; vt quo sensu, affectu, fine, occasione, aliquid in vna lingua prolatum est; hoc alterius linguæ sententiâ vel potius sensu simili, licet verbis multùm aliquando diuersis constante, reddatur.

Operis susscepti ratio.

Est verò Paroemia, (vt alias Græcorum & Latinorum definitiones obuias omittam) dictum celebre & peruulgatum, insigni aliqua argutia vel lepore placens, & sæpè vtile aliquid ad vitam rectè agendam, obscurè & latenter insinuans. licet quandoq; id clarè & apertè faciat.

Adagij definitio.

Rationem formandorum & variandorum adagiorum, quam aliqui Paroemiographi suis adagijs præfigunt, ego hic neglexi. [illegible]ebeat esse vetus & vulgare, non nouum. [illegible]ia sunt pleraq; omnia, quæ passim à Græcis & Latinis scriptoribus afferuntur. Neq; verò hic artem hanc profiteri statui, sed vsum & interpretationem tantùm adagiorum ab alijs inuentorum monstrare.

Adagia an & quo modo formanda.

Pre[illegible]iderunt quidem aliqui recentiores è sui ingenij officina quædam noua. ego id mihi non permisi, nisi quando nihil apud Latinos reperi, quod Polonico adagio opponerem. tunc enim (sed id raro) Latinè illud & Græcè vt potui reddidi, exemplo aliorum non paucorum, qui suæ linquæ verbi

guæ, verbi causâ, Italicæ, Gallicæ, Germanicæ natiua adagia, Latinis phrasibus seu sententijs à nullo veterum Latinorum vsurpatis, reddiderunt.

Cæterùm cùm in legendis Græcis & Latinis auctoribus docto viro occurrit tale quidpiam, quod in adagiorum censum referri dignum sit; id verò referre licitum & laudabile duco, & ipse non pauca talia attuli. Nec enim omnia iam à Paroemiographis excerpta sunt & in ordinem redacta; sed multa etiamnùm alijs excerpenda relicta latent. quod promptum est cuiuis, vel mediocriter erudito experiri. Neq; porrò hîc exspectare oportet, dum, Aiunt, vel, vt aiunt, appositum dicto alicui inter legendum occurrat. Nam etsi sæpè Prouerbijs præmittunt Græci: φασὶ, ὡς φασι, τὸ λεγόμενον, ὥσπερ λέγεται, ὡς λέγεται, κατὰ τὴν παροιμίαν, καλῶς εἴρηται & his similia: Latini verò, Aiunt, Vt aiunt, Vt dicitur, Iuxta prouerbium, Rectè vel verè hoc dicunt aut dicitur, & huiusmodi: non semper tamen hoc fit. quocirca ego præmonitionem hanc in afferendis dictis Græcorum & Latinorum, breuitati studens, prætermisi. sufficerit hîc monuisse, arbitrarium id esse, & aliquando tamen, vt vsus monebit, non omittendum.

Ponuntur autem vulgò in numero adagiorum dicta etiam simplicia, nullum adagium vel sententiam aut translationem olentia apud eos à quibus sumpta sunt: qualia sunt: Et nati natorum. Feruet opus. Apparent rari nantes. Cætera redde coquo. Ponuntur item phrases simplices, breues, nihil ῥαθετικὸν continentes, sed ob solam energiam, emphasin, ex aliquo Tropo etiam in vno vocabulo translato apparentem, aliquando ne hoc quidem videbis. Talia sunt illa. Ad satietatem. Ad vnguem. Ad perpendiculum. Hoc age. Vno ore. Non sine dijs. In solum. De plebe. Actum est. Tribus verbis. Frugi homo. Nulla spes. Viua vox. Res iudicabit. O factum male! Concinere. Exasciare. Ex animo. Diuinitùs. Nullus. Iacet. Floret. Bellus, Roscius. Numero. Lapitha. Ferreus. Flos. Sol. Lux. Oculus. Fungus. Hulcus. Cardo. Secundo vento. & talia sexcenta. quæ ego non magni æstimo. & plurima horum in Primo Tomo posui.

Vsus

Vsus adagiorum latissimè patet. siquidem nullum propè genus orationis cuiusuis scientiæ & artis est, in quo locum habere non possint. Et quàmuis faciliùs & sæpiùs in priuatum & familiarem scribentium & loquentium sermonem, adagia incurrant; tamen & in publicis orationibus sacris & profanis, non rarò vsurpantur. quòd & orationem ceu flosculi quidam vel emblemata exornent; & dicenti ab ingenio, eruditione, ac lepore commendationem laudemq; conciliant; & audienti, cùm placent, faciliùs quiduis, quàm longior simplex & vulgaris sermo persuadeant. Vt enim in operibus naturæ, minima quædam vt formicas, apes, araneos, ob indolem & industriam, magnâ cum oblectatione omnes miramur, cum Salomone, Virgilio, Plinio, Basilio, & alijs: ita in dictis breuibus & argutis, qualia cum primis sunt Symbola Pythagoræ, emblemata, apologi, apophthegmata, dicta scitè plurima; ingenium eius qui excogitauit, aptitudinem ad materiam propositam, & doctrinam morum, atq; vtilitatem aliquam ad vitam regendam sentimus & percipimꝰ. Mitto illud, sanè non postremum, quòd adagia intellecta, ad multos auctores, ex quibus vel deprompta sunt, vel ad quos alludant, intelligendos plurimùm conferant. quod facilè vel inter legendos nostros hos satis breues commentarios obseruare & experiri poteris.

Adagiorum vsus & commendatio.

Illud tamen hic, quod omnes faciunt, monere te non omittam: Adagijs parcè & tempore ac loco vtendum esse; nec tanquam cibis, sed tanquam sale, saccaro vel alijs condimentis, vt Cicero de iocorum & Aristoteles de epithetorum vsu præcepit. ne crebra & coacta sint, præsertim in oratione seria & publicâ. in familiari colloquio vel epistola, liberiùs ijs vti licet, habita ratione personæ cui scribis vel loqueris, & putidæ affectationis ostentationis declinatâ. Nollem enim te imitari Hermannum Schottenium Hessum, qui centuriam epistolarum prouerbialium. i. ex prouerbijs meris conflatarum conscripsit. id enim putidum est & ostentationem olet, aut certè vacuum cerebro caput arguit. Hoc tamen neutrum de illo, quisquis erat, affirmo; qui opinor fecit, vt adolescentes rudes & oratione vulgari, simplici, &

Adagijs quo modo vtendum.

abiecta vtentes, aliquid eruditionis & vrbanitatis ei inſpergere, illo ſuo exemplo vel exemplari doceret; nam pleraq; ſubinde explicat, & vſum aliquem indicat. Sic penitùs planta in alteram partem multùm inclinata, in medio recta non conſiſtit, niſi violenter ad partem oppoſitam attrahatur. Atq; hæc de Adagijs in communi dicta ſufficiant: iam ad noſtri Operis & laboris rationem reddendam accedamus.

Cur poſt tot ſcriptores adagiorũ Latinorum & Græcorum auctor ſcripſit.

Vbi inprimis illud mihi quempiam muſſitantem & aurem vellentem ſentire videor. Cùm tot iam exſtent adagiorum libri, quid magni præſtas, idem ſcribens? immò quid tuo iſto tanto labore opus fuit? Huic ego ita reſpondeo. Me adagia Polonica conſcripſiſſe & Latinè ac Græcè reddidiſſe, quod ante hucuſq; nemo præſtitit. Siquidem pleriq;ue omnes melioris notæ ſcriptores, vel Græca tantùm, vel Latina tantùm, aut vtraq; coniunctim conſcripſerunt. quidam proletarij vel tenuioris cenſus, natiuæ linguæ, vt Italicæ, Gallicæ, Germanicæ adagia collegerunt, & Latinè tantùm quomodocunq; & ſuis prope phraſibus ac ſententijs reddiderunt.

Polõica adagia auctor cur ſcripſit, & quomodo.

Polonica verò qui accuratè conſcripſerit, vidi neminem, præterquam vnum qui me hoc opus iam aggreſſo & in eo ſatis progreſſo, aliqua edidit, ſed ea, linguâ ferè ſolâ natiuâ, (aliquâ Latinè interpretatus eſt, ſed pierunq; inſulsè,) eaq; talia ſunt, quæ purgari oporteret priùs, quàm honeſtis auribus vel oculis exhibeantur. ex quibus tamen (fateor, ne plagiarius vel ingratus videar) aliquot decerpta operi meo inſerui, vel certè occaſionem formandi cultiora arripui. In quo conſcribendo inprimis delectum dicteriorum Polonicorum adhibui, vt ex plurimis quæ partim ipſemet noueram, partim ab alijs acceperam, ea tantùm ponerem, quæ honeſtis auribus digna videbantur. addidi his ſententias aliquas moribus & vitæ formandis vtiles. quas, vt gratiores auribus eſſent & memoriæ faciliùs inhærerent, rhythmo (vbi id breuiter & arte fieri potuit) conto[illegible]maui & exornaui. Nam vt *Seneca epiſt. 108. ait. Eadem negligentiùs audiuntur, minuq; percutiunt, quamdiu ſolutâ oratione dicuntur: vbi acceſſêre numeri, & egregium ſenſum adſtrinxére certi pedes; eadem illa ſententia, velut lacerto excuſſa torquetur.* Et *Epiſt: 94. Quæ præcipi-*

præcipiuntur, multùm habent ponderis, si aut carmini intexta sunt, aut prosa oratione in sententiam coarctata. Insperſi & phraſes aliquas longiores, acumen vel leporem, vel alluſionem ad aliquid, vel neruoſum quidpiam abſque adagio continentes, vt. **Samés táki. Tẽni go tédno. Toć powiádam. Wezmeli ia kiy. Odmowić ći me moge. Vmieß ieść. Nié piánemći / ić.** Sed & illud noueris, non pauca dicta Polonica ſimplicia eſſe, quæ apud Latinos vel Græcos adagia ſunt. vt, **Aż do końcá. Beſpiécżno. Béz bráku. Béz przygány. Stłeńcá wielka. Cicho ná rynku. Chciplíwy. Czuyny. Przékreśić. Drogość wielka.** (quanquàm & talia paræmijs Polonicis exornari poſſunt, vt in vltimo videre eſt.) & è contrà, adagijs Polonicis quibuſdam, non ſunt quæ reſpondeant Græca vel Latina. vt, **Z pulpitem. Pryſcyanowi dat po gębie. Z inßey béczki / ić.** Apologos item Polonicos dum occurrerunt, non contempſi. In his omnibus digerendis, ordinem alphabeticum tenui, quò facilius & citius à noſtratibus, quibus ſcripſi, quæ hi voluerint inuenire poſſent.

Quia verò ſæpe plura dicta ad vnam aliquam materiam concurrunt, vel in eundem ſenſum coincidunt; ſub vno lemmate ſeu titulo omnia ſimilia poſui, ad illum verò cætera ſuis locis nuda poſita remiſi. vide **Dobra kóźié brzozá. Káżdemu ſwoie mito. Káżdy ma ſwoie wáde / ić.** Titulos verò capitum vel dictorum notiores & communiores conſtitui (idq; aliquando vno verbo quamuis id nec adagium nec ſententiam oleat, vt **Boiáźliwy. Łákomy. Skąpy. Nigdy. Rychło. Oboietny / ić.** ſub quibus alia dicta minùs nota & minùs generalia continentur. quod & alios Paræmiographos feciſſe vidi, & lectori commodius eſt. Vice verſa aliquando vnum dictum Polonicum ſub pluribus titulis poſui, vel ad varios titulos referri poſſe oſtendi, ob multiplicem vſum quem habere ſolet, vt, **Báránie me mać wody. Z złotá śie vkruſzy. Rozłá doić. Z ſłowik tylko po świeży Wit śpiewa. Ná tédney ziemi kąkol i pßenicá rośćié.** Iterùm quoniam aliqua dicta variè efferuntur. (vt, **Zte náby-cie / zte odbycie.** & **Co śie zlé nábędzié / rychło śie pozbędzié.**

Item, Nié wſzyſtko iédnemu. & Nié iédnemu wſzyſtko. Item, Co muſze. & Lepiey po woli. ié.) vtrumq; poſui, ſed alterum tantùm Latinè & Græcè reddidi, alterum ad illud reieci.

Adagia Latina & Græca quomodo hîc poſita.

Iam in interpretatione dictorum Polonicorum, plerunq; primo loco Latina (vbi ea commodè habere potui) deinde Græca poſui. Latina autem voco, quæ ex vetere aliquo ſcriptore deprompta ſunt, non verò quæ aliqui recentiores finxerunt, aut ex vulgari ſuâ lingua Latinis verbis expreſſerunt, aut è Græca lingua verterunt. Sed ſubinde hæc omnia permiſceri debebant: ſiquidem & ordinis huius obſeruatio, hîc nullam vtilitatem affert, & labor immenſus in his ſecernendis & ordinandis ſubeundus fuiſſet. vt in Bolázliwy. Lakomy. Niéſtátek. Skapy. ié.

Vbi illud tibi ingenuè fateor, me in adferendis adagijs, ſententijs, & Phraſibus Græcis & Latinis, aliquando paululùm quid in dictis ſcriptoris Græci vel Latini commutaſſe vel mutilaſſe, vt breuiùs & aptiùs ad dictum Polonicum Latina vel Græca accommodarem, & ſuperfluis chartas non occuparem. aliquoties item ex adagio Græco vel Latino affirmante feci negans, & vice verſâ ex negante affirmans, cùm id vim dicti non mutet, & feciſſe vidi alios. alioquin anguſtus admodùm adagiorum vſus eſſet, ſi non liceret aliquod verbum, ſyllabam, genus, numerum, tempus, &c. ſenſu eodem manente, commutare aut non neceſſaria omittere. In Poëtarum item præſertim obſcuriorum vt Ariſtophanis, Pindari, Plauti & ſimilium verſibus citandis, metrorum & verborum ſeriem identidem neglexi. quòd & metra incertis numeris ſæpe conſtent, & nullo iam in vſu ſint, parumq; à recentioribus agnoſcantur. aliqua deniq; verba noſtro propoſito minimè neceſſaria, breuitas omittere ſuaſit. Præterea verſus prouerbiales Græcorum aliquando ſine auctoris nomine poſui, quòd ita à multis Græcis & Latinis ſub nomine Senarij prouerbialis ponantur, & quòd non raró vnus Senarius duobus vel pluribus ſcriptoribus tribuatur, vel incertum vnde ſumptus apud plures paræmiographos vel morales ſcriptores Athenæum, Diogenianũ. Heſychium, Suidam, Plutarchum, Stobæum, Laërtium, & apud alios quos recenſet Maximilianus Sandæus, reperiatur.

Tales

Tales porrò versiculos Græcos plerunq; etiam Latinis Senarijs meis, vel alienis si placebant, reddidi. aliquando tamen sententiæ perspicuitati, potiùs quàm metri numeris seruire malui, & solutis verbis explicui. præsertim vbi versiculus Latinus durior vel Græcum non exprimens ab alijs positus occurrit, & mihi properanti non semper libuit his minutijs immorari. Quia verò tales Senarios Græcos antiquorum, non semper ad Poëtica dicta accomodatos habere potui; ideò meos subinde adieci, eisq; literam A auctoris notam appositi; eo animo, ne ex antiquorum Poëtarum anonymis versiculis lector illos haberet. quanquam an etiam antiquis cedant, eruditis iudicandum relinquo: eosdem verò Latinè quoq; verti.

E sacris libris prouerbia parcè & rarò decerpsi & hîc sparsi, non quòd pauca sint & profanis vulgaribusq; inferiora; sed quòd Opus hoc, vt & primum, ex profanis potissimùm scriptoribus, exemplo aliorum conficere statuerim. addo quòd hæc, vtpotè quæ ab ethnicis naturali lumine prodita sunt, plùs verecundiæ homini Christiano afferre, eumq; plùs quàm illa priora permouere possint & verò debeant. Vbi tamen profana defuerunt, aut ijs sacra aptiora erant, aut cum vulgari dicto penitùs congruebant, & quasi vltrò se ingerebant; ea adieci. siquidem non pauca eadem prorsùs apud ethnicos Græcos & Latinos reperiuntur. *Adagia Sacra.*

Insuper, non contempsi penitùs si quid ex triuialibus dictis vel ex vulgaribus rhythmicis versiculis mihi arrisit. dabunt veniam eruditi, dum purpuræ leuidensem pannum aliquoties assutum conspicient. Nam opus hoc omnibus scriptum est, ex quibus plures talibus capiuntur. addo quòd libri eiusmodi, hilaritati etiam honestæ seruire possint & soleant. Quare aliqui docti scriptis suis serijs eos inspersérunt Garnerus. Caussinus. Iac: Pontan: Thom: Morus. Ens. Guilielm. Seberus. Sanctus Bernard. &c.

Illud porrò in dictis tam Polonicis quàm Latinis & Græcis prolatis seruaui: vt si quid obscurum videretur; breuiter illustrarem, & aliquando sententiâ aliquâ vel apologo aut apophthegmate, formula, exemplo, symbolo, epigrammate histo-

Adagiis additæ sūt sententiæ, apologi, apophthegmata, exempla.

te, historiâ exornarem. Sed & vsum dicti, non rarò, vbi non apparebat, indicaui. & auctoris nomen vbi potui (nam aliqua anonyma sunt) addidi. Si quod etiam dictum tritum & vsitatum sed minùs verum aut minùs probum aduerti, non omisi illud castigare, vel refellere, vel rectum eius vsum indicare. vt **Bogátemu nié trzebá rozumu. Łépiey śie nié rodźić. Nierządem Polską stoi. Pieniędzy pilniey niż cnoty. Dobrzé żyń á wiedz komu / zć.**

Adagia Latina aliqua in primo tomo posita, & hîc omissa.

Sed & illud velim non ignores, me non pauca adagia Polonica & Latina in primo tomo iam antea posuisse, duabus de causis. altera est, quòd tantùm mihi otij & valetudinis, immo etiam vitæ (cùm illud opus propè sexagenarius & valetudine affecta ederem) non pollicebar, vt adagia conscribere possem: altera, quia idem dictum vel adagium sæpe duplicem sensum habet, & proprium qui in primo tomo explicari debuit, & tralatum seu parœmia cum, qui huius loci est. vt illud dictum: Extra vel intra teli iactum. interpretor, **Ná strzelenie.** & **Bespiécżno / Niebéspiecżno.** Sic illud, Dibapho strumam tegere. **Szárłatem wole (gardźiel) záśłomć.** & **Godnośćią (vrzędem) niégodnego ozdobić.** Item illud, Nitedula ex vepribus. **Złotnik robaczek z ćiernia.** & **Szláchćic nowy. ábo ßłachćectwo kupione.** &c. Quare nil obstat, quin opus est, aliqua vtrobique poni, quod & mihi vsu venit. subinde tamen vtrumque interpretationem & vsum in primo tomo positum recolens, ad eum lectorem hinc remisi. siquidem mihi operosum & fastidiosum vsum est omnia secernere & huc transferre. Secundis meis vel alienis curis id reseruo. quanquam ex ijs etiam plurima sunt, quæ adagij nomen vix merentur, vt supra dixi, cùm phrases tantùm vel verba singula sint tropo aliquo ornata. Et sanè multæ locutiones sunt apud Latinos ex verbo aliquo vno vel pluribus tralatis constantes, quorum verborum tantùm ille tralatus vsus est, in proprio verò vix vnquam vsurpata reperiuntur. vt ærumnulæ, annulus, carmen, retiarius, asinus, serrarius, manipularis, sugillo, bilinguis. pluribus exemplis id ostenderem, nisi satis obuia essent.

Ad extremum, non temerè sub plerisque capitibus alia

capita

capita similia, vel affinia illis nominaui. hoc enim visum est mihi vtile & ad breuius opus sine fraude lectoris reddendum, & ad copiam maiorem adagiorum acquirendam: dum quod sub vno capite vel titulo lector, quod suo genio vel scriptioni ac vsui arrideat, non inuenit, in altero vel tertio vel quarto quærat.

Affinitas & similitudo inter adagia vtiliter sæpiùs adnotata.

Neque verò dum hæc scriberem, verebar (licet id mihi aliquando cogitanti occurrit, quin & aures afflauit) ne quis copiam & cõgeriem adagiorum Latinorum, ad aliqua dicta Polonica à me allatam reprehenderet vel fastidiret, triuiale & semilatinum illud occinens: *Gaudent breuitate moderni.* Tales enim ego nihil moror, qui scripsi non fastidiosis, sed studiosis, quibus nihil longum est quod ad rem est, (vide dictum. Księgá wielka.) qui opinor etiam plura desiderabunt. vtris verò me obsequi conuenientius erat? Ego certè copiam hanc non affectaui, sed quod mihi vel memoria suggessit, vel libri inter legendum, aptum huic rei obtulerunt, accepi. Sanè hominem quemuis nauum, semel aggressum negotium aliquod, oculis & iudicijs omnium exponendum, & cui purgatam crebrò illud personat aurem, τὸν πρᾶσον. pigetac pudet operam subtrahere; & opus, quodcunque illud sit, quantùm licet non excolere. præsertim verò hoc locum hîc habet, vbi tam multa se vltrò homini, etiam mediocriter in ijs versato offerunt, vt plùs laboris insumere oporteret, expendendo quænam accipienda & quæ relinquenda essent. Et certè in hoc scriptionis genere, nullus certus numerus vel dictorum, vel versuum, aut interpretandi commentationum ab vllo præscriptus est, (cùm longissimas etiam digressiones ab hac materiâ alienas quidam hîc faciant) nam tota res arbitraria est, quod item patet inspicienti aliorum Paroemiographorum libros, in quibus sub vno titulo exempli causâ Absurdi, Intemperantiæ, Inconstantiæ, &c. centum quin ducenta amplius dicta Græca & Latina posita sunt.

Multitudinẽ adagiorum non fastidiendam esse.

Varij sunt vsus adagiorum, varij gustus legentium. Copia porrò delectui faciendo commodissima est.

Qui autem in his legendis vitare volet fastidium, en remedium

dium illi facillimum: pauca legat vel seligat. & breue ex longo efficiet. vt Martialis decimus liber, breuitatem desiderantibus loquitur de se: *Si nimius videor serâq; coronide longus*
Esse liber: legito pauca, libellus ero.

quod sanè hîc facere promptius est, vbi cessare aliquot sententijs, quin aliquot verbis perlectis, licet. accedit mira & perpetua varietas, quæ fastidium plurimùm leuet, aut etiam penitùs excludat. non secùs atque in varijs Philologorum libris legendis accidere solet, (quales sunt Variarum lectionum, Antiquarum lectionum, Miscellaneorum. Syluæ. Cornu copiæ &c.) vbi in singulis libris, immò in singulis paginis vel capitibus atque etiam in eodem capite diuersarum materiarum congeries, sine ordine habetur, legentem recreans & aliquid docens. Nam & ego in isto opere texendo ista spectaui. Inprimis vt adolescentibus librorum penuria laborantibus, vel parùm ijs voluendis deditis, exornandæ scriptionis & orationis subsidium aliquod suggererem. deinde vt eruditionis aliquem gustum præberem, atque ad eam quærendam & comparandam excitarem. tum vt ad vitam & mores ex virtutis & rationis præscripto formandos, documenta minimè suspecta, vt pote ethnicorum plerunique, quasi aliud agendo suauiter & lepidis ac ingenioſis dictis permista, instillarem; siquidem ridendo verum facilius dicitur & accipitur. denique vt otiosis & curiosis, quidam tempus iucundè, honestè tamen & vtiliter, transmitterent, viam commonstrarem.

Scopus in Opere hoc auctori propositus.

Sed neque illud postremum censendum est, licet postremò dicatur, multarum & variarum scriptionum ac exercitationum materiam hinc facile à magistris depromi & discipulis tradi posse. siquidem hic non argumentum modò earum, sed etiam supellectilem, qua dilatent & exornent, habent copiosam; ex altera verò parte rerum semper nouarum & variarum ad dicendũ vel scribendum inuentio laboriosa est.

Iam verò cùm in hoc opere aliqua dicta Polonica breuiter satis, nempe semel aut iterum Latinè aut Græcè reddita videbis, hoc ipsum tibi argumento sit, me nimium esse noluisse. poteram enim vel ex meo, vt aliquoties deficiente alieno

alieno feci, vel voluendis libris plura inuenire quæ adijcerem. nisi περιεργίαν vitassem.

Satisfeci opinor copiam fastidientibus. sed sunt alij & quidem multò plures, qui Græca adagia & sententias huic operi paulò frequentius insperſas indignabuntur: vetus illud sed ineptum. *Græcum est.* ingeminantes. Hos ego amusos & Bœotos crasso in aëre natos contemnere, & nec respondò dignari potui, & fortè debui. nihilo minùs quia hæc stultitia vulgaris est, & bonis literis atq; studiosis iuuenibus valdè noxia; qui, ablatâ illa essent, doctiores euadere possent; idcircò respondeo: Inprimis Opus hoc sine Græca lingua cõscribi non potuisse nec debuisse, eò quòd plurima adagia & sententias moribus vtiles Græci scriptores habeant, quibus Latini carêt, quibus omissis adagiorũ liber exilis & ieiunus esset. Dices: Latinè reddi potuerũt & poni Græcis omissis. At quam rogo auctoritatem & pondus, sine auctorum nomine & verbis haberent? quodsi Latinè redditis auctores Græcos apposuissem; id præterquam quod puerile & ineptum, etiam vel laborem defugientis vel Græcæ linguæ ignari esset. Expende quàm aptè post dictum Latinum subijcerem. Hoc est Homeri, illud Aristotelis, qui Latinè nescierunt. Item Græcum est dictum. vel Aiunt Græci. & Latinum dictum subijcitur! Hoc boni scriptores non faciunt, nisi cùm longam sententiam vertere debebant, parcentes labori vel tempori, Latinè dicunt, idq; cum præmunitione sæpe. v. g. Sic Lucianus Latinè redditus. Hoc ex Athenæo Græco. Sic Græci, Galli, Itali in sua lingua dicunt. Id Plutarchus habet, narrat. Plato auctor est. Apud Lucianum quidam ait, narrat. &c. Immò Latini etiam veteres Plautus, Lucilius, Varro, Cic. Iuuenal. Martialis, & posteriores, Seneca, Suetonius, Apuleius, Macrobius, Gellius, Ausonius, Budæus & sexcenti recentiores, adagia Græcorum vlurpantes Græcis verbis ea protulerunt. Plautus certè in Sticho ait: Cantio Græca est: ἡ πάντα πῶς &c. Nam præter ea quæ iam protuli absurda, periret insuper in adagijs Græcis Latinè prolatis gratia, quæ sæpè in aliquo verbo latet, & Latinè ita reddi non potest. periret item fructus, quem Græcæ linguæ studiosi,

Græca adagia meritò hîc posita.

qui sanè semper aliqui sunt, & non omnes desidiosi, non paruum hinc ad profectũ capere possunt. Hoc illis sufficeret.

Græcæ linguæ cognitio ad Eruditionem necessaria.

Sed addo aliud, quod vtinam aliquando intelligere velint! nempe: Eruditionem solidam sine Græcæ linguæ notitia, saltem mediocri, nullam esse posse. id quod ex tot scriptoribus Latinis, etiam nostri sæculi & orbis Europæi satis constat. Inspiciant cuiuscunque generis scriptores, Philosophos, Rhetores, Philologos, Criticos, Commentatores, Interpretes, Epistolicos & huiusmodi alios: profecto rara est pagina quæ non aliquot voces vel sententias Græcas exhibeat. eò quòd Latini non solum artes & scientias propè omnes, sed & vocabula ac sententias à Græcis acceperint. quare vix euitare possunt, quin in Græca aliqua etiam nolentes incurrant. Fidem tibi faciam. sed inspice quæso vel leuiter & obiter secundum Tomum nostrum Latinopolonicum & aduertes tertiam fermè partem esse vocum Græcarum, quarum multæ Latinæ, ab ignaris Græcæ linguæ, vulgò putantur. agnosces eas facile ex apposita hac nota Gr. Quare, vt alia omittam, origo ac vis vocum multarum, quibus Latini vtuntur, & rectè scribendarum ac pronuntiandarum ratio, à cognitione linguæ Græcæ dependet. Dixi hac de re aliquid in Præfatione Primi Tomi, & in Indice Secundi sub Capite Polonicæ voces. leges si voles in hanc sententiam plura apud Henricum Stephan. initio primi Tomi Thesauri Græcolatini. Sed & Poloni ipsi qui non rusticani & amusi videri volunt, tot Latinas voces & sententias Orationi Polonicæ inserunt, vt sæpe dimidiam partem occupent. quod quando & quatenus laudabile sit, dixi in primo tomo sub titulo **Nowá mießána.** Quod cùm ita sit, cur Latinè loquentem aut scribentẽ fastidiunt, si Græca aliqua misceat?

Poloni in Græcis literis versati.

Neque porrò verum est, quod illud dictum, *Græcum est*, sonat, Polonis Græcam linguam ignotam & tanquam inutilem neglectam semper fuisse. refellunt id tot libri insignium virorum Orechouij, Vuieci, Cochanouij, Conecpolscij, Grepsij, Gorscij, Herbesti, Acerni, Simonidæ, Vrsini, Erasmi Sixti, & aliorum plurimorum. vidi sanè aliqua S. Basilij opuscula à Stanislao Ilouio Canonico Płocensi Latinè reddita.

ta. Quocirca dictum illud: *Græcum est non legitur.* quo olim huius linguæ ignari suam insciticiam tuebantur, iam in probrum & ludibrium abijt. siquidem literati paulò eruditiores hoc vsurpant, dum irridere aut perstringere alicuius ignorantiam volunt. Hos proinde μισέλληνας etiamsi quàm plurimi essent floccifacio, & dico quod ille artifex apud Senecam rogatus; cur tantoperè opus suum elaboraret, quod pauci probaturi, aut etiam cognituri & inspecturi essent. respondit: *Sufficiunt mihi pauci, sufficit vnus, sufficit nullus.* nempe sibi & arti censuit laborandum, vt ille alter: *Mihi & Musis cane*, discipulo dicebat.

Adagia non pauca sunt sibi inuicem oppositæ.

Adextremum illud præmonere non superuacaneum putaui, ne quis miretur cùm in dicta vel sententias non rarò incideret, quæ sibi in speciem contrariæ videantur, & nihilo minùs pro veris vsurpentur, cùm veritas nisi vna sit, & oppositorum vtrumque verum esse non possit. Tales enim sententiæ & dicta, opposita non sunt, licet videantur. nam illorum modò hoc, modò illud verum esse contingit. Argumento est, quòd tales sententiæ & dicta, seu Polonica seu Latina sint, careant signis Vniuersalibus vt Dialectici appellant. Omnis; Nullus. Semper: Nunquam. quare non intelligenda sunt vniuersè, sed in parte, subaudito Quidam Quandoque Sæpe Multi Facile Rarò &c. vt, **Smierć co lepſze bierzé / & Smierć nie przebiera.** Item. **Milczeć lepiey / & Milczeć pod gáo ßkodá.** Sic **Zlego początku dobry koniec. Zlego początku zły koniec.** Item. **Oyca dobrego dobry syn.** & **Oyca dobrego zły syn. Młodem háruy / & Młodemu folgowáć.**

Quædam item sunt prolata ex iudicio rectè sapientium; quædam ex stultâ vulgi opinione. vt **Dobrze czyń każdemu.** & **Dobrzé czyń á wiedz komu.** Sic **máło do máłá.** & **Máło táko nic.** Item **Mow luckich nie waż ſobie. Pospolſtwá rozſądkiem gárdzić.** Et **Mowá pospolita.** Item **Lépiey co mieć / niż wiele vmieć.** Et. **Lépiey co vmieć / niż wiele mieć.**

Præterea quædam indicant quid debeat fieri rectè; quædam verò quid passim fiat licet perperam. vt **Ogladay śię ná przyßłe czáſy.** Et **O iutro nie dbam.** Sic. **Cnotá ma przodo-**

kowáć. & Pieniędzy pilniey niż cnoty. Sic Vbogich iéſt náuká. & Vbogi rzadko vczony.

Deniq; quædam ſunt paradoxa & ironica; quædam plana & ſeria: quædam in vtramque partem probabilia, quædam morologa. vt Gdźie dobrzé, tám oyczyzná. & Oyczyzná namilßa. Sic. Naćiężey poczać. & Łácno poczać. Item Spáć po obiędźie. Potraw rozmaitość niezdrowa. Głupiem być nalépiey.

Inſuper vnum dictum verum eſt ſeu quadrat tali perſonæ, talibus moribus, tali affectu, occaſione; quod non quadrabit, ſed oppoſitum potiùs ſeruiet perſonæ contrario vel diuerſo affectu aut moribus præditæ. vt illa Auari dicta ex Seneca allata ſub Łakomy. item Iuuenalis, Horatij, &c. ibidem. Oppoſita autem Periplectomenis Plautini ſub Gośćinny człowiek. & alterius ſub Szczodremu bogactw niéżal.

Adextremum vnum dictum verum erit ob rationem vnam: alterum erit oppoſitum ob rationem aliam diuerſam. vt Lépiey nic niémiec Lépiey co miéć. Vrzędnik czeſto odmieniáć dobrzé. & è contrà. Item Odmiáná ſłodzi, & Natog vłácnia. Talia ſunt illa apud Ariſtotelem 1. Rhetor: c. 7. & alibi Latinè hîc reddita: Commune ſeu vulgare præſtantius eſt raro, nempe ob neceſſitatem & vſum perpetuum. vt aqua vel ferrum auro præſtat. Contra Rarum præſtantius communi & vulgari. ob pretium & æſtimationem hominum, quæ prouenit potiſſimùm ex raritate. ſic aurum ferro præſtantius, quia rarius. nam præſtantiam naturæ maiorem in auro quàm in ferro, vulgus non nouit nec cogitat.

Item Facile Difficili præſtat, ob celeriorem effectionem cùm vſus poſtulat. Et è contra. Difficile facili excellit, ob ingenium, artem, laborem, induſtriam vnde laus prouenit. Talem item oppoſitionem dictorum vel ſententiarum ſæpè videre eſt apud Comicos & Tragicos. vt apud Plautum in Perſa Actu 3. Scena 1. apud Senecam in Octauia actu 2. ſc. 2. & alibi ſæpe. mitto indicare Græcos non ita cuiuis obuios vel notos. Sed hæc hactenus.

Hinc

Hinc sanè æstimare potes Lector optime, quantùm laboris in his colligendis, expendendis, digerendis, & interpretandis sustinendum mihi fuerit. vt proinde æquum te mihi præbeas, si quid in tanta rerũ multitudine & varietate accurationis desiderabis. Et fateor equidem, me aliorũ Paræmiographorum libros non neglexisse; noueris tamẽ me ex multis alijs scriptoribus, & ex ipsis fontibus, multò plura quàm ex illis multâ lectione & obseruatione hausisse. id quod facilè vel paucis lectis obseruabis. Sed licet nihil plus præstitissem, præterquàm quòd ab alijs iam congesta Polonicè interpretatus fuissem; non exiguum pretiũ operæ meruissem. nec enim id non admodum operosum est. experire si lubet in aliquot dictis Polonicis Latinè, vel in Latinis Polonicè reddendis. Multùm porrò fallêris, si putabis, me adagia ex varijs auctoribus Latinis & Græcis collecta & ad certa capita generalia v. g. Celeritatis Inconstantiæ Luxus Vltionis & similia redacta, in meum opus eodem modo generalibus capitibus & materijs dispositum transtulisse, hoc enim minoris negotij, non nullius tamen laudis esset: sed aliter sè res habet. siquidem apud alios sub vno titulo generali posita, ego in decem, viginti, & plura capita Polonica sparsi; sic, vt quæ sub vno titulo Polonico apud me iacent, ex multis illorum decerpta sint, & alia insuper quibus carent ipsi addita, etenim per dicta ipsa singularia opus digessi. quod si aliquoties locum generalem (vt Boiázliwy. Łakomy. Skapy / &c.) inscripsi; lectoris laborem leuare volui, ibidem tamen dicta Polonica ad eandem materiam pertinentia plura subdidi, vt sub Boiázliwy. Zástráßytby go mácházyna. &c.

Operis huius operositas veniam ἐλλειψίας meretur.

Altera difficultas & differentia meæ & aliorum operæ est, quia alij (vt Erasmus Iunius Cognatus Volfius, &c.) nulla certa capita ad quæ adagia applicarent sibi statuerunt; sed vt sè aliquid legentibus aliquem auctorem, puta Homerum. Euripidem. Terentium, &c. obtulit; ita descripserunt: non applicando ad vsum & ad adagium suæ natiuæ linguæ, nisi raro admodùm: quod certè sæpe immò propè semper scri-

ptorem

ptorem remoratur. Esto explicent quandoq; & sensum ac vsum dicti verbis Latinis indicent, quandoq; & similibus adagijs aut sententijs illustrent. Esto etiam, quòd quidam hæc ab illis cursim legendis auctoribus confusè adnotata, in ordinem alphabeticum redegerit, siquidem titulos admodùm generales fecit, sub quibus centum, ducenta, & amplius adagia posuit. mitto quòd easdem paragraphos satis longas, bis & ter ponat, & mendis scateat plurimis, non librariorum tantùm & literarijs, sed & Religionis. Mihi autem dicta inprimis Polonica singula colligenda & in ordinem alphabeti redigenda erant, deinde singula tum ex Paræmiographis tum ex alijs Latinis & Græcis scriptoribus interpretanda. Non pauca fateor, vt ante dixi, Polonica dicteria omisi, consilio & ratione certâ non fugâ laboris. Si quid tamen è melioribus interim occurrerit, aut mihi quispiam, quod opto & peto, suggesserit, secundis curis si viuo reseruabo. Interim si quid ex his, qualiaqualia sunt, te quid in literis vel moribus profeciſſe senties; DEO Opt: Max. bonorum omniũ fonti, cui me & omnia mea dicaui & dico, mecum gratias age, & si quid à me erratum est ignosce & corrige, aut dum viuo mihi suggere, & Vale.

APPRO-

APPROBATIO PROVINCIALIS.

GASPAR DRVZBICKI, Prouinciæ Poloniæ Societatis IESV PROVINCIALIS.

CVm P. GREGORII CNAPII è Societate IESV librum ADAGIORVM POLONOLATINO-GRÆCORVM quatuor ex eadem Societate Viri eruditi legerint, atq; in lucem typis edi posse probauerint; ego vt ita fiat facultatem concedo.

Cracouiæ IX. April. Anni M.DC.XXX.

APPROBATIO CENSORIS.

EGO SEBASTIANVS NVCERINVS, S. Theol. Doctor, Ecclesiæ Cathedr. Cracou. Concionator Ordinarius, librorum imprimendorum in Diœcesi Cracou. Censor, vt Tomus hic tertius THESAVRI POLONOLATINO-GRÆCI ADAGIA continens à R. P. GREGORIO CNAPIO Societatis IESV conscriptus, & ab eruditis eiusdem Societatis reuisus, imprimatur, tanquam discentibus vtilis, doctis iucundus, potestatem feci, die 28. Maij. 1630.

SVMMA

SVMMA
PRIVILEGII REGII.

SIGISMVNDVS III. D. G. REX POLONIÆ mandauit omnibus Typographis, Bibliopolis, alijsque mercatoribus & subditis suis, ne librum ADAGIORVM POLONOLATINOGRÆCORVM P. GREGORII CNAPII Societatis IESV typis excudant, aut excudi faciant; néue eundem alibi excusum in regna ditionesque suas inuehant, aut inuehi curent, neque etiam Cracouiæ excusum, diuendant, sine facultate expressa, in scripto data Venerabilis eiusdem Societatis per Regnum Poloniæ Præpositi Prouincialis, sub pœna mille Vngaricalium fisco Regio applicandorum. Mandauit insuper omnibus Regni Magistratibus, vt dictos Patres in vsu huius concessionis nostræ tueantur, prout latiùs in diplomate Varsauiæ, die VII. Octobris Anni Dñi, M, DC. XXXI. dato, continetur.

Sigismundus Rex.

Locus sigilli.

Ad mandatum S. R. M. Petrus Zeronski.

Abiało ſ biało: A czarno ſ czarno.

Wtodárzu / (ábo Młynárzu) ſa tu ryby ſ Sa táſkáwy pánié.

Ey podobno me máß. Záć! z kadźé by śie wźięły.

Ait quis! aio: Negat quis! nego.

Adagium eſt aliena dicta qualiacunq; ſint approbantis, vel ex ignorantia, vel ex morum ſimplicitate, vel ex timore & fuga contentionis, vel ex fauore & adulatione. Sic apud Terentium Gnatho paraſitus.

Quicquid dicunt, laudo: id rurſum ſi negent, laudo id quoque.
Negat quis! nego: ait! aio. poſtremò imperaui egomet mihi
Omnia aſſentari. Is quæſtus eſt nunc multò vbertimus.

Catullus de Sene. Cana tempus anilitas. Omnia omnibus annuit. *Scio quid hîc notet Scaliger. ſed hic locus id non requirit. nam & ſic vera eſt ſententia verborum Catulli. Poteſt etiam hic vſurpari*: Sine mente ſonus. *ex Virgilio, qui de ſimulacro Æneæ, Turno obiecto ait*: —— Dat inania verba. Et ſine mente ſonum.

Indicij vocem ſed ſine mente gerit. *ex Auſonio.*

Poteſt item talis reſponſio vel ſic reſpondens vocari Echo. ἠχὼ. *vel etiã* ἠχῆς ἀπήχησις. Echus reperculſio. *Na Echo eſt ſonus à voce prolata reſultãs. Ideò* ἠχὼ δ' ὀλιγόφωνος *vocatur à Nonno*, i. *Echo ſecundo ſonans. Et ab Enodo* μιμολόγῳ θ' ἁρμάτων ἐρή. *id eſt, Imitatrix ſermonis & verborum cauda.*

αὐτὸς ἄναξ φιλέῃσ' ἀλλότρια ῥήματα φωνῆν. *A.*

Mente carens propria voces rapit ex aliena.

Item. Echo aliena ſonat verba, ſine ore carens.

Similis apud Senecam Clitus Calij Oratoris iracundi, qui cum eo cænans, cùm mores hominis benè callens, omnia eius dicta Echus inſtar approbaret, tandem ille offenſus cum ſtomacho dixit: Hic aliquid contrà vt duo ſimus vel videamur. *Aptè ergo hoc Calij dictum quadrabit in eos, qui omnia aiunt & negant. Vide Horatij epiſt. 1. l. 1.* Nullus in orbe locus. *&c. ad verſum 7. Affinia huic dicto ſunt,* Oboiętny i. Pochlebcá. Tácíagnięß tákó dyćęß. Ják dudy nádmięß / ták gráia. Ják woſk. A prawdá!

Abo day / ábo ć wydrę.

Militaris licentia cum primis hoc dictum vſurpat, Militibus adde prædones. εἰ δ' ἐθελῃσὶ δόμεν ἐθέλων δ' ἑκὼν αἶσα ἑλώμαι. *Homer. Si nõ dederint, ipſe egomet capiã. Vel,*

Ipſe equidem eripiam, ſi ipſi dare ſponte recuſent. Sic 1. Reg: 2. filij Heli carnes crudas exigentes ab immolantibus dicebant: Nunc dabis, alioquin tollam vi. *Centurio à Cæſare è Gallia miſſus Romam ad comitia, audiens negari Cæſari prorogationem prouinciæ, manu gladium concutiens, dixit*: ἀλλὰ τῦτο (ζιφος) δώσει. Atqui hic dabit. *Sic Poeta*: Arma tenenti omnia dat qui iuſta negat. *Simile eſt illud Senecæ Troadi* Coacta dices ſponte quod fari abnuis. *Immuta paulùm.* Coacta facies ſponte quod facere abnuis. *Vel,*

Dabis coactus ſponte quod dare renuis.

Abo piy / abo idź préćz.

ἢ πίθι, ἢ ἄπιθι. Aut bibe aut abi. *Cicer. Tusculana 5. ait:* Mihi quidem in vita seruanda videtur illa lex, quæ in Græcorum conuiuijs obtinet: Aut bibat, inquit, aut abeat. Et rectè. Aut enim fruatur aliquis pariter cumalijs voluptate potandi, ne sobrius in vinolentorum vinolentiam incidat, aut discedat.

ἔσθι ἑκὼν ξεῖνε καθήμενος ἢ ἀπιθ' ἄλλη. *Homerus.*

Hospes aut residens tacitus comede, aut aliò ito.

Apud Lacedæmonios in certamine luctæ nudorum (γυμνοπαιδικὴν & i. γυμνόπαιδείαν vocabant) promulgabatur: ἢ ἀποδύεσθαι, ἢ ἀπιέναι, *i. Aut exui aut abire. s. necesse est.* Bibe si bibis. *Plaut.*

Affine est illud: Kiedy przyydźieß miedzy wrony / musiß krákáć iák o ony. *Illud verò barbarum nec vsurpandum dictum est quorundam nostratium bibonum:* Abo piy / abo śie biy. Abo piy / abo musiß *&c.*

Abo ßách, abo mét. Lub strátá / lub zyſk.

Tralatum est à ludo latrunculorum, significatq; alterum è duobus eligẽdum vel euenturũ.

ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρὶς ἓν. *Ex Platone & Æschylo.* Aut ter sex aut tres tesseræ, *subaudi,* iactantur. *i. aut felix sit iactus, aut infelix.*

ἢ τρὶς ἕξ, ἢ τρὶς ἕνας. *Suidas.* Aut ter sex, aut tres vniones seu cubos.

ἢ ἕνωσις ὄνος, ἢ ἓν. *Plato. Pollux.* Aut vnio, aut asinus, *s. ero. tralatum à ludo sphæræ.*

πᾶς ἀνὴρ κύβος ἐστί. *Apud Plutarchum Cæsaris vox, cùm destinauit pugnare cum Pompeio.* Omnis alea iacta est. *Lucanus apud Lucanum dicit:*

——— Placet alea facta. Ferrum (*meum vel Pompeij*) mersura caput

ἢ νικᾶν, ἢ νικᾶσθαι δεῖ. ἀγών. Aut vincendum est, aut persistentibus (*in pugna*) occumbendũ. *Laconum ad bellum suos animos excitandos vsurpari solitũ.*

ἢ τὰν, ἢ ἐπὶ τᾶς. Aut hunc (*s. clypeum scilicet referas*) aut super hunc. (*occumbas.*) *Lacænæ matres dicebant filios eos ad bellum armantes:*

ἢ σῴζεσθαι, ἢ σαόφρονι. *Homerus.* Aut perire, aut seruari. *s. stat.*

ἢ τὸ κῦδος ὀρέξομεν, ἢ τις ἡμῖν. *Idem.* Aut gloriam alicui præbebimus, aut aliquis nobis. Aut spolijs ego iam raptis lætabor opimis, Aut leto insigni. *Apud Virgilium Pallas cum Turno congressus.* Nam tropiæum me ferre à viro forti pulchrum est. si autem vincar, vinci a tali, (*s. forti, claro viro*) nullum est probrum. *Macrob.*

ἀλλ' εἰ θανεῖν δεῖ καὶ σὲ καὶ θανεῖν ἐμὲ,
ἢ ζῆν σε, καὶ τὸν κατθανόντ' εὐ θάψομεν. *Euripides.*

Sed si moriendum est, mori & te & me, Aut viuentes gloriam præsentã benè tuebimur,

ἀλλ' ἢ καλὸν ζῆν, ἢ καλὸν θανεῖν τὸν εὐγενῆ χρή. *Sophocles.*

Sed aut honestè viuere, honestè aut mori Ingenuum oportet.

Horatius item de belli dubia alea sic: ——— Concurritur, horæ

Momento citá mors venit aut victoria læta.

τριβαλίῳ

θεὸν εἶναι ὦ Προῖτ', ἢ κάλλανε Βελλεροφόντην. *Homerus.* κάλλανε pro καλάλλανε. Aut morere Proete, aut interfice Bellerophontē. *Verba sunt uxoris Proeti, Bellerophontem hospitem castū & innocentem apud virum calumniantis & stupri insimulantis.* ἢ κεῖνον, ἢ κολοκύνθην. *ſ. παραλαχεῖν ἢ τυγχάνειν. Zenodotus.*

Aut florem, aut cucurbitam. ſ. porrigere vel accipere, i Aut mortem aut vitam ſortiri. *Nam cucurbita eſt fructus ſolidus, flos autem eius euanidus & incerti fructus. Explicatur hoc dictum & aliter, ſ. Aut lucrum aut damnum. &c.* V. Odważyć ſobie.

Abo ták, ábo ſák. Abo to, ábo owo. Abo czyń ábo day pokoy.

Aut ſta rectus, aut ſemel fuge. *Seneca. Muret.* —— Doce vel iunior audi. *Horat.* Quin tu huic reſpondes aliquid. aut facturum aut non facturum. *Plau.* Vel aias vel neges *Idem.* Quin is ſi itura es? *Idem.*

ζωὴ πᾶς ὁ βίος καὶ παίγνιόν, ἢ μάθε παίζειν,
τὴν ἀσκὴν μεταθεὶς, ἢ φέρε τὰς ὀδύνας. *Palladas.*

Scena eſt vita omnis ludusque, aut ludere diſcas,
Poſthabita grauitate, aut mala quæque feras.

ἢ δεῖ χελώνης κρέα φαγεῖν, ἢ μὴ φαγεῖν. *Athenæus.*

Teſtudinis carnem edere aut non edere opus eſt. i. *Aut copiosè oportet edere harum carnes, aut penitùs non edere. nam modicè ſumptæ tormina excitant: affatim verò leniunt Simile quid Plin. habet de lactucis. Hortatur autem hoc dictum ad ſeriò agendum. vt & illud:* ἢ καλὰ τραγῳδεῖν πάντας, ἢ μελαγχολᾶν.

Aut oportet vt omnes tragœdias agant aut inſaniant. Tralatum à Tragicis qui vehementibus affectibus mouent ſpectatores tragœdias, & ita agunt vt ſpectatores ſimiliter afficiant. Sic in Aſinaria, Plaut. act. 3. Vtinam aut calidus eſſes, aut frigidus.

τὰ μέσα, ὅταν θάτερα θατέρου πάντως αἰρεθέντα. *Lucian.* Inter quæ medium non eſt, altero electo alterum omninò deprimitur.

Aut hæc cum illis habenda ſunt, aut illa cum his amittenda ſunt. *Terent.* Harum duarum conditionum nunc vtram malis, vide. *Idem.* ἢ σύ μ' ἀνάειρε ἢ ἐγώ σε. *ex Homero.* Aut tu me contice, aut ego te. *Affinia huic duo præcedentia.*

Abo ták: chce być, ábo żaden inſzy.
Abo te ſób s obieram chce mieć, czynić, &c. ábo nic.

ἢ μὴ τὸν αὐτὴν ἄγειν, ἢ μὴ γαμεῖν. ἢ μὴ γαμεῖν.

Aut talem oportet ducere aut non ducere, ſ. vllam, *vel non nubere penitùs. Tralatum a conuiuio, vſurpandum eligentibus vnum ex aliquo rerum vel actionum artiumue genere, ſic vt nihil aliud velint. v. g. Aut Ariſtotelem volo magiſtrum, aut nullum. Aut fidibus volo ſcire, aut nullo organo.*

Aboć rogi na mnie widza. *V.* Albo ſcy na mie krzywa.

Aby ogoněk położyć. Liſtká ábo wilčęk proſi.

Ex apologo noto dictum. quod vſurpant ij qui modicum quid petunt & plus animo concipiunt. Tantillum loci vbi catellus cubet, mihi ſat eſt. *In Sticho Plauti Gelaſinus paraſitus inbians cœnæ cuiuſdam, qui dicebat:* Vocem te libenter ſi ſuperſiat locus *Reſpondit.* Vel inter cuneos ferreos. Tantillum loci vbi catellus cubet, id mihi ſat eſt loci.

Dicenis byrſa. *vel* Dido petit ab Hiarba ſpatium byrſæ. i. *tantùm, quantùm eorum boum occupare poteſt. quod vbi Rex conceſſit, Dido aſſutè eorum in tenuiſſimas partes concidit, & ſpatium 22. ſtadiorum arci extruendæ occupauit, circa quam Carthaginem ædificauit. Seruius cum Virgilio.*

In Geometria, prima ſi dederis, danda ſunt omnia, *Cic.*

Hortenſius in Diuinatione Verrina apud Cicer. d fenſimem Verris ſibi depoſcens ait: (*ſed contraho*) Non peto vt reus abſoluatur, ſed vt a Cæcilio potius quàm à Cicerone accuſetur. Da mihi hoc, quod cùm dederis, illud dederis, vt Verres abſoluatur.

Pedem ponere, *apud Cicer. pro, minimum ſpatium occupare, vel poſſeſſionem eius vſurpare.*

πόδα μόνον ἐθέλω τιθέναι ἐκ ὅλου ἔσεμαι A.

Non totus intrem, dummodo imponam pedem.

Serpens vbi caput imponit totus intrat. V. Gdźiė waſ głowę włoży. Vbi manum iniecit benignè, ibi aliquam onerat zamiam, i. *damnum Plaut. de homine blando aſſuto. Semiramis ancilla vernæ regij, a Nino Rege obformium & laborem adamata, petiit abipſo vt vno tantùm die inſolio regio diademate ornatam ſedere, & omnes ſibi obtemperare iuberet: quod ille Comœdiam quandam fore ratus, videns conceſſit: illa verò omnibus ad omnia ſibi obſequentibus, tandem regem comprehendi, vinciri, & occidi iuſſit, ac regnum occupauit. Muret è Græcis l.6. c. 17.*

Affine Kurowi dano grzędę.

A byt tyli? Nádyma śię iáż ropuchá.

Quantus erat? tantúsne? *Ex apologo Horatij de rana pullum ſuum interrogante, quanta fuerit belua (bos) quæ ſe abſente reliquos obtriuerat:* Illa rogare,

Quantáne? num tandem, ſe inflans, ſic magna fuiſſet?
Maior dimidio. num tanto? cùm magis atque
Se magis inflaret; non ſi te ruperis, inquit, Par eris.

Meminit huius apologi Martialis l.10 epig:79. ridens Otacilium vici magiſtrum qui Torquato viro clariſſimo & conſulari par eſſe in omnibus contendebat ridiculè.

Miles glorioſus *Plauti, audiens ſe laudari, dicit:* Magnum me faciam. Nunc quoniam illæc me collaudat. *Eidem adulator dicit:* Face te faſtidij plenũ. Quaſi non lubeat. *Item alter in Aſinaria:* Extemplò fa to me facetum & magnificum virum *Sic* Nanus in coloſſo vel pygmæus in corpore gigantis magnus ſibi videtur. *Poteſt huc trahi & illud Horatij:* Nido maiores extendere pennas.

quanquam

quanquam paulò aliter ille hoc vsurpauit. *Apud Theocritum*, Odiosus dicitur faber qui domum exstruere vult altiorem Oromedonte monte altissimo in Insula Co.

Affine est Gdy koniá kuia. & Byś sie spukał.

A mnié piskorz. A mnié przédźie piskorz.

Verba sunt Scholarchæ in apologo noto, cùm in partitione piscium communi opera captorum, Parochus ecophidion & sibi anguillam, repetita vel mutata forma partitionis, assignaret. *Simile est*, A Matthiasowi ptorká.

Est verò subaudiendum aliquid quod præcedere solet. v. g. *Alijs benè est, mea sors deterior.* Ita ego posteriores semper fero. *Sic conuiuis tenuioribus apud Iuuenalem. datur* Anguilla longæ cognata colubræ. *dignioribus verò* Muræna datur quæ maxima *&c.* *Simile est illud Pamphili Terentiani de vxore ingrata sibi desponsata queruntis.* Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me. *præcesserant illa verba.* Toties repetor. *Affine huic est illud:* Lépße gospodarzowi niż gościowi. & Jéż dnemu ßydłá gola. *&c.*

Ani be áni me.

μηδὲ γὰρ Θέσπιν. *Aristophan.* Ne gry quidem loquitur.

ἀδαμὰς ἐφθέγξατ', ἀδὲ Σωκλῆ γρύξαι. *Philostrat.* Nihil respondit, nec adduci potuit vt moueretur. V. Milczący. *Vsurpatur hoc dictum Polonicum & aliter, de homine impio.* V. Vic wart. Vi to ni owo. Vi pachnié ni śmierdźi.

Ani mie tam / ám mo sam. Tam zlé / á tám ieſcze gorzey. Nie wiem gdźié trzy.

Hæreo in salebra. *Cic.* In salebras incidi. *Idem.* Aqua mihi hæret. *Idem.* Nunc homo in medio luto est, hæret hæc res *Plaut.* Nullam animi mentem habeo. *Idem.* Animi decem incerti certant in pectore. *Idem.* Peribo si non fecero, si fixo vapulabo. *Idem.* Pentheum diripuisse aiunt Bacchas. Nugas maximas fuisse credo, præut quo pacto ego diuersus distrahor. *Idem.* Ita nubilam animi mentem habeo. Vbi sum, ibi non sum: vbi non sum ibi est animus. *Idem.* Ita mihi omnia ingenia sunt, quod lubet, non lubet iam id continuò. *Idem.*

——— Hàc vrget lupus, hàc canis angit. *Horat.* Manentes fames, progressos pestilentia vrgebat. *Curtius.* (*Terent.*

In eum intelix incidi locum, vt nec amittendi nec retinendi mihi sit copia.

Nunc ego inter siccum saxumq; sto. *Plaut. instar porci qui in fœdere sanciendo saxo feriebatur.* Inter cæsa & porrecta sum *Cicer.* *Sumptum ab hostiarum ritu, quo Sacerdos inter cæsa & porrecta aliquid agens, moram & hæsitationem animantem faciebat.* Hæreo in vado. *Ambrosius.* Auribus lupum teneo. *Teren. Suet.* τὸν λύκον τὰ ὦτα ἔχων, ὅτε ἔχει ὅτε ἀφεῖναι δύναμαι. *Donat.* Auribus lupum tenens, neque continere neque dimittere valeo,

λύκου δ' φασὶν τ' ἀτῶν κρεμασθῆναι. *Plutarch.* Aiunt lupum non posse auribus retineri.

ἄιδεσθαι μὲν αἰνῆσθαι, δ' ἔσταν δ' ὑποδέχθαι. *Cicero ex Homero.*

Detractare pudor, formido subire vetabat.

δίχα μοι νόος ἀτρεκὲς εἰπεῖν: πότερον δίκας τοῖχος ὕψιον, ἢ σκολιᾶς ἀπάτας ἀναβῶ. *ex Pindaro Platone, Cic.* In duas partes mens mihi verum suggerit (*sed nescio*) vtrum arduum iustitiæ murum, an obliqua fraudis conscendam.

ὁ ἄνεμος οὔτε μίμνειν οὔτε πλεῖν ἐᾷ. *Æschylus.*

Nec nos manere nec ire per ventum licet.

Heu quid agat vario nequicquam fluctuat æstu.

Diuersæq; vocant animum incontraria curæ. *Virg:* οὔθ' ὅτεν ἀρξέον οὔθ' ὅπεῃ παυστέον ἐστὶν εἰδέναι. *Plutar:* Neq; vnde incipiam, nec vbi desinam scio.

ἔμπροσθεν κρημνὸς, ὄπιθεν λύκοι. A fronte præcipitium à tergo lupi.

μεταξὺ τῶν ἄκμονος καὶ σφύρας. *Origenes,* Inter malleum & incudem s. *Sum.*

πάντες ἔσαν βιοτοῦ μεσηγὺς ὁμῶς ἠδ' ὀλέθρου. *Homerus.*

Omnes erant medii inter vitam & interitum simul.

Neq; inter mortuos neq; inter viuos est. *de Nauta Bias apud Platonem.*

ὥσπερ ἐν νυκτομαχίᾳ. *Synes.* Tanquam in nocturno prælio.

ἐν τριόδῳ ἑστηκα. ἐν τριόδῳ εἰμὶ λογισμῶν. *Theognis.* In triuio sum consiliorum.

ἐν φρεατὶ συνεχόμενος. *Plato.* In puteo constrictus. Ciásno mu.

δίχθα δέ μοι κραδίη μένει φρεσὶν ὁρμαίνοντι. *Homer.*

Bifariam mihi cor deliberat pectore cogitanti.

Atq; animum celerem nunc huc, nunc diuidit illuc. *Virg. de Æneа.*

πυρρώνεος ἀπορία. *Galenus.* Pyrrhonis hæsitatio. *Pyrrhon Philosophus de omnibus rebus dubitabat, ab eo secta Pyrrhoniorum, & Academicorum, Apareticorum, Scepticorum.*

Quadrat in hunc locum Biuium Herculis a Xenophonte descriptum, seu Hercules in bivio voluptatis & virtutis de vitæ statu deliberans, cuius meminit etiam Cic: 1. Offic: & S. Basilius Prodicum Chium descripsisse idem refert.

Item Scipionis similis deliberatio apud Liuium. *& apud Silium lib: 15.*

Item Lysitelis in Trinummo Plauti actu 2. scena. 1.

Adde Posidippi Epigramma lib: 1. Anthologiæ (& riuantistrophon Metrodori) quæ reddidit paraphrasticos Ausonius noto illo idyllio. Quod vitæ sectabor iter? &c.

Affine Vważtem. Vićbżpiećzno.

Ani żak ám dworak. Am do rady am do zwady.

Vulgò nec ineptè dicitur: Neq; ad chorum, neq; ad forum. s. aptus.

οὔτε ποτ' ἐν πολέμῳ ἐναρίθμιος, οὔτ' ἐν ἀγυιᾷ. *Homer:*

Nunquam in consilio nunquam numerandus in armis.

Anyoła Stroża każdy głowick ma.

Omitto

Omitto multa, quæ ex diuinis libris & SS. Scriptoribus adferri possent, siquidem non pauca ad festum Angeli Custodis congesta omnibus patent. Sed vide mihi Ethnicos: ἅπαντι δ' ἀνθρώπῳ εὐθὺς γενομένῳ συναγωγὸς τοῦ βίου ἀγαθός. *Plutarch:* Omni homini nato statim adest præstò genius bonus initiator & ductor vitæ. *Eusebius hoc tribuit Menandro similiter Ethnico Pœtæ. Lege si lubet Arcturum in Prologo Rudentis Plautinæ, miraberis Ethnicum tam præclarè de hac re loquentem. Sed longè plura & excellentius de hac re Plato habet. Celebris item est genius vel dæmon vel Deus (nam hæc apud eos eadem) Socratis apud Apuleium Plutarchum, Platonem, & alios.*

A prawdá! Prawdá, álé niewiem co.

Responsio inepta incantis vel adulantis approbans ea quæ nescit, vel non audiuit, vel non intellexit. vt si roganti. An ita sit, respondeas. Ita esse, licet nescias quid illud sit. Item si dicas. Verum est, licet non attendi quid rogaueris vel affirmaueris. Vel. Verum est, tibi ego dicenti magis quàm mihi credo.

Sic in Milite Plauti Artotrogus parasitus Militi enumeranti sua facinora falsa & ficta & tandem addenti. Quid illud quod dico? *Respondet parasitus.* Hem scio iam quid vis dicere. Factum est Hercle: memini fieri. *Miles.* Quid id est? *Parasit.* Quicquid est. i. *quicquid illud est quod volebas dicere, scio, memini, assentior.*

Affine huic. A blator

A Prorokowi co?

Quod illorum capiti sit. *Cic.*

Obstitue omen ominator capies quod te condecet. *Plaut:*

— Capiti cane talia demens, Dardanio rebusq; tuis. *Virgil:*

— Dii generi ipsius capitiq; reseruent. *Idem.*

— Quod dii prius omen in ipsum. Conuertant. *Idem.* εἰς κεφαλήν σοι. *Plato.* In caput tuum s. recidat.

—μάντις ὀὲχθρὰ ἀγορεύων,

ἐχθρὰ θεοπροπέοι, σφιν δὲ τελέσσαι φυλάξῃ. *Theocritus.*

Vates odiosa infesta canens, ea secum ferat domum vt natis illa seruet.

vel breuius. Vates secum auferat omen. βοιωτὸς μαντεύεται. *Zenodotus.* Boeotis vaticinare, *qui vatem ipsum post oraculum editum interemerunt.*

τὰ κακαγγελια τὰ κακαγγέλια. A. Malo nuntio mala præmia.

A przekáz gnoykowi áinterdźi. Nie znáco dobrego.

Alabastrus vnguenti plena illi putet. *Cic.* Nil sui cum amaracino, *ex Lucretio. qui ait:*

Denique amaracinum fugitat sus, & timet omne.

Vnguen-

Vnguentum; nam ſetigenis ſubus acre venenum eſt.

Scarabæo vnguentum pro ſtercore, oletum pro vnguento. *ex Plutarcho, qui ait:* λέγεθαι ἐι κάνθαροι τὸ μύρον ἀπολίπῃν, τὰ δὲ δυσώδη διώκειν. i. Dicuntur canthari vnguentum fugere, grauiolentia verò ſectari. Scarabæo roſa mors. *Plutarch. Græcus.* Sui coenum res munda videtur. *Lucretius.* —— Amica luto ſus. *Horat.* Suum generi in luto volutatio grata. *Plini. Lucreti.* ὗς διὰ ῥόδων. *Crates.* Sus per roſas. ſ. incedens feſtinat, *quia odore earum offenditur.* Vulturi vnguenta mortifera, cadauerum odor & eius ſalubris. *ex Ariſtot. Ælian.*

A tobié ſkomá.

Tu verò rumperis inuidia. *ex Martiali.* Tu hercle idem faceres ſi tibi eſſet credita (*cella vinaria. ſ. inebriareris.*) Quoniam æmulari non licet, nunc inuides. *Apud Plautum ſeruus ebrius alteri hoc ſibi exprobranti, ita reſpondit.* Dentes tibi dentiunt. *Plaut. i. pruriunt. ſub* Głodny. Edentulus edentibus inuides. *Ex Hieronymo.* Nunc ſcio febrim tibi eſſe quia non licet tibi &c. *Plaut.* Oculi tibi dolent. *Idem* Cordolium eſt tibi. *Idem.* Saliuam tibi id mouet. *Seneca.*

Aż do końcá.

Ad calcem. Ad extremum actum. Vſq; ad Plaudite. *Cic.*

Si plauſoris eges aulæa manentis, & vſque
Seſſuri, donec Cantor (*actor*) Vos Plaudite, dicat. *Horat. de theatro.*

Sic apud nos in theatro ſacro, potiùs in panegyri ſacra acclamatur à concione Amen. & vulgò dicitur. Vſie iuß amen. *i. nondum eſt finis.*

μέχρι κορωνίδος *Plutarch.* Vſque ad coronidem. *Plura ſub* Dokończyć.

B.

Bábá z wozá / kolom lżey.

κεινῆς ἁμάξης ταχύτερον τρέφεται τροχός. *A.*

Curru leuato vertitur citius rota. *vide* Vſi z gośćią. Vſie dbam z.

Bać ſie trzébá trzćinié/ Gdy wiatr dab wywinié.

ὀλολυζέτω πίτυς ὅτε πέπτωκεν κέδρος. *A.*

Plorato picea quando cedrus concidit. *Affine* Gdy pieſká biią.

Baki ſtrzelác. ábo/ Baki ſtrzela.

ὄρνεα πτερωτὰ διώκει. *Clemens.* Volucres aues perſequitur.

τὰ πέτόμενα διώκειν. *Plato, Ariſtotel.* Volantia perſequi.

Si voluti

Si veluti merulis intentus decidit auceps. In puteum foueamúe. *Horat.*
τὰς ὄρνιας ζητεῖν. Aues quærere.
An passim sequeris coruos testaque lutoque? *Persius.*
Vide plura sub Kto ni nacz nie zmierza. *&* Nie ma co robić.

Báránié nie maćwody.

ἀρνὲ μὴ ϑολώσῃς τὸ ὕδωρ. Agne ne turbes aquam.

Apologus est celebris, & post Græcam ac Latinam, alias etiam linguis vsitatus. Gabrias eum breuiter hoc dialogismo complexus est.

λ. λύκος πρὸς ἄρνα φησὶν· ἐ πρόσθεν σύ μοι
ὕδωρ τάραττες; α. ἅρμα γαστρὸς ἐξέφυν,
κ᾽ πῶς ὕδωρ τάραττεν ἀγνόω πότε.
λ. ϑοίνη γένῃ μοι, κ᾽ αν ϑέμις, κ᾽ αν μὴ ϑέμις. ἰ.
Lupus inquit agno: Nonne tu quondam mihi.
Turbasti aquam? A. De ventre prodij recens,
Et qui tibi turbare potui aquam haud scio.
L. Cœna mihi eris, seu iure, seu iniuria.

Fusiùs & elegantiùs eum Phædrus exposuit.

Ad riuum eundem lupus & agnus venerant
Siti compulsi, superior stabat lupus,
Longeq; inferior agnus. Tunc face improba
Latro incitatus, iurgij causam intulit:
Cur, inquit, turbulentam mihi fecisti aquam
Istam bibenti? Laniger contrà timens.
Quî quæso possum facere quod quereris lupe?
A te decurrit ad meos haustus liquor.
Repulsus ille veritatis viribus;
Ante hos sex menses, ait, maledixisti mihi.
Respondit agnus: Equidem natus non eram.
Pater Hercule tuus maledixit mihi.
Atq; ita correptum lacerat iniusta nece.
Hæc propter illos scripta est homines fabula,
Qui fictis causis innocentes opprimunt.

Atq; hic sit primus vsus dicti huius, quem tangit etiam Gabrias, addens Παραίϑιον πρὸς τὰς ἀδίκους ϑανεῖσθαι ἀφορμάς. 1. Aduersùs eos qui intrepidè palam iniurij sunt. *Lubet hinc plura dicta & documenta elicere; ac ad plures vsus qui infra tanguntur fabulam extendere.*

Primus sit. Improbitati quæuis occasio sufficit. vel. Qui aliquem lædere statuit, facile causam reperit. Vide. Lacno Kiy nalesć kto psa chce vderzyć

2. *Potentiori debilior non dat occasionem sui lædendi.* v. Zle daléko omiń.

3. *Egentes bene habentibus litem mouent, vt sibi consulant.* v. Káletá mu moiá wádźi.
4. *Fames vel famelicus non accipit rationes.* v. Zły głod.
5. *Odium facile crimen & causam nocendi suggerit.* v. Nienawiść naydźie winę.
6. *Crudeles surdi ad preces & rationes.* v. Okrutny 2.
7. *In litigiosum.* v. Zwádliwy.
8. *In innocentem.* v. Niéwinien.
9. *In causã fictam, vel in querelam aut iniuriã falsam.* V. Nie o błode záiacá gonio)
10. *Potentiorum consortia vitanda.* v. Nie stráday sie z dworem.

Barszczyk. *Vide.* Ni pachnić ni śmierdźi. Oboietny.

Bárźiey boli od iezyká niż od miécza.
Rána sie zgoi, słowo nie zgoi.

ξίφος μιαίνει σῶμα, τὸ δὲ νὲν λόγος. *A.*
Corpus gladius, at verba mentem vulnerant.
ὅπλον τι λόγος ἀνδρὶ θυμώτερόν ἐστι σιδήρου. *Phocylid.*
Sermo homini telum est magis & penetrabile ferro.
χαλεπώτερον γὰρ ὕβρεως ἢ ἐλάττην φέρειν. *Plutarch. ex Poëta.*
Est damno grauius contumeliam pati.

πληγὴ μάστιγος ποιεῖ μώλωπας, πληγὴ δὲ γλώσσης ζυγκλάσει ὀστᾶ. *Ecclesiastici 28.* Plaga flagelli facit liuorem; plaga autem linguæ comminuet ossa. *Apud Plautum adolescens audiens feminam sibi insultantem dicit.* Me quidem hæc illis verberat verbis. *Item alius apud eundem.* Cerebrum mihi excutiunt tua dicta, lapides loqueris.
Magis dolet contumelia, quàm iniuria. *ex Cicer. Seneca. Et alius quispiam.* Facile patior iniuriam vacuam contumelia.

Hæc tamen intellige dici ex hominum opinione erronea non ex veritate. Pulchrè & verè P. Syrus. Contemni, grauius stultitiæ (i. stulto) est, quàm percuti. *Et Seneca.* iniuria, naturâ grauior est, contumelia leuior, & tantùm delicatis grauis. Tanta est tamen animorum dissolutio & vanitas, vt quidam nil acerbius putent, &c. Ad tantas ineptias peruentum est, vt non dolore tantùm, sed doloris opinione vexemur, more puerorum, quibus lacrymas euocant nomina parùm grata auribus, & digitorum motus & deprauata facies, &c.
Contemnit hæc Dauusa Plauti cùm post multa probra in eum congesta dicit seruus hero. Obsecro iube homini os argento verberarier. *ille verò:*
Perfricle ego ictus perpetior argenteos. *Plura leges apud eundem Comicum exempla leonum, dauisarum, parasitorum, seruulorum, qui contumelias & probra nihili æstimant præ damnis, iniuriis, doloribus, fame, &c.*

Bárźiey boli od podiego. *V.* Lichota bárźiey wrasi.

Bárźiey boli od ſwoiego.

Krzywdá od ſwoiego, ieſt coś nieznośnego.

ἡ χάραξ τ̃ ἄμπελον ἐξηπάτησεν. *Ariſtophan.* Palus vitem decepit.

πᾶν τὸ οἰκεῖον πεζῇ (μᾶλλον.) *Pindar.* Omne domeſticum (*malum*) afficit (*magis*)

Bis interimitur qui ſuis armis petit. *Seneca ex P. Syro.*

Apud Gabriam Aquila icta ſagitta dixit: ἔαβαὶ! πτέρον με τ̃ πτερωτὸν ὀλλύει.

Papæ! velut pennata pennis occido!

Sic in Pſalmo 54. Dauides conqueritur de Achitopele dicens: Si inimicus meus maledixiſſet mihi, ſuſtinuiſſem vtiq; &c. Tu verò homo vnanimis, &c. *quam querelam Chriſto de Iuda querenti plerique interpretes attribuunt.*

Qui proprio baculo feritur, plùs dolet. *Garner.*

Etiam meæ me allatrant canes. *Plautus. al. in me latrant, pro allatrant.*

Patior telis vulnera facta meis. *Ouidi.*

κύων τῷ πτωχῷ βοηθῶν. Canis (*domeſticus*) mendico (*cui debuit eſſe infeſtus*) auxilians. τοῦτ' ἀνιαρότατον, καλὰ γινώσκοντ' ἀνάγκη ἐκτὸς ἔχειν πόδα. *Pindar.* Hoc intolerabile, res præclaras ſcientem extra pedem habere. 1. *exulare, à ſuis eiici.* Viperam fetus ſuus dilacerat. *Nam non niſi exeſo matris vtero exit; Horus Apollo. Remedium huic dolori optimum dat Epictetus de duabus anſis. Vide* Przykrośći folgá cierpliwość.

Bár-źiey te rzéczy ſmákuią, ktorych bár-źiey zákázuią. Co śie mégodźi, Co bárźiey ſkodźi, Ná to chęć y Czárt, bárźiey podwodźi.

Nitimur in vetitum ſemper, cupimuſque negata,
Sic interdictis imminet æger aquis. *Ouidius.*
Quicquid ſeruatur, cupimus magis, ipſaq; furem
Cura vocat. Pauci, quod ſinit alter, amant. *Idem.*

Furem ſignata ſolicitant. *Seneca.*

Minùs placet, magis quod ſuadetur; quod diſſuadetur, placet.

Cùm inopia eſt, cupias: quando eius copia eſt, tum non velis.

Ille qui impellit, is compellit: ille qui conſuadet, verat. *Plautus.*

Venator ſequitur fugientia, capta relinquit. *Ouid.*

Quod licet, ingratum eſt: quod non licet, acrius vrit. *Idem.*

— Iuuat inconceſſa voluptas. *Idem.*

Quod ſequitur fugio, quod fugit ipſe ſequor. *Idem.*

Quæ nocuêre ſequar, fugiam quæ profore credam. *Horat.*

Inuitum ſi retineas, exire incitas. *P. Syrus.*

τὰ δοτὰ ἀπόρητα μᾶλλον δελεάζει. *A. Prohibita magis delectant, alliciunt.*

ἀπροσίτων ἐρώτων ὀξύτεραι μανίαι. *Pindarus.*

Inacceſſorum amorum acriores cupiditates ſeu furores.

Barźiey to śnieny/ ná co pátrzeny/ niż co słyßemy.

Segniùs irritant animos ingressa per aures,
Quàm quæ sunt oculis subiecta fidelibus, & quæ
Ipse sibi tradit spectator — *Horatius.*

In omnibus malis acerbius est videre, quam audire. *Cic:* Oculi augent dolorem, qui ea quæ cæteri audiunt, intueri coguntur; nec auertere à molestis cogitationem sinunt *Idem.* Audire tolerabilius est quam videre. *Idem.*

τὰ δὲ ὁρώμενα ἰσχυρότερα, ὥστε πολλαπλασίονα μείζονα. *Herodian.*

Molesta oculis subiecta, misericordiam prouocant maiorem.

ἀκοὴ δ' ὄψεως ἧσσον τοῦ λυπῆσαι κραταιότερον. *Heliodorus.*

Auditus ad commouendum dolorem aspectu minùs efficax.

Affine Pewnieyße oko.

Bedźie bedźie/ á niewiedźieć kiedy. Wnet mowi/ á nie sporo mu.

Callippides exspectatur vel aduentat. *Homo spissigradissimus Qualis fuit Callippides mimus, qui ita dextrè se agitabat, vt currere videretur, & tamen ne cubitum quidem procedebat memimt Suetonius alludens ad Tyberij iter. & Cic. de scriptis Varronis.* Biennii præteriit cùm ille καλλιππιδης assiduo cursu, nullum cubitū processit. *Apud Plautum dicenti.* Veniet. *Respondet quidam.* Spissum est istud amanti verbum. Veniet, nisi venit. *Et Terent: de mulieribus.* Dum comuntur dum moliuntur, annus est. μελλοντιαν. *Apud Aristophan.* Cunctari instar Niciæ, *qui fuit dux exercitus Græcorum similis Fabio Cunctatori Romanorum duci.*

Celeriùs elephanti pariunt, *ex Plinio.* Sed moraris, abit dies. *Catullus.*

μένε χρὰν ἐμόν σε παῖδα φιλήσοντα.

Exspecta anus meum filium (*nondum natum*) te suauiaturum.

Diphilus, Diphilo tardior. Diphilus ædificat, *fuit is architectus tardissimus Cic. ad Quint. Fr. Rhodiam.* τὰ ὑστερόβρετα. quæ tardè eueniunt, *ab vltimo anni mense qui ὑστερόμηνις dictus est apud Maced: Hyperberetæa quasi Decembria Eras.* Sedulò monens nihil promouet. *Terent.* Cras post 30 dies. V. Gość czesty. *Vicinum.* Odè dniá do dniá. *Similimum.* Niewi ćdźieć kiedy to bedźie.

Bedźie dobrze gdy zle ominie.

— Non si malè nunc & olim sic erit. *Horat.*

μετὰ χαμαίθεν ζόφον, χθὼν ἅτε φοινικόεις ἄνθος ῥόδοις. *Pindar.* Post hibernam caliginem terra velut purpureis floret rosis.

Ante eædem Domitiani paucis mensibus cornix in Capitolio sedens locuta est. ἔχει πάντα καλῶς. i Bene se habebunt omnia: *quod quidam sic interpretatus est.*

Nuper Tarpeio quæ sedit culmine cornix,

Est

Est bene (*viuente Cæsare*) non potuit dicere, dixit Erit. (*benè, illo occiso. Suetonius,*)

μηκέλα νυκτὸς ἦν, ἣ κεν τέκῃ ἀρρόϊστος οὖς. *Plutarch.*

Post noctem agrestis qua sus parit haud pluit vnquam. *quia non parit nisi cum post pluuias vernas præsentit serenitatem. Paræmiacòs sonat meliora affutura vbi hoc vel illud mali abierit. vel, vbi hoc quod breui sperabatur fore euenerit, finem malorum fore. vel, erit pax vbi rixosus vel morosus animo suo indulserit. Affine* Bedźić też kiedy.

Bedźić kiy ábo rozgá w robocić.

Caue sis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. *Plaut. seruo quidam minatur.*

Væ illis virgis miseris quæ hodie morientur in tergo meo. *Apud eundem seruus sibi male conscius malè ominatur.*

Bedźić też kiedy dobrzé/ ábo lépiey.

Sequitur ver hyemem. *Ausoni.*

θαρσεῖν χρὴ Φίλε βάττε, τάχ' ἄμεινον ἔσετ' ἄμεινον. *Theocrit.*

Confidas opus est bone, erunt citò cras meliora.

Bedźić też kiedy (ábo iészcé) słońce przéd nászemi wroty.

Fortuna —— Nunc mihi nunc alij benigna. *Horat.*

Venit post multos vna serena dies. *Tibullus.*

Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & cedes. *Plaut.*

Nondum omnium dierum Sol occidit. *Liuius.*

Et nobis aquilo ventus erit. *Propert.* i. *serenitas, quam efficit Boreas. Scaliger. Passeratius.*

τυχὴ εὔριπος. *Pindar.* Fortuna Euripus, *qui quotidie aliquoties reciprocatur teste Plinio. Mela. Cic.*

χειμὼν μεταβάλλει ῥᾳδίως εἰς εὐδίαν. *Pindarus.*

Tempestas seu àér turbidus facile mutatur in serenum.

πιτάνη εἰμι. *Zenodot.* Pitana sum. *Ciuitas ex misera & captiua, libera & felix facta. de ijs vel ab ijs vsurpatur, qui in rebus aduersis sperant meliora.*

Affine Bedźić dobrzé gdy zle ominié.

Bedźić winét moy ábo/ w sáru. *V.* Mam cię.

Bedźieś iadł z stára pánia.

Satur eris fabulis cantu saltu spectaculis &c. *quibus te oblectabas dum prandebant alij. ex Plauti Pœnulo, vbi in prologo actor dicit spectatoribus:*

Audire iubet vos imperator hi ſtricus. — Et qui eſurientes & qui ſaturi venerint. Qui ediſtis multò feciſtis ſapientiùs.

— Qui non ediſtis, ſaturi ſite fabulis.

In Sticho eiuſdem, Paraſito cœnare apud ſe cupienti quidam dicit: Hodie cœnant apud me legati hoſpites. Cras de reliquijs nos volo. ſ. cœnare. *Idem eidem:* Vbi conuiuæ abierint, tu venias. *& addit illudens,* lautum non ad cœnam dico. *Simile eſt illud Martialis.* — Trinoctiali Affecit domicœnio clienrem. i. *priuauit eum ſplendida cœna, & fecit eum triduo cœnare domi pauperem vel nullam cœnam. Idem eodem ſenſu.* Indixit pœnam viuere de proprio. *Item.*

Si triſti domicœnio laboras. i. *ſi domi triſtus tenuiter cœnas.*

ἔτοι σφεδόπνήκασιν, ὁ δὲ τάλας ἐγὼ
κεφδὸς ἂν εἴην ἕνεκα νηστείας ἄκρας. *Diphilus.*

Hi cœnarunt, ego autem miſer mugil fuero ob inediam acrem. *Nam Ceſtreus ſeu mugil in luto deliteſcens multùm manet ieiunus.*

Per hanc tibi cœnam incœnato hodie eſſe licet. *Plaut.*

Os tuum abſtergas, & portionem tuam conſumptam eſſe dicas. *E Gallico dicto Garner.* Drugi ziadł á ná čie chuchnić.

Affine Lápe liżáć muśiß. Kto nić rychło chodźi.

Beſpiécżno Béſpiécżny ieſtem. Obrone dobra mam.

In tuto, in tranquillo res eſt. In vado omnis res eſt. Ego in portu nauigo. *Terent.*

ἐν λιμένι καθεύδω. *Chryſoſtom.* In portu dormio.

— Mihi par.a quies omniſque in limine portus. *Virgili. ſcilicet poſt mortem.* Sub tecto imbrem exaudire. *&* E terra naufragium ſpectare. *Ex Cic: qui ait:* Cupio iſtorum naufragia ex terra intueri. Cupio *(vt ait Sophocles)* καὶ τὸ σὸν γῆ πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακαδ᾽ ὑπ᾽ εὐδούσῃ φρενί. i. *ſub tecto denſas audire ſtillas ſopito (i. ſecuro) animo.*

ὡς ἡδὺ μὲν θάλατταν ἀπὸ τᾶς γᾶς ἰδεῖν! *Archippus.*

Quam dulce de tellure conſpicere mare!

Extra omnem aleam poſitus. *Cic.* Extra teli iactum. *Curtius.* ἔξω βέλους. Extra teli ictum diuinitas ſua poſuit Deum. *Seneca.*

Ἐξω βολῆς ὑπισκοπεῖ. *Lucian. 1.* E ſublimi tutus à iaculis ſpectat. Ego poſt principia ero. *Apud Terent. dux timidus dicit, quē carpens Gnatho reſpondet:* Illuc eſt ſapere, vt hoſce inſtruxit, ipſus ſibi cauit loco.

Idem hoc iam Pyrrhus factitauit. *Et Liuius ait:* Nullus in acie locus tutior, quàm poſt principia.

δαφνίνην φορεῖν βακτηρίαν. *Suidas.* Laureum geſtare baculum. *quare tutus ſum. Nam laurus credebatur valere contra venena & fulmina. Plin. Suetom.*

Tubera geſtare. *Item.* Pellem hyænæ *vel* phocarum geſtare *dicitur qui contra*

vim

vim & potentiam maiorem alterius bene munitus est, quòd hæc è cælo non tangantur. Rhodigni. ex Horo. Similia dicit de hyæna & phoca Pierius.

Ara. Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouid.* i. *perfugium, præsidium.* Ad aram confugisti. *Plaut.* i. *securus es. Habet idem Cic. & Terent.* Arx *eodem sensu vsurpatur à Cicerone & Aristot.* ἀκρόπολίς ἐστι σωτηρίας. Arx est salutis. Asylum *similiter. Cic.*

πρὸς αὐλὰς ζηνὸς ἐκφύγειν. *Sophocles.* Ad aulam Iouis confugere.

ὁ Ζεὺς φύξιος: *Scholiastes Apollonij.* Iupiter refugij.

Φύξιος ὁ Ἀπόλλων. ὁ βοηθῶν τοῖς φυγάσι. *Suidas.* Apollo refugij. *qui auxiliatur fugitiuis.* **Obrońcá/ Obroná/ Vćićczká.**

Anchora. Bonum est duabus niti anchoris. *ex Pindaro qui ait:*

ἀγαθὰι δὲ πέλονται ἐν χειμερίᾳ νυκτὶ θοᾶς ἐπὶ ναὸς ἀπεκτύφθαι δύ' ἄγκυραι.

Bonæ sunt in hiberna nocte è celeri naui ad laxandum duæ anchoræ.

δύο δυοῖν ὁρμεῖ. *f.* ἀγκύραιν. *Aristides.* i. Duabus anchoris fultus stat.

ἀνθ' ἑρμίονος. *Zenodot.* i. Hermionis instar. *f. tibi ero vel erit. Idem* Instar aræ, asyli. *Nam Hermion templum in Peloponeso confugientibus ad illud, asylum erat.*

In vtramuis aurem otiosè dormias. *Terent.*

Echinus in orbem se contrahens. *f. tutus. Pierius.*

ἐπ' ἀμφοτέραιν ἐν ἀσπίληρ ἢ μέλλει καθεύδειν. *Menander apud Gellium.*

In vtramq; (*aurem*) siquidem dotata est, debet dormire.

In dextram mihi aurem fiduciâ dormias. *Plinius. iunr.*

De istac re in oculum vtrumuis conquiescito. *Plaut.*

ἀποδεισαντα τὸ πόδε καθεύδειν. *Lucian.* Porrectis pedibus dormire.

ἀναπαύσασθαι. *Aristophan.* Sublatis pedibus dormio, quiesco.

ἐκτὸς καπνοῦ καὶ κύματος. *Aristotel. ex Homero.* Extra fumum & fluctus. *f. naviga vel nauigo fugiens littus & profundum.*

ἐκτὸς πηλοῦ πόδας ἔχειν. *Suidas.* Extra lutum pedes habere. i. *extra periculũ esse.*

τεῖχος ξύλινον μόνον ἀσφαλές. Murus ligneus solus inexpugnabilis. i. *naues ciuitati maritimæ. Oraculum redditum Athenienſibus.*

ὡδὲ ὥσπερ εἰς Δῆλον πλέων. *Ex Platone.* Cane vt qui Delum nauigat. *Nam in Delum Athenis nauigatio iucunda & secura fuit. & quotannis publica religiosa ac solemnis.* Pharus *Tertulliano, pro arce, portu, &c. fuit vero Pharus turris in Ægypto altissima nocturnus ignibus naues ad portum dirigens.*

Fossa & vallum *pro firmo præsidio. Sic apud Aristotelem Alcidamas* φιλοσοφίαν ὀχυρωτάτην τῶν νόμων *vocat* i munitionem & propugnaculum legum. Fossa & vallo munire circundare. *Cæsar. Cicer.*

ὀδυσσέως δέτμος. *Eustachi.* Vlyssis vinculum *de re tutò posita, nam prisci vinculis clauium loco vtebantur.*

Lorica & gladius. *ex Tacito, pro optimo munimento, quorum alterum ad ictum repellendum est. f. lorica; alterum, ad infligendum aduersario. f. gladius.*

Millus

Millus cani. *Ć. tutela optima. apud Festum Scipio Æmilianus ait :* Præsidio eritis tanquam millus cani.

οπλα ἀχίλλεια. *Philostrat.* Arma Achillea. *pro firmo præsidio, certa ope.*

Æneus clauus. *Rhodiginus ex Plutarcho, pro præsidio contra nocitura. tractum à venatoribus, qui clauum æneum feræ occisæ infligunt, ne putrescat.*

ἐντὸς τ τετραρων εἶναι. *Pollux.* Intra quatuor esse. i. *intra ostium quadrangulum, seu domi, tutò.*

Bez bráku co zgynié / Nierozsądnié.

Clausis oculis aliquid agere. *Erasm : ex Tertuliano Hierony : i. citra delectum.* A caluo ad caluum omnes sine discrimine damnare iniqui iudicis est; *vt fecit. Caligula. Explico id infrà, sub* Od koiká do koiká. *Sic : à raso ad rasum : album & atratum, eodem sensu vsurpat Budæus.*

ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ μηδεμίαν φίλων καὶ πολεμίων ἔχειν διάκρισιν. *Basilius.*

Vt in nocturna pugna nullum amicorum & inimicorum habere discrimen.

Affine O-ślep.

Bez czego moiéß być / zániechay.

τὰ μηδὲν ὠφελοῦντα μὴ πόνει μάτην. *Æschylus.*

Nil pro futura ne labora inaniter.

Quod non opus est, asse carum est. *Cato. Seneca. i. etiam minimo pretio, vt est assis carum putes, nec emas. Horatius etiam iubet —— Inane abscindere soldo. i. superflua rẽsecare, necessaria & vtilia retinere.*

Bez dotu grobla / bez nakładu zyść nié będzie.

Necesse est facere sumptum qui quærit lucrum. *Plautus.*

Hostimentum (i. *compensatio*) est, opera pro pecunia. *Idem. Sicut apud Ciceronem : pedibus compensare pecuniam.* ἀνευ δαπανης κερδος οὐκ ἐστι πωποτε. *A.*

Sumptu sine vllo non fuerit vnquam lucrum.

Nusquam nec opera sine emolumento, nec emolumentum sine opera impensa est. *Liui.* Vallis profunda proxima est monti edito. *Garner.*

Affine Kto chce wygrać kaczorá. *&c.*

Bez takiego promotorá / y godny nié wskoczy v dworá.

Sæpe proba materia cessat sine artifice. *Seneca, qui id allegoricῶς seu paroemiacῶς protulit.* ἄνευ πεχνίτου καλὴ ὕλη ἀργεῖ. *A.*

Bez ochoty nié spore roboty.

Trudno

Trudno tego wodzić/ co sam nie chce chodzić.

Inuitis canibus venari. ſ. *Stultum eſt, ex Plauto qui ſic habet in Sticho:*
Stultitia eſt, pater, venatum ducere inuitos canes.
Hoſtis eſt vxor, inuita quæ ad virum nuptum datur.
Inuitos boues plauſtro inducere. ſ. *ineptum eſt, ex Theognide qui ait:*
μὴ μ' ἀέκοντα βίῃ κεντῶ ὑφ' ἅμαξαν ἐλαυνε.
Inuitum ne me ſtimulans impellito plauſtro.
Simile illud Theocriti interpretis: τὸ θέλοντα βοῦν ἐλαυνε. Volentē bouem agito.
Tu nihil inuita facies dicesſue Minerua. *Horatius.*
Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſiet Quam inuitus facias. *Terent.*
Bomu śie robić nic chce/ tego y maká w rece kolé.
φύσεως ἀνλιπαρεστέρης κενέα πάντα. *Hippocrates.*
Natura reluctante vana omnia vel irritus labor eſt. *vt ait Seneca.*
Male reſpondent coacta ingenia. *Idem Seneca.*
Obolus Parnoetis efficax eſt. V. Ochotnego pobudźić.
Abſque citharœdo ſaltare. ſ. ingratum. *Garnerus ex Gallico dicto.*
V. Leniwo każdy prácuić/ gdy &c.

Bez pieniędzy do tárgu, bez ſoli do domu.
Każdy iármark zły ſkapemu rownie tako vbogiemu.
Dármo nic. Zá Bog-zaplać nie wiele kupiß. Brzaknąć tu trzebá.

Ipſe licet venias Muſis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Ouidi.*
Vetus eſt (*dictum*) nihili cautio (*Syngrapha*) eſt. Dicta non ſonant. *Plautus.*
Semper tu ad me cum argentea accedito querimonia. *Idem.*
Græca mercari fide. i. (*præſenti pecunia, nam ſic Græci faciunt, apud quos parùm fidei eſt.*) *Idem Plaut: qui ſic habet:*
Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo,
Cætera quæque volumus vti, Græca mercamur fide. *Et Auſonius ſimiliter.*
Non Pœna (Punica, mala) ſed Græca fide. κατενώπια. *i. in conſpectu.*
Si æs habent (*emptores*) dant mercem. (*venditores.*) *Plaut: ſic.*
Cùm à piſtore panem petimus, vinum ex oenopolio;
Si æs habent (i. *acceperunt ab emptore*) dant mercem. *Cato ſimiliter.*
Vendat (*Paterfamilias, aut villicus*) oleum, ſi pretium (*emptor*) habeat.
Cœca die. (i. *pecunia promiſſa*) nil emes, ſed oculata. (i. *præſenti exhibita, ex Plau.*
Portitorum ſimillimæ ſunt ianuæ lenoniæ.
Si affers, tum patent; ſi non eſt quod des, tum non patent. *Idem Plautus.*
ἅμα δίδε καὶ λάμβανε. *Suidas,* Simul da & accipe.
πιπράσκει ὁ κακὸς πάντα θεὸς ἀργύριον.
Vir malus argento vendere cuncta ſolet.

φημί σοι μηδένα μηδὲν ἀμισθὶ ποιῶν. *Lucian:* Dico tibi, nullus quicquam gratis facit.

μωσθοφόροι ὁμοίως ἅπαντες ἐσμεν. *Idem.* Mercenarij æquè omnes sumus.

ἐκ χειρος εις χειρα. *Aristotel.* E manu in manum. *f. dare vel accipere.*

τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λαμβάνω. *Pindari interpr.* Altera manu do, altera accipio.

φοῖνξ εἰμὶ. *Idem.* Phœnix sum. *f. de manu in manum accipio more Phœnicum.*

φοίνισσα ἐμπολὴ *Pindar.* Phœnicum commutatio. *f. simul dare & accipere.*

δος τι καὶ λαβὲ τι. *Epicharmus.* Da aliquid & aliquid accipe.

καὶ δόμεν ὅσκεν δῷ, καὶ μὴ δόμεν ὅσκεν μὴ δῷ. *Hesiodus.*

Dandum huic qui dederit, nil dandum quid dederit nil.

Lepidè Euclio Plautinus parcissimus senex alioqui dues hunc sensum expressit.

Volui animum tandem confirmare hodie meum,
Vt bene haberem meæ me filiæ in nuptijs.
Venio ad macellum, rogito pisces: indicant
Caros, agninam caram, caram bubulam &c. cara omnia.
Atq; eò fuerunt cariora, æs non erat:
Abeo illinc iratus, quoniam nihil est quî emam. i. *pecunia deest.* Vniednotliwe miesto niemáß zá co kupić. κενὴ ἀγορὰ παρ' ὑστερούσῃ χρήματων. A.

Æs cui deest, nil quod emat, in foro inuenit.

Vide Mamurram Martialis sub Z wielkiey burzè.

τὰ τῦ Σιμωνίδε μέλη. *Suidas.* Simonidis cantilenæ. *Dictum seu responsum Simonidis Poëtæ, quod dabat gratis petentibus à se carmina, tale fuit:* Dicebat se habere duo scrinia, gratiarum vnum, mercedis alterum: quæ quoties aperiret; prius semper inane, posterius plenum semper se inuenire.

ὁ κηλὸς χαρίτων κενὸς. *Ex Aristophan. Theocrito.* Arca gratiarum vacua.

Omnia qui petitis gratis, discedite gratis. *Detorsi hunc versiculum ex famoso Galli cuiusdam carmine, quod Passeratij & Turnebi carminibus adiunctum est, finis eius est:* Omnia qui facitis gratis, discedite gratis. *quod ille in viros quosdam religiosos è Regno Galliæ ejiciendos frustra conscripsit. Nam auctor carminis non modo è Gallia sed è vita quoque (vtinam & non è cælo) exclusus est: boni illi & innocentes viri ad tempus calumniam passi, cum laude in Gallia viuunt.*

Trimalus versiculus est. Nunquam obolus solus vile parabit olus.

Bez pomocnika. Bez pomocy.

Nullis adminiculis. Meo *vel* nostro Marte. *Cic.*

ἄνευ Θησέως. *ex Zenodoto.* Absq; Theseo, *qui multis viris fortissimis in certamine auxilio fuit, etiam Herculi.* ἄνευ τῦ Ἰόλεω. Absq; Iolao, *qui Herculem iuuit contra Hydram pugnantem.* ἀ παρακαλῶν τὸ Ἰόλεων. *Synesi.* Non imperato Iolao.

ἀνευ

ἄνευ κυνῶν ϗ λίνων. ſ'ελάφους κλίνειν. Abſq; retibus & canibus ceruos occidere. — Sine cortice nare. *Natare vt pueri faciunt. qua de re ſic Plautus.* Quaſi pueris qui nare diſcunt ſcirpea indu itur ratis *(al. indutur.)* Quî laborent minùs, faciliùs vt nent, & moueant manus.

Bez pracé, nié beda kolacz. Leżac wilk nié tyé.

Kto chcé co mieć, muśi vćierpieć. Kto chcé ryby ieść, muśi śię zmoczyć.

ἄρρυθμον eſt adagium, vt non pauca alia, quæ indicant hanc dialectum Polonicam, quæ ſibilos craſſos negligit, vel antiquiſſimam eſſe, vel certè bonis ingenijs, à quibus multa hoc genere rhythmi conſcripta ſunt, non caruiſſe. Comprobant id tot cantilenæ cum ſacræ & Eccleſiaſticæ, tum profanæ, partim honeſtæ partim amatoriæ, in quibus ſæpè rhythmi ſibilis diſſonis terminantur.

— Nil ſine magno

Vita labore dedit mortalibus. *Horat.* Serere ne dubites. *Columel. Virgil.*

Aude aliquid breuibus Gyaris & carcere dignum, Si vis eſſe aliquis. *Iuuenal.* i. *ſi vis eſſe celebris, deſigna facinus aliquod memorabile, etiam cum periculo carceris vel exilij in Gyaris inſulis Cycladum, vbi mures ferrum rodunt.*

Non fit ſine periculo facinus audax & memorabile. *Terent.*

Credebas dormienti hæc tibi confecturos deos? *Idem.*

Fortiter malum qui patitur, idem pòſt patitur bonum. *Plaut. potitur bonum, legit Lambin.*

Feras quod lædit, vt quod prodeſt auferas. *P. Syrus.*

Qui è nuce nucleum eſſe *(edere)* vult, frangit nucem. *Plaut.*

δεῖ τι παθεῖν μεγάλων ἐφιεμένους. *Appian.* Oportet aliquid pati magna deſiderantes.

ἐ γὰ ἀνίδρωτί γε μετ' ἀνδράσι κῦδος ἀέξει Q. *Calaber.*

Nam ſine ſudore haud vlli vnquam gloria creſcit.

μοχθεῖν ἀναγκη τὸς βελονλας εὐλυχεῖν. Opus eſt labores, eſſe ſi felix cupis.

τ πόνων πωλοῦσιν ἡμῖν πάνλα τ' ἀγαθ' οἱ θεοί. *Epicharm.*

Laboribus vendunt nobis omnia bona dij.

ἐ γὰ ἐτωσιεργὸς ἀνὴρ πίμπλησι καλιήν,

ἀλλ' ἀναλκαλόμενος. μελέτη δέ τι ἔργον ὀφέλλει. *Heſiodus.*

Nec enim laboris fugitans vir implet horreum,

Nec dilator. Cura verò opus auget.

κρύπλουσι γὰ ἔχθιστοι θεοί βίον ἀνθρώποισι. *Idem.*

Occultatum habent hominibus victum dij. *quare quærendus eſt cum labore.*

ἐδὲν ἄνευ καματου πέλει ἀνδράσιν εὐπελὲς ἔργον. *Phocylides.*

Abſq; labore homini nullum opus eſt facile.

ἐκ ἂν δύναιο μὴ καμὼν εὐδαιμονεῖν. *Euripides.*

Haud sine labore diues esse quis potest.

Nulli vnquam e ventis assa columba venit. *Vulgare.*

μεγάλα πρήγματα μεγαλοισι κινδυνοισι ἐθελει καταιρέεσθαι. *Herodotus.*

Magna negotia cum magnis periculis suscipi volunt.

ἄπονον δ' ἔλαβον χαρμα παῦροι τινες. *Pindarus.* Sine labore pauci percepere gaudia.

τὰ μεγάλα ἔργα μεγάλων ἀφ' κινδύνων ὠνέμεθα. *Halicarnasseus.*

Magna præmia magnis semper periculis emuntur.

πόνε χωρὶς ἀδὲν εὐτυχεῖ. *Sophocles.* Absq; labore nihil succedit.

Φεύγων πόνες φεύγει κ τιμὰς. *Thucydides.* Fugiens labores fugit & honores.

ἂν μὴ καθάρῃς κ ἀλέσῃς, ἀ μὴ φαγῃς. *Diogenian.*

Nisi molas nisique purges non edes.

Puncta feres apium si mel habere voles. *Turneb.*

— ὁ φεύγων μύλον, ἄλφιτα φεύγει. Qui vitat molam, vitat farinam.

ὁ πηλὸς ἢν μὴ δ' ᾖ, κέραμος ἀ γινεται. *Apostolius.*

Lutum nisi tundatur non fit vrceus.

δεῖ ρεζοντα τι κ πάσχειν κακόν. *Pindar.* Oportet aliquid agentem pati malum.

μὴ κ βοὸς εὔχε. *Diogenianus.* Ne contra bouem opta, vel vota facito. *i. ne velis absque illius & tuo labore segetes & victum tibi prouenire.*

Non quisquam fruitur veris odoribus, Hyblæos latebris nec spoliat fauos,
Si fronti caueat, si caueat rubos.
Armat spina rosas, mella tegunt apes. *Claudian.*

Nil dormienti cadit in os vnquam cani. *Garner. Gallic.*

Ad potiendum, est patiendum. *Idem*

Aſſine Bogá wzyway. Zadiby kot ryby. Praca vstáwiczna.

Bez pracé / on ma kotaczé.

Fici cadunt in os comedentis. *Polydorus Virgil.*

εὐδοντὶ κυρτὸς ἁιρεῖ. Dormienti rete trahit. *Sic in rete Timothei Athenienſium Imperatoris ſortunatiſſimi dicebatur Fortuna vrbes cogere, quas ille facile capiebat. Plutar.*

Sic apud Terent. Quid? credebas dormienti hæc tibi confecturos deos?

De Archimede Philosopho segni & tamen artis suæ perito dicebatur:

εἰς τὸ σῶμα οὐτε χαρκεῖν ὀφθ' γεωμετρίαν ἐμπεῖναι. *Suidas.*

In os eius oscitantis Geometriam inuolasse.

Et Liuius ait. Nihil agenti sibi de cœlo deuolaturam in sinū victoriam censet.

Cic: item. Quibus omnia Reipublicæ beneficia dormientibus deferuntur.

Idem. Omnia illi quæ ad victū cultūq; pertinent, virgula diuina suppeditātur. *Ductum id à virga monstrifica Circes, Palladu, Mercurii, celebri apud Homerum.*

αὐτόματα

αὐτόματα τοῖσι θεὸς ἂν εἴη τὰ ἀγαθά. *Cratinus.*

Vltrò hiſce cuncta ſuppeditat Deus bona.

δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachma grandinans, i. *cum grandine vel grandinis inſtar decidens.*

ἀκονίτι. Sine puluere. *Sic Horat.* Cui ſit conditio dulcis ſine puluere palmæ, i. *facilis.*

ἀκονίτι στεφανῶσθαι. Sine puluere coronari.

ἀναιμαλὶ νικᾶν. Sine ſanguine vincere.

αὐτόματα ἐκ γῆς ἔχει πάντα. *Ælian* Spontè è terra enata habet omnia, Citra arationem & ſementem ei proueniunt omnia. *ex Homero qui ait:*

ἔτε φυτεύσιν χερσὶν φυτὸν, ἔτ' ἀρόωσιν.

ἀλλὰ τά γ' ἄσπαρτα καὶ ἀνήροτα πάντα φύονται.

Neque ſerunt plantas neque arant, ſed omnia abſque ſeminatione & aratione proueniunt.

Reddit vbi Cererem tellus inarata quotannis.

Et imputata floret vſq; vinea. *Horatius.*

— Equus me portat alit rex *Idem è Græco.* ἵππος με φέρει βασιλεύς με τρέφει. χρόνιος βίος. *Damaſcius Syrus.* Saturnia vita. *quam deſcribit Ouid. 1. Metamorphos.* ἀληλεσμένος βίος. *Suidas* i. Vita molita. *vel victus farinæ citra arationem, meſſuram, trituram, molituram, piſturam.*

ἀκονίτι. Citra puluerem, *vel* Sine puluere victoria obtigit. *Gellius.*

ἄνευ κυνῶν καὶ ἑρκείων (λίνων) ἐλάφους κτείνει. *Pindar.*

Sine canibus & ſeptis (*retibus*) ceruos occidit.

Bona Porſenæ. *Liuius.* quæ ipſe ex ſpoliis collecta vltrò Romanis obtulit. *Plutarchus ait:* Caſtra Hetruſcorum plena commeatu & opibus illum Romanis donaſſe.

Vicinum Byt ma dobry. Sámo śie nápwineto.

Béz przygány rzéćz albo człowiék.

Vel Momo ſatis fecerit. ἐκ τοῦ Μώμου ἂν αἱρεσκοῖ. *Sic Cicero.*

Quod me hortaris &c. vt etiam Momo ſatis faciam, moriar ſi quicquam fieri poterit elegantius.

οὐδεὶς ἂν ἀλλ' οὐδ' ὁ Μῶμος μωμήσασθαι δύναιτο. *Lucianus.*

Nullus ne quidem Momus reprehendere queat.

Sic dices. Ne Momum quidem iudicem vel arbitrum recuſarim, verear.

Vel Momo iudice vicero.

Laudaret faciem Liuor quoque. *Ouid.* *Affine* Vlić máß mu co zárzućić.

Béz roſkazania to vczyni. *V.* Vlić trzebá go wiéle námáwiáć.

Bézženiec. Biatych glow nienáwiśći. Czystośći miłośnik.

ὁ μισογύνης. Osor mulierum.

Vbi (*vel cui*) musca nulla femina est in ædibus. *Plaut. In eiusdem Milite Periplectomenes cælebs multa in laudem cælibis vitæ adfert.*

μελανίωνος σωφρονέστερος. *Aristophan.* Melanione pudicior, castior, continentior. *Is odio mulierum per montes & nemora vno cane comite venatione viuens vigabatur. Similis huic fuit Hippolytus apud tot Scriptores celebris, qui apud Euripidem dicit.*

τὴν σὴν δ' ἐκύπριν πολλ' ἐγὼ χαίρειν λέγω.

Longum valere dico ego Veneri tuæ. *& apud Diogenianum.* ἱππόλυτον μιμήσομαι. Hippolytum imitabor, *s. pudicè viuendo.*

Bellerophonte castior. τὰ εἰς ἀφροδίτην ἐγὼ δικαιότατος, κ' ἂν τῷ Βελλεροφόντῃ σωφροσύνῃ ἀμφισβητήσαιμι. Ego venerearum rerum purissimus vel cum Bellerophonte de pudicitia contenderim.

Vestalium thoro purior. *Mamertin. Ausoni.*

πηδαλίου ἁγνότερος. *Eustathi.* Purior clauo seu gubernaculo nauis, *quod semper in aquis est.*

Heraiscus Aegyptius osor mulierum maximus erat, huic loquente femina impura, mox caput dolebat. Suidas. Cùm Olympia (à viris) celebranda sunt, muscæ semper ex eo loco ad vlteriorem. Alphei fluminis ripam auolant quasi viros metuentes. Rhodigin.

Cornix feminamortuo mare tria secula vidua viuit. *E Plutarcho.*

Bézżeństwo spokoyne/ wćićżne/ wolne.

Libero lecto nihil est iucundius *Cic.* Qui non litigat, cælebs est. *Hieronym.*

Semper habet lites alternaq; iurgia lectus
In quo nupta iacet: minimùm dormitur in illo. *Iuuenal.*

Qui potest mulieres vitare, vitet. *Plaut. Stycho. Apud eundem in Militis actu 5. Scena 1. Periplectomenes cælebs, vitam cælibem præfert vxoriæ, huius multa incommoda recensens & commoda eleuans.*

ἄλυπον ἕξεις τὸν βίον χωρὶς γάμου. *Menander.*

Omni procul molestia cælebs ages.

ὁ μὴ γαμῶν ἄνθρωπος οὐκ ἔχει κακά. *Idem.*

Caret malis vxore vir quisquis caret.

τὸ μόνον ὄντα καὶ κακὴ τύχη τρέφει. *Philemon.*

Solum, maligna (*temus*) sit licet sors, hominem alit.

βίον καλὸν ζῇς, ἂν μὴ τὴν γυναῖκ' ἔχῃς. *Philetas.*

Viues beatè si carebis coniuge.

γυναῖκα θάπτειν κρεῖττόν ἐστιν ἢ γαμεῖν. *Chæremon.*

Sepelire quàm ducere mage vxorem iuuat.

παραπλήσιον πρᾶγμ' ἐστὶ γῆρας καὶ γάμος,

τυχεῖν

τυχεῖν δὲ αὐτὰν ἀμφοτέρων πεδάζομεν,
ὅταν δ' ἐτύχομεν ὕστερον λυπεόμεθα. *Theodectes.*
Affines res sunt senectus & coniugium, Consequi enim vtrumq; studemus,
Sed quando consequimur postea dolemus. (mus,
δύ' ἡμέραι γυναικός εἰσιν ἥδισται,
ὅταν γαμῇ τις καὶ φέρῃ τεθνηκυῖαν. *Hipponax.*
Duo dies sunt coniugis suauissimi,
Quo nubit illa quoq; fertur in rogum. V. Zoné ktopot.

Biádá tey kokoſiyi ná ktorey iáſtrzebá záprávuia.

Dictum hoc in proprio etiam sensu verum est, sed paræmiaco ferè vsurpatur, de iis qui artem aliquam recens edocti, vel negotium inexperti aggrediuntur. Nam hi cùm experientia careant, (quæ rerum magistra & stultorum magistra vulgò dicitur) errare facile solent, & eos quos curant molestiis magnis afficere, vt sunt noui magistri, doctores, rectores, medici, chirurgi, &c. De his & similibus rectè dicas.

Væ ægroto à medico vel chirurgo nouo, &c.
ὁ νέος ἰατρὸς κακοπαθεῖν νοσεῶν ποιεῖ. *A.*
Nouus medicus adauget ægroto malum.
Sic Ecclesiastæ 10. Væ tibi terra cuius rex puer est.

Biz z piaſku nié bedźíé. Vié ſklei śie to.

Ex incomprehensibili paruitate arenæ, funis effici non potest. *Columella.*
ἐκ τῆ ψάμμε σχοινίον πλέκειν. *Aristides.* Funem ex arena nectis vel texis.
τὰ ἀσυγκλωστα κλάθεις. *Synesius.* Glomeras quæ conglomerari nequeunt.
Arena sine calce. *Suetoni.* Cæmenta sine calce. *Ex Liuio. qui ait:* Nec erat difficile murum subruere, quod cæmenta non calce durata erant sed interlita luto. *Apud Ezechielem* cap: 13. *increpantur qui ædificant murum vel parietem absq; temperamento seu absq; luto & paleis. quia tale ædificium facillimè corruit. Scribit tamen Suidas, castellum quodam exstructum fuisse ἔτοιβ λίθω, ἐκ μεγάλων λίθων ἀνευ πηλῆ συνηρμοσμενον.* i. *sicco lapide, seu ex magnis saxis sine luto seu calce, arte & aptè coagmentatis.*
λινον λινῳ συνάπτεις. *Plato.* Linum lino nectis. i. *debilia debilibus; vel diuersa aut opposita inter se copulas. vt Aristot. & Proclus vsurpauit.*
ἐκ τῆ μὴ ὄντος οὐδὲν γίγνεσθαι. *Aristot.* Ex nihilo nihil fit.
Nullam rem è nihilo gigni diuinitùs vnquam. *Lucret. Ethnicus.*
τὰς δυὼ ὀβολὰς ἐκ ἐστι πλείονος, ἢ δυοῖν ὀβολοῖν αξίας εἶναι, *Demosthenes.* Duorum obolorum pretium, non potest maius esse, quàm duorum obolorum,
ἐκ βυμίσεως ἀδὲις ἂν δυνατο καπνεύσαι λόγχην. *Athenæus.*
Conficere nemo lanceam è thymbra queat.

Vicinum Dármo robiß. Vlié bedźié z tégo nic.

Sedita

Biedná ſtároſć! noſſac cie bola koſći.

Vt ætas mala merx eſt tergo! *Senex Plautinus queritur. ſed plura habes infrà ſub* Stároſć ſámá chorobá.

Biégun. Wßędy-byt. Miéſcá nié zágrzćié.

Hamaxobio inſtabilior. *Tertullian.*

Nomadicam *vel* Nomadum vitam agit. *ex Plinio. Budæo.*

ἡ πανάγαια ἄρτεμις. Panagæa Diana, *quæ omnimaga à Poëtis fingitur. Eraſm.*

ἡ περγαία ἄρτεμις. *Philoſtrat.* Pergæa Diana. *meminit eius & Cic.*

Ceres Proſerpinam quærens. *quam rem deſcripſit pulchrè Claudian. De eadem Ouid.*

——Immenſum eſt erratas dicere terras, Præteritus Cereri nullus in orbe locus.

Quiſquis vbiq; habitat Maxime, nuſquam habitat. *Martial.*

Vagari miſerum. πλανητοσύνης δ' ὀκ ἔστι κακώτερον ἄλλο βροτοῖσι. *Homer.*

Nil miſerabilius eſt quàm incerta ſede vagari.

Poteſt latiùs vſurpari de eo qui mutat amicos, opiniones, ſtatum vitæ.

γῆν πρὸ γῆς διώκων. Terram pro terra perſequens, *ex Ariſtopha. Luciano. vtitur & Cicero.* *Plautus de hoſpite citò abeunte.*

Prius abis quàm lectus vbi cubuiſti concaluit locus.

κνιψ ὀκ χωρεῖς. Cnips è regione ſeu loco. ſ. alliduò migrat.

Æneo crure. *Rhodigin.* χαλκόκνημις. *qui multas terras pedibus citra fatigationẽ obit.*

Bies pogáná. *Vide* Nalazł ſwoy ſwego.

Biéſiada ſucha. *V* Puány béz piwá.

Biéſiada rzadka béz takiego błazna.

In omni plerunq; conuiuio aliquis malè paſcitur, aut malè ſedet, aut ridetur à cæteris conuiuis. *Exempla multa ſunt apud hiſtoricos & Poëtas comicos, præſertim paraſitorum, vt apud Plautum Captiuis Milite Menæchmis Perſa Sticho. Sed & in conuiuiis honeſtis & Regum, vide Menecratem ſub dicto,* Takiemu takie. *& Luciani dictum ſub* Dczony przy dworzć. *Adi & Iuuenalis Satyram quintam.*

Biezy iák ſwiece z bótámi. i Niéprzyſtoynié názbyt predko.

E plebe eſt dictum. Galli apud Garnerum dicunt. Currit vt vitriarius onere liberatus. Latinè dices: Paraſitus ad cœnam properans vel properat. *leges talia exempla non raro apud Plautum. Sed &* περιζεδειπνος. *i. ad cœnam currens, dici poteſt, quo ſenſu ea vox vſurpatur apud Plutarchum: licet in oppoſito etiam ſed per iocum & antiphraſin accipiatur apud eundem & apud Athenæum.* *Sic apud Theocritum:*

ἢ μέλα δαῖτα κλῆσε ἐπειγεαι; *i.* Num ad cœnam vocatus properas?

εἰ γὰρ νομιζω τὰς μὲν ἀπελευθέρων εἶναι, τὸ ἐαδίζειν ἀσθμαινων ἐν ταῖς ὁδοῖς ἐξὸν καλῶς. *Alexis apud Athenæum.*

Vnum

Vnum hoc puto illiberalium (*minimè ingenuorum*) esse,
Ire inconcinnè per vias cùm liceat honestè compositè.
Rectè Plautus. Liberos homines per vrbem modico magis par est gradu
Ire, seruile esse duco festinantem currere. *Alexander Seuerus dixit.*
apud Lamprid. Ingenuum currere nisi in sacro certamine non decet.

Bigos. Wzoráyßa potráwá. Przygrzewánego/ przypiekánego co. *etiam tralatè.*

ἰχθὺς ἀποκείμενος. *Plutarch.* Piscis repositus. *Duplici sensu potest vsurpari.* 1. *De cibis vilibus, quales sunt apud pauperes vel parcos hesterni cibi. Vt apud Terenti.* Meretrices ex iure hesterno panem atrum vorant. *Alioqui mos erat laudabilis aliquid semper in mensa relinquendi, vt dico sub* Zostaw co ná iutro. 2. *De sermone, oratione, narratione, versu repetito, præsertim si tanquam nouum quid proferatur. Dici potest Crambe repetita. Vide hoc & similia sub* Zárwßć ieđno.

Bity płáczé. *vel* Bitemu milczeć lépiey.

κλαίει ὁ νικηθείς. *Sibylla.* Flet victus. Væ victis. *Plaut. Varro. Festus.*
Nunc victi tristes — *Virgil.*
Accipienda & mussitanda est iniuria potentiorum. *Terent.*
Galli victi silent, victores canunt. *Cic.*
τί ἄλλο ἢ ὀδύνη τοῖς νενικημένοις; Quid aliud nisi dolor victis? *Apud Plutarchum Brenni dictum, Romanus auro appenso pacem ab eo postulantes irridentis.*
καλλίονων νίκη. *Porphyrio.* Meliorum est victoria.
Victi nō audent hiscere. *Ex Plutarcho qui ait:* νικώμενοι ἄνδρες ἀφυξίᾳ δέδενται.
Victi viri silentio vincti sunt. *Apud Spartanos Plutarcho teste.* Vicinus vicini puerum peccantem liberè castigabat, & turpe ducebatur si filio querenti se ab aliquo punitum, pater verbera non addebat.

Bity ieđno/ poczuiéć. Doymi do żywego.

Phryx plagis solet fieri melior. *Cic.*
φρὺξ ἀπὸ πληγέις ἀμείνων καὶ διακονέστερος. *Suidas.*
Phryx verberatus melior & obsequentior.
δὶς ἑπτὰ πληγαῖς πολύπους πλάμενος. *Zenodotus.*
Bis septem plagis Polypus contusus. s. *fit melior.*
Decem & quaternis tundito Polypum ictibus. *Vide in 1. Tomo* Sztokfisz.

Biy zábiy ná mie. *V. infrà* Wßyscy ná mie.

Błażeńskie rzeczy rychley niż dobre poymuiemy/ i długo pomniemy.

Discit enim citiùs, meminitq; libentiùs illud
Quod quis deridet, quàm quod probat & veneratur. *Horatius.*

Huc faciunt illi Senarij Agathonis & Nazianzeni paululum immutati.

τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς μεμνήμεθα,
τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ἐπιλανθανόμεθα.

Nugalium ceu seriorum meminimus. Et seria vt nugalia obliuiscimur.

Błogo temu przy dworze/ komu plug domá orzé. *V.* **Dworski żywot.**

Bliższa koszulá niż kaftan. Bliższy sobié każdy niż drugiemu.

Tunica pallio propior est. *Plaut.* Proximus sum egomet mihi. *Terent.*
Ita te aliorum misereat, ne tui alios misereat. *Plautus.*
Misereat (i. *misereret me tui.*) si misericordia familiam alere possem. *Idem.*
γόνυ κνήμης ἐγγίον. *Aristotel.* Genu surâ propius.
ἐπέρω ἡ γόνυ κνάμα. *Theocrit.* Remotiùs genu abest quàm tibia.
εὔχε τῷ πλησίον ἔχειν, ἢ πολέον δὲ τῇ χύτρᾳ.
Opta vt vicinus habeat, magis autem vt olla. S, tua.
Semper tibi proximus esto. *Cato.*

Affine **Każdy sobié woli. Sobié pierwey.**

Bóg ći zapłáći.

— Sperate deos memores fandi atque nefandi: *Virgil.*
Est profectò Deus qui quæ nos gerimus auditq; & videt. Is—
Benè merenti benè profuerit, malè merenti par erit. *Plaut.*
Quod in diuinis rebus sumas (i. *consumas*) sapienti lucro est. *Idem Plaut.*

Sobrzé táki handluié/ co Bogu nie żáłuié.

Bóg ćie strasze. Nie wydźiesz karánia.

Aderit Adrastia Nemesis. Aderit Rhamnusia Nemesis. *Dea fuit apud Ethnicos quam nemo nocens seriùs ocyùs effugere posse credebatur, ex Luciano.*
Aderit Temessæus genius. S. *vltor muriæ iuxta Temessam vrbē celebris ex Strabone.*
— Tandemq; fatebere lætus Nec surdum nec Tiresiam (*cæcum*) quenquam esse deorum. *Iuuenal.*

Spero equidem mediis (si quid pia numina possunt)
Supplicia hausturum scopulis. Dabis improbè pœnas. *Virgil.*
— Scelus expendisse nocentem. Laocoonta ferunt. *Idem.*
Digna feres. *Ex Catullo.* *Płaci ſie Bog winnego.*

Bog

Bóg dobrych nié złych wysłuchywá.

Faciliùs si quis pius est à diis supplicans, quàm qui scelestus est inueniet veniam sibi. *Plaut. Vide sententiam hominis ethnici & quidem poetæ vanissimi à recta ratione profectam, similem illi quam apud Ioannem C. 9. cæcus-natus protulit. Præcessit apud Plautum.* Atq; hoc scelesti illi in animum inducunt suum.

Iouem se placare posse donis, hostiis. Et operam & sumptum perdunt, id eò fit, quia Nihil et acceptum est à periuris supplicij. i. *Supplicationum, precum, hostiarum. &c.*

Addit idem infrà. Idcircò moneo ego vos hæc, qui estis boni
Quiq; ætatem agitis cum pietate & cum fide;
Retinete porrò, post factum vt lætemini.

λιτὰς δικαίας Θεὸς κλυσ. *Æschil.* Preces iustas Deus audit.

Puras Deus non plenas aspicit manus *P. Syrus.* *Affine* Pśi głos nié idźie.

Bóg ludźmi nié bráknié. Respektow v Bógá nie máś.

διαφέρει δὲ ἀδὲν τῷ Θεῷ τίς ὁ Ἐτεοβουτάδης ἢ τίς ὁμώνυμος ὁ νεώνητος. *Synesius.* Non curat Deus quis sit Eteobutades (*ex nobilissima & antiquissima Atheniensium familia*) quisue seruus nuper emptus.

τὸ θεῖον ἀπροσωπόληπτον πάντελῶς. *Cyril.* Deus omninò personarum acceptor non est. πάντας ἐξ ἴσου βλέπων. *Idem.* Omnes ex æquo aspiciens.

Multa similia in diuinis libris, vt Actuum 10. Ad Galat. 3. &c.

Bóg nié opuśći kto śie nań spuśći.

Celebre & pium dictum hoc nolui omittere, sed ex Ethnicis frustra quid simile proferre tentem. Sufficiat vna sententia Ecclesiastici 2. posita.

Scitote quia nullus sperauit in Domino & confusus est.

Bóg rozum ludzki przechodźi.

περὶ θεῶν καὶ περὶ θείων δογμάτων μηδὲν θαυμαστὸν ἀπιστεῖ. *Pythagoras.* De diis rebusq; diuinis nil tam admirabile dicitur quod non oporteat credere.

Bóg fortuném ábo świátem ábo władzą / rządźi.

Θεῶ μὲν ὀλβιος ἀδεὶς εὐτυχεῖ βροτός. *Lucianus.*
Nullus sine Deo diues (*aut* prosper) est mortalium.
Θεῶ δὲ δῶρόν ἐστιν εὐτυχεῖν βροτόν. Felicitas donum Dei. *vel*
Vt sit homo felix quispiam, donum est Dei.
καὶ γὰρ αὐτὰ τὰ τεχνῶν ἔργα δῶρα τῶν θεῶν ἐστι. *Lucian.*
Et ipsa artium opera seu effecta dona sunt Dei,

σὺν τῷ Θεῷ πᾶς ἐγελᾷ κὠδύρεται. *Sophocles.*

Flet cum Deo ridetq; quilibet hominum, i. *cum Deus vult flet vel ridet.*

— Valet ima summis Mutare, & insignem attenuat Deus. *Horatius.*

Æsopus interrogatus, quid faceret Deus! respondit: Θεὸς τὰ μὲν ὑψηλὰ ταπεινὸ τὰ δὲ ταπεινὰ ὑψηλοῖ. Deus alta deprimit & humilia extollit. *Gemina prorsus sententia in Cantico Deiparæ notissimo.* ὁ Θεὸς ἀεὶ γεωμετρεῖ. *Plutarch.* Deus Geometriam semper tractat vel exercet. i. *creauit ex materia mundum & perpetuò formas inducit ex idea sua, omnia definiens ratione, mensura, numero. Idem plane in diuinis libris legimus.*

Bóg ták chćiał, ábo zdárzył.

Sic visum superis. Diis aliter visum. Non hæc sine numine diuûm eueniunt.

Diis equidem auspicibus reor (te) hunc cursum tenuisse.

Troiæ sic iam fata ferebant. *Virgil.* Sic illum fata trahebant. *Ouid.*

τόνδ' ἄγε μοῖρα κακὴ θανάτοιο τέλος δέ. *Homer.*

Istum mortis in exitium mala Parca trahebat.

Seneca instruens Lucilium contra casus aduersos ait: Nil profutura alia, nisi frequenter & sine querela illud inter singula damna dixeris: Diis aliter visum est. *Simile illud Iobi.* ὡς τῷ κυρίῳ ἐδόξεν, οὕτως ἐγένετο. Sicut Domino placuit ita factum est.

Deorum beneficio ad hæc tempora natus. *Cic.*

Qui deorum consilia culpet, stultus insciusq; sit *Plaut.* Ita diis placitum. *Idē.*

Quid si hoc aliquis voluit deus: *Terent.*

B. Bernardus hominem post peccatum commissum à desperatione cohibens, iubet dicere, epist. 87. Malè quidem egi, sed factum est, & iam non potest non fieri. Quis scit, si hoc mihi Deus expedire prouiderit, & de malo meo, ipse qui est bonus, bonum mihi operari voluerit? *Et S. August. inquit:* Non fieret malum, nisi fineret Deus: nec vtiq; nolens finit, sed volens: nec fineret bonus fieri malè, nisi omnipotens etiam de malo posset facere benè.

Bóg wszystko widźi i słyszy.

πάντη γάρ ἐστι πάντα κἀβλεπτὸ Θεός. Et est vbiq; & cuncta conspicit Deus.

ὀξὺς Θεοῦ ὁ ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πάντ' ὁρᾶν.

Acutus est oculus Dei vt cuncta videat. *Sic Danielis C. 13. Susanna Dei omnipræsentiam reuerita mori cum infamia elegit, quàm in scelus consentire.*

Eadem Dei præsentia exaggerata Ephrem, meretricem ad vitam sanctam traduxit. Metaphrastes auctor est.

ἔστιν δίκης ὀφθαλμὸς ὃς τὰ πάντ' ὁρᾷ. Est æquitatis oculus omnia intuens. *Apud Iuuenalem, Auaritia hortatur quendam.* Surge age — Verte (*fraudem fac in mercibus*) aliquid, iura (*peiera*) ꝛt *ille.* Sed Iuppiter audiet.

καὶ κωφῶν συνίημι καὶ ὰ λαλέοντες ἀκούω. *Oraculum.*

Et mutos intelligo & audio vota tacentum.

Tonsor vir alioqui probus, egestate pressus, abstulit vicino suem, ad hunc Christus peregrini forma veniens petijt ab eo tonderi, quod dum ille alacriter facit, aduertit peregrinum oculos à tergo habere, stupensq; hæret, cui peregrinus: hisce oculis ego vidi te alienum suem tollentem, statimq; disparuit. Tonsor verò suem cuius erat mox restituit. Petrus Damian. l. 8. c. 8.

οἶδα δ' ἐγὼ ψάμμου τ' ἀριθμὸν ἠδὲ μέτρα θαλάσσης.

Oraculum Ethnicum sub persona Dei prolatum.

Mensura est maris & numerus mihi notus arenæ.

Eadem sententia in diuinis libris obuia est.

Deus est Sphæra: cuius centrum est vbiq;, circumferentia nusquam: Hieroglyphicum Anonymi.

Deo nil clausum, interest nostris animis & cogitationibus. *Seneca.*

Affine Vlić stryićß śie przěd Bogiem.

Bóg wysoko / przyiaćiél dáléko.

Falsum ac impium nec vsurpandum dictum. Refellit illud Dauid sæpiùs. Prope est Dominus omnibus inuocantibus eum. Et ego semper tecum. Cum ipso sum in tribulatione. Inuoca me in die tribulationis, &c.

Bóg záplác day iéßzé.

Kto wźiąwßy pilno dźiękuić / Ten sie znowu wźiąć gotuić.

Multa aut repetita gratiarum actio, noui beneficij postulatio est.

παλιν (vel μάλα, aut πολλὰ) εὐχαριστῶν λαμβάνειν πάλιν θέλῃ. *A.*

Vult capere rursum, gratias qui rursum agit.

Bógá máiąc rzékę śmiélé. Nie dbay nic o przyiaćiélé.

ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ δίδῳ, τί δεῖ φίλων; *Aristotel.*

Quid opus amicis cùm bona tribuit Deus?

Bogá nie oßukaß.

πολλά κεν ἐυδείης οἷς τ' θεὸν ἐξαπαλήσαις.

Multa opus est moris quò Numen fallere possis.

κλέπτει δέ μιν ἁ θεὸς ἁ βροτὸς ἔργοις ἅτε ἐκλεῖς. *Pindar. de Apolline.*

Non fallit illum Deus aliquis vel homo, factis nec consilijs.

Affine Wie Bog czyy bárań. *&c.*

Bogá wzywáy á reki przykładay.

Dij facientes adiuuant. *Varro ait*: Et quia dij facientes adiuuant, priùs inuocabo deos.

φιλεῖ δ' ἑπομένῳ συμπεύθειν θεός. *Æschylus.*

Adesse consueuit laboranti Deus.

τὰν χεῖρα προσφέρουσα τὰν τύχαν καλεῖν. *Plutarch.*

Operi manum admouendo Fortunam inuoca.

θάρσει, ἐπεὶ δ' αἰῶνων ἕτερον πλόον ἡγεμονεύει. *Apollon. Argonaut.*

Fide, tuum moderabuntur quia Numina cursum.

ἀλλ' ὅταν σπεύδῃ τις αὐλὸς, χ' ὡ θεὸς συνάπτεται. *Æschylus. Trochaic.*

Seriò est opus qui adurget, huic Deus se accommodat.

αὐλὸς πῦν ἀρῶν, εἶτα τὸν θεὸν κάλει. *Suidas.*

Fac aliquid ipse priùs, dein deos voca.

τῷ δ' αὖ πονοῦντι χὁ θεὸς συλλαμβάνει. *Æschyl.*

Quisquis laborat, huic manum præbet Deus.

Ζὺν Ἀθηνᾷ καὶ χεῖρα κίνει. *Zenobius.* Cum Minerua manum moue.

ἄλλα μὲν αὐτὸς (εὑρήσεις) ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται. *Cic. ex Homero.*

Quædam ipse inuenies, quædam verò Deus suggeret.

μὴ πάντα χὴ βοὸς ἕξεις. Non omnia per bouem obtinebis. ſ. *immolatum seu per vota, preces, sacrificia, sed laborandum simul est.*

Non votis neq; supplicijs (i. *supplicationibus*) muliebribus auxilia deorum parantur, sed vigilando, benè consulendo, prosperè omnia cedunt. Vbi fecordiæ atq; ignauiæ te tradideris; nequicquam deos implores. *Cato.*

Nullum numen abest, si sit prudentia. *Iuuenal. quod ad mentem præcedentium interpretare.* *Huc facit Apologus Faërni de rustico, ad currum luto infixum extrahendum Herculem inuocante, & per se nil mouente: quem Hercules apparens increpauit & leuare currum iussit.* Deum ora & ipse labora.

Affine Bez pracé nic bedá kotaczé.

Bogactw przybywa/ cnoty vbywa. Bogáctwá zgesto powodo zlego.

Quia paululùm accessit vobis pecuniæ, sublati animi sunt. *Terenti.*

Ardua res hæc est, opibus non tradere mores.

Et cùm tot Crœsos viceris, esse Numam. *Martial.*

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu. Diuitiæ molles. *Iuuenal.*

Sæpe solent auro multa subesse mala. *Tibullus.*

τὸ γὰρ εὐπραγίαν παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴν τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀνοήτοις γίνεσθαι. *Demosthenes.* Prosperitas præter meritum, occasio vesaniæ stultis efficitur.

Nullum

Nullum crimen abeſt facinuſque libidinis, ex quo Paupertas Romana perijt. *Iuuenal.* *Vide* Bogáty rzadki.

Bogáctwá teraz przodkuią / Cnoty iem vſtępuią.

—Inter nos ſanctiſſima diuitiarum Maieſtas. *Iuuenalis.*

—Exſpectent ergo Tribuni, Vincant diuitiæ. ſ. *libertini opulenti, cuius ratio potior habetur quàm Tribunorum. Idem Iuuenal.*

ὁι μὲν γὰρ κακότητα καλαμκρύψαισες ἔχεσι,
πλέτῳ, τίσι ἀρέτην ἔλομένη πενίη. *Theognis.*

Quidã improbitatẽ velatam habent Opibus, alij virtutem perniciosa egeſtate.

In pretio pretium nunc eſt. dat cenſus honores,
Cenſus amicitias. pauper vbiq; iacet. *Ouidi.*

Carmina laudantur, ſed munera magna petuntur.
Dum modò ſit diues, barbarus ipſe placet. *Idem.*

Et genus & virtus niſi cum re vilior alga eſt. *Horati.*

An diues, omnes quærimus, nemo an bonus.

Non quare & vnde; quid habeas, tantùm rogant. *Seneca ex Euripide vel alio Tragico Græco.*

Bogáctwá rod i godnośći / Są piękne pokrywki złośći.

ὁ πλοῦτός ἐστι παραμάλυμμα τ κακῶν. *Antiphanes.*

(Pulchrum) malorum ſunt opes operculum.

Secundas res miłè vitijs obtentui eſſe, *dixit Saluſtius.*

Struma dibapho facile tegitur. i. *infamia & dedecus dignitate, quia διβαφον. i. purpura bis tincta, eſt inſigne magiſtratus. Ex Cicer.* Ilia ſubter

Cœcum vulnus habes, lato ſed balteus auro

Protegit. *Perſius de Nerone vel Alcibiade. i. flagitia tui pectoris velas dignitate imperatoria vt gladiatores vulnus balteo.*

Bogáctwá to właſność máią. Mądrego głupiem dźiátáią.

ὁ πλοῦτος ἡμᾶς καθάπξ ἰατρὸς κακός,
τυφλὸς ἐλέπειν ἅς παραλαβὼν πάντας ποιεῖ. *Antiphanes.*

Ad inſtar artis inſcij nos medici opes, Efficere cœcos ex videntibus ſolent.

Plutus cœcus non mirum ſi cœcos faciat. *ex Ariſtophane. Intellige plerumq; vel ſæpe, non autem ſemper, quo ſenſu alia dicta ſimilia accipe.*

Affine Bogátemu nie trzébá rozumu.

Bogáctwá wiele moga. Bogátemu wſzytko przyſpiſzemy.

πλοῦτος δ' ἀνθρώπων ἀρετὴ μία γίνεται ἠδὲ,
πλέτειν, τῶν δ' ἄλλων ἄμοιρον ἀρῆν ὀφέλειν. *Theognis.*

Diuitijs

Diuitijs pollere est vulgi maxima virtus. Has præter nihilum cætera profuerint.
Ac bene nummatum decorat Suadela Venusq;. *Horat.* — Omnia enim res
Virtus, fama, decus, diuina humanaque pulchris
Diuitijs parent, quas qui construxerit, ille
Clarus erit fortis, iustus, sapiens etiam, & rex, Et quicquid volet. *Idem.*
Τὸ εὐτυχεῖν καὶ φρονεῖν νομίζομεν. *Euripides.*
Qui diues est hunc sapere multùm credimus. — οἰόμεθα
Τὸ εὐτυχεῖν πάνθ' ὁπόσα καλῶς. *Idem.*
Benè nosse cuncta quemq; remur diuitem.
χρήματα τ' ἀνὴρ, πενιχρὸς δ' ἀδελὴς πέλετ' ἐσθλὸς ἀδ' ἐτίμιος. *Laërtius. Suidas.*
Pecuniæ *(sunt)* vir (i. *virum faciunt*) pauper autem nemo bonus aut honoratus.
Hæc omnia non ex veritate sed ex opinione vulgi erronea dicta accipe.
Simillimum est Pieniądze wiele moga.

Bogáctwá z mądrośćią vćießne.

καλὸν ὅταν εὐτυχία παρῇ τῷ νῷ. *Hippodamus.*
Pulchrum quando felicitas cum prudentia coniungitur.
ἡδιστόν ἐστιν εὐτυχεῖν νοῦν ἔχειν.
Sapiente diuite nihil est iucundius.
πλοῦτος καὶ σοφίη βιητοῖς ἀμαχώτατον ἀιεί. *Theognis.*
Opis & sapientia hominibus inexpugnabilis semper.
μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχῃ,
χρῆται γὰρ ἅττ' εἰς ἃ δεῖ ταύτῃ καλῶς. *Menander.*
Beatus est qui mentem habet & opes simul,
Hic opibus etenim rectè vbi est opus vtitur.

Bogacz á świniá/ po śmiérći zwierzyná.

Dives cùm moritur, sus cum occiditur multis prodest.
Vide Łákomy/ skąpy/ i świniá.

Bogacz/ niéwolnik. Pánem wielkim być/ wielka niéwola.

Sub marmore atque auro seruitus habitat. *Seneca.*
Fortuna magna, magna domino est seruitus. *P. Syrus.*
Seruiet æternùm qui paruo nescíet vti. *Horat.*
Imperat aut seruit collecta pecunia cuique
Tortum digna sequi potiùs quàm ducere funem. *Idem.*
Diuitiæ apud sapientem in seruitio sunt, apud stultum in imperio. *Seneca.*
ἡδιστόν ἐστι τῶν ὑπαρχόντων κρατεῖν.
Iucundius nil quàm imperare his quæ tenes.

Dives

Diues habet diuitias sicut febrem, potius dicendum: Diuitiæ illum habent, vt & febris. *Seneca.* *Antigonus filio insolescenti dixit.*

An ignoras fili, regnum nostrum nil aliud esse, quàm splendidam seruitutem?

Bogaczá béz potomká / chorego / stárego / wßyscy náwiedzáią / ßánnia mé ßczerzé.

Iucundum & carum sterilis facit vxor amicum. *Iuuenal.*

—Dominus tamen & domini rex. (i. *dominus & patronus huius, cuius eras cliens,*)

Si tu vis fieri, nullus tibi paruulus aula

Luserit Æneas, nec filia dulcior illo. *Idem.*

Si te bene habes (i. *si diues es*) tibi sunt gemini & trigemini filij. (*heredipetæ*) *Plaut.*

Orbus es & locuples & Bruto consule natus (i. *Senex*)

Esse tibi veras credis amicitias? *Martial.*

ἑωσφόρον φιλέουσιν ἀτὰρ ςυγέουσιν ἑῶον. *Callimach.*

Vespertinum amant matutinum oderunt. s. *heredipetæ amicis diuitibus morituris obsequentes assidentes.*

οἱ γύπες τοῖς θνησιμαίοις παρεδρεύουσι. *Suidas.*

Vultures cadaueribus (*moribundis*) assident.

Munera qui tibi dat locupleti Gaure seniqúe,

Si sapis & sentis, hic tibi ait, morere. *Martial.*

Vide Petit Gemellus. *ex Martiali. sub* Pieniadzé wiele moga.

Bogaczu ná vbogie pámietay.

μέμνησο πλουτῶν τὰς πένητας ὠφελεῖν.

Diues memineris adiuuare pauperes.

Bogátego nié vczym Czże sércé / choć pełno w skrzyni.

Bogátego ty nié máietnością / Léz vskromiona mierzay chćiwością.

μὴ τὴν οὐσιαν πλείω, ἀλλὰ τὴν ἀπληςίαν ποιεῖν δεῖ ἐλάσσω. *Plato.*

Non substantiam maiorem sed cupiditatem minorem facere oportet.

Si vis te diuitem facere, non diuitiis adiiciendum est, sed cupiditati detrahendum. *Seneca.* (*re quod sat est p.*

Quod vult habet, qui velle quod satis est potest. *Idem ex P. Syro qui ait: qui cupe-*

Non qui parùm habet, sed qui cupit plùs, pauper est. *Idem Syrus.*

Habere omnia nemo potest, contemnere potest. *Idem.*

Latiùs regnes auidum domando

Spiritum, quàm si Libyam remotis Gadibus iungas. *Horat.*

Quantò quisque sibi plura negauerit, A diis plura feret. *Idem.*

Contemptæ dominus splendidior rei — Quam si (*essem*) magnas inter opes inops. *Idem.*

Multa petentibus, Desunt multa. *Idem.* Contracto meliùs parua cupidine
Vectigalia porrigã, quàm si &c. *Idem.* Kto chćiwośći záḥámuić/nić wiele potrzębuić.
Diuitiarum modus primus, habere quod necesse est: proximus quòd sat est. *Seneca.*
Nihil locupletius eo, cui quod det fortuna non inuenit. *Idem.*
Magnus est qui in diuitiis pauper est. *Idem.*
Nunquam parùm est, quod satis est: nunquam multùm est quod satis non est. *Idem.*

Diuitiæ grandes homini sunt viuere parcè,
Æquo animo, neque enim est vnquam penuria parui. *Lucretius.*
Is minimo eget mortalis, qui minimum cupit. *P. Syrus.*
Instructa inopia est in diuitiis cupiditas. *Idem.*

Socrates videns in Pompa (al in foro) magnam vim auri & argenti, dixit:
Quam multa non desidero! *Cic. Laërt. al.* Quàm multis non indigeo!

Quæ magis optantur, cùm pleniùs accumulantur,
Non satiant mentem semper maiora petentem. Anonym. Rhythmicus.
Cui satis est quod habet, satus (vel multa) illum constat habere.
Cui nihil est quod habet, nihil illum constat habere. Garner.
Cui sat nil vnquam, possidet ille nihil. Idem.

Affine Przęśtań ná málé. Chćiwość niénáśycona. Vbogi nić iést co ma potrzéby.

Bogátému nić trzébá rozumu.

Ironica est sententia, non ex eo quod fieri oporteret, sed ex eo quod fit profecta.
Stultitiam patiuntur opes. *Horat.* i. *admittunt. & diuitem licet esse stultum, vel vt Acron. & Porphyri. Opibus compensatur stultitia, & tegitur. Nam vt Salustius ait: Secundæ res mirè sunt vitijs obtentui. Et diuites, ait hîc Lambin. existimant sibi omnia vel certè plùs quàm tenuioribus licere.*
ὅτι ἀνόητον ὁ πλοῦτός ἐστι. *Aristotel.* Stulta res est diuitiæ.
ζυντέταχται γὰρ συναγελάζεται τοῖς πλουσίοις καὶ ταῖς δυνασείαις ἄνοια καὶ ἀηδία. *Isocrat.*
Vno ordine incedunt & confectantur diuites & potentes, stultitia & luxus.
Et seruus apud Plautum. Secundas fortunas decent superbiæ.
τυφλὸς ὁ πλοῦτος καὶ τυφλὰς ἐμβλέποντας εἰς αὑτὸν ἀπεργάζεται. *Menander.*
Cœcæ sunt diuitiæ & cœcos intuentes in se reddunt.

χρήματα τοῖς δειλοῖς γίγνεται ἀφροσύνη. *Theognis.*
Sunt fortunæ homini maxima stultitia.

πρόβατον χρυσόμαλλον. i. Quem aureo vellere. *Diogenes Cynicus vocauit diuitem indoctum & rudem. Caligula Syllanum Prætorem dixit,* προβατον χρυσοῦν. *Pecudem auream Dion.*

Fortuna vbi abundat, deficit sapientia. Garner.
Affine Szczęśćié rozum odeymuić. Szczęśćia wiele/ rozumu mało.

Bogátego potrzá/ vbogiego biésiádá.

Quod

Quod aquilæ supereſt, imbelles edunt aues. *Plin.*

Diuitum phiditia, pauperum lautitiæ.

Vel Diuitũ frugalitas, tenuiorũ helluatio. τ̃ πλουσίων λιτότης, τ̃ πενήτων λαφυγμός.

Præclarè Seneca in hanc Sententiam multa affert hortando Lucilium, vt ad castigandum luxum & firmandum animum contra voluptates & moleſtias, aliquot dies ſubinde interponat, quibus dura & horrida veſte, minimo & viliſſimo cibo, quem multa millia pauperum ſeruorum & capite damnatorum ferunt, contentus ſit, exemplo Epicuri.

Iuuenalis etiam Satyra 5. queritur in conuiuio diuitum, pauciora & viliora dari conuiuis clientibus diuitis quam ipſi domino. Poſt alia multa ait.

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis Boletus domino.

Vide Kępſe gospodarzowi. & Co z waſá ſpádło.

Bogáty człowiek. Bogacz.

Montes argenti non maſſas habet. *Plaut.*

Montes maximi acerui frumenti ſunt ei domi. *Idem.*

Auro ſuppactum ſolum (i. ſoleas) habet. *Idem.*

Habet vnde ſeuum excoquat. *Idem.* Herculis quæſtum habet. *Idem.*

Pelopis talenta habet. *ex Theocrito.* — Darij opes ſuperat. *ex Syneſio.*

— Arat quantum non miluus oberret. *Perſius.* i. *latifundia ampliſſima habet.*

— Tot miluis intra tua paſcua laſſis. *Iuuenal.* Lydo ditior auro. *Statius.*

Opulentior Arabum gazis & diuitis Indiæ. *Horat.*

Syracuſanæ opes *in prouerbium abierunt. Nam de homine ſatis diuite dicebatur.* ὐδὲ τὴν δεκάτην τ̃ Συρακουσίων ἔχῃς. *Strabo.* Ne decimam quidem partem Syracuſanarum opum poſſidet.

Ζωσιμᾶ δ' ἀρκέσας δώδεκ' ἡμερῶν ὁδόν. *Plutarch. de Tantalo.*

Viam dierum duodecim ſero iugera.

χρυσίᾳ πόντον ἔχει. *Athenæus de Nino.* Auri mare habet.

ἔχει χρυσίον ὅσον ἱκανὸν ἦν ἐμπλῆσαι καὶ τ̃ ἐν μύθοις Μίδαν. *Eunapius.*

Habet aurum quantum idoneum eſſet ſatiare & fabuloſum Midam.

Ditior Cræſo. *apud Græcos; vel* Craſſo *apud Latinos.*

Tantali talenta, Gygis opes, *apud omnes celebres.*

εὐδαίμων πολυαρ[illegible] ἐράνιον ἄγα πολύτροφον τρέφων. *Plutarchus.*

Felix multorum agrorum poſſeſſor, cœleſtem capram magnam nutricem vel multum alentem nutriens. *Nam eius capræ vel aſpectus proſper erat.*

Amaltheæ cornu habet. *Vide ſub* Szczęśliwy.

Κινυρᾶς μίδα μᾶλλον πλουτεῖ. *Plato.* Cinyra & Mida ditior. *Et* κινύρα πλοῦτος Cinyræ opes i. *immenſæ.*

παχὺν πλοῦτον ἔχῃς. *Philoſtrat.* Pactoli (*fluuij Lydiæ*) opes habet.

ζωπύρα τάλαντα ἔχῃς. *Zenodot.* Zopyri (*Darij Regis amici*) talenta habet.

Narciſſus Claudii libertus Cræſo & Craſſo opulentior. *Plin. Iuuenal.*

ἐκ πίθε ἀντλεῖ. *Theocrit.* E dolio haurit. Callicrates Caryſtius *ditiſſimus fuit.*

Bogáty boiáźliwy/ ſraſowliwy.

δειλὸς ὁ πλοῦτος. *Ariſtophan. Lucianus.* Timidus Plutus.

δειλὸν θ' ὁ πλοῦτος καὶ φιλόψυχον κακόν. *Euripides.*

Timidũ atq; cupidum ſunt opes vitæ malum. Felicitas diuitum perſonata. *Seneca.*

Tantis parta malis, cura maiore metuque.

Seruantur, miſera eſt magni cuſtodia cenſus. *Iuuenal.*

δειλότατος ἰχθύων ἁπάντων χρυσῆς *Ælian.* Aurata, piſciũ omniũ timidiſſima.

Bogáty dobrodźieyſtwu rwych nie rachuie: Wrázy ſwé bárzó cznie. Bogatemu dobrzé czynić, ſtrátá.

—— Ita ſunt iſti noſtri diuites. Si quid benè facias, leuior plumâ eſt gratia; Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt. *Plautus.*

τὸ γὰρ λυπῆσαι δυσεξάλειπτον, τὰ δὲ χρηστὰ ἅμα τῇ ἀπολαύσει καὶ τὴν περὶ αὐτῶν μνήμην συναναλίσκει. *Herodian.* Quod offendit, indelebile eſt: beneficiorum verò vna cum ipſo vſu & memoria conſumitur ſeu perit. *Et Eccleſiaſtici c. 8.*

μὴ δανείσῃ ἀνθρώπῳ ἰσχυροτέρῳ σε, καὶ ἐὰν δανείσῃς, ὡς ἀπολωλεκὼς γίνε.

Noli fœnerari homini potentiori te, quodſi fœneraueris quaſi perditum ſit vel habe.

Bogáty rzadki ſprawiedliwy: ábo ſam/ ábo tégo przodek.

Diues aut iniquus, aut iniqui hæres. *S. Hieronymus.*

Valde diuites, ſimul eſſe probos impoſſibile. *Plato apud Rhodiginum.*

οἱ πλούσιοι μιθυσθῆναι, ὕβριν τοῖς ἀνθρώποις ἐπαγόμενοι. *Philoſtratus.*

Opibus ebrij iniuria vel contumelia homines alios afficiunt.

Difficile eſt eum virtutes reuereri, qui ſemper ſecunda fortuna ſit vſus. *Cic.*

ὁ πλοῦτος σύγκριμά ἐστιν ἐκ τῶν πενήτων οὐσίας. *Iſocrates.*

Diuitiæ ſunt congeries quædam ex pauperum ſubſtantia.

ὥστε λόγῳ μὲν ὀρθῶς ὡς οὐκ εἰσὶν οἱ παμπλούσιοι ἀγαθοί. *Plato.*

Vt verum ſit dictum. admodum diuites non eſſe bonos.

E quadraginta aureis eleemoſyna nomine à quodam diuite ſibi miſſis, vnum tantùm iuſtè acquiſitum Deo reuelante agnouit Launomanus Epiſcopus Carmotenſis, & eum retinuit; reliquos triginta nouem, remiſit domino dicens: Dona impiorum non probat altiſſimus. *Vincentius Bellouacen. Simile quid habet. S. Gregor. Dialog. l. 3. c. 26. de munere à Carcerio ſacrilego miſſo S. Mensæ.*

μὴ πλοῦτον εἴπῃς, οὐκὶ θαυμάζω θεόν,
ὃν χ' ὡ κάκιστ' ῥᾳδίως ἐλήσατο. *Euripides.*

Non mihi diuitias proferas, nil miror deum. (*quaſi Plutum.*)

Quem

Quem & pessimus quisq; facillime possedit. ἀγαθὰ κιλλικῶν. *Zenodot.* Bona Cillicon, *ſ habet. Mileſius hic, prodita Prienenſibus Mileto patria fœdè ditatus eſt.* Al. Bona Ciliconis habet. ſ. iniuſtè ditatus. *Ex Suida.*

Diuitiæ non ſemper optimis. ſ. *dantur vel adſunt, ex Theognide qui ait:*

πολλοὶ πλοῦτον ἔχουσιν ἀϊδρίες, οἱ δὲ τὰ καλὰ.

ζητοῦσι, χαλεπῇ περόμενοι πενίῃ Multi imperiti habent opes, qui verò honeſta ſectantur, graui conflictantur paupertate.

ἀθλίως ἐπλούτησε τάχεως δίκαιος ὤν.

Iuſtus repente nemo diues factus eſt. *Velut P. Syrus.*

Repente diues nemo factus eſt bonus. *quia malis artibus opes non quærit.*

Rectè apud Plutarchum quidam Syllæ iactanti ſe (nam Felix vulgò habebatur & vocabatur Ciceronе teſte) dixit: Quomodo tu vir bonus eſſe potes, qui tantas opes poſſides, cùm à patre nil tibi ſit relictum? *Verè dices.*

Bto sie predko zbegáći; cnota (abo duβa) rego przypláći: V. Bogactw przybywa.

Bogu sie przéciwić trudno proźno glupſtwo.
Przéciw kosturowi wiérzgáć proźno.

πρὸς κέντρα κακὸς κῶλα θνητὸς ὢν θεῶ; *Euripides.*

Contra ſtimulum calcitrem homo exiſtens Deo? *Gemina ſentẽtia in actis Apoſt. c. 9.*

σκληρόν σοι πρὸς κέντρα κωλοτυπεῖν. *Durum eſt tibi contra ſtimulum calcitrare.*

οὐκ ἔστι πρὸς τὸν θεὸν ἐρίζειν. *Pindar.* Non expedit cum Deo contendere.

ἐγὼ δ' ἐγώγ' ἐθέλοιμι δὶ κρονίωνι μάχεσθαι. *Homer.*

Cum Ioue ego ſanè nolim certamen inire.

— οὐκ ἔστιν πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. *Idem.*

Non pugnandum homini cum Deo.

οὐκ ἂν ἐγώ γε θεοῖσιν ἐπουρανίοισι μαχοίμην. *Idem.*

Non ego bella diis mouerim cœleſtibus vnquam.

Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. *Virgil.*

Degener eſt animus qui obluctatur & de ordine mundi malè exiſtimat, & emendare mauult deos quàm ſe. *Seneca.*

τὸ φέρον ὀρθῶς θεοῦ, καλῶς χρὴ φέρειν. *Suidas.*

Quod diuinitùs accidit, benè ſeu pulchrè eſt ferendum.

Bogu nic nie ieſt trudnego.

τὰ δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε θεός. *Euripides.*

Rebus inſperatis vel deſperatis exitum reperit Deus.

θεοὶ δέ τε πάντα δύνανται. *Homer.* Dij omnia poſſunt.

ῥεῖα θεὸς τ' ἐθέλων καὶ τηλόθεν ἄνδρα σαῶσαι. *Homer.*

Si lubeat ſeruare procul quoque numina poſſunt.

Fata viam inuenient. *Virgil.* V. Bogo Bog ma w swey obronie.

Boiáźliwy. Tchorz. Záiecgo sercá człowiek.
Cieniá śie swego boi. Zastraszyłby go macházyna. & Przelękły.

Omnia tuta timet. *Virgil.* Ante tubam trepidat. *Vel vt idem Virgilius.*
—— Ante tubam tremor occupat artus.
λαγώς βίον ζῶν, καὶ ἀεὶ πληγήσεσθαι προσδοκῶν. *Demosthenes.*
Leporis vitam viuens, & semper ictum exspectans.
λαγώων δειλότερ. *Athanasius.* Leporibus timidior.
Milites suos ex acie sæpe fugientes Lepores galeatos *vocauit Cornificius Pòèta.*
τὰς παραπεταμένας μύας δειλὸς. *Aristot.* Vel muscas metuit præteruolantes.
τὴν αὐτῆ σκιὰν φοβεῖσθαι *Plato.* Vmbram suam metuere. *Cic.*
Vanaq; sollicitis incutit vmbra metum. *Ouid.*
δειλότερ Πισάνδρα. *Suidas.* Timidior Pisandro, *qui metuebat ne anima sua illi alicubi occurreret.*
ῥιψάσπις: ὀπορρίψων ἀσπίδα. *Lucian.* Abiecit clypeum. *Sic Horat.*
Sensi celerem fugam relicta non bene (*turpiter*) parmula. Abiecit hastam *Cic.*
δεδιέναι πάντα κἂν μυῖα βομβήσῃ. *Aristot.* Timere omnia si vel mus obstrepat.
Non ad ictum sed ad crepitum exagitamur. (dic exanimamur) *Seneca.*
φύλλων λαγάρας ἐμφοβοῦσιν οἱ κύπροι,
ἄνδρας δ' ἀνάνδρους αἱ σκιαὶ τῶν πραγμάτων. *Nazianzen.*
Lepus fragore territatur frondium, Vmbræque rerum prætrepidos terrent viros,
κακῆ τρεπέσθαι χροιᾷ. *Homer.* Ignaui color vertitur seu mutatur.
τάρβησαν, πᾶσιν δὲ παρὰ στήθεσσι κάπεσε (*pro* κάμπτεσε) θυμός. *Homer.*
Extimuere, cunctisq; in pedes decidit animus.
τὸ νεβρὸ δειλότερ. *Athenæus.* Hinnulo timidior.
Sic Horatius. Vitas hinnuleo me similis Chlòé.
τὴν ψυχὴν τελῆ ὑπέρη. *Hermippus.* Animum Teletis (*timidissimi*) habet.
λευκηπαθίας. *Clearchus. quasi albo vir hepate, pro timido. quod palleant quibus hepar vitiatum, idem pallor timidis, & amantibus familiaris est.*
πολεμίας σάλπιγγ ὃς ἐν ὕπνοις οὐδὲ ἀκούσας. *Philarchus.*
Buccinam né in somnis quidem audire sustinet.
ἐλαφηβόλος ἀνὴρ. ἐλάφειον καρδίην ἔχων. *Homer.* Ceruinus vir, cerui cor habens.
ὥσπερ τὸν γοργῆς κεφαλὴν θεασάμενον. *f.* ἔφυγεν. *Heliodorus.*
Tanquam Gorgonis capite conspecto pertimuit vel fugit.
τὴν γυναῖκα νεκρὰν οὐδὲ φεύγει. *Idem.* Mortuam feminam fugit.
ὃς μικρὸν ἐτόλμησεν ἔξω τῆς πυλῶν προπυῶσαι. *Lucian.* Nunquam ausus est extra portam exserere caput.

ὅμοι

ὠχρὸς ὁ τὸ χρῶμα τῷ χρυσῷ γέγονε. *Lucian.*
Auro pallidior factus est. i. *timore perculsus.*
πάντα τῷ φοβουμένῳ φοβεῖ. *Sophocles.* Omnia strepunt timido.
ἀσκῷ ἢ σκιᾷ μορμολύττεσθαι. *ex Diogeniano.* Vtre vel vmbra terretur.
ἀσκοφλαυρίζεσθαι. *Ex Suida.* Inani metu (*ceu vtrii strepitu*) percellitur.
φεύγεις δ' ὥστε ὄϊς πολιὸν λύκον ἀθρήσασα. *Theocrit.*
Fugis velut ouis canũ lupum conspicata. *Vel* Vt ceruus aspecto lupo. *ex Hor.*
τὸ τῆς Θεαγένους ἑκάτειον. *Suidas.* Theagenis Hecateum i. Hecates idolum, *subaudi, semper adit, consulit. Nam Theagenes nusquã pedem mouebat, nisi illo consulto.*
ταλαλαζωή. *Nazianzen.* Tantali vita. *de sollicito.* (*inuocat.*
ἐν ψύλλας δέρῃ Θεὸν ἐπικαλεῖται. *Ex Æsopi apologo.* In pulicis morsu Deum
τὴν νεβρίδα ἐνημμένος *Demosthen. apud Suid.* Nebridem (*pellem cerui timidi*) indutus.
ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχει. *Antiphanes.* Coturnicis animum habet s. *timidum.*
ἐν μοι ἔπειτα πέσοι μέγας οὐρανὸς εὐρὺς ὕπερθεν.
χάλκεος, ἀνθρώπων δ' εἶμα παλαιγενέων. *Theognis.*
In me deinde cadet magnũ cælũ latũ desuper Æreum, hominũ metus antiquorũ.
Timidi est oratio. Sic apud Terent. quidam dicit: Quid si nunc cœlum ruat? *Et Horatius alludit.* Si fractus illabatur orbis Impauidum ferient ruinæ. *quæ sententia fortis & intrepidi animi est.*
δειλότερος τοῦ παρακύπτοντος. *Suidas.* Timidior (*quodam*) prospectante. s. *Herculem, quem vbi conspexit, in lapidem pra timore versus est.*
ἀδεὲς δείδιας δέος. *Suidas.* Inanem metum metuis. Tuta times omnia. *Virgil.*
πανικὸν φοβεῖται. Panicum timet. Panico (*inani*) timore percellitur. *Vel vt Cic: dicit:* Panicis πανικοῖς mouetur.
Puniceæ pauidos agitant formidine pennæ. *Virg. de Ceruis qui pennis auium expansis terrentur.*
μορμολυττειν & μορμολύκεια δείδειν. *Suid.* Laruas pueriles timere.
Putas te elephanto assem dare? *Augustus Cæsar, libellum supplicem sibi timidè porrigenti dixit apud Suetonium & Macrobium.*
Frigidus Arcadibus coit in præcordia sanguis. *Virgil.*
Guttam haud habeo sanguinis. *Apud Plautum quidam perculsus, dicit.*
αἷμα οὐκ ἔχει. *Æschines.* Sanguinem non habet, *pro timido.*

Boiazliwy matki nie rozrzewni. Boiázliwego mátká nie vtáczé.
Timidi mater non flet. *Æmil. Probus. Nam timidi pericula in bello declinant & cauent sibi loco, vt ille Terentianus. quare salui reuersi matres non contristant.*
ἄρης δ' οὐκ ἀγαθῶν φείδεται ἀλλὰ κακῶν. *Anacreon.*
Parcere Mars solet, haud fortibus, at timidis.
Nolo virum, facili redimit, qui sanguine vitam.

Hunc

Hunc volo, laudari qui ſine morte poteſt. *Martialis iocatur in Decianum vitantem bellum.*

Boiázliwy nic wielkiego nie ſprawi. Boiázliwy ſérce i ſiłę wnét ſtráci.

Sedit qui timuit né non ſuccederet. *Horat.*

δειλοὶ γὰρ ἄνδρες ἐν μάχῃ
ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι, κἂν παρῶσ' ὅμως. *Euripid.*

Formidoloſi nullum habent in prælio.
Numerum, ſed abſunt, licet ibi adſint maximè.

ἄρμα παρέστης, τ' ἴχνε' αὐτῆς ζητεῖς. *Suid.*

Veſtigia vrſi quæris hunc præſentem habens.

In eos qui metu præſens negotium relinquunt & aliud ſe agere fingunt. V. Nie nátrzé.

οὐδεὶς ἄνδρες ἄπαξ τρόπαιον ἔστησαν. *Eupolis.*

midi nunquam ſtatuêre tropæum.

δέος ἀνειδέστερον νὴ νόον. *Q. Calaber.* Timor vires eneruat & mentem.

in prælio ijs maximum eſt periculum, qui maximè timent. *Saluſtius.*

Boiázliwy wciekáiącego goni. *Vel* Wciekáiącego i boiázliwy goni.

δειμαλέος κροκόδειλος ἐών, φεύγοντα διώκει. *A.*

Inſequitur crocodilus vbi cernit fugientem. *Vel*
Eſt timidus crocodilus, at inſequitur fugientem. *Teſte Strabone Plini.*

Boiáźń hámuie od złego.

δέος κωλύει πονηρεύματα. *Chryſoſtom.* Timor cohibet à malis.

Sic Horat. oda 34. libri 1. ait, Se timore Iouis, *etiam puro cælo aliquando fulminantis, à vita Epicurea deterritum.*

Oderunt peccare mali formidine pœnæ. *Ex Horat.*

ἵνα δέος, ἔνθα καὶ αἰδώς. *Plato. Suid.* Vbi timor, ibi & pudor.

ἡ ἀδεία ἀναισχυντίαν ἔτεκεν. *Plato.* Abſentia timoris impudentiam peperit.

Maxima pars hominum ſola formidine fuſtis. Temperat à malefactis. *Eraſm.*

ξὺς ὅτι γλωττῆς. *Suidas.* Bos in lingua. *De ijs qui non audent liberè loqui timore mulctæ nam liberius locuti pendebant nomiſma bouis figura ſignatum. Vide* Zły ſtrách.

Boiáźń nie mocny hámulec złego.

Malus cuſtos diuturnitatis metus. *Cic.* Imbecillus eſt pudoris magiſter timor. *Idem.* Non diuturni magiſter officij timor. *Idem.* Quid faciet in tenebris, qui nihil timet niſi teſtem & iudicem? *Idem.*

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ.
Sit spes fallendi, miscebis sacra profanis. *Horat.*
Malo coactus qui suum officium facit,
Dum id rescitum iri credit, tantisper cauet;
Si sperat fore clam, rursum ad ingenium redit. *Terent.*
ἄῤῥωστός ἐστι κωλύτης κακῶ φόβος. *A.*
Infirmus est repressor à malo timor.

Boiazń vstáwiczna cießka.

Quotidie damnatur qui semper timet. *P. Syrus.*
Crux est si metuas vincere quod nequeas. *Ausonij.*
Qui metuens viuit liber mihi non erit vnquam. *Horat.*
ὁ νῶς γὰ ἡμῶν ἦν τότ' ἐν τοῖς σκύτεσιν. *Aristophanes.*

Mens nobis tunc erat in corijs. (*vt Terent. animus. in patinis.*) *dictum eius est, qui metuens plagas de illis assiduò cogitat. Vt apud Comicos serui sæpiùs. Apud Plautum.*
Timeo quid rerum gesserim hic, ita dorsus totus prurit. *Item.*
Vah iam Scapulæ pruriunt. quasi sentiant verbera imminentia.
Τὸν Ταντάλου λίθον ἐπηρτημένον ἔχων. *Plato.*

Tantali lapidem imminentem (*vertici & iamiam casurum*) *habere. Vt Athenæus explicat narrans hanc fabulam. Virgilius hoc saxum aliis in Orco tribuit dicens:*

Quid memorem Lapithas, Ixiona, Pirithoumq;,
Quos super atra silex, iamiam lapsura cadenti
Imminet assimilis —— epulæq; ante ora paratæ, *quare hac etiam, vice Tantali hoc sensu vsurpare licebit.*

Si metuis, si praua cupis, si duceris ira, Seruitij patiere iugum. *Claudianus.*

Bolĕáidy niniéyßy, zda śie nameżnośniéyßy.

Præsentia afficiunt magis, *bona & mala. Ideò P. Syrus dixit:*
Animo dolenti nil opotet credere, *quia dolentes, malum & molestiam quamcunq; præsentem in maius accipiunt, & apud Terent. infelices, sunt suspiciosi.*
μᾶλλον πίζει κακὰ παρόντ' ἀπωλέρων. *A.*
Absentibus grauiora mala præsentia. *Affine* Choremu wßystko gorzko.

Ból máły, znośny: wielki krótki.

Dolor, si grauis, breuis; si longus, leuis. *Cic.*
μικρὰ νόσος ἀφόρητος, ἡ μεγάλη δὲ ἀνώδυνος. *A.*
Morbus leuis, tolerabilis, grauis, breuis.
Dolor, si ferre possum, leuis est: si non possum, breuis. *Seneca.*
Ból ieśli máły ia go znioſe: ieśli wielki on mnie.

Ból milczeć nie vmie, ábo nie da.

Difficile eſt tacere cùm doleas. *Cic.*
Etiam innocentém mentiri cogit dolor. *P. Syrus.*
Iuſtum dolorem temperare difficile. *Papinian.*
In dolore maximo nulla eſt artis obſeruatio. *Quintilian.*
χαλεπὸν σιωπᾶν κῆρ δακόντος ἄλγεος. *A.*
Durum eſt tacere quando cor mordet dolor.
Simile eſt Vtedzá milczéć nié vmie.

Ból wſzelki nié tak śie czuié / Gdy go kto lekko przyymuié.
Vide Przykrośći folgá cierpliwość.

Ból zá czáſem vſtáié.
λύπην λόγος παύνει, ἢ ὁ μὴ, χρόνος. *A.*
Aut tempus aut ratio decoquit dolorem. *Cic.*
Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat atq; emolliat. *Idem.*
Dolor decreſcit vbi quo creſcat non habet. *P. Syrus Mimus.*
Longa dies conſumit dolorem. *Seneca.*
Plura huc pertinentia pete ex Czás wſzytko vlácnia. Czás wſzytko trawi.

Bolu go kaletá / ábo mieſiéc. *Vide infrà* Skapy.
Bólu mé mále vlżenie / Pláczu / ktemu wypowiédzenie.
Vide Náplákáć śie pociécha.

Boſka to rzecz. Sámemu Bogu to przyſłoi.
Θεὸς ἂν τᾶτ' ἔχοι γέρας. *Plato. Ariſtot.* Deus hoc habeat decus.
Hoc dicto deprecamur res vires noſtras excedentes, & Deo facile.
Pytho Ænius apud Plutarchum cùm Coty interfecto laudaretur & hinc inuidere ſibi quoſdam ſentiret, dixit. τοῦτ' οὐκ ἄνδρες Ἀθηναῖοι θεῶν τις ἔπραξεν, ἡμεῖς δ' τὰς χεῖρας ἐχρήσαμεν. Hæc ô viri Athenienſes deorum aliquis fecit, nos manus ei vtendas præbuimus. Solus hoc potuit Deus. *Pacatus.*
— βροντᾶν δὲ οὐκ ἐμὸν ἀλλὰ Διός. *Plutarch.* Tonare non eſt meum ſed Iouis.
Timoleon Corinthius liberata à Tyrannis Sicilia, vrbibus reſtauratis & ordinatis, in conciombus publicis ſæpe dicebat, Deo ſe gratias habere, quod cùm ſeruare voliet Siciliam, eiret nomen inſcripſerit ſuum. i. Timoleontis opera vti voluerit. Idem ſacello domi Caſui ſeu Fortunæ extructo, ei ſacrificabat. Idem Plutar. ſcribit.
Non hæc humanis opibus non arte magiſtra.
Proueniunt, maior agit Deus atq; opera ad maiora remittit. *Virgil.*

Boſkie świętey rzeczy przyſłoynie odprawuy.
Nabożeńſtwo záczawſzy wſzytkiemu napomni.
θεοσκυήσουσας καθήσθω. ſ. ἀεί. *Pythagoras.* Adoratum ſedeant. i. *ceſſent ab altis*

aliis negotijs, nec obiter agant, sed se applicent atq; decenter se gerant. quare in sacris praeco clamabat: Hoc age. *Plutarch.*

ἀνυπόδητος θύειν καὶ προσκύνει. *Pythagor.* Nudipes sacrifica & adora. i. *purè & ab omnibus curis animo libero. Simile quid Moſi præcepit Deus Exodi 3.* Solue calceamẽta &c.

εἰς ἱερὸν ἀπιὼν προσκυνῆσαι, μηδὲν ἄλλο μήτε ἄχρι ἐνῶπιον μηδὲ λέγε μηδὲ πρᾶττε, *Idem Pythagoras.* Templum ingreſſus adorandi gratia, nil interea quod ad victum pertinet loquare vel agas.

προσκυνεῖν περιφερόμενον. *Numæ præceptum apud Plutarchum.* Adora circumactus. ſ. *ad orientem ſolem.* i. *cùm adorare vis, totum te ad Deum conuerte. aliter alij explicant.* Adorantes item ſtare ſolitos docet *Pierius l. 6. c. 3.*

ὁδὸν πάρεργον, ὅτε εἰσιτέον εἰς ἱερὸν, ὅτε προσκυνητέον τὸ παράπαν, ἀλλ' ἐπὶ πρὸ τῶν θυρῶν αὐλῶν παρὸν γένοιο. *Pythagoras.* Ex itineris diuerticulo non eſt ingrediendum templum, neque orandum omninò, etiamſi iuxta veſtibulum ipſum tibi tranſeundum ſit. *Non quòd hoc malum ſit, verùm ne obiter & aliud agendo ad ſiat, ſed ante omnes actiones primario & conſultò templum adeatur & Deo cultus reuerenter exhibeatur.*

Perſæ ſacrificantes animalia, ſolam animam diis offerebant, carnes in vſum profanum conuertebant. τὸ γὰρ ψυχὴς *dicebant* τὸ ἱερὸν θῦμα. i. Sola anima ſacrificijs ſufficit. *Strabo.* Vera pietas animo litat. *Sic Ioannis c. 4.*

Deus in ſpiritu & veritate vult adorari.

Huc etiam ſpectat puritas corporis, & eius cauſa lotiones vſurpatæ ab ijs qui ſacrùm operaturi erant, tam apud Hebræos in lib. Leuitic. quàm apud Ethnicos Homer. Heſiod. Plaut. Virgil. Tibul. Lunam & apud alios. adde Caſium & puras noctes pernigilium. Apud Chriſtianos item ante templa ſtabant cantheri & ſalientes in quibus manus abluebant intraturi templum, quibus ſucceſſit aqua luſtralis. ex Theophylacto Euſebio Tertulliano Paulino. Ego, niſi quid me vis, eo lauatum vt ſacrificem. *Plaut.*

Illotis manibus & pedibus ad ſacra tractanda non accedendũ. ſub Vmyć śie do tẽg trzébá,

ἀλλ' ἐνδὲν δεῖ πρὸς τῷ θωμὸν βουλεύειν τὰς διανοίας. *vt legit cum Zenobio Henr. Steph. non vt Eraſm.* Atqui nihil opus eſt iuxta aram cogitare vel conſultare. ſed paratum eſſe optimè oportet, vt omnia ritè fiant & abſq; errore.

Ego verò ſacra facio. *Vide* Vtéuſtráßony.

In ſacrificio item vetat Pythagoras Vngues reſecare. i. *ſuperfluis & vilibus ac ſordidis rebus animum occupare, vel (vt Rhodigin. explicat,) mente pura & ſedata quaſi vnguibus iam abſciſſis diuinis rebus intendere iuxta illud,* Surſum corda. *Verba Pythagoræ ſunt.*

παρὰ θυσίαν μὴ ὄνυχίζε. Iuxta ſacrificium vngues ne præcidas.

Brac tam trudno / gdźié niémáß nic.

Y ſam Bog nié biérzé gdźié niémáß.

Nudo veſtimenta derrahere me iubes. *Plaut.* Aquam è punice poſtulas. *Idem.* ἐκ ἂν λάβοις τι παρὰ τοῦ μὴ ἔχοντος. *Lucianus.*

Nihil accipies ab eo quî nihil habet. *Deo tamen id difficile non eſt, qui metit vbi non ſeminauit, & aufert ab eo qui non habet, ac vocat ea quæ non ſunt, tanquam ſi ſint &c. Quare dictum Polonicum* Y ſam Bóg nić bierzé *&c. populari ſenſu accipe.* Ταντάλου κῆπον τρυγᾶς. E Tantali horto fructus colligis i. *conſectaris ea quæ nuſquam ſunt, quales erant ficti horti Tantali*

Fruſtra preſſibimus vbera palmis. *Paſtor Virgilij dicit:* i. *nil lactis emulgebimus. Themiſtocles inſulas obiens pecunias ab eis extorquebat, & ad Andrios veniens pecuniam ab eis poſcebat dicens:* Duas deas mecum adduxi πειθὼ καὶ ἀνάγκην. Suadam & Neceſſitatem, quæ pecuniam exigant. *At illi reſponderunt.* Se duas quoq; magnas deas habere, πενίαν καὶ ἀπορίαν, Paupertatem & Impoſſibilitatem (*vt Rhodigin. vertit*) quæ dare illis prohibeant. *Herodotus apud Plutarchum.*

An ignoras nudum nec à decem palæſtritis deſpoliari poſſe? *Apuleius.*

Plùs dicit Chryſoſtom. Vnum nudum nec à centum viris ſpoliari poſſe?

Pilcari in aëre. Venari in mari. Plaut. φαλαικρὸν τίλλειν. *Suid.* Caluum vellere.

ὄνον κείρεις. *Ariſtophan.* Aſinũ tondes. τὸν γάλλον ἐκτέμνειν. *Suid.* Gallũ caſtrare,

ἀπὸ νεκρᾶς φορολογεῖν. *Ariſtotel.* A mortuo tributum exigere.

ὄνου πόκας ζητεῖν. Ab aſino lanam vel aſini lanam quærere.

ἀλεῖν δὲ καὶ τὰς ἀνδριαντίνας ἀλφίτα. Etiam à ſtatuis farinam exigere.

τράγον ἀμέλγειν *Diogenian.* Mulgere hircum. *huc trahere licet. (Nam ſcio Virgilius accepit pro inceptire.)* Kozła doić. *hoc ſenſu noſtri dicunt.*

πώγωνα τίλλειν ἀπ' ὠλενῶν παιδίων. *Lucian.* Barbam vellere ab vlnis puerorum.

E vacuo nunquam res cadit vlla ſinu. *Garner è Gallico dicto.*

Bráćia zgodliwi / ſą wielkie dźiwy.

Fratrum quoque gratia rara eſt. *Ouidi.*

ἡ καθ' ἡμᾶς φιλαδελφία ἔτω σπάνιον ὡς ἦπι τῶν παλαιῶν μισαδελφία. *Plutarch.* Amor noſtra ætate fratrum tàm rara res eſt, quam olim odium fratrum.

Rari Caſtor & Pollux. fratres concordes. nam Fratrem Pollux alterna morte redemit. *Virgil. Frequentiùs reperitur Amphion & Zethus. ille Muſicus hic Paſtor apud Platonem. Romulus & Remus apud Liuium. Iacob & Eſau. Geneſis 25. Oſytis temperans & agilus: Typhon frater eius ventrioſus & guloſus, apud Syneſium. de his dicas* Bráćia iedneyżé métki / rożne miewáia przydátki.

ἡ τῶν ἀδελφῶν ἀκατάπαυστος χάρις. *A.*

Fraterna rara eſt quæ perennet gratia.

Eumenis regis mater beatam ſe vocabat, quòd tres filios ſuos quarti regis fratres ſatellites fidos & amantes videret. Apud Plutarch.

Brátérſka menawiść ſroga.

Nullæ ſunt inimicitiæ niſi amoris acerbæ. *Properti.*

χαλεποὶ τῶν ἀδελφῶν πόλεμοι. *Ariſtotel.* Fratrum iræ, pugnæ, acerbæ, infeſtæ,

οἱ τὸ

ὁι τὸ πέρα τέρξαντες, ὅιδε χ πέρα μισῆσιν. *Idem Aristoteles.*

Qui supra modum se amabant, ijdem supra modum se oderunt. ſ. *amore soluto.*

δεινὰν κασιγνήτοισι γίγνεσθ λόγους.
μάχας θ', ὅταν πρὸς ἐμπέσωσιν εἰς ἔρν: *Euripides.*

Solent acerba inter fratres verba fieri, certaminaq; si quando lis ijs incidit.

Odia ferè proximorum acerrima. *Tacit.*

Exempla plurima sunt, sufficiat unum Etheoclis & Polynicis apud Euripidē, & Statium: qui mutuis vulneribus cùm occubuissent, corpora eorum in rogum conlecta eundem, uno igne ardere non potuerunt, sed diuisa flamma arsere.

Brodacz. Broda Broda ſtoi. Tylko go brodá.

Brody doéć by tyle rozumu. Nápiedźi maż á ná tokiéć brodá.

Muchá z pawiem ogonem.

Προνόμος πώγων *Aristophan* Pronomi barba. *tibicinis fuit valdè barbatus.*

Epicrates maximà barbà *Cic. Oratoris fuit, de eodem Plato Pœta:*

ἄναξ ὑπάνης Ἐπικράτης σακισφόρος: Rex barbæ Epicrates Scutifer, *quia instar scuti pectus eius barba tegebat.*

Sic de Petro barbato vocari licebat: Non barba Petri, sed Petrus barbæ est vocandus.

κιλικίου τράγος. *Diogenian:* Cilicius imperator, *ad ſaga cilicina alludit. Sic &* κιλικίου τράγου *Hesychi.* Cilicius hircus, i. *hispidus, quia in Cilicia hirci valdè hispidi. Suidas.*

λάχμην πολλὴν φορεῖ. *Suidas.* Syluam multam gestat, ſ. *pilorum.*

πίθηκος ὢν πώγωνα ἔχων *Aristophan.* Simia barbata, *vel* barbam habens.

τὴν πίθηκον τὸ πυγὴν ἔχει *Æschyloch* Talē simia (*caudata*) caudam habet.

ἐκ πώγωνος σοφός. ἀπὸ πώγωνος φιλόσοφος: *Plutarchus.*

Barba tenus ſapiens *vel* Philoſophus. *Et Horat. de Stertinio Stoico, inquit:*

Iuſſit me ſapientem (*i prolixam philoſophicam*) paſcere barbam.

Carpit tales Martial. l. 3. *in Coſmum* & l. 9 *in Pannicum Stoicā barbā.*

τὸν ἑαυτοῦ πώγωνα ἔχῃ. *Lucian* Profundam (*demiſſam*) barbam habet.

ἀπὸ πώγωνος ἀνήρ. Barba tenus vir. Barbà plùs quàm Philoſophicà *Lacon apud Plutar. interrogatus, cur nimis prolixam barbam aleret, ait:* Vt canos videns, nil indignum ijs admittam. *Simile est illud de Luſcinia.* Vox tu es & præterea nihil.

V. Nié wiélka obrádá.

Broda me syni madrego, dzielnego, mężnego, &c.

ὅτε γὰρ φιλόσοφος πωγωνοτροφίαι ἢ περιβωτοφορίαι ποιῶσιν. *Plutarchus.*

Neq; enim Philoſophum facit alere barbam & pallium attritum geſtare.

ἢ ἀπὸ πώγωνος ἔσθητος κρίνεσθαι δεῖ τοὺς φιλοσόφους, τράγον ἂν οἰκειότερον

πρεσβῦναι πάντων. *Lucian.* Si è barbæ prolixitate Philosophos æstimare conuenit; hircus meritò ante omnes primas tenebit.

εἰ τὸ γένειον πώγωνα μοκεῖ σοφίαν ἐκποιεῖν,
καὶ τράγος εὐπώγων ἔυσολός ἐστι Πλάτων. *Palladas*

Si facit hocce sophum longam promittere barbam,
Barbatus poterit mox caper esse Plato. *Aliter.*
Si prolixa facit sapientem barba magistrum.
Non erit in magno circo sapientior hirco. *Affine* Mędrzéć. & Promot.

Bróg dźieśięcinny wszystko przyymuie, mężem nie brakuie.

Vide. Co Bóg da. Vbogi nie gárdźi. Dárownemu koniowi. Co śie ludźiom nie godźi. *&c.*

Bru ná bru. Fu ná fu.

Vsus est huius dicti, cùm insolenter & minaciter loquenti alter similiter respondet.
Sic apud Plautum Curculione Miles Leroni dicit: Leno minitatur mihi!
At ita me machæra & clypeus & lorica & cassida
Benè iuuent pugnantem in acie, nisi mihi virgo redditur,
Iam ego te faciam vt hic formicæ frustillatim differant. *Respondet Leno.*
At ita me volsellæ, pecten, speculum, calamistrum meum
Bene mea massint. meaq; excutia, linteumq; extersum,
Vti ego tua magnifica verba, neq; tuas istas magnas minas
Non pluris facio, quàm ancillam meam, quæ latrinam lauat.
Et apud Terentium Demipho senex Phormioni parasito ait:
Satis iam verborum est. Nisi tu properes mulierem
Abducere, ego illam ejiciam: Dixi Phormio. *Respondet Phormio.*
Si tu illam attigeris secùs quàm dignum est liberam,
Dicam impingam tibi grandem: Dixi Demipho. *Quadrat & illud Plauti.*
Si tibi est machæra, & nobis veruina est domi,
Sunt & mea contrà fata mihi *Virgil.*

Adde vulgare illud. Durum contra durum, non faciunt murum. Trudna spráwá gdy ieden drugiemu nieche vstąpić. *Sic in Prouerbijs Salomonis.* c. 13.

Inter superbos semper (*exstant*) iurgia.

ἐν τοῖς ὑπερφρόνεσι [illegible]. *A.* *Affine* Jáko gala ták biia. & Kto mi mowi co chce / vstąpię czego na niechce. Co pan pánu vczyni.

Bryfam Wetzgam.

Ferocē me facio. Obuerto aliquē cornua *Plaut.* Tollo cornua in aliquē *Horat.* Obuerto cornua in aliquem, *Apulei.* κερατίζω. *Aristoph.* Cornua erigo.

κερατοβόλος

κεραστὸλ Θ' ἐγένετο. *Plato.* Præfractus effectus est.
ἀπολακτίζω, ἀποσκιρτίζω. Recalcitro, *apud Horatium de homine.*

Brzaknąć tu trzébá. *V.* Béz piéniędzy do tárgu. & Béz dotu.

Brzęczowi podérwánemu nić wierz.

— Non benè ripæ creditur. *Virgil.* V. Vlić wierz. Vlić do wierzay.

Brzuch nié słyßy.

ἡ γαστὴρ οὐκ ἔχει ὦτα. Venter caret auribus.
Venter præcepta non audit, poscit, appellat. *Seneca.*
Χαλεπόν ἐστι λέγειν τοῖς γαστρὶ, ὥς μὴ ἔχουσιν. *Cato apud Plutarchum.*
Difficile est ventri facere verba, qui auribus caret. *Item apud Gellium.*
γαστὴρ καὶ θηρσὶ καὶ ἑρπετοῖσιν ἀνάσσει, χερσίν τ' ἀγέλῃσι. *Oppianus.*
Venter & feris & reptilibus imperat, áèrijlq; gregibus.
ὡς κάκιστον θηρίον ἐστὶ γαστήρ! Quam mala bestia est venter!
Molestus interpellator venter. *Erasmus ex Homero, qui sic habet.*

ὃ γαρ ὑστερὸν ἦπαρ γαστέρι κύντερον ἄλλο
ἔπλετο, ἥτ' ἐκέλευσεν ἐὸ μνήσασθαι ἀνάγκῃ
καὶ μάλα τειρόμενον καὶ ἐν φρεσὶ πευθόμενόν περ.

Nil molesto ventre molestius aliud exstat, qui iubet sui necessariò meminisse
Etiam valde afflictum & in animo mœrorem habentem.
Aude Apologum de Gallo & fele. Item de Agno & lupo. sub Okrutny 2. *positum.*
Affine Zły głod. Głodny nié przebiera.

Brzuch pełny / niezyká nié wrzyma.

Kto brzuch nátádnić / teszkiem rad ßermnić.

Vbi saburratæ sumus, Largiloquæ ex tempio sumus, plùs loquimur quàm sat est. *Mulier apud Plaut.* Vtrumq; hæc & multibiba & multiloqua est anus. *Apud eundē.*

Quin ego nunc quia sum onusta mea ex sententia,
Quiaque adeò me compleui flore Liberi,
Magis libera vti lingua collibitum est mihi,
Tacere nequeo misera, quod tacito vsus est. *Idem Plauto. Adde Theognidis versus infrà positos.* οἶνος Θ' ὁ πολὺς ἔπος ἔμπαν ποιεῖ. *Philo.* Vinum os patens reddit.
γλῶσσαν κρατῆσαι δύναται γαστὴρ ἔμπλεως. *A.*
Cohibere linguam plenus haud venter potest.

Brzuch tłußy łeb ma pußy. Kto dużo doptié tén wrozum nié tyié.

W bárzo tłußem ćiełé náuki nié wiele.

Maiore corporis farcina animus minùs agilis est. *Seneca.*

Pinguis

Pinguis venter non gignit tenuem ſenſum. *S. Hieronymus.*

Sapientem effici neminem ſi bis in die ſatur fiat, nec vnquam pernoctet ſolus. *Plato apud Ciceronem.*

Quid? quòd ne mēte quidē rectè vti poſſumus, multo cibo & potione repleti? *Cic.*

Nil tam mortiferum ingeniis, quàm voluptas. *Seneca.* Corpus onuſtum.

Heſternis vitiis, animum quoq; prægrauat ipſum,
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ. *Horatius.*

Compertum eſt pueros impuberes, ſi plurimo cibo, nimioq; ſomno vtantur, hebetiores fieri, &c. corporaque eorum improcera fieri, minùſque adoleſcere. *Gellius ex Varrone.* Gracile corpus, infirmum, obeſum, hebes eſt. *Celſus.*

παχεῖα γαστὴρ λεπτὸν ἐ τίκτῃ νόον. *ex Galeno.*

Subtile obeſus venter haud pectus parit.

νῶς λεπτὸς ὄγκον ἐκδιώκει γαστέρος. *Nazianzen.*

Subtilis animus turgidum ventrem haud amat.

παχὺς γὰρ ὡς ἔκειτ' ἀπὶ τ' ἀνέρος τόμα. *Menander.*

Sus illius in ore iacuit pinguis viri. *Sus animal vorax & ſtupidum.*

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσι μέτρον, ἐκέτι κεῖνος·
τοῦ αὐτοῦ γλώσσης καρηβαρὸς, οὐδὲ νόος. *Theognis.*

Qui verò exceſſerit potionis modum, nec ille lingua nec mentis compos erit.

ὅσοι ἐμμανὰς καὶ ἀ ὑρεπτικὰς δυνάμεις ἐνεργῶσιν, ἅτοι κινδυνεύουσιν ἀποδενδρωθῆναι. *Philopon.* Qui vehementer corpus nutriunt, periclitantur ne arboreſcant.

πολυφαγία καὶ ἄνοια (edacitas & ſtoliditas) *cognata vitia. Eraſm. ex Athenæo.*

εἰ ἀπολαυστικῶς ζῶντες καταφρόνητοι γίνονται. *Ariſtoteles.*

Voluptuosè viuentes contemptibiles efficiuntur.

Conchæ omni ſenſu carent, præterquā cibi & periculi. *Plini. Symbolum gulonis ſtulti.* Boeoti edaces & ſtupidi. *Plutarch.* Athenienſes parui cibi, ingenioſi. Thebani item edaces & ſtupidi. *Plutar. Eubul. Cic.*

Rhythmus vulgaris. Ebrius aliqs ſatur nunquam bene philoſophatur.

Affine Kto nič doyie nič dopiič / *&c.*

Brzuch wór dźurawy.

γαστὴρ ὁ πίθος ἄπλητος. Venter dolium inexplebile, *quale Danaidum.* vel πίθος τετρημένος. Dolium pertuſum, *vt Feſtus vocat ventrem.*

ἡ χοιλία δὲ πολλὰ χωρεῖ κ' ὠλίγα. *Menand.*

Et pauca recipit venter & quàm plurima.

Brzuchowi nie podległáć wielka wolność.

Magna pars libertatis venter bene moratus. *Seneca.*

γαστρὸς δ' ὡφρῶ πᾶσαν ἡνίαν κρατεῖν. *Menander.*

Omnibus habenis comprimere ventrem ſtude.

Ventri

Ventri obedientes animalium non hominum loco numeramus, quosdam verò ne animalium quidem sed mortuorum. *Seneca ex Salustio.*

Tigrides Brasilienses, ieiunæ, incredibili sunt pernicitate & feritate horribiles; eadem pastæ, adeò ignauæ vt gregarijs etiam canibus cedant. P. Maffeius.

Brzuchem ciato stoi.

Γαστέρα μοι προφέρεις, κάλλιον ὄνειδος ἀπάντων,
ἢ πλήρης μὴ ἐλαφροτέρα, κενὴ ὁ βαρεῖα. *Suidas.*

Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius vllum,
Plenus is est leuior; vacuus, tarduſq; grauiſq; *Parasiti est cuiusdam dictum, quod plerig, vulgò verum esse asserunt.* V. Ležyby człowiek po obiedzie.

Membra cùm contrà ventrem conspirassent, & eum curare neglexissent, citò elanguerunt. Apologus est Menenij Agrippæ apud Liuium. Venter fulcrum membrorum.

στήριγμα γαστὴρ σώματος μελῶν πέλει. *A.*

Venter statumen corporis totius est.

Brzuchem á w pięty zimno. Brzuchem á w mieście pusto.

Verba sine penu & pecunia. *Plautus.*

Supra censum arrogantia. Verba ampullæ & curta suppellex.

Καλάκων, πτωχὸς ἀλάζων πτωχαλάζων. *Suidas.*

Salacon, pauper arrogans. Καλακωνίζειν & σαλακωνεύειν dicitur, qui ex diuite pauper factus, diuitem se nihilominùs iactat & ostentat.

κενὴν εγκαρσιεῖν δόμον. *Plato.* Vacuam inhabitare domum. ſ. *Splendidam.*

Φανὶς θυρα. *Eustathi.* Phaniæ ianua. Phani ostiũ, *iactantis opes cum pauper esset.*

Σελλίζειν. *Suidæ.* à Sello, *iactante opes quas nullas habuit. Similis erat Theagenes & Æschines Vnde iocus prouerbialis:* Θεαγένους χρήματα, τάτ' αἰσχίνου. Theagenis pecuniæ, vt & Æschinis.

Σαυτὸν ἀ τρέφων κύνας τρέφεις. Teipsum alere non valens canes alis i. *cùm vix habeas quod ipse edas, tamen famulos equos canes alis.*

Apud Plautum piscator spe lætus & felix ob thesaurum reti ex aqua extractum, ait: Rex perhibebor, ſed hic rex cũ aceto pransurus est & sale, sine bono pulmento.

ὑπὲρ τὸ πήρᾳ φρονεῖ. *Lucian.* Vltra peram sapit.

Affine Pokázuie śie/ Stroyno/ Chełpliwy.

Brzuch każe.

Basilicas atque imperiosas edictiones habet. *Plautus.*

Edictiones ædilitias hic habet quidem.

Mirumque adeò est ni hunc fecere sibi Ætoli agoranomum. *Idem.*

Mira edepol sunt, ni hic in ventrem sumpsit confidentiam. *Idẽ de parasito.*

Satur homo est. habet profecto in ventre confidentiam. *Idem de eodem.*

Basilica hic quidem facinora inceptat loqui. *Idem.*
Sine populi suffragio ædilitatem hic quidem gerit. *Idem.*
Sceptrumné vnquam gessisti, qui tam basilicè imperas? *Idem.*
Iam tu autem nobis Præturam geris! *Idem.*
Quasi in suam possessionem venerit. *Cic. de eo qui imperiosè agit.*
Ioui paria intonat. *ex Pòèta apud Stobæum.*
ἴσα δὴ βρεμέει, κεφαλὴν δ' ὑπὲρ ἀυχένας ἄιρει.
Par Iouis imperiò fremit & capite arduus exstat.
ἴσα ἐρανῷ φρονεῖ. Paria cœlo sapit.
Digituli crepitu silentium imperabat, deinde simili fastu singulas voces per interualla promebat, vt singultire eum crederes, non proloqui. *S. Hieronym.*
Affine Dość frogo. Vić tak hárdźić. Chełpliwy.

Być kożić ná woźić.

Plebeium dictum: significat. Mortem esse ineuitabilem. V. Smierć nieubłagána. Smierć nieuchronna *Latiùs aliquando vsurpatur de aliquo fatali euentu, quo modo etiam dicimus.* Być ći przędźie kiedy w sáku/ albo w śieci.

Być mi to kto insży mowił/ vczynił/ &c. Bym śie ná cis nie ogladał.

Ni pater esses. εἰ μὴ πατὴρ ἦσθ', εἶπον ἂν σ' ἐκ τοῦ φρονεῖν. *Sophocles.*
Nisi pater esses, sapere te haud benè, dicerem.
Nisi in tuo regno essem, non tulissem. *Cic.*

Bylem téż kiedyś czymś/ albo coś. Miałem śie iako człowiek.

Nos quoque floruimus, sed flos fuit ille caducus,
Flammaque de stipula hac parua breuisque fuit. *Ouid. sic correxi veterem duram lectionem.* de stipula nostra breuisque.
Fulsere quondam candidi tibi soles. *Catull.*
κἀγὼ γὰρ ἦν ποτέ. *Euripides.* Et ego olim fui. i. *florui, vigui.*
—— Et nos aliquod nomen que decusque Geilimus. *Virgil.*
——Fuimus Troes, fuit Ilium & ingens Gloria Teucrorum. *Idem* ἦμεν Τρῶες.
Fui. Habui. Vixi. Potui. Florui & *similia hoc sensu apud bonos auctores leges.*
—— Et campos vbi Troia fuit. *Virgil.*
πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. *Aristophan.*
Fuêre quondam strenui Milesii.
πάλαι Πελασγοὶ δ' εὐτέρων Δαναΐδαι. *Euripid.* Olim pelasgi postmodũ Danaidæ.
Milo Crotoniates iam senex spectans athletas certantes inspexit humeros suos & lacrymans dixit. At hi quidem iam mortui sunt. *Cic.* V. Miałżby umieć. & Wyrodek.

Byto ná co pátrzyć/ ále nié téść. Ogy tylko pásć byto.

Ogyć

Oczyć śie wżdy dobrzé miáły, Żeby od głodu ßzekáły. Głodny dostátek.

Oculos non ventrem pascere licuit. Opes non dapes apposuit. *ex Martial. l.4 c.78.*

Ad cœnam nuper Varus me forte vocauit.
Ornatus diues paruula cœna fuit.
Auro non dapibus oneratur mensa: ministri
Apponunt oculis plurima, pauca gulæ.
Tunc ego: Non oculos, sed ventrem pascere veni,
Aut appone dapes Vare, vel aufer opes.

Idem cùm in balneo Flacci optimè lotus tantùm 8 denariorum ßportulam accepisset. dicit, l.1.

Inter delicias quid facit ista fames? *&c.*

Tam male cùm cœnem cur benè Flacce lauor? *Idem in Fabullum l.3.*

ait: Vnguentum fateor bonum dedisti,
Conuiuis here, sed nihil scidisti.
Res falsa est, bene olere & esurire. Wonno á głodno.

Idem. Victum splendidum Romanorum *vocat.* Pretiosam famem. *l.10.*

Et lib: 2. Epigrammatum Græcorum. Argentea fames *vocatur.*

ἀργυρέη λιμῷ λὶς ἐς ἑλαπίνην με καλέσας,
ἔκτανε, πειναλέης τὰς πίνακας θεσφέρων.

Argentea fame, quidam me cum ad cœnam vocasset,
Occidit, famelicas (*manes*) lances apponens. *Plura ibidem si voles leges.*

ἦν πολλὰ δόσκειν ὄμματ', ἀλλ' ἃ κοιλίαν. *A.*

Quod pasceret oculos erat, nil quod gulam.

Martialis in Mancinum qui 60 conuiuis aprum solum sine vllis opsonijs apposuit, ait:

Et nihil inde datum est, tantùm spectauimus omnes,
Ponere aprum nobis sic & arena solet. *s. in spectaculis.*

Restabit aliud nil nisi oculos pascere. *Terent. quamuis in alia materia.*

— Iubebit Poma dari quorum solo pascaris odore. *Iuuenal.*

κεῖτ' ἀρ' ἀσίτης, ἄπαστος, ἐδητύος ἀν πόληος: *Homer.*

Accubat ieiunus, impastus, vacuus cibi & potus.

λαμπρῶ δ' δείπνω τὸ πεινῆν ἁ πάυεται. *Athenæus.*

Sedare cœna splendida famem non potest.

Quo mihi fortunæ, si non conceditur vti? *Horat.* Ταντάλα τράπεζα.

Tantali mensa. *Stati. de qua Petronius.*

Nec bibit inter aquas, nec poma patentia carpit
Tantalus infelix, quem sua vota premunt. *aliter de Tantalo Cic.*

Talis rectè dici potest: Conuiua, non conuiua. ζωντος, ἄσιτος.

Adde apologum de Vulpe & Grue. *sub* Wét zá wét *positum.*

Rectè etiam hic ponetur. Heliogabali mensa vel cœna, quam dabat parasitis cereamea, fictilem, eburneam, lapideam, similia fercula ijs quæ ipse cœnabat continentem; sed ij tantum bibebant, & ad singula fercula veluti comedissent lauabant. aliquando ijsdem apponi

iussit mensam seu tabulam aut mappam ferculà varia picta continentem. E Lampridio.

By moią koſiulą o tem więdźiáł: ſpalił bym ią.

Dictum est, secreta sua nulli credere volentis. Sic Metellus Senator.

Si interiorem tunicam horum scirem esse conſciam, protinùs eam igni exurerem. *Hoc dicto aliter vsus est Sebastianus Lusitania rex.*

Simile est dictum Alcibiadis. qui nolens se permittere iudicum sententijs dixit: Ne matri quidem se confidere, ſed hanc etiam in hoc negotio ſuſpectam habere, ne nigrum calculum pro albo ſubijceret. *E Plutarcho.*

V. Táiémnic nić łádá komu śie zwierzay.

By namniey. Vlic.

Neque gutta conſilij. Ne ramenta vel ne ramentum quidem. ſ. *æris, auri. Plaut.*

μηδ' ψακὰς ἦν. *Aristophan.* Ne ſtilla quidem erat.

δὲ παπάλη ὕπνου *Idem.* Ne mica quidem ſomni.

μηδ' πάρφη. ſ. λαβεῖν. *Idem.* Ne feſtucam quidem. ſ. accipere.

κὰν ἄλνην. i. χνῆν. *Idem.* Vel puluiſculum. *ſubaudi negare &c.*

Ne allii quidem caput dederit. *Sub* Skapy. Ne ciccum, floccum. *Plaut.*

Ne veſtigium quidem apparet, relictum eſt. *Cicer.*

μηδ' ὀχυ. *Athenæ.* Ne gry quidem. ſ. *dedit, dixit, dabo, reſpondebo, &c.*

Neq; hilum proficit. *Lucilius, Cic.* Hilo non rectius *Varro.*

By nié álé bytoby wſzyſtko w calé.

Vulgaris rhythmus. Si Sed non eſſet, perfectum quidlibet eſſet.

ἂν μὴ ἦσι τὸ μὲν ἀλλὰ, ἅπαντα ἂν τὰ καλά. *A.*

Item. Si Sed non eſſet, paradiſus mundus hic eſſet.

Rara lex & regula ſine exceptione. *Vide* Bázdy ma ſwoie wáde. Vlic ná świećie bez wády. *& ſequens hic.*

By mé przygody: bytby świát iáko gody.

πλὴν συμβεβηκότων εἰσὶ ἡ εὐωχία. *A.*

Tolle accidentia, vita erit conuiuium.

Rhythmus trivialis. Ni mala turbarent, omnes præſentia amarent.

Aliter. Ni mala nos quaterent, pauci ſurſum cor haberent.

By niéwiem co, by niéwiem komu niéprzepuſcze, niéveźmie, niédam.

Si fuerit Iechonias annulus in manu dextra mea, indè euellam eum *Ierem. 22.*

Apud Terentium pater filio diſſolutis moribus dicit. Non, ſi ex capite ſis meo

Natus, item vt aiunt Mineruam eſſe ex Ioue, ea cauſa magis

Patiar Clitipho flagitijs tuis me infamem fieri *Et Plautus.*

Noui

Noui ego illum, istæc ioco Dicit, neq; ille mereat Persarum sibi

Montes, qui esse perhibentur aurei, istud vt faciat, &c. mereat. i. *pro mercede sibi dari velit vel accipiat.* *Idem.* Decide collum &c. vel cape cultrum, seca digitum, vel aurem, vel tu nasum, vel labrum; Si mouero me, seu secari sensero, auctor sum vti me hîc enices.

Apud eundem herus seruo importunè se colloquio ingerenti dicit: Oculum ego effodiam tibi, si verbum addideris. *Respondet seruus.* Hercle quin dicam tamen. Nam si sic non licebit, luscus dixero. *Item.* Si vndecim deos secum adducat Iupiter, ne sic quidem &c. Vadimonium deserere malit quam illum, &c. *Cic.*

τὰ τοιαῦτα ἀπαυδῶ, κ' οὐδὲ ἀπαυδῶ, κ' οὐδὲ μάλα ἀπαυδῶ. *Aristophan.*

Hæc abnuo, iterumq; abnuo, rursumq; multùm recuso.

Eripiet quiuis oculos citiùs mihi quàm &c. *Horatius.*

Si quidem mihi hercle regnum detur, nunquam id persequar. *Platus.*

Themistocles Eurybiadi duci Athenienſium volenti illum ob dictum liberius percutere, & iam baculum eleuanti dixit. πάταξον μὲν, ἄκουσον δέ Feri licet, audi tamen. *Plutarch.*

Affine Vligdy. Wolaiby vmrzeć. Vlić vſłuchay.

Byś tego nie żałował, nie przypłacił, byś się nie ofukał.

Id videndum est, id viri docti est opus. Quæ designata sunt & facta nequiter, Ne quid pariant quamobrem pigeat viuere. *Plautus.*

μὴ τὴν τέφραν φεύγων, εἰς ἀνθρακιὰν πέσῃς. *Suidas.*

Vide ne cineres fugiens, in prunas incidas:
Prunas caue calcare, vbi cineres fugis,

μὴ τῷ μελαμπύγῳ περιπέσοις. *Philostrat.* Ne in Melampygum incidas, i. *in Herculem qui pœnas de te sumat.* *Huc illud:* Vide ne cicadæ humi canant. ex Rymopisá nie gnieway.

Vereor ne istæc fortitudo in neruum erumpat deniq; *Terent.* i. *Ne ob hanc audaciam vinctus neruo in carcerem conijciaris.* vel *ne more sagittarii, nimis fortiter trahendo, neruum arcus aut tuum in corpore rumpas.* *Donat.*

δέδια μὴ ἀνθρακιὰς εὕρω ἀνεγρόμενος. *Lucian.*

Vereor ne carbones inueniam euigilans. *Confer* Przypłáćiß tego.

Byś się spukał, nie dokażeß, nie zrownaß.

Ne si te ruperis (*dicit pullus ranæ matri*) par eris. *ſ. boui Horat.*

εἰ διαρραγεῖς. —— Inuidia rumpantur vt ilia Codro. *Virgil.*

κἂν διαρραγῶσιν ἅπαντες τῷ φθόνῳ. *Demosthen.* Etiamsi rumpantur inuidia,

Vt aliquando ista illia (*Vatinii*) quæ inflata sunt, rumpantur. *Cicero.*

Tu viuus hodie nunquam facies quin ego sim Sosia. *Plaut.*

—— Clames licet & mare cœlo Confundas. *Iuuenal.*

κἂν βαθρακὸς ῥήξῃ, ἴσθι ὅτι ἔσῃ βοῦς. *A.*

Rumpare quamuis rana, par boui haud eris.

ἂν δὲ καὶ ἀλλῇς τὰς ὦμους πλησθεὶς ὕδωρ, ὁμοίως τὸ ὕδωρ μένει. *Lucian.*

Etiamsi amittas humeros tundens aquam, aqua manet. *Suidas habet.*

ἂν ἀπολῇς τὰς ὦμους πίνων ὕδωρ. *&c.* Etiamsi perdas humeros pinsens aquam, *&c. Inanis conatus, vt in alius suprà perstringitur.*

ὅποτε νικασεῖς μ' ἀδὴ εἰ καὶ πάθοις τύ γ' ἀείδων. *Theocrit.*

Nunquam me vinces cantu etiamsi quiduis patiaris. V. Abyt tyli.

Byt ma dobry Ma śie iak paczęć w máśle. Głowká go nie záboli.

Equus illum portat, alit rex. *ex Horat. & Graeci dicunt:* ἵππος μὲ φέρει, βασιλεύς με τρέφει. Apud aliquem regem (*i opulentum liberalemq; virum*) in saginam se coniecit. *Plaut.* Trafił gdźieś ná dobry byt. Harmodium canere. *pro conuiuari. Rhodigin. ax Aristophane qui habet:* ἁδὲ παρ' ἐμοί ποτε ἁρμόδιον ἄσεται. i. Nunquam apud me canet Harmodium. i. *non conuiuabitur. Nam in conuiuiis cantilena de Harmodio & Aristogitone cani solebat.*

ἀεί ποτ' εὖ μὲν ἀσκὸς, εὖ δὲ θύλακος· *f.* ἔχει. *Alexis.*

Semper bene habet vter (*vas vinarium*) bene etiam thylacus (*vas farinarium*) i. *cibo & potu bono semper abundo.*

Genialis agit dies. *ex Iuuenali.* Βῶς ἐπὶ σορῷ. *Suidas.* Bos apud aceruum. Βῶς ἐν αὐλίῳ. *Cratinus.* Bos in stabulo.

Βῶς ἐπὶ φάτνῃ, *Philostrat.* Bos ad præsepe. *Sic Plautus,* mensam lautam, *vocat* præsepim, *cùm de parasito agens dicit:*

Tormento (*fune ferreo, catena*) retineri non potuit ferreo,

Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam. Má dobra paśa strawę/byt/

Opsonat pollucibiliter. *Plaut. i. opiparè lautè, vt in Sacris Herculis mos erat,*

In Prytaneo alitur, *ex Cic.*

ὀρνίθων γάλα ἔχει *Aristophan.* Gallinarum lac habet. i. *Copiam omnium bonorum.*

Δατύλων ἡμέρᾳ. Datyli dies, *à Datylo Athenienſi in summis opibus & honoribus viuēte.*

ὁ πειραιεὺς μὴ ἄγει κενανγίαν. *Aristotel.* Piræus non fert vasa inania. *In eos qui semper epulis destenduntur, quod etiam fiebat in Piræo portu Athenienſi.*

ἀπενθὴς πέργαμα ναίει. *Æschylus.* Pergama non tristia incolit, *qualia erant ante bellum Troianum.*

λευκὴν ἡμέραν διάγει *Plutarch.* Album (i. *felicem, lautum*) diem agit. *de eo dictum idem Plutarch. explicat, qui iucundè in deliciis vitam ducit. Simile illud Silij:*

Sic current albíque dies horaéque serenæ. κυκλάπεις· ἐις· *Eustath. ex Homero.* Cyclopicus victus: *Henric. Steph. vita beata & otiosa.*

Affine Délikat. Trafił ná dobry byt. Bez pracé ma kołaczé.

Być w Rusi, do domu musi. V. Nie dom[illegible]

Cáta bayká. V. Dluga mowá.

Cáta bézká plew.

In munus vile magni à dante æstimatum & pompaticè missum. quale sibi Martialis ab vmbro Saturnalibus missum scribit libro 7. vbi post alia dicit.

Vix puto nummorum triginta tota fuisse
Munera, quæ grandes octo tulêre Syri. *(enumerat illa ibi)*
Quantò commodiùs nullo mihi ferre labore,
Argenti potuit pondera quinque puer!

Rectè hic vsurpes. Myronis & Praxitelis statuam. *Vide* Máßkérá.

Potest etiam Polonicum dictorium trahi ad spem elusam, cui respondet illud. Thesaurus carbones erât. *Vide* Omylilá go nádzieiá. *Affine* Vliè wielka obrádá. Podła rzécz.

Cáty báran á wilk sýt zaraz być mé może.

ὁρῶν τὸ πρόβατον ὁ λύκος ἁρπάζεται. *A.*

Nunquam satur erit ouiculæ aspectu lupus. *Vel*

Caprâ integrâ satur esse non potest lupus.

Commodum sine aliquo incommodo esse nequit. *Vel.* Vtriq; parti aduersæ vel diuersa poscenti ægrè satisfit.

Cáty báran (ábo cała kozá) i wilk sýt niéch będzié.

Quam minimo sumptu quam maximum quæstum facere. Commodum sine incommodo assequi.

τῇ δαπανῃ ὀλίγῃ πολλὰ κερδάνειν τέχνη. *A.*

Paruo lucrari multa sumptu ars maxima.

Cały obiad gadali cała nec dręgę rozumawiał &c.

Ab ouo ad mala vsque citauit, recitauit. s. *versus, &c.* Horat. i. *ab initio cœnæ quas ábouis inchoabatur, vt ex Cic: constat, ad finem vel ad secundas mensas in quibus poma & fructus varij ponebantur.* *Affine* Od końcá do końcá.

Céchowánych śie strzéż.

A signatis caueto. *Vide hoc & plura simila sub.* Vliè dármoś śie ty chrom/ łysem &c. vrodźił.

Chcąc widzieć gine.

Prudens, sciens, viuus, vidensque pereo, nec quid agam scio. *Terenti.*

Prudens in flammam immitto manum. *S. Hieronym.*

ἕως ἐφ' ἑαυτῷ κινεῖται. *Zenodot.* Bos contra seipsum pluuerem excitat. s. *dum facilè patitur se duci ad cædem.* V. Wżywe oczy.

Chcąc przyśpieszyć vmnieyszyt śkodę wczynił. Łákomy, śkapy dwá rázy płáći.

Vulgaria

Vulgare dictum est. Compendium, dispendium.

εὐελεια δαπανῶν συχνὰ γίγνεται ἐλάττη. *A.* Compēdiū persæpe fit dispendiū.

V. Lenirwy dwá rázy robi. Lákomy chcac wiecey mieć &c.

Chcacemu nic nié trudno; nié chcacemu wßytko.

τῷ μὲν θέλοντι, καὶ τὰ δυσχερῆ εὐχερῆ,
τῷ δ' ἀ θέλοντι, δυχερῆ καὶ τ' εὐχερῆ. *A.*

Homini volenti, difficilia, facilia, At non volenti, ipsa facilia, difficilia.

τὸ μὲν θέλειν ποιεῖ τὸ δύνασθαι, τὸ δὲ μὴ θέλειν ἀδύνασθαι. *S Chrysostom.*

Velle efficit posse, nolle aūt nō posse. Quid tibi opus est vt sis bonus? Velle. *Seneca.*

Possunt, quia posse videntur. *Virgil.* V. Trudność vstapi.

Chcé áby mu śie kłaniano.

Aures habet in pedibus (i. *vult se adorari, sibi supplicari.*) *Tympius de Dionysio, quem Aristippus quidpiam rogans, nec impetrare valens, ad genua ipsius, in genua sua procubuit, ac impetrauit: & exprobrantibus factum tanto Philosopho indignum, respondit:*

Quid facerem? siquidem aures in pedibus habet. τὰ ὦτα ἐν γόνασιν ἔχει.

Sic in Truculento Plauti Dinarchus Callidis senis āplexus genua, culpæ veniam orat dicens.

——Per tua obsecro Genua, vt tu istuc insipienter factum, sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi impos vini vitio fecerim.

Et in Asinaria, Leonida seruus superbus, iubet herum Argyrippum ad genua sua procidere vt quiddam impetret. qui rem indignam ratus prius tergiuersatur, tandem facit.

Et in Milite. Si nolet, genua amplectar atque obsecrabo.

Item Quintilian. libr: 6. c. 2. de mouendis affectibus: Tendit ad vestra genua supplices manus. *Similia leges apud Cic: Liui. Tacit. Nam Genua misericordiæ consecrata fuisse scribit Seruius in 6. Æneid. & Pierius qui affert illa Cicer.* Tu generum meum &c. à genibus tuis repulisti. *Apud Homerum quoq; Menelaus de Hectore dicit:* Ille libens genua flectat vt è prælio fugiat. ἀσπασίως γουνὰ κάμψειε.

Similia sunt: Accidere ad pedes. Iacere ad pedes. *Cic.*

Chcé nié chcac. Wrzkomo chcé. Wrzkomo nié chcé.

ἀ θέλων καὶ θέλων. *Euripides.* Nolens & volens.

——ἑκὼν ἀέκοντί τε θυμῷ. *Homerus.* Volens nolente animo.

πρόπον τιν' ἔχ ἑκὼν ἑκών. *Euripid.* Quodam modo nolens volens.

Coactus voluntate tua es. *Terent.* *In SS. Prouerb. cap. 13. vt Symmach legit, est:* ὀπιθυμεῖ καὶ ἀ θέλει ὀκνηρός. i. (*vt vulgata editio habet*) Vult & non vult piger. LXX habent: ἐν ὀπιθυμίαις ἐστὶ πᾶς ὀκνηρός. i. In desideriis est omnis otiosus, vt *Cassiod. quoq; legit, vel vt Hieron.* In desideriis est omnis anima otiosa. Sic *Sapientiæ c. 21.* ἐπιθυμίαι ὀκνηρὸν ἀποκτείνουσιν. Desideria occidunt pigrum. *Apud Thebas Ægyptias fuit statua Memnonis ex nigro lapide, forma adolescentis sedentis, vtraq;*

manu ſedi innixi tanquam ſurgere incipientis, & vultu ac oculis iamiam locuturæ videbatur. Pauſanias in Atticis.

Chcéß-li co mieć / trzébá vćierpieć.

Vide Bez pracé / nić beda kotaczć. *Affine* Jadłby kot ryby.

Chceß mieć długo ſkárbow wiele; rozday między przyiaćiele.

Nić dbay nic o ſkárbow wiele / gdy maß wiérne przyiaćiele.

Hoc habeo quodcunq; dedi. *dixit M. Antoni. apud Rabirium Poëtam omnibus rebus amiſſis. Reſpexiſſe videtur Epitaphium Sardanapali quod vide ſub* Zażyway.

ταῦτ' ἔχω, ὁσσα δέδωκα φίλοισιν ἐλεύθερα πότμῳ. *A.*

Hæc habeo, Sorti haud obnoxia, quæ dedi amicis. *Vel.*

Hæc mea, quæ Forti non ſubdita, contuli amicis. *Vel aliter.*

ταῦτ' ἔχω ὅσσα φίλοισιν ἔδων, τὰ δ' λοιπ' ἀπόλωντο. *A.*

Quæ dedi amicis hæc habeo, reliqua interiêre. *Seneca.*

Omnia iſta quæ ferreis clauſtris cuſtoditis, &c, non ſunt veſtra. Quæris, quomodo illa tua facias? Dono dando. *Idem.*

Extra fortunam eſt quicquid donatur amicis;
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes. *Martial.*

Optimè pecunias apud amicos deponi, nec vllos eſſe tutiores ac ditiores theſauros, *dixit Cyrus apud Xenophontem.*

Alphonſus Siciliæ rex munificus, rogatus: Quid ſeruaret ſibi, tam multa aliis donans? *reſpondit:* Ea quæ dono. *Affine* Przyiaćiol wiele / ſkárbow wiele.

Chćiey iáł nalépiey / á przeſtań ná tem co możé być.

Kto w gym nić może przodkować / nić poślędnia i wtorkować.

Speremus quæ volumus, ſed quod acciderit feramus. *Cicer.*

Prima ſequentem honeſtum eſt in ſecundis & tertiis conſiſtere. *Idem.*

Neque illud quid eſt optimum, deſperandum eſt: & in præſtantibus rebus, magna ſunt ea, quæ ſunt optimis proxima. *Idem.*

Non eſt puſillum maximo quod eſt minus. *P. Syrus.*

Semper tu hoc facito Lesbonice cogites, Id optimum eſſe, tute vt ſis optimus:
Si id nequeas, ſaltem vt optimis ſis proximus. *Plaut.*

Poſtremò ſi illud quod volumus euenit, gaudebimus: ſin ſecus, patiemur æquis animis. *Idem.*

Quod æquiſſimum eſt ſpera, & ad id quod iniquiſſimum eſt te compara. *Seneca.*

ἄκρον λάβε ἢ μέσον ἕξῃς. *Zenodotus.* Summū pete & medium habebis. i. *Summa animo deſtinanda, vt ſaltem mediocria aſſequamur. Oraculum Æginetis patria pulſis Senarius eſt.* ἄκρον κρατεῖν ζῶσδαζε, καὶ ἕξῃς μέσον. *A.* (datum.

Media obtinebis, ſumma nitens prendere.

Iniquum petendum vt æquum feras. *Quintil.* *Vt mercatores faciunt in statuendo vel indicando pretio.* Drożey ceń/ a w mátrcé zápłáca.

Quæ ideò petimus vltra modum, vt ad suum versum redeant. *Seneca.* *al,* vt ad verum & suum redeant. *Pincian.*

Successum fortuna, experientiam laus sequitur. *Gellius.*

Laudat Horatius Aristippum, Tentantem maiora, ferè præsentibus æquum.

Ζήτει μὲν τὰ βέλτιω, σέργε τὰ παρόντα. *Isocrat.* Quære meliora, præsentia

Proximus esto bonis si non potes optimus esse. *Pòéta vetus.* (boni cõtule.

Auream quadrigam opta, quæ si fallat, saltem rota vel radius obtingere potest. *Erasm. è Gallico.*

Patiare quod dant, quando optata non dabunt. *Cæcilius.* i. *non dant.*

Omnibus bonis in rebus, conatus in laude, effectus in casu est. *Apuleius.*

Ad pænã sufficit meditari punienda, & ad laudẽ satis est conari prædicãda. *Idẽ.*

Χρὴ σώφρονας εὐχεσθαι μὲν τὰ βέλτιστα, φέρειν δὲ τὰ προσπίπτοντα.

Herodian. Oportet sapientes optare quidem optima, ferre autẽ quæ accidunt.

Affine Dobra wol- stoi zá vczynek. Jáko możemy. Kiedy rego nie możemy co chcemy/ chćiemy co możemy.

Chciwość niebespiéczeństwa sobie mé waży. lecz wszystko odważy.

χέρδος ἐκφὴ κἂν ὅπῃ ῥιπὸς πλέοι, *Aristophanes.*

Causa lucelli nauiget vel vimine. s. *mercator auarus.* *Agrippina Neronis mater cum Astrologus quidam dixisset, filium eius regnaturum, sed matrem occisurum, exclamauit:* Δπολένατω με, μόνον βασιλευσάτω. Occidat me, modò regnet. *Rhodigin.*

Chćiwość niemáśycona rzecz. Chćiwości á ogmá przykładaiąc niezgásiś.

Crescentem sequitur cura pecuniam Maiorumque fames. *Horati.*

Magnas inter opes inops. *Idem de diuite auro.*

Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit. *Iuuenal.*

Creuerunt & opes & opum furiosa libido,

Et cùm possideant plurima, plura petunt. *Ouidi.*

Quo plùs sunt potæ plùs sitiuntur aquæ. *Idem de eodem allegoricõs.*

Quicquid aggesseris cupiditati; non finis erit sed gradus. s. *ad plura aggerenda.* *Seneca.* Cupiditati nihil satis. *Idem.*

Quid tibi diuitijs opus est, quæ te esurire cogunt? Satietate parasti famem, vt quò plura haberes, plura quæ non haberes cuperes. *Curtius.*

τὰ ἄπαξ ὑπὲρ τὸ μέτρον, οὐδ' ὁδὸς ἐστιν. *Epictetus.*

Eius quod semel modum transierit, nullus est terminus.

Affine Bogátego nie vczyni czcze serce &c.

Chełpliwy.

καλλιφάνης. *Athena.* Calliphanes *fuit ostentator doctrinæ quã carebat, sed aliquot versus ex variis libris ediscebat & eos apud imperitos pronuntiabat pro suis.*

Sic Adrian. Imperator *omnia scire videri voluit, & minima etiam facienda aggrediebatur, artifices q; insignes deprimebat. Suidas.*

An Tragica desæuit & ampullatur in arte? *Horat.*

Proiicit ampullas & sesquipedalia verba. *Idem.*

Βαβαὶ μύξ. *Suidas. Zenodot.* Papæ! Myxus. *de glorioſis & iactabundis. à Myxo ſacerdote Dianæ magniloquo & glorioſo Sylla Iugurthæ ſibi à Boccho traditi imaginem in annulo ſculptam geſſit quod Mario diſplicuit. Apud Plutarch.*

Φὴ ῥ' ἀέκητι θεων φυγέειν μεγα λαῖτμα θαλάσσης. *Homer.* Iactabat ſe dijs inuitis euaſurum è magnis fluctibus maris.

Tragici cothurni ſtrepitus. *Ammian.* i. *magnicrepa verborũ iactãtia. vt Horat. ſuprà.*

μεγάς κυλικίης ἐν μικρῷ γε πράγματι. Verſator ingens in puſilla re nimis. *Apud Plutarchum eſt:* μέγας κυλικίης &c. *contra metri legem. eodem tamen ſenſu.* i. *magnus delinitor in re parua. de Oratore in re parua affectus magnos excitante.*

Βομβύλιος ἄνθρωπος. *Zenodot.* Bombylius homo. *bombos inſtar veſpæ edens.* Βομβύλιδας *Heſychi. bullas vocat in aqua, &* Βομβύλιον *poculũ cũ ſonitu aquã emittens.*

γανιοβόμβυξ. *Epigrammat.* i. Angularis bombyx ſeu veſpa. (tonat.

Solem in manibus geſtat *Carol. Bouillus.* ἴσα δὶι ἑρμέει. *Stobæus.* Patriã Ioui in

ἀλαζών. *Plauto.* i. *glorioſus.* ἴσα ἀέρι φρενεῖ. *Soſiphanes.* Paria cœlo ſapit.

Vter faſtu plenus. *ſic Timon Phliaſius.* ἄνθρωποι κενεῆς οἰήσι ἐμπλεοι ἀσκοί. i. Homines vanæ opinionis pleni vtres. (inflatus

ἀσκὸς πεφυσημένος. *Epicharm.* Vter inflatus. φύσης ἐμπλησθεὶς. *Syneſ.* Folle

Salacon. Σαλαχων. *Suida eſt* πλοῦτος ἀλαζών. Pauper arrogans.

ἀρρεαὶ ὀνόμα. *Demoſth.* Ruſticanq; Oenomaus. *qui nobilẽ ſe & eruditũ iactabat.*

μεγαλυσιοι λόγοι. *ex Horodoto.* Megabyſi dicta, *quaſi* μεγαΦύσιοι inflata, Thraſonica.

τεττίγων ἀνάμες. *Ariſtophanes.* Cicadis plenus. *de ijs vſurpatum qui rebus obſoletis, olim ſplendidis licet, ſe iactant. vt Athenienſes cicadas aureas veſtibus & capillis inſpergebant, vt ſe omnium antiquiſſimos & αὐτόχθονας eſſe probarent* i. *è terra ortos, vnde & τεττιγοΦόροι dicebantur. Ex Platone, Thucydide, Demoſthen.*

λαπίθης. *Plutarch. Euſtath.* Lapitha, *pro glorioſo & gratioſo apud populum. à* λαὸς & πείθω. *populo ſuadeo.* Thraſo *apud Terent.* θράσων, *quaſi à* θρασέω, θρασῶν, *confidens, iactabundus.* Pyrgopolinices *Plauti miles glorioſus.* πυργοπολινίκης. i. *turrium & vrbium victor.*

ὁ διὸς κόρινθος. *Pindarus.* Iouis (*filius*) Corinthus. *Dictum in iactabundum, tractum à Rege Corinthiorum, qui ſe vbiq; Iouis filium faſtidiosè iactabat, verba illa repetens. Sic interpretatur Plato Ariſtoph. Pauſanias & Plutarchus. Aliter alij.*

Dixerat ille aliquid magnum, vimque affore verbo Crediderat. *Virgil. Seruius.* Stratonicus *in ſua ſchola habuit pictas Muſas nouem cum Apolline, diſcipulos autem tantum duos. itaque rogatus à quodam, quot diſcipulos haberet? reſpondit:* Σὺν θεοῖς δώδεκα. i. Cum dijs duodecim. *Reſponſio eſt ambigua, & duplicem ſenſum habet. Alterum*

simpliciter affirmantem. q. d. omninò, certè 12. & mentitus est, quia tantùm duo erant. & ita interrogans intellexit. Alterum disiunctim pronuntiantem. i. 12. si decem deos addas, quo sensu respondēs accepit, sed non ad mentē interrogātis respondit. Ex Athenæo. Simile est illud apud Suidam. μετὰ μυσῶν. Cū Musis. *quæ 9 finguntur cum decimo Apolline.*

Erasmus id ex Suida interpretatur de indocto, qui cum docto viuit sensu ironico, vel etiā seriò, q. d. cum Musis versatur, vel cum Musis dictum. i. doctè, seu fortunantibus & fauentibus Musis. Tympanum mundi vel publicæ famæ. ex Plinio. V. Chwáliny.

Affine Sam śie chwali. Kokoßy śie.

Chleb namocniey wiażę: trzyma głowiczką ſługę wieźniá.
Dobrodźiczyſtwy ćżką narychley vymieß.

Menſam procreatricem amicorum *appellauit Cato. Rhodiginus.*

Quem beneficio adiungas, ex animo facit. *Terent. Et Plautus de ſeruis loquens.*

Quem tu aſſeruare rectè, ne aufugiat voles,
Eſca atque potione vinciri decet,
Apud menſam plenam roſtrum homini deliges.
Dum tu illi quod edit & quod potet præbeas,
Suo arbitratu & affatim quotidie;
Nunquam ædepol fugiet, tametſi capital fecerit.
Facile aſſeruabis quem eo vinclo vincies.

Item. Ita iſtæc nimis lenta vincla ſunt eſcaria,
Quam magis intendas, tantò adſtringunt arctiùs.
τὰ δεσμὰ τρώξιμ' ἐστιν εὐθενέστατα. *A.*
Vincula cibaria omnium fortiſſima. (*Plutarch.*

Sublata menſa, tollitur focus, conuiuia, hoſpitia, amicitia, humanitas. *Thales apud*

Panis amicitiæ Symbolum, *apud veteres ethnicos & in SS. libris. Macedones verò pane fœdus ſanciebant. Curtius. Et noſtri dicunt:* Proße ćie ná chleb. & Jadem v niego chleb. *quod dictum prædones Ruſſici religiosè vſurpant, & intactos relinquunt eos apud quos panem comederint. Ideò Pericles alienas menſas præſertim lautas & ſplendidas vitabat Rhodigino teſte, quòd in ijs difficile ſit ſeruare grauitatem, addere debuit & libertatem, nam* Beneficium accipere libertatem vendere eſt, *dixit P. Syrus.*

Nemo ignotum aut mediocriter familiarem ad cœnam vocat, *inquit Lucian.* ſed amicum. *Vndè illud.*

ποταπὸς ὁ ἑταῖρος ὁ φίλος, ὅστις οὐδ' ἔπιεν οὐδὲ πέπωκε μεθ' ἡμῶν;

Qualis eſt iſte amicus, qui nec comedit nec bibit nobiſcum? *Idem.*

Huc facit & φιλοτησίου κεράσῳ. *Plutarch.* Philoteſius crater. i. *amicitiæ poculum quod ſibi in conuiuiis propinabant amicitiæ conciliandæ vel firmandæ gratia. Sic Plauti Pſeudolus.* Cantharum dulciterum *vocat* amicitiam amicilimam. *Item.* Τάνταλος φιλοτησίαν πίνει. Tantali Philoteſia bibere i. *poculo grand. & meraco amicitiam auſpicari vel reſarcire, quia Tantalus hac in re præcellebat vt pote opulentus & liberalis.* Sal *item* Symbolū amicitiæ *erat, ideòq; primò hoſpitibus in menſa apponebatur, & euerſa*

illud

illud ominosum habebatur. Rhodigin. ἄλας καὶ τράπεζαν δημοσίαν καὶ φίλους καὶ ἑταιρίδιον. *Æschines.* Salem & mensam publicam plurimi faciebant. *Apud Plutarchum verò amici & familiares dicuntur.* οἱ περὶ ἅλα καὶ κυαμον. Qui circa salem & fabam, *aliter.* καὶ κύμινον. Qui circa salem & cuminum. *s. versantur, viuunt.*

Chleb świety.

Non ineptè hoc dictum vulgus nostras vsurpat. Nam sic Tertullianus: Ægrè patimur panis aliquid in terram decidere. *Et S. Ioann: c. 6.* Colligite fragmenta ne pereant, *quia hoc alimentum est primum & præcipuum, cunctisq; vsitatissimum, & Sacrificii vsu vetustq; legis honoratum. Quare micæ è mensa à monacho collectæ in vniones versæ sunt, apud Surium, in vita S. Odonis.* Et mensa res sacra *apud omnes, etiam ethnicos, ideòq; & comesturi abluebant manus Plutarcho teste. Vide, rationem ad versus Hesiodi positam, sub* Δάϊος ἡ δαίς. *Probat idem Cerda pluribus ad illa verba* 1. Æneidos. *Flammis adolere penates.*

Chleb trawá: rybá woda: mięso strawá / ábo potrawá.

Dictum Tartarorum nostratium & Lutheranorum, quos carnium esus tantoperè delectat, vt Carnarios, *imò* Pinguiarios, *eos; ex Martiali, rectè appelles. Illi ergo dicant:* κρεωφάγος ἐμὶ καὶ οὐκ ἰχθυοφάγος μήτ' ἀρτοφάγος. i. Carnibus vescor libenter non item piscibus aut pane. *Simile illud Martialis.*

Dum pinguis mihi turtur erit, lactuca valebis,
Et cochleas tibi habe, perdere nolo famem.

Perdere famem, hic est, vilibus cibis impleri. Ledá co ieść. *Dictum Polonicum qui velet ita vsurpabit Græcè & Latinè.*

ἄρτος βοτάνη: ἰχθὺς, ὕδωρ ἐστὶ: κρέας, ἔδαφος. *A.*
Est panis, herba: piscis, aqua: caro, ferculum.

Chleb w drodze nie cięży: Owiće koniowi nie ciężki:

ἀστάθμητος φόρτος. Æsopicum onus. *s. non grauat vel certè quotidie leuius sit. Dictum ab Æsopi facto tractum, qui vt Maxim. Planudes in vita eius refert, viam cum baiulis ingrediens, canistrum duorum hominum onus, panibus plenum ferendum suscepit, ridentibus omnibus stultitiam eius; sed ille prima itineris statione canistrum leuauit, secunda etiam euacuauit, reliquorum oneribus integris remanentibus.*

ὁ μὴ βαστάζων ἄρτον ἀνὴρ ὁδοιπόρος. *A.* Nunquam grauatur pane vir faciens iter.
ὁδοιπορούντι μὴ βαρέσει ἵππον ξύλον. *A.* Auena non est oneri iter facienti equo.

Chleb z solą z dobrą wolą / dam ci / ábo dał mi.

De parco victu vsurpatur. Simile Latinorum prouerbium tangit ex Varrone Plinius lib. 31. c. 7. dicens. Panem cum caseo & sale esitasse veteres. *Et Græcis.* ἅλα λείχειν. i. *Salem lingere, est tenuiter viuere. Et Persius ait:*
Est tibi far modicum, purum & sine labe salinum, Quid metuas?

Idem Varo reguſtatum digito terebrare ſalinum
Contentus perages, ſi cum Ioue viuere tendis. i, *Si voles eſſe iuſtus & pius, pauper adeò eris, vt vix ſalem delibare poſſis.*

Salem commendans Plutarch. 4. Sympoſiaco ait, eo ſalubres & ſuaues cibos reddi, eundem carnibus quæ cadauer ſunt quoddam, tanquam animam inſpergi ne putreſcant, & vt ſuaues ſint. Ζιτῶ χ᾽ οἴνοιο, τὸ γὰρ μέγ᾽ ἐστι χ᾽ ἀλκὴ. *Homer.*

Pane & vino (*reficere*) hoc enim robur eſt & fortitudo. *ſed apud Græcos ordinarius erat potus vinum, etiam tenuiorum, vt apud nos ceruſia.*

Affine Co dom ma. & Skromne życie.

Chłop na kłácży ieżdżi / á kłacże ſzuká.

In manu habere & quærere. *Ex Plauto qui ait*: Iſtuc fieri ſolet.
Quod in manu teneas atque oculis videas, id vt deſideres.

Idem. Domi erat quod quæritabam foris. *Noſtri etiam dicunt.* Dobrże mu w gębie nie wleźie á ſzuka.

ἐν θαλάσσῃ ζητεῖς ὕδωρ. Per mare quæris aquam. *Martial.*
Quærit aquas in aquis — *Ouid.* ——Medio flumine quæris aquam. *Propert.*

Chłop ná chłopá / kiedy płocha podlé boká.

Vulgò id redditur. Vir viro quid præſtat? *vt Terent.* Homo homini quid præſtat! *Sed horum alius eſt ſenſus & ferè oppoſitus, nempe.* Quantùm vir viro, vel homo homini præſtat! i. *multùm. Polonicum verò dictum æqualitatem ſonat.* Q. D. *Armatus non timet armatum vel aduerſarium quemuis. Sic Plaut.* Si tibi eſt machæra & nobis veruina eſt domi. Zrownam ći. Kiedy vſtapieć.

Poſſet huc trahi illud Virgil. Et cantare pares & reſpondere parati. *vel certe ſenſus eſt*: Arma addunt animos.

κἀν δείλὸν ἀνέρ᾽ ὅπλα θαρσαλέον ποιεῖ. *A.*
Timido quoq; arma ſpiritus addunt viro. *Sic Cicero.*

Quid tam neceſſarium, quam tenere ſemper arma, quibus vel tectus ipſe eſſe poſſis, vel prouocare improbos, vel vlciſci laceſſitus? *Idem.* Si nudus es, da iugulum: ſin tectus Vulcanijs armis (i. *fortitudine*) reſiſte. *Lepidè apud Plautum Geta militi ſibi minitanti dicit*: Machæram longiorem habes, quàm hæc (mea) eſt, ſed verutum Sine domo petere, ſiquidem belligerandum eſt tecum. Ibo domum: ego tecum bellator arbitrum æquum ceperim.

Chłop ná nowe bucżno każe / ſporo pić.

Zyzność chłopá czyni śmiałego / zuchwałego.

Złé śie zboże ſpiemieżyło / żáras poſiarzy przybyło. Drogo pszenice przedał.

ἀεὶ γεωργὸς εἰς νέον πλούσιος. Agricola ſemper in nouum annum dives eſt. *Transferri poteſt ad eos qui ſpe futuri lucri ſumptuoſi vel inſolentes ſunt.*

μέγας

μέγα στόμα τοῦ ἐνιαυτοῦ. *Suidas.* Magnum os anni. i. *uberior anni prouentus animos & libertatem loquendi addit etiam timidioribus.*

ἀργύρου κρῆναι λαλοῦσι *Suidas.* Argenti fontes loquuntur. *In eos qui licet imperiti & inepti sint, propter opulentiam tamen libertatem quidam loquendi sibi vsurpant.*

Secundas fortunas decent superbiæ. *Seruus apud Plautum dicit.*

Quia paululũ accessit pecuniæ, sublati animi sunt. *Terent. Vicinũ Machlb rogi.*

Chłopá korcem mié miérza. Maiv alé sérédczny.

Maior in exiguo regnabat corpore virtus. *Statius de Tydeo paruo fortissimo.*

τὸ μὲν σῶμα Τυδεύς, τὴν δὲ γνώμην ὑπὲρ τὸν Τυδέα. *Menander historicus.*

Corpore quidem Tydeus, animo vero vltra Tydea.

Τυδεύς τοι μικρὸς μὲν ἦν δέμας, ἀλλὰ μαχητής. *Homer.*

Corpore paruus erat Tydeus, bellator at ingens.

Sed insignius est exemplum Dauidis contra Goliath prodeuntis, cùm illi Saul diceret: Non poteris resistere huic quia puer es. *Responsum Dauidis est longum & obuium* 1. Regũ 17.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Consilio pollet cui vim natura negauit. *Cato.*

Ingentes animos angusto in corpore versant. *Virgil. de apibus.*

Paruula sed magni exemplum formica laboris. *Horatius.*

A cane non magno sæpe tenetur aper. *Ouid.*

Vlna non mensurantur homines aut viri. *Garner. è Gallico.*

Altam securis parua quercum deijcit. *Idem.*

μικρὰ ἡ πέλεκυς καταβάλλει μεγάλην δρῦν. *A.*

Crocodilus ingens ab ichneumone paruo & vili animali interficitur. Plini. Strabo.

Chłopię rzépá i &c.

Rusticanum est dictum, sonans probrum ex victu vili tractum. quasi γογγυλοφάγος, Rapiphagus. *vt apud Romanos erat* Pultiphagus & Pultiphagonides *vt vocatur Plaut. Simile conuicium ex vili victu sumptum iacit quidam in plebeium apud Iuuenalem, dicens:*

——— Cuius aceto, cuius conche (fabis) tumes! quis tecum sectile porrum
Sutor, & elixi vetuecis labra comedit? *Itẽ apud Plaut.* Oboluisti allium, Alliatus. Germana illuuies, rusticus, hircus, hara suis. *dicit seruus vrbanus seruo villano.*

Apud Græcos eodẽ probroso sensu dicebatur. κραδοφάγος, *quasi* κραδαυφάγος, i. *folia ficus edens. Item.* βαλανοφάγος, *glande viuens more pr sco. Sed & rapum apud antiquos vile olus & pauperum cibum fuisse multi scribunt. Plinius verò l. 19. c. 5. refert Græcos dedicasse Apollini Delphico* Raphanum ex auro. Betam ex argento. Rapum ex plumbo, ἐσχαροδόσμιος: allio pastus, alliatus.

Chłopięcą nigdy nie prożna / w szkołách w dworach. &c.

Pueri Scholastici nunquam crescunt. Dictum paradoxum, sed duplicem sensum habet, nempè specialis personis singulorum scholasticorum puerorum, & sic falsum est, quia singuli

crescunt

crescunt & scholas deserunt: spectata autem communitate scholarum quæ ex talibus semper constat, verum est, quia pueri in scholis nunquam desunt: nec alia ætas ibi locum habet. Omnis verò communitas eadem censetur esse, licet aliqui ex illa abscedant vel moriantur & alii noui accedant, quod hic fit. Idem de pullis & aliis huiusmodi verum est.

Quam diu mundus durabit, pueros pullos semper dabit. *A.*

Sic apud Plutarchum, ciuitas quæpiam multis annis durans, vna & continua res dicitur, tot domibus & ciuibus singulatim mutatis. Vide & Deliaca nauis, *sub* Ἑπτά πάτε.

Chlustat chlustat/ áż komk vstat. *V.* Przynaglác gorzey.

Choć nikt nic widźi/ nic czyń czem śie Bog ábo rozum brzydźi.

αἰσχρὸν τό γ' αἰσχρὸν, κἂν δοκῇ, κἂν μὴ δοκῇ. Cleanthes.

Turpe, est turpe, quamuis videatur quamuis non videatur. *Vel*

Est turpe, turpe, seu latens, sit seu patens.

Cum quid turpe facis quod me spectente puderet,
Cur spectante Deo non magis oro pudet?
Turpe quid ausurus te sine teste time. *Ausonius.*

Affine Bog wßytko widźi. & Sumnienić źle.

Chodźi iák owieczká/ á tryka iák báran.

Τὸ προβάλλον κεραΐζειν. Ouicula cornu petens. *Paradoxum & monstrum, vt & illud*

Edentulus mordet. *ἀνόδους δάκνει.*

ὁ κριὸς ἢ οἶν προσποιεῖ. Agnus ouem simulat.

ἀκέρως & φαινόμενον κορύπτειν vel κριοπρεπῆ. Cornibus carere videtur & tamen coniscat. *Affine* Łaśi śie. & Wilcza pokorá.

Chorego chcéli być zdrow/ nie pytáią/ Ale wskok lekárstwo dáią.

Æger an sanari velit non interrogatur, sed ei mox medicina datur. Garner.

ὐκ ἐξετάζων δὲ νοσοῦντα φάρμακον. A.

Chorego lédá co vrázi. Choremu lédá co záwádźi.

Proprio & tralato sensu.

In fragili corpore odiosa omnis offensio est. *Cic.*

Membra reformidant mollem quoque saucia tactum. *Ouidi.*

Ægra corpora minima interdum mergit accessio. *Seneca.* Imbecilla si tanguntur, se lædi putant. *Idem.* Nunquam sine querela ægra tanguntur. *Idem.*

Animus affectus minimis offenditur. *Idem.*

τὰ εὐπαθῆ, ὑπὸ μικρῶν τῶν ἐναντίων πάσχουσι. Aristotel.

Quæ facile afficiuntur, à paruis contrarijs læduntur

τῷ δυσχερῆ καὶ γέλως ἐν ἀδικίᾳ. A.

In calamitoso risus etiam iniuria est. *P. Syrus.*

Choregę

Chorego pytáią/ zdrowemu dáią. Kto pyta/ nie rad dáć.

Responsio est ad illam interrogationem: Ich chcęß ieść? *vel similem.* *Sensus responsionis est.* *Equidem sanus ego sum ac proinde ad cibum capiendum promptus. vel,* *Æger de cibo interrogatur, sano absq; interrogatione datur.*

Ista tua percontatio, est cunctatio. *Vulgaris versiculus apud Garnerum est.*

Qui dare vult alijs non debet dicere; Vultis?

ὃς διδόναι ἐθελῃ, μὴ λέξῃ ἀδενὶ, ϑέλεις; *A.*

Garmana mater filio non dicit, Vis? *Idem Garner.*

Ægrotum interroges an edere uelit. *subaudi.* Non me sanum.

Choremu śie wiec poprawnie/ Gdy śmierć bliżey przystępuie.

πότμος ἐνισσῴ πολλάκις χαλᾷ ἡ νόσος. *A.*

Morbus remittit sæpè morte proxima.

Sæpè mutatio in melius est principium mali. *ex Luciano.*

V. Rzeczypospolitey odmiáná/ konánie.

Choremu wszystko śie zda gorzko/ niesmaczno.

τῷ νοσοῦντι πάντα πικρά. *Plato.* Ægroto omnia amara.

Morbus quiuis semper accusatur. *Garner. è Gallico.*

Ægroti optimos & pretiosissimos cibos auersantur, ijdem sani facti, vilem panem cum caseo vel nasturtio suauiter edunt. *Plutarch. Græcus.*

Choremu zdrowi dobra rádá dáią: Záchorzawszy iey sámi nie trzymáią.

Vide. Łácno chorego ćieszyć. & Drugiem dobrzé wnet porádźiemy.

Chorobá ćieszka/ przykrego lekárstwá potrzébuie.

Vix nisi acerba graues sanant medicamina morbus. *Anonym.*

In desperatione remedia extrema tentanda. *Seneca.*

Medici, leuiter ægrotantes, leuiter curant: grauioribus morbis, periculosas curationes & ancipites adhibent. *Cicer.*

πικρῷ πικρὰν κλύζουσι φαρμάκῳ χολήν. *s. iatroi.* *Plutarchus.*

Purgant amaram bilem amaro pharmaco. *s. Medici.*

Hippocraticam lanienam *vocat Prudentius, rationem medendi ferro vel igne.*

In morbis corporis, vt quisq; est difficillimus, ita medicus nobilissimus atque optimus adhibetur. *Cicero.* Chorobá wielka/ wielkiego lekárzá potrzébuie.

Magnitudini medicinæ magnitudo doloris concedet. *Idem Cic.*

βαρεῖα νόσος φαρμάκων δεῖται πικρῶν. *A.*

Indiget amaris pharmacis morbus grauis.

Chorobá cnotę nie wádźi. Cnotá nie choruie.

Est, mihi crede, etiam in lectulo virtuti locus. *Seneca.*

Valetudo (i. *inualetudo*) corpus non animum tenet. *Idem.*

Nil agere te credis, si æger tēperans fis? oſtēdo morbū poſſe ſuperari vel ſuſtineri. *Idē*

ἡ νόσος ζωικὸς ἐστιν ἐμπόδιον, προαιρέσεως ὂ ἐ, ἐὰν μὴ αὐτὴ θέλῃ. *Epictetus.* i. Morbus eſt corporis impedimentum, non inſtituti, niſi ipſe velis.

τὸ σῶμα νόσος ἐ δὲ ψυχὴν κωλύϛ vel κακῶποιεῖ. *A.*

Morbus animo nihil nocet ſed corpori.

ἡ νόσος ἀρετῶν ἐστιν ἀσκητήριον. *A.*

Eſt morbus officina virtutum optima.

Exempla inſignia ſunt Seruuli apud S. Gregorium. Gregorij ipſius. Bernardj. Lutgardis. *Et S. Paulus 2. ad Corinth. 12.* Cum infirmor, tunc fortior ſum. Nam virtus in infirmitate perficitur. *Hiero Siculorum tyrannus ferox morbo humanus & doctus euaſit. Sic Phragen à ciuili cura morbo impeditus ſapientiæ amator & cultor euaſit, teſte Platone.*

Chorobá lékka ciężkiego leżárſkiá niépotrzébnié.

Durioribus quàm periculum eſt remediis ſanare non expedit. *Seneca.*

Nemo ad ſupplicia exigenda peruenit, niſi qui remedia conſumpſit. *Idem.*

τὸ φάρμακον σε τὸν νόσον μείζω ποιεῖ. Morbum tua medicina maiorem facit.

Chorobá nié piáſtuié.

Nec verò grauiora ſunt carnificum tormenta, quàm interdum cruciamenta morborum. *Cic.* Crucians ægritudo, vocatur dolor. *Idem.*

Bonum valetudo, miſerum morbus *Idem.* *Polemo Sophiſta pædagogus apud Philoſtratum dicit.* Veſci oportet, manus non habeo: ambulandum eſt, pedibus careo: dolendum eſt, manus & pedes adſunt.

Morbus quemuis occupat ſine delectu, & tractat ſine vllo reſpectu. *Adeſpoton.*

νόσος ἐπιβάλλει ἀκρίτως, κακεῖ δ' ἀδικῶς. *A.*

Chorobá trzeźwości náucza. Choroba ciéleſna duſze zdrowie czyni.

Infirmitas grauis ſobriam facit animam. *Eccleſiaſt. c: 13.*

τ ὑγιείας πλείστην ἐπιμέλειαν ἔχομεν, ὅταν τὰς λύπας τὰς ἐκ ἀῤῥωστίας ἀναμιμνῃσκώμεν. *Iſocrates.* Valetudinis curam maximam habemus, cùm moleſtias ægrotationis recolimus. *Sigiſmundus Imp. interrogauit Theodoricum Archiepiſcopum Colonienſem, quinam felicitatem æternam conſequi poſſet: cui ille.* Si ita, inquit vixeris, quemadmodum calculi aut alterius morbi dolore vexatus victurum te promiſiſti.

Chorobe piéśćić gorzey.

Choroby délikat nié łacno zbydzić. Chorobá doſtátek lubi.

ἡ νόσος αὐξάνεται ἡ μάλα θαλπομένη. *A.*

Augetur

Augetur morbus dum nimium colitur. *Garnier.*

Augetur morbus, nimium dum forte fouetur.

ἡ νόσος τρυφερόδιον φιλεῖ. Morbus delicatam vitam vel delicatè viuentem amat.

Morbus vbi cubat & tractatur molliter, hæret.

Ludit in hac re festiuè Martial. l. 12. c. 17. in Lentinum.

Quare tam multis à te Lentine diebus
Non abeat febris, quæris & vsque gemis!
Gestatur tecum sella, pariterque lauatur,
Cœnat boletos, ostrea, sumen, aprum.
Ebria Setino fit sæpe, & sæpe Falerno, &c. &c.
Dormit & in pluma purpureoque toro.
Cùm sit tam pulchrè, tam bellè viuat apud te,
Ad Damam (*inopem*) potiùs vis tua febris eat?

Simile est epigr. 38. libr. 7. in Cælium fingentem podagram & fouentẽ illam accuratè, quæ breui in veram podagram euasit. Item. l. 11. c. 87. In Parthenopeum tussientem. V. Rablé.

Adde apologum Iouiani Pontani de podagra malè tractata apud rusticum, & fugientem ad aulam diuitis: Dialogus est Anacreontius. πόθεν χ' ὅποι ποδάγρα;
ἀπὸ καλύβης ἐς αὐλήν. ἔβλεμμα νενεκές σε.

Heus vnde, quò, podagra? Ex hoc tugurio in aulam. Multùm nimis sapisti.

Simile est Epigramma ἀδεσπότου l. 2. Anthol.

μισοπλώτε θεα, μένη πλατὺ δαμάρτερα,
ἠ τὸ καλῶς ζῆσαι πάντοτ' ἐπισαμένη, &c.
τέρπῃ καὶ σέθεν σε καὶ ἀσυνὶς πόμα βάκχου,
ταῦτα παρὰ πλουτοῖς γίγνεσθαι ἀδέποτε.
τοὔνεκα καὶ φεύγῃς πενίης τ' χάλκειον ἐδόν,
τέρπῃ δ' ἐς πλάτυ πρὸς πόδας ἐρχομένη. *Id est.*

Pauperes exosa dea, sola diuitum domitrix
Quæ pulchrè (delicatè) viuere omnimò facis, &c.
Delectant verò te serta & Italici pocula Bacchi seu vini,
Hæc apud pauperes nunquam sunt.
Ideoq; tu fugis paupertatis ferreum solum pauimentum, domum molestam,
Delectaris autem ad pedes diuitis veniens.

Item aliud ἀδεσπότου in eandẽm sententiam, podagræ causas duas tangens.

λυσιμελὲς βάκχου καὶ λισιμελὲς ἀφροδίτης,
γενέσθαι δυγάλης λυσιμελὴς ποδάγρα.
Soluentis membra Bacchi & soluentis membra Veneris,
Gignitur vel est filia soluens membra Podagra.

Morbos *Seneca* vocat Supplicia luxuriæ.

Chorobe zaostárzata meulecsona, prozno lecsyé.

νόμ☉ παλαιὸς ἰατρῶν, μὴ ἐπιχειρεῖν κεκρατημένοις καὶ ἀνηκέστοις νόσοις. *Lucian.*
Vetus lex medicorum est, non admouendam manum morbis qui inualuerunt & incurabilibus.

Helleborum frustra cùm iam cutis ægra tumebit Poscentes videas. *Persius.*

Verumq; allegorico sensu prolatum est, sed & simplici verum est, & vsurpari potest vt & Polonicum. Simile est. Viatog trudno odmienić. *Affine* Zábiegay zlemu.

Chory dźiedźicá colekárzá biérzé: Ten śie ná on świát pretko wybierzé.

Malè secum facit æger qui medicum hæredem facit. *P. Syrus & Seneca. De ethnicis & malis viris hoc accipe, vt & illud Martial. l. 11. epig. 68.*

Nil mihi das viuus, dicis post fata daturum,
Si non es stultus, scis Maro quid cupiam. *s. quamprimum exspires.*

ἄφρων ὁ νόσιμ☉ κληρονόμον ἀλθέα γράφων. *A.*
Qui scribit hæredem medicum æger, desipit.

Chory niécierpliwy/ niedogodny.

δυσάρεστοι δὲ νοσοῦντες. *Euripides.* Morosi ægroti.

Chory popráwić śie obiécuié: A wzmogßy po stáremu śie sprawuie.

ζωανίως μὴ νόσον τις ἐγκρίνῃ ἐκλίσιον. *A.* Rara meliorem reddit ægrotatio.
Vel Perrarus à morbo melior effectus est.

Quando languebat monachus bonus esse volebat,
Sed dum conualuit, mansit vt antè fuit. *Anonym. Rhythmicus.*

Si facerent sani, quæ facere statuunt ægroti; breui totus orbis Christianus meliorem faciē indueret. Drexellius. Simile dictū Theodorici Archiepiscopi Colonienſis, suprà positū. Huc trahas apologum Æsopi, quem apud Plutarchum refert Cleobulus de Cane, qui hyeme frigore constrictus conuoluens se de domo ædificanda cogitauit & serio decreuit, æstate verò magnum hunc & inutilem esse laborem iudicauit.

Chory ſtuczny. Chorobá chytrá/ zmyślona.

Polycarmus Martialis, *in quem ille libro 12.* epig. 56. *tale habet.*

Ægrotas vno decies aut sæpiùs anno,
Nec tibi sed nobis hoc Polycarme nocet.
Nam quoties surgis Soteria (*munuscula gratulantium sanitatem*) poscis
Sit pudor ægrota iam Polycarme semel. i. *morere.* (amicos.

De hoc dici posset: ægrotat Soterijs, vel ex Soterijs, *aut potiùs* auaritia. *vt Zoilus apud eundem. l. 2. ep. 16. ægrotat ambitione & ostentatione opum suarum.*

νοσηλεύει τὰ τῆς φιλαργυρίας ἢ τὰ τῆς κομπασμοῦ.
Thapso tinctus, *de eo qui ægrotum se vel valetudinarium simulat. Nam eius herba succo facies lurida pallensq; efficitur. Rhodigin.*

Choway

Choway śie ná kołacz.

Relinque locum placentæ, *hospitibus audis dicebatur.* V. Zostaw co. Ne perdas famem. *s. viliora comedens cùm lautiora speres. ex Martial. l. 13. epi. 53. vbi spe turturis, spernit lactucam & cochleas.*

Chromego czékáć trzébá. Vlié ledá czemuzáraz wiérzyć.

Exspectandum quid serus vesper vehat. *ex Varrone apud Gellium & Macrobium.* Fama loquatur *vel* audienda anus, *ex Catul.* Vlićdy śie nowiny vstoią. Rumores posteriores veriores. ἡ φήμη ὑστέρησά κεν ἀληθεστέρη. *A.*

Rectè etiam hic vsurpes. πορσδοκῶμεν χωλὸν. Exspectemus claudum. *Nam dictum Polonicum celebre nemo prohibet aliis linguis exprimere, & fecerunt alij, vulgaris suæ linguæ dicta, Latinis & Græcis à nullo Græcorum & Latinorum vsurpatis dictis interpretantes & illis linguis communia efficientes.*

χωλὸν δοκάζες ἀγγελιαφόρον σοφόν. *A.*

Qui nuntium exspectare claudum amat, sapit.

Affine Dálćko do wiéczorá. Vlié wszystkiemu wiérzyć. Czćkay końcá.

Chromy.

πέρδικος σκέλος· πέρδικος πούς. *Scholiast. Aristophanis.* Perdicis crus. Perdicis pes, *de claudo Pierius vsurpat, quia perdix pedibus vacillat.* Sed & *campo quidam eiusdem nominis claudus fuisse perhibetur.* Tyrtæus *etiam claudicatione celebris fuit.* Aristogiton sycophanta *claudum se fingebat. vt &* Planus *Horatij. Cocles Romanus miles, claudicationem ex vulnere in bello accepto, non probro sed gloriæ sibi duxit: Similiter Philippus Macedo oculum iaculo excussum. Plutarch.*

Chromy dáley chcé skoczyć á ślépy záyźrzeć.

Nitimur in vetitum semper, cupimusq; negata. *Ouid.*

Sensus vel facultas animi & corporis debilitata, magis vim suam intendit ad actum eliciendum. *Item.* Turpè, magis appetit pulchrum; & imminutum, integrũ.

πορρώτερον ἐρᾷ τυφλὸς ὁρᾶν, χωλὸς ἰδεῖν. *A.*

Longiùs amat claudus salire, longiùs Videre cæcus.

Affine Bárźiéy tć rzéczy smákuią. *&c.*

Chromy daléy zaydźié ſtabſzy dużego przemożé.

ἡ ἀγχίνοια τῆ φύσ' ἀλλαβίσεται. *A.*

Supplere naturam est potens, industria.

ἡλίσκετ' ἄρα ἡ ποῦς ἀῶκείων ταχὺς,

ἡ ποῦς χελώνης ἀῶκὺς βραχεῖ χρόνῳ. *Laërtius.*

Quandoque pernicem capit tardus pede,

Aquilamq; testudo breui præuerterit. *Sic Cato.*

Consilio pollet cui vim natura negauit.

ᾧ μὴ ἔνεστι μῆχος ἐσθλῆ πρᾶξιν ἐπεῖν. *Mylius.*

ἡ μὲν συνέχεια ὑπερέχει τὸ ἰσχύειν. Magnas licet vires superat assiduitas. *A.*

Ad longum iter conficiendum, non tam necesse est currere, quàm non morari,

κιχάνει τὸν βραδὺν ὠκύν. Velocem tardus assequitur. *(Garner. Gallic.*

Tyrtæus Lacon Poëta & tibicen claudus fuit, quo duce & præcentore Lacedemonii Messenios vicerunt & subegerunt. Suidas. *Affine* Pomátu dáley zaydźieß.

Chroni śie tego/ táko pćs kiiá. *V.* Nie nápedźiß.

Chrzan z miodem dobry/ á miod sam. *V.* Samo śie dobrezáleca.

Chuda fárá/ *&c. Vide* Sam nié mam.

Potest huc trahi: Principatus Scyrius. &c. *Vide* Nié wiélka godność.

Chudobá cnoty nié trácí.

ἐ μισέει πλὴν δὲ φιλεῖ ἀρετὴ ἐνδεὴς. *A.* Amica non inimica virtus inopiæ est.

Cuncta licet pereant, probitas sola vsq; maneto.

ἡ τύχη τὸν ἀρετῆς ἀναίτιος. *Synesius.* Virtuti fortuna (*aduersa*) exprobrãda nõ est.

Heus quantaquanta hæc mea paupertas est, tamen adhuc curaui vnum hoc quidem, vt mihi esset fides *Plaut:* ——— Neq; nos factione tanta, quanta tu sumus;

Neq; opes nostræ tàm sunt validæ, quàm tuæ: verumtamen

Haud metuo ne iusiurandum nostrum quisquam culpitet. *Idem.*

——— Nec si miserum fortuna Sinonem finxit, vanum etiam mendacemque improba finget. *Virgil.* *Affine* Vbogiému técnicy być dobrem.

Chudobié cisiey.

λιπαρὸς ἁλέκτωρ σφάττεται, ἀλιπὴς λείπεται. *A.*

Pingues capones mactantur, macri relinquuntur. *Apologus est, incertum cuius apud Iacobum Ponzanum de caponibus altilibus, ex quibus pinguiores macilentos irridebant, sed conuiuio instante pingues mactati sunt, macilenti relicti.*

Sic apud Auienum, Arundo debilis & fragilis euasit salua impetum venti, quo quercus ingens confracta decidit. *Vide.* Vbogi swobodny. Vbogi wśiędy bespieczny. Wysokie rzeczy niebespieczne. Pauperibus dimidium supplicij dimitti in Orco & requiem dari, *scripsit Lucianus Atheus licet & omnium irrisor.*

Chudobié wśiędy piskorz. *V.* Ná vbogiego wśiędy kapié.

Chudy. Jedno go skorá á kośći. Przezyrzeć go na obie stronie.

Ossa atq; pellis totus est, ita cura macet,

Quin exta inspicere in sole etiam viuo licet,

Ita

Ita is pellucet quasi laterna Punica. *Plaut. de agno macro.*
Pellis super ossibus vna. *Lucret.* Ossa pelle amicta lurida. *Horat.*
Ossa atq; pellis sum misera macritudine. *Plautus.*
ὅτι νυρας δειλαίω ἰνες τε καὶ ὀστεα μοῦνον ἔλειφθεν. *Callimach.*
Super neruos misero fibræ & ossa tantùm relicta.
πεφύκας σιλίζειν ὥσπερ ὁ τέττιξ. *Theocrit.* Rore pascitur more cicadæ.
Loquitur verò de vitula macra, quæ ab alieno curatur pastore.
λυπαράτερος λύχνος ἢ ληκυθίς. *Diogenian.* Pinguior lucerna *vel* lecytho. *Ironia in edaces & macros, qui multùm alimenti absumunt nec tamen pinguescũt, vt & lucerna.*
Cornu siccius corpus habet. *Catullus.*
Cos. *pro edaci & macro.* ἀκόνην σιλίζεις. *Suidas.* Cotem saginas.
Mulæ ambulando se viuere testantur. *Seneca.* i. *ita macræ sunt vt nisi se mouerent, exanimes putares.* Vix ossibus hærent. *Virg.* *Vicinum est* Ὄσχυρῦ.

Chwałá pobudka do dobrego.

——— Laudataq; virtus Crescit, & immensum gloria calcar habet. *Ouidi.*
Ingenio stimulos subdere fama solet. *Idem.*
Deniq; non paruas animo dat gloria vires,
Et fecunda facit pectora laudis amor. *Idem.*
——— Fax mentis honestæ Gloria. *Silius.*
Magnum iter ascendo, sed dat mihi gloria vires: *Properti.*
——— Tu spes animos mentemq; peruris Gloria. *Valer. Flacc. 1. Argonaut.*
δόξα δ' ἀρετῆς κέντρον. Gloria virtutis stimulus aut calcar.

Chwałá przyiemna od chwalnego.

Hector apud Nævium lætatur se laudari à laudato viro. *Cic.*
Non placet quę scurræ laudant, manipulares mussitãt. *Miles in Truculento Plauti.*
Ea est profectò iucũda laus, quæ ab ijs proficiscitur, qui ipsi in laude vixerũt. *Cic.*
ἐπαινεῖσθαι παρ' ἀνδρὸς αἰνετοῦ καλόν. *A.*
Laudabili, res pulchra laudari à viro.
Contra. Laus abillaudato virtute carente viro profecta, similis est præficarum laudi. *Plaut.* *Vide* Łácno mówić.

Chwała śię lucka mé vnoś.

Cum quis te laudat, iudex tuus esse memento,
Plùs alijs de te quàm tu tibi credere noli. *Cato.*
ἐάν τις αἰνέσῃ σε, δικαστὴς ἴδιος σεαυτοῦ,
μηδὲν [illegible] ἢ σαυτῷ ἀξ. σαυτῷ. *Maxim. Planudes interpres Catonis.*
Qui laude ficta ducitur cor non habet. *Faernus in apologo de Cornu laudibus Vulpis decepto.*
Hercules Antistheneus pueros iubebat nemini eos laudanti gratiam habere, ne vitiosa verecundia

verecundia capti laudantibus vicissim adularentur. Apud Plutarchum. *Pindarus dicenti*: Ego te semper & vbiq; laudo, *respondit*: Et ego tibi gratiam refero. facio enim vt verax sis. *Ibidem.*

Chwali á niémáß co. Podtego co bárzo chwali.

Mira de lente. *Rodolph. Agricola.* δεῖνα ὡς φακῆς. *Erasmus.*

Arcem ex cloaca facere. *Cic.*

ἴση ἁμαρτία καὶ ἀμαθία, μέμφεσθαί τε τὰ ἐπαινετὰ, καὶ ἐπαινεῖν τὰ μωμητά. *Gorgias Leontin.* Par error & stultitia est, vituperare laudanda, & laudare vituperanda.

Præficarum more laudare. i. *fictas & falsas laudes occinere. nam sic faciebant præficæ in funeribus plorantes & laudantes mortuos. Ex Lucil. Horat. & Plaut. ait*: Superaboq; omnes argutando præficas. *Affine* Máte rzéczy rozßerzáć.

Chwalić śię przéd lépßemi/ godniéyßemi/ głupstwo.

In Epidico Plauti Periphanes & Miles colloquuntur sic:

PERI. Non repperisti adolescens tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, vt postulas.
Nam strenuiori deterior, si prædicat
Suâs pugnas, de illius ore fiunt sordidæ.

MIL. Immò si audias Meâs pugnas fugias manibus demissis domum.

Idem paulò pòst Pol ego magis vnum quæro, meas cui prædicem
Quàm illum qui memoret suas mihi. PE. Hic non est locus,
Prôin tu alium quæras cuî centones farcias.
κηρύξ' ἑαυτὸν ἐλλέρῳ, δεῖγμ' ἄφρονος. *A.*
Iactare meliori sua, est stulti nota.

Chwalić ßkodliwié/ złośliwié.

ὡς βασκαίνων αἰνεῖ. *Budæus.* More fascinantium laudat. *ex Plinio qui ait:*

In Africa fuisse familias, quarum laudatione interibant probata, arescebant arbores, emoriebantur infantes. (dare comicè.

πράττοντα τραγικῶς παινῶ μέτριον κωμικῶς. *Nazianzen.* Agentem tragicè, laudare comicè, & frigidè laudare quàm infectâter & grauiter vituperare. *Gellius.*

Turpius est exiguè & frigidè laudare quàm insectâter & grauiter vituperare.

Qui parcè laudat, vituperat. *Gaspar Ens.*

Talia sunt illa Martialis. Optimus malorum. Alpha pænulatorum. *&c.*

Et apud P. Syrum. Melior pessimo. λευκὸς καὶ τὰς ὀδόντας ἀλλ' οὐκ ἀνδρείως. *Aristotel.* Albus dentes non penitùs. *Item* Rex Tragicus. Coryphæus nebulorum. Nobilis latro. Liberalis ad negandum. *In quibus locutionibus dictio posterior destruit, vel minuit præcedentem.*

Chwały własney cudzey z cudzych vst słuchać/ niż własna gęba dmuchać.

Chwałą z własnych vst śmierdzi/ z cudzych pachnie.

Laus

Laus proprio ſordeſcit in ore. *Vulgare dictum.* *Sic Verinus:*

De te alij narrent, proprio ſordeſcit in ore
Gloria; ſi taceas, plùs tibi laudis erit. *Idem.*
Omnibus inuiſa eſt ſtolidæ iactantia mentis,
Dum de te loqueris, gloria nulla tua eſt.

ὑπὲρ σεαυτοῦ μὴ φέρου ἐγκώμια. *Menander.*

Nunquam tua ipſemet canas præconia.

φίλων ἔπαινον μᾶλλον ἢ σαυτοῦ λέγε *Idem.*

Potiùs amici quàm tua cane encomia.

Quid quiſq; noſtrum de ſe loquatur, non eſt requirendum: quid boni viri iudicent, id eſt maximi momenti & ponderis. *Cicero.*

Malim iſtuc alijs videatur quàm vti tu te collaudes. *Plaut. iactabundo dicit.*

Ne præcones quidem ipſi ſe prædicant. *ex Cic. qui ait:* Præcones ludorum gymnicorum, qui cæteris coronas impoſuerunt victoribus, eorum q; nomina magna voce pronuntiauerunt: cùm ipſi ante ludorū miſſionē corona donantur, alium præconem adhibent, ne ſua voce ipſi ſe victores eſſe prædicent. *Sic & Plutarchus.*

ἀλλὰ καὶ τοὺς στεφανουμένους ἐν τοῖς ἀγῶσιν, ἑτέροις κηρυξὶν ἀναγορεύσαι, τὴν αὐθάδειαν τῆς ἰδίας εὐλογίας ἀφαιρεῖται. Sed & eos qui in certaminibus coronantur, alij victores proclamant, vt faſtidium de ſe loquendi ipſi declinent.

ἐγκωμιαζέτω σε ὁ πέλας, καὶ μὴ τὸ σὸν στόμα, ἀλλότριος καὶ μὴ τὰ σὰ χείλη. *Prouerb. SS. c. 27.* Laudet te alienus & non os tuum, extraneus & non labia tua.

Horatius de Connumatore qui cœnam ſuam lautam conuiuis paulò commendabat, ait:

Suaues res (i. *epula, enumerauit eas prius*) ſi non cauſas narraret earum, & Naturas dominus.

αὐτῷ μὲν γὰρ ὁ παρ' ἄλλων ἔπαινος ἡδίστου ἀκουσμάτων, ἑτέροις δὲ ὁ περὶ αὐτοῦ λυπηρότατον. *Xenophon. apud Plutarch.* Cuiq; laus ab alijs impertita, iucundiſſima eſt auditu; alijs autem moleſtiſſimum, ſi quis ſeipſum laudet. *Lege epigramma 54. l. 5. Martialis in Poſtumum.* μὴ μεγάλα λίαν λέγε. *Sophocles. Theocrit. Cic.* Ne nimiùm magna loquaris. *ſ. de te.* V. Niechwal ſie ſam.

Chwalny. Sławny. Godzien ſławy pámiątki

Hic eſt. *Perſi.* Sed pulchrum eſt digito monſtrari & dicier: Hic eſt.
Te omnia ſæcla Noſcent & qui ſis, fama loquetur anus. *Catull.*
Sed toto legor orbe frequens & dicitur: Hic eſt. *Martial.*
—— Turba ſemper in omni Monſtramur digito. *Idem.*
Vnum pro cunctis fama loquetur opus. *Idem, in Cæſaris Amphitheatrum.*
— Monſtror digito prætereuntium Romanæ fidicen lyræ. *Horat.*

ὡς τε τὸν ὁρῶντα ἐκάστοτε τὸν πλησίον κινήσας δείξει σε τῷ δακτύλῳ, ὅτι σὸς ἐστιν λέγων. *Lucian.* Vt quilibet te conſpecto proximum ſibi tangens monſtret te digito dicens: Hic ille eſt. *Item,* ὁ αὐτός ἐστι Δημοσθένης. i. Hic ille eſt Demoſthenes.

Vel, vt *Laërt. habet:* ἅτός ἐστιν ὁ Αθηναίων δημαγωγός. i. Hic est ille Athenienſium concionator. *Diogenes hoſpitibus dicebat.* δακτυλοδεικνεισθαι *est digito monſtrari.* Omni exceptione maior. *Iuſtinian. ICti.* Inſignis tota cantabitur vrbe. *Horat.* Illum aget penna metuentre soluì Fama ſuperſtes. *Idem.* Omne tulit punctum. *Idē.* Priſci (*id*) loquentur annales. *Macrobius.* Os populi meruit. *Perſ.* Volitat viuus per ora virum (*poſt mortem.*) *Ennius.*

ἀνδρῶν πρῶτος ὁ δευτερος ὁ τριτος *Iſocrat.* Virorum primus, ſecundus, tertius. ἐν πρώτοις ὁ πύμαλος ὁ μέσος. *Theocrit.* Primus nouiſſimus & medius. *Talis Hermes apud Martial. l. 5. ep. 25. vbi poſt multas laudes tandem in fine dicit:* Hermes gloria Martis vniuerſi, Hermes omnia ſolùs & ter vnus.

εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος. *Lucian.* Vnicus. *Catul. Sueton. Et Cic* Vnicum Catonem ſibi pro centum millibus eſſe *dixit. Sic 2. Regum.* 17. σὺ ἡμεῖς ὡς δεκα χιλιάδες. Tu nobis es ſicut decem millia. *Vel.* Tu vnus pro decem millibus computaris. *Dauidi populus dixit, quod dictum & laudem regis & populi erga illum amorem ac æſtimationem ſonat.*

Gloria ad Herculeas innotuit vſq; columnas. Inclyta virtutis maxime Arate tuæ. *Carmen Græcum inſcriptum columnæ Arati apud Sicyonios Eraſmus Latinè reddidit.* *Sic Pindarus de Therone.* νῦν τε πρὸς ἐσχατίαν ἀρετᾶν ἱκάνων, ἄπτεται οἴκοθεν ἡρακλέους στηλᾶν. *i.* Nunc ad extrema virtutibus peruenies, attingit à domo Herculis columnas. ἐκ διὸς ἐρνος. Ioue ſatus. Iouis germen.

A te principium (*carminis*) tibi definet. *Virgil.*
Prima dicte mihi, ſumma dicende Camœna. *Horatius.*
ἀνδρῶν δὴ Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω
ὁ πύμαλος ὁ μέσος. *Theocrit.* Virorum Ptolomæus laudetur primus & vltimus & medius.

Simile illud Virgil. Audijt & ſi quem tellus extrema refuſo Submouet Oceano. Magna Iſæum (*oratorem*) fama præceſſit, maior inuentus eſt. *Plini. iun.*

αἰὼν λαλήσει. *Priſcianus.* Æuum loquetur.

Cymbalum mundi, *vocabat Tiberius* Apionem Grammaticum. *Plinius*

Tympanum famæ publicæ, *eundem vocat Plinius ob famæ vulgi ſpecioſam non veram.*

πᾶσιν τοῖς κριταῖς νικᾶ. *Ariſtides.* Omnibus iudicibus vincit.

Idē dixit Cic. de Hortenſio, qui cùm vndeuiginti annos natus primùm in foro dixiſſet; & omnium qui adfuerunt, & ipſorum Conſulum, qui omnes intelligentia anteibant, iudicio diſceſſit probatus. Dignus cothurno Sophocleo. *Virg.* i. *Stylo magnifico, qualis Tragicorum, laudandus.*

Cedo mihi tres homines aurichalco contra, cum iſtis moribus. *Plaut.*
Quantiuis pretij, non carus eſt auro contra. *Idem.*
πολλῶν ἀλλῶν αἰσαξιος. *Homer.* Multis alijs æquandus aut æqualis.

Flos iuuenum, ætatis, populi &c. *apud Lucret. Ennium. Catul. Cic.*

E cœlo cecidit *Iuuenal.* —— Fama super æthera notus. *Virgil.*
—— Ad sidera notus. *Idem.* Viuusq; per ora feretur. *Idem.*

Appio Claudio glorianti, quòd in petitione Censuræ omnes ciues Romanos nominatim salutaret, respondit competitor eius Scipio, qui uniuersos propè ignorabat: ἀληθῆ λέγεις, ἐμοὶ γὰρ οὐκ εἰδέναι πολλοὺς, ἀλλ' ὑπὸ μηδενὸς ἀγνοεῖσθαι μεμεληκεν. i. Vera dicis, mihi enim curæ fuit, non nouisse multos, sed à nullo ignorari. *s. ob facta præclara. Sophistæ laudationem Herculis recitare volenti respondit Antalcidas.*

Quis enim eum vituperat? *Plutarch.*

Phidiæ signum, *de quo Cic.* Vt Phidiæ signum simul aspectum & probatum est.

Phidiæ Minerua. *Cic.* ἄξιος ὀβελίσκου. *Suidas.* Dignus obelisco, *quia summis viris obelisci, pyramides, colossi erigebantur. Vsurpatur id & oppositio sensu ironico.*

ἄξιος τοῦ ἐν Ἄργει ἀσπίδος *Zenobius.* Dignus Argiuo clypeo. *quem iuuenes honesti & nobiles in pompa ferebant.* Solem manibus gestat. *Carol. Bouillus.*

ἄξιος τοῦ πάσης *Suidas.* Quauis re dignus. *Cicero de interfectoribus Cæsaris ait.* Tantam gloriam consecuti sunt, quanta vix cœlo capi posse videatur.

V. Wyborny.

Chytry. Ma we-tbié. *addunt aliqui* tiéthié *ob solum rhythmum puto, nam in re nulla est conuenientia.*

Wronámito karmiono. *fortè quòd hæc auiū insidias diligenter circumspiciat.*

Vlysses. *Plaut.* Viso quid rerum meus Vlysses egerit. i. *Seruus versipellis.*
Sesqui Vlysses. *Varro.* Duplex Vlysses. *Horat.*
ὁδυσσεὺς διπλοῦς, δολοφρονέων, ποικιλόφρων, πολύτροπος, ποικιλομήτης. i. *Vlysses duplex, dolosus, versatilis, mutabilis, versipellis.* Meditati sunt illi docte doli. *Plaut.*

Nullus alector sapientior. (*s.* illo.) *Idem.* Calliditate Graia vir. *Silius.*
ἡ ἀλώπηξ. Vulpes. *Persius.* Astutam vapido seruans sub pectore vulpem.
Vulpinus animus. *Plaut.* ἡ ἀρχιλόχου ἀλώπηξ. *Basili.* Archilochi vulpes.
ἀλωπεκῆν ἐνημμένος. Vulpinam pellem indutus. Vulpio. *Apuleio.*
ἀλώπεκος ἴχνεσι βαίνει. *Solon.* Vulpis vestigijs incedit.
παρδαλῆν ἐνημμένος. *Eustathi.* Pardalis exuuium indutus, *à pellis varietate.*
δωδεκαμήχανος. *Euripid.* i. Duodecim artium.
Chamæleon, *pro vafro, versipelli. Pierius.*
Cercops. *Ouidius. Ammian.* κερκωψ. *Æschin. ob astutiam in simiam mutatus.*
Χρύσεα donanti χαλκεα, dedit. *Ex Martiali. alludit dictum ad Diomedu & Glauci permutationem.* V. Vliérowna odmiáná.

Perdicis vatrices. *Rhodigin. ex Plinio.* Perdicis crus vel pes. *Pierio de vafro. quia perdix aucupi se ostentans à pullis eum abducit. Plutarch.*

Incuruiceruicus. *Pacuuio.* βυσαυχην. *Xenarcho. quia tales solent esse astuti.*

Maulť ouum, quàm prunum. *ex Garner.* Maulť nummum, quàm lupinum. *ex Hora.* Vlić głupi. Vlić oßukaß.

καυθάρε σοφώτερος. *Suidas.* Cantharo aſtutior. *qui, vt eſt apud Æſopum, malitia & aſtu aquilæ aliquoties nocuit.*

ὀδυσσειον καὶ θεμιστόκλειον παναρχίαν παρελήλυθάς. *Eunapius.*

Vlyſſeam & Themiſtocleam vafriciem tranſcendit.

τρικέφαλος Ἑρμῆς. *Etymologo.* Triceps Mercurius.

δεινὸι πλέκειν τὰς μηχανὰς αἰγύπτιοι. *Suidas. de aſtutis.*

Vatri in ſtruendis machinis Ægyptij.

ὦ τὸ δόλιον ἄνδρα φεῦγε παρ' ὅλον τὸ βίον.

Virum doloſum quandiu viuis fuge. Chytrego śie ſtrzeż.

Nunquam te fallant animi ſub vulpe latentes. *Horat.* ἔμβαρος *Pauſani.* Embarus. *qui ad ſedandam Athenis peſtem, ex oraculo filiam ſe immolaturum promiſit, & ea abſcõdita, caprã filiæ veſtitu ornata immolauit, & gentilitiũ ſacerdotiũ præmij loco obtinuit.*

Chytrzé z Chytrem.

ἀλωπεκίζειν πρὸς ἑτέραν ἀλωπεκα. Cum vulpe fas eſt cuiąue vulpinarier.

πρὸς κρῆτα κρητίζειν. *Plutarch.* Cum Cretenſi cretiſſandum.

Hæc Ethnici. Chriſtianos decet candor, niſi virtus aliqua artem & induſtriam honeſtam & lectam poſtulet vel admittat. vt S. Paulus de ſe ait: Cum eſſem aſtutus, dolo vos cepi. ſ. *bono. Dolus enim apud Ethnicos ind fferens vox eſt, quare addunt,* Bono, Malo.

Affine Sztuką nę sztukę. Rada nę mędrzyć ciele. Biędy przyydźieß między wrony.

Ciągnię do śiebię ludźię. Lną wßyßcy do mego. Kamen by byl co by go nię miłował.

ἕλκῃ ἐφ' ἑαυτὸν πάντας ὥσπερ ὁ καυκίας νεφη. *Ariſtotel. Plutarch. Theophraſt.*

Vt Cæcias nubes ita ad ſe omnes trahit.

Cæcias eſt ventus non diſſipans nubes, vt alij ſolent, ſed flatu ipſo attrahens. Plini.

πάντας γ' ὑφελκων ὥσπερ μαγνὴς λίθος. *Suidas.*

Magnetis inſtar vndique omnes attrahit.

Lapidem ſilicem ſubigere (i. *cogere*) poteſt vt ſe amet. *Plaut.*

ἴυγξ ἕλξ. *Ælian.* Iynga *vel* Iyngem habet. ſ. *auem Motacillam Latinis dictam.*

σεισοπυγὶν *Græci vocant.* i. *mouentem caudam. qua olim ad philtrorum illecebras & incantationes priſci ethnici vtebantur.*

ἴυγγας ἐρωτικὰς. *Ælianus vocat.* Iyngas amatoria philtra.

Theocritus Eidillio ſecundo repetit ſæpe hunc verſum.

ἴυγξ ἕλκε τὺ τῆνον ἐμὸν πόσι δῶμα τὸ ἄνδρα.

Iynx trahe tu meum illum virum ad domum meam. (liqueſio.

Item Pindar. ἰυγγὶ ελκομαι ἦτορ. Iynge trahitur meus animus vel cor. *al.* τηκομαι.

Et

Et Sophocles. τοῖόν δ' ἐν ὄψει ἴυγγα θηρεύθρείαν
ἔρωτος ἀστραπὴν τιν' ὀμμάτων ἔχει. (lorum habet.
Talem in aspectu illecebram (*illicem*) venatricem Amoris fulgur quoddam oculis. κεστὸν μαγατερα φωνεῖ. *Epigram.* Cesto pellacior *vel* Cesto pellaciora loquitur.
Dictum tractum à Cesto Veneris cingulo ad amorem conciliandum efficaciſſimo, apud Homerum Iliados.. ξ. Et Martialis ſic de eodem:

Sume Cytheriaco medicatum nectare ceſtum,
Vſſit amatorem balteus iſte Iouem.

Omnes ad illum vt paguri ad piſcatorem canentem confluunt. *Ex Ælıano, qui ſcribit: Paguros latere in alto in cauernis, nec facilè exire & capi, ſed ſono fiſtulæ, quam* φωτίγγιον *diminut. à* φῶλυξ *vocat, è latebris euocari & extra aquam exire ac capi.* φωτιγγιον *apud Plutarchum quidam faculam interpretantur, forte quia & Heſychius* αὐγὴν *quoque interpretatur. i. ſplendorem. ſed & fiſtulam cum Euſtathio idem* φωτίγγιον *appellat.*

Ciagnić kotá.

Peculiare dictum hoc Polonorum eſt in eum, qui putat ſe ſerium & egregium aliquid agere, cùm interim ab alijs ludatur & irrideatur.

Poſſis hùc trahere ex Horatio illud: Vertentur hæc ſeria ludo. i. *iſte putat ſecum ſerio & candidè agi ab alijs, & mox deceptum ſe aduertens ab illis ridebitur & dolebit.*

Et aliquo modo eſt quod ſimplici phraſi dicitur Szydza z niego. *quod vide in 1. Tomo, & hic infra. Apta eſt huic loco illa ſimilitudo niſi apologum etiam dicere velis, de Lintrario, qui funem rupi allegato trahit, putans rupem ad ſe accedere, cùm ipſe ad eam accedat.*
E Drexelij Heliotropio

σκόπελον σχοινίῳ ἕλκειν ποιεῖ. *A.*
Rupem ad ſe attrahere funè vult lintrarius,

Ciagnić śię. *vel* Ciagnic śię tak lis. Nić według mieyſca koſzt wiedzić.

Wiekſzy rozchod/ niż dochod.

Sumptus quæſtum ſuperat. *Ex Plauto.* *Item.* Sumptus cenſum ſuperat. *Ex Horatio. qui vituperat* Cultum maiorem cenſu. *Item* ꝯ *illum.*
Gloria quem ſupra vires & veſtit & vngit. i. *qui gloriolæ & oſtentationis cauſa ſuperbiore veſtitu & vnguentis pretioſioribus quàm facultates ferant, vtitur.*
ὑπὲρ τ ὄσιαν δαπανᾷ. *Diphilus.* Supra facultates impendit.
Breui, marſupio aluum lauabit. *ex Varrone Marſupio, dandi caſus eſt.* i. *euacuabit marſupium impenſas faciens in nuptias ſumptuoſas. Turneb.*
τ ἐπιθυμιαις μειζονα ἢ κτ τ ὑπαρχεσιν ὄσιαν ἐσχηκε. *Thucydides de Alcibiade.* Cupiditates maiores quam pro modo ſuarum facultatum ſortitus eſt vel habuit.

Affine Vtrátnik.

Cicha fortká do niebá.

ὁ ὄφις στενὴν λυσι ὀπὴν συστρεφόμενος καὶ δεξερχόμενος ἀποδύεται τὸ παλαιὸν δέρμα *Theophylact. i.* Serpens in angustum foramen se comprimens & transiens exuit veterem pellem.

Serpens per arctũ foramen sese trahens vetustã, pellẽ deponit & reuirescit. *Cypria.*

μεγάλα ἀθλητῆ ἐστι δέρεσθαι καὶ νικᾶν. *Maxim. Tyrius.* Magni athletæ est excoriari & vincere.

Cicha woda / brzégi podbiera ábo podrywa.

Ponura świnia / głęboko ziemię ryie.

Alluuione paulatim terra consumitur. *Iob.* 14. *vbi* LXX *habent:*

κατελυσεν ὕδατα ὑπτια ἐκ χώματος τῆς γῆς. i. *Diluerunt (subruerunt) aqua languidè & supinè fluentes aggeres vel cumulos terræ.*

Periculosior vnda leniter fluens. *Garner.*

Ne credas vndam tacitam non esse profundam. *Anonym. rhythmi.*

Altissima flumina minimo sono labuntur. *Curtius.* Ab aqua silente caue. *Gotfrid.*

Dimissos animo ac tacitos vitare memento,
Quâ flumen placidum est, istic latet altior vnda. *Cato.*

ζωθρωπὸς καὶ σιγαλέος ἄνδρας πεφύλαξο,
ἔκπλως γὰρ ἀεὶ τάχα βένθεα κευθει. *Planudes.*

Iulius Cæsar suspectus audiens conturationis Senatores, dixit: ὁ πάνυ δέδοικα τοὺς παχεῖς καὶ κομήτας, μᾶλλον δὲ ὠχριῶντας καὶ λεπτοὺς ἐκείνους. *Plutarch.* Non admodum timeo hos pingues & comatos, *(Antonium & Dolobellam)* sed magis illos pallidos & macilentos. *(Cassium & Brutum à quibus & occisus est.)*

Affine Złość skryta / Dobroć zmyślona.

Cicho ná rynku &c.

Tranquillum est. Halcedonia sunt in foro. *Plaut. ab Halcyone aue, quæ nonnisi tranquillo mari oua parit & pullos excludit. Aristotel. Ælian. Lucian. Plini. Seruius. & Plautius item.* Tranquillũ Quam mare est olim, cum ibi halcedo pullos educit suos,

ἀι ἀλκυονίδες ἡμέραι. *Aristophan.* Halcyonij dies.

ἀλκυόνες στρώσουσι τὰ κύματα τ' τε θάλασσαν. *Theocrit.*

Halcyones sternunt fluctus pelagusque profundum.

Cicho lépiey / ábo rychley śprawiß.

οἱ διψῶντες σιωπῇ πίνουσιν. *Aristides.* Qui sitiunt silentio bibunt.

Multa negotia melius tacitè & clam conficiuntur, præsertim vbi sunt æmuli, inuidi, riuales, competitores.

Cicho wyść. Milczeniem wstąpić / ábo co gymć.

Postico

Postico discedere. *Ex Galeno. Vide sub* Slad trácić.
ἧδὲ οἱ γέτονες σφόδρα τὸ αἰσθάνοιτο. *Plato. vel* ἠσθήσαιτο.
Ne vicini quidem magnoperè sentiunt. vel senserunt.
Pauonis passu progredi, *aut Eras eũ, qui negotiũ silentio peragit, ne ab aliquo impediatur.*

Cierp co i drudzy. Czymżeś nad drugich lépszy?
Muty kochanku drogi! Tyżeś nalepszy? nadroższy?
Ferre quam sortem patiuntur omnes Nemo recuset. *Seneca Pòèta.*
Maius tu putas esse tuum naufragium? *Seneca Philosoph.*
Nihil est præcipuè cuiquam dolendum in eo quod accidat vniuersis. *Cicer.*
Te nunc, delicias extra communia censes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli, nati infelicibus ouis? *Iuuenalis.*
Sic Ieremiæ c. 25. Ecce in ciuitate, in qua inuocatum est nomen meum, ego incipiam affligere: & vos quasi innocentes & immunes eritis?
τὰ κοινὰ κοινῶς δεῖ φέρειν συμπτώματα. *Menander.*
Communia mala ferre par est æquiter.
δημόσιον κακὸν ἐρχέσθω οἴκαδ' ἑκάστῳ. *Plutarchus.*
Publicum malum venit domum cuiq;. *Vide Pythagoræ præceptũ sub* Bóg da.

Cierpieć z drugiemi liżey. *V.* Liżey nędznemu nie jáinemu.

Cierpliwość ábo cierpliwy, wszystko wytrwa.
Vulgare dictum simplex, at verum. Patientia vincit omnia. *Sed elegantior erit allusio in Græcis vocibus.* ἡ ὑπομονὴ πάντα ὑπομένει. Patientia patitur omnia. *Sic Archilochus:* κακοῖσι τλημοσύνη φάρμακον. Malorum remedium patientia.
Gaudet patentia duris. *Lucanus.* —— Dicimus autem,
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum vita didicêre magistra. *Iuuenal.*
Nobile vincendi genus est, patientia. Vincit
Qui patitur. Si vis vincere, disce pati. *Garner. Anonym.*
ἐκ ἔστιν ἥδεν δεινὸν, ὥσθ' ὑπερβαλεῖν ἅπαν
ἧδὲ πάθος, ἥδὲ ξυμφορὰ ἠνεγκατος,
ἥς οὐκ ἂν ἄραιτ' ἄκθος ἀνθρώπου φύσις. *Euripides.*
Nulla est oratio tam dicendo atrox, Neque afflictio, neque calamitas diuinitùs veniens, Cuius pondus non sustineat genus humanum.
Superanda omnis fortuna ferendo est. *Virgil.*
τὰς γὰρ ἐκ θεῶν ἀνάγκας, ὅστις ἐστὶ δεῖ φέρειν. *Euripides.*
Necessitates a dijs (prosectas) eum qui mortalis est oportet ferre. *Vel.*
Quæ fata statuunt ferre mortalem decet.

τολμᾶν

τολμᾶν χρὴ τὰ διδῶσι θεοὶ θνητοῖσι φορεῖν. *Theognis.*
Perferre oportet quæ dij dant hominibus.
Affine Czego nie możęß poprawić. & Przykrości folgá cierpliwość.
Czego vyść nie możeß.

Cießki. Ciężar wielki.

Centum Ægyptij non ferant. *qui tamen laborioſi inſtar aſinorum habebantur.*
ὅς οὐκ ἄραιντ' ἂν οὐδ' ἑκατὸν ἀιγύπτιοι. *Suidas.*
Quos ferre nec centum queant Ægyptii.
Hunc iuga mulorum protelo ducere centum Non poſſunt. *Lucillius.*
Naſus Quantum noluerit ferre rogatus Atlas. *Martial.*
ἄχθος αἴτνας βαρύτερον. *Euripid.* Onus Ætna grauius. *Cicer.* Onus ſex Cappadocum. *Martial.*

Cnotá bez ßlachectwa lépßa/ niż ßlachectwo bez cnoty.
Vide Lépiey być zacnem &c.

Cnota nánkę przechodzi. Lepiey być dobrem niż vczonem.

Probæ vitæ libra modio ſcientiæ præſtantior. *Gallorum dictum apud Garnerum.*
τὸ ἀρετῆς λίτρα ψηφῖδ διδαχῆς ὑπερέχει. *A.*
Pulchrè Seneca epiſtola 48. & 49. Dialecticorum & Philoſophorum ſubtilitates curioſas damnans, ſtudium virtutis & bonæ vitæ commendat multis.

Cnotá mc chwały nie potrzebuie/ á ona icdnak ią náśladuie.
Chwałá zá cnotą idzie.

Virtutis vmbra gloria. *Seneca.* ἡ δόξα τῆς ἀρετῆς σκία.
Virtus nihil indiga laudis. —— Nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſuque petit clareſcere vulgi.
Hanc tamen inuitam blandè veſtigat & vltrò Ambit honor. *Claudianus.*
Compendiaria via eos ad gloriam peruenire docebat Socrates; qui id agerent, vt quales videri vellent, tales eſſent. *Valeri. Maxim.*

Cnotá mię na piécu lega. Cnoty plac przećiwnośc/ mięſzcześćie przygodá.
Cnotá trudności śie nie leká: W przećiwnościach nie ſteka.

—— Tendit in ardua virtus. *Ouid.* Virtus negata tentat iter via. *Horati.*
Calamitas virtutis eſt occaſio. *Seneca.* Marcet ſine aduerſario virtus. *Idem.* Nunquam molle documentum virtutis eſt. *Idem.* Non eſt fortis arbor, niſi quam frequens ventus incurſat. *Idem.* Auida eſt periculi virtus, & quò tendat nonnunquam paſſura ſit cogitat. *Idem.* Magis ſpectatur qui laceratus redditur ex acie, quàm qui integer. *Idem.*
Quæ latet inq; bonis (*proſperis*) ceſſat non cognita rebus,

Apparet

Apparet virtus arguiturq; malis. *Ouidi.*
Ardua per præceps gloria vadit iter. *Idem.*
ἡ ἀρετὴ ἀιμαλ῾ες ὠνιος. *Æschines.* Virtus sanguine venalis.
Imperia dura tolle, quid virtus erit? *Seneca Hercule Furent.*
ὡς χαλεπώτερον αἰεὶ τέχνη ϗ ἀρετὴ γίνεται. *Aristotel.*
Circa difficilia semper ars & virtus versatur.
Virtus vt crocum gaudet calcari & premendo meliùs prouenit. *ex Plinio.*
γενναιότατον ἐκ τῶ παθεῖν τ φιλόσοφον, ὥσπερ ψυχρῷ σίδηρ῾ος ἐμπυρ῾ος, ἄτω τοῖς κινδύνοις σωμάμενον. *Nazianzen.* Generosior redditur philosophus patiendo & ceu ferrum candens frigida, periculis acuitur vel roboratur. *Idem de arbore, quadam fabulosa:* θνατῶ ζῇ, ϗ τμῇ φύεται, ϗ αὐξεται δαπανώμενον. Morte viuit, sectione pullulat, & crescit consumpta. *Sic de ilice Horat.* Per damna per cædes ab ipso Ducit opes animumq; ferro. Palma *item oneri non cedit quin resistiendo attollitur, virtutis & viri probi Symbolum. Pierius.*

Cnotá mech záwsie przodkuié / á ßcześćie mécb ta rátuié.

Virtute duce, comite fortuna. ſ. *omnia aggrediendа & agenda. Cic. dicit:* Omnia summa consecutus es, virtute duce, comite fortuna.
εἰς μὲ ὑπόδησιν τ δεξιὸν πόδα πρὸ πάρεχε, εἰς δ᾽ ποδόνιπτρον τ εὐώνυμον. *Pythagoras.* In calceum dexrum pedem præmitte, in peluim autem sinistrum. i. *in actiones honestas priùs intende, quàm in alias.*
ὅτ᾽ ἀρετῆς ἀνὸ ὅλ῾ος ϗ πίστεια ἄνδρασι δέδυν,
ὅτ᾽ ἀρετὴ ἀφεῖσιο. δεῖδω δ᾽ ἀρετὴν τε ϗ ὄλβον. *Callimachus.*
Neq; enim sine virtute opes hominem possunt iuuare. Neq; virtus sine opibus. da mihi virtutem & opes.
νικᾷ ὁ στρατηγὸς καὶ σὺν τῇ ἀρετῇ καὶ σὺν τῇ εὐτυχίᾳ. *Euryphanus.*
Vincit imperator & virtute & felicitate.

Cnotá pokora / niema miesca v dworá.

—— Exeat aula Qui volet esse pius. Virtus & summa potestas
Non coëunt. *Lucan.* — Fraus sublimi regnat in aula *Senec. Hippolyto.*
Vt nemo doceat, fraudis & sceleris viam.
Regnum docebit. *Idem Thyeste. Intellige, facile & sape.*
Vulgaris versiculus. Sinceris & simplicibus væ semper in aula.
ἐδενὸς ἄλλ᾽ μᾶλλον ἐν ταῖς αὐλαῖς οἱ δῆθεις τ ὑπηρέτων, ἢ ἐξαπαλᾶσθ ϗ καταγελᾶσθ. *Demosthen.* Nullius alterius rei participes sunt in aulis simplices ministri, nisi quòd decipiantur & derideantur. *Vide* Prawdá pokorá / &c.

Cnotá pokorna. Jm kto godnieyßy: tym ma być pokornieyßy.

Fructuum multitudo ramos arboris inflectit: & virtutum copia sensum hominis humilem reddit. *B. Nilus.*

δένδρῳ ταπεινὸς καρποφόρῳ ὅμοιος ἀνήρ. *A. Vel.*
ἔστι ταπεινὸς ἀνὴρ δένδρῳ πολυκάρπῳ ὅμοιος. *A.*
Est humilis similis fructu multo arbori onustæ.
κάμπτει τὰ δένδρ' εὐκαρπία, ἀρετὴ δ' ἄνδρ'. *A.*
Deprimitur arbor fructibus, virtute mens.

Quanto magnus (i. *maior*) es, humilia te in omnibus. *Ecclesiastic. 3.*

Quò quis honestiore est genere, fama, patrimonio; hoc se fortiùs gerat. memor in prima acie altos ordines stare, contumelias & verba probrosa & ignominias & cætera dehonestamenta, velut clamorem hostium ferat, &c. *Seneca.*

Cnotá sáma śie zaleca. Sámá sobie dostátnia i platna.

Facilè sibi facunditatem virtus argutam inuenit. *Plaut.*
Sat habet fautorum (al. fauitorum) semper qui rectè facit. *Idem.*
Iudice te mercede caret, per se que petenda est
Externis virtus incomitata bonis. *Ouidi.*
Sponte sua probitas officiumque iuuat. *Idem.*
Virtutum pretiũ (al. præmiũ) in ipsis est nec enim exercentur ad pretiũ. *Seneca.*
Rectà faciendi merces est, fecisse. *Idem.*
Virtus præmium est optimum. *Plaut.* Virtus omnia in se habet. *Idem.*
Omnia adsunt bona quem penes est virtus. *Idem.*
Ipsa quidem virtus pretium sibi — Nil opis externæ cupiens. — *Claudian.*
Ipsa quidem virtus sibimet pulcherrima merces. *Silius.*
Nullum theatrum virtuti conscientiâ maius est. *Cic.*
τὸ καλὸν δ' αὐτὸ αἱρετόν. *Idem.* Honestum per se expetendum.
Pauo pulchritudine sua se oblectat. Sic virtus. *In Hieroglyphicis anonymi.*

Cnotá śie z zgiełkiem nie rodzi. Trefunkiem śie nie nagodzi.
Kto iey ſuka w nie vgodzi.

Nemo casu bonus est. discenda virtus est. *Seneca.*
Plures studio boni quàm naturâ. ὀλίγους μελέτης πλείους ἢ φύσεως ἀγαθοί. *Anaxandrid.*
Tot natura probos quot studium haud faciet.
πλείονες ἐξ ἀσκήσιος ἀγαθοὶ γίνεσθαι ἢ ἀπὸ φύσιος. *Democritus.*
Plures exercitatione boni euadunt quàm naturâ.

Absurdum esse docet Plutarchus, cùm omnes etiam vilissimæ artes magistros habeant à quibus tradantur, virtutem & probam vitam magistro non indigere, sed fonte naturæ vel fortuitò obtingere.

Cnota ſzczęśćiu nie podlega.

Fortunæ secura nitet (virtus) — *Claudian.*

Diuitijs

Diuitijs animosa suis, immotaque cunctis
Casibus, ex alta mortalia despicit arce. *Idem.*
ἡ μὲν ἀρετὴ τῷ πότμῳ ἐκ ὑπεκστήσεται. *A.*
Virtus subesse casibus nullis potest.

Cnota złachétcem czyni / albo złáchéctwo dáie.

——Nobilitas sola est atque vnica virtus. *Iuuenal.*
——Prima mihi debes animi bona. i. *virtutes.* *Idem Nobilem alloquens.*
Si tibi sancta cohors comitum si &c. &c. tunc
De quocunque voles proauum tibi sumito libro. s. *Nobilissimum quemq; te voces.* *vel (vt nostri loquuntur) in* Sti *vel in* Cti. *nisi placeat vtrumq;.*
ἀνὴρ ἄριστος ἐκ ἂν εἴη δυσγενής. *A.*
Probum virum haud vnquam voces ignobilem.

Erratur in hac parte & erratum est semper apud omnes propè gentes, idq; duobus modis vetissimum. Primò, cùm posteri nobilium virorum, licèt nulla virtute maioribus suis respondeant, imò sceleribus pudendis eos dehonestent; nihilominus nobiles habentur, ob solum ortum ex probis, & ob stemmata ac possessiones quibus fruuntur. quod toties Cic. deplorat & indignatur factum suo tempore; & alij Latini ac Graeci scriptores. Deinde, cùm ob solam bellicam fortitudinem (quæ plerunque audacia, fortuna, temeritas, robur tantum est) nobiles fiunt homines alioqui nihili & nequam, prædones, ebriosi, adulteri, sacrilegi, impij, athei, perinde ac si omnes virtutes ad veram nobilitatem requisitas complexi sint. Nam vt idem Cic: ex Ennio queritur: Tempore belli. Pellitur è mediò sapiẽtia, vigeritur res. Spernitur orator bonus, horridus miles amatur.

Prudentiores & laudatiores hac in parte Simenses, apud quos etiam ante Christum cognitum, doctrina rigidissimo examine publicè aliquoties explorata & approbata (quæ plerunque vitæ honestatem adiunctam habet) Nobiles ac Senatores regni, itemq; omnes regios administros, nec non præfectos ciuitatum, prouinciarum, vectigalium, belli insuper, faciebat & facit etiamnum, vt multi scriptores recentes testatur. Affine Złáchéctwo bez cnoty.

Cnotá wßędy ma mieśce.

Nusquam potest non esse virtuti locus. *Seneca Medea.*
εὐπρόσοδον ἀρετῇ παντάχῃ τόπος πέλει. *A.*
Accessus est quicunque virtuti locus. Inuia virtuti nulla est via. *Ouidius.*
Affine Dobremu wßędy dobrzé.

Cnotá zátrvta nieznáioma / nikomu niepożytéczna.

Paulum sepultæ distat inertiæ Celata virtus. *Horati.*
Perinde est non esse, & ignorari vel non apparere. *ICti. De tali Simonides* κεῖσαι ζῶν εἰ μᾶλλον τ ὑπὸ γῆς ἐκείνων. Viuens adhuc iacet magis quam qui sub terra. s. *mortui.*——Quid enim distant à morte silentia vitæ? *Silius.*
Vile latens virtus. Quid enim submersa tenebris, Proderit? *Claudian.*

τ̃ λανθανούσης μουσικῆς ἀδόλως λόγ☉ Occultæ Musicæ nullus respectus.
Vel. Nullus latentis Musicæ respectus est. *Ex Sueto.* V. Skryte rzeczy niepożytecżne.

Cnotá z przodku przykrá, napotem łagodna i wcześna.

Est fructus dulcis, radix virtutis amara. *S. Hieron. de literis vsurpauit.*

τ̃ ἀρετῆς μὲν ῥίζα πικρὴ καρπὸς ὁ γλύκις☉ *A.*

Et ex Plutarch. γλυκὺς καρπὸς ἀπὸ δένδρα φύεται πικρόλατα.

Arbore ab amara dulcis fructus editur.

τ̃ ἀρετ̃ κλῶνας ἱδρῶσι κ̀ πόνοις φύεσθ̃ *dixit Plato.*

Virtutis ramos sudore & laboribus produci.

τ̃ ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, πικρὸς ὁ κ̀ ὄρθι☉ οἶμ☉ ἐπ' αὐτὴν. &c.
ῥηιδίη δ' ἤπειτα πέλ, χαλεπὴ περ ἐοῦσα. *Hesiodus.*

Ante virtutem sudorem dii posuerunt Immortales, aspera & ardua via ad ipsam,
Facilis autem fit deinde, licèt antea difficilis fuerit.

Nam via Virtutis dextrum petit ardua callem,
Difficilemque aditum primùm spectantibus offert.
Sed requiem præbet fessis in vertice summo. *Virgil.*

Aspera principio — Prosequitur labor, admirandum intrare volenti. *Silius.*
Vua primo est peracerba gustatu, deinde matura dulcescit. *Cicer.*
Virtutis vt loti sarmenta amarissima, fructus dulcissimus. *ex Plinio.*
Item Symbolum virtutis faciunt aliqui Moly herbam, de qua sic Homer,

ῥίζῃ μὲν μελαν ἔπκε γάλακτι ὁ εἶκελον ἄνθ☉,
μῶλυ δὲ μιν καλέουσι. i. Radix cuius nigra, flos lacti similis, Moly vocant.
τ̀ ἀρετὴν ναίειν δυσαμβάτοις ἐπὶ πέτραις. *Simonides dixit.*

Virtutem habitare in rupibus inaccessis.
Gloria difficili parta labore venit. *Ouidi.*

Cnotę dość pochwalić, á daley nic.

Mos vitiosus hominum perstringitur qui probitatem & doctrinam laudant, probos autem & doctos negligunt nec adiuuant, aut imitantur. Et Alexander M. apud Plutarchum.

εἰ μὴ ἀλέξανδρ☉ ἤμην, διογένης ἂν ἤμην. Nisi Alexander essem, Diogenes essem.

— Probitas laudatur & alget. *Iuuenal.* (uem. *Idem.*

Tantùm admirari tantùm laudare diserros. (ſ. *solent diuites*) Vt pueri Iunonis a-

Dicitur & nostros cantare Britannia vetus

Quid prodest? nescit sacculus ista meus. *Martial.*

πάνυ ἐπαινέσαι τ' ἀρετὴν, μηδὲν δὲ δοῦναι. *A.*

Quisquis virtutem laudat, nil vllus ei dat.

Cnotę nád ſzczęśćie przekładay.

Malis

Malis audire: Tantò melior, quàm, Tantò felicior. *Formula apud Senecam est, qua acclamabatur boni aliquid consecutis, vel re benè gesta. Est & apud Plautum eadem. Meminit & Quintilian. Et Plin. iuni. habet.* Tantò maior. Tantò augustior. *Agesilaus audiens regem Persarum vocari Magnum, dixit.* Quónam is me est maior, si non est iustior & temperatior? *Rhodigin.*

ῥανὶς ἀρετῆς μοι μᾶλλον ἢ ῥυθὸς τύχης.
Guttam virtutis malo quàm profundum fortunæ.
θέλω ἀρετῆς σταλαγμὸν ἢ τύχης πίθον.

Malo virtutis guttam quàm fortunæ dolium. *Sic correxi & huc attraxi stultorum vocem quam habet Nazianzen. quam leges infrà sub Lepicy co mieć.*

εὐδαιμονία ἂν ἄτερθεν ἀρετᾶς. *Hippodam.* Felicitas sine virtute non subsistit. Gazas congestas præcellit mentis honestas. *Rhythmus Seber.*

Cnote ſame rzadki miłuię: co inego w nięy vpatrzuię.

—— Quis enim virtutem amplectitur ipsam Præmia si tollas? *Iuuenal.* Gloria (*vera ex rectè factis*) quantalibet, quid erit, si gloria tantum est? (*i. absq; opibus.*) *Idem.*

τὴν ἀρετὴν πᾶνιος παιδάζει, καρπὸν δὲ πάντες Α.
Commoda si desint, virtutem nullus amabit.

Cnotliwego nie rod ale wychowanie dobre czyni.

ἔτι δὲ φέρει ἐκ ἄρουρα. *Theophrast.* Annus producit non ager. *Vt ad fructum producendū non sufficit terrā esse bonam, sed opus est cœlo, solo, aere commodo, & opera agricolæ: (Vide Ζυγια rola.) ita è quocunque genere si accedat proba educatio, probus homo efficitur:*

τὸν εὐγενῆ παιδεία ἐ γενέθλη ποιεῖ. Α.
Non genus at educatio facit nobiles. *Affine.* Szláchectwo bez cnoty.

Cnoty nigdy nie przebierzesz; Dobry każdy może być lepszy.

Semper bonus homo, tiro est. *Martial.* i. *semper simplex est, & se falli facilè patitur. Alius sensus huic loco aptus esse potest iste.* Tam bonus nemo est, quin melior esse possit. *Sed hæc sententia apud Christianos certior & notior est, quàm vt multis illustrari debeat. S. Augustinus (vt diuinos libros omittam) inter alia quæ in hanc sententiam habet, dicit.* Quantumcunque profecerimus, nemo dicat: Sufficit mihi, iustus sum. qui dixit, remansit in via: vbi dixit Sufficit, ibi hæsit. *Et S. Bernardus.* Pro certo minimè bonus est, qui melior esse non vult. & vbi incipis nolle fieri melior; ibi etiam desinis esse bonus. Etiam pisces marini egent sale & baccæ oleo. V. Maß domá. *Alius item sensus dicti Polonici potest esse iste.* Vera virtus habet modum quem nunquam excedit, nec amat nimium. *Sic Archytas.* τὰ ἀγαθῶν ἃ μὲν ἐκ ὑπενδεχέται ὑπερβολὰν, οἷον δρεά. ἃ γὰρ ἐστιν ὑπερβαλλόντα τις δρεά, καὶ ὑπερβαλλόντως τὶς ἀγαθός, ἃ γὰρ δρεὰ σάθμαν ἔχει τὸ δέον. Quædam bona ni-

mium non recipiunt, vt virtus, Siquidem nulla virtus est nimia, nec quisquam vir nimis bonus. virtus enim pro norma decorum habet. *Sed hæc aptiùs reddes.* Cnotá zbytku nic lubi; przeydźieli miáre/ imie swe gubi.

Cnoty nikt nié odeymié.

Licet in exilium euntibus virtutes suas secum ferre. *Seneca. Stilpo philosophus Megara patria ab hostibus capta & euersa rogatus an aliquid amisisset, respondit:* ἐδηλα, πόλεμος γὰρ ἐλαφυραγωγεῖ τὰ ἀρετήν. Nil sanè. Bellum enim non deprædatur virtutem. *Plutarch.*

ἀρετῆς βέβαιος δ' ἐστὶν αἱ κτήσεις μόναι. *Sophocles.*
Virtutis vna stabilis est possessio.

κακοῖς ἅπασι φροδὲ συθανεῖν' ὑπὸ χθονὸς,
ἀρετὴ δ' ἂν θάνῃ τις ἐκ δοκοῦσα. *Euripides.* (interiti
Malis cuncta simul commoriuntur sub terra, Virtus autē etiamsi moriatur quis nō

Cnoty poznáney i nieprzyiaciel ſammié.

ἀρετὴ δυσυχοῦσι μεγάλην ἔχει μοῖραν αἰδοῦς καὶ παρὰ πολεμίοις. *Plutarch.*
Virtus infelicium magnam habet reuerentiæ partem, etiam apud hostes. Cygnus pro anſere occidendus noctu canere cœpit & agnitus seruatus est *Apologus Æsopi. Epimythium.* Sæpè Musicæ beneficio quis euadit vel differt mortem. *Item.* Virtus agnita in periculo est subsidium.

Sic capta Troia, Græci Æneæ patrem & penates ferenti, pietatem admirati cessere & vltrò si quid è suis rebus vellet accipere permiserunt Rhodigin. è Græcis.

Co bár-ziéy dokuczy / to rychley náuczy.

Duro flagello mens docetur rectiùs, vel ocyus. *Ex Nazianz. qui ait;*
ζκληρὰ ὁ μάστιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. *i.*
Durum flagellum est pædagogus pectoris, vel ingenij.
Affine Bto śie né goracem & Po złodźie. Co zábłodzito/ to náuczyło.

Co Bog da to wkobialke/ abo przéſran ná tem.
Cżiczem nié gardź wſyſtko przyymuy.

Quod dij dant fero *Plaut.* Etiam tu homo nihili, quod dij dant boni, cauē tua culpa amissis (*prisciè, pro amiseris*) *Id. m.* In manu non est mea (*hoc vel illud extrahere ex aqua.*) Vbi demisi rete aut hamum, quicquid hæsit extraho. *Piscator in Rudente Plauti, dicit.* χαῖρε τοῖς παροῦσι. *Isocrates.* Acquiesce præsentibus.

Tu quamcunq; Deus tibi fortunauerit horam Grata sume manu. *Horat.*

Patiare quod dant, quando optata non danunt. i. *non dant, prisce. Cæcilius apud Nonium. al.* Patiere quod datur.

ἀναγκη μοι κῆ τ' παλαιὸν λόγον, τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν, ἢ δέχεσθ τὸ διδόμενον.

Plato.

Plato. Neceſſe eſt mihi iuxta vetus dictum, quod adeſt boni conſulere, & quod datur accipere. Accipienda quæ offeruntur. *Vel.* Nil recuſandum quod donatur. *ex Homero qui ait.* δέξαδ' ἐὸ γὰρ κάλον ἀνηναδὸς δόσιν ἐσθλήν.

Accipe, nam non eſt pulchrum contemnere dona.

ἄτε δὴ ἀποβλητ' ἐστὶ θεῶν ἐρικυδέα δῶρα. *Idem.*

Non ſunt aſpernanda deûm pulcherrima dona.

Si ſapias, habeas quod dij dant boni. *Plaut.*

ὁ δ' ἐστ' ἄγαν ὀπίθοισιν, ἀεὶ ἐφθοῖς ἄγαν,

ἀεὶ ἥδιον ἢ τε μᾶλλον, ἢ τε ἧσσον

ἡδυμένοισι χάιρων, ὡς τε ἐπαινέσαι. *Plutarchus ex Poëta.*

Qui nec aſſis nimis, nec elixis nimis, neq; minùs neq; plùs neq; mediocriter conditis (cibis) gaudet, hic laude dignus eſt.

ὅσσα γ' ὀλυμπιόνικοι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν

ὧν ἂν μοῖραν ἔχοις, τάυτην ἴσχε, μηδ' ἀγανάκλει.

Pythagoricum præceptum apud Plutarchum.

Imponent diuina tibi quos fata dolores,

Hos vevt eueniant, animo fer leniter æquo. *Vel*

Quoſcunque diuina ſorte homines habent dolores, horum ſi partem habeas, hanc habe, nec indigneris.

ἡ πήρη πᾶσα παντὸς ἐκτή. Mendici pera omnia recipit.

παντοῖα θνητοῖσιν ἐπέρχεται, ἀλλ' ὑπερλαμᾶν.

χρὴ δ' ὧρ' ἀθανάτων ὅσσα δίδωσιν ἔχειν. *Theognis.*

Varia mortalibus accidunt, ſed oportet boni conſulere dona immortalium, qualia dederint. —— εἰκὸς ἦν θνητὸν ἐόντα

πάντα φέρειν, ὑπὸτ' ἐσθλὰ διδοῖ θεὸς ἦδ' ἀλεγεινά.

Q. Calaber. Conuenit hominem cuncta ferre quæ Deus dat, bona ſiue moleſta. δέχεσθαι χὴ βῶλον ἀλήτης *vel* Ἀλήτης. *Pauſani.* Accipit & glebam erro, *ſeu* Aletes Corinthius exul, *qui cupiens redire in patriam, oraculum accepit fore, id ſi glebam patriæ obtineret, itaq; mendicum fingens à ruſtico ſtipem petijt, quibus illi glebam in peram conieci. Similis apud Plutarchum* Temo *qui mendicum ſimiliter fingens, cæſpitem per ludibrium a rege Inachienſium accepit, & ex oraculo regnum inuaſit & occupauit.*

Quis fluuius eſt quem non recipit mare? *Plaut.*

Affine eſt, Dárowánemu Foniowi. Co śie vpiécżé. Schowáć nić wádźi. zyká drzeć.

Co brát, to brat; co przyiáciel, to przyiáciel.

μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. *Heſiodus.*

Germano fratri nunquam æquiparandus amicus. ſ. malus. *Plutar. interpr.* Qui omiſſis germanis alios ſibi conciliant; ſimiles ſunt illis qui propria terra relicta, alienâ colunt. *E Strabo.* Frater fratri adeſt. ſ. in periculo. V. Dwé wrzeczy mogą.

Perſica mulier cùm fratru ſalutem liberis ſuis antetuliſſet, mirantibus reſpondit: Poſſe ſe

ſe ſe aliam prolem nanciſci, fratrem verò amiſſis iam parentibus nequaquam. *Apud Plutarch.*

Co chcę/ to mu śię godźi. Co lubiemy/ to prawem zowiemy.

Quod volumus, ſanctum eſt. *S. Auguſtini.*

Hoc volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. *Iuuenalis.*

Lex in manibus. *de ijs qui pro libitu abutuntur poteſtate. quod Polybius & Æſchines vocat:* τῷ ἐν χειρῶν νόμῳ χρῆσθαι. i. Lege manuum vti. i. *violenter agere. Sic Eraſm. aliter Henr. Stephan.* *Apud Suidam.* ἄρης τύραννος. Mars Rex.

ἀγρὸν τὸ πόλιν ποιεῖ. *Diogenian.* Rus ex ciuitate facit. i. *vi & libidine rem gerit.*

Victaq; pugnaci iura ſub enſe iacent. *Ouidi.*

Co chcęś mięć tálemnego/ miey v ſiebie ſámego.

Σίγησον αὐτὸς ἅ χ' ἑτέρες σιγᾶν θέλῃς. *A.*

Alium ſilere quod velis primus file.

ὁ λογισμὸς ἂν ἐς ἕτερον ἐκβῇ φήμης ἔχει τάξιν. *Plutarch.* Sermo ſi ad alterum exeat famæ inſtar eſt. *Vide* Jeszcznego ſłowo.

Co cáło lubi/ to duſze gubi.

Vulgare dictum: Corporis delicium animæ exitium.

φθείρεσι ψυχὴν σώματος τρυφήματα. *A.*

Simile illud in Axiocho. τῷ σώματι ῥώμαλεον, ἀσθενεῖ τὴν ψυχήν. Quod corpus roborat, animam debilitat.

Spiritus inde perit, dum corpus dulcia quærit. (*vel* Virtus crede perit.) *Anonym. rhythmicus.* *Sed elegantiora & ſolidiora ſunt in hanc ſententiam multa apud SS. Scriptores paſſim obuia.* *Præclarè S. Thomas Aquinas.* Quantò *inquit* aliquod peccatum finem habet magis deſiderabilem, (delectabilem) tantò eſt peius. *Et S. Auguſtinus:* Spiritus deficit, vbi caro requieſcit. Vt enim caro mollibus, ſic anima, duris nutritur. Illam blanda refouent, hanc aſpera exercent.

Coć mi za mądrzéć! Coć mi za powaga!

Hoc ſenſu Eraſmus vſurpari poſſe cenſet illud: αὐτὸς ἔφα. Ipſe dixit. *per Ironiam, cùm quis rationem dicti alicuius exſpectans, audit auctoritatem, qua non contentus reſpondet;* αὐτὸς ἔφα. *Similia ſunt illa.*

ἀθηνᾶς ψῆφος. Mineruæ calculus. ὄνος ψῆφος. Iouis ſuffragium, *ironicῶς. & ſeriò illud:* ὗς ἔκρινεν. Sus iudicauit. *Adde illud Horatij.*

Nullius addictus (ſum) iurare in verba magiſtri. q. d. *Nec in huius quoque.*

Tertius è cælo cecidit Cato. *Iuuenalis item ironicῶς vſurpat de homine qui nequam & ſtultus cùm ſit, Catonum probitatem & prudentiam ſibi arrogat.*

Vnde nobis Thales nouus prodijt? V. Glupi. *Illud ſeriò dictum:* Eius regulæ non

non sunt Prætorum edicta. *Xylander. de quodam.* κόννᾳ ψῆφος *Aristopha.* Connæ calculus vel suffragium. *citharœdi nepotis pauperrimi & vilissimi.*

Coć bie w drugich niepodoba / w sobie nie ćierp.

Quæ vitio vertas alijs, ne feceris ipse.

Turpe est doctori dum culpa redarguit ipsum. *Cato. quæ Mylius sic reddidit.*

μεμπτὸν ὅ σοι δοκέει, τό κεν αὐτὸς μήποτε ῥέξῃς,
ἐ καλὸν ὅππε διδάσκαλιν ἄνδρα ἐλέγχει ἁμαρτάς.

Affine Kto drugiego ćhce strofować.

Co dáley to gorzey. Im dáley tym gorzey.

Ætas parentum peior auis, tulit Nos nequiores, mox daturos
Progeniem vitiosiorem. *Horati.* —— Sic omnia fatis, In peius ruere. *Virgil.*

Quotidie est deterior posterior dies. *P. Syrus.*

Optima quæque dies miseris mortalibus æui
Prima fugit, subeunt morbi, tristisque senectus. *Virgil.*

Principium feruet, medium tepet, vltima frigent. *Vulgaris versiculus, verus de actionibus & studiis hominum.*

Versuram soluis, præsens quod fuerat malum, In diem abijt, plagæ crescunt. *Terent.*
Asinus olitoris meliorē sortē optans, vēditus est figulo, ab hoc iterū coriario. *Æsopg.*

ἀρ' ἐστι ζωῦσα διπλᾶ γ' ἐξ ἁπλῶν κακα; *Sophocles.*

Nonné hæc gemina sunt simplicium loco mala?

ἐξ ἁπλῶν διπλασιάζειν ἢ πολυπλασιάζειν. *Suidas.* E simplicibus duplicia vel multiplicia. s. mala.

Quam magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert. *Plautus.*
Aues viscum dum trepidantes excutiunt, plumis omnibus illinunt. *Senec.*
Θεμιστοκλέα ϕ, τὰ δεύτερα ἀεὶ τ πρότερων μείζονα ἐξεδέχετο. *Aristides.*
Themistoclem verò, posteriora (*mala*) semper prioribus peiora excipiebant.

ὅπη τὰ Μανδραβούλια. *Ælianus.* Mandrabuli more. *qui Ephoro teste, aurisodinis repertis, Iunoni arietem aureum donarium primum posuit, deinde argenteum minorem, post æreum exiguum, denique nihil.*

Sic Martial. l. 8. ep. 31. lepidè ridet Postumianum munera quotannis diminuentem, & descendentem à 4. libris argenti, ad selibram, tandemq; nihil mittentem.

ὁ Ἀκεσίας ἰάσατο. *Aristophan.* Acesias medicatus est. *Medicus fuit imperitus & infelix, qui medendo morbū & dolorem augebat.* Addere gangrænam, *dixit Arnobius.*
τὸ Φαρμακοὶ σε τ νόσον μείζω ποιεῖ. *Plut.* Tua medicina grauiorē morbum facit.
πάντα πέφυκε ἐλαττοῦσθαι. *Thucydides.* Omnia solent decrescere.
αἱ γνῶμαι ἀνθρώπων χείρες νῦν εἰσὶν ἢ τὸ παλαιόν. *Xenophon.*
Sententiæ, opiniones hominum peiores nunc sunt quàm olim.
ἀεὶ πρὸς τὸ χεῖρον τὰ πράγματα διαῤῥεῖ. *Basilius.* Sēper in peius res delabūtur.

τὸ ἢ κοινὸν ὥσπερ σιμόεις κυλίνδεται. *Aristophan.*

Simoentis instar voluitur res publica. i. *in deterius vel in exitium præceps ruit. vsurpari potest & de fortunis alicuius pessum euntibus. Iunius.*

Affine Czáś wſzyſtko pſuié. Poprawit śie. Jáł źlé/ ták źlé.

Co dobre/ to i piękne. Co zte/ to i ſpętne.

ὅ,τι καλὸν, φίλον ἀεὶ. *Plato. Aristot.* Quod pulchrum eſt, gratum placet ſemper.

ὅτι,τι καλὸν, φίλον ἐστὶ, τὸ δ' ὃ καλὸν ὃ φίλον ἐστί. *Theognis.*

Quod pulchrum eſt, amicum eſt, quod verò non pulchrum non placet.

Affine, Vlié dármoś śie ty táḱiem vrodźił.

Co dobrzé/ znamy/ á nié dźiałamy. (á źlé dźiałamy.)

—— Video meliora proboque Deteriora ſequor. *Ouid.*

Inſitum eſt etiam malis probare meliora. *Seneca.*

ἑτῶθ' ἁμεινω δοκιμάσαι κ' ὁι κακοί. *A.*

Vide dictum Alexandri ſub Cnote doſć pochwalić.

Co dom ma. to przyymi. ábo toć dam. Dobrzé zeſtuć. kto coma nieżałuć.

Vocare te ad cœnam volo, ſed ſi pauxillo potes contentus eſſe. *Plaut.* Quotidiani victus ventrem ad me afferas. *Idem.* Aſper meus victus eſt, terreſtris cæna eſt. *Idem.* Dapes inemptas apparo. *Horat.* Dapibus menſas onerabat inemptis. *Virgil.*

Aude hoſpes contemnere opes —— rebuſq; veni non aſper egenis. *Idem.*

ἔδῶιε δαιμονιε ξείνων κ' τερπεο τοῖς δε. οἷα παρεστι. *Homer.*

Ede felix hoſpes & oblectare his quæ adſunt.

ἂν μὴ παρῇ κρια τερπέσθω τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*

Si carnes non adſunt contentus ſis ſalſamentis.

Hoſpitis in menſa vultum *(al. vires)* non tercula penſa. *Anonym. Rhythmicus.*

Affine Chleb z ſolą.

Co drugi nabroił/ zawinił/ to ia mam zaſtąpić.

Quod alius intriuit, mihi exedendum eſt. *ex Terentio.*

Quod alius contraxit *(ſcelus)* id innocenti mihi *(vel in me innocentem)* expetit (i. *recidit, luendum eſt.*) *ex Plauto.*

πλειςαχις ἀναίτιος αἰτίαν ποινὰς τίει. *A.*

Pœnas nocentis ſæpiùs luit innocens.

Tibicen pro coquo vapulet. & Canis peccatum ſus dependat. *quadrant in hunc locum.* *Vide ſub* Bráwcá zá Kowalá.

Co drugiem wyrządzał/ to ſamego potkało.

Impoſturam fecit & paſſus eſt, *Trebellius de quodam qui vitreas gemmas pro veris vendidit.*

vendidit. qui damnatus ad leonem, cùm in arenam veniſſet, loco leonis gallus contra illum emiſſus eſt, proclamante præcone dictam præcedens, omnibus ridentibus.

Thurini pœna. *apud Lampridium, fuit hic Seuero Imperatori familiaris nimis, ideoq; ſe apud illum multa poſſe mentiendo & fingendo iactabat, fumi venditor ob id dictus, & fumo viciſſim Imperatoris iuſſu necatus.*

Phalaridis taurus. ſ. *æneus. in quem ipſe alios impoſitos ſubiecto igne necabat, & poſtea ipſemet in eodem combuſtus eſt. Lucian. Cicer. Quid.*

ἄικε πάθοι τάχ' ἔρεξε, δίκη δ' ἰθεῖα γένοιτο. *Suidas.*

Si patiatur quæ fecit, pœna iuſta fuerit.

ὁ ἑλκόμενος· ὑπὸ δ' υἱὸς πάντας ἐκέλευε πρὸς ταῖς θύραις, καὶ γὰρ αὐτὸς ἑλκύσαι τὸ πάππον μέχρις ἐνταῦθα. *Ariſtotel.* Qui trahebatur *(capillis)* à filio *(pater)* ſiſtere *(eum)* iubebat in oſtio, ſe enim patrem ſuum eo vſq; tantùm traxiſſe dicebat.

τερμέρια κακὰ. *Plutarch.* Termeria mala. *à Termero quodam qui homines, capita eorum contundens occidebat, ipſe verò ab Hercule ſimiliter mactatus eſt.* τερμια κακά *legit Henric. Stepha. ex Suida Heſychio &c.*

ὅτε τ' ἀνὴρ ἔρξει, τοῖον τέλος· αὐτὸν ἰκάνει. *Pindari Scholiaſtes.*

Qualia quis agit, talis finis ei contingit. *vel* Quæ quis facit, ea patitur.

νεοπτολέμεια· τίσις. *Pauſanias.* Neoptolemia *vel* Neoptolemi vindicta. *Dicitur de eo qui ea patitur quæ in alios patrauit. Nam Neoptolemus Achillis filius Priamum in ipſis palatij focis trucidarat, & ipſe poſt Delphis ad Apollinis aram occiſus eſt.*

Coruorum pulli parentes ſuos ſenes deſerunt *(quin aliquando lacerant & vorant)* vt ab illis ipſi olim teneri neglecti erant. *Aelianus.*

Ab alio exſpectes alteri quod feceris. *P. Syrus Mimus. Affine,* Wér zá wét.

Co dzień człowiek mędrſzy. Rozumu z láty przybywa.

Diſcipulus eſt prioris poſterior dies. *P. Syrus apud Senecam & Gellium. i.* Plùs ſemper omnes poſtero ſapimus die. *Poſſis etiam inuertere & verè Mimũ Syrũ ſic.* Magiſter eſt prioris inſequens dies. *quia errorẽ priori die cõmiſſũ corrigit vel emitat* μαθητὴς ἡ ὑστέρα ἡμέρα τῆς προτέρας. *Vel.* μαθητὴς ἡμέρα διδασκάλου· *A.*

Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apporret noui
Aliquid moneat, vt illa quæ te ſcire credas, neſcias,
Et quæ tibi putaris prima in experiundo repudies. *Terentius.*
Ad omnia ætate ſapimus omnes rectiùs. *Idem.*

Sic apud Homerum. Telemachus. ——— ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα,
νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων
πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἄεξεται ἔνδοθι θυμός. i. Ego hactenus fui puer, nunc verò poſtquam magnus ſum, & aliorum orationem audiens doceor, & animus mihi grandeſcit animus.

γηράσκω δ' ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος· *Solon.*

Assiduè distens multa senesco bona. *Vel*
Discenti assiduè multa, senecta venit.
ἀμέρᾳ δ' ἅπλοιποι μάρτυρες σοφάτατοι. *Pindar.*
Dies sequētes testes sapientissimi. Artes semper perficiuntur. *Celsus IC.*
ἀεὶς παρὲν γὰ μῆτις ἀξέσθαι ἀνθρώποισι. *Empedocles apud Aristot.*
Ad præsens homini semper prudentia crescit.

Alius de alio iudicat dies. *Plin. quia multa minùs rectè facta, sequenti die aduertuntur & corriguntur, quæ pridie placuerunt.*

Co dźiś opuśćiß iutro nić dogoniß.

Non bene distuleris videas quod posse negari. *Martialis.*
Fronte capillata post hæc (*pòst est*) occasio calua. *Cato.*
ωεῖόε κόμην Φορεῖ καιρὸς, μετόπιθε Φαλακρός. *Mylius.*
Cras hoc fiet, idem cras fiet, &c. ——— Sed cùm lux altera venit,
Iam Cras hesternum consumpsimus, ecce aliud Cras.
Egerit hos annos, & semper paulùm erit vltrà. *Persius. Egerit autem hîc interpretatur Casaubonus,* absumit, ab Egero.
Cras te victurum, cras dicis Postume semper,
Dic mihi Cras istud Postume quando venit?
Iam Cras istud habet Priami vel Nestoris annos, &c.
Ille sapit quisquis Postume vixit heri. *Martialis.*
ἡ γὰ ἄνεμοι ἐδεπ. λαμβάνει τέλ. *Chrysostom.* Crastina dies nunquā finē habet
Quod hodie non est, cras non erit, sic vita truditur. *Petronius.*
Minùs ex crastino pendebis, si hodierno manum iniecerîs. *Seneca.*
δεῖν ἀμέλητον εἶναι ωεὸς τὰ καλὰ ὁρμήν. *Lucian.* Oportet cunctatione carere ad honesta impetum. *Rectè Persius.*
Nam quamuis propè te, quamuis temone sub vno
Vertentem sese frustra sectabere canthum,
Cum rota posterior curres, & in axe secundo i. *Quantumuis currat rota posterior, nunquam assequetur priorem: sic ille qui distulit: & dies hodiernus hesternum non assequetur.* *Affine* Jutro nić pźwne, Cźédniá do dniá. Od wtoká gkodliwa. Przyßłć rzéczy nić pźwne.

Co głowa to rozum.

Quot homines, tot sentētiæ. *Terent.* — Quot capitū viuunt, tot idem studiorū. *Hor.*
ὁπωόσοι κεφαλαὶ, τοσαίδ' ἔσι διάνοιαι. *A.*
Mille hominum species & rerum discolor vsus. *Persius.*
Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno. *Idem.*
Aliæ aliorum inuentiones. *ex Pindaro.* *Vulgare dictum.* Alia alijs placent. *Sic Cicero.* Meum mihi placebat, illi suum. *Idem.* Sine quæso quemq; sibi scribere: Suam cuique sponsam, mihi meam. s. *placere.*

Affine

Affine, Vńič ieđno śie wßyſtkiem podoba. Jeđen mowi zámkni. Káżdemu śie ſwoie podoba. Káżdy ma ſwé obyczáie.

Co inßego czyni á co inßego myśli. Inße mowi á inße myśli.

Altera manu fert lapidem, panem oſtentat altera. *Plautus.*

ἐκεῖ βλέπουσα δεῦρ' ἀνίει τἀγαθά.

Illuc tuetur at huc remittit commoda. *Ariſtophanis interpres In eum qui aliud facit & aliud præſefert.*

τὰ μὲν χεῖρε ἐν Αἰτωλοις, ὁ δ' νῶς ἐν κλωπιδαῖς. *Ariſtophanes.*

Manus in Ætolis (*eſt illi*) mens verò in Clopidis. *alludit ad duo gentium nomina, interim occultè mendicum furacem notat, quòd petat & furari tamen cupiat. nam Ætoli, ab αἰτεῖν ὅλον, rogare totùm, & Clopidæ, ἀπὸ τ κλοπῆς, à furto dicuntur.*

πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. *Diogenianus. Suidas.*

Vulpi eſurienti ſomnus obrepit. *Vel.* Vulpes eſuriens fingit ſomnum. *Sic apud Æſopum.* Felis famelica mortuam ſe fingit ante cauernam murium vt eos euocet. λαγὼς καθεύδων. *Suidas.* Lepus dormiens. *nam patentibus oculis dormit, ait Plin. dictum in eum, qui quod non facit, ſe facere ſimulat, vel quod facit, id ſe facere diſſimulat. Simile apud Plutarch.* ὀδυσσεὺς καθεύδων. Vlyſſes dormiens. & Galba dormire ſe ſimulans, *apud eundem.* Pararhenchon, *apud Feſtum ſimilis.* παῦ' ἀγαθὰ κἀλά. *Zenodot.* Omnia bona Cillicon. ſ. *cogitat, facit. Namu proditionem patriæ, molienti rogatus quid facturus eſſet, reſpondebat:* Omnia bona.

Affine, Jnáczey mowi. &c. Vńiéßczery. Wrzkomo nić widżi.

Co kto dobrzé vmić, tego śie niech vymić.

Quam quiſque nouit artem in ea ſe exerceat. *Cicero ex illo Graco Ariſtopha.*

ἔρδοι τὶς ἣν ἕκαστος εὐδείη τέχνην.

Qua pote quiſque in ea conterat arte diem. *Propertius.*

ἄριστον τὸ πανταχοῦ ἕκαστον, οὗ ἂν εἰδῇ καὶ οὗ δύναται. *Philoſtrates.*

Optimum eſt vt quiſque agat quod ſcit & quod poteſt.

Co kto dobrzé vmić, tem śie rad bawi. W czem kto przodkuie, tem śie rad popiſuié.

Qua in re quiſque clarus eſt, ad eam properat, & diei partẽ plurimã ei impertit, in qua ipſe ſe exſuperet: contrà in qua ſtupidior eſt, eam contemnit. *Gellius.*

Scilicet eſt cupidus ſtudiorum quiſque ſuorum.

Tempus & aſſueta ponere in arte iuuat. *Ouidius.*

ἐν ᾧ βέλτιστός τις δοκεῖ εἶναι αὐτὸς ἑαυτῷ, ταῦτα διατρίβει. *Ariſtoteles,*

In quo quis excellere ſibi videtur, in eo verſatur.

ἱππεῦσι ἱππεύειν ἐδάη, καὶ ἀοιδοῖς ἀείδειν. *Neſtor.*

Eſt equitare eques & cantor cantare peritus.

Id in quoque ſolidiſſimum eſt, quod exercuit. *Seneca.*

Co

Co kto mówić, o tem też rokuć. Co ná sercu, to i ná ięzyku.

Qualis cuiusque animi affectus est, talis & oratio. *Cicero.*

Nauita de uentis, de tauris narrat arator.
Enumerat miles vulnera, pastor oues. *Propertius.*

ἃ μὲν φιλεῖ τις, ταῦτα καὶ λέγειν φιλεῖ.
Quæ quis amat, eadem pariter & loqui solet.
ἃ μὲν νοεῖ τις, ταῦτα δὲ λέγειν ἐρᾷ.
Quæ cogitat aliquis, eadem & loqui cupit.
ὅπου φιλεῖ τις, κεῖσε καὶ γλῶσσαν τ' ἔχει. *Plutarchus.*
Vbi quis amorem, pariter istic linguam habet.

Quicquid agit Rufus nihil est nisi Næuia Rufo,
Si gaudet, si flet, si tacet, hanc loquitur.
Cænat, propinat, poscit, negat, innuit, vna est
Næuia, si non sit Næuia, mutus erit. *Martialis.*

Affine, Poznáć wnét z mowy.

Co łácno przyydźie, łácno odeydźie. Łácne nábyćie, łácne odbyćie. Lekko ſobie ßácuiemy, czego dármo doſtáćemy.

Quod venit ex facili, faciles segnesq; tenemus.
Quod spe quodque metu torsit, habere iuuat. *Ouidius.*
Merx vltronea putet. *Hieronym.* Co przyydźie łácno, nie bywa ſmáczno.
ὃ ῥᾴδιον ἐπιτυχεῖν, τὸ ῥᾴδιον κ' ἀποβυχεῖν. *A.* Facile parata, dissipantur faciliùs.

Co lepſze zginęło, co gorſze zoſtáło.

Nucleum amisi, putamina retineo. *Plauti Hegio, cùm ei è duobus captiuis alter ingenuus, relicto seruo suo obside, (quem ingenuum, & se seruum eius esse, mentitus est) euasisset, ait.* Nucleum amisi, reliquit pignori putamina.
πυρὴν ἀπώλεσε, τὸ κέλυφος καθῆμεν. *A.*
Mansit putamen, nucleum post perditum.

Co-ś tu bedźie!

Quid dignum tanto feret hic promissor hiatu! *Horatius.*
Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. *Idem è Græco Apologo.*
ὤδινεν ὄρος, εἶτα μῦν ἀπέκλεκεν.
ὤδινεν ὄρος, Ζεὺς δ' ἐφόβετο, τὸ δ' ἔτεκεν μῦν. *Athenæus.*
Parturiebat mons, & Iupiter extimuit, ille autem peperit murem.
Quam timeo quorsum euadas! *Terent.* Gallina cecinit. *Idem. signũ mali ominis.*
Magno conatu magnas nugas dicet. *Idem Terentius.*
ἐπὶ Γοργόνα ἐγχειρεῖ. *vel* ἐγχειρήσαι. Gorgonem *vel* Medusam Perseus aggreditur vel aggressus est *ex Zenodoto, Suida, de audaci & periculoso cœpto. describit id Ouid.*

id Ouid. 4. Metamorphos. μῦν ἀλλὰ λέοντα ἀπέδειξε. Syneſius. Murem pro leone oſtendit. Sic Eraſmus, ſed Vide Vtárto mu rogow.

κεπφὸς ὠδίνει. Cepphus parturit. *Interpres Ariſtophanis & Heſychius. Cepphus auicula eſt marina parua licet plumis pennisq; copioſis, quæ parturiens multùm vociferatur. hinc prouerbium in eos qui pollicentur ingentia & nihil dignum promiſſis præſtant. Cepphum aliqui eundem cum Laro faciunt, ſed diuerſi omninò ſunt, licet ſimiles. Ariſtotel. Nicandr. Geſner. ex genere tamen larorum cepphum eſſe quidam volunt, vnde & prouerbia ex his auibus ſumpta confundũt. Affine,* Z wielkiéy burzé máły deßcz. Wielßy huk niż puk.

Co ma wiśiéć nié vtonie.

ᾧ τινι πότμος ἡ δεῖλάνη ἐς, ἐκ ὕδατ' ὀλεῖται. *A.*

Cui fatum è furca eſt pendere, haud mergitur vnda.

Simile eſt. Komu Bóg co obiécat. &c.

Co maß nié vpuſczay. Trzymay coś vchwyćił.

κράτει ὃ ἔχεις. Tene quod habes. *Apocalypſis c. 3.*

τὴν παρέουσαν ἄμελγε. *Theocrit.* Præſentem mulge in capram.

νήπιος ὃς τὰ ἕτοιμα λιπὼν ἀνέτοιμα διώκει. *Heſiodus.*

Stultus (eſt) qui paratis miſſis imparata perſequitur. τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *vel* εὖ τιθεῖς. *Plato. Cratin.* Præſentem fortunã boni conſulendam. *Huc facit Apologus de accipitre, qui luſciniam captam multis ſe, vt garrula eſt, excuſantem, & mortem deprecantem, non dimiſit ſed deuorauit. Simillimus eſt de luſcinia ab aucupe capta, ſed ſtultè dimiſſa. in Hiſtoria Ioſaphat & Barlaam à Damaſceno ſcripta.*

Co mi do tego, gdy mnie blego! gdy moy grzbiét cáły.

Malum cùm impluit cæteris, non impluat mihi. *Plaut.*

Minoris pendo tergum illorum, quàm meum. *Idem.*

Sed me excepit. nihili facio quid illis faciat cæteris. *Idem.*

Σαῴης ἐμοὶ, μηδὲν ἑτέρων μοι μέλει. *A.*

Saluus ego vbi ſum, cæteros curo nihil. *Philautiam hoc dictum redolet, quæ cent. es in diuinis libris damnatur.*

Affine, Cudza ráná nic boli.

Co mi do tego.

ἐκ ἔστ' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα πολλὰ χαίρετω. *Diogenian.*

Non eſt meum negotium multùm valeat. *Affine,* Nié dbam o to.

Co mi tego zá niewola? Kto mię zá ſzyię bićć.

Quid vrget? *vel* Quis vrget? *ex Ouidio, qui diſceſſurus in exilium dicit:*

Ah quoties aliquo dixi properante! Quid vrges?

Vel quò feſtinas ire, vel vnde, vide. Res vrget me nulla. *Horati.*

Nunquid

Nunquid obtorto collo trahor? *vel* Nondum obtorta gula rapior. *Ex Cic. Plini. iunī.*

Quæ te tanta necessitas premebat? *Cic.*

Quæ ratio est hæc? sponte tua perferre patique.

Quæ si te iubeat rex dominusq; neges? *Martial.*

οὐ γὰρ ἔτι πυρὸς βέβηκα. *ex Theocrito.* Non incedo per ignem. *Sic locutus est Horat. licet sensu affirmante.* οὔπω ἔτι νεύρῃ βέλος. *Epigram.* Nondum in neruo telum.

Co mnie dźiś; tobie iutro. Co potkało iednego; możekáżdego.

Cuiuis potest accidere quod cuiquam potest. *P. Syrus. Seneca.*

Scito omnem conditionem versatilem esse. & quicquid in vllum incurrit, posse in te quoq; incurrere. *Seneca.*

Apud S. Bernardum senex quidam lapsum alterum audiens dixit: Ille hodie & ego cras. ἐμοὶ σήμερον, σοὶ ἄυριον. Hodie mihi cras tibi, *Vel vt Ecclesiastici. 38.* ἐμοὶ χθὲς καὶ σοὶ σήμερον. Mihi heri & tibi hodie. *Sic Cyro scisciranti de exitu suo, oraculum redditum ab Orpheo est.* τὰ ἐμὰ ὦ κύρε τά. Mea ô Cyre (*euentus erunt*) tua. i. *quæ mihi acciderunt euenient tibi. s. interitus.*

Cecidi ego, cadet qui sequitur. *Laberius à Syro in mimorum certamine superatus.*

νόμιζε κοινὰ πάντα δυσχήματα. *Menander.*

Aduersa cuncta credito communia.

κοινὴ γὰρ ἡ τύχη. *Idem.* Communis enim est Fortuna. (Standa sunt

πάντα μὲν ἀνθρώπων οἷα προσδοκᾶν δεῖ. *Xenoph.* Omnia humana homini exspe-

Homo sum humani à me nil alienum puto. *Terent.*

τὰ προσπεσόντα προσδοκᾶν ἅπαντα χρή.

Sunt omnia exspectanda quæ accidere solent.

Prożno śie przed tem vmykáć; co wßystkich zwykło potykáć.

Omnes cùm secundæ res sunt maximè, tum maximè
Meditari secum oportet, quo pacto aduersam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia, peregrè rediens semper cogitet,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc esse, fieri posse, vt ne quid animo sit nouum. *Terent.*

Affine Czásu pogody. & Nieśpodźiánego nic vmadrego.

Com słyßał; to powiádam. Nic wyesalem tego z pálcá.

Ex alijs hoc non ex me audis, vel audire te puta. *Phrasis est Platonis ex Euripide qui ait:* σὺ τάδ' ἔκ ἐμοῦ κλύεις. Ex te hæc non ex me audis. ἔδεν αὐτῶν παρ' ἐμαυτοῦ ἐννενόηκα, συνειδὼς ἐμαυτῷ ἀμαθίαν, ἀλλ' ἐξ ἀλλοτρίων πόθεν ναμάτων, διὰ τ' ἀκοῆς, πεπλῆρῶσθαί με δίκην ἀγγείου. *Socrates apud Platonem.* Nihil horum ex meipso excogitaui, conscius mihi imperitiæ, sed alunde ex alienis fluentis per auditum impletus sum instar vasis. *Vltima verba huc loco seruiunt.*

Affine Jákom kupił; ták przedáie.

Co muśeł

Co muſz/ to rad vczynię. Lépiey po woli/ niż po niewoli.
Táki émieiąc śie dáć/ vczynić: iáko i ptáczęc/ kwáſząc śie.
Madrey to głowy przymioty/ Co muśiſz/ to czynić z cnoty.

Neceſſaria æquo animo excipienda. *Seneca.*

Cùm res non ita eueniunt vt volumus, ita fieri velimus, vt eueniunt. *Ex Epicteto.*

Honeſta lex eſt temporis neceſſitas. *P. Syrus.*

Honeſtè ſeruit, qui ſuccumbit tempori. *Idem.*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt. *Seneca Pòèta.*

Volens ſequare quò trahit neceſſitas. *ex Platone.*

Quò fata trahunt retrahuntque ſequamur. *Virgil.*

Hoc quod eſt, id neceſſarium eſt perpeti. *Plaut.* *Ruſticus cùm ei miles eques leporem eripuiſſet & fugeret, clamauit:* Dono tibi. *Apologus eſt apud Gabriam.*

Deſpicere oportet quod poſſis deperdere. *P. Syrus.*

Ex neceſſitate facere virtutem, magna induſtria aut virtus aut laus eſt. *Iunig. Garner.*

Mutare nunc cùm nequeo, æquo animo fero. *Terent.*

Faxis vt libeat, quod eſt neceſſe, *Auſonius.*

τὸ μὲν ἀκούσιον, ἐκ ἄνευ λύπης καὶ φόβου. τὸ δ' ἑκούσιον ἐκ ἄνευ ἡδονῆς καὶ φιλοφροσύνης. *Theages.* Inuitum enim non fit ſine dolore & metu, ſpontaneum verò non ſine voluptate & hilaritate. τῇ ἀνάγκῃ δ' δυσμαχοῦμεν. *Sophocles.* Neceſſitati non repugnandum. *Antigonus ſenex diu à Bianta rogatus ſtipem dixit:* δότε Βίαντι καὶ ἀνάγκῃ τάλαντον. Date Bianti & neceſſitati talentum. .i. *ob importunitatem rogantis. Plutar.* *Sic amicus noctu ab amico panes rogatus ſurrexit & dedit ei, Lucas c. 11.* τὸ τοι χρεὼν, ἐκ ἔστι μὴ χρεὼν ποιεῖν. *Plutarch.*

Quod eſt opus, hàúd faxis vt non fiet opus.

Ἑρμῶνι χάριν. *Ex Herodoto.* Hermonium officium, gratia. *ab Hermone duce Pelaſgorum, qui metu Miltiadis ducis Athenienſium Lemno ceſſit fingens ſe ſponte & ex oraculo facere, vt ſic facto neceſſario Athenienſibus gratificaretur.*

ἀναγκοφαγεῖν. *Græcis eſt,* Vorare neceſſitatem, *ſeu* quiduis neceſſitate vrgente pati. *Sic Philippus Macedo apud Theopompum dicitur:* δεινὸς ἀναγκοφαγῆσαι πράγματα. .i. potens deuorare negotia moleſta & indigna, patienter & ſuauiter ferendo.

Bis dat facitué, qui facit datué hilariter. V. Dobrodźićyſtwo ochotnie dáne.

γύμναζε σεαυτὸν πόνοις ἑκουσίοις, ὅπως ἂν δύναιο καὶ τὰς ἀκουσίους φέρειν. *Iſocrat.* Exerce te in laboribus vltroneis, vt poſſis & coactos ſuſtinere.

δεινὸν γὰρ ἀδὲν τ' ἀναγκαίων βροτοῖς. *Plutarc.*

Quod fert neceſſitas nihil homini eſt graue.

——τ' αὐτὴν ὁδὸν ἐάν τε κλάῃς ἄν τε μὴ πορεύσεται. *Menander.*

Eodem tenore ſeu fleas ſeu non fleas ibunt negotia.

Quanta animi magnitudo eſt, ad id ſua ſponte deſcendere, quod nec ad extrema quidem redactis timendum ſit! Hoc, eſt præoccupare fortunæ tela. *Senec.*

Præſtat ſua ſponte facere, id quod cogeris.

Quicquid sponte facis, nunquam faciendo grauaris. *Garner.*

Vulpes cum diu assiliens vuam decerpere non posset, dixit: Etiam austera & acerba fuit. *Gabrias. Epimythion huius apologi est.* Τ ἀνάγκην φιλοτιμίαν ποιεῖν σοφῶν ἐστί. Necessitatem honestatē facere sapientis est.

Istuc est sapere, qui vbicunque opus sit animum possis flectere.
Quod faciendum sit pòst, idem hoc nunc si feceris. *Terenti.*

Affine, Вчвśнеć тęż były. & Sobrodżieyſtwo ochotnić dáné.

Co nabárźiey mitućß, ſtráćiwßy bárźiey pożućß.

——— Si quid mirabere, pones Inuitus. *Horatius.*
Quem res plùs nimio delectauere secundæ, Mutatæ quatient. *Idem.*
Quicquid amas, cupias non placuisse nimis. *Martial.*
Cum magno dolore amittuntur, quæ cum magno amore habentur. *Isidor.*
Sine dolore non pereunt, quæ cum amore possessa sunt. *Augustin.*
Sine dolore non relinquitur, quod cum amore retinetur. *Idem.*
Heu dolor est! gratis priuari rebus amatis. *Garnerus.*
Τ φιλτάτων στερεῖσθαι ἀιὲν ἄχετον. *A.* Carissimis priuarier grauissimum.

Co na tędnem zeßlo, ábo nićdoſtáć, drugiem śie nágradza.

Consilio (*al. Ingenio*) pollet cui vim natura negauit. *Cato.*
ὦ μὴ ἔνεστι μέν, βελῆ ὑπέρεστιν ἐκεῖνος. *Mylius.*
Quod alibi diminutum est, exæquatur alibi. *Erasmus ex Homero qui de Dolone ait:*
ὃς δή τοι εἶδος μὲν ἦν κακός, ἀλλὰ ποδώκης.
Qui ore quidem deformis erat, sed currere velox.
Rusticus est fateor, sed non est barbarus Idas. *Calphurnius.*
Malum. Bono pensatum. *Ex Homero qui de Demodoco Musico cæco dicit:*
Τ κήδ' μῶσ' ἐφίλησε, δίδου δ' ἀγαθόν τε κακόν τε,
ὀφθαλμῶν δ' ἀμέρσε, δίδου δ' ἡδεῖαν ἀοιδήν.
Hunc magis Musa dilexit, dedit q; bonū & malū. Oculis orbauit, & dedit suauē cātū.
Sic Diodorus Siculus cæcus fidibus canere & Geometriam docuit.
Didymus item Alexandrinus a puero cæcus, literas vsque ad Dialecticam & Geometriam didicit, & vltra octagesimum viuens annum plurimos libros scripsit. Hieronym.
Affine Rozumiem ſczęśćia poprawić.

Co nalepßiego naprzédnićyßego nédoſtáć. Czégo napilniey, niémaß. Wßyſtko ma, tylko tędnego nićdoſtáć.

ὁ γύης αὐτῷ ἐκ ἔνεστι. *Suidas.* Dentale illi non ineſt. *i. aratro sine quo aratrū nihil valet. Simile illud Herodoti.* ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξήρηται. Ver ex anno ſublatū eſt.

Prædia ſolus habes & ſolus candide nummos
Et cor ſolus habes, ſolus & ingenium.

Omnia

Omnia solus habes. Vxorem sed habes Candide cum populo. .i. *adulterãm. Martiãl.*
Id quod scis, prodest nihil: multùm id quod nescis obest. *Cicer.*

Co niédośćí to niéwiélé.

Quod non satis est, multùm non est. *Ex Seneca Budæ. Erasm.*

Co on vtowi ia ná łonié (ná rekú) vwárze.

Dictum hoc, adynaton aliquid promittit, conditione similiter difficili & impossibili appositâ, si fiat id de quo est sermo. *Sic penitùs apud Plautum.* Indigitis hodie percoquam quod ille ceperit. Ita fluctare video mare. *Potest id latiùs extendi ad alias materiás.* vt. **Co on vźnié / wrobl vniéśié.**

Affine, **Vniépodobieństwo.** & **Dałbym sobié oko wyłupić.**

Co pan pánu vczyni. Tak- em pan iáko i ty.

Si tu proreta isti naui es, ego gubernator ero. *Plaut.*
Sis tu in legione bellator si vis, at ego in culina ἄρης (Mars) *coquus apud Plaut.*
Si tu Bachius, ego Bithus. *apud Suetonium nobile par gladiatorum. & Horat. de eiudem*; Compositus cum Bitho Bacchius.
Iuppiter in Troiam pro Troia stabat Apollo. *Ouid.*
Ho animis contrà, vel magnum præstet Achillem. *Virgil.*
ὄρη θ' ὀρεσι μιγνύμενα. Mons cum monte non miscetur. .i. *superbi aut potentes inter se dissident, & se inuicem contemnunt.*
καὶ γὰρ ἐγὼ θεός εἰμι, γένος θ' ὅθεν ἔμμι καὶ αὐτός. *Homer.*
Namque & ego deus (dea) sum, genus verò mihi vnde & tibi.
Aptè ad hunc locum Horat. ——— Aduersum bellum incidit inter
Hectora Priamidem animosum atque inter Achillem,
Ira fuit capitalis, vt vltima diuideret mors
Non aliam ob causim, nisi quòd virtus in vtroque Summa fuit, &c.
Vnum ad vnum. *Vide* **Rownisiny sobié.**

Co pomaga to i zaßkodźić może.

Nil prodest quod non lædere possit idem. *Ouid.*
Eripit interdum modò dat medicina salutem. *Idem.*
ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς καὶ ζῶμεν. *Diogenianus.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus.

Co radźi czynieny, to i mowieny.

λόγος τοῦ ἔργου σκιή. *Democrit. Plutar.* Sermo operis vmbra.

Co radźą drugiemu/ żyć sobie sámemu.

Sic agitur censura & sic exempla parantur,
Cùm iudex, alios quod monet, ipse facit. *Ouid.*

ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτόν. *S. Lucas cap. 4.* Medice cura teipsum.
ἔκβαλε πρῶτον τὴν δόκον ἐκ τοῦ ὀφθαλμοῦ σου, καὶ τότε τὸ κάρφος, &c. *Idem.* c. 6. Eijce primùm trabem ex oculo tuo, & tunc festucam ex oculo fratris eijcies.

Co ſam ſprawić możeß, drugiemu nie zlecay.

Quam benè rem factam cupies, hanc conficito ipſe. *Garner.*
ἃ πεποίηθ' ἑθέλεις καλῶς, τὰ πράξεο σ' αὐτός. *A.* V. Cudze oko.

Coś vczynił dobrego, nie żáluy nigdy tego.

ἀγαθὸς γενόμενος μὴ μετανόει. *Æſop.* Bonum fuiſſe te ne pœniteat.

Co śie godźi, to nie ſmáćnie. Co wolno, to nieſmáczno.
Chęći do tego vſtaią, czégo nam wiec dozwalaią.

Quod licet, ingratum eſt. — *Ouid.* Quicquid licet, minùs deſideratur. *Hieronym.*
Omnium rerum cupido langueſcit, cùm facilis occaſio eſt. *Plautus.*
Cui peccare licet, peccat minùs, ipſa poteſtas
Semina nequitiæ languidiora facit. *Ouidius.*
ἐπὶ θύραις τῶν ὑδρίαν. *Ariſtot* In foribus aqualem. (*nemo aufert. vt addit Eraſm. ex veteri interprete.* *Simile.* Poſpolite, wolne rzeczy. *Aſſine* Co w ſzczy mocy mamy.

Co śie kupi tanie, pſom śie to doſtánie. Tame kupiß, pſom wyrzućiß.

τὸ κρέας ἔναγχον οἱ κύνες ἐδήδασιν. Paruo emptas carnes canes edunt.
ἀδὲὶς ὀψωνήτης ζητῶν ὀψόνει κρέας.
Difficilis emptor nemo emit carnes bonas.
Nam vili pretio non niſi vile quidpiam in omni merce emi ſolet.

Co śie czynić nie godźi, to też i mowić ſkodźi. Co źle czynić, to źlé i mowić.

Quantùm à rerũ turpitudine abes, tantùm te à verborum libertate ſeiungas. *Cic.*
Quod facere turpe eſt, dicere ne honeſtum puta. *P. Syrus.*
Graue crimen etiam leuiter cùm dictum eſt, nocet. *Idem.*
ἃ ποιεῖν αἰσχρὸν, ταῦτα νόμιζε μηδὲ λέγειν εἶναι καλόν. *Iſocrates.*
Quæ facere turpe eſt, hæc neq; loqui honeſtum eſſe puta.
ὁπόσα ποιεῖν θὲμις ἔστι, ταῦτα οὐδὲ λέγειν ἔξεστι. *Herodotus de Perſis.*
Quæcunque (*apud Perſas*) fas non eſt facere, ea nec loqui.
σιγᾶν ἄμεινον τἀίσχρά, μηδὲ μετὰ μοι
γένοιτ' ἀοιδὸς, ἃ τις ὑμνήσῃ κακά. *Euripides.*
Tacere præſtat turpia, nec ô Muſa mî Is ſit Pœta, quiſquis occinit mala.
ἀλλ' οὐδὲ γ' αὐδᾶν ἐοῦ, ἃ μηδὲ δρᾶν καλόν. *Suidas.*
Quæ facere non licet, eadem neq; proloqui.

Co śie

Co śie ludźiom nię godźi, to Bogu oddáć.
Corke chroma do Klaśtorá. Chudego ná ofiáre kurá, &c.

Ficta & dolosa quorundam liberalitas, qui deteriora Deo dicant, vt hoc pacto & inutilia ac probrosa à se amoueant & pietatis nomen venentur. Exprobrat hanc fraudem Deus suus apud Malachiam c. 1. dicens. Offertis super altare meum panem pollutum.. —— cœcum, claudum, languidum ——— Offer illud duci tuo, si placuerit ei, *&c. Hoc est quod dicit Nazianzen.* τοῖς θεοῖς ἀσεβῶν. E superfluis pium esse.

Caryotarum ossa & amygdalarum cortices in altari posuit Viator, *Æsopi qui vouerat si quid inuenisset, dimidium se Mercurio oblaturum. Iam cùm alterius rei interiora, alterius exteriora obtulit, dimidium se obtulisse aiebat. Epimythion. In auaros & fraudulentos qui ob cupiditates suas Deum fallere volunt.*

Simile ethnici dijs sacrificantes, vngues, setas, auriculas, & similes extremitates abscissas, aliquot vini guttis inspersis, offerebat; ipsi lautas dapes ex carnibus vorabãt, Maffeus, Simile Persarum ritus erat, qui animam tantùm animalis dijs offerebant, carnes ipsi absumebant. Strabo. Melùs Numa præcepit dicens: μὴ ἀπενδύειν θεοῖς ἐξ ἀμπέλων ἀτμήτων. *Plutarchus.* Ne libes dijs ex vitibus non putatis. *quia tale vinum agreste est. Et Deo nil gratum, quod non purgatum & purum est.*

Co śie tyśo vrodzi tyśo zginie. Lyśe zrzebie i komém tyśem bedźie.

Naturam expellas furca, tamen vsq; recurret. *Horat.*

φύσιν ποτὲ μεταβαλεῖν ῥᾴδιον.

Non est facile mutare naturam malam. Lupus senio non emendatur. *Iunius.*

Αἰθίοψ ἀ λευκαίνεται. Æthiops non albescit. *ex Apologo Æsopi. Eadem sententia est etiam apud Ieremiam cap. 13.*

παρδαλις ἀκ ἀποθήσεται τὰ καλλαϊσμὰ, ἀδ' αἰθίοψ τὸ μέλαν. *Nazianz.*

Pardus non deponit maculas, nec Æthiops nigredinem.

ἀδέποτ' ἂν θείης λεῖον τ' τραχὺν ἐχῖνον. *Aristophanes.*

Efficies læuem nunquam, qui est asper, echinum. *Vel*

Ex hirto in læuem nunquam vertetur echinus.

ὁ λύκος τὴν τρίχα ἀ τὴν γνώμην ἀλλαττει. Lupus pilum mutat non ingenium.

ξύλον ἀγκύλον (σκαμβὸν) ἀδέποτ' ὀρθόν. Lignum curuum nunquam erit rectum.

στρεβλὸν ξύλον ἀκ ὀρθοῦται *ex Galeno.* Tortum lignum non efficitur rectum.

δοῦλος ὁ χείρων ἀδεν ἀδὲ δ' καλός.

Nil nequius seruo est licet fuerit bonus.

Qui semel est scurra, nunquam paterfamilias *Porphyrion. Et Cicero,*

Vetus est: De scurra multò facilius diuitem quam patremfamilias fieri posse.

Quæ semel ancilla, nunquam sit hera. *ex Pallada qui ait.* ἐστι παροιμιακόν:

μήποτε δούλευσασα γυνὴ δεσποινα γένοιτο. Est prouerbium.

Nulla bona est hora quæ mulier fors seruijt olim. *Valeria cùm dentibus natæ ceu portentum in aliam ciuitatem deportata, eidem exitio fuit. Plinius.*

Vetinum. Wilk chowáný. Mlécpomoże krukowi mydło. Przyrodzeniétrudno odmienić.

Co śie raz na mécuete, ná swa wola vda, niétácno śie vymić.

Qui semel verecundiæ fines transierit, eum benè & nauiter impudentem esse oportet. *Cicero.* Semel malus semper malus. V. Złego dość raz zákusić. Qui semel est scurra, nunquam paterfamilias. *Porphyrion & Cic. suprà.*

Nec vera virtus, cùm semel excidit Curat reponi deterioribus. *Horat.* .i. *virtus amissa non dignatur vel non solet redire ad deteriores seu semel corruptos.*

——Neque amissos colores Lana refert medicata fuco. *Hor.at.* .i. *lana candida si imbuatur aliquo alio colore, nunquam ad candorem suum redire potest: Sic mens vitio infecta.* V. Co śie tyśo vrodźi. Czégo śie nowa skorupá nápiié.

Co śie raz z śerca wyrzuci, Tego nimieć, abo to vtrácić niézásmuci.

Non est acerbum carere eo, quod cupere desieris. *Seneca.*

Sine dolore amittitur, quicquid sine timore (*amore*) possidetur. *S. Gregori.*

ὀλλῦται ἀλύπως, ὅσα μὴ ἀπαθῶς κεκτῆσθαι. *A.*

Perit sine dolore, quod amor nullus tenet.

Co śie rychło wzmieći, niédługo śie śmieći. Skore rzécży niétrwáłe.

Non potest in eo esse succus diuturnus, quod nimis celeriter maturitatem est assecutum. *Cicero.* Quod fortuitò obuenit, instabile est. *Seneca.*

Immodicis breuis est ætas & rara Senectus. *Martial.*

Dies quod donat, timeas; citò raptum venit. *P. Syrus.*

Substantia festinata minuetur. *Prouerb. SS. cap. 13.* Hereditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit.. *Ibidem c. 20.*

ἡ κύων τυφλὰ τίκτει. *Aristotel.* Canis festinans cæcos catulos parit. Præcocia poma citò decidunt. Fungus vna nocte nascitur *Plinius ex Dione.*

ἐφημέρου βίου. Ephemeri vita. *Ephemera animalcula vna die viuãt. Arist. Eustathi.* ἡμερόβιον Hemerobion *vocat Plini.* Ephemeron *item herba* ἐφήμερον *Theophrast. non nisi vno die durat.*

τὸ ὄβριμον ἀστραπῆς. Fulguris iubar. *s. citò transiens. Lucretius nitentia lumina flammæ vocat. .i. micantia.*

Ignis in paleis prius citò accenditur sed mox exstinguitur. V. Vlémáś śie néd czemi.

Summo solo sparsa semina, celerrimè se effundunt, & imitatæ spicas herbulæ, inanibus aristis ante messem flauescunt. *Quintilian.*

τὰ ὀξέως ῥηθέντων, ὀξέως φιλεῖ γίνεσθαι λήθη. *Libanius.* Quæ properanter dicuntur, eorum celeriter solemus obliuisci.

Pluuia vehemens non inebriat terram sed citò decurrit. *Seneca scribit suo tempore visum puerum statura ingentis viri, sed hic citò decessit, & mortuorum breui nemo non prudens dixit.* *Affine* Przéd łzy rozum niétrwáły.

Co śie

Co śię ſtáło / rozſtáć śię nię może.

Impropria & extra hoc dictum inuſitata eſt notio hæc Verbi Rozſtáć śię. *dicendum enim erat:* Vnieſtać śię. *vel* Nię może być áby śię iuż nię ſtáło.

τὸ γεγονὸς ἐκ ἐνδέχεσθαι μὴ γενέσθ. *Ariſtot.* Quod factũ eſt infectũ fieri non poteſt.

τὸ γεγενημένον, ὃδὲ θεῶν δυνατόν ἐστι ποιεῖν ἀγένητον. *Plutarch.*

Quod factum eſt, infectum reddere ne dij quidem poſſunt.

— Quid vis fieri? factum eſt illud. Fieri infectum non poteſt. *Plaut.*

Verùm quia iam accuſando fieri infectum non poteſt,

Ignoſce, orat, confitetur, purgat, quid vis amplius? *Terenti.*

ἄπαυστον ὃδ' ἂν χρόνος ὁ πάντων πατὴρ δυναῖτο θέμεν ἔργων τέλος. *Pindarus.*

Ne tempus quidem omnium rerũ pater, quod factum eſt infectum reddere queat.

ἄλλα τὰ μὲν προέβαν' ἀμήχανα' ἔτ' ἐστὶ γενέσθ. *Theognis.*

Quæ præiêre, iterum fieri non illa poteſſunt.

μόνον γὰρ αὐτὸ κὴ θεὸς στερίσκεται

ἀγένητα ποιεῖν ὅσ' ἂν ἦ πεπραγμένα. *Agathon. apud Ariſtotelem.*

Namque illud vnum nec Deo conceditur, Infecta facere facta quæ fuerint ſemel.

μηδὲ παρειχομένοισι κακοῖς τῷ θύμῳ τέον ἦτορ,

ἐκ ἔστι γὰρ δυνατὸν τὸ τετυγμένον εἶναι ἄτυκτον. *Phocylides.*

Ne præteritis malis crucia cor tuum, Non enim poteſt quod factum eſt, infectũ eſſe.

ὃδ' ἔστι τῷ πραχθέντι ποιῆσ ὕστερον ἐλθὸν. *Ariſtophanes.*

Nec quicquam efficies vbi res erit antè peracta.

Præterita mutare non poſſumus. *Cicer.*

ἀνδρεῖον ἐστὶ γνώμαν εὖ φέρειν *Pittacus.* Fortium eſt quæ facta ſunt benè (moderatè) ferre, boni conſulere.

τὰ πραχθέντ', ἐξελαθῶ ἂν ἔτι ἀνακλάσσειν, ἐδ' ὕφασμ' μεταστρέψει. *Lucian.*

Quæ facta ſunt, neq; Clotho amplius reuoluet, nec Atropos mutabit. *Luſit in nominibus Parcarum.*

Affine, Co zginęło zginęło.

Co śię święci.

Cuius nunc calent aræ? τῷ νῦν θερμαὶ βωμοί; Cui nunc calent aræ? *ex Ariſtophane qui habet:* τὴν κεχτίσην δαίμονα, ἧς νῦν θερμὸς ἐσθ' ὁ βωμός. Potentem deam, cuius nunc calida eſt ara. *i. quæ nunc peculiariter vel ſola colitur. Quasi dicas.* Quis nunc eſt in honore? (*vt Plin. iunior. loquitur*) *vel* Quid nunc eſt in pretio? (*vt Horat.*) *Sic Septimus Afer apud Terentianum dicit.* Tibi vetus ara caluit aborigineo ſacello. *Videatur Tomo.* Święci śię co.

Co śię vprzęże, okroy.

Tu quamcunque Deus tibi fortunauerit horam,

Grata ſume manu, nec dulcia differ in annum. *Horati.*

Dona

Dona præsentis cape lætus horæ. *Idē.* Vtere permisso. *Ex eodem Horatio, qui ait:*

Vtor permisso, caudaque pilos vt equinæ
Paulatim vello, & demo vnum, demo etiam vnum
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui. Qui redit ad fastos, &c.

τὸ διδόμενον δέχου. *Ex Platone Cicer.* Quod datur accipe.

τὴν παρέσταν ἄμελγε, τί τὴν φεύγονταν διώκεις; *S.* ἄιγα.

Theocrit. Præsentem mulge, cur persequeris fugientem?

Simile Co Bogdą/ to w kobiałce.

Co śie vrodźiło/ vmrzeć zginąć muśi.

Omnia orta occidunt. *Salust.* Cui nasci contigit, mori restat. *Seneca.*

Quæ dedit, illa capit nec dispendij facit hillum. *Ennius. Pacuui. Varro de homine constante ex corpore terreno & animo æthereo.*

Nascentes morimur, finisque ab origine pendet. *Manilius.*
Quicquid habet ortum, finem timet. ibimus omnes Ibimus — *Statius.*

πᾶν τὸ γενόμενον, καὶ θανεῖν ὀφείλεται.

Quod natū est, mori debet. *vel.* Quæ nata sunt omnia denasci aiunt. *Cassius Hemina.*

γῆ πάντα τίκτει, κ̀ πάλιν κομίζεται. *Menander.*
Terra parit omnia, recipit rursum omnia.
ἃ γὰρ χρόνος ἔδωκε, κ̀ λύσει χρόνος. *Nazianzen.*
Nam quod dies constituit, id soluit dies.
πᾶν γὰρ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε, κ̀ εἰς γῆν πάλιν. *Idem.*

Omne quod è terra prodijt, terra est, & in terram rursus .s. *redibit,*
Ortus cuncta suos repetunt, mortemque requirunt,
Et redit ad nihilum, quod fuit antè nihil. *Cornel. Gallus.*

Omnia quæ de terra sunt in terram conuertentur. *Ecclesiastici 40.* Ego cùm genui, tum moriturum sciui. *Cic.* Omne colligatum solui potest. *Idem ex Platone.*

Co śie wiclom godźi; to w obyczay wchodźi.

Multitudo peccantium consuetudinem facit peccandi. *Seneca.*

πολὺ τὸ ἁμαρτάνων ἁμαρτίας τίκτει ἐθος· vel ἀδειαν. *impunitatem. A.*

Sic improbi illi apud Plautum & Terent. defendant sua facinora dicentes:
Fecerunt idem alij sæpe boni & probi. *vide infrà* Przykład I.

Affine Gdźie grzeßacych wiele. *&c.*

Co ſtuga zie/ to nie ßkodá.

Non alligabis os boui trituranti. *1 ad Corinth. 9.* ἀξία ἡ κύων τροφῆς· *Suidas.*

Digna canis pabulo.

Ioannes II Lusitaniæ rex præfecto penus nauticæ conquerenti de victu suo tenui, & non audenti sumere ex ijs quæ curabat, respondit: Abi & ede. neque enim puto eos, qui edunt, sed qui furantur. Intellige si moderatè sumat famulus necessaria cibo & potu suo, non pro alijs nec ad luxum.

Co ßpętne

Co tobię mito / tego żyć drugiemu.

τοιοῦτον ἴσθι τοῖς φίλοις καὶ τοῖς πέλας,
ὅιους σεαυτῷ τοὺς σὲ τυγχάνειν θέλεις. *Nazianzen.*

Talem te amicis exhibe atque proximis Quales eos tibimet ipse peruelis.. *Sed clarius haec doctrina apud S. Matthaeum c. 7. posita est.* Quæcunque vultis vt faciant vobis homines & vos facite illis.

Omnibus amicis quod mihi est cupio esse idem. *Plaut.*

Co tobię mę mito / tego drugiemu nię czyń.

Quod tibi fieri non vis, alteri ne feceris. *Dictum hoc in vtroq; iure & apud plerosque scriptores sacros & profanos ac etiam ethnicos celebratissimum est. Hoc Alexander Seuerus Rom. Imper. Lampridio teste, inscribi iussit palatio suo & operibus publicis, & cùm aliquem nocentem puniebat, hoc dictum per praeconem proclamari iubebat.*

εἰσὶ πρὸς ἄλλα μὴ παθεῖν ὅλως θέλοις,
τοιοῦτος καὶ σὺ μηδὲ δρᾶν ἄλλῳ θέλε. *Nazianzen.*

Ab altero quod ipse non velis pati, Id ipse nolis alteri facere quoque. Vide vt ne facias vlli, quod pati nolis, sed alterius animum de tuo metiaris. *Lactãti.* ἃ πάσχοντες ὑφ' ἑτέρων ἀγανακτοῦμεν, ταῦτα τοῖς ἄλλοις μὴ ποιητέον. *Isocrates.*

Quæ ab alijs passi indignamur, ea alijs non faciamus.

ὅσου μισεῖς, τοσοῦτο μὴ ποιήσῃς. *Cleobulus.* Quod oderis ipse, id alteri ne feceris.

Co wczás / to znás. *Rhythmus dysphonus. nam dicendum erat*, to znás. *i.* znośna rzécz / *vel* z nas. (*vt* to iest z mie / mam tego z śie) znás *autem nil significat.*

Co komu przystoi / niech śie tem stroi, ábo niech śie przy niem zostoi.

Modus omnibus in rebus est optimum habitu. *Plaut.*

Nimium quod est, offendit vehementiùs quàm id quod videtur parum. *Cicer.*

In omnibus rebus videndum est Quatenus. Etsi enim suus cuique modus est, tamen magis offendit nimium quàm parum. *Idem.*

Contrahes vento nimium secundo, Turgida vela. *Horat.*

Imponit finem sapiens & rebus honestis. *Iuuenal.*

Quisquis plùs iusto non sapit, ille sapit. *Martial.*

——— Memento Te intra pelliculam cerdo tenere tuam. *Idem.*

Maiora viribus non audenda, vel non tentanda. *Ex Virgilio.*

μισῶ τόνδ' ἀφελῆ μισῶ τ' σώφρονα λίαν. *Suidas.*

Odi nimis simplicem, odi nimis sapientem.

Nimiam diligentiam nocere, *ait Plinius, Apellis de Protogene dictum referens.* μηδὲν ἄγαν, μηδὲν ὑπερφρόνει. *Hippocrates.* Nil temere nil negligenter agendum.

μηδὲν ἄγαν. Nil nimium, *vel vt vulgò redditur cum Terent.* Ne quid nimis. *f. agas, cuptas, &c.* Pone modum lætis. *Statius.*

μὴ ὑπὲρ τ̃ ποδὰ τὸ ὑπόδημα. *Lucian.* Ne supra pedem calceus. *f.* sit.

Cui non conueniet sua res, vt calceus olim
Si pede maior erit, subuertet; si minor, vret. *Horatius.*

ἀμείνω δ' ἄισιμα πάντα. *Homer.* Meliora mediocria omnia.

ὡς μήτε κρῆσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν. *Hesychius.*

Neq; trudenda est mensura (*vt plùs capiat*) neq; marginem excedere oportet. μήτε ὑπερχείλες, μήτε ὀπιχείλές. Nec supra mensuræ marginem nec infrà.

ἐντὸς τ̃ οἰκείων ὅρων ἱστάναι. *Iulian.* Intra proprios limites consistere.

ἐν ὅροις τ̃ εὐσεβείας μένειν. *iubet Nazianz.* i. Intra terminos pietatis manere. *seu* præscriptas religionis leges seruare.

In propria pelle quiescere. *Ex Horatio. non vt asinus ille Cumanus, qui pellem leonis indutus, multos terrebat; tandem verò agnitus, malè multatus est.*

ὅτε πάντα, ὅτε πάντη, ὅτε παρὰ πάντων. Nec omnia, nec passim, nec ab omnibus. *f. accipienda. Vlpianus de moderatione in munerum acceptione adhibenda à iudice vel principe. Et addit.* Nam à nemine accipere, inhumanum: passim, viliſſimum: omnia, auariſſimum.

——ἀλλ' ἐμὲν ὐκ ἀναγκαῖον, οἷα χρὴ βασιλῆα, ἀλλ' ὃ σοὶ ὐκ ὅσιν πάντι. *Theocrit.* Rogatus non negat, Quomodo decet regem, sed non quidlibet est rogandum.

ἀοχέτῳ γέλωτι μὴ ἐχεσθαι. *Pythagoras.* Risui effuso non indulgendum.

Affine, Miárá we wſzyſtkim. Vſié do zywego. Srzodku śie trzymay.

Co wiecey kogo koſztuié: tego też bárźiéy ſżanuié.

ἃ σὺν πλατάνῃ ἀσπάζομεν, μᾶλλον ἀσπαζόμεθα τ̃ ἄνθρακα. *Philostrat.* Quæ maiori sumptu comparamus, vltrò oblatis plùs amamus.

Co wilk zátápi, prożno wydźiérać.

Lupo agnum eripere postulant: nugis agunt. *Plautus.*

λύκῳ ὐκ λάσυγος δεινὸν ὅιν ἐξαρπάσαι. *A.*

Ex faucibus rapere lupi labor est ouem. (tenent. *Idem.*

Nouiego istos polypos (*homines tenaces instar polypi piscis*) qui quicquid tetigerint, Vnde potest auidus captæ leo parcere prædæ? *Martialis de leone ludente cum lepore. Orcus quicquid accipit non remittit. ex Orpheo. Euripide. Seneca. Horatio, Propert. &c. Apud Plaut. seruus quidam vocatur.* Quod semel Arripides, nunquā postea Eripides. *nominibus quasi Patronymicis nobilitatem & simul rapacitatem vel furacitatē redolentibus.*

Co w ſwey mocy mamy / o to máło dbamy.

Facit fastidium copia, & frigidiùs amamus semper ea, quibus vbi lubeat, potiri fas sit, *Liuius.*

Venator

Venator sequitur fugientia, capta relinquit, Semper & inuĕtis vlteriora petit. *Ouid.*

ἐκ ἀπαιτοῦμεν ὧν ἔχομεν ἐξουσίαν. *A.*

Non appetimus ea quæ in potestate habemus.

ὧν ἐυπορῶμεν ταῦτα κ̀ παροψώμεν. *A.*

Quĕiscunque abundamus ea curamus parùm. *Sic*

Pincerna potum haud appetit, coquus cibum.

Affine, Co śie godźi to nić smákuiĕ.

Co w swych śmiĕćiách iĕst, to nić zginiĕ.

οἴκοθι λαθραῖ' ἔξεστιν εὑρεῖν οἴκοθι. *A.*

Domi reperies quæ domi alicubi latent. *Vt Plautus habet.*

Domi erat quod quæritabam. *Et Columella cum Cicerone ait.*

Sæpè nescias vbi quid posueris, quod tamen nemo pro perdito habet,

---

Co zárobi, to strawi. Co wyrobi, to przépiĕ.

Ὄκνος θώμιγξα συνάγει. Ocni funem torquet. Vel ὄκνῳ χοινίον πλέκει. Ocnus funiculum nectit. *explico hoc dictum sub* Zoná stroyna.

εἰς πῦρ ξαίνειν. *Suidas.* In ignem nere. *Sic Lucretius.*

Primaq; dispereunt quasi in ignem lana trahatur. Zá ẽ w ogiéń, iáẽ w piĕkło rzućił.

Quodque tibi tribuit subula, sica rapit. *Martialis. Cerdoni seu sutori ludos gladiatorios magno sumptu exhibenti, exprobrat stultitiam.*

Co zaśkodźiło, to náuczyło. Szkodá, przygodá, do mądrośći drogá.

Quæ nocent, docent. Quæ nocuêre, docuêre. ἐξ ὧν ἔπαθες, ἔμαθες. i. Vndè aliquid molestiæ sensisti, indè aliquid didicisti.

παθήματα, μαθήματα. *Herodotus.* Molestiæ doctrinæ.

Sic Coquus Æsopi, cùm ei cor animalis canis abstulisset, fugienti dixit: ἐκ ἀπ' ἐμοῦ καρδίαν εἵλκυσας, ἀλλ' ἐμοὶ καρδίαν ἔδωκας. i. Non abstulisti mihi cor, sed dedisti. *f. vt te postmodum cautiùs seruem.*

Darius Xerxis pater, difficultatibus se reddi prudentiorem dicere solebat. *Rhodigin.*

Sensus de veteri faciet ventura caueri. *Anonym. rhythm.*

Affine, Przéśłe przypádki. Kto śie ná goracem spáliy. Po śkodźié mądr.

Co zginęło, zginęło. Co minęło, tuś śie nić wróći.

Quod periit, periit. *Plaut.* Quin tu quod perijt perijsse ducis? *Idem.*

Omne ego pro nihilo ducto, quando fuit. i. *quandoquidem non est amplius. Idem.*

Tanquam hominem quando animam efflauit, quid eum quæras qui fuit? *Idem.*

Quid ego quod perijt petam? Nisi etiam laborem ad damnum, apothecam (*vel potiùs* epithecam. ἐπιθήκην, Przydátek) insuper apponam. *Idem.*

Et quod vides perisse, perditum ducas. *Catullus.*

Nec quæ præterijt cursu reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora redire potest. *Ouidius.*
ἀδὴ ὅπῃ τῷ πεφαλθενλι ποιήσῃς ὕστερον ἀδὲν. *Aristophan.*
Nec quicquam efficies vbi res erit ante peracta.
παλαιὰ καινοῖς δ'ακρύμασιν ἀ χρὴ σένειν *Euripides.*
Antiqua lacrymis nouis ne defleas.

Apud Lucianum quidam in Orco commemoranti bona præteritæ vitæ, respondet Alter. ἐνύπνια μοι λεγῇς, ἐγὼ ὃ α βλεπω Ϲ α νὺν ἔχῃς, ὀνειρα ὃ οἱ τότε ἴσασιν. Somnia mihi narras, ego autem quæ video, & quæ nunc habes, illa qui tunc fuerunt sciunt.
μάτην ἐστὶ τὸ μεμνῆϲθ ωϲὶ τ, ὧν οἱ καιρὸι παρελυλήθασι.
Isocrates. Frustra fit eorum mentio, quorum occasio præterijt.
Desine fata deûm flecti sperare precando. *Virg.*
ἀεθεὶς τ ἀ παρό Ϲα χ ματην καλεῖς. *Aristophanes.*
Desideras absentem & inaniter vocas.
ῥόδον παρελθὸν μηκέτ ζήτει πάλιν. Ne quære rursum præteritam diu rosam.
Mitte sectari rosa quo locorum Sera moretur. *Horat.*
ὕλαν κεκυγάζεις. Hylam inclamas.

Non potest dies esse sapiùs, qui semel fuit. *Cicer.* Interitus pretium rebus non addit, quas dum possideremus non æstimabamus. *Ex Plutarcho, Auicula ab aucupe capta, docuit eum hæc tria.* Parùm crede. Tua tene. Amissa ne captes, *& dimissa irrisit eum, qui eam non retinuit. in historia Ioſaphat & Barlaam à Damasceno scripta apologus.* *Affine,* Co śie ſtáło. Vńć ſtychać. Szukaß czego niemáß. Czás vtráconY.

Co z oczu / to y z ſercá.

Quantùm oculis, animo tam procul ibit amor. *Propert.*
οὐ ὄψιϴ ἄπο, ϗ κ ἄπο ϕ καρδίας. *A.*
Quod procul ab oculis, corde distat idem procul.
V. Czego oczy nie widzą. Vńeczzeſte widánie.

Co z waſz drugiemu ſpadło / to muśiß ieść. ávo to mi dáć.
Vńá tobie méboże / co mnie tuß nie może.

Quod aquilæ ex rapto in vorandis cadaueribus supereſt, id imbelles aues veluti coruus edunt. *Plin.* *Sic Cic de Verre rapacissimo:* Tantùm quisq; habet, quantùm hominis auarissimi satietati superfuit. *Et apud Terentium adolescens de vxore sibi displicente conqueritur dicens:*
Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.
Prodigus & stultus donat quæ spernit & odit. *Horati.*
ἠμίβρωϲα *Philostrat.* Semesa. *Virg.* Ogryzki.
——— Ecce dabit iam semesum leporem aut aliquid de clunibus apri. *Iuuenal. de conuiuatore sordido, qui conuiuis viliora apponebat.*

Apo-

Apomagdalia canibus obijciuntur. V. Pośobrzuch.

Cibus alienis dentibus molitus, nauseosus est. *Polydor. Virgil.*

Cœna peracta, reliquiæ circumstantibus diuiduntur. *Seneca.*

μηδ' ἄλλης παρὰ δαιτὸς ἐδεις σκυβάλισμα τραπέζης.

Phocylides. Neq; de alterius dapibus edas reiectamenta mensæ.

νεοτῆς ἀδὲν μοι δίδως; Nihilnè de vitello? s. mihi das. *Cic. 2. de Diuinat. vbi leges hanc fabellam, vitellum vocat aurum, album verò argentum.*

μὴ θερισμὸν καλαμῶ. Post messem spicas collige. Spicilegio contentus esto. Spicilegium mihi reliquit. Dans quo frui nequis beneficus non eris.

Cudza rana mé bolí. Cudze mięśnie podzás gwoli.

Naufragia aliorum è terra intueri. s. *tutum vel (sed improbum) iucundum &c. Cicer.* qui ait: Cupio istorum naufragia ex terra intueri.

ἐξανῆς λεύσω τὰμὲν κακὸν ἄλλον ἔχοντα. *Suidas ex Platone.*

Indemnis spectabo alium mala nostra ferentem.

τὸ γὰ οἰκεῖον πέζει πάντ' ἐμᾶς, ἐυθὺς δ' ἀκάμων καρδία κῆδ' ἀμφ' ἀλότριον. *Pindarus.* Proprium malum premit quemuis pariter, mox autem expers molestiæ cor nostrum circa dolorem alienum.

ἀλλα τι ἀλότριον κῆδ' ἐφημέριον. *Theognis.*

Enimuero alienus dolor vnius tantùm diei est.

Bonis tuis rebus meas res irrides malas. *Plaut.*

Simia castaneas prunis & cinere tectas appetens, & eruere non audens, felem arripuit & eius pede eas ex prunis extraxit. Maiolus.

Non vult scire satur, quid ieiunus patiatur. *Anonymus Rhythmicus.*

Affine, Comi do kogo. Cudzego mię żal.

Cudze oko mé bystre. Cudze rece lekkie, ale niespore.

Cudze sprawy lédáiáko odprawuiemy.

Non satis feliciter procedunt, quæ alienis aguntur oculis. *Liuius.*

ἀλλοτρια χερι πονειῆς. Aliena manu laborare. s. *infeliciter.*

ἀλλότριον ἀμᾶν θερος Alienam messem metere. s. *negligenter. Aristophanes id alio sensu protulit. Vide* Cudzem śie żywić. *aptè tamen Erasmus detorquet in eos qui in alieno negotio sint negligentiores, & illud Diogeniani vsurpant.*

ὐκ ἐστ' ἐμον το πρᾶγμα πολλὰ χαιρέτω.

Multum valeat, non est meum negotium.

Apud Gellium l. 4. c. 20. Censores conspicati equitem habitissimum equo male habito & strigoso insidentem, interrogarunt eum: Cur ipse esset quam equus eius curatior? *Ille vero respondit.* Quia ego meipsum curo, equum verò Statius seruus meus. *Huc pertinet apologus apud eundem positus l. 3. c. 29. de agricola amicos & propinquos ad messem inuitatos & operam pollicitos, triduo frustra exspectante. Adde* Pastorem mercenarium *apud S. Joannem c. 10. descriptum.*

Raro eſt ſatur, aliena quem nutrit manus. *Gallorum dictum.* *Affine*, Oko páńſkie.

Cudze pieniądze liczac / nikt śie nie zbogáći.

Hecates cœnam parans non erit ſatur. *Vide hoc & plura talia ſub* Drugiemdobry.

Seruus in piſtrino capiſtratus laborans. *ex Polluce & Plinio.*

Bos apud aceruum vel triturans obligato ore, *apud Hebræos. meminit S. Paulus.*

ὁδὲν πλουτήσεις ἀλλότρια χρήματ' ἀριθμῶν. *A.*

Nunquam diues eris nummos numerando alienos.

Vel ex Luciano. δάκτυλα πλουτήσῃς, ἀλλότρια χρήματ' ἀριθμῶν

Diues eris digitis, nummos numerans alienos.

Dare in retia & nil capere. *Vide*, Roboty dość.

Cudze rzeczy lépſze śie zdadzą. Saśiećkie woźyſtko lépſze.

Aliena nobis noſtra plùs alijs placent. *Gellius ex P. Syro.*

καὶν πλουσίνη μάλις' ἀλλότρια πράγματ' ἀμείνω. *A.*

Quamuis felici maiora (meliora) aliena videntur.

—— Maiorq; videtur Et melior vicina ſeges &c. *Iuuenal.*

Fertilior ſeges eſt alieno ſemper in agro,

Vicinumq; pecus grandius vber habet. *Ouid.*

Et capiunt animos plùs aliena ſuis. *Idem Ouid.*

Quodq; aliena capella gerat diſtentius vber Tabeſcat. *Horati.*

Nemo ſorte ſua —— Contentus viuit; laudat diuerſa ſequentes. *Ex Horatio.*

Vicinũ, Cudá ſwem ſtanić. & Domowemi gárdźiemy. & Oko ſąśiećkie zazdroścíwe.

Cudzé wády choć máłe / widźiem byſtrem okiem /

A ſwe choć wielkie / pozad rzucamy z tłomokiem.

Wiecey gość w cudzem domu zá godźinę / niż goſpodarz zá dźień wyrzy.

Aliena vitia in oculis habemus, noſtra à tergo. *Seneca.*

Sed non videmus manticæ quod in tergo eſt. *Catull. ex Apologo Æſopi de duabus manticis, antè & retro ſingulis hominibus pendentibus, in quarum anteriorem aliena vitia, in poſteriorem ſua condunt.* *Alluſit huc & Perſius.*

Vt nemo in ſeſe tentat deſcendere! nemo.

Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo. *Et Horát.*

Dixerit inſanum qui me, totidem audiet: atque.

Reſpicere ignoto diſcet pẽdentia tergo. i. *ex ſua mantica deprõpta probra audiet.*

Fit neſcio quo modo, vt magis in alijs cernamus, quàm in nobiſmet ipſis, ſi quid delinquitur. *Cicero.* Foris ſumus lynces, intus talpæ,

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis,

Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.

Quam aut aquila aut ſerpens Epidaurius? *Horatius.*

τί τ' ἀλλότριον ἄνθρωπε βασκανώτατε

κακὸν

κακὸν ὀξυδερκεῖς, τὸ δ' ἴδιον παραβλέπεις; *Plutarch.*

Quid homo maligne alienũ malum acutè cernis, proprium verò transmittis oculis?

Ita comparata est natura hominum omnium,
Aliena meliùs vt videant & iudicent; Quàm sua. *Terent.*

ὁ πάντα Μῶμος ὁρῶν, ἑαυτὸν οὐχ ὁρᾷ. *Tzetzes.*

Qui cuncta Momus videt, haud seipsum videt. *quia inquit idem Tzetzes, duas paras habens, suam retrò, alienam ante se gestat.*

Idem ait: Lamiam oculos exemptiles habere, & domi quidem cùm est, in vasculo eos asseruare, cùm vero foras prodit, sumere. *Idẽ scribit Plutarch. Durùs Samius & alij.*

Pupulas alienas obseruas, ipse hulceribus scatens. *Seneca.*

ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσιν βρύων. *Plutarch.*

Aliis medetur ipse plenus hulcerum.

Apud Horatium Manius quidam carpebat luxum aliorum ipse luxuriosissimus, & dicente ei quodam: An te ignoras? *respondit*: Egomet mi ignosco.

Affine, Drugich opátruieß. Poznáć ſiebie ſámego.

Cudze wády rychley niż cnoty obaczamy.

Adest ferè nemo, qui non acriùs vitia in dicendo quàm recta videat. *Cic.*

ἁμαρτίας μᾶλλον ὀξεῖη ἁνωμαξία. *A.*

Errata rectis conspicua semper magis.

Cudzego mé żal. Cudzem tacno ßefowáć. Datégak mé ſwoie.
Szczodrem być z cudzego / Nieima mc chwálnego.

Hic alienus oues custos bis mulget in hora,
Et succus pecori & lac subducitur agnis. *Virgil.*

De alieno liberalis. *Seneca inquit.* Non magni est animi, qui ex alieno liberalis est, sed qui sibi detrahit, quod alteri donat. *Sic Cic. de se*: Ad largiendum ex alieno, semper inquit fui restrictior.

ἧς ἐλεητὺς ἀλλοτρίων χαρίσασθ. *Homer.*

Nulla misericordia est ex alieno gratificari vel largiri.

Cicero patri de corio Cestij satisfecit. *Seneca.* i. Q. *Cicero Filius, calumniatorem patris sui Tulij Cestium verberibus affecit.*

De alieno corio ludere. *Apulei.* Ex alieno tergo lata secantur coria. *Erasm.* De meo tergo degetur corium. *Plaut.*

Huic simile esse ait Rhodiginus, illud apud Iobum. Pellem pro pelle. i. *vitam alterius contemnet vt suam tueatur. interprete Nicolao & Hieronymo.*

E cute non propria fit bona corrigia. *Garner.*

ἐν τῷ καρὶ ἐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν σώμασι τὰς πείρας ποιούμενοι. *Aristides.*

In Care (*vili seruo*) non in suis corporibus facientes periculum.

Chares dux Athenensium videns milites suos in tempestate segnes, quòd vestibus parcerent, iussit omnes vestes inuicem commutare & alacres omnes ad imperata reddidit, dum nemo alienis parcere curat, vt suis parcebat. Polyanus.

ἐκ τ̃ ἀλλοτρίων ῥᾳδίως ἀναλίσκουσι. *Demosthenes.*

Ex alienis facile sumptus (*homines plerique*) faciunt. Vlá cudzy farb bráć łácno/mito/ Polycrates matrem pascit. *Vide in sequenti mox.* *Affine* Cudza ráná nić boli.

Cudzem śie zdobić/ chełpić/ głupstwo.
Cudze zá swe vdawáć/ błazenstwo.

——Miserum est alienæ incumbere famæ. *Iuuenalis.*

Aliena quisquis recitat & quærit famam.

Non emere librum sed silentium debet. *Martial. in furem suorum librorum.*

Caluus comatus. *Idem Martial. in quendam libros Pœtæ emptos pro suis venditantẽ,*

ait. Sic dentata sibi videtur Aegle (*edentula anus*) Emptis ossibus(*osseis dentibus*)

&c. Hac & tu ratione qua Pœta es,

Caluus cùm fueris, eris comatus. *ſ. empta aliena coma.*

Βιβλιάγιαθος Bibliægisthus *dictus est ab Eratosthene Andreas medicus, Etymologo teste, quasi librorum adulter, quod eius libros compilarit. allusit ad Ægisthum Clytemnestræ corruptorem. de quo Ouidius & Seneca in Thyeste.*

Sic Virgil. de se. Hos ego versiculos feci, tulit alter honores.

μάζαν ὃν μεμαχὼς τ̃ τῶν ἐμ̃ μεμαγμένην. *Aristophan.*

Mazam à me pistã pinsuit. i. Gloriã meo labore partã in se transmouit, *vt ait Teren.*

ὀνος ἄγων μυστήρια. *Diogenian.* Asinus portans mysteria. *ſ. superbit, videns se transeunte vbiq; homines venerabundos prosidere, & sibi id tribuit.*

ὄνος τῇ τ̃ λεοντ̃ος δορᾷ ὑπικρυπτόμενος. *Eusebius Cæsarien.* Asinus pelle leonis contectus. *ſ. placet sibi, cùm tanquam leo verus timetur.*

τραγικὸς βασιλεύς. *Dionys.* Tragicus rex. *qui ornamentis alienis superbit.*

τῶν τῇ λεοντῇ γελοίως τις πίθηκος. *Lucian.* In pelle leonis ridicula simia.

πολυκράτης μητέρα πέμπ. *Zenodot.* Polycrates matrem pascit. *Samiorum a Tyrannus fuit, qui matres militum in bello occisorum, locupletoribus ciuibus alendas dabat, dicens.* Hanc tibi matrem trado. *Dictum in eos, qui ex alieno benefici, beneficium sibi deberi volunt.* *Regulus humeris Aquilæ vectus subitò euolauit, & prior ad locum peruenit.* *Æsopus apud Plutarch.*

Αἰσώπου κολοιός. *Lucian.* Æsopicus graculus. *qui vt Gabrias inquit:* ἀλλοτρίοις πτερύγεσιν ἠμφιεσμένος εἶτα γυμνὸς ἐφάνη. i. Alienis ornata cornicula plumis deinde nuda inuenta est. *Describit hunc apologum Libanius, in quo cùm regnum auium Iupiter dare aui pulcherrimæ statuisset, cornicula hoc intellecto, collegit pulchras plumas aliarum auium & se exornauit, sed in conuentu omnium quælibet auis suam plumam agnitam abstulit, & cornicula nigra remansit. Alluſit Horat.*

Ne dum forte suas repetitum venerit olim

Grex auium plumas, moueat cornicula risum, Furtiuis nudata coloribus, &c.

De monedula Lucianum interpretatur Henric. Stephan. quam diuersum facit à graculo.

Cucur bita arbori circũuoluta creuit altior omnibus arboribus, & inde gloriabatur. Alciat.

Pictor

Pictor cùm loquitur, loquitur malè, (*quia hoc non profitetur*) at cum pictura, benè (*quia hæc est eius ars.*) *Vanus enim esset si aliunde quam ab opere suo plausum exspectaret. Rhodigin.*

Themistocles dux Græcorum contra Xerxem, cuidam duci alteri, victoriam sibi attribuenti, respondit hoc apologo. Dies profestus cum die festo altercans iactabat se, quòd cùm dies festus laboribus districtus esset, profestus eum insequens, ab illo præparatus frueretur. cui dies festus respondit: ἀληθῆ λεγεις, ἀλλ' ἐμοῦ γενομενης, σὺ οὐκ ἂν ἦσθα. Rectè dicis, at nisi ego essem, tu non esses. *Plutarc.*

Asinus cum leone pugnam adornabat, interim gallus, cuius vocem leo timet, occinit & leo fugit, quem timore sui fugere asinus ratus, insecutus est & ab eo laceratus. Æsopus.

Pygmæus in colosso, & nanus in humero gigantis, magnum se putat.

Pumilio in monte consistens non est magnus. *Seneca. quia non à se sed à monte habet illam altitudinem.* Calliphanes *& quædam similia*, V. *sub* Chelpliny.

Pulchrè Epictetus Græc. Orationes, *inquit*, illæ non cohærent. Ego sum te locupletior vel eloquentior, ergo melior. Sed illæ magis cohærent: Ego sum ditior, ergo mea pecunia tua melior, sic eloquētia, &c. Tu verò nec pecunia nec eloquentia es.

Cudzem śie przypadkiem kaiáć / mądrość.

Sásiecka trwoga, twoią przestroga.

Feliciter sapit, qui alieno periculo sapit. *Plaut.*

Bonum est fugienda aspicere in alieno malo. *P. Syrus.*

Ex vitio alterius sapiens emendat suum. *Idem.*

Scitum est, Periclum ex aliis facere, tibi quod ex vsu siet. *Terent.*

——— Felix quicunque dolore Alterius, discès posse carere tuo. *Tibullus.*

Felix quem faciunt aliena pericula cautum. ἀδηλον.

Te de alijs, quàm alios de te suauius est fieri doctos. *Plaut.*

Ἑλεπαν πεπαίδευμ' ἐις τὰ τ' ἄλλων κακά.

Aliena spectans doctus euasi mala.

Optimum est aliena insania frui. *Plini. vterq.* i. *stultitia vel errore alieno erudiri.*

Horatius rogatus cur moribus populi Romani non se accommodaret, respondit:

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam; quia me vestigia terrent
Omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsum.

Ex apologo Æsopi sumptum est, in quo vulpes leoni ægroto illam ad se imitanti, & quare non accederet roganti, respondit: ὁτι ὁρῶ ἴχνη πολλῶν εἰσιόντων, ὀλίγων ὴ ἐξιόντων. Quia video vestigia multorum ad te intrantium, & nulla exeuntium. s. *quos tu deuoraſti. Eandem fabulam habet & Plato & Lucil. tangit.*

In alio item eiusdem Æsopi apologo, asini interitus, aqualiter prædam leoni vulpi & sibi dividentis, vulpem partiri docuit, sic vt congestis omnibus in vnum cumulum, sibi minimum quid reliquerit: & rogata à leone, vnde tantam prudentiam didicisset, respondit.

Ὄνος συμφορᾷ με διαιρεῖν θήραν ἐδίδαξε. Asini calamitas me partiri prædā docuit.

Addit Planudes epimythion: τὰ τῶν πέλας δυσχήματα, σωφρονισμὸν γίνεσθαι τοῖς ἀνθρώποις. Infortunia proximorum, documenta sunt hominibus.

Gabrias verò hoc epimythion subijcit. δεῖ ἐξ ὧν πάσχουσιν ἕτεροι, παιδεύεσθαι. Oportet ex iis quæ alii patiuntur, erudiri.

κλαίων φρενώσεις, ὢν φρενῶν ἀπὸς κενός. *Euripides.*

Flens ipse sine mente, reliquis mentem dabis. i. *Dum stultus pœnas suæ stultitiæ luit, cæteri eius exemplo sapiunt.*

Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet. *Horati.*

——Iam proximus ardet Vcalegon.—— *Virgil.*

Bellum est ex alienis erratis vitam suam in melius instituere. *Cicer.*

Ex incommodis alterius sua comparat cõmoda. Terent. i. *æstimat vel acquirit. Donat.* *Plato Plutarcho testè alienis peccatis animaduersis digressus disquirebat, an non ipse quoque in eodem vitio esset.*

——Auidos (*cibi, potus*) vicinum funus vt ægros
Exanimat, mortisque metu sibi parcere cogit:
Sic teneros animos aliena opprobria sæpè
Abterrent vitijs. *Horat.*
Multorum disce exemplo, quæ facta sequaris,
Quæ fugias. Vita est nobis aliena magistra. *Cato.* *Quæ Planudes sic vertit.*
τῷ πολλῶν παραδείγματι μάνθανε, λίπε γε ῥᾴξῃς
ἢ φεύξῃ. εἰδὼς γὰρ τὰ δὲ διδάσκαλος ἡμῖν.

Leones ciuitates Africæ vastantes aliquot crucifixi, reliquorum impetum cõpescuerunt. Plin. ζημιωθὲν ἀκόλαστον πανουργότερον γίνεσθαι ὁ ἀκακος: *Prouerbium: SS. 21. vt LXX habent.* Multato petulente (*nequam*) sapientior erit paruulus (*innocens*) *Symmachus legit.* σοφιωτέρα ὁ νήπιος: *aptè ad Latinam vulgatam editionem.*

Casus dementis correctio fit sapientis. *Anonym. Rhythm.* *Adde apologum, Fædri.* Asinum querentem quòd careret cornibus,
Et simium, quod caudæ honore: hoc arguit
Sermone talpa: Quî potestis hanc meam
Miseram intuentes cæcitatem conqueri?
Aliena si æstimabis infortunia, Tunc æquiore mente perferes tua.

Æquiore animo filiũ in angulo fleuit, qui vidit acerba funera ex regia duci. *Seneca.*

Canes videntes colonum mactantem bouem quo arabat, dixerunt: Fugiamus tempestiuè, nam nec nobis parcet, qui huic non pepercit. Znam śię tu dostánić.

Cudzem śię złem ćiéßyć niełuckość nadzna vćiéchá.

Leuis est consolatio ex miserijs aliorum. *Cic.*

Pereant amici dũ vnà inimici intercidant. *Vetus Versus è Græco factus, quũ Cic. immanem vocat. Sic autem vt posui legit hunc apud Cic. Lambin. At Erasmus hoc modo.*

Pereant amici, inimici dum intereant simul. *Græcum verò fragmentũ eius versus tale*

sus tale est apud Plutarch. ἐρρέτω φίλος τὸν ἐχθρόν. Pereat amicus cum inimico. *Sed & ille senarius Sophoclis inhumanus est & damnandus.*

ἡδὺ γέλως ἥδιστος ἐκ ἐχθρῶν γελᾶν.

Ridere de hoste, risus est suauissimus. *Melius alij.*

ὄλοιτο φυλῶν ἐπιλέγων τὰς συμφορὰς. *Lucianus.* (hominũ colligit.

Dispereat, hominũ colligit quisquis mala, *Vel.* Pereat miserias quisquis

τέρπεσθαι ὁ κακοῖσι τελειοτέρης κακότητος. *Nazianzen.*

At gaudere malis perfectæ est improbitatis.

Naufragus in puppi lætus moritur, videns inimicum suum in prora priùs mergendum. Æsop. Gobrias cum Mago in tenebris luctans, Dario superuenienti & non valenti illum iuuare dixit,, vtrumq; ense transfige. Plutarch.

Cudzem żić żywić. Cudzemo bez prace zażywać.
Drugi robią á on żią dobrzé ma.

Sub aliena arbore fructum legere. *Liui.* En quèis consueimus agros! *Virg.*

Choenici insidere, *interpretatur Erasm.* aliena viuere quadra. *vide* Οβεζαδαγ.

ἀλλοτρίοις ἕλαυνε χρῆσθαι. *Ex Aristophan.* Alienis soleis vti.

Gemmas ex alieno littore petere. *Senec.*

ἀλλοτριον ἀμᾶν θερισμόν. *Aristophan.* Alienam metere messem.

ἀλλότριον βίον ἔδουσιν ἑδωσι. *Homerus.*

Alienum victum impune comedunt.

Sportulam captat furunculus. *Tertulian. de eo dicitur qui alienum commodum per fraudem ad se trahit : instar eius qui se clientem vel famulum clientis alicuius mentitur vt honorarium munusculum cum ceteris accipiat.*

γλυκεῖ ὀπώρας φύλακος ἐκλελοιπότος.

Est dulce pomum ficubi custos abest, *Suidas interpretatur de iis qui sine labore alienis fruuntur.* Cudzego zażywać miło.

Coctum ab alio edere. ἑψοῦσι ἑτέρου τὰ χύτρας ὠφελόμην. *Aristophan.* Alio coquente ollam (*paratam*) sustuli.

ἀλλότριον καμάτου σφέτερην εἰς γαστέρ' ἀμῶσι. *Hesiodus de fucis.* Alienum laborem in suum ventrem metunt (*congerunt.*)

Tales erant Sponsi Penelopes. *Horat.* μνηστῆρες Πηνελόπης. *Homer.* Proci Penelopes. *quos illa apud Ouidium vocat: Turbã luxuriosam dilacerantem opes Vlyssis absentis.*

Vide otium & cibus quid faciat alienus! *Terent.* (*calamitas Thais.*

καλαμαύλα μέλος. *Theocrit.* Stipularis locusta. *Idẽ Namio quod apud Terent. Fundi*

αὐλητῆ βίον ζῆν. *Suidas.* Tibicinis vitam viuere. i. *lautè & gratis. Sic apud Plautum:* Musicè ætatem agere. *Nam hoc ius est cantorum & musicorum vt sacrificent sine fumo. Casaubon. Idem dicunt apud Athenæum:* ἄκαπνα ἀοιδοὶ θυομεν. Sine fumo cantores, poëtæ sacrificamus.

μηχανικώτερον κόκκυγος. Astutior coccyge. *qui in alieno nido oua fouenda & excludenda deponit. Aristotel. Plinius.*

Platalea piscium auibus pisces ab illis captos per vim eripit. *Cicer.*

Alter dumetum succidit, alter auiculas accepit. *Garner.*

Hos ego versiculos feci, tulit alter honores. *Virgil.*

Cudzem żiwić mierzionо.

Mala est voluptas alienis assuescere. *P. Syrus.*

ἀλλότρια φαγεῖν, κακὸν ἔθος, κακὴ ἡδονή. *A.*

Cibus alienis dentibus molitus, nauseosus. *Polydor. Virg. Dicterium eorum qui alienis scriptis abstinent, vel ea contemnentes, vel suum ingenium exercere & meliora vel saltem sua proferre volentes.*

Sanguinem militum suorum (i. *aquam periculo vitæ ipsorum partam*) noluit bibere Dauid. 1. *Paralipom.* 11.

Fucus iners alieno labore viuit, *apud Virgil. allusit & Plautus.*

Nil moror mihi fucum, in alueo apibus qui peredit cibum.

τὼ δὲ θεὸι νεμεσῶσι κὴ ἀνέρες, ὅστις ἀεργὸς

ζώει, κηφήνεσσι κοθήρεις ἴκελος ἐρυθὴν,

ὅς τε μελισσάων κάματον τρύχωσιν ἀεργοί. *Hesiod.*

Hūc dij oderūt & homines, qui otiosus Viuit, fucis aculeo carētibus similis studio. Qui apum labores absumunt otiosi. *Apud Theophrastum conuiua impudens cœnans apud vicinum, famulum suum aduocat, & sumpto pane & carnibus è mensa, dat ei dicens:* δεῦρο τιμὴ. Epulare vir honorabilis. *Charactere 9.*

Item alius nummorum à famulis repertorum partem poscit dicens: κοινὸν εἶναι ἐρμῆν. Communem esse Mercurium. *Charactere 11.*

Palaton pictor pinxit Homerum in cœtu Poëtarum vomentē, Poëtas verò circumstantes τὰ ἐμεσμένα ἐξυμένες. *i. quæ ille euomuit absorbentes. Rhodigin.*

Cudzy chleb nasmáczniéyßy.

Vt bona summa putes aliena viuere quadra. *Iuuenal.*

οὕτω τί τ' ἀλλότριον ἐσθιέιν ἐστι γλυκύ. *Ex Athenæ.*

Adeò vsq; dulce est deuorare non tua.

τ' ἀλλότρια πλεῖπνεῖν τ' καλῶς δεδαίκεια. *Athenæ.*

Aliena cœnantem esse felicem nimis.

ὁ οἶνος ὁ ἀλλότριος ἡδύς. *Diogenes.* Vinum alienum dulcissimum.

τὸ ἀλλότριος φαγέιν ἡδίστον. Aliena edere suauissimum.

Parasitus, Plautinus dicit. Foris aliquantulùm quod gusto, id beat, *i. iuuat, recreat, oblectat.* κὴ χειρῶν ὕδωρ ἥδιστον. *Philoxen.* Suauissima aqua quæ manibus infunditur, *quia cœnam iam afferendam significat.*

Multi naturæ vitium meditatione & exercitatione ſuſtulerunt. *Cicero.* Dicendo homines vt dicant (*benè*) efficiunt. *Idem.* Conſuetudo exercitatioq; & intelligendi acuit prudentiam & eloquendi celeritatem incitat. *Idem.*

Cùm in ipſa re trepidare nolueris, ante rem exerceas. *Seneca.* Rzadko ten bwánkuie/ ktory wprzod probuie. Vita humana propriè vti ferrum eſt, ferrum ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo conficit. *Gellius.*

Hominibus inertia atq; torpedo, plùs detrimenti quam exercitatio affert. *Idem.* τὸ λογιστικὸν ἐν χρείαισιν λάμπῃ ὥσπερ χαλκός. *Plutar.* Ratio vſibus niteſcit æris inſtar. Agendo homines vt (*benè*) agant efficiunt. *Plinius iuni.* τὸ σίδηρον ἡ χρῆσις καθαρώτερον φυλάσσῃ. *Clemens Stromateus.* Ferrum vſus purius ſeruat. Omnes artes omniaq; opera quotidiano vſu & iugi exercitatione perficiũtur. *Veget.* τὸ ἀεὶ τοῖς αὐτοῖς ἐπιτρέπειν, ταῖς ἐμπειρίαις πολὺ τῶν ἄλλων προέχοντας ἀσφαλέστερα. *Iſocrates.* Iisdem ſemper incumbendo experientia, alijs excellere facit.

τὰ φρέατα ἀπολλύμενα βελτίω φασὶν γίνεσθαι. *Baſilius.*

Putei dum hauriuntur meliores fieri dicuntur. Studnią czerpániem czyśćieią: dowćip ćwiczeniem oſtrzećie.

Cygan ſwemi dźiećmi świadczy.

εἰκαῖον ὁ μάρτυς. *Suidas.* —— Domeſticus teſtis. *Cicero.* Teſtimonium domo vt dicitur meſſum. *Idem.* Teſtimonii de ſua re dicit. *Idem.* Stultitiæ ſuæ teſtes domeſtico præconio colligit. *Idem.* Teſtimonium religionem & fidem nunquam iſti natio (*Græca*) coluit. *Idem.* Vnde illud: (*Græcorum dictum*) Da mihi mutuum teſtimonium. *Idem.* Calumniatores de ſinu ſuo appoſuit. *Idem.* De delectu, imò de complexu ac ſinu eius ſunt. *Idem.*

κωμικὸς μάρτυς. *al.* εἰκαῖος. *i. Comicus teſtis apud eundem.*

χορὸς οἰκεῖος. *Lucian. Chorus domeſticus, pro laudatoribus fauentibus.*

κἠμὲ ἔφαθ' ἁ μάτηρ πολυδεύκεα θῆμεν ἀμέναν. *Theocrit.*

Me quoq; Pollacem (*pugilem celeberrimum*) mea mater vincere dixit.

Cygáńſki żywot prowádźić.

Nomadicam vel Nomadum vitam agere. *Budæus. Eraſmus.* ἀλήτην βίον ἄγειν. *Ex Homero.* Vagam erronum vitam ducere. ἀμαξόβιον εἶναι. In plauſtris habitare, viuere, vagari.

Czapka zá bret.

Etiam in honore exhibendo ſuperari turpe eſt. *Vlpian.* V. Vkłádność.

ἀντὶ Δήλου τὴν καλαυρείαν. *Strabo. Ephorus.* Pro Delo Calauriam. *ſ. rependere vel mutare. vt fecit Latona Calauriam inſulam ſuam, dans Neptuno pro Delo inſula. Vſurpatur id dictum, cum officium officio penſatur.* *Vernum,* Wét zawćt. Rownińſny ſobie.

Czasby mię mż być vczonem ſtarczyć nie mogł. &c. ſi me tæſ.

ἑπταετὴς ὢν ὀδόντας ἐκ ἔφυσεν. *Ex Aristophan.*
Septennis cum sit nondum dentes edidit.

Czás do kážden rzéczy vpátrisy.
Kážda rzécz ma (niéch ma) swoy czás.

Γνῶθι καιρόν. Nosce tempus. *ex dictis Septem Sapientum.*

μηδὲν ἄγαν σπεύδειν, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Theognis.*
Nil nimium properandum, occasio ad omnia præstans.

μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Hesiodus.*
Obseruato modum, porrò optimum ad omnia tempus.

καλὸν τὸ καιρῷ παῦρος εἰδέναι μέτρον.
Res bella cuncti nosse temporis modum.

ὁ δ' καιρὸς ὁμοίως παντὸς ἔχει κορυφάν. *Pindar.*
Omnibus in rebus culmina tempus habet.

ἀλλὰ τὰ μ̀ θέρεος, τὰ δ' γίγνεται ἐν χειμῶνι. *Theocritus.*
Aſt alia æstiuo atq; hiberno tempore fiunt. *vel potiùs vt Henricus Stephan. interpretatur verbum γίγνεται, nascuntur. & castigat Erasmum.*

Sua cuique parti ætatis tempestiuitas est data. *Cicero.*

Malus paterfamilias est, qui interdiu facit, quod nocte posset, nisi sit tempestas.

Peior, qui festis diebus facit, quod feriatis deberet.

Pessimus, qui sereno die sub tecto potiùs operatur quàm in agro. *Oracula priscorum agricolarum apud Plini.*

κόκκυ, ψωλὸς πεδίον δέ. *Aristophan.* Cucu (*vox cuculi*) hernioſi in campum. *id est. agricolæ vel vinitores pigri instar hernioſorum prodite ad agrum, vel vineam excolendam, en cuculus (qui adulto demùm verè canit) vos euocat ad laborem. Sic & Hesiodus* κόκκυξ κοκκύζει ὄρνις ἐν πτελέῃσι. Cum cuculus canit in quercu foliis vel frondibus. *Alij dictum Aristophanis referunt ad Ægyptios quorum rex versus est in cuculum, cuius vocem illi etiamnum exspectant & ei obediunt.*

μάθην ἐν πολέμῳ μήτ' ἔδῃς μήτε φύτευε. *Aristoteles.*
Menthan ne comedas neu plantes tempore belli. *quòd vt idem ait frigida sit, ideoq; audaciæ & fortitudini militari noxia.*

Læta olim lætus cecini, cano tristia tristis,
Conueniens operi tempus vtrumque suo est. *Ouidius.*

Mense Maio nubunt malæ. *Quod id tempus inauspicatum & mali ominis crederetur de quo sic Ouid.* Hac quoq; de causa si te prouerbia tangunt,
Mense malas Maio nubere vulgus ait.

Plures huius superstitionis causas affert Plutarchus.

ἰσχυρότατος συναγωνιστὴς ὁ καιρός. *Isocrat.* Validissimus commilito (auxiliator) tempus, occasio.

Tempori aptari decet. *Seneca Medea.*

πάντα τὰ καιρῷ χάριν ἔχει τετυγμένα. Collecta cuncta tempore suo grata sunt.

Tempori-

Temporibus parere præcipiunt omnes politici. *Cice.* Tempori cedere, id est, necessitati parere, sapientis semper est habitum. *Idem.*

Immundas fortunas æquũ est squalorem sequi. *Plaut.* Dulce est desipere in loco. *Horat.* Miſce conſilijs ſruſtitiam breuem. *Idẽ.* Vtiè wáďźi pod czás zábláznowáć.

Ferrum cùm igni candet tundendum est. *Garner.*

ὥρη ὑρᾶν, ὥρη ὃ γαμεῖν, ὥρη ὁ πεπαῦθαι. *Athenæus.*

Tempus amandi, tempus nubendi, tempus cessandi. *Sed hæc plura & meliùs Ecclesiastes sacer c. 3.* πάντων ὁ χρόνος καὶ καιρὸς παντὶ τῷ πράγματι. *vel vt Symmachus legit.* πάντες ὥρας. Omnia tempus habent, &c. *quæ plurima recenſet.*

Affine, Bážda béſtya. Jſtowik. Pilnuy czáſu.

Czás, droga rzécz.

πολυτελὲς ἀνάλωμά ὁ χρόνος. *Theophrast.* Pretiosa impensa tempus. Re omnium pretiosissima luditur, & vilissima æstimatur, immò nullum pretium eius est. *Seneca.* Tempora succisiua ego perire non patior. *Cicero.* *Plinius anagnosten emendanti dixit*: Decẽ versus hac tua interpellatione perdidimus.

Czás mi (ábo mu) też iuż do ludźi, ábo dáley.

ἐπεὶ οὔτι μοῖσιν μένῳ ἔτι πλείω ἐμοί. *Homerus.*

Non enim in stabulo manebo ampliùs, tantus cùm sim.

Czás mu też iuż przéſtać. Czás mu iuż w kaćiè śiedźić.

Solue senescentem maturè sanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat. *Horatius.*
Spectatum satis & donatum iam rude, quæris (*Idem.*
Mæcenas iterum antiquo me includere ludo. Nõ eadẽ est ætas, non mens.

λευκή με δὴ ξυρὸν δεσπόσασαν ἐξεῦθεν ποιεῖ. *Plutarchus.*

Albus capillus iam me donauit rude.
Sic igitur tardâ vires adimente senecta,
Me quoq; donari iam rude tempus erat. *Ouidius.*
Sicùt fortis equus spatio qui sæpè supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectus quiescit. *Ennius.*

ναῦς παλαιὰ πόντον ἐκ πλωτή. *Diogenian.*

Antiqua nauis non nauigabit in mari.

ἵππος ἱππικός. *Plato.* Equus Ibyci Poëtæ, *qui cùm iam annosus in certaminibus detritus curru iungeretur, extimuit.* Missicnem petit vel efflagitat. *ex Cic. Sueton.*

Affine, Dość też iuż. Stáre pomiarćia. Vſtap.

Czas po temu. Téraz ná to pogodá.

Nunc tuum ferrum in igni est. *Seneca.*
Ferrum, nunc igni candet *Garner.* Res est in cardine, *Seruius ex Virgilio.*

Ipſa

Ipsa opportunitate opportunius. *ex Plauto qui ait.*
Ipsa mihi opportunitas non potuit opportuniùs aduenire.
Palumbem ad aream tibi adduxi cape.
νῦν ὀσπρείων ἄμητος. *Suidas.* Nunc leguminum messis.
ποιεῖν τι δεῖ οἷς γόνυ χλωρόν. *Theocrit.* Faciendum est aliquid dum virent genua. *Affine,* Lyká drzeć. Pilnuy czásu.

Czás przedko vchodźi. Plyna látá.

Eheu fugaces Postume Postume. Labuntur anni. *Horat.* Rapit hora diem. *Idē.*
Punctū mobilis horæ. *Idem.* Volat ambiguis mobilis alis Hora. *Seneca. Hippolyt.*
Fugit irreparabile tempus. *Virgil.*
Labitur occultè fallitque volubilis ætas. Et nihil est annis velocius. *Ouidius.*
Tempora labūtur, tacitisq; senescimus annis. Et fugiūt freno non remorāte dies. *Idē.*
Eunt anni more fluentis aquæ. *Idem.* Ταχύπους χρόνος. *Epigram.* Celeripes tēpus.

Czás vtrácony nigdy śie nie wróći.

Nec quæ præterijt cursu reuocabitur vnda,
Nec quæ præterijt hora redire potest. *Ouidius*
ἄνοστα, παρθενία, χρόνος, ὕδωρ, ᾗ τ' ἐπῆλθ'. *A.*
Tempus virginitas, verbum, cum fluminis vnda.
Hæc elapsa semper non notunt dēinde reuerti. *ex Anonymo rhythmico.*
Potes huc accommodare Seneca: In idem flumen bis non descendimus. *Vide.*
Żywot lucki bieg do śmierći.
Frustra cùm ad senectam ventum est, repetas adolescentiam. *P. Syrus Mimus.*
Nec reuocare potes qui periēre dies. *Ausonius.* *Affine,* Co zginęło.

Czás wielé może.

Tempora vim maximā habent. *Cicero.* Tempora in Republ. valent plurimū. *Idē.*
ψυχῆς νοσησης ἐστιν ἰατροὶ λογοι,
ὅταν τις ἐν καιρῷ γε μαλθακὴ κέαρ. *Plutarchus.*
Ist mentis ægrotæ medicina oratio. Si quis cor ægrum tempore suo molliat.
Temporibus medicina valet. Data tempore prosunt,
Et data non apto tempore vina nocent. *Ouidius.*
Nullaque res magnus tempore robur habet. *Idem.*
ὡς μέγα τὸ μικρὸν ἐστιν ἐν καιρῷ δοθέν!
Vt maxima est pusilla res loco data!
καιρὸς τυχὸν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα. Tempore suo pauper quoq; potest plurimùm.
πολλὰς ὁ καιρὸς ἀνδρας ἐκ ὄντας ποιεῖ. Occasio viros efficit qui non erant.
In tempore ad eam veni, quod rerum omnium est primum. *Terentius,*
ὁ χρόνος σοφώτατος ἁπάντων, ἀνευρίσκει γὰρ τὰ πάντα. *Tales.*
Tempus sapientissimum omnium, adinuenit siquidem omnia.
πολύτεχνίτης χρόνος. *Diphilus.* Antiquus artifex tempus.

Czás wßyſtko otwiera / wyiáwia.

Veritatẽ dies aperit. *Seneca.* Quicquid vis quale ſit ſcire, tempori trade. *Idem.*

παντ' ἀναπύστ χρόν: *Sophocles.* Omnia aperit (explicat) tempus.

πάντ' ἀνακαλύπτων ὁ χρόνος εἰς φῶς φέρει.

Omnia reuelans tempus in lucem refert.

φράδει πάντ' ἄλιος ἄμμι. *Theocrit.* Enuntiat nobis omnia tempus. (*Sol*)

ὁ χρόνος πάντων βασανιστής. *Eugubin.* Tempus omnium explorator.

Nihil opertũ quod non reuelabitur, & occultum quod non ſcietur, *S. Matth. c. 10.*

ἤθεος ὁ ἔλεγχος ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. Morũ hominis explorator tẽpus optimus.

ἅπαντ' ὁ μακρὸς κἀναρίθμητος χρόνος

φύει τ' ἄδηλα, κἀμφανῆ κρύπτει λαγεῖ. *Sophocles.*

Omnia longum & infinitum tempus occulta detegit, & conſpicua abſcondit.

Temporibus peccata latent, & tempore parent. *Cato.*

κρύπτει ἁμαρτίσυνην ὁ χρόνος κ' ἐδείξε βροτίσιν. *Mylius.*

Quicquid ſub terra eſt, in apricũ proferet ætas, Defodiet, condetq; nitẽtia. *Horat.*

ἄγει ὁ θεὸς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. Et veritatem tempus in lucem extrahit.

Czas wßyſtko trawi / pſuié. Y láty wßyſtko vſtaié.

Quid non longa dies, quid non conſumitis anni? *Martial.*

Tempus edax rerum, tuque inuidioſa vetuſtas,

Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus æui

Paulatim lenta conſumitis omnia morte. *Ouidius.*

Tabida conſumit ferrum lapidemq; vetuſtas, *Idem.*

——— Quid non longa valebit Permutare dies! *Claudian.*

Damnoſa quid non imminuit dies! *Horatius.*

Omnia tempus edax depaſcitur, omnia carpit,

Omnia ſede mouet, nil ſinit eſſe diu. *Seneca Philoſophus in Elegiacũ.*

χρόνος χαίρει μεταπλάττων πάντας εἰς τὰ χείρονα. *Diphilus.*

Mutare tempus amat in peius omnia.

πάντα μερόπεσσι παρέρχεται. *Epigram.*

Omnia hominibus vel humana pertranſeunt.

Singula dẽ nobis anni prædantur euntes (*Horat.*

Eripuere iocos, Venerem, conuiuia, ludũ Tendunt extorquere poëmata.

ἀιὼν πάντα φέρει. δολιχὸς χρόνος οἶδεν ἀμείβειν

ἄνομα καὶ μορφὴν καὶ φύσιν ἠδὲ τύχην. *Plato.*

Omnia fert ætas. mutantur tempore longo

Fortuna & forma & nomen & ingeniũ, *Fert .i. aufert. vt & apud Virgil.*

χρόνος σ' ἀναιρεῖ πάντα κ' λήθην ἄγει.

Res & memoriam tempus aufert omnium.

χρόνος παυδαμάτως ἀδάμας. *Nonno.*
Tempus indomitum omnia domans.
ζήψει δ πέτρην ὁ πολὺς χρόνος. *Anthologi.* (*al.* ψήχει. *radit.*) Putrefacit & petram longum tempus. *Affine,* Co dáléy to gorzey.

Czás wßyſtko vlácnia/ vśmierza. Zá czáſem wßyſtko śie mieni.

Dies adimit ægritudinem hominibus. *Terent.* Multa vetuſtas Lenit. *Ouid.*
Tempus medetur moleſtijs. *Seneca.* Longa dies conſumit dolorem. *Idem.*
Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòſt venit aſſueto mollis ad arua iugo. *Propertij.*
Iam tempus illi fecit ærumnas leues. *Seneca Thyeſte.*
λύπης δὲ πάσης γίγνετ' ἰατρὸς χρόνος. *Diphilus.*
Moleſtiæ omnis tempus eſt medicus (*bonus*)
δύο τοῦτα ὁ χρόνος ποιεῖ, ἢ ἐπιλαθάνεσθαι ἡμᾶς, (κακῶν) ἢ συνεθιζόντας ὡς καλὰ ἀγαπᾶν. *Vlpianus Rhetor.* Duo hæc tempus efficit vt vel obliuiſcamur (*moleſtorum*) vel tanquam bona amemus. (*aſſuetis ijs.*)
Hoc etiam (*tempus*) ſæuas paulatim mitigat iras,
Hoc minuit luctus mæſtaq; corda leuat. *Ouid.*
Nullus dolor eſt, quem non longinquitas temporis minuat atq; molliat. *Cic.*
Aut tempus aut ratio dolorem decoquit. *Garner.* *Simile illud in Anthologio de amore.*
ἔρωτα παύει λιμὸς, εἰ δὲ μὴ, χρόνος·
ἐὰν δὲ μηδὲ τοῦτα τὼ φλόγα σβέσῃ,
σοὶ θεραπεία τοιτὸν ἡρτήσθω βρόχος ἄδηλον.
Amorem ſedat fames. ſin minùs, tempus. Si verò ne hæc quidem flammam exſtinguant, Medicina tibi de reliquo appendatur (aptetur) laqueus.
Dies ſtultis quoque mederi ſolet. *Cicero.*
Plauſtrum vetus non ſtrepit vt nouum. V. Vlży śie zá czáſem ćiężar. Látog vlácnia trudnośći.

Czaſu oßczaday.

χρόνῳ φείδε. *Clemens Stromat.* .i. Tempori parce. Salutare præceptum. Tempori parce. *Seneca.* Vetera præcepta ſapientum, iubent tempori parcere. *Cicero,* Ego tempora ſucciſſiua perire non patior. *Idem.* Profuſiſſimi ſumus in eo, cuius vnius honeſta auaritia eſt. *Seneca.* *Affine,* Czás droga rzecz.

Czaſu pogody/ boy śie wielkiéy wody/ ábo nawałnośći.
Gdyś ná ſwobodzie/ myśl o przygodzie.

Omnes cùm ſecundæ res ſunt maximè, tùm maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant. *Terent.*
Ingrediare viam cœlo licet vſque ſereno. (*accipe.*
Ad ſubitas nunquam ſcortea (*panula*) deſit aquas. *Martial.* *Allegoricè.*

Contrahes

Contrahes vento nimiùm secundo Turgida vela. *Horatius.*

In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet, & contra iniurias fortunæ inter beneficia firmetur. *Seneca.* In die bonorum ne immemor sis malorum &c, *Ecclesiastic. c. 11.* Araneæ incrementa amnium futura præsentientes, telas suas altiùs tollunt. *Plini.* Cum fueris felix, quæ sunt aduersa caueto. *Cato.*

ἐυ πράτων σύγε καὶ ἰανὰ πάντα φυλάσσε. *Planudes.*

ἐξώην εὐψυχὴς ἄθρησ. *Varro.* Turbinem felix exspecta.

χρὴ δ' ἐντὸς ὄντα πημάτων τὰ δεῖν' ὁρᾶν.

Oportet extra mala situm mala cernere.

ἐν εἰρήνη μελέτων τὰ πολεμικά. Tempore pacis cogitandum de bello.

ἐν τῇ θαλάσσῃ ὠδῖνα τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ σοφῷ, ἢ ἐν γαλήνῃ. *Æschylus.* In mari solicitudinem parit nox gubernatori sapienti, etiam dum tranquillum est. *Vide Xenophontis sententiam sub* Do Bogá gdy trwogá. *Affine* Przeyźrzáne przypádki.

Czéi górY/ mosty/ Chcéß-li mieć grzbiét prosty.

Polonorum peculiare hoc dictum est; cui pontes nostratium plerumq; mali, occasionem dedere. vt & [illegible] alteri. Most Polski/ Post Niemiecki/ &c.

Apud Lat[illegible] nil tale mihi legere contigit. quare propriè vertendum est, cum etiam sit νεωτερικόν. εὐλαβεῦ τάτε ἄρη ὁδοιπόρε, τάς τε γεφυρας. *A.*

M[illegible]s & pontes moneo, venerare viator.

M[illegible] & pons offert sat crebra pericula plaustris.

M[illegible] & pons quoties se offert descendito curru.

Per pontem & montem pedibus transite curules.

Dum se offert mons, pons, pedibus ne fidito equinis.

Gallorum dictum simile habet Garner. Pons, amnis, locus difficilis, cùm est traijciendus, seruus dominum præcedat. *Apud Græcos Aristides habet quid simile:* οὐ ἅρμα ἀναβάινῳ ἐφ' ἁρπάσειεν ἂν ὡς κρημνὸν ὁρῶν. i. Neque currum ascendere audeat quis præcipitium videns.

Czéi Kantorzé Mistrzá. Czéi Klécho plebaná.

Triuiale dictum est è scholis sumptum. *Vulgò etiam Latinè dicitur*: Honores (*i. honora*) digniores. ἡμιώτεροι, ἡμιθέοι. *Quadrat & illud S. Pauli.* Cui honorem (*debes*) honorem (*exhibe*) *Item illud.* Presbyteri duplici honore digni sunt. *Et apud Lucianum Philosophus duplici portione dignus censetur.* V. Dobrzé co umieć. *Affine* Stárßy godniéyßy. Pierwßy Woyt niż Láwnik.

Czégo bárzo żadamy/ Tego śie spodziewamy.

Quod quisque sperat, facilè credit. *Seruius.*

Sperant omnes quæ cupiunt nimis *Erasm.*

α χὴ ὀν[illegible] ψυχὴ, πιστεύειν φιλεῖ. *Heliodorus.*

Quæ concupiſcit animus, ea amat credere.
Credidimus. quis enim damnet ſua vota libenter? *Martialis audiens ſe heredem ſcriptum à Gallico, ſed deceptum.*
Cur ego non votis blandiar ipsè meis? Prona venit cupidis in ſua vota fides. *Ouid.*

Czégo chwalić nié możéß / nié gań.

οὐκ ἔχω πῶς ἐπαινέσω, ψέγειν δ' ὐ βέλομαι: *Vlpian: Rhetor.*
Non habeo quomodo laudem, (*vel Laudare non poſſum*) vituperare nolo.

Czego maß potem żałować / Tego śie lépiey wiárować.
Lépiey dźiś vpátrować / niżli vtro żałować.

Quotidie pridie caueat, ne faciat quod pigeat poſtridie. *Plautus.*
Caue pridie quotidie, ne quid agas hodie, cuius te pœniteat poſtridie. *S. Auguſtin.*
μεταμελεῖν τοσούτου οὐκ ὠνοῦμαι. Pœnitere tanti non emo. *Demoſthenes apud Gellium de pretio ingenti quod Lais Corinthia amatoribus ſtatuebat.* ſ. μυρίας δραχμὰς ἢ τάλαντον. *Mille drachmas aut talentum.* (i *10000 denariorum, vel mille coronatos. Budæ.*) dixit: οὐκ ὠνοῦμαι μυρίων δραχμῶν μεταμελείαν. Non emo mille drachmis pœnitentiam. *Simile illud Mart. l. 10. ép. 58.* Argenti libram mittebas, facta ſelibra eſt. Sed piperis. Tanti non emo Sexte piper. Drogi to piéprz. ferè *5. taleris.* *Simile* Lépiey nié grzebyć niż [illegible]owáć.

Czégom żadał / tego-m doſtał / ábo doczékał / [illegible]ſ.

Decidit in caſſes præda petita meos. *Ouidi.*
κὴ βαλεν, ὁδ' ἄφαμιν ἄλιος βελος ἔκφυγε χειρός. *Homer.*
Conijcit, eáque manu non irrita miſſa ſagitta eſt. Tráfił.
ὑμεῖς δ' ἔνθ' ὅμοια τοῖς βουλεύμασιν. *Euripid.*
Vos verò habetote inſtituto congrua. Czego śie wam chciáło / to was potkáło.
νῦν εἰς χαρὰν ἦλθον. *Suidas.* Nunc in regionem veni.

Czego nié możeß poprawić, Lépiéy cicho wſobié ſtrawić.

Optimum eſt pati, quod emendare non poſſis, & Deum ſine murmuratione comitari. *Seneca.* —— Superanda omnis fortuna ferendo eſt. *Virgilius.*
Animus æquus optimum ærumnæ condimentum eſt. *Plautus.*
χρὴ τλημόνως χαλεποῖσιν ἐν ἄλγεσι κέμσιον ἄνδρα. *Theogni.*
Oportet fortem ſeu confidentem eſſe in magnis doloribus virum.
τὰς δ' ἐν θεῶν ἀνάγκας ὀυδὲν εὖ θέλειν φέρειν. *Euripides.*
Fata numinis mortalis cum ſis oportet feras. Co Bog dopuści znoś.
Vxoris vitium aut tollendum aut ferendum. *Varro.*
Simile eſt. Co muße rad vczynic. Przykrośći folgá ćierpliwość.

Czégó oczy nié widzą tego ſercu nié żal.

Quàm procul eſt oculis, tàm procul eſt animo. *Ex Propertio qui ait.*

Quantùm

Quantùm oculis, animæ tàm procul ibit amor.

τὰ ἔξω ὀφθαλμῶν, ἔξω φρενῶν. Quæ extra oculos sunt, hæc extra animum.

Quod non videt oculus, cor non dolet. *S. Bernardus.*

Dimissum (*amissum*) quod nescitur, non amittitur. *P. Syrus.*

Czégo panowié nawárza/ Tém śie poddáni popárza.
Gdy pánowié zá iby chodza/ poddánem włosy trzęsza.

ὅσοι ἐξημάρτῃν βασιλῆες, τίνυσαι ἀχαιοί. *A.*

Quicquid delirant Reges, plectuntur Achiui. *Horatius.*

Sic 2. Regum 24. ob peccatum Dauidis tot millia è populo peste periêre.

——— Procerum motus hæc cuncta sequuntur.

Humanum paucis (*i. f. regibus, dandi casu*) viuit genus. (*i. inseruit, propter eos est. Lucanus.* *Affine huius.* Dla vbogiego wszedy kápie.

Czégo śie kto nie vczy nie rób/ nie podéymuy śie/ nie vcz/ zániechay.

Nauem agere, ignarus nauis timet. abrotonum ægro Non audet nisi qui didicit

Ludere qui nescit, campestribus abstinet armis, (dare, *Horat.*

Indoctusq; pilæ, discive, trochive, quiescit. *Idem.*

Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,

Vt teneat vetitos inscitia debilis actus. *Idem. i. vt sciat sibi vetita ignota.*

ἀσκὲ δὴ νοέων· οἱ μηδέποτ' ἐσθλὰ μαθόντες. *Phocylides.*

Non etenim norunt bona qui nunquam didicêre.

δεῖν ὃ θηρᾶν ἃ πέπαι τ' ἀμήχανα. *Sophocles.*

Primùm autem venari (aggredi, tentare) non decet quæ efficere nequeas.

ἱππικὴν οὐκ ἐπίστατο μὴ ἀδέειν. *Nazianzen.* Equitandi peritus ne cantet.

πεζὴ βαδιζάτω ὁ κακῶς ἱππεύειν ἐπιστάμενος. *Isocrates.*

Pedes eat qui equitare bene non didicit.

Ne sutor vltra crepidam (*i. f. iudicet. Apellis dictum apud Plinium.*)

Simile dictum apud Athenæum citharoedi, qui fabro secum de Musica contendenti dixit:

Non sentis te vltra malleum loqui?

Apud Plinium Apelles Alexandrum de coloribus disputantem monuit: Caueret ne à pueris rideretur. *Simile quid respondit Megabyzo Perſæ idem Apelles apud Plutarch.*

Choreas non adeat qui saltare non didicit. *Garnerus.*

Extra regulam & circinum nescio quicquam. *Mathematici dictum. Carol. Bouillus.*

Lupus dum agno deuorando canit, deprehensus à cambis ait: Coquus ego natus fui non cantor. Abstineat lusu qui lusus artem ignorat. *Erasmus.*

V. Vlić podéymuy śie. &c. Jeśliś bwiéć/ párz swego kopytá.

Czégo śie náiadł/ tego śie nataił.

Non est molestus creditor venter, paruo dimittitur, si das illi quod debes, non quod potes. *Seneca.* Esurio, edendum est. Vtrum hic panis sit plebeius, an siligineus, ad naturam nihil pertinet, &c. Vtrum sit aureum poculum, an crystal-

linum, an manus concaua, &c. nihil refert. *Idem.* Nil præter cibum natura desiderat. Ambitiosa non est fames, contenta desinere est. quo desinat non nimis curat. *Idem. Citat idem Horatij illa.* Num tibi cùm fauces vrit sitis, &c. *l. 1. Satyra 2.* Non habet panem meus pistor! sed habet villicus, habet atriensis, habet colonus. Malum panem inquis! exspecta, fames illum siligineum reddet. *Idem Seneca. & plura in hanc sententiam sæpiùs.* *Simile est.* Głodny nić przebiera. Zły głod, ἄπαυλα λιμὸς ἐνδίδωσι βρώματα. *A.* Cuiusmodicunq; cibus expellit famem.

Czégo śie nié ſpodźićieß / to rychley przypadnié.

Insperata accidunt magis sæpè quàm quæ speres. *Plautus.*
Nam multa præter spem scio multis bona euenisse. *Idem.*
Dij vestrã fidem! quã sæpè temerè eueniunt, quæ non audeas optare! *Terent.*
ἄπιστ' ἀληθῆ πολλὰ συμβαίνει βροτοῖς. Incredibilia multa hominibus accidũt.
πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *Pindarus.*
Multa hominibus præter animi sententiam euenerunt.
βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνει ἐκ εἰκότα. *Agathon.*
Hominibus inopinata plurima accidũt. *Affine,* Gdźié śie czégo nieſpodźićieß.

Czégo zgoła nié czuiemy / Ná to śie nic nié ſkár-żemy.
Niekko ſpat / kto ná tamié cáta noc przéſpat.

Bene dormit, qui non sentit quam malè dormiat *P. Syrus.*
τὸ μὴ εἰδέναι γὰ (κακὸν) ἡδονὴν ἔχει τινὰ νοσοῦντα. *Euripides.*
Quædam est voluptas si malum non sentiat æger.
κερδος δ' ἐν κακοῖς ἀγνωσία. *Idem.* Lucrum in malis est ignoratio (eorum.)

Czégo ſie nowa ſkorupká nápiié / tem záwße trąci.

Quo semel est imbuta recens seruabit odorem Testa diu. *Horati.*
Naturà tenacissimi sumus eorum, quæ rudibus annis (*al. animus*) percepimus. *Quintilian.* Vt sapor quo noua imbuis durat; nec lanarum colores, quibus simplex ille candor mutatus est, elui possunt. *Idem.* τὸ ἄπαξ ἐν νεότητι πεσόντα, ἐν γήρᾳ ἐρθοῦσθαι ἀδυνατον. *Suid. ex Aristophane.* Eum qui semel in iuuentute lapsus est, in senectute corrigere impossibile. *Ideò Antipatro victori Laconum poscenti 50 iuuenes obsides, negauit Etcocles Ephorus, ne mala educatione corrumperentur: senum vel mulierum duplum se daturum obtulit. E Plutarcho.*
ὁ μικρὸν διαφέρει τὸ ἅτως ἢ ἅτως ἐυθὺς ἐκ νεων ἐθίζεσθαι, ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ τὸ πᾶν. *Aristoteles.* Non parui refert hoc aut illo modo statim à puero assuescere, immò plurimùm interest, magis verò in eo totum est situm.
——— Adeò à teneris consuescere multùm est. *Virgilius.*
Præcipuum iam inde à teneris impende laborem. *Idem.*
ὁποῖ ἂν τις ἐν τ παιδείας ἐρμήσῃ, τοιαῦτα καὶ ἑπόμενα φησὶ dixit Plato.
Ad qualia quis in pueritiâ incubuerit, talia & quæ sequuntur fore.

πάθ

πάθος γίνεται φύσις. *Synesius.* Affectus vel passio, transit in naturam.

Plurimùm enim intererit quibus artibus, & quibus hunc (*filium*) tu.
Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
Nutrit, & inuenta per deuia rura lacerta:
Illi eadem sumptis quærunt animalia pinnis.
Vultur iumento & canibus crucibusq; relictis,
Ad fetus properat, partemq; cadaueris affert:
Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se Pascentis, &c.
Sed leporem aut capream famulæ Iouis (*aquila*) &c.
——— Indè autem cùm se matura leuabit
Progenies stimulante fame, festinat ad illam
Quàm primùm prædam rupto gustauerat ouo. *Iuuenalis.*
Cui puer assuescit, leuiter dimittere nescit. *Anonym. Rhythm.*
Quod noua testa capit, inueterata sapit.

Affine, Jáki kto z młodu. &c. Natog drugie przyrodzenie. Stáre odmienić trudno.

Czégo śie wstydźiemy / to rádźi kryiemy.

Pauo amissa cauda latet, donec renascatur. *Ex Plinio.*
ἐρᾶς στεμφθεὶς ὠρείας φωλεῖ ταὼν. *A* Caudæ decore perdito pauo latet.
Midas auriculas asini à Phœbo vel Baccho offenso sibi affictas, mira arte occultabat. *ex Diogeniano Persio, &c.* Struma dibapho tegitur. *ex Cicer. Vtroque sensu verum est.* *Sic* Caluus comatus, *apud Martialem, qui dedecus aliquod adscitijs ornamentis tegit.* *Et* Senex tinctis capillis, mentiens iuuenem. *apud eundem.*

Czégo vyść nié możeß / wyttway.

Hem ista virtus est, quando vsus est, qui malum fert fortiter. *Plautus.*
Feras non culpes quod vitari non potest. *Gellius ex P. Syro.*
Stultum est timere, quod vitare non potes. *P. Syrus Mimus.*
τῇ ἀνάγκῃ δοῦλε θεὶ μάχονται. *Plato.* Necessitati ne dij quidem repugnãt.
δεῖ φέρειν τὰ τῶν θεῶν. *Euripides.* Ferre opus est quæ sunt à dijs.

Affine, Przykrośći folgá ćierpliwość. Co muße / to rád vczynie.

Czégo wiec bárzo pragniemy / o to śie bárzo boiemy.

Quia tam misere (*i. valdè*) hoc esse cupio verum, eò vereor magis. *Terentius.*
——— Tunc plurima versat Pessimus in dubijs augur timor. *Statius.*
μεγάλῳ ἔρωτι συνέπεται μέγας φόβος. *A.*
Est comes amori perpetim iunctus timor.

Czeka tego iák kania dżdżu. *vulgus etiam dicit.* Jak Bóg dobrey duść.
ἰκτὶς ὗσιν προσδοκᾷ. Miluus pluuiam exspectat. *Nam Miluius bibit, licet rariùs.* *Et Ioannes Tzetzes scripsit:* *Miluium solas aquas pluuias dum pluit bibere, ideoq; exspectare dum pluat.* *Itaq; dictum Polonicum eruditionem egregiam sapit, quam ex mente Tzetzis Græci depromptam habes.* *Simile illud:* βοῦς ἀμητὸν ἐπιμηρύεται,

Boues

Boues messem obseruantes. *Vel* βῶς ἐις ἄμητον. *f.* ἀναλέπτων. Bos messem respectans, *quia triturans bene pascetur.*

ἐμὲ ἐπελπίσαντες ἐν ἀγορᾷ πρωιμέυσι κεκηνότες, ὥσπερ τὴν χελιδόνα πρωσπετομένην τερηγότες οἱ νεοττοί. *Lucian.* Sperantes me (*aut Plautus*) in foro exspectant hiantes, vt hirundinem aduolantem stridentes pulli. (*Aristot.*

Terra arida pluuiam .f. *appetit, desiderat. Euripidis versus est apud Athenæum & Aristotelis contrarium appetit contrariũ, vt turpe pulchrum, cgestas copiã. &c. transfer ad alia.*

ἐρᾷ μὲ ὄμβρε γᾶι ὅταν ξηρὸν πέδον.

Amat humus imbrem quando siccatum est solum. *Et sic ex mente Aristo-*

Czékáć długo prágnacemu / márkotno.

Żadzy wielkiey mała chwilá / Żda śie iák nadłużśa miłá.

Fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plautus.* Miser est exspectatione. *Idem.* Spissum (*i. tardum*) istud amanti est verbum. Veniet, nisi venit. *Idem.* Odiosa res est Circensibus (*ludis equestribus*) pompa. (*ostentatio apparatus ante ludos, eos remorans.*) *Seneca.* Est enim bonarum etiam rerum solicitis exspectatio grauis. *Idē.*

ἐτῶ γὰ πρᾶγμ' ἐς' ἀπίπονον τὸ προσδοκᾶν. *Menander.*

Adeo molesta res est exspectatio.

Occidunt me, dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando consumunt diem. *Terentij Æschinus sponsus nuptiarum cupidus.*

Longa mora est nobis omnis quæ gaudia differt. *Ouidi.*

Tempora si numeres, benè quæ numeramus amantes. *Idem.*

Dieśq; Longa videtur opus debentibus, & piger annus

Pupillis quos dura premit custodia matrum. *Horatius.*

Est cupiditati & ipsa tarda celeritas. *P. Syrus.*

Etiam celeritas in desiderio mora est. *Idem.*

Omniśq; nimium longa properanti est mora. *Seneca Agamemnone.*

Omnis mora latrante stomacho bilem mouet. *Mirandula Taubman.*

Semper res odiosa mora. *Verinus.* V. Głodnemu nabárźiey śie mieśśa.

Czékay końcá.

ὄρα τέλος μακρὸς βίου. *Solon.* Specta finem longæ vitæ.

Exspectare Solon finem docet ortus Athenis. *Ausonius.*

Quod sequitur specta. *Cato.* σκόπει μὴ τὰ τ' ἔνδα, τὰ τ' ἐκτόσθεν' ὕστερον. *Planudes.*

μὴ πίστευε ταχέως πρὶν ἀτρεκέως πέρας ὄψει. *Phocylides.*

Ne subitò credas finem antè tu noscito certò.

τὴν καταστροφὴν δράματος προσδόκησον. Finem fabulæ exspecta.

Manendum vel exspectandum vsque ad Plaudite. *Ex Horatio. Cicerone.*

Adde apologum de Piscatoribus, qui rete graue læti trahebant, pisces rati, sed illo extracto lapidem grandē tristes conspexerunt. Æsopus. *Affine,* Dáléko do tego. Vśié iuż

Koniec, Koniec to pokaże, Vśié dwoal przed śmiercią, Oglądaj śie ná poślednie koło

Czerwiem

Czerwieni śię. Rumiány bárzó. Czerwony iák rydz.
Zbladł iák Toruńska cegłá.

Διονύσου ἱερεύς. *Hesychius.* Bacchi sacerdos. in hominem rubente velut ebriosi facie. *Sic Cic. in Pisonem:* Erant illi fluentes cerussatæque buccæ.

Squilla assa rubicundior. *Vide sub* Pieczę ráki. *vel nostro more.* Cancro rubicundior cocto. καρκίνου ἐρυθρώτερος ἐφθοῦ. Συκάμινον ἀλφίτῳ πεπασμένον. Morum farina subactum, variegatum. *Scomma hoc scurra quidam Athenis iecit in Sylle vultum rubris maculis conspersum. Plutarch.*

Czeste mieszká odmieniánie / tráci luckie záchowánie.
Biégun wiele zwiedzi świátá / á nigdźie nie naydźie brátá.

Peregrini multa habent hospitia, nullas amicitias. *Seneca.*

Nusquā est, qui vbiq; est. *Idem.* Planta quæ sæpiùs transfertur, non coalescit. *Idē.* λίθος κυλινδόμενος τὸ φῦκος οὐ ποιεῖ. Lapis volutus sæpiùs, musco caret.

Czesto śkodá dobrego potyká / minawszy złego.

Sæpè quæ agellos pessimi cuiusquē transit, optimorum virorum segetes grando percutit. *Seneca.* καλοῖς κακὰ, κακοῖς καλὰ πολλάκι τυγχάνει. *A.* Bonis mala, malis sæpè contingunt bona.

Affine, Dobrem złé / złem dobrzé.

Czestowac hoymé. Częstował hoymé.

ὅν ὅλον ἐπωκαὴ εἴχομεν. *Lucian.* Quem totam furno assam habuimus.

παρέθηκεν ἡμῖν ὅλους ἐκ κεφαλῆς ὄνους. *Aristophanes.* Apposuit solidos è clibano boues. .i. *assos integros. Sic apri solidi apud Romanos inferebant mensis Plin. l. 8. c. 5. Iuuenal. Satyra 5. Martial. l. 1. epig. 44. l. 9. ep. 49.*

μεγάλη τράπεζα. *Synesio.* Persicus apparatus. *Horat.* Persarum more epulari. *Æmil. Probus.* Apparatus regius. *Idem.* Boues immolare, *est magnificos sumptus facere in epulas vel alia.* V. Szczodroblíwy. Bos Empedoclis. V. Obiad kosztowny.

Czestował ġ áż nić trafił do domu do drzwi / ábo częstować cię bede áż &c.

Ironicè & in malam partem accipe. Ex ambiguo sensu iocus est. nam aberrare quis à domo solet, vel in lauto conuiuio ebrius, vel plagis impos animi factus. De conuiuio *sic apud Xenophontem in Epigrammate.* —— πίνειν δ' ὁππόσ' ἂν ἔχων ἀφίκηαι εἰκαθ' ἑαυτὸν ποδός μὴ πάνυ γηραλέος. Bibendum tantùm, vt discedas domum sine anteambulone, nec multùm sis senex. .i. *sene gradu vacillante simili. Accomoda dicto Polonico.* V. G. Tantùm bibit, vt non sine anteambulone domum discesserit multùm senex. *De plagis autem iocatus est Plautinus senex in Rudente præcipiens Arcturi vt lenonem prohibeant vexare naufragas feminas, dicens.* Nunc tunc istis (*clamas eis monstrat*) inuastitis (.i. *inuaueritis, percusseritis*) vsq; adeò, donec quà domum abeat nesciat, Perijstis ambo. *s. si illas digito tetigerit, quod*

quod praecessit. *Apologus est cuiuspiam huic loco aptus, de Cane inuitato ab alio cane, qui percussus, properè elapsus dixit:* Tam bene cœnaui vt nesciã quî effugerim.

Częstuią śię iák M. M. do wiéżé.

Digniori prior locus & ingressus debetur vel offertur. *Ironicῶs Iacobus Pontanus, de ijs qui callidè & fictè aliquem se honorare simulant, refert ex Historia Vrbinensi. Tubicinẽ iussum à Duce aquã rapidã & verticosam priùs ingredi, reuerentia exhibita Duci respondisse:* Absit vt sim tam agrestis, qui vbiq; te sequi soleo, hîc vt præcedam.

Tergiuersantur veluti barathrum ingressuri. Barathrum *Suidas scribit fuisse carcerem Athenis, vt Latomias Romæ & Syracusis Plaut. Cic. Immò Apud Plautum in Captiuis Lapicidinas Acheronti similes ait Tyndarus.*

Χαρώνειαι θύραι. .i. Charontis ianua. & νομοφυλακείαι θύραι. Nomophylacum seu iudicum ianua, *apud Suidam. quarei ad supplicium à iudicibus damnati, educebantur.* Charontis *item* cymbam animæ defunctorum ingressuræ tergiuersantur & cum portitore disputant. *apud Lucianum.* *Hinc dicterium sit:*

ἐπέχουσιν ὡς περὶ τὰς Χαρωνείας θύρας *A.* Morantur vt Charoniam ante ianuam.

Vel Perinde cunctantur ac si Latomias vel Charontis ianuam sint ingressuri.

Quæritur qui primus frangat glaciem. Tardus est pes ad molesta. Periculum alius in alium reijcit.

Częstuią śię iák M. M. z wiéżé.

Iocus est: seriò dicas. Hic trzébá ich częstowáć.

Sic fugere ex cauea, volucris cunctatur aperta. *Ironicãs.*

Naufragio primus quiuis emergere tentat. *Seriò. Vel*

Nullum in naufragio discrimen honoris habetur.

Scilicet è flammis aliquis fugientibus ordo est!

ἄκρος ἑαυτὸς ὡσὲ φεύγοντας φλέγειν. *vel* φλόγα. *A.*

Ironia est. Cedunt sibi via vt quos premunt incendia. V. Kto pierwſzy ten lépſzy.

Człowiek béz człowiecká być nie może.

Omnes nati sumus ad societatem & communitatem humani generis. *Cic.*

Alterum alterius indigere natura voluit. *Idem.*

ἄλλα δ' ἄλλου ἔθηκε θεὸς δεήσεα φώτων. *Theocrit.*

Alium alio indigere hominem statuit Deus.

Człowiek człowiekowi zdrowie / żywot.

Homo homini Deus, si suum officium sciat. *Cæcilius apud Symmachum.*

Homo sacra res homini. *Seneca.* Deus est mortalis iuuans mortalem, & hæc ad æternum gloriam via. *Idem.* Homines nulla re magis ad Deos accedere, quàm salutem hominibus dando. *Cicer.*

Conueniens homini est hominem seruare voluptas.

Et meliùs nulla quæritur arte fauor. *Ouidius.*

ἄνθροπ-

ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. Homo homini Deus. ſ. *qui benè facit. nam hoc Dei proprium eſt, cuius vicem talis homo fungitur.*

εὖ γὰρ ἐργάζεται τὸν θεὸν ἄνθρωπος μάλιστα μιμούμενος θεὸς, ὅταν εὐεργετῇ τινα. *Strabo.*

Bene dictum eſt hoc: Homines maximè imitari deos cùm benè faciunt alijs.

Człowiek człowiekowi zgubą.

Homo homini lupus. *Plaut.* ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ λύκος.

Ab homine homini quotidianum periculum. *Seneca.*

Cætera animantia in ſuo genere probè degunt; homini plurima ex homine ſunt mala. *Plini. Anacharſis rogatus:* τί ἐστι τὸ πολέμιον ἀνθρώποις; Quid eſſet infeſtum hominibus? *reſpondit:* αὐτοὶ ἑαυτοῖς. Ipſi ſibi ipſis.

Huc ſpectat illud Polybij. Hominum vitam cum vita piſcium comparantis. *Et in SS. libris Habacuc. cap. 1. ait.* Et taces deuorante impio iuſtiorem ſe. Et facies homines quaſi piſces maris, quorum qui maiores ſunt deuorant minores. *Vtcrium habet Varro & Oppian. Vide* Kto mocnieyßy/ ten lepßy.

Człowiek teſt wſzáſnie iako liſt drzewny:

Ktoż gdy vpádnie ztad ma być rzewny?

Ineptum eſt flere quòd amœnis arboribus folia decidant. *Seneca.*

οἵη φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. *Homer.*

Qualis foliorum generatio, talis & hominum. *Vel.*

Tale hominum prorſus genus eſt quale eſt foliorum.

Et S. Iobus hominem vocat: φύλλον τὸ ὑπὸ ἀνέμου κινούμενον. *i.* Folium quod à vento mouetur vel rapitur.

Człowiek igrzyſko boſkie.

Dij nos quaſi pilas habent. *Plaut.* Miris modis dij ludos faciunt hominibus Mirisque exemplis ſomnia in ſomnis danunt (.i. dant.) *Idem.*

ἄνθρωπος θεῶν παίγνιον. *Syneſius.* Homo Dei ludicrum, ludibrium.

παίζειν τερπνὸν ὁ δαίμων τοῖς ἀνθρώποις. *Euripides.*

Voluptatem habet cum hominibus ludens numen.

οἱ ἄνθρωποι μὴ θεῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ ἀλλήλων παίγνια. *Philoſtrat.*

Homines non Dei tantùm, ſed ipſi ſibi inuicem ſunt ludicra.

Ludit in humanis diuina potentia rebus. *Ouidi.*

——— Tantò maiores humana negotia ludi. *Iuuen.* ſ. *quàm Floræ, Cereris.*

ὁ θεὸς πολλάκις χαίρει τοῦτο μὲν μικροὺς μεγάλους ποιῶν, τοῦτο δὲ μεγάλους μικροὺς. *Xenophon.* Deus ſæpe gaudet paruos faciens magnos, & magnos paruos. *Sic & Æſopus interrogatus quid faceret Iupiter? reſpondit:* τὰ μὲν οἰκοδομεῖ, τὰ δὲ καθαιρεῖ. Alia ædificat, alia deſtruit.

Człowiek márna rzecz.

Homo bulla. *Varro.* φυσαλλίς ὁ ἄνθρωπος. *Lucian.*

ἄνθρωπος ἱκανὴ πρόφασις, εἰς τὸ δυσχεῖν. *Menander.*
Ad calamitatis nomen, esse hominem sat est.
ὀδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώπου. *Homer.*
Nil infirmius homine terra nutrit.
ἄνθρωποι φύλλοισιν ἐοικότες. *Idem.* Persimiles foliis homines.
Quasi solstitialis herba paulisper fui, Repente exortus sum, repentinò occidi, *Plau.*
ἀκμὴ τὸ σύναλον ὀδὲν ἄνθος διαφέρει.
A flore robur (*hominis*) maximum differt nihil.
σκιᾶς ὄναρ ἀνθρωπος. *Pind.* Homo vmbræ somniũ. Puluis & vmbra sumus. *Horat.*
ἀνθρωπός ἐστι πνεῦμα καὶ σκιὰ μόνον. *Sophocles.*
Tantum modo vmbra & flatus est quiuis homo.
ὁρῶ γὰρ ἡμᾶς ὀδὲν ὄντας ἄλλο, πλὴν
ἔιδωλ' ὅσοιπερ ζῶμεν καὶ κἀφὴν σκιάν. *Idem.*
Video enim nos nil aliud esse, quam Idola & vacuam vmbram quotquot viuimus.
Quemcunque miserum videris, hominem scias. *Seneca.*
Præclarè hunc locum illustrat Plinius in præfatione libri septimi.
Homunculi salillum animæ. *Plaut.* i. *vasculum salis vel corpusculum animatum, cui anima pro sale data sit ne putrescat. vt Varro ait.*
κεραμεὺς ἄνθρωπος. Fictilis homo. *vt S. Paulus appellat corpora humana, vasa fictilia. Et Cic. vasa fictilia vocat luteum negotium.* i. *fictile opus.*
Vnde superbit homo cuius cõceptio culpa. Nasci pœna, labor vita, necesse mori?
ἀνθρωπων αὐτὸν ἕνα ὥστε κρείττονα καὶ πάλιν χείρονα εἶναι, *dixit Plato apud Plutarchum.* Hominem vnumquemq; seipso aliàs meliorem aliàs deteriorem esse. *s. prout vel rationem vel affectus sequitur.*
Linquere tres libras nuper promiserat auri (*Seletus.*
Petrus. at is tantùm verba reliquit, Homo est. i. *vanus mendax. Claudius Rutilius Plato cum Heliconem quendam Dionysio per literas commendasset, scribens illum esse virum probum, modestum &c. in fine addidit:* γράφω δέ σοι ταῦτα, ὡς ἀνθρωπος ζῶον φύσει ἐυμεταβόλον. Hæc verò tibi scribo de homine, animante natura mutabili. *Plutarch.* *Vulgaris est rhythmus.*
Cùm fex, cùm limus, cùm res vilissima simus,
Vnde superbimus? ad terram terra redimus.

Człowiek nie bydle, to iest, nie ma żyć iák bydle.

Deus docet nos super iumenta terræ, & super volucres cœli erudit nos. *Iob 35.*
Nolite fieri sicut equus & mulus in quibus non est intellectus. *Psalm. 31.*
Sub te erit appetitus tuus, & tu dominaberis illius. *Genes. 4.*
Non vt edam viuo, sed vt viuam edo. *Quintilian. idem ante illum dixit Socrates.*
Esse (.i. *edere*) oportet vt viuas, viuere non vt edas. *Cicer.*
Victus cultusque corporis ad valetudinem referatur & ad vires, non ad voluptatem. *Idem.* *Secus tamen faciunt multi, de quibus Iuuenalis ait:*

Non pro-

Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cœci propter patrimonia viuunt.
ἄνθρωπος οὐχὶ ταὐτὸ τοῖς ἀλόγοις πέλει. *A.*
Non est idem homo, ratione quod brutum carens.

Człowiek nie bydlę. *aliter.*

Homo non est tam duri corporis quam sunt bruta, quare clementiùs tractari debet. Vel. Homo non est tam stupidus quam bruta sunt, & ratione ac oratione non plagis excitari ac dirigi debet. Viramq; hoc præclarè exaggerat Seneca epist. 47. Serui sunt? immò homines. Serui sunt? immò contubernales. Serui sunt? immò humiles amici. Serui sunt? immò conserui, *&c.* Seruis nec tanquam hominibus quidem, sed tāquam iumentis abutimur, *&c.* Viue cum seruo clementer, comiter quoque & in sermonem admitte & in consilium & in conuictum & mensæ tuæ adhibe, *&c.* Colant potiùs te quam timeant. an homini parùm est quod Deo satis est, qui colitur & amatur? Regum nobis animos induimus, &c. *Digna doctrina ethnici, quæ legatur à nostratibus, qui colonos suos durissimè & indignissimè ac etiā iniquissimè tractant.*

Człowiek nie kámień. Czuie ta kiedy bita. Nie esla na mne kyrá.

S. Iobus c. 6. ait: μὴ ἰσχὺς λίθων ἡ ἰσχύς μου; ἢ αἱ σάρκες μου εἰσι χαλκεαι; Nunquid fortitudo lapidum fortitudo mea? aut caro mea ænea? *Sic* LXX. *legunt cum interrogatione, Latinus interpres absque interrogatione, eodem sensu.*

Non elephanti corio circumtectus sum. *Ex Plaute.*

πως ἔτο φῂς, τὸ μὴ ἀλγεῖν μαστιγόμενος; ἀλλ' ἐλεφάντινης ἢ καραβίδος τὸ δέρμα περιέβλημαι. *Lucian.* Quomodo dicis non dolere cæsum? non enim testudinis aut carabi (*cancri magni*) cute circumdatus sum.

Seruus apud Plautum iniuriam vel contumeliam passus, ait: Tam ego homo sum quã tu .i. æquè sentio molesta. *Idem tamen Pœta* Hominem stupidum Lapidem *per probrum tralato sensu sapiùs vocat. Idem facit & Terentius.*

Człowiek śie nie dla śiebie tylko rodźi.

Żyć mu też tylko sobie śie nie godźi. Sam żaden nieswoy.

Non nobis solùm nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici. *Cicer.* Homines hominum causa generatos esse (*idem ait*) vt ipsi inter se alius alii prodesse possent, *&c.* (*Quare inquit idem*) Communes vtilitates in medium afferre debemus mutatione officiorum, dando, accipiendo; artibus, opera, facultatibus deuincire hominum inter se societatem. Ad societatem & communitatem generis humani nati sumus.

ἕκαστος ἡμῶν οὐχ αὑτῷ γέγονεν μόνον. *Plato.*
Tantùm sibi ipsi nemo nostrum nascitur.
Sic vos non vobis nidificatis aues,
Sic vos non vobis mellificatis apes, &c. *Virgil. Scaliger.*
τοῦτ' ἐστι τὸ ζῆν, οὐχ ἑαυτῷ ζῆν μόνῳ. *Menander.*

Hæc vera vita est, non sibi vni viuere.

βέλτιστ' ἀρέσκειν πᾶσι μὴ σαυτῷ μόνον. Cunctis placere non tibi soli velis.

Adde ex Calcagnino apologum de Buxo, quæ missa ad Iouem à plantis & herbis vt eis virorem perpetuum impetraret; ea sic. solū id obtinuit, quare reuersa odium apud omnes incurrit & sterilitate damnata est. Rectè etiam obseruauit S. Cyprian. præceptum nobis à Domino vt dicamus: Pater noster, non meus. Et Panem nostrum, non meum, &c. *vt charitas & communicatio mutua commendaretur.*

αὐτοῖσι καὶ Χίοισι. Aristophan. Ipsis & Chiis. *Dictum hoc vsurpabant cùm sibi bona precabantur, amicos simul memorantes. Sumptum ex more Atheniensium qui in solemnibus sacrificijs & precibus hac formula vtebantur, Chios amicos addentes. Potest etiam hoc dicto facete perstringi is, qui sibi tantum bona precatur vel optat, nulla facta mentione amicorum & benè meritorum, subiungendo verbis eius.* καὶ Χίοις. *Et Chiis.*

Człowiek tak, Bóg inák.

Homo proponit, Deus disponit. *Thomas à Kempis.*

ὁ ἄνθρωπος βουλεύεται, ὁ δὲ Θεὸς διατίθεται.

Nō enim cogitationes meæ, cogitationes vestræ; neq; viæ vestræ, viæ meæ. *Isa. 55.*

Ancoræ iactum anteuertit Deus. V. Niechciał tego Bog.

Człowiek wielki, zacny, godny, á podłemi się rzeczami bawi.

ἀετὸς μυίας θηρεύει. Aquila muscas captat.

Domitianus Imp. muscas captabat & configebat quotidie priuatim. Suetoni.

Człowieká trudno, ábo mé záraz poznáć.

ἦθος ὁ βατανός ἐστιν ἀνθρώποις χρόνος. Morum probatio tempus est mortalibus.

χρόνος δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνος,
κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μόνῃ. (*al.* μιᾷ) *Sophocles.*

Mora sola temporis probum monstrat virum, At improbum vel vnica agnoscas die.

——— χαλεπὸν δ' ἑτέρου νόον ἴδμεναι ἀνδρός. *Theocrit.*

Difficilè est alienam noscere mentem.

χαλεπὸν δ' ἀνδρὸς γνῶναι χαλεπώτερον ἀδέν. *Theognis.*

Nil magè difficilè est hominem quam noscere fictum.

ἀνδρῶν δ' ὅτῳ χρὴ τὸν κακὸν διειδέναι, ἀδὲς χαρακτὴρ ἐμπέφυκε σώματι. *Euripid.*

At quo malus noscendus esset hominibus. Innatus est nullus character corpori.

Człowiéka zgubić mé pót rzéczy.

Sedzia zwłacza bez przyczyny. Gdy kto na śmierć ma być zdany.

ὁ τῶν τριχόντων ἐστὶν ἄνθρωπον φονεῦν. *A.*

Non trioboli res sit hominem neci dare.

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est. *Iuuenal.*

Nero initio imperij nondum corruptus, postulante Præfecto vt decreto de nece duorum latronum subscriberet, ait: Quam vellem nescire literas! ne subscribere. Seneca. Suetoni. Theodosius

Theodosius iunior cuidam roganti, cur nullum ex inimicis capite multasset? respondit: Vtinam mihi liceret & mortuos ad vitam reuocare. *Panormitan.*

Scipio Africanus dixit: Malle se vnum ciuem seruare, quàm multos hostes occidere. *Plutarc.* *Idem dictum vsurpabat Antonin. Pius Imp. dicens.* Malle se vnum ciuem seruare quàm mille hostes occidere. *Capitolin.*

Alexander Magnus matri poscenti cœdem cuiusdam innocentis, & nouem mensium beneficium veteri alleganti, respondit: Hominis salus nullo beneficio pensatur. *Rhodigin.*

Alphonsus quærenti, cur perfugas è Caieta quam obsidebat seruaret, respondit: Pluris facio horum vitas quam centum Caietas. *Panormitan.*

Homini non esse prodigè homine vtendum, *monet Seneca.*

Ptolemæo inter aleam causas capitales cognoscenti, Berenice vxor libellum cum criminibus eripuit, & ipsum reprehendit vtiliter, siquidem is iam damnatos, causa eorum examinata absoluit. Ælian. *Affine* Lépiey winnemu przepuścić &c.

Człowiéktem śie być pámietay, ábo znay. Wßyſtkośmy ludźié.

Homo sum humani à me nil alienum puto. *Terent.*

Vah! censen' hominem me esse? errauí. *Idem.* *Sic apud Iuuenalem mulier in crimine deprehensa ait*: ——— Clames licet & mare cœlo Confundas. Homo sum.

Ne quæras Deus esse. *Ex Pindaro.* V. Przestań ná swem.

ἄνθρωπος ὢν, μέμνησο τὰ κοινὰ τύχης.

Cum sis homo communis es (.i. *esto*) sortis memor.

ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκε ἀεί. Moralis es, meminisse semper id stude.

Homines sumus: homines nos esse meminerimus. *Cicer.*

Æquum est meminisse, hominem esse & me & vos. *Idem.*

Neque enim mihi cornea fibra est. *Iuuenal.* Z iáć też człowiéć.

Philippus Macedo victus Athenensibus seruum constituit qui sibi ter quotidie diceret: Φίλιππε ἄνθρωπος εἶ. Philippe Homo es. *Ælian.*

νεᾶ γέ ἐσθ' αὗτος ἀπὸ δρυὸς οὐδ' ἀπὸ πέτρης ἐγενόμην. *Plutarch.*

Sane ipse quoque non sum è quercu nec è petra natus.

τὸ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ. *Menander.*

Sermonis autem summa totius est, homo es. *Antigonum regem Hermodorus in Poëmate quod eidem obtulit Solis filium appellauit, cui rex respondit*: Non hoc de me sentit λειτουργός i. seruus à matula, &c. *Rhodig. Affi.* Pawie poyrzy ná nogi.

Człotem zá człéść.

Formula est, qua vtuntur ij qui conuiuio lauto & iucundo accepti, lætos & gratos se postridiè aut posthodum testantur. sumpta ex ritu aliquo benè meritis caput inclinandi, vel fronte terram, aliudue quid tangendi. *Sic apud Ciceronem Timotheus Platoni à quo pridie cœnula acceptus erat, dixit*: Vestræ cœnæ, non solùm in præsentia, sed etiam postero die iucundæ fuit. *s. moderatæ, salubres.*

ἡ σὴ τράπεζα χθὲς μὲν ἡδὺ κ' εἰς αὔριον. *A.*

Apud Plautum feminæ post conuiuium dicunt: Ventum gaudeo Ecastor ad te: Ita hodie hic acceptæ sumus suauibus modis. *Item.* Ita in prandio nos lepidè atq; iucundi accepisti apud te, vt semper meminerimus: & eo à nobis magnam inisti gratiam. *Item.* Pol istoc quidem nos pretio facilè est frequentare tibi..i. *vt Varro explicat.* Facilè est efficere vt adsimus sæpiùs cùm tam lautè nos acceperis. Łácno nas ták do śiębié przywabiß. Bedźiem tu częśćiey bywáć. *Affine* Sobre śie samo dźiękuię.

Posset hoc & ironicῶς seu per Antiphasin vsurpari. V. Dźiękuięć vbogi.

Cztery kąty á pięć piąty.

Idem Puśći. *Periphrasis est ex partium enumeratione. Dictum nihili.*

Czuyny. Spi nię śpiąc.

Gruum vigilantia. *nota ex Plinio & Pierio.* Et Dux vel excubitor gruum lapidem vno pede tenens, alteri insistens, *symbolum vigilantis ducis. qualis Alexander Cæsar, &c.*

Gallus etiam vigilantis excubitoris typus Sybaritis odiosus. Pierius.

Anserum *item* vigilantia celebris *apud Liuium, ob quam etiam publico sumptu apud Romanos alebantur, teste Cicer. Plini. Plutar.*

Leporinus somnus. *est apertis palpebris dormire, quod Græcis est* κεραυλιέειν (vel ἀπαυδαμυᾶν) *Plini. l. 11. c. 37.* Corybantiare *apud Catullum & Plini. legit Scaliger eodem sensu. De tali somno etiam Varro ait*: Leuisomna mens somnorinas imagines affatur, non vmbrantur somno pupulæ.

Luscinarum *item* vigilantia, *celebris est de qua Prouerbium Græcum vigilantem hominem notans.* ἐδ' ὅτεν ἀηδόνος ὕπνωσεν .*s.* καθεύδει. *Suidas.*

Neq; quantùm luscinię dormiunt, dormit. *nam totis ferè vernis noctibus canunt. Plinius.*

Draconis *præterea* nota vigilantia. *Vnde illud.* Ceu Draco thesaurum custodit. *quia is thesauros custodire dicebatur ob acutum visum & vigilantiam. ex Cic. Artemidoro Festo. Nam à* δέρκω *video* ἔδρακον, Draco vel Dracon *dicitur.*

Sic apud Apollonium 4. Argonautic. Draco vellus aureum custodiens *dicitur.*

ὄφις ἀϋπνοισιν ὑφ' ὀφθαλμοῖσι. Serpens insomnis acutis oculis.

Et Ouid. Pernigilem nobis superest sopire draconem. *qui custos erat arboris aureæ. vel velleris aurei, nam variant fabulæ.* Draco Hesperidum, *idem.*

ἀϋπνῳ ὡσπερ τὸ δέρος δὲ ἐκεῖνο κώδιον Φυλάττων. *Lucian.*

Pernigil ceu aureum illud vellus custodiens.

ὑπνῳ δ' ὀλίγα γλυκυθυμῳ ἐμμάτων. *Aristophan.*

Oculis abesto leniens animum sopor. *Socrates Philosophiæ studiosum sic admonet. Alexander Magnus, argenteam pilam supra pelam tenens dormiebat, vt ea lapsa strepitu suo eum excitaret. Ammian.* Profectò vita vigilia est. *Plini.*

ἐδὲ πταπτάλην ὕπνου. *Aristophan.* Ne micam quidem somni. *s. gustauit.* Lucernam Epicteti vel Cleanthis aut Aristophanis habet, *qui vigilantissimi erant.*

Adhuc locum ex Cic. de Caninio. Vigilantia *inquit* mirifica fuit Caninius, qui toto suo consulatu somnum non viderit. *Nam is vno tantum die Consul fuit.* Scopelia-

ni instar

ni instar lucubrat. quẽ ἀυπνότατον. .i. *parcissimi vel nullius ferè somni vocat Philostrat.*

Czyią błodą / tego y grzech.

τῷ ζημιωθέντι πυκνὰ τ' ἐγκλημα προσῳδὸν. *A.* Damnũ passo, culpa obuia. *Dictum hoc ex more hominum peruerso ortum habet, qui cùm malè agant, hoc tamen dicto suum errorem tuentur. Nam plerique, è vulgo damnum passi statim conqueruntur, lamentantur, irascuntur, suspicantur, maledicunt, vlciscuntur, & peccant. cùm tamen id non ex damno proueniat, sed ex affectu & animo illorum malo.*

Secùs viri probitatis solidæ, qualis Iobus, damnum passi æquissimo animo ferunt, nullum accusantes sed voluntati diuinæ obsequentes & gratias agentes. (allatum.

Attigere hanc veritatẽ & Ethnici non pauci. Vide sub Pokorá *exemplũ aulici ex Seneca Zeno naufragium passus gratias egit Fortunæ quòd se ad vnum pallium redactum philosophari compulisset. Laertio teste. V. infra.* Vnießcześćia. (Petrarchæ.

Multa in hanc sententiã leges tum alibi sæpe, tum in consolationibus, Plutarc. Cic. Senec. Refelles hoc dictum, etiam ex ijs, quæ infrà sunt, sub Przykrośći folgá cierpliwość.

Czym śie nád inße barzo wynosiemy z tẽg wzięc hánbe więtßą odnośiemy/

ἐφ' ᾧ φρονᾶς μεγίστη, τοῦτό σε ἔτο σε. *Menander.*

Quo gloriaris maximè, hoc ipso peris.

Czyń co maß czynić. Czyń maß-li czynić.

Hoc age. *Plaut. Horat.* Mens id agat & adsit. *Cicero.*

ὂν ἄγε. .i. ὃν περᾷς. *Plutarcho teste, præco clamabat dum sacra peragebantur. Transfertur & ad alia. Terent.* Ipsum video cum Dauo, hoc agam. *Et Plaut.* Hanc rem age. *Chæreas Caligulam gladio percutiens & coniuratos ad cædem excitans, dixit. Suetoni.* Hoc agerent & ferirent. *Idem in Galba.* Hoc agamus. *Seneca.* Ad quod venimus hoc age. *Tertullian.*

Τοῦτο πράττον ἀνὴρ ἐοὐδὲν ποιῶν. *Cratin.* Hæc age homo nihil agens .i. otiosè. Sed hoc agamus huc qua ventum est gratia. *Plaut.*

Czyń-ż tu dobrze ztemu / niégodnemu / niewdzięcznemu.

Hercle miserum est, ingratum esse hominem, id quod facias benè. *Plaut.*

Men' men' seruasse vt essent qui me perderent! *Pacuuij versus cantatus in funere Julij Cæsaris ab amicis intimis occiß. Suetoni.* Ingratitudo exsiccat fontes (.s. *beneficiorum*) *Garner. Gallic.* *Affine,* Dobrzé czynić ztemu.

Czyniß śie czym-eś nie tęść.

Senator sine prouocatione. Senator voluntarius lectus ipse à se. *Cic.*

Legitus sine mandatis. *Idem.* Iam autem tu nobis præturam geris! *Plaut.*

ὁ δοῦλος ὢν κομην ἔχεις. *Aristophanes.* Seruus cùm sis, comam geris. *Nam apud Lacones solis ingenuis comam alere licebat.*

λαγὼς ὢν βριάρεως φαίνεται. *Posidippus.* Lepus cùm sit Briareus videtur, *qui gigas centimanus fuit, idem Ægæon apud Virg.* Czyni śie lwem ś ony rchorzem.

Czystości miłośnik.

Mus albus. *seu* Mus Armenius, *symbolum est casti hominis vel castitatis, quia is mundiciei amantissimus est, & cænum ac sordes omnes ita odit, vt si ante ostium eius quid spurcum videat, non exeat; & capi se potiùs, quàm fœdari malit. Francisc. Petrarcha. Pierius. Plinius.* Apes item Venereos homines & meretrices aliasq; feminas à recenti Venere prodeuntes oderunt & acriter pungũt. *Pierius ex Plutarcho, Pindaro, Virgilio.*

Smaragdus *item castitatis typus, quia tactus ab aliquo in re Venerea rumpitur. Pierius.*

Plura vide sub Bèz-żeniéc.

Czyta wiele. Vtonął w księgach. Czytáme do nauki drogą.

Kśięgá zá mistrzá stoi.

At te nocturnis iuuat impallescere chartis. *Persius.*

Συγχωνίζεσθαι τοις νεκροις. *Laërtius.* Cum mortuis conuersatur. *Apud Suidam* Zenoni inquirenti de vita optima oraculum redditum est: Συγχωτίζεσθ τοις νεκροις, ὅπερ ἦν, ἐξ ἀρχαίοις λόγοις τ βιβλίων. Concolorem esse mortuis, vel versari cum mortuis, id est, cum veterum libris, eos legendo.

Sapit enim schola diuinum quiddã, quo afflata mens vix à lectione reuelli potest. Rhodigin.

τοις ἀφωνοις διδασκάλοις ἀνὴρ ζωσης φωνης χρηζ.

Mutis magistris vice viuæ vocis vti. *ex Gellio.*

ἀνθρωπ ὄναι μοι Κυρηναῖ δοκεῖς. *Alexis.*

Vidère homo Cyræneus esse tu mihi *qui studiosissimus fuit lectionis. Athenæus.*

ἄντρον δ Ἑρμοῦ ἐσελθεῖν. *ex Orpheo.* Antrum Mercurij ingredi. *Sic esse vocatos libros ab Ethnicis scripsit Tzetzes.*

Et Heraclitus exciuans adolescentes ad lectionem librorum, dicere solebat: Introite, nam & hic dij sunt. *Gellius.* Heluonem librorum vocat. *Cic. M. Catonem. Heluoni librorum accommodat Erasmus illud Plauti de asini malitiosa dictum.* Quis istic fluuius quem non decipiat mare? *Origenes ob studium assiduæ lectionis* Chalcenterus *dictus est, & post illum Didymus.*

Libros Alphonsus Aragonæ rex vocabat Optimos licet mortuos consiliarios. *quòd ij nil dissimularent, sed absq; lenocinio veritatem clarè & leuerè exprimerent. Panormitanus.*

Omnium bonarum artium scriptores legendi & peruolutandi. *Cicero.*

Vt cùm in sole ambulamus, etiamsi ob aliam causam ambulemus, fit naturâ tamen vt coloremur: sic cùm doctorum libros studiosiùs legimus, sententiarum oratione nostrã florum cantu quasi colorari. *Idem, sed in singulari primæ personæ dixit.*

τοὺς παιδευσεως ἐραστὰς χρὴ μελίττης δίκην, μηδενὸς μ ἀπειρους εἶναι, πανταχοῦ πορεύεσθαι ὃ τὰ χρησιμα συλλέγειν. *Isocrat.* Eruditionis studiosos oportet imitari apis, nihil inexploratum relinquere, sed vndecunque vtilia colligere.

Ita Simonides apud Plutarchum aiebat: Apes ex floribus non odorem vel colorem, vt homines faciunt, sed mel quærere. *Idem Plutarchus lectores admonet imitari non puellas, quæ ex oderiferis tantùm floribus serta conficiunt diurnum opus; sed apes, quæ ex amaris etiam herbis mel diu duraturum colligunt.*

Lege

Lege Franciſci Sacchini libellum de ratione vtiliter legendorum librorum. Habet eadem de re Poſſeuinus plura in ſua Bibliotheca.

Scripſere item de eadem re Baſilius, Plutarch. Seneca, & alij. *His adde Catonem, qui Diſtichа ſua filio commendans, ait:* Præcepta mea ita legito, vt intelligas. Nam legere & non intelligere, negligere eſt. *τὸ ἀναγνώσκειν καὶ μὴ γινώσκειν, καταγνώσκειν ἐστί. Planudes.*

Budæus l. de aſſe de ſe ſcripſit: Se libris operam ſatis multam, præceptoribus verò longè variorem quàm tonſoribus dediſſe. *Alfonſus rex Aragoniæ quater deciès ſacra Biblia cum commentarijs legit. Antoninus. Panormitanus, teſtis eſt.*

Czytanie, mé ſtoi za ſłuchanie. abo / za kazanie.
Dobrzé czytáć / lépiey ſłuchác. Lépſzy miſtrz niż kśiegá.
Głos / Orator / Káznodźiciá / lepſzy żywy / niż martwy.

Mitto tibi libros. Plùs tamen tibi viua vox & conuictus, quàm oratio (*.i. lectio*) proderit. *Seneca.* Libri non interrogant nec reſpondent. *Platonis dictum.* V. Milczący.

ἄμεινον τῇ φωνῇ ζώσῃ χρῆσθαι ἢ τοῖς ἀφώνοις διδασκάλοις. Præſtat viua voce quàm mutis magiſtris vti. ſ. *diſcentem.* Magis, vt vulgò dicitur, viua vox afficit. Nam licet acriora ſint quæ legas, altiùs tamen in animo ſedent, quæ pronuntiatio, vultus, habitus, geſtus etiam dicentis affigit. *Plini. iuni.*

Actio orationis vita. Pronuntiatio eſt quaſi motus quidam vitalis. *Quintilian.* Ferè quæ impetu (*in oratore dicente*) placent, minùs præſtant ad manus relata *.i. priuatim maturè lecta. Seneca.* Czytanie rozſądnieyſze / niż ſłuchánie.

Licet ſatis exemplorum ad imitandum ex lectione ſuppetat, tamen viua illa vt dicitur vox, alit pleniùs. *Quintilian.* Nam actio in dicendo dominatur. eſt enim quaſi ſermo quidam & eloquentia corporis, conſtans voce & motu, cui Demoſthenes primas & ſecundas & tertias tribuit. *Cicer.*

ζώσης φωνῆς μείζω ἰσχὺν εἶναι. Viuæ vocis maiorem vim eſſe. *Vulgare eſt.* Melior eſt viua vox quàm mortua pellis.

Æſchines cùm legiſſet Rhodijs orationem Demoſthenis contra ſe, qua in exilium electus eſt, admirantibus cunctis adiecit: τί ἂν εἰ αὐτὸ θηρίον τὰ αὐτὰ ῥήματα βοῶν ἠκηκοότες. (*.i.* quid ſi ipſam beluam hæc verba ſonantem audiſſetis) *& erat Æſchines μεγαλοφωνότατος* (*.i. magnæ vocis*) *fatebatur tamen, melius ea pronuntiaſſe ipſum qui pepererat. Hæc Plin. iunior.* *ἐν τοῖς ὠσὶ τὸ ἀνθρώπων οἰκεῖ ὁ θυμός. Herodot.* In auribus hominum habitat animus.

Vnde Horatius audiens Catium referentem dogmata cuiuſdam Epicuri magiſtri, rogat eum vt illum commoda occaſione ad illum audiendum deducat, quod id diſcenti vtilius ſit ipſum magiſtrum audire. (*ſed ironia eſt mera*) dicit ſic.

Docte Cati, &c. Ducere me, auditum perges quocunque memento.
Nam quamuis referas memori mihi pectore cuncta,
Non tamen interpres tantundem iueueris. adde

Vultum habitumque hominis, quem tu vidisse beatus
Non magni pendis, quia contigit: at mihi cura
Non mediocris inest, fontes vt adire remotos
Atque haurire queam vitæ præcepta beatæ.

Est iucundum problema apud aliquos scriptores in vtramq; partem disputatum. An lectio ad discendum vtilior sit auditione, an contra. *habet illud Erasm. sub Titulo* Multi magistri. *Tangit & Seneca nunc hanc nunc illam partem laudans. Item Plini. iunior. l. 2. ep. 3. Quintilian. potissimum lib. 11. cap. 3.*

D

Dáć komu táćine. Dáć w nos. Dáć ßgudźić & similia habes in 1 Tomo sub Láte. Szczypie. Strofuie. Przymawiam.

Dał-by by miał pod skórą / pod sercem.

Periphrasis est liberalis hominis ex hypothesi impossibili. Idē est Szczodry. Uczynny. Łucki. Dobroczynny *in 1 Tomo. V. & infra.* Przyiaćielskie rzeczy wßyskie spolne. *Et sequētia.*

Dałby i ćiásto z dźieżą.

Altera periphrasis liberalis hominis, ex effectu valdè rarò contingente, caterùm si contingat insigni humanitatis & liberalitatis indice. V. Szczodry.

Dałby / sobie od gęby odiąwßy.

Iterum Periphrasis hominis liberalis vel amantis, ex more matrum vel nutricum sumpta. sed & brutæ animantes sibi cibum subtrahunt, quo pullos vel catulos suos pascant.

Dałbym śie na trzyż ogelić / ieśli / &c. Dałbym sobie oko wytupić.

Dictum hoc vsurpant qui pertinaciter affirmant vel negant fore vel factum esse aliquid, quauis dura conditione ßponsioni adiecta. Habes in primo Tomo sub Titulo. Dałbym sobie oko wytupić. *Vide & hic suprà.* By niewiem co.

Dał-by śie zań vpiéc. *Idem est in 1 Tomo* Miłuię go.

Et alioqui sæpe apud Pòëtas, fax, flamma, ignis, ardere, viri, in flammas ruere, amoris signa sunt. Sic apud Senecam in Hippolyto amans loquitur.

Non me per altas ire si iubeas niues, Pigeat gelatis ingredi Pindi iugis.
Non si per ignes ire & infesta agmina, Cuncter paratis ensibus pectus dare.

Et apud Plautum. Neque vlla mihi obsistet amnis, neque mons, neque adeò mare,
Nec calorem, nec frigus metuo, neque ventum, neque grandinem,
Imbrem perpetiar, laborem sufferam, solem, sitim, &c.

Dał-ći Bóg dáry! záżyway miáry.

Dij tibi diuitias dederunt artēq; fruendi. *Horati. i. vt nec profusus sis nec auarus. Lauin.*
Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parcè.
Vtq; quod elt, serues, semper tibi dèèsse putato. *Cato. Interpretatur hæc Mylius.*

μὴ σε λάθῃ

μή σε λάβῃ χρεία, μελέων σέο κήδεσι χεῖσθαι,
ὡς τὸ παρὸν σώζῃς, ἄπορεῖν δ' ἀνὸς ἀιὲ λογίζῃ. *Affine, Miárá & skromnie żáżyway.*

Dalékie rzeczy vpátruiemy / á bliskich nié widźiemy.
Káżdy chcé látáć wysoko / przéd sobą mátac gleboko.

Quod est ante pedes nemo spectat, cœli scrutantur plagas. *Cicer. ex Pòèta.* *Sic Thales sideribus intentus & in fossam lapsus ridetur à puella apud Platonem.* Σὺ γὰρ ὦ Θαλῆ, τὰ ἐν ποσὶν ἃ δυνάμενος ἰδεῖν, τὰ δὲ τὴ ἔμπροσθεν οἶει γνώσεσθαι. Tu cercè Thales quæ ante pedes sunt, non valens cernere, quæ in cœlis sunt putas te posse noscere.

Dalekò do tego. Wiele wody vpłynié.

In herba seges est. *Cicer. Persius.* —— Adhuc tua messis in herba est. *Ouid.* Multæ rotæ voluentur, *ex Theocrito, qui ait:*

πολλοὶ κυήσσουν ἔτι τροχὸν ἅρμα θ' ἵππους.
Permultis voluetur adhuc rota mota caballis.

Multa in medio. *Erasm. ex Homero qui ait:* μάλα πολλὰ μεταξύ. Valde multa ī medio. Inter os & offam. s. multa cadere solent. *Gell. ex Apollinari, qui ait:*

πολλὰ μεταξὺ πέλει κύλικος καὶ χείλεος ἄκρου.
Multa cadunt inter calicem supremaque labra.
Multa cadunt inter duo tempora. *Hospitalius.*

Origo prouerbii ab Anæo vel Antinoo, quorum vterq; poculum ori admouens interiit antè quam illud gustasset, vt oraculo erat prædictum. Sed varrat historia. Sepè audiui inter os & offam multa interuenire posse: Verùm inter herbam & offam, ibi verò longum interuallum est. *Cato apud Gellium, refellens illam vulgi sententiam.* In herbis & segetibus bona frumenta esse.

Inter manum & mentum. s. *ingens interuallum. Festus.*

Od misy podczás mile do geby. Iłyżká czesto nié tráfi w zeby.

Neroni in conuiuio accubanti, calicem quem manibus ad os ferebat fulmen excussit. Philostratus. Adde illud Virgil. Post aliquot aristas, s. *fiet hoc. Sic vulgò plerique intelligunt. aliter Cerda cum Germano.*

πολλὰ ὁ χρόνος ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ μετατίθησι. *Dionys. Halicarnass.*

Permulta tempus vno commutat die. *Simile illud apud Cic. ex Pòeta Græco.*

πολλὰ δ' ἐν μεταιχμίῳ Νότος κυλίνδει κύματ' ἐυρείης ἁλός .i. Sed interim in medio Notus Multas patentis voluit vndas æquoris.

ἄικα, τὴ λακώνων. Si, Laconum. vel ἐὰ. *de quo libellum scripsit Plutarch. Argini disceptantes cum Lacœnibus de finibus, miserunt ad eos legatum cum minis verbosis, cui illi responderunt vno verbo ἄικα.* Si .i. *si poteritis, facietis ista quæ minamini.* *Ex Rhodigino. Idem responsum esse à Lacedæmonijs Philippo minitanti scribit Plutarch.* Pellem vrsi nondum capti vendis. *Ex Apologo.* V. Niedźwiedź w lésie.

Affine item est, Nié zárus to bedźie. Nie iuż to iéść. *& sequens.*

Dáléko do wiécżorá.

Incertum quid veſper ferat. *Liui.*

Neſcis quid ſerus veſper vehat. *Varro. Virgil. Macrobi.*

οὐκ οἶδας ὁπῆ σοι ὄψεται ἕσπερος ἠερίδυς. *A. Affine precedens & Vlič iuż koníéc.*

Dáléko páś śwuniéi bydło, od ogrodá zboża.

Dictum hoc in proprio ſenſu, præceptum œconomicum eſt vtile agricolis, quod etiam Latini habent. Varro ait: Colonus ne in agro ſurculario capras compaſcat. *Vſurpatur & in ſenſu tralato paræmiacῶς.* V. Powodu do złégo ſtrzéż śie.

Daléko to od tego. Daléko kuſy záiacá. Inſze to, inſze owo.

Longè lateque hæc diſtant. *Vlpian.* πάμπολυ διαφέρει. *Lucian.* Longè lateq; eſt amplius. *Gellius.* Equis albis præcurrit. *Horati.* Diſtant æra lupinis. *Idem.*

Paſtillos Ruſillus olet, Gorgonius hircum. *Idem.* ſ. *ille ſuauiter, hic fœtidè.*

Aliter longè catuli olent, aliter ſues, *Plaut.*

Nihil ad Perſium. ſ. *Lælius Decimus. Cic. ex Lucillio. quia Decimus fuit vir quidem bonus ſed parùm eruditus, Perſius verò doctiſſimus. meminit & Plinius in Præfatione.*

Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit vrbes
Quantùm lenta ſolent inter viburna cupreſſi. *Virgil. de Vrbe Roma.*

Alia voce pſittacus alia coturnix canit. *ex Martiali qui ait.*

Pòéta quidam clancularius ſpargit *(ſua putida carmina)*
Et vult videri noſtra. credis hoc Priſce,
Voce vt loquatur pſittacus coturnicis? *Idem in alium ſimilem.*
Quid ſtulte noſtris verſibus tuos miſces? *&c.*
Aquilisque ſimiles facere noctuas quæris? *Idem in alium.*
Tam diſpar aquilæ colũba nõ eſt, Nec dorcas rigido fugax leoni. *quã ego tibi.*
Lenta ſalix quantùm pallenti cedit oliuæ
Puniceis humilis quantùm ſaliunca roſetis,
Iudicio noſtro tantùm tibi cedit Amyntas. *Virgil.*

βάβυς κάκιον ἀυλεῖ: Babys peius canit tibia. ſ. *quàm frater eius Marſyas, qui auſus eſt Apollinem in certamen prouocare, à quo victus & excoriatus eſt. Voluit autem Apollo & Babyn perdere, ſed Pallas dixit, eum tam inſcitè tibia canere, vt ſuæ inſcitiæ relinquendus ſit. quare Apollo eum contempſit. Athenæus. Aliter item ſic vſurpatur.* βάβυς κἀυλεῖον. ſ. ἀυλεῖ. *de aliquo alio per comparationem vt de Pòéta inepto interroganti reſpondere poſſis:* Peius canit quam Babys. i. *Babys melior fuit tibicen quàm hic Pòéta.* Gorßy to niż on.

ὑπερφωνεῖσιν αἱ τέττιγες τὰς μελίττας, ὅσον ἡ σάλπιγξ τοῦ αὐλοῦ. *Lucian.*

Superant ſono cicadæ apes, quantùm tuba tibias.

Equis albis præcurrit vel præcedit. *Horati.*

πρὸ τῶν λοιπῶν ὅλας σχοίνους παρῆται Humũdo totis ſchœnis anteiuit (ſ. *iſti vel illi ἡ σεμνὴ ἰατρικὴ ἀνθρώπου καὶ διαλείπει, ἀλλὰ μέγα τεῖχος ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐστιν. Luci.*

Non an-

Non angusto isthmo interſepta & diuiſa ſunt (*historia & encomium*) ſed magnus murus in medio eorum.

ἄλλο γλαὺξ ἄλλο κορώνη φθέγγεται. *Suidas.* Aliud noctua aliud cornix ſonat.

δὶς διὰ πασῶν ἐστι πρὸς ἄλληλα, *vel* διαφέρει. *Lucian.*

Bis per omnia ſeſe mutuo reſpiciunt, vel longo interuallo diſtant, differunt.

ἕτερόν ἐστι σκῆπτρον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Athenæ.* Aliud eſt ſceptrum aliud plectrũ. *Stratonicus* citharœdus ſic reſpõdit Ptolomæo regi de arte Muſica ſecũ pertinaciùs diſputãti.

——ὅσον ἀετὸς τῶν ἐπωτίδα νικᾷ. *Philes.* Quantũ aquila culicem vincit.

πολλοῖς παρασάγγαις ὑπερδραμεῖ. *Athenæ.* Multis paraſangis præcurrit.

Κροτωνιατῶν ὁ ἔσχατος· τῶν ἄλλων ἑλλήνων πρῶτος. *Strabo.*

Crotoniatarum poſtremus, reliquorum Græcorum eſt primus.

Nihil aliæ ciuitates ad Crotonem μάταια τἄλλα παρὰ κρότωνα τ' ἄστεα.

Eſt præ Crotone friuola omnis ciuitas. *Theocriti interpres.*

μετὰ λέσβιον ᾠδόν. *Suidas. Zenodot.* Poſt Lesbium cantorem. ſ. *Terpandrum muſicum Lyricum celebrem, qui ad Lacedæmonios ſeditionibus tumultuantes oraculi uſſu aduocatus, eos cantus ſuauitate demulſit & ad concordiam reduxit. Quare ſi quem alium muſicum audirent, dicebant:* Poſt Lesbium cantorem. i. *non eſt par illi, ſed ſecundus.*

οὐδὲν πρὸς τὸν Παρμένοντος ὕν. *Plutarc.* Nihil ad Parmenonis ſuem. *Parmeno hiſtrio ita ſuis vocem exprimebat, vt vera videretur: quem cùm alii imitari vellent, audiebant:* Nil ad Parmenonis ſuem.

ὁ κύκνῳ κύκνα κορυδὸς παραπαίσιον ᾄδων. *Anthologi.*

Haud potis eſt corydus cantare ſimillima cygno.

Æginenſes vel Megarenſes neq; tertij neq; quarti: nec viceſimi, &c. V. Podagę ſtanus.

ἐκκαιδεκάπουν ποδὸς ἐμοῦ λόγον οὐτις ἔτερος. *Ariſtides & Eupolis de Pericle.*

Spatio pedum ſedecim reliquit poſt ſe vel præiuit Rhetores omnes in dicendo.

ἑκατὸν σταδίοις ἄμεινον. *Ariſtophanes.* Centum ſtadijs melius.

ὅσον ἐσθλῶν ἀρειότερος ῥυτῆρες. *Theognis.* Quantò aſinis præſtantiores muli.

οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. *Suidas.* Nihil ad Bacchum. ſ. *Parrhaſii ſumma arte pictum, quem cum alij imitari vellent, populus clamabat:* Nihil ad Bacchum. *alij aliter explicant.*

ἀλλὰ σαλπιγκτὴν σου κωμῳδεῖς *Dingenian.* Tibiam tubæ comparas.

Rectus a capite malorum habet *Dionem hoc refutat Stoicos, qui apud Cicer. aiunt* Crepitus aquæ pueros ac ranas eſſe oportere.

λαὸς τῶν μυσῶν καὶ Φρυγῶν ἐφορμᾶται. *Plutarch.*

Mysum Phrygumque ſuperat terminus.

λαὸς τὰ μυσῶν καὶ τελμὶν οἰκοῦσι

Scordiſca ſunt Mysiæ ad Sibin flumen. *Tralato aptiùs alteris, vt Plutarch. de Philoſophis & Medicis loquens. Adde quòd diuerſa ſunt hæc & diſtant ab inuicem multùm.*

Simulacra ſunt Ὑπόκωμοι ἢ ὑπόκωμα. Ὑπόκωμα ſic ὑπόκωμνια πνιὲ ὑποκω.

ἀλλοῖον πνεῦμα. Vide ſupra.

Pueri lo-

——Pueri locus eſt ſacer, extra Meijte. *Perſius.* Hic veto quiſquam faxit oletum *Idem.* Ite procul, ſacer eſt locus, ite profani Extra meijte. *Calpurnius. Inſcriptiones huiuſmodi imponebantur locis conſecratis & ſtatuis deorum, heroum, & principum virorum, quin & ſepulchris honeſtorum.*

Hoſpes ad hunc tumulum ne meias, oſſa precantur Tecta homines. *Epigram. Vet. Romæ. Item Angues aut dracones picti, erant ſymbola loci honeſti vel ſacri. Sic Perſius:*

Pinge duos angues. &c. *ſ. ad deterrendos accedentes.*

τοῖσι τοῖς ἥρωσι δράκοντες παρετίθεντο. *Scholiaſtes Ariſtophanus.*

Omnibus heroibus dracones apponebantur.

Apud Spartianum damnati ſunt qui vrinam fecerunt in loco, in quo ſtatuæ vel imagines principis erant. Et Plutarch. ſcribit: ἀπαγορεύει ἡσίοδ ἐις ποταμὸς ἢ πρίνας ἐρεῖν, ἢ θεὸς βωμὸν ἢ ἀνδριάντα θεῶν. .i. Vetat Heſiodus in fluuios & fontes mingere, & ad aras ac ſtatuas deorum. *Verſus Heſiodi ſunt.*

μηδέποτ' ἐν πρόχοῃ ποταμῶν ἄλαο δὲ πορεόντων,
μηδ' ἐπὶ πρηνάων ἐρεῖν, μάλα δ' ἐξαλίαοῦ
μηδ' ἐναποψύζειν. &c. Neq; influenta fluminum mare influentiũ, neq; in fontes meiendum, Neq; pedendum vel cacandum &c. *quia ingratitudo ea quodammodo eſt in naturam beneficam, conſpurcare res mundas quibus ipſe vti ſoles, & aliorum vſui reddere inutiles faſtidioſas & noxias, quod charitati valdè inimicum eſt.*

Dictum hoc Heſiodi acrè torquebitur in Bellarminos, & maximè in hæreticos, puriſſimos diuinæ legis fontes ſpurcantes, quod monuit etiam Melanchthon ad Heſiodum, ipſe monendus, qui toties hoc præceptum & monitum contempſit.

Daley sie żywić, zdobywać, pożyczać.

ἄλλην δρῦν βαλάνιζε. *Suidas.* Aliam quercum excute. .i. *ab alio pete mutuum vel auxilium. &c. Sumptum dicti à ſæculo, quod glandibus pane nondum reperto veſcebatur.*

σὺν ἄλλας ἐρανίζ' ἀπὸ δεξιᾶς ἴσχε χεῖρας. *Diogenes.*

Ab alijs mendica ſtipem, ab acceptore (*qui ipſe libenter accipit*) contine manum.

Alibi te quærere melius eſt hoſpitium tibi. *Plaut.*

Alibi quærito vbi tibi ſatis ſit ſubſidij. *Idem. Vicinum & illud eiuſdem.*

Miſereat (.i. *miſereſceret me tui*) ſi familiam alere poſſim miſericordia. *Noſtri illiberales & duri dicunt.* Mamći ia komu dáć. Vide nekarmic ia czeládźi miłośierdźiem.

In mari magni pisces capiuntur. *Gotfredus.* Do pánow. V. Vide pożywiſz ſie tu.

Da-li mi Bog teraz wyść, wybrnąć; na potem będę oſtrożnieyſzy.

Poſthac incolumem ſat ſcio fore me, nunc ſi deuito hoc malum. *Terent.*

νῦν γέ σ' ἔτι σαώσαι, ἢν ὃ λοιπὸν αὖθις μελήσῃ. *Diogenianus.*

Nunc contingat ſeruari, de reliquo mihi curæ erit. *ſ. ne in idem periculum iterũ incidã. Verba ſunt teſtudinis in ſublime ab aquila raptæ, volatũ experiri tentantis. Suidas ſic habet.* νῦν σωθείην ἴν' ἤ μοι διδαγμα τὸν ἔπειτα λοιπόν. .i. Nunc vtinam incolumis euadam, vt hoc mihi documentum ſit in reliquum tempus.

Apologus hic eſt. Lepi & Aquæ. Cæterũ ſunt & aquilæ teſtudinibus volentes, quas raptas in ſublime

in sublime deijciunt in saxum vt frangant, quo euentu Æschylus Pòëta caluus interijt, dum aquila in caput eius saxum, testudinẽ rata, demisit & illud fregit. vt Plinius & alĝ scribunt.

Dármo chcą wżyśćy.

Nosse velint omnes, mercedem soluere nemo. *Iuuenal.*

Pauci vsurpant vel norunt illud Pithei Præceptoris Hippolyti præceptum apud Plutarch.

μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ ἑρμηνεύσθω ἄρχιος ἔστω.

Merces autem viro amico constituta sufficiens sit.

Dármo zcego dośtąc. Bèz obowiązku ciężaru. Dármo co nábytego.

Sine sacris hereditas. .i. *in quam nullus sumptus faciendus est, cùm sacris careat, quæ transibant ad heredẽ. Plaut. sic.* Sine sacris hereditate sum aptus (*adeptus*) effertissimã. *Idem.* Cœna, hâc annonâ (*hac caritate frumenti vel paucitate amicorum muctantium*) est sine sacris hereditas. *interpr. Muret. & Gruter.* *Affine,* Bèz pracé ma kotaczé.

Dármo mc. *Vide* Bèz pieniędzy do tárgu.

Dármo robiß. Dáremna robota/ mową. &c.

Nihil agis. *Terent.* ἀδὲν ποιεῖς. *Suidas.* Actum agis. *Cic. Terent.*

Rem actam agis. *Plaut. Lui.* Satius est otiosum esse quàm nil agere. *Plin. iuni.*

κοσκίνῳ ὕδωρ ἀφύλεις. Hauris aquam cribro. Imbrem in cribrũ ingeris. *Plaut.*

εἰς Δαναΐδων πίθον τ' ἀμφορεῖ ἐπιχέεις. *Alciphron.*

Infundis amphoram in Danaidum dolium.

εἰς πίθον τετρημένον ὕδωρ ἀφύλεις. *Suidas.* In dolium pertusum aquã hauris.

Plautus ait: In pertusum ingerimus dicta dolium, Operam ludimus.

Idem. Imbrem in cribrum geris. *Et Lucretius:* Laticem pertusum congere in vas

Quod tamen expleri nulla ratione potestur.

Horatius item: Inane lymphæ Dolium fundo pereuntis imò.

ὄνον κείρεις. *Aristophan.* Asinum tondes.

Asellum doces currere sub freno vel freno parentem. *Horati.*

αἰγιαλὸν ἀρεῖς. Littus aras. *Ausoni.* Non profecturis littora bubus aras. *Ouid,*

εἰς ψάμμον σπείρεις. Arenæ semina mandas. *Ouidi.*

τὴν ἀραβίαν κοίλην σπείρεις. *Lucian.* Arabiam cauam (.i. *depressam, cænosã*) seris.

εἰς ὕδωρ σπείρεις. In aqua seminas. ἐν ὕδατι γράφεις. *Plato.* In aqua scribis.

εἰς τὸ πῦρ ξαίνεις. *Lucian. Aristid.* Ignem dissecas.

ὠὸν κολλᾷς. *Diogenian.* Ouum conglutinas.

τὸν λίθον ἕψεις. *Idem.* Lapidem elixas. τὰς πέτρας σπείρεις. *Idem.* In saxis seris.

τὸν ἄνεμον γεωργεῖς. *Zenodotus.* Ventos excolis.

τὰς μυῖας ἀπαμύνειν. *Aristophan.* Muscas depellere. *nam iterum mox aduolant.*

Σίδηρον πλεῖν διδάσκεις. Ferrum natare doces.

πλίνθον πλύνεις. *Suidas.* Laterem lauas. *vt loquitur Terent.*

πόνον ἀπείρεις. *Diogenian.* Laborem seminas .i. *nullum alium fructum ex tuo labore referes, nisi ipsum laborem quem frustra impendis.*

ἄσκὸν τίλλεις. *Suidas.* Vtrem vellis. φαλακρὸν τίλλῃς. *Idem.* Caluum vellis.

ὄνε τόκας ζητεῖς. *Aristophan.* Asini lanas quæris.

ἄσκὸν δέρεις. *Aristophan.* Vtrem excorias.

Αἰθίοπα σμήχεις. *Lucianus.* Æthiopem lauas.

Αἰθίοπα λευκαίνεις. Æthiopem dealbas. ἀνέμῳ λαλέγῃ. *Suidas.* Vento loqueris.

ἀσκὸν πνεύματος πλήρη ἐμπίζεις. *Sibyllæ.* Vtrem vento plenum mergis.

δικτύῳ ἄνεμον θηρᾶς. *Suidas.* Reti ventos captas.

ἀιγιαλῷ λαλεῖς. Littori loqueris. νεκρὸν μαστίζεις. Mortuum flagellas.

Χύτραν ποικίλλῃς. Ollam exornas ἄμμον μετρεῖς. Arenam metiris.

Asinum sub freno currere doces. *Ex Horatio, qui sic habet:*

Infelix operam perdas, vt si quis asellum.

In campū doceat parentē currere freno. *Et Cic.* Agas asellū cursū nō docebitur.

Araneæ telam texere. *S. Augustin. pro inani labore.*

Et Isaiæ c. 59. ἰστὸν ἀράχνης ὑφαίνουσιν. Araneæ telam texunt.

νεφέλας ξαίνεις. *Suid.* Nebulas diuerberas. θάλασσαν ἀντλεῖς. Mare exhauris.

Ἰσθμὸν ὀρύσσεις. Isthmum perfodere tentas. *ex Herodoto, Philostrato, Plinio.*

Ὕλαν κεκραγαζεις. *Ex Theocrito.* Hylam inclamas. *& Virgil.* Clamabant Hylā, &c.

πόθεις τὸ παρὸν καὶ μάτην καλεῖς. *Aristophan.* Desideras absentē & inaniter vocas.

ἐκ καθαρῶν ἀχύρων τετρύγηκας σῖτον. *Diogenian.* E puris paleis triturā frumēti facis.

Nolui ea scribere quæ nec indocti intelligere possent, nec docti legere curarent. *Cic.*

Sic Persius de suis Satyris: Quis leget hæc? Nemo. Oleum & operam perdere. *Plaut. Cic.* Et operam & sumptum perdere. *Plauto.*

Opera & impensa periit: *Apud Macrobium cornus à satore doctus salutare obuium Cæsarem verbis illis:* Aue Cæsar Imperator victor. *verba hæc dum opportunum erat tempus protulit, quæ, quia Cæsar ab alijs auibus pica psittaco &c. audierat, contempsit. interim cornu occurrerunt alia verba quæ inter discendum priora, sæpe a magistro desperante de labore suo audierat.* s. Opera & impensa periit, *pronunciauit, quibus auditis Cæsar risit & cornum maiori pretio emi iussit.*

σεῖρον ἀγρὸν ἀπείρεις. *Ex Platone.* Sterilem agrum colis. *vel vt Plaut. Sarris.*

Simile est Iob. 24. Pauit sterilem quæ non parit.

Πηνελοπης ἰστὸν ἀναλύῃς. *Aristides.* Penelopes telam dissoluis.

Penelopes telam retexens. *Cicer. ex Homero qui Penelopen dixit:*

——— ἡμάτιη μὲν ὑφαίνεσκεν μέγαν ἰστὸν νυκτας δ' ἀλλυεσκεν.

Interdiu quidem texebat magnam telam Noctu verò dissoluebat.

ζωωδάζειν καὶ πονεῖν παιδιᾶς χάριν, ἠλίθιον φαίνεται, καὶ λίαν παιδικόν. *Aristot.*

Studere & laborare ludendi gratia, stultum & valde puerile videtur.

Σκιαμαχεῖς. *Plato.* Cum vmbris pugnas. κέγχρον τρυπᾷς. *Galen.* Miliũ perforas.
τὰς κέγχρους ἀπὸ τορνεύεις. *Suidas.* Milium torno scalpis.
τὰ κύματ' ἂν μετρεῖς. *Theocrit.* Fluctus metiris vel numeras. *quod apud Virgili.*
ἀδυνατον. Nosse quot Ionij veniant ad littora fluctus .s. Vis. *Virgili.*
ὕδωρ ἐν ὄλμῳ σιδηρῷ σὺν τῷ πιστίλλῳ. *Lucian.* Aquã in mortario ferreo pistillo tũdis.
ὕδωρ πίνεις, ὁμοίως ὃ ὕδωρ μένει *Suidas.* Aquã pinsis, æquè tamen aqua manet.
Σισύφου λίθον κυλίνδεις. *Homer.* Sisyphi saxum voluis. *Alluſit Terent. & Lucreti.*
εἰδότι λέγεις. Scienti loqueris. *Sis Plaut.* Memorem mones.
καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις. *Plutarch.* Cancrum rectà ingredi doces.
ῥεῖ ῥεῖθρα τὸ ἐξαντλούμενον. *Lucianus.* Influit quod exhauritur.
ὥσπερ κύματα λαλεῖς. *Eustathi.* Fluctus alloqueris. Ventis verba profundis. *Lucret.*
τὸ δίκτυον φυσᾷς. *Suidas.* Rete inflas. Et operam ludos facit & retia. *Plaut.*
Frustra currit. ἀβλαβῶς ἀνὴρ εἰς κενὸν μοχθεῖ τρέχων. Temerarius labore currit irrito.
Χαμαὶ ἀῦλεῖς. *Zenodot.* Humi hauris .s. *in ſicco.*
ἀνέμους ποιμαίνεις. *Clemens.* Ventos pascis.

Montibus & syluis queri. *Virgil.* Cælo atq; terræ miserias proloqui. *Ennius.*
Nocti diei soli lunæ miserias narrat suas. *Plautus.*
ἀλλὰ τίν μοι ταῦτα πρὸς δρῦν ἢ πρὸς πέτρην; *Theocrit.*
Sed quorsum mihi hæc ad quercum & ad petram?
ὁ ἀνὴρ ἕτερα τίλλει θώμιγγα συνάγει. *Pausanias.*

Hic homo Oeni funiculũ torquet. *Et Plin.* Piger spartũ torquet quod asellus arrodit. *Meminere huius fabulæ Plutach. Varro Propert. &c.* V. Ježek stroyna.

ἀλλως ἀναλίσκεις ὕδωρ. *Ex Platone Luciano.* Inaniter aquam consumis. .i. *frustra teris tempus. tralatum à prisco more metuendi tempus clepsidra, qui iam exoleuit, clepsammis & automatis inuentis.*

Ætnæus venator. *Rhodigino. est qui multa Delia venatur & nil capit. Nam Siculi & maximè Ætnæ vicini canes odoratu carent. vel certè odorem ferarum obruit & confundit od r florum & plantarum odoriferarum quæ illic plurimæ. ex Aristotele.*

ἀνθερικὸν θερίζεις. Anthericum metis. *de stulto labore. Nam anthericus herba, non meti, sed velli vt linum debet. Gorræus.*

δρόμῳ τὰ πτηνὰ διώκεις. Cursu volucres sequeris.
ἀκίχητα διώκεις. *Homer.* Incomprehensibilia persequeris.

Liniunt parietem absq; luto vel temperamento. *Ezechiela. 13.* ἀλοίφουσι *vel* χρίουσι τὸ τεῖχον πηλῷ ἄνυδρῳ ἀχύρων. *vt Scholiastes ex Hebræo addit.*
ακόνην σπᾷς. *Zenodot.* Cotem saginas. *Affine,* Mow ty ščienič.
Ničemu pomoże to nic. Ničemu pomoże krukowi mydło / &c.

Dárowánemu koniowi nie patrzy / abo nie patrzą / w zęby.
Podárkiem mátem gárdzić nie trzébá.

E qui donati dentes non sunt inspiciendi. *S. Hieronym.*
Honoris causa, quicquid est quod dabitur, gratum habebo. *Plaut.*
Sic olim tener ausus est Catullus. Magno mittere passerem Maroni. *Martial.*
Idem Martial. mittens carmina sua Seuero docto viro, ait:

Iuppiter ambrosia satur est, & nectare viuit;
Nos tamen exta Ioui thura merumq; damus.
Omnia cùm tibi sint dono concessa deorum,
Si quod habes non vis, ergo quid accipies?

δῶρον ὅτι δῶτος ἐπαίνων. *Strabo.* Donum quodcunq; dat aliquis lauda.

Exiguum munus cùm dat tibi pauper amicus.
Accipito placidè; plenè & laudare memento. *Cato.*

ἐστε φίλῳ Ζεὶ ἀνὴρ πέμπῃ βραχὺ δῶρον ἀνελθῶν,
εὐμενέως τε δέχθ' ἠ πλήρει φωνῇ ἐπαινῶν. *Mylius.*

τὸ μῆλον ὁ Ἡρακλῆς *s.* ἀπεδέχθη. *Zenodot.* Malum Hercules acceptat, *in sacrificio, loco bouis, qui haberi pro more non potuit.*

μὴ νεμέσα βασιεῦσι, χάρις βασιεῦσιν ὀπηδεῖ. *Democharis.*

Ne parua aspernare, subest quia gratia paruis.
Muneribus paruis gratia magna subest. *Venanti. Fortunat.*

ἦ μεγάλα χάρις, ἁρπᾷ ξὺν ὀλίγῳ, πάντα ὑπὲρ τιμὴν τὰ παρ' φίλων. *Theocrit.*

Certe magna gratia, exiguo muneri (*adest*) omnia (*merentur*) honorem quæ ab amicis (*venium.*)

ξενίων θυμὸς ἀρίστος. Munerum animus optimus .i. *non res sed animus dantis munus, spectandus est.* τὸ κτῆμ' ἄριστόν ἐστι λαφθὲν δωρεάν. *A.*

Nulla melior acquisitio quã donatio. *Garner. ex Gallico.* Dárowizná nalépße nét
Si quis dat mannos, ne quære in dentibus annos. *Anonym. Rhythmic.* (bycie.

Affine, Co Bog da.

Da śis piwo ábo wino pić / ale rzuć. Mino chtopá obáli.

——— Sic copia vini Et tentat gressus debilitatque pedes. *Virgil.*
Tentatura pedes olim vincturaque linguam .s. *Vina. Idem.*
Quid hoc? siccine hoc fit! pedes, statin' an non?
Pergitin' pergere? ah! sedendum mihi hodie est.
Magnum hoc vitium vino est, pedes captat primùm, luctator dolosus est. *Plautinus seruus ebrius.* οἶνος παλαιστὴς δολερὸς ὑπέκειρε πόδας. *A.*
At at, data hercle verba mihi sunt, vicit vinum quod bibi.
Ac dum accubabam, quam videbar mihi esse pulchrè sobrius!
Postquam surrexi, neq; pes neq; mens suum satis officium facit. *Terentius.*
Simul calentis inuerecundus deus (Bacchus)
Feruidiore mero arcana promõrat loco, &c.
Iussus abire domum, ferebar incerto pede
Ad non amicos heu mihi postes, & heu

Limina

Limina dura, quibus lumbos & infregi latus. *Horatius de se:*

Lege Martialis epigr. 83. lib. 11. de Philostrato ebrio lapso per gradus. quod sic clausit.
Non essetNymphæ tã magna pericula passus, Si potiùs vestras ille bibisset aquas.

Prouerb. Salomon. c. 23. de Vino. Ingreditur blandè, sed in fine mordet vt coluber.

ὃς δ' ἂν ὑποῤῥάλλῃ πόσιος μέτρον, ἐκ ἔπι κεῖνος
τ' αὐτὸ γλώσσης κάρτερος ὐδὲ νόου. *Theognis.*

Qui verò bibẽdo modũ excesserit: Neq; ille ampliùs linguæ neq; mentis cõpos est.

ἄφρονα ἀνδρὸς, ὁμῶς καὶ σάφρονα, οἶνος ὅταν δὴ
πίνεθ' ὑπὲρ, μέτρον, κἄφρονα ἐθηκε νόον. *Idem.* animum.)

Stulti viri simul & sapientis, vinũ cùm bibitur vltra mensurã, vacuũ (leuem) reddit

Baccho cornua affingebant Poëtæ Graeci & Latini. Horatius ait, eum esse
Decorum aureo cornu. *Item,* Addere cornua pauperi. *Ouid.* Sumere *ait* cornua pauperem vbi biberit. *Græcis Bacchus* κεραῦνος, κερασφόρος, ταυρόκερως, ἑξκερως. *&c. quòd vinum multum haustum reddat audaces, iracundos, truces &c. alias causas horum affert Lauin. ad Horatium, ex origine Bacchi.*

Datek od dawcé ábo sprawcé zalecenie bierzé.

Datek smázmeyszy / im go kto dáłé zacnieyszy.

Acceptissima semper Munera sunt, auctor quæ pretiosa facit. *Ouidi.*

ἀεὶ δοτὸ τ' δυνατώτατον ἡμισειαι χαρίεις, πλεον ἢ ολον παρὰ δ' ἰδιότητα δώρημα δύναται. *Xenophon.* Dimidium beneficentiæ à potentissimis (*profectum*) plus est quàm totum à priuato.

Sic apud Virgilium Ilioneus dona offerens Latino diadema sceptrum &c. ait. l 7. Hoc Priami gestamen erat. *Et l. 3.* Clypeum magni gestamen Abantis, *appellat. Et Eglogæ 3.* pocula *ab auctore optimo cælata vocat* Diuini opus Alcimedontis.

Dawność stárbe zálecenie. mé záwsze chwáłę.

Nimia vetustas non habet eam quam quærimus suauitatem, nec est iam sanè tolerabilis. *Cic. de Clar Orator,* Vinum vetustate euanescit, conciscit. *Idem.* Errabat multis in rebus antiquitas, quam vel vsũ iam vel doctrina vel vetustate immutatam videmus. *Idem. Horat. l. 2. epist. 1. Refutat opinionem eorum qui antiquissima quæq; optima dicebant. & ex fastis omnia deprom volebant, & virtutem annis æstimabant. Sed plusculi sunt versus mox sub initium, lege si lubet, obuius est liber.*

μικρὰ παλαιότης δοκεῖ μικρὰ πελάζ. *A.* Exigua commendatio est antiquitas.

Dawność świádéć ábo znák prawdy.

Credendũ est veteribus & priscis viris qui se deorum progeniem esse dicebant. *Cic.* Primum quodque verissimum est. *Tertullian. qui doctrinam Mosis veriorem doctrina ethnicorum scriptorum probat ex eo quia prior est.*

χρόνια βέβαιος μαρτύς ἐς ἀληθείας. *A.* Testis vetustas veritatis certus est.

Day temu / day owému / áliś niemaß.

Dźiś day / iutro day / áż saṁ nieṁaß nic.

Largitio fundum non habet. *Cic.* .i. *vel maximæ opes stulta liberalitate exhauriuntur, cùm semper poscunt & ij qui consueuerunt accipere & alij tanquam si fundo opes dantiu omninò careant.* ἀνάριθμοι αἰτήσεις, δεήματα δόματα. *A.*

Dona numerare est, non eos hæc qui petunt,
τάχα πενιχρὸς ἐση ὄλβια, ἅπασιν διδούς. *A.*
Breui ipse egebis diues, vbi cunctis dabis.

Martialis l. 9. epigr: 56. excusans se Flacco quod munera non mittat, dicit post alia:

Demeruisse duos votum est; offendere plures, (*quibus nil mittas*)
Vix tutum: multis, mittere dona, graue est.
Qua possum sola veniam ratione merebor,
Nec Stellæ turdos, nec tibi Flacce dabo. Ni temu / ni owemu.

Plautus Milite. vxoris sumptuosæ voces perpetuò à viro aliquid importunè poscentis ponit illas:

Da mihi vir Calendis meam quod matrem iuuerit.
Da qui farciat, condiatque: da quod dem quinquatribus
Præcantrici, coniectrici, hariolæ atq; haruspicæ, &c.
Tum patricam clementer non potest quin munerem:
Iam pridem quia nihil abstulerit succenset geraria:
Tum obstetrix expostulauit mecum, parùm missum sibi.
Quid? nutrici non missurus es quicquam quæ vernas alit? &c.
Similia habet idem in Aulularia.

Statfullo, phrygio, auritex, lanarius. Caupones, patagiarij, indusiarij, &c.
Petunt fullones, sarcinatores petunt. Strophiarij adstant, adstant semizonarij.
Iam hosce absolutos censeas, cedũt, petiũt. Trecenti cùm stãt phylacistæ in atrijs,
Aliqua mala crux semper est quæ aliquid petat. (&c.

Apud eundem in Trinummo seruus iussus reddere rationem pecuniæ expensæ, respondet:

Comesum, expotum, exutum, elutum in balneis (*s. argentum*)
Piscator, pistor, abstulit, lanij, coqui
Olitores, myropolæ, aucupes, confit citò. &c.
Non illud tibi apparere si sumas potest
Nisi tu immortale rêre esse argentum tibi, &c.
Et iudex petit & petit patronus. *Martial.*

——— Da prætori, da deinde tribuno. Sed libertinus prior est. *Apud Iuuenalem dispensator conqueritur.* *Affine,* Wżyścy chca bráć.

Day to pśu co maß ná śercu *Idem est.* Nieżczery-ś.

Pieknie mowiß á złé myśluß. *Posset huc accommodari illud Epiphanij:* Serpens bibiturus venenum deponit. V. G. *ducendo.* Serpens depone venenum. &c.
Affinia huic loco sunt. Nieżczery. Co inżego myśli. Chytry.

Day ztemu pokoy. Day ztemu pokoy dać dwó. Nie drażni złego.
Nie gray z nim. *Russi dicunt.* Bodlaká nerysm / vkolet.

Cornutam

Cornutam bestiam petis. vel, ne petas. *Plaut.* .i. *ne lacessas eum qui potest se vlcisci.*

Nemo feras, quibus arma dedit natura, lacesse. *Ouid.*

Vidi ego iactatas mota face crescere flammas,
Et vidi nullo concutiente mori. *Idem.*

(Nec tu, *vel* Caue) Fumantem nasum viui tentaueris vrsi:
Sit placidus licet, & lambat digitosq; manusque;
Si dolor & bilis si iusta coëgerit irâ, Vrsus erit. *Martial.*

κακὸν ἐῦ κείμενον μὴ κινεῖν. Malum bene situm non mouendum.
Ex Theognide qui ait: πολλάκι γὰρ τὸ κακὸν κεῖμενον ἔνδον ἄμεινον.
Sæpè malum leuius quod iacet vsque domi.

πῦρ σιδήρῳ μὴ ζκαλεύειν. *Laërti.* Ignem gladio ne commoueas, fodias. *Hierony.*
μὴ πίνῃς εἰς μυρμηκιὰν. Ne in formicarum nidum inspuas. *nam afflatus ille noxius.*
Cicadæ vterum ne scabito .i. *maledicum ne lacessas. Pierius.*
τέττιγα πτερῶν μὴ συλλήψῃς. *E Luciano.* Cicadã ala ne corripias, *quæ strepit tũc magis.*
Ἢ λέοντα νύσσεις. *Diogenian.* Leonem stimulas. *vel ne stimules.*
ὠκύπτερον ἀνεγείρεις. *Suidas.* Octipedem .i. *scorpium,* excitas.
A lasso rixam ne quæras. *Senecd.*
τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plato.* Non mouenda ne moueas.
χορδὰς ἀκινήτους κινεῖς. *Plutarch.* Chordas non mouendas moues.
Curando quædam fieri maiora videmus
Vulnera, quæ melius nõ tetigisse fuit. *Ouid.* Hulcus non tangas. *Ex Cic.*
Ἢ λέοντα μὴ ξυρεῖν. *Plato.* Leonem non radendum. *Simile quid Horat.*
Barbam vellere mortuo leoni. *sed aliò ille detorsit.*
τὴν καμαρίναν κινεῖς. Camarinam commoues: *Stephanus sic habet:*
μὴ κινεῖν καμαρίναν, ἀκίνητον δ' ὂν ἄμεινον.
Ne moueas Camarinam, immotam linquere præstat.
ἄμεινον ἦν σοι ἀκίνητον τὴν καμαρίναν ἐᾶν. *Lucian.* Melius erat tibi immotam Camarinam sinere. Даč byto zůstáti pokoy. *Camarina palus erat, quæ siccata opera accolarum ob pestilentiam ex ea oriri solitam, aditum hostibus præbuit ad oppidum eiusdem nominis. Suidæ camarina est frutex qui concussus tetrum odorem emittit.* ἀνάγυρον κινεῖς. *Stephan.* Anagyrum commoues. *Anagyrus Dioscoridi & Plinio planta est grauissimi odoris præsertim si carpatur, scindatur, vel teratur.*
ἔξον φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην. Cùm liceat fugere ne quæras litem.
ὗν μὴ ἐρεθίζειν. Suem ne irrites. *de agrestibus & feris intellige, qui in venatorem ruit.*
λύκε δύρας, *Suidas.* A lupi ianua .s. *abscedendum. de agrestibus & crudelibus,*
θωρηχθεὶς ἀνὼ εὐδόντα τε μὴ ἐπεγείρε. *Theognis.* Temulentũ sopitũ ne excites.
Canem naribus ne prehendas. *Ex Synesio.*
Ne irrites crabrones. *Plauto. & Græci dicunt:* μὴ ἐρεθίζειν τὰς σφηκίας.
πρῆμα δὴ παράμερον ὀδηκτόρε, μήποτε τῦδε

κινήσῃς

κωήσῃς τύμβῳ σφῆκας ἐφεζομένας. *Epitaphium Archilochi.*

Quietè prætereas viator, ne forte excites crabrones sepulchro huic insidentes.

Et de Hipponactis sepulchro in Epigrammat. Leonidæ.

μήπως ἐγείρῃ σφῆκα τὸν κοιμώμενον. Ne fors excites vespam sopitam.

μὴ πατήῃς Ἀρχίλοχον. *Diogenian.* Ne calces Archilocum, *maledicentissimum Pœtam, teste Horatio. Et alioqui Pœtas non lacessendos monuit Plato. & Horat. ait:*

Multa fero vt placem genus irritabile vatum. *Idem*

Qui me commorit (melius non tangere, clamo)

Flebit, & insignis tota cantabitur vrbe .s. *vbi Satyram in eum scripsero.*

Idem. Caue, caue Namque in malos asperimus Parata tollo cornua.

Idem de malis ciuibus. Omnes hi metuunt versus, odêre Pœtas (*vitia carpentes*)

Et dicunt: Fœnum habet in cornu, longè fuge. dum modò risum

Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico,

Et quodcunque semel chartis illeuerit, omnes

Gestiet à furno redeuntes scire lacuque, Et pueros & anus, &c.

Sic olores Pœtarum de Pœta non lacessendo dicebant: χέρσον ἔχει δὴ καὶ κέρας. *Apud Plutarchum Stesimbrotus homo turbulentus rogatus, cur Crassum illum eloquentissimum similiter vt alios solebat non lacesseret, respondit.* Fenum habet in cornu. *Tractum id ex more Romanorum boui cornupetæ fenum alligantium, vt obuij eum declinarent.*

Aristippus apud Laërtium cuidam proponenti sibi ænigma soluendum, respondit:

Quid stulte vis me soluere, quod etiam ligatum exhibet negotium?

Simile, Nie drażni báby. Rymopisá nie gnieway. Vstąp mocnieyßemu.

Debowa wtc/ vczyrobić: á brzozowa rozum dawa.

Mśodemu rozumu do głowy náganiáć trzebá.

Asinis, nō verbis opus est, sed fustibus. *Cic.* Debowemi słowy táiáć leniwému trzébá.

ζηλευτὸν μᾶσιξ παιδαγωγεῖ καρδίαν. *Nazianzen.*

Duro flagello mens docetur rectiùs.

ὁ μὴ δαρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται. *Menander.*

Vel. Nunquā docetur absq; plagis quispiam. *Homo qui non percutitur non eruditur.* Virga & correptio tribuit sapientiam. *Prouerb. SS. 29.* Flagellatus stultus sapientior erit. c. 19. Stultitia colligata est in collo pueri & virga disciplinæ fugabit eam. *Ibidem c. 22.* Qui diligit disciplinam, diligit scientiam. *Ibidem c. 12.* Iugum & lorum curuant collum durum. *Eccles. 33.*

Gallorum dictum est. Frenum & calcar bonum equum efficiunt. *Garner.*

V. Kto śie nie poruśa słowy/ &c.

Délikat. Kostoßnik.

Epicuri de grege porcus. *Horati.* ὀπικούρειος. *Lucian.* Epicureus. Epicurus homo voluptarius. *Cic.* Epicure noster ex hara producte non è schola. *Idem.*

Hulcus in ore habet plebeia beta non radendum. *ex Persio.* V. Páńska gebá. I.

Quæ tibi summa boni est? vncta vixille patella

Semper

Semper, & assiduo curata cuticula sole. *Persius.* Pelliculam curat. *Hor.*
Quarum Delicias & panniculus bombicinus vrit. *Iuuenal.*
Qui digito scalpunt caput vno. *Idē. Pōpeio id obiectū, ait Plutar.*
Suauia quæ sint prima habet, neque consulit in longitudinem. *Terenti.*
In munditijs, mollicijs, delicijsque ætatulam agit. *Plaut.*
Φαιακικῶς ζῆν. Phæacū more viuere. *quos* ἁβροδίαϛ. i. molliter viuētes *vocat Plut.*
Musicè hercle agitis ætatem (*explico hoc sub* T. Cudzem śie żywić) vino & victu piscatu probo electili vitam colitis. *Idem.* Malacum in modum agitur ætas *Idem.*
Iunonius puer. *Epistola ad Octauium.* Asiaticis moribus homo. *Ammian.*
Cuius vox est. τὸ ἡδύ με καταπνιγέτω. *ex Chrysostomo.* Suaue me suffocet.
ἔδ' ὕδαι, ὅτε ἡλίϐατα. *Suidas.* Neque compluitur neque sole aduritur.
Lac gallinaceū. V. Mleśe dobrego. Mures istic molas (*.i. farina*) lingunt. *Seneca.*
Alieno labore latus illi condoluit. *Idem Seneca de quodam delicato.*
Mindyrides fodientem videns, lassum se fieri questus est, & cessare iussit. *Idem.*
Balneis calidis delectatur. *more prisco, balnea calida erant senum, fessorum, & delicatorum; frigida sanorum & iuuenum. ex Platone Pindaro.*
ἀπαλοὶ θερμολουτίαις, ἁβροὶ μαλθακευπάις. *Eudemus.*
Teneri calidis balneis, molles mollibus lectis. *I. vtuntur delectantur.*
ἀεὶ δ' ἡμῖν δαῖς τε φίλη κιθαρίς τε χοροί τε
ἔμπλεα τ' ἐχθμεῖσι, λουτρά τε θέρμα καὶ εὐνή. *Homerus.*
Semper nobis epulæque gratæ citharaque choreæque.
Vestesq; mutatoriæ, calidaq; balnea vel lauacra & lecti. *Delicatorum oratio vel vita.*
μυρήρων πόλις. *Athena.* Procorum ciuitas. ἀδὲν λευκῶν ἀνδρῶν ἄφελος. *Suidas.*
Nulla candidorum virorum vtilitas. *de mollibus & voluptati natis, vt contra egri fortes strenui & negotijs apti, vel etiam in opere aliquo exercendo denigrati.*
Item Caput sub dio vel in sole tegere delicati nota Seneca de Mæcenatis mollicie: Hic est qui in tribunali, in rostris in omni publico cœtu hic apparuerit, vt pallio velaretur caput, exclusis vtrinque auribus. *Nam Romani tunc pileis non vtebantur. quæ laus etiam erat Masinissæ regis Numidarum, qui Cic. teste in sole, frigore, imbribus, aperto capite semper erat.* Græci quoq; pallio a sole defendebant caput. *sic de illis Plautus.*
Græci palliati capite operto qui ambulant.
De delicatis item diuitibus ait Seneca. Per se scire non possunt an esuriant, quando lauare debeant, quando vectari, quando cænare, alius admonet. *Et Lucianus Græcus.* Serui præcedentes admonent eos, vt meminerint se ire (*ne impingant*) alienis oculis indigentes, &c.
μελανθίου χνισσότερος. *Athenæus.* Melanthio delicatior vel gulosior. *siue is vnus ex procis Penelopes fuerit, siue Poëta ille Tragicus, qui oloris sibi guttur esse optabat, Clearcho teste: quemadmodum Philoxenus parasitus tricubitale seu gruis. Plutarc. Suidas.* γυμνὸς ἐς. Suid. Sponsi vita. *Et Horat. luxui deditos vocat* Sponsos Penelopes.
ὀπλὴ μαλλαγῆ κειρέσθω. *Pollux.* Binis forficibus tondetur. *Nam forfices posteriores*

fieriores sunt magis ad cultum & elegantiam vtpote subtiliores.

ἀπαλώτερος δρὸς. *Theocritus.* Mollior agni lana. Mollior cuniculi capillo.

Vel anseris medullula, vel hinnula tenella,

—Laneum latusculum, manusque mollicellas .s. *habet. Catullus.*

Trimalcio. *Petronio.* τρὶς μάλακος γαστρίμαργος. *Aristotel.* Ventri deditus. πνεύμων θαλαττίου βίον ζῇ. *Synesius.* Pulmonis marini vitam viuit. V. Obscœny.

Ganeones quibus vitæ modus, est culina. *Varro.*

λυδὸς καπηλεύῃ *Suid.* Lydus cauponatur *nam Lydi ventri & voluptati erant addicti.*

ἐν μέλιτι σαυτὸν καταπάτησις. *Diogenian.* Melle te ipsum obuoluis, oblinis. Retrò viuit. *Seneca.* i. *nullum habet ex præteritis in vita gestis solatium, vel omnia quibus delectatur in cloacam abeunt.*

ἐν λαγωοῖς ζῇ. *Aristoph.* In leporinis carnibus viuit *Nam* Gloria prima lepus. *Mart.* Alexandrinæ deliciæ. *Quintil.* Amœnissima situ & salubertimo cælo ciuitas, quæ nullo pænè die solem non videt, insuper opulentissima. *Ammian.*

ὑγρὸς καὶ τρυφερὸς βίος. *Epigramm.* Vnida & delicata vita.

νεκυες μεσαυχενες. *Aristophan.* Cadauera collo tenus: *qui in collo tantùm & gulæ more Philoxeni & Machonis sensum habent, ad reliqua inutiles.*

μή με βαιῶν ἰχθὺς κακώσῃ. *Etymolog.* Ne mihi Bæon piscis noceat. *qui vulgaris erat & insipidus ideoque vilis.*

ἀκρῳ δακτύλῳ ἅπτεσθαι. *Lucian.* Summo digitto lutum attingit (*de ædificantibus loquitur*) Sardanapalus alter. *Nam is rex, Iustino teste, muliere corruptior fuit.* Sybaritæ gallos & malleos (.i. *artifices strepitus somnum interrumpentes*) ciuitate sua ejecerunt. *Athenæus.*

Συβαριτικὴ τράπεζα. *Stephan.* Sybaritica mensa .i. *delicata.*

Hinc Sybarita pro delicato ponitur, ὁ συβαρίτης. *Sed &* ἡ συβαρις *Sybaris ciuitas luxui dedita, pro homine luxu perdito & pro ipso luxu apud Philostratum.*

Συβαριτικῶς πραιπαλᾶν. *Eunapius.* Sybaritarum more crapulæ indulgere.

πολλὴν πρόκνην ἐμβάλλει τῇ ἐσθῆτι. *Vlpian. Rhetor.* Multùm subteminis vesti addit .i. *molliter vel mollibus vestitur.*

ἡ ἡδονὴ τὴν καρδίας ἐυκαθηλέστερα αἰτῷ ἐστάρκει. *Cato apud Plutarch.* Palato plùs quàm corde sapit. Mansa sibi omnia in os vult inferi. *Cicer.* Gallonius *apud Lucilium Cic. Horat. pro homine ventri & gulæ dedito & omni voluptate metiente. qualis fuit hic ciuis Romanus.*

ἐθ. μεμαλαγμένη *Suidas.* Vita mollita macerata, *vt cibi solent molliri.*

ὅλον τὸ σῶμα γαστήρ Totum corpus venter, *seu* Totus venter (*vt Asellus piscis & similes illi alij, infra sub* Obscœny) *peo ventri dedito.*

Sic Lucilius. Viuite lucrones, comedones, viuite ventres.

ἐπὶ ἀγκῶνος δειπνεῖ. E cubitis cœnat. i. *cubitis innixus. quòd delicatorum est.*

κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργοί. *Epimenid quem adfert S. Paulus.*

S. Paulus. Cretenſes ſemper mendaces, malæ beſtiæ, ventres pigri.

Ἀβρων & βιός. *Zenodot.* Abronis vita, *apud Græcos, vt apud Latinos* Apicij *vel* Æſopi vita, menſa, patina. *admodùm ſumptuoſo luxu celebris.*

Diſcinctus Mæcenas. *Senec.* Malthinus tunicis demiſſis. *Horat.*

Vos conuiuia lauta ſumptuosè De die facitis &c. *Idem.*

Vnguentatus. *pro delicato. apud Catullum.* Maſſilienſes mores colit. *Plautus.* πλεύσας εἰς τὴν Μασσιλίαν. *Athenæ.* Nauiges in Maſſiliam. ſ. *Libycam corruptiſſimam, nam Gallica erat laudatiſſimis moribus teſte Cic. Valer. Max. Liuio. aliè aliter ſentiunt. Brodæus de eadem Maſſilia dictum vult, quæ diuerſis ſæculis diuerſa fuit.* Ἀμαζόνων ἄτμα. *Philoſtrat.* Amazonũ cantilena. *quæ feminæ viriles videbant viros molles & delicatos.* τ' ἀραβίαν ὅλην πνεῖ. Arabiã totã ſpirat. i. *vnguẽta, odores.*

Bellus homo, *apud Martialem l. 3. epigr. 63. deſcribitur.*

Bellus homo eſt, flexo qui digerit ordine crines,
Balſama qui ſemper cinnama ſemper olet,
Cantica qui Nili, qui Gaditana ſuſurrat. &c. &c.

Pallia vicini qui refugit cubiti. ſ. *ne toga vel pallium bellè compoſitum turbetur. Talis fuit Hortenſius, qui quendam ciuem Romanum in ius vocauit, quòd ſibi obuius pallium ſtriatum & arte compoſitum turbaſſet.* ἀπίκι & *Suidæ.* Apicius. *Martial. Seneca.*

Aſſine, Obżárty, Gáłánt. Támći świát. Wiátr go zły. Vlić moge ná to pátrzyć.

Deſpéracya ſércá i śiły dodáiè.

Ignauiam neceſſitas acuit, & ſæpe deſperatio ſpei cauſa eſt. *Curtius.*

Nec alia cauſa victoriæ fuit, quàm quòd deſperauerant. *Iuſtinus.*

Silius imminentium periculorum remedium, ipſa pericula ratus, vrgebat. *Tacit.*

Clauſis ex deſperatione creſcit audacia; & cũ ſpei nil eſt, ſumit arma formido. *Vege.*

Vna ſalus victis nullam ſperare ſalutem. *Virgil.*

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus. *Idem.*

Qui nil poteſt ſperare, deſperet nihil. *Seneca Medea.*

ἀνεγνωκὼς τ' ἑαυτῆ ζωῆς, ἀκμαζούσῃ τῇ ὀργῇ πολεμῶν, ἀδύνα τ' σωτηρίας ποιήσθαι λόγον. *Chryſoſt.* Deſperatâ vitâ, feruenti ira pugnans, nullam ſalutis habebit rationem. Phocenſium deſperatio. V. Odważyć ſobiè.

ἀδὲν ἀλκιμώτερον τ' ἀπογνώσεως. *Ioſeph.* Nil fortius deſperatione.

Nullus pernicioſior hoſtis, quàm quem audacem anguſtiæ faciunt. *Seneca.*

Animus ex ipſa deſperatione ſumitur. *Idem.*

Timens ne intercluſi hoſtes deſperationem in virtutem verterent, & iter quod aliter non poterant, ferro patefacerent. &c. *Iuſtinus de Themiſtocle.*

Pyrrhus dicebat: Non eſſe pertinaciter inſiſtendum hoſti, ne fortiùs ex neceſſitate reſiſteret. *Frontin.* Nã clauſi licet exigui numero & infirmi viribus, hoc ipſo tamen ſunt hoſtibus pares, quia deſperantes ſciunt aliud ſibi licere nõ poſſe. *Vegetius.*

ἀμελῶ γὰρ τοῦ ζῆν, ὅτι ἐνεὸς ἐυχομένου. *Menander.*

Qui negligit vitam, is & honestum negligit.

Affine, Kto gardzi żywotem, ten y cnotę lekce bierze. Odważyt sobie. Zwierz w sieci.

Dla grzmotu do miyną nie idę; dla szumu do lasu.
Dla ptastwa nie orać. &c. &c. gulpstwo, lenistwo. &c.

Propter frigus arare piger noluit. *Prouerb. SS. cap. 20.*
Propter auium multitudinem sementis non intermittenda. *Garner. ex Gallico.*
Folia qui metuit, non adit syluas. *Idem.*
Propter naufragia nautæ nauigare non cessant. *Ex Seneca, Horatio.*
Citò inerti otio vita torperet, si relinquendum esset, quicquid offendit. *Seneca.*
πηρὸν ἢ φεύγων πολλ' ἀγαθ' ἀπολεῖ ἄνθρ. *A.*
Multa bona perdit stultus ob metũ mali. V. Bez pracę nie beda kołaczę.

Dla małey rzeczy, wielka straciec. Dla vsiała konia zepsować.

Ob vnũ haustũ in siti, ex rege seruus factus est Lysimachus. V. Roskoss bolu nábawia. *Sic Genes. 25.* Esurienti Esau esuriem sedauit, primogenitis amissis.
ἔφαγε τὸ ἔδεσμα φαυλῶς τὰ ὀ πρωτοτόκια ἐφαυλισεν.
Comedit edulium lentis & primogenita contempsit.
ἀπορχήσε (*al.* ἐξόρχησε) τ' γάμον. *Herodot.* Desaltauit (*i. saltando vel ob saltationem amisit*) nuptias. *Hippoclides T. filius Clisthenis filiam inter alios procos ambiebat. Sed cùm pater filiæ procos toto anno probaret, mores eorum obseruans, Hippoclides indecorè saltauit, proinde à Clisthene audiit:* ἀπορχήσατό γε μὲν τ' γάμων. Saltatione tua nuptijs excidisti. Przestał ktoś gody, małżeństwo. *qui abiectè respondit:* ἀ φρόνις ἱππόκλειδη *vel,* ἀ φροντὶς ἱπποκλείδης. Non est curæ Hippoclidi. Non curat id Hippoclides. *Simile est illud:* Ob solũ punctũ cecidit Robertus Asello.

Celebris est versiculus apud ICtos de Roberto Abbate monasterij ab Asino dicti, cuius portæ Abbates hospitales olim inscripserant hunc versiculum.

Porta patens esto, nulli claudaris honesto.

Robertus autem ad rem attentior, præcludere volens aditum crebris hospitibus & non audens tollere versiculum antiquum & notum, punctum in eo transposuit, sic:

Porta patens esto nulli, claudaris honesto.

ob quod factum à Pontifice abbatia multatus est. Schardius ex Alciato. Bosquerus vocat hunc Martinum abbatem Aluensem in Gallia Ordinis Cistercienſis, ex Ioan. Dubl.lio. Potest hoc dictũ transferri ad suffragia quæ olim pũctis notari solebant: Vt patet ex illo Horatij: Omne tulit punctum. *Nam ob vnum punctum suffragiorum deficiens, multi Candidati magistratu vel Rei causa cadere solent & ob vnum punctum superans, superiores euadere. Adde Appologum Æsopi de Cassita quæ ob vnum granum se in laqueo esse gemit. Cuius epimythion tale est:*
πολλοὶ διὰ τὸ κέρδος εὐτελὲς, μέγαν ὑφίστανται κίνδυνον
Multi ob vile lucrum, magnum subeunt periculum.

Affinia sunt, Kto rowna odmiana. Kto stoi to zá to. Mátemu gárdzicy. Máta rzecz podczás wiele pomoże i zábkodzi.

Dla przyiaz

Dla przyiaćiélá/ dla dobrego gośćia/ nié żáłuy/ nié βkodá.

In mala vxore atq; inimico si quid sumas *(insumas)* sumptus est.
In bono hospite atq; amico, quæstus est, quod sumitur. *Plaut.*
Amicis facile esse donandum similiter docet Martial. comparationibus aliquot allatis.
Callidus effracta nummos fur auferet arca. &c. &c.
Mercibus exstructas obruet vnda rates. *Claudit.*
Extra fortunam est, quicquid donatur amicis,
Quas dederis, solas semper habebis opes. *l. 5. epigr. 44.*
Τ ξένυ ἕνεκα ἐ φίλυ μὴ φείδεο. *A.* Ne parce sumptui causa amici & hospitis.

Dla przyiaćiélá sobié podwéselić.

Recepto Dulce mihi furere est amico. *Horat.* .i. *furenter bibere more Thracum. Idem alio loco excitans quendam ad hilariter & largè bibendum ait:* Insanire iuuat. *Sed Pòëta & ethnici est improbum consilium. Seneca item ex Anacreonte.* Aliquando *inquit* & insanire iucundum est. *Ethnicorum hæc omnia. Christianis vt mittam alia. S. Paulus interdicit comessatione & ebrietate. Si tamen moderata sit hilaritas, quam aliqui sancti viri hospitibus exhibebant, cibo & potu largiori oblato, salua temperantia & sobrietate, nemo in crimen iure vocárit. Sed id mores gentis nostræ & temporum vix iam ferunt.*

Achilles apud Homerum Phœnicem & Vlyssem gratos hospites habens dicit Patroclo: ζωρότερον ὄ κεραιρε. .i meracius infunde. *Examinat hoc dictũ Plutarc. 5. Symposiaco.*

Dla rzéczy podleyśiey/ nié opuśczay godnieyśiey.

ἱπποσύνην δεδαὼς μὴ ᾄδῃς, μὴ γ ἐν ἱππεσύνῃς ψαλμᾴῃς γ ᾠδῆς. *Nazianzen.* Equitandi artem callens ne cantes, ne & in equitando & in canendo aberres. Talia sunt illa. Citharœdus cùm sis, ne velis esse auloedus. Ne carnes propter vmbram abijcias. *vt Canis in Apologo Gabriæ infrà* *Affine,* Lépßeś opuśćił.

Dla śćiéżki gośćinca śie nié puśczay.

οὐδὲ παρόντος τὴν ἀτραπὸν ζήτει. *Eustathius.* Cum via adsit, semitam quæris? οὐδὲ παρόντος ἀτράπον μὴ ζητέειν. Cum se via offert, mitte quærere semitam.

Dla zdrowia wśyśćko gotowié wytrwa.

Nulla curatio dura, cuius salutaris effectus est. *Seneca.*
Vulpes Æsopi cauda abscissa è laqueo euasit.
Fur industrius apud Herodotum in Euterpe manu abscissa & in laqueo relicta saluus euasit. Ligari se homines volunt & secari, habituri pro incerta sanitate certum dolorem, daturi magnam mercedem. *S. Augustini.*

Dla zyśku śporego. léda kto śie dobrem rzemieślnikiem ozwié vczyni.

Quodsi dolosi spes refulserit nummi, Coruos Pòëtas & Pòëtrias picas
Cantare credas Pegaseium melos. *Persius. id est. ineptissimi quiq; spe lucri conuolabunt ad scribenda carmina.*
Sic Martial. Sint Mæcenates non deêrunt Flacce Marones,

Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt.

ἀγχίνοιαν καὶν μὴ βλακικὸν μέγα κέρδος ἐγείρει. *A.*
Quamlibet ignaui mentem lucrum excitat ingens.
ὅπου τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν δ' ἀλλότριον. *Lucian.*
Renuente seruit quisque natura ob lucrum.

Dług, wiélki ciężar, mépokoy, ktopot.

Alienum æs homini ingenuo acerba est seruitus. *P. Syrus.*

Æs alienum cepe. *Vide* Dłużnik 1. *Apud Persas, turpissimum erat mentiri & ære alieno obstrictũ esse. Herodot. Huc facit iocus Augusti Cæsaris in culcitã Equitis Romani in auctione propositam. habes infrà sub.* Kto spáć nie może. *&c.*

τὰ δάνεια δ' ἄλλας τοὺς ἐλευθέρους ποιεῖ. *A.* Seruũ esse faciunt sæpe debita liberũ.
In seruitutem debita trahunt liberos.

Długa mowa, powiéść, bayka. Téżno słuchác. Spác śie chcé słuchaiąc.

μακρὸν καὶ δικανικὸν ἐνύπνιον. *Lucian.* Longum & forense insomnium.
χειμερινὸς ὄνειρος. *Idem.* Hibernum somnium .s. *longum vt & noctes.*
εἶτα ἐξηγερόμην. *Aristophanes.* Deinde expergiscebar. *dici solet, cùm molestum est audire sermonem longum vel incredibile quid aut ineptum. significatur enim hoc dicto, somnium vel fabulam fuisse quod audiuimus vt nostri dicunt.* Cała bayká. *Simile est illud Cicer.* Ille discessit, ego somno solutus sum, .i. *vbi ille cessauit loqui, ego vigilare cœpi, quia ob fastidium dormitando audiebam.*

μακρότερα τ' Ἰλιάδος λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.
ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐκχεόμενον εἰπεῖν. *Budæ.* Supra aquam infusam vel fluentem (*supra clepsydram*) dicere .i. *tantùm spectare vt tempus dicendo assignatum impleas, more Oratorum Romanorum qui ad clepsydram dicebant, horas sex continentem accusator, horas nouem reus. Meminit harum Cic. Plin. iun. Apulei. Martial. l. 6. epigr. 35. In Cæcilianum dicentem ad septem clepsydras. claudit sic:*

Vt tandem saties vocemque sitimque rogamus,
Iam de clepsydra Cæciliane bibas. *Affert ad hunc locum Raderus plurimã ex veteribus & nouis scriptoribus de clepsydris.*

Perdere aquam *dicebat Quintilian. eos, qui multa inutilia vel sine iudicio loquuntur. De talibus rectè vsurpes & illud.* Sine viuus à te abeam. *Sic Theocrit.*

εἶα λεγ' εἴ τι λέγεις, καὶ τὸν ξένον ἐσ πόλιν αὖθις ζῶντ' ἄφες *&c.*

Eia age si quid habes dic, rursus & hospitem in vrbem viuum amitte. *Et Plaut.* Iam iam sat amabo est. Sinite abeam, si possum, viua à vobis.

Spartani Samiorum legatis longa oratione vsis responderunt: τὰ μὲν πρῶτα ἐπελελαθόμεθα, διὰ τὸ τὰ ὕστερα οὐ συνήκαμεν. Primorum obliti sumus, ideo posteriora non intelleximus. *Plutarch. Sic Agis rex Spartã legato multa locuto & quærenti quid suis responderet ait:* Dic me, quandiu tibi visum est loqui, tacitum audiuisse. *Et alteri.* Dic te, me tacente, vix tandem finem loquendi fecisse. *Idem.*

Affine, Vlić wie kiedy przestáć.

Długo.

Annus est dum &c. *Terent.* Ætatem seruire. *Plaut.*
Δι' βίε: δι' ὅλε βίε: Tota vita: Δι' παιδὸς ἀεί. *Hesych.* γενεάν. Semper tota vita. Sæculum *Erasm.*

Długo śie dobre pamięta, á złe dłużey.

Obráżę wſzyſcy długo pomniemy, á dobrodźieyſtwa w nét záponmiemy.
Ita naturâ comparatum est, vt iniuriæ altiùs descendant quàm merita: & illa citò defluant, has tenax memoria custodiat. *Seneca.*
Procliuius est iniuriæ quàm beneficio vicem exsoluere, quia gratia oneri, iniuria in quæstu habetur. *Tacitus.*
τὰ δεινὰ τέρψαν ἀεὶ μνημονεύεται. τὸ γὰρ λυπῆσαι, ἀυτεξάλειπτον. τὰ δ' ὠφελήσαντα ἅμα τῇ ἀπολαυσει, καὶ τῷ πρὸς αὐτὸν μνήμην συναναλίσκει. *Herodian.* Offensarum semper hæret memoria. nam quod dolet, ægrè deletur: at beneficiorum simul cum vsu & memoria eorum consumitur. Cui placet (*aliquid ab aliquo factum bene*) obliuiscitur: cui dolet (*factum male*) meminit. *Cic.*
ἡ ἐυεργεσια τάχιστα γηράσκει, ὁ δὲ θυμὸς ἔχαιρεν. *Aristotel. Sophocles.*
Beneficium citissimè senescit, ira verò tardissimè.
Manet alta mente repostum &c. *Virgil.*
——— Ita sunt isti nostri diuites, Si quid benefacias, leuior plumâ est gratia,
Si quid peccatum est plumbeas iras gerunt. *Plaut.*
In marmore iniuria, in cinere beneficium .ſ. *scribitur.*

Długo śie námyślay, á śpiesżno wykonay.

Vulgare dictum: Delibera diu & citò fac.
Antequam incipias, consulta: vbi consulueris, maturè facto opus est. *Sallust.*
βεβαίως ἐγχειρεῖν δεῖ πραξομένοις. εἰ δ' ἀν ἐλῃ, βεβαίως τηρεῖν δεμένειν. *Bias apud Laërtium*: Cunctanter aggrediendũ negotiũ, in suscepto constanter perseuerandũ.
φασὶν: πραττειν μὲν δεῖν ταχὺ τὰ δοξαντα, βαλλεσθαι δ' βεβαίως. *Aristotel.* Aiunt: Citò quidem facienda esse quæ decreta sunt, lente autem deliberandum.
Σπεῦδε βεβαίως. *Suetoni.* Festina lentè. *Gelli. Macrobi.*
In consilijs sis cochlea, in factis aquila. *Vulgare dictum.*
Affine, Rozmyślić śie dobrzé trzebá.

Długo śie zle pamięta. Obrażony pámięta.

Etiam sanato vulnere cicatrix manet. *P. Syrus.*
Ἓ τραύματος ἀκεσθέντος ἡ ἀλὴ μένει. *A.*
Æternum seruans sub pectore vulnus. *Virg.*
Scribunt in marmore læsi. *vel* Puluere qui lædit, sed læsus marmore scribit. *Anonym.*
Odia altissimè sedent. *Quintil.* Offensio altiùs penetrat. *Tacit.*
Manet alta mente repostum. *Virg.* V. Długo śie dobre pámięta.
Persæ quondam Regem Gallum gallinaceum habebant, eumq; seuerum. quare eo mortuo, timor in

timor in animis eorum etiamnum manet, ita vt, quamprimum gallus antelucano tempore concinere incipit, mox se ad opera è lectis multâ veriti proripiant. Apologus Aristophanis.

Dlugo trwáć nie może/ co mus/ gwałt przemoże.

τὸ βίαιον ἐφ' ὅσον τ' ἀίδιον εἶναι. *Aristoteles.*

Violentum non potest æternum esse. *Vulgo dicunt.* Violentum nil perpetuum.

Violenta nemo imperia continuit diu. *Seneca Troade.*

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Et mala perrumpet furtim fastidia victrix. *Horati.*

Arcus intentus vbi detenditur, ex curuo rectus fit statim.

Ferrum ignitum mox ab igne remotum refrigescit. (odmienić.

Auiculæ è caueâ euolãt vbi foramen viderint. *Affine,* Przyrodzenie trudno

Dlugo żyć/ kto dobrze żyć.

Proinde vt benè viuitur diu viuitur. *Plaut.* *Triplex huius dicti sensus potest esse.* Naturalis, Genialis, & Moralis.

In sensu Naturali, iuxta quem etiam bruta benè viuunt, dum in cibo & potu naturæ necessitatem non excedunt: homo similiter seruans leges temperantiæ aut medici præscriptum, benè & diu viuit. Sic Ecclesiastic. 37. Qui abstinens est adijciet vitam. *Et Rhythmicus.* Pone gulæ metas, vt sit tibi longior ætas. *Sic Gorgias centum & octo annorum rogatus, quî ad tantam senectutem peruenisset. respondit:* Διὰ τὸ μηδέποτε συμπεπεκβηκέναι τοῖς ἄλλων ἡδυσμάσιν. *Lucianus.* Quòd nunquam circumferri me finerem per aliorum conuiuia.

In sensu Geniali vel Epicureorum, indulgendo genio cum detrimento valetudinis & virtutis. quo modo vulgò accipitur Bene viuere, (*vt apud Terentium Hecyra*: Vixit dum vixit bene, .i. *vt ibidem dicitur,* Voluptati obsequens dum vixit fuit) *falsum est adagium. Nam tales inuerso modo viuunt, & morbis pluribus tentantur, & tandem plures occidit gula quam gladius.* .i. *delicati malè & breui viuunt. Sic Cic.* Virium ventris & gutturis, non modò minuit vitam sed & aufert. *Et ad hunc sensum referri potest illud Athenæi de Sybaritis:* ὁ βουλόμενος ἐν συβάρει μὴ τὸν μεσηγὺ ἀποθανεῖν, οὐδὲ δυόμενον οὐδὲ ἀνίσχοντα τὸν ἥλιον ἑρᾶν δεῖ. Qui nolit apud Sybaritas ante diem fatalem mori, eum nec occumbentem nec orientem solem conspicere oportet. *Talis est vita epulonum ganeonum & asotorum noctu epulantium interdiu stertentium. qui vt inquit Cic.* nec occidentem vnquam nec orientem solem vident, *sed eosdem negat iucundè & rectè viuere.* V. Ὕφαι ζῆιε.

Rectè Pythagoras cuidam cibis & exercitationibus corpus saginanti dixit: Hic carcerem sibi firmiorem & molestiorem reddere pergit.

Augustus Pollionem Romulum centesimum annum supergressum interrogauit, quomodo tamdiu vigorem animi & corporis conseruasset, cui ille. Intus mulso foris oleo, *respondit. Democritus idem prius cuidam responderat, longæuum eum fore si interiora melle, exteriora oleo perungeret .i. si reiecta amaritudine & tristitia hilare & suauiter animum foueret, corpus verò labore aliquo cui oleum addebatur solidaret. Idé aliquot dies mortem remoratus est odore mellis & panis recentis, Rhodigin.*

In

In sensu denique morali & Christiano, verissimum est dictum. Nam qui probus & virtutibus ornatus est, etiamsi in egestate fame & molestijs multis vitam traducat, benè vivit, & facilius vitam in parsimonia producit. quod tot exempla testantur eorum, qui non solùm olim, sed nostro etiam seculo vitam tenui victu vltra centum & ampliùs annos sani & vegeti vixerunt. quodsi etiam contingat vt talis citius vita abeat, satis diu vixisse censendus est, dum consummatus in breui expleuit tempora multa, & pro breuiori vita habebit longissimam aeternamq; vitam à morte aeterna immunem.

Długoż tego bedźié.

Quousq; eadem? (.ſ. *repetes, inculcabis, reprehendes.*) *Apud Senecam quidam Philosopho castiganti improbos mores & vitam dissolutam, dicunt:* Quousq; eadem? *Respondet Seneca:* Istis dicentibus: Quousq; eadē? respondē. Ego debeo dicere: Quousq; eadem peccabitis? Remedia antè vultis, quàm vitia desinere. Ego verò eò magis dicam, etiam inuitis profutura &c. publicè, Quousq; &c. *epistola 89. & libro de Tranquillitate animi, vocat vocem rabidarum deliciarum:* Quousq; eadē? ἕως πότε ταὐτά;

Dłużſa ſobota niż niedźiela.

Vulgi dictum, duarum rerum mensuras præposterè inæquales indicans & ridens. Tale apud Græcos est: ὁ κλεομένης τῆς κοίτης ὑπερέχει. Cleomenes superat cubile .ſ. *ipſe longus cubile breue.* *Et apud Latinos illud Iuuenalis.* Lectus erat Codro Procula (*vxore parua*) minor. *hoc sensu accipiunt quidam: alij ad angustias lecti referunt.* Si toga dissidet impar (.ſ. *tunicæ*) Rides. *Horati.*

Iuuenalis carpens Philosophos ob grauitatem supercilia longa demittentes & capillos capitis ob suspitionem & infamiam comatorū radentes, ait: Atq; supercilio breuior coma. Tityus in angusto. V. Tité ſtużý to tému. Eſt vagina breuis cùm sit prolixior ensis. *Garner è Gallico. Simile.* Wiekſzy przydátek. *Affine,* Opák.

Dłużnik wéſoło bierzé, ſmutno oddáié.

Dłużnik pożyczáiąc rumiány; oddáć máiąc, blády.

ἅπαξ πυρρὸς καὶ δεκάτον χλωρὸς ſ. χρεώστης. *Suidas.*

Debitor, ſemel rubicundus (*verecundia*) & decies pallidus (*timore & ſolicitudine reddendi*) Raz rumiány á ſto kroć blády.

πάν μοι χρέος κρομμυὰ καὶ τὸ ῥύμμα σκόροδα, *Apoſtolius.*

Omne æs alienum cepe & mulcta allium.

ἀδὲν ἄχιον ἀδὲ δυσχερέστερόν ἐστ ἀκῦσαι, δοῦναι: *Plutarc.*

Nil turpius & moleſtius quàm audire (*hoc verbum*) Redde.

Lege caput Eccleſiaſtici 29. hac de re. *Affine,* Dłużnik. Od wrácánia boli głowá.

Dłużnik wielki. Długow iák włoſow na głowie.

τῷ ψυχὴν ὀφείλει. Animam debet. *Terent .i. præter omnes ſuas facultates, ſeipſum inſuper debet. ſeu corpus operam & vitam. nam qui ſoluendo non erat nexus addicebatur creditori, lege Romana.* *Apud Gellium verò lex XII. Tabul. iubebat*

dissecari corpus eius, qui multis debebat, nec soluere poterat.
Omnia debet præter animam. *Erasm. ex Cicer.*

Dłużnika dobrego milczemé zepsuié. Dług zámédbány ginié.
Optima nomina (*i. debitores*) non appellando (*non exigendo*) fiunt mala. *Columela.*
καλὸν χρεώστην εἰς κακὸν σιγὴ τρέπει. *A.*
Bonus tacendo debitor fiet malus.

Do Bógá / gdy trwogá.

εὐχαὶ κακοῦρος εἰς ἀλέξημ' ἔσχατον. *A.* Preces malorū remediū nouissimū.
Præcipuus votorum locus est, cùm spei nullus. *Plin. l. 8. cap. 16.*
δυσχερείας ἐπίθεσις καὶ σωτηρίας ἀπόγνωσις εὐκτὴ θεῶν. *Scholiastes Homeri.*
In calamitatum accessione & salutis desperatione, preces ad Deos .s. restant.
Ouid. in proximo naufragio: Dij maris & terræ (quid enim nisi vota supersunt?)
Soluere quassatæ parcite membra ratis. V. Jezyk bron.
Mala quæ nos premunt, ad Deum ire compellunt. *S. Gregorius.*
Vide quæso quid Xenophon Ethnicus apud Plutarchum dicat: (sed Latinè hîc redditus)
Cum secundæ res sunt, oportet nos deorum maximè meminisse, ijsq; honorem habere, vt vsu flagitante, inuocare eos cum fiducia possimus, tã propitios & amicos.

Do bogacza / tak zrzodła, wpyjcy śie zbiegáią.
Wziąwszy dość / á zmąciwszy wode odbiegaią.
Ad felicem vt ad lacum concurrunt omnes, quem exhauriunt & turbant. *Seneca.*
Et Horat. ait: Diffugiunt cadis Cùm fæce siccatis amici dolosi.

Dobra kośćbrzoza. Dobra pśu mucha. Dobra Matka sowi piotká.
Dobra w chomato słoma / w kożuch báwełna.
Dobry tobie chleb / ciemnuś. Do wody z gęba.
Komu śie muśą mé dośtamé: ten ná polewcé niech prześtáié.
Fenum te esse oportet, non ambrosia ali: *Ex Cicer.*
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino. *Iuuenal.*
ἔσιον δὲ βαλάνειαν φοινικῶν τοῖς οἰκέταις *Suidas.*
Vinum ex glandibus palmæ seruis. *Et Aristotel. 1 Oeconomico*: *Seruis nihil aut valde modicum vini dandum censuit, licèt cibariorum copiam concedat.*
A caupone tibi fæx Lalctana bibatur (*vinum vilissimum a loco dictum.*)
Si plùs quam decies (*10 cyathos*) Sextiliane bibis. *Martialis.*
Aurum profectò spectatores Comicum (*ex napis lupinis numi siebant.*) Sed ad hanc rem agendam (*ad decipiendũ lenonem*) Philippeũ est. *Plaut.* Vią to śie zgodźi.
τὰ ἄχυρα τῷ ὄνῳ. Paleæ asino .s. *dandæ.* Fabiorũ prandia betæ. *Mart.*
Pauperis cœna scolymus. *Plin. olus aculeatum exigui succi & alimenti.*
τὸ ἀφύας ἡμὴ τέλαιον Aphyæ honos oleum. *Pisciculus est minutus & vilis, quare satis est si absque alijs condimentis addatur illi oleum dum frigitur. Sed noris apud Grecos tale*

cos vlh fcisſ. hoc cum momentum. Aſini cornes ruſticus. *Gallorum dictum Garner.*

Aſſne, Sžkodá tu tégo. & Vſié twoiey to geby. & Tákiemu tákie.

Dobra myśl lódá co zénjmé.

Vt gratas inter menſas ſymphonia diſcors &c. Offendunt. *Horati.*

ἐυριθμίαν φθείρει μικρὰ δυσφωνία. *A.*

Suauem vna vitiat diſſonantia muſicam.

Vbi voluptatem ægritudo vincat, quid ibi ineſt amœni? *Plaut.*

Pamphilus Terentianus optat ſuo gaudio nullam ægritudinem intercedere. In Andria.

Feruentem ollam modica frigida infuſa refrigerat.

Huc facit illud axioma: Malum ex quocunque defectu, *&c.*

V. Sobrey myśli nié pſuy. Piſczék ná ſtypié.

Dobra nadźiéiá.

In portum ex longa nauigatione venio. *Cic.* Terram video vel aſpicio. *Idem.*

Ex alto terram aſpicere voluptas eſt nautarum. *Plaut.* γαῖαν ἰδεῖν ἡδὺ ναύταις.

Exorſa hæc tela non male omnino eſt mihi. *Plaut.* Dobre początki.

Benè habent principia. *Terent.* φῶς ἦκει. *Euripides.* Lux oblata eſt, affulſit. *Cic.*

Noua lux oculis effulſit. *Virgil.* Spes affulſit. *Liuius.*

ἐκ κυμάτων γὰρ αὖθις εὐδίαν ὁρῶ. *Euripid.*

Rurſus ſerena cerno cuncta ex turbidis.

ἐκ χειμῶν δ' εὐδία. *Pindar.* Poſt tempeſtatem tranquillum.

Propemodum in vado ſalutis res videtur. *Plaut.* Vicimus ſi &c. *Cicer.* (tur.

Hirūdo aduolauit. ἡ χελιδὼν θέρος λαλεῖ. *Ariſtophanis interpr.* Hirūdo æſtatē loquitur.

κελιδὼν ἦρ δ' ἀοιδή. *Ariſtophan.* Noua hirundo veris initium.

δεξιὸς ὄρνις ἐπέπτατ'. *Homer.* Dextra auis aduolauit. *Vicinum.* Dobry znák.

Dobra naßá.

Res in vado eſt. *Terent.* Salua res eſt. *Feſtus.* In cœlo ſum. *Cicer.*

Mea pila eſt. *Plaut.* Mea ſors eſt. *Idem.* Mihi ſors vel ſortitio euenit. *Idem.*

Piſcatus meo quidem animo hodie euenit bonus. *Idem.*

Seruauiſti omnem ratem. *Idem* .i. *omnem rem familiarem* Rex ſum. *Idem.*

μεδίμνῳ δεκαμετρῷ δ' πατρὸς ἀργύριον. *Suidas.* Modio dimetiar patris argentum. *In eum qui magnum lucrum ſubitum exſpectat.*

Exclamare libet populus quod clamat Oſiri Inuento. *Iuuenal.*

Frugum inuentor is erat. clamabat autem populus eo inuento. εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν. Inuenimus, congratulemur nobis. *Nam animam Oſiridis poſt mortem in bouem transmigraſſe fabulabantur, qui bos Apis vocabatur, & vt Oſiris colebatur. qua de re multa leges apud Strabonē & Plutarc. Meminit & Plinius. Tibullus. Martial. Seruius. Euſebius.*

Dobra nowiná.

νὴ τὸν ἐκεῖνον ἐκεῖ τὸ Δάλιον μέλι. *Suidas.*

Nunc illa se offert cantilena Datidis. *Fuit Datis Satrapes Persa, qui Græcæ linguæ imperitus, lætum quid audiens dicebat.* ἥδομαι ἐυφραίνομαι καὶ χαίρομαι. *cùm* χαίρω *dicere debuisset. Vsurpatur etiam Datidis cantilena, pro sermone barbaro aut solœcissante.* προσκυλινδεῖσθαι ἱκτίνῳ: *Aristophanes.* i. Prouolui ad miluios .s. *conspectos. vulgus illius loci & temporis miluios primò visos, adorabat quasi veris nuntios.*

Celebris est etiam apud varios scriptores vt Aristophan. Athenæum. Horati. Plini. Hirundo veris nuntia. παῖδες ἆρ' ὁρᾶτε; ὥρα νέα χελιδών. *Aristophanes.* Puer inon videtis? ver noua hirundo.

ἦλθε ἦλθε χελιδὼν, καλὰς ὥρας ἄγουσα, καὶ καλὸς ἐνιαυτός. *Theogn. 3. de sacrificiis.* Venit venit hirundo, pulchras horas ducens, & annos pulchros. *Sic concinentes* χελιδονίζειν *dicebantur. Apud eundem Poëtam* Hirundo chlænam *(hiemalem vestem crassam)* vendere & theristrum *(æstiuam leuem)* emere suadet. *Rhodij initiò veris* ἐχελιδόνισαν. i. *hirundinem inuitabant. Athenæus. Nostris etiam hirundines apparentes veris nuntiæ & certiores apodes. Vsurpatur & hic illud dictum.*

Dobra nowiná / bedźie lato / poßlá zimá.

Dobra powieść, gdy mowią: Jeść. *Similis est illud.* Vt. podzrobić. R. Oć moiec chodzić. Podzże ieść. R. Toć muśie leść.

Esurientium, parasitorum & gulonum vox ista est.

τὸ φαγεῖν ἀκοῦσαι ἡδυσμάτων ἐστὶ μελῳδία *A.* Est grata cantilena quæ sonat, Cœna. Amo cantilenam quæ mihi sonat Cœnam. *Sæpè talia leges apud Plautum, Martial.* Bona cœna strenaq; occessit mihi. *Plaut. Apud eundem Parasitus dicenti sibi* Coquitur. &c. Quando vis veni, parata res erit *Respondet.* Ego verò te sequar & seruabo, Neque hodie vt te perdam, meream deûm diuitias mihi. *Adde illud Philoxeni.* Suauissima aqua quæ manibus infunditur. V. Czudzy chleb. Vnum augurium optimum pugnare pro cœna. V. Dobry zawżdy czás.

Dobra wola ſtoi za wczyńć.

Vt desint vires, tamen est laudanda voluntas,
Hac ego contentos auguror esse deos. *Ouidi.*
Hæc facit vt veniat pauper quoque gratus ad aras,
Et placeat cæso non minùs agna boue. *Idem.*
Sed qui quam potuit dat maxima, gratus abundè est,
Et finem pietas contigit illa suum. *Idem.*
At voluisse sat est. animum non carmina iacto. *Idem.*
——— Et meritum velle iuuare voco. *Idem.*
Quod si deficiant vires, audacia certè
Laus erit. In magnis & voluisse sat est. *Propert.*
ἀρκεῖ δ' ἐν μεγάλοις καὶ τὸ θέλημα μόνον. *Politian.*
Sufficit in magnis rebus vel sola voluntas.

Parùm succesſit quod ago, at facio sedulò. *Serum apud Terentium.*

Coronat

Coronat Deus voluntatem, vbi non inuenit facultatem. *S. Augustinus.*
Quod voluimus, pro facto reputatur, vbi factum excludit necessitas. *Bernardus.*

Mulus Athenis templum ædificante Pericle, strenuè in saxis conuehendis laborabat, senio autem fessus vacatione donatus est; sed ille nihilominùs iuxta farraca aliorum mulorum onera vehentium currebat, quasi eos adhortans & incitans. quare publicè ei alimenta perpetua decreta sunt. Plutarchus.

Affine, Cyćiey iáż nalépiey. & Jáko możemy. Wola ſtoi zá vczynćk.

Dobre nábyćie ſpore/ trwáłe/ i w morzu nić vtonię.

Diutinè vti benè licèt partum benè. *Plautus.*

χρήματα δ' ἐκ διοπαίσα θεόσδοτα πολλὸν ἀμείνω. *Hesiodus.*

Pecuniæ vel opes non rapto quæsitæ sed à Deo datæ multò meliores.

Dobre obyczáie/ i ludzkie rozumienie/ rychley námowi niż długie mowienie.

τρόπος ἐσθ' ὁ πείθων τὸν λέγοντα, ἐ λόγος. *Menander.*

Mores dicentis persuadent, non oratio. *Vel.*
Probitas loquentis plùs valet quàm dictio.

Dobre przy łépſiem tánćie. Cudnie przy cudnieyſzem gáſnię.

Quæ habēt admirationē, euanescunt atq; moriuntur cōparatione melioris. *Quintil.*
Lana tincta fuco, citra purpuras placet; at si contuleris etiam lucernæ, conspectu melioris obruetur. *Idem.* Si iudicium acrius adhibeas, iam illud quod fefellerat, exuat mentitum colorem & quadam vix enarrabili fœditate palleſcat. *Idem.* Exigua quædam animalia igniculi videntur in tenebris, quæ in sole euanescunt. *Idem.* Quæ mediocris est dictio, per se habet admirationem; sed admotis iis quæ sunt eximia, desinit esse admirationi. *Idem. Oratores qui Isocratis orationes audierant vel legerant, suas de iisdem materiis pudore aboleuerunt. Isocrates ipse testis oratione de Permutatione.*

Histriones vel actores qui cum Roscio contendebant, etiamsi antea recti aut venusti aliquid habere visi sunt, id amittebant. *Cic.*

ἡ πορφύρα παρὰ πορφύραν διακρίνεται. *Phœbammon.*

Purpura iuxta purpuram dignoscitur.

τὴν πορφύραν καὶ χρυσὸν θεωρῶμεν καὶ δοκιμάζομεν ἑτέρα παραδείκνυσιν. *Isocrates.*
Purpuram & aurum spectamus & probamus alteri comparantes. *Pallida purpureo lanestri à Rege Persarum Aurelliano misso, collatæ omnes nobiles purpuræ, cineris specie decoloratæ videbantur. Vopiscus. Affine*, Rownánie rzéczy máte y wielkie czyni.

Dobre rzatko béz złego: Złe z dobrem zmieſzane ieſt.

Miedzy pſzenicą/ ábo ná ćdneyſzé ziemi pſzenicá i kákol rośćie.

Terra salutiferas herbas eademque nocentes
Nutrit & vrticæ proxima sæpe rosa est. *Ouid.*

Die mihi an boni quid vsquam est, quod quisquam vti possiet Sine malo omni? aut ne laborem capias, cùm illo vti voles? *Plaut.* Voluptati mœror comes. *Idem.*

mes. *Idem.* Magna præda, est cum magno malo. *Idem.* Rosa olet & pungit. Bonum malo circumseptũ. *Pierius.* Rosam spina sepsit. *Ambrosius.* Nihil quicquam tam prospere hominibus datũ, quin aliquam sit aliquid difficultatis. *Apulei.*

οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκείαν ἄνευ κακοῦ. Non est domũ inuenire quæ careat malo.

δοῖοι γὰρ τε πίθοι κατακεῖαται ἐν δόμῳ ἄδῃ
δώρων, οἷα δίδωσι, κακῶν, ἑτερῳ δ' ὀ ἐαων. *Homer.*

Duo namq; dolia iacent in Iouis limine Munerum, qualia dat (*hominibus*) malorum (*alterum*), alterum autem bonorum. *quæ ille miscet & plerumq; plùs addit ex dolio malorum.* V. Wiecey zlego niż dobrego.

Dulcia mixta sunt amaris. *Martial.*

Vbi vber, ibi tuber. *Apuleius.* i. (*vt idem explicat*) Nulla voluptas sine miseria.

τὰν δ' ἅμα χάρμα καὶ ἄλγος ἔλε φρένα — *Homer.* Lætitia huic mœorque simul præcordia cepit.

οὐδ' νῦν ἔχουσός ἐστι κομὶ ἀπὸ τ ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Xenophon.* Sapientis est & ex inimicis vtilitatẽ capere. Tanta felicitate nemo potest esse in magna familia, qui neminem neq; seruum neq; libertũ improbũ habeat. *Cic.*

εὑρὼς δ' ἂν ἐκ τ ἁπάντων
ἀγαθὸν, ἐν ᾧ τὰ μὴ πορίσεται καὶ κακῶν. *Menander.*

Nullũ inuenire ex omnibus, &c. Bonum est, cui aliquid non adhæreat mali.

—— Interq; nitentia culta Infelix lolium & steriles dominantur auenæ. *Virgil.* Etiam in prato est aliquid spinosum. *Iustinian. Pinguis & optimi soli indices sunt herba inutiles sponte vbertim exorescentes. Plutarch.*

πικρῷ γλυκὺ μεμιγμένον. *Plato.* Amaro dulce mistum vel amarum dulci.

ὁ γὰρ ἂν ἀνθρώποις θεὸς τελεσειν ἄπαυστα,
ἀλλ' ἐσθλῷ κακὸν ἄγχι παρεστάναι ἐκ τινῶν ἄισης. *Q. Calaber.* Non enim hominibus dij perfecta dant omnia, Sed bono malũ adiunctũ est quodã tato.

πολυποδ κεφαλή. *Plutarch.* Polypi caput. *de re iucunda cui aliqua molestia vel noxa adiuncta est. Nam Polypi caput palato gratissimum est, sed somnia horrifica parit.*

πολυποδ κεφαλ. ἐν μ κακὸν, ἔνδε καὶ ἐσθλόν. *Plutarch.*

Sunt bona sunt mala quæ Polypi in capite intus habentur.

Sic Martialis de suis carminibus ingenuè fatetur.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala multa.

κόρμθ ὀρυττεται τε καὶ κυλινδεῖται. *Strabo.* .i. Corinthus & collibus surgit & vallibus deprimitur. .i. *Nulla felicitas est sine aliquo incommodo. nam ciuitas hæc opulentissima fuit & claris viris artificibusq; celeberrima, sed agros inæquales nec ita fertiles habebat. Rhodigin. qui Superciliosam Corinthum vocat.*

οὐκ ὧν γένοιτ' χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακὰ, ἀλλ' ἐστί τις σύγκρασις. *Euripides.* Seiuncta non sunt à malis vsquam bona, Sed est aliqua commistio.

μισγέσθαι ἐσθλὰ κακοῖς. *Theognis.* Mista bonis mala sunt. (*Galli.*

Nulla nux sine putamine. Nulla rosa sine spina. Nulla domus sine ærumna. *Garnet.* In amplissima quaque lætitia est coniugatio mellis & fellis. *Apuleius.*

Affine

Affine, Bżędy mą swoie wáde / ábo swego molé. Żadna rzęcz ták zła nié iest. &c.

Dobre rzęczy nié trwáłe.

Optima citissimè pereunt. βέπτα πολλάκι ταχύτατα παρέρχεται. *A.*
Res optimæ sæpe pereunt citissimè.

Quicquid ad summum venit, ad exitum properat. Eripit se aufertq; ex oculis perfecta virtus; nec vltimum tempus exspectant, quæ in primo maturuerunt. *Seneca. Sic Sapientiæ c. 4.* Consummatus in breui, explebit tempora multa. &c.

Affine, Przéd láty rozum nié trwały.

Dobre śię nigdy nié sprzykrzy. Dobre powtorzyć śię godzi.

δὶς καὶ τρὶς τὸ καλὸν ἐστι τὰ καλὰ λέγειν καὶ ἐπισκοπεῖσθαι. *Plato.* Bis & ter pulchrum est dicere & considerare quod pulchrum est.

δὶς δὲ τρὶς τὸ καλὸν ῥηθὲν οὐδὲν βλάπτει. *Idem.* Bis & ter, quod pulchrum est, dicere vel dictum, nihil nocet. τὸ καλῶς ἔχον δὶς καὶ τρὶς ἐπαναπολεῖν τοῖς λεγω δεῖ. *Idem.* Quod pulchrum est bis & ter repetere sermone oportet. κάρ᾽ οὐδὲις ἔ καλῶν. *Lucian.* Honesta nullam satietatem afferunt. *Sic Horat. de pulchro poémate & pictura, quæ à longe stanti placet, vel prope.*

Hæc placuit semel, hæc decies repetita placebit.

Hinc illud triuiale. Lectio lecta placet, decies repetita placebit. *Sic Demosthenes Luciano teste Thucydidu historiam octies descripsit vt sic stylum eius imbiberet.*

Dobre śię sámo dźiełuie.

Si quid bonis bene fit, esse idem & graue (*i. solidum*) & gratum solet. *Plaut.* Quod bonis bene fit beneficiũ, gratia ea grauida (*grata*) est bonis (*i. conferentibus*) Ipsimet vt taceã pro me (*i. pro se*) benefacta loquuntur. [*Plaut. Lambin.*

εὐεργέτην χαρὶς αὐξῃ εὐχαριστεῖ. *A.* Bene facientem gratia ipsa prædicat.

Vicinum, Czołem zá czéść.

Dobre śię sámo pláci.

——ἢ ἰὰ δικαίοις ἄνδρασιν δόσεβὶς ἐκ δὸπίλοις χάρις. *Anthologi.*

Piscator caluariam naufragi reti extractam pietate motus sepelire aggressus est, & focum fod ens thesaurum inuenit & dixit: Certè iustis viris pietatis gratia non perit.

Dobre śtare lacá, a naśe lépśe. Stare latá chwalmy, á swych zażywaymy.

Laudamus veteres sed nostris vtimur annis. *Ouidius.*

αἰνεῖ γέρων ἔτη παλαιὰ, παρὸν ζῆν. *A.*

Dobre to ale owo lepśe.

ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δὲ χρυσὸς μεγάιερ᾽ ἐξοχα πλούτε. *Pindarus.*

Optima quidem aqua, sed aurum supra superbas diuitias est (*i. in æstimatione hominum aqua rarius, alioqui aqua magis necessaria est, & ideò etiam melior. Excutit hoc problema Plutarchus. Negat Henric. Stephan. hoc inter adagia referendum. Esto: sententia tamen est pulchra & huic loco quadrans.*

ἄυξη

ἄυλη κρέατων, ἄυλη κυρία. *Plutarch. Apollodor.* Hæc melior, hæc potior. *ſ. ſententia.*

Dobre z dobrem / á zle ſámo.

Bonum bono contrarium non eſt, malum verò etiam ſibi.

πᾶν μεθ' ἑτέρου ἀγαθὸν αἱρετώτερον ἢ μόνον μόνου. *Ariſtotel.*

Omne bonum expetibilius eſt cum altero bono quàm tantùm ſolum.

Theſeus domum ex Creta reuerſus, legumina varia vna ſimul olla cocta cum ſuis latus comedit. Plutarch. *Hic locum habet* Olla putrida *vulgò dicta.* [crobi.

Ex Hymettio *(melle)* nouo & veteri Falerno *(vino)* mulsũ fit optimè temperatũ. *Ma-*

Dobre zé zlego czeſto bywa. Dobre zé zlego vczynić / wielka ſztuká. Zle ſpráwy rodzą dobre vſtáwy.

Bonæ leges ex malis moribus procreantur. *Macrobius.* Vſu probatum eſt, leges egregias, exempla honeſta apud bonos, ex delictis aliorum naſci. *Tacitus. quare apud Æginetas multabatur qui nouæ legis conſtituendæ occaſionem dediſſet. Ariſtotel.*

Sæpe nullo ex principio magna familiaritas conflata eſt. *Terentius.*

Ex malis excerpendum ſi quid ineſt boni. *Cato.*

Quam acerbiſſima olea oleum facies, tam oleum optimum erit. *Cato.*

νῦν εὖ πεπλώκα, ὅτε ναυαγήκα. *Suidas de Zenone naufrago.*

Nunc benè nauigaui, poſtquam naufragium feci.

εὖ ἐποίησε τύχη περιελαύνουσα ἡμᾶς φιλοσοφίαν. *Idem.*

Bene fecit fortuna aduehens (*admouens*) me ad philoſophiam.

Ex neceſſitate facere virtutem ars magna. *Ex Gabria. ſub* Co muße.

καὶ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Xenophon.* Prudentis eſt etiam ex inimicis vtilitatem capere. *De hoc argumento libellum ſcripſit Plutarch.*

Melius eſſe iudicauit Deus de malis benè (vel bona) facere, quàm mala nulla eſſe permittere. *S. Auguſtin.* Omnis malus aut ideò viuit, vt corrigatur, aut ideò, vt per illum bonus exerceatur. *Idem.*

Aurum è ſtercore colligendum, *vt Gallus Æſopicus è ſterquilinio gemmam eruit.* & Virgilius è ſtercore Ennij aurum legit. *Sanga.*

καὶ σφάκελοι ποιοῦσιν ἀτέλειαν. *Suidas.* Faciunt & ſphaceli immunitatem. *Piſiſtratus Tyrannus ab Athenienſibus exigebat decimas eorum quæ in agris prouenirent. is aliquando obambulans vidit ſenem in petricoſo loco laborantem, & quæſijt, quos fructus inde colligeret. reſpondit ille*: Dolores ac ſphacelos atque horum decimas exigit Piſiſtratus. *quo audito Tyrannus decimas remiſit ciuitati. hinc ortum dictum.* Faciunt & ſphaceli. &c. *ſunt autem ſphaceli ſideratione vel inflammatæ partis corporis duricies ex labore & laſſitudine.*

Nullum librum eſſe tam malum, quin parte aliqua prodeſſe queat, *dixit Plini.*

ἀὶ μελίσσαι τραχυτάτῳ καὶ ἀρωματικῷ θυμῷ περισκάπτηται καὶ λάβρασαι τὰ λεπτομερῆ ἀποπέτηται. *Plutarch contractus.* Apes (*neglectis roſis violis &c.*) ad aſperrimas & amariſſimas herbas, qualis eſt thymus, aduolant, & decerptis quæ vtilia ſunt aduolant. *Eadem ſimilitudine vtitur Iſocrates & S. Baſilius.*

Dauid

Dauid ex auro idoli Moloch coronam sibi fecit. 2. Regum 12. Sic Amasis rex Ægypti ex pelui aurea idolum adorandum à populo Herodot.

Ex tortis lignis rectus componitur ignis. *Garner.*

Fures ingressi hortum Isacci abbatis mutatis animis eum excoluerunt, & ab abbate humaniter accepti & admoniti sunt. S. Gregor.

Dobré zlé vczynione, nié iéſt dobre.

τὸ καλὸν ἀ καλὸν, ὅταν μὴ καλῶς γένηται. *Nazianzen.*

Bonum non est bonum, quando non benè fit. *Lepidum est illud:* Deus non remunerator Verba sed Aduerbia. *Ioan. Gerson.* i. *non factum esse vel fecisse, sed benè factum vel benè fecisse:* *Et S. Gregorius dicit:* Deus non respicit quantum, sed ex quanto. *Nam vt commune est Axioma S. Dionysii Thomæ & Philosophorũ:* Bonum ex integra causa & omnibus circũstantijs requisitis conflatur, si quid defuerit vel virtũ modicũ accesserit, malũ opus erit. *Lucianus de hac re sic ait:* ὁ γὰρ μικρόν τι ἐνδεὴς ἀτελὴς. κἂν πάνυ τἄλλα ἔχῃ, εἰ τοῦτο μόνον ἐνδεὴς, οὐδὲν ἧττον εὐδαίμων. In quo vel minimum *(virtutis)* desideratur, imperfectus est, licèt cæteris omnibus abundet, hoc verò non habeat, nullo modo beatus est.

Dobrego cnotá nié boiazń od złego hamuié.

μισῶν καλοὶ ἁλιτεῖν δρετῆς ἔρασντες. *A.*

Oderunt peccare boni virtutis amore.

Tu nihil admittes in te formidine pœnæ. *Horatius.*

Virum sapientem non peccaturum, dicebat Peregrinus philosophus, etiamsi peccasse eum dij atque homines ignoraturi forent. *Gellius.*

Nobis persuasum esse debet; si deos hominesque celare possimus; nihil tamen auarè, nihil iniustè, nihil libidinosè, nihil incontinenter esse faciendum. *Cic.*

Honesta bonis non occulta quæruntur. *Idem.*

Hæc dicunt Philosophi à cæteris hominibus, quòd ipsi sponte faciant ea, quæ cæteri metu legum inuitè. Xenocrates apud Plutarchum.

Dobrego cnotliwego bankiet, krotofilá nié zepſuie.

Occasiones hominẽ fragilem nõ faciunt, sed qualis sit ostendunt *Thomas de Kempis.*

αὐτὸς ἡλίου καν ἁμάξης ἐφέδρου, μένει καθαρὸς καὶ ἀμόλυντος. *Synesius.*

Radius solis licet contingat lutum, manet purus & impollutus.

καὶ γὰρ ἐν βακχείαις ὁ νοῦς ὁ σώφρων ἀ διαφθαρήσεται. *Laërtius.*

In conuiuijs hilarioribus mens continens non corrumpetur. *Aristippi dictum.* V. Vié wßyſtko ſie káżdému zeydźie.

Athenienſis qui probus est, insigniter est probus. *S. in corrupta licet ciuitate.* V. Tákiem bádź iákiem/ &c.

Psylli (gens in Africa) serpentum, scorpionum, phalangiorum & aliorum venenatorum quæ ibi plurima sunt, morsibus nihil lædantur. quin potiùs si venenata ad eos propè accesserint vel attigerint, debilitantur & torpescunt aliquandiu. Ælianus. Sic probi, &c.

Hac licèt ita sint, præstat tamen vitare occasiones. V. Powodu do złégo.

Dobrego gniazdá/ wychowánia/ ćwiczenia człowiék. piés. &c.

Spartanus. *Nam Spartá aliæ gentes & ciuitates, petebant nutrices & duces. Plutarch.*
ἀνδραποδ' ἐκ Φρυγίας, ἐστὶ δ' ἀρκαδίας ὑπηκόους. *Athenæus.*
Mancipia è Phrygia, sed ab Arcadia auxiliares .s. *Optimi.* (runt.
Ex Isocratis ludo, è quo, *vt ait Cic.* tanquã ex equo Troiano innumeri principes exie-
ἀγαθοὶ ἐγένοντο διὰ τὸ φύναι ἐξ ἀγαθῶν. *Plato.* Boni erant quia ex bonis nati.
εἰκὸς βελτίους εἶναι τοὺς ἐκ βελτίονων. εὐγένεια γάρ ἐστιν ἀρετὴ γένους. *Aristotel.*
Consentaneum est meliores nasci è melioribus. Nobilitas enim est virtus generis.
Varro canes eligi iubet, qui sint boni seminij. Ludit in hac phrasi & Plaut. Milite.
Virgilius item Equos generosos admitti præcipit fœturæ causa. *Nam rectè Horatius.*
Fortes creantur fortibus & bonis. Est in iuuencis est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces Progenerant aquilæ columbam. *Nec contrà.*

Dobrego ỳętmána/ sternika/ &c. przygodá/ mébéśpiécżeńśtwo pokażé.
W trudnośći rozum poznáć.

Sed conuiuatoris vti Ducis ingenium, ies Aduersæ nudare solent, celare secũdæ. *Hora.*
δείκνυσιν ἡ νὺξ τὸ κυβερνήτην σοφόν. *A.* In nocte noscitur gubernator probus.
οὐ γαλήνῃ δ' μαθοις εἰ ἀγαθὸς κυβερνήτης ἐστὶ, χειμῶνος γὰρ δεῖσθαι σοι πρὸς τὴν ἀναγνωσιν
Lucian. In tranquillo non discès si bonus est gubernator, tempestate enim
opus tibi est ad cognoscendum.
ζάλη κυβερνήτην ἄριστον δείκνυσι. *A.*
Vel ἴδιμονα κύβερνον δεικνύσι θέρμη κλύδων. *A.*
Monstrat gubernatorem tempestas bonum.
Gubernatorem in tempestate, in acie militem intelligas. *Seneca.*
In tempestate ars naucleri apparet. *Garner.* ὁ κυβερνήτης ἐυπλοεῖ χ' σὺν τῇ τέχνῃ.
καὶ σὺν τοῖς ἀρίστοις πνεύμασιν. *Euripianus.*
Gubernator prosperè nauigat & arte & vento secundo.

Dobrego ỳndźié nayda/ abo mézábacza: dobrzé wspomináią.

Bona fama in tenebris proprium splendorem obtinet. *P. Syrus.*
φήμη τὸν ἑαυτῶν καὶν μυχῷ δείκνυσι γῆς. *Euripides.*
Fama bonum & in terræ cauo ostendit virum.
φήμη δ' ἥτις πάμπαν ἀπόλλυται, ἥν ῥα πολλοὶ
λαοὶ φημίζουσι, θεὸς τύ γε ἔστι καὶ αὐτή *Hesiodus.*
Fama nullo prorsus perit, quàm quidem multi populi diuulgant, siquidem &
ipsa dea quædam est. Et memorem famam qui benè gessit habet. *Ouid.*
τὸ εὐεργετεῖν ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν. *Theognis.* Benefacti facilis nuntius.
Vel Facile sibi beneficentia præconem inuenit.
Phocion Atheniensis quadragies & quinquies Prætor creatus est non ambiens & absens
à comitiis. Plutarch. Vt Phry-

Vt Phrygius amauit Piëriam. *vel plenius.* Vtinam sic amer à viro, vt à Phrygio Piëria. *qui eius amore fecit pacem inter suam & ipsius ciuitatem, discordes & inimicas sibi ambas antea. Plutarch.*

ὡς Φρύγιος ἠγάθη πιερίαν. Hinc celebris eorum memoria & nomen mansit.

Dobrego mu słowa żaden nie rzécże.

οὐκ ἐπαινετός ἐστ' ἐν περιδείπνῳ. Diogenian. Non meretur laudari, ne in cœna quidem .s. *funebri, in qua tamen etiam non optimi vtcunque commendari solent. Nam* Liuor post fata quiescit, *vt Ouid. ait. & præficæ conducebantur ad funera quorumuis. vnde Nævius apud Festum ait:* Hæc quidem mehercle opinor præfica est, quæ sic mortuum collaudat. *Sed hæc parergòs. adrem.*

ὁ καικίας νεφὴ ἡ ὁ φαῦλος εἰς ἑαυτὸν τὰς λοιδορίας ἕλκει. Plutarch.

Cæcias nubes & vita vitiosa opprobria ad se trahit.

Ciui immunifico, scis quid cantari solet?

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc non habes, habeas malum.'

Quandoquidem nec tibi benè esse potes pati, nec alteri. *Plautus.*

Dæuali exsecratio in omni sermone. V. Zły człowiek.

Dobrego śiukciac, ledwie naydźieß: złe śie ſamo náwinie.

Vnum hoc scito, nimiò celeriùs venire quod molestum est, quam id quod cupidè petas. *Plaut. οἷς μὲν γὰρ μόλις παραγίνεται τὰ μὲν καλὰ καὶ μὴ ζητοῦσιν. Democrit.* Quærentibus bona vix obtingunt, mala verò etiam non quærentibus.

Aruspices, si quid boni promittunt pro spisso euenit:

Id quod mali promittunt præsentarium est. *Plaut.*

Nocere promptu semper est, vt pessimum; Prodesse porrò reconditū, velut optimū.'

καλεπὰ τὰ καλὰ, τὰ δὲ κακὰ ῥᾴδια. Theocritus.

Difficilia quæ pulchra, honesta, bona; mala verò non difficilia.

Affine, Wiecey złego niż dobrego. Złe śie rychley náwinie. Złego nie kupić.

Dobrem być abo dobrze czynić, choc pozno, lepiey niż nigdy.

κρεῖττόν ἐστιν ἀρξάσθαι ὑφ' ἃ δεῖ ποιεῖν ἢ μηδέποτε. Dionys. Halicarnass.

Præstat serò quàm nunquam quod te decet aggredi.

Vulgare est illud. Præstat aliquando quam nunquam. *Garner.*

Vulpes Æsopi cuidā fluctus maris numeranti & obsuperuenientes assiduò erranti ac numerationem repetenti, ideoq; sollicito, dixit: τί ἀνίᾳ τὰ παρελθόντων ἕνεκα; δέον τὰ ἐντεῦθεν δεξάμενον ἀριθμεῖν ἀμελήσαντα ἐκείνων. Lucian.

Quid angeris ob vndas præter lapsas? hinc oportet numerare incipias, illis neglectis. *In eum qui aduertens se errasse vel damnū passum, nil vult agere, cùm debeat id quod restat, quantumcunq; est, captare.* *Affine,* Vczyć śie zawżdy nie fromoty.

Dobrem śie to zwać nie godzi; co im wiecey ßkodzi.

Non est bonum, quod incremento sit malum. *Seneca.*

Illustrari hoc potest ex Aristotelis l. 2. Rhetor. c. 6. vbi de maioribus bonis & malis agens ait: ἀιρετώτερα εἶναι, ὧν αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἐνέργειαι βελτίους καὶ καλλίους &c. ὅσων ὑπερέχουσαι ἧττον, μείζω κακά. Magis eligenda esse, quorum appetitiones & exsuperantiæ meliores & honestiores, &c. quorum verò minimè, maiora mala.

Dobrem ście zſtáć/ ábo trwáć/ być trudno.

Χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι. *Pittacus. Plutarc.* Difficilè est bonum esse.

ἀνδρ' ἀγαθὸν ἀληθέως γενέσθαι χαλεπόν. *Simonides.*

Virum verè bonum fieri res difficilis.

Dobrem zá żywotá zázdrość zemſty. á zmázłe ſławiemy.

Dobrem zá żywotá gárdźiemy po śmierći ié chwalemy.

Virtutem incolumem odimus, Sublatam ex oculis quærimus inuidi. *Horati.*

Vrit enim fulgore suo qui prægrauat artes (i. *qui excellit.*)

Infra se positas, exstinctus amabitur idem. *Idem Horati.*

Omnia post obitum fingit maiora vetustas. *Propert.*

Maius ab exsequijs nomen in ora venit. *Idem.*

τοῖς ζῶσι πᾶσιν ὑπεστί τις ἢ πλείων ἢ ἐλάττων φθόνος, οὐδὲ τεθνεῶσιν οὐδὲ τὸ ἐχθρῶν ὀδεῖς ἔτι μισεῖ. *Demosthenes.* Viuentes omnes magis aut minus inuidiâ laborant; mortuòs verò ne inimicorum quidem quisquam odio habet.

Minuunt præsentia famam. *Claudian. In mari Indico piscículus est in fundo degens dum viuit, mortuus summis aquis innatat. de illo sic Ælianus.* ζῇ ἀθέαλον, ἀποθανὼν δὲ ἀναπλεῖ. Viuens non videtur, mortuus emergit & supernatat. *Sic* Probitas Latet in viuo, post mortem eluceſcit.

Affine, Vmárły od zazdrości wolen. Zazdrość żywe przéśláduie.

Dobrem złé, złem dobrzé ście na świécie powodzi.

Quin etiam infelix virtus, & noxia felix

Et malè consultis prerium est, prudentia fallax. *Manilius.*

— ὀλίγοι πολλάκις ἐσθλῶν ἀμείνονες μεγα πῆμα λυγρὸν δ' ὑπὸ κάπωσεν ἐλέσθαι. *Quint. Calaber.* Sæpe bonum virum Circundat magna penuria, improbo autem opes contingunt. κακίονων νίκαι. *Porphyrion.* Deteriorum est victoria.

ἐπεὶ τὰ χερείονα νικᾷ. *Homer.* Siquidem superant iam deteriora.

Similis sententia sæpe in diuinis libris habetur. vt Hieremiæ c. 12. Habacuc. c. 1. Psal. 72. &c. Telamon item apud Cicer. putat deos negligere humana, ob eandem causam. Nam si curent *inquit* dij humana, bonis bonè sit, malis malè, quod nunc abest. *Sed hæc rectè fieri Christiani sciunt. Affine,* Często złodá dobrego potyka. Dobroć mu złodźi.

Dobremu dobry/ złemu zły.

μαλθακὰ μὲν φρενέων ἐσθλοῖς, τραχὺς δὲ παλιγκότοις ἔφεδρος. *Pindar.* Mollis erga bonos, asper erga molestos insidiator. *i. sum vel est.* φίλον εἶμι φιλεῖν, κοτὲ δ' ἐχθρόν, ὅτε ἐχθρὸς ἐὼν λύκοιο δίκαιον ἀπεθλόσαμεν. *Idem.* Amicum ego amem

amem, verùm contra inimicum, vt inimicus lupi instar ineutram. *Ethnicorum hæc sunt. Nobis præceptum est* Diligite inimicos vestros &c. *nota sunt. Neq; fauet huic dicto Dauidis illud Psalmo 17.* Cum sancto sanctus eris, cum peruerso peruerteris. &c. *Non enim ibi de homine sed de Deo loquitur, qui talē se exhibet homini qualem erga se hominem videt, si innocentem, pium, misericordem, sincerum, aduertat; talem se illi exhibet: sin secus, contrarium. vt post alios Bellarmin. hunc locum interpretatur. Quodsi Deus cui omnia in hominem licent, tantùm se demittit, vt cùm plùs exigere posset, tamen hac quadam æquitate contentus sit: audebit homo eodem pacto se cum sibi pari gerere? & hominem hominem (ideq; opinione tantùm non veritate) amare; malum verò (sua opinione, Dei æmulo fortè bonum & meliorem) odisse?*

Dobremu przyztem śtó dostánié.

Sæpe Diespiter (*Iupiter*) Neglectus incesto addidit integrum. *Horati.*

πολλάκι ξυμπάσχουσι κακοῖς οἱ ξυμπαρεόντες. *Phocylides.*

Sæpe cum improbis moriuntur qui eis adsunt.

πολλακι δ' ἡ ξύμπασα πόλις κακὸν ἀνδρὸς ἐπαύρει,
ὅστις ἀλιτροέων κὴ τάσθαλα μηχανάαται. *Hesiodus.*

Sæpe tota ciuitas mali viri (vnius) pœnas luit, qui peccat & iniqua machinatur.

κοινὰς γὰρ ὁ θεὸς τὰς, τύχας ἡγεμὼν,
τοῖς δ' νοσοῦσι πήμασιν ἀλύπητον.
τὸ δὲ νοσεῖν, κ' ἐδὲν ἠδικηκότα. *Euripides.*

Communes enim Deus fortunas existimans, eius qui ægret (*malus est*) malis, (*panis*) perdidit Eum qui non ægrotat, & nil iniquè egit.

Nux apud Ouidium apta huic loco queritur.

Nam quod habent frutices aliquando proxima nostris
Fragmina, quod læso vimine multa iacent:
Non istis sua facta nocent: vicinia (*mea*) damno est, (*illis*)
Excipiunt ictu saxa repulsa meo. &c.
—— Quæ longius absunt. Natiuum retinent inuiolata decus. *Hæc illa.*

Dobremu rzemieślnikowi każde nazymie dobre.

Dobry rzemieślnik lędá nazymiem dobrzę zrobi.

τεχνίτῃ καλῶ τ' ὀργανα πάντα καλά. Instrumenta bono cuncta bona artifici. *Adsine illud Plauti.* Proba materies data est, si probum adhibeas fabrum.

Dobremu wszędy dobrzé. Wszelké świát oyczyznę cnotliwego

Quocunq; loco natus esset, fortunâ sibi ipse facturus videbatur. *Liui. de M. Portio Catone.* Virtute duce, comite fortuna. *Cic. ad.* f. *omnia obtinebis vel vbiq; prosperè agres.*

Sat habet fautorum semper qui rectè facit. *Plaut.*

Omnia adsunt bona, quem penes est virtus. *Idem.*

τοῖς γὰ καλῶς πράσσοι πᾶσα γῆ πατρίς.

Est patria, quæuis terra honesta agentibus. *alij reddunt.* Prosperè agentes

(.i. *quibus prospera sunt omnia*) vbicunque degant, perinde ac patria contenti sunt. *Sic Socrates Atheniensis interrogatus, cuias esset? κοσμικὸν* .i. mundanum. *quasi totius mundi ciuem se esse respondit, non Athenien sem.*

Dobremu wßyſtko dobre ábo dobrzé.

Dobry wßyſtko w dobre obráca / zá dobre przyymuié.

Sui cuique mores fingunt fortunam. *Cornel. Nepos.*

ἀγαθὸς ἀνὴρ κ εὐτυχίαν κ ἀτυχίαν δυνάμενος καλῶς φέρειν. Archytas. Bonus vir & felicitatem & infelicitatem rectè ferre potest.

Sapiens ipse fingit fortunam sibi. *Plaut.* Sua cuiq; prudentia deus. *Pacatus.*

Omnis fortuna in sensu sapientis habitat. *Fulgentius ex Carneade.*

ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων. Menander. Mores hominis deus vel fortuna.

ἐσθλῷ γὰρ ἀνδρὶ τ' ἐσθλὰ κ δίδοι θεός. Bono viro namq; bona largitur Deus.

τοῖς δ' ἀπαμαξαμένοισι θεὸς διδόασιν ἄμεινον. Callimachus.

Ter abstersis (.i. *benè expiatis, seu puris, probis*) dij dant meliora.

μηδ' ἀκανθὰ ἀμύξῃ τοὺς ἀγαθούς, μηδ' ἀφ' ὁλάδῃ. (*i. πελάζῃ. Suidas.*

Ne spina quidem vulnerârit vel pupugerit bonos, ac ne propè accesserit.

——*τ μὲ κακὸν κακὸν ἓ παθεῖν, τ' ὸ χρεὼν εὐτυχεῖν. Euripides.*

Malum mali quid perpeti (*fas, par est*) bonum agere prosperè.

ἀγαθὸς ἀνὴρ λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθά,
ἀγαθὸς ἂν εἴη, κἀγὼ φέρων καλῶς κακά. Athenæus.

Quicunq; fert bona vir bonus vocabitur,
Bonus quoque ille, qui mala tulerit benè.
Miser dici bonus vir, esse non potest. *P. Syrus.*

Dobremu wßyſtko przyſtoi.

Φεὸς τοῖς γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν. Euripides. Prò quā generosos omnia decent.

ἅπαντα τοῖς καλοῖσιν ἀνδράσιν πρέπει. Diogenian. Bonos viros omnia decent. vel gratiosos. *quorum omnia dicta & facta placent omnibus; quæ ab aliis profecta, offenderent.* *Vide* Przyſtoi mu wßyſtko.

Dobrey myśli nie płyn. Przed ſroſunki śledy trunki.

Pallentes procul hinc abite curæ. *Martialis Saturnalibus.*

εἰς ἐω τὰ σκιδύα. Plutarch. In crastinum seria .ſ. reijcito. *Archias Thebanorum dux literis inter cœnandum oblatis dicebat.*

μὴ δεῖπνον σκιδύα. Post epulas seria, .ſ. *tractanda.*

Intempestiuum ne turbes festa Minerua. *Ouid. i. hilaritatē ſrijs ſermonibus aut ſubtilibus quales Philoſophorū.* Cur in theatrum Cato seuere venisti? *Martialis de ludis Floræ inhonestis, quorum petulantiam Cato ſua ſeueritate & grauitate reſtinxit.*

εὐδία ἐ- αγὶς νεφῶν Plutarch. Serenitati nubem inducis, vel ne inducas.

Et stellis nebulam spargere candidis. *Horat. de anu puellarum choro miſta.*

Frigida

Frigida feruentē ollā aſpergis, *vel* ne aſpergas. *aliter apud Plautum hæc alij intelligunt.* E natali die mortualem facis, *vel* ne facias. *Plaut.*

τῷ ἀυτηρῷ οἴνῳ ὁ πρὸς πότους, ἀλλὰ πρὸς φαρμακοποσίαν χρῶνται, *Laërti.* Auſterum vinum non ad compotationes, ſed ad medicinas adhibetur. *Sic ſermones Philoſophorum præſertim Stoicorum ſeueri in conuiuiis locum non habent.*

ὁ φιλόσοφος ἐν συμποσίῳ τοιοῦτόν ἐστιν οἷον ὁ κύων ἐν βαλανείῳ *Lucian.* Philoſophus (*è priſcis illis præſertim Stoicis & Cynicis*) in conuiuio tale quid eſt, qualis canis in balneo. ſ. ἐκ ᾠδῶν, ὁ σκυθρωπῶν, μὴ γελῶν, ἐν τῷ βαλανείῳ κείμενον ἐπὶ τὴν γῆν ἐρῶν, ὥσπερ ἐπί τινι πένθει ἀκροώμενος ἦκεν. Non cantillans, non lndens dicteriis, non ridens, in trita lacerna accumbens, terram intuens, velut ad luctum non ad conuiuium vocatus veniſſet.

In conuiuio vini non arguas proximum, & non deſpicias illum in iucunditate ipſius, verba improperij non dicas illi. &c. *Eccleſiaſtic. 31. cap.*

O fortes &c. nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor. *Horat.*

μαριανδυνὸς θρηνητής. *Euſtathi.* Mariandynus cantor lamentator es. *lugubre hi ſonabant, quare hilari conuiuio non adhibebantur.*

ἀβυδηνὸν ἐπίκλημα. *Zenodot. Suidas.* Abydena illatio, bellaria, acceſſio. *de ijs qui ſuo aduentu moleſta nos afficiunt. hoſpes ingratus vel interrumpens colloquium aut conuiuium turbans. Nam Abydenis mos erat, vt in ſacris & in conuiuia à nutricibus inferrentur infantes conuiua ſuauiando, qui vagitu & clamore ſuo nutricum garritu conuiuium ingratum reddebant. Vt quærat dicto Polonico, dic.* Abydena bellaria ne inferas. *Vel.* Ne Abydenorum conuiuium nobis reddas.

Ἀφανίσατε τὸ νέφος τῆς μέτωπα. *Anaxandridis.* Diſcutite nubem fronte. *Sic Horat.* Deme ſupercilio nubem. Vadź dobrey myśli/ weſoł. Exporrige frontem. *Terent.* Sollicitam explica frontem. *Horat.* Porrectiore fronte mecum loquaris. *Plaut.* *Plutarch. Symposiaco 7. docet quæ acroamata conuiuio ſint adhibenda. vt Dialogi, Comœdiæ lenes & honeſtæ, cithara, cantus &c.*

μὴ κακόργει τὴν μουσικήν. Ne vities, corrumpas Muſicam. *Ex Plutarcho, apud quem aliter hoc dictum vſurpauit Ecprepes Ephorus, qui aduertens Phrynida Muſicum ad ſeptem chordas, contra morem patriæ duas adiecisse, ſcidit eas dicens. Ne vities Muſicã.* μὴ ἐμποδίσῃς μουσικά. *Eccleſiaſtic. 32. Ne impedias Muſicam.*

ἐπεκόπη ἡ μουσική. Interſecta eſt muſica (i. *hilaritas interrupta*) *cùm quis iucundum ſermonem aut colloquium interrumpebat.*

ἀπώλεσας τὰ ἐσθλὰ ἐπιχύσας τε ὕδωρ. *Ariſtius. & Athenæus.* Bona perdidiſti vina muſcens his aquam. *quod ægrè ferit Martial. l. 1. epigr. 19. ſed hic allegoriam adhibe.* i. Triſti rumore aut facto hilaritatem diſcuſſiſti.

Aſſine, Wáś frášſ̃ eſt dobry trunek. Dobra myśl lédź co zepſuić.

Dobro żadne temu nie ſmakuie/ co vczęſtnika iego nieczuie.
Nullius boni ſine ſocio iucunda eſt poſſeſſio. *Seneca.*

Vtuntur

Vtuntur hac vel simili sententia Theologi agentes de Tribus personis in diuinis.

τὰ ἀκοινώνητα ἀγαθὰ ἀνδῆ. Bona quæ nõ cõmunicentur alteri iucunda nõ sunt.

Dobroć mu ßkodzi. Nazbyt dobry. Przez dobroć swą nędzę cierpiß.

Isto tu pauper es, cùm nimis sanctè pius. *al.* quia nimis, &c.

Apud Plautum optimo viro Dæmoni, obijcit seruus piscator, reddĕti amissa domino proprio.

Varo, regustatum digito terebrare salinum.

Contentus peragas, si viuere cum Ioue tendis. *Persius cuidam periurium & fraudem timenti ac dicenti;* Sed Iuppiter audiet *ex more vulgi respondet: Heu stulte si pietatem curabis tam pauper eris vt vix salem obsoni loco habere possis, quem prandens digito subinde attingas. Dictum ethnici impium vt & sequens.*

Ego scelestus nunc argentum promere possum domo;

Tu qui pius es, illoc genere natus, nummum non habes. *Apud Plautum Leno dicit honesto adolescenti Calidoro sed egenti pecunia.*

κεστρεὺς νήσσους. Cestreus ieiunat. *de iis dicitur quibus iustitia & bonitas parùm aut nihil prodest. vt Cestreo pisci accidit, qui innocentissimus habetur quòd nullum piscem impio nil viuens comedat, ideò verò semper ieiunus manet Athenæus. Aristot.*

Arboris fœcundæ fructus ramos frangit. *Sic Ouidii Nux.*

Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse feracem.

ἡ καρύα ἐυκαρπὸσα μᾶλλον πλήσσεται. *A.*

Nux plena fructu verberatur acriùs. *Affine,* Drugiem dobry. Dobrem złé.

Dobroć ábo cnotá zmyślona złość pokryta.

Iniustitiæ totius nulla capitalior, quàm eorum, qui tum cùm maximè fallunt id agunt, vt boni viri esse videantur. *Cicer.*

Malus bonum vbi se simulat, tunc est pessimus. *P. Syrus.*

Bonitatis verba imitari, maior malitia est. *Idem.*

μισῶ τ' ἄνδρα τὸν διπλᾶν φρυκτόν,

ζηλῶν λόγοις, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. *Anthologi.*

Odi virum duplicem. Dulcem verbis, aduersarium moribus.

Simile, Złość skryta.

Dobroćia złégo ábo skupiego nie vżyteß.

Draco marinus si dextra trahatur, resistit: si sinistra, cedit & capitur. *Ælian. Symbolum praui & pertinacis ingenij.*

Benefacere cani, serpenti, lupo, &c. V. Dobrodźićyśtwo dobrodźićiowi ßkodliwe.

Dobroćia złego potena.

Bonitas pertinax vincit malos. *Seneca.* V. Chléb namocniey wiąże.

Dobroczynność Bożą zćcz. dobroczynny Bog chwalony.

ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ δαιμόνιον. *Suidas.* Homo homini vel hominis Deus. *de iis qui ex insperato ab aliquo seruantur & per eum celebrantur.*

Nam,

Nam, *vt ait Cicer.* Dei proprium est seruare & benefacere; ideò qui in graui periculo succurrit, vel magno aliquo beneficio alium afficit; Dei quasi vice fungitur, & ei cui prodest, Deus esse dicitur.

Deus est mortali iuuare mortalem, & hæc ad æternam gloriam via. *Plini.*

Nam, *vt ait Hesiod.* Θεοὶ δωτῆρες ἐάων. Dij largitores sunt bonorum.

εὖ γὰρ εἴρηται τοῦτο, ἀνθρώπους μάλιστα μιμεῖσθαι θεούς, ὅταν εὐεργετῶσιν. *Strabo.* Rectè enim & hoc dictum est: Homines maximè imitari deos, cùm sunt benefici.

Sic Theognis. τὸ εὐεργεσίης ἄλλο δικαιότερον. Beneficentia nil melius.

Conueniens homini est hominem seruare voluptas,
Et melius nulla quæritur arte fauor. *Ouidi.*

Dobroczynność lepsza niż dobra wola.

Nequam illud verbum est: Benè vult, nisi qui benè facit. *Plaut.*

Qui benè volunt, benefici sient. (*i. sint*) *Idem.*

Nil ait qui diffidentem verbis solatur suis;
Is est amicus qui in re dubia re iuuat, vbi re est opus. *Idem.*

Quid te igitur retulit Beneficum esse oratione, si ad rem auxiliũ emortuũ est? *Idẽ.*

ἀγαθοποιεῖν ἄμεινον ἔργῳ ἢ λόγῳ. *A.*

Re præstat esse quàm loquela beneficum.

ἄνδρα δ' ὠφελῶν ἀφ' ὧν ἔχοι τις δίκαια κάλλιστος πόνων. *Sophocles.* Homini prodesse vnde habeas & possis pulcherrimum opus.

Dobroczynność zła zmyślona. Nie ładá dobrodzieystwo!

εὖνις σφαλείς. *Zenodotus.* benuolus occisor. *qualis fuit Orestes matricida, matri suæ à se occisæ parentans. Talis & Ptolomæus Philopatoris qui matri Berenicæ causa mortis oblatæ, eandem honorificè sepelirit.*

τὸν κυκλώπειον ἐτίμας τινά. *Nazianzen.* Cyclopis (*me vel illum*) honore affecisti. *qui Vlyssi pro magno beneficio promisit, se vltimo ipsum deuoraturum Homerus. l. 9. Odyss. Et Lucian.* κύκλωπος δωρεὰν *vocat τὸ* ἐστιχνεῖος ὅλα πήματα ἐγὼ τ' ἄλλα καὶ ἐδώμαι. Cyclopis donum, pollicentis vltimò se Vlyssem deuoraturum. *Sic Cic. Antonio exprobranti quod ingratus in se esset, quem cum posset non occiderit, respondet*: Sit beneficium, quando quidem à latrone maius accipi nullum potuit.

Dorion claudus solea pedis claudi ablata, dicit: Non imprecabor furi quicquam nisi vt pedi ipsius quadret .i. vt sit claudus. *Aristodemus.*

Adolescenti amanti argentum dare, est gladium dare quo se occidat. *Plautus.*

ἔδωκεν αἰτήσαντί μοι σχοινίον ἕρπειν. *Lucian.* Stipem mihi poscenti porrexit funem.

Dobrodzieia βάπτω.

Cerua ne rodas vitem. *Apud Æsopum Cerua venatores fugiens sub vite latuit, & securam se iam vata folia ambedit, sicq; à venatoribus conspecta confixa & capta est. Epimythion Planudis.* ὁ ὑπὲρ εὐεργέτης ἀδικεῖν τοὺς θεοὺς κολάζεται. Qui benè de se meritos iniuria afficiunt, à Deo puniuntur.

Similis apologus est Demosthenis de Ouibus, quæ Canes custodes suos lupis pacem illa conditione pollicentibus prodiderunt & ab eis laceratæ sunt.

Potest huc trahi præceptum Hesiodi, vetantis ὅπι πολαμῶν καὶ κρηνάων ἐρεῖν. Ne quisquam in flumina & frontes vrinam emittat. *ex quibus bibimus lauamur & tot alia commoda habemus.* *Simile est illud Pythagoræ.* Lapidem in fontem iacere scelus .i. *benè meritos ladere nefas. vel, publicane vitios.* *Plutarch.*

Qui aquam hauris, puteum corona. *vt faciebant Romani Fontinalium festo. Varro.*

τὸ γὰρ τρέφον με, τοῦτ' ἐγὼ κρίνω θεόν. *Menander.*

Hoc ego Deum esse iudico, quod me nutrit.

ἄυλακι καὶ γήρᾳ τετρυμένην ἐργατὴν βοῦν
ἄλκων ὁ Φονίην ἤγαγε πρὸς κοπίδα,
ἀισθωθεὶς ἔργων. *Suidas ex Epigrammat.*

Sulco (.i. *labore*) & senectute confectum operarium bouem
Alcon (*agricola*) non duxit ad cruentam securim,
Verecundatus eius opera & labores.

Athenienses decreto sanxerunt vt muli qui egregiè diu laborarunt, vinculis soluti liberè ad extremum vitæ pascerentur. *Apud Rhodiginum.*

Dobrodzieystwo dać cudzemu niż brać.

τὸ πλουτίζειν ἢ πλουτεῖν βασιλικώτερον εἶναι. *dixit Ptolomæus.*

Ditare quam diuitem esse magis est regium.

μακάριον ἐστι διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν. *S Paulus. Actor. 20.*

Beatius est magis dare quam accipere.

ἡ χαρὰς ἐδὲν ἕτως οἰκεῖόν ἐστιν ὡς χάρις. *Epicurus.*

Gaudij nil æquè ferax ac gratia.

τὸ εὖ ποιεῖν ἢ εὖ πάσχειν ἡδὺ μόνον κάλλιον ἀλλὰ καὶ ἥδιον. *Idem.*

Beneficium dare non solùm pulchrius sed & iucundius quàm accipere. *Plutarc.*

Dobrodzieystwo dawszy milcz, nie zdobi nie chwal.

τὰ ὅπὶ τοῖς δῶρεις λεγόμενα, ὡς μετριωτάτα καὶ ὀλιγιστα ἔστω. μηδὲ ἐπαινέτω τὶς τὰ πεμπόμενα. *Apud Lucianum lex in Saturnalibus.* De muneribus (cùm dantur aut mittuntur) quam modestissimè & paucissimis verba fiant. nec quis collaudet ea quæ mittit. *Apud Plutarchum Arcesilaus inuisens Apellem ægrotum pauperem, dicens malè iacere & puluinum eius emendans, 20 drachmas clam ei subiecit, quibus postea deprehensis Apelles dixit:* Arcesilai id furtum est.

Dobrodzieystwo które wymawiaią gorzey niż odmawiaią.

πᾶσα χάρις ἀνειδιζομένη ἐπαχθὴς, καὶ ἀλγεινὴ, καὶ ἀνεκτή. *Plutarch.*

Omne beneficium si exprobretur, molestum est & ingratum & intolerabile.

In Adria Terentij, Sosia libertus indignatur heru commemoranti, quòd ex seruo fecerit illum libertum, & ait: Habeo gratiam. Sed mihi hoc molestum est; nam istæc commemoratio, quasi exprobratio est immemoris beneficij.

Sic Mar-

Sic Martial. l. 5. ep. 54. Crede mihi quamuis ingentia Postume dones,
Auctoris pereunt garrulitate sui. *Lege sequentia.*

Dobrodzieystwo dane zepsowáć.

ἀιξ Σκυρέα. *Zenodotus.* Capra Scyria. *Lacte optimo & copioso celebris, sed mulctrum quod implent lacte, euertens. aliter Athenæus refert.*

σύ τοί μ' ἔφυσας, σύ με κατάιθειν μοι δοκεῖς. *Æschylus.*

Tu me genuisti, & tu me comburere videris. *Meleager vel Pentheus alloquitur matrem quæ illum cum ædibus combussit.* *Eunuem Senarium vsurpauit Demetrius Poliorcetes alloquens fortunam, quæ illum olim extulerat, & post deprimebat.*

ἀπώλεσας τ' οἶνον ἐπίχεας ὕδωρ. *Athenæ.*

Perdidisti vinum infusa aqua. *In eum qui beneficium datum corrumpit. vel laudando illud animus, vel gratitudinem aut vicem exigendo vel exprobrando, &c.*

Corrumpi beneficia Seneca docet tribus modis potissimùm. Iniuria, exprobratione, & prædicatione: *quæ posteriora peiora & frequentiora sunt, nec ita æstimantur vt deberent. sæpè id apud hunc leges. potissimum verò libro de beneficiis. 1 cap. 1. l. 2. c. 11. & 12. eleganter & fusè. itemq; l. 7. c. 22. 23. Vide Martialem proximè allatum & lib. 1. epigram. 19. ad Tuccam de vino corrupto.*

Dobrodzieystwo dawßy niezáłuy.

ἡ χάρις ἀμεταμέλητός ἐστι. *Theophrast.* Gratia sine pœnitentia est, vel esse debet.

Dobrodzieystwo dobrodzieiowi złodliwe.

ὄφιν ἐν τῷ κόλπῳ θάλπειν. *Gabrias.* Colubrum in sinu fouere, *dicitur is qui hominem ingratum inhumanum & per occasionem nocituram demeretur.*

ὄφιν βαλπεις τ' ὄφις σε ∫ πλήξει *Apollon. Tyanæ.* Serpentem foues & ille te, feriet. *Sic Clytemnestra apud Æschylum conqueritur de Oreste filio necem sibi machinante.*

οἵ ἐγὼ τεκοῦσα τὸν δ' ὄφιν ἐθρεψάμην.
Ah ego parens hunc enutrij anguem mihi!

Apud Aegyptum, Gallinæ ova serpentu fouenti hirundo dixit: τί ταῦτα τρέφεις, ἄφρ' ἀπ' ἐκείνων αὐτὸ τῶν πρώτης δ' ἀδικεῖν ἄρξεται; Quid hæc foues, quæ cùm creuerint, a te prima iniuriam auspicabuntur?

Simulus apologus est cuispiam de eo, qui cauem è puteo extrahens ab eo morsus est.

Item alter Apologus in Epigrammatis Græcis vbi Ouis lupum nutriens dicit:

τ' λύκον ἐξ ἰδίων μαζῶν τρέφω, οὐκ ἐθέλουσα, &c.
αὐξηθεὶς δ' ὧν ἐμῶν, κατ' ἐμῶν πάλι θηρίον ἔσται.

Lupum proprijs vberibus nutrio inuita, (*pastor cogit &c.*) qui vbi à me nutritus creuerit, in me rursum erit fera vel ferus.

Mus in pera: serpens in gremio; ignis in sinu; malè rependunt gratiam hospitibus. *Innocent. Pontifex.* *Affine.* Dobyodźieystwo ilé oddáne.

Dobrodzieystwo iedno drugi ein zdoby, vinaemáy.

Dobrżé cżynić poczawßy / nie przéstáy.

Benefacta benefactis alijs pertegito, ne perpluant. *Plaut. Tralatum à tectis domorum.*

Beneficium sæpè dare, docere est reddere. *P. Syrus.*

πυκνῶς χάριν διδὸς διδάσκει ἀναφέρειν. *A.*

Perdet agricola quod sparsit, si labores suos destituet in semine. *Seneca.*

——— Nam stare aut crescere debent Munera. *Martial. l. 8. epi. 71.*

Dobrodźiéyſtwo teſt ßłodźiwych rzéczy odmowić.

Dobrodźiéyſtwo ßłodźiwe, nie téſt dobrodźiéyſtwo.

Negare nocitura, beneficium est. *Seneca.*

Exorari in perniciem rogantium, sæua est bonitas. *Idem.*

Sæpe nihil interest, inter amicorum munera & hostium vota. *Idem.*

Quid turpius, quàm, quod frequentissimè euenit, vt nihil intersit inter odium & beneficium? *Idem. dum scilicet noxia accipienti dantur.*

κακὸν γε δῶρον ἴσον ἐστὶ ζημίᾳ. Æquale damno munus est malum graui.

Insaniens, si gladium depositum repetat, reddere peccatum sit, negare beneficium. *Cicer.* V. Mieczá nie day ßalonemu.

Dobrodźieyſtwo nieochotnie z przewłoką / z przymowką dane / nieprzyiemne. Jeńkier bez dobrey woli w prożnie ześ obroci. *Russorum est.*

Ingratum est beneficium, quod diu inter manus dantis hæsit, quod quis ægrè dimittere visus est. *Seneca.* Proximus est neganti, qui dubitauit dare. *Idem.* Diu noluit, qui tardè fecit. *Idem.* Tardè velle, nolentis est. *Idem.* Ingentia beneficia tarditas corrupit, cùm promitterent vultu negantium *Idem.* Beneficium asperè datum, panis lapidosus est. *Idem.* Non tulit gratis, qui cùm rogasset accepit. *Idem.* Nil æquè amarum quàmdiu pendere. *Idem.* Inde illæ voces quas ingenuus dolor exprimit: Fac si quid facis. Nihil est tanti. Malo iam neges. vbi in tædium inductus animus incipit odisse beneficium, dum exspectat. *Idem.*

Non afficit me quicquid expressit rubor. *Ioſ. Scalig.*

μισῶ φίλοισιν ὕστερον ξυνδρομεῖν. *Euripides.*

Odi equidem amicis seriùs succurrere. *Martial l. 6. epigr. 30.*

Sex sestertia si statim dedisses, &c. Deberem tibi Pæte pro ducentis.

At nunc cum dederis diu moratus, &c. Sex sestertia Pæte perdidisti.

Simile est Epigram. 42. l. 7. in Cinnam & Epigr. 20. l. 6. in Phœbum.

Huc spectat & Lucani epigramma, positum sub Dobrodźieyſtwo ochotnie dáne / &c.

ὠκέως χαρίτες, &c. ἀ χάρις ἀοργάδυπτος ἀχαρὶς ἐστὶ χάρις.

Vulgaris Pentameter. Gratia tarda, ingrata est gratia.

Gratiaque officio quod mora tardat abest. *Ouidius.*

Dobrodźieyſtwo mé téſt / ktore potrzebuie nagrody.

Martialis in Sextum, qui cœnam natalitiam celebrans, Poëtam non vocauit, eò quod nihil illi miserit, dicit.

Non est

Non est sportula, quæ negotiatur. (.i. *non est munus amici, quo ille aliquid venatur*)
Poscis munera sextæ non amicos.

Gratia nulla datur, si munere munus ematur. *Anonym. rhythmic.*

Qui beneficium sua causa dat, similis est ei, qui pecora, captiuos, familiam suam diligenter curat & alit. *Seneca.*

Multùm negotiatiò distat à beneficio. *Idem.*

Cleanthis dictum affert.

Quod emi, non debeo. *Idem.*

Pudeat venale esse beneficium. *Idem.*

αἱ χάριτες γυμναί. *Suidas.*

Gratiæ nudæ .i. δωρεὰν δεῖ χάριτας τίθεσθαι. *Idem.*

Gratis benefaciendum est, & candidè.

Dobrodźieystwo niewczésne przykre.

Niewczésna vczynność / stoi zá vmyślną złość.

Intempestiua beneuolentia nihil à simultate differt. *Erasm.*

ἀκαιροσύνη ἐνίοτε δεινὲ ἐχθρᾶς διαφέρει. *Suidas.* Est par odio importuna beneuolẽtia. Frequentissimè euenit vt nihil interfit amicorum munera & hostium vota: itẽque inter odium & beneuolentiam. *Seneca.*

Momentis quædam grata & ingrata sunt. *Idem.*

Benefacta malè collocata, malefacta arbitror. *Ennius apud Cicer.*

κακὸν τὸ καλὸν ἡνίκ' οὐ καιρῷ τύχῃ. Bonum malũ fit tempore haud suo accidens.

φίλος με ἐλύπησεν, ἐδεινέχθρει μᾶλλον. Nocẽs mi amicus, nihil ab hoste differebat. Non moror officium quod me grauat, &c. *Horatius.*

Sedulitas autem stulte quem diligit, vrget. *Idem* .i. *molesta est potiùs. Lambin.*

Nullum beneficium duco esse id, quod, cui facias, non placet. *Plaut.*

Benè cùm simulas facere mihi te, malè facis. *Idem.*

Antigonus rex Atheniensibus nuntio victoriæ Demetrij filij ex Ptolomæo tardè & morosè eam aperienti, dixit: κεῖ τὸ χαῖρε, ἄτω ὑμᾶς βασανίσας, δίκην ὑφέξεις. βραδὺν δὲ ἀπολήψῃ τὸ εὐαγγέλιον. Et tu salue, quia verò ita nos torsisti, pœnam lues, & tardiùs accipies præmium. *Plutarch.* *Affine,* Poniéwolne dobrodźieystwo.

Dobrodźieystwo ochotnie dáne / drogo bywa záćowáne.

Dwa kroć dáć kto rychło; á trzy kroć / kto ochotnie dáć.

Dárék ochotnie dány / przyciemnieyśy mż natkany.

Illud beneficium iucundum victurumque in animo scias, quod obuiam venit. *Seneca.* Gratissima sunt beneficia parata, facile occurrentia; vbi mora nulla fuit, nisi accipientis verecundia. *Idem.* Preprium est benefacientis libenter & citò facere. *Idem.* Bis est gratum, quod opus est, vltrò si offeras. *P. Syrus.*

Beneficium inopi bis dat, qui dat celeriter. *Idem.*

Bis dat qui citò dat. *Seneca.* Plus dat qui in tempore dat. *Iustinian.*

Bis dat facitúe, qui facit datúe hilariter. A.

ἀνεῖται χάριτες γλυκερώτεραι, ἢν δὲ βεβαδύνῃ,
πᾶσα χάρις κενὴ, μήδε λέγοιτο χάρις. *Lucian.*

Gratia quæ properat pergrata eſt, gratia porrò
Quæ tardat, nomen gratiæ inane tenet.
ἀ χάρις ἀ βραδύπους ἀχαρὶς χάρις. *Auſonius è Græcis.*
Gratia quæ tarda eſt, ingrata eſt, gratia namque
Cùm fieri properat, gratia grata magis. *Idem.*
Si benè quid facias, facias citò: nam citò factum,
Gratum erit; ingratum gratia tarda facit. *Idem.*

Gratius multò eſt quod facili, quàm quod plena manu datur. *Seneca.*

In omni dato hilarem fac vultum tuum &c. *Eccleſiaſtic 35.* In omni dato non des triſtitiam verbi mali. *Ibidem 18.* Verbum ſuper datum bonum. *Ibidem.* Słot wo dobre ſłoi zá datéć.

Munus ornato verbis. *Terent.* οἱ ἐρῶντες ἄν τι ἐρωμένοις διδῶσι, καλὸν εἶναι καὶ κεκοσμημένον εὐπρεπῶς βάλλουσι καὶ θεσπεσίως τὸ δῶρον. *Plutarch.* Amatores cùm quidpiam amaſio dãt, volunt vt elegans & decenter ac eximiè ornatum ſit donum. Benignitatem per ſe gratam, comitate adiuuabat. *Liuius.*

πάωχῳ δ' δύὺ δοίης, μή τ' ἀυρεν ἔλθρμεν εἰπῆς. *Phocylides.*

Mendico ſtatim da, neq; cras venire iube. *Prorſus vt Salomon. c. 3.* Ne dicas amico tuo; Vade & reuertere. Cras dabo tibi; cùm ſtatim poſſis dare.

Qui dat libenter & ſtatim, bis obligat. *Ioſ. Scaliger.*

κέρδος δὲ φίλτατον ἐκόντος εἰ τις ἐπ οἴκοιων φέροι. *Pindarus.* Lucrum gratiſſimum eſt ſi quis ex volentis ædibus ferat.

Æquiore animo quidam ferunt præcidi ſpem ſuam, quàm trahi. *Seneca.*

Bis non ſpondebis quod mox præſtare valebis. *Anonym. Rhythmic.*

Dat bene dat multùm, qui dat cum munere vultum. *Idem.*

Da facie læta, ſine lætitia faciej,
Quod dederis perdes, rem, meritumq; rei. *Idem.*
Si des plorando, perdis tua munera dando. *Idem.*

Melius eſt dicere: Vis tu? quàm audire: Da mihi. *Garner.*

Pars beneficij eſt, ſi, quod petitur, citò vel bellè neges. *Idem.*

Confer. Dobrodźićyſtwo nićochotnié dáne.

Dobrodźićyſtwo ſpowićié oddaway.

χάριν λάβων εὐκαίρου ἐν καιρῷ δίδου. *Menander.*
Beneficium accipiens opportunum opportunè redde.
χάριν χαρίζου καθ' ὅσον ἰσχύεις ὁμοῖως. *Idem.*
Beneficium repende prout potes viciſſim.
δεῖ σὲ νεοσσὸς τ' πατέρα πάλιν τρέφειν.
Pullos viciſſim ſuum alere oportet patrem.
ὁσ μ' μητρὶ πάρα γείνατο, ὁσ δ' ἀποδῶναι,
αὐτῷ τῷ μητρῳ κ' λώιον, ἄικε δυνασθαι,
ὡς ἂν χρηίζων κεν ἐς ὕστερον ἄρχιον εὕρῃς. *Heſiodus.*

Rectè

Rectè mensum à vicino, rectè redde, Eadem mensura & ampliùs, si quidem possis. Vt mutuare volens postmodùm sufficientem (*illum*) inuenias.

Idem præceptum est diuinum in libris sacris. Idem Cic. aliquoties laudat vt in l. Offic. Ea quæ vtenda acceperis, matere mensura, si modò possis, reddere iubet Hesiodus. & ad Atticum &c. χάρις ἀντὶ χάριτος ἐλθέτω. *Euripid.* Gratia pro gratia veniat .i. Beneficium beneficio rependatur.

ἡ χάρις χάριν φέρει. *Sophocles.* Gratia gratiam parit.

τὸ ξυνοῦσα ἀνάξιον. *Diogenian.* Fricantem refrica.

ἀγαθοὶ μεγάλα ἀντὶ μικρῶν εὐεργεσίαν ἀποδιδόασι. *Xenophon.* Boni magna pro paruis beneficia rependere solent.

Huc facit Apologus Æsopi de Columba, quæ formicæ ab aqua abreptæ & periclitanti ramum ex arbore imminenti deiecit, quo arrepto illa euasit; eadem verò aucupis columbæ insidiantis pedem momordit, & eam a morte vicissim liberauit. Epimythion Planudis est. ὀφείλεις εὐεργεσίας χάριν ἀποδιδόναι. Oportet bene meritis gratiam rependere. *Sic aquila per messorem a serpente liberata, eundem à veneno seruauit, vase aquæ infecta eum vso. Ælian. Artoxerxi Persarum regi transeunti cum vary varia pro more offerrent, rusticulus inops carens omnibus ad flumen propinquum cucurrit & aquam cauis manibus hauriam ei obtulit, cui rex voluntate eius delectatus phialam auream cum mille Dariceis dari mox iussit. Apud Plutarch. Idem Rex alium qui vtriculum aquæ turbidæ regi hauriente in prælio concesserat, ex obscuro & inope celebrem & diuitem fecit. Ibidem.*

Dobrodzieystwo trefuntiem dane / podło bywa ſzacowáne.

Non est beneficium cui deest pars optima; Datum esse iudicio. *Seneca.* Neq; enim cordi esse cuiquam possunt esse forte & temerè data. *Idem.*

Forte data, haud danti, aſt fortunæ accepta feruntur.

ἀγαθὰ τύχης πᾶσι χρεών ἐστιν ἀδεῖα. *A.* Oblata sorte nemini sunt debita.

Dobrodzieystwo wczesne ſzádze wielkie.

Beneficium est, vnus in fame panis. *Seneca.* Tempore quædam magna fiunt non summa. *Idem.* Beneficia opportunitate grata fiunt, quæ etiamsi natura pretiosa non sunt, tempore & loco fiunt. Momentis quædam grata & ingrata sunt. Acceptius est id quod quis non habet, quàm cuius copia abundat. *Idem.* ὡς μέγα τὸ μικρὸν ἐστιν ἐν καιρῷ ὀφθέν. Quam magna res est parua quoq; tempore data?

Vide Máłá rzécz podczás wielé pomoże.

Dobrodzieystwo wnet ſie zapomina Wdzięczność rzadko ná wiele.

Ita sunt isti nostri &c. Si quid benè facias, leuior plumâ est gratia. *Plaut.* Fere maxima pars morem hunc homines habent: quod sibi volunt, Dum impetrant, boni sunt: sed vbi iam penes se habent, Ex bonis pessimi & fraudulentissimi fiunt. *Idem.*

μὴ τὴν δωρεὰν παραπεμπέσθω. Χάρις. Post munera cito concidit gratia.

ἅμα ἠλέησεν καὶ τὸν ἔκλαυσεν ἡ χάρις. Simul misertus est, gratia interijt simul.

Liberta

Liberta ſalue, vapula Papyria. *Apud Feſtum Ancillæ verba ſunt quæ ab heræ Papyria libertate donata, beneficij mox oblita; ſe ipſam non heram ſalutauit, & gratulata ſibi eſt, heram contempſit.*

οὐδὲις λεργέτην βῶν ἔθυσεν ἀλλ' ἢ Πυρρίας. *Plutarch.* Nemo benè merito bouem immolauit præter Pyrrhiam. *negotiator is fuit, qui ſeni, qui ei theſaurum indicauit bouem immolauit.* Hirundo ingrati ſymbolum, *quæ hominum tectis viuit & hominem ipſum fugit nec manſueſcit. Plutarch. Plini.*

Dobrzodźiyſtwo w poſpolitości dane rzadki vznawa, vważa.

Beneficium quod omnibus datur, nulli gratum eſt. nemo ſe ſtabularij, cauponis hoſpitem (.i. *amicitia iunctum*) putat. *Seneca.*

ὀλίγην χάριν ἔχει τὸ λῆμα πολλοῖσιν δοθέν. *A.*

Eſt pauca gratia muneri multis dato.

Sic aquam, aërem, ſolem & alia omnibus communia, multi non æſtimant & maius beneficium calceum, nummum, prandium, equum, canem quam iſta, reputant. Sic in Aſinaria Plauti. Diem, aquam, ſolem, lunam, noctem, hæc argento non emo. Cætera quæq; volumus vti, Græca mercamur fide. .i. præſenti pecunia,

Dobrodźiyſtwo wźiać ieſt wolność ſtracić.

Beneficium accipere libertatem vendere eſt. *P. Syrus.*

χάριν λαβεῖν πεπραμένου ἐς ἐξουσίαν. *A.*

Argentum accepi (*cum vxore diuite*) dote imperium (*in illam*) vendidi. *Plaut. Apud Horatium muſtela vulpi, ex frumenti camera, quam tenuis ieiuna intrauerat, ſaturæ exire fruſtra conanti, dixit:* Si vis effugere iſtinc,

Macra cauum repetas arctum quem macra ſubiſti.

Allegoria eſt de ijs qui aulam tenues ingreſſi, poſt auctis opibus officijs, diſcedere non poſſunt cum libet, niſi omnibus relictis fugiant. id Horat. de ſe Mæcenati inſinuat. deſcribit id eleganter Cebes & Lucianus. Vide infrà Dworſtwi żywot.

Nemo cum ſarcinis enatat. *Seneca de eadem re.* .i. *nemo liber euadit ex aula &c. niſi contempto auctoramento ſeruitutis.*

Simile eſt apud Lucianum. λεων κρόκην δεδεὰς, ἄνω τε κάτω περισύρομαι. Leonis ligatus, ſurſum deorſum circumagor. *de docto viro apud principem virum ob ſpem alicuius vel illius pompam hærente ſeruiliter.*

Dobrodźiyſtwo wźiawſzy pomni/ dawſzy zápomni.

Beneficij accepti meminiſſe oportet, dati obliuiſci. *Seneca.*

χάριν λαβὼν μεμνῆσο, δὲς ἐπιλάθου.

Beneficium cum acceperis recordare, cùm dederis obliuiſcere.

Beneficia plura accipit, qui ſcit reddere. *P. Syrus.*

Beneficium qui dediſſe ſe dicit, petit. *Idem.*

Officium alterius multis narrare memento.

Aſt alijs cùm tu benè feceris, ipſe ſileto. *Cato.*

ἀλλοτρίων εὐεργεσιῶν πολλοῖσι λάλησον,

ἐὸ δὲ

ἐσ δὲ σὺ ἢν ἄλλως ποιήσῃς, φείδεο μύθων. *Mylius interpres.*

Quæ mihi præstiteris memini, semperque tenebo,
Cur igitur taceo? Postume, tu loqueris.
Crede mihi quamuis ingentia Postume dones,
Auctoris pereunt garrulitate sui. *Martial.*

ἀκήρατοι χαρίτων κῆποι. *Aristides.* Immortales sunt gratiarum horti. .i. *beneficij memoria semper virens & viua debet esse.*

Benignum & plenum ingenui pudoris est, fateri per quos profeceris. *Plinius.*

Non facile dixerim, vtrum turpius sit insiciari an repetere beneficium. *Seneca.*

Qui dedit beneficium, meminisse non debet, id est prædicare, iactare, grauis esse non debet. Illi obliuio imperata est, tibi *(qui accepisti)* meminisse mandauimus. *Idem.* Qui dedit beneficium, taceat: narret, qui accepit. Qui admonet, repetit. *Idem l. 2. c. 11. de Beneficiis. & plura ibidem in eandem sententiam.*

Recentiorum dictum est. Da cœcus, accipe videns. .i. *beneficium Vel*

Da cœcus, accipito beneficium videns.

τυφλὸς δίδωσι τὴν χάριν, βλέπων λαβέ *A.*

Dobrodźtéyſtwo zlé oddane. Dobre zlem oddawáć.

αὐ' εὐεργεσίης Ἀγαμέμνονα δῆσαν Ἀχαιοί.

Pro benefactis vinxerunt Agamemnona Graij.al. τίσαν. punierunt, malè tractarũt.

Źlé mi śie dobre nagrodźito. φῶκε ἔρραν Φ: *Zenodot.* Phoci conuitium.

De eo dicitur qui malo suo hospites accipit vel alicui benè facit. Nam Phocus à procis ambientibus eius filiam trucidatus est, quia illos deuorabat, illi verò symbolum pro conuiuio conferebant. Hedera arborem à qua sustentatur necat *Laberius.*

τί κοπιᾶτε ὑπὸ τ' αἰτῶν εὐεργετούμενοι; *Themistocles dicebat Atheniensibus.*

Quid vexatis eos à quibus beneficijs affecti estis? Cur Platanum vellitis quæ vos ab imbre tuetur? ἡ δ' κριὸς διακονία. *Zenodot.* Arietis ministerium, *qui pascentem se cornibus petit.*

κριὸς τροφεῖα ἀπέτισεν. *Menander.* Aries alituram rependit.

Callias Atheniensis indicem auri defossi occidit & auro potitus est. E Plutarcho.

ἐδίδαξα σε κυνηγᾶν, καὶ σὺ βυθίσαι με ζητεῖς!

Docui te vrinandi artem, & tu mergere me vis! *(quæris.)*

Gratia malè relata lupo ab asino, *qui cùm ex pede asini clauum extraxisset, mercedem poscens, calce percussus est. Gabrias. Apud eundem sub alia fabula epimythion est.*

κακοὶ κακῶς πείσοι σὺν εὐεργέτας. Malè benè meritos afficere solent mali.

Culex Virgilij. *obtritus à pastore quem ipse à serpentis ictu liberarat.*

Vide Dobrodźieyſtwo dobrodźićiówi ßkodliwe.

Dobry chleb gdy kołaczá niemaß.

ἂν μὴ παρῇ κρέα, ἀρκεῖσθαι τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*

Absente carne, tarticho contentus es.

Si non adfuerint carnes, contentus esto tarichо .i. *vili pisce obuio vel salsamento piscis, vel iure ad intingendum panem.*

ἀγαθὴ γὰ μάζα μετ' ἄρτον. *Zenodot.* Bona & maza *(offa)* post panem .i. *viliora etiam locum habent cùm meliora desunt. Maza olim fuit vilis cibus, postmodum delicatus. V. in 1 Tomo.* Ciasté smážone. *in secunda editione.*

ἐκὰ τ σιτ ἀπορεῖσιν οἱ ὀρθοὶ απ ἀζουσιν. *Philostrat.*

Frugibus carentes eruum magni æstimant.

Dobry cnota nie lucka mowa śie popsuić ſzczęśći.

Dobry ſtoi ſwem ſumnieniem, á nie luckiem rozumieniem.

Compendiaria via ad gloriam perueniunt, qui id agunt, vt quales videri velint, tales etiam sint. *Socratis dictum apud Cicer. & Valer. Maxim.*

Præcipitis *(ô Epicurei)* vt noſtram ſtabilem conſcientiam contemnamus, aliorum errantem opinionem aucupemur. *Cicer.* Quotocunque eadem honeſtatis cura ſecretò, quæ palam! multi famam, conſcientiam pauci verentur. *Plin. iuni.*

Tu rectè viuis, ſi curas eſſe quod audis. *Horat.*

ὁ γὰ δοκεῖν ἄριστος, ἀλλ' εἶναι θέλει. *Æſchyl.*

Nam non videri optimus, ſed eſſe vult.

Dobry dobremu ſprzyia.

ἀνὴρ ὁ χρηστὸς χρηστὸν ὃ μισεῖ ποτε.

Bonus vir haud vnquam bonum virum oderit.

Dobry dźiońćk, dobre dwá.

Quem ſors dierum cunque dabit, lucro Appone. *Horati.*

Ζωεῖν ὄφελε πᾶσα κερδος ἡμέρα. *A.*

Mortem timenti quilibet dies lucro eſt.

μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον, ἡδὺ γὰ τὸ φῶς λεύσσειν. *Plutarch. è Tragico.*

Ne me immaturum interficias, dulce eſt enim lucem cernere.

Siratocles falſus nuntius triduo lætos reddidit Spartanos apud Plutarchum.

Eleganter Cic. De lucro prope iam quadriennium viuimus. *(nam victo Pompeio mortem à Cæſarianis exſpectabat)* ſcire quoque mihi videor quid futurum ſit, nihil enim quodcunq; volent qui valebunt. Nobis ſatis eſſe debet quicquid conceditur.

In Plauti Moſtellaria ſeruus probus minatur alteri ſeruo improbo furcam actutum ubi herus rediſſet; hic verò qui bona heri & filium luxu corrumpebat, reſpondet: Dum interea ſic ſit; illud actutum, ſino. *Aſſine,* Zywot lucki krótki.

Dobry gdy śie zepſuie bywa nagorſzy.

Z nalepſzego wina, naoſtrzeyſzy ocet.

Ex optimo vino acre fit acetum. *Garner.*

φερτὸς ὁ οἶνος δριμύτατον ὄξος δοίη. *A.*

Solet eſſe acetum ex optimo vino acrius.

Quomodo difficilè expertus ſum meliores, quàm qui in monaſterijs profecerunt: ita non

ita non sum expertus peiores, quàm qui in monasterijs ceciderunt. al. defecerunt. *S. Augustin. In eandem Sententiam multa Ambros. Basili. Ephrem & alij SS. PP. Ratio est, quia a contrario in contrariũ hic fit transitus, qui ideò notabilior est. Deinde quia tales ob ingratitudinẽ maiorẽ, magis à Deo deseruntur & auxilijs gratiæ priuantur. Denique quia insignia ingenia tàm in bono quàm in malo nõ seruant mediocritatẽ. Pererius in Genesin.*

Dobry o tẏm samem dobrze rozumie.

Niechwalne gdy sprzysz ſprzymy. Czyli o mich wyttad, dekret ſtáwy.

Vt quisque est vir optimus, ita difficillimè esse alios improbos suspicatur. *Cicer.*

ὡς ἀνὴρ ἄριστος ἕκαστος ἓν' ἀγαθὸς ὁρᾷ. *A.*

Bonus vir omnes esse iudicat bonos.

Quisquis est qui calumnijs studium isdem habet, moribus improbus est. *Cicer.*

Quicquid natum est, humanitas inclinet in melius. *Seneca.* Reus paribus sententijs absolvitur. *Idem .i. iudices benigniorem sententiam sequuntur.*

Dobry połow miałem. *allegoricõs .i.* Poßzczęścito mi śie.

Piscatus meo quidem animo hic mihi hodie euenit bonus. *Plaut .i. amatorem opulentum nactus sum. mulier loquitur.*

Apud eundem piscator farcina diuite reti extracta, dicit:

Neptuno ago gratias, qui piscatu nouo vberi me compotiuit,
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi lepidè euenit,
Neque piscium vllam vnciam hodie pondo cepi, nisi hoc quod fero in rete.
Et piscium trahens omne genus ex mari rete.

νῦν ναυτέων ἕλκυσαν ἅπαν γένος ἐξ ἁλὸς ἄρκυν. *Nazianzen.*

Et piscium trahens omne genus ex mari rete.

Dobry rozgniewany ſroßßy. Cierpliwy porußony gniewliwßy.

Grauissima est probi hominis iracundia. *P. Syrus.*

Mutat se bonitas irritata iniuria. *Idem.*

Bonus animus læsus grauius multò irascitur. *Idem. Elide S. in Bonu'*

Furor fit læsa sæpiùs patientia. *Idem.* Bono si quid malè facias, ætatem expetit .i *dirat. Plaut. Causa est horum, vel quia perturbatio præsertim iræ, magis apparet in homine alias semper placido & mansueto viso vel habito; a quo tale quid non expectabatur: vel quia maiore impetu erumpit, id quod longo tempore collectum est, vt in aqua torrentis vel fluminis retenta apparet, qua quo diutiùs colligebatur, eò vehementiùs erumpens aggeres etiam firmissimos perrumpit.*

ὃ πρωὶ θρασυνθέντες ὀρχησταὶ κόλαι. *A.* *Potes huc accersere illud Suidæ.*

χρυσὸς ἀνακρουσάμενος πολὺν κονιορτὸν ἐγείρει.

Anus plaudens vel saltans multum puluerem excitat.

Interpretatur ipse de iis qui ob pertinam multa negotia mouent (aut turbas excitant.)

Elephas natura mansuetus cùm irritatur ferocissimus est. *Pierius.*

Dobry rzemieślnik dobrego nazywa potrzebuie.

Vulgare dictum est. Bona instrumenta, bonum faciunt artificem.

καλὸς τεχνήτης καλὰ τ' ἐργάνεα φιλεῖ. *A.*

Amat bona instrumenta qui est bonus artifex.

Absque circino & regula nil scit mathematicus. *Ex Carolo Bouillo.*

Dobry rzemieśnik lédá z czégo, vczyni co dobrego.

Probo artifici omnis materia proba est. *Plaut. dicit.*

Proba est materies si probum adhibeas fabrum.

πᾶν ἐστιν ἀγαθὸν τέκτονι ἀγαθῷ ξύλον. *A.*

Dobry rzemieśnik málo vcinkow, okrámkow czyni.

Bonus faber non multa resecat frustula. *Garner. ex Gallico. de Carpentario ipse loquitur. Nam peritus quisq; artifex antequam scindat, priùs ex arte accuratè dimetitur. quod in Sartoribus cùm primis laudatur.*

ἴδμων τεκτηνὸς ὀλίγα ποιεῖ ἀποκόμματα. *A.*

Dobry to co áie zlem sprzeciwia.

Intercessor rei malæ salutaris ciuis esto. *Cic. ex 12. Tabul. Intercessorem hic accipe pro eo qui impedit.* κακὸ ἐμποδίζων ἐστὶ σωτήριος ἀνήρ. *A.*

Dobry to groś, co kopy strzeże, ábo dolozy.

καλὸν τ' ἀσσάριον χρυσοῦ φύλακα φυλάττειν. *A.*

Hic as laudatur, qui libram sæpe lucratur. *Anonym. Rhythmic.*

Bonus obolus est, qui denarium conseruat. *Gallorum Garner.*

Ius trium obolorum annuorum, magni æstimatur in iure, & *ICti censent illud nequaquam contemnendum vel deserendum, quia perpetuum cùm sit, cum tempore multùm efficit.*

Dobry zawsze czás dobrze czynić, oczyzny bronić &c.

Optimis auspicijs ea geri, *dixit Q. Fab. Maxim.* quæ pro Reipub. salute fierent, quæ contra Rempub. ferrentur, contra auspicia ferri. *Cicer.*

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης .i. Vnum augurium optimum tueri patriam. *Homer. Arist. Cic. Plin. Versiculum hunc detorsit quidam apud Athenæum ad parasitum dicentem:* εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ δείπνου.

Vna auis optima pro cœna pugnare tuenda.

πᾶς πρέπει εἰπεῖν τὰ δίκαια χρόνος. *Sophocles.*

Ad iusta dicendum omne tempus commodum est.

Dobry zawsze dobry.

Homines frugi omnia rectè faciunt. *Cicer.*

γνώμης γὰρ ἐσθλῆς ἔργα χρηστὰ γίγνεται.

Bona esse facta mentis assollent bonæ.

ὁ δ' ἐσθλὸς ἀεὶ συμφορᾶς ἐν τῷ τοῦ

φύσιν διέφθειρ', ἀλλὰ χρηστός ἐστ' ἀεί. *Euripid.*

Probi

Probi viri ingenium calamitas non valet.
Corrumpere vlla, semper ast probus manet.
ὁ ἀγαθὸς ὁμοῖος ἀεὶ, καὶ ὁ μεταβάλλειν τὸ ἦθος. *Aristotel.*
Qui probus est, sui semper similis est, & non mutat mores.
τὸ ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. *Idem.*
Bonum est simplex, malum varium.
Δοίκων ἀνδρῶν εἰκὸς ἄριστα βουλεύματα γίνεσθαι. *Herodotus.*
Optimorum virorum decet optima esse consilia.
ἀνὴρ ἀγαθὸς πᾶσαν ἡμέραν ἑορτὴν ἡγεῖται. *Diogen. apud Plutarc.*
Vir bonus omnem diem festum esse putat.

Dobry znák. Dobra otuchá.

Ktoś mie dobrzé albo złé wspomina. Swierzbi vcho oko/&c. Zlewa mi śie.

Tres species κληδονισικῆς .i. artis ominandi ex affectione membrorum, fuerunt apud veteres præcipuæ. 1. Sternutatio, ὁ πτερυσμὸς. 2. Palpitatio vel saltus oculi vel supercilij. ὁ παλμὸς. 3. Tinnitus vel sibilus in auribus. ὁ συριγμὸς τῶν ὤτων. Auson. Scalig. & infra positi auctores. Addi possunt, pruritus dentium, scapularum &c. malo ominis, apud Plautum. pruriunt mihi scapulæ. vt Nostri dicunt Swierzbi go grzbiet/ zeby/ &c. i. fe-rientur tibi scapulæ, dentes, &c. Quæ omnia licèt falsa mania & superstitiosa Christianis q; prohibita sint, vt docet Isidor. l 8. c. 9. Etymolog. hic tamẽ ponũt, quòd & boni viri talia quandoq; per iocũ et animi causa vsurpent, & ad antiquos scriptores intelligendos conferant.

Garrula quid toties resonas mihi noctibus Auris? (*Virgilij.*
Nescio quem dicis nunc meminisse mei. &c. *sunt plura distichа in Catalectis*
Agnoui venit veræ mihi vocis imago,
Blandior arguta tinnit in aure sonus. &c. *ibidem.*

Absentes tinnitu aurium præsentire sermones de se receptum est. *Plinius.*

αἰεί μοι δοκεῖ ἤ τιν ἐν ὠσὶν ἦχος ἐρώτος. *Meleagri Epigram. in Antholog.*
Mi prorsum assiduò sonus aures mulcet amoris.

Auris dextra mihi tinnijt. *Plini.* ἐβόμβησεν ἡμῖν τὰ ὦτα. *Lucian.* Sonuêre mihi aures.
ὀφθαλμός μοι ὁ δεξιὸς ἅλλεται. *Theocrit.* Oculus mihi dexter salit.

Salisatores hos vocat Isidor. qui dum illis membrum aliquod salit, unde sibi prosperum aut triste aliquid eventurum ominantur. Supercilium mihi salit. *de quo sic Plaut.*

Spero alicunde me bonâ operâ aut hac mea
Tibi inuenturum esse auxilium argentarium.
Atque id futurum vnde vnde dicam, nescio,
Nisi quia futurum est. ita supercilium salit.

Sternutamenta *etiam obseruasse veteres scribit Plini. & exemplo Tiberij approbat.* Sternutamenta augurij, habere spiritum *aut Aristot. ideoq; sternutantes salutari solere.* Ζεῦ σῶσον, ὅταν πταίσῃ τις λέγειν. Salua Iupiter, cùm quis sternuit dicendum
In Epigrammat. ἐρῶτες ἀπέπταρον. *Theocrit.* Sternutauere amores.

Hoc vt dixit, Amor sinistram vt antè Dextrā sternuit approbationē. *Catullus.*
Candidus augustū sternuit omen Amor. *Propert. vt legit Macrob. & Passeratius. Apud Homerum aliquoties hoc omen obseruabis, vbi Eustath. dextræ naris sternutationem felicem fuisse scribit. Sed de his multa Turaquell. ad Alexandri c. 26. libri 2. Vbi additur etiam Offensio pedis inter mala omina quod vt & sternutamentum, inter superstitiones ponit Cic. Sed & malū ominis fuisse sternutationem obseruauit Rhodigin. l. 24. c. 27. ex Theocrito & alijs. His si libet adijce alia extra hominem contingentia. vt*
δεξιὸς ὄρνις ἐπέπταρ. *Homerus.* Dextra auis aduolauit.
ἡ γλαὺξ ἵπτατο vel ἵπτατ. *Plutarch. Suid.* Noctua volat vel volauit. *Athenis id omen faustum erat.* Impetritum inauguratum est, quoties admittunt aues. *Plaut.* Occursus mustelæ *murem vorantis: bonum omen, hic e postea euentus fefellerit apud Plautum.* Coruus à dextra crocitans *apud eundem, & apud Cic.*
Lupus conspectus *apud Virg. infelix.* Serpens *apud Horat. similiter &c. Et quilibet euentus fortuitus omen erat.* Omnia secunda, saltat senex. Salua res, saltat senex. *Festus Verrius, Seruius. sed variant in origine dicti. Vide* Stáremu płasść nić przysłoi. *ibi id explico.* Non pluet postquam sus agrestis pepererit. *E Plutarcho.* V. Bedźie dobrzé gdy zte ominié. Penulam Tribunus amisit. *Spartian. hoc Adriano accidisse scribet. quod erat omen Imperatoriæ dignitatis. quare Rhodigin. adagium hoc ait quadrare in eos qui ad maiores dignitates euehendi sunt.*
μὴ vel μ ἔλαχον. Ni sortitus sum, Monarcha ergo fiam. *Dionysius omen bonum captauit ex litera quam alter alio detorserat.* V. Giupi.

Dobrzé to kdy ktoś pięknie mowiż.

ἀρκεθεὶς μέσοις γενέ, ἐπεὶ ἄριστα οὐ μένει. *A.*
Contentus mediocribus esto, cùm optima desunt.
Non es crede mihi bonus. quid ergo? Vt verum loquar, optimus malorū. Da &c.
Pilones Senecales; Mammiosq; Fies protinus vltimus bonorum. *Martial. in quendam qui liberalis esse volunt, exiguis munusculis Pœtæ missis. l. 12. epigr. 36. Simile est eiusdem l. 1. epig. 42. In Cæcilium.* Vrbanus tibi Cæcili videris,
Non es crede mihi. quid ergo? verna es. Hoc quod, quod &c. scrutarius. &c.
Electissima pessimi. Dōne Scripta. *Catull. Scalig.*
Lippo oculo similis; *quo licet cum molestia necessitas vti cogit. ex Plauto.*
Pro optimo minimè malus *Seneca.* Nec enim bonitas est pessimis esse meliorē. *Idē.*
Proximū quod est bono, quod à malo longissimè id volo. *Plaut.* V. Zé złéġ obieżiać.

Dobrych máło.

Et Decios non omne tulit, non omne Camillos Tempus. *Manilius.*
Rari quippe boni, numero vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ vel diuitis ostia Nili (*quot septem erant*) *Iuuenal.*

Dobrych naśladuy.

ζήλου δ' ἀγαθὸν ἀνδρὸς, φαύλων δ' ἀπέχεο. *Phocylides.*

Æmulatio

Æmulatio bonorum bona, malorum mala.
καλὸν τὸ ζηλεῦσθαι ἐν καλῷ πάντοτε. *Galenus.*
Bonum est æmulari in bono semper.
ἀγαπᾶτε, ὦ μισῶ τὸ κακὸν, ἀλλὰ τὸ ἀγαθόν. *S. Ioan. epist. 3.*
Cariſſime ne imitaris malũ, ſed bonũ. *Et in Proverb. SS. aliquoties idem inculcatur.*
Rectè Epictetus Græcus: Cum aliquid tibi negotij cum aliquo eſt, cum proceribus, ipſe tibi propone, quid in eo facturus eſſet Socrates aut Zeno. ſic rectè quæ inciderint conficies.

Dobry ſ[illegible], ſzcza[illegible] wſzyſcy ſmutni ſą.
Cuius mortem experiare cives, vitam oderunt. *P. Syrus.*
ὃ θανὼν φθόνος, ὃδε μισητὴ ζωή. *Æ.*
Nimio ædepol exſpectatior veniſſet, qui te nuntiaret mortuum. *Plaut. clarè idẽ dicit.*

Dobrzé co vmiéć. Nauka wſzędy ma miejſce. Vtié ſromotá co vmieć.
Náuká śie wſzędy pożywiſz. Rzemieſło ſtoi zá folwárk.
Sua cuique ars pro viatico eſt. *Nicol. Perot.* Ars illi ſua cenſus erat. *Ouidi.*
Artem quæuis terra alit. *Suetonius ſcribit Neronem vſurpare ſolitum hunc ſenarium Græcum*: τὸ τέχνιον τε πᾶσα γαῖα ἐκτρέφει. *aliter alij eum efferunt.*
λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶ ἀνθρώποις τέχνη. Ars portus infelicitatis hominibus.
ἰσόκηλα γάρ ἐστι παιδεία βίᾳ. Bacillus eſt vitæ proba inſtitutio.
κάλλιστόν ἐστι πάντα παιδεία βροτῷ. Poſſeſſio optima hominis eruditio.
ἀρίστον ἐστι πάντ' ὀπίσσω καλά. Honeſta cuncta noſcere eſt longè optimũ.
πᾶσι τιμαῖς πάρα παιδεία βροτῷ. Cunctis honori literæ mortalibus.
ὁ γράμματ' οἶδε νῷ πρέπον τὸν ἔλεγε. Excellit animo literas quiſquis tenet.
ὁ φιλόσοφος δικαίως ἢ τριπλασίαν ἢ τριπλασίαν φέρεσθαι μέρος δίκαιον. *Lucian. in Timone.*
Philoſophum duplam aut triplam portionem accipere æquum eſt.
τοῖς πεπαιδευμένοις διπλασία πάντα πέμπεται. *Idem.* Eruditis duplicia omnia mittuntur. *Lex in Saturnalibus.*

Si tibi ſint nati, nec opes; tunc artibus illos.
Inſtitue vt poſſint inopem defendere vitam. *Cato.*
Diſce ol quid, nam cum ſubitò fortuna recedit,
Ars tenuit vitamque hominis non deſerit vnquam. *Idem.*
πᾶν τέχνη κακῶς, εἰ τύχης τροχαλῶς ἀπείσης
τέχνη μωρὸν ἐς μεγίστην ὄνον ἂν ἀπολείπῃ, *Planudes interpres.*
Ζηνώνειον ἐστι καὶ φακὸν ἑψεῖν. *Athen.* Zenonium eſt & lentem coquere.
Nero etiam artem canendi & citharã pulſandi iam Imperator didicit. *Sueton.*
Athenienſes in Sicilia, à Syracuſanis cum duce ſuo Nicia profligati & diſſipati vel capti, qui carmina Euripidis Pœtæ memoria tenebant, ea concinentes vel recitantes per oppida, cibum & potum à Siculis impetrabant, multos etiam Siculos ea docebant & ab eum capiam captiui manu mittebantur, Athenas{illegible} reuerſi Euripidem honorificè ſalutabant & omnibus

quacu

quid eis beneficio carminum eius accidisset prædicabant. E Plutarcho.

Scire aliquid laus est, pudor est nil discere velle (*nil velle doceri*) *Anonym. rhythm.*

Ars si portatur, minimè portans oneratur. *Idem.* Vbi náuke kobiatki nie trzebá.

Res valet, ars præstat. si res perit, ars mihi restat. *Idem.*

Omne artificium aureum habet fundum. *Garnerus è Gallico.*

Nulla ars tam vilis est, quæ suum possessorem non alat. *Idem.*

Nil dulcius quam scire prorsus omnia. *Vide* Vżuká wielka.

Dobrzé czyn á wiedz komu.

Ethnici & Politici non omnibus sine discrimine benefaciendum, sed delectum adhibendum censent. Sic Diogenian. μήποθ' ἑὸ ἔρδειν γέροντας, μηδὲ γυναῖκα, μηδὲ παῖδας, μηδὲ κώπα τινὶς, μηδὲ λαλὲν καπηλατην .i. Nunquam benefaciendum senibus, neq; mulieri, neq; puero, neq; cani alieno, neq; garrulo remigi. *Idem asserit Aristoteles de senibus. Seneca de pueris. quod talia beneficia pereant. Sed Seneca oppositum sæpe docuit vt mox leges. Relinquamus ergo illis hoc dictū & sequens melius amplectamur,*

Dobrzé czyń káżdemu i niewdzięcznemu.

Diuinum dictum est apud S. Lucam c. 6. παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου .i. Omni petenti à te tribue. Regiū est cùm beneferis, malè audire. *Alexander Magnus Pontan. Ethnicus Seneca multa in hanc sententiam habet in libris de Beneficiis variis in locis: & docet* Benefaciendum omnibus etiam ingratis. Non est, *inquit*, quod nos tardiores ad benefaciendum reddat turba ingratorum. Est tanti vt gratum inuenias, experiri & ingratos. Nam etiam post malam segetem serendum est. Dij quoq; ingratis multa tribuunt, sed illa bonis parauerant. contingunt autem etiam malis, quia separari non possunt, vt sol, aer, dies, ventus, imber &c.

Nos etiam sæpe damus beneficia aduenæ vel naufragio ignoto & mox abituro, *Idem* Tacitè danda censet beneficia. *Itemq;* danda & ignoranti ne erubescat.

Nam in beneficio conferendo vna spectanda est accipientis vtilitas, commodis nostris sepositis, alioqui nobis non idi damus. *Hæc & plura talia ille.* Iudicium tamen adhibendum esse censet, ne beneficium accipienti noceat, vel ne qui plus eget prætereatur. &c. πᾶσιν ἀρέσκειν. *Periander.* Omnibus placeas. *Sic S. Paul. ad Rom. 15.* τὸ κακοεργὸς ἐνεργεσίη μέγ' ἀμείνων. *Homer.* Maleficentiæ beneficentia multùm præstat.

Dobrze, czynić dobremu nie złodá.

Bonis quod benè fit, non perit. *Plaut.* Quod bonis bene fit beneficium, gratia ea, grauida est bonis. *Idem.* i. *referta rebus bonis,* (*sexto casu*) *Lambin. alii tertio casu accipiunt.* i. *solida est apud bonos.*

τοὺς ἀγαθοὺς ἀγαθοποιεῖν. *Planudes.* Bonis benè fac. *Cato.*

Nam rectè fecisse bonis in parte lucrorum est. *Cato Dionys.*

Cleomenes apud Plutarchum rogatus quod esset boni principis officium, respondit: Amicis benè facere, & inimicis malè. Immò verò ait Aristo satius est Amicis bene facere ex inimicis autem amicos reddere. Idem dictum Socrati tribuit Idem Plutar.

Dobrzé zgynęło/ niewdzięcznemu złodzieiowi/ abo niepomoże.

Omnia quæ ingratæ perierunt credita menti. *Catulli.*

In pertusum dolium aqua frustra funditur. *Ex Plauto. Iuuenal. Tibull. Horat.* ἀκίνην σπένδεις. *Suidas.* Cotem alis, i. *ingrato benefacis. Hermolaus.*

Malo benefacere tantundem est periculum, quantum bono male facere. *Plaut.*

Malo si quid benefacias, id beneficium interit,
Bono si quid male facias, ætatem expetit (.i. durat) *Idem.*
ἂν οἶνον αἰτῇ, κονδύλως αὐτῷ δίδου. *Phrynychus.*

Vbi vina poscet, tu colaphum ei impingito. *videtur Suidæ, id sumptum à Polyphemo, qui vinum petens ab Vlysse excœcatus est.* *Aly de ijs intelligunt qui petunt non petenda, & contraria optatis fortiuntur.*

στεῖρον ἀγρὸν μὴ σπείρειν. *Plato.* Sterilem agrum vel fundum ne colas. *Vsurpauit hoc idem Plaut. similiter allegorico sensu, sed diuerso ab hoc.*

Canem extraneum vel alienum alere, inutile est. *è Græcis. Suidas sic habet:* μήποτ' ἐν ἰδέαν γείτονος κύνα. Nunquam benefacias vicini tui cani.
ὃς κύνα τρέφει ξένον, τούτῳ μόνον λῶν μένει.
Qui canem nutrit alienum, huic tantùm funiculus manet. *f. cane fugiente.*
κακὸς εὖ ποιῶν, τρέφει λύκους. *Socrates.* Malis benè faciens, nutrit lupos.
θρέψαι χ' λυκιδεῖς, θρέψαι κύνας, ὡς τὺ φαγοντε. *Theocrit.*
Ale lupi catulos, ale canes, vt te deuorent.
Vide Apologum de one lupi catulum nutriente, sub Dobrodźieystwo dobrodźiełowi złe/ *cuius epimythium est hoc.*

ἡ χαρις ἀλλάξαι τὴν φύσιν ὐ δύναται. Natura haud vllis vertitur officijs.
κυβερνήτην φιλοπινα μηποτ' ἐυέρδης. *Suid* Gubernatori somnolento ne beneferis. Malo vehi malè, alio gubernante, quam tã ingratis vectoribus bene gubernare. *Cic.* ὑπερφίας χελιδόνας μὴ ἔχειν. *Plutarc.* Hirundines sub eodem tecto, ne habeas. *quia curari non possunt, & cùm hominum beneficio vtantur hominem fugunt.*
ἀδιαφορία ἐστιν ἡ πονηρία, κἂν τὰ μεγιστα ἐυεργετήσας. *Planudes.*
Nequit mansuescere placari malitia, quamuis maximis afficiatur beneficijs.

πρὸς εὐσωγίαν ἀδεῖς. *Suidas.* Ad fractam (*ad chordam ruptam*) canis. i. *officijs lacessis hominem non respondentem nec respensurum.* Beatus inuitus nemo. *ex Aristotele.* V. Bto ϕcē wdoł.

δειλὸς δ' ἐυέρδεια μαλιστάτη χάρις ἐστίν.
ὅτε κακὸς εὖ δρῶν εὖ πάλιν ἀμπλακάβῃς. *Theognis.*
Malis benefacere vanissima gratia est, Nec enim malis bene faciens bona recipies.

Hæc omnia accipienda sunt in eo sensu qui declarat, quid vulgo fieri soleat, licèt non rectè, & humano ac prauo ethnico more; non verò quid fieri debeat. Neque vllum argumentum auctores supra positi pro suo dicto firmando habent, nisi quod sit inutile & damnosũ ingratis benefacere, Sed, vt pereant talia beneficia, tamen Christianum præceptum diuinum est

tùs eſt etiam talibus, immò inimicis, damnoſis, iniuriis facere benè & imitari Deum qui ſolem & pluuiam etiam talibus dat (quod etiam expendit Seneca ſuprà, ſub Dobrzé czyń każdemu) *Adde quòd Chriſtianis etiam talia beneficia non pereant, ſed multò maiorem laudem præmiumq; quàm beneuolis collata, apud Deum concilient.*

Dobrzé drugiem roſkazuié, kto roſkazawſzy przodkuié.

Roſkázuy a ſam vkázuy. Vſtawe mocno ſtánowi kto ia ne ſobié odnowi.

Primus iuſſa ſibi. *ex Claudiano, qui inſtituens Honorium principem inter alia egregia præcepta hoc ponit.* In commune iubes ſi quid cenſeſue tenendum.

Primus iuſſa ſibi. tunc obſeruantior æqui
Fit populus, nec ferre negat, cùm viderit ipſum
Auctorem parere ſibi, &c. Patere legem quam ipſe tuliſti. *Paulus I. C.*

Φέρε νόμων ὃν αὐτὸς ἄλλοις ἐτέθηκας. *Planudes.*

Pareto legi quiſquis ipſam ſanxeris. *Auſonius ex Pittaco.*

Adde exemplum Zaleuci Locrenſium ducis, qui vt legem ſuam ſeruaret, oculum ſibi eruì fecit. Valer. Maxim. V. Przykład przeciwnych.

Dobrzé drugiemu (abo tobié) kozy páść, za pięćem ſię dzieć, pierzé drzeć, kadźiel przaść, &c. nié vczyć nié radźić.

Monitor capras age. *ex Ariſtide qui ait:* ἐμὲ νουθετῶν αὐτὸς αἰπόλει.

Qui me admones ipſe capras paſce. Monendus ne me moneat. *Plaut.*

πατὴρ ἀνεπίστητον τὰ παιδία νουθετεῖ. *Clemens Alexandrin.*

Pater doceri neſcius natum inſtruit. μωρὸν ὄντος κοσκινον. *Galen.*

Stulti ad cribrum, *vt in eo diuinent, aut foramina numerent.*

ἐπ' ὕδωρ κακὸς. Ad aquam malus .i. *homo vilis & ad alia omnia inutilis, apud litigantibus vel certantibus aſſignat, more antiquo Romano. quod miniſterium erat vilißimorum hominum & apud Athenienſes ignobilium tantùm.*

εἰς ἀγρὸν μάνης. *Heſych.* In agrum ſeruus. *Nam Manes erat quidem gentile nomen, ſed vſu in ſeruile abiit. vt Geta, Syrus, Lydus. Affine,* Vlié twoiá to rzécz.

Dobrzé koſtką pádlá.

τρὶς ἓξ ἔβαλεν *Suidas.* Ter ſex ieci. *quia ſenio in teſſeris felicißimus erat. vt idem Suidas dicit:* τρὶς ἓξ κυβεύσας. Ter ſex iactus victoriosus.

μίδας ὁ ἐν κυβοισιν εὐβουλώτατος. *Idem Suidas.*

Conſultor optimus Midas in teſſeris .i. *iactus proſperrimus.*

Iouis taxillos ieci vel iecit. *Ex Æſchylo.* V. Panom ſie wßyſtko powodźi.

Dobrzé ſie to nágrodźiło. Dobra nagroda.

Pro vno duo ſunt mihi data. *Terent.*

χαλκεια χρυσεων. *ex Homero.* Ærea aureis .ſ. ἐμείβετο. *permutauit.*

ἀντ' ἀγαθῶν ἀγαθίδες. *Suidas.* Pro bonis glomi .i. *officium cumulatè penſatum.*

ἡ Συλοσῶντος χλαμὺς. *Diogenian.* Syloſontis chlamis. *Dederat is Dario etiam pri-*

ēum priuato vltrò chlamydem, quàm ille tibi multùm placere indicabat, pro qua illi postea Darius vrbē & totā Samiorū insulam donauit, vestē regno opulento copēsans Valer. Max.

Dobrzéś ſobiè poradźit. Dobregoś śie domyśli. Vmēnateś śię.

Ad aram confugisti. *Plaut. Cicer.* βωμὸν φευξιμον ἐτυχες. *ex Plutarcho. Ara perfugium erat seruorum & quorumuis reorū, itemq; innocentium & iniuria oppressorū.*

Vrbe fuit media nulli concessa potentum,
Ara deûm, mitis posuit Clementia sedem,
Et miseri fecêre sacram. *Statius.*

Nec tu aram tibi neque precatorem parâris. *Chremes Terentian. dicit seruo excusāti se.*

Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouidi.*

Et Veneris sanctæ considam vinctus ad aram. *Tibull.*

Lepidè in Plauti Mostellaria actu 1. scæna 1. Tranio seruus nequam delusō insignitèr heronem, consurgit ad aram, & ibi sedens ludificat ir eundem horum mirus modis.

Ad asylum confugisti. *Cicer. Liui.* ἄσυλον *Asylum locus erat è quo non licebat extrahere reos vel noxios. Hoc Cadmus Thebis instituit. Alexand. Neapolitan. Asylum Herculis nepotes Seruius. Statius. Claudian. Romæ Romulus idem aperuit. Vir Liuius. Pausanias asylum appellat* ἐλεὸς βωμὸν .i. Misericordiæ aram. & *Statius elegantèr describit templum Misericordiæ.*

Confugiebant ad & ad statuas Cæsarum ac principum virorum. ICti ex Codic. Et Suetonius idem habet de statua Augusti. Plinius Iunior de statua Traiani, sic ad eum scribens: Scripsit mihi miles quidam, Callidromum cùm à pistoribus detineretur, ad tuam statuam confugisse.

Apud Philostratum item, ἄσυλον ἀνδριὰς ἀβελίου. i. Inuiolabilis statua Tiberij, ἄσυλον τόπον. *2. Machabæ. 4.* .i. Tutus refugij locus.

Et in libro Numerorum. Deus iubet assignari πόλεις φυγαδευτηρίων, *vel* φυγαδευτήριαεἰς φυγὴν τῶ φονεύσαντι. Ciuitates refugii; vel in refugium eorum qui cædem nolentes patrassent.

Dochod maly rozchodu wielkiego nie ſtrzyma.

Non potest quæstus consistere, si eum sumptus superet. *Plaut.*

ὁ μικρὸν ἀρετὸν ἀναλίσκων μεγαλω λήσει *A. V.* Obczadzay.

Do czaſu dzban wodę noſi/ aż śię vrwie.

Quem sæpe transit casus, aliquando inuenit. *Seneca ex P. Syro.*

οι συνεχὲς παραρρίχει πότον, ἐυρήσεις ἄπαξ. *A.*

Planus tandem verè crus fregit. *qui apud Horatium sæpiùs per iocum mentiebatur crus sibi esse fractum & ad clamorem eius homines auxiliaturos accurrentes deridebat, donec tandem verè fracto crure clamans nullum aduocare potuit.* *Similis* Glaucus vrinator, *sæpe ludens homines, latens diu in aquis quasi submersus, tandem mersus verè vel deuoratus à pisce est. Athenæus.*

Hausibus assiduis fictilis vrna perit. *Garner.*

Vsque in tempus sustinebit patiens. *Ecclesiastici cap. 1.*

Sapiens tacebit vsque ad tempus. *Ibidem cap. 20.*

Lupi catulus *inter canes domestiuos relatus, eis atque etiam ouibus instar canis innoxiè familiaris fuit, tandē vbi creuit ouē laceraut & fugit. Hinc illud.* Vrosta wilczkowi zabki.

De czego kto skłonność czuie, w to śie niechay zápráwuie.

Naturæ sequitor semina quisque suæ. *Propert. sequitur habet.*

Naturam ducem sequi, *iubet Cic* Naturam (rectam) ducem si sequamur nunquam aberrabimus. *Idem.* Ad quas res aptissimi erimus, in iis potissimùm elaborabimus. *Idem.* Quicquid homini naturaliter insitum est, eo vti decet: & quicquid agat, agere pro viribus. *Idem.* Multi sine vlla doctrina, naturam ipsam secuti, multa laudabilia fecerunt. *Idem.* Insita sunt nobis omnium artium semina, magisterque ex occulto Deus producit ingenia. *Seneca.* Tenenda est via quam natura præscripsit &c. illam sequentibus omnia facilia & expedita sunt. *Idē.*

Fluminis cursus non detorquendus. *I Vlpius.*

Lupus apud Gabrium, percussus calce ab asino, cui clauum rogatus extrahere è pede aggrediebatur, accusat seipsum quod medicus esse voluerit, cùm illum natura coquum (.i. voracem) fecisset. Epimythion in eos qui propriam artem relinquunt & alienam aggrediūtur.

ὑφ' ἁρμασι ἵππος ἐν δεύτερῳ βᾶς. *Pindar. apud Plutarch.*

In curru equus, in aratro bos .s. *valet.*

De czego śie nié czuie, do sercá nié przyymuie.

τὸ ψεῦδος εἰς ὀλίγον ἐστὶ περαιτέρω τῆς ἀκοῆς ἀφικνεῖται. *Æschines.*

Falsum probrum non vltra aures penetrat.

ψόγος δὲ πονηροῖς ἐστι πεῖσαι λόγοις.

Bonos malorum nil loquelæ vulnerant. V. Sumnienie dobre.

De czegoć nici day pokoy, nié pytay śie.

Τί σόν σοι ἐστι μὴ δρᾶν. Τί μὴ πράττειν ἐστὶ πρὸς σέ; nié zlecone.

Tua quod nil refert, percontrari desinas. *Terent.*

Tua quod nil refert, ne cures. *Plaut.*

ἃ μὴ προσήκει μήτ' ἄκουε μήθ' ὁρᾶ. *Menander.*

Quæ haud pertinent ad te nec audi nec vide.

Quid ad te pertinet Ole?

Ole quid ad te? *Martial. lib. 7. epigram. 9. comprimit curiositatem Oli vel Olli repetens aliquoties,* Ole quid ad te? *Sic Christus apud Ioannem Petro curiosè scitanti de Ioanne respondit.* τί πρὸς σε; Quid ad te?

Tantúmne est abre tua otij tibi. Aliena vt cures & ea quæ nihil ad te attinent? *Terent.* De re quæ te non moleat ne certeris. *Ecclesiastic. 11.*

πολυπραγμονεῖν τ' ἀλλότρια μὴ βέλτ' κακά. *Menander.*

Curare multùm aliena ne velis mala.

Ad consilium ne accesseris, antè quàm voceris. *Cato.*

μὴ πρότε-

μὴ πρότερον εἰς βουλὴν παρέλθῃς, πρὶν ἂν κληθείης. *Planudes interpr.*
Σύμβουλος ἐγένετο μὴ παρακεκλημένος. *Plutarch.*
Consultor factus est non accersitus. *Simile illud Cicer.* Legatus sine mandatis. *Item.* Senator voluntarius lectus ipse à se.
ἐν ἀλλοτρίῳ χορῷ πόδα μὴ τίθεσθαι. *Plutarch.*
In alieno choro pes non ponendus .i. *non saltandum.*
Quod te non tangat, hoc te nullatenus angat. *Garner.*

Dogiąłam tégo da-li Bóg / żéć tégo będźié żal.

Achilleum votum concepi, nuncupaui, voueo. Achillei voti breui damnabor, compos ero. *Bud.* *Votum Achillis apud Homerum tale fuit.*
ἦ ποτ' Ἀχιλλῆος ποδωκέος αἰακίδαο Dij Graios desiderium olim tangat Achillis.
Simile fuit votum apud Liuium & Plutarchum Furij Camilli, optantis a dijs vt si innocens esset in exilium ejectus, breui ciuitatem desiderium sui caperet. quod & accidit. Simile item Ciceronis, quod ipse in Oratione post reditum prima expressit.

Dogodźic ábo podobać śie wszystkiem trudno / niepodobno.

πᾶσιν οἷς ἀρέσκειν χαλεπὸν ἢ μᾶλ' ἀδύνατον. *A.*
Placere difficile & impossibile omnibus.
πάντων δυσχερέστατόν τ' ἐστὶ πολλοῖς ἀρέσκειν. *Demosthē.* Omniū difficillimū multis placere.
Ne Iupiter quidē omnibus placet. *Sic Theognis.* ἀρέσκειν δ' οὔπω πᾶσιν ἔδεν δυνάμαν.
ἔδε Διὶ τερπικεραύνῳ, —— οὐδὲ μὲν ὁ Ζεύς.
ὅς γ' ὗων πάντας ἀνδάνει, ἢ ἀνέχων.
Ciuibus nondum omnibus placere possum. Nil mirum. Neque enim Iupiter pluens omnibus placet, neque temperans à pluuia.
ἐ πᾶσι παυσὸς ἐστιν ἀρῦσαι καλῶς. *Cratin.* Non est omnium rectè condire.
ἔργμασιν ἐν μεγάλοις πᾶσιν ἄδεν χαλεπόν. *Solon apud Plutarch.*
In magnis rebus (*admin.strandis*) omnibus placere difficile.
Tres mihi conuiuæ &c. *Vide* Nie rędno śie wszystkiem podoba.
Adde apologum de Patre rusticano, qui vno equo cum filio ibat ad opidum, & ad varias occurrentium voces sessionis modum mutabat, nunc ipse solus equo insidens, nunc filium solum imponens, nunc cum filio simul et insidens, nunc pedes iuxta equum ipse cum filio gradiens, demq; equum in pertica cum filio portans.

Dogodźiłeś mu. Nie mogł-éś mu lépiey vczynić. Tegoć on chciał.

Agninis lactibus canem alligasti. *Plaut.* Impages foramen reperit. *Garner. Gallic.* γαλῆ τέαρ. *Diogenian.* Mustelæ seuum .s. *obtersti.* τῷ βατράχῳ ὕδωρ .s. παρεχόμενος. *ex Theocrito.* Ranæ aquā præbuisti *qua illa delectatur. Sic* Scythæ equū. *Exodi 2. Filia Pharaonis Mosi infanti in aqua inuento nutricem matrem eius ignara mercede conduxit. Nil huic optatius.*

Dorzędźiłaś do brzégu, do domu ſtráwę zbierać. ßálenſtwo

Deficiente via viaticum quærere. *Seneca de Senum auaritia.*
Quò minùs viæ restat, eò plùs viatici quærere. *Cic. de eadem.*
τῷ πλησιάζοντι λιμὴν ἐφορμίσις μέλει. *A.*
Curat propinquus portui viaticum. *Vide* Łákomy niedáśycony.

Dokazał. Wielkiey śie rzeczy ważył.

τὴν ἐν ἄργει ἀσπίδα καθεῖλε. *Zenodot.* Argiuum clypeum detraxit *vel* abstulit, *qui firmiter clauis affixus erat.*

Dokázowáć nád dóbrem / chorém / vmárłem łácno / ábo / nie wiełkie męstwo.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Rhodij Demetrium Poliorcetem volentem exurere ædes, in quibus imago nobilis à Protogene picta erat, his verbis deterruerunt:* Petimus consideres, ne turpe tibi sit, quòd non potueris Rhodios bello vincere, bellum cum Protogene mortuo gessisse. *Gellius.* Cum mortuis non nisi laruas luctari solere, *dixit Planeus apud Plinium* Cum laruis luctari. *Erasm. eodē sensu.* Σὺ τεθνηκόσι λοιδορεῖ. *Laértius.* Iugulare mortuos, *s. crudele vel ridiculum, vt si quis librum sententiam vel rem ab omnibus damnatam impugnet.*

νεκροὺς μαστιγοῖς Mortuū flagellas. νεκρὸν λοιδορεῖν *Aristophan.* Mortuū conuiciari. τὸ ζῶντα τὸ τύραννον ἐπεξιέναι, ἀνδρὸς ἐστι· τὸ δὲ ἐπαυχαίνειν κειμένῳ πάνυ ἐστὶ. *Philostratus Æliano qui accusationem tyranni mortui scripserat, sic dixit:* Viuentem tyrannum incessere viri est; mortuo verò insultare cuiusuis.

ἀλλ' εἶκε τῷ θανόντι, μηδ' ὀλωλότα
κέντει. τίς ἀλκὴ τὸ θανὸν ἐπεξιέναι; *Euripid.* Sed concede *(indulge, ignosce,)* mortuo, ne extinctum stimules, quæ fortitudo mortuum rursus necare?

βάλλεις νύ μ' ἤδη μοῦνον ἐμὸν δέμας; οὐδὲ σὺ αὖτὸ
νεκρῷ σῶμα λέοντος ἐπουρίζεσι λαγωός. *Epigramm.*

Nunc post fata meū tela configite corpus Audet & exanimē lepus infestare leonē. Barbam vellere mortuo leoni. *Martialis dictum, hoc sensu vsurpant alij, licet diuersō longè à Pœtæ prolatū.* ἀπόντας σκιαμαχεῖν. *Lucian.* Cū absentibus pugnare.

Dokonáć czégo.

Ad vmbilicum adducere Carmen promissum. *Horatius.*
Ohe iam satis est, ohe libelle. Iam peruenimus vsq; ad vmbilicos. *Martial.*
Explicitum nobis vsque ad sua cornua librum.
Et quasi perfectum Septiciane refers. *Idem.*

Vsque ad plaudite, *s. exspectare, demorare. Horat. ait.* Donec cantor, Vos plaudite, dicat. *Vsurpat id & Cic.* Vsque ad plaudite veniendum.
ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι τοῦ κορωνίδα περιγράφειν. *Plutarch.* Ab initio vsq; ad coronidem circumscribere. Fabulam finire, *apud Persium. & Horat. intelligit Rhodigin. finire vitam seu abire in locum communem. vt Plaut. ait. i. mori.*
Supremum vel extremum fabulæ actum addere. *Erasm. ex Cicer.* Fabulam peragere, *Cic.*

re. *Cic.* Non ſolum vnum actum ſed totam fabulam confeciſſem. *Idem.* Complere paginam. *Idem.* Summum faſtigium imponere. *Idem.* Ad calcem peruenire. *Idem.* Summum centonem ſuere. *Lucilli.* Summam manum imponere. *Seneca.* Penſum abſoluere. *Varro.* Penſum quod datum eſt confeci. *Plautus.* Penſum peragere. *Columel.* Extremam manum imponere. *Virg.*

τὸ κολοφῶνα ἐπιθέναι. *Plato.* Colophonem imponere. *Feſtus.*

τὴν κορωνίδα ἐπιτιθέναι. *Syneſius.* Coronidem imponere.

κεφάλαιον ἐπιθέναι. *Nazianzen.* Capitellum imponere.

τὸ κύκλον ἀποδιδόναι. Circulum abſoluere. Contingere portum. *Ouidi.*

γῆν ὁρῶ .i. Terram video, *dixit Diogenes cùm prolixum librum legens, ad finem veniret. translatum à nauigantibus.*

Dolem lépiey. Miſkie rzécy béſpiécznieyſe.

Kto ná rómni pádnie nie berzo poczmie / i woſſame ſnádnie.

In plenum detorre fortunam quemque ſuam, iubet *Seneca.* Superbiam rebus ſuperbis detrahe. *Idem.* Nunquam grauiter caditur plano.

Non capit vnquam magnos motus plebeia domus. *Seneca Poëta.* Minùs in paruis fortuna furit. *Idem.* Modicis rebus longius æuum eſt. *Idem.*

Littus ama —— altum alij teneant. *Virgilius.*

Tuta mage eſt puppis modico quæ flumine fertur. *Cato.*

νῆς τὰς ἐν βαθεῖ καὶ σμικρῷ ἐνι πάμα, ἢ ὀλκῷ. *Mylius interpr.*

μὴ ἐπαίρῃς μεγα, ἵνα μὴ μᾶλλον καθενεχθῇς. *Nazianzen.*

Ne efferaris valde, ne magis deprimaris.

Otium ſuperlimitari demonio ſubiturus, non nocet quantumcunque te demittas, ſi paululum te erigas, impinges. *ex S. Bernardo.* V. Wyſokie rzéczy. Podleż.

Dolki pod ziem kopać.

ὑπορύσσειν. *Plutarchus.* Cuniculis bellare. *vel, vt Cicero loquitur,* Cuniculis occulte oppugnare. *Idem.* Cuniculos ad alquem agere.

Conto aut remulco nauigare. i. *tacitè aliquem inuadere vel oppugnare Pierius ex Ammia. Marcellino.* Tweżeżery. Zatyko zachodze.

Doma tuda.

Succo ſuo viuit. *Plaut. ait:* Paraſiti quos nunquam quiſquam vocat neq; inuocat. Quaſi cum caletur cochleæ in occulto latent. ſuo ſibi ſucco viuunt. *Item.* Paraſiti rebus prolatis latent in occulto miſeri victitant ſucco ſuo. *Quod de cochleis hic dixit Plaut. idem de vrſis polypis leges infrà ſub* Łápe liżąc. *ὀπισθοπορεῖν* qui domi paſcitur. *Vel, vt Martial.* qui domicœnium [illegible] orat.

Domá tako chcęſz v ludzi. nie przyſłoſz ſprawuy ſię.

ἐπὶ τὰ μιλήσια, γαμεῖν ἢ μετρᾶν. *Zonaras.* Domi Mileſia non in medio .i. luxum, delicias, per leno[illegible] priuatim ſi inuet non publicè exerce. *Ortum dictum a Miletijs mollicie delicijs & luxu omni infamibus, apud Suidam Lucian. Athenæum Apuleium*

Capitoli-

Capitolinum & alios plures. *Potest huc trahi illud Rhodigin.* Domi ludendum. *trahi inquam, nam ille altiori sensu vsurpauit de contemplatione sapientiæ & veritatis. ex dicto Ecclesiastici c. 32.* *Dictum Polonicum intellige de adiaphoris; nam turpe & malum quoduis factum, etiam in occulto, Deum & teipsum reuerituis, patrare caue.*

Doma leda co zie/ v ludźi przekwintuie.

Qui in sua re esset egentissimus, erat, vt solet, insolens in aliena. *Cicer.*

οἰκοι φαυλότατος ξενικῶν ἀξιοδιαιτητος. *A.*

Apud Terentium Parmeno de mulieribus quæstuariis sic.

Quæ dum foris sunt, nil videtur mundius,
Nec magis compositum quicquam, nec magis elegans.
Quæ, cum amatore suo cùm cœnant, liguriunt, i. *delicatè sensim edunt.*
Harum videre ingluuiem, sordes, inopiam,
Quam inhonestæ solæ sint domi, atque auidæ cibi,
Quo pacto ex iure hesterno panem atrum vorent:
Nolle omnia hæc, salus est adolescentulis. *Nota documentum.*

Domiał. Vlić bywaią między ludźmi. Doma śiedzi iák kokoß ná táycách.

Quasi claudus sutor domi sedet totos dies. *Plautus.*

Aclaus iterat. *qui angelli sui limites nunquam egressus est. Plini. Valer. Maxim.* Angelis aqua Claudiana est. Senex Veronensis. *Item Nouius apud Martial l. 1. epig 87.* Varia vita *apud Senecam, vir quidam non contemnendus sed priuato in otio sibi viuens.* Talis & Mæcenas *apud Horatium & Suetonium.*

πρὸς μητρὶ μένει. *Prodic.* Apud matrem manet. *signum mollis & ignauæ educationis. Nam patruis olim dabantur educandi filij, qui seuerius eos habebant, & à vitiis coercebant.* vt Cic. aliquoties meminit. *Et Horat.* Cochleis dissidentior. *ex Athenæo qui ait:*

ἀπιστότερος ἢ κοχλιῶν πολλῷ πάνυ οἱ τὰς οἰκίας φέροντ' ἀπιστίας τὰς οἰκείας.

Es cochleis multò magè dissidentior. Quæ secum vbique incredulæ domos ferunt. *Antisthenes Athenensibus gloriantibus quod ex solo natiui non soleant exire, respondit: Commune hoc habetis cum cochleis & testudinibus. Laërtius.*

Latet vt marinæ Filium (*Achillem*) dicunt Thetidis sub lacrymosa Troiæ funera, (*i. latuisse in Scyro à matre absconditum*) *Horat. vt describit Eustathi.*

Testudo in domo sua tuta. *Vide* Vlićbęśpiećzno.

Purpura in fundo maris habitans, *typus hominis latentis. Pierius.*

Vt gallina ouis incubans, *ex Columel.* Folles aureos incubat. *Apule.*

Incubatorem Siculæ aulæ, Dionysium tyrannum *vocat Macrobius.*

Draconem quoque thesauris incubare antiqui fingebant. Festus Ouid. Et Cic. ait: Qui si thesaurum complexus draco. *Et Virg.* Incubat auro defosso, &c.

ἀμελὴς γωνία. *Zenodot.* Angulus neglectus, *de homine latente desidioso.*

ἄρχοι φωλάδες. *Theocrit.* Vrsi latitantes. *apud Pierium de homine delitescente in bono vel malo otio.*

Apud Ægyptios talis hominis Symbolum ὀνοκέφαλος, i. asini caput. *Horus Apollo.* In animo vel in ore illi semper est. λάθε βιώσας. *ex Plutar. h.*

Plutarc. Late dum viuis. *quod dictum idem Plutarc. reprehendit libello peculiari.*

Viam in forum ignorat. *Ficinus.* Nunquam fuit in ἄγυ *ex Terent.* V. Vliczbiegły.

ἀλλ' τ ἕτερον ποδα ἐκ κορίνθ πώποτε προβεβηκὼς, ἀλλ' ἄχρι κεγχρεῶν δυσμ-ήνιτας. *Lucian.* Ne alterum quidem pedem extra Corinthum vnquam protulit, nec vel ad Cenchreas vsque (*oppidum vicinum*) profectus peregrè est.

Domowa doległość bárźiey śie cżuię.

πᾶν τὸ οἰκεῖον πιέζει. Nazianzen. *ex Pindaro.* Domesticum omne afficit. *vel sit Senarius.* μᾶλλον πιέζει πὰν τοὺ οἰκεῖον κακόν. *A.*

Domesticum molestius quoduis malum. *Aliter.*

Malum interius, sentitur & premit acriùs. *Sic & Pindar.* V. Czudza ráná.

Domowe ſobáki dopiero śie kąſáły/ á zaraz śie liżą. *Russorum dictū. Aliter.*

Domowe ſobáki choć śie kąſáią/ Wilká ábo cudzego pſá vyrzawſzy/ nań śie rzucáią.

De iis dicitur, qui discordes videntur & mox minima occasione conciliantur. Aptè hic vsurpabis Syncretismum Græcarum ciuitatum, *quæ in otio bellis se inuicem infestabant, imminente vero hoste extraneo, mox concordes ei resistebant. Plutarch.*

ζυνάγει οὖν ἀνθρώπους κακὰ. *Aristotel.* Conciliant (*congregant*) homines mala. Canes pugnantes viso lupo concordes in eũ ruunt. V. Przygody ſędnáia ni zgody. *Affine,* Znáia śie oni. Przyiaćielſki gniew. Vlć wtykay palcá.

Domowemi poſpolićie gardźiemy. *De personis & rebus intellige.*

Minuunt præsentia famam. *Claudian.* Exoticæ merces vendibiliores, *Budæus.*

ἐρῶμεν ἀλλοτρίων παρορῶμεν συγγενεῖς. *Alexis.*

Aliena amamus congenera contemnimus.

Sordebat ille suis, vt plerumque domestica. *Plini. de Protogene pictore nobilissimo.*

ἃ γὰ ἐφ' ὅπᾳ ἐὼλὸν τι δρασας, μάρτυρ ἂν λάβοις πατέρα. *Euripid.*

Nam nunquam vbi quid gesseris bene, testem habebis patriam.

Simile est illud apud Ioannem c. 4. Propheta in sua patria honorem non habet. *Et apud Matth: 13.* Nō est propheta sine honore, nisi in patria sua & in domo sua.

Hoc dictum ait Erasmus Christum expressisse ex Ennio & ad illud alludisse. Stultè ne dicam impiè. id quod & de aliis ethnicorum sententijs effutiunt, Deum nempè in suis oraculis edendis ad illas respexisse. Ennij dictum apud Cicer. tale est.

Multi suam rem benè gessere & publicam patriā procul,
Multi domi qui ætatem agerent, propterea sunt improbati.

Vicinum est illud Aristidis. τ οἰκοι θησαυρον διαβάλλῃ. Domesticum thesaurum calumniari. *Apud Lucianum, in mensa diuitis incisor ante Philosophum posita fercula accipit dicens:* σὺ γὰ ἡμετερ ἐ ἑ. Tu quidem noster es. *Et ponit ante hospites. Affine,* Cudze rzęczy lepſze.

Do oſiatniey nadźićie, rady, pomocy śie vdáć.

Ad asylum confugere *Cic.* Ad aram confugere. *Idem.* *Athenis vrbe media fuit Ara Misericordiæ, ad quam confugientes rei, scelerati, victi, exules, serui, liberi, immunes erant. Lactant. Rhodig.* Ad deu(*tragicum in machina prolatū*) cōfugere. *Idē. Cic.*

Ad statuam (*Imperatoris, deorum*) confugere seruis licet. *Seneca.*

Vnica fortunis ara reperta meis. *Ouidius.*

Flectere si nequeo superos, Acheronta mouebo. *Virgil.*

ἱερὰν ἄγκυραν χαλάζειν vel κατιέναι. *Lucian.* Sacrā anchorā laxare, demittere.

κινῶ τὰ ἀφ' ἱερᾶς *s.* γραμμῆς, πεσσὸν vel λίθον. *Diogenian.*

Mouebo à sacra (*linea calculum, tesseram.*)

Καλαμινία τριήρης, ἐπὶ τὰς μεγάλας χρείας. *Plutarch.*

Salaminia triremis, in magnis necessitatibus. *s.* vsui est. *De rebus quæ non vulgares sunt, nec semper expositæ, sed difficillimis temporibus reseruantur. q. d. vltimum refugium.*

Ad machinas confugere. *vt in theatris fit. ex Platone.*

πέμπε εἰς ἔσχατον τὸν ὄπισθεν. Accerse ad extremum scientiam. V. Vlá ostátnio

---

Dopiero mu ewſá, kiedy chcé do pſá *Russi autem dicunt.*

Vlé wezás dáieß chleba huſto, kiedy w gebié zebow puſto.

Dicto hoc ab equis tralato, perstringuntur parci suorum curatores, qui vix in grauissimo vel supremo morbo, cùm iam nihil prodest, benignitatem eis exhibent.

τῷ θνασίμῳ τὸ φάρμακον διδοὺ ἢ τροφήν. *A.*

Animam iam agenti pharmacū aut escā dare. *s. ineptum, stultum est. Affine,* Vlié wczás.

Dopiero śie obaczyłi abo rzécz zrozumiał.

Nunc pol ego demum in rectam redij semitam. *Plaut.*

Vah! tandem redij vix veram in viam. *Idem.*

Dopiero ochraniamy, gdy mało miamy.

Vlé wczás oſzczadamy, gdy dná dobieramy.

Sera in fundo parsimonia. *Seneca.*

Frugalior est in re perdita quàm in salua fuit. *Plaut.*

——— ὀιζὺς δ' ἐπὶ πυθμένι φαίνῃ. *Hesiod.* Misera in fundo parsimonia.

Apud Plautum quidam amissis facultatibus dicit: Adimit animam mihi ægritudo tene me. *Respondet alter.* Visne aquam? (*vt in deliquio facere solent*) *Ille autem rursus,* Res (*inquit*) cùm animam agebat, tum offulsam oportuit. *i. Cùm prodigè vuebam & opes dissipabam, tum moderatio inculcanda erat, nunc serò id fit, cùm nihil restat.*

——— Donec deceptus & exspes

Nequicquam fundo suspiret nummus in imo. *Persi.*

Dopiero rzécz ſmák mieniáta gdy uż práwie vſtawáią.

Gratissima sunt poma dum fugiunt. *Seneca.*

τὰ καλ' ἄπαντα τ' ἐκλιπόντα καλλίω. *A.*

Sunt gratiora cuncta cùm fugiunt bona.

Dopiero

Dopiero ſiedzą mieczą ſukáć, gdy ſię im ſzáſ potrzebá.

Miſerum eſt opus, demum fodere puteum, vbi ſitis fauces tenet. *Plaut.*

ὀψέποτ' εἰς τ' ἀγῶνα πεδελθὼν φάσγανα ζητεῖ. *A.*

In campum demum progreſſus quæritat enſem.

Dopieroś poczał / a iuż vſtałeś.

De limine offendis. *Tertulliam.* In limine deficis. *Ex Virgil. qui ait:*

——— Cur indecores in limine primo Deficimus? ἐν ὁδῷ πεπλήγμεθ', ἐν τῇ ἀρχῇ ἐκλελύμεθα. Principio cliui noſter anhelet equus. *Oui. Cōfer* Początek nießczęśliwy.

Dopiero znamy, gdy vtracamy. Nieznamy, co mamy, aż poſtradamy.

Tum denique homines noſtra intelligimus bona,

Cùm quæ in poteſtate habuimus amiſimus. *Plaut.*

Virtutem incolumem odimus: Sublatam ex oculis quærimus inuidi. *Horati.*

οἱ γὰρ κακοὶ γνώμαισι, τὸ ἀγαθὸν χερσὶν

ἔχοντες, οὐκ ἴσασι πρὶν τοῦτ' ἐκβάλῃ. *Sophocles.*

Qui malo ſunt iudicio, bonum in manibus habentes, non norunt priùs quàm id excidat. Patria, &c. quid haberet voluptatis, carendo magis quàm fruendo intellexi. *Cic poſt reditum. vbi plura in hanc ſententiam pulchra affert.*

Aſinus non contentus domino olitore, venditus eſt figulo, ab hoc detruſus ad coriarium, videns quæ ibi fiebant, damnauit ſuã ſtultitiã & priorem ſortẽ optauit. Æſopus. Epimythiõ. τότε μάλιστα τοὺς πρώτους δεσπότας οἰκέται ποθοῦσιν, ὅταν τὸ δευτέρων λαχόντες πείσωσιν Tunc maximè priores dominos à famulis erpeti, cùm de ſecundis fecerint periculum. Bonum amiſſum, bonum cognitum. *Garner. è Gallico.*

Vacca *(equus vulpes &c.)* neſcit quanti pretij ſit cauda, niſi cùm eam amittit. *Idem. Approbat id & vulpes Æſopi amiſſa in laqueo cauda.*

Do prawá wór pieniędzy á dwa pilnosci.

Diligentia cùm in omnibus rebus, tum in cauſis defendendis plurimùm valet. *Cic. 2. de Oratore. vbi pluribus illam commendans,* Hæc, *inquit,* præcipuè colenda eſt nobis *(cauſi licu)* hæc ſemper adhibenda, hæc nihil eſt quod non aſſequatur, &c. Reliqua ſunt in cura, attentione animi, cogitatione, vigilantia, aſſiduitate, labore. complectar vno verbo, quo ſæpè iam vſi ſumus, Diligentia. *Hæc Cicer.*

ὀλίγη δ' ἀναπνοὴ πολέμοιο. *Homer.* Exigua eſt interſpiratio belli .i. *In negotio laborioſo & odioſo, qualis lis forenſis, non eſt dormitandum. Eraſmus.*

Do rzéczy przyſtąpuy. Mow co do rzeczy ſłuży.

Odioſa eſt oratio, cùm rem agas, longinquùm loqui. *Plaut.*

Quicquid ſit, ad capita rerum perueni (.i. peruenito, accede.) *Idem.*

ἀλλ' ἄγε νῦν μαστῆρα καὶ ἅρματα σιγαλόεντα δίζευ. *Homer.*

Aſt age nunc ſcuticam depictaque corripe frena .i. *aggredere negotium.*

——— Et quod nunc inſtat agamus. *Virgilius.*

Sed hæc fuerit [illegible] maturæ prima orationis excurſio, nunc cominus agamus

experiamurq; *Cic.* Vah! etiam proœmium mihi occeptat! *Terent.*

κέντει τ᾽ ὦλον πρὶ τὰν νύσαν. *Suidas.*

Stimula equum ad metam .i. *festina ad propositum. vt ipse explicat.*

Hoc agamus huc qua ventũ est gratia. *Plaut.* Iam dic Postume de tribus capellis.

Martialis in Causidicum extra chorum saltantem pulchrum Epigram. 19. l. 6. hoc habet.

Non de vi, neq; cæde, nec veneno, Sed iis est mihi ne tribus capellis,
Vicini queror has abesse furto. Hoc iudex sibi postulat probari.
Tu Cannas Mithridaticumq; bellum, &c. Et Sylas Marioſq; Mucioſque.
Magna voce sonas, manuque tota. Iam dic Postumé de tribus capellis.

Alia Menecles, alia porcellus loquitur.

Simile præcedenti est epigramma Græcum l. 2. Anthologiæ in similem Rhetorem.

Χοιρίδιον κὴ βῆν ἀπολώλεκα κ᾽ μίαν ἄιγα,
ὧν χάριν ἐλήλυθας μισθάριον Μενεκλῆς.
ἤτε σὲ μοι γυνὴ ἢ υἱὸς ὀθρυάδαν γεγένηται,
ἢτ᾽ ἀπάγω κλέπτας οὐ νῦν ἀπὸ Θερμοπυλῶν.
ἀλλὰ νῦν Εὐτυχίδην ἔχομεν κρίσιν, ὥστε τί ποιεῖ
ἐνθάδε μοι Ξέρξης κὴ Λακεδαιμόνιοι;
πλὴν κἀμὲ μνήσθητι νόμῳ χάριν, ἢ μέγα κράξω:
ἄλλα λέγ᾽ Μενεκλῆς, - ἄλλα τὸ Χοιρίδιον.

Succula bos & capra mihi periêre Menecles. Ac mercès horũ nomine pensa tibi est. Nec mihi cũ Othryade quicquã est túe fuitúe negoti. Nec fures vllos huc cito Thermopylis. Sed contra Eurychidem nobis lis. prôinde quid hic mi Aut Xerxes facit, aut quid Lacedæmonij? Ob pactum & de me loquere, aut clamauero magnum: Multò aliud dicit sus, aliud Menecles.

Sic Persius Satyra 1. sub Pedij nomine carpit causidicos plus verba quàm rem curantes.

Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina ratis Librat in antithetis.

ἔπεζε νυν τῷ σκοπῷ τοξον. *Pindar.* Dirige nunc ad scopum iaculum.

ἀκόντιζε δ᾽ σκοπῦ ἄγχιτα. *Idem.* Iaculare vertùs scopum proximè.

ὑπὲρ ὧ ἀγωνίζη ὑπὲρ τέτων ἀπολογῦ. *Demosthenes.*

De quibus rebus controuersia est, ad eas respondeto.

παυσαι ῥεμβόμενος. *M. Antonin.* Desine vagari.

οὐ λόγως μὴ λόγως εἶναι ἐᾶν, ἀλλὰ πραξῆς ποιεῖν, κὴ τὰς κρίσεις ἀπὸ τὰ ἔργα μετάγειν. *Plutarch.* Verba ne sinas verba esse, sed ex eis opera effice, & iudiciũ ad res transfer. Desinamus vulgari & peruagata declamatione cõtendere. *Cic.* sed pedem conferamus *(vt infrà idem addit vrgens Laterensem)* Nõ possum magis pedem conferre, *vt aiunt,* aut propiùs accedere. Ad pila venire. *Cic.* .i. *comminus accedere vel pugnare.* vel argumentum premere. *Idem Cic.* Collatis signis depugnare. *Plaut.* Versis gladiis depugnare. *Idem.* i. *non ludicris sed veris & infestis. Lipsius ex Tertullian. Sensus verò allegoriæ Plautinæ est, seriò agere.* Gradum conferre. *Erasmus.* *Affine,* Wráczam śie do rzeczy. *Confer,* Vtię do rzeczy.

Dość

Dość ćżśu. Bedźić to wgáś. Przćd námi to ießgć.
Nić vcieczć to. Dom (abo wićś, obiad, &c.) mézatac.

Cæsar apud Suetonium dixit. Venere en Martiæ Calendæ (*quas fatales mihi ominabamini*) *respondit Spurina* (*ex coniuratis vnus*) At nondum præteriere. (*nam eo die occisus est.*) Non propero .s. *ad mortem. Martial.*

Quid vrges? vel quò festinas ire vel vnde, vide. *Ouid. in exilium egrediens.*

Adde dictum Ancæo redditum irridenti prædictionem fatalem. V. Dáléko do tego.

Dość iuż maß. Dość iuż tego było.

Lusisti satis, edisti satis, atque bibisti. Tempus abire tibi est. *Horat.*

Fortuna satis vsus abi —— *Statius.*

Literas didicisti: quando scis, sine alios discere. *Plaut.* Vstąp drugiemu.

ὅταν τὸ ὕδωρ πνίγει τὰ φαγέδαινα, τί δεῖ ἔτι πίνειν; *Aristotel.*

Cùm aqua fauces strangulet, quid opus est amplius bibere?

θύραζε Κᾶρες, οὐκ ἔτ' ἀνθεστήρια. *Apollodorus. Hesychius.*

Foras Cares, non amplius (*sunt*) Anthesteria .i. *Floralia. Athenis agebantur festa similia Saturnalibus Romanorum, in quibus & seruis feriatis ab opere, accumbere licebat.* (Car *serui nomen gentile vt Syrus Geta.*) *quibus finitis, dicebatur seruis.* Foras. &c. *Sic Seneca.* Non semper Saturnalia. *Hæc in eum aptè vsurpabis, qui permissum sibi aliquid desinto tempore, vult amplius prorogare.*

Suade ei vt iam satis lauerit. *Plaut. de muliere diu in balneo hærente.*

Dość iuż tego: co inßego.

Ohe iam satis est, ohe libelle. *Martial.* Bis eadē recensere ridiculū. *Erasm. ex Platone.*

ἄλις ἀφύης, παρέχπετ' ἄμαι γὰρ ἐσθίων. *Aristophan.* Satis aphyæ, distendor hanc nunquā comedens. Claudite iam riuos pueri sat prata biberunt. *Virgil.*

καὶ τοῦτό μὲν ταύτῃ πῃ πλάτωνα. *Plutarch.* Et hæc hactenus vt ait Plato.

ἄλις δρυὸς. *Suidas.* Satis quercus vel glandis. *Dictum veterum, glandes panem inuento fastidientium. Vsurpatur in vtramq; partem, cùm fastidimus aliquid molestum vel etiam iucundum. vt Cicer. ad Atticum. vbi simile, eodem fere sensu, vtitur Ario:*

ἄλις σπουδῆς. .i. *satis studij, curæ, solicitudinis circa dignitatem tuendam exhausti.* Post ludos ad seria. *Ex Platone.* ζ σπουδαίας ἀχέως ἀράττε μὴ τὰ παιδικά. *A.*

Post ludicras res arripe citò serias. *Affine,* Z inßey bćzki.

Dośćı mieć chlebá / ile komu trzeba.

Mensura cēnsus, necessitas. *de hac sic Iuuenal.* Mensūra tamen quæ

Sufficiat census, si quis me consulat, edam:

In quantum sitis atq; fames & frigora posennt.

Vide ethnicum loquentem, ac si legisset S. Pauli dictum 1. Timoth. 6.

ἔχοντες, διατροφὰς, ἱματίων, ἄλις ὀλβίῳ ἐστι. *A.*

Qui satis habet, consentaneus est quod nunquam diuiti contingit. *Seneca.*

An parùm habet, qui non alget, non esurit, non sitit? plùs Iupiter non habet. *Idē.*

Affine, Przyrodzenie miernie żie. &c.

Dość rychło / ieśli dobrzé.

Sat citò, si sat benè. *Cato.* *Viator quidam fossam declinans à recto itinere, deflectit ad anfractus. dicens:* Sat citò, si sat benè. *Vide similia sub* Zte dáléko omiń.
Ζῶσῦδὲ βραδέως .i. Festina lentè. *Octauij Cæsaris dictum. Gelli. vsurparunt multi alij.*

Dość srogo.

Manliana imperia. *Liui & Cic. Vsurpatur hoc dictum, cùm non secundum æquum & bonum sed summo iure agitur. Nam Manlius Cos. & Imperator seuerus, filium suum licet victoria insigni potitum, ad palum deligatum virgis cædi & securi percuti iussit, quòd extra ordinem iniussu ducis pugnasset.* Ἀπὸ Σκυθῶν λεγομένη ἀποκρισις. *Æliauus.* ἡ ἀπὸ Σκυθῶν ῥῆσις. *Lucian.* Scytharum oratio, responsum. *qui Dario κλαίειν* .i. plorare. respondérunt. *Apud Iuuenalem heri seueri verba sunt:*

——— Nil fecerit esto *(seruus)* Hoc volo, sic iubeo *(vt cruci affigatur)* sit pro ratione voluntas. *Affine,* Bucżno każé. Vlič ták hárdźič.

Dość też iuż. Czas przéstać.

Claudite iam riuos pueri, sat prata biberunt. *Virgil.*
Sed nos immensum spatijs confecimus æquor,
Et iam tempus equûm spumantia soluere colla. *Idem.*
Hoc opus exegi, fessæ date serta carinæ,
Contigimus portum quò mihi cursus erat. *Ouidi.*
Et mea iam longum meruit ratis æquore portum. *Stati.*
Sed iam tempus, iter longi cohibere libelli,
Ne tractum sine fine, ferat fastidia carmen. *Prudenti.*
Ohe iam satis est ohe libelle. Iam peruenimus vsque ad vmbilicos. *Martial.*
ἄλις σωθῆς. *Cic.* Satis studij. Satis diu iam hoc saxum voluo. *Terent.*
——— Hic victor cestus artemque repono. *Entellus apud Virgil.*
ζῶντα μ' ἄφες. *Theocrit.* Viuum me dimitte. *dictum garrulo dicendum.*
Habet Plaut. Simile. Sinite viua abeam si possum à vobis. V. Dość iuż mąż.

Dostátek / z tym státek: á niedostátek / niestátek.

Vbi tuber, *(ex fimo, vel cultura accurata)* ibi vber. *(.i. segetis vbertas) Apuleij est dictum aliter ab illo vsurpatum, sed & huic loco satis aptum, vt illud explicui.*

ὅλως Μαικηνάτας ἔφατο σοι Φλακκε Μαρωνες. *A.*
Sint Mæcenates non deérunt Flacce Marones,
Virgiliumq; tibi vel tua rura dabunt. *Martial l. 8. ep. 56. vbi pluribus docet, ingenia bona quibus obstat res angusta domi, fouenda esse & excitanda liberalitate opulentiorum.* Ex vili vestis panno vix vno durat anno. *Garner. Gallic.*
Vbi plurimæ segetes, ibi manifesta est fortitudo bouis. *Prouerb. SS. c. 14.* Quadrabit mel ùs si inuertas. Vbi est fortitudo bouis, ibi plurimæ segetes.
ὅπου τάσσεται μὴ ζυνεπέλαι ἡ εὐπραξία. *A.* Vbi copia, illic ordine fluunt omnia.

Dostátek wpyśl kiego. Wpyśl ko obre.

ἐκκλησις

ἡρακλέους κέρας. *Dio Chrysostom.* Herculis cornu. Copiæ cornu, vel Cornucopiæ Cornu copiæ. *Gelli Plini. Idem est,* τὸ τῆς Ἀμαλθίας κέρας. *apud Lucianum.* Amaltheæ cornu, *apud Ouidium. de quo multa & varia Erasm.*

Nutricis Iouis fertile cornu. *Ouid.* Beata pleno copia cornu. *Horatius.*

Dictum hoc Latinum & Græcum vsurpatur pro copia omnium bonorum. Tractum autem est e fabula de Capra nomine Amalthæa cuius lac Iupiter infans suxit in Creta, quam postea adultus in cælum transtulit, eius verò cornu alterum nutricibus suis in terra reliquit, promittens eis fore, vt quicquid optarent, ex hoc cornu pullularet, vt passim pictores illud depingunt. Habent hanc fabulam Diodor. Siculus. Strabo. Ouidi. Parmenius. Lactantius. sed aliter atq; aliter narrant. Eadem dicitur αἴξ ἀερσία. *apud Plutarch.* i. *Capra cælestis. Transtulerunt hoc dictum alij scriptores ad alia. Num Capram cælestem dictam fuisse vxorem Polyagri cuiusdam, ex qua ille prestituta ingentem quæstum colligebat, scribit Plutarchus. Item apud Philostratum Dion Sophista omni genere virtutis & doctrinæ instructus Amaltheæ cornu dictus est. quo etiam modo appellat per iocum Plutarch. Sapientem Stoicorum qualem & Seneca describit. Eodem titulo ornarunt suos libros aliqui scriptores, ad eos commendandos teste Plinio & Gellio.*

Apud Plautum Pseudolus epistolam Militis interceptam à se gaudens ait: Quam hæc opportunè allata est mihi epistola! Nam hæc illud Cornucopiæ est, vbi inest, quicquid volo. Hic doli, hic fallaciæ omnes &c. Hic argentū est herili filio, &c.

Apud Athenæum mensa secunda variis cupidis instructa Cornu Amaltheæ *vocatur. Denique Hercules donasse dicitur Aetolis* Copiæ cornu, *quòd coërcito flumine Acheloo agros eorum ex sterilibus feracissimos reddiderit.*

τὰ τῆς γῆς ἀγαθά. *Menander.* Bona terræ. *Idem est in SS. libris.*

ἅ μοι περὶ κνήμαις τε πάρ ποσὶ κῶια κεῖται. *Theocrit.*

Ad caput atque pedes quarum me vellera cingunt .s. *ouium quibus abundabat.*

μυρμάκων πλοῦτος. *Theocrit.* Formicarum diuitiæ .s. *aurum: cuius magnam vim congerunt formicæ Indicæ teste Plinio.* Solis mensa. *In Æthiopia pratum omnis generis animalium carnibus plenum omnibus expositum. Rhodigin.*

ἁλὸς τράπεζα. *Herodotus. Mela. Solinus.* ἁλάων ὗε. *Suidas.* Sale pluit, vt *Hieron. Wolfius legit, & interpretatur dictum de magna fel.cunate. nam sol condimentum omnium creorum.* Extis *vel* Lucanicis pluit *interpretatur Erasmus. & mihi id aptius videtur, sed apud Suidam legendum esset,* ἁλάων ὗε. vt *censet Henric. Stephan.*

Mulctro bibere licet .s. *lac. Vide* Piiánicá.

Exilis domus est, vbi non & multa supersunt,

Et dominum fallunt, & prosunt furibus &c. *Horati.* W dostátniem domu kázdy śie tácno poźywy. *Confer dictum.* Wiele dobrego *huic geminum. nam plerag; hic posita, huc loco conueniunt; & vicissim hæc posita, illi.*

Doświadczenié rzeczy nowych nauczyciel. Doświadczenie rozumu dodaie.

Experientia rerum magistra. *Vulgare dictum, ex Lucretio sumptum qui ait:*

Vsus & impigræ simul experientia mentis

Paulatim

Paulatim docuit pedetentim progredientis. *Alludit & Virgil.*

Vt varias vsus meditando extunderet artes. *(quas deinceps enumerat vsu & exercitatione ac experientia repertas.)*

Vsus artium magister. *Columel.* Vsus magister egregius. *Plini. iuni.*

ἐμπειρίαν .i. experientiam *primum omnium artium principiũ fuisse docet Aristotel.*

Quicquid posterius successor repperit vsus. *Prudenti.*

Obseruatio diuturna notandis rebus fecit artem. *Cicer.*

πεῖρα μαθήσιος δρόμος. *Alcman.* Experientia doctrinæ magistra.

Quid quisque possit nisi tentato nescijt. *P. Syrus. Erasmi Sixti,*

ἐμπειρία γὰρ τοῦ ἀπειρίας κρατεῖ. Multùm imperitiam experientia anteit.

ἡ δὲ μετάνοια γίνεται ἀνθρώποις κρίσις.

Fit pœnitentia iudicium mortalibus. *vel* Tunc iudicamus benè vbi iã nos pœnitet.

αἱ δέ σε διδάσκουσ' ὧν τὰ πράγματα. Vitæ varia negotia, docent plurima.

κοὐδὲν γὰρ ἐγὼ τῶν ἐμαυθανον. *Euripides de Pentheo.*

Malo propinquus factus est prudentior.

ῥαδίως δέ τε νήπιος ἔγνω. *Homer.* Factum stultus agnoscit. *Vulgare dictum simile.* Experientia stultorum magistra. Euentus stultorũ magister. *Liui.*

Misera prudentia ex periculis facta. *Plini Iuni.*

Οὔπω λεληλαμπύγα τετύχηκας. *Plutarc.* Nondum in Melampygum incidisti .s. *Herculem: qui tuam audaciam vel petulantiam compesceret.*

Do tego siedzę ogoodzi. Na to to vczymiono.

βοῦς ἐπὶ ζυγόν. *Leonicus* Bos ad iugum .s. *aptus, natus.*

τῷ κῶπ. ὁ πλοῦν. *Suidas.* Conto nauigandum est. *quia ad id factus est. Sed non tantùm Vide Nicephoro in.* ἐπ' ὕδωρ κακός. Ad aquam malus. *Et* In agrum ferous. V. *suprà* Dobrzé drugiemu kozy páść/ &c.

Dignum patella operculum. *S. Hieronym.*

ἡ τροχὸς τῇ κύρᾳ πρέπει. *Ex Platone.* Tudicula ollæ conuenit .s. *talis tali pulchra, pulchro,* &c. In mutellam immeiendum *Ex Luciano. Affine,* Takiemu takie.

Dotrzymam albo dotrzyma. Dochowa taiemnicé słowá.

Mihi crede in sinu est, (.i. *reconditum, latens*) neque ego discingor. *Cic.*

Indictum puta. *Sic Terenti.* Quod dictũ, indictũ est .i. *pro nunquam dicto habendum.*

Factũ me esse puta Harpocrate, *ex Catullo. Deus is erat silentij præses & silentiũ imperans.*

τῇ δ' ἀπτερος ἔπλετο μῦθος. *Homer.* Huius autem sermo carebat pennis.

Oleum in ore gestat. *Alexand. Neapolit. cui loqui prohibitum est vel non licet.*

ἐδεῖ ὁ ἥλιος δ' γνωτέα. *Heliodor.* Ne sol quidem hoc sciet.

γλῶσσα ἐν φυλακαῖς ἔστω. *Æschyl.* Lingua in custodia sit.

πιστὸν ταμεῖον γλῶσσαν ἔχει. *Idem.* Fidam cellam linguam habet.

μᾶλλον τ' ἰχθύων ἀφωνότερος ἔσομαι. *Luciã.* Magis mutus ero quàm pisces. Omnes muti priùs loquentur quàm ego hoc. *Plaut.*

Claus

Clauis in lingua. *ex Æschylo, qui sic habet:*

ἀλλ' ἐστὶ κἀμοὶ κλὴις ὑπὶ γλώσσῃ φύλαξ.

Mihi quoque custos linguæ ad instar clauis est.

χρύσεα κλὴις ὑπὶ γλώσσᾳ ἔβαλεν. *Sophocles.*

Aurea clauis in linguam ascendit .i. *linguam còèrcet.*

ἀῤῥήτων ἐπέων σφρηγὶς γλώσσῃ ὑπικείσω. *Lucian.*

Arcanum vt celet claudenda est lingua sigillo.

Ζωπηλότερος ἔσομαι τῦ Πυθαγόρα τελεωθέντων. *Suidas.*

Taciturnior ero Pythagoræ discipulis. *Affine,* Milczący.

Dowcip dobry, rzatko z pámięćią dobrą.

λίαν ταχεῖς καὶ λίαν βραδεῖς, ἀδύνατοι μνήμονες. *Aristotel.*

Nimis celeres & nimis tardi, neutri memoria valent.

ὡς ὑπὶ τὸ πολὺ μνημονικώτεροι μὲν οἱ βραδεῖς, ἀνεμνηστικώτεροι δὲ οἱ ταχεῖς καὶ εὐμαθεῖς. *Idem.* *Vt plurimùm tardi ingenio, memoria valent: celeres autem & dociles, reminiscentia.*

οἱ εὐφυεῖς ἀνεμνηστικοὶ μᾶλλον εἰσί *Plutarch.* Ingenioſi reminiſcentia magis valent. *Seu vt vertit Xylander.* Sagaces memoria minùs valent.

Dowćipni pośpolićie nićbacznj lenitwi.

σχῆμα καὶ τρίβολον. *Eustath.* Figura & triobolus. *dictum in ingenioſos, ſed niſi inſtiteris vel præmio excitaris, remiſſos.* *Sic Pythagoras ingenioſo diſcipulo ſed ſegni pro qualibet figura mathematica percepta triobolum dedit.* *Et Phrynichus Tragicus nouum genus ſaltus excogitanti triobolum dabat.*

Ingenioſi negligentia torpentes in prauis actionibus remanent, & ſimplices ad obtinenda præmia virtus operationis leuat. *Gregorius.*

Dowćipny. Rozumu byſtrego.

Naris acutæ homo. *Horat.* & *noſtri dicunt.* Poczuić węch i pozna/ domyśli śie.

Nare ſagaci eſt, *vel vt Lucan.* Nare ſagaci ſentit. ἐυόσφρη καὶ *tralatè,* τὰ τ' σφιγγὸς αἰνίγματα διαλύειν σοφός. Sphingis ænigmata ſoluere ſcit.

χρύσεον μὲν ἀλικίας νόον φέρεται γλῶσσαν τε. *Pindar.*

Præſtantiorem ætate mentem alit & linguam.

Delius natator *vel* vrinator, *vocatur, qui ſcriptores profundos & difficiles penetrat, & interpretatur obſcura. Nam olim laus ſumma erat ſcire literas & natare.* *Plërius ex Platone & Suetonio.* *In Delo erant gallinarij quæſtus gratia gallinas alentes, quæ ouo conſpecto, mox cuius gallinæ partus eſſet indicabant.* *Rhodigin.*

Canis, *ſagacis hominis eſt ſymbolum: affert exempla Plërius: Alluſit & Cic. Cybiratas canes venaticos omnia odorantes appellans.* V. Ginpi. & Przćd laty rozum.

Dowod mocny/ nieźbity.

Achileum argumentum. *Eraſm, ex Gellio .i. inſolubile. nam quicquid inuictum eſt*

Achilleum dicitur. Et Achilles *vulgò sic vsurpatur, vt cùm dicitur*: Hic est eius Achilles .i. *firmissimum argumentum.* ἀνάγκη γραμμική. Necessitas linealis & ἀπόδειξις γραμμική. *Quintil.* Demonstratio linealis. *quasi à Mathematicorum lineis sumpta quas illi certissimas vocant.* γεωμετρικὰς ἀνάγκας .i. Geometricas necessitates *vocat Priscian.* δεισιδαίμονας ἀνάγκας .i. *numen domantes necessitates, vim verborum in deos efficacem vocat Hecate apud Porphyrium.*

ἀκατάλυτος λόγος. *Suidas.* Ratio quæ conuelli nequit. Herculeus nodus. *Seneca.* ἱερὰ ἄγκυρα. *Lucian.* Sacra ancora. Hippocraticum vinculum. *S. Hieronym.* Hippocraticis vinculis alligare .i. *firmissimus argumentis.* Amentata hasta. (*quæ validiùs iacitur*) *ex Cic. pro eodem.* Amentata sententia. *S. Ambrosius.* δίλημμα. Dilemma *Seruio, est Argumentum ab vtraque parte concludens aduersarium.* Concessio *Ciceroni. in qua vtrum concesseris, reprehenditur.*

Cornutus syllogismus .i. *fortis, nam cornu robur significat.* Pierius.

Dowod ſtaby.

Plumbeus gladius. *Cic.* Plumbeo gladio iugulare .i. *leui & futili argumento conficere* Plumbeos pugiones iactare. *S. Augustin.* μάχαιρα ἥτις ἐκτέμνεται. *Demosthen.* Gladius qui non secat. ζυλίνη μάχαιρα. *Hesychi.* Ficulnus ensis. χαρίζεν τινα ελυσας ἐφ' ἡμᾶς τ σαυτ κύνα. *Lucian.* Robustum quendam in nos soluisti vel imministi tuum canem. *Ironia est* .i. *futile argumentum. Vulgò dicitur.* Stramineum argumentum. Aries gollipio non ferro præfixus.

Do wpyſtĕcięgo to dobre/ abo zgodźiśie. Do wiélu rzeczy ſłuży/pożytécżno.

Gygis annulus. *Cic.* γύγε δακτύλιος. *Plato. Annulus erat magicus quem Gyges adeptus, ex pastore factus est rex, vt Plato describit. Lucianus ad plures miros effectus, similes annulos valere scribit, vt ad diuescendum, ad amorem hominum conciliandum, ad volandum, &c. Nugæ ethnicæ.* τὸ δελφικὸν ξίφος. *Euripid. Aristotel.* Delphicus gladius. *dicitur de re cuius multiplex est vsus, qualis est culter vel falx apud Columel. l. 4. cap. 25. & Dolon apud Virgil. Silium, Suetoni. Solon Hesychio Plutarcho, Hesych. ait: alij vt Seruius, Festus, Vlpian. Gotfred. aiunt esse flagellum in cuius manubrio gladius est latens. Tale item σολισκόλυχνον. Aristotel. Obeliscolychnium Quintil. Turnebo. vera & candelabrorum, vel Scipio & lucerna, vel laterna simul. & talia multa* πολυχρήσεα & πολύχρηστα *in varijs artibus inuenies.*

Potest vsurpari & de vestitu. vt illo apologo vulgari de paupere viro iacente in sacco, quem ille sibi & stramenis & puluini & opertorij vicem supplere dixit.

Βατιὴ καὶ ἐς θέρος καὶ χειμῶνα ἀγαθόν. *Suidas.* Beta (*vestis pellicea talaris*) *& in æstate & hyeme bona.*

Transfer & ad alia vt ad eruditionem, virtutem &c. quæ Delphici gladii nomen meretur. Vide quæ in 1 Tomo dixi de Palma & ibidem de Segetibus.

ἀμφότερον. Vtrumque .i. *duplicis vsus. ex Callimacho cuius versus est:*

ἀμφότερον

ἀμβότειον, κέντρου τε βοῶν καὶ μέτρου ἀρούρης. *De baculo quodam.*
Vtrumque est stimulusque boum, mensuráque agrorum.

Do zimney go wody napedzil. Przyparł go do ciaśney ściany.

Redegit eum ad incitas, vel ad incitos, vel ad incita. *Tralatum à Grammatico seu ludo tabularum, in quo calculi inciti sunt, qui moueri à linea sacra non possunt. Sic Plaut.*
Protecto ad incitas lenonem rediget. *Et Lucillius.*

Villicum Aristocratem mediastinum atque bubulcum,
Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

In Glossario veteri est: Ad incitas. πρὸς ἐρεθισμὸν .i. *ad irritationem, vel furorem, cùm quis constrictus malis, consilii inops, furenti similis quiduis tentat. Vocabantur etiam Incitæ in agris, fines seu termini, quos nefas erat moueri. Quare cum dicitur Redigere ad incitas, intelligé lineas (quæ ἱεραὶ, sacræ dicebantur) ad incitos autem, intellige calculos vel terminos, denique ad incita .i. loca.*
Συνεστενόχωρεῖ αὐτὸν. In angustum illum adduxit, concluſit. *Cicer.*
περιπλίζειν. *tr.* Indagine cingere. *tr. Budæus.* Indagine clauſus quaſi ábitu. *Plin. iunl.*
Res in meo foro vertitur. *Plaut.* .i. *recuſare non possum iudicium mei fori. Nam Actor forum Rei sequitur. ICti.* A fronte, à tergo, à lateribus tenetur. *Cic.*

Ciąsno mu. Duśno. Przysiadł mu faldow.

Doznać gdy sprobuieś. Nie sądz aż skosztuieś.

ἐκ γεύματος γνώσεσθαι. E guſtu cognoſcere vel iudicare. *Sic Cicer.*
Degustare conantium: guſtum veræ laudis non habere, *&c.*

Do żywego dotąc.

Ferire vitalia. *Quintilian.* Ad viuum radere, reſecare. *Plaut. Cicer.*
ἐν ζῷ ξύειν. *Aphor.* Cute tenus, *vel* Ad viuum radere, *vt crines, vngues, cum dolore.*
ξυρὸ κεκαρμένη. *Xenophon.* Ad cutem detonſus. ἐν κυτὶ κεκαρμένον. *Callim.* Ad cutem ruſus. *Vide.* Bity ścdno. & Oſtrzkiem.

Drapieznego wydzierać ale ſtrzedz. & Drapieżnik.

γαμψώνυχα μὴ τρέφειν. *Pythagoras.* Quæ aduncis ſunt vnguibus ne nutrias .i. *rapacitatem & raptores fuge. vt Tryphon interpretatur.*
δριμυκλωπτέρα τῆς γαλῆς. *Lucian.* Fele rapacior.
ἃ χρὴ λεοντος σκύμνον ἐν πόλει τρέφειν. *Æschyl.*
In vrbe catulum ne leonis nutrias. *Aristophani id adscribit Valer. Maxim.*
τὰς βεβαίους χεῖρας ὑποβαλλουσι τοῖς δημοσίοις. *Nazianz. de publicanis.*
Briarei manus manus iniiciunt publicis pecunijs.

Drga mu pod kolany. *Vel* Żadz-ży komu pod kolany.

Animus in pedes decidit. *Ex Homero qui ait:*
ταρβῆσαν, πᾶσιν δ' παρὰ (*pro* παρὰ) ποσὶ κάπτωσε (*pro* κατέπτησε) θυμός.
Territi sunt, omnibus autem animus in pedes decidit. πτῆσσ' ὡς εἰς ἀλεκτρυόνας. *Aristophan.*

Aristophan. Trepidat galli instar cuiuspiam. *Idem est,* Boi śie. V. Boiáźliwy.

Drgnął noga / *Idem est* Vmarł. *Vide in 1. Tomo* Vmieram.

Vbi plura dicteria leges v g. Pożegnał śie. Rozstał śie z świátem, &c. *Latina etiam & Græca ad eandem formam Paræmiacam. his adde hæc.*

Martial. simile quid habet, ad sportulam seu cœnam dictum transferens.

Sed mea porrexit sportula Paule pedes .i. *mortua est, non vocor ad cœnam tuam, cùm tu ficto morbo laboras, vt nil des amicis & clientibus.*

Senju proprio Persius. In portam rigidos calces extendit. &c. *de homine mortuo. Et Homer. de Patroclo occiso.* κεῖται ἀνὰ πρόθυρον τετραμμένος: Iacet versus vestibulum (*more prisco mortuorum*) *tralectus.*

Drobnego ábo podrobionego barzo co.

Bos Molottorum. *Vide* Sam nié swoy.

Drogę drugiem do czégo vkázać / otworzyć.

Fenestram patefacere. *Sic Terent.* Hui Quantam fenestram ad nequitiā patefeceris! μεγάλας κλισιάδας τινὶ ἀνοιγειν. *Plutarch.* Magnas valuas alicui aperire. Ianuam famæ patefacere. *Suetoni.* Aperire viam alicui. *Liuius. Virgilius.* Aperire cursum reditum ad aliquid. *Cic.* Aperire ianuam famæ. *Plini iuni.* Scindere glaciem *Erasm. tralatum ab iis qui equo, curru, vel nauì fluuium congelatum transire debent. primus enim sequentibus aperit viam.*

Præferre facem adolescentulo ad libidinem. *Cicero.*

πυρσδειν τινὶ τὴν σωτηρίαν. *Suidas.* Face præire ad salutem alicui.

Drogo to sobié ßácuią.

Iliade non vendo. *ex Persio, qui de sua Satyra, qua ridebat Neronem & proceres ait:* Hoc ridere meum, tam nil, nulla tibi vendo Iliade. &c. .i. *meam Satyram non vendam cuiquam pretio, quo æstimabatur Ilias Neronis & Labeonis. sic vetus interpres & Marcil. Vel, hanc meam Satyricam libertatem, non commutarim cum aliis pœtis vulgaribus, (qualis Labeo etiam erat) qui assentando verbis & scriptis Neroni, gratiam amicitiamq; eius captabant, & in pretio ac opibus erant. Sic Casaubon.*

τὴν ἐμὴν παῤῥησίαν καὶ ἐμπαιγμὸν πρὸς ὁδεμίαν σοι ἀλλαξαίμην Ἰλιάδα. *Idem Casaubon.* .i hanc libertatem & irrisionem meam cum nulla Iliade permutarem. *Alioqui etiam Homeri Ilias in magna fuit æstimatione & pretio semper apud antiquos. Collige id ex vno Alexandri Magni exemplo, qui Iliadem Homeri didicit & scrinio pretioso Darij inclusam circumtulit, noctu sub puluino cum pugione ponens. Plini. Gyrald.*

Drogo to sobié ludźie ßácuią / co wiec pokorną prozbą kupuią.

δέχῃσιν ὠνητ' ἐστὶ τιμιώτατα. *A.* Nil carius est quàm quod precibus emitur. *Vulgare dictum. ex Seneca qui dicit:* Nulla res cariùs constat, quàm quæ precibus empta est. Non tulit gratis, qui cùm rogasset accepit. *Idem.* Nihil acerbius est, quàm vbi, cùm impetrasti, rogandum est. *Idem.* Neq; enim aut leui mercede emit,

de emit, qui precatur; aut paruum pretium accipit qui rogatur. *Apulei.*
Martialis preces æquat pretio dicens:

Ruſtica mercatus nummis ſum prædia multis,
Mutua des centum Cæciliane rogo.
Nil mihi reſpondes. tacitum te dicere credo:
Non reddes. ideò Cæciliane rogo. .i. *precibus id volo obtinere, quod non cogito reddere.* *Vide* Wole kupić.

Drogo to ſobie ſpacuiemy / czego trudno doſtáiemy.

Lætius eſt, quoties magno ſibi (*cuipiam*) conſtat honeſtum. *Lucan.*
Quod venit ex facili, faciles ſegneſque tenemus,
Quod ſpe quodque metu torſit, habere iuuat. *Ouid.*
Sic aurum Pindaro præſtantius. ὁ χρυσὸς μεγάνορ@ ἔξοχα πλέτε. Aurum ſuperbificas excellit inter diuitias

Drogość wielka. Jconem zebem chleb trzéba iéść.

ἀργυρέᾳ ἄλακα ἄλάξῃ. Argenteo vomere aratur. *Rhodigin. ex Oraculo veteri*
Incendium eſt annonæ. *Quintili.*

Drogość rzéczy cukrnię. Droſſe rzéczy / ſináżmévßе.

Sententia vulgaris ex ſenſu ſtultorum prolata, ſed improbanda.
Magis illa iuuant quæ pluris emuntur. *Iuuenalis. ridens luxum Romanum.*
Sic Horat. l. 2. Satyra 2. caſtigat eum qui mauult edere pauonem quam gallinam.

Corruptus vanis rerum, quia veneat auro
Rara auis, & picta pandat ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quicquam. num veſceris iſta
Quam laudas pluma, coctóue num adeſt honor idem? &c.

Per totum corpus, quæſita magis placent. Parum eſt, niſi qui veſcimur periculis nautarum, piſcatorum, venatorum, foſſorum, etiam veſtiamur. *Plini.*

In pretio pretium nunc eſt. *Ouid.*
Multi deterius vinum bibunt libentius, eò quòd carius ab œnopola æſtimetur. Scimus talia exempla, quæ obuia ſunt. Simile eſt dictum Phrynes infra poſitum, ſub Mniemánie wiéle mnie. νῦν τὰ πολυδαπανώτερ' ἡδύτερ' ὀιέσθαι. *A.*
Nunc ſumptuoſiora ſuauiora ſunt. *(aut putantur.)*

Drogość z luckiego rozumienia ábo chćiwośći rośćié.

Modus in his rebus cupiditatis, idem eſt æſtimationis. *Cic. loquens de ſigniis ſtatuis imaginibus artificio magno factis.* Difficile eſt finem facere pretio, niſi libidini feceris. *Idem.* χάλεπὸν ἡμιάτεργα πρᾶξαι πρᾶγμα ποιεῖν. *A.*
Luxus facit cariſſima ſuáuiſſima.

Drożey ceni, á w miárę záptáca. *V.* Chćiey iák nalépiey. Prośco nawiecey.

Drugi raz ná iednemże śie porknąć / nie rozum.

Bis ad eundem, culpa, vulgari prouerbiò reprehensa. *Cic. è Græcis. sed truncatum est dictum: integrum est apud Zenodotum tale.*

δὶς ποὸς τ̃ αὐτὸν λιθρὸν ἐσκρέεν λίθον.
Est turpe rursum ad lapidem eundem offendere.
δὶς ἐξαμαρτεῖν ταὐτὸν ἐκ ἀνδρὸς σοφοῦ.
Sapientis haud est bis in eodem labier. *vel* fallier.
τὰς δύο ἁμαρτίας Φερεπόνας *dixit Pindarus.*
Duo peccata molesta. *seu* idem repetitum.
At nunc tanta meo comes est insania morbo,
Saxa memor refero rursus ad icta pedem. *Ouid.*

Improbè Neptunum accusat, qui iterum naufragium facit. *P. Syrus.* Decipienti me semel, dij malè faxint: *(quia me incautum fraude aggressus est)* faxintq; benè, si bis idem deceperit. *(quia iam mea culpa & negligentia id accidit) Ioannes Campanus id tanquam vetus prouerbium affert.*

εἰ δὶς ἅπαξ γύμας πάλι δὶς ὕστερα λέκτρα δώκει,
νουμηνὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλέον. *Epigram. Anthol.*

Qui semel vxore amissa vult nubere rursus,
Naufragus est iterans sponte pericla maris. *Intellige de infelici coniugio priori, nam talis maximè vereri debet, ne similis vel deterior sit altera vxor. Prudentissimus animalium homo, sed sibi stultissimus. nam cætera animantes, vbi semel offenderunt, cauent: non lupus ad laqueum, canis ad fustem temerè redit. Solus homo ab euo in æuum peccat ferè in eosdem incautum & obliuiosum animal Polybius Græcus histor.*

Affine, Kaz dosé.

Drugich opárrnesz / á sam tégo bárzicy potrzébuiesz.

ἰατρὲ, θεράπευσον σεαυτὸν. *Lucas 4. c.* Medice cura teipsum. *Idem c. 6.* Eijce prius trabem ex oculo tuo &c. deinde festucam ex oculo fratris.

Neq; imitare malos medicos, qui in alienis morbis profitentur tenere se medicinæ scientiam, ipsi curare se non possunt. *Cic.* *Potiùs* Asclepiadem *(imitare)* qui sponsionem fecitcum Fortuna, vt si vnquam ægrotaret, medicus non haberetur, & sanus vixit, vsque ad mortem, quam lapsus è scalis obijt. *Plinius.*

οὗτ̃ ἐπιλήπτους φησὶν ἰᾶσθ, αὐτὸς ὢν ἐπιληπτ Θ πάσῃ πονηρίᾳ. *Demosthen.* Epilepticos dicit se sanaturum, ipse correptus existens omni malitia.

ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσιν βρύων. *Plutarch.* Alijs medetur ipsus hulceribus scatens.

φαρμακοπώλης λοιπουρεῖ βηχὸς φάρμακον, αὐτὸς δὲ τοῦ βηχὸς συσπᾶται Θ. *Lucian.* Pharmacopola proclamat contra tussim pharmacũ, & ipse tussi torquetur.

ἀδὲν ἄκμον βλασφημίας παλιμβρομούσης ἀδὲ λυπηρότερον. *Plutarch.* Nil turpius & molestius probro vel conuicio recidente in auctorem.

νήπ Θ ὅς τ̃ ἐμὸν μὲ ἔχει νόον ἐν φυλακῇσι,
τ̃ δ' αὐτ̃ ἴδιον ἀδὲν ὑπερφέρει. *Theognis.*

Insipiens est qui meam mentem obseruat, suam verò propriam, nihil respectat.

Nonne

Nonne id flagitium est, te alijs consilium dare,
Foris sapere, tibi non posse te auxiliarier? *Terent.*
πολλοῖς συνδοκεῖ ὅτι τὸ σοφὸν εἶναι αὐτῷ μάλιστα δεῖ σοφὸν εἶναι. *Plato.*
Multis simul videtur sapientem ipsum sibi maximè oportere sapere.
——— Olle *vel* Ole quid ad te, De cute quid faciat ille vel ille sua?
Illud dissimulas ad te quod pertinet Ole,
Quodq; magis curæ conuenit esse tuæ. &c. &c. *Martial.*
Chreme, Tantúmne est ab re tua otij tibi,
Aliena vt cures, eaq; nihil quæ ad te attinent? *Terent.*
πόρρωθε λδύσαν, ἐγγύθεν δὲ πᾶς τυφλός. *Sophocles.*
Procul videns, at cominus videns nihil.
Aliena negotia curans Excussus proprijs. *Horat.*
Foris lynx vel Argus, intùs talpa, vel Lamia *quæ oculos exemptiles habens, domi manens eos eximebat, foras prodictura imponebat. ex Plutarcho.*
Simile est dictum sequens mox. Vide Pátrz sam śiébié. Cudze wády choć máte.

Drugich prowadzieniy / á sam bladzieniy.

Drugiem madrey sobié głupi. Sam bladziß / á drugich rzadziß.

Qui sibi semitam non sapiunt, alteri monstrant viam. *Ennius. Cic.*
Cæcus monstrat iter. *Ex Horatio.* τυφλὸς ὁδηγεῖ. Cæcus ducem agit.
Sapientem sibi ipsi maximè sapere oportet. *Cic.* Nequicquam sapit qui sibi non sapit. *ex Ennio qui ait.* Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit. *Diogenes Cynicus docebat:* Ridiculos esse Grammaticos, qui Vlyssis errores & mala studiosè inquirũt, sua ignorantes. τυφλῶ παραγκάλισις. *Plato* Cæci præscriptio. ἄλλοις μὲν παραγορεύειν τὸ μέλλον, ἑαυτοῖς δὲ μὴ προορᾶν τὸ ὄπιθεν. *Xenophon in dictis.* Alijs prædicere futura, sibi vero non præuidere instantia. *Sic apud Solum Vatem in foro alias varia prædicentem, cùm quidam nuntiasset, domum ipsius à furibus expilatam, alius quispiam subdidit:* ὦ ἑτοῖμε, ὁ τἀλλοτρία πράγματα προμηθούμενος, τὰ σαυτοῦ δὲ προσιδέσθαι. Heus tu, qui alienas res præscire te profiteris, tuas ipsius vaticinari non potuisti. *Epimythion huic dicto simile addidit Planudes.* Ipse cautor captus est. *Plaut.*
μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐχ αὑτῷ σοφός. *Euripid.*
Sapientem ego odi qui sibi ipse non sapit.
παὶς ἀνήρ πω παῖδα νήπιον. *Clemens Alexandrin.* Gnatum instruit mentis puerum compos pater. *Geminum huic est præcedens dictum. Assine.* Głupi mędrzeć.

Drugiego dwoie oßukać vłomić; sam śie oßukać vłomić. Co drugiemu myślić to sámego potkć to. Kto drugiemu dołkę kopie sam weń wpadnie.
ὃς γὰρ ἄλλῳ κακὰ τεύχει, τῷ κακὰ πρῶτα τεύχει. *Plutarch.*
Qui alteri malum machinatur, eo hoc primi illud machinatur.
Qui in altum mittit lapidem super ipsum cadet. Et qui foueam fodit, incidet in eam. Et

eam. Et qui ſtatuit lapidem proximo, offendet in eo. Et qui laqueum alij ponit, peribit in illo. *Eccleſiaſtici 27.* *Vide apologum Æſopi* de lupo à leone excoriato qui vulpem apud leonem accuſarat. *vbi Epimythion additur.* ὁ καθ' ἑτέρου μηχανόμενος, καθ' ἑαυτῷ τὴν πάγην περιτρέπει. Qui contra alium machinatur, contra ſeipſum laqueum vertit.

καὶ ἑαλωκα ὁ κακοδαίμων καὶ συνείλημαι τοῖς ἀὐτῆς. *Lucian.*

Et cepi miſer & captus ſum ab illa .ſ. *femina*.

ὁ ἁλισκόμενος συνείληφε. *Plato.* Captator vel captans captus eſt.

Græcia capta ferum victorem cepit. *Horat.* .i. *Populum Romanum frugalem & durum, otio & luxu ac deliciis emolliuit, vt Capua Annibalem.*

Apud Lucianum duo diuites hæredipetæ ſibi inuicem inhiantes, alter alterum heredem teſtamento ſcripſit, diutius ſe victurum ſperans, interea nauigantes ambo ſubmerſi ſunt, & cognatus inſperatò hæres factus eſt. *Auceps apud Æſopum, turdo inſidians à vipera ictus moriens dixit:* δύσμος ἐγὼ, ἕτερον γὰρ θηρεύσαι ζητόμενος, αὐτὸς ὑφ' ἑτέρου ἁλοὺς εἰς θάνατον. Infelix ego, alium capere volens ab alio captus ſum ad mortem. *Ex Epidico Plauti affert Eraſmus. Ipſe captor captus eſt; ſed ibi recentiores iam legunt: Ipſe cautor captus eſt; ſenſu diuerſo.*

ἁρπάζοντες ἡρπάσθημεν. Captantes capti ſumus. *E Sophocle.*

ὑπὸ δ' ἄγρας ἀπώλετο. *Lucian.* In venatu perijt. (ret. *Plaut.*

Dum prædã habere ſe cenſeret, interim Præda ipſus eſt. vt præda prædam ducebat. *Aquila Polypum in ſaxo conſpicata, demiſit ſe in ipſum, at ille cirris ſuis eam complexus in aquam traxit & ſuffocauit. Ælian. & in Anthologio.*

ταῖς αὐταῖς τέχναισιν ἁλῶναι, αἷσπερ ὑπῆρξεν. *Pauſanias.*

Ijſdem artibus capietur, quibus prior vſus eſt.

Elephas mortuus draconem occidit. *Nam draco auidiſſimus ſanguinis elephantini, ei affixus eum extrahit, qui debilitatus corruit & draconem opprimit. Plini.*

ὁ βαλὼν βέβληκε· πλήξας καὶ πληγείς. *ex Philoſtrato.*

Iciens ictus eſt. Percuſſit & percuſſus eſt.

Γνῶθι δ' ὡς ἔχων ἔχῃ, ἓ σ' εἷλε θηρῶνθ' ἡ τύχη. *Sophocles.*

Scito quod tenens teneris, teq; captantẽ cepit fortuna. *Affine eſt,* Sam ſie vlowił.

Drugiem dobry / ſobie zły. Drugiem dogodzić / ſobie zágłodzić.

Cudza pſenice oguma / á tego wroblé puſa.

Alienos rigas hortos, tuis fitientibus. *ICti ex Cod.*

Parcus ob hæredis curam, nimiumque ſeuerus. *Horat.*

Filius aut etiam libertus vt ebibat hæres Dijs inimice ſenex cuſtodis. *Idem.*

Abſumet hæres Cæcuba (*vina optima*) dignior Seruata centũ clauibus. &c. *Idẽ.*

Apud Plautũ lena amatori dicit: Nõ tu ſcis, quæ amãti parcet, eadẽ ſibi parcet parùm. *Adde Apologum Æſopi de Piſcatore, qui viatori conquerenti quòd aquam turbaret, reſpondit:* Niſi ego aquam turbauero, eſurire me oportebit. *Sic plerunque ſuæ*

Cùm alijs prodes, tibi obes. & cùm tibi prodes, alijs obes.

Quadrat

Quadrat & alter apologus eiusdem de Vate, positus suprà sub Drugich prowádźiemy. *Martial. l. 7. epig. 77. videt Papilum, qui vilia ipse cœnans, aliis lauta mittebat:*

Sumen, agrum, leporem, boletos, ostrea, mullos
Mittis (*aliis*) habes nec cor Papile nec genium. *Cui quem fraudas bonis escis.*
Lucerna alijs lumen ministrans seipsam consumit.

Qui seipsum non habet, Samum petit .i. *ipse victus & seruus factus, alium vult esse liberum.* *Vide* Mnićyßey rzéczy mu odmowiono.

ἀρκάδας μιμούμενοι. *Suidas.* Arcades imitans. *qui bellicosissimi cùm essent, nunquam sibi sed alijs vincebant, stipendio militantes.*

πολλοῖς τὰ πόρρω πολίζων, τὰ δ' ἐγγὺς καταλείπων. *Diogenianus.*
Fluuius remota rigans, vicina verò derelinquens.

ἀλλοτρίαν ἄρουραν ἀρᾶν. *Theognis.* Alienum agrum arare. *Habet idem Plaut.* Fundum alienum arat suum incultum deserit. *Sed adulterum intelligit.*

ὥσπερ ὀνος βαλανεως. *Plutarch.* Vt asinus balneatoris. *alius lauantibus aquam ministrans, nil ex balneo capit emolumenti.*

ἐπ' ἀλλοτρίαις συμφοραῖς ἰδίας καρπῶσθαι λύπας. *Hippocrat. Nazianzen.* Ex aliena miseria proprium dolorem vel molestiam lucrari, *vt medici faciunt.*

νίκην προσήνεγκεν ἕτερος, θάνατον δ' ἴδιος. *A.*

Victoriam alijs attulit, mortem sibi. *Philippides is erat, qui ex Marathone Athenas vno die decem miliaria percurrit victoriam nuntians, & irrumpens in Senatum vbi anxij de euentu Patres considebant, dixit:* Saluete. Vicimus, *& hoc dicto concidit mortuus. Lucian. exemplum insigne amoris patrie & boni publici etiam cum priuato malo.*

Χῖος ὢν οἴνου χρηστοῦ ἑτέροις πεπρακώς, ἑαυτῷ πρὸς τὸ ἄριστον ὀξίνην ζητεῖ. *Plutarch.*
Chius vino bono alijs diuendito, sibi ad prandium acidum quærit.

τῇ ἑκάτῃ θύεις. *Plutarch.* Hecate sacrificas. .i. *laboras & nullum fructum inde percipis. vt qui cœnam Hecate instruebant, nil ex ea gustare poterant.*

Huc refert Erasmus Ἡρακλείους πόνους .i. Herculeos labores .*ſ. aliis vtiles, ipsi molestos.*

πλοῦτον μὲ πλήθει, καὶ ἔχεις, ψυχὴν δὲ πενῆτα,
ὦ τοῖς κληρονόμοις πλούσιε, σοὶ δὲ πένης. *Anthologi.*
Diuitias locupletis habes, animum sed egeni,
O miser hæredi diues, inopsque tibi. *Thomas morus.*

Caprificus nunquam matureſcit, ficus matureſcere citiùs facit, *culices producens qui ficus perfodiunt, & ad maturitatem perducunt. Theophrast. Plutarch.*

Dumeta cædit sua vt alius capiat aues. *Regis Anglorum dictum in prima persona prolatum.*

δίκτυα μὲ εἰς ἐπακτρέων, λαβεῖν δὲ μή. *Democritus.*
Conferre venatoribus vel piscatoribus (*retia texere*) nilq; capere.

Drugiem przygánia / á ſam nic mé czyni.
Cum tua non edas, carpis mea carmina Læli,

Carpere vel noli nostra, vel ede tua. *Martial.*
Scribere me quereris Velox epigrammata longa.
Ipse nihil scribis; tu breuiora facis. *Idem.*
ἀῶλος ἀεργὸς ἀεὶ πάντα ψέγει ἑτέρων. *A.* Omnia vituperat qui nihil ipse facit.

Drugiem rozdaiac, na sie pomni. Drugich dźielac, śiebie nie zápominay.

Et qui dispensat frangit sibi. *Iuuenal.* *Notum est illud triuiale,*
Omnis diuisor moneo hanc bene nouerit artem.
Maiorem sibi præ reliquis secernere partem.
ἑτέροισι μὲν μερίζων σεῦ ἐκ ἐπιλήθεο. *A.*
Dum partiere quid alijs, memor es tui. *Affine,* Sobie pierwey.

Drugiemu dobrzé winet poradziemy: a sámi sobie nie vmiemy.

ἅπαντες ἐσμὲν εἰς τὸ νουθετεῖν σοφοὶ, αὐτοὶ δ' ἁμαρτάνοντες ἐ γινώσκομεν.
Omnes in admonendo sapimus plurimùm: At verò cùm ipsi erramus haud agnoscimus. Hic mihi nunc quantò plùs sapit quam egomet mihi! *Terent.*
Virgilius de Augure occiso qui aliis fata ipsorum prædicebat, ait:
At non augurijs valuit depellere pestem .i. *mortem. Ex Homero.*
ἀλλ' ἐκ οἰωνοῖσιν ἐρύσατο κῆρα μελαινάν.
At non augurijs fatum sibi depulit atrum.
Quique alijs cauit, non cauet ipse sibi. *Ouid.*
Vide Vatem Æsopi & alia sub Drugich prowádźiemy.

Drwá do lasa nośić, woźić, głupstwo.

In syluam ligna ferre. *Horat. ait.* In syluam non ligna feras insaniùs .i. *magis vtdeberis insanus carmina Græca scribens: & Græcis, hus abundantibus, tu Latinus aliquid addens; quàm qui in syluam ligna fert.*
Quid folia arboribus, pleno quid sidera cælo,
In freta collectas alta quid addis aquas? *Ouidi.*
Poma dare Alcinoo. *Martial. cuius hortos celebrat Homerus & alij.* γλαῦκας εἰς Ἀθήνας .s. κομίζεις. *Lucianus. Aristophan.* Noctuas Athenas .i. *portas vel mittis. Nam in Attica regione erat maxima noctuarum copia; item auis hæc erat Athenis boni auspicij & omnis: præterea Mineruæ, in cuius tutela vrbs fuit, sacra: denique nummi aurei & argentei noctuæ effigie signabantur.*
κρόκου εἰς κιλικίαν. *Suidas.* Crocum in Ciliciam ferre. *quæ illo abundat.*
θαλάττῃ ἐκ χαραδρας ὕδωρ .s. προχεῖν. *Suidas.*
Mari ex torrente (*ex cauerna in præruptis*) aquam .s. affundere.
βατράχῳ ὕδωρ .s. παρέχεις Ranæ aquam, præbes. *ex Athenæo.*
Lege Martialis lepidum & huc loco aptum epigr. 47. l. 3. de Bassorus eunte & omnia quæ rure alij petere solent, secum portante.
Vid. item infra sub Takiemu takie. *Dictum festiuum Leonis X.*
τῷ φῶς ηλιῳ. *Plutarch.* Soli lumen .s. *infers. Simile est* Ttusty polić mázáć.

Drzewá

Drzéwá ſchna ná ieg̃ złorzéczenie. Drzéwoby vſchło gdy poẕnié przeklinać.

Muit Thyeſteas preces. *Horat.* .i. *imprecatus eſt horenda quæuis mala.*

Diris agam vos, dira deteſtatio Nulla expiatur victima. *Idem.*

Thyeſtea iſta exſecratio eſt, vulgi animos non ſapientum mouentis. *Cic. in Piſonem, quas ibidem ſubdit, ſed plures Tuſculana 1. ex Ennio.*

χερσὶ τὰ ῥάθρα, τελμάτεσι δ' οὐ λίθας. *Piſides de Venefica.*

Humum in fluenta, ſaxa vertit in lacus.

Plurima talia leges apud pleroſq; Poëtas: apud Virg. in 4. & alibi. Horat in Canidiam. apud Ouid. in Ibin. apud Valerium Flaccum. Senecam. &c. Sed huic loco aptiſſima ſunt illa in Diris Valerij Catonis, vulgò operibus Virgilij addi ſolitis;

Nec fecunda ſenis noſtri felicia rura
Semina parturiant ſegetes, non paſcua colles,
Non arbuſta nouas fruges, non pampinus uuas,
Ipſæ non ſyluæ frondes, non flumina montes. &c. *Iterum.*
Effetas Cereris ſulci condatis auenas,
Pallida flaueſcant æſtu ſitientia prata,
Immatura cadant ramis pendentia mala, (*conſici poteſt.*
Deſint & ſyluis frõdes & fontibus humor. *Ex his diſcerni huic loco aptũ tale*

Pòëticas diras & exſecrationes conit, imprecatur. Altera Canidia. *Horatÿ.* Deuotionis templum. *Vide* Złorzéczliwy.

Baſiliſcus ſibilo ſuo omnia animantia etiam ſerpentes fugat, cantus auium compeſcit, frutices & herbas olfactu areſcit. Pierius.

Paſtinaca piſcis aculeo venenato quẽ in cauda geſtat emiſſo arborẽ frondentẽ areſacit. Ælian.

Dwá kąt w iédnem miáſteczku śie mé pożywa.

Dwa Mnıſtrowie w iédnem zborzé śie mé zgodzą.

εἰς οἶκος ἃ δύναται τρέφειν δύω κύνας. *Ariſtophanis interpres.*

Vna domus haud poteſt alere duos canes.

ἃ γὰ πότε τρέφειν δύναιτ' ἂν μία λόχμη κλέπτας δύω. *Ariſtophan.*

Nec enim poteſt Vnquam alere ſaltus vnicus fures duos.

μία λόχμη ἃ τρέφει δύο ἐρίφους. *Zenodotus.* Vnus ſaltus non alit duos erithacos. *auicula eſt ſolitaria & plerumq; in vno ſaltu vna.*

Senſus horum omnium eſt. Vnum munus duos ambitioſos, vnum regnum duos tyrannos, &c. non fert. *Adde & illud Plauti alloquentis feminas duas:* Duæ vnum expetitis palumbem .i. *amatorem, à quo dirimini.*

Gallorum illud eſt. Canis rixoſus non fert ſocium in culina. *Garner.* *Item.* Duo canes in vna culina non conueniunt. *Idem.* V. Jédno ſtońcé. Vniézgodé.

Dwá kroć grzeſy: kto śie grzechu mé wſtydzi.

ἁμαρτανόντων ἀλιτέων δὶς ἁλιτέει. *A.*

Geminat peccatum quem delicti non pudet. *P. Syrus.*

Duplex eſt ſenſus dicti, vt obſeruauit noſter Eraſmus Sixtus. vel, facile repetit idem

peccatum is, quem semel peccasse non pudet, vel, alterum quasi addit priori peccatum impudentiam, oppositam pœnitentiæ, quæ peccatum abolet, vel multùm extenuat & leuat. Illustrabis hæc ex infrà positis sub Wſtyd dość raz vtráćić.

Dwa ledá ſácy / vyda za ſédnego dobrego.

Cæcus claudum portans, videt: claudus cæco inſidens rectè ambulat. *Item.* Duo mutili, vnum integrum æquant. *ex lib. 1. Anthologiæ, vbi in tales aliquot ſunt Epigrammata:* ἀνέρα λὶς λιπόγυιον ὑπὲρ νώτοιο λιπαυγὴς
ἦγε, πόδας χρήσας, ὄμματα χρησάμενος; *Plato.*

Virum quidam claudum in dorſo cæcus Portauit, pedes commodato dans, oculos accipiens. *Reddidit hoc Auſonius duobus diſtichis.*

ἄμφω μὲν πηροὶ καὶ ἀλήμονες, ἀλλ' ὁ μὲν ὄψεις
ὃς δὲ βάσις. ἄλλῳ δ' ἄλλος ὑπηρεσίη. &c.
ἡ μία δ' ἀμφοτέροις ἤρκεε φύσις. ἐν γὰ ἑκάστῳ
τἄλλιπες ἀλλήλοις εἰς ὅλον ἠράρισαν. *Antiphilus.*

Ambo quidem mutili & mendici. ſed hic quidem oculis, Hic vero pedibus. alter verò alterius auxilium eſt. Vna vtriſque natura ſatis fuit: in vnoquoq; enim, Quod deerat illis, inuicem in totum communicauit. *Affine,* Dwá wiecey mogą.

Dwá trzey wſpomni przyiaćielé / ſédną duſzą w rożnem ćiélé.

In amicitia vnus fit è pluribus. *Cic.* Firma eſt amicitia idem velle & nolle. *Saluſt. Cic.* Vetus illa lex eſt iuſtæ & veræ amicitiæ, vt idem amici ſemper velint. *Cic.* In quibus eſt morum ſimilitudo bonorum, eadem ſtudia, eædem voluntates; in his fit, vt æquè quiſque altero delectetur ac ſeipſo; & quod vltimum Pythagoras in amicitia ponebat, vt vnus æque fiat ex pluribus. *Idem.*

ταὐτὰ φρονέειν θέλειν τε συνδεῖ σὸν φίλως. *A.*

Idem ſapere idem velle amicos colligat (*vel efficit*)

In Sticho Plautina ſeruus conſeruo in compotatione dicit: Ego, Tu ſum: Tu, es Ego, vni animi vel vnianimi ſumus. i. *vnius animi, vel vnanimes.*

ἡρακλειωτικῷ δεσμῷ δεδεμένοι. Herculano nodo ligati. *quem deſcribit Oribaſius. & Pierius ſimilem anguibus in Caduceo Mercurij ſe bus ſecantibus, ait fuiſſe.*

Qui circa fabam & ſalem. *dicebantur amici vel familiares, qui ſecum de rebus arcanis conſultabant. ex Diogeniano. & Plutarch.*

Amicus alter ego. *ex Ariſtotele qui ait:* ἔτι γὰ, ὥς φαμεν, ὁ φίλος ἕτερος ἐγώ. .i. Eſt enim, vt dicere ſolemus, amicus alter ego.

ὅταν σφόδρα βουλώμεθα ζῶντος φίλου εἰπεῖν, μίαν φαμὲν ψυχὴν ἡμῖν εἶναι τὴν ἡμετέραν καὶ τοῦτου. *Idem Ariſtot.* .i. Quoties volumus vehementer amicũ dicere, vna inquimus anima mea & huius. τὴν φιλίαν ἰσότητα εἶναι, καὶ μίαν ψυχὴν, καὶ τὸν φίλον ἕτερον αὐτόν. *dixit Pythagoras.* .i. Amicitiam æqualitatem eſſe, & eandem animam, & amicum, alterum ipſum. *Quidam Epheſtionem Alexandri intimum ſaluti auuit loco Alexandri & cum is errorem ſuum aduertiſſet, dixit ei Rex:* Non erraſti. Nam & hic Alexander eſt, *Curtius.*

Sie

Sic Christus de S. Joanne dicit Matri suæ: Ecce filius tuus. *Vide* Jedná to dußé.

Dwá wiecey mogą niż ieden. Dwiema lepiey z ſobą niż iednemu.

Meliùs eſt duos eſſe ſimul quàm vnum: habent enim emolumentum ſocietatis ſuæ. &c. Væ ſoli &c.& ſi quiſpiã præualuerit contra vnũ, duo reſiſtent ei. *Eccleſiaſtæ.c.4.* ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρειη. *Plato.* Frater viro adſit. *de fido auxilio, quòd in periculo vix frater fratrì deeſſe ſoleat.*

Ζὺν τε δυ ἐρχομενω. *Cic. ex Homero.* Duobus ſimul euntibus .ſ. *plus ſolatij, conſilij, auxilij eſt. verſus Homeri elegantes appono.*

ἀλλ' εἴ τίς μοι ἀνὴρ ἅμ' ἕποιτ' ἠ ἄλλος,
μᾶλλον θαλπωρὴ ἔ θαρσαλεώτερον ἔσται
Ζὺν τε δυ ἐρχομένω, νοήσει τε πρὸ ὁ ἔ ἐνόησεν
ὅππως κέρδος ἔῃ, μῆτις δ' ἐπὶ τε νοήσῃ
ἀλλὰ τε οἱ βραδίων δὲ νόος, λεπτὴ δέ τε μῆτις. *i.*

Sed ſi aliquis vir alius ſimul me comitetur,
Plus ſolatij & confidentiæ erit.
Duòbus ſimul euntibus, & priùs hic illo intelligit
Vbi vſus fuerit. vnus verò licet ſapiat,
Tamen ſegnior illi eſt mens, & tenue conſilium.

Vſurpauit id & Ariſtotel. Ζὺν τε δυ ἐρχομένω ἔ νοῆσαι ἠ πρᾶξαι δυνατώτεροι. Duo pariter euntes & ſapere & agere poſſunt meliùs.

Affine, Wiele ztego. & Jeden nie wiele może. Wiele ich wiecey przemoga.

Dwá wiecey vyrzą niż ieden.

τὰ δ' ὄμματα πολὺ ἔ ἑνὸς ὀφθαλμοῦ πλεῖω. *A.*

Oculi duo plus cernere vnico valent.

Gallorum idem dictum eſt apud Garner. Aſpiciunt oculi duo lumina clarius vno. εἷς ἀνὴρ ἀπαθὴς ἐρᾷ. *Euripid.* Vnus vir non omnia videt. *Vide* Jeden nie wiele może.

Dwie robocie razem zrobić. Jednem pociſkiem kila wroblow zábić.

Jednem machem dwu ściać.

Vno ſaltu duos lepores capere. *Vulgò vſurpatur hoc ſenſu à recentioribus. Et quidem ex Plauto ſumptum cuipiam videatur. ſed is paulò aliter habet.*

Iam ego (*inquit*) vno in ſaltu lepidè apros capiam duos. *in ſaltu hic intellige, in fruticeto aut ſylua paſcua. Senſus tamen hic à noſtro non longè abit.*

Vno labore ærumnas abſoluere duas. *Plautus. loquitur autem de femina geminos vno partu edente.* Vna mercede duas res aſſequi velle mihi videris. *Cic. Triuiale illud eſt:* Vno ictu duos paſſeres occidere. *vt & illud Garneri.*

Vno lapide duos ictus dare. *Vide Iſmenia factum. ſub* Sztuká chytra.

τὰ δύο πονήματα τελέμεν ἐνὶ τῷ ποίῳ. *A.* Vno labore conficere duplex opus.

Dwie robocie rázem robić trudno, niepodobno.

Duas res magnas præsertim, non modo, agere vno tempore, sed ne cogitando quidem explicare quisquam potest. *Cicer.*

Simul flare sorbereque haud facilè est. *Plautus.*

Pectora nostra duas non admittentia curas. *Iuuenal.*

Secta bipertitò, cùm mens discurrit vtroque,
Alterius vires subtrahit alter amor.

Grandia per multos tenuantur flumina riuos. *Ouid.*

Celebris est ille versiculus. Pluribus intentus minor est ad singula sensus. *Gerson.*

οὐ δύνασαί μοι τῷ Φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι. Phocion.

Non potes me & amico & adulatore vti.

Neq; enim se bona fide in multa simul intendere animus totum potest; & quocunq; aliò respexerit, desinit intueri quod propositum erat. *Quintilian.*

Aliud agendo male interdum agitur. *Ioan. Bap. Egnati.*

δύω πῶκας διώκω. Duos lepores insequi.

Ne in multis sint actus tui. *Ecclesiastici cap. 11.*

Non defuêre tamen admirabiles in hoc genere viri, qui plura simul negotia magna optimè expedire soliti sunt, vt Iulius Cæsar apud Plutarchum & Plinium; simul legebat, scribebat, audiebat, dictabat epistolas quaternas, etiam septenas simul diuersi argumenti. Similis erat Hadrianus apud Spartianum. Et Origenes pluribus simul amanuensibus diuersas materias dictabat. Plura talia affert Iacobus Pontan. in Atticis bellarijs.

Affine, Kto dwu záiacow goni. Jédnego pátrzyć *& sequens mox.*

Dwiema panom rázem służyć trudno.

Simile est præcedenti. & satis declaratur diuino oraculo c. 6. apud Matthæum.

οὐδεὶς δυσὶ κυρίοις δουλεύει Nemo potest duobus dominis seruire.

Vix placet ambobus qui vult seruire duobus. *Anonym. rhythm.*

Sic Horatius de duobus amicis. Hic sponsum vocat, hic auditum scripta, relictis
Omnibus officijs. cubat hic in colle Quirini,

Hic extremo in Auentino, visendus vterque. *Sponsum, est Supinum à spondeo .i. vt spondea pro illo. Auditũ scripta, Pœtæ vel Declamatoris, ob plausum vel censura recitatu.*

οὐ δυνασαι Θέτιδός τε καὶ γαλατείας ἐρᾶν.

Non potes Thetidem simul & Galatæam amare *Nymphæ sunt marinæ. Erythræus. Syrus Terentianus seruus, fingens se percussum ab hero minori, conqueritur flebè apud eius patrem dicens:* Non hercle hic quidem durare quisquam, si sic fit, potest.

Scire equidem volo, quot mihi sint domini? quæ hæc est miseria!

Simile est præcedens. & Jéden mowi záwrzy.

Dwoiste rzeczy niepotrzebne. Dwoiste niepotrzebna.

Plùs scire velle quam satis sit, intemperantiæ genus est. *Seneca.*

Literaturæ intemperantia laboramus, nec vita sed scholæ discimus. *Idem.*

περιεργαθυμεστύνης δ' οὐ κενεώτερον ἄλλο Athenæus.

Nil aliud magis inane puta quàm plurima scire.

Vbi Atri-

Vbi Atridarũ ſcapha ſit. *hæſerit, quærere. Cic. ait.* Nõ quærã πᾶ σκάφος τ̃ ἀνεψιδ̃ων. Quæ ſupra nos, nihil ad nos. *Lactant.* τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Socrat.* τας τ̃ ᾳ̃δὰ τριακαδ̃ας ὑπιζ̃ειν. *Suidas.* Inferorum Triacadas ſeu terniones ſcrutari i. *tri ennium quemq; meſis diem. hunc quis ſit apud inferos inquirere, ſalſum & inutile eſt. alij alter nugantur circa nugas* Similes his ſunt Vlyſſis errores, *apud Senecam epiſtola 88. & aliæ quæſtiones ſimiles, vt de annis Patrocli & Achillis. Homerusne prior an Heſiodus? Hecuba iunior quam Helena? Item, de patria Homeri. de Æneæ matre vera. an Sappho publica fuerit, & alia quæ dediſcenda erant, ſi ſcires. Hæc ibi. Tales item ſunt Allegoriæ Homeri: & Virgilii moralis interpretatio.*

Item Platonici & Pythagorici numeri obſcuriſſimi & ſuperſtitioſiſſimi quos tamen aliqui Catholici ſcriptores plus diuinis ſæculis mirantur ſcrutantur & venerabundi interpretantur. Talia denique Cabaliſtarum in literis & apicibus Hebraicis, *myſteria. Adde illud ex Suida.*

τ̃ πρώτον πλεκτάνῃ ἢ χ̃ευσ̃άμενον ἀναζ̃ῆσαι δ̃ιχειρ̃ᾶν.

Contri inuenire quis prius ſternuerit aut ſcrearit. *Curioſitas ineptiſſima.*

Biulus portans quidpiam velo opertum ſciſcitanti cuidam quid geſtaret, reſpondit. Ideo opertum eſt ne ſcias. *Plutarchus.*

Dwornośćludźiom przykra. Dworność/ wielka wáda/ przygáná.

Imperitiſſimus quiſq; in ſecreta irrumpere cupit. *Seneca.* Si non vis eſſe iracundus, ne ſis curioſus. *Idem (nam multa occurrent quæ diſpliceant) Idem dicit Plutarc.* Moleſtiſſimum erat venti qui palla reuellunt. *Ariſton apud Plutarch.*

Curioſus nemo eſt quin ſit idem maleuolus. *Plaut.*

Percunctatorem fugito quia garrulus idem eſt. *Horati.*

Cùm in domum alienam veneris ſis rarus & mutus eſto. *Vide* Vmyſł wſpániáły.

μηδὲν διαφερ̃ῃ ἡ σ̃οῦ ποδὸς ἡ σ̃οῦ ὀφθαλμὸς εἰς ἀλλοτρ̃ίαν οἰκίαν ἐλθ̃εῖν. *Xenocrates apud Plutarchum.* Nil intereſt pedéſne an oculos in alienam domũ inferas.

περιπεραίνειν τ̃ ἀλλότρια μὴ ἔξεστι κακά. Ne aliena diligenter inquiras mala.

ἀφεὶς τὰ φανερὰ μὴ δ̃ίωκε τ̃ ἀφανῆ.

Miſſis apertis ne requiris abdita. *Huc trahe illud Propertij:* Nec noua quærendo ſemper amicus eris. *licet diuerſo ſenſu ille protulerit.* (*Garner.*

Delatoria curioſitas odioſa. *Budeus ex ICto.* Qui nimis inquirit, tædia multa parit.

Antigonus Rex filio ſciſcitanti, quando conclamari vaſa iuberet, reſpondit: Veritus es, ne ſolus tubam canentem non audias? *Rhodigin. ex Plutarcho.*

Dworny. Myśliwy chciał wiedźiec Nic przed nim ſkrytéſz.

Canis venaticus omnia odorans. *ex Cic.* Nouit quid toto fiat in orbe

Quid Seres quid Traces agant, ſecreta nouercæ &c.

——Famam rumoresq; recentes Excipit ad portas. &c. *Iuuenal.*

Simile eſt Martialis epigramma 36. libr. 9. in Philomuſum. cui poſt alia dicit:

Scis quid in Arſacia Pacorus deliberet aula,

Rhena-

Rhenanam numeras Sarmaticamque manum, &c.
Scis quoties Phario madeat Ioue fusca Syene,
Scis quota de Libyco littore puppis eat. &c.

Plautus de talibus sic. Vrbani assidui ciues, quos scurras vocant,
Qui omnia se simulant scire, nec quicquam sciunt.
Quod quisque in animo habet, aut habiturus est, sciunt.
Idque quod in aurem rex reginæ dixerit,
Sciunt, quod Iuno fabulata est cum Ioue,
Quæ neque futura neque facta sunt, tamen ij sciunt.
Falsón' an verò laudent, culpent, quem velint,

Non floccifaciunt, dũ illud, quod lubeat, sciant. Qui sciunt quod nesciũt. *Hæc Plautus.* ὁδε ἐστιν οἶκοι χρηστὸν, ἐν ἀγορᾷ διατρίβουσι. *Plutarch.*

Quibus nihil est domi iucundum vel commodum, in foro versantur.

τὰς ἀκωλοῦς ἀναλέγει *Athenæ.* Spinas colligit. *de importunè curioso disputatore.*

πανοφθαλμίζειν. *al.* κοιλοφθαλμίζειν. *Synesi.* .i. Omnia velle inspicere. seu exposita sint & omnibus perspecta, *vt prior vox sonat, seu abdita & quasi in cauo sita, vt posterior.* Musca curiosi symbolum, *apud Plautũ (importuni, apud Horũ, Pierũ)*

Musca est meus pater, nil potest clam illum haberi,
Nec sacrum nec tam profanum quicquam est, quin Ibi illicò adsit.

Cucurbitulæ pessimum sanguinem extrahunt: sic curiosus. ex Plutarcho.

Gallinaceus *Euclionis terram scalpuriens apud Plautũ, etiam pro curioso. Ausonio.*

Corycæus. *Cicer.* Omnes πανουκάιοι videntur subauscultare quæ loquor.

Feminis item curiositas propria. *de ijs Theocrit. sic:*

πάντα γυναῖκες ἴσασι κ' ὡς Ζεὺς ἠγάγετ' Ἥρην.

Omnia feminæ norunt & quomodo Iupiter duxerit Iunonem.

Apud Plautum etiam in Menæchmis maritus curiose vxori dicit:

Quoties ire aliquo volo, Rogitas; quò ego eam, quam rem agã, quid negotij gerã? Quid petam, quid ferã, quid foris egerim? Portitorem domũ duxi, ita omnẽ mihi

Rem necesse loqui est, quicquid egi atque ago. *Obserua nouam notam curiosi,* Portitorem. *Idem Aulularia.* Circumspectatrix cum oculis emissitijs anus. *In Sticho item Plauti Gelasimus parasitus curiosos describit dicens:*

Alienas res qui curant studio maximo, Quibus ipsis nulla res est, quam procurent, sua. Adeunt, perquirunt, quid fiet causæ? &c. Triacadas inferorum scrutatur. *habes suprà. sub* Dworne rzécz9.

Dworſki żywot świetna niewola albo nędza Żywot dworski, słodkogorzki. *Vulgare dictum est.* Aulica vita, splendida miseria.

χρυσαῖ πέδαι. Aureæ compedes. *Sic Diogenes Aristippum in Aula regia aureis compedibus dixit teneri, ne abscedere posset.*

Stulti est, compedes suas quamuis aureas amare. *Seneca. quanquam is loquitur de muliere formosa. vt & Horat.* Tenetque grata compede vinctum, *tamen hunc*

trumq;

trumq; accommodare licet. *Dic hos cum Amphi.* τὴν ἀναγκαίαν τύχην τερέζειν. Necessariam fortunam terere. ἀλαβάνδα καρῶν εὐτυχεστάτη. *Stephan.* Alabanda Carum fortunatissima. *Dicitur de eo vel in eius persona, qui fortunam suam amplam vel voluptarium vitæ genus licet a literis & virtute alienum, optimum putat & amat. Nam Alabanda ciuitas Cariæ opulentissima & barbarico luxu perdita fuit. memi.t Iuuenal. & alioqui Cares vilu gens habita est.* *Lucianus.* Aulicos similes esse *ait* libris purpura tectis & umbilicis aureis, cùm intùs sit Thyestes aut Oedipus aut Tereus tragicis facinoribus noti. *Leges item aut potiùs spectabis pulcherrimã & verissimam, quin vitam Aulicæ vitæ picturæ similẽ Tabulæ Cebetis, apud eundẽ Lucianũ quam ille historico more explanauit & exornauit libro de mercede conductis. vbi inter alia aulicus dicit.*

λέων κρόκην δεθεὶς ἄνω κῳ κατω περιτρέομαι.

Leo filo aut funiculo vinctus sursum ac deorsum circumferor.

Rectè etiam Aulicos dices *cum Terentio* spem pretio emere. Dworską stuż̨yć iest w proźna nadzieie nedzć vżyć. *Et verum est illud vulgare Polonicum.* Blogo temu przy dworzći komu domá ginąć orzć.

Nam plerunq; accidit, vt annis & facultatibus consumptis, re desperata, cum dedecore & probro ex aula ejiciantur, vt Cebes depinxit.

Huc allusit & Mustella Horatij Vulpi pasta è camera exire non valenti dicens: Si vis effugere istinc, Macra cauum repetas arctum quem macra subisti. Łácno wleść/ trudno wyleść. *Subdit huic Apologo Horat. dicens:* Hic ego (*vulpis*) si compellor imagine (*tibi Mæcenas semper adesse*) cunctã (*quæ te accep.*) relligno (*& malo esse nullus & liber*) Dworską odprawą z golemi rękomá do domu. Cum sarcinis nemo enatat. V. Wolność rzécz nieobacowána.

Labyrinthus sine exitu, vita aulica vel aula. *Garner.* *Mus ingressus conchylium hians, dum rodit carnem, illud conclusum est, & ille ibidem mortuus. Antiphili Epigram. in Anthologio* A sine, Strovno á głodno.

Dziatem nie zuchwálem.

μερὶς ἢ πνιγ Partitio non præfocatio. *i. sit Vsurpatur id cùm fortiores eripiunt debiliorib⁹, & monentur ab hu vt sine vi ex æquo fiat partitio. aliter apud Suidam & Plutarch. effertur .i.* μερὶς ἢ μὴ πνίγῃ, Partitio non strangulat.

τὰ ἱερὰ ἄθυτα μὴ κατεδῇς. *ex Athenæo.* Sacra nondum immolata, ne deuores. *Simile quid faciebant filij Heli in lib. 1 Regum.*

πρὶν κλῆσιν τὰ γοινὰ καταφαγεῖν. *Aristophan.* Prius quàm sortitio, (*vel partitio opularum immensa*) fiat, communia deuoras. *vel* μὴ καταφᾷς. Ne deuores, πεισας λαβὲ μὴ βιασάμενος *Bias.* Persuasione cape, nõ vi. Namownie/nie gwałtem wnie. ——— Distat, sumásne pudenter An rapias. *Horati.*

Κοινὸς Ἑρμῆς, εἰς μέσον καταθεὶς φέρων τὰ πλούτου. *Lucianus.*

Communis Mercurius, in medium depone afferens opes .*i. inuentas. quas plerunq; si vnus ex comitibus inueniat, participes earum facere comites solet.*

In partem vocare .*i.* participẽ facere. *Cic. Virg. Ital. Vid. in 1 Tomo.* Dzielmy śie.

Dźiećis prawde powie.

Ex quibus nonnunquam verum inuenitur sunt, pueritia, somnus, imprudentia, vinolentia, insania. *Cic.* *οἷς ἔνιοτε καὶ ἄνευ τε παίδων καὶ μὴ παίδων ἦν ἀληθής. Plato.* Vinum & sine pueritia & cum pueritia solet esse verum .i. *veritatem detegit.*

Dźećinne obyczáie zábáwy. Wpiaſku gmerać. Na laſce ieździc/ &c.

Ædificare casas. Plostello adiungere mures.
Ludere par, impar. Equitare in arundine longa.
Si quem delectet barbatum, amentia vexet. *Horat. quia id puerorum est.*
Agesilaum regem Spartæ equitasse in arundine cum liberis suis scripsit Plutarc.
Talos nucesque ferre sinu laxo donare & ludere — *Idem Horati.*
In puluere ludere trimum. *Idem.* Ludet & ex virgis construet arte casas. *Tibull.*
Nucibus ludere. Iam tristis nucibus puer relictis
Clamoso reuocatur à magistro. *Martial.*
Alea parua nuces, hæc non damnosa videtur,
Sæpe tamen pueris abstulit illa nates. *Idem.*
Bulla dignissimus. *ex Iuuenali.* Puerilis sententia *apud Terentium est illa.*
Nolo, volo: volo, nolo: rursum cedo, capio:
Quod dictum, indictum est: quod modo erat ratum, irritum est.
Conchas & vmbilicos legere, *apud Cicer. puerile ostium.*
Pomi cameramque recentis Semina percutere. *Horat. puerile esse ait. quanquam hoc & maturi in conuiuio faciebant teste Polluce.* Pęſtki dźieći nęſe tak wytrząſaią.

Adhuc non pueritia in nobis, sed quod grauius est, puerilitas remanet. & hoc quidem pejus est, quòd auctoritatem habemus senum, vitia puerorum; nec puerorum tantùm, sed infantium. *Seneca epist. 4. quod ibidem ostendit ex effectis.*

Pulchra apud pueros simia. *ex Galeno.* Dźiećiom ſzpetá co śie podoba.
ἀθυρματα παιδίων. Suidas. Ludicra puerilia. *Sic Iosephus.* *ἐκ ἐπὶ ἀνδρὸς ἀθύρμασιν ἐμφιλοχωρῆν παιδίων.* Nó eſt virorū ludicris puerilibus ſtudioſe vacare.
Amictum quem mater dedit seruare. V. Bozá zá kozami.

Dziedzic zwłaſzcza przywłaſzczony, drugi Sęp albo Kruk. śmierći dobrodźieiá/ iák kruk ſęp ścierzwu czeka.

Vultur est; cadauer exspectat. *Seneca de hæredipeta, ægro diuiti assidēte hæreditatis causa.*
Et Martial. Amisit pater vnicum Silanus,
Cuius vulturis hoc erit cadauer? .i. *hæreditas.*
Item Catull. Suscitat ah cano vulturium capiti. *vt legit Scaliger.*
Cicero quoque Scauro hæredipetæ ait: Vide Scaure, mortuus rapitur, si potes esse posſessor. *Lege Martial. epigr. 63. lib. 6.*
γυπὸς σκιά. Diogenian. Vulturis vmbra. *qui biduo & triduo præsagit cadauer. Plin.*
Quasi vulturij triduo prædiuinant quo die esuri sient. *Plautus loquitur de seminis amatorem locupletem exspectantibus*
Turpilucripupidum te vocant ciues tui, vulturium alij. *Idem Plaut. de auaro.*

Martial.

Martial. libr. 1. epigr. 11. Petit Gemellus nuptias Maronillæ,
Et cupit, & instat, & precatur, & donat,
Adeóne pulchra est? immo fædius nil est.

Quid ergo in illa petitur (*appetitur*) & placet? tussis. *al.* tussit. *id est, dives & aegra ac morti vicina est. De moribus & dolis haeredipetarum, senibus orbis inhiantium & ipe frustratorum, leges lepidos quinque Dialogos Luciani Plutonis ac Mercurii, & quatuor hunc subsequentes inter Dialogos Mortuorum.*

Dźiedźica lépicy miec swego mili obmyślać obcego.

Hæredem ferre (*i. gignere*) vtilius est quàm quærere. *P. Syrus.*
κληρονόμου δ' πολλὸν τεκθεῖν ἢ χαπίσαι ἀμείνων. *A.*
Hæredem scire, legit Erasm. apud Syrum sed idem sensus est.
εὑρέσθαι ἄμεινον κληρονόμον ἢ ζητεῖν. *A.*
Magis hæres fidus nascitur, quàm scribitur. *Idem P. Syrus.*

Quærens hæredem, meliorem Christo non inuenies, hunc verò facilè, mille pauperes obuij vbiq; hos scribe. Pauci, inquis, id faciunt! sed nimis sapiunt.

Dźiedźicowi płaczącemu smierci dobrodźieia bogátego, mé wierz.

Hæredis fletus, sub persona risus est. *P. Syrus.*
τὰ δάκρυα πλαστὰ κληρονόμου ἐστὶν γέλως. *A.*
Talis est apud Martialem Gellia, de qua ille sic:
Amissum non flet, cùm sola est, Gellia patrem,
Si quis adest, iussæ prosiliunt lacrymæ.
Idem de haeredipeta & captatore Mariani eidem dicit:
Hiccine deflebit vero tua fata dolore!

Si cupis vt ploret (*verè*): des Mariane nihil .i. *nihil illi in testamento tuo assignes. Lepidus apologus est S. Hieronymi comment. 10. in Isaiam. de Porcello, qui parentis mortem grunnitu magno deplorabat, sed vbi inspecto testamento, aliquot farinæ modios & glandis acceruos sibi legatos cognouit, cessauit; & rogantibus respondit:* Farina & glandes os mihi obstruxerunt. *Alluisse videtur ad Testamentum Grunnij Crocottæ Porcelli.*

Pleriq́ue lacrymas fundunt vt ostendant, & toties siccos oculos habent, quoties spectator defuit; turpe iudicantes non flere, cùm omnes faciunt. *Senec.* Plùs ostentatio doloris exigit, quàm dolor, Quotus quisque sibi tristis est! Clariùs, cùm audiuntur, gemunt: & taciti quietiq; dum secretum est, cùm aliquos viderint in fletus nouos excitantur. Tum capiti suo manus ingerunt, quod poterant facere nullo prohibente liberiùs. tunc mortem sibi cōprecantur, tunc lectulo deuoluuntur. *Idem.* V. Płácz iáłowy.

Dźiękuiéć vbogi z bédźie, ma domá dość rydzow.
Kazał ći podźiękowáć.

Oratio est renuentis vel reiicientis officium vel beneficium vile, ingratum, supervacaneū, vel inutile. Gratia est. Gratiam facio de hoc. *Plaut.* Benignè. *Horat .1. liberalitate tua non vtor, sed habeo gratiam.*

Js mihi thesaurus iugis in nostra est domo .s. *plorare, gemere. Servus Plautinus.*

Parasitus Plauti dicenti: Vocem te ad cœnam, si pauxillo potes
Contentus esse. Ræt. Ne perpauxillum modò,
Nam istoc me assiduò victu delecto domi.

Desine quæso communibus locis, domi nobis ista nascuntur. *Cicero.* Sed quid ego hæc ad te, cui domi talia nascuntur? *Idem.*

Cur non mitto meos tibi Pontiliane libellos?
Ne mihi tu mittas Pontiliane tuos. *Martial.*

Non donem tibi cur meos libellos Oranti toties & exigenti,
Miraris Theodore! magna causa est. Dones tu mihi ne tuos libellos. *Idem.*

Affine, Drwá do láſá. Mam tego domá doſć.

Dźiurá w mießku, w maietnośći/ &c.

Lacuna in auro *Cic.* Lacuna rei familiaris. *Idem.* Lacuna famæ. *Gellius.* *Recentiores lacunam in libro vocant vbi quid deest.* Lacunā explere. *Cic.* Dźiure zátkáć.

Dźurawego ſtátku/ woru/ nić nápełniß.

ὁ πίθος τετρημένος ὑδρίαν. Doliū pertusum (*vel Danaidū*) nō impletur. εἰς κόσκινον τετρυπημένον χέειν. *ex Luciano.* In cophinum perterebratum fundis. Fundo carens calix in mensis non ponendus. *vide hoc explicatū, sub* Przędymáiąc. Priùs quàm vnum dederis, quæ poscat parat. Semper est quod petat, quod tibi pereat. *Plaut. de moribus meretricum.* *Vide plura si libet, sub* Dármo robiß. Day temu. Trénaſyceny. Akomy. Otrátnik. Dármo robiß. Brzuch wór. Jak w piekle.

Dzwon do kośćioła ludźi zwołuie: á ſam w kośćiele nigdy nie bywa.

Simile quid Galli dicunt. Signum hospitij seu diuersorij omnes sub tectum vocat & suscipit, ipsum sub dio semper in pluuia manet. *Garner.*

In eos quadrat, qui alios prosunt, ipsi verò eo beneficio non fruuntur.

Talis Asinus balneatoris. *sub* Drugiem dobry. *& alia ibidem vide.*

F

Fałß prawdy nie lubi.

Vulgare dictum est. Fictio odit veritatem.

μισεῖ πάντα πλασὰ τὴν ἀλήθειαν. *A.* Odiosa semper fictioni veritas.

Qui gallos malè pictos vendebat, veros procul à tabula abigebat.

Ex Plutarcho. Veritas in omni re vincit imitationem. *Cic.*

Vide Prawdá kolé w oczy.

Fige komu pokazać.

Σκιμαλίζειν Σκανδαλίζειν. & Σκινδαλίζειν, Σκινδαλίζειν. καταδακτυλίσαι. *Eustathio Hesychio, idem quod*, Medium vnguem ostendere. *Iuuenali.* Medium digitum porrigere. *Martial.* Impudicum digitum ostendere. *Eidem.* *Simile est:* Minimo Mandare laqueum, *Iuuenal.*

Minimo (*digito erecto*) prouocare (*contemptim*) *Horat. ſ. ad certamen.*
ἀμύζειν ἢ μακρὰ χαίρειν κελεύω. Plorare vel longum valere iubeo. *Ex Horatio. Virgil.* κρόμμυα ἐσθίειν ἄνα κελεύω. *Bias.* Cepas aliquem edere iubeo.
Huius non facio. *Terent.* *Vide* Vničdbam nic nań.

Solwark barźiey włodarzowi (vrzędnikowi) pożytęczny/ niż pánowi.
We wśi vrzędnik zażywa/ pan o mey tylko ſłychywa.
χωρίον αὐλήτην ἢ κρείττονα μᾶλλον ὀφέλει. *A.*
Eſt domini villa, aſt plùs villicus vtitur illa.

O vinitores, villiciq; felices! Dominis parantur iſta, ſeruiunt vobis, *Mart. l 10. epig. 30. vbi enumerauit multa iucunda & vtilia in villa, clauſit his verſiculis duobus, ſed non omittam illum verſiculum paulò ante iſta ibidem poſitum.*

Frui ſed iſtis quando Roma permittis?

Sic Horat. Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *villicum ſuum alloquitur.*
Item. Me conſtare mihi ſcis & diſcedere triſtem
Quandocunque trahunt inuiſa negotia Romam.
Idem Rus *vocat* beatum 2. *Epodon vbi laudes multas ruris recenſet.*
Et Martialis, cùm multis aliis locis villam ciuitati præfert, tum epig. 50. l. 1. vbi enumeratis multis villæ commodis & voluptatibus addit:
Miſerere tu felicium .ſ. *vrbanorum.*
Veroque fruere non ſuperbus gaudio .ſ. *ruris.* *Ibidem epig. 56. ſimile.*
Adde Virgilium in Culice ab illo loco. O bona paſtoris, ſi &c.
Item ſuprà in 2. Georgic. egregiè. O fortunatos nimium ſua ſi bona norint Agricola
Similia habet Iuuenal. Satyra 4. Longè ab vrbe villicari, quo herus rarenter veniat, non villicari ſed dominari eſt. *Pomponius apud Nonium.*

Soŕá 3 dworá.
Collige ſarcinulas (*dicet libertus*) & exi. *Iuuenal. Scruit & illud* Foras Cares. *ſub*
Doſć iuż maß. *Vide ſi lubet in 1. Tomo.* Prěcz 3 tad. *& hic* Prěcz to.

G

Gadat 3 Papieżem 3 Krolem &c. Láſke v Krolá ma.
Tigranem ſalutauit. *Ex Cicer. qui perſtringit Clodium ex Patritio plebeium vtrò ſalutatum vt Tygranem ſalutaret, quaſi patritius manens non potuiſſet. De ijs vſurpare licet, qui quòd cum potentibus vel principibus viris familiariùs agant, magnos ſumunt ſpiritus.* *Sic Thraſo Terentian.* Vel rex ſemper maximas mihi agebat .ſ. *gratias.* *Gnatho addit:* Rex ergo te in oculis. *Thraſo.* Geſtare. (*vt Bembus legit.*) verum credere omnem exercitum, Conſilia. tum ſicubi eum ſatietas hominum aut negotij ſi quando odium ceperat. Requieſcere vbi volebat, quaſi, noſtin? *Gnatho.* Scio. Quaſi vbi illam exſpueret miſeriam ex animo. *Thraſo.* Tenes. Tum me conuiuam ſolum abducebat ſibi.

Contingunt talia extrà Comœdiam. Vilnæ me puero sub Stephano Batorio vir quidam Nobilis occasionem dedit dicto simili .s. Gadał z Ferensem. *adeò ille altos sumpserat spiritus ex colloquio cum aulico apud regem gratioso, vt ægrè ad illum aliquis accedere posset, famulis respondentibus:* Gadał dźiś Jego M. z Ferensem. *Sic in libro Hester C. 1. Aman dicit:* Regina quoque Hester nullum alium vocauit ad conuiuium cum rege, præter me. διοσκόρινθος Iouis Corinthus, *dictus fuit Antipater Seuero Imper. ab epistolis potens & principi carus, sed arrogans. Philostrat.* Ὁ διὸς σανδάλιον. *Suidas.* Iouis sandalium. *qui ob familiaritatem obsequia fauorem principis, magnum se facit vel fieri magni affectat. Numa teste Plutarcho & Liuio auctoritatem & opinionem apud suos magnam inde collegerat, quòd sæpe se cum Ægeria Nympha occultè consultare diceret. Talibus in ore est illud Horatij.*

Principibus placuisse viris non vltima laus est. V. Poważny. Pyßny.

Gadu gadu / á pśi w krupy / a swinia ryć / á wilk w owcé.

ἡ τῶν λόγων ἀδολεσχία ἀφαιρεῖται τὰ μελόντων πραχθέντων εὐκαιρίαν. *Suidas.* Loquacitas aufert eorũ quæ agenda sunt occasionẽ *Plura Vide infrà.* Swarzćié śie wy. ſſc.

Galant Gładyß. Stroi śie nazbyt.

De capsula totus. *Seneca. vt legit Pincian. ex Cod. vet.* .i. vestitu recens de capsula seu scrinio deprompto ornatus. *(aly legunt de capsula tortus, sine vllo sensu: alij discapsulatus, vel decapsulatus. portenta verborum.)* Jak z płatká wywinął / wßytko v niego. Pompa, Species & Incessus Capua & Seplasia dignus. *Cic. in Pisonem. Seplasia autem fuit Capuæ platea vnguentariorum.* Seplasia mehercle vt primùm te aspexit, Consulem suum repudiauit. *Idem in eundem .s. quod tu cultu ex sententia vnguentariorum ornatus esses. Idem ibidem de Gabinio dicit post alia: Erant illi compti capillo & madentes cincinnorum fimbriæ & fluentes cerussatæq; buccæ, dignæ Capua.*

Vnguentatus. *Catullo.* Qui quotidie vnguentatus ad speculum ornatur. *Gellius.* γεωμετρεῖ περὶ τὸ πρόσωπον. *Pollux.* Geometriam in supercilijs exercet .s. *sibi o pingendis. quod seminarum est, quas προσωπεῖον ἢ ὁ πρόσωπον φέρειν dixit Nazianzen.* .i personam seu laruam non faciem ferre vel exhibere. *Feminarum item appellationem merentur, cultus corporis nimis studiosi.*

Apud Persium Romani ob luxum in vestitu *vocantur* Troiades *feminino genere. Homerus Græcos vocat Græcas.* ἀχαιάδες ἠὲ καὶ ἀχαιοί. Achææ non amplius Achæi. *Et apud Virgilium* Troiani a Græcis vocantur Troianæ *lib. Æneid. 9.*

O veræ Phrygiæ, nec enim Phryges &c. *& addit signa*
Et tunicæ manicas & habent redimicula mitræ.

Ad elegantiam item & speciem formæ multùm addit Coma longior & bene composita atque compta *Testis est Plutarch. qui ait:* οὐ μὴ καλὰς ἡ κόμη εὐπρεπεστέρας ποιεῖ. .i. Pulchros comæ pulchriores reddit. *Idem docet Turneb. ex Persio Senecæ Martiali. Hinc apud plerasq; gentes olim celebratur coma, Græcos Parthos Persas Mauros Scythas Britannos Gallos Germanos. qui & ornabatur studiosè ac componebatur varièe, vnguentis perfundebatur, ramentis auri aspergebatur, quod Commodum*

fecisse

feciſſe ſcribit Lamprid. Lucium Verum Spartian. Gallienum Trebellius. idem ſcribit Iosephus de equitibus Salomonis. Lycij vero tanti fecêre comam, vt maluerint mulctã nomine tributum pendere Mauſolo regi Cariæ, quam eam recidere, vt ſcriuit Ariſtot. hinc prouerbium apud eundem. λυκια κόμη. Lycia coma. *de longa & compta. Apud Romanos tamen pulchrè comati, cirrati, cincinnati, tempore Cicer. malè audiebant. Vnde idem ait:* Conſul calamiſtrata coma, vnguentis delibutus. *Id Poëtæ quoq; probroſum fuiſſe ſcribunt, & imprimis Seneca Philoſophus reprehendit acruer. Addu illud adagium vetus pro graculo habitum, ex Synesio de Coma:*

ἀνδρὰς κομήτης οὐτις ἀ — Nemo comatus, qui non — *Erubuit tantus vir reliquum ſenarij addere obſcœnum. quod tamen alio loco apponit .ſ.* ψηνίζεσθαι *vel* ψηνιζέσθαι. *i. pathicus eſt. Significat hoc adagium, eos qui ſtudiosè comam ornant laſcivos, & molles facile credi poſſe. Rhodiginus Synesium interpretatur.* Nullus comatus quin idem ut cinædus, vel pathicus. *Apuleius in Apologia huiuſmodi capillos vocat delicatos & ad lenocinium decoris promiſſos. qui affectati etiam dicuntur, quòd affectatione quadam & cura ſtudiosè colantur abijs, qui (vt Seneca ait) ſollicitiores ſint de capitis ſui decore, quam de ſalute; qui inter ſpeculum pectinemq; occupati ſint; qui concinniores eſſe malunt, quam honeſtiores; qui rempublica ſuam turbari magis curarent, quam comam.* χόνον διαφέρει. Lentiſcum mandit, vel arrodit. *Ex lentiſco enim fiebat pulvis candidus dentibus & cuſpides purgandis iſdem. Martial. Dioſcorid. ſ. de cura dentium parùm honeſtorum erat, & probrum erat ac nota delicatorum, qui ideò* χοινοφάγες *.i. lentiſci arroſores dicebantur. Et Apuleius inter alia crimina obiectum ei fuit quod dentifricium par iſſet.* Ex Academia venit V Vezony eſt ow.eſt. τῶν ἀκαδημείων ὀρχεῖσθαι. *Aristophanes de Philoſophorum vitijs ornato: Ipsã Academiã videre videor. ἐκ Μασσαλίας ἥκεις. Suidas.* E Maſſilia venis vel veniſti, *in eos qui cultu virili parum decore vtuntur, idem dici ſolitum ait. Huc & Maſſilienſes mores aliqui trahunt. alij oppoſitum de Maſſilia ex Valer. Max. Liuio, Tacit. ſentiunt. Rhodiginus.* V. Delis Fat. Gtedki. Vlić meſka rzecz ſtroić ſie.

Angelus anachoreta comes cuiæ, obuio homine ſplendidè veſtito, os clauſit, & non clauſit tota uere obuio: rogatus q; cauſam reſpondit: quod ille intus fœtidiſſimus ſit libidine. Antoninus.

Gám ten co kupuge chwali ten co ho ſmutne. Obáwca nápewni.

Malum eſt, malum eſt, dicit omnis emptor: cùm autem receſſerit, tunc gloriabitur. *Prouerb. SS. cap. 20.*

Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horat. Et addit ex more vendentium:* Res vrget me nulla *(vt vendam)* meo ſũ pauper *(ſufficiens)* in ære. *(nil debeo cuiquã)* Nemo hoc mangonum faceret tibi, non temere à me Quiuis ferret idem, *&c.*

ἀγοραστὰ πᾶς ἀνὴρ, πρὶν ἂν λέγει. *A.*

Mercem culpat emens ſed vendens laudat eandem. *Affine,* Kážd* ſwoie chwali.

Gánis co. Raſnie. Odrzucam.

Cenſoria virgula noto. *Quintil.* Vitio nigrum præfigere Theta. *Perſi. Caſaubon.*

Tuumq;

Tuumque nomen Theta sectilis (*litera*) secet. *Ausonius. damnationis nota fuit hac litera. nam ab ea θάνατος .i. mors incipit.*

Versibus incomptis allinere atrum Transuerso calamo signum. *Horati.*

ὀβελίζω .i. *obelo aut obelisco appositio noto & damno.*

ἀδετητεως σημεῖον περιτίθημι. *Basili.* Improbantem notam appono.

Fio Aristarchus. *Horat. Cic .i. castigo scripta alicuius vt Aristarchus Homeri.*

Criticus, *eodem sensu. Cicer.* Ego tanquam Criticus antiquus iudicaturus sum.

Cera miniata noto. *Cic.* Cerulas illas tuas miniatulas extimescebam .i. *ne ipse appositis more tuo aliqua in meis scriptis damnares. Attico scribit.* Vngue notare, *recentiorum est, sed is mos improbatur vtpote libris noxius.* *Phrasis ipsa* Vngue notare, *est apud Ouid.* & Vngui secari *apud Horat. alio sensu.* Notare vngue. *Erasm. hoc sensu.* Carbone aliquid notare. *Persius ex Horatio.*

Conuertere pollicem. *pro, improbare. Plini. Iuuenal. Prudent. tralatum à ludis gladiatorum, in quibus populus, cui gladiatori fauebat vel missionem postulabat, premebat pollicem: cui non fauebat & occidi volebat, conuertebat seu erigebat pollicem, addens quandoq;, Recipe ferrum. Alludit aliquoties ad hunc morem Martial.*

Calculum atrum addere *vel* apponere. *ex Ouidio qui sic habet.*

Mos erat antiquis niueis atrisque lapillis.
His damnare reos, illis absoluere culpâ.
Tunc quoque sic lata est sententia tristis, & omnis
Calculus immitem demittitur ater in vrnam.

Ψήφῳ δακνειν *Aristoph.* Calculo (i. *suffragio*) mordere (*nocere*) *Affine*, Przekreśleć co.

Gardzę tem *V.* Nie dbam nic nen ꝛc Sige pokazáć.

Garnca nie fuż onego dłużey. Latáne zdrowie trwalsze.

κακὸν ἀγγος ὁ κλάζει. Malum vas non frangitur. *quia vel parùm vile est, & sic neglectum iacet; vel vile. & sic raro & cautè tractatur.*

Fillæ aut infractæ ollæ nil mali accidit. *Garner.* *Affine*, Złego nikt nie chce.

Gaśká zwierzyná. *Vulgaris rythmus notat.* Niemasz lepszey zwierzyny iako naśa gaśka. Dobre pierze dobry mech nie gan mi i maśka.

Iecur anseris apud Romanos fuit delicatus cibus. Plini. Horat. Iuuenal. Ouidi. ficubus & melle anserum iecur exemptum imbutum, excrescebat ad magnitudinem anseris quare Choenobosia multa erant priuata, praeter illa publica religiosa, non ad mensas, sed ob gratitudinem seruatæ Vrbis à Gallorum impetu per anserum clamorem. Cic. Liui.

Gdy gomon mam w domu/ nie rad-em nikomu.

Gośćia nie rad miewam kiedy śie rozgniewam. Nie rad gośćia przyymie/ kiedy śie záfráśuie.

Hospes in tempestate & hyeme ingratus.

ἄπαγε ξενον ἐν χειμῶνι. *Suidas.* Apage hospitem in tempestate.

τὸν ξενον

——τ' ξενον φυγῶ δικαίως ἐν κακοῖς ἀθυμένον. *Euripides.*
Hoſpitem odi meritò, in malis aduentantem.
λυπουμένοις ὀχληρὸς ἐι μόλοι ξένος. *Idem.*
Moleſtus hoſpes triſtibus ſi aduenerit.
μή μοι ποτ' ἔλθῃς εὖτ' ἂν ἐγὼ πράττω κακῶς. *Antiphanes.*
Ne tum mihi adſis quando res cedunt malè.

Affine, illud in Prouerb. SS. c. 27. Iucèt non de patre familias ſed de aduentore. Domum fratris tui ne ingrediaris in die afflictionis tuæ. *Si prudens fuæ. quadrabit optimè.*

Gdy kaʒdy przed swem domem vimece, wſzyſtko miaſto chedoʒie hedʒie.

Si quiſque ante ſuam verrat domum, tota ciuitas munda erit. *Garner. ex Gallico. Rectè id dictum allegoricè etiam. Nam cum communitas ex ſingulis qui in illa ſunt conſtet & æſtimanda ſit: quales fuerint ſinguli talis erit communitas.*

ὁποῖοι ἕκαστοι, τοιοῦτοι εἰσι καὶ τὸ πᾶν. *A.* Vt ſinguli ſunt, ſic erit cõmunitas.

Vtilitas tua, *(inquit Cic.)* communis vtilitas ſit, viciſſimque communis vtilitas tua ſit *(vel erit.)*

Gdy koná kuſa i ʒábá noge wznoſi.

Dictum hoc apologum ſonat, factum in eos, qui cùm viles & inepti ſint, tamen arrogantia vel inuidia impulſi, magnis ſe rebus & magnis & præclaris viris poſſe eſſe pares arburantur & appetunt. Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. *Horat.*

Teſtudo aquilæ more volare cupit. *apud Æſopum.* Cupimusq; negata. *Ouidi.*

Choſroës tonitrua audiens, cælum ed ſicut, imitariq; artifices iubet tonitrua. Cedren. Simile quid fecit Claudius Imper. vnde Claudiana tonitrua, apud Feſtum.

Torquato eſſe ſtudet par Oracilius. *Aptiſſimum huic loco epigramma 79. lib. 10. Martial. in quo videt Poeta Oracilium vicinum ſuum magiſtrum, qui voluit æquare Torquatum virum nobilem opulentum & Conſulem, vicinum ſuo agello. Adde apologum Æſopi quem idem ibidem addit. de rana magnitudinem bouis æmulante.*

τιμῆς ἀπάσης ἄξιον ἑαυτὸν ἄνθρωπος οἴεται. *A.* Quocunq; ſtultus honore ſe dignũ putat.

Vide Apologos ſub Dicto. Vſzelkemu ſwemu kaʒdemu zeydʒie.

Gdy pſia buda i lewek ſie boi; abo lewcē ſie niedʒ bor.

κυναρίου δαρέντος ὀφείλει καὶ λέων. *A.* Cane vapulante pertimeſcit & leo. *Paulo aliter Galli dicunt:* Coram leone canis caſtigatur. *Garner.*

Percutitur fulmine mons qui non timet, vt mutetur homo (malus) qui timet. *S. Auguſtin.* Et tu cùm das diſciplinam, terram feris, vt infans expaueſcat. *Idem.* Cum tonat, terram tange, i. *mortalem te terra ortum & in terram rediturum fulminiq; obnoxium agnoſce.* Illuſtrare potes hoc dictum Virgilii verbis loquentis de fulmine quod cum tonitru ordinariè ſit. Quo, *inquit*, maxima motu
Terra tremit, fugêre feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtrauit pauor. &c. *Adde & Horatium, qui Oda 34. L. 1. metu Iouis fulminantis & tonantis dicit ſe diſceſſurum à ſectis Epicureorum ad ſanam philoſophiam.*

Contrà verò Cyclops apud Euripidem & Strepsiades apud Aristophanem ait se oppedere Ioui & tonitribus eius. athei ambo & barbari ac stulti.

Ficulneam sterilem arefecit Christus vt Pharisæi sibi timerent. *Matthæ. cap. 21.*

λοιμῷ μαστιγούμενος, ἄφρων παιδαγώγου γίνεται. Pestilente flagellato insipiens (*paruulus*) astutior (*sapientior*) erit. *Prouerbior. SS. cap. 19. Simile. cap. 21.* Hæc cùm illi dico, tibi dico Mitio. *Terentii Demea castigans dissolutum filium in præsentia Mitionis fratris sui, qui Æschinum filium Demeæ adoptárat. Et Plauti Philto in Trinummo castigans luxum filii vicini sui præsente proprio filio ait:* Sed ego hoc verbum cùm illi cuidam dico, præmonstro tibi. Vt *&c.*

ὥσαῤῥ εἴ τις τῶν παρανομησάντων πρόπαλαι, σὺ τάδ' οὐκ ἂν ἔγραψας: οὕτως ἂν σὺ νῦν δίκην δῶς, ἀλλ' ὁ γράψᾳ. *Demosthen.* Sicut si quis similiter delinquentium damnatus fuisset, tu nunc ista non scripsisses: sic si tu nunc pœnas dederis, alius non scribet. *Vide, Zdnego skáránie. Bač śie trzebá trźi mić. Cudzem śie przypádkiem káiáć.*

Gdy piiąc wierſz woda pićſz, z takowego nić wtyćſz.
Rymopis co śie woda gęſtuié, takowy wiec nieſmáczno rymuié.

Nulla placere diu neque viuere carmina possunt,
Quæ scribuntur aquæ potoribus, &c. *Horati.*

ὑδωρ ὃ πίνων χρηστὸν ἀδὲν ἂν τέκνῃς. *Demetr. Halicarnass.*

Aquam bibendo tu nihil parias boni.

οὐκ ἔστι διθύραμβον ἂν ὕδωρ πίνῃ.

Non dithyrambum scribet aquam vates bibens .i. *Carmen lætum Baccho.*

Aquæ potor morosus est, & belluarum vitæ similis. V. Wodká. *Affine sequens.*

Gdy rymopis wiec ſobié pod-léié, na ten cząs wierſzé nalepſze léié.
Gdy śto trunkiem zágrzéié głowá, w ten cząs nalepiey płyną ſłowá.

Hæc vt & præcedentia ethnicorum Poëtarum sunt, nec ex veritate sed ex vitiosis moribus sumpta, ad blandiendum bibacibus Poëtis, quales non omnes fuerunt.

Fœcundi calices quem non fecêre disertum? *Horat.*

Laudibus arguitur (.i. *comprobatur, agnoscitur*) vini, vinosus Homerus. (*fuisse*) *Idem.*

Ennius ipsè pater, nunquam nisi potus ad arma
Prosiluit dicenda. *Idem* .i. *ad scribendos Annales.*
Nec non & carmina vino Ingenium faciente canunt. *Ouidi.*

Possum nil ego sobrius, bibenti Succurrunt mihi quindecim Poëtæ. *Martial.*

Vinum equus Poëtæ. *est in hanc sententiam versus in Antholog. & Athenæ.*

οἰνός τε καρδίην πέλει ταχὺς ἵππος ἀοιδῷ.

Instar equi celeris lepido sunt vina Poëtæ.

οἶνος διάπυρον σῶμα ποιεῖ. *Philo.* Vinum facundum (*bipatens*) os facit.

ὅταν πίνω τὸν οἶνον, εὐδόσιν αἱ μέριμναι. θέλω καλῶς ἀείδειν.

Anacreon. Cùm dulce poto vinũ Mihi cura dormit omnis Suauis placetq; cantus

Etiam

Etiam Pittacus loquacior fit, si vinum bibat, *teste Aristotele.*
Lepidum est illud Anonymi Rhythmici.

Post sumptum vinum loquitur mea lingua Latinum,
Cumque bibo bis ter, sum in qualibet arte magister.

Itē. Qui bona vina bibunt, vates bona carmina scribunt. *Affine præcedēs.* V Rymopis.

Gdy śie co trafi warplwego zyn co ieſt beſpieczniey βego.

Vulgare dictum est. In dubijs tutior pars eligenda est.
Sic ICti aiunt. In dubijs interpretandis ad benigniorem partem est deflectendum.
Et Aristotel. de paribus iudicum suffragijs loquens, ait: ὁταν ὡς ἀμφιδοξῃ, τὰ ἐλαττω τ̃ ἁμαρτημάτων αἱρετεον .i. Quando quis dubitat, minora peccata aut errata eligenda sunt, seu ad illam partem inclinandum in qua minùs errabitur. & sic cum pares sunt calculi iudicum, reum absoluendum censet.

Quod dubites æquum sit an secus, ne feceris. *Cic.* τῷ ὅρῳ μὴ ἐφίστασθ. In limite non standum i. *in re ambigua. ex Pythagoricis.*

Gdy śie doury ztrzymuie; przedśie zem oyt poczyniē.

Ab optimis in pessima lapsus, necesse est etiam in malo vestigia boni retineat. *Sene.*
Nemo repēte fuit turpissimus. *Iuuen. Vulgare illud est.* Ex aceto de vino iudicare licet.
τ̃ οὖν ἀπο ὄξ̃ος θ τοπαζουεν. *A* Licet ex aceto iudicare de mero.

Gdy śie kto nazbyt ofiarnie; abo mi zdradzi / abo śie gotuie.

Nunquam te fallant animi sub vulpe latentes. *Horati.*
—— Summa nequicquam pelle decorus. *Persius.* Et Fronte politus,
Astutam vapido seruat sub pectore vulpem. *Idem.*

Non amo nimis officiosos. *Ex Cicer. apud quem Africanus Censor militi qui pugnam declinarat dicens, se custodia causa in castris mansisse, respondit:* Non amo nimiùm diligentes. *In Aululari Plauti Euclio vicino diuite suam liberalitatem & amicitiam sibi offerente, tacitus loquitur.*

Nunc perit cùm pollicetur: inhiat aurum, vt deuoret.
Nemini credo qui largè blandus est diues pauperi,
Vbi manum iniicit benignè, ibi onerat aliquam zamiam (.i. *damnum*)

Ferè enim fit, *inquit hic Lambinus,* vt blandi homines sint pellaces & fallaces. *adde* & petaces. μειωσ ἀπιστεῖν ἀνδρι μάλα θεραπτικῷ. *A.*

Fidere cauebis nimio in officijs viro. *Adde illud Catonis.*
Fistula dulce canit. &c. *sub* Stowká zbieráne. *Affine,* Vlieżczery.

Gdy śie raz pierwśy co nie powodzi; drugi raz śie zaś poprawić godzi.

Hâc non succesſit, aliâ aggrediamur via. *Terent.*
ἀι δευτεραι πως φρονίδες σοφωτεραι. *Euripides.*
Secunda cogitatio sapientior.
δευτερον πλοῦν πλεῖσαι ἔξεστι *Naumachi.* Alteram nauigationem arripere licet.
τ̃ δευτερον πλοῦν ἀπαντάμεθα. *Chrysostom.* Secundum cursum amplectamur.

Nam prima nauigatio temeraria est, secunda cautior. alij primam nauigationem vocant, cùm ventus fauens nauem sine labore remigum fert; secundam, cùm cessante vento, remis nauis impellitur, sed hoc iam ad aliud adagium pertinet. V. infra Gdy wiátr nié służy. δεύτερων ἀμεινόνων. *Hesychi.* Secundis melioribus .s. *auibus, auxilijs, consul.u vti.* πάλιν ἔν ὅσον οἱ παίζοντες, ἀμεινόνων ἐξ ἀρχῆς δεύτερον ἐπαναπολησωμεν. *Plato.* Rursus igitur vt ludentes solent, ab initio melioribus secundis repetamus.

Moniti meliora sequamur *Anchises aduertens errorem in nauigando indice Apolline ait:*

Cedamus Phœbo & moniti meliora sequamur.

Secunda victima, seu Succedanea hostia *dicebatur in sacris, quæ immolabatur tunc cùm prior non l.tauit aut effug.t aut suppositia est. vt apud Virg.l. in 5. taurum percutiens Entellus ait:* Hanc tibi Eryx meliorem animam pro morte Daretis *(beneficio Æneæ à morte erepti)* Persoluo. *Idem in 12.*

Hoc habet, hæc melior magnis data victima diuis. *In talibus verò sacris succidaneis, ab omnibus acclamabatur omen.* δευτέρων ἀμεινόνων. Secundis melioribus felicioribusque .s. *agas. vel felicior sit altera immolatio.*

ἀλλ' ἐν δόμοις μὴ ἦν τι μὴ καλῶς ἔχει, γνώμαισιν ὑστεραισιν ἐξορθώμεθα. *Euripid.* In domibus vbi quid est minùs rectum, licet Corrigere posterioribus sententijs.

Affine, Vlić sromotą odmienić. Po nießczęściu.

Gdy śie weśrzymć zwada / g mć wśćkła rada.

Μάχη βουλὴν δίχα κείρει. *Hesychi.* Pugna consilia scindit.

Adde ex Virgil. 1. Æneid. Comparationem tempestatis cum sed.tione in populo orta. & alteram ex 1. Georg in fine, de equis effrembus quos auriga cohibere non potest.

ὁ πόλεμος οὐ δὲ ζητεῖ τεταγμένα. *Archidami dictum.* Bellum non quærit ordinata. *seu non requirit vt ordinatè fiant omnia. Sic Aristides.* οὐ γὰρ δὴ τραπάνην εἰς τὸν πόλεμον κομιοῦμεν εἰς ὅτι ταυτὴ τὰ πράγματα ζητήσομεν. Non enim trutina sumpta ad bellum, res belli ea ponderabimus.

Affine, Gdźić głowy niemáß. *Vide & aliqua sub* Vlić wczás *infrà.*

Gdy wiatr nić służy / do wieśći.

τῶν πνευμάτων ἀμαρτὼν ὅτι τὰς κώπας χώρει. *Hermolaus.*

Ventis destitutus ad remos accede.

ἢ ἐξ ἀρχῆς ἐπλεῖτο ἡνίκα, δεύτερον πλοῦν πλεῖν vel χρᾶσθαι.

Deficiente cursu primo .i. *prospero vento,* secundus (*remorum*) arripiendus.

ἂν δὲ πνεύσῃ τις ἀνέμος, κώπαισι πλεῖν. *Menander.*

Si flabra defecére, remis nauiga. ῥαδίως κώπῃ *Aristid.* Violento remigio.

Gdźić brodę nawłaczaią *subaudi* poślę cię tam / abo tedy.

Imberbi per iocum solet dici. Sic apud Eustathium. πλέοντες Τροιζῆνα. .i. Nauiges Trœzenem. *de eo vsurpari dicitur, qui apposititia barba videretur. eò quod Trœzenus portus fuerit nomine παγων .i. Barba. Sunt talia aliquot dicta, à locis more vel arte aliqua rara celebribus vers vel sicilia, petita vt.* Gdźić noży robią. Gdźić kozy pasą.

Simile

Simile est illud Senecæ. Vbi mures ferrum rodunt. de Gyaro insula id asserit Plini. Plautus plura talia habet. vt. Barbaria vbi auro macerato pingues fiunt boues. Item. Fustitudinæ ferricrepinæ insulæ, vbi vivos homines mortui incursant boues. Item. Arabia vbi absinthium nascitur. &c. per iocum ficta & dicta.

Gdzié cię boli? Gdzie ty tknięß.

Simulatoribus, ineptis & odiosis, operam, officium, consilium offerentibus respondeti solet, quod asina ægrotans, Lupo medicũ fingenti & locum doloris interroganti, respondit. τῆ σοι ἀλγεῖ; *dixit iste.* Vbi tibi dolet? *Illa verò:* ὁπόθι ἂν σύ ἅψῃ. Vbicunq; tu tetigeris. *Simile est illud apud Cicer. de Natura deorum l. 1. vbi cùm Cotta multas de Deo interrogationes difficiles Epicuro soluendas congessisset, addit:* Quicquid horum attigerit, vlcus est .i. *ad quamcunq; interrogationem respondere voluerit, difficultatem sentiet vel respondere penitùs non poterit.*

Gdzie cnota i dobra spráwá Fortuna tam mieć ná prawa.

In bonos mores fortuna ius non habet. *Seneca ex P. Syro. qui habet idem.*
Fortuna mores in hominis ius non habet.
Fortuna opes auferre non animum potest. *Seneca Medea.*
τὸ πλῆθον ἡμῶν ἄφελεῖν δυνάσῃ τύχη *A.* *Affine,* Mądrem gwiazdy nie rządzą.

Gdzieć rado / rzatko byway: gdzie nie rado / nigdy.

φοῖτ' ἀμενεῖς μανάκις καὶ ἄπρὸς δυσμενεῖς. *A.*
Ratò beneuolos vise; nunquam maleuolos.
Nam & beneuolis frequens hospes ingratus erit, & maleuolis nunquam gratus. Scipio Africanus luxit populo carus vt sui desiderium in animis ciuium relinqueret, & inuidorum odia minueret, ruri sepe diu degebat. Auctor Plutarch.

Gdzi. dobrze, tám i oyczyzná. Tam dom. gdzie dobrze.

Patria est vbicunque bene est. *Teucer apud Cicer.*
πατρὶς γὰ ἐπι πᾶσ, ἵν' ἂν πράξῃ τις εὖ. *Aristophan.*
Est patria omnis regio vbi quis habet bene.
ὡς παντάχ' γε πατρὶς ἡ βοσκοῦσα γῆ! *Euripides.*
Vt patria est vbique terra quæ nutrit!
Omne solum forti patria est vt piscibus æquor,
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet. *Ouidi.*
ἅπας γὰρ ἀὴρ ὠκυπτέρῳ πάσιπτος, ἅπασα γῆ χθὼν ἀνδρὶ γενναίῳ πατρίς. *Euripid.*
Omnis quidē est aër aquilæ penetrabilis. At patria terra quælibet forti viro. Quosdam exsilia vno loco tenent, quosdā sacerdotia (*pinguia*) *Seneca.* Dobre opatrzenie trzyma ieſt wieżienie. Komu dobrzé ná wygnaniu nie myśli nic o wracaniu.

Gdzie dwiema nagotuia i trzeciemu śie dostanie, i trzeci śie pożywi.

τοῖς σώφροσιν ἱκανὸν πᾶν ὅσον ἄλις καὶ ὑπερπλεονάζει.
Modestis conuiuis quidlibet satis est & supereſt.
Cùm duo tres inuitantur, vmbræ eorum non excluduntur,

Vmbra vocabantur amici vel assectæ inuitatorum, non inuitati à domino conuiuij, sed ab ipsis inuitatis, qui tamen in conuiuio locum habebant. Sic Horati. ad Torquatum, vbi cùm aliquot amicos cum eo inuitatos nominasset, addidit:

——— Locus est & pluribus vmbris. *Et alibi.* Quos Mæcenas adduxerat vmbras. *Hi dicebantur etiam Inuocati ἄκλητοι vel potiùs αὐτόκλητοι. quasi qui seipsos inuitabant, & non vocati sponte veniebant. Ex quorum numero inprimis fuere parasiti. vnde apud Terent. parasitus dicit:* Postulo vt tua mihi domus te præsente absente pateat, inuocato vt sit locus semper. &c.

Et alter apud Plaut. Inuocatus soleo esse in conuiuio. *Item apud eundem.*

Nos parasiti quos nunquam quisquam neq; vocat neq; inuocat. *Item.*

Tantillum vbi catellus cubet, id mihi sat est loci. *In triclinio.*

Hinc formare licet varia dicta. V. G. *Tribus conuiuis vocatis, totidem vmbris præparet, vel totidem vmbras excipiebat. Apud nos famuli, & eorum item alij famuli vmbræ sunt. Item. Quantumuis frugal. sit conuiuium, catellus & parasitus quod edant habebunt.*

Gdzié głowy niémaß / rzadu nié pytay.
Gdźé ogon rządźi / tám głowá bladźi.

ἀσθενὲς ὄφελμα πολλόντων ἐὰν ὁ ποιμὴν ἀπῇ. Si pastor absit nullus est vsus ouium. Belua multorum es capitum. *Horati. de populo.* *Et Virgil.*

Scinditur incertum studia in contraria vulgus. —Sæuitq; animis ignobile vulgus.

ἀναρχία κακιστη. Status sine principe pessimus.

μηδέποτε ἄναρχον μηδένα εἶναι. *Plato.* Nunquam sine rectore quenquam esse vult.

εἰ τὸ ἡγεμονικὸν ἀν αἴρεθη τις, ὁ λοιπὸς χορὸς ἴλιγξαι. *Demosthen.*

Si quis ducem sustulerit, reliquus chorus perit.

ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστι, ἀκ ἔχει ὃ νᾶν. Robusta res est turba, mente sed caret. Multitudo inordinata, victima potiùs quàm pugna. *Vegeti.* Gdzié rządu niémáß / tám pewna zgubá. *Affine,* Gdźié ich wiele / *&c.*

Gdzie gromada mnieyßa tám sprawa łácnieyßa.

πολὺ ῥᾷόν ἐστι ποιμαίνειν ὀλίγους μείονας. *A.* Turbam minorem dirigere minor labor. Cura maior expeditiùs adhibetur paucioribus. *Columella de grege.* Grex particulatim faciliùs conualescit quàm vniuersus. *Idem.*

Minor est halitus morbi in exiguo numero. *Idem. Potes id transferre ad mores & vitia hominum.*

Gdzie grzeßących wiele, trudno karać śmiele.

ἡ κοινωνία τῶν ἁμαρτημάτων φέρει παραμυθίαν.

Societas peccatorum affert consolationem, addit animos.

——— Quicquid multis peccatur, inultum est. *Lucanus.*

Consensere iura peccatis, & cœpit esse licitum, quod publicum est. *S. Cyprian.*

— Faciunt hi plura, sed Tutos Defendit numerus iunctæq; vmbone phalanges. *Iuuenal.*

Consueta vitia ferimus non reprendimus. *P. Syrus.*

πολλὰς

πολλὰς ἁμαρτάνουσας ἔργον ποινᾶσαι. *A.* Est difficilè punire crimina plurium.
Minus grauis nota est, quam turba damnatorum leuat. *Seneca.*
Maior numerus addit animos peccantibus. *Garner.*

Gdźie gwałt pánuié. rządź / ſtuß vſtępuié.
Prawo mé pomoźé / gdy lewo przémoźé.

Silent leges inter arma. *Cicer.* Tollitur è medio ſapientia, vi geritur res,
Non ex iure manu confertum, ſed mage ferro Rem repetunt. *Ennius* .ſ. cùm (*vt ait Cic.*) aliquis nouus motus bellicum canere cœpit. *Pompeius Imperator in Siciliam miſſus, Mamertinis tribunal eius detrectantibus quòd olim à Romanis exempti eſſent. reſpondit:* ὁ παυσανίας ὑμῖν ὑπεζωσμένοις ξίφη νόμους ἀναγνωσκοντες; Non delinetis nobis gladio accinctis leges citare? *Plutarch.*
Vulpes videns aſinum laceratum à leone ob æquam prædæ partitionem, eidem omnia concedit quæ diuidere bipartitò debuerat. Æſopi apologus.
ὑπερισχύσῃ τὴ βίας σιγᾷ δεμις vel νόμος; λόγος. *A.*
Vbi prævalet vis, fas ratio lex ius ſilet.

Gdźié ich wiéle / iéden drugiemu záwadza.

πολλοὶ ἀγαθοὶ ὑπηρέται ἐνίοτε χείρους ὑπηρέτων τ ἐλαττόνων. *Ariſtotel.*
Multi famuli interdum peiùs ſeruiunt quàm pauci.
Non bellè quædam faciunt duo. *Martial.*

Affine ſequens.

Gdźié ich wiéle rządźi / tám źle czeſto bładźi / ábo łácno zbładźi.
Rządu mc wiéle gdźié pánow wiéle. Wiélu rządź / niérządź.

ὐκ ἀγαθὸν πολυκοιρανίη, εἷς κοίρανος ἔστω, εἷς βασιλεύς. *Homer.*
Non bonum eſt multorum imperium, vnus dominus ſit, vnus rex.
ἐπ κάλλιστον ἡ μοναρχία. Optimam eſſe monarchiam, *Darius apud Herodotum dixit.*
πολλοὶ στρατηγοὶ ὡς ὅπι τὸ πολὺ ἀτυχῶσι. *Iſocrates.*
Multi duces exercitus plerunque rem infeliciter gerunt.
πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν. Multi imperantes perdidere Cariam,
πολλοὶ δ' ἰατροὶ τ βασιλῆ ἀπώλεσαν. *Dion.*
Turba medicorum perdidere Cæſarem. *Adriani morientis dictum.*
πολλῶν ἰατρῶν εἰσοδός μ' ἀπωλεσεν *Menander.*
Me plurium medicorum ingreſſus perdidit.
ἡ πολυαρχία ἀναρχία. Multorum regimen, æquale Reipub. carentis rectore.
Athenis regimen triginta Tyrannorum vocabatur Anarchia. *Rhodiginus.*

Affine, Gdźié głowy niémáß.

Gdźié iédzą / iedz: gdźié robią / mé zawadzay.

Caſtigat hoc dictum hominem inertem, qui vt Plaut. ait Scit eſſe (*i. edere*) & nil ſcit vel vult agere. Menſæ non operis ſocius. Edentes benè adiuuat, laborantibus potius obſtat. Fuco ſimilis. *Vide* Biédy przyydźieß miedzy wrony. Vmieß iéść. Ábo rząć. ábo ſáć.

Gdźié

Gdźié kogo dolega / tám i reká śiega.

Co kogo boli / o tym mowić woli. Reká gdźié boli / oko gdźié gwoli.

Naturale eſt manum ſæpe referre ad id quod dolet. *Seneca.*

ὅπῃ τὶς ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τ' χεῖρ' ἔχει. *Plutarch.*

Vbi dolet alicui, illic & manum tenet.

ὅπῃ τὶς ἀλγεῖ, κεῖσε καὶ τ' νῶν ἔχει. *Stobæus.*

Vbi dolet alicui, illi & animus eius eſt. *Potes item dicere ex Plutar.*

ὅπῃ τὶς ἀλγεῖ, κεῖσε ἡ γλῶτ'αν τ' ἔχει.

Quod dolet alicui, lingua id eius mox ſonat.

ὁ πληγεὶς, αἰεὶ τ' πληγὴς ἔχεται. κἂν ἑτέρωσε πᾶ ἄξῃ τὶς, ἐκεῖσε εἶσιν αἱ χεῖρες. *Demoſthenes.* Vulneratus ſemper plagam contrectat; quodſi alicubi quis percuſſis fuerit, illic ſunt & manus. *Alluſit ad id Cic. cùm Attico ſcribit:* Non faciam, ne aut animum tuum angam querelis, aut meis vulneribus ſæpiùs manus afferam. *Huc & illud Plautinum.* Quaſi lippo oculo me meus herus vtitur, manum abſtinere haud quit tamen.

Gdźié rozumu nié maß / tam i rządu.

λόγος ἀπόλῃται, μηδὲν εὔτακτον ποτέ. *A.* Vbi nulla ratio, ibi ordinatū nil erit.

——— O here, quæ res Nec modum habet nec conſilium, ratione modoque
Tractari non vult. &c. niſi
Inſanire pares certa ratione modóque. *Horat ex Terentio. qui ait:*
Here, quæ res in ſe neque conſilium neque modum
Habet vllum, eam conſilio regere non potes &c. Incerta hæc tu ſi poſtules
Ratione certa facere; nihilo plus agas
Quàm ſi des operam vt cum ratione inſanias:

κενοὶ κενὰ λογίζεσθαι *vel* βουλεύεσθαι. Inanium inania cogitationes conſilia.

Gdźie rozumu abo rady niédoſtáć, śiły dobyway.

ἂν ἡ ἀλωπεκῆ οὐκ ἐξήκῃ, τ' λεοντῆν προστατέον .*i.* Vbi pellis vulpina non ſufficit, leoninam adhibe. *Inuerſum hoc dictum habet Zenodotus. alluſit & apud Plutarc. Carbo. ſed videndum an liceat.*

βουλῆς λιποῦσ' ἀνάγκη ὁρμᾷ πρὸς βίαν. *A.*

Conſilii inopem neceſſitas ad vim rapit.

Sic Vulpes laqueo capta, caudam abrupit & fugit. *apud Æſopum.*

Alexander Magnus nodum Gordium quem diſplicare non potuit, gladio diſcidit & oraculum ſibi impleſſe viſus eſt. Curtius. *Seneca de catena negotiorum inquit:* Abrumpenda eſſe ſi nequeant explicari. *Affine,* Vtiéwola nárabi drzewa.

Gdźié rozumu wiecey / tam i złośći. Wiélkie rozumy / rzadko bez wady.

In aſtu, aliud ex alio venit malum. *Terent.* .i. in *vrbe* τὸ ἄστυ ἐστὶ *Vrbs.*

ἀδὲν φρονεῖ δίκαιον ἀνὴρ ἀστυκός. Nil quod ſit æquum cogitat vir vrbicus. *Cicer. pro Sexto Roſcio ait:* In vrbe luxuriam, auaritiam, audaciam, & alia ſceleraca creari,

ra creari, quibus caret vita ruſtica, parſimoniæ, diligentiæ, iuſtitiæ magiſtra.

Idem contra Rullum ait: Carthaginenſes fraudulenti & mendaces, Campani ſuperbi: Ligures verò montani, duri & agreſtes, &c.

Nullum ingenium magnum ſine mixtura dementiæ fuit. *Seneca ex Ariſtotele. qui Problemate 1 Sectionis 30. aſſerit excellentes viros in Philoſophia, Poëſi, & alijs artibus ſubtilioribus, laborare melancholia & ſacro morbo, qualem etiam fuiſſe ait Herculem, Aiacem, Bellerophontem, Platonem, Socratem, Pòëtas multos, &c.*

Hinc adagium Herculeus morbus. V. Niculecżona chorobá.

A magnis ingenijs, vt magnæ virtutes, ita & vitia magna proficiſcuntur. *Plutarch.* Docti etiam ob eandem cauſam aliquando non carent ſuis nævis. *Sic Actorum 26. Feſtus Præſes, S. Paulo egregiè ſuam cauſam contra calumnias Iudæorum defendenti, dixit:* Inſanis Paule, multæ te literæ ad inſaniam conuertunt. *Ex eadem vulgari opinione ſed non ſemper vera. vt hoc loco.* *Affine his eſt illud S. Bernardi:* Curioſitas parit experientiam mali, vt facilè qui per multa vagatur, offendat, facilè inueniat, quod perniciosè delectet. *Merito proinde apud Catholicos, prohibentur præſertim adoleſcentibus, lubricis, & parùm docto, libri multi præter apertè malos, vt ſunt hæretici & obſcæni, etiam alij ſuſpecti & periculoſi, ac etiam curioſi, quales in Actis Apoſtolorum tot ſunt combuſti vt quinquaginta millium denariorum æſtimationem æquarint.*

Vulgare dictum eſt. Maior ætate, maior improbitate.

Gożié ſercé tám i ſzczęśćie. Mężnemu ſzczęśćie pomaga.

Fortes fortuna adiuuat. *Terent.* Audentes fortuna iuuat. *Virgil.*

Fors iuuat audentes, priſci ſententia vatis. *Claudian.*

Audentes Deus ipſe iuuat, *&c. Ouidi.*

——Θαρσαλέος γὰρ ἀνὴρ ἐν πᾶσιν ἀμείνων
ἔργοισιν τελέθει, ἢ καὶ πόθεν ἀλλόθεν ἔλθοι. *Homer.*

Audens (*confidens*) vir in omnibus actionibus melior eſt, etiamſi aliunde venerit.

Gożié śle czégo nié ſpodźiéſz/ tám częſto naydźieſz.

τοῖσιν ἀνελπίστοις κύμασιν (*vel* ὕδασιν) ἰχθὺς ἔσι. *A.*

Quo minimè reris gurgite piſcis erit. *Ouidi.*

In ſtercore gemmam reperit galius. *Corinna Pòëtria quinquies vicit Pindarum. Suid.*

Affine, Podczás w podley ſukmánię.

Gożié tráfiſz/ tám ieds. Co záſtániéſz/ to ieds.

Verecundari apud menſam neminem decet. *Paraſitus Plauti.*

ὅπη τοῖς παροῦσι τὸ βίον διάπλεκε. *Athenæ.* Tranſigito vitam rebus obuijs tuã.

Hoſpes ſume cibum & quorum data copia, lætum his Paſce animum. *Ex Homero, cuius verſum habes ſub* Co dom ma. *Vide &* Co Bóg da. *Idem eſt* Z kuchnia trzymay.

Gożié waż głowe włoży/ tám wſzyſtek wlezie.

ὅπου κάρη ὄφις βάλῃ, ὅλος ἔσδυσε. *A.*

Serpens vbi caput ingerit, totus ſubit. *S. Hieronymi & Iſidori eſt ſententia.*

Caput ſerpentis conterendum *monet Procopius & Apollo Palladij de vitiorum initijs loquens.* Nam ſerpens ore tantùm nocet. *quare pro ſerpente Os Ægyptij pingebant. Horapello.* *Vide* Semiramidis dolum. *Sub* Aby egoneć położyć.

In Geometria, prima ſi dederis, danda ſunt omnia. *Cicer.*

Plura leges ſub Zábiegay w czás. *nam ſimile eſt.*

Gdźie wiele chlébá/ hoynośći trzébá. Gdźie wielki dochod/ wielki rozchod.

Maß dochody niemałe, miey ſerce wſpaniałe.

ἀνάγκη τ' πολλὰ ἔχοντα, καὶ πολλὰ δαπανᾶν. *Xenophon.*

Oportet multa habentem multa expendere.

Magnam fortunam magnus animus decet. *Seneca.*

Ædepol deûm virtute dicam pater & maiorum & tua,

Multa bona benè parta habemus. benè ſi amico feceris,

Ne pigeat feciſſe: at potiùs pudeat ſi non feceris. *&c.*

——Ciui immunifico ſcis quid cantari ſolet?

Quod habes, ne habeas: & illud quod nunc non habes, habeas malum. *Apud Plautũ in Trinummo filius patrem diuitẽ hortatur ad benefaciendũ ſodali ex diuite paupert.*

Vbi multæ ſunt opes, multi & qui comedunt eas. *Eccleſiaſtæ. 5.*

Vbi multa alimenta, ibi multi mures & feles. *Diogenes. apud Laërtium.*

Splendidum in panibus benedicent labia multorum. *Eccleſiaſtici 31.*

Illa laus eſt magno in genere & diuitijs maximis,

Liberos homines educare, generi monumentum & ſibi.

Huic homini dignum eſt diuitias eſſe & diu vitam dari, (gdźie nie żal.

Qui & rẽ ſeruat, & qui benè habet, ſuisq; amicis vult benè. *Plaut.* Szczodremu bog

ὧ σοι ἔδωκε θεὸς, τούτων χρῆσθαι παράσχε. *Phocylides.*

Quæ tibi dona Deus tribuit, tu confer egenti.

Gdźie wiele wilkow (gdźie wielkie ſtado) pſow wiele trzébá.

Nihil mali eſt, canes ibi quam plurimos eſſe, vbi permulti obſeruandi, multaque ſeruanda ſunt. *Cic. de accuſatorũ multitudine habenda, contra improborum multitudinẽ.*

πολλοὶ κύνες ἔσωνται; ὅπου οἱ πολλοὶ λύκοι. *A.*

Gdźie wielka gromáda/ tam łacna zwadá.

Gdźie gośći gromáda/ nie ſmaczna biesiadá.

τ' ἑπτὰ συμπόσιον ὁ θόρυβος ἐνέα. *A.*

Septem conuiuium, nouem conuicium. *Caput Iunius in Vero. Conuicium hic pro clamore poſuit, quaſi conuocium.* Quinq; aduocaui ſex enim conuiuium

Cum rege (*domino conuiuij*) iuſtum: ſi ſuper, conuicium eſt. *Auſonius.*

Multos conuiuas eſſe non conuenit, quia Turba plerunq; turbulenta Sed tres vt minimùm, pro numero Gratiarum, nouem vt ſummum pro numero Muſarum. *Varro apud Gellium. Horat. ob aliam cauſam plures conuiuas non vult Epiſt. 3. lib. 1. ad Torquatum, vbi cum tres vel quatuor amicos nominaſſet, addit:*

Locus

——Locus est & pluribus vmbris. Sed nimis arcta premunt olidæ cõuiuia capræ. *.i. cauendum est ne ex multitudine conuiuarum arctè sedentium oriatur fœtor subalaris, quẽ capram hi., alibi hircum vocat.* Ne grauis hirsutis cubet hircus in alis.

Caprum vocat Catullus in Rufum dicens post alia:

Lædit te quædam mala fabula, qua tibi fertur Valle sub alarũ trux habitare caper,
Hunc metuunt omnes, neque mirum. nam mala valde est Bestia, *&c.*

Sed ad rem. apud eundem Horatium de pluribus conuiuis illud elegans est:

Tres mihi cõuiuæ propè dissentire videtur, Poscentes vario multùm diuersa palato,
Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod iubet alter, &c.

Plutarchus item 5 Symphosiaco improbat multitudinem conuiuarum, quòd in ea non sit commoditas colloquendi & compellandi ac noscitandi alios qui remotiùs accumbunt, cùm cõciliatio benevolentiæ & amicitiæ per colloquium maximus sit fructus conuiuij. Deinde quòd multis inuitatis facilè accidit deesse locum alicui, vel certè ob angustiam loci constringi. Quare præstat inquit paucos sæpe vocare eosq; selectos, prout tempus, vsus, negotia postulant, quam simul qualescunque multos.

Gdzie wziąć tam wziąć/ byle było/ abo/ musi przédsie być.

Auarorum & luxuriosorum dictum. Apud Iuuenal. qui dicit:

Vnde habeas nemo quærit, sed oportet habere.

ἀδὲις ζητεῖ ὁθεν χρὴς ἀλλ' ἔχειν ἀναγκή. *A.*

Non curo vnde habeam iustè, sed oportet habere. *Iuuenalis dictum commutauit. Idem Iuuenal. de asotis dicit, Illos* Peritutam arcessere summam.

Lancibus (*argenteis*) oppositis (*pignori*) vel matris imagine (*argentea*) fracta,
Et quadringentis nummis (*toto censu equestri*) condire gulosum
Fictile (*.i. parare cœnam splendidam in paupere domo quæ fictilibus vtitur*)
Aut terra aut mari alicunde hoc argentum euoluam tibi. *Plaut.*

Affine, Lákomy & Vtrátnik. & Żyść zkadkolwiek.

Gdy dorzuci każdemu. *.i.* przymowi/ nátáić. Nie da pśá ni ná kiem.

ἐκ τ' ἁμάξης λέγειν. *vel* ὡς ἐξ ἁμάξης λαλεῖν. E plaustro loqui.

Dictum hoc de iis vsurpatur qui liberè cuiuis conuiciantur. Sumptum ex more prisco iuuenum qui peruncti facibus ora ne agnoscerentur, sedentes in plaustris fabulas agebant Comicas, in eis liberè quos volebant perstringentes & irridentes. Sic Aristophan.

ἃ μὲν σκώπτω, ἁδὲ παίσεις ἀπ' ἐκ τοῦ ζυγοδαίμονες ἔφη.

Non me ludes neque mihi facies ea, quæ isti facibus laruati Poëtæ .*f. faciunt. Potest etiam referri ad morem Poëtarum qui certo die festo in plaustris sedentes, mutuo in se conuicia carminibus conscripta ad risum concitandum iactebant.*

ὡς ὁμοίως κἀδενὸς φειδόμενος, ἀλλ' ἐξ ἁμαξῆς παῤῥησιάζεται, κ' μάρπτει ἐξαίφνης, ὅς τ' ἄλλος, ὅς τε κἀγώ φησι. *Lucianus.* Vt nulli deorum parcit, verùm e plaustro liberè loquitur & Corripit insontem pariter pariterque nocentem.

μαρπτὴς etiam Hesychio est conuiciator.

ἐξ ἁμαξεργῶ λέγειν. *Aristophan. dixit.* A plaustrario dicere, *pro* è plaustro.

Βυζήνε παῤῥησία. *Stephan.* Byzeni in loquendo libertas, *qui hac máximè vtebatur.* Vt quisq; contemptissimus, & maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. *Seneca. Quales sunt siurræ, moriones & similis fex. Affine dictũ sequẽs. &* Ztorzęczliwy.

Gębá niewypárzona, przéstworna. Gęby niewypárzoney gtowić.

Os canis· *Catullus quandam feminam facit*, Ridentem catuli ore Gallicani. *Item de eadem.* ei ruborem Ferreo canis exprimamus ore .s. *clamoribus, conuiciis.* Istic est thesaurus stultis in lingua situs, Vt quæstui habeant malè loqui melioribus. *Plaut.* Głupia to gębá bywá/ z ktorey wypada mowá obrázliwa.

ἀκόλαστον ἔχε γλῶσσαν ἀιῳχίην νόσον. *Euripides.*

Incontinentem habuit linguam turpissimum morbum.

Oscum os & Opicum os. *ex Festo & Ennio.* Diogenes Cynicus *pro conuiciatore impudenti. Vide sub* Vlićwstydliwy. Helena ob maledicentiá canis est appellata. *Plaut.* *Affine præcedens &* Vlá plwáć w kąśe komu.

Gębe mu záwárł/ .i. sprawił że musi milczeć.

Occlusit ei linguam. *sic Plaut.* Pausa, vicisti castigatorem tuum.

Occlûsti linguam, nil est quî respondeam.

Reddidit (*silum*) Harpocratem. *Catull.* .i. *imposuit illi silentium, vt cogatur tacere instar Harpocratis, qui erat Philosophus Græcus silentij amans, eius simulacrum fingebatur digitum ori superpositum tenens, tanquam silentium præcipiens.*

Obstruere os alicui, *rectè dices cum Virgilio. & S. Paul. ad Romanos. cap. 3.* ἵνα πᾶν στόμα σφαγῇ. Vt omne os obstruatur. *Idem est in Psalmo 62 Vide sequens.*

Gębe mu zátkał.

Dictum hoc simile est præcedenti & vsurpatur de munerum corruptela potissimùm. Vide infra Podárki wiele moga & Przédárowano go. *Ex eodem genere est illud.*

Gębe mu zalano *vel* zálał .i. gęstowániem go sobić viał/że bedźie milczał.

E conuiuio illius mutus recessit. In cœna eius elinguatus est. Linguam suam cum epulis deuorauit, tam suaues erant. Vinum, quod mirere, mutum illum reddidit. Alios vinum disertos facit, hunc, res noua! mutum reddidit. Etiam Bachus, quis credat! tacere docet vel facit. Bos vel aper vel capo illi in lingua.

τὸ στόμ' ὀπτεύσας κέρμασιν τ ῥητόρων. *Aristophan.*

Os Rhetorum obturans stipe & pecunia.

Et, si in re noua nouare aliquid licet, dices lepidè imitatione Græcorum, ἀνάγχην πάσχει. Oenanchem (*vinaceam anginam*) patitur .i. *guttur illi vinum arctauit.* Winogorz mu gárdło zásiadł. *vt suprà* Gárdło mu srebrogorz zásiadł. *Simile illud Plauti*: Obsecro te iube obijci ob os argentum huic impuræ beluæ .s. *lenoni. vt taceat.* Káż temu smrodowi ábo bestyicy gębe pieniędzmi zátkáć. *Item.* Iube argento os verberarier. *& leno respondet.* Facile ictus perpetior argenteos. ἀργυρᾶγχην πάσχει. Argenteam anginam patitur.

Gębe

Gebe ſobié poſtáżat Láćina. Wloſzyzna. Lekárſka náuka &c. Trochę ſkoſztowat.

Vt canis è Nilo .ſ *guſtauit ex aliqua arte.* *Apud Macrobium, Antonius dicitur, vt canis in Ægypto bibere, & fugere. Canes enim Ægypti timore crocodilorum fugientes vel currentes lambunt è Nilo, vt etiam dicit Solinus.*

ἄκρῳ ὄνυχι ἀπογεύεσθαι. *Lucian.* Summo vngue deguſtare.

ἄκρῳ δακτύλῳ γεύεσθαί τινος. *Procopius.* Summo digito deguſtare aliquid.

ἄκρῳ δακτύλῳ ἅψασθαί τινος, *vel, vt Baſilius,* ἀπολαύεσθαί τινος. Extremo digito attingere deguſtare aliquid. Extremis digitis attingere. *Cicer.*

ἀπ' ἄκρων χειλέων φιλοσοφεῖ. *Lucian.* Summis labris Philoſophum agit.

Primis vel primoribus labijs deguſtauit. *Cic. Quintil.* Vlic przębrał nauki. Zá błoſ ta śie vczył. A limine ſalutauit Muſas. V. Zá oknem śie vczył.

Summo digito attigit lebetem. *Lucian.* ἐσὶν οἱ μόνον ψαυσάμενοι ἔξωθεν τοῦ λέβητος τῷ ἄκρῳ τῷ ὀμφαλίῳ, ἢ βραχειρησάμενοι ἀσβόλης, ἱκανὰς ὄντως ἢ ὅτι μεταβεβάφθαι. .i. Sunt qui cùm ſolùm attigerint foris lebetem ſummo digito, ac fuliginis nonnihil ſibi illeuerint, abundè putent ſe tinctos eſſe.

Metaphora, vt patet, eſt à tinctoribus qua etiam vſus eſt Cic. dicens: Sit mihi tinctus literis .i. *leuiter imbutus, vt lana ſemel tincta. Contrà verò* βαφὴ ἀδύτοποιὸς *Plutarc. tinctura qua res imbuitur bene. & tr.* ἡ βεβαία βαφὴ *firma & conſtans ſcientia. Sic & Tacitus dixit:* Cum vix in cortina quiſquam aſſiſtat, qui elementis ſtudiorum etſi non inſtructus, at certè imbutus ſit. *Alia metaphora vſus eſt Cic. 3. de Oratore dicens:* Oratores ex iure ciuili furculum defringere .i. *aliquid ex illa diſciplina cognoſcere & decerpere.*

Gebe ſnuruié.

Latini dicunt. Vultum ſibi fingit. *Cæſar.* Componit vultum. *Tibull.*

Capere vultum nouum, *dicit Plaut. Ter.* Os format ad gratiam ſpectantium.

Affine, Gálánt. Powáżny.

Gładki zaiacá tłuſta. Zaiacá tłuſta dla gładkośći.

ἐν λαγῴοις, *vel* ἐν πᾶσι λαγῴοις ſ. τετράμμενος *vel* ζῇ. *Ariſtophan.*

In leporinis vel inter meros lepores, nutritus aut viuit. *Leporis carnes & ſanguis in delicijs erant priſcis Galeno teſte, ſed medici poſteriores Dioſcorides Matthiolus Mercurialis, duræ concoctionis eas eſſe & ſanguinem atrum biliosum & craſſum gignere cenſent. Vulgarus item erat opinio teſte Plinio. l. 28. c. 19. eſu leporis gratiam corpori conciliari in ſeptem dies, friuolo quodam loco, cui tamen aliqua inquit ſubeſſe debet cauſa, in tantæ perſuaſione. vbi Dalecampius addit: leporis carnes in cibis ἐρωτικοῖς (amatorijs) habitat. Vide & Rhodigin l. 26. c. 30. Sic Martial. in Gelliam. l. 5. ep. 30.*

Si quando leporem mittis mihi Gellia, dicis;
Septem formoſus Marce diebus eris. &c.

Hoc epigramma ponit Lampridius in Alexandro Seuero approbans vulgarem hanc opinionem de

nem de carnibus leporinis. sed illud paululùm immutauit, sic:

Cum leporem mittis, semper mihi Gellia mandas. &c.

& adiungit aliud in Alexandrum Imp. à quodam Poëta scriptum, tale:

Pulchrum quod vides esse nostrum regem &c.
Venatus facit & lepus comesus
Ex quo continuum capit leporem. *Cui Imperator versibus Græcis respondit, quos Lampridius Latinos fecit. sed plures sunt. quartus est.*
Tantùm tu comedas velim lepusculos
Vt fias animi malis repulsis. Pulcher. &c. *Græcos etiam addidit ibidem Casaubon. Videsi lubet.* τὰ λαγῶα τρώγων εὐχροὴς ἴσθι τάχα. *A.*
Leporem esitans formosus existes breui. V. Gálánt.

Głód do domu przypędźi.

Bestiæ fame dominante plerunq; ad eum locum vbi pastæ sunt reuertuntur. *Cicer.* Tormento non potuit retineri ferreo, Quin reciperet se huc esum ad præsepim suam. *Plaut.* *Et Martialis de Dentone parasito inuitato à se & recusante, post alia dicit:*

Sic est, captus es vnctiore cœna, Et maior rapuit canem culina. Sed te &c.
Cùm fastidierit popina diues, Antiquæ venies ad ossa cœnæ.

Sic prodigus filius apud S. Lucam c. 15. cum cœpisset egere dixit. Surgam & ibo ad Patrem meum. πεινῶντα λιμὸς εἰκαδ' ἀπανεστῆν ποιεῖ. *A.*
Redire dira cogit esuries domum.

Głód dowcipny. Głód wszystkiego náuczy.

Magister artis ingeniq; largitor. Venter negatas artifex sequi voces. *Persius.* πολλῶν ὁ λιμὸς γίγνεται διδάσκαλος Rerũ magister plurium optimus, fames. λιμὸς νεὰς ἄνωγε μελέτησαι τέχνας. *A.* Artes nouas reperire compulit fames. Noua artificia fames docuit. *Seneca.* *Erasistratus apud Gellium docuit famem lenire & diutiùs tolerari posse constricto ventre, vt Scythæ faciunt, ventrem fascis strictissimè circumligantes.* *Affine,* Vlieworla nárabi drew. Vbogich naukà.

Głód tam ſrtość droga. Głodu nie kupić: ſrtość wiele kosztuie.

Parua fames cõstat, magno fastidiũ. *Senec.* ὁ λιμὸς ἐυαν ὁ πολυέλαιος εὐθελυγμία. *A.*

Głodnemu nabárziey śie mieſſka

Omnis mora latrante stomacho bilem mouet. *Mirandula, Taubman.*
Fames & mora bilem in nasum conciunt. *Plaut.*
πρὸς βρωτείνα πᾶς χρόνος ὁ χρονιώτατος *A.* Tempus famenti quodlibet longissimũ. χορεῖς τ' τραγῳδῶν ἀλγεῖ. *Suidas de famelico.* Choros Tragicos *agrè fert. quia plerunq; longi sunt atq; ita spectantibus molesti.*
ἐλᾷ πεινῶν τὶς χορὸς τραγαδῶν ἀχθος. *Aristophanes.*
Deinde esuriens choris tragicis angatur. V. Czekáć długo prágnacemu' márkotno.

Głodnému záwſze południe záwſze śie chce ieść.

λιμοπεινάντι τὸ πρωὶ μεσημβρία. *A.* Famelico vel mane iam meridies.

πρὸς πει-

τῷ πεινέντι ὅλη ἡμέρα μεσημβρία. *A.* Tota die famelico eſt meridies.
Affine, Zegar napéwnicyby / brzuch.

Glodno. Vkáſitby kamienią.

Dentes (*eius*) vel ſilicem comeſſe poſſent. *Catullus.*
Eſurigo findit coſtas. *Varro.* *Sic noſtri.* Roſći / ſkepy śie w brzuchu kamią.
E flamma cibum peteret. *Teren.* *Sic Catull. de vxore Menenii vel Meni.*
Vxor Menenii, ſæpe quam in ſepulchretis Vidiſtis ipſo rapere de rogo cœnam,
Cùm deuolutũ ex igne proſequens pinẽ Ab ſemirafo tunderetur vſtore. ſ. *cada-*
Hic quidem ſummâ in crucem cœna aut prandio perduci poteſt. *Plaut.* *(uerum.*
Apud eundem Parafitus dicit: Poſtquam natus ſum nunquam ſatur fui. *Idem.*
Cibi vacuitate venio laxis lectibus. *Idem.* Eſurio ſum, non Saturio. *Idem.*
Ad infimum ventrem adhæſit fames mihi. *Idem.*
Famem in vtero geſto grauiſſimam. Ideo dolores cooriũntur mihi. *Idem.*
Per annonam caram dixit me natum pater. propterea credo eſurio acriùs. *Idem.*
Neque ieiunioſiorem neque magis effertum fame vidi. *Idem.*
Venter gutturq; reſidens (*i. agunt*) eſuriales ferias. *Idem* .ſ. *inſtar lugentium funus.*
Inanitate inteſtina mihi murmurant. *Idem.*
Quaſi lupus eſuriens. *Idem.* *Vide* Jak wilkż do obory puśćił.
Dentes dentiunt mihi. *Idem* .i. *ex appetentia cibi ſurſum tendunt & mereſcunt vt pueris*
Turneb. vel pruriunt vt aliqui explicant, vel crepant vt famelicis cambus. μυλιῶν *id*
Græci dicunt. vel deniq; velut ex frigore crepant, vt Varro vſurpat αἰνεῖν *Græcis. Et*
Virg. in Catalecto: Famemq; genuini crepant. *Noſtri dicunt* Piſczą mi zeby nás co.
propriè & tralatè. Fruſto panis conduci poteſt, vt (*quiduis faciat vel patiatur*) *Gelli.*
Græculus eſuriens in cælum (*dic inſurcam*) iuſſeris, ibit. *Iuuenal.*
λιμὸς πόλις Θετταλίας ἀπὸ Νικέως τοῦ στρατηγοῦ Ἀθηναίων. *Suidas.* Fames Meliæa .i. *extrema. qualem paſſa eſt*
Melus Theſſaliæ ciuitas obſeſſa a Nicia duce Athenienſi & fame capta. Similis eſt Fa-
mes Segontina. *apud Cicer. Liui.*
Ἐπίσκοπε ὁπόσους ἀστραπὴν τὸ σχοῖνον ἔχει. *Lucianus.* Aſſiduo aſpicit quot pe-
dum ſit linea .ſ. *horaria.* Ὁ μελλων ὅταν ἐξεληλάκῃ τὸ σχοῖνον. *Ariſtophan.*
Tibi autem curæ eſt quando fuerit decempes linea .ſ. *horologij.* λιμὸς πεδίον.
Famis campus. *dicitur de incolis fame laborantibus. Famis campus apud Athenienſes*
erat locus, in quo illi ex oraculo famem placabant.
ἔδω δ' ἐκπάγλως ὡς πολύπους *Alcæus.* Meipſum comedo vt Polypus. *piſcis vora-*
ginoſus qui eſurians brachia ſua vorat. πολύπους ὃν τρόπον *Eubulus.* Mugi-
lis vitam degit, *qui inter piſces maximè famelicus habetur, quòd nulla eſca ornata ve-*
ſcatur, vt *Ariſtoteles tradit* ἀκόλαστος ὁ σκευής. *Heſychi.* Ceſtreus ieiunat.
Μίδας ὁ κεστρεὺς ἐστι νῆστις ὡσεὶ Μίδας. *n.* Ieiunus inſtar mugilis circat Midas.
Glodny rtutem, ſyry ſ. Dawnemu ſyrowcowy. Głodnych z muchą zwádźi.
Lamos & mora in eum in naſum conciunt. *al.* in nares concient. *Plaut.*
Lames & ſitis exaſperet animos. *Seneca.*

ὁ λιμὸς

ὁ λιμὸς ἄνδρα πρᾳὸν ὀξύχολον ποιεῖ. *A.* Mitem quoq; virum reddit iratum fames. In laſſitudine & ſiti proniores ſumus ad iracundiam. *Plini.*

Et Seneca de Ira. poſt illa verba: A laſſo rixam. *ſubdit:* Æquè autem & ab eſuriente & à ſitiente & ab omni homine quem aliqua res vrit .ſ. *rixa erumpit.*

Apud Theocritum etiam vxor de viro iracundo dicit: πεινάντι γε μηδέποτ' ἔμβης. Eſurienti nequaquam obuies. Głodnemu ſie nie náwiiay.

Non interpellandus famelicus. *Eraſm. Item Horatius ieiunum iracundū facit, dicens.* Dic, Quæ prima iratum ventrem placauerit eſca .i. *ieiunum.*

Martiali item Matutina frons. *pro ſeuera, minùs hilari, qualis ieiunorum, vt contrà ſaturorum hilarus. Hinc apud S. Matthæum c. 6. Cum ieiunatis nolite fieri triſtes. Adde prouerbiū Rhodigini & aliorum:* Iracundia ieiuna, *pro* magna. *Nam Ariſtotele teſte.* Ieiuni & ægroti iracundi ſunt. *his adde & ingenioſos. ex Cic. qui pro Roſcio Comœdo ait:* Quo quiſq; ingenioſior & ſolertior eſt, hoc docet iracūdiùs & laborioſiùs.

Głodny kuá śię nié boi.

ὄνῳ πεινῶντι ῥοπάλου ἀμελεῖ. Aſinus eſuriens fuſtem nō curat. *Ex Ariſtotele qui ait:* ὄνοι πεινῶντες τυπτόμενοι ὑπ' ἀφίενται τῆς νομῆς, Aſini eſurientes licet verberentur non abſtinent à pabulo. *Sumpſit ex Homero qui Iliados Λ eleganter ſed fuſiùs paulo id deſcribit.* *Affine,* Zły głód.

Głodny nie przebiera: przyſmakow nie ßuka. Wßyſtko mu ſmáczno.
Gdy śię kto przépośći / niwczym niemaß kośći.

Ieiunus ſtomachus rarò vulgaria temnit. *Horati.*

—— Cum ſale panis. Latrantem ſtomachum benè leniet. &c. *Idem.*

—— Non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in teipſo eſt: tu pulmentaria quære, Sudando &c. *Idem.*

Quicquid ex neceſſitate deſideratur, ſine faſtidio ſumitur. *Seneca.* Fames non eſt ambitioſa; contenta eſt deſinere. quo deſinat, non curat. *Idem.* Nihil contemnit eſuriens. *Idem.* *Famelicus apud Suidam dicit:* γαστέρι μᾶζαν ἐλθοῦσα κακῆς ἀλεξητήρια λιμοῦ .i Sit modò mi quo à ventre famem depellere poſſim. Quoduis poculum ſitienti homini idoneum, humanitati (.i. *elegantiæ curioſitati voluptati*) niſi bellū (.i. *pulchrum*) parum *Varro.* Eſuriens non faſtidit omnia præter pauonē. *Horati.* λαγῷ πεινῶντι καὶ πλακοῦντες εἰς σύκα. *Suidas.*

Lepori eſurienti etiam placentæ (*vulgares, ſimplices*) ſunt vel videntur ficus. *Suidas de ijs dici vult qui in neceſſitate rebus pretioſiſſimis non parcunt.*

πεινῶντι γὰρ ἀνδρὶ μᾶζα ἡμιτρεχὰ χρυσοῦ τε καὶ ἐλέφαντος. *Athenæ.*

Viro eſurienti maza (*panis nauticus, hordeaceus, vilis*) carior auro & ebore.

ἅπαντ' ὁ λιμὸς γλυκέα πλὴν αὑτοῦ ποιεῖ. *Antiphanes.*

Dulcia fames præter ſeipſam omnia facit.

λιμὸς ὁ ἀτερπὴς πάντα τ' εὐερπῆ ποιεῖ. *Ariſtophanis interpr.*

Ingrata, ſola cuncta grata facit fames.

ἡδὺν

ἡδὺ μάζαν ἓ κάρδαμον φαγεῖν πεινῶντι, ἡδὺ ὕδωρ δρυπτόμενον ἐκ ποταμοῦ διψῶντα πιεῖν. *Xenophon.* Suaue est mazam (*panem vulgarem*) & nasturtium edere esurienti: suaue aquam è flumine hauſtam sitienti bibere. Acipenserem mæna (*vilipisciculo*) non anteponit, qui voluptatem contemnit (*qualis est esuriens.*) *Cic.* τῇ ψυχῇ ἡδεῖα (*al.* πεινῶσῃ) καὶ τὰ πικρὰ γλυκέα φαίνεται. *Prouerb. SS. c.* 27. Animæ indigenti (*al. esurienti*) etiam amara dulcia videntur.

Affine, Przyſmak wyborny głód. Zły głód.

Głodny śmieſiny.

Ridiculus æquè nullus est, quàm dum esurit. *Plaut.* .i. *ipse dolens, risum aliis nolens mouet, vt sepe parasiti apud eundem. Sed in Sticho alio sensu dicit Parasitus:* Quando adbibero, tum ſum ridiculiſſimus .i. *rideo & iocor suauiter & alios oblecto. Ad priorem sensum Iuuenal.* —— Nam quæ Comœdia, Mimus Quis melior, plorante gula? πεινάλεῳ ἡδεῖς ἐστι γελασιμώτερος. *A.*

Głodny woli leść / niż mawki ſłuchać; albo śpiewać.

Accipiter esuriens luscinium cantum suauem pollicentem lacerat & deuorat. *Epimythion.* Τὸν λιμὸν ἡ φωνὴ τὸ μὲν οὐ παύει, ἀλλὰ τὸ ἔδαρ. *A.* Sedare cantus non potest famem, at cibus. (*ſic śpiewać.*

ἡδὲν ὄρνεον ᾄδῃ σταν πεινῇ. *Plato.* Nulla auis canit quando esurit. Głodnemu niechcé

Głodu ten znać nie czuie / co tego i owego tylko koſztuie.

Fastidientis stomachi est multa degustare. *Seneca.*

ἡ λιμὸς ἐστι πολλα γεύεται πλὴν κορε. *A.* Gustare multa satietas est non fames.

Głośno to będzie. Długo albo wſiędy o tym mowić będą.

—— Hoc te Fama fuisse loquax, chartaque dicet anus. *Martial.*

—— Te omnia secla Noscent, & qui sis, fama loquetur anus. *Catul.*

Apertis tibijs aliquem laudare (*vel laudari*) .i. *clarè, honorificè. Quintilian. vt tibicines solent cum magnum sonum edere volunt.* Φυσᾷ γὰρ ὁ μικρὸσιν αὐλοσις ἴλη. *Cic. de Pompeio vsurpat veteris Poëtæ Senarium* .i. Nec enim minutis iam ille spirat tibijs .i. *magna quadam molitur & pollicetur.*

Głowa rządzi. Głowa człowiek i rząd ſtoi.

Caput imperat non pedes. *Spartianus & Vopiscus.* Vnde Caligula simulacris deorum capita adimebat & suum imponebat *Suetonio teste, se imperatorem ab omnibus agnosci & adorari volens.* τὸ κάρηνον ἄρχειν χ ὁ πόδας πέφυκε. *A.*

Caput imperare non pedes semper decet.

Malè imperatur cùm regit vulgus duces. *Seneca Octauia.*

A capite bona valetudo. *Seneca Philosophus. Caput membrum corporis diuinissimum, cui corpus subesse & parere debet, ad mundi similitudinem rotundum formatū Platonici. Caput non solùm principale esse in corpore, sed totum: ipsius gratia omnia membra, ipsum ob contemplationem. Idem cum Platone.*

Lycurgus dicenti cuidam vt administrationem Reipubl. Populo traderet, respondit: Tu prior in domo tua imperium tuum domesticis trade. *E Plutarcho.*

Cauda draconis postulauit à capite vt obtineret ducatum, quo sibi concesso, stultè & vagè iter faciens, caput & omnia membra lacerauit. Apologus apud Plutarchum.

Głowká iáko makowká / á rozumu pusto. ábo iák nápiwak.
Vrody dość, rozumu ni kaśká.

ὦ ὅια κεφαλὴ καὶ ἐγκέφαλον ἂκ ἔχει!

O quale caput est, & cerebrum non habet! *Vulpes Æsopi larua conspecta dixit. Epimythion.* μεγαλοπρεπὴς τῷ σώματι, καὶ ὃ ψυχὴν ἀλογιστος. In eum qui magnificus (*generosus*) est corpore, animo verò rationis expers.

Tali homini Plautus dicit: Præter speciem stultus es.

Linariæ caput. *Gallis, pro hebete, stulto, stupido. nam paruum caput quale hæc auis habet, vitiosum habetur, & est signum cerebri malè confirmati, vt post Hippocratem docuit Galenus. Et S. Thomas homines paruo capite impetuosos ac violentos ob prauam cerebri dispositionem esse ait. Alij item tales leues inconstantes & parui iudicij esse asserunt. Contrariũ docere Aristot. videtur, dicens.* μικροκέφαλοι τῶν μεγαλοκεφάλων φρονιμώτεροι. *Qui paruo sunt capite prudentiores ijs qui magno sunt. sed intelligi, si illi mediocriter paruo, hi nimis magno sint.*

ὡς ἡδὺ καλλὴ ὅταν ἐλθῇ νῶν σωφροσύνη!

Quam grata res est, forma cum sapientia!

Dictũ illud vulpis potest torqueri in Caligulã (vel in aliũ quemuis ei similẽ) qui vt suprà dixi idolis deorũ religiosioribus & celebrioribus caputa aputari iussit, & sua cũ risu & odio omnium imposui. Sic sæpe princeps stultus aut improbus bonis præest. Adde & illud Diogenis Cynici: In eburnea vagina gladius plumbeus. habes infrà sub Mowá nié iáko vrodá. V. Głupi.

Głuchemu dwá kroć mowić trzébá.

Nulli magis surdi quàm qui audire nolunt. *Garner. è Gallico.*

ἤκουσας ἢ οὐκ ἤκουσας, ἢ κωφῷ λέγω; *Æschylus.*

Audistin' an non, num tibi surdo loquor?

Bis eadem recensere, ridiculum. *Erasm. ex Platone.* V. *Sequens &* Wrzkomo nieśłyszy.

Głuchy. Niedosłuch.

κωφότερος κίχλας. *Zenodot.* Surdior turdo. Surdior freto. *Oudi. Ex vsu & more loquendi nostri diceres.* Surdior tetrace vel tetraone gallo syluestri. Surdior Fusio. *de quo sic Horat.* Non magis audierit, quam Fusius ebrius olim.

Tragicus hic actor erat, qui cùm in scena simulare somnum debuisset; vino obrutus seriò dormiuit, nec inclamantibus vt ex compositio oportebat, respondit.

Ne stridorem quidem ferræ dum acuitur audiunt surdi. *Cicero.*

Ceruus demissis auribus, surdi symbolum. *Pierius ex Aristot. Plini.*

κωφότερος τραχείας λιμένος Surdior Toronæo portu. *in Thracia.*

Głupi.

Nié dos

Nié dobrzé w głowié vłożono. Nié wßyscy domá. Czégoś mu w głowie niedoſtaié. Szydłem ábo igłą w głowié vkładano. Puſto w głowié.

Rozumu puſto. (ſapientia.

Corpus ſine pectore. *Horat.* Homo ſine pectore. *Ouidi.* Nā in pectore cor ingeniū Nec cor nec caput habet. *Seneca.* Læua ſub parte mamillæ Nil ſalit Arcadico iuueni. *Iuuenal.* .i. *non habet cor, quod ſolet moueri.*

Ad agnatos & gentiles deducendus. *Varro. Columel. More enim Romano mente moti ex lege 12 Tabul. in tutela agnatorum eſſe debebant.*

Blitum *Catul tralatum ab herba inerte inſipida Plini. Feſtus.*

ἡ κεφαλὴ ἐγκεφάλου οὐκ ἔχει. Caput ſine cerebro. *ex Æſopo.*

Abderitanæ pectora plebis habet *Martial.* ὁ ἀβδηρίτης. Abderitæ, vel Abderici aut Abderitani, *pro ſtupidis, apud Cic. Plini.* Abderologus *Tatiano Aſſyrio.*

Tam fatuus vt regnare poſſit. *Seneca. Dictum hoc ortum eſt ex more antiquo regem creandi, non eum qui prudentia & virtute, ſed qui forma, viribus, audacia, opibus præſtaret cæteris. Vnde & illud alterum dictum Senecæ.* Aut regem aut fatuum naſci oportere. *Sic ſupra* Bogatem ábo pánom rozumu nié trzébá.

ὁ μαργίτης. *Homeri. Luciani, Margites, homo quidam ſtupidiſſimus, de quo Ariſtot. ex Homero illa affert:* Τὸ δὴ τὸν θεοὶ μὲν σκαπτῆρα ἔτευσαν ἠδ' ἀρότῆρα, ἄλλως τισοφόν. Hunc non fortiorem agricolamue dij voluerunt Eſſe, nec vlla in re ſapientem. *Suidas eum tam ſtupidum aut fuiſſe, vt neſcierit numerare vltra quinq; & plura alia addit.*

Frutex. *Plaut.* Nec veriſimile loquere nec verum, frutex.

Fungus Bardus &c. *Idē.* Quicunq; vbi vbi ſunt, qui fuere quiq; futuri ſunt poſthac, Stulti, ſtolidi, fatui, fungi, bardi, buccones, blenni.

Solus ego omnes longe anteeo ſtultitia & moribus indoctis.

Stipes, caudex. *Terent. pro ſtolido.* Vacerra. *Feſto idem tr. à longurio ſtabuli.*

Varro. *item pro ſtupido. Lucil. & Cicer. ſæpe. tralatum item, à pertica, longurio, ſtipite.*

Malus. *Catul.* Mule nihil ſentis .i. *non aduertis te ludi.* Heu muli non videmus quid faciant. *Varro.* Stultior ſtultiſſimo. ſtultior Barbaro Potitio. *Plaut.*

λίθος μυλικὸς. *Plato.* Lapis molaris. *Sic Plautus.* Ego me credidi Homini docto rem mandare. ys lapidi mando maximo.

πεσβατῶν ἦθος εὐηθες ἐ ἀνόητον. *Ariſtotel. de naturâ animalium.*

Ouium mores vel ingenium ſimplex & ſtultum. *& hoc omnium animalium inertiſſimum, ait. quòd idem pluribus ibidem confirmat.* *Sic Plautus in Bacchidibus.*

Oues *vocat* ſenes albos canitie & ſtultos, *Ariſtophanes itē Athenienſes conſultantes ait:* ἐκκλησιάζειν πεσβᾶς συγκαθημένας. Concliones agere oues ſedentes. *Hunc illud* Ouium nullus vlus abſente paſtore, *ſub* Gdźié głowy niémáß.

Aſinus, pro ſtupido. *Terent.* Plumbeus. *Terentius, Cicer.*

κέτκοι ἐνεοί. *Suidas.* Ceſcum habitas. *dictum in ſtupidum. à ciuitate Ceſco quam fluuius nomine ἄνις .i. amens alluebat, & ciues ſtultitia infamia laborabant, iuxta alterum dictum,* πόλις κέσκος νοῦν οὐκ ἔχουσα. Ciuitas Ceſcus mentē nō habens.

Ζυκίνη γνώμη. *Lucian.* Ficulna mens.

μηδέποτε μηδεὶς μεγαρέων γένοιτο σοφώτερος. *Diogenian.* Nunquam quisquam Megarensibus sapientior fuerit, *Ironia est, & stupidis seruit.*

διὰ τοίχου λαλεῖν. Per parietem loqui. *Stultorum est ait Suidas.*

ἠλιθιώτερος Πραξίλλης ἀδωνιδος *Zenodot.* Stultior Praxillæ (*Pœtriæ*) Adonide, *qui pulcherrima in mundo dixit, mala, cucumeres, & solem.*

ἀφωνότερος ἀνδριάντος. *Synesius.* Magis mutus quam statua sculpta.

εἰκὼν γεγραμμένη. *Aristophan.* Simulacrum pictum. Βούβαλος. *Tzetzi.* Bubalus τοῖς ἱπποκράτους υἱέσιν εἶκε. *Aristophan.* Hippocratis liberis cedit. *qui stultissimi fuisse scribuntur etiam a Galeno, quales sæpè doctorum virorum filij esse solent.*

ἓξ χόας χωρεῖται. *Suid.* Sex congios capit (*vel implet*) (*caput vel caluaria, aut*) cerebrum eius. *nam nimis magno capite stupidi sunt, dictum suprà.*

τὴν κεφαλὴν ἔχει ὅσην κολοκύνθη. *Hermippus.* Caput cucurbitæ instar habet. Apuleio verò cucurbitinum *caput pro vili, non multùm diuerso sensu.*

λύκνου· λύκας φρένας ἔχει. *Pindarus.* Albus mente. alba præcordia habet. (*Alluſit ad id Horat: in* Leuconoes *nomine*) *ab aqua non profunda quæ albescit. nos etiam dicimus* **Miętki rozum: prosty człowiek.**

ὠτός. *Eustatbi.* Otus. *Et nostri dicunt,* Głupi ćietrzéwiu. κέφος. *Suidæ.* Cephus. *de stulto, quia hæc auis facilè decipitur.* ἕβδομος βοῦς. *Suidæ.* Septimus bos. *à more post sextam lunam, bouem è farina in sacrificium pinsendi, vel à more pauperum qui sacrificium consuetum, ex boue, oue, capra, sue, gallina, anſere constans, offerre non valentes, bouis simulacrum è farina confectum offerebant, septimum ideò dictum.* Thessalo stupidior. *Simonides apud Plutarchum rogatus, cur solos Thessalos non deciperet, respondit: Stupidiores sunt quam vt à me decipi possint.*

οὐδὲν διαφέρειν ἐλέφαντος. *Diogenianus.* Nihil ab elephanto differs. *quanquam Plinius, Pierius, Rhodigin. & alij plurimi auctores quos hi afferunt, docent, elephantum omnium animalium maximè ingenio ac industria pollere, & ad intelligentiam humanam proximè accedere, disciplinæ capacissimum esse, cantu mulceri, sermonem humanum intelligere, literas & alias artes doceri, virtutes morales multas mansuetudinem, pietatem, temperantiam, puritatem pudicitiam amare & colere. denique Cic. ait · Elephanto beluarum nulla prudentior. quare adagium Græcum non respexit ingenium sed molis magnitudinem & motus tarditatem quod in stupidis accidit.* Plautus item *Militem stupidum elephanti nomine notans seruum de illo loquentem sic facit:*

Herus meus elephanti corio circuntectus est, non suo. Nec habet plùs sapientiæ quam lapis. *Vbi, vt obseruauit Rhodigin. cutis crassitiem respexit, quæ ingenio officere vulgò putatur. Sic enim Aristotel.* οἱ σκληρόσαρκοι ἀφυεῖς τὴν διάνοιαν, οἱ δὲ μαλακόσαρκοι εὐφυεῖς .i. Qui dura sunt carne, inepti sunt mente; molli autem, ingenioſi. *Plura de hac re si voles leges apud Rhodiginum l. 6. c. 1. vbi accuratè eam examinat. & apud Pierium l. 2. c. 15.* ἄνθρωπος Θαλῆς. *Aristophan.* Homo Thales.

Thales. *Ironice dixit in stultum qui sibi sapiens videbatur. Sic Plaut. stultum castigans ait:* Salue Thales! *Nam Thales fuit sapientissimus. Simile est illud Horatij:* Sapientum octauus. *Siquidem tantùm septem olim erant.* Σοφώτατον κράνιον. *Ironicῶς.* Sapientissimum caput. *pro stulto. Rhodigin.*

μίδας ὄνε ὦτα ἔχει. *Diogenian.* Auriculas asini Midas habet. *Persius, quas illi Phœbus affinxit ad indicium stultitiæ, quòd certanti sibi cantu cum Pane, iudex ab vtroq; lectus, Panem Phœbo stultè prætulisset, & victorem pronuntiasset.*

νῆς ἀκ ἔνει κενταύρειον. *Diogenianus.* Mens non ineſt Centauris. *Centauri erant barbari qui equis insidentes primi pugnare cœperunt, & monstra ex equo & homine conflata vulgò crediti sunt.* τυφλὸς τὰτ' ὦτα, τόδ' νῶν, τὰ δ' ὄμματ' ἒι. *Suidas.*

Tu simul & aure & mente & oculis cæcus es.

Cimmeriæ tenebræ. *Lactant.* O cœcum pectus! ô mentem Cimmerijs tenebris atriorem! *Meminit & Strabo Cic. Ouid. adde Homerum, qui sic ait:* Κιμμέριοι νεφέλῃ κεκαλυμμένοι. &c. Cimmerij nube cooperti.

Rana gyrina. *de qua Plato sic.* ἐις φρόνησιν ἀδὲν βέλτιον ἐτύγχανεν βατράχε γυρίνε .i. Sapientiâ non melior euasit quàm rana gyrina .i. *informi orbiculata minima, quæ recens à partu in orbem se celeriter mouet.*

Ne Mercurius quidem cum Musis hunc sanauerit. *Ex Galeno.*

τὸ Μ vel μῦ ἔλαχες. My sortitus es. *dictum in stultum. nam μ nota stulti est vel stultitiæ vel stultiloqui, vt pote litera initialis μωρῦ, μωρίας, μωρολόγυ. Ortum dictum a talicuentu. Cum Dionysio in calculo sortium μ litera obtigisset, quidam per iocum dixit:* μωρολογεῖς Διονύσε, μῦ ἔλαχες. *Stultus es vel stulta loqueris Dionysi. my sortitus non temerè es. ille verò, vt erat solers, inuertit & dixit:* μοναρχοσωσεῖν, *Monarcha igitur ero. quia etiam ea vox ab eadem litera incipit. quod & illi accidit. Plutarch. Sed & sic in hunc locum dictum hoc ab illo inuersum quadrat. conuenitq; cum illo suprà posito, quod stultis regnum addicit.*

λίθ ὅπι λίθον καθῆται. Lapis supra lapidem sedet. *Aristippus de homine indocto.* Βεκκεσελήνη. *Aristophan. Plutarch.* Becceselenus *pro stulto. Vox composita est ex duabus:* Beccus *apud Phryges priscos Pan vocabatur.* σελήνη *autem Luna, quo nomine Arcades gloriabantur, dicentes se esse* πρωτελήνας .i. *antiquiores Luna. vtrunq; ergo sonat priscam stultitiam. Sic Plutarch. de Platonis quadam sententia ait:* ὄζει λήρε βεκκεσελήνε καὶ τῦ τὰ δρχαίας κωμῳδίας .i. Olet delirationem becceselenam vt loquuntur veteris comœdiæ scriptores.

κόκκυξ ἠλίθι. *Aristophan.* Cuculus stupidus. *Et Plaut.* Quid fles cucule? Quidfu stupi. *nostri dicunt.* Arcadicus iuuenis. *Iuuenal. pro stupido & asino simili, quia Arcadia asinis abundabat.*

Bacelus (*al.* Baceolus) *Suetoni. pro stulto.* Βάκηλος. *Athenæo. de Eunucho stulto.* ἠλιθιώτερος Κορσιβῦ. *Eustathi. Lucian.* Stultior Corœbo. *qui maris fluctus numerare cona-*

rare conabatur, cùm vltrà quinque numerationem prosequi non posset. idem quibusdam est ille Virgilianus 2. Æneid. μωρότερ Μορύχ *Zenobius. Zenodot.* Stultior Morycho. *à simulacro Bacchi ridiculo quod in vindemiis ponebatur apud Siculos.* μωρότερ μελιτίδ. *Zenodot. ex Homero Luciano.* Stultior Melitide. *qui suprà quinque numerare nescivit & alia quædam ridicula stultaq; designauit.*

Σαννας *Cratino.* Sannas *qui be be more ouis sonans incedebat. Erat & gens Asiana eiusdem nominis, barbara stolida. vnde & in Comœdijs hoc nomine stultæ personæ insignuntur. Zenodot.* *Sunt similes istis apud Græcos plures alij: sed satis sit stultorum, præsertim obscurorum.* Vnam Acco *addo, quæ cum speculi sui imagine, tanquam cum altera femina colloquebatur, & clauos spongia intrudebat. Pulchra & illa periphrasis stulti.* Pepo illi pro corde. *vt supra cucurbitinum caput.* *Gallorum illud est,* Florent fabæ. *Vel.* In faba vertatur. *nam earum ex floribus odor caput grauiter afficit & delirium accersit. Leum. Lemnius.* *Affine,* Gruby. Szalony. Prostak.

Głupi/ a mądrem śię czyni. Sam głupi/ a drugich chce vczyć. Naglupßy to co śię mądrem czyni.

Sapientior sibi videtur stultus septē viris sententias loquentibus. *Prouerb. SS. c. 25.* Homo Thales & Sapientum octauus. *habes supra proximè. adde Ausonium.* Sapiensque supra Græciæ septem viros Octauus ascendit Sophos.

Faciunt næ intelligendo vt nihil intelligant. *Terent.*

τερεβίνθε ἀνοητερ: Terebintho stultior. *In stultum sibi placentem, quia hæc arbor latè expandit ramos.* Οιδίπας ὢν αἰνίγματ' ἃ νοεῖς. *Epicharm.* Oedipus cum sis, ænigmata non intelligis. ἐν τῷ μέσῳπω νῶν ἔχει. *Amphis.* In fronte mentem habet .i. *præsefert ostentat se sapere.* ὁλοχηςίσοφ: *Græcis vna voce, is qui sibi sapiens videtur.* ἴσα ἀραιῷ φρονεῖ. *Sosiphanes.* Cælo paria sapit. τυφλὸς παροχελεύσις. *Plato.* Cœci præscriptio. *& Horat.* Cœcus monstrat iter. *Lepidè Anonym. rhythm.*

Doctus ait. se scire nihil. sese omnia iactans. Scire indoctus ait: ille scit, iste (putat.

Loquax talpa. *Ammian. de stulto loquaci.* Głupiemu nawiecey mowić.

Głupi bierze a mądry daie. Mądry daie/ a głupi bierze.

Dictum hoc, falsum immò oxymoron est, continetq; defensionem seu excusationem, qua vtitur is qui beneficium vel munus accipit immeritus à prodigo, ab ebrio, ab amente, a immorenni, vt vulgò vocant ICti &c. (non definio hic an rectè faciat & an talis donatio valida sit) insinuatq;: Prudentiam non requiri ad accipiendum beneficium, sed ad dandum: seu non pertinere ad accipientem nisi vt accipiat, à quocunq; qui dat, alioqui stultus esset: ad dantem verò pertinere, scire cui, quid, quando, quomodo, cur, det, ne bona sua pro stercore habeat, vt Plaut. ait: quod multis sæpe docet Seneca. cuius sunt illa: Nemo scit dare beneficium nisi sapiens. *Idem requirat iudicium in dando beneficio. Dionysius Tyrannus Adonis deorum asserebat amicula pretiosa, barbas, pateras, coronas, victoriolas aureas, quas manibus protensis ferebant, dicens.* Se bonorum deorum bonitate vti, & ea acci-

ea accipere (à porrigentibus) non auferre, *addebat*, Stultitiam esse à quibus bona precaremur, ab ijs porrigentibus & dantibus nolle sumere. *Ex Cicer. 3. de Natura deorum vbi prouerbium agnoscit Passeratius.* *Lysander cùm ei Dionysius duas stolas filiæ donandas obtulisset, vt vtram mallet eligeret, vtrasq; accepta abiit dicens: Ipsam filiam melius electura. E Plutarcho.* *Adde illud Garneri ex Gallico dicto, sed absq; ironia serio prolato.* Stultus adornat communiũ, sapiens verò inde pascitur & lætatur.

εὐφρων παρέχει δώματ', ἄφρων ὑ δέχεται. *A.*

Dona sapiens largitur, at stultus capit.

φρονίμως πάρεχε δωρεὰν, μωρῶς δέχου. *A.*

Dato sapienter munera, at stultè accipe.

θλῶν φίλων εἰ δεῖ δόμεν, θλέον, δεῖ δόμεν μὴ πᾶν λαμβάνειν. *Plutarch.* Si de duobus amicis alter det, alter accipere debet.

Głupi ledą czemu vwierzy. Głupiego lédá kto oſuka.

Hircus credidit vulpi polliceti se illum è puteo extracturam, vbi ipsa priùs illo consenso exsiluisset. Æsopus. *Corvus credidit agasoni asinum percutienti & ingeminanti Ibis ad corvos.* ἀσήλεν. *Lupus anui credidit, puero flenti mimitanti lupum, & dau frustra exspectauit. Item. Æsopus.* ὁ παντὰ πιστεύων καὶ ἀφρων. *A.*

Amentis æquè est cuncta credere & nihil.

Głupi mędrſego vczy.

Sus Mineruam. ſ. *docet. Cic.* ὗς Ἀθηνᾶν. ſ. διδάσκει. *Demosthen.* Bubo canit luscinias. *ex Theocrito qui ait:* κὴξ ὀρέων τὶ σκῶπες ἀηδόσι γαρύσαντε.

Et ex montibus bubones luscinijs occinant.

πέπων ἐορὺς ἀηδεῦσι ὧν ἐς βοῶσιν ἄλλας ἐξεμνάζεις λόγῳ. *Sophocles.* Maturus grossus esui inutilis cùm sis alios caprificaris verbo .i. *maturitatem qua cares alijs dare vis.* τὸ φῶς ἡλίου σαίνεται. *Plutarch.* Soli lumen mutùatur.

ἡ πόρνη τὸν σώφρονα .ſ. ἐλέγχει. *Aristagoras.* Meretrix pudicam arguit.

Cœcus monstrat iter. (*adde videntibus.*) *Horat.* V. Drugich prowadziemy. & Lépicy ia to vmiem.

Głupi moſny (bogáty) i nieznośny.

ἦ βαρὺ φόρημα ἄνθρωπος εὐτυχῶν ἄφρων. Graue pōdus amens rebus vtens prosperis.

Głupi v prostych obo mędzi go nie znáią / vydzié zá mądrego.

οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς φαῦλοι, πὰρ ὄχλῳ μυσικώτερον λέγειν. *Euripides.*

Qui apud eruditos nil valent, Plebi videntur eleganter dicere.

ὁ μὴ εἰδὼς δ' εἰδότι, ἐν ἐκ εἰδόσιν πλουσιώτερον πάρεστι. *Plato.*

Ignaro plùs quam scienti apud ignaros est fidei.

ἐν τοῖς τυφλοῖς λαμὼν βασιλεύει. Inter cœcos strabus regnat.

τί δ' γένηῃ ὢν ἀρβέλας; *Suidas.* Quid non fies profectus Arbelas? *Dicitur inepto*

inepto cuipiam, qui eò profiſciſcitur, vbi ob ſtupiditatem incolarum (quales erant Arbelis Siculi) ſe in pretio ſperat futurum.

ἐν γὰ ἀμάθοισι κὴ κορυθ' κύκνε φθέγξατ' ἀοιδότερον. *Dioſcoridis in Anthol.* Apud indoctos etiam galerita cygno canit ſuauius.

ἐν νυκτὶ λαμπρὸς, ἐν φάει δ' ἀνωφελὴς In nocte conſpicuus, inutilis in die. *Vt Chryſolampis gemma, noctu ignei coloris, die pallidi. Plini. Chryſopraſum vocat Iſidor. & Marbodaus.* ἐν παῖσι μὲ γέρων, ἐν τοῖς δὲ γέρουσι παῖς.

Pueris ſenex videtur, at ſenibus puer .i. *inter indoctos doctus, inter doctos indoctus.*

Quintilianus l 2. c. 13. ponit hanc quæſtionem. Quare ineruditi ingenioſiores vulgò habeantur. & eleganter ac multis ad eam reſpondet. lege, operæ non pigebit.

ἐν θ' παχὰ Κυμαίοις. *Lucian.* Aſinus apud Cumanos .ſ *indutus pelle leonis pro leone ſe gerebat & timebatur antequam agnoſceretur, agnitus male multatus eſt.*

ἐν θ' τῇ λέοντος ὑπεκρυπτόμενον θ' ἁλόντα. *Euſebi. Cæſarien.* Aſinus leonis pelle tectus. *Eadem fabula eſt & apud Gabriam.* *Simile illud alterum Luciani.*

ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοῖον ἦν πίθηκον θεὶς ἑλεῖ. .i. Pelle leonis ridiculã quandam ſimiam contegit. *Quantumuis parua ſcintilla in tenebris micat. Carol. Bouillus.*

Glupie ſtrſiac pytanie, nie odpowiaday na nie.

Vulgaris Senarius eſt. Inepta quæſtio, ſoluitur ſilentio.

ἡ σιγὴ ἀτόπε πεύσεως ἀπόκρισις. *A.*

Cum ſtulto ne multùm loquaris. Cum dormiente loquitur, qui enarrat ſtulto ſapientiam. *Eccleſiaſtic. 22. c.* *Vide* Glupiemu day pokoy.

Glupiego tacno poznáć. ſam ſie wyda.

Stulto non opus eſt nola. *Gallicum dicterium apud Garner.* (tim.

ὁ ἄνθρ ἀνὴ καδαν θ' ἐυθὺ γνωσκεδαι. *A.* Nolæ abſq; ſonitu noſcitur ſtultus ſta-

---

Glupiego oyca mądry ſyn. Glupiego miſtrza, mądry vczeń.

Ex aſinis equus. ἐκ βραδυσκελῶν ἵππος θ' ὤρθσε.

E tardigradis aſinis equus prodiit. *Poſſunt hic vſurpari & illa* E ſquilla aliquando naſcitur roſa. &c. V. Złé vrodźi. & Oycá zlego dobry ſyn.

Glupiego prozno vczyć.

Si contuderis ſtultum in pila quaſi ptiſanas, feriente deſuper pilo; non auferetur ab eo ſtultitia eius. *Prouerb. SS. c. 27.* Non recipit ſtultus verba prudentiæ, niſi ea dixeris quæ ſunt in corde eius. *Ibidem. c. 18.* Plùs proficit correptio apud prudentem, quam centum plagæ apud ſtultum. *Ibidem c. 17.*

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν διδάσκεις *Plutarch.* Cancrum recta ingredi doces.

ἅπαξ ποιήσῃς τ καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. *Ariſtophan.*

Efficies nunquam vt rectè cancer gradiatur.

ὁ μωρὸς ἁδὲ τὴν φακὴν καλῶς ἕψει. *Plutarch.*

Stultus nec ipſam coquere lentem ſcit benè.

Potes

Potes huc accersere illud Pythagoræ Ne cibum in matellam. V. Zlemu nic nič pomoženi.

δργαλέον φρενίσι παρ' ἄφροσι πολλ' ἀγορευειν. *Theognis.*

Dicere multa graue est sapientem apud insipientes.

ὡς ἀδὲν ἡ μάθησις, ἢν μὴ νοῦς παρῇ! *Pythagoras.*

Vt disciplina nil iuuat, vbi mens abest!

Vina vasi è taxo infusa mortifera sunt *teste Plinio.* sic scientia in improbo. *Anonymus.*

Affine, Glupiemu day pokoy.

Glupiem bywé nalépiey.

ἐν τῷ φρονεῖν γὰρ μηδὲν, ἥδιστ' βίοτος. *Sophocles.*

In nil sapiendo vita iucundissima. Suauissima hæc est vita si sapias nihil.

τὸ μὴ φρενεῖν γὰρ κάρτ', ἀνώδυνον κακόν. *Idem.*

Nam sapere nil, doloris expers est malum.

Talis erat Thrasilaus apud Athenæum, qui liberatus per medicum à blanda insania, dixit: Se nunquam suauius vixisse, quam cùm errore mentis teneretur. Item Arginus quidam apud Horatium simili morbo liberatus, dicit:

——— Pol me occidistis amici Non seruastis (ait) cui sic extorta voluptas

Et deptus per vim mentis gratissimus error. *Abydenum hunc fuisse scribit Aristoteles.*

Tam longe ab omni molestia abesse quosdam, *ait Seneca*, quam a bona mente, & hilarem insaniam insanire, atq; per risum furere. Aut regem aut fatuum nasci expedit. *Idem Seneca. Nam stulti pares sibi videntur regibus, qui faciunt quicquid volunt, præsertim quales erant reges & Imperatores ethnicorum sceleratissimi plurimi.* ὁ βίοτος μετ' ἀγνοίας τῶν ἰδίων κακῶν ἀλυπότατος. *Apud Plutarchum Silenus Midæ regi respondit.* Vita ignorans sua mala, maximè vacat dolore, vel suauissima est.

Insipiens esto, cùm tempus postulat aut res,

Stultitiam simulare loco, non vltima laus est. *Cato.*

ἄφρων γίγνου, ὥστε τὸ πρᾶγμ' ἡ ὁ καιρὸς ἀπαιτεῖ,

ἀφροσύνην γὰρ πᾶς τις ἐπαινεῖ, ἄκρη ἐστὶ φρόνησις. *Planudes.*

ὁ μηδὲν εἰδὼς, μηδὲν ἐξαμαρτάνει. *Menander.*

Nihil sciens, peccare quoque nihil potest.

κρεῖττον ἀπαίδευτον εἶναι εὐήθειαν ἢ πονηρίαν σκαπτικήν. *Vlpian. Rhetor.* Minùs turpe est simplicitatem (*stultitiam*) quàm improbitatem irrideri (*exprobrari.*) *Cæterùm dictum Polonicum paradoxum vulgare quidem est, sed non verum, vt & reliqua illi Græcè & Latinè respondentia. Melius & ex veritate Etc.*

Stultitia, *inquit*, maius est malum quàm omnia mala & fortunæ & corporis. *Item.* Omnium malorum stultitia est mater. *Et* Omnes stulti insaniunt. *Idem.* Stultitia nihil abiectius & miserius. Sapientia nil melius, optabilius, præstantius. *Est nihilominus quædam Stultitia laudabilis Ethnicis ignota, Christianis verò (vtinam multis!) nota. quanquam falsò & ex opinione tantùm Sapientum huius mundi, Stultitia (adde, huius mundi) vocetur. cùm sit maxima Sapientia, aut si lubet* Sapientia sanctorum. *ab ipsa Diuina Sapientia verbo & exemplo demonstrata & com-*

 mendata.

mendata. Eandem inter alios mirificè toties extollit Paulus & suadet, vt qui velit esse verè sapiens, fiat iudicio humano stultus. qualem se etiam ipsemet fatebatur sapiùs quàm Simeon ille Salus *seu* Stultus *apud Metaphrastem. Et apud Palladium c. 40. Virgo quædam* Spongia monasterij *dicta, & plures alij. Et de hac* Stultitia *dictum Polemonis verissimum est. Accessit ad hanc veritatem, vt in multis similibus dogmatibus, Epictetus ethnicus Philosophus dicens:* εἰ προκόψαι θέλεις, γίνωσκε ἑαυτὸν ἀνόητον καὶ ἠλίθιον· μηδὲν βέλτιον δοκοῦν εἶναι τῶν ἀγνοούντων τὰ τοιαῦτα. κἂν δοξῇς που εἶναί τις, ἀπίστει σεαυτῷ. i. Si quid proficere vis (*in virtute*) sustine ob res externas fatuus & amens haberi. nec aliquid scire videri velis. quodsi quis aliquibus videaris esse, ne tibi ipsi credito. *Idem.* Φιλοσοφίας ἐπιθυμεῖς; παρασκεύαζε ἐξ ἀρχῆς ὡς γελασθησόμενον, ὡς ὑπὸ πολλῶν σε χλευαζόμενον. Philosophari cupis? statim te para vt irrideare & subsanneris à multis.

Głupstwo się zda, a on bárzo mądry.

Morio sapit, *apud Martialē l. 8. Emerat is à Gargiliano Morionem i. mancipiū pro stulto habitum, animi & hilaritatis causa, vt magnates talibus oblectantur, aduertens autē eum sapere dicit:* Morio dictus erat. (*à re*) viginti (*illum*) minibus (*500 Philippæus*) emi.

Redde mihi nummos, (*& recipe illū*) Gargiliane (*quia no est stultus sed*) sapit.

ἄμυρις μαίνεται. Amyris *vel* Thamyris insanit. *ex Zenodoto & Eustathio, dictum de eo qui specie insaniæ suis rebus consulit, quod ita fecit. sed longa est historia. breuiter: Sybarita is fuit, qui ex oraculo sentiens fortuna Sybaritarum euertendam, in Peloponesum omnibus eum ceu stultum ridentibus migrauit, euentus autem docuit eum prudenter fecisse. Similis fuit* Cassandra Homeri & Virgilij, *quæ vera prædicebat & insanire credebatur.* βάπτειν παρὰ λέοντος ὑποκρίνεται. *Apostolius.* Pardi mortem assimulat.

In eum vsurpes, qui fingit se aliquid stultè agere, vt quod optat assequatur.

Nam pardus mortuum se fingens, simias accurrentes rapit & deuorat.

Stultitiam simulare loco prudentiæ magni est. *Ex Catonis dictis.*

Mylius sic reddit Græcè καιρὸν ἀβροσύνης μέγιστον φρονεῖν ἐστί.

Sed sunt talia plura alibi. V. Wilcza pokorá. Łáśi śie.

Cimon Athenensis prædam ex Persis bello partam diuidere iussus, separatim captiuos nudos & separatim vestes eorum arma & res pretiosas posuit, iubens eligere socios, vtrum vellent. Et cùm illi eligissent res. Cimon ridiculus diu fuit in præsenti habitu est, sed mox Persæ opulenti captiuorum amici aduenerunt, & suos quisq; magno pretio redemerunt, vnde Cimon classem aluit mensibus quatuor, & in erarium non parum intulit. E Plutarcho.

Głupiemu day pokoy. Nie przeczíw śie. vśtęp Trudna z głupiem spráwá.

Aiunt sana sentientes: Contradicere rebus stultis, stultitiæ esse maioris. *Arnobius.* Vir sapiens si cum stulto contenderit; siue iratscatur, siue rideat, non inuenies requiem. *Prouerb. SS. c. 29.* Ne respondeas stulto secundum stultitiam suam, ne efficiaris ei similis. *Ibidem. c. 26.*

μεγάλην παιδείαν νόμιζε, δὲ ἧς δύνῃ φέρειν ἀπαιδευσίαν. *Pythagor.*

magnam

Magnā puta ſapientiā, ferre poſſe (*patienter*) aliorum ſtultitiā. *Nō malè tamē* Eurip. ἄγαν ὁ μωρίαν, νουθετήματος. Fatuo nimis, adhibenda caſtigatio.

Affine, Głupiego proſzno vczyć. Day zlemu pokoy.

Głupcemu nic śie cudzego nie podoba / á ſwoie wſzyſtko.

Homine imperito nunquam quicquam iniuſtius,

Qui niſi quod ipſe fecit, nil rectum putat. *Terent.* Ipſis placet. *Idem.*

ὁ μωρὸς ἰσ πραχθὲν δοκιμάζει μόνον. *A.* Quæ fecit ipſe ſtultus, ea tantùm probat.

Gniewac rzeczy ſprawy. Sita ná śie brać, á nie roſprawiać.

πρὸς τ σωρὸν ἀμᾶν. *Suidas.* In aceruum metere .i. *negotia alia alijs addere nec expedire.* πάντ' ἐπὶ μίαν μύκανον .i. ἐπὶ μίαν γεφύρι τὰ τῆ φυσὶ διηρθμενα ἀγειν *Strabo.* Omnia ſub vnam Myconum .i. *Sub vnum titulum res natura diſiunctas trudere.* Groch z kápuſta.

Gniew bez ſiły / nie ieſt ſiły. Sierdzit á nie duż.

Tritum illud eſt Vana eſt ſine viribus ira.

τὸ ἰσχὺν θ' ανευ, κενεά τ' ἡ ὀργὴ πελᾷ. *A.* Inanis eſt vbi caret ira viribus.

Ira ſenis. ὀργὴ γέροντ' ὥστε μαλθακὴ νοτὶς,

ἐν χειρὶ θήγῃ, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται. *Euripid.*

Senilis ira mollis inſtar guttulæ, Prorumpit ocyus & hebeſcit ocyus.

Bonum apud virum citò moritur iracundia. *P. Syrus.*

ὥστε σίδηρ θ' πυρὶ, χρόνῳ μαλάσσεται *Nizianzenus.*

De Euſebio ſene olim feruentiore dixit: Molleſcit hic tempore velut ferrum ignibus,

——— In ſtipulis magnus ſine viribus ignis In caſſum furit. *Virgil.*

Exarſerunt ſicut ignis in ſpinis. *Pſalm. 117.* *Affine*, Sam śie z ſobie.

Gniew doda oręża.

Furor arma miniſtrat. *Virgil.* Rimāti telum ira facit quodcunq; repertum. *Idem.*

Pro telo geritur quicquid ſuggeſſerit ira. *Claudianus.*

πᾶν τὸ ἐμπεσὸν ὕλης ἁρμάζει ἐργαλεῖον, ὅπλον ἐποιεῖτο. *Herodian. de populorum multitem accenſo:* Omne quod occurrit (*cuiq;*) ex materia pugnæ apta inſtrumentum, in arma vertit. Czego kto dopadł / tem bił.

ὅτι ὑπάντῳ παρέτυχεν ὅπλον. *Plato.* Quod cuiq; occurrit armorum.

Quamlibet infirmas adiuuat ira manus. *Ouidi.*

Quælibet iratis ipſe dat arma dolor. *Idem.* Dabit ira vires. *Seneca Troade.*

Gniew mię rychło śie vſtoi.

ὁ θυμὸς ἔσχατον γηράσκῃ. Ira vltimò ſeneſcit.

θυμῷ γὰρ ἀδὲν γηραὸς ἐστιν ἄλλο πλὴν θανεῖν. *Sophocles.*

Iræ ſenectus non venit alia niſi mors.

Gniew rychło ſie optomć menawiść ám vtomć.

ὀλίγοχρόνιος ὀργὴ, τύχος πολυχρόνιον. *A.*

Longo odia durant tempore, ast iræ breui.

Ira furor breuis est. *Horat.* Iratum breuiter vites, inimicum diu. *P. Syrus.*

Adde apologũ Æsopi de duobus inimicis in eadẽ naui nauigantibus, quorũ alter qui in puppi erat mergendus & ipse cũ naui, lætus moriebatur videns prius mergi inimicũ in prora stantẽ.

Gniew vśmierza odwłoká.

Magnum iræ remedium mora & dilatio. *Seneca.* Da spatium iræ. *Liui.*

Vt fragilis glacies interit ira mora. *Ouidi.*

ὡς πῦρ σίδηρον, μαλθάσσει ὀργὴν χρόνος. *A. ex Nazianzeno suprà*

Mollescit igne ferrum, at ira tempore.

Athenodorus Philosophus Octauio Augusto suasit, vt ira commotus nihil antè inciperet, quàm 24 literas Græcas recitaret. Sextus Aurel. Victor & Plutarch.

Quis nostrum ita sæuus est, *ait Plutarch.* vt cruciet vel flagellet seruũ, quòd quinto aut decimo antè die adussit cibum vel tardiùs obtemperauit? atque ob talia dum recentia sunt sæui & implacabiles sumus.

Gniew wymuszy, co śie wścrcu burzy.

πολλάκις ἀνθρώπων ὀργὴ νόον ἐξεκάλυψεν. *Euenus.*

Quæ quis mente tegit, retegit mox sæpiùs ira.

Gniew, żal zá sobą prowádzi.

Qui non moderabitur iræ, Infectum vollet esse, dolor quod suaserit, *&c. Horat.*

ἅπαντ' ὀργιζόμενος ἄνθρωπος ποιεῖ, ταῦθ' ὕστερον λέγεις ἂν ἡμαρτημένα. *Philemõ.*

Commotus ira quæ facit aliquis, omnia Erronea esse deprehendes postmodùm.

βλάπτει τ' ἀνδρα θυμὸς ἐς ὀργὴν πεσών. Animus in irã proruens homini nocet.

Gniew zaślepia.

Impedit ira animum, ne possit cernere verum. *Cato.*

ὁ νοῦν ὀργὴ ἐᾷ τὸ ἀληθινόν ἔργον ἰδεσθαι. *Mylius interpr.*

Præ iracundia non sum apud me. *Terent.*

Homo extra corpus est suum, cùm irascitur. *P. Syrus Mimus.*

Absenti loquitur, qui cum irato litigat. *Idem vt legit Erasm. al. qui cũ ebrio litigat.*

τὰ σωματα δ' ὁμίχλης ἐν δ' ὀργῆς τὰ πραγματα μείζονα φαινεται. *Plutarch.*

In nebula corpora, in ira res maiores videntur.

Respicere nil consueuit iracundia. *P. Tyrus.*

Iratus, etiam facinus, consilium putat. *Idem.*

τυφλὸν ποιησει νιν μὴ ἀν ἡ ὀργὴ λάβοι. *A.* Excœcat ira vbi occupàrit quempiam.

ἔξω γὰ ὀργῆς πᾶς ἀνὴρ σοφώτερος. *Euripides.*

Ira remota quilibet melius sapit. *Affine,* Gniewáiąc śie.

Gniewáć śie podobna niewádzi, musi, trzebá.

Mentem non habet qui non irascitur, *Lauin. Lemnius.* Omninò non irasci, non so-

non ſolùm eſt grauitatis, ſed nonnunquam etiam lentitudinis. *Cicer.*
Iracundiam Peripatetici fortitudinis cotem eſſe dicunt. *Idem.* Virum videri negant Peripatetici, qui iraſci neſciat. *Idem.* Scitote intemperiem iſtam quæ melancholia (Παμανεδς .i. *inſanire, id ſuprà appellauit*) dicitur, non paruis nec abiectis ingenijs accidere; ſed eſſe fermè affectionem heroicam, & veritates plerunque fortiter dicere, ſed reſpectū nō habere καιρῶ ϗ μέτρω .i. tēporis & modi *Gellius.*

Gniewać śie na niérozumnego/ niérozum.

Iraſci his quæ anima carent, dementis eſt. item mutis animalibus, pueris, vel parùm a puerorum prudentia diſtantibus. *Seneca.*
ἀλόγῳ=συνέστι πᾶς ὁ μὴ λόγον ὀργίλως ἐχθν. *A.* Ratione caſſo iraſcier, caſſa (*vel nulla*) ratio.

Gniewaiąc śie nié wiele ſprawiß. Gniew zły poradnik.

Conſilio melius vincas quàm iracundia. *P. Syrus.*
ἀβέλτερον μετ' ὀργῆς ἁδὲν εὖ (*vel* ἀσφαλῶς) βεβουλεῦσθαι.
Feruente bile haud recta conſultatio eſt.
ὀργὴ γὰρ πολλὰ ἀνθρώποις ἀναγκάζει κακά. Nos ira cogit multa cōmittere mala.
αἰεὶ γὰρ πικρὸν πολλῷ νόος ἔπεται ἀνθρώπου. *Q. Calaber.*
Perpetuò nā blanda viris prudentibus eſt mens.
Iratus de re incerta contendere noli. Impedit ira animū, ne poſſit cernere verum.
Ira non perfectè rationem audit. *Ex Ariſtotel.* (*Cato.*
Plato iratus ſeruo, dicebat amico: Tu hunc caſtiga, nam ego iratus ſum. *Seneca.*
Adde conſilium Athenodori poſitum ſuprà ſub Gniew vśmierzą odwłoką.

Gniew hamuy. Gniewu śie ſtrzeż.

ἀνδρωπος ὢν γίνωσκε τὸ ὀργῆς κρατεῖν. *Menander.*
Cum ſis homo, cohibere fac iram ſcias.
Ira furor breuis eſt. animum rege, qui niſi paret,
Imperat, hunc frenis, hunc tu compeſce catena. *Horat.*
θυμὸν κρατῆσαι κἀπιθυμίας καλόν. Iram tenere cupiditatemq; eſt bonum.
γίνου δ' ἐς ὀργὴν μὴ βραδὺς γ' ἀλλὰ θρασύς. Ne celer ad irā tardus aſt eſto potiùs.
ζῆσαι ὅσιος κρεῖσσον ἢ θυμὸν κρατῆς. Iram regendo vitam ages ſuauiſſimam.
ὀργίζεσθαι δὲ μανομένῳ μόνον διαφέρει. *Cato.*
Iratus ab inſano tempore tantùm (*breuiori*) diſtat.
ἐξίδια λέγω τοῖς ἑαυτοῦ ἑκάστοις πᾶσιν. *E Pythagoræ Symbolis.*
Omne quod acutum eſt abs te amoueas. *ſ. occaſiones omnes iracund. e.*
Iracundiam qui vincit hoſtem ſuperat maximum. *P. Syrus.*
βασιλεὺς κρείττων ὅτε κρείσσονι ἀνδρὶ χειρὶ τὴν ὀργὴν κρατῇ. *Philoſtrat.* Rex præſtantior eſt qui inferiori iratus irā continet. *vi fecit Adrianus a Phauorino Philoſopho offenſus. eadē auctore teſte.* Charilaus Lacedæmoniorū rex ſeruo iratus *dixit:* μὴ τὼ σὼ καιρὸς ἐνθάδε τοὺς ἐμὲ μὴ ὀργιζομαι. Per Geminos occiderem te niſi iraſcerer.

Et Socrates apud Senecam ſeruo ſimiliter. Cæderem te niſi iratus eſſem. *Plutarchus ita cohibet iratũ alteri:* Si iſte hodie meruit pœnã, etiã cras & perẽdie erit in noxa.

Gniewliwego hamowáć nie pobudzáć trzebá.

Eripere telum non dare irato decet. *P. Syrus.*

ψάλιον ἐμβάλλειν θυμωμένῳ. *Plutarch.* Frenum inijcere irato.

Tigrides tympanorum ſtrepitu in rabiem aguntur & ſe inuicem lacerant. Idem.

νικησον ὀργὴν τῷ λογιζεσθαι καλῶς. Ratione honeſta citiùs ira vincitur.

ὀργὴν ἑταίρῳ καὶ φίλῳ πειρᾶν φέρειν. Sufferre conare iram amici atq; ſocij.

μεγαλόν ἐστιν ὀργῆς φαρμακον λόγος. Iræ remedium maximum eſt oratio. *V. Vide dopuſczay. Vide exemplum Auguſti ſub* Powodu do zlego.

Gniewliwy. Jáł oſá tadowity. Rozgniewa śie by mu paśćc zakrzywił: by mu nároſe muchá padłá. Rozgniewał śie.

Iracundior Hadria. *Horat.* .i. *mari Hadriatico tempeſtatibus obnoxio.*

Homo ieiunà iracundia *Rhodigin.* ἀγρια μελισσα. *Suidas.* Fera apis.

ἡρακλειον ὀργὴν ἐχει. *Ariſtides.* Herculis iram habet.

Apri in venatione proſtrati dentes ita accenduntur, vt taſti adurant. Plerius.

Æacidinis minis expletus. *Plaut.* .i. *Achilleis. nam is iracundus Homero Horatio.*

τὸ ναπυ ἐδηκεν ἐπιεν. *Artemidor.* Sinapi *(in recto)* iſthmum *(quarto caſu* .i. *interſeptum narium)* bibit (.i. *momordit)* .i. *Corrugat. criſpat nares præ ira.* *Sic Perſius.*

Dicce ſed ira cadat naſo rugoſaque ſanna. *Nam apud priſcos, ſedes iræ, nares. Caſaubon.* Bilis acerba illi ſedet in naribus. *ex Platone.*

Fames & mora bilem in naſum concitant. *Plaut.* In fermento iacet. *Idem. de offenſo, irato.* Gniewa śie. Calpurni læuam legem Piſoni' reprendi.

Eduxiq; animam in primoribu' naribus — *Lucillius.*

Iracundi ſymbolum Cynocephalus, Virſius, Pieri. & Cor in craticula ſuper prunas Cyrillus.

Mordax Memmius. *Farractinarius agens, rixa cum largo ruſali orta brachium eius mordicus arripuit. Vnde ſcamnis publicum parietibus vrbis inſcriptum erat in hominem furioſum, cuius meminit Cicero de Orat.* LLLMM. .i. *vt Scenarius explicat.* Lacerat lacertũ Largi mordax Memmius. γῆ θάλατταν συναναμίγνυσι *Suidas.* Terrã mari miſcet.

Lucian. Iratum ſic depingit. Διαπεινομένῳ τὸ πρόσωπον ἐρυθρὸν, καὶ ὁ τράχηλος ἐσθὲν καὶ φλεβες ἐξανιστάμεναι ὥσπερ τῶν αὐλητῶν ὁπόταν εἰς σφοδρὸν τὸν αὐλὸν ἐμπνέωσι βιαζόμενοι. Contendenti vultus rubet, collum intumeſcit, venæ inflantur, vt tibicinum cùm vehementer tibiam inflare coguntur.

τὰ χείλη ὑπ' ὀργῆς ἐφθίει. *Ariſtophan.* Labra mordet præ iracundia.

— Calido ſub pectore bilis Intumuit *(alicui)* quã non exſtinxerit vrna cicutæ. *Perſius.* δεινὸν μὲν πυρὸς ὄσπριες. *Homer.* Vehementem vim ignis ſpirat.

ἄρρες νεοσσὸν. Martis pullus. *Ariſtophan. ſic vocat gallum, quòd omnium auium pugnacissimus ſit. transfer ad hominem.* Śierdźiſty. Rokotliwy.

ὦ τί γε πικρὸς καὶ ὁ ἀὴ δρυοκολάπτης χολᾷ πᾶν ῥῆμα καθ' ἡμᾶς. *Theocrit.*

Eſt ama-

Eſt amarulentus Et ei ſemper acerba bilis in naribus ſedet.

Etiam bruta naribus iram produnt, canes, equi, urſi. &c. Martial. Perſius. Virg.

κνᾶται ἔτ', ἐμπαρέας κεν ἀπ' ἀὴτης ἠ λύχνον ἅψαις. *Theocrit. de Lyciſca fœmina:* Et incenſa eſt inſuper *(ira)* vt facile ab ea lucernam accendere potuiſſes.

Ζῶνις ὀξυνικὸς ϑ. *Clemens Stromat.* Veſpâ acerbior. *quæ ter nouenis punctis hominem necat. Plin.* Sonat illi facile de nare, canina litera. *quam canes irritati exprimere velle videntur. Ex Perſio.* Iraruṁq; omnes effudit habenas. *Virgil.* Vel habet in aure. *(vt animal Alban dictum Alberto & Holcot) qui qualibet moleſtia aud tactu offenditur.* *Diogenes de Gymnaſio Euclidis dixit:* ὁ χολὴ ἀλλὰ χολὴ .i. Non felleus ſed bilis. *perſtringens eruditi am Mathematici inſignis. nam ingenioſi & ſolertes iracundiùs docent vt ſupra ſub* Głodny gniewliwy. *Cic. dixit. Plato etiam apud Rhod. gen. ait:* Difficile eſſe reperire hominẽ ingenioſum qui iracundus nõ ſit.

Ciecz v nieni tyle ma wczyc. Do gnoia nie rzadno zgodzi.

Vide Złośc pomiatała. *Vtrumq; hoc loco in proprio ſenſu accepta conueniunt, licet iſtic tralat ue vel allegorico aut parœmiaco accipendi ſint.*

Gumienny Zatoczył rece. Wyzmora rece wtożył.

Manum ſub pallio habet. *Quintilian. de oratoribus languidis.*

τὸν ἔξω τοῦ ἱματίου βραχίονα ἔχει. *Ex Æſchine. qui de ſeruentibus oratoribus oppoſitũ dixit:* τὸν ἔξω ἐχων ἔχων λέγει. Manum extra *(pallium)* habens dicit.

Lepores in cœnibus eius indormiunt. *Dictum Lyſandri ducis Spartanorum Corinthum obſidentis, qui conſſcto lepore foſſam tranſiliente, ait ſuis:* Non erubeſcitis eos hoſtes form. dare, ad quorum in cœna lepores otioſe dormiunt. *Rhodigin. ex Plutarcho.*

Godnosc cnocic mie vrodzić ma być dana.

Dignitatibus homines *(probos, dignos)* dandos, non hominibus *(qualibuscunq;)* dignitates, cenſuit *Ennius Syrus.*

κοσμεῖ δόξα ἄνδρα κοσμεῖ, ἀνὴρ δόξαν ἀνήρ. *A.* Ornare debet vir locũ, haud locus virũ. *Sic Cic.* Non domo dominus, ſed domino domus honeſtanda eſt.

Pauo non eſt electus rex ab auibus licet forma maximè conſpicuus, eò quòd contra aquilam, ſi vſus ferret, pugnare non poſſet Apologus.

Godnosc negodzenia dana. Godnosci négodzien.

Struma diabolo tecta eſt *Ex Cic.* *Vide* Wede pokryć.

ἐσθλὸς ἐν πόλει Bos in ciuitate. *Cum immeritus vel indignus ad honores euehitur. Lyſias. Athenis bonus magnũ erat in arce ſxi, bene dictũ ortũ. na bonis locus in agris vel cãpis eſt.* Vidi malum ſub ſole &c. poſitum ſtultum in dignitate ſublimi. *Eccleſiaſtic. 10.*

Loco ignominiæ eſt apud indignum dignitas. *P. Syrus.*

Mulio Conſul. *Dictum de Ventidio Baſſo, qui ex mulione vectore Eques, Tribunus Plebis, Prætor, Pontifex, Conſul, triumpho etiam illuſtris factus, ſummam ſibi inuidiam & odium apud omnes conciliarat adeò, vt publicè in eum iactarentur hi verſus.*

Concurrite omnes augures, aruſpices,

Portentum

Portentum inusitatum conflatum est recens,

Nam mulos qui fricabat Consul factus est. *Similis est apud Claudianum Eutropius* Eunuchus Consul. *quod Poëta vehementer indignum esse ait. Adde ex Suida.* Sit Eunuchus modò, cætera vel canis *sub* Vrzędy beześciе rozdáć.

ἀνῶσι τὸ φρόνημα ἐλλυβέρων οἱ παρ' ἀξίαν εὐ πεπονθότες *Vlpian. Rhetor.* Contristant (*discruciant*) animos ingenuorum ij, quibus præter eorum dignitatem res prosperè cedunt. τραγικὸς πίθηκος. *Philostrat.* Tragica simia. *Hieronym.* ὄνῳ ἄγων μυστήρια. *Aristophan.* Asinus portans mysteria seu sacra, *vel res ad sacrificium necessarias. In eos qui rebus secundis vel honorificis utuntur, quibus indigni sunt. Suidas.* A remo ad tribunal. V. Vroſt pretko.

Ornamentum in luto, dignitas indigno. *Salustianus.*

Apud Suetonium in Senatores ex peregrinis à Iulio factos scomma tale iactabatur. Gallos Cæsar in triumpho ducit; ijdem in Curia braccas (*velem suum vestitum*) deposuerunt, latum-clauum (*vestē purpuream senatoriā aureus clauus sparsam*) sumpserunt. ἀξία ἡ κυνὸς θρίξ. *Diogenian.* Digna catella solio .ſ. *induatur. Apud feminas deliciatas Melitæ catellæ erant in pretio & deliciis, vt & nunc sunt.*

κυναρίῳ τελευτήσαντι μνημεῖον ποιῆσαι, καὶ ἐπιδιῶ ἐπιγράψαι, κλαύσ᾽ ἂν μᾶλλον. *Theophrastus characterе 21.* Catello mortuo sepulchrum excitare & epigramma inscribere: Catellus Melitensis.

γαλῆ κροκωτός. *Suidas.* Feli crocotam .ſ. *das. vestem mulebrem splendidam croci coloris.* Pulex in aurea catena. *quam περιδέραιον quidā aurifex excoguant & fabrefecit Mephidi. Leonius de rebus Africis.*

Affine, Vſié przyſtoi mu to. Szláchćic nowy / wſiu

Godność odmienia kaidego / ale mé gorſzo w lepſzego.

Vulgare dictū est. Honores mutant mores sed rarò in meliores. *quod sic reddes si velis Græcè* ——— πᾶσις ἀνὴρ θεοῦ τρόπους ἀλλάσσει ἀξία, μανικὸς εἰς ἐσθλόν. Homo priuatus nisi magna sapientia præditus, vix sese regionibus officij, magnis in fortunis & copiis continet, *Cic.* ὁ ἰδιώτης πονηρὸς, οὐκ ἂν πόλει γένοιτο ὄφελος ἀγαθός. *Æschines.* Priuatim malus, nunquam publicè erit bonus.

πίθηκος ὁ πίθηκος, κἂν χρυσᾶς ἐλάτας τυμβεύλα. *Lucian.* Simia est simia, etiam aurea gestet insignia. *Simiæ saltare ex arte edoctæ & purpura indutæ saltare iussæ, cum id ægrè agebant: sed nucibus in medium coniectis, omisso saltu ad eas prosilierunt, & circumeas pugnantes, purpuras lacerarunt. apud eundem Lucianum.* Hinc illud alterum: ἔστιν πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. Simia in purpura .ſ. *non amittit mores suos.* Intolentia dominatus effert animos & incredibili armat audacia. *Cicero.*

Godność przy vboſtwié / me ma poważenia.

Vlié ſnadno być na godności / gdy kto mié wielkie ma włości.

ἐκ ἔστιν ἀξίωμα δαιμονίοις ἄρχων πένης. *A.* Auctoritatem nullam habet princeps inops. Grauissimum est, cùm superior factus sis Ordine, inferiorem esse fortunâ. *Cicero.*

Ideò Ro-

Ideò Romæ Senator esse non potuit qui in censu non haberet 800000. *nummum, i. viginti millia coronatorum, ante Augustum, qui eundem auxit ad duodecies sestertium, triplo maiore summa, vt docet Suetoni. & Iuuenal. Quare & Tiberius monit Senatu quosdam, qui profusione & luxu censum diminuerant. Sub Claudio item aliqui tenuiores hoc honore & gradu sponte cesserunt Tacito teste. Equestris autem census erat quadringenta millia sestertium. Horat. Iuuenal. Martial. i decem millia coronatorum vel Philippæorum. Carthaginenses Aristotele teste, non optimos tantùm sed & ditissimos magistratibus admouebant, quòd putarent impossibile pauperem rectè & sincerè magistratum administrare posse.*

Godność wyrurzy / co śie w kiem burzy.

ἀρχὴ τ ἄνδρα δείκνυσιν. *Bias. Pittacus.* Magistratus virum demonstrat.
ἐξουσία ἡ ἀρχὴ, πᾶν πάθος κινεῖ, ἡ πᾶσαν ἀποκαλύπτει κακίαν. *Plutarch.* Potestas & magistratus, omnem affectum mouet, & omnem reuelat malitiam. *Epaminundas Thebanus vile munus publicitùs sibi assignatum, non aspernatus est dicens:* ὃ μένει ἡ ἀρχὴ τ ἀνδρα δείκνυσιν, (*vel aptiùs,* κοσμεῖ) ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. Non solum magistratus virum ostendit (*vel ornat*) sed & magistratum vir .s. *viliorem, commendat, dum in eo prudenter & diligenter se gerit.*
Insolentia dominatus effert animos & incredibili armat audacia. *Cicer.*

Godność (vrzad) zalecenie małe / á cnotá cáłe.

ἀξία ἐλάχιστα ἀνθρώπου ἀρετὴ μεγάλα. *A.* Honor est nimis laus parua, virtus maxima.
Honores cõdecorent probi mores. τὼν ἀξιῶν καλεῖσι κόσμησον τρόποις. *A.* Ergo vt
Miremur te, non tua, primum aliquid da.
Quod pessim titulis incidere præter honores. *Iuuenal.*

Godności cnotą nie faworami / dostawać trzebá / ani sztukami.

Virtute ambire oportet non fautoribus. *Plautus.*
τιμὴ ἀξίων ἀρετὴ κρατίστη ἀξία. *A.* Virtus ad honores optima commendatio.

Godności zábiegánie / motylow tápánie.

Dignitatum captatio, papilionum venatio. *S. Anselmus, qui istam similitudinem fusiùs declarat. reddo id Senario Græco.* ζητοδοκιδῶν θηρεύσις ἡ φιλοδοξία. *A.*

Godności z vrzędámi / ida zá familiámi / zesło nie zá personámi / nie zá dowćipámi.

Fato Metelli Romæ fiunt Consules. *Næuius hoc versu perstrinxit familiam Metellorum, ex qua plurimi Consules, licet minùs digni, tanquam à fortuna creabantur. Ausonius.*
τυχῶν Μετέλλος Ῥώμῃ κατέδειξεν ὑπάτους. *A. Sic Cic. carpit* Pisonem *dicens illum non ob suam virtutem sed ob maiorum merita factum Consulem.*

Gotora. Jáko go widźisz / tak gopisz. Niema gdźie koniá rozsiodłáć. Niema ndźieby stopę położyć. Niema iedno duszę.

Pedem vbi ponat in suo non habet. *Cic.* Ne tempestas quidem vlla nocere ei potest. *Idem iocatur.* Omnia tibi præter animam tradidit. *Idem.* Ne monu-

menti quidem causa quicquam sibi reseruauit. *Idem.*
Siu Æschines de Timarchide. Negleba quidem agri ad sepulturæ locum illi relicta.
μηδὲ πάσσαλος αὐτῷ περιελείφθη. *Ex Luciano.* Ne paxillus quidem illi relictus est.
Simile quid est. 1. Esdræ 9. Vt daretur nobis paxillus in loco sancto eius .i. *aliquis locus habitationis in terra sancta & Hierusalem. Captiui Iudæi orabant Deum.*
E patrimonio tanquam è naufragio nudus eiectus. *Cic.*
γυμνὸς ὡς ἐκ μητρός. Nudus tanquam ex matre .s. *cùm natus erat.*
παττάλῳ γυμνότερος: Paxillo nudior.
ἀγρίππᾳ ἀκαρπότερος: *Suidas.* Agrippo sterilior i. olesstro. *de valde inopibus.*
Cui homini hodie peculi nummus non est plumbeus. *Plaut.*
Nihil ei domi deliquum (.i. *reliquum*) est. *Idem.* Minus quàm nihil habet. *Idem.*
Quis credit ei qui non habet nidum? *Ecclesiastici c. 36.*

Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus.
Cum bulga cœnat, dormit, lauat. omnis in vna
Spes homini bulga, hac deuincta est cætera vita. *Lucil.*

Nec habet quem porrigat ore trientem *Iuuenal* .i. *nec nummum Charonti pro trajectu naulum dandum habet. Danaces ita dicebatur.*
ἀδὲ γὰ δύμαχα τῷ δειροῦ, ἢ ἁς τοι ἐτεῦδεν. *Theocrit.*
Nec pellis est heroi cui in tormiat. *more prisco.* δύμαξ est δέρμα, *pellis. Scholiastes ait; non verò nomen proprium viri, vt aliqui volunt.*
ἀχ ἅλις ὄξυς ἔχει. *Theocrit.* Ne aceti quidem satis habet.
ἅπασαν τὴν ἀτίαν ἠμπισχόμην. *Suidas.* Omnem substantiam indutus est.
Hoc quod induta sum summæ opes. *Naufraga femina apud Plautum dicit.*
ἀδὲ ἐν δέρματι *Suidas.* Ne pellem quidem indutus est, vel habet.
Quo nudior. *seu* ὧν ἅπας γέγονεν. *Nicias.* Quum totus factus est .i. *nudus.*
γυμνότερος *vel* κενώτερος τῶν λεπτηρίδων: *Athenæ.* Nudior vel inanior leberide.
Ἀπτερος γυμνότερος: Pusillo nudior. Iro & Codro pauperior. *ex Ouidio.*
πτωχότερος κίγκλου. *Menander.* Pauperior cinclo: *auis hæc in alieno nido oua sua ponit.*
Ναυσικλεῖ ἐς ἐρημία, μήτ' ἔαρ μήτε φίλος ἐχί. Nausiclidis solitudo nec ver nec amicos habet. εἰς ἐνοικὸς τελεῖ. Inter inquilinos censetur.
Zonam perdidit. *Horat. à militari more in zona ferendi pecuniam. Porphirion. ex Plauto. Lucillio Lampridi.* ἀδὲ ὀβολὸν ἔχῃ ὥστε πρίαμαι χρόκον. *Lucian.*
Ne obolum habet qui restim emat. Omni præsidio nudatus.
γύμνωτο ἀτερ κόρυθος τε καὶ ἀσπίδος; ἀδὲ ἔχων ἔγχος: *Homer.*
Et clypeo simul & galea nudatus & hasta.

Goraco cie kapano. Skorý nazbyt Przed czasem chcęś.

Vide ne nimiũ calidũ hoc sit modò. *Terent. al.* callidũ. Subitũ est nimis. *Plaut.*
Θερμὴν τὴν ψυχρὸν καρδίαν ἔχεις. *Sophoc.* In frigidis calidũ cor habes .s. *negotium.*
Θερμότερον ἅπτεσθαι διακονίας. *Plutarch.* Feruidiùs aggredi ministerium.

ἐ γὰ ὅτι

ἐ γὰ ἐπὶ πυρὸς ἐβήκας. Non ingressus es in ignem. Non calcas ignem.
μὴ σπεῦδ' ἐ γάρ τι πυρὶ θάλπεαι. *Theocrit.* Ne propera nondũ ignem calcas, *vel ex Horatio*: Non incedis per ignem suppositum cineri doloso.
αὐτὰ ἱερὰ κατεσθίειν θέλεις. *Athenæ.* Non sacrificata deuorare vis.
ἀπὸ χυτροποδῶν ἀνεπιῤῥίκτων ἀνελόντα ἐσθίειν. *Theocrit.*
Ab ollis non sacrificata rapientem vorare.
ἁρπάζειν ἀπὸ τῆς τηγάνου, *vel* ἀποτηγανίζειν. *Athenæ.* Rapere ex sartagine.
ἀφαρτάζειν ἐβελίσκου. *Archestrat.* Rapere à veru. *Et apud Terentium* E flamma cibum petere. *vt faciebat Vitellius Imp. Suetonio teste.*
Etiam Cicer. vituperat asotos de patella rapientes. (corias.
πρὶν ἐσφάξαι σὺ ἀρνειὸν. *ex Homero.* Prius quàm mactaris vel iugulatum sit, exπρὶν ἀλφίτοισι τὰ μέλεα ∫. ἐμπάσῃς. *Eustathi.* Priusquã affaueris farinã inspergis.
ἐν τῷ θερμολουτρίῳ λελουμένος. *Ex Aristop.* In Herculanis balneis lotus es. *nẽpè calidissimis.*
αἶξ ἔτι τέτυκται, ἔριφος δ' ἐπὶ δώμασι πάϊζει. *Zenodot.* (mus.
Capra nondum peperit, hædus autem in tectis ludit.

Gore ma wſzyſtko w ratu. i Xzemeśnik robotnik dobry pilny.

Potest huc trahi illud ex Nazianzeno. ὥσπερ τὸ πῦρ ἐν ἀκάνθαις ἀναλίσκει ἅπαντα. Sicut ignis in spinis consumit omnia. *Locutus est ille de disputatore acerrimo Basilio. quod facilè transferas ad artifices & operas strenuè laborantes. Simile quid apud Plutarch.* ὥσπερ πῦρ ἐν ἀκύροις καὶ θερμοῖς λαγωοῖς.
Sicut ignis in paleas vel pilos leporis ∫. *incidens, mox eos absumit. Affine,* Prácowity.

Gorzey abo ciężey potym będzie.

ἐχῖνος τόκον ἀναβάλλει. *Suidas.* Echinus partum differt. *Et sic sibi cruciatum auget, asperioribus & durioribus pilis in fœtu tempore factis.*
Versuram facis. Versurâ dilloluis. *Cicer. Budæ.* Versura solues. *Terent .i. pœnas debitas lues cum fœnore, instar eorum qui vt vnum debitum soluant, pecuniam mutuam apud alium creditorem maiori fœnore accipiunt. Budæus.*
Versuram facere. *Festo, est vertere creditorem.* Versuram soluere & vsura vel vsuram soluere. *Idem ICtis.* οἱ δανιζόμενοι, ῥᾳδίως ἐπὶ τοῖς μεγάλοις τόκοις μικρὸν ὑποφορτάζεσ χρόνον, ὕστερον δὲ τ' δεχαίων ἀφίστανται. *Demosthen.* Ære alieno preili, facilè magnis vsuris ad breue tempus diteſcunt, paulò pòst etiam principali summa excidunt. *Plura in hanc sententiã habes infrà sub* Odwłoká czesto płodliwa.

Gorzko ale zdrowo. Lekárſtwo gorzkie zdrowe.

Amara hausta ad salutem valent. *Symmachus.*
Nulla remedia tam faciunt dolorem quam quæ sunt salutaria. *Cicer.*
πικρὰν χολὴν τὰ πικρὰ κλύζει φάρμακα, *Ex Sophocle.*
Purgant amaram amara bilem pharmaca.
Pecora Pontica Abſinthij pabulo pulchriora & pinguiora redduntur. *Plin.*

Mustela cum serpente pugnatura, rutam serpentibus noxiam vorat, & secura cum eo congreditur. Ælian. τραχεῖα ἀλλ' ἀγαθή. *Homer. de Ithaca.* Aspera sed salubris. *Mel alioquin vtile & dulce, exulcerata mordet & purgat; sic admonitio amici. & Plutarc.*

Gośc brzuchopás. Gośc bez rozmowy (nierozmowny) za bezkę stoi.

Gośc z brzuchem tylko z zębámi godzien siedzieć też z ostámi.

τῇ γαστρὶ σύνδειπνος ἀ τῇ ψυχῇ. *Plutarch.* Ventre conuiua non animo. *qui ad conuiuium venit, non ob amicitiam conciliandam, aut firmandam, nec ad colloquendum, docendum, discendum aliquid, sed ad ventrem tantùm implendum.*

Tales conuiuas *Rhodigin. aptè literas Mutas inter Vocales appellat.*

τὰ ἄφωνα γράμματα ἐν μέσῳ φωνηέντων. *Plutarch. quæ per se sonum aut syllabam non faciunt, cùm alijs tamen nempè cùm vocalibus coniuncta aliquid sermoni addunt. Item* Ventri concœnes. & ἀγγεῖα ex Plutarcho .i. *vasa qui ad conuiua veniunt tantùm vt impleantur.* σιωπῶντας ἐμπίμπλαντες μετ' ἀλλήλων κωφὴ συνόδες ἐστί. *Idem.* Silentes repleri cum alijs sullum nimis est.

Tales item rectè vocabuntur, Conuiuæ non conuiuæ.

Item ἀπολεκυθους καὶ τραπεζίους, καὶ μὴ τὸ χεῖρος ὕδωρ ἀνιεμένους. *hosce vocare potes. ex Plutarcho .i.* Autolecythos & mensales & qui post aquam manibus datā audiuntur .s. assentantes. *Item quibus.* τὸ χεῖρας ὕδωρ ἡδιστον. *iuxta Philoxenum .i.* suauissima aqua quæ manibus infunditur. *V.* Rozmowá vczęna przy stole.

Gośc czesty i długi / rychło śie sprzykrzy.

Gość i ryba trzeciego dniá precz / nie wart / cuchnie.

Piscis nequam nisi recens. *Plaut. de hospite amatore loquitur.*

Hospes nullus tam in amici hospitium diuerti potest.

Quin vbi triduum continuum fuerit, iam odiosus fiet.

Verùm vbi dies decem continuos immorabitur;

Tametsi dominus non inuitus patitur, serui murmurant. *Idem Plaut.*

ἀπεκείμενοι ἰχθύς. *Plutarch.* Repositus piscis .s. *contemnitur.*

Quo peruenere deliciæ! is pro putrido iam piscis affertur, qui non hodie eductus, hodie occisus est. *Seneca.* *Hinc illud vulgare Anonymi Rhythmi.*

Post tres sæpè dies vilescit piscis & hospes,

Ni sale conditus sit vel specialis amicus. *Simile illud alterum.*

Amice si venies bis aut ter, accipiā te libenter. Si verò quater, pudeat te bone frater *Vel versu rhythmico.* Accipere libenter, vbi venies bis aút ter:

Quodsi verò quater, pudeat te oro bone frater. (*vt.*

Catonis iunioris filius apud regulū quendā diutiùs diuersabatur, vnde in eū scomma iactabatur ἄνεμον κάτων ἑαδίζει τεταρακοντ' ἡμέρας Cras Cato discedet post triginta dies. *Plutarch. qui semper cras discessurum se aiebat, & tamen tam diu hærebat. Simile est illud Salomonis Prouerb. c. 25.* Subtrahe pedem tuum de domo proximi tui, ne quando satiatus, oderit te. *Vel vt LXX. rarò infer pedem. &c. ne quando fastu tui, &c.*

Hesiodus

Hesiodus de mendicante ex otio sic ait: ζητᾷς βίοτον κατὰ γείτονας, οἱ δ' ἀμελῶσιν, δὶς μὲν γὰρ τρὶς τάχα τοὔξεαι, ἢν δ' ἔτι λύπῃς, χρῆμα μὲ δ' οὐκ ἐρέεις, &c. Quæres victum per vicinos, hi verò te negligent. Bis quidem & ter forte aliquid consequeris, si autem amplùs molestus fueris, Rem non facies. *Gallorum dictum est illud apud Garnerum.*

Hospitis, mulieris, pluuiæ, post triduum satias est.

Gość ktory nie mie przyniéśie; niech śie przéśpi w polu/ w léśie.

Ipse licet venias Musis comitatus Homero,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Ouidius.*

Portitorum similimæ sunt ianuæ lenoniæ,
Si affers, tum patent: si non est, quod des, tum non patent. *Plautus.*

Trimalis rhythmus. Ferto aliquid tecum, si vis discumbere mecum.

Σὺν κενεοῖς ἐλθὼν, χερσὶν κενεῇσι δ' ἀπείτω. *A.* Venisti vacuis manibus, vacuis quoque abito. *Affine,* Gość nie z proźnemi rękoma.

Gosc na bankiet nieprośony. nie barzo bywa vczczony.

Non inuitatus, minimè est hospes mihi gratus. *Anonym. Rhythmic.*

ἐς ἄκλητος ξεῖνος ἄκλητος πρὸς δεῖπνον ἐπελθών. *A.*

ἀκλητος ἐπεισπέσειν εἰς τὰ συμπόσια Μυκονίων δίκην. *Athenæus.*

Inuocatus irruens in conuiuia Myconiorum more, *qui hoc nomine malè audiebant, quòd ob tenuitatem alienas cœnas captarent. Nec apud nos huiusmodi desunt.*

αὐλητρίδες δεῖλαι ἀγαθῶν ὅτι δαῖτας ἵκησαι

Non vocati mali bonorum conuiuia adeunt. *Vel.*

Viles se inuitant ipsi ad conuiuia honesta.

καλὰ γὰρ καὶ κἂν μὴ καλῶ. *Athenæ.*

Voco Charephontem (i. *vitrò ipse tanquam vocatus venit*) non vocauerim licet.

ἄκλητος μῦα δαπανᾷ φιλεῖ. *Athenæ.* Inuocata musca cœnare amat. i. *parasitus.*

Musca, Canis, Mimus, venit ad conuiuia primus,
Non inuitati, hi veniunt prandere parati. *Anonym. Rhythmic.*

Musca gloriabatur apud formicam se in templis & aulis regum versari & gustare omnia, &c. cui formica sic respondit: Est gloriosus sanè conuictus deûm
Sed illi qui inuitatur, non qui inuisus est. *Phædrus.*

Similis apologus est apud Nazianzenum de Hirundine, quæ ob conuictum humanum præferebat se Cygno sol tavio, cùm tamen ingrata sit hominibus ob strepitum ingratum, ob nidum sordidum, & feritatem, cum non ciuretur, nec vllum commodum afferat hominibus.

μὴ μοι δαιτὸς κακὸς ἴκοιο. *Athenæ.* Ne mihi bæon nequam pisces. i. obtingat. *In hospitem ingratum dici ait Erasmus.*

Gosc nie z proźnemi rękoma/ nayduie v mnie wszystko doma.

ξεῖνος ἐλθὼν οἷος ἀνήρ. *Zenodot.* Veniat hospes quicunque proderit.

δώτην μὲν τις ἔδωκεν, ἀδώτην δ' οὔτις ἔδωκεν. *Hesiodus.*

Danti aliquis dedit, at non danti non dedit vllus.

Cœnabis

Cœnabis benè mi Fabulle apud me Si tecum attuleris bonam atque magnam Cœnam, &c. *Catullus.*

Gość zaproſzony/ ſam ſie częſtuie.

Δελφοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψωνεῖ κρέας. *Plutarch.*

Delphis ſacrificans ipſe carnes deuorat.

Dictum in eos qui vocatis conuiuis ipſi quàm plurima vel optima abſumunt. Nam Delphis qui immolabat victimam, ipſemet ea veſcebatur. Item in eos qui beneficio quod aliis dediſſe ſe aiunt, ipſi fruuntur. Sic Eraſm. aliter hoc Iunius interpretatur .ſ. Omenta ponens ipſe carnes deuorat. *nam* δελφὺς *idem quod* δελφὺς *in ſuibus inquit, eſt vulua. Inteſtina etiam idem reddit. ſed idem eſt ſenſus.*

Vide Lepſze Goſpodarzowi/ & Bytowáć co pátrzyć.

Gościa trzeby wiec maß w domu: nie czyniżć przy niem gomonu.

Hoſpite accepto domeſticas moleſtias diſſimula, nec turbas cie. *vt fecit Nauius Martial. l. 3. epigr. 13. & Ruſus ibidem ep. 94. Sed potiùs gere te, vt Periplectomen. amœniſſimo ingenio & lepidiſſimo moribus hoſpes in Milite Plauti, qui inter alia huic loco apta hæc de ſe dicit:* Vel cauillator facetus vel conuiua commodus

Item ero; neque ego oblocutor ſum alteri in conuiuio,
Incommoditate abſtinere me apud conuiuas commodè
Commemini, & meæ orationis iuſtam partem perſequi,
Et meam partem itidem tacere, cùm aliena oratio eſt. *&c.*
Neque ego ad menſam publicas res clamo, neque leges crepo.
Neque præripio pulpamentum, neque præuorto poculum,
Neque per vinum vnquam ex me oritur diſſidium conuiuio.
Si quis ibi odioſus eſt, abeo domum, ſermonem ſegrego, *&c.*

αἰδοῖός ξεινῶν κεχρημένον ἠδὲ δόμοιο. *Homerus.*

Reuerenter habe indigentem hoſpitali munere (*elèémoſyna*) & tecto.

Gościa lepiey nie przymować/ niż go tudzież wyforować.

Turpiùs eijcitur quàm non admittitur hoſpes. *Ouid.*

ἄισχιον ἐκβάλλειν φίλον (*vel* ξένον) ἢ μὴ ξεινοδοκῆσαι. *A.*

αἰσχρὸν τ ξένον τῷ προθύρῳ δέχεσθαι, καὶ ψευδοθύρῳ ἐκβάλλειν. *Ex Plutarch. dicto inuerſo.* Turpe eſt hoſpitem veſtibulo admittere & poſtico eijcere.

μηδένα τῶν δ' ἀεκοντα μένειν κατέρυκε παρ' ἡμῖν,
μηδὲ βιαζε κέλευθ' ἅν ἑθέλοντ' ἴέναι. *Theognis.*

Nullum inuitum (*conuiuam*) manere cogas apud nos, Neq; foras iube nolentē ire.

Gościnca ſie trzymay. Za przodkami idź. Poſpolitey drogi ſie nie puſczay.

ἐκτὸς λεωφόρου μὴ βαδίζειν. *Pythagoras.* Extra publicam viam ne deflectas. *Nam vt ait Horat.* Interdum & vulgus rectum videt, eſt vbi peccet.

Nemo ire quenquam publica prohibet via. *Plaut.*

λεγὴ τὴν ὁδὸν συνηθεστάτην θαρραλεωτάτην εἶναι. *Lucian.* Opus est viam vsitatissimam & tritissimam, tutissimam esse. *Apud eundem Philosophus quidam eadem orbita trahebat & retrahebat currum, nihil decerrans & vestigium vnum tantùm semper relinquens.* *Vide* Zgładzay śie z ludźmi. & Mowá pospolita.

Gościnny człowiek. Chlebodawca wielki. Nie żałuie nikomu chleba.
Rad gościowi Gościnność wielkie zalecenie.

Homo est qui facilè scindat penulam .s. *hospitis, eum retinendo.* *vel* Multis scidit penulam .s. *domo sua abiré volentibus. ex Cicer.*

Domus eius cunctæ Græciæ quasi ludus quidam patuit. *Cic.*

ἀεί τις ἐν Κύδωνος .s. οἴκῳ. *Suidas.* Semper aliquis est (*hospes*) in Cydonis domo. *Corinthius is erat ciuis hospitalitate celebris. Similis illi* Cimon Athenienſis. *qui domum suam voluit esse πρυτανεῖον κοινόν.* Prytaneum publicum *semper patens omnes aduenientes lautè excipiens Plutarch.* ἀδέσποτε ἔχει ἡ θύρα. *Eupolis.* Nequaquã arcet ostium .s. *quenquã, domum eius patentem, intrare volentẽ.* *Apud Aristophanẽ est idem Senario prolatum.* οὐδ' ὃ ξενίζειν ἀδέσποτε γ' ἔχ' ἡ θύρα.

Nullum hospitem seclusit ista ianua.

Talis in Plauti Milite Periplectomenes qui sic loquitur.

Deûm virtute vt transeuntem hospitio accipiam, est apud me comitas,
Es, bibe, animo obsequere mecum atque onera te hilaritudine;
Liberæ sunt ædes, liber sum, ego me vti volo liberè.

In bono hospite atq; amico quæstus est quod sumitur .i. *insumitur. Ibidem de eodem dicit quidam.* Huic homini dignum est diuitias esse & diu vitam dari.

Qui & rem seruat, & qui bene habet, suisq; amicis vult benè.

τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ἀπὸ τῶν ποδῶν. *Diogenianus.* Fores habet tritas ceu pastorum sunt cotes, .s. *hospitum perpetuo aduentantium pedibus. & quanquam Diogenian ironicè & opposito sensu, de quodam parco loquens, accepit; id tamen nil obest.* αἱ τῶν βασιλέων θύραι ἀνεῳγμέναι. *Dion de Vespasiano.* Ianuæ regum apertæ.

De eodem Philostratus: ἀνεῳγυῖας θύρας πᾶσιν παρέχει. Patentes fores cunctis exhibet. *vel* Apertis ianuis viuit. *Lucilli item domus Plutarchi auctore dicebatur* ἐστία ἐ πρυτανεῖον ἑλληνικὸν .i. conuiuium & prytaneum Græcorum. *nam praterquam quod conuiuia splendida exhibebat, bibliothecam eximiis libris instructam habuit omnibus legere volentibus patentem, adiunctis ambulacris & scholis, sic vt* τῶν μουσῶν τὸ καταγαγιον .i. Musarum hospitium quoddam *diceretur.*

ξένοις ἐπαρκῶν τῷ ἔσεν τόδε πόρε. Hospitibus sufficiens, suppeditans, paria ipse consequetur. *al.* Haud vnquam egebit qui peregrinos fouet.

ξένους ξενίζε καὶ σὺ γὰρ ξένος γ' ἔσῃ.

Foue hospites fors hospes ipse futurus es.

αὐτὸς ἐμαυτῷ τ' ξεῖνος ἀεὶ φίλος, ἐ γὰρ ἐφ' ἁνῶν.
τίς, ἄνθρωπε, πῆ τῶνδε; ἔστι φιλοξενίης. *Sophronius in Xenodochia.*

Ciuis

Ciuis & hoſpes mihi ſemper carus, non enim, interrogare
Quis, vnde, & quorum? eſt amatoris hoſpitum.
καλὸν ξενίζειν ταχέως λιπαροῖσι τραπέζαις. *Phocylid.*
Pulchrum eſt accipere ſtatim hoſpitem etiam tenui menſa.
Illic homo homines non alit, ſed educat recreatq;. *Plaut. de liberali hoſpite.*
Domui ſuæ inſcripſit: Porta patens eſto, nulli claudaris honeſto.
Verſiculum hunc expliceui ſuprà ſub Dla máley rzéczy. *Sic apud Senecam, inſcribebatur ianuis hortulorum:* Hoſpes hic benè habebis.

Gościu zácżny śiś: łéż chlebá/ omucź też mé potrzéba/ *vel*, przy zwiérzynié kráiáć trzébá. /

In hoſpites cuppes qui vulgaribus omiſſis ad lautiora & delicatiora manus mox porrigunt, quod inurbanum apud honeſtos conuiuas habetur.
Diues & ex omni poſita eſt inſtructa macello
Cœna tibi, ſed te mattya ſola iuuant. *Martial.*
ξεῖνε φάγων ἀπαλάλας, ἄρτος ἅμα μὴτε παρίχθω. *A.*
Hoſpes edens ſuaues epulas adiungito (ne temnito) panem.
Sic apud Athenæum Socrates perſtringit quendam conuiuam, qui panem vt opſonium (*i. parcè*) opſonia vt panem (*i. affatim*) edebat. *Alludit item Martialis*
Non opus eſt nobis nimium lectore guloſo,
Hunc volo qui ſiat non ſine pane ſatur.

Gościu oſtátni poczynay iéść/ á pierwſzy záś przéſtaway.
Supra menſam magnam &c. ne extendas manum tuam prior &c. ceſſa prior diſciplinæ cauſa &c. Et ſi in medio multorum ſediſti, prior illis ne extendas manum tuam, nec prior poſcas bibere. *Eccleſiaſtici 31.*
δύσκολον εἶναι ἀλλότρια λειτουργὰ δεῖ.
Modeſtũ (bene compoſitũ) eſſe oportet eum qui alienã cœnã cœnat. *Vel.*
Aliena qui cœnat, modeſtus ſit opus eſt.

Gościu w goſpodárſkie rzéczy mé wdáy śię: ſiwe mtey ná piécży.
Peregrini & incolæ eſt officium, nihil præter ſuum negotium agere. *Cuer.*
ξεινοῦ· ὧν ἀπεράγμων ἴσθι, καὶ πράξεις καλῶς.
Sat ages bene hoſpes, non tuum ſi nil ages.
ξένῳ μᾶλλον συμφέρει τὸ σωφρονεῖν. Vel maximè decet hoſpitem modeſtia.
ξένον δὲ σιγᾶν κρεῖττον ἢ κεκραγέναι. Tacere quam clamare præſtat hoſpitem.
Venti moleſti qui reuellunt pallia. *Ex Ariſtone.* (Era.
In aliena domo mutus & ſurdus eſto. *Capitolinus.* V. Swornoſćłudźiom przy

Gośpodarz dobry wiele przédaié/ máło kupuié.
Patremfamilias vendacem non emacem eſſe oportet. *Varro. Nam prædium benè curatum, multa vendenda ſuggerit; multa autem emens & prædium ipſum exhaurit.*
Reſtè Martialis caſtigat Caſtorem emacem, dicens:

Omnia

Omnia Castor emis, sic fiet vt omnia vendas.

παμπολλ' ἀγοραζων πανθ' ὑπαρξει φιλει. *A.*

Qui multa emit, pòst omnia solet vendere.

Nequam agricola est, qui emit, quod præstare ei fundus posset. *Ex oraculis priscorum agricolarum apud Plinium.*

Gospodarz każdy w swem domu pan.

Gospodarzá w iégo domu / słuchać nié wádzi nikomu.

Domi suæ quilibet rex. *Ex Homero qui ait:*

αὐτὰρ ἐγὼν οἶκοιο ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροιο. Ego vero rex ero in domo mea. *Eodem sensu dixit Cic. Crass.* Nisi in tuo regno essemus &c. .i. *nisi in tuo prædio Tusculano essemus. Et Virg.* Post aliquot mea regna videns mirabor aristas .i. *post aliquot messes vel annos mirabor meam casam & agellum. aliter alij id intelligunt. Cum Cimon dux Athenensium exercitum suum duceret per Corinthiorum fines, Lachartus Corinthius conquestus est de eo dicens:* καὶ γὰρ θυρᾶν κόψαντες ἀλλοτριαν, οὐκ εἰσπέσαι πρότερον ἢ τὸν κύριον κελεῦσαι. Siquidem ij qui fores pulsant alienas, non priùs ingrediuntur, quàm dominus iusserit. *Plutarch.*

Tu tibi liber homo & regis conuiua videris. *Iuuenal. Nam etiam is qui conuiuio praest, rex conuiuij à Tacito Sidonio Martiali &c. vocatur. Dictator & Strategus à Plauto. Cœna pater, Rarochus. ab Horat. Peculiariter autem conuiuator dues qui ad conuiuium inuitat gratis tenuiores, rex dicitur apud Plaut. Terent. Mart.* Rexáꝫ paterq;. *Horat. Sensu ergo Iuuenalis versus est: Tu assecla mensarum te liberum esse putas, conuiuator verò seu rex, te agnoscit seruum gulæ & attractum nidore suæ culinæ, eiq; assentari. Plutarch. I Symposiaco docet qualis esse debeat Moderator conuiuij & quo modo conuiuas iucundè tractare debeat.*

Gospodá, gospodarzá, ochota zawsé á ogień zimié zdobi zaleca.

Focus luculentus in ædibus, primum domus ornamentum. *Ex Homero qui sic:*

πῦρ νύ μοι πρώτιστον ἐνὶ μεγάροισι γενέσθω.

Inprimis iamiam mihi fiat in ædibus ignis.

αἰθομένῳ δὲ πυρὶ θεραπώτερος οἶκος ἰδέσθαι. *Idem Homer.*

Scilicet accenso domus est ornatior igni.

Τὸ ἡδυσμάτων ἄριστόν ἐστι τὸ πῦρ. *Prodicus.* Condimentum optimum est ignis.

Bellariorum est ignis omnium optimum. *Rhodigin. ex Eueno.*

Dissolue frigus, ligna super foco Largè reponens atque benignius

Deprome quadrimũ &c. merum dyota. *Horat.* Nálewayże piwá/ winá/ á drew do

dominá. Non domo dominus, sed domino domus ornanda est. *Cic. Talis conuiuator est Periplectomenes Plauti, qui hospitibus suis hilarem se exhibens inter alia dicit:* Vel hilarissimum conuiuam expromam tibi vel primarium parasitum atque obsonatorem optimum. Tum ad saltandum nemo magis aptus est quam ego. Plus dabo quàm prædicabo ex me venustatis tibi. Vel cauillator facetus. *&c. suprà.* Gościnny.

Gotow ná co. Gotow ná wßyſtko.

Omnes res relictas habeo, præ quod tu velis. *Plaut.*
Neque iſtic neque alibi vſquam tibi erit in me mora. *Terent.*
δεξιὸν εἰς ὑπόδημα, δεξιτερὸν εἰς ποδόνιπτηρον. *Ariſtophanes.*
Dextrum pedem in calceo, ſiniſtrum in pelui .i. *habet, ponit. Suidas de eo intelligit qui res vt decet adminiſtrat.*
ἐφ' ὕπληγι ἵστησι. ἀπὸ ὑπλήγος ἕτοιμος ἐξόρμησιν. *Suidas & Ioſephus.*
In repagulis vel carceribus ſtat. *(vbi equus primò ὕπληγι .i. ſcutica percutitur.)*
A repagulis paratus erupit.
——— τὰ πέδιλ' ὑπὸ ποσὶν ἐδήσατο. *Homer.* Talaria induit. *Cicer.*
ποὸς χεῖρας ἢ εἰς πολλὰ χρήσιμος οἰκέτης. *Heſychius.* Ad manum & ad multa commodus famulus.
Quadrato agmine ducere exercitum .ſ. *parato ſemper ad conflictum. Seneca.*
M. *Brutus Ligarium agrotum inuiſens ait:* Quali tempore ægrotas Ligari! *(.ſ. cum de cade Cæſaris tyranni agebatur) cui Ligarius:* ἀλλ' εἰ τι σεαυτῷ ἄξιον φρονεῖς ὑγιαίνω. At ego, ſi quid te dignum cogitas, valeo. *Plutarch.*

Gotowe zdrowie / kto chorobę powie. *Vide.* Grzéchu wyznáwienie/ iego zgładzenie.

Grać komu ná gebie. Rwty komu ná głowie cioſáć.

Inſultare omnium capitibus. *Seneca.* Vellunt tibi barbam Laſciui pueri. *Horat.*
Stolidam præbet tibi vellere barbam. *Perſius.* τὸ πώγωνα τίλλειν.
ὑβρίζειν εἰς τὰς ὄπι δ' γενείς τρίχας *Iulianus.* Inſultare pilis malarum.

Gránic nie przechodź / nie ruſzay.

μὴ μέταιρε ὅρια ἀιώνια ἃ ἔθεντο οἱ πατέρες σε. *Prouerb. SS. c. 22.*
Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui.
Sic Horat. caſtigans auarum vicinum, ait. Quid quod vſque proximos
Reuellis agri terminos? & vltra Limites clientium Salis auarus? &c.
τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plato.* Non mouenda ne moueas. *de limitibus dixit.*
μὴ κινεῖν γραμμήν. *Pindari interpr.* Ne moueto lineam. *vel in carceribus à qua curſores emittebantur, vel in meta curriculi, vbi præmium proponebatur, vel in ludo ſiruporum, quæ erat incita & ſacra, vt ſuprà dixi ſub* Do zimney wody.
ἀφ' ἱερᾶς μὴ κινεῖν ψῆφον. *ex Plutarch.* A ſacra linea ne moueto calculum. *Vicina ſunt illa Tertulliani.* Lineæ inſiſtere. Iiſdē lineis dimicare. Lineis cludere.

Grób i nawiedźiego zmierzvi obeymie.

Trunk każdego napełnięyßa miárá.

——— Mors ſola fatetur Quantula ſint hominum corpuſcula &c. *Iuuenal.*
τὰ σώματ' ἡμῶν θάνατος μετρεῖ ἴσως σορός. *A. Vel*

μέτρον

μέτρον τ' ἀληθὲς πᾶσιν ἐστὶν ἡ σορός. *A.* Mensura verâ loculus est nostrũ omnium.

Gróbi pogrzeb mepotrzébne ſtárame. Vmárty me czmé gdzié tákо léży. Nihil (*mea, tua, eius,*) interest humine an sublime putrescam. *Cicer.*

οὐδὲν νεκυσίων ἐς τάφους νεκρῷ μέλει. *A.* Non vlla functum cura tangit funeris.

Facilis iactura sepulchri. *Virgil.* *Demonax Philosophus apud Lucianum de sepultura interrogatus respondit*: Fœtor me sepeliet. Nec absurdum est si aliquibus animalibus & auibus vtilis ero mortuus.

γύπες ἔμψυχοι τάφοι. *Gorgias Leontin.* Vultures viua sepulchra Cœlo tegitur qui non habet vrnam. *Lucanus.*

πᾶσι βροτῷ θήκευμα πᾶσα γῆ λάφυρον·

πᾶν δὲ τὸ ἐκ γῆς, γῆ τε κἀς γῆν πάλιν. *Nazianzen.*

Homini sepulchrum est terra quæuis mortuo. Terra editus, terra ipse, rursum in terram abit. Nec tumulum curo, sepelit natura relictos. *Mœcenas apud Senecã.*

Anaxagoras morituru rogatus velletné in patriam referri: Nil necesse est, *inquit*, vndiq; enim ad inferos tantundẽ viæ est. *apud Cicer.* *Christianus dicat*: Vndiq; ad superos tantundem est viæ. *Diogenes inhumatum se proiici iussit, & bacillum iuxta se poni, quo volucres & feras abigeret. atqui non senties dicunt amici*: Quid igitur, *inquit*, ille, mihi obest laniatus ferarum non sentienti? *apud eundem Cicer.* *Martial. l. 4. epigr. 59. de Vipera electro inclusa sic*: Ne tibi regali placeas Cleopatra sepulchro, Vipera si tumulo nobiliore iacet. *Ep. 32. de Ape. & l. 5. ep. 15. de formica electro inclusa.* *Ægyptij tamen domos negligenter exstruebant quas diuersoria opinabantur, sepulchra verò sumptuosè & splendidè tanquam domos sempiternas. Rhodiginus. Sic Psalm. 48. de iis qui æternitatem nominu affectant in terris, dicitur. Et sepulchra eorum domus eorum in æternum.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu Faxit, cur? Volito viuus per ora virûm. *Ennius de se apud Ciceronem.* Dobry vczony nie vmiera.

Grozby śie twey niéboiu o taſkę niéſtoię.

Amicum te mihi non expeto, inimicum non formido.

ἐχθρὸν δὲ τὸν σὸν οὐκ ἐπαιτῶ, φίλον δ' οὐ βούλομαι. *A.* Te nec inimicũ timeo, nec amicũ volo.

Ita quidam magnus vir politicus, quin atheus ante 40 annos mortuus, dicebat. Piekłá śie nie boię o niébo nieſtoię. *Sed experiatur iam, quàm impiè & stultè dixerit.*

Gruby człowiek. Grobian. niéuk. niébywał między ludźmi. niéwyczoſány.

Plenus ruris & inficetiarum. *Catul.* Inficeto inficetior rure. *Idem.* O seclũ insipiens & inficetum. *Idem.* Nulla in tam magno corpore mica salis. *Idem.* Rus hoc quidem merum est. *Plaut.* An in astu venit? *Ter.* i. *in ciuitatem rure.* Bœotus. *Sic Horat.* Bœotum in crasso iurares àére natum.

Nam Ciceronè teste Attici ob cælum seu àèrem tenuem, acuti habebantur. Thebani in Bœotia ob àérem crassum pingues, stupidi, robusti. Hinc illa:

ἐς Βοιωτίας ὗς. *Pindar.* Bœotica sus, *pro stupido.* Et sus *simpliciter, Indocilitatis*

Symbolum, apud Plërium. βοιωτικὸς νῶς. *Plutarc.* Bœoticum ingeniũ, *similiter.* βοιώτειον ὦς. *Diogenian.* Bœotia auris, βοιωτὸς. *quasi* τὸ βοῶν ὠτα ἔχων. Bœotus, aures boum habens, *vt Anaxagoras illis obiecit.*

Aurem Batauam habet, *Martial.* .i. *agrestem, qualem Batani* .i. *Hollandi illius tempore habebant. nam nunc Hollandi cultissimi & ingeniosissimi sunt, ni hæresis deformaret.* βῶς ἀνάλιος. *Suida.* Bos marinus, *piscis grandis, cibo inutilis. Phoca.*

Fenum illum esse (*abedo*) oportet. *Cicer.*

βῶς κύπριος. *Suida.* Bos Cyprius, *qui stercore humano pascitur.*

Eruditum puluerem nunquam attigit. *Cic.* .i. *Geometriam non scit.* ἀγεωμέτρητος. *Nam Musicam & Geometriam tanquam initia Philosophiæ callere iuuenes studiosi solebant: siquidem schola Platonis hanc habuit inscriptionem:* ἀδεὶς ἀγεωμέτρητος εἰσίτω .i. Nullus Geometriæ ignarus intret. *Eandem multùm coluit Pythagoras. Simile illud ex Platone.* Ne numerare quidem scit. Z trzech zliczyć nic umie. ἀδὲ γράμματα ἀδὲ νεῦν ἐπίσης. *Aristides.* Neque literas neque natare nouit. *qua duo pueri ingenui Roma & Athenis optimè callebant.*

ἀδ' τὸ Αἴσωπος πεφύκησας. *Aristophan.* Ne Æsopum quidem triuisti.

ἀδ' κατ' ὄναρ τῶν τεχνῶν ἁπτόμενος. *Philo.* Ne in somnis quidem artes attigit.

ἄμουσος Alienus à Musis. ἀπάλαιστος, ἀπαλαίστρος. Non è palestra. *Simile est illud.* Oleum non vidit vnquam. *quod Vide sub* Promot.

ἀδεῖν πρὸς μυρσίνην. Canere ad myrtum. *indocti & insacundi nota. Nam in conuiuiis priscorum circumferebatur lyra vel cithara, quam qui imperitus canendi recusasset, accepto ramo myrteo vel laureo per iocum cancre aliquid cogebatur. Meminit Cic. & Quintil. sed aliter Plutarch. Simile est hoc alterum:* Imperitus est lyræ vel recusat accipere citharam (*vt Themistocles tefte Cic.*) *pro indocto & Musices ignaro. cuius scientiæ laus magna & æstimatio fuit, vt dixi. Vnde illud apud Aristophan.* κιθαρίζειν ἐπίστασθαι. Cithara canere nescit. Et. ἀδὲ μουσικὴν ἐπίστασθαι. Ne Musicam quidem scit .s. *vulgò ingenuis notam.*

ἀμουσότερος λειποθρίξ. Indoctior Lebethrijs. *qui Musices Poëtices & aliarum disciplinarum liberalium expertes erant & Orpheum occiderunt. Zenodot.*

εἰς οὖν ἰαλέμους ἐξεταπέος. *Menander.* In Ialemos referendus. *qui inepte se gerit, qualis erat Ialemus.* βάρβαρος ἐκ τριόδου. *Lucian.* Barbarus ex triuio Cũ hoc homine aut cũ stipite Æthiope, si in foro constitisses; nihil crederes interesse sine sensu, sine sapore, clinguem, tardum, *&c.* Cappadocem modò abreptum e grege venalium diceres. *Cic.* Vtilis vngendis axibus esse potest. *Martial.*

Anima illi pro sale data. *Rhodigin. ex Varrone de crasso & stupido.*

ἄνθρωπος τὰ τρόπω σολοικότερος. *Xenophon.* Homo in moribus solœcismũ faciens. Σολοικίαν ἐν τῇ ὀρχήσει ἐπιδείκνυσθαι. *Lucian.* In saltatione solœcismum ostendere, committere. *Sic* in gestu & actione Solœcismum *ponit Quintilian. Et Theophrastus Charactere Rusticitatis ait:* ἄγροικον μείζω τοὺς ποδὸς ὑποδήματα φέρειν. Rusticum hominem maiores pede calceos ferre. *Item.* ἀναβεβλημένον ἀὼν

ἄνω γόνατος καθιζάνειν. Supra genu reuoluta veste sedere. ἀλαβανδικὸν σύγγραμμα. *Stephan.* Alabandicum opus, scriptum .i. *rude, barbarum, ineptum.* A Musis & Gratijs abest. *Quintilian.* Ab ipsa stiua homo. *Cicero Seruius.* βλιτομάμμας. *Lucian.* Quasi blito vili & insipido olere nutritus. ἀνάπηρος. *Diogenes* .i. sine pera. *nempe Philosophica.* ἀπαιδευτέρου φιλωνίδου. *Aristopha.* Indoctior Philonide. *grandis & insulsus is erat.* βόρβορος ἐκ τριόδου. Cœnum ex triuio. *Plato.* βόρβορον βαρβαρικὸν *dixit,* i. Lutum barbaricum. πηλογόνος. Lutea progenies. Ad clitellas natus. *Carol. Bouill.* ὗος τυπὸς. *Eustathi.* Suis typus. Veruecum in patria natus. *Iuuenal.* Veruecea statua. *Plaut.* ἐν νηυσὶν τεθραμμένος. *Plato.* In nauibus educatus. Lutum sanguine subactum, *vocabat Neronem magister eius apud Suidam.* Ex hara productus. *Cic. Nostri dicunt.* Mieʒy cielety sie wychowat. καρικὴ ᾠδὴ *Athenæ.* Carica Musa. *pro rudi, indocta, ingrata oratione cantilena &c.* βοᾶλος παχυδέρμου. *Tzetzi.* Bubalus crasso corio. *Sic apud Plautum.* Elephanti corio circumtectus .i. *crassus, stolidus.* Naris obesæ. *Horat.* μυξώδης μεστὸς τὴν ἔννα. *Lucianus.* Muccosus. λέμφος. *Eustathio* mucculentus. Muceo plenas nares habens. *quod agrestium est.*

Non ab Hymetto, sed ab area Syra. *Cic. Philosophiam suam vocat non ab Hymetto sed ab area Syra* .i. *crassam & vulgarem ac rusticanæ simplicitatis, quales erant Syri barbari, non autem à Platone Zenone vel alijs Græcis præsertim Atticis. Nam in Attica est mons Hymettus celebris cuius mella optima & pretiosissima. Plini. Martial.* βῶλος, ἄροσις, γηγενὴς ἄνθρωπος. Gleba, stiua, terræ filius. Rożicé mu pétrzy zoczu. ἅλμη ἐκ ἐνεστιν αὐτῷ. *Diogenian.* Salsitudo (.i. *sal, vrbanitas*) non inest illi. οὔτε τῇ χάριτι, οὔτε τῇ μούσῃ θύει. *Athenæ.* Nec Gratijs, nec Musis sacrificat. *Sic Plato perstrinxit Xenocratem discipulum tetricum. & Plutarch. C. Marium.*

Cuculus si in ludum iret, posset iam fieri, vt literas sciret. *Plaut.*

τὰς ἀνοήμονας ἐπὶ τῆς ψυχῆς τρίχας ἔχει. *Plato.*

Seruiles in animo pilos habet. *Martial. l. 5. ep. 53. in Cassidicum inurbanum.* Hic qui, &c. Exprimere (*abillo*) fidiculæ licet cogant

Aue Latinum, χαῖρε non potes Græcum. Si fingere istud me putas, salutemus. Nescio, illi in ore semper est. *iuxta vulgare dictum:* Verbo Nescio, ab indoctis soluitur omnis quæstio. ἀγραμματόστατος βαρὺς ἀνθρ. *Suida.* Impolitissimus (*fullonē no expertus*) rubus vetus. *Affine,* Glupi/ Vlic wart/ Olßowy Prostak,

Grzech barʒiey trapi duſze, niż choroba ciáło.

Bolé duſzne wiertſe niż cielesne.

πολὺ μεῖζόν ἐστι, ἢ κακῶς ἔχειν, κακόν. *Euripides.*

Peccasse malus, quàm valere malè, malum, *addit causam idem quia æger corpore omnibus se inspicientibus dicit quid sibi doleat, æger animo abscondit morbum.*

Quo maior vis est animi quàm corporis, hoc sunt grauiora eā, quæ concipiuntur animo quàm quæ corpore. *Cic.* Præter culpam ac peccatum, nihil accidere homini potest, quod sit horribile aut pertimescendum. *Idem.* Nihil in vita nobis præstandum præter culpam putemus: eaq; cùm caeamus, omnia humana pacatè & moderatè feramus. *Idem.* Maiores sunt voluptates & dolores animi quàm corporis. *Idem.* *Affine*, Summienie zte.

Grzech ćiemnośći abo ſtrytośći ſuka/ ábo lubi.

Peccatum tenebrarum nomine insignitur *in SS. libris sæpissimè.*

Apud Ouid. 6. Fastor. Carna *vel* Crane nympha *Phœbi soror castitatis amans, amatoribus respondebat.* Hæc loca lucis habent nimis, & cum luce pudoris.

Si secreta magis ducis in antra, sequar.

Et sic eludebat omnes. nam addit Pòèta.

Credulus anteijt, frutices hæc nacta tesistit,
Et latet & nullo est inuenienda loco.

Similiter elusit quàn ad sanctam vitam induxit S. Ephrem meretricem, quæ cùm illum ad facinus Venereum inuitaret, ille respondit se assensurum, si in medio ciuitatis id fieri illa vellet. pudorē humanū illa mox obiecit, at ille diuinū acrius inculcauit & eam in meliorem mutauit. Metaphrast. Nocte latent fures. κλεπτῶν ἡ νύξ. *Euripid.* Furibus grata nox. *His affine est illud dictum.* Dulce pomum custode absente. *ex Plutarcho qui sic habet:* γλυκὺ ὀπώρα φύλακος ἐκλελοιπότος: Custode poma destituta dulcia *id est (vt Henric. Stephan. interpretatur)* Voluptas dulcis sine arbitris, *alludendo ad morem Philosophorum veterum, qui (vt est apud Lucianum) palam voluptatem damnabant, sibi verò vt vulpes vuas quas non potuit attingere, clam verò ijs insanè se immergebant. Multis hæc ille amplificat. Sed & Erasmi interpretatio quàm Henric. Steph. damnat, non absurda est. Vide* Ztem położeniem dobry śie zepsuié.

Grzech dobrowolny/ karania godny.

τοῖς ἑκουσίοις ἁμαρτήμασιν οὐδεμίαν χρὴ συγγνώμην ἀπονέμειν. *Demosthen.*

Voluntarijs peccatis nullam oportet veniam tribuere.

Planè sic S. Paul. ad Hebræ. 10. Voluntarie peccantibus relinquitur terribilis exspectatio iudicij & ignis æmulatio, *&c.* ἀδικεῖ τις ἑκών; ὀργὴ ἐστὶ καὶ ἡμέρα καὶ αὖθις ἐξημάρτηκέ τις ἄκων συγγνώμη ἐστὶ τοῦ τιμωρίας τούτῳ. *Demosthen.* Iniurijam quis facit volens? ira & vltio ipsi (*debetur*) peccauit quis inuitus, imprudens? venia huic pœnæ.

Grzech nad wolą/ ábo przefunkowy/ odpuśćzenia godny.

Inuoluntarium venia dignum. *ICti.* Συγγνωμόν ἐστι τὸ ἀκούσιον. *Thucydides.*

ἑκὼν ἁμαρτὼν ἔστις ἀνθρώπων κακός. *Sophocles.*

Nemo malus est quicunque peccat haud volens.

τὸ ἀκούσιον, παρὰ τοῖς ἀνθρωπίνως λογιζομένοις, συγγνώμης ἀξιοῦται. *Phalaris.*

Inuoluntarium, si humaniter expendatur, venia dignum est.

Nulla

Nulla est iniuria nisi à consilio profecta. *Seneca.*

τὰ ἀκουσίων ἁμαρτημάτων καταφυγὴ εἰσιν οἱ βωμοί. *Thucydides.*

Inuoluntarijs delictis refugium sunt aræ.

τοῖς ἄκουσιν ἁμαρτήσι μέτεστι συγγνώμης, ἀ τοῖς ἐπιβεβουλευσθαι. *Demosthen.*

Ijs qui peccant inuiti, venia est, non qui de industria.

Faber supernè lapsus occidit hominem, accusatus à cognatis occisi damnatus est sic vt aliquis ex cognatis ex alto in ipsum cadat, & vicissim occidat. quòd erat accusatum industriè absoluere quia nolens fecit. Apologus.

Grzech nieznány, nie bywa karány.

ὁ μηδὲν εἰδὼς μηδὲν ἐξαμαρτάνει. Non peccat in re cuius est quis nescius.

Nisi vitio & culpa sua nesciat, quæ ignorantia affectata dicitur.

Ignorans facinus pecco sciente minùs. *Anonym. Rhythm.*

Grzech zamyślany śmiertnie, a popełniony karnie.

Cùm scelus admittunt, superest constantia; quod fas

Atq; nefas, tandem incipiunt sentire peractis Criminibus. *Iuuenal.*

Plura vide sub C. Κοσκοῦ βοῦν νέβαιαν.

Grzechu poznanie z niego powstanie. Chorobá poznána zleczysta.

Initium salutis notitia peccati. *Seneca.*

σωτηρίας ἀρχὴ νόσου γνώσκειν. *A.*

γνωσθεῖσα πάντως ἐστὶν ἰατὸς νόσος. *A.*

Est morbus omnis cognitus sanabilis. *Sic Plutarch. sed Latinè loquens.*

Principiũ profligandi morbi, est sensus eius, qui eo affectum, ducit ad remediũ. qui verò ægrotare se non credens qua re indigeat nescit, is remediũ etiãsi adsit respuit.

Grzechu wyznánie iest zgładzenie. Gotowe zdrowie kto choroby powie.

Medicina fit erranti confessio. *Cicer.* Numen confessis aliquod patet. *Ouid.*

——— Æquum est Peccatis veniam poscentem reddere rursus. *Horati.*

πολλάκις ἐξαγόρευσις ἁμαρτιάδος ἀνδρὶ ἐσάωσε

μέμφη, καὶ ὀλοφυρσιν ἀπελυσε πήματα πυρσις. *Nazianzen.*

Sæpe confessio peccati homini saluti fuit Sola, & lacrymis acerbis peccata abluit.

Magna est medicina, fateri Quod nocet abscondi, quoniam sua vulnera nutrit

Qui tegit, & plagam trepidat nudare medenti. *Sedulius.*

μονη ἰασις ἁμαρτιας ὁμολογεῖν τε ἁμαρτάνοντα, & δῆλον εἶναι ἐν οἰκῳ μετανοοῦντα. *Arrianus Ethicus* Vna medicina peccati, confiteri se peccasse, & præsentem ferre eiusdem pœnitentiã. Vitia sua confiteri sanitatis indicium. *Seneca.*

Grzechy godzi się strofować, ale persónom folgować, abo ßanować.

Hunc seruare modum nostri nouêre libelli,

Parcere personis, dicere de vitijs. *Martial.*

Idem ait: Suos libellos sua infimarum quoque personarum reuerentia ludere.

Idem.

Idem. Et queritur læsus carmine nemo meo. *Quare nomina quæ mordacibus & pudendis carminibus apud illum præfixa leguntur; ficta esse eruditi monent: quæ ad laudem pertinent, veris nominibus inscripta. Cautum enim erat lege XII. Tabul. ne quis nominatim aliquem perstringeret vt Cicero testatur.*

Sic & Horatius: ——— Quin etiam lex
Pœnaque lata, malo quæ nollet carmine quenquam Describi &c. *Hinc Ouidi. in amicum immemorem.* Nomine non vtar, ponam pro nomine crimen.

Apud Laconas qui peccantem non obiurgaret, eiusdem culpæ reus erat. Plutarchus.

ἔστι δ' ἀχνὴ κακίας, τὸ μὴ διδόναι δίκην πρωτώποις. *A.*

Parcere personis, scelera at mordere licebit.

Grzechy wielkie do wiérzenia trudne.

Semper negata est sceleribus magnis fides. *P. Syrus.*

δύσπιστε τ' ἀεὶ ἐστιν ἀδικίαις μιάσματα. *A.*

Solon interrogatus: Cur nullum supplicium constituisset in parricidam, *respondit:* Se id neminem facturum putasse, *Cic.*

In parricidio, etiam cùm multæ causæ conuenisse vnum in locum, atq; inter se congruere videntur; tamen non temerè res creditur; neq; leui coniectura res penditur; neq; testis incertus auditur; neq; accusatoris ingenio res iudicatur. Cùm multa alia antea commissa maleficia, tum vita hominis perditissima, tum singularis audacia ostendatur necesse est; neq; audacia solùm, sed summus furor atq; amentia. Hæc cùm sunt omnia, tamen existere oportet expressa sceleris vestigia, vbi, qua ratione, per quos, quo tempore maleficium sit admissum. quæ nisi multa & manifesta sint; profectò res tam scelesta, tam atrox, tam nefaria credi non potest. Cic. pro Sexto Roscio, vbi id exemplis illustrat.

Grzyb / tydzi pánska potrawá.

μύκηδαι θεῶν βρῶμα. Fungi deorum cibus est. *Nero apud Dionem sic vocatus est in Claudium Cæsarem qui esu boleti, veneno, ipso conscio, infecti, suffocatus est, vt etiam Sueton. scribit. Mortui autem Cæsares in deos pro more referebantur. Et Martial. in Cæcilianum conuiuatorem boletos solum vorantem conuiuis indignantibus ait:*

Quid dignum tanto tibi ventre gulaque precabor? *Et respondet:*
Boletum, qualem Claudius edit, edas.

Apud eundem sæpe boleti laudantur tanquam delicatus cibus. vt l. 3. epigr. 60.
Cum vocor ad cænam &c. Cur mihi non eadem quæ tibi cæna datur? &c.
Sunt tibi boleti; fungos ego sumo suillos &c.

L. 12. c. 17. Cœna boletos, ostrea, sumen, aprum. *delicatos cibos.*
L. 13. c. 48. & *ibidem ep. 50. vbi secundam laudem* Tuberibus *dat &c.*
Et Iuuenal. satyra 5. Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino, sed qualem Claudius edit.

Idem sat. 14. de filio delicatè enutrito loquens, nullam spem bonam esse de eo *ait*,
——— Qui radere tubera terræ Boletos condire & eodem iure natantes
Mergere ficedulas didicit nebulone (*guloso*) parente.

Multa

Multa Plinius l. 22. c. 23. de boletis. & c. 23. de fungis, sed pauca ad eorum commendationem affert. nec mirum, cùm ex putredine nascantur, & à Nicandro τ γῆς ζυμωμάτα. i. fermenta terræ, ab aliis calli, hulcera terræ vocentur. Paulus Ægineta Boletos minimè omnium noxios esse ait, in toto fungorum genere.

H

Hetmánem woyſko ſtoi.

ἂν τ̃ ἡγεμόνα ἀφέλῃ τις, ὅιχεται ὁ λοιπὸς χορὸς. *Demosthen.*
Si quis ducem ſuſtulerit, perit reliquus chorus ſeu exercitus.
Sic Virgil. de apibus. Rege incolumi mens omnibus vna eſt, Amiſſo rupêre fidem. &c. *Et Ariſtoteles de eodem rege apum,* ἐαν ἀπόλυται, ἀπόλυται τὸ ἀφεσμόν.
Si is pereat, perit e examen. Amiſſo dubiæ rege vagantur apes. *Ouidius.*
Idem habet Plini. Ælian. Seneca & alij apud Cerdã ad verſum Virgilij.
στρατηγῶν τὼ ἀπείρων ἐχθ συλλαβόν ἐν αὐτῷ δύναμιν, ὡς τε ἀπ ἦν εἰς, ᾧ τοσαῦτα συναπώλυτο. *Plutarch.* Dux vniuerſorum vim in ſe complexus eſt, vt iam vnus non ſit, cum quo tam multa ſimul pereant. *Antigonus rex dicenti plures eſſe hoſtes reſpondit:* Me verò quam multis oppones? *Idem. Plutarch.* V. Lépße woyſko ielenow pod lwem hetmánem / niż lwow pod ieleniem.

I

J biedna muchá śie odeymuie. vkáśi. Co żywo śie odeymuie.

Gárdźić śie nikiem nie godźi; i napodlćyßy záßkodźi.

Non ſolum taurus ferit vncis cornibus hoſtem
Verùm etiam inſtanti læſa repugnat ouis. *Properti.*
ἔνεστι καὶν μύρμηκι, καὶν σέρφῳ χολή. *Suidas.*
Ineſt & formicæ & ſerpho (*minuto vermiculo vel culici*) ſua bilis,
Nulli non ſatis ad nocendum eſt virium. *Seneca.*
κάνθαρος ἀετὸν μαιέσθαι *vel* μαιέσθαι. Scarabæus aquilam quæsit. *vel* aquilæ obſtetricatur. *Fabula eſt Æſopica quam tangit Lucian. & Ariſtophanes, de ſcarabæo oua aquilæ ex nido vnaq; etiam ex ſmu louis detrudente, ducentq;:* Neminem etiam vilißimum aduerſarium laceſſendum aut contemnendum.
ἔστι καὶ μυῖα σπλάνα. Habet & muſca ſplenem. *Ita paræmiographi: ſed potiùs utram bilem intelligo, cuius receptaculum ſplen. alioquin ſplen riſus ſedes vulgò habetur teſte Plinio. Sammonico. & Perſio Satyra 1.* Sed ſum petulanti ſplene cachinno. *vbi tamen indignationem Caſaubonus interpretatur.*
Praſidas a mure morſus dixit. ὡς ὀδὲν ἐστι μικρὸν ὀδ' ἀσθενὲς ὁ μὴ ζήτεῖαι πλιῶν

ἀμυναθῆ. *Plutarch.* Vt nil eſt ita paruum & infirmum quod vitam tueri nequeat ſi auſit ſe defendere!

J co byto ſ co mię byto / wßyſtko ſtę pozbyto.

Perdidi plùs quàm mihi fuit boni. *Plaut.*

Comedit (.i. *luxu abſumpſit*) quod fuit, quod non fuit. *Idem* .i. *omnia prorſus. exaggeratio eſt hyperbolica. Extendi latiùs hoc dictum poteſt.* v. g. Narrauit quæ fuerunt & quæ non fuerunt. *Simile quid Horat.* Dicenda tacenda locutus. *Item in Milite Plauti paraſitus aſſentando militi enumerat facinora eius bellica ficta & addit:* Nihil quidem hercle hoc Præut alia dicam quæ nunquam feceris. &c. *Miles.* Quid illud quod dico? *Paraſit.* Hem ſcio iam, quid vis dicere. Factum eſt hercle, memini fieri. *Mil.* Quid id eſt? *Paraſi.* Quicquid eſt.

Simile illud è Sophocle. Spes & quas habui & quas non habui perdidi. *Vide* Odwtoká częſto ßkodliwą.

J gwoli ł boli.

ὁ παῖς κρύπτελλον, *Ex Plutar. & Sophocle.* Puer glaciem .ſ. *arripiens, & oblectatur aſpectu & patitur à frigore, nec diu poteſt retinere vt maximè velit, nã & liqueſcit & leuat. Symbolum id eſt amoris inhoneſti. quo affectus Antipho Terentian. in Phormione dicit:* In eum infelix incidi locum, vt neque mihi eius (*amicæ*) ſit amittendi (*ob amorem*) nec retinendi (*metu patris ſeueri*) copia. *Plutarch. hoc ſymbolum curioſo & garrulo ſimul accommodat, qui audita retinere nequit.* *Affine,* Stodkiś iáko chrzan.

J tąpoda by ście z mem rozdzielili. J tata bez mego mię z-ie.

Periphraſis eſt amantis ex effectu inuſitato inſigni conditionali.

Potest hic vſurpari illud Græcum. καὶ τὸ σῦκον ἂν μερίζειν. Et ficum diuideret .ſ. *cum amico. Vſurpauit id vitio ſenſu Martialis de vno cenſu quem duo fratres inter ſe diuidebant. Explico id ſub* Ni mnię ni tobię. *Vbi item alterum ſimile dictum leges.* Cyminum diuidere. *Affine,* Przyiaćielſkie rzęczy ſpolne.

J iam-ci tąkt. J ſobie-c mowię. Tęż wadę mam.

κἀγὼ τῷ αὐτῷ κεῖμαι ἐν νοσοκομείῳ. *A.*

In eodem valetudinario iaceo. *Seneca obiicienti ſibi quod ipſe monendus alios moneat, reſpondet:* In eodem valetudinario iaceo: de communi malo tecum colloquor: remedia communico. Clamo & ipſe mihi: Numera annos tuos. &c.

τῷ ἐμὴν καμνεις νόσον. *Euſtathi.* Meo laboras morbo.

ἐμὴν ἀνέδεγμαι ὀιζύν. *Homer.* Parem ſuſtinemus ærumnam.

Sæpe accidit vt alios caſtigare debeamus dictis, ipſi vitio non carentes: id commodiſſimè faciemus, ſi quam obiicimus alteri culpam, in ea nos quoq; aliquo modo eſſe fateamur, vt Socrates faciebat. Ex Plutarcho.

Scimus, & hanc veniam petimuſq; damuſq; vicißim. *Horat.* V. Odpuśćmy ſobie.

J ia mię chybię: mię zborguię. J od mego-c boli. Zrownam-ci.

Et nos tela pater, ferrumque haud debile dextra.

Spargimus

Spargimus. Et noſtro ſequitur de vulnere ſanguis. *Turnus apud Virgil.*
Nec diuùm parcimus vlli. *Idem.*

—— ἐπειὴ καὶ ἐμὸν βέλος ὀξὺ πάροιθεν. *Homer.*
Siquidem & meum telum acuta eſt cuſpide.
Et mihi ſunt vires & mea tela nocent. *Ouidi.*

Si me iratus tetigerit, iratus vapulabit. *Plaut.* Si tibi eſt machæra, & nobis veruina eſt domi. *Idem.* *Affine*, Rownisſmy ſobié.

J liczone wilk biérzé.

Non curat numerum lupus. *Ex Virgilio qui ait.*
Hîc tantum Boreæ curamus frigora, quantùm Aut numerum lupus aut. &c.
.i. *nihil curamus in fumario habitantes.* (lupus.
κεῖν κεν τ' ἀριθμηθέντ' ἀφαρπάζει λύκος. *A.* Numerata quoq; nō parcit abripere

J mnié ludzié znáia. J ná mie król taſkaw.

Et me Phœbus amat. *Virg.* Amauit nos quoque Daphnis. *Idem.*
Et mihi ſeſe vltrò offert meus Amyntas. *Idem.*
Et amarunt me quoque nymphæ. *Ouidi.*
—— παρὰ γὰρ θεοί εἰσι καὶ ἡμῖν. *Homer.* Nam & nobis adſunt dij.
Et mihi Flora comas parienti gramine ſpargit.
Et mihi matura Pomona ſub arbore ludit. *Calpurnius.*

J nie mogłeß być ináczey?

Ergo erat in fatis Scythiam quoque viſere noſtris! *Ouidi.*

J olſtro ſpuści/ gdy Bóg przépuści. J w pogodę piorun vdérzy.

Fulmina de cœlo iaciuntur ſæpe ſereno.
ἔστιν ὅτ' ἐξ αἴθρας φλεγέθων ἐπέσηνε κεραυνός. *A.*

Negat id quidem Lucretius fieri poſſe, dicens: Nam cælo nulla ſereno
Nec leuiter denſis mittuntur nubibus vnquam. *Contrarium dicunt multi Homer. Liu. Saluſt. Cic. Virg. Horat. & alij. Rectè vtriq; ; Lucretius de naturali fulmine verum dixit: cæteri etiam verum de prodigioſis & diuinis fulminibus, quæ plerumq; mali ominis & formidanda ac noxia habebantur. Sic Virg. 1. Georgic.* Non aliàs cœlo cecidêrunt plura ſereno Fulgura .ſ. *vt ante mortem Cæſaris.*
Et Lucan. Emicuit cælo tacitum ſine nubibus vllis Fulmen .ſ. *belli ciuilis prognoſticum. Horat. item.* Namq; Dieſpiter Igni coruſco nubila diuidens
Plerunque per purum tonantes Egit equos, volucremque currum.
Cicer. Aut cùm terribili percuſſus fulmine ciuis
Luce ſerenanti vitai lumina liquit.
Adde illud Martialis. Nullo fata loco poſſis excludere. V. Śmierć nieuchronna.

J o to śie grá nié rozeydzié.

Tria verba non commutabitis hodie inter vos. *Terent.* .i. *non litigabitis.*
Crede mihi, Nunquam hodie tecum commutaturum patrem Vnum eſſe verbum,

li dices &c. *Idem ,i. non altercaturum, sed contentum futurum. Donat.*

Iſam Bóg mé bierzé gdźié niémáß V. Brać trudno gdźié niémaß.

Videtur quidem dictum hoc pugnare cum illo dicto parabolico apud S. Matthæum c. 25. vbi de domino seruus dicit: Metis vbi non seminasti. Sed more humano locutus est: nam hoc facere solent domini (homines) duri auari & crudeles, exigentes aliquid etiam a pauperculis. neque approbat dominus allegoricus dictum illud serui, sed illo quali quali vtitur ad eum refutandum, ex ore ipsius eum iudicans.

Iſam ſtrażnik bywa w tykach.

Sæpe ipse cautor captus est. *Plaut.* *πολλάκις φύλακὸς αὐτὸς ἐς φυλακὴν ἔρχε. A.*

Iſłowik tylko po żwiety Wit śpiewa.

Ad varia hoc dictum potest accommodari. Vt

1.	Omnia tempus habent. *Vide.*	Czás do káżdey rzéczy.
2.	Voluptatis modus esse debet. *V.*	Roſkoßy ſkromno zażyway.
3.	Voluptas omnis breuis. *V.*	Roſkoß krotka rzécz.
4.	Bruta norunt sua tempora. *V.*	Káżda beſtyia zna ſwoy czás.
5.	Meliora breuiùs durant. *V.*	Smiérć co lépßé bierzé.

Iſwoiem śie winém ábo piwem ſprzykarz ábo krokolwiek vpité.

Nonnunquam proprio titubauit caupo Falerno. *Garnerus.*

ὄνῳ κάπηλῷ οἰκείῳ μεθύσκεσαι. A.

Extendere licet hoc dictum latiùs paræmiacos ad alia; vt significet, non multùm esse quærendam occasionem peccandi, quæ cuiq; vbiuis etiam in rebus luctis se offert.

πάντες κακοεργεῖν καιρὸν εὑρόντες κακόν. A. Occasionē vbiq; malus inuenit malus.

Simile est illud P. Syri Adulter est vxoris amator acrior. *quod dictum S. Hieronym. Xysto Pythagorico tribuit.* Quia maritus, *inquit idem*, iudicio non affectu debet amare coniugem. Et nil tadius esse ait, quàm vxorem amare quasi adulteram .s. *amore nimio.* *Eadem est sententia S. Gregorij dicentis.* Sicut adulter est, qui in actu coniugali non prolem, sed voluptatem quærit: Sic qui Verbum Dei ob vanā gloriam prædicat, adulterare illud dicitur: quia non filios Deo gignere, sed scientiam suam ostentare desiderat. *Obserua quam consentaneam veræ religioni & Christianis dictoribus sententiam, recta ratio suggesserit huic Mimo Ethnico & atheo.*

Itak mé nagorzey. Ito mé źlé.

ἐδέ. ἔτω κακῶς. Ne sic quidem malè .s. ieci. *vel successit. Dictum priuigni, qui Apollinē ferire volens percussit nouercam, illudq; protulit. Thales apud Plutarchū hoc dixit.*

Ito towo tám nawdźiéß.

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala plura,

Quæ legis &c. *Martialis de suis carminibus. Alluſit forte ad illud. Homeri.*

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά. Pharmaca multa quidem ſalubria mista multa pernicioſa. *De Ægypto dictum ait Plutarch.*

ńtō

ἡ δὲ πλωτὴ πήρα. *Suidas.* Mendici pera. *in quam omnia quæ dantur conijcit.* Satyra vel Satura, *congeries confusa rerum vt legum ciborum &c. Festus. Iustinian. ait.* Per Satyram collectam. *post.* Ælio Dionysio est λεπὰς ατελης φόρῳ: *exile vilium rerum onus.* Seruia Cento. Farrago Cornucopiæ *& similia V. si lubet in i. Tomo sub* Mießánina. Wsiegi zbieráine.

I to trocha/ i to płocha.

Sensus est: Hoc quoque quod modicum restabat perijt.

Post omnia perijt naulum. *ex Iuuenali. 4 Regum 6 Quidam lapsi in flumen securi exclamat Eliseum alloquens.* Heu heu Domine mi & ipsum mutuò acceperam.

ἀντὶ τυφλὸς ἐξωμματωμένος *Aristophan.* Pro cæco exoculatus est. *nam id grauius est, quanquam vox Græca sonat etiam illuminatus est, sed non hîc.*

Sic aptè, quin aptiùs diceres. E lusco vel lippo cæcus factus est.

Potest huc trahi illud Gallorum. Post securim perditam etiam manubrium perijt.

V. Przyßędł nießtátek wziął eßtátek. & Wiele ßtráćiwßy oßt tká nie zárzucay.

I to też żołnierz. I tyś też *vel* I ześ ty też żołnierz/ muzyk/ piśarz/ &c.

Ἐ κόρχορος ἐν λαχάνοις. *Theophrast.* Etiam corchorus inter olera! *i.e. reponendus est vel sese iactat. Sic Erasmus: aliter* V. Jedná to bursa. *Herba est vilis amaritudine infamis Theophrast. Plin. Piscem esse vilissimum ait Suidas & Hesychius. Simile est illud 1 Regum 19.* Num & Saul inter prophetas!

I wżdycżey wełna. I wżasne łaykoſć robak grzyźć. I umbier robak tocży.

Dictum hoc vsurpatur de ijs, qui exteriùs vitam austeram & sanctam habitu ipso præ se ferunt: intus vero vulgo hominum similes, & voluptatum amatores sunt. quales erant Pharisæi Iudæorum religiosiores cæteris habiti, quos Christus toties hoc nomine reprehendit. tales & Philosophi ethnicorum, quos videt & vellicat Seneca sæpe, & ipsi se inuicem mordebant & sibi simulationem virtutis exprobrabant. vt Plato & Diogenes apud Laërtium. sed plurima talia habet Lucianus, cùm sæpè alias, tum in Nigrino. Vitarum auctione. Piscatore & in Dialogu mortuorum Diogene Charonte Menippo &c. Dicto Polonico quod opponam non habeo, nisi forte ex Luciani Hermotimo Stoicorum simulationem. Potes tamen vsurpare & Polonica Græcè & Latinè. V. G.

καὶ ζίγγι᾽ βερ᾽ κἂν πικρὸν ἐσθίουσι κίχλαι. *A.* Et zinziber amarũ licet vermes alicę
πολλάκις ἢ μᾶλ᾽ ὀξώδη σκώληκες ἔδουσι. *A.*
Sæpè & acerba solent vermes corrodere poma.

Potest etiam huc detorqueri illud ex Cic. Sæpe sub lorario pallio latet ambitio.

Item: Interdum sub aspera veste animus delicatus reperitur. *Affine,* v Mießárá.

I w mérzadźie táki rząd być máią. Rozbownicy nieſprawiedliwie wydźieráią/ á ſprawiedliwie śie dźiela.

Habent & scelera leges suas. *Seneca.* λέγεται ἢ δὲ οἱ ἀφ᾽ ἅνομοι ἔχειν νόμους. *A.*
Quin etiam latronum leges esse dicuntur, quibus pareant. *Cicer.*

Serui Romæ iudicia sua habebant, quæ instituebantur aliquo grauiùs peccante & capitalis fraudis conuictus damnabatur. Plutarch.

Jw Rzymié swiát, ábo ludzié.

Hoc dictum vsurpant, qui locum aliquem apud omnes celebrem commendare nolunt, sed alijs quibusuis similem asserunt.

Romæ quoque homines moriuntur. *Hormisda Persa apud Ammianum.*
Simile est illud apud SS. scriptores. Lucifer peccauit in cœlo, Adam in paradiso, &c.

Jztotá śie vkrußy.

Varius est huius dicti vsus, & interpretatio.

1. Modica damna vulgò parui æstimantur. *Vide.* Máło iáko nic.
2. Exigua detrimenta euitare, admodum difficile est. *V.* Vlić wielka ßodá.
3. De damno parui momenti, solicitudo non suscipienda. *V.* O fraßke śie ktoporáć.

Ja o Páwlé, á on o Gáwlé. Pomaga Bóg bracié, &c.

Kopam gline Páwié. Vlić rego ia chce. Vlić o to pytam.

ἐγὼ Χαίροδά σοι λεγω, σὺ δὲ κρόμμυ ἀποκρίνεις.

Ego tibi de allijs loquor, tu de cepis respondes.

ἅμας ἀπήτην οἱδ' ἀπηρνέντ' Χάφας. *Zenodot. Plutarch.*

Falces petebā ast hi ligones denegant. Manū peteris & pedé porrigis. *S. Hieronym.* Χαίροις ὑψίπυλη. σὺν ἐμὲς κρόμμυσι πλεκω.

ἄ σοι λέγω πρὶ τάδ'. ὁ ἐμὲς ἀνήτυς ἐσ Χαῦδα; *Ex Comico aliquo veteri.*

A. Salue Hypsipyle. ℣. Meos corymbos necto. A. Non loquor tibi de hac re. Meus maritus est hic? ἀδὲν πρὸς ἔπ Χαῦτα, ἀδὲ πρὶ τάτων ἠρώμην. *Lucian.* Nil ista ad carmen, nec de his interrogabam.

Sic apud Terentium Phædria Demiphoni non respondet ad interrogationem.
Phæ. Mi patrue salue. *Dem.* Salue sed vbi est Antipho? *Phæ.* Saluum aduenire. *Dem.* Credo. hoc respōde mihi. *Phæ* Valet, hic est. sed, omniáne ex sententia? *&c.*

Apud eundem Dauus interrogante se Simone similiter terguersatur.

Si. Quid istuc tibi negoti est? *Da.* Mihine? *Sim.* Ita. *Da.* Mihine? *Si.* Tibi ergo. *Da.* Modò introij. *Si.* Quasi ego quam dudum? rogem. *&c.*

Et apud Plautum Mercatore dicit quidam. Video hominem Zacyntho. rogito si inaudierit (*de amica*) Hospes respondit: Zacyntho ficos fieri non malas. *i. non respondit ad rem, sed quærenti poma obtrusit pyra. sic intelligit Taubman. Talibus dicendum illud.* νηπ Χὰς ὦ ξεῖν', ἢ τηλοθεν εἰλήλυθας.

Stultus es hospes aut longinquis aduena ab oris.

Ego canto, tu ad aliam vocem saltas. *S. Augustin.*
Quadrat in hunc locum lepidum Surdorum iudicium in carmine Græco Nearchi, Antholog. l. 2. c. 29. V. Jáka spráwá. *Assine,* Vlić do rzéczy.

Ja robię, á drugi śie z tego ma dobrzé.

Jéden robi, á drugi záżywa. Jam śiał, á drugi żnié.

Ego ar-

Ego arborem conſeui, alius ex ea fructum legit. *ex Liuio.*

Non ſibi ſed domino venatur vertagus acer.

Illæſum leporem, quem tibi dente feret. *Martial.*

Ego ſemper apros occido, ſed alter ſemper vtitur pulpamento .i. *carnibus apri à me occiſi. Dictum Diocletiani allegoricum apud Flauium Vopiſcum qui miles adhuc cùm vaticinium habuiſſet ſe Imperatorem fore vbi aprum occidiſſet, ſtudiosè apros venabatur & occidebat, quos Imperatoribus Aureliano Probo Tacito Caro offerebat, tandemq; dixit: Ego ſemper apros occido &c. tandem verò Aprum Præfectum Prætorio occidit vt vaticinium impleret, & imperium ſibi firmaret.*

ἄλλοι κάμον (*pro* ἔκαμον) ἄλλοι ἄμων. *Suidas.* Alij laborârunt, alij fructũ tulerũt.

ἄλλοι μὲ σπείρουσιν, ἄλλοι ὃ ἀμήσουσι. Alij ſeminant alij verò metent.

Hos ego verſiculos feci, tulit alter honores.

Sic vos non vobis nidificatis aues. Sic vos apes, oues, boues, &c. *Virgil. in Catalectis vendicans ſibi illud epigramma.*

Nocte pluit tota redeunt ſpectacula mane.

Diuiſum imperium cum Ioue Cæſar habet. *Ita Scaliger.*

Ocnus funem torquet, quem alina deuorat. *Explico hoc ſub.* Zoná ſtroyna.

Leo & vrſus dum circa prædam pugnant, vulpes eam feſſis rapit, qui videntes dixerunt: Nos miſeros! vulpi laborauimus. *Æſopus.*

Ἀρκάδας μιμέμενοι. *Zenodot.* Arcades imitans, *qui bellicoſiſſimi cùm eſſent nunquam tamen ſuis auſpiciis bellum geſſere, ſed aliis ſuppetias tulere feliciter. vnde illud aliud dictum:* Arcades alijs vincunt, non ſibi.

En queis conſeuimus agros! .ſ. *militibus. Paſtor Virgilij queritur.*

Affine, Człowiek ſie nie dla ſiebie rodzi. Drugiem dobry.

Jadłby kot ryby/ ale nie chce ogoná maczáć.

Galli ſimiliter dicunt: Felis libenter piſcem vorat, quem piſcari renuit. *Garner. Et Anonym.* Felis edit piſcem ſed non vult tangere flumen, *(vel tingere caudam.)* Vis habere, vis potiri, vis quod illi des effici; Tuum eſſe in potiundo periculum non vis; haud ſtultè ſapis. *Terent.* ζωὰ φιλ' ὀρνίθεσι, φύσδεν δ' ὐκ ἐθέλουσιν. *Atheneus.* Gaudet auis ficu, ſed eam plantare recuſat.

τὸ παραβόλων καὶ καλῶν ἔργων ἐφίεσθαι μὲ πολλοί, πλωῶσι ὃ ὀλίγοι. *Polybius.* Audacia & præclara facta appetunt multi, aggrediuntur pauci.

Affine, Bez pracé/ nie beda kołaczé.

Jak Bożego grobu, tak czego drogiego brom. ſtrzeż.

Pro aris & focis pugnare. *Cic.* Eſt mihi cum aliquo certamen pro aris & focis, pro deorum templis & delubris. *Idem.* Tanquam Palladium .ſ. *aſſeruare. Idem. Palladium erat Troiæ ſignum Palladis ligneum, religiosè in occulto ſeruatum, tanquam certiſſima vrbis tutela quandiu in ea maneret. quæ ſuperſtitio poſtea Romæ ſeruata eſt.* ὡς τεμενῶν ἱερὰ σκιήρων. *Gellius.* Vt lucorum delubra obſeruare.

κἠν μὴν καλύπτει ὡς Χαλκήδονος πέραν. *Hipponax. Suidas.* Illumq; abſcondit ceu chara-

ceu charadrium vendens .ſ. ictericò; ne is aſpectu ávis ſanatus eam emere negligat. *Dictum Polonicum ortum habet vel a militibus Pilati cuſtodientibus Sepulchrum Chriſti, vel ab Ordine Militum Sacri Sepulchri ſatis noto. Exſtant ritus initiandi Militem S. Sepulchri cum Proceſſione eiuſdem Sepulchri, cùm alibi tum cum Peregrinatione Raduli Ducis.* *Simile*, Ják oká w głowié.

Jaką miarką mierzyß / takąć odmierzą.

ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν. *S. Matthæ. c. 7.* Qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis.

αὐτῷ τῷ μέτρῳ *Heſiod.* Eadem menſura. V. Co drugiem wyrządźił. &c.

Jaką płaca / táka praca. *Vide.*

Leniwo kázdy prácuié / gdy pożytku máło czuié.

Jaka praca / taka płaca. Jáko robią / táko płácą.

Jákie przéwinienie / tákie dość czynienie. Zła robotá / źlé śie płáci.

Vt quiſque eſt meritus præſens pretium pro factis ferat. *Nævius apud Nonium.* Vt ſementem feceris, ita metes. *Cic.* Fumi venditor ſumo ſuffocatur. *Lamprid.*

——Sua cuique exorſa laborem Fortunamq; ferent. Rex Iuppiter omnibus idem. *Virgil.* *Qui ciceris grana omnia protecta acu excipiebat, modium ciceris ab Alexandro præmium accepit. Quintil. l. 2.*

ζυ δὲ ταῦτα αἰσχρῶς μὲ ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας. *Ariſtotel.* Tu quidem turpiter hæc ſeminaſti, miſerè verò meſſuiſti.

καρπὸν ὃν ἔσπειρε θερίζει. *Plato.* Sementem quam ſeminauit metet.

ἐμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
κακὰς ἀμοιβὰς εἶναι κἀρπεῖσθαι βροτούς.

Fatale eſt malorum conſiliorum Malas retributiones pro fructu eſſe hominibus.

τῇς κακῆς τρὶς κακά. *Athenæ.* Malis ter mala.

Tu me oblectaſti cantu, ego te ſpe præmij. *Dixit Dionyſius citharœdo præmium pactum ex gente pro cantu in comitio. Plutarch. ſed Ariſtotel hoc iniquum dixit eſſe.*

πάσχ' ὁμοίως τὸ πονηρὸς κακοί. Mali malitiæ bibere ſuæ tæcem ſolent.

ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ πράσσειν ἐτόλμας, τλῆθι κἀμὲ τὰ μὴ φίλα. *Euripid.*

Siquidē quæ non decent Patrare es auſus, fero quæ minùs placent.

Leænæ feminæ, quæ conſcia cædis tyrannorum, tyrannicidas non prodidit, ſed tormentis urgentibus linguam ſuam dentibus abſciſſam in os tyranni exſpuit, Athenienſes monumentum in arce, leænæ animalis ſtatuam, æream ſine lingua, poſuerunt. E Plutarcho. Tertulliano. Artaxerxes milite quatuor hoſtes ſe obiuncaſſe falſo iactabat, linguam tribus acubus perforaſſe. Ex eodem. *Affine*, Tákiemu tákie.

Jáka ſpráwá / táka odprawá.

κωφοὶ οἱ λαλοῦντες, καὶ κριτὴς δὲ ὁ κρίνων. Surdi litigatores, ſurdior iudex, qui abſurdè latrantes abſurdius abſolvit. *Actor petebat æs pro ædibus. Reus reſpondit: tota nocte molebam. Iudex autem. quid contenditis? mater eſt vobis, ambo eam alite. ex Anthologia. l. 2. epigr. Nicarchi.*

Jáká

Jáka táka pomoc. Iáćy táć przy koniu.

Κλάζουδ δὲ ἰὸς βεβαὼς μέγ' ἔρεισμα. *Nazianzen.*

Claudo (*vel vacillanti*) firmiter gradiens (*comes*) magnum fulcrum. *Gallorum est dictum:* Facilè incedit pedibus, qui equum freno ducit. *Audiui olim quendam vectoriam famulum aliquot stadia dormitantem ire solitum, penes equum onerarium currum trahentem.*

Jákby co złego wyrzał / przelękł śie / krzyknął / véćékł.

Tanquam Gorgone visa. ὥστε τ' Γοργὸς ἰδεσαμένη κεφαλὴν, ἢ πι τ' ἀτόπωτερων ὀξύ τι ἐ μέγα ἀνέκραγεν. *Heliodor.* Tanquam Gorgonis capite conspecto, aut alio quopiam monstro acutè & validè exclamauit.

Auertam vultus tanquam mihi pocula Gorgon.
Porrigat, atque oculos oraque nostra petat. *Martial.*

Jákby go na koń Turécki wsádził / radi wésoł.

Æquè est beatus ac pòëma qui scribit. *ex Catullo, quē vide sub* Sam śie sobiē podoba. *Sed aptius ad Polonicum dictum, est illud Horatij:* Splendidius multò est, equus vt me portet, alat rex. *Sic respondit quidam Philippi Macedonis miles suadenti socio vt relinqueret regem.* ἵππος μὲ φέρει, βασιλεὺς με τρέφει. Equus me portat, rex me alit. *Optima conditio alienis pedibus ambulare & alieno sumptu viuere.* μᾶλλον ἡδεται ἢ τὸ γηρας ἐκδυς. *Aristophan.* Magis lætatur eo qui senectā exuit .i. *serpens.*

Jákby go opárzył iákby go żúmną wodą oblał.

Palleat vt nudis pressit qui calcibus anguem. *Iuuenal.*
Retroq; pedē cū voce repressit Improuisum aspris veluti qui sentibus anguē
Pressit humi nitens, trepidusque repente refugit Attollentem iras. *Virgil.*
Ceu apes fumo suffitæ. *ex Pierio.* Veluti si feruenti ollæ frigidam inspergas. *ex Galeno, vsurpatur cùm in media hilaritate nuntius tristis superuenit.*
Ceu perfusus aceto. *Horat. ait:* At Græcus postquam est Italo perfusus aceto .i. *postquam est dictis aculeatis & mordacibus Latinorum perstrictus. Lambin.*
Frigidam aquam suffundere vel frigida aliquem aspergere *More balneatorum qui per iocum aliquos frigida aspergunt. Ex Plaut & alijs. Sic ferè Aristophanes.*
πολὺν μὲ ποιῶν ἐν τοσούτοις ἀνδράσι.
Me spurcit vnda (balneum fecit) tot viris præsentibus .s. *per contumeliam.*

Jákby mu o głowę / o niewiem co śło.

——Tanquam si famæ dispendium agatur Aut animæ. *Iuuenalis loquens de femina circa cultum corporis nimium solicita.*
Pallet ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Idem Iuuenal.* *Lugduni Caligula instituerat ludos miscellos, in quibus etiam facundiæ Latinæ & Græcæ certamen erat, victo pœna & ignominia proposita. Sueton.* Tanquam si patria periclitaretur aut sacra ac monumenta maiorum. *Lucian.* *Sub* Toćto iest.

Jákbymu o żeláznym wilku báiat. *Idem est* Niérozumie. Niedba.
Vide infrà. Jak na Niemieckiem kazániu. Mowy ścienié.

Jakby śie znowu narodził.

ἐκ λύκε τόμα] Ὡς ſ. ἐξαρπαθεὶς. *Diogenian.* Ex ore lupi, ereptus. *Sic Horat.* Vel hædus ereptus lupo *Et Martial.* Agnus inhumani raptus ab ore lupi. *Grus apud Æſopũ magni præmij & beneficij loco tubetur habere, quòd ex ore lupi caput ſaluũ eduxerit.* Γλαυκὸς πίνων μελι ἀνέστη. Glauc' poto melle ſurrexit *è morbo letali.* καὶ Φοίνικα ἀνεδίωσεν. *Ariſtid.* Phœnicis inſtar reuixit. *Affine,* Odmłodniał.

Jakby z Boguem trzeciego dnia gadał. *Idem in 1 Tomo* Boſzkuié śie.
Si vultum eius aſpicias Paulum raptum in tertium cœlum dicas. Vel Moſen è monte Sina deſcendentem. Numam ex antro Ægeriæ egreſſum credas. ex Liuio. Affine ſequens.

Jákby z nieba ſpadł. *Idem eſt in 1 Tomo* Poſadány. Nagły.
Velut è cælo lapſus, demiſſus *dicunt Latini, de viro virtute prudẽtia moribus præſtãtiſſimo Sic Cic. de Pompeio :* Pompeium omnes ſicut aliquem non ex hac vrbe ſed de cælo lapſum intuentur. *Idem.* Cælo diuinum hominem in prouinciam eſſe delapſum. *Idem.* Quaſi delapſa de cælo regula .i *Liber Epicuri.* διοπετὴς κανὼν. *Plutar. Idem.* διόθεν γεγονώς. *Euripid.* Ex aëre, cælitùs lapſus.
De cælo item cecidiſſe dicuntur qui repente aduenium Minutio Tertullian. & Tibullus ait:

Tunc veniam ſubitò, nec quiſquam nuntiet antè,
Sed videar cælo miſſus adeſſe tibi.

Tanquam modò ex deorum concilio & ex Epicuri intermundijs deſcendiſſet. *Cic.* Θεὸς ἀπὸ μηχανῆς ὀπφανείς. *Lucian.* Deus ex machina apparens. Deus ex improuiſo comparens. *More Tragœdorum ethnicorum, qui cùm humanis conſilijs negotium expedire non poterant, deum aliquem repente in machina ex alto demittebant, qui difficultatem expediebat. Sic Horat. Pòëtis præcipit :*

Nec deus interſit, niſi dignus vindice nodus Inciderit.

Jak-ći wiérzą, tak-ći namierzą. Jleć wiérzą, tyle namiérzą.
Vt fama eſt homini, exinde ſolet pecuniam inuenire. *Plaut.*
Ego ſi bonam famam mihi ſeruaſſo, ſat ero diues. *Idem.*
Quantùm quisque ſua nummorum ſeruat in arca,
Tantùm habet & fidei. *Iuuenal.*
Et cum fortuna ſtatque caditque fides. *Ouidi.*
Bona opinio homini tutior eſt pecuniâ. *P. Syrus.*
Honeſtus rumor alterum eſt patrimonium. *Idem.*
τόσον ἐστὶς ἴσχει πίστιν ὅσον χρημάτων. *A.*
Verſus Iuuenal. reſpondet. *Vicinum.* Jako ćie widzą.

Ják zázotki ná lépié pobrał.
Hæsére vt volucris viſco correpta ſequaci, *ex Valer. Argonaut.*

Vt volu-

Vt volucres virga ex viscata colligit auceps .ſ. ſic capti ſunt. *ex Ouid.*

Miles in Pœnulo Plauti gloriatur ſe deiecisſe globos viſcatis fūdis impoſitis homines volaticos.

Vt delphinum vel alium quemuis piſcem in terra cepit. *ex Plutarcho, qui habet.*

δελφὶν ἐν χέρσῳ βία. Delphinis in terra vis .ſ. *nulla. facilè à quouis capitur.*

Jak deſcz padáli.

Tam crebri ad terram decidebant quam pira .ſ. *fundis deiecti ex àere. Plaut. de volaticis hominibus profligatu.*

χιόνος δίκην. Niuis inſtar. *Virgil.* Fundunt ſimul vndíque tela
Crebra niuis ritu, telumque obtexitur vmbra.

νιφάδες χιόνος πίπτεσκον θαμειαι. *Homer.* Fruſta niuis cadebant crebra.

Sagittis, plumbo, & ſaxis grandinat, niuit. *Pacuuius.*

Ritu grandinis vndíque volitantibus telis. *Ammian.*

νιφάδεσσι δ' ἐοικότα πίπτε βέλεμνα. *Q. Calaber.*

Niuibus ſimilia cadebant tela. Præcipitesq; cadunt: Non denſior àère grando,
Nec de concuſſa tantùm pluit ilice glandis. *Virgil.*

Quam multa in ſyluis autumni tempore primo Lapſa cadunt folia. *Idem.*

Veluti cùm putria motis Poma cadunt ramis, agitatæq; ilice glandes. *Ouidi.*

Jak dobrzé tak dobrzé.

ἐγὼ μὲν ἐκ καλῶν εἰς καλὸν μετήνεγκα *Suidas.* Ego ex bono in bonū tranſmigraui.

ἐσθλὰ δ' ἐπ' ἐσθλοῖς ἔργα θέλοι δόμεν .ſ. ὁ Ζεύς. *Pindarus.*

Bona poſt bona, vel bona ſibi ſuccedentia velit dare .ſ. *Iupiter.*

αὐτομάτως ὁ Θεὸς ἀνίησι τὰ ἀγαθά. *Stobæus.* Vltrò Deus offert bona,
Omnis habet ſua dona dies, nec linea diues
Ceſſat, & in populum multa rapina cadit. *Martial. de largitione miſſilium in ſpectaculis.* Linea diues, *Radero, eſt ſeries donorum. vt etiam Cic. interpretatur, aliter Lipſius & multi alij quos affert Rader. ad hoc Ep. 78. l. V. ſi placet.*

Affine, Wiele dobrego. Jedno Bogá.

Jak dudy ten człowiek.

Duobus modis id vſurpatur. In vitio ſæpius. pro Imbecilli, languido, exoſſe. Aliquando in laude quoque. pro eo qui non eſt refractarius & cui facilè eſt quiduis perſuadere & in quamcunque partem inflectere. Lege ſequens dictum.

Jak dudy nadmieß, iak organy &c naſtroiß; tak grata.

Dictum hoc quadrat in eum, qui non ex proprio ingenio & iudicio ac ſcientia loquitur, ſed vt ſuſſitatus & inſtructus eſt ab alio. Tales autem ſunt.

1. Pueri in ſcholis aliena memoriter pronuntiantes vel declamantes.

Item Comica quæuis perſona in ſcena agens. κωμικὸν πρόσωπον.

Præterea Vates Præco Legatus & nuntius mandata aliena ad aliquem perferens.

Inſuper Iudex ſecundum alleg. ata & probata (vt ICti loquuntur) quidpiam decernens.

Denique Princeps ſæpe oculis & auribus alienis percepta, ore ſuo promunt.

De his ita dicere possis. Audita loquitur. Iussa renuntiat. Vt instructus est agit, dicit. Lingua sua, mente aliena vtitur. Qualis cognitio vel probatio causæ, tale decretū. *Item allegoricῶς.* Tibia vt inflatur sonat.

ὡς ἄσκων εὐφυσαις, τηλόθεν δόναξ. *A.* Inflas vt vtrem sic sonabunt fistulæ. *Item.* Vernulares tibiæ, ascaulæ obediunt. Vasis instar audita loquitur.

V. Kozá zá kozámi. *Affine,* A biato, biato.

Jak kostká padnié.

ὥσπερ οἱ κύβοι πεσοῦνται. Vt tesseræ cadent. *Ex Plutarch.*

——— Quamcunque viam dederit fortuna. *Virgil.*

Sors cernat. *Liui.* Quod sors offeret, arripiendum. *Cic.*

Sortes mittā, si illud quod volumus, eueniet; gaudebimus: sin secùs, patiemur animis æquis. *Plaut.* Quod fors ferat feramus æquo animo. *Senec. Affine,* Jáko śie vdá,

Jak kozá do rzéźnika idzié. *i.* necessitate.

Festinat tanquam si exulatum eat. *Sic Ouid. 1 Trist. eleg. 3. dum iret exulatum de se scripsit.* Ter limen tetigi, ter sum reuocatus, & ipse

Indulgens animo pes mihi tardus erat. *Et plura ibidem in eundem sensum. Potest hic vsurpari Ironicῶς.* ωσ σὺ εἰ βραδέως. Festinat lentè. *Item.* Alienis graditur pedibus. *vt illud: Alienis malus videt.*

Huc facunt illa quæ in Plauti Pœnulo Agorastocles dicit aduocatis tardè euntibus, vocans eos ipse pigrad. simos, loripedes, podagrosos & c. longior est scena V. Leniwy & Bázochorý.

Jak ná inšy świat przyšedł

Hoc dicto commenditur aut vituperatur regio ad quam quis è longinquo venit. Item tangitur eodem alicuius stupiditas & ignorantia ac diuersitas morum.

ὡς ἐν ἄλλῳ κόσμῳ γεγονώς. *Plutarch.* Tanquā in alio mundo natus sit. *s.* ita se gerit. Sub alio cœlo ortus. *Macrobi.* Terras alio calentes Sole mutauit. *ex Horatio.* Et penitùs toto diuisos orbe Britannos. *s.* adibimus. *Virgil.* Stultus es aut hospes. *ex Homero.* V. Vlić biegły.

Jak ná Niemieckiem kazaniu tam bytem, śiedźiałem.

Vlić powiem nikomu co mowił. *i.* Vlić rozumiałem nic.

Euandri matrem loquentem audire mihi videbar. *Ex Gellio qui ait:* Tu perinde quasi cum Euandri matre (*Carmenta*) nunc loquare, sermone multis abhinc annis iam desito vteris. *Idem.* Ego hoc interpretarer, si ius Faunorum & Aborigenum didicissem. *quod obsoletis verbis compositum fuit.*

Hoc sensu Barbarus vsurpatur: Barbarus hic ego sum quia non intelligor vlli. *Ouidi. Et βαρβαρος apud S. Paulum ad Corinth. 1. c. 14.* Si ergo nesciero virtutem vocis, ero ei cui loquor barbarus: & qui loquitur mihi, barbarus.

In linguis quas non intelligimus, surdi profectò sumus. *Garner. è Gallico.*

Jak ná ostá nań. *s.* ná Bogá, ná Jádámá, ná zártá, ná błędźie &c.

ludźić przypadki rozmáite pospolicie śtudáio.

Fato vel

Fato vel fatis omnia imputant. *More Ethnicorum. Et apud Homerum.*

ὅ τι μοὶ αἴτιη ἐσσι, θεοί νυ μοὶ ἄμποτε ἄσιν. *Priamus Helenæ loquitur.*

Non tu mihi causa es (*malorum*) dijs (*non tibi*) imputo.

Nil facimus nisi sponte Dei. *Lucan.* *Plinius de Fortuna*: Huic omnia expensa, huic omnia feruntur accepta, & in tota ratione mortalium sola vtramque paginam facit. (*quasi accepti & expensi vt in rationibus*) .i. *quicquid boni vel mali acciderit ei imputatur.* ἄστε με δαίμων ἄισα κακὴ καὶ ἀθέσφατος εἶν. *Apud Homerum. Elpenoris lapsu ex alto mortui vmbra loquitur.*

Læsit me dæmonis fatum malum & immodicum vinum.

Apud Plautum etiam in Aulularia peccatum suum excusans ait: Vini atq; amoris vitio feci. *& alter in Truculento* Obsecro Mihi ignoscas quod animi impos vini vitio fecerim. *Celebre item illud apud Ethnicos est*: Suus cuiq; animus, mens, cupido est deus, genius. ὁ νοῦς γὰρ ἡμῖν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ θεός. *Menander.*

Animus suus nostrum vnicuíque fit deus.

Sibi quisque profectò est deus. *Ouidius.*

θεὸς δέ σοι τὸ βέλτιστα ὅστις καὶ θέλοι φέρουσαν. *Simocatt.* Deus tuus est cupido agens te quò lubet. Mens quoque numen habet. *Ouid.*

Apud Virgilium sub distinctione Nisus ita loquitur:

——Dijn' hunc ardorem mentibus addunt

Euryale, an sua cuique deus fit dira cupido. *Et Homer.* (*omitto versus Græcos*) Aut aliquis illi vates dixit, aut ipsorum animus impulit.

Vulgus nostrum in Cacodæmonem multa reijcit: vt notum est. Firmo id apologo Polonico, de asno, quæ ex arbore lapsa & contusa, lamentabatur dicens: Cacodæmon me hanc ascendere tussit. *Ille verò statim*: Mentiris, *inquit*, tua curiositas te induxit. *Simplici item & proprio sensu dictum Polonicum vsurpatur de homine forti laborioso patiente. Vt Terent. de seruo bono.* Quicquis oneris impone, impera. *Et Plaut.* Mulliones, mulos clitellarios habent; ego homines habeo clitellarios. Magni sunt oneris, quicquid imponas vehunt. ἡμίονοι μαργαῖοι. *Plutarch.* Muli Mariani. *Frontin. Milites Marij fortes qui omnia necessaria in furcis gestabant.*

De hoc genere hominum illud quoq; vulgò rectè vsurpatur. Dorsum asini habet. *Quadrat & illud Suidæ*: ἄνα ζοι τα δε πάντα λάπαργε. Super te hæc omnia Lepurge. *Bouem robustiorē alloquitur agricola, instrumēta arationi necessaria ei imponēs.*

Jak ná prowna.

Cum sacco adire aliquem. *Paulus IC. In eos qui veniunt tanquam certò accepturi quod volunt. Tralatum est à mendicis qui cum sacco semper eunt.*

Mitto Apologum lepidum Polonicum.

Jak no pac raz Nie dba. Kamen bucs.

Lapidem verberas. *Plaut.* Occalluerunt plagis latera. *Idem.*

Affine est illud Galeni. τὰ ὦτα κατεαγότα. Auribus fractis .f. *plagis. vt athletis accidebat. Nostri dicunt.* Oklektány, Okrzosány.

Longa patientia animus occalluit. *Plin. iuni.* Consuetudo diuturna callum obduxit. *Cic.* Labor callum obducit dolori. *Idem.*

ὄν ☞ ὑέλαι. *Suidas.* Asinus compluitur .ſ. *qui nil curat pluuiam.*

Jak na vkrátnié. &c.

ἄρεος ☞ πεδίον *Suidas.* Martis campus; *vbi omnia temerè vi armis geruntur.* κυρνία γῆ *Stephan.* Cyrnia terra. κυρνία ἄτη. *Item.* Cyrnia noxa, vel malum. *insula erat prædonibus feru infesta, eadem Corſica Straboni.*

Viuitur ex rapto, non hoſpes ab hoſpite tutus. *Ouidius.*

ἐσθλὲ ξεῖνος ξεινοδόκῳ, καὶ ἑταῖρος ἑτάιρῳ,
ἐσθλὲ κασιγνήτῃ ☞ φίλος ἔσσεται. &c. *Heſiodus.*

Neque hoſpes hoſpiti, neque ſodalis ſodali, nec frater (*fratri*) carus (*fidus*) erit.

Affine, Bżo mocnieyßy ten lepßy.

Jak oká w głowié ſtrzéżé, brom / ſtanuié.

Sic quoq; Latini & Græci loquuntur, res caras oculis conferentes aut præferentes. Nam, oculus non emitur, *ait Martialis.*

Quem plùs illa oculis ſuis amabat .ſ. *paſſerem. Catullus.*

Ni te plùs oculis meis amarem. *Idem.* Ambobus mihi quæ carior eſt oculis. *Idē.* Oculos Italiæ *Cicero* appellat villulas ſuas. *Idem.* Corinthū totius Græciæ lumen. Damaſcum *Iulianus* ἑωας ἅπασης ὀφθαλμὸν. Totius Orientis oculum *vocat.*

ὀμνυσι δ' ἀιχμὴν ἣν ἔχει μᾶλλον θεῶ
ζέβειν πεποιθὼς, ὀμμάτων δ' ὑπέρτερον. *Æſchylus.*

Adiurat haſtam, quam Deo reuerentiùs Colere sùèuit, luminibus & plùs ſuis. *Idem.* Oreſtem familiæ oculum conſeruandum ait:

Hinc oculiſſimus homo oſtium, *Plaut. pro caro.* Et oculitùs amare. *Idem. pro valdè.* Pupilla eodem ſenſu. κορη ὀφθαλμῶ ὀφθαλμὸς. *Philo.* Pupilla oculus oculi. *Hinc* Cuſtodire vt pupillam oculi. *Pſalmo 16.* & *Deuteron 32.* & *alias ſæpe.*

Item. Oculos ſuos velle alicui dare. *ſignum magni amoris. Sic S. Paul. ad Galat. 4.* Oculos veſtros eruiſſetis & dediſſetis mihi.

Alia item forma idem vſurpatur. In oculis ferre aliquem. *Cic.* Rex ergo te in oculis. *Terent.* .ſ. *ſuis ferebat. Budæus.* Geſtare .i *geſtabat, legit Muretus.*

Caput *item pro re cara præcipua apud Latinos ſæpe vſurpatur.* vt Caput petere. Quod caput eſt. *Cicer.* Dulce caput. Carum caput *Virg. &c. Sic ſerpens cùm petitur caput ſpiris inuoluit, reliquum corpus ictui exponens. Epiphanius. Simile* Jak Bożeg grobu.

Jak piate koło.

Quarta perſona in Comœdijs, *quæ alijs tribus loquentibus plerumq; taceat. Horatius.* —— Nec quarta loqui perſona laboret.

Id non apud Martialem eſt κωφὸν πρόσωπον. .i. muta perſona, *nempè quarta in Comœdia, quæ nihil ferè agit. Diomedes & Cornel. Vitellius.*

ἔξω τοῦ ἁδοῦ ἅρμα. Extra viam currit.

ἐκτὸς

ἔκτὸς χορῦ ὀρχεῖσθαι. Extra chorum saltare.

ἐκτὸς τ ἐλαιῶν φέρεται. *Aristophan.* Extra oleas fertur. *quibus stadium vtring; sepiebatur, nec licebat egredi.*

Jáť pod ſznur.

Non secus ac si oculo rubricâ dirigat vno .ſ. *scit formare versũ. Persius de bono Pòèta.* τέκτονες θάτερον τ ὀφθαλμῶν ἄμεινον πρὸς τὸν κανόνα τὰ ξύλα ἀπευθύνουσι. *Aristotel.* Fabri altero oculo melius ad amussim ligna dirigunt.

Ad lineam certam dirigere. *Apulei.* Ad regulam & libellam exigere. *Plini.* Ad regulam respondet. *Vitruui.*

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis
Partibus vt còèant, ne quid deliret amussis. *Virgil. in Catàlectis.*

Jáť przymuſnał.

Conuenit vt calceus pedi, vel vt manubrium securi. *Garner. Prius dictum est ex Horatio sumptum.* πρὸς πόδα. Iuxta pedem. *Suidas, ex Platonis senario.*

ὡς ἐστί μοι τὸ χρῆμα τοῦτο πρὸς πόδα!

Vt hoc meo negotium quadrat pedi! Ad amussim quadrat vel factũ est. *Gelli. &c.*

Jáť pſá z táncuchá ſpuśćił.

Vsurpatur de iis, qui parentum, magistrorum vel tutorum regimine & custodia in libertatem elapsi, dissolutè & insolenter se gerunt.

Talis in Trinummo Plauti Charinus qui Pædagogo suo dicit.

Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo. *& plura ibidem.*

Similis alter apud Martialem l. 11. epigram. 40. *Et Horati. de talibus:*

Imberbis iuuenis tandem custode remoto Gaudet equis canibusque, &c.

Ζευχὰς λελυμένους παντάχοσε πρέπει κύων. *A.*

Latè vagatur vinculis liber canis.

Jáť ryba béz wody ſ. ia béz niegoſ béz ciebié.

ἰχθὺς ἄνευ ὕδατος μὴ ζῇ, κἀγὼ πρὸς ἄτερ σοῦ. *A.*

Te sine non viuo veluti sine flumine pisces. V. Rybá béz wody.

Jáko śledźiá rozédrzeć.

ὥσπερ κογχύλιον διελεῖν. *Suidas.* Tanquam conchylium discerpere, disrumpere. *Dictum hoc vsurpatur de homine viribus imbecilliore, qui facilè à fortiori læsi potest, vt conchylium facilè à quouis discerpitur.*

Jáť ſobié pościeléſz táť ſie wyſpiſz. Jáť zaśćieſz táť będzieſz ſpał.

Vt quisq; rem accurat suam, sic ei procedunt postprincipia denique. *Plaut. al. lectio.* Vt quisque rem accurat suam principio, sic ei pòst procedit.

Sicut fortis equus, spatio qui forte supremo
Vicit Olympia, nunc senio confectu' quieſcit. *Ennius apud Cicer.*

μὴ θελοῦσις ὡς τοὺς ἀπὸ τῆς γῆρας πλωτεύοντας. *Gabrias ad fabulam*

bulam de Formica & Cicada. Q[illegible]nt in iuuentute laborare, in ſenectute mendicant. Vt ſemẽtem feceris, ita metes. *Cicer.*

Poteſt dictum Polonicum intelligi etiam de futura vita & explicari illo dicto S. Pauli ad Galat. c. 6. Quæ enim ſeminauerit homo, hæc & metet. *In eundem ſenſum lepidus Rhythmus Anonymi eſt.* Quid ſibi quiſque ſerit præſentis tempore vitæ,
Hoc ſibi meſſis erit, quando audiet ITE, VENITE.

Jáť ty mniéć, ták ta tobié.

ὅπου σὺ Καῖος, ἐγὼ Καΐα. *Plutarch.* Vbi tu Caius, ego Caia.

Sponſa dicebat ſponſo, omnia cum eo ſibi communia futura inſinuans, & par pari in amore, re familiari ſe relaturam pollicens talemq; fore qualis fuit Caia ſeu Tanaquil forma, moribus, & virtutibus ornatiſſima & laudatiſſima. *Affine,* Wéż za wéż.

Jáť w bioto wrzućił pieniądzé, koſzt.

Oleum & opera perijt. *Vide hoc & alia ſub* Dármo robiß. & Zgkodá tu tego.

Jáť w gębcdał, mimé ábo temu. Záwſtydził ſię.

Poteſt huc trahi ex Plaut. Obtuſo ore progredi, vel abire. *tralato ſenſu, ille proprio poſuit.*

Jáť wilká do obory wpuśćił.

Plautus de pa[illegible]ro famelico in cellam penuariam ingreſſo:

Clades, caſ[illegible]s, interiperies modò in noſtram aduenit domum,
Quaſi lupus eſuriens. metui ne in me quoque faceret impetum, *&c.*
— Ita frendebat dentibus. Adueniens deturbauit totum cum carne carnarium,
Arripuit gladium, prætruncat tribus tergoribus glandia.
Aulas caliceſque omnes confregit, niſi quæ modiales erant, *&c.*
Cellas refregit omnes intus, recluſitq; armariũ, *&c.* Aut iã nihil eſt aut iã nihil erit.

Similis locus apud Virg. de Niſo Rutulos dormientes mactante.

Impaſtus ceu plena leo per ouilia turbans,
Suadet enim veſana fames, manditque trahitque.

Molle pecus, mutũq; metu, fremit ore cruento. *Ex Homero ſumpſit. Cuius & illud eſt.* ὡς ἢ λύκοι ἄρνεσσιν ἐπέδραμον ἢ ἐριφοισι Ζωΐαι. Veluti lupi in oues irruunt aut hædos noxij. *Eandem ſimilitudinem habet Silius.*

μηλοφόνοι λύκοι. *Oppian.* Oues mactantes lupi. V. Pẽwnemuś zlećił.

Jáť w ktéraćić, wé mlymé, w karczmie trzaſk, grzmot *&c.*

κατὰ δ' αἰγυπτίας καταράκτας ſ. δέων vel δυπεῖ. *Ariſtides.*

Præ cataractis Ægypti ſtrepitu, vel ſtrepit.

Inſtar Cataractarum Nili. *de quibus Plinius ait:* Nouiſſimo cataracte ad locũ qui Catadupi vocantur inter occurſantes ſcopulos Nilus non fluere ſed immenſo tragore ruere dicitur. Velut ad Catadupa. *Cic. ait.* Nilus ad catadupa ex altiſſimis montibus præcipitat. *Potes hic vſurpare.* Molas, Piſtrina, Fodinas metallicas, Latomias, Ergaſtula, Cauponas, Fora, *&c.*

In Captiuis Plauti Tyndarus Lapicidinas Acherunti comparat, & noſtri dicunt. Jáť w

pieklé

pieklé trzaſk/ wrzaſk. V. Piekło tám. Σαρπηδονίας ἀκτή. Suidas.
Sarpedonium littus. Thraciæ, *aſſiduò fluctibus percutientibus ſtrepens.*
Septem conuiuium nouem conuicium. *Capitolin.*

Jak w kół. V. Zgadzáć. & in 1 Tomo. Ráchunki dobre.

Jak w komorzé ſádza/ w niem cnoty/ wiáry/ náuki/ &c. i máło ábo nic.
ὀπόσην ἔλαφοι χολὴν ἔχουσι. Lucianus.
Quantùm cerui bilis habent. *nam nullam eos habere ſcribit etiam Plinius.*
Pumex non æquè eſt aridus atque hic eſt ſenex. *Plaut. de parco.*
Non eſt in eo mica virtutis fidei, &c. *imitatione Catulli.*
Neque gutta conſilij, neque adeò argenti .ſ. eſt illi vel mihi. *Plaut.*
ὅσον κίσηρις ὕδατος ἐντὸς ὑγρᾶς ἔχει. A.
Quantùm humidæ intus continet pumex aquæ.

Jak wryt ſtoi.

Ceu pelagi rupes. *Virgil.* Non magis mouetur quàm dura ſilex aut Marpeſia cautes. *Idem.* Ceu Capitoli immobile ſaxum. *Idem.*
Defixa obtutu tenet ora ſoloque immobilis hæret. *Idem.*

Jak zaiac bębná .ſ. rad tego ſłucha.

Latini ſimile quid de Tigride vſurpant. Tigris enim adeò horret tympani ſtrepitum, vt eo audito in furorem & rabiem vertatur, ac ſeipſam miſerabiliter dentibus & vnguibus impetat & fœdè dilaceret. Pierius.

Jak z kąśki woda .ſ. opadnie/ ábo opádło to z mego.
Fortunà anatinâ eſt. *Apud Plautum naufragus emerſus è mari dicit:* Vtinam fortunâ nunc anatinâ vterer. Vti cùm exiuiſſem ex aqua, arerem tamen.
ἡ δ' νήσσας Φύσις. *Anatis natura.*
νῆσσ' ὕδατος ἀκαδοῦς' ἀθέως ξηραίνεται. A.
O ſcirpe, ſcirpe! laudo fortunas tuas, Qui ſemper ſeruas gloriâ aritudinis. *Idē Plaut. Dictum Polonicum de eo vſurpatur qui admonitionem caſtigationem aut pœnam non ſentit, vel crimē obiectū eludit aut negligit. Affine,* Vlié pomoże Krukowi mydło. Jak ná pśié raz.

Jak zlé/ ták zlé.

Aliud ex alio malum. *Terent.* Catenati labores. *Auſonius.*
Alia ex alijs cura fatigat Vexatq; animos noua tempeſtas. *Seneca Agamemnon.*
Fortuna obeſſe nulli contenta eſt ſemel. *P. Syrus.*
τὸ μὲ μ' ἔλιπε κῦμα τόδε ἐπικαλέλαβεν. *ex Ariſtide.*
Hic me reliquit fluctus, ille corripit. Velut vnda impellitur vndâ. *Ouid.*
——— ὡς μοι δέκεται κακὸν ἐκ κακοῦ ἀεί. *Homer.*
Vt nobis mala poſt mala perpetuò obijciuntur!
——— πάντῃ δ' κακῷ κακὸν ἐστήριλται. *Idem.*
Vndique iuncta malis mala firmiter hærent.

ἀεὶ Ἰλίῳ κακά. *Eustathi.* Sẽper Ilio mala. τ̃ κακῶν πανήγυρις. Malorũ panegyris.

Nocuit & nocebit. *Ex Homero qui ait:*

τὸν γὰρ ἄλγε' ἔδωκεν ἑκηβόλος ἠδ' ἔπι δώσει.

Phœbus ob id mala multa dedit, quin insuper addet.

τ̃ κακῶν τρικυμία. *Æschyl.* Decumani malorum fluctus.

Affine, Co dáley to gorzey. Vliescześliwy. Jedná nedzá/ Wiele zlego.

Jak żyt, tak konczyt.

εἷα τ' ἀνὴρ ἔρξῃ, τοῖον τέλος αἶσα κιχάνει. *Oraculum Delphicum.*

Qualia quis fecit, talis mors accidit illi.

Quis benè viuentem, malè conspexit morientem?

Vix malè viuentem, benè conspicies morientem. *Anonym. rhythmic.*

Non potest malè mori, qui benè vixit: nec benè mori, qui malè vixit. *S. August.*

τὸν ἀληθινὸν κρίσιν, ὃ ποθ' ἕνα καιρὸν, ἀλλ' ὅλον

πάντα τ̃ βίον ἀποβλέποντας δεῖ ποιεῖν *Archytas.*

Verum iudicium (*de homine*) non ex vno tempore, sed ex tota vita inspecta faciendum est. *Aurifabro moribundo oblata est osculanda effigies argentea Christi è cruce pendẽtis, ille verò protinus interrogauit, quot podo argenti haberet. Thomas. Morus.*

Qualis fuit vita, taliter est finita. *ex Garner.*

Frustra & stultè quidam, in vita Crœsus, in morte Socrates esse voluit.

Tale est illud nostratium. Swiátá zażyć / potem wnicbić być.

Vita turpis ne morti quidem honestæ locum relinquit. *Cic.*

Vide Epigramma in Anacreontem. sub Vlatog trudno odmienić.

Jáki kray / táki obyczay.

Mores hominum regioni respondent. *Ex Plutarcho qui ait:* καὶ τ̃ φύσιν τὰ σπέρματα ἓ τ̃ ἀνθρώπων οἱ βίοι τ̃ χώραις ζυνεξομοιοῦνται .i. Et plantarum semina & hominum mores regionibus assimilantur.

ἐκ τ̃ μαλακῶν χωρῶν μαλακὸς ἀνθρώπους γίνεσθαι φιλέει. *Herodotus.* Ex mollibus regionibus molles homines nasci solent.

Non ingenerantur hominibus mores, tam à stirpe generis ac seminis, quàm ex ijs rebus quæ ab ipsâ natura loci & à vitæ consuetudine suppeditantur, quibus alimur & viuimus. Carthaginenses fraudulenti & mendaces, non genere, sed natura loci, propter portus &c. Ligures montani duri atq; agrestes: docuit ager ipse. Campani semper superbi, bonitate agrorum & fructuum magnitudine, vbis salubritate. &c. *Cicero.* *Affine,* Każdy kray ma swoy obyczay.

Jaki kto iest to w tégo mocy: ták o niem rozumieią i mowią/ w cudzey.

Quid dicant in me homines, in manu mihi non est: meritò vt non dicant, id est. *Plaut.* Quis sim, in me situm est: qualis audiam, in vano vulgo. *Idem.*

τίς ὢ, πάρεστί μοι, ποῖος ἀκούω, λεῶ. *A.*

Innocentiam præstare possum: quid de me homines loquantur, non possum. *Idem.*

Idem. Plaut. Ne admittam culpam, ego sum promus meo pectori: suspicio est in alieno pectore sita. *Idem.*

Jáki (M. ábo piés) do kościołá / táki z kościołá.

Non omnes sancti qui calcant limina templi. *Rhythmus vulgaris.*

Affine, Vlić pomoże krukowi.

Jáki kto sam iést / tak o drugich rozumie.

Insanus omnes furere credit cæteros. *P. Syrus.*

μαίνεσθ' ἅπαντας οἷσι ὁ φρενοβλαβὴς. *A.*

Tuo ex ingenio mores alienos probas. *Plaut.* ποῖός τίς ἐστιν, ἕτερος τοιοῦτος οἴεται. *A. Cimmerij, non solùm ipsi tenebris oppleti sunt, sed & solem in mundo esse & alios lucere negant. Ex Plutarcho.* Hoc habet omnis affectus, vt in quod ipse insanit, in idem putet cæteros insanire. *Seneca.* ἡ πόρνη τὴν σώφρονα ἐξ ὁμοίων κρίνει. *Aristagoras.* Meretrix pudicam similem sibi esse iudicat.

Jáki kto z młodu / táki ná stárość.

Prouerbium est: Adolescens iuxta viam suam etiam cùm senuerit, non recedet ab ea *Prouerb. SS. 22* *Qualis stirps tener, talis arbor crassa; si rectus, recta; si curuus, curua.* Qui non assuescit virtuti dum iuuenescit, A vitijs nescit desistere quando senescit. *Anonym. Rhythmicus.*

Vide Stárego odmienić trudno. Czégo śie nowa skorupká. Stárość obraz młodości

Jáki pan, taki kram. Poddány idźić zá pány.

Regis ad exemplum totus componitur orbis. *Ex Claudiano.*

Mobile mutatur semper cum principe vulgus. *Idem Claudian.*

οἷοί τινες ἂν οἱ προστάται ὦσι, τοιοῦτοι ἕπονται καὶ οἱ ὑπ' αὐτοῦ ὄντες τὸ πολὺ γίγνεσθαι. *Xenophon* Quales principes fuerint, tales plerumque & eis subditi:

οἵα ἡ δέσποινα, τοιαῦται καὶ θεραπαινίδες. Qualis hera, tales pediseque.

οἷα δέσποινα, τοῖα ἢ κ' ἀ κύων *Clemens Alexand.* Qualis hera, talis & canis.

αἱ κύνες οἷαι ὦσιν αἱ δέσποιναι γίνονται. *Plato.* Catellæ solēt esse tales quales dominæ.

Dignus domino seruus. *Plaut.*

Qualescunque summi ciuitatis viri fuerunt, talem ciuitatem fuisse. *Cicer.*

Nobilium vita victúsque mutato, mores mutari ciuitatum puto. *Idem.*

γυνὴ στρατηγεῖ, καὶ γυνὴ στρατιώτης. Mulier imperator (i. *effeminatus.*) & miles similiter mulier (i. *effeminato duci similis*) *Contrà verò*

ὁ καλὸς ἄρχων, ἐμποιεῖ τὸ καλὸς εἶναι. Bonus dux, bonum reddit comitem.

Qualis hospes, tale hospitium. Qualis auis, talis nidus. *Garner. Gallic.*

Aliquando inuerso modo fit, vt princeps populum sequatur. Sic Osee c. 4. καὶ ἔσται καθὼς ὁ λαὸς, οὕτως καὶ ὁ ἱερεύς. Et erit vt populus sic & sacerdos. *Talibus conuenit illud Hieronymi eodem sensu ab eo dictum. Dignum patella operculum.* Princeps vel auctores multis populi moribus se accommodans.

Sic in Alexandrum Ægeum Neronis magistrum, quidam apud Rhodiginum lusit dicens: κακῶν μαθητῶν κακίονες οἱ διδάσκαλοι. Malorum discipulorum peiores magistri. *Vel* Malis discipulis peiores magistri. O domus antiqua quam dispari domino dominaris. *Vide hoc sub dicto.* Złé tu też mieśce. *Affine est,* Przykład przełożony.

Jáki sam iést / takie drugie chcé mieć.

Vulpes amissa cauda, aliis vulpibus suadet vt caudas suas abscindant. *Æsopus.* μοιχὸς ἐὶς μοιχὸν ἕλκει. *Suidas.* Adulter ad adulterum trahit.

Jáki táki vrzad / lépſzy niż prosta ſłużbá.

Co vrzad / to obrywká. Dobrzé mieć wiele vrzedow / tytułow / przézwisk. Expedit habere plura cognomina. *Ex Aristophane qui ait:*

ὡς ἀγαθὸν ἐς' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν!

O quam bonum est habere plura agnomina!

Talis fuit apud Ethnicos Mercurius deorum minister, legatus, præco, Præses mercatorum, lucrorum, fraudum, viarum, artium, eloquentiæ, &c. Sed & aliis diis suis varia imponebant nomina. vt Sol. Phœbus, Apollo, Hercules, Æsculapius, Adonis, Oſiris, Pan, Iupiter &c. Sic Lunæ Baccho Plutoni Dianæ Minervæ &c. obuia sunt hæc apud Pòëtas. sed & vide Macrob. Saturnal. 1. & Natalem Comitem. Talis item apud Martialem Hernes. lib. 5. epigr. 25.

Et in aulis principum ministri qui plura habent officia magis honorantur & lucrantur. Gloriatur apud Virgilium Iuno quod & soror & coniux sit Iouis.

Quidam apud Plutarchum τὸ ſῆμα tribunal (iudicium) *vocant* χρυσοῦν βέρος, auream messem. *ob munera & lucra inde prouenientia.*

Apud Æsopum. ὁ νυκτερὶς ἀλλαξάμενος ὄνομα σωτηρίας ἔτυχεν. Vespertilio mutans nomen salvus euasit, semel captus auem se vocans, secundò murem.

Jákie częſtowánie / tákie dźiękowáme.

Jákie raczenie / tákie płácenie. Dźwiek zá wech.

Diogeni Cynico conuiuium quoddam ingresso, conuiuæ ossa ceu cani proijciebant; ille verò eadem mere canis permingebat. Laertius. Vtrumq; ineptum & homine ingenuo & honesto indignum. Honestior & lepidior est apologus Germanicus apud Iacobum Pontanum, de hospite peregrino, qui odore vel nidore à caupone tractatus, eidem somtu pecuniæ soluit & abijt. Alter apud eundem de hospite item, qui tenuiter tractatus à caupone, soluturus medicum vocari iussit, quòd ægroti instar acceptus esset tenuiter.

ὁποία ἡ εὐωχία, τοῖον λαχεῖν. *A.* Qualis epulatio, talis & solutio.

Affine, Wét zá wét. Jáko gałá. Jako gráią.

Jákie odźienie / tákie raczenie.

Liśić / pomni śie: kuno / przéd ſtoł: ſobolu / záſtoł: bárániċ / zá pięć.

ἔμπαζε ἀνήρ. Veſtis vir. *Vel* Veſtis virum facit.

Quintilian. l. 11. Cultus Oratoris, *inquit*, vt in omnibus honestis, debet esse splendidus & virilis. nam nimia cura & diligentia reprehendenda. *Idem libro 8.*

Cultus

Cultus cõcessus atq; magnificus addit hominibus, vt Græco versu testatũ est, auctoritatẽ. *Nempe illo Homeri.* ὀνῆδε τιτάων φάλις ἀνθρώπους ἀναδείνει ἐσθλή.
Ex his namq; hominum cuiuis bona fama paratur.

Vnio feminæ lictor. *Plini. i. feminis vniones gerentibus omnes via cedebant, non secùs atq; si lictor submouens obuios, eas præcederet.*

Huc potest trahi illud Platonis & Luciani. ὅτι καὶ τὴν τοῦ λέοντος ἀπικρυπτόμενον δέρει, ὁ λέων ἐνομίσθη. Asinus pelle leonis indutus, leo existimatus est.

Addo apologum nostratem (an verò historia est?) de illo, qui veste vulgari suo statui apta tectus, prohibitus est aditu cuiusquam magnatis: nactus autem ille cultiorem & in ea admissus, vesti illi honorem & reuerentiam exhibebat, mores hominum ineptos perstringens. Lectui id verè factum legi postmodum apud Drexelium.

Alius contrà, vestem cultiorem quam indutus honorabatur, domum reuersus pedibus calcabat, quòd illa honorata fuisset, non vero ipse viliori veste tectus. Herman. Puschius. Similiter Lacon apud Plutarchum, exceptus splendido strato ab hospite qui ipsum pridie (imparatus) decumbere fecerat, stragula illa calcauit pedibus dicens, Propter ista heri ne in floreis quidem dormire mihi licuit. Philopœmenes Prætor Achæorum inuitatus à Megarensi cuiusdam ad prandium, venit eius domum ipso absente, vxor verò ipsius viso hospite ignoto vili veste tecto, ex ministris & antecursoribus aliquẽ rata, iussit eum ligna scindere, qui mox abiecta chlamyde cœpit ligna findere & cuẽ illi reuersũ obstupefecit. E Plutarch. Improbat eundem morem S. Iacobus epist. 2. & personarum acceptionem appellat: cùm quis hospitis vestem respicit & ob vestem splendidam eum etiamsi improbus sit, honorat; aut ob vilem licet probus sit, despicit. Talia sunt illa:

Plebs bene vestitum, stultum (i *licet stultus sit*) putat esse peritum. *Garner.*
In vili veste haud quisquam tractatur honestè. *Anonym. rhythm.*

Addo triuiale illud. In quali te cerno panno, in tali te loco scamno. *Vel sit versiculus.*
In quali es panno, in tali te colloco scamno. *Vide* Menecratis exemplum *sub* Tékiemu tákie. *Affine,* Jáko cie widza. & Szétá dedáć.

Jáko cie moge, tcalt me cita tédy przéz noge.

——— Dolus an virtus, quis in hoste requirat? *Virgil.*
κλέπτης ἢ δόλῳ ἢ ἄμφαδον ὀξεῖ χαλκῷ. *Homerus.*
Interficias aut dolo aut palam acuto ferro.
χρὴ δ' ὅ τῶν ἔρδοντ' ἀμαυρῶσαι τ' ἐχθρόν. *Pindar.*
Oportet autem quidlibet faciendo retundere aduersarium.
ἐγγύθεν κ' πόρρωθεν. Cominus atque eminus.
δικαίως κ' ἀδίκως. Quo iure quáue iniuria. *Terent.*
Badź práwem, badź lewem. Per fas & nefas.
Ζυσάδην κ' διὰ δοράτων μάχεσθαι. Cominus & hastis pugnare.
——— Vt facias rem Si possis rectè; si non, quocunq; modo rem. *Horat.*
ἀν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξίκηται, τ' ἀλωπεκὴν ποσταφεν. *Zenodotus.*
Si leonina pellis non sufficit, vulpinam adhibe. *i. si vi non potes, fraude vtere.*

Apud eundem Carbo de Sylla loquitur: Bellum gerens cum leone & vulpe (*quorum vtrumq; in animo Sylla inhabitat*) magis à vulpe angor.

Thucydides (omitto Græca verba) ait: Furta hæc belli honestissimam habent gloriã, vbi quis decepto præcipuè hoste, amicis maximè prosit. *Item.* Omnia licere bello, & aduersitate aliqua circumuentis veniam esse quandam etiam apud Deum.

Hinc stratagematum in bello vsus celeberrimus apud historicos sacros & profanos, adi si lubet Frontinum, qui 4 libros stratagematum exemplis Græcorum & Latinorum implent, præceptis insuper variis passim sparsis. Peculiare illud est apud Suidam.

Χοιρεον ἐπ ̓ ὗς πυργα ἐπιχρεμασαντες τ̀ κινδυνον τ̀ ἐπ ̓ ἐλεφαντ ̓ διέφυγεν.
Porco è turri suspenso, periculum ab elephanto imminens effugerunt.

Qui manu attingere non potest, lapide tangit vel dejcit. *Garner. Gallic.*

Dum modò doleat aliquid, doleat quod lubet. *Cic.* Byle złość wyrządzić.

Hæc omnia quæ præmissa sunt improbant aliqui scriptores.

Euripides. ἀδεὴς ἀνὴρ εὐψυχ ̓ ἀξιοῖ λάθρᾳ
κλέπτειν τ̀ ἐχθρὸν, ἀλλ ̓ ἰὼν κ ̓ σώμασι.

Nemo generosus vir dignatur clanculùm Occidere hostẽ, vultu at aduerso irruens.

Cicero item dolum improbat & fidem etiam hosti seruandam censet sæpe.

Sed rectè vtrig; sentiunt, vt Spondanus obseruauit. priores dolum probantes in publico prælio, posteriores in priuatis contentionibus & pugnis singularibus rectè eundem improbantes. Confer. Rádá ná nieprzyiaćiélá ma być ſtrytą.

Jáko cię widzą/ ták cię piſzą.

Tanti es, quantùm habes. *Horat.* Tanti reuera estis, quantùm habetis. *Apulei.*
Vbiq́ue tanti quiſq́ue quantùm habuit fuit. *Seneca.*
Tantùm habeas, tanti ipse ſies, tantiq́ue habearis. *Lucil.*
Et genus & virtus, nisi cum re, vilior algâ est. *Horat.*
Si quid habes, viges; si nihil, iaces. *Recentiorum dictum.*
In pretio pretium nunc est, dat census honores
Census amicitias. pauper vbiq́ue iacet. *Ouidi.*
πᾶς ὅς πλέσιον ἄνδρα τίει, ἀτίει ὃ πενηχρόν. *Theognis.*
Quilibet virum diuitem colit, despicit verò pauperem.
κέρδαινε κ̀ φείδ ̓, κ̀ τοσοῦδ ̓ νόμιζε σαυτὸν ἄξιον, ὅσου ἂν ἔχῃς. *Plutarch.*
Lucrare & parcito, & tanto te dignum putato, quantùm habueris.

Ex cortice vulgus iudicat de nucleo. *Aloysius Luisin.*

Quæ contumelia est audire quod apparet? *Seneca de eo qui cùm claudicet, ægrè audit, claudum se vocari.*

Affine, Jakie dźiecinie. Takéi wierzą.

Jáko gadą/ ták bíią.

Per iocum dixisti, per iocum responsum habeto. *Plaut.*
Nimis iracundi estis, equidem hæc vobis dixi per iocum. ℟.
Per iocum item dictum habeto, quæ nos tibi respondimus. *Idem.*
Malè dicis malori. ℟. Prior promeritus, perpetiare. *Idem.*

Si benè

Si benè dicetis, vestra vos ripa sequar: si malè dicetis, vestro gradiar limite. *Idem.*
Me meo ludo lamberas. *Idem .i. perstringis, laceras Festus.*
Me meo ludo lacessis. *Idem. vel dic.* Tuo te ludo lacesso, *&c.*
Tum si quis est, qui dictum in se inclementiùs Existimat esse, sic existimet: sciat.
Responsum, non dictum *(non dicterium lacessens)* esse, quia læsit priùs. *Terent.*
Hic respondere voluit, non lacessere. Benedictis si certasset, audisset benè.
Quod ab ipso allatum est, sibi esse id relatum putet. *Idem.*
ζωφρων καθ' ημας, σωφρον' ανδρ' ευλαβη,
θυμωμενον δ' ου τυγχανει θυμωμενων. *Euripides.*
Modestus in nos, nos modesto sentiet, Commotus in nos, nos reperiet concitos.
— εγω γαρ ανδρι συγγνωμην εχω κλυουσι φλαυρα, συμβαλειν εση κακα. *Sophoc.*
Ego namque viro illi ignosco, qui audiens mala, mala regerit.
Affine est, Ktoś mi mowi co złe. Wet zá wet. Złé nágábne. *& sequens mox.*

Jáko gráta ábo zágráta, ták skakáć. Po cudzey woli żyć, skakáć.
Vt homines sunt, ita morem geras. *Plaut.* Vt voles me esse, ita ero. *Idem.*
Vtcunq; res sit, ita animum habeat .s. *fortunæ conuenientem. Idem de seruo industrio.*
Obsecundato in loco; quod imperabit, facito. *Terent.* Profecto hoc sic est vt puto:
Omnibus nobis vt res dant sese, ira magni atq; humiles sumus. *Idem.*
τὴν ἀγερᾶ χρῆναι. Vtendum foro. *quod etiam habet Terent.* vel scias vti foro .i. *occasione, fortuna oblata.*
πρὸς τὰς τυχὰς γὰρ τὰς φρένας κεκτήμεθα.
Fortunam ad omnem nostra mens accõmoda est.
τοῖς πράγμασιν γὰρ ἀεὶ δυμῦσθαι χρεὼν,
μέλει γὰρ αὐτοῖς ἀδ'ἐν, ἀλλ' ὁ τυγχάνων
τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἂν πιθῇ, πράξει καλῶς.
Nil rebus ipsis quempiam irasci iuuat, Hoc animq; curæ nil eis est, benè at agit
Qui rebus obtingentibus rectè vtitur. *Apud Plutarchum.*
πρὸς ἄλλου ζῆν. *Aristotel.* Alieno nutu arbitrio more viuere. *Sic & Terent.*
Vtcunq; in alto *(in mari)* est ventus, exin *(ita)* velum vertitur. *Plaut.*
Vtcunque est ventus exin velum vertitur. *Item.*
καιρῷ λατρευὴν μήτ' ἀνέπτεσθαι ἀνέμοισι. *Phocylides.*
Temporibus serui, nec ventis flando resiste.
ὅτ' ἀρχὴν κίθαριζεν ὁ πὰς *Lucian.* Probè ad citharam pes .s. *saltet, respondeat.*
Ad numeros citharæ quemuis saltare decorum est.
Tu pulsas citharam, ad modulos ego saltro sonantes.
Affine, Jáko sie vdá. Oboietny i. & *præcedens.*

Jáko kogo zstáć. Jáko kto przemoże.
Nos pro opibus efficimus nostra mœnia. *Plaut.* Suum quemq; decet. *Idem.*
Quibus diuitiæ sunt, cantharis, patriolis bibunt.
Nos nostro Samolo poterio tamen viuimus. *Idem.*
Sumite materiam vestris qui scribitis, æquam

Vuibus

Viribus, & versate diu, quid ferre recusent. Quid valeant humeri. *Horati.*
Aulœdus sit, qui citharœdus esse non potest. *Cic.* Quod potes id tenta. *Cato.*
Λοκρικὸς βοῦς. Locrensis bos. *ex lignis in sacrificiū constructus cùm vinus haberi nō posset.*
Συμφέρεσι πᾶσιν ὀιωνοὶ, κηρόν τε μέλισσαι. *Plutarch.*
Gens auium pennas, apium gens congere flores. *Taubman.*
In trullissationibus arenato sibi nimis placent, qui ex inopia ad gypsatum vel marmoratum aspirare nequeunt. Rhodigin.
Dijs lacte & mola falsa litant, qui thura non habent. *Plini.* *Affine,* Według ſtárey grobla. Kiedy tego nie możemy &c. Zgadzay ſie gebo & Jáko możemy.

Jako kto może broni ſie.

Vt quo quisque valet suspectos terreat, utq; Imperet hoc natura, &c.
Dente lupus, cornu taurus petit, &c. *Horat.* Genus acre leonum.
Tutata est virtus, vulpes dolus, & fuga ceruos. *Lucretius.*
Cernimus vt cōtra metū & vim suis se armis quæq; defendant. Cornibus tauri, apri cētibus, morsu leones; aliæ occultatione se turātur: atramenti effusione sepiæ, torpore torpedines; multæ etiam infectantes odoris intolerabili fœditate repellūt. *Cic.*
ὀνυχες ἢ ὀπλαὶ ἢ χηλαὶ ἢ κεραῖα ἢ φύγκη τ ὀρνίθων, πάντα ταῦτα βοηθείας χαριν ἐχουσι τὰ ζῶα. *Aristot.* Vngues, vngulæ solidæ, vngulæ bisulcæ, cornua, rostra auiū: ōnia hæc præsidij gratia habēt animātes. V. Każda rzecz ma ſwoie obrone.

Jáko kto zgrzeſzył/ ták go karzą.

Per quæ quis peccat, per hæc & torquetur. *Sapientia cap. 11.*
Oculū pro oculo, dentē pro dente, manū pro manu, pede pro pede exiges. *Deuter. 19.*
Pro mensura delicti erit & plagarum modus. *Ibidem cap. 25.*
Voces tonsoris Dionysij tyranni per iugulum redire in auctorem. *Plinius. Dixerat is conquerentibus de Dionysij crudelitate, se in eius iugulo sæpe tenere nouaculam. quo dicto accepto Dionysius statim eum occidi iussit.*
Fumo necatur fumi venditor, *apud Lampridium.* V. Co drugiem wyrządzał.

Jáko możemy/ nie iáko chcemy.

ζῶμεν γὰρ οὐκ ὡς θέλομεν, ἀλλ' ὡς δυνάμεθα.
Viuimus non vt volumus, sed vt possumus. Non viuimus cêu lubet, sed cêu licet.
Pedetentim eat qui currere non potest. *Garner. Gallic.* (possumus.
πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα. Bene viuere omnes volumus, an non
Affine, Kiedy tego nemożemy/ &c. Jáko kogo.

Jákom kupił/ ták przedáię.

Tralatum à mercibus ad sermonem vel rumorem Qua fide accepi, eadem refero.
Audita ex fide narro. *Simili tralatione vsus est Cicero sic Attico scribens:*
Ligarianam præclarè vendidisti, *i. commendasti hominibus, vt ipsemet Cic. explicat scribens eidem:* Ligarianam præclarè auctoritas tua commendauit: Dobrzéś vt
żal/ záleći/ przedał. *Quo exemplo dicere licebit.* Vt emi, ita vendo.

Vt ipſe

Vt ipse scibo, te faciam vt scias: si quid nescibo, id nescium tradam tibi. *Plaut.*
Fides sit penes auctorem. *Salust.* V. Wierzyć możé kto chcé. Com ſtyßat/ to powiádam.
Iisdē numeris ijsdemq; rationibus, quæ in præstantissimis viris excogitata & dicta accepi, persequor. *Tacit.* πόσου ἐπριάμην, τοσούτου πάλιν. *A.*
Quanti hæc mihi empta, tanti ea indico tibi.
Quæ vidi scribo & trado, sed quæ audiui vt audita narro. *Dion Niceus Latinè loquēs.*

Jako pytaią/ tak odpowadaią.

Nec malè respondit, malè enim prior ille rogârat. *Quintilian.*
Triuiale dictum est: Qualis interrogatio, talis responsio. *Approbant illud Grammatici qui interrogationem & responsionem Casu consentire præcipiunt.*
ὁποῖ ἐρώτησις, τοία καὶ ἀπόκρισις. *A.*
Responde stulto iuxta stultitia n suam, ne sibi sapiens esse videatur. *Proner. SS. c. 26.*

Jako śie vda. Czaſowi ſłużyć.

In re præsenti, ex copia piscaria, cōsulere quid emam æquū est. *Plaut.* ἐπὶ τ παρούσῃ. *Suidas.* E re nata; ex re; ex reipublicæ tempestate constitutum constituere. *Cicer.*
Quo me cunque rapit tempestas, deferor hospes. *Horat.*
ἐπὶ ἔ καιρῷ ποιεῖσθαι τὴν ἀπόνοιαν. *Suid.* Ex occasione capere consilium.
ὅπῃ ἂν λόγ ὥσπερ πνεῦμα φέρῃ, τάυτῃ ἰτέον. *Plato.*
Quocunque ratio ceu ventus tulerit, hâc eundem est.
Ire quocunque per vndas Notus vocabit aut proteruus Africus. *Horati.*
τῇ ἀγορᾷ χρῆ Vti foro. *Terent. tralatum à mercatoribus qui non priùs vendunt suas merces, quàm pretium commune in foro intelligant.* *Sic Seneca.*
Vtamur foro, & quod fors ferat, feramus æquo animo.
Temporibus assentiendum. *Cic.* Ad tēpus consilium capere. *Idē.* Tēpori obedire. *Idē.* Tempori cedere, id est necessitati parere, sapientis semper est habitum. *Idem.*
Aliud Problema. *Cic.* Dies decessionis cùm aduenerit ἄλλο πρόβλημα quem præficiam. i. *è re nata & occasione consilium capiam vel sententiā mutabo pro temporis ratione.*
Sed si quis (quæ multa vides discrimine tali)
Si quis in aduersū rapiat casūsue deūsue — Si qua id fortuna vetabit. *Virg.*

Jeśli iáko. *Affine,* Jak koſtká pádnić. Rády doda potrzébá.

Jáſna rzecz. J ślépy by vyrzał/ rozſadźił.

Id quidem etiam cœco apparet. *Liui.* Luce clarius est. *Cicer.*
Cæcis hoc, vt aiunt, satis est perspicuum. *Quintilian.*
Quamuis non dicas ex cute apparet. *Vulpes crocodilo dixit.* V. Láté ná tobiē znáć.
ἔτ ἔ τυφλῷ δῆλον, φανέ. *Plato.* Hoc vel cæco manifestum est, apparet.
κάι κ' ἀλαὸς τι ξεῖνε διακρίνειε τὸ σῆμα. *Homer.*
Hanc etiam cæcus metam discerneret hospes.
χέρσιν ἀμφαφόωντ ἐ ὀφθαλμοῖσιν ὁρῶντ. *Idem.*
Tangebant manibus (proprijs) oculisque videbant.
Ante oculos interq; manus sunt omnia vestras. *Virgil.* Qui hoc ignorat,

ignorat quòd Athenæ sint in Attica, Corinthus in Isthmo, Sparta in Peloponeſo. Ex Luciano.
καὶ παιδὶ δῆλον ἢ γνωρίμον. *Plato. Philoſtrat.* Et puero manifeſtum notum eſt.
ἠλέκτρου ἢ ὑέλου διαφεγγέστερον. *Lucian.* Electro aut vitro pellucidius.
ὥσπερ ἐν κατόπτρῳ. *Plato.* Tanquam in ſpeculo. *Et Terent.* Inſpicere tanquam in ſpeculum iubeo. Sole clarius eſt. *Sic Cicer.* De quo Panætio non liquet, reliquis ſolis luce clarius eſſe videtur. (tat. V. Wiem to.
τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστιν, αὐτὸ γὰρ βοᾷ. *Ariſtophan.* Manifeſta res eſt, ipſa per ſe clami-

Jaſney rzeczy dowodzić.

Soli lumen inferre. *Quintilian.* Medio die lucernam præferre. *Seneca.*
τὸ φῶς ἡλίῳ δαυίζειν *Plutarch.* Soli lumen inferre. Solem facibus adiuuare.
λύχνον ἐν μεσημβρίᾳ ἅπτεις. *Ex Diogenis facto apud Laërtium.* Lucernam in meridie accendis. *quod ille faciebat.*

Jaſney rzeczy przeć / przeczyć / nie wierzyć / nie rozumieć.

Nil intra eſt oleam, nil extra eſt in nuce duri. *Horat. Sermo eſt manifeſta negantis.*
Caligare in ſole. *Quintili.* Meridie non liquere ait. *Ex Cic. ſed varia eſt huius loci lectio & interpretatio. ad Attic. l. 1. ep. 1. non lucere, aliqui legunt.*
πρὸς τὸν ἥλιον λαλεῖν. Aduerſus ſolem loqui.
τὸν διὰ νομίζειν εἶναι ἐστὶ μωρία. *Ex Ariſtoph.* Iouẽ eſſe credere eſt amentia maxima.
ἀπεφήνατο τὴν χιόνα οὐκ εἶναι λευκήν. *Galen.* Niuem non eſſe albam aſſerit.
ψελλὴ ἀ πιθοῦσα. *Suidas.* Balba non credit .ſ. *ſe balbam eſſe, quod dicens & negans prodit ſe ipſa, dicens pro πιστεύει, πίθεται. V. infrà.* Nie ſeplunieć. *Vicin.* Záprzeć ſie.

Jáwna to rzecz. Wiedzą to i báby ná trecie / ábo w ſpitalu.

Opinor (*id*) Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſe. *Horat.*
——— Hoc Ianus ſummus ab imo (.i. *totum forum Romanum circa Ianum in quo fuerunt trapezitæ, mercatores*) Perdocet hæc recinunt iuuenes dictata ſeneſq;. *Idem.*
Hoc monſtrant vetulæ pueris poſcentibus aſſem.
Hoc diſcunt omnes, ante alpha & beta puellæ. *Iuuenal.*
Notior Nulla eſt Ionijs fabula nauibus. *Seneca Thyeſte.* Oculis ac manibus res tenetur. Manifeſtò tenetur. Teſtibus argumentis tenetur. *Cic.*
τὸ πρᾶγμα λέγει. *Lucian.* Res ipſa loquitur. Quid opus nota noſcere? *Plaut.*
ἔστ' ἀπιστητὸν ἤδη ἐς μάνθεσι. *Epimenid.* Hoc iam & vatibus notum.
Præſens hic quidem apologus eſt. *Plaut.* Sciunt hoc coqui. *ex Platone.*
καὶ λίθοι βοήσουσιν. *Tzetzes.* Et ſaxa clamabunt.
Indice non opus eſt noſtris nec vindice libris, Stat contrà dicitque tibi tua pagina: fur es. *Martial. de compilatore ſuorum carminum.*
Decantatæ in omnibus ſcholis fabulæ iſtæ ſunt. *Seneca.* V. Wiem to.

Jawnie odmowiwſzy / w oſobności pozwolić / dać.

Przy drugich obrażiwſzy / zawſtydziwſzy / cicho przeciednáć.

τῇ αὐλείῳ ἀποκλείειν, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγειν. *Ex Plutarcho.*
Antica excluſum, poſtica (*porta, vel parte domus*) recipere.

Jdac do woyta / oba sie boyta.

Neſcis tu quam meticuloſa res ſit ire ad iudicem. *Plaut.*
Pallet Ceu Lugdunenſem Rhetor dicturus ad aram. *Iuuenal. explicatum hoc eſt ſuprà*
V. Jáť by mu o glowe ßio. Rhadamanteum iudicium pertimeſcendum. *Ex Platone Virgilio.* Tenedia ſecuris formidabilis. *Ex Plutarcho.* V. Srogi.
Legem nocens veretur, fortunam innocens. *P. Syrus.*
νόμον τρέμει ὑποπίλιος, ἀναίτιος τύχην. *A.*

Jdź gdźieś sie obiécał. Jakoś przyßiędł / tak idź.

κέλευθον ἣνπερ ἦλθες ἐγκόνει πάλιν. *Æſchylus.* Qua veneras prius, abeas rurſus via.

Jéden ale dobry. Jeden dobry ſtoi za wielu złych.
Jéden mądry ſtoi zá dźieśieć głupich.

Vnum parit leæna, ſed leonem, vulpes multas, ſed vulpes. *Ex apologo, de vulpe quæ apud leænam fœcunditatem ſuam iactabat, à qua dictum illud audyit. Opinionem de vno fœtu leænæ refutat Rhodigin. l. 29. c. 9. Ex Ariſtotele & Plinio.*
εἷς ἐμοὶ μυρίοι. Vnus mihi multi. *Sic Cic.* Vnus Cato mihi pro centum millibus.
ἐν τῷ δίκαις εἷς ἀξιόχρεως πολλῶν μαρτύρων ἄρχει· *Pollux.* In iudicijs vnus fide dignus, pro multis teſtibus ſufficit.
Vnus mihi pro populo eſt & populus pro vno. *Democriti dictum apud Senecam. Simile eſt Heraclidi dictum apud Suidam ex Epigrammat.*
εἷς ἐμοὶ ἄνθρωπος τρισμύριοι, οἱ δ' ἀναρίθμοι
ὀδεῖς, ταῦτ' ἀυδῶ, κ' παρὰ σοφιδόνην.
Vnus homo tricies mihi mille, ſed innumeri ſunt
Nullus, & in campo ſic loquor Elyſio.
Hæc ego non multis ſed tibi; ſatis enim magnum alter alteri theatrum ſumus. *Epicurus apud eundem Senecam.*
Sic Antimachus Pœta, cùm legens pœma ab auditoribus eſſet deſtitutus, ſolo Platone manente dixit: Legam nihilominus. Plato vnus mihi eſt inſtar omnium. *Cic.*
εἷς ἐμοὶ ἀνθρωπος ἀντὶ πολλῶν ἢ πάντων. Vnus pro multis vel omnibus.
ἓν μέγα. *Plato.* Vnū, magnum. πολλῶν βραχιόνων ἀντάξιος. *Philoſtrat. de Palamede.* Multis brachijs æqualis. *de homine qui ingenij ſolertia plùs poteſt præſtare, quàm plures ſimul in deſſis opera. Talu etiam fuit Archimedes* ἑκατόγχειρος .i. Centimanus *ædrò d Ctus teſte Plutarcho.* πολλῶν ἐκείνων ἐμοὶ ἀντάξιον εἶναι. *Xenophon.* Plurium ſeruorum vice illum habeo vel arbitror.
Me raris iuuat auribus placere. *Martialis.*
Vis commendari, ſine me curſurus in vrbem.
Parue liber. multis? an ſatis vnus erit? *Idem.*
——— πολλῶν ἢ παύρων ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.* Multis vel omnibus æquandus.

Malo vnius agilem atque industriam, quàm decem hominum negligentem & tardam operam. *Columel.* (*hibens. Solin. Isidor.*

Hexecontalithos, pro cunctis sufficit vnus. *Lapis est 60. gemmarum colores ex-*

Natura hîc posuit quicquid vbique fuit. *Rutilius.*

—— Quæ sparguntur in omnes In te mista fluunt, & quæ diuisa beatos Efficiunt collecta tenes. *Claudian. de Stilicone.*

μία ψηχὴ τ ἀνάσης πολυχειρίας ἐν ἐνίοις καιροῖς ἀνυσικωτέρα. *Polybius.* Vna anima vel ingenium quibusdam temporibus efficacior est quàm vniuersa multitudo *Vt Archimedes vnus multis Romanis Syracusas oppugnantibus restitit.* Jeden pozczáś stoi zá wiélu. ábo wiecey może niż wiéle inych

Affine, Jédno álé dobre. Vlić iak wiéle. Stoi iéden zá trzéch.

Jéden drugiego broni wymawia. Pomagaią sobie. Vlić wyda iéden drugiego.

Hic in noxia est, ille ad defendendam causam adest,

Cùm ille abest, hic præsto est. Tradunt operas mutuas. *Terent. alij ita legunt.*

Cùm ille est (*f. in noxa*) hic præsto est (*f. ad defendendum illum*)

Similis est apologus de duobus furibus allatus, quorum alter qui abstulit & socio tradidit negabat se habere; alter qui habebat, negabat se accepisse.

ἀναίζειν ἑαυτοῖς μαρτύριον Iuant sibi mutuum testimonium. *Ex Cicerone.*

φεύξεσθαι δόρυ δορὶ, σάκος σάκεϊ προθελυμνῳ,
ἀσπὶς ἄρ' ἀσπίδι ἔρειδε, κόρυς κόρυν, ἀνέρα δ' ἀνήρ. *Homer.*
Densantes hastas hastis, scuta scutis frequentibus
Clypeus clypeo hærebat, galea galeæ, viro vir.
Vlmus amat vitem, vitis non deserit vlmum. *Ouid.* *Affine*, Wzaiem sie.

Jéden drugiego gorßy.

Σαρδιανοὶ ὦνιοι *Plutarch.* Sardi venales. *Cic. ait.* Habes Sardos venales, alterum altero nequiorem.

Λυδοὶ πονηροὶ, δεύτεροι δ' αἰγύπτιοι, τέλος ὁ πάντων κάρες ἐξωλέστατοι. *Diogenian.* Lydi improbi: post hos secundi Ægyptij, Tertijque Cares perditissimi omnium. *Affine*, Vlićmaß w czym przebierać. Wßystko totrowie.

Jéden dzień wiele odmieni. Jédną godziną / śtá sprawi.

μία ῥοπὴ καιροῦ πολλὰς πραγμάτων, μεταβολὰς φέρει. *Nazianzen.*
Vnicum momentum temporis, multas rerum mutationes affert.

ἡδ' ἡμέρα τὰς μεταβολὰς πολλὰς ἔχει. *Euripid.*
Mutationes plurimas habet dies.

τ πανθ' ὁ δ' ὅλεθον ἦμαρ ἐν μ' ἀφείλετ'. *Idem.*

Felicitatē omnē mihi vna tulit dies. — Multa dies in bello conficit vnus. *Ennius* πολέμῳ μεταφορώτατον ἄυρα. *Aristophan.* Belli versatilis aura.

Tu quo-

Tu quoque fac timeas & quæ tibi læta videntur,
Dum loqueris fieri triſtia poſſe puta. *Ouidius.*

Affine, Odmian pełno ná świécie. & Szcześćie odmienne.

Jéden iáko drugi. Ná iédno kopyto wſzyſcy. Jédney kuźmey.
Wſzyſtkich obyczáié / iéden wydáié.

ἐξ ἑνὸς τὰ πάνθ' ὅσα. *Suidas.* Ex vno diſce omnia. *Et Virg.* Ab vno diſce omnes .i. *Græcos fallaces.* Ex eadem officina. *Cic.* Ad vnum exemplar omnes. *Idem.* Vno ordine omnes habe. *Virgil.*

οἷος ἑκάστου οἶκος τοιαύτη ἡ ξυπασα πόλις. *Athæneus.* Qualis cuiuſq; domus, talis tota ciuitas. Qui vtramuis rectè norit, ambas nouerit .ſ. *Comœdias, Terent.* ἐκ τοῦ αὐτοῦ γυμνασίου. *Plato.* Exe eodem ludo.

Ambo animis ambo inſignes præſtantibus armis. *Virg. de Hectore & Æneа.*

Plaut. de trapezitis, leonibus eos comparans ait: Eodem hercle vos pono atque paro, pariſſimi eſtis hibus .i. *bis, leonibus.*

Eſernius cum Pacidiano. *Lucil. gladiatores celebres per omnia ſibi pares.*

Idem Actij & Titij. *Varro. Gellius, & ICti pro duabus quibuſuis perſonis vſurpant.*

Simile, Niemaß w czym przébráć. Jédná to burſá. Jédney kuźni. Wſzyſtko totrowié.

Jéden kot ſtadá myſzy śie nie boi.

Lanio vel vnus non timet multas oues. *Alexandri dictum Gotfred. affert.*

ὁ μὴ φοβούμενος εἷς λυκος πολλὰς οἷς. *A.* Non metuit vnus plurimas oues lupus.

Jéden łácno śie pożywi.

τὸ μὲν ἕν ἔστι καὶ κακὴ τύχη τρέφει. *Philemon.* Fortuna vel maligna ſatis alit vnicum.

Jeden mowi zámkni; drugi otworz. Nie wiedźieć kogo ſłuchać.

Ouidius de ventis contrariis turbantibus mare, dicit:

Neſcit cui domino pareat vnda maris. &c.
Rector in incerto eſt, nec quid fugiatúe petatúe
Inuenit: ambiguis ars ſtupet ipſa malis.

Et Horatius de conuiuis diuerſa ſingulis poſcentibus ait:

Quid dem? quid non dem? renuis tu, quod petit alter. *Contrà verò*
Quod peris, id ſanè eſt inuiſum acidumque duobus.

Vnus ædificans, alter deſtruens. *Eccleſiaſtici 34.* Vnus orans & vnus maledicens. *Ibidem 46.* εἷς ὑφεῖρεν κλεῖσ' ἐνέλλει, εἷς ἔμπαλιν ἀῖξαι. *A.*

Claudere me portam iubet hic, aperire ſed alter.

Affine, Dwiema pánom ſłużyć. Nie iédno śie wſzytkiem podoba.

Jéden na drugiego pátrzy / a żaden nie na ſiebie.
Nie bedźie nic z tego / gdy iéden pátrzy ná drugiego.

εἰς ἀλλήλους ἀποβλέποντες, πολλὰ καταμελοῦσιν. *Iſocrates de Democratiis.* Alter alterum aſpicientes, multa negligunt.

Res abit in nihilum, quoties hic aſpicit illum. *Garnerus.*
Sæpe fit à nullo quod pluribus eſt faciendum. *Idem.* V. Vliech też drugi.

Jéden nápomknąć wynalazł pozgt: drugi porwał/ zrobił.

ὁ μὲν ἐξυφαίνεθ' ἱστὸν, ὁ δὲ διέζετο. *E Polluce. Suida. al* Διάζεται. *Stamini addit.*
Telam orſus vnus eſt, alter hanc pertexuit. *Vide infrà* Jéden zwić.
Alluſit Cicero. Pertexe modo quod exorſus es. *Et Plautus.*
Neq; exordiri vnde occipias habes, neq; ad detexendam telam certos terminos.
Ἔστι τοῦδημα ἔρξαψε μὲν Ἱστιαῖος, ὑπεδύσατο δὲ Ἀρισταγόρας. Hoc calceamentum Hiſtiæus quidem conſuit, Ariſtagoras autem induit. *Darij dictum apud Diogenianum de defectione Samiorum ab Hiſtiæo excitata, & ab Ariſtagora nepote eiuſdem perfecta.*

πραξιδίκη μὲ ἔρεξεν, ἐβάλδυσεν δὲ Δύσηρις.
ἕσμα τό δε, ξυνὴ δ' ἀμφοτέρεσσι σοφίη. *Suidas.*
Praxidice fecit, docuit verò hancce Dyſeris.
Hanc veſtem, ambarum par ſapit ingenium.

Jéden nic wiele może: nic wpyſkiego bagzy. Jeden iáko nic.

εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. *Zenodotus.* Vnus vir, nullus vir.
εἷς ἀνὴρ, ὃ πάντ' ὁρᾷ. *Euripides.* Vnus vir non omnia videt.
εἷς ἕκαστος ἄνθρωπος αὐτὸς καθ' αὑτὸν οὐδείς. *Euryphanus.* Vnuſquiſque homo ipſe per ſe nullus.

μιᾶς γὰ χειρὸς ἀσθενὴς ἐστιν μάχη. *Euripides.*
Inualida pugna eſt quæ fit vnica manu.

πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ' ἥτις ἀνδρὸς ἐσθ' ἑνός. *Sophocles.*
Ciuitas non eſt quæ vnius viri eſt. *Vel* Vir ciuitatem non faciet vnquam vnicus. *Vel* Ciuitas non ciuitas. *Monarchia quidem Poëta hoc dicto perſtringit, ſed huc trahi poteſt.*
Vni teſti ne Catoni quidem credendum eſſe, *dixit quidam apud Eraſmum.*
Væ ſoli quia cùm ceciderit, non habet ſubleuantem ſe. *Eccleſiaſtes c. 4.*
Vnus non facit choream. *Anonymus.* Vna hirundo. *infrà.*

Jéden oyciec dźiécisc ſynow wychowa/ á dźiécisc ſynow iednego oycá żywić nie moga.

Σπανία τ' ὑῶν ἀντιπελαργία. Rara filiorum antipelargia .i. *beneficiorum à parentibus acceptorum gratitudo & remuneratio.*

Jeden ſtáry wół/ wiecey zdoła/ niż dźiécisc młodych koztów.

ἡ κάμηλος καὶ ψωλεῶσα πολλῶν ὄνων ἀναλίθεται φορτία. *Syneſius.*
Camelus etiam ſcabioſus plurium aſinorum geſtat onera.

Jeden żyć/ drugi porzć. Jeden budnić/ drugi pſnić.
Jeden ták/ drugi owák. Jéden robi/ drugi trawi.

Ocnus funem torquet, & aſina tortum deuorat. *ex Pauſania Vide* Joné ſtroyna.
ὁ δ' ἐξυφαίνε θ' ἱστὸν, ὁ δὲ διέζετο. *Pollux.* Hic telam texuit, hic verò diduxit vel retexuit, nam διέζετο *Heſych. exponit* διεχάζετο, .i. diſcidit.

Vnus ædi-

Vnus ædificans & vnus destruens. *Ecclesiastici 34.*

Apud Æsopum, ἄαῤ γναφεὺς λευκαίνει, ταῦτα ἀιθεμικεὺς ἀσβόλης πληροῖ. Quæ fullo dealbat, hæc carbonarius fuligine opplet. *ideò hunc ille recipere noluit.*

Quod fistula congregat, tympanum dissipat. *Garner. Gallic.*

Martial. in Cerdonem ludos suo sumptu & quæstu exhibentem.

Das gladiatores sutorum regule cerdo, Quodq; tibi tribuit subula, sica rapit.

Co bydlem zárobiß/ to bermierzom wydáieß.

Jéden wielom ábo wßyſtkim częſto zaſzkodźi.

Przy iédnem złem/ i dobrem śie wielom doſtánie.

πολλάκι τ᾽ ξυμπασα πολις κακῶ ἀνδρὸς ἐπαυρεῖ. *Hesiod.*

Sæpè mali malefacta viri populus luit omnis.

Vnius ob noxam Aiacis, Pallas classem Argiuorum exussit, delecit, demersit. Virgil.

Tria millia militum fugata ob vnum Achan improbum. Iosue. cap. 7.

Ingratus vnus omnibus miseris nocet. *P. Syrus.*

Vno Tribuno plebu dissentiente reliquorum vota & suffragia nil valent. Polybi. Plutar.

ἑνὸς πονηρία κοινὰς ἀπεργάζεται συμφορὰς. *Libanius.*

Vnius malitia communitati calamitates accersit.

Eryngium herbam si vna capra in os sumat, & ipsa & totus grex subsistit, donec pastor eam illi eximat. Plutarch. aliquoties habet.

Jéden zá dwu ſtoi/ drugi ánt za pół iédnego.

ὁ μὲν ἑκάτερος· ἀμφότερος· ὁ δ᾽ ἀμφότερος· ἑτέρος· *Apud Plutar. Philippus Rex.*

Vterque, est ambo; ambo autem, est neuter. *Iocus est in duos fratres, quorum alter, qui erat frugi, dictus erat ἑκάτερος; alter qui nihili erat, ἀμφότερος quasi per ludibrum dicebatur.* *Est de his Epigramma Græcum in Anthologio.*

Jéden zły wielu dobrych zépſuié. Jedna owcá párßywa/ wßyſtko ſtádo záráźi.

——— Grex totus in agris. Vnius scabie cadit & porrigine porci. *Iuuenal.*

Separate iumentum mundum ab immundo. *Leuitici cap. 20.*

Plato etiam pastorem iubet διαλέγειν τὰ τε ὑγιῆ καὶ τὰ μή. Separare sana pecora ab ægris. *Nam* contagium à vicino pecore, facile dimanat. *Sic Columel.*

Cùm alia pecora tum præcipuè oues contagione vexantur. *Et Virgil.*

Ne mala vicini pecoris contagia lædant .s. *fœtus.*

Vnica praua pecus inficit omne pecus. *Anonym. Rhythmic.*

τὸ γὰρ ἕτερον κακὸν εὖ πως ὁ πλησίον ἀναμάττεσθαι φιλεῖ. *Philo.*

Alterius malum facilè quodam modo vicinum afficere solet.

Affine, Towárzyſtwo zé ztemi. & Obcowánie.

Jedná iaſkołka nie czyni lata; nić czyni miaſta iédna chata.

μια χελιδὼν ἔαρ οὐ ποιεῖ οὐτε μία ἡμερα. *Aristotel.*

Vna hirundo non facit ver, nec vna dies.

Sic nec

Sic nec vna actio virtutis probum; nec vna coniectura certitudinem; nec vna domus ciuitatem; Nec vnus dies doctum efficiet.

πόλις γὰρ ἐκ ἔστ' ἥ τις ἀνδρὸς ἔστ' ἐνός. *Aristophan.*

Non est vocanda ciuitas domus vnica, vel vir vnicus.

ἀνόητόν ἐστι τοῖς ὑφ' ἑνὸς μόνον εἰρημένοις ἐμμένειν. *Isocrates.*

Stultum est vnius duntaxat verbis inhærere, niti.

Jedna mata wada/ psuie rzecz abo sprawe oſpeći/ obidzi.

Quicquid est in quo offenditur, id etiam illa quæ laudanda sunt obruit. *Cic.*

Omne bonum quod habes, contaminat vnica labes. *Anonym. Rhythmic.*

Tritum in scholis dictum, S. Thomæ & aliorum: Bonum ex integra causa; malum ex quocunque defectu. *Hinc Ouid.* Nullus in egregio corpore nævus erit.

Jedna nedzá mé dokuczy: ábo/ mé doſc na zlowiecká.

Vulgare dictum est. Calamitas nulla sola.

ὡς μοι δ' ἑκέλαι κακὸν ἐκ κακοῦ αἰεί. *Homer.* Vt me excipit malum ex malo semper.

ἐκδὴ ὁμῶ πελεμός τε δαμᾷ καὶ λοιμὸς Ἀχαιούς. *Idem.*

Posteaquam simul bellum subijt & fames Achiuos.

ἄλλοι δ' ἀλγεσιν ἄλγεα κεῖται. *Euripid.* Doloribus dolores incumbunt.

Dolor dolorē trudit & metus metū. *Seneca.* Famem pestilentiā secuta est. *Curtius.*

Sic Fluctus fluctum excipit. *Vide* Ják zlé/ ták zlé.

Jedna noga w grobié. *Vide.* Stáry bárzo. *Nonnunquam eadem periphrasi vtimur etiam de periculosè agrotante & depoſito.*

Jedna reka zlaſzcé druga polczkuié/ abo bié.

τῇ μὲν τ' χειρῶν καταψήχει τὴν κεφαλὴν αὐτός, τῇ δ' παίῃ τὴν παρειάν. *Nazianz.*

Altera manu demulcet caput eius, altera verò ferit malam.

τῇ μὲν ἕλκειν, τῇ δ' ἀπωθεῖσθαι χερών. *Idem.* Alterâ manu trahere, alterâ repellere.

τῇ μὲν ὕδωρ φορεῖ, τῇ δ' ἑτέρῃ τὸ πῦρ. *Plutarch.*

Alterâ manu fert aquam, alterâ ignem. *Plura vide sub* Vlicżczery & Oboietny.

Jedna to burſa. Tegoż to abo iednegoż to plotu koł.

De grege illo est. *Terent.* Ex hoc numero est. *Cic.* In hoc albo est. *Plin.*

Eiusdem farinæ est *Ex Persio qui est:* Fueras nostræ paulò antè farinæ.

Eodem igne & aquâ vtuntur. *Budæ.*

ἐν κηρίον. *Suidas.* Vnum idemq; alueare. Eadem cera, idem fauus. *Eustathio.*

ἐκ μιᾶς ἑστίας. *Synes.* Ex eodem lare. ταὐτὸν ἕλκουσι ζυγόν. Idē iugū trahunt.

ὁμοτέχνος. Eiusdem Musæ æmulus. *Gellius* Ἑαυτὸν θύμου φαγόντες. *Aristoph.* Eundem rhymū, *vel* porrum edētes. *Agrestem herbam pauperum Suidas interpr. tatur.* καὶ κόρχορος ἐν λαχάνοις. *Theophrastus.* Etiam corchorus inter olera .ſ. numeratur. *In bonam partem interpretatur Henric. Stephan. de eo qui in aliquo numero posterior est, ex eo tamen est, Vt,* Etiam Chærilus inter Poetas.

ἐν τῇς

ἐκ τῆς αὐτῆς οἰονεὶ φάτνης ἐδηδοκότες. *Suidas.* Ex eodem *vel* in eodē præsepi pasti.
ὁμορροθοῦσι. *Aristophan.* Pariter remum ducunt.
μία μάστιξ πάντας ἐλαύνει *Suidas.* Vna scutica omnes impellit .i. *eadem cupiditas vel necessitas omnes vrget. Tralatum à iumentis aut seruis, vt insinuat Plutarch.*
Ꝯ iedno wßyſtkim idźie. Iá iedno wßyſcy czuwáią. *Eandem sponsam omnes ambiunt. Proci Penelopes.* *Affine,* Jeden iáko drugi. Jedney kuźniey.

Jednáto dußá. Jednem duchem tchna. Jego duchem tchnie. Wiérny przyiaćiel.

ἡ μία ψυχὴ. *Pythagoras de amicis.* Vna anima.
μία ψυχὴ ἡ ἐμὴ καὶ ἡ τούτου. *Aristoteles.* Vna anima mea & huius.
Τὸν φίλον ἕτερον αὐτὸν, *vocat Pythagoras.* Amicum alterum ipsum.
Et Cic. Amicus alter ego. ἡρακλείῳ ἄμματι δεδεμένοι. Herculeo nodo vincti.
——— Vnum & commune periclum Vna salus ambobus erit. *Virgilius.*
Similia dicit Ouidio eunti in exilium vxor: Non potes auelli simul ibimus &c.
Sic Horat. Dimidium animæ suæ vocat Virgilium. *Huc paria amicorum apud scriptores varios celebria veniant.* Nisus & Eurialus. *Virgil.* Æneas & Achates *Idē.* Theseus & Pyrithous. *Itemq;* Pylades & Oreſtes. *Martial.* Damon & Bythias. *Cic.* Hercules & Theseus. *Plutarch.* &c. *Sed insignia sunt quinque paria Græcorum & totidem Scytharum amicorum apud Lucianum in Toxari.* V. Dwá trzéy wiérni.

Jednáko. Wßyſtko zá iedno.

Thebis Athenas & Athenis Thebas .ſ. *tantundem via.*
ἐκ τῶν αὐτῶν γραμμάτων τραγῳδία γίνεται καὶ κωμῳδία.
Ex ijsdem literis constat Tragœdia & Comœdia.
Φαύός σε δαίμων καὶ φακὴ τύχη λάβοι *Athena.*
Lens te deus corripiat & fortuna lens. *Cùm eadem aliter iterum dicuntur.*
Nam φακὸς *est lens cruda,* φακὴ *lens cocta:* δαίμων *fortuna mas seu deus,* τύχη *fortuna femina. seu dea.* Viginti minis vel quater quinis. *Plaut.*
Reges philosophantes & philosophi regnantes. V. Krowie ſmy ſobie.

Jednáko to obiemá abo wßyſtkim dokuczá wßyſtkich boli.

Tak to mnie / iáko i ćiebie boli. Tak to on czuie / iáko i ty.
Non minùs molestum est comatis quàm caluis pilos velli. *Seneca.*
Minus putas tuum naufragiū? *Idem. Naufragiū enim aquale est eiusdē nauis vectoribus.*
In eadem naui es, vel sum. *Cic.* Eodem iugo premeris. *Tertullian.*
ἐγώ τε καὶ σὺ ταυτὸν ἕλκομεν ζυγόν. Ego & tu idem trahimus iugum.
τὺν ἐμὴν κάμιεις νόσον. *Eustathius.* Meo laboras morbo.
ἐμὴν δ' ἀνεδέγμεθ' οἰζύν. *Homer.* Simili conflictamur ærumna.
Vna scutica omnes impellit, *sub* Jedna to bursá.

Jédnáko wßyſtkich leczyć. Jédna récéptá/ plaſtr/ ná wßyſtkie choroby. Jédno kopyto ná każda noge. Jédnáko śie z każdem obchodzić .ſ. nić rozum/niegrzéczy.

Vno collyrio omnium oculos curare. *S. Hieronym.*

ἐνὶ καλόποδὶ πάντας ὑποδεῖν. *Galenus.* Eodem calceamento omnes calceare. *loquitur verò de medicis, vt & Hieronym.*

Jednego błędu vchodząc głupi/ trafia w drugi.

Alterum vitium euitans, incidit in alterum. *Seneca.*

ἐν τ' ἐγκλημὰ ἄφρων φεύξας ἐκπίπτων ἐς ἄλλο. *A.*

Dum vitant ſtulti vitia, in contraria currunt. *Horati.*

In vitium ducit culpæ fuga, ſi caret arte. *Idem.*

— Dum vitat humum, nubes & inania captat. *Idem.*

— Nam fruſtra vitium tentaueris illud, Si tè aliò prauum detorſeris. *Idem.*

πᾶσαν κακίαν δὶ ἀρετῆς, ἐχι διὰ τ ἑτέρας κακίας φεύκτεον. *Plutarch.*

Omne vitium virtute non vitio corrigendum vel effugiendum.

Præter caſam fugere. *Ex Terent. qui ait:* Ita fugias, ne præter caſam; ne .ſ. *præter eas caſam impetu, in qua tutior eſſe quàm fugiens potes. Donatus. Alij aliter explicant.*

Præter ianuam incitatur. *Ex Luciano, qui ait:*

μὴ παρὰ θύραν βιάζεσθαι. Ne præter ianuam inciteris. *Aſſine,* Poprá wił śie.

Jednego pátrzyć trzébá. Jednego śie trzymay. Ná iédnem przeſtań.

Qui quò deſtinauit peruenire vult, vnâ ſequatur viâ, nō per multas vagetur. *Seneca.*

εἰς ἕκαστος ἓν μὲ ἂν ἐπιτηδεύμα καλῶς ἐπιτηδεύῃ. πολλὰ ὁ ἐ. *Plato.*

Vnusquiſque vnum ſtudium rectè exercet, plura verò nequaquam.

ὐκ ἔστιν ἀμφότερα ἐξενέγκασθαι. *Demoſthen.* Non licet vtrumque conſequi.

Aut hæc cum illis ſunt habenda, aut illa cum his amittenda ſunt. *Terent.*

ἀδύνατον πολλὰ τεχνώμενον πάντα καλῶς ποιεῖν. *Xenophon.*

Impoſſibile eſt multa exercentem omnia præclarè facere.

τὰ πολλὰ πράττειν κἀδύνας πολλὰς ἔχει. Multas negotia multa habent moleſtias.

Iſdem ſ mper incumbendo, experientia excellere facit. *Iſocrates.* V. Cwiczenie.

δύο ἐπιτηδεύματα ἢ δύο τέχνας ἀκριβῶς διαπονεῖσθαι, σχεδὸν ἀδεμία φύσις ἀνθρώπων ἱκανή. *Nazianzen.* Duplex ſtudium aut duas artes, accuratè tractare, pænè nulla natura humana ſufficit.

μίαν ἕκαστος τέχνην κεκλημένην, ὁπὸ ταυτῆς ἅμα χ τὸ ζῆν κλάσθω. *Idem Nazianzen.* Vnam quilibet artem nactus, ea victum quærat.

ἓν ὑφ' ἑνὸς ἔργον ἄριστ' ἀποτελεῖται. *Ariſtotel.* Vnum opus ab vno optimè perficitur.

οἱ δύο τέχνας μετιόντες, μηδ' ἑτέραν καλοφιλῶσι, τῷ τὴν γνώμην μεριζειν. *Vlpianus Rhetor.* Qui duas artes perſequuntur, in neutra cũ laude verſantur, eò quòd animus ipſorum diuiſus ſit. Conatus diuiſus inutilis eſt. *Garner.* Pluribus intentus, &c.

ἀδύνατον ἕνα πολλὰς καλῶς ἐργάζεσθαι τέχνας. *Plato.*

Impoſſi-

Impossibile est vnum plures artes bene exercere. *Nam vt ait Galenus.* ἀναγκη καταφρονῆσαι θατέρου, ὅτι θάτερον ὁρμήσαντα σφοδρότερον. Necesse est vt negligat alterum, qui in alterum vehementiùs incumbit. *Rectè monet Sapiens Ecclesiastici cap. 11.* Ne in multis sint actus tui.

Affine, Dwić robočić rázem robić.

Jédnego ſkarame/ wiélu poſtrach. Karame iédnego/ vſkromi dziesiątego.

Jédnego przygodá/ wiélu przéſtrogá.

ἑνὸς δαρέντος ἐμπίπλῃ πολλοὺς φόβου. *A.* Multi timere solent vbi vnus vapulat. Fulmina paucorum periculo cadunt, multorum metu. *Seneca.*

Cum Miletiæ mulieres insania quadam correptæ passim se suspenderent, decretum est vt omnes sic mortuæ nudæ per forum deferrentur, & sic insania repressa. Plutarch. Leones vastantes Africanas vrbes, aliquot ex ijs cruci affixis ante portas, cæteros compescuerunt. *Plini.* κολοιὸς ἀποδάλοις ἐὰν ἑνὰ θηράτας χρεματῆς. *In Geoponicis.* Graculos repelles, si vnum ex his captum suspendas.

Jédnego zlego pozbędzieß/ á dziesiectoro (drugie więtße) tudzieß naſtapi.

ὕδραν τέμνεις. *Plato.* Hydram secas. *cuius capita abscissa maiore numero repullulabant.* ὕδραν τέμνει ἀεὶ ἀναδλαστάνταν Hydram secat semper repullulantem. *Plutarch. de Alexandri fortuna.* πόνος πόνῳ πόνον φέρει *Sophocles.* Labor labore laborē fert. εἰς ὁμοίας λαβὰς ἐλήλυθεν. *Plato.* In similes ansas incidit. τὴν Χάρυβδιν ἐκφυγὼν τῇ Σκύλλῃ προσέπεσον. Euitata Charybdi in Scyllam incidi. Vſuram ſoluere. *Cic. Senec.* ῥεῖ τὸ ἐξαναλῶμενον. *Lucian.* Influit quod exhauritur. Quantùm exhaustum est, subnascitur. *Seneca.* ἄλλην μὲ ἐξηνάλωμεν, ἡ δ' ἐπεισρεῖ. *Zenodot.* Exhausimus quidem illam, at influit altera. Vno fluctu recedente alter superuenit. V. Jak źlé/ ták źlé. *& plura ibidē. Monedula è cauea elapsa cum filo, in nido implicata fame mortua est Æsopus. In eos qui à mediocribus periculis se liberare volentes, in maiora incidunt. Affine,* Tráfił zé dżdżu.

Jédnem dobrodzieyſtwem podarkiem dwu ſobié zniéwolić, dwu przyiaciół nábyć. Jédnem bánkiétem dwoić wéſele odprawić.

Vnica filia geminos generos parare. *Erasm. è Gallico dicto.* δύο τείχους ἅμα ἐξ ἑνὸς ἀγκῶνος ἀλείφειν. *Suid.* Duos parietes de eadem fidelia dealbare. *Cic. idem vsurpauit.*

Jédnem nić wiéle przybędzié/ ábo vbędzié.

εἷς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. *Zenodot.* Vnus vir, nullus vir.

Jédnem rázem/ guzem kłopotem/ dwu ábo wiélu odbyć ſ. dobrzé ieſt.

Vna plaga absoluere. *ſ. præstat. ex Plauto.* Vna decima pro tribus defungi. *ex Cic. qui habet.* tribus decimis pro vna defungi. *loquens de summa auaritia Verru.* κεραυνὸς καὶ θάνατος ἓν πάγει μιᾷ πληγῇ. *Lucianus.* Fulmen & mors citò vna absoluit plaga.

Jédnemu gody / drugiemu głody.

Alij ebrij sunt, alij poscam potitant. *Plaut. Lipsius Taubman.*
Superi incœnati & inferi cœnati. *Apud Plautum quidam de coquis malis & rapacibus loquens cogitat vt in puteo cœnam coquant & nil in domo furentur. rursus mutat consilium dicens:* Si autem deorsum comedent quod coxerint; superi (*conuiua extra puteum siti.*) incœnati erunt, & cœnati inferi (*coqui.*)
S. Paulus. ad Corinthios epist. 1. ὸς μὲν πιᾷ, ὸς δὲ μεθύει. Alius quidem esurit, alius autem ebrius est. *Quadrant in hunc locum non pauca posita sub dicto.* Łépße gos spodarzowi. & Goście záprosiwßy. *Affine etiam,* Vlic rowno śie dźiélemy.

Jédnemu śie zmiélé / drugiemu śie skrupi.

Vła wilkà okrzyk / á wroná świnie béspiécznie skubić.

——Multi Committunt eadem diuerso crimina fato,
Ille crucem pretium sceleris tulit, hic diadema. *Iuuenal.*

Ijsdem de causis alios plectere, alios ne appellare quidem. *Cic. .s. mos est.*
Non idem lupo quod coruo licet. *Ex apologo Æsopi de Lupo qui videns pastorem arridentem coruo scalpenti hulcus in dorso asini, ait:* Nos miseros isti, vbi viderint persequuntur, huic verò etiam arridet.
Simile apologus est apud Plutarchũ, de pastoribus ouem comedentibus & lupo eis inuidente. Tibi (*pro peccato*) prorata erunt verba, mihi verbera. *Apud Terent. dicit seruus herili filio.* Tu lites audies, ego plectar pendens. *Idem.*
Ζυγρώμη ἄλλοις ὄφλεἷαι, σοι δὲ κόλασις. *A.*
Debetur alijs venia, pœna sed tibi. Komuści śie zmiélé / tobié śie skrupi.

Jédnemu brzydká gola / drugiemu ábrzydły mé chca.

Vulgare nostras dictum est. Alijs subulæ radunt, alijs nec nouaculæ.
τῷ ξυρεῖ μὲν σάθλια, τῷ δὲ ξυρὰ γ' ἀδέν. *A.*
Subula huic radit, negat ast illi ipsa nouacla.
πολλοί τι χρῶνται ἀμηχάνοις φρεσὶ, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
οἷς τὸ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν.
εἰσὶν δ' οἱ βουλῇ τ' ἀγαθῇ κὴ δαίμονι φαύλῳ
μοχθίζουσι, τέλος δ' ἔργμασιν οὐκ ἔπεται. *Theognis.*

Multi vtuntur stulta mente, numine verò propitio. Quibus quod malum videtur, efficitur bonum. Sunt verò alij consilio recto, & fato maligno. Laborant, finem verò laboris non assequuntur.

Pullo Mæuius (*Pœta & vir bonus*) alget in cucullo,
Cocco mulio fulget Incitatus. *Martialis.*

Vni laqueus obtulit aurum, alteri aurum laqueum. *Apologus est de malo ab vtroque in se & alteri obiecto. Quidam suspendere se volens reperit thesaurum, & eo accepto in eius loco posuit laqueum: superueniens verò is qui defoderat thesaurum, eo non inuento aptauit collo laqueum quem reperit. Epigramma in Antholog. quod Latinum fecit Ausonius. Archelaus Pœtæ malo petenti 10. talenta negauit sed ea Euripidi dedit dicens.*

σὺ μὲν γὰρ αἰτεῖν, ὅτε δὲ λαμβάνῃν ἄξιός ἐσι ὁ μὴ αἰτῶν. Tu quidem petere dignus es, ille accipere etiam non petens. *Plutarch.* *Affine*, Vſlyſ ieden ſko Bóg dáć.

Jedney kuźni mincé.

αὐλὴ κάμινος αὐλὸς ἕλκυσεν τροχός. *Heſych.*

Idem caminus edicit & idem trochus. Eodem luto factus. *Buda. ex Iuuenali.*

Ex eadem figlina. ἀδελφὰ ὁμόρρωμα καὶ ἀπ' αὐλῆς κεραμέως. *Gregor. Palamæ.*

Germana & concoloria & eiuſdem figlinæ.

Eiuſdem notæ. *Seneca.* Reſpondent ſibi & vna forma percuſſa ſint .ſ. *dicta ſapientis. Idem. tralatum à nummis.*

Eodem in ludo docti omnes. *Terent.* Ad vnum exemplar omnes. *Cic.*

ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος. *Plutarch.* Ab vno diagrammate .i. *formula. ſeu ſimiliæ ſemper, nempe blanda loquitur adulator.* *Affine*, Jeden iako drugi. Podobni.

Jedno ale dobre. Jedno ſtoi zá wiele.

Multa nouit vulpes, at echinus vnum magnum. *E Græco carmine de Erinaceo.*

πολλὰ σοφὴ ἀλώπηξ, ἀλλ' ἐχῖνος ἓν μέγα.
ὃς ἐὼν ἂν ἄλλων θηρίων ὁσμὴν μάθῃ.
τρογγύλος ἀμφ' ἀκαιρας εἰλίξας ὀξέμας
κεῖται δακεῖν τε θιγὼν ἀμήχανος. *Zenodot. Plutarch.*

Ars varia vulpi, aſt vna echino maxima. Qui ſimul odorē belluarū ſenſerit,
Se contrahens ſpinis operto corpore Tangiq; morderiq; neſcius iacet.

In tertio verſu Eraſmus legit τροφύλος *&* τρόφιλος. *Manutius verò* τρόβυλος, *nulla quod ſciam analogia & origine conformi. ego* τρογγύλος *poſui, apto, vt puto, ſenſu .i. conuolutus in ſphæra. nec obſtat υ huius vocis breue, nã facile à liquida ſequenti adiuuatur vt longum ſit, more Pœtis Græcis vſitatiſſimo. adde quod eadē difficultas ſit in lectionibus aliis.*

Vnum pro cunctis fama loquatur opus. *Martial de amphitheatro Iulij Cæſaris.*

Affine, Jeden ále dobry.

Jedno Bogá. *adde aliquid* żyto, żniwo *&c.* iedno Bogá.

Agricolarum vt plurimùm eſt dictum. Senſus eius eſt. Deus conſeruet nobis nata. Faueat modò Deus, meſſis erit vberrima. &c.

Simile dictum ruſticorum ethnicorum de vberi prouentu meliis apud Galenum: ὦ Ζεὺς βρέχε μελι. Iupiter plue mel. *Votum eſt fauſta precantium.*

Sic & noſtrates cùm pluuia diutiùs exſpectata & fruxibus opportuna cadit, dicunt: Złoto pada. *Huc trahas licet illud Virg. de aureo ſeculo.*

——Omnis feret omnia tellus. Et duræ quercus ſudabunt roſcida mella.

Idem habet Tibull. & alij. Vſurpes hic etiam illud: Aurea nunc verè ſunt ſecula.

Jedno ku drugiemu. Jedno drugiemu pomaga.

Et quæ non proſunt ſingula, multa *(vel, iuncta)* iuuant. *Ouid.*

Roꝛica & gladius firmum munimentum. *Tacitus.*

Multa licia tenuia iuncta, funem nauticum firmum faciunt. *Ex S. Augustino.*

νήματα λεπτὰ πολλὰ ἐξιτῶσιν πεῖσμα πάχιστον. *A.* Bulbus nil profuerit.

Athenæus habet hunc senarium ἐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς ἂν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.

Neruis carentem iuuerit bulbus nihil. *quẽ Erasmus ad honestum sensum paræmiacum trahit dicens.* Studium sine ingenio nihil prodesse. *Proprium sensum hic non curo. habet hunc Pierius l. 58. c. 40. ex Varrone Martiali.* Virtus vnita fortior. *& similia plura leges sub Titulo* Spolnić lżey.

Jédno lépiey ábo lżey ćierpićć.

ἑνὶ γὰρ συνέχθαι κρεῖττόν ἢ πλυοῖν κακοῖν. *Aristophan.*

Malo premi vno leuius est quam duplici.

Jédno rozmáitośćć vdáć możé.

Antipodas quidam in aquis ostendit. *Lucianus.*

Equas Pausonis. l. & currit & volutatur. Quidam Pausonem pictorem iusserat pingere equum volutantem se in puluere, pinxit ille stantem, & ei qui pingi iusserat indignanti quod non stantem pingi iussisset, respondit, verte tabulam & habebis quod volebas. Ælianus. Quid comedisti hoste, heri? *&c.* Olera & pisa: Pisa & olera. *&c.* V. Potrawy rozmáitość. *Affine,* Z niczégo co vczynić.

Jédno słońce dość na niebié. Pánowáine towárzyßá mé lubi, mé ćierpi

Mundus non capit duos soles. *Alexandri Magni dictum.*

Nulla fides regni sociis, omnisque potestas.

Impatiens consortis erit &c. *Lucanus.* Non capit regnũ duos. *Seneca Thyeste*

Nulla sancta societas & fides regni est. *Cic. ex Ennio.*

ἓν αγαθὸν πολυκοιρανίη εἷς κοίρανος ἔστω. *Homerus.*

Multos imperitare malum est, rex vnicus esto.

εὐδαίμων πολιήτης ἐνὸς κήρυκος ἄκουσον. Oraculum Soloni datum, *apud Plutarch.* Felix oppidulum quod præconem audiet vnum.

Par malum, πολυαρχία (*multorum imperium*) & ἀναρχία (*multitudo sine capite.*) *Erasm.* *Simile,* Dwá ták.

Jédnoś vpuśćił / vtráćił; drugiegoś nié dostał.

ἄλλο μὲν ἀπέβαλες, ἄλλο πάλιν δ' συνέλαβες. *A.* Vno relicto nullus alterum obtines. *Vel.* Et habita perdis, & cupita haud obtines. Et Senatorem perdidisti & Monachum (te) non fecisti. *S. Basilius dixit cuidam qui ex Senatore monachum induerat. & ex opibus suis antiquis aliquid sibi reseruárat.* Et sus & nuptiæ periére. *sub* Omylitá nadźieią. *Vide Apologum de Cane sub* Bto dwu záiacow goni.

Jédno też to vmieß.

Scis simulare cupressum. *Horat. Vide plura in hanc sententiam sub Titulo* Tem-ći wßyfitko záthać. & Záwße iedno.

Jédno

Jédno wschodźi / drugie zchodźi.

Jédno zchodźi / drugie wschodźi / ábo śie rodźi.

Vnius ortus, alterius interitus & vicissim vnius interitus alterius ortus. *Nemesian.* *Et Aristotel. ait.* ἡ ἕδε φθορὰ ἄλλε γένεσις, καὶ ἡ ἕδε γένεσις ἄλλε φθορά.

Sic aliud de alio nunquam desistit oriri. *Lucreti.*
Augescunt aliæ gentes, aliæ minuuntur. *Idem.*
Quando alid (.i. *aliud*) ex alio reficit natura, nec vllam
Rem gigni patitur, nisi morte adiutam aliena. *Idem.*
κύκλῳ τὰ ἀνθρώπινα. *Pindarus.* Circulus res mortalium.
Generatio præterit & generatio aduenit. *Ecclesiastes c. 1.*
Orta occidunt. Co śie rodźi / to i schodźi. Ætas ætati succedit. *Cic.*
Lex vniuersa est quæ iubet nasci & mori. *P. Syrus.*
Cedit enim à rerum nouitate extrusa vetustas
Semper, & ex alijs aliud reparare necesse est. *Lucret.*
οἵηπερ φύλλων γενεὴ τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν. *Homer.*
Qualis foliorum generatio talis & hominum.
——— ἄλλα μὲ (φύλλα) θάπτουσι, ἄλλα δὲ θάλλει. *Musæus.*
Alia quidem folia pereunt; alia verò virent.

Symbolum huius rei fit Lepus superfetans; *qui vt scribit Plini. aliud in vtero pilosum, aliud implume, aliud inchoatum gerit, aliud parit, aliud ducat.*

Jedwábne słowká. Nowe przytemná. wspánała.

Corinthia verba. *Quintilian.* *Sicut & vasa Corinthia pretiosa apud Cicer. Plini.* Ἰωνικὴ ῥῆσις. *Æschyl.* Ionica verba .i. τρυφερὰ *Hesychio. delicata.* Βύσσινα ῥήματα. *Plutarch.* Byssina verba. *splendida & magnificá interpretatur Rhodigin.* Phalerata verba. *Terenti.* Ὑπάρυφον διήγημα. *Plutarch.* Prætextata narratio .i. *splendida vel turgida.* Oratio vinula (*al vinnula*) venustula. *Plaut.* V. Słowa czcze.

Jedz chleb / mé śpluskáß śie.

Σωφροσύνη καθαρὴ, ἁγνὴ. *Epigram.* Frugalitas pura, munda.
Vita frugalis elegans. Incommodi nil affert parsimonia.
ἀρτῳ φαγοῦσες ἀπομαγδαλίας ἐδέσ. *A.*
Qui pane vescuntur apomagdalia haud egent .s. *ad tergendum pingue.*
Pane egeo, iam mellitis potiore placentis. *Horati.* *Affine*, Skromne życie.

Jeść á pić.

Χαραδρίε βίος. *Plato.* Charadrij vita. *Auis est quæ deuorata mox egerit, & mox iterũ vorat. Intelligi hoc posse Plato ait & de torrentibus rupium qui collecti mox desiuunt.* μεσηγυδοχεῖον *vocat Hipponax eum qui ventrem implet & egerit.*
Talem Seneca ait: Cibos & potiones percolare. Edè bibe. Sardanapali vox. V. Ζῆν ψυχὴν, Anima sui pro sale data. *Varro. Cic. Plini.* ἀντ' ἀλῶν ψυχὴν ἔχειν τὴν

ψυχὴν.

ψυχὴν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα. *Cleanthes.* Pro ſale ſues habere animam, ne caro putreſcat. atque ideò tantùm edere vt viuant. tales ſunt quorum ſummum bonum eſt in corpore. *vt ait Cic.* *Affine*, Obżárty.

Jéśli śie ták nié powiedźié / wiec owák. Jéśli nié tedy / tédy owedy.

Hâc non ſucceſſit, alia aggrediamur via. *Terent.*

Vbi hunc ſaltum obſeptum video, ad alterum. *Plaut. ſed hanc allegoriam aliò vertit.*

Deficiente vento remis vtendum. *Ex Menandro qui ait.*

ὁ ἀληθὴς πλοῦς ἐστὶ δήπου λεγόμενος, ἂν δυστυχῇς ἀνέμου τ' κώπαισι πλεῖν.

Curſus ſecundus dicitur prouerbio, Si deſtitutus aura remis nauiget.

Jéśliś pan śtaday na kobiércu.

Suum quemque decet. *Cic.* τὸ ἴδιον ἑκάστῳ πρέπει.

Gubernator in puppi ſedeat. *Cic. Ouidi. qui locus in naui dignissimus.*

Inaignè tulit Populus Rom. quòd cùm Q. Maximus Africani patrui ſui nomine populo R. epulum daret, Q. Tubero Africani ſororis filius Stoicus, triclinia ſeu lectulos Punicanos (*ligneos*) pelliculis hædinis ſtrauerit, & vaſa Samia (*teſtacea*) expoſuerit, quaſi Diogeni Cynico parentaret. quare ideo Prætura delectus eſt. *Cic. pro Murena.* Si Prætor es vbi lictores & faſces? *Ex Plauti Epidico, vbi ſeruus alter alteri magnificè ſe Prætoris inſtar iactanti ait:* Atenim à Prætura tua abſunt duo lictores & duo faſces. *quanquam iocatur & alludit ad ſupplicium ſeruorum inſinuans illum eo dignum.* *Ex eodem genere eſt illud, quod 1. Regum 21. tanquam indecorum Dauidi incomitato adſe venienti, obiecit Achimelech.* Quare tu ſolus & nullus tecum? *Apud Plutarchum Calliſthenes Philoſophus Anaxarcho Philoſopho apud Alexandrum M. graticſo exprobrat, quòd olim vna veſte vti ſolitus apud Alexandrum tribus tapetibus ſtratis recumbat.*

Baſiliſcus (*quod ſonat ſerpentum regulum*) *non ſerpit per terram ſed rectus incedit & tumorem quendam in capite corona regia ſimilem habet. Pierius è Nicandro & Plinio.*

Jéśliś prawiec patrz ſwego kopyta. Czégo śie kto wżył to rob.

Ne ſutor vltra crepidam. (*ſapere vel iudicare velit. Apellis pictoru dictum. Plini.*

Paſtorem paſcere oportet oues. *Virg.* Quam quiſque nouit artem in hac ſe exerceat. *Cic. è Graeco verſu.* ἐρδέτω ἃς ἂν ἕκαστος εἰδείη τέχνην. *Ariſtophan.*

Quam ſcit vterq; libens cenſebo exerceat artē. *Horat.*

Tractent fabrilia fabri. *Ex Horat.* τέκτων ὢν, πραττε ξυλουργικά. *Ex Euripide.* i. Faber cùm ſis, tracta fabrilia.

δεῖ κώπην ἐλαύνειν μαθόντα. *Plutarch.* Remum ducat qui didicit.

ἡδὺ τὰ αὑτῷ πράττειν ἡδίστου ἐν τῷ βίῳ. *Plato.* Sua agere dulciſſimum in vita.

Confer. Czégo śie kto nié wczył.

Jeśt nad cie / abo naden. Nié ſam abo nié ieden ták iéſt.

Dobry to ále śie naydźié ták drugi ábo lépſzy. Szeroki świet.

ἔστι πύλος ὃς πύλιος, πύλος γε μὴν ἔστ' ἄλλος. *Ariſtophan. Plutarch.* Eſt

Pylus

Pylus ante Pylum, siquidem Pylus altera sanè est. *Contrà eum dictum est, qui iactabat Pylum ciuitatem vnam, cùm fuerint tres hoc nomine celebres. Strabo. Eustathi.*
Βρασίδας μὲ ἀνὴρ ἀγαθὸς, ἀ δὲ Λακεδαίμων πολλὰς ἔχει κρείσσονας. *Plutarch.*
Brasidas quidem vir bonus, sed Lacedæmon habet multos præstantiores.
Multi Mannij Ariciæ. *Festus de claris viris eiusdem nominis: Asinius Capito interpretatur hoc de deformibus, qui instar Maniarum sunt.*
Beta es Pòëtarum, Musicorũ, Pictorum &c. .s. non Alpha. *Ex Strabone & Martiali.*
δοῦλος ἀγαθὸς δούλου, δεσπότης ἀγαθὸς δεσπότου. *Aristotel.*
Seruus alio est præstantior seruo, herus hero.
ὑψηλὸς ἐπάνω ὑψηλοῦ. *Ecclesiastes c. 5.* Excelso excelsior est.
Est cibus cibo melior. Et est filia melior filia. *Ibidem c. 36.* Regum timendorum in propriis greges Reges in ipsos imperium est Iouis. *Horati. Vide sequens.*

Jest rozum nád rozum.

τέχνα τέχνας ἐτέρας πρόσχει. *Suidas.* Ars artem alteram superat.
πολλάκις ἁρμοδὸς δοκοῦσαν ἅρμα λύρην, ἕτερος μουσικὸς ἀκριβῶς ἐφαρμόσας. *Galen.* Sæpe lyram quæ consona videbatur, alter musicus accuratiùs intendit.
Nemo omnia potest scire. *Varro.* Vir viro præstat. *vulgare dictum. Sic Terent.*
Dij immortales! Homo homini quid præstat! Stulto intelligẽ quid interest! .i. *quantùm.* καὶ πυρὸς ἕτερα θερμότερα. *Aristophan.* Et igne aliud aliquid est feruentius .i. *astuto alius astutior inuenitur. vel audaci alius audacior. Plutar.*
Inuenta inuentis non obstant, & optima vltimi conditio. *Seneca.*
Artificium omne, recipit incrementũ. *Celsus, Martianus. ICti. Simile est præcedens.*

Jéßzé nié pozat.

ἀσὶ ἐν σελίνοις εἰσίν. *Aristophan.* Ne inter apia quidem sunt .i. nondum ingressi sunt. *Tralatum ab hortis, quorum ingressus apia cingebant.*
ἔτι νῦν ποδὸς ὄρους τρέφομεθα, τ ἄκρας ἀπολειπόμενοι. *Nazianzen.*
Adhuc circa radices montis versamur, à cacumine distantes.

Jéßzé śie nié vrodźiło / á muż śie ochrzćiło.

ἀιξ ὅπω τέκνον, ἐλφὸς δ' ὅτι δώματα παίζει. *Zenodotus.*
Capra haud dum peperit cùm in tectis saltitat hædus.
Sic apud Plautum Rudente, Grypus piscator auro reperto ex seruitute ad libertatem, hinc ad ciuitatem, post ad mercaturam, demiq; ad nobilitatem & regnum aspirat.

Jeßzec vrodá nié vrostá. Nie wylatay ießzéć ſkrzydła nié vrosły.

Rániey byto śie vrodźić ábo wstáć.

Ante pilos prudentia .s. *tua est. Persius. In iuuenes qui sibi prudentes videntur.*
πρὸ τῆς γενειάδος οὐ γέροντας διδάσκεις. Ante barbam doces senes.
Simile illud Phariſæorum caco nato dictum. Et tu doces nos! *apud Ioan c. 9. Adde illud Baldad Suitæ Iob. c. 8.* Heſterni quippe ſumus. *cum ironia prolatum.*
ἀγένειον ὄντα εἰρήκας, ἐπὶ παιδαγωγῷ ὄντα λέγοντα. *Lucian.* Sine pilis hoc dixi-

sti (.i. *non sapit iuuum dictum pilos seu etatem maturam*) & adhuc pædagogo egens.

μὴ πρίν σοι πτέρυγας φύναι ἴπταδ' ὀρεξῃ. *A.*

Ne temerè volitare velis implumibus alis.

Boues cornua gerunt, vituli cornicula. *Garner. Gallic.* V. Przed láty rozumu & vlié wyiežďżay.

Jéßzéc to nic. Dopieroć to początki. Bedźiéc tego wiecey. Jéßczè nié do krwié.

Post folia cadunt, arbores. *Ex Plauto qui sic habet:*

Folia nunc cadunt, Præ vt si triduum hoc hic erimus, tunc arbores in te cadent. Parùm etiam præ vt futurum est prædicas. *Idem Plaut.*

μήπω τὸ πῦρ πατεῖς. Nondum ignem calcas. *Theocrit. aliter vsus est.*

Fumus est non flamma. Fumo autē. *Plaut. ait,* comburi nil potest, flammâ potest.

ὔπω μέχρις αἵματος ἀνθυπαγωνιζόμενοι. *S. Paulus ad Hebr. 12.* Nondum vsque ad sanguinem restititis certantes.

ἔτι πορθμὸν διαπερῶμεν, ἀφειδῶς τὸ μεγα ἓ καὶ τὸ πέλαγος. *Nazianzen.* Adhuc fretum tranamus abstinentes ingenti & profundo mari.

Jezá po drożdżé *.s.* postáć; pośli. Po śmiérć go postać.

Pulmo citiùs venisset. *Plaut. vt legit Gruter. ex Vet. Cod. Alij verò legunt.* Pedibus pulmoneis qui perhibetur, prius veniſſet, quàm tu aduenisti mihi. *Pedes pulmoneos, quidam volunt esse molles instar pulmonis marini, aut pulmonis animalium, ac proinde tardos. alij tumidos vlceroſos fœdos instar pulmonis motui ineptos.*

Callipides. *Cic.* Biennium præterijt, cùm ille καλλιπίδης assiduo cursu cubitum nullum procederet. ἀισχρόν τοι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νεεσθαι. *Homer.*

Turpe nimis manſiſſe diu vacuumque reuerti.

κόραξ ὑδρεύει. Coruus aquat. *Apud Plinium coruus sitiens in vas profundum lapillos iniiciebat, donec aqua ascenderet sursum. quod longæ moræ debuit esse. Item aliter.* κόραξ ὑδρεύων ἐσαλθη. Coruus aquatum missus est. *Sumptum ex apologo de Coruo ab Apolline aquatum misso, qui cùm in ficus immaturas incidisset, hæsit tandiu donec maturescerent, & sic demum cum aqua redit. vt narrat Ouid. 2. Fastorum. Non absimile est Genes. c. 8. de Coruo, qui explorator à Noë ex arca emissus non amplius redit.*

ἀπιὼν ἐς ἀπατούρια ἐπανῆκ ἐς θαργηλιῶνα. *Suidas.* Profectus ad Apaturia, rediit in Maio. *Apaturia festum erat publicum Athenis in Iulio vel Octobri triduò celebrari solitum. quare nimis tardè redibat qui Maio demum mense redibat.*

Dictum Polonicum prius, de Erinaceo vsurpatur, forte quòd is tardus est in motu & quod sola poma in spinis portare potest, liquidum nihil. Posterius dictum non inuenustum, lubet aliis linguis commune facere. θάνατον καλίζειν ἕτερον ὡς ἄξιον. *A.*

Morti aduocandæ hunc censeas aptissimū. *Item.* θάνατον κέλευε τὸν καλεῖν, ζῆτῆς μακράν. *A.* Mortē hunc vocatū mittito, & viues diu. Quasi in suam possessionem venerit. *Cicer. de eo qui diutiùs alicubi immoratur Erasm.*

Affine, Leniwy. Jezyczniego

Jezyczńego śie ſtrzéż.

Hirundines ſub eodem tecto ne habeas. *Hieronym. Cyrillus.* *ex Ariſtotele qui de garrulis dixit:* ὑμεροφίλες χελιδόνας μὴ ἔχειν.

Heſiodus item ait: χελιδὼν χωτίλλει. .i. Hirundo garrit.

ἀπυθμάχωτος δ τραπέζιον κύλιξ. *Euſtathius & Phalereus, qui interpretatur* ἀπυθμένος κύλιξ ὅπου τραπέζης ὁ τίθεται. Fundo carens calix menſis non imponitur. *Fundum autem intellige vel imam partem calicis ſeu pedem quo nititur ſtans & ſine quo euertitur: vel imam partem calicis liquorem infuſum attingentem, ſine quo pertuſus eſſet calix, & ſtans quoque, liquorem emitteret. Virog; ſenſu dictum Græcum accipi poteſt, ſed meliùs poſteriori.* V. Swiegorliwy.

Jezyczńego ſłowo: Nie powiáday nikomu żadnemu; á ſam powiáda káżdemu. Jezyczny nie zátrzyma ſłowá/ táiemnicé.

Incontinentis linguæ verbum eſt: Nemini dixeris. *Iacobus Pontan. qui affert exemplum lepidum ex Plutarcho de vxore Senatoris Romani, ſecretum ſibi à marito creditum, mox per totam vrbem ſpargente, hoc dicto ſemper addito:* Nemini dixeris.

Sic apud Theophraſtum charactere δ λογοποιὸς .i. narrationum fictor dicit: δεῖ ὃ αὐτό σε μόνον εἰδέναι, πᾶσι δὲ τοῖς ἐν τῇ πόλει προσδεδεγμένε λέγων. .i. Tibi id ſoli dictum puta, *vel* Te ſolum id ſcire oportet, *cùm tamen hoc ipſum omnibus in ciuitate ad vnumquemq; accurrens dixerit.* *Alius item apud Lucianum:*

ἐκ οἶει με πᾶσι ταῦτα εἰπεῖν, ἀλλ' ὃ πᾶσι μόνον σὲ ὃν ἐχεμυθεῖν ἡπιστάμην.

Non putes me omnibus hæc dicere non verò ſolũ tibi quẽ cõtinentis linguæ ſciebã.

Vel Cereris ſacra vulgârit. *ex Cicer. Herat. quod Demonacti Philoſopho tribuit Lucianus, dicens illum nolle initiari ſacris Cereris, quia illa non poſſet non vulgare.*

Affine, Co chcęś mieć táiemnego. Nie oſtoi śie.

Język bron niepośledńia. Jezyk táka táka obroná. Jezykiem śie wyśiéc. Od czego iezyk.

Leno in Perſa Plauti dicit: Referendæ ego habeo linguam natã gratiæ, (*bonæ vel malæ*)
Niſi hæc me defendet, nunquam delinget ſalem.

Similiter in Curculione eiusdem, Miles dicit leroni. Promiſiſti. Leno ℞. Quî promiſi? *Mi.* Lingua. *Le.* Eadem nunc nego. *& addit.*

Dicendi non rem perdendi gratia hæc nata eſt mihi.

Ibidem quidam de lenonibus dicit: Quibus ſui nihil eſt niſi vna lingua,
Qui abiurant ſi quid creditum eſt. *In Aſinaria item ſeruus ſerui linguam vocat* Patronam. Nam ſi quid ſceleſtè facit, (*inquit*) lingua pro illo peierat.

Menander ſeruos γλωσσαπίδας .i. lingua pro ſcuto vtentes, *appellat:*

Plaut. item. Quid ſtulta ploras? tibi quidem ædopol copia eſt.
Dum lingua viuet, quî rem ſoluas omnibus.
Tutius eſt — fictis contendere verbis, Quam pugnare manu. *Ouid.*

Preces vltimum refugium, extrema defensio. λίτ͂αι (*preces*) *apud Homerum claudæ, rugosæ, strabæ, tardè sequuntur* ἄτην .i. *noxam calamitatem.*

Infinita sunt exempla apud Pòëtas & historicos Æthnicos & Christianos eorum, qui victi aut in calamitate positi ad preces confugiebant. vt rectè hîc possis vsurpare pro illo dicto. (Væ victis,) Preces victis. *& pro illo.* (Victis dolor.) Victis preces.

τοῖς νενικημένοις εὐχαὶ. *Vide versus Phocylidis sub* Káżda rzécz/ ma swoie obrone.

Jezyk nagorßy i nalepßy. Stowem obrázić/ stowem zleczyć.

θάνατος ἐ ζωὴ ἐν χειρὶ γλώσσης. *Prouerb: SS. 18.* Mors & vita in manu linguæ.

ἡ γλῶσσα πολλῶν ἐστιν αἰτία κακῶν.

Est lingua hominibus causa cuiusuis mali

ὡς ἀδὲν γλώσσης ὀλοώτερόν ἐστι βροτοῖσι,

ἵππος ἀεὶ προθέων, ὄπλον ἑτοιμότατον.

Nazianzen. Vt nil pernicioßius est hominibus lingua!

Equus est semper præcurrens (*mentem*) telum paratißimum.

Χαλίνωσον τὸ τ γλώσσης τάχυ, τὸ μεῖζον γὰ ἁπάντων τ̃ γηίνων μελ̃ῶν ἡ γλῶσσα, ὡς δυσκάθεκτός ἐστι! *Isidorus Peluſiota.* Frenato linguæ celeritatem, maximum enim omnium terrenorum membrorum lingua, quàm ægrè continetur!

ῥῆμα παρὰ καιρὸν ῥιφθεν (ῥηθεν) ἀνατρέπει βίον. *Menander.*

Verbum importunè dictum subuertit vitam .i. *coniunctionem humanam.*

ἐν τοῖς ὠσὶν ἀνθρώπων οἰκεῖ ὁ θυμὸς, ὃς χρηστὰ μ̀ ἀκούσας, τέρψεως ἐμπιπλέει τὸ σῶμα, πονηρὰ δὲ τυγχάνει ἀνοιδέει. *Herodot.*

In auribus hominum habitat animus, qui bona audiens, voluptate implet corpus: his contraria audiens, molestia afficitur. Lingua mali pars pessima serui. *Iuuenal.*

Habet suum venenum blanda oratio. *P. Syrus.*

γλῶτται τύχη γλῶτται δαίμων. *In sacris Harpocratis solennia verba hæc erant.* Lingua fortuna, lingua infortunium.

γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; πόλιν ὀρθώσουσα ἐ πάλιν ἀναστρέψουσα. *Suid. Diogenian.* Lingua quo vadis? Ciuitatem erectura & rursum eandem subuersura.

Æsopus iussus à Xantho optimum parare prandium, ex linguis aliter & aliter coctis & conditis apparauit: sequenti die vulgare quid parare iussus eadem parauit: & causam rogatus respondit: eas & optimas & pessimas esse.

Similiter Bias Amasidi Ægyptiorum tyranno petenti optimum & pessimum sibi quidpiam ex victima mitti, linguam misit. *Plutarch.* *Pittacum hoc fecisse scribit Rhoäigin. Anacharsis item linguam in homine pessimam & optimam dixit. Laërtius.*

ἡ γλῶσσα χωρὶς τέμνεται. *Aristophan.* Lingua seorsim præciditur .i. *in sacrificio, tanquam profanum membrum & dabatur præconi.*

ἡ γλῶσσα πολλὰς εἰς ὄλεθρον ἤγαγεν. Quam plurimos in exitium lingua impulit.

Jezyk mięoſtrożny prawdę ſkrytą wyiáwi.

Jezyk

Jezyk bez pámieci táiemnicé niéſtrzyma.

Lingua errans verum dicit. ἡ γλῶσ' ἁμαρτάνουσα τὰ ἀληθῆ λέγει.

Dum forſan errat lingua verum enuntiat. Error vocis omen,

Ouidius. Sæpe Neoptolemi pro nomine nomen Oreſtis
Exit, & errorem vocis vt omen amo.

In Caſina Plauti Staleno amore veſano correptus, ſui & præſentium oblitus, ſæpe Mihi pro Huic vſurpat, & corrigit ſe dicens. Non id volui dicere. perperam fabulor, peccaui, &c. Ex quibus verum nonnunquam inuenitur ſunt, pueritia, ſomnus, imprudentia, vinolentia, miſeria. *Cic.*

Jezyk ſumnienia nié oczyści. Jezykiem ludzi odbędźiéß/ lécz ſumnienia nié pozbędźiéß.

ἡ μὲν γλῶσσα ἀνέλεγκτος ἡμῖν ἔσται, ἡ δὲ φρὴν ἀνέλεγκτος. *Plato.*

Lingua quidem nobis erit irredarguta, mens autem non erit irredarguta .i. *Verbis quidem non conuincemur, at conſcientia nos damnabit.*

Refellunt omnes probi, etiam Ethnici illum verſiculum Euripidis dicto Platonis oppoſitum.

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Quem Cic. ſic reddit:*

Iurauí lingua, mentem iniuratam gero. *Similis eſt alter Ariſtophanis:*

γλῶτταν δ' ἀπορκήσασαν ἰδία τῆς φρενός. Linguam autem iuratam ſeorſum ab animo .ſ. *qui peierare noluit, illa prierante, ſed vana eſt iſta ſubtilitas.*

Jezykiem śiéczé. Mié lédá żołnierz.

τῇ γλώττῃ πολεμίζει. *Ariſtophan.* Lingua bellatur.

ἐν τῇ γλώττῃσι ἔχειν ὅπλα. *Heraclitus.* In linguis habere arma.

Ventoſa in lingua pedibusq; fugacibus illi eſt Mauors. *ex Virgilio.*

Verbigerari, *Apuleius tales dixit* .i. verbis digladiari.

Τῇ ἀπειλῇ ἀπέκτεινε. *Cratin.* Minis occidit. *Et Plaut.* Spiritu difflauit legiones.

πράττων, βουλεύων, καὶ τῇ γλώττῃ πολεμίζων. *Ariſtophan.*

Tractans, conſultans, & lingua prælia miſcens.

Non placent, quorum lingua gladiorum aciem præſtringit domi. *Plaut.*

In caſtris feroces, in acie pauidi. *Liui.*

Plùs audire quàm loqui militem decet, actibus coalitum glorioſis. *Ammian.*

Affine, Kto wiele mowi. Śmiały bez przeciwnika.

Jgłe byś iuż nálazł .ſ. ták długo ſzukáiąc.

Si acum credo quæreres, acum inueniſſes, ſi appareret, tamdiu. *Plaut.*

Item aliter. Roświéciło śie ták/ żeby igłe nálazł.

Similiter dices. Tanta lux repente oborta eſt vel effulſit vt acum inuenire poſſis.

Jle kroć śie ná świát vkaże: tyle kroć śie wczym nákáże.

Nunquam mores quos extuli, refero .ſ. *domum. Seneca.*

Quoties inter homines fui, minor (.i. *deterior*) homo redij. *Thomas à Kempis.*

Posset etiam Minor *explicari in bonam partem* .i. *(vt SS. scriptores loquuntur)* humilior, & minus alta sapiens. *Nam boni viri omnia vertunt in bonum & profectum in virtute. Sed hic sensus Polonico titulo oppositus esset.*

Jm barźiey kto ſkła ßanuię: tym te wiec rychley źepſuię.
Boiaźliwe ochraniánię / ſtoi zá zte ßáno wanię.

Frangere dum metuis frangis cryſtallina: Peccant
Securæ nimium ſolicitæque manus. *Martial. Nam grauissimè puniebantur serui cryſtallina vasa frangentes, vt etiam scripsit Seneca, & nihilominus ipsa solicitudine & metu attoniti facilius ea frangebant.* Nam Nimia ſolicitudo ſui obliuiſcitur.
ὁ πολυμέριμνος ἐς ἑαυτὸν ἐπιλήθεται A. Sollicitus anxiè & ſui obliuiſcitur.

Jm daley wolás/ tym wiecey drew.

In Labyrintho properantes, ipſa velocitas implicat. *Seneca.*
Adolescens apud Plutarchum in caupona à Diogene deprehensus intrò fugiebat, cui ille: Quantò magis intrò fugies. tantò magis in caupona eris.
Negotium ex negotio ſerere. *Idem.* Paruus error initio, magnus in fine eſt.
ὁ τῆς πλάνης κλιμαξ. Porphyrio. Erroris ſcala.
ἔρις δ' ἔριν ἀνὴρ φυτεύει. Phocylides. Lis litem ſerit.
δίκη δίκην ἔλυσε καὶ βλάβη βλάβην. Suidas. Lis ipſa litem noxa noxã q; peperit.
Flumina plùs ſtagnant quò propiora mari. *Affine,* Co dáley to gorzey.

Jm kot ſtárßy/ tym ogon twardßy. Gálaź roſta/ mé da źie naginac.

Frangas potiùs quàm corrigas, quæ in prauum induruerunt. *Quintilian.*
φυτὸν δενδρέμενον ἄκαμπτον γίνεται. A. Planta arboreſcens amplius flecti negat.
Apud Plautum in Bacchidibus adoleſcens corruptus pædagogo ſuo ſe corripienti dicit: Omitte, ac caue malo. Iam exceſſit mihi ætas ex magiſterio tuo.
Sic & Martial. alius ſimilis. Iam mihi nigreſcunt tonsâ ſudatia barba, *&c.*
Sed tibi non creui. *&c.* Nil mihi vis & vis cuncta licere tibi.
Corripis, obſeruas, quereris, ſuſpiria ducis. *&c.* Exclamas, *&c.*
Deſine; non poſſum libertum ferre Catonem, Eſſe virum iam me *(noueris)* &c.
Item Horat. Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto. *&c.* monitoribus aſper.
V. Młodego łácniey náłiérować. Młodość buyna. Stárego trudno odmienić.

Jm kotá barźiey głaſzczß/ tym barźiey ogon wznoſi.

Omnibus nobis vt res dant ſeſe, ita magni atque humiles ſumas. *Terenti.*
Laudatas oſtendit auis Iunonia pennas
Si tacitus ſpectes illa recondit opes. *Ouidi. Idem de Pauone ſcribit Philoſtrat. dicens:* *ὁ τὰς ἀναπλεῖσθαι αὐτὸν δ' ἐωᾶν.* Pauo ſui rigit pennas laudatus.
Stat corde inflato pauper honore dato *Anonym. rhythm.*
Affine, Kurowi dano grzede.

Jm kto głupßy/ tym śmielßy. a im mędrßy/ tym boiaźliwßy.

Fortiùs dicunt qui minùs habent artis. *Quintilian. Sic verſiculus.*

Fortiùs

Fortiùs ij dicunt qui minùs artis habent.

Recta ingenia debilitat verecundia, peruersa confirmat audacia. *Pluni. iuni.*
Sic Craſſus apud Cic. 1. de Oratore. Equidem in vobis animaduertere ſoleo, & in meipſo ſæpiſſimè experior, vt exalbeſcam in principio dicendi, & tota mente, atq; omnibus artubus contremiſcam.

Quem verò non pudet, hunc ego non reprehenſione ſolùm, ſed etiam pœna dignum puto. *Plura in eundem ſenſum ibidem, & alibi Cic. de ſeipſo.*

Imperitia confidentiam, eruditio timorem creat. *S. Hieronym.*

ἀμαθία θεάρσους, λογισμὸς ὀκνηρούς φέρει *Tucydides.*

Inſcitia confidentiam, intellectus cunctationem affert.

ἀνὴρ ἐς ἀνοίας οὐδὲν ὡς ἐμοὶ δοκεῖ τολμητερον. *Menander.*

Nil mihi videtur ſtultitia eſſe audacius.

Vt quisquis contemptiſſimus & maximè ludibrio eſt: ita ſolutiſſimæ linguæ eſt. *Seneca. quales ſunt ſcurræ, paraſiti, &c.*

Jnaczey ludzie o nas rozumieią, niż my o ſobie.

Mercurius volens cognoſcere quanti apud homines eſſet, ſtatuarij officinam ingreſſus pretia variarum ſtatuarum ſciſcitatus, tandem de ſua quæſiit & à ſculptore audijt: S. Jouis emeris, hanc pro additamento accipies. *Æſopus.*

ὀνησιθεν. ὁ μὴ θρυλούμενος ἀνὴρ κενόδοξον, ἐδημιᾶ παρὰ ἄλλοις ὄντα τιμῆ.

Fabula in virum glorioſum, qui nullius apud alios eſt pretij.

Cicero ex Sicilia vbi ſe præclarè in Quæſtura geſſit Romam rediens quendam ex primoribus Campaniæ obuium interrogauit qui ſermo de eo Romæ eſſet. cui ille. Tu verò inquit, Vbi interim fuiſti? *quo audito homo gloriæ cupidus alas demiſit. Plutarch.*

Jnaczey mowi, inaczey czyni. Jnaczey vczy, inaczey żyie.
Dobrą naukę nauczyćiele, złe ſprawy niszczą.

Dictis facta diſcrepant. *Accius apud Nonium ſic:*

Multi compoſita dicta ex pectore euoluunt ſuo
Quæ cùm componas dicta factis diſcrepant.

Tiberius Imperator, nihil eorum præferebat, quæ appetebat; & eorum quæ dicebat, nihil facere volebat; ſed contraria voluntati loquens, quicquid appetebat, recuſabat; & quicquid odiſſe videbatur, amplectebatur. Suidas.

ἐδὲν ἐστιν ἡ δεῖλη ἀνία, ἀδρὸς ἀνὴρ ἄνευ αἵματος. *Æſchines de Demoſthē.*

Dixit venalem eſſe virtutem ſanguine, ipſe carens ſanguine .i. *Timidus.*

Nulli peius merentur de mortalibus, quàm qui aliter viuunt, quàm viuendum eſſe præcipiunt. *Seneca.* Turpe eſt aliud loqui aliud ſentire. *Idem.*

Non ad exemplar orationis ſuæ viuit. *Idem. Sic de Phariſæis apud S. Matthæum 23.*

Dicunt enim & non faciunt. *& plura ibidem, ſed ſatis nota.*

βελτίστη πόλις ἡ νόμων μηδὲν μέλλ. *Alexandridas.*

Conſultat vrbs leges ſuas quæ negligit.

Athenienſes quæ recta ſunt ſciunt, ſed facere nolunt. *Cicer.*

Odi ho-

Odi homines ignaua opera & philosopha sententia. *Pacuuius apud Gellium. quem versum Philippus Macedo ibidem, dixit: pro foribus omnium templorum scribi debere.*

Qui Curios simulant & bacchanalia viuunt. *Iuuenal.*

Qui ad voluptatem omnia referens viuit vt Gallonius, loquitur vt Frugi Piso, non audio. *Cic.* *Cuidam diuiti nepoti in Senatu Romano orationem de frugaliate & temperantia longam recitanti, dixit Senator quidam:* ὃ ϖαῦσαι σὺ, ϖλουτῶν μὲ ὡς κεφάλος; ζῶν δ' ὡς λέκιθος; λεγων δ' ὡς κάτων. Quin taces tu, qui dies es vt Crassus, viuis (al. οἰκοδομεῖς ædificas) vt Lucullus, loqueris vt Cato. *Plutar.* *Apud Æsopum in Apologo de Lupo à vetula decepto Epimythion est.*

πρὸς οὖν οἱ τινες τὰ ἔργα τοῖς λόγοις οὐκ ἔχουσιν ὁμοια .i. In eos qui facta verbis non habent conformia. *Ibidem lupus delusus dicit:*

ὦ ἀνόητε ἐπαυλει ἄλλα μὲ λεγουσιν, ἄλλα δὲ πράττουσιν .i. In hac casa alia dicunt, alia faciunt. *Similem apologum de Agasone & Coruo vide sub* Rozgniewány.

ἀλογόδους καὶ ἀλυρον μέλος. *Aristotel.* Dissona nec fidibus respondens cantio.

ἕτερα γὰρ ὄργε πρὸς, ἕτερα δ' ὁ ῥυθμὸς λέγει. *Lucian.*

Aliud enim pes (saltantis) & aliud rhythmus sonat.

ἀδὲν πρὸς ἔπος. Nihil ad versum.

ἀδὲν πρὸς τ' χορδήν, *Idem.* Nihil ad chordam seu ad fides.

ἀκρότητον. *dissona numeris vel sonis saltatio.*

ἐπαινεῖ μὲ τὸ ἴσον, κελεύει δ' τὸ πλέον ἔχειν. *ex Theodoro.*

Laudat quidem quod æquum est, nihilominùs iubet plùs æquo habere.

δίκαια ἐπαίνει, κερδαίνειν ἔχε. *Sophocles.*

Laudato iusta, cæterùm lucrum tene.

Latenter viuere alios docet, ipse verò non latet. *Vide* Prozna dwatá.

οὐ τῷ βίῳ ψευδομένους μᾶλλον ἀποδοκιμάζομεν, ἢ οὐ τῷ λόγῳ μόνον. *Isocrat.*

Magis improbamus eos, quorum vita mentitur, quàm quorum oratio tantùm.

δίκαια λέγοντες πολλοὶ, ἄδικα ποιοῦσι. *Xenophon.*

Multi iusta dicunt, iniusta faciunt. *Vide* ἑτεροφωνίαν & ἀμεταμέλειαν *sub* Vlič dorzéczy.

Affine, Vličbczery. Mázdárá. Co inšego czyni.

Jnáczey téraz gebe nośi / ſtapa żyte. Jnšy inż téraz. Drogo pſence przédat. Jnša bárwá; inša ſtráwá/ábo potráwá. Vlič zna śie inż do kárázyey. Kapuſtę.

Cum pulchris tunicis sumpsit noua consilia & spes. *Horat.* Sūpsit cornua. *Ouid.*

Quia paululùm accessit pecuniæ, sublati sunt animi. *Terent.*

Antehac est habitus parcus atq; cōtinens: Is nunc in aliā partē palmā possidet. *Plaut.*

Galli braccas deposuerunt, latū clauū sūpserunt. *Sueton. vide* Godność niegodnému.

ἄλλος βίος; ἄλλη διαίτα *Suidas.* Alia vita, alia victus ratio.

ἐπειδὴ πλουτῶν, οὐκ ἔθ' ἥδεται φακῇ,

πρὶν δ' ὑπὸ τ πενίας ἅπαντα καθήδιεν. *Aristophan.*

Postquam dives est, non amplius illi placet lens, Antea verò ob inopiam omnia deuorabat.

ὠλὸς

ἄλις δρυὸς .i. satis glandis, (*ian in ore habet*) Vlysses pannos exuit. *ex Homero qui ait:* αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς.

Sed nudatus est vilibus pannis prudens Vlysses. Zrzucił ſáchmány. Mutauit calceos. V. Zſtáchćić nowy wlaz.

Jnaczey to bedźie. Nie ták to ma być. Pomieſam ia to. Wywroce ná nicć. Co on zbył/ to ia roſpore.

Quod alius condiuit coquus, ego alio pacto condiam:

Quicquid paratum est, vt paratum ne siet:

Sietq; paratum quod paratum non erat. *Plaut.* .i. *consilia omnia perturbabo, euertam,* ἰσὸν ὃν αὐτὸς ἐξυφαίνετο ἐγὼ διασθήσομαι.

Telam quam ipse texuit ego retexam, diducam. Nam διασθήσεως. *Hesychius interpretatur* διαχύσεως scindere, *disrumpere. alij* διάζεσθαι interpretantur προσφρεῖσθαι .i. texere. *alio sensu .s. Telam quam ipse orsus est, ego continuabo.*

Jnſtygator.

λύκος δεκάς. *Zenodot. Suidas. Lupi decas. Athenis genius quidam lupi ſpecie ſculptus & Lycus dictus ſtabat, circa quem Sycophantæ ſtabant numero 10, Athenis qui ciues in jus vocabant, vt ex damnatis aliquam multæ partem (.i. triobolum) caperent. Viles ij & odioſi. Similes Romæ Quadruplatores ſeu Sectores. Simile quid est in iudiciis noſtratiũ.*

Jnſza téraz śpiewa.

Aliam cantilenam nunc canit. (*ex Terent. qui Eundem habet.*) ἄλλο ἄσμα ᾄδει. παλινῳδεῖν. *Steſichor. Plato.* Palinodiam canere .i. *diuerſa, ſeu contraria prius dictis dicere.* Recantare opprobria. *Horat.*

Alius nunc est vel factus est. *ex Plauto qui ſic habet.*

Paucis verbis alium me feciſti, alius ad te veneram. *Idem.*

Aliam nunc mihi orationem deſpoliato prædicas,

Aliam atque olim cùm illiciebas me ad te blandè ac benedicè *&c.*

Nunc neque quid velim neque quid nolim facis magni. *&c.*

ἐπὶ ἕτερον προοίμιον μετεσι. *Ariſtid.* Ad aliud proœmium transit.

Haud talia dudum Dicta dabas. *Virgil.*

νῦν δίσκος ἐμοὶ κροτάλον. *Suidas.* Nunc diſcus mihi crepundia .i. *ſic delector diſco vt olim puer crepundijs delectabar.* *Aſſine,* Odmienić zdánie.

Jnſza vmieć/ inſza czynić.

Sciebam vt esse me deceret, facere non quibam miser. *Plaut.*

——— Video meliora probóque, Deteriora sequor. *Ouidi.*

δίκαιός ἐστι δίκαια πράττων ἐκ ἴσας. *Ar.*

Non iusta qui scit iustus est, sed qui facit.

ἡ πόλις ἐβούλευσ', ἧ νόμων οὐδὲν μέλει. *Ariſtotel.*

Vrbs consulit, quam cura legum nulla habet.

Consultat vrbs, consulta facere negligit. *quo nomine infames erant Athenienses.*

Jnſze teraz látá (moie, iego)

Quæris Mecænas iterum antiquo me includere ludo. Non eadem est ætas, non mens. *Horat.* Dum tempus ad eam rem tulit, sinit &c. Nunc hæc dies aliā vitam adfert, alios mores postulat. *Terent.*

ἄλλοι ἐνιαυτ' ἄλλας ἁρμοττεῖ τρόπους. *A.* Aliam ætatem alia decent. *Erasm.*

ἄλλην ἡλικίαν ἀπαιδάσμαθ' τ' ἄλλα πρέπουσι. *A.*

Jnſzy téraz. Poprávił śie.

ὁ Χίος, ἀλλὰ κῶος. *Didymus ex Aristophane.* Non Chius sed Cous. *Nam Chij, ob mores effeminatos malè audiebant; Cy nec tibicines nec meretrices in ciuitatem recipiebant teste Athenæo. Dictum quadrat in eum qui ex nugatore fit ctus est serius & grauis.*

Jnſzy teraz świat.

ἑτεροῖα τά γ' ἔτη, ἑτερία ἡ ἥβη ἡμῖν. *A.*

Alij nunc sunt mores. *Plaut.* Ætas parentum peior auis, tulit

Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitiosiorem. *Horat.*

Terra malos homines nunc educat atq; pusillos. *Iuuenal. Idem sensit Homerus Plinius & alij. Vide si lubet in 1. Tomo nostro.* Obrzym.

Olim sacerdotes aurei, ligneis calicibus vtebantur: nunc lignei sacerdotes aureis vtuntur. *Bonifacius Episcopus & Martyr. Iacob. Pontan.*

Simile est illud S. Bonauenturæ. Olim tribus vel quinq; millibus monachorum regendis, vnus abbas abundè sufficiebat; hodie vel denos, vnus continere in officio vix potest, ac ne potest quidem. *Affine est huic loco & illud S. Bernardi de Episcopis sui temporis & regionis.*

Dicite Pontifices in treno quid facit aurum?

Imitatus est Persium qui similiter carpebat suos dicens:

Dicite Pontifices in sacro quid facit aurum? *nam prisci Ethnici fictilibus sacrificabant.* *Persij hunc versum sepe vsurpabat Alexander Lampridio teste, parcus in templa & sacra* *Item Nicephorus Imper. vituperabat eos qui vasa aurea & argentea templis consecrassent. Cedren.* *Addit Dio. Chrysostomus*: Templa quædam fuisse in quæ aurum inferri nefas erat, itaque ingressuri aurum foris relinquebant. *Sed nos missis Ethnicis imitemur Salomonem & similes templa auro ornantes.* V.

Zołnierz zbroyny.

Już-ći świat opák poydźié.

In caput alta suum labentur ab æquore retrò
Flumina, conuersis solque recurret equis.
Terra feret stellas, cælum scindetur aratro,
Vnda dabit flammas, & dabit ignis aquas.
Omnia naturæ præpostera legibus ibunt,
Parsque suum mundi nulla tenebit iter. *Ouidi.*

Quid

Quid fieri non posse putas, si iungitur vlla Vrsidio? *infami mœcho. Iuuenal.*
Iungentur iam gryphes equis &c. Mopso (*deformi, abiecto*) Nisa (*elegans puella*) datur (*vxor.*) &c. *Virgilii.*

Nunc & oues vltrò fugiat lupus, aurea duræ
Mala ferant quercus. *&c.* fit Tityrus Orpheus,
Orpheus in syluis, inter delphinas Arion. *Idem.* .i. *Tityrus sit etiam Arion. Plurima talia adynata sunt apud hos & alios Pòëtas Theocritum Propert. Senecam &c. Vide Pòëtices Fabricij Caput* Nunquam.

Ἐγὼ δὲ εἴη ἄνω ἐς πολιὰς χωρῶν ἐς ἀναστρέφοντας πάντα. *Lucian.* Hoc enim esset, sursum versus flumina ire & inuerti omnia. *Confer.* Ἀντεποδοβιεῖσθαι. Nigdy.

Już czas. Czás vchodźi.

Sol admonet. *Cic ait.* His de rebus sol me ille admonuit vt breuior essem.
Abit dies. *Catul. sic:* Sed moraris, abit dies. Sed abit dies, prodeas.
Sol abit. *Plaut.* It dies, ite intrò accubitum. *Item.* It dies, ego mihi cesso. *Idem.*
Diei tempus non vides? *Idem.* Maximum tempus est. *Idem.*
ἤδη ἐκκέχυται τὸ ὕδωρ. *Lucian.* Iam aqua effusa vel infusa est .s. *in clepsydras ad perorandum more prisco.*

Już koniec.

Plaudite. Plausum date.. *Horat. Plaut.* Catastrophe, exitus vel finis fabulæ aut negotij. ἄυλη δὲ δράματος ἡ καταστροφή. *Lucianus de Alexandri morte loquens ait:* Hic fuit exitus tragœdiæ & fabulæ eius.
τὴν γῆν βλέπω. *Diogenes cum librum prolixiorem legens ad finem veniisset, dixit:* Bono animo estote viri, terram aspicio. *Laërtius.*
Terram ex longa iactatione video. *Cicer.*

Już to zlé, kiedy wilk wilká zrzé.

ὅταν λύκον λύκος ἔδῃ λιμὸς ἐκ ἄγριος ὕλην. *A.*
Quando lupum lupus alter edit, sylua esurit omnis. *Anonym. rhythmic.*
Male agitur cum familia vel Republica, quando sui in tuos sæuiunt. A.

Jutro mé pérone.

Quis scit an adijciant hodiernæ crastina summæ. Tempora dij superi? *Horat.*
Nemo tam diuos habuit fauentes Crastinũ vt posset sibi polliceri. *Senec. Thyeste.*
Ne glorieris in crastinũ, ignorans quid superuentura pariat dies *Prouerb. SS. c.27.*
Dicitis, crastino ibimus, mercabimur, faciemus, &c. qui ignoratis quid erit in crastino. *S. Iacob. c. 4.* Et præsens certam vix habet hora fidem. *Ouidi.*
——— Quid crastina volueret ætas Scire nefas homini. *Statius.*
Perdis hodiernum, & quod in manu fortunæ est, disponis; quod in tua, amittis. *Seneca.* ἔκ ἔστιν αὐτῶν (θνητῶν) ὅστις ἐξεπίστεται τὴν αὔριον μέλλουσαν ἢ βιώσεται. *Euripides.*
Mortalium non aliquis est qui nouerit. Victurus an sit luce certò crastina.

ὃ γὰ οἶδαμεν τί τέξεται ἡ ὀπίσσα. *Chrysost.* Nescimus quid sequens pariet dies.

τὸ σήμερον μελεῖ μοι τὸ δ' ἄυριον τίς οἶδε; *Anacreon.*

Hodierna curo tantùm Quis cras futura nouit? (wne.

Melius est vnũ hodie, quam duo cras. *Garner Gallic. Simile,* Przyßłe rzéczy nié pe?

J 3 pulpitem

Est dictum, Concedentis facile vel cum fastidio alteri suam conditionem aut rem quampiam. Latini simpliciter aiunt: Habeas Valas. tibi habe. sibi habeat. *Sic Cic.* Clamare cœperunt sibi vt haberet hæreditatem. *Item.* Habeatis sane vobiscũ istum. *Item.* Suas illam res habere iussit. *Item.* Sibi habeant nomen sapientiæ. *Et Plaut.* Tuas res tibi habe. *Item.* Sibi habeant. *Item.* Patiar, tibi habe, aufer, vtere. V. Wßyſtko pobrat.

K

Káletá mu moiá wádźi ábo winná.

Zátawia / ſkarży ná mie / że czuię v mnié.

Interdum fortuna (*prospera, opulenta*) pro culpa tuit. *Seneca.*

Ἰαμὺ' ἀδικεῖσθ' ἀφορμὴ εὐτυχία πέλει. *A.*

Non ob damnum sed ob pulpamentũ canes leporem insequuntur. V. Nié o ßkodé.

Sic reus ille ferè est, de quo victoria lucro.

Esse potest: inopis vindice facta carent. *Ouidi.*

Nux item Ouidiana queritur se ob fertilitatem saxis ab omnibus peti.

Certe ego si nunquam peperissem, tutior essem.

Hoc illud est: Agne turbas mihi aquam. *Lupus dixit agno bibenti aquam inferiùs in fluuio currente. Apologus notus Phædri.*

Sæpe egentes inuidi auari bene habentibus litem mouent sui commodi vel quæstus causa. Similis ille Apologus de diuite perduellionis insimulato, qui rem odoratus, fassus est se regis hostes domi fouere, & prolatis nummis ait: Hi sunt etiam mei hostes, perde illos, nam me pænè perdiderunt.

Sylla debachante in ciues Romanos, & cædibus ac proscriptionibus quos illi libuit exterminante. Q. Aurelius cuius quietus prodyit in forum & lecto suo nomine inter proscriptos ait: Væ misero mihi, fundus Albanus (*quem possidebat*) me persequitur & perdit.

E Plutarcho qui ait: οἶμοι τάλας τὸ ἐν ἀλβανῷ χωρίον με διώκει.

Affine, Zazdrość z cudzego dobrá.

Kámień by był co by go nié miłował.

Vide Plauti dictum simillimum, sub Titulo: Ciągnié do śiebié.

Kámień częſto poruſzány, mchem nié obroſćié.

λίθος κυλινδούμενος τὸ φύκος ὐ ποιεῖ. Muſco lapis volutus haud obducitur.

Vsurpatur id duobus modis. 1. Mercator mutans merces, famulus dominos, non diuescet. item discipulus varia legens & mutans magistros non multum proficiet. V. Częſte mieſzá

odmienią

odmieniánie. 2. *Qui corpus exercet & desidiam vitat, morbos euitat. Sic Vomer qui in opere semper est, non contrahit rubiginem.*

Ránkuká βkoty zámyka.

Æstate pueri, si valent, satis discunt. *Martialus. Præmisit hos versus Caniculam* ωεiφεαζοντες. Albæ leone flammeo calent luces,
Totamque feruens Iulius coquit messem, *&c.*
—— Scutica Ferulæque tristes sceptra pædagogorum
Cessent, & Idus dormiant in Octobris.

Raptur komuś βyia. Knuia coś.

Tragulam in te inijcere adornat, nescio quam fabricam facit. *Plautus.* Fallaciam faciunt. *Idem Plaut. aut:* Nec fallaciam astutiorem fecit vllus Pòéta atq; vt hæc est fabr. facta à nobis. *Idem.* Frustrationem maximam inijciam in illum. *Et Terent.* Et fingunt quandam inter se nunc fallaciam.

κακὰ τινι ῥάπτω. *Homer.* Mala alicui suere. *Sic & Terent.*

Metuo lenonem ne quid suo (*Phædriæ*) suat capiti .i. *ne dolum ei noxium struat. Verbum Vendendi etiam hic habet locum. Sic Plaut.* Venalem eum habeo. *Item.* O stulte, nescis nunc venire te &c. *Sic & Nostri.* Przedáia tárguia go. *Item redde potest dictum Polonicum. ex Terentio.* Deridendum aliquem omnibus propinare apparant. *Hoc modo in Casina Plauti Stalenonem maritum ludificatur vxor cum familia, & tandem priuatum optatu, incœnem extrudit foras, in actu 4. vbi ancilla dicit:* Nusquà ego ludos tam festiuos fieri credo, quam hic intùs ludi fiunt ludificabiles seni nostro, &c. *sed nimis lepidè dissimulant quod futurū est. Affine,* Sztuka dyytra.

Karanie czesć / niepożytecżne; srogie / zwierzchności hidzi.

Medico turpia sunt multa funera & principi pœnæ. *Seneca.*

ἀισχρὸν ποιν̀ ἰᾳτρῷ πυκνὰ ϗ κλέος ἀνεσῆ. *A.*

Periculosum est ostendere ciuitati quantò plures mali sint. *Idem Seneca.*

ἡ συχνὴ κόλασις πολλὰς διδυσι κακίσεις. *A.*

Pœnæ frequentes plurimos monstrant malos.

Seueritas maximum remedium, auctoritatem assiduitate amittit. *Idem Seneca.* Videbis ea sæpiùs committi, quæ sæpiùs vindicantur. *Idem.* Impunitatis genus est, iam non habere pœnæ locum. *Idem.* Nemo dignitati perditæ (*per pœnam grauem vel infamem*) parcit. *Idem. Contrà verò.* Diligentiùs viuit, cui aliquid integri supereſt. *Idem.* (*eos tòércet.* Frequens vindicta paucorum odium reprimit. *P. Syrus .i. paucis odium malè ingerit &*

Karanie iest pożytecżne. Karnośc potrzébna.

Phryx plagis emendatur. *ex Cic. qui sic habet:* Vestrum est hoc prouerbium: Phrygem plagis solere fieri meliorem. *Græcos alloquitur.*

Φρυξ αὐτὸ πληγεὶς ἀμείνων ϗ διακονεστερος. *Suidas.*

Phryx verberatus melior & obsequens erit magis.

Bono Iustitiæ proxima est seueritas. *P. Syrus.*

Amicum castigare ob meritam noxiam, Immune (.i. *ingratum molestum ei qui castigatur*) est facinus: verùm in ætate (.i. *in vita*) vtile & conducibile. *Plaut.*

Tam crudelitas est omnibus ignoscere quàm nulli. *Seneca.*

Karame ma być pomiérne/ taſkáwe/ rzadkie.

Ciuitatis mores magis corrigit parcitas animaduersionum. *Seneca.*

In qua ciuitate homines rarò puniuntur, in ea consensus fit innocentiæ. *Idem.*

Prope est vt iniquè puniat qui nimis punit. *Idem.*

Ideò Deuteronomij c. 25. in puniendis reis quadragenarium numerum plagarum prohibuit Deus excedere Iudæos: ipsi verò vnam præterea lenitatis causa remittebant vt 2. ad Corinth. legimus. κρεῖττον κολάζῃ μανάκις ἢ πολὺ συχνάκις. *A.*

Punire præstat rariùs quàm crebriùs.

Τ θεῶν τὸν βασιλέα μειλίχιον καλέσι, τὸ δὲ κολαστικὸν ἐμμανῶδες καὶ δαιμονικὸν ἢ θεῖον ex Plutarcho concisè. Regem deorum placidum vocant, pœnas verò infligere furiosum & dæmonicum non diuinum esse.

Karáme mé ma być pomſtą/ alé ztośći hamulcc.

Nemo prudens punit quia peccatum est, sed ne peccetur. *Plato apud Senecam.*

Ne homini quidem nocebimus, quia peccauit, sed ne (*iterum*) peccet. *Seneca.*

Nec vnquam ad præteritum, sed ad futurum pœna referatur. *Idem.* Nempe *vt idem addit*) vt vel is qui punitur emendetur, aut pœna eius cæteros reddat meliores, vel malis sublatis securiores. Sapiens lædentes aliquando tanquam pueros pœna afficit, non quia accepit iniuriam, sed quia fecerunt & vt desinant facere. Sic enim & pecora verbere domantur, nec iratscimur illis; compescimus, vt dolor contumaciam vincat. *Hæc idem Stoicus Stoicè,*

ποινὴ ἁμαρτίας ἔτω καταλύσις, ὅτε δ' ἀμύνη. *A.*

Sit pœna culpæ prohibitio, non vltio.

Káznarz muśi gośćią odrzeć.

Caupo nisi spoliet, præuaricatur. *Erasmus dictum Plinii de aratore variis hominum officiis accommodat. Sed memento, hoc dicto non probari morem improbum sed narrari tantùm. Perstringuntur etiam Caupones Ecclesiastici 26. Vide* Przekupień.

Simulis opinio Gallorum est de molitore qui dicunt: Non esset bonus molitor, quia fidelis est. *Garner. Tales enim, si, vt plerunq; fit, censu proprio careant, fraude ex alieno se sustentant.*

Kaſalbym go zebomá.

Phrasis est hominis iracundia vehementer commoti. Variè hanc efferunt Latini.

Ad inimicitias res venisset &c. auriculam fortasse mordicus abstulisset. *Cic.*

Qui nunc si fieret mihi, vt ego vnguibus facile illi in oculos inuolem venefico! *Terent.*

Me miserum! vix sum compos animi, ita ardeo iracundia.

Nihil est quod malim, quàm illam totam familiam dari mihi obuiam,

Veiram hanc in eos eumdem omnem, dum ægritudo hæc est recens. *&c.*

Sentiam in primùm exstinguerem ipsi, qui illud produxit scelus.

Tum autem Syrum impulsorem, vah! quibus illum lacerarem modis!

Sublimem

Sublimem medium arriperem & capite primùm in terra statuerem Vt cerebro dispergat viam. Adolescenti ipsi eriperem oculos, posthac præcipitem darem. Cæteros ruerem, agerem, raperem, tunderem & prosternerem. *Idem Terent. Polonico dicto simile, sed ferum est, illud apud Statium l. 8. Tydeos à Menalippo letaliter vulnerati dictum & factum, qui moriens postulauit sibi afferri caput Menalippi & illud allatum cum rabie arripuit ac dentibus fœdè lacerauit.*

Kaßlé: nié darmo to. cegos chcé.

Tussis dulcia postulat. Non tussis hæc est, sed gula. *Sic Martial. l. 11. epigr. 87.*

Leniat vt fauces medicus, quas aspera vexat,
Assiduò tussis Parthenopæe tibi,
Mella dari, nucleosque iubet, dulcesque placentas,
Et quicquid pueros non finit esse truces.
At tu non cessas totis tussire diebus,
Non est hæc tussis Parthenopæe, gula est.
Βῆχα φιλεῖ πλάσσειν ἔνιος ὅτα φάρυγξ. *A.*
Tussim fingere amat ingeniosa gula.

Kaßlé. zmylit. Kaßlem zátrzeć.

Διαφάλτα ψάλτης, Βῆξ. *Suidas.* Hæsitatio (*vel σφάλμα, error*) cantoris, tussis. *Solent enim cantores cùm aptè ad modulos præscriptos accommodare vocem non possunt, vel nesciunt, aut errant, tussim fingere, ne ignorantia sed necessitate concentui defuisse videantur. Sic apud Platonem Aristophanes in conuiuio singultum finxit, ne diceret quod nolebat. Affine & illud est:* Βῆξ ἀντὶ πορδῆς. Tussis pro crepitu. *cùm quis crepitum ventris tussi simulata obruere & obtundere vult. Et tralatè seu paræmiacῶς cùm rē pudēdam ficto prætextu honesto, velat. Simile est illud* Drápiè śie choć go nié świerzbi. V. Ząćiera.

Raty kiem pocierać. i mięßánować / do podłych posług obrácáć.

Eleganter hoc dictum σεσφαλῆς *apud Terentium in Adelphis Demea, minitando amasiæ filii sui, sic:* Istam psaltriam vna mecum (*rus*) abstraham, *&c.* Atque ibi fuillæ plena fumi ac pollinis, Coquendo fit faxo & molendo. præter hæc: Meridie ipso faciam vt stipulam colligat. Tam excoctam reddam atq; atram quam carbo est. *Simile illud nostratium.* Tak go bede czestował / że go bedźie w kaźdym kącie doßyć. *In Plauti Casina similiter minatur Olympio villicus Chalino seruo heri sui.*

Sine modò rus veniat, ego remittam ad te virum
Cum furca in vrbem tanquam carbonarium.

Kazał pan / muśiał sam.

Sermo est hominis, iussa sua ab illo cui data erant neglecta, exsequi necessitate aggredientis. ἄλλῳ ἐπέτειλ', αὐτὸς δὲ μέλλω θερμαίνειν. Mandata data alij, ipse cogor exsequi. *Sæpe enim accidit, vt qui iussus est aliquid, non possit, vel nolit iussa exsequi, & ipse qui iussit ἀναλαυθῆς esse & balneum sibi parare debeat. Quo tempore tenendum est Epicteti Græci conpilium, dicentis:* Cùm puerum vocas, fieri posse cogita vt præstò non

non sit; & vt sit; nihil ágat ex animi tui sententia. Neque verò ei tam benè semper est, vt tuarum perturbationum habeat potestatem. *Sic Iob 19.* Seruum meum vocaui & non respondit. *Et Cic.* Philotimus non modò nullus venit, sed ne per literas quidem aut per nuntium certiorem me fecit quid egerit. *Et Plautus Asinaria.* Libanum in tonstrinam vt iusseram venire, is nullus venit. *Herus fictus rediens domum queritur de seruo ficto immorigero, vbi multis cum illo expostulat, quòd iussa sua exsecutus non sit. Affine,* Dewnemuś zlećił. Rownyś pan/ postuś &c.

Káżda beſtyia zna ſwoy cżás.

Pleraq; omnia animantia natura duce sentiunt & præsentiunt sibi conuenientia & molesta: atq; hominibus horam ignarus denuntiant multa quæ & qualia sunt postmodùm futura. Sic apud Hieremiam. c. 8. Miluus in cælo cognouit tempus suum. Turtur & hirundo, & Ciconia custodierunt tempus aduentus sui.

Aues partes quatuor præsentiunt & annuntiant aues. Ver, hirundo, miluius, cuculus, luscinius, grus aduenientes. Æstatem cicada Autumnalem vindemiam epops Hyemem grus abiens & halcyone. *ex Purio & Aristophanis interprete. sed plura leges apud Plinium Sparsim, & apud Virg. lib. 1. Geogric.*

Rustici etiam agricolæ non pauca habent prognostica ex aère animalibus auibus &c. Illustrat hæc omnia Plutarchus libro de ratione in brutis. Cynocephalus in æquinoctio duodecies, singulis nempè horis vlulat & mingit. Cic. Pierius.

Káżda chorobá/ nedzą/ ma ſwoie lekárſtwo. Ná zle iéſt dobre.

πάσῃ νόσῳ ἰδιόν ἐστιν εὑρεῖν φάρμακον *A.* Morbo cuiuis inuenire est pharmacũ. *vel*

Suum cuique remedium malo obuium est.

Nullum venenum est remedio carens suo. *Garner.*

Contra malum bonum est. Duo & duo. & vnum contra vnum. *Ecclesiastici. 33.* Tambalia contra Camandagiã. *Explico id sub* Panowie z poddanych śie dobrzè maią.

Káżda nedzá naydźié pocżęche.

μέγα τ' ἐλαφείαις τοῖς λαγῶς παραμύθιον. *A.*

Magnum timeri leporibus solatium. *Apud Æsopum.*

Lepores communi consensu mergere se decreuerant, sed videntes ranas ob suum ad paludem aduentũ fugientes, cõfirmarunt animos, timidiora animantia cõspicati. Epimythion ibidẽ ejusmodi. οἱ δυσχλοῦντες ἐξ ἑτέρων χείρον πασχόντων παραμυθοῦνται Infelices aliorum grauiora tolerantium calamitate se solantur. *Affine,* Łżey nedznemu.

Káżda reka piękna/ ktora co daié

Pulcherrima manus quæ mihi aliquid porrigit. *Ex Aristophane qui ait:*

καὶ τὰς γε χεῖρας παγκάλας ἔχειν μ' ἔφη
ὁπότε παρτείνοιέν γε δραχμὰς εἴκοσι.

Et manus pulcherrimas me habere dixit: Cùm porrigerent drachmas viginti.

Káżda rzecż ma ſwoie obronę/ lekárſtwo/ dowcip

ὃν κορυδὸς κοίτην σκολὴν κέκρυπται ἄγρωστις.

In corydi nido tortuosum latet gramen. *quo tanquam amuleto nidum suum tuetur, vt aquila callitricho, cornix verbenaca supina, turdus myrto, lauro palumbes, accipiter syluestri lactuca, harpe hedera, hirundines apio, &c. Plurima talia recenset auctor Geoponicorum, Plutarchus, & Plinius sepe. Vide Pierij lib. 8. c. 11.*

ὅπλον ἑκάστῳ νεῖμε θεὸς, φύσιν ἡρόφοιτον
ὄρνισι μὲν, πώλοις ταχύτητ', ἀλκὴν δὲ λέουσι,
ταύροις δ' αὐτόχυτον κέρας ἐστὶν, κέντρα μελίσσαις
εὐφυὲς ἄλκαρ ἔδωκε, λόγῳ δ' ἑρμὴ ἀνθρώποισι. *Phocylides.*

Arma cuiq; Deus tribuit, naturam aëriam Auibus, equis celeritatem, robur leoni, Tauris sponte enatum cornu est, aculeos apibus Innatum tutamen dedit, sermo propugnaculum hominibus. V. Jáko kto mocé broni sie.

Káżda rzécz ma swoie przyrodzenie/ obrzęay.

Alba liguſtra, cadunt; vaccinia nigra, leguntur. *Virgil.*

Mel quod recentiſſimum, vinum quod vetuſtiſſimum, optimum. *Macrobi.*

Potes etiam hoc posterius reddere. Roſkoß ná poczatku ſmákuie/ cnotá ná końcu.

Káżdego bolu.

Non minùs moleſtum eſt comatis quam caluis pilos vellere *(aut velli) Seneca.*

Maximis minimisq; corporibus par eſt dolor vulneris. *Idē.* V. Łztowiek nic kámień.

Káżdemu koniec Bog náznáczył.

ὁ γὰρ ὑπὲρ μοῖραν τις ὑπ' ἄρει δάμναται αἰχμᾷ. *Q. Calaber.*

Non ante tempus in acie quiſquam occidit.

Káżdemu ſtá to zgodzi. Wielom to ſłużyć może.

ἐρχιλόχῳ μέλῳ *Pindar.* Archilochi carmen. *quod ad citharam canebatur Epinicion victoribus, nomine victoris ſubinde repetito; erat verò ita compoſitum vt nomine proprio mutato cuiuis aptari poſſet. Vt nunc ſunt Eccleſiaſtici Hymni, Orationes, Lectiones, Miſſæ de Communi dictæ, Sacerdotibus ſatis notæ.*

Menander uē Poēta tales Comœdias ſcripſit, quæ omni ætati ſexui ſtatui cōueniant. Plutarc. Tales ſunt Declamationes apud Quintilianum & Senecam. Item exercitationes præpilatæ & ſuet communes Quintiliani. Præterea Chriæ, Sententiæ, & alia Progymnaſmata Rhetorica, ab Aphthonio & Theone collecta, & à recentioribus aucta Adde formulas quas recentiores collegerunt ex antiquis Exordiorum, Amplificationum, Affectuum, Concluſionum, &c. item formulas Salutandi Gratulandi Expoſtulandi &c. Simile quid habet Cic. Oratione in Verrem prima quæ Diuinatio inſcribitur, Vbi Cæcilium Oratorem triuialem & ex ſchola exaguans ait, cum prolaturum aliquid ex veteri aliqua oratione alicuius hæc vel ſimilia verba: Iouem ego Optimum Maximum. Aut. Vellem ſi fieri potuiſſet iudices &c. Sed talium plena ſunt omnia, templa, fora, ſchola, cathedræ. Huc aliqui trahunt pictorem ineptum Horatij qui omnibus rogantibus certam effigiem vt pingeret, pingebat omnibus cupreſſum.

Adde illud Cicer. Cantilena è scholis. *Et illud.* Ijdem versus aliàs in aliam rem accommodari possunt. *Affine est.* Vlaciagnięß. & Oboletny.

Każdemu swoią choroba naćieżßa.

ἡ νόσ⊖ ἑκάστῳ ἀνιαρωτατ⊖ ἰδια. *A.* Morbus suus cuiq; difficillimus. *Plinius.* ἄπινά λις ἀλγεῖ, ταῦτ' οἴει χαλεπώτατα. *A.* Quod quisq; patitur id grauissimũ putat.

Każdemu w swem rzemieśle, naucé, wistrzyć trzébá.

Vulgare dictum. Vnicuiq; in sua arte credendũ est. ἕκαστός ἐστι πιστὸς ἐν τῇ ἑ τέχνῃ. *A.* Rex quoq; magistro (vel citharœdo credat. *Alexander Magnus cùm adolescens citharam pulsare disceret & à citharœdo moneretur ne quandam chordam tangeret, respondit: quid interest si hanc tetigero? Cui Magister.* Si vt rex mox futurus id dicis, nihil sanè; at si artifex, sanè multùm. *Rhodigin. Affine,* Każdy w swem rzemiéśle biegły.

Każdemu śię swoie podoba. Każdemu swoie napiekniéysze, namilsze. Każda liżká swoy ogon chwali.

Suum cuiqué pulchrum. *Cic.* Suo quisque studio maximè ducitur. *Idem.* Meum mihi placebat, illi suum. *Idem.* Te tua, me delectant mea. *Idem.* Scripsit sibi illud quod mihi placéret, non probari. *Idem.* Nemo vnquam Pòéta neque Orator fuit, qui quenquam meliorem se arbitraretur. *Idem.* Adhuc neminem cognoui Pòétam, qui non sibi optimus videretur. *Idem.* Suam cuique sponsam, mihi meam. Suum cuique amorem, mihi meum. *Idem ex V. Pòét.* Naturâ nos noster delectat error. *Idem.* Suffenus sibi quisque. *Ex Catullo.*

Mihi non fit verisimile, atqui ipsis commentum placet. *Terent.*

ὅτῳ δ' ἐ μή ταδ' ἐστιν ἐν γναμῃ φίλα, κεἴν⊖ τ' ἐκεῖνα φερέτω, κἀγὼ τάδε. *Euripides.* Cuius animo hæc non sunt grata, Is alia amet, & ego hæc.

ὅστις ἂν τοῦτοισι γελαει τῆς ἐμῆς μὴ χαιρέτω. *Aristophan.* Cui hæc arridenț, is meis non gaudeat. Suus rex reginæ placet: sua cuique sponsa sponso. *Plautus.*

Meus mihi, suus cuique carus est. *subaudi,* filius. *Idem.*

Scilicet est cupidus studiorum quisque suorum. *Ouidi.*

Pessima Sit quãuis, nulli non sua forma placet. *Idem.* Cur ego non votis blandior ipse meis? *Idem.* Prætulerim scriptor delirus inersque videri,

Dum mala delectent mea me, vel deniqué fallant. *Horatius.*

ἐπεὶ φίλαυτοι πάντες, καὶ τὰ αὑτῶν ἡδέα εἶναι πᾶσιν ἀνάγκη, οἷον ἔργα, λόγους. *Aristoteles.* Quoniam sui amantes sunt omnes, etiã sua cuiq; iucunda esse necesse est, vt facta, dicta. θαυμαστὸν δὲ ἐν αὐτοῦ αὐτοῖς αὐδανειν &c. ἐγὼ ἡ κύων κυνὶ καλλιστον ἔμοιγε φαίνεται, καὶ βοῦς βοΐ,

ὄνο⊖ τ' ὄνῳ κάλλιστον, ὡς δὲ τῷ σὶ *Alcimus contractus.*

Res mira non est, si placemus inuicem. &c. siquidem & canis cani, Pulcherrimus videtur esse, & bos boui; Asinus asello pulcher est, & sus sui.

εὐδαίμων γε Κόρινθ⊖, ἐγὼ δ' εἴην Τενεάτης. *Strabo.*

Felix Corinthus, at ego sim Teneates. *Corinthus vrbs celeberrima, opulenta;*

Tenea

Tenea vicus vicinus ignobilis, sed amœnus. q. d. Me mea viliora licet, plus delectant. Sic Martial. Hæc tam rustica malo quàm Britannos.

Σοὶ μὲν ταῦτα δοκεῖντ' εἶναι, ἐμοὶ δὲ τάδε. *Euenus.*

Tibi quidem hæc videntur, hæc verò mihi.

Trahit sua quemque voluptas. *Virgil.* Sua cuique voluptas. *Statius.* ὃ μᾶλλον ἀτρεΐδαι ἐλόχους φιλέουσι. *Homer.* Non soli Atridæ amant vxores. Καιρῷ γὰρ ὁ μὲν τοῦτο, ὁ δὲ ἐκεῖνος. *Archestratus.* Alius quidem hisce gaudet, illis at alius. Rapiens sua quemque libido. *Prudentius.*

τὰ οἰκεῖα ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *Aristoteles.* Sua vel domestica cuiq; videntur esse magni pretij. Suus cuiq; crepitus (ventris) bene olet. *è Græcis qui dicunt.* ἕκαστος αὑτοῦ τὸ βδέμα μᾶλλον γλυκύτερον ἡγεῖται. Quisq; suum crepitum malo suauiorem existimat. λιβανωτὸν βδέειν *f.* ἑαυτὸν οἰόμενος. *Aristophan.* Thus pedere se putat. *cui sua omnia licet inepta placent. Vel Thus pedere alterum putat, qui omnia in eo etiam vitiosa probat.* πίθηκος καλὸς. *Ex Pindaro.* Simia vel simiolus pulcher. *Simia adeò diligit fœtum suũ licet deformem, vt sæpiùs eundem amplectendo suffocet.* πίθηκοι ἐπειδὰν τέκωσιν, ὥσπερ ἀγάλμασιν ἐπενίζουσι τοῖς βρέφεσιν, ἀγάμενοι τὸ κάλλος. *Synesius.* Simiæ vbi pepererint, tanquam in statuas defigunt oculos in fœtum, pulchritudinem eius cum oblectatione admirantes.

Affine, Kto kogo miłuie. Sam śie sobie podoba. Każdy swoie chwali.

Każdemu swoie przystoi. Każdemu w swey sukni cudniey / niż w pożyczáney.

Suum quemque decet. *Plaut.* τὸ οἰκεῖον ἑκάστῳ πρέπει.

Id quemq; decet maximè, quod suũ est cuiq; maximè. *Cicer.* Expendere oportet quid quisq; habeat sui, eaq; moderari; nec velle experiri, quã se aliena deceant. *Idẽ.* τὰ ὑποδήματα Σικυώνια. *Stephan.* Calcei Sicyonij. *non omnes decent.*

Sic Socrates (vir grauis) orationem comptam Lysiæ (qua se defenderet) æquè vt Sicyonios calceos (elegantes sed non viriles) respuit. apud Ciceronem.

Cothurnos Herculis aptare infanti .s. *est absurdum. Quintilian.*

Dauid indutus vestibus & armis Saul dixit: Non possum sic incedere, quia non habeo vsum, & deposuit ea. *1. Regum 17.*

Qualem mater amictum dedit, custodiendum solicitè monuit *Quintili. qui ad scholasticam institutionem transtulit. Simile est & illud Plutarchi.*

Φυλαττούσῃ τὴν περιβολὴν ἣν ἡ πάτρις αὐτῷ συνήθειαν καθάπερ τιθήνη περιέθηκε. Custodientem amictum quem illi patria consuetudo ceu nutrix circundedit.

νόμοις ἕπεσθαι τοῖς ἐγχωρίοις καλόν. Leges sequi cuique regionis optimum.

Ornatum capiam qui me potiùs deceat. *Plaut.*

Infirmitas puerorum est, ferocitas iuuenum, grauitas constantis ætatis, senectutis maturitas. *Cic.* Lætitia iuuenẽ, frons decet tristis senem. *Seneca Hyppolyto.* Cornicula regnum affectans, alienis plumis vestita irrisa est à cœtu auium, vbi furtiuis plumis spoliata, in natiuis remansit. *Horatt. Gabrias.*

Káżdy chcé co vrwáć / ábo obétrwáć.

Eleganter in hanc ſententiam Iuuenalis ſatyra 7. dicit:

Quantùm Grammaticus meruit labor? (.i. *exiguum. nam Seſtertia vt multùm duo Quintiliano idem dicit*) & tamen ex hoc
Quodcunque eſt (minùs eſt autem quam Rhetoris æra)
Diſcipuli cuſtos præmordet Acœnonòétus,
Et qui diſpenſat frangit ſibi (*dicens*) Cede Palæmon (.i. *magiſter Grãmatice.*
Et patere inde aliquid decreſcere.
Sine corollario nemo vult diſcedere. *Polydor. Virgil.* (*Cic. de Vere.*
Ne ſine corollario de conuiuio decederet, emblemmata auellenda curauit.

Káżdy grzech ma ſwoie obrone. Káżdy błąd ma ſwoie wymowke.

Nullum ſine auctoramento eſt magnum malum. *P. Syrus.*
Nullum vitium aut crimen eſt ſine patrono vel patrocinio. *Seneca.*
Nulli vitio aduocatus deeſt. *Idem.* Nullum nefas ſine exemplo. *Idem.*
Nullum tam impudens eſt mendacium quod teſte careat. *Plini.*
Sceleri nunquam defuit ratio. *Quintilia.* Proſperum ac felix ſcelus Virtus vocatur. *Seneca Herc. Furent.* πάντες ἀδικοῦντες πρόφασιν ἔχουσι τὸ δίκαιον. *A.*
Omnes iniqui ſe æqua agere præferunt.
πᾶν ἄλογον ἔργον εὔλογον λέγειν θέλῃ. *A.* Ratione ſe tuentur improba omnia.
Nulla iniuria ratione caret. *Affine*, Wymowke ſłácno nálcéć.

Káżdy kray / ma ſwoy obyczay. Co kray / to obyczay.

De moribus hominum hoc dictum nunc accipio. de quibus multa Rhodigin. l. 18. c. 18. & l. 16. c. 3. Suus cuique mos, ſuus cuique ritus eſt. *Symmach.*
ἄλλα δ' ἀλλαχοῦ καλά. *Suidas.* Alia alibi pulchra.
Suus eſt mos cuique genti. *Prudentius.* χώρα τρόπος. Regio mos.
τρόπος καὶ χώρα. *Suidas.* Mos (*aut lex*) & regio .i. *quæuis regio habet ſuos mores & leges peculiares ab aliis diuerſas.* Europæi Cacodæmonem nigrum pingunt: Æthiopes album. *Bonauentura. Idem ſcribunt multi hiſtorici recentiores de moribus Æthiopum & Indorum aliorúmq; nigrorum populorum agentes.*

Káżdy kray ma ſwoy obyczay. Yłé wſiędy źle wſyſtko iednako rodźi.

De cali & aëris temperie ac fertilitate terræ animalium plantarum hic ſermo eſt.

Nec verò terræ ferre omnes omnia poſſunt,
Fluminibus ſalices, craſſique paludibus vlmi
Naſcuntur, ſteriles ſaxoſis montibus orni &c. *Virg.*
Diuiſæ arboribus patriæ. ſola India nigrum
Fert hebenum. ſolis eſt thurea virga Sabæis. *Idem.*
Hic ſegetes illic veniunt feliciùs vuæ, Arborei fœtus alibi. *Idem.*
Nec tellus eadem parit omnia, vitibus illa.
Conuenit, hæc oleis, hic bona farra virent. *Ouid.*

Non

Non omnia eadem in eodem agro nasci & seri possunt. *Varro.* Neque in pingui terra rectè omnia seruntur, neque in macra nihil. *Idem.*

Διαφέρει πρὸς τὴν τελείωσιν χώρα τε χωρῶν καὶ ἀὴρ ἀέρος. *Theophrast.* Differe ad prouentum regio à regione & aér ab aére .i. *aliquid momenti habet soli ingenium, vnum præ altero. Henric. Stephan,* μέγα αι χῶραι διαφέρουσιν. *Idem.* Multùm differunt regiones seu terræ. *Ideoq; monens agricolam Virgil. dicit:*

In primis, Ventos & varium cæli prædiscere morem
Cura sit, ac patrios cultus habitusque locorum,
Et quid quæque ferat regio, quid quæque recuset.

Plurimùm refert soli cuiusque ratio. *Plini. Idem scripsit Cato. Varro. Columel. Adde hùc Theophrastum qui ait:* μέγιστον δὲ, τὸ τ' πρὸς φορὰν ἑκάστῳ χώρᾳ ἀποδιδόναι. Maximum verò est, conueniens vnicuique solum attribuere.

ἀδὲ γῆς ποιότητες αὐ αὐταί. *Nazianzen.* Nec terræ qualitates eædem sunt. Creta feris caret. Non timetur fulmen in Æthiopia, terræ motus in Gallia. *Plutarc.* Lupi nulli in Anglia. Lepores in Ithaca. Asinos Pontus non fert. *Plura talia congessit Rauisius ad finem Cornucopiæ suæ.* *Affine,* Vlić wßystkiego wßędy nayдźieß.

Każdy kupuiacy przedáiacego á przedáiacy kupuiacego chcé oßukáć. Malum est, malum est dicit omnis emptor; & cùm recesserit, tunc gloriabitur. *Prouerb. SS. c. 20.* ——— Emptori verba dedisse iuuat. *Ouid.*

Confer. Przekupień.

Każdy ma swego mola co go gryźć. Każdy ma zá swe. Żaden nie iest bez iákiego vtrapienia. Jednego to / drugiego owo gryźć.

Quinque suos patimur manes ——— *Virg. Manes hic in proprio sensu intelligit Ælius Stilo, deos inferos, tortores, furias. Plutarch. vocat* τὸ κολαστικὸν, ἐρυνώδες, σωφρονιστικὸν. *punitionem furiarum & dæmonum. Sic & Ausonius.*

— Patiturq; suos mens conscia manes .i. *tormenta, furias Sed Virgilij dictū hoc loco accipe tralato sensu vt recentiores vsurpant, pro quauis molestia huius vitæ, nam ipse de Orco locutus est.* ἐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *Euripides.*

Haud viuit vllus omnibus felix modis.

μόλις δὲ χειρονέρεις μόλις δ' ἀρίστεύουσι. *Nazianzen.* Labor malis labor bonis. ἀλλ' δ' ἄλλοις πήμασι συμφέρεται. *Idem.* Alius aliis malis conflictatur. Mortalium nemo est felix. *Plini.* Nihil est ab omni Parte beatum. *Horati.* ἀνθρώπος ἐστιν ἀδὲς, ἀδὲ ἐσται, ᾧ τὸ κακὸν ἐξ ἀρχῆς γινομένῳ ἀ συμμιχθη. *Herodot.* Homo nullus est, nec erit, cui ab initio nato mali quid non sit admistum.

ἐκ ἐστι βίον ἰδεῖν ἄλυπον ἀδενί. *Menander.*

Vitam inuenire non licet vacuam malis.
Nulla tam bona est fortuna de qua non possis queri. *P. Syrus.*

πόνων δ' ἄπις ἀπήλλαξε ἐστι τ' ἐσται. *Pindar.* Molestiarū exsors nullus est nec erit.

ἄλλ' ἄλλῳ κακόν ἐστι. τὸ δ' ἀτρεκὲς, ὅλβιος ἀθλὸς
ἀνθρώπων, ὁπόσους ἠέλιος καθορᾷ. *Theognis & Solon.*

Aliud alij malum est. verè autem, beatus nullus hominum est, quotquot sol aspicit.

καὶ πάντες ὥσπερ ἐν κακῶν πανηγύρει,
ἄλλος κατ' ἄλλην συμφορὰν ἐδυσύχει. *Pisides apud Suidam.*

Omnesq; ceu malorum in conuentu omnium. Alius alio vrgebatur infortunio. Omne granum, omne pomum habet suum vermem. *S. Augustin.*

Verum verbum est profectò quod aiunt: Nihil quicquam homini tam prosperum diuinitùs datum, quin ei aliquid difficultatis admistum sit; vt etiam in amplissima quaque lætitia subsit quæpiam vel parua querimonia, coniugatione quadam mellis & fellis. Vbi vber, ibi tuber. *Apuleius.* Alijs quia deest quod ament, ægre est; tibi quia supereſt, dolet. *Terent.* *Affine*, Każdy ma swoie wáde.

Każdy ma swoie obyczáie. Nie iedna nas matka porodźiła.

Suus cuique mos est. *Terent.* Suis quisque fingitur moribus. *Cic.*

Velle suum cuique est, nec voto viuitur vno. *Persius.*

Naturæ sequitur semina quisque suæ. *Properti.*

Mihi sic vsus est, tibi vt opus est facto, face. *Terent. Cic.*

Non eadem miramur, eoque disconuenit inter Meque & te. *Horat.*

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *Idem.*

μανία γ' ἐ πᾶσιν ὁμοία. Insania non omnibus eadem vel similis. *Declarat hoc Horat. 2. Satyra 3. vbi ait:* Desipiunt omnes &c. Vnus vtrisque Error, sed varijs illudit partibus. *&c.*

ἀλέκτωρ πίνει ϲ ἐκ ἐρεῖ, μυξῶν ἐ πίνει ϰ ἐρεῖ. *Varinus.* .i. Gallus bibit, neq; meit, Myxus non bibit & meit. *Myxus quibusdam est piscis. Suidæ est lepus senex, itemq; asini dysuria, & sacerdos Dianæ astutus ac fastuosus, qui forte fingebat se abstemium & penitus apoton. Rectè tamen dictũ hoc spectata comparatione cum gallo huic loco apta potest.* Cuique sui mores ceu ingenium, facies, vox. *Garner.*

Affine, Co głową. Nie iedno śie wżyſtkiem podoba.

Każdy ma swoie wady / przywary przygány.

Każdy dudek ma swoy czubek. Żaden nie iest bez iákiego błędu.

Nam vitijs nemo sine nascitur, optimus ille. Qui minimis vrgetur. *Horati.*

Vnicuique dedit vitium natura creato. *Propert.*

Nimirum idem omnes fallimur, nec est quisquam

Quem non in aliqua re videre Suffenum (*Pòéta erat sibi nimis placens*) possis *Catull.* —— Suus cuique attributus est error. *Idem.*

Si volumus æqui omnium rerum iudices esse, hoc primò nobis suadeamus: Neminem nostrum esse sine culpa. *Seneca.*

πάμπαν δ' ἀμωμος ἔπος ἐδ' ἀκήριος *Simonides.*

Est nemo penitùs absque culpa & noxia.

Nullus est in quo Momus aliquid quod carpat inuenire nõ possit. *Ex Platone Luciani.*

Non

Non facile est opus aliquod reperire, quod non culpare quis possit. Difficile est ita aliquid agere, vt nihil erres. Quodsi etiam sine errore quis aliquid peragat; difficile est in iniquum iudicem non incidere. *Ex Xenophonte cuius Græca verba plusculà omisi.*

ἐδένα παμπήδην ἀγαθὸν καὶ μέτριον ἄνδρα,
τῶν νῦν ἀνθρώπων κέλιθ' καθορᾷ. *Theognis.*

Nullum omninò bonum & moderatum virum Eorum qui nunc sunt hominum, sol aspicit. Omnibus malis punicis inest aliquod granum putre. *Erasm. ex Laërtio.*

πᾶσι κορυδαλεῖς χρὴ λόφον ἐγγίνεσθ, ἐ πάσῃ δημοκρατίᾳ συκοφάντην. *Simonides.*

Omnibus galeritis oportet inesse cristam & omni democratiæ sycophantam.

ἐδὲ κορυδαλὶς ἄνευ λόφε, ἐδὲ Ὀριβάσιθ ἄνευ φθόνε. Neque alauda sine crista, neque Oribasius sine inuidia. *Sardian. de Oribasio medico excellentissimo.*

Si vitam inspicias hominum si deniqúe mores,
Cùm culpent alios, nemo sine crimine viuit. *Cato.*

ἢν μεροπῶν σκοπῇς βίον ἥδε καὶ ἥδεα τοῖσδε,
ἐδὲν ἀναίτιον εὑρὴ, κἂν μέμφοιτό τις ἄλλος. *Planudes. interpres.*

ἔργον ἐστὶν εὑρεῖν ἰχθὺν ἄκανθαν μὴ ἔχοντα. *Ælian. ex Archyta.* Difficile est inuenire piscem spinis carentem.

ἀνθρώπων δ' ἄψεκθ σκῆπτ χθονὶ γίνεται ἐδείς. *Theognis.*

In terris nemo est quem non reprehendere fas sit.

Nec contemnendum puto trivialem illum lepidum & acutum rhythmum.

Pauci sunt visi, qui caruêre Nisi. *dictum ex vsu laudantium aliquem cum exceptione.* V. G. Est vir humanissimus nisi esset violentus.

Sic Horat. de Sapiente. — Sapiens vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex denique regum.
Præcipuè sanus. Nisi cùm pituita molesta est.

Et Plaut. Acceptæ sumus suauibus modis. Nec nisi disciplina apud te fuit quicquam quin mihi placeret: rarò nimiùm dabat quod biberem.

Huc facit & illud vulgare dictum: Rara vel nulla lex & regula sine exceptione.

Sic 3. Regum 3. Laudatur Salomon excepto quòd in excelsis immolaret.

Et 4. Regum 14. Amasias excepto hoc tantùm quòd excelsa non abstulit.

Ibidem. c. 15. de Ioatham: Verumtamen excelsa non abstulit.

Item Cic. ad Q. Fratrem. Omnes in tuis laudibus vnam excipiunt iracundiam.

Jednoć wszędzi; iedne maß przygáne; To zta do ciebie żeś gniewliwy.

Contrà. Vir omni exceptione maior, qui sine vlla exceptione laudatur. *Budæus.*

Sic Cic Fratri. Non patiar te cum exceptione laudari.

Addo de Nisi aliũ versiculum. Si Nisi nõ esset, perfectus quilibet esset. *Anonym. rhythm.*

ἀνάμωμον δ' ἐδὲν ἐγενετ' ἔροτις. *Athenæus.* Inculpatum nil apud homines. *Vel* Nil est quod Momus carpere non possit.

Nil prodest quod nõ lædere possit idẽ. *Ouidi.* Rosa suaue-olet & pungit. *Pieri.* Nemo est qui non in aliqua re vel aliqua parte vitæ desipiat. *Erasm. ex Plinio.*

Nullum

Nullum ſine cortice lignum. *Garner.* Nullus equus ſine aliquo vitio. *Idē è Gallico.*
Affine eſt, By nié álé &c. V. Sobre rzatko bez zlego.

Káżdy ná śie táſkáwy ſedźia.

Nemo non benignus eſt ſui iudex: contra omnes ſibi fauet. *Seneca.*
Apud Horatium quidam improbus alios carpens dicit: Egomet mî ignoſco. *quem Pòéta caſtigat addens:* Stultus & improbus eſt amor hic, dignuſque notari.
ἕδεις αὐτὸς αὑτὸ ἥττονα ὀλιγωρεῖν. *Ariſtotel.* Nemo ſeipſum contemnit.

Káżdy ná ſwych śmiećiách śmiełży. *Vel.* Káżdy pięs *Item.* Káżdy

kur ná swych śmiećiách śmiełży / niż ná cudzych wrotách. Káżdy w ſwem domu pan. Gallus in ſuo ſterquilinio plurimùm poteſt. *Seneca.*
Galli imperitant ſuo generi & regnum in quacunque domo exercent. *Idem.*
Canis in ſuo ſterquilinio vel in ædium veſtibulo ferocior eſt. *Rhenanus è Gallico.*
In ſuo quiſque regno animoſior & ferocior eſt. *Eraſm. ex Cicerone qui ait:* Niſi hîc in tuo regno eſſemus (.i. *in tua villa, prædio*) non tuliſſemus.
Et apud Terent. adoleſcenti petulanti & feroci dicit leno: Quid hoc rei eſt? regnúmne Æſchine hîc tu poſſides? *Paſtor Virgilianus Pauper* tugurium congeſto cæſpite *vocat* ſua regna. *Sic & Quintiliani Pauper contra Diuitem.*
Vulgare & illud eſt. Domi ſuæ quiſque rex. *ad imitationem Homeri qui ait:*
αὐτὰρ ἐγὼν οἶκόνδε ἄναξ ἔσομ' ἡμετέροισι Ædibus in noſtris ego ſanè geſſero regem.
Namq; ego eram domi imperator ſummus in patria mea. *Cacula Plautini Militis.*
Et illud vulgò rectè vſurpatur. Quilibet in arte ſua rex. *Illuſtratur hoc duobus exemplis pictoris & citharœdi, qui regibus reſi tere, de arte ſua agentes, auſi ſunt.* V. Czego śie kto nié wczył. In mea arena dicit, *Plin. iun. ſimili ſenſu* .i. *in iudiciis & cauſis ſibi notis & vſitatis. vel in mea profeſſione.* Quantùm *inquit* plurimùm potuero, præſtabo præſertim in hac arena mea.
Illud quoq; Plauti: In meo foro res vertitur. *Eodem ſenſu accipit Eraſm. alij aliter. Coquus item Plautinus militi atrociter minitanti reſpondet:*

Tu in legione bellator es: ego in culina Ares *ſeu* ἄρης .i. *Mars.*

ἔνθοι λέοντες, ἐν θαλάμοις δ' ἀλωπέκες. *Plutarch.* Domi leones, foris vulpes.
Affine, Smiáły zá płotem.

Káżdy o ſobié wiecey rozumie niż ieſt / ábo niż trzebá.

Saperdæ videmur cùm ſimus σάπφοι. *Ex Varrone qui ſic habet:* Omnes videmur nobis eſſe belluli & feſtiui ſperdæ, cùm ſimus σάπφοι *Saperda hic non ſignificat piſcem peſſimum & putidum, vt apud Feſtum, ſed hominem ſapientem & elegantem, vt Nonius interpretatur.* Σάπφος autem eſt putens, rancidus.
κόμπος Μαξιμᾶς. *Diogenian.* Fallaotus Maximus: *qui ſibi ſapientiam maximam arrogabat.* *Similis* Suffenus Catulli. *ex quo Pòéta inepto & arrogante ille tale documentū ſumpſit:* Neq; eſt quiſquā Quē non in aliqua re videre Suffenū Poſſis—

Káżdy

Káżdy ptak wédług ſwéy ſwego śpiewa.

Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. *Properti.*

Alia voce Pſittacus alia Coturnix canit. *ex Martiali, qui refellens Pòétam clancularium ſua ſcripta nomine Martialis ornantem, dixit:* Credis hoc Priſce

Voce vt loquatur pſittacus coturnicis? .i. *tam inepta eſſe mea carmina?*

ἄλλο γλαύξ, ἄλλο κορωνη φθεγξεται. *Suidas.* Aliter noctua, aliter cornix canit, ſonat. *Vide.* Poznáć wnét z mowy.

Káżdy ſobié ſwego ſzczęścia i nieſzczęścia przyczyną.

Jáko śie kto ſpráwuié / tákie ſzczęśćie vczuié.

Sui cuiq; mores fortunã fingunt. *Cornel. Nepos.* Quiſq; ſuæ fortunæ faber. *Saluſti.*

μαλλον τὰ κακὰ ποιῆσαι πολλοὶ δεδωκασι, ὠνδρι δ' ἀυτοῦ ἡ πεφυκε τῇ φυσι. *Philemõ.*

Grauiora quàm ſuapte natura forent O here, ſibimet plurimi reddunt mala.

Θεὸς δὲ ζωι πᾶσι δόδεν ἀλλ' αὐτὸς αὐτῳ. *Plutarch.* Nõ tibi Deus nocet ſed ipſe tu tibi.

Omnis fortuna in ſenſu ſapientis habitat. *Fulgentius.*

ὁ τρόπος ἀνθρώποις δαίμων ἀγαθὸς ἢ κακός. *Epicharmus.*

Ingenium, affectus, voluntas, hominibus eſt bonus vel malus genius.

ἦθος ἀνθρώπῳ δαίμων *Plutarch.* Mores hominis dæmon .i. *fortuna bona vel mala.*

Nemo læditur niſi à ſeipſo. *Sententia celebris apud ſcriptores Græcos & Latinos, Ethnicos & Chriſtianos. In hanc S. Chryſoſtomus l. bellum peculiarem conſcripſit. Similis eſt liber Senecæ.* Quod in ſapientem non cadat iniuria. *Et Plutarchi L. de tranquillitate animi. Et Epictetus ait:* ζημιοῖ δὲ ἀλλος δ' ἀλάψει, ἂν μὴ σὺ θελῃς. Te non quiſquam alius lædet, niſi tu ipſe volueris.

Sua cuique exorſa laborem fortunamque ferunt. *Virg.*

Sua cuique nocet ſtultitia. *ex Demoſthene qui dicit:* πολλῶν κακῶν ἡ ἄνοια πολλοῖς αἰτια γεγενται. Multarum calamitatum multis cauſa eſt ſtultitia.

νοῦς ἀνθρώπου, ἐαν ἀγαθὸς, Θεὸς. *Plato.* Animus hominis, ſi bonus eſt, deus eſt.

βορβορῳ ὑδωρ λαμπρὸν μιαίνων, ὅπου δυρήσῃς πόνυ. Cœno aquam puram turbans, nunquam inuenies potum.

Káżdy ſobié wolt abo nalt. Káżdy ná ſwe ſzczęśćie wodę ciągnié.

Omnes ſibi meliùs eſſe malunt quàm alteri. *ex Terentio qui ait:*

Verũ illud verbũ eſt, vulgò quod dici ſolet: Omnes ſibi eſſe meliùs malle quàm alteri.

Seſe omnes amant. *Plaut.* Crede huic tute, ſuam iam meliùs rem geſſerit. *Idem. carpens fidem vicini. Ironia eſt.*

Ad ſuum quemque æquum eſt quæſtum eſſe callidum. *Idem.*

μάλιστα ἑκαστος αὐτος αὑτῳ φίλος. *Ariſtotel.* Maximè ipſe quiſque ſibi amicus.

πᾶς ἀνθρωπος φυσι φίλος αὑτῳ ἐστι *Plato.* Omnis homo naturâ ſibi amicus eſt.

Aſpice felicem ſibi non tibi Romule Syllam. *Scomma in Syllam Felicem dictum. Suetoni.* *Maxima is inuidia ſtigrauit ob crudelitatẽ & potentiam. Ex Ciceronę Saluſtio Plutarcho.* ὡς πᾶς τις αυτον ἓ πέλας μαλλον φιλεῖ! *Euripides.*

Vt quisque semet plus amico diligit! Per se sibi quisque carus est. *Cic.*
Φιλει δ' ἑαυτὸ πλεῖον ἀδελὶς ἀδελφα. Nemo seipso diligit quenquam magis.
Ἀκ ἐστιν ἀδελὶς ὁστις ἀχ ἑαυτὸν φιλεῖ. Nemo inuenitur qui seipsum non amet.
τὰς πόλις παίζομεν. Zenodot. Ciuitates ludimus. i. *quisq; suũ commodũ sectatur amulo struens insidias, vt in ludo latrunculorum fit. quem Pollux ciuitatem vocat & calculos canes.*
Esto, vt nunc multi, dives tibi, pauper amicis. *Iuuenal. Ironia est.*
Piscator, viatori puram aquam bibere volenti, & monenti se ne eam turbaret, respondit: Atqui nisi ego aquam turbem, mihi fame moriendum est. *Æsopus.*
Dum canis os rodit, socium quem (*alias*) diligit, odit. *Garner è Gallicis.* Kośći pśu nić wydźieray. *Aliter.* Dum canis os rodit, cum quo modò luserat odit.
καὶ τ θηρίων πολεμὸς ἐστι πρὸς ἄλληλα τὶς διὰ τ αὐτὰ τροφὰς. *Plutarch.*
Etiam feræ inter se pugnant, dum ex ijsdem rebus alimentum captant.

Affine, Bliźba kośulá. Sobić pierwey.

Każdy swoié chwali. Kázda liśka swoy ogon chwalí.

Scruta laudat scrutarius .s. *dum ea vendit. Ex Lucillio qui ait:*

Quidni? scruta quidem vt vendat scrutarius laudat. *ὁ ῥωποπώλης ἀνεῖ ῥώπας.*
—— Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horati.*

Auctor opus laudat. Sic forsitan Accius olim
Tersiten facie dixerit esse bona. *Ouidi.*

Auctor & est rerum cunctis tutela suarum. *Valer. Argonaut.*

Lege Martialis lib. 8. epigr. 6. In Eutrum conuiuatorem fastidiosum, qui omnia quæ in mensa erant, longo sermone cum tædio conuiuarum laudabat.
Adde Ciceronem qui lib. 5. Epist. 12. Lucceio historico scribens, vt sua gesta conscribat, ait: Itaque te planè etiam atque etiam rogo, vt & ornes ea vehementiùs etiam, quàm fortasse sentis, & in eo leges historiæ negligas, gratiamque illam &c. ne aspernere: amorique nostro pluriculùm etiam, quàm concedit veritas, largiare.

Affine, Każdemu śie swoie podoba. Sam śie chwali.

Każdy w swoą. Jeden tám / drugi sám. Każdy swe porzé.
Zgadzáią śie iák bydlá w worzé.

Scinditur incertum studia in contraria vulgus. *Virgil.*
Fremit populus per studia diuisus. *Sidonius Apollinaris.*
Velle suum cuique est nec voto viuitur vno. *Persius.*
ἐν κεῷ τὶς ἡμέρα. Hesychius. In Ceo (*insula*) quis dies .s. *festus sit, incertum. Nam sibi quisq; pro arbitrio ferias & calendas indicebat.*
Συρβηνης χορος. Hesychi. Συρβηναίων χορος. Athenæus. Syrbenæ *vel* Syrbenæorum chorus *dicitur; cùm quisq; quod sibi videtur cantat & omnia dissonant. Tralatum à porcorum dissono grunnitu. Nam συρβη vox est, qua subulci porcos conuocant.*
ὗεως ἁρμονία. Aristides. Suilla harmonia, *de incondito cantu clamore disputatione.*

Affine, Vśiężgodá. Co głowá to rozum, Jeden mowi otworz.

Każdy

Káżdy w swem rzemieśle w náuce bieglý.

ὁ ἄρα ἕκαστος ἐπίσταται ἕκαστος ἅττ' ἐν τοφός ἐστι *Xenophon.* Quod quisq; scit, in eo sapiens est.
τὰς τέχνας ἐυστέχνων ἐυδοκιμεῖ. *Phocylides.* Artes artifex dilucidat.

Nauita de ventis, de tauris narrat arator. *Propertius.*

ἕκαστος ἐν τῷ ἔργῳ αὐτοῦ σοφίζεται. *Ecclesiastici 38.* Vnusquisq; in arte sua sapiens est *loquitur autem de artificibus quibus stat ciuitas.*

Káżnodzieia prawde mowiacy nie ma przygany / nie ma byc winowány.

πρέσβυς ἀ τύπτεται ἀδὲ ὑβρίζεται. *Scholiastes Homeri.* Legatus non cæditur neque violatur. *dicto facto, seu non habetur ludibrio. Sic apud Romanos Fecíales & Patres-patrati sacrosancti erant. Dictum hoc aptaui sacris oratoribus, ex mente S. Pauli, qui legatione se fungi dixit pro Christo & pro Euangelio.*

Kiedy kielbasy po świecie latały. *vel* Gdzieś się one zgasły podziáły kiedy / &c.

Plebeium dictum optans vel referens rem quæ nunquam fuit.

Simile est illud Græcorum. ἀλλάων ὗς. Extis *vel* potiùs Lucanicis pluit. *iocus de prodigiosa rerum copia. De terra volante.* V. Niepodobne rzeczy.

Kiedy nalepiey / napilney; odsiedź przestań v nart.

ἀπὸ δ' ἑρισμοῦ ἀπῆλθεν. Ab ipsa messe discessit. *Seneca* i. *Post susceptos labores circa rem aliquam fructum nullum percepit, vel exspectare noluit.* Gotowe rzeczy opuścił. *Annibali, cùm cæso Romano exercitu suis hortantibus Romam ire capturus nollet, quidam dixit:* σὺ νικᾶν οἶδας, νίκη δὲ χρῆσθαι οὐκ οἶδας. Vincere tu scis, victoria vti nescis. *Plutarch.* Malas causas semper obtinuit, in optima cecidit. *Cicer.*

Homo faetus, Postquam rem habere cœpit, mortuus est. *Cic. ex Pœta.*

τίτλον ἐπιτάφιον ἐπιφανῆ λαχὼν θάνε. *A.*

Titulum sepulchri nactus illustrem occidit. *Ex Iuuenali & Procopio .i. moritarus ornatus est dignitate aliqua, qua viuens non est perfruitus, sed sepulchro inscribi iussit. Exempla ne exspectes vt enumerem quam plurima sunt.*

Census vt obuenit, diues opimus abijt. *Garnerus.* *Confer* Wigilia.

Kiedy przyodziesz miedzy wrony / musisz (ábo pomni) krakáć iáko ony.

μὴ μαινομένων φασὶ χρὴ μαίνεσθαι πάντας. *Callias.*

Cũ insanientibus aiunt oportere omnes insanire. Pudor inquit te malus vrget, Insanos qui inter vereare insanus haberi. *Horati.*

ἐν τοῖς μαινομένοις μάλα μαίνομαι, ἐν δὲ δικαίοις
πάντων ἀνθρώπων ἐμὶ δικαιότατος. *Theognis.*

Inter insanientes valde insanio, inter iustos autem Omniũ hominũ sum iustissimus. ὁ μαινομένοις ὁ συμμαινόμενος, ὅτι μαίνεται. *Suidas.* Qui cum insanis non insanit, is insanit. μὴ νοσέντων μαίνεσθαι καλόν. *Idem.* Cum ægrotis delipere (.i. *moribus eorum se accommodare*) pulchrum est.

πολύποδος νόον ἔχε πολυπλόκου, ὃς ποτὶ πέτρῃ
τῇ προσομιλήσῃ, τοῖον ἰδεῖν ἐφάνη. *Theognis.*

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa
Se quibus admôrit saxa colore refert.

ἄλλοτε δ' ἀλλοῖον τελεθεῖν, καὶ χώρα ἕπεσθαι. *Plutarch.*

Aliàs alium fieri (*licet, necesse est*) & regionis mores sequi.

δωρίσδειν δ' ἔξεστι δοκῶ τοῖς δωριέωσι. *Theocritus.*

Dorissare equidem fas Doribus arbitror esse.

ἐν Λακεδαίμονι γεγονας, ἐκείνων τῶν νόμων πειθητέον ἐστίν. *Athenæ.*

Lacedæmone natus es vel agis, illorum legibus viuendum est.

μετὰ κρητὸς κρητίζειν *Plutarch.* Cretiza cum Cretensi .i. *cum mendace mẽdaciũ vtere.*

μετὰ κακοῦ κακὸν εἶναι. *Diphilus.* Cum Care cariſa .i. *cum ruſticano ruſticè age.*

Tale est illud recentiorum. Vlula cum lupis, si viuere cupis. *Et aliud.*

Cum fueris Romæ Romano, viuito more.

Cum fueris alibi viuito sicut ibi (*vel, viuito mos vt ibi.*) *Garner. Anonym.*

γενητὸς γεγονὼς τῇ τάξει. Contribulis factus, seruat ordinem.

Vulpes à canibus cincta, latratum eorum imitatur vt euadat. *Olaus Magnus.*

Dictum hoc Polonicum cum reliquis ad illud interpretandum allatis, si vniuersim & simpliciter accipias improbum est & reijciendum, vt satis cuiuis clarum est: vel certè ostendat tantùm, quòd passim more vitioso fit, non quod fieri rectè deberet. Sed & rectum erit si ita intelligatur, vt præcipiat hospiti & peregrino, ne apud extraneos sit morosus, & suæ regionis moribus velit viuere, si quidem & eorum mores honesti sint, licet nouo hospiti non ita grati nec vsitati. V. **Gościu w gospodárſkie rzéczy.**

Item vsurpari id potest, cùm monentur probi & sapientes viri, ne cùm malos adeunt illos meliores reddituri, initio statim ostendant, se moribus eorum contrarios. Doctrina hæc Senecæ est epistola 5. vbi ait (sed contraxi) Deuita asperum cultum, intonsum caput, negligentiorem barbam, cubile humi positum &c. frons nostra populo conueniat, alioqui quos emendare volumus, à nobis auertimus & fugamus, dum nihil nostri imitari volunt, timentes ne imitanda sint omnia.

Affine, Obosetny. Obyczaiċ pospolite. Zgadzay śie z ludźmi.

Kiédy tego niémożemy co chcemy, chćiey my co możemy.

Kiédy niémożę być co iáko chcemy; iáko być możę, chćiey my.

Quoniam id fieri quod vis non potest, velis id quod possit. *Terenti.*

Non possis oculos quantùm contendere Lynceus,
Non tamen iccircò contemnas lippus inungi. *Horati.*

ὃ δυνάμενος ὁ θέλεις, θέλησον ὃ δύνασαι.

Vbi non valebis quod velis, quod pote velis.

Viuas vt possis quando non quis vt velis. *Cæcilius apud Donatum.*

τοιαῦτα τὰ ἡμέτερα ἐστιν, οὐχ οἷα βούλεταί τις, ἀλλ' οἷα δύναται. *Plato.*

Eiusmodi sunt nostræ res, non quales quis vult, sed quales esse possunt.

ἐπειδὴ μὴ γίνεται πράγματα ὡς βουλόμεθα, δεῖ βούλεσθ ὡς γίνεται. *Aristotel.*
Siquidem non fiunt res vt vellemus, velimus vt fiunt.

ἂν μὴ παρῇ κρέα, ταρίχεον τῷ ταρίχῳ. *Diogenian.*
Si deêst caro, contentus esto taricho .i. *salsamento, usculo, pisce salito.*

εἰ μὴ δύναιο ἔχειν, ἔλαυνε ὄνον. *Suidas.* Si nequeas bouem, agas asinum.

ἂν ἀποτύχῃ τις ἀνέμοις τοῖς πρώτοις πλεῖν. *Menander.*
Quem fortè ventus deficit, remis agat. *Vide Horatij versus sub* Kwáśneć też byly.

Affine, Chćiéy iák nalépiey. & Jáko możemy.

Kłem w nogi. Lenwemu mowią.

Similis phrasis apud Plautum. Talos alicui defringere, suffringere, elidere.

Kłamcá wielki Máłédney nodzé ſtoiąc dźieśieć rázy ſkłama.

ἐδ' ἂν ἄκων ἀληθὲς ἐδὲν εἴποι. *Æschines.* Ne inuitus quidem vel insciens verùm quidpiam dixerit. *quod multis accidit, vt pueris ebrijs obliuioſis perculſis, &c.*
Sæpia *typus mendacis. Pierio.*
Iſte (*vel Ille*) ducenta dabit mendacia ſtans pede in vno. *Ex Horatio.*
λακωνίζει. Laconiſſat, mentitur. *De Laconibus Euripides.*
ψευδῶν ἄναξες, μηχανορράφοι κακῶν.
Mendaciorum principes machinatores malorum. V. Łáeno v niego.

Kłamcy dobrey pamięci i dowcipu prętkiego potrzéba.

Mendacem memorem eſſe oportet. *Quintilian. Apulei.*
χρὴ μνήμον' εἶναι τὸν λέγοντα ψεύδεα. *A.*
Calidum hercle audini eſſe optimum mendacium. *Plaut. .i. ex tempore commentũ.*

Kłamcy i prawde mowiącemu / nie wierzą.

Kto śie raz trzy przeniewierzy / żaden mu potem nie wierzy.
Vbi quis ſemel peierarit, ei credi poſtea etiãſi per plures deos iuret, nõ cõuenit. *Cic.*
Quæ pœna à dijs immortalibus periuro, hæc mendaci conſtituta eſt. *Idem.*
Mendaci homini ne verum quidem dicenti credere ſolemus. *Idem Cicer.*
ψεύστῃ ἀπιστεῖν κἂν ἀληθῆ λέξειεν. *A.*
Vt vera dicat, non habet mendax fidem.

Paſtor ouium per iocum lupum inclamans, & accurrentes ſæpiùs irridens, tandem lupo verè gregem inuadente, clamans ab omnibus neglectus eſt & damnum accepit. Apologus.
Sic apud Horatium Planus quidam verè crus fregit & clamanti nullus credit. quia antea toties fingens fractum, accurrentes auxilio ferendo, irridebat. Sic nempe.
Falſum ſæpe loquens, tandem hoc lucratur, vt eius
Nulla fides damnis veriſq; doloribus adſit. *vt idem Horat. inquit. Idẽ dicit Ariſtote.*
Amyclienſes hoſtium aduentu ſæpiùs falſo nuntiato, fruſtra perterriti, legem promulgarunt cauentes, ne quis deinceps de hoſtium aduentu nuntiaret. quanquam & ſic perierunt. Seruius. V. Miárá iák dużá.

Kłamſtwá śie ſtrzeż. Kłamſtwo vczćiweńu nié przyſtoi.

μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων. *Pythagoras apud Plutarch.* Ne guſtes quibus nigra cauda. *Explicat id Tryphon Grammaticus ſic:* ψεῦδος λόγον μὴ προφέρειν τὸ γὰρ ψεῦδος ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι μελαίνεται καὶ ἀμαυροῦται. .i. Mendacium ne proferas. *Nam mẽdaciũ in extremis partibus nigreſcit & obſcuratur. Inſtar melanuri aut ſepiæ, qui atramẽto ex cauda effuſo, in aqua ſe occultat & euadit.* Kłamſtwo ná końcu/ ábo pozná́ne śmierdźi. οὐκ ἐξαγουσι καρπὸν οἱ ψεῦδεις λόγοι *Sophocles.* Non proferunt fructum verba mendacia. ψεύδεσθαι ἀνελεύθερον, ἀληθεία γενναῖον. *Apolloni.* Mentiri illiberale, veritas ingenuum quid.

In virum bonum non cadit mentiri emolumenti ſui cauſa. *Cicero.*

Improbi hominis eſt mendacio fallere. *Idem.*

ψεύδεσθαι δὲ μισεῖ πᾶς σοφὸς καὶ χρήσιμος. *Cleobulus. Menander.*

Sapiens vir & frugi oſus eſt mendacium.

Ἵππολύτου καὶ Βελλεροφόντου μὴ ῥᾳδίως καταψεύδεσθαι. *Ariſtides.*

De Hippolyto & Bellerophonte ne temerè mentiaris .i. de integris & innoxiis.

Kłamſtwo ták ſzybko w worzéc mié długo śie zátái.

ψευδόμενος ἀδεὶς λανθάνει πολὺν χρόνον. *Menander.*

Latere mendax non poteſt nimis diu.

Quod falſum eſt, effluet. *Apud Terent.* Proin tu taceri ſi vis, vera dicito. *&c.*

Vtrumque hoc falſum eſt, effluet .i. *non tacebitur.* Vtié oſtoi śie fałß.

Kłániáć śie niégodnemu ćieſſko vczćiwemu ábo godnéyßemu.

Durum illud ingenuis animis verbum, Rogo. *Seneca.*

δεινὸν τὸ ῥῆμ' ἐς', αἰτέω, τοῖς γενναίοις. *A.*

Ingenuitatem lædis cùm indignum rogas. *P. Syrus.*

Cicero id ſæpe indignatur, ſe & ſuos & alios viros honeſtos ad pedes inimicorum & indignorum ac vilium hominum iacuiſſe proſtratos.

Kłin klinem wybić.

Clauum clauo eijciendum. *Cic.* Malo nodo malus cuneus quærendus. *S. Hieronymus.*

ἦλον τῷ ἤλῳ ἐκκρούειν, τὸ μεῖζον σμικρότερον. *Lucianus.*

Clauum clauo extundere (*oportet*) maiore minorem.

πάσσαλοι πασσάλους ἐκκρούουσιν. *Syneſius.* Paxilli paxillos excutiunt.

ἦλῳ τὸν ἦλον, πασσάλῳ δὲ πάσσαλον. *Pollux.*

Clauum clauo, paxillum autem paxillo .ſ. *excutio.*

δαίμονας ἀπελαύνῃ ἄλλον ἄλλῳ δαίμονι. *Euſebius.*

Dæmones abigit, alium alio dæmone .i. *moleſtiam, moleſtia.*

—Magnus reſis magna portenta feriuntur. *Seneca. Simile.* Złem złego zbyć.

Kłin mi/ ábo mu w głowę wbił.

Iniecit

Iniecit mihi ſcrupulum, qui me dies noctesque ſtimulat ac pungit. *Cicero.* Relinquere aculeos in animis audientium. *Idē.* Infixus animo hæret dolor. *Idem.* Dimiſſo aculeo mortuus eſt. *Idem.* Infixo aculeo abijt. *Idem.*

βαλὼν τὸ βέλος ἀπηλλάγη. *Plutarch.*

ἐγκαταλέλοιπέ τι κέντρον τοῖς ἀκούσι. *Lucian.* Reliquit aculeum in auditoribus.

Confer. Zábił mi zá żywe.

Kocha śię w niem: abo w tem ták vbogi w prośtecźu Kochanie to iego. Hunc vel hoc ille velut ſimia fœtum ſuum miratur & amplectitur. *Ex Syneſio, Plinio, Solino.* χοιρίσκος ἀκαρνάνιος. *Lucian.* Porculus Acarnanius, *de eo qui amabilis eſt & in deliciis habetur.*

μελιταῖον κυνίδιον. *Suidas.* Melitæa catella *vel* catellus. *qui deliciarum cauſa alitur. Ex Melita inſula. Plini.* Tanquam filiam ſuam oſculatur. *Iuriſprudentiam Sulpitius apud Cicer.* μᾶλλον δὲ ὅπου τὰ κεφάλαια περιφέρουσιν αὐτοὺς οἱ ἑταῖροι. *Plato de Philoſophia.* Tantùm non in capite circumferunt eos amici.

ἐκ κόλπων αὐτός ἐστιν. *Plutarch.* E ſinu eius eſt. *Cic.* De complexu eius eſt. *Idem.* In oculis illum geſtat. *Terent.* Oculus eius eſt. ocellus. *Plaut.*

σὺ δὲ αὐτός τε καὶ παιδία σά. *Plato.* Tuipſe & liberi tui .ſ. ámplectere. Kochay śie w tem. In cotylla ſeu cauis manibus fertur .i. *indulgenter habetur. Eraſm. ex Polluce.* V Sam nić ſwoy. In ſinu illum fert. *Ouid.* Vita eius eſt. Żywot to ieğ. ἅπασιν ἀνθρώποισιν ἡ ψυχὴ τέκνα. Mortalibus ſunt vita cunctis liberi. *Euripid.* κληρονόμος ὀφθαλμοῦ καὶ ψυχὴ πᾶσα. *Philoſtrat.* Hæres oculi & vita tota. Cedo magiſtrum. *Cyprian. libros Tertulliani poſcens dicebat.*

Rempublicam ſuam mallet turbari quam comam. *Seneca.*

Abſens abſentem auditque videtque. *Virgilius.*

Muſcas ab illo abigit. *Sic apud Homerum Pallas curans vulnus Menelai.*

ὡς ὅτε μήτηρ παιδὸς ἐρύκει μυῖαν ὀδὴ ἡδέ λέξεται ὕπνῳ Velut cùm mater à puero arcet muſcam, cùm ſuaui cubat in ſomno. *Noſtri dicunt:* Vśić radby áby gozły wiatr owionął.

τηλύγετος. *Homero.* Minimus filius in ſenectute vltimus natus, *quia tales maximè amantur. exempla etiam in diuinis libris habentur.*

Sed & πρωτότοκος Primogenitus *ſimiliter vſurpatur in iisdem libris.*

Lucian. item habet: Φασὶ δὲ καὶ τὰς μητέρας μᾶλλον τὰ πρῶτα τῶν τέκνων φιλεῖν. Dicuntur autem & matres primam prolem magis amare. Pauperi vitulus caſtrum. *Dictum recentiorum, ſed nunc vitiatam non ſollicitudinem reſpice.*

In annulo ferre alicuius imaginem. Signum amoris. . . Pámiętem to dobrzé. Nomen eari in pariete vel arbore inſcribere. V Pámiątkę wiécznąz ſtáwić. Plus oculis ſuis illum amat. *Catull.* Aut ſi quid carius eſt oculis. *Idem.* Ocelle mi. & oculus aureus. *Plaut.* μικρὸς ἐστὶ ὁ σὸς πῶλος. *Suidas.* Paruus ſemper tuus pullus. *dictum blandientis eſt. qualia ſunt diminutiua vt apud Ariſtophan. quidam*

dam blandiens populo vocáuit illum δημίδιον .i. popellum, qui audiit: ὡς ἀπὸ μικρῶν ἐυνὰς αὐτῷ φαπδμάτιων γεγένηται; Vt è pusillis blandiciolis beneuolus illi factus es! *Porrò quæ cui valdè cara & amabilia sunt, ea pulli nomine vocantur. Interpre. Aristophanis.* In larario habere .i. *valde venerari & colere. Ex Lampridio.*

Kościół gárcowi przygánia/ á obá śmolą.
Sam w pięculega/ á drugiego oſogiem śiega.

Clodius accusat mœchos, Catilina Cethegum. *Iuuenal.*

Quis tulerit Gracchos de seditione querentes? *Idem.*

Non te soles respicere cùm alijs dicas malè. *Plaut.* Sam-eś táki.

Ἐ χωλὸς ἀδίκως καλγελᾷς, δίσχωλος ὤν. A.

Claudum ipse claudus ludis, ast iniuriâ.

Qui me deridet caudam (*ipse*) trahit *Horat. à pueris per ludibrium assutam.*

O maior (*magis insane*) tandem parcas insane minori (*minùs insano*) *Horat.*

Sannio cùm alios soluto risu & contortis totius corporis partibus ridet, moresque aliorum inepto gestu exprimit; ipse omnibus fit ridiculus. *Cic.*

κυνᾶς ἐσθίειν σιτέμενος μάχει σὺ κυνοκεφάλῳ.. Aristophanes.

Canis etca (*ipse*) victitans, canicipitem oppugnas.

Quid tu, nullane habes vitia? Immo alia *Horat.* In eodē valetudinario iaces. *Seneca. Martialis carpenti sua carmina*: Hæc mala sunt, sed tu non meliora facis.

Lusco potest dicere luscus. *Persi.* .i. *Luscus in luscum vult dicere, Casaubon. Leo Bizantinus gibboso cuidam oculorum eius imbecillitatem carpenti dixit: ἀνθρωπε παθος ἐνεδίζῃς, τὸν ἐπὶ σ νῶτα φέρων.* Humanam affectionem mihi exprobras, ipse Nemesin in dorso gestans .i. *gibbum.*

Quæ in nos illosq́; ea omnia tibi (*in te*) dicis Dinarche. Et nostram & illorū vitā

Quia qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet. *Plaut.*

Quod mihi prædicas vitium, id tibi est. *Idem Plautus.*

Affine, Cudze wády. Kto drugiego chcé ſtrofowáć.

Kogo Bóg chce ſkaráć/ pierwey mu rozum odeymie.

Cautè hoc dictum vsurpandum, & eo ferè sensu, quo in libris diuinis dicitur Deus excæcasse cor populi, indurasse cor Pharaonis &c cùm nempe ob mala merita hominis negat ei gratiam efficacem, & differt pœnam, atq́; occasiones peccandi illi non subtrahit: vnde ille euadit deterior. Sed & munera diuntur excæcare oculos etiam sapientum. Deuteron. 16. Ecclesiastici. 20. Dicto Polonico illustrando aptissimum est exemplum 2 Regum 17. *vbi*, Domini nutu dissipatum est consilium Achitopel vtile, vt inducere Dominus super Absolon malum. *Sic & Ethnici sensêre & locuti sunt.* Fatorumq́; qui fortunam mutaturus est Deus, consilia corrumpit. *Patercul.*

Fatorum vis cuius fortunam mutare constituit, consilia corrumpit. *Idem.*

Scelera non habent consilium. *Quintilian.*

ἀλιβρᾳ ἀδίκᾳ λόγῳ. Plutarch. Exitij nulla ratio .ſ. *reddi potest. Dictum Eumeni*

qui

qui habens æmulos imperij, consulere sibi volens discessit in Phrygiam, sed ibi in eos inscius incidit. Iocularium in malum pœne insciens incidi. *Terent*

Solet manum iniectantibus fatis hebetari ac obtundi sensus hominum, *Ammian.*

ἄνοια πᾶσιν ἐγγίγνεται τ κακῶν πλησιαζόντων. Appianus.

Amentia omnes inuadit malis appropinquantibus.

Fatis rempublicam vrgentibus omnia salutaria monita spernuntur.

Iratus ad pœnam Deus si quos trahit,
Auferre mentem talibus primùm solet. *Ἄδηλον.*
Crede mihi, miseros prudentia prima relinquit,

Et sensus cum re consiliumq; fugit. *Ouid. Eodem spectat & illud Virgilij.*

Et si fata deùm, si mens non læua fuisset Impulerat &c .i. *Nisi dij mentem sinistram seu stultam Troianis obiecissent, poterat Laocoon equo ligneo hasta percusso detegere Græcorum intùs latentium insidias.* *Adde illud eiusdem*

Hîc mihi nescio quod trepido malè Numen amicum Confusam eripuit mentem.

Hinc illa stultorum vox: ἂν ἂν ᾠόμην. Polybi. Non putâram. *Et Cic.* Ignoscite lapsus est errauit, non putauit. V. Niéspodźiewałem śie.

Rogo Bog ma wſzwey obronić/ ten w złey nawić nie vronić.

Bomu Bóg ießczé nie obiécat śmierći/ ten i z grobu śie ſnádniuchno wywierći.

Potens es ex omnibus saluare, etiamsi sine rate aliquis adeat mare. *Sapientiæ 14.*

Et dixit Dominus pisci, & euomuit Ionam in aridam. *Ionæ 2.*

Θεῷ θέλοντ ϕ καὶν ὅτι ῥιπὸς πλέοις. Aristophanis Interpr. & Plutarch.

Deo fauente nauiges vel vimine. *Idem aliter.*

Ζὺν τῷ Θεῷ πλῶν, καὶν ὅτι ῥιπὸς πλέοι. Suidas.

Quisquis fauente nauigabit Numine, Is vel soluto nauigabit vimine.

θαυματουργία ἐς ι δαίμον ϕ, εἰς τὰ ἔσχατα μὴ βάλλοντος, καὶ ἐκ τ ἀπόρων ἀπαλλάττοντ ϕ. Heliodorus Ethnicus historicus. Miraculum Dei est, in extrema pericula deijcere, & ex rebus exitu carentibus eripere.

Si Deus abfuerit, fiet vel aranea murus; Sin Deus abfuerit, vel murus aranea fiet.

Ex S. Paulino cuius versus isti sunt. Sic vbi Christus adest nobis & aranea murus;
Aſt vbi Christus abest & murus aranea fiet.

De S. Felice loquitur quem latebrã ingressum aranea reti obiecto ab insequentibus liberauit.

Et cùm fata volunt bina venena iuuant. *Ausonius.* *B. Albinus Monachus stans sub tecto in tanta pluuia ex qua cæteri natabant siccus ne gutta quidem madefactus fuit. S. Antonius scribit.* *S. Medardus in vehementi pluuia aquilæ alis expansis tectus siccus permansit. Surius.* *Puer mari obrutus ad sepulchrum S. Clementis post annum sanus repertus est. S. Ephrem. Marty.*

ὁ γὰρ πρὸ καιρ ϕ κῆρας τὰς ὑπ' ἄρει δάμνηται ἀνήρ. Q. Calaber.

Ante diem fati in bello nemo occidit vnquam.

V. Bogu nic trudnego. Bómu Bóg pomaga.

Rogo rodzicy rozgą mię karzą, tego kat miećzem abo powrozem karzé.

Parentum in filios malos indulgentiam carnifex punit.

ὅτινα οἱ γονεῖς τῇ ῥάβδῳ ἀ κολάζωσι, ὕστερον ὁ δήμιος ξίφει ἢ βρόχῳ κολάζει. *A.*

Quem parentes virga non castigant, hunc carnifex fune vel gladio castigat.

Æsopi apologus est de puero, qui ob parua furta non castigatus à matre, ob magna tandem à carnifice raptatus ad furcam, matri auriculam, per simulationem osculi supremi, dentibus abscidit dicens: αὕτη μοι τῆς ἀπωλείας αἰτία. Hæc meæ perditionis causa est. *Similem historiam refert Bœtius, de filio, qui patri nasum morsu abscidit, malæ suæ institutionis, & mortis ignominiosæ auctori. Rectè & Anonym. Rhythm.*

Audit carnificem spernens audire parentem.

ἐκ ἀκέων γονέων ἰδίων ἀνδρηγχὺς ἀκουεῖ. *A.*

Nam sæpe sua non parentum culpa, immo parentibus reclamantibus & obsistentibus in scelera ruunt filij. V. Vlič arnosť.

Kogo śie raz mießcześćie imię nie łacno mu śie wywinię.

Kogo śie nießcześćie imię/ ten i nos vćieráiąc pélec wywinie.

ὃν ἡ τύχη μελαίνει γράφουσι, ὕστερον ἀ πᾶς χρόνος δυναίμεθ᾽ ἂν λεύκανας. *Apostolius.* Quem fortuna nigrum pinxerit, hunc non vniuersum æuum candidum reddere poterit. *Notum est apud scriptores albo colore felicitatem, nigro infortunium notari. Affine est illud Luciani de Paupertate.*

πενία ἐξάδηκε καὶ ἐυλαβής, καὶ μυρία τὰ ἄγκιστρα ἐμπεφυκότα ἐξ ἅπαντος τοῦ σώματος ἔχουσα, ὡς ῥᾳδιοπάστους ἐυθὺς ἕλκειν, ἢ μὴ ἔχειν ῥᾳδίως ἀπολυθῆναι. Paupertas viscosa est prædu facilis, & mille hamos vncos è toto corpore enatos habet, vt accedentes prope mox hæreãt, & nõ facilè queant auelli. V. Bomu śie nogá poxinie

---

Kokoß zboże rozgrzeba a wśmiećiach ziarna ßukа.

ἐυπορία ἀνδρὶ, ἀπορία ἐυκλὰ καλὰ ποιεῖ. *A.*

Ingrata bona copia facit, grata inopia.

Copia fastidium creat, inopia appetentiam excitat. *Aliter.* Egestatis comes frugalitas, opulentiæ luxus. *Aliter.*

Bona cùm adsunt fastidimus, cum absunt desideramus.

ἀγαθὰ παρόντα βδελύσσομεθ᾽, ἀπόντ᾽ ἐρῶμεν. *A.*

Kokoßa woyna.

Bellum gallinaceum. *Dictum hoc vsurpatur de expeditione militari irrita, in qua nil amplius cædis sit, quam qòd gallinæ (addè boues sues oues &c.) rusticanis licentia mactentur. Tractum ab euentu quodam quem lege in Historia Polonica.*

Sedem proprio sensu hoc dictum illustro ex Plinio qui l. 10. c. 21. scribit: Pergami singulis annis spectaculum gallorum (*seu gladiatorum*) publicè edi solitum. *Athenis idẽ factitatũ scribit Ælianus. De coturnicũ pugna testatur Lucian.* V. Vlié do krwie.

Kokoßy śie z tego tak mowrem z tęgo/ abo. á memaß z tęgo.

Palmarium hoc sibi putat, *Terent.* .i. *facinus triumpho dignum. Allud. Cic. & Plaut.* Tanquam si Palmarum absstulerit .ſ. *gloriatur, Cic. Vide* Zak Bożego grobu.

ὡς τὸν

ὡς τὴν ἐν Ἄργει ἀσπίδα καθελὼν σεμύνεται. *Zenodotus.*
Tanquam si Argiuum clypeum abstulerit gloriatur.
ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος πᾶσι τοῦτον ἐπιδείκνυει. *Apostolius.*
Imperitus anaxyride, (*subligaculis, femoralibus*) indutus, omnibus eam ostentat.
μεγαλορρονεῖ μᾶλλον ἢ Πηλεὺς ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ. *Zenodot.*
Magis sibi placet quàm Peleus in machæra .s. *à Vulcano fabrefacta, qua vtens ille, multa præclarè & feliciter gessit.*
Φιλίππου ἀλεκτρύων *Zenodot.* Philippi Gallus. *Chares dux Athenienſis vicerat Alectryonem ducem Philippi regis, & hoc tanquam insigne facinus, apud ſuos crebrò iactans, occaſionem dicto dedit, quo glorioſi iactatores perſtringuntur.*
ἡ συλοσῶντος χλανίς *Suidas.* Syloſontis chlamys. *In eos dictum, qui veſtitu & cultu ſplendido ſe iactant & oſtentant vt Syloſontes faciebat in veſte ſumptuoſa, quam demum Dario adhuc priuato, cui ea placuerat, donauit magno fenore.*
τήλεφος ἐκ πηρᾶς *Ariſtophan.* Telephus ex perula. *dicebatur de eo qui ob nomen aliquod præclarum gloriatur, (* V.g. *Telephi regis Myſorum) cùm tenui ſit fortuna & mendicus ex perula viuens.* Surgunt illi criſtæ *Iuuen. .i. tollit criſtas, ſumit animos.*
ἄρεως τὰ ὦπλα σείων μὴ σαλεύῃ. Mars ſua arma non quaſſat. *Dictum in eos ait Henric. Stephan. qui armati euntes arma ſua quaſſant ad oſtentationem, quaſi in hoc virtus bellica conſiſtat.*
ὑπαίθρῳ ἐν ἀγορᾷ ἑαυτὸν ὁ μὲν ὡς ἀληθῶς ἐπιθυμῶν καὶ τῶν γινομένων ἐπὶ τῇ ἀγλαΐᾳ καὶ λόγῳ. *Synesius de Dione Pruſæo.* Supinat ceruicem gloriabundus & decorem oſtentat, ſicut pauo circumſpectans ſemet & quodammodo exultans ob ſplendorem orationis ſuæ. Scit ſimulare cupreſſum. *Horat.*
Laureolam in muſtaceo quærit. *Cic. ex re friuola vt eſt muſtaceum gloriolam ceu laureolam quærit nam muſtaceum vel optimè pinſens nullam laudem meretur.*
Dicto Polonico maximè reſpondet vox Græca πτερυγίζει. *quæ propriè dicitur de pullis auibus adhuc implumibus alas motitantibus Lucian. Ariſtophan. Diphilus tranſtulerunt ad glorioſè geſticulantem.* *Adde Apologum de illo qui gloriabatur ſe ſcire canere organo pneumatico, quod ſolles eius tantùm inflare noſſet, modo adſit, dicebat, aliquis qui manibus ex aduerſo agitandis nugetur.* *Affine,* Chełpliwy. Sam ſie ſobie podoba.

Koláná go bola. *Vſurpatus loco* Pyßiny. Niénaboßny.

ἐλεφαντότους. *Vel.* ἐλεφαντῶδης πόδας ἔχει. Elephantinis eſt pedibus. *Carol. Bouill de eo qui genua flectere non vult.* *Nam Elephas vulgò dicitur genua non curuare, quòd in illis compages non habeat. Sic Strabo Ambroſ. Epiphani. Vincentius & alij. quamquam alij aſſerunt eum flexilia talos flexus habere, ſic Rhodigin Gellius. Poſteriores pedes hominis inſtar eum flectere ait Ariſtotel. & Plin. alij alibi apud Geſnerum.*

Koło płotow chodźi. Nie wyraźnie mowi.

Perplexè, perplexim, & perplexabiliter loqui, *dicunt Latini.*
Pergin' ſcelesta mecum perplexè loqui? *Terent.* σκολιὰ λέγεις. *Euripides.*

Perplexim laceſſam oratione. *Plaut.* Neq; vllum verbum faciat perplexabile. *Idem.* Perplexabiliter. *Idem* .i. *cùm aliud auditur, aliud ſentitur. Nonius.*

ὁ πεπλεγμένος λογος. Perplexa oratio.

τῷ ἀορίστῳ ἐργασάμενος τὴν κακεργίαν ἔλαθε. *Vlpianus Rhetor.* Indefinitè loquendo maleficium ſubdolum occultauit.

περὶ δ' ὄρεος πεφοιδας ἐρεφεως τ' ἀκρεας ἀπολείπειν. *Nazianzen.* Circa radices montis verſari cacumine abſtinere.

ἔτι περθμὸν διαπερῶμεν ἀζέντες τὸ μεγα κῆ βαθὺ πέλαγος. *Idem.* Adhuc fretum traijcimus abſtinentes magno & profundo pelago. Puścźwßy głąb / po mieli śie woźiemy. *Vide* Do rzęczy przyſtępuy. & Nie do rzęczy.

Komu Bóg co obiécał/ mądy go nie chybi.

τὰ δὲ ἀδοκήτων πόρον ἑῦρεν ὁ Θεός. *Euripides.* Res ad inopinas inuenit viam Deus. Fata viam inuenient. *Virgilius.*

ἀλλ' ἃ μὲ ἐοῦ ἀπαλύξαι, α δὴ πεπρωμενα κεῖται. *Orpheus.* Decreta fatis effugere nulli licet.

ἅπαξ ἐλάλησεν ὁ Θεος. *Pſalmo 64.* Semel locutus eſt Deus .i. *omnino fict. Suidas.*

ἃ γὰ τ' αἶψα θεῶν τελέεται νόος ἀιὲν ἐόντων. *Homer.* Mens æternorum diuûm non vertitur vnquam.

τὸ πέρας ὡς ἂν ὁ δαίμων βουληθῇ πάντων γίνεται. *Demoſthen.* Finis omnium talis eſt qualem Deus voluerit.

ὀλέθρου ἀδὲις λογος. *Plutarch* Exitij nulla ratio eſt. *ſed cui fatale eſt, ipſe in illud incurret.* Nihil aliud opus eſſe, quàm indici oſtendique bellum, cætera ſua ſponte, fata & deos geſteros. *Liui.* ἅπως ἐστι δίος νοος

ὅτε παρεξελθεῖν ἄλλον θεὸν ἢ ἀλιῶσαι. *Homerus.* Nequaquam poteſt mentem Iouis alius deus aut effugere aut irritam reddere.

ἃ γὰ δίκαιος αὐτὸ μεταγράφειν. *Ariſtides de Ioue.* Nec enim fas ipſi mutare ſententiã.

Satin' ſi cui homini dei (.i. *dij*) eſſe benè factum volunt

Aliquo pacto illud obtigit optatum piis. *Plaut.*

Cui homini dei ſunt propitij, lucrum ei profectò obijciunt. *apud eundem lenonis auari ſordidi dictum. Potes illud reddere.* Kto Bogu ſłużу/ temu ſczęśćie płużу. *ſed falſum eſt vtrumq;. Apud Vopiſcum equum nobiliſſimum Probo Cæſari ſors quater miſ-tibus approbantibus adiudicauit. Oppoſitum apud Virgil.* Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. Komu czego Bóg nie obiécał/ prożno śie kuśi.

Et Homer. ἀέκητι θεῶν. dijs inuitis. *Affine,* Kto ma vmrzeć.

Komu Bóg czego nie dał prozno to ſobie przypiſuie.

Komu Bóg rozumu nie dał/ kowal mu go nie vkuie.

Tu nihil inuita dices faciesque Minerua. *ex Horatio. recentiores vſurpant eo ſenſu quẽ habet Cic. de Offic. dicens.* Nihil decet inuita Minerua .i. *aduerſante & repugnante natura.*

natura. Horatij verò verborum sensus proprius est quem aperit Lambinus. Tu omnia docte sapienter & decenter ages .s. fauente & iuuante Minerua.

Malè respondent coacta ingenia. *Seneca.* *De talibus pulchrè Lycophron.*

τόι γὰ ψαλάξεις εἰς κενὸν ὑδρὰς κτύπων.
ἄπτα καὶ ὠρηΘα φορμίζων μέλη.

Itaq; ciebis irritos fidium sonos Ieiuna & indonata psallens carmina.

εἰς κενὸν κρέεις τὰς χορδάς. Frustra pulsas chordas.

Caluo turpius est nihil comato. *Martial.* Bona mens non emitur. *Seneca.*

Asinus Parisijs non fiet equus. *Garner.*

Komu Bóg pomaga/ ten wßyſtko przemaga.

Θεῦ παρόντΘ ἅπαν ἄπορον πόρμον. *Suidas.*

Præsente Numine inuium omne est peruium.

ἀπήνυστα παρέχῃ (ὁ Θεὸς) εἰώθε πορεύσιμα. *Aristides.*

Imperuia Deus reddere solet peruia.

Θεῦ δείξαντΘ ἀρχὴν, ἁδὲν δὴ τὸ κωλύον. *Pindar.*

Monstrante principium Deo, nihil impedit.

ὠκεῖα δ' ἐπειγομένων ἤδη θεῶν πρᾶξις, ὁδοί τε βραχεῖαι. *Idem.*

Velox accelerantibus diis actio, breuesque viæ.

θεῦ θελοντΘ, ἁδὲν ἰσχὺ φθανΘ,
καὶ μὴ θέλοντΘ, ἁδὲν ἰσχύει πόνΘ. *Nazianzen.*

Deo fauente, nocere nil iuuor potest, Et non fauente, nil iuuare labor potest.

Komu ćiasno/ ábo krzywdá/ vſtąp.

ἔχῖΘ εἰς φωλεὸν ὄφεΘ εἰσῆλθεν. Echinus in cauum anguis ingressus.

ἀνταῖ εἶκε ἀνατίοις δυνατωτέροις. *A.* Contraria cedunt contrarijs fortioribus.

Contrariorum fortius vincit aliud.

Komu cżego trzebá drogo to ſácuié Potrzeba rzeczy drożey.

ἀνδρὶ πεινῶντι μᾶζα πρωτέρα χρυσῦ τε καὶ ἐλέφαντΘ. *Athenæus.*

Esurienti homini maza seu offa carior auro & ebore. Vgłodnego nadroższy chleb.

Simile est dictum de acu sartoris.

Komu cżego trzebá ßanuié/ opatruié.

εἰ δ' λύχνε χρείαν ἔχοντες ἔλαιον ἐπιχέουσιν. *Plutarch.*

Quibus lucerna opus est oleum (ei) affundunt.

Sic Anaxagoras, qui fame mori destinarat, respondit Pericli, se ab instituto reuocare conanti. q. d. Quibus opus est vita, alimentum sumant. ego non amplius vita egeo.

Aquam hauriens puteum corona. *Varro.* *Vt faciebant Romani Fontinalium festo die.*

De fluminibus non spurcandis Hesiodi præceptum. Vide sub Dobrodźićiá ßánuy.

Komu mila ſwa chorobá/ temu nie wotay Doktora.

Qui suo malo delectatur, medicina opus non habet. *Garner. Gallic.*

Vel sic. Cui suus morbus placet, hunc nullus medicus sanabit.

ὧν τ' ἰδία νοῦσος τέρπει μηδεὶς θεραπεύειν. *A.*

Quem suus oblectat morbus quis huic medeatur?

Komu modliwa nie ſinakſé, ten niech po morzu żegluié.

Kiéb ſpiéczeńſtwá, náucza nabożeńſtwá.

Vulgare dictum est Qui nescit orare, ascendat mare.

πολεῖν τὸν θαλασσαν χρὴ τ' εὐχεσθαι ἀμαθῆ. *A.*

Deum precari nescius mare nauiget. *Nam*

ὁ μὴ πεπλευκὼς, οὐδὲν ἐάφκεν κακόν. *ait Neptunus.* Qui nauigauit nunquam, is ignarus mali est. *Et Terent.* O fortunate, nescis quid mali Præterieris qui nunquã es ingressus mare. Qui nauigant mare, enarrant pericula eius. *Ecclesiastic. 43.* ἀμαχον κῦμα θαλασσης. *Æschylus.* Fluctus maris res inuicta, *seu* cum qua pugnare non est.

Komu rzécz niéſtáié, ſłowy dokłáda.

Rzécz podła ſłow wſpániałych potrzebuié.

Muneribus & verbis. *Ex Homero qui ait:*

δώροισιν τ' ἀγανοῖσι, ἔπεσί τε μειλιχίοισι,

Donis magnificis pariter placidaque loquela.

Causæ quæ rationibus carent, verbis sesquipedalibus indigent. *Garner.*

Sic apud Terentium Phædria mittens munera cuidam dicit seruo: Munus nostrum orna to verbis. *veritus nempe ne non satis ipsa ex se placerent.*

τὰ δοσιδοκῆς τὰ φαῦλα δῶρα πεποιεῖ. *A.*

Abiecta commendare opus munuscula est.

Komu śie vmrzec nié chcé, żadna mu śie śmierc nié podoba.

Æsopo suspendendo nulla arbor placuit. *Hosius. alij id de Marculfo vsurpant. Paræmia significato latiori indicat.* Eum qui aliquem finem vel opus refugit, etiam media & adiumenta declinare.

Komu śie nega powinié leda kto śie go nábnié.

δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται. *Theocriti Scholiastes.*

Ruente quercu ligna quiuis colligit. *Galli paulò aliter.*

Lapsam arborem omnes impetunt securibus. *Garner.*

Cum cœpit quassata domus subsidere, partes

In proclinatas omne recumbit onus.

Cunctaque fortuna rimam faciente dehiscunt. *Ouidi.*

In viria miſeri *(dicere)* nulla contumelia est. *P. Syrus. Nulla est* i. nulla vulgò *putatur, quia in miseros impune quidvis fit & dicitur. Aliter.* V. Vtrapionemu.

Mortuo leone & lepores insultant. *Ex Epigrammate Græco, quod sic habet:*

βάλλεσ νῦν μὴ πότμον ἐμὸν δέμας, ὅτι δ' αὐτὸς

νεκρὸς σῶμα λέοντος ἐφυβρίζουσι λαγωοί.

Nunc telis petitote meum post fata cadauer, Audet

Audet vel lepus exanimi insultare leoni.

Asine, Vio pochyle drzewo. Łácno bić tego co śie powáli.

Kon mlody w pierwadzé idzie: stáry z pierwiedzy wychodzi.

ἡ πρώτη ἡλικία ἔυελπις, ἡ δὲ ἐσχάτη ἀνέλπις. *A.*

Prima ætas bonæ spei est, postrema nullius spei.

Eadem mente dixit apud Plutarchum Pompeius: Plures adorant solem orientem quàm occidentem. *Explico id infrà.* V. Przyiaćiele zá beześćiem idą.

In πολιτείᾳ Lacedæmoniorum (*cuius auctor Tyrtæus*) *Senes dicebant.*

ἄμμες πότ' ἦμεν ἄλκιμοι νεηνίαι.

Nos fuimus olim strenui iuuenculi. *Iuuenes verò.*

ἄμμες δέ γ' ἐσόμεσθα πολλῷ κάρρονες.

Non verò vobis plurimùm præstabimus. *Viri deniq;*

ἄμμες δέ γ' ἐμέν, αἰ δὲ λῆς ἀνγάσδεο.

Nos deniq; sumus, experire si lubet. V. Stáre pomiátáią.

Koniá dużśegoześćiey záćináią.

Equus qui melius trahit sæpius percutitur (*quàm alter debilior*) *Garner.*

Novit iustus iumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. *Prouerb. SS. c. 12.*

Konia raczego chłoszcz nie trzebá.

Nobilis equus vmbra quoque virgæ regitur. *Curtius.*

Currentem incitare, *pro superuacaneo labore vel cura, vsurpat Cicero.* Quod me hortaris vt. &c. currentem tu quidem. *Item.* Facis fraternè quod me hortaris, sed mehercule currentem nunc quidem.

Et Lucian. ex Homero. Ἑκὼν δ' ὀρνῦσα καὶ αὐτὸν παραναιτάς. Sponte properantem hortaris. Ἑκὼν δ' ὀρνῦσα ἑὸν ὀχῆα. *Idem Homer.* Sponte currentē excitas. Sponte currenti calcar addis. *Plini. iuni. Sic & Ouidi.*

Non opus admisso subdere calcar equo.

Illa Terentij Confessio. Age si hic non insanit satis sua sponte, instiga. *Sacrasmon & ad gratiosum habet. Sensu inuerso sic accipe.* Non instiges eum qui sponte sua satis insanit. V. Koniowi bystremu.

Koniá go ziadły.

Γλαῦκος ἄλλος ἱπποβόρος. Glaucus alter ab equis deuoratus.

Sumptum dictum è fabula, qualis est de Alcæone a canibus deuorato. In hominem qui alendis equis (vel canibus) facultates suas absumpsit.

ἱππηροφία & λιτὴν ἱπαοδὸς, ἀλλ' ἐξεραστὴς πυροφόρος. *Simonides.* Equos alendi studium non lecythum (i. *pauperem & lecytho viuentem*) comitatur, sed agros frugiferos. *Plutarch. ad istos verbis ita accommodat.* *Confer.* Psi go ziedli.

Koniá rzadziemy wodzami: luźzé maotemi mowami.

λώγοις

λόγῳ διοικεῖσθαι βροτῶν βίος μόνῳ. *Menander.*
Sermo in hominum vita gubernat omnia.
ἵππος ἰθύνει χαλινὸς, ἀνθρώπους λόγος. *A.*
Sermone dirigitur homo, vt frenis equus.

Koniéc dobry léda iaka ſprawa zaleca.

Finis coronat opus .i. *commendat & instar coronæ ornat. Garner.*
Exitus acta probat. *Ouidius eodem sensu.*
Sapientia in exitu canitur. *Saluian.* *Vulgaris versiculus est.*
Si finis bonus est, fuerit laudabile totum.
Alius de alio iudicat dies, supremus de omnibus. *Plinius.*
Mors honesta sæpe vitam quoque turpem exornat. *Cicer.*
κοσμεῖ βίον καὶν ἀισχρὸν ἔνδοξος μόρος. *A.* *V.* Lepſzy koniéc. *& sequens.*

Koniéc ma być nalépſzy. Co lépſze ná koniéc chowáć.

Boni Pòétæ & actores in extremo actu diligentissimi. *Cicer.*
Apud S. Ioannem c. 2. Cælestis conuiuator vinum bonum in fine conuiuij præbuit.
Extremum in conuiuio locum placenta apud antiquos (*vt & apud nos fit*) obtinebat.
Vide Zoſtaw co. χρυσῆν ἐπιθεῖναι κορώνην. Auream imponere coronidem, *Eustathi. dici ait de laudato fine.* *In India pisces* χρυσᾶ τὰ ἀρσένα. *Philostrat.* auratâ caudâ. Bonus finis aurea cauda. *Symbolum.*

Koniéc to pokaże.

ἡ κέρκος τῇ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ. Cauda de vulpe testatur. .i. *exitus de negotio vel homine indicium facit, vt vulpem à cane cauda discernit. Quadrant & illa.* Exitus acta probat. &c.

Koniéc zły ſproſny / dobre piękne rzéczy pſuié / ſpéci.

ἔνδοξα πράγματ' ἀισχρὸν τέλος *A.* Principia turpis pulchra fœdat exitus.
Finis turpis laudem egregiam maculat. *Tacitus. Vulgò dicitur.* Cuius finis malus ipsum malum. ὅ τὸ πέρας ἐστὶ κακὸν, καὶ αὐτ' ἐστὶν κακόν. *A.*
Cuius malus erit finis, ipsum quoque malum.

Koniowi byſtremu moc̨tuku nié oſtrog trzéba.

Parce puer ſtimulis & fortiùs vtere loris. *Ouidi.*
Theopompus Isocratis discipulus frenis egebat, non calcaribus vt Ephorus. *Cicer.*
ἵππος ὑβρεν χαλινῷ μᾶλλον ἢ μάστιγι καθαρμόσαι. *Philostratus.* Equi ferociam habenis magis quàm scutica moderari. V. Koniá raczego.

Koſć rzucić miedzy drugich.

τὸ μῆλον ἔριδος ἐς μέσον βάλλειν. *Nicephorus Callistus.* Dissidij pomum in medium proijcere. *quale Eris dea in conuiuio deorum proiecit, cui inscriptum erat :* καλλίστῃ δίδοτω .i. *Pulchriori detur. quare certamine inter Mineruam Iunonem & Venerem de pulchritudine orto, Iupiter eas ad Paridem remisit, qui Veneri pomum adiudicauit quæ*

tangit

tangit Virgil. Macrobi. Tzetzes: alij longe aliter id narrant. Vide Rhodigin. l. 19. c. 19. Tzetzes de eadem re sic habet. εἰς μῆλον γράψασα χρυσῆν: λάβε καλὴ τὸ μῆλον. i. In pomo scripsit (Eris) aureo: Accipe pulchra pomum. Lucian. sic: μῆλον χρυσῆν ὅλον, ἐπεγέγραπτο δὲ, ἡ καλὴ λαβέτω. Pomum aureum totum, inscriptum verò fuit, Pulchra accipiat.

Kośćielny zbior niesporý / z świętokrzyskiem sie nie zgodzi.

Aurum Tolossanum .s. pernicioſum raptoribus. Toloſſam, in qua aurum ſacrum Delphici Apollinis, mirum in modum ab incolis auctum ſeruabatur, ceperat Q. Cepio Cos. & aurum abſtulit: ob quod & ipſe & quicunq; illud aurum attigerunt, miſerabilem exitum habuerunt. Strabo. Gellius. Nullius in bonis eſt, quod eſt diuini iuris. ICti. τὰ τῶν ἄλλων ὀρνέων πτερὰ τοῖς δ' ἀετοῦ συνλαβόντα διόλλυται. Plutarch. Ælian. Aliarum auium pennæ, pennis aquilæ appoſitæ, abſumuntur. Sic & lupinæ pelles iunctæ ouinis, has primùm abſumunt, deinde ipſæ pereunt. Ex Oppiano. vt & illud. de Tympano pelle lupina tecto; quod ſonans, aliud tympanum agnina pelle tectum diſrumpit. Pauca male parta, multa bene comparata perdunt. Ioa. Vlpius è Chryſoſtomo. Poteſt huc trahi & ille ſenarius.

ἀλῶν δὲ φόρτος ἔνδεν ἦλθεν, ἔνθ' ἔβη.

Salis onus vnde venerat, rurſus abijt .ſ. in aquam. ex Apologo de Negotiatore qui naui ſalem vehens, aquâ per rimas illapsâ ſalem & nauem amiſit. Epimythion de male partis vel ſeruatis opibus. Sic applicare potes ad præſens dictum. Kto śie z kośćiołá zbogáći / wnet to iák ſol w wodźie ſtráci.

Kośćioł odźieraß / á kaplice ábo dzwonnice pobiiaß.

In eos qui digniori nocent, vt viliori conſulant.

Horreum ſpolias quò ſtabulum tegas. Caput nudas vt pedes tegas.

Eſurientibus domeſticis extraneos paſcis. Sic apud S. Matthæum c. 15. Non bonum eſſe ait Chriſtus panem filiis auferre & canibus dare.

Kośćioł pobiiaß á dzwonice ábo kaplice odźieraß.

Similis error tangitur eorum qui excellentioribus quidem & magis indigentibus conſulunt cum damno tamen vel iniuria inferiorum vel viliorum. Sic enim damnorum tantùm verſuram faciunt, & maius minori penſant.. nec penitùs tollunt damna vel debita, ſed ſolùm mutant. Tales & illi qui egentioribus auferunt quod dent ditioribus. Id quod conqueritur Dauus in Phormione Terent. V. Tłuſty poźć mázáć.

Vltra omnes crudelitates eſt, velle fieri diuitem de exiguitate mendici. Caſſiodor.

Roſterſtwo ßkodliwe.

Ludens taxillis, benè reſpice quid ſit in illis
Res tua, ſpes tua, ſors tua, mors tua pendet ab illis, Anonym. rhythm.
Alea Vina Venus tribus his ſum factus egenus. Idem.

Kot iéßcé ná ogniſku.

Alget adhuc nudo clauſa culina foco.

Et tu (*præcessit*) Iam conuiua mihi Cæciliane venis. *Martial. in hospitẽ citò venientem & addit*: Mane veni potiùs &c. aut cur non serò Cæciliane venis? .i. *pridie*.

Kot nie towny / chłop (abo żak) nie mowny / gęsto głodny.

Verecundia inutilis viro egenti. *Ex Homero qui ait*:

αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ φησ' ἔμμεναι ἀνδρὶ προΐκτῃ. Pudorem verò non esse bonum ait viro mendico. *Et Noster*. Wstyd̨ź śie kráść/ á nie żebrać/ abo ieść.

Verecundari apud mensam neminem decet. *Plaut. Dictum Stasimi Parasiti aptum personæ tali. alioqui autem apud honestos modestia & verecundia in mensa commendatur etiam in SS. libris. Ecclesiast. 31. aliquoties. Prouerb 23. &c Vicinũ* Wstydu wstyd̨,

Kowal ná to ma kleszcze / áby go nié vgarało.

Dictum hoc vsurpare solent qui ad molesta vel vilia peragenda famulos adhibent. Placet illud aliis linguis communicare vel ornare.

ὁ σιδηρεργὸς ὁ τῇ χειρὶ ἀλλὰ τῇ πυρὰ ἔχρᾳ τ̃ σιδηρὸν πυρωθὲν κρατῶν. Faber non manu sed forcipe ignitum ferrum tenet, tractat.

Quadrat in hunc locum Simiæ industria, *sub* Cudza ráná nié boli / *posita*.

Suut manus in digitos diuisa, corpus reddit artificiosum & instrumentis aptum: sic princeps, varia munera variis commutans & plura facilius efficit & minùs habet ob potentiam in multos distributam inuidiæ. Plutarch. Addit aliam similitudinem de Nauarcho.

Koza za kozą́ni .s. idźie Za drugiemi idźié. Mowi co i drudzy.

Dobrześ mnié być iáko moy oyćiec. Jáko moi przodkowié.

Pecudes dispulsæ tui generis greges sequuntur. *Cicer.* Magis ex alieno iecore sapiunt quam ex suo. *Idem ex Pacuuio.* Vt bos armenta, sic ego bonos viros, aut eos quicunque dicentur boni, sequar, etiamsi ruant. *Idem.* Vtor ætatis vitio .s. imitando alios. *Idem.* Pedarius Senator erat, qui ipse nil dicebat, sed pedibus in aliorum sententiam ibat. *Cicer.* Pedaria sententia. *Gellio idem.*

Caput sine lingua pedaria est sententia. *P. Syrus Mimus.*

Tortũ funem sequi. *Horat. sumptum à ludo quodá in quo funem tenentes multi saltabant.* ἀκολαβεῖ πρόσω δόντων ἰχνεσι καθαπερ τὰ πρόβατα πρὸς τ̃ αἰπὺν τραγέως. *Lucian.* Sequitur præeuntium vestigia vt oues præcedentem ducem .s. *arietem vel pastorem*

λεμβός: Lembus *vel* scapha *Iunio pro pedario senatore, qui vt scapha onerariam, aliorum sententiam sequitur.* Non ad rationem sed ad similitudinem viuimus pergentes, non quà eundum est, sed quà itur. *Seneca.* Viuimus ad exempla. *Idem.* Ad plurium exempla componimur, nec quid oporteat, sed quid soleat fieri, aspicimus. *Idem.* Quisque sequitur priores, etiam malè iter ingressos. *Idem.* Alter alteri vitiorum exempla sumus. *Idem.*

Quem mater amictum illi dedit obseruat. *De eo dicitur, qui ex alieno præscripto puer. liter viuit. Ex Quintiliano, qui sic habet*: Quid illa mitius lege, veluti præformates infantibus literas prosequentium. & vt Græci dicere solent, quem mater amictum dedit solicitè custodientium. ὅλην νηπιὰ παιδὸς φιλαθοῦσα τὴν πρέπουσαν, ἣν ἡ πατὴρ & αὐτὴ συνήθεια, καθάπερ τυθὴν πρεπόντως. *Plutarch.* Instar infantis

fantis custodientem amictũ, quem illi patriæ consuetudo, ceu nutrix circumdedit.

Vasis instar. ἀγγεῖα δίκην ἐξ ἀλλοτρίων ναμάτων ἀφ' ἧς ἀκοῆς πεπλήρωται. *Plato.* Vasis instar ex alienis fluentis per aures repletus est .i. *non ipse excogitauit, sed quod ab aliis audiuit, loquitur.* Fracta glacie à primo, cæteri securi sequuntur.

οὐκ εἶδεν ἄλλο λέγειν πλὴν Ἴδ. αὐτὸς ἔφα. Non nouit aliud dicere, nisi, Ipse dixit. Neque verò probare soleo id quod de Pythagoricis accepimus, quos ferunt, si quid affirmarent in disputando, cùm ex his quæreretur quare ita esset? respondere solitos, Ipse (*Pythagoras*) dixit. *Cic. Improbat hoc & Quintilian.*

ἑπεσθε μητρὶ χοίρου. *Aristophã.* Sequimini matrẽ porci .i. *magistrũ stultum discipuli.*

κυλίεται ὁ πίθος. Voluitur dolium. *cùm quis alieno exemplo vel impulsu stultè agit. nam sapiens tetragono similis est. Forte tractum à Diogenis facto, qui in publico ciuitatis tumultu voluebat dolium vt Lucian. scribit. perstringens eos qui alios scribentes volunt quidlibet scribendo æmulari.*

ἰσχία πέρκη μελανύρου. *Athenæus.* Sequitur perca sepiam.

πέρκαι μελάνουρος καθηγητής. *Numenius.* Percis melanurus dux.

Laconum more. *Nam Lacones vt & Ægyptij nascuntur non fiunt artifices, sed patris artem filius exercere debet, etiamsi ad aliam sit aptior. ex Herodoto.* λακωνίζειν. Laconissare. Ex alieno ore sapere. *Lucreti.* *Adde & illud triuiale.* Vlulare cum lupis. ἕλκεται ὑπὸ ἑλκέως. *Lucian.* Nare trahitur.

Confer. Nie iść wiele. Pospolstwá rozsadźć. Mow luckich.

Kozłá doić prozno.

Vario sensu vsurpatur. 1. Bráć tám gdźie niemáß / trudno.
2. Y skąpego nic nie wprosiß / nie otrzymaß. Skąpy / łákomy nic nie da.
3. Dármo co robić. *Vide hæc.*

Kradnie ná zdech / złuczni. W żywe oczy vkradnie.

Bierzé gdźie nie położył. Przylnie mu wnet cokolwiek do rąk. Rzuci śie nań co. Sługa rękę ma. Trzebá zániem wyrzeć. Złodźiey wierutny. Cygan bezery.

Fur graphicus est. *Plaut.* Harpagat, furibus furatur (*ipsis*) quod queat. *Idem.* Cursori currenti surripuit solum i *soleam calcei. vel tropicῶς*, .i. *calceum. Idem de seruo furaci hyperbolicῶς.* De suo vespere viuit. *Idem.* .i. *ex furtis nocturnis.* Quem si Argus seruet (.i. *obseruet ne quid furetur*) nunquam satis seruet. *Idem de coquo.* Miluinis vel aquilinis est vnguibus. *Idem Plaut. de Coquis ait:*

An inuenire postulas quenquam coquum
Nisi miluinis aut aquilinis vnguibus .i. *unguibus? .f. ad furandum sit instructus.*

Solus est cui domi nihil sit nec obsignatum nec occultum. *Cic. de furaci seruo. Locus est ex ambiguo, nam idem dictum etiam fideli seruo immò magis communi sensu quadrat.*

Omnia viscatis manibus legit. *Lucillius.*

Multæ noctuæ sub tegulis latent .i. *multam pecuniam Reipublicæ interuertit & sub tegulu tecti abscondit. Lysander dux Laconum, multa dona & pecuniam à Siculis acceptam miserat Reipub. per Gyupppum ducem, qui sacculis dissutis bonam partem ex singulis acce-*

pit, & iterum consuit, & tradidit Ephoris obsignatos, qui chartis numerum continentibus intus clausis inspectis, agnouerunt fraudem, de auctore ambigebant, sed seruus Gylippi conscius, rem prodidit obscurè, sibi cauens & dicens; πολλὰς γλαῦκας ὑπὸ τῷ κεραμικῷ κρύπτει. Multas noctuas (.i. *pecuniam noctua signatam*) sub tegulis vel sub Ceramico (*ambigua vox*) cubare seu latitare. *Hæc ex Plutarcho. Posset hoc dictum referri ad alia Polonica.* v. g. Bogáty. Zte nábyćie nieśpore. Zdraycé. Wyiéwi śie to. Manu sinistra vtitur. *Catull.* Manu sinistra Non belle veteris in ioco atq; vino Tollis lintea negligentiorum. &c. *Sinistra verò manus vtpote otiosa aptior furtis.* Ita natus, ita educatus, ita factus & animo & corpore, vt multò sit appositior ad auferenda quàm adferenda. *Cic.* Lydus est, *pro furaci. Nam Lydus non discedit nisi quid auferat. Erasm. ex Hesych.*

Asseruate ædes, Ne quis aduentor grauior abeat quàm aduenerat. Neu qui manus attulerit feriles ad nos, grauidas foras exportet. *Plaut.*

ὑδραργύρου κλεπτίστερος. *Tzetzes.* Hydrargyro furacior. *quòd id omnia fusilia & maximè aurum attrahat.*

Σιμῶνος ἁρπακτικώτερος. *Suidas.* Simone rapacior. *Fuerat hic Sophista fur rax & ærarij publici depeculator. de quo sic Aristophanes.*

ὅπου ἰδωσι Σιμῶνα, (ἄνθρωποι) λύκοι ἐξαίφνης ἐγένοντο.

Vbi Simonem viderint homines, lupi statim euadunt .i. *rapaces vt ille.*

Νεοκλίδου κλεπτίστερος: *ex Aristophane.* Neoclide furacior. *Rhetor is erat cæcus, sed in furando superabat videntes, vt ait Aristophanes.*

κλέπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν.

Sisyphus item fur celeberrimus. *Sophoclis interpr. Impostorem vafrum fuisse ait Synesius Polyænus & alij. Sed Xenophon & Eustathi. sapientem & mirè industrium fuisse Corinthi regem aiunt.* ἀργεῖοι φῶρες. *Suidas.* Argiui fures. *quia gens illa hac infamia laborabat.* Fur balnearius. *Catul.* O furum optimè balneariorum. *Nam furta in balneis crebra facilè & molesta accidunt, quare pœna duplionis Romæ his statuta, mors Athenis.* Summanum dicas, ita summanare nouit probè. *ex Plaut.* ἑορτὴν οἱ κλέπται ἄγουσιν. *Suidas.* Festum agunt fures. Krádno tu srodzé. *Lepidum est epigramma 59. lib. 8. Martial. in Luscum furem.* — Nihil est furacius illo.

Non fuit Autolyci tam piceata manus, *&c. &c.*

Si nihil inuasit, puerum (*suum famulum*) tunc arte dolosa

Circuit, & soleas surripit ipse suas. *Sed lege totum epigramma.*

Simile est eiusdem 29. l. 12. in Hermogenem furem mapparum & linteorum.

Apud Herodotum in Euterpe admiranda industria & audacia describitur furis in ærarium Rhampsiniti regis munitissimum sæpe impunè ingredientis & furantis, euentu tandem felicissimo ob industriam. Simile quid habet Pausanias in Bœoticis.

Lauerna. Lauernio. Harpax. Dormitator. *& plura talia posui in 1. Tomo.*

Vulgare illud est. Mutuũ sumpsit. *vel* Mutuũ sumpsit quod nunquã reddet. *ex Sueton.*

Krádzione nieśpore, nie bzdéci śie.

Apes fur-

Apes furtiuæ pessimè prouenjunt. *Cælius Calcagnin. in defensione τῶν contra ζῦγμα apud Lucianum.* *Contrarium sed falsò sensêre Ethnici superstitiosi Plini. & Palladius qui scripsêre:* Rutam furtiuam optimè prouenire, *&c.*

Kradzione rzeczy smaczmieysze.

Dictum hoc, est furum & improborum quorumuis. Tales in Prouerb. SS. cap. 9. dicunt: Aquæ furtiuæ dulciores sunt & panis absconditus suauior. *sed ibidem statim ijdem refelluntur.* *Fur apud Martialem l. 8. ep. 59. adeò furtis delectabatur vt si cui nil furari posset, ipse suas crepidas apud pueram suum furaretur. vt suprà habes.*
Simile est. Bárzjey te rzeczy smákuią.

Krasny. Jákby go wymalował. Vrodziwy. Wspámały.

Nireus alter. Pulchra forma conspiciendus Nireus. *Ouid.*
Vincat Nirea formâ. *Horati.* Laudaret faciem liuor quoque. *Ouidi.*
ἐξ ὡῦ ἐξῆλθεν. Ex ouo prodijt. *velut Castor Pollux & Helena.*
ἐν θύρᾳ καλός. *Aristophan.* Formosus in ostio .s. *scribendus. Nam olim formosorum nomina inscribebantur ianuis parietibus arboribus, &c.*
—Quæ cùm pulcherrima tota est, Tum omnibus vna ōnes surripuit Veneres. *Catull.*
O Apella ô Zeuxis cur numerò *(citò)* mortui estis, hinc exemplum vt pingeretis! *Plaut. nam tam pulchram formam ab optimis pictoribus exprimi oportebat vt Alexander statuerat de sua teste Cicerone.* *Scribit Rhodigin. lib. 14. cap. 15. Phrynes meretricis tantam formæ fuisse venustatem, vt Apelles pictor & Praxiteles sculptor celeberrimus, Veneris effigiem ex ea expresserit.* *Hinc tale dictum ad periphrasin pulchri trahas.*
Vel Venerem hinc pingere quis posset, vt fecit Apelles Phrynes formam intuens. *Item.* Vel Apelles exprimere cuperet, aut vix posset, &c.
Eutelides apud Plutarchum forma sua pulcherrima conspecta seipsum fascinauit.
Hinc dicteriura formes. Tam pulcher est vt seipsum fascinare queat.
Luculenta atq; festiua femina. Pithecium hæc est præ illa atq; spinturniciū. *Plaut.*
Soli ipsi quærendas si dares, non posset reperire lepidiores. *Idem.*
Vereor ne magis sim pulcher quàm sum, ita me mea forma solicitum habet. *Miles Plauti.* O faciem pulchram! deleo omnes dehinc ex animo mulieres,
Tædet harum quotidianarum formarum. *Terenti.* Leporem edit. *Martial.* ▾ Gładki.

Krawca za kowalá obićść. Niewinnego skarać/ winnego puścić.

Apologus est de cuiusdam oppidi iudicibus, qui, cùm peccasset faber ferri in eo loco vnicus, sartorem alterum (nam duo erant) pro peccato fabri morte mulctarunt.
ὅτι ἂν τύχῃ μάγειρος ἀδικήσας, τὸ αὐλητῶν λαβὼν πληγάς. *Athenæus.*
Quicquid deliquisse cocum contigerit. tibicen accipit plagas. *Vtpote qui minùs necessarius & vtilis sit, nec ita facilè se vlcisci vt cocus queat.*
τὸ κυνὸς κακὸν, ὃς ἀπέπεσεν. Canis peccatum sus dependit. *Forte canis cibum deuerarat, qui quoniam esui inutilis est, sus mactari debuit vt domestici reficerentur.*
Apud Æsopum, fur apibus absentibus mel abstulit & celans abijt: apiarius verò superueniens & damnum dolens ab apibus reuersis confixus aculeis est, ratis ipsum abstulisse.

Vapulet vocator. *Martial. l. 7. epigr. 85. Expostulans cum Sexto quòd ad epulas natalitias se veterem amicum non inuitarit; fingit illum indignantem exclamare illa verba:* Vapulet Vocator .s. *qui Martialem inuitare omiserit: cùm tamen domini culpa fuerit, qui id Vocatori non præceperat. Frequens hæc fictio est præsertim in aulis, vt domini, si quid ab ipsis peccatum est, in famulos reijciant.*

V. Tenci winien. & Spráwá iák w Ośiéku.

Kreći śię iák pśiforz.

Quærit Mæandros, diuerticula, flexiones. *Cic. Sic Prudent. de Cacodæmone.*

O tortuose serpens — Qui mille per Mæandros.
Fraudesque flexuosas — Agitas quieta corda. *Mæander fluuius est Lydiæ tam crebris flexibus sinuosus vt sæpe reuerti putes. Plini.*

Labyrinthus. σοφὸς ἡ ποικίλοις λαβυρίνθοις μαλιστα πλέκεται. *Nazianzen. de quodam versuto:* Callidis & varijs Labyrinthis maximè implicatur.

Formas se vertit in omnes .s. *Protem apud Virgil.*

ἀλλάττεται εἰς πολλὰς μορφάς. *Plato.* In multas formas mutatur.

φαντάζεται ἄλλο τε ἐν ἄλλοις ἰδέαις. *Idem.* Alias in alia forma conspicitur.

στροφὰς στρέφει. *Idem.* Strophas agit. Versuris ludificatur.

Anguilla etiam hoc sensu vsurpatur à Græcis & Latinis. V. Wyśliznat śie.

Krew nié woda.

Τὸ ὕδατος τοῦ αἵματος πολλῷ διαφέρει. *A.*

Sanguinis & vndæ maxima est distantia.

Duplex est huius dicti vsus .1. Cùm magni æstimatur & exaggeratur cognatio, & ponitur pro grauissima causa iuuandi cognatum, præsertim in periculo graui vel benè merendi de eo etiam extra periculum. Sic Genesis 37. de Iosepho Iudas ait: Frater & caro nostra est. *Et apud Virgilium Anchises Iulio Cæsari dicit:*

Proijce tela manu sanguis meus.

2. Cùm magni æstimamus vulnus, cædem, vel periculum cædis nostræ, vel alienæ, ad defensionis vel vltionis æquitatem adstruendam. Sic in SS. libris sanguis Abelis, Prophetarum, Martyrum, Christi, iniquè & impiè effusus, vehementer exaggeratur & vindictam à Deo expostcere quin clamare dicitur. Quin & animantium esui macta torum sanguis prohibitus olim fuit in cibis Genesis c. 9. sed ad Deum placandum effundi iussus est in sacrificijs. Leuitici 17. Deuteron. 12. vel ad profitendum Deum vitæ auctorem, si quidem vita in sanguine est (Vitam cum sanguine fudit. Virgil) vel ad homicidij detestationem, vel quia sanguinem brutorum sumere horridum est & insalubre. Plures causas affert Pererius ad illum locum Genesios. Hinc & Dauid 1. Paralipomen. 11. Aquam cum periculo mortis trium lectissimorum militum acquisitam noluit bibere, sanguinem eam vocans. Contra Accipiter non bibit aquam, sed sanguinis fuctu ex præda autum sitim sedat. Pierius. Horapollo. quod etiam huic loco potest aptari.

Krótko á wezłowáto.

Non potuit planè plura paucis proloqui. *Plaut. Apud Terent. Simo barus Dauo*

tus Dauo ſenio dicit. Quid? hoc intelligitur? an nondum etiam ne hoc quidem? *Dauus.* Immo callidè: ita apertè rem ipſam locutus, nihil circuitione vſus es.

λόγου δεινότης πολλὰ σημαίνει ἀπ' ὀλίγων. *Plutarch.*

Orationis vis & virtus eſt, multa paucis ſignificare.

χιλώνειος τρόπος. *Suidas.* Chilonius modus. *Pro Laconiſmo qui paucis verbis multa complectitur vt Chilo faciebat.*

μὴ ἐν πολλοῖς ὀλίγα λέγε, ἀλλ' ἐν ὀλίγοις πολλά. *Pythagoras.*

Ne multis verbis pauca dicas, ſed paucis multa.

χάρις βραχέων ὀπηδεῖ. Gratia breuitatem comitatur. *ſeu* Breuitas grata.

Orationis operam compendio face. *Plaut.* Compendi verba multa iam faciam tibi. *Idem.* Quicquid præcipies, eſto breuis: vt cito dicta

Percipiant animi dociles, teneantq; fideles. *Horati.*

ὀπτροχάδην ἀγόρευε, παῦρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως. *Homer.*

Paucis quidem dicito, ſed acutè vel dulciter.

Vno taſce multa complecti. *Plini.* Loquere paucis non longos logos. *Plautus.* Verba in pauca confer. *Idem.* Verba confer maximè ad compendium. *Idem.* Si Laconum. *Vide* Δάκων do tego. *Phocione ad dicendum ſurgente Demoſthenes dicebat:* ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς ἀνίσταται, Meorum dictorum ſecuris ſurgit. *ob breuitatem & efficaciam orationis ſecurim illum vocauit.*

Krotkomowność/ trudnomowność.

Breuis eſſe laboro; Obſcurus fio. *Horati.* ἡ βραχυλογία σκοτεινὸν. Hoc video dum breuiter volo dicere, dictum eſſe à me paulò obſcuriùs. *Cicero.* Cauenda quæ nimium omnia corrigentes ſequitur obſcuritas: ſatiusque eſt aliquid narrationi ſupereſſe, quam deeſſe. Nam ſuperuacua cum tædio dicuntur; neceſſaria cum periculo ſubtrahuntur. *Quintilian.* Breuitatem in hoc ponimus, non vt minùs ſed ne plus dicatur quam oportet. Media via dicendi tenenda, quantùm opus eſt, quantùm ſat eſt. *Idem.*

Krótko ten mowi/ ktory co potrzébá mowi.

Breuitas eſt, cùm verbum nullum redundat; ſed tantùm verborum eſt, quantùm neceſſe eſt. *Cicero.* Non ſunt longa, quibus nihil eſt quod demere poſſis. *Martial.*

τὸν μὴ λέγοντα τῶν ἑαυτοῦ μηδὲν ἓν,
μακρὸν νόμιζε, κἂν δύ' ἔπη συλλαβάς.
τὸν δ' εὖ λέγοντα μὴ νόμιζ' εἶναι μακρὸν,
μηδ' ἂν σφόδρ' ἔπη πολλὰ καὶ πολὺν χρόνον.
τεκμήριον δὲ τοῦδε τὸ Ὁμήρου λάβε. *Philemon.*

Qui nil eorum dixerit, quæ decuerat; Longum putato, vt ſyllabas dicat duas. Qui verò recte dicit, hûc longû haud voces. Vtcunq; multo multa dicat tempore. Humaſce Homerû ſi nitro inuicû rei. ſ. *qui cũ tã multa ſcripſerit à nullo logus dictus eſt.* *Confer.* Kśięgi wielka rzadko bez wady.

Krocoti-

Krotofilny / żártowny / przyiemny / vćießny człowiek.
Vlić zepſuić dobrey myśli.

Feſtiuum acroama; *Cic. Prudentius, pro perſona loquente iucunda præſertim in conuiuio vel cœna.* ἀκρόαμα *etiam Athenæo Plutarch pro eo qui* ὑδίσε ἀκροάματα *vel* ἀκρόσματα .i. *iucundas narrationes vel alia quæuis auditu grata affert.*

πάσης σοφίας ἀφροδίτην καὶ λύραν. Omnis ſapientiæ Venerem & lyram, *vocat Plutarchum Eunapius Sardian.* Fluit facetijs, *Plaut.* Cui facetiarum cor corpuſque plenum. *Idem.* Vrbanus ſcurra. *Idem.*

Alter Canius. *Pòéta fuit feſtiuiſſimus. de quo Martialis ſic:*

Sirenas hilarem nauigantium pœnam *&c.* Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.
Non miror. illud Caſſiane mirarer, Si fabulantem Canium reliquiſſet. *Item.*
Dic Muſa quid agat Canius meus. *&c.* An otioſus in ſchola Pòétarum
Lepore tinctos Attico ſales narrat? *&c.* Vis ſcire quid agat Canius tuus? ridet.

Apud eundem Latinus Mimus honeſtus de ſe ſic loquitur.

Dulce decus ſcenæ, ludorum fama, Latinus
Ille ego ſum plauſus deliciæque tuæ.
Qui ſpectatorem potui feciſſe Catonem,
Soluere qui Curios Fabriciosq; graues, &c. *pergit vitam ſuam tueri.*

Τὴ μέσαις τὰς χάρισας συγκαλαμιγνὺς ἡδίσεν συζυγίαν. *Euripides.* Gratias Muſis commiſcet ſuauiſſimo conſortio .i. *eruditioni vel ingenio ſuauitatem morum & facundiæ ac leporum adiungit.* εἴρων inſignis eſt .i. *diſſimulator. qualem fuiſſe Africanum Æmilianum Fannius ſcribit: & Cic. Socratem,* quem *ait* in εἰρωνείᾳ diſſimulantiaque longè lepore & humanitate omnibus præſtitiſſe.

Paraſiti præſertim eſurientes ridiculi apud Plautum ſæpe producuntur. Vt Gelaſimus in Stycho ridiculiſſimus, id quod etiam nomen illius ſonat ridiculum: idem iocos ſuos ridiculos venditat cœna prandio &c. Saturio in Perſa negat ſe eſſe Saturionem ſed Eſurionem. Ergaſilus in Captiuis lamentatur negligi iam iocos ab omnibus. Item Peniculus Menæchmis. Artotrogus Milite. Curculio Curculione. Sed hi plebeij ſunt ioculatores. V. Błodny śmießny. Ruglarz.

Krucza ſtrawá / ábo krucza ſtrawo.

Improbi hominis eſt appellatio vel compellatio vel imprecatio prædictióue malorum præſertim poſt mortem ſequuturorum. Exemplum eius eſt in Prouerb. SS. c. 30. Oculum qui ſubſannat patrem & qui deſpicit partum matris ſuæ, effodiant eum corui de torrentibus & comedant eum filij aquilæ. *Talia habent & Ethnici. Sic Catullus.* — Primùm inimica bonorũ Lingua exſecta, auido ſit data vulturio.

Effoſſos oculos voret atro gutture coruus,
Inteſtina canes, cætera membra lupi.

Et Horat. Pòſt inſepulta membra differant lupi Et Eſquilinæ alites. *Eſquilinus mons erat Romæ incumbens, circa quem locus ſupplicij erat. Tacit. vel vilium hominum ſepulchretum Horat. vel ſceleratorum ambuſta corpora recipiens. Porphyrion.*

νεκάων

κοράκων δεῖπνον. *Nazianzen.* Coruorum cæna, epulæ.

Plurima talia leges si voles apud Ouidium in Ibin. v. g.

Vnguibus & rostro tardus trahet ilia vultur,
Et scindent auidi perfida corda canes.
Deque tuo fiet. &c. Insatiabilibus corpore rixa lupis, &c.

Inspice si lubet Diras in Fabricij Poëtica ex variis Poëtis collectas.

Hercle ego te corripiam & obijcia magnis auibus (*aquilis, vulturibus*) pabulū. *Plaut.*

Augustus apud Suetonium cuidam respondit: Sepulturam eius in volucrū potestate fore.

Kruk krukowi oká nié wykluié.

Coruus coruo oculum nō effodit. *Garner. ex Gallicis. Gotfredus ex Antonio Monacho.*

οὐκ ὀφθαλάπτει κόραξ τ' ὀμμάτιον κόρακος. *A.*

Non coruus oculum exsculpit alter alteri.

ὄρνιθ' ὄρνις πῶς ἂν ἀγνὸν ἔφαγεν; *Æschylus.*

Quinam expiari queat auis comedens auem?

Parcit cognatis maculis similis fera—— *Iuuenal.*

Canis caninam non est. *Varro* .i. *canis non vorat caninam pellem. Scalig. alij carnem.*

Asinus asinum non prehendit. *Accursius. Asine,* Jnáia sie oni. Swoiem folgowáć.

Krwié sie on z tym / tak nié wiem z czem. *Et,* Krytó sie. *simpliciter.*

Occultè aliquid molitur. *Cic.* In angulis disserit. *Idem.*

Domi detossum habet tanquam Euclio Plautinus thesaurum.

οὐδεὶς οἶδεν τ θησαυρόν τ ἐμὸν, πλὴν εἰ μὴ ἂν ὄρνις. *Aristophanes.* Nemo vidit thesaurum meum, nisi si qua auis.

Τοῦτο κεῖται τοῦτο κάλυπται ἔχει. *Lucian.* Sub sinu, sub ala habet.

ὡς Ἀττικοὶ ἐλευσίνια ∫ κρύπτει. *Zenodot.* Velut Attici Eleusinia .ſ. *celat.*

Remotis arbitris agere tractare: eiectis arbitris. *Plaut. Cic. Liui.*

Sic de hac nunc iā si videtur procul. Ne arbitri dicta nostra arbitrari queant. *Plaut.*

In latebras abscondas pectore penitissimo tuam stultitiam. sola facito vt scias sine arbitris. *Idem.* Secretum petit. *Plini. iunr. Sueton.* Sub tunica & sinu habet. *Tertullian.* ἅμα ἀνοίξας ∫ κλείσας τὸ θέατρον. *Heliodor.* Simul aperiens & claudens theatrum. ἐς τὸ ὦς λέγειν. In aurem dicere. *Horatius.*

Plutonis galea se occultat. *Ex Homero. qui de Pallade ait:*

βλυν' ἀϊδηος κυνέην, μή μιν ἴδοι ὀβριμοεργὸς Ἄρης.

Induit Plutonis galeam, ne ipsam videret minax Mars.

ἐπέδυνεν ἀϊδῆ κυνέην. *Scholiast. Homeri.* Induere Orci galeam .i. *latitare & moliri dolos. Et interpres Origenis.* Plutonis casside tectum aliquem fallere seu effugere. *Paulò aliter Rhodigin. de re intellectu difficili ait:* Tanquam Plutonis galea opertum id ab impolitioribus minùs percipi valet.

Occultat & celat hæc ille velut Cereris sacra. *que religiosissime in abdito loco à solis fœminis peragebantur, & vulgare illa nefas capitale putabatur. De his apud varios scri-*

ptores plurima passim obuia. *Adi vel solum Tiraquellum ad Alexandri l. 6. c. 19.*

ἐν γωνίᾳ τριῶν ἢ τεττάρων ψυθυρίζει. *Plato.* In angulo cū tribus aut quatuor susurrat.

ἀσθ' οἱ γείτονες σοφόν ἀιὼ ἀνοίας. *Idem.* Ne vicini quidē magnopere sentiant. *Idem.*

κατ' γωνίας συστρεφόμενος. *Lucian.* Ad angulos conuersus.

ἀγχίχαλον κεφαλὴν ἵνα μὴ πύθοιατ' οἱ ἄλλοι. *Plutarch. ex Homero.*

Admoto capite ne audiant alij.

τὸ τοίχων περιεχόντων. *Plutarch.* Parietibus aut muris cingentibus. s. *aliquid agere.*

Χαραδριὸν μιμούμενος. Charadrium imitans. *Vide hoc sub Liśa w worzę przędawáć.*

Vrsus latitans. *apud Pierium.* ἄρκτον φωλάδα *vocat Theocrit.* Vrsum in speico.

Pauo amissa cauda latet. *Plinius.*

Kryć śie przéd niem / iák pięś przed muchami.

Pauo femina parturiens fugit marem & in latebras se abdit. *Plini. Vide præcedentia*

Krzywdá / cießka rzécz.

ἀδικούμενοι εἰς ὀργὴν τρέπεσθαι ἐώθασιν. *Procopius.* Iniuriā passos furor sæpe oc-

Minimè miror qui furere incipiunt ex iniuria. *Terent.* (cupat

Krzywdá od dobrodźiśtwá nie ćießka.

εὐεργέτημα τὴν κάκωσιν κεδόει. *A.* Beneficia quamuis molliunt iniuriam. *Seneca qui ait:* Iniuria etiam præponderans beneficijs donetur. Plus nocuit, sed prius profuit. Iniuriæ obliuiscī decet, beneficij meminisse.

Sic Nestor Aiaci conuicianti se apud Sophoclem ait:

ἃ μέμφομαί τε. δρῶν γὰρ εὖ, κακῶς λέγεις. Non culpo te, bene meritus dicis ma-

Huc facit dictum S. Iob: Si bona suscepimus de manu Domini, mala cur non sustineamus? *Canis Æsopi verberatus & expulsus ab hero reuocatus redit & cauda ei blanditur.* Corinthijs non indignatur Ilium. *eodem sensu. Vide sub* Vśiemśtodz.

Affine, Vśiech táié / kiedy dáié. Od teßkawey reki nie boli.

Krzywde czynić gorßa rzécz niż ią ćierpieć.

κάκιον εἶναι τὸ ἀδικεῖν ἢ ἀδικεῖσθαι. *Socrates & Protagoras.*

Pejus esse iniuria alium afficere quàm iniuriam ab alio pati.

Si merito mihi ista accidunt, non est contumelia, iudicium est: si immerito, illi qui iniusta facit, erubescendum est. *Seneca.*

Krzywdy nie ma / kto ćierpi co záśłużył.

Krzywdźć nie wczyniono / gdyć twoie złość oddano.

Non est iniuria pati quod ipse feceris. *Seneca.*

Non omnia quæ dolemus, iure possumus queri. *Cicero.*

ἔτλη παθεῖν τὰ κ' ἔρεξε, δίκη ἰθεῖα γένοιτο. *Rhadamanthus.*

Qui patitur quæ facit, ei hæc iustissima pœna est.

Quod meritò pateris patienter ferre memento,

Cumque

Cumque reus tibi sis, ipsum te iudice damna. *Cato.*
ἄξιος αἰνοπαθεῖν πολυλήμονι τέτλαθι τύθει,
ζοί τε ἐὼν ἐνοχος, σαυτὸ καταγνῶθι δικαστής. *Mylius interpr.*
ὁ γίγνεσθαι ὀργὴ πρὸς τὸ δίκαιον. *Aristot.* Non est irasci contra iustitiam.

Krzywdzący iednego / wielom grozi.

Multis minatur qui facit vni iniuriam. *P. Mimus.*
πολλοῖς ἀπειλεῖ ὅστις ἀδικεῖ κἂν ἕνα. *A.*
πάνθ' ὅσα τὶς βιαζόμενος πράττῃ, κοινὰ ἀδικήματα. *Demosthenes.*
Omnia quæ quis vi agit, communes sunt iniuriæ.
Rectè proinde Solon Athenienſibus legem tulit, qua concedebat, iniuriam cuiuslibet perſequi cuiuis qui vellet & poſſet. Et rogatus qua ciuitas eſſet optimè conſtituta reſpondit: In qua illæſi perinde ac læſi maleficia inſectantur ac vindicant. Plutarch.

Krzywe krzywego nie náprostuie. Zły złego nie náprawi.

Niſi ad regulam, praua non corriges. *Seneca.*
τὸ σκολιὸν διόρθωσον τὸ σκολιὸν οὐκ ἔστιν. *A.*
Curuum, alterum dirigere curuum, non poteſt.

Kásiążká podła zła. Pisino niegodne cytania. W piec. Na pieprz.

βιβλίον φαρμακοπωλείᾳ ἢ μαγειρείᾳ ἄξιον. Liber pharmacopolio aut culinæ dignus. *Sic Martialis metuens ſuo libro, ait.*

Feſtina tibi vindicem parare — Ne nigram citò raptus in culinam
Cordylas madida tegas papyro — Vel thuris piperiſque ſis cucullus.

Et Horat. Non opto vt Deferar in vicum vendentem thus & odores,
Et piper, & quicquid chartis amicitur ineptis. *Item.*
Scombris tunicas dant libri inepti. *apud Catul. Martial.*
Huc accerſe Epigramma Palladæ in pictorem ineptum (quod facile accommodare eſt Pòéte vel Pòemati inepto) γεγράφας Δευκαλίωνα μενέστρατε καὶ Φαέθοντα
ζητεῖς τὶς τούτων ἄξιός ἐστι πυρός.
τοῖς ἰδίοις αὐτοὺς μετρήσομεν. ἄξιος ὄντως
ἐστὶ πυρὸς Φαέθων, Δευκαλιὼν δ' ὕδατος.
Picto *(vel ſcripto)* Deucalione Meneſtrate & Phaëthonte Quæris quo horum vterque ſit dignus. E proprijs illos æſtimabimus. Dignus eſt Phaëthon igne, Deucalion aqua. *ſc. vterq; inepte pictus aut ſcriptus.* *Horatius librum ſuum alloquens dicit* Tuque, pedes tardus, mansurus in horas. *i.* *abijcieris in angulum contemptus.*

Ksiąg wielka rzadko bez wady. W długiey mowie / ledá co śie powie.

Lécna tám bywa omyłká; Gdźiè śie mowi piśè, śiłká.

Magnus liber, magnum malum. *ex Athenæo qui ait:* Καλλίμαχος ὁ Γραμματικὸς, τὸ μέγα βιβλίον ἔφη εἶναι τοῦ μεγάλου κακοῦ. Callimachus Grammaticus magnum librum æqualem eſſe dixit magno malo. *Dictum hoc non ſemper*

verum est. nam non omnes libri magni sunt mali, cùm Cicero scribat: Demosthenis orationem optimam esse quæ sit longissima. *Item.* Archilochi versus longissimi, *Aristophani eodem Cicerone teste visi sunt gratissimi & dulcissimi.* Ciceronis item ipsius orationem optimam esse quæ maxima est, *censuit Plini. iunior. idemq; de Periclis orationibus sensit. Id quod etiam Cicero ipse de suis affirmat:* Mihi, *inquit,* epistola longissima quæq; optima videtur. *Idem ad Q. Fratrem:* Tua quæq; epistola longissima delector & ipse in scribendo sæpe sum longior. *quod celeberrima ad Lentulum scripta epistola testatur. De malis ergo libris accipiendum dictum Callimachi, non verò de bonis, de his enim Plini. iuni. ait:* Hercule vt aliæ bonæ res, ita bonus liber, melior est quisque, q:ò maior. quin etiam voluminibus ipsis auctoritatem quandam & pulchritudinem adijcit magnitudo. *Neque verò existimes, me omnia magna probare, instar illius Senectionis, qui, vt scribit Seneca omnia grandia habere curabat, vasa, fœnus, calceos, seruos, orationem, verba &c. ob quam causam etiam Grandio per ludibrium appellatus est; sed ea sola quæ modum habent. quo pacto liber, qui tantùm continet, quantum opus est, magnus non est, etiamsi plurimis chartis constet: è contra verò, qui plus quàm oportet & satis sit contineat, magnus est etiamsi paucis chartis constet. vt suprà Quintil. dixit sub* Krotkomowność *& Philemon ac Martialis sub* Krotko ten mowi. *impune, aptissima sunt huic loco. Illud nihilominus etiam hi fateri oportet cum Horatio. Opere in magno facilè obrepere somnum. & in multiloquio non deesse peccatum cum Salomone Pronerbi. SS. cap. 10.*

Sic Martialis de libro suo epigrammatum satis ipsis ingenuè.

Sunt bona sunt quædã mediocria sunt mala plura: *vitia, no ingenioſa, ridicula, obſcena.*

πολλὰ μὲν ἐσθλὰ, πολλὰ μεσηγύαια, πολλὰ δὲ λυγρά. *A.*

Item Cui legisse satis non est epigrammata centum,
Nil illi satis est Cæciliane mali.

Item Triginta toto mala sunt epigrammata libro,
Si totidem bona sunt, Lause liber bonus est.

Talia nempe sunt omnia humana opera, imperfecta & erroribus ac vitiis abnoxia, quòd sapientes artifices aduertentes suis operibus apponere solebant. Talus faciebat, pingebat, scribebat, &c. quasi locum emendationi & perfectioni relictum à se insinuantes. Sed quid agas? cesses potius & nihil agas, ne in aliquo erres? Tetigit & hoc Martialis dicens. l 14. Sunt apinæ tricæq; & si quid vilius istis .s. *in meo libro.* Quis nescit? &c. Sed quid agam potiùs? &c. ludam nucibus? &c. *Iterum autem:* Nullus liber tam malus est quin aliquid habeat boni. *ait Plini. Iuni.*

Kto Bogu wiáry nie dochowa/ ten áni ludźiom.

τῷ Θεῷ ἄπιστος, πιστὸς ἂν ἔτι βροτοῖς. *A.*

Deo infidelis, fidus homini non erit. *Theodoricus rex Arriánus Diaconum ort hodoxum carum & familiarem habuit, qui gratificari regi volens Arianam perfidiam est amplexus; Rex hoc cognito, capite eum multari iussit dicens:*

ἐι τῷ Θεῷ πίστιν οὐκ ἐφύλαξας, πῶς ἀνθρώπῳ συνειδήσιν ὑγιαίνουσαν φυλάξαις;

Si Deo

Si Deo fidem non seruasti, quomodo erga hominem rectam conscientiam seruabis? *Suidas. qui τὸ δόλερὸν vocat.* *Huic dicto non multùm absimile est Philippi Macedonis qui cùm amicum quendam Antipatri, quem Iudicum numero adscripserat, capillum fucare cognouisset, detexit gradu dicens:* Qui in capillis sincerus non esset, eum non videri dignum cui in rebus gerendis fides habeatur. *Alexan. Neapolit.*

Kto bywa ná koniu, ná woźić, bywa pod koniem, pod wozem.

Kto teras ná wierzchu, może być podspod: á kto teras podspod, ná wierzchu.

Quondam etiam victis redit in præcordia virtus, Victoresq; cadunt. *Virgil.* Æquabat mutua Mauors Funera; cædebant pariter, pateruque ruebant Victores victique. *Idem.* Victorem à victo superari sæpe videmus. *Cato.*

πολλάκι γὰρ κρείσσων πέλεται χέρηος ἔπλετο νίκη. *Planudes.*

νίκη δ' ἐπαμείβεται ἀνδράσι. *Homerus.* Commutat victoria partes, seu viros partium. Osculana pugna. *Festo. in qua Sulpitius à Pyrrho victus, eundem rursus vicit ad Asculum, in ea pugna, inquit Titinnius:* qui fugére impulsi, spolia colligunt.

Plura Vide sub Szczęście odmienne.

Kto chce drugich mieć powoli, ma iem też sam czynić z-woli.

Qui optat fieri ab alijs quod vult, ipse quoque faciat quod alij volunt. *Ens referri dictum regis Cotinensis. Sed longè clarior est huius dicti auctor apud S. Matthæum cap. 7. Rex mundi totius, vbi dicit.* Omnia quæcunque vultis vt faciant vobis homines, & vos facite illis. *s.* eadem.

ἐρᾷς ἵσως σὺ σοὶ θελητ' ἄλλους ποιεῖν,
αὐτὸς τὸ πρὶν θελητὰ τοῖς ἄλλοις ποιεῖ. *A.*

Kto chcé vpormé wdół, iéść pochni.

Sententia hæc censet eos, qui rectè monentibus obtemperare nolunt, etiam impellendos: vt suo malo discant sapere. & sic videtur factum filio Prodigo apud S. Lucam. c. 15.

μακάριος ὀδεὶς ἄκων. *Aristoteles.* Beatus est nemo inuitus.

Qui suo malo delectatur, medicina opus non habet. *Garner. Gallic.*

— Vt ille Qui malè parentem in rupes protrusit asellum. *Horat.*

Et meritò. Quis enim inuitum seruare laboret? *Idem.*

Inuitum qui seruat, idem facit occidenti. *Idem quod occidens eundem. Idē. In Truculento Plauti Geta seruus heri in meretrices profusi ait:* Quandoquidem ipsus perditum sese it: Secretò hercle equidem illum adiutabo. (*subtraham ex iis quæ prodigit in meretrices*) Neque mea quidem ille opera hilo minùs quam potest properè peribit. *Eiusdem item Plauti est illud.*

Piaculum est misereri nos hominum suæ rei malè regentum.

ἄσσον ἴθ', ὡς κεν θᾶσσον ὀλεθρου πείραθ' ἵκηαι.

Assone eas, vt citius ad interitus terminos peruenias. *Vel*

Assone eas, lethi vt citius confinia tangas. *Hoc versu Nicostratus aut Stratonicus citharœdus insultant cuidam adolescenti eunti Assum oppidum inaccessum in*

aspero & præcipiti saxo situm velut accersendæ morti aptum. Strabo. Stephan. Potest iaci in eum qui se familiaribus malu adiungit vel ad occasiones mali pergit.

Lepidus est apologus, an historia? de Iudæo Salomone sabbato in foricam lapso, quem cùm Christiani mox extrahere vellem, respondit ille more suo superstitioso dicens.

Sabbata sancta colo, de stercore surgere nolo.

Sequenti autem die qui nobis Dominicus est, clamabat vt extraheretur, cui Christianus quispiam aptè respondit: Sabbata nostra quidem Salomon celebrabis ibidem.

Intelige tamen, si id fieri possit absq; peccato tuo & sine periculo vitæ vel animæ non obtemperantis. Nam hoc lex diuina vetat & charitas Christiana abhorret.

Quin Ethnici quoq; prudentiores & humaniores prædictam sententiam damnarunt. Cicero laudat Verrem improbissimum hominem, quòd quendam mori volentem prohibuerit, *quanquam iocatur. Idem pro Rabirio Postumo.* Satis est homines imprudentia laptos non erigere: vrgere verò iacentes, aut præcipitantes se impellere, certè est inhumanum. *Et apud Terent. Pamphil.*

Quæ sese in ignem voluit inijcere, prohibui, seruaui, honesta oratio est.
Nam si illum obiurges vitæ qui auxilium tulit,
Quid facies illi, qui dederit damnum aut malum?

In Trinummo item Plauti Megaronides reprehendens Calliclem, qui adolescenti luxurioso argentum in manus dederat ait: Dedistine hoc pacto ei gladium qui se occideret?

Bonus animus nunquam erranti obsequium accommodat. *P. Syrus. S. vulg. elidi senarius, ex Bonus.* μηδενὶ πονηρῷ πράγματα μήτε παρέχεσο, μήτε συνηγόρει, δόξεις γὰρ καὶ αὐτὸς τοιαῦτα πράττειν, εἰ σαφῶς ἐν τοῖς ἄλλοις πράττουσι βοηθήσεις. *Isocrat.* Nulli malo negotio vel adsis vel patrocineris. videberis enim & ipse talia agere, qualia alijs agentibus adiutor fueris.

Kto chce wygráć kaczora / trzebá ważyć gąsiorá. *Vel*
Kto chcę wygráć gąsiorá / trzebá ważyć kaczorá.

Ne dubites cùm parua petas impendere magna. *Cato.*

τὸς μεγαλεις ἐπέχων ἀναλισκε τὸ μικρὸν ἀσκνῶς. *Mylius interpr.*

Omnes omnia experiri par est, qui res magnas & magnopere expetendas concupiuerunt. *Cicer.* νῆ ἐλίγην ἀνέρ, μεγάλη δ' ἐπὶ φορτία θεσθαι, μείζων γὰρ φόρτος, μείζων τ' ὄνος κέρδεϊ κέρδος ἔασθαι. *Hesiod.*

Nauem paruam lauda, magnæ autem onera impone,
Maius siquidem onus, maius lucrum ad lucrum erit.

οἱ δὲ λύχνοις μεγάλοις ἐκχέοντες, ἔλαιον ἀπολλύουσι. *Anaxagoras apud Plutarchum.*

Qui lucernas magnas, oleum affundunt, *quod lucernâ pretiosius plerumq; est.*

Sic sæpe ob lucrum incertum, certus sumptus faciendus est.

Qui lucrum appetit, sumptui parcere non debet, etiam quàm sit lucrum maiori.

Debet parua dare, is qui vult maiora rogare. *Garner.* (δίδε
Oportet dare quem vt acquiras bouem. *Idem. Affine,* Bez dobu grobla nic bę

Kto chlebá nie chce, kuá godzien. nie godzien kołaczá.

δὸς ἄρτον

ὅτις ἄρτυν τυλὴν καὶ κάνδυλον ὄψον ἐπ' αὐτῷ. *Eustathius.*

Da panem vt accidet, & pugnum obsonium ad illum.

Interpretatur Eustathi. pugnos deberi ei qui mediocribus nolit esse contentus.

Affine, Mátem gárdzacy wiekße tráći.

Kto chodźi po nocy / ßuta kłowey memocy.

Egregiè hanc sententiam expressit Sosia Plautinus in Amphitruone dicens.

Qui me alter est audacior homo? aut qui me confidentior?
Iuuentutis mores qui sciam, qui hoc noctis solus ambulem?
Quid faciam nunc si tres viri me in carcerem compegerint?
Inde cras è promptuaria cella depromar ad flagrum? &c. Ita
Quasi incudem me miserum homines octo validi cædant? ita
Peregrè aduenienti hospitio publicitùs accipiar? &c. *Idem Plaut. Sticho sic:*
Non tu scis, quam efficientur homines noctu hîc in via?

Neronem ita noctu per vrbem mutato habitu petulanter grassantem, ab obuiis, Cæsarem esse ignorantibus, aliquoties malè acceptum & periculum vitæ adijsse scribit Suetoni.

νυκτὸς ὑπερον αὐερ ὁστις ἂν ϑελῃ ἀτει. *A* Nocte gradientem quilibet lædere potest.

Kto co chwali a ſám nie czyni / gáni.

Quæ quis (laudat &) fugit, damnat. *ex Seneca.*

ὁστις τι δ' ἀγει καὶ μὴ ἐπιχειρεῖ, ψέγει *A.*

Qui laudat aliquid, & ipse fugit idem, improbat.

Kto co czyni przéz drugiego / ták to wáży ták przéz niego / ábo ſámego.

Gallorum dictum est apud Garnerum. Ille ad pistrinum satis it, qui mittit asellum.

Sic apud Ciceronem Facere per se dicitur qui per alium facit vt qui iubet vel mandat.

ποιῶν δ' ἄλλον, λέγεται αὐτὸς πράττειν. *A.*

Per se agere dicitur, per alium qui facit.

Phædola Corinthij equa domino mox à carceribus delapso, curriculum ritè obuiit, ad metam percurrit, ad tubam se conuertit, & ante victoriæ præfectos reuersa stetit, quare Eleï Phædolam victricem pronunciarunt. & equæ simulacrum detreuerunt. Caulinus.

Simile exemplum habet Plin. l. 8. c. 42. de equis albis Claudij Cæsaris, qui auriga eorum excusso curriculum probe percurrerant & reduerunt ac palmam primariam obtinuerunt.

Kto co miłuié, to v wé ſnié (ábo ſpiąc) czuié. Co wé-dnié kto w-głowié wárzy / o tem mu śie w nocy márzy. Czégo bárzo prágniemy / o tem y ſpiąc myślemy.

Credimus? an qui amant ipsi sibi somnia fingunt? *Virgil.*

Somniat ea quæ vigilans voluit. *Terent.* ταυτὰ ὀνειροπολεῖ. .i. Sibi ipse somniat. Amans, quod suspicatur vigilans, somniat. *P. Syrus.*

ὁ νοῦς πετᾶται νυκτὸς ἀμφὶ τὴν κλεψύδραν. *Aristophan de litem habente.* Animus mihi volat nocte circa clepsydram. .i. *litigantium.*

ὀνειροπολεῖ γὰρ καὶ καθεύδων ἱππικὴν. *Aristophanes.*

Et dormiens equestre studium somniat. *Henr. Steph. censet interpretandum:* In animo versat dormiens. ὀνειρώττει *vertit Scholiastes.* ποιεῖ

πᾶσα κύων ἄρδις μαίεται, ἰχθύα κηγών. *Theocrit.*

Somnia cuncta canum panes, ego somnio piſces.

Quæ in vita vſurpant homines, cogitant, curant, vident: Quæq; agunt vigilantes agitantque; ea ſi cui in ſomnis accidunt, minùs mirum eſt. *Ennius*

Xerxes aut filius eius, cùm ad eum Themiſtocles dux Athenienſis exul à ſuis eiectus confugiſſet, præ gaudio noctu in ſomnis ter exclamauit. ἔχω Θεμιστοκλέα τὸν Ἀθηναῖον. Themiſtoclem habeo Athenienſem. *(hoſtes autem erant Athenienſes Perſarum, & Xerxem Themiſtocle duce profligarant.) eiq; ducenta talenta mane dedit. Plutarch.*

κυων ἀγρων ὀνειρατων, *vel* μαινεων. *Theocrit.* Canis prædam ſomnians.

Omnia quæ ſenſu voluuntur vota diurno,
Tempore nocturno reddit amica quies. *Claudian.*

Quippe videbis equos fortes cùm membra iacebunt,
In ſomnis ſudare tamen, ſpirareque ſæpe,
Et quaſi de palma ſummas contendere vires. *Lucret. qui de canibus idē dicit.*
Et cui quiſque ferè ſtudio deuinctus adhæret,
Aut in qua ratione magis contenta fuit mens,
In ſomnis eadē plerunq; videmur obire. Cauſidici cauſas &c. *Idem Lucret.*

Qui impensè aliquid cupiunt, ſuis votis vndecunque blandiuntur, & quidquid in eam operam incumbunt. Spes & metus diuinationem & auguria repererunt. *Ex Luciano.* *Micyllus apud eundem Lucianum lepidè diuitem ſe ſomniat.*

Ipſe autor item Theocriti aureum piſcem, paſtor multas oues & capellas in ſomnis videt.

Aurea ſomnia currus. *Claudian.* ὀνείρατα ἀπηλήματα μεθημερινῶν φροντίδων. *Dicit S. Baſilius 1.* Somnia extremos ſonos (*echus*) diurnarum curarum.

Kto co możé zárwáć. Komu śie co deſtánić, biérz.

τύχη ἡ τύχη δόντα λαβέτω. *Athenæus. Antiochus Illuſtris populo ſpargens pecuniam dicebat:* Cui fortuna dederit capiat.

τῶ κιννάρου ἁρπαγή Cinnari facultatum direptio. *Leno is ditiſſimus pecuniam populo diripiendam moriens expoſuit.* y. Wolno káżdemu.

Kto cudze krádko ſtráći, rzemyſłem ſwem przyſłáći.

In SS. libris vt Exodi 22. & alibi, habetur. Qui alienum quidpiam amiſerit, deſtruxerit, abſtulerit, compenſare iubetur in duplum vel quadruplum.

Et apud S. Lucam 19. Zacheus dicit: Si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum.

ἀλλότρια φθείρων, ἀποτινέτω ἰδίοις. *A.* Aliena qui perdit, rependat propriis.

Kto cudzego prágnie, ſwoie traci. Kto pragnie cudzeg̃ poſtrada ſwego.

Lignator auream ſecurim appetens, & ſuam ferream fraude ſponte demerſam non recepit. *Æſopus.* ἀλλότρια ὀρεγόμενος ἰδίων στερίσκεται. *A.*

Aliena qui nimis appetit perdit ſua.

Kto zégo mało ma, ſtanie, oſzczędza.

Pauperie

Pauperis est numerare pecus. *Camerari. Muret.*

πλωχὸς ἀγέλην ἀριθμεῖ ὄρθρος χ' ἑσπέρας. *A.*

Mane atque vespere numerat pauper gregem.

Seruatur longo tempore rara (*pauca*) seges. *Garner.*

Vnis vestimentis diu lautus. *Cicero pro Flacco Decianum quendam municipem Romanum purpuram Tyriam induentem quoties Romam ex Asia veniret hoc modo perstrinxit:* Inuideo tibi quod vnis vestimentis tamdiu lautus es. *nam triginta annis istic negotiabatur.* λεπτὰ ξαίνεις vel ξέεις. *Suidas.* Tenuiter diducis, aut nes. *Notatur pauperum etiam in minutis rebus parsimonia & diligentia.*

Sic Apud Plautum seruus herum suum Menæchmum monebat, parceret sumptui & domum peregrè redire festinaret. quia inquit: Cùm inspicio marsupium Viaticati hercle admodùm æstiuè sumus. Næ tu — vbi nihil habebis — gemes. Æstiuè i. *parcè, modicè. Tralatum à vestitu æstiuo tenui, leui.*

Parciùs accipitur, prope fundum quando venitur. *A.*

Nam Parsimonia licèt serò, tamen ad fundum semper adest.

Kto zego mocnego skosztuié, w czym insiem smáku máło czuié.

εἰ ἄλλε χυμὸ σφοδρότερα πεογεύσάμενοι, ἐκεῖνα τ̃ δευτέρων ἀισθάνονται. *Suidas.* Qui aliquem saporem vehementiorem gustarunt, posteriores non sentiunt. *Sic Affectus vni rei vehementer applicatus, alia fastidit.*

Kto zego nié pragnié, rownié tak by miał.

Quod vult habet, qui cupere quod sat est potest. *P. Syrus Mimus.*

Nihil interest vtrum habeas an non desideres. *Summa in vtroq; eadem est. Seneca.* i. *perinde est non desiderare aliquid atq; illud habere.*

τ' ἐκ ἐπιθυμεῖν τι, καὶ τ' ἔχειν, ἐ διαφέρει. *A.*

Non cupere aliquid, & habere, differunt nihil.

Kto zégo przed tem nié sprobuié, barziey pocuié.

Magis vrgent sæua inexpertos. *Seneca.* Graue est teneræ ceruici iugum. *Idem.*

ἀπείρατοι πόνοι πολὺ ἐπιπονώτατοι. *A.* Grauant labores quemq; inexperti magis.

Kto zego sam nié doznał, drugiemu nié zrozumie.

Qui ipse haud amauit ægrè amantis ingenium inspicit. *Plaut. Sententia vera, sed in alia potiùs materia vsurpanda.* v. g *in morbo, in mœrore ob mortem cari, Vel in amore honesto. Sic apud Terent.* Pater esse discite ab illis qui vere sciunt. *q. d. tu adoptasti Alschinum ego genui, ideò magis sentio dum video illum corrumpi.*

Aude & illud eiusdem de morbo. Tu si hic sis, aliter sentias.

τ ἔσω δ' ἐχιδνης δηχθεῖσα αἰτιᾶν, αὐτὸς μηδέ ποτε δηχθείς. *Aristides.*

A vipera saucium culpas, ipse nunquam ab ea ictus.

Kto zégo nié widał, dźiwuié śie, chwali.

Simia apud pueros pulcherrima, *aut Galen, cùm tamen apud adultos turpissima sit bestia.*

vt ait Ennius. ἀθέατα πάντα θεαῖς ὁτοῦν φιλεῖ. *A.*
Spectare quiuis visa nunquam sibi cupit.

Kto zégo wiele ma / nié oficzada / nié ſánuié.
Kto pieprzu wiele ma / ſi wiárzyny ſypié.
ὧν ἐυπορέμεν παγε. χυδὴν ἀναλίσκομεν. *A.*
Facilè quibus abundamus hæc profundimus. Profusionem magna copia procreat.
ὁ πολὺ ἔχων πέπερι, τιθῆσι καὶν λαχάνοις.
Qui multùm habet piperis etiam oleribus admiscet. *Hermolaus Barb. è Gracis.*
Prodiga fertilitas paucis consumitur annis. *Garner.*
In Bacchidibus Plauti. Interrogat quidam. Diuesné est Theotimus. Bx. *alter.* Etiam rogas? qui soccis habeat auro subpactum solum (i. *soleam calcei*) tantas diuitias habet. Nescit quid faciat auro. *Similes sunt qui de dolio pleno hauriunt.*
ἐκ πίθε ἀντλεῖν. *Theocrit.* E dolio haurire. *Et Plaut.* Vbi de pleno promitur, neque ille scit quid det neque quid damni faciat. *&c.*

Kto zgladź wielka chowa / budnié: Ten by nawiecey miał / wnét wyßáſuié. ábo: Droge do vboſtwá ſobié gotuié.
Ζάματα πολλὰ τρέφειν, καὶ δάματα πολλ' ἀναγείρειν,
ἀτραπὸς εἰς πενίην ἐστὶν ἑτοιμότατος. *Anthologi.*
Ædificare domos & pascere corpora multa,
Ad certam prona est semita pauperiem.
τὸ οἰκοδομεῖν καὶ ἵππους τρέφειν δαπανηρὰ εἶναι δοκεῖ. *Suidas.*
Ædificare & equos alere sumptuosa res esse videtur. *Adde canes. Inter exercitationes Lacedæmoniorum erant, ædificans, terram in aggeres cruens, equos alens & uxorem adulteram habens. Suidas.* τὸν φιλοκτήμονα αὐτὸν ὑφ' ἑαυτῶν καὶ ἀλλαγωνιστῶν καθαλυθῆναι ἔλεγε κρίσιν. *Plutarch.* Cupidos ædificandi à semetipsis sine aduersario euerti seu destrui dixit Crassus.
V. Studzy go zicdli: Kto przébiera przemiera.

Kto gesto bánkietuié / nié wielé kroć zwartuié
Triginta prope iam diebus, vna est Nobis pagina vix peracta.
Sic est cùm cœnare domi non vult Poëta. *Martial. de se.*
πολλὰ ἐστιώμενος ἀναγινώσκ' ὀλίγα. *A.*
Conuiua quisquis est frequens, rarò legit. *Affine,* Brzuch tłuſty

---

Kto gęſto mierzy / rzady trafy vderzy.
Częſto ábo długo ćwiczác / ſtrzelaiąc / kiedy tędy tráfi.
Quis est qui totum diem iaculans non aliquando collimet? *Cicero.*
ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἄλλοιον βαλεῖς. *Aristotel.*
Si sæpe iacias, aliud aliâs iecceris (*aut tetigeris.*)
Si sæpe iacies Venerē aliquando iecceris. *Hermola. ex Themistio felix is iactus est*

Non po-

Non potest fieri vt nõn aliquando succedat multa tentanti. *Senecã.*

Affine, Po nießczęściu/ poprawić śie. Vtić wádźi pokuśić śie.

Kto dałżeby/ dał chleb. Pożywi P. Bog.

Dentibus esse tuis qui contulit, is dabit esse. *A.*

ὅσπερ ὀδόντας ἔδωκε, καὶ τῶν σοι δώσει ἐδωδήν. *A.*

Qui tribuit dentes, tribuet quod eis quoque ientes. *A.*

Certa mihi spes est, quòd vitam qui dedit, idem

Et velit & possit suppeditare cibum. *Az Fiduciã in Deum hoc dictũ commendat, de qua Christus apud Matthæum c.6.* Nolite sollicitι esse in crastinum. Nonné anima plus est quàm esca. q. d. *qui dedit animam, dabit escam. Et Salomon. c. 10. Non affliget Dominus fame animam iusti.*

Kto czyni co chce/ vćierpi czego nie chce.

— ἐπεὶ τὰ μὴ καλὰ πρᾶσσειν ἐτόλμας, τλῆθι καὶ τὰ μὴ φίλα. *Euripides.* Siquidem quæ non decet Facere ausus es, tolerato quæ tibi nõ lubet.

Affine, Kto mi mowi co chce.

Kto dobrze chodźi/ koßt nogami nagrodźi.

Pedibus compensitur pecunia. *Cic. ex Catone .i. si agrum remotum, qui minùs vtilis esse solet quàm vicinus, sæpe inuisas; sarcies impendia & damnis occurres.*

ἰσάζει ἡ ἀκρίβεια τοῖσι χρήμασι. *A.* Æquat pecuniam vna diligentia.

Grassetur obsequio carens peculio.

Kto dobrze vymie/ lekko nośie. Kto dobrze vymie i vlega/ tego ćiężar mniey dolega.

——— Leue fit quod bene fertur onus. *Ouidi. Patet id in pertica longâ, quæ in medio arrepta, facile eleuatur, secus si in alterutro extremorum capiatur. Idem norunt baculi melius, dum ingentia pondera bene accepta & librata leuius ferunt. Et Seneca ait:* Grauia scitè ferentes minùs premunt.

Quilibet res, *inquit Epictetus*, duas habet ansas, vnam tolerabilem, alteram intolerabilem, tu priorem apprende.

ὅστις καλῶς τι λαμβάνει ἀβαρὲς φέρει. *A.*

Sed hæc tralata ad mores sensu potiùs accipe. & affinia erunt illi dicto. Przykrości folgá ćierpliwość.

Kto drugiego chce strofować/ Vźić ma śie sam w tem náydować.

Kto sam kiedy nić swánkował/ słußna by drugich strofował.

Qui alterum incusat probri, eum ipsum se intueri oportet. *Plaut.*

Non soles respicere te, cùm dicas iniustè alteri? *Idem.*

Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum esse probiorem, quàm ipsus fuerit post alet. Nam quod tu damni & quod feciſti flagitij. Populo viritim potuit dispertiri. *Idem.* Stultitia est mihi illi vitio vertere, Egomet quod factitaui in adolescentia Cùm meditabam, pugnis memorandis meis, Eradicabam homi-

num aures quando occœperam. *Idem.* Feci ego iſtæc itidem in adoleſcentia. *Apud eundem Plautum pater audiens filium ſuum licentiùs viuere dixit: ſed improbè malo ſuo exemplo defendit & fouet diſſoluticnem filij.*

Carere omni vitio debet, qui in alterum paratus eſt dicere. *Cicero.*

Legem ſibi ipſi dicunt innocentiæ, continentiæ, virtutumque omnium, qui ab altero rationem vitæ repoſcunt. *Idem.*

Vnde tibi frontem libertatemque parentis Cum facias peiora ſenex? *Iuuenal.* *Apud Terent. vxor marito nequam dicit.* Filius adoleſcens habet amicam, &c quo ore illum obiurgabis, reſponde mihi?

Si quis Opprobrijs dignum laceraurit integer ipſe, &c. Ius eſt. *Horat.*

Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus. *Iuuenal.*

Ten drugi go niech ſtrofuie/ co ſie ſam ni wczem nie czuie.

Diogenes ingreſſus tricliniũ Platonis pro hoſpitibus decenter & eleganter ſtratum, pedibus cænoſis calcabat lectulos dicens: Calco faſtum Platonis. *cui Plato:* Calcas ſed alio raſtu matore. *Nam Diogenes ex inepti & ſordida vita ac victu, eam apud homines opinionem venabatur, qua cæteros Philoſophos antecellere videretur.*

γελοῖον ἂν τις ὢν φαλακρὸς, ἢ κυρτὸς ἕτερον εἰς ταῦτα λοιδορῇ καὶ σκώπτῃ. *Plutarc.* Ridicula res eſt cùm quis caluus & gibboſus ipſe, alios talia vitia exprobrat & eos irridet. *Lycurgus Simonidi Poetæ dixit. Vrbem pulcherrimam Corinthiorum conuicys laceras & fœdas; ipſe cùm fœdaſis facie, imagines tuas ponis & exornas Apud Plutarch. Sic ægrotus malo medico rectè dixerit.* Curet me Aſclepiades .ſ. *medicus qui ipſe nunquam ægrotauit teſte Plinio.*

Quod vitio vertas aliis, ne feceris ipſe.
Quæ culpare ſoles ea ne tu feceris ipſe.
Turpe eſt doctori cùm culpa redarguit ipſum. *Cato.*
μειπλὸν ὁ σοι δοκεῖ, τό κεν αὐτὸς μήποτε ῥέξῃς
ἀ καλὸν ὅτις διδασκαλον ἀνδρα ἐλεγχῇ ἁμαρτάς. *Mylius.*
Dogma tuum ſordet, cùm te tua culpa remordet. *Anonym. Rhythm.*
Qui cupit ex oculis aliorum abſtergere labem,
Hic prius è propriis eruat ipſe trabem. *Garner.*
Tunc alios culpa, cùm tu fueris ſine culpa. *Idem.*

Kto dworny/ ten i wielomowny.

Percunctatorem fugito quia garrulus idem eſt. *Horati.*

Curioſus idem garrulus. τῇ πολυπραγμοσύνῃ συνόμιλος ἡ ἀδολεσχία.
Curioſitatis comes garrulitas. *Vtroq; vitio laborant lippi & tonſores. Vide* Kto nagámi máto chodźi. *Alter Plautus de Curioſis:* Curioſus, *inquit*, nemo eſt qui ſit maleuolus. V. Wielomowny záwße dworny.

Kto dwu záiacow goni/ żadnego nie vchwyci.

Prak ná dwu drzewach chcąc ſiedź/ ná ziemie vpada.

ἀδύνατον πῶκας δυοῖν, ὁ ἕτερον καταλαμβάνει. Duos lepores inſequens, neutrũ capit.

δυεῖν ὀπιθυμήσας ἀδέτερα ἔτυχες. Duo appetens, neutrum assecutus es. *Potest hus trahi illud Macrobij*: Duabus sellis sedere (*incommodum & difficile est si simul fiat. quanquam ille alio sensu protulit.* V. Oboietny 2.

Canis fruſtum carnis ferens, imaginem eius in aqua cernens, vtrumq; habere voluit & vtrumque amiſit. *Ex apologis Gabriæ.* Monedula dealbata Æſopi δυεῖν ὀπιθυμήσασα ἀδέτερα ἔτυχεν. Duorum appetens neutrum conſecuta. *nam & à columbis ob vocem & à monedulis ob colorem reiecta eſt.* *Vide* Łákomy dwac wiecey mieć. Dwić robocie rázem. Kto wiele obcymuić.

Kto groch ie / nić wiśi.

Locus plebeius ex Apologo tali. Seruus cuiuſdam heri à piſorum eſu abhorrens, furto facto ab hero profugerat. miſſi qui perfugam retraherent, inuenerunt eum in quodam hoſpitio piſa auidè edentem, idq; non aliſi manus ei inijcere abierunt. Sic ille euaſit & dicto huic occaſionem dedit. Aliqui hoc dictum loco eludunt, ob duplicem ſenſum. alter eſt communis (ſ. qui piſa edere ſolet, non ſuſpenditur. vt in apologo. alter ſubtilior (ſ qui piſa nunc edit, nunc non pendet, ſed ſuſpendi poteſt poſtea. Tales apud Dialecticos ſunt captiones aequiuocationis & amphiboliæ. Ideò aliqui apologi dictum ita accuratiùs exprimunt. Kto groch iada / nić wiśi. *Simile eſt illud Gallicum apud Garnerum.*

Scitur ad extremum quis ſueuit (*vel poſſit*) mandere lardum.

Kto kogo miłuić / wad iego nie czuić.

Kto śie czégo zámiłuić / choć podle / drogo ßácuić.

——— Amatorem — amicæ Turpia decipiunt cæcum vitia, aut etiam ipſa hæc
Delectãt veluti Balbinũ polypus Agnæ (*meretricis morbus fœtens, nar ũ*) *Horat.*
——— Strabonem Appellat pætũ pater, & pullũ, male paruus. Si cui filius eſt. *Idẽ.*
Næuus in articulo pueri delectat Alcæum, at eſt corporis macula næuus, illi tamen hoc lumen videbatur. *Cic.* *Catullus Roſcium peruerſiſſimis oculis adeò dilexit, vt illos verſus effuderit:*

Conſtiteram exorientem auroram forte ſalutans,
Cùm ſubitò à læua Roſcius exoritur,
Pace mihi liceat cæleſtes dicere veſtra,
Mortalis viſus pulchrior eſſe deo. *apud Ciceronem.*

οἱ ἐρῶντες καὶ τραυλότητας & ὠχρότητας τ ἐν ὥρᾳ ἀσπάζονται. *Plutarch.* Amatores & balbutiem & pallorem formoſorum diligunt.

Multimodis igitur prauas turpeſque videmus (*feminas*)
Eſſe in delicijs, ſummoque in honore vigere,
Nigra, μελίχρως eſt: immunda & fœtida, ἄχαρις:
Paruula, pumilio: χαρίεσσα, tota merum ſal. *&c.*
Balba, loqui non quit, τραυλίζει: muta, pudens eſt. *&c. &c.*

Lucretius oſtendit quomodo amatores vitia feminarum excuſent & ad laudem trahant.

Plato similiter de masculorum vitiis sic: οὗτ' μ' σιμὸς, ὅτι χάρεις: μέλανας, ἀνδρικὸς: λευκὸς θεῶν παῖδας εἶναι φάσι. Simos, venustos: nigros, viriles: albos, deorum filios esse dicitis.

——ἢ γὰ ἔρως πολλάκις, ὦ πολύφαμε, τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. *Theocrit.*

Etenim amori Sæpe, ô Polypheme, quæ pulchra non sunt, pulchra visa sunt.

Sic uxor Hieronis graueolentiam mariti oris non sensit vel eb amorem non fastiduit.

Quin amanti is qui amatur dicitur vel videtur, ἐδέαν λιβανωτὸν .i. pedere thus. *vt est apud Aristophan.* *Verum est & illud vulgare apud Anonymum rhythm.*

Quisquis amat ranam, ranam putat esse Dianam.
Quisquis amat ceruam, ceruam putat esse Mineruam.

Affine huic est. Każdemu swoie śie podoba.

Kto leniwo ſe, lenywo robi.

ὁ βραδὺς φάγων (*vel* φάγῃ) βραδύτερος ἔσται πονῶν (*vel* πονεῖν.) *A.*

Tardus ad edendum, erit ad laborem tardior. Tardus in edendo, erit in labore tardior. ἀσυμβόλῳ γὰ ἀλείπνῳ ὅστις ὑστερεῖ,
ἔστιν ταχέως νόμιζε καὶ τάξιν λιπεῖν. *Archilochus.*

Ad cœnã immunẽ quisquis tardè venerit, Hunc crede & in acie relicturũ locũ.

Kto lécie proznuie, zimie pocznie. Kto lecie nie zbiera zimie przemiera.

ὁ τέττιξ θέρος ᾠδαῖς χολάζων, χειμῶνος ὥρᾳ σῖτον ἐξ μύρμηκος προφὴν αἰτῶν καταγελᾶται. *Apud Æsopum.* Cicada æstate otiosa, hyeme à formica cibum petens irridetur. Propter frigus arare piger noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi. *Prouerb. SS. c. 20. apud LXX. Symmachus legit:* ἀίσῃ ἐν ἀμήτῳ. Mendicabit in messe. *sed idem sensus est.*

χιμὰν χαμεύνῳ ὅτ' ἀυτὸς ὃν ποδα τύπτει. *Hesiodus.* Tempore brumali polypus suum pedem rodit. *de homine ignauo aliqui vsurpant.*

Kto ma ciażar, tego nie wiążą.

ὅστις ἐνέχυρ' ἔχει, ἐλεύθερος ἄδετος ζάει. *A.*

Cui pignora adsunt, salua libertas manet.

Honesti ciues pignoribus ablatis cõercentur. *vt Philippus Crasso fecit apud Cic. 3. de Oratore. Meminit Salomon 27. cap. Prouerb.* pignora auferendi.

Qui bonam copiam iurare potest, non fit nexus. *Ex Varronẽ.* .i. *qui iurare potest, habere se vnde soluat creditori, non fit ei nexu obligatus. Nexus autem (per Secundã) dicebatur liber homo, qui pro pecunia, cui soluendæ non erat, operas suas instar serui creditori præstare cogebatur. Nexus item dicebatur hæc obligatio (per Quartam.) Lepidè Martial.*

Cum rogo te nummos sine pignore, non habeo inquis.
Idem, si pro me spondet agellus, habes.
Quod mihi non credis veteri Thelesine sodali
Credis colliculis arboribusque meis! *&c.*

Kto maryby, ma chyby .i. Rybny dochod omylny, gdzie chybia.

ἡ ἁλιεύ-

ἡ ἁλιευτικὴ τυχική. Piscatio est fortuita, *à fortuna pendet præsertim in mari vel lacubus & stagnis vastis. Hinc illud apud S. Lucam c. 5.* Præceptor per totam noctem laborantes nihil cepimus. *Et apud ICtos.* Iactum emere à piscatoribus *vel* Fortunam iactus emere (βόλον emere *ait Suetonius*) *pro periculoso contractu.*

Apud Plautum in Rudente Gripus piscator dicit: Neque piscium vllam vnciam hodie pondo cepi. *Idem.* Turbida tempestas heri fuit. Nil habeo adolescens piscium, ne tu mihi esse postules. Non vides me referre vuidũ rete sine squamoso pecu? *Ibidem quidam piscatores sic salutat.* Saluete fures maritimi &c.

Famelica hominum natio. quid agitis? vt peritis? *Et.*
Vt piscatorem æquũ est fame, siti, speq; i. *perimus. Ijdem apud eundẽ ibidem.*
Cibum captamus è mari, sin euentus non venit.
Neque quicquam captum est piscium; salsi lautiq́ue purè
Domum redimus clãculùm, dormimus incœnati.
Atque vt nunc validè fluctuat mare, nulla nobis spes est.

Alibi apud eundem: Piscatus meo quidem animo hic tibi euenit bonus.

Kto ma vmrzeć / ten wczebrzé wody vtonié.

Komu Bóg śmierć nádznáczył / dẽż woyny / moru / vmrzé.

ὁ Θεὸς ὥρισεν ἐστὶν, ἃν οὐκ ἔστιν φυγεῖν. *A.*

Non est fugere, quod cuique constituit Deus:
Fixus est cuique terminus, manebit semper vbi positus est. *Seneca.*
Stat nobis terminus, vbi illum inexorabilis fatorum necessitas fixit. *Idem.*
Nullo fata loco possis excludere cùm mors
Venerit, in medio Tibure Sardinia est. (*licet Tibur salubre sit, Sardinia verò pestilens.*) *Martial. Idem de puero stillicidio iugulato.*
Quid non sæua sibi voluit fortuna licere?
Aut vbi mors non est, si tegulatis aquæ? *Idem. Nam stiria glaciei in caput pueri delapsa, in vulnere liquefacta est.*

Simile epigramma est C. Cæsaris Germanici de Thrace puero, cui caput glacies in flumine fluitanti abscidit. Et Græcum in Anthologio simile.

Idem mortis genus sortita est dicenonata Saltatrix Herodias, cuius etiam caput à corpore crustis glaciei abscissum, per glaciem saltauit, pœnam sceleri aptam testificans. Nicephorus. Adde Æschylum Pœtam Tragicum, quem aquila testudinem ferens, capite caluo conspicata & lapidem esse rata, testudinem ei illisit & occidit. Sub diu pluuiq; morabatur, quòd accepisset oraculum, ictu superne veniente se moriturum, nec ipse tamen mortem euasit. ex Valerio Maxi. & aliis

Stat sua cuiq; dies. *S. mortis Virg. A fine,* Komu Bóg co obiécał. Smierć niéu bronna.

Kto ma żytko / ma wszytko.

Commendatur hoc dictum agricultura & proventus ex agris certior quàm ex aquis.

ἀγρὸν γὰρ τὸ λέγουσιν ἀμαλθείης κέρας εἶναι. *Phocyl.*

Agrum enim dicunt Amalthææ cornu esse. *Vel*

Instar

Instar Amalthææ nam cornu ager omnis habetur. Fundum *dictum esse ait Varro, quòd sit fundamentum pecuniæ, & quòd multa vbertim fundat ex se.* *Et Cic.* agros fertiles plùs multò referre, *ait*, quam acceperunt.

——— τῖσι φέρει μὲ γαῖα πολὺν βίον. *Hesiodus.*

His (*agricolis*) terra fert multum victum.

τὸ γὰρ τρέφον με ἔστ' ἐγὼ κρίνω θεόν. *Menander Ethnicus de agro suo.*

Id quod nutrit me, id ego iudico deum.

O fortunatos nimium sua si bona norint Agricolæ &c. *Virgil.*

At secura quies & fallere nescia vita Dives opum variarum. *Idem.*

Siciliam Cicero laudat eo nomine, quòd fruges in ea primùm reperta ferrentur.

Eandem *Cato ille sapiens* Cellam penariam Populi Romani nominauit, *apud eundē. Idem dicit:* Neminem præterit omnem vtilitatem opportunitatemq; Populi Rom. consistere in re frumentaria maximè: in cæteris rebus adiuuamur ex illa prouincia (*Sicilia*) hac verò alimur & sustinemur.

In SS. libris frequens est mentio & commendatio frumenti & frugum, ceu maximi beneficij quod prisco illi populo Deus promittebat, conferebat, subtrahebat.

Initium vitæ hominis panis & aqua. *Ecclesiastici 29.*

Deniq; Musonius apud Stobæum dicit: multò virilius liberalius honestius esse ab ipsa terra opes percipere, & eas aliis præbere, quod faciunt agricolæ; quàm ab eis accipere, quæ faciunt vrbani ignaui & otiosi, item mercatores, artifices, domini &c. Plutarchus quoq; ait: Honestius esse capere ceruum leporem capream. quàm opsonari; sed thynnum amicam carabum honestius opsonari quàm capere.

Rto mi mowi co chcé / vſłyßy cźégo nié chcé / ábo cźégoby nié rad.

Si mihi pergit quæ vult dicere, quæ non vult audiet. *Terent.*

Desinant maledicere, malefacta ne noscant sua. *Idem.*

Cùm dixeris quæ vis, quæ non vis audies. *S. Hieronymus.*

Ea in alterum ne dicas, quæ, cùm tibi etiam falsò responsa sint, erubescas. *Cic.*

Viam qui nescit qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.
Ego malè loquendi vobis nesciui viam,
Nunc vos mihi amnes estis, vos certum est sequi.
Si benedicetis, vestra ripa vos sequar,

Si maledicetis, vestro gradiar limite *Plaut.* Contumeliā si dices, audies. *Id.* οἱ λέγοντες ἃ θέλουσιν, ἀκούουσιν ἃ μὴ θέλουσι. *Plutarch.* Qui quæ volunt dicunt, quæ nollent audiunt. *Ptolomæus apud Plutarchum Grammatico obscurum generis sibi exprobranti, leniter respondit:* ἐμὲ τὸ φέρειν σκαπτόμενον, μηδὲ τὸ σκώπτειν βασιλικὸν ἐστι. Si non est regium dicteria audire neque facere est regium. *Nam ipse prior Grammatici inscitiam perstrinxerat.*

Dixerit insanum quis me, totidem audiet ——— *Horat.*

ὁππόσιον δ' ἀπηδὰ ἔπος τῶν δ' ἐπακούσαις. *Homer.*

Quale

Quale dixeris verbum, tale audies.
Audibis malè, si malè dicis mihi. *Cæcilius apud Gellium.*
εἰ δὲ κακόν τ' εἴπεις, τάχα κ' αὐτὸς μεῖζον ἀκούσαις. *Hesiod.*
Si verò malum quid dixeris, mox ipse maius audies.
Maledicis maiori! R. Prior promeritus perpetiare. *Plautus.*
Μὴ κακολογεῖν τοὺς πλησίον, εἰσὶ γὰρ ἀκούσεσθαι ἐφ' οἷς λυπήσουσι. *Chilo.*
Non esse maledicendum vicinis, alioqui audienda erunt quæ dolorem afferunt.
φιλεῖ δὲ πολλὴν γλῶσσαν ἐκχέας μάτην,
ἀκὼν ἀκοῦσαι, ὃς ἐκὼν ἔπη λέγει. *Sophocles.*
Solet etenim qui multa temerè effuderit,
Audire nolens, quæ volens dixit malè.
εἰ δ' ὑμᾶς κακῶς ἐρεῖς, ἀκούσῃ πολλὰ κἀξ ἴσου κακά. *Euripid.*
Si dixeris nobis malè, mala inuicem permulta nec falsa audies.
ὄρσεις με τ' ἀκίνητα δι' φρενῶν φρασαι. *Sophocles.*
Me non mouenda pectore adiges promere.
ἀχαλίνων στομάτων ἀνόμου τ' ἀφροσύνης τὸ τέλος δυσχέρεια. *Euripid.*
Infrenis oris & iniquæ vecordiæ vectigal (*aut finis*) est infelicitas, calamitas.
Affine, Jáko gala. Wět zá wět.

Kto mię miłuie/ i pieśká/ ábo służki mego ſanuié.
Vulgare est illud. Qui me amat, amat & canem meum. *Vsurpat S. Bernard.*
ὁ ἐμὲ φιλῶν καὶ τ' κύνα τ' ἐμὸν φιλεῖ. *Fusiùs Plaut. sic.*
Amator recens, vult placere sese amicæ, vult mihi (*lena loquitur*)
Vult pedisequæ, vult famulis, vult etiam ancillis. & catulo quoq; meo
Subblanditur nouus amator, se vt cùm videat, gaudeat.

Kto mießek ſtráci/ mech ſtóra ptáci.
Qui non habet in ære, luat corpore. *ICti ex D.*
Qui bonam copiam iurare (*vel eiurare*) nolit, nexus esto. *ex Varrone & Cicero.*
explicui id ſub, Kto ma ćiażo/ &c. λειτουργία πᾶσα ἡ διὰ τοῦ σώματος ἐισφορά. *Vlpianus Rhetor.* Pauperis pensio vel munus in publicum conferendum, est tributum quod corpore pendi solet. *Rectè etiam hîc vsurpabis illud Cicer.* Pedibus compensatur pecunia.

Kto mocnieyßy/ ten lépßy. Wiélkie ryby/ máłe żrą.
Plùs potest, qui plùs valet. *Plaut.* Pro iure vires. *Seneca.* Lewo zá práwo,
ὁ πλεῖον δυνάμενος τ' ἀσθενέστερον καταχύει. *Diodorus.*
Quī plùs potest debiliorem opprimit.
ἡ ἰσχὺς νόμος δικαιοσύνης. *Sapientiæ c. 2.* Sit fortitudo nostra lex iustitiæ.
τὸ δίκαιον ἐν τῇ χειρὶ τιθέμενοι. *Lucian.* Ius in manu ponentes.
Hecates cœna dicitur, *vbi quid per tumultum diripiuur. ex Aristophane qui ait:*

οὐ πλουτοῦντας δεῖπνον (τῇ ἑκάτῃ) κὴ μῆνα προσάγειν, οὐδὲ πένητας τ' ἀνθρώπων δεπάζειν πρὶν καταθέναι. *i.* Diuites cœnam Hecate quot mensibus apponere, pauperes verò homines eam diripere priùs quàm apposita sit. Piscium vita. *vel* Pisces magni paruos deuorant. *Celebre dictum apud Latinos & Græcos.* Qui pote, plùs vrget. Pisces vt sæpe minutos

Magnu' comest, vt aues deuórat accipiter. *Varro. Nonius.*

ἰχθύων βίος ἐν οἷς φασιν, ὁμοφύλοις ὄσι τοῖς δ' μείονος ἀπώλεια, τῷ μείζονι τροφὴ γένεσις κὴ βίου. *Polybius.* Piscium vita. de quibus ferunt, quòd licet eiusdé sint generis, tamen minorum perditio, sit maiorum esca & vita.

Eleganter de itasdem Oppianus.

ἰχθύσι δ' οὐδὲ δίκη μεταμύδιος οὐδὲ τις αἰδὼς,
ἀ. φιλότης. πάντες γὰρ ἀάρτιοι ἀλλήλοισιν,
δυσμενέες πωλῶσι, ὁ δὲ κρατερώτερος αἰεὶ
δαίνυτ' ἀμαυροτέρους, ἄλλῳ δ' ἐπενήχεται ἄλλος
πότμον ἄγων, ἕτερος δ' ἑτέρῳ πόρσυνεν ἐδωδήν.
At piscibus nec æquitas est nec pudor,
Nec amicitia, cuncti sed inimici inuicem,
Hostesque fluitant, semper autem fortior
Infirmiores vorat, alius alii adnatat,
Mortem ferens, & alter alteri est cibus.

ἄρεος πεδίον. *Suidas.* Martis campus. *vbi manu & vi militari more res geritur.*

ὡς ἂν υἱῶν τὴν μαχαιραν ὀξυτέραν ἔχῃ. *Pyrrhus apud Plutarchum interrogatus. quis eo mortuo regnare deberet, respondit:* Qui vestrum acutiorem habuerit gladium .s. *ille regnet. Dictum barbarum.* Ferro res agitur. *Ennius.*

οἱ κρατοῦντες ὅπλων τ' δικαίων τοῖς ἡσσοσι γινέσθαι. *Isocrates.*

Qui rerum potiuntur ius imbecillioribus definiunt. V. Milczem práwem

Kto mówi ten śie domowi.

Duplex est huius dicti sensus. Alter est ingratus & odiosus. Cùm quis importunè loquendo malum sibi accersit. vt apud Plautum Bacchidibus. Pi. Ducte adibus. Pa. Nimis iracundè. Pi. At scin' quam iracundus siem?

Ne tibi hercle haud longè est os ab infortunio,

Ita dentifrangibula hæc meis manibus gestiunt. *Vide* Kto mi mowi co chce. *Alter sensus est vitiosus, in quem sunt illa Senecæ.*

Qui instat, etiam ex duro pectore gratiam extundit. *Et Suetoni.* Eam demum extudit, magis conuicio quàm precibus.

Sic apud S. Lucam c. 11. Amicus ob importunitatem amici nocte intempesta lecto consurgit & ei dat quæ petebat. Et c. 18. Iudex impius dicit: Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam.

Kto murnić budnie: kto z drzewa kleci, ogien nieci.

ἐκκλησιαζ

οἴκημα λίθινον, πυραμὶς, ξύλινον, πυρά. *A.*

Structura saxea, pyramis; lignea, pyra. *A.*

Si struis ex lignis, facilè hic bacchabitur ignis, *A.*

Si struis è saxis, incendia, ne time, abaxis. (.i. *abegeris, abiges, priscè*) A. Aqua & ignis nocet lignis, neutrum saxis. *Ideò Genesis 11. structores turris Babel lateribus (nam saxa deerant) edificabant turrim semper duraturam. quanquam alias etiam causas huius ædificij erigendi afferunt interpretes. vide si lubet Pererium ad hunc locum. Mitto quæ de duabus turribus altera saxea contra ignem, altera lateritia contra aquam firma alij referunt.*

Kto ná málé nié przeſtáié/ temu záwſze niédoſtáié.

Cui ſua bona non videntur ampliſſima, licet totius mundi ſit dominus, tamen miſer eſt. *Seneca ex Epicuro.* ὁ Ἐπίκουρος κεκραγε λέγων: ᾧ τὸ ὀλίγον οὐκ ἱκανόν, τούτῳ γε οὐδὲν ἱκανόν. *Laërtius.*

Epicurus clamabat dicens: Cui parum non ſufficit, huic nihil ſufficit.

ὃν δὲ θρέψει Κῶς, ἐπαινεῖ δὲ Αἴγυπτος. *Euſtathius.*

Quem non nutrit Cos (*inſula ſatis ferax*) hunc nec Ægyptus (*feraciſſima nutriet*) *In eos qui fortunam commodam & plùs quàm mediocrem faſtidiunt.*

Confer. Przeſtań ná málé.

Kto na málé· ábo na ſœem przéſtáie/ niczego mu niédoſtáié.

Kto żadze ſwe hámuié/ niczégo nié potrzébuié. Kto dość ma/ wiecey nie żąda.

Pol ſi animus æquus eſt tibi, ſatis habes quî vitam colas. *Plaut.*

Tenui vectigali, detractis ſumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. *Cicero.*

Panem & aquam natura deſiderat. nemo ad hæc pauper eſt. intra quæ quiſquis deſiderium ſuum clauſit, cum ipſo Ioue de felicitate contendat. *Seneca. Ex Epicuro qui ait:* ἔχων μαζαν καὶ ὕδωρ τῷ Διὶ ὑπὲρ εὐδαιμονίας ἀγωνίζεσθαι. *Stobæus.*

Habeamus polentam & aquam, ipſi Ioui de felicitate controuerſiã faciemus. *Seneca.*

Non puto pauperem, cui quantulumcunque ſupereſt, ſat eſt. *Idem.*

Deſinit in aduerſa niti, qui peruenit in ſummum. *Quintilian.*

Non qui parum habet, ſed qui plùs cupit, pauper eſt. *Seneca.*

Benè eſt (*illi*) cui Deus obtulit Parca quod ſatis eſt manu. *Horati.*

Eget minùs mortalis quò minùs cupit. *P. Syrus Mimus.*

Pulchrè Martialis. Si ſpumet rubra conchis tibi pallida teſta,

Lautorum cœnis ſæpe negare potes. Lépſzy groch domá/ niż w gośćinie zwierzyná.

Affine, Przeſtań na ſœem Przeſtań ná málé. Skromne żyćie. Bogatego nié vczyni,

Kto nażyt łacny ku dobremu/ ten łacny będzie i ku złemu.

Facilitas animi ad partem ſtultitiæ rapit. *P. Syrus Mimus.*

Exemplum huius rei inſigne eſt in Adelphis Terentij Mitio homo facili & leni admodùm ingenio in filium adoptatum, cùm ſæpe cum Demea fratre ſuo ſeueriorum morum homine contendiſſet licentiorem vitam adoptati excuſans & defendens; tandem ipſemet ſexagenario maior & hactenus cœlebs, perſuaderi ſibi paſſus eſt, vt vxorem duceret, & Syrum ſeruum

nequam cum eius vxore libertate donaret, à Demea extremò irrisus. *Sic* Simplicitas seu felicitas morum facilè declinat ad stultitiam. *quod Graci optimè expressérunt, qui eadem voce* εὐηθῆς *& simplicem seu bonis ac facilibus moribus, & stultum appellant.*

Rto ni nacz nié zmiérzai/ w nic né vdérzai.

Rto nié posiánowi zywotá/ záwsze chodzi koło ptotá.

Ignoranti quem portum petat, nullus portus suus est. *Seneca.* Scire debet ille qui sagittam vult emittere, quid petat, & tunc dirigere & moderari manu telum. *Idem.* Aliud agendo viuere .s. *stultum. Idem.* Vita sine proposito vaga est. *Idem.* Quamdiu passim vagamur, non ducem secuti, sed fremitum dissonum in diuersa vocantium; conteritur vita inter errores. *Idem.* Passim sectari profutura. *Idem.* Zyć ná pámieć. Vlić iáć śie ni czégo. *Apud eundem vituperantur ij, qui sine proposito vagantur, quærentes negotia, qui quæ non destinauerunt agunt.* τὰ συμβαίνοντα δίωκειν. *Demosthenes.* Fortuita sectari. αὐτοσχεδιάζειν τὸν βίον. Ex tempore viuere. *Sic & Persius.*

Est aliquid quò tendis & in quod dirigis arcum?
An passim sequeris coruos testáque lutoque?
Securus quò pes ferat, atque ex tempore viuis?

Ad morem discincti viuere naccæ. al. *nattæ. Persi.* .i. *dissolutè,* ἀκολάστως, *inhonestè.* ἄσκοπα τρέχειν. *Lucian.* Nullo scopo iaculari. *quod perinde est atq; aberrare seu peccare.* Nam ὡς τὸ ἀστυχεῖν σκοπὸν & τιθέναι, ἕτως ἀδὲ καλὸν φύσις ἐν κόσμῳ γένεσιν, *ait Epictetus .i.* Aberrandi causa meta non ponitur: sic nec mala natura aliquid in mundo est. .i. *Peccatum nil est.*

ὡς τὸν βίον ἡ γνῶσις ἔχει τέλος. μεγάλην ἔχει ῥοπὴν, καὶ καθάπερ τοξόται σκοπὸν ἔχοντες, μᾶλλον ἂν τυγχάνοιμεν ἐ δέοντος. *Aristotel.*

Ad vitam cognitio finis magnum habet momentum, & sicut sagittarii scopum habentes, facilius assequemur quod expedit. *Neque solum ad totam vitam sed etiam ad singulas actiones rectè peragendas, finis seu intentio bona necessaria est. qua de re lege Drexellij libellum Amussim inscriptum.*

Rto nié był przy dzielé/ ábo przy rozdawániu/ nié wźmié nic.

ὁ ἀπὼν ἐ κληρονομεῖ. *Xenophon.* Absens hæreditatem non capit. *Vulgare dictum est.* Absentes careant. *Et habetur in Iure Canonico, de distributionibus quotidianis, circa non residentes.*

Rto nié doyrzé nié dopité/ ten mądrzé i długo żyć.

ἔνδεια τ' ὑγείας μήτηρ. *Chrysostom.* Indigentia mater sanitatis.

ψυχὴ ξυρὴ σοφωτάτη. *Synesius. Heraclit.* Anima sicca sapientissima.

αὐγὴ ξυρὴ ψυχὴ σοφωτάτη. *Clemens. Alexandr.* Iubar sicca anima sapientissimus.

Paruis victibus expedita corda Infusum meliùs Deum receptant. *Prudentius.*

Demosthenes rogatus quomodo tantam eloquentiam sibi comparasset, respondit: Plùs olei (*lucubrando*) quàm vini (*cœnando, compotando*) consumpsi.

Præstat.

Præstat esse Osiridem quàm Typhonem. *apud Synesium duo fratres sunt: Osyris adolescens sobrius, modestus, agilis. Typhon obesus, segnis, stupidus.*

Vbi multa alimenta in domo, ibi multi mures & feles: & in corpore, multi morbi. *Diogenes apud Stobæum.* *Confer.* Sytość. & Długo żyć.

Kto nie dayte, nie depie: ten nié rad żartuié, tánczuié, &c.

λείπειν γὰρ εὐελὲς ὃ ποιεῖ παροινίαν. *Athenæus.*

Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio est.

Accipe nunc victus tenuis quæ quantaque secum
Adferat, inprimis valeas bene, &c. *Horati.*

ὅπου δὲ μὴ παρόντος ἔστι Κύπρις. *Euripides.*

Absente vino nulla prorsus adest Venus.

ἐν τῇ κενῇ δὲ γαστρὶ τῶν καλῶν ἔρως οὐκ ἔστι, πεινῶσιν γὰρ ἡ Κύπρις πικρά. *Athenæ.*

In ventre inani nullus est formarum (*pulchrarum*) amor. Amara Venus his quos dira premit fames. Nec enim cantare sub antro Pierio, thyrsumué potest contingere sana Paupertas atque æris inops. &c. *Iuuenal.*

Sine Cerere & Baccho friget Venus. *Terentius.*

ἔρωτα παύει λιμὸς. *Anthelog.* Sedat fames amorem.

ἐν πλησμονῇσι Κύπρις, ἐν πτωχοῖσι δ' οὐ. *Athenæ.* In saturo Venus, in famelico non.

νεκρὸν Ἀφροδίτη δίκαια καὶ Δήμητρος. Mortua res est Venus sine Baccho & Cerere. *Apud Plautum in Casina dicit quidam.*

Ego amo. Ꝟ. *alter.* At ego hercle nihil facio tibi amor pericli, mihi inanitate iam dudum intestina murmurant.

Nemo ferè saltat sobrius, nisi forte insanit. Intempestiui conuiuii, immoderati ioci, multarum deliciarum comes est saltatio. *Cicer.*

τοιοῦτον ἄριστον ἐν χωρὶς παρασκευῆς. *Epaminundas de tenui sua mensa.*

Tale prandium (*frugale*) non est capax proditionis.

Cum te (*corripiet*) detineat Veneris damnosa voluptas
Indulgere gulæ noli quæ ventris amica est. *Cato.*

ἢν ἀκόλαστος ὄρεξις σοχλεῖν σε Κυθείρης,
μὴ θέλε λιμῷ σβεσσαι λαμπὸν γαστρὸς ἐταίρῳ. *Planudes. interpres.*

Subtrahe ligna foco, si vis extinguere flammam.

Ieiuni hominis saliua serpens necatur. *Plini. Galenus. Alexand. Aphrodiseus.* inediâ verò, cupiditas, libido. *Cyprian.* Nec soli serpenti sed & aliis venenatis letalis est hæc saliua, si os vel vulnus eorum attingat.

Kto nié iest hardy, nié gwié wzgárdy.

οὐδὲν πέπονθας δεινὸν, ἂν μὴ προσποιῇ. *Diogenianus.*

Nil passus es mali, si dissimulaueris, *Sic Diogenes dicenti:*

Ecce isti te derident, respondit: At ego non derideor .i. *non sentio, contemno.*

Kto mema krzéstá, miéch stoi.

Si non vbi ſedeas locus eſt, eſt vbi ambules. *Apud Plautum hiſtrio ſpectatoribus Comœdiæ dicit. Muta paululum, vt dicto Polonico conueniat.*

Si non habes vbi ſedeas, vbi ſtes habes. ἐι μὴ πᾶ ἔχοις ἐςίν, ἔςι πᾶ ςαίης. *A.*

Kto niema zbroié / miáy boié.

ἐν παγάρῳ σοφία. *Epicharmus.* In paguro ſapientia. *Cancer quidam eſt qui vere tempore ſpoliatum ſe teſta & aculeis ſentiens, latet in cauernis donec teſta tenera dureſcat. In Rudente Plauti Leno audiens ſeruos cum clauis contra ſe vocari ait:*

Eheu ſceleſtus galeam in naui perdidi!

Nunc mihi opportuna hic eſſet, ſalua ſi foret. *Et in Truculento Geta vexans cum milite, videns ſe imparem antequam ad manus veniatur ait:* Ibo domum. *Vide hoc & aliquot ſimilia apta huic loco ſub.* Vtié rownia mnié z toba.

Kto nie może być złotnikiem / wiec kowalem / &c.

Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe non poteſt. *Cic.* Agas aſellum. *Idem & Martialis. In eum qui in honeſtiore vitæ genere conſiſtere non valens ad infimum ſe demittit. Henr. Steph.* Ad iuris ſtudium deueniunt, qui oratores eſſe non potuerunt. *Cicer.*

ἐι μὴ ἔις ὁ μὴ δαὼς τέχνην, σκαπάνην δικέλλη. *Phocylid.*

Artem qui nullam didicit, fodito ille ligonem.

Proci Penelopes *Ariſtotelis dictum apud Rhodiginum, de vilium artium ſectatoribus Philoſophiam negligentibus. nam Proci a Penelope reiecti, pediſequas eius procarunt. Bion hoc tribuit Plutarch.* μνηςῆρες τ᾽ πηνελόπης. τὰ μὲν τι μὴ θέρεια, καὶ ταῦτα μεγάλα. *Philo.* Secundas partes vel ſecunda præmia obtinere & hoc magnum. *Affine,* Chćiey ićt nalépicy. Kiedy tego nie możemy.

Kto nié oſtáda ſwego / mniey téż bedźié cudzego.

——— ὃς ἐςὶ κακῶς κεχρημένον ἄνδρα,
τοῖς ἰδίοις, εἶναι πιςὸν ἐν ἀλλοτρίοις. *Lucian. Antholog.*

Non poteſt homo male vtens proprijs, fidelis eſſe in alienis.

Vide Cudzego nié żal. *& mox ſequens.*

Kto nie oſtáda ſwego / tzuć ś.e do cudzego.

Qui nimis *(proprium)* expendit, alienum poſtea prendit. *Anonym. rhythm.*

ὁ τ᾽ ἴδια καταδαπὼν, τ᾽ ἀλλότρι᾽ ὀρέξετ᾽ ἐφεξῆς. *A.*

Qui ſua diſpergit, mendicus ad oſtia pergit. *Idem. Anonym.*

Kto nieoſzczędnié vſtáwnié bierzé; by miał nawiecey wkrotcé wybierzé.

ἄντλημα συνεχὲς κἂν μέγας᾽ ἐξαντλέει. *A.*

Exhauriuntur maxima hauſtu perpeti. Vel maxima abſumes, ſumendo iugiter. *In Stycho Plauti ſeruus in conuiuio ſodalium ſuorum hortatur eos vt moderatè nec plenis poculis bibant vt diutiùs compotatio protrahi poſſit, dicens:* Nolo ego nos pro ſummo habere. *(i. plenis poculis)* nulli relerimus poſtea (*i. non erit, quod iterum relinendo ad-*

um proma-

iam promamus.) Namque ædepol quamuis de subito vel cadus verti potest (*i. affatim promendo mox euacuatur.*

Kto nie robi / niech nie ije / pośćić muśi.

Quem laborare piget vel pudet, edere quoque pariter pigeat, vel pudeat. *Garner.*

ὁ πονεῖν ὀκνέων, ὀκνείτω ἐμῶς καὶ φαγεῖν. *A.*

Apud Plautum Histrio præconi dicit: Exerce vocem per quam viuis & colis (*i. victum & cultum habes.*) Nam nisi clamabis, tacitum te obrepet fames.

Sed notior & gratior est S. Pauli sententia: 2. Thessalon. 3. εἴ τις ὁ θελει ἐργάζεσθαι, μηδὲ ἐσθιέτω. Si quis non vult operari, nec manducet.

φεύγων πόνον φεύγει ἐ τἀγαθά. *Philo.* Fugiens laborē fugit bona. V. Leniwy woli,

Kto nie rychło chodzi / ten sobie szkodzi.

Multa amittuntur tarditate & socordia. *Accius. Non.*

Pinarij cùm nouissimi comesso prandio venissent & prausores manus iam lauarent; ab Hercule conuiuio priuati sunt. Macrob. ex Veratio. & Festus.

Ad posseßa venis præreptaque gaudia serus.
Spes tua lenta fuit, quod petis alter habet. *Ouid.*

Sed damnosa mora est. *Idem.* Mora semper obfuit, diligentia profuit. *Plaut.*

Ciconiæ dum congregantur abituræ hyematum in alias terras, eam quæ vltima ad illum coetum venit discerpunt & abeunt. Plini l. 10 c. 23.

ὅστις οὐκ ἤθελεν ὀψὲ κληθεὶς ἔρχεσθαι, ἢ χωλός ἐστιν ἢ ὀλιγώσει συμβολάς. *Theocriti Scholiastes.* Quisquis vocatus tardus ad cœnam venit
Aut claudus est, aut non dat ille symbolam.
Qui tardus fuerit cum reculis sumere quæritq;,
Vel malè prandebit, vel sedis honore carebit. *Anonym. rhythmi.*

Apud S. Matthæum c. 25. Virgines fatuæ tardè venientes non admittuntur.

Affine, Odwłoka szkodliwa Po obiedzie szkła. Bedzieß iadł z stáre pánia.

Kto nie skosztował złego / nie godzien dobrego.

ὁ γεύσας τὸ πικρὸν γλύκεος ἀνάξιος ἐστί. *A.*

Dulcia non meruit qui non gustauit amara. *Garner.*

Puncta feras apium, si mel habere cupis. *Turneb.*

Kto nie zna swey zadney wady: niech pyta między sąsiady.
abo: niech sie powádzi z sąsiády.

Qui se non nouit, vicini iurgia poscat. *Anonym. rhythm.*

ὅστις ἀγνώσει ἑαυτὸν εἰης, τὰ γείτον' ἐρώτα. *A. Vel*
ὅστις ἀγνωσθ' ἑαυτὸν ἦ, τὰ γείτον' ἐρώτα. *A.*

Si qui sis nescis, rogita, vicinia dicet.

Kto nie zna złego / nie zna dobrego.

Cui malus est nemo, quis bonus esse potest? *Martial.*

Iudicij nullius indicium est, vel bonos omnes esse putare, vt hic Gallistratus Martialis sensit, l. 12.

sit, l. 12. ep. 82. vel malos omnes vt Mamercus l. 5. epi. 29. qui de nullo benè sentiebat nec loquebatur. de quo idem Pòèta sic:

Hominem malignum forsan esse tu credis?
Ego esse miserum credo cui placet nemo. *Cùm tamen nec omnes boni esse possint, nec omnes mali. atq; ita horum duorum; hic, omnes odit & fugit, etiam bonos; ille, omnes amat, etiam malos. perinde atq; si quis omnia alba, vel omnia nigra diceret.*

πάντας νομίζων ἄνδρας ἔμμεναι κακούς,
ἀγαθούς τε πάντας, ἴσον ἑκατέρους ἐσ' ἄνους. *A.*
Omnes bonos malósue credens, æquè amens. *vel* amen' st.)

O fortunate! nescis quid mali Præterieris, qui nunquam es ingressus mare. *Terem.*

Kto częgo nie doznał nie rozumie.

Kto nigdy nie był poddanem / rzadko bywa dobrem pánem.

Kto chce drugiem rostázować / ma wprzod ná sobie sprobować.

ἐκ ἔστιν εὖ ἄρξειν μὴ ἀρχθέντα. *Aristotel.* Fieri non potest vt bene gerat imperium qui prius non paruit imperio. ἄρχειν μηδενὶ πρέπει, ὃς ἀ κρείττων ἐστὶ τῶν ἀρχομένων. *Cyrus apud Plutar.* Imperare nulli conuenit eum qui non sit melior subditis. τ' μέλλοντα ἄρχειν καλῶς, πρῶτον δεῖν ἀρχθῆναι. *Idem.* Is qui benè sit administraturus Imperium, priùs ferat oportet imperium.
ὁ μὴ δουλεύσας, οὐδ' ἂν δεσπότης γένοιτ' ἄξιος ἐπαίνου. *Plato.* Qui non seruierit, is nec dominus laude dignus fuerit. ἐκ ἔστιν ἄρχειν ὃν μὴ ἀρχόμενος, *Plutarch.* Non est eius imperare, qui imperio non paruit.
ἄρχε, πρῶτον μαθὼν ἄρχεσθαι. *Solon. Laert.* Impera vbi priùs imperiũ ferre didiceris.
ὁ ἀρχόμενος, καλῶς ἄρχει. *Plutarch.* Qui fuit sub imperio, bene imperat.
μὴ ἄρχε, πρὶν ἀρχεσθῆς μάθῃς. *Pittacus.* Ne imperes priùs quàm parére discas.

Parère scire, par imperio est gloria. *P. Syrus.*
Stultum, imperare reliquis qui nescit sibi. *Idem.*

Nemo potest regere nisi qui & regi. *Seneca.* *Agis interrogatus*, Quæ disciplina Spartæ maximè exerceretur. Rt. ἄρχειν τε καὶ ἄρχεσθαι. .i. Imperandi & parendi. *Plutarch.* V. **Kto śie sam mocno hámuie.**

Kto nigdźie nie bywał / swoie chałupke napiękniéyszą być rozumie.

Vrbem quam dicunt Romam Melibœe putaui
Stultus ego huic nostræ similem. &c. *Virgil.*

Similis est Senex Veronensis Claudiani. V. **Domak.**

Kto nogami mało chodzi / ięzykiem ábo pyszną sobie nágrodzi.

Pedum officium supplet lingua. Podagricos, in lingua pedes habere, *& ideò loquaces esse dixit Alphonsus rex apud Panormitanum. Idem iudicium esto de claudis, cæcis, lippis, mendicis, tonsoribus, balneatoribus, mulieribus & similibus sedentariis, qui cùm in vno loco hæreant, omnes omnia interrogant & audiunt libenter quæ videre ipsi non potuêre. innuit id Horat. Plaut.* *Vide* **Swiętobliwy. Dworny.**

Aptè

Ἀρτὲ Astydamas. γλώσσης περίπατός ἐστιν ἡ ἀδολεσχία.
Linguæ deambulatio est loquacitas.

Kto obeych kráiow co zwiedźi / domakł w rozumvprzedźi.
τυφλοὶ πρὸς ὀξυδερκοῦντας, ἀναποδήμητοι πρὸς τοὺς ἐκδεδημηκότας. Quod sunt cœci respectu videntiũ, hoc nunquã peregrinati, respectu eorũ, qui peregrinati sunt.

Kto od Bogá (ábo z Bogiem) poczyna / wszystkiego dokonywa.
Θεῷ παρόντι ἅπαν ἀπορρέει πόρημον. Suidas. i. εὐπόρηστον.
Præsente Numine inuium fit peruium.
Θεῦ δείξαντος ὁδὸν ἐστὶ κωλύειν. Pindarus.
Deo viam monstrante nullum obstaculum est.
Θεὸς ἡγεμόνευε πάσης ἔργου καὶ λόγου. Synesius.
Sit omnis operis atque verbi auspex Deus.

Kto pić przymuſa niechcącego; á kto morzy prágnącego.
Ktory (ábo / ieden) gorſzy nád drugiego.
τὸ πρὸς βίαν πίνειν, ἴσον κακὸν πέφυκε τῷ δι' ἀφῆς βίᾳ. Sophocles.
Cogi ad bibendum, non minùs graue est malum,
Quàm si quis acrem perpeti cogat fitim.

Kto pięćgenia pięćć / ſtuſna ábo ley ſkoſtrowat.
Bos triturans frumentum, eodem pascitur. vt S. Paulus scripsit Corinthijs.
ἡ γλῶττα τοῦ κήρυκι Callistrat. Lingua præconi. C. in sacrificiis excidi & abijci solita præconi dabatur, qui in sacris clamabat: Fauete linguis.
Sic læta nuntiantibus dantur Euangelia: & munerum latori aliquod munusculum.
Etiam opilio qui pascit alienas oues,
Aliquam habet peculiarem quî spem soletur suam. Plaut.
Kto ſtádo czudze páśić / ſwoie w niem owieczke miewa.
Quis pascit gregem, & de lacte gregis non manducat? S. Paulus ad Corinth. 1. Sed dictum Polonicum dignum est quod propriè reddatur aliis etiam linguis vsurpandum.
ὀστοῦν τὸ κρέας τῦτο γενέσθαι δέμις. A.
Gustare carnem quisquis hanc assat, decet, (vel solet.)

Kto pierwſzy / ten lépſzy.
Kto pierwey / ábo pierwſzy do młyná; pierwey mieli / ábo zmieli.
ὁ πρῶτος εἰς μυλῶνα, πρῶτος ἢ ἀλέει. A.
Qui primus venerit, primus molat. ICti. Qui prior tempore, potior est iure ICti. Locum in balneis primum primus occupare solet Ex Tertulliano qui ait: Sed quia prior eis venit, & virtutum documenta prior signauit; idcirco quasi locum in balneis, ita fidem occupauit, posteris quibusque præripuit.
ὁ τὸ ἄλφα λαχὼν πρῶτος ἐδίκαζε. Aristophan. (E decem iudicibus decem literis alphabeti sorte lectis) Alpha sortitus, primus erat & primus sententiam ferebat.

Primus frangens glaciem laudem habet. Derelicta fiunt primò occupantis. *Budæus ICti.* Occupantis melior conditio. *Vlpian. ICti.*
Simile quid in Hecates cœna. V. Kto mocnieyßy ten lepßy.

Kto powiedźiał ten powiedźiał/ kiedy dobrze powiedźiał.

Quid refert, quis dixerit? omnibus dixit. *Seneca.* Quicquid dictum ab vllo benè est, meum est. Quod verum est, meum est. Quæ optima sunt cõmunia sunt. *Idẽ.*
καλὸν ἔπος ὃ καλίζει αὐδήεντος κακός. *A.*
Dicto bono nocere malus auctor nequit. *Siquidem serui, fœminæ, olitores indocti: viles & mali homines sæpe bona dicunt. vt Pharisæi apud Matthæum c. 23. & Caiphas apud Ioannem 11. Vide* Podczás w podłey sukmánie. Słuchać nigdy nie wádźi.

Kto przébiera/ ten przémiera.

——— Festo die si quid prodegeris Profesto egere liceat, nisi peperceris. *Plaut.*
Qui diligit epulas, in egestate erit: qui amat vinũ & pinguia, nõ ditabitur. *Salo 21.c.*
Qui serius honores adamauerunt, vix admittuntur ad eos, nec satis commendati multitudini esse possunt. *Cic.* A nié chciałeś! nié będźieß miał.
Prodigus in adolescentia, in senecta ætate mendicat. *Ex Plauto.*
Post lauta bacchanalia esuries. *Garner.* Sumptus nimios sequitur egestas. *Idem.*
ὁ πολυτελὴς, ταχὺ γίνετ' ἐυτελής. *A.* Vir sumptuosus inopiosus mox erit.
Affine, Kto czéladź wielka chowa. Raz gody/ drugi raz głody.

Kto przéwoźi/ mécha ptáci.

Noxa caput sequitur. *Gordian. Imper.* ἡ ποινὴ τῇ κεφαλῇ ἕπεται.
Nequiter factum reum comitatur. *Cato.*
ἀκέρδεα λέλογχε ῥεμινὰ κακαγόρως. *Pindar.* Noxa sortitur crebrò maledicos, ἡ ποινὴ ἁμαρτήματός ἐστιν ἐνδίκησις. Pœna est peccati vltio. *Henric. Steph.*
——— ἁμαρτωλαὶ γὰρ ἐν ἀνθρώποισιν ἑπονται. *Theognis. apud Schardium.*
Peccata homines insequuntur. *quare & pœnæ. Sed alio sensu protulit Theognis, nempe, humanũ est peccare, ac proinde ignoscendũ amico peccanti. Cofer.* Nié ptáci bogacz.

Kto ptaka chowa z piśku/ będźie miał ono w zyśku.

δυσοσμίαν ἀντὶ ψιθύρου ὄρνις λιπεῖ. *A.*
Fœtore cantum pensat auicula oscinis.
Qui voluerem nutrit, pro munere stercus habebit. *Anonym. rhythmic.*

Kto co chwali/ a sam nié wżywa/ abo nié czyni/ gani.

ὅστις τι δ' αἰνεῖ ἃ μὴ διήκεσεν, ψέγει. *A.*
Qui laudat aliquid, & ipse fugit idem, improbat. *Ex Seneca.* V. Znáczey mowę.

Kto co czyni przez drugiego/ tak waży iák przez ſámego.

Gallorum dictum *apud Garnerum.* Ille ad pistrinum satis it, qui mittit asellum. *Huc faciunt illa ex vtroq; iure.* Iussio, consilium mandatum, &c.

Kto zad przéd ſprawą probuie/ zadko ná placu ſtanie.

Quem

Quem in ipsa re trepidare nolueris, ante rem exerce. *Seneca.*
Exerceamur ad palum, (*i. ludicro & imaginario certamine*) ne imparatos nos fortuna deprehendat. *Idem. Sumptum è militari disciplina.*
In ipsa securitate animus ad difficilia se præparet. Miles in media pace, sine vllo hoste decurrit, & superuacuo labore lassatur, vt sufficere necessario possit. *Idem.*
Sic Diogenes in Ceramico Statuas obibat Stipem ab eis petens & mirantibus respondit.
Se meditari repulsas, vel exercere se in frustrationibus. *Plutarch.*

ὁ περιεργάσας τ' ἐ σφάλετ' ἐν τῷ πράγματι. *A.*

Non errat in re quam quis explorat priùs.
Sic Phormio Terentij dicente Geta: Vereor ne istæc fortitudo in neruum erumpat. *Ph.* Ah non ita est, factum est periclum, iam pedum visa est via.

Kto rad wiele pielgrzymuie/ nie wiele ste naprawuie.
Srokà záwßé pstra zostáie/ w ktorekolwiek léći kráie.

Qui peregrinantur perrarò sanctificantur. *Ex Thoma de Kempis.*

πολλ' ἀποδημοῦντες δ' ἅγιοι γίνονται δεαίως *A.*

Non Ierosolymis fuisse, sed ibi benè vixisse laudabile est. *S. Hieronym.*

πλαγκτοσύνης ἐκ ἔστ κακώτερον ἄλλο βροτοῖσι. *Homerus.*

Nil miserabilius quàm incerta sede vagari.
Rarò quis ex morbo aut peregrinatione melior euadit. *Garner.*
Vide plura sub Odmiáná dálékich kráiow. Czeste mieścá odmieniánié.

Kto rano wstaié/ temu Bóg dáié.

ἁρμαιότατος καιρὸς ὁ πρωϊος. *Suidas.*

Aptissimum rebus gerendis tempus matutinum.
Matutini & vespertini maximè cura habenda. *Pythagor.*

πολλ' ἐγρεμένοισι πολλὰ χρήτα δόσι θεός. *A.*

Manè vigilanti multa dat Deus bona. *Plura vide sub* Niedospáć trzebá.

Kto śie ráno śmiéié/ wiécżor płácżé.

πρωὶ γελάσαντα συνέβη ἑσπέρας κλαίειν. *A.*

Qui mane risit sæpe fleuit vesperi. *Affine,* Wésele we płácz.

Kto raz zaßkodźi/ dźićśieć kroć śie przygodźi.
Kto záßkodźi/ ten nágrodźi.

ὁ βλάψας πρῶτ' ὠφελιμὸς πάλιν οἱ ἐσται. *A.*

Lædere qui potuit prodesse aliquando valebit. *Dictum vetus. Ex Thucydide qui ait:*
εἰ πολεμιός γε ὢν σφοδρὰ ἐβλαπτον, ἐὰν φίλος ὢν ἰκανὰς ὠφελοιμην.
Si cùm hostis essem vehementer nocui, etiam cùm fuero amicus multùm profuero,
ὁ τρώσας ἰᾶται. Qui vulnerauit, idem sanabit. *Claudij dictum apud Suetonium.*
τὸ τελέφε τρῶμα θερμοῖσι λόγχης θέλγεται. *Plutarchus.* Telephi vulnus hastæ (*Achillis qua inflictum est*) ferratis ramentis lenitur vel sanatur. *De hoc Ouidi.*

Vulnus Achillæo quæ quondam fecerat hosti,
Vulneris auxilium Pelias hasta tulit.

Sic à scorpio icti, ab eodem habent remedium statim obtrito in vulnere, vel in oleum iniecto, vt notum est in Italia. Garner. Viperæ morsum cinis eiusdem sanat. Pierius.

Kto raz z placu vstąpi / wroćić śie záś może: a kto ná miem poleże / wstáć daley nie może. Boiáźliwy pierzchnąwszy / zwy przędzie zostáić: á śmiáły záś zábity raz / daley nie wstáić.

ἀνὴρ ὁ φεύγων κἀπὶ παλιν μαχήσεται. *Demosthen.*

Vir fugiens iterum pugnabit. Fugitans vir aciem rursus in aciem redit.
Quem terga vertere hostibus fecit timor, Hūc rursus in aciem sæpe cōpulit pudor.

Kto ręcz. tego ztopor męczy. Siedzie zawodzi / kto drugiego swobodzi.

ἐγγύα, παρὰ δ' ἄτη. *Plato.* Spōde, sed noxa præsto est. *Simile est illud Homeri.*

δειλαί τοι δειλῶν γε κὴ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι.

Miseræ sunt etiam sponsiones miserorum ad spondendum.
Stultissimum sacramentum in capitis periculum iusiurandum dare. *Turneb.*
Capitis cautio stultorum est. *E Gallicis dictis.*

Kto robi ktedem nie vmrzé. Godzien robotnik zapłaty / strawy.

ἄξια ἡ κύων ἔ βρώματος. *Suidas.* Digna canis pabulo.
Non alligabis os boui trituranti: *1 Corinth. 9:*

ἀδέποτε λιμῷ κατθανεῖν τινὰ φημί. *A.* Nunquam fame laboriosus vir obiit.

μισθὸς δ' ἀνδρὶ φίλῳ ἑρμένος ἄρκιος ἔστω. *Plutarch.*

Merces viro amico condicta sufficiens sit.

Vel. Sufficiens condicta viro merces sit amico.

Protagoras Rhetor cum nullo discipulo pacisebatur, sed vbi didicit iuuisse eum æstimare, & quod dabat ille, accipiebat. Aristotel.

Notum est illud S. Pauli. Dignus est operarius mercede sua.

φιλότιμος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. Viues honestè si laboris amans eris.

ἀνθρώποις ἐκ καμάτοιο τέλει θαλίη τε καὶ ὄλβος. *Q. Calaber.*

Hominibus labore paratur hilaritas & opulentia.

Kto roztropnie co sprowadzi / niema przygany choć faluie.

τὰ πράγματ' ὀρθῶς ἡ τύχη, πράσσει καλῶς. *Euripides.*

Negotia qui rectè instituit, is rectè agit .s. *quomodocunq; eueniant.*

Improbat Cicero morem hominum qui non ex voluntate sed ex euentu consilia probare solent. Et Ouid. Careat successibus opto, Quisquis ab euentu facta notanda putat .i. *iudicanda, probanda. Siquidem facta non ex euentu sed ex prudentia & consilio æstimanda sunt. Nam euentus non est in nostra potestate, consilium est.*

ἡ σύνεσις ἔργα σώζεται, οὐκ ἔκβασις. *A.* Quoduis negotium
Commendat haud euentus at prudentia.

Rectè Seneca, Sequimur quò ratio, non quo veritas trahit .i. *etiamsi nesciamus an vera &*

vera & certa sit ad prosperum euentum via, tamen eam ingredimur cùm eam recta ratio monstrat. Simile est illud. Dum clauum rectum teneam nauimque gubernem. *ex Ennio. Sic Quintilian.* Gubernator vult salua naui in portum peruenire: si tamen tempestate fuerit abreptus, non ideo minùs erit gubernator, dicetque tritum illud: Dum clauum rectum teneam, *&c.*

Kto rządźić domu nie vmie swoiego/ nie podeymuy śie pospolitego.

Qui celocem regere non potest, onerariam ne petat. *Ex Apuleio.*

ὁ ἰδία πονηρός, οὐκ ἂν ποτε γένοιτο δημοσίᾳ χρηστός. *Æschines.*

Qui priuatim malus est, nunquam publicè bonus erit.

Vide Mniey nie zdatam. Vlá málé probowáć. Wiele to ná śie.

Kto sam kiedy doznał złego/ vżali śie wonet nedznego.

Non ignara mali miseris succurrere disco. *Virgil.*

ὁ κακοπαθὼν τὸς κακοπαθοῦντας εὐποιεῖ. *A.* Mala passus ipse benè facit pressis malo.

ἐστιν ἐλεήμων αὐτὸς ἔμπειρος κακῶν. *A.* Est misericors expertus ipse miseriam.

Kto śie cnotliwie sprawuie/ drzwi zamkow nie potrzebuie.

Atria nobilium valuis celebrantur apertis. *Ouidi.*

ζῶν κατ' ἀρετὴν θυρέτρῳ βιοτεύει ἀνοίκτῳ. *A.*

Cui virtus colitur porta vir viuit aperta.

Vix quenquam inuenias qui aperto ostio velit viuere. Ianitores conscientia nostra non superbia opposuit. Bona conscientia turbam adiocat; mala etiam in solitudine anxia & solicita est. Si honesta sunt quæ facis, omnes sciant. si turpia, quid refert neminem scire cùm tu scias? *Seneca.*

Iulus Drusus apud Plutarchum fabro quinq; talentis domum suam reparare volenti, dixit; Decem dabo, modo tam claram reddas, vt omnes vicini perspicuè quotidiè viuam. & fenestras claudere eundem prohibuit, dicens se nihil erubescere in sua vita.

Sic S. Ioan. cap. 3. Omnis qui malè agit, odit lucem, *&c.* qui autem facit veritatem, venit ad lucem, vt manifestentur opera eius, *&c.*

Kto śie zégo choć pilno strzéże/ przédśie nie záwśe śie vstrzéże.

Qui cauet ne decipiatur, vix cauet cùm etiam cauet,
Etiam cùm cauisse ratus, sæpe is cautor captus est. *Plautus.*
An verò non iusta causa est, vt vos seruem sedulò
Quos tam grandi sim mercatus præsenti pecunia? *Idem Captiuis dicit.*

Rectè Dauid 1 Regum 27. secum ratiocinatur dicens. Ali quando incidam vna die in manus Saul. nonné melius est vt fugiam? &c.

φεύγων τις περισκοπῶν, οὐκ ἀεί τ' ἐφεύξατο. *A.*

Qui diligenter quid fugit, vix effugit.

Kto śie grzechu swego kaié/ zá karánie nie to śie ściié.

Kto grzechu swego żáłuie/ káżdy śie nád niem zlituie.

Grauis animi pœna est, quem facti pœnitet. *P. Syrus.*

Ignoscere hominum est, vbi pudet cui ignoscitur. *Idem.*

ἁμαρτίας μεγαμελὴς μεγίστη τίσις. *A.* Sat magna facti pœna pœnitentia est.

τὸ μεταγνῶναι πάντες ἀνδρὶ ἐλεέομεν. *A.* Quē pœnitet peccasse, veniā huic mox damus.

Ignoscere pulchrum Iam mitero, pœnæque genus, vidisse precantem. *Claudian.*

Kto śie mśći, dwá rázy bie bywa.

πληγὴν ἀμυνόμενος μίαν, δύο λαμβάνει. *A.*

Plagas duas fert, quisquis vnam vlciscitur.

Bacchæ bacchanti (*& obuios thyrso pro more ferienti*) si velis aduersarier:

Ex insana insaniorem facies, feriet sæpiùs,

Sin obsequare, (*cædendo, patiendo*) vna resoluas (*satisfacias*) plaga. *Plaut. Vrsus ab vna ape punctus aluearium inuadit, & ab omnibus apibus compungitur. Rectè Seneca.* Potentiorum *inquit* iniuriæ hilari vultu, non patienter tantùm ferendæ sunt. facient iterum, si se fecisse crediderint. *Seneca.* Sæpe satius fuit dissimulare quam vlcisci. *Idem.* *Quidam qui in aula regia consenuerat, interrogatus quomodo id consecutus esset, respondit:* Iniurias accipiendo & gratias agendo. *Idem.* Sæpe adeò vindicare iniuriam non expedit, vt ne fateri quidem expediat. *Idem.* Percussit te! recede. referiendo enim & occasionem sæpiùs feriendi *(illi)* dabis & excusationem. *Idem. vt suprà Plaut.*

Kto śie ná co vſadźi, dokażé.

Quodcunq; imperauit sibi animus, obtinuit. *Seneca.* Nihil est difficile, cuius ipsa sibi mens patientiā indixit. *Idē.* Pertinacia impedimentū omne transcendit. *Idē.*

Animus hominis quicquid sibi imperat obtinet. *P. Syrus.*

τὸ ἐπιμελείας πάντα δῆλα γίγνεσθαι. *Antiphanes.*

Cuncta sibi sedula diligentia subijcit.

τί δῆτα χεῖρες οὐκ ἂν εἰργασαίατο; *Interpres Aristophanis.*

Quid deniq; est quod efficere nequeat manus?

Nisi tam difficile quin quærendo inuestigari possiet. *Terent.*

τὸ ζητούμενον ἁλώσιμον, ἐκφεύγει δέ τ' ἀμελούμενον. *Sophocles.*

Quod quæritur, comprehendi potest: effugit autem quod negligitur. Nihil est tam difficile & arduum, quod non humana mens vincat, & in familiaritatem perducat assidua meditatio. *Seneca.*

ἡ μελέτη πάντα δύναται. *Periander.* Meditatio, cura, exercitatio potest omnia. Vbi intenderis ingenium, valet. *Salust.* Labor omnia vincit Improbus. *Virgil.*

Kto ś-ę na goracem ſpárzy, y na zimne dmucha.

Qui semel est captus fallaci piscis ab hamo,

Omnibus vnca cibis æra subesse putat. *Ouidi.*

Terretur minimo pennæ stridore columba,

Vnguibus accipiter saucia facta tuis. *Idem.*

Tranquillas etiam naufragus horret aquas. *Idem.*

πείρη δὲ παθὼν ἀποπαύεται ὁρμῆς. *Oppian.* Experientia doctus quiescit ab impetu. Qui implanatus est, abundabit nequitia .i. *calliditate. Ecclesiastici 34. apud LXX. sic.* ἀνὴρ πεπλανημένος ἔγνω πολλά. Vir deceptus multa nouit. *Item ibidem.* ὁ πεπλανημένος πληθυνεῖ πανουργίαν. Deceptus multiplicabit astutiã, nequitiam. μῦς πίσσης γεύσατο. *Diogenian.* Mus picem gustauit. *Et Theocrit.*

νῦν δὲ ποθ' ὡς μὺς φαντὶ Θεώνυχος γευσώμεθα πίσσης.

Nunc tandem ceu mus, vt dicitur, Theonyche gustauimus picem.

Nam mus gustans picem vel inhæret vel ægrè eluctatur, & postmodum memor periculi cauet. Aliter Vide Tréfi śie i ślépey kokoßy źiárno. Canis calida perfusus & frigidam horret. *Gærner. è Gallico.* *A cane morsus, suggerente quodam vt cani saniem purgandam offerat, pollicens sanitatem, non vult, timens ne iterum mordeatur. Apologus.*

Vide plura in hu. Co zábkodźiło. Po śkodźie. Przéßie przypadki. Vlie nápedźiß.

Kto śie názbyt śpiéßy / poźniey doydźie.

Qui nimiùm properat, seriùs absoluit. *Erasmus ex Platone qui ait:* σπεύδων ταχὺ πάντα διελθεῖν, μᾶλλον βεβαδυκε. .i. Properans citò omnia percurrere, magis tardo, vel moror.

σπεύδοντες σχολαίτερον παύσει. *Thucydides.* Festinantes tardiùs finiunt.

ἡ κύων τυφλὰ τίκτει. *Aristoteles.* Canis festinans cœcos parit catulos. *Dictum in hominem qui ob festinationem immaturum & imperfectum opus edit.*

Affine, Pomálu. Skwápliwość śkodliwa.

Kto śie nié dłuży / żywot swoy przédłuży.

εὐδαίμων ὁ μηδὲν ὀφείλων. Felix qui nil debet. *Sic Automedontis Epigram.*

εὐδαίμων πρῶτον μὲν ὁ μηδενὶ μηδὲν ὀφείλων,
εἶτα δ' ὁ μὴ γήμας, τὸ τρίτον ὅστις ἄπαις.

Qui nulli debet fortunatissimus ille est. Proximus huic cælebs, tertius orbus erit. *Apud Persas duo peccata erant insigniora coniuncta sibi,* Debere & Mentiri. *Plutarch. qui habet pulchrum libellum de vitando ære alieno.* *Confer.* Kto spáć nie może. *&c.*

Kto śie nié poruśa słowy / tégo poruśy debowy (Kty go poruśy debowy.) *Vulgare dictum est.* Qui non curat verba, curabit verbera.

ᾧ μὴ μέλει ῥήματα, μελήσῃ τύμματα. *A.*

Quem verbà non mouent, mouebunt verbera.

Simile illud. Est vis in saxis quam in verbis maior & herbis.

μείζονα τῶν λόγων λίθοι ἔχουσι δύναμιν ἢδε τὰ ῥήματ'. *A.*

Ex Apologo de anicula quæ pomum fœctus carpentem ex arbore verbis duris & herbis conijectus deuocare non potuit; vbi verò saxa iacere cœpit, depulit.

Vide similia sub Debowa rzecz. Niemiecé debowemi słowy.

Kto śie nié rad śmiała é pięknié i długo żyié.

τὸ ζῆν ἀλύπως ἀνδρὸς εὐψύχου. *Menander.* Felicis est carere tristitia viri.

Solicitudo

Solicitudo aufert somnum. *Ecclesiastici 42.* *Plura Ecclesiastes habet c. 2. vbi damnat varias curas solicitudinesq́, vanas hominum.* *Ibidem. c. 5.* Multas curas sequuntur somnia: *similiter soluta & molesta.* *Et c. 8.* Laudaui igitur lætitiam. *Item Proverb. Salomon. 28.* Vita dulcis longior erit. V. Vliè frásuy śie 1.

Kto śie pospolstwu podoba / ten śie madrem nié podoba.

τὸ πολλοῖς ἀρέσκειν, τοῖς σοφοῖς ἐστὶν ἀπαρέσκειν. *Plutarch.* Vulgo placere, est displicere sapientibus. οἱ ἐν τοῖς σοφοῖς φαῦλοι, παρ' ὄχλῳ μεσικώτεροι λέγῃ. *Idem.* Apud peritos contempti, apud vulgus eloquentissimi vel gratissimi.

Vide Pospolstwá rozsadek. & Mlow luckich. Glupi v prostych.

Kto śie rad vczy / ćiátá ábo brzuchá nié tuczy.

Pigrum & negligentem corporis facit amor literarum. *Seneca.*

ἀνὴρ φιλομαθὴς μηδαμῶς φιλοσωματεῖ. *A. Vel*

ἐδέπσε γαστρίμαργος ἐὼν ὁ φιλομαθής. *A.*

Postrema vētris cura studioso est viro. *Confer.* Brzuch tlusty. Kto nié dosić.

Kto śie rychło stárzéć / długo stárem będźić.

Maturè fias senex, si diu velis esse senex. *Cic.* *Intellige id non de canicie, aut laborum intermissione & inertiorio amplectendo, sed de virtis iuuentutis, luxu, crapula, lasciuia & similibus tempestiuè relinquendis, quod qui non facit, aut non perueniet ad senectam aut eam breuem & molestam habebit.* *Nam vt idem Cic. dicit:* Intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senectuti.

γήρασκε καιρέως κ' ἔσῃ μακρὰν γέρων. *A.* Senesce maturè & diu senex eris.

Kto śie rychło zlé zbogáći / wszystko rychło zlé vtráći.

Qui festinat ditari &c. egestas superueniet ei. *Prouerb. SS. c. 28.* Hæreditas ad quam festinatur in principio, in nouissimo benedictione carebit. *Ibidem c. 20.*

μὴ σπεῦδε πλεῖν μὴ πένης γένῃ ταχύ.

Ne diues esse citò velis, ne sis egens. V. Zte nábyćie.

Kto śie sam chwali / tego nikt nié pochwali.

Similis est versiculus rhythmicus Anonymi.

Qui seipsum laudat, laudis se nomine *(munere)* fraudat.

ὅστις ἑαυτὸν ἐπαινεῖ, ἀδόξει αὐτὸν ἐπαινεῖ. *A.* Ipse sui præco præconia nulla meretur.

Ζυνοδόξει αἰεὶ δοξοκοπία ὁ φθόνος. *A.* Inuidia semper est comes iactantiæ.

Nactus superbum ingenium immodicamque linguam, quam irritando agitandoque in eas impelleret voces, quæ inuidiæ non ipsi tantùm, sed causæ atque vniuerso ordini essent. *Liuius.*

Kto śie sam czego dobrzé náuczył / słuśna áby drugich vczył.

Doceat qui didicit. *ex Pindaro qui ait:* τὸ διδάξασθαι ὁ τῷ εἰδότι ῥᾴτερον. Docere verò

verò facilius est ei qui didicit. *Simile illud.* Disce sed à doctis. *Et Terent.*
Pater esse disce ab alijs qui verè sciunt.

Kto śie sam mocno hámutié / drugiem łácno roskazuié.

ἑαυτῦ κρατῶν ἄρχε. Teipsum continens impera.

ἄρχων ἑαυτῆς, θέμις ἑτέρων ἄρχειν. *A.* Sibi imperans vir cæteris iure imperet. Quam minimi est negotij continere eos quibus præsis, si te ipse contineas. *Cic.* Nulla re faciliùs conciliare possunt beneuolentiam multitudinis qui præsunt, quàm abstinentia & continentia. *Idem.*
Domini nisi cupiditatibus imperent, ne seruis quidem suis imperare possunt. *Idem.*
Egregiè Dauus Horatij l. 2. Satyra 7. Arguens herum suum concessu eiusdem, multa huic loco apta profert. vt illa:

Tu cùm sis quod ego, & fortassis nequior, vltrò
Insectere (*me*) velut melior, quid si me stultior ipse? &c. *Item.*
Túne mihi dominus, rerum imperiis homínumque
Tot tantisq; minor? &c. *i. qui multarum rerũ & hominum seruus es, vt subdit.*
Tu mihi qui imperitas, alijs seruis miser, atque
Duceris vt neruis alienis mobile lignum. (ídco tarkâ) &c.
Quisnam igitur liber? sapiens sibi qui imperiosus &c.
Responsare cupidinibus, contemnere honores
Fortis, & in seipso totus teres atque rotundus. &c.

Multos reges si ratio te rexerit. *Seneca.*

Kto śie sam zginąć nápiera / prozno stroż przéd nem záwiera.

Non ego possum quæ se ipsa venditat tutarier. *Plaut.*
Nam nihil inuitis tristis custodia prodest,
Quam peccare pudet Cynthia, tuta sat est. *Properti. Cynthiam pro quauis femina posuit. alioqui fuit amica huius Pòétæ.*
Nec custodiri ni velit vlla potest. *Idem.*
Nec mille excubiæ, nec te signata iuuabunt
Limina. Persuasæ fallere, rima sat est. *Idem Propert.*
Dure vir, impositò teneræ custode puellæ
Nil agis, ingenio quæque tuenda suo est. *Ouidi.*

Argus si seruet qui fuit oculeus totus, Is nunquam seruet. *Plaut. de furibus.*
ἀφύλακτός ἐστιν, ὅστις ὀλῦσαι φιλεῖ. *A.*
Perire qui vult frustra eum custodias. V. Strzeżonego Bóg strzeże.

Kto śie sam z soba mié zgodzić / ten nikomu nié dogodzi.

ábo temu żaden nié dogodźi.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse.
Conueniet nulli qui secum dissidet ipse. *Cato.*
Μάτην μάχῃ σαυτῷ μὴ σαυτῷ ἐναντίος ὤν,
αὐτῷ δύσφωνος, σύμφωνος μηδενὶ ἔσεσθαι. *Planudes interpres.*

Kto śie śmierći boi / plácu nić doſtoi / o ſtáwe nić ſtok

Qui mortem timet, nihil vnquam pro viuo faciet. *Seneca.*

θάνατον φοβέμενος ὅτις ἐστὶ φιλόκαλος. *A.*

Amans honeſti eſt nemo, qui mortem timet.

Kto śie śmierći nié boi / ten káżdemu doſtoi.

Kto ſobié śmierć odważy / ten śie wſzyſtkiego waży. (ten ſobié nic nié waży.)

Qui mortem non timet, magnum is ſibi præſidium ad vitā beatam cōparauit. *Cic.*

πλουτεῖν ἐις πάντ' ὤλιγα δεδοίκαι θανεῖν. *A.*

Qui deſtimauit iam mori, audet omnia.

πάντα καταφρονέει, ὅστις ἅπαξ θανεῖν. *A.*

Contemnit omnia, cui ſemel ſedit mori.

O quam timendus qui mori tutum putat? *P. Syrus.*

Aduerſus omnia tela, aduerſus omne hoſtium genus bene facit, mortem contemnere. *Seneca.* Totius vitæ remedium eſt, contemnere mortem. *Idem.* Contemne mortem, & omnia quæ ad mortem ducunt contempta ſunt; bella, naufragia, morſus ferarum, ruinæ &c. animus ex ipſa deſperatione ſumatur. *Idem.*

τίς ἐστὶ δοῦλος ὃς θανεῖν ἀφροντὶς ὤν; *Cic. ex Euripide.* Quis ſeruus eſt? &c. *Vel.* Haud ſeruus eſt quicunque mortem negligit. *Affine,* Deſperácyą.

Kto śie ſobié barżo podoba / drugiem obrzydnié.

Suffenus Odioſus omnibus, ipſe ſibi multùm placet. *ex Catullo.*

πολλοὶ σέ τι μισῆσιν ἂν σαυτὸν φιλῇς. *Suidas.*

Eris odioſus plurimis túte ipſe amans.

λίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐκ ἔχει φίλον.

Tibi vni amicus, amicum habebis neminem.

Temet amans, ſine riuali te ſolus amabis. *ex Cicer. & Horatio.*

Kto śie waży czégo czynić / ten i mowić.

ὁ μὴ τὸ ἔργον δεδοικὼς, οὐδὲ τὸν λόγον. *Suidas.*

Qui non veretur facere, neque loqui.

ᾧ μὴ ἐστι ταρβος δρᾶσαι, οὐκ οὐδ' εἰπεῖν φοβεῖται. *Idem.*

Qui non reformidat factum, hic nec verbum timebit.

Nam multò leuius dicere quam facere eſt. *ait Ouid.*

Kto śie z drugiemi rad mieszgadza / oſobno ſobié niech dogadza.

Scabioſa pecus ſtabulum habeat ſeparatum. *Garnerus è Gallico.*

ὅστις ἰδιότροπός ἐστιν, ἰδίᾳ ἰδιότροπος ἔστω. *A.* Viuat ſeorſum moribus viuens ſuis.

Kto ſobie cudze ſpoſobie cukruié / ten ſwoie barzo gorzkie vczuié.

Cui placet alterius ſua nimirum eſt odio ſors. *Horat. al.* odio res.

ἀλλότρια ὧν τὶς ἥδεται, ἀπαρέσκει ἰδίοις. *A.* Aliena cui nimis placent, ſua diſplicēt.

Nulli ad aliena reſpicienti ſua placent. *Seneca.*

Kto

Rto ſobié dlugo żyć obiécuié; rzatko śie táko trzebá ſpráwuié.

Male viuunt qui ſe ſemper victuros putant. *P. Syrus.*

Quam pœnitenda incurrunt viuendo diu! *Idem.*

Male viuit quiſquis neſciet benè mori. *Idem* .i. *qui non cogitat vt benè moriatur.*

οἱ πολυχρόνιοι δ' πάντες εἰσὶ κακόβιοι. *A.*

Diuturna vita haud omnibus agitur proba.

οἱ μακρόβιοι ἐφ' ὅτῳ κ' εἶσιν κακόβιοι. *A.* Diuturna vita ſubinde vita fit mala.

Rto ſobié przyczyna złego, prożno ſkładá na drugiego.

Immeritò (*naufragus*) mare accuſat, qui illud ingredi veritus non eſt. *Garner.*

Adde apologum de vetula ex arbore lapſa & Cacodæmonem auctorem aſcenſus & lapſus ſui accuſante: ſed ab eodem refutata.

αὑτῷ ἑαυτῷ κακὸν, μηδένα μεμφέτω. *A.* Sui mali auctor, neminem culpet aliũ.

Rto ſobié woli, tego głowá nié boli.

ἔστω μὲν πανάριστος ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ. *Heſiodus.*

Iſte eſt optimus qui ſibi ipſi per omnia ſapit.

εὔχε τὸν πλησίον ἔχειν, ὅπως πλέον σὲ τῇ χύτρᾳ. Opta vt proximus habeat, magis autem vt olla .ſ. *tua.* *Vide* Káżdy ſobié woli. Bliżźa koßulá.

Rto ſobié zły, nikomu nié będźié dobry.

ὁ πονηρὸς ἑαυτῷ, τίνι ἀγαθὸς ἔσται; *Eccleſiaſtici cap. 14.*

Qui ſibi nequam, cui bonus erit?

ὁ Φάυλως βουλευθεὶς ὅτι τῶν ἰδίων, οὐδέποτε καλῶς βεβουλεύσεται τῶν τῶν ἀλλοτρίων. *Suidas.* Qui male conſulit rebus ſuis, nunquam bene conſulet alienis.

ὡς αὐτὸς αὑτὸν οὐ φιλεῖ, πῶς ἄλλον φιλεῖ; *Dion Sophiſta.*

Qui ſeipſe non amat, quomodo alium amabit?

Rto ſnać w nocy ſpáć nie może, kup ſobie dłużnika tego.

Dictum hoc perſtringit debitores. vt & illud Caroli Bouilli.

Eme lectum viri obærati .ſ. *ſi inſomnia laboras. quod ſumptum eſt ex iocis Auguſti Cæſaris poſitis apud Macrob. l. 2. Saturnal. c. 4. (non apud Gellium vt ait Bouillus) Is enim Imperator in auctione ſupellectilis Equitis Ro. obærati, culcitram eius ſibi emi iuſſit: & mirantibus id reſpondit:* Aliquam vim ſoporiferam illi culcitræ ineſſe debere, in qua ille ducenties HS .i. *ſexies Philippæorum*, debens ſomnum capere potuit, ſibi verò ob curas Reipub. male & parùm dormienti eam culcitam vtilem fore. *Ex Macrobio ſic formandum eſt dictum.* Eme culcitram Equitis obærati.

ὅστις δυσυπνιᾷ ἐστι καὶ ἀγρυπνιαῖς, χρεώστῃ ἐστὶ ἀγόρασέτω πρόσκεφάλαιον. *A.*

Quiſquis laborat nocte vigil inſomnia, Mercetur ille debitoris culcitram.

Rto ſwada z wyſoká, nátraca bóká.

Cieżźba nędźá po dobrem mieniu.

Excelſus multò facilius caſus nocet. *P. Syrus Mimus.*

ὕψει μᾶλλον ἀισθάνονται πτωμάτων. *A.* Excelsa casum sentiunt multò magis.
οἶκος δὲ μεγάλος πτῶμα μέγα μέγα. *Apollodor.*
Magnâ ruinâ magna corruit domus.
Paucis deponere fælicitatẽ molliter licuit. ipsa nos degrauant, quæ extulerũt. *Seneca.*
Quid me potens fortuna fallaci mihi
Blandita vultu, sorte contentum mea
Altè extulisti, grauiùs vt ruerem? &c. *Seneca Octauia.*
Caditur nunquam leniter alto.
Cum gradus est altus, grauior fiet tibi saltus. *Anonym. rhythmic.*
Qui filo Parcarum rupto ex alto decidit, magnum excitat strepitum: qui parùm elevatus decidit, vix e vicino sentitur. *Lucianus Græcus.*

Kto swoiem mé sprzyia / nikomu nié sprzyia.

Omnium est communis inimicus, qui fuit hostis suorum. *Cicer.*
Similis est S. Pauli sententia 1 Timoth 5. Qui suorum & maxime domesticorum curam non habet, fidem negauit & est infideli deterior.
μισεῖ ἅπαντας ὁ ἀμελῶν τῶν οἰκείων *A.* Odio habet õnes, negligens domesticos.
Longè fugit, qui suos fugit. *Varro. Affine illud Terent.* Ita fugias ne præter casam.

Kto swoś inie dobrzé abo złé wspomina v. Dobry znak.

Kto wdalekie wyiezdża krainé przynosi insze obyczáié.

οἱ ξενιτεύσαντες ἕτερα ἤθη νοσῶσι, vel ξενικὰς τρόπας μεταφέρουσι.
Peregrini cum alijs moribus redeunt, vel peregrinos mores afferunt. *Ex Plutarcho qui scribit: Lacones prohibuisse suis ciuibus peregrinationem, ne peregrinos mores inferrent in patriam optimis moribus & legibus vtentem. Item eosdem peregrinos sæpiùs vrbe eiecisse, ob morum contagionem deuitandam: denique omnem nouitatem exosam habuisse & punituisse. vt Timotheum ac Terpandrum citharœdum, chordas plures citharæ addentem.* *Affine,* Odmiana dálekich kráiow. &c. Kto rad wiele piélgrzymuié.

Kto wiele mowi abo grzeszi mało vczym mało zaßkodźi.

Pićs co bárzo ßczeká / nié bárzo kasa. Krowá co bárzo ryczy / máło mleká dáié.
Nié każdy kasa / co wąsem trzasa.
Vasa vacua magis sonant. *ex Plutarcho qui ait:* τὰ ἀγγεῖα τὰ κενὰ πληττόμενα μᾶλλον ψοφεῖ πολλαῖς πληγαῖς, καὶ τὸν ἦχον διατείνει μακρότερον. Vascula vacua percussa magis sonant, & sonum latiùs diffundunt.
Anseres tantùm clamant, at nocere non possunt vt canes. Cicer.
Molestus ne fis, nimium tinnis, non places. *Plaut.* Sine virtute argutum (*i. disertum*) ciuem mihi habeam pro præfica: quæ alios collaudat absentes, se verò non potest. *Idem.* Wymowá bez cnoty / złykow forboty.
μηδεὶς τῇ γλώττῃ καλὰ ἔργα πλάττεται. *Charonaas.*
Nemo honesta facta lingua effingit.
Canes timidi vehementiùs latrant. *Curtius.*

Kénótaf

σεσωτας ὑλακτίας Φοιβηκοὶ κύνες. *A.*

Tu cum timenda voce complesti nemus Proiectum odoraris cibum. *Horati.*

.i. *taces accepto pretio vel lucro. de maledico scriptore. Sic Cicer. de Causidicis:* Alios *ait* esse, qui clamare possunt tantùm, non etiam nocere: alios qui latrare & mordere possunt. Et illos anseribus, hos canibus similes esse.

Apud Virgilium Drances. Largus opum, & lingua melior, sed frigida bello Dextera. *Eidem Turnus ait:* Larga quidem semper Drance tibi copia fandi

Tunc cùm bella manus poscunt, patribusque vocatis
Primus ades. sed non replenda est curia verbis,
Quæ tuto tibi magna volant. &c.

Sic Demosthenes suus. ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίαις φοβεροὶ & χαλεποὶ, ἐν δὲ τῇ παρασκευαῖς & πολέμῳ ῥᾳθυμοι καὶ ἐυκαταφρόνητοι. In concionibus metuendi & acres: in bellico verò apparatu remissi & aspernandi.

Vlysses *apud Homerum* ingenio & lingua melior quàm dextra.

Antipater *dictus est* καλαμοβόας *(quasi calamo boans) qui non ausus congredi cum Carneade, maledicos versus in eum scripsit. Plutarch.*

Quidam canes non ex feritate, sed ex consuetudine latrant. Drexellius.

Non subitò vulnus dat, quisquis fortia clamat.
Sæpe minùs faciunt illi, qui multa loquuntur. *Anonym rhythmic.*
Si non morderis, cane quid latrante vereris? *Idem.*

Polydorus Laconidam hostibus multùm minitanti dixit: Non aduertis te maximam vindictæ partem sic inaniter consumere? *Plutarch.*

Kto wiele obeymuie/ máło ściska.

Vulgare dictum est. Qui multa ambit male adstringit. ὁ πολλὰ ἀμπίχων ὀλίγα σύνεχει. *Item illud:* Ex singulis aliquid, ex omnibus nihil.

Item. Pluribus intentus minor est ad singula sensus.

πολλῶν ἐφαπτόμενος πάντων ἀποτυγχάνει. *Plato.*

Qui multa captat is frustratur omnibus.

Talem castigat Epictetus Græcus dicens. Tu nunc pugil, mox gladiator, postea orator, demum philosophus. toto autem animo, nihil. Sed vt simia quicquid aspexeris imitabere & aliud ex alio adamabis.

Affine, Kto dwu záiacow goni. Lépiey máło. Przéstań ná málé.

Kto wiele obiécuie/ máło zyśći/ abo daié.

Wielomowny rzadko słowny. Kto złote góry obiécuie/ i ołowiánych nié da. Multa fidem promissa leuant. *Horat.* .i. *eleuant, subiectam reddunt.*

Rem tibi promissam, certò promittere noli
Rara fides ideò, quia multi multa loquuntur. *Cato.*

ἄλλα ὑπαίχμενα σὺ ὑπαίχνεο μηδενὶ πιστῶς,
πίστις ἐπὶ παυρὶ, πολλοὶ ὅτι πολλὰ λαλέουσιν. *Mylius.*

ἀπιστοῦσι οἱ λάλοι κἂν ἀληθεύωσι. *Plutarch.*
Non creditur loquacibus licet verum dicant.
Noli tu quædam referenti credere semper,
Exigua est his danda fides qui multa loquuntur. *Cato.*
ἀεὶ καινολάλοις πιστεύειν ἄπρεπες ἦθος,
ὃ τελεῖ ἀξιόπιστος ἀνὴρ, ὃς ποικίλα χρύζει. *Mylius.*

Kto wierzy tácno káżdemu; często nié przychodźi k ſwemu.
A kto śie zéwſze obawia / ſkody śie tácno pozbawia.
Kto tácno wiérzy / ten ſwem domiérzy.
Sua quémque credulitas decipit. *Seneca.*
πίστει χρήματ' ὤλεσα, ἀπιστίῃ δ' ἔσωσα. *Theognis.*
Per fidem (i. *credens*) pecuniam perdidi, per diffidentiam (*diffidens*) ſeruaui.
Fiſo res perijt, diffiſo ſalua remanſit. *Eraſm.* *Vulgare eſt illud.*
Quos credo nummos, perdo; quos denego, ſeruo. *Affine,* Vlieb dowierzay.

Kto wtéb nié bierał / temu śie chcé ná woyné.
γλυκὺς πόλεμος ἀπείροσιν. *Pindarus.* Dulce bellum inexpertis.
μία ἀπειρία θράσος γεννᾷ *Plutarch.* Sola inexperientia gignit audaciam.
Nec confidas ſatis, ſi tiro prælium cupit. Inexperto enim dulcis eſt pugna. *Vegetius ducem belli inſtruens dicit.* *Simile illud Horatij de cultura potentis animi.*
Dulcis inexpertis &c. expertus metuit. *applica acioi, prælio.*

Kto wozká ábo koná niema / wiec piéchotą.
Si rota defuerit, tu pede carpe viam. *Ouidi.*
ὑστερέων ἵππων, ποσὶ βάδιζε βάδην. *A.*
Deficiente te equo, pes tibi fiat equus. *v. Jáko możemy.*

Kto wytrwa co wiſſego / wytrwa i co mnieyſſego.
Fer difficilia vt & facilia perferas. *P. Syrus.*
φέρε δυσφόρητ' ἂν καὶ φορητ' εὖ διοίσεις. *A.*
Fer non ferenda, quòd ferenda bene feras (vel perferas.)
Exerce te in ſpontaneis laboribus vt coactos ſuſtinere poſſis. *Iſocrates.*
Vide Co muſze to rad wczynie.

Kto zemna téſć nié chcé chlebá / ta z nim nié bede kotacza.
Qui meum ſpernit tugurium, ego eius palatium.

Ktoż togo ma ſzukać.
Non præſepe bouem, ſed bos præſepe requirit. *Garner. è Gallico.*
ὁ φατνὶ βοᾶς ζητεῖ ἀλλ' οἱ βόες αὐλήν. *A.*

Kto zlemu folguié / cieżſze wnét pocznié.
Sæpe mali ob longam conualuere moram. *Ex Ouidio.*

πολλάκι

πολλάκι τὸ χρόνιον μεῖζον ἔγειτε κακόν. *A.*
Vulnus enim viuescit & inueteratur alendo. *(loquitur.*
Inque dies gliscit furor, atque ærumna grauescit. *Lucretius de amore vesano*

Kto źlé rostazmé / nié długo panuié.

Male imperando summum imperium amittitur. *P. Syrus Mimus.*
κακῶς κυβερνῶν ὁ κυβερνήτης μακρόν. *A.* Qui male gubernat non gubernabit diu.

Kto złemu pobłaża / ten dobrych vraża.

Dobrzy śie wiec obrażáia / widząc źé złym przépuszczáia.
Bonis nocet quisquis pepercerit malis. *P. Syrus.*
ἀγαθὸς ἀδικίας ὅστις ἀνίεται κακάς. *A.*

Ktoś mi is obiupi *s.* tayto.

Indelicatum vel pigrum dictum, qui nullum penitùs laborem subire vult etiam sua causa & vt Cic. dicit: Omnia minima mansa in os inseri sibi vult.
Sic & Gellius. Præmandere me tibi postulas.
Ante fores stantem dubitas admittere famam (*vel quid aliud*) *Martial.*
ὅλίψῃ δ' ἐξέλιπε, ὕδωρ δ' ὑπερέβαλε γενειάς. *Athenæus.*
Interiêre siti superante & labra liquore.
ἐν δὲ λίθοις ἐμάχοντο, λίθων δ' οὐκ ἦν ἀναλέσθαι. *Plutarch.*
Pugna erat in saxis, neq; saxum tollere quibant. *de his loquitur qui in continuo solum tantum panem edebant.* *Sic Solomon Prou. c. 19.* Abscondit piger manum suam sub ascella, nec ad os suum applicat eam.
δεῖ παῖδας διδάξειν τὴν μὲν δεξιᾷ λαμβάνειν τὸ ὄψον, τῇ δὲ ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον. *Plutarch* Pueros docemus dextra cibum capere, siniftra vero panẽ tenere. *Lacon videns amygdalas auras duplo cariùs vendi ait:* Nunquid rari sunt vel desunt lapides? *s. quibus frangantur. Plutarch.*

Kuchárz dobry / co páńskí smák zna.

Kucharz smakowi nie swoiemu złé dogadzáć ma páńskiemu.
Non satis est ars sola coquo: at seruire palato.
Namque coquus domini debet habere gulam. *Martial.*
Variè legitur prior versiculus: mihi particula At, adiecta (quæ abest ab exemplaribus aliorum) clarum & aptum sensum facit.
Adde obsonatores quibus dominici palati notitia subtilis est: qui sciunt cuius rei sapor illum excitet. *Seneca.* *Quadrat & illud Martialis:*
——Nam cœnæ fercula nostræ Malim conuiuis quam placuisse coquis.
χθὲς μάγειρος ἦν δεσπότης δ' ἔσθ' ἑκάστῳ. *A.* Heri palatũ quisq; coquus habeat sui.

Kuchárz głodem mé umrzé. Kuchárz káżdy skosztuié.

Coquus si esuriat, vel nisi sit satur, prævaricatur. *Similiter dixit Plin. in alia arte:* *Arator nisi, incurvus prævaricatur .i. deflectit à munere & more suo.*

μάγειρος

μάγειρος ὀξύπεινος ἐλέου ἀνάξιος. *A.*
Miseratione haud dignus est famens cocus. *Plautus verò ait:*
An inuenire postulas quenquam coquum
Nisi miluinis aut aquilinis vngulis .i. *vnguibus seu digitis.*
Idem. Coqui rapacidæ Cum senis manibus genere Geryonaceo.
λιμὸς μαγείρε ἐσ' ἀνάξιον πάθος. *A.* Indigna nimium passio est fames coqui.

Kucharz wachaiąc śie nayte.

Pasceris & nigræ solo nidore culinæ. *Martial. cuidam mendico dicit.*
Allusit coquus Plauti ad odorem dicens: Vbi omnes patinæ feruent, omnes aperio, Isodos &c. in cælum volat Eumq; odorem cœnat Iupiter quotidie.
κνίσσης μάγειρος κ' ἀτμιδος κορέννυται. *A.*
Nidore sat vaporeque coquus fit satur.

Kucharzá nie gnieway.

——— ἐδεὶς μάγειρον ἀδικήσας ἀβῶς διέφυγεν. *Athenæus.*
Nullus homo læso illæsus euasit coquo.
Confirmat id aliud dictum apud eundem sumptum ex more cædendi tibicinem pro delicto coqui. Vide Krawcá zá kowalá.

Kucharza wiec rad winnie, gdy kto gośćie złe częstuie.

Male condiuit coquus parcus ait. *Sic Martial.*
Dum non vis leporem, dum non vis carpere *(scindere)* mullum,
Et plus quàm patri Nœuia parcis apro:
Accusas rumpisque coquum, tanquam omnia cruda
Attulerit. nunquam sic ego crudus ero .i. *non ero satur nam ex satietate cruditas prouenit.* *Idem morem hunc tangit epig. 23. l. 8. In Rusticum.*
Esse tibi videor sœuus nimiumque gulosus,
Qui propter cœnam Rustice cædo coquum:
Si leuis ista tibi flagrorum causa videtur,
Ex qua vis causa vapulet ergo coquus?
Ψέγει μαγειρον ὁ ξένος κακοχέων. *Polonico dicto respondet.*

Kuglarz. Figlarz. Smieszek. Błazen.

σίβηχος πώγων ἔχων. *Aristophan.* Simia barbata. *quæ si esset, admodum ridicula esset: sed fingitur tale monstrum ad significandum hominem ridiculum. Et alioqui simia etiam (vt est) sine barba, ridiculum est animal & prorsus naturâ γελωτοποιὸν, natum ad risum mouendum, siquidem nec onera portat, vt equus asinus, &c. nec domum custodit, vt canis; nec purgat, vt felis; nec esui est, vt bos, ouis, sus. &c. Anacharsis apud Athenæum homines ex arte verbis & gestu risum mouentes spectans, non risit; sed introductam simiam & gesticulantem risit, quod hanc natura γελωτοποιὸν diceret, illos fingere.*

Kup sobie abo pozyc wstydu / rozumu. &c. .i. Niewstydliwy / głupi / bálcież.

Quid

Quid illac impudente audacius? Saltem tute si pudoris egeas, sume mutuum. *Plaut.* Adolescens quibus hîc pretijs veneunt porci sacres sinceri? nummum vnum en à me accipe (*quo emas porcellum &*) iube te piari (*expiari ceu insanum*) &c. mea pecunia. *Idem.* Nummum illum quem mihi dudum pollicitus es dare, Iubeas si sapias porculum afferri tibi. (*vt insania libereris.*) *Idem.*

——— Immolet æquis Hic porcum Laribus. *Horat. de liberato ab insania.*

Kup sobié komubyś roskázowat / nád kiembyś przebarſzczat.

Vlié roskázuy mi.

Emere melius est cui imperes. *Plaut.* Emere oportet quem tibi obedire velis. *Idem.* Si properas, cursores melius est aduocatos ducere. *Apud eundem dicunt aduocati.*

ὄφελεν ἀγόρασον ᾧ ἴνα δουλεύῃς θεραπύς. *A.* Mercare seruũ liberè cui imperes. Συρακοσίαις ἐπιτάσσεις. *Theocrit.* Syracusanis mulieribus imperas. *quæ liberæ non seruæ sunt, & non timent ne eis vacuam (buccam vel mensuram) abstergas .i. ne aliquam inferas iniuriam.* Ne sis mihi patruus. *Horat.* Ne sis mihi tutor. *Persi. nam hi duo arctiùs suos alumnos constringunt, & duriùs tractant. atq; molestiora imperant.* παρὰμεν & ἐπίταξε. *Theocrit.* Vbi possederis impera. *Sic interpretatur Henr. Steph. non paueris vt Erasmus.* V. Vlié bíy mie w gebe.

Kupitbym wićś / á pieniadzé gdźićś.

Gallorum dictum est. Facilius est emere quàm soluere. *Garner.*

Plures sunt stulti emptores quàm venditores. *Idem.*

Frustra egomet mecum has rationes deputo. *Terent.*

Verba sine penu & pecunia. *Plaut.* Emissem pallium, si nummos habuissem. *Socrates reuersus è foro inter amicos dixit, qui mox pecuniam contulerunt. Seneca.*

αἰ δέ μοι ἦσαν ὅσα κρῖσον πόκα φαντὶ πέπαυξ. *Theocriti operarius.* Vtinam mihi essent opes, quantas olim Crœsum aiunt possedisse! *addit verò;* Tunc auream mihi statuam ponerem in fano Veneris &c. *Sic Adimantus in Nauigio Luciani visa magna pulchra & opulenta naui ait:* Si talem nauem haberem domum amplissimam ædificarem, seruos & vestes multas coëmerem, equos item & vehicula, amicis benefacerem, beatam vitam agerem, & tantùm non rex existimarer.

ἐμὶ τὰ μεταξὺ κορίνθω τ σικυῶν & *Athenæ.* Sit mihi quod Sicyonem inter iacet atq; Corinthũ opulentas vrbes. *De voto stulto.* *Affine,* Bez pieniędzy do tárgu.

Kur zapiat. .i. Czas minął.

ἄκρη καιρὸς. *Thales.* Non amplius est tempus. *Videtur dictum Polonicum ortum traxisse, ex vulgari opinione, de cantu Gallorum, quo vulgò putantur Cacodæmones & eorum machinationes ac maleficia dissipari. q. d. iam abijt commoditas, iam nil potes instar Cacodemonis cantum galli percipientis. Sed hanc opinionem refutat Delrio in Magicis qq. vi cantus physica spectata. aut tamen odisse Dæmonas cantum hunc ob aliquod mysterium, vel ob memoriam pœnitentiæ S. Petri, vel Domini resurgentis, vel quia hic cantus excitat homines etiam peccatores ad Christum solem propinquum, vt ait Ambrosius &*

Prudentius. Adde quod Proclus scribit Leonem galli præsertim albi aspectum perhorrescere (quod etiam asserit Lucret. & Plini) additq; Dæmones forma leonis apparere solitos, gallo obiecto fugari. quia magis solare animal est gallus quam leo.

Vide plura sub Vlič wczáw. Vličrychto. 3. 4.

Kurczy śie á kolé.

Russorum dictum. Sumptum videtur ab echini vel erinacei natura, qui aliquo vrgente vel tangente contrahit se, & tunc aculeos magis exserit ac intendit. Rectè ergo significare volens homiwē, qui fingens se læsum queritur de iniuria & interim lædentē magis lædit, dicesi

ἔ ἐχίνε ἀγχίσια. Echini vel erinacei ingenium .s. *contrahi & quasi cedere, & interim pungere.* *Simile est illud Polonorum* Ptáczé á biič *vel* biič á ptáczé.

κλάει καὶ φλάᾳ. Plorat & verberat. Plangit & tangit vel angit.

V. Swiniá wór drzé/ á kwiczy.

Kurowi dano grzędo/ á on chcé wiéżé.

Daß mu poty/ á on chcé poty. *Δειχλικὸν hoc est, & gestu adiuuari debet.*

Nemo satis (.s. *esse*) credit, tantùm delinquere, quantùm
Permittas. adeò indulgent sibi latiùs ipsi. *Iuuenal.*

Ecclesiastic. 33. de seruo dicitur: Laxa manus illi, & quærit libertatem.
Nitimur in vetitum semper, cupimusque negata. *Ouidi.*
Crescit licentia spiritus, seruitute comprimitur. *Seneca.*
—— Deteriores omnes sumus licentia. *Terent. Græcè idem reddo.*
ἄπαιδες ἐσμεν χειρονες ὑπ' ἐξουσίας. *A.* Procliuior vsus
In peiora datur, suadetque licentia luxum. *Claudianus.*
Cùi plùs licet quàm par est; plùs vult, quàm licet. *P. Syrus.*
ὦ ἥμιτον ὑπὲρ ἐξεστι, θέλει ὑπὲρ ἐξεόν. vel ὑπὲρ πάρα. *A.*

Affine, Aby ogoneck. Zm kotá bárzičy głaßczéß.

Kuśić śie każdy może/ wyrázi rzadki.

Imitati sunt eum multi, æquauit nemo. *Plini. de Pausia pictore.*
ἐμιμήσαντο πολλοὶ ἐξίσασεν δὲ εἷς.

Kwaśnéć teß były. Złeć reß były.

ἐπειδὴ καὶ ὀμφακώδεις ἦσαν. Etiam acerbæ fuerunt .s. *Vuæ.*
Vulpes in apologo Gabriæ conspicata pulchras vuas altiùs pendentes, apprehendere aliquas volebat; sed diu frustra assultans, tandem fessa seipsam cohibebat dicens:
μὴ κάμνε, ῥάγες ὀμφακίζουσι μάλα .i. Ne te fatiges, vuæ acerbæ hæ sunt nimis.

Vsus dicti huius multiplex esse potest:

1. Difficilia præstat relinquere honestè, quàm cum ludibrio.
2. Vbi desperatur victoria, rebus saluis abscedendum.
3. Non tentanda ἀδύνατα, vbi talia apparuerunt.
4. Prudens vir in rebus aduersis & infelici euentu, solatium aliquod reperit.
5. Non excitant desiderium, quæ fieri non posse aduertuntur.

6. Astutus

6. Astutus, vbi conatus suos frustra esse videt, aliquid aliud prætendit.
7. Qui aliquid se assequi non posse aduertit, vituperat & se contemnere fingit.
8. Vtemur item hoc dicto, quando volemus iocari & perstringere friuolam alicuius rationem cessandi à cœptis.
9. Gabriæ ipsius ἀπιθανόν est: πρὸς οὓς ποιοῦντας τὴν ἀνάγκην φιλοτιμίαν. In eos qui faciunt ex necessitate honestatem.

Sic in alio Apologo cuiusdam, Caluus, cùm ob ablatos è vento adscititios crines rideretur: Ne rideatis, *inquit*, non meum erat quod ablatum est.

Adde illud Horatij. —— Tuta & paruula laudo.
Cùm res deficiunt, satis inter vilia fortis.
Verùm vbi quid melius contingit & vnctius, idem
Vos sapere & solos aio bene viuere, &c. *Quadrat & illud:*
Ardea culpat aquas, cùm nesciat ipsa natare. *Anomym.*

Affine, Co muße to rad vczynić.

L

Łácniey chybić, niż tráfić.

Aberrandi causa meta non ponitur. *Epicteti dictum, ideoq; facilius id est quàm metam tangere.*

Łácniey co poczac z gotowego, niżeli nábywáć nowego.

Faciliùs crescit dignitas quàm acquiritur. *P. Syrus.*
προσθήναι ἐστὶ ῥᾴδιον τοῖς εὑρετοῖς. *A.*
Aliquid paratis (*repertis*) addere est facillimum.

Łácniey dobre zépſowáć, niż zle náprawić.

ῥᾴδιον ἐξ ἀγαθῶ θεῖναι κακὸν, ἢ 'κ κακῶ ἐσθλόν. *Theognis.*
Facilius est ex bono facere malum, quàm ex malo bonum. *Nam bonum ex omnibus suis partibus perfectis & integris constare debet; malum verò vel ex vnius defectu vel vitio efficitur. vt suprà dictum est.*

Łácniey doſtáć, niż dochowáć.

Fortunam faciliùs reperias, quàm retineas. *P. Syrus.*
ῥᾷον ἐφικνεῖσθαι ἢ προσθήκας κατέχειν. *A.*
Non minor est virtus quàm quærere parta tueri. *Ouidi.*
τὸ πλοῦτον κτήσασθαι μὲν εὐμαρές, φυλάξασθαι δὲ ὀ ῥᾴδιον. *Suidas.*
Diuitias comparare quidem facile, conseruare verò non item.

Apud Lucianum Plutus missus à Ioue ad Pauperem ditandum claudicat & lentè incedit adeò, vt sæpe interim ditandus senescat: cùm verò idem ab aliquo discedit, alatus est.

Łácniey niéſzczęśćie ſtromo znośić, niż śie w ſzczęśćiu mié podnośić.

εὐχερέστερον συμφορὰς ἐνέγκειν ὑποδεξίας, ἢ τὰς εὐμενεῖς εὐημερίας ἐμφρονως. *Diodor Sicul.* Facilius est calamitates dextrè perferre, quàm magnã felicitatem prudenter. *Præclarè Archytas quem Latinè affero.* Vt corpori & quòd nimium & quod parum est nocet, grauiores tamen morbos nimia procreant: sic animum & felicitas & infelicitas nimia lædit, grauiùs tamen felicitas, dum vini instar mentem bonis inebriat. Ideò difficilius est felicitatem quam infelicitatem rectè ferre, Nam infelicitas contrahit & componit mentem, felicitas effert & euacuat. quare infelices prudentes temperantes modesti & cauti sunt; felices animosi vehementes imulti & confidentes.

Łacniey potrafic wyrzadzaiący niż wymyślić ni ſłychawszy.

Kto co w przod wymalazł, godzien dziwu: kto zaś niem idzie, nie godzien nagany.

ῥᾷον μιμεῖσθαι ἢ εὑρεῖν. Facilius est imitari quam inuenire.

ἐκ ἐργωδὴς μίμησις χωρὶς τοῦ τὴν εὕρεσιν ὑφηγήσασθαι. *Pollux.*

Non difficilis est imitatio post inuentionis explicationem.

Facilia inuentu vel factu videntur, quæ iam inuenta vel facta sunt. *Christophori Columbi dictum, reddituum carpentibus suam industriam in nouo orbe inuestigando. cui dicto adiecit exemplum in ouo rectè & immobiliter statuendo; quòd cùm omnibus fieri non posse videretur, ipse modicè in capite tusum statuit immotum. exclamantibusq; illis cum risu: Et nos idem fecissemus, respondit: Si sciuissetis. Lipsius. Ens.*

Magnum est inuenire, facile autem inuenta ad summum promouere.

Sic Fracta glacie à primo, cæteri aquam ingrediuntur.

Łacniey przygánić niż wyráżić.

πολλὰ ῥᾷον μωμᾶσθαι ἢ μιμεῖσθαι. Multò facilius est vituperare, quam imitari vel exprimere. *Apollodorus pictor operibus suis inscribebat hunc senarium.*

μωμήσεταί τις μᾶλλον ἢ μιμήσεται. Carpet quis potiùs quàm exprimet. *Penelopes verò imagini teste Plinio idem inscripsit:* Inuisurum facilius aliquem quàm imitaturum.

μωμεύνται δὲ με πολλοὶ ὁμοῦ κακοὶ ἠδὲ καὶ ἐσθλοί,
μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς τῶν ἀσόφων δύναται. *Theognis.*

Carpent me multi simul mali & boni. Imitari autem nullus indoctus valet.

ῥᾷστόν ἐστι σῶν τὸ μέμψασθαι τὸ πλησίον. *Plutarch.*

Facile omninò est reprehendere alterum.

Vel fædus sutor cultum reprehendat Apellem,
Atque vltra crepidam censor conscendere tentet. *Ex Plinio.*

Łacniey pytáć niż odpowiadáć.

πάντος ἐρωτᾶν ἐστιν ὑπεκφυγεῖν σοφόν. *A.*

Interrogare quidlibet facilè potest, At non nisi sapientis est responsio.

Vel annus quiduis interrogare potest, non nisi sapiens aptè respondere. Plùs potest vnus stultus interrogare, quam decem sapientes respondere.

Łácniey zèpſowáć / niż náprawić.

Facilius eſt apta (*aptata, connexa*) diſſoluere, quàm diſſipata connectere. *Cic.*

ῥᾷον καθαιρεῖν ἢ δ' ἐγείρειν τ' δόμον. *Ꭺ.*

Deſtruere quàm conſtruere facilius eſt domum.

Ageſipolis narranti, quòd Philippus Olynthum vrbem paucis diebus euertiſſet, reſpondit.

Atqui nec multò pluribus diebus talem condet. *Plutarch.*

Łácniey pozbyć złego / niż dochowac dobrego.

κακοπραγίαν ῥᾷον ἀπωθῆνται ἄνθρωποι, ἢ δυδαιμονίαν διασώζονται. *Thucydides.*

Faciliùs homines propulſant aduerſitatem, quàm conſeruant felicitatem.

Łácno bić tego / co śie powali. Łácno nad vmárłem dokázować.

Facile eſt vincere non repugnantem. *Cic.* Facile eſt miſerum irridere. *Plaut.*

νεκρᾷ σῶμα λεοντ' ἐφυβρίζοι λαγωός. *Anthologi.*

Audet vel lepus exanimi inſultare leoni.

Facile eſt fortem eſſe in tabula .i. *pictos hoſtes occidere.* V. Máłowána mężność.

Barbam vellere mortuo leoni .i. *ferocem eſſe in proſtratum. Eraſmus ita explicat dictum hoc Martialis, licet alio ſenſu ab illo prolatum.*

Cum Prorogene mortuo bellum gerere .ſ. *facile eſt. ex Gellio.*

Inſultare poteſt ſculpto vel cæſa leoni. *Ex apologo de ſculpto leone.*

νεκρὸν μαστίζειν. Mortuum flagellare. νεκρὸν λοιδορεῖν. *Ariſtophan.*

Mortuum conuiciari .ſ. *facile, vel ſtultum.* *Simile.* Komu śie nogá powinić.

Łácno chorego ciężyć zdrowému; trudno gdy chorzeć przyrodzieniemu.

Choremu zdrowi dobra rádę dáią; záchorzawßy icy ſámi nie chowáią.

Facile omnes cùm valemus recta conſilia ægrotis damus;

Tu ſi hic ſis, aliter ſentias. *Terentii.* *Sic Iob. c. 16.*

Vtinam eſſet anima veſtra pro anima mea, conſolarer & ego vos. *&c.*

Οὐ γ' ἐντὸς ὢν τ' ξυμφορᾶς μὲ νουθετεῖς. *Euripides.*

Tu poſitus extra calamitatem me admones.

Heu mihi! quam facile eſt, quamuis hoc contigit omnes,

Alterius luctu fortia verba loqui! *Ouidi.*

ἐλαφρὸν — ὅστις πημάτων ἔξω πόδα,

ἔχει, παραινεῖν νουθετεῖν τε τὸν κακῶς πεφυκότα. *Æſchylus.*

Eſt facilè cuiuis cui pes eſt extrà malum,

Docere & admonere eũ qui habet malè. *Babylonij ægrotos in plateis ponebãt, vt prætereuntes omnes conſiliũ aliquod eis ſuggererent, & tacere nefas erat. Herodot.*

ῥᾷον παραινεῖν ἢ παθόντα κατρεῖν.

Facilius eſt ſolari quam pati mala. *Affine,* Drugiem dobrzé.

Łacno kły naléść / kto pſá chcé vdérzyć.

Łácno wilk ná báránę naydźie przyczyne.

Male facere qui vult nuſquam non cauſam inuenit. *P. Syrũ.*
μικρὰ προφάσις ἐστὶ τοῦ ποιῆσαι κακῶς. *Menander.*
Ad prauè agendum parua ſat eſt occaſio. Do złego powod łácny.
προφάσεως δέεται μόνον ἡ πονηρία. *Ariſtotel.*
Occaſione malitiæ tantùm eſt opus. Prætextu opus eſt &c. *mauult interpretari Henr.*
Quantulacunq; adeò eſt occaſio ſufficit iræ. *Iuuenal.* (*Stephan.*
Iraſci tantùm felices, noſtris amici,
Non quia ſic merui, ſed iuuat hoc facere. *Martial.*
Fingit cauſas ne det ſedulò. *Terent.* Furor arma miniſtrat *Virgil.*
Telum ira facit. *Idem.* Facile eſt inuentu (*ſ. malum quod quæris*) Datur ignis (*ad incendium domus vel meſſis*) tametſi ab inimicis petas. *Plautus* .i. *ſi quis ſe vel rem ſuam perdere velit, occaſionem facile reperiet, nec inimici operam ſuam negabunt.*
Qui cædere canem vult, facile fuſtem inuenit. *Eraſm. Gallorum etiam dictum.*
Quamlibet infirmas adiuuat ira manus. *Ouidius.* *Affine,* Báránie nié mać wody.

Łácno mowić. Da się mowa mowić. Łácno gadać / nie łácno dokazáć.
Nihil dictu eſt facilius. *Terenti.* Leuius dicere quàm facere eſt. *Ouidi.*
κωφότατον πρᾶγμα λόγος. *Ex Platone.* Leuiſſima res ſermo.
Multa ego poſſum docta dicta & quamuis facundè loqui *Plaut.* Argutum ciuem ſine virtute, pro præfica habeam. *Idem.* *quia præfica mortuum non ex animo plorat vel laudat, ſed conducta pretio, & fictè non verè.*
καί κεν ἐγὼν ἐπέεσσι καὶ ἀθανάτοισι μαχοίμην,
ἔγχεϊ δ' ὀργαλέῳ, ἐπεὶ πολὺ φέρτεροί εἰσιν. *Homer.*
Sanè ego vel diuis poſſim contendere lingua,
Haſta difficile eſt. meliores viribus illi.
Nihil eſt tam horridum tam incultum, quod non ſplendeſcat oratione & tanquam excolatur. *Cic.* τῇ γλώττῃ πολεμίζειν ῥᾴδιον. Lingua bellare facile eſt. φήσουσι μέν, δείξαι δ' οὐκ ἐξοῦσι. *Demoſthenes.* Dicent illi quidem, ſed demonſtrare non poterunt. εἰπεῖν μὲν πάντα πέφυκε ῥᾴδιον πρᾶξαι δ' οὐκ ἄπαντα. ὁ γὰρ ἴσως πόνος πρό τε τοῦ λεγειν, καὶ πρὸ τοῦ πράττειν ἐστίν. *Idem.* Dictu quidem omnia facilia ſunt, factu verò non omnia. Non enim par labor dicta præcedit & facta. *Siramnes Perſa admirantibus quod cùm ſermone prudenti vteretur, actiones tamen eius effectu carerent, reſpondit.* Se orationem in ſua poteſtate habere, in actiones fortunæ & regi ius eſſe. *Ex Plutarcho.*
Artifices duo Athenis de opere publico conducendo contendebant, alter eloquens qui ſua meditata oratione populum ad ſe cùm inclinaſſet, alter dicendi ignarus progreſſus in medium dixit: ἄνδρες Ἀθηναῖοι ὡς ἅπερ εἴρηκεν ἐγὼ ποιήσω. Viri Athenienſes vt iſte dixit ego faciam, *& obtinuit. Plutarch.*
ὁ λόγος μὲν θαυμαστὸς ὁ δὲ λέγων οὐδεπώποτε ἄλπιγα. *Plutarch.* Oratio quidē egregia, ſed qui loquitur nunquam audijt tubam. (*non circumſonuit eum tuba.*)
Lacones ad Lygdamũ tyrannũ miſſi, cùm is aliquot dies prolixius cum illis locutus tandē reſpondiſſet,

ſpondiſſet, ſe male valere, dixerunt: Atqui non colluctari opus eſt ſed colloqui. *E Plutarcho.* Qui latur eſt laudat pleno ieiunia ventre. *Lænin.* O pościć moż wić náiadßy śie tácno. Poteram & ego ſimilia veſtri loqui. *Iob. 16.*

Affine, Mowić nić vczyni. Słowá czcze. Słowá zá słowá.

Łacno mowic o nieprzytomnem.

Τὸν ἀπόντας καὶ ὀπισθένειν ῥᾴδιόν ἐστι. *Ex Ariſtophane.* Abſentes vel iugulare facillimum eſt. *Huc & illa.* Mortuum flagellare, iugulare. &c.

Łácno począć / nić łácno dokonáć.

Incipere multò eſt quàm impetrare (.i. *perficere*) facilius. *Plaut.*

Simiæ communi conſenſu (*vt ſunt hominum imitatrices beſtiæ*) *ciuitatem ſibi exſtruere, & omnia commoda & oblectationes in ea habere decreuerant: ſed cùm ad rem ventum eſt, ſtatim in ipſa aggreſſione operis defecerunt. Apologus eſt Hermogenis.* *Sic in Parabola S. Lucæ c. 14.* Hic homo cœpit ædificare & non potuit conſummare. εὖ ἐρρῆσθαι, μὴ ἅμα δεῖν τὸ τέλος καταφαίνεσθαι. *Herodot.* Rectè dictum eſt, non ſimul initio finis apparet. *Affine,* Początki czeſto gorące bywáią.

Łácno przebarßczáć kiedy ieſt w czem.

Putet aper, rhombuſq; recens. *Horat. de diuite faſtidientis ſtomachi.* *Et Terent. de feminis quæſtuariis.* Dum foris ſunt, cum amatore ſuo cum cœnant lígurriunt (.i. *delicatè & lentè cum ſuauitate edunt.*)

Domi ex iure heſterno panem atrum vorant. *Idem de Bacchide ſimili.*

Pitiſſando modò mihi quid vini abſumpſit!

Hoc aſperum eſt: lenius aliud ſodes vide. Reſeui dolia omnia, omnes ſerias. *&c.* *Qui glande viuebāt frugibus repertis clamabant ἄλις δρυός.* .i. ſatis quercus vel glandis. Anima ſaturata calcabit fauum. *Prouerb. SS. 27.* *Diues apud S. Lucam c. 12. ait:* Deſtruam horrea mea & maiora faciam &c.

Leuitici 26. Comedetis vetuſtiſſima veterum, & vetera nouis ſuperuenientibus proijcietis. Copia parit faſtidium. *Liui.*

ὠθισασμὸς ἔπεσι ἀλυκωτέρα. *A.* Faſtidioſi in copia cuncti ſumus.

Łácno śmiełé mowić w bęſpieczeńſtwie. Łácno wyzywáć nieprzytomnego.

Facile prouocantur mala abſentia. *Seneca.*

ῥᾴμῶν ἀπόντων ἐστὶ ῥάδιον κακῶς. *A.*

Apud Æſopum Agnus in alto loco ſtans lupum prætereuntem maledictis inceſſebat.

Σκώπτει δ' ἀρνὸς τόπος ἀφ' ὑψηλῆς λύκον. *A.*

Vel agnus ex tuto loco inſultat lupo. *Similis fabula apud eundem de hædo.* ἀφ' ὑψηλῆς με καταγελᾷς. *Suidas.* E ſublimi me derides.

Contra verò. Si tibi res cum eo ſit, quo cum mihi eſt, tum ſententias. *Terenti.*

Vide Śmiáty bez przećiwnika. Śmiáty zá płotem.

Łácno to. Nie záwroći to głowy. Każdy w to potrafi.

Tam-

Tam id in procliui est, quàm imber cùm pluit. *Plautus.*
Tam facile vinces, quam pirum volpes comest. *Idem.*
χ῍ χειρὸς ὕδωρ. *Suidas.* Aqua manibus lauandis. ſ. *vbiq; obuia est.*
Quam facile canis exta edit. *Seneca.* Vno digito confici potest. *ex Terentio qui ait:* Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis. Si digito concrepuerit, potest. &c. i. *facile. Cic.* Digitorū percussione potest. *Idem.* Ad crepitū digiti. *Erasm.*
ὥσπερ κοιλὰς ἑλεῖν. *Hesychius.* Tanquam si pupillam moueas.
τὸ τρέχοντα ὀτρύνειν. Currentem incitare facile est. *Cic.*
τὸ σπεύδοντα παρακαλεῖν. *Lucianus.* Properantem hortari.
εἰς πεδίον τὸ ἵππον. *Lucian.* In planiciem equum. ſ. *emittere.*
ὅτι τὸ βαδίζειν, ἢ βλέπειν, ἢ ἐσθίειν, ἁδεῶς δεῖται παραινέσεως. *Lucianus.* Ad ambulandum, ad videndum, ad comedendum, admonitione nullus indiget.
ὁ Χαλεπὸν ἀβγαλίας ἐν ἀθήναις ἐπαινεῖν. *Socrates apud Aristotelem.* Non est difficile Athenienſes Athenis laudare.
Ferrum quando calet, cudere quiſque valet. *Anonym. rhythm.*
τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; *Aristotel.* Quis aberret à ianua?

Łacno v niego o to ſ o przyśiege/ o kłamſtwo. &c.
Vlić kupić v niego gniewu.

ἐπ' ἄκρῳ τῷ χείλους ὅρκος ἔχει. *Lucian.* In ſummo labro iuſiurandum habet.
ὅρκος αὐτῷ ἐπ' ἄκροις χείλεσι. *Idem.* Periurium ipſi in ſummis labris.
Os habet, linguam, perfidiam, malitiam, atque audaciam &c.
Qui arguat ſe, eum contrà vincat iureiurando ſuo. *Plaut.*
Domi habet animum falſiloquum, falſificum, falſiiurum,
Domi dolos, domi delenifica facta, domi fallacias,
Vt eum qui ſe hîc viderit, vero vincat vt ne viderit,
Si quidē centies hîc viſa ſit, tamen inficias eat. *Idē.* V. Mam tego domá dośi.
Affine est, Kłamcá. Złorzęczliwy. Chytry. Swarliwy. Gniewliwy.

Łácno w dół/ z dołu nić łácno.

Facilis deſcenſus Auerni, Sed reuocare gradum ſuperaſque euadere ad auras.
Hoc opus, hic labor eſt. *Virg.* *Apud Æſopum hœdus facile deſcendit ſum vulpe in puteum bibiturus; ſed inde vulpes arte euaſit, hœdus in eodem remanſit.*
καλὰ ἔσασις εἰς βόθρον εὐπετὴς ἀν ἔκβασις. *A.*
Deſcendere in foſſam haud labor, at aſcendere eſt.

Łácno wykrecáć/ fałßowáć.

Nihil eſt Quin malè narrando poſſit deprauarier. *Terent.*
ἀκ ἔστιν ὅτι ὡς ἀκὶ παρασύρει λόγῳ. *A.*
Nullā eſſe tàm malā causā, quam peritus aduocatus bonā facere nō poſſit. *Accurſius.*

Heraclides

Heraclides obtulit Ptolomæo πόνε ἐγκώμιον (laboris laudationem) at ille deleto ω (ονε. .i. asini) reddidit ei librum. Rhodigin.

Łácno złem być / dobrem trudno.

Ζύντομος ἡ πονηρία, βραδεῖα ἡ ἀρετή. *Plutarchus.* Compendiaria res improbitas, virtus tarda. ἐὺ μὲ ποιεῖν χαλεπὸν, ἐξαμαρτάνειν ὃ τῷ ἐθελοντῇ ῥᾴδιον. *Lysias.* Bene agere difficile eſt, peccare autem volenti facile. Cuiuis homini vel optimo vel peſſimo quamuis ſubitò facile eſt facere nequiter. *Plaut.* Etiam ſine magiſtro vitia diſcuntur. *Seneca.* Quilibet ſingularis defectus cauſat malum; bonum cauſatur ex integra cauſa. *S. Thomas Aquinas.* Bonũ ex integra cauſa, malũ ex quocunq; defectu. *S. Dionyſ. Areopa.* *Et Ariſtoteles ait:* τὸ ἁμαρτάνειν πολλαχῶς ἐστι. τὸ μὲ κακὸν ἄπειρος, τὸ δ' ἀγαθὸν πεπερασμένε. Peccare multis modis licet, nam malum eſt infiniti, bonum verò definiti. *Item.* τὸ μὲ καθορθοῦν, μοναχῶς, διὸ καὶ τὸ μὲ ῥᾴδιον, τὸ δὲ χαλεπόν. Rectè agere verò, vno modo (*licet*) ideò illud facile, hoc difficile. ῥᾴδιον τὸ ἀποτυχεῖν τ σκόπε, χαλεπὸν ὃ τὸ ἐπιτυχεῖν. *Idem Ariſtot.* Facile eſt aberrare à ſcopo, difficile verò tangere. Chybić técno / tráfić trudno.

Eundem ſenſum habet ille verſiculus Pentameter apud eundem.

ἐσθλοὶ μὲ γὰ ἁπλῶς, πανταχαπῶς δὲ κακοί

.i. Boni quidem ſimpliciter (.i. *vno modo ſiunt*) mali omnibus modis.

Vel ἐσθλὸν &c. κακὸν. Virtus eſt ſimplex, multimodum vitium.

τὼ μὲ τι κακότητα ἐ ἱλαδόν ἐστιν ἑλέσθαι.
ῥηϊδίως, ὀλίγη μὲ ὁδὸς, μάλα δ' ἔγγυθι ναίει.
τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν
ἀθάνατοι, μακρός τε ὃ ὄρθιος οἶμος ἐφ' αὐτὴν &c. *Heſiod.*

Vitium quidem & turmatim licet aggredi
Facile, breuis eſt via & propè valdè manet.
Ante virtutem autem ſudorem dij anterius poſuerunt
Immortales, longa & ardua via ad ipſam. *Aſſine,* Vlá zle wnět námowiß.

Ładem ábo na ładzić béſpieczney / pérwniey / niż na łodzić.

πιστὸν γῆ, ἄπιστον θάλασσα. *Laërti.* Fidere licet terræ, infidum mare.

Nil mihi cum pelago me mea terra tenet. *Ouidius.*

Vide Epigramma Antipatri huic loco aptum, ſub Vlič toż mácochá.

ἐ γὰ ἐγώ γε τὸ φημὶ κακώτερον ἄλλο θαλάσσης,
ἄνδρα τε συγχεῦαι, ἁ ὃ μάλα καρτερὸς ἔῃ. *Homerus.*

Non ego dico peius aliud quid mari,
Ad hominem debilitandum etiamſi valde fortis ſit.

Huc facit apologus Polonicus de Iudæo, qui fluuium congelatum videns hæſit, & cauſam rogatus, reſpondit: Vlicmáß tu bálčk. *Hoc ſolum vel pauimentum non fulcunt trabes.*

Simile illud noſtratium, recuſantium nauticam. Dobry P. Bóg co nas po ziemi noſi. Gratia ſit Deo qui nobis terram calcandam dedit. *Vel aliter.*

πλὼ γῆν ἔδωκε θεὸς ἕρωσῖς, ἰχθύσιν ὕδωρ. *A.*

Terram Deus hominibus dedit, piſcibus aquam. *Simile illud:* Pedibus ingredior, natare non didici. V. Proſtak ći ia. Praſtat pauperem eſſe in terra quàm diuitem in mari. V. Lépßa trochę pewnego.

Lágodna mowá / pewna namowá.

Łágodnemi ſłowy / pozyięß twárdey głowy. wybiięß kłopot z głowy.

Habet ſuum venenum blanda oratio. *P. Syrus .i. veneficium, faſcinum.*

ἡδύ γε φίλε λόγος ἐστὶ τοῖς λυπουμένοις. *Menander.*

Suaue quid amici oratio eſt dolentibus:

ὅτ' ἐστὶν ὁ λόγος τοῖς νοσοῦσι χρήσιμος,

ὡς πλανίον ποὸς ἕλκος οἰκείως τεθέν. *Philemon.*

Oratio ægrotantibus ſane vtilis, Ceu applicatũ ſplenium blandè vlceri.

λόγος γὰ ἐστι φάρμακον λύπης μόνος: Dolori enim medetur vna oratio.

ὁ λόγος ἰατρὸς δ' ψυχὴν πάθους, Animo laboranti medicus oratio.

λύπην γὰ ἕυνους οἶδεν ἰᾶσθ λόγος. Sanat dolorem beneuolens oratio.

ψυχῆς νοσούσης ἐστιν ἰατροὶ λόγοι. Eſt mentis ægrotæ medicus oratio.

Sunt verba & voces quibus hunc lenire dolorem.

Poſſis, & magnam morbi depellere partem. *Horati.*

Et fera & piſcis ſpe aliqua oblectante decipitur. *Seneca.*

ὀργῆς νοσούσης ἐστιν ἰατροὶ λόγοι. *Æſchyl.* Ira laborantis medicus oratio eſt.

οὐκ ἔστι πειθοῦς ἱερὸν ἄλλο πλὴν λόγος. Non eſt aliud templum Suadæ quàm oratio .i. *Suaſio vel perſuaſio ſermone ſit.* τὸν λύκον φασὶ τῶν ὤτων ἁ κρέμεσθαι, δῆμον δ' ἐ πόλιν ἐκ τῶν ὤτων ἄγειν δεῖ, *Plutarch.* Lupum aiunt auribus non teneri, populum vero & ciuitatem auribus ducere oportet. (*addit*) non ventre .i. *epulis*, non marſupio .i. *muneribus*, &c.

πᾶν ἐξαιρεῖ λόγος, ὁ κ' σιδηρος πολεμίων δράσειεν ἂν. *Euripides.* Omnia expugnat oratio, quæ ferrum bellatorum facere poſſit.

λόγων τὸ καλὸν καὶ λίθον κινῆσαι δύναται. *Arrianus.* Ornata oratio vel lapidem mouere poteſt.

ἐν τοῖς ὠσὶν ἀνθρώπων οἰκεῖ ὁ θυμός. *Herodotus.* In auribus hominum habitat animus. *quia auditione iucunda exhilaratur, contrà verò inmunda agreſcit.*

πολλάκι τοι ῥεα μῦθος, ὁκοῖν μόγις ἐξανύσσαι
ἠνορέη, τὸ δ' ἔρεξε κὴ ἐκπρέπει, ἠὲ καὶ ἐσθλὸν
πεφύκει. *Apollonius Rhodius.* Sæpe facile oratio, quod ægre effecerit. Robur, efficit commodè vbi fuerit (*vel videatur*) Lenis.

ἐκ ἔστιν ὀργῆς, ὡς ἔοικε, φάρμακον
ἄλλ' ἢ λόγος πραΰνει ἀνθρώπου φίλος. *Menander.*

Non

Non est, velut videtur, aliud remedium Iræ, quàm amici seria oratio viri.
Responsio mollis frangit iram. *Prouerb. SS. c. 15. apud LXX.* ἀπόκρισις ἐμπλασα ἀποστρέφει θυμόν. Responsio submissa blanda auertit iram.
Frangitur ira grauis cum fit responsio suauis. *Garner. & Anonym.*
Parua pluuia magnum ventum sedat. *Godofred. ex Plinio.*
Lingua mollis confringet duritiam. *Salomon. c. 25.* γλῶσα μαλακὴ συντρίβει ὀστᾶ. LXX. .i. *conterit ossa.* *Lege* Łágodność &c.

Łagodnie mowić. Łáskáwie się z kiem obchodźić.

Molli articulo tractare aliquem. *Quintil.* Molli brachio obiurgare. *Cic.* Ex æquo & bono iudicare. *Idem.* E Nestoris ore, melle dulcior fluebat oratio. *Idem ex Homero, cuius versum vide sub* Wymowá wielka.
ῥήμασι μαγειρικοῖς ὠπτᾶν. *Athenæ.* Verbis coquorum condire.
τῇ ἐπιεικείᾳ χρῆσθαι Moderata æquitate vti. *Sic Mitto Terentian.*
Do prætermitto, non necesse habeo omnia pro meo iure agere.
ῥόδα εἰρηκας. *Suidas.* Rosas locutus es. Vt mulsa loquitur! *Plaut.* .i. *dulcia dicta.*

Łagodnośćią więcey sprawiß / niż surowośćią.
Łáskáwośćią rychley wymieß człowieká niż srogośćią.

Remissiùs imperanti meliùs paretur. *Seneca.* Verecundiam peccandi clementia tegentis facit. *Idem.* Perpetuò vincit qui vtitur clementia. *P. Syrus.*
Flectitur obsequio curuatus ab arbore ramus.
Frangas, si vires experiare tuas. *Ouidi.*
—— Blanditijsque magis quàm viribus vti Conuenit. *Idem.*
Exorando haud aduersando operam sumendam censeo. *Plaut.*
Leniter qui sæuiunt, sapiunt magis. *Idem.* Peragit tranquilla potestas.
Quod violenta nequit, mandataq; fortiùs vrget Imperiosa quies. *Claudiã.*
Qui vult amari, languida regnet manu. *Seneca Thyeste.*
Et errat longè, meâ quidem sententia,
Qui imperium credat grauius esse aut stabilius,
Vi quoò fit, quàm illud quod amicitia adiungitur. *Terent.*
Hoc patrium est potiùs consuefacere filium. (rest. *Idem.*
Suâ sponte rectè facere, quàm alieno metu. Hoc pater ac dominus interest. *Chrysostomus.*
Est lenitas violentia omni fortior.
Dextera præcipuè capit indulgentia mentes
Asperitas odium bellaque sæua mouet. *Ouidi.*
Medici amara pharmaca dulcibus succis admiscentes, aditum sibi ad vtilitatem oblectatione faciunt. *Ex Plutarcho.*
μὴ θύειν ἄτερ ἀλφίτων. *Pythagor.* Ne sacrifices absque farina. *Suauitatem mo-*

rum commendat. Ocymum seu Basilicum leniter attrectatum suauiter olet, arctiùs pressum vel tritum, fœtet. Plerius, qui affert apologum vel historiam Genuensium.

——— Re ipsa repperi,
Facilitate nihil homini esse melius, neque clementia.
Id esse verum, ex me atque ex fratre cuius est noscere.
Ille suam semper egit vitam in otio, in conuiuijs
Clemens, placidus, nulli lædere os, arridere omnibus:
Sibi vixit, sibi sumptum fecit: omnes bene dicunt, amant.
Ego illè agrestis sæuus, tristis, parcus, truculentus, tenax, *&c.*
——— Dum studeo illis vt quam plurimum
Facerem, contriui in quærendo vitam atque ætatem meam.
Nunc exacta ætate hoc fructi pro labore ab his fero,
Odium: ille alter sine labore patria potitur commoda;
Illum amant, me fugitant: illi credunt consilia omnia.
Illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus sum:
Illum vt viuat, optant: meam autem mortem exspectant. *Demea Terentij. seuerus in filios pater damnans suam seueritatem & fratris Micionis lenitatem suspiciens. Idem mutato consilio subdit.* Ego quoq; à meis me amari & magni pendi postulo.

Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores feram. *Item.* Missa facio; effundite, emite, facite quod vobis lubet. *&c. Idem.*

Meditor esse affabilis. & bene procedit. Paulatim plebē primulū facio meam.

ἡδὺ γε πατὴρ φρόνησιν ἀντ' ὀργῆς ἔχων.

Suauis pater (*est*) loco iræ habens prudentiam.

δήμῳ δ' ὥσθ' ἅν ἄρισθ' σὺν ἡγεμόνεσιν ἕπεσθαι.
μήτε λίαν ἀνεθεὶς μήτε πιεζόμενον *Solon apud Plutarch.*

Sic populus facilis rectores quisque sequetur,
Si nec eum laxent nec nimium vsque premant.

ἡ συγγνώμη τιμωρίας κρείσσων. *Clemens Stromat. 2.*

Indulgentia punitione vel supplicio est melior.

πολλῷ κρείττων ἡ εὐσταθεστέρα ἀρχὴ ἥτις τὴν εὐεργεσίας μὴ τιμωρίας κρατεῖ ὑπηκόους. *Dionys. Halicarnass.* Multò melius & firmius est imperium, quod beneficiis non pœnis continet subditos.

τέλαιον ἐς τ' ἅλα δεῖ ὠνεῖσθαι. *Aristotel.* Oleum & salem oportet emere i. *acrimonia cum suauitate miscenda vel alternanda, vt in cibis & medicinis fit. Sic apud S. Lucam Samaritanus oleum & vinum saucio infundit.*

καὶ τῷ κυναρίῳ ἄρτον ἀρᾷ προσπαίζει. *Æsopus.*

Et cani panem caudā (*blandiens, non morsus*) comparat.

Camelus fessus hæret pertinaciter, nec flagra aut fustes curat, blando autem sono permulcetur & pergit. *Maiolus. Idem scribit Ælianus de Elephante capto recens & fero, qui musicā feritatem deponit. Hinc illud recentiorum.*

Blandum.

Blandum imperium imperioſum. Maior & in blando vis latet imperio.
ἡ εὐνοια ἀσφαθερα καλὴ κ ἀσάλευτος. *Antigonus apud Plutarchum ſuadentibus amicis vt vi occuparet Athenas habiturus ſcalam Græciæ, reſpondit.* Beneuolentia, pulchra & ſtabilis ſcala. οἷον ἵππων ὕβριν χαλινῷ καθαρμόνων μᾶλλον ἢ μάστιγι. *Philoſtratus.* (Vrbium) velut equorum ferociam habenis potiùs moderans quàm ſcutica. *Affine,* Lágodna mowá.

Lágodny. Láſkáwy. Miekki. Cichy.

Auricula infima mollior in Republica & in inimicitiis. *Cicero.*
In aliis nimium ſeuerus; in hoc, ima quod aiunt, auricula mollior. *Ammian.*
ἀμνὸς χρῶτα τερενότερος. *Philodamus.* Agni cute, lana, corpore mollior.
ἁπαλώτερος ἀρνός. *Theocrit.* Mollior ſeu tenerior agno.
Agnâ Galeſi mollior Phalentini. *Martial.* (*Illud verò Catulli.* Mollior cuniculi capillo vel anteris medulla. *de turpiter delicato & molli, dictum eſt.*)
Veruece mitior. *Apulei. nam caſtrati agni non ſunt laſciui & petulantes. Sic Lucian. ait:* Ἕτόν σοι σωφρονέστερον προβατίς παρέξω τὴ τομῇ .i. Hunc tibi modeſtiorem ouicula reddâ caſtratione. ὕπνῳ μαλακώτερος *Theocrit.* Somno mollior. *Virg.*
& ἀπίῳ πεπαίτερος. *Theocrit.* Pyro (*maturò*) mollior, maturior.
Mactatâ lenior hoſtiâ. *Horati. pro manſueto placido vt Eraſmus explicat. quam explicationem reiicit Lambin. negans hic vllum eſſe prouerbium. Sed approbat Læuinus ex more Romano ſacrificandi Veneri non cæſa & cruenta hoſtia, ſed mactata, quæ non ita horrida aſpectu eſt. Item ex Catulli Venere ſanguinis experte. (quanquam Catulli verba aliter diſtinguit Ioſ. Scaliger & ad Hecatomben trahit) denique ex Tacito & Plinio.*
μαλθακώτερος πέπονος κ σικυοῦ. *Athenæus.* Mollior pepone & cucumere.
Oleo trauquillior. *Plaut.* Hanc canem faciam tibi oleo tranquilliorem. *Oleum enim & leniter fluit, & imagines inſtar ſpeculi reddit, & igni cum ſtrepitu vt alij humores non reſiſtit, & corpora leniter intrat emollitq;, denique mare turbatum tranquillat, teſte Plinio & Plutarcho.* λείως κ ἀπλαυστῶς ἐρχέσθαι μὴ πολλὴν τ πραότητος, οἷον ἐλαίου ῥεῦμα ἀνεφκτὶ ῥέοντος ὥστε θαυμασαι. *Plato de placidis ingenijs.* Leniter & ſine offenſione venit cum multa manſuetudine, qualis eſt olei fluxus ſine ſtrepitu fluentis vt mirum ſit.
τ ζωγλίας μαλακώτερον πρόσωπον. *Plutarc.* Spongia mollior vultus.
πραύτερος μαλάχης *Athenæ.* Lenior malua. *quæ habet vim molliendi.*
Tranquillior mari .ſ. *ſereno.* γαληνότερος τ θαλάσσης.

Periſti, niſi illam mihi tam tranquillam facis,
Quam mare eſt olim, cùm ibi alcedo pullos educit ſuos. *Plaut.*
Leniorem me dices quam mutum eſt mare. *Idem.*
Liquidiuſculuſque ero quam ventus eſt Fauonius. *Idem.*
πραύτερος περιστερᾶς. *Diogenianus.* Mitior columbâ.
ἡμέρη πελειὰς. *Suidas.* Sedens columba. *Vbi auget ſenſum dicti, vox Sedens?*

Tangitur eadem proprietate apud S. Matthæum c. 10. Estote simplices sicut columbæ. Itemq; c. 3. Spiritus S. descendit in Christum specie columbæ.

ἧπαρ. *Aristoteli est piscis fellè carens, quod etiam scribit Plinius, qui eundem* Hepar *vocat.* Hepatum *Hermolaus & Gesner.* Iecur marinum *Hermolaus.* Iecorarium *Iunius. Transtulit Eubulus ad hominem mansuetum dicens:*

ἐκ ὥρας με χολὴν ἔχειν, ὡς δ' ἥπατῳ μοι διελέγε: ἐγὼ δ' ἐμὶ τῶ μελαμπύγων .i. Non putabas me bilem habere, & velut cum hepato (*pisce*) agebas: ego verò sum ex melampygis .i. *ex duris, fortibus, qualis fuit Hercules* μελάμπυγος (*nigro podice*) *dictus. vt è contra molles & imbelles* λευκόπυγοι (*albis natibus*) *dicebantur. Multa de hoc pisce affert Gesner, &* μελάνουρον (*nigrâ caudâ*) *piscem, ei similem esse scribit.* Mite supercilium serena fronte. *Nemesius.*

γαληνάμενον ἐν ὀφρύσι μειλιχίη θήρ. *Nonnus.* Serenis supercilijs blanda fera. *Taurus genu dextro funiculo ligatus, etiamsi ferocissimus sit, mansuescit & obsequens euadit. Symbolum hominis mansuefacti. Pierius.* Ogłaskany. Powolny.

Łakomy wiedzy. v. Obżarty. & Łakotliwy.

Łákomy w zbieránie. Chćiwy ná pieniądzé. Żdéchł ná groß. Wpadłby w ogień zá großem. Dałby śie vpiec o. &c.

Pecuniæ accipiter. *in Persa Plauti sic vocatur leno auaritissimus.*

Omnia venalia habet. *Salust.* τάτε ἑνὸς πάντα πωλεῖν .s. χρημάτων. *Thucydid.* Hoc vno (*pecunia*) omnia vendiderit. In triuijs fixum sese demittit ad assem. .i. *ad nummum. Iuuenal.* Schyli śie po pieniądz nié minié, nié przéstąpi großá.

— Illa eius sententia semper in ore Versatur, dijs atq; ipso Ioue digna Poëtæ; Vnde habeas, nemo quærit, sed oportet habere. *Idem Iuuenal. ex Ennio. Apud Plautum in Pseudolo Ballio auarus sic loquitur:* Si sacrificem summo Ioui, Atq; in manibus exta teneam vt porriciam, interea loci Si lucri quid detur, potiùs rem diuinam deseram. *Nō absimilis à sacris sumpta periphrasis raptoris est apud Iuuenal.*

—— Tollunt grandia templi, Pocula adorandæ robiginis, & populorum. Dona, vel antiquo positas à rege coronas.

Hæc ibi si non sunt, &c. exstat qui Radat in iurati femur Herculis, & faciem ipsius Neptuni qui Tracteolam de Castore ducat. *Nostri etiam de auaro, sacrilego, vel raptore dicunt,* Wźiąłby z ołtarzá.

μᾶλλον ἀπὸ νεκρῶ φορολογεῖ. *Aristonel.* Etiam à mortuo tributum exigit. Vel aerem censeat .i. *censum ex aere quo spirant homines, velut ex prædijs & fundis exigeret. Sic apud Spartianū Pescennius Niger Palæstinis conquerentibus de graui tributo & leuius sibi imponi petentibus respondit:* Vos terras vestras censitione liberari vultis, ego verò aerem etiam vestrum censere vellem. *Auaritiam quin sordes & crudelitatē sedolens dictum & optatum. quod tamen alij reipsa perfecerunt. Nam vt scribit Cedrenus, Ioannes Michaelis Paphlagonus frater imposuit prædijs tributum aeris nomine.*

τέλεσμα

πέλεσιμα ἀέρμενν νομίσματα τέσσαρα ἢ ἓξ ἄχρι τ' εἴκοσι. numiſmata quatuor aut ſex vſque ad 20. pro facultate cuiuſque.

Meminit. & ἀερμενῶν & *Harmenopulus. Cuiacius, &c.*

Nec glutto ſorbere ſiliuam Mercurialem. *Perſius laudat Cornutũ magiſtrum ſuum quòd minimè ſit auidus pecuniæ. vel lucri. q.d. Non mouet tibi ſaltuam lucrum quoduis, cuius præſes Mercurius credebatur.* κερδῶς ἔκπαι καὶν ὅτι ῥιπὸς πολέοι. *Suidas.*

Vel vimine nauigãrit lucri gratia.

ὀσφραῖται & χρυσοῦ. *Lucian.* Aurum ei olet. aurum olfacit.

χερσὶ κὴ ὅπα γλώσσης λησιστὰς. *Heſiodus.*

Manibus & lingua prædatur .i. *mentiendo, peierando, fraudando.*

Βριάρεω χεῖρες. *Nazianzen.* Briarei manus .ſ. *habet de homine lucri auido. qui quaſi centum manibus queſtui inhiat.*

λιχνότερος τ' πορφύρας. *Athenæus.* Voracior purpura.

κερκώψ. *Syneſio.* Cercops Lucripeta, *qui vndecunque lucratur Feſto.*

ἡ φιλαργυρία μήτηρ πασῶν κακῶν ἁπάσης. *Phocylides.*

Improbitatis auaritia eſt cuiuſque genitrix.

αἰτεῖ δὲ καὶ σοῦ ἀναβεβαίους ἄλφιτα.

Vel à ſtatuis ipſis farinas (*vectigal*) exigit.

λάρος τις κεχηνώς. *Ariſtophan.* Larus hians. *Auis voraciſſima eſt.*

λάρῳ πεινῶντι ἐοικώς. *Plutarch.* Laro eſurienti ſimilis.

πάντ' ἄνδρ' ἀποσκυλεύσειν .ſ. ἐρᾷ *Archilochus.*

Quemlibet hominem excoriare vellet. Odárthy z ſkory.

ἄτθικος ὑπέχει τὴν χεῖρα καταβήσιμον. *Diogenian.* Atticus etiam moriens porrigit manum. *Nam Athenienſes erant auidi lucri & munerum. Et apud Ariſtophanẽ Phidolus carpit deos hoc nomine, quod eorum ſtatuæ extendant manus ſupinas ad accipiendum paratas. Philemonis item Comœdiographi ſtatuam ſe vidiſſe Pierius ait, vna manu librum ſtrictè tenentẽ, altera veſtar capedunculæ extenta, quod is ære graui ſua pòémata vẽdere ſolitus fuerit. Egregium item hominis auari exemplum eſt apud Herodotum in Eratone Alemæonis cuiuſdam, qui in theſaurum Crœſi liberaliter admiſſus, & quicquid vellet accipere permiſſus; veſtes omnes laxas, ſinus, cothurnos, manus, os, omnia denig; ramentis auri implent, quin & capillus capitis & barbæ quantùm potuit inſperſit, & ſic egreſſus regi ipſum ridenti ſe exhibuit, à quo omnibus illis & pluribus aliis donatus eſt. Quadrat huc illud Æſchinis.* ἀφεν & σωμα]τος μέρος ἄπραγκτον ἐχεῖ. Nullã corporis partem habet otioſam .ſ. *in rapiendo vel accipiendo non occupatam.*

Affine, Skapy. Zmindak. Vienáſzcony. Zyſk zkadkolwiek. Łákomy niénáſzcony.

Łakomy: ſkapy i zmyślá; ieſt to po śmierći zwierzyná.

Puſzke áż ſtiuczéß / toż pieniędzy doſtánieß.

Auarus, niſi cùm moritur, nil rectum facit. *P. Syrus.*

ἐν ὁρᾷ φιλάργυρος καλόν τι πρᾶξαι & θανεῖν. *A.*

Nulli ante mortem bene facere auarus ſolet.

Ja

In Hieroglyphicis nouis Anonymi Symbolum auari est sus seu porcus saginatus. Nam sicut porcus viuus, est animal horridum tactui, fœdum aspectui, fœtidum olfactui & omnino inamœnum, indocile, intractabile, demulceri & tangi abnuens, in sordibus & luto libenter habitans, ac se volutans, quin sordibus viuens, voces ingratas edens, animamq; tantùm pro sale habens; occisus autem sapore carnium & salubritate ac condiendi varietate omnia animalia facile superat. Nam quinquaginta prope sapores (.i. fercula aliter & aliter parata) ex eo excogitatos scribit Plinius. Laudantur eiusdem carnes à medicis Galeno, Auicenna. & nihil apud Pœtas Comicos frequentius & laudatius in cibis. Plauti illud est. Occisam sæpe sapere plùs multò suem cùm manducatur. (*adi si lubet Pierium & Rhodiginum*) *Ita auarus dum viuit, plerunq; sordidus est, & omnibus ingratus. Nam, vt Horat. ait:*

Non vxor saluum vult, non filius, omnes
Vicini oderunt, noti pueri atque puellæ.

In eandem sententiam loquitur de se apud Terentium Demea in Adelphis.

Cùm verò moritur, liberalis (*licet inuitus*) est, & multos exhilarat ac ditat. *Huic Horat. dicit:* Cedes coëmptis saltibus & domo Villaque &c. & exstructis in altum Diuitijs potietur hæres. *Item.* Absumet hæres Cæcuba diuior Seruata centum clauibus & mero Tinget pauimentum superbo &c.

Appositè ad hoc Symbolum Suis quidam apud Pierium sic scripsit.

Nec sus ni mactes poterit prodesse, nec vlli,
Dum viuit prodest quicquid auarus habet.

χρήματα κληρονόμοι ἥρπασαν ἀσπασίως. *Lucillius.*

Hæredes auidè diripuêre bona.

Alterum huius rei symbolum vulgare quidem sed non ineptum est.

Pyxis puerorum vel mendicorum testea, in quam illi longo tempore nummulos in commune conyciunt, qua integra manente nullus quicquam accipit, sed fracta demùm effusis nummulis omnes exhilarantur & ditantur. *Quadrat & apologus de idolo, cui quidam sæpe frustra supplicatus, arrepto fuste illud fregit & aurum intus reperit.*

Nec contemno rhythmum veterem vulgarem, sanè verum nec adeò ineptum qui sic habet.

Diues cùm moritur, in tres partes diuiditur.

Caro cedit vermibus, diuitiæ hominibus, anima (*ofto non semper, certe non raro*) Cacodæmonibus. *Similis argumenti historia est in libro, De viris illustribus Ciceronis: de diuite quodam qui moriens iussit in testamento scribi, Corpus terræ, animam orcò suam cui indulgebat, & vxoris ac filiorum, quibus iniustè opes colligebat, deniq; Confessarij qui et verit item non dicebat, Cacodæmonibus. Mures in metallis, chrysitid m(arenam auro mistam) vorantes, non nisi mortui & dissecti aurum reddunt. Plutarch. Addo &* Spongiam Vespasianum, *qui procuratorum rapacissimum quemq; ad ampliora officia de industria promouebat, & locupletem factũ condemnabat ac confiscabat. dicebat q; his pro spongijs vti. nam spongia nisi compressa humorẽ quem imbibit non emittit. Sueton.*

Quod parcus (*vel parcens*) quæres, effundet prodigus hæres. *Anonym. rhythm.*

Ad meliores mores pertinet illud Senecæ.

Quemadmodum cœna peracta reliquiæ circumstantibus diuiduntur: sic peracta vita, ali-

vita, aliquid porrigi his, qui totius vitæ ministri fuêre, humanum est.

Łákomy chcąc wiecey mięć / ſtráci.

Chćiwość miáſto zyſku ſtráce często przynoſi.

Canis carnem veram amittit, dum apparentem in aqua vult arripere. *Apologus Gabriæ. Eiusdem epimythion est.* ὁ πλεονεκτὴς μᾶλλον ζημιοῦται. .i. Qui auarè quærit fraudans, maiori damno sæpe afficitur. *Et vulgare dictum est:* Qui appetit totum, perdit totum. τὰ διπλᾶ ὀρεγόμενος, ὀλέκει καὶ τὰ ἁπλᾶ. *A.*

Duplum appetendo perditur simplum quoque.

— Si quis auidus poscit escam auariter. Decipitur in transenna auaritiâ suâ;

Ille qui cõsultè doctè atq; astutè cauet, Diutinè ei vti bene licet partũ benè. *Plaut.*

Gallinam aurea ova parientem auarus occidit, massam auri se inuenturum sperans, sed similem alius gallinus reperit. Æsopus. & addit insultans eidem: ἀθρόον πλοῦτον ἐλπίσας εὑρήσειν, καὶ τὸ μικρὸν ὅπερ εἶχε ἐστέρησαι. .i. Multas diuitias se inuenturum sperans, & illo exiguo priuatus est.

Et Gabrias de eodem: ἐλπὶς ἢ μεῖζον δῶρον ὠλέκει τύχης.

Sed spes fortunæ maius donum perdidit.

Similis est apologus de gallina fœcunda, quam cùm mulier fœcundiorem reddere cupiens diligentiùs pascit; pinguem & sterilem nimio cibatu reddidit. Æsopus.

πολλοὶ ἐλπίδι κερδῶς εἰς ζημίαν ἐκ μικροψυχίας ἐμπίπτουσι. *Gabrias.* Multi spe lucri ex illiberalitate damnum subeunt.

Insignis est & ille apologus, de quodam qui argenti bonum pondus conscio vicino certo in loco defoderat, quod cùm vicinus perfidus noctu effodisset & austulisset; & ille reuersus non reperisset: rem odoratus sed dissimulans vicinum adit, eiq; secreto narrat, se ad priorem summam mille ducatos cras velle adijcere. quod iste audiens priorem summam, secundæ inhians reponit clam, ille vero alter eandem cautè aufert, & perfidum amicum eludit. Ens. ὁ πλείονων ἐπιθυμήσας καὶ τὰ παρόντα ἀπώλεσεν. *Demosthen.* Qui plura appetunt etiam quæ habent amittunt. *Hoc Planudes transtulit ad fabulam Æsopi de gallina pinguefacta suprà.* Spartam nulla re alia nisi auaritia esse perituram, *dixit Apollo Pythius. Cicer.* *Affine*, Κτᾶσθαι τέκνον πένητα.

Łákomy nienaſycony. Łákomemu [illegible]

Łákomy nauboższy. Łákomému z pieniędzmi chćiwości przybywa.

Crescentem sequitur cura pecuniam Maiorumque fames. *Horati.* Semper auarus eget. *Idem.* Magnas inter opes inops .s. est. *Idem.* Scilicet improbæ Crescunt diuitiæ tamen Curtæ nescio quid semper abest rei. *Idem.*

Quantò plura parasti Tantò plura cupis. *Idem.*

Multa petentibus, Desunt multa. *Idem.*

Interea pleno cùm turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantùm ipsa pecunia crescit, *Iuuenal.*

κακὸν μέγιστον ἐν βροτοῖς ἀπληστία. Auaritia vel maximũ hominis est malum.

Quis diues? qui nil cupiat. quis pauper? auarus. *Ausonius.*

πλὴν πλέτε παῖδες χρήματος ἐστι κόρος *Theognis.*

Exceptis opibus cuncta alia explantant.

πλέτε δ' ἐδὲν τερμα πεφασμένον ἀνθρώποισι. *Solon apud Plutarch.* Non est finis opum finis mortalibus vllus. ἀνθρώποισι κεῖται. *in fine versus Theognis habet .i. hominibus præfixus est.* Pauperiorque bonis quisque est, quò plura requirit,

Nec quod habet numerat, tantùm quod non habet optat. *Manilius.*

Auaro aptat Erasmus illud Plauti. Quis istic fluuius quem non recipiat mare?

Tempore creuit amor qui nunc est summus habendi,

Vix vltrà quò iam progrediatur habet.

Creuerunt & opes, & opum furiosa libido,

Et cùm possideant plurima, plura petunt.

Sic quibus intumuit suffusa venter ab vnda,

Quò plùs sunt potæ, plùs sitiuntur aquæ. *Ouidi.*

Χαιρέτω οστις τοῖς ἀνάρθμοις δέδιε ἐπὶ ἔτη

ἄργυρος; αἰεὶ δὲ πλεόνων ἔχοι ἵμερος αὐτόν. *Theocrit.*

Valeat quisquis talis est, cui innumerum est argentum, semper verò ipsum desiderium habendi tenet. ἐδὲν ξηρότερον ὑδρωπικῆ. *Dionys. Longin.* Nihil hydropico siccius, cùm tamen aqua plenus sit. *Apud Horatium etiam & Ouid. tacm auari typus.* Dipsas *item* auari symbolum, *quæ Æliano & Luciano teste siti ardentissima laborat, & similiter ab ea icti, nullo potu satiantur, quin quò plùs biberint, plùs sitim accendunt: Sic Auarus. Isidorus.* *Denique* Formicæ Indorum aurum sibi inutile custodiunt. *vt Strabo scribit.*

Habet Africanus millies (*.s. sestertium*) tamen captat.

Fortuna multis dat nimis, satis nulli. *Martial.*

Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. *P. Syrus Mimographus.*

Auarum irritat non satiat pecunia. *Idem.*

Luxuriæ desunt multa, auaritiæ omnia. *Idem.*

Tam deest auaro quod habet, quam quod non habet. *Idem.*

Auaro quid mali optes, quam vt viuat diu? *Idem .s. vt crucietur plura sciens. Sic Martialis Caleno qui in mediocri fortuna liberalis fuerat, mox auctus opibus parcissimus factus est, dicit:* Quid dignum meritis precemur istis?

Optamus tibi millies Calene (*.i. summam 333333 floren.*)

Hoc si contigerit, fame peribis. *Certe Chrysippo teste: quidam auarus moribundus aureos non paucos deglutijt, & sic mortuus est. Rhodigin.* *Alius tunicæ plurimos aureos insuit, & ita se sepeliri iussit. Idem.* *Vulgaria illa sunt.*

Non est in mundo diues qui dicat, Abundo. *Anonym rhythmic.*

Diues macrescit quantò plùs copia crescit. *Idem.*

Nulla ditari ratione potestis auari,

Vos faciunt inopes, quas cumulatis opes. *Idem.*

Omnia des cupido, tenet hunc tamen ægra cupido.

Orco siue mari mens æquiparatur auari. *Idem.* *Affine,* Łakomy wzbieráninu

Łakomy

Łákomſtwo dobre tylko ſtoi mienie / a nie o luckie dobre rozumienie. (cani o dobre rozumienie.)

Łakomych ſłowá wydáia / że o ſtawe nic nie dbáią.
Vtiech mie iák chca ludźie pißa / gdy pieniądźi wſkrzyni dyßa.

— Populus me ſibilat, at mihi plaudo Ipſe domi, ſimul ac nūmos cōtēplor in arca. *Sermo eſt apud Horatium duitis ſordidi, contemnentis voces hominum de ſe. Talia & illa apud Senecam.* Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer.

Aut diues opto viuere, aut pauper mori.
Benè moritur, qui dum moritur lucrum facit.
Quid habere nobis turpe ſit, quæris? Nihil.
Pecunia ingens generis humani bonum. *Hæc & plura ille ex Pòétis Græcis tranſtulit & damnauit ac refutauit Epiſtola 115.* *Sic & Iuuenal.*
Quid enim ſaluis infamia nummis?
Sed qui ſermones? quam fœdæ buccina famæ?
Quid nocet hæc? inquit (*auarus*) tunicam (*corticem*) mihi malo lupini,
Quàm ſi me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.

τὸ μὲ ὠφέλιμον, καλὸν: τὸ δὲ βλαβερὸν, αἰσχρόν *Plato ex vulgi ſenſu.*

Quod vtile eſt, honeſtum eſt; quod autem noxium, turpe.

Ex eodem errore vulgi ſunt illa aliorum.

δίκαι' ἐπαίνει, κ δὲ κερδαίνειν ἔχει. *Sophocles.*

Laudato iuſta, cæterùm lucrum tene.

νόμιζε μηδὲν εἶναι σὺν κέρδει κακόν. *Idem.*

Nihil mali eſſe cenſeas quod cum lucro eſt.

τὸ κέρδος ἡδὺ κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ. *Idem.*

Dulce eſt lucrum profectum & à mendacio.

κ μὴ δικαίως τὴν δόκησιν ἄρυσο,
τὰ δ' ἔργα κ πᾶν δρᾶντος ἔνθα κερδανεῖς. *Plutarch.*

Opinionem iuſtitiæ abiicito procul,
Et ſequere facientem omnia vnde ſit lucrum.

Apud Plautum Leno adoleſcenti dicenti: Pudere ſe quod non habeat argentum lenonī dandum, *reſpondet dicens*: Se pigere potiùs quòd illud non accipiat. *Et addit*: Nimio illud quod pudet facilius ferri, quam illud quo id piget. *nempe apud ſordidos & honeſti ignaros.* *Apud eundem, cùm dixiſſet adoleſcens*: Pudet amicum deſiuuare (*non iuuare*) in rebus aduerſis. *Reſpondet pater*: Pol pudere quam pigere præſtat totidem literis .i. *præſtat verecundari ſi quid turpe feceris, quam pigere ſeu pœnitere ſi damnum contrahas.* *Contrarium ſenſere & docuere plerique, omnes Philoſophi: tam Ethnici, quod vel ex vno Ciceronе conſtat, qui toties in libris ſuis Philoſophicis probat accuratè* Nihil vtile eſſe niſi ſit honeſtum. & Omne honeſtum eſſe vtile ac ſolum bonum. *Auaritia Darij egregiè caſtigata apud Plutarchum à Semiramide, quæ ſepulchro ſuo inſcribi fecit*: Quicunque ex regibus pecuniæ inopiam ſenſerit, conditorio hoc reclufo ſumat quantùm libuerit. *Id cùm perlegiſſet Darius,*

sepulchrum iussit recludi, sed pecuniam nullam inuenit, scripturam verò hanc conspexit: εἰ μὴ κακὸς ἦθ' οὗτος ἢ χρημάτων ἄπληστος, οὐκ ἂν νεκρῶν θήκας ὤρυσσες *i.* Nisi tu malus vir esses & pecuniæ auidissimus, nequaquam mortuorum conditoria moueres. *Potes huic historiæ præfigere lemma.* ὁ φιλοχρήματος τυμβωρύχος. Auarus sepulchrorum perfossor est.

Łakomy wszystkiem zły. Sobié nagorszy. Łákomy i sobié żáluié.

τοῖς ἄλλοις μυριάρης κακός ἐς, αὐτῷ δὲ κάκιστος. *A.*

In nullum auarus bonus est, in se pessimus. *Seneca ex P. Syro.*

Qui sibi sint cari nil curat pectus auari. *Garnerus.*

Manifesta phrenesis, Vt locuples moriaris egentis viuere fato. *Iuuenal.*

Pauper Opimius (*diues sordidus*) argenti positi intus & auri, (*lethargo ita oppressus medicum porrigentem ptisanarium oriæ interrogat.*)

Quanti emptæ? Paruo. Quanti ergo? Octussibus. (*8. assibus.* zá groß) Eheu!

Quid refert morbo an furtis pereámne rapina? *Horati.*

Aquam hercle plorat cùm lauat profundere. *Plauti Euclio.*

Græcorum Epigrammatum l. 2. leges non pauca epigrammata lepida in Parcum & auarum qui flet ob nummos in loculum impensos. Item in alium, qui sumptu in somnis facto, se ipsum strangulauit. Item in alium qui mori maluit, quam vnam drachmam in medicinam erogare. Itemq; in alium, qui cùm se suspendere iam certò destinasset, ob pretium reétus quod magnum ei visum est, (sex æreolis venibat) abstinuit. Sic planè in Casina Plauti Chalinus seruus dicit:

Si nunc me suspendam, meam operam luserim:
Et præter operam restim sumpti fecerim,
Et meis inimicis voluptatem creauerim.

μόνοις τοῖς δακτύλοις τολλῶν, ὡς τάλαντα καὶ μυριάδας ἐλογίζετο *Lucianus de auaro:* Solis digitis diues, quibus talenta & dena millia computabat. (*quasi soli digiti eius perfruti sint pecunia*) Perdix congregat diuitias sine iudicio. *S. Ambros. ex Isaiæ c. 17.* Perdix fouit, quæ non peperit, congregat diuitias & non in iudicio, in medio dierum tuorum derelinquet eas. *Quia hæc auis aliena oua furatur fouet & pullos excludit, qui mox ad suam matrem fugiunt. Plutarchus diuites auaros similes ait canalibus fictilibus, qui nil aquæ sibi retinent, sed vnus alteri transmittit: sic auarus hæredi & ille alteri.* *Affine,* Ma á nic záżyć.

Łakomstwy. Żołędź ná łakoci. Smaczne kąski rad iada.

Multùm sapit ad genium. *Plaut.* Magis ei palatus quàm cor sapit. *Ex Cicero. i.* Plùs palato quam corde sapit. *vel.* Quid optimum sit palato, optimè iudicat. *vt idem Cicer. ait.* Curat vt ad sensum palati, suis cum iucunditatibus veniant rerum incorruptarum sapores, *Arnobius de Genio.* Viuit vt edat. *Quintil.*

——— Quibus in solo est viuendi causa palato. *Iuuenalis.*

— Qui gustus elementa per omnia quærunt Nunquã animo pretijs obstãtibus. *Idẽ.*

——— Laudat siliquas occultus ganeo, pultes

Coram

Coram alijs dictat puero, sed in aure placentas. *Idem.*

ὑαξμαζᾶν ἐρᾶ. *Suidas.* Delicatè epulari amat.

Gulosior Apicio, *vel* Philoxeno, *vel* Aristoxeno *apud Suidam*, *vel* Aristippo *apud Horat.* ἤρατ' ὀπτῷ ἀλδυρῷ *Theocrit.* Concupiuit assam farinam .i. panem, *qui post polentæ & pultis diuturnum vsum repertus, in deliciis fuit. Sed & Plinius varias delicias in pane coquendo memorat.* ματτυαζὴν Φιλεῖ. Mattiis delectatur. ἔ γεράνε αὐχένα ϗεῖν ἔυχεται. Gruis collum habere optat. *instar Philoxeni Parasiti, qui hoc ideò optabat, vt diutiùs cibi ac potus voluptate frueretur.*

Lepe iak niedźwiecź liźáć ábo ſsáć muśiß.

Dictum hoc in eum iaci solet, qui ſse frustratus, solitarius mœret vel esurit.

Pedum luctu instar vrsi viuere. *Pierius.* τῶν ποδῶν ἔδαλοσ ἄρκτε δίκην ζῆν. *Vel* ἔ ἔο πόδας ἐς ἄρκτε τρόπον λείχοντα ζᾶν. *A.*

Primorum digitorum luctu vrsino more vitam tolerare. *Budæus.*

Hoc enim animal incdiæ patientissimum esse scribit Eustathius. Et vt Aristoteles & Ælianus: Vrsus, præsertim cum pleno corpore, pinguem nimis & grauem se esse sentit, spelunca auersis vestigiis ingressus, absq; cibo 40 diebus latitat, priores plantas sugens. quæ manus etiam ob similitudinem vocantur, & gustatu valde suaues sunt. vt Rhodigin. ex Plutarcho refert. De eodem sic Oppianus: ἡ ἄρκτ ἔ κλύζετ' ὀπὶ ποτήλιγι, τόθι σκέπας ἄρκιον εὑρύ,

ἔ βόσκ χαλέσσα πόδας χείρας τε λιχμαίνει,
ἔσια τ' ἀμελγομένη καὶ γαστὸς ἔκλεψεν ἐρωήν.

Vrsa vel vrsus Occultatur in spelunca, vbi tegmen latum & amplum est;
Et cibo carens manus pedesque lingit, Quasi mulgens & ventris fallit desiderium.

Idem de Vrsis habet Plinius, qui addit, eos in specum ingressos, primis 14 diebus arctissimè dormire & illo veterno admodum pinguescere.

Iuuenalis etiam de magno strepitu vrbis loquens, dicit: Rhedarum transitus arcto
Vicorum inflexu & stantis conuicia mandræ (.i. *clamor currus agentium.*)
Eripiant somnos vrsis vitulisque marinis. *Ita lego cum Britannico & Cerda. vbi obserua*, Phocas somniculosis vrsis iungi. V. Ospaty.

Transferunt Latini scriptores latebras vrsi & fictũ pedum altiò. V. Domak Bedźieß tadł. *Simile dictum a Polypi natura & more formare licet.* Pedem suum ceu Polypus rodit. *idq; ex Hesiodo qui ait:* ὑιὰν χειμερίῳ στ' ἀνέρε ὃν πόδα τενδει. .i. Tempore hiberno quando exossis Polypus suum pedem comedit. *Nam vt scribit Oppianus Ælian. Plutarch. Carneades & alij apud Gesnerum: Polypus hyeme latens brachia sua, quæ 8 longa flagellorum instar habet, ceu alienа deuorat, quæ ei pòst æstate renascuntur. Oppianus de Polypo sic:* πολύποδες ἔ c.

κλύζονται παλαμῶσιν ἐὰς πλοκαμίδας ἔδοντες. .i.

Polypi Latent in speluncis sua flagella, brachia vorantes *Plinius quidem flagella Polypi à congro vel a murena arrodi ait: plures tamen nec minoris auctoritatis affert pro priore sententia Gesnerus. Porrò Massurius vtramq; sententiam probat.*

Renasci etiam caudas lacertis & serpentibus scribit Aristot. & Plin. Item Cercopitheco Piertus. Crocodilus *item quatuor mensibus latet absq; vllo cibo. Plinius.*
Sed & Cochleæ *suo succo viuunt Plaut. ait.* Cùm caletur, cochleæ in occulto latent. Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit. κοχλιὰς ἑαυτῆς ζῶν. *Plutarc.* Cochleæ vitâ viuens.

Láska panská bez darku, nic mé wáży. Laske syt sługa nie odźdźie.
Bto służy z láski / ma mießek ptáski.

ὁ χαριτογλωσσῶν ἄχαρις ἐστι δεσπότης. *A.*
Ingratus est voce modò gratificans herus.
ἔστιν ἄχαρις μηδὲν δοὺς ἃ μοι χάρις. *A.*
Gratia nihil dans nullam habebit gratiam.

Huc trahere licet ex Anthologia illud Palladæ.

ὄ σε λεγω δόμνε, ἐ γὰ ἔχεις δόμεναι .i. δοῦναι. *Atticè.*

Non voco te dominum (*non dico tibi amplius*, Domine) non enim habes quod des (*non enim habes, dare, seu nihil habes quod des.*) *Latinam vocem* Domine *vsurpauit, ob allusionem gratiam ad verbum* δόμεναι .i. *dare.*

Similia non pauca leges apud Martialem. Lunæ radijs non matureſcit botrus. *Plutarch. sic.* μελας γὰ αὐγὰς (ἀκτῖσι .i. radius quod præcessit) ὁ πεπαινόμενος βότρυς. .i. Niger etenim non excoquitur ijs botrus.

Laska pańska ná pstrem koniu iędźi.

De fauore principum mutabili dictum hoc vsurpatur, quorum amici sunt velut computatorum calculi. *Polonicum dictum varietatem seu mutationem sonat.*
De his sic Plutarch. καθαπὲ ἐι τ ἀριθμητικῶν δάκτυλοι, νὸν μὲ μυριάδας, νῦν δὲ μονάδα δηλοῦσι δύναμιν: τὸ αὐτὸ δ τῶν βασιλέων φίλοις, νὸν μὲ τὸ πᾶν δύναται, νὸν δ τὸ ἔλαχιστον. .i. Quemadmodum Arithmeticorum digiti, nunc myriades (.i. *decem millia*) nunc autem tantùm vnitatem significant: ita regum amici, nunc omnia possunt, nunc minimum. Breuis est magni fortuna fauoris. *Silius.*
De talibus etiam Theognis sic. —— ἢν δ' ἐν ἁμαρτῇς,
τῶν προσθεν πάντων ἐκκέχυται φιλότης. .i.
Si verò in vno peccaueris, Priorum omnium effusa est gratia.
Similis est sententia Plauti suprà sub Bogáty dobrodzieystwo tweych nie ráchuie.
Fluxus amor domini glacies velut vna diei. *Garner.*
Gratia magnatum nescit habere statum. *Idem.* .i. *non est stabilis.*

Láskawość okrutna złodziejowych rzeczy possolić.

Exorari in perniciem rogantis, sæua bonitas est, blandum & affabile odium. *Seneca.*
τὰ βλαβερὰ συγχωρῆσ ἀπάνθρωπ ὃ χάρις. *A.*
Gratia ea inhumana est nocua concedere. V. Mieczá nie dáy.

Latá na tobie abo ná niem znac.

— Facies tua computat (*indicat*) annos. *Iuuenal. de anu iuuenculã se fictis blandè sermonibus*

nibus simulante. *Apud Æsopũ Vulpes Crocodilo iactanti genus suũ antiquum respondit:* καὶν μὴ λεγῃς, ὅτι ὀξέρματος γε φαίνῃ, ὡς ἐκ παλαιῶν ἐτῶν εἰ γεγυμνασμένος: .i. Quamuis non dicas, ex cute apparet, quam antiquis annis sis exercitatus, *quia quamdiu viuit crescit, viuit verò vltra 60 annos. Plin. Iul. Scaliger.*

Láta na láte. Latámina. Láchmany. Szátá wytárta.

ὁ δ' πλωχὸς τρίβων Mendici pallium. *quod frustis veteribus, aliquando etiam integrum, assutis plenum esse solet. Simile quid erat* Nauis Thetei, *vel* Deliaca nauis, *quæ Plutarcho auctore diutissimè durauit, quòd sæpe reficeretur adeò, vt disputatum fuerit, eademne an alia iam esset. Apud Lucianum Menippus Cynicus* τριβώνιον ἔχει πολύτρηχον, ἅπανθ' ἁπλοῦ ἀναπεπλασμένον, καὶ τὰς διπλῆς χλαίνης τὸ ῥακίων ποικίλον. Pallium habet multiforum, & cunnis vento peruium (iáł śieć: przégnał by mucby) & diuersorum pannorum assumentis variegatum.

αἱ στολαὶ τῶν μυηθέντων .i. Vestimenta initiatorum, *de attritis & vetustate diffluentibus, & nulla temporum varietate variantibus, & tam domi quam foris non vestis modo sed & stragulis & lecti vicem præstantibus. Rhodigin. è Græcis. Rationem adagij hanc affert, quod qua veste quis initiabatur, eam nunquam deponeret, donec eam ita attereret vt inutilis esset. Similes item aiunt vestes imaginum in templis quas ædituj nunquam immutant. Addit tamen ex Melanthio, morem fuisse quoq; vt vestes in quibus quis initiabatur templis dicaret.*

Ledá co chwali. Ledá co mu śie podoba.

πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνεῖ. *Clemens Stromat.* Omnem lapidem vnctũ adorat. Lapidem è sepulchro pro deo veneratur. *Cic.*

Ledá kto nademną przébarßcza, dokázuié. Ledá kto śie go nabué.

τῶν μυσῶν λεία. *subaudi* ἐστὶ vel ἐστὶ. Mysorum præda .ſ. *sum vel est.*
Ex Aristande qui ait: καὶ δεῦτ' ὑπὸ πολλῶν ἀδικηθέντας κ' μὴ ἐπεξελθόντας, ὡς ἴσας κ' τὴν παροιμίαν Μυσῶν λείαν .i. Eos item qui à multis iniuria acceptam non vlciscuntur, vt qui iuxta prouerbium Mysorum præda sunt. *Nam Mysi ab omnibus gentibus vicinis impune infestabantur.*
Sic Damæ apud Martialem suam sortem deplorantes dicunt:

Imbelles damæ quid nisi præda sumus? *cùm careamus dentibus cornibus & aliis armis, animantibus cæteris à natura datis.*

ἐν Καρὶ κίνδυνον .ſ. ποίησον. *Plato.* In Care periculum .ſ. *facito.* .i. *in homine vel re vili experientiam periculosam facito. vbi si parùm feliciter successerit, parium damnum accidit. Sumptum dictum a gente vili & mercede alias gentibus in bellis seruiente. de ea sic Aristophanes.* εἰ δὲ οἰκέτης ἐστὶ, Κὰρ. Si autem seruus est, & Car. .ſ. *est. tanquam si soli Cares serui forent. Alluſit ad idem Aristides dicens:* ἐν τῷ Καρὶ Κ' ἐκ τῶν τοῦ ἑαυτοῦ σωμάτων τὰς πείρας ποιούμενοι i. In Care non in suis corporibus periculum facientes. *Et Cic. Græcos carpens ait:*

Quid de

Quid de tota Caria? nonne hoc veſtra voce vulgatum eſt? Si quid cum periculo experiri velis, in Care potiſſimùm eſſe faciendum. *Affine*, Via pochyłe drzéwo. & Mam śie iák groch. & Má vbogiego. Wżedy ná mie kápię.

Lédwiéś śie vmknął. Mátoś mię był wſáku. Nábrałéś śie ſtráchu.

ἴσαι ψῆφοι. *Suid.* Æquales calculi, ſeu ſuffragia, .ſ. *in iudicio erant .i. parum abfuit quin condemnarere.* Paribus calculis abſolutus es. Parua declinatione & corpore petitiones (*aduerſarij vel hoſtis*) effugiſti. *Cic.* βελὸς ἀνὰ μεσον. *Theocrit.* Pilus in medio. *ſ. inter me & periculũ, eſt vel fuit.* Corpore & parua declinatione petitiones tuas quæ vitari non poſſe videbantur, effugi. *Cic. Affine*, Vſiebéſpiéczno.

Lekárſki żywot nędzny. Łatáne zdrowie nędzne.

Celebre dictum & omnibus notum eſt. Qui medicè viuit, miſerè viuit.

ἰατρικῶς ζῶν ἀθλίως ἐκ τοῦτε ζῆν *A.* Viuendo medicè vita miſera viuitur.

Videtur autem hoc dictum, ſuadere odium & fugam medicorum ac medicinarum, ſecus quam in ſacris libris docetur ſæpe: ideoq; explicandum eſt, diſtinguendo ægros à ſanis. Æger non ideo miſerè viuit, quia ex præſcripto medici viuit, nam abſq; medico etiam miſerè viuebat: ſed ideò nunc medicè viuit, quia miſer eſt, & ne ſit miſer; porrò miſeriùs immò breuiùs viueret abſq; medico. Hoc verò quod medicus addit, eſt moleſtum quidem ſed vtile, quia prohibet grata, dulcia, quæ noxia ſunt; ingerit amara, acerba, quæ ſanitati conducunt. Sanus autem ſi medicè velit viuere, ſic vt ſuperſtitioſè & ſcrupuloſè obſeruet genera ciborum, condimentorum, tempora edendi & ſimilia; iſte miſerè viuet, quia curas non neceſſarias ſuſcipit, & aliis ſæpe eſt moleſtus. Hoc verò non eſt medicè viuere, quia medici moaum iubent ſeruari, & ſano moderatam cautelam circa victum ſufficere aiunt.

Illud tamen negandum non eſt, eos ſanos qui ab externa aliqua cauſa vel ex naturæ aliquo vitio læſam habent valetudinem, vt qui cerebro, hepate, calculo, podagra, iſchiaſi & ſimilibus laborant, cautiùs viuere oportere; eò quòd leuiſſimo exceſſu excitant vel augent morbum ſibi familiarem. Et de talibus quoq;, verum eſt iſtud dictum vulgare. nam aſſiduè debent vel multa ſibi grata negare, vel malum irritatum iterum lenire.

Et talibus etiam quadrat illud Martialis:

Non eſt viuere, ſed valere vita. q. d. *Vitam valetudinarij vix vocandam eſſe vitam, ob moleſtias perpetuas, cum quibus luctatur. Vide* Frugalitas *ſub* Skromne życie.

Lekarſtw rozmáitość ábo odmiáná ſkodliwa.

Nihil æquè ſanitatem impedit quàm remediorum crebra mutatio. *Seneca.*

ἡ μεταβολὴ τ̃ φαρμάκων χρονίᾳ ἴασις. *A.*

Mutata crebro remedia iuuant tardiùs.

Rarò illa veinera ſanantur, quibus varia medicamenta applicantur. *Garner.*

Lekárſtwo czaſu potrzebuié: im dłużey trwa lépiey ratuié.

Remedia non proſunt niſi immorentur. *Seneca.* Remedia continuata plurimùm proficiunt. *Idem.* Quis medicus in tranſitu curat? *Idem.*

χρόνοις δεῖται πᾶν τ' ἄριστον φάρμακον. *A.*
Tempus requirit optimum quoque pharmacum.

Lekárſtwo / ábo lékarz nié záwße ratuié.

Non eſt in medico, ſemper relevetur vt æger,
Interdum docta plùs valet arte malum. *Ouidi.*
Eripit interdum non dat medicina ſalutem. *Idem.*
Curando quædam fieri maiora videmus
Vulnera, quæ melius non tetigiſſe fuit. *Idem.*

An medicina ars putanda non eſt, quàm tamen multa fallunt? *Cicer.* Quia non omnes conualeſcunt, ideò ars nulla medicina eſt? *Idem.*

φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα, πολλὰ δὲ λυγρά. *Homer.*
Pharmaca miſta ſalubria multa & noxia multa.

Sæpe fit a medico peſſima plaga probo. *Garner.* *Nam vt taceatur imperitia & negligentia medici, absq; his ars medendi incerti eſt euentus, nec quicquam polliceri poteſt, ſed adhibere medicamenta morbo: cuius cauſa ſæpe incerta eſt, ſæpe æger non obtemperat, pharmacopœus non parat fideliter pharmacum, idem non adhibetur ex præſcripto medici, morbus ex ignota cauſa mutatur in alium, & ſexcenta huiusmodi accidunt. Vnde rectè idem Garnerus.* Melius eſſe *ait* felicem quàm doctum medicum nanciſci, quia aliquando minùs periti, fortuna, caſu, celeritate, induſtria, citiùs ſanant.

Lekárſtwo podczás ćieżße / niż chorobá.

Grauiora quædam ſunt remedia periculis. *P. Syrus.* *Nam vt idem ait:*
Nunquam periclum ſine periclo vincitur.
πολλάκι τὸ φάρμακόν ἐστι πικρότερον νόσε. *A.*
Perſæpe morbo acerbius ſit pharmacum.

Lekárſtwo przykrzéyße / pożytécznieyße.

Nulla remedia quæ vulneribus adhibentur tam faciunt dolorem, quàm quæ ſunt ſalutaria. *Cicero.* τὰ πικρότερ' ἐς' ἰαλικώτερα φάρμακα. *A.*
Sanando amara plùs valent medicamina.

Lekárſtwo ſrogie ábo oſtátnie zgonéć vćináć.

Mala eſt medicina, vbi aliquid naturæ perit. *P. Syrus Mimus.*
ἔχαρν ἰατρικὴ ἀπηνὲς ἀποκτεῖναι μέλος. *A.*
Dura medicatio ſæuiens per vulnera eſt.

Lekarz dla chorego wiéle cierpi.

Medicus aliena in miſeria cruciarum proprium metit. *Hippocrates & Euſebius ſic de hac re ſcribunt* ἰατρὸς ἄριστος ὃς τῶν καμνόντων ἕνεκεν σωτηρίας ὁρᾷ μὲν δεινὰ, θιγγάνει δὲ ἀηδέων. ἢ ἐν ἀλλοτρίοις ξυμφορῇσιν, ἰδίας καρπῶσται λύπας. *i.* Medicus optimus, ob ægrotantium ſalutem, horrenda aſpicit, & moleſta contrectat, & in alienis malis proprias moleſtias loco fructus percipit.

Ideò Euripides ait: κρεῖσσον τὸ νοσεῖν ἢ θεραπεύειν.
Melius esse ægrotare, quàm curare ægrotum.
Aristophanes dictum illud: κύπριος βοῦς ζωροφάγος: Cyprius bos stercora vorans. *de medicis vsurpat ob ministeria sordida.*
Medico magis imperium conuenit, merces tamen cuius gratia circumambulat, auctoramentum quoddam seruitutis est. *Dalecampi. ex Duareno IC. de medicis mercenarijs. At de medicis humanis & amicis lucrum non quærentibus Seneca l. 6. de Benefic. c. 10. Sic:* Quare medico & præceptori plùs quiddam debeo, nec aduersus illos mercede defungor? Quia ex medico & præceptore in amicum transeunt; & nos non arte quam vendunt obligant, sed benigna & familiari voluntate, &c. *plura ibidem addit.*

Lekarz rad ma chorego.

Cui enim non ex alieno incommodo lucrum? Medicis, grauis (*i. morbosus*) annus in quæstu est. &c. *Seneca.* ὡς κακῶς ἔχει ἅπας ἰατρὸς, ἂν κακῶς μηδεὶς ἔχῃ! *Philemon.* O quam malè se habet Omnis medicus, vbi nemo sese habet malè! *Apud Plautum quidam medicum diu exspectans ait:*

Lumbi sedendo, oculi spectando (*prospiciendo*) dolent,
Manendo medicum, dum se ex opere recipiat.
Odiosus tandem vix ab ægrotis venit .i. *tanquam à re sibi grata ægrè auulsus. Cæterùm.* Grauissima est infamia medici (*ait Seneca*) opus quærere .i. *protrahere vel augere morbum commodi sui gratia. De lucricupidis id tantùm accipe.*

Lekarz wielomowny być nie ma.

Morbi non eloquentia sed remediis curandi sunt. *Celsus Medicus.*
ἰατρὸς ἀδόλεσχος νοσοῦντι πάλι νόσος *Menander.*
Est medicus ægro garrulus morbus nouus.
Non quærit æger medicum eloquentem sed sanantem. *Seneca. Legi tamen dictum Aristotel. sub Lekárzu reka. &c.*

Lekarzá zyni srogiego, niepostuszenstwo chorego.

Crudelem medicum intemperantia ægri facit. *Seneca. ex P. Syro qui ait:*
Crudelem medicum intemperans æger facit.
ἰατρὸν αὐστηρὸν ἀκρατὴς νόσημ' ποιεῖ. *A.*

Lekarzá o zaboy nepozywaią, abo nie sądzą.

Solis medicis impunè licet occidere. *Iouian. Pontanus.*
μόνῳ δ' ἰατρῷ ἔστ' καὶ συνηγόρῳ
ἔξεστιν, ἀποκτείνειν, ἀποθνήσκειν δὲ μή. *Philemon.*
Soli aduocato atque medico soli hoc licet,
Occidere alios, non item occidi ab aliis .i. *puniri morte.*
Nulla lex est quæ puniat inscitiã capitalem (*medici*) nullũ exemplum vindictæ. *Plini.* Medico tantùm hominẽ occidisse impunitas summa est. quin immò trãsit (*in agrotũ mortuum*).

mortuum) conuitium, & intemperantia culpatur; vltróque qui periere arguuntur. *Idem.* Discunt periculis nostris & experimenta per mortes agunt. *Idem.* Medici parùm docti, at satis seduli, officiosissimè multos occidunt. *Seneca.* Medicorũ successus sol intuetur, errores tellus operit. *Nicocles apud Anton. Melissã. Vulgare illud est.* Medici cœmeterũ, Iudices patibulũ, Consiliarij Orcum implent.

Lekárzá trzeba bánowáć/ boć śie téż trafi chorować.

Honora medicum propter necessitatem. etenim illum creauit altissimus. *Ecclesiastici 38.* A Deo enim est omnis medela, & à rege accipiet donationem. *Ibidem. Et post multa alia in hanc sententiam additur.* Da locum medico, & non discedat à te, quia opera eius sunt necessaria. Est enim tempus, quando in manus eius incurras, &c. Medicina nulla ars fructuosior. *Plini.*

ἰητρὸς γὰρ ἀνὴρ πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων. *Homer.*

Nam medicus multis aliis præstantior exstat.

Lekárzow wiéle/ vmorzą chorego śmiélé.

Turba medicorum Cæsarem perdit. *dixit Adrianus Cæsar moriens, & idem dictum monumento suo inscribi iussit. allusit Plini. dicens.* Hinc illa infelicis monumenti inscriptio: Turba medicorum se perijsse. *De eodem Dion loquens affert illos versus:*

πολλοὶ στρατηγοὶ Καρίαν ἀπώλεσαν,
πολλοὶ δ' ἰατροὶ τ̃ βασιλῆ ἀνήλωσαν.

Multi duces belli Cariam perdiderunt: multi autem medici regem sustulerunt.

Et Menander. πολλῶν ἰατρῶν εἴσοδός μ' ἀπώλεσεν.

Multorum medicorum ingressus me perdidit. *Quia rarò consentiunt omnes, & quandoq; singuli contraria medicamenta præscribunt, idq; securè cùm facilè sit errorem cuiq; suum in alterum transferre. Sic fecere celebres duo medici Stephani Regis Poloniæ nostra memoria, quorum alter alterum, mortem regi longissima vita dignissimo, attulisse, libris etiam editis criminabatur.*

Lekárzow na świécie nawiecey. Co chorobá/ to lekárz.

ἰατρικῆς παμπληθέες ἔασι φράδμονες. *A.*

Quam plurimos medicina consultos habet.

In medicina sola, vnicuique medicum se professo statim creditur; cùm sit periculum in nullo mendacio maius, adeò blanda est sperandi pro se cuiq; dulcedo. *Plini. Nullius artis plures esse peritos & professores quàm medicinæ, docuit Gonella ioculator facetus apud Iouianum, ficto dolore dentium in publico sedens, & remedũ aliquod suggerentes scribens: tandemq; & ipsius Comitis cui id probaturum spoponderat remedium & nomen adscripsit, & reuersus ad eum quod promiserat probauit.* *Huc facit nos Babyloniorum positus sub* Lácno chorego ćiężć.

Lekárzu rekà i roskazániem prostego/ ięzykiem i rozumem ięg mądrego.

τ̃ ἀμαθῆ ἄκεε Φαρμάκῳ, φρένιμον λόγῳ. *A.*

Ratione cultum pharmaco cura rudem.

Aristoteles medico simpliciter imperanti pharmaca. Ne me, *inquit*, cures vt bubulcum & fossorem, sed priùs causam edisse. *Elian.* *Sic Cato puer industrius cùm doceretur, singulorum causam a pædagogo postulabat.*

Lékowierny.

ἔτως πιθανοί τινες εἰσὶ, ὥστε πρὶν εἰδέναι τὸ πραττόμενον, πρότερον πείθεσθαι. *Xenophon.* Adeò creduli sunt quidam, vt priùs quàm id quod agitur cognouerint, sit illis persuasum. μακρῷ ἀσφαλέστερον ἀπιστεῖν, ἄχρις ἂν εὑρωμεν τἀληθῆ. *Lucian.* Multò tutissimum est diffidere, donec inueniam' veritatẽ.

Leniwego nié żaluy.

Ἢ οἰκοθι βρεχόμενον οὐδὲ ὁ θεὸς οἰκτείρει.

Qui sub tecto suo compluitur, huius ne Deus quidem miseretur. Bogu go nié żal. Nimis homo nihili est, qui piger est. *Plautus.* Piger sibi obstat ipse. *Seneca.* ἀδύνατον τὸ μηδὲν πράττοντα πρᾴττειν εὖ. *Aristotel.* Impossibile est (otiosum) nil agentem, esse felicem, (*prospere agere.*) *Sunt & in quorum lecto mures nidificant. bus illud occinat licet: Vel mus mordeat pigrum stertentem.*

Asellus piscis & animal tundi debet & solet vt sit vtilis.

Leniwemu zawżé świeto.

Ignauis semper feriæ. *Ex Theocrito qui ait:* ἀεργοῖς ἀιὲν ἑορταί. ὡσεὶ ποθαῖον μεσημβρίζον πὲι κρήνην εὕδει. *Plato. de quodam qui ob ignauiam;* tanquam pecus vel ouis meridians ad fontem dormit, *sic otiosus erat.* πόνῳ ὄκνῳ πολέμιῳ. *Menander.* Labor pigri hominis hostis.

Leniwo każdy pracuie/ gdy potrzku maśo zuié.
Nié spora praca/ gdy licha płaca.

In steriles campos nolunt iuga ferre iuuenci. *Martial.*

Equus suo pabulo defraudatus fit ignauus. *Gotfredus.*

Ipse pater dixit: Studium quid inutile tentas? .s. *Poëtices. Ouidi. de se.*

ἀπόνῳ ἀνδρὶ ἄκαρπον ἐργάτιν ποιεῖ. *A.*

Lentas facit operas carens fructu labor.

ἔστε γὰ ὁ μισθὸς οὐδέν ἐστ', οὐθ' ἡ τέχνη. *Aristophanes.*

Vbi nulla merces, nullus est artis opifex. *Affine,* Bez ochoty.

Leniwy. Ruśa śie tám pien ná praki. Nieochoty.

ὀρχηστὴς Νιόβης ἔμπνουν σκέλετυπον. *Lucilius de saltatore inepto.*

Saltator Niobes spirans seu viuũ archetypũ. Callipides. V. Nié sporo z miesce. Cuculus *pro homine lento & pigro in suo munere vel opere. & potissimùm occinebatur ea vox per probrum Victoribus, quos cuculus vites putantes deprehendisset.* *Sic Horat. Plin. Acron. Porphyr.* *Vide* Czas do kázdey rzeczy vpátruy.

Dignus cui occinatur εὖτιε καρδαμον. Ede Nasturtium. *quod teste Plinio à narium tormento ob vigorem nomen accepit, quia torporem excutit.* aliqui καρδαμον *quasi de*

Stium aiunt.

tum aiunt quod caput calore acri feriat, alij à corde καρδία. quasi cor domans.
Frigidior Salamandra. *Carol. Bouillus. de homine lento in negotijs.*

Pulmoneis pedibus homo. *Plaut.* Formicinum gradum mouet. *Idem.*

Iste gradus ſuccretus eſt cribro pollinario. *Idem.* .i. *eſt minutus & tardus.*

Niſi cum pedicis condidiciſtis iſto graſſari gradu. *Idem.*

Loripedes, podagroſi. vicinis cochleam tarditudine. *Idem.* Aſino pigrior. *Martial.* *Tardè ad cœnam vel conuiuium venientes apud Plutarchum vocantur κωλυσιδεῖπνοι .i. moratores cœnæ. ζοφοδόρπιοις, noctu cœnantes τρεχέδειπνοι. per antiphraſin, ad cœnam currentes. διπλοῦσδεῖπνοι. Cœnæ nimis cupidi, & ad eam negotijs licet impediti, tamen vel tardiùs accurrentes. Cœnipetas reddit Xilander. Vnde Polycharmus Athenenſis orator rationum vitæ ſuæ reddens in concione dixit:* Nunquam vocatus ad cœnam vltimus veni. *hoc enim populare & gratū eſt conuiuis & opportunum moleſtū. Ibidem.* *Pigritia animal magnitudine vulpis in Braſilia 15 diebus continuo motu vix ad lapidis iactum procedit & biduo aſcendit arborem cuius folijs paſcitur. Petrus Maffeius.*

πὼ πρὸς ἑνὰ λαξ ἰχῇ. *Ariſtoph.* .i. Pedem ſuper pedem habet. *Nos dicimus.* Žółwzyć rece, Teſtudineus gradus. *Plaut.* Tardior corbità in tranquillo mari. *Idem.*

Lenwy dwá rázy robi.

ὀκνηρὸς ἀνὴρ δὶς τὸ αὐτ' ἐργάζεται. *A.*

Vir piger eundem bis laborem ſuſcipit.

Nam plerumq; ob ſegnitiem citò & facile conficere aliquid volens, malè conficit, quod illum vel herus ſuus vel res ipſa & neceſſitas ſecundò melius agere compellit. Sæpe etiam duo vel plura ſeparatim expedienda, ſimul & ſemel expedire aggreditur & malum vt ſit ſucceſſum emendare & repetere opus cogitur.

Lenwy i w domu ſwem zmokné.

ὄκνῳ καὶ οἶκοι πολλάκις καταβρέχεται. *A.*

Domi quoque ſuæ ſæpe complujtur piger.

In pigritijs humiliabitur contignatio & in infirmitate manuum perſtillabit domus. *Eccl. ſiaſtæ c. 10.* *In eandem ſententiam Philola hes adoleſcens in Muſtellaria Plauti poſt multa alia. dicit:* Venit ignauia, ea mihi tempeſtas fuit.

Ea mihi aduentu ſuo grandinem imbremq; attulit, Detexitq; me illicò. &c.

Poſt illa me obtegere negligens fui. &c. *Allegoriam ab ædibus ſumptam diuertit ad mores & ad vitam ſuam per deſidiam & luxuriam corruptam applicans.*

Lenwy wſzędzy. Lenwy wrożek należy.

Vulgare dictum eſt: Omnis piger vates.

ἅπας ὀκνηρὸς εὐφυὴς μαντεύεται. *A.*

Induſtrius diuinus eſt omnis piger.

Dicit piger: Leo eſt in via & leana in itinere meo. *Prouerb. SS. c. 26.*

Sæpe prophetiſſat ſeruus quicunque pigriſſat. *Anonym. rhythm. nouè ſed non inepte*

non inepte ad imitationem veterum inflexit vocem latinam more Græco ob rhythmi commoditatem, pro pigritatur.

Leniwy woli głód nedze cierpieć, niż śie rußyć.

ἀιὲι δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄταισι παλαίει. *Hesiodus.*

Semper cunctator vir calamitatibus colluctatur.

λιμὸς γὰρ τι πάμπαν ἀεργῷ σύμφορον ἀνδρὶ. *Idem.*

Fames ignauo perpetuò est comes viro. Leniwy zawżdy głodny.

Omnis piger semper in egestate est. *Prou. SS. c. 31.* Vestietur pannis dormitatio. *c. 23.* Qui sectatur otium, replebitur egestate. *c. 28.*

πένητας ἐργὰς ἡ τρυφερὰ ῥαθυμία. Pigros egentes non alit socordia.

Affine, Bto nie robi. Broż mi ie obłupi. Bez pracé nie bedzi.

Lépiey béspiécznie niż ſerdécznie. Lépiey rozumem niż ſtumem.

Lépiey być béſpiécznem, niż śmiátem.

στρατηγὸς ἀσφαλὴς ἀμείνων ἢ θρασύς. *A.* Dux securus melior quàm audax. *Apud Suetonium Octauius vsurpabat versum Trochaicum cuiusdam veteris Pòétæ, vt Latinus disponit:* Σπεῦδε βραδέως. ἀσφαλὴς γὰρ ἐστ' ἀμείνων ἢ θρασὺς στρατηλάτης.

Festina lentè. Securus enim melior quàm audax dux militum.

τὰ ἀφαλέστερα περὶ τῶν θρασυτέρων χρὴ αἱρεῖσθαι. *Dionys. Halicarnas.* Tutiora audacioribus oportet anteponere. ἀεὶ κρατιστόν ἐστιν ἀσφαλέστερον.

Semper puta optimum quod est tutissimum.

Morti prætendere muros. *Virg.* ſ. *bonum est, &c.*

ῥιψοκινδύνως ἐστὶ τὸ πέλαγος διαπλεῖν, ὅταν ἀρχόντων τῶν γῆν πορεύεσθαι. *Isocrates.*

Temerarij est pelago se committere, cùm liceat terra facere iter.

πεζῇ βαδίζω, νεῖν γὰρ οὐκ ἐπίσταμαι. *Suidas.* Pedibus ingredior, natare nescio.

Lépiey być zacnem, niż przodki tylko zacne mieć.

Lépßa cnotá bez ßláchéctwá, niż ßláchéctwo bez cnoty.

Lépßze ßláchéctwo z cnotliwych ſpraw, niż z rodu ſámego.

Malo pater tibi sit Therſites (*homo vilis, ridiculus, claudus, luscus,*) dum modò tu ſis Æacidæ (*Achilli*) ſimilis. &c. Quam te (*vt*) Therſitæ ſimilem producat Achilles. *Simillima ſententia est apud Orichouium de Institutione Regis pagina 36. vbi confert duas familias Polonicas, eo penitùs modo quo Iuuenalis Græcas.*

ἄμεινόν ἐστι γενναῖον εἶναι ἢ ἀγενῆ. *Ex Aristotele.*

Melius est esse generoſum quàm è claro genere ortum.

κρεῖσσον ἄρρην ἐοῦσα κακὸν γένος, ἢ κάκιστον

ἔμμεναι εὐγενέτιν. *Nazianzenus.*

Præstat probum esse ex obscuro genere, quàm improbum ex claro.

Virtute oportere non genere certare. *Cicer.*

Hoſtem qui feriet, mihi erit Carthaginenſis, quiſquis erit. *Hannibal apud Enniu.*

ὡς καλὸν

ὡς καλὸν εἶναι, ἢ καλῶν πεφυκέναι. *Nazianzen.*

Vt melius est bonum esse, quàm nasci è bonis. *Apud Horatium Maecenas.*

Nil referre putat quali sit quisque parente Natus, dum ingenuus.

Est pulchrius Multò, pararì quàm creari (*nasci*) nobilem. *Solon apud Ausonium.*

Si tibi sancta cohors (*domesticorum, famulorum*) &c. si nullū in coniuge cri-

——— tunc omnem Titanida pugnam, (men,

Inter maiores ipsumque Promethea ponas,

De quocunque voles proauum tibi sumito libro. *Iuuenalis.*

Hic nouus Arpinas ignobilis (*voces inuidorum ex nobilitate antiqua*) &c. *Poëta defendens Arpinatem Ciceronem:*

——— Sed Roma parentem Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.

Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt

Nomina, pro totis legionibus hi tamen & pro

Omnibus auxilijs atque omni pube Latina Sufficiunt &c. *Idem Iuuenal.*

Nobilitas morum plùs ornat quàm genitorum. *Anonym. rhythmic.*

Affine, Szláchéctwo bez cnoty.

Lépiey choroby ábo rány niemiéć, niż ią legyć.

κακῶν τέρψιν ἄμεινον ἢ ἰᾶσθαι κακόν. *A.*

Carere præstat quàm mederier malis.

Nimiò satius est non admittere malum, quàm admissum medicari.

Bonum valetudo, miserum morbus. *Cic.*

Lépiey co mieć, niż nic Lépiey málo, niż nic.

πολὺ κρεῖσσόν ἐστι μικρόν τινα, ἢ μηδὲν ἔχειν. *A.*

Habere multò est melius aliquid, quàm nihil.

Præstat dimidium accipere quam perdere totum. *Ex Martiali.*

Vulgare illud est. Qui totum vult, totum perdit.

Est aliquid de tot Graiorum millibus vnum, A Diomede legi. *i. eligi. Ouidi.*

Lépiey co mieć, niż wiéle vmieć. Lépſzy ſunt ſzczęśćia, niż cetnar rozumu.

Stulta & stultorum sententia, passim tamen si minùs verbis, factis certè admodū approbatur.

θέλω τύχης σάλαγμον ἢ φρενῶν πίθον. *Nazianzen.*

Malo guttam fortunæ quàm dolium sapientiæ. *Lege sequens dictum.*

Lépiey co vmieć, niż wiéle mieć.

Oppositum dictum priori, & verius ac melius illo.

ῥανὶς φρενῶν μοι μᾶλλον, ἢ βυθὸς τύχης. *Nazianzen.*

Gutta sapientiæ mihi potior, quam profundum fortunæ.

ἀναφαίρετον κτῆμά ἐστι παιδεία βροτοῖς.

Possessio est firma hominibus scientia.

ἄπαντας ἡ παίδευσις ἡμέρους ποιεῖ. Omnes benignos reddit eruditio.

Solon.

Solon dixit: Senescere se multa in dies addiscentem, qua voluptate animi nulla certè potest esse maior. *Cic.* *Trivialis rhythmus.*

Res valet, ars præstat. Si res perit, ars mihi restat. *Anonym.*

Lépiey cudzem niż swoiem grzbiécrem, mieszrtem zaptacic.

ἥδιστον ἐξ ἀλλοτρίου ἐστὶ δαπανᾶν. *A.*

Soluere alieno est ære iucundissimum.

In Pseudolo Plauti Leno deceptus dicit: Doleo mt. *Pseudol.* Nisi tu doleres, ego dolerem.

Cudzego nié żal. V. Cudzo raná.

Lépiey dmuchać, niż chuchać. Lépiey ządy zbywać niż ządy niedostáć.

Vulgare dictum. Melius est abundare quam deficere. *reddo Græcè.*

ἐστι πλεονάζειν κρεῖττον ἤδε τ' ἐλλιπεῖν. *A.*

Intellige de bonis, nam in malis melius est deficere, vel potiùs nil penitùs mali habere. Sic Cicero de Oratore agens dicit: Volo efferat se in adolescente fæcunditas. Nam facilius sicut in vitibus resecantur ea, quæ se nimiùm profuderunt, quàm si nihil valet materies, &c. Volo esse in adolescente vnde aliquid amputem. *Item.* In summa vbertate (*herbarum*) inest luxuries quædam, quæ (*in oratione*) stylo depascenda est. *Adde apologum de Vulpe, quæ Simiæ petenti aliquid ex caudâ superflua, negauit dicens:* Malle se suâ caudâ per terram trahi quàm simiæ nates ea velari.

Galli dicunt: Præstat sudare quàm tremere. *Garner.*

Lépiey ie to wiem, ábo wiedzieć niż cy. Vcuczmie. *Ironicῶς.*

ἀετὸν ἱπτάσθαι διδάσκεις. *Suidas.* Aquilam volare doces.

ἰχθὺν νήχεσθαι διδάσκεις. *Idem.* Piscem natare doces.

τὴν δελφῖνι κολυμβᾶν συμβουλεύῃ. *Diogenian.* Delphino qui natare debeat consulis.

ὗς τὴν Ἀθηνᾶν ∫. διδάσκει. Sus Mineruam ∫. *docet. Cic. Demades de Demosthene dixit:* Δημοσθένης ἐμὲ βούλεται διορθοῦν, ἢ ὗς τὴν Ἀθηνᾶν. Demosthenes me corrigere vult, sus Mineruam. Bubo canit luscinias. *ex Theocrito. qui ait:*

καὶ ξ ὀρέων τοὶ σκῶπες ἀηδόσιν ἁρμόσαντο.

Et ex montibus bubones luscinijs occinant.

Τὸ ἐμόν γ' ἐμοὶ λέγεις ὄναρ. *Plato.* Meum mihi narras somnium.

δεῖπνόν με δίδασκε. *Suidas.* Cœnare me doce. *Gulosus ironicῶς loquitur.* q. d. *Scio id melius quàm tu. Herculi id quadrat.*

Lepiey maczno niż tacznо. Rola torcem mierz, nié śmurem, ábo stáicm.

Fecundior est cultæ exiguitas, quàm magnitudo neglecta. *Palladius.*

Sulcus Ægypti (*feracissimæ*) Libyæ (*sterilis*) arenas non curat. *Rhodigin.*

καρποῖς δ' ἐμβίοις ἐρίζειν. *Antiphil.* Fructibus non stadiis certandum. Melior est pauper & sufficiens sibi, quàm glorioſus & egens pane. *Prou. rb. SS. c.12.* In paruo agro optima leges crescit. *Garner. è Gallic.* *quia parum facilius bene exigitur. Vide sequentia.*

Lépiey

Lépiey máło á dobrzé/ niż wiéle á źlé.

χρεῖττον τὸ σμικρὸν εὖ, ἢ πολὺ μὴ ἱκανῶς πρᾶναι. *Plato.*

Satius eſt puſillum benè, quàm multum non vt oportet peragere.

Modum agri in primis ſeruandum antiqui putauêre; quippe ita cenſebant ſatius eſſe minus ſerere & melius arare. *Plini.* Non dubium quin minus reddat laxus ager non rectè cultus, quàm anguſtus eximiè. *Columel.*

Laudato ingentia rura (*i. improba, ſictè lauda Turneb. Cerdi*) exiguũ colito. *Virgi.* *Eodem ſenſu verbum* αἰνεῖν *laudare vſurpat Plutarcho interprete Heſiodus nautis præcipiens oppoſitum* νῆ' ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ' ἐνὶ φορτία θέσθαι.

Lauda exiguam nauem (*ironicẽs*) magnam verò onerato *i. exiguam ſperne, magnam imple mercib. Affine præcedens & vtić iáł wiéle. & Lépßa trochá dobrey zboru.*

Lépiey mieć duſze zdrową w chorem ćiéle niż chorą w zdrowem.

Lépiey chorowáć ná ćiélé/ niż ná duſzy.

ἄμεινόν ἐστι σῶμα γ' ἢ ψυχὴν νοσεῖν. *A.*

Corpus magis dolere quàm mentem elige.

πολὺ μεῖζόν ἐστ' ἔτι κακῶς ἔχειν, κακὸν,
τὸ καθ' ἕνα πᾶσι τοῖς ἁπισχεπτημένοις
δρᾶν τ' κακῶς ἔχοντα, ὡς ἔχει, λέγειν. *Euripides.*

Multò maius eſt peccatum, quàm ægrotatio,

Quòd ſingulis à quibus inuiſitur Ægrotus, debeat dicere qui valeat: quod in morbis animi ſeu peccatis, quæ occulta ſunt, locum non habet.

Lépiey mieć/ niż pożyczáć.

πολ' ἐστ κατέχειν ἢ κιχρήσειν φέρτερον. *A.*

Habere præſtat quàm rogare mutuò. V. Bto ſobiè woli.

Lépiey mieć oſtrégo mieprzyiaćiélá / niż mękkiego przyiaćiélá.

Multò melius de quibuſdam acerbos inimicos mereri, quàm eos amicos, qui dulces videantur. illos enim verum dicere, hos nunquam. *Cato apud Cicer.*

ἤ με φίλει καθαρὸν θέμενος νόον, ἢ μ' ἀποείπων
ἐχθαιρ' ἀμφαδίην. *&c. Theognis.*

Aut me ama ſincerum habens animum, aut me abdicens oderis manifeſtè.

πρὸς ἐγὼ, μὴ σοὶ πᾶν ὅ,τι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινῶσιν, ἀλλὰ σοὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιμωῶσιν. *Iſocrat.* Fideles (*amicos*) puta non eos qui quicquid dixeris aut feceris laudant, ſed eos qui peccata increpant. Vtiliores hoſtes amicis. *dixit Antiſthenes,* quòd ſtatim ſciant ſi quid delinquas & non ſileant vt amici faciunt. *Scripſit libellum Plutarch. de vtilitate ex inimicis capienda.*

Lacedæmoniorum Ephori vrbe quadam æmula & inimica ſua capta dixerunt: αἴρεται τὸ πάλαισμα τ' νέων *i.* perijt luctatio vel exercitatio iuuentutis. *Item pollicente rege eorum vrbis cuiuſdam euerſionem, non permiſere dicentes:* Nequaquã

tollendam τὴν ἀκόλαν τ᾽ νέων .i. cotem iuuentutis. *Sic Scipio Nasica apud Liuium Carthaginem nullo modo euertendam censebat, ne vrbis æmulæ metu ablato, luxuriari felicitas Romana inciperet, vt & accidit. Diogenes dicebat,* Eum qui seruari velit quærere debere aut probum amicum aut infensissimum hostem vt vitio liberetur. *Plutarch.* *Scipio item Nasica deleta Carthagine apud eundem Plutarchũ dixit:* νῦν δ᾽πισφαλῶς ἔχομεν, μήτε ὃς φοβηθῶμεν μήτε ὃς αἰχυνθῶμεν ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες. Nunc periculosè res nostræ se habent, qui neque quos metuamus neq; quos reuereamur nobis reliquos fecimus.

Onomademus Chiorum dux in seditione ciuium victor, vetuit aduersæ partis ciues ejici, Vereri se dicens, ne inimicis liberati ciues cũ amicis litigare inciperent. *Auctor Plut.*

Lépiey na ieőne noge chramać, niż na obié.

Præstat vni malo obnoxium esse quàm duobus. *Vniuersale dictum ex Aristophane.*

Χαλᾶν ἐν ἢ δυσὶ, μᾶλλον αἱρετὸν πόσει. *A.*

Vno quam vtroq; claudicare eligo pede. V. Jedno lépiey cierpieć.

Lépiey nic niemieć. Lépiey pozbyć przygyny zazdrośći/ niebespieczeństwá.

Inest paupertati securitas. *Seneca.* Paupertas expedita & secura est. *Idem.*

Cynicum esse egentem oportet parasitum probè. *Plaut.*

Ἕ μηδὲν ἴσχειν, μηδὲν ὀλβιώτερον. *A.*

Nil possidente, nil beatius viro.

Nihili est parasitus cui argentum domi est. *Idem. quasi oporteat eum nihil habere qui ex alieno viuere animum induxit, & alioquin si nihil habeat domi, magis erit vigilantius in parasitando: secùs si habet quod edat domi.* *Nux apud Ouid.*

Nuda quidem tum (*hyeme*) sum, nudam tamen expedit esse,

Nec spolium de me quod petat hostis habet. *Ex de Castore. Idem.*

Sic vbi detracta est à te tibi causa pericli. (*testiculi.*)

Quod supereſt (*corpus reliquum*) tutum Pontice Castor habes.

Nam Castores redimunt se ea parte corporis quá maximè expetuntur. *Cicer. & Plinius: apud quem Sextius id negat.*

Adde apologum de diuite posítum sub Bóleść mu móią wádzi.

Lépiey niechedogo rzecz záchować, niż chedogo stráćić.

Lépiey noż nieumyty schować/ niż vmyty stráćić.

Lépiey świecé nie vćierać/ niż vćierániá zgáśić.

Ζώζει τὸ ῥυπῶν πολλὰ, ἀ καθαρότης ὀλεῖ. *A.*

Seruare sordes, munditia perdere solet. *Vel.* Seruare sordida quàm nitida perdere iuuat. Seruato sordida ne nitida pereant tibi.

Elegantiæ obnoxiæ iniuriis & rapinis, sordes tutæ quia contemnuntur.

Lépiey nie grzeszyć, niż pokutować.

κρεῖττον ἁμαρτεῖν ἢ θ᾽ ἁμαρθὲν μεταμελᾶν. *A.*

Magis cauere quàm dolere mala iuuat. *Vel.*

Fuga-

Fuge pœnitenda & pœnitentiam haud agēs.

Est melius pœnitenda non agere, quam post commissa pœnitere.

Lépiey piść niż mowi. Lépey pisarz z niego niż Orator.

Ad hunc sensum accommodat Erasmus senarium illum Eustathij.

γλῶσσαν μὲν ἔχην, χεῖρα δ' εἶχον ἐργάτην.

Segnis erat illis lingua, strenua dextera.

Talis fuit Isocrates multorum insignium virorum & Oratorum magister & orator, ipse fugitans publicum & causarum peorandarum patrocinia, sed scriptis multa insigna mandans.

Lépiey pożyteczniéj niż pozornié.

Lépiey służyć státécznemu / niż siutemu.

Præstat vineæ vlmum esse quam hederæ. *Carol. Bouillus* .i. *præstat operam vel sumptum impendere in res vel personas honestas & vtiles futuras, quàm in speciosas euanidas & inutiles.* ὄινης πέλειν ἢ κισσὸν εἶναι βέλτερον. *A.*

Lépiey przed czasem niż po czasie. Lépiey popredzic niż posledzić.

Matura satio sæpe decipere solet, sera nunquam quin mala sit. *Columell.*

Tolle recens primus piper è sitiente camelo. *Persius.* *Nam recens allata merces sinceriores sunt, & minoris emuntur, & maiori lucro à propolis distrahuntur.* πῦξε χελιδόνα. *Mnaseas.* Audi chelidonem .i. *tempestiuè aggredere negotia.* χελιδόνιζον μέλος. *Suidas.* Chelidonis cantus. ad opus excitans. V. Jabiegay wczás.

Lépiey robić niż ptaki łowić.

Labor manuum aucupio præstat. *Garner. è Gallicis dictis.*

τὸ πονεῖν μάλα τ' ἀγριοθηρεῖν ἔυσχολον. *A.*

Est quilibet mage certus aucupio labor. V. Boki strzelać.

Lépiey śie krotko zawstydzić niż długo żałować.

βέλτιον ἐρυθριᾶν βραχὺ, ἢ ἀιδῶ ἄχθη. *A.*

Præstat breui pudere quàm dolere perpetim.

Pol pudere quàm pigere præstat totidem literis. *Plaut.* *Pigere Nonius pœnitere interpretatur.* Nimiò id quod pudet facilius fertur, quàm illud quod piget. *Idem.* *Leno dicit grauius sibi videri damnum pati, quàm verecundari. sed bono viro grauior est iactura famæ & existimationis, quàm damnum rei familiaris.*

Lépiey śie nigdy nie rodzić. *Falsum & impium ethnicorum dictum hoc est.*

adde: Vilzli ztem być. *tam verum & pium est.*

Celebris est multorum Græcorum & Latinorum scriptorum ista sententia: Optimum esse homini non nasci (*vel, non fuisse natum.* *Addunt aliqui.* Vel statim natum mori (*sed de hoc infrà sub* Smierć rána.)

τὸ μὴ γενέσθαι μὲν κράτιστον ἐς ἀεί,

ἐπὰν γένηται δ' ὡς τάχις εἶναι τέλος. *Alexis apud Athenæ.*

Natum haud fuisse, cuique semper optimum,

Aut natum, obire quam celerrimè diem.

κρεῖττον εἶναί φημι μὴ φῦναι βροτῷ. *Euripides.*

Non esse natum homini esse censeo optimum.

τίς οἶδεν εἰ τὸ ζῆν μὲ ἐστὶ κατθανεῖν, τὸ κατθανεῖν δ' ζῆν; *Idem Euripid.*

Quis nouit vtrum mors sit hoc quod viuimus, annè potiùs mori, sit viuere!

Silenus Midæ roganti quid optimum esset in vita: respondit vt alij, & addidit:

φῦναι δ' ὅπως ὤκιστα πύλας ἀίδαο περῆσαι. *Apud Laërtium.*

Non nasci, &c. Natum autem portas quantocyùs ingredi Auerni .i. *mori.*

ὡς ἡδὺς ὁ βίος ἄν τις αὐτὸν μὴ μάθῃ! *Menander.*

Quam est vita suauis si quis ipsam nesciat!

Eadem scribunt alij Græci Theognis, Sopho.les, Plutarchus. Denig; epigramma Cratetis aut Posidippi de miseriis vitæ humanæ, sic clauditur:

ἦ ἄρα τοῖν δυοῖν ἐνὸς ἄιρεσις. ἢ τὸ γενέσθ
μηδέποτ', ἢ τὸ θανεῖν αὐτίκα λυτόμενον.

Esset igitur ex duobus vnius electio (*facienda*) aut nasci nunquam, aut natum subitò mori. *Hæc Græci: addo Latinos aliquot. Cic. 1 Tusculan. habet hanc sententiam.* Non nasci homini longè optimum esse; proximum autem quamprimum mori. *eamq; varijs deorum oraculis & historijs Græcorum & Latinorum comprobat.*

Plinius in Præfatione libri 7. Multi *inquit*, exstitêre, qui non nasci optimum censerent, aut quam citissimè aboleri. *Idem ibidem c. 3. refert infantem Saguntinum eo die natũ, quo Hannibal eam vrbem capturus erat, protinus in vterum matris reuersum, quod Cassinus Symbolũ fuisse rei præsentis asserit. Similis alter apud Maiolũ Canicul. Coll. 4. qui in vtero quatuordecim antè quam nasceretur diebus, plorare auditus est & bicornis prodiit in Rascia.*

Hæc tamen sententia falsa impia & stulta est. Nam recta ratio & boni Philosophi etiam Ethnici docent; melius esse, in rerum natura quocunq; in genere rerum existere, etiam muscam, vel lapidem, quàm nihil esse & penitùs non existere. Comprobant hanc veritatem non solùm animantia & viuentia omnia, quæ vitam suam conseruant & tuentur diligenter contra noxia & ledentia, sed vitæ quoq; expertia omnia vsq; ad simplicia corpora elementorum, quæ in nihilum redigi omnibus modis refugiunt. Adde quòd illi qui oppositum sentiunt vel dicunt, ingrati sunt beneficij maximi à Deo accepti, quo è nihilo educti sunt; præsertim cùm rationem nullam afferant, præter vitæ huius miserias quas exaggerant nimiùm. Sed hi vt pote Ethnici (de orthodoxis dicam mox infrà) conditionem primam hominis creati ignorarunt, itemq; futuram in cælis felicitatem perpetuam, ad quam per has molestias peruenire homo potest: & habet contra illas remedia, tum à natura & à recta ratione, tum à gratia diuina per Christum collata, tum denig; à lege diuina tot sanctorum virorum scriptis illustrata & exemplis comprobata.

Ethnicum ergo est dictum hoc & reijciendum & oppositum illi tenendum. V. *infrà* Lépicy *sic rodzić. Quod verò aliqui scriptores Orthodoxi illud vsurpant: loquuntur ex Ethnicorum sententia vt Ausonius Pythagoræ & aliorum Græcorum carmina interpretans ait:*

Optima Graiorum sententia, quippe homini aiunt,
Non nasci esse bonum; natum aut, citò morte potiri. *Sic Lactant. ex*

mente

mente Ciceronis. Vel certe intelligendi sunt cum conditione, suprà initio posita. si sis improbus, vt Hieronym ait. Et apud S. Matthæum c. 26. de Iuda legimus. Bonum erat ei, si natus non fuisset. *Sic 4. Esdræ 5.* Cur non fuit mihi matrix matris sepulchrum vt non viderem mala Iacob? *Sic & Diogenes Ethnicus apud Laërtium:* Non miserum est, *inquit*, viuere; sed malè viuere.

Quod verò S. Iobus. c. 3. dolet se natum esse, & exsecratur diem qua natus est, optatq; se natum non fuisse. Similiter S. Hieremias c. 20. altiorem sensum habet, non huius locè & breuitatis. leges eum si voles in Moralibus S. Gregorij, apud Pinedam in Iobum & apud alios interpretes. Opposita ergo sententia vera est. nempe.

Lépiey śie rodźić. *adde si vis:* á dobrem być. á dobrzé żyć. *licet hoc posterius infantibus baptizatis minùs seruiat, quibus optimum est nasci, licet moriantur, mox baptismo tincti sine actu proprio virtutis. quare simpliciter & absolutè loquendo.*

Bonum est nasci, & melius quam non nasci. *Sic Aristotel. 1. Rhetor.* Vita ipsa etiamsi bonum aliud nullum consequatur, per se tamen amatur & expetitur. *Et 9. Ethicorum.* Vita in ijs est quæ per se bona sunt & iucunda.

Addo epigramma Metrodori, oppositum epigrammati Cratetis, ostendens tolerabilem esse vitam, quod sic clauditur. ἐκ ἄρα τ̃ δυοῖν ἑνὸς ἄρεσις, ἢ τὸ γενέσθ᾽
μηδ᾽ἅπαξ, ἢ τὸ θανεῖν. πάντα γὰρ ἐσθλὰ βίᾳ.

Non igitur ex duobus vnius (*est vel esse debet*) electio .s. aut nasci
Nunquam, aut mori. Omnia enim bona sunt in vita.

Coniunxit Ausonius vtrumq; Epigramma Græcum, de vita humana in vtramq; partem differens versu eleganti Latino. Menandri verò dictum. Suauis est vita &c supra positum, stultum est. Quomodo enim suauis ei qui natus non est? vel natus, natum se esse non agnoscit, sed statim moritur?

Lépiey śie wróćić / niż dáley w błąd íść.

Optimus portus pœnitenti, est mutatio consilij. *Cicero.*

πάλιν δρομῆσαι μᾶλλον ἢ δραμεῖν κακῶς. *Lucian.*

Redire præstat quàm malè vltra pergere.

Qui simul aspexit, quantùm dimissa petitis
Præstent; maturè redeat, repetatque relicta. *Horat.*

Pede in limine offenso redeundum. *E Pythagoricis.*

Lépiey swego podźás vstąpić.

Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. *Terent.*
Non ego omnino lucrum omne esse vtile homini existimo:
Est etiam vbi profectò damnum præstet facere quam lucrum. *Plaut.*
Potiùs quàm venias in periculũ seruésne an perdas totũ, dimidiũ face. *Terent.*
Esse solent magno damna minora bono. *Ouidi.*
ἥμισυ δ᾽ παντὸς πολλάκις ἐστὶ πλέον.
Sæpius est toto dimidium potius. *Plato ex Hesiodo, additq;:* cùm totum

accipere noxium est, dimidium verò moderatum, quia hoc melius immoderato deteriore. νήπιοι οὐκ ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. *Hesiod.*

Non norunt stulti quo toto dimidium plus.

Sic Pittacus pecuniam à Cræso missam repudiauit dicens: Sibi dimidio plus esse quàm vellet. *Idem agri à Mytilenæis sibi dati, dimidium resecuit, dicens:* Dimidium præstabilius esse toto. *Laërtius.* *Isocrates Demosthenis offerenti ducentas drachmas vt se Rhetoricam doceret, respondit: Nos artem in frusta non diuidimus, sed eam tibi vt qui bonos pisces integros vendunt, integram trademus. Mille autem drachmis docebat Isocrates, & Demosthenes ducentis drachmis quintam partem artis doceri se rogabat. & Plutarcho.* Małli co vczynić/ vczyń dobrzè: mał-li co dáć/ day bczodrzè. *Et Darius, cùm præfectos prouinciarum interrogasset, an grauia essent tributa, & illi respondissent: esse mediocria, ex ijs dimidium tantùm exigi iussit, satius iudicans accipere dimidium cum benevolentia, quàm totum cum odio. Plutarch.*

Vulpes apud Æsopum iussa diuidere prædam, omnem in vnum locum congessit, modica parte sibi relicta: & sic mortem euasit, quam asinus æqualiter in tres partes diuidens à leone irato laceratus subijt.

Sæpe dissimulare quam vlcisci satius fuit. *P. Syrus.*

Ferendo iniuriam, maiorem laudem quàm vlciscendo meremur. *Cicer.*

Nec sanè vindicandum est nobis quicquid licet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. *Columell.* Summum ius summam iniuriam vocat. *Cic.*

Ah miser & demens! viginti litigat annis
Quisquam, cui vinci Gargilianè licet? *Martial.*

Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. *S. Augustinus.*

Quem superare potes, interdum vince ferendo,
Maxima enim morum semper patientia virtus. *Cato.*

οὕτω καὶ σὺ περιδαίνειν νίκα ποτὲ πλήμονι θυμῷ,
πλημοσύνη γὰρ ἄριστα κρατέουσι μεγίστη. *Mylius.*

Non tantùm est egregium scire vincere, sed etiam posse vinci pulchrum est, vbi victoria est damnosa. *Plutarch.* Qui non repugnat dictis, est sapientior. *Idem ex Euripide.* πολλάκις τὸ νικᾶσθαι βέλτιον ἢ νικᾶν. *Chrysostom.*

Persæpe vinci melius est quàm vincere.
Vincere cùm possis interdum cede sodali,
Obsequio quoniam diuitiæ retinentur amici. *Cato.*

πολλάκις ἥσσονα χάρισαι νικᾶν δυνάμενος,
εἰς ὕστερον γλυκὺς συνέσῃ τοῦ νικᾶν ἐπιόντι. *Mylius.*

Lépey swoie lotáć niż rudze chwalić. Lepey vczynać niż lupáć.

Præstat possidere quàm persequi. *Cuiacius ex Pandect.*

κατέχειν τ' ἴδι, ἢ ἀλλοτρία ζηρᾶν βέλτιον. *A.*

Aliena quàmcaptes, tua potius tene.
τὰν παρέοσαν ἀμέλγε, τί τὰν φεύγοισα διώκεις; *Theocritus.*

Præsentem

Præsentem mulgeto, quid insequeris fugientem?

νήπιος ὃς τὰ ἔτοιμα λιπὼν, ταπήσια διώκει. *Hesiod.*

Stultus qui insequitur non certa & certa relinquit.

Aptus huic dicto apologus, de puero, qui supra puteum stans flebiliter plorabat, situlam auream in aquam sibi elapsam dicens: quo audito quidam cupidus vestibus depositis in puteum descendit, quas puer fraudulentus abripuit & aufugit.

Lépiey tego zażyć, co dármo ma zginąć.

κρεῖττον ἀπολαύειν τῶν ἀπολλυμένων μάτην. *A.*

Peritura quæ sunt gratis, his præstat frui.

ἀπὸ καταδυομένης ὅ,τι ἂν λάβοις, κέρδος. *Suidas.* E submergenda naue quicquid eripueris, in lucro est. *Henric. Stephan.*

Sic in Truculento Plauti, seruus ferens ab hero munera amicæ, furatur dicens:

Hoc assimile est, quasi de fluuio qui aquam deriuat sibi,

Nisi deriuetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare. (re est. &c.

Nam hoc in mare abit, miserèq; perit sine omni bona gratia. Meretrix ma-*Similis planè huic Giezi seruus Elisæi 4. Regum 5. qui dixit:* Pepercit dominus meus Syro isti, ego vadam & accipiam aliquid ab eo. *Sed hoc improbè vtramq;. Bono etiam sensu dictum hoc vsurpes licet.* V. G. Spicas colligere alioqui perituras licet. Spicilegium facere nemo vir bonus quemlibet prohibet. *vt fecit in libro Ruth Booz puellæ Ruth, humaniter & liberaliter ad legendas suorum messorum spicas eam inuitans. Idem de micis vsurpes & rebus dissertis ac possessore carentibus.*

Adde illud. Carpe rosas abeunt. *Affine*, Záżyway poki możęs.

Lépiey to záraz odprawić, co kiedyż tedyż ma być.

πράξων τ' ἀφύλακτος, πρᾶσσε μᾶλλον εὐθέως. *A.*

Facienda quæ sunt certò, ea statim confice.

πεισόμενος αἰεί, πάσχε μᾶλλον αὐτίκα. *A.*

Patienda quondam, protinùs præstat pati.

Tentare vadum præstat, quàm exspectare dum defluat amnis. *vt Horatij rusticus stultus fecit.* Citò occidere, misericordiæ genus est. *Seneca.* Frustra Echinus doloris metu partum differt. *Affine*, Odwłokáś kłodliwa. Co mutse.

Lépiey ty to wiesz.

Τοῦτό σου ἐμοὶ ἐρεῖς. *Plato.* Hoc tu mihi dices. *Cùm is qui interrogat melius scit quod interrogat. Vel cùm res odiosa reijcitur in percontantem. Sic nostri dicunt respondentes, tali percontatori.* Gaday. *Simile est illud.* τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγήσομαι; *ex Suida.* Tuum tibi narrabo, *vel*, vis vt narrem tibi tuum somnium? V. Mrzkomo nie wie.

Lépiéy winnemu przepuścić, niż niewinnego kárać.

Satius impunitum relinqui facinus nocentis, quàm damnari innocentem. *Traiani dictum apud Plinium iuni.*

Jeżus á-

δεμιστότερον ἐστι τ ἐπαίτιον ἀφιέναι, ἢ τ ἀναίτιον κατακρίνειν.
Iustius est iniustum (*per sententiam iudicis*) euadere, quàm iustum iniustè perire. Quia etsi reus semel euaserit, postea potest perire; innocens autem si semel perierit, iam non potest reuocari. *E Chrysostomo.* V. Człowiekà zgubić nie pot rzeczy.
Paria suffragia reo fauent vel reum absoluunt. *Apud veteres Græcos & Romanos mos erat, vt cùm pares erant iudicum calculi, reus absolueretur. Cicer. Plutarch.*
ἀπολύεται ὑπὸ δικαζομένων ἐγκαλούμενος, ἂν ἴσαι ψῆφοι γένωνται. *Suidas.*
Absoluitur à iudicibus reus, vbi pares fuerint calculi .s. *suffragiorum.*
Et Aristot. Problemate 29. Sectione 13. querit: διατί ποτὲ ὅταν ᾖ τῷ διώκοντι ἴση τῷ φεύγοντι φαίνεσθαι ψῆφοι ἴσαι, ὁ φεύγων νικᾷ; Cur, quando & accusatori & reo contingunt pares calculi, reus vincit? *Et r. quia reus imparatus venit, & maiore periculo ac metu dicit, & accusator propior est suspicioni, ac malevolentiæ; & in dubio ad tutiorem partem est vergendum .s. ad conseruandum hominem, &c. Addit Suidas, quia reorum potiùs misereri decet, quàm accusatorum.*

Lépiey wprzód vpátrowáć/ niżli potem żałowáć.

κρείττων ἡ προνοια τ μεταμελείας. *Dionys. Halicarnass.*
Melior prouidentia pœnitentiâ. *Vel sit Senarius.*
Ἡ μεταμελεῖν ἄμεινόν ἐστι προνοεῖσθαι. *A.*
Quàm pœnitere præuidere satius est.
προμηθέ' εἶναί με θελω ἀκ Ἐπιμηθέα. *A. Ex Hesiodo, Platone.*
Volo Prometheus esse, nolo Epimetheus .i. *futura præuidere, quam post factum tandem sapere malo.* *Chilo inuitatus ad conuiuium non antè condixit, quam inuitatorum aliorum nomina cognouisset. nam in militia vel in nauigatione molesti comites tolerandi sunt, vtrò autem ad talium conuiuium se ingerere infame est. Plutarch.*

Lépiey złego w dom nie przyymowáć/ niż śie z niem wyganiáiąc go mordowáć/ ábo mu wiec vstępowáć.

ἔξω τὸ κακὸν ἢ ἐντὸς εἶναι βέλτιον. *A.*
Foris esse potiùs quam domi præstat malum.
Nimio satius est malum non admittere quam eijcere. Nam
Ægrius eijcitur quàm non admittitur hospes .s. *malus.*
Probat id Serpens qui recepto in cauum echino cedere ei debuit. *Item Semiramis quæ vno die regnare permissa, regnum in perpetuum obtinuit.* *Cibo quoq; noxio præstat abstinere, quam post sumptũ cruditates pati & vel vomitu vel medicinis illũ eijcere.*

Lépiey żebráć niż wiśieć. Lépiey vprośić niż vkráść.

Mendicorum est qualisqualis defensio. è Gallicis dictus apud Garnerum.
Melius est mendicum esse, quàm ex patibulo pendere.
Ἢ ἀπαγχονᾶσθαι, πολλ' ἐπαιτεῖν φέρτερον. *Ag*
Simile quid apud Aristophanem Sycophanta excusans suum vitæ genus dicit.

τί δὲ πάθω; σκάπτω δὲ οὐκ ἐπίσταμαι.
Quid oro facerem? quando fodere neſcio.

Lépiey zlem przy dobrych dobrze czynić, niż dobrem dla złych vymowáć.

Satius eſt prodeſſe malis propter bonos, quàm deeſſe bonis propter malos. *Seneca.* *Sic planè Deus, apud S. Matthæum c. 5.* Solem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos. *Et Geneſis c. 18.* Voluit parcere ciuitati plenæ ſceleſtiſſimorum hominum, propter decem bonos, ſi in ea inuenti fuiſſent. *Ibidem Abraham Deo dicit:* Nunquid perdes iuſtum cum impio? abſit à te non eſt hoc tuum, &c. *Darius ab Alexandro victus fugiens, ſuperato Lyco amne, pontem recidi vetuit dicens:* Malle ſe inſequentibus (*hoſtibus*) iter dare, quàm auferre fugientibus (*ſuis poſt cladem reliquis*) *Curtius.*

ζωζέσθω ἐχθρὸς σὺν πολίταις φέρτερον,
ἢ σὺν πολίταις τοῖς σὺν ἐχθροῖς ὀλύσθ. *A.*
Seruare præſtat hoſtem ciuis gratia,
Quã fors perimere hoſtis odio ciuem ſimul. *Affine,* Dobrzě czyń káżdemu.

Lépſza cnotá wć błocić, niż nieenotá wć złocić.

ἡ ἀρετὴ εἰ καὶ ἐν τῷ σκοτασμῷ λάμπεται,
ἡ δὲ κακία κἂν ἐν τῷ φάει μελαίνεται. *A.*
Virtus tenebris ſplendet in mediis licet.
Malitia quamuis lumine in claro nigret.
ἀρετὴ πένης κακότηθ' ὑπερέχει πλοῦτον. *A.*
Virtus inops ſuperat malitiam diuitem. *Seu.*
Diuite ſceleſto melior eſt pauper probus. V. Lépiey być zacnem.

Lépſza rozmowá, gdy mć ogza głowá.

Eſt melior pleno ventre conſultatio. *Ex Plutarcho qui ait:*
γαστὸς δὲ πλησθείσης βελτίων ἡ μῆτις ἀμείνων.
Conſultatio tum melior cum expleueris aluum. *Eraſmus. Vel.*
Conſilium melius capietur ventre repleto.
Talis erat conſultatio Perſarum, teſte Herodoto. Et de Romanis Perſius ſic:
—— Ecce inter pocula quærunt Romulidæ ſaturi, quid dia poëmata narrent?
ſed hoc ipſe meritò improbat & ridet. Vt & Horati. de Temperantia diſputaturus ait:
Quæ virtus & quanta boni ſit viuere paruo,
Diſcite non inter lances menſaſque nitentes. *&c.*
Verùm hîc impranſi mecum diſquirite, cur hoc?
Dicam ſi potero: Malè verùm examinat omnis. Corruptus iudex. *&c.*
ἡμεῖς δ' ἐν οἴνῳ συμπόται σεφῶς τοι. *Ariſtophan.*
Nos compotores in vino ſapimus nimis.

Dictum Polonicum intellige de colloquio non serio, sed ad hilaritatem & animi causa instituto. quanquam & seria famelico nimis ventre, non seriò nec accuratè peraguntur: meliùs, accuratiùs, & suauiùs post moderatum cibum. Plutarchus Consultationem inter pocula posse esse bonam si absit ebrietas.

Lépßa świeczká ieduá przed ſobą/ niż dwié zá ſobą.

Say co możeß záżywotá/ Dźiedźic ściśnie twego kotá.

Opátruy śie poki żyieß/ Od dźiedźicá nie vtyieß.

Hoc tibi ſit argumentum ſemper in promptu ſitum,
Ne quid exſpectes amicos facere quod per te queas. *Ennius.*

Quæ ſtultitia eſt, illic relinquere vnde exiturus es, & illuc non præmittere quo iturus es? *Chryſoſtom.* Quicquid pro anima tua feceris, hoc tuum eſt: quicquid reliqueris, perdidiſti. *Idē. In eandem ſententiam Eccleſiaſtici c. 14. & Eccleſiaſtæ 11.*

τὰ προφθάνοντα νεκρὸν ἀμείνω ἑπομένων. *A.*

Præmiſſa mortuo meliora ſequentibus. *Item.* Meliora viui facta votis mortui. Vir ſapiens damnatus exilio præmittit ante ſe neceſſaria, ſtultus poſt ſe ferenda mādat, *Ex Apologo Barlaami apud Damaſcenum de quodam rege, præmittente cum curā omnia neceſſaria in inſulam, in quam breui ſe à ſuis eijciendum intellexerat.*

Lépßa ßkodká/ niż ßteda. Lépiéy rękawem niż cáła ſuknia zárkáć.

——— Accepto claudenda eſt ianua damno. *Iuuenal. .ſ. nè maius accidat.*

Potiùs quam venias in periculum ſeruéſne an perdas totum, diuiduum face. *Terent.*

Te captum redimas quam minimo; ſi nequeas paulo, at quanti queas. *Idem.*

Benè perdit nummos iudici qui dat nocens .i. *reus. P. Syrus.*

Dimidium donare Lino quàm credere totum
Qui mauult, mauult perdere dimidium. *Martial.*

Et iudex petit & petit patronus. (*à te reo in ius vocato*) Soluas cenſeo Sexte creditori. *Idem. quia præſtat vni quàm duobus dare. Simile eſt epigr. 9. lib. 8. ad Quinctium*

Magna pars hominum Morem hunc induxerunt, ſi quid nummo ſarciri poteſt,
Vſque mantant; neque id faciunt, donicum
Parietes ruunt. ædificantur ædes totæ denuò. *Plaut.*

μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. *Diogenian.* Paruum malum, magnum bonum.

ὀρεσῃ χλαῖναν ὑφαίνειν ἵνα μὴ σὲ δακόδυῃ. *Ariſtophan.*

Oreſti (*prædoni*) lænam texito, ne te ſpoliet .i. *dandum aliquid raptori, ne plùs rapiat.* Fiber teſticulos ſuos ſponte abſcindit vt ipſe ſaluus euadat. *Æſopus. Plin.*

μὴ δ' σκέλες δεδεμένε προστυπόβαλλε καὶ τὸν τράχηλον. *Plutarch.* Ligato crure ne ſubijcias etiam ceruices Crus ſaluū vt maneat calceus intereat. *& Germanicus.*

Lépßa trochá dobrego zbioru/ niż wiéle złego.

μέτριον βίον μᾶλλον, ἢ πλοῦτον μέγαν μετ' ἀδικίας δεῖ προαιρεῖσθαι. *Iſocrat.* Mediocrem vitæ ſtatum cum iuſtitia potiùs, quàm magnas opes cum iniuſtitia oportet eligere. *Sic prorſus Salomon, cap. 16.* Melius eſt parum

quam iu-

cum iustitia, quàm multi fructus cum iniquitate. *Et alias sæpe.*

βέλτιον ὀλίγοις σὺν δικαιοσύνῃ ὀλίγοις σὺν χρήμασιν εἶναι,
ἢ πολλοῖς ἀδίκως χρήματα κεκτῆσθαι. *Theognis.*

Elige cum pietate in modicis opibus esse, Quam diuitiis peccatorum multas. *Psalmo 36.*

Lépßa trochá pewnego / niż wiele niepewnego.

ἐν γῇ πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλουτεῖν πλοῦν.

In terra egere quàm in mari diuitescere Præstat.

κρεῖσσον τροφὴ σύμμετρος εὐπορουμένη, ἢ λιπαρὸς ἄβρως, οὐ ἔπλασέ τις τ' ὄναρ. *Nazianzen.* Melior est esca moderata sufficiens, quàm cœna delicata structa per insomnium. *Apud Auienum, Piscator piscículum paruum captum orantem vt se dimittat donec crescat non audit, dicens:* Stultum esse spe magni dimittere quod in manibus est licet modicum. *Vide similia sub* Pewnych rzeczy dla niepewnych.

Plùs valet in manibus passer, quàm in nubibus anser. *E Gallicis.*

Simile est. Lépße chwalá Bogu.

Lépßa trochá z dobrą wolą / niż wiele zé złą.

Lépßa trochá w pokoiu / niż wiélka hoyność w niepokoiu.

Melius est vocari ad olera cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. *Prouerb. SS. c. 15.* Melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio. *c. 17.* Melior est pugillus cum requie, quam plena vtraque manus cum labore & afflictione. *Ecclesiaste 4.*

Si pranderet olus patienter, regibus vti Nollet Aristippus. *Horati.*

Si det oluscula mensa minuscula, pace quieta,
Ne pete grandia, lautaque prandia, lite repleta. *Anonym. rhythmic.*

ἀμείνων ἡσυχὴ ὀλίγη, ἢ σὺν ἐριδὶ πλέως. *A.*

Melius parũ in quiete, multo in iurgijs. V. Dobrodźieystwo ochotnie dáne.

Lépße chwalá Bogu / niż da-li Bóg. Lépßy hárap / niż hu lálá.

Lépße iedno chwalá Bogu / niż dwoie dali Bóg.

Pro incerta spe, certa præmia malebant. *Sallustius.*

δίδου μοι τὴν σήμερον, καὶ λαμβάνε τὴν ἄυριον. *S. Chrysostom.*

Da mihi hodiernum, tibi sume crastinum. *Sed S. Pater castigauit eos qui dictum hoc de præsenti & futura vita accipiebant.*

Sic Martial. Sera nimis vita est crastina, viue hodie.

Melius est habere, quàm auere .i. *desiderare.* V. Jutro nie pewne.

Lépße gospodarzowi / niż gościowi. Inße gospodarzi inße gość ie i pić.

Sámi śie racza / ná nas nie bacza.

Dictum hoc perstringit sordidos & inurbanos conuinatores qui melius se curant quàm hospites a se inuitatos, præsertim cum rubore vel molestia eorundem.

Tecum cœnans sine te cœno. *Martialis conqueritur de Pontico.*

Cùm vocor ad cœnam &c. Cur mihi non eadem quæ tibi cœna datur?
Ostrea tu sumis &c. myrtilus mihi. *(vilis pisciculus datur.)*
Sunt tibi boleti, fungos ego sumo suillos, *(viles & suibus dandos)*
Res tibi cum rhombo est, at mihi cum sparulo *(ex passerũ genere vilissimus pi-*
Cur sine te cœno, cùm tecum Pontice cœnem? [*sciculus.*)
Sportula quod non est, prosit, edamus idem .i. *siquidem non das sportulam, da cœnam rectam, quam tu cœnas.* *Simile est Epigr. 68. libri 4. ad Sextum.* Et *Epigram. 43. l. 2. in Candidum.*

Eodem modo Iuuenal. Satyra 5. carpit quendam conuiuatorem.

Ipse capillato diffusum Consule *(Opimio)* potat. *(vinum vetus optimum)* &c.
Tu Beneuantani sutoris nomen habentẽ *(naso longo sutoris noti instar vel à sutore*
Siccabis calicẽ nasorũ quattuor, ac iam Quassatũ &c. *Item.* [*noto factum.*)
Squilla datur domino &c. At tibi dimidio constrictus cammarus ouo. *Item.*
Virroni muræna datur *(intimo amico)* Vos anguilla manet lõgæ cognata colubræ &c.
Vilibus ancipites fungi *(periculosi, lethales)* ponẽtur amicis; Boletus domino. &c.

Philoxenus Parasitus item apud Dionysium Tyrannum cœnans, videns sibi paruum mullum appositum & regi magnum, suum auri admouit; & rogatus quid faceret, respondit: Se de Galatea pisciculum hunc interrogasse, sed eum respondisse; se recens natum nescire, ex maioribus quæreret. *Athenæus. quo ioco Rex delectatus triglam magnã ei misit. Suidas.* *Similia multa habet Lucian. de Mercede conductis, & inter alia ait:* Ἐρρᾳθύμων ἀεὶ ἔν δεξυρῷ καὶ χρυσῷ πίνειν, ὡς μὴ ἐλεγχθείη ἀπὸ χρώματος: .i. Curans semper ex argento & auro bibere, ne prodatur à colore. *Sic Martial.*

Nos bibimus vitro, tu myrrha *(poculo myrrheo opaco)* Pontice, quare?
Prodat perspicuus ne duo vina *(diuersa, tuum & nostrum)* calix.

Huc pertinet ille iocus Polonicus: Vláley mi: Vláley mu. *Verba sunt here parci ad pincernam, vinum sibi melius, hospitibus deterius ex compacto miscere præcipientis. Sed vt erat dolus non valde ingeniosus, hospitem industrium non latuit. Notus est apologus, qui tamen sæpe vera fit historia, & circa potum & circa alia hospitalitatis officia. In Casina Plauti allegoricè illud dictum est:* Vt hoc eodem poculo quo ego bibi, bibat senex .i. *vt similiter atq; ego deludatur.* *Affine,* Gościi záprośiwszy. Vlić rowno śie dźielemy.

Lépsześ opuścił á do podleyszego śie obrocił.

Omissis fontibus riuulos consectaris. *Cic.* Inuentis frugibus glande vescēris. *Idem.*
Quid sole relicto venis. *Ex Homero apud quem Tyresias Vlyssem Orcum ingressum sic affatur:* τίπτ' αὖ ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
ἤλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον; .i.
Quid huc ô infelix relicto lumine solis Venisti, vt videas manes & inamœnam regionem? ἀντὶ καρζίνου ἰατροῦ, κακὸς ποιητὴς καλεῖσθαι θυμέας. *Plutarchi Archidamus:* Pro eleganti medico malus pòéta dici cupis.

Nucleo

Nucleo omisso putamina arripis. *Ex Plauto.*

τὸ σῶμα ἐάσας τὴν σκιὰν θηρεύεις. *Lucian.* Corpore omisso, vmbram venaris, captas.
τὸ δ' ὄφεως σύφαρ θηρᾷς, δ' ὅλκῆ ἀμελήσας. *Idem.* Serpentis exuuias captas neglecto corpore. Præsente carne nemo vescitur thymo. V. Lépßy gil.

Affine, Poprawił śie. Vlěrowna odmiáná. Vlič stoi to zá to.

Lépße woyſko iéleniow / pode lwem hetmánem; niż woyſko lwow / pod iéleniem.

Præstantiorem & formidabiliorem esse exercitum ceruorum duce leone, quàm leonum duce ceruo, *dixit Philippus apud Stobæum, & Chabrias apud Plutarch.*
Sic Epaminondas conspecto magno exercitu, qui bono & prudente duce carebat, dixit: Quanta belua absque capite! *Stobæus.*
Julius Cæsar vadens contra Afranium dixit; se ire in exercitum sine duce: *contra Pompeium verò vadens dixit;* se ire contra ducem sine exercitu. *Brussoni.*

καλῆ στρατάρχῃ καλὸς ἕπεται ὁ στρατός. *A.*

Boni ducis bonus esse solet exercitus. *Nam vt Plutarch. ait:*
ἐμποιεῖ ὁ καλῶς ἄγων τὸ καλῶς ἕπεσθαι. Efficit hoc bonus dux vt alij eum benè sequantur. Ducis in consilio posita est virtus militum. *P. Syrus.*

Vide Przełożony. *&* Przykład przełożonych.

Lépßy byt mieboßczyć. Po złem pánie / bywa gorßy.

ἔπεισι δ' ἐνίοτ' ἄρχοντι κακίων τῷ κακῷ. *A.*

Succedit aliàs principi peior malo.

Τὸ Ἀντίγονον ἀνορύσσω. Antigonum refodio. *Rusticus quispiam de Antigono rege viuente sæpe questus erat, sed cùm ei peior successisset, damnauit priorem suam opinionem, Antigonumq; reuuiscere optabat. & cùm eum arantem forte anicula transiens interrogasset, quid faceret? respondit: Antigonum refodio, i. fodiens vertens terram ruspor si cubi eum inueniam, nam tolerabilior erat præsente. Lipsius.*
Hac astutia vsus est Tiberius ad se post mortem commendandum. nam crudelitatis & plurimorum aliorum scelerum sibi conscius, Caium Caligulam se longe nequiorem futurum coniiciens, successorem in Imperio reliquit: quò maioribus eius flagitiis sua obtegeret ac obliteraret; quin præillo melior haberetur ac mortuus desideraretur. Dion Nicæus.

Vide Apologum sub Lépßy ſtáry ſługá.

Lépßy ſunt ſafránu / niż woz śiáná. Lépßy ſunt złotá / niż cetnar olowiu.

κρεῖττον τὸ ῥόδον τ' ἀνεμώνης. Præstantior rosa quàm anemone.
ἄριστον μὲν ὕδωρ, ὁ δ' χρυσὸς μεγάνορ' ἐξοχα πλοῦτε. *Pindar.* Optima quidem est aqua, at aurum inter superbas excellentior diuitias. *dixit hoc ex opinione hominum, qui ob raritatem & paucitatem auri, illud pluris omnibus æstimant, cùm aqua vsibus humanis frequentissima, vtilissima, & penitùs necessaria, ac proinde auro hac ratione sit præstantior, vt Aristoteles hoc vtrumq; expendit.*

κρόκε τὸ δράγμα χάρις ὄχε Θ βέλτιον. *A.*
Croci pugillus (vel maniplus) carior fœni vehâ. *Confer sequens dictum.*

Lépßy gil niż motyl.

λωίτερ Θ κύκνε μικρὸς θερό Θ, ἢ κηλοιῶν κρωγμός. &c. *Suidas.* Præstantior cygni modicus cantus quam graculorum Crocitatus. *Et Lucret.* Cygni melior canor quàm gruum.

ἀηδόνες κορακίων αἰδεσιμώτεροι. Luscinię coruis honoratiores.
ὄνων κρείσσονες ἡμίονοι. *Theognis.* Asinis præstantiores muli.

Potest huc trahi & illud Martialis, non multùm absimile.

Texta rosis fortassè tibi, vel diuite nardo,
At mihi de turdis facta corona placet.

ἔνθεὶς κρέως παρόντ Θ ἐωθίει θύμον. *Antiphanes.* Carnes vbi adsunt, nemo vescitur thymo. *Similem Polonico dicto iocum habet Anonym. Rhythmicus:*

Plùs valet il quàm nil, sit procul ergo nihil.

Scd non apparet quid sibi velit, nisi alludat ad hilum, quod aliquid significat.

Lépßy koniéc niż począték.

τὸ τέλ Θ μεῖζον κ᾽ ἀ δεχή. *Aristotel.* Finis præstantior principio.
Melior est finis orationis quàm principium. *Ecclesiastæ c. 9.* V. Koniéc dobry.

Lépßy prostak powolny / niż mędrek swowolny.

ἀμαθία μετὰ σωφροσύνης ὠφελιμώτερον, ἢ δεξιότης μ᾽ ἀκολασίας. *Thucydides.* Imperitia cum modestia vtilior est, quàm dexteritas cum immodestia.

Lépßy mądry złodźiéy / niż głupi włodarz / sáfarz. &c.

Tolerabilior est in familia fur industrius, quam villicus ignauus & stultus. *Qui prius modicum damnum infert ne appareat, posterior ingens & conspicuum.*

Sic apud S. Lucam c. 16. Laudatur villicus fur prudens, *& apud eundem c. 19. damnatur & spoliatur famulus stultus & ignauus qui mna vna nil lucratus est.*

Lépßy niżeli zá groß w kłorem kopá / niż zá kope w kłorem groß.

ἀ τὸ συνεχὸν τιμᾶ, ἀλλὰ ἢ τὸ συνεχόμενον. *A.*
Contenta ru, non continentia, æstima.
θηκαν Θ ὁ εὔτελὴς πολυτελὲς ἢ κατέχει. *A.*
Sæpe pretiosa multa vilis bursa habet.

Vagina vilis, bonum ensem tegens, præstat pretiosæ, vilem ensem intus habenti. Nam non vagina ensem, sed ensis vaginam commendare debet.

Huc alludit illud Martialis. Quisquam plumbea vina vult in auro? .i. *Quis tam stultus est qui malit ex aureo poculo (.i. pulchro) plumbeum (.i. malum) vinum bibere, quam ex plumbeo luteo vili poculo, vinum aureum seu bonum?*

Lépßy

Lépſy ſtáry ſługá ábo pan z dźieśiaćia wad znáiomych; niż nowy z ićdna táiemna.

Notiſſimum quodque malum maximè tolerabile eſt. *Liuius.*

Apud Plautum amico de mala vxore conquerenti, reſpondet alter: Habeas vt nactus (*es*) Nota mala res, optima eſt. Nam ego nunc ſi ignotam capiam, quid agam neſciam. *Adde apologum Germanicum de auibus Noctuam Aquilæ reginæ vicariam contemnentibus aliamq́; poſcentibus, & accipitre vicario aſſignato, qui nulli parcit, dolentibus ac noctuam iterum optantibus. Iacob. Pontan.*

τὸ γνώριμον κακὸν ἀγαθώτατον πέλει. *A.*

Notum malum vulgò putatur optimum.

Lépſy żywot łyczány, niż ićdwábna śmierć.

Σπάρτιος βίος θανάτου δρέπων ζημιᾶ. *A.*

Eſt vita ſpartea morte melior fericâ. *Sic*

Mendiciſſimus & morboſiſſimus quiſq́ue mortem refugit. (*milſy.*

Melior eſt canis viuus, mortuo leone. *Eccleſiaſtæ c. 9:* V. Dobrý dźionek. Żywot nas

Lichotá bárźiey vkáśi. Bárźiey boli od podłego.

τὸ δῆγμα ψύλλης δριμύτερον ἢ τ᾽ μύιας. *A.*

Pulex ſolet quam muſca pungere acriùs.

ὑπὸ δ᾽ ταπεινᾶ ὕβρις ἀισθητὴ πλέον. *A.*

Iniuria ab humiliore ſentitur magis. *Vel*

Vilior homo facit acriorem iniuriam. *Sicut contra:* Parua videtur iniuria vel contumelia quam facit dignus. *vt apud Ciceronem loquitur Antonius.*

Lichwá ieſt prętkonoga i dłużnikowi ſroga.

θᾶσσον ὁ τόκος ἡρακλείτου δρόμου τρέχει. Citius vſura currit quam Heraclitus curſor celeberrimus. *Licet enim certo & deſignato die ſoluenda ſit, ſemper breui inſtare cogitatur, & cùm tempus præſcriptum venerit, citiùs condicto aduenisſe putatur.*

ἔστι τόκος πρὸ τόκου, τόκος γέ μεν ἔστι καὶ ἄλλος. *Plutarch.* Eſt vſura ante vſuram ſiquidem & altera eſt vſura. *In eos quibus vſura vna ex alia naſcitur. Idem Plutarchus vſuram ſeu feneratorem comparat lepori qui eodem tempore ſimul & parit & alit & alios concipit fetus.*

Liſá w worzé kupowáć, ábo przedáwáć. Ślépy targ.

Kto liſá w worzé kupuie; pſá ábo kotá náyduie.

Certa pro incertis mutare .ſ. ſtultum eſt. *Saluſt.* Euentus vendere. *Lamprid.*

Niepéwne rzęczy zá péwne vdawáć.

Ego ſpem pretio non emo. *Terent.* .i. *incertum lucrum certâ pecuniâ.*

Talia ſunt multa apud ICtos quæ afferunt ex Pandectis. Vt Iactum piſcium à piſcatoribus verriculum trahentibus emere. *vt etiam habet Valer. Max. Vel vt Suetonius* Bolon piſcium emere. Fortunam piſcium emere *apud Schardium.* Miſſiliū captum.

um captum emere. *Pomponius.* Sic emere prouentum agri aut horti futurum, item partum animantis. &c.

In folle offerre conditiones vel rationes, syngraphas, pecuniam. *Callistrat. I. C.*

An tibi mauis Insidias fieri pretiumque auellier antè Quàm rem ostendi. *Horat.*

Χαραδρὸν πιπράσκειν. Charadrium vendere. *de quo Hipponax.*

καὶ μὴν καλύπτει. μῶν χαραδρὸν ὠνεῖς; Et abdit ipsum. num charadriũ vendis? *Auis est quæ ab icterico aspecta eum sanat: idcòq; venditor tectam vendit, ne licitator ea visa curatus eam negligat. Suidas.* *Sed hoc melius quadrabit in emptorem.* Charadrium emis .s. *tectum, nesciens an verè is sit.* *Simile illud Gallorum:*

In sacco feles haud venditur, haud emiturque. *Garner.*

ἀλωπέκιον ἐν θυλακίῳ ἠγόρασεν. *A.*

Vulpeculam caue empsis in sacco abditam. (wnyćh.

Quando habebo, tunc gratias agã. *Garner. Gallic.* V. Pẃwnyćh dla nicpẃ

List śmiélßy niż ięzyk. List wßedy ma przyśtęp.

Epistola non erubescit. *Cic.* Coram me tecum agere conantem deterruit pudor &c. quæ nunc exponam absens audaciùs. *Idem.* Ter tecum conata loqui, ter inutilis hæsit Lingua ter inprimo destitit ore sonus. &c.

Dicere quæ puduit scribere iussit amor. Ille mihi dixit &c. Scribe dabit victas ferreus ille manus. Inspicit acceptas hostis ab hoste notas. *Ouidi.*

Θωρόπτα γ' ἐσι πάντα τῇ ἐπιστολῇ. *A.*

Liśká głodna/ drzemié.

πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. Vulpi esurienti somnus obrepit. *Dictum hoc in eum iactitur, qui fingit vel dissimulat aliquid exspectans occasionem commodam, vel rei desideratæ inuigilans. Aliqui autem etiam somnus famem mitigat.* V. Spániem głodu pozbyć. *Affine est,* Wrzkomo nićwidzi. Wrzkomo nićsłyßy.

Low sobié kortu.

Quod mendicanti quondam formica cicadæ

Respondit, dictum nunc tibi idem esse puta. *Notus est apologus Æsopi.*

ἄρχιζεν ἀλλοτριοφαγεῖν, τ' ἰδια φάγε. (*vel* ἰδιοφάγε.) *A.*

Viuere alieno turpe, viuito tuo. *vel,* quærito tibi.

Omitto triuiale quin puerile illud: Ciuitas Cracouia &c.

Fuce relinquito apes, mellificato tibi.

Thesaurus in agro latet. *Agricola Æsopi morituru, volens filijs ostendere laborem vilem esse & eosdem ei assuefacere, thesaurum in agro latère dixit. quem illi quærentes totum foderunt & fertilissimum (is thesaurus erat) reddiderunt.*

Lóżko pilnieyße niż ſtół/ ábo wiécżérza.

ὑπνῶν καλῶς ἄμεινον ἢ δειπνεῖν καλῶς. *A.*

Dormire quàm cœnare malo suauiter. *Ex apologo quodam de hospite in diuersorio*

uersorio lectum inprimis diligenter curante, cæteris circa cœnam parandam occupatis, & mirantibus respondit: Cœnam vna hora vix durare, somnum autem 7 vel octo horas requirere. Et certe præstat bene breuiùs dormire, quàdiu malè.

Lubiéżność z cnotą śie nié ostoi. Mądrość z roskoszą śie nié spoi.

Amare & sapere vix deo conceditur. *P. Syrus.*

De amore inhonesto (vt dictum Polonicum sonat) & de diis ethnicorum Pòéta loquitur. Nam Deo vero amor & Sapientia sine vlla pugna inest; immò ipse est Amor purissimus & Sapientia sua vera & summa. De hominibus verò dictum Syri verissimum est. V. Miłość zaślepia. *Mimus verò Publij aptiùs sic proferetur.*

Amare & sapere nemini conceditur. *Vel*

Amare sapereque simul haûd cûiquam licet.

ἅμ' ἐρᾶν φρονεῖν τ' ἔξεστι πάμπαν οὐδενί. *A.*

Luckie rozsądki nié liczmanámi ráchuy/ álé waż sobié ßalámi.

Judicia hominum æstimes, non numeres. *Seneca* .i. *non quam multi sed quales dicant vel sentiant attende. nam vix vnquam multi vel plures, sunt meliores.*

Noli numerare, sed appende. *S. Augustinus.*

Non populari trutina, sed aurificis statera examina. *Ex Cicer.*

βάρει ἁλ ἀριθμῷ τάδ' λεγόμενα τάθμα. *A.*

Fac pondere haud numero æstimes sententias.

Simile est Vlié iát wiele pátrz.

Lutość dobrych ludźi przymiot.

——— ἀγαθοὶ δ' ἀμφάκρυες ἄνδρες. *Zenodot.*

Boni viri ad lacrymas proni. Iustus tota die miseretur. *Psalmo 36.* Nouit iustus iumentorum suorum animas, viscera autem impiorum crudelia. *Prouerbi. SS. cap. 12.*

Łyká drzeć/ kiédy śie dra.

Datur modò, fruere dum licet. nam nescias
Eius sit potestas posthac an vnquam tibi. *Terenti.*
Dum recens, dum datur, dum calet, deuorari decet. *Plaut.*
Dum ludi fiunt (*quibus spectandis domini intenti sunt*) in popinam pedisequi
Irruptionem facite, nunc dum occasio est,
Nunc dum striblitæ æstuant occurrite. *Idem.*
Quare si sapis oblatas ne desere messes,
Et stolidum pleno vellere carpe pecus. *Propertius hortatur Cynthiam amasiam vt amatorem opulentum spoliet.*
Quâ prima ——— fortuna salutis. Monstrat iter, quaq; ostendit se dextra, sequamur (mur. *Virg.*
ἐμοὶ μὲν οὐ δοκεῖ διαλύειν τὴν δὲ τὴν πανήγυριν. *Xenephon.*
Mihi quidem hic mercatus non videtur dimittendus. Nam nundinis peractis non

est mercatus, *Damasceni est dictum. Vide sub* Po obiędźie łyżką.

Dum pluit, vel, dum aqua fluit, molendum est. *Garnerus è Gallicis.*

Pyra cùm maturuerunt, carpenda sunt. *Idem.*

Illud triuiale, Cum subera suberant. &c. reieci in secundo Tomo ceu barbarum & falsum. Affine, Pilnuy czáſu. Czás po temu. Żáżyway poki możeß/ & Vńć nutro cie to potka.

Lysy.

Glabrior quàm vulsus Lydius. *Plaut. Iuuenes erant depiles in ludis saltantes.* Lydios *alibi idem Pòèta vocat. Meminit & Liuius ac Suetonius.*

Cucurbita glabrior, *Apulei.* Læuior conchis Cytheriacis .i. *Venereis. Martial. Idem Martialis in Labienum caluum sic iocatus est:*

Nudum est in medio caput, nec vllus
In longa pilus area notatur. &c.

Vites censeo porticum Philippi (*ad quam statua Herculis cum claua stabat.*)
Si te viderit Hercules, periisti. (.i. *mactabit, ratus Geryonem tricipitem esse,*) *Sic etiam Æschylo caluitium mortis occasio fuit, testudine ab aquila in caput eius demissa occiso. vt scribit Valer. Maxim.*

Ψιλότερος τὴν κάρη κεφαλῆς. *Synes.* Nudior Cari Cæsaris capite.

Ὑπὲρ φαλακρότερος. Pistillo nudior, caluior.

Μυκώνιος φαλακρός. *Strabo.* Myconius caluus. *quòd in ea insula hoc vitium commune & quasi gentilitium Plinio teste fuerit.* Myconi omnis calua iuuentus. *Lucilius*

φαλακρότερος εὐδίας. *Suidas.* Tranquillitate (*aquæ maris,*) caluior.

Quo nudior. νῦν δασὺς ὢν λίαν, ὢν ἅπας γέγονεν. *Epigram. Niciæ.*

Qui nunc est quo nudior, hirtus erat. *Vel.*
Hirtus nunc, quo nudior est subitò.

Tam glaber quam callus vel callum Socratis. *Varro apud Nonium. vt legit Erasmus pro voce caluus vel gallus Socratis (quam aliqui legunt) & intelligit durities pedum Socratis patientissimi & nudipedis semper. Vola autem pedis vt & manus depilis est. Qui gallus legunt, allusum hoc dicto volunt ad gallum quem deplumatum Diogenes in scholam Platonis intecit, dicens:* En hominem Socraticum. *carpsit definitionem Hominis vitiosam in eo loco datam, nempe:* Hominem esse animal bipes implume.

Lunulæ, *pro caluis apud Græcos ob similitudinem in lævore & varietate virium.*

τοὺς φαλακροὺς σελήνια καλοῦσιν. *Synes.* Caluos lunulas appellant.

τοὺς σελήνας ὠνόμασε καὶ ἐμεσχήμονας. *Idem caluos ait esse,* Lunæ cognomines & similis figuræ; nunc plenè caluos, nunc dimidia parte, nunc minori. *S. Ambrosius scribit.* Comam esse reuerendam in senibus, venerandam in sacerdotibus, terribilem in bellatoribus, decoram in adolescentibus, comptam in mulieribus, dulcem in pueris. Tolle arboris comam, arbor ingrata est; tolle humani capitis capillum, tota pulchritudo flaccescit.

Sic Ouidi. Turpe pecus mutilum, turpis sine gramine campus
Et sine fronde frutex, & sine crine caput.

Apuleius

Apuleius item ait: Mulierem etiam venustissimam, si capillitio nudetur, licet illa cælo deiecta, mari edita, fluctibus educata, licet, inquam, Venus ipsa fuerit, licet omni Gratiarum choro stipata, & toto Cupidinum populo comitata & balteo suo cincta, cinnama fragrans & balsama rorans, si calua processerit, placere ne Vulcano quidem suo poterit. *Nihilominus Caluitij, quod tam malè vulgò apud omnes audit, laudes scripsit idem Synesius. Vide* Máte rzéczy rozßerzáć/ chwalić.

Lżey nedznemu nić sámemu. Lżey ból cierpiemy spolny z drugiemi.

Leuat dolorem communis quasi legis & humanæ conditionis recordatio. *Cicero.* Consolatio miserorum est habere socios. *Erasm.* Facilius feruntur mala cum alijs cõmunia. *Idem.* Κοινῇ σὺν ἑτέροις φέρτερον πάσχῃ κακά *A.*

Vulgaris versiculus est: Gaudia sunt miseris socios habuisse (*vel* spectare) malorum.

Κυφότεροι εἰ μὴ μόνοι φέροντες τὰ κακά. *Aristoteles.*

Leuius ferimus haud soli tolerantes mala.

παραμυθίαν φέρει τὸ κοινωνὸς εἶναι συμφορῶν. *Chrysostom.*

Solatium est cùm alij sunt participes calamitatum.

κοινὸν ναυάγιον τοῖς πᾶσι παραμύθιον. Cõmune naufragium omnibus solatium. Dulce mœrenti populus dolentum, Dulce lamentis resonare gẽtes. *Seneca Troade.* Lentiùs luctus lacrymæq; mordent, Turba quos fletu simili frequentat. *Ibidem.* Ferre quam sortem patiuntur omnes Nemo recusat. *Ibidem.*

ἰσομοιρία τ κακῶν μ πολλῶν, κύφησιν ἔχει μεγίστην. *Thucydides.*

Sors æqua malorum cum multis, leuamen habet maximum.

ξυναὶ δ' ἀφροσύναι τε κ ἄλγεα κ μελεδῶναι κυφότεροι. *Nazianze.*

Communes curæ leuiores atque dolores.

ῥᾷον ἄν τις συμφορὰν τὴν καλεπωτάτην φέροι μ φίλων, ἢ μόνος τὴν δυτυχίαν μεγίστην. *Dion. Chrysosto.* Faciliùs quis calamitatem durissimam ferat cum amicis, quàm solus felicitatem maximam.

Affine, Cierp co i drudzy. Káżda nedzá/ &c. Lżey swe. Spolnie lżey.

Lżey niemieć/ niemiawßy: niż postradawßy. Cieżey postradáć/ niż nie dostáć.

Tolerabilius & facilius est non acquirere, quam amittere. *Seneca.* Lætiores sunt quos fortuna nunquam aspexit, quàm quos deseruit. *Idem.*

μᾶλλον στένοιεν ἄλγος ἢ μηδέποτ' ἔχειν. *A.*

Priuarier quàm nunquam habere plùs dolet.

αἴσχιον ἔχοντας ἀφαιρεθῆναι, ἢ κεκτημένους ἀτυχῆσαι. *Thucydid.*

Turpius est habentem priuari, quam quærentem non assequi.

Affine, Miawßy nie mieć.

Lżey swé przykrośći cuiemy/ gdy cudze wietsze widźiemy/ ábo słyßemy.

Bto cudze nedzé waży/ lekcey sobie swoie waży.

Æquior casum tulit & procellas
Mille qui ponto pariter carinas Obrui vidit. *Seneca Troade.*
ῥᾴων ἀποτλήσῃς τὰ σὰ κακ', ἀλλότρια βλέπων. *A.*
Aliena spectans mala, tua faciliùs feres.
Rem pateris modicam & mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos maiora ad crimina, ———
Confer conductum latronem, incendia &c. Confer. &c. *Confer. &c. Iuuen.*
Humani generis mores tibi nosse volenti,
Sufficit vna domus. paucos consume dies, &
Dicere te miserum postquam illinc veneris aude. *Idem.*
μεγίστη παραψυχὴ ἡ τῶν ὁμοίων ἀκοὴ ∫ παθῶν. *Heliodorus.*
Maximum solatium similium (*casuum*) auditio.
τὸ λυπούμενον ἀλλοτρίοις κακοῖς παραμυθοῦ. *Apollini. Tyane.*
Molestiam (*tuam*) alienis malis solare. *Nam.*
Mala propria alienis comparata leuiora videntur. *declarat id Herodotus Græcus historicus dicens*: Si omnes homines domestica mala in medium conferrent, cum vicinis mutare volentes; inspectis vicinorum malis, libenter reportaturos singulos sua quæ attulerunt. *Idem habet Horati. Satyra 1 lib. 1, dicens non contentus sua sorte.* Si quis deus, En ego dicat.
Jam faciam quod vultis: eris tu qui modò miles,
Mercator; tu consultus, modò rusticus; hinc vos
Vos hinc mutatis discedite partibus. Eia,
Quid statis? nolunt. atqui licet esse beatis, &c.

Lżćyſby cztowiek po obiedźić/ ábo po iedzeniu.

De hac re sic habet Suidas. γαστὴρ.
ἡ πλήρης μὲ ἐλαφροτέρα κενὴ δὲ βαρεῖα. Venter Plenus quidem leuior, vacuus autem grauis est. *Sed hoc, qui accuratiùs examinant, non de ventre, qui repletione ciborum omninò grauatur, sed de corpore & homine toto, qui depulsa fame molestia languorem ob consumptos spiritus afferente, recreatus cibo hilarior & ob excitatos calore cibi & potus spiritus vegetior & alacrior leuiorq; sibi videtur, interpretantur. Cæterùm si eundem appendas in statera ante & post cibum, maius pondus æquabit satur quam ieiunus æquabat.* *Simile est illud Theognidis.* Θωρηκτὴς ἔσται πολλὸν ἐλαφρότερος. Potus (*ebrius*) multò eris leuior. *seu agilior vel alacrior. Nam* Ebrietas *Horat. ait*: Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermem,
Solicitis animis onus eximit, &c. *quæ ad animum omnia pertinent. corpus verò potu multo sicut & cibo grauatur, & tardius ac segnius efficitur, vt notum est. Petrus Maffeius in historia Brasilienſi scribit, Tigres ieiunas velocissimas esse, pastas autem segnes tardas & timidas, gregarijs etiam canibus impares.*

M

Ma/ á nié záżyié. Máiąc nié záżyć/ głupſtwo.
Mogąc śie mieć dobrzè/ nedze klępić.

Quò mihi fortunas, ſi non conceditur vti? *Horati.*

Claudi more pilam tenet. *Cic.* .ſ. *luſoriam (alij de columna intelligunt longè alio ſenſu) Sic Seneca:* Manco pilam remittere .i. *dare beneficium ei, qui eo vti neſcit, vel idoneus ad accipiendum non eſt.*

In medio torrente ſitire. *Lucret.* *Inſtar Tantali: de quo Nazianzen.* ταντάλειοι ὑμωρείαι ἀνὼ ϛ κὰτ ὕδατος. Tantali pœnæ ſitientis in aquis. *De eodem ſic Horat.* Tantalus à labris ſitiens fugientia captat

Flumina. quid rides? mutato nomine de te

Fabula narratur. congeſtis vndiqué ſaccis

Indormis inhians. & tanquam parcere ſacris

Cogeris, aut pictis tanquā gaudere tabellis. *Idē.* Magnas inter opes inops.

λιμὴν τ' ἐξόλυτο, ὕδωρ δ' ὑπερεῖχε γενείου. *Athenæ.*

Defecêre ſiti, mentum ſuperante liquore.

ἀ μόνον τὼ κτᾶσιν ἔχειν δεῖ τ καλῶν, ἀλλὰ κ τὰν ὀνασιν *Hippodamus.* Non ſolum poſſeſſionem rerum pulchrarum habere oportet, ſed etiam vſum.

Ταντάλου τράπεζα. Tantali menſa. *de re quam cùm habeas non licet frui.*

Clauſis theſauris incubat. *Quintilian.* Quaſi draco theſaurum complexus. *Cic.* *Nam ob acumen viſus & vigilantiam theſauris præficiebatur draco. Feſtus.*

ὥσπερ παρόντος ὄξους ἡδέως πίειν. *Eupolis.*

Præſente vino bibere acetum maluit.

βυρσης ὄζει μύρων ἐξόν. *Ariſtides.* Corium redolet cùm poſſit vnguenta.

Quid enim differt, barathróne Dones quicquid habes, an nunquā vtare para-
Si quis emat citharas, emptas comportet in vnum, (tis? *Horati.*
Nec ſtudio citharæ, nec Muſæ deditus vlli.
Si ſcalpra & formas non ſutor; nautica vela
Auerſus mercaturis; delirus & amens
Vndiqué dicatur meritò: quid diſcrepat iſtis,
Qui nummos aurumque recondit neſcius vti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum? *Idem Horati.*

Similis fuit Midæ felicitas; omnia, etiā eſculenta, in aurū vertentis, & omnibus abſtinentis.

Habet quod deeſt. *Ex Horatio.* .i. *ita parcit bonis ſuis vt ei deeſſe videantur.*

Fruſtra pulchras claudus habet tibias. *Prouerb. SS. c. 26.*

Citharam habet & citharœdus non eſt vel pulſare eam neſcit. *Ex Varrone.*

νήπιε τί νυ τόξον ἔχεις ἀνεμώλιον ἄμμιν; *Homer.*

Stulte quid arcum habes inutilem fruſtra?

ὄνος ἄγων μυστηρια. *Ariſtophan.* Aſinus portans myſteria. *Similis ei eſt qui amuſus & ru-*

sus & rudis cùm sit, bibliothecam instructam habet vel curat.

πολλοῖς ἀχρήστοισι θεὸς δίδοι ἀνδράσιν ὄλβον
ἐσθλὸν, ὃς ἄτ' αὐτῷ βέλτερ' ἄτε φίλοις. *Theognis.*

Multis inutilibus viris Deus dat opes
Bonas, quæ nec ipsis prosunt nec amicis.

ἀγαθῶν παρόντων κακὸν ζητεῖ. *Plutarchus de eo qui vinum bonum aliis vendens ipse acetum pro se quærebat.* Bonis præsentibus mala quærit.

πρὸς κάππαριν ζῆς δυνάμενος πρὸς ἀνθίαν. *Plutarch.* Cappari viuis qui potes anthia. *Nam capparis istic vilis cibus, anthias piscis nobilis & suauis.*

ἡμιόνου βίον ζῆν. Muli vel mulæ vitam viuere. *de quo Epigram.*

πολλάκις αἱ χρυσᾶ πιμελῆα φόρτον ἄγουσι
πολλὸν ὕπερ νώτου, χόρτον ἔδουσι μόνον.

Sæpius hæ auri pretiosa onera portant Multa in tergo, & gramen solum edunt.

παυσικάτιν ἐν στόματι ἔχει. *Ex Polluce.* Capistrum in ore habet; *vt seruus polentam famelicus molens. vel iumentum in prato, ad aceruum, in tritura capistratum esuriens.* βοῦς ἐπὶ τῷ σωρῷ .ſ. ἀλοῶν. *Suidas.* .i. Bos apud aceruum .ſ. *triturans cum capistro. quod tamen Iudæis erat vetitum.*

Affine, Lákomy wbyſtkiem zły. Skapy. Zmindak. Sam nié záżywa.

Ma chleb rogi. Doſtátek roſpycha.

Trudna w doſtátku / w beześćiu miárá.

Satietas ferociam parit. *è Græcis variis ſcriptoribus. Sic Theognis.*

τίκτει τι κόρος ὕβριν, ὅταν κακῷ ὄλβος ἕπηται.

Faſtum copia gignit opes vbi prauus adeptus ſt.

τίκτει κόρος μὲ ὕβριν, ἀπαιδευσία δὲ μετ' ἐξουσίας ἄνοιαν. *Stobæus.* Parit ſatias ferociam; imperitia verò cum poteſtate coniuncta, inſaniam.

Cùm tantam copiam habeat, quod ſcelus omittet? *Cic.*

πολλοὺς τι κόρος ἄνδρας ἀπώλεσεν ἀφροσύνῃσι. *Theognis.*

Permultos ſatias dedit exitio inſipientes.

πολλῷ τι πλείονας λιμὸς κόρος ὤλεσεν ἄνδρας. *Idem.*

Non periêre fame tot, quot pereunt ſatiate.

τὴν μὲ κόρον ὤπασε πλοῦτος γενέσθαι, τὴν δ' ὕβριν ὤπασε δὲ κόρος. *Solon apud Laërtium.*

Satietatem naſci ex opulentia, ferociam verò ex ſatietate.

Luxuriant animi rebus plerunque ſecundis
Nec facile eſt æqua commoda mente pati. *Ouidi.*

Ardua res hæc eſt, opibus non tradere mores,
Et cùm tot Cræſos viceris, eſſe Numam. *Martial.*

Nullũ crimẽ abeſt facinuſq; libidinis, ex quo Paupertas Romana perit. *Iuuen.*

Neſcia mens hominũ fati &c. Et ſeruare modũ rebus ſublata ſecundis. *Virg.*

γιῶναι χὼ χαλεπὸν μέτρον ὅτ' ἐσθλὰ παρῇ. *Theognis.*

Cum

Cum bona cui adsunt nosse modum haud facile est.

Nimiæ rerum omnium copiæ deprauant. *Cic.*

Incrassatus, impinguatus, dilatatus recalcitrauit. *Deuteron. 32.*

Fenum habet in cornu. *Horat. more bouis cornupetæ. Acron. pabulo copioso ferocis facti. Plutarch.* Panaria ea ebrietas *dicitur ab Erasmo, nempe arrogantia & insolentia secundarum rerum comes.* *Sic &* Pane ebrius. *Laurin. ex Horatio & Demosth. qui ait:* μείζων τῷ μεγέθει πεπραγμένων. Ebrius magnitudine rerum gestarum. *Et Horat.* Fortunâ dulci ebria. *de Cleopatra.*

Felicitas est nutrix iracundiæ. *P. Syrus.*

Tutulus exsurgit sacco, cùm forte repletur. *Anonym.*

Cattus quando satur fuerit, cum mure iocatur. *Idem.*

Insigne exemplum est apud Palladium de mendico mutilo cui Eulogius multis annis seruijt ingrato. *Affine,* Szczęśćie podłości.

Mácosyne dźiećie dwá rázy obrok / ábo dwá obroki biérzé.

Nouercarum philostorgia perstringitur, ob quam in alieni partus liberos iniuriæ sunt.

ἐκεῖ ἀμοιρεῖ ἐκεῖ μητρυιᾶς ὗες. *A.*

Natus nouercæ quisque dupliciarius .i. *duplex diurnum capit.*

Mulier quæ ad secundum virum cum liberis suis venit, horum est mater: quos penes virum inuenit, horum est nouerca. illos amanter & accuratè nutrit, alienos odit & minuta eorum cibos diminuens suis addit. Æsopus.

Opilionis ouicula peculiaris est pinguior. *ex Plauti Asinaria. vbi ait:*

Etiam opilio qui pascit alienas oues,

Aliquam habet peculiarem, qui spem soletur suam.

Adde illud Hesiodi. —— Χαλεπὴ δ' ὑποπρὸς ἐριθρός. Molesta liberos habens ancilla vel nutrix. Nutricum more pascis. *sub* Nié rowno śie dźiélemy. *Affine,* Máměá zá mátke. Nié toż mácocha / co mátká.

Madrego nié wiéle trzéba rzęyć.

Madremu nié wiele trzéba mowić. Madremu dość skinąć / ostátká śie domyśli. Dictum sapienti sat est. *Plaut.* Strenuis abundè dictum puto. *Salustii.* Intelligenti pauca .s. *dicas, vel sufficiunt. Xylander.*

Verùm animo satis hæc vestigia parua sagaci Sunt. *Lucret.*

Non morabor in parte hac, nimium est quod intelligitur. *Quintilian.*

Tempus & responsionem cor sapientis intelligit. *Ecclesiastæ c. 8.*

Inuentam hominem callidum doctum, qui quando principium prehenderit,

Porrò sua virtute teneat, quid se facere oporteat. *Plaut.*

Apud Terentium Geta de Pharmione parasito astutissimo sic inquit:

Vix-dum dimidium dixeram, intellexerat .s. *argento opus esse & quomodo id ac vnde acquirendum esset, volui adáere: & iam ipse intellexit & præoccupauit.*

Apud eundem Sosia seruus industrius hero dicenti: Adesdum, paucis te volo: *respondet:* Dictum puta .i. *feci non secùs quàm si mihi dixisses, vel puta iam te dixisse, coniect quid velis:* nempe vt curentur rectè hæc.

Charilaus

Charilaus interrogatus cur Lycurgus patruus eius paucas leges Spartanis scripsisset, respondit: ὡς οἱ λόγοις μὴ χρώμενοι πολλοῖς, οὐδὲ νόμων δέονται πολλῶν. *Plutarch.* quia qui verbis non multis vtuntur, legibus multis non indigent.

ἔστιν δ' ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὐκολα. *Zenodot.*

Facilia cuncta sunt viris sapientibus.

Sapiens diuinat. *Donat.* Sapientem mittas, nihil illi dicas. *Vulgare dictum.*

Mądrem gwiazdy mię rządzą. Mądry szczęścia nie podległ.
Mądremu zawżdy ná wszystko dobry áspekt.

Sapiens dominabitur astris. *Ex Ptolomæ.*

A signis cæli nolite metuere, quæ timent gentes. *Ieremiæ c. 10.*

Nullum numen (*i. vim*) habes (*ó fortuna*) si sit (*si adsit*) prudentia, sed te Nos facimus fortuna deam cæloque locamus. *Iuuenal. Britannici editionis. alij legunt.* Nullum numen abest .i. *nullum Numen non fauet, vel feliciter res cedunt si prudenter agantur, sed nos temerè pleraq; aggredimur & successum bonum fortunæ fauen. i., malum infensæ adscribimus. & facimus falsò deam, quæ nulla est.*

πᾶσα τύχη ἄιδηκτον φρονήσει καρικεῖ. *Carneades apud Fulgentium.*

Omnis fortuna in sensu (*i. in iudicio, intelligentia*) sapientis habitat.

ἅπαντα δῆλα τοῖς φρονεῖν καθίστασθαι. *Menander.*

Subiecta penitùs cuncta sunt prudentiæ.

Magna est fortunæ victrix sapientia —— *Iuuenalis.*

Sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi. *Plaut.*

Et mihi res non me rebus subiungere conor. *Horati.*

Sapiens totus aptus (*i. dependet*) est ex sese, & in se vno sua ponit omnia. *Cic.* Talis est sapientis animus, qualis mundi status supra lunam. Semper illic serenum est. *Seneca.* πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας πρῶτον ὑπάρχει. *Sophocles*

Longè primum Vt sis felix, sapere esse puta.

Fortuna nulli plùs quàm consilium valet. *P. Syrus.*

Fortuna ius in hominis mores non habet. *Idem.*

πᾶσιν γὰρ εὖ φρονοῦσι συμμαχεῖ τύχη.

Fortuna cunctis fert opem sapientibus.

οὔτε πάγκακον ἦμαρ. *Hesiodus.* Nullus omnino malus dies. *vt astrologi quosdam omnino infelices assignant.* Aduersus fortunam aureis armis pugnandum. *i. prudentia iustitia sanctitate. Rhodigin. ex Platone.*

Mądrem śie ten darmo zowię / co mé vmie rádzić sobié.

Frustra sapit, qui sibi non sapit. *Erasmus.*

ὃς ἑαυτῷ οὐκ ἔστι σοφός, οὐδεὶς ἔσται. *A.*

Qui non sapit sibi, alteri nunquam sapit.

Qui sibi ipse sapiens prodesse nequit, nequicquam sapit. *Cic.*

μισῶ σοφιστὴν ὅστις οὐκ αὑτῷ σοφός. *Euripides.*

Odi sapientem qui sibi ipse non sapit.

Mądremu

Mądremu nic wiele trzebá. Mądry ná málé przestáie.

Quam multis rebus non egeo! *dicebat Socrates per forum transiens. Laërtius.*
Sapienti nihil necesse est. *Seneca.* Sapientis facilis victus est. *Idem.*
Sapienti nihil deesse, *dicebat Diogenes apud Laërtium.*
ὁ γὰρ φρονῶν εὖ πάντα συλλαβὼν ἔχει. *Cheramon.*
Cuncta vniuersim qui sapit recte obtinet.
ὁ σοφὸς ἐν αὑτῷ περιφέρει τὴν οὐσίαν.
Sapiens in seipso continet (circumfert) substantiam. *al.*
Homo doctus in se semper diuitias habet. *Phædrus.*
Ego omnia mea mecum porto. *Biantis dictum apud Cic. & Laërtium. cùm patria incensa, omnes fugerent, quæ poterant portantes, ipse vacuus ibat dicens:* ἐγὼ πάντα τὰ μὲ σὺν μὲ βαστάζω. *Ego omnia mea mecum porto .i. virtutem & sapientiam.*
Sic Stilpo apud Senecā amissa patria dixit: Se nil perdidisse, nam omnia sua secũ esse.
ὀλιγαρκῆ χρὴ εἶναι τὸν φιλοσοφήσοντα, μηδὲν ἄλλοτε πλέον φρονεῖν. *Luciã.*
Paucis contentũ & modestũ esse oportet Philosophum, nec vltra perã sapere, optare.

Mądrość nawiętsza każdego / znáć dobrzé śiębie sámego.
á niemáß nic trudniéyßego.

— E cælo descendit γνῶθι σεαυτόν. *Iuuenalis.*
τὸ γνῶθι σαυτὸν πολλαχοῦ ἐστι χρήσιμον.
Noscere seipsum quolibet loco vtile est.
Thales interrogatus: τί ἐστι δύσκολον; ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γνῶναι.
Quid esset difficile? *ait:* seipsum nosse.
χαλεπώτατόν ἐστιν ἑαυτὸν ἐπιγνῶναι. *Basilius.* Difficillimum est seipsum cognoscere.
Subdit similitudinem. Non solum oculus alia extra se cernens, seipsum cernere nequit; sed & ipsa mens nostra, aliena peccata acute cernens, tarda est ad propriorum cognitionem. *Apud Macrobium cuidam quærenti: qua via ad felicitatem peruenire posset? oraculum Delphicum redditum est:* Si teipsum cognoueris.
In Pseudolo Plauti, Ballio Sycophantæ interroganti: Num nosset quendam hominem? *respondit:* Egomet me .s. *noui. subdidit Sycophanta perstringens illum.*
Pauci istud faciunt homines, quod tu prædicas .s. *de te.*
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese nouerit.
Affine, Znay śiębie sámego.

Mądrość przychodźi z rośćiém láty: áż nie każdy iest mądry / brodáty.

Ætate prudentiores efficimur. *Sic Homerus:* ἐγὼ δ' ἔτι νήπιος ἦα.
νῦν δ' ὅτε δὴ μέγας εἰμὶ, καὶ ἄλλων μῦθον ἀκούων,
γινώσκομαι, ὦδε δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός.
Ego adhuc puer fui. Nunc verò cùm iam magnus sum, & aliorum sermonem audiens. Proficio, & crescit mihi intùs animus.
ξύμφορώτατον. *Thales.* Tempus sapientissima res.

Sapientiæ ætas condimentum est (.i. *ætate sapientia maturescit & perficitur*)
Sapiens ætati cibus est (*quia eum ætas velut cibum condit*) *Plaut. Muret. Turneb.*

Scilicet ingenium & rerum prudentia velox
Ante pilos venit. *Persius.* *Ironia est vel antiphrasis* .i. *minimè venit.*

Nam Gregorius Nazianzen. dicit: ἀγαπητὸν, ὅτῳ καὶ εἰς ἑαυτὸν γήρας λόγῳ ἀφίκηται πολιός .i. Optabile esse, si cui etiam in profundo senectutis intelligentia vel oratio contigerit cana .i. *matura.*

Idem prorsus Cicero ex Platone affert, dicens: Beatum, cui etiam in senectute contigerit, vt sapientiam verasque opiniones assequi possit.

νέος ἔμπειρος οὐκ ἔστι, πολλὸς γὰρ χρόνος ποιεῖ τὴν ἐμπειρίαν. *Aristotel.*
Iuuenis experientia caret, multitudo enim annorum facit experientiam.

πρὶν ἀποβαλεῖν χρῆναι τὴν πρώτην τρίχα, καὶ τὸ τὰ παιδικὰ ψελλίζειν. *Nazianzen.* Priùs abijcienda est prima lanugo, & puerilis balbuties .s. *antequam sapiens quis efficiatur & vocetur.*

Mądrość strzyta głupstwo. Mądry nie iest/ co drugiemu nie poradzi.

τί σοφὸν χρήσηται μόνος ἐπισάμενος; *Theognis.*

Quem fructum habebit solus sciens? *vel.* Si solus sapias nempe quis vsus erit?
Sapienti abiecta & thesaurus inuisus quæ vtilitas in vtrisque? *Ecclesiastici c. 20.*

Mądry. Rostropny. Dowcipny. Szpak. Roc. Mia w głowie.

Nouit omnia Quæ sint quæ fuerint quæ mox ventura trahantur. *Virgil.*

Ex Homero qui ait: ὃς γὰρ ἤδη τά τ' ἐόντα, τά τ' ἐσσόμενα, πρό τ' ἐόντα. .i. *qui nouit quæ sunt, & futura, & quæ antè erant.*

Argus oculeus totus. *Plaut.* Sapientum octauus. *Horat.* *absq; ironia nunc accipe.*
Tanquam de specula futura prospicit. *Cicer.* Diuumq; hominumque
Prudentem qui multa loquiue tacereue possit. *Gellius.*
ἐξ ἑὸς τὰ πάντ' ἰδών. *Suidas.* Ex vno videt omnia.
Acetū acre in pectore habet. *Plaut.* .i. *prudens, callidus, acris iudicij.* Dij vostrā fidē!
Quanti est sapere! nunquam accedo quin abs te abeam doctior. *Terent.*
Alter Ianus. A fronte simul & occipio videt. *Erasm.* ἀλλὰ Ἰάνος.
Janus bifrons. *Macrobi. Lexin.* ἅμα πρόσω καὶ ὀπίσω βλέπων. Simul antè & pòst aspiciens. *quem ideò ait Persius,* nulla ciconia pinsit à tergo .i. *quem nemo subsannat occultè, cùm in occipitio quoq; oculos habeat, vt Plautus de anu curiosa & circumspectatrice cum oculis emissitijs loquitur.*

κρανία δισσὰ φορεῖ, ὀφθαλμοὶ δ' οὐκ ἀριθμητοί. *Cratinus.*
Crania bina gerit, numero sed lumina nullo.

μυρία ἤδη. *Homer.* Millia nouit. ἄνθρωπος Θαλῆς. *Aristophā.* Homo Thales.
Thales ad sapientiam huius nimius nugator fuit. *Plaut. Ianus videtur serui magni, ex comparatione; sed antiphrasis est vituperans.* *Similiter Terent. ridens senem:*

Tu quantus quantus nil nisi sapientia es.

ἀριθμεῖν

ἀριθμῶν ἅπτεται. *Plato. Aristotel.* Numerare nouit. *de homine sapiente, quia numerare est actus rationis, quo bruta carent, sed & barbari multi numerare nescire dicuntur, vt Scythæ. Vide & Stupi.*

μελλοντα πολλὰ διόπτρᾳ σὺ βλέπεις. *è Pisida.*

Ventura longe per dioptram prospicis.

Lynceo perspicacior. ὀξύτερον ἢ λυγκέως βλέπῃ. *Aristophan.*

Acutiùs videt Lynceo, *vel animali, de quo Plini. lib. 2. cap. 17. vel homine, de quo Orpheus Pausani. Cicer. Varro. Ouidi.*

Ζὺ δὲ ὥσπερ ἢ λυγκέα ἡμῖν δέδορκας, καὶ ὁρᾷς τὰ ἐνδὸν, ὡς ἔοικε διὰ ϛέρνε πάντα διαγινώσκῃς. *Lucian.* Tu verò ipso Lynceo nobis perspicacior es, & vides quæ intùs sunt, vt videtur per pectus cuncta discernis.

Non possis oculo quantùm contendere Lynceus. *Horati.*

προδίκως σοφώτερος. *Suidas.* Prodico sapientor. *arbiter fuit prudentissimus.*

Cordatus & Corculum, *pro prudente. Cic.* Catos & Corculos dictos qui sapientia præstiterunt *ait Plini.* Cor domicilium vitæ; caput rationis, iecur cupiditatis. *Eustathi.* Grus volans lapidem pede stringens. *Symbolum viri sapientis apud Pierium. Nam grues volantes lapidem pede tenent, vt eo demisso ex strepitu agnoscant, supra terramne an supra mare ferantur. Plini. Suidas. Sed Maximus Tyrius nostro grues aut texere lapidem ne ventis à recto cursu detorqueantur. Solinus & item Plini. arenam vel lapillos ait eos deuorare qua saburrati vento resistant.*

αἱ γερανοι λίθους καταπεπωκυῖαι. *Suidas.* Grues lapides deglutientes, *de iis qui summa prudentia res aggrediuntur & peragunt.*

νῦν σφιγγὸς γρῖφος οἰδίπου ἐφεσταμην. *Alcæus. Pentameter est.*

Nunc Sphingis griphos Oedipus explicui. *Hinc iocus Ciceronis in Hortensium dicentem:* se Ciceronis ænigmata intelligere. *Atqui, respondit Cicero,* debes, cùm Sphingem domi habeas .s. *auream, à Verre datam patrocinii præmium.*

ὁ Σοφός. Sapiens, *antonomasticῶς Pomponio & Ciceroni.*

Solus sapit. instar Chrysippi, *qui dicebat:* Si quem alium me præstantiorem iudicarē, ipse apud hunc philosophiæ operam darē. Aut instar Tyresiæ. *de quo Homer.*

——— τῷ καὶ τεθνειῶτι νόον πὰρὲ φερσεφόνεια,
ὄιῳ πεπνυσθαι, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀίσσουσιν.
Huic etiam exstincto dederat Proserpina mentem
Solus vti saperet, reliquis volitantibus vmbris.

Posteriorem versum Cato senior vsurpauit de Scipione iuniore, dicens apud Plutarch.

οἱῳ πέπνυται, τοὶ καὶ σκιαὶ ἀίσσουσιν.
Ipse sapit solus, reliqui volitant velut vmbræ.

οὐδὲν ἐξ ἀγροῦ λέγει. *Suidas.* Nihil ex agro (.i. *nil rude, insitum*) dicit.

αὐτὴ νῦν σοφία ζῇ. Nunc ipsa viuit sapientia.

αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ μοῦσα. Nunc ipsa floret Musa, *cùm quid eleganter & eruditè*

dictum vel scriptum laudare volumus. Potest vtrumq; per ironiam quoque vsurpari de eo, qui se præclarè loqui putat, cùm stultè & ineptè loquatur.

μελαίνας φρένας ἔχῃ. *Homer.* Nigra præcordia habet, *vt alba, stultus vel simplex. Vide sub* Stupi. φιλοσοφεῖν. Philosophari .i. *sententias graues dicere. Plaut. Item affectibus temperare, sapientiæ ac virtutis studiosum esse, æquo animo ferre aduersa. Chrisost. Cicer. &c.*

Mądry/ cierpliwy. Ile kto ma cierpliwości/ tyle mądrości.

Vulgare dictum verissimum est: Nemo sapiens, nisi patiens.

ὁ πλήμων τὸ σοφὸν δικαίως ἔνομ' ἐχέσθω. *A.*

Vir patiens merito sapientis nomen habeto.

οὐδεὶς σοφὸς ἔσεται ἢ μὴ ἅμ' εἴη πλημαθής. *A.*

Nemo sapiens erit nisi & patiens simul.

Qui patiens est, multa gubernatur prudentia; qui autem impatiens est, exaltat stultitiam suam. *Salomon. cap. 14. Prouerb.*

Pardalis famelica mortuam se fingit, & iacenti sibi patitur insultare simias, donec fessas lætis saltibus corripiat & laceret. Ælian. Simulis apologus est de vulpe esuriente apud Diogenian. Et de fele apud Æsopum. Sed aptiùs alibi eos positos habes.

Mądry nie mowi/ áż głupi/ ábo swiętgorliwy przéstánie.
Lutnistá gráć nie záczniè/ áż gáyda vmylknie.

Τότ' ἄσονται κύκνοι, ὅταν κωλοιὶ σιωπήσωσι. *Nazianzen.*

Tunc canent cygni, cùm tacebunt graculi.

Mądry nie roskoßnik. Roskoß przećiwna mądrośći.
Roßkoßnik mądry być nie może. Mądrość rádá ma twárde łoże.

Non iacet in molli veneranda scientia lecto,
Illa sed assiduo parta labore venit.

ἡ ἡδονὴ σοφίαι τ' ἀσυμφυέα δύο. *A.*

Sapientia voluptasque coalescere negant.

Cui cor sapit, ei non sapit palatus. *ex Cicer. qui de Finib. 2. ita habet*: Lælius non eò dictus est sapiens, quòd non intelligeret quid suauissimum esset, (nec enim sequitur, vt cui cor sapiat, ei non sapiat palatus) sed quia parui id duceret. q.d. *Sapiens etiamsi sentiat oblectationes sensuum, vt gustus, &c. tamen eas contemnit. Horatius quoq; ei qui velit excellens esse in aliqua arte vt Poetica, ostendit præter naturā & artē, alia adiumenta necessaria esse dicens*: Qui studet optam curtu contingere metam.

Multa tulit fecitque puer, sudauit, & alsit Abstinuit Venere & vino, &c.

Affine. Bżo nie dbáie. Brzuch tłusty.

Mądry ostrożny. Mądry ná obié/ ábo ná wßyſtkie ſtrony śie oglądá.

Sapiens vtramque partem fortunæ cogitat. *Seneca.*

Sperat infestis, metuit secundis. Alteram sortem, benè præparatum Pectus.

Horatius.

Horati. Delphinus oculo ſiniſtro hebete eſt, quare natans dextrum oculam vertit ad partem periculo obnoxiam. Ælianus.

Plura huic loco apta habes in Madry 1. *in* Oboietny/ *in* Oſtrożny.

Madry rozumu ſtucha/ iáł mnſu.

Ratio ſapienti pro neceſſitate eſt. *Plinius iunior.*

ὁ νῦς ἀνάγκης ἐς' ἀνέρι σοφῷ δίκην. *A.*

Eſt ratio ſapienti velut neceſſitas. *Vide dictum Epicteti & Clementis, ſub* Mam cię. Sapienti ne digitum quidem mouere temerè ratio aut Philoſophia permittit. Iuſtum & tenacem propoſiti virum, Non ciuium ardor praua iubentium, Non vultus inſtantis tyranni Mente quatit ſolida..&c. *Horat.*

οἱ ἀληθῶς φιλόσοφοι, μόνοι ποιοῦσιν ἑκουσίως, ἃ οἱ λοιποὶ ἄκοντες, διὰ τὸν νόμον, ὥσπερ ὑπὸ πληγῆς κυνὸς τῆ ἡδονῆ ὑποτρεπόμενοι. *Xenocrates apud Plutarchum.* Verè philoſophantes, ſoli vltrò faciunt ea, quæ alij legibus coacti, velut canis morſu à voluptate deterriti.

Madry zá wrożką ſtoi. Madry bez wrożką zgadnie.

Qui benè conijciet vatem hunc perhibeto optimum. *Cic. vertit Græcum verſum hunc*

μάντις γ' ἄριστος, ὅστις εἰκάζει καλῶς. *Euripides.*

ὁ μὲν εἰκάζων καλῶς, ὃν ἄριστον μάντιν ἀνηγόρευκεν ἡ παροιμία. *Plutarchus.*

Benè coniectans, quem optimum vatem appellauit prouerbium.

ἐστὶν ὀνειροκρίτης ὁ διδάσκαλός ἐστι παρ' ᾧ νῦς. *Theocrit.*

Iſte coniector *(eſt bonus)* cui magiſter adeſt propè ſua mens. *i. ſapiens.*

τὸν τριταῖον ἄνεμον προγνώσκει. Perendinum ventum præſcit.

Σοφοὶ δὲ μέλοντα τριταῖον ἄνεμον ἔμαθον. *Pindar.*

Sapientes futurum perendie ventum nouerunt.

An non ſex totis menſibus Priùs olfeciſſem, quàm ille quicquam cœperit. *Terent.* Sapiens diuinat. *Donat.* Φρονίμων καὶ σοφῶν ταχεῖαν εἶναι τὴν μαντικὴν καὶ μόνων *Ariſtot.* Prudentum & ſapientum celerem eſſe diuinationem & horum tantùm. Eſſe in mentibus tanquam oraculum aliquod ex quo futura præſentiant. *Cicer.* ἅπαντα τοῖς σοφοῖσιν εὔκολα. *Zenodot.* Sapientibus omnia facilia.

Affine, Więbzędź z niego.

Máta iſkierká/ wielkie pożogi wznieca.

Máte rzéczy ná początku/ wielkie bywáia nákońcu.

ἀπὸ σπινθῆρος πυρὸς πληθύνεται ἀνθρακία. *Eccleſiaſtici 11. apud LXX.* A ſcintilla ignis augetur incēdiū. *Vulgata editio habet:* Ab vna ſcintilla augetur ignis.

Σπινθὴρ ἀνάπτει δ' σταλὴν πολλὴν φλόγα, &c. Ἴσθ' ἔν ὁρῶν ἐκκλινε καὶ μικρὸν βλάβος, μικρὸν μέν ἐστιν, εἰς ὃ μεῖζον ἔρχεται. *Nazianz.*

Scintilla magnā parua flāmam ſuſcitat, &c. Id cùm ſcias & paruulam labem fuge. Eſt illa parua creſcit aſt in maximam.

Parua ſæpe ſcintilla contempta magnum excitauit incendium. *Curtius.*

Et neglecta ſolent incendia ſumere vires. *Horat.*

μικρὸς δ' ἐκ λαμπῆρος ἴδωμεν σέλας ποιήσειν ἄν τις. *Euripid.*

Ex magna ſcintilla magnum fulgorem excitare quis poſſit.

πολλάν τ' ἐκ ὀρφ πυρ ἐξ ἑνὸς σπέρματος ἔνδορον αἰστωσιν ὕλαν. *Pindar.*

Magnam in monte vno excitatus ſemine (.i. *ſcintilla*) ignis abſumpſit ſyluam.

ζπινθῆρος μεγαρικὸ ψηφίσματος ἐμβαλών,

ἐξεφύτησε τοσοῦτον πόλεμον, ὥς τε τῷ καπνῷ ἅπαντας ἕλληνας δακρύσαι.

Ariſtophan. Scintilla Megarici decreti iniecta, tantùm ſufflauit bellum, vt is fumus toti Græciæ lacrymas excuſſerit. *Affine,* Wielkie rzeczy pomału rośną.

Mała rzecz podgas wielke pomoże, albo zaszkodzi. Mała rzecz wielkiego obali.

τὰ μικρὰ ἐνίοτ' ὄνησι πολὺ, ἐνίοτε βλάπτει. *A.*

Res parua multùm ſæpe prodeſt, ſæpe obeſt.

Paruula res magnam ſæpe miniſtrat opem. *Garner.*

Exigua magnum pluuia ventum diſſipat. *Godefredus ex Plinio.*

Altam ſecuris modica ſternit arborem. *Ex eodem.*

δῶρις δ' ὀλίγη τε φίλη τε. *Homer.* Munus paruum, gratum tamen.

ζωὸς γενήσῃ κρομμύου μόνου λαβών. *Suidas.*

Viuus manebis cepe ſi modò ſumpſeris. *Parua enim res, ſæpe ex magna opinione iuuat, vt cepe quendam agrotum ſanaſſe creditum eſt.*

πολλά τοι σμικροὶ λόγοι ἐσφηλαν ἤδη κ' καθάρθωσαν βροτούς. *Sophocles.*

Deiecit erexitque ſæpe quempiam Oratio breuis *Athenienſes obmurmurarunt & tumultuati ſunt Demoſthene publicè pronuntiante ἀσκλήπιον, contrà morem communem pronuntiantium ἀσκληπιόν, & defendere quidem ille ſe conabatur, poſt tamen mutare debuit. Plutarch.* *Simile eſt δανειω pro δανειῶ ſub* Zgadzay ſie z ludźmi.

τέχνη κρατοῦμεν ὧν φύσει νικώμεθα. *Antiphon apud Ariſtotelem.*

Arte ſuperamus ea quorum natura vincimur. *Loquitur de Vecte quo ponderа ingentia exiguis viribus attollantur. cui ſymbolicam inſcriptionem Pierius hanc dedit.* Ars naturæ victrix. *De eodem Ariſtotel. ait.* μικραὶ δυνάμεις κινοῦσι μεγάλα βάρη μοχλοῦ.

Parua leues capiunt animos .ſ. *officia, munuſcula. Ouidius.*

Beneficium eſt panis vnus in fame datus. *Seneca.*

ὀσσίλον ἐστὶ τὸ τύμμα, κ' ἀλίκον ἄνδρα δαμάσσει! *Theocrit.*

Quam exigua plaga tantum virum ſuperat! *De paſtore qui ſpina pedem pungente ſocium in auxilium aduocat.* V. Dobrodźieyſtwo wczęśne. & Dla małey rzeczy wielka ſtráćić.

Malarz dobry, napiſu nie kładzie; zły, muśi.

Hic canit, iſte lepus. *Thomas Morus de pictore inepto:*

Cum

Cum cane sic pictus lepus est, vt dicere nemo
Esset vetérue canis posset, vtérue lepus.
Pictor vbi hoc didicit: quod inerti defuit arti
Supplent miro callidus ingenio.
Subscripsit, &c. Hic canis, hic lepus est.
τὸ ζωγεάφημα καλὸν ἀπιγεαφὴς ὁ δέῖ. *Ai.*
Inscriptione non eget benè picta res.
Simile est illud, Sámo sie dobré záleca.

Male / ázle.

μικρός γε μὲν ὅτι, ἀλλὰ τῶν κακῶν. *Suidas. ex Aristophane.*
Parua est quidem statura ei, omne sed malum.
Ἓ σπέρμ' ἐλίσθης πολλάκις διώλεσε. *Nazianzen.*
Semenque pestem viperæ sæpe attulit.
Parua necat morsu spatiosum vipera taurum. *Ouidi.*

Leo Bizantinus cum Athenis ad dicendum processisset & ob staturam breuem risu exceptus esset, ait: Quid si meam videretis vxorem quæ vix genua mea attingit, maiore orto risu, atqui inquit nos ita paruos cùm ducimus Bizantium non capit. Plutarchus habet.

Refert hic vsurpari potest illud: Nux Iliada continens. *Vel.* Ilias nuce inclusa. *s. scripta in membrana tenuissima quam nucis putamen caperet. quod testatur Cicer. Plini.*

Notum est prouerbium huic affine: Ilias malorum. *Cic.* ἰλιὰς κακῶν. *Synesius.* *plurima & maxima mala, qualium Ilias Homeri plena est.*

Male proźiętko piękne. Mlode rzéczy przyiemne.

ὠραῖόν ἐστι χοιρίδιον, ἄχθεται δ' μικρόν. *A.*
Paruus quoad porcellus est, oculis placet.
μικρόθεν ἄκανθα ἀγαθὴ φαίνεται. Cùm parua est spina bona videtur.
Ingentia semper amabilis. *Erasmus. Et de pleris; rebus teneris id verum est. Quintilianus etiam de ingenijs præcocibus inquit:* Placent hæc annis comparata; deinde sunt profectus; admiratio decrescit. (sunt.
πάντα νέα καλά ἐστιν. *Demetr. Phaler.* Omnia noua tenera iuuenescentia, pulchra

Małe rzeczy i podłe rozßerzáć / chwalić / wielkie czynić.

τετραπήχεις ἐκ μικρῶν ἀποφαίνει. *Philostrat.* Quadricubitos ex paruis facit.
Arcem ex cloaca facere. *Cic.* Lapidem è sepulchro pro deo venerari. *Idem.*
Fluctus in simpulo excitare. *Idem.* Pondus dare fumo. *Persius.*
Etiam proœmium inceptat. *Terentij.*
ἐλέφαντα ἐκ μυὸς ποιεῖν. *Lucian.* Elephantem ex musca facere.
ἐξ ἑνὸς πολλὰ ποιεῖσθαι. *Platò.* Ex vno multa facere.
Currente rota, dum vrceum facere cogito, amphoram finxit manus. *s. scribendo fastus. S. Hieronym.* τὸ ὑπερον κεραμεῖον, *Phalereo.* Pistillum exornare.

.i. *rem exiguam vel abiectam verborum floſculis decorare.*

ὀπὶ ψύλλαν ἡρακλῆν ὀπὶ συμμαχίαν καλεῖν. *Æſopus.*

Contra pulicem Herculem in auxilium inuocare .i. *in paruis malis tumultuari. Ageſilaus apud Plutarchum laudãti oratorem ex paruis magna dicendo facientem reſpondit.* Ne ſutorem quidem probum putem, qui paruo pedi magnum aptet calceum.

Artem oratoriam cuidam iactanti reſpondit. *Lacon.* ἄνδ ὃ ἀληθείας ὅτε ἐστὶν ὅτε μὴ πόϑε γένηται τέχνη. Sine veritate neq; eſt neq; erit vnquã ars vlla.

μέγας κυλητὴς ἐν μικρῷ τε πράγματι. *Plutarch.*

Turbator ingens in leui negotio.

Exemplis in paruo grandibus vti. *Ouidi.*

Paruo pedi magnum calceum inducis. *Ageſilaus dixit Sophiſtæ res exiguas oratione ampliſicanti. Plutarch.* τί μοι μικρῶν ϖεὶ μεγάλα ϕρομιάζῃ. *Plutarch.*

Quid mihi de puſillis magna procœmia facis?

Pygmæum coloſſo imponere. *Braſſican. explicat: rem abiectam amplificare. ex Philostrato, qui ita habet:* ἀκροθίνια πυγμαῖα κολοσσῷ ἐφαρμόζειν .i. ſummitates aceruorum, *vel* aceruos frugum coloſſo aptare. *Quid ſi legas* ἀκροθήκια .i. *ſummæ ornamenta ædificiorum & faſtigiorum, vt pyramides paruas, pinnas, globos &c. coloſſo ingenti adaptare, vel componere? Suidas id varijs modis explicat.*

χύτρας ἐπιδεικνύϖ *Plutarch.* Ollas oſtentare .i. *rem vilem oratione exornare. Idem* Ollam exornare.

δεῖνα ϖεὶ ϕακῆς. Mira de lente. ſ. *dicere. Rhodolph. Agricola.*

Talia ſunt illa. Laudare muſcam. febrem. caluitium, obſcurum vel malum virũ, &c. *Gellius huiusmodi materias infames vocet,* ἀδόξους ϖροθέσεις. *qualis eſt,* laus Caluitij *apud Syneſium.* Encomium muſcæ *apud Lucianum.* Laus ſtultitiæ *apud Eraſmũ.* Quartanæ laus, *apud Phauorinum* Therſitæ laus, *apud eundem.* Helenæ laudes *Gorg. Leontin.* Buſyridis tyranni *Iſocrat. &c. Plura ſi lubet lege in Officina Rauiſii l. 4. c. 14. Huiusmodi ſcriptionum duplex eſt vtilitas. Altera exercitatio ingenij quod in materia ſtirili illaudata & infami, magis ſe exſerit & prodit.*

Altera, æquitas animi & patientia in aliquo huiuſmodi malo comparanda. vt ſi caluus claudus, cæcus ſe ſolari velit, ex hoc genere petat ſolatia. qualia ſuggeſſit Seneca non pauca, tum libris de Conſolatione aliquot, tum remediis fortuitorum. quem imitatus eſt egregiè & copioſè, quodq; maius eſt Chriſtianè Franc. Petrarcha. multi alij ſimilia argumenta tractarunt. Conſolationes in mærore & dolore. in morbo, &c.

Mate winy grzyemy, wielkie catkiem połykamy.

τὸ κώνωπα διυλίζομεν, τὴν δὲ κάμηλον καταπίνομεν. *Ex S. Matthæo.*

Culicem colamus, camelum verò deglutimus.

Camelo tranſmiſſo culex in colo vel in cribro hæſit. *Xylander ad Plutarch.*

ἀνδεῖαν γαργαλίζειν. Statuam gutture colare. *Eraſm. forte melius legeretur* γαργαρίζειν. *nam illud ſonat titillo, voluptate afficio; hoc gargarizo .i. In gutture agito.*

Cum ca-

Cum capiti mederi debeas, reduuiam curas. *Ex Cicer.*

Máte złodźiéyki máć / wießáć / á wiélkie pußczáć.
Máte złodźiéie / wiélcy karzą.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas. *Iuuenalis.*
Minuta sacrilegia puniuntur, magna in triumphis feruntur. *Seneca.*
Fures priuatorum, compedes gerunt; publicorum, torques & purpuram. *Cato.*
——Multi Committunt eadem diuerso crimina fato (*i. euentu, præmio fatali*)
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. *Iuuenalis.*
Ijsdem de causis alij plectuntur, alij ne appellantur quidem, *ex Cicerone.*
Leges aranearum telæ similes, muscas & debilia animalcula detinent, à validioribus autem perrumpuntur. *Valerius Maximus.* *Græcè idem sic:* τοῖς ἀφαλέσι νόμοι ἱμάσιοι εἰσιν οἱ νόμοι *Laërtius.* Pecuniosum, quamuis sit nocens, neminem damnari posse, *dixit Cic. ex communi sensu hominum de corruptis iudicibus.* *Similis est sententia apud Lampridium ab Alexandro Seuero per ludibrium vsurpari solita. Senarius est.*

ὁ πολλὰ κλέψας, ὀλίγα δ' ἐκφευξεῖται, *i. vt reddit Lampridius.*

Qui multa rapuerit, pauca suffragatoribus dederit, saluus erit *vel* effugiet. *quia habet qui corrumpat iudices.*

Máłem gardźący / wiérße tráci: ábo / wuleßkodnié.
Máłemi rzéczami gardźić nié trzébá / temu co śie chce dorobic chlébá.

Nil mihi tam paruum est, quin me id pigeat perdere. *Plaut.*
Nihil paruum esse ducendum, in quo gloriæ magna laus est. *Alexander apud Curtium.*
Nihil quantumuis paruum tutò in hoste despicitur. *Idem.*
Nihil in studijs paruum existimandum est. *Quintilian.*
Ægra corpora minima accessio mergit. *Seneca.*
Etiam capillus vnus habet vmbram suam. *P. Syrus.*
ἐὰν μὴ φυλάσσῃς μικρὰ, ἀπολεῖς τὰ μείζονα.
Maiora perdes, parua ni seruaueris.
ὁ ἐξουθενῶν τὰ ὀλίγα, κατὰ μικρὸν πεσεῖται. *Eccl:19.* Qui modica spernit, paulatim decidet. Hoc facit sentina neglecta, quod fluctus irruens. *S. Augustin.*
παρὰ μίαν ἧτταν καὶ ἔνδοσιν ἡ ἀπόλλυται προκοπὴ ἢ σώζεται. *Epictetus.*
Semel victum esse & cessisse aut non, perdit profectum vel seruat.
τὸ πάντων κακῶν αἴτιον τοῦτο, τὸ μικρὰ ταῦτα δοκεῖν εἶναι τὰ ἁμαρτήματα, καὶ διὰ τοῦτο ἀμελεῖσθαι. *S. Chrysost.* Omnium malorum causa hæc est, quòd parua hæc peccata videntur esse, & ideò contemnantur.
τὰ μικρὰ φύγωμεν κακὰ, τὰ δὲ μεγάλα ἀπὸ τούτων τίκτεται. ὁ γὰρ καθ' ἕκαστον ἁμαρτήσας μαθὼν λέγειν, ἄδην παρὰ τοῦτο; καὶ τὰ μικρὰν πάντα ἀπολεῖ. *Idem.*
Parua fugiamus mala, nam magna ex his proueniunt. Qui enim ad singula peccata consueuit dicere: Quid tum postea? (*vel, nil id facit ad rem*) sensim cuncta perdet. *Quæ videtur è Plutarcho sumpsisse, qui de profectu eadem habet, & addit.* Rectè proficiens nullum peccatum exiguum putat, sed omnia studiosè vitat.

S. Dorotheus item reprehendit parua contemnentes, & dicentes: Quid refert si hæc dixero vel audiuero? &c. *Eandem sententiam quin verba quoque habet Plutarch. vetans studiosum virtutis vsurpare verba hæc*: τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο; & νῦν μὲν ὅτως, ἀῦθις δὲ βέλτιον. .i. Quid tum posteà? (*vel quid hoc ad hoc s. prodest vel obest?* Et. Nunc quidem ita (*i. malè, ad libitum*) aliàs verò melius, (*s. faciam.*) sed singulis etiam minimis attendere iubet. *Castigat & Persius hos dilatores & parua contemnentes ac dicentes*: Cras hoc fiet, idem cras fiet. quid? quasi magnum Nempe diem donas, *s. vnum, di fidia & voluptati.*

Qui in virtutis studio parum parui facit, nec magnum magni faciet *G. Ens. Pythagorici cauebant ne dextro femori sinistrum superponerent, néue parem numerum pro impari acciperent cæteris paribus. Plutarch.*

Malemu máte.

Pusillæ auiculæ pusillos nidos struunt. *Herman. Schotten.*

ὀρνιθαρια μικρὰ καλίας μικρὰς ποιεῖ. *A.*

Sic: Paruo pedi paruus calceus inducendus est. *Ex Luciano*: qui vetat ne minor sit pede *calceus. Et Horat. ait*: In pede laxus malè hæret calceus.

Item Theophrastus ait: ἀπρεπὲς εἶναι μεῖζω τοῦ ποδὸς ὑποδήματα φορεῖν i. Rusticum quòd esse maiores pede calceos ferre. *Quintilianus quoque ineptum esse ait*: Herculis cothurnos infanti aptare. *Agesilaus similiter apud Plutarchum reprehendit cerdonem paruo pedi magnum calceum inducentem.*

αἰεὶ τοῖς μικροῖς μικρὰ δίδωσι θεός. *Callimach.*

Dat semper paruis munera parua Deus.

Ma li co bycztego/ na Tátary &c.

ἐάν τι κακὸν, εἰς πύῤῥαν. *vel* εἰς τὴν πυῤῥαίων. *s.* χώραν. *Ex Plutarcho.* Si quid mali (*accidere debet*) in Pyrrham, *vel* in Pyrrhæorum regionem, *s. recidat. Pyrrha fuit Lesbi insulæ ciuitas omnibus finitimis exosa.*

εἰς ἔσχατα γῆς ῥίψον, *ex Theocrit.* In vltimas terras mittendum. *Cicero.*

ἐπ' ἐχθίστοις ἐχθρὸς ἐλθοι. *Aeschyl.* Hostibus meis eueniat. *Ouid.* v. Procrasto.

Ma-li co. wszyscy potrzeby/ a nie dobry/ mało dostany.

Nemo, an bonus; at an diues, omnes quærimus. *Seneca.*

ὁτουοῦν ἔχει, πάντες ζητοῦσ', ὁπόσον καλὸν, ὀλίγος. *A.*

O ciues, ciues! quærenda pecunia primùm. Virtus post nummos. *Horat.*

Máło do mała wczyni wiele. Mało a często stroi wiele.

Adde parum paruo magnus cumulatur aceruus.

πρόσθες μικρὰ μικροῖς μεγάλη σωρὸς ταχ' ἐσεῖται. *A.*

Forsitan hæc aliquis, nam sunt quoque, parua vocabit

Sed quæ non prosunt singula, multa (*v. iuncta*) iuuant. *Ouid.*

ἀι γάρ κεν τὸ σμικρὸν ἐπὶ σμικρὸν καταθεῖο,

καὶ θαμὰ τοῦθ' ἕρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο. *Hesiodus.*

Si parum

Si parum paruo adijcias, & crebrò hoc facias; citó magnum quid efficietur. *Vel*
Sæpè parum paruo si addas fiet citò magnum.

ξῶλ(ϑ) ἄρσεσιν. *f.* αὐξάνει. Gleba aruum auget.

ὡς δ' ἐπ' ἐόντι φέρει, ὅϑ' ἀλυξέμεν ἄϊσσετα λιμόν. *Idem Hesiod.*
Atra fames fugit hunc qui partis addere pergit.
Et sibi pauca rogent. multos si pauca rogabunt,
Postmodò de stipula grandis aceruus erit.. *Ouid. de famulis amicæ loquitur. pauca sibi dari velemi ab amatoribus petant, nam pauca si dent singuli, multa erunt. Et hunc sensum ac lectionem meliorem puto quam Dominici Marij qui legit*: Multi si pauca rogabunt. De multis grandis aceruus erit. *Idem Ouidi.*

Gutta cauat lapidem——— sæpe cadendo. *Ouidi.* v. Ustáwiczność wiele może.

Filius agricolæ iussus à patre excolere agrum, vbi illum vastum esse vidit, desperauit & nihil fecit, sed assiduus à patre quotidie certis stadijs, breui totum excoluit.

Málo iada. Mátrem fyt. Manna Boża żyw. Mię wiedzieć co iadá.

Passerinum eius prandium est. *Nonius ex Pomponio.*

ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ σιτούμενοι(ϑ) καθάπερ οἱ τέττιγες. *Plutarch.*
Aere & rore pastus instar cicadæ. Pastæ rore cicadæ *Virg. Plin.*

Φασὶ τὸ τεττιγων γένος(ϑ) ἀέρι τρέφεσθαι, τῆς ἁδηδόνος ἐξυμαεμένους. *Philo.*
Ferunt cicadarum genus aëre nutriri, cantu indigentiam leniente.
Rhyntacen auem aëre & rore ali & carere excrementis, *scribit Plutarch. Cepphus auis spuma viuit. Suidas, Pierius.*

ὁκ τῦ ἀέρος τρέφεσθαι E cælo alitur vel viuit. *Sic Demosthen.*
ὐκ ἔστι στρατιώτας ὁκ τῦ ἀέρος τρέφειν. Non possunt milites de cœlo viuere.
Vento viuit. *vt Chamæleon & Silurus. Iustinian. Vultures autem etiam concipere vento flante ait Basilius, quòd omnes sint femina mas nullus. Et perdices Fauonio flante vel maris voce audita, vel eodem superuolante concipere ait Plini.*

Solem lingere, *i. tenuiter viuere. ex Perso. qui ait*: Digito terebrare salinum
Contentus perages *i. vives. Plaut. etiam ait*: Hodie apud me nunquam delinges salē. *Diogenes quoq; dixit*: Malle se Athenis solem lingere, (*i tenuiter viuere*) quàm apud Craterum diuitem opiparis mentis frui. *Democritus solo odore panis calidi (aliàs mellis) aliquot dies vitam prodixit. Aristoteles odore suum pomi similiter.*
His adde Arimorum gentem ex Plinio, Strabone. Plura congerit Rhodig. l 14. cap. 21.

Málo tako mi.

Vulgare dictum est Parum pro nihilo reputatur. *ex Aristotele, qui ait*:
τὸ γὰρ παρὰ μικρὸν οὐ πάνυ δοκεῖ ἁπτεσθαι δοκεῖ. i. Quod enim parum (*distat*) quasi nihil distare videtur. *vel* Quod modicum distat nihilum distare putatur.
De minimis non curat Prætor. *Callistrat. l. C. i. non debet iudicare minima rigidè & summo iure vti, sed secundùm æquum & bonum pronuntiare.*
οὐδ' ἂν τεττιγομητραν παρεῖναι. Xenophon. Ne cicadam quidem (*hæc res*) inumbret.

Minima animalia cùm mordent non sentiuntur. *Seneca.*

Φαρμακα ὀλέθρια ἂν ἀποκλείνοι εἴ τις ὀλίγον ὅσον ἀκαρεϊαῖον ἀποξύσας αὐτῶν ἄκρον ὄνυχι ἀπογεύσαιτο. Lucian. Pharmaca letifera non enecant, si quis modico ex eis vngue ablato degustauerit.

ἡ σταγὼξ ἓν οἴνε ὕδατος ἐν πίθῳ ὄλλυσι. A.

Perit vna vini gutta lymphæ in dolio.

Mercator tribus obolis expensis, quibus Æsopum emit, dixit: ἀδὲν κακὸν ἐκτησάμην καὶ ἀδὲν ἐπρεμάμην. Nihil exposui & nihil emi. *ob deformitatem eum contemnens. Planudes.*

Affine, Raz iáko nic. Vlić wielká ßkodá. Przełożony máte wády
przéglada: Vlić przysporzyß tém.

Mato maß / mało mow.

Seruum hominem orare leges causam non sinunt. *Terent.*

ἢ φρονεῖν ἔλαττον, ἢ δύνασθαι δεῖ μεῖζον.

Oportet aut minùs sapere *(minùs habere animi)* aut plùs posse, *Seu.* Aut minùs animi aut plùs potentiæ habe. *ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ τῷ φρονήματος ὑφές. Plutarchi Archidamus filio audaci dixit.* Aut viribus adde, aut animo detrahe. *In eum vsurpatur, qui supra vires aliquid aggreditur, vel cum potentiore contendere aut certare vult: plùs habens audaciæ quàm virium, opum, prudentiæ, eloquentiæ, &c.* Arcta decet comitem potentis toga. v. Pomiérz śie:

Pauper amet cautè, timeat maledicere pauper.
Multaque diuitibus non patienda ferat. *Ouid.*

Mało mowi á śilá abo wnét vczyni. Lepßa ma reke niż iezyk.

Plurimum facere & minimum de se loqui, *Iugurthæ laus apud Salustium.*

ἐκ ἐν λόγοις ἦν λαμπρὸς, ἀλλ' ἐν ἀσπίδι. Euripides de Tydeo. Illustris in clypeo haud in verbis fuit. Facere non dicere docet Philosophia. *f. quæ de moribus & virtute tractat. Seneca.* Ficus non floret, & tamen dulcissimos fructus fert. *Plinius.*

γλῶτταν μὲν ἀργὴν, χεῖρα δ' εἶχεν ἐργάτην. Sophocles.

Linguam quidem segnem, at manum habuit strenuam.

ἄλλοισι γνάθοι ἄλλοισιν εἰσι γόμφοι.

Lingua valent plùs alij, at alij dentibus .i. *quidam loqui tantùm sciunt potuné, quidam verò facere.* Talis apud Homerum Hector.

——— *τὸν δ' ἔτε προσέφη κορυθαίολος ἕκτωρ, ἀλλὰ παρήιξεν λελιημένος.*

——— .i. Huic nil respondit galea conspicuus
Hector, sed cominus concitatus insilijt.

πρόφρα μεγάλα μὴ ὑποσχόμενος μεγάλα.

Fac magna non pollicitus magna. Pauca loquitur sed eruditè.

πάυρα μὲν ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος. Homer. de Menelao.

Pauca quidem sed valde argutè (*loquitur*) siquidem non multiloquus est.

Mato śie

Máło śié nié sprzykrzy. Malo czytay / iedz &c. nié przyie śie.

Si nimius videor, seraque coronide longus
Esse liber, legito pauca, libellus ero. *Martialis de suis libris.*
Tu quoque de nostris releges quæcunque libellis,
Esse puta solum, sic tibi pluris ero. *Idem.*
τὰ μικρὰ εἰ καὶ ἄλγβες πικρά, ἀ πικρὰ φαίνεται. *A.*
Non sunt amara, amara, si sint paucula.

Máło tám bywa słuſznośći / gdźié wiele trzéba litośći.
Mala causa est quæ requirit misericordiam. *P. Syrus.*
πολλὴ ἀδικία πολλᾶ ἐλέες ἐνδεής. *A.*
Magnum scelus miseratione magna eget.

Máło tobié ná tém. Tobié to wſzyſtko zá iedno.
τᾶυτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. *Suidas.*
Eadem tibi & Pythia & Delia.
Polycrates Samius ludos Apollini constituit apud Delum & misit Delphos scitatum vtrum eos Delios an Pythios appellare deberet. respondit ei Apollo. Eadem tibi Pythia & Delia. Significans eum breui moriturum, quod & accidit. Vel τᾶυτά σοι καὶ πύθια καὶ δήλια. Hæc tibi & Pythia & Delia .i. Extremum hoc opus est tuum. *Hæc summa est omnium quæ gesturus es in vita.*

Máło zá wiéle dáie / ábo przyymi.
Si maior copia mihi, maior liberalitas esse. *Iuo Carnutensis.*
εἰ πλέον εἶχον, πλέον ἐδίδουν. Si plùs habuissem, plùs dedissem.
ἡρακλῆς μήλιος *Suidas. Pollux.* Hercules pomarius. *qui in sacrificio Bœotorum malum 4 sarmentis loco pedum & duobus loco cornuum additis, pro pecude acceptauit.*
Χάρις βαιῶν ὀπηδέι. Paruis gratia comes est.

Máłowána iego mężność / náuká / cnotá / godność / &c.
ἀνδρεῖος ἐν τῷ πίνακι. Fortis in tabula. *Apud Plutarchum quidam videns in tabula pictos Athenienses, occidentes Laconas, dixit:* Fortes equidem sunt Athenienses: *Lacon verò iuxtà stans adiecit:* Sanè fortes in tabula. q.d. Picta eorum fortitudo est. *Sic* doctus in tabula, in chartis: Nobilis in monumentis, in insignibus, in stemmatibus, &c.
Flos in pictura non est nisi sola figura.
Qui pingit florem, non pingit floris odorem. *Anonym. Rhythmic.* q.d. *Flos pictus in tabula non habet veri floris vigorem & odorem.*
Pictus Philosophus. *Cic.* Si non vnquam vidisti pictum amatorem, hẽ illic est. *Plaut.* Nihil amas, vmbra es amantum magis quàm amator. *Idem.* Cumdus duodecim.

Máłowánie/ proſtakom ſłoł żá cżytánié.

Kśiegi proſtakow/ obrázy.

Picturæ ſunt libri & hiſtorici idiotarum. *S. Paulinus.*

τὰ ζωγεγραφήμαθ' ἐστιν ἰδιώτων βιβλοι. *A.*

Imagines ſunt optimi rudium libri.

Máły. Guz. Kárzét. Żapeźiáły. & *Antiphraſi* Obrzym.

μικρὸς ἡλίκος μέλων. *Suidæ.* Paruus quantus Molon. *de parua ſtatura. quali erant duo Molones hiſtriones & fures.* Bipedalis moduli homo. *Horat.* Atlas *pro paruo ironicè. Iuuenal.* ——— Nanum cuiuſdam Atlanta vocamus. *Anthologiæ l. 2. multa ſunt talia Titulo* εἰς λεπτὸς *In tenues. vt illud Lucillij de Meneſtrato equitante in formica, & lapſo ex illa, caſum ſuum Phaëtonti comparante. Item eiuſdem in Adreſtum in formica equitantem, & ſe Bellerophontem, formicam Pegaſum appellantem. lege plura ſi lubet. Apud Martialem etiam eſt Nanus, Atlas per antiphraſin dictus qui mulum pumilionem per vrbem videntibus omnibus agere ſolebat:*

Non aliter monſtratur Atlas cum compare mulo.

Idem Martialis hyperbolicè de paruo mulo (vt Lucillius ſupra) dicit:

Hic tibi de mulo non eſt metuenda ruina.

Altiùs in terra pæne ſedere ſoles .i. *tam paruus eſt mulus.*

ψεύδυξ *vel* ψεύδυξ ἄυξῃ. *Chryſippus.* Piſtillum *vel* Piſtillum creſcit. *Sic ex Zenodoto interpretatur Henric. Stephan. (meliùs quàm Eraſmus vertens Cochleare creſcet.) & ait cum Zenodoto vſurpari de paruis admodum, qui non creſcunt nec creſcent, ſed ſemper parui manent, inſtar piſtilli quod oreue & rotundum eſt. In poſteriori verò dicto* Piſtillum creſcit, *aliqui volunt eſſe ironiam vt huic loco accomodetur. ſed ſic potiùs pertinet ad* Vtępodobieńſtwo. *Plinius cùm alias tum lib. 7. c. 21. refert admiranda de paruitate quorundam artificum opera vt Myrmecidis qui ex ebore ſculpſit quadrigam quam muſca alis tegebat, itemq; nauem quam apicula alis abſcondebat. Similia ſcribit lib. 34. cap. 8. de Theodoro, &c.*

Máły wiélkiego podczás przemożé.

Parua necat morſu ſpatioſum vipera taurum.

A cane non magno ſæpe tenetur aper. *Ouidi.*

ἄνθος τὸν ἵππον πολεμίως, ἐξελαύνει αὐτὸν ἐκ τῶν νομῶν. *Ariſtotel.*

Anthus (*ſeu Florus auis parua*) equo hoſtis, eum expellit è paſcuis, *ſibi cum illo communibus. Nam dorſo eius inſilit, & collum ac armos vellicans cedere cogit.*

ἐστιν ὅτε νικᾷ ὁ ἀσθενὴς τὸν ἰσθενῆ. *A.*

Quandoque ſuperat fortiorem debilis.

Nihil tam firmum, cui periculum non ſit, etiam ab inualido. *Curtius.* *Galli aſpectum & vocem perhorreſcit & fugit leo. Proclus. Lucreti. Plini. Semiter & Baſiliſcus Æliano auctore. Item* Thymallũ piſcem culex cõficit. *Ælia-*

Antihiam

Anthiam piſcem timent beluæ marinæ. Suem elephanti. *Plutarch.*
Xiphiam piſcem cataccum aſylus aranei magnitudine ſub pinnas eius illapſus in furorem vertit & interimit. Oppian. Ariſtot. Athenæ. Euſtath.

Ułatẓeńſtwo poniéwolne nié vćẓßne nié wćſołe.

Stultitia eſt patrem, venatum ducere inuitas canes.

Hoſtis eſt vxor, inuita quæ ad virũ nuptum datur. *Filia patri dicit apud Plaut.* Nuſquam libertas tam neceſſaria, quàm in matrimonio. *Quintilian.* Omnes nuptiæ ex affectu ſunt. Nam quis amare alieno animo poteſt? *lib. 26. c. de Nuptijs.* Maritalis affectio ſeu conſenſus pudicus non concubitus matrimonium facit. *Paulus Vlpian. ICti.*

ἡ συζυγία ἀναγκαστὸς ἐστιν ἀπόδοσις. *A.*

Coacta minimè grata (*vel læta*) ſunt connubia.

Ułam ćie. Juẓćś wſatu. Juẓći go mam. Wiłk w śieći.

Teneo te. *Cic.* Captus eſt. *Terent.* Deprehenſus eſt. *Seneca.*
Hic homo meus eſt. Præda hæc mea eſt. Meus eſt hic, hamum vorat. *Plaut.* Arundo alas verberat. *Idem .i. virga viſco illita palumbi alas tangit, quod prope captum eſſe ſignificat. Lambin.* A tranſenna lumbricum vel cibum turdus hic petit. *Idem Plautus. .i. mox laqueo innectetur.*

A fronte à tergo à lateribus tenetur. *Cicer.*

Incidit in caſſes præda petita meos. *Ouidi.*

Inter Orci cancros adhæſit. *ex Apuleio ſic ille*: Incidiſti in manus meas & inter Orci cancros (*cancellos*) ipſos iam adhæſiſti.

καλῶς εἰς ἄρκυν μέσην ἔπεσον. *Ex Euripide.* Rectà in medium laqueũ incidit.
Euripides habet: καλῶς ἄρ' ἄρκυν εἰς μέσην πορεύεται.
Pulchrè (*vel rectà*) profectò vadit in rete medium.
Pięknie do śieći idźie. Bedźie wnet moy/ ábo w śieći.

εἰς πάγας ὁ λυκος ∫ ἐπεσεν. *Zenodot.* In laqueum lupus incidit.

περιδίκαιος .i. Indagine cinctus eſt. *vt fera à venatoribus.*

ἔλαβεν ἡ παγὶς τὸν μῦν. Laqueus murem cepit.

αἶρε δάκτυλον. *Antiphanes.* Tolle digitum. *Tralatum à gladiatoribus, qui victos & ſtantes tollebant digitum, vt victorem placarent. Scholiaſtes Perſit*: *Apud Perſium eſt*: Digitum exſere, *ſed Stoicorum phraſin & dogma ſonat, qui cenſent*, Sapienti ne digitum quidem temerè extendendum, alioqui peccabit. *Ex eorum ergo ſententia Perſius ait*: Digitu extere, peccas. *Ità Clemens Alexandrin. ex eorundẽ ſententia.*

οὐδὲ τ δακτύλον ὡς ἔτυχε σαλεύειν τῷ ζοφῳ ὁ λογ Θ συμβάλλεται.

Neque digitum quomodocunque aut temere mouere ſapienti ratio permittit.

Epicletus item. ἡ φιλοσοφία φησιν, ὅτι οὐδὲ δακτύλον ἐκτεῖναι εἰκῆ πρέπει.

Philoſophia cenſet, quòd nec digitum extendere ſruſtra conueniat.

Sed hæc

Sed hæc parergῶs ex occasione dicti Antiphanis dicta sint. nam non huius loci sunt. sed potiùs sonant vt suprà Mądry/ rozumu słucha.

εἰς τ λαβύρινθον εἰσῆλθες. In Labyrinthum intrasti. *è quo vix quisquam exire potuit. de quo Plin. Ouid. Virgil. Mela.*

In fossam ruisti. *ex Tertullian. quales feris capiendis parantur.*

Affine, Nič wyśigluięś śie.

Mámká zá mátkę nie stoi. Co mátká to mátká.

αἱ θεραπεῖαι ἀλλότριαι ἐκ εἰσὶν ἄυξιμοι. τὸ δὲ μητέρων ☾ τὸ γάλα ἀγαθὸν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ αἱ περίβολαι φίλαι. *Xenophon.*

Ministeria aliena non alunt. matrum autem & lac & halitus bonus & fasciæ gratæ. *Quare optimum esse censebant antiqui sapientes, infantem materno lacte ali, quia & melius a simili alitur, & maiori cura ac diligentia proprius factus quàm alienus educatur.*

Egregiè Phauorinus Philosophus apud Gellium lib. 12. c. 1. probat, Infantes natos statim a matribus ipsis non à nutricibus alendos esse, quòd dare nutrici alendum, inhumanum & contra naturam sit, quæ ideò matribus vbera dedit; deinde quòd dans prolem alendam nutrici mater, imperfecta est & dimidiata mater, siquidem magna pars corporis infantu è lacte nutricis coalescit, cùm lac sanguis quidem sit. Infans ergo ita enutritus duplicis naturæ particeps erit. præsertim quòd cum lacte spiritus & complexionis similitudo à nutrice trahatur, & facilè in eam mutetur, vt animalibus & plantis accidit: & sic dissimilis animo & corpore erit matri filius, similis autem nutrici, quæ aliquando est serua, improba, deformis, iracunda, temulenta, anus, & malis moribus. deniq; hoc pacto affectus matris ad prolem minuitur sensim tanquam ex parte alienam: prolis quoq; affectus totus ad nutricem est, ex altura & officiis ac consuetudine perpetua, ad matrem nullus: quod si amare matrem tales videantur, ciuili & opinabili non naturali amore eas amant. Hæc carptim ex Gellio. Adde illud Cic. Cum lacte nutricis suxisse errorem. *Itemq; illud:* Filij regum, *&c sub* Rodzicow dźiećći. *Vide & Plutarch. de liberis educandis.*

Lusciniæ à parentibus educatæ, melius canunt quàm tenerè è nido detractæ, Plutarchus. Aristoteles. *Confer* Cudzé oko/ rece.

Niam śie iák groch przy drodze. Każdy mie ſárpnię/ traci/ zé.

Tam perit (*vel pereo*) quàm extrema faba. *ſ. quæ à prætereuntibus vel decerpitur vel proteritur. Festus.* ——Cecidit velut prati

Vltimus flos prætereunte postquam Tactus aratro est. *Catul.*

Nux ego iuncta viæ, cùm sim sine crimine vitæ,

A populo saxis prætereunte petor.—*Ouid.*

καρπὸν πάροιμεν τίλλει ὅστις ἂν θέλοι. *A.*

Fructûi viæ assito inijcit quiuis manum.

Præda sum omnium, etiam Mysorum. v. Łódź kto ná demna przebarßcza.

Niam śie ábo miałem śie iák piſczęć na ſtypić.

Si ad morem priscum rescribas, dictum hoc benè sonat, eo modo quo Był dobry miałem/ *nam olim*

nam olim in funeribus tibicines & præficæ personabant, & absq; dubio benè tractabantur. est huius rei mentio etiam in SS. libris. Si autem nostra tempora consideres, & ritus funerum, in quibus nulli tibicines canunt, dictum illud deteriorem in partem accipitur.

Vide Pißczék ná ſtypié.

Mam ſwego do nowego. Nié żebrze v nikogo chlébá.
Ma z gebe chlebá. Ma śie iáko człowiék.

Virtute ac dijs volentibus magni ac opulenti estis. *Sallustius.*
Deûm virtute vt transeuntem hospitio accipiam, est apud me comitas. *Plautus.*
Quanquam sumus pauperculi. Est domi quod edimus, ne nos tam contemptim conteras. *Idem.* —— Deûm virtute pater & maiorum & tua
Multa bona bene parta habemus, bene amico fecisse ne pigeat. *Idem.*
Omnes te in lauta & bene aucta (*f. honestè parta*) parte putant. *Terent.*
Est dijs gratia vnde hæc fiant. *Idem.*
Ficus non vult suam dulcedinem relinquere imperio super omnes arbores oblato. Iudic. 9.
ἀρκῶντ' ἔχω ὑπάρχοντα τὰ δειπνία. *A.*

Mam tego dość domá. Nié pożygam v ſąśiádá rozumu. &c.

Domi nobis ista nascuntur. *Cic.* Non peto foris. *Sic Plaut.*
Cùm apud te exemplum experiundi habeas, ne petas foris.
Idem. Habeo tergum familiarem (*priscè*) ne quæram foris.
Idem. Obtuli vt domo sumeret, neu foris quæreret. *Idem.*
Nam mulier olitori nunquam supplicat si qua est mala,
Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos. *Sic legit Camerarius, Taumban. Lambin. alij aliter.* Non egeo pudoris vt sumam mutuum. *Plau.*
Non peto vtendum à vicino vel foris vas consilium &c. *Ex eodem Plauto.*
ἐνδογενῆ μοι ταῦτα. *vel ex Hom.* τοιαῦτα καὶ αὐτῷ ἐνὶ φρεσὶ κεῖται. Hæc illi domi sunt.
Domi habet vnde discat, *Terent.* *Affine* Dźiekuńć vbogi.

Ma / nima: piorko / kołnáć / ſpáble. &c. A droga mágierka?
A przedayná. &c.

Puerorum petulantium sunt voces, quibus insectari solent eos, qui vltra suam conditionem vel præterquam eos deceat vestiti & ornati sunt. De his vsurpes licet illud Græcorum:
ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιβεβλημένος, πᾶσι τοῦτον ἐνδείκνυει.
Imperitus subligaculum seu bracchas indutus, omnibus has ostentat.
Huc trahi posset illud Suidæ: ἔδυς ζανδάλιον. Iouis sandalium. *f. indutus est.*
Ex hoc genere sunt illa Plauti in Trinūmo: Pol hic quidem fungino genere est, capite se totum tegit. *quia causam latam in capite habuit. Nostri dicerent,* Coż to zá grzyb?
Apud eundem in Pœnulo quidam Afrum suæ gentis habitu ornatum ridens, ait: Sed quænam illæc auis est, quæ huc cum tunicis aduenit? *Auem vocauit ob manicas longas virinq; alarum instar pendentes, & forte versicolores. vt nostri etiam dicunt, sed de se minùs vsitatius:* Opſtrzyłá śie iáż ſroká / iáż pápugá / &c.

Sed aptissimè ad dictum Polonicum illa in Pseudolo, quibus videtur cacula Militis chlamydatus; Chlamydem hanc commemores quanti conducta est? Quid meret machæra? Quid mercedis petasus hodie domino demeret? *s. quid mercedis datur Domino à quo conducta hæc sunt? Et Cacula respondet:* Quid domino? quid somniatis? mea quidem hæc habeo omnia.

Ma nędzá nogi. *vel* **Ma chleb nogi / á nędzá ábo niéwola nogi.**

ὀιζύος ἀλέξημα τὸ ποδῶκες φυγή. *A.* Promptum miseriæ remedium fuga. Seruorum officium fuga. *Plaut: sic:* Quin tu tuum officium facis ac fugis. *Serus.* Fugio. *Alter.* Meum est istuc magis officium. *Idem.* Scimus nos officium nostrum quod sit, si solutos sinat. *(captiui ligati tacitè loquuntur. custos suboderatus respondet)* Fugam fingitis, sentio quam rem agitis. *Item.* Nimis male metuebam ne abisses. *(cum ornatu sumptuoso. Respondet serus)* Fuit meum officium vt facerem fateor. *Item.*

Qui hæc habent consilia, vbi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga.
Bibe, es, fuge, hoc est eorum opus. *Item.*
Homini misero, si ad malum accidit malum,
Maior lubido est fugere & facere nequiter. Nam se ex catenis eximunt, ianuam lima proterunt, aut lapide excuciunt clauum. *Idem. Ecclesiastic. 33. de seruo.* Si læseris eum iniustè, in fugam conuertetur, & si extollens discesserit, quem quæras? *&c.* extollens, ἀπάρας, *LXX. s. abiens, tollens se, extollens se.* **Porwawßy śie.**

Maß czégoś chćiał. *Duplici sensu.*

1. Insultando. Vt nactus habe. *Plaut.* Terpander ficu suffocatus. *Vide* **Nić żałuj téż vmrzeć.** Sanguinem sitisti, sanguinem bibe. *Thomyris Scytharum regina Cyri regis Persarum caput abscissum in vtrem sanguine plenum iniecit, insultans & dicens:* Satia te sanguine quem sitisti. *Iustinus. al.* Sanguinem sitisti, sanguinem bibe.

En agros & quam bello Troiane petisti, Hesperiam metire iacens. *Virg.*
Ridebit monitor non exauditus. *s. qui tibi id cupienti dissuadebat. Horatius.*

Affine, **Oroż tobie.**

2. Gratulando. Habes Scytha ὄνον. i. *asinum, quo libenter vesceris. Cic. Nostro more aptè diceretur.* Habes Scytha ἵππον. i. *equum. quod satis notum est. Ciceronis illa sententia variè à varijs legitur & explicatur diuerso sensu. sed & ad hunc optimè accommodari potest.* Habes quod tota mente petisti. *Virgil.*

Affine, **Czégom żądał.**

Maß doma á v sąśiad prośiß. Ma á v drugich prośi.

Tute lepus es & pulpamentum quæris. *Erasmus ex Liuio Pòèta (nam apud Terent. aliter sonat) hìc verò eo sensu accipe, ad quem alluśit Diocletianus nondum Cæsar, apud Vopiscum in Numeriano dicens;* Ego semper apros occido, sed alter semper pul-

pamento

pamento fruitur. *Præmiserat enim Vopiscus dictum illud Liuij Pœtæ, cuius occasione attulit dictum Diocletiani. Sumpsit Liuius à Græcis qui dicunt:*

λασύπους κρεῶν ἐπιθυμεῖ. Dasypus carnes desiderat. *Ex genere leporum is est, à pedibus hirsutis sic dictus. Quod dictum in eos quadrare ait Erasm. qui ea requirunt ab alijs, quæ illis affatim sunt domi.*

ἡ κρήνη διψῶσα. *vel* αὐτὴ ἡ κρήνη διψᾷ. Ipsi fontes sitiunt. *Cicero. cùm quis carere se præ se fert, vel ab alijs petit, quo ipse abundat. Simile est illud. Androclis apud Aristotelem.* ἰχθὺς δεῖται ἁλός. Piscis (*marinus*) eget sale. *etiamsi mare salsum sit. Sed intelligendum id ait Henr. Steph. de pisce marino non quandiu est in mari, sed cùm ad cibum paratur. In eos quadrat qui rem aliquam desiderant quæ abundant.*

Item eiusdem apud eundem. τὰ σίκυφλα δεῖται ἐλαίου. Baccæ (*oliuarum*) egent oleo .i. *post expressum ex ijs oleum, seu retrimenta, quæ prisci seruabant & iterum condita oleo edebant, licet aliquid in eis olei adhuc remaneret. Retrimenta ergo olei egent oleo, Henric. Steph. non accipit de re absurda vt Erasmus, sed de eo qui aliqua re abundans indigere se ait.*

Máſkará. Poſtawa á dáley mic. W maſkárzé chodźi.
Zwierzchnoś pieknego/ wé wnatrz plugáſtwo.

Personam tantùm Philosophi induit Epicurus. *Cicero.*

ἀ πρόσωπον ἀλλὰ προσωπεῖον φέρει. *Pollux.* Personam non faciem gerit.

Personam mauult quàm faciem. *Seneca.* Prosopion habet non prosopon. *Rhodigi.*

καπηλείαν ἄσκει προσώπῳ. *Pollux.* Tabernariam exercet fronte .i. *venditat & ostentat frontem velut caupo.*

Φανοπροσωπεῖν. *Cic.* .i. *faciem aliquo affectu grato spectantibus exhibere.*

ἡ γεγραμμένη εἰκών. *Aristophanes.* Simulacrum pictum.

τὸ τῆ ἀγορᾷ ἄγαλμα. *Euripides.* Simulacrum in foro stans. *de homine facie decora, sed nulla virtute conspicuo.*

τραγικὴ πίθηκος. Tragica simia. *Æschines dictus est à Demosthene, qui vitâ nequam, specioſa oratione se probum ciuem ostentabat.*

τὸ προσκήνιον. Proscenium *vocat Antiphanes meretricem fucatam, alioqui deformem.*

Σινωπίσαι. *Suidas.* Sinopissare. *est Sinopem meretricem imitari, quæ cùm vetula esset, fuco se illinens iuuenem mentiebatur.*

Sepulchrum dealbatum. *S. Matthæ. cap. 23.* Paries dealbatus. *in Actis. cap. 23.*

τὸ ῥύπος ἠργυρωμένον. Sordes argentatæ *vel* bracteatæ.

εἰ ἀνοιξειαν τοὺς. Ægyptiorum templa. *De quibus Lucianus (omitto Græca verba plusiula)* Ipsa quidem *inquit*, pulcherrima sunt lapidibus pretiosis exornata & auro ac picturis florida, intus autem si quæras deum (.i. *idolum, effigiem*) aut simia erit, aut ibis aut hircus aut felis, &c. Sic femina inquit formosa & ornata, &c.

ἔστι μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται.

ἐπὰν δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τετράθλιος. *Apud Plutarchum.*
Beatus iste nuncupatur in foro, Foribus domus apertis, est miserrimus.
χρηστῶς ἀτοπίαν εὐφήμοις σχεδιάμπεχε ὀνόμασι. *Plutarch.*
Pulchrè absurdas res plausibilibus vel honestis velat verbis.
Myronis & Praxitelis colossi foris pulchri, intùs sordida & vilia multa continentes. *apud Luctanum. Vide simile commentum Sigismundi sub* Vić wßyſtko złoto co śie świeći.
ἔκτοθι τὴν ἑλένην, ἔνδοθι τὴν ἑκάβην. Foris Helenam intus Hecubam. *Nazianzē. vocat feminam fucatam, vel formosam & improbam.*
Citharam habet cùm citharœdus non sit. *ex Varrone.*
κρεῖσσον ἄμεσον εοντα δοκεῖν κακὸν, ἢ κάκιστον
κυδοῦ ἔχοντ' ἀγαθοῖς τάφον ψεύδην μερόπεσσιν. *Nazianzen.*
Melius est cùm sis bonus, videri malum; quàm cùm sis pessimus, gloriam habere sepulchri instar, mendacem apud homines. *Prorsus conuenit cum illo Polonico.* Lepiey być dobrem chłopem, niż złem popem. *vel* Lżey li być złem popem, ráczey bądź prostem chłopem. *Æginetæ cum erubescerent se à bello Platæensi abfuisse, suis tanquam in bello mortuis, qui nulli erant, sepulchra splendida posuerunt vt hoc ficto honore suum dedecus obtegerent. Herodot.* *Plura licet depromere ex* Vićßczery. Prawdy, Wrzkomo coś. Skromny wrzkomo.

Mędrße táycá niż kokoßy.

Malleus manubrio sapientior. *Plaut. absurdè. siquidem manubrium mouet malleum, & vim sibi à fabro impressam in eum transmittit*
πρὸς τ γενειαδ τοὺς γέροντας διδάσκεις. Ante barbam doces senes.
Malè agitur cum domino quem villicus docet. *Cato apud Columellam.*
λυπεῖ με δοῦλος δεσπότην μείζονα φρονῶν.
Odi ministrum qui sapiat hero magis. Molestus est sapientior hero seruulus. *Apud Plutarchum quidam probat:* Ouum prius gallinâ exstitisse, vt erucam papilionem. πρῶτον τὸ ὠὸν τ ὄρνιθος. *addit ex ouo nasci volucria terrestria aquatilia reptilia, &c. sed refutatur ab altero. Dic per iocum:* σοφώτερον τὸ ὠὸν τ ὄρνιθος.

Mężtwá dobywać przyſłoł gdy przećiwność woczách ſtoi.

Tu ne cede malis, sed contra audentior ito. Quò tua te fortuna vocat. *Virg.*
ἀλλὰ σὺ μή τι λίην πεπεσημένος ἐνδοθι θυμόν. *Pausani.*
Verùm tu aduersis animo ne concide victus. *vel fessus.*
Rebus augustis animosus atque Fortis appare. *Horati.*
Rebus in angustis facile est contemnere vitam,
Fortiter ille facit qui miser esse potest. *Martial.*
——— Fortissimus ille est Qui promptus metuenda pati, si cominus instent. *Lucā.*
ἀνδρὸς τὰ περιπίπτοντα γενναίως φέρειν.
Ferre generosè quæ accidunt, fortis viri est.
σφρῶς φέρειν χρὴ συμφορὰν τ εὐγενῆ. *Idem sensus est qui prioris.*

Rebus

Rebus in aduerſis animum ſubmittere noli. *Cato.*

πρέγμασιν ἐν χαλεποῖς σῆσι φρεσὶν ἀδὲν ἀθυμεῖν. *Mylius.*

Iſta virtus eſt, quando vſus eſt, qui malum fert fortiter. *Plaut.* V. Wprzćiwnoſći.

Mężny. Wielkiego ſercá. Vtié vſtapi plácu/ ábo nikomu, Vtié zepſuié ſercá.

Alter Hercules. *Varro. Macrobi.* ἄλλος ἡρακλῆς. *Ariſtotel.*

ἡράκλειος ἐυτολμία. *Philo.* Herculea animoſitas.

Achilles. *Gellio Catull. Plaut.* ἀχίλλειον πνέϊ. *Heliodor.* Achilleum ſpirat.

L. Sicinius Dentatus dictus eſt Achilles Romanus. Gellio teſte lib. 2. c. 11. & meritò ſanè, ob ea quæ idem de illo ibi narrat. & Val. Maxim.

ἱερὸς λόχος ἄμαχος *Athenæ.* Sacer manipulus, inuictus. *Thebanus dux Epaminondas partem exercitus confeſit ex amantibus & amatis, eamq; in prima acie ponebat tanquam fortiſſimam, quòd amor alterum pro altero fortiter pugnare ſtimularet, & ſic hoſtes vincebat.* Homini Romano non in læua ſed in dextra ſpes ponenda. *Scipio dixit militi ſcutum affabrè factum oſtentanti. Ælianus.*

ἄτρωτος ὡς καινεύς. Inuulnerabilis vt Cæneus. *Theſſalus miles is fuit, qui in nullo bello vulnus accepit.* ἄτρωτος ἢ ὁ Αἴας ὑπὸ σιδήρου. *Suidas.*

Inuulnerabilis ferro magis quàm Aiax. *Fortiſſimus Græcorum apud Homerum.*

θυμὸς ἑπταβόειος *Ariſtophan.* Animus ſimilis clypeo Aiacis 7 boum corio tectus. *Ouid. de Aiace.* Dominus clypei ſeptemplicis Aiax.

Muſcam in clypeo habet. *quia tam propè ad hoſtem accedit, vt ille muſcam in clypeo ſculptam videat. Plutarch. de Lacone forti.*

Adamantinus. ἀλλ' ἀδάμαντος ἔχει κρατερόφρονα θυμόν. *Heſiodus.*

Aſt adamantis habet magnanimum animum.

Hirſuto corde Ariſtomenes. *Plini. lib. 11. c. 27. mira de illo refert.*

μοναι λάκαιναι τοὺς ἄνδρας τίκτουσι. *Plutarch.* Solæ Lacænæ viros pariunt.

ναξία πέτρας ἐν ἄλλαις χαλκοδάμα ἀκόνη. *Pindar.*

Naxia cos inter omnia ſaxa maximè ferrum domat.

τὸν ἡρακλέα ἐν δευτέροις τίθημι. *Menander. Hiſtor.* Herculem ſecundo loco pono .ſ. reſpectu huius.

ἐσθλὸν ἀγαθοῦ ἀνδρὸς τρέπεται χρώς. *Homer.* Fortis viri non variat color.

πύργοι πόλεως ἄνδρες ἐρίηρες. *Alcæus.* Turres vrbis viri Martij.

παλλήνικον βλέπειν. *Euſtathi.* Pallenicum tueri .i. *maſculum & generoſum animum vultu præſeferre: à Pallene Thraciæ, vbi cum gigantibus Hercules & dy pugnarunt.*

λεοντῆν ἐνδύεσθαι. *Suidas.* Leoninam pellem induere .ſ. *ſtrenuum & fortẽ eſſe.*

Iuſtum & tenacem propoſiti virum — Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus inſtantis tyranni — Mente quatit ſolida, nec Auſter, &c.
Nec fulminantis magna Iouis manus — Si fractus illabatur orbis,
Impauidum ferient ruinæ. *Horat. de viro probo & fortis animi.*

Hostibus haud tergo sed forti pectore notus. *Catul.*

Haud est virile terga fortunæ dare. *Seneca Oedipo.*

Tortore tortus acrior. *Prudent.* Masçula proles. *Horat.*

τυρταίος πολεμικώτερος. *Plato.* Tyrtæo bellicosior. *Poëta is erat & tibicen claudus, qui Laconibus bellica præcepta & hortamenta ad fortiter dimicandum conscripsit, quæ iuuenis omnis discebat. Eodem duce & incinente ad prælium, Lacedemonij Messenios vicerunt & subegerunt. Suidas.* Viuida bello

Dextra viris, animusque ferox, patiensque pericli. *Virgil.*

Altè cinctus. *Sene. .i. strenuus, expeditus, Seruio, vel patiens laborum, militaris. Mureto.* ἐυζωνος. Altius ac nos præcinctus *Horat. eodem sensu. Oppositum Discincti Afri Virg.* Atticus miles. v. Mocny. Lassari non est vincentium. *Apud Plutarchum quidá dicit:* Aper symbolum pugnacis & ferocis bellatoris, *quia is prouocatus promptè & cùm impetu inclaruit. Vnde de pugnacibus & audacibus dicitur.* Per hastam vt ius syluestris ad me vadit. *Piertus.*

Pra ſtat ferro quàm morbo mori. *Vox Achillea apud Libanium Græcum.* Mężny/ woli ná plácu / niż ná łożku vmrzeć.

μήτε σεισμὸς μήτε κύματα φοβεῖται. *Aristotel.* Neq; terræ motus nec fluctus maris timet .i. *audax, vel furiosus Aristoteli.* *Affinc,* Mocny.

Mężny zdrádá ábo z tyłu nieбüé.

ἀδεὴς ἀνὴρ ἔυψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ
κτεῖναι τ' ἐχθρὸν, ἀλλ' ἰὼν κῆ σώμα. *Euripides.*

Nemo generosus vir dignatur clam interficere hostem, sed vadens contra os, vel in aduersum. *Hinc laudantur vulnera & cicatrices aduersa apud Plutar. Cic. Senecam & alios auctores, tanquam nota certæ fortitudinis. L. Sicinius Dentatus 40 vulnera aduersa acceperat, auersum nullum. Valer. Maxim.*

Adde Catulli versum suprà proximè positũ. Fortis viri est illud dictũ apud Homer.

ὲ μέν μοι φύγονδε μεταφρένῳ ἐν δόρυ πῆξαι,
ἀλλ' ἰθὺς μεμαῶτα δι' στήθεσφιν ἔλασσαι.

Non sane mihi fugienti tergo lanceam infiges, Sed rectà ruenti per pectus adige. *Lacon sagitta ictus moriens dolebat, non quòd moreretur, sed quòd nulla re insigni gesta ab imbelli sagittario necatus esset. Apud Plutarch.*

Τὸ κάμνειν ἐκ ἔστι τῶν νικώντων. Coriolan. ibidem. Lassitudine confici nõ est vincentium. *Catapulta in Spartam allata Archidamus Rex exclamauit:* Hercules! periit virtus virûm. *Plutarch.*

Miárá wé wßyſtkiem potrzébna.

Virtus est medium vitiorum vtrinque reductum. *Horati.*

Omnis virtus est mediocritas. *Cicer.* τὰς ἀρετὰς μεσότητας .i. Virtutes mediocrates *Aristoteles appellat.*

πάντων μέτρον ἄριστον. *Phocylides.* Omnium modus optimus.

μέτρα

μέτρα φυλάσσεσθαι, καιρὸς δ' ὅτι πᾶσιν ἄριστος. *Hesiodus.*

Mensuram serua, modus in re est optimus omni.

Monete eum (*Clodium*) Pontifices modum quendam esse religionis, nimium esse superstitiosum non oportere. *Cicero. ridens Clodium.* *In Plauti Rudente* Daemoni viro probo & iusto dicit quidam: Isto tu pauper es, cùm nimis sancte pius. *Domitianus videns ex vini copia fecundiores crescere, & ob agriculturæ neglectum annonam arctari, dimidiam partem vinearum succidi iussit, & nouas plantari vetuit. Suetoni. quod ne fieret in Asia Scopelianus Sophista apud eum perorans obtinuit. Rhodigin.*

Est modus in rebus, sunt certi denique fines,
Quos vltra citraque nequit consistere rectum. *Horatii.*
Vtar & ex modico quantùm res poscet aceruo Tollam. *Idem.*
Æquam memento rebus in arduis Seruare mentem, non secus in bonis. *Idem.*
Rectiùs viues Licini, neque altum Semper vrgendo, neq; dum procellas
Cautus horrescis, nimiùm premendo Littus iniquum. *Idem.*
Nec tardum opperior, nec præcedentibus insto. *Idem.*
Non agimur tumidis velis aquilone secundo, Non tamen aduersis ætatem ducimus austris. *Idem.* Vlie nagórzéy śie z námi dźiećić.
Viribus ingenio, specie, virtute, loco, re, Extremi primorum, extremis vsq; priores .s. *sumus.* *Idem* .i. *non sum primus felicium, non tamen postremus fortunis.*
Nemo confidat nimium secundis,
Nemo desperet meliora lapsis .s. *rebus.* *Seneca Thyeste.*

ἡ μεσότης γὰρ ἄριστον. ἐπεὶ τὰ μὲ ἄκρα πέφυκε
κινδύνους ἐπάγειν, ἔχαλα δ' ὕβριν ἔχει. *Palladæ.*

Mediocritas optima. nam summa solent pericula accersere, infima vel vltima probro vel iniuriæ obnoxia sunt. ——νεμεσσῶμαι

ἀνδρὶ ξεινοδόκῳ, ὅς τ' ἔξοχα μὲ φιλέῃσιν
ἔξοχα δ' ἐχθαίρῃσιν. ἀμείνω δ' ἄσιμα πάντα, *Homer.* Indigno viro hospiti (*recipienti*) qui nimiùm me amat, nimiumq; odit. meliora mediocria omnia. ἐν πᾶσι τὸ μέσον βέλτιστον. *Aristotel.* In omnibus mediũ optimũ. τὸ μηδὲν ἄγαν ἄριστον. *Plutarch.* Nihil nimis, optimum est.

τὸ, μηδὲν γὰρ ἄγαν, ἄγαν με τέρπει. *Alpheus.*

Hoc, Ne quid nimium, nimis placet mi.

Nemesios, quæ dea vindex malè factorum & dictorum credebatur, simulacrum cubiti mensuram seu normam architectorum, & frenum gestabat. eius erat hæc inscriptio.

ἡ νέμεσις τοιγλέγει τῷ πήχει τῷ τε χαλινῷ,
μήτ' ἄμετρον τι πεῖν, μήτ' ἀλάλητα λέγειν *In Epigramma,*

Nemesis admonet normæ frenoq;, nec sine modo quid agere, nec sine freno loqui.

ἡ νέμεσις πῆχυν κατέχω. τινός ἕνεκα; λέξῃς,
πᾶσιν ἀπαγγέλλω, μηδὲν ὑπὲρ τὸ μέτρον. *Ibidem.*

Nemesis normam teneo. cuius gratia? dices. Omnibus denuncio, nil vltra modum .s.

agendum.

agendum. *Camelis mensurâ, vires. Nam nec plùs itineris procedunt, nec plùs oneris vel operis suscipiunt aut patiuntur. Plinius.*

Noli esse iustus multùm, neque sapias plùs quàm necesse est, nec impiè agas multùm. *Ecclesiastæ. c. 7.* Qui vehementer emungit, elicit sanguinẽ. *Prouer. SS. c. 30.*

πολλὰ μεσοισιν ἄριστα, μέσος θέλω ἐν πόλει εἶναι. *Phocylid.*

Multa in mediocribus optima, mediocris esse in ciuitate volo.

εἴην μήτ' ἄγαν δύσμοιρος, μήτ' ἐλεεινὸς ἐγώ. *Epigram.*

Sim ego nec valde felix, nec miserabilis.

Ne maior thylaco sit additicia sarcinula. *Luciani est.* V. Wiekßa kot mork niż stodołá. Ita fugias, ne præter casam (*i. in qua facilius te tuearis. Terẽ.*

μὴ παρὰ φέρεσθαι, μὴ παρὰ θύραν διάζεσθαι. *Ex Luciano.*

Ne inciteris sic, vt ianuam (*domum*) prætereas.

Mel inuenisti, comede quod sufficit tibi; ne forte satiatus euomas illud. *Prou. SS. 25.*

χρὴ δ' μέλιτος ἄκρῳ δακτύλῳ, μὴ κοίλῃ χειρὶ γεύεσθαι. *Philostrat.*

Mel summo digito non caua manu gustare oportet.

καλὸν τὸ καιρῷ παιδὸς εἰδέναι μέτρον.

Pulchrum est modum cuiusque nosse temporis.

μάλα συμπεσθεὶς' ἐξολισθεῖ ἔγχελυς. *A.*

Anguilla dum multùm premitur, elabitur. *Ex Garner.*

Pectere te nolo, sed nec turbare capillos. Splẽdida sit nolo, sordida nolo cutis. *Mart.*

Est modus matulæ. *Varro. monet modum seruandum esse in potu. Iunius.*

πάσας ἐν κραδίας ἀνίας ἀνδρῶν ἀλαπάζει

πιόμενος κατὰ μέτρον, ὑπὲρ μέτρον δὲ χερείων. *Athenæus de vino.*

Omnes de corde curas pellit haustum moderatè; suprà modum autem, peius est.

ὡς μήτε κρῦσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλος βαλεῖν. *Hesychius.*

Vt neque defraudet, neque marginem excedat.

τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ. *Plutarch.*

Non corbe tota, sed serere oportet manu.

Nihil minùs expedit, quàm agrum optimè (*i. nimis*) colere. *Plini.*

Bene colere agrum, necessarium: optimè, damnosum. *Idem.*

Et Columella de vinea. Res tenera est, *inquit*, infirma & maximè iniuriæ impatiens, quæ plerunque nimio labore & vbertate consumitur peritque.

μέτρον κτήσεως ἑκάστῳ τὸ σῶμα, ὡς ὁ πὴς ὑποδήματος. *Epictetus.*

Modulus possessionis vnicuique est corpus, vt pes calcei.

Cui non conueniet sua res, vt calceus olim

Si pede maior erit, subuertet: si minor, vret. *Horati.*

Ibericæ mulieres habent zonas certæ mensuræ, quam si alicuius venter excedat, dedecori habetur. *Nicolaus Damascenus.*

ἄτ' ἔχαμεν πολλῶν ἄτ' εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη

ζῆν ἀπὸ τῶν ὀλίγων, μηδὲν ἔχοντι κακόν. *Theognis.*

Non amo

Non amo nec opto diteſcere, ſed paucis viuere nil habens mãli.

Quod nimium eſt fugito, paruo gaudere memento.

Tuta mage eſt puppis modico quæ flumine fertur. *Cato.*

δεῖ τὸ λίαν φυγέϊν, ὀλίγοισι δὲ σώφρονα χαίρειν,

νηὺς τρέχει ἀσφαλέως σμικρὸν ἐπὶ νάμα θοὸν ὁλκῷ. Mylius.

Apud Horatium pater moriens ſic alloquitur duos filios diuerſis moribus:

Extimui, ne Tu Numentanum *(prodigum)* tu ne ſequerère Cicutam *(ſordidũ)*

Quare per diuos, *&c.* Tu caue ne minuas, tu ne maius facias id

Quod ſatis eſſe putat pater, & natura cõércet.

μεσότης καὶ μέτρον ὁ δίναται μᾶλλον καὶ ἧττον γενέσθαι,

ἡ δὲ ὑπερβολὴ καὶ ἔλλειψις ἐπ' ἄπειρον προχωρεῖ. Suidas.

Medietas & modus non poteſt plùs & minùs *(vel maior & minor)* fieri; exceſſus verò & defectus in infinitum procurrit.

Harmonides tibicen Timothei celebris Muſici diſcipulus auidus gloriæ, in certamine vehementer inflans tibiam, ſimul animam exſpirauit, & incoronatus in ſcena corruit. Lucian.

In omni re videndum eſt Quatenus. *Cicero.*

Gallus Phrygiæ fluuius eſt, qui ſi modicè ex eo bibatur, medetur malis corporis: ſi multum, lymphatos efficit. Plin. *Affine,* Co wczás. Srzodku śie trzymay Domierz śie.

Miáre trudno naléść záchowáć.

Aberrare à ſcopo facile eſt, tangere eundem difficile. *Ariſtotelis dictum.* V. *ſub* Łácno ztem być. *Affine,* Trudna miárá.

Miáſtá ludźmi ſtoią / nie murámi / áni domámi.

ἀνδρῶν ἐρημίαι πόλις ἐκ ἔστιν πόλις. A.

Nos ciuitas eſt, ciuitas vacua viris.

ἐρημία δὲ κενὸς ἀνθρώπων τόπος:

Eſt ſolitudo vacuus hominibus locus. *Ex Sophocle qui ait:*

σὺν ἀνδράσιν κάλλιον ἢ κενὸν κρατεῖν.

ὡς ἄδειν ἐστὶν ὅτε πύργος, ὅτε ναὺς,

ἔρημος ἀνδρῶν μὴ ξυνοικούντων ἔσω .i. (Si huic regno imperare nũs)

Cum viris id tenere pulchriùs quam vacuum. Nihil enim eſt turris & nauis deſerta ab hominibus, niſi fuerint qui intùs inhabitent.

Ageſilaus ciues armatos muros Spartæ muro tarentis dixit. Plutarch.

ἐρημία ἀνθρώπων, ἐρήμη δ' ἀγαθῶν. Xenophon. Hominũ vacuitas, bonorũ vacuitas.

Χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ δεῖ εἶναι τὰ τείχη μᾶλλον ἢ γήϊνα. Plato. Ærea & ferrea oportet eſſe mœnia magis quam terrea. *i. ex armatis viris potiùs quàm ex terra & ſaxis.*

οὐκ ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας τὰς πολίτας γίγνεσθαι, ἀλλ' ἔχει ἐκ τῶν ἐν τῇ πόλει; Idẽ Plato. An putas Reſpub. ex quercu & ſaxo fieri, & nõ ex ijs qui in ciuitate ſunt?

Affine, Wielka klatká. V. Jeden nie wiele może.

Miawßy niemieć ćießko.

Miserum istuc verbum & pessimum est: habuisse & non habere. *Plaut.*

Omne pro nihilo ducto quod fuit, quando fuit. (.i. *siquidem fuit, & iam non est*) *Idem.* Cor dolet cùm scio (.i. *recolo*) nunc vt sum, atque vt fui. *Idem.*

ἐσχηκέναι χ̀ μηκέτ' ἔχειν, ὀικτρὸν σφόδρα. *A.*

Habuisse nec habere nimis est miserabile.

Filium vnicum adolescentulum habeo. ah quid dixi habere me? immo habui. *Terent.* .i. *iam non habeo. Talia sunt* Fui Fuimus Floruimus. *&c.* V. Bytem też Kiedyś. & Łżey niemieć nie miawßy.

Miawßy w rzku vpuśćił.

Nucleum amisi, reliquit pignori putamina. *Plaut. de captiuo ingenuo ac nobili emisso, & seruo eius per dolum pro obside relicto.*

Bolus ereptus è faucibus. *Teren.* Crucior bolum tantum mihi esse ereptum subito è faucibus. λύκος ἔχανεν. *ex Aristophane*, Lupus hiabat, vel hiat. *s. præda elapsa.* παρὰ μικρὸν λύκος μάτην *vel* ἀπὸ κενῆς χανὼν. *s.* γέγονα. *Lucian & Dionys Soph.* Propè lupus frustra hians factus sum, *Sic dicitur &* κόρακ ἔχανεν *vel* χάνει. Corvus hiat, *s. delusus.* Coruum delusit hiantem. *Horat.*

Miédzá niédáy ßaloném / á ßwobody młodemu; dośćátku głupiemu. á pieniędzy vtrátnemu / ábo nierządnemu.

Argentum adolescenti amanti dare, est dare gladium quo se occidat. *ex Plauto, apud quem vicinus castigans vicinum ob indulgentiam in adolescentem sibi commissum ait:*

Dedistine hoc pacto ei gladium qui se occideret?

Quid secus est aut quid interest, dare te in manus

Argentum amanti homini adolescenti animi impoti? *&c. &c.*

Non redderes, nec qui deterior esset faceres copiam. *In eandem sententiam Chremes Terentij Menedemo loquitur in Heautonti:* Si gladium quis sanæ mentis apud te deposuerit, repetat insaniens; reddere peccatum sit; non reddere, officium. *Cic. Idem dicit de pecunia deposita, non reddenda ei, qui bellum patriæ inferre paret.*

ἀντονομί' ἐνπλήτῳ νέῳ, ξίφος ἄφρονι. *A.*

Vt frigidam ægris negamus, & lugentibus ac sibi iratis ferrum, aut amentibus quicquid contra se vsurus ardor petit: sic ea quæ nocitura sunt impensè submisse & miserabiliter rogantibus non dabimus. *Seneca.* Pecuniam non dabo, quam numeraturum adulteræ sciam, ne in societatem turpis facti aut consilij veniam. Si potero, reuocabo: sin minùs, non adiuuabo scelus. *Idem.*

Depositum reddere, per se res expetenda est, non tamen semper reddam, nec quolibet loco, nec quolibet tempore. Aliquando nihil interest, vtrum infitier an palam reddam. Intuebor vtilitatem eius, cui redditurus sum, & nociturum illi deposítum negabo. *Idem.*

Między madremi głupi nawiecey mowi.

Anser

Anſer inter olores. *vel.* Argutos inter ſtrepit anſer olores. *Virg.* Χὴν ἐν κύκνοις. *Rauci anſeres olorinis cantibus, & improborum paſſerum fringultientes ſuſurri modificatis luſciniarum querelis obſtrepunt. ex Sidonio. paucis commutatis.*

Inter Ledæos ridetur (*vel dic, ſingultit, crocitat*) coruus olores. *Martiał.*

κολοιὸς ἐν τᾶις μύσαις. Graculus inter Muſas. *ſ. ſtrepit.*

Między ziemi naydźieß dobrego.

Etiam inter ſpinas naſcuntur roſæ. *Ammianus.*

Ἄκαν τῶν ἀκανθῶν ἀναφύονται τὰ ῥόδα. *A.*

ὡς ἂν ἐκ νότου δὲ ἀὴρ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν Φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοίων. *Plutar.*

Vt ſcabros inter tribulos & ononin acutam Erumpunt flores mollia leucoia.

Mießká dźiekámi nie nápełniß / ale dźiegámi.
Dobry co dźiekuie / lepßy co oddáruie.

Bro ſłuży robi z łáſki / mießek miewa bárzo płáſki.

Minùs liberale hoc dictum eſt, vtile honeſto præferentium. Malè audijt hoc nomine Simonides Poëta, qui artem Poëticam ad quæſtum traxit, & rogantibus vt carmen ſcriberet, gratiam ſe habituros pollicentibus reſpondebat: Se habere duo ſcrinia, alterum gratiarum, alterum præmiorum vel pretiorum. & certo interuallo temporis vtroque aperto, illud quidem vacuum, hoc verò plenum reperire. *Hoc eius reſponſum abijt in Prouerbium iſtud: τὰ Σιμωνίδου μέλη. Plutarch.* Simonidis cantilenæ. *Et ἄιται τὰ Σιμωνίδου μέλη. Suidas ex Ariſtophane.* Cane Simonidis cantilenam. *vel* carmen. *Similis huic fuit Philemon Poëta.* Vide Łakomy w zbierániu.

Alluſit ad dictum Simonidis Theocritus in Charitibus dicens, (ſed Latinè vt breuior ſim pono) Quòd Muſæ (*ſ. carmina à ſe ſcripta de Hierone*) indonatæ indignantes nudo pede domum reuertuntur, tædioque affectæ vel ignauæ, rurſum in fundo vacuæ arcæ, capite in frigidis genubus poſito iacent.

κωφὸν γεμίζει χρήματ' ἀοιδὰ τὰ ῥήματα. *A.*

Saccum replent pecuniæ, non gratiæ. V. Béz pieniędzy do tárgu.

Mieý iezyk zá zeby. Mato i oſtrożnie mow.

Mie wßytkiego powiáday co wieß. Gdy co maß mowić / vkoś śie w iezyk.

Virtutem primam eſſe puta compeſcere linguam,
Proximus ille Deo, qui ſcit ratione tacere, *Cato.*

πρωτίστην ἀρετὴν οἶμαι τὸ γλῶσσαν ἔχειν,
ἐγγύθι δ' οὗτος θεοῖς τὸν σὺν λόγῳ εἰδότα σιγᾶν. *Planudes.*

Occluſiorem habeto ſtultiloquentiam. *ex Plauto.* Digito compeſce labellum. *Iuuen.* ἡ γλῶσσα μὴ προτρεχέτω νῶν. *Pittacus.* Ne lingua præcurrat mentem.

πᾶν ὅ,τι ἂν μέλλεις λέγειν, πρότερον ἐπισκόπει τῇ γνώμῃ. πολλοῖς γὰρ ἡ γλῶσσα, προτρέχει τῆς διανοίας. *Iſocrates.* Omne quod dicturus es, priùs mente diſpice. multis enim lingua præcurrit mentem.

Verba prudentium ſtatera ponderabuntur. *Eccleſiaſtici 21.*

Seruum domitos oportet habere oculos & manus orationemque. *Plaut.*

γλώσσης μάλιστα παῦλαν πειρῶ κρατεῖν.

Frenare linguam vbique maximè stude.

ἡνίαν ἐμβάλλειν τῷ λόγῳ *Philostrat.* Frenos inijcere sermoni. Cato *Ciceronem teste* nullum vnquam se amisisse verbum dixit quod emissum doleret. *Rhodigin.*

κρεῖττον σιωπᾶν ἢ λαλεῖν ἃ μὴ πρέπει. Silere præstat quàm loqui quod non decet. In alterum digitum non intendendum. *Pythagor. i de magnis viris non temerè loquendū.*

ὃ δεῖ σιωπᾶν καὶ λαλεῖν ὅπου χρεών.

Non est tacendum *(vbi loqui expedit)* nec loquendum, vbi expedit. *S. tacere.*

Namque malum est nil velle pari nec posse tacere. *Cato.*

ἔστι γὰρ οὐκ ἐρέλειν τι κακὸν οὐδὲ σιωπᾶν. *Mylius interpr.*

Nam nulli tacuisse nocet, nocet esse locutum. *Cato.*

ἐδέκα μὲν σιγή, τὸ δ' εἰπεῖν ἥπαξε πολλούς *Planudes interpr.*

Tacere opinor esse optimū. *Ennius.* Frenū in lingua. *Sir Eccl. iastic. 28.* Frenos ori tuo rectos facito. Bis ad limam semel ad linguam. *S. Bernard t. bus examina quod semel dicturus es.*

Σίγα, μή τις ἀκούσῃ
μῦθον, ὃν οὐκ ἀνὴρ οὐδὲ γυνὴ στόμα πάμπαν ἄγοιτο
ὅστις ὄπισσω ἦσι φρεσὶν ἄρθια βάζῃ. *Homerus.*

Tace, ne quis audiat sermonem, quem nemo vir vnquam emittat ore, qui modo norit è pectore suo apta profari.

ποῖον σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων; *Idem.*

Quale verbum excidit tibi è septo dentium? ζοῦ το μοωῖς?

ἀλλ' ὅμως καυχήσαι καὶ ἀνάσχεο σιγᾷ. *Pindar* Sed iactantiā consperge tege silentio.

ὁ γλώσσης γὰρ φειδωλῆς θησαυρὸς ἄριστος. *Hesiod.*

Linguæ parcæ thesaurus optimus.

φύλαττε βώμακα *Strabo.* Caue Thoracem. *montem in quo Daphita Grammaticus ob maledica carmina in reges scripta, cruci affixus fuit.*

Caue ne Staterij paries iuxta sit. *Ex Cic. Staterius effuderat quidpiam, quod pariete licet interiecto, quidam exaudiuit in iudicium detulere, ob quod ille capite multatus est. Rhodig.*

ST Harpocrates digito significat. *Varro. Philosophus erat amans silentij, quare eius statua digitum ori appressum habebat, quasi monens seruandum esse silentium.*

Sigalionem *hunc appellat Ausonius dicens*: Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet. *Duæ istæ literæ* S T. *apud Plautum Cic. Ter. similiter monent vt seruetur silentium, & illis vtimur cùm imuimus vel indicimus alicui silentium.*

De digito item ori apposito Apulei. sic habet: At ille digitum à pollice proximum ori suo admouens: Tace, tace inquit. *Item in libris diuinis & apud sacros scriptores:* Ori digitum imponere, est continere linguam vel cessare loqui.

Alexander Hephæstionis ori annulum sigillarem apposuit silentium ei indicens. Sed & Harpocratis sigillum *(f. effigiem, signum)* in annulis gestasse veteres silentij monimentum *testatur Plinius.* Angeronæ *item deæ apud Romanos* effigies obligatum & obsignatum os habuit, *idem admonens. Plin. Macrob. Vnde natum Prouerbium:* ἀρρήτων

Angerona os cohibeat.

ἀῤῥήτων ἐπέων γλώσσης σφρηγὶς ἐπικείσθω.

Tacendorum verborum ſigillum linguæ iniiciatur. *Vel*

Arcanum vt celet claudenda eſt lingua ſigillo.

κρείσσων γὰρ ἐπέων ἢ κλεάνων φυλακή. *Lucian.*

Nam melior eſt verborum quam opum cuſtodia. *Vel*

Sunt ſeruanda opibus verba cuique magis.

Apud Platonem Ammonis oraculum eſt: Magis placere dijs Laconum dictionem (*breuem, prudentem*) quam omnium Græcorum ſacra.

Pambo decem annis diſcebat verba illa: Obmutui & ſilui. *Socrates.*

γλώσσης πρὸ τῶν ἄλλων κράτει θεοὺς ἑπόμενος. *Symbolum Pythagor. Iamblichus.*

Linguam ante omnia contine deos ſecutus. Manum ad os appone. *Cic.*

ἀλλ' ἐστὶ καμοὶ κλὶς ὅπι γλώσσῃ φύλαξ. *Aeſchylus.*

Et noſtra clauem lingua cuſtodem gerit.

ὧν καὶ χρυσέα κλὶς ὅπι γλώσσαν βέβακεν πρόσωπόλων. *Sophocles.*

Quorum & aurea clauis linguam coërcet miniſtrorum.

μήτ' ἄμετρόν τι πεῖν, μήτ' ἀχάλινος λέγειν. *Ex Epigram.*

Abſque modo nil fac, linguaque frenum habeat.

Quiſquis amas pacem linguam compeſce loquacem. *Anonym. rhythm.*

Fauete linguis aut linguis, *in ſacris Ethnicorum præco clamabat, i. tacete & bona verba dicite. Hoc verbo* (Fauete linguis) *imperatur ſilentium, vt rite peragi poſſit ſacrificium, nullo malo verbo obſtrepente, Seneca.* Paſcite linguam, *in ſacrificijs, ſignificat cœrcete. Feſtus. Sic tamen tacebant, vt ſubinde fauſtum aliquid acclamarent, aut præcinentem ſacrificium voce ſubſequerentur. Græci iubebant* εὐφημεῖν, *i.* τὰ ἀγαθὰ ἐνθυσιαστικῶς λέγειν *i. bona afflata numine dicere.* Nam fauere eſt bona fari. *Feſtus.* Bona verba dicite. *Tibul.* εὐφημεῖν ἀνώγειν. *Euripid.* Fauſta omina promulgare.

Affine, Wiedz nic wiedzac. Táiemnic. Milczec lépiey.

Miey ſie do rzeczy. może-li być. Miey ſie tego chcęć / tego godzien.

Male affecti aliqui vel offenſi abeuntes dicunt Vale. *Sic apud Plautum.*

Fortunati ſitis, quod certò ſcio nec fore, nec fortunam id ſituram fieri. *Item.*

Factum cupio (*tibi bene eſſe*) nam re facere ſi velim, non eſt locus. *Item.*

Tu vel ſuda, vel peri algu, vel tu ægrota, vel vale, Barbarum hoſpitem nil moror. *Itẽ.*

Vale atque ſalue, & ſi aliter vt dicam meres. *Item apud eundem captiuus dixit:*

Tu Ariſtophontes de me vt meruiſti, ita vale. Namq; mihi propter te hoc obtigit, *nam prodiderat illum eſſe ſeruum, & ſic in vincula coniectus eſt. Item.*

T. Vale. M. Quid valeam? T. At tu ægrota ſi lubet, per me, ætatem quidem. *Item alius dicenti.* Vale. Rt. Etſi nullus moneas, memini. *Simile votum apud Horat.*

Dum longus inter ſæuiat Ilion — Romamque pontus, qualibet exules
In parte regnanto beati (*Troiani*) — Dum Priami Paridisque buſto
Inſultet armentum, &c.

χαῖρ' εὐτύχησον θ' ἅμ' ἐὰ θελήσῃ ἡ τύχη. *A.*

Vale atque felix eſto, ſi modo fors volet.

Miéy śié dobrzè/ Kegoć nié doſtánié kup ſobiè.

εὐτύχει, καὶ τά σ' ἐλλιπῆ ἀγόρασόν σοι. *A.*

Felix age, & ſi quo opus habes, emito tibi.

Nos (*pauperes*) alicam (*tibi mittimus*) mulſum poterit tibi mittere diues.
Si tibi noluerit mittere diues, eme. *Martial.*

Miéyſce ſpotęgne / ma być bęſpięgne.

εἰς Βαλανεῖον εἰσελθὼν μὴ ζυλοτυπήσῃς τὸν συμβάινοντά σοι εἰς τὴν μάκτραν. *Pollux.*
Balneum ingreſſus depone odium, vel ne certes odio cum eo qui in eadem pelui tecum pedem habet. *Idem ſentiendum de templo, curia, ſcnaculo. vel Cic. ſatis docet.*

Miła zgodo. Daycię ábo daymy ſobię pokoy.

Sat litium eſt. Bona pax ſit potiùs. *Apud Plautum dicit, qui cœperat cum altero litigare.*

Tutius eſt aptumq; magis diſcedere pace
Quam petere ——— litigioſa fora. *Ouidi.*

ἐκ ὁσίης κακὰ ῥάπτειν ἀλλήλοισι. *Homer.* Non eſt fas mala machinari (*ſuere*) inuicem.
Vtut hæc ſunt facta, potiùs quàm lites ſequar, Meum tibi reddat. *Terent.*
Etſi hoc mihi prauum, ineptum, abſurdum, atque alienum à mea vita videtur,
Si vos tantopere iſtuc vultis, fiat. ℞. Bene facis, meritò te amo. *Idem.*
τὸ ἴσον πόλεμον ἐποίει. *Solon. Plutarch.* Æqualitas non parit bellum.
εἰ ἔστως σοὶ φίλον, ἐδ' ἐμοὶ ἐχθρόν. *Socra. Plato.* Si tibi gratum, nec mihi moleſtum eſt.

ἀλλ' ἤ τοι γὰρ ταῦθ' ὑποείξομεν ἀλλήλοισιν,
σοὶ μὲν ἔγωὼ, σὺ δ' ἔμοι. *Homerus.*

Quin potiùs in his cedamus alter alteri, Tibi quidem ego, tu verò mihi.
ῥαφίδα καὶ λῖνον λαβὼν τόδε ῥῆγμα σύρραψον. *Vlpius.*
Acu & filo ſumpto rupturam conſue. *ſ. antequam maior fiat vel totum ſcindatur. Monet, offenſas quàm primùm leniendas & abolendas.*

Apud Ouidium Narciſſus imaginem ſuam quam fratrem putabat, ſic allocutus eſt:

Nunc duo concordes anima moriemur in vna.

ἡμία ψυχὴ. Vna anima. *de duobus coniunctis amore.*

——— Fraternum dulce ſodalitium. *Catul.* Cum amicis non certandum.

τίς ἂν φίλεονλι μάχοιτο; *Homer.* Quis pugnet cum amico?

Vulgaris rhythmus. Si concordemus, ſatis omnibus eſt quod habemus.

Miłe kiedy dobrzé. Maßco ſáżymay miłcżąc. Mię wykrzykay.

Quod boni eſt, id tacitus taceas túte tecum & gaudeas. *Plaut.*

In tacito cohibe gaudia clauſa ſinu. *Propert.*
Qui ſapit in tacito gaudeat ille ſinu. *Tibullus.*

In ſinu gaudeant, gloriosè loqui deſinant. *Cic.* Si bona tua non iactaueris, ſcies in ſinu gaudere. *Seneca.* Alijs quia deſit quod ament, ægrè eſt; tibi quia ſupereſt dolet. *&c.* Habes ita vt voluiſti.

Beatus, ni hoc vnum deſit, animus qui modeſtè iſtæc ferat. *&c. Terentius.*

Irrisare eſt calamitatem cùm te felicem vocas. *P. Syrus.* ἐν δεμῷ

ἐν θυμῷ χρηΰ χαῖρε κὴ ἴσχεο. *Homer.* In animo anus gaude & te cohibe.
ἀλλ' ὄγε σιγῇ δῶρα θεῶν ἔχοι ὅττε δίδοιεν. *Idem Homer.*
Possideat tacitus si quæ adsunt munera diuum.
οἶκοι μένειν χρὴ τὸν καλῶς εὐδαιμονα. *Aeschylus.*
Domi manere hunc quisquis est felix decet.
δεῖ τὴν ὐσίαν ἐν τοῖς οἰκίοις ἀποκρύπτειν. *Isocrat.* Oportet opes domi occultare.
Tacitus coruo pascere. *Nam is laudatus à vulpe crocitare cœpit & sic cibum ex ore dimisit, vulpi eum irridenti vtilem. Apologus est Gabriæ.* Et Horatius ait:
Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet
Plùs dapis & rixæ minùs inuidiæque. *Naturæ enim impulsu aues nactæ escam gaudent & canunt, sicq; aues alias facilè aduocant, quæ participes esse volentes eripiunt vel pugnant.* Stultus tace. *Plaut.* Milcz głupi.
ὃ χρὴ κιγκλίζειν ἀγαθὸν ἕδος, ἀλλ' ἀτρεμίζειν. *Theognis.*
Non oportet mouere bonum vitæ statum, sed quiescere.
Regula certa datur, qui stat benè, ne moueatur. *Garner. ex Gallico.*
Si nil das exære tuo, potes inde tacere. *Idem.*

Milczącemu przymowka.

Celius Orator iracundus, conuiuæ patienter & cum silentio illum loquentem diu audienti, tandem cum stomacho dixit: Die aliquid vt duo simus. *Seneca.*
Simonides cuidam in conuiuio tacenti dixit: εἰ μὲ ἠλίθιος εἶ, σοφὸν πρᾶγμα ποιεῖς, εἰ δὲ σοφός, ἠλίθιον. Si stultus es, sapientẽ rem facis, (*scilicet tacens*) si verò sapiens, stultam.

Milczący. Gęby otworzyć nie umie. Milczy iakby mu gębę zawiązał. Słowá śie ná niem niedopytaß. &c.

In vituperio ferè vt plurimùm dictum hoc vsurpari solet.
Statuâ taciturnior. *Horatius.* Caput sine lingua. *Laberius.*
Truncoque simillimus Hermæ. *Iuuen. statuæ veteri sine manibus & pedibus.*
τῶν λιθίνων οὐδὲν διαφέρει. *S. Chrysostom.* A saxis nil differt.
Crocodilus *pro taciturno. Pierius.* & Crocodili caput. *quod lingua careat, Plinius.*
——— Lapis priùs iste loquetur. *scilicet quàm ego. Ouidi.*
Nihil respondes? lingua huic excidit. *Plaut.*
ὀρειοπαχίτης σεγανώτερος. *Alciphron.* Arcopagita taciturnior. *Budæus.*
Tanquam liber, *scilicet* mutus. *Sic Plato.* βιβλία οὐδὲν ἔχουσιν ἅττε ἀποκρίνεσθαι οὐδὲ ἐρωτᾶν. i. Libri non habent quid respondeant vel sciscitentur.
μᾶλλον τῶν ἰχθύων ἀφωνότερος. *Lucian.* Magis mutus quàm pisces. *Vnde Horat. ad Melpomenem.* O mutis quoque piscibus Donatura cygni si libeat sonum.
Pythagorici quoq; abstinebant a piscibus in cibis, quod hi, ob ἐχεμυθίαν (silentium) à Magistro commendatam, tanquam eiusdem disciplinæ socij inuiolati esse deberent.
Vnde illud aliud Prouerbium. Σιωπηλότερος τῶν πυθαγορείων τελεσθέντων. *Zenodot.* Taciturnior Pythagoræ initiatis, seu deditis, aut discipulis.

Simile

Simile illud. Brachmanum auditor. *Nam horum auditoribus Strabone teſte non licebat loqui, nec ſtreare, nec ſpuere.*

κωφὸν πρόσωπον. *Cic. Martial.* .i. muta perſona. *in Comœdiis quarta, quæ nil aut parùm loqui ſolebat, vt Horat. ait:* Nec quarta loqui perſona laboret.

ζυγωματερῶ σκαφῆς. *Suidas.* Magis elinguis quàm eſt ſcapha.

ἀφωνότερος ἀνδριάντος. *Syneſius.* Statuâ ſculptâ taciturnior.

ἄφωνος ἱππάρχιον. *Zenodot.* Mutus Hipparchion. *in cum qui dicturus repente obmuteſcit, quod huic citharœdo in ludis ſolennibus accidit. Idem Theophraſto eloquentiſſimo contigit, qui cùm in publicũ dicturus prodyſſet & ab auditoribus cupidis exſpectaretur, repente obmutuit.* Heraiſcus Ægyptius *natus eſt digito indice ſic ori adnato, vt incidi debuerit, & veſtigium in labris tota vita habuit, eratq; ſilentij amantiſſimus. Suidas.*

ακάνθις τέττιξ. *Stephan.* Acanthia cicada. *nam iuxta Acanthum oppidum cicadæ alibi vocales obmuteſcunt. quod etiam de agro Rhegino tradit Plini.*

μηδὲ γρῦ φθεγξάμενος. *Ariſtophan.* Ne gry quidem ſonat, aut loquitur.

Ne my quidem facere audet. *Varro ex Ennio.* μηδὲ μύζειν τολμᾷ. *Ex Ariſtophan. apud quem ex ſola voce μῦ integer verſus eſt. ea verò eſt nota muſſantis Latinis* my, *vel* mu. *vnde.* Muſſat, mutire non audet,

βατραχῶν ἐν σεριφίᾳ. *Suidas.* Seriphiæ ranæ *in Scyrum delatæ, obmuteſcebant; aliò translatæ, canebant. alij hoc cicadis Seriphijs tribuunt.*

πέρδικος ἀφωνότερος. *Plutarchus.* Perdice magis mutus.

νιόβης λιθότυπον. *Ex Lucilio.* Niobes archetypum. *quæ in ſaxum verſa eſt.*

Lupum vidit. ἐ φθεγξῇ; λύκον εἶδες. *Theocrit.* Non loqueris? lupum vidiſti.

V. Dotrzyma ſtowá.

Milczeć lépiey. Milczac nic wiéle zgrzeſzyſz. Milczeme potyczne.

Milczeniem wſzytkiego zbedźieſz. Szkodá podczás mowić.

Nullus finis eſt inimicitijs, niſi ad tempus obtemperemus iratis. *Valer Max.* Plena victoria eſt à clamatione tacere, & non reſpondere prouocanti. Habes eam mercedem, & de tua patientia & de fratris medela, ſi obliuioni detur iniuria. *Idem.* Eſt & fideli tuta ſilentio Merces. *Horatius.*

Nam nulli tacuiſſe nocet, nocet eſſe locutum. *Cato.*

ἐδεμί κεν σιγὴ, πολλοῖς τύχε πῆμα λάλημα. *Mylius.*

ἀκάδυνον γὰρ ἐστι τῆς σιγῆς γέρας. *Auguſt Cæſar. apud Plutarch.*

Caret periclo præmium ſilentij .i. *tutum eſt.*

λαλήσας κεν πολλάκις μεταμέλοιτο, σιωπήσας ὁ ἐδέποτε .i. Dixiſſe me aliquando pœnitet, tacuiſſe nunquam. *Xenocrates apud Valerium Max. alij id Simonidi tribuunt.* Angerona os cohibebat. *cuius ſimulacrum erat obligato & obſignato ore. Plini.*

ζιγὴ γὰρ ἀνθρώποισι φάρμακον κακῶν. *Carcinus.*

Silentium eſt homini malorum remedium.

ἐδόκει σιωπὴ εἶναι χρησιμώτερον. Vtilius eſſe nil putes ſilentio.

Σιγὴ ποτ' ἐστὶν αἱρεσιωτέρα λόγε. Tacere præstat sæpe potiùs quàm loqui.
Σιγὴ δ μόιον ἀδυνον ἀλλὰ καὶ ἄλυπον & ἀνάδυνον. *Hippocrates.* Silentium non modo siti caret, sed & molestia, & dolore.
Σοφὸν ἐν καιρὸς σιγὴ, καὶ παντὸς λόγε κρεῖττον. *Plutarchus.* Sapientia magna tempestiuum silentium, & omni sermone præstantius.

Cur ego laborem notus esse tam prauè (*refutando libellos supposititios à malo Poëta meo nomine editos*)

Constare gratis cùm silentium possit? *Martial.*
Declamas in febre, &c. Declamas æger, declamas, &c.
Magna tamen res est magna, tacere, Mathon. *Idem.*
ἐνίοις τὸ σιγᾶν κρεῖττόν ἐστι τοῦ λέγειν. Tacere melius est quibusdam quàm loqui.
ἢ λέγε τι σιγῆς κρεῖττον, ἢ σιγὴν ἔχε. Tace, aut melius loquare quid silentio.
ὦ παῖ, σιώπα, πολλὰ γὰρ ἡ σιγὴ καλά. *Apud Plutarch.*
Sile puer, bona multa habet silentium.
μὴ ἀδολέσχει ἐν πλήθει πρεσβυτέρων. *Ecclesiastici 7.*
Noli verbosus esse in multitudine presbyterorum i. *seniorum.*
ἐφ' οἷς γὰρ ἃ φρονῶ σιγᾶν φιλῶ. *Suidas* Quæ non intelligo libenter taceo.
Manum ad os apponam. *Cic.* Nihil iam mutire audeo. *Terent.*
Digitum ori superimponere. *Iob. 29.* πολλοῖς ἀπόκρισις ἡ σιωπὴ τυγχάνει.
Silentio respondebis aptè plurimis. Responsionis instar est silentium.
Ars non minor tacere nosse quàm loqui. *Garner. Vulgare dictum est.* Inutilis quæstio solvitur silentio. Μιᾷ σιγῇ τὸν λόγον ἀποκρίνεται.
Auferes Taurum montem præteruolantes, metu aquilarum quæ istic plurimæ, lapillos singuli mordicus tenent, ne clangendo se prodant. Ælian.
Coram rege suo de paupertate tacentes. Plùs poscente ferent. i. *ob modestiam. Horati.*
Hyperides captus ab Antipatro linguam sibi dentibus in tormentis abscidit, ne quid contra patriam proderet. Plutarch.

Milczecby lépiey. Cudnieyby tobie milczeć. A kiedyby milczeć?

Ohe iam satis est. *Martial.* Ohe iam satis est, comprime te, nimiùm tinnis. *Plaut.*
Relinque aliquantùm orationis, cras quod mecum litiges. *Idem.*
Apud eundem Pedagogus arguit discipulum respondentem sibi proterue.
Etiam me aduersus exordire argutias?
Qui si decem habeas linguas, mutum esse addecet. *Discipulus contrà eidem.*
Hactenus tibi Lyde libertas data est Orationis satis est, sequere me hac, ac tace.
γλῶσσα ποῖ πορεύῃ; *Suidas. Zenodot.* Lingua quo vadis?
Digito compesce labellum. *Iuuenal.* Manum ori appone. *Varro.* Manum ad os appone. *Cic.* Scio te bona esse voce, ne clama nimis. *Plaut.*
AG. Ne me obturba ac tace. ℞. Taceo. AG. Si tacuisses, iam istud Taceo, non natum foret. *Idem.* *Vide vt dicta superflua & otiosa ethnicus castigat!*
Occlusiorem vel Occlusam habeto stultiloquentiam. *ex eodem.*

Ante ædes non feciſſe erit melius conuicium. *Terent.* V. Mieyiezyk zá zeby.

Milczenie glupiego vdaza madrego.

ἄφρων κωφεύων, σοφὸς λογισθήσεται. Ὁ φιμῶν χάλη αὐτὸ, συνετός. *Prouerb. SS. c. 17. vt Aquila Symach. & Theodotion legit. (nam LXX paulò aliter verba habent, eodem ſenſu:)* Stultus ſi tacuerit, ſapiens reputabitur. Et ſi compreſſerit labia ſua, intelligens. *vulgata editio Latina.* *Sic & Palladas Poëta in Anthолog.*

πᾶς τις ἀπαίδευτος φρονιμώτατος ἐστι σιωπῶν.

Dum tacet indoctus ſapientis nomen habebit. *Sic Eccleſiaſtici 32.* Audi tacens & pro reuerentia accedet tibi bona gratia.

Qui nihil ſcit, ſat ſcit, ſi nouit ritè tacere. *Garner.*

Scit multùm ille nimis, qui ſe nil ſcire fatetur. *Idem.*

Affine, Milczeć lepiey.

Milczenie mlodego ozdobá. Milczeć mlodemu cudniey, niż wiele mowić.

νέῳ τὸ σιγᾶν μᾶλλον ἢ λαλεῖν πρέπει.

Iuuenem ſilere quàm loqui decet magis.

Adoleſcens loquere in tua cauſa vix. Si bis interrogatus fueris, habeat caput reſponſum tuum. *&c. Eccleſiaſtici 32. ibidem præceſſit:* Loquere maior natu, decet enim te, *&c.*

Milczenie podczás ſzkodliwe, ábo obrázi. Nie záwſze trzebá milczeć.

Szkodá podczas milczeć.

Optima nomina, non appellando, fiunt mala. *Columel.* .i. *etiam bonus & locuples debitor, ſi taceas & non exigas, ſit ſegnior ad ſatisfaciendum, & ius ipſum ad recipiendum debitum paulatim exoleſcit.*

τὰς Ἀμύκλας ἀπώλεσεν ἡ σιγή. Amyclas perdidit ſilentium.

Sic Amyclas dum tacebant perdidit ſilentium. In peruigilio Veneris. ſeu Catull.

——— Quasque euertêre ſilentia Amyclæ. *Siſtus.*

Mihi neceſſe eſt loqui. Nam ſcio Amyclas tacendo periſſe. *Lucillius.*

Nam hæc ciuitas, cùm frequenter falsò nunciarentur hoſtes aduentare, & terrore vanò omnes perturbarentur, lege cauit; ne quis deinceps tales rumores afferret: Poſtmodùm verò nullo aduentum verum hoſtium nuntiante, capta & deleta eſt. Seruius.

Sed Plinius & alij quidam, à ſerpentibus illam vaſtatam dicunt. quòd, cùm ciues illi Pythagoræ placita, vetantis cædem animalium ob animarum in ea tranſmigrationem, ſequerentur; abſtinuêre cæde ſerpentum, quorum tanta multitudo creuit vt ciuitatem vaſtauerit.

Huc pertinet dictum Stalimi ſerui in Trinummo Plauti, quem bona conſilia ſuggerentem, cùm tacere herus Lesbonicus, malè ſuis rebus conſulens, iuberet, dicens:

Oculum ego effodiam tibi, ſi verbum addideris. *Reſpondit:* Hercle quin dicam tamen. Nam ſi ſic (*cum duobus oculis δεικτικῶς*) non licebit, luſcus dixero. *Nam de agro ex quo viuebant alienando agebatur.*

Simile

Simile quid habet in Pseudoli actu 1. sc. 1. Si ex te tacente fieri posſem certior. *&c.*

Sæpe vel linguâ magis Regi atque regno muta libertas obeſt. *Seneca Oedipo.*

Imperia ſoluit qui tacet iuſſus loqui. *Idem.*

Factum tacendo, crimen facias acrius. *P. Syrus.* *Quia probabilia neganti, tormentis confeſſio exprimi ſolet.*

Δικαίως φρόντιον ἐστι σιγηρὸς πρόπας.

Deſpicere cenſetur ſilens iuſſus loqui. *Vel* Tacere cùm rogare, contemptum ſonat.

πολλὰς δὴ φιλίας ἀπροσηγορία διέλυσεν. *Ariſtotel.*

Multas diremit amicitias ſilentium.

Dic aliquid vt duo ſimus. V. *ſub* Milczacemu przymowká.

Milczy á zte broi. Milczkiem vkáſi. Mowić nie vmie, á przédśie obráźi.

πρόκοδιλός ἐστ' ἄγλωσσος, ἀλλὰ σώδακας. *A.*

Lingua caret crocodilus, at dentes habet. *vt Plinius ſcribit. Dictum in eos qui cùm dicere bene nil ſciant, tamen mordent acriter.*

Affine, Pieś gorßy co milczkiem kaſa.

Milczy od ſtrachu. Milk go ozionał. Milká potkał.

Lupi illum vidêre priores. *Virgilius ſic habet:* Vox quoque Mœrin

Iam fugit ipſa. Lupi Mœrin vidêre priores .i. *elinguis factus ſum quia me lupus prior aſpexit. Ita ſenſêre multi ſcriptores Plato Plini. Solin. Donat. Seruius. Iſidor. Similis eſt ſententia Theocriti, licet aliquantùm diuerſa. Nam non viſum à lupo, ſed vidiſſe lupum noxium eſſe putauit, dicens:* ὦ φθέγξη, λύκον εἶδες. Non loqueris, lupum vidiſti. *Sed de his aliter ſentiunt recentiores. vt in 1 Tomo ſub* Ozionoć *dixi.*

Linguam oculi præciderunt. *Plaut. cùm quis ob timorem vel amorem rei viſæ loqui non poteſt. vel vt idem ait:* Timor præpedit dicta linguæ.

Curæ leues loquuntur, ingentes ſtupent. *Seneca Hyppolyt.*

Milczy znáć że pozwala, ábo że winien.

Qui tacet, conſentire videtur. *ICti Bonifacius.*

Sic. Silentio comprobare dicitur, qui contradicere poteſt & tacet. tunc enim ex ſilentio conſenſus tacitus eſſe præſumitur. *Paulus ICti.* Nam qui non improbat, probat. *apud eoſdem ICtos.* Ex conſcientia tacere. *vocat Seneca.* Non purgare ſe, non diluere obiecta, & accuſationem ſilentio excipere, confitentis eſt. *Cic.* Etiamſi tacent, ſatis dicunt: Tacitunitas imitatur confeſſionē. *Idē.*

Si tacuiſſet, ſis ei vt victo æſtimabatur. *Idem.*

αὐτὸ σὲ τὸ σιγᾶν ὁμολογοῦντός ἐστι σοῦ. *Euripides.*

Ipſum tuum ſilentium fatentis eſt. *vel* Confeſſionem redolet hoc ſilentium. Cùm tacent, clamant. *Aſconi.* Nequicquam, tacitum cubile clamat. *Catull.* Quid tu ais Gnatho? nunquid habes quod contemnas? Quid tu autem Thraſo? Tacent, ſatis laudant. *Terent.* ἡδὺ σιωπὴ τοῖς σοφοῖς ἀπόκρισις. *Euripid.*

Silentium reſponſio eſt ſapientibus.

Quod nosti haud rectè factum, nolito tacere,
Ne videare malos imitari velle tacendo. *Cato.*
γνώς τι κακῶς ῥεχθὲν, σιγῆς μὴ φάρεϊ κρύπτε,
μήτε δοκῆς σιγῶν μιμεῖσθ' ἔργα πονηρῶν. *Mylius.*
Affine. Vśmiechnął śię.

Mile domá. Niemáß iáko domá. Prywatny żywot nalépßy
Bywßy w Rusí/ do domu muśi.

οἶκος φίλος οἶκος ἄριστος. Domus cara, domus optima.
Apud Æsopum respondit Testudo Ioui quærenti, cur tardè ad conuiuium cunctis animantibus præparatum venisset. Addit epimythion simile Planudes.
πολλοὶ αἱρεῖσθαι μᾶλλον λιτῶς παρ' ἑαυτοῖς ζῆν, ἢ παρ' ἄλλοις πολυτελῶς .i. Multi malunt potiùs tenuiter apud se viuere, quàm apud alios lautè.

Melior est victus pauperis sub tegmine asserum, quàm epulæ splendidæ peregrè sine domicilio. *Ecclesiastici cap. 29.*
Vsurpauit dictum testudinis Cic. ad Dolabellam scribens. & Liuius dicit:
Testudo intra suum tegumen collecta, est tuta ad omnes ictus.
εἴκοι μένειν δεῖ τ' καλῶς ἐυδαίμονα. Domi maneto cuncta cùi sunt prospera.
οἴκοι βέλτερον εἶναι, ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θύραζε. *Hesiod.*
Esse domi præstat quia damnosum foris esse,
καὶ σὺ φίλος μὴ δηθὰ δόμων ἀπὸ τῆλ' ἀλάλησο
κτήματά τε προλιπὼν, ἄνδρας δ' ἐν σοῖσι δόμοισι. *Homerus.*
Tu quoque amice domo diuturnus abesse caueto,
Rebus itemque viris intra tua tecta relictis.
οἴκοι γενοίμην. *Suidas.* Vtinam domi sim. *Vox est eorum qui optant emergere à malis præsentibus. tralata à nautis periclitantibus.*
Crede mihi benè qui latuit, benè vixit, & intra
Fortunam debet quisque manere suam. *Ouid.*
Primum argumentum compositæ mentis est, posse consistere & secum morari.
Ægri animi iactatio est, mutationibus locorum inquietari. *Seneca.*
Nunquam mores quos extuli domum refero. *Idem.*
μακάριος ὅστις δύτυχῶν οἴκοι μένει,
ἐν γῇ δ' ὁ φόρτος καὶ πάλιν ναυτίλλεται. *Euripides.*
Beatus quisquis felix existens domi manet. In terra enim sita sarcina rursum potest salo committi. O Vatia solus scis viuere! *Apud Senecam vox negotiosorum in malo successu laudantium vitam priuatam quietam, qualem viuebat Vatia quidam.*
Nec vixit malè, qui natus moriensque fefellit. *Horat. 1. ignotus fuit, latuit iuxta dictum Epicuri:* λάθε βιώσας. *de quo dicto pulchrum libellum scripsit Plutarch.*
I fuge, sed poteras tutior esse domi. *Martial. suum librum alloquitur.*
Felix qui propriis ævum transegit in aruis,

Ipsa do-

Ipsa domus puerum quem videt, ipsa senem. *Claudianus de agricola Veronensi qui vicinus huic vrbi nunquam illam ad senectam inuisit.*

Laudant multi Pythagoræ præceptum, (cuius meminit etiam Suidas) qui dixit: μηδὲ κύαμον μηδὲ σκόροδον ἐσθίειν. Neque fabas neque allia comedenda, .i. *neque ciuilia neque bellica negotia aggredienda ei, qui tranquillam vitam agere velit. Fabarum enim vsus erat in iudicijs & Senatu, allij verò in bello.*

Affine, Wżiedy dobrzé/ álè domá lépiey. Oyczyzná namilżá.

Mil-éś mi iak ſol w oku. Kolé mie w oczy. Bláſk mi od niego.

ὥσπερ τὸ σὸν ὄμμα τῶν ὀφθαλμῶν ἔφυ. *Ariſtophan.*

Perinde ceu ficus oculis innaſcitur .ſ. *ſic ille erat moleſtus.*

Tanquam vnguis in vlcere. *Cic. Clodio.* Vt tu in hoc vlcere tanquã vnguis exſiſteres. Mea lippitudo, meum fel. *Plautinus ſeruus iuſſus ab hero blandè compellare amicam, ait:*

Oculus huius (*heri*) lippitudo mea; mel huius, fel meum &c.

Stimulus ego nunc ſum tibi. *Plautus.* Mil-em ći teras. *Inſultans dictum.*

Σκόλοψ ἐν ὄμμασιν. Sudes in oculis. *Ioſue 23.* Erunt vobis gentes hæ (*idololatrarum*) ſudes in oculis. *Demades apud Athenæum* τὴν Αἴγιναν λήμην καὶ πρόσκλισιν. dicebat .i. Æginam inſulam lemam Piræi .i. *tam moleſtam Athenienſibus ob potentiam, quam lemæ oculus ſenum. Meminit & Plutarch.* Amicus vt oleum plantis. *Rhodigin.*

Triſte lupus ſtabulis, maturis frugibus imbres Arboribus venti &c. *Virgil.*

δένδρεσι μὲν χειμὼν φοβερὸν κακόν —— *Theocrit.*

Arboribus venti metuendum malum.

ἐχθρὸς γὰρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι. *Homer.*

Ille mihi inuiſus veluti diri oſtia Ditis.

Gallinam ægrotantem inuiſens ſolus rogabat quomodò valeret. *ille reſpondit:* Bene ſi tu diſcedas. *Æſopus apud Plutarch.* V. Vic moge né to pátrzyć.

Miło co vmieć/ wiedzieć/ ſłyſzeć/ zwłaſzcá nowego/ pięknego.

Náuká/ wćiechá wielka i ozdobá.

ἡδὺ γλυκύτερόν ἐστιν ἢ πάντ' εἰδέναι. *Cic. è Græcis.* Nil dulcius quã ſcire prorſus omnia. *Correxit hoc dictum rectè Themiſtius dicens:* οὐκ ἔστι γὰρ φασι γλυκερώτερον ἢ πάντ' εἰδέναι, κἀγὼ ἐγὼ φημι, τὰ ἀγαθά .i. Non eſt enim aiunt dulcius quid, quàm omnia ſcire, & ego dico, bona. Viuas inquis in literis. An quicquam me aliud agere cenſes? Haud poſſem viuere, niſi in literis viuerem. *Cic.*

Idem Cicero aliquoties in epiſtolis vſurpat illud: πανταχοῦ πάντων .i. Omnia de omnibus .ſ. *ſcire volo, aut ſcribe, vel ſcribam tibi.*

οἷς ἕκαστος ἥδεται, τούτοις ἕκαστος καὶ ἡμῶν γάννυται. *Nazianzen.* Quibus quiſque delectatur, ijs certè & honoratus exſultat.

ἐν τοῖς ὠσὶ τῶν ἀνθρώπων οἰκέει ὁ θυμός, ὃς χρηστὰ μὲν ἀκούσας τέρψεως ἐμπίπλησι τὸ σῶμα, ὑπερηφάνου δὲ τούτων ἀκούσῃ. *Herodot.* In auribus hominum habitat animus.

animus, qui bonis auditis, delectatione corpus implet; contrarijs auditis, moleſtia afficit. *(intumeſcit., indignatur.)* *(Syluius.*

Doctrina in homine plebeio argento par, in nobili auro, in principe gemmis. *Æneas*

Mito domá śiedząc o woyniè ſłuchać.

Sub tecto imbrem audire iucundum eſt. *Ex Sophocle qui ſic habet.*

τί χάρμα τούτου μεῖζον ἂν λάβοις ποτὲ,
ἢ γῆς ὑπ' αὐσαῖς καὶ δόμοις ἐγὼ
πυκνῆς ἀκοῦσαι ψακάδος δόδιον φρενί; *i.*
Quod dulcius maiuſque gaudium expetas,
Quàm littus obtinendo, ſub tecto domi
Animo ſopito audire denſas ſtillulas?
Dulce mari è magno turbantibus æquora ventis
E terra alterius magnum ſpectare laborem. *Lucretius.*

Wſzitko tuchy nas ſłuchacz a zwłaſzcza gdy pochwalácz.

Omne Humanum genus eſt auidum nimis auricularum .i. *auditorum. Lucreti.*

Ten cirratorum centum dictata fuiſſe Pro nihilo pendas? *Perſius irridens laudis auidos Pòëtas dicit: Tùne contemnas, ſi à multis nobilibus & delicatis adoleſcentibus tua carmina laudantibus celebreris?*

—— An erit qui velle recuſet Os populi meruiſſe & cedro digna locutus
Linquere nec ſcombros metuentia carmina nec thus? *Idem.*

Non ego cum ſcribo ſi forte quid aptius exit Laudari metuam. *Idem.*

Scire hoc ſe neſcit, niſi alios id ſcire ſcierit. *Lucilius.*

Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. *Perſius, carpens vanitatem Philoſophorum omnia oſtentationis cauſa facientium. Horum dictum etiam apud Euſtathium eſt:* μηδὲν ἐθέλω καλῶν ἔχειν ἀνάγναστον .i. Nullum bonum volo habere aliis ignotum. *Et Dio Chryſoſtom.* ἐδεὶς αἱρεῖται καλὸν εἶναι μόνον αὐτὸ πεπραχὼς, μηδενὸς ἰδόντος. Nullus quicquam capeſſit, eò ſolùm quòd hoc bonum ſit agere, nullum autem id ſcire. *Huc & illa Perſij de talibus.*

Ar pulchrum eſt digito monſtrari & dicier: Hic eſt. *Meminit & Lucianus. Qua vanitate delectatum etiam fuiſſe Demoſthenem ſcribit Cic. Varro. Laërti. Plinius. Sed & Horatius de ſe dicit:* Quod monſtror digito prætereuntium. *Complacens ſibi.*

ὃ λαμβάνουσι μάστιγι ἰδόντες λόγῳ .i. *Vt vertit Suetoni.*

Occultæ Muſicæ nullus reſpectus.

Luſcinia in ſilua dum negligenter & ſimpliciter canit, cùm verò aduertit aliquos qui audiant adeſſe, tum verò varium & prædulcem edit concentum. Rhodigin. ex Homero. experientia ſanè docet luſcinias audito alio cantu quouis ſiue auium ſiue hominum, modulos ſuæ artis alacriùs & contentiùs depromere.

Voluptas eſt quod agis, ſi ita procedit lepidè ex ſententia. *Plaut.*

Optimus quiſq; præceptor frequentia gaudet, ac in maiore theatro ſe dignum putat. *Quintilian.* πάντες ἐπαίνοις χαίρουσι. Omnes laudari ſe gaudent.

Laudatus

Laudatas ostendit auis Iunonia *(pauo)* pennas,
Si tacitus spectes, illa recondit opes. *Ouidi.*
Excitat auditor studium, laudataque virtus
Crescit, & immensum gloria calcar habet. *Idem.*
Sordidus auriculis alienis colligit escas. *Sarisberiensis ex Persio.*

Sæpe leges apud Horatium Martialem, Persium Iuuenalem cacòëthes veterum Pòëtarum, qui sua carmina publicè & priuatim recitabant, aliqui ad ostentationem & famam captandam; aliqui ob censuram aliorum doctiorum audiendam; aliqui ob præmium; aliqui etiam auditores conducebant, quos Sophocles & Laudicenos vocat Plinius iunior. De talibus Horat.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus,
Quem verò arripuit, tenet occiditque legendo. *Martialis itidem.*
Ille leget, bibe tu: nolis licet ille sonabit. *(inter cœnam)*
Et cum iam satis est, dixeris; ille leget. *Lege eiusdem libr. 3. epigramma 44. & 45. & 50. in Ligurinum.*

Vide si lubet & Raderum ad Martialis epigr. 70. lib. 10. vbi de his copiosè agit.

V. Płoſnká naprzyiemnieyßa/ dwaká. Sam śie ſobie podoba.

Miłość ciel ſna albo nieuczciwa/ teſt barzo ſproſna i ſkodliwa.

Insanum est malum in hospitium deuorti *(i. diuertere)* ad Cupidinem. *Plaut.*
Qui in amorem præcipitauit, peiùs perit quàm si saxo saliat .i. *è rupe. Idem.*
Amor amara dat tibi satis quod ægrè sit. *Idem.*
Mille modis amor ignorandus est, procul adhibendus, atque abstinendus. *Idem.*
Amor & melle & felle est fœcundissimus,
Gustu dat dulce, amarum ad satietatem vsque oggerit. *Idem.*
Amor est blandiloquentulus, harpax, mendax, cuppes, auarus,
Elegans despoliator, latebricolarum hominum corruptor. &c. *Idem.*
ἔρως ἡδονῆ καὶ λυπῃ μεμιγμένος. *Plato.* Amor voluptate & dolore permistus.
Non bene conueniunt nec in vna sede morantur,
Maiestas & amor. *Ouidi.* Fecit amor maciem. *Idem.*
Res est solliciti plena timoris amor. *Idem.*
Turpis amor surdis auribus esse solet. *Properti.*
Amor otiosæ causa solicitudinis. *P. Syrus.*
Quis enim modus adsit amori? *Virgil.*
πυρκαϊὰ ἀνήφαυς καὶ ἄξυλος. *Tzetzi.* incendium sine Vulcano siue igne & ligni, *omnis cura solicitudo & affectus inordinatus, præsertim verò amoris impuri, definitur Virgil.* Est *(vorat)* mollis flamma medullas. *Item.* Et cœco carpitur igni.
ἔρως ἡδιστον, ὦ παῖ, ταῦτον ἀλγιστόν θ' ἅμα. *Euripides.*
Amare suauissimum, fili, idemque amarissimum simul.
ἔρως πάθος ψυχῆς χαλαζόεις. *Theophrast.* Amor affectus mentis otiosæ.
ἔρως γλυκύπικρον ὄρπετον. *Sappho.* Amor dulciamara auis.

In Cistellaria Plauti iuuenis sic loquitur.

Credo

Credo ego, amorem primum apud homines carnificinam commentum.
Hanc ego de me conjecturam domi facio, ne foris quæram.
Qui omnes homines supero atq; antideo (.i. anteeo) cruciabilitatibus animi.
Iactor, crucior, agitor, stimulor, versor in amoris rota miser.
Exanimor, feror, differor, distrahor, diripior. &c.

Plura similia istic addit, quæ tantum malum cudum concitent. Vide & Rozbrát. Adde illud Terentij. Nosse omnia hæc salus est adolescentulis.

Non deus vt perhibent amor est, sed amaror & horror,
Numen amor nullum, nomen inane Venus. *Anonym. rhythmic.*

Vide Miłość zaślepia.

Miłość rodzicow ku dziećiom wielka.

πρὸς τὰ τέκνα φιλοστοργίαν φυσικὴν εἶναι. *aiebant Stoici* .i. Amorem in liberos naturalem esse. *Vel vt Cic. ait:* Natura fieri vt liberi à parentibus amentur.

Huius Philostorgiæ exempla multa sunt in brutis animantibus.

De Elephante Athenæus ait: μεγάλην φιλοστοργίαν ἔχει εἰς τὸ παιδίον .i. Magnum amorem habet in prolem.

Vultur & Pelecanus femore percusso sanguine [illegible] pullos pascat; idem Pelecanus in flammas ad liberandos pullos ruit. Pierius.

Aquila pullos suos in humeris portat. Caietan. & innuitur Exodi. c. 19.

Perdix aucupem à nido abducit & eludit donec pulli [illegible]abantur. Plini. Philes. Vulpanser similiter. Horus. Ælian.

Serpens ad liberandum fetum quin & [illegible]n ignem salit. Funllius.

Delphini catulos in periculo, ventre complectuntur. Basilius. Oppian.

Glaucus piscis fetum trepidantem [illegible] & protrahit. Ælian. Philes.

Corvus cùm pullos senex alere non [illegible] exhibet Ælian. Alij dicunt pullos deserere in fame corvum [illegible]neros pullos mox editos neglexerat.

Et inde natum dictum illud. Malum ouum.

Miłość wtła a miłość ludzego przyiaćiélá.

Sobić názbyt dobry/ nikomu nie będźie dzodry. Sobićdobrſki: mátodobrſki.

πολλοί σε τῦ μισῶσιν, ἂν σαυτὸν φιλεῖς. *Suid.* Multi oderint te si teipsum diligas.

φιλίαν φιλῶν ἑαυτὸν, οὐχ ἕξεις φίλον.

Amicum habebis neminem, te nimis amans.

Malus est vocandus, qui sua causa est bonus. *P. Syrus.*

Improbat S. Chrysostom. illud dictum: Ameris frustra, odio ne sis frustra .i. *optat ei amari sine tuo in omendo vel damno, & odia non suscipias sine aliqua utilitate. Potest & bono sensu vsurpari sic.* Velis amari sine lucro, & odio ne sis frustra .i. *monendo castigando eum qui non corrigitur & te odio habebit.*

Miłość wszystkiego nauczy. Miłość powab do wszystkiego.

Musicen docet amor. *Ex Plutarcho apud quem est ille Trochaicus:*

μουσικὴν

μυσικὴν ἔρως διδάσκει, κἂν ἁμυσος ἦ τὸ πρίν.
Musicā docet amor, & illū qui ignarus fuerat priùs. *vel qui alienus fuerat priùs.*
ἅπαντ' ἄπαυστος μανθάνει σοφὸς ἔρως. *A.*
Solers amor docere cunctos cuncta scit. Amor odit inertes. *Ouid.*
Qui nolet fieri desidiosus, amet. *Idem. sed tu de bona rei amore accipe.*
τὸ ἐρᾶν & μεθύειν ὁμοίον ἐστι. *Plutarch.* Amor ebrietati similis. *quæ Horatio teste,* addocet artes &c.

Miłość wszystko słodzi. Miluiacemu nic mić cieżko.

Omnibus condimentis præstat amor. *Plautus.*
πάντων πικρῶν ἥδυσμα γλυκύτατον ὁ ἔρως. *A.*
Amara condit cuncta amor sùáuiter.
Qui amat, quod amat; si id habet, id habet pro cibo. *Plaut.*
Qui amat, tamen hercle si esurit, nullum (*i. minimè*, vel *non*) esurit. *Idem.*
aliqui legunt, nullus esurit. eodem sensu (*i. non esurit.*
Omnibus rebus ego amorem credo & nitoribus anteuenire, &c.
Namque vbi amor condimentum inerit, cuiuis placiturum credo.
Neq; sallsum neque suaue esse potest quicquam, vbi amor non admiscetur.
Fel quod amarum est, mel faciet. &c. &c. *Idem.*
Saccaro omnia ciborum genera condiuntur. *Sipontin.*
Affine, Kdyż gdy smákuié. Trudność vstąpi.

Miłość zaślepia / abo zdrewy rozsądek odeymuie.

τυφλῶται πᾶς ὁ φιλῶν περὶ τὸ φιλούμενον. *Plato.*
Cæcus fit omnis amans circa rem amatam. Amor obscurat pectus. *Plaut.*
Scilicet insano nemo in amore videt. *Propertius.*
——— Quid deceat non videt omnis amans. *Ouidi.*
ἀποκοτεῖ τῇ κρίσει τὸ ἴδιον ἡδὺ ἢ λυπηρόν. *Aristotel.*
Obscurat iudicium propria voluptas aut molestia.
——— ἔρως δ' ἀπενόσφισεν αἰδώ. *Musæus.* Amor verò dempsit pudorem.
Amans quid cupiat, scit; quid sapiat non videt. *P. Syrus.*
ἐρῶν τί λῇ μὲ οἶδεν, ἀλλ οὐ φρονεῖ δὲ τί φρονεῖ. *Scaliger. interpretatur.*
——— τὸ μαίνεσθ' δ' ἄρ' ἦν ἔρως βροτοῖς. *Euripid.*
Furor est hominibus amor. *vel* Amare est insanire.

Rectè Cupido cæcus à pœtis fingitur. Virgilio. Seneca. &c.
Amor *item ab Horatio vocatur*, Cæcus, stultus, improbus, turpis.
Apud Plautum Mercatore plurima vitia impuri amoris enumerantur. Vt Ineptia, stultitia, incogitantia, temeritas, &c. *In Truculento autem Dinarchus ait:*
Hæc (*femina*) quæ hìc habet (*habitat*) Phronesium (*nomen femineum est.*)
Suum nomen omne ex pectore emouit meo. (*i. φρόνησιν, sapientiam, seu fecit me*

stultum & insanum. *In Trinummo item Lysiteles deliberans de amare relinquendo, mala eius multa recenset. Ibidem est.* Scio amorem tibi pectus obscurasse.

Omnis amans amens, amor est insania, sano.

Insanit nõris pectore quisquis amat. *Anonym. Rhythmic.*

Cæcat amor mentes hasque interdum sapientes. *Idem.*

ἐπάντων ῥᾷστον αὐτὸν ἐξαπατῆσαι. *Demosthen.* Omnium facillimum seipsum decipere.

V. Miłość cielesna.

Ji miłość z miłości ste rodzi. Kto miłuié bliźniego, będzie miłowan od niego.

Monstrabo tibi amatorium (i. *philtrum*) Si vis amari, ama. *Senec.*

Magnes amoris amor. ἵνα φιληθῇς, φίλητὸς ἴσο.

Vt ameris, amabilis esto. *Ouidi.*

Mutuum in amicitia est, cùm par voluntas accipitur & redditur. *Cic.*

ἐρῶν φιλεῖσθαι, αὐτὸς ἑτέρους πρῶτον φίλει. *A.*

Cupiens ab alijs diligi, hos dilige prior.

Vt prastem Pyladen, aliquis mihi præstet Orestem (*hi inuicem multùm se amabant.*)

Hoc non fit verbis. Marce vt ameris, ama. *Martial.*

σέργετε τοὺς φιλέοντας, ἵν' ἂν φιλέητε, φιλῆσθε. *Theocrit.*

Amate amantes vos, vt cùm amaueritis, amemini.

Affine, Miłości nie wygrożiß.

Miłość z obcowánia rośćie.

—— Consuetudo concinnat amorem. *Lucret.*

ὁμὴ δ' συνηθείας πυκνὰ αὐξάνεται ἔρως. *A.*

Persæpe consuetudo amorem procreat.

Miłości nie wygrożß. Nie wymußuy ná mnie tego, abym cię miłował. Miłość z boiáźnia nie stoi. nie miłuie kto się boi,

Vulgare dictum est: Non extorquebis amari i. *vt ameris.*

ἀνεκβίαστόν ἐστι τὸ με φιλεῖν ποτέ. *A.*

Nemo coactus quempiam vnquam diligit.

Amor extorqueri non pote, elabi pote (*est.*) *P. Syrus.*

Blanditia non imperio fit dulcis Venus. *Idem.*

Charitate & beneuolentia, non armis septum esse oportet. *Salzianus.*

Frustra se terrore succinxerit, qui septus charitate non fuerit. *Plini. iunior.*

Non amo te Sabidi, nec possum dicere quare,

Hoc tantùm possum dicere; Non amo te. *Martial.*

γένος δὲν εἰς ἔρωτα. *Anacreon.* Genus (*nobile*) nil confert ad hoc vt ameris.

εὐεργεσίαις ἁλίσκεται οἱ ἔρως. *Theophylact.* Muneribus non conciliatur amor.

Nil amas, cùm ingratum amas, malè operam locas. *Plaut.*

Apud eundem femina militi Stratophani dicit. Si te amari postulas.

Aure

Auro haud ferro deterrere potes, ne amet (*me Strabax rusticus liberalis*)

Melius te nimis (*à mina, mna*) certare mecum quàm minacijs .i. *liberaliter donando aurum, efficies vt te amem non minis & terrore militari.*

Obsequio grassare. *Horat. haeredipetam instruit, vt seni diuiti agro se insinuet officijs, obsequijs, adulatione, &c. Vide* Miłość z miłości.

Miłośćérdźia mé godźien/ ktory go nikomu mé pokazał/ ábo ktory żadnemu nié przépuśćił.

Coruus aegrotans matrem rogabat, vt pro salute sua dijs supplicaret. cui illa, Quis deus me pro te orantem exaudiet, aut quis tui miserebitur, cùm tu nullius victimus in sacrificijs pepercerís? .s. rapiens aliquid ex pecude mactata. Æsopus & Faérnus. Epimythion Planudes addit: οἱ πολλὰς ἐχθρὰς ἐν βίῳ ἔχοντες, οὐδένα φίλον ἐν ἀνάγκῃ εὑρήσουσιν .i. Qui multos inimicos habent in vita, nullum amicum in necessitate inuenient. *Exemplo sit Antiochus in lib. Machabæ. & Maximinus Imper. apud Eusebium.*

Quicunque in omnes esse crudelis solet,
Nullius in rebus malis sentiet opem.

Lupis non parcendum. V. Nié błodá go.

Simile est illud Ecclesiastici 28. In hominem similem sibi non habet misericordiam, & de peccatis suis deprecatur. Ipse cùm caro sit, reseruat iram, & propitiationem petet à Deo. quis exorabit pro delictis illius? *& alibi multa in eandem sententiam sunt in libris sacris.*

Miłuią śie iáko bráćia/ á patrzą ſwego iáko żydźi.

Miłuymy śie iáko bráćia/ á ráchuymy śie iáko żydźi.

Vulgare dictum: Amicus personæ, inimicus causæ; Φίλος τῷ ἀνδρὶ, ἐχθρὸς τῇ δίκῃ. *interpretor de illis qui amici sunt vsque ad proprium commodum vel honorem; nec curant aliud.* Amicorum omnia communia. & Amicus alter ego. *Dictum hoc potissimùm litigantes & causidici vsurpant. Nam lites & quidem iudiciales, etiam inter amicos exerceri solent; sed tunc quoque nomen inimici vsurpare turpe est ab amicorum alterutra parte, vel certe fatendum est, cedere tum amicitiam procul. Nam quotusquisq; est, non è vulgo solùm, sed ex cultioribus quoq;, qui sciat aut velit ac possit amicitiam cum iniuria sua colere, & amici personam amare, casum verò, rem, successum eiusdem odisse & persequi? praesertim vt nunc sunt homines, diuersi ab illis antiquis, qui vno eodemq; curru ad iudicium litigaturi vehebantur. siquidem ius non inimicorum tantùm, sed amicorũ etiam gratia constitutum est. Quanquam melius facerent, qui audirent S. Paulum Corinthios epist. 1 c. 6. litigantes castigantem.* Quare, *inquit,* non magis iniuriam accipitis .i. *toleratis,* potius quam litigetis.

Hi verò nostri, dum hoc Amicus personæ, &c. vsurpantes, inuertere videntur illud Gallorum: Amicus Plato, magis amica veritas, *& dicere.* Amicus vicinus, magis amica pecunia, fundus &c. *cùm potiùs dicendum foret:* Amicus fundus, magis amica charitas, amicitia, vicinia, &c.

Apud Plautum Parasitus simile quid dicit: Decedam ego illi de via, de semita,

De honore populi, verùm quod ad ventrem attinet.
Non hercle hoc, longè nisi me pugnis vicerit. *Alius item.*
——— Noster esto, sed de vestro viuito.

Apud Plutarchum Charicles & Antiochus Opuntij fratres hæreditatem herciscentes, poculum etiam argenteum & vestem paternam diſciderunt. V. Ná iednem wozku.

Miłuié go, iák wiłk báraná.

Carpuntur hoc dicto ij qui cõmodi aut oblectationis suæ causa simulant erga aliquem amorẽ.
ὡς λυκοι ἀρνα φιλῶσ', ὡς παίδα φιλῶν ἐρασταὶ. *Plato.*
Vt lupi oues, ita amat puerum vesanus amator .i. *suo bono illius malo.*
Sic apud Virg. Torua Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *hi omnes amant ea quæ insequuntur ob suum commodum, sed cum malo illorum.* *Et Horati.*
Non ego te, tigris vt aspera Getulusue leo frangere persequor.
Lege Epigramma Martial. de Gemello & hæredipetis sub Dziedzic *suprà.*

Miłuieß mężczkiwe / nienawidziß życzliwych.
Dobrem zły / złem dobry.

Libro 2. Regum c. 19. Ioab Dauidi regi tanquam probrum obijcit:
ἀγαπᾶς τοὺς μισοῦντάς σε, καὶ μισεῖς τοὺς ἀγαπῶντάς σε.
Diligis odientes te, & odio habes diligentes te. *Sic sapientes huius mundi, at summa sapientia secus, nempe diligere præcipit inimicos.*
In Asinaria Plauti adolescens dicit feminæ, vt Ioab Dauidi dixit:
Bene merenti, malè es; malè merenti, bona es.
καὶ φεύγει φιλεοντα, κ' ὁ φιλεοντα διωκει. *Theocrit.*
Et amantem fugit, & non amantem persequitur.

Miſtrzá dobrego / z máley ſztuki poznáć.
Protogenes ex lineola cognouit Apellem, *vt scribit Plin. l. 35. c. 10.*
πρωτογένης ἐκ τ' γεγιμμῆς ἐγνωκεν ἀπελλῆ. *A.*
De eodem Statius. Linea quæ veterem longè fatetur Apellem.
Eodem libro Plinij c. 11. Venus imperfecta & adumbrata ab eodem Apelle, maiori in admiratione & pretio fuit, quàm si fuisset perfecta.
Simile est illud S. Basilij. ἐξ ὀνυχων λεοντα κλαυδάνειν. Ex vngue leonem cognoscere.
ἔργα δ' χάρας ἐλέγχει. *Aristotel.* Opera manus arguunt .i. *demonstrant, testantur.*
Vel Ex opere artifex agnoscitur. *Affine,* Z máley rzeczy.

Młode látá / rozum ſtáry. Młodość mémioda / ſtatéczna mądrá.
Adolescentem in quo senile est aliquid; & senem, in quo adolescentis probi est aliquid laudamus. *Cic.* Ante pilos prudentia. *Persius:* sed absque ironia accipe, quam apud illum sonat verbum scilicet.
Γεροντα τ' νὲν σάρκα δ' ἡβῶσαν φέρει. *Æschyl.*
Mentem senilem vesticeps corpus gerit.

πα λιὸν

πόλιον τὸν σύνεσιν καὶ τὸ πρεσβύτ τ πολιᾶς. *Nazianzenus vocat S. Basilium .i.* Canum intelligentia etiam ante canitiem. *Sic de Pisone Silius :*

Ore puer puerique habitu, sed corde sagaci
Æquabat senium atque astu superauerat annos.

ἔτι νέος ὢν ὁ πρεσβύτης ἐλέγετο διὰ ἀγχίνοιαν. *Philo de Tiberio.* Etiam iuuenis cùm esset, senex vocabatur ob sagacitatem.

καὶ πάλιν ἀπέτειλε νέος καὶ γῆρας ἐλαφρὸν
εἶδεκον ἀθλιόοιο πολὺ θρασυτέρου ἀνδρός. *Nazianzen.*
Et canitiem ostendit iuuenis, & senectam agiliorem
Vidit, recens barbato multò robustiorem viro.

ὁ καὶ ἐν μειρακίῳ πρεσβύτης Ἰουλιανός. *Eunapius de Iuliano Sophista.* Etiam adolescentulus senex Iulianus videbatur.

Virtute quàm ætate senior. *de eodem Ammian.*

παιδαριογέρων. Puer senex. *de Macario Palladius, Nicephor.*

κεῖνος γὰρ ἐν παῖσι νέοις ἐν δ' βουλαῖς πέλεν. *Pindar.*
Ille inter pueros iuuenis, in consilijs senex.

ἠγίνεα πολιοί. Egini cani. *is vnus ex Argonautis citò canuit, sed viribus multos in ludis superauit. De ijs dictum intelligit Henric. Stephan. qui sub canicie senili iuuenilem vigorem occultant.* Canescant alij mento, nos mente : capillo

Nos animo : facie, nos pectore tempora quippe
Virtutem non prima negant, non vltima donant. *Pseudo-Cornel. Nepos.*
Non ætate verùm ingenio adipiscitur sapientia. *Plaut.*
Mente senex, ætate puer. *Guntherus de Friderico Barbarossa.*

Młodego łácniey rządzić. Młoda płonke łacno náprostować.

Argilla quidquis imitaberis vda. *Horati. Acro. Lambin.*
Sed puer est ætas mollis & apta regi. *Ouidi.*
φῦλον νέον ἰκελερόν τ' ἄθεμιστον κάμπτεσθαι. *Λ.*
Tenera & virens virga absque noxa flectitur.

Vt corpora ad quosdam membrorum flexus, formari nisi tenera non possunt : sic animi. *Quintilian.* Non tantùm celeriùs, sed etiam perfectiùs imbibuntur, quæ discuntur à pueris. *Vegeti.*

Discit pullus statim vsque ad duos ætatis suæ annos, dum facile est os, vti conformetur; dum tenera lingua, vti conuibretur : senex autem captus & indocilis & obliuiosus est. *Apuleius de psittacis.*

Młodem bedąc / pámiętay że stárem będźiesz.

μέμνησο νέος ὤν, ὡς γέρων ἔσῃ ποτέ.
Iuuenis memento quòd senectus quondam eris.

Młodem robić / mężom rządzić / stárem modlić się przyszło.

ἔργα νέων, βελαὶ δὲ μέσων, εὐχαὶ δ' γερόντων. *Hyperides.*
Facta iuuenum, consilia virorum (*mediorum*) preces sunt senum. *Vel.*
Vota senum, consulta virûm sunt, facta iuuentæ.

In versus Græci fine Strabo habet: πορδαὶ δ' γερόντων. *parùm honestè, crepitus senum.*

παλαιὸς αἶνος, ἔργα μὲν νεωτέρων,
βελαὶ δ' ἔχουσι τ' γεραιτέρων κράτος. *Euripides.*

Vetus dictum, facta quidem sunt iuuenum; consilia verò senum, habent robur. μάλιστα σώζεται πόλις, ἐνθα βελαὶ γερόντων καὶ νέων ἀνδρῶν δέχεσθαι ἀκμαί. *Plutarch.* Maximè seruatur ciuitas, vbi consilia senum, & iuuenum virorum præcellunt lanceæ.

Młodemu folgować.

μηδὲ τὸν αὐξόμενον καρπὸν λωβήσῃ δρέπων. *Phocylides.*
Nec crescentem fructum agri lædes. Parcendum teneris. *Virgil.*
Genes. 33. Iacob parcit teneris dicens: Ego sequar sicut videro paruulos meos.

Młodość buyna / do rzadu trudna.

ὁ παῖς πάντων θηρίων ἐστὶ δυσμεταχείριστον *Plato.* Puer omni bestia est intractabilior. Nam is postquam excessit ex ephebis, liberiùs viuendi potestas fuit &c. *Terent.*
Propè adest cùm alieno more viuendum est mihi,
Sine nunc meo me viuere interea modo. *Idem.* *Affine,* Im kot ſtárſzy.

Młodość przytemna / á ſtarość zgrzybiała zaleca.
Po dobrem winie / i lagiér wypiia.

Multi bibunt fæcem ob vini nobilitatem. *Dictum Phrynes meretricis, quæ olim formæ celebris, etiam anus facta amatores habuit, quos hoc dicto irridebat. vel vt Plutarch. habet, dicebat:* τῶν τρυγα πωλεῖν ἢ πωλεῖν λιᾶ τὸν οἶνον. Se pluris fæcem vendere, ex opinione quam habebant de ipsâ homines.
τ καλῶν κ ὀπωρη καλή. *Euripides.* Pulchrorum & autumnus pulcher. *Refellit hoc dictum Plutarchus. nam non semper iuuentus pulchritudo in proiecta ætate quasi in autumno eadem permanet, quod Alcibiadi natura concesserat quem Euripides amauit.*
Vide Stárość obraz młodości.

Młodość weſoła kwitnięć: Stárość zmárſzczona truchléć.

Lætitia iuuenem, frons decet tristis senem. *Seneca Hyppolito.*
——— αἱ νεότητες ῥωμαλέαι, πολιαὶ δ' ἔμπαλιν ἀδρανέες. *Anthologi.*
Iuuentus robusta, senectus è contra infirma.

Młody cwiczenia i nauki potrzebuie.

Quod in iuuentute non discitur, in matura ætate non scitur. *Cassiodor.*
Regenda magis est feruida adolescentia. *Seneca Octauia.*
νέος πεφυκὼς πολλὰ χρηστὰ μάνθανε.
Dum iuuenis es, quam plurima bona discito.

παῖδ'

παῖδ' ἔτ' ἐόντα χρεὼν δὴ καλὰ διδάσκεμεν ἔργα. *Phocylides.*
Dum quiſquam puer eſt, eum oportet honeſta docere.

ὁ πηλὸς ἢν μὴ σμαρῇ, κέραμος ὁ γύαλος. Lutum niſi tundatur, teſta non fit. Curua ceruicem eius (*ſily*) in iuuentute, & tunde latera eius dum infans eſt. *Eccleſiaſtici 30. patri dicitur.*

Οὐ παῖδας πλάττομεν ἐν τοῖς πρώτοις ἤθεσιν, ἵνα τὼν ὕστερον μοχθηρίαν φύγωσιν. *Nazianzen.* Pueros formamus inprimis moribus, vt poſtmodùm improbitatẽ fugiãt: *Solon ſanxit ne filij alant parentes* (μὴ ἀλλὰ πελάγειν) *qui eos literis non imbuiſſent.*

Affine eſt, Cwiczenie potrzebne. Czego ſie nowa ſkorupká.

Młody / nábyway: ſtáry / záżyway.
Młodyś nábyway, ſtáryś odpoczyway.

Quære adoleſcens, vtere ſenex. *Porcius Latro.* Inueni parandũ, ſeni vtendũ. *Senecã.*

Venturæ memores iam nunc eſtote ſenectæ,
Sic nullum vobis tempus abibit iners. *Ouidi.*
Miles depoſitis annoſus ſecubat armis,
Grandæuique negant dueere aratra boues. *Propert.*
—— Caupo, miles, nautæque —— hac mente laborem Aiunt
Seſe ferre, ſenes vt in otia tuta recedant. *Horat.*

ὄψον ἄριστον πρὸς τὸ γῆρας. Opſonium optimum ſenectuti labor .ſ. *ſuſceptus in iuuentute parans ſubſidia ſenectuti.*

Huc facit exemplum formicæ, quod præcedentibus ſubijcit idem Poëta:

Paruula nam exemplo eſt magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque poteſt, atque addit aceruo,
Quem ſtruit haud ignara ac non incauta futuri .ſ. *hyemis.*

Ætas autem eſt adoleſcentia, hyems ſenecta. vt docet Gabrias Apologo de formica & cicada, in eos facto, qui in iuuentute otioſi, in ſenectute mendicant.

ζήτησον ὦν νέος, διόλαυσον δ' ὢν γέρων. *A.*
Quærito adoleſcens, & fruere partis ſenex.

Młody rychło vmrzeć może: Stáry długo żyć nie może.

Sæpe ſolet iuuenem mors rapere ante ſenem. *Garner.*

οἷόν τε τὸν νεανίσκον τάχα θνήσκειν, ἢ οἷόν τε γέροντα χρονίως ζῆν. *Ariſtoteles.* Poſſibile eſt iuuenem cito mori, impoſſibile eſt ſenem diu viuere.

Młodzi dobrodzieyſtw zapámiętywáią.

Sic fit vt præceptores eorumque beneficia intercidant, quia totam pueritiam relinquimus. Sic fit vt in adoleſcentiam noſtram collata pereant, quia ipſa nunquam retractatur. *Seneca.* Nec in puerum nec in ſenem ſis beneficus; quia alter non meminit, alter non refert. *Ex Ariſtotel. Diogenian.*

Mnie obiécano / drugiemu dano.
Jeden chodźi w miérzę / drugi ſukną dźiérżę.

Vulgò hic vsurpatur illud triuiale dictum: Ego titulum habeo, alter vitulum. *Potest huc aptari illud Diocletiani:* Ego semper apros occido, alter fruitur pulpamento. *quod vide sub* Za robie.

ἐμοὶ δεδόσθαι ὑπέσχετ' ἑτέρῳ, κεν ἔδοτο. *A.*

Mihi pollicita, sunt alteri iam tradita.

Mnié wiele na tem.

Meum ferrum in igne est. *Seneca.* .i. *mea res agitur, vt idem interpretatur. tralatum à fabris ferri.*

Mnieć to nic barzo boli / ále ty nawiniesli śie / poczuiesz.

In importunitatem imbecillioris lacessentis se fortiorem.

Caluus muscam importunam sapiùs repellens, caput suum percutiebat, tandem dixit: Mihi quidem hoc parùm dolet, sed si te semel tetigero, actum de te erit.

Mnieymié zdotam / á ty kaźesz ábo chcesz wiecey.

ἀ δύναμαι τὼ αἶγα φέρειν, ὀπλίζετέ μοι βῶν. *Plutarch.* Non possum capram ferre, vos imponitis mihi bouem. *Vel.*

Ferre capram nequeo, vos taurum ferre iubetis.

ἀχ ὅσιόν ἐστι τὰ μεγάλα σοφὸν γενέσθαι, τ τὰ μικρὰ μὴ δυνάμενον. *Damascius.* Non est fas eruditi in magnis eum qui parua discere nequeat.

μὺς εἰς τρώγλην ἀ χωρῶν κολοκύντιν ἔφερε. Mus in antrum se angustius vel non capiens, cucurbitam ferebat vel trahebat.

Sic Ieremiæ c. 12. Si cum peditibus currens, laborasti: quomodo contendere poteris cum equitibus. Rownemu nié zrownaß / á o wietßego śie kuśiß. Hoc non possum, illud multò minùs. *Apud Terentì. sic quidam dicit:* Quid faceres, si aliud quid grauius tibi nunc faciendum foret? Rt. *alter:* Cùm hoc non possum, illud minùs possem. *Sic Martial. l. 4. epigr. 15.*

Mille tibi nummos hesterna nocte roganti
In sex aut septem Cæciliane dies,
Non habeo dixi. sed tu causatus amici
Aduentum, lancem paucaque vasa rogas.
Stultus es, an stultum me credis amice? negaui
Mille tibi nummos, millia quinque dabo? *quibus constabant vasa rogata .i. negaui 25. aureos & 125. dabo?*

Dominum ferre non potuimus *(Cæsarem)* conseruo seruiemus? *(Antonio) Cicer.*

Mnieysza przykrość śie nié czuié / kiedy wietßa náść spuié.

Asinus aegrotans, muisenti se lupo & cani respondit; se sanum esse nec indigere medicis. Sic nempe malis maioribus instantibus, minora non sentiuntur vel parui æstimantur. *Adde Apologū de Vulpe quæ muscas (al. ricinos) pastas abigi nolebat, ne famelicæ venirent. Apud Plutarch.* τὸ κακὸν ἐλαττον κακῷ ὑπείκει μείζονι. *A.*

Maior minorem adobruit molestiā. *Affine,* Przykrośći folgá.

Mniey

Mnieyßey mu rzéczy odmowiono / ábo ią odięto;
ć on śie wiekßey vpomina.

ἀπεῖτ' ἐλάττονά ζοι, σὺ δ' αὖξεις μείζονα. *A.*

Cùm tibi minora negata sint, maiora vis.

Athenienses victi Samum insulam sibi relinqui volebant. victor verò eis respondit:

ὃς αὑτὸς αὑτὸν οὐκ ἔχει; σάμον θέλει. *Plutarch.*

Qui semetipsum non habet Samum petit.

Mnimánie wiele może. Mnimániem lucźie rzéczy stoią.
Ják sobie kto w głowie vźnuię / ták mu wßystko śmákuię.

Tanti quodque malum est, quanti illud taxauimus. *Seneca.*

Opinio est quæ nos cruciat. *Idem.* Si cui sua bona non videntur amplissima, licet totius mundi dominus sit, tamen miser est. *Idem.*

Vt opinio est de cuiusque moribus, ita quid ab eo sit factum vél non sit, existimari solet. *Cic.* Perturbationes nasci ex opinatis bonis & opinatis malis, ait. *Idem.*

Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Terent.*

Non est beatus esse qui se non putat. *P. Syrus.*

δόξα γὰρ ἀνθρώποισι κακὸν μεγα. *Theognis.* Opinio hominibus magnum malum.

τὸ δοκεῖν καὶ τὴν ἀλήθειαν βιάζεται. *Simonides.* Opinio etiam veritati vim facit.

Aurea sunt illa Epicteti Græci, sed quia plusiula, Latinè tantùm illa pono.

Homines perturbantur non rebus, sed quæ de rebus sunt opinionibus. *Item.*

Non qui conuiciatur auctor est contumeliæ, sed opinio de verbo concepta. *Item.*

Tum læsus eris, cùm te læsum existimaueris. *Item.* Cùm quis tibi male dicit, cogita ita illi visum esse, etiamsi non sit: atque ita illum decipi, non te.

Pol si est animus æquus tibi, satis habes quî vitam bene colas. *Plaut.*

δόξαι ἄπληστοι καὶ ἡδοναὶ ἀπάγουσιν ἀνθρώπους εἰς τὸ ὀλέθριον. *Cebes.* Opiniones cupiditates & voluptates abducunt homines in interitum.

τὴν δικαιοσύνην μικρόν τι φασιν εἶναι. *Aristotel.* Ipsam iustitiam exiguum quid esse ait vulgus, modò opinio eius adsit.

χρήσιμον ὂ τὸ δοκεῖν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ. *Euripid.* Res ipsa vt absit, optima est opinio.

—— Bene viuere, quod petis hic est. (i. *domi.*

Est Vlubris (*in obscuro & vili oppido*) animus si te non deficit æquus. *Horati.*

Benè dormit, qui non sentit, quam malè dormiat. *P. Syrus.* i. *malum vel molestum non est, quod quis non sentit nec iudicat esse tale.*

Refert Petrarcha quendam non potuisse ferre cantum luscinarum, adeò vt noctu surgeret ad pellendas illas ex horto suo saxis & fustibus coniectis, & cùm id non prodesset, arbores exciditi; eundem tamen ad ranarum coaxationem suauiter obdormisse solitum.

Rectè etiam apud Æsopum diuitì lugenti aurum, quod in terra defoderat, à furibus ablatum, respondit quidam, monens vt istic lapidem poneret & aurum esse opinaretur: tantundem enim præstiturum aiebat, siquidem & aurum, sine vllo vsu, lapidis instar istic tandiu iacebat. Opinionem opinione sanare volebat.

πολλάκι τὴν γνώμην ἐξαπατῶσιν ὄψεις.
Sæpe mentem vel iudicium decipiunt ſpecies.
Sub veri ſpecie nos ludit opinio falſa.

Fallitur vt vitreo tigris acerba globo. *Qua de re ſic S. Ambroſius: Venatores, tigridis abſentis catulis raptis, fugientes ſphæras vitreas in via proïciunt, circa quas mater eos inſequens moratur, catulos in vitro incluſos putans, donec verſando & frangendo vitrum frangat, interim illi fugerunt.*

Archelaus tranſiens aqua perfuſus, comitibus inſtigantibus ad vltionem reſpondit. Non me is perfudit, ſed eum quem putauit me eſſe. *Apud Plutarch.*

Martialis monens Pudentem ne ſua carmina faſtidiat ob copiam ab aliis Pòëtis conſcriptorum, opinionem eum mutare iubet, dicens poſt alia:

Tu quoque de noſtris teleges quæcunque libellis;
Eſſe puta ſolùm, ſic tibi pluris erit.

Adde dictum Phrynes, de bibentibus fæcem, ex opinione boni vini, cuius fæces ſunt. vide ſuprà Mlodość przyiemna.

Cepe quoque ægrotum ſanat. *Vide* Máta rzécz podczás wiele pomożé.

Moca gwałtem wypchnáć/ wyrzućić iák żabę z wierſzé.

διωσάνεις πνὰ ἐκ οἰκίας ἐξώθειν. *Lucian.* Furca aliquem domo expellere. διωρεις ἐαθεν ἀρήνην. *Ariſtoph.* Furca eiecerunt pacē. Naturā expellas furca. *Hora.* Quoniam furcillis extrudimur. *Cicero.* ἐν χειρῶν νόμῳ. *Polybi.* Violenta manu. ὦπι κεφαλὴν ὠθεῖν *Lucian.* In caput præcipitare. Expellam & capite agam. *Seneca.* Præcipitem dare. *Terent.* ἀπωκὶς παροικῶ: *Ariſtotel.* Atticus aduena, *nam Attici Samum ingreſſi incolas expulerunt.*

ἔπηλυς τ ἔνοικον .ſ. ἐξέβαλον. Hoſpes indigenam eiecit.

τ τριχῶν ἕλκειν. *Aeſchines.* Capillis trahere. Capillo de curru deripere.

τ ποδῶν ἕλκω. Pedibus trahere. Pedibus cadauer protrahitur. *Virg.* Non equo inſidentem ſed pedibus tractum debere deſerere tyrannidem. *Liu.*

Duceris planta ſi quid tentaueris vnquam Hiſcere. *Iuuenal.*

ἐκ μέσων κολπων ἁρπάζω. *Lucian.* De medio ſinu abripere.

V. Wilczem práwem.

Mocarzá nć gniewáy. Mocarz gniewliwy rozgniewány ſtráſznie.

Fulmen eſt vbi cum poteſtate habitat iracundia. *P. Syrus.*

Sæuum præluſtri fulmen ab arce venit. *Ouidi.*

Nam quanquam ſoli poſſunt prodeſſe potentes,
Non proſunt, potiùs plurimùm obeſſe ſolent. *Idem.*

Tu quoque formida nimium ſublimia ſemper. *Idem.*

Furentem leonem Vulpes videns ait: Sanus cùm eſſet formidabilis erat, quantò magis inſanus. Iræ regum & potentum formidandæ. V. Nic ſtráday śle z dworem.

ἀνυπερβλήτου ἐστὶν ὀργὴ σὺν βίᾳ. *A.*
Ira tolerari iuncta viribus nequit. *Vide sequentia.*

Mocnieyßemu / mocny vſtepuię.
Mocnięyßemu trudno śie oprzeć/ prozno śie przećiwić.

ἀνέμοις θάλασσα καὶ πῦρ δαμάζεται. *Pindar.* Ventis mare & ignis seruit.
ἐκὴ τῷ ἡρακλεῖ *ſ.* ἀνθίστασο. *Plutarch.* Fruſtra Herculi *.ſ. reſiſtas vel dicam ſcribas, aut crimen impingas.*
φεύγειν ἀεὶ δεῖ δεσπότας θυμῳμένους.
Herum furentem fugere ſemper conuenit.
Apud Heſiodum Luſcinia ab accipitre rapta fruſtra obluctatur & clamat. cui ille:
δαιμονίη τί λέλακας; ἔχει νύ σε πολλὸν ἀρείων.
Infelix quid ſtrepis? habet te certè multò fortior. *addit.*
Hàc vadis quâ te duco, cœnam ſi lubebit ex te faciam vel dimittam.
Arma tenenti. Omnia dat, qui iuſta negat. *Lucanus .i. omnia amittet, eripientur ei.* V. Vſtap lepßemu.

Mocno. Dobyway mocy. Przyłoż pálcow.

πᾶσε τῶν ἀπ' ἀρότρου *.ſ.* πληγὴν. *Pauſani.* Inflige plagam ab aratro, vel aratri. *Pater agricola in ludu excitabat filium labaſcentem, quem fortem eſſe ſciebat, vt aduerſario impingeret plagam, qualē in agro olim impingebat aratro, manu pro malleo vtens. Sic Milo Crotoniates pugno bouem occidit.*
ἄνερες ἐστὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θούριδος ἀλκῆς. *Homer.*
Fortes eſte amici & mementote ſtrenuæ virtutis.
πανοίης ἀρετῆς μεμνήσεο. *Idem.* Omnis virtutis memento. Omnes vires colligę, exſere. Clauo trabali figere. *Cic.*
Omni pede ſtare. *Quintilian.* Krzépko.
Vtraque manu tenere. *Seneca.* ἀμφοῖν χεροῖν κόσθου.

Mocny. *de corpore. vt* Mężny *de animo.*
Maſcula proles. *Horati.* Murus aheneus. *Idem.* Adamantinus. *Idem.*
Naxium marmor & Naxia cos, duriſſima. *Plini.*
Velut lupus in armis valet. *Plaut.*
Vbi mures ferrum rodunt *.ſ. natus. Seneca. Gyarus inſula talis eſt.*
χαλκέντερος *.i.* inteſtina ærea habens *de Didymo Grammatico. & Origene.*
ζωμεράμιδος τεῖχος *Syneſius.* Semiramidis murus.
ἀστραβὴς κίων. *Pindarus de Hercule.* Inconcuſſa columna.
ἀττικὸς πεζομάχος. *Heliodor.* Atticus miles pedes. *deforti & ſtrenuo.*
Velut pelagi rupes. *Virgil.* ζυλοδάμνου. *Ariſtophan.* Acernus *à ligno duro.*
Milo Crotoniates, *qui taurum tulit. Plinius.*
Theogenes Thaſius puer ſtatuam æream humeris è foro domum tulit & retulit. Suidas.

Ruticellus, qui mulum tulit. Varro. Plini. Democrates palæstrita stans in circulo à nullo moueri ex eo potuit. Ælianus.

Mocy mierniéyßy. Jm-éś mocniéyßy/ tym bodź ſkromniéyßy.

Minimùm decet libere, cûi multùm licet. *Seneca Troade.*
In maxima fortuna minima licentia eſt. *Saluſt.*
παῤῥᾴστην ἔναι χρὴ τὸ ἰσχυρώτατον. *A.*
Manſuetior ſit quisq; quantò eſt fortior. *Leo mitior vrſo & lupo.*
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni, *&c.*
At lupus & turpes inſtant fugientibus vrſi, *&c. Ouid.* V. Vſtap lépßemu.

Modlic śie giojem trzéba. Modliwá ma byc głośna. *.i.* Dobrych y ſłuſßnych rzeczy trzéba od Bogá prośić/ zá ktorebyś śie nie wſtydźił/ gdy by ludźie ſłucháli.

μὴ φωνῆς εὔχεο Voce optato vel precator. *Pythagoræ eſt ſymbolum quod laudat & exponit S. Clemens Alexandrin dicens hoc ita intelligendũ eſſe: (omitto Græca verba.)* Non quòd Deus non poſſit tacitè loquentes exaudire, ſed quia iuſta placebat eſſe vota, quæ quis non erubeſceret facere pluribus conſcijs.

Sic Seneca epiſtol 10 Sic loquere cum Deo, tanquam homines audiant: Sic viue cum hominibus, tanquam Deus audiat.

Vota homines parciùs facerent, ſi palam facienda eſſent. *Idem Seneca. Simillima eſt ſententia apud Macrob. l. 1. Saturnal. c. 7.* Præceptum, *inquit*, eſt Philoſophiæ: Sic loquendum eſſe cum hominibus, tanquam dij audiant: ſic loquendum cum dijs, tanquam homines audiant. Cuius ſecunda pars ſancit: Ne quid à dijs petamus, quod velle nos, indecorum ſit hominibus confiteri.

Hinc Perſius laudat Macrinum dicens: Non tu prece poſcis emaci.

Quæ niſi ſeductis nequeas committere diuis .i. *non tu victimis, donarijs ceu pretio mercatu à diis res iniquas, quas niſi ſine arbitrio proferre nolu.*

Petronius de talibus ſic ait: Statim antequam limen Capitolii tangant, alius donũ promittit, ſi propinquum diuitem extulerit: alius ſi theſaurum effoderit, alius ſi ad trecenties HS. (*nobilium cenſum*) ſaluus peruenerit. &c. *quod apud Perſium eſt*: Emere auriculas deorum. & Tacita libare acerra .i. *ſubmiſſa voce precari. De iuſdem ſubdit Perſius.*

Mens bona, fama, fides, hæc clarè & vt audiat hoſpes .*ſ. petuntur.*
Illa ſibi introrſum & ſub lingua immurmurat: O ſi
Ebullit (*ebulliat*) patrui præclarum funus! &: O ſi
Sub raſtro crepet argenti mihi ſetia dextro Hercule!

Hæc Perſius ex Horatio. Nam epiſt. 19. L. 1. facit Horati. quendam ſic precantem.

Iane pater: clarè. &c. Lauernam verò (*deam furum*) *ſic rogantem*:
Labra mouet metuens audiri: Pulchra Lauerna,
Da mihi fallere, da iuſtum ſanctumque videri,
Noctem peccatis & fraudibus obijce nubē. *Tangit id & Cic. pro lege Manilia.*

Paucorum

Paucorũ ergo est clarè orare, & bonorum duntaxat virorũ, *qualis Decianus Martialis.*

—— Recti custos, imitator honesti, Et nihil arcano qui roget ore deos.

Rectè quoq; addit Persius: Haud cuiuis promptũ est murmurq; humilesq; susurros
Tollere de templis, & aperto viuere voto.

ὀρθῷ καὶ δικαίῳ στόματι θεοῖς προσεύχεσθαι. *Plutarch.*

Recto & iusto ore dijs supplicandum.

Neque verò putes, nos vota tacitè fieri solita, cum istis ethnicis improbare. nam hactenus sermo nobis fuit potiùs de materia votorum, quàm de modo tacito vel aperto ea proferendi. Rectè enim fiunt voce clara, si nullum tuo clamore vel sono impedias, quod in loco solitario commodiùs fit & clauso cubiculo, ac in spiritu vt summus Magister Christianos docuit. Adde illud Augustini.

Non vox, sed votum; non chorduſa musica, sed cor;
Non clamans sed amans cantat in aure Dei.

Mogę śię tem popiſać. Dobrzém śię ſpráwowat.

Neptune nunquam hanc nauem nisi rectam. *Vox boni gubernatoris apud Senecam qui ait:* Qui hoc potuit dicere: Neptune nunquam hanc nauem nisi rectam (*subaudiregam, vel rexi*) arti satisfecit: Tempestas artem non impedit sed successum. *Ita ex Aristide qui ait:* εὖ ἴσθι πόσειδον, ὅτι ὀρθὰν τὴν ναῦν κεκόμικα. *i.* Bene scis Neptune rectàm me semper rexisse nauem. *vt Iunius interpretatur. Vsurpauit hoc dictum Græcum Cicero ad Q. Fratrem, licet præcisum.*

Libro 1 Reg. c. 12. Samuel præclarum obtinuit a populo testimonium, de bono suo regimine, & abstinentia ac æquitate. *Horat. claudens librum 3. excitat se ad fruendum laude ingenio & labore parta dicens:* Sume superbiam quæsitam meritis, *&c. Sed hoc est vanitas.*

Moiá to będźié / ábo niech będźié winá.

ἐμὸν δοκοῦσ' ἀμπλάκημ' εἶναι τόδε. *Aeschylus.*

Hoc esse delictum esto videatur meum.

Moie (to ſłowko) i Twoie: wſzyſtek świát mieſza oboié.

Meum & Tuum *S. Chrysostom. vocat frigidum verbum & quicquid malorum est in hominum vitam inuehens ac innumera gignens bella.*

Plato etiam felicem ac beatam ciuitatem dixit in qua non audiuntur hæc verba.

τὸ ἐμὸν καὶ οὐκ ἐμόν. *Plutarch.*

Talis erat Respublica Christianorum sub Apostolis Actorum 4. vbi nemo suum aliquid dicebat, sed erant illis omnia communia. Cuius rei vestigia, vix iam nisi in Religiosarum familiarum domibus (vtinam omnibus & tam expressa!) exstant. Ineptit Erasmus Platonis Reipublicæ communitatem in Ecclesia Christi desiderans. quid enim? etiamné & vxorum vt Plato voluit? melius certè sensit Aristotel. quem affert Erasm. sub dicto: Amicorum omnia communia.

τ' ἐμὸν τὸ σὸν τ' ἐπὶ σχύω κοινῶ κακά. *A.*
Meum & Tuum Communitatem (*vel coniunctionem.*) dissipant.

Motloch.

εἰς μέσους ταχθέοι. *Aristides.* In medio collocandi. *vt in acie viliores milites solent.*

Motyká śie rozigrała. &c. Skagé iák ćicle v kolká.

Camelus saltat. *S. Hieronym.* ἡ γῆ ἵπταται. *Suidas.* Terra volat.
Testudo volat. *Claudian.* ὗς ἐκώμασεν. *Diogenian.* Sus comessatur, saltat.
ἡ δρῦς μαινὰς ἐγένετο. Quercus Mænas facta est, bacchatur.
γραῦς ἀνακροῦεται. Anus plaudit vel saltat. *Ex Suida.*
Titius saltat. *ex Cic. & Quintiliano. Orator fuit in gestu ineptus, à quo saltatio quædam ridicula dicta est Titius.* Lupus tibicinem agit. *Vide.* Wilć twoiá to rzécz.

Mow luckich nie nié waż sobié / gdy rozum / cnotá przy tobié.
Mądra głową / nie dba ná głupie słową.

Quin dicaut homines, in manu mihi non est; meritò vt ne dicant, id est. *Plaut.*
Innocentiam præstare possum; quid de me homines loquantur, non possum. *Erasm.*
Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori;
Suspicio est in pectore alieno sita. *Plaut.*
Dicat quod quisque vult, ego de hac sententia non demouebor. *Idem.*
Ille magnus & nobilis est, qui more magnæ feræ, latratus minimorum canum securus exaudit. *Seneca.* ——— Nec cuiquam plùs de te quam tibi credas. *Horati.*
——— Egregium cùm me vicinia dicat Non credam? *Apud Persium stulti vox quam improbat Pòèta, dicens:* Frustra & falsò te laudat, si imptobus es.
Falsus honor iuuat, & mendax infamia terret,
Quem? nisi mendosum & mendacem ——— *Idem.*
Reipue quod non es; tollat sua munera cerdo (.i. *laudes, vulgus*) *Idem.*
——— Miserum est alienæ incumbere famæ. *Iuuenal.*
Ennius de Q. Fabio Max. qui contemnebat obtrectatores, segnitiem & timiditatem in differendo conflictu cum Annibale illi adscribentes, ita dicit:
Non ponebat enim rumores ante salutem .s. *Reipublicæ. cui prodesse maluit malè audiendo, quàm perdere vulgo placendo.*
εἰ μὲ ἐκ ὀρθῶς ποιεῖς, αὐτὸ ἔργον, φεῦγε, εἰ δ' ὀρθῶς, τί φοβῇ σὺ ἐκ ὀρθῶς ἐπαινέτας; *Epictetus.* Si quid non rectè facis, ipsum opus fuge: si verò rectè, quid times non rectè reprehendentes?
ἀρχὴ δ' ἐκ καλῶς ἔχειν αἰτία, τὸ καλῶς ἀκοῦσαι. *Plutarch.* Initium bonæ vitæ, si malè audias. Qui ex errore imperitæ multitudinis pendet, vis in magnis viris habendus nō est. *Cic.*
τοῖς καλοῖς φρονοῦσιν ἐκ ἐπακολουθεῖν ἐστὶ τῇ τῶν πολλῶν ἀνοίᾳ. *Demosthen.* Prudentibus non est sequenda vulgi stultitia.

ἔξω μὴ

ἔξω μὴ βλέπειν. *Plutarch.* Foras ne prospectes. Nec te quæsiueris extrà. *Persi.*

Cum rectè viuas, ne cures verba malorum:
Arbitrij nostri non est, quid quisque loquatur. *Cato.*
ἢν βίον εὖ διάγῃς, παροιδὰν δὲ λέγει σε πονηρὸς,
ὃ γὰρ ἐν ἡμετέροις δὲ λαλεῖν γέγαπε κεῖται. *Mylius.*

Demetrius eodem loco habuit voces imperitorum, quo ventre redditos crepitus. Quid enim, inquiebat, mea refert, sursum isti an deorsum sonent? *Seneca.*

Profundum sulcum. *Vide sub* Rozmyślić śie.

Affine, Pospolstwá rozsądkiem mądry gárdźi.

Mow ty, ábo Mowćié wy á ia bede tadi. Mowi prawi/ á druzy icdzą.

ἄλλοις γλῶτ' ἄλλοισιν ἐστ' ὀδόντια.

Alijs est lingua *(ad loquendum)* alijs dentes *(ad edendum.)* *Vel.* Vtuntur alij lingua at alij dentibus. οἱ πόλεις καὶ κώμας αἱροῦντες παρεσπονδήσαν. *Theophrast.*

Qui vrbes *(verbis)* fortiter capiunt, cœna priuantur. i. *dum vrbium ἁλώσεις narrant, alij cœnam absumpserunt.*

Huc affer Conuicia & maledicta Lindij senis, quæ iaciebat in Herculem comedentem bouem ipsius, cum risu & voluptate. Meminit Zenodotus. Nazianzen. Lactantius. Dictum sic potest formari: Lindius conuiciatur Herculem comedentem.

ὀλιγοστίαν ἐν Συμποσίῳ φίλει. *vel.* ἐγκλεῖε ἐν Συμποσίῳ λάλει. *Cato.* Pauca in conuiuio loquere. *Sed hic cum ironia dicendum.*

Mow ty co chcesz á ia rzeynie co chce/ á ia swego dokaże.

Wolno tobie mowić/ á mnie czynić. Ty maß iezyk/ á ia zeby.

Quadrat idem dictũ proximè suprà positum. Alijs est lingua alijs dentes. *Græcũ ibidem est. Vel sic:*

ζοὶ μὲν τοδὲ λέγειν εὐκολον, ἐμοὶ δὲ τὸ ποιεῖν. *A.*

Tibi quidem promptum est loqui, facere mihi.

Artoxerxes cuidam liberiùs & verbosiùs ad se loquenti iussit Tribunum respondere. Tibi licet apud me quæ libet dicere; mihi & dicere & facere. Plutarch.

Mow ty ściemć. Tobie z vſt/ iemu mimo vſy ſpuſt.

Vtá wiátr. Zábby groch ná ściáne miotał.

Verba fiunt mortuo. *Terent.* Mortuo nunc verba facio. *Plaut.*

νεκρῷ μυθεῖς εἰς ὦς λέγεις. Mortuo fabellam in aurem dicis.

κωφῷ ᾄδεις. Surdo canis. *Virg.* Asello surdo narras fabellam. *Horati.*

λίθῳ διαλέγῃ. Lapidi disseris. Suadere surdis. *Lucreti.*

πρὸς ἔρωτας ᾄδεις. *Suidas.* Ad fractam canis. s. *chordam vel citharam.*

Quanti refert te nec-recte dicere *(ei)* qui nihil faciat, quique inficias non eat? *Plaut.* i. *nihil.* Nocti, diei, soli, lunæ miserias narrant suas *(amantes)* quas illi non tanti faciant. *Idem.*

ἁλὶ λαλεῖς. Littori loqueris. Surdior illa freto. *Ouidi.*

πρὸς

πρὸς τ τοῖχον λαλεῖς. Parieti loqueris. Apud nouercam quereris. *Plaut.*
παρὰ κωφῷ ἀποπερδεῖν. *Suidas.* Surdo oppedere.
κωφοῖς ἐ καθεύδουσι μάτην βάζω. *Æschyl.* Surdis & dormientibus frustra loquor.
Sic in Lib. Sapientiæ c. 13. 14. ridentur idololatræ ligno surdo & mortuo supplicantes.
Verba miser frustra non proficientia perdo. *Ouidi.*
Ventis verba profundis. *Lucreti.* Ventis verba dare. *Ouidi.*
Dare verba ferenda notis. *Idem.* Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos? *Idē.*
ἀνέμῳ λαλέγη. *Suidas.* Vento disseris. *Itali dicunt.* Oleribus verba facis.
In pertusum ingerimus dicta dolium. *Plaut. de eo qui conuicia, probra contemnit.*
Mea illud nihilò pluris refert, Quàm si ad sepulchrum mortuo dicat iocum. *Idem.*
Nescit nisi fænus fabulari vento. *Idem.*
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quàm si dura silex aut stet Marpesia cautes. *Virg.*
Vbi auditus non est, non effundas sermonem. *Ecclesiastici 32.*
Apud quadrupedem Pòema non canendum. *Pythagor.*
ἀξύνετοι ἀκούσαντες κωφοῖς ἐοίκασι, φάτις αὐτοῖσι μαρτυρεῖ, παρεόντας ἀπεῖναι.
Heraclitus Ephesius. Stulti cum audierint, surdis sunt similes. prouerbium eis attestatur: præsentes eos abesse.
ναυς ἱκέσθω πέτραις. *Suidas.* Nauis supplicat scopulo .s. *surdo.*
εἰς ὄνου ὦτα ᾄδειν. *Dion.* In asini aures canere.
Asinus compluitur. *Sic Suidas.* Χλεύπεις μ; ἐγὼ δὲ τοῖς λόγοις ὄνου ὕομαι.
Rides me? ego asini more dictis compluor .i. *minimè illa curo.*
κηρὸν τοῖς ὠσὶν ἐπήλειψεν. Cera aures obliniuit. *vt Vlysses contra Sirenes.*
Cælo ac terræ proloqui. *Cic.*

Affines Mlć námowiß. Słucha nić słuchániac. Głuchy. Sármo robiß.

Mow wilku paćierz / á on: Owcá.
Mow wilku paćierz / á on woli kozią máćierz.
πεινῶντι μαλαίως ἡδὺ μέλος ᾄδεις λύκῳ. *A.*
Frustra famenti suaue lupo occinis melos.
Anus ad armiilum. *Lucil. Apulei .i. ad vas vinarium, de vinosa anu.*
Vide Przyrodzenie trudno odmienić.

Mowá nić iáko vrodá. Krasny á ßpétnić mowi.
ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ τὸ μολύβδινον ξίφος. In eburnea vagina plumbeus gladius.
Diogenes Cynicus dixit adolescenti formoso obscœnum quidpiam prolocuto.
ἡ καστία ὄρνις. *Ælian.* Caspia auis. *pulchra admodum, vocem ranæ similem emittit.*
Simile symbolum est in Pauone. qui pulcher vocem ingratam habet.

Mowa nić ptonna. Nić lećá co mowi.
Huius sermones haud cinerem quæritant. *Plautus. .i. non vile quidpiam sed minimè*
sordidum

ſordidum & lautum ſonant. ὀστᾶν ἔνεστι τῷ λόγῳ. Os (*oſſis*) ineſt orationi. *Quo modo Quintilianus inuentionem orationis oſſa vocat .i. robur.*

ἄκουε, τ' ἀπὸ καρδίας. *Lucian.* Audi quæ ex animo dicuntur.

Non à ſummis labris iſta veniunt. *Seneca.*

λέγειν τε καὶ πράττειν δυνατώτατος. *Thucydides de Pericle.* Et ad dicendum & ad faciendum ſtrenuus, acer, efficax.

Mowá poſpolita, poſpolićié prawdźiwa. Nié dármo ludźié mowią.
Vá co śie wſzyſcy zgodźili / w tem śie nięſłácno omyli.
Zá glos to boſki vdáią / co wſzyſcy zgodnié trzymáią.

τὸ πᾶσι καθ' ὑπερβολὴν δόκουν, τοῦτ' ἀρετῆς σημεῖον ἐναργέστατόν ἐστι. *Demoſthen.* Ab omnibus ſupra modum probari, ſignum euidentiſſimum virtutis eſt.

Fama vulgi quoddam multitudinis teſtimonium. *Cic.*

Ipſa lingua popularis plerumque eſt doctrina ſalutaris *S. Auguſtin.*

Rumor publicus non omninò fruſtra eſt. *Eraſm. ex Heſiodo qui ſic habet.*

φήμη δ' ὅτις στόμπαν ὀπόλλυται, ἥν λαοὶ πολλοὶ
λαὸὶ φημίζωσιν. Fama nequaquā omnino perit, quam multi populi ſpargunt.

ἦ μὰ κλέος, οἵδε γε ἦσθα. *Suidas.* Fama fuit & eras. *Vel.* Qualis de te rumor fuit, talis eras.

Tu quid ego & populus mecum deſideret audi. *Horat.*
Interdum & vulgus rectum videt ——— *Idem.*

ἡ κοινὴ ψῆφος ἑλλήνων. *Ariſtides.* Communis calculus Græcorum.

Et partem veri fabula quæſiti tenet. *Ouid.* Nec fingunt omnia Cretes. *Idem.* *Vulgare illud dictum.* Vox populi, vox Dei. *Cautè vſurpandum eſt. nempe quando multi præſertim prudentiores & probiores paſſim de aliqua re ſine perturbatione pronuntiant: non autem quando tota plebs ſtulta, rumore aliquo aut affectu concitata, aliquid repente & tumultuariò decernit. Excipio ſi cælitùs incitetur vt in S. Ambroſij Epiſcopi inauguratione & aliis ſimilibus aliquoties accidit.*

Certus abeſt auctor, ſed vox hoc nuntiat omnis
Credo tibi, verum dicere fama ſoles. *Martial.* Apud nos veritatis argumentum eſt, aliquid omnibus videri. *Seneca.*

Mowi á nié vczyni. Słowá to tylko. Nié bedźié z tego nic.

ἀπὸ τοῦ πράττειν μέχρι τοῦ λέγειν. .i. Sine opere, verborum tenus. *Epictetus de Philoſophis. qui ſine actione verbo tenus philoſophabantur.* De ſummo pectore dicit. *Gellius.* ἀμύλοι γναθοι ὥσπερ γερόντες. *Gregor. Theſſalonic.* Edentulæ maxillæ ſicut ſenis. *In eum qui ledere non poteſt, licet minetur.*

Ἐστὶν γε, φασκων δ' οὐδὲν ὧν λέγει πολύ. *Sophocles.* Dicit quidem, ſed è dictis facit nihil. Lingua melior, ſed frigida bello Dextera. *Virgil.*

Philoſophia facta eſt Philologia. *Seneca.*

Lingua tractoli, opera inertes. *Plaut.* Dicis, ſi facias modò. *Idem.*

Magis istuc percipimus lingua dici, quàm factis fore. *Idem.*
Vrbes verbis inermus capit. *Idem. ironia est.*
ἔπεα πτερόεντα προσηύδα. *Homer.* Verba alata volucria *dixit .i. sine effectu.*
τὰς πόλις λόγῳ ἁλίσκει *vel* αἱρεῖ. *Theophrast.* Ciuitates sermone capit.
Lingua magis quàm factis strenuam gentem Græcorum, *vocat Liuius.*
Affine, Bto wiele mowi. Nie bedźie z tego nic.

Mowi á sam nié rozumie. Mlasna papugá.

Vt ædituus responsa Numinis prædicat. *Macrobi.* *De eo qui loquitur prompte quæ ipse non intelligit. Nam talia erant oracula Apollinis & aliorum Cacodæmonũ, obscura vel ambigua in vtrámq; partem. quod multis ostendit Cic. 2. de Diuinatione afferens illa è Græcis:*
Crœsus Halym penetrans magnam peruertet opum vim. *Et*
Aio te Æacida Romanos vincere posse. *&c.*
Rectè hîc vsurpabis. Psittacum loquentem, itemque picam & coruum *ex Persio Plinio Lucretio*: & Sturnum *ex Nazianzeno. de quo ille sic*:
φῆρες μὲ λαλεῦσιν ὁμόφωνον ἀνθρώποισι φωνῆς ἀλλοτρίης ζηλήμονες. Sturni loquuntur instar hominum vocis alienæ æmuli. *Mira affert de auibus loquentibus Casaubonus ad illa Persij ex Græcis & Latinis.*
πυθαγόρου δόξας ἐγίνωσκεν ὥσπερ οἱ ὄρνιθες ἃ μανθάνουσιν παρὰ τῶν ἀνθρώπων, τὸ χαῖρε, εὖ πράττε, ζεὺς ἱλεῶς σοι καὶ τὰ τοιαῦτα εὔχονται, ἐκ εἰδότες ὰ λέγουσιν. *Suidas De Euxeno Philosopho.* Pythagoræ dogmata ita nôrat, vt aues quæ discunt ab hominibus. Salue. Bene tibi sit. Iupiter sit propitius & similia precantur nescientes quid dicant.

Mowi ledá co. Co ślina do geby przyniésie.

Quicquid in buccam venit .s. *loquitur.* Quicquid in solum venit. Quicquid in solum, *subaudito*, venit .s. *loquit. Cic. Varro.*
ὅτινες ὅτι κεν ἐπ' ἀκαμάτην γλῶσσαν ἔλθῃ. *Lucian.*
Excogitantes quicquid in summam linguam venerit. *Et Martial. Saturnalibus.*
Pallentes procul hinc abite curæ. Quicquid venerit obuiam loquamur.
——— Dicatur τὸ δ' ὁπωσοῦν. *Idem Martial. agnoscens se subinde scribere quicquid in buccam venit, excusationem tacitam petit ex Homero, qui quædam hemistichia non elaborata sæpe inculcat versibus, quale est hoc* τὸ δ' *&c.*
Et apud Lucretium hemistichium: Cætera de genere hoc. *decies repetitum.*
Satius est mutum esse, quàm quod nemo intelligat dicere. *Cuero.* De fæce haurire. *Idem Cic. .i. vilia & sordida recensere.*

Mowić madrzé/ ábo do rzéczy/ nié káżdy może.

χαλεπὸν τὸ τὰ βέλτιστα λέγειν ἐστίν. *Demosthenes.* Difficile est optima dicere.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis. *Cato.*
ἐστὶ λόγος δέδοται πᾶσι ξύνεσις δ' ὀλιγίστοις. *Planudes.*

Mowić

Mowić ostrożnie potrzebá.

ζιγᾶν ὅπη δεῖ, καὶ λέγειν ἵν' ἀσφαλές. *Euripides.*

Tacere vbi opus est atque vbi tutum est loqui

Staterij paries. *Rhodigin. Staterius Cicerone auctore, interposito pariete, bonis viris auscultantibus locutus est quædam, quæ patefacta & in iudicium prolata, rei capitalis miserum damnarunt. Sensus dicti præcisi est is.* Staterij paries te monet vel moneat ne quid incautè loquaris. *Simile exemplum est apud Cic. de Pausania quod Rhodiginus fusè exponit. & aliud ex Dione de Sabino adiungit.*

οἱ Ἴβυκος γεράνοι. *Epigram.* Ibyci grues. *Interfectores Ibyci Pœtæ, qui eum gruibus superuolantibus occiderant, securi in foro sedentes, & iterum videntes grues volantes, ioco dixerunt:* οἱ Ἴβυκος ἔκδικοι παρεῖσιν. Ibyci vltores adsunt: *ob quæ verba capti, examinati, & occisi sunt. Plutarch. & Ausonius.*

Similis argumenti est Martialis epigram. 88. libri 6. ad Cæcilianum.

Cautè loquaris, nam linguarium dabis. *ex Seneca.* V. Przypláćiß tego. *Affine,* Stowko wyléći wroblem. *&c.*

Mowić o tych co nie słyßą, daremna, głupia rzecz.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Gellius. subaudi commodum aliquod verbũ,* τὸν τεθνηκότας δακηλέειν. *Aristophan.* Mortuos iugulare.

πρὸς τὸν ἀπόντας σκιαμαχεῖν. *Lucian.* Contra absentes vmbraticam pugnam exercere. Cum laruis luctari. *Erasm.*

Mowiłá chuda iako śie vda. *Idem est* Ják koſtká pádnie & Jáko śie vdá.

Dictum hoc plebeium est. & priores duæ dictiones ad rem nihil faciunt, sed rhythmum tantùm complent. vt & in illo: Mowił kłębęc bedźie dębęc. *& in similibus aliis non paucis, sed ineptiæ sunt, quas indicasse semel sit satis.*

Mowmy ſobie prawdę.

ἰωμὲν χωρεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Conferamus pedem cum veritate. *Budæus .i. accedamus propiùs ad veritatem.*

Hæc alijs dic, sic vt dum illis dicis, ipse audias. *Seneca.*

Hæc cùm illi dico, tibi dico. tu illum corrumpi finis. *Terent.*

Dauus Horatij seruus Saturnalibus quibus licentia magna seruis concedebatur, sic ait hero suo.

Iam dudum auscultо, & cupiens tibi dicere, seruus,
Pauca reformido. ℟. *Horat.* Age, Libertate Decembri, — vtere, narra.

Martialis item Gallico cupienti verum audire dicit:

Durum est me tibi quod petis negare,
Vero verius ergo quid sit audi:
Verum Gallice non libenter audis.

Apud Lucianum In deorum concilio Momus permissu Iouis carpit omnes deos, & inprimis ipsum Iouem scelera eius Pœtica recensens.

Aquila volare cùm ranis, inter graculos primatum ne optes. *E Nazianzeno.* *Simile est illud è Cicerone.* Aulœdus ne sis cum citharœdus esse queas.

Mocnieyßych wady przegladać/ tepiey.

τὰ ζΦάλμαλα ἀγαλώτερων παραβλεπε. *A.*

Potentiorum errata non nisi cæcus videns. *Ex Apologo de Vulpe & Leone. qui cùm sensisset se oboris grauedinem ab animalibus vitari, obuia quæq; an ita esset, interrogabat, & asserentia lacerabat. Vulpes vero interrogata, respondit se pituita impediri quo minùs iudicare posset & cuncta salua. Sic uxor Hieronis tyranni interrogata ab eo de eadem grauedine dissimulauit.* *Vide* Przyiaćielskie bez obrázy.

Mieć sie nad miczulem glupstwo.

μειζὼν ἀναίδηγον μεγάλη ἐτι μωρότης. *A.*

Stultitia magna est vindicare insensilem.

Huius rei symbolum est: Canis lapidem in se coniectum mordens. *V.* Ten ći winien. Ridetur ab omnibus Cyrus qui Gangen fluuium ob equum suum in eo mersum trecētis amplius alueis factis siccauit. & Xerxes qui mare percussit & ad Athon monte literas minaces scripsit. *Plutarch.* Ctesipho Pancratiastes percussus à mula eandem calce repercussit. *Idem.* *Vide quam parua vitia Ethnici notent & damnent.*

Mumá. Nikczemnik.

ἕβδομος: *Suidas.* Bos septimus. *de homine stupido.*

νιόβης ἀρχέτυπον. *Ex Lucilio.* Niobes archetypum. *insaxum versa.*

εἰκὼν γεγραμμένη. *Aristophan.* Simulacrum pictum.

ὄνε κεφαλὴν καὶ συὸς καρδίαν ἔχει. *Lucian.* Asini caput & suis cor habet.

ἐνοκέφαλος Asiniceps *apud Pierium* symbolum stupidi. *Hinc Scipio C. Metello probrum obiecit.* Si quintum pareret mater eius, asinum fuisse parituram.

χωλὴν καὶ συκίνην ἔχων γνώμην. *Lucian.* Claudam & ficulnā mentem habens.

Affine, Glupi. Nic wart. Milczący.

Muru głowa nie przebiiesz.

τῇ κεφαλῇ τὸ ὄρυγον ἐξορύσσειν ἐπιχειρεῖς. *Synesius.*

Cælum capite perrumpere conaris.

Stultia est ei te esse tristem, cuius potestas plùs potest. *Plaut.*

Pati oportet, quod ille faciat, cuius potestas plùs potest. *Idem.*

Quadrat & illud: Contra stimulum calces. *V.* Trudno przećiw kosturowi wierzgáć. & Ustap mocniészemu.

Musi prawde znáć. Muße prawde zeznáć. Rzekę nic mię ochyláiąc.

Liceat concedere veris. *Horat. aut:* Stultum me fateor, liceat concedere veris. Aperto pectore. Apertum pectus meum videas. Simplicis veritatis amicus *(sum)* Cic. Hæc veritas etiamsi iucunda non est, mihi tamen grata est. *Idem.*

Ad veri-

Ad veritatem reuocabo rationem. *Idem. vel dic, orationem.*
Quid opus est verbis? lingua nulla est quâ negem quicquid roges. *Plaut.*
Per deum fidium quæris. iurato mihi Video necesse esse eloqui quicquid roges,
Ita me obstinatè aggressus, vt non audeã Profectò percunctanti quin promã omnia.
Idẽ. Sic respondit in Asmaria senex seruo obtestanti se, vt si fallat, superstes ei sit vxor mala.
——— Subigis me Nouo modo adeò vt quod meæ concreditum est
Taciturnitati clam fidei & fiduciæ Vti mihi necesse sit iam id tibi concredere. *Idẽ.*
ἐγγύτερον χωρεῖν τῇ ἀληθείᾳ. Propiùs accedere ad veritatem. Conferre pedẽ cũ veritate.
φίλος πλάτων πλὴν μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Galenus.*
Amicus est Plato, amica veritas magis.
τὸ φίλων περιμᾶν τὴν ἀλήθειαν. *Corynthius.*
Pluris facienda veritas quàm amici.
τὸ πρόσωπεῖον τῆ φιλίᾳ ἀφελεῖν. Personam (*laruam*) amicitiæ detrahere, seu deponere. *Sic Cic.* Ponit personam amici, cùm induit iudicis.
ὥσπερ κοσκίνῳ λέγειν. *ex Aristot & Luciano.* Ad cribrum loqui. *vel* Tanquam ad cribrum loquar .i. *verè*, vt *solent ij qui ad cribrum diuinantium metuunt mentiri, ne forte à diuinaculo vel genio latente conuincantur.*
Affine, Powiemći prawdę. Wierz mi.

Muzyk, piśćk podła rzecz, podły stan.

Cantent tibia Thebani qui dicere nesciunt.
αὐλεῖτωσαν Θηβαῖοι παῖδες, ἃ γὰρ ἴσασι διαλέγεσθαι. *Plutarch.*
Alcibiadis dictum. nam Thebani erant studiosissimi Musices, sed stupidi & ventri dediti.
V. Brzuch tłusty. *Tales sunt & nostrates vulgò tibicines, cantores, musici. Hunc dictum illud.* Tibicines mente carent.
ἀνδρὶ μὲ αὐλητῆρι θεὸς νόον οὐκ ἐνέκυσσεν,
ἀλλ' ἄμα τῷ φυσᾶν χ' ὡ νόος ἐκπέταται. *Athenæus.*
Dij tibicinibus mentem nunquam inseruêre. Sed simul inflârint, auolat illa statim.
Antisthenes audiens laudari Ismeniam præstantissimum tibicinem ait: Malus igitur est (*si quidem tibicen est*) nam si bonus esset, tibicen non esset. *Plutarch.*
ἀγαθὸς ψάλτης, ἀγαθὸς ζωμοποιός. *Archidamus.* Bonus cantor, bonus cupediarius. *quia vterq; lenocinatur voluptati corporis; hic palatum, ille aures oblectans.*
Adde illud; Quicquid peccauit coquus, vapulet tibicen.
Philippus filio suo cùm scitè & suauiter cecinisset dixit: ἆρ' οὐκ αἰσχύνῃ ἔτω καλῶς ψάλλων; *Plutarch.* Non te pudet tam bene canere?

Myliś śie bárzo.

Tota erras via. *Terenti.* τῇ πάσῃ ὁδῷ ἁμαρτάνεις. *Aristophan.*
Toto cœlo erras. *vt Phaëton vel nauta. Macrob.* ὅλον τὸν οὐρανὸν ἡμάρτηκεν.
Auius erras, *Lucret. ait*; Auius à vera longè ratione recedis. *Idem.* Tota regione

gione errantes feruntur. ἀμφαξονεῖς. *Eustathi.* Exorbitas .i. *ab orbita & recta ac trita via, vel tralatè. à recta & vera opinione recedis.* Vstapiłeś drogi.

ἓ πανῖες ἁμαρτάνεις. Omnimodis vel prorsus erras.

ἐν δυοῖν τρία βλέπεις. In duobus tria vides.

Myśli do woyná nie idą / nie pozywáią. Myśli vrzad nie sądzi.

Cogitationis pœnam nemo patitur. *Vlpianus IC.*

ἐθέλει νόημα τὶς ἐπέχει τιμωρίαν. *A.* Ob cogitata nullus vnquam plectitur.

De occultis Ecclesia non iudicat.

ἐκ οἷόν τε ἐν τῷ ἀπὸ γνώμης σκοτασμῷ μάρτυρας παρέχεσθαι. *Vlpianus Rhetor.* Fieri nequit, vt in coniectura, de animo producantur testes.

Myślić co frasowliwie. Zamyślić się. Vtonąć w gym.

Arrodere vngues. *Persius.* Demordere vngues. *Idem de Poëta negligenter scribente aut:* Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues.

Caput scabere. Vngues rodere. *de Lucilio cogitabundo Horat. sic:* In versu faciendo Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.

Digitū mordere. *Ex Luciano qui ait:* τί δακὼν τὸν δάκτυλον ζητεῖς καὶ ἀπορεῖς; Quid mordens digitum quæris & diu dubitas? ὁ νοῦς ἐν σκυτεσίν ἐστι. *Aristoph.* Animus est in corijs vel tergoribus .i. *in scutis quæ ex corio fiebant .i. de bello cogitat.*

Nostrates scriptores cogitabundi, plerumq; calamum mordent, id quod priscis etiam fuit in vsu. Plutarch. de Demosthene. προσήνεγκε τῷ στόματι κάλαμον ἐδάκνα ὥσπερ ἐν τῇ διανοείᾳ καὶ γεάφειν εἰώθει .i. Admouit calamum ori & mordens vt in cogitatione & scriptione solitus erat.

Myślenie złe podgás zá czynienié. Myśl zá vczynek idzie.

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum Facti crimen habet. *Iuuenal.*

Cicero in Epistola ad Celium Rufum gratulans illi ædilitatem & ob Hirri competitoris eius repulsam gaudens & ridens, ait: Dedisti quem semper ridere possemus. Itaq; cùm primùm audiui; ego, ille ipse factus sum, scis quem dicã &c. Te autẽ contemplans &c. vt nimio gaudio desiperem. &c. Quid quæris? dum illum rideo, pænè factus sum ille (.i. *Hirrus. cogitans illum passum repulsam & ideò gaudens ac illi insultans.*)

N

Ná ból głowy / lekárstwo chleb. Dźiéći głowá boli / gdy ieść chcą.

Gallorum dictum est. Dolori capitis cibus medetur. *Garner.*

ὠκεῖ' ἴαδε ἡ τροφὴ κεφαλαλγίαν. *A.*

Capitis dolorem facile mitigat cibus.

Ná bruku mężny / śmiały / dokázuié.

ἔκσι λέοντες, ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. *Aristophan. Plutarch.* Domi leones, in acie vulpeculæ

vulpeculæ. *Vel vt Tertullian.* In pace leones in prælio cerui.

ἐν εἰρήνῃ θρασυς, ἐν πολέμῳ δειλός. *Synesius.* In pace audax, in bello timidus.

Nostri dicerent. Domá lew / ná woynie tchorz. *quod sic reddere licet.*

ἐιχοι λέοντες ἐν μαχῃφι δ' ἐλαφοι. *A.* Domi leones in acie putorij.

Nabywſzy nie zażyć marnoſć / glupſtwo.

λαγωὸν ἀγρεύοντας κρέασιν αὐτὸν ἀπέχει, *A.* Leporē vbi cepit carnibus eius abſtinet.

Horat. ſic habet. Leporem venator vt alta

In niue ſectatur, poſitum ſic tangere nolit .ſ. *deſipiat ſi ſic agat. Eccleſiaſtes ſæpe, præſertim c. 4. & 6.* vanitatem vocat partis bonis non frui.

Titulum ſepulchri acquirere. V. Wwilliu śmierći. & Kiedy nalépiey.

Náciągnięſz gdźie chcęſz. Ják nos woſkowy. Ják woſk głowiek. Powolny.

Cereus naſus. *hic vulgò vſurpatur, vel cerei naſi homo vel ſententia ſimilis, non ineptè. nam ſic Græci loquuntur.* κηρὸς δύσλαστος: *Damaſcius Syrius.* Cerá ad formandum & fingendum facilior.

κηρὸς παῖδες μαλακώτεροι: *Chryſoſtomus.* Omni cera mollior. *Et Horati. de iuuene.* Cereus in vitium flecti. Naſo item trahere vel trahi *Græci vſurpant.*

Sic Lucian. ἀδὲν κωλύει σε ῥῖνὸς ἕλκεσθαι ὑφ' ἑκάστων. Nil obſtat quo minus à quouis nare traharis. Argilla quiduis imitaberis vda. *Horat.*

Lesbia regula. *de qua Ariſtoteles ait:* ὁ λέσβιος κανὼν μολύβδινος πρὸς τὸ σχῆμα τοῦ λίθου μεταπίπτει καὶ ὁ μὴ ὁ κανών. Lesbia regula plumbea ad lapidis figuram transmouetur & nō eſt regula. *Sic cùm ratio ſenſum, lex morem, princeps plebē ſequitur.* ἡ πρὸς πάντας ἐρῶσα σὺ παρμένεις εἰκών. *Nazianzen.* Statua omnes viatores aſpiciens. *de amico adulatore vel ſententia quæ ad diuerſos ſenſus facile trahi poteſt.* Omnibus omnia annuit. *Catullus* ἀρχιλόχου μέλος. Archilochi melos. *quod leui mutatione cuiuis aptari poterat.* V. Káżdemu śie to zgodźi. *Affine,* Kágodny.

Má śie koley.

Tibi curſu lampada trado. *Varro.* .i. *tu ſuccedere debes in munere.*

Tralatum à ludis Athenienſium, qui λαμπαδηδρομίαν ducebantur, quia in eis cum lampade accenſa curſores certabant, & vnus abſoluto curſu, alteri curſuro lampadem tradebat. Memmit & Lucreti.

Naciężey śie ochynać / potkáć. Pierwſzy ſtos naciężſzy.

Kiedźwiedźié gdy przemożeſz / zá nos wodźić możeſz.

Prima cœtio eſt acerrima. Si eam ſuſtinueris, poſt illam iam vt lubet, ludas licet. *Terent.* Victor feroces impetus primos habet. *Seneca Troadē.*

Glaciem ſcindere. *Vel* Primam glaciem frangere operoſum vel periculoſum. *Recentiorum eſt.* *Adde apologum Æſopi de vulpe quæ leonem nunquam viſum antea, primo conſpectum extimuit ad eundum, ſecundò acceſſit propiùs, tertiò viſum alloqui auſa eſt.*

ἡ πεῖρα πρώτη κινδυνωδὴς τυγχάνει. *A.* Periculoſa prima periclitatio.

Náſzy

Ná żyiem wozku śiedźiś / tego pioſnke śpieway.

ἐυδαιτον εἶναι τ' ἀλλότρια δειπνεῖν δεῖ.

Qui viuit alieno, hunc modeſtè agere decet.

Cuius pane veſcor, eius verba molior. *Iunius.*

ἢν ἔτ' ἐλεύθερος ἀλλότρια φάγων ἀνήρ. *A.*

Qui viuit alieno, eſſe liber non poteſt.

Non ſtat ſimul libertas cum alieno cibo. *Nam beneficia ligant.* V. Dobrodźićyſtwo wżiąć. & Chleb namocniey wiążć. *Adde illud Martial.* Namque coquus domini debet habere gulam. *Item.* Liber non potes & guloſus eſſe. *Nam ventris cauſa, adulari, arridere, obſequi, irriſiones probra pati cogeris. Idem Mart. ait:*

Liber eris, cœnare foris ſi Maxime nolis. V. Pochlebcá.

Ná ludźié coś.

ἀετὸς ἐν νεφέλαις. *Ariſtophan.* Aquila in nubibus. *de eo qui aliis longè antecellit, & quem aſſequi non facile ſit. Hoc ante omnes Chriſto Domino, deinde S. Ioanni Euangeliſtæ omnes SS. Patres ex libris diuinis rectè attribuunt.*

Na długiego przymowka / á na śie ni ſłowká.

ἀλλότρια σκώπτων πλάσματα, τ' ἴδια παροράς. *A.*

Aliena carpens vitia, diſſimulat ſua. *Caſtigat tales Horat. dicens:*

Cum tua peruideas &c. *Vide* Cudze wády choć máte.

Vſurpatur dictum Polonicum & alio ſenſu, non carpendo, ſed negotium proprium ſub alieno nomine procurando. Vide. Okiem inßem mowi. *&c.*

Nádźieia zeſło omyla.

Scio ſpem decepiſſe multos qui ſperauerint. *Plaut.*

Fallitur augurio ſpes bona ſæpe ſuo. *Ouidi.*

πολλ' ἐλπίδες ψεύδουσιν ἀι ἄλογοι βροτούς. *Euripid.*

Spes ſtulta mentitur homini quam plurima.

ἀι ἐλπίδες βόσκουσι τοὺς κενοὺς βροτῶν. *Menander.*

Spes vacua (*vana*) paſcit plurimos mortalium.

τὰς ἐλπίδας ἐγρηγορότων ὀνείρους εἶναι. *dixit Plato.* .i. Spes vigilantiũ eſſe ſomnia.

ἐλπὶς δ' ἐν πολέμῳ ἡ ἰσχύς. *Thucydid.* Spei in dubio eſt robur.

Spes alit: *ait Tibull. addunt vulgò recentiores.* & fallit.

Apud Plautum quidam dicit: Benedice. dijs ſum fretus. deos ſperabimus. *Et. alter.*

Non ego iſtud verbum emiſſim (*emerem*) titiullitio (*filis putridis*)

Nam omnes mortales deis ſunt freti, ſed tamen.

Vidi ego dijs fretos ſæpe multos decipi. *Ethnicus de diis ſuis ineptis ineptè vel potiùs aptè & verè loquitur.* V. Omylitá go nádźićią.

Nadźieia ießce ieſt. Nie trać nádźieie / gdyć śie mé dobrze dźićié.

μία μοι ἐκείνη ἄγκυρα ἔτι ἄθρυπτος. *Lucian.* Vna mihi illa adhuc anchora eſt ſicca .i. *integra nunquam aquis merſa.*

Aliqua

Aliqua afflabit aura. *Cic. ait:* Sperat ſibi aliquam auram poſſe afflare.

Multa præter ſpem ſcio multis bona eueniſſe. *Plaut.*

μηδ' ἐπὸλε σαῶσον ὀλυσυκῶν ἀπελπίσης. *Menander.*

Spem nunquam abicito cùm quid aduerſi premit.

ἀνὴρ ἀτυχῶν σώζεται τ' ἐλπίσι. *Idem.*

Spes ſeruat infeliciter agentem virum.

ἒκ ἔς' ἄελπτον ἐδὲν. *Sophocles.* Nil eſt quod non liceat ſperare.

ἐλπιδες ϛόσκυσι φυγάδα. *Plutarch.* Spes alunt exulem.

Adhuc aliquis deus nos reſpicit. *Eraſmus ex Homero qui ait:*

ἀλλ' ἔτι τις καὶ ἐμοῖο θεῶν ὑπερέχεται χεῖρα.

Aſt aliquis diuum poterit mihi porgere dextram.

Adhuc cælum voluitur. *Eraſm. ex Theocrito. qui ait:* ὄπω μῆνας ἄγων ἑκαμ' ἑρανὸς ὁλ' ἐνιαυτός. Nondum annos menſeſque quieuit voluere cælum.

V. Bedźieć też kiedy ſtonce. Spodźieway śie.

Nadźieią nieprzyiaćel / ſłaba / prozna.

ἀνεμαῖος ἐλπίς. *Alciphron.* Subuentanea ſpes .i. *inanis.*

λεπτὴ ὡς ἐλπὶς ἐς' ἐφ' ἧς ὀχέμεθα. *Suid.* Qua ferimur admodũ tenuis eſt ſpecula. Miſſilia exſpectare *dicitur, qui totus à Fortuna pendet, eiusq; beneficiis inhiat. Rhodigin. ex Senecæ epiſt. 74.*

Tenuis ſpes. *Cic. vt Plato eodem ſenſu:* λεπτὴ σωτηρία. Tenuis ſalus.

ἐμόγησαν αἱ ἐλπίδες. *Athenæ.* Laborant *(infirmæ ſunt)* ſpes.

Sic lib. 4. Regum c. 18. ἡ ῥάβδος καλαμίνη τεθλασμένη .i. Calamus arundineus fractus, *vocatur Pharao, in quo ſpem habere Ezechiam dixit Rabſaces.*

Inhiat quod nuſquam eſt miſer. *Plaut.* Sperat laturas poma myricas. *Ouidi.*

Adhuc tua meſſis in herba. *Ouidius.* Spem infinitam perſequeris. *Cic.*

κενεῶν ἐλπίδων χαῦνον τέλος. *Pindar.* Inanis ſpei ſterilis exitus.

Spe incerta certum mihi laborem ſuſtuli. *Terenti.*

χρυσαῖ ἐλπίδες φῦσαι ἀπήρυσαι. *Lucian.* Aureæ ſpes, bullæ deauratæ.

Spe Croeſo ditior, re Codro vel Iro pauperior. *Langius.* Nádźićio śie karmi / żyw.

Nádźićią pracey ábo w pracey vćiećhá.

Spes præmij, laboris eſt ſolatium. *P. Syrus.*

ἔστ' ἄρα γε ἐλπὶς τ' πόνων παραμύθιον. *A.*

Spes alit agricolas. &c. Spes etiam valida ſolatur compede vinctum

Crura ſonant ferro, ſpes canit inter opus. *Tibul. Idem dicit Ouid.*

τροφὴ φιλαρέτων ψυχῶν ἐλπίς. *Philo.* Spes eſt alimentum ſtudioſæ mentis.

V. Nie żal robić.

Ná frásunek / dobry trunek.

ἀνδρὶ κεκμηκῶτι μέγα σθένος ἀέξει. *Homer.*

Viro lasso deficienti magnum robur vinum addit.

Nunc vino pellite curas. *Horat.* — Generosum & lene requiro (*vinum*)
Quod curas abigat. *Idem.* Dissipat *Eubyus* (*Bacchus*) curas edaces. *Idem.*
Neque mordaces aliter diffugiunt solicitudines. *Idem .s. quàm vino bibendo.*
Curam metumq; Cæsaris rerum, iuuat Dulci Lyæo soluere. *Idem.*
Vino nihil iucundius quisquam bibit. hoc ad ægritudinem medendam inuenerunt: hoc hilaritatis dulce seminarium; hoc coagulum conuiuia continet. *Varro.*

Pallentes procul hinc abite curæ Misce dimidios puer trientes. *Martial.*

Cura fugit multo diluiturque mero. *Ouidi.*

ὅταν πίω τὸν οἶνον ἕυδουσιν αἱ μέριμναι. *Anacreon.*

Dum (*dulce*) poto vinum ærumna dormit omnis.

Aptior est dulci mensa merumque ioco. *Ouid.* πῶν οἶνον &c.

ἢ πίνων δὸς μὴ χαλεπὰς ζωὸς ἀσπὶς μελεδῶνας,
θωρηχθεὶς δ' ἔσεαι πολλὸν ἐλαφρότερος. *Theognis.*

Bibe vinum &c. Illud bibens molestas dissipabis curas

Et madidus eris multò leuior. *Confer.* Lżeyby człowiek po obiędzie,

ἑλένης κρατὴρ κυφίζει τὰ ἄχθη τ' γνώμης. *Philostrat.* Helenæ crater vacuat animi molestias .i. *poculum Ægyptiis pharmatis conditum, maximè nepenthe. de quo sic Plin. Nobile illud nepenthes obliuionẽ tristitiæ afferens & ab Helena mortalibus omnibus propinandum. Et Homer.* αὐτίκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον ἔνθεν ἔπινον,
νηπενθές τ' ἄχολόν τε κακῶν ἐπίληθον ἁπάντων.

Statim igitur in vinum immisit pharmacum vnde bibebant,

Tristitiæ & iræ malorumque omnium obliuionem inducens. *Buglossam idem præstare scribit Galenus, quare eandem cum nepenthe quidam esse putant.*

Eluit curas ebrietas. *Seneca.* Ebrietas aliquando admittenda, non vt mergat nos, sed vt curas deprimat. *Idem. Hilaritatem ex moderato potu intellige.*

οἶνος καὶ μουσικὴ εὐφραίνουσι καρδίαν. *Ecclesiastici c.4* Vinũ & Musica lætificant cor. Date siceram mœrentibus & vinum his qui amaro sunt animo, bibant & obliuiscantur egestatis suæ & doloris sui &c. *Prouerb. SS. c. 31.*

Zeno Citticus interrogatus, cur cùm natura seuerus & ex secta sua præscripto tetricus esset, in conuiuio tamen hilarior videretur! respondit: Lupini quoq; natura sua amari, dulcescunt aqua macerati. Sed & feroces iratos & furentes mitigat & delenit vinum, Sic Vlysses Polyphemum vino dulci demulsit. & Plautus cuidam valde irato vino bilem diluendam suadet. Symbolum eius rei, Bacchus currui suo subiungens tigres truces feras, apud Virg. Horat. Ouidi.

Hæc & præcedentia prudenter interpretare, nempè vbi necessitas postulat & modus adhibetur. Ideo addunt alii, temperanda esse pocula aqua & colloquiis honestis iucunda ad cauendam ebrietatem. Heliodorus laudat eum qui solebat.

τὴν ἐρυθρὰν τῶν ἀμπέλων συγκαθυδρεύειν, καὶ λόγων ἡδυσμα τῷ πότῳ συναναχέειν. i.

Mercurium

Mercurium *(eloquentiæ præsidem)* Baccho sociare & orationis condimentum poculis permiscere. V. Piy przedymáiac. *Plutarchus item præcipit:* οὐκ ἧττον τῶν μύσαις τὸν διονυσον ἢ τῶν νύμφαις κεραννύειν. *i.* Non minùs Musis Bacchum (*i. colloquiis eruditis pocula*) quàm Nymphis *(aqua affusa)* miscere, temperare. *Seu* Non minori cura vino & comportationibus colloquia docta quàm aquam admiscere oportere. Pausilypos *etiam* lapis *vt nomen* (παυσίλυπος) *sonat, mœrorem discutit. Plutarch.*

Ná frásunék vzonemu z ésiag rátunék.

ψυχῆς νοσούσης ἰατρός ἐστι γράμματα. *Philemon.*

Sunt mentis ægræ medicus optimus libri.

Musis amicus, tristitiam & metus
Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis. *Horati.*
Felix qui potuit rerum cognoscere causas,
Atque metus omnes, *&c.* strepitumque Acherontis auari. *Virgil.*

Simile quid habet Hesiodus & Theocritus.

Studijs & literis secundæ res ornantur, aduersæ adiuuantur. *Cicer.*

Multi cùm in potestate essent hostium ac tyrannorum, multi cùm in custodia, multi in exilio, dolorem suum doctrinæ studijs leuarunt. *Idem.*

Hæc studia, &c. secundas res ornant, aduersis perfugium ac solatium præbent. *Idē. Vide Athenienſium exemplum, ſub* Dobrzé co vmieć. *Tarantulæ venenato morsu infecti, curantur musica. Ælian. Alexandr. Neapolit. & affectus vitiosi oratione sapientis.*

Nagorsie bóty v ſérwcá/ ściérá v kowalá/ *&c.*

πολλοὶ καμάζουν ἑτέρων, αὐτῶν δίκα. *A.*

Multi obsequuntur alteri, obliti sui. *vel* Aliena curant negligunt multi sua.

ὁ μυταρὸς αἱρεῖ πωλέσῃ ἢ ἐπαυρέσθαι. *A.*

Mauult auarus vendere bona, quàm ijs frui.

χειροβίωτος τὸ κάλλος ἀλλ' ὄνησαι φιλεῖ. *A.*

Non pulchrum at vtile quod est spectat artifex. *Artes illiberales lucri gratia cõmoditatem & elegantiã negligunt. Affine,* Drugiem dobry. Co w swey mocy mamy.

Ná ieden ściz broń/ obronę/ dowod/ przyiaćiélá/ *&c.* nié spuśćay.

Dobrzé mieć wiele drzwi w domu. Nié ieden dźiurę krolik ma do igmy.

Mus vni antro non fidit. *Ex Plauto, qui ait:*

Sed tamen cogitato, mus pusillus quàm sit sapiens bestia,
Ætatem qui vni cubili nunquam committit suam; (*i. vitam, salutem,*)
Quia si obsideatur vnum, aliud perfugium gerit. *al. quærit.*

Sunt animalia, quæ latibulis suis diuersos & plures exitus pandant, vt si quod periculum inciderit, fuga pateat obsessis. *Lactantius.*

Echinus duo foramina ad oppositas mundi plagas in suo cauo facit. *S. Basilius.*

ὡς ἐνὶ καιρὸν ἀπώσασθαι τὰς ἐλπίδας ὀδαμῶς συμφέρει. *Iosephus.* In vna

occasione spem figere (*spe incumbere*) nequaquam vtile est.

ὡς ἀγαθὸν ἐς' ἐπωνυμιας πολλὰς ἔχϑ. *Aristophanes.*

Vt expedit, quam plurima habere agnomina. *Instar Mercurij vel instar eius qui plura habet in aula officia, vel eius qui plures artes scit.*

Remo & aura vtendum. *Ex Ouidi.*

Bonum est duabus niti anchoris. *ex Pindaro, qui ait:*

ἀγαθαὶ ϑ' πέλονται ἐν χϑιεραῖα νυκτὶ, ϑοᾶς ἐκ ναὸς ἀπεσκίμφϑει δ' ἄγκυραι.

Bonæ autem sunt intempestuosa nocte celeri ex naue pendentes duæ anchoræ. *Vel* Bonum est pendere duas, &c. Vni naui non fidas.

μηδ' ἐνὶ νηυσὶν ἅπαντα βίον κάλλησι τιϑεσθαι. *Hesiod.*

Ne in vnam cauam nauem totam substantiam ponas.

Bonum hoc documentum etiam in simplici & proprio sensu. In tralato autem. Ne quid aggrediaris in quo de omnibus simul periclitandum sit. *Simile illud.* Non ōnis alea simul iacienda. *Itẽ.* Ne pecuniã habeas absq; peculio. V. Vńć wßytko rázem.

Na iednem wozku obié stronć do práwá.

Vulgare dictum. Amicus personæ, inimicus causæ.

φίλος προσώπῳ ἐχθρός ἐμι τ̃ δίκης. *A.*

Personæ amicus sum, hostis at negotij.

Discordia fratrum re confecta desinens, ipsius est rei: post rem verò si maneat, res fuit eius præcextus, causa alia occulta praua. E Plutarch.

Themistocles & Aristides inimici, exeuntes ad legationem vel ad bellum inimicitias in finibus patriæ deponebant, & reuersi rursum resumebant. Ex eodem.

Belli tempore Sext. Pompeius Roma venit ad Castra Vettij Catonis, cui cùm dixisset Cato: Quem te appellem? *ait ille:* Voluntate hospitem, necessitate hostem. *(quia aduersæ factionis erat) Cic. Philippica 12. Hospes hic amicum significat vt apud Plautum.* Tun' hospitem illum nominas hostem tuum?

Et Ouid. Qui sic intrabas, hospes an hostis eras? V. Mutuia śie.

Na iedney nodze stoiąc, &c.

Sic & Horat. — In hora sæpe ducentos. Vt magnum versus dictabat stans pede in vno. *Vide* Rychto. & Ktamca. *nam ad varias actiones potest accommodari.*

Na iedney ziemi kakoli i pßenicá rośćié.

1. Mala bonis permista esse. *V.* Dobre rzadko bez zlego. Źle dobrém śie czesto wćtuié.
2. Ingenia insignia scelerum feracia esse. *V.* Gdźié rozumu wiecey.
3. Bonos quoque viros vitijs non carere. *V.* Káżdy ma swoie wáde.

Na iezyku mi iuż było. Na końcu iezyká mi iuż było.

Modò mihi versabatur in labris prīmoribus .s. *nomen Charmidis. Plaut.* ἐπ' ἄκρεις χείλεσιν ἦν *vel* ἔχηκα. Satin' intra labra atq; dentes latuit vir minimi pretij! *Idē.*

Na kiéł wziąć.

δαχὼν

— δακὼν δὲ τόμιον ὡς νεοζυγὴς ὠλὸς διάζη, ἐ πρὸς ἡνίας μάχη.
Mordens frenum vt recens ſub iugo Pullus ferocis & contra habenas pugnas.
Sed Polonicum dictum plùs ſonat, idem quod in 1 Tomo. Vlič vhámowány. Vpieram ſię.

Na koncu iezyká. *ſubaudi* Mieſtá. Nayduźiéß. *&c.* Dopytaß ſię.

Ad hunc ferè ſenſum, licet fuſiùs reſpondit apud Terentium in Adelphis Syrus Demeæ fratrem quærenti, deſcribendo locum remotiſſimum, in illum aiebat eſſe, vt per tot plateas angiportus, ſacella, porticus, cliuos curſantem per ludibriũ fatigaret ſenẽ. Garn. ex Gallic. dicit:

Quiſquis habet linguam poterit pertingere Romam.
πᾶς ὁ γλῶσσαν ἔχων ῥώμῃ οἷός τε προσελθεῖν. *A.*

Na koncu vſtáiéß.

πάντα ὀπτεραγὲν ἔδυ, εἰς τὴν ἐρὴν ἀπέκαμεν.
Toto boue douorato, in cauda defecit: *In eum qui prope peracto negotio in fine deficit.* In ſummo cliuo deficis. *Seneca.*
κακῶς χρῆσθαι τῷ ἐπιλόγῳ. *Ex Herodoto.* Malè vti epilogo .i. *infelicem finem rebus vel dictis imponere. Rhodigin.*

Na kray światá.

Vltra Sauromatas fugere hinc libet & glacialem Oceanum. *Iuuenal.*
ὑπὲρ ἡρακλέους ἐσχάτας στήλας, ἐ τὴν ἄβατον ὠκεανὸν θάλασσαν. *Heraclides Ponticus.* Vltra Herculis extremas columnas & inacceſſum Oceani mare. Ad extremos Garamantas. *Ex Virgil. Plini.*

At nos hinc alij ſitientes ibimus Afros
Pars Scythiam & rapidum Cretæ veniemus Oaxem,
Et penitùs toto diffuſos orbe Britannos. *Virgil.*
Viſam Britannos hoſpitibus feros, *Horat.*
εἰς φᾶσιν, ἔνθα ναυσὶν ἔχατος δρόμος. *Strabo.*
Ad Phaſin vbi curſus ſupremus nauibus .ſ. *nauigauit.*

Nátáieć debowemi abo twárdemi ſłowy.

Solea puer obiurgabere rubra. *Perſius.* Obiurgare ferulis. *Suetoni.*
Miſero mihi mitigabat ſandalio caput. *Turpilius.*
Commitigare alicui ſandalio caput. *Terenti.*
οἱ ἀπειθοῦντες ἄξιοι ἂν εἶεν ζανδάλῳ χρυσῷ ἐς τὰς πυγὰς ὡς τὰ παιδία παίεσθαι. *Lucianus.* Non credentes digni eſſent vt eorum nates ſolea aurea mole puerorum pulſentur. Monumentis vos commonefaciam bubulis .i. *loris. Plaut.* Bubulis caſtigabo te exuuijs. *Idem. eodem ſenſu.* Caue ſis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. *Idem.* *Oppoſitum verò apud eundem.* Abſtinere cenſione bubula .i. *non cædi vel non cædere loru bubulis aliquem.*

Nálazł cźégo ſukał.

ἀμαία τὴν ἀζησίαν μεμῆλθεν. *Plutarch.* Amæa Azeſiam .i. Ceres Proſerpinam

(*diu quæsitam, tandem*) inuestigauit. *Nota fabula vel ex Claudiano.*

Ægyptij inuento Api boue nigro seu Osiri clamabant: εὑρήκαμεν, συγχαίρομεν. Inuenimus, collætemur. *Meminit Iuuenal.*

Nálazł swoy swego / ábo sobie podobnego. Naláztá Martá Gotartá.

Patella reperit operculum. εὕρεν ἡ λοπὰς τὸ πῶμα. *Varro.* (*similem.*

Par ingeniũ nactus est. *Terent.* Cascus Cascã ducit. *Varro* .i. *vetulus vetulã, vel similis*

Potest huc accommodari & illud: Caius Caiam, *de bonis coniugibus. Nam Plutarcho teste apud Romanos Sponsa ad sponsum deducta dicere solebat*: ὅπου σὺ καῖος, ἐγὼ κάια. Vbi tu Caius (*fuerus*) ego Caia (*ero*) *à celebribus coniugibus Romanis tracto exemplo vel omine. De discordibus autem coniugibus* (*nam & sic dictum Polonicum vsurpatur*) *est illud Martial.* Cum sitis similes paresque vita,

Vxor pessima, pessimus maritus, Miror non bene conuenire vobis.

Item illud. Thaida Quintus amat. quam Thaida? Thaida luscam,

Vnum oculum Thais non habet, ille duos. *Intellige, vel verè de oculo corporis ad præsentem locum aptè, vel de animo .i. stultus est qui luscam ambit.*

Quadrat in hunc locum & illud Gallorum apud Garnerum: Clauus vel impages reperit foramen. *Item illud.* Calceum suo pedi aptum, *vel* Calceus pedẽ sibi aptũ inuenit.

εὗρεν ὑπόδημα τ' ἐπάρμενον πόδα. *A.*

Sibi quadrantem calceus reperit pedem. *vt Dorion furi optabat.* V. Dobroć czynność zła. *Affine*, Takiemu takie. Trafił swoy ná swego.

Ná ledźié budować *s.* niewarowno.

Vulgare dictum recentiorum est. Glaciej vnius noctis fidere .*s. inutum*.

Sed & plurium noctium glaciei Iudæus non fidit. Vide Ladem pewniey.

Sensus dicti Polonici paræmiacus, is est. Na niepewne rzeczy śie spuszczáć / sádźić / vfáć

Nalegánie gęste / długie / za gwałt stoi.

Συνεχὴς ἡ ἔνστασις βίᾳ ἐοικὼς τῇ βίᾳ. *A.*

Instantia assidua instar est violentiæ.

Qui instat, etiam ex duro pectore gratiam extundit. *Seneca.*

Nec verò postea destiti labefactare eum, qui &c. itaque quotidianas compellationes meas non tulit, seque in vrbem recepit inuitus. *Cic.*

Tundendo atque odio denique effecit senex. (*s. vt filius vxorem quam nolebat ducere consentiret*) Despondit ei gnatam vicini. *Terent.*

Apud eundem in Heautontim. pater seuerus in filium, amisso illo dicit:

Vbi rem resciui, cœpi non humanitùs Neq; vt animum decuit ægrotum adolescentuli Tractare, sed vi & via peruulgata patrum Quotidie accusabam &c. Postremò adolescentulus sæpe eadem & grauiter audiendo victus est Militatũ abiit.

Item in Adelphis Mitio importunè rogantibus respondet: Vis est hæc quidem.

Huc & illud: Gutta cauat lapidem. *Et plura sub* Vstáwiczność wiele może.

Ná iekći chleb śię wdał.

Musicè

Musicè agere vitam instituit. *Ex Plauto.*

αὐλητὴς βίον ζῆν προῄρητο. Aulœdi vitam elegit. *Nam cantores, tibicines, mimi, comœdi, parasiti, conuiuiorum sunt assectæ & alienum cibum vt mures deuorant & sine fumo sacrificant. ex Plauto.* *Hus addæ ex Horatio* Ambubaias, agyrtas, propolas, quin ex nostro more aulicos. *De his omnibus rectè vsurpes illud Terentij.* Vide otium & cibus quid faciat alienus. V. Cudzem sie żywić.

Nalężyć sie w grobie.

Duplici sensu vsurpamus. 1. Cùm stertentem aut pigrum castigamus.
Sic ferè Ouid. Stulte quid est somnus, gelidæ nisi mortis imago?
Longa quiescendi tempora fata dabunt.
ὀκνηρὲ θαφθεὶς ἡσυχάσεις πλατέον. *A.*
Sepultus ignaue requiescès plùs satis.
2. Cùm mori cupientem cohibemus. *Tale est illud Senecæ.*
Nemo ad id sèrò venit, vnde nunquam. Cùm semel venit potuit reuerti.
V. Nie iutro zmartwychwstáć.

Nałog drugie przyrodzenie. Nałog trudno odmienić. Nałogi stáre / trwáłe. Nałog do złego / nie gorßego.

Consuetudo altera natura. *Cic.* τὸ ἔθος ἑτέρα φύσις. *Philo. Galen.*
Consuetudo diuturna callum obducit. *Cic.*
τὸ ἐνδιατρῖβον ὥσπερ πέφυκὸς ἤδη γίγνεσθαι. *Aristotel.* Consuetum quasi innatum iam efficitur. Nam morem fecerat vsus. *Ouidi.*
Desinit esse remedio locus, vbi quæ fuêre vitia, mores sunt. *Seneca.*
Difficulter reciduntur vitia, quæ nobiscum creuerunt. *Idem.*
Nihil infelicius eo, cui iam malum esse necesse est. *Idem.*
Dediscit animus sèrò, quod didicit diu. *Idem.*
Grauissimum est imperium consuetudinis. *P. Syrus.*
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Sèrò recusat ferre quod subijt iugum. *Seneca Hippolyto.*
ὅμοιον τὸ ἔθος τῇ φύσει. ἐγγὺς γὰρ τὸ πολλάκις τοῦ ἀεὶ ἐστιν. ἔστι δὲ ἡ μὲν φύσις τοῦ ἀεὶ, τὸ δὲ ἔθος τοῦ πολλάκις. *Aristotel.* Similis est consuetudo naturæ. vicina enim sunt sæpiùs & semper fieri. est autem natura eorum quæ semper fiunt; consuetudo eorum, quæ frequenter. Vinclis solutus sensim incedit. *ex Plutarcho.*
ὡς ἔργον εὖ ζῆν, ἂν πονηρεῖς ἦθεσιν. Difficile viuere est bene, assuetum malis. *Adolescens ludens alea reprehensus à Platone dixit:* Quam paruâ rem reprehendis! *Cui Plato.* At non parua res est consuetudo.
θᾶσσον ὁ κάνθαρος ἂν μεθῇ πέτεσθαι. *Lucian.* Citius scarabæo persuaseris (*i. vt relinquat stercora, quam assuetum malam consuetudinem.*
ὁ μὲ ποτε παίξας, πάλιν παίζει. Qui aliquando lusit, iterum ludet.
Cui semper dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Syrus.* Dawßy / raz / dwá / muśiß dźiećśiec. Trudno temu odmowić ktory sie długo brać nauczył.

Planta

Planta tenera facile euellitur, adulta difficulter. *Vide Apologum S. Dorothei sub* Żáś biegay wczáś. Mala vbi consuetudine recepta vim legis acquirunt, non facile quamuis noxia sint aboleri possunt. *Plutarch. Latinè loquens.*

O consuetudo peccandi! quantam habes iucunditatem in improbis & audacibus, cùm pœna abfuit & licentia consecuta est. *Cic.*

Consuetudine rursus animus tè huc inducet. *Plaut.*

Si mutare potest Æthiops pellem suam, aut pardus varietates suas: & vos poteritis bene facere, cùm didiceritis malum. *Ieremiæ c. 13.*

Addo apologum de Potore quodam, quem cùm ebrium vxor pro mortuo sepelÿisset & ei pro more Ethnico cibum ad sepulchrum attulisset, ille crapula iam digesta euigilauit & potum postulauit. *Simile Epigramma in Antholog. in Anacreontem.*

ὦ ξένε τόν δε τάφον τ᾽ ἀνακρεόντος ἀμείβων,
ζωπεῖσόν μοι παρὼν, εἰμὶ γὰρ ὀνοπότης.

O hospes sepulchrum hoc Anacreontis transiens, Liba mihi accedens, sum enim meribibulus. *Affine*, Po stáremu & Stárego odmienić.

Natog odmieni kto śie nié leni.

Recta opinio prauam consuetudinem corrigere solet. *S. Augustin.*

Bona consuetudo excutere debet quod mala incussit. *Seneca.*

Certa fortiter. consuetudo consuetudine vincitur. *Thomas de Kempis.*

Obsistet inolita consuetudò, sed meliori consuetudine deuincetur. *Idem.*

κακὸς ἐὰν ἐθισθεὶς, δυνατὸς ἐθίσαι καὶ καλός. *A.*

Potest malis assuetus, assuescere bonis.

Didici quamuis vetus arbustum posse transferri. *Seneca. hoc dictum oppositum est illi de annosa arbore negante transplantari, sed experientia refellit.*

Natog vćacnia trudnośći. Zwyczay wszystko przémaga.

Przykrość zwyczáyna lżéyßa.

Consuetudo calamitatum mollimentum, citò in familiaritatem grauissima adducens. *Seneca.* Paulatim voluptati sunt, quæ necessitate cœperunt. *Idem.* Finis dolendi est, obtorpuisse. *Idem.*

Quod malè fers, assuesce, feres bene. multa vetustas Lenit. *Ouidi.*
Fac tibi consuescat. nihil assuetudine maius. *Idem.*
Hoc quoque Naso feres, etiam maiora tulisti,
Iam tibi sentiri sarcina nulla potest. *Idem.*
—— Valeo, corquque quod antè laborum
Impatiens nobis inualidumque fuit, Sufficit. *Idem.*
Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòst venit assueto mollis ad arua iugo. *Propert.*

Seruitus mea mihi interdixit, ne quid mirer meum malum. *Plaut.*

ἔστι γὰρ τὸ συνήθες ὡς τὸ ἑκούσιον ἐν τοῖς ἡδέσι. *Aristotel.* Est autē assuetum & vsitatū inter iucunda. πολλὰ γὰρ τῇ φύσει μὴ ἡδέων ὄντων ἐθισθῶσιν ἡδέως ποιεῖσιν. *Idem.*

Multa

Multa enim etiam eorum quæ natura iucunda non sunt, cùm assueuerint, iucunde faciunt. *Hinc illud Philosophorum vulgare axioma.* Ab assuetis non fit passio. *Elegantiùs & latiniùs Claudian.* Sensumque mali detraxerat vsus.

Notissimum quodque malum, maximè tolerabile. *Liui.* (*Nonius.*

Quod si fecisset paulò sæpiùs, didicisset id ferre, & non esset intolerabilis. *Afranius.*

λυπηρὸν μέν, ἀλλὰ ἤδη συνήθως ἐσμὲν. *Aristotel.*

Molestum quidem est, sed iam assueuimus.

ἄρης τὰ αὐτῷ ὅπλα μὴ σαλεύῃ. Mars sua arma non iactat non concutit .i. *assueta facile feruntur. Erasm. Aliter.* V. Kokoby śie.

Mulcæ pastæ minùs molestæ sunt quàm ieiunæ. *Ex Apologo de Vulpe à muscis obsessa, quas cùm crinaceus depellere ab ea vellet; prohibuit dicens:* Malle se has iam pastas pati, molestiores enim futuras alias ieiunas. *Vsus est hoc apologo Cinesias parasitus Alexandri (apud Athenæum) cùm is parasitos muscas vocans vellet à se repellere.*

τὰ οἰκεῖα τῶν κακῶν ὑπομένειν μᾶλλον ἢ πειρᾶσθαι τῶν ἀλλοτρίων. *Plutarch.*

Familiaria mala potiùs toleranda, quam aliena experienda.

Sic anus Syracusana, quotidie pro Dyonisio tyranno vota faciebat, & ab eo interrogata cur id faceret, respondit: Timeo ne peior succedat.

Vt in loco pestilenti quoq; qui assueuêre durant: ita incommoda parùm lædunt assuetos *Plini.* Vt callus tempore adimit sensum: ita diutina mala consuetudo facit, vt leuiùs feramus. *Idem.* Bene facere ex consuetudine in naturam vertitur. *Salusti.* Si sua mala omnes homines in vnum conferrent, data illis optione commutandi, quisque potiùs suum cui assueuit auidè resumeret, etiam grauius alieno. *Herodot. & Valer. Maxim. lib. 7. c. 2.*

Idem penitùs habet Horat. lib. 1. Satyra 1. Plutarchus Socratem huius dicti facit auctorem. V. Czże wszystko zwyczaia.

Nałog wiele może.

τὸ μόσχον ἄειρε, ταῦρόν ἐστ' οἱός τ' ἀρεῖν. *A.*

Taurum tollet qui vitulum sustulerit. *Petroni. exemplo Milonis Crotoniatæ de quo Plinius.* Nempe à teneris consueuerat, *quod laudat Virgil.*

Iulius Viator consuetudine effecerat, ne potu vteretur in senectute. Plini.

Iumenta rectè ire condocefacta, etiam dimissis habenis a rectore, sine errore & offensa perguut. Plutarch. Profecit poto Mithridates sæpe veneno,

Toxica ne possent sæua nocere sibi.

Tu quoque cauta cœnando tam male semper,

Ne possis vnquam Cinna perire fame. *s. assuetus eidem. Martial.*

De Mithridate idē scribit Plutarc. Plin. Gellius. Psyllos fugiunt venenata. *Suetō. Xiphil.*

μέγα μὲν τι τὸ εθ ἐπιτήδευμα *Aristotel.* Magna res cuique est consuetudo.

Consuetudo naturâ potentior. *Curtius.* V. Nałog drugie przyrodzenie.

Na ludzie z cotkolwiek. Respectum sic vocabis.

ἔξω βλέπειν ἢ πρὸς δόξαν ἑλκεσθαι. *Plutarch.* Foras prospectare & opinione

faináue duci. Sese quærere extra. *ex Perſio.*

Ná málé ma probowáć, kto śie bez przodowáć.

C[illegible] primo quàm onerari remigare diſce. *Ex Apuleio.*
ἐκ[illegible] ἀρχὴν χρὴ [illegible], πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν. *Ariſtophanes.*
[illegible] quàm in gubernaculo manum admoueas.
[illegible] πρὸ τῶν πραγμάτων μανθάνης. *Ex Platone Nazianzeno.*
[illegible] diſcas.

Náwarſzy rowny przymuśićielowi.

ὁ πείσας χείρων ἢ βιασάμενος. *Iſidor. Peluſiota.* Qui perſuadet deterior eſt cogente. *quia animum etiam flectit, quod violentia nullà poteſt.*
ἡ πειθὼ τοῦ βίου ἀχαλινωτέρα. *Idem.* Perſuaſio violentiâ moleſtior. Qui monet, quaſi adiuuat. *Plautus.*

Namiętność roſpuſzczona, pewna zgubá.

Equo effreni currens, rogatus, quo iret? reſpondit: Quò illi placebit. *Apud Rhodiginum apologus in cupiditates effrenes.* ἡ ἐπιθυμία ἵππος ἀχαλίνωτος. *Vel* ἀχαλινός ἐστιν ἵππος ἡ ἐπιθυμία. *A.* Freno carens equus cupiditas omnis eſt.

Na oſtatnią przyſłło. Oréßt idzié. Przywiodł go na hak.

Res ad triarios rediit. *Liuius. in quibus vt pote fortiſſimis ſumma ſpes fuit.*
ἱερὰν ἄγκυραν χαλαστέον. *Lucian.* Sacra anchora ſoluenda eſt.
ἀφ' ἱερᾶς γραμμῆς κινητέον τὸν λίθον. *Plato.* A ſacra linea mouendus eſt calculus.
Ad incitas redactus eſt. *Plaut.* De diuinis & humanis cernitur. *Idem.*
Pons à tergo ruptus eſt. *Carol. Bouill.* V. Odważyłſobié.
In acie nouaculæ res eſt. *Ex Homero Sophocle Theocrito. Et in Epigram. de Menelao & Paride ſingulari certamine decertantibus dicitur:*

ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυρῆς ἵσταται ἀκμή.

Nunc vobis vtriſque nouaculæ in acumine res eſt, *vel* ſtat.

ἔσχατον κύβον ἀφιέναι τινί. *Plutarch.* Extrema alea iacienda eſt.
Vocat labor vltimus omnes. *Virgil.* Ventum ad ſupremum eſt. *Idem.*
Ad raſtros, ad reſtim res redijt. *Terent.*
περὶ τῶν κρεῶν μάχεσθαι. *Ex Ariſtopha.* De carnibus dimicare, *vt facit lepus.*

——— ἐπ' ἄκραν ἤκομεν γραμμὴν κακῶν. *Euripides.*

Venimus ad vltimam malorum lineam.

ἀγῶνα θανάσιμον δραμεῖν. *Idem.* Agonem mortiferum decurrere.
ψυχῆς ἀγῶνα δώσων, ἐν ᾧ ζῆν ἢ θανεῖν ὑμᾶς χρεών. *Idem.*
Animæ certamen daturus in quo viuere aut mori vos oportet.
τὸ περὶ ψυχῆς δρόμον δραμεῖν. *Ariſtophan.* De anima curſum currere.
τελεὐταῖον ἐφέλκειν. *Suidas.* Vltimum curriculum decurrere.
Equus Troianus introductus eſt .i. *extrema calamitas imminet. Cic. in VI Verrina.*

Quem

Quem concursum factum in oppido putatis? quem clamotem? quem porrò fletum mulierùm, cùm viderent equum Troianum introductum, vrbem captam esse dicerent? *Apud Virgil. Simile quid:* Venit summa dies &c. armatos fundit equus.

Incensa Danai dominantur in Vrbe.

ἀνόστεος ὃν πόδα τύψε. *Hesiodus.* Exossis. i. *Polypus*, suum pedem rodit, *nempe cùm deest cibus. Edacissimus enim est. brachia itaq; seu cirros suos vorat qui postea renascuntur.* ἐδῶ δ' ἐμαυτόν ὡς πολύπους. *Alcæus.* Comedo meipsum more Polypi. Phocensium desperatio. *Vide* Odważyć sobie & Złé koło mnié.

Na piotruśke. *Item* na piotrußke. Na to na owo *s.* wydatem. Száfárzow słowé.

εἰς τὸ δέον *s.* ἀπήλωσα. *Zenodot.* Ad quod opus. *Vel* In id quod opus erat, expendi. *Dictum hoc, Periclis est, qui dum Asiyagem Lacedæmonium regem, pecunia è publico accepta submouisset ex Attica, rationem eius pecuniæ reddere iussus, erubescens confiteri dixit:* εἰς τὸ δέον.

Sic apud Aristophanem quida interrogatus: Vbi haberet vestem, calceos, *iocans respõdit.*

ὥσπερ περικλῆς εἰς τὸ δέον ἀπωλέσα.

Velut Pericles perdidi in quod opus erat.

Differè id in Trinummo Plauti seruus interrogatus de pecunia sibi ad dispensandum data enarrat. Lesb. Quid factum est eo? *s. argento. Stasim.* R.

Comesum, expotum, exutum, elotum in balneis,
Piscator, pistor abstulit, lanij, coqui, &c.
Quid quod dedisti scortis? &c. Quid quod ego defraudaui? &c. *Ibidem.*
Ratio quidem hercle apparet, argentum οἴχεται. .i. *abijt, perijt.*

Nápiśáć by waglem na gzłuściach

Vsurpamus hoc dictum cùm res aliqua inspe:ata & incredibilis accidit, quam nos miramur & memoria dignam dicimus aut fingimus, ridemúsue.

τοῦτ' ἐν τεφρηγεῶ ἀνθρακι γεάφεσθ' ἄξιον. *A.*

Carbone scribi digna res in propnigeo.

Graci simili sensu dicunt. εἰς τέφραν γεάφειν. In cinere scribere, *de re quæ contemnitur. Item* εἰς ὕδωρ γεάφειν. *Lucian.* Aquæ inscribere. *Sic & Catull.*

—— Mulier quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua.

λευκῷ λίθῳ λευκὴν στάθμην ἐπιγεάφειν. *E Sophocle.* Albo lapidi albam amussim (*lineam*) inscribere. Kreta ná wapnié nápísáć.

Potest huc trahi & illud Persij. Res digna cedro, *sed remotè pertinens.*

Na plac wyzwáć, abo wystąpić.

Ad scamma producere. *Tertullian.* Σκαμμα *dicebatur locus certaminis athletarum fossa aut linea cinctus.* Educenda est dictio ex domestica exer-

citatione & vmbratili, medium in agmen, in puluerem, in clamorem, in castra atque aciem forensem. *Cicero.*

Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab vmbra. *Iuuenal.* (*Cicero.* Ex vmbraculis & otio in puluerem & solē in acie & discrimē doctrinā perducere.

Ná plac wystáwiwſy, pozno abo prozno śie rozmyślać.

ἀγὼν ὲ δέχεται σκήψεις ἢ προφάσεις. *Plato.*

Certamen nō recipit simulationes vel excusationes. Necessitas feriis caret *Palladius.* ἀγὼν προφάσιν ἐκ ἀναμένει. *Plato.* Certamen occasionem tergiuersationem non exspectat.

Bellum non permittit tempora legere. *Curtius.*

Τ ἀγῶν' ἐσελθὼν οὐὲ τὴν βελὴν λαβεῖς. *A.* Progressi in aciē sera consultatio.

Nápiekáć śie, ſáka taka wóiéchá.

Poćiéchá gdy co beli/ námowić śie/ ábo wypowiedźieć do woli.

Animum leuant lacrymæ. *Seneca* Exfarciet se (*flens*) & primū impetū effundat. *Idē.* Est aliqua voluptas cognata tristitiæ. *Metrodorus. apud Senecam.*

——— Est quædam flere voluptas. *Ouid.* Expletur lacrymis egeriturq; dolor. *Idem.*

Interdum lacrymæ pondera vocis habent. *Idem.*

——— Arbitrio tuo Implere lacrymis. fletus ærumnas leuat. *Seneca Troade.*

——— ἡ λύπη δ' ἔχει ὥσπερ τὰ δένδρα καρπὸν ——— τὰ δάκρυα.

Fructu ceu arbor gaudet, ita lacrymis dolor.

μέγα τοῖς ἠτυχηκόσιν, δυνηθῆναι περὶ ὧν πεπόνθασιν εἰπεῖν. *Demosthen.*

Magnum (*solatium*) infelicibus, posse de his quæ passi sunt dicere, aut queri.

Náplwáć komu wkáźe. i námowić żeliwwić ſromotnie.

ἐξ ἁμάξης λαλεῖν. De plaustro loqui. *more veterum comicorum qui in plaustro sedentes quosuis liberè & impunè dictis petulantibus & conuicijs incessebant.*

ἐδένὸς φείδεται, ἀλλ' ἐξ ἁμάξης παρρησιάζεται. *Lucianus.*

Nemini parcit, sed è plaustro liberè loquitur.

Σκώπτει ὥσπερ οἱ τρυγοδαίμονες. *Aristophanes.*

Cauillatur ceu solent peruncti fæcibus ora Pòétæ.

Illud verò Luiij: Os suum ad contumeliam præbuit. *Itemq; Ciceronis:* Os suum ad malè audiendum alteri præbuit. *interpretare.* Dał ſobie náplwáć wkáźe. V. Nátrzeć vby.

Ná pochyłe drzéwo rady kozy ſkaczą.

δένδρα ἅπιλωὲς αἶγες ἑαυτῆσιν φιλεῖ. *A.*

Capræ insilire pronam amant in arborem.

ἅπαξ σε βλάψας, θρασύτερον ἔσεται πάλιν. *A.*

Impune læsit qui semel, lædet iterum.

πρόνοια κινδυνεύσῃ ὅστις ἐν Καρί. *A.* Impune quisq; in Care facit periculum

ἐχρῆν

ἐρμαῖον ἐστὶ τ κακοήθων πᾶς ἥμερος. *Suidas.*

Lucrum eſt improborum omnis manſuetus, mitis.

Sic apud Æſopum lepores conqueruntur ſe ab hominibus, auibus, & feris cerſami. Et dame apud Martialem. Partes in proclinatas ōne recumbit onus. *Ouidi. Vide.* Wſtedy na mie kępié. Lédá kto nádemna przebarſzcza. Vlá vbogiego wſtedy kępié. Bomu śie nogá powinié. Zlé być názbyt dobrem.

Na początku ſwankować vſtawać.

In portu impingere. *Quintilian.* ἐν λιμένι προσκόπτειν. ἐν λιμένι ναυαγεῖν. *Nilus.* In portu naufragium In limine primo deficere. *Virgi.* Cantherius in porta *ſ.* labitur. *Feſtus. Dictum Sulpitij Galbæ cui in prouinciam exeunti equus in porta concidit.* ὁ καλῶς προοιμιάζεσθαι *Herodes Atticus.*

Non benè proœmiari. Male vti proœmio. *Kárdigin.*

Nápominać kogo. Przypominac komu.

Vellere aurem alicui vel alicuius. *Virgil. quia in aure memoriæ ſedem priſci ponebant teſte Plinio. vel quia mius aliquem ducturi, alterius cuiuspiam aurem tangebant arreſtantes, ſeu teſtis inſtar adhibentes.*

Paupertas ſæpiùs aurem Vellit & dicit: Vilia cura. *Calpurnius.*

Aurem mihi ipſe peruellam. *Seneca.* Vellicata blandè auricula ſuſcitauit. *Paulinus.*

Napominać drugich nakáznemy.

ὡς τ πέλας μὲ νουθετεῖν βραχὺς πόνος! *Moſchus.*

Vt admonere proximum, eſt breuis (*paruus, leuis*) labor!

Thales interrogatus. τί χαλεπώτατον; Quid difficillimum? *Reſpondit:* γνῶναι σεαυτόν. Noſſe ipſum. *Iterum.* τί εὐκολώτατον; Quid facillimum? Ετ. ἄλλα ὑποτιθέναι alterum admonere. V. Drugiemu dobrzé poráđáiemy. Á ſám ſwego ćiężć.

Napomnienie przewſze niż być nie karanie.

Bto gárdźi ſłowy proſtemi / tego trzébá dobrowemi.

πρότερον παραινεῖν ἢ κολάζειν συμφέρει. *A.*

Monere quam punire conuenit priùs.

πρῶτον ἔπη, μεθέπειτα πόας βάλλ', ὕστατα πέτρας. *A.*

Verba prius, poſthac herbas iace, denique ſaxa. *Vt ſcitè Æſopus (in apologo quodam) puerum in arbore poma carpentem conſpicatus, qui priùs clamare & increpare eum fruſtra aggreſſi, herbas obuias vellens conijciebat, cùm nil proficeret, ſaxis & ligno comminus eum depulit.* *Affine*, Pierwey ſuki. Vić záraz do twárdych ſłow.

Náśći Pićśiu. *V.* Rozumiewány.

Naśći teſ- być mie mié przeklinał.

Solent famelici vel gulóſi famuli, bene ſuauiter quid comedente & ipſis nihil porrigente, malè precari. itaq; cautiores humanorēque heri porrigunt illis aliquid dicentes. Accipe,

ne mihi malè quid impreceris. *Simile quid habet Aristot. Sectione 20. problem. 34. Cùm de cibo, inquit, allato quid sibi aliquis sumebat, aspicienti impartiebatur dicens.* (λαμβανε) ἵνα μὴ βασκανῃς με. Accipe ne me fascines. *Ob quam etiam causam rutam priùs sumebant, fascini antidotum, cùm auidiùs edebant, vel aliquem malignari aduertentes, aut in cibo noxam metuentes. addit alias causas valetudinis physicas.*

Ná rokoß zawołáć.

Ad pileum vocare .ſ. *seruos.* Pileus enim erat insigne libertatis. *Qui ergo nouas res moliebantur & promissis magnis seditionem commouere volebant, ad pileum & ad libertatē vocabant vt dominos de fastigio dejicerent. Seneca. Liui. Gelli. Macrob. Suetonius.*

Ná áie rozge dał / przymoſt. Ná ſwe zle to vczynił.

αἰξ μάχαιραν ἄῤῥσα. Capra gladium præbens offerens. *Vel sic.*
αἰξ μάχαιραν .ſ. εὗρηκε. Capra cultrum vel gladium inuenit, *vel defossum à quopiam casu pedibus eruit, quo à sacrificulis cultro carentibus mactata est. Zenobius.*
ἡ αἰξ καθ' ἑαυτῆς ἔφυτε τὰ κέρατα. Capra (*syluestris*) contra se produxit cornua ſ. *ex quibus arcus factus est, è quo sagittâ missâ, ipsa confixa est.*
τοῖς αὐτῶν πτεροῖς ἁλισκόμεθα. *Aristophan. Ex apologo de aquila, qua videns se sagitta ictam dixit:* Nostris ipsarum alis capimur. ſ. *sagittis plumatis.*
καρπάθιος τ' μάρψυρα ſ. προσήγαγεν. *Archilochus.* Carparthius testem .ſ. *adduxit .ſ. in suum malum vt cum quo pro se affert scriptorem qui ipsius sententiæ vel causæ repugnat.* Remigiumque dedi, quo, me tugiturus, abiret. *Ouidi.*
βελλεροφόντης καθ' ἑαυτὸν vel κατ' ἑαυτὸν τὰ γράμματα. ſ προσήνεγκε. *Zenodot.* Bellerophontes literas aduersum se scriptas attulit. *Historia celebris est & notata Homero Hesiodo Horat. Ouid. &c. Allusit & Lucianus.*
κατ' ἑαυτὸν βελλεροφόντης γεγραφὼς τὸ βιβλίον. *id est.* Contra seipsum Bellerophontes scripsit librum. *Seruius id moribus accommodat seu moraliter (vt vulgò dicitur) explicat. Mythologi etiam aliter more suo.*
Item in Bacchidibus Plauti, Chrysalus seruus literas à Mnesilocho filio Nicobuli ad patrem detulit, sibi (sed fictè) perniciosas saturas. Sic ergo habet Plautus.

Nicobul. Constringite illi manus. &c. *CHrysal.* Quid feci?
Nicob. Impinge pugnum &c. *CH.* Quis dixit? &c. *Nicob.* Tace,
Nullus homo dicit, hæ tabellæ te arguunt
Quas tu attulisti, hem hæ te vinciri iubent.
CHrys. Aha! Bellerophontem iam tuus me fecit filius,
Egomet tabellas detuli vt vincirer.

Porrò vt Bellerophontes à Præto, sic Lysander à Pharnabazo literis acceptis proditus est: Itemq; Vrias à Dauide. quare eadem etiam sic possunt vsurpari. Lysander vel Vrias contra se epistolam. Clisthenes quoq; Atheniensis ostracismum excogitauit, & ipse primus testularum suffragio damnatus est. Rhodiginus. Ælianus.
κατάθεμα κατ' αὐτοῦ ξυγγράμματος. *Lucian.* Commentum contra teipsum compositissi-

Perillus

Perillus similiter Taurum æneum reperit, quo ipse primus exustus est.

Et Phalaris tauro violenti membra Perilli
Torruit, infelix imbuit auctor opus. *Ouid.*

Marium Imperatorem crudelem interficiens miles dixit: Hic est gladius quem ipse fecisti, *quia cultrarius faber antè fuit. Trebellius.*

Faber compedes. *ex Theocrito.* Ζιδηρεὺς ἀὼσὸς ἀυτῷ πέδας ἐχαλκεύετ.

Faber ipse cudit compedes sibi. *Vel vt Ausonius dixit:*

Compedes quas ipse fecit, ipsemet gestet faber. *Trochaicus.* Hanc tabulam tuis cruribus dedolas *Plaut.* κύων ὀστέα μηύειν. *Ex Epigram. Graco.* Canibus ossa prodere, *dicitur is qui aduersario suo consilia sua patefacit.*

Huc facit Apologus de Causidico stulto & reo astuto. Causidicus quidam reum insaniam simulare iussit, eumq; facile in iudicio defendit, quo facto pretium pactum ab eo postulauit; ille verò etiam tum insaniam fingens eum eluſit.

Sæpe suum proprium fecit puer ipse flagellum. *Anonym. ex Germanico.*

Affine, Sam śie ſpęći. Sam ſobię winien. Cwem cie orežem porobie.

Náśladowcá głupi.

O imitatores seruum pecus. *Horat. qui, vt Cic. ait,* aut ea quæ facilia sunt, aut etiam illa quæ insignia ac pæne vitiosa consectantur imitando. *Et quos vt item Horat. dixit,* Decipit exemplar vitijs imitabile. *Symbolum horum est.* Simia. *Nam Simia videns infantem à nutrice calida lauari, vbi illa abijt, feruentem aquam puero infudit & exstinxit. Ælian. Indi venatores aqua lauant facient spectantibus simia, & aliam pelum viſco plenam relinquunt & abeunt, quo illæ se lauant & capiuntur. Strabo. Item calceos induunt & exeunt, alioſq; viſco plenos relinquunt, quos illæ induunt & capiuntur. Idem.* ὁ πίθηκος καὶ ἡ μιμὼ. ὅτι μιμεῖται τ ἄνθρωπον ἀπὸ τεχνῶν ἀλίσκεται. *Plutarch. Tzetzes.* Simia Mimo. *(quasi Imitatrix)* quia cum imitari hominem conatur, capitur.

Ná ſtáre śmećі śie wrocił

ἐς δὲ παλαιὰς φάτνας .ſ. ἀνεχώρει. Ad priſtina præſepia redijt .i. *à vita lauta ad priſtinam tenuitatem. Vicino ſenſu Plaut. Rudente.* Salua res est, ad meum herum arbitrum me vocat hic, intra præsepes meas .i. *domum heri mei. quæ est mihi (seruus loquitur) vt præsepe pecudibus. Nam & Polonicum dictum sic vsurpari in bonam partem potest.* Wrocił śie ná ſtáry byt. Wie gdźie śie miał dobrzé. V. Byt dobry.

Sic Martial. in Dentonem parasitum suum, negligentem cœnæ ipsius.

Sed te, Cùm fastidierit popina diues Ant quæ venies ad ossa cœnæ. l. 5. ep. 46.

Vsurpatur dictum Polonicum potissimùm, cùm quis munus vel officium præsertim vilius relictum, iterum obit.

Ná ſwe kopyto co obo kogo przérobić.

Tralatum à cerdonibus seu sutoribus, qui sæpe calceum ad aliam formulam factum ad suam accommodant. Simpliciter dixit Liuius. In suos mores formare aliquem.

Wié ſwem

Ná ſwoem ſtanié ábo ßczeßćiu ſaden nié przéſtáié.

Ita plerique omnes ingenio ſumus, noſtri noſmet pœnitet. *Terent.*
Suæ quemque fortunæ pœnitet. *Cicero.*
Nemo ſua ſorte contentus viuit, laudat diuerſa ſequentes. *Ex Horat.*

Optat eph ppia bos piger, optat arare caballus. *Horatius.*

εὐχετ' ἐρίπποις ἔβης οκν Θ', εὐχετ' ἀροτρα καβάλλης. *A.*

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum. *Idem. Horat.*

Alijs quia deſit quod ament, ægrè eſt; tibi quia ſupereſt dolet. *Terent.*

κατ' ἰδίαν Φρόνησιν ἀδὲις εὐτυχεῖ. Nemo beatus eſt ſua ex ſententia.
βίοι μὲ ἀδὲις ὀν πρεσβύτατ εἶεν. Nemo ſtatu contentus eſt vitæ ſuæ.

Iactare iugum (*ſue conditionis & ſortis*) *hos dicas cum Iuuenali* .i. *velle excutere.*

ἤπειρον οἰκοῦντες, θάλατταν ποθέσι, καὶ πάλιν ἐν νήσοισιν ἐοῦσες, ἤπειρον γλίχονται. *Hippocrates.* Qui continentem incolunt, mare deſiderant: & rurſus inſulani, continentem exoptant. *Affine*, Cudze rzeczy lćpße.

Náß / czy nie naß?

Amici an inimici es imago, ſciam. *Plaut.* Hoſpes an hoſtis? *Ouidi.*
ἡμετερ Θ' ἐ, ἢ τ' ὑπεναντίων; *Iuſuey.* Noſter es an aduerſariorum?
Cuius vox prope me ſonat? Beneuolentis an inimici? *Plaut.* V. Oboietny 1.
Lyſander apud Plutarch per agros Bœotiorum exercitum ducturus miſit ad eos interrogans. An per eorum regionem ire deberet ὀρθὰις τὶς ὄρθοισιν ἢ κεκλιμένοις. rectis an inclinatis haſtis .i. *an amici an hoſtis inſtar.* V. Ná iednem woznu.

Ná tem wſzyſtko. To gruut. Sumá wſzyſtká.

πρόρρα καὶ πρύμνη *Philoſtrat.* Prora & puppis. *Cic. tralatum à nauibus. quaſi dicas.* Primum & vltimum hoc eſt. *Sic Theocrit.*

ανδρῶν δὲ Πτολεμαῖο Θ' ὁνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
καὶ πύμασς, καὶ μεσσ Θ' ὅς ἐ id eſt.

Virorum autem Ptolemæus primus dicatur, & vltimus, & medius.
Et Plato, Deum dixit. ἀρχὴν ἐ τελευτὴν καὶ μέσον τ' ὄντων ἁπάντων ἔχειν. Principium finem & medium omnium quæ ſunt habere.
Demoſthenes. Pronuntiationem Oratoriam dixit eſſe, τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον ἐ τὸ τρίτον .i. Primum, ſecundum & tertium.
Demoſthenes tribuit & primas & ſecundas & tertias actioni *Cic.*
Simile quid de Diligentia dicit Cic. in 2 de Orator., & vocem Diligentiæ *ſæpius repetit, quàm Demoſthenes Actionis, eam ſimiliter commendans.*
Item Plutarchus de Educatione. πρῶτον καὶ μέσον ἐ τελευταῖον ἐν τούτοις κεῖται λόγος, ἐυγωγὴ παιδεία ἐ παιδεία νόμιμός ἐστι .i. Primum & medium & poſtremum in his caput eſt, educatio proba & eruditio legitima.
Summa ſummarum hæc eſt, tardiloquum te eſſe iubeo. *Seneca.*

Quam

Quam penes amantum ſumma ſummarum redit. *Plaut. de Venere.*
Ad te ſumma ſolum Phormio rerum redit. *Terent.*
In hoc ſumma iudicij cauſáque tota conſiſtit. *Cic.* Summa illa ſit. &c. *Idem.*
Hic cardo cauſæ vel litis eſt. *Quintilian.*
In hoc fortunæ Græciæ poſitæ ſunt. *Cicer. ex Demoſthene, qui ait.*
παρὰ τῦτο γέγονε τὰ τ ἑλλήνων πράγματα.

Nátrzec komu vßy/ Powiedźieć paćierz. Dać táćine. Náśpiewáć.

Atterere aures alicui. *Plaut.* Radere aures præſertim delicatas verebamur *Quintilia.*
Cantare ocyma alicui. *Perſi.* Mordaci radere vero (*veritate*) auriculas. *Idem.*
Pallentes radere mores. *Idem* .i. *agrotos aut vitioſos. Cornutus.*
Audies quæ nolis. *Terent.* Piperata dicta audies. *ex Sidonio.*
Sale multo vrbem defricuit. *Horat. de Lucillio Satyrico.*
Confricare ſenſus comminationibus. *Gellius.* Verberare os alicui. *Cicer.*
Plura ex me hodie audies mala, quàm audiuit vnquam Clinia ex Demetrio. *Plautus alluſit ad aliquam veterem Comœdiam ſuo tempore notam, in qua Demetrius pater acerbè obiurgauit Cliniam filium. quomodo etiam apud Terentium Menedemus ſuum Cliniam & Chremes Clitiphonem in Heautontimorumeno tractauit.* (ſtultis.
τὰ ἀληθῆς πικρὸν ἡ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις. *Dio Chryſoſt* Veritas acerba & inſuauis *Alexandrini certis hominibus mandabant vt ciuitatem totam peragrarent, & crimina ciuium accuratè cognoſcerent, eaq; certis diebus curribus vect. p r plateas publicè concinendo proclamarent, ſtantes ante aliquam domum vbi pœnis placuiſſet. id verò fiebat ad morum correctionem. Suidas.* *Simile quid apud Athenienſes fuiſſe vſitatum idem ſcribit. Hinc, è plaustro loqui.* V. Náplwáć w kśśe & Gebadorzući.

Na vbogiego wśćedy kamć. Chudobić/ vbogiemu wßędy piſtorz. Komu zćdrzeć pypć/ ićdno vbogiemu.

Pauper vbique iacet. *Ouid.* Omnes dies pauperis mali. *Prouerb. SS. c. 15.*
Diues iniuſtè egit & fremet; pauper iuſtè læſus tacebit. *Eccleſiaſtici 13.*
Dat veniam coruis, vexat cenſura columbas. *Iuuenal.*
—— Libertas pauperis hæc eſt; Pulſatus rogat, & pugnis conciſus adorat.
Vt liceat paucis cum dentibus inde reuerti. *Idem.*
Nec cogitandi ſpatium nec quieſcendi In vrbe locus eſt pauperi. *Martia.*
τὸ ἰσοδεέστερον πάντες ἄγουσι ἡ φέρουσι. *Lucian.*
Egentiorẽ omnes agunt & ferunt .i *violenter & hoſtiliter tractant pro arbitrio. Cic. Virg.*
Non rete accipitri tenuitur (*al. tenditur*) neque miluio,
Qui mihi faciunt nobis: illis qui nihil faciunt (*mali*) tenditur.
Terent. nempe auiculis paruis, mitibus, innoxijs.
τὸν ἄλλον νίκα μὲν ἀπὸ δὲ ἕλκος ἔχειν χεῖρας. *Homer*
Alios ſpoliabat, à potentioribus verò (*qualis Hector*) continebat manus. *alij aliter legunt.* V. Dáky śie żywić. *ſed & ſic rectè alluditur ad nomen Hectoris fortis, vel ad di-*

uitem qui ἔχει. i. habet. Et ἔχων est tenens, possidens: *In hanc sententiam est* Epigramma Græcum Anonymi cuiuspiam elegans.

Φασὶ παροιμιακῶς, κἂν μὺς δάκῃ ἄνδρα πονηρόν,
ἀλλὰ τό γ' οὐχ ὕτω φημὶ πεφυκὸς λέγειν.
ἀλλὰ: δάκοι κἂν μῦς ἀγαθοὺς καὶ ἀπειράγμονας ἄνδρας,
ἢ ὃν κακὸν δειλῶς δήξεται οὐδὲ δράκων. .i.

Dicunt iuxta parœmiam: Vel mus mordeat malum virum,
Sed hoc non sic aio conuenit dici.
Sed: Mordeat vel mus bonos & litium fugitantes viros,
Malum verò timens ne draco quidem mordeat.

Antiphrasis est. Non enim probat id Poëta, nec iubet ita fieri; sed indicat quid vulgò, licet iniquè, fieri soleat. *Affine,* Ná pochyle drzéwo. Zlé bywá názbyt dobrem.

Nauczyłá mie rozumu. Bedzie na cie ostrożnieyszy.

πολλάκις μάγειρον ἐσόφισεν τὸ κυνάριον. *A.* Frequenter edocuit sapere cocum canis. *Apud Æsopum Coquus cani fugienti cum arrepto pecudu corde, dixit:*
ὦ σέρ, ἴσθι ὡς ὁπουοῦν ἂν ᾖς, φυλαξομαί σε. ὃ γὰρ ἀπ' ἐμοῦ καρδίαν εἴληφας, ἀλλ' ἐμοὶ καρδίαν ἔδωκας. .i. Heus tu, scias vbicunque fueris obseruabo te. Non enim abstulisti mihi cor, sed dedisti, .i. *Sapientiorem & cautiorem me fecisti.*

Ná vdánie wiele należy.

Omnes res perinde sunt vt agas & eas magnifacias. *Plaut.*
ἡ δοσοδοκὴ, τὰ μικρὰ μεγάλ' ἐγὼ ποιεῖ. *A.* Res parua, cõmendatione magna fit. *Frequenter hoc leges apud Cicer. vt Epist. 3. ad Lentulum vbi de Trebonio scribens ait:* Confidit ob nostram commendationem & necessitudinem, &c. meis literis se apud te gratiosum fore. *Et Terent.* Munus nostrum ornato verbis quod potes. *Oratores item amplificationibus & affectibus vincunt, quin & malam causam sæpe obtinent. quod de se Cicer. fatetur.*

Nauka gdy smakuie, sporo i prętko ście poymuie.
Przysmák náuki ábo powabi chęć.

ἡδονὴ ἐστὶ μανθάνειν φίλτρον. *Strabo.* Oblectatio est illecebra discendi. *Sic Horatius ait:* —— Pueris dant crustula blandi
Doctores, elementa velint vt discere prima.
Et Lucretius de pharmaco amaro melle oblinendo ait:
Vt puerorum ætas improuida ludificatur. Honos alit artes. *Cicer.*
ὅπου ὁ μισθὸς κεῖσε καὶ τέχνη ἕσεται. *ex Aristophã.* Vbi præmiũ est ibi & ars erit.
καλῶς ἤγερσεν ὁ παῖς, δότε αὐτῷ φαγεῖν. οὐκ ὀρθῶς, μὴ δότε. *Lucian.* Pulchrè scripsit puer, date ei cibum. non rectè, ne detis. Ják praca, ták placa. *Quintilianus etiam censet:* Non instandum protinùs acerbè teneris, ne oderit (*puer*) quæ amare nondum potest. Lusus sit, rogetur, laudetur. &c. *Eadem habet Plutarc. de liberis educandis.* *Simile.* Miłość wszystko słodzi.

Nauká.

Náuká wielka, nie zawße chwálitá.

πολυμαθημοσύνης τ' ἄ κενεώτερον ἄλλο. *Athenæus.*

Nil est inanius, quàm multa & varia scire .s. *inutilia, supernacanea, curiosa.*

Nil vanum magis est, quàm multa scientia vana.

Philosophandum paucis. *Neoptolemus apud Ennium.*

In actis Apostol. c. 26. Festus S. Paulo egregiè coram se differenti ait: Insanis Paule, multæ literæ te ad insaniam conuertunt. Szálćićß od wielkićy náuki. *Id dictum est ex opinione vulgi, qui suspectos habet nimis doctos, ne ab eis decipiatur, præsertim cùm aliqui doctrinæ magna abutantur. Sic Cato Censorius cùm audisset Carneadem legatum Atheniensem in Senatu Romano doctissimè & eloquentissimè perorantem; dimittendum quàm primùm vrbe censuit, quòd illo argumentante quid veri esset, discerni non posset. Plini. addunt aliqui, Carneadem tunc de iustitia in vtramq; partem disseruisse, vno die pro iustitia, altero contra iustitiam.*

ἐκ ἔστι γλυκερώτερον ἢ πάντ' ἀδέναι, ὃ ἐγώ φημι, τ' ἀγαθά. *Themistius.* (*Vulgò dicitur.*) Nil est dulcius, quàm omnia scire, & ego dico *vel* addo: bona.

Multa quidem nouit, sed malè nouit omnia. *Ex Homero Plato.*

Qui addit scientiam, addit & laborem. *Ecclesiastes. c. 1.*

Ná włosku, ná tygku. i stabo, niewarowno.

ἐπὶ τριχὸς κρεμάμαι. De pilo pendet. *vt ensis seta appensus supra Damoclem in conuiuio Dionysij. Cic. Macrob. Sidon. allusit & Horat. l. 3. Oda 1.*

ἀπὸ λεπτῆς μίτυ τὸ ζῆν ἠρτῆσθαι. *ait Synesius.* Vitam de tenui filo pendere.

Et Sunius. Hoc noctu filo pendebit Hetruria tota.

εὐδαιμονία ἐπὶ χαλκίου ἠρτημένη. *Plutarch. de nauigantibus.*

Felicitas è filo pendens. *Affine,* Niebéspieczno.

Ná woyne. Z woyny. *vel sic plenius.*

Do kadźć, ná woyne, ná woynę. Aby z kad, z woynyć.

θρασὺς πρὸ ἔργου, ἐπὶ πολλῶν κακῶν. *Eustathi.* Audax ante opus, vel in principio, plerunque est ignauus. *(abest. Pierius.*

Ceruus magnis cornibus erectis: *de apparatu bellico speciosso sed inani, cùm cor & animus κακὸς θαρρεῖ μάλ' αὐτόθεν, ἔπειτα δὲ φόβος. Epicharm.*

Ignauus statim de se confidit, postmodùm verò fugit.

Iuuenes dissoluti & luxu attriti, facilè ad militiam prosiliunt semper. Exempla habes præter quotidiana plurima, etiam apud Plautum & Terentium. De Nautis illud est.

ναῦς ἐ κωπεῖς αὖ' ἐπλων ηλαχάνω. Naues & remos armis permutârunt

Ná woyną śię gotować.

Ad saga ire. Saga parare. Saga sumere. *Cic. Sagum enim peculiari significatione erat signum belli, & vestimentum tempore belli, idq; militum tantùm Nonio teste, quod tamen Consulares non gestabant. Tiraquell. ex Cic.* Allia parare vel edere. *Nam allia erant commeatus militaris. Suidas habet.* μὴ φάγῃ σκόροδα .i. Ne edas allia.

.i. *ne bellū adſis.* *Vicinum eſt illud.* Bellicum canere. *Cic.* .i. *hortari ad pugnam* Claſſicum canere. *tr. ex Cæſare.* Signa canunt ad congreſſum. *Liui.*

Naydo ludźié przygane.

ὁ δῆμος μῶμος. Vulgus alter Momus. Vbiqúe Momum facile inuenias.

V. Dogodźić wſzyſtkiem trudno.

Naydzi ſobie rownego.

Dares Entellum prouoca. *Vel* Si Dares es, Entellum laceſſe. *ex Virgil.*

βαλλ' ἐις ἐχοντα τὴν ἀπιστήμην. Impete peritum artis. *Vel* Iaculare in eum qui habet ſcientiam, vel nouit artem. q.d. *ego talis non ſum.*

τὴν κῆ σαυτὸν ἔλα. *Calimach.* Elige tibi parem. V. Zone obieray ſtanu rownego.

Naydźié Bóg, ábo pomſta winnego. Nie ſkryieß śie przed Bogiem.

εὑρε Θεὸς τὸ ἀλιτρόν. *Theocrit.* Reperit Deus nocentem vel impium.

εὑρε Θεὸς τὸ ἄιλιον. *Scholiaſtes Theocriti.* Reperit Deus reum.

Θεῶν δὲ πληγὴν οὐκ ὑπεξέπηδά τις. Plagam deorum nullus hominum tranſilit.

μένει δ' ἕκαστον ὅθ' ὅσος μέλλῃ παθεῖν. Exſpectat vnumquemq; quod debet pati.

Ξυνέμνησαν θεῶν ποδώκεις οὐὺ κακόφρονας βλαβας. *Sophocles.*

Compendio occupant Noxæ deorum celeripedes malos viros.

κυνὸς δίκην .ſ. εἵλκυσεν *vel* ἔχῃ. Canis (*occiſi*) vindictam dependit.

Alludendo ad canem Archelai regis Macedonum, ob quem occiſum Euripides periit, ſed variant hiſtorici. lege Valer. Maxim. & Gellium. alij alludunt ad canem qui heri ſui homicidas Pyrrho prodidit, auctor eſt Plutarch. item ad canem qui furem fani Æſculapij violatorem prodidit. idem Plutarch.

—— ἔχῃ Θεὸς ἐνδίκου ὄμμα. *Homer.* Habet Deus vindicem oculum.

εἰς θεῶν ὦτα ἦλθεν. Ad deorum aures peruenit.

αἱ Ἰβύκου γέρανοι. *Plutarch.* Ibyci grues. *qui huius Poëtæ occiſores prodiderunt.*

Ibycus vt perijt vindex fuit altiuolans grus. *Auſoni.*

ἀδράστεια νέμεσις. Adraſtia Nemeſis .ſ. *aderit vltrix.*

ἔστι τίς θεὸς ἀδράστεια, καὶ τὰ τοιαῦτα ὁρᾷ. *Lucian.*

Eſt dea quæpiam Adraſtia, & hæc videt.

Namq; Dieſpiter Plerunq; per purum tonãtes Egit equos volucremq; currũ. *Horat.*

Affine, Bóg śie ſkarzé. Pomſtá złego nié minie.

Ná zab mi to nié pádnié. nié vtyie tem.

Labra id non palatum rigat. *Ex Homero, qui ait:*

χείλεα μέν τ' ἐδίην, ὑπερθὲν δ' οὐκ ἐδίνη.

Labra quidem rigat, at nequit humectare palatum.

Paſſerinum prandium *Pomponi apud Nonium.* Vt te obiectes leoni paſſerinũ prandiũ. Gutta in mare, vel in rogum ardentem miſſa perit. V. Nié wiélka obrádá.

Ná zab

Ná zab mie sobié wßyscy wzieli.

μῦθ Θ ἐγενόμην. *Vel ex Luciano.* μυθεύεσθαι ἐπ' ἐμοῦ. Fabula factus sum. *vt loquitur Horat. & Tibull.* In omnium fabulis sum. *Suetoni.*
Iam nos fabula sumus. *Terenti.* Fabula quanta fui? *Horat.*
Omnes Conuictus, thermæ, stationes, omne theatrum De Rutilo. *Iuuenal.*
Ita nunc per vrbem solus sermo est omnibus. *Plauti Simo de filio luxurioso.*

πᾶσι δ' ἐν στόμασίΘ', μᾶλ' ἐν ἡϊθέοισι μάλιστα. *Theocrit.*

Omnibus est in ore, & iuuenibus maximè.

νυνὶ δ' κιθάρα ἐγώ εἰμι αὐτῶν, καὶ ἐμὲ θρύλλημα ἔχουσιν. *Iob. 30.* Nunc in eorum canticum versus sum, & factus sum eis in proverbium.

Ná zdrowie.

Vox est bene precantis alicui, ex variis occasionibus.
ὅταν πταρῇ, λέγε, Ζεῦ σῶσον. *Ex Epigrammat.* Cum sternuit, dic, Salua vel serua Iupiter. *Post balneum.* εὔλουτος ὢ ὡραῖΘ ζήσας. Mundus & formosus viue. *Post poculum exhaustum similiter dicebatur* ζήσας. Viue. Viuito. Vixeris. Saluus sis. *Sed apud Dionem Commodo Imperatori post poculum exhaustum acclamatum, ambiguo sensu est.* Vt. Viuas diu vel moriaris statim. *nam vtrumq; sensum hoc verbum recipit.* ὑγίαινε. *Generale est.* Saluus sanus esto.

Ná zielone świątki. *V.* Nigdy.

Miror verò cur id hoc sensu vsurpetur, cùm dies Pentecostes semper virere soleant. Sed hic vt in multis aliis. Quid dicat, aut cur, scilicet cura populo est. *A.*

Ná zle mistrza nie trzeba. (Ztego (zley trzeby) vczyć nie trzeba.

Każdy w to sam potrafi Ná zle wnet námowiß.

Malæ naturæ nunquam doctore indigent. *P. Syrus.*
Erasm. legit. Mala naturæ nunquam auctore indigent. *Sed senarius truncus est.*
αὐτοδίδακτα κακὰ ἐστὶ διδασκάλου ἄπορα δεῖται. *A.*
Mox mala discuntur nullo præeunte magistro.
Quoniam dociles imitandis Turpibus ac prauis omnes sumus. *Iuuenal.*
ταχεῖα πρᾶξις τ κακῶν εὐπορεῖ. *Sophocles.* Celer persuasio malorum succedit, Rerum malarum facilis est persuasio.

Affine, Łácno zlem być, Vlić trzeba go wiele námawiáć.

Ná zlem śie ráźić popiß / ßtuke pokaż.

ἐν πίσῃ τήρησον τὴν καρδίαν. *Synesi.* In Pisa (*i. in Olympico certamine periculoso*) animum retine, firma. Ito per extentum funem. *Ex Horat.*
Nunc animis opus Ænea nunc pectore firmo. *Virgil.*
περὶ τὴν νύσσαν κέντει τ πῶλον. *Nazianzen.* Iuxta metam equum stimula *i. in negotio arduo vel in loco periculoso diligentiam adhibe vel industriam & artem ostende. Tractum à meta curriculi stadiorum. ibi enim & periculum erat maximum, ne fracto curru ad metam*

ad metam lapideam sessor excuteretur, & ars maxima, sic proximè metam praterire, vt modiolus vel axis sinister eam non attingeret, ob quod sinister equus stringendus dexter incitandus erat. quod apud Homerum præcipit Nestor Archilocho filio. Idem habet Sophocles in Electra & Theocrit. Horatius quoq; ait: Metaq; fervidis evitata rotis. *Et Ouid.*

Et modò lora dabo, modò verbere terga notabo,
Nunc stringam metas interiore (*sinistra*) rota.

Et Tende precor valida lora sinistra manu. *Alluſit & Virgilius in cursu marino.*

Radit iter lævum interior, subitusque priorem
Præterit, & metis tenet æquora tuta relictis. *Affine,* Tu śie pokaż.

Na zły ßkapie brodu probować. Na zły talar grać. Do ßturmu chatáßtre pußczáć.

Peior equus glaciem primus perfringere debet. *Ex Anonymo rhythmic.*

ἐν τῷ καρὶ κινδύνῳ ἔτω. *Ex Platone.* In Care (*i. in homine vilissimo*) faciendum est periculum. *Affine,* Ná mélé probować. & Vlie ßkodá go.

Na zły raz nawieść.

Ducere dolis in transennam. *Plaut. more aucupum.* nágnáć do śieci.

Nedzá milczeć nie vmie. Vkrzywdzony ßkwierczy.

Difficile est tacere cùm doleas. *Cic.* Modũ tenere verborũ misero difficile. *Curtius.*

Miserum est tacere cogi quod cupias loqui. *P. Syrus.*

λαλίστατον ἄνθρωπ' ἀτυχῶν. *Philo.* Loquacissima res homo infelix.

Rota plaustri male vncta stridet. *Carol. Bouillus. tanquam si iniuriam passa & debitis vnguine fraudata sit queritur.*

Athenensis quidam percussus ab alio, rogabat Demosthenem vt suam causam susciperet. Respondit Demosthenes: Tu nullam iniuriam passus videris. Ille verò vociferari cœpit. Ego Demosthenes iniuriam non sum passus! Tunc Orator. Nunc ego inquit vocem læsi & violati audio. Tanti fecit contentionem vocis ad fidem faciendam. Plutarch. Simile est illud Cic. Tu nisi fingeres, non sic diceres.

Nedza rzécz zazdrościwa.

Est miserorum vt malevolentes sint & inuideant bonis (*i. felicibus.*) *Plaut.*

τῆς εὐτυχέσι φθονεῖν πολλάκι δυστυχεῖς. *A.*

Vt plurimùm miseri inuident felicibus.

In Rudente Plauti quidam post naufragium emersus madidus totus & algens dicit:

O Scirpe, Scirpe! laudo fortunas tuas,
Qui semper seruas gloriam aritudinis. *Item.*
Vtinam fortunâ nunc anatina vterer,
Vti, cùm exiuissem ex aqua, arerem tamen. *Item.*
Vt fortunati sunt hi [illegible] arij! Qui apud carbones assidẽt, semper calent.

Nieżnemu nikt nié zayrzy.

ζῷ δυστυχοῦντι ὀδὰξ ὀδοὺς οὐκ βρυχῶνται. *Ex Plutarch.*

Nil cala-

Nil calamitoso quispiam inuidet homini.
Vulgare dictum. Sola miseria caret inuidia.
ἡ μόνη ἐστὶν ἀθλιότης ἀνεπίφθονος. *A.*

Nic Bogu świeczki / ni czártu ogarka.

Improbum dictum est hoc, nec vsurpandum. Nihil enim Cacodæmoni quantumuis exiguum & vile ab homine dandum est. potiùs dicas: Nic Bogu / ni ludziom. Nikomu niepożyta rzeczny. V. Nic wart.

Nic dobrego nigdy nie widział / nie słosztował / nie zażył.

οὐδ' ὄναρ καλὸν τῶν ἄρτι ἐμφορηθείς. *Lucianus.*
Ne per somnium quidem vnquam albo pane saturatus. Ani mú śie śnilo o tem.
O hominem miserum, qui ne vmbram quidem τοῦ καλοῦ (*boni honesti*) viderit! *Cic.*
Nunquam pictum philosophum vidit. *Idem.*

Nic doskonałego w luckiey każdey robocie.

Faciebat. Pingebat. Sculpebat. Ponebat. &c. Summi artifices operibus suis quantumuis aliorum iudicio perfectissimis & quæ mirando non satiamur, pendenti (*i. dubio*) titulo inscribebant: Apelles aut Polycletus faciebat. tanquam inchoata semper arte & imperfecta, vt contra iudiciorum varietates supereſſet artifici regressus ad veniam, velut emendaturo si quid desideretur, si non esset interceptus. *Hæc Plini.* *Ineandem sententiam Ouid. de suis libris:*

Si qua meis fuerint, vt erunt, vitiosa libellis,
Excusata suo tempore lector habe. *Et iterum.*
Quicquid in his igitur vitij rude carmen habebit,
Emendaturus si licuisset erat. *i. auctor Ouidius.*
μηδὲν τέλειον οἱ χειροκμήτοις ἔργμασι. *A.*
Perfectum in operibus manu factis nihil.
Humana perfecti nihil manus efficit. *Etiam natura imperfecta aliqua reliquit vt mures & ranas dimidia parte animans viuens reliqua parte lutum. Pierius.*

Nic-em dziś nie zrobił.

οὐδεμίαν γραμμὴν ἤγαγον. Hodie nullam lineam duxi.
Dictum Apellis pictoris nobilissimi & diligentissimi. cui, vt inquit Plini. fuit consuetudo nunquam tam occupatum diem agendi, vt non, lineam ducendo, exerceret artem, quod ab eo in prouerbium venit. Simile dictum est apud Suetonium Titi Vespasiani filij. Amici diem perdidi. quod ille vsurpabat cùm vesperi aduertit, se nil cuiquã beneficy præstitisse. Scipio Africanus non priùs foro abscedebat quàm aliquem ex ijs in quos meditabat amicum & beneuolum sibi quocunq; modo redderet. Ex Plutarcho qui addit id maximè faciendum esse in conuiuio.

Nic mi śie z tego nie zawiązé. Nié przyś tem.

Mihi istic nec seritur nec metitur. *Plaut.*

τί μὲ δὲ πρὸς ἄλφιτ' ὀφελήσει; *ex Aristophan.* Quid mihi id ad farinas (*i. ad victum*) proderit? V. Vlić wielka obrádá.

Vlic nád śiłę

Vltra vires nihil aggrediendum. *Ex Homero qui ait:*

παρ' ἰφύαμιν δ' οὐκ ἔστι καὶ ἐστυμένον πολεμίζειν .i.

Vltrà vires etiam animoso & incitato non est pugnandum.

Secundum camelum sarcina. *Ex Adagiis Hebraicis:* Ne quid nimis. *&c.*

Vide affine, Co wczás. Miárá. Pomierz śie.

Vlic ná świećie bez wadý / bez przygány.

Nihil simplici in genere omnibus ex partibus perfectum natura expoliuit. *Cic.*

Nihil est ab omni Parte beatum. *Horat.* V. Vlic doskonałego. Wszędy ma swoie wáde.

Vlic nowego ná świećié.

Nullum est iam dictum, quod non dictum sit priùs. *Terent.*

οὐ γὰρ ἅπαξ, οὐδὲ δὶς, ἀλλ' ἀπειράκις δεῖ νομίζειν τὰς αὐτὰς ἀφικνεῖσθαι δόξας εἰς ἡμᾶς. *Aristotel.* Neque enim semel, neque bis, sed infinitis vicibus easdem sententias ad nos deuenire, existimare oportet.

οὐδέν ἐστι πᾶν πρόσφατον (*al.* καινὸν) ὑπὸ τὸν ἥλιον. *Ecclesiastes i. LXX.* Non est quicquam recens vel nouum sub sole.

Vlic przéd nikim nic zamykay.

Ambiguum est dictum hoc, quale illud Nerontianum apud Ciceronem de furace seruo: Solus est cui domi nihil sit nec obsignatum nec occlusum. quod idem in bono seruo dici solet. *Et ita inquit idem Cic.* ipsidem verbis & laudare frugi seruum possimus (*quòd possis ei fidere & nihil claudere*) & si est nequam vocari (*quòd frustra clauaas aliquid, siquidem illius improba industria, quâ aperiat, reperiet*)

πάντ' αὐτῷ ἀνεῳγμένα μηδὲν κλειστὸν ἐν οἴκῳ. *A.*

Nil illi clausum est sed cuncta patentia tectis.

Vlic tam sobie nie przekłuie / gdzie tráce co wprzod miłuie.

Vbi id eripiatur animo tuo quod placeat maximè,

Ibi quidem si regnum detur, nõ est cupida ciuitas (*i. expetenda al. capita*) *Plaut.*

ὅπου τὸ φίλτατον ἀπεῖη, ἄχαρις μονή. *A.*

Ingrata mansio, vbi maximè quod amas abest.

Vlic to mowiąc gdy ocz wstrzymuie: Co Vlic v mnie wnet wprzod nie.

Impetitores astutos qui petita extenuant vt facilùs obtineant, & dicunt. Exigua res est quã peto, nihil est: *sed his etiam aptè respondetur:* Si nihil est, nihil dabo, habe nihil. *Sic Martial.* Esse nihil dicis, quicquid petis improbe Cinna,

Si Nil Cinna petis, nil tibi Cinna nego.

ἐπεὶ οὐδὲν αἰτεῖς, οὐδὲν αὐτὸ λαμβάνε. *A.*

Quia nil petis, age id quod petis nil, accipe.

Vlic

Nic tu było po tobié / ábo po niem.

Cato in theatrum. *Martial.* Cur in theatrum Cato ſeuere veniſti? *.ſ. tempore ludorum Florę licentioſorũ & laſciuorũ, quos Cato grauitate ſua & opinione virtutis turbauit.*

Nic trwáłego ná świécie. wßyſtko przemiia.

Vt ſunt humana, nihil eſt perpetuum datum. *Plaut.*

—— Mortalia facta peribunt. *Horat.* Debemur morti nos noſtraq; —— *Idem.*

—— Nec quod fuimúſue ſumúſue Cras erimus. —— *Ouidi.*

Gaudia non remanent, ſed fugitiua volant. *Martial.*

ἀσθὲν ἐν ἀνθρώποισι μένει χρῆμ' ἔμπεδον ἀιεί. *Simonides.*

Rebus in humanis nulla eſt conſtantia certa.

μηδὲν τῶν παρόντων ἐν ταὐτότητι μένειν. *Agapetus.*

Nihil ex rebus præſentibus in eodem ſtatu permanet.

ὁίηπερ φύλλων γενεὴ, τοίη κ' ἀνθρώπων. *Homerus.*

Qualis foliorum generatio, talis & hominum.

ἡμεῖς δ' οἷάτε φύλλα φύει πολυάνθεμος ὥρη ἔαρος. *Mimnermus.*

Nos autem (*tales*) qualia folia producit multùm florens tempus Vernum.

Vt ſyluæ foliis pronos mutantur in annos,

Prima cadunt: ita verborum vetus interit ætas. *Horat.*

—Feſtinat enim decurrere velox Floſculus, anguſtæ miſeræque breuiſſima vitæ

Portio. *Iuuenal.* Nil ſemper floret. *Cicer.*

Non ſemper idem floribus eſt honos Vernis. *Horat.*

—Sunt ipſis quoque fata ſepulchris. *Iuuenal. quibus è marmore exſtructis & titulis ornatu immortales ſe fore, ſtulti ethnici putabant, licet ſapientiores iſta riderent.*

νῦν ἄμμες, πρόσθ' ἄλλοι ἐθάλλεον, αὐτικα δ' ἄλλοι *Plutarch.*

Nunc nos, ante alij florebant, mox alijque *.ſ. florebunt.*

Forma, genus, mores, ſapientia, res & honores,

Morte cadent ſubita, ſola manent merita. *Anonym. rhythmic.*

Paſcha diu optatum tranſigit vna dies. *Garnerus.* *Affine*, Odmian pełno. Żywot luckí / bieg do śmierći. Szczeście odmienne. Czás prętko vćieka.

Nic wart Nikczemny. Niepożytéczny. Nic po niem. Nie ſtoi zá / &c.

Bono vſui eſtis nulli. *Plaut. de improbis ſeruis.* Nec ſibi nec alijs vtilis *Cic. ſic:* Contemnuntur ij qui nec ſibi nec alijs proſunt, in quibus nullus labor, nulla cura, nulla induſtria. *Liuius ſimiliter.* Qui nec ipſe conſulere, nec alteri parere ſcit, eum extremi ingenij eſſe. Vappa. *Horat. Plini. homo nihili, ductum à vino cui ſapor perijt.* Nauci non eſt. *Plautus.*

ἀτελῆ βυλαχον πάτει. *Suidas.* Simplicē ſacculū calca, *de rebus vel perſonis vilibus.*

ὃς δέ κε μήθ' αὐτὸς νοέῃ, μήτ' ἄλλου ἀκούων

ἐν θυμῷ βάλληται, ὁ δ' αὖτ' ἀχρήϊος ἀνήρ. *Heſiod.*

Qui verò nec per ſe ſapit, nec ab altero audita In mente reponit, hic rurſus inutilis

est vir. Terræ odium. *Plaut.* γῆς βάρος, ἄχθος. *Plato.* Terræ onus.
——ἐτώσιον ἄχθος ἀρούρης. *Homerus.* Telluris inutile pondus.
Barathro *vel* Balatro. *Horat. Varro.* homo nihili, barathro dignus. *Laurn.*
Ne digitum quidem eius causa porrigendum, *dicebat Chrysippus. Cic.*
ὧδε τ δάκτυλον χάριν τάτω προτείναι καθήκει. *Plutarch. Epictet.*
De lapide emptus. *Cic. i. manciptū vile, quia in lapide exponebantur venalia mancipia.*
ἀλώνητον ἀνδράποδον. *Zenodot.* Sale emptum manciptum. *i. vilissimo pretio.*
θρᾷξ εὐγενὴς εἰ πρὸς ἁλὸς ἠγορασμένος.
Generosus es Thrax emptus (*exiguo*) sale.
Bambalio. *Cicero.* homo nihili & lingua titubans. Trioboli homo. *Plaut.*
Salillum animæ. *Plaut.* de eo qui animam ad id tantùm habet vt viuat, ne corrumpatur
eius carnes animalium sine sale. Sic & Sui animam pro sale datam ne putrescat, *au*
Varro Cic. Plini. De talibus etiam *Clemens Alexandrin.*
ἀνθ' ἁλῶν αὐτοῖς ἔχειν τὴν ψυχήν, ἵνα μὴ σαπῇ τὰ κρέα. *i.*
Loco salis ipsos habere animam, ne putrescant carnes.
Γλαυκὸς ἀχρηστότερος. *Etymolog.* Inutilior blace, *pisce insipido.*
πονηρὸν κομμα. *Aristophan.* Malæ percussuræ. *Tralatum à nummis.* q.d.
Nummus malæ monetæ, & reijciendus.
ὄνος πόκου *vel* πόκος. *Aristophan. interpres.* Asini villi. *de re inutili.*
ἀκαρπότερος ἀδώνιδος κήπου. *Suidas.* Infructuosior Adonidis hortis.
Cepa putrida. τί χρεία σαθρομένου κρομμύου; Quis vsus putrescentis cepæ?
μικρὸν ὄβολοῦ τίμιον. *Suidas.* Exiguum oboli pretium.
ὀλίγου ἄξιος. Paulo dignus. ἑνὸς ἄξιος. Vno dignus.
οὐδὲ μόνου ἄξιος. Ne vno quidem dignus.
κορδύλης οὐκ ἄξιος. *Suidas.* Ne ligula quidem dignus. *Vel* Ne cordylæ
quidem (*pisciculo vili*) dignus.
οὐδὲν ἔτι ἐστίν. *Aristides de Nestore sene.* Nil ampliùs valet.
ἀκαρπότερος ἀγριέλαιος. *Suidas.* Inutilior olea sylvestri.
Θαλλοφόρος. *Xenophonti Aristophani.* Thallophorus. *Rhodigino qui ad nihilum*
aliud vtilis est, nisi vt ramos virides in pompa publica (qualis Athenis Panathenæorum erat)
gestet. Seuenim qui in omni re atque in omni tempore
Omni vacat laude, is vir illaudatus est,
Isq; omnium est deterrimus atq; pessimus. *Gellius.*
σύκινος θεός. *Aristophan.* Ficulnus deus. Ficulnus vir. V. Ὀλιγοψυχος.
χύτρινος θεός. *Idem.* Ollaris Deus. *de vili, contempto.*
Similia sunt. Głupi. Gruby. Podłego stanu. Prożny chleb.

Nic tám w swiát nié bywa, gdzie śie bez towarzyssá zaźywa. *V.* Samiec.
Nic abo

Nic. ábo Nié. Słowo odmawiáiącego komu cego. Nie nié dam. Nié vczynię.

Geneſ. 14. Abraham dicit: A filo ſubtegminis vſque ad corrigiam caligæ non accipiam ex omnibus quæ tua ſunt.

Φιλοξένε γεαμμάτιον. *Suidas.* Philoxeni codicillus. *quem miſit Dyoniſio reuocanti ſe ad carmina eius probanda. fuit autem in eo codicillo aliquoties ſcriptum α, α, α, negans litera. vel vt alij volunt ὲ: τὸ ὲ Φιλοξένε.* Philoxeni non. *Dicitur de eo qui alicuius poſtulationi obſtinatè refragatur & nil penitùs vult concedere.*

Affine, Nié bedźie z tego nic.

Nié barzoć to dobrzé/ áżeli mé nagorzey.

Non optima hæc ſunt, neque ego vt æquum cenſeo;
Verùm meliora ſunt, quàm quæ deterrima. *Plaut.*
Nec nihil, neque omnia hæc ſunt quæ dicit. *ſ. ſeuerus pater in filium diſſolutum apud Terent.* Nié źleć mowi/ áleńić wſzyſtko też dobrzé.

Nié bárzo nas proſono/ wśćiągano. Nié vrwano żadnemu rękawá.

Summis labris nos inuitabat. *Ex Seneca.*
Non ſcidit penulam nos retinens, immò ne attigit quidem. *Ex Cicer.*
Inuitans nos vix extremis digitis laciniam attigit. *Ex Cicer.*
μόλις ἄκρῳ τῷ δακτύλῳ ἥψατο καλέκων. *Ex Luciano.* Vix ſummo digito attigit retinens.

Nié báwie śie ia tem: dźieciińſkie to/ proſte/ podłe rzéczy.

παρ' ἐμοὶ πόκος ὁ κναπτόμενος. Apud me vellus non carpitur. *Xenocratis dictum apud Suidam & Laërtium, qui hominem rudem & geometriæ ac aſtronomiæ ignarum, ſcholam ſuam adeuntem abegit, dicens:* Ego vellus non carpo. *i. tam rudes prima elementa non doceo. Tractum dictum à Lanificina cuius ſunt multæ partes vel artes, primo enim vellus tondetur, tum maceratur, deinde hamatis pectinibus carpitur, poſtea excutitur & purgatur, denique netur, ad extremum tela ex filis eius texitur, quæ tandem à fullonibus politur. Poteſt id vſurpare vir in arte aliqua inſignis renuendo viliorem & ſe indignam prouinciam. Simile eſt illud Arceſilai apud Galenum.* Lanam in officinā fullonis. *verba Galeni ſunt.* ἐδεὶς πόκον ἐς γναφεῖον φέρει. Nemo lanam rudem, vellus, in officinam fullonis defert. *Sic nemo ignarus Grammatices accedat ad Poëticam vel Philoſophiam.*

Nié bedeć śie ia tobié ſpráwiał.

Tibi ego rationem reddam? *Plaut.* Tobié śie ia mam ſpráwiáć?
Vbi herus tuus? R. Vbi illi lubet, neque te conſulit. *Idem.*
Libet iurare. Tun meo pontifex periurio es? *Apud eundem Leno.*
Quid adoleſcens quæris? quid vis? quid iſtas pultas? *ſ. fores.* R.
Heus ſenex. Cenſus coniuratori (*i. cenſori*) rectè rationem dedi. *aliter.* Cenſus cum ſum, iuratori rectè rationem dedi. q.d. *tibi non dabo, alii aliter legunt.*

Nié bedźieß wiedźiał z kad-és rodem .ſ. ták ćie vczęſtuie.

Ita ego te ornatum & depexum hinc amittam, tu ipſe vt te non noueris. *Plaut.*
Sic ego illum in timorem dabo, ipſe ſeſe vt neget eum eſſe qui ſit, meque vt eſſe autumet, qui ipſus eſt. *Apud eundem Mercurius de Soſia. Et poſtea Soſia percuſſus à Mercurio dicit:* Vbi ego perij? vbi immutatus ſum? vbi ego formam perdidi?
An egomet me illic reliqui, ſi forte oblitus ſui? Egomet mihi non credo, &c.
Fruſtrationem hodie hîc injiciam maximam in horum familiam. *Idem Plaut.*
Faciam vt quod videris, non videris. *.i. neges vel non credas te vidiſſe. Idem.*
Non ſum apud me. *Terent.* Vix ſum apud me, ita animus commotus eſt metu. *Idē.*
Obliuiſci ſui & nominis ſui, item matris, patris, affinium, *in hoc affectu leges apud Plaut. Cic. Plini. iuni. Senecam.*
ἐπιλάσῃ ἔ ὀνόματος σϑ. Obliuiſceris nominis tui. *Vt Lucian.*
ἐπιλήσῃ ἑαυτϑ. Obliuiſcatur ſui. *Simile & illud:* Color ei mutatus eſt, vultus, oratio, mens denique excidit. *Cic.*

Nié bedźie z tego nic. Nie bedźie z tey rzy maká. Nie vczynie tego.

ὄϑ ἐρᾷ πηλίαν ἄ πεϊᾶ. Aſini cauda non facit cribrū. *Ex Aſini cauda non erit cribrū.*
Sed nemo dabit. Fruſtra egomet mecum has rationes depuro. *Terent.* Arena ſine calce. *Sueton.* Per hanc tibi cœnam (*quam apud me ſperas & affectas*) incœnato eſſe hodie licet. *Plaut. paraſito dicit:* *In Rudente eiusdē Plauti Dæmones virbus dicit:* Egóne vt quod ad me allatum eſſe alienum ſciam
Celem? minimè iſtuc faciet noſter Dæmones *.i. ego id non faciā. al.* veſter Dæmones. *Sic dices.* Nequaquam id faciet veſter Petrus *.i. ego, qui ſum Petrus.*
οὐ λακεδαιμονίων. Non Lacedæmoniorum, *qui teſte Plutarcho. ſciſcitanti Philippo num ſe in vrbem admiſſuri eſſent reſponderunt iſto verbo magnis literis ſcripto.*
Multa exſpectata nunquam apparuerunt. *Seneca.*
Homo pictus ſedens & ſurgere parans nunquam ſurget. *Drexelli.*
V. Dármo robiß. Słowá to tylko. Bicz z piaſku nie bedźie. Mowi á nie vczyni.

Nie bęſpieczno to. Oſtrożno tu trzebá. Jak po brzytwách po ſydłách ſiadáć.

Periculoſæ plenum opus aleæ Tractas. & incedis per ignem
Suppoſitum cineri doloſo. *Horat. Obſerua duo adagia ſimul.*
ἐν φρεάτι κυνομαχεῖν. *Suidas.* In puteo cum canibus pugnare.
Διὰ πυρὸς βαδίζῃς. *Ariſtophan.* Per ignem incedis.
ὥσπερ ἐπὶ ἀκανθῶν βαίνοντες. *Lucian. de equitibus vacillantibus.*
Quaſi per ſpinas ingredientes.
ἐπ' ἄκρων δακτύλων βαίειν. *Lucian.* Summis digitis ingrediendum eſt.
Ire per extentum funem. *Horat. periculoſum. præſertim per Catadromum vt Suetonius ait .i. deſcendendo.* Non benè ripæ creditur. *Virgil.*
E naſſa eſcam petere. *Plaut. .ſ. periculoſum.*
Properas vltima noſſe mala Et miſer ignotos veſtigia ferre per ignes. *Properti.*

Rapidus

Rapidus fluuius est hic, non hac transiri temerè potest. *Plaut.*
Ad teli iactum peruenire. *Curtius.*
Sub ictu teli versaris. *Capitolinus.* Intra teli iactum. *Virgil.* ἴσαι ψῆφοι. *Suid.* Pares sunt calculi .ſ. *iudicum absoluentium & damnantium, quod periculosum est.*
—— Dormire pendente ruina. *Iuuenal.* Inter sacrum saxumque sto. *Plaut.*
Inter sacrum saxumq; positus. *Apulei. ceu porcus saxo cædendus in fœderum sacris.*
μεταξὺ δ' ἄκμονος καὶ ζφύρας. *Origenes.* Inter incudem & malleum .ſ. *sto.*
ἐπὶ ξυρῆ ἀκμῆς. *Homerus.* In acie nouaculæ .ſ. *est aliquid.*
φρουρῆσαι ἐν ναυπάκτῳ. *Zenodotus.* Excubare in Naupacto. *vbi Præfectus excubiarũ occisus erat.* ὑμῖν ἀμφοτέροισιν ἐπὶ ξυρῆ ἵσταται ἀκμή. *Epigramm.*
Vestra vtriusque res in nouaculæ sita est acumine.
ἐπὶ ξυρῆ τύχης. *Sophocles.* In nouacula fortunæ .ſ. *situs.*
ἀργὸς λόφος. *Euripid.* Argi collis. *de loco vel negotio periculoso. Eraſm.*
δι' ὀξείας δραμεῖν. Per cuspidem hastæ currere. *more circulatorum vel militum.*
Nunc hæc res ad summum puteum geritur.
Non tu scis, cùm ex alto puteo sursum ad summum ascenderis,
Maximum periculum inde esse, à summo ne rursum cadas. *Plaut.*
Mures migrauerunt. *Ex Cic. qui ait:* Tabernæ mihi duæ corruerunt, reliquæ rimas agunt. Itaque non solum inquilini, sed etiam mures migrauerunt. Asson eas.
V. Ἄτο ὑχέ ὑορνιέ ὠ ὄοι. Echinus lapillis se opplens *tempestatis futuræ signum. Basilius. Ambrosius.* Viso opus est, cauto opus est. *Plaut.*
τὴν ἔγχελυν ἀπ' οὐρᾶς ἔχεις. Anguillam cauda tenes.
Canem intestina gustare periculosum V. Ζάκυσιν. πρὸς τ' Ζκίρρωνα τείνεις. *Plato.* Ad Scirrhonẽ tendis. *Latro is fuit qui trãseuntes è rupe in præceps agebat. Meminit Ouidi.*
τ' αἰγαῖον πλεῖ. ſ. κόλπον. *Ælian.* Ægæum mare vel sinũ nauigat. *periculosũ etiã Persio.*
ἐν ἀγκάλαις κυμάτων. *Suidas.* In vlnis fluctuum .i. *inquietè & periculosè.*
νυκτὶ πλεῖν. *Chrysippus.* Noctu nauigare. *alij dicunt* ὐ νυκτὶ πλεῖς. Non nocte nauigas, *cùm astra nautas dirigunt. & sic idem sensus erit .i. in incertum vel periculosè.*
Tyria Maria. *Festus .ſ. ob infestationem Pœnorum Tyriorum periculos.*
Oues illius haud longè absunt à lupis. *Plautus.*
λυκείων πῶλον πίνειν. *Zenodot.* Lupinum vel Lyceum potum bibere: *Est, periculo vitæ voluptatem capere. more auium quæ cùm ad fontes Apollinis Lycei λυκείᾳ, melle & vino scatentes aduolabant, sagittis configebantur.*
μαλέα ὁ κάμψας, ἐπιλάθῃ τ' οἴκαδε. *Strabo.* Maleam (*promontorium periculosum*) præternauigans, domus obliuiscere. *ob præsentissimum periculum.*
Inter Scyllam & Charybdim nauigas. *ex Homero & Virgil.*
ὑπὲρ ἐπιξυρῆς τὴν κεφαλὴν ἔχειν. *Aristophan.* In trunco caput habere .ſ. *sub securi.*
ἅλας ἄγων καθεύδεις. Salem vehens dormis. *qui facile aqua naui illapsa dissolui potest.*
Præsentemque viris intentant omnia mortem. *Virgil. de naufragantibus.*

ὠδῖνά τίκτει νὺξ κυβερνήτῃ ζοφῷ. *Æschylus.*

Sollicitudinem parit nox gubernatori sapienti.

ῥεῖ τὰ καλὰ, γυμνὰ τὰ κακὰ, ὁ πλοῦς ἐν τῇ νυκτὶ, πυρσὸς ἀδαμοῦ. *Nazianzen.*

Diffluxere bona, mala nuda se ostendunt, nauigatio in nocte, fax nusquam.

ἐν ῥιφῷ γενέσθαι ἢ κινδύνου. *vel* κίνδυνον. *Synesius.* In cute periculi vel periculũ versari.

ἐν πυθίῳ κέσαι ἢ ἀποπαῆσαι. *Suidas.* In Pythij Apollinis templo aluum deijcere. *s. periculosum. Ædificárat id Pisistratus Atheniensis & inscripserat, ne quis ibi aluum exoneraret. quod cùm neglygeretur, per edictum tale facinus capite sanxit; frustra: tandem custodibus appositis, quendam deprehensum sub praconis voce virgis cæsum capite multauit.*

πάντες ἔσαν βιοῖο μεσηγὺς ὁμῶς καὶ ὀλέθρου. *Q. Calaber.*

Omnes erant medij inter vitam & mortem.

Necesse est suspensos pedes ponere per spinosa ambulantem. *Seneca.*

κίνδυνος ἡ ἐν πρώρᾳ σελίς. *Zenodot.* Periculum *(est, vel periculosa est)* sella in prora, *quia ea pars nauis prior excipit incursus fluctuum, scopulorum, hostium.*

γόργονα ἀπαντᾶν. Gorgonem aggredi. *s. periculosum, nempe saxificam.*

χελώνη προῤῥωτέρω τὴν κεφαλὴν προτείνασα κινδυνεύει. *Plutarch.* Testudo longiùs caput proferens periclitatur. *Sic & Liuius.*

Testudo vbi collecta in suum tegumen est, tutam ad omnes ictus esse video: vbi partes aliquas exserit, quodcunque nudauit, obnoxium habet.

κολοφώνιον ὑπόδημα ἀναγκαῖον. Colophonijs calceis hîc opus est. *cùm quid periculosum agitur. vt cùm obscœna leguntur, audiuntur, videntur. his enim calceus cauit (quales nostrates) tutiùs lutum calcabatur.*

De voluptatis etiam turpis occasionibus rectè vsurpes illud. Vel Lycurgus hic periclitetur Vel Hippolytus corrumpi posset. *Sic Lydus Plauti pædagogus videns discipulum suum inter medias illecebras Venereas versari ait:*

Ita me dij ament, vt Lycurgus mihi quidem
Videtur posse hîc ad nequitiam adduci.

Ouidius quoq; agens de similibus ad nequitiam occasionibus ait:

Illic Hippolytum *(castissimum iuuenem)* pone, Priapus *(lasciuus & nequam)* erit.

V. Ani mie tám. Vlicdowierzay.

Nie biegły w czem. Niebywaléc. Nie świadom czego.
Vlić wie gdźie kozy gnano. Iniego świátá człowiek.

In Tragœdia Comicus. *Plaut. ait:* Indoctior ium quam in Tragœdia Comici.

Homo recens nuperus & nouitius. *Idem.*

Peregrinus hospes & aduena. *Cic.* In alieno foro litigans. *Martial.*

ἐκφυλλος καὶ ἄποικος, ὥστε ἐν ἄλλῳ τινὶ κόσμῳ γεγονὼς καὶ ζῶν. *Lucian.* Alienus & peregrinus, tanquam in alio quodam mundo natus & viuens.

Sub alio cœlo ortus. *Macrobi.* Aure tenus expertus tumultus. *Prudentius.*

Viam in forum ignorat. *Marsilius Ficinus.*

ἄφρων ὡς ὦ ξεῖν', ἢ τηλόθεν ἠλύθεθας. *Homer.* Stultus es hospes aut è longinquo

Non

ades. Jákbyś z inſzego świátá.

Non venit, vel non fuit vnquam in astu. *ex Terentio .i. in vrbem ex Pyræo suburbano nunquam venit.* (Prostat/ Wiesniak. *qualis senex* Veronensis *apud Claudian*). Nam Athenienses vrbem suam vocabant τὸ ἄστυ, κατ' ἐξοχήν, & *quia in vrbibus degentes solent esse industrij, astuti, luxuriosi, corrupti, ideò qui frequentat astu .i. vrbem, astutus & vitiosus habetur; qui non frequentat, simplex. Donat. Asconi. Et Cic. pro Sexto Roscio,* In vrbe luxuries &c. *fusè, itemq; de vita rustica frugali, simplici &c.*

Qui cum solis Stoicis versatur nescit qualia docent Plato & alij: *sicut vxor Gelonis putabat fœventia esse ora omnium virorum velut sui mariti, quòd cum nullo alio versatus fuisset. Lucian.*

Nié bierz cudzego ábo godzién nié położył.

ἀν μὴ καθεθα, μὴ ἀνέλῃ. Ælian. Quæ non posuisti, vel non deposuisti, ne tollas. *Biblius inter eundum quid conspiciens ab aliquo perditum, prætribat intactum,* ὁ γὰρ ἡγεῖτο τὸ τοῦ εὑρεμα ἀλλὰ ἀδίκημα. Non enim putabat hæc inuenta sed iniurias.

Nié bua mie za zyle. *V.* Co mi tego za niewola.

Nié bij mie w gebe / nié karmiß mi icy. Miele mnie gebą kosztuie.

μή μοι κενεὰν ἀπομάξῃς. *Theocrit.* Ne mihi vacuam abstergas, vel attingas .s. *maxillam aut manum.* q. d. Cùm me non pascas, nec in manum quicquam des, non me tangas. *Metuentis colaphum vel alapam, dictum hoc esse vult Erasmus. Sed melius Vitus Vinsemius, dictum hoc vsurpari censet in eum, cuius offensionem & iram contemnimus, quem q; nocere nobis vt velit non posse existimamus. Scholiastes Theocriti* illud verbum Vacuam interpretatur mensuram, sic: *Non vereor ne mihi mensuram (demensi diurnam) deradas .i. malignè dependas sine cumulo ac non plenam, vt seruis heri frau lulemi vel irati faciebant. Hæc interpretatio quoq; bona est, & ad eundem sensum tendit: insinuat verò præterea sic loquens, se non seruum esse minantis.*

παισάμενος πλήσσω. *Item Theocrit.* Vbi paueris impera. *In cum dictum ait Erasm. & Vinsemius, qui imperiosus est in eos, in quos nihil iuris habet & de quibus nihil est meritus. Ad eundem modum dicere licebit:* παισαμενος τύπτε *vel* πλῆσσε. Vbi paueris percute. *Et:* μὴ παισαμενος μὴ τύπτε. Cùm non pascas me, non percutias. *Henric. Stephan.* παισαμενος *hic significare ait, vbi gustaueris vel comederis. sed nullum sensum Poëtæ conuenientem hac interpretatio habere potest, vt facis patet legenti. Alludit porrò dictum hoc ad seruilem conditionem vt & prius dictum eiusdem Poëtæ.*

Nié bytés na mych krzćmách.

Qui tu scis? an fortasse fuisti matri meæ obstetrix, Qui id tam audacter dicere audes? *In Plauti Captiuis, quidam refutans alium de ortu suo & conditione differentem sua respondit.*

Niech bodzie co chce. Co bądź to bądź. Niech zginie chociaż wszystko. *Stulti, irati vel desperati hominis dictum.*

Omnia.

Omnia vel medium fiant mare. *Damon iratus moriturus apud Virgil.* — Cras vel atra Nube polum pater occupato. *Horat.* Vel cælum nunc ruat. *ex Terent.* Vel fractus illabatur orbis. *ex Horatio.*

Mecum omnia abeant. trahere cùm pereas lubet. *Medea Senecæ.* Felix quisquis bello moriens. Omnia secum consumpta tulit. *Seneca Troade.* Minùs laboro, te si habeo. per me pedibus trahantur ista vel omnia. *Cic.*

ἐμῶ θενόντες γαῖα μιχθήτω πυρί .i. Me terra flammis misceatur mortuo. *Senarius est vetus improbi cuispiam apud Sueton.* V. Pomeyśmiérći. *Simile illud Varronis apud Nonium.* Cælum ruere, dummodo magistratum adipiscantur, exoptant. *Adde vocem Agrippinæ Neronis matris:* Occidat, regnet modo. V. Chćiwość 1.

Mihi sex menses satis sunt vitæ, tertium Orco spondeo. *Cæcilius.* Si sapis, ne postules ea quæ fiunt, arbitratu tuo fieri; sed ita fieri quæque velis vt fiunt. *Epictetus Græcus.*

Niech Bog rádźi / o swey Gełádźi.

Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
Conueniat nobis, rebusque sit vtile nostris,

Nam pro iucundis aptissima quæque dabunt dij. *Iuuenalis Satyra 10. vbi plura in hanc sententiam egregia homo Ethnicus adjcit.*

ἄσα δ' ἔπειτ' ἐσθλὰ, ταῦτα θεοῖσι μελεῖ. *Theognis.*

Quæ posthac erunt, hæc dijs curæ sint.

Permitte diuis cætera. *Horat.* *Socrates aiebat:* Nihil aliud à dijs petendum, quàm vt tribuerent bona, quòd ij scirent quid vnicuique foret vtile. Nos autem plerunque id votis expetimus, quod non impetrasse melius foret. Deos vota non exorent, sed admoneant. *Seneca.*

τό μοι δοκεῖ εὖ λέγεσθ, ὡς θεὸς ὑμῶν εἶναι ἐπιμελούμενος. *Plato.* Hoc mihi videtur rectè dici: deos nostri curam habere.

Quidam perplexus & anxius Deo se tandem commisit, & orationis loco alphabetum ordine recitauit, in fine addens: Domine iunge tu literas, & quod tibi magis placuerit, mihique expedierit concede. Drexellius ex Salmeronis tomo 10. tractatu 11.

Nié chce śie niem abo toba pyśkáć.

Nié godźienćś ábym śie z roba śwárzył. Piiawká wrzodu śie nié ima. *Russi.*

Nos hac à scabie tenemus vngues. *Martialis in detractorem quendam cuius nomine suos libros fœdare se nolle (quod ille optabat) refellendo illum, profitetur.*

Pellem rodere non lubet caninam. *Ex eodem Martiali .i. maledicum maledictis vlcisci nolo: nec lutum luto purgare.*

Frons hæc stigmate non meo notanda est. *idem Mart.*

Seruantur magnis isti ceruicibus vngues,
Frangere tam paruas non didicere feras *Idem.* Non facit ad sæuos ceruix nisi prima leones &c. Desperanda tibi est ingentis gloria fati.

Non po-

Non potes hoc tenuis præda ſub hoſte mori. *Idem de lepore cum leone ludente.* Præda canum lepus haud leonis. *Ex eodem.*

Canis Alexandro M. à rege Albaniæ miſſus, emiſſis damis apris vrſis, eos contemnens non ſe mouit; in leonem verò & elephantum emiſſam proſilijt & confecit. Plinius.

Ab humilibus (*.i. abiectis ſordidis, licet moleſtis*) vt ab animalibus paruis, obterentem inquinantibus, abſtinenda manus eſt. *Seneca.* Pluſtwy nié rozćieray.

ἐλέφας μὴν ἐχ ἁλίσκ. Elephas non capit murem.

Apud me vellus **non** carpitur. *Vide* Vlié báwie śie ia tem.

ἀετὸς θρίπας παροῤῥᾷ. Aquila thripas deſpicit. *i vermiculos arborũ vel auiculas paruas.*

ἐκ βλωθήσομαι. *Ariſtophan.* Non inceſſam lingua, ſeu conuicijs.

μηδὲ κακῶν ἑτάρων μηδ' ἐσθλῶν νικητῆρα. *Heſiodus.*

Nec malos ſocios nec bonos vincere velis certando.

τὸ Δίωνος γρύ. *Suidas.* Dionis gry. *Philoſophus hic adoleſcenti ſe conuicianti nil reſpondit turba hominum ſequente, ſed tantùm cùm veniſſet domum dixit:* ἐδὲ γρύ. Ne gry quidem *.ſ. ex me audies.* q.d. *contemno te.*

Aper fugiens canes, aſinum ſe irridentem & inſultantem, indignum duxit vlciſci, & tam vile pecus tangere. Fabernus.

Hoc ſcio pro certo, quod dum cum ſtercore certo.
Vinco ſeu vincor ſemper ego maculor. *Anonym rhythmic.*

Aſſne, Vlié rownia mnié zroba. Vliégodźiéńéś tey ſtawy.

Vliéchćiał tego Bóg.

Dijs aliter viſum. *Virgil.* Heu nihil inuitis fas quenquam fidere diuis. *Idem.*
Inuidit fortuna mihi, ne regna videres
Noſtra, nec ad ſedes victor veherere paternas. *Idem.*

Dijs inuitis. *Catullus.* ἀέκητι θεῶν. *Homerus.*

Dijs iratis. *Cic. Liui.* Deo irato meo. *Teren. .ſ. genio.*

ἀλλ' ἀντέπεσε τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός. Sed anteuertit anchoræ iactum Deus.

Vliéch łáśé, śédno vliéch dáśé. Vliéch zdrow łáśé, kiédy dáśé.

ἐπειδὴ δίδωσιν, βλιμάτω. Quandoquidem dat, increpet.

Vel, Siquidem paſcit, obiurget. *vt ſuprà. ſub* Vlié biy mie w gebe.

ἐὰν χεὶρ παρέχῃ ὃ δέον, στόμα λεγέτω ὃ θελῇ. *A.*

Si manus præbet quod opus eſt, os loquatur quicquid vult. *Vel.*
Si dat bona manus, lingua dicat quod lubet.

Potes & illud Plautini Lenonis. Facile ego ictus patior argenteos, *huc accomodare, dicẽs:*
Facile ego obiurgationes perpetior argenteas. *Nam & ſolea puer rubra obiurgatur apud Perſium.* V. Od łaśkáwey reki nié boli. & Brzywdá od dobrodźieią.

Vliech mie nié głaſkáć á vliéch mie nié bić Vlié chwal mie, á nié gań mie.

μήτε τ' λυδῶν καρύκκας, μήτε μαστίγων ψόφους .ſ. θέλω. *Suidas.*

Nec Lydorum caricas seu condimenta, nec flagrorum strepitus .*s. volò* .i Nec blandimenta amo nec conuicia. *Lydi delicijs erant infames & caryas eorum vocat Hesych. offam ex sanguine & variis condimentis: ex melle similagine Athenæ.*

Ne vulneres me, malo quam sanes. *Seneca.*

τ. αὐλὸν ἀνέν χ. ψεγὸν ἀνδρὸς κακῦ. Laudare eundem carpereque viri est mali.

μὴ τραυμάτιζέ με μᾶλλον ἢ θεραπεύ ἴμπαλιν. *A.*

Ne vulneres me malo quàm vt sanes dein. V. Obráźiwſz leczyć.

Niech śie kurzy.

Asotorum pecuniam profundentium verba sunt. Similia apud Plautum prodigentis peculium quod pro capite seu libertate redimenda seruârat.

Vapulat peculium (*vel potiùs vt Douza legit*) Vapula peculium, actum est, fugit hoc libertas caput. *quia profusa pecuniâ non habeo quid dem pro capite, seu libertate.*

ἐμπιπλάμεθα παρ' ἑτέροις τ̀ πολυτελῶν, Ϲ. ἀπολαύομεν καθαπὲρ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἁρπαζόμενοι. *Plutarch.* Implesmus nos apud alios cibis sumptuosis, & fruamur velut ex hostili regione raptis affatim nos cibis onerantes.

Affine est illud: His Medus nō insidiabitur. V. Niéżoſtawcuymy nic nieprzyiaćiołom.

Niech śie on gniewa á my iedzmy/ a my śie śmieymy.

Dum ridebunt sàturi mordebunt famelici. *Plaut.*

Optimum est aliena insania frui. *Plini. vterq;*

ἐκεῖν γέλως ἥδιϛ' ἂν ἐχθρὸς γελᾷν. *Sophocles.*

Ridere de hoste risus est suauissimus.

ἡδὺ τόδ' ἐπ γέλως ἐς ὀργίλον γελᾶν. Ridere suaue est bile percitum virum.

Vicinū illud Martialis de cōuiuatore suā carmina hospitibus inter cœnandū importunè legente.

Ille leget, bibe tu; nolis licet, ille sonabit. Niech on czyta á ty pij. V. Śwarzyć śie wy.

Niech tak będźie.

Viceris. *Terent. sic ait*: Adducti qui illam ciuem dicant. Viceris .i. *sit ita.*

νικήσειν ὁ παρά σοι τρίπους, ἐγὼ δὲ ψευδομαντις ἀποφανοῦμαι. *Hesiodus.*

Vincat tuus tripes, ego verò mendax vates videar. *Sumptum a tripode Veridici Apollinis aut verè oraculorum diuinitum. Vsus dicti huius est cùm protervè pertinaci, victoriam in disceptando vltrò concedimus.* Tollo digitum. *instar gladiatoris in arena victum se fatentis.*

——— Permitte equitem sint omnia protinus alba .i. *bona, laude digna. Persi.*

Nil moror, euge omnes omnes bene miræ critis res. *Idem.*

Niech też drugi robi/ nowi/ budnié/ opátrzy.

ἕτεροι δ' ἔρ ποιήσει, ῥηϊδίως ὀλιγωρεόντων χ. ῥαθυμεόντων. *Isocrates.*

Alij hoc facient, est dictum negligentum & pigrorum.

Non est meum negotium. V. Niedbálc. & Żeden nád drugiego.

Nié chwal/ áż poznaß,

μὴ πρὸ τ.

μὴ πρὸτ' ἐπαινέσῃς πρὶν ἂν εἰδῇς ἄνδρα σαφῶς. *Theognis.*
Nunquam laudes virum priùs quàm exactè illum cognoueris.

Nié chwal m kogo przed śmiercią abo przed czásem. Poki kto żywy, nié iést beześliwy.

——— Scilicet vltima ſemper Exſpectanda dies homini, dicique beatus
Ante obitum nemo ſupremaque funera debet. *Ouidi.*
—τὸ δ' εὐδαιμονεῖν μηδένα νομίζετ' ἐυτυχεῖν πρὶν ἂν θάνῃ. *Euripides.*
Felicium Nullum beatum eſſe ante mortem cenſeas.
χρὴ δ' ὅποτ' εἰπεῖν ὄλβιον βροτῶν,
πρὶν ἂν θανόντ' ἴδῃ τὸν τελευταῖον χρόνον. *Idem.*
Nunquam oportet dicere beatum vllum hominem. Priùs quàm mortui ſupremum videris diē. *Sic apud Herodotū Solon respondit Crœſo, ad quod alludens Iuuenal. dixit:*
——— Quem vox facunda Solonis Reſpicere extremæ iuſſit ſpatia vltima vitæ.
πρὸ τελευτῆς μὴ μακάριζε μηδένα. *Eccleſiaſtici 11.* Ante mortem ne laudes (*vel vt LXX, ne beatum voces*) hominem quenquam.
Dico tum vitam beatam fata cùm peracta ſunt. *Auſonius.*
Alius de alio iudicat dies, ſupremus de omnibus. *Plini. i quilibet homo alio die bonus, alio malus, prout facta ſunt eius cenſetur, vt iudicium verùm fieri de illo non poſſit, niſi extremo vitæ die, ſi probus tandem in fine appareat, vel ſecus.*

Nié chwal śie ſam.

Nec tua laudabis ſtudia aut aliena reprendes. *Horatius.*
Nec te collaudes, nec te culpaueris ipſe,
Hoc facunt ſtulti quos gloria iactat inanis. *Cato.*
μήτε κατηγορέειν ταῦτ', μήτ' αἶνον ἀείδειν,
ἔργα τά δ' ἀφραδέων, μέλει οἵτί γε δόξα κενόφρων. *Mylius.*
ἀλλ' ὅμως καύχημα κατέβρεχε σιγᾷ. *Pindarus.*
At ſimul gloriationem conſperge (*offunde*) ſilentio.

Nié ćiebićé to ſławnią.

Dij indulgentiùs tractant quosdam propter parentes auosq; (*probos,*) alios propter futuram nepotum pronepotumque indolem. *Seneca.*
ἀ σοι, ἀλλὰ τῇ θρησκείᾳ. Non tibi ſed religioni, ceremonijs ſacris *ſ. honos exhibetur. Ex Apologo Gabriæ de aſino ferente idolum ethnicorum, & ſuperbiente cùm videret homines ſe tranſeunte procidere adorabundos, ſed mox ei quidam dixit:*
ὦ θεὸς εἶ σὺ, τὸν δὲ θεὸν ἄγεις. Non deus tu es, ſed deum fers.
Meminit & Ariſtophanes huius ceremoniæ. Dictum quadrabit in eos qui alioqui viles, munus aliquod honorificum gerunt & ex eo ſuperbiunt, quales ſunt in aulis magnis officiales varij, præcones, legati, perfecti etiam ex Iudæorum abiectiſſima gente apud nos, Sacerdotes & feciales profanorum ethnicorum. *Addit Gabrias Epimythium:* ὅτι οὐκ ἐν ἀξιώμασι

ἀξιώμασι πεπεμένος δεῖ γινώσκειν ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Quod oportet eos qui in dignitatibus constituti sunt cognoscere, se homines esse.

Alter apologus: Christianus transiens imaginem Christi, conspicatus eam, venerabundus caput nudatum inflexit, Iudæus tunc obuius ratus sibi illum honorem exhibitum, officiosissimè & humanissimè respondit: at Christianus indignatus. Non tibi, *inquit*, sed huic, *digito in effigiem Domini intento.* *Simile est illud:* Non tibi sed Petro. *Sed rectè responsum est.* Et mihi & Petro. V. Nié ćiebié śie boié.

Nie ciąża regi ielenowi/ ani skrzydła ptakowi/ ani owies koniowi.
Dźiećiołowi swoy nos nie wádźi.

ὁ νῆα ἔαρὺν ἴσι' ἁδ' ἅρμ' οἱ τροχοί. *A.*

Nec vela nauem, nec grauant currum rotæ. *Affine,* Chléb w drodze nié ćiężý.

Nie ciebié śie boie/ abo ſánuie. Nie tyś mi ſtráſny/ ale kto inſzy.

Non tu, ſed locus .ſ. *in quo tuſtas, eſt mihi moleſtus.*

Apud Æſopum Lupus agno ex alto loco ſibi conuicianti & inſultanti reſpondit:
ὁ σύ με λοιδορεῖς, ἀλλ' ὁ τόπος (πύργος) ἐν ᾧ ἵστασαι .ſ.
Non tu mihi conuiciaris ſed locus vel turris in qua ſtas.
Epimythion addit Planudes: πρὸς τοὺς ὑβρίζοντας ὕβρεμ διὰ ἀναξίαν, διὰ φόβον ὑψηλοτέρων. In eos qui ferunt iniurias ab indignis, metu ſublimiorum.
Similis apologus apud eundem eſt de Lupo & hædo.
Quadrat & illud noſtratium. Ot kowalé mi tylko idźie/ nie o kleszcé.

Nie coc wolno pánu. Lecz co przyſłuſzno. Nie co chce ſłodźi/ lecz co śie godźi.

Minimùm decet libere, cùi multùm licet. *Seneca.*
Quantò plùs liceat, tam libeat minùs. *Cleobul. apud Auſonium.*
Eſt aliquid quod non oporteat, etiamſi licet; quicquid verò non licet, certè non oportet. *Cic.* Neque enim quod quiſque poteſt, id ei licet; nec ſi non obſtatur, propterea etiam permittitur. *Idem.*
Magis ſpectandum quid expediat, quàm quid liceat. *Sic S. Paulus 1 Corinth: 10.*
πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' ὁ πάντα συμφέρει. πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' ὁ πάντα οἰκοδομεῖ.
Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt. omnia mihi licent, ſed nō omnia ædificant. μή μοι γένοιτ' ἃ βέλομ' ἀλλ' ἃ συμφέρει. *Menander.*
Non quod mihi lubet accidat, ſed quod decet.
Quam vos eſtis maximè Potentes, dites, fortunati, nobiles,
Tam maximè vos æquo animo æqua noſcere.
Oportet, ſi vos vultis perhiberi probos. *Terenti.*
ὧδε λέγε, ὡς γέγονε ἕτω πολλακις, ἀλλ' ὡς πεφύκει γενέσθαι. *Demoſthen.*
Nec dicas, ſic ſæpe factum eſſe, ſed ſic decere fieri.

Nie záś tego ieſzcé. Rychło to nazbyt przed záſiem.

τὰ ἅμνια θερίζεις. Muſcum demetis. *teneras herbas priùs quàm ſuccreſcant ſuccidis.*

Aluer

Aliter hæc legit & interpretatur Henric. Steph. ex Eustathio.
πρὶν ἢ σὺ ἰχθῦς ἑλεῖν, πρὶν ἅλμην κυκᾶς. *Suidas.* Prius quam ceperis pisces, salsuginem misces. Morus *post omnes plantas frigore penitùs fugato & adulto vere germinat. Plini. Pieri.* *Perdicis pulli testam ipsi pertundunt & ex ea eminentes ac nondum ab ea liberi currere incipiunt, eam adhuc adhærentem trahentes. Pierius ex Æliano.*
πρὸ τῆς φακῆς αὐξάνεις πρὶν λοπάδα. *Plutarch.*
Ante lentem (*acquisitam vel coctam*) auges (*maiorem quæris*) patinam, ollam. Capra nondum peperit. *Vide* Jeßcze śie nié vrodźiło. *Affine,* Goraco cie kapano.

Nié záś tego téraz.

Non est conueniens luctibus iste color .s. *splendidus exulanti. Ouidi.* *Leo reductis introrsum unguibus ambulat ne hebetẽtur, pugnaturus autẽ eos exserit. Plutarc.* Sed nunc non erat his opus *Horatl. Cùm quid non suo loco vel tempore fit aut dicitur.*
ἐν πενθοῦσι παίζειν. *Demetr. Phalere.* Inter lugentes iocari .s. *importunum est.*
ἐν θέρει πρὶν χλαῖναν καταρρίβεις. *Zenodot.* Æstate vestem crassam deteris.
— Cantas cum fracta te in trabe pictum Ex humeris portes. *Persius naufrago dicit, qui suam calamitatem in tabella depictam portans, etiam proclamabat vel decantabat, vt modò mendici, famelici, ægri per plateas incedentes faciunt.*
ἄπαγε τ μάθημα δὸς κώπης *Pollux.* Aufer saltationem nauticam à remo .i. *ne saltare cupias cùm remigandum est.*
Comam comere cum vitæ ingruunt discrimina. *Spartanis peculiare scripsit Herodotus.*
μήθου ἐν πολέμῳ μήτ' ἔαρι μήτε φύτοις. *Aristotel.* Mentam tempore belli nec ede nec sere. *quia frigida est, bellum verò calore & feruore indiget.* Musica in luctu.
V. Pißczéć ná ſtypić. *Affine,* Nié tu tego mieśce.

Nié czéka áż śie depićzé.

ἁρπάζει ὀβελίσκους *Athenæ.* Rapit à veru. seu è veru, nondum depositam carnem.
ἁρπαγαίζει. *Idem.* Rapit è sartagine. Sacra non immolata deuorat.
Sic apud eundem Athenæ: ἀθύτα δ' ἱερὰ πολλάκις καταθύει. *Simonides.*
Persæpe sacra haud immolata deuorat. *quod Suetoni. scribit fecisse Vitellium Imperatorem intempestiuæ gulæ hominem.*
Semicruda exta rapta foco prosecuit. *Suetoni. in Augusto.*
E rogo ipso cœnam carpere in sepulchretis. *Catull.*
Vel è flamma cibum petat. *Terent. sic.* E flamma te petere cibum posse arbitror.
Simile quid de filiis Heli 1. Regum c. 2. *Plura sub* Obżárty.

Nié czékáia ieđnego dwá.

Nápiſano v białego Kwá: nié czékáia ieđnego dwá. *alij aliter id efferunt.*
Nauis non moratur vnum. *vel vt Martial.* Nauem scis puto non moratur vnus.
τὸ πλοῖον ἀνὴρ οὐκ ἐπαναμένει ἕνα. *A.*
Hâúd moratur vnicum nauis virum.

ἑὰς ἀνὴρ, οὐδεὶς ἀνήρ. *Zenodot.* Vnus vir, nullus vir.
Τ πλειόνων ψῆφος νικᾷ. Plurium calculus vincit.

Nié zgeſte widánie / gotowe niéznánie.

Mihi quidem iam eras mortuus, quia te non viſitaui. *Plaut.* .i. *non ſæpe vidi.*
Longa dies meum incertat animum, ſin ea eſt quam incertò autumo. *Idem.*
πολλὰς δὴ φιλίας ἀπρόσηγορία διέλυσεν. *Ariſtotel.*
Scimus amicitias rupere ſilentia multas.
τηλοῦ φίλοι νέοντες ὄκ εἰσιν φίλοι. *Athenæ.* Non ſunt amici, amici qui degunt procul.
Viciniam in propinqua parte amicitiæ ponit. *Chremes Terentianus.*
χρόνιος ἡ ἀπουσία τὴν φιλίας λήθην ποιεῖ. *Ariſtotel.* Diuturna abſentia oblivionem amicitiæ affert.
ἃ χρὴ ζυμποσίοισι φίλας ἀπέχεσθαι ἑταίρας
δηρὸν, ἀνάμνησις ἣ πέλει χαλεπωτάτη ἄτης. *Athenæus.*
Non diu amicorum menſa abſtineatis amici,
Namque animi memoris res hæc renouatio bella eſt.

Ideò Iudæi 1. Machabæ. 12. miſſis legatis & epiſtolis, renouarunt cum Romanis & Spartanis amicitiam, longo temporis interuallo olim ſancitam.

Mutantur longa pectora cara mora. *Garnerus.*

Nié zyn śie błaznem gdyś mié téſt. Nié zyn śie tem zemés nié téſt.

μὴ ὢν συρὸς μὲν σκέλος. Cùm Syrus non ſis ne Syriſſes .i. *cùm ſis ingenuus & honeſtus, ne ſumas mores aut perſonam ſeruilem & indecoram. Nam Syri viles erant & apud Comicos paſſim ſerui.* *Quadrat hoc dictum & in eos, qui in ſuæ vel Latinæ linguæ pronuntiatione peregrinam aliquam* v. g. *Italicam &c affectant, vt ſe eius linguæ aut gentis gnaros oſtentent. Iuuat variam huius dicti interpretationem verbi* ζυμποσίοισι *duplex ſenſus. nam & fiſtula canere & Syros imitari ſignificat.*

Nié zyn śie chorem / chromem &c. bo bodźiéſ.

Nié trzéba złego máłowáć / ſámo śie wyráźi. Nié przymierzay.

πλατίων ποδάγρων ποδαγρικὸς οὕτως ἐγένετο. *A.*

Fingens podagram factus eſt podagricus. *Cælius apud Martial. de quo ille ſic poſt alias:*
Cœpit fingere Cælius podagram. Quā dum vult nimis approbare veram,
Et ſanas linit, obligatq; plantis, Deſiit fingere Cælius podagrā. i. *verā acquiſiuit.*
Planus verè crura fregit: *apud Horatium quidam nebulo, ſe pedem fregiſſe fingens clamabat & auxilio accurrentes irridebat. tandem verè fracto pede, fruſtra auxilium implorabat dicens:* Credite non ludo: crudeles tollite claudum. *Gallus Vibius furioſos imitando inſanus factus eſt. Rhodigin.*
Fuſi ſomnus. *i. fictus in verum verſus eſt. Tragicus hic actor fuit, qui cùm in theatro ſomnum fingere deberet, appoſitus, verè & profundè obdormiuit. Cic. Horati.*
Geta verè iam luſcus eſt. *Hic, vt ſcribit Appianus, metu proſcriptionis triumuiralis, pelle alteri oculo impoſita luſcum ſe finxit. longo poſt tempore, periculo defunctus, cùm oculum detexiſſet, luſcum ſe verè eſſe reperit.*

Caue

Caue personam *vel* fatum Laureoli. Ne agas Laureoli mimum. Ne agas Laureolum Næuij. *Ex Martiali, Iuuenali, Suetonio. Næuius Pòèta celebris scripserat drama, in quo Laureolus mimus cruci seu stipiti affixus fictè ad repræsentandum tantummodò, ab vrso emisso verè laceratus est. idem accidit aliis qui hunc Laureolum in theatro seu histriones seu reos damnati repræsentabant vt Lentulus &c. De Laureolo epigramma sic claudit Martial.*

In quo quæ fuerat fabula pœna fuit.

Tales porrò & similes personas, vt Prometheï affixi. Herculis ardentis, Icari, Phàëtontis, Dædali volantis. Orpheï à Mænadibus discerpti &c. cum periculo vitæ agebant in scena aliquando mimi ipsi, aliquando rei ob scelera a iudicibus capite damnati, vt si forte fortuna vel viribus aut industria euaderent, liberi forent. Plura si voles leges apud Raderum. De ijs qui se mortuos fingebant vt sanctus virus illuderent vel mendacium comprobarent, & interim Deo ita volente verè mortui sunt, affert Iacobus Pontan. aliquot exempla, historiæ c. 35. in Atticis bellarius. Illud insigne est quod Hieronymus Boiscecus scribit, Calumnum subornasse quendam bono pretio dato, qui se mortuum fingeret, & ab eo transeunte vocatus, ad comprobandam impiam doctrinam repente exsurgeret. Sed ille fingens se mortuum, verè mortuus est, & Calumnu frustra eo diu inclamato, cum pudore abire coactus est.

Nié cẓyn śie piarka mi dźiela. Nié cẓyn sie ẓemés méieſt.

Hoc in eos dici solet, qui præter naturam vel conditionem suam se gerere tentant. vt si melancholicus, hilaritatem nimiam fingat; si plebeius, nobilium cultum & splendorem affectet; si seuerum vitæ genus professus, luculentiùs viuentes amulari velit.

Huic rectè dicas. Pone modum lætis. In propria pelle quiesce.

Nec calceus maior pede &c. *quæ habes sub* Co wẓuo. & Miárá.

Aliud illud. Ζ. Ἄξιον οὐδὲ τῶν κόμην ἀ δοῦλον πρέπειν. *Ex Aristophane.*

Qui seruus est, eum alere non decet comam. *Mos Laconibus is erat vt ingenui tantùm & nobiles comam alerent.* ἄγροικος & ὀνόματος. Rusticus Cognominis. *Sic vocabat Æschinem Demosthenes. Dicitur de eo qui obscuro genere, rusticanis moribus nulla eruditione cùm sit, se tamen nobilem elegantem doctum vult videri.*

Seruus nullus Harmodius nec Aristogiton. *Athenis lege cautum erat ne vllus seruus nomine Harmodij vel Aristogitonis vocaretur: eò quod hi duo Rempublicam seruitute & tyrannide primi liberârint: vnde & statuæ illius in foro positæ erant, quas ablatas à Xerxe Alexander Magnus restituit Atheniensibus iussit Rhodigin. Meminit Aristotel.*

Nié dałbym za to i pieniążka.

Vitiosa nuce non emam. *Plaut.* Non ego istud empsitem titiuillitio. *Idem.* Nebulæ cyatho non emam. *Idem.* Ciccum, floccum non interdum. *Idem.* Ne non dederim. Nummum plumbeum non dederim. *ex eodem Plauto.*

οὐκ ἂν πριαίμην ἀσσ' ἂν ἰσχάδ & μιᾶς. *Aristophanes.*

Non istud emerem carica vel vnica.

τεττάρων ὀβολῶν εἶναι οὐκαῖ. *Suidas.* Quatuor obolis æstimo. *vel adde* ἂν, *non.*

Οὐδὲ τετρημένου χαλκοῦ ἂν πριαίμην. *Plutarch.* Ne perforato quidem nummo hoc emerim.

emerim. ——τὰ δὲ καπνῷ σκιᾶς ἐκ ἂν πρίαίμην —— *Sophocles.*
Hæc vmbra fumi nō emerim. Cassa glande, nuce, nō emā. *Erasm.* V. Podła rzécz.

Nie dam ci wprzod. Nie vstąpię placu.

Si tu proreta, ego gubernator. εἰ σὺ πρωρᾶτης εἶ, ἐγὼ κυβερνήτης ἔσομαι. *Plaut. sic habet.* Si tu proreta isti naui es, ego κυβερνήτης ero. *sic legendum censet Erasm. pro voce gubernator, vt metrum constet.*

καὶ ἐκ ἔδωκαν κέρας τῷ ἁμαρτωλῷ. *1. Macchabæorum c. 2.* Et non dederunt cornu peccatori .i. *non concesserunt primas seu victoriam Antiocho regi superbo.*
Alcibiades Socrati munera multa & pretij magni mittebat, quæ cùm ille respueret, vxori ad improbanti respondit: Ambitiosè ille mittit, ego quoq; ambitiosè respuo. *Rhodigin.*

Nie dam sobie ná gebie gráć / w nos dmucháć. Nie dam z śiebie żydzić.
Z bądze z śiebie káżdego. Otrząsnę śie káżdemu.

Nolo ego è Gelasimo me tibi Catagelasimum fieri. *Ex Plauto .i. nolo ex ridiculo & faceto, me deridiculum tibi fieri.* κατα γελάω. *derideo,*

Si tibi est machæra & nobis veruina est domi. *Idem Plaut.*
Faxo se haud dicat nactũ quem derideat. *Idem.* Cornutã bestiã petis. *Idē.*
Caue, caue, namque in malos asperrimus Parata tollo cornua. *Horat.*
Qui me commôrit (melius non tangere clamo)
Flebit & insignis tota cantabitur vrbe. *Idem.*
——ἐπαγγέλλομαι ἄνδρ' ἀπαμύνεσθ' ὅστις πρότερος καλεπήνῃ *Cic. ex Homero* .i. Denuntio vlturum me hominem quisquis prior irritârit.
Iudice me, fraus est concessa repellere fraudem,
Armaque in armatos sumere iura sinunt. *Ouidi.*
Et mihi sunt vires & mea tela nocent. *Idem.*

ἄνευ ξύλου μὴ βαδίζειν. *Suidas.* Absque baculo non incedendum *sibi dixit Clemenes dux Athenienſium, qui quòd omnibus inuisus esset, baculum semper ferebat ad iniurias propulsandas.* *Sic Leonida Plauti iratus alteri dicit.* Cum fulti est ambulandum tanquam si claudus sim.

Nie dármo go ták zowią. ábo názwano. Jmie swe rzécz wyraża.
Conueniunt rebus nomina sæpe suis.

Quid mihi refert Chrysulo esse nomen nisi factis probo? *Seruus apud Plautum de auro acquirendo solicitus, excitat se argumento à suo nomine ducto. nam χρυσίζειν ἀλίσκειν, est aurum capere. Item,* Haud dormitandũ est, est opus chryso Chrysalo. *Apud eandem Sycophanta pulchrè ornatus ad quendam decipiendum, sic loquitur:*
Nunc ego si potero ornamentis hominem (*qui me subornauit*) circumducere,
Dabo operam, vt me esse ipsum planè Sycophantam sentiat.
Apud eundem de lenone cui nomen Lycus (.i. lupus) erat, quidam sic ait:
Vosmet nunc facite coniecturam cæterùm, quid id sit hominis cui Lyco nomen siet. *Item de Archidemide qui aurum depositum reddere nolebat:*

Adeon

Adeon' me fuisse fungum, vt qui illi crederem,
Cùm mihi ipsum nomen eius Archidemidis
Clamaret, dempturum esse si quid crederem?

In Menæchmis deniq; de Epidamno ciuitate seruus dicit:

Propterea huic vrbi nomen Epidamno inditum est,
Quia nemo fermè huc sine damno diuortitur.

ἀεὶ τἀληθῆ ἔργα τοὺς λόγους εὑρίσκει. *Sophocles.*

Facta ipsa semper verba reperiunt sua.

1 Regum 25. de Nabal vxor eiusdem Abigail dicit: Secundum nomen suum stultus est. *Nabal enim stultum sonat.*

Adolescens qui Socratem calce percussit, Calcitro, vocari cœptus, ob vexationem & pudorem se suspendit. Plutarch. *Flauius Vopiscus* Probum Cæsarem fui nominis virum (*i. verè probum*) vocat. *& plures ad hoc nomen allusiones idem habet. Apud Spartianum Pertinax & Seuerus Imperator verè nominis sui dicitur*

Cui Canis ex Vero ductum cognomen adhæret. *Horat. de Auidieno.*

Cicero quoq; ludit in nomine Verris dicens: Repente ex homine tanquam aliquo Circæo poculo factus est verres, redit ad mores suos. nam ex illa pecunia, magnam partem ad se verrit. *al. vertit.* *Sic quidã in nomen Appiani lusit in Anthologio.*

γράμμα πέρυσιν ἔχεις τὸ προκείμενον, ἣν ἀφέλῃ τις
ἔτ' σοι οἰκεῖον, κτήσῃ ἄπαλως ὄνομα.

Literam superuacuam habes initio nominis, si quis eam auferat

Hoc nomen simpliciter habebis conuenien.. *f Pianus à πίω bibo, sed etymon hoc non redolet formationem Græcam neq; Latinam, sed potiùs Polonicam aut Sclauonicam, vt in alijs multis apud posteriores Græcos videre est.*

Augustus quòd Corinthus vasis admodùm caperetur & ea conquireret, Corinthiarius dictus est. Rhodigin.

Nié darmo on dáié abo záleca śie. Wie on ięmu dáié.

Non temerarium est vbi diues blandè appellat pauperem,
Iam illic homo aurum me scit habere, eò salutat blandiùs, &c.
Nunc petit, cùm pollicetur, inhiat aurum vt deuoret. *Plauti Euclio.*
Munera magna quidem misit, sed misit in hamo. *Martial. de hæredipeta Idem.*
Dum me captabas, mittebas munera. *Idem alterius hæredipetæ* dona, *vocat* insidias, & aucupi ac piscatori comparat. *l. 4. ep. 56.*

Talia dona viscata & hamata rectè vocauit Plinius iunior dicens: Quidam iis potissimùm donant, qui donare maximè possunt. hoc ego viscatis hamatisque muneribus, non sua promere sed aliena corripere puto.

οἱ μὲν οὖν ἐνδεεῖς βασιλεῦσί τι δωροῦμενοι, αὐτὸ δοῦναι ἀλλ' ἐμπορίαν ποιοῦνται τεχνικήν. *Isocrates.* Qui regibus aliquid donant ipsi indigentes, non donant, sed artificiosè vendunt. Pasetis semiobolus. *In eum qui dat ità vt arte quadam idem vel æquale recipiat.* V. Nié przébiérzéb.

Nié dármo to. Coś tu ieſt. Zydá tám iákiegoś grzebią/ ábo zágrzébiono.

Aliquid monſtri alunt .i. *aliquem errorem aut vitium occultant. Ex Terent. qui ait:* Repudiatus repetor, quamobrem? niſi id eſt quod ſuſpicor. aliquid monſtri alunt. *Nam monſtra clam alere pudor compellit.*

δόρειος ἵππος: *Clemens Stromat.* Durius ſeu Troianus equus. hic eſt. *de quo Virgil.* Aut hoc incluſi ligno occultantur Achiui.

Aut hæc in noſtros fabricata eſt machina muros Aut aliquis latet error, &c.

Nunquam ædepol temerè tinnijt tintinabulum:
Niſi qui illud tractat aut mouet; mutum eſt, tacet. *Plaut.* Nié dármo/ ábo nie ſam dzwonek dzwoni. Canes vetuli non temerè latrant. *Eraſm.*

κυνῶν ὑλαγμὸς ἐχθρικὴν δῄλοῖ βλάβην. *Suidas.*

Canum latratus hoſtium noxam notat. *Ex Onirocriticis.*

Nié dármoś śie ty chromem łyſem, zezowatem, garbatem/ &c. vrodził.

Nié dármo cie natúrá nácechowáłá. Co bpętne/ to i zte.

Byś ty był co dobrego/ niemiałbyś grzbietá krzywego/ &c.

Crine ruber, niger ore, breuis pede, lumine læſus,
Rem magnam præſtas Zoile ſi bonus es. *Martial.*

—— Hic niger eſt, hunc tu Romane caueto. *Horatius.*

Et Cic. de Sexto Clodio. Nec minùs niger, nec minus confidens, quàm ille Terentianus Phormio .ſ. *paraſitus deformis & verſipellis.*

Apud Latinos etiam Cic. Catul. Perſium. Horat. color candidus bonis & felicibus rebus, niger malis & aduerſis tribuitur. *quæ opinio etiam Pythagoræ fuit. Excipio tamen animalia bruta, quæ niger color commendat Actio & Oppiano teſte. his adde Virgilium cui in equis deterrimus color albus.* (non candidus, hic enim laudatur ab Homero Claudiano Ouidio) *Theophraſtus verò plùs dicit:* ἀσθενέστερα γὰρ ὅπως ἡρώτα ταῦθ' ὡς ἁπλῶς εἰπεῖν, τὰ λευκὰ τῶν μελάνων, καὶ ὅτι τῶν φυτῶν ἐστι, καὶ ὅτι τῶν ζώων. Infirmiora fragilioráque ſunt omnia, vt vno verbo dicam, alba quàm nigra, tam in plantis quàm in animalibus. *Addit Radcrus ex aliis ſcriptoribus:* Fieri vix poſſe vt omnino deformis ſit bonus. *Et certè vulgaris opinio etiam Phyſiognomorum & Philoſophorum eſt, inſigniter deformem vix vnquam ſolere eſſe bonum. Exemploſit Therſites Homericus adde & Æſopum vafrum, ingenioſum in vtramq; partem, ſed ſordidum, induſtriæ ſuæ oſtentatorem. Similis fingitur (an fuerit verè, neſcio) noſtro prope ſæculo Marcolphus. Apud Pacuuium item* Incuruiceruicus (ἐυσαυχὴν, *Xenarcho*) fraudulentum & doloſum ſonat. *Huc facit Epigramma Palladæ de Claudo.* χωλὸν ἔχῃς τὸν νῶν ὡς τὸ πόδα, καὶ γὰρ ἀληθῶς
ἀκόνα τῶν ἐντὸς σὴ φύσις ἐκτὸς ἔχει.

Claudam habes mentem vt & pedem, omninò tua natura interiorum imaginem exteriùs habet. οὐ φύσις ἐστήμηνεν ἅμα φθόνιμον βοᾶν. *A.*

Natura quem notauit hunc fugere iubet.
Nemeſin in dorſo gerit, *de gibboſo, Leo Byzantinus.*

Prouerb.

Prouerbium etiam Gallicum apud Garnerum est. A signatis cauето .i. *ab iis quos natura nota aliqua insigniuit. addit idem versiculum in eandem sententiam.*

Cautus homo cauit (eos) quotquot natura notauit. Cechowánych śie ſtrzeż.

Et Anonym: rhythm. In rufa pelle, vix est animus sine felle. *Item.*

Rarò breues humiles vidi, & longos sapientes,
Albos audaces, rufoque colore fideles. *Item.*
Si non vis falli, fugias consortia calui. *Idem.*
Si quæras socium, nunquam iungas tibi luscum. *& plura huiusmodi.*

Simile est dictum triuiale. A rufo, caluo, blæso. &c. Iracundissimi flaui rubentesq;. *Seneca 2 de Ira.* *Contrà verò pulchros, probos esse solere indicat Ouid. dicens:*

——— Sed non is vultus in illo ——— non ea gratia formæ,
Vt timeam fraudem meritique obliuia nostri. *Et Virgil.*
Gratior & pulchro veniens è corpore virtus Adiuuat.

Hæc licet ita dicantur, nihilominùs industria, ars, virtus, & maximè gratia diuina, natura vitia corrigere, eamq; deformatam exornare potest & solet. Exemplum ethnicum insigne est Socratis, cui Physiognomus vitium quoddam à natura insitum obiecerat, quod ille non negauit, sed à se beneficio Philosophiæ correctum & sublatum affirmauit. Huic adde Menelaum Homeri, qui flauus & tamen miti & mansueto ingenio erat. Rhodigin. Apud Christianos quam plurima sunt exempla virorum doctrina & sanctitate insignium, quos natura in aliqua corporis parte innoxiè vel frustra notauerat. Et verò talia ferè per probrum duntaxat obijciuntur à malevolis & iratis, quibus probi & prudentes minimè offenduntur. vt Cic. & Seneca de moribus vitiisq; senum disputant.

Rectè etiam apud Cic. 2. de Orat. Heluius Lamia Orator mala forma, respondit aduersario formam suam carpenti: Formam mihi fingere non potui, ingenium potui.

Affine, Znáć wilká. & Twarz wydáć.

Nié da ſobié rękawa vrwáć. Nié bárzo śie wydźiera.
Nié da śie wiéle prośić.

Horum ego vix attigi penulam, tamen remanserunt *Cic.*

Opus non erat penulam scindere. *Cic. ait:* Ego ita egi vt non scinderem penulam. **Nié bárzom ich ábo go wśćiągał/ prośił.**

Lacinia extrema hominem retinebis. *Ex Cicer.*

Non apprehendas pallio nec resupines: verbum vnum sat est, retinebis, remanebit. *ex Terent.* Væ hominis togæ! væ lacinijs! *Politian. ironicῶς de eo qui hospitem discedentẽ non multùm retinet; itemq; de eo quẽ multũ imitare & retentare opus nõ est.*

Vis absit, pallium sit integrum, nidore culinæ satis retinebitur. *vt mos est parasitorum apud Plautum Martial.*

Οὐκ ἐς ἀνάγκη ῥηγνύειν τὸ φαινόλιον. *A.* Non est necesse rumpere eius penulam.

Nié dawno.

Hodie atque heri. *Catull.* .i. *nuperrimè. Scaliger. Passerat.*

Χθὲς ἢ σήμερον. *Chrysostom.* Χθὲς ἢ πρώην. *Lucian.*

Nié dawnoś pánem zostat. Nié dawnoś był nedznikiem.

Byłeś tu kiedyś iako i my: nam rowny. Pámietamy kiedyś pießo/ boso/ chodźił.

ἐγένετο δὲ μανδρωνι συκίνη ναῦς. *Suidas.* Fuit & Mandroni ficulna nauis. *hic ex vili nauiculario factus erat Imperator.* *Dictum hoc quadrat in νεοπλούτους. i. recens ditatos aut nobilitatos ex tenui vel vili fortuna.*

μεμνήμεθα σε τῷ βραχίονι ἀπομυσσόμενον. *Plutarch.*

Memnimus quando te brachio emungebas .i. *falsimentarius erat.*

Affine, Szlachćic nowy. Godność nie godnemu. Pomni czyméś był.

Nié day powodu. Nie napeny ay. Nie iattuy z nieprzyiacielem.

φαλακρὸς ὢν. μὴ κῦ κριῷ κατὰ πρόσωπον νίσσε *Nazianzen.*

Caluus cùm sis, ne aduersa fronte arietinutes *ſ. quaſi ille ſe à te prouocari ad pugnam putans, te cornibus impetat.* *Nobilis vir pictore miſit in domum feminæ formoſiſſimæ, qui ſibi effigiem eius exprimeret; interim maritus ſupereueniens eiecit eum dicens: Fieri poſſit, vt Nobilem illum poſt exemplar gratum, originalis formæ cupiditas inceſſat.* *Ens.*

Ab exemplari ad prototypon facilis tranſitus.

Mus apud quendam habitationem non cibum petens, excluditur. *In Epigrammate Græco Lucilij. quia difficile eſt murem domi habere qui foris cibum quærat.*

Eripere telum non dare irato decet. *P. Syrus.*

Sic Vlyſſes apud Homerum præcipit arma omnia abſcondi, ne proci ea arripiant, & vel ſe inuicem vel domeſticos eius vulnerent. additq; cauſam:

——— αὐτὸς γὰρ σίδηρος ἕλκεται ἄνδρα σίδηρος

Ipſum enim ferrum vltrò inuitat vel attrahit virum.

Ita agas ne quis tuopte merito te oderit. *P. Syrus.* **Nié day przyczyny do nienawiści.** *Nemini* Powodu do zlego. Pospolu te rzeczy dodaią.

Nié dáy z ściebie śmiáć. Nié dáy śie na pośmiech Nie czyń śie błaznem.

——— Posticæ occurrito ſannæ *Perſius.* *vide hoc ſub* Szydźić z kogo.

Cauendum ne quid agendo dicendo fácias, cuius imitatio rideatur. Vt accidit Titio Oratori, qui cùm ſolutiori geſtu vteretur, nomen ſaltationi Titius dictæ dedit. *Cicero.*

μήτε δόμον ποιῶν ἀνεπίξεσσον καταλείπειν,
μή τε ἐφεζομένη κρώζῃ λαχέφωνος κορώνη. *Heſiodus.*

Neque domum ædificans imperfectam relinquito, Ne forte inſidens crocitet ſtridula cornix. *Simile eſt illud Chriſti Domini apud S. Lucam 14.* Hic homo cœpit ædificare & non potuit conſummare. *vox vicinorum inſultantium homini imprudenti conſilio aggreſſo maiora ſuis ſumptibus.*

Nié dba o ten świát. Nié tego świáta człowiek.

Diogenes Cynicus iocabatur dicens, ſibi quadrare exſecrationes Tragicas has & ſimiles.

ἄοικος, ἄπολις, ἀπάτωρ, ἀχρήματος, ἄστεγος, ἐφημερόβιος. *Diogenian.*

Carens domo, ciuitate, patria, pecunia, certa ſede, & in diem viuens.

Plurima:

Plurima talia apud Senecam. vt illud. Democritus diuitias proiecit, onus illas bonæ mentis existimans. *Item.* Non egere felicitate felicitas est. *Item.* Contemnite paupertatem, nemo tam pauper viuit, quàm natus est. Contemnite fortunam, nullum illi telum quo animum feriat. &c. Vixi, cras vel atra
Nube polum pater occupato, Vel sole puro. *Horati.*

Est hic est animus lucis contemptor, & istum
Qui vitam benè credat emi quo tendis honorem. *Virgili.*

Sed veriùs & perfectiùs hæc in Christiana Philosophia inueniri, experti nouerunt.

Niedbalc cynt. Robi ták mié sobié.

ἀλλότριον ἀμᾶν θέρος *Aristophanes.* Alienam metit messem. *Nam ita sunt passim homines, vt in alieno negotio remissiores sint quam in suo. id quod docet apologus Gelly de agricola amicos ad messem exspectante.*

Cunctidatus Cæsaris. *Cic. qui aliquid ociosiùs agit præsumpta fiducia de euentu certo.*

ἐκ ἐς' ἐμὸν τὸ πρᾶγμα, πολλὰ χαιρέτω. *Diogenian.*

Non est meum negotium, valeat nimis.

ἔργον πάροργον ἐδαιῶς ἔργον λέγω. *Nazianzen.* Opus obiter quod agitur haud opus voco. λύχνῳ σαίνειν σημεῖον. *Plutarch. Suidas.* Annuisse alba notare. .i. *in albo. Gellius.* .i. *sine cura dissimiles, vt idem explicat.*

Tanquam mus super farinam percurrit. *Erythræus* .i. *leuiter.*

ἅλας ἄγων καθεύδει. Salem vehens dormit. *cui periculum à pluuia vel ab aqua in nauim influente imminet.* ἐκ παραδρομῆς ὥσπερ γυμνασίου ἕνεκα. In transcursu velut gestandi causa. Canis Ægyptij instar, veluti currendo .i. *carptim, raptim, obiter. Rhodigin. ex Ælian.* Wdorywcza. Przemiiáiąc z.

In transitu. *Quintil.* In transcursu. *Plinius.* Leui brachio aliquid agere. *Cic.* Suspensa manu commendare. *Plini. iun.*

Niedbálstwo ſtkodliwe.

Neglectis vrenda filix innascitur agris. *Horati.*
Et neglecta solent incendia sumere vires. *Idem.*
Aliud agendo, malè interdum agitur. *Io. Baptist. Egnati.*
ἐν ἀμελείᾳ γὰρ τὰ μάλα φθείρεται. *Plutarch.* Negligentibus & facilia elabuntur

Nié dbam iuż o cie. Już o cie nié ſtoie.

Vox improba ingratorum erga magistros, heros, magistratus quorum iugum excusserunt. Celebre est in hanc sententiam illud: Vapula Papyria. *ex Sinnio Capitone, & Plauto. qui in Feneratrice ait:* Heus tu. in barbaria quod dixisse dicitur.

Liberta suæ patronæ, id ego dico tibi. Liberta sálue. Vapula Papyria. *Sic legit Scaliger. Dictum est cuiusdam libertæ, quæ manu missa, libertate freta, statim Papyriam patronam contemsit, & seipsam loco eius salutauit, illam male valere iussit. Melius in Menæchmis eiusdem Plauti seruus manumissus hero dicit. Salue mi patrone.*

Successore nouo pellitur omnis amor .i. *erga veterem. Garnerus.*

Graeci in sensu illo liberta dicunt: ὄιμωζε, κλαίειν μᾶλλον σὲ κελεύω. Vapula. flere multùm te iubeo. *Hæc vsurpes licet loco illius barbari & inepti rhythmi Amice vete nil curo de te.*

Apud Plautum item adolescens Pædagogo cohibenti se, excutiens iugum ait:
Omitte Lyde ac caue malo. Iam excessit mihi ætas ex magisterio tuo.

Cùm te non nossem, dominum regemque vocabam,
Cùm benè te noui, iam mihi Priscus (.i. *neglectus*) eris. *Martialis in Priscum vilem hominem, quem antea obuium factum, aliquem putans esse, ignarus Dominum, more honestorum, salutabat.*

Nie obam nic nań. ábo ná cie. Gárdze kiem.

τῇ χελώνῃ ὐ μέλει τῶν μυῶν. *Suidas.* Testudo non curat muscas. *Vel* ἥδιόν μοι τὰ ἰσχία μέλῃ, ἢ τῇ χελώνῃ τῶν μυῶν. *Id est.* Minùs id mihi curæ est, quam testudini muscæ. Pygmæorum assultus & Thiodamantis Lindij probra non curat Hercules. *Ammian.* ὐ μαλα κυκᾶς. Non admodum misces. *vt solebat Græciam miscere Pericles.*
Culex es in cornu tauri. *Vel.* Culex non grauat tauri cornua. *Ex Apologo Gabrinum quo culex sedens in cornu tauri interrogat taurum, an grauis illi sit, & auolare debeat? Taurus verò respondit.* Sicut non sensi quando aduolasti, ita nec auolantem sentiam.

Ego tua magnifica verba, & tuas istas magnas minas,
Non pluris facio, quàm ancillam meam quæ latrinam lauat. *Plaut.*
Oppedere alicui. *Horat.* .i. *contemnere aliquem nimiùm.*
ἀλλαπεσεῖσθαι πρὸς βρονταῖς. *Aristophan.* Oppedere contra tonitrua.
δίος βρονταῖσιν ἐις ἔριν κλυτών. *Euripidis Cyclops.* Contra Iouis fulmina vicissim seu contentiosè strepens. *Habent hanc phrasin & Poloni. Nota satis est. Affine est illud Iuuenal.* Contemnere fulmina pauper
Creditur .i. *non timere, non curare.*
Liberum non putare aliquem. *Cic. aliquoties* .i. *admodum contemnere Passerati.*
Iacet .i. *negligitur, contemnitur, destitutus omnium fauore est. Cic.* (*Ouidi.*
Illa loquebatur (*Circe, volens sermone blando retinere Vlyssem*) nauem soluebat Vlysses.
μέλει μοι τῶν τοιούτων ὁδὲν ἧσσον (*al.* ὁδὲν μᾶλλον) τῶν ἐν τοῖς τέλμασι βατράχων. *Suidas.* Non plùs ista curo, quàm ranas in palude (*coaxantes.*) *Simile illud est Dionis Prusæi Graci.* Non pluris facio quàm simias.

——— τίω δέ μιν ἐν Καρὸς ἄισῃ. *Homer.* Habeo illum Caris vice. *Vel* ἔγκαρδ ἄισῃ .i. cerebri vice, *quod exsecrabantur prisci. al.* ἐν καρὸς .i. *mortis vice.*

Tu me omninò lapidem non hominem putas. *Terent.* q. d. *negligis, contemnis.*
ἐκ ἀλέγω ὡς εἴ με γυνὴ βάλοι, ἢ παῖς ἄφρων. *Homer.*
Non curo magis quam si femina vel puer me feriret. *quorum ictus imbellis.*
ὐδὲ χρὺ. Neq; gry. *s. curo vel respondebo.* ὃ δίωνδ χρύ. Dionis gry. *qui se probris insectanti, nil aliud respondit nisi hoc:* Neque gry. (.i. *ne minimum*) *philosophum se improbris ferendis probans.* παρὰ κωφῷ ὐοπερδεῖ. *Suidas.* Surdo oppedito. λὰξ πατεῖν ποδί *Æsibyl.* Conculcare pedibus.

Affine, Fige pokázáć. Vgrozić mi. Vmyśl wspániały. Nowy ścienić.

Nie

Nié dbam o gwiazdy gdy kśiężyc świeći.

Ioue propitio, minutulos deos floccifacio. *Ethnicorum dictum. In Casina Plauti Stalino paterfamilias villico suo timenti repugnare matrifamilias & herili filio dicit:* Vnus tibi hic *(se indicat)* dum propitius sit Iuppiter Tu istos deos minutos floccifeceris. λάμποντος ἡλίου ἀμελῶ τ' ἀστέρων. *A.*

Lucente sole sidera nihil curo ego.

Nié dbam o taśke. kiedy mam laśke.

Oderint dum metuant. *Tyrannorum vox, apud Cic. & Senecam, quam posterior dirum abominandam detestabilem & exsecrabilem vocat in variis locis & refellit multis lib. 1. de Clementia, vbi etiam Syllano sæculo scriptam dicit.*

Similis illa Neronis in Octauia Senecæ. Ferrū tuetur principē. Rt. *Poëta.* Meliùs fides.

N. Decet timeri Cæsarem. P. At plùs diligi. N. Metuant necesse est, &c.

ὅ μοι μέλει φιλεῖσθαι εἰ παρὴ φόβος·

ὅστις ἂν ᾖ ποιητὴ εὐνοια ποιήσει μέρος. *A.*

Non curo amari, dum modo timear à meis.

Nam gratia quod haud poterit, efficiet metus.

Nié dbam o to. Máto o to ſtoię. Nié korzyſtam w tem. Nié wiéle mi ná tem. Wſzyſtko mi zá iédno. Gárdzę.

Non assis facio. Vnius assis æstimo. *Catul.* Manum non verterim .ſ. *ob id. Cic. Apulei.* Per me pedibus ista trahantur. *Cic.*

ἐγὼ δ' οὐδὲνὸς κατήκει ποδὸς ἕνεκα χάριν τούτου. *Plutarch. ex Chrysippo* .i. Chrysippus, ne digitum quidem eius causa porrigendum *(extendendum)* dicebat. *Cic.*

Quid bellicosus Cantaber aut Scythes &c cogitet, remittas quærere. *Horat.*

Quid Tiridatem *(al.* Mithridatem*)* tetreat, vnicè Securus *Idem.*

Ne teruncij iam ridiculos faciunt. *Plaut.*

ἐ Φρόνιος ἱπποκλείδῃ. *Herodot.* Non est curæ Hippoclidi. *Tisandri is nobilis virī filius, cùm indecorè saltans in conuiuio procorum (quos Clisthenes filiam suam ambientes eo anno explorabat) nuptias & vxore excidisset, dixit illa verba. vel aliter* ὁ ἱπποκλείδης ἐ φρονλεῖ. Hippoclides non curat.

Summo animo id mihi inhæret. *Senecæ.* Ἱπποκλείως. Powierzchnie.

Non quæram πῶς ζκαφῆ τὸ τ' ἀτρειδῶν. *Cic.* .i. *vbi Atridarū scapha aut nauis .ſ. sit.*

Tria verba vel verbum vnum non cōmutabo .ſ. *de hac re agens vel litigans. ex Terentio.*

Dicere quindecies poteram quod pertinet ad te,

Sed quid agas? ad me pertinet Ole nihil. *Martial.*

Floccifacio. Flocci est mihi. *Plaut.* Flocci non facio. *Cic.* Pili non facio. *Catul.* Nauci non habeo. *Ennius.* ὀλίγου μοι μέλει. *Aristophan.* Modicum id curo.

Mihi istic nec feritur nec metitur. *Plaut.*

Fortunam apud Plutarchum quidam Poëta sic alloquitur:

Ὦ τύχη

ἡδὺ μὲν ἂν τὸ φέρῃς, ὀλίγου δ' ἄχθος ἦν ἀπολείπῃς.
Suaue est si quid das, paruus dolor hoc vbi tollis.

Supra focum clypeum suspendere. ἢ δ' ἀσπὶς ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμήσεται.
Hic clypeus appendetur in fuligine. Vel in foco.

τεσσάρων ὀβολῶν ἔστ' εἶναι ἴσω. *Suidas.* Quatuor obolis id æstimo.

Sus̄que deque habeo. *Plaut.* Sus̄que deque fero. *Gellius.*

Affine, Nic tákome to rzéczy. Nic dałbym zá to i pieniążká.

Nié długo twego weſéla.

πυραύστα χαρὰν χαίρεις. Pyraustæ gaudes gaudium. *quæ musca, læta ad lucernam aduolat, & subitò comburitur ac perit. ex Æschylo, Zenodot.*

Hodie tu Iuppiter esto Cras mihi truncus eris ficulnus, inutile lignum. *Cauſſinus.*

——— Nunc vino pellite curas, Cras ingens iterabimus æquor. *Horat.*
Vitæ ſumma breui ſpem nos vetat inchoare longam. *Idem.*
Et ſpatio breui, ſpem longam reſeces, dum loquimur fugerit inuida
Ætas. carpe diem, quam minimè credula poſtero. *Idem.*

Nié doczékaß śie. Nié iutro to bedźié.

Ruſticus exſpectat dum defluat amnis; at ille
Labitur & labetur in omne volubilis æuum. *Horati.*

Amicos & affines ad meſſem affuturos fruſtra exſpectauit agricola apud Gellium

βακὰ διαγίγνεται. *Zenodot.* Bacas iudex est. *Athenienſis is erat ciuis prudens, electus à Calydonius & Eleis iudex, ea conditione, vt vtriq; quieſcerent, donec is ferret ſententiam, qui vbi die intellexit, conſuli ò protrahebat iudicium & differebat ſententiam.*

μέσε χρὴ ἐμὴν σε παῖδα φιλήσασθαι. Exſpecta anus filium meum te ſuauiaturum. *qui infans adhuc est.* *Simile quid Rach. 1. nuribus ſuis dicit:* Etiamſi poſſem hac nocte concipere & parere filios; ſi eos exſpectare velitis donec creſcant &c. antè eritis vetulæ quàm nubatis.

Fauonium operiri lenti est agricolæ. *Columella.*

Qui obſeruat ventos nunquam ſeminat. *Eccleſiaſtes 11.*

ἀλλ' ἐγὼ γεγένημαι προσδοκῶν. *Ariſtophan.* Strabus factus ſum exſpectans, proſpectans. Coruum miſimus. V. Jeżá po dreżdżé. Nié záraz to bedźié. Dalékо dotego. *Vide*, Nié wiédźieć kiédy to bedźié.

Niedogodny. Niédogodźiß mu. Nie mu śie népodoba.

Wßytkiemu przygáni.

Mamercus Martialis. *de quo ille ſic ſcribit.*
Vt benè loquatur ſentiatque Mamercus.
Efficere nullis Aule moribus poſſis.
Rubiginoſis cuncta dentibus rodit. &c.
Hominem malignum forſan eſſe tu credas,
Ego eſſe miſerum credo cui placet nemo.

Hulcus

HVlcus est. *Cic. de re molesta & quam tractare quin attingere non queas, quin lædus. potest & ad personam referri.* *Hoc sensu Sophocles dixit:*

——— τί γὰρ γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλῳ κακός;

Quod fuerit hulcus dirius amico malo;

ἄγριον ἕλκος. *apud Theocritum & Medicos ferum & agreste hulcus quod nullam curationem patitur.* *& Nos* Wrzod *de persona usurpamus.* Vlcedotklivy.

ἥδε σ' ἀρέσκει τὸ παρὸν; τὸ δ' ἀπὸν φίλτερον ἡγῇ. *Euripides.* Non placet tibi quod adest, quod verò abest amabilius putas. Vlé wic sam czego mu źle dycé.

Non facit ad stomachum nostra lagena tuum. *Martial.*

ἐκ δύναμαι γνῶναι νόον ἀστῶν, οἵ τινά ἔχουσιν;
οὔτε γὰρ εὖ ἔρδων ἀνδάνω οὔτε κακῶς. *Theognis.*

Non possum cognoscere ciuium mentem quam habent.
Nec enim rectè agens placeo, nec malè.
Momus alter omnia vituperans. *Cic. Lucian.*
Difficile est lectum sternere posse cani. *Garner. Gallic.*

Vlé do krwié tám bylo.

ἀναίμακτον ἔστησε τροπαῖον. Incruentum statuit trophæum.
δεῖ ἀνευ αἵματος νίκας ποιεῖσθαι. Absq; sanguine victorias fieri oportet. *Laërtius.*
ἀστόχῳ πολεμος κεκίνηται. Bellum absque ferro motum est.
ἀδάκρυτος πόλεμος ἦν. Bellum non lacrymosum fuit.
ἀδάκρυτος νίκη. Minimè lacrymosa victoria.
δρᾶμα ἐκ τραγικοῦ τὸ κωμικόν. Drama è Tragico Comicum. *quale apud nos quondam fuit bellum Gallinaceum dictum. Vide* Kokoßa woyná.

Huc etiam accommodes licet illud Martialis ironicè dictum de milite incruento.

Nolo virum facili redimit qui sanguine famam,
Hunc volo, laudari qui sine morte potest.

Claua Herculis falsi seu comici pugnatoris. *In Menandri Comœdia prodierat Hercules fictus cum clauæ figmento molli & intus vacuo & cerulicali simul. Plutarch.*

Vlé dolega cie znáć. Vlé dolega mie to.

Facile tu istuc sine periculo & cura corde libero fabulare: mihi dolet cùm ego vapulo. *Plaut.* De alieno ludis corio. *Apulei.*

——— ὑπὸ στέγῃ πυκνῆς ἀκμῆς ψυχὰν ὄλβιον φρενί. *Ex Sophocle.*

Sub tecto densum audis imbrem sopito (*i. securo*) animo.

βάρος γὰρ ἡμᾶς οὐδὲν ἐκ τούτων ἔχει. *Suidas.*

Me pondus hocce ne quidem minimùm premit.

Vlé domásmy. Pámieć rozum mié domá. Vlé przy sobié iést.

Co inego myśli.

ὁ νῶς ἄπεστι. Mens abest. Mens est alibi: *vt in patinis apud Terent.*

ὁ νῶς μὲ ἔξω ἀλλ' ἔνδον. *Aristophan.* Mens foris est non intus.

ὁ νῶς πέπταται νύκτα περὶ τὴν κλεψύδραν. *Idem.*

Mens nocte volitat circa clepsydram .s. *iudiciorum. litem habens loquitur.*

ὁ νῶς ὃ σὸς παρὼν ἀπόδημός ἐστι. *Idem.* Mens tua præsens abest. *Sic Terent.* Præsens absens vt sies .i. *non attendas ad omnia quæ dicentur & fient.* Alias res agis. *Idem.*

νοῦν τις ξένον ἔχει. Mentem peregrinam vel peregrè habet.

νῶς ὁρᾷ καὶ νῶς ἀκούει. *Aristotel.* Mens videt mens audit, q.d. *frustra aperiuntur oculi & aures adhibentur, si mens non attendat ad aliquid intelligendum.*

Vbi sum, ibi non sum: vbi non sum, ibi est animus. *Plaut.*

ἐν τῷ καπήλῳ νοῦς ἐνεῖναί μοι δοκεῖ. *Plato Comicus.*

Mihi in taberna mea videtur esse mens.

αὐτὸς μὲν ἔνδον, ἀλλ' ὁ νῶς ἔξω (πλάνης). *Ex Aristopha.*

Ipse est quidem intus, mens at eius vaga foris.

Mens vel animus est in corijs. *Ex Aristophane. Sic ille.*

ὁ νῶς γὰρ ἡμῶν ἦ τότ' ἐν τοῖς σκύτεσι. (*Erraui, ignosce*) Nam mens profectò tunc mea in corijs fuit .i. *in scutis bellicis quæ ex corio cõstabant, seu de bello cogitabã.*

Idem dictum Plautino seruo prolatum alium haberet sensum.

Mens est in corijs .i. *timeo vel sentio mihi imminere verba.* Swiérzbi mie grzbiéti czuié coś. *Affine,* Stucha nié stucháłac.

Tuć do rzéczy to. Tuc to do rzéczy. Odstąpił od rzéczy. Koło płotow chodźi.

οὐδὲν πρὸς ἔπος. *Lucian.* Nihil ad versum vel ad carmen *dicebatur, vel cùm saltatio histrionis in scena, non respondebat numeris Pœtæ, aut tibicinis: vel cùm euentus dissimilis oraculo carmine edito accidit.* Nihil hoc ad ius vel ad nos. *ICtos dicebat C. Aquilius, cùm quis de facto per coniecturam quæri volebat. Cic.*

οὐ πρὸς κιθάραν ὁ πούς. *Lucian.* Non respondet pes citharæ .s. *sonanti.*

ἑτεροδιάφωνον hanc *Plato* (.i. *discrepantem sonum*) καὶ ἀμετρίαν ποδὸς πρὸς λύραν, (.i *discrepantiam pedis à lyra*) *vocat apud Plutarch. Transfertur verò ad eos quorum vita & mores orationi non respondent.* V. Znáczey mowi/ &c.

οὐδὲν πρὸς χορδήν *Lucian.* Nihil ad chordam vel ad fides. *sensu eodem.*

πρὸς μέλη. *Athenæo. idem.* Melos ad tibiam non respondens.

οὐδὲν πρὸς Διόνυσον. Nihil ad Bacchum. *cùm in choris aliud præter Bacchum canebatur, reclamabant spectatores:* Nihil ad Bacchum. (*alij aliter intelligunt*) ἀπροσδιόνυσον *idem sonat Plutarchos. Athenæo, Cicer.*

ἀπρόσηχα κύμβαλα .i. Numeris non respondentia cymbala, *vocat Athenæus sermonem intempestiuum.* τί πρὸς ἑρμῆν; Quid ad Mercurium? *cùm quis inepte aliquid garrit. nam Mercurius eloquētiæ præses suauissimè & appositissimè ad rē loquebatur.*

οὐκ ἔστι ταῦτα· οὐδὲ ἐγγύς. *Aristides.* Non sunt hæc, nec propè quidē accedūt.

ædes.

ἐκτὸς χορῦ ὀρχεῖσθαι. Extra chorum saltare.
Extra calcem sermo decurrit. *Ammianus.*
παρὰ μέλος φθέγγεσθαι. *Lucianus.* Extra concentum symphoniam sonare.
παραχορδεῖν. *Aristophã.* i. Extra chordas seu concentũ .i. *absonè loqui vel agere.*
ἐκτὸς τῶν ἐλαιῶν φέρεσθαι. *Aristophan.* Extra oleas ferri. *quibus curriculorum stadia utrinq; septa erant, quas præterire non licebat.*
De scammate egredi. *Hieronym. Vide* Vlá plác / wyzwác.
ἐκτὸς δρόμου φέρεσθαι. *Plato.* Extra curriculum prouehi. Excussus curru. *Rhodigin.*
τὰ σκάμματα παρέδραμε. *Chrysost.* (*licet diuerso aliquantùm sensu*) Septa transcendit.
ὑπὲρ τὰ ἐσταλμένα ἐπήδα. *Lucian.* Vltra septa transilijt.
ἔξω τῆς ὁδοῦ τρέχειν. Extra viam currere.
A lineis excidisti. *Tertulli.* Odstapiłeś od rzeczy. Extra cancellos egressus es. *Cic.*
ἐξημαξωμένος. De curru delapsus. *Aristophan.* ἐξημαξωμένη φρήν. Animus de curru lapsus. *Sumptum à Phaëtonte curru delapso & aberrante. alluſit & Plato.*
μηδὲν λέγεις. *Aristotel.* Nihil dicis .*s. ad rem.*
Oratio eius nec caput nec pedes habuit. *ex Cic.* Drwił rzeczą Vlić wie sam co mowił.
ἄλλα λέγει Μενέλης, ἄλλα τὸ χοιρίδιον. *Lucilli.*
Alia Menecles, alia porcellus loquitur. V. Do rzeczy.
ἔξω σκοπῆς βάλλειν. *Nazianzenus.* Extra scopum iaculari.
Pomum Atalantæ sequitur. *Polydor. Virgil. quæ in certamine victa est quod currens poma caperet.* Sed nunc non erat his locus — *Horat.* Vlic to do rzeczy. Vlic tu by ło po tem, Pergin' scelesta mecum perplexè loqui?
Scio, nescio, abijt, audiui, ego non adfui.
Non tu mihi istuc dictura aperte es quicquid est? *Terenti.*
De gallo in asinum salijt. Odstapił od rzeczy. V. Slad trácí.
Asine, Ja o Páwle. Vlić o tem rzecz.

Niedośćigły / wysoki / głęboki. *tr.* Wysokie trudne rzeczy.
ἀετὸς ἐν νεφέλαις. *Aristophanes.* Aquila in nubibus. *de re quam non facilè est assequi, vel de homine multùm aliis præcellente.*
Sic Pindarus vocat se aquilam & Bacchylidem æmulum suum κῆλοτὸν .i. cornicem. *in Nemeis. Horatius verò lib. 2. Ode 20.* Cygnum se appellat. *quæ auis sacra est Apollini in cuius tutela & Pòëtæ. alluſit & Socrates apud Làërtium Platonem Cygnum vocans. Sed aquilæ nomen verius & aptius diuini libri & SS. Patres tribuunt. S. Ioanni Euangelistæ, vt suprà dixi.*

Niedospáć trzebá kto chce dostáć (albo dość mieć) chlebá.
Kto ráno wstáie / temu Bóg dáie.
Vigilare decet hominem, qui vult sua tempori conficere officia.
Non enim illum exspectare oportet, dum herus se ad suum suscitet officium.

Nam qui dormiunt libenter, ſine lucro & cum malo quieſcunt.

Ego nunc mihi, qui impiger fui, repperi, vt piger, ſi velim, ſiem (*.ſ. aurũ*) &c.

Nam vt de nocte multa impigrè exſurrexi: Lucrũ præpoſui ſopori & quieti. *Plaut.*

ἠὼς γὰρ τ' ἔργοιο τρίτην ἐπιμοίρεται αἶσαν. *Heſiodus.*

Aurora enim operis tertiam ſortitur partem.

ἠώς τε προφέρῃ μὲν ὁδὸν, προφέρῃ δ' ἐπὶ ἔργον. *Idem.*

Aurora promouet viam, promouet (*ſeu profícere facit*) & opus.

Mane quod tu occeperis negotium agere, id totum procedit diem. *Plaut.*

In Hircania arbores quædam quercubus ſimiles, mel in foliis ferunt copioſum, ante ſolis ortum legendum; nam orto ſole, mox euaneſcit. Curtius.

Oportet præuenire ſolem ad benedictionem tuam & ad ortum lucis te adorare. *Sapientiæ c. 16. de Iudeis, quiſi manna habere volebant ante ſolis ortum legere illud debebant, nam ſole illuſtratum liqueſcebat. Prouer. 20.* Noli diligere ſomnum ne te egeſtas opprimat.

Plùs vigila ſemper, nec ſomno deditus eſto:
Nam diuturna quies vitijs alimenta miniſtrat. *Cato.*

ἀγρύπνῳ τὸ πλέον μὴδ' ὕπνοις ἔκδοτος ἴσο.

Μακρὸν γὰρ τ' ἀνάπαυμα τροφὴν παθέσι χορηγεῖ. *Planudes.*

ὕπνῳ δ' ἀπίστω, γλυκυθυμίῃ ἀμελάτων. *Ariſtophan.*

Oculis abeſto leniens animũ ſopor. Profectò vita vigilia eſt. *Plini.*

Chremes Terentianus gloriatur apud Menedemum amicum hoc nomine dicens.

Somnum hercle ego hac nocte oculis non vidi meis,
Dum id quæro tibi quî filium reſtituerem.

V. Spáć długo gośpodarzowi. &c. Spánie iéſt márne kochánie.

Nie dostać pláce. Vſtąpić z placu.

Cedere arena. *ex Horat. Martial. Tralatum a gladiatoribus, beſtiariis, aliisq; in amphitheatro certantibus, cuius ſolum arena ſparſum erat.*

Cedere campo. *Horat.* Iam Scythæ laxo meditantur arcu Cedere campis.

Decedere de præſidio. *Cic.* Decedere de ſtatione. *Idem.*

ἀπὸ παντὸς γωνίου. *Idem quod* παντὸς ἀποβάλλω. *Iſocrat.* Clypeum abijcere.

τάξιν λιπεῖν. *Euballus.* Deſerere ordinem, aciem, ſtationem.

Spartani Archilochum Poëtam eadem hora qua venerat eiecerunt vrbe, quòd eum ſcripſiſſe intellexiſſent: meliùs eſſe arma abijcere, quam mori. Apud Plutarch.

Nie dostatek poznáwamy / iák wiele zbytnich rzéczy miewamy.

Multa quã eſſent ſuperuacanea non intelleximus, niſi cùm deeſſe cœperunt. *Senec.*

πάντων στερηθεὶς, τότε γε περιττὰ συνοῇ. *A.*

Poſt perdita omnia, noſcimus ſuperflua.

ἀπὸ στερήσεως τὰ περιττὰ δείκνυσι. *A.* Penuria docet quæ fuêre ſuperflua.

Nié dośćo do żywego, *tr.* Nie gnié on tego. Nie go to nié obeśćo.

ἐκ ἐν

ἐκ ὃν καιρὸν ὀξὺ πάγη βέλος, ἀλλὰ πάροιθεν
ἐρύσατο ζωστὴρ. — *Homer.* Non in periculoſo loco acuta ſagitta defixa eſt, ſed ſupernè lapſam arcuit baltheus.

ἀκρότατον δ' ἄρ' ὀϊστὸς ἐπέρσαψε χρόα φωτός. *Idem.*
Summum ſagitta perſtrinxit corpus viri, *Sic Virgil.*
Haſta volans humeri ſurgunt quâ tegmina ſumma
Incidit, & magno ſtrinxit de corpore Turni. *Et Ouid.*
—— Summum deſtrinxit arundo. *Hæc omnia tralato ſeu allegorico ſenſu accipe, de verbis vel contumelia aut iniuria contempta.* *Vide* Nié dbam nic. Dgroźiß.

Nié dotarł. nié dopiął ná co śie vſádźił.

ἁ θύρας ἡμάρτηκεν. *Ariſtotel.* A ianua aberrauit. In curſu cecidit. *tr. Cic.*
ἀπὸ λύκου θήρας ἀπῆλθεν *Suid.* A venatu vel captura lupi diſceſſit. *cùm quis rem operoſam vel periculoſam infectam relinquit.* *Sic Tullius Romam ex Hiſpania veniens à ponte Muluio reuerſus eſt Martial. l. 3. ep. 14.*
τελεῖ δ' οὐδὲν ἔπειτα ταύτῃ. *Homer.* Hanc viam nunquam perficit.
Apicius item audito in Sicilia grandes ſquillas naſci, ſtatim cò nauigauit, ſed prope iam inſulam paruas eſſe cognoſcens, nec ad terram appellere nauem voluit, ſed mox redyt. Suidas.

Nié do tego to. Nié zgodźi śie to ná to. Nié ſprawiß tem nic.

ἀρότρῳ ἀκοντίζεις, τροῦς. *Plutarch. Diogenian.* Aratro iacularis.
πρὸς σοὶ τὸν λαγὼ κυνηγεῖς. *Plutar.* Boue leporem venaris.
τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, καὶ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν. *Idem.* Claue ligna findere, & ſecuri ianuam aperire. Periculo pugnare. *Terent.* Subula leonem excipere. *Seneca.* Volſellis pugnare. *Varro.*
ὄνος πρὸς λύραν. ὄνος πρὸς αὐλόν. *Suid.* Aſinus ad lyrá. aſinus ad tibiam .ſ. *audiendam vel inflandá. Lucian. Varro.* Cantherium in foſſa .ſ. *adhibes vbi parũ valet. Liui.*

Nié dotkliwy. Nié cierpliwy. Jáł wrzod. Nié trzay. Wnét śie vrazi.

Leđá co mu záwádźi. Obrußy śie byś mu pálcząkrzywił/ by mu nános muchá pádłá.
Molli articulo tractandus eſt. *Quintil.* HVlcus. *vt ſuprà ſub* Nié dogodny/ *dixi.*
μὴ κίνει κάρφος. Ne moueas feſtucam vel ſtipulam .ſ. *ne tam leni ſtrepitu offendatur.*
—— κἂν μῦς δάκῃ ἄνδρα πονηρόν. Vel mus mordeat virum malum.
—— κἂν αἴξ δάκῃ ἄνδρα πονηρόν. Vel capra mordeat virum improbum.
Optantis affectu vtrumq; hoc dictum videtur, de improbis quacunq; ratione puniendis: nihilominùs Paræmiographi accommodant etiam ijs, qui re leuiſſima mox offenduntur. & tunc Mordeat, Potentiali Modo accipiendum eſt, non Optante nec Imperante.
Apud Plautum maritus conſpicatus vxorem ſeueram & ſibi infenſam triſtemq; ait:
Blandè hæc mihi mala res eſt appellanda (.i. *compellanda.*)
Vxor mea, meaque amœnitas, quid tu agis?
Martialis Charilo conquerenti de dicacitate ſua ait:

In te qui dicit Chœrile liber homo est .i. *dicax tibi videtur, qui nil potes veri laudare. Vel aliter*: Liber est .i. *otiosus est, qui te non potius contemnit, quam perstringat.*

Nié dotrwał.

πρὸ τ̃ μυστηρίων ἀπέναι. *Plato. vel* ἀπῆλθεν.
Ante mysteria (*peracta*) discedere, *vel* discessit. Ab ipsa messe discessit. *Seneca.*

Nié dowierza nikomu.

Cochleis diffidentior est. *Athenæus ex Anaxilao sic habet:*

ἀπιστότερος εἰ τ̃ κοχλιῶν πολλῷ πάνυ,
οἱ περιφέρουσ' ὑπ' ἀπιστίας τὰς οἰκίας.

Es diffidentior multò quàm cochlea, quæ ob diffidentiã circumfert suã domũ.
οὐδὲ τῷ Ἑρμῇ πιστεύει. *Strabo.* Ne Mercurio quidem credit.
Ἀποστέλλας τ̃ παῖδα ὀψωνήσοντα, ἕτερον παῖδα πέμπει πρυτόμενον πόσῳ ἐπρίατο. *Theophrastus Charactere de Diffidentia, seu diffidente.* Misso famulo emptum obsonia, alterum famulum submittit scisscitatum quanti prior emerit.
Ne Genio quidem fidit suo. *Plaut. in Captiuis de diuite parco ait:*
— Genio suo vbi quando sacrificat, Ad rem diuinam quibus est opus Samijs (.i. *fictilibus*) vasis vtitur. Ne ipse Genius surripiat. Proinde alijs vt credat, vide.
In ore illi est illud Epicharmi: μέμνησο ἀπιστῶν. Memineris diffidere.
Et illud alterius Comici: τῇ μὲν δίδωμι χειρὶ, τῇ δὲ λάμβανω. .i.
Hãc do tibi manu, sumo porrò hac altera. *Vel.* Dat altera quidem manu, accipit altera. Illud sæpe vsurpat: ἅμα δίδωμι καὶ λάμβανω. Simul da & accipe.
Plura petere potes si voles ex sequentibus.

Nié dowierzay. Nié káżdemu vfay Nié káżdemu ánu otwieray.

Nie wszystkiemu wierz.

Nerui & artus sapientiæ sunt non temerè credere. *Cic. ex Epicharmo qui ait:*
——— νᾶφε καὶ μέμνασ' ἀπιστεῖν, ταῦτα νεῦρα τ̃ φρενῶν .i.
Sis sobrius memento & fide nulli, nerui ij sapientiæ.
Vbi manus multæ sunt, claude; & quodcunque trades, numera & appende: datum verò & acceptum omne describe. *Ecclesiastici 42.*
Nemini fidas nisi cum quo modium salis absumpseris. *Vulgare dictum. Sic & Cic.*
Multos modios salis simul edendos esse, *ait*, vt amicitiæ munus expleatur.
Et Aristotel. ἐκ ἔστιν εὐθέως ἀλλήλοις, πρὶν λεγομένους ἅλας ξυναναλῶσαι.
Non potest fieri vt nos mutuò pernoscamus, antequam quem dicunt modium salis absumpserimus. *Idem habet & Plutarch.*

Difficilem oportet aurem habere ad crimina. *P. Syrus.*
ἀπιστία τ̃ πίστεως ἀσφαλέστερον. *Theophylact.*
Diffidere est securius quam fidere.
——— Σὺν φρονοῦντος δ' ἀπιστίας ἐκ ἔστιν οὐδὲν χρησιμώτερον βροτοῖς. *Euripid.*
——— Prudente diffidentia, Haud alia res vtilior est mortalibus.

κερδοῦ

κερδοῖ σὺν ἀλώπεκι κερδοσύνῃ πεσσόντα. *Suidas.*

Cum vulpe habens commercium exspecta dolum.

Cuculo conquerenti de paruis auibus quod se fugerent, respondisse illæ, suspicari se fore illum aliquando accipitrem. Plutarc. ex Æsopo.

ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκόρπιος ὑποδύεται. *Alcæus.*

Subesse saxo cuiq; scorpius solet. Lapide sub omni scorpius facile latet.

Venenum sub melle latet. *S. Hieron.* Intus est equus Troianus. *Cic.*

Equo ne credite Teucri. *Virgil.* Timeo Danaos & dona ferentes. *Idem.*

Latet anguis in herba. *Idem.* Ecce latens herba coluber. *Ouidius.*

Non omni homini cor tuum manifestes. *Ecclesiastici c. 8.*

Homo homini lupus. *Plaut.* Nullane in re esse homini cuiquam fidem! *Terent.*

Stulto stultior fuisti, qui ijs tabellis *(epistolæ)* crederes. *Plaut.*

Deos absentes testes memoras, qui ego istuc credam tibi. *Idem.*

Vipera est in veprecula. *Pomponi.* Tarda solet magnis rebus inesse fides. *Ouid.*

οὐδὲ Κάτωνι λέγοντι *f.* πιστεύειν. *Plutarc.* Neq; si Cato dicat, credendum est.

οὐδὲ τῷ ἑρμῇ πιστεύσοις. Ne Mercurio quidem credideris.

Vulgare est illud. Fide, sed cui, vide. Latet hamus in esca. *imitatione Virgilij & Horat. ac Ouidij.* Cautus enim metuit foueam lupus. *Horat.*

νῦν τε καγχήτω γελάσας ὅτι μάψυρα θεοῖς. *Hesiodus.*

Et fratri testem arridens adhibere memento.

Sic apud Plutarchum Perseus noto ciui mutuam pecuniam in foro cautionem fecit, & mirante illo quod sic legitimè seu legaliter, respondit. Legaliter do, ne legaliter sed amanter recipiam. ἆρ' ὡς νομικῶς; ναί, ἵνα φιλικῶς ἀπολάβω, καὶ μὴ νομικῶς ἀπαιτήσω. Adeóne secundum ius? omninò, vt amicè recipiam & in repetendo iure non expe-ram. Lépiey prawnie przyiacielowi pożyczáć, niż prawnie od niego iuż nieprzyiaciela odbierać. Fabi vero lingenti assum ne credito. *Garner. Gallic.*

ἐχθρεῖς ἀπιστῶν ἧττον ἂν πάθοις βλάβην.

Diffisus hosti nil feres vnquam malì.

Mures apud Æsopum videntes felem pendentem & mortuam se fingentem, dixerunt: Etiamsi taccus esses (*f. ex ista pelle*) non te adiremus.

ἐγὼ μὲν οὐδενὶ πρόσω ἂν πιστεύσαιμι, οὐδὲ εἰ βοῦς τὸ λεγόμενον φθέγξαιτο. *Alciphron.*

Hoc quidem nullo pacto crediderim, ne si bos quidem vt dicitur, elocuta fuerit.

Ne credas vndam placidam non esse profundam. *Anonym. rhythm.*

Altera manu fert lapidem, panem ostentat altera. *Plaut.*

Ita amicum habeas, posse fieri vt inimicum putes. *P. Syrus. Gellius.*

οὕτω φίλει ὡσπερ μισήσων ποτέ, μισεῖ δὲ ὡσπερ φιλήσων. *Bias.* Ama tanquam osurus, oderis tanquam amaturus. *Sed huius sententiæ priorem partem rectè damnat Aristotel. & Cic. iubet enim amare tanquam semper amaturum: posterior pars est probanda, quæ vetat odium, si incidat, esse firmum & diuturnum.*

Rectè *Erasm.* Nullis fidere, inhumanum; omnibus, stultum. *Et Lucianus.*

παντ

πᾶσι πιστεύειν γελοιότατον ἀπιστεῖν ὁμοίως. Omnibus credere ridiculum, diffidere similiter. *Item Garner.* Æquale vitium est omnibus & nulli credere aut fidere. *Affine,* Vlić wierz.

Vlić do żywego. Vlić do skóry. Łákáwić. Strzyż mię odzieray. Pobory znośne stánow. Dość wełne strzydz / á skorá cáła/ co rokći bedźić wełne dawáłá.

Boni pastoris est, tondere pecus non deglubere. *Tiberius apud Suetonium sic respondit suggerentibus, vt prouincialibus augeret vectigalia. Dio id sic habet:* ἀγαθοῦ ποιμενος ἐστι, κείρασθαι ἀλλ' ὐ δέρξασθαι τὰ πρόβατα. *De simili negotio respondit Alexander Magnus alia allegoria vsus:* καὶ κηπωρον μισῶ τὸν ἐκ ῥιζῶν τὰ λάχανα ἐκτέμνοντα. *i.* Item olitorem odi radicitùs olera excidentem. *Aërium tributum exigentes seu aërem censentes, malè audierunt.* V. Łákomy wzbierániu.

Apud Plautum lenior est tonsura per pectinem, quàm quæ strictim ad cutem fit.

ποιμὴν ἀμέλγει καὶ τράγος ἔιδ' θέλει,
ἀλλ' ἀντὶ γάλακτος αἱμάτων πηγὰς ὕπ. *Nazianzen.*

Mulgere & hircos si velit pastor potest,
Pro lacte sedenim sanguinis fontes fluent.

Fortiter premit vbera ad eliciendum lac, exprimit butyrum: & qui vehementer emungit, elicit sanguinem. Prouerb. SS. 29.

ἐκ. πράττει. *Vlpian. quasi in latitudine. latè, non præcisè & exactè exigere aliquid, non rigidè & summo iure agere, sed secundum æquum & bonum.*

Callicrates Athenienses exactiones iudicum supra modum auxit. Suidas ex Aristotele.

Non plùs verrere, quam ferre *ex Plinio.* V. Miárá 2. Co wezás.

Vlić drażni baby.

πολὺ χεῖρόν ἐστιν ἐρεθίσαι γρᾶυν ἢ κύνα. *Menander.*

Est peius irritare aniculam quàm canem. *Nam præter sexus impotentiam, anni ipsi morosiorem & iracundiorem eam reddunt, quibus non rarò accedunt aliqua vitia morum & vitæ prioris, quandoq; & male artes, venefica, incantamenta. &c.*

Bacchæ bacchanti ne aduerteris. *Ex Plauto allato sub* Kto śie mści.

Vide Vlićwiáśtá zła. & Day zlemu pokoy.

Vlić drugi raz namowiś: nápedźiś, ábo bedźwiérzył/ ábo dam śie opuśćić.

ἀλλ' ὐκ αὖθις ἀλώπηξ παγας. *Suid.* Sed non iterum vulpes in laqueum. *Plenius Plutarch.* ἀλώπηξ διαφυγοῦσα πάγας αὖθις ὐκ ἁλίσκεται.

Vulpes elapsa è laqueo (*semel*) non iterum capitur.

Canis à lupo deprehensus & supplicans vt pinguesceret dimissus, lupum postea promissa exigentem irrisit. *Æsopus.*

ἐν οἷς ἂν ἀτυχήσῃς ἵνα ἐφάπαξ τόποις,
τοῖς πλησιάζειν δεύτερον μὴ ἤθεται. *Ex Amphi.*

In quo

In quo quis infelix ſemel fuit loco, Hunc non libenter rurſus accedere ſolet.
Σικελὸς θάλασσαν. Siculus mare .ſ. *placidum, olim dum ficus veheret in eo naufragus, aſpicit & dicit:* οἶδ' ὁ θέλεις, σῦκα θέλεις. Scio quid poſcis, ficus poſcis .i. *inuitas me vt iterum ficus vehens naufrager, quod ego non faciam.*

Et mea cymba ſemel vaſta percuſſa procella,
Illum quo læſa eſt horret adire locum. *Ouid.*

In Rudente Plauti Paraſitus hoſpiti malo iterum ſe inuitanti reſpondet: Semel bibo. .i. *apud malum hoſpitem: nec iterum ad malum hoſpitium diuerto. Ian. Gulielm. Lambin.*

Me tabula ſacer Votiua paries indicat, vuida
Suſpendiſſe potenti Veſtimenta maris deo .i. *Neptuno. Horati.* .i. *ego iſtic ſemel naufragium paſſus non iterum redibo. In eandem ſententiam Charmides Plautinus, è mari ſaluus domum reuerſus gratias agit Neptuno pro incolumitate, & deinceps domi ſe manſurum ſpondet.* V. Nię námowiß. Nię nápedźiß. Raz dość.

Nié dźiećiść iuż ieſt. Mać rozum. Nineto mu śiedm lat.
Wyroſt z dźiećińſtwá. z rozgi. Wie co źlé/ co dobrzé.

Non ignorat quid diſtent æra lupinis. *Horat.* .i. *veram & ludicram pecuniam diſcernit.*
Iam exceſſit mihi ætas ex magiſterio tuo. *Pædagogo dicit adoleſcens apud Plautum.*
Iam mihi nigreſcunt tonſa ſudaria barba Et tibi non creui. *Simile apud Martial.*
Exceſſit ex ephebis. *Terent.* Manum ferulæ ſubduxit. *Iuuenal.*
Iam patruos ſapit. Iam nuces reliquit. *ex Perſio.*
Non eadem eſt ætas. *Horat. ſubaudi puerilis: nam aliud Pòéta ſubaudit.*
Cuſtode remoto .ſ. *viuit. ex Horat.* Sine cortice nare poteſt. *Ex eodem.* Sam śie rządźić możé. Vmie pacierz bez mámki/ bez nánki.
αὐτὸς ἡλικίαν ἴσχ, αὐτὸν ἐρωτήσατε. *Ioannis. c. 9.* Ipſe ætatē habet, ipsũ interrogate.
οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. *Ariſtophan.* Nouit album & nigrum .i. *bonũ & malũ.*
Sat ſapio, ſatis in rē quæ ſint meā ego conſpicio mihi. *Plaut.* Wiem ia co mi zdrowo.
In ſuam tutelam venit vel peruenit. *Cic. Gelli. Vlpian.* Suæ tutelæ factus eſt. *Vlpian.*
Non omnis ætas ludo (*literario*) conuenit. *apud Plautum adoleſcens proteruus dicit pædagogo.* q.d. *mea iam non conuenit, vt idem ſuprà ſimile quid dixit.*
οἶδα ἕκαστε ἐσθλά τε & τὰ χέρσα. *Homer.* Scio ſingula bona & mala.

Nieđźwiedź ſrogo nà żołądź ryka: gdy gáłąź ſpádnie/ milczkiem wmyka.

Dictum hoc perſtringit eos qui ob paruas iniurias vel moleſtias exaſperantur, maiores verò iam experti, cautè vel meticuloſè diſſimulant. Trimalis rhythmus eſt:

Glande percuſſus vociferat vrſus,
Dum frons cadit cum ſilentio vadit. *Quem ſi lubet ſic corriges.*
Glande leui lapſa percuſſus murmurat vrſus,
Dum frons verò cadit, per multa ſilentia (*vel*, procul omni murmure) vadit.

Simile eſt illud Ruſſorum. Páléc ſkrywiß/ kryczyt: kułakom morſniéß/ moucżyt.
Grandes loquuntur (*al. queruntur*) curæ at ingentes ſtupent. *Seneca.*

Parui dolores murmurant, magni silent. *Garner.*

μικρὸν παθὼν τι μορμυρᾷ, μέγα σιγᾷ. *A.*

Vir modicum læsus, plorat; tacet at, benè cæsus. *Ex Garner.* V. Jéßczéć tò nić.

Nie dzwiedź wolésié, á skóre tégo przedáiéß.

Ptacy w polu, é on rożenki né nie strużé.

Iactum retis vendere. *apud ICtos de re incerti euentus.*

Huc pertinet apologus de vendente pellem vrsi nondum capti, cui metu in terram prolapso vrsus in aurem susurrauit. ne pro certis incerta venderet. vel sic:

μήποτε πιπράσκῃς δέρμην ζῶον ἔτι ἀλώτας. *A.*

Vrsi quem nondum cepisti haud vendito pellem. *Affine,* Sáléko do tégo.

Nié foremnié go zowią. Jáko cię zowią? álé mi odpuśćcié, Dudá *vel* N. N. &c. *Hippodamus. Tuticanus, &c.*

Sic Martialis in Hippodamum, qui optabat se à Pòéta celebrari, excusans se, ait; Vellem id. Sed tu nomen habes auerlo fontem sororum Impositum .i. *ingratum Musis. & Ouid. in Tuticanum.* Quominus in nostris ponaris amice libellis

Nominis efficitur conditione tui, *quod secundam syllabam breuem habens, elegiaco carmini, quo Pòéta scribebat, ineptum est.*

Apud Cic. Bambalio cognomen ex contumelia. Verres *simile, ab animali sordido vel à verrendis furtis, rapinis.* Cythonymus. V. Nié wspominay zlego.

V. Nié dármo go także zowią.

Nie frasuy śię leda o co. Nie frasuy śię, ośmiéléß przéd zęsem.

μὴ ἐσθίειν τὴν καρδίαν. *Pythagoras. Athenæus.* Cor ne edito .i. *ne excrucies animum curis vitam minuentibus.* ἐγκέφαλον μὴ ἔσθιε. *Pythagor.* Cerebrum ne edas. *quod est intelligendi instrumentum, & fons sensuum. hoc verò curis vehementibus laditur. vt accidit Anaxagoræ, qui ob contentam contemplationem animo defecit. Itē Philetas Cous, pseudologũ sermonẽ soluere non valens, cura & cogitatione cõtabuit. L. Giraldus*

ἐν ὁδῷ μὴ σχίζειν ξύλα. *Pythagoras.* In via ne scindas ligna .i. *ne abbreuies curam curis anxijs. Ita Erasmus.* μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον. *Pythagor.* Arctum annulum ne gestes .i. *ne viuas anxiè, aut ne te in tricas inextricabiles conijcias. Vide Garneri dictum, sub* Nié pomoże to nic. Ergini canos time. V. Osiwiały

---

Nié frasuy śię o to. Spi na to dobrzé. Nie twoie to staranie.

Per hanc curam quieto tibi esse licet. *Plaut.*

De istac re in oculum vtrumuis conquiescito.

Anné in aurem? at hoc peruulgatum est nimis. *Idem.*

Ademptum tibi iam faxo omnem metum.

In aurem vtramuis otiosè vt dormias. *Terent.*

In dextram aurem mihi fiducià dormias. *Plini. iuni.* ἐπ' ἀμφοτέραν κατεύδειν. ἐκτεταμένας τὰς πόδας κάθευδε. *Lucian.* Porrectis vel extensis pedibus dormi.

Mihi hæc erunt curæ. *Oraculum Delphis redditum ab Apolline.*

ἐμοὶ μέλ-

ἐμοὶ μελήσει ταῦτα καὶ λευκαῖς κόραις. Mihi & puellis candidis (*Palladi, & Dianæ*) hæc curæ erunt.

ἀλλ' ἴθι σιγῇ τῇσιν ἐγὼ δὴ ἐδὸν ἡγεμονεύσω. *Homer.*

Qin tacitus procede, viæ huius ego fuero dux.

ἄλλο τί τοι μελέτω φρεσίν. *Idē.* Aliud tibi curæ sit. *vel* Aliud cura. *Terē.*

——πόλεμος κόωνσι μελήσει. Bellum curæ erit Cononi. *Dux Athenienſium is erat celebris.* *Sic & apud Homerum Hector reſpondet Andromachæ.*

πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. Bellum viris curæ erit (*non feminis.*) *Apud Virgilium etiam Turnus anui ſe ad pugnam incitanti ait:*

Cura tibi diuûm effigies & templa tueri,
Bella viri pacemque gerant, queis bella gerenda.

Quadrat & illud Martialis. Ole quid ad te?

Nié gan cégoś nie doznał, nié świadom.

Temeritas eſt damnare quod neſcias. *Seneca. ex P. Syro Mimo qui ait:*

Quod neſcias, damnare ſumma eſt temeritas.

ἄγνωτα ψέξαι ἄλογός ἐς ἀβελία. *A.* Ignota vituperare ſtulta eſt temeritas.

Iudicium præceps inſani iudicis index. *Verinus.*

ὁ τυφλὸς ἐ γένοιτ' χρωμάτων κριτής. *A.* Cœcus colorum non poteſt eſſe arbiter.

Nié gardź nikiem, by napodléyßem.

Scarabæum aquila non contemnat.

τ' καινθαρον ἀετὸς μὴ καταφρονείτω. *Ex apologo Æſopi de Scarabæo qui aquilæ iratus ova eius ex ſinu etiam Iouis excuſſit.* *Epimythion.* μηδενὸς καταφρονεῖν λογιζομένους, ὡς ἀδεὲς ἐστιν ὃς προπηλακισθεὶς, ἐκ ἂν δυνηθείη ἑαυτῷ ἐπαμῦναι. .i. Nullum eſſe contemnendum, ſiquidem nullus eſt qui laceſſitus ſe vlciſci non poſſit. Ad nocendum potentes omnes ſumus. *Seneca.*

καιρῷ τυχὼν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.

Mendicus etiam tempore poteſt plurimùm.

Eſt qui ab imbecillitate virium vetetur peccare, ſi inuenerit tempus maleſaciendi, male faciet. *Eccleſiaſtici 19.* *Acanthis aſinum paſcuis expellit. Plinius.* *Rana lucii Piſcem oculis illi effoſſis conficit. Ioan. Dubrauius.*

Etiam capillus vnus habet vmbram ſuam. *P. Syrus.*

ἔχει δὲ καὶ τὸ τριχίον ἴδιαν σκιάν. *A.*

ἔχει καὶ ἡ μυῖα σπλῆνα. Habet & muſca ſplenem.

ἔνεστι δὲ τῇ μύρμηκι χολός. Ineſt & formicæ bilis.

μικρὸν μὴ ὀλιγωρήσῃς. Minorem ne contempſeris. *Cato.*

Nil tam firmum eſt cui periculum non ſit etiam ab inualido.

Leo aliquando minimarum auium pabulum fuit. *Curtius.*

Hyænæ pellis, pellem Panthera pulchræ fortu velocis feræ, appoſita illi deſtruit ita vt pili decidant. Pierius.

Corporis exigui vires contemnere noli,
Conſilio pollet cui vim natura negauit. *Cato.*

Ζώματος ἀπόλαυσιν ὀλιγαρκῆ σλαβὲς εἶη,
ᾧ μὴ ἔνεστι μένος, βελῆ πρέπειν ἐκεῖνος. *Mylius.*

Aduersus Theophrastum hominem in eloquentia tantum, vt nomen diuinum inde inuenerit, scripsit femina, eáq; meretrix Leontium dicta. Plini.
Mures expulerunt Megarenses suis sedibus. Strabo. Phaselitas Vespæ. Rhetienses scolopendræ. Ælian. & Plini. qui plura talia affert lib. 8. cap. 29.
Attilum piscem ingentem (mille librarum) clupea piscis culus enecat. Plini.
Culices Indici agminatim irruentes in leonem, eum fugant. Photius.
A cane non magno sæpe tenetur aper. *Ouidi.*

Nié garścią cukrém iedzą.

χρὴ δ' μέλιτος μὴ κοίλῃ χερὶ, ἀλλὰ δακτύλῳ ἄκρῳ γεύεσθαι. *Philostrat.*
Oportet mel non caua manu, sed summo digito degustare.
τοις ὀψοῖς ὡς ἡδυσμασι χρῆσθαι καὶ ὡς ἐδέσμασι χρῆσθαι. Epithetis vt condimentis, non vt cibis vtendum. *Aristotel. 3. Rhetoric. vbi reprehendit Alcidamantem epithetis crebris tanquam cibis vtentem.* *Vicinum est.* Roskoszy skromno zażyway.

Nié godzien ten tego.

βοῦς ἐπὶ πίνακος ἀργυροῦς. Bos in quadra argentea. *Sic in bellarijs, butyro, farina mellita, saccaro, varia animantia effinguntur.*
Γαστὴν σίλουρον ἀργυροῦς πίναξ ἔχει. *Athenæ.*
Putrem silurum quadra gerit argentea.
ὗς ἁλὰ ῥόδων. Sus per rosas, al. ὗς ἁλὰ ροιδῶν. Sus per mala punica. *S. incedens. In hominem agrestem & re quam tractat indignum. Suidas. Eudemus.*
Mopso Nisa datur. *Virgil. pastori deformi puella decora. Et Plaut.* Casina nubet villico! *S. rivali abiecto.* *Apud eundem Plautum Miles lenoni ita scribit:*
Salutem scriptam dignum est dignis mittere, Te si arbitrarer dignum misissem tibi.
S. Ioannes epistola 2. Pseudodidascalis & Aue dicendum *vetat.* καὶ χαίρειν αὐτῷ μὴ λέγετε. *Simile est illud Aristophanis:*
οὐδὲ γὰρ τὸ παράπαν ὁποκρίνεσθαι. Ne gry quidem alicui respondere. Nié godzien dobrego słowá. ἀνιπποις ποσιν ἦξεν. *Lucian.* Illotis pedibus venit. ἀνιπποις χερσιν. *Diogenian.* Illotis manibus. ἀμύητος. *Galen.* Non initiatus. μηδ' ἐγγὺς τῶν τηλικούτων ἄξιος. *Lucian.* Ne propè quidem tantis (*laudibus*) dignus. Delphinum patina non capit. V. Nié twoiey to geby.
V. Godność niegodnemu.

Nié godzienés mu i trzéwikow zzuc, abo vtrzeć &c.

Indignus qui illi matellam porrigas. *Ex Martiali qui ait:*
Dispeream si tu Pyladi præstare matellam
Dignus es, aut porcos pascere Perithoi. *Nam hoc vilissimum ministerium fuisse, docet Spartanus adolescens ingenuus captus & venditus, qui iussus porrigere matulam*

matulam, non paruit hero, addens: Non seruiam, & sese ex alto præcipitauit. Plutarch. Simile esse mimisterium, Calceos alicui detrahere. vsus docet & omnes Euangelistæ habent de S. Ioanne Baptista. quare rectè dices hic.

Indignus es qui illi calceos pedibus detrahas. *Sed & illud vulgò vsurpatur.*

Indignus es qui illum aspicias. *Sic apud Homerum Achilles de Agamemnone ait:* οὐδ' ἂν ἐμοιγε τεῖλαίη, κύνεός ωϛ ἐων ἐς ὦπα ἰδέϛθαι.

Neque me ausit, impudens licet vt canis sit, in faciem intueri. *Sed aptius est exemplum.* Publicani Euangelici cælum aspicere ob indignitatem suam nolentis.

Nié godźieneś tey stawy. Nié wstawie śie mem pismem. Nié dam ći tey pośiéchy.

Nomine non vtar, ne commendere querelâ (*meâ*)

Quæraturq; tibi carmine fama meo. *Ouid. in fictũ vel perfidum amicum.*

Sic Martial. in detractorem. Allatres licet vsque nos & vsque,

Et gannitibus improbis lacessas, Certum est hanc tibi pernegare famam.

Olim quam petis in meis libellis, Qualiscunq; legaris vt per orbem.

Nam te cur aliquis sciat fuisse? Ignotus pereas miser necesse est.

Desperanda tibi est ingentis gloria fati Non potes hoc tenuis præda sub hoste moti. *Martial. de lepore cum leone ludente. hic allegoricῶs vsurpa.*

Spartæ cùm Demosthenes quidam malus vir sententiam bonam dixisset, populus eam reiecit. sed Ephori cuidam probo seni forte lecto eam dicendam dederunt, vt quasi ex vase sordido in sincerum transfusa, grata populo fieret. Plutarch. auctor.

Ephesi item Erostratus templum Dianæ celeberrimum incenderat, vt (quod in tormentis fassus est) nomen suum toto orbe celebre redderet. verùm id publico decreto silentio & oblitione perpetua damnatum est. Theopompus tamen id euulgauit. Valeri. Maxim.

Vide Nieźchce śie toba pyśnáć.

Nié gon tego, co sam vćéka.

——μὴ τὸν φεύγοντα διώκειν. Nequaquam insequitor fugientem.

Fugienti aureus pons. *S. videtur. vel præbendus est. nempe vt porrò fugiat.*

Dictum Caroli V. cum Turca Solymano congressuri. cùm enim vtraq; acies iam in conspectu esset & Turcica perculsa terga vertisset, Carolus hortantibus suis vt fugientes persequeretur, renuit, dictum illud vsurpans. Victorius. *Scipio Africanus dicebat*: hosti fugienti non solum dandam sed etiam muniendam esse viam fugiendi. *Frontinus.*

Lycurgus quoq; Lacedæmoniis legem tulit, vt in pugna acerrimi essent, donec hostes se in fugam darent: & illis fugientibus missis in aciem redirent. Plutarc. Et omninò non semper est tutum hostem fugientem insequi. nam inter stratagemata bellica insigne est, fuga ficta, itemq; simulatus regressus aut discessus, nec non solutio obsessi hostis & emissio, ne ex desperatione fortiùs pugnans vincat. qua de re multa Frontinus, præsertim l. 2. c. 6. l. 4. c. 7. & Vegetius l. 2. c. 21. 22. &c.

M. Liuius fuso Hasdrubale hortantibus vt fugientes persequeretur, elusit dicens: superfine aliqui qui hostibus de nostra victoria nuntient. Frontinus.

Nie gonia mie abo nas.

ἀδεὶς ἡμᾶς, τὸ λεγόμενον, ἐπείγων διώκει. *Plato.* Nemo nos, vt dicitur, qui urgeat seu festinare compellat, insequitur. *Affine,* Co mi tego zá nicwola.

Niegościnny człowiek. Nie rad gościom.

Domui suæ inscripsit: Porta patens esto nulli; claudaris honesto. *Ex Alciato. explicui hunc versum supra sub dicto.* Dla mátey rzeczy.

Domui suæ inscripsit: Caue canem .s. *ne quis morsum eius timens ingrediatur. Ex Varrone qui de se ait:* Quòd ea die mea erat præbitio (i. *consuetum erat à me præbendum hospitibus*) in ianuam inscribi iubeo: Caue canem.

In Mostellaria Plauti seruus hero ingressuro vicini domum ait: Videam, ne canis .s. *sit apud ianuã mordax. & mox reuersus dicit:* Nihil pericli est tam placida est quàm aqua. *Sic Aristophan.* ὡς γε μέν τι τὴν θύραν

προσαγορεύω μὴ ἔαδίζειν τὴν ἐμὴν, ἀλλ' εὐλαβεῖσθαι τὴν κύνα, .i. Ad meam ianuam denuntio non accedendum, sed timendum esse canem.

Apud Petronium canis in pariete pictus catenatus ingens, cum hac inscriptione: Caue caue canem. *Sculpti etiam canes ponebantur ad ianuas vt alia simulacra.* v. g. *Herculis, Atlantis, Telamonis &c. apud Vitruuium l. 6. c. 10. Meminit & Martial. At verò in Asinaria Plauti parasitus iubet vt amica in foribus suis inscribat:* Occupatã se esse. ἐπὶ δὲ γῆς ὤμοσεν, Ne terrâ quidem iuuit .i. *ne terræ quidem hospitium conceſſit. Vt Virg.* Hospitio prohibemur arenæ &c.

Alter Timon. *pro inhospitali, de quo multa habet Lucian.*

Τίμωνος ἀγαπᾷ δίαιταν. *Strabo. Plutarch.* Timonis vitam colit.

τὴν θύραν ἔχει τετριμμένην ὥσπερ αἱ τοιμναί. *Diogenian. ironicῶs de quodam parce.* Ostium habet tritum (*ob frequentiam hospitum*) vt sunt pastorum casæ.

Nie gray myszto z kotkiem. Nie gray kotku z niedźwiedźiem.

Nie gray z niem. Nie gryź z czártem orzechow.

μὴ σύμπαιζε μῦ ἀιλέρω ἄιλερέ τε ἄρκῳ. *A.*

Mus feli feliſque vrſo colludere noli.

Ne lepus imbellis cùm ſis collude leoni. *Ex Martiali. qui de hoc ita:*

Vnde poteſt auidus captæ leo parcere prædæ. q. d.

Caue tibi lepuſcule. nec tam liberè ludas cùm leone, quia facile potes irritare eum, quî tibi non parcet habet aliquot epigrammata in hanc ſententiam libro de ſpectaculis.

ἐχθροῖς ἀπιστῶν μὴ πότ' ἐν πάθοις βλάβην.

Diffiſus hoſti nil feres vnquam mali.

λόγον παρ' ἐχθρὸς μὴ ποθ' ἡγήσῃ φίλον.

Ab hoſte dicta ne vnquam amica duxeris. Niedowierzay.

Et ne Fumantem naſum viui tentaueris vrſi. *Martial. allegorico ſenſu.*

Cum Orco rationem ponere vel habere, periculoſum eſt. *Ex Varrone & Columella qui de agrorum delectu agentes, peſtilentem quantumuis feracem reiiciunt.*

Nam vbi,

Nam vbi, *inquiunt*, cum Orco ratio habetur, ibi non modò fructus incertus est, sed etiam colentium vita. *Sic Varro. addit Columel.* ibi mortem potiùs quæstu esse certiorem. *Et quamuis hic Orcus pro loco pestilente & mortem ac Orcum accersente poni videatur; tamen apud Plautum & Cic. Orcus pro deo inferorum & pro loco inferorum usurpatur, quæ omnia vicina sunt. vt & apud Polonos. Videin 1. Tomo* Piekło 1. & 2.

Affine, Day złemu pokoy. Vlè rowna mnie z toba. Vlè ſkłáday śie.

Vlié tać to. On ci to wmien. Vlié ſam-ci ia tákł.

πρωτοπλάσων δικαιολογία. Primorum parentum defensio .ſ. *reiectione seu translatione culpæ in alterum.* ἐκ ἐγὼ μόνα κόλπεις (*al.* κοθπεις), ἔνδι καὶ ἄλλαι ἀλωπεκες. *Plutarch.* Non ego sola vulpes, sunt & aliæ vulpes. *Dictum Timocreontis Rhodij, cùm ei obijceretur quòd cum Medis hostibus fœdus pepigisset.* ἐγὼ δ' ἐκ αὐτὸς ἐμὶ, ἀλλὰ Ζεὺς & μοῖρα. *Agamemnon apud Homerum purgans se Græcis malorum causam illum dicentibus, ait:* Non ego auctor sum sed Iupiter & Parca. *Non procul abscessit hinc & illud quod de Vespasiano scribit Dion: Cum Cometes apparuisset, qui mortem Vespasiano portendere putabatur & iactabatur, eludens ille omen.* Non sibi *ait*, sed Parthorum regi cometem ortum, ἐπεὶ καὶ κομᾷ, ἐγὼ δὲ φαλακρός ἐμι .i. siquidem ille comatus est, ego verò caluus. *Meminit & Sueton.*

Vlié tak wiele pátrzi álé ták dobrych. Wole mało dobrych niż wiele złych.

Non numerandæ sed expendendæ sunt sententiæ. *Ex Plini. iuni.*

Ioue propitio non curat plures minutos deos quidam, *apud Plautum.*

Gratior & validior est decem bonorum virorum sententia, quam totius multitudinis imperitæ. *Cic.* Exigui numero sed bello viuida virtus. *Virgil.* *Vide Agesilai factum sub* Rownánie.

Malo vnius agilem operam quàm decem tardam. *Columella.*

—— Quæ digna legi sint Scripturus neque te vt miretur turba labores,
Contentus paucis lectoribus. *Horat.*

Sæpius in libro memoratur Persius vno
Quam leuis in tota Marsus Amazonide. *Mart. qui præfert Persij Satyricè paruum libellum qui exstat, ingenti libro Marsi epigrammatici Poëtæ quo descripsit pugnam Herculis cum Amazonibus.*

οἱ ἀμείνονες νικησάτωσαν τοὺς χείρους καὶ τὸ πλῆθος. *Plato.* Meliores vincant deteriores & multitudinem. Me paucis malle & sapientibus esse probatũ. *Lucil.* αὕτη κρείσσων. Hæc potior vel victrix .ſ. *sententia, licet paucorum. Plutarchus.* Cumq; preco dixisset, αὐλεῖ πλείους. Hæ sententiæ plures: *Dion dux respondit:* αὗται βελτίους, αὗται δὲ κρειττόνων hæ meliores, *quia hæ melhorum (licet pauciorum)* καλλίονων νίκαι. *Porphyrion.* Præstantiorum victoria .ſ. *debet esse.*

Sic Zeno cùm vidisset Theophrastum magni fieri ob plures auditores, ait apud Laërtium: ὁμιλεῖ μὲν χορὸς μείζων, ἀκροᾶται δὲ συμφωνότερος. Illius quidem chorus maior est, at noster concinnior. *Cum diis duodecim discipulos Stratonici.* V. *sub* Chełmiec.

Cum Mu-

Cum Musis. ibidem. *Affine sequens & Jeden ślé dobry. & Ludzkie rozsądki.*

Nié iák wiéle pátrz / ále iák dobrzé.

ἐκ ἂν ὡς εἴπῃ πολλὰ θαυμασθήσεται,
ὁ μικρὰ δ' εἰπὼν μᾶλλον, ἂν ᾖ χρήσιμα. *Philonides. id est.*

Non si quis multa dixerit admiratione dignus est, sed potiùs qui pauca protulerit, si fuerint vtilia. ὁ χρήσιμ' εἰδὼς, ἐκ ὁ πολλ' εἰδὼς Σοφός. *Æschylus.*

Qui vtilia, non qui multa nouit, is sapit.

Puras Deus non plenas aspicit manus. *P. Syrus.*

Vulgare illud est, quod recentiores vsurpant. Non quantùm sed ex quanto .i. *animo. Et illud.* Non Nomina sed Aduerbia Deus respicit .i. *non tantùm opus bonum, sed benè cum suis circumstantiis factum. vt apud S. Matthæum c. 6. de oratione & eleemosina legimus.* *In lancem bilancis alteram quidam ponebat stramen multum, alter in alteram lapidem pretiosum paruum dicens:* Non quantum sed quale.

Nouit Deus virum veræ pietatis cultorem, etiamsi minimum folium altaribus intulisset, quantum quisq; animo non quantùm manibus afferat intueri. Pierius ex veteribus Theologis. Martialis l. 7. epigr. 52. maluisset accipere ab Vmbro amico 5. libras argenti (50. aureos) quas puer quinis paruus attulisset, quàm multa vilia munuscula quæ grandes octo seruis attulerant. Briareus centum nauibus in 50. ventres cibum ingerens nihil plùs habet eo, qui duabus manibus vnum ventrem satiat. E Plutarch.

Nié iáko ludzié mowi / postępuié. Nié zgadza śie z ludźmi.

Σολοικίζειν, Solœcismum facere *dicitur, qui à communi vsu discrepat, non tantùm in sermone, sed & in aliis actionibus, adeoq; in moribus & vita: dum aliud præ se fert voce, manu, gestu, habitu, & aliud cogitat, spectat, & machinatur. Sic Quintilian. lib.* 11. gestu solœcismum *vocat, cùm aliud voce, & aliud manu vel nutu designatur.*

Et in Olympiis actori inepto Polemon præfectus dixit: ἔρς τῇ χειρὶ ἐσολοίκισε *i.* Iste manu solœcismum commisit, *qui dicens:* ὦ ζεῦ! O Iupiter! *vel* O cælum! *terram monstrauit. & dicens.* ὦ γᾶ! O terra! *manum ad cælum sustulit.*

Plutarchus etiam auditorem in gymnasiis aliud agentem dixit: σολοικίζειν τὸν τῶν ἀκροωμένων *.i.* solœcissare in auscultando. *Lepidè Martialis Calliodoro, qui censum Equestrem cum fratre possidebat, & tamen se Equitem iactans in XIV ordinibus sedebat cum fratre, dicit:* Surge Solœcismum Calliodore facis. *nempe morum & linguæ, quia ratione vnius census duo sedetis in subselliis nobilium. quod perinde ineptum est, atq; si vno equo duo sederetis. & ratio æstimandi duas pro vno in sermone difficilis est, quia vnus est in censu duo in subselliis. Vide* Chommoda pro Commoda *sub* Zgadzay śie z ludźmi.

Et ἀσκλήπιον *sub* Méta rzécz podczás wiele pomoże ábo zábłodźi.

ἐκτὸς δ' λεωφόρου βαδίζειν. *Ex Pythagoræ symbolis.* Extra viam publicā incedito.

Affine, Znáczey mowi. Mábłárá.

Nié iédnakie záwśe bżeśćie. Nié iédnáko śie záwśe powiédźié.

Nié iéden wiátr záwśe wieié, Nié záwśé vdérzy gdźie kto miérzy.

Nec sem-

Nec semper feriet quodcunq; minabitur arcus. *Horati.*

οὐκ ἀιεὶ τὸ βέλος τόξου πῆ τόξα βαλοῦτο. *Λ.*

Non semper veniet telum quò iecerit arcus.

Sagittarius non aliquando ferire, sed aliquando aberrare debet. *Seneca.*

Nulli fortuna tam dedita est, vt multa tentanti vbiq; respondeat. *Idem Seneca.*

Vidi petere miluium (*prædam*) etiam cùm nihil auferret tamen. *Plaut.*

Ecce leuis pĕrimit morbus, grauiorque remittit,

——Læduntque cibi, parcuntque venena. *Manilius.*

Et cùm fata volunt bina venena iuuant. *Ausoni. de vxore quæ maritum occidere volens, toxico misuit argentum viuum & medicinam illi non venenum præbuit.*

ἄλλοτε μητερὴ πέλει ἡμέρη, ἄλλοτε μητήρ. *Theocrit.*

Ipsa dies quandoque parens, quandoque nouerca.

Χ' ὁ Ζεὺς ἄλλοκα μὲ πέλει αἴθριος, ἄλλοκα δ' ὗε. *Idem.*

Et Iupiter nunc quidem serenus est, nunc verò pluit.

Τὸ γὰρ ἐν βροτοῖς οὐκ ἔστιν οὐδὲν διατελὲς εὐδαιμονεῖν. *Euripid.*

Apud homines reperire nil est prosperum perenniter.

ἄλλοτε πολλ' ἔξεις, ἄλλοτε παυρότερα. *Theognis.*

Alias habebis multa, alias pauciora.

ἄλλοτε μέν τε κακῷ τις κύρεσσε, ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ. *Homer.*

Interdum malum cuipiam contingit, interdum bonum.

Bona nemini hora est, vt non alicui sit mala. *P. Syrus.*

Vićmáß ná świećić godźiny. Ktorey by kto nić dał winy.

ἄλλοτε ἀλλοίαι πνοαὶ ὑψιπετῶν ἀνέμων. *Pindar.*

Aliàs alij flatus sublimiter volantium ventorum.

πολλάκι παρ' δόξαν τε καὶ ἐλπίδα γίνεται ἐρεῖν

ἔργ' ἀνδρῶν, ἔκλαισε δ' οὐκ ἐπέγειρε τέλος. *Theognis.*

Sæpe præter opinionem & spem contingit inuenire

Res hominum, consilijs verò non affuit euentus.

οὐκ ἀεὶ ποταμὸς ἀξίνας φέρει. Non semper fluuius fert secures. *Ex Apologo Æsopi quem alij sic formant. Lignator auarus, audiens vicino suo probo viro securim casu in fluuium lapsam à Mercurio restitutam, & insuper aliam auream & argenteam additam; suam securim sponte in aquam demisit, & Mercurio frustra implorato à sodali suo audijt: Non semper fluuius fert secures. Planudes aliud habet epimythium.*

Culex leonẽ impune pupugit & ei ceu victor insultauit, mox verò ab aranea captus est. *Æsop.*

Nullus vbique potest felici ludere dextra. *Garner ex Gallico.*

Sæpe dat vna dies quod totus non dedit annus. *Anonym.*

Vide Szczęście odmienne. Odmian ná świećić pĕlno.

Nie jednáko Bóg dáć. (*omitto additionem ineptam*: Jednemu gęś *&c.*) Jednemu to Bóg dał, drugiemu owo. Jeden w tem, drugi w owem przodkuie.

ἐπ' ἄλλοισι δ' ἄλλοι μεγάλοι. *Pindarus.* Alij in alijs magni sunt.

δεῖ σὺν μὲ εἶναι δυσχεῖς, σὺν δ' εὐτυχεῖς. Hos esse felices at hos miseros opu' fuit. *Æschylus inter pocula Tragœdias scripsit: Demosthenes orationes aquam bibens. vnde Demades dixit:* Alij ad aquam (*Clepsydræ*) dicunt, Demosthenes etiam ad aquam scribit. *Lucian.*

Φυᾷ δ' ἕκαστοι διαφέρομεν βιότὰν λαχόντες, ὁ μὲ τὰν, τὰν δ' ἄλλοι. *Pindar.* Natura singuli differimus vitam sortiti, hic hanc, illam alij.

τέχναι δ' ἑτέρων ἕτεραι. *Idem.* Artes alijs aliæ.

ἄλλα δ' ἐπ' ἄλλων ἔσαν ἀγαθῶν. πολλαὶ δ' ὁδοὶ σὺν θεοῖς εὐπραγίας. *Idem.* Alia ad alios venere bona. multæ verò sunt viæ dijs fauentibus felicitatis.

— ἄλλῳ δ' ἄλλο μέτεστι γέρας. *Euripid.* Alia dos alij adest viro:

ἀλλ' ὁ μὲ ἂρ μυθοισιν, ὁ δ' ἐγχεῖ πολὺν ἐνίκα. *Homer.*

Sed hic quidem verbis, hic verò hasta plurimùm vincit aut præstat.

ἄλλα παρ' ἄλλοις καλά. *Iunius.* Alia apud alios bona.

Discipulus Platonis Xenocrates calcaribus egebat, freno Aristoteles. Aristotelis discipulus Theophrastus calcaribus, freno Callisthenes. Isocratis Theopompus frenis, calcaribus verò Ephorus. *Cicer. Plutarchus.*

Antipater duos se Athenis habere dicebat amicos, quorum alterum non posset inducere vt aliquid à se acciperet (Phocionem) alterum non posse implere. (Demademus) Plutarch.

Iuxta Indum fluuium duo montes sunt, quorum alter ferrum trahit, alter respuit Plini.

V. Nie wszystko iednemu. Żednemu zbyła gola.

Nie iednako ście z każdym obchodzić. Nie iednako wszystkiem pozwalać/ albo ich obciążać karać.

Aliter cum alijs agendum. *Erasm. ex Homero infrà.*

ἃ μὲ δέονται κέντρων, οἱ δὲ χαλινῶ. *Nazianzen.*

Illi calcaribus opus habent, isti verò habenis.

Et quoniam variant animi, variabimus artes,
Mille mali species, mille salutis erunt. *Ouidius.*

Non vna pertica (*omnes*) sed distinctè gradatimque tractare. *Plinius Iunior narrans quomodo negotiatoribus qui vindemias eius partitò emerant, vbi eos fructus fefellit, octauam vel decimam pretij partem, pro portione summæ vel damni vel indigentiæ ementium, non verò æqualiter remiserit, subijcit illam sententiam: Non omnes vna &c. tralatam à mensoribus agrorum. deinde addit:* Expertus est emptor non alie apud me.

ἐν δ' ἰῇ τιμῇ ἠμὲν κακὸς ἠδὲ καὶ ἐσθλός .i. æquali in pretio est & malus & bonus. *Simile quid apud S. Paulum 2. Corinth. 8. legimus.* Non, *inquit*, vt alijs sit remissio, vobis autem tribulatio &c. *Et Deuteron. 25.* Pro mensura peccati erit & plagarum modus. *Itemq; Apocalyps. 18.* Quantùm glorificauit se & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.

ἄλλα

ἄλλοι μειλιχίοις, ἄλλοι τραπεῖς ἐπέεσσι νείκιον. *Homer.*
Verbis hunc placidis, contrà asperioribus illum Increpuêre.

Nie icdno ście wszystkiem podoba. Nié wszystkiem icdno służy/ smákuié/ zdrowo.

Non omnibus eadem placent. *Plini.* Aliud alijs videtur optimum. *Cic.*
Non omnia eadem æquè omnibus suauia esse scito. *Plaut.*
ἐ πᾶσα ψυχὴ ἐν παντὶ εὐδοκεῖ. *Ecclesiastici 37.* Non omni animæ omnia placẽt.
Non omnes eadem miramur. *Horat.* Laudatur ab his, culpatur ab illis. *Idem de parco diuite.* Quod tibi vehementer cordi est, mihi magnopere dispicet. *Lucilli.*
Non omnes arbusta iuuant humilesque myricæ. *Virgil.*
Tres mihi conuiuæ propè dissentire videntur.
Poscentes vario multùm diuersa palato,
Quid dem? quid non dem? renuis tu quod iubet alter,
Quod petis, id sanè est inuisum acidumque duobus. *Horati.*
ἄλλοι πρὸς ἄλλα πεφύκαμεν. *Aristotel.* Alij ad alia nati vel proclines sumus.
Corpora vix ferro quædam sanantur acuto,
Auxilium multis succus & herba fuit. *Ouidius.*

Spartana mulier butyrum olens cum ad Berenicem Deiotari vxorem vnguentatam accessisset, ambæ auersæ, à se sunt, quod hæc butyrum, illa vnguenta odisset. Plutarch.
τὰ γὰρ αὐτὰ παντάχῃ ἑκάστοις διαφέροντα, τοῖς μὲν ὠφελίμα, τοῖς δὲ βλαβερὰ γίνεται. *Isocrat.* Eædem res vbique & nihil differentes, alijs prosunt aliis obsunt. *Lege Plinium lib. 8. cap. 58. & 59.*
Contingit sæpe, vt alius ex cibo salutifero inordinatè sumpto pestem languoris incurrat; alius veneno serpentis in medicamine ordinatæ confectionis adhibito, languoris molestiam vincat. *S. Gregorius.*
ἃ τοιοῦτον ἐνύπνιον ἐγὼ καὶ ὁ δεῖνα ἑωράκειν. *Demosthenes.*
Non idem somnium ego & ille vidimus vel habuimus.
ἄλλοισιν ἄλλα θεῶν τε καὶ ἀνθρώπων μέλει. *Euripides.*
Aliis alius deorum & hominum placet. vel curæ est.
ἄλλα γὰρ τ' ἄλλοισιν ἀνὴρ ἐπιτέρπεται ἔργοις. *Homer.*
Alius vir aliis delectatur factis.
ἄλλα γὰρ ἄλλος μᾶλλον ἡδέσθαι τρόπους. *Euripides.*
Plus alius oblectatur aliis moribus, Rure ego viuentẽ, tu dicis in vrbe beatũ. *Horat.*
ἐ γὰρ ἑτέροισιν ἑτέρων ἔρως ἔκνιξε φρένας. *Pindarus.*
Etenim aliis aliarum rerum amor pupugit vel pungit mentem.

Constantinus Copronymus stercoris equini fatorem omnibus vnguentis & floribus suauiorem habuit & eo se perungebat. vnde & Caballinus dictus. Cedrenus.

Hyems aliis arboribus odiosa & noxia, Nuci grata & vtilis est. *Sic illa loquitur apud Ouidium.* Ergo inuisa aliis, vni mihi frigora prosunt,
Illo me tutam tempore præstat hyems. *quia non percutitur vt æstate*

Nuda quidem tum sum, nudam tamen expedit esse.
Nec spolium de me quod petat hostis habet, &c.
Quæ ægrotis salubria sunt, sanis noxia sunt. *ex Cebetis Tabula.*
Asino in luto lapso & gementi ranæ dicunt, se diutiùs in eo sine gemitu manere. Apologus.
V. Co głowá to rozum. Jédem mowi/ zámkni; drugi otworz.

Nié iuż koniéc.

ἔπω ἐστὶ τὸ τέλος. *S. Matthæus 24.* Nondum est finis.
μὴ ἅμα ἀρχὴ τὸ τέλος καταφαίνεται. *Herodot.* Nō statim cū initio finis apparet;
Nondum omnium dierum sol occidit. *Liui.*

μή μοι, τὸ πρῶτον ἐμὲ ἐὰν δρόμῳ καλῶς,
νικᾶν δοκείτω τὴν δίκην, πρὶν ἂν πέλας
γραμμῆς ἵκηται, καὶ τέλος κάμψῃ βίᾳ. *Euripides.*

Non mihi, quamuis priùs cursum cucurrerit pulchrè,
Vicisse videatur causam, priùs quàm prope
Lineam venerit, & finem flexerit (*attigerit*) vitæ.

ἔπω μῆνας ἄγων ἑκαμὲ ἐρανὸς ἐδὲ κυκλώσας. *Theocrit.*

Nondum annos mensesque quieuit voluere cælum.
Julius Cæsar aruspici qui illum Martiis Idibus peritutum prædixerat dixit.
ἀί μὰ μάρηαι εἰδεὶ παρεισι. Adsunt en Idus Martiæ. *cui aruspex submissè respondit:*
ναὶ πάρεισιν, ἀλλ' ἃ παρελεύσεται. Adsunt quidē, sed non præterierunt. *Plutar.*
V. Czékay końcá. Sáléko do tego. Nié mow hup.

Nié iuż ostátnia/ ábo strácona.

ἔπω ἔτι νευρῇ βέλος. *Philodemus.* Nondum in neruo telum.

μήτε κακοῖσι νοσῶν λυπᾶ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι
τερφθῆς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἄκρον ἰδεῖν. *Theognis.*

Nec malis æger animo doleas, nec bonis subitò læteris, priùs quàm finem vltimum videas. *Affine,* Nádźieią iéżeżé iéść.

Nié iuż to iéść.

μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην. Exspecta bos aliquando herbam.
Adhuc tua messis in herba. *Ouidius.*
μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξης. *Plutarc.* Ne ante lentem augeas ollam vel patinam. V. Nié zárazto bedźié. Sáléko do tego.

Nié iuż to woźyśko.

ῥάμμα ἐπέκλωσας, πρόσθεν ἢ ῥαφίδος. *Pollux.* Filum neuisti, opus est & acu.
Sed hæc tum laudemus cùm erunt parata. *Cic. de suis actis cum bona fama apud Græcos, cùm Athenis ageret.* Quicquid est, quamuis amplum sit, id certè parùm est, cùm est aliquid amplius. *Idem.*

Qui ad

Qui ad virtutem tendit, & ad superiora progressus est, laxam catenam trahit, nondum liber. *Seneca.*

Nec tu cùm obstiteris semel, instantiq; negaris
Parere imperio (*sceleris, vitij*) Rupi iam vincula, dicas.
Nam & luctata canis nodum abripit, attamen illi
Cùm fugit, à collo trahitur pars longa catenæ. *Persius.*

Nié iutro ćie to potka. Nié czestoć ćie to trási. Omyli ćie to drugi raz.

Nescis quam huiusmodi tempus rarò se homini det? *Plaut.*
Mihi haud sæpe eueniunt tales hæreditates. *Idem.*
ἐάν τις τινὸς πάσῃ ἐργῳ καιρὸν, ἀπόλυται. *Plato.* Si quis alicuius negotij occasionem prætermiserit, illud perit.
Age modò, hodie serò ac nequicquam voles. *Terenti.*
Nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor. *Horati.*
Qui mihi nunc vno digitulo fores aperis fortunatus,
Næ tu istas faxo calcibus sæpe insultabis frustra. *Terent.*
ἐκ ἀιὲὶ θέρος ἔσεται τοιῆδε καλίας. *Hesiodus.*
Æstas non semper fuerit componite nidos.
Non semper erunt Saturnalia. *Seneca.* V. Żáżyway. Łyká drzeć.

Nié iutro zmartwychwstáć.

Soles occidere & redire possunt. Nobis cùm semel occidit breuis lux,
Nox est perpetua vna dormienda. *Catullus.*
ἅπαξ θανόντες ὲ τάχεῖ' ἀνάστασις. *Ex Æschylo.*
Semel sepulti tarda suscitatio.
Olli dura quies oculos & ferreus vrget Somnus, in æternam clauduntur lumina noctem. *Virg.* *Ignarus vel immemor horum fuit Gripus in Rudente Plauti, qui (vt Comici sæpe paradoxa & absurda ioci causa proferunt) lucro maximo amisso ait:*
Quid melius est, quàm vt me suspendam clanculum,
Saltem tantisper dum abscedat à me hæc ægrimonia? *Dicit ac si mors somnus esset, qui molestias & solicitudines lenire solet.*
Contrà Martialis ridens Dacianum Catonis dogmata sequentem & tamen mori timentẽ, ait:
Nolo virum facili redimit qui sanguine famam,
Hunc volo laudari, qui sine morte potest. V. Niéżyć śie w grobić.

Nié kápustna v mnié głowá.

Dictum hoc, est hominis periculum subire recusantis & vitam suam magni æstimantis. Simile quid habet Apuleius cùm dicit:
Nos cucurbitæ caput non habemus vt pro te moriamur. *Caput cucurbitæ dixit significans vilitatem. sic Iunius & Berualdus, quamquam posterior alludere putat ad semina capitis cucurbitini multa inclusa, ex quibus alia capita mox renasci possunt, si vnum decidatur. sed & sic dictum Apuleij quadrat,* *Alia comparatione ad eundem ferè sensum vsus*

est 2. Regum 3. Abner, contemni se ratus ab Isboseth, & dicens: μὴ κεφαλὴ κυνὸς ἐγώ εἰμι; *i.* Nunquid caput canis ego sum? *i. quòd ita me contemnis. Et Poloni de vili & improbo capite sublato dicunt.* Ják pſá zábit.

Cicero Prætor Vatinio strumoso quidpiam à se petenti & dicenti. Ego si Prætor essem non hæsitarem, *respondit:* Ego tantum collum non habeo. *Notans dicto ambiguo & rei difficultatem cum suo periculo coniunctam, & Vatinij corporis deformitatem. Plutarc.*

Niekarnośc pobudka do złego.

γλυκεῖ' ἐπώρᾳ φύλακ' ἐκλελοιπότες. *Plutarch.*

Custode poma destituta dulcia.

Impunitatis spes, maxima illecebra est peccandi. *Cic.* Quæ libido se non proripiet aut non projicet, occultatione aut impunitate ac licentia proposita? *Idem.*

Apud Terent. Chremes uxori dicit.

Equidem istuc factum ignoscam; verùm Sostrata
Malè docet te mea facilitas multa.
Inuitat culpam qui peccatum præterit. *P. Syrus.*
ὁ μὴ κολάζων πλημμελοῦντας, ἐφίεται. *A.*

Adde apologum Æsopi de puero furace, positum sub Kogo rodźicy nie karzą.

Nie każda potrawa iednáko gotowáć.

Jedno ták / drugie owák lepſze.

τὰ μὲν ἑφθὰ, τὰ δ' ὀπτὰ μᾶλλον ἁρμόττει ἐδέσματα. *A.*

Cocta alia meliora, at alia assa fercula.

Diocles Philosophus φιλόσοφος, *rogatus: Uter piscis sit melior, Congrus an Labrax i. lupus. respondit:* alter elixus, alter assus.

Alluſit seruus Plautinus hero minanti illi ignem se circumpositurum, ni surgat ab ara assido, respondens per iocum. Ne faxis sis, nam elixus esse quam assus soleo suauior.

Nie każdemu śie to zeydzie. Nie każdego to ſczęśćie potka.

Non cuiuis homini contingit adire Corinthum. *Horat. Vel ob nauigationem periculosam, vt Suidas sentit: vel ob sumptus magnos, qui in ciuitate luxui & deliciis dedita necessarij erant; vt Gellius & Strabo.*

ὁ πάντες ἀνδρὸς εἰς Κόρινθον ἐσ' ὁ πλοῦς. *Suidas. quem versiculum apud Stobæum parasitus detorsit ad rem suam dicens:*

ὁ παῖδος ἀνδρὸς ἐστὶ πρόπεζαν ἐσ' ὁ πλοῦς *i.*

Non est cuiusuis ad lautam appellere mensam.

Non omnes possunt vnguenta olere exotica, si tu potes. *Plaut.*

Nomen mortui sepulchro inscribi vetuit Lycurgus, nisi qui in bello occubuit. Plutarch. μόνος φιλοκτήτης ἡρακλέους τόξον ἐκτείνασθαι δυνατὸς ἦν. *Lucian.* Solus Philoctetes Herculis arcum intendere potuit.

Pauci quos æquus amauit Iupiter aut ardens euexit ad æthera virtus. *Plini. iuni. ex Virgil.*

ὁ γάρ πω τάδε ἴσασι θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς. *Homer.*

Non ete-

Non etenim cunctis diui apparent manifesti.

Affine, Nic wszystko sie każdemu zeydźie.

Nie każdy kasa/ co waſem trzasa.

Non omnis pugnat, minitans qui fortia clamat. *Anonym. rhythmic.*

Non ſtillant omnes quas cernis in aëre nubes *Idem* Nie z każdey chmury dżdży.

Nec ſemper feriet quodcunque minabitur arcus. *Horat.*

τῇ βροντῇ ἀεὶ ἀστραπὴ ἕπεται. *A.*

Non omne tonitru fulmen inſequitur ſtatim.

Vicinum, Gniew bez-ſilny. Kto wiele mowi.

Nie każdy kot lowny.

Hoc dicto indicatur, quòd ſicut in animantibus aliqua à communi natura & indole degenerant; ita homines ſæpe à ſuis maioribus, magiſtris, patu, profeſſione deficiant, & non omnes nobiles ex nobilibus, fortes ex fortibus prodeant.

ὁ πᾶς ἄιλυρος μύαγρός τε πέφυκεν ἴσως. *A.*

Nō omnis felis capere eſt induſtria mures. *Simile eſt.* Nie każdy ptak wießczy, *Vide Homeri verſum ſub* Nie pewnato. *Vide &* Nie każdy co sie po doktorſku &c.

Nie każdy pan abo ſługá ſłodnaki. Naydźieß zlego/ naydźieß dobrego.

Nie każdy panßczodry/ ſrogi: Nie każdy ſługá niewiérny/ leniwy.

δεῖλ' ὁ δοῦλος δειλὸς δεσπότης τε δεσπότης. *Ariſtotel.*

Seruus ſeruo præſtat, herus hero. *Vel*

Eſt ſeruus ante ſeruum, herus item eſt ante herum. *Confer.* Jeſt nád cie.

Nie każdy co ma po doktorſku zolnierſku ſtrot: placu i potyczki doſtoi.

Non omnes qui citharam habent, ſunt citharœdi. *Varro.*

πολλοὶ θεομάντεις, παῦροι δέ τε μάντιες ἄνδρες. *Zenodot.*

Multos triobolos (*fortibus diuinantes*) paucos eſt cernere vates.

πολλοί εἰσιν ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε βάκχοι. *Plato.*

Multi ſunt thyrſigeri, pauci verò Bacchi (*in ſacris Bacchi*) *Vel*

Multos thyrſigeros paucos eſt cernere vates. *Sic multi geſtant virtutis aut artis item& dignitatis inſignia vel habitum, famam, exiſtimationem, re ipſa vacui.* Sic ſerta geſtant non virgines. *Eraſmus.*

Tales veterum πωγωνοφόροι *&* πολεμωνοφόροι *dicti Philoſophi*, barba tenus & paſſho tenus ſeu habitu ſolo philoſophi. *Sic Herodes Atticus videns huiuſmodi philoſophum vocatus eſt dicens*: Barbam & pallium video, philoſophum non video. *Hirci olim indignati ſunt caprū feminis datam à Ioue barbam, qui reſpondit illis: Smite illas gloria vana frui, & vſurpare veſtri ornatum muneris, Pares dum non ſint veſtræ ſtudini. Phædri apologus. Epimythion:* Nil eſt habitu ſimilem eſſe, virtute imparem.

Affine, Máßtárá & Promot.

Nie każdy weſoł co śpiewa.

ὁ πᾶς γάννυται ὅστις κ' ἔυφωνος ἀείδῃ. *A.*

Non quiſque eſt lætus qui ſuauia cantica promit.

Naufragus & mendicus inuitus canit. *Vide* Spiewa po nić wołi.

Nić każdy wto potrafi.

ὁ πᾶσα ὗς ἴσε ἔστιν. *Plato.* Non quæuis ſus hoc ſciet.

ὁ πρὸς πωλὸς ἐστιν ἁρμόσαι καλῶς. *Cratinus.* Non omnium eſt rectè condire.

Non eſt cuiuſuis permiſcere vtile dulci. *Ex Horatio.*

Non cuicunque datum eſt habere naſum (.i. *leporem & vrbanitatem acumenq; in iocando. Martialus.* ὁ δεὶς κακὸς ἴσασι ἴσε. *Plato.* Nemo malus hoc ſciet.

Non eſt cuiuſuis circulum deſcribere, vel in deſcripto centrum deſignare .ſ. *abſq; inſtrumentis. Apud Polydorum Virgil. certabant duo pictores, alter circulum ſine circino deſcripſit, alter centrū in eo deſignauit. vtrumq; magnæ artis & incertum vtrum maioris.*

Non eſt cuiuſuis pulſare manu chelyn. *Architrenius.*

Nić każdy zna co mu zdrowo. Nićwiemy co lépſzego / czégo żądáć.

Stulti haud ſcimus, fruſtra vt ſimus; cùm, quod cupienter dari

Petimus nobis; quaſi, quid in rem ſit, poſſimus noſcere. *Plaut.*

Neſcias quid optes, aut quid fugias; ita ludit dies. *P. Syri Trochaicus.*

Fluctuamus, aliudq́ue ex alio comprehendimus; petita relinquimus, relicta repetimus: alternæ inter cupiditatem noſtram & pœnitentiam vices ſunt. *Seneca.*

Ignorat homō quid conducat ſibi in vita ſua. *Eccleſiaſtæ 7. apud LXX. cum interrogatione ponitur.* τίς οἶδεν ἀγαθὸν τῷ ἀνθρώπῳ ἐν τῇ ζωῇ; Quis nouit quid bonum ſit homini in vita? *Rectè Iuuenalis.*

Nil ergo optabunt homines? ſi conſilium vis,

Permittes ipſis expendere numinibus, quid

Conueniat nobis rebuſque ſit vtile noſtris.

Nam pro iucundis aptiſſima quæq́; dabunt dij, &c. Nos animorum

Impulſu & cœca magnaq́; cupidine ducti (*Hoc illud*) petimus &c. *Hæc Iuuenal.*

Optat ephippia bos piger, optat arare caballus. *Horat.*

οὐκ οἴδατε τί αἰτεῖσθε. *Apud S. Marcum c. 10.* Neſcitis quid petatis.

Nocitura & pernicioſa petuntur. *Ex Iuuenali.*

Magna petis Phàéton, & quæ non viribus iſtis

Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis. *Ouidi.*

ἄνθρωποι ὀ μάταια νομίζομεν εἰδότες οὐδέν. *Theognis.*

Homines vana æſtimamus, ſcientes nihil.

Ignaris homines in terra mentibus errant. *Cic. ex Pòéta Græco.*

Camelus optans cornua à Ioue, etiam capite & auribus minutus eſt. Gabrias. addit Epimythion. ὅτι δεῖ παρὰ θεῶν αἰτεῖν τὰ συμφέροντα. .i. Quod oporteat à Deo petere conuenientia. *Affine*, Sam nić wie czégo mu śie chcé.

Nić kły / ale drewno. Nić biały chleb / ale ziemá.

Dicto hoc

Dicto hoc videntur illi qui eadem tanquam diuersa proferunt. v. g. Non fustis sed lignum, *vel contrà.* Non lignum sed fustis. *Ita,* Non vestis sed pallium.

τὰ αὐτὰ διὰ τῶν αὐτῶν. *Diogenianus.* Eadem per eadem.

Viginti minis vel quater quinis. *Plautus.*

Huiusmodi ταυτολογίας *leges apud bonos auctores præsertim apud Comicos. Sic Plaut. Stichone:* E malis multis, malum quod minimum est, id minimum est malum.

Idem Curculione: Cui homini dij sunt propitij, ei non esse iratos puto.

Item Captiuis: Hos quos videtis stare hîc captiuos duos,
Illi qui stant, hi stant ambo, non sedent,
Vos vos mihi testes estis me verum loqui. &c. *Talia enim dicta quasi morologa & inopinata iucunda sunt, & risum mouent auditori, quia constare videntur è contrariis, & audita priori parte exspectat auditor contrarium & esce idem dicitur secundò.*

Lusit sic Cic. Attico sic scribens: Noli putare, pigritiâ facere me, quod non manu mea scribam; sed me hercule pigritiâ.

Talia sunt & illa Dialecticorum. Si dies est, nox non est.

Reprehendit porrò Epicharmum Aristoteles, quòd sententias quasdam ita conformârit, vt è contrariis constare videantur, cùm tamen in eis idem bis dicatur.

Apud Polonos sunt non pauca talia. vt illud. Czemuś mie vderzył? Bo. Nić iać to / álć reká moiá. Coż to czyniß? Bo. Co widźiß. Czégo ßukaß? Bo. Czégo mi trzébá. Lens te deus corripiat & fortuna lens. V. Jednáko.

Nié łácno mießćk nápełni gdy ſumnienie/ cnotá w pełni.
Nié rychło w mießćk vtyié/ ktory ſpráwiedliwie żyié.

ἀδὲὶς ἐπλήτησε ταχέως δίκαιος ὤν. *Menander.*

Nunquam vir æquus diues euasit citò. V. Bogáty rzadko ſpráwiedliwy.

Nié łacno abo nié rychło táki vtyié/ ktory z cudzey ręki żyié.
Czudzey ręki pátrzyć ćießko i głodno.

Rarò est satur, aliena quem pascit manus. *Ex Garneri Gallicis.*

ζωπυίως κορέννυτ' ὄνλν ἑτέρᾳ χειρὶ τρέφει. *A.*

Item. Nunquam erit ille satur qui gratis sæpe cibatur.

Huc facit adagium. Pascis nutricum more. *vel* Pascitur à nutrice.

Sic Aristophan. κἀδ' ὥσπερ αἱ τίτθαι γε σιτίζῃς κακῶς,
μασώμενος γὰρ, τῷ κἀμὶ ὀλίγον ἐνβαλεῖς,
αὐτὸς δ' ἐκείνῳ τετραπλάσιον κατεσθίεις.
Pascis profectò more nutricum malè.
Vbi enim ipse manderis, huic in os modicum ingeris,
At ipsemet plùs deuoras triplò cibi.

Nié łádá czégo śie zlękнać. Nié łádá nowina śie zátrwożyć.

Leo audita rana coaxante, hæsit. magnum aliquod animal ratus, egressam verò palude, pede obtriuit. Æsopus. Epimythion. μὴ δεῖν περὶ τῶν ψευδῶν δεῖ ἀκοὴν μέγαν παρέχειν.

.i. Non oportet antequam videas ob ſolum auditum perturbari.

Nié łádá ozdobá ſtroy. Przyſtroiłéś. *Ironicè.*

Ebur atramento candefacis. *Plauti lena puellæ naturâ formoſæ ceruſſam poſtulanti: reſpondet:* Quid ceruſſa opus eſt?

Vna opera ebur atramento candefacere poſtules. &c. *Item.*

Non do. ſcita es tu quidem. Noua pictura interpolare vis opus lepidiſſimum. λεοντὴ ὅπὶ κροκωτῷ. *Ariſtophan.* Leonina peilis ſuper crocotum.

Nié łádá podźiał.

τῷ νυνὶ δέδωκας τ' ἄχυρ' ὄνῳ δὲ τ' ὀστᾶ.

Paleas dediſti eani, aſino porrò oſſa das.

Nié łádá poſługá. Poſłużyłeś mi. *Ironicè.*

Ædepol curatum probè. *Terent.* Huic tu mandes ſi quid rectè curatum velis. *Idem.*

Ex vnis geminas mihi confeciſti nuptias. *Idem. Sed conficies habet.*

Martial. in Medicum: Languebam: ſed tu comitatus protinus ad me...

Veniſti centum Symmacho diſcipulis.

Centum me tetigêre manus Aquilone gelatæ,

Non habui febrem Symmache, nunc habeo.

Addo *Iocum in Neronem.* Quis neget Æneæ magni de ſtripe Neronem?

Suſtulit hic matrem, ſuſtulit ille patrem. *Anonym.*

Nié łádáś chłopi piſarzi &c.

Eugè ſtenuè. Beatus verò nunc es cùm clamas. *Plaut.*

Effetè, grauiter, citò, nequiter, euge beatè *Martial. adulator Poëtã laudãs*

Egregiam verò laudem. *Virgil.* V. *Sequens.*

Nié łádá ßtuká robotá zábáwá! Nié łádáś rzemieśnik.

Maß śie z czem pokazáć. *Ironicè.* Każdy w to potrafi.

Mulum de aſino pingere. *Ex Tertulliano. cùm ineptiæ ab aliquo finguntur, vel res effictæ ab exemplari parùm diſtat. quia facilè talia fiunt quæ parũ differunt vt mulus & aſinus.*

πλὴν τορύνην ἔξεσε. *Sophron.* Tudiculam expoliuit.

κέγχρον τρυπᾶν. *Galen.* Milium terebrare. *de negotio difficili & inutili.*

τὰς κέγχρους ἐκτορεύσῃ. Milium torno ſcalpere. *Ex Suida.*

Peregrino glorianti quòd vni pedi diu inſiſteret, Lacon reſpondit: Nullus eſt anſerum qui hoc non poſſit. *Plutarch.*

Laureolam in muſtaceo quærere. *Cic.* .i. *ex re vel actione nullius momenti gloriam & famam aucupari. Nam muſtaceum eſt libum quod ſolus lauri ſuppoſitis coquitur; Laureola verò erat ornamentum triumphantium, & principum ac pontificum ædium.*

μόνος θέων ἐνίκατες. *Lucian.* Solus currens (*in ſtadio*) vicit.

Scis ſimulare cupreſſum, *Horat. de ſcriptore minuta ornante. Tralatum à pictore ineptè*

qui nil

qui nil aliud potest pingere nisi cupressum & alias arbores, flores, &c.
Prouidet inspecto sidere præterita. *Morus de astrologo inepto.*
Sic nodus Gordius soluitur .s. *gladio secando non explicando. Ironia alludens ad Alexandrum, qui nodum Gordy plaustri cùm soluere explicando non posset, gladio dissecuit. Curti.*
τίς ἂν θύρας ἁμάρτοι; *Aristides.* Quis aberret à ianua? Kula w płot.
Affine, Subtélność. Roboтá niépotrzébna.

Nié láдá to co. Nié pótrzéby. Nié o fráßkę idźié.

ὐ φυλίας ὁ ἀγών. *Diogenianus.* Non de oleastro est certamen.
οὐκ ὄναρ ἀλλ' ὕπαρ. *Homer.* Non somnium sed res.
οὐκ ἐνθάδ' ὧδε τὰ τ' ψυλλῶν ἴχνη μετρεῖν. *Luciã.* Nõ hîc pulicũ vestigia metiẽda sunt.
Inueni, non quod pueri in faba. *adde, inuenire solent .s. midam vermiculum. Plaut.*
— Nec enim leuia aut ludicra petuntur Præmia. *Virgil.*
Magnæ mentis opus, nec de lodice parandâ Artonitæ. *Iuuenal.*
Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa est. *Idem.*
Dignum propter quod vadimonium deseratur. *Ex Plinio.* V. Wielka rzécz.

Nié tákome to rzéczy. Niemáß śie ná co tákomić/ o co ſtać.

Nihil voto dignum video. *Seneca.*
στοάδες Φορμίωνος: *Suid.* Storeæ Phormionis *ducis frugalis.*
Dignum propter quod vadimonium deseratur! *Budæus Erasm. ex Plinio sed ironiam adhibe.* *Simile est illud Iuuenalis.*
Propter quod fas est genua incerare deorum.
ὁ Μορσίμου τίς ῥῆσιν ἐξεγράψατο; *Suidas.*
Quis carmina velit Morsimi transcribere. *Tragicus ineptus fuit.*
Talis etiam Bauius & Mæuius Pòeta est apud Virgilium, Horatium.
βαλανοκλέπτης. Fur glandis. *rei vilissimæ.*
Furaris littori arenas. *Ouidi.* Niemáß co kráść/ z czym śie kryć.
εἰς σκῶλον μήτ' αὐτὸς ἴμεν, μήτ' ἄλλῳ ἑπέσθαι. *Eustathius.*
Ad scolõ nec ipse proficiscaris, nec alterũ comiteris. *Regio est inamœna, aspera, inculta.*
οἷς τοῦτο γελᾷ, τοῖς ἐμοῖς μὴ χαιρέτω. *Aristophan.*
His quisquis arridet, meis non gaudeat.
ὁ ἀετὸς οὐκ ἀνέχεται ἐν τοῖς κολοιοῖς πρωτεύειν. *Nazianzen.*
Aquila non sustinet inter graculos primas tenere. *Vide apologum ex Libro Iudicum sub* Wolę tu oſtátni być. *Cicero de hastis gramineis quas Verres Syracusanis abstulit, ait:* Erant eiusmodi vt vidisse semel satis esset, in quibus neq; manu factum quicquam, neque pulchritudo erat vlla, sed tantùm magnitudo incredibilis, de qua vel audire satis esset, nimiùm videre plùs quàm semel. etiamné id concupisti?
πολλὰ συρῶν λάχανα. Multa Syrorum olera. *de eo qui rebus vilibus abundat. vt Syri hortos potius quàm agros colebant.* *Affine,* Podła rzécz. Nié dbam.

[Nié tákomy/ nié chćiwy zgłowiek. Nié vtákomu śie ná lédá co.

Est modicus voti presso lare. &c.

Inque luto fixum possit transcendere nummum. *Persius.*

ἡ ἀλώπηξ ὑ δωροδοκέιται. *Suidas.* Vulpes muneribus non corrumpitur. *Themistocles hostem torquatum occisum iacentem videns, ait comiti suo:* Accipe tu hæc, quia tu Themistocles non es. *Plutarch.*

In triuijs fixum non sedemittat ad assem. *Ex Horatio.*

ἀετὸς ὐ θηρεύ τὰς μυίας vel θρίπας. Aquila non captat muscas vel thripas.

Nié tam zrzebiećiá.

Proprio sensu. Parcendum est teneris. V. Modernu folgować.
Tralato seu Paræmiaco. V. Dáléko do rego. Niedźwiedź w lésie.

Nié luckí/ nieuktadny.

Vir paucorum hominum. *Horat.* Homo est perpaucorum hominum. *Terent.*

Illum si adeas, abitum quàm aditum malis. *Plautus.*

Hominem nunquam conueni quenquam, vnde abierim libentiùs. *Idem.*

Quod genus hoc hominum? hospitio prohibemur arenæ. *Virgil.*

Timon alter. μισάνθρωπος .i. osor hominum. *Lucian.*

Omnem humanitatem exuit: Hominem ex homine exuit. *Cicero.*

μονοφάγος. Solus edens aut victitans.

Cornea illi fibra. *Persi.* .i. durus, duris visceribus, sine motu affectus.

χερσαβόλος. *Plutarch.* durus, inhumanus.

ἅπας ἐχῖνος τραχύς. *ex Aristophane.* Totus echinus asper.

ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πέτρας ἐφύης. *Plato.* E quercu aut rupe prognatus.

κυπρότερος λεβηρίδος. *Suidas.* Asperior leberide.

Musca & hirundo symbolum hominis inhumani feri. *de his sic Plutarch.*

μύια δ' χελιδὼν οὐχ ἡμερῶται πρὸς ἄνθρωπον, οὐδ' ἀνέχεται ψαύσιν, οὐδ' ὁμιλεῖ ἔργα τινὸς ἢ παιδιᾶς. Musca & hirundo non cicuratur homini, nec tangi se patitur, nec societatem vllius operis aut ludi admittit.

Alter Stratilax seu Truculentus *Plauti, rusticanus inhumanus & rus merum, cuius mores lepidè exprimit Pœta Truculenti actu 2. scena 2.*

δεινὸς ἀνὴρ τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιόωτο. *Homer.*

Vir morosus & insontem culpauerit vltrò.

ἡ τῶν σκυθῶν ῥῆσις ἢ ἀπόκρισις. *Lucian.* Scytharum oratio vel responsum .s. inhumanum. *quod Dario reddiderunt vno verbo,* κλαῖν .i. flere eum iubentes. *Alter Athenæus.* Nunquam sacrificat Gratijs vel Musis. *Vide hoc dictum sub* Gruby. Amicus vt oleū plantis. *de eo qui ob morū asperitatem & feritatē, sociali vitæ ineptus est. Ex Rhodigin.* ἐρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ. *Plutarch.* Pereat amicus cum inimico. *Vox Timonea vel certè eius qui se tantùm spectat, nec plùs amicum quàm inimicum æstimat.* Alter Nouius Microspicus Martialis. *de quo lepidum habes epigramma 87. lib. 2.* Ingressus

—— Ingressus est sine salutatione, abijt sine valedictione. *Garner. Gallic.*
ἔρανον αἰτοῦντι ὀρέγῃ ἑρμόλεον. *Ex Luciano.* Stipem petenti porrigit funem.
Vic. Nie gościnny. Nie żártowny.

Nie malowány mu ia. Nie będę mu ia málowany.
Non dormiam vel non dormio ego illi. *Habet Cic. quid simile.*
ζωγραφεῖς ἐκείνῳ ἐγὼ ἃ μὴ ἔσομαι. *A.*
Faxo, sibi ne me esse pictum existimet. V. Nie dam sobie ná gebie gráć.

Nie ma co robić.
Conchas & vmbilicos legit. *Cic.* Fluctus numerat. *Idem.*
—— Passim sequitur cornos testaque lutoque. *Ex Persio.*
τὰς μύας ἀπαμύνει. *Aristophan.* Muscas abigit. *Simile illud est:* Muscas configere. *Suetonius de Domitiano scribit: eum quotidie in secreto horario muscas captare ac stilo præacuto configere solitum.* *Adde illud Horatij.* Plostello adiungere mures &c. *puerorum negotia.* τὰς ἐν ᾅδου τριακάδας ἐπιζητεῖ. *Suidas.* Inferorum triacadas inquirit .i. *tricesimum cuiusq; mensis diem seu ἕνην siue νέαν. diem pridie Calendas poni solitum, quasi verò in inferis huius diei cura vlla sit.*
Sed curiosi sunt hîc complures mali,
Alienas res qui curant studio maximo,
Quibus ipsis nulla est res quam procurent sua. *Plaut.*
Apud eundem adolescens amatorculus dicit feminæ. Vos me reddidistis otiosum.
Rem perdidi, cum re meum negotium abstuliſtis.
Si rem seruassem, fuit vbi negotiosus essem. V. Dármo robiß.

Niemam / skapego słowa. V skapego / niemáß wßyſtkiego.
V skapego ná końcu iezyká śiedźi / Niemáß.
Ad denegandum celeri lingua vtimini. *Plaut.*
ταχεῖα γλῶσσα πρὸς τὸ μὴ δοῦναι πέλει. *A.*
Ad denegandum quidlibet lingua est celer.
Apud Plautum Euclio triparcus senex domo discedens mandat anui hæc:
Occlude ianuam. Caue quenquam alienum in ædes intromiseris.
Quod quispiam ignem quærat, exstingui volo.
Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet,
Cultrum, securim, pistillum, mortarium,
Quæ vtenda vasa semper vicini rogant,
Fures venisse atque abstulisse dicito. &c.
Si bona fortuna veniat, ne intromiseris.
Item de eodem. Famem hercle vtendam si roges, nunquam dabit. *& plura similia.*

Niemáß co pámiętáć, znáć, vmieć, wyliczáć. Niemáß czego słuchać.
αἰγῶν ὀνόματα / γνώσκειν, ἀπαρίθμειν. *Suidas.* Caprarum nomina nosse, recensere. *de opere supernacuo & inutili. Rationem affert Iunius, quod inter capras nullum aut*

exiguum sit discrimen, de proinde stultè opera locatur in ijs nominandis. Sed hoc pastores & patres familias agrestes negant, qui inter capras, vt & inter vaccas discrimen agnoscunt, adeò vt in magno etiam numero nomen singulis imponant (vt & Poloni nostri. Bisiuchá/ Czárnuchá/ Rożychá. Pstruchá &c.) nec hoc inutile esse existimant.

Alia ergo puto est ratio dicti Suidæ, nempe quòd cares sit vilis, & vix cuiquam alij, præter opiliones necessaria vel vtilis. vt & artium vilium instrumenta & scrutariorum supellex vel scrutorum congeries, quæ hic etiam Prouerbij instar posset vsurpari.

Porrò prouerbium Suidæ potes etiam vsurpare de rebus bonis & vtilibus aliis, sed tibi minimè necessariis aut commodis. vt si Religiosus vir audiat aliquem recensentem suam vel alterius genealogiam nobilem nominando varias personas etiam puerorum & feminarum: aut si quis in exercitu Scytharum vel Turcarum enumeret duces centuriones & huiusmodi nominatim, dicere possis: Nomina caprarum .ſ. recenſes, vel audis.

λαβὲ μηδὲν χ̀ χρᾶτει καλῶς. *Galenus.* Cape nihil & serua bene. *de ijs qui frivola docentes auditores meminisse iubent.*

μύρμηκος ἀκρόασις ἄσῃ. *Aristophan.* Formicæ semitam canit.

ὄνων θνάτους ἀπηγῇ. *Suidas.* Asinorum mortes recenſes. *vt Apuleius facit.*

ταῦτ' ἔπιλελῆσθαι χρὴ μαθόντ' (ἐσθ') *Aristophan.*

Hæc obliuiſci priùs quàm didiceras oportuit.

Non pertinet ad rem an minor fuerit Hecuba quàm Helena. *Seneca, qui plura talia habet epistola 88.* quæ *inquit* dediſcenda erant, ſi ſcires.

In vento & aqua ſcribendum. *Ex Catullo.* V. Mátc rzéczy rozßerzáć. Podła rzéczy

Niémáß czymby oko záproßyć/ coby w oko wproßyć. *idem.* Niémáß nic *Vide infrà.* Wßyſitko pobrał.

Niémáß czym co poczać.

μηδὲ σταλαγμὸν ἕνα. *Aristophan.* Nec guttam vnam.

Neque conſilij neque argenti mihi gutta parata eſt. *Plaut.*

οὐδὲ νεὼς οὐδὲ πρεσβεία .ſ. ὠφελεῖ. Neque venti neque remi .ſ. adiuuant. *ex Cide eo qui nulla re inſtructus eſt, ſed ab omnibus imparatus. ſic aptat Braſſican.*

Non eſt vnde quid fiat. *Sic Terent.* Hæc ſi neque ego neque tu fecimus,

Non ſiuit egeſtas facere nos &c. nam ſi eſſet vnde id fieret Faceremus.

Vide Animie tám. *&c.* Dwiazłem.

Niémáß iuż téraz tákich ludźi.

Magis appareret adagium, ſi non odioſum eſſet, è certo aliquo hominum ſtatu perſonam laudatam producere (vt faciunt aliqui) V.G Niémáß téraz Stániſławow. Vić wiele téraz tákich Stániſławow/ ćbo Biſkupow/ Zołnierzow/ Oycow/ Studentow/ Burmiſtrzow. &c. *prout occaſio ex aliquo ſtatu, quempiam laude dignum offert. Sed hoc deſiderium vel querela comparationem odioſam continens, perſtringere & offendere poſſet præſentes eiuſdem ordinis vel conditionis. quare ego illa abſtineo.*

Sic in Adelphis Terentij Demea ciuis honeſtus & grauis, viſo Hegione ſui ſimili dicit:

Sed quis

Sed quis illic est procul quē video? estné Hegio. — Homo amicus nobis? — dij boni!
Næ illiusmodi iam nobis magna ciuium
Penuria est, homo antiqua virtute & fide. &c.
Quam gaudeo, vbi etiam huius generis reliquias (tem. &c.
Restare video. vah! viuere etiam nunc lubet. Opperiar hominem vt salu-

Cùm Iulius Cæsar inuasisset imperium Romanum, statuæ Bruti regum expulsoris inscripserunt Romani ad libertatem aspirantes. εἰθε νύν ἦ βρῦτος. vtinam nunc Brute esses! *Et.* ὤφελε ζῆν βρῦτος. Debuisset nunc viuere Brutus .s. *qui tolleret Cæsarem Tyrannum. Plutarch.* πάλαι ποτ' ἦσαν ἄλκιμοι Μιλήσιοι,
εἰ μὴ γὰρ ἀκ ἔτ' εἰσὶν, οἱ δ' ὄντες κακοί. *Aristophan.*
Fuêre quondam strenui Milesij. Illi sed haud sunt amplius, sed sunt mali.

Niemąż mu co zadać / zarzucić. Niemąż mu czym oczu zapluśnąć.

Enotliwy.

ἀκὴν τοῦ ἡρακλεῖ. *s. lu* ἀνεδίκης, ματαίως. *Ex Plutarcho.* Frustra Herculi .s. *quidpiam objicitur, vel illum insimules ignauiæ, qui strenuus erat, & non dolo sed virtute omnia pergebat. alij aliter id explicant.* πηδάλιον ἀγνότερον. *Suidas.* Purior clauo vel gubernaculo. *quod semper aqua abluitur. de inculpato.* Purior salillo. *Catullus.* Famæ os clausit. *Budæus* .i. *materia omnem obtrectatoribus & calumniatoribus subtraxit.* A puro pura defluit aqua. *Ex Theognide, qui ait:*

εἴ μ' ἐθέλεις πλύνειν, κεφαλῆς ἀμίσητον ἀπ' ἄκρης
ἀεὶ λευκὸν ὕδωρ ῥεῦσεται ἡμετέρης

Si me velis lauare, à summo capite nostro, semper alba seu pura aqua defluet.

χρυσοῦν γένος. *Aratus. Hesiodus.* Aureum genus. Aurei generis homo. *nam aurum rubiginem non sentit.* χρυσὸς ὁ κολοφώνιος. *Zenodotus.* Aurum Colophonium. *quod optimum erat. dicitur de homine integerrimo vel eximio.*
Catoni dicam scribere .s. *frustra tentes. nam is plus quadragies in ius vocatus, semper iudicum sententiis absolutus est, Plinio auctore. Censorium Catonem intellige. Sic & Aristophon Athenis quinquagies accusatus semper absolutus est. Valer. Maxim.*

Niemąż na to odpowiedzi.

Digitum quâ proferat non habet .i. *gestum vel minimum se defendendo edere non potest. Cic. sic.* Quid agat, quà aggrediatur iudicem, quà deniq; digitū proferat non habet. οὐδὲ χεῖρ. Ne gry quidem Dionis respondere potest.

Niemąż nic nad ludzić.

Nihil egregiè, omnia mediocriter. *Simo Terentianus sic de filio suo:* Pleriq; alij animum ad aliquod studium adiungunt, ad equos, ad canes, ad philosophos.
Horum ille nihil egregiè præter cætera.
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter. *Item ex eodem Terentio.*
(Meminit) Apprimè in vita esse vtile, vt ne quid nimis. *Potest hoc ironicῶς dictum.* νῦν βροτοί εἰσιν. *Homer.* Vt nunc sunt homines .s. *tales est.*

Qualis

Qualia nunc hominum producit corpora tellus. *Virgil. de viribus corporis.*

Niémáß niéſtátku / poſtrzegßy popráwić ſtátku.

Nie widze w tem żadney wády / popráwić gdy trzébá rády.

Non eſt turpe cum re mutare conſilium. *Seneca.* Optimus pœnitenti portus eſt, mutatio conſilij. *Idem.* Non eſt leuitas, à cognito & damnato errore diſcedere. Ingenuè fatendum eſt: Non putaui: Deceptus ſum. *Idem.* Neque enim inconſtantis puto, ſententiam tanquam aliquod nauigium atque curſum, ex Reipublicæ tempeſtate moderari. *Cic.* Hæc legi, non ſemper eaſdem ſententias ab iiſdem, ſed quaſcunq; Reipubl. ſtatus, inclinatio temporum, ratio concordiæ poſtularet, eſſe defendendas. *Idem.*

Malum eſt conſilium, quod mutari non poteſt. *P. Syrus.*

Temporibus ſapiens mores ſine crimine mutat. *Cato.*

πολὺς γὰρ ἐστὶ καιρὸς ὁ ζοφὸς μεταβάλλειν ἀμείνονος. *Planudes.*

Sapientis eſt quod dixerit, interdū ſi ita rectius ſit mutare, de ſententia decedere aliquando *Cic.* Nemo doctus vnquā mutationē conſilij inconſtantiā dixit eſſe. *Idem.* Superbæ ſtultitiæ perſeuerantia eſt: Quod ſemel dixi, qualecunque eſt fixum ratumque ſit. *Seneca.* V, Popráwić śie godźi. Lépicy śie wrócić.

Niémáß páná domá. Nie czuia nád ſoba.

Gdy ktorá myßy nie czuia / bęſpieczniè ſobie hárcuia.

Vbi ſummus imperator non adeſt ad exercitum,

Citiùs quod non facto eſt vſus, fit; quàm quod facto eſt opus. *Plaut.*

Virgil. de populo ſine capite. ——— Sæuitque animis ignobile vulgus.

Iamque faces & ſaxa volant, furor arma miniſtrat.

Tum pietate grauem ac meritis, ſi forte virum quem

Conſpexêre, ſilent, arrectiſque auribus adſtant.

Bella gerunt mures, dum felem non habet ædes. *Anonymus rhythmic.*

Mus ſalit in ſtratū, dum ſcit abeſſe catum. *Idem. ſed in Cato. A longū aliis.*

οἱ μῦες ὑβρίζει ἅ γ' ὁ λέων ἄπη. *A.*

In abſentia heri ſeruus ſpectatur. *Garner. ſed hoc in vtramq; partem valet.* *Sic in Moſtellaria Plauti Phaniſius abſente hero probum ſe & fidelem exhibet.*

Niemáß śie nád gem ábo nád kiem páſtwić.

κύνα δεδαρμένον δέρειν. *Ariſtophan. Suidas.* Canem excoriatam excoriare. Nudo veſtimenta detrahere. *Plaut.* In tauros Libyci ruunt leones. Non ſunt papilionibus moleſti. *Martial.* ἀετὸς δὲ θηρεύει τὰς μυίας. Aquila nō captat muſcas. ἐλέφας μῦν οὐχ ἁλίσκει. Elephas non capit murem.

Leoni ſat eſt proſtraſſe corpora. *Ouidi.*

Vt quondam in ſtipulis magnus ſine viribus ignis. In caſſum furit. *Virgil.*

— Stipula crepitabat inani Ignis iners craſſāq; dabat ſine robore flāmā. *Silius.*

τὸ πῦρ

τὸ πῦρ ἐξάπτεσθαι μὲν εὐκόλως ἐν ἀκύροις καὶ θραυστοῖς λαγώοις, σβέννυσθαι δ' τάχιον. *Plutarch.* Ignis accenditur quidem facile in ſtipulis vel paleis & in pilis leporinis, citiùs verò extinguitur. Babys penùs canit. V. Dalékoto odtego.

Plutarchus, de Q. Flaminio, qui Annibalem iam ſenem & priuatum apud Pruſiam regem latitantem mori compulit, dicit: ὡμὸς ἔδοξεν ὥσπερ ὄρνιν ἀπὸ γήρως πτέρυγας καὶ πόλεμον ἀφειμένον ζῆν ἀποκτείνας. Crudelis viſus eſt, tanquam is qui auem ex ſenio pennis & cauda carentem viuere permiſſam interficit.

Vlémaß śie o co kłopotáć śierdźici ſwarzyć.

De lana caprina rixari. *Horat. .ſ. cuius eſſe debeat: vel ſitné lana an villus?* Propugnat nugis, armatus. *Idem .i. armatus pugnat pro nugis.* *Similis conſtructio apud Virg.l.* ——— *Quæ vos dementia adegit Italiam? .i. egit vel adegit ad Italiam Locutus ſic & Cic. eſt aliquoties.*

ἃ δ' ἕλενης ἕνεκα, ἃδε δ' ἴ περιμὸς περγάμων, ἀλλὰ τ ἐλπζομένων πέντε ὀβολῶν. Non ob Helenam nec ob Priameia Pergama, ſed ſpe quinque oboloruṁ .ſ. *vigilare, fatigari multùm.* Quæ infra nos, nil ad nos. *Eraſm. ex dicto Socratis commutato. Monet ne curemus vilia.*

λεπτολογεῖν καὶ περὶ κάπνου ξηνολεσχεῖν. *Ariſtophanes.*

De rebus triuolis diſceptare & de fumo ſolicitè argutari.

Parni ſcaphula. V. Vlié wićika βkodu. Quæ contumelia eſt quod apparet audire? *Seneca de eo, qui indignatur, cùm quis vitium corporis eius, vt linguæ, ineſſus exprimit:* quaſi notiora *inquit*, fiunt illa alio imitante, quam nobis facientibus.

Cauſa leuis litem debet habere leuem, vel breuem. *Garner.*

ἤ τε βραχεῖα δίκη θᾶσσον ἔχοιτο τέλος, *vel κρίσιν. A.*

Vlié maß śie z ſzegó chełpic.

κωδωνοφόρος ἀυχέεται ἀυσήτως κυών. *A.*

Stultè ſonoro iactat ære ſe canis. *Ex Apologo Æſopi apud Auienum.* *Cani clam mordenti noli index vitij appenſa eſt, qua illi gloriantí aly canes dixére.* Stulte improbitatem tuam hoc teſtatur, non decus addit. *Vel vt Auienus habet:*

Non hoc virtutis decus oſtentatur in ære.
Nequitiæ teſtem ſed geris inde ſonum.

ὄνειδός ἐστιν, ὅτ' εὐκλεὲς σύ σοι εἶεν. *A.* Tibi quod decori ducis, ingens eſt probrū.

ἐξ ὧν σὺ καυχᾶς, οἱ ἄλλοι αἰσχύνονται. *Suidas.*

Quibus tu gloriaris, cæteri erubeſcunt.

Pannoſus fruſtulum purpuræ laciniæ ſuæ aſſutum reſpectat.

Malus numerat ſceleſte facta in gloriam. *Vetus Senarius.* *Vide affine,* Kokoßy śie.

Vlémaß tám mkogo J pſá w domu mémaß

Ne muſca quidem eſt intùs *Ex Suetonio. apud quem in Domitiano Vibius Criſpus orator iucundus interrogatus:* Ecquis eſſet intùs cum Cæſare? *reſpondit:* Ne muſca quidem *quo loco perſtrinxit Domitianum, qui quotidie in ſecreto ſuo ſolarío ſolus nihil agere aliud, quàm muſcas acuto ſtylo configere ſolebat.*

Simile quid est in Truculento Plauti. vbi cuidam mulieres quærenti, respondet seruus Quas tu mulieres mihi narras? vbi musca nulla est femina in ædibus .i. *nulla prorsus est femina, ne musca quidem.*

μηδὲ μία μύα γ' ἔνδοθεν οὖσα τυγχάνει. *A.* Ne musca quidem intus inuenitur vnica. Possessio in qua animal reliquum nullum est. *Cicer.*

Bona fortuna est intùs .i. *nullus est. ex Diomede & Plauto.* V. *Vitt in 1. Tom.*

Ne canem quidem seu mingentem ad parietem domi relinquere. *in libris Regum.*

Ani psá nie zostáwić.

Ntémáß w czym przebierać. Wßystko śie niewiem komu godzi.

Jédno zle/ drugie iéßczé gorße.

κακὰ μὲν θρῖπες, κακὰ δὲ ἰπές. *Diogenian.*

Mala vel mali tripes (*vermiculi lignorum*) mali & ipes (*vermiculi cornuum.*)

πῦρ καὶ θάλασσα κὴ γυνὴ κακὰ τρία.

Sunt ignis & mare mulierque mala tria.

τὰ τρῖα θηραμένης. *Polyzelus.* Tria Theramenis .s. *cauenda. Athenis hic rempublicam administrans tria pœnarum genera inuexit. nempe Reum stipiti alligatum a lictore excarnificari, vel cicutam bibere, vel exilio solum vertere.*

τῶν τριῶν κακῶν ἕν. *Suidas.* E tribus malis vnum.

λέριοι κακοὶ πάντες πλὴν πραξιλέως καὶ πραξιλέας λέριος. *Strabo.* Lerij mali omnes dempto Proclea sed & is Lerius est. *Altercaris cum fratre, vter vestrum peior sit. Ego dico, illum esse peiorem omnibus, te verò peiorem neminem omnium. Phalaris Græcus.* τὰ τρία τὰ εἰς θάνατον. *Vel* τὰ τρία τῶν εἰς θάνατον. *Suidas.* Tria morti addictorum, *quæ erant Gladius, Restis, & Cicuta potio.*

τὰ τρία παρὰ τῇ αὐλῇ. *Alexis.* Tria apud prætorium. (*suprà proximè posita*) *Apud Zenobium qui sortes Delphis accipiebant, cum ea conditione, ne ante præscriptum diem eas relignarent, si forte prauaricabantur, vnum è tribus illis accidebat, oculorum aut linguæ aut manus amissio.* Peribis si non feceris: si feceris, vapulabis. *Apud Gellium oraculum cuidam redditum.*

τῶν πόθων συμφόρτατος, δυσμορώτατος εἶναι. *Plato.* Simiarũ pulcherrima, deformis est. *V.* Jéden iáko drugi. Wßystko torrowié. Smierć á śmierć.

Nie mogo te mißé petrawa. Tanßa v mnie geba.

Viliùs esurio. *Martialis de apro sibi donato, post alia dicit:*

Sed coquus ingentem piperis consumet aceruum,
Addet & arcano mista Falerna garo.
Ad dominum redeas, noster te non capit ignis,
Conturbator aper; Viliùs esurio. *Sic & Iuuenalis.*
Ne multum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm In loculis.

τὸ ἔρωμα ἔτι γ' ἐκ ἐμοῦ βαλαντίου. *A.* Hæc esca loculis maior est pretio meis.

Nie mißa rzecz ſtroić śie.

Non

Non est ornamentum virile concinnitas. *Seneca.*

Apud Lucianum cuidam nimis culto dicitur. ἔαρ ἤδη ἐστὶν ὡλέν ὁ Ταὼς; Iam ver adest, & vndéaam pauo?

Aristoteles videns adolescentem studiosè se comentem ait: Non te pudet, quod à natura vir factus, te effemines? *Antoni. Melissa.*

Sint procul à nobis iuuenes vt femina compti,
Fine coli modico formavirilis amat. *Ouidi.*

Munditiæ placeant, fuscentur corpora campo.
Sit bene cõueniens & sine labe toga. *Idē.* Forma viros neglecta decet. *Idem.*

Apud Virgil. 9. Æneid. exprobrat Remulus Troianis cultum muliebrem.

Vobis picta croco & fulgenti murice vestis. &c.
Et tunicæ manicas, & habent redimicula mitræ,
O veræ Phrygiæ! nec enim Phryges. &c. *plusc ula ad hunc locum affert Cerda.*

Ouidius etiam improbans cultum virilem sui temporis ait:

Feminea vestri potiuntur lege mariti,
Et vix ad cultus nupta quod addat habet.

οὐδὲ μὴ ἐνδύσεται ἀνὴρ στολὴν γυναικείαν. *Deuteronomii. 22.*

Non induetur vir veste muliebri. *(nec contrà)*

Vt natura dedit, sic omnis recta figura.
Turpis Romano Belgicus ore color. *Propertius.*

Nié miáta bábá kłopotu kupiłá sobié prośię. Swierzbiał cie pokoy.

Reperi negotium *In Rudente Plauti seruus rogatus à vicini ancilla vt aquam sibi præberet, accepta eius vrna hausit; ancilla verò non comparente ait:*

Intrò ferenda est *(vrna, ne in publico pereat)* repperi negotium.

Siquidem his vltrò mihi aggerunda etiam est aqua .i. *non tantùm hauriendā, sed etiam afferenda domos vicinorum.*

Ecce autē in benignitate *(dum officiosus sum in alium)* hoc repperi negotiū. *Idem.*

Homo, ne sit sine dolore, fortunam inuenit. *P. Syrus.* .i. *vltrò sibi accersit molesta negotia.* ὑπάρχειν κακόν. *Homer,* Accersitum malum.

Argentū accepi, dote imperium *(in vxorem)* vendidi. *Plaut. de vxore opulenta, imperiosa.* αὐθαίρετος λυπή. Spontanea molestia. *de vxore & liberis.*

Negotij sibi qui volet vim *(i. multùm)* parare,
Nauem & mulierem hæc duo comparato.

Nā nullæ magis res duæ plus negotij Habēt, forte si occœperis exornare. *Plaut.* πράγματ' ἐξ ἀπραξίας. *Suidas.* Negotium ex otio .s. *natum est, vel reperi.* αὐτὸ. Λυδῷ πράγματ' ἦν ἤ, ἀλλ' αὐτὸς ἐξελθὼν ἐπρίατο. *Zenodotus.* Viro Lydo negotium non erat, sed ipse egressus *(foras)* parauit *(illud sibi.)*

De Cræso id interpretantur qui Cyrum prouocauit & ab eo vitiis captus est.

ἑκὼν ὁ Χῖος δεσπότην ὠνήσατο. *Athenæus.*

Sponte dominum mercatus est Chius sibi. *Nam Chij primi seruis mercenariis vti*

rius vti experiuntur, qui postea à Mithridate Cappadoce victi, seruis illis seruì traditi sunt.
ὥσπερ Χαλκιδικὴ τέτοκεν ἡμῖν γυνή. Tanquam Chalcidice peperit nobis vxor. *Aristus Salaminius.* *De re qua multas curas aut lites gignit. Chalcidice mulier peperit centum pueros & eadem arma ærea reperit. Alii ciuitatem fuisse aiunt quæ armorum vim parabat.* ὁ καρπαθιος τὸν λαγών. *Pollux.* Carpathius leporem .s. *intulit in suam regionem carentem leporibus, qui frugibus pernitiem attulit.*
ἔργον ἐπ' ἔργῳ Opus ad opus .s. *accessit. querela mulieris de marito, qui sordidam & impolitam lanam emit, in qua nenda multum operæ molestiæ illa sumebat.*
τί με ἔδει, μακρὰς αὐλὰς αὐλεῖν; *Xiphilin.* Quid opus erat me longis tibijs canere? *Othonis dictum pœnitentis quod curasset occidi Galbam vt ipsemet regnaret. videns enim turbas, dixit. Quid opus erat &c. .i. cur appetij imperium tam turbulentum! Meminit Suetonius. In eos dictum quadrare ait Xiphilin. qui aliquid sibi inutile faciunt. Lemnius dictum sonare ait: Non omnibus buccis longas tibias quæ difficilius inflantur, conuenire. Aliter Turneb. & Erasmus.*
Quadrat apologus Horatii de equo qui pulsus pascuis à cerno, ad hominem iudicem prouocauit, qui vlturus eius iniuriam eum insedit, nec amplius liberum dimisit.
Vipera erinaceum in cauum suum recepit & hospes aculeato cedere debuit. Apologus.

Nie miéc śie kotku ná niedźwiédźiá.

Ne Dares contra Entellum .s. *ausit pugnare se fortiorem. Ex Virgil.*
Quo moriture ruis, maiorâque viribus audes? *Æneas increpat Lausum iuuenem pertinaciter in tela & mortem ruentem. 10. Æneidos.*
ὁ γὰ ἔοικεν ἁπαξάπασιν (αἰεὶ) ἀμάχεσθαι. *Q. Calaber.*
Non enim decet præstantiori viro aduersari.
χρὴ δὲ πρὸς Θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *Pindar.* Oportet aduersus Deum nõ contendere.
χαλεπὰ δ' ἔρις ἀνθρώποισιν ὁμιλεῖν κρείσσόνων.
Difficile est contendere homini cum potentioribus.
μὴ πρὸς λέοντα δόρκας ἄψομαι μάχης. *Suidas.*
Non cum leone capra inibo prælium.
ἀνδράσι δὲ πρεσβυτέροισι ἐρίζεμεν οὐκ ἐθελήσω. *Homerus.*
Cum potiore viro nolim certamen inire.
Quasi Titani cum diis belligerem, quibus fas esse non queam? *Plaut.*
ἄφρων δ' ὃς κ' ἐθέλοι πρὸς κρείσσονας ἀντιφερίζειν. *Hesiod.*
Insipiens qui vult contendere cum meliori.
Ne Pygmæi contra Herculem .s. *pugnare audeant. ex Ammiano, Alciato.*
— χαλεπαὶ δὲ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. *Homer.* Graues regum minæ.
ἄλευ ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* Fuge à viro maiore.
οὐκ ἀσφαλὲς παρά τῶν δυναμένων δίκην πειρᾶσθαι λαβεῖν. *Demosthen.*
Non est tutum potentiorum iniurias tentare vlcisci.
μὴ φιλονικεῖν μηδὲ μάχεσθαι πρὸς τὰ ἰσχυρά. *Vlpianus Rhetor.*

Non con-

Non contendendum nec pugnandum cum fortibus.

μήτ' ἀυλαπιέϛν ἀνέμοισι. *Phocylides.* Noli flare contra ventos.

μὴ πρὸς κέντρον λακτίζϛν. Ne contra ſtimulum calces.

Phocion, Bœotiis volentibus cum Athenienſibus de agris prælio decertare dixit, Ζυμβελεύω, διὰ τ λόγων, ἐν οἷς κρείϛονές ἐϛε, μὴ διὰ τ ὅπλων, ἐν οἷς ἥϛονες μάχεϛθ. *Plutarch.* Conſulo vobis vt verbis quibus præſtantiores eſtis, non armis quibus inferiores, pugnetis.

ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν μηδένα ἀγῶνα καβαίνῃς, ὃν ἐκ ἔϛιν ὅπῃ σοι νικῆσαι. *Epictetus.* Inuictus eſſe potes, ſi in nullum certamen deſcendas, quod vincere tui arbitrii non eſt. V. Nié rownią mié z roba.

Nié mészce ábo vrząd mężą, ále mąż mészce zdobić ma.

Non domo dominus, ſed domino domus honeſtanda eſt. *Cic.*

Epaminondas Thebanus cùm per probrum Telearchus (aquæ & ſordium in plateis curator) deſignatus eſſet, æquo animo reſpondit: ὁ μέν γε ἀρχὴ ἀνδρὸς δείκνυϛι, ἀλλὰ καὶ ἀρχὴν ἀνήρ. Non ſolum magiſtratus virum demonſtrat, ſed etiam vir magiſtratum .ſ. *quem bene adminiſtrando ex vili reddit illuſtrem, quod Epaminondas præſtitit. E Plutarcho. Apud eundem Ageſilaus puer ad rex deſignatus, cùm vltimo loco in quodam choro à præfecto poſitus eſſet, ait:* εὖ γε ἐξεύρες ὡς ἓ αὐτὰ (ſ. χώρα) ἐνεμ ϑ γενῆται. Bene eſt, quòd rationem huius quoque loci honeſtandi repereris.

ἔχ ὁ τόπ ϑ ἄνδρα κοσμεῖ, ἀλλ' ἀνὴρ τόπον. *A.*

Locum vir ornat, non item virum locus. *Vel.* Non locus virum ſed vir locum honeſtat. *Ex Cic.* Oſtendam ego non virũ loco ſed locum viro honeſtari.

Nié mogę ná to patrzyć, tego ſłuchać. Lédwiem żywo ná to.

Niémito/ brzydko/ przykro. Cudnie kiedy śpiewa// gra; á cudniey kiedy przeſtánie ábo milczy.

ἄπαγέ με εἰς λατομίας. *Suidas.* Philoxenus Dionyſio carmina ſua inepta recitare volenti, renuens ea audire dixit: Abduc me potiùs in latomias. *ex quibus eum ad audiendum ſe eduxerat.* Vare profer typos. *apud Philoſtratum Polemo Sophiſta, cùm non eſſet ſoluendo debitum creditori Varo Pergæo Sophiſtæ iactabundo & in dicendo ineptiſſimo, opulento tamen & ex debitoribus auditores ſibi declamaturo colligenti, cùm illi creditor typos (.i. iudicium quo interdicebatur foro iis, qui creditoribus non ſoluerent) intentaret, neceſſitate & hortatu ſodalium venit auditurus hominem, ſed eo more ſoluto cum Solœciſmis & barbariſmis ineptiſſimè declamante, proripuit ſe dicens:* ἄπαρε φέρε σὺ τυπᾶς .i. Vare profer typos. *ſignificans malle ſe iudicium ſubire, quàm tam ineptum declamatorem audire.*

Lapides loqueris. Cerebrum mihi excutiunt tua dicta. *Plaut.*

Occidunt me dum nimis ſanctas nuptias ſtudent facere. *Terent.*

Oculi mihi dolent. *Idem.* Occidítque legendo. *Horat.*

χολὴν ἐμεῖν δεῖ. *Plutarch.* Bilem vomere neceſſe eſt .ſ. *illo canente, loquente, &c.* δότε μοι λεκάνην. *Suid.* Date mihi peluim .ſ. *præ moleſtia & faſtidio ac nauſea vomituro.*

πικρότερον ἑλλεβόρῳ. Helleboro amarius. *Catull. ait*: Triſtius helleboro.
αὐτῆς χολῆς πικρότερον. *Alexis.* Ipſa bile amarius.
τίνι φερτὸν ἐλεεινῶ ἀνθρ. καὶ ὁπόσῳ ἂν ἧλαφροι τὴν χολὴν ἔχοντα; *Lucian.* Cui ingenuo hoc tolerabile eſt, licet quantùm cerui bilis habeat? .i. *etiamſi minimè iracundus ſit.* Ducere ſerram *ducitur, qui ſermone cantu &c. moleſtus eſt auribus.* *Ex Varrone.* Oſcitant etiam nauſeabundi. *Martialis ait*: Lectis vix tibi paginis duabus Spectas *(finem)* Et longas trahis oſcitationes.
ἐξεμεῖν ἀναγκαῖον. Vomere opus eſt .ſ. *ob faſtidium audiendi, ſpectandi. &c.* *Suidas habet*: ὅτε μέλλω ἐξεμεῖν, τότε μοι λέγε, ῥᾷστα γὰρ ἂν μᾶλλον ἐξεμέσαιμι. Cum debeo vomere, tunc mihi dic, faciliùs enim ſic vomitum ejiciam.
πνεύσεως ἐξεῖ. *Ariſtotel.* Ieiunium olet. Ieiunitatis plenus, anima fœtida. *Plaut.*
Suauium mihi dat anima fœtida. *Cecilius.*
Olet quod ieiunia Sabbatariorum .i. *Iudæorum.* *Martial.*
ἐγὼ μεταξὺ λέγοντος καὶ τὰ γῆς ἐδεόμην κατὰ τὸ χάος, ὅτως ἀληθῆ πάντα εἶπεν. *Apud Lucianum Philoſophia auditis ſceleribus Philoſophorum dicit.* Ego *(iſto loquente)* terram ſubire optabam *(præ pudore)* adeò vera omnia *(de illis)* dixit. Wolałbym **ſie był pod ziemią widźieć.**
λυπηρότερον στάλαγμοῦ. *Suidas.* Stillicidio moleſtius.
Quis hoc poteſt videre, quis poteſt pati. *Catul.*
Stomachus meus non fert. *Sic Cic.* Noſti, non modò ſtomachi mei, ſed etiam oculorum in hominũ inſolentium indignitate faſtidium .i. *noſti id me ferre non poſſe.*
Deſpuere in mores alicuius *Perſius .i. abominari.*
Deſpuere in ſinum *(conſpecta re pudenda) Catullus.*
Apud Theocritum puella quam inuitam paſtor oſculatus eſt, ait:
τὸ στόμα μὲ πλύνω, καὶ διαπτύω τὸ φίλαμα.
Os lauo *(oſculo contactum)* & deſpuo oſculum.
ὅστις ἀπύρεξ ἐναι βούλεται, τούτου ἀπαλλαγήσω. *Theophraſt.* Quiſquis febre carere vult *(ob moleſtiam audiendi &c.)* diſcedat ab iſto.
ὅταν ἢ τούτων τῶν ζοφισμάτων ἴδω, πλέον ἐνιαυτῷ πρεσβύτερος ἀπέρχομαι. *Ariſtoph.* Dum forte tales deprehendo argutias, Vno recedo ſenior anno protinus.
κατέαγέ μοι τὰ ὦτα. Obſurduêre mihi aures. Confregit mihi aures.
Affine, Sproſny. Mitégmi.

Nié moge / to iéſt. Nié chce.

Vſitatum malè parentium vel gratificari & obſequi amicus nolentium dictum. Non poſſum.
Nolle in cauſa eſt, non poſſe prætenditur. *Seneca.*
πολλάκις ἀδύνατόν ἢ πλάττεται ἀδύνατον. *A.*
Quod nolumus non poſſe nos id fingimus.
Nulla eſt tam facilis res quin difficilis fiet Quam *(velſi)* inuitus facias. *Terentius.*
Ita Velle efficit Poſſe, ſicut Nolle efficit non Poſſe. *E Chryſoſtomo.*

Nié mo-

Nié motykáć to. Nié miot-ći to. &c.

Dicta similia vsurpantur, cùm quis in alienam professionem vel artem præsertim digniorem vel difficiliorem temerè se ingerit, illius imperitus. hic enim vilioris suæ artis vel occupationis rectè admonetur his vel similibus dictis:

Non est hæc mustricola, sed penicillus. *Vel.* Non est iste calceus, sed effigies. *Ex Plinio de Apelle & sutore eius censore.*

Vltra malleum loqueris. V. Czégo śię kto nié vczył.

Aliud est subula, aliud sica. *Ex Martiale de cerdone edente munus publicum ludorum.*

Non hîc Atridæ, nec fandi fictor Vlisses (*sed*) Durum à stirpe genus. (*Rutulorum.*) *Nono Æneid. Remulus exprobrat Troianis. Idem.*

Non sunt hîc tympana & tibiæ (*quæ vos tractare nostis*) *sed ferrum & arma.*

Simile quid apud Athenæum Stratonicus citharœdus Ptolomæo regi de arte citharistica disputanti respondit. *Vide* Dáleko to od tego.

Nié mow hup! áż przéskoczyß. Jeßcżé nié woykrzykay.

πρὸ τῆς δίκης μὴ ἄδῃς ἐγκώμιον. *Ex Platone.* Ante victoriã ne canas triumphum.

πρὶν νενικηκέναι μὴ θριαμβεύῃς. *Plato.* Ne concine triumphum priùs quàm viceris.

ἐκ ὑψηλοῦ ἐπεῖν ζῶλα, τᾶτ' ἐ πέτομαι. *Menander.* Nemo viuens dicere potest, hoc non accidet mihi.

μήπω μέγ' ἔπῃς πρὶν τέλος ἀκλάτας. *Cic. è Græco P.*

Ne quando iactes ni prius perfeceris. Non tu scis,
Cùm ex alto puteo sursum ad summum escenderis,
Maximum periculum inde esse, à summo ne rursum cadas.
Nunc hæc res apud summum puteum geritur. *Plaut.*

ἔτω ἐν λιμένι πλεῖς. Nondum in portu nauigas. *Ex Terentio.*

πρὸ τ' ἔργων κηρύττειν, ματαῖον. *Libanius.* Ante factum præconium, vanum.

ὃ μέλλεις ποιεῖν, μὴ πρόλεγε, δύσφυλλον γὰρ γελωτοποίημα. *Pittacus.* Quod facere intendis, ne prædices, nam si non successerit rideberis.

Julius Cæsar cùm irridens vaticinium de cæde sua Idibus Martij euentura, dixisset: Venêre en Idus Martiæ, *respondit Spurina:* At non præterierè. *nam eadem die occisus est. Sueton. Pherecydes Pythagoræ magister cum Deli sapientiã suam ostentans, iactaret se nulli deorum vnquàm immolasse, nec minus tamen cómodè & iucundè hactenus egisse, quàm ij qui hecatombas offerunt, phthiriasi corruptus interiit. Apud Rhod. g. meminit & Plinius.*

Nie mogé sie wygadać. Kokoßa znoßą tylko i gdaczé.

Coruus prædam nactus cauit. *Apulei.* Coruus tacitus pasci nescit. *de quo sic Horati.* Sed tacitus pasci si posset coruus, haberet.

Plus dapis, & rixæ multò minùs inuidiæque. *Nam vt Apuleius ex apologo Æsopi: Coruus dum vulpem illum laudamc crocitare vult; ossa, quam rostro tenebat illè excidit, & à vulpe deuorata est.*

ἡ μὴ τέκοι ἄπαιδος κακὰ ᾠὰ τίκτει. Gallina quæ peperit sine fine glocitat.

Gallinæ si peperisse referatur, verbis singultibus interiecta voce acuta. *Columella.*

Nos decem Rhodienses, decem naues. V. Sam sie chwali.

Tanquam

Tanquam si Argiuum clypeum abstulerit. *sub* Kokoßy śie. *Affine*, Chełpliwy.

Nie możeß-li być złotnikiem, nie bądź kowalem.

ἀχ ἐιὸς τ' εἶναι ἀεὶς, ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀρισεύειν μὴ ἀνάχυ. *E Nazianzeno.* Cùm aquila esse nequeas, inter graculos primas habere ne sustineas .s. *quia sunt alię aues graculo meliores licet aquilâ inferiores.*

χρυσουργεῖν ἀφυὴς, μὴ τῶ κοπρεῶν ἅπτειρῆς. *A.*
Aurum si nequeas, noli tractare (*vel purgare*) cloacam.
Vide Ø iutro niedbam.

Nie nagabuię, ale nagabniętemu odpowiem, oddam.

ὡς ἐχ ὑπάρχων, ἀλλὰ ἡμωρέμενος .s. ἀδίκημα, ὕβρεν. *Menander.*
Non lædo prior, at mox rependo iniuriam. *Simile illud Terentij.*
Si quisquam est qui placere se studeat bonis.
Quamplurimis, & minimè multos lædere,
In his poëta hic nomen profitetur suum.
Tum si quis est qui dictum in se inclementiùs
Existimat esse; sic existimet, sciat
Responsum non dictum (.i. *non dicterium mordax*) esse, quia læsit priùs. *Item.*
Hic respondere voluit, non lacessere.
Benedictis si certasset, audisset bene.
Quod ab ipso allatum est, sibi esse id relatum putet.

Vide Euripidis versus sub Jáko gało. *&c.* οἱ κύκνοι ἀυτοὶ ἀχ ἄρχυσι μάχης, ἀλλὰ καὶ αἰσθάνεται ἀρξάμενοι νικῶσιν. *Aristotel.* Cygni ipsi non incipiunt pugnam, sed & aquilam si inceperit defendentes se vincunt. *Affine*, Wèt zá wèt.

Nie nauem śie tem. Nie bede tem syt. Nie da mi to ieść.

τί πρὸς τ' ἀλφίτα; Quid ad farinas? (*quid ad victum parandum ista res facit?*) Ex *Aristophane* qui ait: τί δέ μ' ὠφελήσουσ' οἱ ῥυθμοὶ πρὸς ἀλφίτα; Quid ad farinam me iuuabunt carmina?
Dictum stultum stulti vulgi est, corpus non animum curantis & colentis, atq; aspernantis præclara ac honesta si utilitas ad ventrem & vitam non appareat. V. Zły głód.

Nie nawowiß.

ἐ θύσῃς τῷ λογίῳ. *Lucianus.* Non sacrificabis Mercurio .i. *non persuadebis.*
ἐ γὰ πείσῃς, ἐδ' ἢν πείσῃς, *Aristophan.* Non persuadebis, ne si persuaseris quidem.
τ' δ' ἐχ ἂν ῥᾳδίως ἔπεισεν ἡ πειθώ. *Straton.* Huic ne Suada quidem (*vel Suadela*) facile persuaserit.
Ne si Suadæ medulla sis. *Sic Ennius. Cethegum oratorẽ eloquentissimum appellauit. Cic.*
Ingenium cui nulla malum sententia suadet Vt faciat facinus. *Gellius.*
Sic Horat. Iustum & tenacem propositi virum Non ciuiũ vis praua iubentium
Non vultus instantis tyranni Mente quatit solida &c.
ἄλλως ὕδωρ ἀναλίσκεις. Inaniter aquam consumis. *Suadendo sumptum è more prisco oratorum*

oratorum ad clepsydram (propriè dictam, aquam continentem) dicentium. de quo Cic. Lucian. Demosthe. Quintili. ἄλλως αὐδᾷς. πρὸς κενὸν ψάλλῃς. Frustra vel in vacuum canis, psallis. εἰς κενὸν κρούεις τὰς χορδάς. Frustra pulsas chordas.

τί χὸ ψαλάξεις εἰς κενὸν νόμους κίθαρι,
ἄσπετα κἀδώρητα φορμίζων μέλη; *Lycophron.*

Cur verò tangis inaniter pulsans fides,
Ieiuna & indonata carmina occinens?

πρὸς κύματα λαλεῖς. *Eustathi.* Fluctus alloqueris.

Scopulis surdior Icari, Voces audit adhuc integer. *Horati.*
Talibus orabat &c. sed nullis ille mouetur
Fletibus, aut voces vllas tractabilis audit. *Virgil.* Talibus Æneas. &c.
Illa solo fixos oculos immota tenebat;
Nec magis incepto vultum sermone mouetur,
Quàm si dura silex, aut stet Marpesia cautes. *Idem de Didone.*
Illa loquebatur, nauem soluebat Vlysses,
Irrita cum vinclis verba tulêre noti. *Ouidi.*

ἀπιθανώτερος χαλκοῦ. *Plutarch.* Graculo ad persuadendum difficilior. *nam hæ aues gregatim volant, nec alteri generi se miscent.*

Citius cantharo persuaseris. *Vide* Vtalog drugie przyrodzenie.

Si vndecim deos præter sese secum adducat Iuppiter, Ita non omnes poterũt. &c. *Plaut.* Philoxeni Non, semper ab illo audies. *de quo sub* Vic/ abo nie.

Affine, Mow ty ścienić. Słucha nić słuchaiąc. Dármo robiß. Stáréczny.

Vić nápedźiß. Vić nápedźiß mię tám.

Nunquam hercle ex ista nassa ego hodie ecfcam petam. *Plautinus seruus, negat se domum iturum, vbi ab hero ceu piscis in nassa comprehendatur & plectatur.*

Cautus enim metuit foueam lupus. Accipiterque
Suspectos laqueos. & opertum miluius hamum. *Horati.*

τὸ χοινίον μεμιλτωμένον φεύγει. *Aristophan.* Funiculum miniatum fugit. *Athenienses fune miniato ciues suos ad concionem propellebant, quo qui negligens vel restitans contactus & notatus erat, multabatur. quare omnes illum fugiebant.*

Vi. Vto śie ná goracem. Vić drugi raz.

Vićnáśycony. Vić nakarmiß go.

Pertusum vas Quod tamen expleri nulla ratione potestur. *Lucreti.*
Nec tamen explemur vitai fructibus vnquam. *Idem.*
Inane lymphæ Dolium, fundo pereuntis imo. *Horati.*

ὁ τῶν Δαναϊδῶν πίθος. *Lucian.* Danaidum dolium. *quod ille nunquam implent.*
πίθος ἀπλητος. Dolium inexplebile. *de homine edaci, vel prodigo, vel oblatuoso.*
πίθος τετρημένος. *Aristotel.* Dolium pertusum. *apud Festum de ventre.*
ἄδης. i. Orcus Tartarus. *Zenodoto, pro insatiabili.* V. Pićło tam, Jak w pić

 Vić.

Sic & Prouerb. Salom. 27. Infernus & perditio nunquam implentur.
Qui modus est dandi? nam nunquam tu quidem expleri potes.
Modò quidem accepisti, haud multò pòst aliquid quod poscas paras. *Plaut.*
Argyrippus dicit Lenæ in Asinaria. *In Truculento eiusdem, meretrices sic loquuntur:*
Itidem vt Acherunti, hic ratio accepti scribitur:
Intrò accipimus: quando acceptum est, non potest ferri foras.
Mare. *Ecclesiaste c. 1.* Omnia flumina intrant in mare, & mare non redundat.
Et Plaut. Quis istic fluuius quem non recipiat mare?
Sides stagnum in India, in quo omnia iecta merguntur, nil innatat. Ctesias. Plinius.
Silia item flumini nihil innatat. Strabo.
ἀχόνην στιζῆς. *Suidas.* Cotem alis. Jáč βεzepá/ ḋoć wiele iáda.
λιχνότερος τ πορφυρῶν. *Athenæus.* Voracior purpura. *quod testatur etiam Plinius.* *Affine,* Obżárty.

Nié ná tem wßyſtko.

——Non hic victoria Teucrûm Vertitur. *Virgil.*
——Haud anima vna dabit discrimina tanta. *Idem.*
Non in hoc fortunæ Græciæ positæ sunt. *Ex Cic. & Demosthene.* *Vide* Nié tem wßyſtko. *& plura inde petas licet, Negatione præposita.*
τετω μὲ χὸ κόδ' ἅμ' ἕψεσθαι. *Plutarch. ex Homero.*
Scilicet illum hinc gloria sequetur! *Callicratidas dux Laconum prædicente haruspice exercitui victoriam, & duci obitum in prælio, dixit:* Non in vnius viri vita vertetur res Spartæ: & *assignato vicario Cleandro, conflixit, vicit, occubuit. Plutarch.*

Nié nátrzé.

ἄκλῃς παρέστης τὰ ἴχνη ζητεῖ. Cùm vrsus adsit, vestigia eius quærit.
ὃ λέοντος ἴχνη ζητεῖ. Leonis vestigia quærit. *Ex Apologo Gabriæ de venatore quærente leonem, quem & eius vestigia cùm ei pastor ostendisset, satis est inquit, & abiit.*
θηρία παρελθὼν ὀπὶ κενὰς αὐτῶν φωλεὰς βαδίζει. *Plutarchus de venatore timido, qui* Feris præteritis ad vacua illarum lustra pergit.
λυκος περὶ τὸ φρεαρ χορεύει. *Suidas.*
Lupus circa puteũ obãbulat. *I. esca in fossa posita vel præda in eã lapsa, non audet desilire.*
τὰ κυνίδια (δειλὰ) τοὺς λίθους δάκνει. τ βαλόντων δ' ἁπτόμενα. *Plato.*
Catelli timidi lapides mordent, eos qui iecerunt non attingunt.
Turnus Dranci loquaci & timido Æneid. 11. dicit: Nec longè scilicet hostes
Quærendi nobis; circumstant vndiq; muros. Imus in aduersos? quid cessas?
V. Boiázliwy.

Nié ná twey to wolu. V Boga to w rsku.

Vereor vt in te solo hoc sit situm. *Ex Terent.*
κἂν σὺ μὴ θέλῃς, τὰ θεῶν κρατοῦντα βουλόμενα ἔσται. *Euripides.*
Etiamsi tu nolis, tamen quod dij volunt eueniet,

Nićnie

Nienáwidźi go/ chroni śie go/ iák zégo zlego. Wtopił by go w lyśce wody.

Odisse aliquem æquè atque angues. *Plautus.*
Cane penùs & angue vitare aliquem. *Horati.* Odisse odio Vatiniano. *Catull.*
Cautiùs viperino sanguine vitare aliquid. *Horati.*
Septenis horis in die illum odit. *Iunius.*
μαλλον φυλαττεσθαι ἢ σὺν ἔχης. *Theophrast.* Magis vitare quàm viperas.
τὸ μητρυιᾶς μῖσος ἔχειν πρὸς τινα. *Ex Euripide & Callimacho.*
Nouercali odio odisse aliquem. *Est apud Tacitum. & apud alios.*
ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσι. *Homer.*
Haud secus ille mihi exosus quàm limina Ditis.
Vide Naufragum Æsopi. sub Cudzem śie zlem śiębyć.
Auersatur id vt anser laurum. *Ex Ælian o qui de anseresic scribit:* εἰ καὶ ἐξαναίνοιτο τοῦ λιμοῦ, δάφνης φύλλον οὐκ ἂν φάγοι, οὐκ ἂν πάσαιτο ῥοδοδάφνης γε. Etiamsi fame contabesceret, lauri folium nō comederet, ne rhododaphnen quidem gustaret. Feles rutam odit. *Sotion in Geoponicis.*
μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν βαδίζειν. *Plutarch.* Ne via quidem eadem cum illo incedit. *Simile est illud.* Ne pictum quidem *vel* ne in somnis quidem illum libens aspiciat. Bupali odium celebre, contra Hipponactem Poëtam.

V. Rádźi śie widzą.

Nie nawołuy śie. Warą.

Occursare capro, cornu ferit ille, caueto. *Virgil.*
Illius occursus etiam vitare memento In cuius manibus &c. *Iuuenal.*
Arietes truces nos erimus, iam in vos incursabimus. *Plaut.*
κέρδιον ἢ κέρατος ἔχειν. *Plutarc.* Fenum habet in cornu. *Horat. vt hos cornupeta.* *In Captiuis Plauti parasitus latum nuntium portans hero superbè proclamat:*
Eminor, interminorque, ne quis mi obstiterit obuiam,
Nisi quis satis diu vixisse sese homo arbitrabitur, &c.
Nam meus ballista pugnus, cubitus catapulta est mihi,
Humerus aries, tum genu vt quemque icero ad terram dabo.
Dentilegos omnes mortales faciam, quemquem offendero. *Item.*
Qui mihi in cursu obstiterit, faxo vitæ is exemplò obstiterit suæ, &c. &c.

Nienawiść naydźie winę i do krzywdy (ábo zwády) przyczyne.

Odium facile crimen & causam nocendi suggerit. *Id probat apologus Æsopi de Lupo & agno aquam in fluminis inferiore parte bibente.*

ἔγκλημα πλασσὸν μῖσος εὑρίσκει τάχα. *A.*
Perfacile falsum crimen odium repperit.
κἂν μὴ ἀδίκνυον, θανάτου λυκος ἄρνον ἐλέγχει. *A.*
Quamlibet innocuum, mortis lupus arguit agnum. V. Łácno śly náłéć.

Nienawiść wszystko we złe obraca.

Odiũ omnia in deterius trahit. *Tacit.* Vas infectũ omnia infusa inficit. *Sic Horat:* Sincerum est nisi vas, quodcunq; infundis, acescit. *Et Lucret. de Epicuro.*

Intellexit, ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniaque illius vitio corrumpier intus,
Quæ collata foris & commoda cunque venirent Partim quod fluxũ &c.
Partim quod, tetro quasi conspurcare sapore,
Omnia cernebat, quæcunq; receperat intrò. *Allegoria est. & Vas, animus vitiosus.*

Quem quisque odit, perisse expetit. *Cicer.*
ἔρχον ἀδικίας μῖσος ἐμποιεῖ, ὅπου ἂν ὄνῃ. *Plato.*
In malitia opus inserit (*ad iniustitiam excruendam incitat*) odium, vbi fuerit.

Nieraczéć ziem cudzem śmierć chłodźi/ choć ieyto ſámey rowno ſzkodźi.

Thynnus eiectus in siccum lætus moriebatur, videns mori simul Delphinum eiectum quem sequebatur. Æsopus. Epimythion. ῥᾳδίως τὰς συμφορὰς οἱ ἄνθρωποι φέρουσι, τῶν τυχὸν αἰτίους δυσκλείας ὁρῶντες. Facilius miserias homines ferunt, videntes infeliciter agere earum auctores. (*vel* τοὺς μισουμένους. *quos oderunt.*)
Naufragus navi iam submergenda in puppi sedens, non grauatim moriebatur, videns inimicum suum in prora sedentem prius mergendum. Idem Æsopus. Epimythion. πολλοὶ ἐόντες τὰ ἑαυτῶν βλάβης φροντίζουσιν, ἐὰν τοὺς ἐχθροὺς μόνον εἰδῶσι πρὸ αὐτῶν κακῶς ἔχοντας. Multi homines nil suum nocumentum curant, si modò videant, inimicos suos ante se malè affectos.

Nie nadźieś pod ſłońcem lépſzego &c. By go z świeca ſzukał.

Phrasis est, cui simile habet Plautus in Milite cùm dicit:

Non potuit reperire si ipsi soli quærendas dares Lepidores ad hanc rem,
μηδὲ λύχνον ἅψας Διογένης ἀνθρώπους ἐζήτησεν. *A.*
Ne Diogenes quidem face accensa repererit.

Nie obiecuy cźego niemaß/ abo cźego niemożéß.

Nie obiecuy nigdy ſtoro: bo ſpełnić cżeſto nie ſporo.

Rem tibi promissam, certò promittere noli. *Cato.*
ἄλλα ὑποσχόμενος σὺ ὑπόσχου μηδενὶ πιστῶς. *Mylius.*

Apud Plutarchum. Φίλου ἐπαγγελίαι. .i. Amici (*prudentis*) promissio hæc est:
εἰ δύναμαι. τελέσαι γε ἢ εἰ τετελεσμένον εσαι. .i.
Si præstare queam, & fieri res ipsa potesit (*vel potestur.*)
κόλακος δ': Adulatoris verò: ἄνδα ὅτι φρονέῃς. Dicito quicquid habes in pectore.
Ad omnia sapiens cum exceptione veniet: (*dicens*) Si nihil inciderit, quod impediat. Exceptio autem sine qua nihil destinat, nihil aggreditur, illum tuetur. Promisi beneficium, nisi quid incidat. &c. *Seneca.*

Nie ode

Nie odnawiay bolu / rany / wrzodu zgoionego.

Ne refrices cicatricem .ſ. *iam obductam. Cic. allegorico ſenſu accipe.*

Quid minùs vtibile fuit quàm hoc vlcus tangere? *Terent.* .i. *nominare vxorem ducendam.* τί δ' ἀκρυον ἐδδὸν ἐγείρεις; *Callimach.* Quid lacrymas ſopitas ſuſcitas? Ne ſopitos ignes ſuſcites .ſ. *iracundiæ, offenſæ, doloris. Ex Virg. ſed tralato ſenſu.* δεινὸν μὲ τὸ πάλαι κείμενον ἤδη κακὸν ἐπεγείρειν. *Sophocles.* Graue eſt, pridem iam ſopitum malum ſuſcitare.

Malum bene conditum ne moueas. *Vide ſub* Day zlemu pokoy.

μὴ μνησικακήσῃς. *Ariſtophan.* Ne memineris malorum.

Omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui, Græcumque verbum vſurpaui. (.ſ. ἀμνηστία κακῶν) *Cic.* V. Nie wſpominay zlego.

Nieopowiedmie / milczkiem odeyść / odiachać.

Vaſis non conclamatis abire. *Cæſar.* ἄκ ἐσημήνας ἀναζυγὴν ἀπηλθεν. Non proclamata caſtrorum motione abijt.

Contrà. Σημαίνειν ἀναζυγήν. Conclamare vaſa. *Cæſar.* Rußenie nákazáć. *Paræmiacῶs vti ſi voles, transfer à bello ad alia.*

Nie oſtoi ſie woda w miechu / wrzéßćie.

Plenus rimarum ſum: hâc atque illâc perfluo. *Terent.*

Vtrumque hoc falſum eſt, etfluet. — Ne hoc quidem tacebit Parmeno. *Idem.*

χαλεπὸν σιωπᾶν ἐστὶν ἀνθρώπῳ λάλῳ.

Tacere difficillimum homini garrulo.

κωφίλῳ ἀνθρώπῳ σιγᾶν χαλεπώτερον ἄλγος. *Theognis.*

Garrula lingua ſilere ſibi pondus graue cenſet.

Nemo quod audierit tacebit, nemo quantùm audierit loquetur (q. d. *addet auditis ex ſuo, vt fama ſolet creſcere*) *Seneca.* Nie zátrzyma żaden ſtowá; káżdego co przyda mowá. Dolium pertuſum. *ſub* Nie zátáinic.

Affine, Zezyczneg o ſtowo. Trudno zátáić.

Nie oſtrożnies ſobie poſtapił. Niepátrznie.

τὸ θερμὸν δ' ἐξελὼν ἔδραξας. *Zenodus.* Calidam veru partem apprehendiſti. *Sic reddo, non vt Eraſmus Veruti partem, quid enim veruto cum igne & culina?*

ἄψαντες λυχνιον λυχνείου ζητοῦσι. *Diphilus.* Accenſa candela candelabrum quærunt. *quod priùs parari oportebat, ne eo quærendo candela conſumatur. al.* ἄψαντες λύχνα. *accepta candela.*

Nie oſtrożny.

ἀσφὲς ἢ οὐδὲ νοῆσαι ἅμα πρόσσω τ' ὀπίσσω. *Homer.*

Non nouit ſimul à tergo atque à fronte videre.

Plura ſi lubet pete ex Oſtrożny *addita vel ablata negante partitula prout commodum eſt.*

Nie o ßkodę zaiąca gonią. Nie o wodzie wilkowi idzie.

ὁ λαγὼς περὶ τῶν κρεῶν κινδυνεύει vel τρέχει. *Plutarchus ex Aristophane.*
Lepus propter carnes periclitatur vel currit, fugit.
Non ob aquam turbatam lupus agno indignatur. *ex Gabria & Fabérni apologo nono.*
Vi. Báletá mu moiá wádži. Nié o to go bito.

Nié oßukaß. Nié tu dudki towić.

Nugatori nugari postulas. *Plaut.* Nunquam tu mihi imprudenti obrepseris. *Idem.*
Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum. *Prouerb. SS. c. 1.*
ὁ πίθηκος ἐχ ἁλίσκεται βρόχῳ. *Laért.* Simia non capitur laqueo.

γέρων πίθηκος ἐχ ἁλίσκεται πάγῃ,
ἁλίσκεται μέν, μὴ χρόνον δ' ἁλίσκεται. *Lértius.*
Laqueo senectus simius non prenditur,
Subinde prenditur tamen, sed seriùs. Hic locus non est.

Proin tu alium quæras cui centones farcias. *Plaut.* .i. *quem gloriosis mendaciis oblectes & decipias.* Difficile est furari quid apud fures. *Erasm. è Gallico dicto.*
Autolycus non fallit Sisyphum .s. *fur insignis insigniorem.* *Prior apud Martialem posterior est apud Sophoclis interpretem. quanquam Eustathius, Sisyphum virum sapientissimum fuisse, scribit. Polyænus verò regem Corinthi vaferrimum. alij aliter.*
πολλὰ κεν εἰδείης ὅς τ' θεὸν ἐξαπάλησας. *Oraculum Apollinis.*
Multa scias opus est, si diuos fallere tentes.
πρὸς κρῆτα κρητίζειν. *Sophocles.* Cum Crete cretizas .i. *astutum vis dolis decipere.*
ἀλλὸ δ' ἀ ποικίλλε. *Synesius.* Aliud quidpiã exorna. *Cyclops respondit Vlyssi volenti exornare specum eius sordidum, ejecturus sordibus ob Galatheæ aduentũ, & sic fugam molienti.*
——— Non facile est tibi Decipere Vlyssem. *Seneca Troade.*
V. Nié tráfiéś ná dudká.

Nié o tem rzéczy.

ὐ περὶ τούτων ἐρῶμεν. *Lucianus.* Non de his loquebar.

καλῶς τρέχουσι, ἀλλά γ' ἐκτὸς τ' ὁδοῦ.
Bene quidem currunt, sed extra viam. Dobrzé mówiß/ ale nie do rzéczy.
Non de vi neque cæde nec veneno,
Sed lis est mihi de tribus capellis. *Martialis Cauſidico inepto dicit.*

Plura similia vide sub Nié do rzéczy to. Ja o Páwle. Do rzéczy przyſtepuy.

Nie o toć go bito.

ὐ διὰ τὴν τοῦ ποδὸς πρὸς τὴν λύραν ἀμετρίαν. *Plato. al.* ἁμαρτίαν. *Suidas.*
Non ob pedis à lyra dissensum vel errorem .s *punitus est, sed ob legem violatam. nam si pes saltantis ad lyram, vel ad Poëtarhythmos, non respondeat eius modulus vel metrus, mul-dum est peccatum.* *Vi.* Nié tego ta chce. Wiem ia czego on chce.

Nié pamiętay abo nie wſpomnisz gośćiu rano: co śie wyrzekło pijáno.
Zápomni gośćiu poránu/ co śie dźiało po piiánu.
μισῶ μνήμονα ζυμποτὴν Ηροκλῆ. *Martial. Plutarch. Lucian.*
Odi me-

Odi memorē compotorem Procille. *Vel.* Conuiuā memorem odi ego Procille. *De hoc sic Martial.* Hesterna tibi nocte dixeramus &c.

Cœnares hodie Procille mecum. Tu factam tibi rem statim putasti.
Et non sobria verba subnotasti, Exemplo nimium periculoso μισῶ &c.

Namcùm ebrij multa ineptè & stultè dicere & facere soleant, iocando, minando, promittendo, dando, secreta vulgando; si ea omnia rata esse deberent; multa incommoda, damna, & absurda sequi oporteret. quidem ij a sententiosis non multùm distant, & præterea multa obliuiscuntur eorum sobrij, quæ ebrij dixerunt & fecerunt; quare facile improbus quispiam per calumniam illis obijcere, vel ab illis exigere quidvis posset.

Rectè proinde Lacedæmonij hospitem in domum accipientes, osterisis foribus dicebant: ἔσω ἐκ ἐξέρχεται λόγος. *Vel.* Διὰ τούτων ἔξω λόγος οὐκ ἐκπορεύεται. *Plutarch.* Hac non egredietur verbum aut sermo. *Vel.* Per has fores sermo non egreditur. *Hæc vel similia, Lycurgi iussu ad ostium stans quispiam hospitibus intrantibus dicebat. Et Romani ἀμνησίαν à conuiuis requirebant,*

Sic Horatius inuitans Torquatum ad cœnam, inter alia dicit:

Hæc ego procurabo &c. ne fidos inter amicos (*conuiuantes.*)
Sit qui dicta foras eliminet. &c. *Antholog. l. 2. Antipatri est Epigramma.*
ἔ μοι παλιλλόων φόβερὴ ὀλίγος. &c. &c.
ἀλλ' ὅταν ἀερίζῃ μέγας ἔρανος, ὡς κακὸν ἄνδρα
ταρβῶ, τὲ μύθων μνήμονας ὑδροποτᾶς.

Non ita mihi horribilis est Pleiadum occasus (*sideris turbulenti*)
Neq; cùm fulminat magnum cælum; vt malum virum formido, & sermonum conuiualium memores aquæ potores. (ἀνεπότας *vini potores potuit ponere, sed forte quæsiuit energiam.*) *Ideo apud Romanos litera silentij triclinialis erat S. foribus superponi solita, ad imponendum conuiuis silentium, si quid licentiùs quis dixisset. Rhodiginus. Rader.* Rosa *quoq; Harpocrati consecrabatur silentij Symbolum: & nunc apud quosdam supra mensam vel in tholo suspendi solet;*

Conuiua vt sub ea dicta, tacenda sciat. *Raderus qui addit dictam alterum hinc ortum:* Hæc sub rosa .i. *inter pocula dicta sunto*

Nam quæ inter vina dicuntur, æquè vt quæ vino inscribuntur irrita sunt, (*Vide hoc sub* Vlewieśćie nie wierz.) *Item* Bacchus est filius vel pater potiùs Obliuionis, *vt quidam per iocum inuertit apud Plutarchum.* τὸ ἄνισον ὁ παῖδα λήθης ἀλλὰ πατέρα εἶδεν ἄρρητα, ὀρθῶς. *Eidem item veteres Obliuionem & Ferulam consecrabant, ἀμνησίας dictorum in conuiuio, insinuantes. vel certè innuentes, ob aliquod peccatum inter pocula commissum, sufficere leuem castigationem, qualis est ferula puerilis. Sic Pyrrhum milites licentiùs locuti de eo eluserunt.* V. Przy pełney.

τὰς ζυμποτικὰς ἀπάτας ὁ νόμος ἀπομνημονεύειν, ἀλλ' ἐὰν καί τι ἡμάρτηκε μεθύοντων ἀναλαμένων, παιζόντων ἡγεῖται, καὶ αὐδὲ ἐν τῷ ζυμποσίῳ καταλιπεῖν τὴν ὀργήν. *Lucian.* Conuiuales fraudes non oportet commemorare, sed si quid peccatum est inter conuiuantes, iocum putare, & ibidem in conuiuio relinquere iram.

ICti quo-

ICti quoq; minorem ebrio quàm sobrio pœnam vel multam assignant, quia dolum malum à facto eius abesse præsumunt. Schardi. Spiegeli.

Sed hæc omnia intellige de iocis, lenitatibus, hilaritate, libertate familiari, offensiunculis, nam si quid criminosum accidat, id duriùs castigare prudentis viri & amici boni est.

Nie patrz na postawę / ale ná cztecką sprawę. Nie pozorny / ale wyborny.

ἐκ ἐς τὴν ὄψιν, ἀλλ' ἐς τ̃ νῶν ἀποβλέπειν χρή. *Æsopus.* Non faciem sed animum aspicere oportet. *Talis erat inprimis ipse Æsopus, cui quadrat illud Ouidij.*

Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ.

Adde Socratem, quem apud Athenæum Critobulus dicebat, πολὺ τ̃ σιληνῶν ἀισχίω. Multò Silenis deformiorem. *Alcibiades tamen ad laudem id trahit,* Socratem laudans similẽ illum ait Silenis, quòd is foris contemptibilis videretur, intùs sapientia & probitate ornatissimus. *Vnde* σιληνοὶ ἀλκιβιάδ͂ Sileni Alcibiadis, *de re foris vili intùs admiranda dicuntur.* *Quid verò fuerint Sileni, habes infrà sub* Swietych rzeczy niepospolitowáć. *Apud Lucianum Euangelus citharœdus rudis sed diues & totus aureus auream citharam tenens progressus in certamen, vbi canere ineptè cœpit, exsibilatus & è theatro turpiter ciectus est.* *Eumelus verò veste vix decem denariorum tectus, citharam ligneam veteri, sed suauiter canens placuit, & victor præconis voce proclamatus est, ac præmio accepto honorificè discessit.*

Equus Probi, nec staturam nec formam habuit quæ eum commendaret, sed in cursu indefessus & celerrimus. Rhodigin. V. Pretki.

Stultus est qui equum empturus stratum & frenos inspicit, & stultissimus qui hominem è vestitu & opibus æstimat. *Seneca.*

S cilib. 1. Regum 16. Deus Samuelι de Dauide dixit: Ne respicias vultum eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniam abieci eum (*nam paruæ staturæ fuit.*) nec iuxta intuitum hominis ego iudico. &c. *E cortice ne iudices de nucleo. Infrà mox.*

Nie patrz kto mowi / ale co / ták dobrzé mowi. Nie pátrz wymowy / ale głowy.

ἀγροίκως ῥήτορ μὴ καταφρόνει. *Diogenian.* Rusticanum oratorẽ ne contẽpseris.
πολλάκι γὰρ κἠπιῶρ ἀνὴρ μάλα καιρίως εἶπεν. *Gellius.*
Sæpe etiam est olitor valde opportuna locutus.

In disputando, non tam auctoritatis, quàm rationis momenta quærenda sunt. *Cic.*

Ex cortice haud pronunties de nucleo. *è Gallicis.*

μὴ κρῖνε πρὸς τ̃ φύσιν ἐκ λεπίσματος. *A.*

Nie pewna to. Nie Ewánielija to. Wierzyć możé kto chcé.

——Sua narrat Vlysses Quæ sine teste gerit. *Ouidi.*
Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat. *Iuuenal.*
Nil facit exemplum litem quod lite resoluit. *Horati.*
Potest (*fieri*) vt alij ita arbitrentur, & ego vt ne credam tibi. *Plaut.*

εἰ τ̃ ἄλ-

οἱ τ' ἁλάσεις χόες. Maris congij. *Platonis est qui ait:*
μᾶλλον αὐτὰ λελῆθεν ἢ εἰ ἁλατῆς λεγόμενοι χόες .i.
Magis hæc illi ignota sunt, quàm quot sint in mari, vt dicitur, congij.
Non omnis auis auguratrix. Vlič pewna to wroſkà. Vlic ſáſdy ptak wießczy. *Ex Homero qui ait:* ὄρνιθες δέ τε πολλοὶ ὑπ' αὐγὰς ἠελίοιο
φοιτῶσ', ἀλλ' οὐ τε πάντες ἐναίσιμοι .i. Aues multæ sub radijs solis Versantur, nec tamen omnes fauſtæ vel augurium facientes.
Apud Plutarchum lib De solertia animalium, quidam diuinationem defendens dicit: Aues suam vim, industriam, celeritatem Deo accommodare vtendam, vt is eam conuertat ad motus, voces, garritus figuras & alios fines. vnde Euripides eas deorum præcones appellat.

Certum est mustelæ nunquam posthac credere.
Nam incertiorem nullam noui bestiam,
Quin ipsa decies in die mutat locum.

Eam auspicaui ego in re capitali mea .i. *auspiciũ ex ea sumpsi falsum malũ. Plaut.*
ἀκέφαλος μῦθος. *Plato.* Sine capite fabula.
ἐν λευκῷ λίθῳ λευκὴ γράμμη. *Sophocles. Plato.* In albo lapide alba linea .i. *nihil signat, quin nec apparet.*
Hæc non ex oraculo Pythij Apollinis edita sunt. *Ex Cicer.*
Non est folium Sibylæ. *Vel* Non credas, tibi eum folium recitare Sibyllæ. *Ex Iuuenal.*
ὁ μετέχω τούτων, ὁ γὰ ταυτ' εἶπε Σίβυλλα. *Aristophan.* .i.
Noc hæc suscipio, nec enim canit ista Sibylla.
Eius rei fides sit penes auctores. *Salusti.* Fides tantùm auctores appellet. *Plini.*
αὐτὸς ἔφα. Ipse dixit. *Per iocum de homine nullius auctoritatis vel fidei. Sic de Græcis idem Plini. ait:* Nullum apud Græcos mendacium est quod teste careat. *Id vsurpabis cùm aliquid incredibile auctore dubio firmat aliquis.*
αἶκα. Si. *Lacones Philippo minitanti, si in Laconicam veniſſet, euersurum se Lacedæmonem vrbem principem regionis, respondérunt hoc vno verbo eius repetito: αἶκα .i.* Si. q. d. *non facile hoc fiet, curabimus ne venias. Plutarch.*
εἰς ὕδωρ γράφε. In aqua scribe. In vento & rapida scribere oportet aqua. *Catull.*
Grammatici certant & adhuc sub iudice lis est. *Horati.*
μηδὲν ὁρίζω. Nihil definio. *Scepticorum vox qui dicebant se* μήτε ἀκούειν μήτε ὁρᾶν *apud Lucianum,* Neque audire, neque videre certò aliquid.
In medio relinquo. *Cicer. Salusti.*

Vlié pięknié pachnié/ kto záwſżé pięknié pachnié. Nalépiey pachnié/ kto niczem nié pachnié.
Optimus odor in corpore, nullus. *Seneca.* Aqua optima quæ nil sapit. *Plini.*
Hoc mihi suspectum est, quòd oles benè Postume semper.
Postume non bene olet, qui benè semper olet. *Martial.*
Malo quàm bene olere, nil olere. *Idem.*

Quòd quacunque venis Cosinum (*myropolam*) migrare putemus?
Et fluere excusso cinnama fusa vitro;
Nolo peregrinis placeas tibi Gellia nugis.
Sic puto posse meum sic bene olere canem. *Idem.*

L. Plotius proscriptus fugiens & in latebra benè delitescens, odore vnguenti quo perfundi amabat, proditus est. *Plinius.*

Vespasianus cuidam præfecturam contulerat, pro qua ille grates acturus vnguentatus cùm accessisset, indignatus Cæsar dixit: Mallem allium oboluisses, & cum præfectura perunas. *Suetoni.* Mulieres ideo benè olere, quòd nil olent videntur. *Cic.*

Mulier rectè olet, vbi nil olet. *Plaut.*

Quid oleant, neścias, nisi id vnum, vt male olere intelligas. *Idem de feminis.*

Vnguenta gratiora esse quæ terram quàm quæ crocum sapiant. *Cic. Plini. i. naturales odores adulterinis & factitijs gratiores.* *Sic Genesis 27. Isaac vt sensit vestimentorum filij odorem dixit:* Ecce odor filij mei sicut odor agri pleni &c.

Diogenes adolescenti vnguentato dixit: Φύλαττε μὴ τὴ κεφαλῆς εὐωδία τὸν βίον δυσωδίαν περιάξῃ. Caue ne capitis bonus odor, vitæ malũ odorem adducat.

Vnguenta, inquit Plini. materia luxus è cunctis maximè superuacui, quia illicò exspirant. Summa commendatio eorum, vt transeunte femina, odor inuitet etiam aliud agentes. i. ad spectandum. & à negotijs vtilibus vel honestis auocet.

Id ò Lycurgus vnguenta & similia lenocinia voluptatum in victu & cultu, atq; artifices talium è sua ciuitate eiecit. Plutarch.

Чтé пiетюра мuто. Чтé новина мuто. Вуводéс.

Non hoc primum pectora vulnus Mea senserunt, grauiora tuli. *Senec. Oßauius.*
O passi graviora &c. *Virgil.* Multùm ille & terris iactatus & alto. *Iacta.*
O fortes maioraque passi Mecum sæpe viri. *Horati.*
πολλὰ πεπλάγχθαι. *Aristophan.* Multùm nauigauit aquæ.
ἤδη γε τῶν ποδῶν ἑώρακα ὁδόν.
Factum est periclum, iam pedum visa est via. *Terent.*
ἤδη γὰρ μάλα πολλὰ ἔπαθον καὶ πολλὰ μόγησα,
κύμασι καὶ πολέμῳ, μὴ καὶ τόδε γένηται. *Homer.*
Iam tuli & antè mali multùm, multumque laborum,
Fluctibus & bellis, age & hoc accesserit illis.
τέτλαθι δὴ κραδίη, καὶ κύντερον ἄλλο ποτ' ἔτλης. *Idem.*
Obdures animo, & quondàm grauiora tulisti.
Non vlla laborum O virgo noua mi facies, inopináue surgit.
Omnia præcepi atque animo mecum antè peregi. *Virgil.*
Si dixero mendacium, solens meo more fecero *Plauti Sosia seruus.*
Mala femina es. Manifestam mendacij mala te teneo. Bx. Solens sum, ea est disciplina. i. *id profiteor. Idem Plautus.*
Seruitus mihi interdixit, ne quid mirer malum meum. *Idem.*

Pro cibo

Pro cibo habes te verberari. *Idem.* Rad ráka potrżebie iadaß.

ἐ γάρ τ πληγέων ἀδαήμων ἠδὲ βολάων. *Homer.*

Non sum ignarus plagarum & ictuum vel telorum.

Nié puan-em-ci. Nié vptiem-ci óie.

Phrasis est, sed variè & ingeniosè prolata à Plauto.

Equidem me siccum & sobrium esse sentio & scio. *Plaut.*

Quanquã ego bibo vinũ, at mandata non consueui simul bibere. *Seruus apud eundẽ.*

Non ego cum vino simitu (*i. simul*) ebibi imperium tuum. *Seruus itidem.*

Dij me infelicitent, si ego in os meum hodie vini guttam indidi. *Idem.*

Similia nostri vsurpant. Nieśmiałem go w gębie. Nié widźiałem go dźiś. &c.

Nié piwoć to. Nié wodáć to: nié ćiepłuß / żé tak ſporo piéß.

Nié tuć śie to rodźi.

Similibus dictis castigari solet auiditas eius qui pretiosum potum ceu vilem affatim hausit. Sic Martialis Sextiliano, vinum vetus optimum largè potanti, ceu si esset vile & quotidianum ac vulgare dicit:

Non hæc Pelignis agitur vindemia prælis,
Vua nec in Tuscis nascitur ista iugis (*i. nostratibus vicinis.*
Testa (*dolium*) sed antiqui felix siccatur (*bibitur*) Opimi.
(*consulis antiqui tempore repletum*) &c. *& addit.* A caupone tibi fex Laletana bibatur. Dobreß tobie z kárczmy &c.

Si plùs quàm decies (*i.* 10. cyathos) Sextiliane bibis. *Bibebat verò is quantùm subsellia quinq; i.* 50. *cyathos. Rader.*

μιήθητ' οἰνοποτῶν σ' ἔναι ἀ ὑδροπότων. *A. Pentameter.*

Te bibere haud lympham sed bona vina scias. *Confer.* Dobra kożie brzoſka.

Nie płaci bogáty / ale wynowaty.

Non diuitem sed debitorem creditor appellare debet.

Non opes meas aspice, sed chirographum exhibe.

ὁ ὀφειλέτης ἀ πλούσιος χρέος τελεῖ. *A.*

Non diuitis sed debitoris soluere est.

Noxa caput sequitur. *Vide* Kto przewinił.

Nieprochybny. Pewny. Nié chybi. Dogoni.

ἐ Κεφάλῳ κύων Procridis canis, Lælaps, *quem illa à Minòe sibi datum, donauit Cephalo marito suo, hic vbi quid insequi aggressus erat assequebatur. Rhodigin. ex Ouid. 7. Metamorph.* τὸ Κεφάλῳ ἀκόντιον. *Suidas.* Procridis telum siue iaculum eidem Cephalo à Procride vxore datum, *quod coniectum nunquam iactentem fallebat, vt Suidas ait. Ouidius telum saxificum fuisse scribit, eodem verò Cephalus vxorem in virgultis latitantem, feram ratus traiecit. Ouidius. Seruius. Sed vt euentus isti docent, non Procridis sed Cephali potiùs canis & telum dici deberet.*

Aligernes Gothus sagittarius, omnia certo ictu tangebat. Agathias. Suidas.

Iudicum 6. 20. *Fundítores ambidextri 700. fuisse scribuntur, qui lapide funda misso vel capillum*

pillum tangere poterant. *Ligures fundis tangunt aues volantes. Aristotel.*

Nie podeymuy śie, ręmu nie zdołaß, ręgo me vinieß.

Nié podeymuy śie ß. ß u lega wego pola. Czego śie kto podiał / to czyń.

—— Nec me quæ audet Rem tentare pudor, quam vires ferre recusant. *Horat.*
Stat contra ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo. *Persius.*

—— Laudato (i. *vitupera, fuge*) ingentia rura. Exiguum colito. *Virgil.* Nam agrum imbecilliorem agricolâ esse oportet, quoniam cùm sit colluctandum cum eo, si fundus præualeat, allidítur dominus. *Columellâ.*

τὰν ἐμπειρίαν ἄντλει καλαιάν. *Pindar.* Facilem tibi exerce artem.

ἀκολυμβοῦσι πυγμαῖς ἐπιχειροῦσιν βοηθεῖν, περιπλεκόμενοι ζυγοῖς δυσὶ. *Plutarch.* Natare nescientes dũ mergi incipientibus tentant opẽ ferre, ijs implicati simul merguntur. Ignarus ne tractet habenas. *Ex Fabula Ouidij de Phaëtonte, cui pater dicit*

Magna petis Phaëton. *Vide* Wiele to ná śie. *Et Clemens Alexandr. ex Poëta veteri Graco:*

μὴ θυγὸς ἡνίαν παιδὸν ἀπειρόκων ἐών.
μηδὲ ἁνάσσῃς τ' ὄλιφρον ἐλάυνειν μὴ μαθών.

Ne tractes habenas fili ignarus cùm sis. neo currũ ascendas aurigandi nescius. *Cato Minor legitimo tẽpore petiturus Quæstura, non ante id fecit, quàm leges quæstorias perlegisset, & experitus singula cognouisset, & summa munera illius complexus esset, & Plutarcho.*

Quod potes id tentes, operis ne pondere pressus
Succumbat labor, & frustra tentata relinquat. *Cato.*

ὅτ' ὀλίγη τέλεσον, βαρὺ μὴ φορτίον ἦθων·
μόχθον ἀπαυθήσῃς ἀπρακτα πονήματα λείπων. *Mylius.*

Ludere qui nescit, ludum spectando quiescit. *Anonym. Rhythm.* *Sic & Horat.* *Vide* Czego śie kto nié vczył. Pomierz śie.

A Demetrio rege annus petebat audientiam, is verò respondit, sibi non vacare. tum annus: μὴ βασιλεύε ὦν Ne sis igitur rex. *pupugit eum hoc dicto, quare ab illa exorsus, omnes alios audiuit per multos dies. Plutarch.*

Nié podobieństwo. Nié podobne rzécz. Niéstychána niewidána to rzécz.

Testudo volat. *Claudian.* Sine pennis volare difficile est. *Plaut.*
Simul flare sorbereque haud factu facile est. *Idem.*

κελόωνι ἰμεραίῳ ἔπεσθαι, ἢ λαθεῖν. *Plato.*

Crisonem Himeraeum consequi aut præcurrere .i. *impossibile. Cursor erat celebris.*
Prius pariet locusta Lucam bouem .i. *elephantum.* *Ennius.*

ἀετὸς ποτὲ χελώνης ἡλίσκετο. *Laerti.* Aquilam testudo cepit.

ἡ γῆ ἵπταται. *Suidas.* Terra volat. ἀδύνατα θηρᾶς. Impossibilia venaris.

ἅπαντα ποιήσῃς τ' κακκίνου ἑῤδὰ βαδίζειν. *Aristophan.*

Efficies

Efficies nunquam vt cancer rectà gradiatur.

Acanthida vincit cornix. *Calpurnius.*

ὁ καρκίνος τὸ λαγωὸν αἱρεῖ. *Suidas.* Cancer leporem capit.

δόιδυξ αὐξει. *Zenodot.* Pistillum crescit. *Ironicῶς. Henric. Steph.*

ἐκ τ ψάμμε χοινίον πλέκειν. *Aristid.* Ex arena funiculum nectere.

Luscinię deest cantio. *Plaut.* Sic vincat acanthida cornix & aédona bubo. *Calpurn.*

κοτυλῃ τὸ ἀτλαντικὸν ἅπαν ἐκφορῆσαι πελαγος. *Simocat.* Cotyla Atlanticum totum mare exhaurire, exsorbere. Exurere mare. *Virgil.*

Fluctus siccare marinos. *Propertius.*

Duobus simul in locis vnũ hominẽ esse, ἀδύνατον *apud Ethnicos Philosophos & Pòëtas. Ludit in hoc argumento Plautus in Amphytruone, qui seruo suo dicit: Actu 2.*

Sceleratissime, audes mihi prædicare id, Domi te esse nunc, qui hîc ades &c.

Tun' id dicere audes, quod nemo vnquam homo antehac:

Vidit, nec potest fieri, tempore vno Homo idem duobus locis vt simul sit.

Et plura ibidem in hanc sententiam. Similiter in Milite Philocomasium femina vna, gemina creditа est, quòd vna in duobus locis esse non posset simul, vt illa vna furtim se in duobus ostentabat. πῶ ψυχὰ δῆτα πώποτ εἶδες θερμόλεια λουτρα; *Pindarus.* Vbinam vnquam frigida vidisti Herculàna balnea?'

ταῦρος ὑπερκύψας τὸ ταυγετον ὀπὸ ἔυρώτα ἔπιεν. *Plutarchus.* Taurus porrecto vltra Taygetum capite ex Eurota bibit. *quod interuallum est longissimum.*

θᾶσσον ἄν τις ἐν πλοίῳ πεσὼν ἁμάρτοι ξύλε, *Lucianus.* Citiùs quis in naui cadens in lignum non incidat. *(quàm vt oculus quoquo se verterit Philosophum non aspiciat.) sed hoc iam aliò pertinebit. S. tam multi sunt Philosophi &c.*

Sambucam citiùs caloni aptaueris alto. *Persius.*

βᾶσσον ἀσκὸν βαπτισαι πλήρη πνεύματος *Philo.* Celeriùs vtrẽ vento plenũ submergas.

πρόσθε γῆ αἰθὴρ εἰς αἰθερα. *Euripid.* Priùs terra ætherem conscendet.

Apud Pòëtas talia plura leges sed vide affine huic Nigdy. *Item* Darmo robiß. & O niepodobne rzeczy.

Nie podsypuy obrubionego. Nie podżegay zapalonego.

μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ ſ γένοιτο, *vel* προσθῇς. *Plato.* Ignem igni ne addas.

πυρὶ δ ζεννυσθαι πῦρ. *Plutarch.* Igni non extinguitur ignis.

ἐλαίῳ τὸ πῦρ ζέννυεις. *Lucianus.* Oleo incendium restinguis.

Oleum addis camino. *ex Horat. vel* Nè addas &c.

τὸ κακὸν κακῷ θεραπεύεις. *Herodot.* Malum malo medicaris. *Vel* ne mediceris.

μὴ τῷ νοσοῦντι προσθῇς νόσον. *Euripid.* Morbo laboranti ne morbum addas.

Age si non sponte insanit, instiga. *Terent. Concessio ironica.*

πῦρ σιδήρῳ μὴ ζαλεύειν. *Pythagor.* Ignem gladio ne commoueas. i. *iratum ne irrites. Plutarch. Vespæ morsus malua succo mitigandus & sanandus est; & iracundus vel furens blanda oratione. Pierius.* V. Gniewliwego łamowáć.

Nié pokázuy śie Żem-eś nié iéſt / Żégo nié vmieſz.

Qui hoſpites habere non vult, ſignum de ædibus tollat. *(quale ſolet in diuerſoriis publicis & cauponis poni) Garner. è Gallicis.*

Artem qui neſcit, officinam claudat. *Idem.*

μὴ ἀνοίξον ἐργαστήριον ἀγνὼς ὢν τέχνης. *A.*

Ignarus artis officinam ne aperias. *Vel* claudito.

ἀμαθὴς κιθαρίσαι, μηδαμῶς κιθάραν φορῇς. *A.*

Pulſare citharam neſcius, citharam haud feras.

Plura ſi lubet pete ex Máßtárá. Promot. Mrzkomo cos.

Nié pomoże krukowi mydło / ani vmarłemu kadzidło.

Żáki piés do kościołá / táki z kościołá.

Niámáż go ty máſtem / przédśie on śmierdzi dźiégćiem.

Τ' Αἰθίοπα ζμήχεις ἢ λεύκαίνεις. *Lucian.* Æthiopem lauas vel dealbas. *Ex apologo Æſopi de mercatore Æthiopem emptum fruſtra lauante, cui hoc epimythion additur:* οτι μενουσιν αἱ φυσεις, ὡς πρωτηλθον τὴν ἀρχήν. Quod maneant naturæ, vt à principio prouenerunt. *Nam*

Æthiops non albeſcit. *de quo item epigramma Luciani tale eſt;*

ἆς ἢ μάτην νίπτεις ἅλμας Ἰνδικὸν; ἴσχε τέχνης,

ἢ λύσαι δυσφεγῆ νύκτα καθηλιάσας.

Cur fruſtra abluis corpus Indicum? ceſſa ab arte,

Non potes caliginoſam noctem ſole illuſtrare.

τὴν χύτραν πρωϊκίλλεις. Ollam exornas. *ſ. quæ mox nigreſcet ad focum.*

Nequicquam exornata eſt benè, ſi morata eſt male. *Plaut. de femina.*

τυφλὸς καὶ ἐν φωτὶ ἐν σκότει τυφλὸς ἀφεελεῖ. *Archytas.* Cæcus & in luce & in tenebris cæcus manet. νεκρὸν μυελίζεις. Mortuum vnguento perungis. ἀστράλαβοι, ταπητων ἐμεσιν σῶμα θανόντι. *Theognis.* Tribuli, tapetibus ſimile ſtratum mortuo. Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit ubi. *P. Syrus.*

Balnea non proſunt cornici, nec meretrici. *Anonym. rhythmic.*

Demaratus Laco iuſſus à Rege Perſarum poſcere munus, petijt vt more regum tecta citari vrbem inuaderetur. Tum regis conſobrinus apprehenſa eius manu dixit: αὐτὴ μὲ κίθαρις ἐκ ἔχει ἐγκέφαλον ὁ κατακλυζει, σὺ δ' ἂν λαβῃς κεραυνὸν, ἐκ ἐσῃ Ζεύς. Hæc quidem citaris non habet cerebrum quod tegat, tu verò licet fulmen accipias, non eris Iupiter. *Plutarch.*

Fucus ex Hecuba non faciet Helenam. V Żdobiáło dobrá.

Affine, Nié pomoże to nic. Przyrodzenie trudno.

Nié pomoże / nié zawadźi.

Duplex eſt huius ſenſus. Alter. Ani pomoże / ani zawádźi. *Sic Euripides.*

κὐδὲν γ' ἄχρηστον, ὅστις χρήσιμον πάρα

Inutile nihil, vtile quoque nihil habet, *(vel non ei adeſt)*

Alea nec

Alea nec damnum nec facit ista lucrum. *Martial.*

Alter. Vniè pomożé! niè zawadźi .i. Jésli niè pomożé/ tedy wżdy niè zkwódźi.
ἂν μὲν ὠφελεῖ, μηδὲν ἀλλάγε βλαψέλαι. *A.*
Si nil iuuabit, attamen oberit nihil.
ἐλαχιστόν ἐστιν, ἀλλὰ καὶ ἀβλαβὲς ὁμῶς. *A.*
Inutile quidem est, at inuul & innoxium.

Vniè pomożé to nic. Vniè poprá ceiś tem. Jéśćzéć to gorzey.
Vniè temby. Vniè tegoby trzéba. Rzadka ßáta ná gośty mrós.

πηλῷ πηλὸν καθαίρεις. *Apollonius.* Lutum luto purgas.
τὸ κακὸν κακῷ ἰᾶσαι θέλεις. *Sophocles.* Malum malo medicaris.
ἐλαίῳ πῦρ ζβέννις. *Lucian.* Oleo ignem extinguis. Oleũ addis camino. *Horati.*
πῦρ πυρὶ δ' οὐ σβέννυται. *Ex Plutarcho.* Ignis igni non extinguitur.
ὁ μεμηκὼς σκυτίδων ἐξαρτήμασιν ὁ ἰσχιὰς δεδεμένος. *Tatianus.* Infãnus pellibus appensis non curatur. Aurati calcei ligneos pedes nil iuuant. V. Złoda frasy. &c.
οὔτε ποδαγρὰς ἀπαλλάττει καλλιπὴς· οὔτε παρωνυχίας ἀνυσιτελὴς δακτύλιος· οὔτε κεφαλαλγίας διάδημα. *Plutarch.* Nec podagrà liberat calceolus: nec paronychiâ pretiosus annulus: nec capitis dolore diadema.
Bulbus nihil profuerit. *Vide hoc sub* Jédno ku drugiemu.
ὕδραν τέμνεις. *Plato.* Hydram secas *sectione maga renascentem.*
Etiamsi perdas humeros. *Vide* Byś śie spukał.

Tibur in Herculeum migrauit nigra Lycoris
Omnia dum fieri candida credit ibi. *Martial. l. 4. ep. 62.*

De eadem. l. 7. ep. 12. ——— Fulca Lycoris Venit in Herculeos colles ———
——— paruo tempore nigra redit, *putabat auræ mutatione formosam se fore.*
Sic apud Senecam epist. 50. Harpastæ femina cæca, n. sciens vel non credens se cæcam, sæpe rogabat doctorem suum, vt migraret in aliam domum, dicens hanc esse valdè obscuram.

Habeas licebit alterum pedem Laïdæ (*cursoris celerrimi*)
Inepte frustra crure ligneo (*loco alterius veri pedis*) curres. *Mart.*

Tibia pisces cõuocare & capere frustra conaris, reti opus est. *Ex Æsopo de Piscatore.* *Cùm Pictores multi in pingenda Helena desudarent; tyro quidam pinxit eam vt potuit, & tabulam totam auro cinxit & Apelli exhibuit, cui ille:* καλὴν γράψαι μὴ δυνάμενος, πολλοῦ πεποίηκας *Clemens Alexandrin.* .i. Pulchram pingere non potuisti, quare diuitem fecisti .s. *vt quocunq; modo opus commendares.* Vniè tegoby trzéba.
Lychnum Epicteti fictilem quidam emit pretio 1000 drachmarum. al. 3000 denariorum, sperans se doctorem euasurum ad eum legendo. Lucian. *Sic Neanthus Pittaci Tyranni filius Orphei lyram nactus est, quam cum pulsaret à canibus laceratus est. Idem Lucian.*
Nec Marsyæ aut Olympi (*celebris tibicinæ*) tibiæ efficient, vt concinnè ijs canat qui non didicit. *Lucian.* *Vide Euangelium & Eumelum sub* Vniè pátrz ná posłowie.
Pro sanitate sacrificant & post sacrificium epulis se replent. V. Skromny wrzłomo.
Centũ coronatorũ melancholia, vnius nummi debitũ non soluet, *Garner. Gallic.*

Vniè po

Nié po oycowſku.

ἀ πατρῳϊκὰ αὐλεῖς μέλη. Haud paternas canis cantiones. Minimè patriſſas. Haud paternum iſtuc dediſti. *& talia plura ex Plauto Ter. poſui in 1. Tomo.*

Nié poryway śie do ſadu; możeſz-li inák doyść rzadu.

Stuchay ludźi madrych rády: Możeſz wyść! nie ßukay zwády.

ἔξον φυγεῖν, μὴ ζήτει δίκην. *Alcibiades.* Cum vitare licet, moneo ne quærito litem. *Vide* Nié ßukay zwády.

Stultitia eſt, cui benè eſſe licet, eum prævorti litibus (.i. *priùs ad lites confugere*) poſteriùs iſtæc te magis agere par eſt (*lenibus modis prius tentatis*) *Plaut.* Et *Sannio in Adelphis Terentij iniuria ab Æſchino accepta dicit:*

Vt vt hæc ſunt facta, potiùs quàm lites ſequar, Meum mihi reddat.

Nié po ſtopniu. *Vel deorſum verſus. vt* Ab equis ad aſinos. *Vide* Poprzéwſi śie. *Vel ſurſum verſus. vt* A remo ad tribunal. V. Wroſt.

Nié poſło mu to. Nié pádło tako chciał.

Nequiter expediuit (*al. expetiuit .i. proceſſit, ſucceſſit*) prima paraſitatio. *Plaut.* ἀλλοτρία ἔβαλον· *Diogenian.* Aliena iecit. Hàc non ſucceſſit. *Terent.*

V. Szcześćie odmienne. Nießcześliwy. Omylić go nádźieią.

Nié potrzebuie to. Nié boy śie nié będzieß doktorem / woiéwodą / biſkupem &c.

ἐλεύθεραι αἶγες δρόπων. *Zenodot.* Liberæ capræ ab aratro.

Dicitur in eum qui munus aliquod honorificum, quo alioqui indignus eſt, ſubterfugere ſe prædicat, aut ſe id euaſiſſe gaudet, & ſibi gratulatur.

Ancilla ſemel, nunquam hera. *Ex Pallada Graco.*

Nie potka cie to tu. Tanßy tu będzieß.

ἐκεῖν ἐκεῖ πᾶ ζεμνὸς ἦθ', ἐκ ἐνθάδε. *Euripid.*

Magnificus illic forte eras, non hîc item.

Nié powćiuieß tego. nie poscignieß.

ὦ παιγνίων ἄλυβαστε, ἐκ ἔστι πραγμάτων ἐμπόρευμα. *Damaſcenus.*

Nundinis diſſolutis non eſt negotiationis commercium.

Si huic occaſioni tempus ſeſe ſubterduxerit,

Nunquam ædepol quadrigis ibis indipiſcet (.i. *adipiſcetur, aſſequetur*) poſtea. *Plaut.*

Fronte capillata, pòſt eſt occaſio calua. *Cato.* V. Pilnuy czáſu.

Nié powiáday mowi nikomu: á ſam powiáda każdemu.

V. Jezycznego ſłowo.

Nie pozywiß śie tu. Nié wſkoraß. Nié zbiéß großá. Nié obieß śie. Nié vtyiéß.

Hicho-

Hîc hodie apud me nunquam delinges sálem. *Plaut.*
Hîc quidem meliorem genium tuum non facies. *Idem.*
Nunquam hoc (*argento quod vis*) eris nummo diuitior. *Idem.*
Nunquam hercle hinc hodie ramenta (*auri, argenti*) fies fortunatior. *Idem.*
Sed antè quàm illa vnquam meis opulentijs
Ramentà fiat grauior aut propensior. (i. *ponderosior. vt in bilance.*)
Mori me mauelim excruciatum inopia. *Idem.*
Verùm quàm illa vnquam de mea pecunia
Ramentâ fiat plumeâ (al. *plumbea*) propensior,
Mendicum malim mendicando vincere. *Idem.*
—Quid dentem dente iuuabit Rodere? carne opus est, si satur esse velis. *Martial.*
Ne —Vacua dentes in pelle fatiges, Et tacitus quæras quā possis rodere carnē. *Idē.*
At vos exiguo pecori furesque lupique
Parcite, de magno est præda petenda grege. *Tibull.* Do pánow śię żywić.
μηδὲν παρ' ἡμῶν προσδοκᾶν λίαν μέγα. *Aristophan.*
Nil à nobis valde magnum exspectes.

Quidam armatus egrediebatur ad prælium, crocitantibus autem coruis malum omen ratus, rediit domum. iterum exeunte illo corui crocitabant, at ille substitit & ait:
ὑμεῖς κεκράξεσθέ γε μέγιστον ὡς δυνασθε, ἐμὲ δὲ ὀ γούσεσθε. *Plutarch.*
Etsi vos quam maximè crocitetis, me non gustabitis.
Ταντάλου κῆπον τρυγᾶς. E Tantali horto (*fictitio*) fructum colligis.
Nihil hîc abradi potest. *Ex Cic. Terent.* Hîc præter plorare, nihil. *Sic Horat. de heredipeta frustrato.* —Inuenietque Nil sibi legatum præter plorare suisque.
Sacra nihil sunt nisi malæ & cornua. V. Potráwá nie smáczna.
Passerinum hîc est prandium. *Nonius ex Pomponio.* *Affine,* Dáléy śie żywyć.

Nié prágnié, kto wody pić nié chcé.

Gallorum dictum est. Non sitit qui aquam non vult bibere. *Garner. siquidem & reges aquam in siti non aspernantur.* ὦ τὴν ἀπαρέσκῃ ὕδωρ πίειν, ὀ δίψᾷ. *A.*
Potare quisquis aquam recusat, non sitit.

Nié przebierześ Nié wyśkodzisz. Ma on tego dość. Nié vbedzié tem nic.

τὸ πέλαγος τῇ κοτύλῃ μὴ ἐκροφήσῃς. *Simocat.* Mare cotyla non exhauries.
——Littoribus furaris arenas. *Ouid.*
τὸ πάσσος ἡμιοβόλιον *Suidas.* Pasetis semiobolus. *De re quæ assiduè sumitur nec absumitur, vel deficit. Nam Pases Magus habuit semiobolum, quo omnia emebat, a mercatoribus semper ad se redeunte.* Puteus sæpe haustus fit melior. V. Cwiczenie. *S. Hermanus pauper sub quodam lapide à Deipara ostenso 4 denarios quoties opus habebat reperiebat. Surius.* *S. Rumoldus Archiepiscopus Mechlinen. tres tantùm argenteos habuit, quibus omnia comparabat, sic vt toties expensi nunquam deficerent. Idem Surius.* *Plura sub* Bogáty człowiek.

Nié przégadaß/ nié przéprzéß go ábo nie. Przékoná cię.

Conficiet iam te hic verbis, vt te cenſeas

Non Pſeudolum, ſed Socratem tecum loqui. *Plaut. argutiam ſerui indicans. Apud eundem duo contendentes vocem* Quin, *duodecies repetunt, in Caſina.* A. *&* S.

A. Quin tu ſuſpendis te? &c. Quin ea ipſa mihi negauit.

S. Quin ea ipſa me allegauit. &c. R. Quin nihil facio. S Quin me perdis.

A. Quin bene eſt. Quin etiam diu morabor, quin cupio tibi,

Quin aliquid ægre facere, quin faciam libens.

Nunquam tibi hodie Quin plùs erit quàm mihi.

Quin hercle dij te perdant poſtremò quidem. *Non abſimili affectu illa apud Terent. dicuntur.* Vbi nominabit Phædriam, tu Pamphilam. *& quæ ſequuntur Item apud eundem.* Sudabis ſatis ſi cum illo inceptas homine, eâ eloquentiâ eſt.

Nie przépiérzéć śię to. Nié odrzéć śię ſucho. Nié ſtropiß tego świecona woda.

Non hoc tibi ſic abibit. *Cic.* Næ illud haud inultum, ſi viuo, feret. *Terent.*

αἱσάψον αἷμα. (ἑρᾳδίως μέν, ἀλλά σ' ἐκτίσει) *Ex Plutarch.*

Æſopicus ſanguis, (*tardè quidem ſed tamen vindicabitur.*)

ἐκ ἐρημας τρυγήσῃς. *Ariſtophan.* Non deſertam vindemiam decerpes. Non impune vindemiam facies.

ἱππαρχων πίναξ. *Zenodot.* Hipparchorum tabula, *in qua notabant equites ordinis deſertores, aut indecorum aliquid patrantes. vt Heſychius ait. Hipparchi præfecti equitum.*

Ibyci grues. V. **Nayдźić Bóg. Przyplácíß tego.**

κακῶν ἔργων ἀμοιβὸν τιμωρίαν ἐκτίσῃς. *Suid.ex.*

Malefactorum conſentaneam pœnam lues.

Nié przydaway nedzé nedznemu. Nie dość. Nie zá ſwe.

Crudelis in re aduerſa, eſt obiurgatio. *P. Syrus.*

Parcendum eſt animo miſerabile vulnus habenti. *Ouidi.*

κακὸν κακῷ μὴ ἰεραπεύσῃς. *Sophocles.* Malum malo ne cures.

ἐπ' ἀνδρὶ δυσχεῖλι μὴ πλάσῃς κακόν. Ne calamitoſo ſtruxeris viro malum.

μὴμβανε δυσχέντι, κοινὴ γὰ τύχη. Caue miſero inſultare. ſors cõmunis eſt.

μὴ τὸ πῦρ ὅπῃ πυρ .ſ. γένοιτ. *Plato.* Ne ignis ad ignem accedat, addatur.

Simile eſt. **Vtrapionemu/ nié przyday vtrapienia.**

Nie przyiaciel domowy nagorßy.

ὁ ὄικοθεν πολέμιος ἢ ἀνιωτόμενος (κάκιστος.) *Plato.*

Domeſticus hoſtis & aduerſarius peſſimus.

Ab ea quæ dormit in ſinu tuo, cuſtodi clauſtra oris tui &c. & inimici hominis domeſtici eius. *Michæas. cap. 7.*

δεινότερον ἀδὲν ἐστιν ἐχθρῆ οἰκείᾳ. *A.* Terribilius nil aliud hoſte domeſtico.

ὥρα ἐν

ὄφιν ἐν κόλπῳ θάλπειν. *Gabrias de agricola qui serpentem in sinum posuit & ab eo ictus mortuus est.* Serpentem in sinu fouere .s. *periculosum. nam vt idem dicit,*
ὄφις ἔσωλξε θάλψαντα. Serpens occidit fouentem se.
Affine, Złodźiéiá domowego. *& sequens hîc.*

Niéprzyiaćiélowi niédowierzay/ niéufay.

Niéprzyiaćiélem by napodléyßem gárdźić niétrzébá.

Iratum breuiter vites, inimicum diu. *P. Syrus.*

λόγον παρ' ἐχθρᾶ μήποθ' ἡγήσῃ φίλον. Ab hoste dicta nunquam amica duxeris.
ἐχθροῖς ἀπιστων μή ποτ' ἂν παθοις βλάβην. Diffisus hosti senties damni nihil.
Oues lupis pacem pollicentibus, canes tradiderunt, quibus destitutæ, laceratæ ab eisdem sunt. Æsopus. Canis domesticus a fure panem non recipit. *Apologus.*

Inimicum quamuis humilem docti est metuere. *P. Syrus.*

Illustrat hoc apologus Æsopi de Scarabæo, qui oua Aquilæ etiam è sinu Iouis excussit.
Nihil tutè in hoste despicitur. *Curtius. Vide & apologum de muribus & fele pendente, sub* Niédowierzay. *Affine,* Podárčk zé złey reki.

Nieprzyiazń/ ménawiść wielka.

πόλεμος ἄσπονδος. *Æschines. Cic. Basili.* Bellum sine fœdere seu tam acre vt fœdus non admittat. πόλεμος ακύρωτος. *Idē Æschines.* Bellum nō indictū.
ἄσπονδος ἐχθρός. *Suidæ.* Inimicus atrox, cùm quo fœdus esse nequit.
ἀττικὴ ἐχθρα. *Heliodor.* Attica hostilitas. *pro immani, & exitiali. qualia erant scelera prognes Philomelæ & aliarum in ea regione editæ.*
ἐμπεδοκλεους ἔχθρα. *Diogenian.* Empedoclis simultas, odium. *facillimè is simultates suscipiebat & pertinacissimè exercebat.*
ἄγχουσον μῖσος. *Lucian.* Ferum odium Arundo & filix capitalis odij symbolum, *quia altera alteram enecat, & vulnus ab altera factum altera contrita & superposita sanat. Pierius ex Celso & Plinio.*

Niéprzymierzay/ bo złe wnét przytráci.

Plebis dictum non penitùs insulsum aut falsum, docens occasiones, cogitata, cœpta mala relinquenda, ob periculum præsens peccandi. Nam facilè talibus Cacadæmon se adiungit & inserit, atq; ad opus incitat. Sic Saulis inuidiæ & melancholiæ sese adiungens eum ad Dauidem occidendum toties incitauit, in Regum lib. 1.
Hinc est illud S. Pauli. Nolite locum dare Diabolo. V. Stuż Bogu. &c.

μὴ ποσπετὴς ἐς χεῖρα, χαλίνου δ' ἄγριον ὀργήν,
πολλακι γὰρ πλήξας, ἀέκων φόνον ἐξετέλεσσεν. *Phocylides.*

Ne sis præceps manu, frena verò agrestem iram,
Sæpe etenim percutientes nolens, cædem commisit.
Interdum perimit qui tantùm cædere pergit. *Garner. Affine,* Powodu do złego.

Niéprzysporzyß tem. Máło to pomożé.

Crœsi pecuniæ teruncium addis. *Ex Cic. qui sic habet*: Nihil interest lucernam in sole adhibere, aut teruncium addere Crœsi pecuniæ.

ποταμῷ μεγαλῳ ὀλετὸν ἐπάγεις. *Suidas.*

Magno flumini riuulum vel canalem inducis.

Ad restim funiculum addis. V. Złé vczyniłeś.

βῶλος τῇ ἀρούρᾳ .ſ. προσίθεται. Gleba aruo additur.

εἰς πέλαγος ἄμεινον τὸν μικρὸν κοτύλην χέῃς. *A.*

Augere vastum calice vis modico mare. Interit in mari stilla. *Cic.*

V. Mało iáko nic. Złé wielká obrádá. Złá zabmi to nié pódnié.

Złé przystoi mu to. Przystoić ták muſzé z pawiem ogonem, ták kozie w czépku. Złé stroy. Jákby też pień/ ábo stup vbrał.

Titius saltat. *Vel* Titium saltare. *Orator erat ineptè gestibus vtens. Cic. Quintilian.*

Camelus saltat. *Vel* Camelũ saltat. *cùm quis affectat, id quod eũ non decet. S. Hierony.*

Pastor Cyclopa saltare *iubetur ob deformitatem. apud Horat.*

γραῦς χορεύει. Anus saltat.

Anus cùm ludit morti delicias facit. *P. Syrus Mimus.*

Caluus comatus. *Martial.* Caluo turpius est nihil comato.

In toga (*honestarum & grauium personarum veste*) saltantis personã inducere. *Martial.*

πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. Simia in purpura vel purpurata.

Etiamsi fulmen arripias non eris Iupiter. V. Złé pomożé krukowi mydło.

ὄνος τῇ τοῦ λέοντος ἀπηρυθριόμενος δέρει. *Eusebius Cæsarien.*

Asinus pelle leonis contectus.

ὑπὸ τῇ λεοντῇ γελοιός τις πίθηκος. *Lucian.* Sub leonis pelle ridicula simia.

Omphale regina ĩ pelle leonina Herculis, & Hercules in theristro Omphales. *Tertull.*

οὐδὲν ἐστιν ἀναισχυντότερον χωλοῦ περιπατητικοῦ. *Lucian.*

Nihil est impudentius claudo ambulationis studioso.

λεοντὴν ὑπὲρ κροκωτοῦ. *Aristophan.* Leonis exuuium super crocoton .ſ. *induit, vt fecit Bacchus, qui ad inferos descensurus Herculis habitum & arma sumpsit.*

κατοπτρον καὶ ξίφος. Speculum & gladius .ſ. *non conueniunt eidem.*

μεταθεῖναι τὸν ἀρχὴν ἀπὸ τ᾽ ἀνδρωνίτιδος ὑπὲ τὸν γυναικωνῖτιν.

Transferre imperium à viris ad feminas.

τὸ ὕαρον κοσμούμενον. *Demetri. Pharelæus.* Pistillum ornatum.

Circulus aureus in nare suis, mulier pulchra & fatua. *Prouerbior. SS. c. 11.*

δοῦλος ὢν κόμην ἔχεις. *Aristophan.* Seruus cùm sis comam geris, *quod ingenuorum erat. Alexander Paridis lyram sibi oblatam reiecit, sibi indecoram & se indignam ratus. Plutarch.* ὁ τὸν δοκὸν φέρων. *Aristotel.* Trabem ferens .ſ. *ineptus est ad gesticulationem & saltum. Erasmus.*

V. Godność nié godnemu & Złé swoiá to rzécz. Káżdemu swoie przystoi.

Złé przystoi to ná cię. Żadne to rzéczy.

—Prater

—Præter ſpeciem ſtultus es. *Plaut.* Vlić przyſtoić ták krásnemu być głupiem.

Vacuum eſſe iſtac te ætate iis decebat noxiis. *Plaut. amatori ſemi dicit.*

Temperare iſtac ætate iſtis decebat artibus. *Idem eidem.*

Non à modeſtis nauigatur huc viris. V. Vlić twoią rożcz.

Elephas cùm ſis, mures capras. *Pierius.*

Solœciſmum facis in vita vel in actione .i. *peccas contra decorum.*

Sic Lucian. πολλοὶ γὰρ ἁμαθείας σολοικίας δεινὰς ἐν τῇ ὀρχήσει ἐπιδείκνυνται. Multi ob inſcitiam ſolœciſmos turpes in ſaltatione committunt.

ἄναυδ' ἀρ' εἶπας Ἰλίῳ τ' ἐκ ἄξια. *Euripides.*

Imbelle verbum dixti & indignum Ilio. *quod decennem obſidionem ſuſtinuit.*

ἡρακλῆς ὢν τῇ ὀμφάλῃ δουλεύεις. *Lucian.* Hercules cùm ſis Omphale ſeruis.

Domitianus muſcas ſtylo confodiens. *& Suetonio.*

ὥσπερ πηλοφόρβιοι. Vt lutum ferentes. *vel* Inſtar luti buiulorum. *Apud Ariſtophan. perſtringuntur Athenienſes, quòd ad concionem non conueniant niſi dato ſingulis obolo, quæ merces eſt vaculorum luti & huiuſmodi vilium rerum. Quadrat in eos qui perſonam & operam ſuam ad abiecta deiiciunt, vel functiones honeſtas vili mercede proſtituunt, & ad quæſtum abutuntur.* Citharœdus apud Plutarch. Philippo de ſonis neruorum ſecũ diſſerenti, reſpondit cautè. Abſit à te rex vt huius rei ſcientia tu me ſuperes.

Diogenes Cynicus, cum ſibi Alexander M. ludens ſportulam oſſium tanquam caninam vitam profitenti & agenti miſiſſet, accepit dicens: Hic quidem cibus caninus eſt, ſed donum minimè regium. Ex Laërtio.

Vlić przytomnego łodzić przekonáć łácno, niéſłuſza.

ῥᾴδιον δοῦναι πᾶσι καὶ καθεύδειν. *A.*

Eſt facile cuilibet dare abſentem nieci.

Mortuum flagellare, conuiciari, &c. *Vide ſub* Łácno bić tego/ co śie powáli.

Item. Vmárłem day pokoy. Sad bez drugiey ſtrony.

Vlić przywiozuy śie ni do kogo/ ni do żégo.

Nullius addictus iurare in verba magiſtri.

Quo me cunq; rapit tempeſtas deferor hoſpes Nunc in &c. Nunc in &c.

Et mihi res non me rebus ſubiungere conor. *Horati. Peripateticum hic Horatium agnoſcit Lambin. qualem ſe & Cicero profitetur, dicens.*

Nos inſtitutum tenebimus, nulliſq; vnius diſciplinæ legibus adſtricti, quid ſit in quaque re maximè probabile, maximè requiremus.

οἱ ἐκλεκτικοὶ *apud Laërtium,* qui ex ſingulis ſectis quæ probarent ſeligebant.

ἀναλογιστικοὶ aliis, qui ratione nituntur.

μὴ ἐξ ἐμοῦ λέγοντος ἴσθι. *Suidas.* Ne ſis in poteſtate dicentis.

μηδενὸς ἀνεύθυνος γίνου, πλὴν αὐτονόμου ζῶν. *A.*

Viue tibi liber, nulliq; obnoxius eſto. *Noſtri dicunt.* Vlić ożenitem śie z niem.

Adde illud Martial. Nulli te facias numis ſodalem. V. Vlić wiąż śie.

Qui liber esse vult, neq; cupiat neq; auersetur quicquam eorum quæ in potestate aliorum sunt. alioqui seruire necesse est. *Epictetus Græcus.*

Nié puści śię go. Chodźi zá niem iák ćień. *Vel vt vulgus rusticanum dicit.* iák ćiéle zá krową.

ὥσπερ σκιὰ αὐτῷ ἕπεται. Instar vmbræ illum sequitur.

Apud Plautum Chalinus seruus Olympioni ruuali eiusdem sponsæ dicit.

Quid tu malum, me sequere? Ræt. *Olym.* Quia certum est mihi Quasi vmbræ, quoquò ibis tu, te persequi. quin ædepol etiam si in crucem vis pergere, sequi decretum est.

Nié radby / alé muśi. Nié radáby kozá do tarcu / alé muśi.

ἡ Διομήδειον θυσία. *Zenodot.* Agamemnonis hostia *vel* victima. *quæ illi sacrificanti effugit & ægrè retracta est. Vel alluditur ad Iphigeniam filiam quam ipse in Aulide inuitus sacrificauit, oraculo sic pöscente.*

Διομήδεια ἀναγκη. *Suidas* Diomedea necessitas. *de eo qui coactus aliquid facit, vt Diomedes reiectus à suis Argyrippam condidit.*

Seruis (*seruis, herus loquitur*) ægrè est; mihi quod volupe est; meo remigio remigito. (*i. meus seruis impero.*) Tamen id quod odiosum est (*illis*) faciundum est cum malo atque ingratijs. *Plautus.*

Ducunt volentem fata, nolentem trahunt. *Seneca. Pöeta.*

Si non it, capito *(al. rapito, Meurſi.)* inquit eum; si caluitur (*i. frustratur*) ergo Indo manum iacito. (*i. injicito.*) *Lucili.* Nié chcé po woli! wiec po niéwoli.

ἑκὼν καὶ ἄκων πάντα φέρε δ' ἁμαρμένα. *A.*

Nolens volens q; ferto quod fors obtulit. *Affine*, Co muße to rad vczynić.

Nié rucz zań / nié przyrzekam.

Suo periculo emat qui mercabitur.

Mancipio neq; promittet quisquam neq; dabit. *Plaut.*

Similiter in lege mancipiorum scribebatur. Vadem nec poscat (*emptor*) nec dabitur. Nemo præstabit ideoq; pileatus venditur. *Ex Gellio. apud quem Cæcilius Sabinus ait:* Seruos pileatos venum ire solitos, quorum nomine venditor nihil præstaret. *Plato commendans per literas Dionysio Heliconem Cyzicenum mathematicum, in fine literarum addidit:* Hæc tibi scribo de homine animante natura mutabili. *Plutarch.*

τὸν ζῶντά σοι, ἀλλὰ βροτὸν ἐυμεταβολον. *A.*

Commendo tibi virum hunc, sed esse hominem scias.

Nié roskázuy drugiemu / coć ćieśko samemu.

Nulli imponas quod ipse non possis pati. *P. Syrus.*

μηδὲν ἐπιτίλλης ὅσα σοι μὴ ἐνεὸν παθεῖν. *A.*

Similia præcepta dedit Claudianus Honorio, sub persona patris eiusdem.

In commune iubes si quid, censesque tenendum,

Primus

Primus iussa subi; tunc obseruantior æqui
Fit populus, nec ferre vetat, cùm viderit ipsum
Auctorē parere sibi &c. — Si collis iniquus Primus ini. si pigra palus &c.

Nié rowna odmianá / zámianá / nagroda.

——Pro virgine cerua .s. *suppositaest. Martial.*

ἀντὶ παρθένου ἔλαφον. *Euripides. Cùm Iphigenia immolanda esset in Aulide, repente abrepta est in Tauricam, & cerua in eius loco apparens, est immolata.*

Aurichalcum pro auro .s. *accipere vel dare, supponere. Suetoni.*

διομήδεος καὶ γλαύκου ἀμοιβή. *Homer. Plato. Aristot. Cic.* Diomedis & Glauci permutatio. *Iustinian. in Pandect.* .s. *inaequalis. Nam Diomedes suâ ærea dedit Glauco, & ab eo aurea accepit. Glauci arma centum bobus æstimabantur, Diomedis nouem bobus. Vnde alterum dictum natum est* .s. χρύσεα χαλκείων. *subaudi* ἀμείβεσθαι. *Ex Homero.* Aurea æreis permutare. *Martialis etiam lusit in Hippocratem, qui pro potione absinthiaca mulsum ab eo petebat.*

Tam stupidus nunquam nec tu puto Glauce fuisti,
Chalcea donanti Chrysea qui dederas.

Pro lignea salute (in tabellis) vis argenteam remittere! *Plaut.*

Quis pro diuitijs ligna retenta velit? *Propert.*

φάβαν ἀντὶ τῆς πελειάδος. *Plato.* Palumbem pro columba.

ἀντὶ πέρκης σκορπίον. Pro perca scorpium. *Sic apud S. Lucam cap. 11.* Pro pisce serpentem: Pro ouo scorpionem .s. *dare alicui.*

λόγοι ἀντ' ἀλφίτων. Verba pro farina. Pileum donat vt pallium accipiat. *Erasm.*

τρίχας ἀντ' ἐρίων. *Theocrit.* Pilos pro lana. *dare vel accipere.*

σκιὰ ἀντὶ δ' κρεάτος. Vmbra pro carnibus .s. *capta ex apologo Gabria de Cane, posito sub* Lákomy chcąc wiecey mieć. σκιὰ ἀντὶ σώματος. Vmbra pro corpore. *Idem.*

ἀντὶ κακῆς κυνὸς σὺν ἀπαλῆς. *Diogenian.* Pro malo cane suem poscis.

ἀλλ' ἡμεῖς τέτοις δ' Ἀμειψόμεθα. *Theognis.*

Sed nos cum illis non commutabimus.

πόλιν ὑπολωλεκὼς τυρόκνησιν ἐλήφει. *Plutarch.* Vrbem amisi, cultrum *aut aliud ferrum (caseiteram vocat Rhodigi.)* purgandis caseis accepi. *Dictum Calippi Syracusam Tyranni, qui ad occupandum vicinum oppidum vrbe egressus, regno excidit.*

τὰ πρωτότοκια ἀντὶ δ' ἐψήματος φακῆς ἀπέδοτο *vel* ὤλεσεν. *Esau. Genes. 25.* Primogenita pro pulmento lentis dedit, vel perdidit.

Nubem pro Iunone cõplexus est. V. Omylita go nádźićiá. *Affine,* Nić stoi to zá to.

Niérowne rzeczy rownaß.

Magnis componere parua. *Virg.* *Vel* Paruis componere magna.

τὰ μικρὰ μεγάλῳ ἐικάσαι. *Thucydid.* Parua magnis conferre. *Plini.* Æquare iacentia summis. *Stati.* Nanum Atlanta vocas. *Ex Iuuenali. & Martiali.*

θρασυβούλῳ Διονύσιον φαῦλον εἶναι ὅμοιον. *Aristophan.* Thrasybulo Dionysium similem

Idem esse dicitis .s. *optimum pessimo.* Fulicam cygno comparas. *Paulinus sic habet:*

Sic confers fulicas cygnis, & aëdona parræ,
Constaneis corylos æques, viburna cupressis. *Sic Virg. de Vrbe Roma.*
Verùm hæc tantùm alias inter caput extulit vrbes,
Quantùm lenta solent inter viburna cupressi.

Quid paleis ad triticum? *Ieremia 23.*

ῥόδον ἀνεμώνῃ ζυγκρίνεις. *Suidas.* Rosam anemonæ comparas.

Martialis l. 2. ep. 77. Bruti pueri statuam paruam colosso conferens, negat hunc esse longum & illam breuem, quod diuersa prototypa exprimant inæqualia.

ἀκροθίνια πυγμαίοις κολοσσῷ ἐφαρμόζεις. *Philostratus.* Acrothinia cubitalia *vel* Pygmæorũ instar, colosso aptas, cõponis. Lux longè alia est solis & lychnorũ. *Cic.*

καρκίνος ὀλισθηρὸν ζυγκρίνεις. *Theocrit.* Cancros lepori comparas. *in cursu.*

κώνωπα ἐλέφαντι παραβάλλεις. *Libanius.* Culicem elephanti confers. *in mole.*

χελώνῃσι πηγάσῳ συγκρίνεις. Testudinem Pegaso comparas .s. *in celeritate.*

Menestratus ex formica in qua ceu in Elephante equitabat delapsus, , iacens supinus dixit:

Sic Phaëton è cælo decidit. &c. *Inepta comparatio. Ex Anthologia.*

Pygmæus pulicem occiso exclamauit. En alter Hercules!

ὁ δ' Χοσρόης οὐρανὸς. *Cedren.* Chosrois cælum (*quod idem Cedren. vocat* μυσαρὸν εἴδωλον .i. *exsecrandum idolum*) *nil ad verum cælum.*

τέττιγι τὴν μέλιτταν ζυγκρίνεις. Cicadæ apem confers .s. *in cantu.*

ἀετὸν γλαυκὶ συγκρίνεις. Aquilam noctuæ comparas.

τ' ἄιλαρον τῇ ἀβλωπᾷ. *Suidas.* Miueruæ felem .s. *confers.* *Aſſne, Dáléko to od tegá*

Nié rownia mnié z toba ábo tobié zemna. Nié zrownamy ſobié.
Inßa mnié / inßa tobié.

Non eadem arboribus pendet vindemia nostris. *Virgil.*
Cum vestris nostra non est æqua factio. *Plautus.*
Neque factione tanta, quanta tu sumus,
Neque opes nostræ tam validæ, quàm tuæ. *Idem.* In mentem venit
Te bouem esse, & me esse asellum. vbi tecum coniunctus siem,
Vbi onus nequeam ferre pariter, iaceam ego asinus in luto;
Tu me bos magis haud respicias, natus quam si nunquam siem. *Idem.*
Æqua lege pauperi cum diuite non licet .s. *agere. Idem.* *Huc facit apologus de Cardno aſſ. Tante affimatem Cedri. 2. Paralipom. 25.*

Hoc ego tuque sumus: sed quod sum, non potes esse, (.s. *Pòéta.*)
Tu quod es, e populo quilibet esse potest. *Martial. diuiti dicit.*

——Nec diis nec viribus æquis .s. *certatur. Virgil.*

βάλλε Δημαχέα γηρυόνῃ τετραπίλῳ. *Suid.* Vis pugnare cum Geryone quadricipiti.

Tu gallinæ filius albæ: Nos viles pulli, nati infelicibus ouis. *Iuuenal.*

ὐκ ἐθέλω ἀϊλεὺς ὀφθῆναι, ἐγὼ δ' ἔχω ὐχ ἄλις ὄξος. *Theocrit.*

Edolio

E dolio tu nempe hauris, ego nec satis aceti habeo.
Hic si quid nobis forte aduersi euenerit?
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera. *Terent.*

παρὰ λύδιον ἅρμα δέις. Iuxta Lydium currum curris. *Vel*
παρὰ λύδιον ἅρμα πεζὸς ἰχνύσεις. *Nazianzen. Plutarch. ex Pindaro.* Iuxta Lydium currum pedes incedis. *i. cum impari certas. Equiti pedes impar, præsertim Lydo. Lydi enim equitatu excellebant & ex equis pugnabant. Achilles tamen cum quadriga pedes currens vicit, apud Euripidem.*

βατραχὸς ἀκρίδος ἐρίζει. *Theocrit.* Rana cum locusta certat. *i. voce & cantu.* Volsellis pugnare non gladijs. *Varro.* Volsellis pugnare cum gladio *legit Vlpius. Leonidas Rex Spartæ, cuidam dicenti, nihilo nobis præstantior es, nisi quòd rex sis, respondit:* Atqui nunquam rex vester essem, nisi vobis præstarem. *& Plutarcho. Alexander interrogatus à suis, an vellet certare cursu in Olympijs, nam pernix erat pedibus, respondit:* εἰ γε βασιλεὺς ἐμελλον ἔξειν ἀνταγωνιστας. Sanè, si habiturus sum reges antagonistas. *Plutarch. Deliberante Alexandro, an acceptare deberet conditiones à Dario victo oblatas, decem millia talentûm & filiam nuptui &c. dixit Parmenio.* Ego si Alexander essem, acceptarem. *Rex verò respondit:* Et ego, si Parmenio essem. *Idem Plutarch.*

An quodcunque facit Mæcenas, te quoque verum est,
Tantò dissimilem & tantò certare minorem? *Horati.*
Quod si cœna mihi, tibi sit prouincia merces,
Cur faciamus idē nec mereamur idem? *Martial. .i. ambo amicis patronis inseruimus, sed impar pretium laboris recipimus; ego cœnam, tu prouinciam.* Desultorius in quadrigarum curriculum incurristi. *Cic.* Gigantum more cum dijs bellare. *Idem.* Contra retiariū ferula. *Martial. inæquale certamen intelligit Calderin.*

Grandis vt exiguam bos ranam ruperat olim,
Sic puto Torquatus (*splendidus & locuples*) rumpet Otacilium (*vicinum pauperem æmulantem Torquati œconomiam.*) *Martial.*

ἡ κίττα τὴν σειρῆνα μιμεῖται. *Galenus.* Pica Sirenas imitans.
ἀ θεὸς λακων ποτ' ἀηδόνα κίσσας ἐρίσδειν, ἀδὲ ἔποπας κύκνοισι. *Theocrit.* Non fas est ô Lacon vnquam picam cum luscinia certare, nec vpupam cum cygnis.
ἀετὸν κορώνη ἐρεσχελεῖς. Aquilam cornix prouocas.
ὁ νέβρος τὸν λεοντα *s.* προκαλεῖται. *Lucian.* Hinnulus leonem prouocat.

Non esse æquiperabiles vestras cum nostris factiones atq; opes. *Plaut. Trinummo. Apud eundem in Truculento Geta cum militē Ligurē ad pugnam tandem deuenit, & ait:* Tu machæram longiorem habes, sed verutum sine dum (*me*) petere, siquidem belligerandum est. Ibo domum, &c.

τὰ ἀνίσια στάσις. *Hippocrat.* Inæqualia seditionē mouent. Nierownośći niezgodna.
ποταμὸς θαλάσσῃ ἐρίζας. *Suidas.* Fluuius cum mari certas.
σφὰξ ἐρίζων τέττιγι ἐναντίον. *Theocrit.* Vespa cicadæ obstrepens.
χύτρα καὶ πέτρα ἀ συμφωνεῖ. Olla & saxum non consentiunt.

ὗς ποτ' ἀθηναίαν ἔριν ἤρισε. *Theocrit.* Sus cum Minerua certamen inijt.
Capra contra leonem. V. Nié miec śie kotku ną niedźwiedźią.
Dares Entellum prouocas. *Ex Virgil.* Lepusculus cum leone ludis. *Martial. l. 1. ep. 23. & 52.* *Asinus Pollio cùm in eum Augustus Festiuorum scriberet:* Ego, *inquit*, taceo: non enim facile est in eum scribere, qui potest proscribere. *Macrobius. Phauorinus Philosophus, cùm quoadam eius verbum Adrianus Imp. reprehendisset, cessit dicens:* Cur non cedam ei, qui habet 30 legiones? *Spartian.*
Grauius erit vnum tuum verbum ad eam rem quàm centum mea. *Plaut.* Wiec cey ty sprawiß iednem słowem niż ia dźieśiącią.
Aranea hirundini capiendæ telam texuit, sed cum ea arrepta est ab hirundine in aërem.
Affine est, Nié miec śie kotku. Nié strąday śie. Nié wygraß.

Nié rowna to. Nié rowne to rzęczy. Nié pará.

δέσποινα γὰρ γέρουσ' νυμφίῳ γυνή. *Aristoph.* Regina dominaq; vxor est sponso seni. βῶλος ἀρότῳ. *Suidas.* Gleba est aruum. *de rebus inæqualibus.*
Verbis contra arma bellum gerimus non pari conditione. *Cicer.*
ὁ μὲν γὰρ ἑνὸς, ὁ δ' πολλῶν ἀντάξιος ἑτέρων. *Plato.*
Hic quidem pro vno, ille pro pluribus alijs æstimandus.
Χῖος πρὸς Κῶον *Zenodot.* Chius ad Coum *de rebus inæqualibus aut pugnantibus. Nam Chius in ludo talorum vnioni seu Cani respondet: Cous senioni.*
Vnde apud Persium, Senio Dexter, & Canicula damnosa vocatur.
Et apud Martialem Senio cum cane depugnat in ludo tesserarum.
Effertur Prouerbium Græcum & sic: ἓν πρὸς ἓξ. *Idem* ἓν πρὸς ἑξήκοντα .i. Vnum ad sex. *Vel* Vnio ad sexionem. *sed in priori illo* Χῖος πρὸς Κῶον. *est præterea allusio ad duas gentes dispares,* Chiã & Coam. Cubito regio superat. V. Sporo.

Nie rowno śie dźiedziemy czesturemy/ &c. Nié rowno śie ziemia dzieliß.

Nihil de vitello! .s. *das mihi vel dedisti. Cic.* τοῦτό μοι δόον δίδως.
Sommiárat quidam ouum è fascia sui lecti pendere: coniectori id cùm exposuisset, respondit is, thesaurum illic latére. quæsiuit ille, inuenit auri massam argento tectam instar ouí, & coniectori aliquid ex argento obtulit. Cui ille: Nihilné de vitello? .i. *ex auro, quod ouum illud significabat. Ex Cicer.*

ἑλκοῖσι θύσας αὐτὸς ὀψοφαγεῖ κρέας. *Plutarch.*
Viscera adolens (*diis*) ipse carnes deuorat.
Sic Prometheus, Ossa ad pectora Iouí offerebat, carnes hostiæ sibi seruabat.
Nutricum more me pascis .i. *malignè. Ex Aristophane, cuius versus vide si lubet sub* Nié iucho taki ver. *&c. Apud Martialem adolescens proteruus Pædagogo dicit:*
Nil mihi vis & vis cuncta licere tibi! *Idem Pœta conuiuatori suo dicit:*
Nos bibimus vitro, tu myrrha (*myrrhino calice obscuro*) Pontice: quare?
Perspicuus prodat ne tua vitra calix .s. *diuersa a nostro.*
Spicilegium mihi tantùm reliquit .s. *ex fragibus vel fructibus ablatis. Ductum id à dicto Antigon. Regis, qui cùm suis pecuniam imperasset, & quidam dixisset:* Non talis erat.

lis erat Alexander. *subiecit Antigonus.* ἐκεῖνος ἐβόσκησεν Ασίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι. Ille messuit Asiam, ego spicas lego. *Leoni apud Æsopum maxima prædæ pars & ferè tota à vulpe tribuitur. quòd is asinum æquales tres partes facientem lacerauit.*

Affine, Lepſze gſpodarzowi. Jednemu gody. Wiácoßyne dźiećie.

Nie rozcieray nie poruſzay bedźie barzey zmierdziało.

Maledictum interpretando facies acrius. *P. Syrus.* V Przykrości folgą tierpliwość. *Galli dicunt.* Lutum agitatum fœtidius est. *Garner.* πηλὸς σαλευθεὶς δριμεῖ κακώτερον. *A.* Cœnum grauius olebit vbi commoueris. *Simile est.* Camarinam ne commoueas. Non mouenda ne moueas. Anagyrum, &c. *Vide,* Day ziemu pokoy.

Nie rozmyślne rzeczy, lecz nie rozmyślny pisarz, rzécznik, nie bedźie wyborny.

φρόνημα μεθύοντος μᾶλλον ἢ ἐμέντος. *Philostrat.* Commentatio temulenti vel potiùs vomentis. *Aristides Orator insignis, cùm eum M. Antonius peroranten ex tempore audire vellet, respondit:* ἂν ἐσμεν ὀπὸ τῶν ἐμέντων. Non sumus è numero vomentium .i. *ex tempore qui dlibet garrientium* (V. Rozmyślić śie.) *Idē Philostrat.* ὁ γὰρ ἐνθάλπης τὸν ἄτω λόγον, ὃτῳ καθ' ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη. *Synesius.* Non enim fouet intùs orationem, cui quotidie vomere necesse est. Orationem in aliquem euomere. *Cicero.*

Nie ruſzy, gdźie némaß nic.

ὃ μηδὲν ἐστιν ὑποθέρξῃ, μηδὲν θίγῃ. *A.*

Vbi nihil est quod auferat, tangit nihil. *In Aulular. Plauti seruus dicit coquo.* Scio te Facile abstinere posse, si nihil obuiam est. q. d. *arripis si quid se offerat. Eam opinionem de coquis fuisse apparet ex eodem loco, nam idem seruus dicit:*

Vbi si perierit quidpiam (*in domo plena supellectili aurea, argentea, veste,*)
Dicant; coqui abstulerunt, comprehendite,
Vincite, verberate, in puteum condite. V. Kucharz głodem nie vmrzé.

Nie rychło.

Celeriùs elephanti pariant. *Plini. nam decem annis in vtero fetum gestant Theophrasto auctore.* Annus est .s. dum comuntur dum molliuntur feminæ. *Terenti.* Myrmicè incedere. *Catul.* Formicarum more tardè incedit. *vel vt Plaut. ait:* Formicinum gradum mouet.

Dum æs exigitur, dum mula ligatur Tota abit hora. *Horatius.*

Longa manu dare. *ex Pandect.* .i. *differre, promissis eludere. Erasm.* μελλονικιάζειν. *Aristophan.* Cunctari more Niciæ *ducis Athenensium, qualis etiam erat dux Romanorum Q. Fabius hoc nomine celebris.*

ἡρακλῆς ξενίζεται. *Athenæ.* Hercules hospitatur. *qui voracissimus cùm esset, diu morabatur in conuiuio.* *Affine,* Nie doczékaß śie. Nie záraz to bedźie. Dáj lżko do tego, Jeżá po drożdże. Nie sporo.

Nié rychło/ ále dobrzé.

Elephanti tardè pariunt (.ſ. *decimo anno. Plaut. Plin, biennio Ariſtotel.*) *ſed parium Elephantum .ſ. animal nobile.*

Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. *Ennius de Fabio Cunctatore.*

ὄψιμον ἀμετέλεστον ὅς κλέος ἐν δολέεται. *Homer.*

Tarda & ſera nimis ſed fama & laude perenni. *Cic. reddidit.*

βοὸς ποδὶ .ſ. βαδίζειν. *Plutarc.* Bubulo pede progredi. *quia bos lentè ſed vtiliter per agrum arando incedit.*

μένε βοῦς ποτὲ βοτάνην. Exſpecta bos olim vel quandoque tandem herbam.

Nié rychło śie pocżąć vczyć czego. prawá/ lekárſkiey nauki/ &c.

Ná onem świećie chcé być práwnikiem/ doktorem. &c.

Poſt mortem vult cauſas orare, ægris mederi. &c. *Sic Franciſco Aretino quadragenario iuriſprudentiam diſcere aggreſſo, quidam perſtringens eum dixit:* In altero ſæculo illum aduocatum fieri velle.

Simile quid dici potuit Socrati, qui iam ſenex citharam pulſare diſcebat.

Mortuus manibus pſallere vult. *Hinc Theognis.* μή με διδάσκε, ἔτοι τηλίκος ἐμὶ μαθεῖν. Ne doceas me, ætas iam facit indocilem. *Vide & dictum Eudamidæ de Xenocrate, ſub* Nié w czáſie. V. Stárego odmienić. & W wigilia śmierći.

Nié rychło, w ſtaroſci chćiec poprzeſtáć złości. Nie rychło będzieſz/ myśli być cnotliwy.

Quidam viuere tunc incipiunt, cùm deſinendum eſt. *Seneca.*

Quidam antè viuere deſierunt, quàm inciperent. (.ſ. *benè viuere.*) *Idem.*

Nil turpius quàm viuere incipiens ſenex. *Idem.*

In ciuitate quadam voces prolatæ mox congelantur, & demum gelu ſoluto æſtate audiuntur. Antiphanis dictum de auditoribus Platonis, qui à Magiſtro dicta vix demum ingrauſcente ætate intelligunt. Plutarch.

ἀυχρότερον ἀδὲν ἢ γέρων ζῆν ἀσίων. *A.* *Affine,* Stárego odmienić.

Nié rychło odmoſt zaptáć. karáné. Długo mu Bóg folgował.

ὁ Ζεὺς κατοψὲ χρόνῳ ἐς τὰς διφθέρας.

Tardè ſat inſpexit Iupiter in diphtheram .i. *pellem caprinam in qua fingebatur omnia acta hominum notare, & ex ea cuiq; pro merito ſoluere.*

καὶ τὸν τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἔξεπιε. *Dion.* Et vſurim & ſortem exſoluit. Huc etiam facit Æſopicus ſinguis. *ſub* Nié przepiéczéć śie to. Ibici grues *ſub* Nayd źié Bóg. *Vide &* Nié ſkwáplíwy Bóg.

Nierządem Polſká ſtoi.

Dictum apud noſtrates vulgatiſſimum. Senſus eius eſt. Nié trzébá rządu w Polſcze/ ſtoi bés niego. Gdyby Polſká rządna była/ tedyby nié długo zginęłá. Lepſza/ woła/ niekárność/ niż rządy kárność &c.

Quæ omnia falſa improba & ſtulta ſunt. Nam quamuis negare non poſſumus, in Republica noſtra

ca nostra, non adeò esse accuratam observationem legum & obedientiam erga magistratus; sed magnam licentiam, luxum, iniustitiam & scelera publica sæpe impunita: non tamen hinc concludendum est, his malis stare & firmari Rempubl. sed potiùs benignitate & patientia divina ac protectione, quam perpetuò Ecclesia & multi probi pijq; priuati, ac cælites nostri olim gentiles nunc tutelares implorant. Adde multorum improborum quotidianam à malo resipiscentiam per pœnitentiam, & vsum sacramentorum, ac vltroneas pœnas. Adde & tot pietatis ac religionis opera, quæ perpetuò à quamplurimis fiunt. Deniq; stat quasi aliquo ordine, & iustitia Politica, quam videmus in tribunalibus iudicijsq; variis Nobilium & plebeiorum. Esto sint corruptelæ, fauores, fraudes, errores, in ijsdem: sed vbi vnquam in optimis Rebuspublicis non fuerunt? Esto item, detur vena coruis aliquando, & areneārum casses transmittant insecta maiora vel auicula. Sed hæc vetus est de omnibus Rebuspub. Græcorum & Latinorum querela & cantilena in paræmiam etiam versa. Leges aranearum telas esse. Hinc porrò rectiùs ratiocinari licet. Si non satis ordinata Respub. Polona, stat & viget; qualis futura esset, ordinata si foret? Nam illud nemo nisi insanus dixerit: Iustitiæ, legi & principi exhibenda obedientia, pietate, modestia, regressu ab improbitate ad virtutem, destrui & deteriorem reddi statum Reipub.

Potest esse & alius dicti Polonici sensus, ironicus nempe & quasi exprobrans aut ficte excusans ἀταξίαν genti nostræ familiarem, cum qua tamen vtcunq; stat. (ponendo pro Causa, non causam vt Logici dicunt) vtcùm aliæ sint causæ veræ aut occultæ stabilitatis, vt dixi; hæc manifesta & apparente stare videatur. Simili ratiocinatione ad causam verisimilem sed falsam, ex euentu apparente processit Martial. l. 12. epig. 56. iocando in Polycarmum sæpiùs in anno ægrotantem; & tot Soteria ab amicis accipientem, vt ob ea ægrotare visus sit. Et l. 3. ep. 52 in Longinianum, cui post domum casu incendio absumptam, tantùm amicè contulerunt; vt suspicio alicui oriri potuerit, cum idcò fronte domum suam incendisse.

Similia habet Iuuenalis Satyra 3. de Asturio.

Polonicum dictum reddere Latinè & Græcè pretium operæ nullum est. si tamen vrgeas & exigas, dic: ἀταξίᾳ ξὺν ἴσῃσι πολωνίοι.

Ataxiâ (*vel* Nullo ordine) hospes nostra stat Polonia.

Nierządnik. Cudzołożnik.

Periphrasin eius continet hoc Græcum Prouerbium. πολλαὶ κυνὸς ἀφορμαὶ ἰωνᾶι.
Canis masculi multa cubilia.

Nierządnik pospolicie nieoszczędny rozsiewcy.

πρέπει φίλῳ τὸ τ ἐρωτων δεδῆσθαι βλακευτον. *Plutarch.* Prasii folio ligata est cupidinum crumena. *quare facillimè solui potest.*

Amor enim reddit prodigos, *vt apud Comicos & historicos videre est.*

Plutarchus tamen in eo dicto non tantum videtur lentum & fragile vinculum ex porro spectasse, sed etiam naturam porri calefacientem, Venerem irritantem, diureticam, aliquem inflantem &c. ex Dioscoride.

Scorto nemo placet, nisi dextram munere placet. *Anonym. rhythmic.*

Talia multa Plautus habet, sed non esse ea opera non est, nisi vt quidam monet ad deterrendos

iuuenes à damnosis Lupis. & Terent. de eodem argumento, ait:

Nosse omnia hæc, salus est adolescentulis.

Nié rzucay kości między psy. *Idem est.* Nié dáy powodu do zwády. ἀδέσποτον μῆλον ἔρριψ' εἰς μέσον βάλης. *A.*

Pomum iacere discordiæ in medium cane. *Ex Nicephoro. Confer.* Kość rzucić. *Vide Vlyssis industriam sub* Nié dáy powodu.

Nié ſplunieć. Oto nie ſeplunie. Przac śie czego, wydaié śie.

Sonum literæ S *in qua dicti vis & gratia est, calamo exprimere non potui: in primo Tomo sub* Szeplunienie *conatus sum id fusiùs describere. nempe non gentis aut consuetudinis (vt vulgò putatur) sed naturæ in quauis gente & dialecto vitium, quo* S *litera non sibilo, vt deberet, sed quodam absono flatu effertur. Dictum hoc facetum paræmiacῶς iacitur in eum, qui aliquod vitium dissimulare, tegere, vel negare conatur, & interim eo ipso illud magis prodit.* ἀπαρνούμενος πρᾶγμα (vel ῥῆμα) βεβαιότερον ποιεῖ. *A.*

Negans quod illi obijcitur, affirmat magis.

Græcè ψελλὸς ὁ πιστεύει. Balba non credit. *s. se balbam esse, cùm tamen pro* πιστεύω *dicat* πιθεύω. *Sic si balba dicat:* ὁ ψελλίζω. *literas* ψ *&* ζ *vitiosè pronuntians. vel si dicat:* ὁ ζιγματίζω. σ *&* ζ *corrumpens. Vel si Polonus dicat* Nié ſéplunie *pro* Nié ßéplunie. *Nam in Latina voce (Balbutio) id vitium non apparet. Simile quid habet Lucretius vitia feminarum cum extenuatione recensens.* Balba (*inquit*) τραυλίζει. *quod minus quiddam esse alt Gesanius quàm balbutit vel* ψελλίζει. *quia magis in posteriori* ζιγμαλισμὸς *apparet.*

Simile est in lib. Iudicum c. 12. Scibboleth. & Schibboleth. *Et Apud Lucianum in Pseudologista.* Non solœcisso dicit sæpe quidam maximè solœcissans.

Apud Aristophanem carpitur Lambdacismus (i literæ L *loco* R *vitiosa vsurpatio) Alcibiadis, qui hoc vitio laborauit. Dicente enim illo:*

ὁλᾶς ϑεωλὸς; τὴν κεφαλὴν κόλακα ἔχει. *Debuit autem dicere.*

ὁρᾶς ϑεωρὸς; τὴν κεφαλὴν κόρακα ἔχει.

Viden' aruspex? hic habet corui caput. *Respondet alter.*

ὁρᾷς γε δῆτ' ἀλκιβιάδης ἐτραύλισεν Hoc Alcibiades sat probè ebalbutijt.

Idem vitium familiare est Polonis qui L *loco* R *aut* v *pro* ł *polonico ponunt, v. g. Folnaż, Letholica aut Łetholyka vel Rlethorlica. Gwautem pro Gwałtem &c.*

Sed addo lepidum factum, (non apologum, me teste.) Materfamilias quædam cœnabat pro opibus lautiùs cum suis, cùm nuntiatum est aduentare hospitem quendam ingratum; arripit illa patinam cum pulpamento lautiore & supra furnum recondit, interminans liberis ne prodant. ingresso illo & considente, vnus è pueris, Domine hospes, inquit, ne frustra sis, non est tale pulmentum supra fornacem, omninò non est, ne tu cogites sperésue quicquam ac exspectes. & sic negando prodidit, risumq; pudori mistum vtrisq; excitauit.

Asserens item negat apud Homerum & Lucian. Polyphemus cùm dicit: οὔτις με ἐτυφλωσε. Nemo me excœcauit. *Dicere autem debuit,* Vlysses. &c.

Nie śiegay przez krupy do iáglét.

ἐπ' ἀπεροβάθμιον πόδα ἐπιθεῖν. *Suidas.* Ne vltra gradum pedem iacias. *ne transilias. Vulgare monitum est de decoro in mensa seruando illud.* Proxima tibi cape. τὰ ἐγγὺς λάβε. *Eleganter Epictetus. quem Latinè loquentem affero.* In vita, *inquit*, vt in conuiuio agendum est, quod ad te circumferendo peruenit, ex eo partem modestè capito. præterijt! ne detine: nondum adest! ne longiùs appetitum extendito, sed exspectandum ad te peruenerit.

Nie ſkładay śie z dworem / bo przyptáćiß worem / ábo wołem.

Nie miesßay śie śielſka ſobáko między dworſkie. *Russorum est.*

Viue tibi quantumque potes prælustria vita.

Sæuum prælustri fulmen ab arce venit. *Ouidi.*

Viue ſine inuidia, molleſque inglorius annos

Exige, amicitias & tibi iunge pares. *Idem.*

ἄλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* A maiore viro fuge.

κίνδυνός ἐστι δ' ἰσχύϊ ἔναι φίλον. *A.*

Periculosa amicitia potentium. *Erasmus.*

Tu quoque formida nimium sublimia semper:

Propositique memor contrahe vela tui. *Ouidi.*

πόρρω δίος τε καὶ κεραυνοῦ *Diogenian.* Procul à Ioue & fulmine .ſ. *esto, vel fugito.* Semper &c. Disparem vites. *Horati.* Noli fœnerari homini potentiori te; quod ſi fœneraueris, quaſi perditum habe. *Ecclesiastici 7.*

Si opulentus it petitum pauperioris gratiam, pauper metuit congredi. *Plaut.*

——— χαλεπαὶ δέ τ' ἀνάκτων εἰσὶν ὁμοκλαί. *Homer.*

Formidandæ ſunt regum minæ.

Diuites Si quid bene facias, leuior pluma eſt gratia.

Si quid peccatum eſt, plumbeas iras gerunt. *Plautus.*

Pondus ſuper ſe tollit, qui ſe honeſtiori communicat. Et ditiori ne fueris ſocius. *Eccleſiaſtici 13.* Aſelli & bouis impar ſocietas *apud Plautum, quo apologo Euclio utens, defugere voluit affinitatem Megadori opulenti & factioſi viri.*

Tolta ſeu olla teſtea ad lebetem non appropinquat, ſeu non natat ſimul. *Auieni apologus.* *Sic Eccleſiaſtic: 13.* τί κοινωνήσει χύτρα πρὸς λέβητα; ἄυλη προσκρουσθεῖσα ἀύλῃ συντριβήσεται. Quid communicabit cacabus ad ollam? (*ad lebetem*) quando enim ſe colliſerint, confringetur.

Dulcis inexpertis cultura potentis amici Expertus metuit. *Horat.*

Fonte ex eodem cum lupo agne ne bibas. *Ex Apologo Fædri.*

ἐκ τοιοῦδε ὑδάτος σὺν λύκῳ οὐς ἐὰν πίῃς. *A.* Facinus audax incipit Qui cum opulento pauper homine cœpit habere negotium Aut rem. *Plaut.*

Sic Martialis opulento & lauto conuiuatori ſe inuitanti reſpondet:

Conuiuas alios cœnarum quære magiſter,

Quos capiant menſæ regna ſuperba tuæ.

Me meus

Me meut ad ſubitas inuitet amicus oſellas
Hæc mihi, quam poſſum reddere, cœna placet.

Leonina ſocietas .ſ. *periculoſa & fugienda. Caſſius apud Vlpianum, apologum Æſopi de ſocietate Leonis Vulpis & Aſini impari & aſino exitiali, de illa ſocietate accipit, in qua alter tantùm lucrum, alter verò damnum ſentit.*

Ludi ſtultorum, dominorum, [illegible], luporum,
Non benè luduntur, quia ſeria ſæpe ſequuntur. *Anonym. rhythmic.*
Cum domino cerasum res eſt mala mandare (*vel frangere*) ſeruum,
Tollit matura & tibi proijcit omnia dura. *Idem ex Germanico.*

Aſine, Vnié rownia mnié z toba. Vnié gray myſſko z kotkiem.

Vnié ſkropiß tego świecona woda.

Precibus (.i *diris quas occino*) non linquar inultis Teq; piacula nulla reſoluent.
Archytas apud Horat minatur ei qui ſuum cadauer inſepultum præteriret.
Vicinum illud Terentij. Ain tu! vbi peregrè tibi quod lubitum fuit, feceris,
Veniasne mihi precibus lautum (*lotum*, vel *loturus*) peccatum tuum?
Credebant ethnici ipſa aſperſione aqua expiari quæuis peccata. Sic apud Senecam Hercules poſt cædes in furore patratas ſibi redditus ait:

Quis Tanais aut Nilus Tigris Rhenus &c. per meas currens manus
Abluere dextram (*hanc*) poterit? &c. *Et Æneas in 2. Æneid. dicit.*
Tu genitor cape ſacra manu patrioſque penates,
Me bello è tanto digreſſum & cæde recenti,
Attrectare nefas, donec me flumine viuo Abluero. *Vbi obſerua aquam viuam aut currentem ad id fuiſſe eorum opinione efficacem, quod etiam dicit Ouid. Liui. Columel &c.* *Cicero item de more parricidas culeo inſuendi ait:* Noluerunt (*maiores noſtri parricidas*) nudos in flumen dejcere, ne cum delati eſſent in mare, ipſum polluerent, quo cæteta quæ violata ſunt expiari putantur. *Idem Euripides affirmat dicens.* Θάλασσα κλύζει πάντα τ' ἀνθρώπων κακά-

Mortalium mala abluit mare omnia.

Notæ præterea ſunt lotiones & aſperſiones apud Iudæos olim piaculis expiandis frequentiſſimæ & ritus, quas poſt Chriſti aduentum & mortem, meritò ridet Iuuenalis & alij Ethnici, vtpote iam inutiles poſt Chriſtum ab ipſis reiectum & occiſum.
Polonicum quod dicitur tractum eſt ab vſu pio Catholicorum, qui leuiores noxas, aquæ Eccleſiæ Catholicæ ritu conſecratæ, aſperſione religioſa, verè expiant.
Vicinum ſuperior eius dictus eſt & illud Ouidij, de peccato admiſſo:

Pœna poteſt demi, culpa perennis erit.

Dydzieß ſędziego karánia/ nié ſumnienia kotowánia.

Nie ſtoiéß śie przéd Bogiem: nié vmkniéß śie.

Non dicas: à Deo abſcondar & c. in populo magno nõ agnoſcar. &c. *Eccleſiaſtic: 16.*
In omni loco oculi Domini contemplantur bonos & malos. *Prouerb. 15.*
Et non eſt quicquam abconditum ab oculis eius. *Eccleſiaſtici 39.*

ὅταν τις θεῶν βλάπτῃ, φύγοι τ' ἂν ὃς τὰν ἰσχύων φυγεῖν. *Sophocles.*
Cùm quis deorum cœperit lædere, ne valentissimus quidem potuerit effugere.
Homines forte celasset, deos nunquam celare potuisset. *Cic.*
Iuuenalis carpens licentiam quorundam magnorum virorum noctu flagitia patrantium & dicentium: Nocte quidem. Rt. Sed Luna videt, sed sidera testes Intendunt oculos.
Hoc argumento Paphnutius Thaidem nobilem meretricem à turpi vita ad honestam castam & sanctam traduxit. dum simulatè locum sceleri patrando ab illa petit occultum, in quo Deus illos non conspiciat. quem illa talem inueniri negante, Paphnutius personam deposuit & quod optabat perfecit. S. Antonin.
Θεὸς δ' πτερόεντ' αἰετὸν ἔπιτε, καὶ θαλασσαῖον δελφῖνα παραμείβεται. *Pindar.* Deus & volucrem aquilam consequitur & marinum delphinum antevertit.
Affine, Bóg wßyſtko widźi.

Nie ſkryćß śie przed ludźmi: mé zátáiß. Nayda/ dowiedza śie ludźie.
Wiedzą ſąśiedźi / iáko kto śiedźi.

Iumenta loquentur .ſ. *quæ occultè facis. Sic Iuuenalis.*
Ergo occulta teges, vt curia Martis Athenis!
O Corydon Corydon, ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas! ſerui vt taceant, iumenta loquentur;
Et canis, & poſtes, & marmora. Claude feneſtras,
Vela tegant rimas, iunge oſtia, tollito lumen
E medio; taceant omnes, propè nemo recumbat.
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,
Proximus ante diem caupo ſciet. &c. &c. *Simile eſt illud apud Eccleſiaſten. 10.* Et aues cæli portabunt vocem tuam.
Adde & Ibyci grues. *ſuprà ſub* Nayḋźiè Bóg. In area latitas. V. Skryć śie.
ἤ τις ζῶν τοδ' εἶπε θεῶν, ἢ αὐτὸν ἰδών. *Homer.* Aut aliquis deorum hoc eis dixit, aut ipſi videre. *Cum res diligenter occultata deprehenditur.*

Nie ſkwápliwy Bóg ná karánie.

Dij laneos habent pedes. *Macrob. .i. leniter & lentè incedunt.*
Dij immortales lenti quidem ſunt, ſed certi vindices. *Senec.*
Lento gradu ad vindictam ſui diuina procedit ira; ſed tarditatem grauitate ſupplicij compenſat. *Valerius. Maxim.*
Sera, tamen tacitis pœna venit pedibus. *Tibullus.*
Vt ſit magna, tamen certè lenta ira deorum eſt. *Iuuenal.*
Serò molunt deorum molæ. *Ex Plutarch. cuius verſus eſt ille.*
ὀψὲ θεῶν ἀλέουσι μύλαι ἀλέουσι δὲ λεπτά. Serò deorum molunt molæ, ſed molunt minutè .i. *quò ſeriùs eò grauiùs puniunt dij.*
Cunctabundus naturâ Deus. *ex Plutarcho qui habet hunc ſenarium. Euripidis.*
μέλλει τὸ θεῖον, ἐστὶ δὲ τοιοῦτον φύσει. .i.
Cunctatur numen diuinum, eſt verò tale naturâ ſuâ.

Sic Ecclesiastic. 5. Altissimus patiens est redditor.

Simulacra deorum apud Tyrios, vincula in pedibus habebant teste Plutarcho, vt & Saturni compedes apud Lucianum, ad tardum motum denotandum.

Lepidè Ouidius de suo Ioue.

Si quoties peccant homines, sua fulmina mittat
Iuppiter; exiguo tempore inermis erit. q.d. *non semper, nec mox vt peccãt mittit.*

Rhinoceros tardè & difficulter irritatur, sed exasperatus ferocissimè sæuit. *Martialis. Pierius.*

Nie służy to temu. Nic temu po tem. Nié tego by mu trzebá.

τῷ παιδὶ μαχαιρεῖον ſ. δίδως. *Plutarch.* Puero das gladium. *cui potiùs globi, crepitacula, vt idem ait, conueniunt.*

Sambucam aptas caloni. *Persius.*

Herculis cothurnos infanti aptas. *Quintilian.* Paruo pedi magnum calceum inducis. *Plutarch. Contrà verò,* Minor pedè calceus vrit. Wielka nogá/ ciężny trzéb wiś poczuić. Ephippium boui, aratrum equo imponis. *ex Horatio.*

Libr. 1. Regum. c. 17. Arma Saulis Dauid paruus induere abnuit.

Tityo similis. *Theocrit. de Amyco pugile dicit.* Χάρεω ἐνὶ στενῷ πυρῷ ἐναλίγκιος ἀνήρ.

In loco angusto vir Tityo similis. *Tityus nouẽ iugerum longus erat. Ouid. V. Opát 1. 2.*

Nie ſtrzebáć. Nie ſtrzebu, nie widzi. Jak kámien w wodę wrzucił.

Dáremna żądza/ czékánie/ spodźiewánie, Nie dowołaß śie.

ὕλαν κεκραγάζεις. Hylam inclamas. *ex Theocrito. Virgil. Valer. Flacco. Iuuenal. Fuit is inter Argonautas puer Herculis aut Polyphemi, quem is in flumine mersum, multis & magnis vocibus frustra inclamauit.*

ἐσ᾽ ἔγνω πότερον τεθνάκαμεν ἢ ζοὶ ἐμεῖς. *Theocrit.*

Ignorat vtrum mortui an viui simus.
Nec iam exaudire vocatos. *Virgilius.*

Absentem vocas. *Vide* Co zginęło/ zginęło.

Nie ſmárowny woz ſkrzypi. Nie ſmáczno: co mie ſrasno.
Nie náiadł śie/ márkoć/ leniwo robi.

Rota plaustri malè vncta stridet. *Carol. Bouillus. Simile quid Amos c. 2.*

κείζει ἀμάξας τρόχος ἄνευ ἀξυγίας. *A.*

Non vncta plaustri stridulum sonat rota.

In Pseudolo Plauti leno conqueritur & indignatur quòd non habeat pulmentum vncti iusculum, olearierum amicas habens.

πρὸς τὴν ἐρρωγυῖαν ᾄδῃς. *Suidas.* Ad fractam (*chordam*) canis. *quæ quando non respondet insuauis est cantus.*

Absque citharœdo saltare. *ſ. ingratum, iniucundum, & ineptum est. Garner. Gallic.*

Cos sicca, malè acuit. *ex Germanicus dictis.*

Sic vulgus fatur, sitiens cos non operatur. *Anonym. rhythmic.*

Nie śnię

Nié śnito mi śie o tém. Niéwiem. Nié wżyśkiem. Nié myślikem.

ἀλλ' ὄναρ. vel. ἀλλ' ὡς ὄναρ ſ. ἤκουσα, ἐπύθησα, ἐνόησα, &c. *Lucian. Theocrit. Plutarch.* Ne per ſomnium quidem .ſ. *audiui, feci, cogitaui, &c.*

Nié ſpać by tu trzéba. Pilnośći/ czuynośći tu trzébá.

ὕπνος δ' ἀπέστω γλυκύθυμος ὀμμάτων. *Ariſtophanes.*

Oculis abeſto leniens animum ſopor. Ænea vigila. *Virgil.*

Leporino ſomno hîc dormiendum .i. *apertis oculis. ex Xenophonte.* κροκοβαλιᾶν ἀνεῳγμένοις καθεύδειν. inconniuentibus oculis dormire.

Cic. iocatur in Caninium vnius diei Conſulem, dicens: Caninius mirifica fuit vigilantia Conſul, qui toto ſuo conſulatu ſomnum non vidit.

Diligentiam ſeu vigilantiam ſonat & illud Platonis non ab oculis ſed à manibus ductum. ἀ τῇ ἑτέρᾳ λαπτέον. Non vna manu capiendum .ſ. *ſed vtraq;* Żaś śie obicmá rekomá.

Cùm Iulius Cæſar dictator oppreſſiſſet Romam, ciues ægrè illum ferentes, inſcripſerunt tribunali M. Bruti Prætoris (oriundi à Bruto regum expulſore) hæc verba. καθεύδεις Βροῦτε. ἐκ εἰ Βροῦτος ἀληθῶς. Dormis Brute. Non es tu germanus Brutus .ſ. *quia tolleras & non tollis tyrannum. Brutus autem hoc tunc cum coniuratis maximè agebat. E Plutarcho.* *Affine.* Spać długo. Kto ráno wſtáié.

Nieſpodźianego nic v madrego. Mądry wżyſtkiego śie ſpodźiewa.

Nieſpodźiewałem śie tego; ſtowo ieſt człeká głupiego.

Sapienti nihil ſ contra opinionem accidit. quia inprimis cogitauit, aliquid poſſe proſpectis eius reſiſtere. *Seneca.* Imprudentiũ fiducia eſt fortunã ſibi ſpõdere. *Idẽ.* Non eſt ſapientis dicere non putâram, vel non putauit. *ex Cic, Terent.* Putare eius eſt qui ſimplicitate pectoris aberrauit. *Donatus.*

ἐκ ἔστιν ἀνθρώπῳ ζῶντι, τοῦτ' ἐ πέπομαι. *Menander. i.* Non licet homini dum viuit dicere: Hoc mihi perſuadere non poſſum .ſ. *vt accidat. Vel* Fore id haud putâram, nemo viuens dixerit:

ἀισχρὸν συμβάντος ἄνδρος εἰπεῖν: τίς γὰρ ἂν ὠιθη ταῦτα γενέσθ. *Demoſthen.* Turpe eſt cùm aliquid accidit dicere: Quis enim hæc euentura putaſſet?

τὸ μὲ γὰρ λέγειν: ὡς ἐκ ἂν ὠόμην, τίς γὰρ ἂν ἤλπιζε τοῦτ γενεσθαι; μέγιστον εἶναί μοι δοκεῖ σημεῖον ἀπειρίας στρατηγικῆς καὶ βραδυτήτος. *Polybius.* Nam dicere: Non putabam, quis enim ſperaſſet vnquam hoc futurum? maximum mihi videtur eſſe ſignum imperitiæ ducis & tarditatis. *Iphicrates item apud Plutarchum:* Turpiſſimam eſſe vocem ait: Non putarã. *Affine,* Comnié dźié/ &c.

Nieſpodźiane dobro przyiemnićyſze.

Grata ſuperueniet quæ non ſperabitur hora. *Horat. hora vitæ, ei qui ſcante illam horam vel diem moriturum putabat: præceſſit enim ille verſus:*

Omnem crede diem tibi diluxiſſe (al. *tibi diluxiſſe*) ſupremum.

Et ſic ſequens dies vitæ non ſperatæ, gratior erit.

ἐκ τ ἀέλπτων ἡ χάρις μείζων βροτοῖς.

φανέντα μᾶλλον ἢ τὸ προσδοκώμενον. *Euripides.*

Sunt gratiora quæ minùs sperauimus,
Conspecta quàm exspectata multò plùs iuuant.

τὸ προσπεσὸν τερπνόν. *Democrit.* Casu accidens (*bonum*) delectabile est.

δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachmæ grando. *vel* Drachma grandinans .s. *gratissima d. lucro velut cælitùs demisso, vt si drachmus plueret, vel grandinaret. Nam cùm quondam theatralis stips drachmarum in populum spargeretur, grando decidit.*

In Pœnulo Plauti seruus gratulans sibi opem commoditatis inspieratam ait:

Quod ego non magis somniabam, neque optinabar, neque censebam,
Ea nunc quasi decidit de cælo.

Quicquid præter spem cuiquam euenit, eo nomine deputare esse in lucro. *Terenti.*

τὸ ἐμπεσεῖν. *Plato.* *Lucrum insperatum opportunè oblatum, Erasmus Mercuriale vocat.*

Nie spodźiane przypadki przykrzeysze. Nagłe przygody cięższey znoszą.

Inexpectata plùs grauant. *Seneca.* Nouitas pondus adijcit calamitatibus, *Idem.*
Magna pars mali apud imperitos, nouitas .s. *rei quæ accidit. Idem.*
Periculo magis patemus auersi. *Idem.* .i. *dum non speramus. tralatum à militibus.*

Grauiùs nocet quodcunque inexpertum accidit. *P. Syrus.*

ἄδηλ' ἀπροσδόκητα πλεῖον ἄγχει κακά. *A.*

Incognita insperata plùs angunt mala.

Repentina omnia videntur grauiora. *Cic.* Non est dubium, quin omnia quæ mala putentur, sint improuisa grauiora. *Idem.* *Cerua lusca iuxta maris littus pascebatur oculo sano ad terram propter venatores verso, à mari secura; vnde nautæ præsereuntes illam iaculo confixerunt.*

Igitur moriens lamentabatur, quòd vnde nil mali timebat, inde periret. *Æsopus.*

Affine, Przypádki przykrzéyszéy znośnieyśze.

Niespodźiany ratunek.

Θεὸς ἐκ μηχανῆς ἀπιφανείς. *Lucian.* Deus ex machina apparens. *more Tragedorũ, qui in rebus difficilibus & periculosis, d. ũ aliquem è sublimi ostendebant, qui rebus perplexis modũ aut finẽ imponebat. Tangit id Horat. in arte Poëtica & Cic. de Natura deorũ.*

Formicæ mergi periclitanti, columba ramũ ex arbore deijcit, quo illa arrepto euaserit. Æsopus.

Opportunum auxilium tulit Cicada Eunomo citharœdo cum Aristone certanti, quæ rupta illius chorda citharæ insilyt, & sonum suppleuit ac victorem eum fecit. Strabo.

ἡ θὰγη ἐμέσει. Laqueus auxiliatur.

Sic Venenum ab vxore datum marito, saluti eidem fuit. apud Ausoni.

Auxilium domino mersa carina tulit. *Mart. nam aquam in agrum eius exundantem ex Tiberi repressit.*

ἐκ λύκου σῳζόμενος ἐξαρπαθείς. *Diogenian.*

Ex lupi ore ereptus. *Sic & Horat.* Aut hœdus ereptus lupo.

ἐκ μέσου πυρὸς αἰθόμενος ἁνεπάφη. *Aristid.* E medio ignis ardens ereptus est.

Vide plura similia sub Trefunek pożądany.

Nie spo-

Nié ſporo mu.

ὄκνος τὴν θάμιγγα ζωάγει. *Pauſanias.* Ocnus (*maritus induſtrius & laborioſus*) funiculum torquet. (.i. *rem familiarem procurat & auget, quam vxor ſumptuoſa ceu Ocni aſina abſumit.* Scilicet improbæ Creſcunt diuitiæ, tamen Curtæ neſcio quid ſemper abeſt rei. *Horati.*

Aduerſo flumine lembum ſubigit (*vel remigat*) *Virgil.* V. Niebzcześliwy. Inuita Minerua agit omnia. *Ex Cic. Horat.*

κοντῷ πλεῖν. *Suidas.* Conto nauigare .i. *lentè vt fit cum cymba contis promouetur. Henr. Steph. Sic Ammianus.* Non conto nec ramulis *al.* remulis *vel (vt Henr. Steph. legit)* palmulis, ſed veſificatione plena ferebatur.

Dolium Danaidum implet, vel implere laborat. *ſuprà ſub* Sármo robiß.

Pictus homo ſedens & ſurgere parans. *Drexelli.*

Nié ſporo z mieſcá. Ni kam z miéſcá.

Lentum negotium. *Cic.* Neque remi neque venti .ſ. *adiuuant. Idem.*

In hac cauſa aqua mihi hæret. *Idem.* Aqua hæret, vt aiunt. *Idem.*

Hæret in ſilebra. *Idem.* In iiſdem ſcopulis hærere. *Ouid.* (mus.

πολλὰ μεχθήσαντες ἐμείναμεν ἔτμεν. *Lucian.* Cùm multùm laborauerimus in eodem ſu-

Nunc homo in medio luto eſt, hæret hæc res. *Plaut.* Hæret in vado. *Ambroſius.*

Hic quidem friget. *Cic.* Hîc homines frigent. *Terenti.*

ἐν φρέατι ζυχόμενος. *Plato.* In puteo conſtrictus.

ἰσχει μυρίους πόδας ἔχοντες βραδυτάτους ἀπὸ τῶν ἑρπετῶν. *Dion Chryſoſtom.* Iuli infinitos pedes habentes tardiſſimi ſunt omnium reptilium. *Diuites turba comitum circumſtipati incedentes his vermibus ſimiles ait.* Ob eandem ſimilitudinem naues longæ multis remis inſtructæ à Lycophrone ἰσλόπεζοι. dicuntur. q. pedes iulorum habentes.

δελφὶς ἐν χέρσῳ βία ſ ἀθυμία. *Plutarch.* Delphinis in terra vis .ſ. *exigua vel nulla. nam is eiectus in aridam imbecillus & tardus eſt.*

καλλιπίδης. *Plutarch.* Callipides. *Cic. Sueton.* *Vide ſub* Bedźić bedźić.

κύκλῳ περιελκεῖσθαι. *Plato.* In orbem circumagi .i. *moueri & non progredi.*

σὲ δίνος ἔλαβεν. *Suidas.* Turbinis vel trochi inſtar, *qui mouetur ſed locum non mutat.*

ἀνὰ ῥῶν φέρεσθαι τ el χαρᾶν. *Euſtathi.* Aduerſo flumine vel æſtu ferri, procedere. Quam magis te in altum capellis, tam æſtus te in portum refert. *Plaut.*

Niéſpraw ćdliwośći trotka radość.

Nemo diu gaudet qui iudice gaudet iniquo. *Cato.*

ἐ πολὺ χαίρει ἀνὴρ κρίθ ὃς νίκησε πονηρῶ. *Mylius.*

Laus impiorum breuis & gaudium hypocritæ ad inſtar puncti. *Iob. c. 20.*

Vidi impium ſuperexaltatum &c. & tranſiui & ecce non erat. &c. &c. *Pſalmo 36.*

Affine, Złe nábyćie.

Nié ſpuſczay śie na ſáśiady, ná przyiaćioły.

Ne quid exſpectes amicos, facere quod per te queas. *Ennius.*

ἀνὴρ ὃ πρᾶξιν ἀναλαβὼν, ἑτέρους μὴ μένε. *A.*

Nescijt hoc agricola Æsopi qui amicos & vicinos ad messem sibi auxilium pollicitos frustra expectans, à cassita est irrisus. Gellius.

Nié sromotá tłustem być.

γαστέρα μοι προφέρεις κάλλιστον ὄνειδος ἀπάντων. *Suidas.*

Ventrem mi obiectas, quo probrum haud pulchrius vllum.

Vide hoc sub dicto: Łżeyby człowiek po obiedźić.

Nié sromotá to co mi zárzucaß. Nié sromotá być wiérnem ßługodrem &c.

Apud Euripidem Menelaus seruo Agamemnonis se reprehendenti dicit:

ἄπελθε, λίαν γέ σεμνότεταισι πρὸς ἐμέ.

Abscede, namque nimis hero fidelis es. *Hic verò ei respondet:*

καλόν γέ μοι τὄνειδος ἐξωνείδισας.

Nimis est honestum quod mihi exprobras probrum.

Sic Cicero Laterensi obijcienti Plancio quòd gratiosus & officiosus esset, respondit: Officiosam amicitiam nomine inquinas criminoso. *Et pro Domo.* Isto tuo maledicto, non modò probrum mihi nullum obiectas, sed etiam laudem illustras meam. *Parasitus apud Lucianum cuidam Parasiticam sibi exprobranti respondit:* Hoc nomine me compellans magis oblectas, quam si Phidiam statuarium me esse dicas, quippe ego mea arte non minùs gaudeo, quàm Phidias gauisus est Ioue à se sculpto. *Omisi Græcam sententiam longiorem.*

ἄνοσος δὲ χρηστῶν ἐστὶν ἀνδρῶν ἡ νόσος. *Aristophan.*

Hic optimis solet accidere morbus viris.

Nié sromotá vciekać, kto wiec nié śmie doczekać.

Dźiec nié sromotą, kto ßánuié żywotá.

Præstat fugere quàm malè manere.

Fuga tutior. Fugere malum neminem dedecet. *Sic Homer. de Charybdi.*

ἐδέ τίς ἐστ' ἀλκὴ, φύγειν κάρτιστον ἀπ' αὐτῆς. *al.* κάκιστον.

Non vllum est robur (*contra illam*) fugere vtilissimum ab illa. *al optimum.*

ἄλλ' ἀπὸ μείζονος ἀνδρός. *Suidas.* Fuge à viro maiore.

Non ipsa fuga, sed causa turpis, est probro. *In Mostellaria Plauti seruus virum honestũ & grauem operto capite fugere & Herculem ἀλεξικακον inuocare iubet, dicens.*

Tu vt occepisti quantùm quis fugies atq; Herculem inuocabis. Rt. *ille:* Hercules te inuoco. & *fugit.*

Præstat vitam melioribus actis seruare, quam ignauè occumbere.

ἀνὴρ ὁ φεύγων καὶ πάλιν μαχήσεται. *Demosthenes ex Poëta aliquo.*

Vir qui fugit nunc præliabitur iterum.

κρεῖττόν ἐστιν ἐκφυγεῖν πόλεμον δυσηχέος ἢ ἀπολέσθαι. *Q. Calaber Ironicῶς.* Multò melius est fugere ex bello horrisono quàm in eo perire.

Melius est timidum se ostendere, quò diutiùs liceat viuere. *Garner.*

ἐκ ἀισχρῶν

ἐκ ἀκαιρόν ἐστι τὸν θέλοντα ζῆν φυγεῖν. *Ai.*
Non turpe fugere est huic, cui viuere lubet.

Niestátek. Niestáteczność.

ἡ λήκυθος καὶ πάντα ἄνεμον. *Nazianzen.* Euannatio ad omnem ventum. *Potes etiam reddere.* Diligentiam & captationem occasionis aut cōmoditatis ad aliquid.

Niestátek wielki z niego. Odmienny / lekki człowiek. Raz tak drugi raz owák.

Aliud stans aliud sedens loquitur. *Salustius de Cicerone.*
Modò palliatus, modò togatus. *Cic. Pallium Græcorum erat, toga Romanorum.*
Maritimi mores, vel maritimis moribus homo. *Plaut.*
Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem. *Horat.* Si toga dissidet impar
Rides. quid mea cum pugnat sententia secum?
Quod petijt, spernit; repetit quod nuper omisit;
Æstuat, & vitæ disconuenit ordine toto;
Diruit, ædificat, mutat quadrata rotundis. *Idem.* Szyć/ porzé.
Scio quo pacto soleatis perplexarier:
Pactum, non pactum est: non pactum, pactum est, quod vobis lubet. *Plaut.*
Quid vos, malum! ergo me sic ludificamini
Inepti vestra puerili sententia? Nolo, volo; volo, nolo; rursum cedo, cape.
Quod dictum indictum est; quod modo erat ratum irritum est. *Terenti.*
Nil æquale homini fuit illi. Nil fuit vnquam Sic impar sibi. &c. *Horatius de Tigellio Musico, cuius mores lepide depingit. l. primi Sat. 3. Et Seneca in epistolis.*
πρόσφορος δρέπανον. Nauticum instrumentum versatile. *Item apud Anacreontem* homo sui dissimilis & varijs moribus, *qualis fuit Alcibiades Catilina. alij ad alios transferunt.* Desultorius. Desultoria leuitas. *Martian. Capella. Budæus.*
κυλίνδα πολυτροφώτερος. *Suidas.* Cardine versatilior.
μεταλλακτότερος μητρὸς ἐρεσιχθονος. *Palæphatus.* Mutabilior Metra Erisichtonis filia. *fabulam hanc habet Ouid. 8. Metam. sed allegoricè intelligenda est.*
κίμμερος ἐφύρεσε τε καὶ κιλλαίνεσε. *Strabo.* Alibi tumet Corinthus & alibi deprimitur. *de homine varius moribus.*
πρωτέως ποικιλώτερος. *Lucian.* Proteo magis varius seu mutabilior.
Quo teneam vultus mutantem Protea nodo? *Horat.* Mille adde catenas,
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus.
Fiet aper, modò auis, modò saxum & cùm volet arbor. *Idem.*
Vertumno mutabilior. *qui ceu Proteus varias formas sumebat. vt Ouid. describit l. 14. Metamorphos. & Propert. l. 4. Similis* Priscus *apud Horat. de quo tale Satyr. 7. l. 2. ait.*
——— Vertumnis quotquot sunt natus iniquis .i. *mutabilibus vel iratis.* Vertumnum *etiam mercibus & rerum permutationi præesse credebant.*
ἄνεμος πεδίον. *Diogenian.* Venti campus. *Vel* Ventosus .i. *inconstans, mutabilis.*

Romæ

Romæ Tiburamo ventosus, Tibure Romam. *Horati. de se. Idem illi exprobrat Dauus.* Romæ rus optas. &c.

Sed stultum est venti de leuitate queri. *Ouid.*

ἄλλοτ' ἄλλα πνέων, ἄποτ' ἀγρεκὲς καλέσσα ποδί. *Pindarus.* Alias aliud spirans, nunquam verò ingressus est pede. Luna *inconstantis & mutabilis hominis typus.*

V. Polakom każdy stroy wolny.

ἀλλοποδόσαλος: *Homer. quasi,* aliud *vel* alius ad alium, *vel* apud alium.

ἐκ δ' αὐτ' στόματος τὸ θερμὸν κ' τὸ ψυχρὸν ἐκπνέει. Ex eodem ore calidum & frigidum efflat. *Ex apologo Aesopi de Satyro, qui miratus rusticum flatu priùs manus frigidas calefacientem, deinde mox cibum calidum refrigerantem, illis verbis (*Ex eodem ore &c.*) prolatis, eum dimisit.*

ἐυμεταβολώτερος κοθόρνου. *Suidas.* Mutabilior versatilior cothurno.

φελλοῦ κουφότερος: *Strabo.* Subere leuior. ὁ φελλώδης. Subereus. Tipulla leuior. *Plaut.* Cortice leuior *Horati.* φλοιώδης ἀνήρ. *Dionys. Longin.* Corticeus vir. Hyæna nunc mas nunc femina. *Similiter* Ichneumon. *apud Plinium.*

Polypus: συγῶ μεταλλαχθέρα πολύποδον χρόα: *Athenæ.*

Odi colores commutantem Polypum. Comica persona. *pro mutabili. quia in Comœdia vnus varias personas sustinet.*

ἡ πρὸς πανίας ὁρῶσα τοὺς παριόντας εἰκών. *Nazianzenus.* Statua viatores omnes intuens. Hamaxobio instabilior. *Tertullian.*

μύρμηξ ἡ κάμηλος: *Lucian.* Formica camelus. q. d. *Formica & camelus simul. vel* Nunc formica, nunc camelus: nunc paruus, nunc magnus.

τίσθ' ὧδε πηδᾷς, ἄλλοτ' εἰς ἄλλας τρόπους;
μισεῖς σὺ λέων κἀ φιλεῖς οὐ ἂν τύχῃ. *Euripides.*

Ecquid ita mores in alios alius salis? Odisti amasq; quisquis occurrit nimis. τὸ μὲν ἀγαθὸν ἁπλοῦν, τὸ δὲ κακὸν πολύμορφον. *Aristotel.* Bonum est simplex, malum multiforme. κ' πάντα ἄνεμον νηκιᾷ. *Nazianzen.* Ad omnem ventum cuannat. *Prohibetur id Ecclesiastici 5.* Ne cuannes ad omnem ventum. Chimæra, *de homine varijs moribus. quomodo vsurpat Cic. illum versum Homeri:*

πρόσθε λέων, ὄπιθεν δὲ δράκων, μεσση δὲ χιμαίρα. *i.*

Ante leo, post terga draco, medioque chimæra. *vel* capella.

Idem Cic. ait: Chimæra est ex ijs quæ nunquam omninò fuerunt, neque esse potuerunt. talis & Scylla Hydra Sphinx. &c. *Reuera autem, Chimæra est mons Lyciæ in vertice ardens, circa quem erant leones, in medio pascua caprus apta, in imo draconis; quem montem quia Bellerophontes habitabilem reddidit, fingitur occidisse Chimæram, quæ vox capram propriè significat, sed vsurpatur pro re confusanea, & ex multis pariter sibi cohærentibus conflata: item pro homine mutabili, versipelli, perfido.*

ποικιλώτερος ὕδρας. Magis varius hydra.

κέπφος: *Eustathi.* Cepphus, *auis leuissima, plumoso quidem sed exiguo ac strigoso corpore, quæ facile à vento huc illuc rapitur.* De statu demigrare. *Cic.* V. Stateczny.

ἐκ δὲ αὐ

ὅπῃ ἂν οἱ πόδες φέρωσιν. *Lucian.* Quocunq; pedes tulerint. Γ. βαδίζει. *vadit.* γνώμην διέχωλος. *Zenodot. quasi* δὶς χωλός. *bis claudus.* Vtroque pede claudicans sententia. *vel* vtroque inclinans.

ἐμπάσης εὐμεταβολώτερος. Empusa mutabilior. *quam Lucianus appellat,* ἐς μυρίας μορφὰς μεταβαλλομένην .i. in mille formas transeuntem.

ὁ εὔριπος. Euripus, *pro inconstante. apud Cicer. Rodethium.*

Vagari miserum. *Vide* Błędzić.

πολύτροπα φρονεῖς, τὰ μὲν νῦν, τὰ δὲ πάλαι, τὰ δ' αὖθις. *Euripid.* Obliqua vel varia sapis vel sentis, alia nunc, alia olim, alia mox.

χαμαιλέοντος εὐμεταβολώτερος. *Aristotel.* Chamæleonte mutabilior.

ὁ φάυλος καὶ ἄφρων ὁ αὐτὸς ἔοικεν ἑῴθεν καὶ ἑσπέρας. *Aristotel.* Malus & stultus non idem videtur esse mane & vesperi.

ἡ κίττα φωνὰς πολλὰς μεταβάλλει, καθ' ἑκάστην δὲ ἡμέραν ἄλλην ἀφίησι. *Aristotel.* Pica multas voces commutat, & singulis diebus aliam emittit.

λιβυκὸν θηρίον. *Diogenian.* Libyca fera. *de homine vario & versipelle. quales esse solent Libycæ feræ ex variis speciebus mistæ. hybridæ, monstr.*

Tarandus *fera hirsuta ad omnes locorum vel virgultorum mutationes, mutat pilorum colorem. Aristotel. Philo. Plinius.* Nasus cereus. *recentiorum dictum est huius loci.* Ad omnem ventum chlamydem obuertit. *Iunius.* *Affine,* Oboiętny. Niębczery.

Niestátkowi trudno dogodzic.

ἐσθῆτα μήνῃ τίς δ' ἐφαρμόσῃ μίαν; *A.*

Aptare Lunæ nemo vestem vnam queat. *Luna petebat à matre, vestem; cui illa: Et quomodo id fieri potest, cũ varia sis & perpetuò mutetis? Cleobulus apud Plutar.*

τὴν στρωμνὴν στρέφειν τῷ κυνὶ δύσκολον. *A.*

Sternere difficile est velle cubile cani. *Nota est consuetudo canum in hac re.*

Nie stoi to zá to. Nie waż wiéla / dla matá. Jgły ßukáiąc świecę spalił.

Aureo hamo piscaris. *Sueton. vsurpatur id, cùm quis mediocris commodi cupiditate, magnæ iacturæ periculo se exponit.* *Simile est apud eundem:* Aurato reti & purpureis funibus piscari. *quod Nero faciebat.*

ζητῶν τὸ ὄψον ἱμάτιον ἀπώλεσα. Opsonium dum quæro, vestem perdidi. *Suidas ex Aristophane qui ait:* διὰ ταῦτα δή τοι ἱμάτιον ἀπώλεσας. Hæc propter ipsa vestis interijt tibi. Suknio zástáwił/ kożule wykupił.

Si post fata venit gloria, non propero. *Martial.* .i. *non tanti æstimo gloriam, vt eius cupiditate velim quamprimum mori. Iacob. Pontanus legit:* non pereo. *sed hoc diuersum habet sensum.*

Nihil omnibus actum Tantorum impensis operum. *Virgil.*

Pluris remedium constat quàm periculum. *Seneca.*

Ridiculum est odio nocentis perdere innocentiam. *P. Syrus.*

Si ad vitulam spectes, nihil est quòd pocula laudes. *Virgil. Apud Plautū coquus percussus ait:* Nummo conductus sum, plùs iam medico mercede opus est.

Vbi tu nouo modo fecisti mihi contumeliam,

Venias mihi precibus lautum peccatum tuum? *Ex Terentio.*

λόγοι ἀντὶ χρημάτων. *Plato.* Verba pro rebus.

λόγων γὰρ ἐμπόρευεται. Verborum mercaturam exercet Hermodorus, *Platonis erat auditor, eiusq; commentarios in Sicilia vendens, & hoc dicto perstringebatur, nam pro verbis argentum accipiebat.* Grogic to słowá. *Allusit Cicero.*

πολλάκις ἀναλωσάντες τὰ φανερὰ τῶν ἀδήλων ἕνεκα, ἃ μὲν ἔμελλεν οὐκ ἔλαθεν, ἃ δὲ ἔλαθον ἀπέβαλον. *Demetrius Phaler.* Frequenter certis incertorum gratia consumptis, quæ se capturos sperabant, non ceperunt, quæ verò habebant abiecerunt vel amiserunt. Hoc, est spem pretio emere. *vt ait Terent.*

Φάτταν ἀντὶ φάσσης *s.* ἔδωκεν *vel* ἔλαθεν. *Plato.* Palumbem pro columba. *dedit. accepit.* Dumum cædam vt tu capias aues? *Regis Anglorum dictum.*

Vrbem perditis, dum castellum defenditis. *Cicero.*

Pauperis exstruxit cellam sed vendidit Olus Prædia. *Martialis.*

καρκίνους ἐσθίειν. Cancros edere. *Ariston comparabat Philosophos, edentibus cancros, qui ob exiguum alimentum circa multas crustas frangendas occupantur.*

τὴν δουλείαν δίψαν ἔσβεσεν. Seruitute sitim exstinxit. *Vel*

τὴν βασιλείαν ὕδωρ ὠνήσατο. Regno aquam emit. *Vel*

τὴν βασιλείαν τῷ ὕδατι ἐπρίατο. Aqua regnum vendidit. *de Lysimacho rege qui sitim non ferens hostibus se dedidit. ex Plutarcho.* V. Oroż tobié byśku nádziią.

Ixion nubem pro Iunone comprehendit. V. Omylił go nadźieią.

Affine, Nié rowna odmiáná. *& sequens mox.*

Nié stoi zá mo'ś.

Nunquam vidi iniquiùs Certationem comparatam, quàm hæc hodie inter nos fuit. Ego vapulando ille verberando vsque ambo defessi sumus. *Terenti.*

Si rixa est, vbi tú pulsas, ego vapulo tantùm. *Iuuenal. Simile præcedens.*

Nie stoie o twą łaskę przyiazń rozumieniem. &c.

Ego tuam amicitiam expetam! aut te visum aut auditum velim! *Terent.*

—Satis est Equitem mihi plaudere. &c. Me moueat cimex Pantilius? *Horati.*

Nié straßny. Niémaß śie tégo bać. Nié srog-és mi. Srogi iák miśá ryb/ ábo grochu.

καυθάρου σκιαί. *Diogenian.* Scarabæi vmbræ.

ταυτὶ λέγουσα μορολύττεσθαί δοκεῖς. *Said.* An hisce verbis me terreri existimas

Haud anima vna dabit discrimina tanta. *Virgili.*

μήλῳ Ἡρακλῆς. *Suidas.* Pomarius Hercules. *cui pomo loco bouis sacrificabant. Bœotij.* Non semel etiam Pomarius Hercules vsurpabuur de terriculo hortorum aut pomariorum

mariorum. quod volucres tantùm vel pueros absterret, non item maturos & prudentes.
Nitedula ex vepretis. *Cic. de eo qui nocere vellet sed nequit. Ian. Gulielm.*
T *Quintius Romanorum dux suos milites animans contra exercitum numerosum Antiochi dixit apud Plutarchum.* πάντες ἔρι συροι ἐσιν. Omnes illi Syri sunt .i. *imbelles, seruiles & hortorum cultores.* V. Syrorum multa olera. *sub* Vtié takome to rzécży.
ὥσπερ αι τοὐτίδες μάχαιραν μὲ ἐχετε, καρδίαν δὲ ὐκ ἐχετε. *Apud Plutarchum Lycurgus militi loquaci dixit.* Vos sicut loliginес, gladium habetis cor non habetis. *Apud eundem hostis minitans hosti, manum pronam extendebat, eamq; supinam mox vertebat, addens minas se talem illius vrbem agrum domum &c. redditurum. Alter si contemnebat minantem, eodem modo manum supinam & pronam ostendebat minas prioris contemnens.* Cælum territat armis. *Virg. frustrà.*
πολλῶν ἐγὼ θρίων ψόφος ἀκήκοα. *Aristophan.*
Multorum ego thrionum (*foliorum ficulnorum*) strepitum (*dum vruntur*) audiui.
Nulla minantis auctoritas apud liberos est. *Cicero.*
κωφον γάρ ἐσι τὸ βέλος ἀνδρὸς ἀναλκιδος. *Suidas.*
Sunt surda tela semper imbellis viri .i. *hebetia.*
ὲ μάλα κυκᾷς. Non admodùm misces. *quod faciebat Pericles qui Ciceronе testo tonabat, fulgurabat, & permiscebat Graciam.*
ἀσπαπὶ ὲκ πυελε ./ ὲ φοβερὴ, ὁτι ἀβλαβής. *Diogenianus.*
Fulgur ex pelui .s. *non metuendum, quia innoxium.*
μορμολυκιας ἐκφοβεῖς τ λεοντα. *Idem.* Laruis terres leonem.
ὄνος τῇ δ λέοντος δερῇ πεκρυπτόμενος. *Eusebi.* Asinus pelle leonis intectus.
ἀτκιῶ μορλολυτῆ. *Suid.* Vtre (*me*) terres. Olla me terres. V. Strách dżiećińſki.
ὲν ξυρῷ ἰχθύες ἁλισθαι ὐκ ἐυεστι. *Democritus apud Plutarch.* Vulgari pilci, nō insuht spinæ. q. d. *Vulgaris homo nō multùm obesse vel ladere potest. Iunius interpretatur.* ἀεὶ τισὶ με πολέμιοι διώκουσιν.
Semper me tales hostes persequantur. *Nam vt ait Seneca,* quibusdam displicuisse laudabile est, & quos magis inimicos expediat, quàm amicos. *Dictum quadrat in eos qui irati vel infensi nobis nihil nocere possunt.*
Legatos Germanorum Alexander M. interrogauit: Ecquid in rebus humanis metuerent. ratus nominis sui magnitudinem illis maximè formidolosam esse. illi autem responderunt: Nihil se metuere, nisi ne forte cælum rueret. *E Curty supplemento.*
Quadrat hoc & in illum locum. Znáczey ludźié o nas rozumiéia' niż my o sobié.
Amictu euitare tela alicuius. *Catull.* .i. *facile eludere & irrita reddere.*
Vide Strách głupi. Vgrożiß mi.

Vlié ſtroi śie. Vlié oba o ſtroié

Mediocriter vestita. Sine auro ornata, vti quæ ornantur sibi.
Nulli malis te muliebri expolita. *Terent.* .s. *fucus, cerussa, purpurissо, &c. Sic in Plaut. Vsili Mareа actu 1. scena 3 femina formosa negat ornatrix cerussam, purpurissum, vnguenta, aurum, &c. Columella villico præcipit, vt* Cultam vestitamq; ne familiam

miliam, magis vtiliter quàm delicatè habeat, munitamque diligenter à vento & frigore pluuiáque: quæ cuncta prohibentur pellibus manicatis, centonibus confectis, vel ſagis cucullis.

Niéſtworny. Niézbyty. Przykrý w nálegániu. Niéſtworná muchy.

ἡ τ μύας ἔπτξις ὀχληρά. Improbitas muſcæ moleſta. *de importuno ſæpe repulſo iterum redeunte.*

καὶ εἰ μύης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
ἥ τε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο ἰχανάα δακέειν. *Homer.*

Et ei muſæ audaciam in pectus immiſit, quæ quamuis ſæpe repulſa à corpore humano, appetit mordere tamen.

Eadem Muſca importunitatis & impudentiæ ſymbolum *erat apud Ægyptios Sacerdotes & apud Horum. Pierius. Apud Cic. item Vargula cinctus ab importunis candidatis dicit puero:* Puer abige muſcas.

Niéſzczery Obłudny. Inſze mowi, inſze myśli. J ſtrzyżć i goli.

Aliud clauſum in pectore, aliud promptum in lingua habet. *Saluſti.*

Aliud in titulo, aliud in pyxide. *Seneca. vtralatum à malis medicis.*

Introrſum turpis, ſpecioſus pelle decora. *Horat.*
Aſtuta ingenuum vulpes imitata leonem. *Idem.*
Malè corde conſultat, benè loquitur lingua. *Plaut,*
—— Summa nequicquam pelle decorus. *Perſius.* Fronte politus
Aſtutam vapido ſeruat ſub pectore vulpem. *Idem.*

Ij ſunt inimici peſſimi fronte hilaro, corde triſti. *Cæcilius apud Gellium.*

Pacem orare manu, præfigere puppibus arma. *Virgilius.*

Præfica. *Plaut. Lucil. Horat. quæ conducta in funere fictis lacrymis plorat.*

διπλᾶς ἀνὴρ. Duplex vir. *de quo ſic Homer:*

ὅς χ' ἕτερον μὲ κεύθῃ ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλο δὲ εἴπῃ ἀ.
Qui ſub corde aliud celans, aliud ſonat ore.

ἄλλα μὲ λάκων λέγῃ, ἄλλα δὲ λάκωνος ὄνος φέρῃ. *Zenot.*

Alia Lacon dicit, alia aſinus eius fert. *Lacon mel vehens, ob portorij compendium ſimulat ſe frumentum vehere, ſed aſino caſu lapſo & melle effuſo, fraus apparuit.*

μιὴ γλώσσῃ δίχ' ἔχῃ νοον. *Thoognis.* Vna in lingua duplicem animum habet.

μισῶ τ' ἄνδρα τὸν διπλᾶν πεφυκότα,
ξεῖνόν τε λόγοισι, πολέμιον δὲ τοῖς τρόποις. *Zenodot.*

Exoſus ego ſum duplicem ſemper virum. Sermone blandū, hoſticis ſed moribus.

—κακαὶ φρένες, ἀδὺ λάλημα. *Moſchus.* Mala mens & dulcia verba.

ἐ γὰρ ἴσον νοεῖ ὃ φθέγξεται. *Idem.* Non enim idem ſentit quod dicit.

θέλγε δὲ θυμὸν μειλιχίοις ἐπέεσσι, νόος δέ οἱ ἄλλα μενοίνα. *Homer.*

Mulcebat animum lenibus dictis, mens verò illius diuerſa verſabat, optabat.

τῷ ἑταίρως τραγῳδὸς ἀγωνεῖται. *Suidas.* Tragicis amicis ſe accommodat.

inſtar

instar histrionum, qui leuissimi cùm sint, tamen dei, regis, probi & grauis viri sumunt personam, & aliàs aliam, etiam contrariam aptè effingunt.

Comede & bibe dicet tibi, & mens eius non est tecum. *Prouerb. SS. c. 23.*

Sub persona viuit. *Seneca.* Alia dicere ac sentias. *Cic.* Græca fide. *Plaut.*

Θεσσαλικὸν νόμισμα. *Suid.* Thessalicum numisma .s. *adulteratum vel mali cõmatis.*

ὑπόχαλκον χρυσίον. Aurum subæratum. *Sic apud Plautum,* Aurum Comicum. *quo ad iocandum vel decipiendum aliquem vtebantur, vt & nunc.*

Caracallæ nummi .s. *inaurati, argentati. ex Dione.* Bifrons Mercurius.

ἀμφιπρόσωπος ἑρμῆς, τὸ μὲ πρόσω, ἄλλο δ' ὀπίσθεν. *Nazianzen.*

Bifrons Mercurius, aliud quidem antrorsum, aliud verò retrorsum.

ὁ κατὰ νῶτον ποικίλος. *Lucian.* A tergo varius .i. *qui coram blanditur, absens lacerat. Rhodigin. Legato Ceorum canes obscuranti Archidamus Laconum rex dixit. Quid sanum dicere potest, qui non inanima modò sed & in capillis mendacium circumfert? Rhodig.*

Mentiens capillos, multò magis alia mentietur. *Philippus Macedo quendam ex Antipatri familiaribus iudicem fecit. quem mox vbi barbam tingere cognouit, remouit dicens:*

Non est dignus cui in rebus grauibus fidetur, qui in capillis fidus non est.

Sic Martial. in Lentinum Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis
Tam subitò coruus qui modo cygnus (.i. *canus*) eras.

Θεσσαλῶν σόφισμα. *Suidas.* Thessalorum commentum. *ab Arato Thessalo qui Apollini vouerat Hecatomben nec soluit.*

ἐσχάτης ἀδικίας ἐστὶ, δοκεῖν δίκαιον, μὴ ὄντα. *Plato.*

Extremæ iniustitiæ est, iustum videri & non esse.

Bilinguis *apud Virgil. pro infideli falsiloquo & vafro accipiunt interpretes, vt* δίγλωσσος. *Hesychio est* δικόθυμος .i. duplicis animi. *Et Firmic.* Bilinguis animus. *Plaut.* Pœnum *vocat* Proserpentem bestiam bisulca lingua.

Pica symbolum hominis ficti & benevolentiam simulantis. nam hæc auis ante est candidá, post nigricat. Porrò Pythagoras abstinendum censet ab ijs quæ nigra sunt cauda.

Totius iniustitiæ nulla capitalior est, quam eorum, qui tum cùm maximè fallunt; id agunt, vt boni viri esse videantur. *Cic.* Nullæ sunt occultiores insidiæ, quam eæ quæ latent in simulatione officij, aut in aliquo necessitudinis nomine. *Idem.*

δίγλωσσοι γνῶμαι. In vtramque partem claudicantes sententiæ.

ἐσθλ' ἀγορεύοντες, κακὰ δὲ φρεσὶ βυσσοδόμευον. *Homer.*

Qui bona dicentes, mala plurima mente tegebant. *Talibus Theognis dicit.*

μή μ' ἔπεσιν μὲ τέρπε, νόον δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλη.

Ne me verbis ames, animum verò alibi habeas.

Σαίνεις δάκνουσα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. *Suidas.*

Adularis cauda mordens, & canis clam mordens es.

ἕτερον γραφή τε καὶ Λευκαί: Non idem sunt scriptura & Leucæus. .i. *aliud scripsit Leucæus & aliud sentit, dicit, facit.* Lingua iurauit.

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Euripides.*
Linguâ iurauit, animus iniuratus est.
μηδ' ἕτερον κλύθι κραδίᾳ νόον, ἀλλ' ἀγορεύων.
μηδ' ὡς πτερνοφυὴς πολύπους κτῇ χῶρον ἀμείβων,
πάσιν δ' ἁπλόος ἴσθι, τάδε δ' ἐκ ψυχῆς ἀγόρευε. *Phocylides.*
Ne aliam celes in corde sententiam, aliam proferas,
Neque vt saxis adhærens Polypus pro loco muteris,
Sed omnibus simplex esto, & ex animo loquere.

Vulpes lignatori, qui venatoribus eam insequentibus & interrogantibus digito indicans prodebat, & lingua se scire negabat, dixit: Linguæ gratias ago; manum verò præcisam velim. *Apologus Æsopi.* κηκὰς γλῶσσα *f.* ἀλώπηξ. *Nuander.* Vulpina lingua.
ἐχθρὸς γάρ μοι κεῖνος ὁμῶς Ἀΐδαο πύλῃσιν,
ὅς κ' ἕτερον μὲν κεύθῃσι ἐνὶ φρεσὶν, ἄλλα δὲ εἴπῃ. *Homer.*
Exosus mihi ille velut Orci portæ, qui alia tegit animo, alia loquitur.
ἔμπορος εἶναι σκηπτέον. *Ex Aristophane.* Mercatorem se simulat. *ne scilicet cogatur ire ad bellum, à quo negotiatores erant liberi. Quidam ergo interrogatus, an agricola esset, negauit: an verò negotiator, respondit.* Simulo vbi & quando opus, me negotiatorem esse. Vmbra amantum magis es quàm amator. *Plaut.*

Martialis Gargiliano hæredipetæ senibus & vidua munera mittenti dicit post alia:
Et potes insidias dona vocare tuas?
Sic auidis fallax indulget piscibus hamus,
Callida sic stultas decipit esca feras.

ἔρκοις ἄνδρας, ἀσπαγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατέον. *Lysandri Laconum ducis dictum improbum apud Plutarchum.* Viros inramento, pueros talis fallendos.

Depinxit ἄγροικα Theophrastus in Characteribus c. 1.

Cùm quidam apud Alexandrum laudarent Antipatri vitam ceu frugalem sine luxu & austeram, respondit Rex Antipater extrinsecus est candidis vestibus indutus, intùs purpureis. *Vide* Zgadzay sie z ludźmi.

Cum dijs duodecim. *Vide sub* Chytrzy. Inuertit vestem. *Vel* Inuersa veste homo. *Galli pro duplici versipelli vsurpant.* *Hic licet vsurpare & illa alibi posita:* Proteus. Chamæleon. Vulpes. Simia. Pardalis *& similia.* *Adde illud vulgare:*
Nulla fides est in pactis. Mel in ore verba lactis. Fel in corde fraus in factis.
Pelle sub agnina latitat mens sæpe lupina. *Anonym. rhythmic.*

Vide Chytry. Oboietny z. Płászczá. Przyiaćiel niebezpieczny. Słodkie iáko drzazga.

Niebezpieczna nadzieia przysłody, gdy ieſt k-dobremu powody.
Et calamitas virtutis est occasio. *Seneca ex P. Syro.*
πολλὰς ὁ καιρὸς ἀνδρὰς ἐκ ὀνίας ποιεῖ. *Menander.*
Ex non viris occasio viros efficit.
αἱ παρὰ τὴν τύχην ξυμφοραὶ πολὺς φιλοσοφίαν ἐφόλλουσι. *Maximus Tyrius.*

A fortuna

A fortuna calamitates ad philosophiam viatica. *Sic Zeno naufragiũ passus gratias egit fortunæ, quod se ad vnum pallium redegisset, & ad Philosophia compulisset. Laërtius.*

Hectora quis nosset, felix si Troia fuisset?

Publica virtuti per mala facta via est. *Ouidi.* V. Przygody.

Nieszczęście szczęśliwe.

Nunc bene nauigaui cùm naufragium feci. *Vide* Dobre że z'ego.

Vulnus Telephi. Venenum salutare. V. Zabłodzic ręce pomogł.

Opera & oleum perijt. Scæuolæ dextra errans. V. Trefunek niespodźiany.

Nieszczęśliwe miesce

Acherũtis ostiũ in nostro est agro &c. Hospitiũ est calamitatis, quid verbis opus est? Quamuis rem malã quærens, illic reperias. *Plaut. Triummo de agro malo multa talia.*

μακαρία. *Aristoph.* Beata. *de palude quadam noxia per Antiphrasin vel εὐφημισμόν.*

ἀι λακωνίαι. *Plutarch.* Lapicidinæ. *quarum cruciamenta Acheronticis grauiora esse ait Tyndarus in Captiuis Plauti in fine.*

Ἄργὸς λόφος. Argi collis. *de loco vel negotio calamitoso. à loco latrociniis infesto.*

τὸ Χαρώνειον. *Laërti.* Charonium, barathrum fœtorem exhalans, *vel porta qua educebantur Athenis supplicio afficiendi.* Χαράκωμα θύρα *Polluci.* alia Orcus. Catomium al. Catonium. *Cic. Gelli. idem cum Charonio esse quidam volunt.*

ἀεὶ τῷ Ἰλίῳ κακά. *Eustathi.* Semper Ilio mala. i. *Ilium semper infelix. Celebres item sunt clade bellica apud Romanos Cannæ & Allia. Liui. Ouid. Cic. & apud Græcos Thermopylæ Marathon &c. Strabo. Pausan. Plutarch.*

Nieszczęśliwemu nalepiey domá siedzieć.

Nil agere semper infelici est optimum. *P. Syrus.*

μηδὲν ἀπράκτειν ἐστ' ἀνδρὶ δυσμόρῳ. *Æ.*

οἴκοι μένειν κακῶς πράσσοντα, *iubet Æschylus.* Domi manere infelicem.

ἀναπαυσις ἐστι τῶν κακῶν ἀπραξία. Requies malorum est otiũ infelicibus.

οἴκοι βέλτιον εἶναι ἐπεὶ βλαβερὸν τὸ θυραῖον. *Hesiod.*

Domi esse optimum, porrò foris noxium.

ἐλάττω πταίων, ἐλαττω ἐξαμαρτάνει. *Plato.* Pauciora agens, rariùs peccat. *Huc accersere potes, ex 3. libro Regum c. 2.* exemplum Semei, *qui si sedisset domi vt iussus erat, & fatalem ex vrbe egressum non cogitasset, occisus non fuisset.*

Nieszczęśliwy złowiek. Mizerny. Nic mu śie nie powodzi. Nieszczęśliwie. Nic po swoie mu śie porzę.

Aurum habet Tolosanum *Gellius. Memmi & Cic.* V. Kosciełny zbior. *Helenes & Eriphiles segmenta Delphico thesauro dicata, & inde rapta omnibus possessoribus erant exitialia Rhodigin. ex Diodoro.*

Equum Seianum habet *Gellius. Equus Seij laudatissimus fuit, sed ipsi possessori inprimis, deinde Dolabellæ, tum Cassio, demũ Antonio exitialis exstitit.*

Sciani

Seiani *item* miserabilis & luctuosus exitus *celebris est apud Tacitum. Iuuenal. Sueton.*
ἐν τετράδι γεγεννημένος. *Eustathi.* Quarta luna natus. *vt Hercules, qui tota vita cum monstris luctatus est.* *Vnde etiam* Pyrrhus Rex *apud Lucium Florum*, se Herculis sidere natum *dicere solebat.*
ὄμμα κρόνιον εἰς αὐτὸν ἐνέσκηψε *vel* ἐνέβλεψε. *Heliodor.* Saturni oculus in illum incubuit, vel aspexit. *Nam hoc sidus maleficum & infaustum habetur.*

νὺν μὲν γὰρ ἔτε θέομεν ἐτ' ἐλάυνομεν. *Aristophan.*

Nunc neque currimus neque remigamus vel equitamus.

Ventis iturus non suis. *Horat.* .i. *aduersis infelicibus. Lambin. Cerda.*
Vadimus haud nostro numine. *Virg.* .i. *infeliciter.* Deus non meus. *Tibull.*
μάντις σε ἑώρακε. Mantis te vidit. *de ijs dicitur, quibus fascinator oculus aliquid mali obiecit. Rhodigin. nam haec locusta inquit Aristarchus* πτελαβὲς καὶ χαλεπὸν ὁρῶσα. noxij & grauis aspectus est. *& si quem aspexit, aliquid mali illi accidit. Sed & locusta aduentantes penuriae ingruentis praesagium sunt.*
γαλῆν ἔχει. *Diogenian.* Mustelam habet. *quia domi alere hoc animal inauspicatum credebatur. In Stycho etiam Plauti è mustela infelix auspicium cepit Gelasimus Parasitus.*
ὁ σύντερα Ζαμβίκῃ πάσχει. *Plutarch.* Atrociora Sambico patitur. *Expilator hic Eleus sacrorum & profanorum vno anno cruciatus est, vt proderet socios, nec tamen prodidit, & crudeliter interemptus est.* πασῶν κακοήτων πόδα ἔχει. *Alcaeus.* Omnium malorum pedem habet .i. *oppressus malis vt pes montis vel pes nauticus.*
ἐπ' ὄνῳ πονηρᾷ ὀχέμενος. *Suidas.* Malo asino vehitur.
τοῦ μονομάχων ἀθλιώτερος. *Athenaeus.* Monomachis miserior. *neci expositis.*
ἀλλότρια αἰεὶ βάλλει. *Diogenian.* Aliena semper iacit .s. *in tesserus, talis.*
Hodie nihil succedit. *Plaut.* Non succedit sub manus negotium. *Idem.* Nie po woźié śie porzęć. Aduerso vento nauigat. *Caesar.*
Aduerso flumine lembum subigit. *Virgil.* Aduersis auibus soluit. *Cic.*
Aduersis austris aetatem ducit. *Horat.* Aduersa tempestate vtitur. *Terent.*
Aduersos habet deos. *Propert.* Dijs iratis natus. *Horat.*

Omina non albae concinuistis aues. *Ouidius.*

Maleuolente Genio natus. *Plaut. vt legit Bosius Palmer. Meursi. pro ingenio.*
Aut ego profectò genio egregio ad miseriam natus sum. *Terent. vbi etiam aliqui malunt legere ingenio egregio.* Niger, pro infelici vsurpatur *(vt albus pro felici) sic Ouid. Atris lapillis reos damnabant. Horat. ait* Carbone notandus. *similiter Persius.*

Niéßczęśliwy / podéyrzliwy.

ἡ δυσχέρεια ταχύποτος *vel* κακύποτος. Infelicitas citò vel malè suspicax est; facilè & malè suspicatur. *Eleganter id licet pluribus verbis expressit Terent. dicens,*

Omnes quibus res sunt minùs secundæ, magis sunt nescio quomodo
Suspicioſi, ad contumeliam omnia accipiunt magis,
Propter suam impotentiam se semper credunt negligi.

Ad tri-

Ad triſtem partem ſtrenua eſt ſuſpicio. *P. Syrus. al.* ſuſpectio. Podeyrzliwy źlé wßytko wyktáda.

ἔυπιστον ἀτυχῶν ἐστιν ἄνθρωπος φύσει. *Menander.*

Sunt calamitoſi ſponte creduli ſua. (*Thyeſte.*

Proprium hoc miſeros ſequitur vitium Nunquam rebus credere lætis *Sene.*

Nié ßkodá go. Nié żáłuy go. Bogu go nié żal.

γέροντα βοῦς ἀπείθησι δόμοισι. Bos ſenex non lugetur à domeſticis. *quia ſatis iam laborauit, nec amplius vtilis eſt. idem de homine ſene vulgo iudicium.*

ἐν καρὶ κίνδυνον σ. ποιεῖν. *Plato. Ariſtides.* In Care (*vili gente*) fac periculum. Si quid cum periculo experiri velis, id in Care potiſſimum eſſe faciendum. *Cic.*

νῦν θεοὶ μάκαρες. Nunc dij beati. *Dicebant cùm malis mala accidebant, quaſi diis ſit dignum & gratum cùm improbi dant pœnas. Contrà.*

Θεὸς δ' ὀνειδος καὶ τὸν κακὸν εὐδαιμονεῖν. Probrũ eſt Deo, cùm res malo ſunt proſperæ.

De improbis viris auferri præmium & prædam decet. *Plaut.*

De præda prædam capio *Idem.* — De fluuio qui aquam deriuat ſibi,

Niſi deriuetur, tamen omnis ea aqua abeat in mare. *Idem.* q.d. *ſatius eſt aliquid commodi percipere ex eo, quod, licet non percipias, peribit.*

λαφυροπωλεῖν *apud Plutarchum eſt.* prædam vel ſpolia hoſtibus detracta ſub haſta vendere. *quæ velut aliena & facile parti paruo pretio diſtrahi ſolent. Vide ſimile eiusdem dictum ſub* Vlićh śie kurzy. *Sed hæc non ad perſonam ſed ad rem referas dicens.*

Vlié ßkodá rego. Bello parta. *apud Eraſmum. quæ parui æſtimantur.*

κακὸν κακῶς νιν ἄμοιρον ἐπιστρέψαι βίον. *Suidas.*

Vitam malus vir tranſigat malam malè.

ἐ μᾶλλον φειδόμεθα ἢ λύκων. *Ariſtophan.* Non magis parcemus quàm lupis. *Qui enim catulum lupi occidebat apud Atticos, talentum è publico præmium accipiebat, qui adultum lupum, duo talenta.*

—κύων οὐξ δάκῃ ἀνδρα πονηρόν. *Diogenia.* Mordeat vel capra nocentem.

φασὶ παροιμιακῶς κἂν μὺς δάκῃ ἄνδρα πονηρόν.

Vulgò dicitur, vel mus mordeat improbum.

καὶ ζῶν τε καὶ θανὼν κολαζέσθω κακός.

Viuensq; mortuusq; plectatur malus. Qui domi compluitur. V. Zły gospodarz.

Nemo eius vicem flet, qui ſe temerè in periculum præcipitauit. *Garner.*

ἀθεὶς κακὸς θεοφιλής. *Charondas.* Nemo improbus à Deo diligitur.

ἀθεὶς τ' ἀνοήτων καὶ μαινομένων θεοφιλής. *Plato.*

Nullus ſtultus & inſanus Deo carus gratus.

Nié ßukay zwady, maß-li dość rady.

ἐξὸν φυγεῖν μὴ ζήτει δίκην. *Alcibiades.* Cùm licet fugere, ne quæras litem. *Senarius erit ſic.* ἐξὸν φυγεῖν σε, μηδαμῶς ζητῆ δίκην.

Cum fugere liceat, mitte lites perſequi. V. Nié goń tego co vćieká.

Nié ták-emći frogi. Jużemći nié oń. Vtártoć mi rogow.

Non ea vis animo, nec tanta ſuperbia victis. *Virgil.*

ἐκ ἐμοὶ τάτων τ ἡρώων. *Lenodot.* Non ſum ex illis heroibus .ſ. *ad nocendum prò penſis, quales mali genij.* Nié tákem ći zły.

Nié ták ći mnié zowią. Nié Jánay że mi. Nié Piotray mi / bom ia SKI, ábo CKI. Jego mość. Pan Stárośtá / &c.

——Gaudent prænomine molles Auriculæ. *Horatius .i. libentiùs audiunt cùm ſalutantur prænomine quam nomine aut cognomine. quod etiam Cic. indicat epiſtola ad Volumnium.* Quod ſine prænomine familiariter epiſtolam ad me dediſti, dubitabam, &c. *Nam Romanorum ingenuorum tria erant nomina.* 1. *Nomen familiæ cuiusq; proprium, vt Cornelius.* 2. *Agnomen gentis vel cognationis, vt Scipio.* 3. *Prænomen quod differentiæ cauſa nomini præponebatur. vt Lucius. Publius. Acceſſit poſtea quartum ex euentu aliquo inſigni, Agnomen dictum. vt Africanus. Serui & libertini carebant prænomine, ſed Nomen tantùm & Cognomen ex ſeruitute tractum habebant. vt apud Perſium, Marcus Dama. Honorificentius ergo habebatur ſalutari prænomine & cognomine; familiarius nomine. Sic Martial. l. 2. epi. 68. In Ollum.*

Quod te nomine iam tuo ſaluto Quem regem & dominum priùs vocabã.
Ne me dixeris eſſe contumacem. &c. (*quia aduerti te vilem & inopem eſſe.*)

Simile eſt ep. 113 lib. 1. in Priſcum. Apud Ciceronem etiam C. Cæſar ſcribens P. Clodia Pulchro tantùm ſcripſit. Cæſar, Pulchro. quod carpit Cicero, quòd amoris eſſet ſignum nominibus tantùm familiariter compellare. Idem patet ex Tacito Sueton. Ammiano. Noſtrates etiam Nobiles plerunq; reſpuunt nomen proprium, (niſi à familiaribus vel amicis æqualibus) ſed amant compellari familiarum aut dignitatum nominibus.

Sed & familiarum ſuarum cognomina à plebeiorum cognominibus diuerſa & diſſimilia eſſe volunt. Referam fabulam cuius ſpectator & actor ipſemet fui.

Ante annos amplius triginta, Illuſtris quædam femina, filios ſuos ad ſcholas noſtras miſerat, cùm pædagogo, qui ſibi cognomen (omiſſo paterno) à dictione illius fœminæ vnde oriundus erat, in IVS, vt mos eſt plebeiorum, deſinens, adſciuerat: filij verò heriles eodem cognomine, ſed SKI ſyllaba Nobilitatis indice terminato, vocabantur. quos illa, dum in ſcholis Latinè terminata ſed plebeia ſimili voce, & eadem cum pædagogi cognomine (vt puriùs vel cultiùs Latinè loquentes ſine cuiusquam iniuria vel inuidia faciunt) vocari intellexit; indigniſſimè tulit, & cum magiſtris filiorum expoſtulauit ac contendit, vt inter pædagogum & filios ſuos cognominis diſcrimen eſſet. Porrò mulieri graue conuicium erat audire, Mulier. ſatiet ex Plauto Terentio.

Nié ták-em o tobié trzymał. Wiecey-em o tobié rozumiał.

Jużeś vmnié táńszy. nié drogi. nié frogi.

πρὸ τότε σὲ ὤιμην κεραὸς ἔχειν. Antehac te putabam habere cornua. *Jacitur in eum, qui antea fortis acris timendus vel ſtrenuus putatus, ignauus & abiectus apparuit. Nam cornua ad robur vel ferociam denotandam pertinent. vt Horat.* Parata adſto cornua. *in malos. Et Plaut.* Cornutam beſtiam petis. *Quale eſt illud Martialis in Priſcum.*

Cum te

Cum te non nollem dominum regemque vocabam .i. *patronum diuitem, liberalem.*
Cum benè te noui, iam mihi Priscus eris .i. *vilis, plebeius, aut seruus.*
Semper aliquem virum magnum & pulchrum putabam fore, Nunc paruus & imbellis ac vilis me excœcauit. *Cyclops apud Homerum dicit:* ἀλλ' ἀεί τινα φῶτα μέγαν καὶ καλὸν ἐδόκευν. *&c. Vtitur Cicer.*
λαγὼς βίον ζῇς, ὁ πρὶν ἄρτιος λέων. Olim leo ferox, leporis æuum nunc agis. *In timidum & delicatum, olim ferocem & rigidum.*

Nié ták hárdźié / ábo frogo. Nié do kordá / pánie, hordá.
Mity ieźu nié tol.

Bona verba quæso *Terent.* .i. Meliora loquere rogo. *Donat.* εὐφημα φώνει εὐφήμησον.
Ah ne sæui tantopere. *Terent.* Ah, tam sæuiter! *Plaut.* Facessas dictum elatii. *Idē.*
Eia Lyde leniter qui sæuiunt, sapiunt magis. *Idem.*
Tolle minas, fatus, medium procedit in æquor. *Virgili.*
Non agnosco vestrum tam superbum. *Terent.* .s. *animum, morem, institutum. Donat.*
Nié bęśc / ábo nié sto koní cie ieźdźi. Asinus de puteo Æsopi modò venis & iam exclamas. *Tertulli. In eum qui indoctus recens veniens inter præstantiores vel doctos se extollit.* τῶν δυνατῶν τι κέλλε, ἀ γὰρ παρὰ κενταύροισι. *Teleclides.* Iube factu possibilia, non enim inter Centauros es.
ζῶντα ἄφες ξένον. *Theocrit.* Viuum dimitte hospitem. Sine incolumis abeat. *sed ironicῶς proferendum hic est.* Si Laconum. V. Dálékо do tego.
μὴ μεγάλα λεγε. *Aristophan.* Ne magna loquaris.
ἢ φρονεῖν ἔλασσον, ἢ δυναῶθαι δεῖ μεῖζον.
Aut minùs animosum esse, aut plùs posse oportet.
ἢ τῇ δυνάμει πρόσθες, ἢ δ' ἀφαίρεθι θύμου. *Plutarch.*
Aut adde viribus, aut animositati detrahe. *Sic Isaiæ 16. de Moab.*
Superbia & arrogantia & indignatio eius plùs quàm fortitudo eius.
μήποτε κύρη ἀγορᾶσθαι ἔπος μέγα, οἶδε γὰρ ἀδεὶς
ἀνθρώπων ὁ, τι νὺξ κ' ἡμέρα ἀνδρὶ τελεῖ. *Theognid.*
Verbum Cyrne caue magnum ne dixeris vnquam.
Nescis quidnam homini noxúe diésue ferat.

Nié ták frogi lćw iáko go maluia. Nié ták śpétnv zart. *&c.*
Mowy luckie záwße ináczey rzéczy vdáio / niż są.
Vá vdániu wiele nalćzy. Inßa ſtyßcć: inßa widźieć / doznáć.
Oratione res augentur. Rumor semper in maius narrando crescit A.
Fama loquax quæ veris addere falsa.
Gaudet, & è minimo sua per mendacia crescit. *Ouidi.*
Fama malum —— quæ magnas territat vrbes. *Virgil.*
Plùs nominis horror Quàm tuus ensis agat. Minuunt præsentia famā. *Claudiā.*

ἄγνωτα κακὰ φοβερώτερα τὸ δέος ποιεῖ. *A.*

Ignota mala terribiliora facit metus. Viſu non re terribile. *Seneca.*

Sic Vulpes apud Æſopum, Leonem nunquam viſum, primò ita timuit, vt viſo eo propè exanimaretur, ſecundò viſum minùs timuit, tertiò acceſſit & allocuta eſt.

μάλα πολλὰ διαφέρει τό γ' ἀκοῦσαι ἢ θ' ὁρᾶν. *A.*

Audire conſpicereque multùm differunt.

Leo item apud eundem Æſopum, auditu ranæ coaxantis ſono extimuit, viſam verò adijt & pede obtriuit. *Epimythion Planudis eſt tale.*

μὴ δεῖν πρὸ τ' ὄψεως δ' ἀκοῆς μόνης ταράττεσθαι.

Non oportere antequam videas ob auditum ſolum perturbari.

Gallicum illud eſt. Non tam niger diabolus eſt vt pingitur. *Garner.*

ὁ τοῖον ὡς γράφετ' ἐστὶ διάβολος μέλας. *A.*

V. Sinch rzeczy odległych wielkiy niż ſa bywa. & Nie wßyſtko prawdá co ſudźić trzeba.

Nie tak wiele o ſobie trzymam.

——— Haud equidem tali me dignor honore. *Virg. Ex Homero apud quem Vlyſſes Alcinoo putanti ipſum eſſe Deam, ait:*

ὁ γὸ ἔγωγε
ἀθανάτοισιν ἔοικα τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν
ὁ δέμας, οὐδὲ φυὴν, ἀλλὰ θνητοῖσι βροτοῖσι. Non enim ego
Immortalibus ſimilis ſum, qui cælum latum incolunt,
Neque corpore, neque indole, ſed mortalibus hominibus.
ἔτι ἐγὼ θεός εἰμι, τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις; *Lucian. & Plutarc.*
Nullum ego ſum numen, quid me immortalibus æquas?

Quadrat & illud Virgilij. Non ea vis animo. *& Cic.* Non noſtrum onus. Hæc tamen mea pro Senatus conſulti auctoritate haberi minime velim. *Turnebus.*

V. Nie twoiá to rzecz.

Nie tego ia chce. Nie o to proſze. Nie tego mi trzebá.

Quod peto da Cai. (*ſ. nummos*) non peto conſilium. *Martial. l. 2. ep. 30. lege totum.* *Sic in Pſeudolo Plauti Calidoro argentaria inopia oppreſſo dat conſilium Ballio:*

Eme die cœca (*i. pecunia promiſſa*) hercle oliuum, id vendito oculata die. (*i. pecunia parata.*) *Et Calidor.* Perij. Metuunt omnes credere.

Item Truculento. Magisque adeò ei conſiliarius hic amicus eſt quàm auxiliarius. Falces petebam &c. V. Za o pewle.

Nie tem tego zbyć. Słowo ßkody nie nágrodzi.

Vbi tu peregrè tibi quod lubitum eſt feceris, Venias nunc precibus lautum peccatũ tuum! *Terent.* Nunquam tu mihi verbis ſolues, quod re male feceris. *Idem.* Non eſt fas, re peccantem ob verba (*preces*) dimitti, vt rectè agentem ob verba perire. Verbum enim linguæ, res animi peccatum. *Antiphon. Græcus.*

Nie toć

Nié toć to iéſt. Nié toć wádźi.

ἀπαιδεύτοι τὸ μὴ ἄϊλιον ὡς ἄϊλιον ἀϊλιῶνται. *Iſocrates.* Imperiti ea cauſantur, quæ in cauſa non ſunt. πέδιλα χωλὸς ἄνισα ψοδδῇ μεμφεται. *A.*

Falsò impares gemit eſſe claudus calceos.

Spinas habens infixas pedibus, per ſpinetum ſe ambulare putat vel queritur. Harpaſte anus cæca tenebroſam eſſe domũ aiebat & migrare toties volebat. *Seneca.*

Nié to złodźiey co kradnié / alé co przyymuié. *Vel potiùs:* Ták to złodźiey co przyymuié / iák ten co krádnié.

ἀμφότεροι κλῶπες, καὶ ὁ δεξάμενος καὶ ὁ κλέψας. *Phocylides.*

Ambo ſunt fures, & qui recipit & qui furatur. *Et apud ICtos puniuntur receptatores.* Nam faciens & conſentiens ac adiuuans pares ſunt.

Bis peccas, cùm peccanti obſequium accommodas. *P. Syrus.*

ὁ αὐτὸ ἐστι ζημίας ἄξιοι οἱ ζυγκρύπτοντες τοῖς ἐξαμαρτάνουσι. *Iſocrates.* Eadem pœna ſunt digni occultantes qua peccantes. ὁδὲν ἧττον ἠσεβήκασιν οἱ βεβουλευκότες, τῶν τοῖς χερσὶ πραξάντων. *Demoſthenes.* Non minùs impiè egerunt qui conſilium dederunt, quàm qui manibus ſuis facinus patrarunt.

Ita in Rudente Plauti Trachalio ſeruus, qui viderat Piſcatorem ſaccum alienum merſum, ex aquis extrahentem, argumentatur. Si veniat dominus cuius hic ſaccus eſt,

Quí minùs ego, qui inſpectaui procul te hunc habere, fur ſum, quàm tu?

Quo argumento ſocius non ſum? *(ob conſcientiam tantùm facti.) Vide apologũ de fure & furtum receptante. ſub* Złodźiéią domowego. *Affine,* Przyzwaláiacy.

Nié toś obiécował. Nié tegośmy śie ſpodziewali. Nié toś pocżął.

Pro amphora vrceus. *Sic Horatius.* Amphora cœpit.

Inſtitui, currente rota cur vrceus exit? *Simile eſt & illud eiuſdem.*

Incœptis grauibus plerunque & magna profeſſis

Purpureus latè qui ſplendeat vnus & alter Aſſuitur pannus. &c. .i. *Quidam Pòëtæ aggreſſi grandia ſcribere, ad leuia deſcendunt & pueriliter ſplendida affectant, licet non cohærentia, vt arbores, ſyluas, flumina, trides &c.*

αἰσχρόν τι δηρόν τε μένειν κενεόν τε νέεσθαι. *Homer.*

Heu turpe eſt manſiſſe diu vacuumque redire. *Vt ex Academia ignarum, ex mercatura inopem, vel diu fruſtra vixiſſe. Affine,* Omylitá nádźieia. Wiekßy huk.

Nié toż mácochá co mátká. Co matka to matka: á co mácochá / to mácochá.

Omni nouerca mater omnis gratior. τεκοῦσα πάσων μητρυιῶν χαριεστέρα. *A.*

ὅσον μητρυιῆς γλυκερώτερον ἔπλετο μήτης,

τόσσον ἅλμης πολιῆς γαῖα πότοιο φίλη. *Antipater in Anthol.*

Quantò mater eſt nouercá dulcior, Tantò terra mari cano optatior. *Nouercæ apud Græcos & Latinos ſcriptores malè ſemper audierunt, eo nomine, quòd priuignis infeſtæ admodùm eſſe ſoleant.*

ἔχθρὰ γὰρ ἡ τεκοῦσα μητρυὰ τέκνοις,
τοῖς πρόσθ', ἐχιδνης οὐδὲν ἡπιωτέρα. *Euripides.*

Hostis nouerca est antè natis liberis, Nihilq; mitior nocente vipera.

——— φθονεῖν γὰρ φασὶ μητρυὰς τέκνοις. *Idem.*

Aiunt nouercas inuidere filijs. Iniusta, sæua, mala nouerca. *Virg.*

πλαζομένῳ θυγατέρα μητρυιῆς ὑπὸ χερσὶν ἀλασθάλυ. *Apollonius Rhodi.*

Percussam filiam nouercæ manibus improbæ.

πάντες οἴονται εἶναί τι μῖσος πρὸς τοὺς προγόνους πάσαις μητρυιαῖς, κἂν χρηστὰι ὦσι. *Lucian.* Omnes arbitrantur omnibus nouercis ineſſe odium erga omnes priuignos, etiamſi probæ ſint.

In vita Æſopi olitori quærenti, cur herbæ ſponte è terra prodeuntes, nullo cultore adiuuante, celeriùs & vberiùs crescant; quàm quæ ab olitore inſeruntur, etiamſi is magnam diligentiam in his excolendis & irrigandis adhibeat? Reſpondit Æſopus: quòd illarum ſit mater, harum nouerca. Vt ſit, cùm mulier habens liberos ſuos, nubit viro habenti viciſſim ſuos, ex priori vxore liberos. hæc enim ſuos amat & bene alit, alienos odit & malignè paſcit, quin cibum eis ſubtrahit. *Vide* Mácoßyne dźiećie.

Nié trafiłeś. Nié zgadłeś.

ἐπὶ πολὺ ἔβαλες. *Plato.* Longè à ſcopo ieciſti.

τοῦ θύρας ἥμαρτες. *Ex Ariſtot.* Ab ianua aberraſti.

ἐκ κατὰ θύρας ἀπήντησας. *Idem.* Haud contra oſtium occurriſti.

τοῦ θήρας ἥμαρτες. *Ariſtid.* A fera aberraſti, *in quam iaculum conieciſti.*

ἀλλότρια ἔβαλες. *Diogenian.* Aliena ieciſti. *vt in ludo aleæ.*

τοῦ σκοποῦ ἀπέτυχες. *Lucian.* A ſcopo aberraſti. οὐκ ἔστι ταῦτα ἐγγύς, *Ariſtides.* Non ſunt hæc ne prope quidem i. *multùm abſunt.* V. Tráfił podlé celu.

Nié trafiłeś ná dudká. Nayđzi ſobié błazna.

Quære peregrinum .ſ. *quem ignotus illi decipias. nam* ego te noui. *Horat.*

Alium poſthac inuenito, quem tu habeas fruſtratui. *Plaut.*

Abi ſis nugator, nugatori nugari poſtulas. *Idem.*

Non reperiſti adoleſcens tranquillum locum,
Vbi tuas virtutes explices, vt poſtulas,
Nam ſtrenuiori deterior, ſi prædicat Suas pugnas, de illius ore fiunt ſordidæ. *Idem.* βάλλεις εἰς ἕλκος τὸν Πατρόκλου. Impetis peritum artis.

Haud ſibi cum Danais rem faxo & pube Pelaſga
Eſſe putent, decimum quos diſtulit Hector in annum. *Apud Virg. Turnus Troianis dicit.* *Apud eundem Camilla Orphito venatori à ſe occiſo inſultans ait:*

Syluis te Tyrrhene feras agitare putaſti!

Iuuenal. de Pollione quodam luxurioſo, qui abſumptis omnibus,

Circuit, & fatuos non inuenit .ſ. *qui illi velint credere pecuniam.*

Confer. Tráfił ſwoy ná ſwego. Nié oßukaß.

Nié trus

Nié trudno o to. Nié drogie to rzéczy. Sroká zé krzá/ká dwié wkiérz.

Fungus vnas nocte naſcitur ſeu erumpit e terra. *Pierius.* *Apud Plautum etiam fungus de homine nihili.* Tanti eſt quanti fungus putidus.

Inueniam alium. ἐκμαξαι, μὴ κλαιε τεκνον, χ' ευρησομεν ἄλλον. *Epigr. Rufinè.* Abſterge te, Ne plora filia, inueniemus alium.

Sic Virgil. Inuenies alium ſi te hic faſtidit Alexis. *Ex Theocrito id, qui dixit.*

εὑρήσεις καλάτειαν ἴσως καὶ καλλιον ἄλλαν.

Inuenies Galateam forte etiam pulchriorem aliam.

Si mola clauſa vna eſt, alia inuenietur aperta. *Garner. Gallicè* Où sont tous bons. *Plutarch.* In foribus eſt. *Affine,* Poſpolite i wolne rzéczy.

Nie trzéba głupich ſiać, ſami ſie rodzą.

ἄπαντα πλήρη ἐστὶν ἀφρόνων βροτῶν. *A.* Stultorum plena ſunt omnia. *Cic.* Stultorum infinitus eſt numerus. *Eccleſiaſtes c. 1.*

Meneni vel Meneniorum fecunda gens. *Horat. à Menenio quodam ſtulto, qui filios item ſtultos habuit. Vel alluſio poteſt eſſe ad vocem Græcam* μαίνεσθαι *inſanire, vel ad* μεμηνὼς *inſanus. Lauin. Turneb.*

τῶν ἠλιθίων ἄπειρα γένεθλα. *Plato* Stultorum infinita ſoboles.

Nié trzébá go mocnyć, ſam ſie zaraz wyda.

Erubuit, ſalua res eſt. *Terent.* Labaſcit victus vno verbo, quam cito! *Idem.* Erubuit, vis enim magna eſt naturæ. *Cic. Item l. 2. ad Herenni.* inter ſigna conſcientiæ vel nocentis vel innocentis eſt erubuiſſe, expalluiſſe, titubaſſe, &c.

Confeſſus ſecreta pudor (eſt.) *Claudian.*

ἦ νὺν ἐρυθρὸν φανερόες βασάνων ἄτερ. *A.*

Corda manifeſtat abſque tormentis rubor.

Nié trzébá go wiele námawiáć. Nié trzébá mu przynaglać.

Jédno nápomknąć. Wiámowiłß ſnádnie. Sam ſie tego domyśli. Domyśli ſie oſtátka.

Currentem tu quidem. *Cic.* ſ. *hortaru vel incitas.* Ζεύδουσα παρακαλεῖς *Lucian.* Currenti calcar addis. *Plini. iuni.* Memorem mones. *Plaut.*

Potin' vt taceas? potin' ne me moneas? memini & ſcio & calleo & cõmemini.

Satis fuit indoctæ, immemori, inſipienti dicere toties. *Idem.*

Ter tanto peiór ipſa eſt, quàm illam tu eſſe vis. *Idem.*

Impulit in latus ac venti velut agmine facto Quà data porta ruunt. *Virg.* Sufficit aperire fores. *Ex Cic.* Vel patefacere feneſtram. *Ex Terent.*

Non opus admiſſo ſubdere calcar equo. *Ex Ouidij verſu modicè mutato.*

ἀδὸν λέγεις. *Plato vſurpauit & Cic.* Scienti loqueris.

Ἀτρεΐδη κυδιστὲ τί μὲ προτέρω καὶ αὐτὸν ἐρέεινες; *Homer.* Atrida celebris quidnam me vltrò properantem Impellis?

Prowáda,

Γινώσκω, φρονέω, τά δε δή νεόνυμ κελεύεις. *Idem.*

Cognosco, sapio, quin narras ista scienti.

Male trahit hunc Erasmus illud ex Theocrito. Suade lupis, vt insaniant, qui inquit sponte naturæ id faciunt. *falsum enim id est. Vide* Wymowá wielka.

ἡ Σφαῖρα καὶ περιδρ. *Eustathi.* Sphæra vel globus per decliue .s. *vltrò labitur.*

ἐπὶ ἵππον εἰς πεδίον .s. προκαλεῖς. *Lucian.* Equum in planitiem prouocas. *qui in ea maximè gaudet currere.*

κεκυλισμένος ὁ πίθος. Prouolutum est dolium. *quod leuissimo impulsu promouetur.*

Musas hortaris vt canant. *Ausoni. quæ nullo hortante id faciunt.*

Δάλος ἐπὶ τὸ πῦρ. *Zenodot.* Titio ad ignem .s. *mox concipit ignem.*

πῦρ ἐπὶ δάλον ἐλθόν. *Diogenian.* Ignis ad torrem admotus.

γυμνῷ Φυλακὴν ἐπιτάττεις. *Zenodot.* Nudo excubias vigilias imperas. *qui etiam inuissus vltrò quin necessariò ob nuditatem vigilabit.* Bez roskazánia to vczyni.

Λυδὸν εἰς πεδίον προκαλεῖς. Lydum in planiciem prouocas. *Lydos optimos equites fuisse scribit Herodotus.* ἡ χυτρα τὸ φακέας ἥψεν. *Athena.* Olla lenticulam attigit. *cui destinata est ἥψεν ab ἕψομαι format hîc Henr. Steph. & coquebatur, reddit. sine adagio ollo, non ab ἅπτομαι apprehendo, capessо.*

——— ἕλκει τε δὲ ἄνδρα σίδηρος. *Homer.* Ferrum (*conspectum*) virum trahit. (*ad prælium*) *vsurpauit id Tertullian.*

Concitato nauigio, cùm remiges inhibuerunt, retinet tamen nauis ipsa motum & cursum suum, intermisso impetu pulsuque remorum. *Cic.*

Ytić trzébá mowi / á przédśie bierzć / ije / piję. Wrzkomo niechcé.

ὁ Σκύθης τὸν ἵππον βάλλεσθαι vel μυστάπλαν. *Zenodotus. Suidas.* Scytha equum fastidit .s. *fictè.* Σιγᾷ μὲ ἐχθαίρει γε, βάλλεσθαι δ' ἔχειν. *Suidas.* Tacet odiumq; fingit, tamen habere vult.

ἀκκίζειν Græci vocant (*Accissare*) cùm quis fictè recusat id quod maximè cupit. *vsus est* Cicero verbo ἀκκιζόμεθα .i. *dissimulamus. Tractum volunt aliqui à femina Acco quæ hunc morem habuit.* Σκύθης ἀκκιζόμενος τὸν ὄνον. *Suidas.* Scytha accissans asinum. Candidatus Cæsaris. *Vel,* Tanquam candidatus Cæsaris petis .s. *munus aliquod vel magistratum, de eo qui confisus fauori & commendationi Cæsaris negligenter vel dissimulanter petebat, quasi obtinere nollet. Cic. Suetoni. Quintilian.* Candidatus principis. *Vlpian.* *Simile illud Ciceronis apud Gellium*; Prudentis & cauti patrisfamilias est, quod emere velit, empturum se negare, propter competitores emptionis.

Et Martial. de Lupo hæredipeta ad Vrbicum.

Hortatur fieri quod te Lupus Vrbice patrem .i. *adoptare filium.*
Ne credas, nihil est quod minùs ille velit.
Ars est captandi, quod nolis, velle videri,
Ne facias optat, quod rogat vt facias.

τῇ αὐλείᾳ

τῇ αὐλείῳ ἀποκλείσῃ, τῇ δὲ παραθύρῳ εἰσάγῃς. *E Plutarcho.*

Vestibulo excludere, postico inducere & recipere .ſ. *munus vel aliquid priùs reiectum.*
Est etiam in vulgari prouerbio: Medicorum recusatio. *sed ea non in omnes quadrat, sed in proletarios & triuiales, multi verò sunt honesti minimèque cupidi.*
Eleganter in Milite Plauti conuiuas fictè recusantes lautitiam, describit Periplectomenes dicens:

Nam ij solent quando accubuêre, vbi cœna apposita est, dicere:
Quid opus fuit hoc, hospes, sumptu tanto nostra gratia?
Insaniuisti hercle: nam idem hoc hominibus sat erat decem,
Quod eorum causa opsonatum est, Culpant & comedunt tamen.
Sed ijdem homines nunquam dicunt, quanquam appositum est ampliter:
Iube illud denuò tolli, hanc patinam remoue, pernam nil moror,
Aufer illam offam penitam, probus hic conger frigidus,
Remoue, abi, aufer: neminem eorum hæc asseuerare audias Sed. &c.
Qui nimium multis Non amo, dicit, amat. *Ouidius.*
Fictè recusat quod quis accipere cupit. *Garner.*

Nié trzébá z góry popychác, sámo áie togy.

Facilis in procliuia decursus est. *Seneca.* Cylindrũ protrudere. *Cic. ſ. non est opus.*
ἡ ζφαῖρα αὐτὴ ἑῷ πορεύεται. *A.*
Per prona sphæra sponte voluitur sua.
In procliui est imber cùm pluit. *Plaut. Vide suprà ab hoc tertium.*
Læuis & pronus est progressus ad ea quæ volumus. *E Plutarcho.*

Nié tu áie popiſowác / zalecác.

παῦε ποικίλλων πρὸς ἡμᾶς. *Plutarch.* Desine ista apud nos variegare.
Ad populum phaleras, ego te intùs & in cute noui. *Persius dicit homini improbo splendorem externum fortunæ ostentanti.*
ἄλλό τι ποικίλλε. *Synesius.* Aliud quidpiam exorna. Atticus in portũ. *infrà. mox.*

Nié tu tego miéſce. Nic tu potem.

Non quærit æger medicum eloquentem, sed sanantem. *Seneca.*
Piscari in aëre, venari rete iaculo in medio mari me iubes! *Plautus.*
Sed nunc non erat his opus, & fortasse cupressum Scis simulare. *Horati.*
Delphinum syluis appingit, fluctibus aprum. *Idem.*
ἀττικὸς εἰς λιμένα. Atticus in portum .ſ. *venit se ostentatum, vbi nil est periculi.*
πόκον εἰς γναφεῖον φέρῃς. *Galenus.* Lanam in officinam fullonis fers.
Fullo enim non lanam rudem, sed vestes ex lana confectas mundat, candefacit.
ἵππους δ' εἰς Ἰθάκην οὐκ ἄξομαι. *Homer.* Equos in Ithacam non ducam.
Telemachi est dictum. quia ea insula petricosa cùm sit, equos non alit, nec iis vtitur.
O domus Anti (*vel* Anci) *vel* Antiqua quam dominare domino dispari!
Cic. Philippica 2. *loquens de villa Varronis honestissimi & doctissimi viri ab Antonio helluone turpissimo occupata, addit:* At, quàm multos dies in ea villa turpissimè es per-

bacchatus! ab hora tertia bibebatur, ludebatur, vomebatur. O tecta ipsa miseranda quàm à dispari domino (quanquam quomodo ille dominus?) sed tamen quam a dispari tenebantur! Studiorum enim suorum M. Varro voluit esse illud, non libidinum diuersoriũ. *Idem 1 Offic: dicit.* Odiosũ est cùm à prætereuntibus dicitur. O domus antiqua, heu quam dispari domino dominaris! *sed hunc versiculum Ennij vel potiùs Lucillij varii variè legunt & metiuntur.*

Bos in ciuitate. *rectè hic vsurpes. Lege sequens caput.*

Lucius cauillator videns famulum Herodis Sophistæ lauantem rhaphanida dixit: Absurdum est in funesta domo alba rhaphanide vesci. *Nam Herodes homo opulentus domum suam alioqui splendidè ornatam, velis nigricantibus ob luctum obtexerat. Rhodiginus.*

Nié twoiá to rzécz, abo dzieło. Nié twey to głowy. Nié twoyśkie to rzécz. Nic tobié po tem. Nié potrásiß w to. & Nié moiá to rzécz.

μὴ μάχαιραν ἄῃρε θῆλυ. Ne sumas mulier gladium.

μὴ παιδὶ τὴν μάχαιραν. *Plutarch.* Ne puero gladium .s. *des.*

Nihil graculo cum fidibus. *Gellius.* Nil cœco cum speculo.

τίς γὰρ κατόπτρῳ & τυφλῷ κοινωνία; *Epiphram.*

Quod namque cœco cum speculo consortium?

βοῦς ἐν πόλει. Bos in ciuitate. *dicimus, cùm rem vrbanam aggreditur homo agrestis & ineptus. Ianus Gulielm.*

τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς, μηδὲν πρὸς ἡμᾶς. *Socrates apud Lactantium.* Quæ supra nos sunt, nihil ad nos .s. *pertinent.*

ἕτερόν ἐστι κιθάρισον, ἕτερον δὲ πλῆκτρον. *Stratonicus citharœdus Ptolomæo regi de Musica secum disputanti dixit apud Athenæ.* Aliud est fidicinium aliud plectrum.

Aquila testudini volare affectanti respondet: πόρρω γὰρ τῆς φύσεως αὐτὴν εἶναι. Procul id esse à natura eius. *quæ tamen instituit vt tolleretur in altum, & delapsa in petram contrita est. Æsopus.*

ἡ κάμηλος πυρρίχαν μανθάνει. Camelus pyrrhicham discit.

λημῶν ὀφθαλμὸς ἡλίῳ ἀκτῖνας καθαρῶς οὐ δέχεται. Proclus Constantinopol. Lippiens oculus solis radios purè non recipit. Σοφὰ πὰ ποιεῖ.

Bos ad ceroma .s. *mittitur vel pergit. S. Hieronym. athletarum enim id est non boum.*

ἐνδύσετέ με τὴν λεοντήν. Induitis me leonis exuuium. *alluditur vel ad sinum Cumanum in Apologo: vel ad Bacchum ad inferos descensurum apud Aristophanem.*

Herculis cothurnos ne infans induat. *ex Quintiliano.*

γυνὴ οὐς ἡρακλέους ὑποδήσεται. *Suidas.*

Mulier Herculis (*ædem*) non intrat. (*eò quòd Hercules Omphale reginæ seruiuit*) *Dictũ in eos, qui rei alicui cui pares non sunt, vel indigni ea sunt, manus iniicere aggrediuntur.*

ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει. *Suidas.* Vulpes bouem impellit .s. *agrum colendo.*

Non nostrum inter vos tantas componere lites. *Virgil.*

τέκτων

τέκτων γὰρ ὢν ἔπραξες ἀ ξυλουργικά. *Euripides.*

Fabrilia, faber cùm haud fores, aggressus es.

Eustathius explicans illum versiculum Sophoclis (qui etiam huic loco seruit)

ἀ πασὶς ἀνδρὸς ἐς κόρινθόν ἐσθ' ὁ πλοῦς .i.

Non cuilibet fas est Corinthum appellere. *addit sequentem.*

ἀκ ἐνθάδ' οἱ πλοῖ τοῖσι σώφροσι βροτῶν. .i.

Non à modestis nauigatur huc viris .s. *Corinthum.* q.d. *Tu modestus es, non debes adire ciuitatem luxui deditam, ne corrumparis.*

ὄνος πρὸς αὐλόν. *Suidas.* Asinus ad tibiam .s. *inflandam vel audiendam, ineptus est.*

ὄνος πρὸς λύραν. *Athenæ.* Asinus ad lyram. *Dictum hoc lepidè detorsit Stratonicus citharœdus ad perstringendum Cleonem cui nomen erat* Bos, *qui voce quidem scitè canebat, lyra non item. ergo audiens hunc Stratonicus dixit:* Olim dicebatur: Asinus ad lyram, nunc verò verum est dicere βοῦς πρὸς λύραν Bos ad lyram. *non solum historico sensu, sed & ironico & prouerbiali ac carpente. Ex Athenæo.*

Stulti ad cribrum. *de eo ait Pierius vsurpari, qui rem aliquam aut negotium viribus suis maius attentat. tunc autem sensus erit.* Stulti ad cribrum inepti. *Vide* Rozsádek wyborny. *aliter.* V. Dobrzé drugiemu kozy páść.

Ne sambucam caloni. *ex Persio qui ait:* Sambucam citius caloni aptaueris. *musicum instrumentum ut Hugo vult Casaubon. potius quàm bellicum vt Erasm.*

Apud Gabrianum Lupus asino clauum è pede extrahens percussus ab eo dixit:

μάγειρος ὢν πάλαι ἰατρικῆς μέλλων ἔργ' ἁπτεσθαι .i.

Cocus cùm pridem fuerim, indignè aut stultè medicinæ opera attentaui. *Idem Lupus apud Æsopum agno deuorando tanens, à canibus deprehenditur & ait:* Cocus ego natus sum, cantor esse non debui. Zádného sic wilkowi plesáć/ śpiewáć.

Semiramis findentem rusticum ligna imitans, hasit & dixit. Non faber ego natus sum.

Non nostrum onus: bos clitellas .s. *ferat!* *Quintilian.*

Clitellæ bouum impositæ sunt. non est nostrum onus, sed feremus. *Cic. Non enim boues sed muli & asini clitellas gestant: Sic cùm alicui munus non accommodatum imponitur.*

ὄνος αὐτὸς λύραζων. *Lucian.* Asinus ipse lyram pulsans.

Asino, Wiele to ná cie. Vité podeymuy śie. Dobrzé drugiemu, Vié przystoi. Vié mistrzec to. Nie znaß śie ná tem.

Nié twoia to wina.

Mihi dolebit non tibi, si quid ego stultè fecero. *Plaut.*

Mei non tui tergi hoc facio fiducia. *Idem.*

Nie twoiey to gwiey kaśi. Nie twych to zebow kośtká.

Nihil cum amaracino sui. *de quo sic Lucretius.*

Deinque amaracinum fugit et lus, & timet omne Vnguentum &c.

Patina plebeia non capit aprum. *ex Martiali. qui de eo sic habet:*

Sed coquus ingentem piperis consumet aceruum,

Addet & arcano mista Falerna garo.

Ad dominum redeas; noster te non capit ignis,

Conturbator aper. vilius esurio. Non est tui stomachi. *ex Cic.*

ἐ πρέπῃ ἄφρονι τρυφὴ, ἐδὲ δούλῳ ἐξουσιάζειν ἀρχόντων. *Prouerb. SS. 19.*

Non decent stultum deliciæ, neque seruum dominari principibus.

Simile est Martialis epigr. 77. lib. 6. in Afrum, qui vilis homo cùm esset & spanus, à sex tamen seruis lectica gestabatur. Et eodē libro epi. 84. In Philippū qui octophoro gestiabatur.

τί κοινὸν κυνὶ & βαλανείῳ; *Lucian.* Quid commune cani cum balneo?

Vilibus ancipites fungi ponentur amicis, Boletus domino. *Iuuenal.*

ἡ λεκάνη τ̃ δελφινα ὐ χωρεῖ. *Plutarch.* Delphinum patina non capit. *Amphicrates Rhetor Athenienſis arrogans, cùm exul Seleuciam Tigranis regis ingressus esset, & à ciuibus rogaretur, vt artem suam profiteretur, respondit:* Delphinum, &c. q. d. *Maior & nobilior ego sum, quàm vt apud vos me ostentem vel à vobis audiar.*

Malè mansum reticias. *Ex Suida qui ait:*

εἰπὲ φάυλως ὥσπερ εὑρες ὀστοβάλοις τὴν ἔνδεσιν.

Vtinam velut male inuenisti reiicias bolum vel buccellam, mansum.

In eum dici volunt, qui insplendidam conditionem malis artibus aut fortunâ immeritus & indignus inuolauit. aptè ad dictum Polonicū. Affine, Dobra kość vrzoná. Szkodá tu tego.

Nié tykay tego.

πάρες τ̃ μάνδαν. Ommitte vatem .s. *in prælio. Nam augur coronatus ante aciem incedebat, quem petere telo nefas erat.*

ἀλεκτρυόνα λεύκὸν μὴ ἅπτεσθαι. *Pythagoras.* Gallum album ne tangas. *quòd sacer sit Mensi & horarum nuntius. Plutarch. interpretatur. Saluti cuiusq; fauendum.*

Nié tykay go tu ábo w to. Wrzod tu.

In hac re ille est Suffenus. *ex Catullo.* .i. Valdè se in hoc amat. *vt Cicer. loquitur.*

Hoc hulcus est. *ex Terent. & Cic.* Sic τὸ ἕλκος *apud Platonem & Sophoclem.*

Porrò Plaut. crumenam pecunia plenam hulcus vocat in Persa.

TOX. Quid hoc hîc in collo tibi tumet? SAG. Vomica est, pressare parce.

Nam vbi quis mala tetigit manu, dolores cooriuntur. &c.

Diuerso sensu Augustus apud Suetonium liberos suos Agrippinam & Iuliam filiam ac Iuliam neptem tres vomicas & tria carcinomata sua vocabat .i. res odiosas molestas & probris ac dedecoris plenas. Res est molesta quæ dolent contingere. *Garner.*

ἅπτεσθαι ἕλκος ἐστὶ λυπηρὸν μάλα. *A.* Tangere hulcus molestū.

Tangi recusant oculus & fama ac honor. *Garner.*

θίγεσθαι ἀπρεπὲς δόξα φήμη τ̃ ὄμμά τε. *A.*

Nié vczestuieß go ábo mis tem.

τῇ φάτνῃ προσάγεις τ̃ κύνα. *Suidas.* Ad præsepe ducis canem.

κυνὶ μὲν ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀσία. Cani das paleas, asino verò ossa.

Non facit ad stomachum vestra lagena meum, *Ex Martiali.*

τὸ καεχὰν

τὸ καρχὸν θῦμα παρέθης. Caricam victimam apposuisti .i. *insipidam. Nam Cares canem immolabant.* ὑποδήματα Σικυώνια Σωκράτη ποτήνεγκας. Sicyonios calceos (*elegantes*) Socrati (*viro graui*) attulisti. *Ex Cicer.*

βατράχοις ὀινοχοεῖς. *Zenodotus.* Ranis misces vinum .s. *quæ malunt aquam.*

Caninum prandium. V. Skromne życie. ἀφροδίτῃ ὗν τέθυκεν. Veneri suem immolauit. *ingratam victimam, ob Adonidem à sue interfectum.*

Vulpes iusculo super lapidem effuso gruem ad edendum inuitat. Grus vicissim vulpem ad offam in vase angusti oris positam. *Æsopus.*

Ego bonum, malum quod accedit, mihi dari haud desidero. *Plaut.*

Alexander M. Abulitum præfectum, qui loco commeatus 3000 talentum attulerat, equis ea obȳcere iussit, ȳsq; ea non gustantibus, in vincula compegit. Plutarch.

Affine. Byto ná co pátrzyć.

Nieużyty człowiek / tylko iest potrzłowiekā.

Otium sine literis, mors est & viui hominis sepultura. *Seneca.*

Instrue præceptis animum, nec discere cesses.
Nam sine doctrina, vita est quasi mortis imago. *Cato.*

σὸν ῥυθμιζε διδάγμασι ἦθν, καὶ μήποτε παυσῃ,
εἰκὼν γὰρ θανάτε βιότ ἄμμορος ὢν διδαχάων. *Planudes.*

ὲ ζῶσιν οἱ μὴ ζωὴν ἔχοντες φρονεῖν. *Charemon.*

Hos viuere nego qui sapere nihil sciunt.

ὁ γραμμάτων ἄπειρος ὲ βλέπει βλέπων.

Qui literas ignorat haud videt videns. Docti ab indoctis tantùm differunt, quantùm viui à mortuis. *Ex Aristot. Laërtio.* *Vi.* Gruby.

Nie vkáśi cie. nié boi śie.

Num tibi nam amabo ianua est mordax mea Quò introire metuas? *Plaut.*

Alludit vel ad canem viuum vel pictum vel ad inscriptionem ianuæ. V. Nieǵośćinny.

Putas te elephanto assem dare. *Augustus dixit cuidam, qui sibi timidè libellum obtulerat. Macrobius.* *Asses porrò aut stipem à populo Elephanti dari solitam scribit Plin.*

Nieuleczona rāná / chorobá / rzecz.

χειρώνειον ἕλκος. *Zenodot.* Chironium hulcus vel vulnus, *de malo immedicabili.* Immedicabile vulnus. *Horati.* *Chiron ab Hercule vulneratus sanari non potuit sed periit.* *Alia Periphrasis. Virgilij.* Vulnus Quod Chironia nec manus leuaret, *Nam Chiron medicus quin medicinæ inuentor habebatur.*

ἡράκλειος νόσος. *Zenodot.* Herculanus morbus. *idem sacer quo Hercules laborauit, insanabilis est, nec vlla opera medicorum superari potest, vt Hercules inuictus fuit.*

Nié vragay śie z nędznego / z vbogiego.

μηδέποτ' ἀλεμένῳ πενίῃ ζυμοφθόρον ἀνδρὶ
τέτλαθ' ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων. *Hesiodus.*

Nec vnquam miſeram pauperiem animum vorantem, homini
Suſtineas exprobrare, deorum munus æternorum.

μηδενὶ ζυμφορὰν ὀνειδίσῃς *Iſocrat.* Nemini exprobres calamitatem.

Coram claudis non eſt claudicandum .ſ. *ne ſe rideri putent & offendantur. Garner.*

Alterius damnum gaudium haud facias tuum. *Idem.*

Caue miſero inſultare. ſors communis eſt. *Vide* Nié przydaway nedzé.

Nié vrodzi ſowá ſobotá. Oycá ziego / zły ſyn. Jakie drzéwo / takí owoc.

κακῆ κόρακι κακὸν ὠὸν. *Suidas.* Mali corui malum ouum. *Gellius.*

Nec imbelles ferocem Progenerant aquilam columbæ. *Ex Horatio inuerſum.*

Ad ſemen nata reſpondent. *Seneca.* E ſquilla non naſcitur roſa.

ἔτι γὰρ ἐκ σκίλλης ῥόδα φύεται, ἢ ὑάκινθος,
ἀλλ' ἐκ δούλης τέκνον ἐλεύθερον. *Theognis.*

Non etenim è ſcilla roſa naſcitur, aut hyacinthus,
Sed nec ab ancilla filius ingenuus.

Troia non producit Thracem. *Ex Stephano qui tale carmen habet:*

οὐκέτι δὴ τροίη θρηΐκιον ἔτι φορήσει.

Threijcium non Troia virum produxerit vnquam .i. *effeminata fortem & bellicoſum quales Thraces.* *Idem in 9. Æneid. quidam exprobrat Troianis.*

ἐκ δ' κακῆ γὰρ ἡ φύσις τίκτει κακόν,
ὡς ἐξ ἐχίδνης πάλιν ἔχιδνα γίγνεται. *Stobæus.*

Ex improbo natura gignit improbum, Ex vipera ceu vipera iterũ naſcitur.

ταῦροι δὲ δράκοντες ἐκ δὲ λεόντων ταῦροι πάλιν. *Clemens Alexandr* Taurus draconem genuit & taurum draco. *Habet idem Arnobius Iouis libidinoſi fabulam referens.* Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. *Properti.*

ἵπποι μὲν γὰρ ἵπποισι βόες δὲ τε βουσὶν ὁμοῖοι. *Xenophanes.*

Semper equo alter equus ſimilis, ſimiliſque boui bos.

ἐκ ἂν γένοιτο χρηστὸς ἐκ κακῆς πατρός. *Euripid.*

Ex improbo non naſcitur probus (*filius*) patre.

——— ἕνα γὰρ ἐν πολλοῖς ἴσως ἔνεστι ἂν ὅστις ἐστὶ μὴ χείρων πατρός.

Idem Euripid. Vnum in multis forſitan Reperire his, qui patre non ſit nequior.

Qualis erit radix, talem ſpera arbore fructum. *Garner.*

V. Syn oycu podobny. Oycá dobrego.

Nié vſnatby / gdy by śie nié poſwarzył / nie pomoc.

Żywo by nié był / by czego nié zbroił. Trzy żywoty iego złość wyrządźić.

——— Quibuſdam Somnum rixa facit. *Iuuen.* .i. *conciliat; nata turbare potiùs & arcere ſomnum aliis hominibus.*

Et ſi non aliquâ nocuiſſes mortuus eſſes. *Virgil.*

ἦν μὴ ἠσὶ δ' πρώτῃ καθίζησαι ξύλῳ,
ὕπνῳ δ' ὁρᾷ τ' νυκτὸς ὁδὲ παπάλλων. *Ariſtophan.*

Niſi in

Nisi in priore forte ligno sederit,
Somni nec vnam nocte micam conspicit, *vel* percipit.

οὐ γὰρ μὴ κατάσωσιν, ἐὰν μὴ κακοποιήσωσι. *Prouerb. SS. c. 4.* Non enim dormiunt, nisi malefecerint. *Non multùm abscessit hinc illud serui Plautini dicentis.*

Tribus hodie conduci non possum libertatibus, (nic wiem co.
Quin ego illis hodie comparem magnum malum. *Potes etiam reddere.* By

Nieustraszony. Nie zlękniè się lecą czego.

ἄκμων μέγιστος ὁ φοβεῖται οὐδ' ψόφος.
καὶ νῦς ἑκέρων πᾶσαν ἔλκασαν βίαν.

Non metuit incus maxima strepens quidpiam,
Mensque sapientis vim trahentem quamlibet. *Sic & Horatius.*
Iustum & tenacem propositi virum Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis Tyranni Mente quatit solida &c.
Si fractus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ.

Similiter & Iuuenalis. Phalaris licet imperet, vt sis
Falsus, & admoto dictet periuria tauro:
Summum crede nefas animam præferre pudori.

Claudiana hæc tonitrua sunt illi .s. *non vera. Ex Festo.* Náchárzynáć to: nic vstrászyć go tem. *Numæ sacrificanti cùm nuntiaretur hostes adesse, interritus respondit:* ἐγὼ δὲ θύω. Ego verò sacrifico. *Plutarch.*

Nie vstrodzi Turkow / Tatarow / Moskwy &c.

κορινθίοις δ' ὁ μέμφεται τὸ Ἴλιον.

Corinthijs non indignatur Ilium. *quòd nullam insignem cladem in bello Troiano ab illis acceperit. Vt sit sensus contemptum sonans Corinthiorum. Plutarchus verò interpretatur, Troianos non indignari Corinthijs licet contra se pugnauerint, quòd olim benè de illis meriti fuerint, & sic posteriorem offensam, priori beneficio obruerint. qui sensus gratitudinẽ & amicitiam sonat. Vide simile dictum Senecæ sub dicto* Krzywdę od dobrot dzieć. *Cestreus seu mugil nulli animanti nocet, nullum viuens edit. Athenæ. Diogenian.*

Nieużyty Kamienia-by rychley wżył.

Bys krwią płakał nie da / nie wczyni,

καὶν μὲ αἵματι κλαίῃς .s. ὁ πείσῃς. Etiamsi sanguine fleueris, non persuadebis.
ὁ γὰρ πείσῃς, ὁὐ᾽ ἢν πείσῃς. *Aristophan.* Non persuadebis, etiamsi persuaseris.
ἔλαιον ὄκ ἐνεστι ἐν τῷ ληκυθῳ. *Aristophan.* Oleum non inest lecytho. *sed alluditur ad* τὸ ἔλεος .i. *misericordia.*

Aquam à pumice postulas. *Plaut.* Negârit ipsi Ioui. *Idem.*
Negato esse quòd dem nec mu nec mutuum. *Idem.*
——ζιδήρεος ἦτορ ἐν στήθεσιν ἀυτῷ. *Homerus.*

Est animus inpectore ferreus illi. *vel vt Horat.* Robur & æs triplex Circa pectus. ἀτεγκὴς, ἀτέραμνος, ἀμείλικτος *Ælian.* Rigidus, incoctilis, molliri nescius.

ἀδαμάντινος

ἀδαμάντινος. *Hesiod.* Adamantinus. ἀδαμαντίνας ἔχων. *Idem.*
πᾶς λίθος. *Theocrit.* Totus saxum vel saxeus. *Affine*, Nieluckí. Skapy.

Nié wadzi pokusic sie / sprobować.

ἂν πολλὰ βάλλῃς, ἄλλοτ' ἀλλεῖον βαλεῖς. *Aristotel.*
Si sæpe iacias, aliud aliâs iecceris.

Quid tam incertum quam talorum iactus? tamen nemo est, quin sæpe iactans aliquando Venerem iaciat, nonnunquam etiam iterum ac tertium. *Cic.*
Cuius rei euentus incertus est, id vt aliquando procedat, tentandum est. *Seneca.*
εἰς Τροίλιν πρῴρωμενοι ἦλθον Ἀχαιοί. *Theocrit.* Tentantes Græci Troiam adierunt.
πείρῳ πάντα τελεῖται. *Idem.* Experientia omnia perficiuntur.
Vidi petere miluium (*prædam*) etiam cùm nihil auferret tamen. *Plaut.*
In magnis & voluisse sat est. *Propert.*
Mittere lineam. *Plaut. ait.* Doctè atque astutè captandus mihi est. &c.
Non ego illi extemplò meum ostendam sensum. mittam lineam. Dissimulabo me horum quicquam scire .i. *Iaciam hamum cum esca in lino appensum. Lambin. Taubman.*

Nié wadzi podczás zażartować.

Misce consilijs stultitiam breuem, Dulce est desipere in loco. *Horat.*
Aliquando & insanire iucundum. *Seneca ex Anacreonte.*
Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*
ἔσθ' ὅτε πρὸς ὀλίγον φρονίοισιν μίγνυε τέρψεις. *Planudes.*
Ludo & ioco vti quidem illo licet, sed sicut somno & quietibus cæteris, tum cùm grauibus serijsque rebus satisfecerimus. *Cic.*
Posthabeas quandoque licebit seria ludo. *Ex Virg.*
τὰ φλύαρα παιδαίοις παρέντες ἐνίοτε. *A.*
Ludicra subinde serijs misce tuis. V. Nié zawżé frásunki.

Nié w czás. Nié rychło. Już po hárapié.

Serò atque stultè priùs quod cautum oportuit,
Postquam comedit rem, pòst rationem putat. *Plaut.*
Miserum est opus, demum fodere puteum, vbi sitis fauces tenet. *Idem.*
Apud eundem Charmides re familiari perdita ducit seruo. Tene me.
Et seruus. Visne aquam? (*vt solet infundi deficientibus animo*)
CHarm. Res cùm animam agebat, tum esse offusam oportuit.
Serò respicitur tellus, vbi fune soluto
Currit in immensum panda carina salum. *Ouidi.*
——— Tecum priùs ergo voluta Hæc animo ante tubas. Galeatum serò duelli
Pœnitet. *Iuuenal.* Frustra commisso claudetur ianua furto.
Nil iuuat amisso claudere septa grege. *Garnet.*
κατόπιν γ' ἑορτῆς ἦλθες. *Plato.* Post festum venisti.

πυθίων

πυθίων ὕστερον ἦκες. *Diogenian.* Post Pythia venisti. *Pythia erant Ludi Græcorum celeberrimi in honorem Apollinis ob Pythonem serpentem ab eo cæsum. Strabo. Ouid.*

παναθηναίων κάμπτω. Post Panathenæa. *Conuentus erat Athenis celeberrimus ad ludos in honorem Minervæ quinto quóque anno celebrari solitos. Suidas.*

κατόπιν καιρὸς ἦκε. *Suidas.* Post tempus venit.

Duodecima hora ædificas. *dixit M. Crassus Deiotaro seni vrbem nouam molienti.*

Cui ille. Nec tu satis matutinus Imperator (*sexagenarius erat*) in Parthos ducis exercitum. *Plutarchus.* *Eudamidas videns Xenocratem senem cum disceptaret, quæsiuit quisnam is esset, & audiens sapientem esse vnum ex iis qui virtutem quærunt, respondit:* Et quando virtute vtetur, si eam etiámnum quærit? *Plutarch.*

Mortua re, verba facis. *Plaut.* Serò reuocas ipsum. *Properti.*

ὁ παμηγύρεως διαλυθείσης οὐκ ἔστιν ἐμπόρευμα. *Damascen.*

Nundinis dissolutis non est negotiatio.

Serum est cauendi tempus in mediis malis. *Seneca Thyeste.*

Medicina mortuorum sera est. *Quintilian.*

Cineri gloria sera venit. *Martial.* .i. *mortuo vel post mortem.* *Medicus apud Æsopum mortuo ægroto, dixit:* Non moriturum fuisse, si clisterem accepisset. *Cui quidam respondit:* antè id dixisses, non nunc vbi nil prodest.

νεκρὸν μυρίζεις. *Laerti.* Mortuum vnguento perungis. q. d. *viuum oportebat.*

Aquas cineri infundis .s. *post incendium.* *Ex Quintiliano qui ait:*

Quid quod aquas nemo infundit in cineres?

ὀψὲ δ' ἦλθες καὶ παρ' ὥραν κόπτεις θύραν. *Plutarchus.*

Serò venisti & intempestiuè pulsas ianuam.

Affine, Po ßkodźić. Po obiédźić. Dopiero mu owſá. Żebiegay.

Niéwczesne rzeczy nié przyiemne.

τὸ ἄκαιρον παντὶ λυπηρόν. *Isocrat.* Intempestiuum vbique molestum.

V. Dobrodźiéyſtwo nié wczésne.

Nié wdáy mie w to. Nié chcę o tem wiédźieć.

Ita tu istæc tua misceto, ne me admisceas. *Terenti.*

Nié wday śie w niebéſpiéczeńſtwo.

μὴ ἔκπλει ἐς Ἄβυδον. *Suidas.* Ne temerè Abydum nauiges. *videlicet ob improbitatem, & corruptelam hominum illorum luxui deditorum.*

τὸ αἰγαῖον (κόλπον) μὴ πλεῖς. *Athenæ.* Ne Ægæum sinum nauiges .s. *periculosum.*

μὴ ἕκλυε εἰς κίνδυνον ἀπεικέλου μηδεμιᾶς ἀνάγκης ἐούσης. *Herodot.* Ne velis adire pericula nulla necessitate existente.

μὴ ἀνάλιτος ἔρχεο εἰς ὄρεα. *Theocrit.* Montes non calceatus ne adeas .s. *ob asperitatem spinarum tribulorum, &c.*

Ne intres nassam è qua exire difficile est. *Ex Cicer.* *Huc accersas licet, multa sub* Nieběſpiéczno to *posita, leuiter commutata. vt* Ne per extentum funem ire

tentes, &c. *Et ex Apologo.* Ne vulpes in antrum leonis. Ne mus in cameram angusto foramine .ſ. *intret.*

Timeat grus in fauces lupi caput immittere. Ne prius hirce in puteum deſcendas quàm exitum animaduertas. V. Powodu do zlego.

Niewdzięczemu dobrzé czynić prożno.

κύνα ξένον τρέφειν. Canem peregrinum nutrire. *qui cum loro fugit.*

χελιδόνας φιλοφρίζεσθαι. *ex Pythagora.* Hirundines ſub tecto fouere. *quæ inutiles ſunt & hyeme fugiunt.*

Niewdzięczny głowiéć brzydki.

Ingrato homine nihil impenſius eſt. *Plautus .i. nil iniquius, vel contemptius, vel damnoſius, quòd in eum omnes impenſæ fruſtra fiant.*

Malefactorem amitti (*eſt*) ſatius, quàm relinqui beneficum. *Idem .i. præſtat malefactorem non retinere ad pœnas, quàm benè meritum negligere: vel præſtat non vlciſci iniuriam, quàm non rependere beneficium. quod Cicero Poſt reditum ad Quirites i. exaggerat.*

Nimiò præſtat impendioſum (*prodigum*) te quàm ingratum dicier.

Illum laudabunt boni, hunc etiam ipſi culpabunt mali. *Idem Plaut.*

Fieri malignos (*.i. parcos*) maximè ingrati docent. *P. Syrus.*

In ingratitudinis vitio nihil mali non ineſt. *Cicero.*

Philippus Macedo militi ſuo caro, ob ingratitudinem in Macedonem hoſpitem ſuum humaniſſimum, inſcribi iuſſit ſtigmata ingratitudinis facinus teſtantia. Seneca qui hoc deſcribit 4 de Beneficiis. longius eſt ſed dignũ lectu. Omnes immemorẽ beneficij oderunt. *Cic.*

Mulus ingrati ſymbolum. *quia hic vbi lac ſuxit, matrem calce percutit. Sic Plato Ariſtotelem diſcipulum ſuum vocauit mulum. quia is doctrina à Platone accepta eundem oppugnauit. Athenæus. Ingrati typus coturnix.* V. Zazdrościwy.

Omne dixeris maledictum, cùm ingratum hominem dixeris. *P. Syrus.*

Nil homine terra peius ingrato creat. *Auſoni.*

μηδὲν χερεῖον γαῖα ἀχαρίστου φύσῃ. *A.*

Officiperda (al *officiperdus*) vocatur a Catone, qui, vt ait Seneca, beneficia haurit perforato animo .ſ. *quia omnia ceu è cribro mox effluunt.*

Nihil amas, cùm ingratum amas. *Plaut.*

φαῦλόν ἀνὴρ πιθός ἐστι τετρημένος, εἰς ὃν ἁπάσας
ἀντλῶν τὰς χάριτας, εἰς κενὸν ἐξεχέας. *Lucian.*

Malus vir dolium eſt perforatũ, in quod omnes immittens gratias, in vanũ effudiſti.

Improbus eſt homo, Qui beneficium ſcit ſumere, & reddere neſcit. *Plaut.*

Athenis ſancitum erat vt libertus ingratitudinis conuictus à patrono libertate exueretur & rurſus ſeruus eſſet. Valer. Maxim.

Niewdzięczych wiecey niż wdzięcznych.

ἀχάριστοι ἀεὶ δίχαρίστων πλείονες. *A.* Ingrati vbiq; plurimi, grati haud item.

μὴ τῶν δόσιν ταχέως γηράσκῃ χάρις. Poſt data, repente conſenescit gratia.

ἀεὶ δ'

Sic apud S. Lucam ex decem mundatis à lepra, vnus tantùm gratum se ostendit.

ἀεὶ δ' ὁ σωθεὶς ἐστιν ἀχάριστος φυσῇ Seruatus, ac si ita natus, ingratus manet.

Apud Romanos seruatus in bello seruatorẽ coronabat & tota vita vt parentẽ colebat. ex Polybio.

Φιλοσεβάνονται πάντες οἱ σωθέντες ὑπ.

Affectus vt quisque est bonis, sit immemor. *Furnius ab Augusto receptus in gratiam dixit.* Hanc vnam à te Cæsar habeo iniuriam, vt viuam & moriar ingratus .i. *tanto sum beneficio affectus à te, quantum rependere dum viuam non potero. Rhodigin.*

V. Dobrodźiéyſtwo wnét ſię zápomni.

Niewéſcły. Kwaśny. Melankolik Ponury. Zaſępiony.
Wéſoły iák świnią w dębie.

In fermento tota iacet .ſ. *vxor offensa. Plaut. aliqui iratam intelligunt.*

Consulcauit frontem. *Idem Plaut.* Caperat illi frons seueritudine. *Idem.*

Caperata fronte homo *Pacuuius* .i *rugosa, contracta.* συνεσταλμένῳ τὸ ὄψιν.

Obducta fronte homo. *Iuuen. Horat. Quintil.* Frontem obduxit. *Seneca.*

κἀβλεψε νάπυ, κ τὰ μέτωπ' ἀνέσπασε. *Aristophan.*

Et aspexit vt is qui sinapi edit, & frontem contraxit. Sinapi victitat.

Si ecastor hic homo sinapi victitet, Non censeam tam tristem esse posse. *Plaut.*

ἀγέλαστος. Agelastus. *Cic.* ἀγέλαστος πέτρα. *Zenodot.* Irrisibile saxum. *in quo Ceres filiam quærens resedit.* ἀρεοπαγίτης. Areopagita.

Σκυθρωπότερος ἀρεοπαγίτου. Tristior Areopagitâ.

θυμοβοράγος. *Suidas.* Thymbra victitans, *quæ herba amara est.*

νάπυ, κάρδαμα, ὀρίγανον βλέπων. *Aristophan.* Sinapi, nasturtium, origanum tuetur. *quia hæc omnia, acrimonia sua vultum hominum contorquent.*

Βάκχης τρόπον. *Diogenian.* Bacchæ more: tetricus.

Alter Crassus, *quem ἀγέλαστον dixit Cic. & Plini. quòd nunquam riserit. Semel eum risisse, cùm asinum ficus comedentem videret, scribit Lucilius.*

Gratiis & Musis nunquam sacrificat. V. Gruby.

Illic homo est, qui ipsus se comest, oculis malis, tristis. *Plaut.*

Mœstus quasi dies si (ei) dicta sit. *Idem.* Hem specta, rideo. Pt.

Vtinam malè qui mihi volunt sic rideant. *Idem.*

ὃν θυμὸν κατέδων, πάτον ἀνθρώπων ἀλεείνων. *Homer.*

Ipsè suum cor edens, hominum vestigia vitat. *Cic. reddidit.*

Pallet Ceu Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram. *Iuuenal. timebat enim si non placuisset infamiam aut pœnam vel mortem.*

κρόμμυον ἐδηδοκε κρομμύου ὀσφρήσαρ. *Aristoph.* Cepas comedit. cepas olfecit.

ἡττηθη τινὸς ἀλεκτρύονος. *Eudemus.* Superatus est à gallo quopiam. *Nam gallus à gallo superatus victorem tristu sequitur, Cicerone teste.*

ἰαλεμω ψυχρότερος. *Euripides.* Ialemo frigidior. *de cantione oratione ioco aut re alia admodùm frigida vel ingrata. Nam Ialemus lugentis vox fuit, vel homo in cantu*

ingratus, vel nullius pretij. ἀλέμων οἰκτότερος. Ialemo miserabilior.
Similia sunt illa. Carica Musa. Admeti melos. Mariandinus tibicen. V. Ζάτοσπα τζέτζ.
Euripides dictus est μισογέλως & μισογύνης .i. *osor risus & mulierum.*
ὀμφακίας. *Aristophan.* ὀμφάκινος. Omphacinus. *pro tristi.*
—φιλερώτερος ὀμφακος ὠμῆς. *Theocrit.* Acerba immitior vua.
ἑαυτὸν τιμωρούμενος. Heauton timorumenos. *Terent.* Se ipsum crucians. *Horat.*
Obstipo capite & figentes lumine terram. *Persius de Philosopho.*
ἀιγοκέφαλος ἕλως. πτῆνα. ἀκ. ἴχει. *Aristoteles.*
Ægocephalus (*quasi Capriceps auis*) omninò splene caret. *Agelasti symbolum. nam Splen sedes risus. Persio & Plino. & Vetus dictum,* Splene ridemus.
Dignus cui dicatur illud. *Horatij.* Deme supercilio nubem, *aut illud Platonis.*
Xenocrates sacrifica Musis vel Gratijs. ὦ χαίρητες θύετε χάριτι. *Laërti.*
Et illud Alexandridæ. διασκέδα τὸ νέφος ἔ πρόσωπον. Discute nubē vultus.
τρέπεται τὰς ὀφρῦς. *Aristophan. i.* Σκυθρωπάζει. Instar arcus supercilia curuat, contrahit .i. *tetrico est aspectu vel vultu.* Σκύτη βλέπει. *Aristophan.*
Tergora. vel lora tuetur .i. *mœstus est instar serui scuticam cernentis.*
συγνῷ προσώπῳ καὶ συνωφρυωμένῳ. *Euripid.* Tristi vultu & contracto supercilio.
Galba nunquam risit; *teste Apollonio.*
ἐν τροφωνίῳ μεμαθήκασι. In Trophonij antro vaticinatus est. *Vel* Ex antro Trophonij prodijt. *quia hoc ingressi amittebant ridendi lubidinem.*
Varia varij de hoc antro referunt apud Erasmum, sed meræ nugæ & ineptiæ sunt omnia.

Affine, Ponuro patrzy.

Ńiéwiasł ménawidżi. *V.* Bézżeniéc.

Ńiéwiastá iédná iáko druga.

γυνὴ γυναικὸς πρώτου ἐδὲν διαφέρει.
Discriminis nil est ferè inter feminas. *De iisdem Terent. sic.*
Prò deúm atque hominum fidem! Quod hoc genus est, quæ hæc coniuratio?
Vt omnes mulieres eadem æquè studeant nolintque omnia.
Neque declinatam quicquam ab aliarum ingenio vllam reperias, &c.
In eodem omnes mihi videntur ludo doctæ ad malitiam.
Vna insania omnium mulierum. *Ex Luciano qui ait:* κοινὴ μανίαν γυναικείαν μεμηνέναι. Communem mulierum insaniam insanire.

Ńiéwiasta kárnośći potrzébnié.

Vulgo hic vsurpatur distichon illud ex Nuce Ouidij formatum.
Nux, asinus, mulier, simili sunt sorte creati (*al.* lege legati)
Hæc tria nil rectè faciunt si verbera cessent. *Habet id Pierius.*
Vel breuiùs. πληγῶν δεόμενα τὰ τρία, κάρυον, ὄνος, γυνή. *A.*
Nux, mulier, asinus verberari crebrò amant (*vel egent.*)

Ńiéwiá-

Niewiástá kázda wiélomowná.

Multùm loquaces meritò omnes habemur,
Nec mutam profecto vllam repertam esse.
Hodie dicunt mulierem vllo in sæclo. *Apud Plautum femina loquitur.*
Magnæ parti mulierum vitium est, vbi saburratæ sumus,
Largiloquæ extemplò sumus, plùs loquimur quàm sat est. *Apud eundẽ altera.*
Mulieri desunt verba. *Antiphrasis ex Plauti Bacchidib. vbi femina ait:*
Metuo mihi ne defuat oratio. *Altera verò respondet:*
Pol ego quoque metuo, luscinolæ ne defuat cantio.

Garrienti & rixanti mulieri apud Plaut. & Terent. dicuur: Mulier es. *Item.* Oh pergin' mulier esse?

Item. Satis dicacula es. Rt. Mater, is quæstus est mihi. *Plaut.*
Muliebris supellex clamor clarus sine modo. *Plaut.*

Potest etiam dici Lingua mulieris gladius. *vt Heraclitus de Ephesiis dixit eos* τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώσσαις ἔχειν. Armaturam in lingua habere.

γλωσσαπλᾶς *etiam Hesychi. vocat* mulieres. *quod lingua vice scuti vtantur.*

Idem habet Prouerb γυναικὸς λαλίστερος. Muliere loquacior.

Sedemus desides domi mulierum ritu inter nos altercantes. *Liuius.*

μεῖζον μία τῶν νηάδων. *Ælian.* Vna Neadas (*animalia clamosa*) superat. (*clamore.*)
Vna laboranti poterit succurrere lunæ (*i. in eclipsi, quod fiebat æris strepitu*)
Tot pariter pelues tot tintinnabula dicas Pulsari. *Iuuenal.*

Apud Casangas in Guinea Indiæ prouincia, mulieres ne loquaces ac voraces sint, iubentur aquam in os mane sumere, & vsq; ad prandium vel tentaculum tenere, nec deglutire aut expuere licet. Petrus Iarricus. γυναικῶν μὲν τὸ λαλεῖν, ἀνδρῶν δὲ τὸ πραττειν. *Eustathi.* Mulierum est loqui, virorum autem agere.

Aspasia ad lites contrahendas prompta, semper pro se causas apud Prætorem agebat tàm impudenter vt nomen eius probri vice improbis feminis obijceretur. Valer. Maxim.

V. Swiégorliwy. & Jezyk broń.

Niewiástá ná zle/ rozumna/ pámietna: ná dobre/ glupia/ zapamietliwa.

Plerunque muliebre consilium deterius est. *Tacitus.*
Mulieri nimio malè facere, leuius est onus, quàm benè.
Nimis quam paucæ sunt defessæ, malè quæ facere occeperunt:
Nimis quam paucæ efficiunt, si quid occeperint benè facere. *Plautus.*
Si quid faciendum est mulieri malè atque malitiosè;
Ea sibi immortalis memoria est meminisse & sempiterna:
Si benè quid aut fideliter faciundum est; eò deueniunt,
Obliuiosæ extemplò vti fiant, meminisse nequeunt. *Idem.*
Malè quod mulier facere incepit, nisi id efficere perpetrat,
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miseræ miseria est:
Si benè facere incepit, eius eam citò odium percipit. *Idem.*

γυναῖκες ἐς μὲν ἐσθλ' ἀμηχανώτατα
κακῶν τε πάντων τέκτονες ξοφώτατοι. *Euripides.*

Inefficaces ad bona omnia feminæ, Mali sed omnis artifices industriæ.

δεινὰ γὰρ αἱ γυναῖκες ἐυρέσκειν τέχνας. Reperire fraudes mulieres industriæ.

Malo consilio feminæ vincunt viros. *P. Syrus.*

Mulier cor nulla habet. *Plaut.* Niéwiaſtá ſzáſda głupia.

Niéwiaſtá nie ma abo mé zna mirzyć miary.

ἄμετρόν ἐστι πρᾶγμα πάντων ἡ γυνή. *A.*

Seruare nullum scit mulier vsquam modum.

Vehemens in vtramq; mulier partem est nimis. *Ex Terent. qui Menedemo id dicit.* Femina aut minùs quàm canem, aut plùs quam senionem iacit. *Iulius Cæsar Scaliger ex Prouerbio Italorum. Canis in talu vnitatem continebat, senio sex puncta. Femina igitur aut minùs quàm minimum, aut plus quàm summum iacit vel facit. Hoc est quod vulgò triuiales dicunt:* Per extrema procedere. Extrema sequi. *Rectiùs dues.* πάντα ἄγαν. Omnia nimis .ſ. *agere. Et amare & odisse &c.*

Aut amat *(nimis)* aut odit mulier, nil est tertium. *P. Syrus* .i. *nihil est mediocre, medium, moderatum apud illam.*

Hinc Seneca in Medea: Ardet & odit .ſ. *mulier.*

3. Esdræ c. 4. Apeme concubina sedet ad dextram regis & diademate eius suo capiti imposito cadit palma faciem eius. V. Zbytéczny ná obié ſtronié.

Niéwiaſtá odmienna rzéczy niéſtáłéy.

——Varium & mutabile semper Femina. *Virgil.*

——Mens est mutabilis illis .ſ. *feminis. Tibull.* Mobilior vētis femina. *Calpurnius.*

γυναικὸς ἐδὲν ἄλλ' ἀιολοτροπώτερον. *A.* Nihil aliud mutabilius est feminâ.

Niéwiaſta tá / która wiélomowna á máło trzeźwia.

In triclinio choa, in cubiculo nola. *Quintilian.* .i. *In conuiuio vbi temperantia feminam maximè decet, multibiba est, (nam χόα est congius) in cubiculo, vbi opus aliquod serium agendum est, garrula & instar nolæ tinnientis. vt etiam apud Plautum vxori loquaci dicit maritus.* Iam satis vxor est, comprime te, nimium tinnis,

Relinque aliquid orationis cras quod mecum litiges. *Vbi Gruterus legit.* Iam satis vxores .i. *mulier loquax. vel absolutè,* mulier. *appellatio probrosa feminarum & ingrata eisdem. Apud eundem Plautum est illud.*

Vtrumque hæc & multiloqua & multibiba est anus.

ἀμφοτερόν ἐστι πολυλόγου καὶ πολυποτου. *A.*

Illum Quintiliani explicat Rhodigin sic In cubiculo nola .i. *domi vbi silendum est garrit: in senatu vel foro vbi loquendum est silet.* In triclinio choa .i. *bibax.*

Niéwiaſtá prodzimwa alé gniewliwa ábo złośliwa

ἔνδελα τὴν ἑκάβην, ἔκτοθι τὴν ἑλένην. *Nazianzen.*

Est Helena exterius, vērùm Hecuba interius .i. *Exterius est formosa, qualis Hele-*

lis Helena fuit, interiùs maledica; qualis, canis ideò dicta, Hecubâ, teste Plauto qui ait:
Non tu scis mulier Hecubam quapropter canem Graij esse prædicabant?
Omnia mala ingerebat quemquem aspexerat. Mulierbre est furere in ira. *Seneca.*

Οὐδεμία σῖτα γυνὴ, ἀγαθή. &c.

Haud facul femina inuenietur bona. *Afranius ex Pacuuio.*
Quid peius muliere atque audacius? *Plaut.* *Apud eundem mulier dicit.*
Nimiò minùs perhibemur malæ, quàm sumus ingenio. *Alia item.*
Ego quòd mala sum matris opera mala sum & meapte malitia.
Femina alia aliâ peior est. Optima nulla potest eligi. *Idem Plaut.*
Mulier olitori nunquam supplicat si qua est mala,
Domi habet hortum & condimenta ad omnes mores maleficos. *Idem.*
Ter tantò peior est quam tu illam esse vis. *Idem de muliere mala.*
Apud eundem mulieri dicit quidam. Merx mala es tu.
Mala res. *apud eundem maritus, conspecta vxore sibi infesta, dicit:*
Blandè mihi hæc mala res est appellanda: Vxor mea, mea amænitas. &c.
Mulieres duas peiores esse quam vnã res ita est. *Idem.* Quasi dicas, mulierẽ nullã esse bonam. *Idem.* In omni genere ferarũ ferociores feminæ. *Pomponius Sabinus.*
ὡς ἐκ ἀνότερον κὴ κύντερον ἄλλο γυναικὸς! *Homer.*
Vt nil grauius & peius est aliud muliere!
πῦρ κὴ θάλασσα κὴ γυνὴ κακὰ τρία.
Ignis, mare, atque mulier, hæc mala sunt tria.
οὐδὲν γυναικὸς χεῖρον οὐδὲ τ' καλῆς. Muliere nil est peius vt quóq; sit bona.
θησαυρός ἐστι τ̃ κακῶν γυνὴ κακή. Thesaurus est omnis mali mulier mala.
θηρῶν ἀπάντων ἀγριωτέρα γυνή. Mulier feris est omnibus ferocior.
χειμὼν κατ' οἶκος ἐστὶν ἀνδράσιν γυνή. Mulier domi cuiq; tempestas viro.
δεινὰι γὰρ αἱ γυναῖκες ἐφευρεῖν τέχνας. *Menander.*
Reperire technas mulieres idoneæ,
δεινὸν δὲ πενία, δεινὰ δ' ἄλλα μυρία,
πλὴν οὐδὲν ἔστω δεινὸν ὡς γυνὴ κακή. *Euripides.*
Grauis est inopia, grauia multa alia mala,
Sed nihil ita graue veluti mulier est mala.
Omnis mulier intra pectus celat virus pestilens. *Vetus Pòèta apud Lipsium.*
Apud Plautum Hecuba. Omnia mala ingerebat quemquem aspexerat,
Itaque adeò iure cœpta appellari est canis. *De eadem Iuuenal.*
——Torua canino Latrauit rictu quæ post hunc (*Priamum*) vixerat vxor.
Mulier *item* mala *apud Plaut. dicitur* Excetra: *apud Virg.* Erinnys.
Aperte mala cùm est mulier, tum demum est bona. *P. Syrus.*
ἴσον λεαίνης ἐ γυναικὸς ὠμότης. Par est leænæ & mulieris crudelitas.
Illa dolos dirumque nefas in pectore versat. *Virg. de Didone.*

κακὴ

——κακὸν θνητοῖσι γυναῖκας Ζεὺς ὑψιβρεμέτης δῶκε. *Theognis.*

Rem malam mortalibus mulieres Iupiter altitonans dedit.

Γραῦς ἔριφος Anus eriphus. *dicitur mulier mala & fascinatrix. à locusta agresti cuius aspectum infaustum credebant. quæ similiter anus eriphus vocabatur. Sed Suidas habet* Γέλοφος *&* σελίφη. *quare anus Seriphus legit Leopardus. Sic legit & Henric. Steph.*

Hæc tamen omnia non de omnibus feminis intelligenda sunt; nam multæ sunt bona indole & moribus ac virtutibus præsertim apud Christianos ornatæ; Ethnici verò proximè allati de suis improbis quales pleræq; omnes erant locuti sunt. Sed ita fermè fit vt vnius aut alterius personæ vitium toti eiusdem ordinis cœtui tribuatur. Meritò id Sostrata in Hecyra Terentij queritur dicens.

Ædepol næ nos sumus mulieres iniquè æquè omnes inuisæ viris
Propter paucas, quæ omnes faciunt dignæ vt videamur malo.
Nam ita dij me ament, quod me accusat nunc vir, sum extra noxiam.
Sed non facile est expurgatu: ita animum induxerunt; socrus
Omnes esse iniquas. &c. *Affine,* Vlié draźní.

Niewiáſte zwyćięzyć / nád niewiaſtą dokázowáć / mé męztwo.

Viro forti feminæ nocere indecorum. *Plato.*

γυναῖκας ἀποκτεῖναι φόνος. *Euripid.* Feminas occidere odiosum seu vituperio dignum. *quia iniquum & stolidum est, (inquit Aristot. in problematis quærens cur grauius sit occidere feminam quam virum) niti contra imbecilla, & turpe, validiorem vires suas extentare vel ostentare circa ea quæ iniuriam non faciunt.* *Hinc apud Virgilium.*

— Nullum memorabile nomen Feminea in pœna est, nec habet victoria laudem.

Propertius etiam, vbi dixit se non læsurum quandam feminam percutiendo lacerando &c. subdit: Rusticus hæc aliquis tam turpia prælia quærat.

Telesilla Pœtria Argiua contra Lacedæmonios Argos inuadentes exercitum mulierum produxit, quo viso hostes retrò abierunt, turpe rati cum feminis pugnare, quas vincere nulla gloria est, vinci verò ab eisdem summum dedecus. quare Telesillæ posita est publicè statua, in capite habens galeam & ad pedes libros sparsos. Suidas. Pausanias.

Niewiaſty długo ſię ſtroią / obieráią. Jáż kaźdy ſię płáća.

Nosti mores mulierum Dum molliuntur, dum comuntur, annus est. *Terent.*

Φιλόκοσμον γένος γυναικῶν. *Chrysost.* Studiosum ornamentorũ est genus mulierũ.

Apage sis, negotij quantùm in muliere vna est!
Quæ noctes diesque omni in ætate semper
Ornantur, lauantur, tergentur, poliuntur. *Plaut.*
Negotij sibi qui volet vim parare, Nauem & mulierem hæc duo cóparato.
Nã nullæ magis duæ res plùs negotij Habent, forte si occeperis exornare.
Neque vnquam satis hæ duæ res ornantur. *Idem.*
Mulier profecto nata est ex ipsa mora, Nam quæuis alia mora
Minor ea videtur, quam quæ propter mulierem est. *Idem.* *Apud eundem mulier dicit:* Postremò modus muliebris nullus est,

Neque

Neque vnquam lauando & fricando ſcimus Facere pauſam.
Multa ſunt vitia mulierum; ſed hoc è multis maximum eſt,
Cùm ſibi nimis placent, nimiſq; operam dant vt placeant viris. *Idem.*
Apud eundem item mulier dicit: Ita me Venus amœna amet.
Vt ego huc iam dudum exiſſem ſimitu vobiſcum foras,
Niſi me vobis exornarem. Nam ita eſt ingenium muliebre
Benè cum lauta eſt, terſa, ornata, ficta eſt; infecta eſt tamen.
Piſces, ego credo, qui vſque dum viuunt lauant,
Minùs diu láuere, quàm hæc lauat Phroneſium. *Ibidem.*
Nos quaſi ſalſa muriatica eſſe autumantur (*viri: femina dicit*)
Niſi multa aqua & diu macerantur.
Olent, ſalſæ ſunt, tangere vt non velis. *Ibidem.*
Mulieres ſunt inſulſæ Admodum & inuenuſtæ ſine munditia & ſumptu. *Ibidem.*
Poſtquam aurora illuxit, nunquam ceſſamus Lauari, fricari, tergeri, ornari,
Poliri, expoliri, pingi, fingi, & vnâ
Binæ ſingulis quæ datæ nobis ancillæ. *&c.*
Aggerundáque aqua ſunt viri duo defeſſi. *Ibidem.*
κόσμῳ γυναικὶ ἁδέα δέχεται τρόπον. *A.*
Nullum muliebris mundus admittit modum.

Niewiáſty nabárźiey w ſwem ięzyku wymownie/ abo nalepiey mowią.

Facilius mulieres incorruptam antiquitatem (*ſermonis*) conſeruant, quòd multorum ſermonum expertes, ea tenent ſemper, quæ prima didicerunt. *Cic. qui id probat exemplo Lælię. Idem alibi laudat Mucias, Læmias, & Cornelium, quæ Gracchum filium eloquentiam docuit. Hortenſia item patrem eloquentiæ hæres exſtitit. Valer. Max. l. 8. 3. vbi & al. 2 muliebre eloquentiæ indigna adfert exempla.*
Lælij etiam filia patris eloquentiam elegantiorem reddit. Quint. l. 1.
Filiæ inſuper Hortenſii oratio apud Triumuiros habita eſt. Idem.
ἰδιώματος Ζρῶν θήλειαι φυλακτικαί. *A.*
Idioma proprium feminæ obſeruant benè.

Niewiáſty rządźić trudno.

Feminarum curam gerere, deſperare eſt otium. *P. Syrus Mimus.*
γυναιξὶν δέχεσθω πεφυκότων χρέος. *A.*
Qui non habet quod agat, gubernet feminas.
Qui poteſt mulieres vitare, vitet. *Plaut.* *Vide eiusdem ſuprà.* Negotij ſibi &c.

Nie wiaż śie ni zkiem. Swobodnem bądź. Towárzyſtwá zbytniego vchodź.

μὴ Φορεῖν σενὸν δάκτυλον. *Pythagor.* Arctum annulum ne geſtes .i. (*Plutarcho interpret.*) *ne te in ſeruitutem conijcias, neue talem ſtatum vitæ arripias, in quo anxiè viuas.*

Stomacho ſuo viuere. *Plini. iuni.* .i. *ad placitum & arbitrium ſuum.*
Praclarum eſt illud monitum Martial.

Si vitare velis acerba quædam, Et triſtes animi cauere morſus,
Nulli te facias nimis ſodalem: Gaudebis minùs, at minùs dolebis.

Nam nimia familiaritas parit contemptum. & familiariſſimus quisq; poteſt alienari diſcedere & tua intima prodere. Huc aliqui accerſunt illud Bıantis Ama olurus. *quod reiicit Scipio in Lelio Cicer. & Seneca.*

ἀλλὰ δοκεῖ μὲ πᾶσιν ὁπὸ γλώσσης φίλος εἶναι,
ἔργῳ δ' ἐς συμμίξης μηδενὶ μηδαπῶν. *Theognis.*

Sed videaris lingua quidem amicus eſſe omnibus, Negotium verò cum nullo miſceas vllum. *Mala eſt doctrina, niſi intelligatur, de fortuitis obuiorum quorumuis etiam ignotorum ſalutatione, cum quibus nihil habemus negotii, quos tamen humaniter ſaluture conuenit.* *Quare & idem Pòéta aliud docet alio verſu quem vide ſub* Przyiaćiel nieſczery. *Affine,* Nie przywiezuy śie. Wolność rzeczy nieopłácowana.

Nie wie co mu śie śniło. Nie wieſz coc śie śniło.

τὸ σὸν ὄναρ σοι διηγῆμαι. *Suidas.* Tuum tibi narro ſomnium. *Vel*
ὂν αὐτῷ ὄναρ διηγῆμαι. Suum ſibi narro ſomnium.

Vigilans propè dormis vel dormit. *ex Platone.*

ἆρ' ἐστὶν; οὐκ ἔστιν, ἡ γνώμη πλανᾶ. καὶ φημι, κἀπόφημι, κοὐκ ἔχω τί φῶ. *Suidas.* Nunquid eſt? non eſt. mens mea errat. Et aio & nego. nec habeo quid dicam.

Nie wie co trzymać co wiérzy.

πυῤῥώνη ἢ ἀπορία. *Galenus.* Pyrrhonia hæſitantia aut dubitatio. *à Pyrrhone Philoſopho, qui de omnibus dubitabat, Sectatores eius dicti ſunt Pyrrhonij, & ἐφεκτικοὶ, quaſi ſuſtinentes, & cohibentes aſſenſum: & ἀπορητικοὶ, dubitantes: & ζητητικοὶ, Scepticı, quaſi conſiderantes ſemper. Et ζητητικοὶ, inquirentes veritatem. Vicini his erant Academici, qui nihil affirmabant, nihil percipi & ſciri poſſe dicebant; ſed quod magis veriſimile videretur, id ſentiebant, vt Cicer. ſepe teſtatur.*
Pyrrhonius autem ſimiles ſunt illi Chriſtiani, de quibus S. Paulus Timotheo ſcribens ait: Semper diſcentes & nunquam ad ſcientiā veritatis peruenientes. Tales verò cumprimis ſunt hæreticı doctores & hæreſiarchæ potiſſimùm, qui vt idem Paulus ait, dicentes ſe eſſe ſapientes ſtulti facti ſunt Et verò vt error facilius doctis obrepit, vt in Actis Apoſtolicis S. Paulo Feſtus licet falsò obiecit. V. Mauká wielka.

Nie wiedzieć co pierwey czynić, abo mowić.

τί πρῶτον ἠνύσετον; *Lucian.* Quid primum aut vltimum .ſ. *agam, dicam.*
Et Homer. τί πρῶτον, τιδ' ὔπειτα, τιδ' ὐστάτιον κτλέξω;
Quid primò, quid deinde, quid at poſt omnia dicam? V. Animie tám.

Nie wiedzieć kędy to ieſt, abo on ieſt, gdzie śie podział.

ἔπου οἱ

ὅπου οἱ ἔλαφοι τὰ κέρατα ἀποβάλλουσιν. *Aristotel. Plutarch.*
Vbi cornua cerui abiiciunt. *quia in locis abditis & inaccessis ea defodiunt. Plini. Plutarc.*
Vbi Atridarum scapha. *Vide* Dworne rzeczy.

ἐν ἀφάνναις. *vel* εἰς ἀφάνναις. *Stephan.* In aphannis .i. *in loco non apparente, vt vox ipsa sonat, quod est dicere.* Nusquam.

οὔτε παρ' ἀνδράσιν, οὔτε ἐν ναυσίν. *Pindar.* Nec apud homines, nec in mari .i. *Nusquam.* V. Nigdźie. *Affine,* Skryćie.

Nie wiedzieć kiedy to będzie. Odwłoká ábo przyczyná odwłoki błazeńska.

ἐν τῇ ἀκεσταίᾳ σελήνῃ. Aceſſæi lunâ. *vel* Cùm Aceſſæi luna orietur. *quæ incerta erat, quia is nauta piger erat, & ſemper Lunam nauigationi commodiorem exſpectabat. vt & Lacedemonij* παντέλλνον. *plenam lunam.*

Hinc λακωνικὰς ζελήνας προσδοκᾶν. Laconicas lunas exſpectare. *dicebantur, qui nulla vel incerta aut exigua cauſa aliquid differebant.*

ὁπότε δ' Ἅρμα ϑ' ἀστράπτῃ. *Strabo.* Vbi per Harma fulgurârit. *Harma vicus fuit in quo fulgur commodum aliquot menſibus vates Pythici obſeruabant; plerunq; fruſtra, quia ibi rarò fulgurabat.* Bunas iudex. *Vide ſub* Odwłoká podczás po żytéczna.

ὁτ' ἂν νίβας κοκκύσῃ. *Heſychi.* Cùm Nibas coccyſſauerit. *Nibades capræ criſtatæ erant, à quibus, ob ſimilitudinem cum capite galli, quiſpiam ſperet & exſpectet ſonum ſimilem, ſed fruſtrà. Aliás Nibas erat vicus in quo galli vocem nunquam edebant, niſi arte adiuti. Plinius.*

Anno magno Platonis expleto .i. *tardiſſimè vel forte nuunquam. Eraſm. id enim aut nunquam fiet, aut tardiſſimè, cùm annus hic incredibilis magnitudinis eſſe fingatur. Macrob. 15000 annorum ſpatio eum definit & Mundanum appellat. Magnum annum Cic. vocat. eundem alij 36000 annorum circuitu deſcribunt.*

Simile prouerbium eſt apud Rhodiginum: Annum milleſimum exſpectare.

πτολεμαϊς δίκη. *Suidas.* Ptolemaidis iudicium. *Ptolemais anus vſque ad obitum dilationibus quæſtis litē in iudicio traxit. Affine,* Bedźić bedźie. Nigdy. Nić doczekaß śie.

Nie wiedziec komu teraz wierzyc. Zdrady wßędy pełno.

Rara fides. *Cato.* Nuſquam tuta fides. *Virgil.* Fidei rarum fœdus. *Manil.*
Satin' vt quem tu habeas fidelem tibi, aut cui credas, neſcias! *Plaut.*
Attamen vbi fides (*data cum promiſſis*) ſi roges, nihil pudet. *Terent.*
Fidelem haud fermè mulieri inuenias virum. *Idem.*
Perpol quam paucos reperias ——— Fideles euenire amatores ———
Vel hic Pamphilus quoties iurabat ———
Quam ſanctè vt quiuis facilè poſſet credere, Nunquam ſe ducturum &c. *Idem.*
Omnes lenæ ſunt leuifidæ. Neq; tipulæ leuius pondus eſt quam fides lenonia. *Plaut.*

παῦροί τι πολλῶν πίστιν ἔχουσι νόον. *Theognis.*
Paucis è multis fidus adeſt animus.

ἀπιστίαχὸς ἄπιστα πλήρη ἀπιστίας. *A.* Perfidiæ vbiq; plena ſunt prorſum omnia.

ὑπὸ παντὶ λίθῳ σκορπίος εὕδει. Φύλασσε μή σε δάκῃ. *Suidas.*

Sub omni lapide ſcorpio dormit, caue ne te mordeat.

ὑπ παντὶ γαρ τε σκορπίος φρουρεῖ λίθῳ. *Sophocles.*

Saxo ſub omni ſcorpio vigil excubat.

ὑπὸ λίθῳ σκορπίος ἀπειλὴς ὀλίγῳ ὑπὸ λαι λοχήσας. *Nicander.*

Scorpius inſidias parua ſub cauta tetendit.

ὑπὸ λίθῳ γὰ παντί πᾳ χρὴ, μὴ δάκῃ ῥήτωρ, ἀθρεῖν. *Ariſtoſtel.*

Sub omni enim lapide, oportet conſiderare, necubi mordeat thetor.

Affine, Nié wierz. Nié dowierzay.

Nie wiédzieć ito to zbroi.

κυνὸς δίκην ὑπέχει. Canis vindictam dependit. *Ortum dictum ab interitu Euripidis à canibus vltiſcentibus cædem alterius canis, vel potiùs à canibus per æmulos Poëtæ immiſſis diſcerpti & deuorati: alij à mulieribus quarum oſor erat laceratum hunc aiunt. alij aliter apud Suidam. Meminit Valer. Max. & Gellius. Vſurpatur dictum hoi quoties auctor illati mali ignoratur & rumor dauerſus falſus ſpargitur.*

Germani Eraſmo teſte dicunt. Canis morſu acciuiſſe. *vel* Canis eum momordit.

Preſſi eſt inſignis gloria facti, nec ſe iactauit quiſquam. *Virgil.*

Nié wiédzieć z kąd co na złéká przypádnié.

Quid quiſque vitet, nunquam homini ſatis Cautum eſt in horas. *Horat.*

κωφὸν κῦμα. *Homer.* Mutus fluctus Cæcus fluctus *Senec.* .i. *tacitum periculum.*

ζυνηυχανεῖα πάντα τοῖς θνητοῖς τυφλά. *A.*

Euenta cuncta cæca ſunt mortalibus. *vel* Ignota nobis cuncta contingentia.

Sic Fabius Senator lac hauriens vno pilo ſtrangulatus eſt. Plinius.

Terpandro canenti ficum quidam per iocum in os iniecit & eum ſuffocauit. Suidas.

Anacreon vno acino ſtrangulatus eſt. Valer. Max. qui li. 9. c. 12. plura talia affert.

Vide Przyßłe rzęczy niepewne.

Nié wie kiedy przéſtać.

Non miſſura cutem niſi plena cruoris hirudo. *Horatius, de recitantibus ſua ſcripta ad oſtentationem, cum moleſtia & faſtidio audientium.*

Talis erat Ligurinus apud Martialem, de quo ille ſic:

Et ſtanti legis & legis ſedenti; Currenti legis & legis cacanti;

In thermas fugio, ſonas ad aurem; Piſcinam peto, non licet natare; &c.

Ad cœnam propero, tenes euntem; Ad cœnam venio, fugas edentē (ſedentē)

Laſſus dormio, ſuſcitas iacentem; &c.

Idem de cœna eiusdem —— Cœnam fugimus nos Ligurine tuam.

Illa quidem lauta eſt, dapibuſque inſtructa ſuperbis,

Sed nihil omninò te recitante placet. &c. *Idem de Pompeio.* Ille leget, nolis licet, &c. Et cui, iam ſatis eſt, dixeris, ille leget.

ἀπὸ

ἀνὴρ γὰρ ὅστις ἥδεται λέγειν ἀεὶ,
λέληθεν αὑτὸν τοῖς ξυνοῦσιν ὢν βαρύς. *Sophocles.*

Quicunq; gaudet continenter dicere, Oblitus est grauem esse se præsentibus. Montanus sententias suas repetendo corrumpit, dum non est contentus vnam rem semel benè dicere, efficit ne benè dixerit. *Seneca.* Scaurus dicebat: Non minùs magnam virtutem esse, scire desinere, quàm scire dicere. *Idem Seneca.*

μακρότερα τ' Ἰλιάδ' λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.

ἀπεραντολόγ': qui sine fine loquitur. *Talis Pædotriba Martialis de quo ille sic:*

Discipulos dimitte tuos. Vis garrule, quantùm
Accipis vt clames, accipere vt taceas? *Sic Demosthenes corruptus muneribus gloriabatur se plùs lucratum tacendo quàm si peroraſſet. Pierius.*

δραύλ' ἀνλητης & δραύλ' ἀυλός. *Ex Menandro, Polluce.*

Arabius tibicen & Arabia tibia. *pro garrulo. Nam olim tibicines soli serui erant inter quos plurimi Arabes, qui leuissimo pretio conducti sine fine sonabant. vt Senarius ille testatur.*

δραχμῆς μ' ἀυλεῖ, τεττάρων δ' οὐ πάνεται.

Drachma canit (*vna*) at quatuor vix desinit.

τῇ ῥύμῃ δ' πάθος ἀκολουθήσας ὁ λόγ', ἀπορεῖ ποίαν τελευτὴν ποιήσηται. *Vlpian. Rhetor.* Affectus impetum secuta oratio, dubium & incertum vbi finem faciat. *Affine,* Swiegotliwy. Sługa mowá.

Nié wiele dba o rzeczwe Ten/ co ciáło ma pięśćliwe.
Bonu názbyt mitc ciáło/ Ten wiec cnoty miewa máło.

τὸ καλὸν ἄτιμον, ᾧ τὸ σῶμα τίμιον. *A.*

Honestum ei vile, cui corpus est nimis carum. *Seneca.*
Molliter viuit. hoc est dicere: malus est. *Idem.*

V. Roſkoßy śie maß wiárowáć.

Nié wiele mu trzebá.

εἶδε πῦρ ἀφύα. Vidit ignem aphya. *Pisciculus hic vix contacto igne coquitur. De salsamentis est vetus Senarius apud Rhodigin.*

τάριχ' ὀπτὸς εὑρὼς ἂν ἴδῃ τὸ πῦρ.

Sunt cocta salsamenta vbi ignem viderint. *Nec mirum, siquidem & absq; igne aliqua comeduntur.* V. Łácno vniego. & Nié trzebá z góry popychać.

Nié wiele tám ſtáli/ co poſpolſtwo chwali. Poſpolſtwá rozſadek głupi.

Est turba semper argumentum pessimi. *P. Syrus.*
Sæpe oculi & aures vulgi sunt testes mali. *Idem.*
Vulgus pessimus rerum interpres. *Seneca.* Non tam bene cum rebus humanis agitur, vt meliora pluribus placeant. *Idem.* Argumentum pessimi est turba, vbi secundum plures lis datur. *Idem.*
Ex veritate vulgus pauca æstimat. *Cicer.* Est vbi peccet vulgus. *Horat.*

οἱ πολλοὶ πολλῶν ἁμαρτήκασι & τὰ βέλτιστα κρίνειν. *Demosthen.* Vulgus plerunq; errat, nescions quæ sint optima iudicare.

Vide Pospolstwá rozsądkiem. Mowr luckich.

Nie wielka ábo prosta to Filozofia. Dziécí to umieią.
Cantilena è scholis. *Cic.* *Plura pete ex Jásna rzécz.* Jáwna rzécz.

Nie wielka godność Wóyt ná wsi.
Alpha pænulatorum. *Martial.* .i. *primus inter homines vilis conditionis. qualis* Codrus inter mendicos. *apud eundem.*
Regulus sutorum cerdo. *Idem Martial.* Inter cæcos luscus rex. *Erasm.*
ἐν τοῖς τόποις τῶν τυφλῶν λάμων βασιλεύει. In regione cœcorum strabus regnat.
ἐκ ὀρνιθεύει ἐν τοῖς κολοιοῖς ἀετός. *Ex Nazian.* Negligit principatū inter graculos aquila.
ἀρχὴ σκυρία. *Zenodot.* Principatus Scyrius. *de munere vel dignitate è qua præter inanem titulum cum plurimo molestiis nil emolumenti prouenit. Scyrus insula petricosa & sterilis. Suidas.*

Nie wielka obrádá. Podárek błahy. Obdarzyłés mie; ábo go. *Ironicῶς.*
Calabri hospitis munuscula. *Ex Horat.* .i. *vilia vt pyra quibus ipse abundabat sic, vt si accipere nolles, porcis illa se daturum diceret.* Inani me lance muneras. *Seneca.*
ὑπωμόσια τίκτει. Subuentanea parit. *Aristophan.*
Munus leuidense *aut* leuidense. *Cic.* Nummus plumbeus. *Plaut.*
αἱ τῶν λαχάνων προτιθῆκαι. *Diogenian.* Olerum appositiones, additamenta.
ἡ δὲ ζωρόν γε κεφαλή. *Aristophan.* Allij caput. Φυγεῖν ἐν ναυπάκτῳ. *Suidas.* Excubias agere in Naupacto. *vbi stipendium exiguũ & annona cara erat.* Nie wyłącz tám. ὅσ' ἂν τέττιγα σκίαν παρέχοι. *Xenophon.* Ne cicadam quidem inumbret.
ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν ζωπυρῆσαι. E multis paleis modicũ fructũ colligi.
ἐπὶ θύραις τῶν ὑδρίων. *Aristot.* In foribus vrceum .s. *nemo aufert, rem vilem & obuiam vbiq;.* *Sic Erasm. interpretatur. sed Vide* Omylitá go nádźieią.
ἀφύας μὲν τέλειον. Aphyæ honos oleum .i. *non datur huic piscículo aliud condimentum nisi hoc vulgare. intellige apud illos, non apud nos vbi oleum olearum magno pretio venit.* Guttam aspergere. *Cic.* In somnis diues. V. Omylitá go nadźieią.
σίκελος ὀμφακίζει. *Zenodot. Suid.* Siculus omphacisst .i. *omphaca seu vuas immaturas aufert. dicitur de eo qui res viles furatur: vel qui ob lucrum commodumue suum exiguum, damnum alijs magnum infert.*
τὸ ζελήνης ἀκτῖνες βοτρῦν. *Ex Plutarcho.* Lunæ radij botro. *scilicet, parùm utiles, nam ab ijs non matureſcit. vt alio Prouerbio dicitur.*

μέλας γὰρ αὐταῖς ὁ πεπαίνεται βότρυς. *Ion. Plutarch.*

Nec enim his (ἀκτῖσιν radijs) niger maturus efficitur botrus.

Lege si lubet apud Martialem lepidi epigrammata in munuscula lenia, alterum 33. libri 8. in Pauli phialam; alterum 19. libri 11. In rus vel prædium à lupo sibi donatum.

Simul

Simul aperuit & clausit theatrũ. *Ex Heliodoro.* Nic obrádowáliſmy ſie. V. Kryć ſie.

Lacon luſciniam vocalem audiens, magnam aliquam aucm ratus cepit & deplumauit, viaens autem exiguam carnem dixit. Φωνα τυ τις εωὶ χ ὰδ'εν ἄλλο. *Vox tu es, & nihil præterea Plutarch.* *Lycurgus pro pecunia aurea, argentea, area, ferri ponder. Spartam introduxit, cuius fruſtum æſtimatum decem minis, duo boues in plauſtro trahebant & loci multùm domi occupabat. Idem.* *Affine,* Podła rzecz. Nic przyſporzyć tem.

Nic wielka pociécha ábo poprawá.

μετὰ τὼ μαραθῶνα μάλη. Poſt Marathonem prælium .i. *Poſt calamitatem non multò melior ſucceſſus. Marathon fuit campus in Attica cladibus bellicis celebris, præſertim Darij cui Miltiades centum millia Perſarum ibi profligauit. Strabo.*

μετὰ πόλεμον ταραχὴ. *Herodotus.* Poſt bellum tumultus.

Ab aſinis ad boues tranſcendere. *Plaut. non magna dignitas & diſtantia.*

Quid te exempta iuuat ſpinis de pluribus vna? (*ſi multæ aliæ corpori infixæ hærent.*) *Horat. loquitur de vno è multis vitio expulſo.* Dedi malum & accepi. *Plaut. tunt.* Debilis in debilem incidi. V. Omylić go nádźićią.

Cædimus inque vicem præbemus crura ſagittis. *Perſi.*

Pugionem recepit, vrbem amiſit. V. Nić rowna odmiáná.

Ex cithœdo Pœta tragicus factus eſt *Ex Suida.* V. Poſtapił.

Nić wielka ſkodá. Niemaß czego żałować. Nieſtata ſkodá/ rowny żal.

Littori furari arenas. *Ex Ouid.* Furari glandes: *apud Græcos.*

Vitrea tracta abſtulit. *Ex Petronio.* Car perijt. V. Nić ſkodá go.

τὸ Παρρας σκαφιδιον. *Diogenian.* Parni ſcaphula. *In eos dictum, qui ob res minutulas, querelas & lites mouent, vt fecit Parnus ob ereptam ſcaphulam.*

κακὸν ἄγκυρα ἐκλάθη. Malum vas fractum eſt.

Ignem ſinens accendi, nihil perdis è tuo. *Prometheus apud Lucianum dicit Mercurio purgans furtum ignis.* ἔοθ' ὅτι ἀπὸ τοῦ πυρὸς ἀπολωλέκασιν, ἐξ ὅτε καὶ τῶδε ἀνθρωποις ἐστίν; Num ex igne dij aliquid perdiderunt, poſtquam ille apud homines eſt? Conſilium ſi des alteri, haud ideò ſapies minùs. Nić vbedźić nic. *Ad lampadem diuitis nocte pauper graditur ſine damno ipſius.*

Nić wielka ciemnica.

Οὐκ ἔστι τὰ ἐλευσίνια. .i. Non ſunt Cereris ſacra. *quæ vulgari nefas erat. teſte Horat. Iuuenal. Lucian. & Cic. qui ſcribit; Craſſum indignatum eſſe Athenienſibus quòd ea myſteria ipſum celarint. & Alcibiades accuſatus eſt quod ea enunciaſſet. Plutarch. quare* ἀρρητα ἱερά. .i. *non dicenda ſacra vocat Ariſtophan.*

Epiſtola nihil habebat, quod non vel in concione rectè legi poſſet. *Cic.*

Nić wielki to ießcże zbytek.

In herba luxuries *Aliter quàm Cic. protulit, accipe* .ſ. In eſu herbæ, non eſt luxuries. ſicut & in olerum eſu. *Vide Olerum appoſitiones, ſub* Nić wielka obrzędá. *in quibus luxus non facilè etiam locum habet. Nam aureo ſæculo hi erant cibi; herbæ, oler.*

glandes

glandes, mel, lac. ex Ouid. Tibull. Senec. Ausonio. adde Pythagoram Epicurum & alios Philosophos Græcos & ciues Romanos priscos rapiphagos pultiphagos, polentarios.
ἐν Φ ἀφύας τ' ἔλαιον. In aphyis oleum .s. *non magnus luxus vel sumptus; vbi oliuarum magna est copia.*

Vlié wielkie bolu vlżenie/ toż cierpiących zgromadzenie.
Vlié luckie w nedzy ćiężenie/ widżieć drugich vtrapienie.

Maleuoli solatij genus est, turba miserorum. *Seneca.*
Miserum est solatium habere calamitatis socium. *Vulgare dictum. (Oppositum dixit Seneca Pòèta.* V. Złey nedznemu.)
ωλήθ Φ ἅμα πασχόντων κενὴ παραμυθία. *A.*
Turba patientum vana consolatio. Nihil leuat dolorem idem multos pati.
πολλοὶ παθόντες ταὐτ', ἀπάνθρωπ Φ χαρά. *A.*
Multos pati idem, inhumana sunt solatia.

Vlié wielkie zalecenie/ być lepszem nad nagorszego.

Non est bonitas esse meliorem pessimo. *P. Syrus.*
ἐκ ἔστιν ἀγαθὸς ὁ τῶν κακίστων βελτίων. *A.*
Non es crede mihi bonus. quid ergo? Rt.
Vt verum loquar, optimus malorum. *Martial. Atqui Optimo & primo malorum, melior est bonorum vltimus.*

Vlié wielkiś Orator/ Poetá.

Non admodum misces. *Vt solebat Pericles Orator.* V Vlieśtráżny.
Paupere vena manat ingenium. Paupere vena fluit carmen. *Ouidi.*
Neronianas is refrigeret thermas (*quæ erant calidissimæ.*) *Martial. de Rhetore frigido.* ψυχρολογεῖ. *Quintilian.* Frigidè loquitur.
Nec fonte labra proluit caballino.
Nec in bicipiti somniasse Parnasso Meminit. *Ex Persio.*
χαμαιπετὲς ἔπ Φ ἀπέρριψεν. *Pindar.* Humilem sermonem effutiuit.
Serpit humi. & Repentes per humum sermones. *Horati.*
Fanum te esse oportebat, non ambrosia ali. *Ex Cicerone.*
ἀκανθὶ Φ τεττιξ. *Stephan.* Acantia cicada .s. *muta. Mutas etiam cicadas Rhegienses scribit Strabo. Paus. Plini quæ tamen apud Lucrenses flumine ab illis direptos, statim trans flumen sunt vocales.*
ῥήτορ Φ ἄσπ' εἰκών, ὁ σπ ῥήτωρ ῥήτορ Φ εἰκών,
Ϛ τοῦς; ὁ λαλέϊ. ὦδὲν ὁμοιότερον. *Ammian. Antholog.*
Rhetoris est icon, & rhetor rhetoris icon (.i. *imago*)
Quinam id? non loquitur. nil magis est simile.
θρῃκία χελιδὼν χείλεσιν αὐτοῦ ἐπιβρέμεται. *Aristophan.*
Threicia hirundo (*agrestis*) labijs eius instrepit.

Vlié wiém

Niéwiem kogo bárzíey boli: kto bárzíey ginie.

Ego vápulando ille verberando vſq; ambo defeſſi ſumus. *Terent.* Lapidem verberas, τὸν λίθον τύπτεις. Noli amabo verberare lapidē *(ſeruũ ſtupidũ)* ne perdas manũ. *Plaut.* *Exaggeratio eſt hyperbolica, vt & illa apud eundem de ſeruis ſimiliter:*

Neque ego homines magis aſinos vnquam vidi, ita plagis coſtæ callent.

Quos dum ferias, tibi plùs noceas. *Apud eundem meretrix decoctori dicit:* Tu ſapiens à nobis nihil habes *(.i. nil obtinuiſti, quin amiſeris apud nos omnia)* nos nequam *(.i. malæ tuo iudicio)* abs te habemus. Niéwiem kto lépſy: czyia lépſza.

V. Tobiéć to gorzey.

Nié wiem kto wygra. Nié wiedźieć komu śie pierwey w tém doſtanié.

Mars communis *(eſt)* *Liui.* Anceps Mars. *Idem.* ἄρης κοινός.

Omnis belli Mars eſt communis. *Cic.* Semper incerti ſunt exitus præliorum. *Idem.*

ξυνὸς ἐνυάλιος καὶ τὰ πλανέντα κάλιστα. *Homer.*

Communis Mars inque vicem perimit perimentem.

Incertus eſt exitus & anceps fortuna belli. *Cic.* Reſpice res bello varias. *Virg.* Varius eſt euentus belli, & nunc hunc nunc illum conſumit gladius. *2. Regum 11.* ἐστὶν δ' ἀφάνεια τύχας ἐ μαρναμένων πρὶν τελῶ ἄκρον ἱκέσθαι *Pindar.* Eſt autem incerta fortuna etiam pugnantium, priùs quàm ad ſummum finem perueniatur.

——— νίκη δ' ἀπαμείβεται ἄνδρας. *Homerus.* Victoria commutat viros .i. *nunc illi nunc alteri contingit.* κοιναὶ αἱ τύχαι ἐ τοῦ πολέμου. *Plutarch.* Communis alea vel fortuna belli.

Nié wiemy podczas co mamy / y ſwego ſzczęśćia mé znamy.

ἐδ' ἂν ζωμέμεν ἡλίκα εὐδαιμονῆμεν. *Lucianus.* Non intelligimus quantùm felices ſumus. Aſinus portans myſteria. V. Ma / á mé zczywa & *alia ibidem.* Gallus vnionem repertum contemnit. ἀλεκτὼρ μαργαρίτην εὑρήσας κ' φρενῆ.

Nié wie nikt co mie dolega.

Piękny trzéwik widźiß / á nie wieß gdźie mie ćiśnie.

καλὸν ὑποδήμα ὁρᾶς, μ' ὅπου πρὸς ἐκ ὁρᾶς. *A.*

Pulchrum vides calceum, at vbi premat me haud vides.

Paulus Æmilius Papyriæ vxoris ſuæ malis moribus formam laudari audiens, nouum calceum oſtendens dixit: Vos nouum & bellum calceum videtis, verùm qua parte pedem meum torqueat, ego ſentio. *E Plutarc.*

Quis ſcit qua parte hic pulcher me calceus vrat? *vel* angat.

Quis dicet qua parte meus me calceus vrget?

ὕδωρ ἐν τῷ οἴνῳ. *Sabellicus.* Hydrus in dolio .ſ. *latens vinum abſumit.* *Antigonus rex vxoris felicitatem eius admiranti reſpondit:* Si nolles, mater, quot quantáque mali hoc panni fruſtum contegat *(diadema monſtrans)* ne è ſimo illud tollere dignareris. *Pierius.*

Nie wierz mu by przysiegał. Nie wierze ia temu.

Si aram tenens iuraret, crederet nemo. *Cic.* Fidem venalem habet. *Idem.*
Punica fides. *Vel* Punica fide vir. *Sallustius. Capitolinus.*
Perfidia plùs quàm Punica. *Liui.* Ne iurato quidem credendum. *Plaut. Cic.*
Heredis fletus, sub persona, risus est. *P. Syrus.*
An vlla putatis Dona carere dolis Danaûm? *Virgil.*
Neque tipulæ pondus leuius est quam fides lenonia. *Plaut.*
Auctor (*sponsor*) illi nullus est & ipse nulli. *Idem.* Eine aurum crederem,
Cui si capitis res siet, nummum nunquam credam plumbeum? *Idem.*
Nunquam tu mihi diuini quicquam credas post hunc diem Nisi ego. *Idem.*
Si oret vt nihil credã, id non ausim credere. *Idem.* Egóne vt ab ijs quicquã
Mancupio accipiam, quibus fur nihil est, nisi vna lingua Qui abiurent,
si quid creditum sit. *Idem.* Me ille mendacij manifestò prehendit. Quem-
si orem vt mihi nihil credat, id non ausit credere. *Idem.*
Si tu solem illum, tolem mihi esse dixeris, ego illum lunã credam esse. *Idem.*
Deos absentes testes memoras, quî ego istuc credam tibi? *Idem.* *Dixerat alter priùs:* Dij sciunt culpam istanc meam non esse vllam. *Ethnici loquuntur.*
Græca fide vir. *Ex Plauto.* ἕλλωες ὁ δίκαιος τηρεῖν τὴν πίστιν. *Polybius.* Græci non possunt seruare fidem, *(addit)* *etiam adhibitis decem antigraphis totidemq; sigillis & duplo pluribus testibus.* ἀνδρῶν δὲ Φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ γράφε.
Aquis scelesti inscribe iurandum viri.
πάρδαλις θάνατον ὑποκρίνεται. Pardus mortem simulat, *vt simias sibi ceu mortuis insultantes capiat.* *Sic* Vulpes esuriens somnum fingit. *Diogenian.*
Fronti *(al frontis)* nulla fides. *Iuuenal.* Nolito credere fronti. *Martial.*
πρὸς τ μνημῆς τάφον δακρύει. *Suidas.* Ad nouercæ tumulum plorat .s. *non vetus sed fictis lacrymis. quia priuigni odêre nouercas vt istæ priuignos.*
Præficarum more plorat. *de quibus Lucillij & Horatij versus. vide sub* Πλάζ ἰάτωρ. *Ibidem.* Crocodili lacrymæ. ἐκ τετρημένης κύλικος πίει. *Suid.* E pertusato calice bibit. *de eo qui fidem fallit vel in religione errat.*
ὁ κρὴς τὴν θάλασσαν. *Strabo.* Cretensis mare .s. *nescit aut metuit, ficte.*
Ne Fidei quidem *(deæ)* satis credit. *Euclio Plautinus.*
Etiamsi Cato dicat. Vni testi ne Catoni quidem credendum. *Ex Plutar. qui ait:* ὅτε μὲ ἀδὲς κατανεύοντες πιθανόν ἐστι. Istuc etiamsi Cato asserat, credibile non est. *Et tamen is Ciceroni fuit pro centum millibus. Similem auctoritatem & fidem apud Græcos habuit Aristides, Xenocrates, Demonax teste Plutarcho, Suida, Luciano.*
ἐπ' ἄκροις χείλεσιν ὅρκος αὐτῷ. *Lucian.* In extremo labro est illi iuramentum .i. *facile iurat, & peierat.* ἄυεσμις πιστεύειν καὶ γεγραμμασι τοῖς καθ' ὕδατος. *Nazianzenus.* Ventis & scripturæ in aqua credere .s. *stultum est.*
κίλιξ ὁ ῥαδίως ἀληθεύει. *Dionysi.* Cilix haud facile verum dicit.
ἔστιν ὅτε βωμὸς, ὅτε πίστις, ὅθ' ὅρκος μένει. *Aristophanes.* Quibus nec ara, nec fides,

fides, nec iuramentum est. Ἐν ἀδυνὶ πρόπω, ἀλλ' ἀ βῶς μοι φθέγξατο, πιθέσθω ἄν. *Alciphron.* Hoc nullo pacto crediderim, ne si bos quidem fuerit locutus. *Leges apud Valer. Max. Iulium Obsequentem Liuium, Boues locutos, quæ voces ab Ethnicis religiosè accipiebantur, & quod monebant credebatur ac expiabatur. Similiter Plato dixit:* μηδ' ἂν ἡ δρὺς φθέγξαιτο ἄν. Neque si quercus loqueretur. *Apud Lucianum.* Φηγὸς ἐν Δωδώνῃ αὐλόφωνος ἐμαντεύετο. Ficus in Dodona ipsa per se loquens vaticinata est. *Item.* Argi carina, *apud eundem.* ἀεὶ τὰ τῶν Θεσσαλῶν ἄπιστα. Semper Thessalorum res infidæ. θρᾷκες ὅρκια οὐκ ἐπίστανται. *Suidas.* Thraces fœdera nesciunt.

Credam fallacibus austris Et cœli toties deceptus fraude sereni? *Virgil.*

Mus conspectus in domo cuiusdam expulsus statim est, licet diceret, se habitationem tantùm apud illum hospitem non alimenta quærere. Antholog. l. 2.

Capra in alto stans non assensit leoni, se ad prati læta pascua inuitanti. apud Gabriam.

Vulpes ad leonem ægrotantem & inuitantem propiùs accedere abnuit. apud Æsopum.

Dicis formosam dicis te Bassa puellam,
Istud quod non est dicere Bassa solet. *Martial.*

Femina dum plorat, dum rusticus ebrius orat,
Dum lusor iurat, nemo istis credere curat. *Ex Anonymo rhythm.*

Acciſſat & Scytha recusat equum. *Vide sub* Vlič trzebá mowi.

Affine, Vlićſzczery. Vlićdowiczay.

Vlastowieſcia ozdoba / cnota y dobre obyczaie.

Bono ingenio me esse ornatam quàm auro malo.

Bonam ego quàm beatam me esse nimiò dici mauolo. *Femina apud Plautum.*

Lepidi mores turpem ornatum facile factis comprobant. *Ibidem.*

Pulchrum ornatum turpes mores peiùs cœno collinunt. *Ibidem.*

Mulier nequicquam exornata est benè, si morata est malè. *Ibidem.*

Pulchra mulier nuda (*non ornata*) erit quàm purpurata pulchrior. *Ibidem.*

Purpurâ ætas (*senectus*) occultanda est, auro turpe (*deformitas*) mulieris *Ibidē. Sic legit Lambin. Alij vt Taubman. legunt.* Aurum turpe mulieri. *bono etiam sensu.*

Nam si pulchra est (*mulier*) nimis ornata est. *Idem Plaut.*

Mulier rectè olet, vbi nihil olet. *Idem & Cic.*

γυναικὶ κόσμος ὁ πρέπων, καὶ ἡ χρυσία. *Menander.*

Aurum mulierem haud ornat, ast mores boni.

ῥᾴθυμος γυναικὶ πίθηκος ἠγυρωμένη. *Idem,*

Sordes ab argento oboriuntur mulieri. *Phocionis vxor plebeio amictu quali & maritus eius vtebatur; mulieri Ionicæ, offerenti sibi mundum muliebrem ex auro gemmis ac monilibus, recusans eum respondit:* Meus mundus est Phocion viginti iam annos dux Athenienſium: *Plutarch.*

Ideam laudatissimæ fœminæ omnibus numeris absolutæ effinxit Lucian. libro inscripto Imagines, congerens in eam omnes animi & corporis dotes, vt formam, vocis & morum suauitatem,

tatem, modeſtiam, grauitatem, prudentiam, eloquentiam, pudicitiam, afferens exempla ex hiſtoricis pòëtis & ſtatuis ac picturus inſtar Zeuxis Helenam pingentis.

Niewieścia rzecz kądziel.

Colus & lana mulieris ſupellex. *Ex Cicer. apud quem l. 2. de Oratore in iocis, iuueni cuidam elegantiori dicit quidam:* Quando ad me venies cum tua colu & lana? *hoc dicto muliebres eius mores & cultum perſtringens.* *Nam mos erat vt noua nuptæ viro parata, in pelle lanata conſideret, hoc geſtu ſe viro ad lanificium paratam oſtendens. Plutarch. & Feſtus* Eidem propinqui offerebant colum ſuſum ſtamen acum forficem rutabuli & ſimilia inſtrumenta, his eam officij ſui ad virũ euntem admonentes *Plutarc. Plini. Apud Plautum Menæchmus Pater ſenex filiæ de marito ſuo conquerenti, poſt alia dicit:*

Seruiren' tibi potſulas viros? dare vna opera penſum poſtules
Inter ancillas ſedere iubeas, lanam cárere (*al carpere*) q. d. *abſurdum id eſſe vt maritus lanam trahat è colu quod quidem Iuſtino teſte non erubuit rex Sardanapalus cum ſempiterno ſuo probro & dedecore.*

ἴσθι γυναικῶν ἔργα κ' ἐκ ἐκκλησίας.

Eſt tela feminearum opus & non concio (.i. *non comitia nec ſenaculum.*)

ἀλλ' εἰς οἶκον ἴθσα τὰ σαυτῆς ἔργα κόμιζε,
ἰσόν τ', ἠλακάτῳ τε, καὶ ἀμφιπόλοισι κέλευε
ἔργον ἐπιστύναι. πόλεμος δ' ἄνδρεσσι μελήσει. *Hector Andromachæ vxori ſuæ dicit apud Homerum.* Sed in domum vadens tua ipſius negotia cura, Telam colum & ancillas iube opus percurrere. bellum autem viris curæ erit. *Penelope ſcribens Vlyſſi ait:* Forſitan & narras quam ſit tibi ruſtica coniux.

Quæ tantùm lanas non ſinit eſſe rudes .i. *lanam tantùm carere & nere nouit. Et Briſeis Achilli.* Eſt mihi quæ lanas molliat apta manus. d. ta penſa trahemus. &c.

τέκνα σιγιότητος ἀποχόμενοι κελαδεινῆς,
ἰσὸν ἐπιλύεσθε ἐῶν ἔντοθε μελάθρων. *Q. Calaber.*

Idcircò clamoſa deſiſtentes pugna, telam inſtruite veſtris in ædibus. *Horat. l. 3. Ode 27. de Europa.* Suſpende te vel præcipita te, *inquit*, niſi herile mauis Carpere penſum Regius ſanguis. *Hic reginam terret penſo trahendo, tanquam ſeruili munere, cùm tamen reginarum & nobiliſſimarum feminarum ea fuerit honeſtiſſima occupatio, vt apparet ex ſupra allatis Andromache & Penelope, quibus adde Lucretiam apud Liuium, Thetin reginam apud Catullum, Omphalen Lydorum reginam apud Donatum, quod munus viro indignum non erubuit etiam apud eandem Hercules, & Sardanapalus multò indignius inter ſcorta, teſte Iuſtino.* τὸν σικυὸν τρώγουσα γυναι τὼ χλαῖναν ὕφαινε. *Athenæus.* Dum ſicyon mulier comedis contexe lacernã. i. *Tenui victu contenta peragas opus tuũ. Eraſm. Vel. Dum pepones delicatos edis, muneris tui memento. Iunius. alij aliter.*

Niewieście milczeć przyſłoi.

Tacita bona (i. *melior*) eſt mulier ſemper quàm loquens. *Plaut.*
Matronæ tacitæ ſpectent, tacitæ rideant, *in ſpectaculis, comœdiis. Idem.*

πάση

πάσῃ γυναικὶ κόσμον ἡ σιγὴ φέρει. *Sophocles.*
Exornat omnem feminam silentium.
μῦθος σ' ἄνδρεσσι μελήσῃ. *Homer.* Oratio viris curæ erit, *scil. non feminis.*
Mulier in silentio discat. Mulier in Ecclesia taceat. *S. Paulus.*
οἱ τέττιγες ἀχέταν seu ἠχῆται ἀοιδαί, αἱ δὲ τεττιγονίαι σιγῶσι. *Ex Aristot. & Hesiodo.* Cicadæ Echetæ (*seu mares*) canunt, settigoniæ autem (*seu feminæ*) silent & mutæ sunt. *Plini. Dalecamp.*

Niewiéścié nié wierz.

Nec mulieri nec gremio credendum. *Festus.*
Muliebris fides. *apud Plaut. proverbium:* Muliebri fecisti fide.
γυναικὶ μὴ πίστευε, μηδ' ἂν ἀποθανῇ. *Diogenian.*
Ne mortuæ quidem mulieri habe fidem.
γυναικὶ πείθου μηδὲ τ' ἀληθῆ κλύων. *Euripides.*
Ne vera dicentem quidem audi feminam.
ἐν γὰ γυναιξὶ πίστιν οὐκ ἔνεστ' ἰδεῖν. *Menander.*
Inter mulieres inuenire haud est fidem.
——Mulier cupido quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua.
Catull. quia mox euanescunt omnia. Nihil periuria curant (*feminæ.*) *Idem.*
Nihil metuunt iurare nihil promittere parcunt. *Idem.*
ἀφροδίσιος ὅρκος οὐκ ἐπιτίμιος. *Plato.* Venereum iuramentum seu periurium non punitur, *licet cognoscatur.* Periuria ridet amantum
Iuppiter, & ventes irrita ferre iubet. *Tibullus.*
Nec iurare time. Veneris periuria venti
Irrita per terras vt freta summa ferunt. *Idem.*
ὅρκον σ' ἐγὼ γυναικὸς εἰς ὕδωρ γράφω. *Athenæus.*
Inscribo aquis iurandum ego omne feminæ.
Ἀκυδάμονες ὅρκοι ἐραστῶν. *Suidas.* Volaticum iuramentum amantium.
τὰ γὰ γυναικὸς ὅρκον εἰς οἶνον γράφω Inscribo vino si qua iuret femina.
Huc facit & illud quod præcipiunt prudentes. Ne mulier sola cum viro nō suo loquatur.
Sic de Penelope Homerus. οὐκ οἴη ἅμα τῇ γε κὴ ἀμφίπολοι δύο ἦσαν.
Haud sola, ast illam famulæ binæ comitatæ.

Niewiéścié rządzić nié przystoi.

γυναικὶ σ' ἀρχὴν οὐ δίδωσιν ἡ φύσις. *Athenæ.* Natura nō dedit imperare feminis.
ὑπὸ γυναικὸς ἄρχεσθαι ὕβρεως ἀνδρὶ ἐσχάτης. *Democritus.*
A muliere regi dedecus extremum viri.
παῖς μοι τριγένης εἴη, μὴ τριτογένεια. *Suidas.*
Tritogenes mihi sit proles non Tritogenia.
Deprecatur femineum imperium aut Iunius, aliter alij. V. Woli Oyćiéć synć.
Mulierem item subditam esse viro tanquam capiti suo propter quem est facta præcipit S. Pau-

lus sepe. Hoc sonat illa allegoria. Biádá temu domowi/ gdźié krowá dobodźié wołowi.

Niewiéścié śiędźiéć domá przyſłoi.

μὴ γυνὴ βελλέτω τἄξωθεν, ἔνδον ἧσα. *Æſchylus.*
Mulier non conſulter de rebus extraneis, domi ipſa manens.
γυναικὸς ἐσθλῆς ἐστι σώζειν οἶκον. Seruare domum ſuam mulieris eſt bonæ.
S. Paulus mulierem domus ſuæ curam habere iubet, nec circuire alienas. Phidias Eleis finxit Venerem ex auro & ebore, quæ τῷ δ' ἑτέρῳ ποδὶ χελώνης ἔσηκε .i. altero pede teſtudinem calcabat. *Pauſanias. quo ſymbolo vt Plutarchus explicat, docere volebat* Virgines domi cuſtodiendas eſſe: matronas verò domus curam habere debere: & ſic vtriſque domi in ſilentio manendum eſſe. *Addit Pierius, Teſtudinem fuiſſe geſtamen mulierum, quod ligneum filo appenſum geſtaſſe mulieres Theſſalas docet.*
Eundem Phidiam ſcribit Rhodiginus Palladis ſimulacro addidiſſe draconem, vt doceret virgines cuſtodiendas eſſe; ſicut etiam ædibus ſacris, adytorum, oraculorum, & theſauris idem draco perui gil apponebatur. Apud Ægyptios calceorum vſus prohibitus fuit feminis, vt ſic nudis pedibus foras prodire erubeſcentes, facilius domi continerentur. Pierius ex Laértio. Apud Sinenſes item mulieres brevibus admodùm ſunt pedibus, idq; magni decoris & ornamenti loco habetur: ideoq; dum infantes ſunt, crura earum ita ſtringuntur ne in longum creſcant. eædem domi perpetuò ſe continent.
Thucydides mulierem optimam ait eam, ac cuius laude & vituperio quàm minimus apud extraneos ſermo eſt. Meliorem ait Plutarch. eſſe Gorgiæ ſententiam κελεύει δὲ μὴ τὸ εἶδος, ἀλλὰ τὴν δόξαν τῆς γυναικὸς εὐλόγιμον εἶναι.
Statuentis, non formam, ſed famam mulieris multis notam eſſe debere.
Propertius de Penelope pudica ſic ſcribit: Nec fruſtra (*ſi Vlyſſes tandiu ſecurus abfuit domo*) quia caſta domi perſederat vxor. *Idem de Calypſo.*
Multos illa dies incomptis mœſta capillis Sederat.
Spartanæ virgines aperta facie in publicum prodibant, nuptæ velata, ὅτι τὰς μὲν κόρας ἀνδρας εὑρεῖν δεῖ, τὰς δὲ γυναῖκας φυλάσσειν δεῖ ἐχούσας *Charilaus.* Quia virgines maritos ſibi proſpicere debent, mulieres verò quos habent cuſtodire.

Niewieścuch,

Sardanapalus. *Iuuenal* Ζαρδαναπάλου *Ariſtophan. pro molli & effeminato.*
Pepo. ὦ πέπονες, καὶ ἐλεγχέ, ἀχαιΐδες, οὐκ ἔτ' ἀχαιοί. *Homer.*
O pepones, mala probra, & Achiuæ, non enim Achiui.
τεῦτλον. Beta, *pro molli & delicato ex Laértio apud quem Diogenes adoleſcentibus compti canem ſe vocantibus, & ab eo cauendum dicentibus reſpondit:* bono animo eſſent, nam canis betis non velcitur. *Sic apud Virgil de Troianis.*
O veræ Phrygiæ, nec enim Phryges. *Sophocles verò tales ſimpliciter* Mulieres *appellari dicens:* γυναῖκες αὖ ἀνδρῶν. Feminæ loco virorũ. q.d. *non viri.* ἢ, ἄνδρες γεγάασι γυναῖκες. *Herodot.* Vti facti ſunt feminæ.

γυναῖκὲς

γυναικὸς φρένες. *Diogenian.* Muliebris animus. *Sic Ennius.*

Vos etenim iuuenes animos geritis muliebres, Illáque virgo viri.

——— Digito scalpit caput vno. *Iuuenal. effeminati signum.*

Impud c im incelius offendit, & manus mota, & vnicum interdum responsum, & relitus d caput digitus (*vnus.*) *Seneca Et hoc postremum ab obtrectatoribus obiectum Pompeio scribit Aemilian.* *Vnguentatos & bene semper olentes, carpit Martialis dicens.* Postume non bene olet, qui bene semper olet.

Male item audiebant etiam apud Ethnicos. Cincinnati. *Et* Calamistrati. *Cic.* Cirrati. *Persi. Martial.* Frangentes in gradus comam. *Quintilian. &c. De Comatis celebris est Senarius Synesij. quem Vide sub* Gálánt. *Idem Synesius de comato ait:* παχυπῶν μειρακιον ταῖς θριξὶ σημαινόμεθα. .i. Pathicum adolescentem è capillis (*cincinnatis*) cognoscimus. Laxæ & talares tunicæ mollem notant *Sic Cicero.* Quos pexo capillo nitidos & imberbes aut bene barbatos videtis, manicatis ac talaribus tunicis, velis amictos non togis. *Et Plaut.*

Sanè genus hoc mulierosum est demissitijs tunicis.

Nie winien mi nic. Nic mi złego nie vczynił.

Winien mu / iáł bárán wilkowi.

ὲ γὰ πώποτ' ἐμὰς ἕῆς ἤλασαν, ἀδὲ μ' ἵππους. *Homer.*

Nunquam meos boues aut equos abegerunt .i. *Nunquam me damno aut iniuria affecerunt. dictum ex more prisci seculi quo opes & diuitiæ erant pecora.*

ὅ μ' ἠδίκησεν ὅσον λύκος τ' λύκον. *A.*

Quantùm lupo agnus nocuit, is tantùm mihi. *Huc facit & illud.*

Corinthiis non indignatur Ilium. *Sub* Nieváß odził.

Nieźle winien go przywodzić / abo trapić ſtego godzi

Male mereri de immerente insscitia est. *Plaut.* .i. *Stultitia. Festus.*

ἐ ἀκαίτων τ' αὖτε ἀδικήσαι κάκιστον. *A.* Nefas nocere est innocentibus viris.

Quid immerentes hospites vexas canis Ignauus aduersus lupos? *Horat.*

Innocentiæ Symbolum apud Aelianum Capito piscis, qui licet animatis viuat, nullum tamen viuum attingit, sed & cùm in mortua incidit, caudâ priùs commouet, & si viuere adhuc aduertit, relinquit.

Nie winnego wyprzéć / winnego ſkarać.

ἀντὶ παρθένου ἔλαφον ἀπέκτανθη. *Ex Euripide.* Pro virgine (*Iphigenia immolanda*) cerua (*miraculo suppositia*) occisa est. *Statius Alluſit & Martial.*

Nie winnemu przy winnem ſie doſtáć.

ἀμφὶ πελαργὸν σὺν γεράνοις πάγη ὁμή. *A.* (*vel* γερανικὸς. *Gabrias produxit e simplex.*) Cum gruibus vna capit pedica ciconiam. *Apologus Gabriæ est. Capta eodem laqueo cum gruibus ciconia, orabat aucupem vt se innoxiam quin vtilem dimitteret. respondit ille:* Tu quidem innoxia es, sed idem laqueus te qui noxias constringit. *Addo epimythion huic loco aptum, nam ipse aliud habet;*

Σὺν αἰτίοις

ζὺν ἀιτίοις κ' ἀναίτιος κολάζεται. *A.* Innoxius cum noxiis pœnas luit.

Niéwinny śmiélé mowi / ś pátrzy.

Decet innocentem qui sit atque innoxius
Seruum superbum esse apud herum potissimùm. *Plaut.*

Quæ non deliquit, decet audacem esse & confidenter pro se & proteruè loqui. *Idem.*

ξὺν τῷ δικαίῳ γὰ μέγ' ἔξεστι φρονεῖν. *Sophocles.*
Cum iustitia enim plurimùm sapere licet. *Vel*
Vbi causta iusta est, tollere licet spiritus.

οἱ ἄνδρες ἀγαθοὶ ὀρθοῖς βλέπουσιν ὄμμασι. *Xenophon.*
Viri probi erectis oculis aspiciunt.

τὸ ζωῆδος ἀγαθὸν φιλεῖ παῤῥησιάζεσθαι. *Pausanias.*
Bona conscientia solet loqui liberrimè. *Philippus Rex apud Lucianum.* Dignus est, *inquit*, Demosthenes qui liberè loquatur. Nam ex omnibus Græciæ Oratoribus huic nil expensum fertur in meis rationibus. V. Śmiáłość pokrywká złości.

Niéwinna po ieśći á niż śie wymawia / oczyśćia.

Priùs antidotum quàm venenum .s. *sumit. S. Hieron. quanquam antidotus propriè ante venena sumatur, vt a Mithridate factitatum est. quare rectiùs diceretur.* Priùs remedium, &c. ἀπηγορεύτ' ἔνοχος πρὸ ἐγκλήματος. *A.*

Se nemine accusante mox purgat reus.

οἱ φῶρες πρωτεγκαλοῦσι. *Aristides.* Fures ipsi accusant. *Vel* Fures priores aliquem alium accusant. *Dictum hoc quadrat in reos astutos, qui criminis conscii, priores crimen propalant, & in aliquem transferunt, vt suspitionem culpæ vel noxæ, mentita innocentia & audacia euadant. Simile est* Winnićyby pierwśby do woyté. Wymawia śie.

Niéwola dobrowolna śprośna.

Nulla turpior seruitus quàm voluntaria. *Seneca.*

ἐλευθέρου αἴσχιον ἐθελοδουλία. *A.* Seruum esse sponte libero turpissimum.

Quid interest magna sint an parua quæ seruire te cogunt. *Seneca.* Máte mowiś noże pero. Coż nátem kiedy ćie ieto?

λεων χρυσῆ δεθεὶς. *Lucian.* Leo filo vinctus. *de viro docto in aula degente sperneli cuiuspiam.* Emori potiùs quam seruire (*liberum*) præstat. *Cic.*

Niewola dowćip zátłumia.

ἡ δουλεία τὸ ψυχῆς γλωττόκομον. *Dyonisi Longinus.*
Seruitus animæ theca, scrinium, carcer, retinaculum.

ἥμισυ τ' ἀρετῆς ἀποαίρει δούλιον ἦμαρ. *Homer.*
Dimidium virtutis adimit seruilis dies, vita, conditio.

δουλία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητοτάτη ἐστι. *Philo.*
Seruitus libero homini intolerabilis maximè est.

Multa in hanc sententiam habet Cic. vt illud. Seruitus est obedientia fracti animi, *Itē.*

Aliæ na-

ἥμισυ τ' ἀρετῆς ἀποαιρεῖ δούλιον ἦμαρ. *Homer.*
Dimidium virtutis adimit seruilis dies, vita, conditio.
δουλία τοῖς ἐλευθέροις ἀφορητοτάτον ἐστι. *Philo.*
Seruitus libero homini intolerabilis maximè est.
Multa in hanc sententiam habet Cic. vt illud. Seruitus est obedientia fracti animi, *Itē.*
Aliæ nationes seruitutem pati possunt; Populi R. propria est libertas. *Item.*
Serui, quorum vis & conditio fortunæ infima est.
ἡ ἀνδρῶν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ἄδῃ. *Philo.* Luscinia non canit in cauea. Niéwola nié wéſota. *Sed Christiani & præsertim religiosi viri, ii sunt vt esse debent, liberè & libenter obediunt suis principibus & antistitibus: neque hæc obedientia est carcer seruitium vel vinculum ingenii vel animi generosi.*

Niéwola nárabi dréw. Niéwola wſzyſtkiego náuczy.
Potrzébá náuczy ßukáć chlébá.

Necessitas ignauissimum quemque ad solertiam reuocat. *Seneca.*
Ignauiam necessitas acuit. *Curtius.* Ingenium mala sæpe mouent. *Ouidi.*
Durum vel ingens telum necessitas. *Cic. Liui.*
Necessitas Clauos trabales & cuneos manu Gestans ahena. *Horat.*
Si figit adamantinos Summis verticibus dira necessitas Clauos. *Idem.*
—Grande doloris Ingenium est, miserisque venit solertia rebus. *Ouid.*
Et labor ingenium miseris dedit; & sua quemque
Aduigilare sibi iussit fortuna premendo. *Manilius.*
δεινῆς ἀνάγκης ἄδην ἰσχύει πλέον. *Euripides.*
Dura necessitate fortius nihil.
ὧν τ' ἀνάγκης πάντα δουλεύται τάχα. Necessitas mox cuncta subiicit sibi.
χρεία διδάσκει κἂν ἄμουσον ἢ σοφόν. *Suidas.*
Necessitas magistra sapere facit rudem.
παρὰ τὰ δεινὰ φρονιμώτερος. In malis prudentior.
Longè violentiùs semper ex necessitate, quàm ex virtute corrigimur. *Seneca.*
ἡ θλῖψις εἰς ταπεινὴν ἐτανάγκασε, καὶ πεπλανημένην ἔξω, καὶ πρὸς πολλὰ τὴν διάνοιαν κεκτημένην, πρὸς ἑαυτὴν ἐπιστρέφει. *S. Chrysostom.* Calamitas sedulitatem vel solicitudinem adducit; & vagantem foris ac circa multa hiantem animum ad se conuertit. O quantùm cogit egestas! *Martial.*
μεγα καὶ τὸ ἀνάγκη. *Caiaber.* Ingens robur necessitas.
χρεὼ πάντ' ἐδίδαξε. τί δ' ὐ χρεὼ κοὐκ ἀνύρωι; *Archytas.*
Necessitas omnia docuit. quid autem illa non inueniret?
εὑρετὶς ἄρα ἐστὶ λογισμῶν ἀνάγκη. *Heliodor.* Inuentrix consiliorum necessitas.
Efficacior in rebus aduersis necessitas quàm ratio. Efficacior est omni arte imminens necessitas. *Curtius.* ἀδὴν δ' παχὺν ἐφευρετικώτερον. *Nazianzen.*
Nil tam ad inueniendum confert quàm dolor, cùm quis aliquid patitur.

Pater ipſe, colendi haud facilem eſſe viam docuit, &c.

—Curis acuens mortalia corda, Vt varias vſus meditando extunderet artes. *Virg.*

πάντα δὲ πάντ' ἐδίδαξε πικρὴ πάντολμος ἀνάγκη. *Epigram.*

Omnia hæc docuit amara omnia audens neceſſitas.

ἐδδεὶς ἀνάγκης χρέσσων ἐστὶ διδάσκαλος. *Xenophan.*

Nullus magiſter melior quam neceſſitas. *Affine,* Dęſperácya. Zły glód.

Nie wołay tak bárzo. Nie wołay wezmąć cebe na ratuß.

Scio bona te eſſe voce, ne clama nimis. *Plautus in Moſtellaria.*

Euge, ſtrenuè. Beatus verò es nunc cùm clamas. *Idem ibidem.*

Quid tu te hominum teterrime veniſti huc extentatum? (*ſ. vocem, latera. Lambinus*) *Ibidem plura in eandem ſententiam.*

Stentora vincere poſſis. *Iuuenal.* *Aut* Polyphemum, *10 Odyſſeæ vel 3. Æneid. vbi ille:*

Clamorem immenſum tollit, quo pontus & omnes

Intremuêre vndæ, penitusque exterrita tellus.

Poſtes & columnas rumpit. *apud Ælian.* *Sic apud Iuuenalem. Satyra 1.*

Conuulſáque marmora clamant Semper, & aſſiduo ruptæ lectore columnæ.

Et 7. fregit ſubſellia verſu. *ſ. recitator vel declamator.*

μὴ λαρυγίζῃς. Ne validè clames. *ne dilatato gutture totâ vocẽ effundas.* V. Wota bárzo.

Niewolnik ma tęż wolny.

Seruam (*i. ſeruilem*) operam, linguam liberam herus meus me iuſſit habere. *Plaut.*

ἐι σῶμα δοῦλον, ἀλλ' ὁ νοῦς ἐλεύθερος. *Sophocles.*

Seruile corpus, mens at ingenua eſt mihi. *Vel*

Sum corpore quidem ſeruus, aſt liber animo.

Licebat etiam teſte Plutarcho ſeruum mutare dominos, poſtulando vt ſe vendant mitioribus.

Niewolnik zadki dobry.

δοῦλόν δὲ χεῖρον οὐδὲν οὐδὲ ὃ καλόν. Seruo nihil deterius vt quoq; ſit bonus.

ἥμισυ τε δρετῆς ἀπαμείρεται εὐρύοπα Ζεὺς

ἀνδρῶν, ὃς ἂν δὴ κῆ δοῦλιον ἦμαρ ἕληισι. *Homer.*

Dimidio priuat virtutis Iuppiter illos,

Seruilis quoſcunque viros ſors ceperit vnquam. *Huc poteſt trahi,* Seruilis capillus *quia ſerui manumittendi capillos radebant Athenis.* V. Gruby.

δοῦλος γὰρ ὑγιὲς οὐδὲν ψυχῆς δοῦλης, οὐδὲ δὴ πιστεύειν αὐτοῖς τὸν νοῦν κεκτημένον. *Plato.*

Nihil enim ſanum habet animus ſeruilis, neque credere oportet eis hominem qui ſapit. Spartani ſerui, maximè ſerui. V. Takiem badź/ zá iákiego chcéß być mianem.

Nie wrome-in zogona wypadł. Jiáć też nie ſrocé.

Et ego deus ſum & genus mihi vnde tibi. V. Co pan pánu vczyni e

—Et nos aliquod nomenque decuſque Geſſimus. *Virgil.*

—Et mi genus ab Ioue ſummo. *Idem.*

θεῖον ἀληθῶς ἄμμα καὶ γένος. *Plutarch.*

Non

Non ego pauperum Sanguis parentum. *Ex Horatio qui id non negante sed affirmante sensu protulit, addens Obibo. cum quo Non, iungit. Lib. 2. Regum c. 3. Abner ait:* Nunquid caput canis ego sum?

In Milite Plauti Periplectomenes commendans suos mores addit & genus dicens:

Post Ephesi natus sum non in Apulis, non in Vmbria .i. *in ciuitate eleganti, benè morata, facetiisq; dedita; non inter rusticos stupidos inurbanos quales Apuli & Vmbri. Vnde & Catullus ait:* Aut porcus Vmber. *Sic Douza.*

οὐκ ἐκ κόπρου δ' ὄνος ὥσπερ κάνθαρος ἐτέχθην. *Ex Suida.*

Non è stercore asini vt scarabæus prodij.

Nie wspominay złego.

Ne refrices obductam cicatricem, vulnus, dolorem. *Ex Cic.*

Facta cicatricem ducere nostra fine. *Ouid.*

μὴ κίνησον ἕλκος λόγῳ κρυφίῳ. *Plutarch.* Ne moueas hulcus absconditi sermonis.

μὴ μνησικακήσῃς. *Aristophan.* Ne mentionem facias malorum.

ἀλλὰ τὰ μὲν παρεξιόχθω ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ. *Homer.*

Verùm hæc acta quidem mœsti licet ire finamus.

——ἐπὶ δ' ἴεσο λιβός, βέβακλαι

δεινὸν, ἄθαρ τὸ φέρουσιν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. *Idem Homer.*

Verbum si dictum est durius, extemplò id ferant abreptum procellæ.

γλυκὺς ἀγκών. *Plato. Suidas.* Dulcis Ancon. *vox est abominantis aliquid κατ' ἀντίφρασιν vel εὐφημιστικὸν. q. d.* εὔφημα φώνει Bona verba. *vel,* Bene ominata loquere. *Ancon enim est cubitus & illi similis locus in fluminibus circa ripas qui solet esse periculosus; item summa montium iuga; Item Carthagine carcer obscurus & profundus; item Sardis voluptatum plenus locus sed naufragijs crebris infamis & periculosus. Plura Paræmiographi.* Lysandrum ne eruas è sepulchro. *Apud Plutarchum mortuo Lysandro Agesilaus reperit eius scriptum de mutanda forma Reipub. quod cùm ad odium mortui euulgare vellet, Lacratidas Ephorus vetuit dicens.* δεῖ ἀνορύττειν τὸ λυσάνδρου, ἀλλὰ συνθάπτειν τὸν λογον αὐτῷ ζωσιμώτερον καὶ πιθανῶς ζωὴ πεφυκότος. Non est eruendus è sepulchro Lysander, sed & oratio eius consepelienda, vafrè & ad persuadendum aptè composita.

ἐδ' ὄνυμα εἴη ἔτι. *Theocrit.* Ne nomen quidem amplius sit vel audiatur .s. *belli.*

In Asinaria Plauti facta ab hero mentione pistrini, seruus dicit:

Neque hercle ego istuc dico, nec dictum volo.

Teque obsecro hercle, vt quæ locutus, despuas.

Dictum id ex more Ethnicorum exspuere solitorum ad mentionem alicuius mali. Varro. Plini. V. Wypluń. *Sed & Christiani aliqui hanc superstitionem usurpant, præsertim vetulæ pauperculæ. Quanquam & sine superstitione ad res abominandas visas vel auditas naturali impulsu exspuimus. hinc illæ locutiones:* Respue quod non es. *Persius.* Despuere in mores. *Idem. exsecrari, abominari. & suprà Plaut.*

Apud Plautum item, cùm dixisset quidam: Perijmus. *Respondet alter.* Principũ inimicis dato.

Sic apud Terentium. Sic inimicis noſtris fiet.

καὶ τ Σκελλίᾳ βδελύσσομαι. *Ariſtophan.* Et ipſum Scellij (*filium*) exſecror. *qui Ariſtocrates dicebatur. dictum eſt Ariſtocratiam exſecrantis.*

——— απ' ἄκρας ἀγγέλου ἐλθοι. *Suid.* Procul abſit nuntius aure.

Athenienſes Phrynicum Poëtam mille drachmis mulctârunt, quòd Miletum ſocialem vrbem captam publicè repræſentans, quòd quaſi domeſticũ malum reſpuaret; & ipſi in theatro illacrymati ſunt. Herodotus. κυθωνυμε ἀίχθ. *Zenodot.* Cythonymi probrum. *In hominem infamẽ & fœdi nominis, quod tacere ſit melius, vt vox Græca indicat à celando nomine ducta. Vi.* Zlego zapamietáć nalépicy. Vlić odnawiay bolu. Vlić rozćieray.

Niewſtydliwy. Pſu oczy przedał. Niewſtydu ni Bogá.

Os canis. *Vel.* Os canis ferreum. *Catull.* κυνὸς ὄμματ' ἔχων. *Homerus.* κυωπης. *Idem* .i. Canino aſpectu. *Idem.* κυνωλώψ. *Heſychio.* κυνῶν κύντερος. *Suidas.* Canibus impudentior.

ἀναξάρχε κύνεον μένος. *Plutarc.* Anaxarchi canina vis animi.

κύνεον ἦθος. Canini mores. κυνοκέφαλος. *Ariſtophan.* Cynocephalus. Caniceps. *Sic Diogenes*, Cynicus, κυνικὸς (.i. *mordax. impudens*) & κύων (*canis*) *dictus eſt. ob impudentiam & dicacitatem ſcurrilem, qua obuios quoſuis allatrabat & mordebat; Item ob ſordidam & immundam vitam ac mores. Ab eo philoſophi quidam ſimiles mores habentes Cynici dicti ſunt. Cic. Horat. Petroni. Làèrti.* ἀναίδεια αὐτῷ θεός. *Ex Zenodoto, Diogeniano.* Impudentia illi dea. V. Wſtyd nić zámżé pożytéczny.

Perfricuit os. *Cic.* ἔτριψε μέτωπον. *Athenæ.* Perfricuit frontem. *Seneca.* Perfricuit faciem. *Plini. iunior.* Frons perijt de rebus. *Perſius.*

Os habet, linguam, perfidiam malitiam atq; audaciam Confidentiam &c. *Plaut.* Os hominis inſignemq; impudentiam cognoſcite. *Cic.* Os hominis. *Martial.* Os durum. *Terent.* Oſcum & Opicum os. *Feſto Auſoni. idem quod Spurcum Lucretio, qui ait:* Prætor adhuc noſter quam ſpurco eſt ore!

κότυος θεασώπης. *Syneſius.* Cotyos ſodalis. *dea erat impudentiæ præſes.*

ὅτι δ' αὐτοσώπου τ' ἐστὶν ἀτλικὸν. ἔλεγε. *Ariſtophanes.*

Aſpectus eius Atticum vultum refert .ſ. *impudentem. quales Attici erant.*

Luxuriantur etiã inoperto capite.i. *impudenter. Senec.* Nã erubeſcentes operiebant caput.

Muſca ſymbolũ impudentis *apud Ægyptios, Horus.* V. Vlieſtworny. Kup ſobić wſtydu.

Nić wſtydź śie tego / czym-ćś iéſt / co robiſz &c.

Ne pudeat artem proloqui quam factites. *Vetus dictum apud Cicer. qui in Oratore ait:* Me perualgatiſſimus ille verſus:

Artem pudere proloqui quam factites; diſſimulare non ſinit.

ἐκ αἰσχ ὁμολογεῖν τεχνὴν ἦν ἀσκεῖς. *A.*

Artem fateri quam colis nullum eſt probrum.

Exſurge præco, fac populo audientiam, Exerce vocẽ quam per viuis & colis. *Plaut.*

Quod

Quod sis, esse velis. *Martial.* *Sic Agathoalis Rex Siciliæ filius figuli non erubescit genus & conditionem patru dicens:* Rex ego qui sum
Sicaniæ, figulo sum genitore satus. *Ausoni.*
Benedictus XI. Pont. Max. matrem suam splendidè ornatam agnoscere noluit, vili verò suo cultu lotricis reuersam, amplexatus est. Albert. Crantzius.

Nié wszyscy ná wóz, drudzy podlé wozá.

Non omnibus dormio. *Dictum Galbæ (al. Calbæ) cuiusdam, qui in gratiam Mæcenatis hospitis simulabat se dormire, vt ille liberiùs ageret: cùm verò famulus quispiam ratus eum verè dormire, accessisset vini poculum ablaturus, respondit ille:* Se non omnibus sed soli Mæcenati dormire. *Sic Rhodiginus ex Plutarcho.*
Porrò Cic. & Festus hoc tribuunt Cepio cuidam, qui Pararhenchon (i. stertens) dictus est, quòd simularet se dormire, cùm uxore eius hospes abuteretur. Meminit & Lucil. huius posterioris. De tali marito dixit etiam Iuuenal. Doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilanti stertere naso.
Ad formam huius dicti est illud Ciceronis huic loco aptum. Non omnibus seruio.
ἐ πᾶσι καθεύδω. ἐ πᾶσι ἀγελεύω. *Ad dictum Polonicum habes Senarium hunc.*
πεζοὶ μὲν ἄλλοι, πάντας ἐ χωρεῖ τ' ὄχος. *A.*
Non omnium est curru vehi, aliqui ite pedites.

Nié wszyscy zá stół, drudzy przed stół.

ἴνες ἀνάκεινθ', οἳς ἀγχοῦσιν οἱ ἕτεροι. *A.*
Quidam recumbant, queis ministrent cæteri.
Potest huc trahi illud ex Suida, Ab alno cæteri. *(explicatum infrà sub* Zá okiem.)
μακρόθεν ἀπ' ἀγυιᾶς θεάτωσαν ἕτεροι. *A.*
Quidam è theatro, quidam ab alno cernite, *(vel plaudite: de spectaculis.*
ἐν τοῖς ἀνθρώποις ἄρχον μὲ τῇ φύσει καὶ δεόμενον, ἀφ' ἑνὸς σωτηρίας. *Plato.*
Inter homines est imperans & parens naturâ, propter conseruationem.
Vi. Nié wszystko śie każdemu zeydźie.

Nié wszyscýmy mądrzy. Mądrych nié wiéle.

ἀμήχανον ἅπαντας εἶναι ζοφούς. *Lucianus.* Difficile est omnes esse sapientes.

Nié wszystkie rozumy sam poiadł.

ἐχ οἰος πέπνυσθαι. Non solus sapit. *Apud Homerum & Macrobium Tiresias, & apud Laërtium Chrysippus, solus sapere dicitur.*
Apud Ciceronem quidam magister egregio viro dicit: Non multa peccas; sed si peccas, te regere possum. *Scit aliquid, non omnia. Lucianus sic.*
ὁ τὸ ὅλον εἰδὼς, εἰδείη ἂν καὶ τὸ μέρος· ὁ δὲ μόνον τὸ μέρος, οὐκέτι καὶ τὸ ὅλον.
Qui totum scit, scit & partem. qui verò tantùm partem, nequaquam & totum.
Affine, Jést nád cie. Jést rozum néd rozum. Nié wszystko iednemu.

Nié wſzyſtkiego wſzędy deſtánié.

Non omnis fert omnia tellus. *Ex Virg.* Nec tellus eadem parit omnia. *Ouidi.*
India mittit ebur, molles ſua thura Sabæi. *Virg.*
ἐδεμία χώρη καθαρκέει πάντα ἑωυτῇ παρέχουσα, ἀλλὰ ἄλλο μὲν ἔχει, ἑτέρου δὲ ἐπιδεέεται. *Iſocrates.* Nulla regio cuncta ſibi ipſi ſuppeditat, ſed aliud quidem habet, alio verò indiget. *Idem dicit:*
τὴν χῶραν ἐκ αὐτάρκη κεκλημένων ἑκάστων, ἀλλὰ τὰ μὲν ἐλλείπουσαν, τὰ δὲ πλείω τῶν ἱκανῶν φέρουσαν. Regio (*quæuis.*) non eſt ſufficiens ad omnia neceſſaria; ſed quibuſdam caret, quædam verò idonea ſibi plura fert.
οὐ πάντες τόποι τὰ αὐτὰ φέρουσι ζωοτόκια. *Hippocrates.* Non omnia loca eadem ferunt auxilia. Magni piſces in mari capiuntur. *Godefredus.*
Non omnis fluuius fert ſecures. *Ex Apologo Æſopi de Lignatore & Mercurio, paululum commutato. Nam ibi dicitur.* Non ſemper fluuius &c. *In Mycono inſula nulla ſunt apes, & ſi inferantur, moriuntur. Rhodigin.*
Vulgare dictum eſt: Alia alibi proueniunt. V. Káżdy kray ma ſwoy obyczay.

Nié wſzyſtkiemu trzebá wiérzyć. Nié wſzyſtko prawdá co on powiáda.
μὴ πάντα πειρῶ πᾶσι πιστεύειν ἀεί.
Ne cuncta credas moneo ſemper omnibus.
Noli tu quædam referenti credere ſemper.
Exigua eſt his danda fides qui multa loquuntur. *Cato.*
ἀεὶ καινολόγοις πιστεύειν ἄπεπτες ἡγοῦ.
τὴν πίστιν δ' ὀλίγων εἶναι πλειόνων πλεῖστα λεγόντων. *Planudes.*
——πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. *Ariſtot.* Multa mentiuntur cantores, poëtæ, *quia ſolùm ſpectant vt delectent audientes, ſiue veris, ſiue falſis.*
Vi. Nié wierz. Nié dowierzay. Nié pewna to.

Nié wſzyſtko ieden drugiemu Bóg dał. Jeden to ma / drugi owo. Żaden wſzyſtkiego nie vmie / niema. Nié wſzyſtko ieden drugiemu vmieć dano: drugiem też nieco zoſtáwić kazano.
Nemo poteſt omnia ſcire. *Varro.* Non omnia eidem dij dederunt. *Liui.*
Supra mortalē facultatē eſt, eundem & ſapientiſſimū eſſe & valentiſſimū. *Valer. Max.*
Vniuerſæ diſciplinæ vix aliquem conſultum, plurimos partium eius inuenias magiſtros, per quos efficere queas perfectum villicum. *Columella de agriculturæ.*
——ὁ πᾶσι πάντα δέδωκε θεὸς *Euſtathi.* Non cunctis cuncta Deus tribuit.
ἐδεὶς δ' ἀνθρώπων αὐτὸς ἅπαντα σοφός. *Theognis.*
Nullus hominum ipſe in omnibus ſapiens eſt. Nemo ſolus ſatis ſapit. *Plaut.*
Χαλεπὸν ἐστὶ τὸ τυχεῖν ἅμα πάντων, ὡς εὐγενῆ τε καὶ πλούσιον εἶναι ἢ καλὸν ἅμα τὸν αὐτόν. *Galenus.* Rarum eſt omnibus ſimul potiri, vt idem & nobilis & diues & formoſus (*bonus*) pariter ſit.

πάρος

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ἕπηται,
ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *Theognis.*

Paucis hominibus virtus & fama adest, felix qui horum vtrumque sortitus est.

ἀλλ' ἄρα πῶς ἦν ἐν παύλῃσι ἔργοισι δαήμονα φῶτα γενέσθαι. *Homer.*

Nec enim vllo modo fieri potest, in omnibus operibus peritum virum esse.

ἀλλ' ὁ μὲν οὖτος πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν
πέφυκεν, ἄλλῳ δ' ἄλλο προσπεσὸν γέρας. *Euripides.*

At cuncta scire nemini mortalium Accidit, at alia dos viro adiacet alij.

τυχεῖν δ' ἐν ἀδύπνοις εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *Pindar.*

Consequi vnum omnem felicitatem impossibile.

ἐν ἅπασι τὸ τέλειον ἀδύνατον. *Plutarc.* In omnibus perfectum esse impossibile est.

Cicero de Zeuxe pulchritudinem in pluribus vultibus virginum formosarum venante, ait: Neque enim putauit, omnia quæ quæreret ad venustatem, vno in corpore se reperire posse. ὁ παύλαχη ὁ φρονήσεως ἁρμόττειν δοκεῖ.

Non omne sapiens aptus ad negotium est.

ἄλλαι δ' ἄλλων ἐπιτεχνήσεις. *Pindarus.* Aliæ aliorum inuentiones.

Alius in alia re præstantior. *Erasm. ex Homero, qui ait:*

ἀλλ' ὁ μὲν ἄρ μυθοισιν ὁ δ' ἔγχεϊ πολλὸν ἐνίκα.

Hic verbis, ille ast multò præstantior hasta.

ἴσως γὰρ πάντες ποικίλ' ἐπιστάμεθα. *Theognis.*

Æqualiter omnes varia scimus. *Affine,* Jést rozum nád rozum.

Nie wszystko możemy co chcemy.

τοιαῦτα τὰ ἡμέτερα ἐστιν, οὐχ οἷα βουλεταί τις, ἀλλ' οἷα δύνανται *Plato.*

Eiusmodi sunt res nostræ, non quales quis optet, sed quales esse possunt.

βουλόμεθα πάντες, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.

Discescere omnes cupimus, at non possumus.

πάντες καλῶς ζῆν θέλομεν, ἀλλ' οὐ δυνάμεθα.

Bene viuere omnes volumus, at non possumus.

οὐκ αἰσχρὸν τὸ μὴ πάντα δύνασθαι *Plutarc.* Non turpe est non omnia posse.

οὐχ ἅπας ἅπαντα δύναται. *Synesius.* Non quiuis omnia potest.

Non omnia possumus omnes. *Lucret. Virgil.* *Affine,* Nié wszystko śie wyświ.

Nie wszystko prawdą co ludzie mowią Ludzie pod gáś lecą co mowią/ trześą/ śplotą.

Est vbi peccat vulgus. *Horat. de iudicijs & sermonibus populi loquens.*

Mimum fama Deum fecit. *Seneca.* Et *Virg. de fama.*

Tam ficti prauique tenax quàm nuntia veri. *Ouidi. item de eadem.*

Quæ veris addere falsa Gaudet. *Item.*

Miscetque cum veris passim commenta vagantur.

πάμπολλα

πάμπολλα δῆμος κενεόφρων ψεύδη λέγει. *A.*

Permulta falsa vulgus insipiens ferit.

Gallus Luciani referens ad Troiam acta & à se visa ait:

μήτε Αἴαντα ὕτω μέγαν, μήτε τὴν Ἑλένην ὕτω καλὴν ὡς ὀίονται. *&c.*

Neque Aiacem tam magnum, nec Helenam tam pulchram fuisse quàm vulgò putatur & fertur. V. Pospolstwá rozsadkiem. Mow luckich.

Nie wßystko rázem (wyday pokazuy) Schoway nádrugiraz: ábo/ od przygody.

Rerum natura, sua sacra non simul tradit. *Seneca.*

Eleusina (*Attica locus fano Cereris celebris*) seruat quod ostendat reuisentibus. *Idem.*

τῇ χειρὶ δεῖ σπείρειν, ἀλλὰ μὴ ὅλῳ τῷ θυλάκῳ. *Plutarch.*

Manu oporret serere, & non toto thylaco seu corbe.

Ne integrum fasciculum in ignem .i. *parcendum. Pythagor.*

ὁ πάντα κύβον ἅπαξ ἀναρρίψας. *E Luciã. Euripid.* Non omnis alea simul iaciẽda.

εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνερρίπτει, σωμάτων, χρημάτων, δόξης, ἡγεμονίας. *Aristides.* Vna de omnibus alea iaciebatur, de vita, opibus, fama, principatu.

μηδ' ἐπὶ οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν πινόντων. *Hesiod.*

Ne cratera super potantum pone lagenam .i. *Non omnia simul exponas prodigenda. Godofrid. Vel ne vaces assiduis perpotationibus. ad quas inuitat calix crateri vasi vini maiori impositus. alij aliter explicant.* Pecunia sine peculio fragilis. *Pandect. Peculium est quod subsidii causa in tuto reponitur, diuersum ab eo quod in vsu est. Aptius ita efferes ad Polonicum dictum. Ne pecunia tibi sit absq; peculio.*

Ne vni naui facultates omnes committas. *ex Hesiodo qui ait:*

μηδ' ὅλῃ νηυσὶν ἅπαντα βίον κοίλῃσι τίθεσθαι.

Neue cauis ratibus pariter tua tradito (*velcredito*) cuncta.

μελησὸν ὁ λύκος ἐσθίει τὸν ἄρνιον. *A.*

Vlić wßystko rázem. *alio sensu.* Frustatim agnum comedit lupus. *Ex Iure Pontificio. Affine,* Ostczaday. Ogladay śie.

Nić wßystko śie każdemu zeydźie. służy/ przystoi

ὁ πάντα πᾶσι συμφέρει. *Ecclesiastic 37.* Non omnia omnibus conueniunt.

Vulgare dictum. Non omnia omnibus apta. Omnia non pariter rerũ sunt omnibus apta. *Properti.* ὁ πάντα πάντων ἐστι. *Plutarch.* Non omnia sunt omnium. Aliud alios decet. *Quintilian.*

Non in omnes arbitror omnia conuenire *Cicero.* Alexander non nisi ab Apelle pingi & à Lysippo fingi volebat. *Idem.*

Hoc licet facere impune huic, illi non licet:

Non quòd dissimilis res sit, sed quòd is qui facit. *Terent.*

Plurima sunt quæ Non audent homines pertusa dicere lana. *Iuuenal.*

Arceat necet comitem (*diuitis*) sanum (*cautum*) toga (*libertas loquendi*) *Horat. Lesbia.*

Caput

caput artis est, decere quod facias. *Quintilian.* *Minerua tibiam inflabat, sed videns in aqua buccas tumidas & deformes, eam abiecit. Ex Plutarcho.*

Non possunt primi esse omnes omni in tempore. *Laberius.*

ἀλλ' οὐ μὲν ἔναι ἀλυσχεῖς οὐδ' ἀ δύσχεις. Alij beati sint opus sit miseri alij.

Elige quid nolis. quis enim pudor, omnia velle!

Et si quid nolis Tucca relinque mihi. *Martial.*

Non omnis ætas Lyde ludo (*literario*) conuenit. *Plaut.*

Non quælibet vitis insitionem patitur. *Seneca.*

μία δ' ἐκ' ἄπαντας ἄμμι θρέψει μελέτα. *Pindarus.*

Vnum nos omnes non alet studium.

Ætatem aliam aliud factum conuenit (.i. *decet.*) *Plaut.*

τοῖς ἀνίσοις τὰ ἴσα ἄνισα γίγνοιτ' ἄν *Plato* Inæqualibus, æqualia fiunt inæqualia. *Mel venenatum quod apes Ponticæ, Persidis & Mauritaniæ conficiunt, ipsis est innoxium. Plinius.* Cicuta sturnis alimentum, homini venenum. *Rhodigi. ex Galeno.* *Coruo lacerante dorsum asini & pastore ei arridente, lupus ait:* Si ego hoc facerem, omnes me cum canibus, telis, saxis, clamore infectarentur. *Æsopus.*

Simile apologus apud Plutarchum de lupo & pastoribus ouem comedentibus, hos enim ille videns è longinquo dixit: εἰ ἐγὼ ἔρεξα ἐπόησεν, ποίαν κραυγὴν ἐγίγνετ' ἄν; Si ego id facerem, quantus clamor tolleretur? *Suidas.*

Item alius cuiusdam, de asino, qui videns catellum in sinum heri sui insilientem, idem tentauit, & fuste abactus est. *Item de cera, quæ durescere more argillæ volens, in ignem se contulit, & liquefacta est.* *In conuiuio Dionysij Aristippus rogante rege saltauit purpuratus, dicens:* Qui pudicus est, nec inter Bacchanalia corrumpitur. *Plato autem saltare noluit, dicens, se id dedecere. Vide dictũ Antigoni sub* Wymowę tácno náležé.

Nyć wſzyſtko ſie wyſtawi co ſen przed ocy ſtawi.
Nyć każdemu bedźie gmyśli/ ná co ieden wicc pomyśli.
Nyć wſzyſtko tuż otrzymamy/ czégo od Boga żądamy.

Non quiduis contingit quod optâris. *Erasm.*

ὧδε τῳ ἀνθρώπῳ παραγίνεται ὃν ἐθέλῃσι. *Theognis.*

Non cuncta eueniunt homini quæcunque peroptat.

ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἀνθρώποισι νοήματα πάντα τελεύτα. *Homer.*

Sed nec Iuppiter ipse hominum sensa omnia adimplet.

Non quacunq; manu victima cæsa litat .i. *grata est dijs & impetrat. Martial.*

Alterum conceditur alterum negatur. Alia dantur, alia negantur. *Erasm.*

τῷ δ' ἕτερον οὐ ἔδωκε πατὴρ, ἕτερον δ' ἀνένευσε *Homer.*

Hoc concessit ei diuûm pater, abnuit illud. *Sic & Virgil.*

——Voti Phœbus succedere partē Mente dedit, partē volucres dispersit in auras.

πολλὰ δοκηθέντ' οὐκ ἐτελέσθη, τῶν δ' ἀδοκήτων πόρον εὗρε Θεός. *Euripid.*

Multa sperata non euenerunt. Insperantis autem viam reperit Deus.

ξεῖν', ἦ τοι μὲν ὀνείρατ' ἀμήχανοι ἀκριτόμυθοι

γίγνοντ', ὐδὲ τὲ πάντα τελείεσθαι ἀνθρώποισι. *Homer.*
Hospes, somnia quæ perfici nequeunt & quasi sine iudicio prolata
Accidunt, nec omnia implentur vel ad effectum deducuntur hominibus.

Si ea dormiẽtes agerẽt, quæ somniarẽt; alligandi essent omnes qui cubitũ eunt. *Cic.*
By wszytko czynić miał co we śnie przyydzie: Wiezáć by trzebá człeká gdy spáć idzie. *Affine*, Nád zcia czesto omyla. Nie wszystko możemy. Sen mára. Przestánieß ná &c.

Nie wszystko śie zawße zgodzi.

σῦκον μετ' ἰχθῦν, ὄστρειον μὴ κρέα. *Athenæ.*
Post pisces ficum, post carnes esto legumen .i. *edito.*
τρῶγε μετ' ἰχθυδιον κάρυον, μὴ τὰ κρέα τυρόν. *A.*
Post pisces nux sit, post carnes caseus adsit. *Anonym. Rhythmic.*

Nie wszystko też trzeba powiádać. Prawdy podczás zamilczeć nie wádzi/ ábo lépiey.

Alia euulganda, alia celanda. *Sic Homer.*
ἀλλὰ τὸ μὲ φάσθ, τὸ δὲ γ' ἄυ κεκρυμμένον εἶναι.
Sed hoc quidem dicendum, hoc verò absconditum esse.

Vbi non est auditus, non effundas sermonem. *Ecclesiastic. cap. 32.*
ὅτι ἅπασα κερδέων φαινεσα σκέπτον ἀληθὲς ἀτρεκὴς, ἢ τὸ σιγᾶν πόλλακις ἐσὶ σοφώτερον ἀνθρώπων νοῆσαι. *Pindarus.* Non omnis veritas vtilis (*est*) patefaciens faciem exactè, sed tacere scire sæpe sapientissimum inter homines *Sed tamen citra mendacium. Iudicio vero legitimo & in Sacramentali confessione sacerdoti nefas est veritatem celare. Affine*, Nieyy ięzyk. wiedz nie wiedzac. Milczeć lepiey. Milczenie.

Nie wszystko też trzeba vmieć/ wiedzieć.

Nec scire fas est omnia. *Horat.* Sapientis est quædam velle nescire. *Iuli. Scalig.*
Nescire facienda, tutissimum in expeditionibus creditur. *Vegetius.*
ἐ πάντα πάντας γνῶναι κ ἐὸν ἄσον. *A.* Non omnia omnes noscere in vita decet,
χειρομὲν ὅπλεσθαι, ὀρχεῖσθ ἐκ ἔμαθον. *Xenophon.*
Gladios tractare vel cantum manu regere scio, saltare non didici.
Nescire velem literas: *dixit Nero nondum corruptus, Præfecto postulanti, vt subscriberet decreto in duos latrones lato. Seneca.* μήτε ἀκοὺν μήτε ὁρᾶν. *Lucian.*
Neque audire neque videre *se profitebantur certò aliquid Sceptici. Eorundem dictum.*
μηδὲν ὁρίζω. Nil definio. Scias ista, nescias, fient. *Seneca.*
Affine, Głupi. Nauká wielka. Głupiem być nalepiey.

Nie wszystko za iedno Miedzy wiela, iedno drugiego lepsze nazdzić. Może/ ábo godzi śie obrác.

τ' ἐτὶ γὰ ἄλλαι ἐσσὼν ἀρὸι ἀξαίτερμαι. *Pindar.* Aliæ viæ alijs faciliores transitu.
Seruus seruo: Vir viro præstat. *& similia vide sub* Jest nád cie. & Jest rozum.
Mihi laudatius videtur quod deligitur, & ad quos delectus adhibetur. *Cicero.*
ἐ πάντα ἴσα, μηδ μία ἔσετ' ἐκλογή. *A.* Si paria cuncta, quis locus delectui?

ἔζεσην

ἔστιν ἐκλέγειν, ὅπου πολλὰ ὅμοια. *A.* Vbi multa sunt similia, deligere licet.

Nie wszystko zdrowo/ co smakuie.

ὃ πάντα γ' ἐστὶ τὰ γλυκάζοντ' ὠφελοῦντα. *A.*

Non cuncta quæ benè sapiunt, benè nutriunt.

Voluptas contra valetudinem perpetuò militat. *Petrarcha.*

ἐχθρὸς μέγιστος τ' ὑγιείας ἡδονή. *A.* Hostis voluptas sanitatis maximus.

Impia sub dulci melle venena latent. *Ouid. vide hoc suprà.* Nie wszystko co słodkie zdrowemu, τὴν τῶν Σειρήνων μουσικὴν ἀκροώμενοι ἀπόλλυσθαι. *Demosthen.*

Sirenum musicam (*suauissimam*) audientes intereunt.

πλείους τ' οἶσιν τοῖς ἡδίστοις μᾶλλον ἢ τοῖς ὑγιεινοτάτοις χαίρουσι. *Isocrates.*

Multi cibis suauissimis potiùs quàm saluberrimis delectantur.

Futile est illud dictum, quòd tanquam ex adytis Medicinæ depromptum vulgò iactatur: Quod sapit, nutrit. *Quam multa enim sunt saporis grati, valetudini noxia? & quam multa nullius vel ingrati saporis eidem admodũ conducentia? Leges sepe apud Plinium herbas flores radices dulces & mella ipsa varia venenata, quòd supra attigi. Refutat hoc dictum Ludouic. Cornerus Venetus. Quod verò Rhodiginus lib. 9 c. 15. ex Hippocratis & Galeni auctoritate affert: (Potum & cibum paulò deteriorem si sumatur, vtiliorem esse stomacho, quàm alium paulò meliorem qui insuauis est, quòd is nauseam, inflationem, fluctuationem in ventriculo faciat.) non obstat id dicto Polonico. Non enim hi Medici dicunt: Omnes cibos sapidos esse salubres, sed comparant cibos vtiles & inutiles, sapidos & insipidos, non tamen penitùs malos & sapidos, sed minus bonos aiunt aliquando vtiliores melioribus insipidis. Sunt quidam cibi inquit Plutarchus (de differentia adulatoris & amici) qui neque sanguini, neque spiritibus, neque neruis, neque medullis, quicquam prosunt & carnem putridam & morbosam generant: tales adulatores, &c. Sed Polonicum dictum latiùs vsurpatur, sensu etiam ad animum translato.* V. Smak zdrowia niepryiaciel.

Nie wszystko zło co się swieci. Luckie mamanie omylne czesto y falszywe. Piękność zwierzchnia zdradliwa.

Fallit enim vitium specie virtutis & vmbra. *Iuuenal.*

Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro. *Pers. attende.*

ὃ πᾶν τὸ στιλπνὸν εἶναι ὄντως χρυσίον. *A.*

Non omne quod splendescit aurum credito. *E Gallicis.*

πολλάκις——τὰ μὴ καλὰ καλὰ πεφάνθαι. *Theocrit.*

Sæpe quæ pulchra non sunt, pulchra videntur.

πολλάκι γὰρ γνώμην ἐξαπατῶσ' ἰδέαι. *Theognis.*

Sæpe etenim mentem decipiunt species. Decipimur specie recti. *Horat.*

ὃ πάντα λίθον λιπαρὸν προσκυνεῖν. *Ex Clement. Stromat.*

Non omnis lapis vnctus adorandus est.

Sigismundus Imperator famulo non contento sua sorte, & aliis feliciorem inuidenti, duas pyxides paris formæ & ponderis alteram auro alteram plumbo plenam exhibuit, & eligere præmonitum de inclusis metallis iussit: cunque ille plumbo repletam elegisset & aperuisset. Ex

inquit Imper. non per me ſtetit quo minùs diues euaſiſſes. ſed Deus ita voluit. Gaſpar Peucer.
Simile exemplum vel apologum potiùs habet Damaſcen. in hiſtoria Barlaam & Ioſaphat

Nie wtykay palca między drzwi bo ście vſkrzynięß.

φίλων κριτὴς μὴ γίνε. *Pittacus.* Amicorum iudex ne fueris.

μηδέποτε πειρῶ. δύο φίλων εἶναι κριτής. *Menander.*

Inter duos ne ſis amicos arbiter. *Solon ciuitate in tres factiones diuiſa, nulli adhæſit ſed omnibus concordiam ſuaſit. Plutarch.*

Bias dixit: Malle ſe inter inimicos, quam inter amicos eſſe iudicem; nam ex amicis alterum inimicum, ex inimicis alterum amicum habebo.

Fratrum rixæ ſimiles ſunt peſſulis palatij. *Garner. Gallic.*

Fratres ambulantes lapidem in medio non debent admittere: & canem inter medios tranſcurrere, malum ominis eſt. Apud Plutarchum.

Nie wyſtyguięß ście. Nie wyśliźniięß, Nie wyćwiczięß ście ściánem. Nie vmknięß ście.

μέσον ἔχῃ. *Ariſtoph.* Medius teneris.

μέσον λαβὼν σε οὐφυκτὸν ἔχω. *Idem.* Medium te teneo ne effugias.

τῷ θέλῳ ἔγχελυς κρατεῖται, *vel* τὸν ἔγχελυν κρατῶ.

Folio ficulno anguilla tenetur, *vel* anguillam teneo. *hoc enim ob aſperitatem facile anguillam lubricam detinet.*

Ne ſi ad aulam quidem Iouis fugias, euades. V. Śmierć niechronna.

Quadrigas ſi nunc inſcendas Iouis, atq; hinc fugias, ita vix poteris effugere infortunium. *Plaut.* χελώνην μετόπισθε δίωκε ταχὺς ἵππος. *Plutarch.*

Teſtudinem inſequitur celer equus.

ὁ λύκος τὸν ἀετὸν φεύγει. *Suidas.* Lupus aquilam fugit. ſ. *fruſtrà.*

Ego premo fauces defenſionis tuæ. *Cicero.*

In tuo foro res vertitur. *Plaut. quare non potes recuſare iudicij actionem.*

Apud eundem quidam deprehenſus in mendacio, dicit:

Nec ſubdolis mendacijs vſquam mihi integumentum eſt meis,
Nec ſycophantijs, nec fucis vllum mantellum obuiam eſt,
Neque deprecatio perfidijs meis, nec malefactis fuga eſt,
Nec confidentiæ vſquam hoſpitium eſt, nec diuerticulum dolis. &c.

ὑφαιστείοις δεσμοῖς ἐδέθης. *Ex Homero Suid.* Vulcanijs vinclis ligatus es.

Ex his laqueis ſi te exueris, ac te aliqua vi ac ratione explicâris, in plagas maiores incidendum eſt. *Cic.*

Ita illum hodie intricatum dabo, vt ipſe, quâ ſe expediat, neſciat. *Plaut.*
Verte omnes tete in facies, & contrahe quicquid
Siue animis ſiue arte vales; opta ardua pennis,
Aſtra ſequi, clauſumque cava te condere terra. *Virgil.* i. *non euades.*
Nunquam hodie effugies. *Idem.* *Affine*, Nam ście.

Nie wyś

Nié wygraß z niem / ábo ze-mną.

πρὸς κέντρα λακτίζεις. *Euripid. Pindar.* Contra ſtimulum calces iactas.
Si ſtimulos pugnis cædis, manibus plùs dolet. *Plaut.*
Sudabis ſatis ſi cum illo inceptas homine. *Terenti.*
Cornutam beſtiam petis. *Plaut. Eraſm.* laceſſis *legit Lauinus .i. eum qui ſe poteſt vlciſci prouocas.* ἀρχίλοχον πατεῖς. *Diogenian.* Archilochum calcas, laceſſis: *maledicum Pòëtam qui rependet. Eius dictum eſt illud:* Cicadam ala corripuiſti. V. Rozdrażnić kogo. εἰς τὸν ἀέρα τοξεύεις. *Zenodot.* In cælum iacularis.
δεῖ δὲ πρὸς θεὸν οὐκ ἐρίζειν. *Pindar.* Non oportet cum Deo contendere.
——— οὐκ ἔστι πρὸς δαίμονα φωτὶ μάχεσθαι. *Homer.*
Non eſt homini pugnandum cum Deo. *Vi.* Nié rownia mnié. Vgrożiß.

Nié wyieżdżay przed ſwáty. Nié bádź madrem przéd láty. Nié wylatay gdyć ſkrzydłá nié vroſły.

Te mihi crede memento Nunc in pelliculâ cerdo tenere tua. *Martial. Alluſum aliqui volunt ad aſinum Cumanum qui leonis pellem induerat, ſed malo ſucceſſu. alij ad Cleonem Athenienſem, qui ex coriario dux factus, tandem malum exitum habuit, quòd non in propria pelle quieſſet. (vt ait Horat.) Sed planior erit ſenſus proprius, ſi dicàmus, moneri à Pòëta Cerdonem ludos gladiatorios ſuo ſumptu populo dantem, vt opificio ſuo attendat, nec quod tanto labore parauit, ſtultè effundat; ſed dignioribus & opulentioribus tam ſplendida relinquat.*
——— Intra Fortunam debet quiſque manere ſuam. *Ouidi.* W ſwem pierzu.
ἔστω τὸ οἰκεῖον ὅρον ἑκάστῳ. *Iulian.* Intra proprios limites conſiſtendum.
ὁ παρ' ἡλικίαν νοῦς μῖσος ἐξεργάζεται Odioſa præter ætatẽ eſt ſapientia.
σχῆμα καὶ βῆμα. *Etymologus.* Habitus & gradus .ſ. *concordent; ne, pannoſus cùm ſis, velis ſedere altiùs.* ἀλλ' ὑπερβαίνειν πόδα ῥίπτειν. *Suidas.* Ne vltra gradum pedem iacias vel ponas. *ſeu* Ne vltra terminum ſalias.
μὴ προτρέχειν. Ne præcurras. Ne extra calcem excurras. *Ammian.*
κέρδιον, εὖ φρονεῖν, μὴ λίαν φρονεῖν. *Æſchyl.*
Sapere, & videri nil ſapere, nimis vtile eſt.
μὴ ἐπαρθῇς μέγα, ἵνα μὴ μεῖζον καταπεσῇς. *Nazianzen.* Ne efferaris valde, ne magis deprimaris. Prudentiæ tuæ pone modum. *Prou. SS c. 23.*
Vulgare dictum eſt. Icare noli altè volare. *Ex Ouidio. Vide* Szczęśćie pobłaża *&c. Sed præter Icarum Pòëtarum, apud Suetonium Icarus Neronis detidit & cruore Cæſarem reſperſit. itemq; alter Agarenus apud Nicetam. Adde Simonem Magum qui à S. Petro ex àëre deiectus eſt. teſte S. Maximo.*
Atque his quæ fuerat fabula pœna fuit. *vt ait Martial. de Laureolo.*
Adijce teſtudinem volare cupientem & ab aquila ſurſum ſublatam ac demiſſam, confractam. apud Auienum.

Nié wykrzykay.

Irritare eſt calamitatem, cùm te felicem vocas. P. Syrus.

Gallus apud Æſopum, poſt pugnam cum altero gallo, cùm victor euaſiſſet, altum locum aſcendit, & clarè cecinit, mox à aquila raptus eſt; victus verò ſaluus latuit.

Epimythion ibidem additur planè ex epiſtola S. Iacobi c. 4. ſumptum: ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται, ταπεινοῖς δὲ δίδωσι χάριν. Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. *Vnde conſtat Epimythia fabularum Æſopi à Chriſtiano eoq; Planudo Monacho ſcripta: id quod ex multis aliis locis colligere licet.*

Tacitus corue paſcere. V. Milcz kiedy dobrzé. Nié mów hup.

Nié zábaczy gruſzki w popiélé.

Suam quiſque homo rem meminit. *Plaut.* Sapit ad rem ſuam. *Idem.*
Ad ſuum quæſtum eſt callidus. *Idem.*

εἰ μέν γ' ὀφείλεταί τ' ἐμοὶ, μνήμων πάνυ,
ἐὰν δ' ὀφείλω χἀτέρῳ, ἐπιλήσμων πάνυ. *Ariſtophan.*

Si quid mihi debetur, id memini nimis, Sin debeo ipſe, obliuioſus ſum nimis.

Nié z brnié dalcko, gleboko. Nié gleboki, miáłki rozum.

Repentes per humum ſermones. *Horat.* λόγοι χαμαιπετεῖς. *Pindaro. Quintilianus.* Oratores qui nihil ſupra quotidianum ſermonem attollere audent, humiles & velut terram ſpectantes *appellat.* χθαμαλά τε ἑρπει καὶ περὶ γᾶν νήχεται. *Proclus Conſtantinopol.* Humi ſerpit & circa terram natat. *Sic Columella dicit:* Radices vitis ſumma terræ parte natare. χθαμαὶ ταπειναὶ ἑρμῆναι. *Pindar.* Graculi humi verſantur paſcuntur: *(aquila in nubibus.)* λευκὰς φρένας ἔχει. Alba præcordia habet. *Ex Pindaro qui ait:* λευκαῖς πιόσασ' ὕδατος Δρεπὼ. *Tralatum ab aqua quæ cùm minùs profunda eſt albeſcit & pellucet, Poteſt hue trahi illud Plutarchi, ſed cum ironia:* Nauigatio iuxta terram iucundiſſima *ſub* Obmaná ſtadźi rzécky. V. Proſtak,

Nie żal mi rak vmrzeć. Mam-li zgynąć, mieb zgine rzeczywić wſzelo. Mam-li wiśieć, wole né iedwabnem powroźe, né żielonem drzewie.

Speciosa quæro Paſcere tigres. *Europa apud Horatium, cùpit lacerari a tigridibus dum forma priſtina integra eſt.* ἐν Φαεσὶ γὰρ ὅλεσσον. *Homer.* Luce perire liceat. ἐσθλὰ τὰ φίλατα, με λιπεῖ αἰών. *Idem.* Spectantem me iucunda, deſerat vita. *Vulpes cùm ad patibulum duceretur, rogabat vt per plateam anſerum tranſiret. Apolog.* Oſtetni raz ſie pocieſzyć, nepátrzyć, pożegnać.

καλὸν γ' ἀποθανεῖν πρὶν τινα τλῆναι ὁρᾶν τ' αἰσχύν. *Ariſtotel.* Mori eſt honeſtum priùs quàm morte dignum quid commiſeris.

τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρῶς θανεῖν.

Nec enim mori eſt turpe, turpiter at mori. Pulchrũ mori in armis. *Virg.* καλὸν ξύλον καὶ ἀπαγχόμενον. De pulchro ligno vel ſtrangulari libet.

Tangit

Tangit hoc dictum Aristophan. Simile affert Erasmus Gallis familiare; Si mergendus sum, in pura aqua demergar .i. Si pereundum est, honesta morte perire præstat. Georgius Clarentia dux, a fratre Eduardo IV Angliæ Rege, ob suspicionem affectati regni, iussu mori, data mortis optione; in labro Cretico vino pleno sensim sedenti influente suffocari elegit. Drexel. in Prodromo.

γλυκὺ μέλι με καὶν πνίξατω. Suidas. Dulce mel vel me suffocet. Terpandri Pœtæ & Mulici carmen, cui canenti quidam ficum in os apertum iecit & suffocauit. Epaminundas transfixus iaculo non priùs illud extraxit (videns se moriturum statim) quàm audijt vicisse suos, & telo extracto latus obyt victor. Diodor. Æmil. Prob. Ælian. Sic apud Virgilium perituro solatium datur ab auctore cædu; Æneid 10.

Æneæ magni dextra cadis. Item 11. Nomen non leue telo cecidisse Camillæ. Et apud Homerum Achilles optat ab Hectore se interfici. Thudippo deploranti calamitatem suam quòd iniustè occideretur, Phocion dixit: Et non præclarè tecum agi putas, quòd cum Phocione occidaris? Plutarch.

Mię żal robić / gdy ieſt dla ſzégo.

βοῦς ἀλοῶν. Bos triturans, cui os non alligabant Iudæi.

βοῦς ἐν ἀμητῷ Bos tempore messis .s. gaudet & alacriter laborat, quia triturans benè pascitur, non item arans. Suidas hoc aliter interpretatur.

Lingue solum lassat, sed iuuat ipse labor .s. fructuosus. Martial.

Vide Vládżićiá pracy.

Mię żáłuy dáć kędy trzebá: mé vbedźićć tem nic chlebá.

Fac sumptum properè, cùm res desiderat ipsa.

Dandum etenim est aliquid, cùm tempus postulat & res. Cato.

ἀσωτείας ἀπαιδεύτου, ἀπαιδεύτου ὅτε πρᾶγμα πόθηκεν.

χρὴ τότε γὰ δόσιν, ὅταν αἰτῇ πρᾶγμα ὁ ὥρη. Mylius.

In bono hospite atque amico quæstus est quod sumitur (.i. insumitur.)

Et quod in diuinis rebus sumas, sapienti lucro est. Plaut.

Alexander M puer adhuc, aris sacrorum causa admotus, thura largè satis focis ingessit, quem Leonidas Pædagogus reprehendit dicens: Sic sacrificabis cùm Arabiam ceperis. Cuius vocis Rex adultus memor, sæpiùs thuriferis regnis, nauem thure onustam Leonidæ misit præpiens; ne cum dijs parcus esset. Philippus de Berlaymont.

Mię żáden śię złowiek zępſuć. Pomału śię złowiek pſuię.

Nemo repente fuit turpissimus, accipient te Paulatim &c. Iuuenal.

κακιστος ἀνὴρ εγένετ' ἐν σμικρῷ χρόνῳ. A.

Momento in vno nemo fit nequissimus.

Declarat id egregiè in Plauti Mostellaria Philolaches, adium nouarum exemplo, quæ ignauum habitatorem nactæ, immunda primùm fiunt, tum tegulis vento dejectis tectum perpluit, unde parietes paulatim putrescunt, & tandem tecta ædes corruunt. Sic adolescens benè natus & educatus ac institutus, ubi se socordiæ & voluptati dedederit, sensim ad alia & alia sce-

alia scelera prolabitur, donec pereat. Vsus est hac similitudine ante Plautum Ecclesiastes c. 10. Adde apologum Æsopi de puero furace positum sub, Bogo rodźicy nić karzą.

Nić záraz to będźie / ábo może być. Nić záraz Krákowá zbudowano.
Nić rázem wszystko zrobić / vmieć.

Nihil est simul & inuentum & perfectum *Cic.* Non potest quisquam nostrum subitò fingi, neque cuiusquam vita repente mutari aut natura conuerti. *Idem.* Seris venit vsus ab annis. *Ouidi.*

Primo quoque die, nemo magister erit. *Iunius ex Ioa. Girardo.*

Simile est illud. Nemo repente fit summus.

Tantæ molis erat Romanam condere gentem. *Virgil.*

Solus Sardanapalus Anchialem & Tarsum vrbes vna die condidit, teste Suida. non ille effeminatus, sed alter strenuus & militaris vir. nam duos fuisse idem scribit. alij verò vnum. Primis imbribus non augetur amnis, quia terra eos combibit. *Seneca.*

——— ἐὰς Τρώιλυν πειρώμενοι ἦλθον ἀχαιοί. *Theocrit.*

Tentando Græci ad Troiam peruenêre.

ὡεὶς παρὰν μήτις ἀεξέσθω ὑπερώπεις, *Aristoteles ex Empedocle.* In præsens (.i. *singulu momentis*) consilium augetur hominibus.

Nonumq; prematur in annum .s. *carmen, quod placere hominibus velis, diu domi detineatur & poliatur Horati.* Pictores priùs quàm absoluant opera sua per interualla temporis ea contemplantur, vt abducto ab ijs visu, nouum iudicium semper de ijs faciant. sicq; exigua discrimina notant, quæ assidua inspectione occultarentur. *Plutarch.* Artes cum tempore incrementum accipiunt & perficiuntur. *Ex Martiano Celso Iurisc.* Et plerisq; dicent, artes & artifices nostri sæculi præstantiores esse antiquis adeò, vt si Bias vel Dædalus (& sic de aliis) reuiuiscerent, ridiculus haberetur teste Plinio.

ἐκ γὴ παῖδας σοφιστὰς ἐκδιδασκέμεν σοφός. *Aristotel.*

Non est opus Pueros docendo mox philosophos reddere.

ἐὸ ἔρηαι: μὴ ἅμα ἀρχὴ τὸ τέλος καταφαίνεως. *Herodotus.*

Rectè dictum est: non statim cum initio apparere finem.

δηρὸς δ' ἔοικεν ἐκ ὀλίγων χελιδόνων.

Indigere (*id*) videtur non paucis hirundinibus *id est. multis diebus vel annis. Alludit ad id Horat. ex quo licet formare dictū.* Opus est Zephyris & hirundine multa. *Simile illud ex Virg.* Post aliquot aristas .i. *annos, id fiet.*

πολλοῖσι πολιηγὸς ὀρὺς πρὸς δαμάζεται. *Diogenian.*

Multis subigitur (domatur) rigida quercus ictibus.

Ad primos ictus non corruit ardua quercus. *Garner.*

Arbor post primum subitò non corruit ictum. *Anonym. rhythm.*

Singula capiendo sic omnia capta tenentur. *Idem.*

Gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo. *Versus vulgaris ex Ouidiano.*

Infungus vna nocte vix enascitur.

Paulatim nidum construit auicula. *Garner.*

Huc facit

Huc facit apologus positus sub Poczáć načieżey. *Leopardus cicuratus venationi aptissimus est, sed si tertio aut quarto saltu feram non assequatur, desponder animum & efferatus recedit, donec carne aut sanguine placetur. Anonymus.*

Affine, Dáleko do tégo. Wielkie rzęczy. Pomálu.

Nié záraz do twárdych słow.

Bona verba quæso .s. *priùs quàm mala. Ex Terentio. apud quem hero indignante & minitante, seruus ea verba protulit.*

Piscator Æsopi priùs tibia occinuit piscibus, post reti traxit. (priùs. &c.)

Omnia priùs experiri quàm armis sapientem decet. *Terent. al.* Consilio omnia

Quî scis an quæ iubeam sine vi faciat? *Idem.*

Cuncta priùs tentanda, sed immedicabile vulnus Ense recidendũ est. *Ouid.*

μήσ' ἄὖλως ἀλκὴ πεὶν ἔπεσσιν πειρηθῆναι. *Apollon. Argonaut.*

Robore non primùm sed verbis experiamur.

τῷ λόγῳ μᾶλλον ἄρμενον ἢ τῷ ξύλῳ. *Lucian. .s.* Διαδικάζεσθ.

Melius est lingua (*sermone*) quam ligno (*fustibus*) rem gerere, disceptare.

Vtinum, Nápominánie. Pierwey fuki.

Nieżartowny cżłowiek. Nieuciesżny.

Nulla est in toto hoc corpore mica salis (.i. *vrbanitatis, facetiarum.*)

Ex Catullo qui sic habet. Quintia formosa est. &c.

Totum illud, Formosa, nego: nam nulla venustas,

Nulla in tam magno corpore mica salis. *Quintilian. interpretatur, nil in eo ridiculum. Sed vide* Drodź bez vkłádności.

ἅλμη οὐκ ἔνεστιν αὐτῷ. *Zenodot.* Salsitudo illi non inest .i. *lepos facetiarum.*

ὁμοιός ἐστιν οἴνῳ αὐστηρῷ, ὃς πρὸς μὲν φαρμακοπωλίαν χρῶνται, πρὸς δὲ πότοισιν οὐ πάνυ. *Laërtius de homine studioso vel philosopho.* Similis est vino austero, quo in pharmacis conficiendis vtuntur, in compotationibus non item. Neq; Gratijs neq; Musis sacrificat. *Vide sub* Gruby. *Affine*, Nieluckí. Niewęsoły.

Nié záspi on tu / ábo tego.

—Haud tanto cessabit cardine rerum. *Virg.* .i. *hanc occasionem vel commoditatem non prætermittet.* Anserem vel Gruẽ dices. Abscedet oculis somnus &c. V. Czuyny.

Nié zástąpiś ty mnié.

Mihi dolet cùm ego vapulo. *Seruus Plautinus.* Ni doleres tu, ego dolerem. *Itidem.* Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie effecissem. *Idem.*

Non subdes tu tergum tuum stultitiæ meæ (*peccato*) succedaneum. *Ex eodem Plauto.* .i. *non excipies verbera pro peccato meo.*

Nié zátái nic. Nié zátrzyma táiemnicé. Jak morze wszystko wyrzuci.

Plenus rimarum est hâc atque illâc perfluit. *Ex Terent.*

Futilis & rimarum plenus. *Apulei.* Seruon' fortunas meas cõmisisse futili? *Terent.*
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures. *Horati.*
ἐκ τετρημένης κύλικος πίει. *Suidas.* E perforato calice bibit.
μηλιακὸν πλοῖον. *Suidas.* Meliaca nauis .s. *rimosa & perfluens. Melia Cariæ ciuitas.*
ὡς φελλὸς ἀβάπτιστον. *Pindar.* Suberis instar immersabilis.
Dolium pertusum. *hoc quoq; sensu usurpant Paræmiographi, & ad hoc videtur alludisse Terent. suprà initio.* Dicenda tacenda loquitur. *Ex Horatio.*

V. Vlié ostoi śie. Trudno zátáić.

Vlié zátáį śie ſydło w miéchu.

Aſekt/ nałog/ przyrodzenie/ zátáić trudno/ wnet śie wyda.

Heu quam difficile est crimen non prodere vultu! *Ouidi.*
ὀλίγον χρόνον δύναιτ' ἄν τις πλάσασθαι τὸ αὑτοῦ πρόσωπον. *Lysias.* Breui tempore possit quis fingere mores suos. θᾶττον ἂν πέντε ἐλέφαντας ὑπὸ μάλης κρύψειας, ἢ ἕνα κιναιδον. *Lucianus.* Citiùs quinque elephantes sub ala celes, quàm vnum cinædum. ῥᾴδιον ἀεὶ λανθάνειν κακὸν ὄντα. *Plato.* Non facile est vt qui malus est semper lateat. Exseritur opere nequitia non incipit. *P. Syrus.*
Si qui peccat, tam malus fuit, sed nunc malitiam latentẽ prodidit. Nam opus, mentis effectus.
Non est facilis virtus, quam verò difficilis eius diuturna simulatio? *Cic.*

ᾧ μόνῳ δίκαιον ἄνδρα δείκνυσιν μόνῳ,
κακὸν δὲ κἂν ἐν ἡμέρᾳ γνοίης μιᾷ. *Sophocles.*
Solum tibi probum tempus ostendet virum,
Porrò improbum vel vnica agnosces die.

ἄμαχον δὲ κρύψαι τὸ ζυγὲν ἦθος. *Pindarus.* Difficile est occultare congenitos mores. *Achilles femineo habitu in gynæceo latens, agnitus est ab Vlysse, dum clangico audito, omissis muliebribus ornamentis, clypeum & hastam ibidem posita arripuit. Lycophron Tzetzes, Plinius.*
οὔτε πῦρ ἰματίῳ περιστεῖλαι δυνατόν, οὔτε αἰσχρὸν ἁμάρτημα χρόνῳ. *Plutarch.*
Nec ignem tunica, nec turpe delictum tempore occultare possibile est.
ἐν κρυπτῷ ἐστι ἐν κακοῖς ὁ ἐχθρός. *Ecclesiastici cap: 12.*
Non abscondetur in malis inimicus.
Naturam expellas furca, tamen vsque recurret. *Horat.*
Tolle periclum Iam vaga prosiliet frenis natura remotis. *Idem.*
Difficile est iustum dolorem temperare. *Papinian.*
Amor tussisque celari non potest. *Gallorum dictum. addit Garner fumum & pecuniam.*
——Quis enim benè celet amorem? Eminet indicio prodita flamma suo. *Ouid.*
——Quis enim celauerit ignem? Lumine qui semper proditur ipse suo. *Idem.*
Nunquid potest homo abscondere ignem in sinu suo, vt vestimenta illius non ardeant? *Salomon Prou. 6. de eodem argumento tractans.*
Sic in Casina Plauti Staleno amator improbus suum negotium alieno sub nomine agens, non

potest

poteſt celare ſuum affectum, ſed frequenter prodit dicens. me, mihi &c. pro illum, illi &c.
Horologium ſonans furatus eſt. V. Wyiáwi śie to.

Nié zawſze bedźieß panem / królem / przełożonem.
Nié záwße bedźieß przebarßczał. Obroći śie koło fortuny.

οὐκ ἀεὶ ἔσεσθαι τὰ κρόνια. Non ſemper erunt Saturnalia. *Seneca in Ludo, inſultans Neroni mortuo, ait.* Dicebam vobis: Non ſemper erunt Saturnalia. *Seruorũ hæc feſta erant, quibus publicitùs dabatur ſeruis licentia etiam in dominos impunè peccandi. quod ſatis apparet ex Dauo Horatium herum ſuum his diebus caſtigante. ei verò aliquantùm id aggredi reformidanti dicit Horat.* Age, libertate Decembri,

Quando ita maiores voluerunt, vtere. *Et Seneca epiſt. 47. ſcribit: Seruos his diebus, non ſolùm cum dominis ſuis epulari, ſed etiam honores gerere, & ius in domo dicere ſolitos, idq; habitu dominorum. vt Dion teſtatur. qui ſcribit; Narciſſo Claudij Cæſaris liberto, ex ſuggeſtu incipiente alloqui milites, reclamatum ab eisdem his verbis;* Io Saturnalia; *conditionem eius perſtringentibus.*

Similia feſta apud Athenienſes erant Antiſtheria *dicta: vnde illud dictum, huic loco etiam aptum:* θύραζε κᾶρες οὐκ ἔτ' ἀνθιστήρια.

Foras Cares, non amplius anthiſteria .i. *licentia ad tempus ſeruis conceſſa iam exſpirauit. Plura Lucian. Macrobi.*

Miſcet hæc (*aduerſa*) illis (*proſperis*) prohibetque Clotho
Stare. Fortunam rotat omne fatum. *Seneca Thyeſte.*
Affine, Szcześćie odmienne.

Nié záwße cżékv wßyſtko g-myśli / powoli.
Non licet hominem eſſe ſæpe ita vt vult. *Terenti.*
Nam neque chorda ſonum reddit, quem vult manus & mens. *Horati.*
Multa euenunt homini quæ vult, quæ ne vult. *Plaut.*
πολλὰ δὲ ἀνθρώποις παρὰ γνώμαν ἔπεσεν. *Pindar.*
Multa hominibus præter animi ſententiam euenerunt.
ὅσσα τῳ ἀνθρώπῳ παραγίνεται οὐκ' ἐθέλοντι. *Theognis.*
Non cuiuis aderit ſubitò quodcunque cupiuit.
ἀλλ' ὁ Ζεὺς ἀνδρεσσι νοήματα πάντα τελεύτᾳ. *Homer.*
Sed nec Iuppiter ipſe facit quæ cogitat omnis.

Nié záwße frásunki / kłopoty / mélánkolia.
Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*
Φροντίσι δεκτὰ τέρψις ἔστω καιρῷ χάρματα μίσγε. *Mylius.*
Quondam cithara tacentem Suſcitat Muſam, neq; ſemper arcum Tendit Apollo. *Horat.* Non ſemper imbres nubibus hiſpidos Manant in agros;
Aut mare Caſpium Vexant inæquales procellæ Vſque:
Nec Armenijs in oris ſtat glacies iners Menſes per omnes. *Idem.*
οὐποτε πάγκακον ἦμαρ. *Heſiod.* Nunquam omninò malus eſt dies. V. Odpoczynék.

Nié záwße przy dworzé gody / zeſtße głody.

In aulis non ſemper Bacchanalia, ſæpiùs Eſurialia.

ἡ πεῖν' ἐν αὐλαῖς ἢ κόρε λαμινωτερα. *A.* Fames in aulis ſatietate crebrior.

In aulis non quilibet eſt Saturio, vix non quilibet Eſurio. *Ex Plauto.*

Plures in aula Pinarij, quam Potitij. *Ex Virg. Liuio. Potitij à potiundo dicti ſunt Cerda. Pinarii.* ἀπὸ τοῦ φθάνειν *Plutarch. i. ab eſuriendo. Erant vero in ſacris Herculis miniſtri vtriq; Potitij quidem qui priùs ad epulas acceſſerunt, & eis potiti ſunt: Pinarii verò qui tardius aduenerunt & ab eis ex luſi eſurire coacti ſunt.* V. Dworſki żywot.

Nie zawße śie iedną ſtruką powodzi. Nié záwße iedno ſłużу.

ἐχ ὅτι κεν ἅπαξ εὐτυχὲς, ἀεὶ εὐτυχές. *A.*

Non ſemper id erit proſperum, quod ſemel erat.

Aſinus ſal ferens, caſu in aqua lapſus, liquefacto ſale, onere leuatus eſt: idem ſpongias ferens, ſimile leuamen ſperans, ſponte lapſus, & ſpongiis aqua impletis leuare ſe non valens ſuffocatus eſt. Apologus Gabriæ. Aſinum hunc fuiſſe Thaletis & hanc eius aſtutiam ab hero deprehenſam ſcribit Plutarch. Vulpes ad cortem gallinarum ingreſſura optabat foramen dilatari, vt quam plurimas efferret: cambus autem excitatis & vrgentibus, optabat idem coarctari. Apologus Faërni, qui addit Epimython tale.

Pro commodis mutare vota homines ſolent.

Vide Apologum Æſopi de Lignatore. ſub Nié iednáke záwße beześćie, *vbi habes dictum.*

Fluuius non ſemper fert ſecures.

Nié záwße to wzniдzié co zaśiéieß.

Non ſemper ad ſemen nata reſpondent. *Ex Seneca. qui id affirmante ſenſu protulit.*

πολλακις ἄλλο μὲ ἔσπαρκας καὶ ἄλλο θερίζῃς. *A.*

Sæpe aliud metitur, quàm quod concreditur aruo. *Sic Virgil. ait:*

Grandia ſæpe quibus mandauimus hordea ſulcis,
Infelix lolium & ſteriles dominantur auenæ. &c. *Item.* Sed illos
Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis, *al.* auenis.

ἀντὶ πυρῶν ἄρα ἐξελθοι μοι κνιδη, ἀντὶ δὲ κριθῆς βάτος. *Iob. cap. 31.*

Pro frumento prouenjat mihi tribulus, & pro hordeo ſpina.

ζυγνὰ δ' ὀλοχῶν θήσεν ἐσθλὸν, ἔθηκε κακὸν. *Theognis.*

Sæpe bonum credens, ſponte malum poſuit.

Nié záyrzeć. Nié záyrzyć nikt. Niémaß zégo záyrzeć.

———Sine riuali teque & tua ſolus amabis. *Horati.*

Licebit eum ſolus ames, me æmulum non habebis. *Cic.* Pompeius quàm ſeipſũ amans ſine riuali! *Idem.* Liuor ſumma petit, ſ. *non infima Ouidi.*

Horum Semper ego optârim pauperrimus eſſe bonorum, ſ. *rimere & inuigilare opibus aſſiduò. Horati.* Eius ingentes oculo irretorto Specto ego aceruos. *Ex Horat.*

———Miſerere tu felicium. *Mart. tantùm abeſt vt inuideas illis, qui ſe putant beatos, quòd opibus abundent & à vulgo ſuſpiciantur ac prædicentur, cùm miſeri ſint.*

τοῖς

τοῖς ἀδὲν ἔσιν ἀδὲς ἔις ὅλως φθονεῖ. *Euripides.*

Qui penitùs homo nihili est, quid inuideas ei?

ἥλιος ἑσπέρας μὴ φθονεῖ. *Ex Philostrato.* Sol non inuidet vesperæ.

Asinus onera portans, viso equo bellicho pulchrè ornato inuidebat ei, postea occisum cerneni, suam sortem magis adamauit. Æsopi apologus.

Scythia non inuidet Ægypto. *Rhodigin. quia dissimiles & distantes multùm sunt. Confer.* Przestań ná swem.

Nie zażyteż tego.

Rape, congere, aufer, posside: relinquendum est. *Martial.*

ἄλλοισιν συνάγεις αὐτὸς γυμνὸς ἔνθεν ἀπείσῃ. *A.*

Accumulas alijs, aft ipse hinc nudus abibis.

Linquenda tellus & domus & placens Vxor, neque harum quas colis arborum

Te præter inuisas cupressos Vlla breuem dominum sequetur.

Absumet heres Cæcuba diguior. &c. *Horati.*

In titulum sepulchri laborasti. *Seneca in eum qui serò dignitatem aliquam consecutus est: Sic diuiti apud S. Lucam c. 12. dicitur.* Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te; quæ autem parasti cuius erunt? *Plura talia sunt apud Ecclesiasten, Ecclesiasticum, in Prouerbijs sacris & Psalmis passim obuia.*

κρητικὴ θυσία. *Zenodot.* Cretense sacrificium: *de eo qui non fruitur iis quæ parauit. Vt Agamemnon in Creta sacrificio inchoato illud reliquit ob tumultum fugientium captiuorum cum nauibus. Dicitur & de negotio imperfecto vel tumultuario.*

Niezgoda. Niezgodni. Nie zgodza śie te rzeczy. Przećiwne rzeczy śie nie zgodzą. Poki świát świáten/ wilk owcy/ ábo pieś kotce/ nigdy nie będźie brátem.

Dwá koći w iednem worze. Trudna zgodá/ ogień wodá.

Lupis & agnis quanta sortitò obtigit, (*tanta*) Tecum mihi discordia est. *Horati.*

Iungere gryphes equis, canibus damas. *Virgil.* Vulpes cum leonibus. *Martial.* Diuertunt longè mores virgini & lupæ, i. *meretrici. Plaut.*

Non benè conueniunt nec in vna sede morantur Maiestas & amor. *Ouid.* Dissimilitudo morum, distantia vitæ, & ingenia contraria, soluunt amicitiam. *Cic.*

τί κόθορνος καὶ ῥοπαλον ξυμβάλλει; *Aristophan.* Quid cothurno (*delicatorum & historionum calceamento*) cum claua Herculis commercij?

τίς δὲ κατάληψις καὶ ξίφους κοινωνία; *Aristophan.*

Quódnam mucroni atque speculo consortium?

Facilius inter horologia quàm inter eos conuenit. *Seneca de Philosophis.*

ἄμπελος καὶ κράμβη. *s. ἀλλαπαβεῖναι. Suidas.* Vitis & brassica dissident. *Sic quercus si iuglandi vicina sit emoritur. Plinio teste. Item olea & quercus dissident & plura huiusmodi in plantis herbis lapidibus apud eundem. In animalibus quoque multa dissident. Aquilarum pennæ aliarum volucrum pennis mistæ eas deuorant. aut Plin. Pantherinæ pelli pili decidunt, si prope suspendatur pellis Hyænæ, cum qua etiam viua odium exercet. Idem Plini. Sic pelles lupinæ adeò inimica ouinis, vt tympana lupina pelle obtecta,*

obiecta, obtundant alia tympana ouinis aliisue pellibus tecta. Oppian. Addit Plerius fides ex intestinis lupi factas, reddere absonas & mutas fides ex oue vel alio animali factas.

οὐδὲ λύκοι τε καὶ ἄρνες ὁμόφρονα θυμὸν ἔχουσι.
ἀλλὰ κακὰ φρονέουσι διαμπερὲς ἀλλήλοισι. *Homer.*

Neque lupi & agni concordẽ animũ habent. Sed malè cogitat perpetuò alter alteri.

μιγνυὺς τὰ ἄμικτα. *Cyrillus Alexandri.* Misces quæ misceri recusant.

τί δελφῖνι καὶ βοὶ κοινόν; *Suidas.* Quid delphino & boui commune?

ἐκ διαμέτρου. ἢ καὶ διάμετρον ἀντίκεινται. *Athanasi.* E diametro vel iuxta diametrum oppositi. Diametro distant.

Suilla harmonia. V. Κάζdy w świa. In alia omnia discedere. *Cicer.*

Quid barbito cum crocoto! Quid lyræ cum vitta? Quid ampulla & strophium? *Ex Suida.* Duo Echini. *Vide* Nigdy.

ἡρακλῆς καὶ πίθηκος. Hercules & simia. *dissident. hæc dolis ille viribus vtebatur.*

Amphion & Zethus fratres. *moribus admodum dissimilibus & dissentientibus apud Platonem Euripidem Pacuuium.*

τὰ ἀκόλλητα κολλᾶς. Insociabilia glutinas.

Amicus vt oleum plantis. *Rhodigm. per antiphrasim dictum accipe.*

πῦρ ὕδατι μιγνύναι. *Plutarch.* Ignem aquæ miscere.

Fullo noluit migrare in carbonarij domum licet amplam, ne à se candefacta, ille denigraret. Æsopi apologus. Epimythion Planudæ.

ὅτι πᾶν τὸ ἀνόμοιον ἀκοινώνητον. Quod omne dissimile sit insociabile.

Conuenit illis vt cani & feli. *Garner. ex Gallico. nostrates idem vsurpant.*

Disparibus bobus nunquam trahitur bene currus. *Garner.*

Affine, Κάζdy w świa. Przećiwna rzecz.

Nie z iem-ći go.

Similis phrasis est 2 Regum 19. vbi Tribus Iuda prior occurrit Dauidi & eum honorificè deduxit: ob quod Israëlitis indignantibus respondit: Nunquid comedimus aliquid ex rege? .i. *saluum illum etiam absque vobis adduximus.*

Potes hic vsurpare ex ethnicis illa. Non sum Saturnus, qui filios suos vorabat, aut Polyphemus aut Lamia, aut Anthropophagus, Pãphagus, *& similia; qualia sub* Obżarty *non pauca habes.* ὁ πάμφαγός εἰμι, *&c. Quadrat & illuda.*

Num Charadrium vendis? *vel* Non charadrium vendis. *Vide sub* Zazdrościwy.

Nie z każdego żaka będzieć abo bywa kśiądz.

Vulgò hic vsurpatur illud. Non ex omni ligno fit Mercurius.

ἐκ ἐκ παντὸς ξύλου ἑρμῆς ἂν γένοιτο. *Pythagoras apud Apuleium inquit:* Non enim ex omni ligno Mercurius exsculpi debet. *Huius enim sigillum è buxo sculpserat Apuleius ad magicæ artis vsum; & alioqui lignum hoc durabile admodum est, & ipsi refixit Plinio teste.* Non quælibet vitis insitionem patitur.

Nie z każdey rzeki przyiemna Bogu ofiarą.

Non

Non quacunque manu victima cæsa litat .i. *Deo grata est vel impetrat. Martial.* Respexit Dominus ad Abel & ad munera eius; ad Cain verò & ad munera illius non respexit. *Genes 4.* ἡ πασα χειρ θυσα θεὸν ἱλασκεται. *A.*

Non quæque sacrificans placat manus Deum.

Alexander ab Apelle pingi & à Lysippo fingi tantùm volebat. *Cic.*

Nieznaiome rzeczy/ niétakome. Czégo niéznamy/ tego niéżądamy.

ἃ ἀγνῶτα οὐδὰς ποθῆ; Ignoti nulla cupido. *Passeratius.*

Quæ ignoramus, aspernamur. *Lazar. Baysius.*

Nieznaiomego śie strzeż.

Lupus est homo homini non homo cùm qualis sit non nouit. *Plaut.*

ἄγνωστος ἄνθρωπος ὁμοίτροπός ἐστι λύκῳ. *A.*

Ignotus homo quiuis mihi instar est lupi.

Nieznamy. Nieznamy sie.

Quem egò hominem nullius coloris noui. *Plaut.*

Nuper vsque albus an ater esses ignoraui. *Apuleius.*

Ne pictum quidem illum vnquam vidi. *ex Cic.* Quem nemo natum nouit. *ex Cic. qui aut:* Quos omninò natos nesciebam. *Et Plaut.* Non magis me respicias, quàm si natus nunquam siem.

ὃς ἐμὲ οὐδ' ἂν ζῶντ' ἤδει. *Aristophan.* Qui me ne viuere quidem sciat.

οὐδ' ἔγνω πότερον τεθνάκαμεν ἢ ζοοὶ ἐμές. *Theocrit.*

Non nouit vtrum mortui an viui simus. Nomine tantùm notus. *Horat.* Me nihilo minùs respicit, quàm si ducentos annos hinc fuerim mortuus. *Plaut.* Quæ egens relicta est misera, ignoratur parens, negligitur ipsa. *Terent.*

Nieznaś sie na tem. Znaś sie na tem/ tak kozá ná pieprzu/ iák wilk ná gwiazdách.

ὄνος λύρας ἀκροάτης. *Varro. Gellius.* Asinus lyræ auditor.

τι κοινὸν τῃ λύρᾳ χ' ὄνῳ *Lucian.* Quid commune asino cum lyra?

ὄνος λύρας ἤκουσε, καὶ ζάλπιγγος ὗς. *Suidas.*

Asinus lyræ, sus audiit sonum tubæ.

ὄνος ἐν μύρῳ. *Diogenian.* Asinus in vnguento.

ὡς εἰ τ' μυθον ὄνῳ τις λεγοι *Galenus.* Velut si asino narret quis fabulam.

In aures asini canere *se dixit Musicus Ægyptius excellen., qui Syrorum regi musices ignaro canens ab eo contemptus & tacere iussus est. Ex Dione.*

Sic Antheas Scytharum rex Ismeniam tibicinem inter pocula canentem audiens, cæteris applaudentibus dixit: Suauiùs se equum hinnientem audire solere. *Plutarch.*

ὄνος πρὸς αὐλὸν, πρὸς λύραν. *Athenæ.* Asinus ad tibiam, vel ad lyram.

Nil graculo cum fidibus. *Gellius.* Gallus vnionem repertum contemnit. *Apolog.*

τι τυφλῷ χ' κατόπτρῳ; *Stobæus.* Quid cæco cum speculo?

Cæcus

Cæcus monſtrat iter. *Horat.* Cæco nil coloratum.

Cæcus de coloribus diſputat. *Ex Ariſtotel.*

τὴν σοφὴν σοφὸς εὐθύνει, τεχνὰς δ' ὁμοτέχνης. *Phocylides.*

Sapientiam ſapiens diiudicat, artes verò artifex.

νήπιος δὲ τό γ' οἶδ', ἑκατὸν ξύλα τε δίφρου ἁμάξης. *Heſiodus.*

Stultus ne hoc quidem ſcit, centum eſſe ligna plauſtri.

δειπνεῖν με δίδαξε. Cœnare me doce .ſ. *non pòetari. Apud Ariſtophanem hoc dicit Bacchus Herculi voraci, de Pòëtis iudicium ferenti, cùm ille ciborum quàm Tragœdiarum peritior eſſet.* Sus amaracinũ fugit. Cantharus vnguentũ. V. Aptekà gnoykowi.

Affine, Wrzkomo rozumie. Proſtak. Nié twoiá to rzécz. Rozſadek gruby

Nié zolmerz. Nié wiele ich pobił.

Nemo per tuum latus ſauciatus eſt. *Cic. in Vatini. id verò accidere ſolet ſtrenuis, qui ante aciem prouolant, vel ſuo corpore aliquem tuentur.*

Aptè hic vſurpabis illud Turni apud Virg. ironicum. Quando tot ſtragis aceruos
Teucrorum tua dextra dedit, paſſimque trophæis Inſignis agros.

φόβος διεπλάσατ' ἐν λόγχῃ θίγειν. *Euripid.*

Perculſus eſt meru antè quàm haſtam tangeret.

πολεμίας σάλπιγγος ἀδὲ ἐν ὕπνοις ἀκοῦσαι τρομεῖν. *Phylarchus.*

Bellicam tubam ne in ſomnis quidem audire ſuſtineat.

ὁ μὲ λόγος θαυμαστὸς, οὐδὲ λέγων ὁ πεισιτάλπιγξ. *Plutarch.*

Oratio quidem admiranda, ſed qui dicit nunquã tubæ ſtrepitũ audiuit. *vel,* nunquã eum tuba circumſonuit. Ante tubam tremor occupat artus. *Virgil.*

πρὸ δ' μάχης ἐάλωκεν. *Appian.* Ante pugnam captus eſt.

τί φεύγεις Διόνυσε; τί σοι φόβος αὖτι κυδοιμῷ; *Nonnus.*

Quónam Bacche fugis? quiſnam hic timor ante periclum, aut tumultum?

V. Boiáźliwy.

Nié zoſtáwuymy nic nieprzyiacielom / zlem potomkom / powinnem.

Profuſorum nepotum eſt oratio, qua ſuum luxum tanquam honeſta & iuſta tuentur.

τάδε Μῆδος ὁ Φυλάξει. *Zenodot.* His Medus (*hoſtis*) non inſidiabitur; *vel* hæc non obſeruabit, non cuſtodiet. *Græcorum dictum eſt, qui aduentante Xerxe omnia ſua conſumpſerunt, ne ſolatium hoſti relinquerent. Noſtro more duceres.* Ziedzmy / ſpiymy / niech niema Tátárzyn poćiechy / ábo co bráć.

Poſſent etiam hoc dicto perſtringi ydem luxuriosi, ironicõs prolato.

Nié zow ſwoiem własnem tego / co ſnać maß z dáru cudzego / ábo Bożego / ábo cokolwiek maß odbytnego.

Non eſt tuum fortuna quod fecit tuum. *Seneca.*

οὐκ ἔστι σὸν, ἴδιον δ' ἅπαν τύχης δόμα. *A.*

Dari bonum quod potuit auferri poteſt. *Seneca.*

Nil proprium ducas quod mutarier poteſt. *P. Syrus.*

Nié

Nie zstadby poczać / ábo poczynáć.

Non ab vnguibus incipiendum, *S. Basilius ait:* καλὸν γέλασόν ἐστιν, ἐκ τῶν ὀνύχων ἄρχεσθαι. Ridiculum est, ab vnguibus incipere. *& non à capite negotium aliquod vt medicinam, picturam, reipublicæ vel communitatis alicuius emendationem.*
Simile est illud Aristidis. ἀπὸ κεφαλῆς ἱμάτιον ἀφαιρεῖσθαι. A limbo tunicam absoluere .ſ. *absurdum est. Et Platonis:* τὸ λέοντα ἀπὸ τοῦ ὄνυχος ἀφαιρεῖσθαι. Ab vngue leonem elaborare, perficere.

Nigdy. Nie bedźie to nigdy Na zielone świątki.
Pierwey świát opák poydźie. Musiáło by słońce ináczey chodźić.
Poki świát świátem nie bedźie to. Kiedy mi na dłoni włosy wrosła. *&c.*

Apud Latinos & Græcos similiter multa sunt in hanc sententiam. vt: θᾶττον ἄνθρωπος τὴν πᾶσαν ψάμμον ἐξαριθμήσειεν. *Suidas.* Citiùs quis omnem arenam dinumerârit.

θᾶττον ἔλαφοι λευκὰς κόρυκας, πλωτάς τε χελώνας
εὑρεῖν, ἢ ὀλόκμον ῥήτορα καππαδόκην. *Ammian.*
Citiùs albos coruos, & volantes teſtudines
Reperias, quàm probum Rhetorem Cappadocem.

Ad Calendas Græcas. *Augustus apud Sueton. Nam Græci Calendas non habent sed* νουμηνίας .i. *nouilunia. quæ obseruabant quocunq; die mensis incidissent. Calendæ autem Latinorum semper prima die mensis accidebant.*
ἐπὶ ἂν ἡμίονοι τέκωσι. *Herodot.* Cùm mula pepererit. *Galba apud Sueto. nam sterilis est.*

Ne per ſomnium quidem .ſ. *id fiet. sic Theocrit:*
μὴ τύγε μευ̃ κύσῃς τὸ καλὸν στόμα, μήσ' ἐν ὀνείροις.
Nunquam tu oſculaberis meum pulchrum os, nein ſomnis quidem.

Priùs vnda cum flamma redibit in gratiam *Cic. ex Vet. Poëta.*
πρωτέρους χελώνη παραδραμεῖται τ' ἀσύποδα. *Diogenian.* Priùs teſtudo leporem *vel* cuniculum curſu præuerterit.
Vbi mula pepererit .ſ. *capies ciuitatem. Sic Babylon obsessa respondit Dario. interim mula portentosè peperit, & capta est ciuitas. Pierius.*

Ante leues ergo paſcentur in æthere cerui,
Et freta deſtituent nudos in littore piſces, Quàm &c. *Virgil.*

πρίν κεν λυκος ὄιν ὑμεναιοῖ. *Aristophan.* Priùs lupus ouem ducat vxorem.
τὸ πέλαγος πρότερον εἰσὶ ἄμπελον. *Diogenian.* Priùs mare vitem tulerit.
πρὶν δυο ἐχίνοι εἰς φιλίαν ἐλθεῖν *Suidas.* Priùs duo echini, *(terrestris & marinus)* amicitiam ineant. πρὶν ἐνθένδε φύσασθαι τρίχες ἢ σὺ ὄψει σελδικείαν, *id est:* Priùs in hac manu naſcentur ſetæ, quam tibi Seleuciam conſpiciendi potestas sit futura. *Apud Plutarchum legatus Parthorum manus supinæ vola ostensa, respondit M. Crasso, qui dixerat, se mandatis Parthorum Seleuciæ responsurum.*

In caput alta ſuum labentur ab æquore retrò
Flumina, conuerſis ſolque recurret equis,

Terra feret stellas, cælum scindetur aratro,
Vnda dabit flammas & dabit ignis aquas. Quàm &c. &c. *Ouid.*

Scarabæus citiùs faciet mel. *Palladas.*

θᾶσσον ποιήσῃ μέλι κάνθαρος, ἢ γάλα κώνωψ.
Producet citiùs mel cantharus, atque culex lac.

Priùs Apulis iungentur capreæ lupis. *Horat.* Maria priùs exuras quàm &c. *Virg. sub* O nicpodobne rzéczy. *Vide Pòèticam Georgij Fabricij, qui talia multa istuc congessit ex variis Pòètis, sub Titulo Nunquam & sequenti.*

Φωκέων ἀρά. *Zenodot.* Phocensium exsecratio *qui communi consensu ex Ionia patria migrantes, lapide ignito in mare coniecto diris deuotionibus & exsecrationibus additis, iurarunt se nunquam in patriam redituros, nisi ille lapis è mari enataret .i. nunquam. Apud Horatium l. Epodon 16. sic hi loquuntur.* Eamus omnis exsecrata ciuitas, &c. *Hinc aliud dictum ortum est.* μὴ πρὶν ἢ τὸν μόλιβδον Φωκέων ἀναδῆναι. Non priùs quàm lapis ignitus Phocensium enatàrit, *quem illi iuramento stabiliendo in mare conijciebant. Herodot. quod alios etiam populos facilitasse scribit Plutarch.* Cùm ferrum plumbúmue natabit suberis instar. *Hospitalius.* *Affine,* Nicpodobieństwo.

Nigdzie. Byś zwiedził wszystek świát, nie naydziesz.

Si ipsi soli quærendum des, reperire non possit. *Ex Plauto.*

κἂν δῆι κερείων τὰ τριῦλλα μυθολογούντων ἀκούσῃς. *Lucian.* Ne in tonstrinis quidem (*vbi garrulitas dominatur*) talia fabulantes audies. Nieśtychána to.

Recentiores aliqui iocantes dicunt: Sub concauo lunæ aliquid esse. *quod dictum alludere videtur ad fabulam Luciani lib. 1. de Vera Historia, vbi in globo Lunæ nouam terram & alia multa ridiculè & absurdè ineſſe fingit.*

Huc facit Pindari & Stephani dictum sub Nieźwiedzieć kędy.

Nikt.

Latini dicunt. Bona fortuna. *Vide plura in 1 Tomo sub eodem Verbo* Nikt.

His adde illud Horatij. Non dii non homines non concessère columnæ.

Et Pindar. Nec Deus nec homo. *Sub* Bogá nicoßukaß *suprà.*

Ni mnie, ni tobie. Ni tobie, ni mnie. Ni temu, ni owemu. Niemáß śie czem dzielić.

λεπτὰ ξαίνῃν aut ξέειν. *Suidas.* Tenuia radere, diuidere.

κατατρίβῃ τὸ κύμινον. *Theocrit.* Concidere vel diuidere cyminum.

σῦκα μερίζειν. Ficus diuidere. *Martialis cuidam, qui Equitem se cum fratre iactabat, cùm tantùm quadringenta .i. vnum censum equestrem haberet, dicit:*

Quadringenta secat qui dicit σῦκα μερίζε .i. perinde facis, *cum 400 tantum in censu habens, eques haberi cum fratre vis, atq; si ficum diuideres, quæ nec vnum sattat. Simile apud nos illud,* Jágody śie dzielić, *Adde si lubet crudele dictum falsa matris*

l. 2. Regum c. 3. de infante dubio: Nec mihi nec tibi sit, sed diuidatur. *Quadrat & illud Isaiæ c. 28.* Coangustatum est stratum, ita vt alter decidat. & Pallium breue vtrumque operire non potest. *Et Matthæ. 25.* Ne forte non sufficiat nobis & vobis.

Ni pachnié/ ni śmierdzi. Barszczyk. Niekki zgłowiek.

Neque amicus, neque inimicus. Neque amat, neque odit. *Sic Theognis.*

δεγαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος
ἔστε γὰ ἐχθεαίνειν, ἔστε φιλεῖν δύναμαι.

Difficili quodam modo affectus sum erga tuam amicitiam.
Nec enim odisse te nec amare queo. *Et Martial.*
Difficilis, facilis; iucundus, acerbus es idem.
Nec tecum possum viuere, nec sine te.

ἀσ' ἔμψυχος· ἀσ' ἄψυχος· *Ex Platone.* Nec animans, nec inanime.

κἀσὲν γ' ἄχρηστον ἀσὲ χρήσιμον παρόν. *Euripides.*

Inutile nihil, vtile nihil ei adest.

Lentus & patiens nimium videor. *Cic.* Neminem adhuc offendi qui hæc tam lentè, quàm ego fero, ferat. *Idem.* Non irasci nonnunquam est lentitudinis. *Idem.* Nunc tu lentus es, susque deque fers. *Laberius.* *Simile est illud:* Teucris illa (*i. Antonius, effeminatus vel fidei ambiguæ*) lentum negotium. *Cic.* .i. *tergiuersatur & diem ex die ducit, tardus ad debitum soluendum.*

νοῦς· ὃ σώλωνος κολάζει οὗτος ἐν τάσι μηδετέρῳ μέρει προστιθεμένους. *Plutar.* Solonis lex punit eos qui in seditione neutri parti se adiungunt.

Ζωτλιον ἡμιεφθον. *Isaiæ 51. apud LXX.* .i. Beta semicocta.

Qui languidus est & animo remisso, inter virtutes & vitia fluctuans, est beta semicocta. *Cyrillus. Hieronym.* Vltra betam semicoctam insipidi sumus. *S. Paulin. tralato similer ad animum sensu.* *Vappa etiam dici potest homo nullius animi & consilii tanquam saporis nullius vinum. item qui neutram partem sequitur probat vel improbat.* Neque calidus neque frigidus. *Apocalyps. 3.*

Non laudo florem qui nullum spirat odorem. *Anonym. rhythm.*

Affine, Ni to/ ni owo. Oboietny. Niáciagnięś gdźiè chcęś.

Ni przez ni zaz.

Quo iure quáue iniuria. *Terent.* Słuszniè/ niè słuszniè.
Temerè, nulla causa. *Cic.* Bez żadney przyczyny.
ἀπολεμος πόλεμος· Citra bellum hostis. *Vel* Non hostis, hostis.

Ni to/ ni owo.

Nec caput nec pedes habet .s. *res, vel negotium, aut oratio. Cic.*
Garriet Quò neque pes vsquam neque caput compareat. *Plaut.*
——Quin nec caput nec pes sermonum apparet (*i. nec initium nec finis.*)
Nec quid dicatis, nec cur me ludatis scire possum. *Idem.*

—Vt nec pes nec caput vni. Reddatur (*respondeat*) formæ. *Horat. de pictura inepta.*

καὶ πρῶ τελοῦτα καὶ καραύτα λόγῳ; *Æschylus.*

Vbi terminatur incipitque oratio?

Nec vola nec vestigium apparet. *Varro.* Scopæ dissolutæ. *Cicer. de mandatis absurdis. & de oratione inconcinna.*

νῦν μὲν γὰρ ἔτε θέομεν ἔτ' ἐλάυνομεν. *Aristophan.*

Nec remigamus nunc quidem nec currimus.

κύκνοις λευκῷ ἔοικε, μήτε αὐτοῖς τις κύκνῳ ἀναμιχθῆναι δυναμένῳ διὰ τὴν χρόαν, μήτε τῇ πτερυγίῃ διὰ τὸ μέγεθος. *Galenus de Lyco.* Coruo albo similis esse videtur, qui nec coruis admisceri potest ob colorem, nec columbis ob magnitudinem. ἔτε γῆς ἔτε ἀέρος ἅπτεται. *Luciã.* Neq; terram neq; cælũ attingit. Vir, non vir; auis, non auis; lignum, non lignum; lapis, non lapis. *Clearchus.* Eunuchus, vespertilio, ferula, pumex. *Rhodigin.*

πλοῖον ἢ κωμῳδία. *Aristophan.* Nauis aut galerus. *de re incognita vel ancipiti.* Arenam sine calce & Comissiones meras *Caligula vocabat scripta Senecæ apud Sueton. al.* Commissuras. Anguilla nec mas nec femina est. *Pierius ex Aristotel.* Neque caro neque piscis. *Erasm. è Gallicis.*

Si legis, cantas; si cantas, male cantas. *Fului. Peregrin.*

Vulgare illud est. Neq; ad chorum neq; ad forum. *Affine,* Ni pachnić ni śmierdźi.

Ni z gośćią.

Barbarũ hospitem mihi in æde nil moror. *Plaut. Lepidè Martial. l. 9. ep. 8. in Afrum.*

Dicere de Libycis reduci tibi gentibus Afer
Continuis volui quinque diebus aue.
Non vacat, aut dormit, dictum bis terque reuerso.
Iam satis est: non vis Afer auere, Vale. *Item. l. 5. ep. 68.*

Sæpe salutatus, nunquam prior ipse salutas.
Sic erit æternum Pontiliane Vale. *Vide & lib. 11. epi. vltimum.*

Χαίρειν ἀπειπὼν, κλαιέτω, ἥσ' ἐρρέτω. *A.*

Gaudere non vult, tum fleat siue pereat .i. *abeat.*

Χαίρειν ἀπείπεις, διό σ' ἐγὼ ἐρρεῖν λέγω. *A.*

Saluere non vis? ergo tibi dico Vale. *Affine,* Rozbrát.

Nocą wiele sprawiß.

νυκτὶ φωνὴν, νυκτὶ βουλὴν, νυκτὶ τὴν νίκην δίδε. *Plutarch.*

Nocti vocem, nocti consilium, nocti victoriam tribue.

Multa sunt quæ in lucubratione rectè aguntur, tam vespertina quàm matutina. *Columella. qui enumerat multa Catonem secutus.* *Gellius librum eruditum, quem in agro terræ Atticæ per hyemis noctes longas elucubrauit, hibernarum vigiliarum Noctes Atticas inscripsit.* *Philostratus Scopeliani Sophistæ nocturnas lucubrationes miris laudibus effert; eumq; scribit vsurpasse crebrò, scitum illud dictum:*

ὦ νὺξ, σὺ

ὦ νὺξ, σὺ γὰρ δὴ πλεῖστον σοφίας μετέχεις μέρος θεῶν. .i. O nox, tu quidem sapientiæ diuinæ obtines partem plurimam vel maximam. *Huc facit illud.* Nocte consilium. *sub* Rozmyślić śie. *Confer.* Spáć długo gospodarzowi.

Nos-ći śie krzywi/ znáć nléprawdá to.

Mendacij te nasus arguit tuus. *Erasm. è Gallico dicto.*

ψεύδεως ἡ ῥὶν δῆλή σ' ἐλέγχεται τεά. *A.*

Græci autem dicunt: ψυδάκεα ἐπὶ ῥινὸς ἔχεις. Pustulas in naribus habes. *indices hominis mendacis. quas etiam* ψύδρακας & ψύσμαλα .i. *mendacia ipsi appellant. Sic apud Theocritum amator volens affirmare se non mentiri puellæ, ait:*

ψεύδεα ῥινὸς ὕπερθεν ἀρεμιὰς ἐκ ἀναφυσῶ.

Mendacij signa nulla supra patentem nasum emittam vel ostendam.

Nota-tylko vmiem.

☞ *Ex apologo Polonico de anicula, quæ precandi formulam, quam precationem ordinariam & legitimam Tertullianus appellat, nos Dominicam, dicere iussa, respondit.* Nokeć go tylko vmiem. *Sic apud Virgilium Lycidas de quadam cantilena olim audita dicit:* Numeros memini si verba tenerem. Numeros, ſ. *modos:* νόμους *Græci dicunt, quòd pueri eorum, leges discentes cantando eas discere facti essent.*

τὸ γὰρ ἄσμα ἐκ ἐπίσταμαι. *Plato.* Modulos aut concentum nescio. *Abijce negationem, quadrabit.*

Nowego śie tám co záwße vrodźi.

Semper aliquid noui Africa affert. *Plini. loquitur autem de animalium nouis formis, quæ ibi quotannis generantur ex mistione ferarum variarum ad riuum aliquem (nam arenosa est regio) potus causa concurrentium & lasciuientium.*

ἀεί τι καινὸν λιβύα τίκτει θηρίον. *Athenæ.*

Libya quotannis bestiam gignit nouam. *Simile est illud.*

ἀεί τι καινὸν ἡ λιβύα φέρει κακόν.

Quotannis Africa quidpiam profert mali.

Vtic dobrego ábo wćśiego ztámtąd nic czékay.

Nowe rzeczy przyiemnieyße/ choćia podczas ſą podleyße.

Est quoque cunctarum nouitas gratissima rerum. *Ouid.*

τὸν γὰρ ἀοιδὸν μᾶλλον θρυλέυσ' ἄνθρωποι,

ἢ τὶς ἀκροάτεσσι νεωλάτη ἀμφιπέληται. *Homer.*

Eam enim cantilenam magis celebrant homines, quæ audientibus recentissima accidit. ἄνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, ἄνθεα δ' ὑμνων νεωτέρων. *Pindar.*

Lauda vinum vetus, sed hymnorum nouorum flores. *Sic Horati.*

Indignor quicquam reprehendi, non quia crassè
Compositum illepidéue putetur, sed quia nuper. *Quidam enim veteres tantùm scriptores miranur; recentes licet pares vel meliores contemnunt.*

Contra Plautus laudat veteres, *& addit:* Nam nunc nouæ quæ prodeunt comœdiæ.
Multò sunt nequiores, quàm nummi noui.
Omnis principio res noua grata suo. *Garner.*

μέγα τὶ ἄγγελ☞ ἐσθλός *Suidas.* Magna res bonus nuntius. *Simile* Swieże rzeczy

Nowin nie śiey. Nowiniarza vrzad nie pogéśiy.

Rumores fuge, ne incipias nouus auctor haberi. *Cato.*

Φεῦγε τὸ απερμολόγον, μηδὲν νεοπειὴς ἰδὲ ☞. *Mylius.*

Rumorum auctorem sæpe necesse est falli & fallere alios, indeq; erubescere & fide ambigua vel nulla esse.

Nowin rad słucha. Zdécht ná nowiny. Mito stryśeć co nowego.

Surgentem auenam auscultat. *Carol. Bouillus ex apologo quodam. Dictum in eum qui tam auidus est nouorum vt tenuissimos rumusculos capiat & auscultet minimos sibilos, sic vt vel crescentes segetes aut herbas exaudire velle vel posse videatur.*

καλῶπν αλλήλυς ὥσπερ οἱ κίκονες ἐπὶ τὸν θέαν. *Ex Homero & Synesio.* Conuocant se inuicem Ciconum instar ad spectaculum .s. *nouæ alicuius & inauditæ rei. vt Cicones faciebant.* Athenienśis vel Athenis natus, *pro curioso. S. Lucas in actis c. 17. dicit:* Athenienses omnes & aduenæ hospites, ad nihil aliud vacabant, nisi aut dicere, aut audire aliquid noui. *Tales 2. ad Timoth. 4. S. Paulus vocat* κνηθομένους τὴν ἀκοήν. prurientes auribus. Coci pecorum, piscatores piscium proventum, & curiosi malorum ceu rerum nouarum commotionem optant. *& Plutarcho.* In auribus habitat animus. V. Mito co vmieć,

Nowiná dobra rychley śie niż zła odmieni.

Nuntius lætus rarò verax. *Sic Cic. Attico.* Attulit mihi à te literas hilariores, nec tamen firmas. Omnia facilùs credere possum, quàm quod scribis.

Idem Philippica 1. Fit enim plerunque, vt ij qui boni quid volunt afferre, affingant aliquid, quò faciant, id quod nuntiant lætius.

Stratocles falso nuntio de victoria Spartanis allato sacrificia & letitiam illis persuasit, post biduum autem vero nuntio de clade accepta allato, cùm ei succenserent dixit: quid iniuriæ passi estis, quòd mea opera biduum læti transegistis? *Plutarch.* τί πεπόνθατε δεινὸν, εἰ δύο ἡμέρας ἡδέως γεγόνατε;

καλὸς ἄγγελ☞ ἁμὰ ψεύδεται, σπανίως κακός. *A.*

Bona sæpe fallunt nuntia, at rarò mala.

Nowina to. Niepśychana / niewidana rzecz.

κύων τὰ πτωχῶ ἐπικούρων. Canis mendico auxilians. s. *cui infestus esse debuit vt solet.* ἤ τις ἤ ἄδας. / ἐπείρασεν, ἐποίησεν. *Xenoph. Herodot.* Aut vnus aliquis, aut nullus, s. *simile quid tentauit, aut fecit.*

Nowina zła.

ζκυθάλη ἀλγυμέη. *Diogenian.* Scytale tristis. *de nuntio ingrato.* V. Piśmo trudne.

Nowina

Nowiná zła, niepryzienna iest.

ἔρρει γὰρ ἀδὲις ἄγγελον κακῶν ἐτῶν. *Sophocles.*

Nemo hunc amat qui verba nuntiat mala.

Sic 2. Regum 18 Cuidam, occisum Absalonem Dauidi nuntiare volenti, dicit Ioab. Non eris boni nuntij baiulus. filius enim regis mortuus est.

Nescisse cupies, nosse quæ nimium expetis. *Seneca Oedipo. nam mala erant.*

Si mala fers portare (*narrare*) cupis, noli properare. *Anonym. rhythm.*

Ille minus properat, qui non bona nuntia portat. *Garner.*

ἀπ' ἐσθὲς ἄγγελ. ἔλθοι *Suidas.* Procul absit nuntius aure .f. *malus.*

Tardè, quæ credita lædunt, credimus. *Ouidi.*

Nowiná zła rzadko śie odmieni.

ἥκιστα συνηθὲς ἄγγελ. ἀληθὴς ἦν. *A.*

Plerunque tristis nuntius verus fuit.

Dedi ad te literas tristes, & metuo ne veras. *Cic. Attico.*

Nowin záwsze ludźié przyczyniáia / gdy ie powiádáia.

Fama, Mobilitate viget viresque acquirit eundo. *Virg.* *De eadem Ouid.*

— Quæ veris addere falsa Gaudet & è minimo sua per mendacia crescit.

— Mensuraque ficti Crescit & auditis aliquid nouus adijcit auctor. *Idem.*

Artibus his semper cœnam Philomuse mereris,
Plurima dum fingis sed quasi vera refers. *Martial.*

Facile mentiri potest (*quin solet*) qui è longinquo venit. *Garner.*

Fama est velut porticus Olympia heptaphonos .i. *vocem septies reddens. Plinī.* ἠχὼ ἑπτάστομ. *Nonnus.* Echo septem ora habens *Et.* Φημὴ πολύστομ. *Idem.* Fama multa ora habens. Nemo quantùm audierit loquetur. *Seneca n. plùs addet.*

Nowy pan / nowy rząd.

Vulgare dictū est. Nouus rex, noua lex. νέος ἄρχων, νέος νόμ. *Vel.* ὁ ἄρχων, ὁ νόμ. O domus Antiqua quam domino dominaris dispari. *Ennij Senar. Iambicus. alij heroicum faciunt versum sed durè. Alluſit ad hunc Cic. dolens domum honestissimam M. Varonis à M. Antonio comessationibus violari.* O tecta *inquit* miera! quam à dispari domino tenebantur!

Nowy strop.

ἄλλο γένος κώπης. *Plutarch.* Aliud genus remi *vel* κωπηλατίας, remigationis. *Herculem nouo modo nauigantem videntes accolæ, exclamarunt illa verba. Habuit enim u pro naui lebetem; clauam loco mali; leonis exuuium carbasi vice; pro rudentibus, neruum arcu; pro remo, arcum. Fabula! Iam dictum:* Nouum genus remigationis, *scilicet Nautilo pisci, quod vide sub* Obóiętny 1. *Et* Sciuro *qui ligno arrepto & cauda erecta nauigat vt describit Oppianus.*

τις τρόπος ἱππων; *Simile priori dictum, in equites nouo modo equitantes.* Quis modus equitum? πλοιον ἢ κωνη. *Aristophan.* Nauis aut galerus. *In nouum cultum vt si quis pallio philosophico balteum addat.*

Σαμιακὸς τρόπος: Samiacus mos .i. *nouus. à nouo genere nauis à Samijs excogitato.* *Huc faciunt & illa* Leonina pellis super crocoton. Togam saltanti personæ inducere. Simia in purpura &c. *sub* Vlič przystoi mu.

Nožká pan.

Dicto hoc cum Ironia prolato, perstringitur fuga timidi vel cauti. V. Wyšiekł śie, Vmknął. Pocałuiéß nóżki.

O

Cbádwá pówni. Jéden głupi drugi nie wiéle rozumu má.
Jeden zá ośmnaśćić / drugi zá dwádźieśćiá béz dwu.

χρὴς πρὸς ἀιγινήτην. Cretensis cum Æginета .i. *ambo fallaces & improbi. quo nomine gentes hæ malè audiebant.*

ὁ μὲ τραγον ἀμελγει, ὁ δὲ τ κόσκινον ὑποτίθηται. *Lucian. de Philosophis ineptis.* Alter hircum mulget, alter verò cribrum supponit.

Pastillos (*odoriferos effeminatorum*) Rufinus olet, Gorgonius hircum. (.i. *futurem subalarem aut hircinum*) *Horat. vtrumq; honestus viris odiosum est.*

Hinc defioculus (*luscus*) & inde lippus (*basiator*) *Martial.* Obá piekni.

Vtrosque vtrobidem percognoui. *Plaut.* *Idem in numeris, vt & Poloni iocatus est.* B. Iam vendidi. C. Vendidisti? B. Valdè, viginti minis. C. Viginti minis? B. Vtrum vis: vel quater quinis minis.

ἑκατερος ἢ ἀμφότερός ἐστιν ἑτέρος. Vterque est neuter. *apud Plutarchum Philippus iocatus est in seruos.* *Simile est Epigramma Ausonij in duorum fratrum nomina.*

Germani fratres sunt Chrestus, Acindynus alter,
Falsum nomen vtrique, sed vt verum sit vtrique,
Alpha suum Chresto det Acindinus, ipse sine alpha
Permaneat, verum nomen vterque geret. *Idem.* διγλώσσως.

Χρῆστος, Ἀκίνδυνος εἰσὶν ἀδελφοὶ, εἰκτρὰ δὲ τέκνα.

(.i. *Chrestus & Acindynus sunt fratres, miserabiles porro filij.*)

Moribus ambo malis nomina falsa gerunt.

nam Chrestus sonat bonum, vtilem; Acindynus, periculo carentem.)

ἀδὴ ἔστι χρηστὸς, ἀδὴ ἔστι ἀκίνδυνός ἐστι

(*nec hic vtilis, nec hic periculo carens, sed ambo malt.*)

Vna potest ambos litera corrigere.

ἀιρεν Χρῆστ ἕλῃ, καὶ Ἀκίνδυνος ἄλφ' ἀπολέσῃ.

(.i. *Si Chrestus accipiat α, & Acindynus illud amittat.*)

κίνδυν

κίνδυνος hic fiet, frater ἄχρηστος erit. (*i. ille periculum, damnũ, noxa verè dicetur, iste inutilus, quod verba mutata iam sonant, facta apta ex non aptis.*) ; *Sed Græcus in* κίνδυνος *longa est* υ. ἄμφω ἐρρεαθε. Ambo pereatis. *Philosophus quidam apud Antonium in Melissa & Maxim. duos discipulos ineptos habens, alterum ingeniosum sed segnem, alterum cupidum scientiæ sed stupidum, dixit eis*: Ambo pereatis, tu quidem, quia vis & non potes; tu verò, quia potes & non vis.

Θεόπομπος χαλινῶ δεῖται, ἔφορος δὲ κέντρου. *Suid.* Theopompus freno indiget, Ephorus stimulo. *Isocrates porrò Ciceronе teste dicebat*, se in Ephoro (*discipulo*) calcaribus, in Theopompo frenis vti solere. *Item.* Alter frenis alter calcaribus eget.

ὁ μὲ ἡνίας ὁ δὲ κέντρα ἐστὶν ἐνδεής. *A.* Frenis opus huic est, at hûic calcaribus. *Philippus duos improbos iudicans, alterũ è Macedonia excedere iussit, alterũ persequi priorẽ. Plutar.* δύσκωφος δύσκωφον ἐκέλευε, ὁ δὲ κέλης ἦν κωφότερος. *Ex Anthologio.* Surdaster cum surdastro litigabat, iudex autẽ vtroq; surdior erat, *& ineptam ac ridiculam tulit sententiam.* κροβύλε ζεῦγος. *Suidas.* Crobyli iugũ. *Leno is scorta duo improbissima alebat, & multos corrumpebat.*

τυφλὸς τυφλῷ ὁδηγός. Cæcus cæco dux. *Affine,* Jeden ślepy drugi.

Obcięto mu skrzydła. Vcarto murogow.

Pennæ illi incisæ sunt. *Ex Cic. qui ait*: Qui mihi pennas inciderunt; nolunt easdẽ renasci. *Sic & Horat.* Decisis humilis pennis. *Erasm.*

Accidere alicui alas. Detonsus *vt* Samson *vel* Nisus.

Trahe huc & illud è Virgilio, de apibus prolatum. Duris in cotibus alas attriuit.

Incisi sunt ei nerui. *ex Cic.* Admutilatus est vsque ad cutem. *Ex Plauto.*

Attonsus est vsque ad viuam cutem. *Item ex eodem.*

Ambustus Phaëton. *Horat.* Ogorzały mu skrzydła.

Exarmatus est. *tr. Lamprid. Budæ.* Edentatus. *tr. è Macrobio.*

ἐξονυχτμένος: *cui vngulæ præcisæ sunt.* Exungulatus. *quod verbum aliqui Plautinum esse volunt.* Detrahere alicui cristas. *è Græcus. Sic Aristophan.*

ἃς ἡμῶν σοῦ λόφους ἀφεῖλεν. Quæ nobis cristas detraxit. *à gallis tralatum. Nostri dicunt* Jedrzeć pyszek komu.

ὄνος ἀπεδύθη τὴν λεοντην. Asino detracta est pellis leonis, *in qua se pro leone gerebat. Lucian.* ὁ καλλίας πτερορρυεῖ. *Suidas.* Calliæ pennæ decidunt. *i. opes amittit, ad inopiam redigitur.*

ἀφαιρεθεὶς τὴν ζωνην. *Iustinian.* Zona priuatus. *more militari.*

Obcowanie snadno daie złe i dobre obyczaie.

Jakiemi wiec nektadamy! takiemi śie wnet stawamy.

Sumuntur à conuersantibus mores. *siue boni, siue mali. Seneca.*

τοιοῦτός ἐστιν οἵοισιν ἥδεται ξυνών. *Euripides.*

Talis est (*quisq;*) cum qualibus libenter versatur. *Vel*

Fit quisque talis qualibuscum est perlubens,

τ χρηστῶν ὁμιλία, ἄσκησις τ ἀρετῆς. τ δὲ πονηρῶν, καὶ ἀλυσις ἐστι. *Xenophon.*
Bonorum consuetudo, exercitatio est virtutis: malorum verò, destructio.

ἐσθλῶν μὲ γὰ ἀπ' ἐσθλὰ διδάξεαι, ἢν δὲ κακοῖσι
ξυμμιχθῇς, ἀπολεῖς καὶ τ ἐόντα νόον. *Theognis.*

A bonis namque bona discès, si verò malis
Coniungaris, perdes etiam quem habes animum (*bonum.*)

βότρυς πρὸς βότρυα πεπαίνεται. *Suidas.* Botrus iuxta botrum matureſcit. *Sic Iuuenalis.* Vuaque conspecta liuorem ducit ab vua.

ἑνὸς χανόντος μετέχουσιν ἕτεροι. Oscitante vno, oscitat alter.

οὓς χασμωμένους καταγελῶντες, ταὐτὸ αὐτοὶ ξυμπάσχουσι. *Plato.*
Qui oscitantes ex aduerso vident, idem ipsi patiuntur, vel similiter afficiuntur. *Apud Platonem educatus puer, relatus ad parentes, vociferantem (& iratum) videns patrem ait:* Nunquam hoc apud Platonem vidi. *Seneca.*
Qui in solem venit, licet non in hoc venerit colorabitur. Qui in vnguentaria taberna resederunt diutiùs, odorem loci secum ferunt. Et qui apud Philosophum fuerunt, traxerint aliquid necesse est, quod prosit etiam negligentibus. *Idem Seneca.*

Affine, Towárzyſtwo z dobremi. Towárzyſtwo ze złemi. *Vide &* Towárzyſtwáć.

Obeygᴐe śię béz ćiébié / ábo béz tego.

ἡ θάλαττα ἐ δεῖται τ εἰσρεόντων ποταμῶν. *Nazianzen.* Mare non indiget influentibus amnibus. ἡ θάλασσα δ' ὕδατος ἐ δεῖται, ἢ σὺ δ' ξυμβουλεύσεως *Idem.* Mare aqua non eget & tu consultore.
Cedrus Libani contemnit amicitiam & affinitatem Cardui. *Apologus 4. Regum 14. Sic* Oliua Ficus Vitis respuunt imperium à vulgo lignorum oblatum. *Apologus est in lib. Iudicum c. 9.* Abdera pulchra Teiorum colonia .i. *est quo me recipiam si pergis molestius esse.* V. Wolność rzędzi niedbáconána.
καλλιστ' ἀνδοὶ πᾶσαι. *Theocrit.* Optimum est omnes sunt intùs. *respondetur pulsanti fores, qui non sit nobis necessarius. vel ambienti nostram familiaritatem, amicitiam.*

Obiad ábo bánkiet kosztowny.

Mensa Sicula. Mensa Asiana. *Macrob.* Σικελικὴ τράπεζα. *Plato.*
Συρακουσία τράπεζα. *Idem.* Syracusana mensa. μηδικὴ τράπεζα. *Synesi.* Medica mensa .i. *Medorum. qui Persis vicini ab eis corrupti sunt.*
περσικὴ τράπεζα. *Thucydides.* Persica mensa. Persici apparatus. *Horat. Hæc & his similia sumpta sunt à gentibus luxui deditis. His adde illa alia.*
Cerealis cœna. *Catul. quæ dabatur Cerealibus festis.* Adijcialis sacerdotum. *Varro.* Pontificalis cœna. *Hor.* Cœna dubia. *Horat. ita instructa vt dubites quid primùm sumas.* Dapalis cœna *Var. ex dapibus emptis sumptuosè.* Popularis cœna *Plaut. qualis dabatur populo lauta & magnificè instructa.* Alcinoi mensa. *Nazianzen.* ἀλκινόου τράπεζα. *Sed hæc & plura posui quoq; in primo tomo.*
Empedoclis bos. *pro epulo lautissimo. Rhodig. Nam Empedocles cum vicisset equis in*

Olympys.

Olympijs, quòd ab animatis abstineret, epulum populo in panegyri congregato exhibuit ex boue ex aromatibus concinnato.

Obiécuié wiéle / á máło ábo nic nié dáié. Obiétnicámi karmi.

Złote góry obiécuiè / á otowiánych nie da / ábo nie ma.

Mowi pięknie / á mießęć trzyma / ábo ściska.

Ἀντιγόνου ἐπαγγέλσεις. Antigoni promissa .ſ. *liberalia prolixa ſine effectu.*

Demetrij is nepos erat, Doſo à Graco verbo δώσω .i. dabo, dictus. nam facillimè quiduis cuiuis promittebat & nil præſtabat. Plutarch. *Similis fuit Titus Imperator, qui monentibus amicis ne plura pollicerętur quàm præſtare poſſet, reſpondit:* Non oportere quenquam a colloquio Principis triſtem diſcedere. *Suetonius.*

Eundem morem promittendi tenuit Chares dux Athenienſium, de quo eſt prouerbium apud Suidam: ἐπὶ Χαρητος ἐπαγγέλσεις. Charetis promiſſa.

Ex horum & ſimilium mente eſt illud Ouidij.

Promittas facito. quid enim promittere lædit?
Pollicitis diues quilibet eſſe poteſt.

De his item rectè vſurpes illud Eudæmonidæ apud Plutarchum.

ὁ μὲν λόγος θαυμασιος, ὁ δὲ λέγων ἄπιστος .i. Oratio quidem eſt admiranda & magnifica, ſed qui dicit non eſt fide dignus.

Quid te retulit beneficum eſſe oratione, ſi ad rem auxilium emortuum eſt? *Plaut.* Lingua largitur. *Idem.* Dapſilia dicta largitur. *vel* Largitur dictis dapſilis. *Idem.* *Dapſilis in Recto aut in Sexto caſu à dapſilus vel à dapſilis.*

Dictis facta non ſuppetunt. *Idem.* Z obiétnic nic. Maria monteſque pollicetur. *Saluſt.* Modò non montes auri pollicens pellexit &c. *Terent.*

χρυσᾶ ὄρη ἐπαγγείλας. Aureos montes polliceri. Magnos promittere montes. *Perſi.* χρυσὸν πόντον ἐπαγγέλλει. *Athenæ.* Mare auri pollicetur.

Cùm montes auri pollicitus fueris, ne ſcorteum quidem nummum, de theſauris tuis profers. *S. Hieronym.* *Lepidè Mart. vt ſolet.*

Si donare vocas promittere, nec dare Cai,
Vincam te donis muneribuſque meis.
Accipe quicquid — quicquid — quicquid. &c.
Quicquid habent omnes accipe, quo modo das .ſ. *verbis.*

ἅλας ἀμάξας ἐπαγγέσεων. Plauſtra plena promiſſis .ſ. *dabit. Ex Luciano.* Verba cupreſſis ſimilia. *Phocion ſic vocauit promiſſa Leoſthenis magnifica ſed vana, vt cupreſſus eſt arbor ſpecioſa, ſed ſterilis & infructuoſa. Plutarch.*

Φῆς μοι πάντα δώσειν, τάχα δ' ὕστερον οὐδ' ἅλα δώσεις. *Theocrit.*

Cuncta daturū inquite dicis, mox poſtea nec ſalē das. *qui communis & vilis eſt.* Nubes & ventus, & pluuia non ſequentes vir glorioſus & promiſſa non complens. *Prouerb SS. c. 25.* κῆπος ὠδίνει. Cepphus parturit. *de vano promiſſore.* *Simile illud:* Parturiunt montes.

Nil credo auguribus, qui aures verbis diuitant (.i. *diuites faciunt.*)

Alienas, suas vt auro locupletent domos. *Accius apud Nonium.*
Quæ præstare potes, ne bis promiseris vlli. q. d. *statim da.*
Ne sis ventosus, dum vis vrbanus haberi. *Cato.*
πᾶν ὁ λύπη ἵνα λέγεται, μήποτε λίς καθυπόχῃ,
μή ἁ καλὸς λοκεεν ἐθέλων, ἀκεμώλι θ' εἵης. *Planudes.*
τὰ λῶρα δ' ἀλυβάντα ξένα. ἢ τὰ δ' ἀλυβαντα ἑτάιρα ξένια. *Eustathi. ex Homero.* Alybantis hospitis dona. *vel* Alybantis amici xenia. *In eum qui falsò iactat se magna largitum esse, quod fecisse Alybantes fingitur apud Homerum. Vel in eum qui verbis non re ipsa est beneficus.* λεύκην μαζαν φυρῶ σοι. Album panem lubigo vel pinsò tibi. *quia is in pretio & in delicijs fuit apud Græcos, vt ex Luciano constat. Vsurpatur dictum de magnarum rerum promissore.*

Res vana & stulta est, dare nil, promittere multa. *Garner.*
Adde vulgare illud. Verborum satis est. *Item.* De verbis, quantum vis.

Obieráć dáię.

λόγχην καὶ κηρυκεῖον παρέχω *Polybi.* Hastam & caduceum offero.

Obiésić śię.

Phrasis est, Latinè non vulgariter reddita.
Literam longam ex se facere .i. *suspendere se. Plauti Staphila anus.* Neq; quicquam melius est mihi vt opinor, quam ex me vt vnam faciam literam longam, meum laqueo collum quando obstrinxero. *Literam hanc longam aliqui L esse volunt, quos refutat Lambin. & intelligendam esse ait cum Turnebo literam magnam cubitalem quæcunq; illa sit ex alphabeto, Manuscula nobis dicta. Rhodigimus T literam intelligit, & probat ex Luciani Iudicio Vocalium, quia hanc representat suspensus è trabe, & alioqui patibulum & crux priscis eadem erant. Sed melius Lipsius, & Iosephus Scaliger intelligit literam longam, I eminens supra cæteras literas, vt vluus, dI pro dij. alluxit & Ausonius ad Iota longum eodem sensu. alij aliter legunt & interpretantur apud Taubmanum.*

Obiécnięć niépéwna / błazeńska.

Si habeam pollicear lubens. Verùm aliquid, aliquâ, aliquando, ab aliquî, aliqua tibi spes est, fore mecum fortunam. *Ridicula promissio cuiusdam apud Plautum, cui alter æque ridiculè & ineptè respondet:* Quippe tu mihi aliquid, aliquo modo, alicunde, ab aliquibus blatis .i. blateras, nugaris. *Non multùm absimile est Martialis epigrãma 16. lib. 10. In Caium vanum promissorẽ positum suprà sub* Obiécuię wiele.

Oblec abo vbráć kogo w maśkare w kapturek.

Imponere alicui turpissimam vel improbam personam. *Cic.*
Propinare aliquem deridendum. *Terent.* *Vide* Szydźić z kogo.

Obłow dobry będźié. Obérwiéß.

Plures adnabunt thunni & cetaria crescent. *Horati. heredipetam allegoricè instruit, & thunnos intelligit orbos senes divites.*

Euentus

Euentus velut horna messis fuat .i. *uberrimus. Plaut.*

Obmawiáć & Obmowcá.

Rodere absentem. *Horat.* Quem rodunt omnes libertino patre natum. *Idem.* Inuident, in conuiuijs rodunt. *Cic.* Dente maledico carpere. *Idem.* Dente Theonino circumrodere. *Horat. Fuit Theon Pòéta maledicentissimus de quo Ausoni.* Bonorum mala carminum Lauerna. Dentem Theoninum infigere. *Hieronym.* Loligo vel Succus nigræ loliginis. *Horat.* .i. *sermo inuidiæ & maleuolentiæ plenus. Lambin.* Bionæi sermones. *Hor. quibus vtebatur Bion mordax Pòéta.*

Diogenes rogatus cuius animalis morsus esset perniciosissimus, respondit: Ex feris, obtrectatoris; ex cicuribus, adulatoris. *Laërti.*

Ζωίλος. *Suidæ.* Zoilus. *Ouid. Martial. Vitruui. pro inuido obtrectatore. Fuit is Sophista qui scripsit duos libros contra Homerum se illi præferens: idem dictus* Hometomastix. *Plini. Vitruu.* ὁμηρομάστιξ, *quasi Homeri flagellum vel castigator. quæ vox etiam pro inuido obtrectatore vsurpatur vel simpliciter vel addito nomine eius cui detrahit, vt* Virgilio-mastix *&c. Porrò Zoilus ob scelera sua fertur in crucem actus vel lapidibus obrutus vel exustus Vitruuio auctore.* τὴ γοργείας κεφαλῆς ἀπόγονοι. *Aristides.* Gorgonei capitis posteritas. *qui serpentinis linguis aliorum vitam impetunt. Erasm.*

Contra obtrectationes remedium Alcibiadis apud Plutarchum est tale. Alcibiades cani suo magno, pulchro, septuaginta minis empto & omni populo noto, caudam abscidit, & reprehendentibus id familiaribus, ac in ore populi futurum dicentibus respondit: γνῶτε ὁ βούλομαι. βούλομαι γὰρ ἀβουλήτους ὑμᾶς λαλεῖν, ἵνα μή τι χεῖρον περὶ ἐμοῦ λέγωσιν. Fit quod volo. volo enim Athenienses hoc loqui, ne quid deterius de me loquantur. *Hinc tale dictum formare licet:* καταλαλοῖς ἀρὰν κυνὸς .*s.* περιβαλεῖν. Obtrectatoribus cauda canis .*s. objicienda.*

ὁ σώφρων ἀφέξεται ἔτε λέγειν πρὸς ἀλλήλους, ἔτε ἀκούοντας ὑποδέχεσθαι. *Thucydides.* Non est decens honestum calumnias narrare alijs, nec audiendo suscipere. *Vespa venenum à vipera fugit & in alios effundit. Item sonum non magnum edit, sed ictum acerrimum aculeo infligit. Obtrectatoris symbolum Pierius.*

Obmawiáć mépržytomnego / rowno iak bić vmárłego.

ὀπίσω καταλαλεῖν, ἰσοδύναμον ἐστὶ ὀπίσω κτανεῖν. *A.*

Iugulare mortuum, & obloqui absenti, est idem.

Surdo maledicere est absenti & non audienti derogare. *S. Gregor.*

Plura similia habes sub Dokázowáć nád vmárłem. Mowić o tych co nieżyią.

Obmowce pokarnego / zmy piß podobnego.

Serpens in silentio mordens est, qui occultè detrahit. *Ecclesiastes c. 10.*

ἅγιμα ἀσπίδος. *Apostolus.* Morsus aspidis .*s. lingua detrahens.*

ἀλλ' ὰν ἔιεσι ζυκοφάντου ἅγματος .*s.* φάρμακον. *Aristophan.* Non est contra sycophantæ morsum remedium, Vipera est lingua detractoris. *Bernard.*

De eodem Plato vel Strato apud Laërtium. Σοὶ μόνῳ δέδοται τ' χλαμύδα φορεῖν καὶ ῥάκη .i. Tibi soli datum est & chlamydem ferre & pannum lacerum.

De eodem item Laërt. ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ τ' προσώπῳ καὶ πᾶσαν περίστασιν ἁρμονίας ὑποκρίνασθαι .i. Erat autem (*Aristippus*) idoneus ad accommodandum se & loco & tempori & personæ, & omnem statum aptè & decenter simulandum. καθαπὲρ ἐν τοῖς ὀργάνοις ἡ μαγάς. *Philostrat.* Vt in organis magas .i. *acuto & graui sono constans medium facile ex vtroq; conflatum elicit. vel vtrumuis cùm opus est sonat. Ita vir sapiens (qualis erat Dion) Platonicam simplicitatem cum vehementia Demosthenica concinnè iungebat. Dici potest de eo qui immodica excessu vel defectu laborantia temperat. vel qui se moribus & temporibus aptè accommodat, grauitatem & facilitatem seu lenitatem cùm opus est sumens.*

Morigeri sunt illæ voces: Tuus ô regina quid optes Explorare labor, mihi iussa capessere fas est *Virg.* σὸν λέγειν, τλμᾶν δ' ἐμόν *Euripid.* Tuũ est dicere, meũ audere.

Te imperia regere, me decet iussa exsequi. *Seneca Hippolyto.*

ἄνδα ὅτι Φρονέεις, τελέσαι δέ με θυμὸς ἀνώγει, *Homer.*

Dic quod videtur, me perficere animus impellit.

πρόσταξον ὡς ἔοικε γε, πείθομαι: πλεῖν κέλευσον, ἐμβαίνω. πληγὰς ὑπομεῖναι, καρτερῶ: ῥῖψαι τὴν ψυχὴν, ἀκνῶ. δρασμεῖν διὰ πυρὸς, ἀκ ἀναίνομαι. *Philostrat.* Impera vt lubet, pareo: nauigare iube, conscendo: plagas sustinere, tolero: proijcere animam, non moror: per ignem currere, non abnuo.

οἶδ' ὅτι δεξιὰ, οἶδ' ἐπ' ἀριστερὰ νωμήσαι βοῦν. *Homer.*

Scio ad dextram, scio ad sinistram mouere bouem (*scutum è corio bouis constans.*)

Constans atque leuis ceu res expostulat esto,
Temporibus sapiens mores sine crimine mutat. *Cato.*

πρᾶγμα καλὸς κεῖσαι, σὺ γενέσθ' ἑρετμός, ἄρεσθε,
Ζωφρονέειν ἀκ ἀσχρὸν μεταβαλλειν ἥδεα καιρῷ. *Mylius.*

πολύπλοον νόον ἴσχε πολυπλόκε, ὃς ποτὶ πάσῃ
τῇ προσομιλήσῃ, τίθεν ἰδέειν ἑταίρῃ. *Theognis Plutarc.*

Mentem habeas vafri Polypi, qui protinus illa,
Se quibus admôrit laxa colore refert.

Alter Alcibiades. *de quo Satyrus sic scribit. Apud Ionas delitiabatur sic vt illos quoq; vinceret: apud Thessalos equestri studio superabat omnes: apud Lacedæmonios temperans & patiens plùs quam ipsi: in Thracia Thraces vinolentia superabat.*

Similis Clodius & Catilina *à Cicerone describitur.*

Similis item in Plauti Milite Periplectomenes. *de quo ibi quidam dicit:*

Tui quidem ædepol omnes mores ad venustatem valent. *Mox ipse de se:*
Opus erit tibi aduocato tristi, iracundo? ecce me.
Opus leni? leniorem dices, quàm mutum est mare.
Vel hilarissimum conuiuam, vel primarium parasitum &c. &c.

βέμβιξ

κύων λαίθαργος. Canis clanculùm mordens .s. sycophanta, detractor.
Ζαίνεις δ' ἄκνεστα, καὶ κύων λαίθαργος εἶ. *Suidas.*
Mordes adulans, esque clam mordens canis.
——— Absentem qui rodit amicum Qui non defendit alio culpante ———
— Hic niger est, hunc tu Romane caueto. *Horat.*

Obmowcé ſtuchaß / grzechu mu pomagaß.

Susurro coinquinabit animam suam, & qui cum eo manserit, odiosus erit. *Ecclesiastici c. 21.* Sepi aures tuas spinis, & linguam nequam noli audire. *Ibidem c. 28.*
Irritat linguas auris iniqua malas. *Garner.*
κολάλαν ἀκοὴ, ἔστ' ἐστὶν κολάλαλος. *A.*
Detractorem audiens, auribus est detractor.
Auscultans maledicum, facit. *Garner.* Carnes ad comedendum conferre, est in proximorum vitia dicere. *Hieronym.*
Detractor & libens auditor, vterque Diabolum in lingua portat. *Bernardus.*

Obmowcy ſtaw twarz ſurową: wnét poydźié préż z ſwą złą mową.

Ventus aquilo dissipat nubes; & facies tristis linguam detrahentem. *Prou. SS. c. 25.* Per tristitiam vultus corrigitur animus delinquentis. *Ecclesiastes c. 7.*
Ζνθρωπὸν ὄψιν πάρεχε καταλαλῶ. *A.*
Vultum seuerum detrahentibus exhibe.
Difficilem oportet habere aurem ad crimina. *P. Syrus.*
Augustus cùm esset puer, ranas in suburbano obstrepentes silere iussit, & non amplius illic coaxarunt. Suetonius. Huc facit dictum Domitiani, sub Pánowié dáléko ſtyßa.

Obmyśl cię Bóg. Bożé cię wſpomoż.

Parcorum aut egenorum vox, qui mendicis stipem petentibus respondent:
Deo curæ sis. Superi te respiciant. *aut Ethnicorum more,* Dij benefaciant tibi. *Plaut. ait.* Hoc dijs dignum est (vt) semper mendicis modesti sint.
Theocritus indignabatur suis ciuibus, quòd Pòetas similibus verbis à se ablegare solerent. Quilibet, *inquit,* sub sinu manum habens, circumspicit vnde ipse auferat argentum: ac ne æruginem quidem absterſam dabit, sed statim ait: Longiùs abest tibia quam genu: mihi modò fit quod habeam: Θεοὶ ἡμῶν ἀσιδέας. Dij honorent Pòetas. *Vel vt Xylander vertit:* Dij benefaciant Pòetis.
Simile est illud S. Iacobi c. 2. Nudis & egentibus dicere: Ite in pace, calefacimini & saturamini; & non dare quæ necessaria sunt corpori. *Affine,* Dáley śie żywić.

Obcy ſtrony albo obcéſtrony (bez przyczyny.) Pomocny. Obrotny.

Do wßyſtkiego człowiek. Uczyniß z nicgo co chcéß. Każdemu chce dogodźić.
Omnis Aristippum decuit color, & status, & res. &c.
Personamque feret non inconcinnus vtramque. (*& aulici & Philosophi, & vestem sumet nuidam & vilem*) *Horati.*

De eodem

στρεπτὸς οὐδὲν διαφέρει: εὐκίνητος καὶ εὐτροφὸς ἐστι. *Suidas.*
A trocho nihil differt: agilis & versatilis est, Obrotny.
Sic Plaut. Scitne in re aduersa versari? R. Turbo nonæquè scitus est. *Vsus est & Virg. ac Tibullus hac comparatione.*
Rota figularis. *Plaut.* Versutior (.i. *versatilior*) es quàm rota figularis.
Vtroque versum rectum est ingenium meum,
Ad te atque illum, pro rota me vti licet:
Vel ego huc, vel illuc vertar, quò imperabitis. *Idem Plaut.*
Vtcunque in alto (*mari*) est ventus, exin (.i. *ita*) velum vertitur. *Idem*
.i. *homines suas voluntates & cupiditates prout res & occasio tulerit mutant.*
Cuia vox prope me sonat? R. Tui beneuolentis, si ita es vt ego volo.
Sin aliter es, inimici atque irati tibi. *Plaut.* Vżąß czyżnie naß? Jáko wy
chcećie. Chcećieli / wáß: niechcećieli / nie wáß.
ὑπὸ ὀξύτητος τὴν ἐμὴν δύναμαι ποιεῖν (ναῦν) εὐρὺν καὶ στενόν. *Aristophan.*
Ob dexteritatem meam possum facere quemcunque latum & angustum.
Nautilus piscis mari tranquillo concham suam duobus pedibus ceu remis promouet, & si ventus flat, duos alios cum membrana erigit veli instar. orta tempestate fundum petit. Describit eleganter Oppianus & Callimachus. In vtrumque paratus. *Virgil.*
εἰς ἀμφότερα ὁρμώμενος. *Plato.* In vtrumq; valens. Remo vtar & aura. *Ouid.*
θυμὸν λέων, μῆτιν ἀλώπηξ. *Pindar.* Animo leo, consilio vulpes.
ἡρακλῆς καὶ πίθηκος. Hercules & simia .i. *viribus & consilio valens.*
Duplex Vlysses. *Horat.* πολυμήχανος, ποικιλομήτης, πολύτροπος ὀδυσσεύς. *Homero.*
.i. multi vel varij consilij, & morũ. διπλοῦς ὀδυσσεύς. *Euripid.* Duplex Vlysses.
γηρυμὸς πολυστροφώτερος. *Suidas.* Cardine versatilior.
Amphidexter. V. Oboreczny. *Elephas duplex cor habet, altero irritatur, altero placatur. Ælian.* *Confer.* Kiedy przydźieß miedzy wrony.
Anne est sequens, nam aliqua hinc illuc transferre potes, & illinc huc aliqua, quæ in malam & bonam partem vsurpari possunt.

Oboiczny ábo oboſtronny (z przyſłáná) Jest tem y z owem nakłádu.
Vżą obiéſtrony człowiek. Z ſtrzeżé i goli. Trudno go zrozumieć.
Z kżdem przestánie. Kżdemu śie vmie przymilić.
Vespertilio. *Ex Varrone quidam:* Factus sum vespertilio, neque in muribus planè, neque in volucribus sum. *de eo qui nec huius nec alterius est partis, sed cum vtrag; se esse simulat. Sic in apologo Æsopi,* Vespertilio semel captus, negauit se auem, sed murem esse; iterum captus, negauit se murem sed auem esse asserui; & sic bis euasit. *Item alia consideratione.* Vespertilio volat & dentes habet; & sic apud aues, auem se vocat: apud feras ferum. Strabo *item, qui partim fera, partim auis est pro homine vtrarung; partium vsurpatur ex apologo quodam, in quo fertur, bello inter aues & feras orto, Struthionem virig; parti pollicitum auxilium, & neutri adfuisse, sed euentum expectasse.*

classe. post prælium verò vtrig; parti se excusasse; feris, quòd auis esset caput ostendens: auibus, quòd fera esset, pedes exhibens. Gabrias.

τυδείδην δ' ἐκ ἂν γνοίης τοῖσιν μεθέπῃ,
ἠὲ μεθ' ἑῴοισιν ὁμιλέοι ἢ μετ' ἀχαιοῖς. Homer.

Tydidem non agnoscas vtris adsit, an cum Troianis versetur an cum Græcis.

Ingenia atque animos eorum non possum noscere,
Ad amici partem an ad inimici pertineant (al. perueniant) Plaut.

διτλᾶ κρέκειν. Aristides. Geminas chordas ferire. aut binis fidibus (lyris) canere.

μάγαδιν λαλήσω μικρὸν ἅμα σοι καὶ μέγαν. Alexandrides.

Grande atq; tenue magade proloquar simul. μαγαδίζειν Aristoteli est acutam & grauem vocem iuxta diapasῶν tonum sonare.

Quod accommodari potest ei qui eandem rem laudat & vituperat.

τὸν αὐτὸν αἰνεῖν καὶ ψέγειν ἀνδρὸς κακοῦ.

Laudare eundem carpereque viri est mali.

Adde Circes virgam, qua illa nunc adimebat nunc reddebat mentem hominibus. Plutarch. Item Fons Dodonæus frigidissimus, faces ardentes mersas exstinguens, & exstinctas accendens, Plinio teste, quadrat in Oratores & Iurisconsultos qui eandem causam nunc oppugnant nunc defendunt: vel qui eandem rem nunc extollunt nunc deprimunt.

Affinia his sunt oracula multa Ethnicis à Cacodæmone etiam Pythio Apolline reddita duplicem sensum continentia. vt illud Crœso. de euentu belli consulenti, datum:

κροῖσος ἅλυν διαβὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.

Crœsus Halyn (montem) penetrans magnam peruertet opum vim .s. alienarum vel suarum. ὁ χῖος καὶ κῶος Ex Aristophane. Non Chius sed Cius. aliter κῶος. Cous .i. inconstans, temporiseruiens & ad potiorem partem se applicans, qualis fuit Theramenes patria Cous.

ἐκ τοῦ αὐτοῦ στόματος τὸ θερμὸν καὶ τὸ ψυχρὸν ἐξάγει. Ex eodem ore calidum & frigidum emittit. Apud Auienum Satyrus hoc dixit, videns hominem halitu oris calfacientem manus frigidas, & mox calidum cibum refrigerantem.

δεξιὸν εἰς θ' ὑπόδημα, ἀριστερὸν εἰς ποδανιπτῆρα .s. πόδα βάλλει. Suidas.

Dextrũ (pedẽ) in calceũ, sinistrum in peluim, mittit, vel in calceo, pelui tenet. quadrat in eum qui in vtrumq; est paratus, & qui se scit tempori, loco, rei accommodare. Plutarchus de eo intelligit qui ad publica est expeditus, & vestitus.

Duabus sellis sedere. est vtrig; parti fauere. Apud Macrobiũ Laberius hoc dicto perstrinxit Ciceronẽ. πολυποδὸς νοον ἴσχει. Ex Theognide. Polypi mentem obtinet.

πολυποδός μοι τεῦνον ἔχων νόον Ἀμφιλοχ' ἥρως,
τοῖσιν ἐφαρμόζων ὧν ἐς πολὺ δῆμον ἴκηαι. Cleobulus.

Polypi mihi sis ingenio nate Archiloche heros, accomodans te populo adquẽ vene-

ἀνὴρ πολίτης πολύπους ἐστὶ τὸν τρόπον. Eupolis. (ris.

Polypo similis est ciuicus vir moribus.

ποντίῳ θηρὸς χρωτὶ μάλιστα τὸν νόον προσφέρειν, τῷ πάσαις πολίεσιν ὁμιλεῖ. *Pindar. apud Plutarch.* Marinæ beluæ (*Polypo*) colori maxime mentem accommodans, cum omnibus ciuitatibus consuetudinem habet.

Istuc est sapere, qui vbicunque opus sit, animum possis flectere. *Terent.*

Sic vita erat, facile omnes perferre ac pati
Cum quibus erat cunque vnâ, his se dedere,
Eorum obsequi studijs, aduersus nemini Nunquā præponens se illis &c. *Idē.*

Vt homo est ita morem geras. *Idem.* Vt homines sunt ita morē gerit. *Plau.*

Ita seruum frugi par (*est*) se instituere. Proinde heri vt sint, ipse item sit:
Vultum è vultu comparet: Tristis sit, heri si tristes; hilarus sit, si gaudeant. *Idē Plau.*

Nullus frugi potest esse homo, nisi qui & bene & male facere tener.
Improbis—cum, improbus sit, harpaget; furibus furetur quod queat.
Versipellem conuenit esse hominem, pectus cui sapit.
Bonus sit bonis, malus sit malis. Vtcunq; res sit, ita animum habeat. *Idē.*

Omnium horarum homo. *Sutoni. qualem describit Ennius apud Gellium. l. 12. c. 4.*

Ad aliorum arbitrium & nutum totos se accommodant. *Cicer.*

Quando agis Lacedæmone illorum more viuas. Cœnatum eas in Phiditia, ius nigrum ede, fer mystacas, caue quid asperneris aut boni quid insuper requiras. *Antiphan. apud Athenæum. sed Græcos versus longiores omisi.*

ἀλωπεκίζει πρὸς ἑτέραν ἀλώπεκα. Vulpinatur cum altera vulpe. *Vel* ἀλωπεκιζειν. *&c.* Cum vulpe vulpinarier decet altera.

Σμυρναῖοι τρόπος. *Aristides.* Smyrnæi mores. *De gente vel homine bellicoso & tempore pacis voluptario ac dissoluto. quia tales erant Smyrnæi.*

κυζικηνοὶ στατῆρες. *Suidas.* Cyziceni stateres. *de homine versipelli & moribus varijs in vtramq; partem. Cyziceni nummi habebant altera parte sculptam Cybelem muliebri forma, altera leonem.*

ἀλλοπροσαλλος. *Homer. quasi,* alius ad alium. *qui se omnibus accommodat.*

κόθορνος: Cothurnus: *calceus vtriq; pedi aptus. de homine vtrarumq; partium.*

Theramenes Rhetor versipellis, *apud Lucianum vocatur* Cothurnus.

De eodem Plutarch. θηραμένης κόθορνον ὑποδέμενον ἀμφοτέροις ὁμιλεῖν, καὶ μηδετέροις προσιέναι. *i.* Theramenis cothurnum indutum cum vtrisq; versari & neutris adhærere. *Item.* Θηραμένης μὴ μόνιμος, ἀλλὰ ἐφαμαρτοτερίζων. *Plutarch.* Theramenes non stabilis, sed in vtramque partem vacillans.

ὁ κοινὸς τῶν ἀμφοτέρων ποδῶν κόθορνος. *Nazianzen.*

Communis vtriq; pedi cothurnus. Ægyptius Sophista. *de eo qui hominibus se accommodans Proteum agit. Rhodigin.*

ἐν παισὶ νέοισι παῖς, ἐν δ' ἀνδράσιν ἀνήρ. *Pindar.*

Inter pueros teneros puer, inter viros vir.

ἐν παισὶ νέος, ἐν δὲ βελαῖς πρέσβυς. *Idem.* Inter pueros iuuenis, in cōsiliis senex.

πολύτροπος τρόπον. *Lysias.* Fingere mores. διπλοῦς ἀνήρ. *Zenodot.* Duplex vir.

διπλῆ

διπλῆ καρδία πεδίλων παφλαγόνων. *Theophr.* Duplex cor eſt perdicibus in Paphlagonia. τριπέφαλος ἑρμῆς. Triceps Mercurius. *qualis ſtatua ponebatur in viarum diuortiis.* λιβυκὸν θηρίον. *Diogenia.* Lybica fera .i. *homo variis moribus & ingenio. Affine,* Niecſtátek. Niebezery. Kiedy przygodźieß miedzy wrony. *& præcedens proximè.*

Oberegny. Obepráwiéc.

ἀστεροπαῖος ἀμφιδέξιος: Aſteropæus ambidexter. *vel ſeparatim.* Aſteropæus: Ambidexter. *Ex Homero. qui ait:* ἥρως ἀστεροπαῖος ἐπεὶ πεδιδέξιος ἦε. Heros Aſteropæus ſiquidem dexter erat. *Sed hoc tralato ſenſu vſurpari debet, qui ad adagia pertinet. Talis erat Iudicum c. 3. Aod qui vtrag3 manu pro dextra vtebatur. & cap. 20. ſeptingenti milites ſimiles illi.*

Obrázá krzywdá podczás powod do przyiazni, miłośći.

Sæpe ex iniuria poſtmodùm gratia orta eſt. *Liui.*

ἐνίοτε τὴ ἀδικήμα᾽ ἀκολυθεῖ χάρις. (*vel* ἔρως.) *A.*

Iniuriam ſubinde ſequitur gratia. Iniuriam perſæpe ſubſequitur amor.

Sæpe ex huiuſmodi re quapiam & ex malo principio, magna familiaritas conflata eſt. *Terent. Sic apud Statium Adraſtus rex de duobus hoſpitibus Tydeo & Polynice caſu illuc delatis & pugnantibus inter ſe, dicit:*

Non hæc in caſſum diuiſque abſentibus acta,
Forſan & has venturus amor præmiſerit iras. *Affine,* Poiednáni bárźiéy śie miłuią.

Obrazić tacno, przećiednáć trudno.

Litæ, Aten (*.i. preces, noxam*) tardè ſequuntur. *ex Homer. qui ait:* ἀὶ γὰ λιταί, *&c.*

χωλαί τε, ῥυσαί τε, παραβλῶπές τ᾽ ὀφθαλμὼ,
αἱ ῥά τε κῆ᾽ μετόπισθεν ἄτης ἀλέγουσι κιοῦσαι. Etenim Litæ &c.

Claudæque, rugoſæque, ſtrabæque oculis, quæ & poſt Aten currunt euntes. *Addit idem.* Noxa vero omnes longè antecedit lædens homines, illæ verò medētur. &c. *Quo cōmento docet.* Offenſas eſſe citas & faciles, reconciliationes verò tardas, & difficiles. ἡ μὲν πρόσκρουσις ταχεῖα, βραδεῖα καταλλαγή. *A.*

Offenſa celer eſt, tarda ſed placatio.

Conturbare caue, non eſt placare sùaue: (wróblem.

Infamare caue, nam reuocare graue. *B. Ioan. Cantius.* V. Słowko wyléći

Obrázíwßy leczyć. Náłáiawßy, vdárzywßy pogłaſkáć. Niéladá nagrodá.

ἀλυσγὰν ἀνθὴν, πετίμῳ λόγῳ ἀποκλυσαθαι. *Plato.*

Marinam (*ſalſuginoſam, ingratam*) auditionem, potabili (*dulci*) ſermone diluere. *Plutarchus dictum Platonis ad hunc ſenſum traxit. vt curemus voluptates ex laſciuis cantilenis ortas, lectione vel auditione verum ſeriarum & grauium obruere. Idem præcipit. Ne amuo verbis caſtigato, colloquium verbis moleſtiam afferentibus abrumpentes diſcedamus, ſed inſtar medici prudentis, poſt ſectionem placidis aſperſionibus partem affectam leni-*

entis, nos geramus. δεῖν ἁλμυρὰς λόγας γλυκείαν ὑποκλύσειν ὕδαμεν. *Athenæ.*
Oportet amaros, salsos sermones dulcibus aquis abluere.
Acum & filum sume ac scissa consue. Co śie rospruto zábyy *Vi. hoc sub* Mita zgodá. *Similia sunt illa Terentij.* Repudiatus repetor. Excluſit, reuocat, redeam? non, si oblecret. *quem locum transtulit prope omnibus verbis in satyram suam Horat. & Persius.*

Nunc mihi blandidicus es, heri in tergo meo
Tres facile contriuisti corios bubulos (i. *tria bubula coria, lora, tres taureas*)

Servus Plautin. hero loquitur. Vbi tu nouo modo fecisti mihi contumeliam,
Venias mihi precibus lautum peccatum tuum. *Terent.* V. Niećh mie nié głaßczé.

Obrážony lédá zemu wiérzy.

In exulcerato animo fictum crimen facile insidet. *Cicer.*
ἕγκλημα ῥᾴδιὸν πιστὸν ἡ ὀργὴ ποιεῖ. *A.*
Credibile falsum crimen ira mox facit.
Læsi omnia ad contumeliam accipiunt. *vt ait Terent. Sub* Niéßcześliwy podéyrzliwy.

Obrazy groby pſowáći nié cudna rzécz.

Cum Protogene mortuo bellum gerere. *Gelli adde Verbum commodum*, v.g. *Non magna laus est &c. Rhodij sic coh.buerant Demetrium Poliorcetem ne aboleret eadem in qua nobilissima imago Protogenis seruabatur.* *Vide* Łácno bić tego.

Obyczáié pośpolite, rozumienie miey zákryte.

λέγειν καθὸ πολλοί, φρονεῖν δὲ καθόσους ὀλίγους. *A.*
Loquendum vt plures, sapiendū vt pauci. Loquendū cum multis, sentiendū cum paucis. *Cic dicit*: Vsum loquendi populo concessi, scientiam mihi reseruaui. *Et Seneca*: Frons nostra (*Philosophorum*) populo conueniat; intùs omnia dissimilia sint. *Item.* Id agamus vt meliorem quàm vulgus vitam sequamur, non vt contrariam. *Affine*, Zgadzay śie z ludźmi.

Obżárty. Żárłok. Wilk. Rośomak. Brzuch. Vtonął w brzuchu.

Tylko ieść á pić. Ják w piekło wrzućił / pożárł.
Abdomen insaturabile. *Cic.* Abdominis minister. *Iuuen.*
γαστὴρ δὲ δοῦλος, ἡδονῆς δ' ἡσσημένος. *Euripides.*
Buccæ vel maxillarum seruus, à ventre victus vel ventris mancipium.
Tibi Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstat. *Persius.* Brzuchacz. Orzły.
Homo cum ventre collatiuo. *Plaut.* i. *magno & turgido, in quem omnia edulia conferuntur, vt Festus interpretatur.* Ventri operam dat. *Idem.*
Quasi lupus esuriens, metui ne in me quoque faceret impetum,
Ita frendebat dentibus. *Idem de Parasito penum ingresso.*
——— Rarum ac memorabile magni Gutturis exemplum. *Iuuenal.*
χαραδρία βίος. *Plato.* Charadrij vita. *auis est voracissima, quæ ἅμα τῇ ἐδώδιμα ἐμέσει.* simul edit & egerit, *vel* simul ac ederit excernit.

Nomen.

Nomen habet à Charadra, quòd in præruptis rupibus & voraginibus habitet. Vnde Gaza apud Aristotelem reddit Rupicem & Hiaticolam, quòd hiatus rupium incolat: sed & à voracitate rectè Charadrios deducitur, quasi vorago in rupibus omnia absorbens. Est alia auis Charadrius, sub Sléepy targ.

Sic de guloso Seneca. In quem omnia influunt vt rursus effluant.

Barathrum Festo, locus præceps vnde emergi non possit. Seruio autem, immensæ altitudinis. transfertur ad hominem edacem, bibacem, rapacem denotandum vt supra Horat. vsurpauit. Et Aristophanes similiter.

Barathro *vel* Balathro. *Varro. qui in ventrem ceu in barathrum omnia mittit Læuinus.*

Sic Horat. de Menio: Pernicies & tempestas barathrumque macelli,
Quicquid quæsierat ventri donabat auaro. *Item.*

——— Patinas cœnabat omasi Vilis & agnini, tribus vrsis quod satis esset.

Leo etiam voracissimus est. Et quidem sine sectione dentium integra & solida frusta magna & multa vorat, ideoq; aliquot demde diebus abstinet, & ob crudutates fœtidum halitũ habet. Pierius. *Apud Plautum anus vinosa & multibiba quidam vinum offerens dicit:*

Age effunde hoc citò in barathrum, properè elue cloacam.
καὶ τελώνιον ϗ φάραγγα ϗ χάρυβδιν ἁρπαγῆς.
Et telonem tum barathrum tum rapinæ gurgitem *(vel voraginem.)*

Sic Cic. Charybdin bonorum, voraginem potiùs dixerim. *Item.* Quæ Charybdis tam vorax, tot res, tam citò absorbere potuisset? *de profuso decoctore.*

Anima illi pro sale data, vt suillo pecori, vt edat ne putrescat, *Varro.* Os porci. *Pierio. de homine omnis generis cibos vorante. vt facit sus, etiam sordida & carnem humanam seu cadauera vorans.*

Viuit vt edat. *Ex Quintiliano qui ait:* Non vt edam viuo, sed vt viuam edo.

θαλαττίς πνεύμων βίον ζῇ *Plato.* Pulmonis marini vitam viuit. *Zoophyton est, & ferè nullum sensum habet, nisi quod alimentum capiat, & crescat vt arbor: vagatur tamen per mare motu fluctuum agitatus. Plini.*

Vnde Plotinus homines ventri deditos dixit καταδενδρᾶσθαι .i. *arborescere. & instar arborum alimenta solùm attrahere.* Epicuri de grege porcus. *Horat.*

νεκυες μεταυχενιες. *Aristophan.* Collo tenus medio cadauera.

λάρος κεχηνώς *Idem.* Larus hians. *auis est piscivora voracissima.*

Autumnalis appetentia .i. *voracitas. Rhodigin.*

λιχνότερος ἢ πορφυρᾶς. *Athenæ.* Voracior purpurâ, *animante quàm panno potiùs.*

βοῦς περιπατεῖ *Zenodot.* Buthus obambulat. *athleta vorax & stolidus.*

Venter ei solarium. *Ammian.* Vmbram decempedem obseruat. *Vel.* Vmbra decempes ei gratissima .s. *in horologio solari, quæ indicabat horam cœnæ. Sic Lucian.* ζωνίχης ἀπισκοπῶν ὁποσαπῆν τὸ στοιχεῖον εἴη.

Assiduò inspiciens quanta vel quot pedum linea sit. *Et Aristophan.*

ζοι δὲ μελήσει, ὅταν ἡ δεκαπῆν τὸ στοιχεῖον, λιπαρῶς χωρεῖν ἐπὶ δεῖπνον.

Tibi verò sit curæ, cùm fuerit decempes linea *(vmbra)* lautam properare ad cœnam.

πεῖν γὰρ ἄμμες ἢ φαγεῖν μᾶ ἀνδρικοί. *Bœotij apud Athenæum.*
Sumus ad bibendum atque ad vorandum strenui.

Apud eundem est illud. ἄθυτα δὴ ἱερὰ πολλάκις καταθίει. Persæpe sacra haud immolata deuorat. *In eum qui sine vsitatis ceremonijs, precibus, consensu omnium decoro, & modica exspectatione, vbi vix etiam sedit, statim inurbanè manus in epulas injicit. Simile est illud Suidæ.* πρὶν λαχεῖν τὰ κοινὰ καταθίει. Priùs quam sortitio seu partitio fiat (*ab incisore aut conuiuatore*) communia deuorat.

αἰθυῶν τρόπον καταψοφαγῶσιν, ὅτως ὡς καὶ τὰ ὀστέων ἀπτεραχέων. *Philo.* Mergorum instar opsonia abliguriunt, ita vt & ossa inuadant.

μέτρῳ ὕδωρ πίνοντες, ἀμέτρως μάζαν ἐδόντες. *Oraculum de Sybaritis.* Mensura (*i. modicè*) aquâ bibentes, sine mensura autē (*i. immodicè*) mazâ vorantes.

τραπεζοποιοὺς καὶ μαγείρους φέπει. *Basilius.* Structores & coquos mente agitat.

λάβραξ μιλήσιος. *Suid. Athenæ.* Labrax Milesius. *piscis ore vasto semper aperto, obuia mox deuorans. Lupus marinus idem.*

Edere de patella in sacrificijs deorum asotorum & non religiosorum hominum erat. *apud Cicer.* Mens illi est in popina. *Sic Plato Comicus Græcus:* ὑμῶν ἐν τῷ καπήλῳ νῦς ενεῖναί μοι δοκεῖ.
Vestra in caupona mihi nunc mens esse videtur.

Sic & Terent. Iam dudum animus est in patinis.

ὁ νῦς γὰρ ἐστὶ τ τραπέζης πλησίον. *Athenæus.* Mens est enim propinqua mensæ.

βοῦν ὅλον γνάθοις φέρει *Suidas.* Bouem in faucibus vel in maxillis portat. *alludit ad Theagenem athletam Thasium, vel ad Milonem Crotoniatam, qui vno die solidos boues singulos comederunt.* ἀχρὶ χείλους. Vsq; ad labium. Ὁ γάρτα. *Ex Zenodoto.* μέχρι τ ἀμφωτίδων πλήρης. *Suidas.* Ad ambas vsque aures repletus. Ὁ νῦν ἀχρὶ κόρου. Ad satietatem. πέραν κόρου. *Pollux.* Vltra satietatem.

Hectorem imitatur ab Ilio nunquam recedit. *Marull. vel Ennius. ab Ilio, pro ab ilio seu ab ili intestino, dictum per allusionem iocosam.*

ἐντερολόγαιρα. *Epicharmo Comico* .i. *monstrosæ magnitudinis ventrem habens.*

Vultur post inediam. *quam Epiphanio auctore 40 diebus fert, postmodùm voracissimè comedit.* ἑτερόγναθος. Vtrâque maxilla simul mandens.

Martialis de Cæciliano qui solus semper cœnabat & aprum sibi apponebat, ait:
Bellum conuiuam Cæcilianus habet .i. *aprum instar sodalis alterius.*

λάρος. ὁ ἔλεος. *Suidas.* Larus *vel* Gauia in stagnis. *vorans & simul deuorata egerens.*
Gallam illum bibere oportet. *Ex Lucilio qui apud Nonium & Festum ait:*
Quæ gallam bibere ac rugas conducere ventri
Farre aceroso, oleo decumano, pane (*al pæne*) cogegit Cumano.

Monet Lucilius, inquit Festus parsimonia esse vtendum, nec gulæ indulgendum, ventremq; coarctandum. Id autem optimè præstat galla quæ vim habet adstringendi; item oleum deterius ex decimis collectum & insipidum; demq; panis aceroso nimiùm delicatus.

ἀλικτρυών

ἀλεκτρυόνος μέρος γαστρός. *Ex Aristophane.* Conqueritur de galli ventre. *Vel* Queritur se galli ventriculum habere, *qui omnia citò concoquat.*

Vide Graphicam imaginem Philosophi gulosi apud Lucianum in Timone sub finem Dialogi in persona Thrasyclis. longior est, ideò huc non attuli.

Totus venter est. *è Plutarcho. Vide* Πᾶσσβρzυch. *Illud Democriti.* Vulgari pisci non insunt spinæ. *Gulosi hominis esse dictum vult Rhodigin.*

Alcman πολύβρωξ .i. *multi cibi homo dictus est, & phthiriasi periit. Giraldus. Phago in mensa Aureliani uno prandio comedit aprum integrum, centum panes, verueccm & porcellum; bibit vero infundibulo ori appositò plùs orca. Vopiscus.* Mithridates *instituit certamen polyphagiæ & polyposiæ .i. edendi & bibendi, præmiis propositis in quo omnes ipse superauit, ideoq; Dionysius dictus erat. Plutarchus.* Heraclides pyctes, *conuiuas alios ad ientaculū, alios ad prandium, alios ad cœnam, alios ad comessationem nullo interposito interstitio sibi succedentes vocabat, & omnes edendo ac bibendo superabat. Idem.*

Hyemalis refectio. *pro larga, quia hyeme melùs cibus digeritur. Rhodigin.*

Lupus cernarius gulosi imago, *qui teste Solino & Plinio, cibum vorans, etiam famelicus, si oculos ab eo auertat, statim eo relicto, it quæsitum alium prioris oblatus.*

Polypus *item* typus voracis obliguritoris *Pierius. Vnde illud apud Athenæum.* ἐσθὲ δ' ἐμαυτὸν ὡς πολύπους. Comedo meipsum vt Polypus. *Idem de illo scribit Ælian. Oppian. Hesiodus.* Crocodilus *etiam voracissimus est, & cibo multo auidissimè hausto repletus, eum euomit, cùm absessa careat. Pierius.* Mustela *piscis vbi multa auidè deuorauit, euomit & rursus eadem vorat. Idem.*

τῷ ὠῷ ἐοικώς. Asello pisci marino similis. *qui Athenæo & Aristotele auctore,* κῆρ ἐν τῇ κοιλίᾳ *vel* ἐν τῇ γαστρὶ ἔχει. Cor in aluo, vel in ventriculo habet. τὸν ἐγκατορύξας τῇ κοιλίᾳ, τῷ ἰχθύι τῷ καλουμένῳ ὄνῳ τὰ μάλιστα ἐοικώς. *Clemens Alexandr.* Qui animum in ventre defodit, pisci asello dicto maximè similis.

Cor habet in ventre, gulosus: lasciuus, in libidine: cupidus, in lucro. *Hieronym.*

Physalus piscis *caput & oculos infra ventrem habet vix notabiles. Ælian.*

Gulo piscis *in pelago Norwegiæ piscatorus voracissimus, caput ventri iunctum habens, omnibus piscibus infestus & odiosus. Olaus Magnus.*

Gulo *item seu* Rosomaca *fera voracissima, vbi se impleuit, inter duas arbores vicinas se trudit, & ingesta eijcit, rursusq; vorat. Idem Olaus.*

νυκτερεύων ὅδε (*i die dormiens*) *aliter* νυκτερὶς (*noctua, vespertilio*) *marinus piscis, vorat vsq; dum rumpatur. Oppianus.*

Hirudo non dimittit cutem nisi plena cruoris. *Horati.*

Idem de Ricino verme *scribit Plin. qui affixus animali sugit sanguinem donec rumpatur. Huc adde* Gnathones, Phagones, Gurguliones, Manducones, Apicios *& alia posita 1. Tomo sub* Żárłoł / Obżárty / Łákomstwy.

Odchłodziłeś mię. Pocieszyłeś mię. Duszę w mię wstawiłá.

Aspersisti aquam .s. *mihi. Plaut.* .i. *animum mihi reddidisti, recreasti me. animo defectum & pene exanimatum recreasti.* Oblipasti aquulam. *eodem sensu apud eundem.*

Item,

Item. Animo male eſt. currite atque afferte aquam. *Item.* C. Animum adimit mihi ægritudo. S. Viſne aquam? .ſ. *offundi tibi. Item.* Animus redijt mihi. *Item.* Animus remigrat nunc demum mihi. *Plaut.*

Porrò in exemplis Plauti aquam intellige frigidam. hæc enim deficientibus animo inſpergi ſolet, vt notauit Rhodigin. Reddidiſti animum. *Terent.*

Me mihi reddidiſti. *ex Cic. qui ait:* Noſmet nobis reddidiſtis. P. C. *Vicino ſenſu.*

Ochotnego pobudźić śie godźi / abo / nié ßkodźi.

Nil nocet admiſſo ſubdere calcar equo. *Ouid.*

ἃ κενὸν ἐφ' ἵππῳ κέντρ' ἐλαφρῶ προσέχειν. *A.*

ὄβολον ἔυρε παρνοίτης. Obolum reperit Parnœtes *dux Athenienſium, qui inſtituit vt in concionibus & iudicijs nummuli diſtribuerentur, quò alacriores & frequentiores conuenirent.*

——Flumine ſæpe ſecundo, Augetur remis curſus euntis aquæ. *Ouidi.*

καὶν πλεροῖεν πλοῖον ἀέρχῃ ἐρετμὰ λεχμεῖν. *A.*

Remi vrgent celeres ocyus ire ratem.

Ochotnié.

Obuiis manibus. *Hieron.* Obuiis vlnis excipere. *Quintilian.*

ἀμφιβλέφαις χερσίν. *Baſilius.* Ambabus manibus.

O śie też idźié. Jtobié śie doſtánié.

In eadem naues. *Cic.* .i. *in eodem communi periculo.* *Sic Ariſtophan. ciuitatem vocat nauem.* πεῖ πόλεως γαρ ἐστ ὅ σκάφος ὅλε .ſ. φοβος, De ciuitate vt naue de tota eſt timor. De tuo capite aguntur comitia. *E Plauto.* Vtá śie śie zmawiáią. *Et apud S. Marcum 4. cap.* Magiſter, non ad te pertinet quia perimus?

ἐν ᾧ ἢ αὐτὸς πλεῖς διατρέεις σκάφος *A.*

In qua rate ipſe nauigas hanc perforas. *Ex Cic. qui ait:*

Hoc miror querorque, quenquam hominem ita peſſundare alterum velle, vt etiam nauim perforet, in qua ipſe (*ſimul cum illo*) nauiget.

Non multùm abſimilis eſt apologus Æſopi de duobus inimicis ſimul nauigantibus ſuprà ſub Vlienawiśćzłem cudzem śie karmi. Tibi luditur. *Perſi.* .i. *ad te damnum aleæ huius ſpectat. Cornutus & Caſaubon. Vel (vt alij)* De tuo corio luditur.

Nam tua res agitur, paries cùm proximus ardet. *Horat.*

εἰ πὼ δ' γείτων οἰκίαν ὁρᾷς ἐμπυριζομένην, εἰ καὶ πάντων πολεμιώτατος ἦν ὁ γείτων, ἆρ' ἂν ἔδραμες ἐπὶ τὸ ζέσαι πὼ πυρὰν, σπεδαικῶς, μὴ τὸ πῦρ ὁδῷ βαδίζον καὶ τ σῶν ἅψηται προθύρων; *Chryſoſtom.* Si vicini domum videas ardere, etiamſi omniũ inimicißimus ſit vicinus, nónne accurreres ad exſtinguendum incendium, veritus ne ignis recta via progrediens & tua limina tangat vel corripiat?

Te nunc delicias extra communia (*mala*) cenſes Ponendum! *Iuuenal.*

Ocukrować przyprawić ro trzebá. Sámo to nié pachnié / nié ſmakuié.

Béz ſoli rybá / béz korzenia zwierzyná / nic nié ieſt,

Cateès

Ζαπὸς τάριχος, τὼ ὀρίγανον φιλεῖ. *Clearchus.*
Putre salsamentum, amat origanum. *Vel* Putris tarichus addito garo sapit. *Sic acetaria, oxygarum, muriam, oxalmen & his similia carnibus vetustis vitiatis putentibus adduntur. Tralato autem sensu.* V. Ztemu zálěcenia potrzébá. *Sic apud Cicer.* Vatinij struma (.i. *deformitas corporis vel potiùs infamis vitâ*) dibapho sacerdotii tegitur. *Et apud Terent. Phædria mittens cuidam munera non splendida, seruo præcipit dicens:* Munus nostrum ornato verbis quod poteris .i. *quoad poteris. P. Nannius.*

Oczy chcą nié brzuch. Oczy chcą gebá nié chcé.

ἐι ὀφθαλμοὶ τ ἀνθρώπων ἀπλησοι. *Prouerb. Salom. c. 27.* Oculi hominum insatiabiles. Fallunt nos oculi vagiq; sensus Oppressa ratione mẽtiuntur. *Petroni. Hìc habet locum illud, quòd Cicero de Dario aquam turbidam in siti bibente dixit.* Nunquam (*antea*) sitiens biberat. *Et de Ptolomæo famelico panem rusticum suauiter edente:* Nunquam (*antea*) esuriens comederat. *sed inuitante colore, odore, sapore, condimentis, nouitate & pretio cibi. quod ethnici ipsi Seneca, Horat, Iuuenal. & alij, grauiter reprehendunt, Et tales cibos maximè probant, ad quos non condimenta sed fames inuitat.* V. Smák zdrowia nieprzyiaćiel. *Huc facit illud Varronis. lib. 7. linguæ Latinæ quærentis, qualem oporteat esse victum cultum & habitationem hominis, & respondentis:* Aliud satis esse homini (.i. *necessitati vel vtilitati hominis, nempe minùs*) aliud humanitati (.i. *elegantiæ, curiositati, oblectationi, ac voluptati, nempe plùs multò.*) Oculis gulosos *vocat Seneca eos,* qui ad popinam non sunt contenti dentibus ventre & ore (*nisi & oculos oblectent.*)

πολλάκι, ἀορέκτως κἂν ἔχων, γλυκερὰ φάγῃ. *A.*
Nullo appetitu, dulcia intrant os tamen.

Oczy mu dobrzé nié wypádną. Nié możé śie nápátrzyć.

Expleri nequit, atque oculos per singula voluit. *Virgil. de Æneæ, vbi ei arma à Vulcano fabrefacta mater Venus obtulit.*
Imitatus est Homerum qui similiter de Achille dicit.
τέρπετο δ' ἐν χείρεσσιν ἔχων θεοῦ ἀγλαὰ δῶρα.
Oblectabatur in manibus habens dei splendida dona .i. *arma bellica.*
Expleri mentem nequit: ardescitque tuendo
Phœnissa, & puero (*ficto Iulo, Cupidine*) pariter donisq; mouetur. *Virg. de Didone.* ἀλγηδόνας ὀμμάτων τὰς ὀξυδόρκας .i. dolores oculorum, *apud Plutarchum vocat Alexander Persides seu Persicas feminas formosas. Latini de re oculis ingrata id vsurpant. Simia fœtũ suum contemplatur mirifica cũ voluptate V. id sub* Każdému śie swoie podoba.

Oczy páść. i pátrzyć ná co vćießnego.

Pascere lumina. *Ouid.* Restabat aliud nil, nisi oculos pascere. *Terent.*

Animum pictura pascit inani. *Virgil.* τῷ ζωγραφήματι ἐναύεται ὀφθαλμός.

Non animum modo vti pascat prospectus inanem. *Virgil.*

Cruciatu atque supplicio alicuius pascere oculos, animumq; exsaturare. *Cic.*

Oculis epulas dare. *Plaut. pro pascere.* *Affine,* Bydło ná co pátrzyć.

Ogy ſtoia zá vſły. Pátrzac śiła poymieß/ choć nic ſłyßiac.

Audio quæ facis. *Apud Lucianum Saltator seu histrio Neronis, tam dextrè agebat Comœdiam solus gestibus, vt Demetrius Stoicus Philosophus exclamârit:* ἀκούω ὦ ἄνθρωπε σὰ χειρονομοῦντος ὁ μόνον ὁρῶ. Audio homo quæ agis non tantùm video. *Eundem histrionem petijt a Nerone legatus è Ponto, vt esset interpres ad vicinam gentem alterius linguæ; adeò aptè omnia gestu exprimebat. Et vulgus rude libenter spectat actores in theatris, lingua ignota sibi loquentes, & qui, licet intelligant linguam, a longe stantes non exaudiunt quæ dicuntur. Posset dicto Luciani respondere dictum aliud Polonicum .ſ.* Aktor wyborny.

Ogyśćik śie.

ἀπὸ δὶς ἑπτὰ κυμάτων. *Suidas.* A bis septem fluctibus vel vndis .ſ. *ablutus. Nã aquis credebant Ethnici homicidium & alia scelera expiari. Exemplo est Pilatus. Meminit & Cicer. pro Sexto Roscio.*

Odbiegł mię wćzłem rażić/ kiedy ábo gdźie nagorzey.

Sub cultro me reliquit. *ex Horat. qui ait.* Fugit improbus, ac me Sub cultro liquit. *Tralatum est à victimis iamiam feriendis.*

Inter sacrum saxumq; me reliquit. *Ex Plauto Apuleio. similiter à victimis sumptum.*

μεταξὺ τοῦ σφύρας καὶ ἄκμονος. Inter malleum & incudem.

Od Bogá/ ábo z Bogiem poczynay.

Omnium rerum magnarum a dijs immortalibus principia ducenda sunt. *Cic.*

Ab Ioue surgat opus. *Ouid.* ἐκ διὸς ἀρχώμεθα. *Aratus.*

Ab Ioue principium Musæ, Iouis omnia plena. *Virgil.*

ἐκ διὸς ἀρχώμεθα, καὶ εἰς δία λήγετε μῶσαι. *Theocrit.*

Ab Ioue incipiamus, & in Iouem desinite Musæ.

Θεὸς ἡγεμόνα πάντος ἔργα καὶ λόγα. *Synesius.*

Deus sit auspex dicti & operis omnibus.

διὸς ἐκ προοιμίε. *Pindarus.* Ab Iouis proœmio .ſ. *ordiendum.*

Θεὸς ἐμοὶ ἄρχων, τῦ θνατῦ δ᾽ οὐδὲ εἷς. *Philo è Sophocle.*

Deus mihi dux, nemo sed mortalium. *Apud Lacedemonas qui Senator creabatur, inprimis omnia deorum templa coronatus statim obibat. Plutarch.*

Oddam ći to. Oddamy sobié. Nié zborguieć.

Eodem poculo, quo ego bibo, bibes. *ex Plauto. Ductum aliqui volunt ab iis quibus per iocum poculum amarum hauriendum datur, quod illi vicissim eidem qui dederat dextrè*

obtruduntˌ

obtrudunt. ἴσον ἴσῳ κεραννύσω. *ex Euripide.* Æquale poculum tibi miſcebo.
τ' δ' ἴσον ἴσῳ φέρουτ' ἐγώ γ' ἐκτίσομαι. *Athenæus.*
Par pari referentem ego vlciſcar. *Braſidas apud Plutarchum haſtam è corpore ſuo extractam in eum qui eam iecerat coniecit & eum occidit.*
Erit vbi te vlciſcar ſi viuo. *Plaut.*
Quam malè dicendo cepiſti voluptatem, eam malè audiẽdo amittes. *Idem.*
Quod conuiuaris ſine me tam ſæpe Luperce,
Inueni noceam qua ratione tibi. &c.
Quid facies? inquis? quid faciam? veniam. *Martial. lepida & bona vltio.*
Remorſurum me petis. *Horat.* ἀναδήξεσθαι δάκνεις. Caue, caue namq; in malos parata tollo cornua *Horat.* *Affine,* Wẽtzá wẽt. Jáko gala. Kto mowi co chcé,

Od dźśi do dźśi/ przézgytáć ksiege.

Explicitum nobis vſque ad ſua cornua librum (.i. *totum lectum refers.*) *Martial.*
Iam peruenimus vſq; ad vmbilicum (.ſ. *libri: a fronte exorſi.*) *Idem. qui etiam frontis & vmbilici libri aliâs meminit.* *Sic & Horat.*
Inceptum carmen ad vmbilicum ducere .i. *ab initio ad finem.* V. Od końcá do końcá.

Od dźiećińſtwá. Od młodośći.

ἀπὸ τῶν ἀπαλῶν ὀνύχων. A teneris vnguiculis. *Cic.*
ἐξ ὀνύχων ἀγαπῶσι τέκνα. *Plutarch.* Ab vnguiculis amant liberos.
De tenero meditatur vngui. *Horat.* Ab incunabulis imbutus odio. *Liuî.*
A cunabulis vſque ſapit. *Plaut.* ἐκ νέων. *Ariſtot.* A iuuentute.
ἐκ νηπίων. *Idem.* Ab infantia prima. *Tacit.*
ἐκ νέων παίδων. *Plato.* A pueris. *Plura in 1. Tomo habes.*

Odźiéńná do dniá. Od iutrá do iutrá/ áż śmierć zaydźie.

In diem viuimus. *Cic.* Non ſolùm de die, (.i. *ab initio diei, ſummo mane*) ſed etiam in diem (.i. *ex tempore, ſine cura futuri*) viuere. *Idem.*
In poſterum diem ſemper differre. *Idem.* *Sic Iudicum 19. Leuites quotidie diſceſſurus ab hoſpite ſe retineri paſſus eſt per plures dies.*
Cras hoc fiet, idem cras fiet. *apud Perſium dicit dilator ſegnis.*
Dicimus aſſiduè: Cras quoque fiet idem. *Ouidi.*
ὁ πάντων βίος μελλησμῷ παραπόλλυται. *Epicurus.* Omnium vita cunctatione pertranſit, vel perit. Malè viuunt qui viuere (*bene*) ſemper incipiunt. *Seneca. quia diffe rendo bonam vitam mali vel minùs boni moriuntur.*
Dum differtur vita tranſcurrit. *Idem.*
μή μοι λέγε, ὅπ χρὴ μικρὸν, μηδὲ εἰς τὸν ἄυριον ἀναβάλλε, ἡ γὰρ ἄυριον ὑδέποτε λαμβάνει τέλος. *S. Chryſoſtom.* Ne dicas mihi, poſt modicum tempus, nec in craſtinum reijce. craſtinum enim nunquam finitur. Jutroki końcá niemáß.
Affine, Odwłokà zgodliwa. Co dźiś epuśćiß.

Od kolká do kolká. Od málego do wielkiego.

ἀπὸ Φ φαλακρῦ, μέχρι Φ φαλακρῦ. *Dion.* A caluo ad caluum .ſ. *omnes trucidentur. Caligula cuſtodias recognoſcens omnes iuſſit ſine diſcrimine occidi, à caluo qui in altera parte extremus erat, ad caluum in altera parte extremum. Hermola. Beroald. Lauin.*
ἅπαντας ἐν κύκλῳ πελεθών. *Lucian.* Omnes in circulum obiens .i. *omnes ad vnum.*

Od końcá do końcá. Od przodku do oſtátku.

A capite vſque ad calcem. *Recentiorum eſt. loquuntur ſic Graeci & Latini.*
ἐκ κεφαλῆς εἰς πόδας. *Homer.* A capite ad pedes. *Contrà Ariſtophan.*
ἐκ τ ποδῶν ἐς τὴν κεφαλὴν ζοι πάντ' ἐρῶ. .ſ. πράγματα. A pedibus ad caput tibi cuncta narrabo. A carceribus ad oleas. *Rhodigin.*
Ab ouo vſque ad mala citare vel canere. *Horat. Tralatum à cœna cuius principium erant oua, finis poma .i. toto tempore, colloquio, opere. &c.*
A fonte ad oſtium. *Sic Seneca:* Fluminum decurſus & amnes magni, à fonte ad oſtium (*quo in mare intrant*) veſtri ſunt.
A cælo ad terram. *Plaut. ſic:* Licétne percontari? ℞. A cælo ad terram, quod lubet .ſ. percontare. ἀπὸ ὀφρυῦ μέχρι γῆς.
ἐκ παρόδ' ἐς ἔξοδον ἄρχει κορωνίδ' Θ: *Plutar.* Ab ingreſſu & initio vſq; ad coronidem.
ἀπὸ βαλβίδων ἀποδείξω. *Ariſtophan.* A carceribus tibi declarabo. *Tr. à ſtadiis.*
V. Wſzyſtek.

Od kozikí do nożyka: od nożykí do łonikí. &c. Od mátí do wicla.

Alludit dictum hoc ad apologum de puero fure, poſitum ſub Bogo rodzicy nic karzą.
Parua peccata impunè commiſſa, animos ad maiora audenda addunt.
ῥηϊδίως ἁμαρτών, μείζονα τολμήσει. *A.*
Impune peccans, maxima audebit citò. V. Nic záraz śie człek zepſuie.

Od łaſkawey reki ábo natury bárzicy boli.

Grauior pœna videtur quæ à miti viro conſtituitur. *Seneca. quia à leni & placido ingenio ac moribus, nil offenſionis proficiſci poſſe omnes exiſtimant. quare ſi id accidat, vt rem nouam & inopinatam grauiùs accipiunt & ſentiunt.*
πληγεὶς ὑπὸ πραέως ἀνδρὸς ἀλγέει πλέον. *A.*
Percuſſus à miti viro dolet (*vel ſentit*) magis.
Affine, Bárzicy boli od ſwego. Nieſpodźiáne przypádki.

Od łaſkawey reki ábo natury nie tak boli.

πληγὰς λαβεῖν ἁπαλαῖσι χέρσιν ἡδύγε. *Timocles. Athena.*
Non eſt moleſtum percuti à leni manu. *Seu à manſueto homine. vel quia talis non facile ſæuit nec grauiter ladit, vel quia amatur.*
Apud Lucianum Vulneratus quidam à Timone diuite dicit: ἴαται τὸ τραῦμα, μικρὸν ἐπιπάσας Φ λευσίς. λεπτὸς γὰρ ἴσχαμός ἐστι Φάρμακον. Medere vulneri, paululùm

paululùm auri inſpergens. valde enim hoc remedium præſentaneum eſt (*ſanguinem ſiſtens.* *Sic quidam vir religioſus & ſimplex, lapſa ſuper ipſum menſæ accumbentem è pariete tabula grandiuſcula Chriſti effigiem pictam continente, ſatis benè percuſſus & perculſus, quæſiit ex aſſidentibus, quidnam eſſet? cumq; hi dixiſſent: Domini effigiem eſſe, ille ſuauiter ſubdidit*: Benignum verò percutientem! quid mirum quòd mihi non doleat? *Adde & id quod Seneca dicit*: Poſt beneficia lædenti, plùs veniæ debetur. nam beneficio vis iniuriæ exſtinguitur. *Dicas.* Od dobrodźićiá nié boli. *Sic Leno Plautinus ait*: Facile ego ictus perpetior argenteos. Srebrny / złoty guz nié boli. V. Niéch táie / kiedy dáié. Brzywdá od dobrodźićiá nié ćießka.

Odmian ná świećie pełno. Odmiány vſtáwiczne ná świećie.

Omnium rerum viciſſitudo eſt. *Terent.* Cras cerdo, hodie nihil. *Varro.*

οὔτ' ἐστιν ἀδες, ἄυριον δὲ ὑπερμέγας. *Ariſtophan.*

Nunc nullus ille eſt, craſtina at magnus die.

τὰ θνητὰ πάντα μεταβολὰς πολλὰς ἔχει.

Mortalium res plurimas vices habent.

τὰ θνητὰ πάντ', ἀδὲν ἐν ταυτῷ μένει. *Euripi.*

Mortalibus nihil ſtatu in eodem manet.

Χ' ὁ ζεὺς ἄλλοκα μὲ πέλει αἴθρη, ἀλλοκα δ' ὗες. *Theocrit.*

Interdum eſt pluuium cælum, interdumque ſerenum.

τροχῷ παπταίνοντες, ἀλλοτ' ἠτέρα ἀπὸ ὕψους γιγνετ', ἄλλοτ' ἠτέρα. *Plutarc.*

Rotæ dum vertitur apſis, nunc altera fit ſuperior, nunc altera.

κύκλῳ τὰ ἀνθρώπινα. *Pindarus.* Circulus res mortalium.

πάντα ἀναλλὰξ περιέρχεται. *Ariſtides.* Omnia viciſſim in orbem mutantur.

δεῖ σε χαίρειν, καὶ λυπεῖσθαι θνητὸς γὰρ εἶ, κἂν μὴ θέλῃς, τὰ θεῶν ἅπερ βέλτιον' ἔσαι. *Euripides.* Oportet te gaudere & dolere, mortalis enim es, quamuis nolis, hæc enim voluntas deorum eſt.

ἄλλοτε δ' ἄλλοῖ ἔρθων πάντας ἀνθρώπους ἐπαίσσων ἐλαύνει. *Pindar.* Aliàs aliùs ventus in omnes homines irruens eos impellit.

Non annis anni, non menſes menſibus vſque
Conueniunt, ſeque ipſe dies aliumque relinquit,
Horaque non vlli ſimilis producitur horæ. *Manilius.*
Omnia vertuntur, certè vertuntur amores.
Vinceris aut vincis, hæc in amore rota eſt. *Propertii.*

Vi. Nic trwáłego. Nic ieđnákie záwße. Szczęśćie odmiénne.

Odmiáná dáléćich kráiow / nié náprawi obyczáiow.

Mieyſc rozmáite odmiány / nié vlecza dußney rány.

Gdźiekolwiek ieđno bedźieß / śiebie nigdźie nié pozbedźieß.

Cælum non animum mutant, qui trans mare currunt. *Horat.* *Nam ait idem*:

—— Ratio & prudentia curas Non locus effuſi latè maris arbiter aufert.

Sic Cic.

Sic Cic de Nauio: Trans alpes vſq; transfertur. Fit magna mutatio; loci nō ingenij.
Et Æschines in Ctesiphontem: τόπον ἐ τρόπον μεθάλλε .i. Locū non mores mutauit.

Rure ego viuentem, tu dicis in vrbe beatum.
Stultus vterque, locum immeritum causatur iniquè,
In culpa est animus, qui se non effugit vsquam. *Horat. dicit Villico.*

—Quid terras alio calentes Sole mutamus? patriæ quis exul Se quoq; fugit? *Idem.*
τίς πατρίδ' φύγας ὢν ἑαυτὸν πώποτ' ἔφυξεν;
Quis patria pulsus sese vnquam suffugit ipsum?

—Nauibus atq; Quadrigis petimus benè viuere. quod petis, hîc est.
Est Vlubris, *(oppido ignobili)* animus si te non deficit æquus. *Horat.*
Immò adde ex Cicerone: In externis minor est ad facinus verecundia.
Animus æger vbicunque ponatur, malum suum illum sequitur. *Seneca.*
Medicina ægro non regio quærenda est. *Idem.*
Eudamidas dicenti, Lacones peregrinando deteriores fieri! Rñt. *At vos Spartam venientes, meliores abitis, ob leges bonas & disciplinam. Plutarch.*
Huc trahe illud Virgilij de cerua sagitta confixa:
——— Illa fuga syluas saltusque peragrat — hæret lateri lethalis arundo. *(ie.*
Asinus Parisius nō fiet equus. *V.* Poiechał ściecieiem. *Affine*, Kto rad wiele pielgrzymuie

Odmiana abo przemiana / rozmaitość słodzi rzeczy.
Przéplátáć cudniey / miley.

—Voluptates commendat rarior vsus. *Iuuenal.* Varietas occurrit satietati. *Cic.*
Iucundum nihil est nisi quod reficit satietas. *P. Syrus.*
Alternis dicetis, amant alterna Camœnæ. *Virgil.*
Non vno contenta valet natura tenore
Sed permutatas gaudet habere vices. *Petron.*
μονῳδία ἐν ἅπασιν ἐστι πλήσμιον, ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν. *Plutarch.* Vnius tenoris cantilena satietatem parit. varietas delectat.
τὸ μεταβάλλειν, ἡδύ *Aristotel.* Permutare iucundum *seu*, Vicissitudo grata est.
μεταβολὴ πάντων γλυκύ *Idem.* Vicissitudo omnium rerum suauis.
Nihil est apti is ad delectationem lectoris, quàm temporum varietates, fortunæq; vicissitudines. *Cic.* Ad aures nostras & sermonis suauitatem, nihil est vicissitudine varietate & commutatione aptius. *Idem.*
Natura humani ingenij ita agilis & velox est, vt ne possit quidem aliquid agere tantùm vnum. *Quintilian.* Reficit & reparat animos varietas ipsa: Contraque difficilius est aliquando in labore vno perseuerare. *Idem.* Cur ipsi aliquid forensibus negotijs, aliquid desiderijs amicorum, aliquid rationibus domesticis, aliquid curæ corporis quotidie damus? quarum nos vna res quælibet nihil intermittentes fatigaret. Adeò facilius est multa facere, quam diu. *Idem.*
πλοῦς μὲ παρὰ γῆν, πεζεία δὲ ὁ παρὰ θαλατταν ἡδιστος. *Plutarch.* Nauigatio iuxta terram, ambulatio verò iuxta mare iucundissima. *nempe, ob diuersarum*

rerum

rerum administionem. Luscinię cantus suauissimus ob varietatem, *quare eam Hesiod. vocat* ποικιλόδειρον. *vario gutture.* *Affine,* Przyie śie każda rzecz. Słodkość.

Odmienić zdánie. Rozmyślić śie. Cofnąć śie w zad.

Vertere stylum. *Terent. Cic.* Funem reducere. *Persi. tr. à nautis.* Calculum reducere. *tr. à ludo latronum. Nonius.* Calculū reducas si te pœnitet. *Cic.* τὸν πέτρον ἀναλίθεμαι. *Antiphanes.* Talum repono.

ὀπίσω μεταπεσόντες. *Lucianus.* Testulà commutata .i. *sententiâ mutatâ.* Dare lintea retro .i. *vela. Virgil.* Dare vela retrorsus. *Horat. sic:*

——— Nunc retrorsum Vela dare atque iterare cursus Cogor relictos.

πρύμναν δ' λογε κρούειν. *Suidas.* πρύμναν ἀφωρμεῖν. *Nazianzen.* .i. Puppim percutere. *Seu versus puppim remu nauem agere. Cic. & Quintil. dicunt.* Inhibere remos. non subsiliendo, sed contrario motu eorum, nauem retrò pellendo. *Nicephoro* πρύμναν ἀφωρμεῖν, *idem est quod,* τἀναντία λέγειν. Mutare in diuersum sententiam. seu oppositum loqui. *Rectè hic vsurpes Plaut.* Imitari nepam. *quia retrò graditur.* V. Zpět téraz śpiewa.

Odmienić śie zczęścić. Obrocić śie koło.

Nunc nauem nostram subitò ventus deseruit. *Plaut.* ἐπέστρεψε τροχός.

Vertit sese rota (*fortuna*) vicissim. *Idem. vt legit ex Vet. Cod. Lambin. Taubman. alij legunt.* Verterunt sese memoriæ. *præcessere autē illa verba feminæ insultantis amatori:*

Dum fuit, dedit: nunc nihil habet: quod habebat, nos habemus (*opes*)
Iste nunc habet, quod nos habuimus (*egestatem*)
Actutum fortunæ solent mutarier. varia vita est

Nos diuite eum meminimus, atq; iste pauperes nos. Verterunt sese memoriæ. ἀδράστεια νεμέσις. *Zenobio.* Adrastia Nemesis. *de mutata fortuna prosperà in aduersam, vt Adrasto accidit.* *Item de rota fortunæ vide dictum Soldani capti. sub* Szczęścić odmienne. Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ. *Plutarc. Cic.* Dionysius Corinthi. *Scitorum is antea Tyrannus pulsus ab illis, Corinthi scholam aperuit, in qua literas & Musicam mercede pueros docebat.*

ὀπίσω πλεῖσθαι. *Suidas.* Testulæ conuersio. Odmiáná prętka. *à more Atheniensium suffragiorum* Hasta refixit .s. *Cæsaris. Cic.* .i. *imperium crudele vel sordidum cessauit. Rhodigin. sub hasta enim vendebantur bona occisorum & proscriptorum.*

Odmłodniał. Ożył.

Aquilæ senectus .s. *renouata, reuirescens. Sic Psalmo 102.* Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua. *Et apud Terent. Syrus heros suo Chremeti dicit:*

Visa verò est, quod dici solet aquilæ senectus. *significans, eum in conuiuio hilariorem præter ætatem, ob vinum largiùs hausturn fuisse.*

Viuacem esse aquilæ senectam, *docet & illud Prouerb.* ἀετοῦ γῆρας, κορυδοῦ νεότης .i. Aquilæ senecta, corydi iuuenta .s. *præstantior vel par illi est.* *Quanquam aliqui*

aliqui Syrum Terentianam aiunt respexisse, non ad vigorem senis aquilæ, sed ad viuendi solo potu rationem. (hæc enim, vt scribit Plini. ob rostrum aduncum nullo ferè cibo vtitur, sed potione vel succu succorum se sustentat.) vt sic perstringeret Chremetis πολυποσίαν *vel vinositatem (quod commune senum vitium vulgò habetur) aut insolitam hilaritatem. Aliter de aquila iuuentutem reparante scribit Epiphanius, eam nempe senem, rostrum aduncum cibi capiendi obstaculum ad petram allidere, eoq; decusso cibum capere & reuirescere. Alij item aiunt, senem aquilam tam altè in aërem se sustollere: vt æthereo calore plumæ eius accendantur & conflagrent, tum ipsam in aquam gelidam delabi & reiuuenescere. Albert. M. Rabbi Sadaias. & Aratus Diacon.*

νέος μεθέηκε ὃν γέροντ' αὖθις αὖ *Euripides. de Iolao.*

Rursum ex vetusto iuuenis est factus sene.

ἅμα τῷ ἄισονι ἀνανεῦσθαι. Pariter cum Æsone, *vel* Instar Æsonis reuirescere. *Iasonis is pater fuit, in summa senectute, herbarum decocto iuuentuti per Medeam restitutus vt Palæphatus & alij fabulantur. De eodem Synesius.* ὃν φασι δὶς ἀναζῆσαι νέον ὄντα γενόμενον .i. *quem ferunt bis repubuisse iuuenem è sene factum. Alii verius tradunt eum coctura à Medea necatum. Plaut verò id Peliæ tribuit, incertum iocone, an obliuione, an errorem vulgi, situatio secutus, sic enim dicit:*

Item vt Medea Peliam concoxit senem,
Quem medicamento & suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adolescentulum. *Cicero similiter dicit:*

Haud facile sanè quis me retraxerit, vel tanquam Peliam recoxerit. *Vide* Poprátwić chcąc pogorßył. *Hinc etiam Prouerbium:* Peliam recoquere. *Et Catul.* Recoctus senex .i. *cultu, habitu, alacritate iuueni similis.*

κατὰ Φοίνικα ἀνεβιώθη. Phœnicis instar reuixit.

Aristides de Smyrna per M. Aurelium restituta ait: ἡ πόλις ἀναφύεσθαι μεταβάλλουσα τὴν ἡλικίαν &c. νέα γενομένη, ὥσπερ τὸ Φοίνικα ἀναδιάσεως αὐτὸν ἐξ αὐτοῦ λόγος ἐστί. Ciuitas renascitur commutata ætate. &c. noua facta, vt Phœnicem reuiuiscere ipsum ex se sermo est. *Sed de hac opinione aliter alij sentiunt. quos habes in 1. Tomo sub* Ogniwaczèk, *inspice si lubet. Item Cic. habet:* Quod si quis deus mihi largiatur vt ex hac ætate (*senili*) repuerascam, & in cunis vagiam, valde recusem. Nec verò velim quasi decurso spatio à calce (*vitæ*) ad carceres (*pueritiæ*) reuocari. Serpens item & Leberis eius, *est typus hominis iuuentuti redditi, vel à morbo aut calamitate aliqua emersi. Pierius.* Serpens leberida deposuit.

Odmowić ći nie mogę / ábo nic nie mogę.

Quid opus est verbis? Lingua nulla est qua negem quicquid roges. *Plaut.*

Odmowić záraz / miley proßacemu.

Pół dobrodźiéyſtwá ieſt záraz odmowić.

Minùs decipitur cui negatur celeriter. *P. Syrus Mimus.*

Pars

Pars beneficij est, quod petitur si citò neges. *Idem.* Nam omnis mora odiosa, *ait idem.*
ἁμὴ ἀπαρνεεσθ χάρις ἐστὶν ἥμισυ. *A.*
Statim negare gratiæ est pars maxima.

Od mówoli ſtugá &c.. gruby / plugáwy / alé pilny ábo ſpráwny.
Vide. Złyś álé mi cie trzebá. & Dobrýć to kiedy lépſzego niemáß.

Odpoczynek od prac potrzebny. Vſtáwicznoſć wßelka cießká.
Poſt multa virtus opera laxari ſolet. *Seneca Herc. Furente.*
Quod caret alterna requie, durabile non eſt,
Hæc reparat vires, feſſaque membra leuat. *Ouid.*
Otia corpus alunt, animus quoque paſcitur illis,
Immodicus contra carpit vtrumque labor. *Idem.*
Et galea miles caput & latus enſe reſoluit. *Idem.*
ἀνάπαυσις τ πόνων ἄρτμα ἐστι. *Plutarch.* Requies laborum est condimentum.
ἀνάπαυσις ἐν παντὶ ἔργῳ γλυκεῖα. *Pindarus.* Requies in omni negotio dulcis.
———Detur aliquando otium Quiesque feſſis. *Seneca Herc. Furente.*
Danda est remiſſio animis, meliores acrioresque requieti ſurgent. *Seneca de Tranquillitate. vb. plura talia dicit.* Danda est iuuenibus remiſſio, quia nulla res est quæ continuum laborem perferre poſſit. *Quintil.*
Interpone tuis interdum gaudia curis,
Vt poſſis animo quemuis ſufferre laborem. *Cato.*
ἔσθ' ὅτε παρβολάδην φροντίοσιν μιγνυε τέρψις,
ὡς φασὶ παντὶ ὀξὺν φιλοσοφὸς μόχθον ἐνεγκεῖν. *Planudes.*
Liber non est qui non aliquando nihil agit. *Cicero.* Quando nihil ages? *Idem.*
Me hoc ipſum, nihil agere & planè ceſſare, delectat. *Idem.* Homines quamuis in turbidis rebus ſint; tamen ſi modo homines ſunt, interdum animis relaxantur. *Id.*
Quod velis probè facere, aliquando ne feceris. *S. Ambroſius.*
Expedit interdum nihil agere, vt cætera rectè agamus. *Eraſm.*
Arcus aſſiduò tenſus rumpitur. *ex P. Mimo. qui ait:*
Arcum intenſio frangit, animum remiſſio.
Æſopus nucibus ludens cum pueris, cuidam ſe irridenti arcum tenſum exhibuit, & ait.
Citò rumpes arcum ſemper ſi tenſum habueris
At ſi laxâris, cùm voles erit vtilis.
Sic luſus animo debet aliquando dari
Ad cogitandum melior vt redeat tibi. *Phædrus.*
———Arcus Si nunquam ceſſes tendere mollis erit. *Ouid.*
———Neque ſemper arcum Tendit Apollo. *Horat.* Maior poſt otia virtus. *Stat.*
δοκεῖ δέ γε ἡ ἀνάπαυσις καὶ ἡ παιδιὰ ἐν τῷ βίῳ ἀναγκαῖον εἶναι. *Ariſtotel.*
Videtur autem requies & ludus aut iocus in vita eſſe neceſſarius.
Seruorum est nunquam quieſcere. ὁ σχολὴ δούλοις *Arist.* Non est otium ſeruis.

Studium est lima surda. ſ. *sine sensu atterens vires animi & corporis. Italorum dictum.* *Sic Seneca*: Ingenij lassitudo, non minor est quàm corporis, sed occultior.

Stare diu nescit, qui non aliquando quiescit. *Garner.*

Affine, Przestan też kiedy.

Od porády bym go chował. Złé radá porádnik.

Ioco vel seriò vsurpes licet, tam Polonica, quàm Latina & Græca.

χρησμὸν ἀγνώμων ἀκούσεις. *ex Plutarch.* Oraculum non sententiam audies. Apollo non melius consuluerit. Oraculum ab Apolline tibi editum puta. *ex Cic.* ὡς ἐκ τρίποδος φησ. ſ. λέγει. Tanquam ex tripode loquitur.

ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸς ἀποφέρεται. *ex Galeno.* Tanquam ex adyto quodam oracula edit. *Adytum locus templi sacratior, solis sacerdotibus adeundus, in quo oracula edebantur. Ex Cæsare.*

Senatum consiliarium in corde habet, vel conuocat statim. *ex Plauto.*

ἀρχιλόχου ἀλώπηξ σοφωτάτη. Archilochi vulpes sapientissima. *De homine, qui ex tempore prudens consilium reperit, vt vulpes in aliquot apologis Archilochi & Æsopi, ad quos alludit etiam Plato, Themistius, Basilius.*

Od potrzéby taka trzéć.

Σαλαμινία ναῦς. *Plutarch.* Salaminia nauis. *de re quæ non semper & vbiq; obuia est, sed ad necessaria & difficilia tempora seruatur. Luisin. & Calcagnin.*

Odpuścmy sobie. Odpuszczaćem sobie.

Gdźie wszyscy bálćia / z żadnego śie nie śmieią.

Mihi Ignoscent si quid peccauero stultus amici,

Inque vicem illorum patiar delicta libenter. *Horat.* (*Pictorũ.*

Scimus & hanc veniam petimusque damusque vicissim. *Idem de licentia Poet.* &

Quis tumidum guttur miretur in Alpibus? (*vbi ferè omnes gutturosi*) aut quis

In Meroê (*insula Ægypti*) crasso maiorem infante mamillam? &c.

Nempe quod hæc illis natura est omnibus vna. *Iuuenal.*

Nimirum insanus paucis videatur, eò quòd

Maxima pars hominum morbo iactatur eodem. *Horat. de fordidè parce.*

Inter causas malorum nostrorum est, quòd viuimus ad exempla: nec ratione componimur, sed consuetudine abducimur. Quod si pauci faciunt, nolumus imitari: cùm plures facere cœperunt, quasi honestius sit, quia frequentius, sequimur, & recti apud nos locum tenet error, vbi publicus factus est. *Seneca.*

ἃ τις αὐτὸς ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας μὴ νεμεσᾶν. *Aristotel.*

Quæ quis ipse facit, ob hæc dicitur vicinis non indignari. Kto śie sam w czemkolwiek czyni; drugiego w tem nie winuie. V. Z iam czytaki.

Odpuszczay tácno drugiemu / nie tacno sobie samemu.

Ignoscito sæpe alteri, nunquam tibi. *P. Syrus.*

χαρίζου ἑτέροις πολλὰ, σαυτῷ μηδέν. *A.* Ignosce multa cæteris, nihil tibi.

Odpuszcz

Odpuſżeniá nié otrzymaß/ poki cudzego co trzymaß.

Non remittitur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. *S. Auguſtin.*
οὐκ ἀφίεται ἁμαρτὰς, πρὶν ἀποδιδῶς κλοπήν. *A.*

Od śiébié rzad poczni.

ἀφ' ἑστίας ἄρχου. *Plato. Plutarch.* Ab ipſo lare *(tuo)* incipe. *vel* Ab ipſa Veſta.
ἰατρὲ θεράπευσον σεαυτὸν. *apud S. Lucam c. 4.* Medice cura te ipſum.
ὁ καλὰς ἄγων ἐμποιεῖ τὸ καλῶς ἕπεσθαι. *Plutarchus.*
Bonus dux, bonum reddit comitem. *Seu.* Qui bonum ducem præſtat, facit vt eum cæteri benè ſequantur. *Affine,* Kto śie ſam mocno hámuić.

Od ſłow do mieczow. Od żártow do prawdy.

Od ſłowá do ſłowá / áż boli głowá.

Ludus enim genuit trepidum certamen & iram,
Ira truces inimicitias & funebre bellum. *Horatius.*
Lis minimis verbis interdum maxima creſcit. *Cato.*
πολλάκις ἐκ μύθων ὀλίγων ἔρις ἦλθε μεγίστη. *Mylius.*
ἐκ μὲν τῶν πληγῶν τραύματα παρακολουθεῖ, ἐκ δὲ τῶν τραυμάτων φόνος. *Demoſth.*
Plagas vulnera conſequuntur, vulnera verò cædes ſeu occiſio.
Vide Zwádá koncá nié ma.

Od ſtrácha áż popuśćił.

—— Si trepidum ſoluunt tibi cornua *(tubæ bellicæ)* ventrem
Cum lituis audita. *Iuuenal. i. ſi bellum adeò times vt non poſſis audire tubam quin aluum deijcias.* Naturale eſt φοβεμένες λύειν τὴν κοιλίαν, timentibus ſolui aluũ, *aut Ariſtot. in Problematis. 27. ob calorem fugientem à partibus corporis ſuperioribus ad infimas. Macrobius etiam l. 7. Saturnal. ait: Laxamentum ventris comitatur timorem, quia muſculi claudentes retrimentorum meatus, fugientis introrſus animæ virtute deſerti, laxant vincula, quibus retrimenta vſque ad digeſtionis opportunitatem continebantur.*

Odważył ſobié. Ná ſtrácona / ná ſzczęśćie puścił.

Aleam iecit. *Ammianus dicit:* Aleam omnium periculorum iecit.
Et Cæſar. ad Rubiconem amnem poſt deliberationem dixit: Iacta eſto alea.
Lucanus de eodem agens inquit: Placet alea fati
Alterutrum merſura caput. ſ. *Cæſaris aut Pompeij.*
πᾶς ἀνερρίφθω κύβος. *Plutarch. de eodem Cæſare.* Omnis iacta ſit alea.
εἷς ὑπὲρ πάντων κύβος ἀνερρίπτετο. *Ariſtides.* Vna de omnibus alea iacta eſt.
δεδογμένον τὸ πρᾶγμα, ἀνερρίφθω κύβος. *Menander.*
Decreta res eſt, eſto iacta iam alea. *Quidam apud Plutarchum dicit:* Multos vel omnes vni ſeruire, eò quod vnicam ſyllabam N O N pronuntiare nequeant. Nullus pernicior hoſtis, quàm quem audacem faciunt angustiæ. *Seneca.*
Vincit nos fortuna, niſi tota vincatur. *(niſi contemnatur) Idem.*

Nauem in qua ipse nauigat perforat, vt alterum possit pessundare. *Cic.*

ὕδωρ παραῤῥεῖ. *Zenodot.* Aqua præterfluit aut perfluit. *De eo dicitur qui vel transmittentem aquam nauem consciendere audeat.* In neruum ibit potiùs. *Terent. i. patietur potiùs se vinciri & in carcerem rapi. Erasm. Marsus.*

Pontem a tergo rupit. *vt fecit Iulianus contra Persas pergens, Ammiano teste.*

Pelopidas verò Thebanus, a Thessalis in fugam versus, alio consilio pontem superatum incendit, ne se hostes sequerentur. Frontin. qui inter stratagemata ponit ruptum vel incensum transitum, pontem. quò fugiendi potestate & cogitatione omissa, necessitate milites ad fortiter pugnandum compellantur, vt fecit Iulianus. Sed & naues quibus traiecit Q. Fabius Max. ob eandem causam prius quam iniret prælium, incendi iussit. Idem Frontin.

Similiter fecit Agathocles traiectus in Africam Et Alexander Mag sæpe vbi poterat, curabat vt à tergo suis pugnantibus flumen esset. Diodor. Sicul.

Quò Deus & quò dura vocat Fortuna sequamur. *Virgil.*

Subiecit pedibus Acherontem. *Turneb. ex Virgilio & Lucretio accommodat homini improbo in omne flagitium ruenti nullo Dei nec inferorum metu De talibus etiam S. Paulus ad Ephesios 4.* Qui desperantes semetipsos tradiderunt impudicitiæ. *&c.*

Acheronta mouere. *Virgil.* Φωκέων ἡ Δωριὴς ἀπόνοια *Plutarch.* Phocensium seu Phocica desperatio. *Phocenses pugnaturi cum Thessalis, opes suas omnes cum vxoribus & liberis in vnum locum congesserunt eo consilio, vt si in prælio viri ipsi caderent, omnia mox incendio absumerentur, ne quod hosti solatium relinqueretur. Accidit vt vincerent. Sed consilium ipsorum damnarunt prudentes.*

Vitam pro laude pacisci. *Virgil* i. *pactum facere de vita pro laude perdenda.*

Ἄσιτε, δεῖσθε πάντα. Abo ßády/ ábo mét.

Od wielkich rzéczy poczynáć / ábo do wielkich śtu záraz rzéczy rzucić/ głupstwo. Od máłych ábo tácnych rzeczy poczynay.

ἐν πίθῳ κεραμεῖαν μελετᾶν vel μαίεσθαι, λίαν ἀνοητανίη. *Plato. Theon. Nazian.* In dolio figlinam exercere aut discere, valde insipientium est. *Timotheus Musicus discipulos ad se venientes, priùs ad ineptos magistros remittebat, vbi ruditatem deponerent, & faciliora crassioraq; discerent.*

Tritor colorum prius sit, qui pictor esse vult. *ex Plinio. apud quem Erigonus tritor colorum Nealcæ pictoris, adeò egregius pictor euasit, vt celebrem discipulũ Pasia reliquerit.*

Odwłoká lenitwego przysądá.

Lenti agricolæ est Fauonium exspectare. *Columell.*

Dicit piger: Leo est in via *Prouerb. SS. c. 26.* Dilatio ignauiæ indicium. *Simplicius.* μέλλησις ὀκνῦ σημεῖον καθέζεται. *A.* Certissima nota ignauiæ cunctatio.

Pigrorum item vox *apud Persi. Ouidi* Cras hoc fiet. V Odśdnia do dniá.

Odwłoka gęsto ßkodliwa. Téraz ciepło / potem będźie cużey.

Tolle moras, semper nocuit differre paratis. *Lucan.*

Mora semper obfuit, diligentia profuit. *Plaut.*

Non

Non bene diſtuleris videas quæ poſſe negari. *Martial.*
ἡ δὲ μακρὴ ἀναβολὴ τῶν πονηρῶν κακίων. *Ariſtotel.*
Noxia permultùm eſt operis dilatio longa.
ἀεὶ δ' ἀμβολιεργὸς ἀνὴρ ἄζηται παλαίει. *Heſiodus.*
Cum damnis dilatori certamina ſemper.
ἐχῖνος τὸν τόκον ἀναβάλλει. *Suidas.* Echinus partum differt, *magno ſuo malo. nam ſpinæ in fœtu aſperiores & duriores factæ, maiorem parienti cruciatum afferunt.*
Qui dicit: οὐδέπω καιρός (*Nondum eſt commodum*) ſæpe elapſa commoditate dicit: οὐκέτι καιρὸς (*Non amplius eſt commodum.*) *Thales.*
μέλλων γὰρ ἀεὶ δρᾶν τὰ, τὰς ὥρας τέ μου
καὶ τὰς ἀπούσας ἐλπίδας διέφθορεν *Sophocles.* *Sed Suidas in prima perſona* (*poſuit* διέφθορα.
Dum facere ſemper prorogat, quæ adſunt ſimul
Simul & futuras perdidit mihi ſpes meas.
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recuſat ferre quod ſubijt iugum. *Seneca Hippoly. de amore inhoneſto.*
Vidi ego quod fuerat primò ſanabile vulnus,
Dilatum longæ damna tuliſſe moræ. *Ouid.*
Opprime dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi. *Idem.*
Nam mora dat vires. *Idem.* Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras. *Idem.*
Sed mora damnoſa eſt. *Idem.* — Mora ſæpe malorũ Dat cauſas. *Manilius.*
Miſericordiæ quoddam genus eſt, citò occidere. *Seneca.* Si flagellat, occidat ſemel. *Iob 9.* Maximũ impedimentũ viuendi eſt, exſpectatio quæ ex craſtino eſt. *Seneca.*
Qui non eſt hodie eras minùs aptus erit. *Ouidi.*
Ruſticus exſpectat dum defluat amnis: at ille
Labitur, & labetur in omne volubilis æuum. *Horati.*
Multa amittuntur tardirate & ſocordia. *Accius. Noni.*
δεῖν ἀμέλλητον εἶναι τῶν πρὸς τὰ καλὰ ἐρώντων. *Lucian.* Oportet non cunctantẽ eſſe ad honeſta impetũ. *Alexander M. rogatus quomodo potitus eſſet Græcia, reſpondit:* μηδὲν ἀναβαλλόμενος. Nihil procraſtinans. *Interpres Homeri.*
Qui protrudit horam ipſum hora protrudit. *Caſaubon ex Prouerb. Hebræorum.*
Affine, Odkładnia do dnia. Co dziś opuściß. Lépiey to záraz Zábiegay wczás zlemu.

Odwłoka podczas pożytéczna.

Mora omnis odio eſt, ſed facit ſapientiam. *P. Syrus.*
Vnus homo nobis cunctando reſtituit rem. *Ennius de Q. Fabio Maximo qui diff. rendo conſilium cum Annibale eum eluſit & amouit. Eadem de illo ſcribit Virgil. Ouid. Q. Serenus & Valerius Maximus de eodem ait:* Cuius non dimicare, vincere tutius. *Item Manilius:* Iunctutiq; mora Fabius. *Et Silius:* Lento Pœnum moderamine luſit.
Differ, habent paruæ commoda magna moræ. *Ouidi.*
Quod ratio nequijt, ſæpe ſanauit mora. *Seneca Agamemn.*

Insulsa audacia in exitium ducit, prudens verò cunctatio seruare apta est. *Procopius.* Plerumq; sera dilatio, cùm se opportunè obtulerit, plurimùm vtilitatis affert. *Idem.*

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πράσσων μεγα. *Sophocles.*

Cunctarier amat magna quisque moliens.

χρήσιμον πρᾶγμα ἐν πολλοῖς ἡ ἧκιστα ζημιῶδες ἀναβολή. *Halicarnass.*

Vtilis est res in multis & minimè periculosa, dilatio.

βένας δικάζει. *Zenodot.* Bunas iudex est. *qui inter Calydonios & Eleos litigantes electus iudex, sæpiùs partes audiebat, sed decernere nil volebat consultò & prudenter, varias causas dilationis comminiscens, quòd intellexisset conuenisse inter partes, vt à manibus sibi vicissim temperarent, donec ipse de negotio pronuntiasset.*

Aut rex aut ego aut elephas interim morietur. *Antonius Marinus à Turcis captus Sultano promisit se intra decennium facturum vt Elephas loquatur, cum ei quidam promissum vt temerarium damnarent, respondit: Sinite, interim aut rex &c. G. Ens. qui aliud exemplum affert de Aiule, qui morti addictus, rogauit vt ludum aleæ perficeret, quo protracto diutiùs consultò, viuus & saluus remansit.*

Affine, Skwápliwość złodziwa. Pomálu.

Od wracania głową boli.

Omitto sensum proprium. Notum enim satis est, Vomitu caput valdè fatigari. *Paræmiacum expressit Plaut. in Mostellar. actu 3. scena 1. vbi Tranio vrgetur à danista vt fœnus det, qui multùm & diu tergiuersando varia commiscitur.*

Comes æris alieni atque litis miseria est. *Chilo apud Plutum, qui hanc sententiam Delphis aureis literis inscriptam fuisse testatur.* Mutuum petentes sunt soccati, (i. *humiles, placidi:*) appellati vt reddant, cothurnati (i. *tumidi & superbi*) *Ex Seneca.*

ἀνδὲς ἠλεῖς, ἀπόδος ὄσσί μοι ὀφλάνεις. *A.*

Nimis molestè, redde quod debes, sonat. V. Dłużnik wésoło bierze.

Od złego dłużnika / płacé / y płéwy bierz.

ζῶον πρόχηλον ἐκ λύκου λαιμοῦ φέρων,
μηδ' ἄλλο μηδὲν μισθὸν ἢ 'ξ ὧν σκίπει. *Gabrias, ex Æsopo.*

E faucibus lupi efferens saluum caput,
Ne præter istud poscito aliud præmium. *Lupus grui dicit, qua os lupo in gutture fixum extraxerat & mercedem pactam reposcebat.*

Simile quid Cæsar dixit Antonio: Sed sit beneficium (*quod me non occideris*) quandoquidem à latrone accipi maius nullum potuit.

Dimidium donare Lino, quàm perdere totum.
Qui mauult, mauult perdere dimidium. *Martial.*

Sed Polonicum dictum magnum est quod Græci & Latini vsurpent.

κακῶς ἐκ χρεώστου πάν τὰ γ' ἄχυρα λάμβανε. *A.*

A debitore capito vel paleas malo.

O śráßke

O fráßke káráć / ábo karánie cierpieć.

κύδδ ὄπλω ἀποδίδειν vel ἐκπίσασθαι. Ob temerè dictum pœnas exigere.
κύδδ ὄπλω ὀφείλειν. *Suidas.* Maledicti reum peragi, *vel* pœnas luere.
ὄπλω ὀφέξει κἂν ὄνος ὄπλην κύνα. *Suida.*
In ius trahetur si canem asinus mordeat. *Volsius.*
Pœnas luet si asinus quoq; canem mordeat. *Henr. Stepha. De ijs qui ob res paruas calumnias sustinent. Suidas.*
βολιτδ ὄπλω .s. ἀποδίδειν. *Idem Suidas.* Boliti seu bubuli stercoris pœnas exigere. *Dicitur de ijs qui ob res exiguas & viles reum aliquem peragunt. Nam Solon tulerat legem, vt puniretur etiam qui bubulum stercus furatus esset, ait idem Suidas. In aliquibus enim regionibus vtile est non agros solùm impinguandis, sed & lignorũ vicem supplet in casis compingendis, & igne fouendo in focis, caminis &c.* Ranula calcatur. &c. V. *in sequenti.*

O fráßke śie kłopotáć / burdy stroić.

De lana caprina rixari. *Horat.* Armatus propugnat nugis .i. *pugnat pro nugis. Idem.* Tragœdias in nugis agere. *Cic.* In simpulo fluctus excitare. *Idem.*
πρὶ καπνῦ στασιάζειν ἢ λεπτολογεῖν. *Aristophan.* De fumo disceptare vel anxiè & solicitè torqueri. πρὶ ὄνου σκιᾶς μάχεσθαι. *Demosthen.* De asini vmbra pugnare. *Ex apologo Demosthenis, de adolescente, qui cum agasone, cuius asinum conduxerat, de vmbra in æstu ixabatur.* πρὶ ὄνου παρακύψεως πολεμῆται. *Lucian.*
De asini prospectu vel introspectu litigare. *Origo dicti talis est. Asinus negligenter eum seruante agasone, in officinam quandam capite inserto vasa confregit, ob quam causam agasò in ius raptus est, & de inspectu asini lepidam & ridiculam causam dicere debuit. ex Luciano & Apuleio licet hic paulò aliter narret, & ob vmbram asini transeuntis litem hanc ortam dicat.*
Magno conatu magnas nugas dicere. *Terenti.*
Ranula calcatur, tantùm, quòd vociteratur. *Anonym. rhythm.*

Ogień budnié.

Sensus est. Post incendium meliora ædificia excitari sæpe solent.
Sic Neronis domus post incendium aurea facta est. teste Suetonio.
Φοίνικος ἐκ τέφρου ἀναφύεται πυρὶ πόλις. *A.*
Phœnicis instar igne noua fit ciuitas. *Ex Aristide qui Smyrnam collapsam Aurelij Imperatoris beneficio restitutam, Phœnici aui igne reuiuiscenti comparat, dicens:* ἡ πόλις ὥσπερ Φοῖνιξ τῷ πυρὶ ἀναπεσαμένη εἰς παλαιᾶς νέα γενομένη. Ciuitas Phœnicis instar igne reuiuiscens è veteri noua facta.
Multa occiderunt vt altiùs & in maius surgerent. *Senec.*
Sic Martialis l. 3. ep. 51. dicit, Tongilianam post exustam casu domum constantem ducentis millibus sestertium, seu quinq; millibus Philippeorum, erexisse nouam ex stipe amicorum vel principis, 25 millibus Philippeorum æstimatam.
Simile quid Iuuenal. Satyra 3. de Aſture quodam refert.

Romana

Romanæ item vrbis incendium celeberrimum, Neronis opera factum desiderio nouæ excitandæ aliqui scribunt, in his Tacitus ait: Videbaturque Nero nouæ vrbis condendæ & cognomento suo appellandæ gloriam quærere.

Ogladay śie na poślędnie kołá / na przyśćie szczęśćy.

Pátrz by śie koło Fortuny nię obrocito.

——Caueto, Versatur celeri Fors leuis orbe rota. *Tibullus.*

Pone superbiam Ne currente rota (*Fortunæ*) funis eat retrò. *Horati. vt in curru sufflaminato. Latin. vel, vt in trochleis, ergatis, tollenonibus periculosè & damnosè accidit. Canter.* Fortunæ rotam pertimesce. *Cic.*

Adde exemplum Soldani capti rotæ conuersionem ridentis sub Szczęśćie odmienne.

Quid serus vesper vehat .s. *obserua. Virgil.*

Nescis quid serus vesper vehat. *Varro.* Exitum spectare debemus. *Cic.*

Nostri consilij debet esse in posterum quam longissimè prouidere. *Idem.*

ὄρα τέλος μακρὸς βίος. *Solon.* Specta finem longæ vitæ.

Quicquid agis prudenter agas & respice finem.

θνητὸς πέρυσας τὰ πίσω σκοπεῖ βλέπων. Cùm sis homo quæ sunt futura prospice.

Istuc est sapere, non quod ante pedes modò est

Videre, sed etiam illa quæ futura sunt Prospicere. *Terenti.*

In secundis rebus, nihil in quenquam superbè ac violenter consulere decet, cùm quid vesper ferat incertum sit. *Liuius.*

ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀεὶ καταθοῦ. Semper senectuti viaticum para.

——Frigusq; famemq; Formicâ tandem quam expauêre magistra. *Iuuenal. Glires quercum effodere volebant, vt ea perforata glandibus effatim sine labore saturarentur; sed seniores obstiterunt dicentes, in futurum esse consulendum*

Affine, Obczadzay. Szczęśćie odmienne.

Ogńia do ognia przykładać, kto mi dobremu wino dać.

μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γεύειν. *Plato vetabat adolescentibus vinum dari,* Ne ignis ad ignem accederet. *Plutarchus ait:* μὴ ἄκρατος, ἐπὶ ἀκράτῳ γεύειν. Ne merum mero addatur.

Ogień łacźdemu z wody. Vzyć bo w czem mięnąć będzy.

Facile est inuentu. Datur ignis tamenetsi ab inimicis petas. *Plaut.*

Homo qui erranti comiter monstrat viam,

Quasi lumen de suo lumine accendat, facit.

Nihilominùs ipsi lucet, cùm illi accenderit. *Ennius apud Cicer. Lambin.*

Addit Cicero. Ex quo sunt illa communia: Non prohibere aqua profluente: pati ab igne ignem capere, si quis velit: consilium fidele deliberanti dare: quæ sunt ipsa vtilia qui accipiunt, danti non molesta. — Et quicquid sine detrimento possit commodari, id tribuatur cuique, vel ignoto. *Contra verò sceleratis hominibus apud eundem Cic. & alios multos scriptores, interdicebatur igni & aqua, vtpote pœnæ captus, nam sine his non viuitur. Lege si lubet apud Plutarchũ problema pulchrum in quo disputat,*

at, Ignisné an aqua sit utilior? Apud Plautum inhumanus Euclio custodi domus dicit:

Quod quispiam ignem quærat, exstingui volo.
Tum aquam aufugisse dicito, si quis petet.
πᾶς ὅστις αἰτῶ αἰωρεῖαν πῦρ κἀμὲ δ' ὕδωρ. A.
Gratis aquam & ignem quisque tribuat cuilibet.

Ogrod dobry / spiżárnia nié zła. ábo zá spiżárnia złoi.

ἡ λαχανία ἴση τῷ χρεωπωλίῳ.

Hortus altera succidia. *Cic.* Expedita res & parata semper, neque egent igni, qui hortos habent & parcunt ligno. Romæ quidem per se hortus, ager pauperis erat. Sed & reges ipsi Romani hortos coluêre. Hinc primùm agricolæ æstimabantur priſci; & sic statim faciebant iudicium: Nequam esse in domo matremfamilias (etenim hæc cura feminæ dicebatur) vbi indiligens esset hortus, quippe è carnario aut macello viuendum esse. *Hæc omnia ex Plinij l. 19. c. 4. Similia habet Columel. in præfatione l. 10.*

O iutro nié dbam / gdy śie dźiś dobrzé mam.

O iutro nié stoie wiele / gdy sobié dźiś podwieśle.

Stultum Ethnicorum dictum. vtinam non etiam multorum Christianorum!

Lætus in præsens animus, quod vltra est Oderit curare. *Horat.*
Vixi, cras vel atra Nube polum pater occupato. *Idem.*
Quid sit futurum cras, fuge quærere, &
Quem sors dierum cunque dabit, lucro
Appone, nec dulces amores Sperne puer neq; tu choreas. *Sententia Epicuri de grege porci .i. Horatij vt ipse se appellat & verè. Itemq; alio loco se,* Consultum insanientis sapientiæ *.i. secta Epicureorum, vocat.*
τὸ σήμερον μέλει μοι, τὸ δ' ἄυριον, τίς οἶδε; *Anacreon.*
Hodierna dies mihi curæ est, Crastinam autem, quis scit?
Nostrum est Quod viuis. cinis & manes & fabula fies. *Persius.*
φάγωμεν καὶ πίωμεν, ἄυριον γὰρ ἀποθνήσκομεν. *Isaiæ 22.*
Comedamus & bibamus, cras enim moriemur.
νῦν μὲν πίνοντες τερπώμεθα καλὰ λέγοντες,
ἄσσα (*.i.* ἄπινα) δ' ἔπειτ' ἔσται, ταῦτα θεοῖσι μέλει. *Theognis.*
Nunc oblectemur potando & pulchra loquendo,
At quæ postmodùm erunt, cura sit ista dijs.
εὐφραίνε ζαυτὸν, τῆνε, τὸν καθ' ἡμέραν
βίον λογίζε σὸν, τὰ δ' ἄλλα τᾶς τύχης. *Euripides.*

Exhilara teipsum, bibe, diurnam puta esse tuam vitam, cætera verò fortunæ. *Hoc verò est,* In horam viuere *vt ait Cic. vel vt Persius* Ex tempore viuere.

εἰ βιατὰ πελόμεθα, τὸ δ' ἄυριον οὐκ ἐπορᾶμες. *Theocrit.*
Mortales sumus, haud sunt nobis crastina curæ.

νήπιοι, ἀγρόϊωται, ἐφημέρια φρονέοντες. *Homer.*
Agreſtes, ſtolidi, tantumque diurna ſcientes.

S. Chryſoſtom. vehementer indignans caſtigat illud dictum ſuo tempore iactari ſolitum. δὸς μοι τὴν σήμερον, καὶ λάμβανε τὴν αὔριον. Da mihi hodiernum diem & ſume tibi craſtinum. *Affine.* Ζήζυφον.

O iutrzé nié myśl. Nie frasuy śię o iutro.

Χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι. *Pythagoras.* Chœnici ne inſideas .i. *vt S. Hieronym. interpretatur.* De victu in craſtinum ne ſis ſolicitus. *more ſeruorum quibus chœnice cibus tribuebatur. Sic & Chriſtus apud Matthæum.* μὴ μεριμνήσητε εἰς τὴν αὔριον. Ne ſolliciti ſitis de craſtino .ſ. *nimium & primariò; ſed moderatè & ſecundariò. Dictum Pythagoræ Plerius interpretatur dicens: eo nos moneri ne nos deſidiæ tradamus & ſpem in alios figamus, ſed nobis ipſi conſulamus & nobis viuamus.*
Lucianus iubet Philoſophũ μηδὲν πλέον τῆς ἡμέρας φρονεῖν. Nõ vltra peram ſapere: vel ſollicitum eſſe. *In pera verò diurnus ferè tantùm victus ferri ſolet. Affine præcedens.*

Oko ſtrzeże. Oko pobudza do cudzołoſtwi / do złości.

Vyrzał / záchćiał. Oczy go vwiodły.

ἀρχὴ δ' ἔρωτος ὄψασις. *Plato.* Viſus eſt amoris initium.
Oculi ſunt in amore duces. *Propert.* Ex aſpectu naſcitur amor. *& Græcè.*
ἐκ δ' ὀπτείης γὰρ γίγνετ' ἀνθρώποις ἐρᾶν.
Oculus amorem gignit atq; prouocat. Vritq; videndo femina. *Virg.*
Creſcit enim aſſiduè ſpectando cura puellæ. *Propertius.*
Qui videt, is peccat; qui te non viderit ergo,
Non cupiet, facti crimina lumen habet. *Idem.*
ἀρχὴ γὰρ φιλότητος ἀναιδὴς ὄψις ἀναιδής,
τὴν κεν ἀνὴρ φύγων καὶ κακότητα φύγοι. *Nazianzen.*
Impudentis amoris, impudens aſpectus eſt; quem qui fugerit, ſcelus etiã effugiet.
ὄμμασι γὰρ κραδίη ἑπομένη ἐκ ὁσίων. *Idem Nazianz.*
Oculos enim cor nefariè ſequitur.
Non adeò leuiter noſtris puer hæſit ocellis. *Propert.*
Vt vidi, vt perij, vt me malus abſtulit error. *Virg.*
Vt vidi, vt perij, nec notis ignibus arſi. *Ouidi.*
ὡς ἴδον, ὡς ἐμάνην. *Theocritus.* Vt vidi, vt inſaniui.
γυναικὸς ὄμμα τοῖς ἀκμάζουσιν βέλος.
Mulieris oculus ſpiculum iuuenibus eſt.
ἅμα τῇ θέᾳ τῷ σῷ τεθέλγμαι κάλλει. *Ariſtænetus.* Simul in aſpectu tua me ſauciauit pulchritudo. Oculis captus eſt. Oculos cupiditatis adiecit ad hoc. *Cic.*
οἱ ὀφθαλμοὶ ξύμβολοι δ' ἐρᾶν. *Philoſtrat.* Oculi ſuaſores conciliatores amoris.
ἡ γὰρ ὄψις δ' παθεῖν ἐστιν λαβή. *Plutarch.* Aſpectus amoris anſa eſt.
ἵμερος κατ' ὀμμάτων σάλος πίπτον. *Euripid.* Amor per oculos inſtillat deſiderium.

Tunc

Tunc ego te vidi, tum cœpi scire quis esses;

Illa fuit mētis prima ruina meæ. *Ouid.* Inspexit oculisq; comedit. *Martial.*

ὀφθαλμὸς δ' οὐδέν ἐστιν, ἀπ' ὀφθαλμοῦ βολέων
ἕλκος ἀλιθαίνει, ἢ δι' ὀφθῆναι ἀνδρὸς ὁδόν. *Musæus.*

Oculus via est, ab oculi ictibus Vlcus illabitur, & in præcordia viri viat.

Oculi sunt tota nostra luxuria. Hi nos in omnia quotidie vitia præcipitant, mirantur, adamant, concupiscunt. *Quintilian.*

Oculi sunt irritamenta vitiorum ducesque scelerum. *Seneca.*

Mortes sunt in SS. libris in eandem sententiam. Vt Ieremiæ 9. Ascendit mors per fenestras. *Threnorum 3.* Oculus meus deprædatus est animam meam. *Iob 31.* Pepigi fœdus cum oculis meis. *Matthæ 5.* Qui viderit mulierem &c.

Diogenes videns Diagoræ ex Olympico certamine victorem curru vehi & in mulierem formosam oculos suos, etiam retrò vertere dixit: Videte arietem, cui puella cervicem imponat. *Apud Plutarchum.* *Cyrus Pantheam mulierem laudantibus viderentur & admirante Araspe, forma illam spectatu dignam esse, respondit: Tanò magis abstinendum est. Apud eundem.* *Hyperides orator Phrynem meretricem impietatis accusatam defendens, productam iudicibus detexit, & ob pulchritudinem absolui fecit. Idē. Pericles Prætor, cùm collega eius Sophocles pueri prætereuntis formam laudasset, dixit:* δεῖ σε ὦ Σοφόκλεις τὰ φαλλὸν ἀ μόνον χεῖρας ἀλλὰ & ὄψεις καθαρὰς ἔχειν. *Plutarch. Stoicus.* Oportet ô Sophocles prætorem non solùm manus (*à pecunia*) sed etiam oculos (*à libidinoso aspectu*) continentes habere. *Cic. Valer. Maximus.*

V. Vrodá wielki orator.

O kiem inßem mowią á o ſobié myśli.

E woie rzęcz w máßkárzé cudzcy ſprá wuię. Vlá kogoś przymowką/ á ná śie ni ſtowką.

παρασκευάζεσθαι ὑπὲρ Πατρόκλου ἢ πένεσθαι vel ποιεῖσθαι. Patroclum prætexere .i. *sub Patrocli prætextu aliquid agere. Diogenian. Plutarch ex Homero apud quem mulieres Patrocli necem deplorantes suas magis calamitates deplorant. Dictum de ijs vsurpatur qui sub prætextu alienæ laudis vel vtilitatis sibi consulunt.*

ἄνθρωπε γ' ἀλλάξας τὸ ἐαυτῆ μῦθον ἐνίστει. *A.*

Fabellam de se mutato nomine dicit. *Ex Horatio qui de Tantali fabula narrata, auarum perstringit, & dicit:* Mutato nomine, de te Fabula narratur.

Sic 2. Reg. 12. Nathan apologo de raptore ouis alienæ, Dauidem crimen agnoscere fecit. Et Menenius Agrippa apud Latium plebem rebellem apologo de ventre & membris ad officium reuocauit. Tales sunt Apologi Æsopi & aliorū qui eius exemplo confictos confinxerunt. Sed Ulixes Polyticum ad illos spectat, qui suam, non auditoris nec alterius cuiuspiam causam, apologo fingendo & narrando agunt. Talis apud Plautum in Mercatore pater & filius, qui eram ancillam sub alieno nomine sibi deposcentes aiunt:

Pater: Est senex quidam qui mandauit mihi vt emerem &c.

Filius: At mihi adolescens quidam mandauit &c. *longior est dialogismus.*

Sic in Casina Staleno fingit se Olympioni villico vxorem expetere & procurare, sed ex impotente affectu lingua errante sæpe se prodit.

Item in Sticho, Antipho senex dicit Pamphilippo adolescenti:

Fuit olim quasi ego sum senex: adolescens quasi tu. &c.

Rt. *Pamphilip* Præsens hic quidem est apologus (.i. *apparet satis, te tuam causam agere.*) *Ité post aliqua dicta sensus quærit Pamphil.* Quis istuc dicit, an ille quasi tu?

Rt. *Anti.* Quasi ego nunc dico &c. *Pa.* Quis istuc quæso? an ille quasi ego?

Anti. Is ipse qui tu. *Pam.* Videlicet illum parcum fuisse senem, qui &c.

Anti. Videlicet fuisse illum nequam adolescentem &c. *plura sunt sed non adò ad honestos mores faciunt: ex hu frustis, dicti sententia cognosci satis potest sanè lepida & astuta.* Apologum agere, *id vocat Plaut.* .i. *apologum dicere in præsentia vtriusq; personæ tui serui apologus dramatis instar.* ἀπόλογον εἰπεῖν. λόγον αἰτιωπεποιημένον εἰ σιωπᾶν. ἀπολογίζεσθαι. *vel potius* παραλογίζεσθαι *ajuta ratiocinatione vel narratione decipere.* Præsens hic quidem est apologus. *Plaut.* .i. *de alio te præfers loqui, & tuum negotium agis.*

Morem fuisse veteribus de se loquentibus tertia persona loco primæ vti ostendit Biscola l. 2. c. 13. ex Homero, Hesiodo, Pindaro, Herodoto, Xenophonte, Cæsare, &c.

Apud Plautum Dæmones dicit: Non faciet hoc nester Dæmones .i. *ego.*

Oko do ſrca okno Oko vmyſłu zwierciádło. Oko wnét wyda.

Animus in oculis inhabitat. *Plin.* Animo cernimus: oculi ceu vasa quædam visibilem eius partem accipiunt atque (*foras*) transmittunt. *Idem.*

Oculi animi indices. *Cic.* Oculi nimis arguti quemadmodum animo affecti simus loquuntur. *Idem.* ἔ νοὸς ἑκάστε ἔσοπτρόν ἐστι τ' ὄμματα. *A.*

Mentem hominis oculi speculi ad instar exhibent.

Amphytruo Plauti volens agnoscere ex vultu & oculis serui Sosiæ an vera narret, dicit ei: Sosia age, me huc aspice. *So.* Specto. *Amphi.* Vera volo loqui te, nolo assentari mihi. Audistin' tu hodie. &c.

In Andria Terentij Dauus docens Pamphilum, quomodo composito ad innocentiam & audaciam vultu posset eludere patrem seuerum, dicit ei: Tu tace apud te vt sies.

Hem serua. *Simo.* Pamphile. *Dauus.* Quasi de improuiso respice ad eum.

Pamph. Ehem pater. *Dauus.* Probè — hem obmutuit .s. *pater.*

In Phormione similiter Geta seruus docet Antiphonem criminis reum & consciũm, quali vultu debeat se exhibere patri seuero, vt se probet innocentem.

Oko nic nie przewini / gdy sie myśl nie przyczyni.

Nil peccant oculi, si animus oculis imperet. *P. Syrus.*

τῶ νοὸς δ'πὸτ' ἂν ἁμαρτεῖ τ' ὄμματα. *A.*

Peccare lumina non queunt, vbi mens abest.

Simile est illud apud S. Matthæũ c. 15. Quæ de corde exeunt, coinquinant hominem.

Oko pánſkie komá tuczy: goſpodárſtwo trzyma.

Lépſze iédno oko ſwoie / niżéli cudze oboie.

Lépiey

Łępiey doyrzeć śmému / niż wiérzyć drugiemu.

Fertilissimus est oculus domini in agro. *Plin.* Frons domini plùs prodest agro quàm occipitium. *Idem.* Frons occipitio est prior. *Cato de agro similiter loquitur. nam præcessit*: Si sæpius venies, fundus melius erit, minùs peccabitur, fructi plùs capies. Præsentia domini prouectus est agri. *Palladius.*

ποία κόπρος δρίση; τὰ τῆ δεσπότε ἴχνη. *Aristoteles.*

Quod stercus (*agro*) optimum? heri vestigia. Dobrzé śie w tem polu rodźi/po ktorem gośpodarz chodźi. Mala frequens locatio fundi, peior colonus vrbanus, qui per familiam mauult quàm per se agrum colere. *Columel.* ——— πολὺ λωΐων ἀνδρες

ἔργῳ ἐποίχοιλαι, ὁπότ' ἰσορόωσιν ἄνακτας. *Q. Calaber.*

Longè meliùs homines operi incumbunt, cùm aspiciunt principes, reges.

——— ὄμμα γὰρ δόμων νομίζω δεσπότε παρουσίαν. *Æschylus.*

Præsentiam domini puto esse oculum domus.

Ita fit vbi domini absunt. *Terent. i. non rectè se gerit familia.*

εἰς ἐστι δ' ἄλλος οἰκίας ὁ δεσπότης. Vnus minister optimus domi est herus.

Dominum videre plurimùm in rebus suis, *ait Phædrus.*

Frequens recognitio supellectilis, vestium, familiæ, nec peccandi locum, nec impunitatis spem præbet. *Columella.* Viget præsentia Turni. *Virgil.*

ἐδὲν ἄτω ποιεῖ τὸν ἵππον, ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. *Plutarch*

Nil ita pinguem facit equum, vt oculus regis. *Idem habet Aristotel.*

ἵππον παίνει δεσπότε παρουσία. *Demetr. Phaler.*

Equum saginat proprij heri præsentia.

Eques corpulentus strigoso equo insidens, *rogatus* cur ipse equo habitior esset, *respondit*: quia ego me ipse pasco, equum verò seruus meus *Gellius.* V. Pánie oko.

Oko śáśiedzkie zie zazdrośćiwe. Zazdrość śąśiedzka rzadz, owo wada.

τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται. *Aristotel.*

Cognatio inuidere scit. *vel* Scit inuidere (*vel suis*) affinitas.

δύσμενὴς καὶ βάσκανος ὁ τῶν γειτόνων ὀφθαλμός. *Alcippus apud Aristot.*

Maleuolus & inuidus est vicinorum oculus.

Nullus est qui non inuideat rem secundam obtingere (*alteri*) *Plaut.*

——— ζηλεῖ δὲ τέκτονα τέκτων καὶ κεραμεὺς κεραμεῖ κοτέει, καὶ τέκτονι τέκτων, καὶ πτωχὸς πτωχῷ φθονέει, καὶ ἀοιδὸς ἀοιδῷ. *Hesiodus.*

Æmulatur vicinus vicinum ad opes properantem, *i. ditescentem.*

Et figulus figulo indignatur, & faber fabro,

Et mendicus mendico inuidet, & cantor cantori. *De malis viris hoc verum esse ait Plutarchus, non de bonis.*

φύσει φθονερὸν ἐστὶ τὸ ἀνθρώπειον. *Philostr.* Naturâ inuidiæ obnoxia res est homo. *Sic Genesis c. 26. Abimelech dicit Abrahamo*: Recede a nobis quia potentior nobis es valde. Edentulus vescentium dentibus inuidet, *S. Hieronym.*

Themistocles Hydrophora Nymphæ imaginem dedicauit ex mulctis eorum, qui aquam, è in publicum emanaret, detinebant. Plin

μή τί τ' ἀδελφῷ σὸ καλόν; *Synesius. Inuidum cum sale mordaci interrogat:* Num rectè agitur cum fratre tuo? Num quid boni fratri tuo accidit? *i. quia tristius es.*

Vide Cudze szczęsy.

Oko wstydu rozsądek. Gdzie oczy nie ma, tam i wstydu.

ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡ αἰδώς. *Aristot.* In oculis pudor est.

Nam videntes rem pudendam vel cùm videmur ab aliquo parùm decorè quid agentes erubescimus. Sic Socrates apud Platonem de amore disturus oculos tegit. Pueri etiam cùm erubescunt, idem faciunt, Rusticani verò manum ad frontem, ad oculos, ad caput tendunt. Nostri dicunt Drapié sie choć go nie ſwierzbi.

Quem mirari satis, quibus oculis aspicias, non queo. *Cicero dicit Clodio.*

Cupido item Poëticus, vtpote impudentissimus, oculos tectos habet.

Hinc noctem, in qua oculus nihil videt, pudore vacare dixit Ouidius:

Nox & amor vinumque, nihil moderabile suadent,
Illa pudore vacat. &c. *i. nox.*

Ideò & cæci non erubescunt. vt Oed pus apud Senecam, qui vbi conscius sibi scelerum pudendorum oculos sponte eruit, gratulatur sibi dicens:

Bene habet, peractum est, iusta persolui patri *(occiso)*
Iuuant tenebræ, conscium nusi diem &c. *Quem & Areopagitæ Luciano teste iudicia in tenebris exercebant ideò, ne aliquo aspectu personæ à recto dimouerentur.*

Sed & absentes non erubescimus. *Sic Cic.* Epistola, *inquit*, non erubescit. *i. exponere ea quæ coràm exponere deterruit pudor, per quæ ipse non exponam absens audaciùs.*

Vide Oko inne.

Oko trudny sprawić niezboźny człowiek przed Bogiem.

T. Manlius & Manliana imperia. *Cic. Liu. T. Manlius Consul & Imperator exercitus Romani. filium suum, edicti paterni, quod vetabat extra ordinem omnem pugnam, pugnantem & victorem, virgis more Romano cædi & securi ferire iussit.*

ἀσεβέστερος ἱππομένους. *Diogenian.* Magis impius Hippomene. *qui filiam vitiatam equo deuorandam obiecit.* Catilina. Sylla. Rex *nomen Romanis exosum, apud Cic. Iuuenal.* Phalaris, *pro crudeli. Cic. Ouidius.* Phalarismus. *Cic. i. crudele imperium.*

φαλάριδος τυραννίς. Phalaridis imperium, *qui Perillum artificem tauro æneo ab ipso inuento inclusit & subiecto igne combussit.*

ἀρχιδάμειος πόλεμος Archidamicum bellum. *quo Archidamus dux Lacedæmonum decem annis tractu Atticam vastauit. Synesius. Vnde aliud dictum:* Grauiora patitur quam ab Archidamo Athenienses. *Idem.*

ἐχέτου ἀρχή. *vel* ἀπανθρωπία. Echeti imperium vel immanitas. *Eunapius. Nazianz. hunc Homerus ait fuisse,* βασιλῆα βροτῶν ὀλλήμονα πάντων, i. Regem mortalium omnium reterrimum, *qui viatores truncabat auribus, naribus, &c.*

Busiris alter. *Rex hic Ægypti hospites diis immolabat. Gelli. Sipontinillaudatum hunc*

vocat

vocat Virg. I. omnium deterrimum in quo nil sit quod laudari possit. Gellius Et tamen *Isocrates eum laudauit oratione eleganti, quam aliqui improbant, sed fortè ille scripsit eloquentiæ ostentandæ gratia, quæ in materia ignobili vel improbata magis apparet, vide suprà* Μάτε ὑσέρας φωλάς. *Simile quid apud Lucianum est historia vera. i. exercitatio vel ratio historiæ scribendæ in materia & narratione fabulosissima.*

Mæotide sæuior ara. *Iuuenal. vbi rex Thoas aduenas immolabat. Ouid.*

Sicula non mitior aula. *Idem. in qua tot reges & tyranni crudelissimi fuerunt.*

Antiphates trepidi laris *(Siculus Læstrigonum immanium rex)* ac Polyphemus. *Idem Iuuenalis.* Orba tigride peior Gaudet acerbo Plagarum strepitu, & nullam Sirena flagellis Comparat. *Idem. i. magis oblectatur plagarum & flagrorum strepitu, quàm Sirenum cantu suauissimo.*

Tum telix quoties aliquis tortore vocato Vritur. *Idem.*

Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer. &c. *Idem.*

Quænam te genuit sola sub rupe leæna?

Quæ Syrtis, quæ Scylla vorax, quæ vasta Charybdis?

Quod mare conceptum spumantibus exspuit vndis? *Catullus.*

Sæuus & indomitus. ah nimis fero corde! *Idem.*

Quæ te belua ex vtero non hominem fudit? *Cic.* Quid interest vtrum ex homine conuertat se quis in beluam, an in figura hominis immanitatem gerat beluæ? *Idem.* Hominem ex homine exuit: Humanitatem exuit. *Idem.*

Duris genuit te in cotibus horrens

Caucasus, Hyrcanæque admôrunt vbera tigres. *Virgilius.*

ἐκ δρυὸς ἢ πέτρας γεγονώς, *Plato* E quercu vel saxo natus.

Hominem exuit. *Quintil.* πάντ' ἀνδρὸ' ἀπεσκελύπιεν *Archilochus.* Omnem hominem excoriare. *adde Solet. &c.* Taurorum crudelior ara, *Manil. i. Taurica Mæotidis. vbi homines immolabantur.*

βουδόρῳ *vel* βουδόρων νόμῳ. Budori vel budororum more vel lege. *Budorus est qui boues excoriat, Suidæ. aut vectis quo boues excoriantur, Hesychio.*

δρακόντοι νόμοι. *Athenæ.* Draconiæ vel Draconis leges, *quæ seuera erant & pleræque omnes capitis supplicium intentantes. quare sanguine non atramento scriptæ dicebantur.*

κυκλώπης βίος. *Strabo.* Cyclopica vita. κυκλώπειον τέρας. *Suidas.* Cyclopicum monstrum. *notum ex Homero, Virgilio.*

κύκλωψ τυφλωθεὶς. *apud Homerum, Euripid.* Cyclops excœcatus *Rhodigin.*

κυκλωπικῶς. *Aristot.* Cyclopum more. Ochus *Persarum rex ob crudelitatem Machera dictus est. Plutarch. Rhodigin. Pierius.*

μαρσύα βάναυσος. *Eunapius.* Marsyæ mors. *Tibicen is erat, & ab Apolline, quem in certamen prouocârat victus, & excoriatus viuus est.* Potest huc trahi illud: πρὶν ἐσφαχθῆναι ἱερεῖα. Priùs quam iugulatus *vel* iugulatum sit, excorias. *quo modo Henric Stephani correxit Erasmum. macellaris vertentem.*

θυέστου τράπεζα ἢ δεῖπνον *Oppian.* Thyestæ cœna. *cui frater Atreus, filios eiusdem cœtos epulandos apposuit. quod Seneca Tragicus descripsit.* Tereos

Tereos cœna. *Martial. cui filium eiusdem, Progne vxor ob Philomelam sororem vitiatã epulandum coxit.* λημνία χειρ. Lemnia manus. *pro crudeli, quia in ea insula vxores maritos omnes, & postea mariti vxores occiderunt. Herodotus.*

Neptuni vel maris filius. *Gellius. Plutarchus. Homerus.*

μηδείας ἀπηνεστερ. *Simoca.* Medea immanior. *quæ Absyrtum fratrem discerptum per viam sparsit, vt patrem se persequentem colligendis artubus remoraretur: quin & suos liberos ex Iasone in oculis eius interfecit, & regiam Creontis incendit. Cic. Seneca.*

Roboam alter. *qui 3. Regum 12. respondit supplicibus:* Pater meus cecidit vos flagellis; ego autem cædam vos scorpionibus.

κιλίκιον. ὀλεθρ. *Hesychi.* Cilicium exitiũ. *de crudeli & immani quales erant Cilices.*

ὁ Τιτὰν. Titan. *Plaut.* Quid ego faciam? dijsné aduersér quasi Titani?

Cum dijs belligerem, sat quibus esse non queam?

Plato, è genere Titanum statuit eos, qui aduersantur cælestibus. *Cic.* *Similes his sunt* Gigantes, *apud sacros & prophanos scriptores celebres.*

σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ακήλητ. νοσ. ἐστί. *Homer.*

Ast tibi non vnquam placanda in pectore mens est.

πηλὸν αἱματι πεφυραμένον. Lutum sanguine maceratum, *vocabat Neronem Alexander Ægæus Philosophus magister eiusdem, apud Suidam. Luto stupiditatem, sanguine crudelitatem eius notans.*

Otrutny wymówek abo prośby nie przyymuie: niewinnemu nie folguie.

πᾶν δὸπολόγημ' ἐλιγωρεῖ ὁ ἀπηνὴς ἀνήρ. *A.*

Crudelis excusationes negligit. *Seu* Apud crudelem nulla valet excusatio. *Sic apud Æsopum Gallus frustra se Feli excusat multu, nam auditis omnibus ait felis:* Etiamsi mihi speciosis argumentis abundas; tamen ego ideò non ieiunabo. *Item apud Gabriam & Phædrum Agnus purgans se lupo nihil proficit. Nam*

πεινάλεος ἀμελεῖ πρόφασιας πασας λυκος. *A.*

Non recipit argumenta lupus vlla in fame.

Item Accipiter luscinium captam & querula voce clamantem fortiùs comprimebat, dicens: Putas me tuum clamorem timere aut curare? Vbi lubido dominatur, innocentiæ leue præsidium est. *Cic.* *Vide* Niewinny.

Olbrzym Titan.

ὐπόξυλος. Ligneus. i. *ineptus, stupidus. Hermogenes de Sophista.*

ἀκρολίθαροι, τὸ δ' ἄλλο σῶμ' ὐπόξυλοι. *Alexis.*

Foris nitiduli, at corpore intùs ligneo.

ξυλοκύμβη. *Scaphi* i. Lignea scapha, *de muliere inconcinna, ineleganti, inepta. Sic Catullus Furij coniugem* Ligneam *vocat, & corpora omnibus sicciora cornu esse ait. Apud Lucretium item.* Neruosa & lignea Dorcas *vel* δορκάς. *Inter vitia mulierum ponit strigosam, quod vitium qui excusant, vocant* δορκάδα. *capream.*

Δάφνην καὶ Νιόβην ὠρχήσατο Μέμφις ὁ σιμὸς.

ὡς ξύ-

ὡς ξύλινον Δάφνην, ὡς λίθινον Νιόβην. *Palladas.*

Daphnen & Niobē ſaluauit Memphis ſimus. Vt ligneus Daphnen, vt ſaxeus Nioben. *Et videtur illum laudare quòd hæc dramata aptè repræſentárit, interim tamen irridet, quòd ſaxeo & ligneo ſimilis in motibus videretur. Erat autem Daphne virgo venatrix Dianæ cara, quæ fugiens laſciuiam Apollinis, verſa eſt in arborem cognominem. Niobe autem vxor Amphionis, occiſis ſimul ab Apolline ſeptem filiis & totidem filiabus, præ dolore obmutuit, & in ſaxum diriguit. Ouidi.*

ζυκνὸν ἀνήρ. *Theocrit.* Ficulnus vir. *à ligno fragili & operibus inutili. Vnde &* ζυκίνη γνώμη. *Luciano.* Ficulna mens vel ſententia. *Et Horat.*

——— Truncus ficulnus & inutile lignum. *Simile eſt & illud:* κέραμον vel κεράμινον ἄνθρωπον. Fictilis homo, teſta, lutum. *vel* Luteus. *vt Cic. vſurpat pro vili.*

Affine, **Gruby.**

Omamić kogo. Ōmamić kogo. Zámydlić oczy.

Ceu torpedo me obſtupefeciſti. *ex Platone qui ait:* δοκεῖς μοι ὁμοιότατος εἶναι τῇ πλατείᾳ θαλαττίᾳ, καὶ γὰρ αὐτὴ τὸ πλησιάζοντα καὶ ἁπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. καὶ σὺ δοκεῖς μοι νῦν ἐμὲ τοιοῦτόν τι πεποιηκέναι ναρκᾶν. *i.* Videris mihi ſimillimus eſſe torpedini marinæ. etenim ipſa appropinquãtem ſibi & tangentem ſe, obſtupefacit: & tu videris nunc mihi ſimile quid fecisſe, nempe me ſtupidum reddidiſſe.

Glaucoma obijcere alicui. *Vide* Oßuřáć kogo. *& alia ibidem.*

Omyliá go abo mię nadzieią. Ták by mu pán obiad ziedli.

Spádło mu z grzanki. Chucha w garść.

Crucior bolum tantum mihi eſſe ereptum ſubitò è faucibus. *Terent.*

ἀγχεῖ τὸ πεῖνον, ὅτις αὐτῷ θυννὸν ἐκ μυχῶν τῆς σαγήνης διέφυγεν. *Lucianus.*

Luget quòd talis thynnus è ſinu ſagenæ ipſi effugerit.

Rem abſtulit, ventum reliquit pignori. *Scaliger ex Propertio.* Nucleum amiſi. *Plaut. Apud eundem in Stubo paraſitus cœna ſperata fraudatus dicit:* Certum eſt muſtelæ poſthac nunquam credere Incertiorem nullam noui beſtiam. &c.

Eam auſpicati (*auſpicium ex ea ſumpſi*) in re capitali mea. *ſ. cibo.*

ἀπόλωλεν ὗς καὶ τάλαντον καὶ γάμος.

Perijt mihi ſus & talentum & nuptiæ. *De opera vel ſumptu fruſtrà impenſo, ab eo ſumptum, qui parárat ad nuptias omnia, quas non eſt aſſecutus.*

Nec terre videt ſua gaudia ventos. *Virg.* ἀφεὶς φερόμενον ἰλίγγῳ. *Furipides.* Cum vento abit. ἀπ' ὄνου ἐξέπεσεν *Ariſtophan.* Ab aſino decidit. *i. commodu quibus fruebatur ob ſtultitiam vel ignauiam priuatus eſt.* Sobry byt vtráčił. *Simile eſt illud ex Ariſtophane & Platone.* ἐξήμαξωμένος. De curru delapſus. *vt Phaetonti accidit, de quo Ouidi. in Metamorphoſi.*

Manus præciſæ. *irritas cogitationes, ſpes, opera inefficacia ſignificant. Pierius.*

Similium eſt præter ſpem, quod erat ſpe deuoratum lucrum. *Cic.*

Caniciemq; ſibi & longos promiſerat annos. *quidam ab Æneæ occiſus. Virg.*

Illos Exſpectata ſeges vanis eluſit ariſtis. *Idem Virgil.*

Coruus hians deluſus. *Ex Horatio, qui ait:* Plerunque recoctus
Scriba ex quinqueuiro, coruum deluſit hiantem. *Scribæ nomine intelligit Coranum, qui Naſicæ ſocero captatori hereditatu ſuæ, moriens in teſtamento præter plorare reliquit nihil. Alluſit autem Pœta, ait Acron & Porphyrio, ad Coruum Æſopi qui laudatus à vulpe crocitare cœpit & caſeum ex ore dimiſit.*

κόραξα χάσκοντα ἔσφαλεν. *aut* λύκον χάσκοντα ἔσφαλεν.

Coruum aut lupum deluſit hiantem.

λύκος χανὼν ἀφ' κενῆς γέγονα. *Dionyſ. Sophiſta* Lupus fruſtrà hians factus ſum.

λύκος ὡς τὸ φρέαρ χορεύῃ. *Zenodot. Plutar.* Lupus circa puteum ſaltat, obambulat. ſ. *deſcendere non audens in profundũ: vel cùm præda illi in puteũ vel foſſam delabitur.*

ἄνθρακες ὁ θησαυρὸς πέφηνεν. *Lucian.* Theſaurus carbones apparuêre.

ὁ θησαυρὸς ἀποδόσ ἐγένετο. *Alciphron.* Theſaurus cinis factus eſt.

In caducum parietem inclinauimus. *dicit Adrian. apud Spartian. Simile eſt illud apud Iſaiam c. 36.* Confidis in baculo arundineo contracto—cui ſi innixus fuerit homo, intrabit in manum eius & perforabit eam. *Item.* Infractus vel fractus eſt paxillus. *Polydor. Virg. ex Iſaiæ c. 22.* ἔρα ἔπως μὴ ὄναρ πλουτῶν λιμώττῃς ἐγειρόμενος. *Lucian.* Vide ne in ſomnis diues, eſurias euigilans.

εἰς ἀσθενῆντας ἀσθενὴς ἐλήλυθα. *Suidas.* In debiles ipſe quoque debilis incidi.

Ixion pro Iunone nubem amplexatus eſt .i. *falſum pro vero arripuit. ex Plutarcho qui ait:* ἰξίων τὴν ἥραν διώκων εἰς τὴν νεφέλην ὤλισθεν. Ixion Iunonem perſequens in nubem incidit .i. *aliud quàm quod conſectabatur & quidem vilius obtinuit.*

ἐπὶ ὑρφαις τὴν ὑδρίαν. *Ariſtotel.* In foribus aqualem vel vrceum.

In eum dictum eſt, qui voti compos eſſe non potuit, inſtar eius qui aquatum iuit & rediens vrceum in foribus fregit. Sic interpretatur Franciſc. Luiſinus & reiecit interpretationẽ Eraſmi.

Multa præter ſpem ſcio multis bona euenisſe. Rurſus *alter.*
At ego etiam qui ſperauerint ſpem decepisſe multos. *Plaut.*
Hilarus eſt fruſtra iſtic homo. *Idem.* Occidit ſpes. *Idem.*

ἀλλ' ἀντέπεσεν τὴν ἐπ' ἄγκυραν θεός.

Sed anteuertit anchoræ iactum Deus.

Nautæ ſæpe anchoram parant in portum progreſſuri, & à vento abripiuntur.

αὕτη μὲ ἡ μηχανὴ κάθεν ἔσπασεν. *Ariſtophan.*

Nobis quidem iſte funis attraxit nihil. ἔνθα λήσῃ ἥλπισεν ὑπὸ δεδυκώς *Lucian.* Vbi prædaturum ſe ſperabat, præda factus vel captus eſt.

Σὺ δὲ ὥσ χρυσοχοήσων. *Ex Eubulo.* Aurum tu te fuſurum credebas. *Athenienſe vulgo obijciebatur, qui aurum quæſiturus exierat & vacuus redierat.*

ἐλπίσας μεγάλα μικρὸς ἐνέπεσον. Sperans magna in parua incidit.

ἀντὶ παρθένου ἔλαφος *Ex Euripide.* Pro virgine cerua. *Martial.*

Piſcatores ſaxum in reti, lati trahebant, ſed eo in littore conſpecto triſtati ſunt. Æſopus. Lucianus. Affine, Przeſtąpiéß nie nadzieię. Vkadzieta czyſto omyłą. O miepoß

O niépodobne rzéczy śie kusíś / ábo nié kuś.

Vlie miéc śie z motyką ná słońce.

ἰσθμὸν μὴ ὀρύσσῃς. Isthmum ne fodias. *Ex Oraculo Apollinis, tali:*

ἰσθμὸν δὲ μὴ πυργῶτε, μήδ' ὀρύσσετε.

Neque cingite Isthmum mœnibus, neque fodite.

Isthmum persodere aliquot reges & Imperatores Romani tentárunt irrito conatu, vt scribit Dion. Philostrat. Pausan. Plini. Sueton. Hinc prouerbium Isthmum persodere ortum, quod vsurpatur de ijs qui rem quampiam arduam & difficilem inauspicatò aggrediuntur, vel aggressi vano conatu turpiter relinquunt. θάλασσαν ἀντλεῖς. Mare exhauris.

ἀρχὴν δὲ θηρᾶν ἐ πρέπει τ' ἀμήχανα. *Sophocles.*

Tentare penitùs impossibilia non decet,

μή ποτ' ἐπ' ἀπρηκτοισι νόον δὴ ἔχε, μηδὲ μένοιμι

χρήμασι, τ' ἄνυσις γίγνεται ἀθρήσας. *Theognis.*

Nunquam impossibilibus animũ adijcias, nec incumbas rebus, quarũ vtilitas nulla.

ἐθέλει τ' ἀδυνάτων φανομένων ἐφίεσθαι. *Aristoteles.* Nemo eorum cupiditate tangitur, quæ fieri non posse animaduertit.

τῶν ἀδυνάτων μὴ ἐπιθύμει. *Pittacus.* Impossibilia ne desideres.

Si quidem id sapere est, velle te id, quod non potest contingere. *Terent.*

Sine pennis volare haud facile est. *Plaut.* Age sis sine pennis vola. *Ironia. Idē.*

—— Maria ante exurere Turno Quam sacras dabitur pinus. *Virgil.*

Tu priùs & fluctus poteris siccare marinos

Altaque mortali detrahere astra manu. *Propertius.*

Cauum à conuexo priùs vel facilius disiunxeris. *Budæus ex Aristotele.*

μὴ πῦρ σιδήρῳ λαμπάδιον. *Pythag. Basil.* Ne ignem gladio disfeces.

τῷ ἱππῳ τρέχειν καὶ τῷ βοὶ τὸν λαγὼ κυνηγέειν θέλεις. *Plutarch.* Aratro iaculari & boue leporem venari vis.

— Et quæ Desperat tractata nitescere posse, relinquat .s. *Poëta. Horati.*

ἐκεῖνο ἐπιτρέψαι τὴν ἰδίαν ἐν τῷ ἡλίῳ σκιὰν προλαμβάνοντα ἀεὶ ἢ λίαν σπεύδοντι. *Agapetus.* Non potest fieri vt transiliat quis in sole vmbram suam, præuenientem semper & nimis properantem vel fugientem.

Philippus cùm puer nostra sagittis stellas impetere soleret, ab Astere seu Stella milite altero oculo priuatus est. Ptolomæus Ephestion.

Testudo instar aquilæ volare non appetat, nisi perire velit. Ex Æsopo.

Affine, Darmo robiś. Vlépodobieństwo. Pomierz śie. Vligdy

Opák ći to. Opák ći by to było.

Russi dicunt. Sobáká pływáiét / toporyśce vtonuło.

ἡ ἄμαξα τὸν βοῦν ἕλκουσι. *Lucian.* Currus bouem trahit.

σπάρτον ποτὶ λίθον ἁρμόζεσθαι. *Gregor. Palama.* Funiculum lapidi accommodare, conformare .s. *curuo, informi flectum est.*

οὖ κύνας ὤλαφος ἕλκει. *Theocrit.* Canes ceruus trahit vel ducit venatum.

αὐξ ἔπω τέτυκεν, ἐρίφος δ' ἔτι δώματα ταίζει. *Zenodot.*

Nondum enixa capra est, cùm in tectis saltitat hœdus.

ἀλώπηξ τὸν βοῦν ἐλαύνει. *Suidas.* Vulpes bouem agit, pellit.

ἄνω ποταμῶν ἱερῶν χωροῦσι πηγαί. *Euripides.*

Sursum versus fluminum sacrorum feruntur fontes. *Vsurpatur & sic:* ἄνω ποταμῶν χωρεῖν. *Lucian.* Sursum versus fluminis cursum procedere. *Et præcisè.* ἄνω ποταμῶν. *Diogenes apud Laértium* .i. inuertò modo.

ἀπ' ἀρχῆς ἔτι τὸ σῶμα μεταφέρειν. *Plutarch.* A cauda ad os transferre .i. *à fine ad initium. vt quod posterè ponendum erat primò ponatur, & vicissim.*

Aufidus Adriacas retrò fugit vndas. *Virgil.* ἐπεὶ βόας ἀπώλεσας λευκειμονεῖς. *Suidas.* Postquam boues perdidisti, alba veste indueris.

πρὶν ἢ πίσαι, τὰ ἄλευρα ἀπόσεισαι. *Suidas.* Prius quam pinsueris (.i. *excusseris grana*) farinam subigis. πρὶν οὖν ἰχθῦς ἑλεῖν, σὺ τὴν ἁλμυρὰν κυκᾷς. *Idem.* Priùs quàm capti sint pisces, muriam aut salem aquæ miscs.

κύων οὐ λύκους μὴ δάκνων, καὶ τὰ πρόβατα καθεύδοντα. *Demosthen.* Canis lupos non mordens, & oues deuorans .s. *quas tueri à lupis debebat.*

πρωθύστερον. ὑστεροπρώτερον. ὕστερον πρότερον. *Cic.* Præposterum. Inuersa ratio.

τὸ πάρεργον μεῖζον ἢ ἔργον. *Galenus.* Accessorium maius opere.

Sordidior cœno — toga, calceus autem Candidior prima — niue. *Martial.*

Nil est intra oleam, nihil est extra in nuce duri. *Horat.* *Iusiurandum & falsum id.*

Fulmenta lectum scandunt. *Varro.* Vagina aptetur cultro *(non contrà) Garner.*

Omissa hypera pedem insequeris. V. Pilnieyßa to.

ζκιὰ πρόεισι σώματος, ἐξόπισθε τὸ φῶς ἔχοντος.

Vmbra præcedit corpus, quod à tergo lumen habet. *Plutarch. de Aristodemo, qui cum Socrate inuitato ad conuiuium, ipse non inuitatus vadens prior Socrate ingressus est. Hinc Vmbræ dicti conuiuæ non vocanti sponte venientes. Affine sequens.*

Opák wßyſtko zyni. Nogámi wzgore obrácą wßyſtko.

Sursum deorsum fortuna miscet omnia. *Seneca.*

Bene merenti, mala es; malè merenti, bona es. *Plaut.*

Ventris onus misero, nec te pudet, excipis auro Bassa, bibis vitro. *Martial.*

ὁ χορυφαῖος ἰὼν καίπιν ὄπισθε χορός. *Aristotel.* Coryphæus retrò chorum sequens. *quem præire & ducere debuit.*

πρὶν ἐκφαγεῖν δέρεις. *Ex Homero.* Priùs quàm occisum sit excorias.

ἐκ τῶν ὀνύχων μὴ ἐκ κεφαλῆς ἄρχεσθαι. *Basilius.* Ab vnguibus non à capite incipere.

ἀπὸ κεφαλῆς θώμαλον ἀφαιρεῖσθαι. *Aristides.* A limbo tunicam absoluere.

Nie zrad by poczynáć.

τῖς ποσὶν χειρόνομεῖν. *Herodot. de Hippoclide.* Pedibus (*ſurſum eleuatis*) geſtus edere, geſticulari. In re frigidiſſima cales, in feruentiſſima friges. *Cicero.* Albati ad exſequias, pullati ad nuptias. *Hoſius ex Synodio. hoc tamen in ſacerdotibus noſtris vituperari non debet nec poteſt.*

ἄνω καὶ κατω πάντα μεταβάλλει. Surſum & deorſum omnia inuertit, mutat.

πάντα ἄνω ἐκ κάτω ἐγένετο. *Plato.* Omnia ſurſum deorſum facta ſunt .i. *inuerſa.*

τὰ μὲν ἄνω, ἔθηκεν κάτω, τὰ δὲ κατω, ἄνω. *Herodotus.* Summa poſuit in imo, & ima in ſummo. Ima ſummis mutat. *Horat.*

κυνὶ δίδως ἄχυρα, ὄνῳ δὲ ὀστᾶ. Cani das paleas, aſino verò oſſa.

τῇ κνήμῃ τὸ κράνος, καὶ τῇ κεφαλῇ τὰς κνημίδας ἐπιδήσας. *Lucian.* Tibiæ caſſidem & capiti ocreas inducere.

τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δὲ ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρᾶς. *Plutarch.* Claue ligna ſcindere, & ſecuri fores aperire tentas.

ἅψαντες λυχνον λυχνεῖον ζητοῦσι. *Diphilus.* Accenſa candela candelabrum quærunt, *quod iam oportuit eſſe paratum. Alij legunt.* ἁψάντες λυχνε. *accepta candela.*

πρὸς τὰ γελοῖα παιδάζειν, πρὸς τὰ παιδαῖα τῖς γελοίοις χαίρειν. *Iſocrat.* In ridiculis ſerium eſſe, in ſerijs ridiculis gaudere.

ἔργον πάρεργον ποιεῖ, πάρεργα ζηλεῖ. *Ex Platone.* Serium opus ſuperuacaneum facit, cenſet; ſuperuacaneum æſtimat, æmulatur.

τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ἡγεμένοι,
τὸ δ' ἔργον ὡς πάρεργον ὑπενεμένοι. *Agathon apud Clementem.*

Operis modo cõficimus acceſſoriũ; Opus ſed ipſum ad inſtar acceſſorij. *Apud Æſopum piſcator tibia canens piſces conuocabat, fruſtrà: ergò reti miſſo extraxit multos, quos ſaltantes videns ait:* Nunc ſaltatis! cùm canebam, nolebatis.

Piſcari in àére, venari in mari. *Plaut.*

Poculo non præparato dolium aperit. *Carol. Bouillus.*

Remum equiti, calcaria nautæ .ſ. *aptare. Ex apologo Polonico.*

χεροῖ τὰ ῥέθρα, τελμάεῖ δὲ τὸν λίθυς. Flumina facit humum, ſaxa mutat in lacus. *vt fecit Xerxes, Athon montem nauigabilem & fluuios ſiccis pedibus peruios reddens.*

Affine præcedens & ſequens. & Vlić iáko ludźić.

Opák żyć. Opak śie, nić po lucku ſprawuić.

Antipodes, tales *vocat Seneca.* Sunt, *inquit*, quidam ex eadem vrbe Antipodes, qui vt M. Cato ait, nec orientem vnquam ſolem viderunt, nec occidentem. *Item.* Non conuiuantur, ſed iuſta faciunt .ſ. *noctu epulantes. Item.* Totam vitam in noctem transferunt. tam infauſti ominis, quam noctuæ aues. retrò viuunt. contra naturam pugnant. &c. *Apud eundem luxurioſorum illa vox eſt:* Non oportet id facere quod populus. Res ſordida eſt, trita & vulgari via viuere. Lucet! ſomni tempus eſt. quies eſt! nunc prandeamus. &c.

Noctes ebrietatibus & libidinibus, dies ſomno & ludo conſumunt. *Columella.*

εἰ μὲ ἄνδρες γεγόνασί μοι γυναῖκες, αἱ δὲ γυναῖκες ἄνδρες. *Xerxes apud Herodotum audita virili virtute Artemisiæ dixit:* Viri quidem facti sunt mihi feminæ, feminæ autem viri.

Præposteris vtimur consilijs. *Cic.* Ad faces & cereos viuit. *Senec.*

Postquam comedit rem, pòst rationem putat, Prius quod cautum oportuit. *Plaut.*

μέτρῳ ὕδωρ πίνουσες, ἀμέτρως μάζαν ἐδόυσες. *Zenodot.*

Mensurà potant aquam, edunt ast absque modo offam.

Panthera effigiem hominis odit & lacerat vbi offendit, stercus amat & vorat. Solinus.

Maander fluuius εἰς ἑαυτὸν παλινδρομεῖ .i. *in se recurrit, retrò currit. Xenophon.*

Onyx fera syluestris aduersa pilo .i. *versus caput surrecto, crescente tegitur. Plini.*

Merops auicula retrò & versus caudam volat. Ælian. *Ellops piscis secundum fluxum aquæ, non contra, vt alij pisces, natat, & squamas ad os versas habet. Plutarch.*

Apud Phorcum in insula Tule, est ciuitas, in qua omnes homines Nyctoblepæ sunt. νυκτόβλεπαὶ .i. *noctu videntes, interdiu cæcutientes.*

λυχνόσκοπος Ad lucernam viuens. Lichnobius. *Senecæ, qui præposterè viuit nocte agens, quæ homines interdiu agunt & è contrà.*

Ὀρνέα εἰς ἴσα ἔοικε πὰ ἰδοῖσί.

Jocus in eum qui manibus pedibusq; & omnibus neruis adhibitis connititur vel obnititur sed frustrà. vt apud Virg. Nisus Conatur plurima frustra, *cinctus ab hostibus vndiq;* ἢ ἀβίωσις ἀνυπόστατός ἐστι *vel* ἀνθίστασθαι ἀνυπόστατος. Ita obsistere vt non subsistes.

ἄλλῃ δὲ πρὸς ἄλλῳ ἐκ ὑφίσταται. *A.*

Firmare plantas felis in glacie nequit. *Ex Polonico.*

Megapenthes diues mortuus, ingressurus cymbam Charontis, nirè tergiuersatur, & varijs prætendit ac pollicetur, & vi tandem trahitur. Lucian. in Tyranno.

Ὄρνιν ἔοικε .i. Podarkam tibi ἴσα ne fogo, ἐμπνεῖν.

πλανᾶται ἴσπαλος. *Zenodot.* Noctua volat .i. *Pecunia spargitur: muneribus spargendis studetur. Ab Athenienſibus sumptum dictum, apud quos nummi noctuæ effigie signabantur, vt nostri aquila signantur. quare non absurdè dixerit:* Aquila volat.

ἀργυρέαις λόγχαισι μαχέσαι ἴσος. *Ex Oraculo Apollinis.* Argenteis hastis pugnat quispiam .i. *argento donando, quod facilius vincit quàm hastæ vulgares.*

καπηλεύειν μάχλῳ. *Æschylus.* Cauponari bellum. *Ennius. Cic. id est:* Auro non ferro cernere vitam. *vt idem Ennius ait:* .i. *corrumpere vel corrumpi auro.*

Labefactare muneribus aliquem, *est apud Catullum.*

παλύειν ἴσα δώροις. *Apud Herodotum.* Percutere, vulnerare muneribus.

Ergò muneribus quiuis mercatur amorem. *Propertius.*

Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas. *Idem.*

At in Phormione Terentij Geta ferietur alio munere, intellige, non accipiet, sed dabit inuitus munus heræ vbi pepererit.

δωρικὴν μῶσαν ἀείδει. Doricam Musam vel cantionem carmen canit.

δωροδοκησὶ

δωροδοκῆσι ψάλλει, ἄδει. Doricè *(vel potiùs propriè: vt* δωροδοκοῦντες .i. *munera dantes canere seu placere solent)* canit. *Lusit Aristophan. alludens cantu Dorico ad* δῶρα *munera & munerum corruptelam. Ex vsu nostro duci posset:* Żydowską pioſnkę komu śpiewa. Żydowſkiem orężem nań idźie.

πυροὺς εἰς σῖτον .ſ. διανέμειν. *Cic.* Frumentum in populum diſtribuere.

Sed tamen & ſeruo (leuis eſt iactura) roganti.

Porrige fortunæ munera parua tuæ.

Porrige & ancillæ, &c. Fac plebem mihi crede tuam. *Ouid.*

μήλοις βάλλειν τινα. *Diogenian.* Malis *(aureis)* ferire aliquem. *vt fecit Hippomenes curſu certans cum Atalanta celerrima. poma enim aurea in terram coniecit, quibus colligendis illam occupatam remoratus eſt, & præcucurrit ad metam, ac vicit.*

Mercurij virga vtitur. i. *caduceo de quo ſic Homerus.*

ἑλέτο δὲ ῥάβδον τῇ τ' ἀνδρῶν ὄμματα θέλγει
ὧν ἐθέλει, οὓς δ' αὖτε καὶ ὑπνώοντας ἐγείρει. *i.*

Sumpſit virgam qua hominum oculos demulcet quorum vult, alios rurſus & dormientes excitat. *Sic muneribus iudices prudentes vel minùs fauentes deliniuntur & incantur, negligentes verò excitantur.*

Orzech Oſieł, Dziewiaſta, rownego przyrodzenia,
To troie potrzébuie czeſtego vdérzenia.

Nux, Aſinus, Mulier, ſimili ſunt lege ligata,
Hæc tria nil rectè faciunt ſi verbera ceſſent. *Recentiorum eſt. placet illud reddere Græcè:* θῆλυ, ὄνῳ, κάρυον τε θ' ὁμοιοπαθῆ τρία ἐστὶ,
ἄπτ' ἂν μὴ πλήσσοις, ἢ μή ποτε καρποφορῇσι. *A.*

Et quidem de Nuce. verum eſſe dictum docet experientia, itemq; Nux Ouidij. De Aſino itidem licet nobis non ita familiari, ſatis multa in eandem ſententiam audimus & legimus. mitto alia. Cicero ait: Aſino non opus eſt verbis, ſed fuſtibus. *Adde tot adagia de ſtupiditate, pigritia, duritie aſini hic paſſim ſparſa. De Muliere verò præſertim apud Chriſtianos nequaquam idem ſentiendum eſt. Nam quamuis Plutarchus libro de inſtituendis mulieribus adhibet ferulam in ijs admonendis, id tamen non omnibus neceſſarium eſt, vt ſuprà ſub* Vtłuczáſtá zła *dictum eſt. Accipe aliud Epigramma Bernardi Bauhuſij priori ſimile.*

Nux, aſinus, campana, piger ſine verbere ceſſant,
Hæc dura, hic tardus, hæc tacet, ille iacet.
Sed ſimul vt ferri plagam ſensêre vel vlmi,
Hæc cadit, hic pergit, hæc ſonat, ille ſtudet.

Oſiodłać kogo.

Latini dicunt: Inijcere frenos alicui. *Cic.* Infrenare. *Plin. Liu.*
Et Græci: ψαλιὸν ἐμβάλλω: χαλινόω. χαλινόν τινι ἐμβάλλω. *Plura tralata habes in 1. Tomo ſub* Vymnie kogo w kleßczé. Podbiiam pod moc. *Vide & ſequens.*

Oſiodłano go.

Accepit

Accepit frena. *Virg.* Frenum recepit. *Horat. in Apologo de Equo & Ceruo.*
Subiit leges & frena momordit. *Statius.* — δλακῶν τὸ τόμιον ὡς νεοζύγης
πῶλος διάζη, καὶ πρὸς ἡνίας μάχη. *Aeschylus.*

Frena mordens instar recens iuncti pulli ferocis, (*verbum, à ferocio*) & contra habenas pugnas. Argyrippus Plautinus factus est. *In Asinaria, Argyrippus adolescens ob argentum, per seruum suum acquisitum, ab eodem obtinendum, eundem tergo suo instar equi puerliter & indignè sibi insultantem pro eius arbitrio vexit. id quod vox ab argento & equo dicti sonat.* Encotylen ludit. *vel* In cotyla gestat aliquem. *V.* Sam nić swoy.

Oświat od ttoporu. Frosunki świtzne, stárość przed czásem przynoßa.

αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ γηράσκουσι. *Homer.*

Subitò in calamitatibus homines consenescunt. *vel vt Erasmus vertit.*
Rebus in aduersis venit accelerata senectus. *vel.* Accelerant senium mala.
πολλάκι τὸ γηράσιον διαπεύδει κακά. *A.*

Ante tempus senectum adducet cogitatus. *Ecclesiastici c. 30.*

——— οἱ δὲ πεθέντες ἐν ἄματι γηράσκουσι. *Theocrit.*

Valde aliquid cupientes vna luce canescunt. *Hinc quidam in Anthol.* Φροντίδας πολιοκροτάφους. Curas tempora cana habentes vocat, *quòd inde cani incipiat.* Cura facit canos, quamuis homo non habet annos. *Garner.*

Sic iuuenis capite damnatus à Ferinando Rege, vna nocte totus incanuit, ob quam rem insolitam abeodem est absolutus. Iunius. Alter è rupe alta pendens præcipiti metu subitò canuit. Rhodigin. Item Vipertus Racenburgi Episcopus annorum veniam sibi a Pontifice negatam dolens, vna nocte incanuit, & mox consecratus à Pontifice est. Krantius.
κύκνος πολιώτερος. *Suidas.* Cygno magis canus vel candidus.
Sic Virgil. Candidior cygnis.

Oświat / starzat śie przed czásem.

ἐργῖνος πολιάς. Cani Ergini, *qui athleta inter Argonautas celebris iuuenis incanuerat.*
Φύλλα δὲ καὶ νέοις ἐν ἀνδράσι πολιαὶ βαμὰ καὶ παρὰ τ᾽ ἀλικίας εἰκοσία χρόνον. *Pindarus.* Nascuntur & in iuuenibus cani sæpe & præter ætatis conueniens tempus.
γραῦς σεριφία. *Suidas.* Anus Seriphus *puella quædam quæ innupta adhuc consenuit, & sic anum facies ostendebat, annis puellam virginem testabantur.*

Ostábić kogo / ábo co.

Neruos mentis vel corporis frangere. *S. alicuius. Quintilian.*
νεῦροκοπεῖν. Neruos incidere. νευροκοπεῖσι τὴν ψυχήν. *dixit Hermias.* i. animi neruos incidunt. *Et Cic.* Incidere neruos virtutis, item Reipublicæ.
ἐκνευρίζειν. Eneruare. *Suidas.* ἐκνευρισμένος ψυχήν. Enerualus animo.
Et Petron. Corpus orationis eneruare.

Cstu choć sama przés śie nic nié kráść / tednák zélázom trzym ostrość dáść.
Drugiem czesto ten pomoże ktory sam tégo nié zmoże.

Cos nihil

Cos nihil acuminis habet & tamen ferrum acuit. *Sic potest quis docere alium, quod ipse facere non potest nec vult.* *Hoc modo Isocrates apud Plutarchum rogatus, quomodo ipse oratoriæ facultati impar, utpote qui nunquam peroraret, alios Oratores optimos efficeret, respondit:* ἀὶ ἀκόναι αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸ δὲ σίδηρον τομικὸν καὶ ὀξὺ ποιοῦσι, *i.* Cotes ipsæ quidem scindere non possunt, ferrum autem sectioni aptum & acutum reddunt. *Hunc imitatus Horatius in Poëtica dixit:*

— Fungar vice cotis, acutum Reddere quæ ferrum valet exsors ipsa secandi.
Munus & officium (*Poëtæ*) nil scribens ipse docebo.

De Origene item Nazianzenus dixit: ὠριγένης ἡ παίδων ἡμῶν ἀκόνη. Origenes omnium nostrum cos. *Suidas.* *Simile est & illud apud S. Matthæum c. 23. de doctoribus improbis, qui tamen recta dicunt & docent, licet eadem non faciant.* *Hinc verum est illud:* Multi discipuli præstantiores magistris. *Vide* Vczeń vodczás mistrzá przechodzi.

Sic & Gallina ducitat pullos anatum quos incubando exclusit, ad aquas, eisq; natantibus præest, ipsa natare non valens.

Oślép iść / albo co czynić. Zámrużywszy oczy.

ἀνταβατῶν δίκην. Antabatarum more, *i.* ire, agere aliquid. *Varro, Cicero.* *al.* Andabatarum more. Antabatarum more in tenebris gladium ventilans. *Hieron.* Clausis oculis *vel* noctu Antabatarum instar pugnare. *Turneb. Iunius.*

Simile est illud Homeri de Aiace ardente in prælio.

πᾶν δέ τ' ὀπισθίνιον κάπῃ ἔλκεται, ὅστε καλύπτων.

Totum verò tergum circumlium deorsum trahit, oculos tegens. *i.* oculis clausis. ὡς ἐν νυκτομαχίᾳ. *Basilius.* Tanquam in nocturno prælio.

ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι. *Lucian.* In tenebris saltare. *de iis qui arte philosophiæ destituti vivunt.* In montes offendere. *Augustin. i. res magnas & apertas non advertere.*

Osobność powod do złego. Na osobności / tacno o złości.

Solitudo omnia mala persuadet. *Seneca.* Nemo est ex imprudentibus, qui sibi relinqui debeat. *Idem.* Nemo est cui non tanctius sit cum quolibet esse, quàm secũ. *Id.* Magna peccatorum pars tolletur, si peccaturis testis assistat. *Idem.*

Mulier quæ sola cogitat, malè cogitat, *P. Syrus.*
Cùm quid turpe facis, quod, me spectante, puderet;
Cur spectante Deo, non magis ore pudet?

Malum quod nemo videt, nemo arguit: vbi autem reprehensor non timetur, licentiùs iniquitas perpetratur. *Bernardus.*

Quisquis amas, loca sola nocent, loca sola cavento,
Quò fugis? in populo tutior esse potes. *Ouid.*

ἡ οὐδαμοῦ ἀκολασία τοσαύτη ἐστὶ τῇ ἐρημίᾳ. *Plato apud Plutarc.* Petulantia contubernalis est solitudo. Solitudo eorum qui minus emendati sunt, vitia non tantum seruate sed etiam exaggerare consueuit. *Cassian.* *Crates solitarium adolescentem videns rogauit quid ageret, cui ille:* Mecum loquor, *ait:* *Tum Crates:* Vide ne cum malo homine loquaris. *Seneca.*

ἐρημία ἐστὶ τῶν κακῶν εὐκαιρία. *A.* Est solitudo maxima mali occasio.

Homo solitarius vel angelus vel dæmon vel brutum est. *Garner. Gallic.*

Sic & Arist. ὁ μὴ δυάμενος κοινωνεῖν, ἢ θηρίον ἢ θεός.

Qui non potest in communitate viuere, aut fera est aut Deus.

Ospaty. Jak ſpáti.

Somnolentior glire. *ex Plinio. & Martialis de eodem ait:*

Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore sum, quo me nil nisi somnus alit.

Vitulus etiam marinus *seu* Phoca somni plurimi. *Plin. Virg. Iuuen. Homer. ideoq; somniculosi typus. Pierio.* Dormitis nimium glires vitulique marini. *Versus vulgaris.*

πολλὴν μανδραγόραν πέπωκεν. *Demosth.* Multùm mandragoræ bibit.

Nam ea soporem inducit, vt & papauer, quod Soporiferum vocat Virgil.

ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδει. *Lucian.* Sub mandragora dormit. *Etiam vitis iuxta quam mandragora crescit, vinum dat faciens bibentes illud suauiter dormire. Plutarch.*

Sic Annibal vino mandragora medicato, Afros eo sopitos trucidauit.

ὕπνου μεστός. *Aristides.* Somni plenus. *Cic.* Endymionis somnum dormit. *ex Cic.*

ἐνδυμίων ὕπνον καθεύδει. *Aristotel. ex Fòëtus, aliter de eo Plinius scribit.*

ὑπὲρ τὸν Ἐπιμενίδην κοιμᾶται. *Lucian* Vltra Epimenidem dormire. *I. annus 57. Laërti. Plin Gellius.* ἄλαδε ἄγων καθεύδεις. Salem vehens (*nauis*) dormis. *qui facile ab aqua influente liquescere potest.*

ἀνὴρ καθεύδων ἄπτις ἀδενὸς ἄξιος. *Plato.*

Nullius est vir dormiens dignus rei.

Qui dormiunt libenter, sine lucro & cum malo quiescunt. *Plaut.*

Ostátek ntéſtátek. Ostátek rzéczy napodléwſy

Fæx. *& propriè & tralato sensu hîc vsurpari potest. Sic Cic:* De fæce hauris. *f. vilia, sordida pro vilibus. Item.* Fæx ciuitatis. Infima fæx populi. τρυξ *similiter apud Græcos. Aristophan. Plutarch. &* τρυγοδιος *Polluci. i.* Fæce viuens. *de eo qui miserè & sordidè viuit.* In imo non solùm minimum sed etiam pessimum remanet. *Seneca.*

χειρίστην ἐλάχιστόν τε μένει ἐν τῷ βυθῷ. *A.*

Sic paucæ oliuæ vel vuæ post vindemiam *Isaiæ 24.* & spicæ post messem *Ruth 2.* remanent & negliguntur à messoribus. *Quadrat & illud Martialis de anate:*

Cætera redde coco.

Ostátká śię domyślay / ábo domyśli.

Non morabor in parte hac. nimium est quod intelligitur. *Quintilian.*

Aut pastor fuit, aut illud quod dicere nolo. *f. latro. Iuuenalis de Romulo pastorum & latronum duce ac fratricida.*

Tu cæt ra cura & de meis venator verbis. *Plaut.*

Vbi te ipsexerit, narrabit vltrò quid sese velis. *Idem de seruo sagaci, qui ex vultu heri sui animum statim cognoscat.*

Qui

Qui quando principium prehenderit: porrò ſua virtute teneat, quid ſe facere oporteat. *Idem de eodem.* ἐιδότι λεγῆς. *Plato Cic.* Scienti dicis.

λαλῶ πρὸς ἐιδότα τὴν ἀπιστήμην. Loquor ſcienti.

νοέοντι κελεύεις. *Homer.* Intelligenti mandas. *Simpliciter Cicero dixit:* De cæteris ex hoc coniecturam facere debetis. *Item.* Hoc in opinione tua relinquo. *Item.* Apud animum tuum teſtatum relinquo quid ſenſerim.

Demoſthenes cùm Pytheas diceret eius orationes lucernam olere, reſpondit: ὐ ταὐτα ἐμοὶ καὶ σοὶ ὁ λύχνος σύνοιδε. *Plutarch.* Non eorundem mihi & tibi lucerna conſcia eſt. *ſignificans illum aliquid inhoneſtum noctu patrare.* *Affine,* Z máley rzécży.

Oſtacki.

ἀκολογία Spicilegium. *tralato ſenſu. vt illud:* Spicilegium relinquere alicui vel alijs. *Sic Antigonus cùm ſuis pecuniam imperaſſet, & illi dicerent,* Non talis fuit Alexander. *reſpondit:* ἐκεῖνος ἐθέρισε τὴν ἀσίαν, ἐγὼ δὲ καλαμῶμαι. Ille demeſſuit Aſiam, ego ſpicas lego. Acini poſt vindemiam. ſ. *relicti. Eccleſiaſtici 33.*

ταῦτα ὡς ἀπὸ καταδυομένης. Hæc tanquam è naue mergenda, vel è naufragio. *Henric. Steph. ex Suida.*

Oſtacki wyborney ſáłáty rzécży.

κολοσσῦ παράγματα *Herodes Atticus apud Philoſtratum.* Coloſſi fragmenta, i. nobilis alicuius operis reliquiæ in ædificiis. & tralatè in alijs. *vt fragmenta nobilis alicuius ſcriptoris, puta Ennij, Lucilij, Cicer. Varronis, & Græcorum quam plurima, quæ collegerunt multi poſteriores. Eraſmus hoc vſurpari poſſe ait etiam de viris inſignibus, qui ex ſchola alicuius celebris magiſtri velut ex equo Troiano prodierunt. quo ſenſu apud eundem Philoſtratum quidam Sophiſta Herodi Attico dixit:* ῥεμμαχια σε ἐσμεν οἱ σοφισαὶ πάντες. Fruſtula tua ſumus omnes Sophiſtæ. *Æſchylus verò non abſimili ſenſu dicebat:* τὰς αὐτοῦ τραγῳδίας τεμαχη εἶναι τῶν μεγάλων ὁμήρου δειπνων. i. Suas tragœdias eſſe fruſtula de magnis Homeri cœnis. Cygnea cantio. V. Wymowá wielka.

Oſtatni do kośćiołá bywáią pod dzwonnica mieſkáwa.

Proximus Eccleſiæ ſemper vult vltimus eſſe. *Boſquer. & Anonym. è Germanico.*

ἐγγὺς τοῦ ναῶ ὡς πολλὰ παιυσεῖ ἐπεισι. *A.* (guntur.

Sic ſæpe ſecuritas reddit pigros. Et res proximæ, velut præſentes putantur ac negli- *Porrò in voce Eccleſiæ ſecunda ſyllaba longa, hîc correpta eſt. qua de re dixi in Tomi ſecundi indice poſteriori, ſub Capite Quintilianus exorbitans. quod ſi & excuſare aut etiam defendere lubeat, lege triſyllabam.* Ec cleſ iæ *& longa erit. qualia multa ſunt apud Plaut. Terent. Lucret. Lucil & alios.* *Sæpe verum eſt & illud alterum Polonicum dictum (huic affine)* Náſ Jutrznia nabożny. Na Mßę pyßny. Náſ Kießpor pilány .ſ. przychodźi.

Oſtatnie miena pochwały. podczas hanby godzien.

Extremos pudeat rediiſſe. Hoc vincite ciues .ſ. *ne extremi ſitis, in certamine & curſu nauali. apud Virgilium 5. Æneid.*

νίκη ἐν ἁπάσῃ ἔσχατος ἄδοξος πίλει. *A.*

Inglorius in omni vltimus victoria est.

Occupet extremum scabies, mihi turpe relinqui est. *Horati. tralatum à puerorum more, in cursu ludicro scabiem vltimo currenti imprecantium. Acron. Porphyrio. Nostri dicunt.* Boday wrzod w nogi / Kto ostatni / ábo zostánié. *Apud S. Matthæum c. 20. Operarij nouissimi primi fiunt. Ibidem c 25. Virgines fatuæ nouissimæ venientes, excluduntur a nuptijs* Non modò primus sed nec secundus quidem esse vult Achilles in pugna contra Hectorem, sic apud Homer. dicens: μή τις κυδος ἄροιτο βαλὼν, ὁ δὲ δεύτερος ἔλθοι. Ne quis gloriam præripiat iaciens (*in Hectorem*) ipse verò secundus veniat.

Ostrość by nawietsza zá czasem ztępiéié.

Vulgare in scholis Philosophorum dictum, est: Omne agens agendo reputitur .i. *retunditur, seu vim & aciem paulatim deperdit, resistente eo in quod illam exserit.*

πᾶν τὸ σῶμα κοπτὸν ζωπυρεῖ, ἀμβλυνόμενον. *A.*

Omnis acies scissu perenni obtunditur.

Sed & agentium animatorũ motus in fine tardior est. *Aristot.* Idem de calore sentiendum, qui sensim a frigore superatur. *Vide* Początki czesto gorace bywáią.

Ostrożność nigdy nié szkodźi.

Animus vereri qui scit, scit tutò ingredi. *P. Syrus.*

Non citò perit ruina qui rũinam timet. *Idem.*

Vel vt Scalig. legit. Non citò ruina cadit is qui primam timet .s. *ruinam.*

Vetus lectio est: is qui rimam timet. *Aliter Erasmus legit, sed reijcitur.*

ἡ εὐλάβεια παρέχεται ἀμεριμνίαν. *A.* Securitatẽ præstat omnis cautio. Satiùs est vt canes allatrent etiam innocentes, quàm vt non allatrent etiã nocentes. *Ex Cic. qui ait*: Canes aluntur in Capitolio, vt significent, si fures venerint. At fures internoscere non possunt: significant tamen si qui noctu in Capitolium venerint. & quia id est suspicionsum, tametsi bestiæ sunt, tamen in eam partem potiùs peccant, quæ est cautior. *Item.* Sapientia cautioribus vtitur consilijs, in posterum prouidet, est omni ratione protectior. *Item.* Nemo me minùs timidus, nemo cautior. ἐδεὶς ἄγαν φυλακικὸς ἦν πώποτε. *A.*

Non vllus vnquam cautus exstitit nimis.

καθάπερ ἐν τῷ περιπατεῖν προσέχεις, μὴ σκόλοψ ἥλῳ, ἢ στρέψῃς τὸ πόδα, ὅτω προσέχε, μὴ τὸ ἡγεμονικὸν τὸ ζεαυτοῦ ἕλκῃς. *Epictetus.* Quemadmodum in ambulando caues, ne clauum calces, aut distorqueas pedem; sic caue ne gubernatricem (*actionum mentem*) lædas.

Ostrożny. Opatrzny. Oká bystrego. Przéd soba i zá soba widźi.

Argus est. Oculeus totus. In occipitio quoque oculos habet. *Plaut.*

ὄπιθεν κεφαλῆς ὄμματα ἔχει. A fronte & à tergo videt. *Cic.*

προσω

πρόσω καὶ ὀπίσω βλέπει. *Plato. Et Homerus de Polydamante.*

——ὁ γὰρ οἷος ὁρᾷ πρόσσω καὶ ὀπίσσω.

Solus enim hic à fronte simul tergoq; tuetur. **Phengitem** lapidem habet: *instar Domitiani, qui lapis omnia quæ geruntur à tergo exhibet. Suetoni.* Vides hominem ferreum & insomnem, perspicaciorem ipso Lynceo vel Argo, & oculeum totum. *Apuleius.* Anteuorta & Postuorta .i. *præterita & futura cernentes comites diuinitati adhibebantur. Macrobi.*

Quatuor aures habet. **V. Stárych słuchácz dobrzé.**

Ianus *vel* Ianus bifrons. *ob perspicaciam sic dictus est. de quo Ouidius.*

Stulta, videt Ianus quæ post sua terga geruntur,
Nil agis & latebras respicit ille tuas. *Nympham alloquitur.*

ὄφεως ὄμμα. Serpentis oculus. *vt est apud Horatium .i. acutùm cernens.*

Γοργὸν βλέπει. *Lucianus.* Acribus oculis Gorgonis instar intuetur.

γοργῆς ὄμματα ἔχει. *Homer.* Gorgonis oculos habet.

ἀνεῳγὼς λαγωός. *Nicander.* Lepus oculis apertis dormiens.

ἐκ ἀλαοσκοπιὴν ἔχει. *Idem.* Non cæcam speculationem habet. i. *acutè videt.*

Vranoscopus piscis *vnum oculum in summo capitis vertice habet, quo insidias undiq; prospectat. Isidorus. Symbolum cauti & circumspecti. Item Echinus duas cubilis sui habet fenestras vel foramina, ad Notum & Boream; & qua parte ventum flaturum præuidet, eam claudit, oppositam aperit. Plutarch.*

Mus vni antro non fidit. *Ex Plauto.* *Affine*, **Mądry.**

Ostrzkiem trzebá przyłożyć.

τὰ μαλα τμῶντα. *Eustathi.* Malum sectionis egens.

—Immedicabile vulnus Ense recidendum est, ne pars sincera trahatur. *Ouidi.*

Vlcera possessis altè suffusa venenis
Non leuiore manu, at ferro sanantur & igni. *Claudian.*

ἐν χρῷ ξυρεῖν δεῖ. *E Sophocle.* Ad cutem radere oportet, *Idem est*, Ad viuum resecare. *Cic.* ἐκ τῆς ἀλοιφῆς πλὴν τομῆς ταυτὶ χρεών. *A.*

Non vnctione at sectione est hîc opus.

Obczadáy dniéy bedźie. Obczaday wczás Nie na dźiś tylko trzebá.

Obczadáć gotowego lépiey / niż budáć nowego.

Res familiaris conseruari debet diligentia & parsimonia, ijsdem etiam augeri. *Cic.* Cogitato quam longa sit hyems. *Cato.* **Dalékо do żniwá / ábo do nowego.**

Nullus tantus quæstus quam quod habes parcere. *P. Syrus Mimus.*

Ne tibi quid desit, quæsitis vtere parcè.

Vtq; quod est serues, semper tibi deésse putato. *Cato alius .i. Dionysius.*

μὴ σε λάθῃ χρεία, μετρίως σὺ χρήματα χρῆσαι.

ὡς τὸ παρὸν σώζῃς, ἀπορεῖν τινὸς ἀεὶ λογίζου. *Mylius interpres.*

Conſerua potiùs quæ ſunt iam parta labore. *Idem Cato.*

ὀλέσον σὺν μοχθῳ κεκτημένον ἐνδόθι τηρεῖν. *Mylius.*

ἀχ ἱπποβοτας ἀφνειὰς πλώμες. Non nauigamus ad Hippolaitas (*al.* Hippobotas) *abundantes omnibus rebus. quare parcè vtendum ijs quæ adſunt.*

Tuendi maior cura eſſe debet, quam quærendi. *Cic.*

Mihi quidem te parcere æquum eſt, vt tibi durem diu. ſ *dando. Plaut.*

Qui homo maturè (.i. *tardè*) quæſiit (*acquiſiuit*) pecuniam.

Niſi ei maturè (.i. *tempeſtiuè*) parſit (*pepercerit*) maturè (.i *citò*) eſurit. *Idē.*

ἀρχόμενῳ φειδὼ παντων, μὴ τερμ' ὑπερίδης. *Phocylides.*

Principio parcas cunctis, ne pòſt ſis egendum. (*eget.*

Neceſſitatis (*indigentiæ*) eſt remedium parcitas. *P. Syrus. nam qui parcit, non*

ἀρχομένῳ δὲ πίθῳ, καὶ λήγοντι τερέσαθαι,

μειοῦσθαι φειδεσθ. ἀλιλὴ δ' ὑπὲρ πίθμένι φειδώ. *Heſiodus.*

Incipiente dolio & deficiente ſatiare (*vino*)

Medio (*dolio*) parce. Miſera verò in fundo parſimonia. *Stultè enim paritur vinę cùm iam deterius in fundo eſt.*

χοίνικι μὴ ὑπικαθίσαι. *Pythagoras.* Chœnici non inſidendum. *Plutarchus & Demetrius Byzantius interpretantur, vt ex eo quod adeſt ſemper aliquid in futurum relinquamus & craſtini diei hodie meminerimus: Item, Ne inertiotio torpentes alienam menſam ſpectemus, ſed labore & induſtria noſtra viuamus. Sic Plutarch. Aliter* V. Prozrowánie ſtodliwe.

Parca manus, labor aſſiduus, me fecit habere.
Larga manus, ceſſanſq; labor, me fecit egere. *Anonym. rhythmic.*
Qui plùs expendit quam rerum ſumma rependit,
Non admiretur, ſi paupertate premetur. *Idem.*

Parce futuro. *Virgil. de moderata vindemia mellis & caſtratione alueariorum dicit.*
Sin duram metues hyemem, parceſque futuro *ne apes fame intereant.*

Affine, Vlić wſzyſtko rázem. Skromnić záżyway.

Oſzczędność wielki dochod.

μέγας ὁ τερετμὸς φειδώ. Magnum vectigal parſimonia. *Cic.*

Nullus maior quæſtus quàm quod habes parcere. *P. Syrus.*

Oſzczędność z ſzczodrobliwością / ſzczodrość mieſzay z oſzczędnością.

Vlić wyrzucay nic choć podłego/ nić żáluy dáć gdżić trzebá i drogiego.

Quod vile eſt, carum; quod carum, vile putato,
Sic tibi nec parcus, nec auarus habeberis vlli. *Cato.*

ἐυέλες, ἔνλιμον, τὸ δὲ τίμιον, ἐυέλες ἠγῦ,

ὡς ἀγλιχρῳ ἐσῃ ξαυτῷ, ἀφιλάργυρῳ ἄλλοις. *Mylius.*

ἔλπιζε ὡς θνητὸς, φειδὼ ὡς ἀθανάτῳ. *Periander.* Spera velut mortalis, parce tanquam (*ſis futurus*) immortalis.

Oſzukáć

Oſukáć kogo. Oſukat go abo mię. Pſá zá liſá vdał.

Subleuit os mihi peniſſimè. *Plaut.* i. *arte decepit & illuſit mihi. Tractum à pueris qui per ludibrium, dormientibus aut imprudentibus per officium os colore aliquo ridiculo depingunt. Nonius.* ὑπαλλειν τινι τὸμα. *Græcè. Item.* ἀπομυξαι τινὰ. *i. emungere aliquem ſeu lucri cauſa decipere. Vt apud Terent.* Emunxi argento ſenes.

Lambinus Sublinere os, *à mulierum fuco trahit. nam &* Fucum facere eſt os ſublinere. *vt idem Plaut. ait:*

Ita mihi ſtolido ſurſum vorſum os ſubleuêre offucijs. ὑποχρίειν, *vel potiùs, in poſteriori exemplo Plauti* ἐπιχρίειν. Circumlinere. *ſed Lambinum caſtigant alij. Simile illud Plauti, in Milite.* Subleuit os illi. i. *decepit miles lenam.*

Fucum facere alicui. i. *impoſturam. Terenti. Cicer.*

Obijcere glaucoma ob oculos alicui. *ex eodem Plauto qui Milite ſic habet:*

Ei nos facetis fabricis & doctis dolis
Glaucomam ob oculos obijciemus, eumque ita.
Faciemus, vt quod viderit, non viderit. Zamydlemy mu oczy.

Obtrudere alicui palpum *Plaut.* i. *arte fucoſq; decipere adulando & palpando ſeu palpo percutiendo vt equiſones ſolent equos.*

His affine eſt illud S. Hieronym. Pulueren oculis alicuius offundere. *vt apud Plutarchum fecit Sertorius contra Characitanos pugnans: obſeruato enim vento illis aduerſo, è regione illorum cineres aggeres congeſſit, quibus equitum curſitatione commotis, ventus fauces & oculos hoſtium compleuit & ad deditionem compulit.*

νέαν χελιδόνα δεικνύναι *Ex Suida.* Nouam hirundinem oſtendere. i. *decipere. Ductum a more puerorum qui nouam hirundinem ſibi inuicem oſtendunt, & interim in eo ſpectaculo occupatos aliquo modo ludunt vel decipiunt.*

Sic apud Ariſtophanem quidam gloriatur ſe feſellisſe coquos dicens illis:

ζωψάσθε παῖδες, οὐκ ἰχθῦ, ὦρα, νέα χελιδών,
οἱ δ' ἔβλεπον, κἀγὼ 'ν τοσούτῳ τ' κρεῶν ἐκλεπτον.
Aſpicite pueri, non videtis? ver, noua hirundo,
Illi ſpectabant, ego verò interim carnes furabar.

μῦν ἀντὶ λέοντος ἀποδείξαι. *Syneſius.* Murem pro leone oſtendit. *vt aliquando facere ſolebant beſtiarij ioci cauſa in ſpectaculis.*

Affine illud. Pro virgine cerua ſuppoſita eſt. *Martial.* Pro nucleo putamina. *Plaut.*

Proque vivo nebulam & ventos obtendere inanes. *Virgil.*

Adire alicui manum. *apud Plautum aliquoties (ſic potiùs lego cùm Mureto & Taubmano, quam addere manum, cum Eraſmo) pro decipere, oſtenſa re quapiam alteri, & illo manum ad accipiendum protendente, ſubtraſta.*

Verba pro farina. ſ. *dare.* V. Vlić rowna odmiáná.

Corium deluſit hirtum. V Omyłił go nadźićá.

Oſukáć ſiwego. Oſukać go domowego. Za cudzem ſłáć.

ἐξηπάτησεν ἡ χαρὰξ τὸν ἄμπελον. *Ariſtopha.* Palus vitem (*quam ſul ire debebat*)

debebat) decepit, destituit. ὁ κύων τῷ πλωχῷ βοηθῶν. Canis (*domesticus*) mendico (*quem impetere debuit*) auxilians.

In Menæchmis Plauti vxor contra maritum iniurium, patris sui opem implorauit, qui cùm eam morigeram viro esse iubet, respondet mulier lepidè!

Non equidem mihi te aduocatum pater adduxi, sed viro.

Hinc stas (*iuxta me*) illinc causam dicis. (*pro viro.*) *Hedera arborem à qua fulcitur arefacit. Sic Laberius ait*: Vt hedera serpens arborum vires necat.

Obżukał mię. *Ironicῶς.*

Callidus imposuit nuper mihi caupo Rauennæ,
Cùm peterem mistum, vendidit ille merum. *Martial.*

Huc faciunt illa: Aurea pro æreis mihi dedit. Primogenita pro pulmento dedit mihi: dixerit *Iacobus de Esau. & alia sub* Nié rowna odmiáná.

O taki bánkiet nié dbam gdzie sobie siedzących nie znam.
Sam siedzę chocia gości iest wiele. z nieznáiomemi co zá wesele.

Solus cœnat qui cum ignotis cœnat. *ex Martiali qui ait*:

Ignotos mihi cum voces trecentos, Quare non veniam vocatus à te,
Miraris, quereris'que, litigasque, Solus cœno Fabulle non libenter.

Ζωὴ τὶς ἀγνώστοις ἐσθίων, μόνος ἐσθίει. *A.*

Cui nemo notus assidet solus sedet. s. in conuiuio.

Ζωεσθίειν ἐρῶ, ἀηδὲς ἐστι μονοφαγεῖν. *A.*

Insuaue solum est esse (*i. edere*) conuiuor lubens.

Apud Plutarchum Chilo imitatus a quopiam, non prius promisit, quàm interrogàsset de singulis conuiuis futuris simul.

O tobiéć to gadká. Ná ćieć to przymowká.
Tobiéć to w brzéw / ábo Mnié to w brzéw.

—Quid rides? mutato nomine de te Fabula narratur. *Horat. post narratam fabulam de Tantalo auaro, auarum alloquitur.* quid rides? &c.

Fabula (*nec sentis*) tota iactaris in vrbe. *Ouidi.*

ὑπ' ἀλλοτρίῳ ἐνόμασί σε ὁ μῦθος θήγει. *A.*

Te sub alieno hic sermo tangit nomine.

Simile est illud aliud eiusdem Horatij, post narratam fabulam de ranis.

——Hæc à te non multùm abludit imago.

Sic Plautinus Philto, vbi castigat, ut luxuriosum adolescentis alieni, alloquitur filium suum.

Sed ego hoc verbum cùm illi cuidam dico, prænonstro tibi.

Item Demea Terentij, vbi vitiosa facinora Æschini à Miticne adoptati, addit: Hæc cùm illi Mitio Dico, tibi dico: tu illum corrumpi finis.

Æschino dicitur quod audit Mitio *S. Paulin.*

Præsens hic quidem est apologus. *Plaut.* de alio te loqui simulas & me graphicè describis. Ná mię to przymowká. Meus (*pater*) per alium mihi suam [illegible] sententiam

tentiam, astutus. *Clitipho Terentij loquitur de patre suo Chremete, qui reprehenderat dissolutum Cliniam, & patrem eius durum laudárat audiente Clitiphone.*

Ο τεν τχέϛ. Το śiedźieć świeći i toćy.

Ea tela texitur. *Cic. i. eiusmodi negotium est in manibus, is status rerum.* In manibus nobis hostiarum sermo versatur. *Arnobi.* Vindemiæ sunt in manibus *Plin. iuni.* In manibus sunt terræ. *Virg. i. sermo est de terrenis.*
τὰ ἐν χειρὶ καθιστάντες. *Nazianz.* Intelligite quæ sunt in manibus.

Οτοϛ tobić. Schoway coś vtápił. Vchwyćiłéś. ić.

Hem leno tibi. Hem tibi pro maledictis tuis. Sic dedero. Vapula. Hoc te macto infortunio. Sic datur, si quis herum seruus spernit. Sic datur. properato absente me comesse prandium. Hem serua rursum. Ignaui, quibus nisi ad hoc exemplum (*seruos alloquitur percutiens eosdem vt & in præcedentibus & sequentibus fit*) experior, non potest vsurpari vsura. *s. nisi percutiam vos, nullam capio ex vobis vtilitatē,* Hem ergo hoc tibi. Hoc est postremum tibi. *ex Plauto omnia.* Sic dabo. age nunc Phormionē qui volet lacessito. Faxo cum tali mactatu atq; hic est infortunio. *Terēt.*

Hæc præmia qui me Ferro ausi tentare ferant. *Virg.*

Habes, *vel* Habet. Hoc habe, *vel* habet. *verbum gladiatorum est cùm aduersario vulnus inflixerunt, apud Terent. Virgil. Senecam, Prudentium, &c.* Ἔχε.

ἄτη τοι δίκη ἐστὶ θεῶν οἱ ὄλυμπον ἔχουσι. *Homer.*

Hæc iustitia (*vel pœna*) est diuûm cœlum incolentium. *Vsurpatur cùm pœnas luit promeritus.* *Affine,* Maß czégoś chćiał.

Οτοϛ tobić byśtu mázźia.

Rusticanum est dictum, sumptum ex apologo Polonico omnibus noto. Vsurpatur in perstringendis ijs, qui ob breuem & vilem, qualis est in bibendo, voluptatem, amiserunt solidam aliquam & honestam ac diuturnam vtilitatem vel oblectationem.

ἔπιεν ἀγροῖκος (θαῦμα!) βοῦν κύλικι μικρᾷ,
καὶ ἔπεν, ἀνοπότης ἦεν μισῶν ὕδωρ. *A.*

Hausit pusillo rusticus poclo bouem. Dixitq; merobibus erat, & aquas oderat.
πολυτελὲς ἐστι κακὸν μέθη καὶ πολυβλαβές. *A.*
Damnosa sumptuosáque est res crapula.

Potest huc trahi illud boui dictum: Super te hæc omnia Leparge. *sub* Vlá ćie śie to obali. *Item illud Herodoti de Hippoclide, qui cùm Clisthenis filiam inter alios procos genere insignis ambiens, indecorè saltasset, a Clisthene audyt:* ὠρχήσαο τὸν γάμον. Desultasti nuptijs *s. saltatione sponsa vel vxore exuisti.* Otoϛ tobić taniec/ pleśy &c.

Simlius est illud apud Plutarchum de Lysimacho duce, qui cùm ob sitim, se Getis tradidisset, postquam bibit captiuum se videns, exclamauit: Heu me! qui ob tantillam voluptatem tanto regno exciderim! *Huic aptè dixisset quis:* Otoϛ tobić pićie.

Otruto go.

In digito mortuus est. i. *veneni tactu occisus est. Rhodigin. ex Cic. & Plinio. Plinius dicit*: Hinc illa atrox M. Cæcilij accusatoris peroratio dicentis: In digito eas mortuas *Cic: autem ait:* Libertus patronũ non occidit, sed duobus digitulis gulã obliuit.

Owce párbywa odlacz od ſtadá / bo wnét wé wßytkich táż bedźie wádá.

ὀΐν λεπρὰν ἀφορίζειν. Ouis scabiosa separanda. *Eandem Ouium similitudinem vsurpant Graci & Latini, cùm suadent improbos segregandos à probis ne eos inficiant, vt in ouibus fieri solet. Sic Chrysostom. Theophylact.* οὗτοι μεγίστας ἐξημαρτήκοτας, ἀνιάτους δ' ὄντας, μείζειν δ' ὅσαν βλάβην πόλεως, ἀπαλλάττειν ἄμεινον *Plato. de Legislatore.* Eos qui maxima peccata patrârunt, si insanabiles sint, & ciuitati plurimùm nocearent, remouere consueuit. Nam — Mala vicini pecoris contagia lædunt, *vt Virg. de ouib: ait.* Facito contagia vites. Hæc etiam pecori sæpe nocere solent. *Ouid.*

Continuò culpam ferro compesce, priùs quàm
Dira per incautum serpant contagia vulgus. *Virg. de oue ægra loquitur.*

—Immedicabile vulnus Ense recidendũ est ne pars incera trahatur. *Oui. de corpore. Eandem similitudinem de membro corrupto præcidendo à sano corpore, vsurpat Cic. & SS. Augustin. Cyprian. aliiq; de Excommunicatione in Ecclesia vitata agentes.*

Immo S. Paulus Galatis scribens, ait: Vtinam abscindantur qui vos conturbant! *Et Corinthius de fornicatore loquens*, Auferte, *inquit*, malum ex vobis ipsis. Nam modicum fermentum totam massam corrumpit. ὥσπερ μελ Θ ἀνιάτως ἔχον ἀποκοπτέον ἡμῶν, ἵνα μὴ κοινωνία τὸ ὑγιαῖνον συμφθείρηται. *Synesius.* Vt membrum incurabile rescindendus à nobis ne consortio etiam quod sanum est corrumpatur.

Adde Separationem leprosorum *ex Leuitico. Item* Anathemata *ex lib. Iosue & alu*

χώριζ' ἀπ' ἀγέλης ὑγιὲς Θ ὂν τὴν λεπρὰν. *A.*

Remouebis à sano grege scabiosam ouem.

O wilku gadká / a wilk w śieci.

λύκ Θ ἐν τοῖ μύθῳ. Lupus in fabula. *Terent. Cicero etiam*: De Varrone loquebamur. Lupus in fabulâ. venit enim ad me.

Plautus item: Atq; eccum tibi lupum in sermone, præsens esuriens adest *s. parasitus.*

Origo dicti sumpta dicitur ex Apologo Æsopi de Nutrice puerum flentem, lupi terrore tigante qui forte fortuna superuenit & minas letus audijt sed cùm puer siluisset, nutrix minas in lupum vertit. Seruius & Donatus, a lupi natura ductum vult, qui conspectus ablatione vocem ei terrore adimit (*vt etiam Theocritus sentit vide* Milczy od stradou) *nam ita superueniens is de quo fuit sermo, adimit loquendi amplius de se facultatem. Et hunc sensum huius dicti esse vult, cùm interuenit is de quo fuit sermo: sed quod addit Seruius, superuenientem hospitem auferre loquentibus de se facultatem sermonis, & Donatus, hoc dicto silentij esse significationem & verecundionem; id necessarium non est, satis est hoc dicto significari, adesse eum de quo sermo fuit; obmutescere verò non est opus semper quando sæpe coram hospite ex. laudant illi loquentes*: Lupus in fabula, *fatentes illi de ipso se locutos.*

Simile

Simile eſt quod Suidas habet: εἰ καὶ λύκκε ἐμνήσθης. *i.* Quamuis lupi mentionem feciſſes. *ſ. ſuperueniſſet. Vel* Tanquam ſi lupi mentionem feciſſes. *ſ. ita ſuperuenit. De iis inquit Suidas, quorum facta eſt mentio, & ipſi ſtatim adſunt. Vt apud Virgilium Æneas.* Coram quem quæritis adſum. *Et apud Homerum*:

ἔπω πᾶν ἔιρητο ἔπος, ὅτ' ἄρ ἦλυθον αὖλις.

Nondum omnis ſermo eſt finitus, & ecce tibi adſunt.

Venturos ad nos ait Rhodigin. præſentimus occulto ſenſu vt in fune extento mota ſumma parte ſentit infima, id verò prouenit ex continuatione naturæ in vniuerſo. Sic loquens in vno extremo trabis longiſſimæ, vel in arcu angulato muri ſubmiſſè, intelligitur in altero extremo, vt experimur.

Owo ia też.

Vulgò hic illud vſurpatur: Nos poma natamus. *Huc illud Archimedis ironicῶς prolatum*: εὕρηκα. *i.* Inueni, *ex Vitruuio.*

Egregium quiddam volumus rarumque videri. *Marbodæus.*

Os populi merui & cedro ſum digna locutus. *ex Perſio.*

Nitedula ex vepribus. *ſ. prodiit, Vel* Ecce me nitedulam è vepribus. *ex Cicer.*

Plura ſi voles trahes huc ex Chelpliwy. Sam ſie dwali.

Oyczá dobrego / dobry ſyn. Oyćiéc dobry zlego ſyná nié vrodzi.

εἰκὸς βελτίους εἶναι τοὺς ἐκ τῶν βελτιόνων. *Ariſtoteles.*

Conſentaneum eſt meliores naſci è melioribus.

ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν ἐσθλὰ γίγνεσθαι τέκνα. *Euripides.*

Probi creantur liberi è viris probis.

Fortes creantur fortibus & bonis. —— Nec imbellem feroces

Progenerant aquilæ columbam. *Horat.* q. d. *ſed fortem. Feroces hic ad laudem pertinet. i. generoſæ, fortes.*

Generoſioris arboris planta ſtatim cum fructu eſt. *Quintilianus.*

Oyczá dobrego zły ſyn. Oyćiéc dobry zlego ſyná podzás vrodzi.

Przodkow zacnych potomek / czeſto bywa wyrodék.

Mądry oyćiéc ſyna ma mieć głupiégo / á bogaty vbogiego.

Syn w rozumié (w cnoćie) nié dziedziczy / worki tylko dobrzé zliczy.

φύεται καὶ ἐξ ἀμπέλου βότρυς. *Nazianz.* Naſcitur & ex vite rubus.

ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα, *vel* λώβαι, ὕβριστες.

Heroum filij noxæ, vel probra, dedecora.

πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶν κακοί. *Euripides.*

Plerique nati nobiles, fiunt mali.

παῦροι γάρ τοι παῖδες ὁμοῖοι πατρὶ πέλονται,

οἱ πλέονες κακίους, παῦροι δέ τε πατρὸς ἀρείους. *Homerus.*

Pauci filij ſimiles patri exiſtunt, plures peiores, pauci patre meliores. *Vel*

Rara ſuum ſoboles æquat *(ſuperat)* probitate parentem.

—— χρύσειοι πατέρες γενεὴν ἐλίποντο χειροτέρην. *Aratus.*

Aurei patres ſobolem reliquerunt deteriorem.

Vtcunque defecêre mores Dedecorant benè nata culpæ. *Horat.*

τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν, ὥσπερ εἰμαρμένη ἐστὶ, φαύλους ἀποβαίνειν τοὺς υἱεῖς. *Demoſth.*

A viris egregijs, quaſi quodam fato id accidat, improbos proficiſci filios.

Quaſi naturali lege, crebrò tanquam ex induſtria, malos è bonis, agreſtes è doctioribus, & cæteros huiuſmodi è contra gigni videmus. *Aurel. Victor.*

Neminem prope magnorum virorum optimum & vtilem filium reliquiſſe, ſatis claret. & tales plerique habuerunt, vt melius fuerit de rebus humanis ſine poſteritate diſcedere. *Spartian. in Seuero, vbi id multis clarorum virorum Græcorum & Romanorum exemplis probat, qui liberos obſcuros, ſtupidos, improbos, pudendos & infelices habuêre.* Acetum vini filius. *Caſaubon. ex Hebræorum prouerbiis.*

Huc facit illud Horat. Aetas parentum peior auis. *&c. ſub* Co dáley to gorzey.

Ex ouo albo ſæpe nigri pulli prodeunt. *Garner. è Gallico.*

Oyca zlego, dobry ſyn. Oyciec zły dobrego ſyná podczás vrodzi.
Z czarna kokoß / biale iáycá niećśić.

Inter vepres roſæ naſcuntur. *Ammian.* E ſpinis roſæ prodeunt.

κεμ ροδον ἐκ τραχεῖ θ' κὰν ἐβλαστησε φυτοῖο ἐστι ροδον μὲν. *Nazianz.*

Et roſa quamtumuis hanc protulit aſpera planta, Eſt tamen ipſa roſa.

ἐκ βραδυπέδων ονων ἵππος θ' ὠρσε. E tardigradis aſinis equus prodijt.

Ficus arbor amara, dulcem fructum edit. *Rhodigin.*

Et gallina nigrans alba dare oua ſolet. *Garner. è Gallico. Etiam noſtri idē vſurpant.*

Oycowſka tagodnoſć abo táſkáwoſć ſyná pſuie.

τὸ πᾶσιν παίδων ἀμφιβέβειν τέκνα πέφυκεν.

Exitium natis creat indulgentia patrum.

τὸ λίαν φιλεῖν (τεκνα) ἢ μὴ φιλεῖν ἄμεινον. *Plutarch.* Nimis amare filios, cauſa eſt odij eorundem. ſ. *quando indulgentia corrupti corrigi non poterunt.*

Sic apud Terent. Demea ſeuerus pater Mitioni leniori: Tu illū *(filium)* corrumpi ſinis. *Damnatur ab omnibus Demænetus in Aſinaria Plauti, qui Libano ſeruo conquerenti de egeſtate filij aſoti & flagitioſi, reſpondet:* Me fraudato (.i. furatore quod illi des) Qui me, quá vxorem, quá ſeruum Sauream, circumduce, aufer, promitto tibi non obſuturum. Mollis illa educatio quam indulgentiam vocamus, neruos omnes mentis & corporis frangit. *Quintilian.* Simia fœtum ſuum amplectendo ſubinde necat. *ita parentes liberorum nimis amantes. Ex Plini.*

Sic lib. 1. Regum Heli leniter tractans filios, & illis & ſibi cauſa mortis exſtitit. Rectè in Trinummo Plauti Megaromides caſtigat Calidem quod is adoleſcenti prodigo pecuniam multam dediſſet, dicens: Dediſti hoc pacto ei gladium quî ſe occideret.

Gello amans liberorum, *vel* ἡ γελλὼ παιδοφιλοτέρα. *Sappho.* Puerorum amantior Gello.

Gello. *in eos qui liberos nimis amantes indulgentia corrumpunt. quia huius virginis spectrum pueros infestabat, & si citò moriebantur ei imputabatur.*

Oyczyzna słodka każdemu miła.

Jáka táka oyczyzne wola ludzić niż wyborna gościne.

Nescio qua natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui. *Ouidi.*
—— Amor patriæ ratione valentior omni. *Idem.*
ἡ πατρὶς ὡς ἔοικε φίλτατον βροτοῖς. *Euripides.*
Carissima meritò est patria mortalibus.
τί γὰρ πατρώας ἅνδρὶ φίλτερον χθονός; *Idem.*
Quid enim paterna gratius terra viro?
ὡς ἡδὲν γλύκιον ἧς πατρίδος, ἀδὲ τοκήων
γίνεται! ἔτως καὶ ἧς ἀπόπροθι πίονα ἔιην
γαίη ἐν ἀλλοδαπῇ ναίειν ἀπάνευθε τοκήων. *Homerus.*
Vt nil dulcius propria patria, neque parentibus
Est! etiamsi quis procul diuitem domum
Terra in aliena habitet procul à parentibus. *Martialis laudans*

Hispaniam patriam suam, postquam aliqua locorum nomina ea ignobilia recensuit, addit:

Hæc tam rustica delicate lector — Rides nomina? rideas licebit
Hæc tam rustica malo quàm Britannos. s. *celebres vel cultos.*

Anacharsis Scytha audiens Athenis Toxarin lingua Scythica loquentem, lacrymatus est præ gaudio. Lucian. φιλῶ τέκνα ἀλλὰ πατρίδ' ἔμοιγε μᾶλλον φιλῶ. *Plutarc.*
Amo liberos at patriam plùs amo meam.

Sal patriæ pluris faciendus est quàm peregrina mensa. *Æschines Græcus.*
ὁ τῆς πατρίδος καπνὸς λαμπρότερος ἐφθήσιας ἔ παρ' ἄλλοις πυρός. *Lucian.*
Patriæ fumus luculentior videtur igne alieno.
ἱέμενοι τὸν καπνὸν ἀποθρώσκοντα νήσου ἧς γαίης. *Homer. de Vlysse.*
Exoptans oculis surgentem cernere fumum — Natalis terræ.

De eodem Cic. Patriæ tanta vis est ac tanta natura, vt Ithacam illam in asperrimis saxulis tanquam nidulum affixam, sapientissimus vir immortalitati anteponeret.

Item Ouid. eodem modo. Non dubia est Ithaci prudentia, sed tamen optat
Fumum de patrijs posse videre locis.

—— ἀναγκαίως ἔχει πατρίδος ἐρᾶν ἄπωθεν, ὃς δ' ἄλλως λέγει,
λογοισι χαίρει, τὸν δὲ νῶν ἐκεῖσ' ἔχει. *Euripides.*
Necesse est patriam vt ament omnes, qui verò aliter dicit,
Verbis ille gaudet (.i. *simulat se gaudere extra patriam*) mentem verò illic habet. i. *in patria.* *Patriæ Encomium scripsit Lucianus.*

Sylla dux Romanorum tam in suos quam in hostes furiosè sæuiens, Prænestinorum plùs quàm 12. millibus occisis, hospiti suo pepercit, & vitæ illum beneficij loco donauit. Hic verò cùm liberè respondisset, ὡς ἐδέησε σωτηρίας χάριν εἰδέναι τῷ φονεῖ τὸν πατρίδος.

.i. nunquam se ob salutem suam gratias acturum homicidæ patriæ suæ; *mox se damnatis immisceuit, & cum illis trucidatus est. Plutarch.* *Affine*, Mite domá.

Ozłocić by go. Odważytbym go złotem. Złoty to człowiek/ sługá. &c. Hunc hominem decet auro expendi. *Plaut.* Huic decet statuã statui ex auro. *Idem.* *Magnus hic honor fuit.* χρυσῆς ἐν ὀλυμπίᾳ στάθης. *Lucian.* Aureus in Olympia stato. *videlicet loco celeberrimo & inter illustres viros* s. *si hoc feceris.* ὑπισχνέομαι χρυσῆν εἰκόνα ἰσομετρητὴν εἰς δελφοὺς ἀναθήσειν. *Plato.* Polliceor me statuam auream æqualem tuæ staturæ Delphis collocaturum.

Nunc te marmoreum pro tempore ponimus; at tu
Si fœtura gregem supplieuerit, aureus esto. *Thyrsis Virgilij Priapo dicit.*
Nunc te marmoreum pro sumptu fecimus; at cùm
Augustus frater remeauerit, aureus esto. *Ausonius imitatus Virgilium.*
χρύσεοι ἀμφότεροι κ' ἀνακείμεθα. *Theocrit.* Aurei ambo staremus.

Simile illud Persij. Præcipui sunto, sitque illis aurea barba. *Nam dius quos multùm venerabantur, aut à quibus aliquid sperabant, auream barbam apponebant, vt Ioui apud Sueton. quam Dionysius tyrannus iocabundus ei detraxit Lactantio teste.*

Huc spectant illi modi loquendi. Non est carus auro contra. *Plaut.* Cedo mihi tres homines aurichalco contra cum istis moribus. *Idē.* *Apud eundē herus dicit seruo.* Auro contra cedo modestum amatorem, à me aurum accipe. Rst. *seruus.* Cedo mihi contra orichalco cui ego sano seruiam. *Certantes pignoribus ingenui deponebant aurum vel argentum, serui vero aurichalcum.*

Talento contra carus non est. *Idem Plaut.*

P

Pálcem go sobié ludzié pokázuią. Wskrzcy o niem mowią.

In vtramq; partem hoc dictum vsurpatur, laudando vel vituperando.

Laudem & commendationem illa sonant.

Monstror digito prætereuntium. *Horati. de se.*

At pulchrum est digito monstrari, & dicier: Hic est. *Persius.*

Sumptum id est à Demosthene, qui, vt ait Cic. illo susurro aquam ferentis mulierculæ, insusurrantisque alteri: ὅτος ἐστὶν ὁ δημοσθένης hic est ille Demosthenes, delectari se dicebat. *De eodem Laërtius ita scribit:*

Cùm hospes quidam Athenas veniisset vt Demosthenem conspicerent, Diogenes. τὸν μέσον δακτύλον ἐπιδείξας, ὅτος ὑμῖν ἔστιν ὁ ἀθηναίων δημαγωγός. i. Medio digito (*infame*) extenso, Hic est vobis inquit ille Athenensium concionator. *notans eum & gloriæ auidum & malæ famæ.*

Lucianus item ait: Pulchrum esse, κάλλιστον εἶναι ἐν πλήθει τῷ δακτύλῳ δεικνυσθαι. insignem esse in populo & monstrari digito. Rufinus demonstrans me.

Vides

Vides hunc inquit! Plinius est. *Plini. iunior de se.*
Martialis quoq; de se ait: Turba semper in omni Monstramur digito.
Item. Hic est quem legis ille quem requiris
Toto notus in orbe Martialis. *Sed hæc vanissima sunt omnia.*
Vera illa commendatio & indicatio est, quæ à Deo vel a diuinis viris profiscitur. vt: Hic est filius meus. Hic est propheta. Ecce agnus Dei. *& similia in diuinis libris nota satis.*

Ad vituperium & contemptum illa pertinent.

Eccum adest communis corruptela nostrûm liberûm. *Terenti de patre indulgente.*
Ecce homo vorax & potator vini. *Matthæ. c. 11. de Christo improborum vox. Item illa* Hic est, *vel* Nonne hic est fabri filius. *c. 13.*
Plurima illum a tergo ciconia pinsit. *ex Persio. quod fit digitorum motu.*
Vitima sunt & illa: In ore est omni populo. *Ter.*
Per vrbem solus sermo est omnibus: *Plaut.*
Omnibus in triuijs vulgatur fabula passim, *Catull.*
Populus illum sibilat. *Ex Horatio.* V. Szydza z niego.

Palec ná kogo zákrzywić.

Est ridiculo aliquo gestu, vt digiti inflexu, per contemptum vel per ludibrium aliquem lacessere aut irritare. Latini aliter hoc dictum efferunt. V. G. Minimo (*digito*) prouocare. *Horati.* Medium digitum porrigere: *Martial.*
Medium vnguem ostendere, *Iuuenal.*
Sed aptiora sunt huic loco illa Persij, infrà, sub Szydźić z kogo *posita.*

Pamiątka wieczna. Pamiątkę wieczną zostáwić.

Immortalitatis & æternæ memoriæ ac gloriæ cupidissimos esse & semper fuisse sponte naturæ omnes homines, omnia retro secula testantur. Hic enim erat finis tot factorum insignium, in vtramq; partem, etiam cum fortunarum & vitæ dispendio. ob id ædificatæ vrbes, turres, pyramides, templa, colossi, monumenta. id. ò pictæ & sculptæ imagines, ideò scriptæ historiæ, libri, inscriptiones parietum, nummorum, monumentorum. ob id suscepti liberi & longa posteritas expetita quæsitaq; ob id incensæ ædes, templa, ciuitates, ob id cædes insignes factæ & vita vltrò proiecta, morsq; manu propria accersita.
Quia enim omnes se morituros aduertebant, & immortalitatis capacem animum se habere sentiebant, sed veræ immortalitatis & gloriæ ignari erant; qua quo modo, vt post obitum in posteritate vel in monumentis varijs æternùm vt putabant durarent, quærebant.
Vide quid de se dicat Horatius.

Exegi monumentum ære perennius
Regaliq́ue situ pyramidum altius (*l. librum carminum*)
Quod non imber edax, non aquilo impotens
Possit diruere, aut innumerabilis Annorum series —
Non omnis moriar, multaq; pars mei, Vitabit Libitinam &c. Crescam.
Dicar quâ, quâ &c. *Idem.* Non ego — obibo Nec Stygia cohibebor vnda.
Superbius etiam & impiè (saltem in sua superstitione) Ouid. de sua Metamorphosi.

Iamque

Iamque opus exegi, quod nec Iouis ira, nec ignis,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas. &c.
Parte tamen meliore mei super alta perennis
Astra ferar, nomenque erit indelebile nostrum.
Quaque patet domitis Romana potentia terris,
Ore legar populi, perque omnia sæcula famâ — Viuam.

Modestius Plin. iunior: Beatos esse iudicat qui possunt aut facere scribenda, aut scribere legenda, beatissimos qui vtrumque. *Phryne meretrix Thebas restaurare suo sumptu voluit cum hac conditione, vt inscriberet muro* ἀλέξανδρος μὲ κατεσκαψεν, ἀνέστησε δὲ Φρύνη. Alexander euertit, restituit Phryne *Rhodigin. Sed huiusmodi cupiditate gloriæ immortalis & memoriæ apud posteritatem, vel maxime arsit Cic. quod etiam ipse de se epistola ad Luceium scripta, fatetur. & vt tacuisset, omnia propè alia scripta eius satis id testantur maximè Orationes, item Officiorū libri, Cato, & alij.*

Non possum hic tacere puerorum nostratium literatorum morem, ab eadem cupiditate profectum. qui vagabundi nomen suum vbi commodum est inscribunt vel exsculpunt in libris, parietibus, arboribus, ære campano templorum, in hunc ferè modum. HIC FVIT N. N. *Non procul hinc abit mos priscus, quem apud Aristophanem obseruauit Suidas nomina carorum inscribendi parietibus arboribus foliis hoc modo.* Ὁ ΔΕΙΝΑ ΚΑΛΟΣ. i. N. pulcher vel Iste vel iste *(nominatus)* pulcher est. *Sic Virg ecloga tertia.*

Certum est —— teneriſque meos incidere amores
Arboribus, crescent illæ crescetis amores. *ad quem locum multos affert Cerda Græcu & Latinis. Ad eum prope modum Æneas apud Virg. 3. Æneidos dicit:*

Ære cauo clypeum magni gestamen Abantis
Postibus aduersis figo, & rem carmine signo:
ÆNEAS HÆC DE DANAIS VICTORIBVS ARMA. *s. posui. Apud Plautum Curculio parasitus ait:* Militem herum suum, curasse fieri statuam auream solidam septempedalem,
FACTIS MONVMENTVM SVIS. *quæ ibidem nugator recenset. Hoc item titulo (*ÆTERNITATIS, *aut* ÆTERNI*) ornabantur docti & magni viri ac reges, hoc salutabantur vt 2. Esdræ 2.* REX IN ÆTERNVM VIVE *3. Reg. 1.* VIVAT DOMINVS MEVS DAVID IN ÆTERNVM.

Item. VIVAT REX SALOMON.

Sic Horat. Augusto. Quæ cura tuas Auguste virtutes in æuum —
Per titulos memoresque fastos Æternet? ἀιωνίζειν.

In nummis item eiusdem Augusti erat sculptum templum cum inscriptione hac.
ÆTERNITATI AVGVSTI

Hoc denique sibi volebant Apotheoses regum apud Persas, & Cæsarum apud Romanos, qui pessimos quosque principes in deorum numerum adulatoriè & vanissimè ac stultissimè referebant. qua de re scripsit Herodian. Plin. iun. Suetoni Tacit. & Seneca in Apocolocyntosi, vbi rem hanc per ludibrium sed quasi seriò in Claudij Cæsaris exemplo & persona describens, deridendam omnibus legentibus proposuit.

Sostratus

Sostratus Gnidius architectus iussus à rege exstruere pharum in Paretonio, nomen suum intùs in saxis sculpsit, regis autem sui in calce foris superscripsit, ratus nomen regis breui cum calce perituru̇m, suum verò æternùm mansurum. Lucianus auctor.

Sed vt ad dictum ipsum in capite positum redeamus, cauendum Christianis ne id more Ethnicorum vsurpent dicentes: Relinquam nominis mei memoriam sempiternam; neu gloriam humanam spectent & vocari sua nomina optent in terris, nam hoc vanissimum est, & optima quæq; facinora inania reddit. Spectanda porrò est imprimis gloria Dei, tum patriæ vel Reipub. salus commodum aut ornamentum; atq; etiam ciuitatis & posteritatis habenda ratio, non vt ab ea laueris, sed vt exemplo tuæ virtutis aut doctrina illi prosis; sed & opus ipsum, bonum sit necesse est; & insuper ipse vsq; ad obitum virtutem & veram religionem colas.

Pámiatke zyie znieść.

Albo iudicum eradere. *Sueton.* E fastis euellere. *ex Cic. qui ait:* Improbos & contaminatæ vitæ homines, quos monstra veriùs & pecudes dixeris, è fastis euellendos esse. *Idem.* Memoriam alicuius obliuione sempiterna delere. obliuione posteritatis exstinguere nomen alicuius. Nõ parua litura sed imis ceris eradere. *Hieron.* ἐξαλειφὴν ἐκ τῶν καταλόγων. *Xenophon* Expungere ex albo.

τὴν μνήμην τινὸς παντελῶς ἀφανίζειν *Philo.* Memoriam alicuius penitùs abolere.

Pámietam to dobrzé. Nie nagorsza pámięć mam. Pamietno to bedzie. Pámietliwy.

Trabali clauo figere beneficium. *Cic.* Adamante notaui *ex Claudiano.*

Ὑπὲρ τὸν Σιμωνίδην μνημονικὸς *Philostrat.* Supra Simonidem memor.

Is enim Poëta Memoriæ artem ex locali ordine reperit, quod Cicero de Oratore testatur.

Mira sunt quæ de Porty Latronis Oratoris memoria scribit Seneca in præfatione libri 1. Controuersiarum, & ibidem de Hortensij & Cyneæ memoria. Ipse verò Seneca, (quod ipse de se scripsit) 2000. nominum ab aliquo recitata statim repetiuit, & ducentos versus à fine incipiens. Vide si lubet stupendæ memoriæ adolescentis exemplum apud Muretum lib 3. Variarum lect. c. 1. qui 36 millia verborum qualiumcunq; audita, statim ordine recto, vel inuerso, itemq; tertium quintum & deinceps verbum reddere poterat, Mureto ipso auditore, eamq; artem alios docebat. Scripsere & recentiores aliqui (vt Raymundus Lullus Cornel. Agrippa) artem memoriæ, & sunt scholæ vbi ea docetur, sed discentibus valdè laboriosa & periculosa tam animo quam corpori. Quidam apud Senecam Poëma alienum audiens, suum esse dixit, & mox recitauit, quod ipse Poëta non potuit.

Memoria matutina, *apud Rhodigin. pro firma qualis iuuenum.*

Memorem mones. *Plaut.* Obtundis tametsi teneo. *Idem.*

Satis fuit indoctæ, immemori, insipienti dicere toties. *Idem* q.d. *qualis ego non sum.*

Mora mera est monerier quæ memini. *Idē.* Potin' vt taceas? Potin' ne moneas?

Non ego cum vino simitu (i. *simul*) ebibi imperium tuum. *Idem.*

Quinquam ego vinum bibo, at mandata non consueui simul bibere. *Idem.*

Memorem immemorem facit, qui monet quod meminit, teneo omnia.

In pectore condita sunt, meditati sunt doli doctè. *Idem.*
Etiam nunc mihi scripta illa dicta sunt in animo. *Terentij.*
Memini tametsi nullus (.i. *non*) moneas. *Idem.*
θᾶττον δ' πατρὸς ὄνομα ἕκαστος αὐτοῦ φιλάθοιτο. *Lucian.*
Citiùs nominis patris sui quilibet eorum obliuiscetur.
Nulla dies vnquam memori vos eximet æuo. *Virg.*
Scriptum est stylo ferreo in vngue adamantino. *Ieremiæ cap. 17.*
——— ἐγγεάψω τι μνήμοσιν δ' ἄλγεος φρενῶν. *Æschyl.*
Inscribere aliquid pectoris memori libro.
Sic locutus est & Pindarus. Et Cicero ait: Insculpere in mente.
ἐν δακτυλίῳ φορεῖν εἰκόνα τινὸς ἢ ὄνομα. In annulo ferre effigiem vel nomen alicuius. i. *amare aliquem & eius semper memimisse. Nam antiqui in annulis ferebant eorum imagines quorum memoriam colerent, vt sic eos cordi sibi esse ostenderent. siquidem a digito annulari sinistro nervus ad cor pertingit. (quare is annulo ceu corona cingitur) Docent id Anatomici, inquit Macrobius, & præterea Ægyptij sacerdotes, qui in hoc digito annulum (fortè Dei imagine aut nomine signatum) sacris operantes vnguentis odoriferis imbuebant. Cicero quoque Nonio teste scripsit, Epicuri imaginem non modò in tabulis, sed & in poculis & annulis sculpere solitos veteres. Idem habet Plinius. Plura Alexander Neap. & Pierius. Addo Trebellium, qui in familia Macrinorum Alexandri M effigiem viros in auro & argento, mulieres in annulis & omnibus ornamentis gestasse scribit. addit idem Paternam electrinam effigiem eiusdem Alexandri in medio, in circuitu verò historiam paruis signis sculptam continentem, Romæ à se visam.* Mnemosynes è fonte bibit, *de eo qui memoria excellit. nam in Trophonio specu erant duo fontes Lethes, oblitionis & Mnemosynes memoriæ, qui è priori bibisset, memoriam amittebat, qui è posteriori memoriam confirmabat. Rhodig.* Crebro mihi cantilenam illam suam insusurrat Epimarchus, νῆφε (.i. *sobrius esto.*) *Cic. i. sæpe mihi obuersatur animo Epimarchi monitum, memini.*
Totum memoriæ dolium exhausit. *Ammian. de Iuliano Apostata.* Pámietliwy.
——— Manet alta mente repostum. *Virgil.*
ἐν σὰρξ πέδῃσιν, ἀλλ' οὐκ ἐν ὕδατι, ἀλλ' ἐν τῷ μαρμάρῳ ἐγγεγλυμμένα.
Non in cinere, nec in aqua, sed in marmore scripsi. *Huc spectat & illud Isaiæ 49.* In manibus meis descripsi te. *Et Deuteron. 6. de decem verbis:* Scribes ea in limine & ostijs domus: ligabis ea in manu, erunt ante oculos tuos. *Adde fimbrias pallorum ex l. Numer. c. 15.*

Pan dobry zá oycá stoi.

ἄρχων ἀγαθὸς οὐδὲν διαφέρει πατρὸς ἀγαθοῦ. *Xenophon.*
Princeps bonus nihil differt a bono patre. *Cicero Q. Fratrem Asiæ præfectum hortatur,* vt se Asiæ parentem dici & haberi velit. *Seneca* Principem patriem patriæ dictum ait ob temperatissimâ potestatem. *Sic libro 4. Regum c. 5* Naaman ducem exercitus regis Syriæ, serui eiusdem vocant Patrem. *Et in Captiuis Plauti Tyndarus (filius) captiuus ait nuntio ad patrem iturο.* Dicito patri ac matri

Me hic

Me hic valere & seruitutem seruire huic homini optimo,
Qui me honore honestiorem semper fecit & facit.
Nam equidem, nisi quod custodem habeo, liberum me esse arbitror.

Meritò Seneca epistola 47. laudat Lucilium comiter & humaniter seruos suos tractantem, eosq; vocat contubernales, conseruos, humiles amicos, familiares, quorum herus pater familias: eosdem in sermonem, in conuictum, in consilium admittendos & mensa herili adhibendos censet. Dignissima non Ethnico sed Christiano auctore & lectore sententia, & aduerte illum loqui, non de famulis nostratium similibus ingenuis, sed de veris seruis mancipiisq; captiuis aut emptitiis. Similia leges apud Macrob. l. 1. Saturnal. c. 11. sed plerag; omnia ex Seneca verbis quoq; eius transtulit. addidit porrò insignia seruorum & seruarum fidei ac benevolentiæ in dominos exempla; item ingenii ac industria, per quam etiam docti & clari multi euaserunt. Vide & dictum Homeri ac Xenophontis sub Pánom nié trzébá nauki. ὡς ἠδὺ δῆλῳ δεσπότῃ χρῆσθ' τυχών. *Philemon.* Seruum beatum cui bonus herus obtigit.

Pan krory śie sługi boi/ tenzá niewolnká stroi.

Minùs est quàm seruus dominus qui seruum timet. *P. Syrus.*
δήλῳ ἐλάττων δεσπότης δοῦλον φόβῳ. *A.*

Pan vbogiego gdy bárnuié/ iuż pewnié cos v niego czuié.
Vlić dármo chłopká pan częstuić/ dobrzé to nedznik wnét poczuić.

Apud Plautum Euclio pauperem se fingens, diuiti Megadoro poscienti sibi filiam eius vxorem ait: Aurum huic olet. Dij immortales aurum quid valet!
Credo ego iam illum inaudiuisse, mihi esse thesaurum domi.
Id inhiat, ea affinitatem hanc obstinauit gratia. &c. *Item.*
Nemini credo qui large blandus est diues pauperi. *Item.*
Non temerarium est vbi diues blandè appellat pauperem.
ἄπιστε πένης πλουσίου θωπεύματι. *A* Ne crede pauper blandienti diuiti.

Pan studzé nié Mościwa/ nie Máßimośćia. Pachołek Jáś/ Stáś/ Jéśiek/ Janek.

πᾶς δεσπότης δοῦλῳ ἑῷ μονοσύλλαβος. Monosyllabus herus omnis est seruo suo. .i. una syllaba vtitur seruum alloquens. vt, νὰι. ὦ. Sic. Non. Hoc volo, sic iubeo. *Iuuenal.* & nostri, Stryß. Sám. Jdź. Bież. Stoy, &c. *Quin & nomina seruorum apud Graecos & Latinos paucarum syllabarum vel vnius vt & apud nos. Sic* ὦς. Mus. *seruus Epeiuri.* Dauus. Dromo. *Terent.* Pax. Harpax. *Plaut. Item sæpe victarum vel vilium gentium nomina, vt* Car, Thrax, Geta, Lydus, Syrus, Mysus, &c.

Contra vero nomina dominorũ & principum polysyllaba. vt Ar-obarzanes. Nabuchodonosor. Polypyrgopolinices, Polymachæroplacides &c. Ita sunt Persarum mores, nomina longa contortiplicata habemus. *Plautinus Persa ficti miles loquitur. Apud Lucianũ* Simon *quidam* Simonides *vult dici longiori voce. Quocirca huic adagio;* πᾶς δεσπότης δοῦλῳ μονοσυλλαβέων. *additur,* τὸ δὲ ἐκτετυψμένον. Omnis herus

seruo monosyllabus (.i. *imperiosus*) at supplicare longum. s. *supplicando dominis, multis & longu dictus serui & subditi eudem vtuntur.* *Sic Prouerb.SS. c. 18.* Cum obsecrationibus loquetur pauper, at diues effabitur rigidè.

Cæterùm hoc adagium aliter & aptiùs ad nostrum sensum, sic cum Casaubono efferes. πας δ' ἁλὸς ἐστι ὁ ἑαυτοῦ μονοσυλλαβῶς. Monosyllabus hero seruus est omnis suo. *.i. verbo paucarum syllabarum ab hero suo compellatur.*

Simile quid est apud Oppianum & Columellam de Canibus, qui iubent eis imponi nomina breuia, nec longiora quàm duarum syllabarum, vt sunt: Scylax, Lacon, Alce, Nape, Thous, &c. *vt celerius illa & discant, & dum vocantur exaudiant ac percipiant & adsint, quæ eadem ferè est in seruis ratio.* ὀνόματος δ' ἐν ὀλίγῃ χειρὸς φέρων. *Cratinus.* Ad manum nil fert nominis. i. *breue & leue habet nomen, cuius pondus manu vt exigua pecuniæ non sentitur.*

Pan ßczodrobliwy / sługa zyczliwy.

Seruos fideles liberalitas facit. *Plaut. in Suppositis.*

Φιλόφρονα δ' ἔλεον κύριος δοτικὸς ποιεῖ. *A.*

Pan z nedznika cießki / nieznośny. Szczęście gdy trafi na głupiego: wßytkim go czyni nieznośnego.

Sowá gdy ziástrzebicić / wyżey niż Sokoł chce látáć.

Asperius nihil est humili, cùm surgit in altum
Cuncta ferit, dum cuncta timet; desæuit in omnes
Vt se posse putent. *Claudian.* Fortunato insipiente nil intolerabilius. *Cic.*
Nil insolentius nouitio diuite. *Seneca.*
ἢ βαρύ φόρημ' ἀνδρὸς εὐτυχοῦντος ἄφρονος. *Æschylus.*
Pondus graue nimis stultus & felix homo.

In seruili genere intolerabilem esse magistram fortunatum, *dixit Seneca.*

ἀφορητός ἐστιν εὐτυχῶν μαστιγίας. *Dion.* Seruus vbi diues fit, fit intolerabilis.
Cùm surgunt miseri nolunt miseris misereri. *Anonym. rhyth.*
τὸ γὰρ εὐπραγῆσαι παρὰ τὴν ἀξίαν, ἀφορμὴ δὲ κακῶς φρονεῖν ἀνοήτοις γίνεται. *Demosth.*
Prosperitas præter meritum, occasio insaniæ stultis efficitur.
εἰ δὲ θεὸς κακῷ ἀνδρὶ βίον καὶ πλοῦτον ὀπάσσῃ,
ἀφραίνων κακίην οὐ δύναται καλέσαι. *Theognis.*
Si Deus malo viro victum & opes præbeat. Insipiens malitiam nequit continere.

Affine Szláchćić nowy wtaz. Szczęście podnosi.

Paná sobie takiego chcé sługá vczyni.

Vt serui volunt esse herũ, ita solet. Bonis, boni sunt; improbi, qui malus fuit. *Plaut.*
ἀγαθὸν κακόντε δεσπότην δοῦλος ποιεῖ. *A.* Bonum malumq; facit herũ seruus sibi.

Pániè bráćić. Pániè ßwagrzé. *&c.*

Appellationes gratiosæ à cognatione sumptæ, quibusuis etiam ignotis, per officium & conciliandæ

conciliandæ gratiæ causa cõpellandi, Romani quoq; more nostro vsurpabant. Sic Horatius, instruens Candidatũ quemuis, quo pacto compellare debeat obuios aut: Frater, Pater adde,

Vt cuique est ætas, ita quemque facetus (.i. blandus) adopta.

Græci etiam hîc vsurpant cognatum vocabulum ἀδελφίζειν. .i. fratris vel fraterno aliquem nomine compellare. Simile est illi Horatiano illud Homeri.

πατρόθεν ἐκ γενεῆς ἐνομάζων ἄνδρα ἕκαστον. *Homer.*

Compellans patris ac gentis cognomine quemque.

Apud Plautum herus blandiens seruo suo ait: Dic vtrũ matrem an patrem te salutem. *Apud eundem quidam ignotum hominem quem nominare non sciebat vocat* Hospitem. *Terent. dicit:* O noster. Domini *etiam nomen hîc vsurpabant. Sic Martial.*

Cum voco te Dominum, noli tibi Cinna placere,

Sæpe etiam seruum sic saluto meum. *Et Seneca.* Obuios cùm nomen non succurrit, dominos vocamus. *Claudius item Cæsar conuiuas suos ad hilaritatem excitans,* Dominos *appellabat Suetonio teste.*

Pánom wielkiem nié trzébá náuki.

Dictum hoc, simile est illi. Bogátemu nié trzéba rozumu / *vtrumq; falsum & stultum: ortum habet ex stulta quorundam opinione, qui eruditione emolliri ingenia nec apta esse bello & iustitiæ auctoritatuq; tuendæ sentiunt. Ita Gothorum legibus cautum fuisse scribit Rhodiginus, ne literis reges imbuerentur, quod illis multùm è fortitudine & magnanimitate per has decedat, & effœminati ac timidi hoc pacto reddantur. quod latiùs exponit Suidas in Amalasuntha. Huc facit illud Seneca de Claudio Cæsare dictum:*

Aut regem aut fatuum nasci oportere. *Item.* Tam fatuus vt regnare posset. *quòd sicut fatuus omnia pro arbitrio facit impunè, & tantùm risu spectantium excipitur, ita aliqui principes præsertim barbari & indocti, quorum illa vox est.*

Sic volo, sic iubeo, sit pro ratione voluntas. *Et* Oderint dum metuant.

Ex eadem opinione profectum est illud Aristophanis,

ἡ σῆμαγωγια γὰρ ἐ πρὸς μουσικὴ
ἔστ' ἔστιν ἀνδρὸς, οὐ χρηστὸν οὐδ' ἀγαθὸν. i. Respublicâ nil ad musicũ & probum virum. *Vel.* Rem publicam moderarier non est viri

Qui Musicus sit ac probatis moribus.

Hoc dicto quidam apud Pœtam hunc, refellit quendam recusantem principatum, eò quòd Musices ignarus esset. i. *omnis liberalis eruditionis.*

Idcò & Agrippina mater Neronis deterruit eundem à studio Philosophiæ, quòd vulgò id putaretur principatum gesturo inutile. Sic Neoptolemus apud Ennium, vt refert Cic. Decreui *aut* philosophari, sed paucis. nam omninò, non placet. *Refutat id Cic. & Bisciola l. 3. c. 1. Et eadem est opinio politicorum nostri temporis.*

Huc facit dictum Aristippi apud Laërtium, qui carpenti se Dionysio & exprobranti quòd Philosophi limina diuitum tererent, non item diuites Philosophorum, respondit: Quia philosophi nôrunt quibus egeant, non item diuites.

Pánom wielkiem náuki trzebá.

Rex fuit potentissimus & opulentissimus Salomon, qui tamen à Deo optionem illi dante, nil aliud petyt quàm Sapientiam. 3. L. Regum. c. 3. Idem Sapientiæ L. c. 9. repetit. Et c. 6. aliis idem suadet, dicens: Si delectamini sedibus & sceptris, ô reges populi, diligite sapientiam vt in perpetuum regnetis. *Item in Prouerbiorum eiusdem libro c. 8. Sapientia dicit:* Per me reges regnant, & legum conditores iusta decernunt. Per me principes imperant & potentes decernunt iustitiam.

Olim etiam apud plerasq; gentes cultiores, ydem erant reges & philosophi ac etiam sacerdotes & augures, quod multis declarat Philippus Busquerus in Concione 8 de tribus Magis, è sacris & profanis scriptoribus. Plato Ethnicorum sapientissimus in optima Republica statuit; ἢ τοὺς φιλοσόφους βασιλεύειν ἐν ταῖς πόλεσιν, ἢ τοὺς βασιλεῖς ἐκ δυνάστας γνησίως καὶ ἱκανῶς φιλοσοφεῖν, ὡς εἰς ταὐτὸν ξυμπεσῃ δύναμίς τε πολιτικὴ καὶ φιλοσοφία. i. Vt, aut philosophi imperent in ciuitatibus, aut reges & dynastæ legitimè & sufficienter philosophentur, vt in idem concurrant & ciuilis potentia & philosophia. *Cicero Q. Fratrem præfectum Asiæ instruens hanc sententiam ita reddidit:* Plato tum denique beatas Respub. fore putauit, si aut docti & sapientes homines eas regere cœpissent; aut qui regerent, omne suum studium in doctrina & sapientia collocassent.

Homerus quoq; Regem vocat Pastorem populorum, quare tantò prudentior esse debet populo, quantò pastor ouibus est. vt etiam vult Aristoteles. Idem Poëta Vlyssem vocat Mitissimum patrem. *Xenophon autem* Regem patrem bonum *appellat.*

Regis symbolum Elephas prudentissimus animalium *pictus simul* cum ariete, *quem ille nec aspicere potest, vel cum sue cuius vocem fugit. aries porrò stulti, sus immundi symbolum. Hor—apollo. Apud Ægyptios item regis* symbolum sceptrum oculatum. *Nam quod oculus est in corpore, hoc rex debet esse in regno. Item* vt sol in cælo, ita princeps in populo illustrare omnia debet. Nullus est *inquit Vegetius* quem oporteat vel plura vel meliora scire quàm principem, cuius doctrina omnibus subiectis prodesse debet. Prudentia propria virtus principis est, *inquit Aristot. Item Plutarch. scripsit librum in quo docet in principe maximè requiri doctrinam, & quod Philosophum inprimis cum principe degere oporteat.*

Seneca quoq; Philosophum iubet capessere Rempublicam.

Sed satis sit de re clarissima & multorum scriptis illustrata, etiam recentiorum quorum tot iam libri extant de Institutione Principis sed cauendi Politici seu potius Pseudopolitici.

Exempla si quis desideret illustrium virorum regum principum ducum belli & magistratuum doctrina conspicuorum non longè petenda sunt, vel sola Polonia, quæ remotior a Musis, & Martis ac barbaris gentibus vicinior habetur, tam multa suppeditabit, vt iusto volumine recensere ea nec e[illegible]arium foret, quod egregiè nuper præstitit Rotgerus Liuon. in suo Cancellario. Pnum hu addere placet.

Alexander magnus teste Plutarcho omnes disciplinas & scientias vsq; ad Methaphysica & medicinam ab Aristotele didicerat. idem Iliada Homeri ab Aristotele correctam, ceu vsi militaris magistram, cum pugione semper sub puluino repositam habebat, vt scribit

Onesicritus.

Onesicritus. libros quoq; multos egregios secum circumferebat. & pretiosissimum scrinium è Darij opibus, Homeri operibus asseruandis destinauit. Idem Plutarch.

Panom śie wszystko powodzi. Pánom záwsze kostká dobrze pádnie.

ὡς ἐυκέλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι!

Quam ad vota semper res cadunt felicibus!

τρὶς εὐτυχῆσι καὶ τρίμηνα παιδία.

Felicibus sunt & trimestres liberi. *Hic Senarius Græcus iactatus est Romæ cùm Liuia intra tertium à nuptijs mensem peperit Drusum. nam suspicio erat ex vitrico per adulterij consuetudinem procreatum. vt scribit Suetoni. siquidem trimestris partus inauditus est, septimestris etiam & octimestris rarus, sed noni mensis vsq; ad undecimum frequentior & felicior, teste Plinio. Scribit tamen Ferdinandus Mena in Hispania visos fœtus vitales quinto mense editos.*

ἀεὶ γὰ ἐῦ πίπτουσιν οἱ Διὸς κύβοι. *Æschylus.*

Semper cadunt feliciter tali Iouis. *Dicebantur verò Iouis taxilli, quando quis præfabatur iactui nomen Iouis, quod putabatur prosperum, vt & Veneris.*

ἀρεῶν γε μὲν θεῶν παῖδες. *Pindar.* Deorum liberi inuulnerabiles.

Erici pileo venti obediunt. *Ericus rex Succorum erat magicæ deditissimus, qui quocunq; vertebat pilcum, inde ventus faueus Cacodæmonis opera spirabat. Olaus Magnus.*

Pánom śie wszystko zeydzie.

Pan choć co źle vczyni / nikt go w tem nic obwini.

Iuuidia summus ordo (Senatorius) caret. s. *etiamsi quid peccat. Cic.*

Homines nobiles seu rectè seu perperam facere cœperunt, ita in vtroque excellunt, vt nemo nostro loco natus assequi possit. *Idem Cic.*

Aranearum telas valentiora animalia perrumpunt. *Anacharsis apud Valer. Maxim.*

Rete non accipitri nec miluio tenditur, sed &c. *Plaut.* V. Na vbogiego wszędy kárię.

——— ἐν ὀλβίῳ ὀλβία πάντα. *Theocrit.* In beato beata omnia.

Simile est illud Ecclesiastici c. 13. Diues locutus est, & omnes tacuerunt, & verbum eius vsque ad nubes perducent. Pauper locutus est, & dicunt: Quis est hic?

θεῶν ἀγορή. *Hesychius.* Deorum concio. *In opulentos, quorum sermones etiam stultissimi pro oraculis accipiuntur. Huc trahit Erasmus illud Plautinum.* Diuinum excipio sermonem. *Vide* W dobry czás mowić.

ἀργύρου κρήνας λαλοῦσιν *Suidas* Argenti fontes loquuntur. *de ijs qui opibus nixi, audacter licet stultè loquuntur, & à vulgo approbantur.*

Magnorum fluminum reges margaritæ. *Quintilian* i. *præpotentum quantulacunq; plus pollent, quàm tenuiorum vniuersæ opes.*

ἐν τοῖς γὰρ τέλος ἐστὶ καὶ ἐσθλῶν ἀγαθῶν τι καὶ κακῶν τε. *Hesiodus.*

Est enim in his paritèr sita summa bonique malique.

τί δ' ἐστ' ἀθηναίοισι πρᾶγμ' ἀπαγορευτόν; *Eupolis.* Quid est Athenienſibus lege vetitum? i. *potentibus.* *Rectius Antigonus dicente quodam,* Regibus omnia esse

esse honesta & iusta. *respondit:* ναὶ μὰ Δία τῆς τ' βαρβάρων. ἡμῖν δὲ μόνα καλὰ, τὰ καλὰ, καὶ μόνα δίκαια, τὰ δίκαια. Per Iouem (*ita est*) sed barbaris (*s. regibus*) nobis verò ea modò honesta, quæ honesta; & iusta, quæ iusta.

αὐτίκ' ἔπεσά γε μῦθον εἶπον, τετέλεσο τὸ ἔργον. *Plutarch.*

Mox vbi prolatum est verbum, factum ilicet exstat.

δεινὸς γὰρ ἕρπειν πλοῦτος πρός τε τἄβατα & πρὸς τὰ βατά. *Sophocles.*

Potentes sunt opes in repetando vel adeundo, tam accessa quàm inaccessa.

Quadrat apprimè & illud Iuuenalis.

Dat veniam coruis, vexat censura columbas .i. *magna scelera, quæ plerunq; magnorum sunt, impunita relinquuntur, & parua tenuiorum puniuntur. Nam præcessit versiculus,* De nobis *(inopibus)* hæc tristis sententia fertur. *Vide Citharœdi dictum sub* Káżdemu w swem rzemieśle wiérzyć.

Confer. Máte złodźiéyki. & Wszystko śie iemu zeydźié.

Panom trudno prawdę mowić.

δεῖ τοῖς βασιλεῦσιν ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἥδιστα ὁμιλεῖν. *Plutarchus.* Oportet cum regibus, aut quam minimè, aut quàm suauissimè agere, colloqui.

Æsopus hoc dixit Soloni, cùm is à Cræso ludibrio esset, eò quòd nimis liberè veritatem regi dixisset. Sed Solon melius respondit Æsopo dicens: μὰ Δία, ἀλλ' ὡς ἥκιστα ἢ ὡς ἄριστα. Non per Iouē, sed potius quam paucissimis aut quam optimè *s. agendum cum regibus.* παρεσκεύασε τὸν βασιλέα μέλλοντα μὴ παῤῥησίας διαλέγεσθαι, βυσσινοῖς ῥήμασι. *Plutarch.* Paryssatis *(mater Cyri)* iubebat eum qui regem liberiùs erat allocuturus, byssinis vti verbis .i. *blandis.*

Sic & Aristoteles monuit Callisthenem, vt cum Alexandro aut rarò aut iucunda loqueretur. Nam idem Rex Clitum sibi omnium carissimum interfecit, quòd multis audientibus eum reprehenderet. quod describit fusè Curtius. Meminit & Seneca.

At pater eius Philippus Macedo veritatem libi dici facile patiebatur, cuius rei exempla aliquot affert Lipsius in Politicis exemplorum.

Diuites, *inquit Seneca,* cum omnia habeant, vnius rei laborant inopia: nam eis deest qui verum dicat. Et cùm in clientelam potentis peruenimus aut veritas aut amicitia amittenda est. *Rectè Demetrius Phalereus suasit Ptolomæo,* vt libros principi vtiles legeret, quod in ijs inuenturus esset ea quæ amici suggerere nō audent. *Malè cessit Præxaspi, qui Cambysen regem ebriosum temperatiùs vt biberet admonuit. siquidem is filium eius sagitta traxit, vt scribit Seneca 3. de Ira. vbi Harpagi. Oebazi. Pythij & alia exempla affert.* Caulam verò cur reges offendantur veritate, dicit esse *Seneca lib. de veneficiis tertio,* quia adulatoribus cincti sunt, quorum blandis fallacijs delectantur. τοῖς ἄρχουσι χαλεπόν ἐστι συμβουλεύειν ὥστε ἀρχῆς γεύεσθαι. *Plutarch* Difficile est imperantibus consilium de imperio dare .i. *quia pudet eos doctrinæ potentiam suam subijcere.* *Plato rogatus à Cyrenæis vt eis leges scriberet, noluit quòd* difficile sit rebus eorum lætis & felicibus existentibus, leges eis scribere, quibus felicitas reluctatur. *Plutarchus.* *Affine,* Prawdá kole w oczy. Prawdá pokorá/ niema mieścá v dworá.

Panow

Pánow wielkich przyiáćiél, vrzędnicy, właśnie liczmany, wárcaby, kośći.

οἱ τῶν Βασιλέων φίλοι, λογιστικῶν δάκτυλοι. *Plutarchus.* Regum amici, computatorum digiti. *Dictum Orontis generi Artaxerxis, qui cùm honorato loco excidisset, dixit:* Quemadmodum Arithmeticorum digiti, nunc myriades, nunc autem tantùm vnitatem significant: ita regum amici & purpurati, nunc omnia nunc nihil omnino possunt. (*Làértius hoc Soloni tribuit.*)

νῦν μὲν τὸ πᾶν δύναμαι, νῦν δὲ τὰ τυχόντα.

Cæterum in hoc adagio ratio computandi veterum, (diuersa à vulgari illa & puerili) currente per articulos digitorum ordine, tangitur. cuius meminit Plin. l. 34. c. 7. Quintilian. l. 1. Instituti. Seneca epist. 88. Apuleius apologia 2. Tertullian. in Apologetico. Augustin. de Ciuit 18. & explicuit accuratè Beda. In ea verò computatione, vt paucis aliquam notitiam studiosis eius rei præbeam, in manibus numerorum valor exprimebatur gesticulatione & motu vario ac multiplica digitorum, nunc ijs rectis, nunc inflexis, nunc contractis, nunc apertis, nunc connexis. & in sinistra quidem procedebatur ab vnitate vsq; ad 90. in dextra à centum vsq; ad nouem millia. (Et hinc intelliges Iuuenalē de Nestore trisecliſene loquentem.

Felix nimirum, qui tot per secula mortem
Distulit atq; suos iam dextra computat annos.

Allusit huc & Nicarchus l. 2. Anthолog. de anu centum annos egressa.)

Porro vlteriùs pergere numerando volentes a decē millibus ad nonaginta millia, sinistra vtebantur ad ora pectori vmbilico lumbis femoribus prona supina erecta &c. Hinc ad viginti à centum millibus ad nongenta millia, dextram eodem modo variè mouebant. Decies ad extremum centena millia exprimebant vtriusq; manus rectos digitos sibi inuicem implicando. Hanc verò computandi rationem valere idem Beda ait, ad tacitè loquendum per signa, numerus gestu exhibitus literarum loco ordine positus. quod commodùs fieri posse ait Græcis literis quæ simul numeros exprimunt vt apud Plin. supra τξε, 365. annos notant. Vide si lubet Rhodig. l 23. c. 11. 12. qui hæc Bedæ verbis fusè explicat. & Pierius l 37 toto multò fusiùs. Sed hæc computandi ratio, iam penitùs & meritò, vt pote laboriosa & tarda, obsoleuit, faciliore decem notarum Arithmeticarum reperta. Sed ad adagium redeamus cuius sensus ex iam dictis patet. Simillimum est illud Polyby. οἱ περὶ τὰς αὐλὰς, καὶ τὸ ἐκ δούλους νεῦμα μακάριοι, καὶ παρὰ πόδας ἐλεεινοὶ γίγνονται. .i. Qui aulas sequuntur, ad nutum regis nunc beati nunc miseri repente fiunt.

Exempla huius rei plurima sunt, vt Amani in libro Hester. Seiani apud Suetonium Tacitum Iuuenalem. Belisary apud Crinitum & alios à Iustiniano exoculati, quod Aleatus & alij accuratiores non recipiunt. Eutropij Consulis & colleg. Theodosij Imperatoris apud Sozomenum. *Quadrat & illud Iuuenalis.*

Si fortuna volet, fies de Rhetore Consul,
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.

Pánowánie Zyie krotkie.

τραγικὸς βασιλεύς. *Lucian.* Tragicus rex. *cuius regnum aliquot tantùm horis durat, idq; non verum, sed simulatum & ludicrum. Et in scena est Agamemnon Hercules &c.*

foris Polus histrio. &c. *Sic Dionysius Phereum Tragicum regem dixit, quia decem tantùm menses regnauit.* *Huc facit* Consulatus Caninii, *in quem Cicero iocatus est dicens:* Fuit Caninius mirifica vigilantia, qui toto suo Consulatu somnum non viderit. *nempe ideò, quia vnius diei tantùm Consul fuit.* *Adde si lubet,* Regem chartarum lusoriarum. & Regem conuiuij, *apud priscos celebrem & vsitatum.*

Panowie i krolowie daleko widzą / wiele ábo wßyſtko ſłyßą.

ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ βασιλέων πολλοί. *Aristotel. Lucian.* Aures & oculi regum multi. i. emissarij, otacustæ, delatores, eorundem quam plurimi.

Huc trahunt Paræmiographi illud Persij: Auriculas asini Mida rex habet.

Sic enim scriptum à Pœta censent recentiores Critici, sed Cornutus magister Persij metu Neronis qui hoc dicto perstringebatur, scripsit. Auriculas asini quis non habet? Dicto hoc quidam volunt notari stupidum regem, qualis fuit Midas lib. XI. Metamorphos. Ouidij, qui iudex electus à Pane & Apolline cantu certantibus, Panem Apollini præposuit, ob quod asininis auribus ab Apolline damnatus est. alij aliter de origine aurium Midæ fabulantur, quas ille diligenter celabat, sed a tonsore qui eas conspexit proditus est, mira arte quam describit Ouidi. Talem ergo Neronem hoc dicto indicauit esse Persius. i. ineptum Pœtam qui tamen insignis hac in arte haberi voluit. Alij volunt hoc dicto tangi mores regum plerumq; habent suos ὠτακουστὰς (auscultatores) & μεσαγωγίδας (qui referant visa & audita) quo vitio fertur etiam laborasse Midas Tyrannus. itaq; vulgus aduertens rescirì ab illo omnia etiam occulta, iactabat illum asini auriculas habere, velut hoc brutum longissimas habet, atq; etiam auditum acutissimum præ omnibus animantibus excepto mure. Lucianus item Calumniæ imaginem pingens, Midæ vel asini aures illi, ob studium captandi eos attribuit. Alij aiunt id illi attributum ex eo quod pagum cui ὄνος ὦτα. i. auricula asini, incoleret. Pierius. Sed quia hæc principũ vel diligentia nimia vel curiositas, calumniatoribus & delatoribus laxat habenas, qui multa falsa ac iniqua confingunt; laudatur meritò vox illa Domitiani apud Suetoniũ: Princeps qui delatores non castigat, irritat.

Pánowie iáko chcą / vbodzy iáko mogą.

Suum quemq; decet. Quibus diuitiæ domi sunt, scaphio, cantharis, batiolis bibunt.

Nos nostro Samiolo (*fictili*) poterio; tamen viuimus.

Nos tamen efficimus pro opibus nostra mœnia. *Apud Plautum Stichо, in conuiuio suo serui loquuntur. præcesserant vero ibidem hæc:* Hoc conuiuium est pro opibus nostris satis commodulè, nucibus, fabulis, ficulis. &c.

Sat est, seruo homini modestè meliùs facere sumptum quàm ampliter.

κατὰ δυνατὸν πενιχρὸν, καὶ δυσκὸν πλούσιον. *A.*

Pauper vti licuit, diues vt sibi libuit.

Diuites prandent cùm volunt, pauperes cùm possunt. *Garner. Gallic.*

Lucullus ciuis Romanus ditissimus splendidè & lautè viuebat & frequentissimè hospites magnos conuiuio excipiebat. Cùm ergo aliquando seruus eius œconomus nullum inuitatum audiens, mensam paulò moderatiùs instruxisset, increpauit eum dicens: τί λέγῃς; οὐκ οἶδας ὅτι σήμερον παρὰ Λεκκύλλῳ δειπνεῖ Λεκκύλλος; Quid ais? non scibas hodie Lucullum

Lucullum apud Lucullum cœnaturum? *Plutarch.* *Potest hoc dictum aliter vsurpari & ad varios titulos referri.* v. g. Stoi iéden zá kilku. Jáko kogo zstáie. Jéden álé dobry. Wédług stáwu grobla. Sam sobié gede. *&c. &c.*

Pánowié nic nié robią / á dobrzé śie máią.

Seruit huic loco Apologus Liuij de ventre & membris, idq; duplici sensu.

Primo. Instar querelæ membrorum de ventre, dicentium: Iniquum est ventrem otiosum frui bonis, labore omnium membrorum quæsitis. *Et hoc modo Menenius dicebat queri plebem Romanam factiosam de Senatu. Vt & nunc de principibus magistratibus dominus queruntur eis subiecti. Sed ad hunc sensum aptiùs Polonicum dictum sic efferes.*

Pánowié nic nié robią / á dobrzé śie máią:
A chłopkowié záś / robiąc ná onych / wzdychála.

Huic sensui quadrat illud Traiani apud Sextum Aurel. Victorem, qui Fiscum dicebat esse velut Lienem, quo ab humore attracto è corpore excrescente, reliqui artus contabescunt. *Simile* Cardamum *infrà.*

Altero sensu efferetur. Instar Dicæologiæ pro ventre contra membra, quem spectauit Menenius. nempe. Æquum est omnia membra laborare ventris causâ, à quo aluntur & sustentantur, & quo languente omnia languescunt. ita & plebem subesse & obsecundare ac vsui esse optimatibus & principibus. *Sic fere S. Paulus Timotheo scribens 1. c. 5.* Qui bene præsunt presbyteri, duplici honore digni habeantur. *Vbi Honorem plerique ex Hebræo interpretantur sustentationem & reuerentiam. Sed & Græca vox* τιμὴ *quæ hoc loco est, pretium aliquando significat.*

ἔστι μὲν τὸ μὲ ἡδέως καὶ τὸ τρυφᾶν ἐλευθέρων, τὸ δὲ πονεῖν δ' ἄλλων καὶ ταπεινῶν. *Athenæus.* Est enim ingenuorum & liberorum voluptate frui & delicijs, seruorum autem & vilium laborare. *Affine sequens.*

Pánowié z poddánych śie dobrzé máią / ábo żyią.

Pánowié dáwnoby pozdycháli / by iem vbodzy (chłopkowié) nié dawáli.

Ὄφις ἢ μὴ φάγῃ ὄφιν, δράκων ἃ γενήσεται. Serpens nisi edat serpentem, draco non fiet. *i. Potentes damnis tenuiorum crescunt. & veluti Pisces magni paruos deuorant.* Vnius compendium, alterius dispendium. *Paradimus.*

κυνηγία λεόντων, ὄναγροι ἐν ἐρήμῳ, ὕτως νομαὶ πλουσίων πτωχοί. *Ecclesiastic. 13.* Venatio leonum, onagri in eremo: sic pascua diuitum, pauperes.

Possunt etiam domini præsertim auari & iniusti vocari ἀμελγοὶ τ πενήτων. Mulctores pauperum, *vt olim Oratores vocabantur* ἄμοργοι ὀλεθροι πόλεως. *Ex Aristopha.* Mulctores calamitas vel pernicies ciuitatis. *qui ex ciuibus diteſcebant.*

Potentes Cardamo sunt similes, *quod olus Pierio & Rhodigino teste ab herbis circumnascentibus succum ad se attrahit & eas arefacit. Simile quid* de Liene *habes suprà proximè. Similis in India Philippina insula est* Camandagia *arbor venenata, quæ* omnes plantas vicinas arefacit. *sed non procul ab ea nasci solet plantula* Tambalia *dicta, quæ vim eius reprimit & venenum extinguit. Ex literis Boholanæ insulæ. Anni 1606.*

In Molucis insulis arbor Caryophylli *herbas & arbores vicinas arefacit, & fructus eius vas aquæ aut vini vicinum exsiccat. Petrus Iarricus.*

Pisces maiores viuunt laniando minores. *Garner. Et tamen vt idem ait:* Nullus princeps pauper est, qui sibi subditos, diuites habet. *Affine,* Kto mocnieyßy.

Pánſka choroba, vbogiego zdrowie.

τὸ νόσημα πλουσίᾳ, πενητὶ ὑγίεια. *A.*

Morbus opulenti sanitas est pauperis .i. *Morbi qui diuitem in lectum deijciunt, à paupere corporis duri & laboribus ac molestiis assueti, non sentiuntur. Aliter.* Melior est conditio diuitis ægrotantis, quam pauperis sani. *Nam diuitis morbus obsequiis, solatiis, remediis commodatibus atq; delicijs, ita retunditur & mitigatur, vt vix sentiatur; & pauper cum tot solatijs, morbum diutiùs cum sua valetudine mutaret. Comprobat id Apologus de Podagra, quæ apud rusticum malè tractata, ad diuitem se contulit.* V. Choroby dźlikat nić tćcno pozbeoźić. *Et ibi Epigram. Martialis de febre.*

Pańſka geba v kogo. Nie tada co tada. Papinkami go karmić.

Hulcus in ore. *Eleganter id expressit Persius Satyra 3. delicatum alloquens.*

Positum est algente catino
Durum olus, & populi cribro decussa farina (.i. *panis plebeius.*)
Tentemus fauces. (*& respondet ex eius sententia*) Tenero latet hulcus in ore
Putre (.s. *consuetudo delicatis cibis vescendi*) quod haud deceat plebeià radere (.i. *abstergere mandendo*) beta (*cibo olere vili, vrtica, beta, &c.*)

μαθυαζειν & ὑπερμαζᾶν *Græcis*, est opiparis & delicatis cibis vesci.

ἐν πᾶσι λαγωοις ζῇ. *Ex Aristophan.* In omnibus leporinis viuit. *Nam lepus olim delicatorum & formæ studiosorum cibus.* V. Gładki. Ambrosia alendus. *Ex Cicer. Nam ambrosia cibus deorum est Ouidio teste & potus nectar. Affine,* Dźlikat.

Pańſka geba, źebrácza kaletá .s. v koło.

Mały dochod wnćt vſtánić, gdy hoyne iest báſowánie.

Sumptus censum vel quæstum superans. *Ex Plauto qui ait.*

Non enim potest quæstus consistere, si eum sumptus superat.

ἀνάλωμα μεῖζον ἀφένος ὀ χρονίζεται. *A.*

Expensa sumptu maior haud durat diu. (*vel haud superstitat.*)

Et quadringentis nummis (*Equestri censu qui erat, 400 sestertia .i. 10000 coronati*) condire gulosum.

Fictile. *Iuuenal.* i. *in fictili patina tam pretiosum cibum vorare hominẽ plebeium & tenuem, magna gula & luxus est. Affine,* Zgadzay śie gebo z mießćiem.

Pańſka prozba za roſkazánie ſłot, abo roſkazaniem pachnić.

Pánſka prozbá, iákby też grozbá.

Preces armatæ. ἡ πειθαναλκη. .i. Suasio cum necessitate coniuncta, *seu* Parendi necessitas. *Cic.* Regales preces. *Ex Ouidio qui ait:*

Supplice voce rogant —— precibusque minas regaliter addit .s. *Iupiter.*

ἀι γὰ τ τυραννων λιτὰς, ὥσθ' ὅπ μεμιγμένας ἀνάγκας εἶσι. *Cic. ex Platone.*
Nam principum preces, ſeis neceſſitati permiſtas eſſe.

Potentior cùm quempiam rogat, imperat. *Vetus Senarius ille eſt:*
Cogit rogando qui rogat potentior.
ἀι τῶν δυνατῶν δέαι, ἰσ' ἐπάλμασι. *A.*
ἀι τ τυραννων εὐχαὶ εἰσιν ἐντολαί. *A.*
Preces potentium imperi vicem obtinent.
Iubere qui poteſt, vbi rogat, imperat. *Affine,* Proſi á muſí ták być.

Páńſka rzéczy co vpádnié nié zbieráć.

τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. *Pythagoræ ſymbolum.* Quæ deciderint non tollenda. *aliter hoc accommodat Laërt. ex Ariſtophanis Heroibus. ſed ex inepta ſuperſtitione Ethnicorum, dicens hæc heroum eſſe. Aliter idſic effertur:* μηδὲ γεύεσθαι ἃ ἂν ἐντὸς τ τραπέζης καταπεσῃ. .i. Neque guſtanda quæcunque è menſa deciderint. *Oppoſitus mos fuit Romanorum quem habet Plin. l. 28. c. 2.* Cibus è manu prolapſus, reddebatur vtique per menſas, vetabantque munditiarum cauſa deflare.
Poteſt huc trahi illud quod habet Perſius laudans Cornutum magiſtrum ſuum:
Inque luto fixum poſſis tranſcendere nummum. *Nam pauperis eſt vel auari inclinari ad tollendum nummum illi vel alteri elapſum in terram.*
Vide Themiſtoclis dictum ſub Vlicláńomy.

Pańſki kąſek. Smaczny kąſek. Łakoci. Sztuczka wyborna. Potráwá ſmáczna.

ἡ τῶν θεῶν τροφή. *Homer.* Deorum cibus. *Suetonius boletos ſic vocat.*
Deorum cœnæ. *Horati. de nectare & ambroſia aliqui intelligunt.*
ἀι τ μακάρων εὐωχίαι. *Ariſtophan.* Deorum epulæ.
διὸς γάλα *Idem.* Iouis lac. διὸς ἐγκέφαλος *Athenæ.* Iouis cerebrum.
βασιλέως ἐγκέφαλος *Zenodot.* Regis cerebrum.
Ennius apud Apuleium Scarum piſcem *vocat* Iouis cerebrum .i. *delicias.*
Scarum præterij cerebrum Iouis pæne ſupremi.
νέκταρος ἄνθος *Athenæ.* Nectaris flos, *pro delicatis cibis.*
Idem. οἶνον ἀφροδίτης γάλα, Vinum Veneris lac, *appellat.*
ἀττικὰ βαμματα. *Plato.* Attica bellaria, *pro ſuauibus.* μέλι μυελός.
Mellis medulla. *vt* Suadæ medula, *apud Ennium quidam eloquens appellatur.*
Afra auis *Horat.* 1. Gallina Numidica. *Columell. ex Numidæ regione Afrum.*
λιβυκὸν ὄρνεον. *Suidæ. idem.* Libyca auis. *in deliciis etiam fuit.*
Offa penita. (.i. *vt interpretatur Feſtus. Offa porcina cum cauda*) *videtur fuiſſe in delitiis vel in lautioribus eſcis. apud Plautum Militem, & apud Arnobium l. 7. vt ex contextu orationu patet.* Leporinæ *item* carnes *apud Romanos in pretio olim teſte Martiale erant.* Inter quadrupedes gloria prima lepus.

ὄψα τε οἷα ἔδουσι διοτρεφέες βασιλῆες. *Homerus.*

Obsonia Qualia edunt reges summi Iuppiteris (*Priscian.*) alumni.

Quicquid conspicuum pulchrumque est æquore toto,
Res fisci est vbicunque natat. *Iuuenal. Satyra 5.*

Idem de Rhombo pisce miræ magnitudinis à piscatore capto, ait:

Destinat hoc monstrũ (*piscem monstrosum*) cymbæ luniq; magister (*piscator.*)
Pontifici summo. *Nam Pontificibus meliora debebantur.*

Hinc Pontificum vinum *pro optimo*, & Pontificum cœnæ *pro lautis. Horat. & Martial. quanquam hic Pontificis nomine Iuuenalis Domitianum per ironiam & cauillum male lexisse putatur.* Anseris magni iecur. *Idem Iuuenal. inter obsonia delicata diuitum gulosorum ponit, quod Plinius scribit fartilibus in magnam amplitudinem excrescere solitum, exemptumq; lacte & mulso ampliùs augeri*

Sic Martial. Aspice quam tumeat magnum iecur anseris albi.

Et Horat. Pinguibus & ficis pastum iecur anseris albi.

Eodem spectant illa Iuuenal. Seruatus in sæcula rhombus.

Item. Priuatis maiora (*mole vel pretio*) focis. *Item de pane.*

Sed tener & niueus mollique siligine (*tritico*) factus
Seruatur domino. *Plura idem de alius rebus ibidem.*

πῶς γὰρ οἷός τε εἶμι τοιούτης ἑστίης ἀπέχεσθαι; *Plato.* Quomodo enim possum ab hoc epulo abstinere? Sybariticus missus *Lampridi a Sybaritarũ luxu & deliciis.* Thessalorum cibus aut missus. πολυτελεστάτων *vel* εὐτραπέζων Θεσσαλῶν τροφή. *Athenæ.* Sumptuosissimorum vel lautè cœnantium Thessalorum esca.

τὰ ἑλένης βρώματα. *Atheneus.* Helenæ cibus. *delicatus & suauis.*

τὰ κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστα ἐστι, καὶ τὰ ἰχθύων, οἱ μὴ ἰχθύες. *Philoxen apud Plutarch.* Carnes suauissimæ, quæ nõ penitùs carnes sunt, & pisces, nõ omninò pisces. *Nam in cibis multi duri & ingrati sunt, sed mistura & conditura aliorum suauiores & salubriores redduntur.* *Simile est illud Garneri.*

Dulcior est caro quæcunq; ossibus hæret vbiq;. Sztuká o kośći. od mostku.

τὰ λυδῶν καρυκαί. *Athenæ.* Lydorum carycæ. *Edulium opiparũ & varius cupedius conditũ.*

Páńskie niédoiadki / dobre dla czeladki. Przy orle żywią śie krukowie.
Czem pánowie brákuią / wszem vbodzy smakuią.

Reliquias præda aquilinæ imbelles aues, vt corui, comedunt. *Ex Plinio.*

κύνες ἐσθίουσι τὰ θηροβόρων λείψανα. *Ex Phocylide.*

Carnes adesas à feris canes vorant.

Cœna peracta reliquiæ circumstantibus diuiduntur. *Seneca.*

τὰ δεσποτῶν περίλειμμα θεράπων ἔδαφος. *vel* μαγίδες. *A.*

Esca famulorũ est quod saturo hero sit super. *Affine,* Dobra kośćć brzozą.

Páńskiey to iest zamysł głowy / dobrze czynić choć złe mowy.

Regium est malè audire cùm benè facias. *Alexand. Ma.*

βασιλικόν ἐστι τὸ κακῶς ἀκούειν εὖ ποιοῦντα. *Plutarch.*

κακῶς

κακῶς ἀκούειν ἢ ζῆν ἀγαθά, βασιλικόν. *A.*

Est regium audire malè cùm facis benè.

Immo verò non tantùm regium, sed diuinum id opus est. vt apud Matthæum c. 5. & sæpiùs alibi in SS. libris legimus. *Tale & illud S. Bernardi.* Bona agere & mala pati & sic perseuerare vsque ad mortem. *Affine,* Dobrzé czynĭ káżdemu.

Pásiorzuch. Pasobrzuch. Żywi śie gdźié może. Cudzem żyw.

Mus *pro parasito. Diogenes videns mures sub mensa sua cursantes, ait:* Ecce tibi! etiam Diogenes parasitos alit. *sic vocauit mures, quia cibum æquè vt parasiti consectantur.* *Apud Plautum Parasitus de se & sui similibus dicit:*

Quasi mures semper edimus alienum cibum. *Et alter de suis maioribus.*

Quasi mures semper edêre alienum cibum. *Item alius de se.*

Ossa ac pellis sum miserâ macritudine.

Neque vnquam quicquam me iuuat, quod edo domi;

Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat.

Otium & cibus alienus, *ex Terentio rectè vocari potest parasitus.*

Sed & illud Iuuenalis in eos quadrat:

Qui bona summa putant aliena viuere quadra.

Muscæ *quoq.* parasitus *similis. nam is apud Athenæum sic de se loquitur:* δειπνεῖν ἀκλητος μυῖα *s.* φιλῶ. Cœnare non vocata musca amo.

Et Plutarch. ait: Muscas non manere in popinis si desit nidor, quo etiam parasiti pascuntur. *vt Martialis de quodam ait:* Pasceris & nigræ solo nidore culinæ. κνισοκόλαξ. *Athenæ.* ob nidorem culinæ adulans. ζαγλωσκνισοθήρας. *Suidæ.* qui odorem culinæ venatur. Fucus *item* rectè parasito quadrat, *nam alieno viuit, & apum, vt Plini. ait, absumit industriam. vel vt Virgilius de eodem.*

Immunisque sedens aliena ad pabula fucus. *Et Hesiod.*

ἀλλότριον κάματον ζαθέσθαι ἐς γαστέρ' ἀμῶναι.

Alienum laborem suum in ventrem congerunt.

καλαμαία μάνης. *Apud Theocritum.* Stipularum locusta, *vocatur quædam puella alienum patrimonium depascens.*

Periphrasin cancri aptè parasito accommodat Plutarch. qua talis est.

γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῆ βλέπων

ὀφθαλμὸς, ἕρπει τοῖς ὀδοῦσι θηρίον.

Est venter omne corpus, vndique obtuens

Oculus, suisque dentibus reptat fera.

γνάθων δεινότατος τἀλλότρια δάπτειν *Plutarch.* Gnatho peritissimus aliena cœnãdi. Parasitos *item Anaxilas vocat* ζωύγχας τ' ἐχόντων ἐσίας. Vermes diuitum. *vel quasi* arrosores diuitum, *vt Seneca eos appellat.*

κύων ὁπὸ μαγδαλίας *vel* τῆ μαγδαλίᾳ ζῶν. Canis viuens è magdalia, vel apomagdalia .i. *pane quo post cœnam conuiuæ manus abstergebant & canibus obijciebant. quod Eustathius de parasitis vsurpari solitum asserit.*

ἀβάλαντος ἐν τῇς λοπαδίοις ἁλισκέσθαι. *Athenæus de parasito.*

Exosus vndam è cacabis prædam rapit.

Scurra vagus non qui certum præsepe (*mensam, victum*) teneret. *Horatius.*

Decempes vmbra illi grata. *vel.* Decempedem vmbram obseruat. *Ex Aristophane & Luciano. quia hæc erat hora cœnæ.*

Parasitorum miserias multas recenset Iuuenalis Satyra quinta. Plauti item parasitus ait:

Venter creat omnes has ærumnas auribus,

Peraudienda sunt (*omnia, etiã inepta & falsa*) ne dentes dentiant (*crepent.*)

Assentiendum est quicquid hic mentibitur. s. *Miles gloriosus.*

Cæterùm Lucian. Parasiticam vitam & artem præstare cæteris probat tredecim argumentis.

Pedunculus *piscis ignauus & nulla industria, delphinum sectatur, & ex eius præda viuit. Ælian.* φθεὶρ θαλάττιος. .i. pediculus, pedunculus marinus. *Parasiti symbolum Æliano, Causino.* *Eidem aptes illud è Quintiliano:* Viuit vt comedat, non comedit vt viuat. *Plurima deniq; huic loco quadrant posita sub his.* Pochlebcá. Obyczarty. Głodny. Gość nieproszony. Cudzem śie żywić. Cudzy chleb naśmaczniey by.

Pátrz sam śiebie. Méyrzy w śie. Tżni pomacay śie sam.

Przéd swem domem pierwey vmieć.

In tuum ipsius sinum inspue. *Ex Luciano qui ait:* καὶ οτι ἐκ εἰς τ̃ κόλπον ζητῆσας πρότερον ἤ εἰς καθηγορεῖν. Quodque non priùs in tuum ipsius sinum spueris, quàm accusare aggredereris.

Ipsi sinum proprium spuere queq; iubent sapientes, vt hac occasione quæ apud se gerantur aduertat. Hinc rectè dixit Seneca. Fortasse vitium (*alienum*) de quo quereris, si te diligenter excusseris, in sinu inuenies.

Illa verò causa spuendi ad amouendum fascinum, apud Theocritum Lucianum Plinium & alios quos hic affert Erasmus, nihil facit ad rem præsentem.

——Teipsum Concute, num qua tibi vitiorum inseuerit olim

Natura, aut consuetudo mala. *Horatius.*

Tecũ habita,& nôris quam sit tibi curta supellex. *Persi.* In te descende. *Idem.*

Is est honos homini pudico, meminisse officium suum. *Plaut.*

Non soles respicere te, cùm dicis iniustè alteri. *Idem.*

Quid tibi, malum! me, aut quid ego agam curatio est?

An ruri quæso non sunt quos cures boues? *Idem.*

Bonum meum me, te tuum maneat malum. *Idem.*

Monendus (*ipse monitore indigens*) ne me moneat. *Idem.*

τὸ περὶ ἀλλοτρίων πολλὰ διαλεγεσθαι, ἢ σχολῆς εὐπορουντός ἐστιν, ἢ τῇ φύσει φλυάρου. *Isocrates.* De alienis negotijs multa verba facere, hominis est aut otio abundantis, aut naturâ nugatoris.

Celebris est Homeri versiculus quem prouerbij vice usurpauit Diogenes, Socrates, Plutarch.

οἵη τε ἐν μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται / μάνθανε.

Ædibus in propriis quæ praua aut recta geruntur .s. disce, cognosce.

ἀλλ'

ἀλλ' εἰς οἶκον ἰέσθαι, τὰ ζωῆς ἔργα νόμιζε. *Idem Homer.*

Quin in tecta abiēs, tua propria munia cura. Hoc ad te pertinet Ole. *Mart.*

μὴ τὸν σὸν ἀλλὰ τὸ τὸν φύλ(ου σκόπει. *Plutarch.*

Non tu meum at tuum quoq; inſpicito genus. ſ. *obſcurum vel ignobile.*

Cura viris leuibus rerum ſolet eſſe nouarum.

Cura viris grauibus rerum ſolet eſſe ſuarum. *Mantuan.*

Huc affero illa Epicteti Graeci Latinè reddita: Signa proficientis ſunt, neminem reprehendere, neminem laudare, neminem culpare, neminem accuſare; nihil de ſeipſo prædicare, quaſi aliquid ſit, aut aliquid ſciat. Cùm aliqua re impeditus fuerit, ſeipſum accuſat. Si ab aliquo laudatur, ſecum ipſe laudatorem deridet. Si reprehenditur, non ſe defendit. Omne deſiderium à ſe dependens habet. Affectu ad omnia remiſſo fertur. Siue ſtolidus ſiue indoctus habeatur, non curat. Denique vt inſidiatorem & inimicum ſeipſum obſeruat.

μὴ τὸν ἐμὸν οἶκον ναῖε, ἔχεις γὰρ οἰκίαν.

Ne mente maneas in mea, tuam habens domum. *Suidas ex Euripid. qui ait.*

μὴ τὸν ἐμὸν οἶκον ναῖε, ἐχὼ γὰ δέμνια.

Ne pectore habites in meo, ego nam ſum ſatis. *vel* ſatis ero.

Tuam ipſius terram calca. *Ex Theocrito qui ait:* τὰν ζωυτᾶ παλέων ἔχε τὰς δρύας. Tuam (*terram*) calcans tene (*tuas*) quercus. *Plato indecorè ſe gerentes conſpicatus, abiens dicebat:* μή τοι ἆρ' ἐγὼ τοιοῦτος; Numnā ipſe quoq; talis ſum? *Plutarc.*

Moſes abbas vocatus ad ſententiam in monachum reum dicendam, venit ſaccum arena in tergo geſtans, ſua peccata ea vocans, & ſic cæteros à ſeueritate auocauit. Marullus.

Affine, Pilnuy kaźdy ſwego. Drugich opátrnieß. Pomierz śie ſwo piedźia.

Pátrz wéſoło. Badź weſoł. Nie tak kwaśno, ponuro.

θύε τ χάριτι. *Laërtius.* Lita Gratijs. *dicebat Plato Xenocrati diſcipulo tetrico & ſeuero ſemper vultu, nulla hilaritate, affabilitate, lepore.* Exporrige frontem. *Terent.* Explica frontem. Diſcute nubem fronte. &c. V. Dobrey myśli.

Pátrzyć á nie záżyć / mała obrádá.

Quid iuuat aſpectus, ſi non conceditur vſus? *Garner.*

τι βλεψαι τ' ὀφελος τ, ἢ μή ἐς' ἀπολαύειν; *A.*

Vide, Byto ná co pátrzyć.

Pátrzié powrzy ná ſwe nogi / gdy rozrocżyß ogon drogi.

Diuitibus & felicibus hominibus, pauonis more ſeſe circumſpectantibus, præcipiunt viri ſapientes reſpicere ſubitò latentia mala, finemq; diuitiarum, qui inſtar pedum pauonis plerunq; turpis eſt. Nam pauo pulchritudine caudæ ſuæ oblectatus, vbi pedes inſpicit, erubeſcit & aſperè vociferatur, quòd reliquo corpori ſimiles non ſint. Sic Philes de illo ſcribit:

πλουτοῦς ὁ ταὼς γαυρεῖται πολυχρόους &c. &c.

ζυσπᾶται δὲ καὶ καταπατᾶ τὸν τύφον

ἐρῶν ἀυσχέτως ἐν ῥυπίδων τοὺς πόδας.

Pauo pennis superbiens variegatis &c. &c. Contrahitur seu tristatur & deponit superbiam, Vbi conspicit deformes rugis pedes. *Addit Epiphanius illum ideò clamare. & Petrus Aponen. Cardanus item, & Auctor de Natura rerum, qui ait: Pauonem etiam multo ideo clamare quod se putet suam pulchritudinem amisisse. Caudam verò expandere dicitur oblectationis suæ causa, item cùm spectatur & laudatur ab hominibus, item cùm se refrigerare vult (Philes) demq; cum libidinem sentit (Columella) quodsi negligatur vel reprehendatur, demittit (Oppian.)*

Huc illud Ausonij: Fortunam reuerenter habe. &c.

τὰ ἄλλα περιγνῶθι. *Theophrast.* Alia (*circa te posita*) considera, *non sola quæ oblectant & extollunt: nam sic pauonis more caudam demittes.*

Olim hoc mandatum est homini primo Genes 3. γῆ εἶ καὶ εἰς γῆν ἀπελεύσῃ. Terra es & in terram abibis seu reuerteris. *quod Ecclesia solenni ritu adhibito quot annis singulis hominibus inculcat, dicens:* Memento homo &c.

Idem documentum etiam Ethnici variis modis inculcabant. vt Romani suis Consulibus, de quo more sic Tertullian. Hominem se esse triumphans sublimissimo curru admonetur. *Suggeritur enim à tergo:* Respice post te. Hominem te esse memento. *Et Iuuenal. de eodem.* Et sibi Consul (*triumphans.*)

Ne placeat, curru Seruus portetur eodem. *Item Plinius:*

Et cùm corona aurea sustineretur à tergo, annulus tamen in digito (*serui eam tenentis*) ferreus erat, æqua fortuna, triumphantis & serui coronam sustinentis.

Philippus rex vicinis Athenienſibus, ne successu efferretur, constituit puerum qui sibi mane quotidie occineret: Φίλιππε ἄνθρωπος εἶ. Philippe homo es. *Ælian.*

Δρᾶς νόον, γίνωσκε γῆν ναίειν ξείλων. *Pythagoras apud Suidam.*

Cum effereris animo, cognosce te peregrinam terram incolere.

Affine, Szczęśćie odmienne. Znay śie sam. Człowiek em śie być pámietay.

Páznogiéć abo zanokcica leczy, á negá wywinięta abo złamáná.

Cùm capiti mederi debeam, reduuiam curo. *Cic.*

ὠδὲ τῆς παρωνυχίας μεμφέσθω, ὁ τῷ μείζονι ἔνεχος κακῷ. De reduuia queritur, maiori obnoxius malo. *Ex Plutarcho, apud quem quidam hepaticus consulit medicum de vitio unguium: medicus verò, ex aspectu alium eius morbum maiorem cognoscens ait:* Nihil tibi periculi est à reduuia, sed grauius intùs vrget malum.

Pétnić ábo ſpétnić, wiele pić, nie wielka chwałá.

τίς δ' ἀρέτη οἴνοιο πολυφθόρου ἄθλον ἑλέσθαι;

πολλάκι τοι νικᾷ καὶ κακὸς ἀνὴρ ἀγαθόν. *Theognis.*

Quæ virtus vinum potando præmia ferre? *vel*, vincere quenquam?

Vir malus hîc sæuit vincere sæpe bonum.

Hanc tamen laudem iactabat Darius rex, cuius sepulchro inscriptum erat epitaphium hoc. ἠδυάμην ἐγὼ οἶνον πίνειν πολὺν, καὶ ἔτυ φέρειν καλῶς. .i. Potui bibere multum vinum, & hoc benè ferre. *Athenæus.* *Euére & alij non pauci qui multum*

multum bibentes vinum, ebrietatem non sentiebant, & ad negotia consueta idonei erant, vt Alcaus, Aristophanes, Cratinus, Anacreon, Poeta, L. Piso, Bonosius, Phago.
De talibus licet illud vsurpare. τῶν ἀμέθυστον ἔπινε. Amethystum bibit. *Amethystus vitis est, è qua vinum temulentiam non inducit, vt vox ipsa Graeca sonat. Columella.*
Inerticulam *eandem appellari ait idem, quòd iners & innoxia sit nerus. Est etiam gemma eiusdem nominis & effectus, ebrietatem nempe arcens, apud Plinium, & Aristotelem.*
Diutinus Atheniensis per probrum dictus est Infundibulum, *quod infundibulo in ore posito vinum infusum absq; interuallo biberet. Athenae.*
In certamine potationis ab Alexandro M. instituta, vnus & 40 vino lasi periére, victor verò accepta corona triduò tantùm superuixit. Plutarch. Egregiam laudem & praemium!
Damnatur apud prudentes scriptores etiam Ethnicos πολυποσία, *cùm magnis poculis, &* ἀπνύστι *Graeco vel Scythico adeoq; barbaro more bibitur, atq; etiam certatur. qua de re vide si lubet plura in 1. Tomo sub* Piić przez zdrowie. *Rectè obseruauit Plutarchus potum audè & copiosè haustum, statim in vesicam labi, (torrentis instar) senium verò (instar pluuiae minutae) remanere in ventriculo & cibi permisceri. Ideò Parasitus Plautinus Saturio, ius vult habere crassum instar collyrae, quod non in vesicam sed in ventrem eat.*

Pewna nowina / bywszy lato / bedzie zima.

Aestatem autumnus sequitur pòst acris hyems fit. *Ennius. Priscian.*
Diuinum hoc decretum est Geneſis 8. Cunctis diebus &c. aestas & hyems nox & dies non requiescent. *Dictum Polonicum nil habet peculiare praeter rhythmum.*
Potest & allegoricῶς vsurpari, de perpetua rerũ vicissitudine, & praesertim de rebus aduersis & tristibus quae prosperis & laetis succedunt. V. Vlić zawsze bedzie lato. Wesele w płacz.

Pewna to. Jakbys na to patrzył. Tak to pewna / iak to słońce świeci. Prawdá szczera.

αὐτὸς ἔφα. *i.* θεὸς. Ipse dixit. *s.* Deus. *Pythagoras sic fidem suis dictis faciebat.*
Certiora haec sunt illis quae ad Sagram acciderunt. *Cicero.* *Sagra est fluuius Italiae, quae magna Graecia dicitur, iuxta quem Locrenſium 10 millia; profligarunt Crotoniatarum 130 millia, & eodem die rei gestae nuntius Olympiam Spartam Athenas Corinthum longissimo interuallo distantẽ peruenit.* ἀληθέστερα τ̃ ὅπι σάχρα. *s.* γεγενημένων. Veriora ijs quae ad Sagram gesta sunt. *Strabo. Eustathius, Suidas.* Arietinum oracultum: Iouis Ammonis (*qui forma arietis colebatur*) indubitatae fidei. *Turnebus.* τάπι κοτυλίνῳ. *s.* λεχθέντα *Ex Luciano.* Ad cribrum dicta. *nempe diuinantium. vbi religio & metus mentiri vetabat superstitiosos Ethnicos.*
Bacchis dictis veriora. V Miary godzien. Videre mihi videor. *Cic.*
Aut erit aut non. *Horat.* O Laërtiade, quicquid dicam, aut erit aut non. *Tiresias Vlyssem alloquitur dicens se vera locuturum. Sic Homer.*

ζωὸς ὄγ' ἢ τεθνηκε, κακὸν δ' ἀμφώλιον βάζειν.

Viuit is aut perijt, me dicere vana nefas est.

Sed sic loquenti respondendum est, quod respondit Demipho Terentian. amicis quos consulebat: Incertior (*nunc*) multò sum quã dudum. *Affine,* Jásna rzecz. Miary godzien.

Pewnemu-ś zlecił. Wiłká-ś do obory wpuścił.
Vlié wszystko tám w cśle bedźié.

Ouem lupo commisisti. *Terent.* τῷ λύκῳ τὸν ἐπίτρεψας.
Vt mauelis lupos apud oues linquere, Quàm hos domi custodes. *Plaut.*
O præclarum cũstodem ouium vt aiunt lupum! *Cicer.* Agninis lactibus fugitiuam canem alligasti. *Plaut. quæ & lactes deuorat & fugit duplici damno herili.*
Huic tu mandes si quid rectè curarum velis. *Terent. Ironia est.*
Ædepol mandatum pulchrè & curatum probè. *Plaut. Ironia similiter.*
Ad mandata claudus, cæcus, mutus, mancus, debilis (es) Promittebas, ego
Credidi me homini sagacio rem mandare, is lapidi mando maximo. *Idem.*
Ædepol fidei adolescentem mandatum malæ. *Idem.*
Crede huic tu te: suam iam melius rem gesserit. *Idem.*
Bono suppromo & promo cella credita .i. *seruo vinolento. Idem Ironicῶς.*
Custos ipse custode indiget. *Ex Iuuenali qui ait:* Sed quis custodiet ipsos
Custodes? *Videtur tractum à Platone qui ita habet:*
γελοῖον δὴ τὸ φυλακὰ φυλακῆ δεῖσθαι. Ridiculum fuerit custodem (*Reipublicæ*) custode indigere. Aurum monedulæ commisisti. *Cic. quæ auri argentiq; auidissima & furacissima est. Plinio teste.*
In agrum furcularium capras immisisti. *Ex Varrone.*
κακὸς πυλωρός. *Plutarch.* Malus ianitor. *Corinthij mali custodes Isthmi dicti sunt, qui eam occupare Philippum permiserunt.*

Pewnéyße oko / niż vcho. Pewney mierzyć / niż wierzyć.
Wole widźieć / niż słyszeć.

Actior est oculorum quàm aurium sensus. *Quintilian.*
Qui audiunt, audita dicunt: qui vident, planè sciunt. *Plaut.*
Non placet cùm illi plùs laudant, qui audiunt, quàm qui vident. *Idem.*
Pluris est oculatus testis vnus, quàm auriti decem. *Idem.*
Manus vetat, priùs quàm penes sese habeat, quicquam credere. *Idem.*
Oculatæ manus bonæ. *Plaut. ait:* Oculatæ nostræ sunt manus, credunt quod vident.
Plùs homines oculis quàm auribus credunt. *Seneca.* Oculata fides. *Iustinian. cùm res præsens exhibetur.* Secundæ notæ testes, *vocat idem, qui vidisse se negant, sed audisse tantùm asserunt.* ἡ ἀκοὴ ἡμῶν ἀμαθεστέρα τοῦ ὄψεως ἐστίν. *S. Chrysostom.* Auditus noster rudior vel crassior est visu.
τὰ ὦτα τῶν ὀφθαλμῶν ἀπιστότερα. *Herodot.* Aures minùs dignæ fide quàm oculi. *Vel* τῶν ὠτίων ὀφθαλμοὶ πιστότεροι. Visus auditu fidelior. Oculis magis habenda fides quàm auribus.
Quadrat & illud M. Catonis. Frons occipitio prior .i. *certior est.*
ὄμματα τῆς ἀκοῆς δυσπειθέστερα, καὶ πλείονα δεόμενα ἐνεργείας. *Dio Chrysostom.* Oculi auribus difficiliores ad persuadendum, & maiori indigent euidentia.
Aures alijs credũt, oculi sibi, *Garner.* Credimus quæ coràm intuemur. *Gallorũ est.*

Per portam

Per portam corneam (.i. *per oculos*) vera somnia exeunt ab inferis ad superos; per eburneam (.i. *per dentes*) falsa. *quòd sæpe falsa sint, quæ dicta ab alijs audimus, certa quæ ipsi conspicimus. Seruius ex Homero & Virgilio.*

τὴν σταθμὴν πρὸς τὸν λίθον ἄγειν. *S. Basilius.* Funiculus lapidi admouendus. *vt solent architecti, non satis credentes opinioni, donec exactè videant.*

Absque circino & regula nil rectè fit à Mathematico. *Carol. Bouillus.*

——— An tibi mauis Insidias fieri, prociumque auellier ante
Quam mercem ostendi? *Horati.* Ad oculos migrauit ab aure voluptas. *Idem Horatius .i. malunt spectare ludos, quàm audire Pœtas.*

Affine, Oko páńskie. Kto wiérzy/ swoim domiérzy. Bárźiey to czuiemy/ co widźiemy.

Pewnych rzéczy dla niepewnych nié odstępuy.

Wnádźiéie wiela/ máłá nie wpuśczay.

Incerta pro certis ne captes, vel, ne mutes. *Ex Salustio.*

νήπιος ὃς τὰ ἑτοῖμα λιπὼν, ἀέτοιμα διώκει. *Hesiod.*

Stultus qui paratis relictis, imparata persequitur.

Certa amittimus dum incerta petimus. *Plaut.* Spem precio non emas. *Ex Terentio.* Certis consumptis sperata non ceperunt & habita amiserunt. V. Vniéśtoi to zá to. *Canis Æsopicus, dum carnis, quam dentibus tenebat, imaginem in aqua arripere conatur, etiam veram carnem amisit. Certa incertis postbabens. Gabrias. Lupus canem dormientem cùm deprehendisset, pollicentem se breui in nuptijs heri pinguiorem fore, dimisit; & post aliquot dies prom issum exigens, ab eo irrisus est. Æsopus. Gallinam ouis incubantem vulpes deprehendit; & roganti, ne se macram comederet, sed exspectaret dum pullis exclusis pinguesceret, respondit: Vulpes non essem, si ob spem incertam rem paratam relinquerem, quo dicto, eam deuorauit.*

Sic luscinia ab accipitre capta, frustra se suauitate cantus & exiguitate prædæ excusauit.

Transuolat in medio posita, & fugientia captat. *Horatius.*

Affine. Lépßa trochá péwnego. Dla ścießki gośćinca nié opuśczay. Liśá w worzé. Co maß nié wpuśczay.

Piaték gośćié rozgania.

Dictum hoc videtur ortum. Vel à pio more veterum Polonorum, qui, nobis hac in parte religiosiores, die hac, qua cruciatus & mortem acerbam Domini nostri Ecclesia tetuna & mœrens recolit, nefas ducebant conuiuijs & compotationibus vacare; sed omnem hilaritatem hac recordatione, ceu frigida offusa restinguere, doloris insuper alicuius sensu corpori adhibito, cuius ne pueri quidem teneri & innocentes expertes erant.

Vel à gulonum & bibonum ingenio, qui scientes se hoc die, pro pio patriæ more, parciùs habendos, aut etiam heluari hoc, instar aliorum dierum erubescentes; facilè hospitium relinquebant, re ipsa quodam modo clamantes: Dies Veneris compotationibus & hilaritati inimica. *seu tanquam audirent illud similibus dictum:* θυραζε Κῆρες, ἐκεῖ ἀνθιστήρια. Foras Cares. non amplius anthisteria .i. *festa, quibus serui, (qui plurimum Cares erant) ad conuictum dominorum admittebantur, quibus finitis audiebant:* Foras Cares &c.

vel Romano more. Foras serui, non amplius Saturnalia. Ex Macrobio. Quadrat in hoc & illud Horatij. Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugum (*ceruix*) pariter dolosi. *Vel denique dictum hoc, ortum potuit habere, ex attenuato vel euacuato penu & cellario patrisfamilias. Nam pusculo diebus in cella penaria & vinaria, etiam non malè instructa, parùm aut vix aliquid, hospites, multi præsertim & lauti, minimeq; (vt nostri sunt) parcentes, relinquunt. vt proinde dictum illud, Conuiuatorum partes agere & hospitibus moderationem insinuare videatur, vt tandem tot diebus exhaustam domum deserant, & ceu mures è vacua in plenam aliam demigrent.*

Ad eum ferè modum Chremes Terentianus Heautont. A. 3. sc. 1. cum Bacchidem cum ancillarum commutatu hospitio accepisset, in crastino conquerens dicit:

Sensi. nam ei vnam cœnam atq; eius comitibus
Dedi. quodsi irerum mihi sit danda, actum siet.
Nam vt alia omittam; pitissando modò mihi
Quid vini absumpsit? &c. Reieci omnia dolia omnes ferias &c.
Atque hæc vna nox, &c. *Sed legè totum elegantem locum.*

Idem. Actus 5. sce. 1. dicit: Menedeme occidi; decem dierum vix mihi est familia .i. victus alendæ familia. *Calphurnius Leuinus. Item.* Menedeme, mihi illæc verè ad rastros res redit .i. ad rusticum opus exercendum.

Atq; ego hanc meam tertiam dicti huius interpretationem confirmo experientijs passim obuijs, & nemini ignotis. Addo his insignem Plauti sententiam, quam posui suprà sub Gość czesty i długi, & plura ibidem Dictũ ipsum Polonicum, si quis forte cupiat eloqui Græco & Latinò senario, habeto. ἑκτὴ (ſ ἡμέρα) ἀποχωρεῖν οἶκαδε κελευῖ ξένους. *A.*

Domos abire sexta lux iubet hospites, *Vel*
Abire Veneris lux iubet domum hospites.

Piątkowe śpiewánie/ niedźiélne śniadánie/ rzadko na dobre wyydźie.

Kto w piątek śpiewa/ ten w niedźiélę płáczé.

Etiam hæc, qualia qualia sunt, pietatem & reuerentiam maiorum nostrorum erga dies aliqua religione contactos redolent. qua in re quam fuerint diligentes Ethnici Græci & Latini (multo Iudæos) vel vnus Liuius leuiter inspectus docet. vanè & superstitiosè fateor, sed tanto magis pudeat veræ religionis cultores incuriæ & negligentiæ suæ in re eadem.

κυριακὴ ἀλγεῖ ὅστις ἥκτη ἥδεται. *A.*
Luget Dominico qui hilaris est Veneris die.
Flebit Dominica qui canit Veneris die. **V. Kto ráno śpiewa.**

Pić po obiédźié. *Vide.* Spáć po obiédźié.

Piécżé ábo piéćt raki. *i.* Ʒaptonat śie od wſtydu

ἐρυθρώτερος καρίδος ὀπῆς. *Athenæ.* Rubicundior assa squilla. *Ex cancrorum genere ea est.* *Similiter Eupolis ait:*

ἔχων πρόσωπον καρίδος μαδλλίνης.
Squillæ faciem habens punicani aut calcei. *Vicinum illud Horatij.*
Mordear opprobrijs falsis, mutemq; colores. *Et Virgil. licet de alia re*

—Nam

—Nam sæpe videmus Illius in vultu varios errare colores.

Βάμμα Σαρδονικὸν. *Hesychi.* Tinctura Sardonia. *de ijs qui ob verecundiam rubent instar purpuræ Sardoniæ celebris.*

Apud Isaiam c. 13. de damnatis Orco capitibus dicitur, vt LXX. *habent:* τὸ πρόσωπον αὐτῶν ὡς φλὸξ μεταβαλοῦσιν. Facies suas instar flammæ immutabunt. *Vel vt Latina vulgata editio habet.* Facies combustæ vultus eorum. *Verùm non à verecundia sed ab igne rubentes.* V. Czerwieni śie.

Piéczony i wárzony.

Idem ferè est quod Nowolny. Cierpiany. Oboietny. *Propriè tamen vsurpatur de seruo aut famulo vel quouis homine libero, qui sponte se subijcit alteri: &* Digna indigna pati callet ac potest. *seu* qui benè fert seruitutem.

Item. Elixus & assus *rectè dicetur. Sic Plaut. Asinaria.*

Quasi piscis itidem est amator lenæ, (*Datiuus est Communis*) nequã est nisi recens.
Is habet succum, is suauitatem, eum quo vis pacto condias,
Vel potinarium (.i. *inpatinam cum iure elixo*) vel assum, vertes quo pacto lubet.

Alludit ad idem dictum apud eundem Poëtam in Mostellaria seruus, qui plagarum metu ad aram confugerat, nec abscedere volebat, hero enim sarmenta & ignem circumponere paranti (nam vt abstrahere religio & piaculum erat) iocabundus respondit:

Ne faxis, nam elixus esse quàm assus soleo suauior.

Piędźią nię odśtępuy.

Digitum *vel* Digitum latum. Digitum transuersum. Vnguem latum. Vnguem transuersum discedere *vel non.* Pedem nusquam: digitum nusquam .s. *abscedam.* *Plaut. Cic.* Ne punctum quidem recedere. *Hieron.* *Hæc & similia posui in 1. Tomo sub* Piędźią *& sub* Pilnuie/ 2. *Vbi insignis est locus è Pseudolo Plautina.*

Pięćto tám.

In Captiuis Plauti Tyndarus ex ergastulo eductus, cum Orco illum comparans ait:

Vidi ego sæpe multa picta quæ Acheruntí fiunt
Cruciamenta, verum enimuerò nulla adæquè est Acheruns,
Atque vbi ego fui in lapicidinis: illic ibi demum est locus
Vbi labore illi quo omnis est exigenda e corpore. &c. &c.

In Trinum nouercam seruus agrum eandem quem alienari nolebat, vituperans, dicit:

——Acheruntis ostium in nostro est agro. &c.
Nam fulguritæ sunt hîc alternæ arbores,
Sues moriuntur angina hîc acerruma,
Oues scabræ sunt, rami glabri, hem! quam hæc est manus, &c.
Hominum nemo exstat qui ibi sex menses vixerit.
Ita cuncti sollitiali morbo decidunt. &c. Hospitiũ est calamitatis. quid
Quamuis malam rem quærens ille reperias. (verbis opus est?

De Latomijs Siculorum carcere. Seneca dicit: Latomiæ minimè laute res est.

Piękne rzęczy piękrzyć. Rzęczy przęz śię piękne piękrzydłá nię potrzębuią.

Ebur candefacere atramento postulas. *Plaut.*

Noua pictura vis interpolare opus lepidissimum. *Idem.*

Naturæque decus mercato perdere vultu (.s. *vię, vel absurdum est.*

Nec sinere in proprijs membra nitere bonis. *Propert.*

Vt natura dedit sic omnis recta figura est. *Idem.*

Nam τὸ κάλλος, φυσικὴ ζωγραφία. *Vet. Gloss.* Pulchritudo, naturalis pictura.

At nos —— Sincerum cupimus vas incrustare. *Horat.* .s. *absurdè.*

—— κάλλος ἐμοὶ μόνον ὃ ἔδωκε φύσις. *Nazianz.* Pulchritudo mea sola quam natura dedit. *Archidamus, cùm Dionysius Suulus vestes pretiosas filiabus eius misisset, eas recusauit dicens:* Vereri se, ne filiæ suæ tam splendido amictu turpes redderentur. *Plutarch. quòd naturalis pulchritudo sine fuco pudicitiam & honestatem redoleat; luxus verò vestium inhonestæ mentis signum sit & intuentes ad inhonesta prouocet.* ὑπὲρ πᾶσαν ἱερὰν ἀπολάμπει. *Philostrat. de veste Pasiphaës.* Super omnē irin splendet.

Piękne rzęczy przyiemne.

ὅτι καλὸν φίλον ἐστί, τὸ δ' ὃ καλὸν ὃ φίλον ἐστί,
ἔστ' ἐπος ἀθανάτων ἦλθε διὰ στομάτων. *Theognis.*

Quod pulchrum est gratum est, non pulchro gratia nulla,
Dictum immortali fluxit ab ore deûm.

καλὸν παρὰ τὸ καλεῖν, ὅτι πάντας ἑαυτὸ καλεῖ. *Muret. è Græcis.* Pulchrum ab inuitando (*dicitur*) quòd omnes ad se inuitet. *Sed Græcæ allusionis gratia verbis Latinis exprimi non potest.* φιλεῖ δὲ πρὸς τὰ χρυσᾶ πᾶς ὁρᾶν. *Suidas.* Quiuis libenter intuetur aurea .i. *splendida, pulchra:*

Aliquis loco τὰ χρύσα *legit* χρηστὰ .i. *vtilia diuerso sensu.*

Pulchriorē fumus persequitur. *Vide alio sensu positum. sub* Zazdrość z cudzego dobrá.

Nil potest placere quod non decet. *Quintil. igitur quod decet placet.*

Horis consecratum. *de re pulchra & iucunda. Nam horæ sunt deæ pulchritudinis filiæ Solis Hesiodo: & Theocrit: ait:* ὡρᾶν πεπλῶσθαί νιν ἐπὶ κεφάλαισι δοκεῦσι.

Horarum in fontibus ablutum dicas. *de pulchro poculo loquitur.*

Piękne rzęczy trudne.

δύσκολα τὰ καλὰ. *vel ut Plato* Χαλεπὰ τὰ καλά. Difficilia quæ pulchra.

Quid præclarum est quod non idem arduum? *Cicer.* ἀεὶ γὰρ τέχνη καὶ ἀρετὴ περὶ τὸ χαλεπώτερον. *Aristotel.* Semper ars & virtus circa difficilia versatur.

—— πάντα τὰ ζητούμενα δεῖσθαι μερίμνης φασὶν οἱ Σοφώτατοι.

Cuncta expetenda egere solicitudine. Dixêre sapientes viri.

Ardua per præceps gloria vadit iter. *Ouid* V. Cnotá nię ná pięćnu legą.

Pięknę á dalęy nię. Pięknę a niepożytęczny.

Pięknę kwiatęk á nię pachnię / śmáku nię pytay.

Luxuriosa vitis in frondes effunditur. *Columella.*

Vites

Vites quæ fructu carent, fronde luxuriant. *Palladius.*
Ad oculos magis quam ad vesicam pertinet. *Varro* .i. Oblectationem habet sine vtilitate. *Vesicam accepit pro marsupio, quòd ex vesica fieret.*
Salpa piscis pulcher; at insipidus. *Belloni Gesner. ex Aristotele & Plinio.*
Vultu pulchro magis quam venusto. *Suetonius de Nerone.*
Poma Iudææ (*iuxta Sodomam & Gomorrham*) *aspectu pulchra, sed leniter tacta, suliginem effundunt. Solinus. Iosephus.*
Inodora *apud Herbarios est viola grata aspectu, odore nullo.*
τῇ κυπαρίττῳ ὅμοιον. Cypariſſo ſimile. *Rhodigin. ex Plinio. nam hæc arbor aspectu est speciosa, sed fructu deformi, folio amaro, odore violento, materie rara, nec umbra grata.*
ἀδώνιδος κῆποι. *Pausanias.* Adonidis horti. *qui flores tantùm in testu brevi vernantes ferebant.* *Effertur hoc & sic:*
τῶν ἀδώνιδος κήπων ἀκαρπότερος. Adonidis hortis infructuoſior.
Pulchritudo ſine Gratijs. V. Vrodá bez vkládności.

Piękność w potrzebie niepożytczna.

τὸ κάλλος ἐν κινδύνῳ ἀχρεῖος πέλει. *A.*
Eſt in periclis forma inutilis bona.
Nil pictis timidus nauita puppibus Fidit. *Horat. Nam in tempeſtate picta nauis non prodeſt quicquam. ſiquidem vt Ouid ait:* Puppi
Inſilit, & pictos (*inea*) verberat vnda deos.
Et Horatij Nereus Paridi eleganter & delicatè compto, ait:
Nec te quam Veneris præsul orno ferox Pectes cæsariem, grataque feminis
Imbelli cithara carmina diuides, &c. *Inſtante tibi Pyrrho. Ex Homero id quo ait:*
ἦ οὐ νῦ τοι χρυσείη κιθάρις, τά τε δῶρ' ἀφροδίτης.
ἥ τε κόμη, τό τε εἶδος, ὅτ' ἐν κονίῃσι μιγείης.
Non tibi proderit cithara, & Veneris dona, coma, forma, cùm in terram deiectus multos pulcher iaceres. *Ornatu ſplendido conſpicui in bellis magis cæteris periclitantur, quia ab omnibus hoſtibus maximè petuntur, vel ipſe prædæ, vel victoriæ è proſtratis ipſis quasi duces exiſtunt aut imperatores exercitus ex ornatu ſuſpicamur eſſe. Sic 1. Reg. cap. 22. Iehoſaphat ſplendide ornatum Syri petebant, Achab regem putantes: & Scævola ſexbam Porſenæ pro rege occidit. Martialis.*
Vagina aurata aut margaritum gemmatum nil iuuat pugnantem, ſi gladius hebes aut fragilis ſit. χρυσῆ ὁ κολεὸς ἐν μάχῃ ἀνωφελής. *A.*
Inutilis vagina prælio aurea.

Piękny-ś. *Ironicè.* Piękny ták koczkodan.

τὸ καλόν. Pulchrum formoſum. *Vox puerorum ſimulo blandientium. Ex Pindaro.* χαρίεις ὥσπερ νυκτός. *Ariſtophan.* Venuſtus cadaueris inſtar.
Plura habes ſub Szpetny.

Pielgrzymowanie wiele náuky.

πλάνη εἶον τίθησι σωφρονέστερον.

Vagatio vitam reddit moratam magis vel prudentiorem.

Aliter. Plurima peregrè discitur prudentia, *vel* modestia.

Hinc illa laus Vlyssis apud Homerum.

ὃς — πολλῶν ἀνθρώπων ἴδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω.

Qui multorum hominum vidit vrbes & mores cognouit.

Eandem Horatius exemplo Virgilij transtulit ad Æneam, dicens:

Dic mihi Musa virum, captæ post mœnia Troiæ
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

Pieniądzé licá nie máią.

τὰ χρήματα ἀδιάγνωστα. Pecunia dignosci non potest ex se. *Vide in 1. Tomo Lice* ὁι νόμοι *vel* νόμοι γνώρισμα τετυπωμένοις ἐκ ἔχουσι. Nummi notam certam non habent, quia eadem nota omnes signantur. *Hanc vel illam pecuniam nemo dicere potest suam certò esse, sed marsupium ciſtam &c.*

Pieniądzé mizem nie traca. Każde pieniądze pachną.

χρυσὸς ὁπόθεν περόᾳ, εὐοδμεῖ πέλει. *A.*

Aurum vndecunque sit paratum, olet benè. *Vide dictum Vespasiani simile sub* Zyſk zkądkolwiek.

Pieniądzé okrągłe sá toczą śie. Wyda śie rychło co śie zébrało nie rychło. Pecunia οἰχεται. *Plautus & Cic.* .i. *abit, perit.* Vapulat peculium. *Seruus Plauinus expendens prodigè pecuniam in conuiuium, loquitur.*

πλοῦτος λείους ἐ ὀλισθηρούς καὶ δυσκάθεκτους καὶ διαφευκτικούς, ἀβεβαίαν ἀπολαῦσιν παρεχόμενος βεβαίαν, ἀλλ' ὥσπερ ἐγχέλεις ἢ ἰχθῦς διὰ τῶν δακτύλων ὀλισθάνουσιν οὐκ οἶδα ὅπως. *Lucian.* Diuitiæ leues & lubricæ & retentu difficiles ac fugaces, nullam ansam certam qua prehendantur habentes, sed instar anguillarum vel ſcirpentum inter digitos nescio quo modo elabuntur.

ὥσπερ ἐχῖνον λαβεῖν μὲν ῥᾴδιον, συνέχειν δὲ χαλεπὸν, οὕτω καὶ τὰ χρήματα. Velut echinum capere vtcunque facile est, retinere difficillimum; sic & pecunias. *Apud Rhodigin.* χρήματα συναγείρασθαι χαλεπὸν, χαλεπώτατον δὲ φυλάξαι τὰ συνθέμενα. *Anaxagor.* Pecunias congerere facile est, difficillimum vero eas custodire. Pecuniã qua via iuerat (*al.* venerat) eâdem ſ mita reuertisse. *Cic.* Consit (.i. *consitur, consumitur pecunia tam*) citò, quàm si tu obijcias formicis papuerem. *Plaut. quæ repente illud distrahunt. Citò quàm: pro, citiùs quàm, vel tam citò quàm, vel citò quasi si.*

Nisi tu immortale rêre esse argentum tibi. *Idem.* i. *quod vsu absumi nequeat. Potes etiã dicere ex Suida:* Non est hic Paſetis ſemiobolus. *de quo vide* Nieprzebierzść.

Pieniądzé wiele moga abo wſzędy mieſce maią. Wſzyſtkiego dokáża.

Mieszek pan, Złoty orzeł wſzędy dolécí.

Pecunia

Pecuniæ obediunt omnia. *Ecclesiastæ c. 10. Vel vt LXX. interpr. habent:* ὁ ἀργυρίῳ ὑποπειθὴς ὑπακούσεται τὰ πάντα. Argenti vilitati obedient omnia. *Symmachus autem ibi legit:* ἀργύριον δὲ εὐχρηστήσει εἰς πάντα .i. Argentum aut pecunia vtilis erit ad omnia.

Pecunia ingens generis humani bonum. *Seneca è Græcis.*

τὰ χρήματ' ἀνθρώποισι μιαίνεται,
δύναμίν τε πλείστην τ' ἐν ἀνθρώποις ἔχει. *Euripides.*

Mortalibus nil carius pecunia. Et inter homines vna plurimùm valet.

χρήματα γὰρ ψυχὴ πέλεται μελλοῖσι βροτοῖσι. *Hesiod.*

Pecunia namque est anima miseris mortalibus.

ἅπαντα τῷ πλοῦτον γὰρ εἰώθασιν. *Aristophan.*

Namque obsequuntur omnia penitùs opibus.

χρυσὸς ὁ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. *Euripid.*

Vel mille dictis præstat aurum apud homines.

Dij immortales obsecro, aurum quid valet! *Plaut.*

Scilicet vxorem cum dote, fidemque & amicos,
Et genus, & formam regina pecunia donat. *Horat.*

χρυσὸς δ' ἀνοίγει πάντα, καὶ δόξα πύλας. *Menander.*

Aurum recludit cuncta, & Orci limina.

Nihil esse tam sanctum, quod non violari, nihil tam munitum, quod non expugnari pecunia possit. *Cic. Simile est Oraculum Apollinis Philippo redditum.*

ἀργυρέοις λόγχαισι μάχου δ' πάντα κεκλήσῃ. (*al.* νικήσῃς, *non rectè.*)

Argenteis hastis pugna, sic omnia vinces. *vel* sic cuncta tenebis.

Philippus omnia castella expugnari posse dicebat, in quæ modò asellus onustus auro posset ascendere. *Cic.* Hoc verò est καπηλεύειν τὸν μάχλον *apud Æschylum.* & Cauponari bellum *apud Ennium.* i. *hostem donis corrumpere. vel ab eo corrumpi, quod Pyrrhus recusat apud Cic. ex Ennio.* Non mi aurum posco &c.

Pecuniæ peruia omnia, aureoque vel adamantinas perfringi fores *scribit Apulei.*

τὰν δρεῖαν καὶ τὰν ζοφερὰν νικᾷν χελώνᾳ. *Pollux.* (*nescio.*)

Vincitur à testudinibus Sapientia, Virtus. i. *à pecunia testudine signata in Pelopo-*

ἀ φιλοχρημοσύνα ζωάρειαν ἔλει ἄλλο ὀδέν. *Oraculum.*

Nil capiet Spartam nisi fors auri vna cupido.

Aurum per medios ire satellites Et perrumpere amat castra, potentiùs
Ictu fulmineo. *Horat. ode 16. l. 3. vbi plura in eandem sententiam habet.*

Videte quæso quid potest pecunia! *Plaut. s. vbi dives factus sum, nactus sum protinus amicos.* *Apud eundem seruus tribus nummis conductus ad fingendum ait:* Argentum hoc facit.

Pecuniosum quamuis sit nocens, neminem damnari posse, *ait Verres apud Cic.*

ὡς μεγα δυνατὸν παιδίον ὁ δίωλος! *Aristophan.*

Quam magnus est binis vbique obolis valor!

χρυσᾶ λαλοῦσ' πᾶς ἀπραξίαν λόγος,
πείθειν γὰρ οἶδε, κἂν τύχῃ μὴ λέγων. *Nazianzen.*

Auro loquente oratio omnis inefficax,
Suadere nouit enim, licet nequeat loqui. Tinnulæ rationes facillimè persuadent. *Erasm.* Дowody srebrne/ zydowſkie namocnieyſze. ὁ ὀβολὸν ὑπὲρ τοῦ θεοὺς ἄγει. *Nazianz.* Obolum supra deos extollunt.

——— Quidã memoratur Athenis Sordidus ac dines populi contemnere voces,
Sit solitus: Populus me sibilat! At mihi plaudo
Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca. *Horat.*

——— Quid enim salui infamia nummis? *Iuuenal.*

Idem Satyra 5. fingit duitem quempiam in cœna bene tract intem Trebium quendam vilem, sed pecuniosum & orbum, ac ministro mensæ dicentem:

Da Trebio, pone ad Trebium, vis frater *(Trebium alloquitur)* ab ipsis.
Illibus? *(inter cœnã & ventrē a'o est Celsi)* O nummi! vobis hûc præstat honorē.
Vos estis fratres &c. *Idem de seruis & libertis beneficio pecuniæ ad alta euectis agens, alloquatur dissensatorem:* Da Prætori, da domui Tribuno,
Sed libertinus prior est. prior, inquit, ego adsum &c. ego possideo plùs
Pallante & Licinis. *(Poëta indignans ironicès respondet.)* Exspectent ergo Tri-
Vincant diuitiæ, sacro nec cedat honori (buni,
Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis (i. *cretatis nam seruorum transmarinorum pedes creta colorabantur, teste Plinio.* Gyptios pedes hos vocat. *Ouid.)*
Quandoquidem inter nos lenitilin a diuitiarum Mutellas &c. *Hæc Iuuenal.*

Pecunia omnium dignitatem exæquat. *Cic.*

τὰ χρήματα νεῦρα πολέμου. *Demosthen.* Pecuniæ nerui belli.

Sic Cic. Vectigalia nerũos Reipub. vocat.

T. Quintius dux Romanus dixit: Philopœmenem ducem Græcorum habere manus & pedes, sed ventre carere *(i. equitibus & peditibus abundare, sed pecunia deficit.*

νεῦρα δ' ἡγεμονίας τὰ χρήματα ἀεί ποθ' οἵναν ἔλεγον. *Dion Nicæus.* Pecunias nerũos imperij esse semper dixerunt.

Martialis l. 1. ep. 11. Petit Gemellus nuptias Maronillæ
Et cupit, & instat, & precatur, & donat.
Adeóne pulchra est? immò fædius nil est.
Quid ergo in illa petitur & placet? tollis *vel* tulisse *(i. brevi moritur & diues est.*

Pecunia vel cum periculo quærenda est nobis. est enim ea multarum & magnarum voluptatum. *Cic.* τὸ νόμισμα τῇ ἐπῳδῇ ἴσον. Pecunia incantationi par, quòd omnia efficeret. *Democritus de Thumaside Lucanum.*

τὸ δ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς. *Antiphanes.*

Argentum & anima & sanguis est mortalibus.
Bacchus & argentum mutat mores sapientum. *Anonym. Rhythmic.*
Si te deficit æs, nullus es, nam pinguis nummus es. *Idem.* *Sed hæc omnia ex vsu & falsa vulgi opinione, non ex veritate & iudicio sapientum dicta intellige. vt & illa similia.* Bogactwa wielce mogą. Podarek wielce mogą.

Pienięż

Pieniędzmi bogáctwy mądry nádętié / głupi ieſt ſłuży.

Diuitiæ apud ſapientem in ſeruitio, apud ſtultum in imperio (*ſunt*) *Seneca.*

ὁ πλοῦτος (τὰ χρήματ') ἀφρονι μὲν ἀρχει, σοφῷ δε δουλεύει. *A.*

Opibus obedit ſtultus imperat ſophus. *Vel.*

Stulto imperant ſapienti obediunt opes.

Imperat aut ſeruit collecta pecunia cuique. *Horat. ſed deſe, idem ait.*

Et mihi res, non me rebus ſubiungere conor.

Pieniędzy pilniey niż cnoty.

Pieniądze głupi w przod kładźié / nie przéſtáy náiégo rádźié.

Stultorum dictum, vt & illud apud Horat. cum ironia prolatum.

O ciues, ciues! quærenda pecunia primùm. Virtus poſt nummos.

πλοῦτος διωκτέος, ἀρετὴ δε ὅταν βίος ἔῃ. *Diogenian.*

Quærendus victus, virtus vbi victus abundat.

ὅταν τοῦ ζῆν ἔνδεια, τότε χρὴ τὴν ἀρετὴν ἀσκεῖν. *Plato ex Phocylide.* Vbi iam alicui victus eſt, tum virtutem colat, exerceat.

Protinus ad centum, de moribus vltima fiet Quæſtio. &c. *Iuuenal.*

Sine me vocari peſſimum, vt diues vocer. *Seneca ex Euripide.*

πλοῦτῳ μὲ δὸς ἄνδρα σὺν κέρδει κακόν. *Sophocles.*

Nullum puto eſſe cum lucro verbum malum.

Et genus & virtus niſi cum re vilior algâ eſt. *Horat.*

κέρδος δ' αἰσχύνης ἄμεινον. *Suidas.* Lucrum pudori præſtat.

Sic apud T. rentium quidam Lenon dixit. Non te pudet vmquatus? Rt. *ille.* Minimè, dum ob rem. *Et apud Plautum dicenti:* Promiſiſti. Rt. *Leno.* Qui promiſi? M. Lingua. L. Eadem nunc nego.

Dicendi, non rem perdendi gratia hæc nata eſt mihi.

πλοῦτε θεῶν κάλλιστε & ἱμερωτάτε πάντων,

ζωόν σε ἢ κακὸς ὢν γίγνομαι ἐσθλὸς ἀνήρ. *Theognis.*

Plute pater pulcherrime & optatiſſime diûum,

Tecum qui malus eſt mox bonus efficitur. *Melius Saluianus,*

laudat eos qui [illegible] vocamus vt mali. i. contemptis pecuniis in virtutis non incidant.

Pieniędzy ſiłá niż piękná.

Tonitru imbrem antecedit [illegible] *prius verba ſunt, quam verbera adhibenda ſunt.*

Sic Socrates cùm vxor eius poſt male[illegible] aqua ipſum perfudiſſet, amicus iocabundus dixit: Nónne hoc futurum dixeram, ὅτι Ξανθίππη βροντῶσα καὶ ὕδωρ ποιοῦσ; quod Xanthippe tonans & aquam dabit?

Alioquin etiam pluuiarum tonitrua imbres præcedunt, ideò inquit Seneca. huiuſmodi tonitrua imbris venturi prænuntia ſunt. *Sed inſuper*

Plerumq; prius tonat quam fulminat. Nec ſemper poſt tonitru fulmen erumpit vt ſcimus, & idem Seneca docet. addit; omnia antequam feriantur fulmine, intremiſcere vibrante

vento. *Item.* Discant hoc, *ait*, ij qui magnam inter homines potentiam adepti sunt, sine consilio ne fulmen quidem mitti (*à Ioue.*)

Admonere (*viri sapientes*) voluerunt eos, quibus aduersus peccata hominum fulminandum est, non eodem modo omnia esse percutienda. *Hæc Seneca.*

βροντὴ πέφυκε τῷ κεραυνῷ προτρέχειν. *A.*

Plerumque tonitrua antè quàm fulmina sonant.

Huc facit apologus sub Vláponinánie *positus.* *Affine*, Vlič záraz do twárdých stow.

Pierwey niż śie gota ſpłecié.

Vulgò ad celeritatem significandam vsurpatur & verum est, si de capillis adscititiis intelligas, quos quisq; momento temporis capiti aptare potest: alioqui aptiùs tarditatem vel id quod nunquam fiet sonabit, sic prolatum Bieży śie gota ſpłecié.

Pierwße kocięta zá plot.

Sic Columella de Canibus agens: Primus, *inquit*, effetæ (*i. recens partum primum enixæ canis*) partus amouendus, quia tiruncula non rectè nutrit.

τὰ πρωτότοκα κύνεια πολλὰ ἀποβλήσεα. *A.*

Reijculus primus fœtus est caniculæ. *Sed hic sensus historicus & proprius est.* *Paræmiaco autem sensu, dictum Polonicum vsurpatur de primis experimentis & successibus parùm prosperis & operibus artificum à coniectura & fortuna, à materia, & ab instrumentis pendentibus, quæ plerumq; imperfecta esse solent. vt in arte Medicinæ, in iaculandi exercitio, in ludis aleæ varijs, talia item sunt Monetariorum Iconographorum Typographorum, & aliorũ similium ectypa quin Orationes & Pòémata tyronũ vt notũ est ex Cic. Quintil. Horat. de his rectè dicas:* τὰ πρωτοπείρων πλεονάκις ἀποβλήσεα. *A.*

Reijcula primæ sunt opera experientiæ.

εἰκὸς γὰρ ἐγχειροῦντά τι πράττειν κακῶς. *Suidas.* Consentaneum est aggredientem aliquid malè agere. Erroribus principia sunt obnoxia.

Pierwße porſanie rzeſkie, daley nic.

Gallica furia. *Italorum dictum de Gallis affert Vlpius & firmat ex Liuio, qui primas Gallorum prælia, plùs quàm virorum, postrema minùs quàm feminarum esse, dixit.* *Dejiciam Cæsar.* Vt ad bella suscipienda Gallorum alacer ac promptus est animus; sic mollis ac minimè resistens ad calamitates perferendas.

Notant & Ari. etsi. nimiam Gallorum audaciam ponens eos inter ὑπερθαλλόντως θρασεῖς καὶ μετὰ φόβου δειλούς *i.* nimis audaces, & audaces cum metu.

Nota item est gallorum gallinaceorum natura, huic loco conueniens, qui sunt pugnaces & multo pugnax Gallus audaces: vbi tamen in conflictu se impares sentiunt; admodum timidi aufugiunt. *Vide* Zwiéżát nos. Hippoceruus. *animal anterius equus, posterius cervus, hominem inijcio ferocem, post timidum notat. Plerius qui hic animal se vidisse scribit.* ἱππέλαφος. θρασὺς πρὸ ἔργου ἐστὶν ὁ πολλῶ κακός. *Eustathi.*

Ignauus ille est quisquis audax ante opus.

πάντα κακοὶ πλωῶσι. *Idem.* Omnia audent vel tentant ignaui.

κακὸς θάρρει μάλ' αὖθις, ἔπειτα δὲ φεύγει. *Epicharmus.* Ignauus initio ferocit, mox fugit. Iouis Corinthus. V. *sub* Zwieśił nos.

Pierwße potkmenie mierwa odpuśćzenie. Nie to kiedy raz.

Pierwßey omylki nie karzą.

Συγγνώμη τῷ πρωτοπείρῳ. *Diogenian.* Venia primò experienti.

Sic dices: Συγγνώμη τῷ πρῶτον ἁμαρτάνοντι. Venia primò delinquenti. *Vel.* Primus error veniam obtinet.

τῷ μὲν ἐν ἀρχῇ πεπτωκότι, Συγγινώσκομεν ἅπαντες, διὰ τὴν ἀπειρίαν. *S. Chrysostom.* Ei qui in principio lapsus est, ignoscimus omnes, ob experientiæ defectum.

Prælio victus non bello, *vel* nunquam bello. *Lucil. de Populo Romano.*

τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς, παραβαίνεσι νομοθέται. *Theophrastus.* Ea namque quæ semel aut bis accidunt, transeunt seu negligunt legislatores.

τὰ πρῶθ' ἁμαρτανόμενα συγγνώμην ἔχει. *A.*

Errata prima facillimè veniam obtinent.

Nostrates pædotribæ triuiales dicunt: Primò parcatur, secundò arguatur, tertiò ducatur.

Pierwßego targu nie opuśćay.

Mercatorum est dogma. Ne primus emptor vel licitator negligatur, eò forte quòd, vt in alio, dimidium facti qui cœpit habet. Sed quid si primus is licitator exiguum aut mediocre satis pretium offerat? respondebunt forte: Compensari posse ab alijs emptoribus quos primus aduocabit, & facile est sensim eleuare pretium, & præterea satius est mediocre pretium statim accipere, quàm maius incertum non sine dispendio & mora molesta diu exspectare. Sed hoc intelligo de mercibus minoribus multu & minoru pretij. nam pro re magni pretij primò obuium quoduis pretium accipere, stulti esset.

τὸν πρῶτον ὠνὸν κ' ἀγόρασιν μὴ παραλίπῃς. *A.*

Primus tibi emptor placeat & licitatio.

πρῶτος ἀγορασὴς ἐστι διοπώλαις. *A.*

Est primus emptor auspicatus maximè. *Affine est illud Persij.*

Tolle recens primus piper è sitiente camelo .i. *recens camelis aduectum piper eme, antè quam pretium crescat. Sed hoc ementi non vendenti dictum est.* Swieże kupie łapay. *Diuersa est vendentium industria apud Lucilium. qui ait:*

Sicuti cum ficus primus propola recentes
Attulit, & pretio ingenti dat primitu' paucos. Drogo ceń ná początku.

Pierwśy węzł niż tamte.

ὁ πρῶρα τὸ πεύκης πρότερος, Prora puppi prior. *licet gubernator in puppi sedens, prorea est dignior. Plutarchus primo Symposiaco in conuiuijs disponendis iubet seruari ordinem dignitatis personarum itemq; ætatis, virtutis, & similium. addit q; dictum Pauli Æmily qui dixit:* Eiusdem esse & armatam aciem quam maximè terribilem, & conuiuium quam iucundissimum instruere. *Apud eundem Ephori non assurgebant nec cedebant de via regi à quo creabantur, contra morem aliarum nationum.*

Tu maior

Tu maior, tibi me est æquum parere Menalca. *Virg.*

Apollonius Stoicus cùm ab Antonino Pio Imperatore ex Tiberiana domo ad palatium vocaretur, vt M. Antoninus ei in disciplinam traderetur, respondit: Non magister ad discipulum, sed discipulus ad magistrum venire debet. *Capitolin.* V. Stárßy gdnićßy.

Pićs gorßy co milczßiem kąsá.

μᾶλλον φοβητέον ἐστὶ λαθροδήκτης κύων. *A.*

Magis est timendus clanculùm mordens canis, *Iunius.*

Canem mutum & aquam silentem caue. *Gotfredus.*

——— ὀξυθυμῶ ῥέων φυλάκτης ἢ σιωπηλὸς σοφός. *Sophocles.*

Iracundum facilius est cauere quàm tacitúrnum astutum.

Strzelecki Cicha wodá. Milczy á zle broi.

Pićs ſtrożi domowy. Pićs dobry ſtoi za hayduká.

ἔμπιστός ἐστι σωματοφύλαξ ἡ κύων. *A.*

Custos fidelis corporis cuique est canis. *De hoc sic Columella.*

Canis, mutus custos, quamquam nullo ab homine mutus custos. Nam quis hominum clarius aut tanto vociferatione bellum vehementem præcaueat, quam ille latrator? quis famulus amantior domini? quis fidelior comes? quis custos incorruptior? quis excubitor inuenni potest vigilantior? quis denique vltor aut vindex constantior? &c. *quæ omnia insignibus & multis exemplis comprobare locus iste non permittit, habent tabulæ Plutarch. Ælian. Plin. Cardanus. Gesnerus. Pierius. Ideoq; olim heroibus adscitum iustæ erant canes comites, vt apud Homerum Vlyssi duo alti canes, apud Virgilium Euandro, apud Iunium Mithridati, & singulæ domus habebant canem custodem ad limina, vt suprà sub* Vlićpoſtrzeżony *ex Plauto & Varrone docui. Quin Hermolaus Barbarus vetus proverbium refert illud* Cane carere turpissimum, & contemni domum, quæ canem custodem non habeat. *Romæ Capitolij custodes erant canes, vt scribit Cicer. pro Sexto Rosc. Sicyonior Aratus Sycionius Achæorum dux in Acrocorinthi præsidiarios canes mutibus adsuet. Lycaonum seruus quoq; canes foribus alligatos docet Brodæus 4. Miscellan. c. 3. Ouid. & Sueton. Sed & in bellis canum erat vsus, ad ó vt integræ cohortes ex canibus constantes contra hostem ante aciem ponerentur apud Caspios mansos, Cymbros, Garamantes, Magnetes teste Æliano, Plin. Olao Magn. Et Pradus ait: Miles Molossorum canum. Canum nanq; omnium optimi habebantur Molossi ex Epiro, nam hi erant corpore grandi vastis faucibus, fortes & feroces contra gladiatores declamosi, odoratu acri & sagaces, vt constat ex Oppiano, Lucret. Virgil. Horatio & Molossis. Laconici Molossis propares, apud nostros autem scriptores aquè celebres sunt Canes Anglici, Hibernici, Scotici, de quibus mira scribit Hector Boëthi. & Olaus M.*

φυλαξ τε σρατιώτης τε καλὸς ἐστιν κυων. *A.*

Custodis instar militisque boni est canis.

Est lingua medicus, dominoque fidelis amicus,

Ædes custodit, fures latrandoque prodit. *Anonymus rhythmic. de Cane.*

Inter

Inter quadrupedes Canis fidelis. Inter quadrupedes Canis voluptas.
Inter quadrupedes Canis patronũ Cognoscit, veneratur, & tueatur. Ἄδηλον.

Piéściéł.

Mollis educationis symbolum est Cerigon fera Indica, *quæ catulos suos in mantica sub uberibus pendente circumfert perpetuò ubera sugentes, donec ipsi ad pastum progredi possint P. Maffeius.* *Mollis item educationis periphrases illæ sunt apud Persium interprete Casaubono;* Tenero columbo similis. *Nam olim columbi inter delicias amantium erant & Veneri sacra aues, diligenterq; & delicatè alebantur. Theophrast Athenæ. Item.* Similis regum pueris, *quam* τλασιαχὴν ἀγωγὴν. *M. Antonius appellat .i.* opulentorũ educationem. *Item Persi.* Pappare minutũ poscis .i. *labor tibi est cibum proprijs dentibus comminuere sed mansum poscis.* Mansum ex ore illi dandum est, *vel* sibi dari postulat. *Ex Lucilio apud Nonium. De talibus Chrysostom.* τί τὸ φαγεῖν ῥᾷον; ἀλλὰ ὑπὸ τ πολλῆς βλακείας πολλοὶ καὶ πρὸς τοῦτο δυσχεραίνουσι. πολλῶν δὲ ἀκούω λεγόντων, ὅτι καὶ τὸ φαγεῖν κάμαΤΟ. Quid facilius est quam edere? sed ob magnam mollitiem multi & hoc facere grauantur. multos enim audio dicentes, quoniam & edere illis fatigatio est. &c. μικρὸς ὁ σὸς ἀεὶ πῶλΟ. *Suidas. In eum qui verborum leuocinijs iuuenculus videri affectat. vel alium ita blandè & delicatè vocibus diminutis compellat.* Paruus semper tuus pullus.

Pijánica wicłi. Gebá v mego iak cholérwá. Léié iák ná kámionke. Bufél mu pátrzy z oczu / ábo tkwi z geby.

Trulleus postomis huic ingens è naribus pendet. *Lucil. elide S in prima & sexta dictione. Postomis autem est quasi prostomus Turnebo, tralatum ab equis ad potores.. Ex Vet. Cod. Donsa. sic legit.* Postomides huic ingentes de naribu' pendent. *Nostri etiam dicunt:* W kotłéw czyście trabi. Rad ábo dobrze błeńce wytrząsa.

οἱ πίνοσι μόνον βατράχων τρόπον ἐδὲν ἐδόντες. *Athenæus.*

Qui tantum potant ceu ranæ nil comedentes.

Συμποσίᾳ ναῦται καὶ κυλίκων ἐρέται. *Idem.* Conuiuij nautæ & calicum remiges. ἀεὶ λεόντιοι περὶ τὰς κρατῆρας *Diogenian.* Semper Leontini iuxta pocula. ἀμφιβέτῳ πίνουσιν. *Hesychi.* Amphitheto bibunt .i. *ingenti poculo vtraq; manu tenendo. Simile est illud Athenæi.* Φρέαρ ἀργυροῦν .i. Puteus argenteus. *pro ingenti poculo bibonum.* Magnis poculis bibere heroum erat, *vt Herculis, quem ideò in poculo naufragasse fabula sparsit, & Ptolomæi Philadelphi crater sexcentarum metretarum capax, à sexcentis viris curru ad conuiuium ducebatur. Virgil. item;* Crateras magnos statuunt. Ad armillum (*al ad armille*) rediens anus. *Plaut. .i. ad vas vinarium Festus.*

ἐκ αὐλοῦ ἀλλὰ ἵνΟ πνεύμονΟ βίον ζῶντες. *Ex Platone & Synesio.* Non hominis sed pulmonis cuiusdam vitam degentes. *De Pulmone marino Zoophyto illi loquuntur sed & pulmo animantium aliorum & præsertim hominum sitientium liquore transeunte recreatur. Hinc illud triuiale:* Cantores amant liquores. Nam pulmones calefacti & siccati clamore, humectantur potu *Plutarch. 7 Sympos.* ἐπισκυβίζω.

ὦαι & σκυθιστὶ πίειν Scytharum more bibere, seu ἀκρατοπότειν, meraciùs bibere, *Et Scythæ ἀκρατοπόται dicti, quasi meribibi. hinc* ἀκρατοποσία Σκυθικὴ πόσις. meracior potatio, Scythica potatio. ὲ κεπαλίζει. Non edit sonum epoto poculo *i. totum exhaurit. ex Athenæo. Nam modestè bibentes aliquid relinquunt quod sonum edat inuerso poculo. sed contra bibendi fallacias, excogitarant bibones legem, ne quid in poculo ad cottabum relinqueretur. Plinius.* Parthi quo plùs biberint, plùs sitiunt. *Erasm.* ἐκ πελλίδος πίνειν. *Hipponax.* Mulctro bibere. *intemperantiam & auiditatem vel copiam sonat.* ἀκροκώθωνες, *seu* ἀκρατοκώθωνες *Etymologo sunt*, qui maxima pocula ad summum plena hauriunt. *Et* ἐπικωθωνίζεσθαι *Polluci.* est intemperantiùs bibere. Cothonissare *Erasmo. Nouellius Torquatus dictus est Tricongius, quòd tres congios vno haustu biberit, spectante cum stupore Tiberio, nec leuatus est vomitione aut alia corporis parte, non respirauit, non exspuit, nil in vase reliquit, nec titubauit sermone, & pòst, matutinas vigilias obiuit. Plin.* Ciceronis Filius Bicongius eandem ob causam dictus. Idē. *Plin. Diotimus Atheniensis dictus erat* Χόην, *i.* Infundibulum, *quia infundibulo ori apposito incessanter infundebat vinum Rhodigin. Bonosius Tyrannus Romanorum, bibit quantùm nemo, semper sobrius, etiam ex vino prudentior. & legatis barbarorum propinans eos inebriabat ac secreta cognoscebat. de hoc Aurelian. dixit.* Non vt viuat natus est, sed vt bibat. *& eo suspenso dicebatur.* Amphora pendet non homo. *Vopiscus.* Æstiuè bibere *i. largiùs, quòd æstas ita requirat. Rhodigin.* Spongia bibacis typus. *Pierius. Bibonum vox:* ἡμῖν σ' ὀλβιόδωρον ἀεὶ μέθυ καὶ πόπις ἔτω. *Antholog. l. 2.*

Nobis lætificans vinū & potatio semper. *s. est. vel adsit. aut Nostrū est.* μαχάλην ἄειρε. *Hesychi. Polluci.* Axillam eleuare, *est bibere auidè & immodicè, nam bibones pocula euacuantes & inuertentes, manus cubitum eleuant sic vt alæ pateant. Apud Plautum Simo herus Pseudolo seruo ebrio dicit?*

Credo equidem potesse te scelus Massici montis vberrumos quatuor.

Fructus ebibere in hora vna. Et. PS. hiberna addito. *quæ breuior est quàm æstiua, more veterum diem in 12. horas toto anno partientium.*

Apud eundem Euclio auarus nuptias apparans conqueritur de Megadoro dicens:

Qui mihi intromisisti in ædes quingentos coquos
Cum senis manibus &c. &c. præterea tibicinam
Quæ mihi interbibere sola, si vino scatit Corinthiensem fontem potest.

Item in Curculione anui vinosæ dicit quidam. Tibi næ ego si fidem seruas mecum,
Vineam pro aurea statua statuam, quæ tuo gutturi sit monumentum. *De eadem:*
Vindemia hæc huic anui non satis est soli. *& plura ibidem.*

Quis iste fluuius, quem non recipiat mare? *Idem Plaut. de anu item multibibula.*

Martialis de Acerra ——— In lucem semper Acerra bibit. *Item in Sextilianum.*

Sextiliane bibis quantùm subsellia quinque.
Solus: aqua toties ebrius esse potes. *Item.*
Bis decies solus Sextiliane bibis. *i. 20 sestertiis constans vinum.*

Senecæ item de ebriosis ait: Bibere & sudare, (*i. sudore crapulam disiutere*) vita cardiaci est. *Cardiaci autem sunt, qui in ore ventriculi humores rodentes collectos habent, &*

sudant

sudant multùm, vnde sequitur debilitas virium & pulsus exiguus sæpe & defectio animi. quare aliqui cum cordis affectione & phrenesi hunc morbum confundunt. Ex Galeno Trallia-no &c. νῆς ἐν τῷ καπήλῳ. *Athenæ.* Animus apud cauponem.

Mens vobis in caupona. V. Obžárty. ϖεϊάγει ῥυτὸν ὃν ἀδ' ἂν ἐλέφας ἐκπίοι. *Athenæ.* Circumfert poculum quod nec elephas ebiberet.

Pijánicá žaden mądry nié będzie. Pijaństwo mądremu bacznie odeymuie.

ὁ πολὺς ἄκρατ& μικρὰ ἀναγκάζει φρονεῖν .i. *Multum vinũ, sapere cogit parùm.* Qui bibere multùm vult, sapere vult hic parùm. *Vel*

Vis bibere multum! sapere cogeris parùm.

Sapientia vino obumbratur. *Plini.* ὄινῳ φρόνησις πολλῷ ϑπισκιάζεται. *A.*

Vinum sapientiam omnem expectorat ex animo. *Ennius apud Cicer. id de pauore dixit. recentiores ad vinum non malè accommodant.*

Ebrietas insania voluntaria iucunda. *Rhodigin. ex Seneca.*

ἑθελοντὶς ἡδεῖ' ἐστὶ φρενοβλάβεια μέθη. *A.*

ἐις τὼ ἀὼὶὼ πλάσιγξ τίθετὰ τὼ μέθεω τῇ μανίᾳ. *Athenæus.* In eadem lance pone ebrietatem cum insania. Hedera Baccho sacra, *quia ut instar hederæ mentem colligat & sui impotem reddit. Pierius.*

Vide Theognidis dictum suprà, sub Brzuch tłusty. *Eiusdem est & illud.*

ἄφρον& ἀνδρὸς ὁμως ϗ σώφρον& οἶν&, ὁταν δῇ
πίνεϑ ὑπὲρ τὸ μέτρον, κἄφρον ἔϑηκε νόον.

Insipientis viri simul & sapientis est vinum, *(sed)* quando sanè bibitur supra modum, leuem *(vitiosè, ventosum, vacuum, inanem)* efficit animum.

Pijanemu świat abo wszystko w koło chodzi.

πάντα μεϑυσκομένῳ δοκεῖ ἀνέμ κυκλοφορεῖσϑ. *A.*

Ebrius in circlum credit sibi cuncta rotari.

Sic Iuuenal. de ebrio. ——— Vertigine tectum.

Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis. *Et Horat.*

——— Vt semel icto Accessit feruor capiti, numerusque lucernis.

Et solem geminum, & duplices se ostendere Thebas. *Virg. de Didone.* Adijce incertos oculos, gradum errantem, vertiginem capitis, tecta ipsa mobilia, velut aliquo turbine circumagente totam domum. *Seneca.*

τὸ μεϑύσιν τὸ ἐν ὁρῶσιν, πολλὰ φαίνεϑαι. *Aristotel.* Ebrijs vnum conspicientibus, multa videntur. *Causam esse ait motum seu turbatum sensum aspectus vt & caput à vino; quod etiam accidit, si forte prematur oculus alter & distorqueatur.*

Idem etiam dicit Lucret. l. 4. sed animum non sensum falli ait, contrà quam Aristoteles sensit, sed non rectè. τετράχας κεφαλὰς ἔχει. *Athenæ.* Quatuor capita habet, vel habere sibi videtur ebrius.

Pijaństwem grzech wymawiać prozno.

Vulgaris purgatio criminis apud Comicos est ebrietatem causando. Sic apud Terent.

Persuasit nox, amor, vinum, adolescentia. Humanum est. *Et Ouid.*
Nox & amor vinumque, nihil moderabile suadent. *Plaut. item ait:*
Quia istoc illecebrosius fieri nihil potest,
Nox, mulier, vinum, homini adolescentulo. *Sed istis dicendum...:*
Quod potu peccas ignoscere tu tibi noli,
Nam nullum crimen vini est, sed culpa bibentis, *Cato.*
πινόμενος, ζωντὶ μηδὲν ζημιώσῃ κακὸν ἔργον,
ἄλλος ἐὼν ὁ πότης, ὁ δ' οἶνος ἀναίτιός ἐστι. *Mylius.*
Adde illud Virgilij, vel vt Ios. Scaliger vult, Festi Auieni.
Compedibus Venerem, vinclis constringe Lyæum. &c. *lege totum...*
Pittacus crimen ebrij duplici pœna puniendum statuit, Aristotele teste.
Sic in Aululari Plauti adolescenti crimen excusanti & dicenti:
Ignoscas mihi — quia vini atque amoris vitio feci. *Rt. alter.*
Homo audacissime, Cū istácne te oratione huc ad me adire ausum impudens?
—nimis vile est vinū atq; amor Si ebrio atq; amáti impunè facere quod lubeat licet. *Alter in Truculento dicit:* Mihi ignoscas, quòd animi impos vini vitio fecerim. *Rt. alter.* Non places, in mutum culpam confers, quod nequit loqui.
Nam vinum, si fabulari posset, se defenderet.
Non vinum hominibus moderari, sed vino homines solent,
Qui quidem probi sunt: verùm qui improbus est, aquam si bibit...
Siue adeò caret temeto; tamen ab ingenio est improbus.
ἄλαλον μέθυσμα Ἀλεξάνδρειον πάνυ ῥᾴδιον. *A.*
Mutum calumniarier facile est merum...
ἦν ἄκρατός ᾖς πολλοῦ σὺ ἀκράτῳ ἄρχεο. *A.*
Non tu mero pareto sed tibi merum.

Pijańſtwo do nićrzadu pobudká.

οἶνος Ἀφροδίτης γάλα. *Athenæ.* Vinum lac Veneris.
Liber (i. *Bacchus*) est armiger & hortator Veneris. *Apuleius.*
Vina parant animos Veneri. *Ouid.* Nox & amor. *Idem suprà proximè.*
Adde alia Terentij & Plauti ibidem allata...

Pijáńſtwo ſkodliwe.

Intēperantia bibendi & Herculaneus ac fatalis scyphus Alexandrū condidit. *Senec.*
Vide similia exempla suprà sub Pełnić *posita. Lege & Horat. Oden 18. L. 1.*
οἶνος πινόμενος πολὺς κακός. *Theognis.*
Vinum multum potatum malum est.
Lycurgus propter multa peccata ebriorum vites excidit, Plutarch. qui id improbat.
πολλάκις ἐν οἴνῳ κύματός τις ναυαγεῖ.
Sæpe in meri quis naufragatur fluctibus. Wſtrſtu podczás kto vtonie.
Bacchus & argentum mutat mores sapientum. *Anonym. rhythmic.*

Alea,

Alea, Vina, Venus, tribus his sum factus egenus. *Idem.*

Quisquis multa bibit, is tardè debita soluit. *Garner.*

Indi similas inebriant & sic capiunt. Coruos autem venantur esu herbæ Oenanthis (vini florem sonat) Athenæus. Lege Martial. ep. 78. l. 6. de luscо potore. qui vetantibus medicis bibit & alterum qui restabat oculum amisit. Huic quadrat illud Theodecti venerei apud Plutarch. χαῖρε φίλον φῶς. Vale amicum lumen. *alij ad alia hoc accommodant.* οἶνῳ καὶ φρενόωλας ἐν ἀφροσύνῃ ἀποβάλλει. *Athenæ.*

Insanire facit sanos quoque copia vini.

Pijány bez piwá / bez winá.

Chtop z kárczmy idac wykrzyka / choć máto ábo zle pił.

ἡ ἄοινος μέθη. *Plutarch.* Citra vinum ebrietas. *Sic Theophrastus.* τὰ κεφάλαια ἄοινον μέθην vocabat. i. Tonstrinas (*vbi garrulitas maximè locum habet*) ebrietatem sine vino. Bieśiádá sucha / bez trunku. Gdzie wßyscy rzeßko gadáią / choć sobie nie popiiáia.

Est etiam ebrietas affectata & ficta. *vt dictum alterum Polonicum habet.*

Ouid. etiam dicit: Ebrietas vt vera nocet sic ficta iuuabit. *Sic enim ebrietas ab aliquibus fingitur aßatè, vt de somno suprà dictum est, & nostratibus rusticanis familiare est fingere ebrietatem. De his dici potest:* Linceßtin vel Acidulam aquam bibit. *quæ instar vini temulentos facit. Plini.* Lynceßius amnis *idem facit, apud Ouidium.*

Pijány nic nié záczái. Pijánego mczyć nié trzebá.

Kiedy śie piwo (wino) wzburzy / wßyßtko ná wierzch wynurzy.

Pełna / ná cztowiecká probá pewna.

Onerati mero quemadmodum non continent cibum vino redundante: ita ne secretum quidem, sed quod suum alienumque est, pariter effundunt. *Seneca.*

Musto dolia ipsa rumpuntur, &c. *Idem.*

Quid non ebrietas designat? operta recludit. *Horat.*

Eandem, *inquit idem.* Subsequitur cæcus amor sui Arcanique fides prodiga.

Tunc aperit mentes æuo rariſsima nostro

Simplicitas, artes excutiente deo. i. *Bacchо. Ouidi.*

Arcanum demens detegit ebrietas. *Virgil. Catalect.*

Nullum secretum vbi regnat ebrietas. *Prouerb. SS. c. 31.*

Ebrietas & amor secreta prodit. *Seneca.* ἐν οἴνῳ ἀλήθεια. In vino veritas, ἡ οἶνος καὶ ἀλήθεια. *Athenæ.* Vinum & veritas. s. *eadem vel simul sunt.*

Vulgò, Veritas vino attributa est. *Plin.* *De eodem Horat.*

Tu lene tormentum ingenio admoues Plerumque duro, tu sapientium

Curas & arcanum iocoso Consilium retegis Lyæo. *Idem de eodem.*

Reges dicuntur multis vrgere cullullis (*i. calicibus*)

Et torquere mero, quem perspexisse laborent.

An sit amicitia dignus. *Videtur sumpsisse è Platone, qui l. de Legib. dicit:*

ἐστω διαφέρῃ τὸ μεθ' παιδιᾶς πηδάλιον ἄνευ μισθοῦ ζημιώδους ἦθος ψυχῆς θεωρεῖν!
Quantò præstat ludendo & aliud agendo sine pretij iactura mores animi spectare!
i. in comportatione. Persa quidam negauit opus esse tormento ad exquirendum verum, vino enim rectiùs elici. Erasmus. Ideo Lollio scribit Horat.

Commissumque teges & vino tortus & ira.

οἶνος ἐκ ἔχει πηδάλια. *Athenæ.* Vinum caret gubernaculo, temone nautico.
οἶνος ἀνθρώποις ἔσοπτρον. *Alcæus.* Vinum hominibus speculum.

καλὸν ἔσοπτρον γὰρ εἰδὼς χαλκὸς εἰς', οἶνος δὲ νοῦς. *Eurtpides.*

Speculum quidem est æs faciei, at mentis merum.

Ex ære enim, stanno, argento, ferro, lapide fiebant specula. Plini. Seneca. Plaut. Porrò speculum Martialis vocat Consilium formæ & Iudicem faciei. *Rhodiginus.* Artis oculū.

τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ νηφάλιος, ὅπερ τ' γλώττης μεθυσθὸς ἐστι. *Plutarchus.*

Quod in corde sobrij, hoc in lingua ebrij est.

ἐν πυρὶ μὲν χρυσόν τε καὶ ἄργυρον ἔδρις ἄνδρες
γινώσκει, ἀνδρὸς δ' οἶνος ἔδειξε νόον. *Theognis.*

Aurum atque argentum sapiens cognoscit in igne,
At hominis vinum detegit ingenium.

οἶνός σε πολλὴ πολλ' ἀναγκάζει λαλεῖν,
ὑκῶν μεθύοντας φασὶ τ' ἀληθῆ λέγειν. *Athenæus.*

Vis multa vini, multa te cogit loqui, Proinde vera dicere aiunt ebrios.
οἶνος ἄνευ τε παίδων καὶ μετὰ παίδων ἦν ἀληθής. *Plato.*

Vinum & sine pueritia & cum pueritia veridicum est.

Vera dicit puer, insanus, ebrius, sopitus, amans, errans. *Ex Cic. Platone. Athenæ.*
διπλοῦν γὰρ ὡς ἔοικεν ὁ γέρων δὶς παῖς γίγνοιτ' ἄν, ἀλλὰ καὶ ὁ μεθυσθείς. *Plato.*

Non solùm enim, vt dicitur, senex bis puer fit, sed & ebrius. *Idem Plato iubebat aliquando conuiuio lautiùs instructo, vinum iuuenibus largiùs dari, ad mores eorum ab inspectore obseruante, cognoscendos.*

Pijány ná wßystko przyzwoli / wßystko pochwali.

Quod de amore dixit Theocrit. ἔρωτι τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. *i.* Amori quæ non sunt pulchra, pulchra videntur. *Idem de Ebrietate vel de ebrio dici posse censet Erasmus. Et affert ex Athenæo tale exemplum.*

Quidam ex conuiuis Anacharsidis dixit eidem: Vxorem admodum deformem habes. Cui ille: Prorsus, inquit, idem mihi videtur, sed, heus puer; Porrige poculum meracius, vt illam faciam formosam. Significans conuiuam illum hilarem factum omnia laudaturum.

— μεθυοντι τὰ μὴ καλὰ, καλὰ πέφανται. Ebrio non pulchra, pulchra videntur.

Pijány obiécuié / otrzeźwiawßy żáłuié.

ἐστι κενεὰ ὑποχέσεις μεθυομένων. *A.*

Promissa cuncta temulentorum irrita.

Talis

Talis Postumus Martialis l. 12. ep. 12. cui ille dicit: (bibe.

Omnia promittis cùm tota nocte bibisti. Mane nihil præstas Postume, mane q. d. *Poculate liberalem faciunt, bibe ergò vel manè & da liberaliter.* Obiecałeś po piiánu / dźiś nić chcęß dáć / piy poránu.

Idem l. 1. Ep. 28. castigat Fronillam, quòd sibi ebrio se in crastinum inuitanti, crediderit.

Pijány śmiały.

Vina parant animos faciuntque caloribus aptos. *Ouid.*

——— Ebrietas Spes iubet esse ratas, in prælia trudit inermes. *Horat.*

Idem amphoram vini vel Bacchum alloquens ait;

Tu spem reducis mentibus anxijs Viresque, & addis cornua pauperi.

θαρσαλέα δὲ παρὰ κρητῆρα φωνὰ γίνεται. *Pindar.*

Audax iuxta craterem vox efficitur.

Pijány wielomowny.

Fecundi calices, quem non fecêre disertum! *Horat.*

οἶνος καλοῦσι δ' ἐπιπλόους ἔπεα. *Herodotus.*

Vino subsidente (*in stomachum infuso*) supernatant verba.

Ad vinum disertus. *Cic. Plerumq; enim inter pocula disertè, ad causas seriás ineptè & elingues sunt. nempe aliud triclinium, aliud forum.*

Pilnićyßę to niż owo. Pierwßę to niż owo.

πρότερόν ἐστι τὴν πρῴραν τὸ φυράσαι. *Plutarch.* Panis confectio prorâ prior .i. *Prius panis subigendus vel pinsendus est, quàm de prora agendum. Vel. nauigaturis commeatus priùs prouidendus, quàm prora obuertenda.* Hypera pede potior & prius arripienda. *Hypera, funis est antennæ cornua regens; pes, ima claui pars. Hinc apud Suidam:* ἀφεὶς τὴν ὑπέραν τὸ πόδα ἁλιεύεις. Omissa hypera pedem in sequeris .ſ. *præpostèrè & absurdè.* εἰς μὲν ὑποδήσιν τὸ δεξιὸν πόδα προσπαρεῖσε, εἰς τὸ δὲ ποδόνιπτρον τὸ εὐώνυμον. *Pythagoras.* Priùs in calceum dextrum pedem pone, tum in peluim sinistrum .i. *priùs honesta vel vtilia aggredere, inutilia verò & iucunda posteriùs habe.*

Priùs apes abigendæ, deinde mel subtrahendum. *Agathias Græcus.*

Pictores ex facie & vultu vbi elucent mores seu indoles, imagines desumunt, reliquum corpus parùm curant. Plutarchus.

Pilność opáżna.

ἐλλείπομεν εἰς τὰ καλὰ, πλεονάζοντες τοῖς περιττοῖς. *Plutarch.* Deficimus circa pulchra vel honesta, redundantes in superuacaneis. Cum capiti mederi debeas, reduuiam curas. *Cic.* In superuacuis rebus noli scrutari multipliciter, & in pluribus operibus eius non eris curiosus. *Ecclesiastici 3.* παρεργον ὡς ἔργον, ἔργον ὡς παρεργον Superuacanea vt seria, seria ceu superuacanea .ſ. agere.

Simile. Opák wßyſtko. Przydátek nić ſtoi zá dátek. Robotá niepotrzébna.

Pilność

Pilność wczésna być ma.

Nocere sæpe nimiam diligentiam dixit *Plinius.*
Nimium vehementiùs offendit, quàm id quod videtur parum. *Cic.* Quædam etiam negligentia est diligens. *Idem.* Non amo nimiùm diligentes. *Africani dictum apud Cic. qui sic respondit militi, qui se ideò à pugna abfuisse dixerat, quòd custodiæ causa in castris remansisset.*

ἐνίοτ' ἄμεινον εἶν' ἀμελῆ ἢ ἐπιμελῆ. *A*

Est vbi videri negligentem satius est.

Sedulitas autem stultè quem diligit, vrget. *Horat.*

ἐξ ὀφέων τὴν ἀνδρομαχὴν διασκευάζειν. *Nicephor. Callistus,* Ex anguibus Andromachen concinnare. i *nimis studiosè argumenta ad rem confirmandam vel ornamenta ad exornandam undique colligere, vt sit instar feminæ nimis splendidè exornatæ & altæ, qualis erat Andromacha, id quod tangit Iuuenal. Satyra 6.* Tot compagibus altum

Ædificat caput, Andromache à fronte videbis, &c.

Manum de tabula. f. *amoue. Cic. ait:* Heus tu, manum de tabula, magister adest citiùs quam putarâmus. *Allusit ad Apellis pictoris dictum (cuius etiam meminit Plin.) qui Protogenem pictorem laudauit; sed nimiam diligentiam carpens addidit:* illum nescire manum de tabula tollere. Vel acum tamdiu quærens inuenisse. *Ex Plauto.* Putidum *apud Cic. est,* quod ob nimiam diligentiam ingratum insuauem & affectatum est *Similiter & Seneca:* Quis enim, *inquit,* accuratè loquitur, nisi qui vult putidè loqui?

ἡ μικρολογία ἀψικορον καὶ μακρολογίας ἄλλον ἐστι. *Isocrates.* Minùta diligentia fastidiosa & prolixitatis causa est. *Affine,* Μιάρά. Co wczáo. Odpoczynek.

Pilność wiéle może.

Diligentia maximũ mediocris ingenij subsidium *Seneca.* Qui instat, extundit. *Idem.*

τὸ ἐπιμελὲς πάντα δῆλα γίγνεται. *Antiphanes.*

Subigere cuncta diligentia assolet *Vel* Subiecta diligentiæ omnia seruiunt

ἡ μελέτη τὸ πᾶν. *Clobulus* Cura, commentatio, exercitatio totum est.

πᾶν τὸ ζητούμενον ἀλωτὸν, ἐκφεύγει δὲ τὸ ἀμελούμενον. *Suidas* Omne quod investigatur capitur, effugit quod negligitur.

ὀρθοῦσιν καὶ μᾶλλον ἐπωδίνουσι μέμυκαι. *Archytas.*

Emendant & parturiunt magis (*melius*) omnia curæ.

τῶ πραγμάτων ἡ ψυχὴ ἐς' ἐπιμέλεια. *A.*

Negotiorum est anima, diligentia. *Ex Gallicis Garneri. vt & illud.*

Diligentia vincit omnia. πάντα νικᾶ ἐπιμέλεια.

Exsuperat cunctas solertia peruigil artes. *Idem Garner.*

In eandem sententiam multa habet Cic. 2. de Oratore, vbi sæpiùs repetit hanc vocem Diligentia. *Affine* Praca vstawiczna

Pilnuy Żáſu. Żnáy Żáa. Żáwſe badź gotowy. Nie opuſczáy pogody.
Lépay Tomku poki ná pomku.

——— Semper tibi pendeat hamus. *Ouid. tralatum à piſcatoribus induſtriis.*

Virtus eſt, vbi occaſio admonet diſpicere. *Plaut.*

Vtcunq; ie ventus eſt, exin velum vertitur. *Idem. potes dicere vertitor.*

— καιρὸς δ' ἐπὶ πᾶσιν ἄριστος. *Heſiod.* Occaſio vel tempus in omnibus optimum.

καλὸν δὲ καιρῷ πάντος εἰδέναι μέτρον.

Res bella cuncti noſſe temporis modum.

δέχομένε τε νότε καὶ λήγοντ' Βορέαο. *Ariſtot. ſ.* δεῖ πλεῖν: εὖ πλεῖν.

Cùm ſurgit notus & ceſſat boreas, nauigandum eſt, proſpera eſt nauigatio. *Huc trahas illud Nazianzeni.* χ' παντὶ ἄνεμον λικμᾶν. Ad omnem ventum ventila

τὸ εὐδόσιμον λαμβάνειν. *Syneſius.* Arripienda occaſio.

τῆς ὥρας εὐδόσιμον ἁρπάζειν. *Elindar.* Oportuni temporis occaſionem obſeruato.

ἕως ἐστι καιρὸς ἀνθλητέον τῶν πραγμάτων. *Demoſthen.* Dum occaſio eſt arripienda ſunt negotia.

τάχιστα καιρὸς μεταφέρει τὰ πράγματα. Occaſio immutat ſtatim negotia.

ἐντὸς ἑβδόμης. *Suidas ſ.* σελήνης Intra ſeptimam. ſ. lunam. i. *ſuo tempore Athenis cautum erat, ne ante ſeptimam lunam exercitus in hoſtem educeretur. Monet dictum, ſuo tempore negotia omnia aggredienda.*

Rem tibi quam tu ſcis aptam dimittere noli.

Fronte capillata pòſt eſt Occaſio calua. *Cato.*

πρᾶγμά σοι ὠφελέον καταλείπειν φεῦγε ἀνόμη,

πρόσθε κόμην φορέει καιρὸς, μετόπιθε φαλακρός. *Mylius.*

τῇ ἀγορᾷ χρῆσθαι. Vti foro *Terent. Tralatum à mercatoribus, qui non priùs vendunt ſuas merces, quàm pretium commune intelligant.*

Vtamur foro, & quod fors ferat, æquo feramus animo. *Seneca.*

ζῇ, καὶ πῦρ. *Suidas.* Viuit *(Scintilla)* accende ignem. ſ. *antequam exſtinguatur. docet ſtatim arripiendam occaſionem.*

Nam ſi huic occaſioni tempus ſeſe ſubduxerit,

Nunquam ædepol quadrigis albis indipiſcet poſtea. *Plautus.*

καιρῷ λατρεύειν. *Phocylides.* Tempori ſeruiendum. *Vel*

Temporibus ſemper cautus ſeruire memento.

πείθου χελιδόνι. Obſequere hirundini. ſ. *ver nuncianti, & tempeſtiuè aggredere tua negotia.*

ἀπὸ καταδυομένης. *Suidas.* A ſubeunte naui portum. ſ. *mercem cape.*

Eraſmus hoc dictum Suidæ malè interpretando ad ſuum ſenſum detorſit, quod vide rectè poſitum & Latinè redditum ſub Kapiey tego zażyć co ma sámo zgnoć. *Sed tamen Eraſmi dicto Latino vti voles per me licet, ſed Græcum, aliud ſonat.*

Hanc mercatorum induſtriam docet etiam Perſius. dicens:

Tolle recens primus piper à fitiente camelo. *Nam primus emptor optima seligere potest, & vilius emere antè quàm pretium crescat, quod in fine fit mercium: potest item omnia emere & propolam agere.*

χειμῶνος ὄντος δεῖ τὸν ὄφιν δακεῖναι. *Cedrenus.* Hyeme serpentem oportet occidere. *s. gelu constrictum & fermè immobilem.*

Quando volunt, nequeunt, qui congrua tempora perdunt. *Garner.*

Prospera sors volucri corripienda manu. *Idem.*

Stultè lupus canem dimisit pollicentem se vbi pingueſceret rediturum. *Vide suprà sub* Pewnych rzeczy. *Affine* Kyká drzeć. Czás do káżdey rzéczy.

Pilnuy káżdy swego / zámechay cudzego.

Meam rem non cures, si rectè facies; num ego curo tuam? *Plautus.*

Curemus æquam vterque partem; tu alterum, ego autem alterum. *Terent.*

τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν, καὶ μὴ πολυπραγμονεῖν, δικαιοσύνη ἐστίν. *Plato.*

Res suas agere, & circa alienas non esse curiosum, iustitia est.

δεῖ τινα σκοπεύειν τὰ ἑωυτοῦ. *Heradot.* Inspicere sua quemque oportet.

γέγονας μάγειρος τὴν ἰατρικὴν ἄφες. *A.*

Mitte medicinam te coquum natum scias. *Ex apologo Gabriæ de lupo percusso ab asino cuius medicus esse volebat.* *Affine* Przéstań ná swoim.

Pilnuy ſwoi rzeczy ſwego / nie ſpuſczay śie ná drugiego.

Kto okiem nie dogrzy / mießkiem dokáży.

Rem tuam custodi. *Cato.* τὰ ἑαυτοῦ φύλαττε. *Planudes.*

Hoc erit tibi argumentum semper in promptu situm.

Ne quid exspectes amicos quod tute agere possies. *Ennius apud Gellium.*

Sibi quisque ruri metit. *Plaut.* Sibi quisque in iure cauet. *ICti.*

Ades tritico tuo dum molitur. *Gallorum dictum Garner.*

Affine Oko páńſkie. Cudze rzecé. Cudze oko.

Pilny bárzo abo nazbyt roboty rzemieśnik.

Pilno/ wytworníć wßyſtko czyni.

Manum tollere de tabula nescit *nisi ar Protogenis, vt suprà dictum est.*

Ad Aristophanis vel Cleanthis lucernam lucubrat. *Varro. Nam horum summa diligentia in lucubrando erat, vt & Epicteti suprà sub* Vlić pomożé to nic.

τὸν λύχνον ὄζειν τὰ ποιήματα αὐτοῦ. Lychnum aut lucernam olent opera eius. *de Demosthenis enthymematibus id iactabatur. vt & illud.*

Plùs olei quàm vini consumit, *s. olei in lucubrando, vini in potando.* λυχνοῦχος, *in Græcis est.* Ad vnguem castigat omnia. *Horat.* ἐξονυχίζει πάντα.

Ne quid hiet, ne quid protuberet angulus, æquis

Partibus vt cohæant, ne quid deliret amussis. *Virgil. Catalect.*

In quadrum

In quadrum redigere omnia. *Cic.* Ad perpendiculum exigere. *Idem.* Ad libellam & regulam exigere. *Plinius.* Ad amussim exigere. Ad æquilibrium æstimare. Libruli perpendere. *Gellius.* Facta transacta omnia *Terent. i. nil omissum quod ad negotium bene conficiendum requirebatur. Vtitur Cic. Et ICti.*

Pioſnká naprzyiemnicyßa káżdemu / gdy go chwalą.

ἴπαινος ἑαυτῷ ἄκουσμα ἡδιστον πάντος. *Xenophon.*
Laus propria omnium dulcissima auditio, vel auditu.
τὰς ἐπαινέσεις ἡδιον προσδέχονται πάντες τ̃ ὀνειδιόντων. *Demosthen.*
Laudantes omnibus gratiores sunt quàm reprehendentes.
At pulchrum est digito monstrari, & dicier: Hic est. *Persius.*
Themistocles, cùm ex eo quæreretur, quod acroama aut cuius vocem libentissimè audiret? respondit: Eius à quo sua virtus optimè prædicaretur. *Cic.*
Quem ego currum (*triumphalem*) aut quam lauream cum tua laudatione conferrem? *Idem Cic. Catoni scripsit.* *Affine,* Miło gdy nas ſtuchaią.

Piſmo tácne.

—— Sane mea carmina Sexte Grammaticis placeant & sine Grammaticis. i. *sine interpretibus, quorum hoc munus est. Martial.*
Non opus est nostris —— Apolline libris. *Ex eodem.* ὐ δεῖται τ̃ Ἀπόλλωνος.

Piſmo ábo piſáme trudne / ßpétne.

Vix hoc Claranus aut Modestus (*Grammatici*) intelligat. *Ex Martiali.*
Non lectore tuis opus est at Apolline libris. *Idem Martialis.*
μηδὲ τ̃ πύθιον Ἀπόλλωνα τᾶυτα νομίζω. *Athenæus.*
Ne Pythius quidem Apollo hæc intelligat, dignoscat arbitror.
Has non nisi Sybilla legerit. *Plaut. de epistola à muliere turpiter & vitiosè scripta.* *Item.* Has gallina scripsit. Piſmo ßpétne. to do czytánia trudne. Ják kokoßy pogrzébały. *Phaorinus apud Gellium adolescenti obscurè loquenti ob affectationem antiquitatis ait:*
Tu perinde quasi cum matre Euandri nunc loquare, sermone multis ab hinc annis iam desito veteris; quòd scire atque intelligere neminem vis quæ dicas. Nonné homo inepte abunde id consequereris tacendo? &c. Viue ergo moribus præteritis, verbis præsentibus. *Plura si voles leges in 1. Tomo sub* Mowá trudna. & *Hic sub* Trudna tó gadká.

Piſzęć na ſkypié .ſ. nieprzyiemny.

κακὴ μοῦσα. *Suidas.* Carica Musa seu cantilena. Zatoſna pioſnká.
κακῶν μοῦσ. *Plato. Athenæ.* Caricum melos seu canticum.
κακὰ αὐλήματα. *Aristophan.* Caricæ tibiæ, soni, cantus.
γίγγρα. *Pollux.* Est Tibia stridula & insuauis soni *apud Cares, cum qua funera deducebantur.* ἐπικήδεια ᾠδή. *Plato.* Funebris aut lugubris cantio.
Transfertur dictum Græcum ad ingratam orationem vt Polonicum ad intempestiuam hilaritatem.

tatem. *Sic Ecclesiastic. 22.* μουσικὰ ἐν πένθει ἀκαιρος διήγησις. *i.* Musica in luctu intempestiua seu (*vt vulgata editio habet*) importuna narratio. ἐν πενθοῦσι παίζειν, γελᾶν. *Demetr.* τοῦτο ἐστὶν ἀκαιρον ἐστί. *i.* Inter lugentes ludere, iocari, ridere, intempestiuum est.

ὁ ναῦλα κωκυτοῖσιν ὁ λύρᾳ φίλα. *Sophocles.*

Ingrata nabla, ingrata lugenti lyra,

μαρμαυδυνος θρηνητηρ. *Æschyl.* Marmaneynus tibicen. *f* lugubre sonans. μυσιον αὐλητοῦ. *Idem.* Mysiorum more inclinare, *qui vt & Phryges luctui apti. Simile illud:* Thuscus tibicen *qui canebat cùm reus cædebatur. ex Athenæo. Nostri etiam de ingrato terrore vel cantu dicunt.* Jak w tą trąbił.

Confer. Vlam śie iak piszczék. &c. Prożno temu strzyżáć.

Piszczé w miech / wtoiżt / schował Pan idzié. Mistrz idzié.

Cyt. Robus ná wroblé.

Dictum hoc quadrat in eum qui pudore vel timore perculsus, libertatem & licentiam in loquendo vel agendo comprimit.

Tum pietate grauem ac meritis si forte virum quem
Conspexêre, silent arrectisque auribus adstant:
Ille regit dictis animos & pectora mulcet. *Virg. de populo tumultuante cõpresso.* ὥσπερ δμωιδες ἐν τῃ οἰκιῃ θορυβεῦσες, ἢ παιζουσες, ὅταν ἐξαπιναιως αὐτοῖς ἡ δέσποινα ἐπιστῇ, πτοηθέντες ἐφησυχάζουσι. *Hippocrates.* Quemadmodum famulæ in domo tumultum & seditionem excitantes, cùm repente ipsis hera superuenit, pauidæ conquiescunt. κρείσσων ὁ καπτων δίκαν τὰν πρόσθεν ἀνήρ. *Pindar.* Potentior vir fœdat præcedentem litem.

Quadrat & illud. Foras Cares &c. *sub* Piatek gośćić rozgania.

Huc illa. Negry quidem. Digito compesce labellum. Manum ad os apponere. *Cic. & talia posita suprà sub* Milczący. Milczeć.

Piszczy mi to w vszach. *Idem* Pamietam to. *vel* Frasuie śie o to. *Græci dicunt similiter.* ἠαυλόν μοι ἔστ' ἐστὶν. ἠαυλον ἔστ' ἔχω. *Aristotel. Plutarch.* Sonat id mihi in auribus tibiæ instar.

ἡ φωνὴ τ' ἀκουσθέντων ἠαυλοῦ ἔπι. *Lucian.* Vox rerum auditarum adhuc mihi ceu a tibijs sonat. *Cicero etiam dixit.* Personare aures vocibus. *Et Horat.*

Est mihi purgatam crebrò qui personet aurem.

Item. Angor animo de hac re. *Cic.*

Przy piwo ćśtiegoś nawárzyć.

Túte hoc intristi, tibi omne est exedendum. *Terent.*

αὐτοὶ χελώνας ἐσθίετ' οἱας εἵλεσθε.

Ipsi testudines edite qui eas cepistis. *Vel.*

Testudines qui prendidistis comedite.

Leniter, ex merito quicquid patiare, ferendum est. *Ouidi.*

Potest

Potest huc trahi & illud Plauti. Eodem poculo bibat senex.
Et illud vulgare Marsi & Erasmi. Colo quod aptasti, tibi ipsi nendum est.

Pareto legi quam quis ipse sanxerit. *Ausonius. ex IC. Sic* Caleucus legem suam in adulteros latam, oculo amisso seruauit. *Ælian. & Valer. Max. teste.*

Affine, Sam sobiè winien.

Pły przedymaiąc .i. ostrożnie / skromno.

Βάκχου μέτρον ἄριστον. *Epigrammat.* Vini modus est optimus.

At ne quis modici transiliat munera Liberi,
Centaurea monet cum Lapithis rixa, super mero Debellata. *Horati.*
Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.

Blitea & lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam. *Plaut.*

Modus matulæ. *subaudi*, sit, *vel* tenendus. *Varro. hæc namq; quantitatem potus ostendit. quare non plùs bibatur, quam capere possit hoc vas moderatæ capacitatis.*

Præclarè Callisthenes Philosophus apud Plutarchum, cùm ingens poculum in conuiuio Alexandri, eodem nomine dictum, ordine ad ipsum peruenisset, dixit: ὁ δὲ λομαι πὼν ἀλέξανδρε ασκληπιὸν δεισθαι. Nolo bibẽs Alexandrũ (*poculũ*) Asclepio (*medico*) indigere.

Non vinũ hominibus moderari, sed vino homines solet, qui quidè probi sunt. *Plaut.*

οἶνον πινόμενον πακλὸς, κακὸς· λῷ δὲ ἓς αὐτὸν
τὰ ἴνη ὄπισσομένως, ὁ κακὸς ἀλλ' ἀγαθός *Theognis.*

Vinum potum multum malum: si verò quis illud
Bibat sobriè, non malum sed bonum est.

ἀπυθάκωτος ὁ τραπέζης κύλιξ. *Eustathi.*

Fundo carens remouetur à mensis calix.

ἀπυθὲς κύλιξ ὅπὶ τραπέζης ὁ τιθέμενος. *Phalereus. Idem dicit, præcipiens vt amoueantur à mensis pocula capacia, ebrietatis incitamenta, itemq; homines ebriosi & garruli. Nam fundo carens calix duobus modis intelligitur, vel pertusus in fundo qui nunquam impletur, & hic notat ebrium; vel pede basiue circa fundum latiori, cui calix innititur, carens, ac proinde futilis, & hic garrulos significat.*

Dionysium (i. *Bacchum*) æquore mergendum, *oraculo redditum esse scribit Rhodigin. Sensus enigmatis erat:* Vinum aqua præsertim verò marina miscendum esse, vt suauius & salubrius sit, *quod etiam scribit Plini. Columel. Palladius. Et Varro.* Libero patri delphinos appingi solitos *scribit.*

Huc facit illud ex Epigrammate Meleagri de Baccho aut vino.

τέτνικα συν νύμφαις βρόμιος φιλος· λῷ δὲ νιν ἔργῃ
μίσγειος δεξῃ πῶρ ἔτι καιόμενον·

Proinde cum lymphis Bacchus gratus, si verò abstinueris
Miscere, recipies ignem ampliùs ardentem.

Quantùm verò vino addendum sit aqua, docet Hesiodus illo versu.

τρὶς δ' ὕδατος πρόχεειν, τὸ δὲ τέτρατον οἴνου.

Tres miscebis aquæ partes, sit quarta Lyæi.

Apud Athenæum item celebrū est Senarius ille quem etiam habet Plautus.

ἢ πέντε πίνειν, ἢ τρία, ἢ μὴ τέσσαρα.

Vel quinque bibito, vel tria, at ne quatuor. *Hoc dicto monebant diluendum esse aqua vinum, sic vt ad duos cyathos vini vnus aqua adderetur, & ad quinq;, duo. Vnde & illud apud eundem Athenæum.* Χαῖρε πέντε καὶ δύο. Salue quinque & duo. *Quatuor autem cyathorum numero abstinebant prisca superstitione, credentes numeros impares meliores & ad omnia efficaciores esse. vt etiam Plinius scripsit. l. 28. c. 6. Adde Horatium qui ait:* Tribus aut nouem Miscentur cyathis pocula commodis. *Tres cyathi ad numerum Gratiarum spectant, Nouem ad numerum Musarum.*

Ter bibe vel toties ternos, sic mystica lex est. *Ausonius.*

Interpretatur illum Senarium Græcum & Plutarchus 3. Symposiaco. Aristophanes autem ex Minerua præscripto diuersum temperamentum vinis affert dicens: ἔγχει πίειν κεκραμένον τρία καὶ δύο. Infunde ad bibendum miscens tria & duo. *i. tres aquæ partes & duas vini. Lege si lubet apud Senarium in Librum Iudith, documenta aurea circa conuiuia, valetudini & conscientiæ vtilissima, & præsertim ad euitandam ebrietatem insignes industrias ac incitamenta.*

Affine, Σκεμμιέ ζάζγμαγ. Roskoßy skromnie.

Piy zle, dopiteß ßis lépßego.

πίνειν θέλων τὰ γλυκέα οὖτε τὰ πικρά. *A.*

Amara bibito si bibere dulcia cupis.

γδυσάωτω γλυκέων ἔμπας ὁ τὰ λοιπὰ γδύσας. *A.*

Dulcibus ille frui dignus, qui exsorpsit amara.

Apologus est vulgaris de Vulpe qua Lupo ostendit in puteo Lunæ effigiem dicens esse suauem placentam, quare, Bibe, *inquit,* aquam & placenta trueris. *Epimythion.*

λυπηρὰ τλῆθ', ὥστ' ἀπολαύειν ἡδέων. *A.*

Tolera molesta, si frui iucunda vis. V. Bto ni'é ſtrpßrowat zlego. &c.

Ptáć, mé płacz. Ptaćić tu mé płakáć trzebá.

Nisi tu illi drachmis (al. *lacrumis pro lacrymis priscè*, fleueris argenteis. &c.

Non pluris refert, quàm si imbrem in cribrum geras *Plaut.*

δραχμαῖσι κλαίειν ἀργυρείοισιν χρεών. *A.*

Drachmis oportet lacrymari argenteis.

Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia,

Nam istoc quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,

Apud nouercam querere. *Idem.* Dicta non sonant. *Idem.* *Dic aptùs.*

Lacrymæ non sonant. *i, instar argenti aut æris.*

οὐκ ἠχεῖ τὰ δάκρυα ἐὰν μὴ ἀργυρᾶ. *A.*

Argenteæ nisi lacrymæ sint non sonant.

οὐκ ἔστι λυπὴ δάκρυσας' ἐὰν μὴ ἀργυρᾶς. *A.*

Argenteæ ni sint lacrymæ, pretio carent.

αὐθότεν καλάβαλε. *Plato.* Hic depone. *Vel* αὐτοῦ καταβάλε *Athena.* Hoc ipso loco depone. i *præsentem pecuniam numera. Erasm.* A te vel indidem numera. *Canterus. qui etiam* Teipsum inspice, *explicat.*

Płáć iakowy zmyślony Płáczé choć mu śię nié chcé.
Płáczé gdy kto pátrzy.

κροκοδείλε δάκρυα. *Photius.* Crocodili lacrymæ. *de lacrymis fictis, vel de eo qui simulat tibi dolere malum quod alteri intulit vel molitur. Nam crocodilus lacrymatur deuoraturus hominem. quanquam id alij aliter narrant.*

πρὸς τ μνημῆς τάφον δακρύει. Ad nouercæ tumulum lacrymatur.

Lacrymæ nec cessant nec fluunt vnquam tam turpiter quàm cùm finguntur. *Seneca.*

Hæredis fletus sub persona risus est. *P. Syrus. Lege Martial. l. 1. ep. 34.*

Quò non ars penetrat? Discunt lacrymare decenter,
Quoq; volunt plorant tempore quoq; modo. *Ouid. de feminis.*
Vt flerent oculos erudiêre suos. *Idem.*

Credidimus lacrymis. an & hæ simulare docentur?
Hæ quoque habent artes, quàque iubentur eunt. *Idem.*
Et fletum inuitis ducere luminibus. *Propertius.*

Præficarum lacrymæ *pro fictis. de quibus sic Lucil.* Mercede quæ
Conductæ flent aheno in funere præficæ
Multò & capillos scindunt & clamant magis. *Et Horatius.*
Vt quæ conductæ plorant in funere, dicunt,
Et faciunt propè plura dolentibus ex animo — *Simile illud Diogeniani.*

μεγαρέων δάκρυα. Lacrymæ Megarensium virginum, *quas complures Clytius Megarensis ad deplorandum fratris filiæ suæ Corinthum miserat.*

Alter id ex eo orat Suidas dicens: apud Megarenses fuisse allij magnam copiam, quo confricato lacrymæ subitò excitantur. Vnde & illud.

Cepe dedit. *Aristophan.* Allium olfecit. *Item.* κρομύων ὀσφραίνεσθαι. & κάπτειν ἔστιν *apud eundem.* Cepas odorari. Cepas edere. *de lacrymis coactis. Simile habet Cicero ex Columella. S. Sinapi lacessitum. Columel. sic habet:*

Seque lacessenti fletum factura sinapis.

κλαυτὸς, ἐλως *Athenæo.* Ficte flens cum risu. *Luctum funebrem nimium & superstitiosum ridet Lucianus lib. de Luctu. Affine,* Dźiećdźicowi płáczącemu nić wierz.

Płáć rzćhto vstáić.

Lacryma nil citiùs arescit. *Ap. Hermog. Rhetor apud Ciceronem.*
ὀδὲν ταχέως δάκρυον ξηραίνεται. *A.*
Arescere nihil lacrymis citiùs solet.

Płáć rzéć ludzka.

—— Mollissima corda Humano generi dare se natura fatetur

Quæ

Quæ lacrymas dedit. hæc noſtri pars intima ſenſus. *Iuuenal.*
Naturæ imperio gemimus, cùm funus adultæ Virginis occurrit. *Idem.*
Et lacrymæ proſunt, lacrymis adamanta mouebis. *Ouidius.*
Lumina, quod potuit, lacrymis impleuit obortis. *Idem.*
Homini illico lacrumæ cadunt, quaſi puero, præ gaudio. *Terent.*
Apud eundem ſenex bona de filio audiens ait: Oh, lacrymo gaudio.
——— αγαθοι δ' ἀεὶ δακρυες ἄνδρες *Zenodot.* Boni viri lacrymabiles.
Cùm M. Antonius fleret educatorem ſuum mortuum & ab aulicis ab officio pietatis reuocaretur, Antonius Pius Imp. dixit: Permittite illi vt homo ſit (i. vt fleat) neque enim vel Philoſophia, vel Imperium tollit affectus. *Capitolinus.*
Primam vocem ſimilem omnibus emiſi plorans. *Sapientiæ c. 7. Obſeruatum ait Philippus de Berlaymont. à non paucis, infantes mox natos plorantes, qui mares ſunt, deinceps voce ſonare A; qui verò feminæ E, vt illi Adæ, hæ autem Euæ ſe poſteros fateantur. Brutus etiam multi fletum attribuunt. Equis Homerus. Virgil. Sueton. Plin. Iſidorus Cambus Oppian. Q. Calaber. Leonibus Plin. Lucreti. & alius alij, ſed id impropriè & ſententiæ adulator. è prodigioſè fictè, certè longè diuerſo ab humano fletu.*

Płacz trzech niewieścia

Didicêre flere feminæ in mendacium. *P. Syrus. Vel vt Eraſm. legit.*
Dediſcere flere feminam, eſt mendacium. *Sed eodem tendit.*
Nam lacrymis ſtruit inſidias dum femina plorat. *Cato.*
ἀνδρὶ γυνὴ κλαίουσα λοχᾶν δολόεντα φυτεύει. *Mylius.*
Vberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atq; expectantibus illã. Quo iubeat manare modo. *Iuuenal.*
Néue puellarum lacrymis moueare caueto,
Vt flerent oculos eruditè ſuos. *Ouid.* Quoq; volunt plorant tempore (quoq; modo *Iuu.*
Hæc verba (*tua irata*) me hercule vna falſa lacrymula.
Quam oculos terendo vix vtexpreſſerit: reſtinguet. ſ. *femina. Terent.*
Sic fecit Dalila Samſoni Iudicum c. 14. Præter lacrymas habent alia arma femina.
ἡ γλῶσσα, κ' εἶδος, καὶ δάκρυ, ὅπλα θηλυκά. *A.*
Sunt lingua, forma, lacrymæ; arma feminæ.
Lyciorum legiſlator præcepit ſuis vt in luctu veſte muliebri vterentur, indicans luctum rem muliebrem eſſe. *E Plutarch.*

Płacz w nieſzczęściu niepoż. tężny. Rady niepłaczu w przygodzie trzeb.

Nam ſi lamentis alleuaretur dolor, Longoq; fletu minueretur miſeria,
Tũ turpe lacrymis indulgere nõ foret, Fractaq; voce diuûm obteſtarin rem
Tabifica donec pectore excelsét lues: Nûc hæc neq; hilũ de dolore detrahũ
Potiuſq; cumulum miſeriis adijciunt mali. Et indecoram mentis mollitiem
arguunt. *Accius* ὃ γάρ μ' ἐχεῖς πέλεσαι κρυερὸν γόον. *Homer.*
Nulla eſt vtilitas miſerabilis ploratus.
ἐς τὰ δάκρυ' ἡμῖν τ' κακῶν ἦν φάρμακον, ἀεὶ

ἀεί θ' ὁ κλαύσας τῶ πονεῖν ἐπαύετο,
ἠλλαττόμεσθ' ἂν δάκρυα διδόντες χρυσοῦ.
νυνὶ δὲ τὰ πάντα πράγματ' αὐτὴν τὴν ὁδὸν
ἐάν τε κλάῃς ἄν τε μὴ, πορεύεται. &c. *Philemon.*

Si lacrymæ nobis pharmacum malorum essent,
Commutaremus vel mercaremur lacrymas dantes aurum;
Nunc omnia eadem via, siue fleas, siue non, eunt &c. *Vel vt Trabeas.*
Here si querelis, eiulatu, fletibus. Medicina fieret miserijs mortalium;
Auro parandæ lacrymæ contrà forent.
Nunc hæc ad imminuenda mala non plùs valent,
Quam nænia præficæ ad excitandos mortuos.
Res turbidæ consilium non fletum expetunt. *Idem Græcè accipe.*
βελὴν ὀλλυμὲν πράγματ', ἐ δάκρυ' ἐνδέῃ. *A.*

Vbi remedium deficit, Planctus tuus nil proficit. *Garner.*

Ptaszę lédá o co. by mu pálęczákrzywił

Passerem mortuum fleuit Clodia seu Lesbia Catulli. *de qua ille sic:*

O miselle passer! Tua nunc opera meæ puellæ
Flendo turgiduli rubent ocelli, *De eadem Iuuenal.* Cuius
Turbauit nitidos exstinctus passer ocellos.

Crassus Romanus murænam mortuam fleuit. *Ælian.*

Fidus Cornelius cùm eum in Senatu Struthiocamelum depilatum Corbulo dixisset fleuit. Seneca. Offendimur si quis sermonem nostrum imitetur, si quis incessum aut vitium aliquod corporis aut linguæ exprimit. &c. *Idem.*

Puerile est flere ob minimas molestias. *Hinc Horatius de se.*
An si quis atro dente me petiuerit Inuitus vt flebo puer?

Ptákáć mi kazéß / á sam śie ś. nicieß.

Jéśli sam nię wydaß ptáczu / nię poruszyß go w słuchánczu

—— Si vis me flere, dolendum est Primùm ipsi tibi, tunc tua me infortunia
Si dicentis erunt fortunis absona dicta, (ædent. *Horat.*
Romani tollent Equites peditesque cachinnum. *Idem.*
—— Tristia mœstum Vultum verba decent. *Idem.*

Multa de his Rhetores præcipiunt. vt Cicer. 2. de Orat. Et Aristotel. qui lib. 3. Rhetoric. ait: Συνεμπαθεῖ ἀεὶ ὁ ἀκούων τῷ παθητικῶς λέγοντι. Similiter semper afficitur auditor, ei qui cum affectu dicit. *Plura idem. L. 2. c. 8. de Commiseratione.*

Ptákáć nię mośći / Twárdy do płaczu. Jáś z kámienia izá nię kámię.

In Pseudolo Plauti adolescens luxu perditus lamentans ob æris inopiam seruo dicit:

CA. Quin fles? *S. mecum.* PS. Pumiceos oculos habeo, non queo
Lacrymam exorare vt exspuant vnam modò.
CA. Quid ita? PS. Genus nostrum semper siccoculum fuit. Ξηρόφθαλμοι.

Potest hoc trahi ex eiusdem Aululariæ illud: Pumex non æquè est aridus atquehic. *Sed ille de parco sene dixit.*

κρόμμυα αὐτὸν δεῖ ἐσθίειν, ἢ ὀσφραίνεσθαι. *ex Aristophane.* Cepas vel allium edere vel olfacere illum opus est .s. *vt fleat.*

Plécíčß. Plécíčtáknámekach. Smtoćśieośo. Nátzymuśie. Plotkáś. Tricas Tellenas conduplicas. *Arnobi & Varro. à Telleno quodam nugatore qui & versificator ineptus & tibicen insulsus erat.* ἄσδε τὰ τέλληνος .s. παίγνια. Cane Tellenis ludicra. Id quod neque est, neque fuit, neque futurum est mihi prædicas. *Plaut.* Quæ neque fieri possunt, neque fando vnquam accepit quisquam, profers. *Idem.*

Nugas theatri, verba quæ in Comœdijs
Solent lenoni dici, quæ pueri sciunt .s. narras. *Idem.*

Deliramenta loqueris, *Idem.* Inanilogus es. *Idem.* Nugas blatis .i. *blateras. Idem.* Interdum inepte stultus es. *Idem* Vigilans somniat. *Plaut.*

ὀνείρατά μοι λέγεις. *Lucianus.* Somnia mihi narras. *Plaut. Terentius.*

ὀνειροπολεῖ καθεύδων. Somniat vel diuinat dormiens.

Cantherino ritu adstans somniat. *Plaut. .i. nugatur, delirat.*

Nam equi & præsertim cantherij somniant, stantes q; dormiunt. Rhodigin. ex Aristotele.

ἀδολεσχῆς ὁ τὰ νυκτὸς ἑαυτῷ ἐνύπνια τῦτο δηγεῖται. *Theophrast.* Nugator quod noctu vidit somnium narrat. *Thrasimedes auctore Plutarcho Theopompo & Tertulliano nunquam somniauit. & Atlantes teste Herodoto, Plinio, Tertulliano.*

ζευλιᾶν. *Aristoph. Cic. est more senum delirare, nam Sibylla annosa erat, (non vaticinari vt alij exponunt) Magius.*

ἑαυτῷ ὀνειροπολεῖ. Sibi ipse somnia interpretatur.

ὀρέστου ἐνύπνιον δηγῆ. *Galen.* Orestis somnium enarras.

εἶτα ἐξηγειρόμην. *Aristophan.* Deinde expergiscebar. *Vsurpamus hoc cùm quis aliquid incredibile narrauit. Significat enim vana & somnio similia fuisse quæ relata sunt. quo modo nostri dicunt.* Éáta baykś. *Huic Aristophanis dicto Erasmus vult simile esse illud Ciceronis.* Ille discessit, ego somno solutus sum. *Sed dictum Ciceronis seu Scipionis apud Cic. est positum post relatum verum somnium, in quo non fabulosa, vt vult Erasmus, sed ex mente Cic. vera & seria de immortalitate animorum & futura vita post mortem (esto admistis Platonicis cœlorum concentibus) grauiter & prudenter referuntur. Potest tamen huc trahi.* ἀδολεσχεῖν καὶ ἀερομετρεῖν. *Xenophon.* Nugari seu garrire & aërem metiri.

καινὸς ἐτοσὶ παλαιφάτος. *Athen. de coquo glorioso (qualis in Pseudolo Plauti.)* Nouus iste Palæphatus. Plotkś. *Nam vetus Palæphatus scripsit fabulosas narrationes & de rebus incredibilibus. Talis est apud Lucianum Vera historia fabulosissimus nugis refertissima.* γραϊκὰς ὁμοῖα μυθολογεῖς. *Nazianzen.* Caniciei similia fabularis .i. qualia solent senes.

γραῶδη ἱστορεῖς μυθάρια. Aniles infert fabellas. *Olympiodor. de Platone.*

σοφίζεται

ζοδίζεσθαι τὸ ἓν τρία ποιῶν *Vlpian. Rhetor.* Argutatur ex vno tria faciens. Plěčiě.
τραγελάφους πλάσει. *Aristophanes.* Tragelaphos, hircoceruos fingit.
Quisquilias volantis venti spolia memoras, *Cæcilius.* λῆρον ληρεῖς. Nugas nugaris.
ἴσκε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. *Homer.*
Plurima narrabat figmenta simillima veris.

In Plauti Rudente multa talia dicta simul congeruntur, vbi piscator qui perdita reperit, agit de heuretro cum domino rerum perditarum, hoc modo.

Pi. Quid dare velis, qui istæc tibi inuestiget indicétque?
Eloquere properè celeriter. D. Nummos trecentos. P. Tricas.
D. Quadringentos. P. Tramas putridas. D. Quingentos, P. Cassam glandem.
D. Sexcentos, P. Curculiunculos minutos tabulare.
D. Dabo septingentos. P. Os calet tibi, num git frigefactas?
D. Mille dabo nummos. P. Somnias. D. Nihil addo abi. P. Igitur audi.
Si hercle abiero hinc, hîc nõ ero, D. Vin' centũ & mille. P. Dormis. &c.
Campas dicis .i. *nugaris, apud eundem aliquoties legit Taubman. Scagil. Longolius. Palmer. eo modo campas i. erucas, quo suprà idem dixit Curculiunculos.* *Assine*, Plotki.

Plodność wielka / ábo vstáwiczna.

Βοίδιον βασιλικὸν. *Diogenian.* Bucula regia. *quæ sex eodem partu vitulos edidit Ptolomæo iuni. regnante.* Lepus superfætans. ὁ λαγὼς ἐπικυεῖν. V. Jědno schodźi.
Gallina item & Ouum, *Symbola sunt facunditatis apud Pierium, vtpote quæ aliquando singulis diebus bina & trina oua edunt. quin repertam ait gallinam, quæ vno partu 18 oua edidit, ex quorum singulis binos pullos incubando exclusit.*
Idem. Sinapi fæcundissimam *docet, & ex SS. libris clarum est.*

Plonne ábo mé trwále rzéczy.

ὑπηέμια ᾠά. *Aristophan.* Subuentanea oua. ζεφύρια. *eadem.* (*Plaut.*
ἀνεμοφόρητα *Cic.* res leues, inanes, quæ vento arripiuntur. Flocci. Tramæ putridę. Pappi volantes. Fila aranęæ. *Lucret.* ἰστὸς ἀράχνης. *Theodoret.* Tela aranęæ.
κυπαρίττου καρπός. *Theophrast.* Cyparissi fructus. *qui exilis est inelegans & dilabidus. Plinius.* Fumus. Somnium. τὸ καπνὸν καὶ ὄνειρον καὶ ἄνθος χλόης .i. Fumum, somnium, florem herbæ *vocat Nazianzen.* vitam hominis.
κερδαίου πλάττου *Diogenian.* Figuli opes. τενεδίου κέραμος. *Dio Chrysost.* Tenedium fictile. *quod admodum fragile est.*
Nebulæ in pariete. *Ausoni.* Fumi vmbra. *infrà.*

Plotká / ktory lédá co mowi.

ἐμπορος λήρων: λόγων ὑποκριτής. *Athenæus.* Nugarum institor. Sermonum mimus. οἱ ποιηταὶ λήρου εἰσὶν *Athen.* Poëtæ sunt nugæ .i. nugatores.
Vide & Plěčiěg.

plotki/ bayti. Plotki to ſą.

Vanæ ſpecies. Ægri ſomnia. *Horati.* Ægroti ſomnia. *Perſi.*
τυφλὸν ὄνειρον. Cæcum ſomnium. Vigilantium ſomnia. *Quintilian.*
πάντα ἐκεῖνα ὑπνιώμια ὀνείρατα ἢ ἐπῶν σκιάι. *Lucian.* Omnia illa ſubuentaneæ ſomnia ſunt & verborum vmbræ. ἄβυδ⊙ vel ἄβυδ⊙ φλυαρία. *Suidas.* Abydus *vel* Abydenæ nugæ. *quia tum iam ea ciuitas olim celebris frigebat.* Lamiæ turres *Tertul.* Iberæ næniæ *Hieronym. à gente malefida dedita, vel aurifero Tago fabuloſo.* Siculæ gerræ vel nugæ. *Auſoni. Nam Siculi olim dicaces & vani.* Apinæ, tricæque *Martial.* Nugæ theatri. Germanæ gerræ Perſolæ nugæ. *Plaut.* Scholica nugalia *Gellius.* Cantilena è ſcholis *Cic.* Nebulæ in pariete. *Auſonius.*
παλαιφάτα ἄπιστα. Palæphati incredibilia. Palæphatia papyrus. *Rhodigin.* i. *liber fabuloſa & incredibilia continens.* Luciani Vera hiſtoria *ſuprà.* καπνῦ σκιά. *Sophocles.*
Fumi vmbra Tramæ putridæ. *Plaut.*
ἀλκινόου ἀπόλογος. *Ariſtotel.* Alcinoi apologus. *ſcriptor quidam fabuloſus fuit.*
τῶν ταῦτα λεγόντων, ὡς ὄντως ἐν ἐσί. *Philoſtratus.*
Tantali horti, qui videntur eſſe & non ſunt.
τὰ μιλησιακά. *Ariſtides.* Fabulæ Mileſiæ. *Capella.*
Res vel narratio è Metamorphoſi *Ouidij aut* ex Vera hiſtoria Luciani deprompta, vel illi addenda. γραῶν ὕλη⊙. *Plato.* Anicularum deliramenta.
τὰ ἐν ἅδου. *Ariſtarchus.* Quæ apud inferos ſ. *finguntur eſſe cùm non ſint. Sic Horatius. & Perſius.* manes vocat fabulam. *De inferis multa & ſæpe habent ethnici, præſertim Poëtæ, Lucret. Plautus. Virgil. Seneca Tragicus, Horatius, & alij. ſed inconſtanter de his loquuntur, etiam Philoſophi, vt Cic. in Tuſcul. In Verrem, Pro Cluentio autem ineptias & fabulas eſſe ait, quæ de inferis dicuntur. Denig. Seneca.* Illa quâ nobis faciunt inferos terribiles, fabula eſt. Luſerunt ita Poëtæ & vanis nos agitauerunt terroribus. Φοινικικὸν ψεῦσμα. *Strabo.* Phœnicium figmentum vel mendacium, *à Phœnicibus mercaturæ deditis vel à Cadmi Phœnicis fabula. Affine,* Plécięß

Plugaſtwo zaſtarzałe mé zaraz wychodźyß.

Ἐξ αὐγίου βοστασίαν ἐκκαθαίρειν ἐπίπονον. *Ex Luciano & Nazianz.*
Augiæ ſtabulum expurgare operoſum eſt.
In Epigram. Græcis. Augiæ ſtabulum repurgatum recenſetur inter labores Herculis, vbi te in quo tria millia boum pluribus annis ſtabulabantur. Et Seneca. Maluiſſes, inquit, cloacas Augiæ purgare, multò plùs ego ſtercoris exhauſi.

Plwáą nićobyczáyny.

Ψεκὰς ἢ ῥότ⊙. Pſecas aut ros cadit. *In crebrò exſpuentes. vel in eos qui inter loquendum cum aliquo, eum ſaliua aſpergunt, qualis fuit Antimachus Lyricus Poëta.*
Σιαλόχ⊙, *is Græcis.* i. *ſaliua fluens.* Śliniak.

Pobudźić kogo do zégo. Podußzáć. Podżegáć.

Subdere

Subdere faces ad ſtudia dicendi. *Quintilian.*
Flagrantibus iam militum animis faces addiderat. *Tacitus.*
ἡ πονηρία πλοῦτον λαμβάνουσα μέγιστον ἀνάπτει πυρσόν. *Theodoret.* Nequitia opes nacta maximam facem ſuccendit. Dolorum faces admouere. *Cic.*

Pocatuiéß ábo pocátowat nożki.

Ruſſi dicunt. Záyko tápki liżét / gdy vtéczét. Záiac tápki liżé / gdy vćiéczé.
Senſus eſt. Fuga vel pedum beneficio periculum inſtans euaſit.
Gratulatus ſibi eſt bonos ſe habere pedes. Pedibus ſe debere ſalutem faſſus eſt.
Gratias egit pedibus quòd ſaluus euaſerit. *Loquitur ſic Seneca.*
Gratias mihi ago, *inquit*, dicimus, cùm laudamus nos & factum noſtrum comprobamus. *Item.* Gratiam habeo ſenectuti &c. Debeo hoc ſuburbano meo. &c. *Simile illud Habacuc 1.* Immolabit ſagenæ ſuæ & ſacrificabit reti ſuo .ſ. *ob victoriam proſperam: de Rege Chaldæo loquitur.*
Sed & oſculari pedes *hic vſurpare liceat. Nam Cic. dixit:* Iuriſprudentiam tanquam filiam oſcularis tuam .i. *amas & caram habes.*
Οὕτως καὶ καταφιλέω. *apud Xenophontem.* ὃν εἶχεν πῶς ἔτι ἄλλως ἀπάσαιτο αὐτὸν, καὶ ἐφίλησε τὸ ἅρμα. .i. Non habens quomodo amplùs aliter amplecteretur illum, oſculata eſt currum. *Plutarchus loquens de homine garrulo od.oſo addit:* πόδες δὴ καὶ ἁμιλλᾶται καὶ τὸν ἀρχίλοχον. i. Qua in re ſummus honor debetur, iuxta Archilochum pedibus .ſ. *quibus cum effugere licet. Adiungit dictum Ariſtotelis, qui garrulo variis quæſtionibus ſe vexanti, inculcantiq; Nónne hoc eſt mirum Ariſtoteles? reſpondit:* ὁ θαυμαστὸν, ἀλλ' εἰ μὴ πόδας ἔχων σε ὑπομένει. Non hoc admirabile eſt, ſed ſi quis pedes habens te ſuſtinet. *Sed hoc ad Vlie moge ná co pátrzyć meliùs referes.*

ἐλάφου λάγοῦ δ' οἱ πόδες σωτηρία. *A.*
Cerui atque leporis certa ſunt pedes ſalus.

Pochlebcá. & Pochlebcá wßyſtko chwali. Pochlebcá z ſtrawy ſłuży.

Chreſtologus. *Tertullian, Auſoni.* χρηστολόγος .i. blandiloquus.
— Qui ſemper & omni Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum. *Iuuenal.*
οἱ ζοφοκλεῖς. Laudicœnæ vel Laudiceni. *Plini. iun. qui laudant aliquem ob cœnam. Conducti auditores qui recitanti ſua ſcripta Poëta acclamabant, Magnum ζοφόν. ſeu σοφὸν ἐκάλουν. ſapientem vocabant.*
γλωσσογάστωρ. *Polluci.* Lingua victum ventri parans.
In aurem laudat omnes ſemper. *Ex Martial. epigr. 9. l. 1.*
Adulatores *Seneca appellat* dominorum ſuorum arriſores & arroſores.
ὦ πλεῖον ἢ λαγὼς ἀμυλὴς ἀλώπηξ. O plùs benevole blandulâ vulpecula.
Symbolum adulatoris eſt Simia. Hyæna. Muſca. Speculum. Heliotropium. Apis cui mel in ore, in cauda ſpiculum. Vmbra. Mel venenatum. *In Hiero-*

glyphis Anonymi ex Plutarcho, Plinio, Stobæo, Lipsio, &c. Item. μεσόβη. Flabellum quo muscæ abiguntur. *Vel* adulator ipse, qui muscas abigere, solet.
κόλακος ἐστὶ λέγειν ἐμβλέπειν ἀφελεῖν κροκύδα. *Theophrast.* Adulatoris est è veste (alterius) floccos demere. καὶ ἐν τῷ θεάτρῳ τὰς σκιαφάλαια τοῦ παιδὸς ἀφελόμενον αὐτὸν ὑποφῶσαι. *Idem.* Et in theatro pulvillos famulo ereptos ipse substernit (ei cui adulatur.) *Plura talia habet idem de Adulatore Character. c. 2.*
Lucianus item in Timone egregiam adulatoris effigiem expressit in Demadis persona. qui post multa alia dicit Timoni, se filio suo nomen Timonis imposuisse. Cui Timon. atqui nec uxorem duxisti. Rt. ille. sed ducam & filium habebo. Deinde multa ad laudem Timonis illa mentiente. Rt. Timon hæc non feci, istic non fui. &c. ille verò: quid tum? facies posteà, adhuc. Modestè tu de te loqueris, nos ingrati essemus nisi meminissemus.
ὑπὸ μάλης ἔχει κολακείαν. *Idem Lucian.* Sub alis gestat adulationem. *Nam Sub alis sentitur titillatio cui adulatio similis.* *Corvus item albus adulatoris typus, quales in Islandia scribit nasci Olaus M. qui tamen naturam nigri retinet.* Chamæleon *quoq; qui teste Plutarcho* omnes colores imitari & exprimere potest, albo excepto. *Et adulator verum dicere non solet. De Chamæleonte Ouidi.*

Protinus adsimulat, regit quoscunque colores.

λέμβος: Lembus. *apud Athenæum dicitur* parasitus, *quia is mensas ut scapha onerariam sequitur.* Luna piscis, *lunam cælestem æmulatur, ista crescente, ille crescit; plena, plenus est; decrescente, decrescit; silente, evanescit. Ælian.*

Assentiendum est quicquid hic mentibitur. *Vox assentatoris. Plaut.*

Bene res geritur, assentibor quicquid dicet. *Eiusdem.*

Chirosophus *assentator Dionysij cùm eundem ridentem cum suis familiaribus à longè stans videret, ipsemet quoq; effusè risit; & causam risus rogatus respondit:* Credidi dignam esse risu, quæ rex cum suis rideret.
ἀξία ἡ κύων τοῦ βρώματος. *Suidas.* Digna canis cibo.
Canis adulatoris symbolum. Nam eos heris gannitu vocis adulari, *ait Lucret. Et Nonius, adulationem canum propriam esse scribit.* *Cicero item ait:* Canum amans dominorum adulatio. *Græcis id est* τοῖνειν .i. *caudam adulando movere. Apud Varronem l. 2. de Re Rustica,* Canes Actæonis *qui dominum suum devorárunt quidam interpretantur adulatores & servos inutiles. quia alibi idem ait:* Crede mihi plures dominos comedêre servi quàm canes. *Pediculi mortuorum corpora deserunt, & adulatores divitem exhaustum. E Plutarcho.*

Qui coràm in os te laudat, insidias struit. *Fàernus.*
πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί. *Aristotel.* Multa mentiuntur cantores, pòëtæ. *& qui ad gratiam & oblectationem omnia faciunt & dicunt, ut adulatores.*
Adulatoris verba apud Horat sunt: Pulchrè, benè, rectè. *Apud Persium:* Euge, beatè. *Apud Martialem.* Bellè grauiter, citò, nequiter, euge, beatè.
De eodem Iuuenal. sic. Rides? maiore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,
Nec dolet; igniculum brumæ si tempore poscas,

Accipit

Accipit endromidem: si dixeris, æstuo, sudat. *Talis Chirosophus suprà. Plaut. de simili seruo.* Proinde vt herus est, item ipse est, vultum (*suum*) è vultu (*heri*) comparat (*fingit.*) *Egregiè Gnatho Terentij in eandem sententiam,*

Est genus hominum, qui esse primos se omnium rerum volunt,
Nec sunt: hos consector; hisce ego non paro me, vt rideant,
Sed his vltrò arrideo, & eorum ingenia admiror, simul
Quicquid dicunt, laudo: id rursum si negant, laudo id quoque,
Negat quis? nego: ait? aio: postremò, imperaui egomet mihi,
Omnia assentari, is quæstus nunc est multò vberrimus.

Quod verò is oratione complexus est, id rebus & factis expressit lepidissimè & argutissimè Artotrogus initio Militis Plautini. sed plenus est Plautus talibus ineptijs. Marcellus statuam Augusto dedicárat, eo mortuo caput statuæ Augusti præcidit & Tiberij imposuit, ob quod damnatus est. Tacitus. γαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, ϖανσαχῆ βλέπων ὀφθαλμὸς, ἕρπον θηρίον ὀδοῖσι θηρίον. *Plutarch.* Venter est totum corpus, oculus quoquouersus aspiciens, dentibus serpens bellua. *de adulatore.*

Lege & sequentia dicta duo.

Pochlebiáć.

Præbere poppisma alicui. *Iuuenal.* Demulcere alicui caput. *Terenti.* Auribus alicuius aliquid dare. *Cic.* Seruire auribus. *Cæsar.* Secundas agere & quicquid dixisset sequi. *Seneca.*

κερκωπίζειν. *Suid & κέρκω ζαίνειν. Aristophan.* Cauda blanditi, i. adulari, *translatum à canum more.* Caudam iactare popello. *Persi.* i. *adulari Casaubon. Marcili.* Palpari. Palpo percutere. *Plaut. tr. ab equisonibus.* ἀλωπεκίζειν. Vulpinari. *Varro.* κρωβύλας ἀφαιρεῖν. *Aristophan.* Floccos demere. *Iunius. Adulantium ista sunt.* *Item.* μυσοσοβεῖν. Abigere muscas.

καλὰ ϖάντα λέγειν. *Plato.* Omnia pulchra dicere.

ἁϖαγλυκαίνειν ῥήμασιν μαγειρικοῖς. *Aristophan.*

Dulcorare verbis coquinarijs. *Vel* Instar coquorũ cuncta dulcia reddere. Oleum ferre in auriculã alicuius. *Martial.* i. *blanda & placita auribus instillare. Rader. Sic Psalmo 140 Dauid, Oleu adulationis & blanditiarum non vult caput suum impinguari, interprete Bellarmino.* Consuere pulullos sub omni cubito & facere ceruicalia sub capite vniuersæ ætatis. *Ex Ezechiele Hieronym.*

σῦκον αἰτεῖν. Ficum petere. *ductum ab Athenienſibus vrbanis, qui rusticanis hortulanis blandiebantur vt sicos acciperent, quod vbi rusticani sensere; respondebant,* Ficus petis. *trahit huc Erasmus Aristophanem non rectè. Vide* Zachčiáło mu się ták̀oći.

——— Frater, pater adde. Vt cuique est ætas, ita quemque facetus adopta. *Horat.* ἀδελφίζειν. Saluete equorum filiæ. *Vide* Podárki wiéle moga.

Pochlebstwo ſkodliwe, táżé i pochlebcá.

Sæpe

Sæpe adulatio dum blanditur, offendit. *Seneca.* Ligna dum augent ignem ab eo consumuntur, sic opes ab adulatoribus. *Aristonym. apud Stobæum.*
Melle litus gladius. *Hieronym.* Laqueus *legit. Erasmus.*
μελιτώη ἀγχόνη. *Diogenes.* Mellita præfocatio. *de oratione ad gratiam comparata.*
μελίκρατον ἰανάσιμον. *Idem scorta sic vocat.* Mulsum mortiferum. *ad adulationem transfert rectè Erasmus.* *Simile illud ex Plinio:* Mellitum venenum.
ἡράκλειον ψώρα. *Suidas.* Herculana scabies. *pro dulci pruritu adulationis.*
Coruum comedentem dum Vulpes laudat, elatus ille crocitare incipit & cibum dimittit, quem delapsum vulpes comedit. Gabrias. Apulei. Phædrus. Faërnus.

Ῥῶ κῆ Λάμβδα μόνον κόρακας κολακάς τε διακᾶ,
ἐκεῖν ταυτὸ κόραξ βωμολόχος τε κόλαξ.
τἄνεκά μοι βέλτιστε τό δ' ἐς ζῶον πεφύλαξο,
εἰδὼς ἢ ζώντων οὖν κόρακας, κόλακας. *Palladas.*

Rho & Lambda solùm adulatores & coruos discernunt,
Ob id, idem est coruus & sacrilegus adulator.
Ideò optime hoc animal reformida,
Scien etiam viuentium Coruos esse Adulatores.

ἐχ ἕτω βλάπτει μισεῖν ὁ λέγων ἀναφανδὸν,
ὥσπερ ὁ τὴν καθαρὰν ψευδόμενος φιλίαν.
τὸ μὲν γὰ μισεῖσθαι προειδότες ἐκτρεπόμεθα,
τὸ δ' ἐς λέγοντα φιλεῖν ἀ προφυλασσόμεθα. *Idem Palladas.*

Non ita nocet, qui odisse se dicit manifestè,
Vt ille, qui sinceram mentitur amicitiam.
Odientem enim præscientes, euitamus.
Illum verò qui amare se dicit, non cauemus.

Κρεῖττον εἶναι ἐς κόρακας ἀπελθεῖν ἢ ἐς κόλακας.

Antisthenes satius esse dicebat incidere in coruos, quàm in adulatores; quòd illi mortuorum cadauera, hi viuorum animos corrumpant. Laërti. *Idem Diogeni tribuitur.*

Principes populis, principibus adulatores imperant. G. *Ens.*

Vide præcedentia duo capita.

Pochwalić kogo abo co cyrtego.

Album calculum adjcere. *Plini. iunì.* τὴν λευκὴν ψῆφον προσβάλλειν.
Pedibus in alicuius sententiam discedere, ire. *Cic. Salusti. Liui.*
Creta notare. *Horat. Iuuenal.* Premere pollicem. *Plini.*
Fautor vtroq; tuũ laudabit pollice ludum. *Hor. vt in spectaculis gladiatorũ fieri*

Pochyle drzewo tacno ovalisz; Vtrapionego tacno namowisz.

ἐν ζυμφορᾶις ἀνθρωπος εὐδὺ πείθεται. *Ex Iosepho.*

Mox calamitoso quidlibet persuaseris.

Pociera mną katy. Zá pomiotło ią v miego.

Non

Non pluris me facit quàm ancillam quæ latrinam lauat. *Ex Plauto.*

De mea Terentij minatur psaltriam filij corruptricem ruri se exercituru in culina, pistrino, spicilegio. Rus cras cum filio, cum primo lucu (*ibo.*)
Et istam psaltriam Vna illuc mecum hinc abstraham,
Atque ibi faullæ plena fumi ac pollinis
Coquendo sit faxo & molendo: præter hæc,
Meridie ipso faciam vt stipulam colligat,
Tam excoctam reddam atque atram, quam carbo est.

Spongia illi sum. *Vel* Pro spongia me habet, vtitur: *ex Palladio.* V. Podlego stanu.

Poczać naciężey. Początki natrudnieyſze.

Omnia hæc dum incipias, grauia sunt, dumq; ignores; vbi cognôris, facilia *Terent.*
Difficilemque aditum primùm spectantibus offert. *Virg. de Virtute.*
ῥίζη μὲν μελαν ἦσκε, γαλακτὶ δὲ ἄνθος ἐικελον ἄνθῳ. *Homer. de Moly herba.*
Nigra quidem radix suberat, sed lacteolus flos.
—— Artis tristissima tanua nostræ, Et labor est vnus tempora prima pati. *Ouid.*
Ardua prima via est, vltima prona via est. *Idem.*
Ac veluti primò taurus detrectat aratra,
Pòst venit assueto mollis ad arua iugo. *Properti.*

Recentiores quidam dicunt: Primam glaciem frangere molestum & laboriosum; *Lege Martialis Epigr: 64. l. 2. in Taurum cunctatorem, vbi dicit:* Incipe &c.
Adde apologum vulgarem de filio agricolæ cunctatore, horrente aggredi purgationem agri vasti, quem tamen hortatu patris aggressus, mediocri quotidiano labore breui totum excoluit. Vulgare dictum est. Omne principium graue, sed finire suaue.
ἡ ἀρχὴ τοῦ μικρὸν μὲν μὴ εἶναι, παρὰ μικρὸν δέ. *Laërtius.* Bene incipere non est quidem paruum, sed parui fieri. *Erasm. al. licet in re parua versetur. P. Nannius.*

Affine, Początek dobry / połowicá roboty.

Początek rzego.

ῥίζα καὶ πηγὴ. *Galen.* Radix & fons. *Sic Cic.* Non solùm ramos miseriarum amputare, sed etiam radicum fibras euellere. *Idem.* Fontem & caput Socratem vocat. κεφαλὴ etiam *Gracis hoc sensu.*
προοίμιον τῆς ἀρχῆς. *Nazianzen.* Proœmium imperij. *Et Iuuenal.* Proœmium rixæ.
ἐξ οὗπερ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θαλασσα,
καὶ πᾶσαι κρῆναι ἠδὲ φρείατα μακρὰ νάουσιν. *Homer. de Oceano.*
Ex quo omnia flumina, & omnia maria,
Et cuncti fontes & putei profundi fluunt.

Primas lineas ducere. *Quintilian. al. incipere. à pictoribus translatum.*

Początek dobry / koniec mierna podobny.

ἀρχῆς καλῆς καλλιον εἶναι τὸ τέλος. *Nazianzen.*
Principia pulchra pulcher exitus excipit.

ἔργῳ δὲ παντὸς ἓν τι ἄρχεσθαι καλῶς,
ᾗ τὰς τελευτὰς εἰκὸς εὖ ἔπως ἔχειν. *Sophocles.*
Negotium omne quod quis inchoat benè,
Illud quoque similem habere par est exitum.
Si quā rē accures sobriè ac frugaliter, Solet illa rectè sub manus succedere.
Atq; fermè vt quisq; rem accurat suā; Sic ei procedit post principia. *Plaut.*
Boni bonos habent exitus. *Cic.* Principij boni finis bonus. *Garner.*

Początek dobry/ połowica roboty. abo. Początek połowicá roboty.

Incipe, dimidium facti est, cœpisse; supersit.
Dimidium. rursum hoc incipe, & efficies. *Ausoni.*
Dimidium facti qui cœpit habet *Horat.*
ἀρχὴ ἥμισυ παντὸς. *Hesiod. Aristotel.* Principium dimidium totius.
ἀρχὴ πολέον ἢ τὸ ἥμισυ. *Plato.* Principium plùs quàm dimidium.
Exorsa hæc tela non malè est omninò mihi. *Plaut.* *Apud Pollucem:* στήμονα στῆσαι. Stamina intendere. *f. texenda.*
ἀρχὴ παντὸς ἔργου μέγιστον. *Plato.* Principium omnis rei maxima pars.

Początek ma byc dobry/ pilny/ pokazały. Na początku śie trzébá popiśić.

ἀρχομένῳ δ' ἔργου πρόσωπον χρὴ θέμεν τηλαυγές. *Pindarus.* Incipienti operi faciem oportet dare splendidam.
Hinc Oratores principia ad cōmendationem sui instituunt vt ait Cicero. *Iremg.* Principia *inquit* dicēdi semper accurata acuta & instructa sententijs, apta verbis &c. esse debent. Prima est enim quasi cognitio & cōmendatio orationis in principio. &c.
Sic apud S. Ioan. c. 2. Architriclinus ait: Omnis homo primùm vinū bonū ponit. &c.

Początek niéßczęśliwy.

ἐν τῷ οὐδῷ ὀλισθαίνειν. In limine labi.
ἐν τῷ λιμένι προσκρούειν. In portu impingere. *Quintilian.*
Statim è portu egrediens nauem impegi. *S. Hieronym.* In limine offendere. *Ex Virgilio 2. Æneid. de Equo Troiano.* Quater ipso in limine portæ constitit. *Vbi* In limine offendere, *ominosum fuisse ostendit Cerda aliquot exemplis historicis & poëticis.*
Cantherius in porta { *ingressa con. idens cum sessore Sulpitio Galba. Festus.*
ἐν τῷ λιμένι ναυαγιον ἐγένετο. *Nilus.* In portu naufragium accidit.

Początki złe gorące dobre bywáią: ale do końcá rzadko dotrwáią.

Vulgaris versiculus est. Principium feruet, medium repet, vltima frigent.
Accipe hunc Græcè, ζεῖ δ' ἀρχαὶ, τὰ δὲ μέσα χλιαίνεται, ἐκάστα ψυχρά.
Non eōdem cursu respondent vltima primis. *Cato.*
ἐ γὰρ ἀεὶ τὰ γε λοιπὰ τοῖς πρώτοισι ξυνάδει. *Planudes.*
Cœpisti melius quàm desinis, vltima primis Cedunt. *Ouidi.*
Bonis initijs orsus Tribunatus, tristes exitus habuit Consulatus. *Cic. de L. Bestia.*
Simile illud nostrum, W czepku śie vrodźił/ w powrozku zginię. *Apud*

Apud Drexellium vulgare dictum est: Mane psaltetium, meridie conuiuium, vesperi conuicium & propudium. *Omitto simile huic, triuiale illud.* Beati immaculati. &c. *Non procul abit & illud Aristij apud Athenæum.*

ἀπώλεσας τ' οἶνον ἐπιχέας ὕδωρ. Vini liquorem perdidisti infusa aqua, i. *bene cœpta aut facta vel data vitiasti, & ingrata vel fœda reddidisti.*

Asinus currens, *est typus hominis præclarè & alacriter aliquid inchoantis, & mox sensim satiscentis ac deficientis. nam id asino nostrati proprium esse ait Pierius. Ælianus verò asinum Mauruſium similiter initio cursus velocissimum esse, mox lentescere & ad maximam tarditatem redigi scribit.* ἀπ' ὄνε πεσεῖν. Ab asino excuti, *Plato ait eos, qui præclara aggressi turpiter desinunt. Pierius. Eorundem symbolum apud eundem est* Sepia, *quæ limpidissima aquâ atramento effuso obscurat & fuliginosam ac tenebricosam reddit.*

Początki názbyt buyne, niéchwálne, niétrwáłe.

Luxuries segetum & plantarum agricolis ingrata. *Ideò apud Virgil. agricola.*

Luxuriem segetum tenera depascit in herba.

Sunt genera terræ quarum vbertas pectinari segetem in herba cogat. *Plin.*

Vites quæ fructu carent, fronde luxuriant, & paupertatem fetuum compensant vbertate foliorum, quas putare pressiùs conuenit. *Palladi.*

Et Cicer. In summa vbertate luxuries inest, depascenda stylo.

πολύφυλλα δένδρ' ἐχὶ πολύκαρπά γ' ἐς ἄμα. *A.*

Fructu haud abundare folios arbor solet. *Vide* Przěd láty rozum.

Początku złego zły koniéc bywa. dobrego dobry.

Vt malè posuimus initia, sic cætera sequuntur. *Cicer.* Malè instituta ratio, exitum reperire non potest. *Idem.*

κακαῖς καταρχαῖς ἑπεται κακὸν τέλος. *A.*

Principia mala subsequitur exitus malus.

τῇ ἀρχῇ ὅμοιον τὸ τέλος ἐμμενεῖ φιλεῖ. *A.*

Similis initio finis esse solet suo.

ἀρχῆς κακῆς, τέλος κακόν. *Æolus.* Principij mali, malus finis.

Vetula in vestibulo oblita non egrediendum. *E symbolis Pythagoricis .i. cùm turpe initium rei est, ab actione desistendum est. Bona doctrina, sed ex vana Ethnicorum superstitione desumpta.*

Począwszy trzéba dokonáć.

Domum orsus ædificare, imperfectam ne relinquas. *Hesiodi est præceptum.*

μηδ' οἶκον ποιῶν ἀτελῆ ἐάσειν καταλείπειν,

μή τι ἐπιξυνὴν κρώξῃ λαχέουσα κορώνη. *i.* Neue domum fabricans impolitam relinquas, Ne forte illi insidens crocitet garrula cornix.

Nota est apud S Lucam c. 14. insultatio transeuntium: Hic homo cœpit ædificare & non potuit consummare. *Apud Lucianum Tyranni vmbra, Charontis cymbam*

ingressura tergiuersatur, & inter alias causas mora ait, se domum imperfectam relinquere non debere. *Martialis etiam ridet quendam talem.*

Rem peragit nullam Sertorius, incipit omnes.

ῥάμμα ἐπέλωσας, ϖερσδεῖ ϗ ῥαφίδ☞. *Pollux.* Filum neuisti, & acu opus est.

Cui sæpe dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Syrus.*

Nil facit, qui incipit, nec finit. *Garner. è Gallicis prouerbiis.* ἐαδίζοντας εἰς ἀπο δημιας μὴ μεταστρεφεσθ. *Plutarch.* Ingressi peregrinationem ne reuertantur.

Poczekay áż śie dopiecze/ abo vwre.

μηδ' ἀπὸ χυτροποδων ἀνιερρέκτων ἀνελοντας; ἔσθειν μηδὲ λοέσθ. *Hesiodus.* Neque à chytropode non sacrificata rapiens edas, non lotus.

Cicero etiam castigat quosdam asotos adeò non religiosos, vt edant de patella .s. frixorium sacrificiorum, nondum satis coctas escas. *Græci dicunt:* ἀποσπαδίζειν, ἐκ λεπαδ☞ ἁρπάζειν. E sartagine ex olla rapere. *Vide* Obżárty.

ἀθυτα ἱερὰ μὴ κάτεσθητε. Sacrificia nondum immolata incocta ne deuores. *vt faciebat Vitellius Imperator Suetonio teste.* *Hoc vitium quin peccatum grande erat fictorum Heli. L. 1 Regum. c. 2.* *Dicta verò posita, tralata eleganter vsurpabis in castiganda præpropera auiditate alicuius commodi aut oblectationis.* *Affine,* Goraco cie kapano.

Po czem ci nic/ mé ſiukay.

ὧν ἂν τ χρῆσιν ἀγνοῇς, τούτων μὴ ζήτει τ κτῆσιν. *Isocrat.* Quorum vsum ignoras, eorum possessionem ne affectes. *Simile,* Do czégoć nic.

Podárek ochotnié/ wéſoło dáwáć trzebá.

Káżda rzecz tym przyiemniéyßa/ im ią dáić twarz wéſélßa.

——— ξενίων δέ τε θυμὸς ἄριστ☞. *Phurnutus.* Munerum animus optimus .i. *Munera non pretio materia quæ datur æstimanda esse, sed animo dantis, qui etiam vile munus commendat, & æstimandum reddit, vt Aqua rustici cauis manibus Artoxerxi oblata grata fuit. Fulgoso auctore.*

Sic duo minuta viduæ pauperis, apud S. Lucam. c. 21. gratiora Deo diuitum donis pretiosis. Plinius aliquas gentes laete, aliquas salsa mola litare diis scribit.

Dona ferunt præ se, declarant gaudia vultu. *Catullus.*

μελιχρᾷ φωνῇ ἀπαγγέλλειν. *Pollux.* Suaui voce nuntiare .s. *boni quidpiam gratius est audienti.* Munus (*non splendidum nec pretiosum*) ornato verbis. *Terent.* Cantat & apponit. *Horat. de mensa amatoria.*

Plura similia leges sub Dobrodźiéyſtwo ochotnié. & Dárowanemu koniowi.

Podárek niepotrzébny/ niepożytécżny/ nieprzyiemny.

ἵππους δ' οὐκ ἰθάκηδε ἄγειν ἐλάσειας. *Homer.* Equos in Ithacam non ducam. *quæ pratricosa cùm sit, illis non indiget, sed nec habet, qui eos alat.*

Simile est illud ex Pollute. καρπαθίῳ τὸν λαγῶν. Carpathio leporem .s. *mittis, quæ insula frugibus abundat, & lepores ijs noxios non alit.*

ἀφροδίτη

ἀφροδίτῃ ὗν θύειν. Veneri ſuem immolare. *quod animal exoſum Veneri eſt ob Adonidem ab apro interemptum.* *Sic Iſaiæ c. 66. de ſacrificiis iniquorum dicitur:* Qui mactat (*in ſacrificium*) pecus, quaſi qui excerebrat canem: & qui offert oblationem, quaſi qui ſanguinem ſuillum offerat &c. i. *exoſus eſt Deo.*

παρὰ μιαρῶν δῶρα, οὔτ' ἄνδρα ἀγαθὸν, οὔτε θεὸν ἐστί πόσε τό γε ὀρθὸν δέχεσθαι. *Plato.* Ab impuro munera, nec bonum virum nec Deum ſumere vnquam decet vel bonum eſt. Namque ego ab indignis præmia nulla peto. *Catullus.*

Lege Martial. epigr. 26. lib. 7. de Apro à Dextro ſibi miſſo. quem illi remittit dicens.

Ad dominum redeas, noſter te non capit ignis (*i. focus, culina, ſumptus.*)
Conturbator aper, viliùs eſurio.

Habet idem talia plura, vt eodem libro ep. 52. In Vmbrum. de rebus minutis & vilibus ſplendidè per 8 ſeruos miſſis. *Item l. 8. ep. 71.*

Antigonus Sophiſta librũ de Iuſtitia obtulit Alexandro. cui ille: Stolidus es *ait*, qui videns me aliena inuadentem, de iuſtitia mihi diſſeris. *Plutarch.* *Affine,* Drwá do lásy.

Podárek podly / mály / od pérſony zacney / przyiemny téſt.

δῶρημα μικρὸν τοῦ μεγάλα ὅτι μέγα. *A.*

Magnum putato magna quicquid dat manus.
Exiguum munus cùm dat tibi clarus amicus, *Cato ait, Pauper amicus.*
Accipito gratè, plenè & laudare memento.
Permagni refert Quis (*omitto nunc Cui, Quid*) mittat. *Seneca.*

Sic Martialis de toga ſibi miſſa à M. Antonio claro & docto viro ait:

Littera facundi gratum mihi pignus amici
Pertulit, Auſoniæ dona ſeuera togæ. &c.
Vilior hæc nobis, alio mittente fuiſſet, (*impetrat.*)
Non quacunq; manu victima cæſa litat. (*i. diis grata & accepta, petita*
A te miſſa venit. poſſem niſi munus amare (*togam*)
Marce tuum, poteram nomen amare meum (*Marci, quod tu etiam habes*)
Munere ſed plus eſt & nomine gratius ipſo,
Officium docti iudiciumq; viri. *Alia commendatio munerum ab eo cui datur. apud Plinũ qui dicit.* Multa ideò valde pretioſa videntur, quia templis dicata

Podárek wyborny.

An quicquam tali nobis ſit munere maius? *Virg.*

μῆλά ἑσπερίδων δωρῆσαι. Mala Heſperidum (*aurea*) donare.

Martialis. l. 10. ep. 16. admodum pretioſa munera enumerat, quæ Caio per iocum ſe mittere ait. Munera centum potiora ſignis. *Horat.*

Podárek od nieprzyiaciélá podéyrzány / niebezpiecznie / złodziey.

ἵππος δόλιος apud *Ariſtidem.* Equus ligneus. *Troianis à Græcis datus. de quo rectè apud Virgilium Laocoon ſic:* O miſeri! —— Aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum? —— Equo ne credite Teucri.

Quicquid id est, timeo Danaos & dona ferentes.
ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κ' ἐκ ὀνήσιμα. *Sophocles.*
Dona hostium non dona & infelicia.
κακὸν γὰρ ἀνδρὸς δῶρ' ὄνησιν οὐκ ἔχει. *Euripid.*
Viri scelesti munus est inutile.
Mihi latronis & beneficia suspecta sunt. *Sidon.*
ἔδωκε Αἴαντι ξίφος Ἕκτωρ, ἔκτορι δ' Αἴας
ζωστῆρ'. ἀμφοτέρων ἡ χάρις εἰς θάνατος. *Epigram.*
Aiaci gladium dedit Hector, Hectori & Aiax
Baltea, vtrique vnum munus ad interitum.

Nam inita amicitia Hector Troianus cum Aiace Graco, pignoribus datis inuicem & acceptis eam firmárunt, quæ postea illis exitio fuêre.

Nempe verum est quod in alio Epigrammate Graco legimus.

ἔτως ἐξ ἐχθρῶν αὐλοκόλακα πέμπετ' δῶρα
ἐν χάρτῃ φοφάσι μοῖραν ἔχοντα μόρου. *i.*

Sic ab hostibus letalia mittuntur munera, sub beneuolentiæ specie fatalem habentia interitum. Talis erat vestis *à Nesso Herculi dono missa per Deianiram, in qua combustus perit. Ex Euripid. & Senecæ Oetæo.* αἰθεὶς πέπλος *Zenodot.* Ardens vestis.

Vide Vlić dowterzay. Vlić wiérz.

Podarkami gardźi / Niéprzédarowany.

ἀδωροδόκητος. Qui munera non accipit, qui muneribus non corrumpitur. Munera illum non curuant. *Horatius.*

Victa meis nunquam est ianua muneribus. *Properti.*

Thebis imagines iudicum erant ἄχειρες. .i. sine manibus *Plutarchus.* μεγαλοφρονέστερος ἦν ἢ δωρεῖσθαι ὁ μὴ λαμβάνων. *Ælianus de Epaminonda Thebanorum principe clarissimo, rejbaente munera à Rege Persarum sibi missa dicit:* Magnificentior erat qui non accipiebat, quam qui dabat. *adde quod tam pauper idem erat vt vna veste semper vteretur, quam si quando fullonì polendam daret, nudus domi se continebat. Lycurgus accusatus quòd argento dato calumniatorem placárit, dixit.* Qualis ciuis vobis videor, qui ror annis rempub. gerens dare potiùs, quam accipere inuitè deprehensus sum? *apud Plutarc. vbi paruam culpam confitens magnam laudem sibi debere ostendit.* Palma symbolum incorruptæ iustitiæ. *Sicut hæc ἀέφυλλος, id semper vires suas est & pondéribus resistit: ita iudex incorruptus esse debet, nec muneribus aut potentia vlli cedere. Pierius.* V. Vlić Łomy.

Podarki brać podłego też śćrcá.

ἀνδρὸς μικροψύχου τὸν μὴ δωροδοκίαν. *Æ.*

Accipere munera illiberalis est viri.

Nescio quomodo etiam ipse qui precatur vt accipias, cùm acceperis, viliorem te iudicat. Contra mirum in modum, si eum rogantem contempseris, plùs te pos-

riùs

rius veneratur. *S. Hieronym. Dictum Pythagoræ κυάμων ἀπέχεσθαι.* A fabis abſtineto. *Nazianzen. intelligit de muneribus. i.* ne munere corruptus feras ſuffragium. *alij aliter.*

Podarki oczy záślepiáią / iezyk wtáżą.

——— Malè verum examinat omnis Corruptus iudex. *Horatius.*

τυφλοῦσι δῶρα καρδίας καὶ τοὺς σοφῶν. A.

Excœcant etiam ſapientes munera mentes.

Munera excoecant oculos ſapientum, & mutant verba iuſtorum, *Deuterono. 16.* Xenia & dona excœcant oculos iudicum. *Eccleſiaſtic. 20.*

V. Podarki wiele moga. Przedárowano go.

Podarki rad biérzé.

κυάμους ἐσθίει. E Pythagoræ ſymbolo. Fabas edit. *fabis Athenis ſuffragia ferebantur, quas edere dicebatur, qui quæſtum hinc faciebat. Sic interpretatur Plutarchus. Gellius. Nazianzenus, alii aliter apud Eraſmum.*

δωρικὴ μοῦσα. Dorica Muſa vel cantus. ſ. *illi placet.*

ὁ δυνάμενος μαθεῖν ἦν μὴ δωροδοκητής. Ariſtophan.

Non poteſt diſcere niſi Dori. ê. i. Doricam linguam. *Et hoc quidem debuit dicere Pòèta, nempe δωρικὸν Doricè, ſed luſit in verbo δωροδοκητής, ficto, à δωροδοκέομαι. munera accipio, corrumpor muneribus, vt perſtringeret Cleonem Ducem Athenienſium, dicens:* Non poteſt diſcere niſi munera accipere.

Qui ſpernat munus, non eſt in millibus vnus, *Anonym. rhythmic.*

Podarki wiele moga. Złotem bydlem wnet przekoleſz
Złotemi włoczniámi wnét zwyćieżyß.

Munera crede mihi placant hominesque deosque,
Placatur donis Iuppiter ipſe datis. *Ouid.*

δῶρα γὰρ ἀνθρώπων νόον ἤπαφεν ἠδὲ καὶ ἔργα.

Munera decipiunt mortalia pectora & acta.

——— *πείθειν δῶρα καὶ θεούς, λόγῳ (ſ. ἐστὶ)*

χρυσὸς δὲ κρείσσων μυρίων λόγων βροτοῖς. Euripid.

Flectere dona & deos ſermo eſt. At hominib. aurum mille ſermonibus præſtantius.

δῶρα θεοὺς πείθει καὶ ἀιδοίους βασιλῆας. Plato.

Flectunt cum diuis venerandos munera reges.

ἔλκῃ λαγὼς λέοντα χρυσίῳ βρόχῳ. Lepus leonem fune ductat aureo.

— Diffidit vrbium Portas vir Macedo & ſubruit æmulos
Reges muneribus ——— Munera nauium Sæuos illaqueant duces. i. *Trierarchas. Horat. l. 3. ode 16. quæ tota eſt de hac re.*

ποιητὴς παλαιὸς ἐλκθῶς ἐστιν ὅστις δεῖπνιζεν οὐκ ἀκροασαμένους. Lucilius.

Pòèta optimus verè eſt, qui cœna excipit auditores. ſ. *poëmatis ſui.* Vel

Optimus

Optimus est vatum qui dat censoribus offam *vel* escam. *Sed ironia est ex sententia adulantium & cœna corruptorum.* V. Μίλτο κιέδη nas ſtuchéia,

Carmina laudantur, sed munera magna petuntur,
Dum modò sit diues *(qui dare possit)* barbarus *(licet sit)* ipse placet. *Ouidi.*

Qui dabit, ille tibi magno sit maior Homero,
Crede mihi res est ingeniosa, dare. *Idem.*

Ipse licet venias Musis comitatus Homere,
Si nihil attuleris, ibis Homere foras. *Idem.*

Quid faciet sapiens? stultus quoque munere gaudet,
Ipse quoque accepto munere mitis erit. *Idem.*

In mundo mirâ efficiunt duo munus & ira. *Anony. Rhythmic.*

Saluete equorum filiæ. *In eos iacitur qui emolumenti gratia adulantur, vel qui muneribus ad aliquid agendum inducuntur. In certamine mulorum, qui vicerat petebat carmen à Simonide epinicion, paruum pretium ei offerens: renuit ille, indignum censens mulos carmine sua decorari, sed cùm victor maius pretium dedisset, mox Pòéta carmen dixit tale.* Χαίρετ' ἀελλοποδων ζυγάδες ἵππων. Saluete volucripedum filiæ equorum. *Et siluit id, quòd ex asinis quoq; nata essent. Hæc ex Aristotele.*

Philippus castellum quoddam inexpugnabile audiens, dixit. Eſtne tam inaccessum vt asinus auro onustus ad illud peruenire non possit? Plutarch.

Affine Pieniądze wiele mogą. Bogáctwá wiele mogą.

Podgás dowcip wyborny w kącie leży.

Vt sæpe summa ingenia in occulto latent!
Hic, quantus imperator! nunc priuatus est. *Plaut. Ironia est.*

—Ingenium ingens Inculto latet hoc sub corpore. *Horat.*

πολλ' ἀγχίνους ἀνὴρ ὑπόκρυφος λανθάνει. *A.*

Persæpe vir magni ingenI occultus latet.

In ciuitate quadam *(obsessa à rege potente)* Inuentus est vir pauper & sapiens & liberauit vrbem per sapientiam suam, & nullus deinceps recordatus est hominis illius pauperis. *Ecclesiastes c. 9.* Quomodo ergo sapientia pauperis contempta est! *Ibid.*

Podgás gdzie płata podległa / tam śie pycha bucznieyſza.

τριβώνιον ϛωικὸν ἢ κυνικὸν πολύτρητον. Pallium Stoici aut Cynici multiforum seu perforatum. i. *velamen superbiæ est. Ex Luciano, qui hoc vitiũ Philosophis illis sæpius exprobrat.* Asperum cultũ & negligentiorem barbã, & indictũ argento odium, & cubile humi positũ, & quicquid ad laudem peruersa vita sequitur, euita. *Senec.* *Diogenes adolescente Rhodio elegantèr culto conspecto dixit:* τύφος ἔτός ἐστι. i. Hæc superbia est. *Idem viso Lacone breui tunica absq; manicis tecto ait:* ὅτος ἀλλος τύφος εἰ. Hic alter *(vel alterius generis)* fastus. *Laertius.*

Antisthenes laceram vestem gestabat, captans opinionem humanam, quasi contemptor rerum humanarum esset; cui Socrates dixit: ὁ πάνυ ἐγκαλλωπιζόμενος ἡμῖν; Non desines te nobis ornando ostentare? *Rhodigin.*

Huc

Huc facit illud. Calco faſtum Platonis. ℞. Sed alio faſtu. V. Ꞩto drugiego chcé ſtrofowáć. *Affine,* Z wſkápicy weiná. Vlićßczery.

Podgás nieźchcąc niémyślac lépiey śie co ſpráwi.
Vliż kiedy śie vmyślnie kto ná tem zábáwi.

Sæpe plùs inſciens quis fecit, quàm prudens boni. *Plaut.*
Aſinus abroſis vitium palmitibus eos fertiliores reddidit, & hominem colere vineta docuit. ob quod Nauplij ſtatuam ei lapideam dedicarunt. *Pierius.*
Plùs hodie boni feci imprudens, quàm ſciens ante hunc diem vnquam. *Terent.*

πολλάκι γὰρ δοκέων θύσθ κακὸν, ἐσθλὸν ἔθηκε,
κάι τε δοκῶν θήσθ ἐσθλὸν, ἔθηκε κακόν. *Theognis.*

Sæpe putans ponere ſe malum, bonum poſuit.
Et putans ſe ponere bonũ, poſuit malum. *Affine,* Bez pracé má kołaczé.

Podgas w podłey ſukmanie, nayczie śie pánſkie zdanie.

Sæpe etiam ſub palliolo ſordido eſt ſapientia. *Cæcilius apud Cic.*
πολλ ἀνδ γραμμάτων φρονῆσι τὰ δέοντα. *Demoſthen.* Nonnulli ſine literis norunt quid deceat. Summi gubernatores in magnis tempeſtatibus nonnunquam à vectoribus (*qui naui eorum vehuntur*) admoneri ſolent. *Cic.*
Pictores & Pòétæ ſuum quiſq; opus à vulgo conſiderari vult, vt ſi quid reprehenſum ſit a pluribus, id corrigatur. *Idem.* Interdum & vulgus rectum videt. *Horat.*

ὡς πολλά γ' ἐστι καπὸ θηλείων σοφά! *Euripides.*

Quam multa dixère ſapienter fœminæ!

πολλακι καὶ κήπωρ ἀνὴρ μαλα καιρὸν εἶπεν. *Gellius.*

Sæpe etiam eſt olitor valdè opportuna locutus.

Eraſmus cum Bombaſio ex Vet. Cod. & Æſchylo ſic legit:

πολλάκι τοι καὶ μῶρ ἀνὴρ καλακάιρον εἶπεν.

Sæpe etiam & ſtultus fuit opportuna locutus. Z głupi podczás mądrzé odpowie. *Huc affine eſt illud diſtichon apud Plutarchum.*

ὡς ἀὺ ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχέιαν ὄνωνιν
φυέσθαι μαλακῶν ἄνθεα λευκοίων.

Vt ſcabros inter tribulos & ononin acutam.
Erumpunt flores mollia leucoia. *Vſurpatur cùm homo tetricus aut liber inamœnus aliquid lepidum & facetum affert.*

ὀδὲν κακίαν πτωχὸς ἐι καλῶς φρονεῖ. *Sophocles.*

Nihilo eſt deterior pauper ſi rectè ſapit. V. Stuchác nigdy nic wádźi.

Poddać śie. Vnijć śie. Pokłonić śie komu.

Do manus alicui ſupplex *Horat.* Dédere manus, *Lucreti.*
Ad extremum dat manus. *Cic. i.* Victum ſe fatetur.
χεῖρα ἀνατείνειν. Tendere manum. *Sic Turnus apud Virgil.*

——Victi, & victum tendere palmas Auſonij vidère.

τ ποδῶν ἕλκεσθαι. *Homer.* Pedibus trahi. Cedo & tollo manum. *Cic.* Manus extra manicas ferre, *solis regibus licebat. Vnde Cyrus occidit duos filios Dariæ sororis Xerxis, quòd sibi occurrentes manus intra manicas non abscondissent. Xenophon. Erat id signum reuerentiæ & securitatis regiæ, quod hi neglexerant.* Frena momordit. *Statius. i. subiecit se potestati alterius.* Herbam dare. *Nam victus in cursu vel alio certamine, herbam in eodem loco decerptã victori dabat, symbolũ subiectionis.* Herbam porrigere, & Terram ac verbenas porrigere, *ait Plin. fuisse perinde atque alterice humo & humatione cedere.* Terram & aquam dare. *ex Aristot. qui ait:* διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν ἐστί. *i.* Dare terram & aquam seruire est. ἄιρειν δάκτυλον. *Athenæ.* Tollere digitum. *more gladiatoris in arena victi, qui tollens digitum victum se fatebatur. al. more auctionis, in qua qui emere se velle indicabat, tollebat digitum.* τὰ σκέλη παρέχειν ὑποστῶσι. *Plutarch.* Crura præbere trahentibus. Abijcere hastam. *Cic.* *Simile est Græcorum* ἀποῤῥίπτειν τὴν ἀσπίδα. Abijcere clypeum. *quod timidorum ignauorum vel se dedentium erat.* Ad genua venire. *i. subdere se.* Ad genua venire compulit res Romanas. *Procopius de Almandaro Persa.* γονυκλινεῖν ἐποίησεν: ἐς γόνυ καθεῖλεν. In genua deiecit. ἀνὰς ἐπι γόνυ κεκλιται. *Æschylus.* Grauiter in genua depressus.

Quæcunque mihi fortuna fidesque est, In vestris pono gremijs. *Virgil.*
Submittere fasces *Cic. Liui. Quint. i. dignitatem suam fateri minorem.*
ῥαδίως ὑφῆκε, καὶ καθεκλινε τῳ δήμῳ. *Plutarc.* Fasces submisit & inclinauit populo.

Poddanemu kaidy pan cieſzki. Záwſzé poddány ſkwiercy.

Τὸ παρὸν ἀεὶ βαρὺ τοῖς ὑπηκόοις. *Thucyd.* Præsens status semper grauis est subditis. Nam omnis seruitus, *inquit Cic. (vt alios scriptores taceam)* est misera, fœda & morte grauior. Contra Libertas omnibus expetenda & vita potior apud scriptores præsertim Ethnicos plerosque.

Præclarè item Xiphilin. huius rei causam aliam aperiens ait: (Latinè reddo longam Græci sententiam) Non solùm non potest princeps omnibus placere, sed etiam quantumuis recte imperet, ei multos irasci necesse est. Neque enim tam multi homines ruinosi sunt, quam ij qui volunt iniuriam facere, quorum cupiditates expleri non possunt. Boni autem viri, partim multa eaque magna expetunt, quæ non possunt assequi, partim cùm habentur alijs inferiores molestè ferunt; eamque ob rem vtrique cupam in principem conijciunt.

Sed seruorum de dominis querelam pulchrè expressit Sosia Plautinus dicens:

Hæc *(pericula adire)* heri immodestia cógit, me qui hoc
Noctis, à portu ingratis excitauit.
Nonné idem hoc luci me mittere potuit?
Opulento *(.i. apud opulentum)* homini hoc magis seruitus dura est,
Hoc magis miser est diuitis seruus,
Noctesque dies que assiduò satis superque est,

Quo

Quo facto aut dicto adest opus, quietus ne sis.
Ipse dominus dives operis & laboris expers,
Quodcunque homini accidit, liberè posse retur,
Æquum esse putat, non reputat laboris quid sit,
Nec æquum, annè iniquum imperet, cogitabit.
Ergo in seruitute expetunt multa iniqua
Habendum & ferendum hoc onus est cum labore. *Apud eundem alius seruus ait:* Omnes profectò liberi libentiùs Sumus quàm seruimus.

Poddanych winy panom śie przyczytáią.

ὧν ἂν ὑπηρέτης ἁμάρτῃ, τῷ βασιλεῖ τὰς αἰτίας ἀναθήσει. *Isocrat.*

Quicquid famulus delinquit, huius causa regibus imputatur.

Sic, peccante discipulo magistrum percussit Diogenes dicens: Cur sic pueros instituis? *Plutarch. Filiorum quoq; Heli crimen & pœna in patrem redundauit. 1. Regum 4.*

Fratribus inter se litigantibus Spartani patrem multauerunt, quod dissidere filios pateretur. Apud Plutarchum.

Podeptáć / z błotem zmieszáć / zelżyć kogo.

λακτίζειν. *Aeschyl.* Calcibus proterere. i. *omni genere cõtumeliæ vel iniuriæ afficere.*

Podeyrzenia śie strzec o drugich: o sobie drugiem/ nie dáy przyczyny.

Omnes bonos bonasque accurare addecet,
Suspicionem & culpam vt ab se segregent. *Plaut.*

Tam suspicione quam crimine vacare oportet. *Suetoni.* *Ideo Martialis de quodam nequam homine:* Oblinitur minimæ si qua est suspicio (*al. suspectio*) rimæ.

Et Ausonius: —— Ne vero crimine lædar,
Ne maculer dubio, paulùm differre videntur Suspectus vereque reus.

Sic Lysander militem, qui de via deflexerat, castigauit, & ei dicenti se non ad rapinam ab agmine deflexisse, respondit: Ne speciem quidem raptoris præbeas volo.

Et Suspicio sibi ipsa riuales parit. *P. Syrus Mimus.* (abfuisse.

Cicero defendens Cœlĩum ait: Eum nõ modò à facto, verùm etiã à cõscientiæ suspicione

Culpate in quoquam quæ non sunt nota, malignum est,
Præsertim, si, quæ cognita sunt, bona sunt.
Non pateant faciles fœuis rumoribus aures,
Quæ nescire iuuat, credere non libeat. *Iacob. Billius.*

Podła rzecz Marna rzecz Śmietká Przytoczywszy sielaq bedźiesz ziemiá.

Nummus plumbeus. Fungus putidus Cassa glans. Titiuillitium. Ciccus. *Plaut.* Cassa nux. *Horat.* Soterichi lectus. *fabri prisci rudis. Gellius.*

Vnus his adhuc mandum. *Catul.* In solum. *i. eiiciendum. Iunius ex Cic. tralatum ab eo modo quo cibus, quod in calice relictum eiicitur in terram.* Vitrea fracta. *Martial.* Tramæ putridæ *Plaut.* ὄστρακα *vel* πτύκες. *Aristophan. Eustathi.* Asini villi. *de re mutili. Henric. Stephan.*

ἄξιον τριχός. Pilo dignum. οὐδὲ τριχὸς ἄξιον Ne pilo quidē dignū. *Henric. Steph. legit,* Cottabus. *pro re vili. Lucian.* οἱ γὰρ σεβεῖοι, κότταβός τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἐγένοντο. *i.* Nam tui dij, cottabi apud rectè sentientes facti sunt. *i. contemptibiles.*

ἀπὸ τῶν λαχάνων παρατιθέμενα. *Diogenian.* Olerum appositiones.

κόγχης ἄξιον. *Suidas.* Concha dignum. Quadrante dignum. *Hieronym.*

οὐδὲ ψόφου δακτύλων ἄξιον. *Athenæ.* Ne crepitu quidem digitorum dignum.

κοπρίου ἐκβλητότερον. *Eustathius.* Fimo abiectius.

Vilior alga. *Virg.* ſ. *proiecta ſeu eiecta è mari. Nam quamdiu eſt in mari virens, eſt in pretio, nam expetuntur ad tincturas, eaq; purpuræ paſtæ trahunt pretioſiſſimum colorem, & alij piſces meliores ſunt, ſi ea paſcantur. Hæc & plura Cerda ad 7. Eclogam Virg. ex Ariſtotele Nicandro Plini. &c.* Celei ſupellex: *virgea. Virgil.*

ῥάκος πολυχρόες. *Lucian.* Pannus lacer, multas ſciſſuras habens.

ἀιγῶν ὀνόματα. *Suidas.* Capratum nomina. *qualia paſtores eis imponunt.*

κρόμμυον πεπόμενον. Cepa putrida. ἐκ τῶν τριόδων. *Syneſi.* E triuio.

τὰ τῶν παιδίων ἀθυρματα. *Chryſoſtom.* Puerorum crepundia.

γυπὸς σκιά. *Suidas.* Vulturis vmbra. σκορόδου κεφαλή. *Ariſtophan* Allij caput.

ἐρεβίνθους διόνυσος. Cicernus Bacchus. *Contemptim hoc Græci & Latini vino aſſueti, de potu factitio ex frugibus iactabant. Qua de re exſtat etiam Epigramma Iuliani, in quo Ceruſiam ſic alloquitur:* ἦ ῥά σε κελτοί

τῇ πενίῃ βοτρύων τεύξαν ἀπ' ἀσταχύων;

τῷ σὲ χρὴ καλέειν δημήτριον ἠ διόνυσον,

πυρογενῆ μᾶλλον, καὶ βρόμιον ἠ βρόμιον.

——Dic age num te Eſpicis finxit Gallia vitis inops?

Non igitur Bacchum te dixero, ſed Cerealem,

Et frumentigenam non Bromium, immò Bromum. βρόμος *autem eſt genus hordei. Simile epigramma eſt apud Suidam Amphoræ vinariæ, ceruſiam ſibi infuſam indignantis.* τίς με διονύσῳ πεπλασμένον ἀμφιφορῆα

τίς με τὸν ἀνδρικὸν νεκταρος οἰνοδόκον

δηῶς ἐπλήρωσε; &c. Quis me Baccho fictam amphoram, quis me virilis nectaris vini receptaculum vel capacem vini, Cerere (*i. Ceruſia.*) impleuit? &c. *Sic illi: at Germani Poloni Ruſſi Moſchi & omnes Septemtrionales aliter ſentiunt.*

καρυκὸς οἶνος. *Suidas.* Caricum vinum: *de vili.*

σκιὰ ἄρτου. *Athenæ.* Vmbra panis. *de pane atro, mucido.*

φαυλίων μήλων φαυλότεροι. *Athenæ.* Pomis vitioſis vilius.

Lateritius. *Auguſtus apud Suetonium dixit.* Se marmoream Romam relinquere, quam lateritiam accepiſſet. ὁ καταφρονήσουσίν με ὥσπερ πλινθίνου. *Ælian.* Non deſpicient me velut lateritium. *Sic apud Cic. famuli Verris* ſcyphos aureos ſigillatos, *vocant* Luteum opus, *mentientes pecunia corrupti.*

ὐδ'

ὐδ' ἂν τέτιγα σκιὰν παρέχοι. *Xenophon.* Ne cicadam quidem inumbret.
Affine, Vlič tákome to rzéczy. Ptonne rzéczy. Vlič dałbym zá to złamánego pieniążká.

Podłego rodu człowiék.

Terræ filius. *Cic.* γηγενὴς ἄνθρωπος *Athenæ.* Progenies terræ. *Perſic.*
γῆς μητρὸς ἐκπέφυκε. *Euripides.* Terra matre editus.
ἀπάτωρ καὶ ἀμήτωρ. *ex Sophocle & Plutarcho.* Sine patre ſine matre, *quia ignorantur eius parentes. Sed hoc de Melchiſedecho qui typus Chriſti fuit, altiore ſenſu vſurpauit S. Paulus ad Hebr. 7.*
Quorum nemo queat patriam monſtrare parentis, *Iuuenal.*
Quem natum nemo nouit. *Vide.* Vličznáiomy.
τῆς μητέρος ὡς ἄιξ καλεῖται. Matris vt capra vocatur.
ἄνθρωπος ὃς οὐκ ἔχων εἰπεῖν ὄνομα πάππου, ἀλλ' οὐδὲ πατρός. *Syneſius.*
Homo qui non poſſit dicere nomen aui, ac ne patris quidem.
Sic apud Homerum Telemachus rogatus an Vlyſſis eſſet filius, reſpondit: Mater ita dicit, ego neſcio. nemo enim patrem ſuum nouit V. Vzladčic po bábcé.
Nos pulli vilis nati infelicibus ouis. *Iuuenal. Infelicia oua cornicis cornici, bubonis, Britannic. ex Plinio.* Nos animæ viles. *Virgil.*
ἡμῶν γενομένων, ἀδὴ οἱ γείτονες σφόδρα κατανέλω. *Ex Platone.* Nobis naſcentibus, ne vicini quidem multùm ſenſerunt.
ὅταν μὲν οὖν, τὰς αἶγας ἐκ τῆς Φελλέως,
ὥσπερ ὁ πατήρ σε διφθέραν ἐνημένος. *Ariſtophan.*
Quando igitur (*creſces*) capras ex Phelleo (*loco aſpero agas.*)
Sicut & pater tuus pelle amictus. ¡. *caprarius.* *Vide ſequentia.*

Podłego ſtanu człowiék. & Podły *vniuerſim.*

Imi ſubſellij vir. Alex *vel* hallex viri. Ancilla latrinam lauans. *Plaut.*
Ciceris & nucis emptor. Numerus. Plebs. *Horat.* Luteus homo. *Cic.*
De plebe. *Ouid.* Ciſtiger. *Martial.* i. *baiulus.* Proletarius ciuis. *Enni. Gelli. qui iuſtum cenſum pendere non poterat, ſed prolem tantùm educabat. Latiùs vſurpant Ammian. Budæ. Proletarius ſermo Plaut.* i. *vulgaris.* Vulgus. *Saluſti.*
Sine nomine vulgus. *Virg. nam Nobiliorum tria nomina erant. Iuuenal.*
Ne in viginti quidem eſſe poteſt ſ *primarios. Cic.* Quintæ claſſis. *Idem.*
In cuneis ſedens. ſ. *in ſpectaculis. vbi plebeij & priuati ciues qui nullo honore publico fungebantur, ſedebant. ex Budæo.* Vulgi pars vltima noſtri. *Iuuenal.*
De lapide emptus. *Cic.* Sardi venales. *Idem.* Syri venales. *Idem.*
Cappadocem modò abreptum de grege venalium dicas. *Idem.*
ἐκ βαρβάρου τριόδου. *Lucian.* Barbarus è triuio. *Vel vt Eraſm. legit.*
ἐκ βορβόρου τριόδου. Cœnum è triuio. ἐν βορβόρῳ βαρβαρικῷ τινι κείμενον. *Plato.*
Reuera in cœno barbarico quodam. ſ. *ſitus, merſus.*
Cerite cera dignus. *Horat. in Cerues referendus, qui erant municipes Romani ſine honoribus*

moribus & suffragiis. quare qui iure suffragij priuabatur, in Cerites referri ignominiæ causa dicebatur. & tributum tantùm pro suo capite pendebat. Gellius. Asconius.

Chesippus, *pro homine inepto, vili, quo nomine Chrysippum Zeno per probrum & ridiculum vocabat. Cicer. scite. quasi Latrinam. Gotfredus.*

Commune sepulchrum, inopis & infimæ plebis. *Horat. dicebatur autem* Puticuli.

Cucurbitæ caput habet. *Ex Apuleio.* Diobolaris. *Festo.* Semissis homo. *Cic.*

Affiatus. *de vilis conditionis homine. Plaut.*

Parui æris & de lapide noxius comparatus. *Columella.* Tressis agaso. *Persius.*

ἀλώνητον ἀνδραποδον. *Zenodot.* Sale emptum mancipium i. *vili pretio. Sed apud Abassinos sal auro præstantior, & io frustis salis emitur mancipium.*

ῥωποπώλης. Scrutarius. *Lucilius. quem Horat. vocat,*

Vilia vendentem tunicato scruta popello. Cimex, *pro sordido & vili. Horat.*

ἄχυρα τῶν ἀστῶν. *Aristophan.* Paleæ ciuium. Fæx ciuitatis. *Cic. de plebe.*

τῷ ἀγκῶνι ἀπομυσσόμενος. *Suidas.* Cubito se emungens. *Sic Cic.* Quiesce tu, cuius pater cubito se emungere solebat, *vt sallamentarij, & alij sordidi quæstus homines facere solent. Simile est illud:* Cuius pater nunquam spuebat in terram nisi die festo, *professis autem in manus securim aut ligonem sumens.* i. *operarius erat.*

μυσῶν ἔθνος. *Strabo.* Mysorum postremus. *gens vilis, vt & Car.*

μύτη καινθαρὶς. *apud Suidam legit Erasm.* Mysia cantharis. *al.* abominandus scarabæus. *de homine vilissimo & contemptissimo.* μυσὶ κάνθαρις. *legit Wolfius.* i. muribus cantharis. *pro nullius pretij rebus.*

καρικὸς τράγος. *Diogenian.* Caricus hircus. καρικὸς ἄνθρωπος. *Plato.* Caricus homo. *Car.* Hircosus. *Seneca.* Hircosus subulcus. *Horati.*

ὄνος αἰγύπτιος. Asinus Ægyptius. αἰγύπτιος πολυφόρος. *Aristopha.* Ægyptius laterifer.

Qua confidentia rogare tu à me argentum tantum audes
Impudens? quin si egomet totus veneam, vix recipi potesset
Quod tu me rogas. *Seruus Plauti.* τοσοῦτος εἰμὶ. Vnic stoie sam zé to.

Cuius ad effigiem non tantùm meretre fas est. *Iuuenal. q. d. sed etiam sparcius aliquid facere. Nam indignum habebatur ad deorum, principum, nouissimum, & honestorum virorum imagines oletum facere, quod ex Persio constat & Spartiano, vt dixi suprà, sub* Dáley né dwor.

τριαγωνιστὴς. *Demosthen* Tertiarum partium. *S. histrio, actor. &c.*

Extra numerum mihi es. *Plaut.* i. *contemno te.* In nullo numero est. *Cic.*

Ollaris deus. Ficulnus deus. *V.* Vlic wart.

λαξιπαντος *Suphocles.* Pedibus cõculcatus λαξιπέδον πάσσεται. *Æschyl. Idē est.*

ἄμμες δ' ἅτε λόγῳ τινὲς ἄξιοι, ἀτ' ἀριθμῷ,
ἀλλὰ νεογαρῆες, ἀλιμοίρατοι ἐκ μοίρας. *Theocrit.*

Nos verò nec æstimatione aliqua digni, nec vllo numero,
(*Velut*) infelices Megarenses, ignobilis sortis.

Allusit ad oraculum Megarensibus, aut (vt alij volunt) Æginensibus datum ab Apolline Pythio,

Pythio, rogantibus quinam Græcorum essent præstantissimi, rati se tales pronuntiandos. Apollo autem vbi alios collaudauit, addidit:

ὑμεῖς δ' Αἰγινῆται (*al.* ὑμεῖς δ' ὦ μεγαρεῖς) οὔτε τρίτοι οὔτε τέταρτοι,
οὔτε δυωδέκατοι, οὔτ' ἐν λόγῳ, οὔτ' ἐν ἀριθμῷ. *i.*
Vos autem Æginenses (*al.* Megarenses) neque tertij, neque quarti,
Nec duodecimi, nec vllius æstimationis, aut vllo numero digni.

Plutarchus item ait: τῶν δὲ ἐμῶν πολιτῶν, ὥσπερ μεγαρέων, οὐδεὶς λόγος. *i.* Meorum autem ciuium, velut Megarensium, nulla æstimatio.

Et Cic. de Philippo Oratore: Proximè accedebat (*ad Crassum & Antonium*) cùm tamen neque secundum neque tertium dixerim.

A Menia columna homo. *Cic. pro contemptissimo, quia ad eam columnam rei viles vt fures serui nequám iudicabantur. Asconius.*

κλιμακίδες. *i.* Paruæ scalæ, *quasi scandula dicuntur, qui se ad vilia obsequia alicui præstanda submittunt quales erant mulierculæ Cypriæ, per quas ceu per scalas regum vxores currum ascendebant. Plutarch.* *Similis Argyrippus Plauti, qui instar asini vel equi, seruum sibi insultantem tergo gestauit. in Asinaria.*

μητραγυρτὴς ὁ δαδοῦχος. *Aristotel.* Metragyrtes non daduchus. *de homine vilis & abiecti ministerij. quales erant qui matri deorum stipem colligebant. Meminit Cic. 2. de Legibus. & Ouid.* Ante deùm matrem cornu tibicen adunco
Cùm canit, exiguæ quis stipis æra neget?

Daduchi autem in Cereris sacris valdè religiosis noctu celebratis faces gestabant. Non rectè scribi Mithragirtes ab Erasmo probat Henric. Stephan.

Pila *Martial. l. 10. e. 86.* i. vilis homo Iunio. Pannosus. *Rhodigino.*

Spongia, *pro homine vili & abiecto. nam spongia abstergebantur mensæ, columnæ, pauimenta, vulnera, calcei. Martial. Tertullian. Vlpian.* *Apud Palladium in Lausiaca historia c. 40* Spongia dicta fuit *quædam virgo, quæ in monasterio Virginum ita se abiecerat, vt vilissima omnia ministeria omnibus præriperet, vilissimis item rebus in victu & vestitu vteretur, & ab omnibus vilissima haberetur; sed sanctitatē eius Deus tandem detexit.*

Canis mortuus. *pro homine vilissimo. Pierius, ex Libris Regum.*

Affine præcedens. & Vilis vári.

Podleyſſe rzeczy podgas pożytéżnieyſſe.

πολλὰ τὰ δυσὶ δὴ χρηστότερα ἐνείδεσι. *A.*

Sæpe ſpecioſis vtilia plùs, vilia.

Caprea imaginem cornuum in aqua videns cornua laudabat, pedes vituperabat; interim leo occurrit, illa fugit, pedes laudans, cornua ceu impedimentum culpans. Gabrias. addit Epimythium: πολλάκις τὰ ὠφελοῦντα, ἐξ ὧν βλάπτεσθαι. Sæpe quis iuuatur ijs, quibus putabat se læsum iri. *Dexter enauita cum aliis nauigaturus, nauem ex sola aqua dulci, ridentibus aliis mercatoribus onerauit; sed breui prouectus omnibus in altum, aquam sua nihil ipsimet vendens, reliquarum mercium pretium superauit. Plutarc. Similis industria Æsopi in pane ferendo.* *Adde aquam a rusticulo Xerxi oblatam.*

καὶ

κἂν μάλα καταφρόνητα μὴ καταφρονῇς. *A.*
Vel maximè deſpecta nunquam deſpice.
In vngula alcis ſalutiferũ eſt remedium. *Garner. Notum id bene noſtratibus*

Podléyßego bárźiey ßánowáć ábo lépiey czéſtowáć.

κόρακες ἀηδόνων ἀιδεσιμώτατοι. Corui luſcinijs honoratiores.
Vſurpatur hoc dictum, cum improbi, indocti, ſtulti, præferuntur probis doctis & induſtriis viris. ἄνω ποταμῶν. *Vide ſub* Opákći to.

Podleź gdźié przéſkoczyć nie możéß.

Pati nos oportet, quod ille faciat, cuius poteſtas plùs poteſt. *Plaut.*
Iniurias fortunæ quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. *Cic.*
Cede repugnanti, cedendo victor abibis. *Ouid.*
Cede locum læſus, fortunæ cede potenti. *Cato.*
ὅλως τόπον ἠνορέηφι τύχης ἐ ὕπεικε κακωθείς. *Planudes.*
Ζημῆ ἀδικίας φερτέρων φέρειν δλέον. *A.*
Tacitè ferendæ ſunt potentum iniuriæ.
τῷ ὑποβόρῳ τὴν κεφαλὴν ὕφες. Superliminari caput ſubmitte.
Labrax *piſcis ſagenã trahi ſentiens, terræ ſe immergit, & vbi illa tranſiit emergit. Plutarch.*
Affine, Pokorá wßedy vydźić. Vſtąp mocnićyßemu.

Podłych rzéczy mądry śie méwſtydźi.

Ζηνώνειόν γε καὶ φακῆν ἕψειν. *Ex Athenæo. Eraſmus detorſit ad ſuum ſenſum.* Zenonium eſt & lentem coquere. i. Etiam lentem Zeno poteſt recte coquere. *Zeno aliquando Làërtio teſte probabat, Sapientem omnia rectè facere. tum quidam ex auditoribus ſubdidit:* Igitur & lentem coquere: *aſſenſit Zeno.*
Antiſthenes miranti cuidam, quòd ſalſamentum per forum ferret, *reſpondit*: Mihi ipſi fero. *Plutarchus.* *M. Curius Imperator Romanorum victor Pyrrhi & tribus triumphis clarus, ſedens ad focum rapas ſibi coquebat. Cic. Plutarchus. Athenæus. Sed talia exempla inter Chriſti Domini ſectatores infinita.* V. Robić śie wſtydźić nić trzéba.

Podobac śie cźłédnemu mądremu, lépiey téſt mądrzéyſzym głupiem.

Podobáć śie mądremu, dość i cźłédnemu. Dość ieſt wczniowi podobáć śie miſtrzowi.
Vnus mihi pro populo, & populus pro vno. ſ. *auditore, ſpectatore, cenſore. Seneca.*
Me raris iuuat auribus placere. *Martial.* *Idem librum ſuum ſic alloquitur.*
Vnus erit mihi crede ſatis. ſ. *cui commenderis vel proberis.*
Sic Antigenidas tibicen diſcipulo frigenti ad populum dixit: Mihi cane & Muſis. *Cic.* *Modò mihi placeas ex arte canens, non cures ſi plauſum populi non habeas.*
ἑνὶ ζοφῷ θέσθαι λώϊον ἢ μωροῖς δλέκα. *A. i.*
Vni ſapienti placere præſtat, quàm ſtultis decem.
Malo ſapienti vni placere quàm decem Stultis.

Podobieństwo rożnych rzeczy nie może być zgoła rowne.

Rownánie rzeczy nie może być wé wszystkiem.

ἐκ ἀναγκαίου ἐστὶ οὐ τὰ ζυγκρίσεσι πάντα πασι παραβαλλειν. *Vlpianus Rhetor.*
Non est necesse in comparationibus omnia omnibus conferre *(quadrare.)*
Vulgo in scholis dicitur: Omnis similitudo claudicat. i. *deficit in aliquo.*
πανόμοια χαλεπόν ἐστιν ἐυρέμεναι δύο. *A.*
Duo reperire similia penitùs, est labor.

Podobni sobié. Jeden drugiego zradi.

Non tam ouum ouo simile. quàm isti. *Erasm. ex Ciceronе qui ait:*
Vidésne vt in prouerbio sit ouorum similitudo. *Itemq;.*
Vt similia sunt & oua ouorum & apes apum. *Et Seneca.*
Tam sibi similis quam ouum ouo. Ouo prognatus eodem. *Horat.*
Vt Castor & Pollux gemini. *Et apud Virgilium.* Daucias & Tymber.
Simillima proles Indiscreta suis gratulque parentibus error.
Talu apud Silium Eurymedon & Lycormas. *Plures affert Cerda ad locum citatum.*
Neque lacte lacti magis est simile, quàm ille Ego, similis est mei. *Plaut.*
Nec aqua aquæ, nec lacte lacti vnquã similius quàm hic tui est, quàm tu huius.
Idẽ. Tam consimilis est quam potest speculum tuum. *Idem.*
Eiusdem notæ. Vna forma percussi *(vt nummi) Seneca.*
In vnam formã cadunt omnia. *Cic.* Aut ffos est aut piscis. s. *odore sunt simili.*
vt thymallus piscis cum flore thymo simillimo & suauissimo est odore. Ælianus. Ambrosius.
ὁμοιότερος ἢ συκῆ. *Plutarch.* Similior ficu. *nam ficus similes inter se, vt & triticum & apes & palumbi vt idem Plutarch. dicit & notum omnibus est.*
ἢ πλατων φιλονίζει ἢ φίλων πλατωνίζει. *Suidas.* Aut Plato Philonissat, aut Philo Platonissat. i. *alter alteri simillimus est.*
τί γάρ ἐστι πλάτων, ἢ μωσῆς ἀττικίζων; *Numenius Apamensis.* Quid est enim Plato, nisi Moses Atticè loquens? *quia Plato insignium scriptorum iudicio, plurima ex Mose in sua scripta transtulit, sed pleraq; inuolucris & fabulis obscurauit & intricauit, aliqua etiam in prauum detorsit.* *Martialis de Issa catella picta, post alia sic ait:*

Hanc ne lux rapiat suprema totam, Picta Publius exprimit tabella.
In qua tam similem videbis Issam. Vt sit tam similis sibi nec ipsa.
Issam denique pone cum tabella, Aut vtramque putabis esse veram,
Aut vtramque putabis esse pictam. *Idem de piscibus affabrè sculptis.*

Artis Phidiacæ toreuma clarũ Pisces aspicis, adde aquã, natabũt. Jak żywe.
τὸ ἵππων ὑμήλικε μᾶλλον ἀλλήλοις εοικότες. *Synesius.* Equis Eumeli magis sibi similes. *loquitur autem de duabus crumenis simillimis Euthalij impostoris, qui alteram auro, alteram ære impletam circumferebat, & publicanos ac mercatores priore ostensa, & dextrè posteriore relicta decipiebat.* *Porro Equæ Eumeli quibus Synesius comparat bursas Euthalij, Homerus vocat* ὀτρίχας, *quasi* ὁμοιότριχας. i. *pilosibi similes,*
πάντ' αὐτῷ μέγεθός τε καὶ ὁμματα καλ' εἰκυῖαι.

καὶ φωνὴν, καὶ τἄλλα πρὸς ἔμπαλιν ἔτω. *Homerus de Vmbra Patrocli.*
Omnibus ipsi magnitudine & oculis pulchris similis,
Et voce & similes circa corpus vestes indutus.
ὁ πᾶς ἀχιλλεὺς, ἀλλ' ἀχιλλεὺς αὐτὸς ἦν.
Non satus Achille, uerum Achilles ipsus es. *Plutarch. de adulatore loquens similem illum amico esse aut, vt possit de illo vsurpari is versus ex Vet. Poeta.*
ἄπαντ' ἴσοινα. *Suidas.* Omnia similia sunt.

Affine, Jedney kuźni. Jeden iáko drugi.

Podporá wielka Rzeczypospl. ábo domu.

Atlas. *Sic Cic.* Illo tanquam Atlante cælum niti videtur.
Sed variat lectio. Idem. Vestris humeris, ceruicibus sustinetis Rempub.
Principes *Oppianus vocat* γαίης ἐρικυδὲς ἔρισμα. i. Terræ insignes columnæ.
Sic Virg. de Turno. — In te omnis domus inclinata recumbit.
σύλοι γὰρ οἴκων εἰσὶ παῖδες ἄρσενες. *Euripides.*
Domus columnæ liberi sunt masculi.
Apud Terent Geta seruus grandis dicitur Columen familiæ. i. *columna. Donat.*
Ne collapsa ruant subductis tecta columnis. *Iuuen. allegoricè dixit.*
Milo, columnâ in contubernio Philosophorum ruinam minante, in eius locum subijt, & se omnesq; seruauit. Strabo.
Pindarus Hectorem *appellat* τροίας κίονα ἄμαχον, ἀσφαλῆ. .i. Troiæ columnam inexpugnabilem, immobilem. Tu portus & aura tuis. *Penelope Vlyssi scribit.*
ἄγκυραν οἴκου Anchoram domus *vocat Hecuba* Polydorum *apud Euripidem.*

Podupadłem przyiaćiélem nie pogardzay.

Ὑπομνήματα καὶ κυνηγίας μὴ ἐπουρεῖν μηδὲ ἐφίζειν. *Pythagoras.* Vnguium crinium̄que præsegmina ne permingito nec calcato. i. *amicos vel cognatos inopes aut contemptos ne spernas vel contumelia afficias. Sic Ecclesiastici 22.* Fidem posthide cum ea in paupertate illius. &c. In tempore tribulationis illius permane fidelis &c.

Podu[illegible] Gátacy i Gyntacy rowno grzeßy / rowno ma być karany.

Tubicen in bello captus, frustra se excusans, quòd inermis cùm esset, nullum occidisset, mactatur, quòd pugnantes incitarit. Æsopus.
Epimythion Planudis. πλέον ἁμαρτάνουσιν οἱ τοὺς κακοὺς ἐπεγείροντες εἰς τὸ κακοποιεῖν.
Plùs peccant qui malos ad malefaciendum incitant.
Gallus item apud eundem à furibus captus mortem deprecabatur, quòd nil cuiquam nocens quin prodesset hominibus eos excitans: at ob id ipsum, inquiunt fures, mactabitur quia vos contrà nos vigilare facit. *Affine*, Porádnik zły.

Podz tuba do woyta.

In ius ambula. *Terent.* Ad iudicium adsis. In prætorio te siste. *Cato.*
πρὸς τὸ δικαστήριον ἔρχῃ. *Planudes.* *Sed dictum Polonicum transfertur ad mortem.*
Quid. Moriendum est. V. Śmierć nieubłagana. Śmierć nieuchronna.

podz

Podż ſé ty gotý kiédy oycá niemáſt.

ἐκ ἔστι ψεύδεσθαι ἐὰν παίζειν τὸν μέρον. *A.*

Fallere nulla arte eſt nulla eſt eludere mortem.

Epimythion apologi vulgaris, de Patre ſene, qui mortem propinquam ſentiens, caput raſit & inter liberos paruos ſedit; quem tamen mors diſſimulans ſe eum noſſe abſtraxit. Simile eſt illud Martialis:

Mentiris iuuenem tinctis Lentine capillis.
Tam ſubitò coruus qui modo cygnus erat.
Non omnes fallis; ſcit te Proſerpina canum,
Perſonam capiti detrahet illa tuo. V. Smierć niechronna.

Poglada iak koźá ná rzéźnikà .i. niewéſoło / krzywo.

Obliquo lumine cernere aliquem. Obliquare oculos contra aliquem. *Ouidi.*
Torum *vel* torua tueri. *Virgil.* Quid me toruè aſpectas? *Plaut.*
Aſpexit vt qui ſinapi edit. *Vide ſub* Vniewéſoły.
λοξαῖς κόραις λεύσσων. *apud Nicandrum.* Obliquo lumine intuens.
Omiſi ταυρωδέα. i. *taurinum. ſ. tueri. nam hoc ad ſeueritatem & immanitatem pertinet. vt & Cyclopium aſpectum. Simpliciter Cic. dixit eodem ſenſu in Antonium.* At etiam aſpicis me & quidem vt videris iratus.
Hircus etiam proprium eſt obliquare oculos ſeu tranſuerſa tueri. V. Zezowáty.

Poglada po ſobié iák paw.

Pauonis inſtar rotatur. *Ex Columella, qui ait:* Rotari (*al. rotare*) pauo dicitur, cùm ſemetipſum velut mirantem caudæ gemmantibus pinnis protegit.
De eodem ſic Lucian. Latinè loquens. In prato florido vere incipiente, ſoli oſtenſis pennis & cauda ſublata, eam circa ſe vndique pandens, conuertit ſeipſum & circumagit, & quaſi pompam quandam agit pulchritudinis ſuæ. *Vide Syneſij ſententiam ſub* Xokoby śie. Laudato pauone ſuperbior. *Ouidi.*

φασὶ ταῶ μεγάλαυχον, ἐπὴν πρὸς κύκλον ἐγείρῃ
οὐρέα κυβώσας χρύσεον ἀστερόεις,
κλάζειν θηλύγηρυς φιλοίστιον &c. *Nazianzen. i.* Ferunt pauonem ſuperbum, vbi is circumcirca circulum excitarit (.i. *caudam erexerit*) collum torquens aureum ſtellatus, clangere feminis (*pauis*) amatorium.
Talis apud Plautũ ἀλαζὼν στρατιώτης. Glorioſus Miles. *Apud eundem Toxilus oſtentator ait:* Subnixis alis me inferam atque amicibor gloriosè.
Campana ſuperbia *nota ex Cic. Liuio, eandem Gellius Nauio Poëtæ tribuit. ob epitaphium ſuperbum quod ipſe ſibi ſcripſerat.* V. Sam śie ſobié podoba.

Pogody ná co czékáć.

ἀμνὸν θερίζειν i. ἐν τῷ θέρει κείρειν. *Euſtathi.* Agnum demetere .i. *æſtate agnos oues tondere. Aliter.* ἐκ διαλείμματος ἡμωρεῖσθαι. i. Ex interuallo punire, ſeu

vltionem, mulctam, pœnam, in commodius tempus differre & occasionem commodam exspectare, vt agni melius æstate quam vere tondentur.

Affine, Plinny czasu. & Wpádnieß mi raz.

Pogrzeb ábo nagrobék dobrego wesóły / pogrzébny.

Funus seu ἔπαινος Ennij. *qui apud Cic. sic mortuus loquitur.*

Nemo me lacrymis decoret, nec funera fletu
Faxit. cur? volito viuu' per ora virûm.

Ludouicus Cortusius ICtus Patauinus ad funus suum Musicos 50 omnis generis conduxit diuitiis aureo: feretrum iussit ferri à 12 virginibus viridi veste ornatis cum cantu læto, doctis singulis assignata; centum funalibus stipantibus; comitante toto Vrbis clero & monachis omnibus exceptis nigris; lacrymari quenquam testamento vetuit. Drexel. in Prodromo mortis. contigit id A. D. 1418.

Apud Plutarchum Menandro regi Bactrorum optimo in castris mortuo, honorificè in ciuitatibus parentatum est: de reliquiis eius vehementer certatum, & vix pax hac conditione conuenit, vt singulæ ciuitates cinerum eius æquali parte ablata monimentum ei apud se ponerent. (*Simile quid de Homero.*) *Contra Dionysij vxor & liberi contumelijs priùs affecti necati sunt, & cineres eorum in mare sparsi. apud eundem Plutarch.*

Pogrzeb kosztowny ziemu nie pomoże.

ὃ πώποτ' ἐζήλωσα πολυτελῆ νεκρόν.
Nunquam æstimaui magni funus splendidum. *Vel*
Nullum beatum voco sepultum splendidè.
τὰ λίθεια λαμπρὰ νεκρῷ κακῷ ἀνωφελῆ. *A.*
Splendida sepultura nihil ornat improbum.

Poiáchał cielęciem / wrócił śię wołem.

Sarculum hinc illò profectus, illinc redisti rutrum. *Pomponius apud Nonium. i. rudis abijsti, rudior redijsti. Nam rutrum crassius est, sarculum tenuius & leuius.*

ἀπῆλθε μόχθῳ ὤικαδεν, ἀνέστρεψε βοῦς. *A.*
Vitulus domo abijt, bos domum reuersus est.
Parisios stolidum si quis fors mittet asellum,
Qui fuit hic asinus, non ibi fiet equus. *Garner.*

Po iármarku zły targ

Nundinis dissolutis nulla vel mala est negotiatio. *Ex Damasceno.* V. Ylić wczáś.

Poiednani przyiacielé barziey śię miłuią.

Amantium iræ amoris redintegratio est. *Terentij.*
Discordia fit carior concordia. *P. Syrus Mimus.*
Iræ interueniunt, redeunt rursum in gratiam.
Verùm iræ si quæ forte eueniant huiusmodi
Inter eos; rursum si reuentum in gratiam est,
Bis tanto amici sunt inter se quàm priùs. *Plaut.* *Exempla habet Seneca l. 1.*

l. 1. de Clementia. c. 9. Valer. Maxi. l. 4. Cic. de Prouinc. Consul. Agatho Pausaniæ virò sæpe iracebatur, vt post dissentionẽ in gratiam rediens maiorem caperet voluptatem. Ælian.

ἐστ' ἀνανεωσις δ' ἐρω ὀργὴ φίλων. *A.*

Ira est amoris amicorum reparatio. *Vel*

Fit amor amicorum arctior post iurgia. *Abies scissa & iterum conglutinata ita glutino coalescit vt citiùs findatur in solida parte; quàm in conglutinata. Anonym. Hieroglyphic. ex Plinio.* *Affine*, Obrazá podczas pobudká miłości.

Pokarm zdrowie zachowuie Pomierny / a zbyteni psuie.

ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς ϗ ζῶμεν. *Diogenian.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus. Cibo vires reficiuntur & opprimuntur. *Ex Cicerone qui ait:* Tantùm cibi & potionis adhibendum est, vt reficiantur vires non opprimantur.

Eripit interdum, modò dat medicina salutem.

Quæque iuuet monstrat quæque sit herba nocens. *Ouid.*

Nil prodest quod non lædere possit idem. *Idem.*

Pokázuie śie godźie abo gdy nie trzeba; gdy trzebá / nie widáć go.

ἐν φάει λαμπρὸς, ἐν δὲ νυκτὶ ἀνωφελής.

In luce splendet, nocte verò inutilis .s. *cùm lucere oporteret. Sumptum dictum a gemma simílem effectum vel proprietatem habente. qualis Smàragdus apud Plinium.* V. Tu śie pokáż.

Póki chodźiß / póty śię godźiß.

Perstringit hoc dictum, heros inhumanos, qui famulorum quandiu sani sunt, opera vtuntur; eosdem ægrotantes aut senes, eiciunt: vt in aula Luciani depingitur.

Idem dictum simul, seruientium miseram conditionem notat.

μεχρ' ὃ ὑγιαινεις, μεχρι τῦ πρὸς μὲ μένεις.

ἐπὶ νοσηλεύσῃ, ἀφαρὶ ἐξω ἔσῃ. *A.*

Noster es vbi vales; æger es! mox foris ages. *Talis seruus Amalecita ab hero in itinere proiectus 1. Regum 30.* *Huc aptare potes illud Plauti.*

Dum viuit, hominem noueris; vbi mortuus est, quiescas.

Et Seneca. Dum viuunt virent. *Licet huc accommodare & illud Horatij:*

Donec gratus eram tibi, ——— Persarum vigui rege beatior. *Sic:*

Donec sanus eram, tibi Natis ipse tuis carior exstiti.

Catoni Maiori hoc vitio vertebatur, quòd seruos quibus diu vsus erat senio confectos & inutiles factos expellebat & vendebat. Plutarch. testis.

δῶλος ὑγιὴς ἀρέσκει, ἀπαρέσκει νοσῶν. *A.*

Sanus placet cuique famul, æger displicet.

Poki sie ſnac teţcze godzi / ziego kto madr niech vchodźi.

Dum nondum in neruo telum est. *Iunius ex Philodemo, qui ait:*

φεύγομεν δυς ἐρότες ἕως βελος ἐκ ἐπὶ νευρῃ.

Fugiamus infelices amatores dum nondum telum in neruo est.

Tralatum à ballista vel arcu simplici. Ante tubas animo voluta &c. *Iuuenal.*
Simile est illud Psalmo 7. Nisi conuersi fueritis gladium suum vibrabit, (.s. *Deus*) arcum suum tetendit & paravit illum (q. d. *iam telum in nervo est*) *&c.*
Et fugite de Babylone, apud Isaiam. Fugite saluate animas vestras Ieremi. &c.

πρὶν ἢ ἐν χρῷ γενέσθαι τῆ κινδύνῳ. *Synesius.*

Priùs quàm in cute versetur periculum vel periculi.

Pokí v kogo czego zábiegamy / Szánuiem; dostawszy máło on dbamy.

πρὶν λαβεῖν, φιλέουσιν, ἁτὰρ συγέσσι λαβόντες.

Callimach & Nazianz. Antequam accipiant, benevolentiam ostendunt, osculantur; verùm vbi acceperint, oderunt. *Canis homini carnes edenti adulatur, & verò ei os objiciatur, non eripiet etiam herus.*

Qui dum aliquid cupiens animus prægestit apisci (.i. *adipisci.*)
Nil metuunt iurare, nihil promittere parcunt.
Sed simul ac cupidæ mentis satiata libido est;
Dicta nihil metuêre, nihil periuria curant. *Catullus.*
Dum me captabas, mittebas munera nobis:
Dum me cepisti, das mihi Rufe nihil. *Martial.*
Imitantur hamos dona, namque quis nescit.
Auidum vorata decipi scarum musca? *Idem.*

Similia habet l. 6. epigr. 63. & l 4. ep. 56. vbi tales piscatoribus comparat, & captatorum dona hamos & insidias appellat.

Nam ferè maxima pars morem hunc homines habent. quod sibi volunt
Dum id impetrant, boni sunt: sed id vbi iam penes se habent;
Ex bonis pessimi & fraudulentissimi sunt. *Plaut.*

V. Vńé dármo on dáié. *Simile sequens.*

Pókí w mieśću trzym co cenia / Póty cię wszyscy ſánuią.

Viuum norunt. *In Truculento Plauti mulier amatori iam inopi dicit:*

Dum vivit (.i. *dum habet quod det*) hominem noueris; vbi mortuus est, (.i. *cùm nihil habet*) quiescas. Te dum viuebas noueram &c. *Ille verò respondet:* Non hercle occiderunt mihi etiam fundique & ædes *quo audito ancilla heræ illius, blandè illum monitans dicit:* Cur ante ostium pro ignoto alienoque adstas? I intrò amat te hera &c. *tum ille.* Fuge funde & æades per tempus subueniſtis!
Et in Pseudolo. Mihi quidem profectò cum istis dictis mortuus est.
Muscæ in popinis tandiu manent dum nidorem sentiunt. Sic vulgares diuitum amici si non adsit vtilitas non durant. *Ex Plutarch.*
Canis a mensa nunquam recedit, quandiu intus esse aliquid sentit. *Sic Horat.*

Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto. *Quadrant & præcedentia ibidem loquitur enim de femina quæ incipit a sene diuite munera accipere.* quæ si semel vno
De sene gustarit Vt canis &c. *Graci etiam dicunt.*

Χαλεπὸν μαθόντα ἢ κύων σκυτοτραγεῖν.
Res est mala canis sueta rodere corium.
Simile præcedens & Przyiaćiele zá beześćiem idą.

Po koledźie co abo kogo nośić .i.

Pokázowáć co wßyſtkiem zá nowine ábo zá dźiw.

Potest hic vsurpari dictum Græcorum, cuius meminit Plato Suidas Hesychi & Rhodigin.. ſ. ἀμφιδρομιὰ, *vel* ἀμφιδρομιὰν ἄγειν. Amphidromiam agere. *Erat Amphidromia dies lustricus quintus vel septimus vel nonus, quo puer recens natus ab obstetrice circum larès seu focos ferebatur, & munuſcula ab amicis capiebat, cuius rei etiam meminit Plautus & Terentius. Simile quid apud nos fit, dum catulos vrſi vel lupi incolis noxij quiſpiam oſtiatim vel vicatim circumfert, ſtipem aliquam facile obtinens.* Z wilczety ábo z wilcza ſkora po koledźie biega. *Alio item ſenſu vſurpatur dictum Polonicum pro diuulgare vel diffamare vel vt Plautus dicit:* Deblaterare vicinis omnibus.

Pokorá wßedy vydźié abo podleźié. Pokorá mocnieyßego pokona.

Pokorney głowy mieć nie śiecze.

Nemo homini contempto pertinaciter nocet. *Seneca.*
Etiam in acie iacens præteritur, cum ſtante pugnatur. *Idem.*
Elephantes leonesque tranſeunt quæ impulerunt. *Idem.*

Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni,
Pugna ſuum finem cùm iacet hoſtis habet. *Ouid.*

Plutarchus ſcribit Viſſem cum canes in eum irruerent, baculum abieciſſe & in terra ſedisſe ſicq; ſalutem euaſiſſe. Canu lepurem laſſum mortuum tarrendo non tangit, cùm viuum lacerét & apprehendat. Idem Plutarchus.

Qui ipſius ſe contemnit, in eo eſt indoles induſtriæ. *Plaut.* Kto pokorny ten i mądry. *Quidam interrogatus quomodo rem in aula rariſſimam, ſenectutem conſecutus eſſet; reſpondit:* Iniurias accipiendo & gratias agendo. *Seneca. quod reſponſum & ſubmiſſionem & patientiam continet.*

ὅτι πρὸς τὰς ὑπεικούσας παύεται ὀργὴ, καὶ οἱ κύνες δηλοῦσιν, ἃ δάκνουσι τοὺς καθεζομένους. *Ariſtotel.* Quod ſubmiſſione ira ſedatur, & canes oſtendunt, qui ſedentes non mordent.

Arundo vento cedens ſalua manſit, oliua reſiſtens fracta eſt. *Æſopus. Epimythion.* κρείττονες εἰσὶ τῶν κρειττόνων αὐτῶν μὴ ἀντιτείνοντες, καὶ πρὸς μείζονας ὁ φιλονικοῦντες. Meliores ſunt qui præſtantioribus non reſiſtunt, & qui cum potentioribus non contendunt. *In ponte longo anguſto dua capræ ſibi obuiæ cùm conuenisſent, vna procubuit, & altera ſuper eam tranſiuit. Plinius.* *Affine*, Podleż. Vſtąp.

Pokoy drogą / mila rzecz Pokoy drogo okup.

Vt habeas quietum tempus, perde aliquid. *S. Auguſtinus.*

—— Pax optima rerum Quas homini nouiſſe datum eſt, pax vna triumphis
Innumeris potior, pax cuſtodire ſalutem Et ciues æquare potens. *Silius.*

Melior

Melior est pugillus cum requie quàm plena vtraque manus cum labore & afflictione animi. *Ecclesiastæ 4. Stulti quidem vox est. sed potest recto sensu vsurpari.*

εἰρήνη κόσμῳ παντὶ ποθεινοτάτη. *Musurus.* Pax toti mundo optatissima.

εἰρήνη ἢ γεωργὸν καὶν πέτραις τρέφει
καλῶς, πόλεμος δὲ καὶν πεδίῳ ἔφυ κακός.

Pax agricolam & in petris nutrit Benè, bellum verò & in campo est malum. Φειδίας ποσηκει εἰρηνη. *Suidas.* Phidias amat pacem. *Vt sculptor hic, ita alieuates præsertim Palladie amant pacem.*

Dulce est nomen pacis, res verò ipsa tum salutaris tum iucunda. *Cic.*

Lacedæmoniorum bellis fessorum & pacis auidorum dictum apud Plutarchum illud est κειάδω μοι μὴ μίτον αὐφιπλέκῃ ἀράχνας .i. Quiescat aut iaceat mihi hasta tela aranearum obuoluta. *Eorundem apud eundem.* τὰς ἐν εἰρήνῃ καθευδούσας ἀ σάλπιγξις ἀλλ' ἀλεκτρυόνες ἀφυπνίζουσι. In pace dormientes, non tubæ sed galli excitant. *Adde & illud:* Clypeus in fuligine suspendatur. V. Zloż pyche. *Quærente quodam per ludibrium ex Phocione, qui tot annis Rempubl. Athenienſem administrans eidem profuisset? respondit ille. Hoc quæ cines in propriis sepulchris humati sint .i. in pace mortui, non cæsi in bello. E Plutarcho.*

Lepidè Galli Pacem *vocant* festum Omnium Sanctorum, Bellum verò Omnium defunctorum. *Garner.* Nec cum bonis nec cum malis certandum. *Hesiodi stum.* V. Vlićhce śie niem pyſkłáć.

Polákom kaidy ſtroy wolny. Polſki ſtroy co rok mſzy.

Polak iáko vłátá; co vyrzy/ to chćemieć ábo czynić.

Perstringitur hu dictis libertas seu licentia Polonorum in cultu corporis, quæ apud alias gentes tanta non est rátione materiæ & formæ vestium, immò & ciborum ac ædificiorum. Potest hic vsurpari. πρωτεως ποικιλωτερος *ex Lucia.* Proteo magis varius. *Item.* πολύτροπος ἐχῇ νόον. *ex Athenæo.* Polypi habet mentem, *qui mutat cùm vult colores. Item.* πίθηκος μιμητικώτερος: Plus quam simia imitandi omnia quæ vidit studiosus. Modò togatus, modò paliatus. *Cicero.*

Quadrat & illud quod Plautus de femina protulit in Epidico.

Vesti quotannis nomina inueniunt noua. *quæ ibidem enumerat.*

Quadrat item apologus Cleobuli de Luna quæ ob mutationem perpetuam, non potuit vestem certam obtinere.

Adde symbolum vulgare in quo cæteris gentibus suum vestitum certum gerentibus Polonus nudus cum forfice & stamine panni rudis seu infecti, cum inscripto lemmate *VTI VOLVERO, pingitur.*

Polſki moſt Niemiecki poſt, Y Nabożeńſtwo/ wßyſtko błażeńſtwo.

Pons Polonorum, ieiunium Germanorum, pietas N- -orum, similia omnia. Dictum nostri gentis vulgare. & quidem in primò commate, omninò verum; in secundo vt fertur, m tio N posui, quia non rectè attribuitur genti cuidam religiosissimæ; loco illius pone aliam, certam nominare vereris ob inuidiam, dic securè & verè, Religio seu pietas hæreticorum.

Pomatu

Pomálu dáley záydźieß. Polétku lépiey zrobiß.

Σπεῦδε βραδέως. *Dictum hoc Græcorum vetus i.* Festina lentè, *vsurpauit Octauius Augusti. & Titus Vespasian. apud Suetonium & Gellium qui illud reddit vno verbo Latino,* Matura. Spiéßno wolno. Sat citò, ſi ſat benè. *Cato.*

Σπευδων ταχυ παντα διελθειν, μαλλον βραδυνω. *Plato.* Properans citò omnia percurrere, magis tardo. Tarditatem tutam celeritati periculoſæ anteponebat *Auguſtus. Fulgoſius.* Omnia non properanti recta claraque erunt. *Liuius.* Tardum conſilium præſtantius. *Vide* Skwápliwość.

Pilos caudæ equinæ paulatim velle. *Horat. ex apologo Sertorij apud Plutarchum. de duobus vellétibus caudas equorum. vnus vi ſumma omnes ſimul pilos extrahere fruſtra nitebatur: alter, vsq; débilior, ex cauda equi robuſti, ſingulos pilos facile extrahens, citò totam nudauit. Docere volunt Sertorius,* cunctando ſenſim & conſtanter, meliùs res effici, quàm impetu violento & celeri.

Romanus ſ. dendo vincit *Varro & Cic. de Fabio Cunctatore, qui* cunctando, *vt ait Ennius.* Romanam reſtituit rem prope collaplam.

ἠρέμα ποδί. Tacito ſeu lento pede .ſ. *incedito.* βοέῳ ποδί. *Plutarch.* Bubulo pede .i. *lentè, quia bos ita incedit.* ἀγέλαος βοῦς. *Placidè bos .ſ. incedit.*

Bos lentè incedens aſſequitur leporem. *Garner è Gallicis.*

Paſſibus aſſiduis fit via longa ſatis. *Idem.*

Zeuxis culpantibus ſe quod tardè pingeret, reſpondit. fateor ita eſſe, quia pingo multo tempore duraturæ. Apud Plutarchum. Symbolum lentæ feſtinationis eſt Delphin. *Piſcium velocißimus* Anchoræ circumplicatus, *quod in Veſpaſiani nummis conſpectum, aptè vſurpauit Aldus Manutius.*

Affine, Nie zaraz to. Skwápliwość śkodliwa. Odwłoká pod czás pożytéczna.

Po mey śmierci niéch będźié co chcé. Nie do nas, co będźié po nas.

ἐμοῦ θανόντος γαῖα μιχθήτω πυρί.

Me mortuo terra miſceatur igni. *Vel.* Me mortuo conflagret humus incendijs (*Brodeus* πυρί *vertit, ætheri .i. cælo miſceatur.*)

Senarius Græcus vetus eſt apud Sueton. quem forte Nero audiens, correxit dicens. Immò ἐμοῦ δὲ ζῶντος &c. Me viuo. &c. *id quod etiam fecit Roma mœnſa. Meminit eiusdem dicti Cicero,* & inhumanam ac ſceleratam vocem *appellat. Seneca item* deteſtabilem vocem *appellat* eius, qui ſe mortuo terram miſceri ignibus iubet. *Similem ait illam: (æquè Timoniam.)*

Mihi morienti mundus omnis mortuus, vel vniuerſus moritur.

Mortui non imprecant linguis .ſ. *ſuperſtitum. i. de quouis mortuo homines liberè loquuntur. quare dum viuimus vt benè loquantur operam demus. Recentiorum eſt.*

Pomierz śie swoa piedźia / ſtopa.

Aptari decet viribus. non quantùm cupis, ſed quantùm capis, hauriendum eſt. *Sen.*

Metiri ſe quemque ſuo modulo ac pede certum eſt. *Horat.* (*.i. rectum. Læuin.*)

Sumite materiam vestris qui scribitis æquam.
Viribus; & versate diu, quid ferre recusent, Quid valeant humeri. *Idem.*
—Buccæ Noscenda est mensura tuæ, spectandaque rebus
In summis minimisque, etiam cùm piscis emetur.
Ne mullum cupias, cùm sit tibi gobio tantùm In loculis. *Iuuenalis.*
Tuam personam tibi impone. *Plini. iuni.* Habere conscientiam conditionis suæ quemque iubet. *Idem.* μετρεῖν τὴν ἑαυτῦ σκιάν. *Archidamus. Agesilai F. apud Plutarch.* Metiri suam vmbram, s. *oportet.* Domi coniecturam facito. *Plaut.* Διακρῖναι καὶ παραμετρῆσαι τῷ οἰκείῳ μετρῳ ἑκάτερον. *Lucian.* Diiudices & dimetiaris propria mentura vtrumque.

Arcta decet sanum comitem toga. *Horat. i. Cliens vel assectator potentioris, vt toga, ita libertatis in loquendo modum arctiorem amet. Lauin. itemq; in agendo vt fecit Crisson cum Alexandro curiâ certans. Vide.* Vstap mocnieyßemu.

Fraus est accipere quod non possis reddere. *P. Syrus.*
Quod potes, id tenta. nam littus carpere remis
Tutiùs est multò quàm velum tendere in altum. *Cato.*
ἐργάζῃ δυναλὸν πρὶν ἀκμὴν μᾶλλον ἐρεθμοῖς
ἀσφαλὲς ἐστι πλεῖν, ἢ ἐς βαθῦ ἱστία τένειν. *Mylius.*
Terret ambustus Phaëton auaras. Spes, & ales —Pegasus—
Semper ve te digna sequare & vltrà
Quam licet sperare nefas putando. *Horatius.*
Qui sua metitur pondera, ferre potest. *Martial.*
χρὴ δὲ καθ' αὑτὸν ἀεὶ παντὸς ὁρᾶν μέτρον. *Pindar.*

Oportet autem quemuis iuxta suam conditionem in omni re spectare modum.

Hoc attentabis, fieri quod posse putabis, *Anonym rhythmic.*
Non plùs mactemus, quàm quod condire valemus. *Idem.*

Apud Æsopum Vulpes hirco, non valenti euadere ex puteo in quem bibiturus facile descenderat, ait: Si tot mentes haberes quot in barba pilos, non antè illuc descendisses, quam ascensum considerasses. *Epimythion Planudes addit:*
τὸ Φρόνιμον ἄνδρα δεῖ πρότερον τὰ τέλη σκοπῶντα τῶν πραγμάτων, εἶθ' ὕτως αὐτῶν ἐπχειρεῖν. Prudentem virum oportet primùm exitum considerare negotiorum, deinde ipsa aggredi. Camelis mensura operis vires. *Plini.*

Aßme, Pátrz sam sicbić. Ǯgadzay sie gebo. *Vlić rowńia mnić z roba.*

Pomießat wßystko, popsował.

Cælum in tartara soluit. Maria omnia cælo Miscuit. *Virgil.* Miscuit sacra profanis. *Horati.* ἐραιῶ τὴν γῆν μιγνύειν. *Plutarch.* Cælo terram permiscere. —τὰ δ' ὑπερθερα νέρθερα θῆκεν *Aristoph.* Supera infera fecit. Vlogámi wszgore obrocił, ἄνω καὶ κάτω παντ' ἐγένετο. *Ex Platone.* Sursum deorsum facta sunt omnia. ἄνω κάτω τὰ πάντα συγχέας ὅμως. *Euripides.*
Sursum deorsum cuncta confundens simul.

—Floribus

——Floribus austrum Perditus & liquidis immiſi fontibus apros. *Virg.*

Camelus & Elephas aquam limpidam non bibit priùs quam illam turbet. Solin. Ælianus.

Perij, plaustrum perculi. *Plaut.* i. *rem totam perturbaui, tralatum à curru onusto euerſo. Donat. Feſt. Scalig. Austrum Rhodigin. Haustrum (aqua plenum) alij legunt. Sic Turneb.* πρσσοβεῖν τὴν ὄχραν. *Aristides* ἀναστοβεῖν ἀγέλην. *Plato* Præturbare cõmouere excitare feram *dicitur venator imprudens, qui à longe ſtrepitum excitat ad quem illa ſe ſubducit.*

Pomni czyn-éś byt niedawno; ziakiégo-ś takt proſt

ἰὼ Σατουρναλια. Io Saturnalia. *vſurpamus, cùm quis priſtinæ conditionis vilis oblitus, plùs quàm par ſit auctoritatis & licentiæ ſibi arrogat.*

Sumptum dictum è Dione, apud quem cùm Narciſſus Claudij libertus à Plautio Imperatore miſſus ad mulcta ſeditioſos & rebelles compeſcendos, ſuggeſtum conſcendiſſet aliquid ad mitigandos illos dicturus; acclamatum ab omnibus eſt: Io Saturnalia. quo dicto admonebant eum priſtinæ conditionis ſeruitu, in qua Saturnalibus ſerui herili apparatu & veſtitu lautè pulchrantur illam vocem ingeminantes. *Vide* Kośley náky.

Affine eſt illud: Foras Cares non amplius Anthiſteria. *ſub* Piatéć *ſuprà.*

De talibus etiam Iuuenal. ſatyra 1. ait: Sacro nec cedat honori (*Tribunitio.*)

Nuper in hanc vrbem pedibus qui venerat albis .i. *creta viliſſima pictis, quod erat indicium ſeruorum venalium teſte Plinio. Tibullus & Ouidius gypſatos pedes ſeruorum appellat.* *Rectè Agathocles Siculorum ex figulo Rex, qui Auſonio teſte Fictilibus cœnare ſolebat, priſtinæ conditionis memor, dicere ſolebat*: Rex ego qui ſum

Sicaniæ, figulo ſum genitore ſatus. *addit Gnomen pulchram.*

Fortunam reuerenter habe, quicunque repente

Diues ab exili progrediêre loco. *Meminit Plutarchus.*

Sic Primislaus ex ruſtico rex Polonorum factus, ſagum ruſticum priſtinæ conditionis monimentum ad obitum ſeruauit. Æneas Syluius.

Simile quid feciſſe ducem Corinthiorum ex ruſtico factum, ſcribit Sabellicus.

Item Villigiſus plaustrarij filius Otbonis 2. Imper. magiſter & capellanus, ab eodem ob virtutem, primo Archiepiſcopus Moguntinus, deinde Elector Imperij primus factus, rotam plaustri in ſua conclaui pingi curauit cùm hoc lemmate. Villigiſe memento quid ſis, & quid olim fueris. *quod inſigne hereditarium eſſe Archiepiſcopis Moguntinis ſanxit Henric. 2. Imper. Nauclerus & Zieglerus auctores.* *Affine*, Vſiedawnoś pánem zoſtał Ziachéic nowy 2. Godnoſć niégodnemu. Proſt prześ.

Pomoś cieżar bioracemu; ale méj ſłodyczemu.

Φορτίον μὴ ζυγοκαθαιρεῖν, ζυμπαλιμβάλλειν δέ. *Pythagoræ ſymbolum.* Onus ne cum alio deponas, ſed ſuperimponas. ſeu. Onus deponenti ne auxilieris, ſed aſſumenti. *Significat.* non indulgendum inertiæ hominum, ſed Φιλοπονίαν ſemper excitandam. *Sic Henric. Steph. interpretatur ex Plutarcho qui ait*: μηδενὸς ἀθυμοῦντος βαρος ζυμπαλιμβάλλειν δὲ καὶ συμπροσθεῖναι τὰς μηδεμιᾶς σχολὴν μηδὲ ἀφορμὴν δοκούσας. *i.* Nulli auferendum onus, ſuperimponendum verò & addendum, quò nul-

lum otium & segnitiem admittamus. Leniwemu nič sprzyiáy żadnemu / lecz roboty nemu każdemu. *Pythagoræ dictum aliter videtur legisse S. Hieronym. qui ait:* In onere deponendo auxiliandum non in sumendo, *qui sensus priori oppositus est, bonam tamen doctrinam licet diuersam continet. S. ad se onerandum nulli operam tuam accommodes, sed ad exonerandum se S. intolerabili & inutili aut parùm conuenienti negotio.*

Pomstá nie cudna / ábo podlego stáca / rzecz.

Pusilli & miseri hominis est, repetere mordentem vt muscæ & formicæ faciunt. *Seneca.* Inhumanum & quidem pro iusto receptum verbum est Vltio, & a contumelia non differt nisi ordine. *Idem.* Sapiens non committet, vt vindicando contumeliam sibi factam, honorem habeat ei qui fecit. *Idem.* Nam Vltio, *inquit idem*, doloris est confessio. Bół swoy wyznawa / kto złe oddawa.

—Minuti Semper & infirmi est animi exiguique voluptas
Vltio, continuò sic collige, quòd vindicta
Nemo magis gaudet quàm femina —— *Iuuenal.*

Demosthenes vltionem vocat certamen, in quo qui superior euaserit, inferior est. Ira abstinendum est, *ait Seneca*, siue par est qui lacessendus est, siue superior, siue inferior. Nam cum pari contendere anceps est, cum superiore furiosum, cum inferiore sordidum. Quo quisq; est maior, magis est placabilis iræ,
Et faciles motus mens generosa capit. *Ouid. qui illustrat id exemplo leonis magnanimi & clementis, contrariq; lupi & vrsi sæuientis in imbelles. Plato iratus noluit famulum reum castigare, sed Socratem rogauit vt id faceret. Plutarch. qui plura talia habet.*

μικροθυμιᾶς ἀνδρός ἐστ' ἀμύνεσθαι θέλειν. *A.*
Animi pusilli est vindicare iniuriam.

Pomstá smácna rzecz. Mało sie pomścić.

At vindicta bonum vitâ iucundius ipsâ. *Iuuenal. non ex sua sententia, sed ex vulgi opinione stulta, quam refutat dicens:*

Nempe hoc indocti. &c. *Similiter Aristotel. dixit:*

τὸ ἀμωρεῖσθαι ἡδύ. Vlcisci est iucundum. *quod probat ex contrario.*

οἱ ὀργιζόμενοι λυπεῖσθαι ἀνυπερβλήτως μὴ ἀμωρεμενοι.
Irati dolent supra modum si se non vlciscantur.

Læso doloris remedium inimici est dolor. *P. Syrus Mimus.*

Inimicum vlcisci vitam accipere est alteram. *Idem. quia & vlcisci est iucundum instar vitæ, & absq; inimico tutius vita ducitur.* Vindictæ cupidi symbolum est Leo. *qui iuuenem in exercitu regis Iubæ, à quo ante annum sagitta fixus erat, agnouit & per medios armatos nullo læso perrupit ac laceraut. Plinius.* Sed hæc ab ethnicis & quidem ex vulgi opinione dicta sunt. Christianis vltione iniuriæ interdictum est.

Pomstá ábo karanie złego nie minie. Pomstá i ná chromem dochodzić.

Rarò antecedentem scelestum Deseruit pede pœna claudo. *Horat.*
Sera, tamen tacitis pœna venit pedibus. *Tibull. de periuris loquitur.*

ἀδὲς

οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀδικῶν τίσιν ἐκ δαίμονος. *Oraculum apud Herodotum.*
Nullus homo iniustus pœnam non luit.

ἀεὶ παρθένοι ἐρινύες. *Suidas* Semper virgines furiæ vltrices. i. *non senescunt nec corrumpuntur; Seu Nec longi temporis obliuio, nec munera apud eas locum habent.*

——— Seruat nullos fortuna nocentes. *Lucanus.*

ἔχει θεὸς ἔχδικον ὄμμα. *Homer.* Habet Deus vindicem oculum.

Pomsta wielka krzywdzącego / pogárdźić niéstworą tego.
Vtié pokázuy zé co czuieß / dobrzé krzywdy powétuiéß.

Genus vltionis est, eripere ei qui fecit, contumeliæ voluptatem. *Seneca.*

Cato percussus non vindicauit iniuriam, ne remisit quidem, sed factam negauit, & percussori sese facienti respondit: Non memini me percussum.

Maiore animo non agnouit, quam ignouisset. *Idem.* Magni animi est iniurias despicere. *Idem.* Materia petulantibus & per contumeliam vrbanis detrahitur, si vltrò illam & prior occupes. Nemo illis risum præbuit, qui à se cœpit. *Idem.*
ἄλλως τρόπῳ τῷ ἀμύνεσθαι, τὸ μὴ ἐξομοιοῦσθαι ἀδικοῦντι. *M. Antoni. Imp.*
Optima ratio vlciscendi, non esse similem iniuriam facienti. i. *non ostendere perturbationis affectum & doloris.* *Sic Philemon.*

ἡδίστη ἀδεῖν ἐστὶ μᾶλλον οὐδὲν ἢ λοιδορουμένου φέρειν
ὁ λοιδορῶν γὰρ ἂν ὁ λοιδορούμενος μὴ προσαποκρίνηται, λοιδορεῖθ' ὁ λοιδορῶν.

Nil suauius nec concinnius est quam posse conuiciantem (*quietè*) ferre. Quia si ille cui conuicium fit, non se adiunxerit, (*non sentire finxerit*) in conuicium redundat conuicium.

ἀτυχίαν κρύπτε, μὰ μὴ τοὺς ἐχθροὺς εὐφράνῃς. *Periander.*
Infelicitatem absconde, ne inimicis lætitiam parias.

τίσις μεγίστη τὸν ἀδικοῦντα καταφρονεῖν. *A* Iniuriantem spernere vltio maxima. Carmina contumeliis referta, spreta exolescunt; si irascere, agnita videntur. *Tacit.* Illiud non venit in dubium, quin se exemerit turbæ, & altiùs stetterit, quisquis despexerit lacessentes. *Seneca.* Contumeliosissimum vltionis genus est, non esse visum dignum (ladentem) ex quo peteretur vltio. *Idem.*

Sed & hæc Ethnicorum & Cacopolitorum sunt, Christianis abstinendum ab vltione ob virtutem patientiæ, imitationem Christi, & obedientiam diuinis mandatis debitam.

Non male & Diogenes quærenti quomodo vlcisci posset inimicum, respondit: Si ipse probus & honestus sis. *Apud Plutarchum.*

Pomylono mu fyrt. Pomießano koncépty. Jnßa mu zagrano.

Versa & mutata peiorem in partem sunt omnia. *Cic.* Disturbatæ sunt quas statuerat machinas. *Ex Plauto.* Eximere alicui è manu manubrium. *Plaut* i. *adimere facultatem perficiendi.* *Huc illud Polonicum.* Zbił go z rękodayny. *Prosperum eius rerum cursum vel successum impediuit.*

De possessione aliquem deijcere. *ex Cic. & ICtis.* ἐκ τῆς οὐσίας τινὰ ἐκβαλλειν. *Plato.*

i. famam bonam veterem, vel rem quam iure suo quis possidere videbatur, ei eripere.
De possessione depulsus est *Quintil.*

Po nici kłobká dowdźieß.

Licet hic vsurpare Theseï filium, ab Ariadna ei datum, *cuius beneficio is Labyrinthum ingressus & egressus est interfecto Minotauro occiso: de quo sic Ouid.*

Cùm tibi, ne victor tecto morerere recuruo,
Quæ regerent passus pro duce fila dedi. *Item.*
Nec tibi quæ reditus monstrarent fila dedissem,
Fila per adductas sæpe recepta manus. *Et Virgil.*
Cæca regens filo vestigia. *Item Catullus.*
Errabunda regens tenui vestigia filo. *Meminit & Tibullus.*

Licebit ergo dicere: Theseï filum secutus vel tenens, quò cupis pertinges, vel non aberrabis. *Aude illam allegoriam Plauti licet in diuersa materia:*

Viam qui nescit qua deueniat ad mare,
Eum oportet amnem quærere comitem sibi.

Quadrat & illud Platonis: τὰ ἴχνη διωκειν. Vestigia persequi.
Et Cic. Persequi aliquem ipsius vestigijs s. *scriptis, tabulis, chirographis.*
Rectè igitur dictum Polemicum exprimes dicens: Vestigijs feræ ad eiusdem cubile deuenitur vel deuenies. *Sic fermè Cic.* Quid? Albiana pecunia, vestigiisne nostris odoranda est, an ad ipsum cubile vobis ducibus venire possumus?
Seneca agens de non committendâ cuiquam arcanis etiam vni, quia ille vnus habebit secum item vnum, cui fidat, & ille alium & sic fiet populus arcana tua scientium. deinde ait: Qui rem non tacebit, non tacebit auctorem. s. *vltimus suum, alius alium, donec ad te veniatur.* *Vide exemplum feminæ sub* Jezycznego stowo.

Po mci grzecu godzi ßie ßprobować.

Etiam post malam segetem serendum est. Post naufragia, maria tentantur. *Sentent.*

ναυηγὸς ἐφάπαξ ἔμπαλιν πειρᾶ πλόον. *A.*
Fracta rate semel naufragus tentat mare.

Pomiéwolne dobrodźieyſtwo nieprzyiemne, ni zaß me ſtoi.

ἡ χάρις ἀναγκαία & καλέισθω ἡ χάρις. *A.*
Beneficia necessaria ingrata omnia, vel omnibus.

Simile illud Sophoclis. ——— τῆς ἀναγκαίας τύχης
ἐκ ἔστιν ἄλλο μεῖζον ἀνθρώποις κακόν. Fortunâ necessariâ
Haud exstat vllum maius hominibus malum.

Si vis scire an velim (*acceptare beneficium*) effice vt possim nolle. *Seneca.*

ὅλοιο καὶ σὺ χ' ὥστις ἀκόντας φίλους
πείθειν ἐπίσται μὴ καλῶς εὐεργετεῖν. *Euripid.*

Pereas & tu & quisquis de inuitis amicis studet non rectè bene-mereri.

ἴσον τι κακὸν ἐσθ' ὅς τ' ἐκ ἐθέλοντας νέους

ξένους

ξεῖνον ἐποτρύνῃ κ᾽ ὃς ἐσσύμενον κατέρυκε;
χρὴ ξεῖνον παρέοντα φιλεῖν, ἐθέλοντα δὲ πέμπειν. *Homer.*

Æquale malum est, qui & nolentem redire Hospitem impellit, & qui properantem detinet. Oportet hospitem præsentem bene tractare, volentem autem dimittere. Necessitas non est beneficium. *apud Gabriam Agricola Militi leporem tanquam empturo exhibuit, quo is arrepto cùm equo incitato fugeret, clamauit agricola.* μὴ σπεῦδε, ζημία ἔσῃ τῷ δόντι δῶρα. Properare noli, munus hoc dono tibi. *Epimythion* Quod cogeris dare, id beneficium haud voces.

κἂν ἐυπορῇς τ᾽ οἰκίοις & ἄχαρις ὄρνις. *A.*

Ingrata cauea, plena pastu licet, auis.

Affine, Dobrodzieystwo niewczesne. Przymuszone rzeczy.

Ponizyć kogo. Zrzucić z godności.

εἰς σωσίας καὶ τυβίας καταβιβάσαι. *Synesius. Plutarch.* Inter Sosias & Tybios referre. *Seruilium personarum nomina sunt.* Mouere statu. *Liuius.* Mouere Senatu, tribu. *Cic.* Deijcere aliquem de gradu, de statu vitæ. De gradu dignitatis dimouere. *Idem.* In ærarios referre. *Idem.* Reijcere ex Senatu: reijcere in gregem. *Idem.* Redigere in ordinem. *Liuius.*

Ponura świnia głęboko ziemie ryie.

Incurui cernicus *Pacuuio è Graeco βυταύζην rectè hîc dici potest.* nam tales sunt simulatores insidiæ & fraudulenti, vt vulpes & canes insultum meditantes. *Sed vide* Cicha woda. Milczy á zle broi.

Ponuro patrzy Ponury. Pátrzy iák złodziey.

σκελεὸς ζητεῖ *Aristophan.* Bulbos quærit. *nam hi in terra crescunt.*
κρᾶσι τὰ κᾳ γῆς. *Idem* Quærunt ea quæ in terra sunt. Zgubił coś.
Recte etiam de huiusmodi dices: Nummos quærit. *Sic enim Plaut.*

Nunquidnam nummi exciderunt tibi, quòd sic terram obtuere?
Idem aliter in eundem iocatus est, a nautarum more petito ioco.

Per mare vt vectus nunc oculi terram mirantur tui.

Obstipo capite & tigentes lumine terram. *Persius de Philosophis.*
κάτω κεκυφὼς καὶ μόνα τ᾽ ἀπεσκληκὼν ἐξ οὐρανίας θεσπολέπτων. *Lucianus.*
Deorsum inclinatus & nonnihil in obuiorum rectà ex aduerso intuens.

Diua solo fixos oculos auersa tenebat. *Virgil.*

——— ἦπι χθονὶ πῆξεν ὀπωπήν. *Coluthus.*

Torui humi posuisse vultum. *Horat.* εἰς γῆν ἀτενὲς ὁρᾶν. *Philostrat.* Terram immotis oculis intueri. ἔρημον ἐμβλέπειν. *Aristophan.* Desertum obtueri *dicuntur, qui fixis & attonitis sunt oculis.*

ἀλλ᾽ οὐ μοί γε τετλαμὼν, κύνεός τε ἐὼν, εἰς ὦπα ἰδέσθαι *Homer.*

Non audebit, licet canino sit ore (*impudens*) in mea ora aspicere.

Po obiędźié tyßką.

μετὰ τὸν πόλεμον τὰς μηχανὰς κομίζεις. Post bellum machinas affers.
μετὰ τὴν ἐν μαραθῶνι μάχην. *Suidas.* Post Marathoniam pugnam. ſ. *ſubſidium.*
μετὰ πόλεμον ἡ συμμαχία. *Diogenes.* Post bellum auxilium.
ἥκεις χρὴ δ' πολέμῳ μεταλαγχάνειν. *Plato.* Sic eſt ad partes pugnæ re peracta veniendum. *Et Plaut.* Depugnato prælio venis.
ξυμμαχῶ μὲν ὦ, ξένῳ δὲ πρὸς τράπεζαν. *Euripides.* Non commilito, ſed hoſpes ad menſam venis. Hector Rheſo tardè venienti.
Serò clypeũ poſt vulnera ſumo. *Ouid.* Poſt cauſam vulneratã remedium. *Iuſtinus.*
Ad Xenocratem diſputantem ingreſſus eſt Eudamidas & ille iam propoſitum finierat, tum quidam ex comitibus Regis ſuggerebat vt dicta repeteret, cui Rex. Nunquid ſi veniret ad iam cœnatum, iuberemus eum iterum cœnare? Plutarch.
κισσὸς μετ' ἀνθιστήρια. Hedera poſt Anthiſteria. *Hedera Bacchò ſacra vini inuentor tardè exponitur poſt Anthiſteria .i. Floralia feſta Saturnalibus & Bacchanalibus ſimilia.*
Ad oſſa cœnæ veniſti. *ex Martiali.*
Menechmus Plauti detentus in foro à quodam, tardè veniens ad prandium indignatur ſic cœnanti: Di illum omnes perdant, ita mihi hunc hodie corrupit diem. &c.
Diem corrupi optimum, iuſſi apparari prandium. Amica exſpectat me. &c.
Affine, Vłié wczáś.

Po obiécnics na przykłem komu táchać trzéba.

Simile eſt dictum Gallicum apud Garnerum. Pollicitatio pigrum exſuſcitat .i. promiſſa exigenda nemo quantumuis piger cunctari ſolet *vel* debet. *Nam* promiſſa quandiu calent, valent, vbi refrigeſcunt (*quod citò fit*) facile euaneſcunt.
ὑπόσχεσιν ταχὺς λαμβάνῃ θᾶλον. *A.* Feſt ner, obtinere qui promiſſa vult.

Po ogień przyßćdł. Przyßćdßy odßćdł. Vł padßy / ni śiadßy.

Media nocte veniſti, nunc (*ſummo mane*) abis. *Plaut.*
Priùs abis quam locus vbi cubuiſti concaluit. *Idem* Vłié zágrzałéś mieſcá.
An ideò tantùm veneras vt exires? *Martial.*
ὦ θερμὸν ἔργον! *Ariſtophan.* O calidum factum vel negotium!
ὦ ἄπτυα εἰς πῦρ. Ceu aphya ad ignem. ſ. *admota, mox remouenda eſt, quia vix tacto vel ſpecto vel contacto igne cocta eſt.*
ἅμα τῷ χαίρειν τὸ ὑγιαίνειν. ſ. λέγεις *vel* ἔλεξε. Simul ſalue & vale dicis vel dixit.
Heri veniſti & hodie compelleris egredi. *Dauid ad Ethai 2 Regum 15.*

Popiłować czégo / pociosáć / pogładzić. &c.

Limare. *tr. Cic.* ῥινᾶν. *tr. Ariſtophan.* Intendere limam. *Plini. iuni.*
Mordeat librum lima cenſoria docti Scueri. *Martial.*
Lima mordaciùs vti. *Ouid.* Defuit & ſcriptis vltima lima meis. *Idem .i. non tam limauit, non expoliui.* Exaſciare opus. *tr. Plaut.* Recoquere. *tr. quæ tra*
latione

latione vsus est Cic. Horat. Vertere stylum. *Horat.* i. *limare seu corrigendo & limando inducere. Lambin. Leuin.* *Sic Cic.* Vertit stylum in tabulis suis. *Et Hieronym.* meliorem styli partem vocat quæ delet corrigendo quàm quæ scribit.
Incudi reddere. *Horat.* Et male tornatos incudi reddere versus.
Idem de carmine quod viuere & placere debeat *ait:*
——— Nonumque prematur in annum. i. *ne mox euulgetur, sed domi sit, vt subinde relegatur & limetur, peritisq; viris priuatim ostendatur.*
Sic & Catullus de suo: Smyrna mei Cinnæ nonam post deniqué messem,
Quàm cœpta est, nonamque edita post hyemem.
Aliqui apud Horatium legunt decimumque prematur. *vt Isocrates Panegyricum decem annis scripsit.* *Rectè etiam suadet Quintilian.* reponendum opus, & post temporis spatium satis longum resumendum, & ita legendum, quasi non nostrum, sed alienum foret.

Poprâwić chcąc pogorszył. Pomoc chcąc zaszkodził.

Peliam recoxit. *ex Cic. vel* Peliam coniecit *ex Plauto. de eo dicitur, qui corrigere aliquid volens, corrumpit magis. vt Medea Peliam senem volentem reiuuenescere, fictè id illi pollicita, coquendo necauit. vt refert Diodor. Sicul. & Ouid.* *Hunc Peliam restitutum iuuentæ scribunt Plaut. Cic. & alij, non verè, sed ex vulgi opinione. nam hoc Æsoni potiùs tribuendum est. (Vide* Odmłodniał.) *Immò totam hanc fabulam falsam esse, scribit Seruius ad illud 11. Virgil. Solidum nodis & robore cocto. aitq; ex sententia Diogenis Cynici; Medeam non fuisse veneficam, sed sapientem feminam, quæ homines voluptate fractos & desides, laboribus & parsimonia, valentes & vegetos reddebat.*
Potes autem dictum hoc vsurpare & Passiua voce Grammaticorum, sic. Peliæ instar recoctus est. v. g. *eger, qui malo medico adhibito morbum auxit vel mortem accersiuit. Vsurpatur id etiam hoc modo.* λάτης τὸν πελίαν *Plutarc.* Lanes Peliam *de eo qui salutem pollicitus affert perniciem. Simile est illud ex Diogeniano.* ἀκεσίας ἰάσατο. Acesias medicatus est. *scilicet imperitus aut infelix medicus. Vel* Acesiam æger adhibuit.
Ex lithiasi podagra. *Cardanus.* ἡ κάμηλ ὑπὸ ἐπιθυμήσασα κεράτων καὶ τὰ ὦτα περιαπώλεσεν. Camelus desiderans cornua, etiam aures amisit. *Ioue indignato illi ob stultam eius petitionem. Fabula est apud Gabriam.* Versuram facere, soluere. *Cic.* οἱ δανειζόμενοι ῥᾳδίως ὑπὸ τοῖς μεγάλοις τόκοις μικρὸν ἐυπορήσαντες, χρόνον ὕστερον καὶ τὰ ἀρχαῖον ἀπέστησαν. *Demosthen.* Æs alienum contrahentes, facile ad breue tempus magnis vsuris diuites sunt, postmodùm verò & principali summa excidunt. τῷ πηλῷ πηλὸν καθαίρεσθαι. *Apollonius.* Lutum luto purgare. *Sic Diogenes balneum sordidum ingressus dixit:* Qui hic lauant, vbi lauantur?
Alexandrini ad tollendos serpentes & macellorum sordes alebant ibides aues, sed hæ sordibus æquè omnia conspurcabant.
ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Lucian.* Oleo ignem restinguis.
Equus contra ceruum iniurium, hominem iudicem appellans, libertatem amisit. *Apologus Horatij.* *Ancillæ gallo occiso, citius ab hera excitantur. Æsopus.*

Asinus percussus mortem inuocauit, & mortuus pellem dedit tympano sæpiùs percutiendam. Ranæ truncо rege sibi dato non contentæ, quòd immobilis esset & contemptim in illum omnes saltarent, alium à Ioue petierunt, & Ciconiam acceperunt.

μὴ κακὸν κακῷ διδοὺς ἄκος· μεῖζον τὸ πῆμα τ' ἂν ποιήσῃς τῆς νόσου. *Sophocl.* Ne malum remedium morbo (*malo*) adhibens, maius malum (*mortem*) ipso morbo (*insaniæ*) afferas. By nie byto gorzey. *Affine* Poprawił śie. Tráfił zé dżdżu.

Poprawić śie nie ſromotá.

κόνιν ἀποψησάμενοι ἀγωνίζε. *Eustathi.* Puluere detersо certa.

ἀλεκτρυὼν ἐπιπηδᾷ. Gallus insilit, *dicunt Græci, cùm quis semel victus iterum redit ad certamen, vt galli pugnaces solent.*

ἀλλ' ἐν δόμοις μέν ἤ τι μὴ καλῶς ἔχει,
γνάμαισιν ὑστέραισιν ἐξορθούμεθα: ἀιῶνα δ' ἐκ ἔξεστιν. *Euripides*

In domibus vbi quid est minùs rectum, licet
Corrigere posterioribus sententijs. At non ita licet vitam (*totam actam*

ἀνὴρ ὁ φεύγων κἀπαλιν μαχήσεται. *Demosthen.* Vir fugiens iterum pugnabit, *vel* Pugnabit iterum cui fuga salutem attulit.

Hostes apud Athenienses barbarè locutus, offendit & spretus est; correctо verò sermone laudatus est. *Vide* Zgadzay śie z ludźmi.

Poprawić ſtáwy.

Benefactis pensare delicta. *Senarius est Græcus apud Cic. ad Atticum iste.*

ἄλλοις μὲν εὐθλοῖς τὸν δ' ἀπωθῆσαι ψόγον.
Aliis bene factis hocce depellunt probrum.

Poprámił śie (*ironicѽs*) z ptécá má ſyne.

Nié ládá poprawá / pestepek. Sukniá zéſtárzeie / koſule wyſtępił.

Chirurgus fuerat, nunc est vespillo Diaulus. *Martialis.*
Nuper erat medicus, nunc est vespillo Diaulus. *Idem.*

De tóga ad pallium *Tertullian.* *Toga erat Romanorum vestis, pallium verò Græcorum præsertimq; Philosophorum, quos Romani contemnebant.*

Dominum ferre non potuimus, conseruo seruimus. *Cic.*

De Consule Rhetor. *Iuuenal.* *Sic accidisse scribit Plin. iun. Valeriano Licinio, qui Prætorius vir eloquentissimus Orator, ex Senatore exul, & ex Oratore Rhetor ac professor in Sicilia factus est.* A Tartello (*Hispaniæ vrbe opulenta*) ad Tartarum. *Erasmus ex Homero, Strabone.*

ἀφ' ἵππων ἐπ' ὄνους. / μεταβέβηκε. *Procop. Sophista.* Ab equis ad asinos. *transijt.*

Bubulcus antea, nunc caprarius. *ex Theocrito, qui ait:*

βώτας μὲν ἐλέγου, νῦν δ' αἰπόλῳ ἀνδρὶ ἐοικας.
Bubulcus quidem dicebaris, nunc verò caprario viro similis es.

ἀντὶ τυφλῶν ἐξωμματωμαι. *Aristophan.* Pro caco exoculatus est.

ἀντὶ

ἀντὶ Χαρίεντ' ἰατρὸν κακὸν ποιητὴν καλεῖσθαι ἐπιθυμεῖς. *Plutarch.*
Pro eleganti medico malum póèta vocari cupis.
Sole relicto venis .s. *ad Orcum.* *Ex Homero qui ita habet:*
τίπτ' αὖτ' ὦ δύστηνε λιπὼν φάος ἠελίοιο
ἦλυθες, ὄφρα ἴδῃς νέκυας καὶ ἀτερπέα χῶρον;
Quid tu huc infelix dimisso lumine solis Venisti, vt videas manes, tristé & regionē.
Assine, Trzéfil że dzdzu pod rynne. Poprawić chcąc pogorßył. Co daley to gorzey.

Po prośbie co gymię mowić niewytwornie wyrozumnie.
Pingui Minerua dicere vel administrare aliquid. *Columella.*
Hipparchi subtilitas pinguioribus rusticorum literis necessaria non est. *Idem.*
παχύτερον & παχυμερέστερον .i. Crassius & pingui Minerua. *Gellius.*
παχυτέρα μοῦσα. Crassiore Musa. *Quintilian.* Crassa Minerua. *Horati.*
ἐν πλατεῖ. *Strabo Celsius. Paul. ICti.* i. Rudi Minerua. Non ad liquidum, cum temperamento. *ICti.* non accuratè, non ad viuum. *A Schott.*
Vt natura fert facere. *Terent.* Romano more dicere. *Cic.*
ἀμαθέστερον πῶς ἀπὲ καὶ σαφέστερον. *Aristophan.*
Indoctiùs dicito licet, at apertiùs. *Gellius.*
τὰ σῦκα, σῦκα, τὴν σκάφην, σκαφήν λέγω. *Idem Aristophan.*
Ficus, ego voco ficus; alueum alueum.
Lycurgus vetuit Spartanos in aedificandis domibus vllis instrumentis vti, praeter securim & serram. Plutarch.
Ornari res ipsa negat contenta doceri. *Manilius.*
Aperte rem ipsam modò locutus, nil circuitione vsus es. *Terentius.*
Satis planè satisque disertè locutus est. *Plautus.*
Latinè me scitote non accusatoriè loqui. *Cic.* .i. *simpliciter sine amplificatione & mendacio. Martialis item.* Latinè se loqui ait, cùm res obscœnas verbis obscœnis & Romana simplicitate, *vt idem ait,* reddit.

Po przecie.
Citra extremum consistere *iubet Seneca.* Tenere se suis finibus. *Cic.*
Ne quid nimis. *Terent.* Ne sutor vltra crepidam .s. iudicet. *Plini.*
Pone modum lætis. *Statius.* Breue sit quod turpiter audes. *Iuuenal.*
βραχυστομῶν γὰρ ἁρμόττει τὸν ἥσσονα. *Æschylus.*
Loqui minores non decet ferociter.
Vltrà quàm licet sperare nefas putato. *Horat.*
Martialis Cerdoni qui ludos gladiatorios cùm diues esset populo exhibuit, sic dicit:
Lælli, lætus eris: sed te, mihi crede, memento
Nunc in pellicula cerdo tenere tua.
Assine est, Póty frco. Dość iuż maß. Co wczáß. Miárá wè wßystkiem.

Porádnik ieden dobry stoi zá tiſíc mocnych.

Ζύμβυλος εἷς δέκα λογάδων πλέον ἰσχύει. *A.*

Conſultor vnus fortibus præſtat decem. *Sic Eccleſiaſtici 6.*

Conſiliarij tibi ſint vnus è mille. *Et Iliados* B. Agamemnon *optat ſibi decem tales conſultores qualis Neſtor, non verò decem Aiaces Achilles Diomedes, vt obſeruauit Lucian. in Paraſitos; illorum enim opera pridem cepiſſe Troiam ſe potuiſſe aiebat.*

Porádnik zly gorßy niż krzywdźiciel.

λεοδάμας ἔφη: βυλευσαντα τὸ πράξαντος μαλλον ἀδικεῖν. *Ariſtotel. Laodamas dixit:* Conſulentem quàm lædentem magis iniurium.

βυλὴ γὰρ κάκη ἐστιν ἐχθίον κακῆς. *Sophocles.*

Res nulla conſilio nocentior malo.

Nulli malo negotio aſſiſtas, nec patrocineris. videberis enim ipſe talia facere qualia facientes adiuueris. *Iſocrates.* *Vide* Vto chcé vporniè wdot.

Bis peccas cùm peccanti obſequium accommodas. *P. Syrus.*

Bonus animus nunquam erranti obſequium accommodat. *Idem.*

Affine, Podußczáiacy i czyniacy rowno grzcßą.

Porady vżyć béz zdrady.

In capiendo conſilio prudentia, in dando fides requiritur & religio. *Cic.*

Conſilium (ſit) plenum prudentiæ & fidelitatis. *Idem.*

Conſilium dabimus. quod ſi non fuerit prudens, at certè ab optima fide & optimo animo proficiſcetur. *Idem.*

πῶς τε σωφρόνως τε τῳ βυλὴν δῶς. *A.*

Prudens fideleque cuique conſilium dato. *Nam vt ait Plato.*

Ζύμβυλος ἱερὸν χρῆμα. Conſultor res ſacra eſt.

ἱερὸν ἀληθῶς ἐστιν ἡ συμαχλία. Res eſt profectò ſacra conſultatio.

Ζύμβυλος ἐσθλὸς μὴ κακὸς γίγνε φίλοις.

Conſultor eſto bonus amico, non malus.

Conſilium ſi des alteri, non id eò minùs ipſe ſapies.

Simile eſt quod Ennius apud Cic. præcipit: Erranti comiter monſtrare viam & Lumen de ſuo lumine accendere. Suadeo quod ipſe tace rem &c

ἀλλὰ τὰ μὲν νόεω καὶ φράσσομαι, σοὶ δ' ἂν ἐμοὶ περ αὐτῇ μηδόμην ὅτε μοι χρεὼ τόσον ἥκοι. *Homerus.* Sentio ſuadeboque tibi, quo non grauer vti, Olim ſi ſimilis mihi fors occurreret vſus. *Errantem hominem conſpicatus Elephas comiter deducit ad viam. Plinius.*

Porobił go / pokonał / zwyciężył / vpokorzył.

Ad genua res Romanas venire compulit. *Procopius.*

τὰ τ ῥωμαίων γονυκλινεῖν ἐποιήσατο. *vel vt Herodot.*

ἐς γόυ ἔβαλεν πόλιν. In genua deiecit ciuitatem .i. *ſupplicare ſibi fecit, aut non ſtare & florere viſa eſt, proſtrauit, abiecit.*

Porządek

Porządek rzéczy mitá i pożytecżna.

ἀδὲν οὕτ' ἔυχρηστον οὔτε καλὸν ἀνθρώποις ὅτας, ὡς ἡ τάξις. *Xenophon.*
Nil tam vtile & gratum hominibus, vt ordo.
Nihil eſt pulcrius in omni ratione vitæ, diſpoſitione atque ordine. *Cic.*
Quicquid peccatur, perturbatione rationis atque ordinis peccatur. *Idem.*
Omnium quæ fiunt, quæque dicuntur, ordo ac modus. (*ſit*) *Idem.*
Ordo memoriæ maximum lumen affert. *Idem.* Domeſtica ordine adminiſtrantur. *Idem.* *Vulgare dictum eſt:* Ordo anima rerum. *Sic fermè Ariſtoteles inquit:*
τάξις πᾶσα λόγος. Ordo omnis ratio eſt.
ἀδὲν ἄτακτον τῇ φύσει, ἡ γὰρ φύσις αἰτία πᾶσι τάξεως. *Idem.*
Nil eſt inordinatum eorum quæ natura & ſecundum naturam ſunt. natura enim cauſa ordinis omnibus eſt. *Vt lapides ligna lateres & tegulæ ſine ordine proiecta, ad nihil vtiles ſunt, cùm verò bene ordinantur ac diſponuntur alia ſurſum alia deorſum, tum domus fit benè conſtructa habitationi vtilis. Xenophon.*

Poſag bárzo piękny pánnié / iéſt cnotliwe wychowanie.

Máło mi po wielkim wienić / kiedy cnotá wielka w żenić.
Quæ dos matronis pulcherrima? Vita pudica. *Auſonius.*
Dos eſt magna parentium Virtus & metuens alterius viri
Certo fœdere caſtitas, Et peccare nefas aut pretium mori. *Horat.*
γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, οὐ δ' χρυσία. *Menander.*
Virtus puellæ ornatus haud pecunia.
Non ego illam mihi dotem duco eſſe, quæ dos (*vulgò*) dicitur;
Sed pudicitiam & pudorem & ſedatum Cupidinem,
Deûm metum, parentum amorem & cognatûm concordiam.
Tibi (*marito*) morigera, atque vt munifica ſim bonis, proſim probis. *Alcmena Plauti loquitur.* *Apud eundem filia dicit patri.*
Non me tu argento dediſti nuptum, ſed viro.
Apud eundem in Aululatia Megadorus petit ab Euclione filiam vxorem dicens:
M. Filiam tuam deſponde mihi. Eu. At nihil eſt dotis quod dem. M. Ne duis.
Dum modò morata rectè veniat, dotata eſt ſatis. *Affert ibidem actu 3. ſcena 5. pulchras morales & politicas ad eam rem rationes, ſed fuſiùs.*
Lycurgus cauerat lege vt abſq; dote filiæ elocarentur, ideò ne diuites ob diuitias expeterentur, & ne inopes ob inopiam deſererentur. Plutarch. addit Laërt. ne diues accepta pro coniuge, domina domum inducatur, pauperi verò pudicitia & honeſti mores pro dote ſunt.

Poſét abo poſłániec prętki / pérwny.

χαιμαιφόρος πτερόφορος. Tabellarius penniger. *pro celeri inſtar auis, & alioqui tabellarij pinnas in capite ſurrectas habebant aliquò pergentes Dionyſ. teſte. Aues ipſæ, tabellariorum munus egregiè aliquoties obierunt.* Hirundo.
Cecina Volaterranus hirundines apud amicos cùm eſſet extra vrbem comprehenſas ſecum in vrbem

in urbem detulit, per quas postea dimissas & rectâ ad nidos suos remeantes quæ volebat significabat Plin. Columba. *In obsidione Mutinensi Decimus Brutus epistolas columbæ pedibus alligatas Romam ad Senatum misit. Idem Plin. qui plura talia habet.* Adde Columbam Noë. Cornix. *Cornice etiam usus est Marres rex Ægyptius perferendis epistolis ceusideli tabellario, eamque mortuam sepultura & cippo decorauit. Ælianus. Suidas. Ælius Verus Imperator cursores suos celerrimos ventorum nominibus appellare solebat, Boream Notum Aquilonem &c. eisdē alas Cupidinum apponebat. Spartian. eodem Aurelianus peculiari habitu ornabat Vopisco teste. Ab hīs epistolas Aristides tanquam à volucribus citissimè perferri quam solitas, scripsit.*

Pegasus alter, *pro celeri nuntio. Sic Cic.* O fortunatum hominem qui eiusmodi nuntios vel potiùs Pegasos habeat! nempe qui non toto triduo DCC passuum millia conficere possint. *Pegasus verò equus fuit alatus, quo vectus Bellerophon Chimæram adgressus est & superauit.*

Posel wssody iest bárzíczny / wssech narodow wyrok wiczny.

ὁ πρέσβυς ἀ τύπτεται ἀδὲ ὑβρίζεται. *Scholiastes Homeri.*

Legatus non cæditur nec violatur, non ludibrio habetur.

Legatorum nomen apud omnes nationes Sanctum inuiolatumq; semper fuit. *Cæsar.* Sacrum, etiam inter exteras gentes, legatorum ius. *Tacitus.*

Magna quædam & inclita oratorum dignitas est, & apud omnes mortales honorabilis. *Procopius.* Apud barbaros omnes, lege cautum est, oratores & legatos vt plurimùm colant & venerentur. *Idem.*

Qui interimunt legatos, ius omnium gentium confundunt. *Herodot.*

Posel zdobrą nowinę.

ἀ πόλεμον ἀγγέλλεις. *Plato.* Haud bellum nuntias, *s. sed rem lætam.*

χρυσῶν ἀγγέλων ἐπῶν. *Iulian.* Aureorum nuntius verborum.

νέα χελιδών. Noua hirundo, pro læto nuntio. *Iunius ex Aristophane interpr.*

ἄγγελον ἑσθλὸν πολὺ μεγίστην πρᾶγμα πάντ φέρειν. *Pindarus.*

Nuntius bonus honorem maximum in omni negotio fert.

Philippides ex Marathone. V. Drugiem dobry.

Postrzęśnistwo. V. Słuchać trzebá stárszego.

Pospolite y wszytkiem wolne rzeczy / tánie podle.

τὸ ὕδωρ ἄριστον ὄν, εὐπόριστόν ἐστιν, ὅτι κοινόν. *Plato. Pindarus.*

Aqua cùm sit optima, vilissima est, quia omnibus obuia.

Vilescit quotidianum. *Ex vulgari rhythmo.* Quod rarum, carum. &c.

Multi aperta transeunt, recondita & abstrusa rimantur. *Seneca.*

Efficacius aperta præterit. *Idem.* Vile videtur, quicquid patet. *Idem.*

οὐκ ἀξιοῦσιν πάλιν τὰ ῥᾳδίως ἁλισκόμενα. *Plutarch.*

Non est tollendum quod admodùm facile corripere licet.

Asinie, Co sie godźi. Podła rzecz. Vlić wielka obrádá.

Pospolite

Pospolite rzeczy nád prywatne przekładay.

Prywatna péřsoná ma przéstrzegáć skromności / publiczna godności.

Publica instituta, priuata pietate potiora sunt. *Valerius Maximus.*

Et Horat. de priscis Romanis: Priuatus illis census erat brevis, Commune magnum. *Clarus Cicero.* Hæc magnitudo animorum maioribus nostris fuit, vt cùm in priuatis rebus suisque sumptibus minimo contenti, tenuissimo cultu viuerent: in imperio atque in publica dignitate, omnia ad gloriam splendoremque reuocarent. Quæritur enim in re domestica continentiæ laus, in publica dignitatis. *Item.* Odit Pop. Romanus priuatam luxuriam, priuatam magnificentiam diligit. *Item.* Grauiter tulit Pop. Rom. peruersam Tuberonis Stoici sapientiam, qui in funere Africani patrui sui, epulum Pop. Romano dans, lectulos Punicanos pelliculis hedinis strauit, & Samia vasa exposuit, quasi Diogenes Cynicus mortuus esset. &c.

Polycratidas Lacon missus ad regis præfectos, interrogatus priuatòne an publico nomine venisset, respondit. Si consequimur quod volumus, publico; si repulsam patimur, priuatim. Plutarch. Lacon captiuus, cùm præco Laconem se vendere proclamaret, os ei obturauit dicens. Captiuum proclama. *Idem.*

Apud eundem Lacæna cùm quinque filios in bellum misisset, in suburbano stabat exitum expectans, & cum ei sciscitanti quid ageretur quidam respondisset, filios eius omnes occubuisse, ait; prauum mancipium, non hoc quærebam, sed quo loco essent res patriæ, cumq; ille occisos nostros respondisset, subdit illa: mortem quoq; filiorum non inuita audio.

Cato Censor aquam publicam ad hortos aut domos priuatas deducentibus ademit. Plutarch.

ἡ λιτότης ἰδιᾶ, πολυτέλεια δημοσία. *A.*

Frugalitas priuata, magnificentia publica. *Vel*

Domum tenuitas, publicum splendor decet.

Huc illud Iuuenalis. Quis fercula septem Secretò (*priuatim*) cœnauit auus? *Nam in publico connivo hoc licuit.*

Pospolita rozsądkiem nie z gminem mądry gardzi.

Nunquam volui populo placere. nam quæ ego scio, non probat populus; quæ probat populus, ego nescio. *Seneca.* τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. *Plutarch.* Vulgo placere est sapientibus displicere.

Sapiens non it quâ populus: sed vt sidera contrarium mundo iter intendunt, ita hic aduersus opinionem omnium vadit. *Seneca.*

λεωφόρου μὴ βαδίζειν. *Pythagoræ Symbolum.* Per publicam viam ne ambules. i. *vt S. Hieronym. exponit:* Ne vulgi errores sequaris,

Ne sequaris turbam ad faciendum malum, nec in iudicio plurimorum acquiescas sententiæ vt à vero deuies. *Exodi 23.*

λαῷ μὴ πίστευε πολύτροπός ἐστιν ὄχλος. *Phocylides.*

Vulgo ne credas varium & mutabile vulgus.

ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστὶν, ἀλλ' οὐκ ἔχει δὲ νοῦν.

Res est potens plebs, mente sed penitùs caret.

Populi scita magna ex parte sapientes abrogant. *Seneca.* Non tam benè cum rebus humanis agitur, vt meliora pluribus placeant. *Idem.*

Sic Epictetus. ὁ,τι ἂν ἐρῇ τις περὶ σοῦ, μὴ ἀπιστήσῃς. τοῦτο γὰρ οὐκ ἔστι σόν. Quicquid de te quis dixerit, non cures. hoc enim non tui est arbitrij.

Polycletus duo simulacra fecit, vnum ex arte, alterum ad arbitrium populi, mutans, addens, transponens in eo, prout quisq; è plebe transiens desiderabat & suggerebat: tandem prolatis ambobus in publicum, priùs omnes cum admiratione laudarunt, posterius riserunt. tum ille: Atqui id quod vos vituperatis, vestrum est; quod verò suspicitis, ego feci. *Ælian.* τὸ νόμισμα παραχαράξον. *Suidas.* Monetam adultera. i. *vulgo discrepa. Pythij præceptum. Hippomachus magister pugilum, cùm discipulo eius populus in spectaculo applausisset, virga eum percussit, dicens:* Tu quidpiam perperam fecisti non enim isti plauderent, si ex arte fecisses.

Sic Parmenonis Mimi suis vocem imitantis prætulit populus voci veræ porcelli, quem rusticus cum Parmenone quasi sua ficta similiter voce certans, tectum veste tenebat. Et cùm populus clamasset: Ad Parmenonis fuem; rusticus verum porcellum exhibuit, & omnes erroris conuicit. Plutarch. Phædrus.

Phocion, cùm sententia eius laudaretur à populo, versus ad amicos ait: ἆρά γέ τι τὸ καλὸν λέγων ἐμαυτῷ λέλησται; *Plutarch.* Num imprudenti mihi aliquid excidit mali?

Affine, Czić wiele tám stali co pospolstwo chwali. Złżw luckich nic nie wart.

Pospolu te rzeczy chodzą / dym zá płomieniem / gruzech zá lubieżném poyrzeniem ábo dotknieniem.

Flamma fumo est proxima. *In Plauti Curculione quidam de puella ait:*

Tam a me pudica est, quasi soror mea sit, nisi
Si est osculando quispiam impudicior. *Respondet alter:*
Semper, tu scito, Flamma fumo est proxima (*osculum actui Venereo Lambin.*)
Fumo comburi nil potest, flammâ potest.
Qui vult cubare, pandit saltum sauijs.
ἐκ ἀσθαλὲς πῦρ ἐστὶν ἐγγὺς καλάμης. *Ex Nazianzeno.*

Stipula prope ignem tuta nunquâ ponitur. Stomy do ogniá nie przymyká. Non est fumus absque igne. *Erasmus ex Clemente qui ait:* Fieri minimè potest vt consurgat fumus, vbi ignis non est. Z dymu ogień znay / á gáś nie czekay.

Proximus à tectis ægrè defenditur ignis.
Vtile finitimis abstinuisse focis. *Ouid.*

Oscula, adulterij proœmium & libidinis antecœnia, *vocat Angelus I. C. Addo distichon Accursij & Hostiensis, castus in memoria semper habendum.*

Visus, & Alloquium, Tactus, post Oscula Factum (*f. sequitur*)
Ni fugias Tactus, vix euitabitur Actus. *Et Ouidius de talibus ait.*
Illic Hippolytum pone, Priapus erit. *Huc & illud.*
Non procul à proprio stipite poma cadunt. *Affine,* Powodu do złego.

Postąpił. *serio vel ioco.* Ab asinis

Ab asinis ad boues transcendit. *Plaut. Vsurpes licet seriò & iocò, quia non magnus iste gradus est. Similiter.* Heri seruus, hodie liber. *Vlpian.*

ὁ δὲ κυθαρῳδικὸς εἰς τραγικὸν μεθήνεγκε. *Suidas.* Ex citharœdo Tragicus Pòéta factus est. ὀβολοῦ ἄξ. Θ. *Aristotel.* Obolo dignus. *Nam qui Athenis per Senatũ referebatur in numerum virorum qui δόκιμοι .i. probati dicebantur, ij obolum ex ærario quotidie accipiebant. Affine,* Vnieć wielką poprawą. Vrost prętko.

Po ſtáremu Bárroſ .i. po ſtáremu ſtorr / mkzemnik / pyánicá. *&c. Originem & causam dicti ignoro. Nostri triuiales Latinè hoc reddentes, æquè incertum quære, vsurpant illud* Ioannes in eodem. *Sed melius reddes:*

In eodem luto hæsitat. *ex Terentio. Simile est illud Horat.* Hæres

Nequicquam cœno cupiens euellere plantam. *Item.*

Naturam expellas furca, tamen vsque recurret.

Antiquum obtines. *Terent. S. ingenium, animum, morem. Donatus.*

Antiquum obtines hoc tuum tardus vt sis. *Plaut.*

Rursùs ad ingenium redijt. *Terent.* Rursum anus ad armillum redit. *Lucil. Apulei.*

ἀλλάττει ὁ λύκος τὰς τρίχας, γνώμλυ δὲ μή.

Pilos solet mutare non mentem lupus.

Vulpes pilum mutat non mores. *Suetoni. nam cum ætate fit astutior.*

Sicut ho die sic & cras. *Isaiæ 56.* Venite sumamus vinum & impleamur ebrietate. & erit sicut hodie sic & cras & multò ampliùs.

In ijsdem scopulis semper hæret. *Ex Ouid.* πολλὰ μοχθήσαντες ὁμοίως ἐσμέν. *Lucian.* Cum multùm laborauerimus, itidem vt anteà sumus.

εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανῆλθεν. *Aristot.* In easdem ansas reuersus est.

τὸ γεραίφυτον μεταφυτευόμενον. *Suidas.* Arbor annosa transplantata. *S. æquè sterilis est, vt anteà fuit. In Plauti Rudente quidam audita pulchra morali sententia dicit:*

Spectaui ego pridem Comicos ad istum modum
Sapienter dicta dicere, atque ijs plaudier.
Cùm illos sapientes mores monstrabant poplo.
Sed cùm inde suam quisque ibant diuersi domum,
Nullus erat illo pacto vt illi iussérant. Jáki piés do kośćioła / takí z kośćioła.

Affine, Co śie tyſo vrodźi. Vatog trudno odmienić.

Poſtáwa á dáley mc. Vrody dość á ſercá máło.

τραγικὸς βασιλεύς. *Dionysi.* Tragicus rex. *qui plerumq; cùm vilissimus sit homuncio, habitu & nomine regem repræsentat.* Trahere vestem, *dicitur, qui magnificè vestitus incedit. Lucanus, Lambinus ex Horatio qui ait:* Traxitque vagus per pulpita vestem. *.i. in scena. Graeca.* σύρμα ἕλκειν. *Et Varro:* Pallia trahentes. *S. per terrã à tergo longa.* βριάρεως ἔφασαν εἶναι τῶν λαγῶν. *Polidippus.* Briareus videtur esse, cùm sit lepus. *Briareus centimanus gigas apud Virgil.*

πτεριδες λόφοι καὶ ὄφρυες. *Aristophan.* Piſandri galea & ſupercilium. *Fuit is corpore ingenti ſed timidus, ideoq; armis ſplendidis ſe ornabat.*

Simile illud S. Hieronymi: Sublatis in altum humeris &c. vt ſi præconem addideris, putes incedere præfecturam. *Et in Epidico Plauti ſeruus Theſprio alteri ſeruo arroganti Epidico dicit;* Iam tu autem nobis Præturam geris?

EPI. Quem me dicis digniorem eſſe hominem hodie Athenis alterum?

THE. At enim vnum à Prætura tua abeſt. Lictores duo, duo viminei faſces virgarum. ſ. *quibus more ſeruorum cædaris.*

Grandia incedit tanquam Othus & Ephialtes (*Homerici*) *Ammianus.*

ζημιοπρεπῶς ἐπὶ τὰς ξενοκράτους εἰκόνας. *Synesius.* Modeſtiam & grauitatem vultu præfert magis quam Xenocratis imagines.

ἀγάλματα ἀγορᾶς. *Euripid.* Statuæ fori. *Corpore pulchro & ornato ſine vlla inſtria, arte, virtute. Sed in hoc genere inſignis eſt Thraſo Terentij, & multò ingnior Pyrgopolynices Plauti miles gloriosus.* V. Wrzkomo coś. Máßxápá. Powáżny.

Poſtępku przeßkodá przéſtánck.

Gdźiéś dobrego ćwiczenia przéſtał / támeś zoſtał.

Nemo profectum inuenit ibi, vbi reliquerat. *Seneca.* Qui non proficit, deficit. *S. Auguſtin. Bernard.* Vbi incipis nolle fieri melior, ibi deſinis etiam eſſe bonus. *Bernard.* Qui dixerit, ſufficit, remanſit, & hæſit in via ante finem. *Proſper.* Detrahere videtur prioribus, qui non aliquid adjicit. *Quintilian. Ideo eius affectum oratoris vel orationu creſcere debere in Concluſione.*

ἐν τῷ πόλαμῳ, ὁ περιπλέων, καταπλέει. *A.*
In flumine nihil promouens, cedit retrò.
ἡ πᾶυσις ἐστι κώλυμα περιπτῆς μέγα. *A.*
Proficere, ſæpe deſinens, nunquam poteſt.

Po ſtopniách.

Vńić zćrázem iednem krokiem / bydź wćierzchu áni skokiem.

βαθμηδὸν ὑπερβαλλεῖν δεῖ. *Ex Athenæo.* Gradatim oportet excellere. *Vel.* Per gradus aſcendendum. *Vicinum eſt illud ex Suida.*

Ne vltra gradum pedem. *ſub* Vńić wyćiągay. Nondum capillos ſeruiles præ imperitia animo abraſerunt & rempublicam tractare aggrediuntur. *Ex Platone.* ἐρέτλω χρὴ πρῶτα γενέσθαι πρὶν πηδαλίοις ἐπιχειρεῖν, καὶ τοῦτον πρωρατεύσαι ἐπ' ἀνέμους μαθήσαι, καὶ τὰ κυβερνᾶν. *Ariſtophan.* Oportet priùs remigem eſſe, quam clauum aggrediaris, deinde in prora verſari & ventos obſeruare, tum demùm gubernare. σχῆμα καὶ βῆμα. *Etymolog.* Habitus & gradus. ſ. *conuenientia, ſi non ſtatim ad ſummas ſiliendum ſed pedetentim per intermedia.*

Poſiedł w świát. Gdźié go oczy moſły.

Quo me cunque rapit tempeſtas deferor hoſpes. *Horat.*
I pedes quo te rapiunt & auræ, *Idem.* ὅποι πόδες καὶ ἄνεμοι ἄγουσι

Ite,

Ire, pedes quocunque ferunt, quocunque per undas
Notus vocabit aut proteruus Africus. *Horati.*

ἐμὲ δ' ἂν οἱ πόδες ἡμᾶς φέρωσιν, ἐκεῖσε ἄπιμεν. *Lucian.* Quocunque nos pedes ferent, illuc ibimus. ἐμοὶ δὲ βαδιτέα ἐστὶ Σοφία ἡ δαιμων ἀγεῖ *Euripides.* Mihi est eundum quò Deus sapientia — Que me trahit.

γῆν παρὰ γῆς ἐλαυνῶν. *Lucian.* Terram pro terra adire vehendo.

γῆν παρὰ γῆς διώκειν. *Aristophan.* Terram pro terra persequi.

γῆν παρὰ γῆς φεύγομαι. *Alciphron.* Terram pro terra mutans fugiam.

Cic. dicit: Hæc & alia ferre non possum. itaque γῆν παρὰ γῆς cogito.

Idem ex Tragœdia quapiam vetere vsurpat illum versum: (Hinc euolare cupio & aliquò peruenire) vbi Nec Pelopidarum facta, neque famam audiam.

Sin autem Polonicum dictum simpliciter interpretari velis (nam phrasis tantùm est) dices: Incertum quò abierit. Nullum certum viæ suæ scopum propositū habens discessit. Domicilium & sedem sibi ex animi sententia quæsiturus abijt. Animo & genio suo viæ finem & modum permisit. Orbem lustrando animo suo indulgere statuit. *Adagium illud.* Abijt taurus in syluam *Vide sub* Rozbrát.

Po ßkodzie mądr. Lépſzy karány. Przygodá niéſzczęśćie, rozumu náuczy.
Pſu vbitemu dość kiy vkázáć.

Serò sapiunt Phryges. *Cic. Liuius Pœta, de Troianis, qui decimo tandem anno post tot clades acceptas de Helena Græcis reddenda consultare cœperunt.*

ὀψὲ φρονεῖς ἰώ. *Euripid.* Serò rectè sapis, aut sentis.

ὀψὲ αὐτὰνέπλησε οἱ κυμαῖοι. *Strabo.* Serò sapiunt Cumani. *qui cùm porticus ædificassent, illas pluuia vehementi decidente, non nisi admoniti subierunt. aliter. Cumani ducentis annis portus vectigalia in exstructionem ciuitatis pendebant, quæ ciuitate iam exstructa, non nisi moniti pendere desierunt.*

Et quanquam serò clypeum post vulnera sumo. *Ouidi.*
Ah vix tandem sensi (*post damnum acceptum*) stolidus. *Terent.*

μετὰ τὰ δεινὰ φρονιώτερος. Post mala prudentior.

Piscator ictus sapit. *Zenodot. ait:* ἁλιεὺς πληγεὶς νόον ἔσχε. Piscator ictus mentem habebit, seu sapiet. Malo accepto stultus sapit. *Erasm.*

Sic Hesiod — πεπλὰξ νήπιος ἔγνω. Passus (*malum*) stultus agnoscit.

αὐτὰρ ὁ δεξάμενος, ὅτε δὴ κακὸν εἶχ' ἐνόησεν. *Idem Hesiod.*
Ast ille suscipiens, cùm iam malum haberet intellexit.
Priùs cauisse quàm pudere æquum fuit. *Plaut.*
— Accepto claudenda est ianua damno. *Iuuenal. Insultantis sensu accipiendum Britannico. sludi enim est tum demum claudere ianuam, cùm res domo ablatæ sunt.*

ἐπιμηθεὺς πρόμηθεύς. *Hesiod.* Post errorem sapiens Epimetheus.

ὀψὲ σοφὸς Ἐπιμηθεύς. *Pindar.* Serò sapiens Epimetheus. *sed & vox ipsa* Epimethei *idem sonat. s. posterius seu post rem peractam prudentem; contrà* Prometheus, *prouidus,*

ante rem consultans. μεταβουλεύς, Ἐπιμηθέως ἔργον ἢ προμηθέως. *Lucian.*
Post factum consultare, Epimethei est non Promethei. s. *opus, munus.*
Idem Lucianus ridens Cleonem serò sapientem ex Comico aliquo versum affert:

κλέων προμηθεὺς ἐστὶ μετὰ τὰ πράγματα.

Cleon Prometheus est, sed à negotio.

Nota est fabula de duobus fratribus, quorum alter Prometheus, *futura prudenter praevidebat, alter* Epimetheus, *post factum demùm quid facto opus erat, agnoscebat.*

ἡ δὲ μετάνοια γίγνεται ἀνθρώποις κρίσις.

Pœnitentia fit hominibus iudicium. *Vel.* Bene iudicare pœnitentes discimus, *aut* nouimus. Misera est ex periculis facta prudentia. *Plinius iunior.*

μετὰ λύπης ἡ μάθησις. *Aristotel.* Post dolorem doctrina. Quæ nocent, docent.

αἱ ξυμφοραὶ συστέλλουσι καὶ ποιοῦσι ξωφρονεστέρους. *Isocrates.* Calamitates coërcent & modestiores reddunt homines.

δειλῶν τοι κραδίη γίνεται ὀξυτέρη. *Theognis.*

Miserorum animus fit acutior. i. *sapientior.* Phryx plagis fit melior. *Cic.*

φρὺξ ἀπὸ πληγέις ἀμείνων καὶ δραχυτέρος.

Verberatus Phryx homo melior & obsequentior.

ἄρα μῦς πίσσης γεύεται. *Suidas.* Modò mus picem gustat. *de ijs qui serò sentiunt quò redacti sint.* *Aliqui cum Suida hoc dictum intelligunt non de mure animali, sed de Mure pugile Tarentino audaci & iactabundo, qui in πίσσῃ i. in certamine Olympico ad Pisas, factus est modestior. quare idem prouerbium effertur etiam sic.* Μὺς ἐν πίσσῃ. Mus apud Pisas. *vel* mus (*animal*) in pice hærens. *simili sensu.*

Sed vide Trafi sie i ślępey kokoszy źiárno.

Pastor naufragium passus mare iterum placidum videns, non ei credit, Æsopus. Epimythion. Planudis. versu inclusum nam ille prosa scripsit.

τὰ παθήματα ἀνθρώποις μαθήματα γίνεται. *A.*

Documenta fiunt calamitates hominibus.

Expertus metuit. *Horat.* Euentus stultorum magister. *Liuius.*

Ranæ palude siccata in puteum desilire non audent, ne illo similiter deficiente exire non possint. Æsopus. *Adde apologum eiusdem de Coquo cui canis cor animalis cuiusquam abstulerat. huic enim ille dixit: Non abstulisti, sed dedisti mihi cor.*

Cambyses perstrictus à Prexaspe, referente sinistrum populi rumorem de vinolentia ipsius; in filio inquit tuo an verum sit experiar. & corde illius traiecto dixit: falsum est. num quem temulentum vidisti sic iaculantem? hic Prexaspes: Ne deum quidem tam scitè iaculari posse, respondit. *Herodot.*

—— Demùm post factum pœnitet actum. *Garner.*

Affine, Ulić wczás. Kto śie ná goracem. Przećźie przypádki. Razdość.

Posło mu w piety. *Sensit.* πάθος. *V.* Poznaß mie.

Posło wßyßtko. Już po wßyßtkiem.

Comesum,

Comesum, expotum, exutum, elutum in balneis,
Piscator, pistor abstulit, lanij, coqui, &c. *Plaut.* Zjádło śie / z pito śie.
Abusus aurum .i. *consumpsit. Plaut.* Vbi illa quæ dedi ante?
R. Abusa .s. *sum.* vel Abusa .s. *sunt.* (*passiuè, absumpta, Lambinus.*)
Simile illud eiusdem. C. Eamus domum. S. Iam. C. Quid iam? S. Non sunt nostræ ædes istæ. Vendidit tuus natus. C. Perij!
Conuerrere totum cum puluisculo, cum ramento .i. *auferre, perdere. Idem.*
Pecuniam qua via iuerat eadem semita reuertisse, *aut Cic.* Argenrum οἴχεται. *Plaut. Cic.* i *perijt.* Omnis res eius ad medium Ianum fracta est. *Horati. Locus erat in foro fœneratorum, vbi naufragium fortunarum asoti faciebant.*

Mea supellex digitum sustulit hospitibus. *Martial.* .i. *nulla est mihi amplius supellex, quá accipiam hospites.* *Locutio ducta vel à more victi in certamine porrigentu manum victori, aut digitum tollentis, vt apud Persium. Vel à more in auctione quidpiam emere volentium. hi enim digito eleuato ostendebant se velle emere, vt cæteri licitatores licitatione abstinerent. Brissoni. ex Cicer. & Horatio.*
Affine est & illud eiusdem Martialis.

Sed mea porrexit sportula Paule pedes .i. *te ægrotante, mortuæ sunt cœnæ quas mihi samus dare solebas.* *Vide Plauti versus.* Dum fuit &c. *sub* Odmienito śie.
Ceu fumus in auras discessit. *Lucret.* In fumú abijt. *Galli dicunt.* Dymem poßto. *Nostri. Potest hic vsurpari illud ex Aristotele:* τετίγες χαμόθεν ᾄδουσι. Cicadæ humi canunt. *s. ob exustá arbustá & vastatam regionem.* *Affine,* Wßyſtko miawßy nimieć.

Potegá iednego w Rzéczypospolitey niéznośna.

Intellige de potentia eius qui non est princeps vel rex, huic enim potentia opus est sed de aliquo de optimatibus Reipublicæ, vel ciuitatis.

ἀφορητόν ἐστι ἡ πολυδυναμία τῇ πόλει. *A.*

Potentia vnius grauis reipublicæ.

Leonis catulus non alendus. *Æschyli dictum apud Aristophanem est.*

ἃ χρὴ λέοντ' ἐκτρεφόμενον ἐν πόλει τρέφειν,
μαλιστα μὲν λέοντα μὴ 'ν πόλει τρέφειν.
ἢν δ' οὖν τραφῇ τις, τοῖς τρόποις χρωμένην.

Catulum leonis nulla ciuitas alat, Multoque minus ipsum leonem ali sinat.
Quod si enutritus it, obtemperandum est moribus .s. *ipsius.*

Potomſtwu ſłużyć / dogadzáć / rozum vczy.

Dobroczynność bez nádźiei nagrody / zacna.

Serere arbores quæ alteri sæculo prosint. *s. boni viri est, Statius apud Cicer.*
Optimus quisque posteritati maximè seruit. *Cicero.* Non nobis solùm nati sumus, ortusque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici &c. homines hominum causa esse generatos, vt ipsi inter se alius alij prodesse possent. *Idem.* Agricola senex, quærenti; cui fereret? respondit: Dijs immortalibus, qui me non accipere tantùm (id) à maioribus voluerunt; sed etiam posteris tradere. *Idem.*

Magna laus & grata hominibus, vnum hominem elaborare in ea scientia, quæ sit multis profutura. *Idem Cic.*

Plantarunt (*struxerunt*) alij nobis, nos posteritati,
Sic rectè acceptum redditur officium.
οἱ πρόγονοι ἐφύτευσ' ἡμῖν ἡμεῖς δ' ὑπογόνοις. A.

Potrawy rozmáitość ábo mieszaniná / niezdrowa.

Rozmaite potrawy / rozmáite rodzaje choroby.

Morbos multos multa fercula fecerunt, *Seneca.* Simplex ex simplici causa (*i. cibo*) valendo Inconstans variusque ex discordi cibo morbus est. *Idem.* Necesse est vt tam diuersa inter se dissideant & hausta malè digerantur, alijs alio nitentibus. Imo tam nullo ægrotamus genere quam viuimus. *Idem Epist. 95. vbi multa de hac re habet.* & morbos, luxuriæ supplicia *appellat.*

Homini cibus vtilissimus simplex. *Plini.* Eo mores venêre, vt cibo maximè homo pereat. *Idem.* μιαν τ' νόσε ἁπάντων εἶναι τῶν ἐδεσμάτων πολυείδιαν, *dixit Antiphanes Delius apud Clementem Alexandr.* Vnam morborum causam esse ciborum varietatem. ἐκ τούτων νοσοῦμεν οἷς καὶ ζῶμεν. *Diogenian.* Ex his ægrotamus, quibus viuimus. *intelligo si cibi qualitas aut quantitas non sit fumenti conuenientis.* ἡ ποικίλη τροφὴ νοσώδης. ταραχώδης γὰρ καὶ ἡ μία πέψις. *Aristot. & Hippocr.* Varius cibus est morbosus, turbulenta enim nec vna eius coctio est. τὰ γὰρ ἀνόμοια ταράττει, καὶ τὰ μὲν θᾶσσον, τὰ δὲ χολαίτερον πέσσεται. *Hippocrat.* Dissimilia enim seditionem concitant, & alia quidem citiùs, alia difficiliùs coquuntur. *Sic & Horatius.* Nam variæ res

Vt noceant homini credas ——— (namque vt) simul assis
Miscueris elixa, simul conchylia turdis;
Dulcia se in bilem vertent, stomachoque tumultum
Lenta feret pituita. Vides vt pallidus omnis
Cœna de surgat dubia! &c. *Cœna est dubia, in qua tam multa & varia apponuntur, vt dubites quid potissimùm sumas. ex Terentio. idem dicit Seneca suprà.*

In multis escis erit infirmitas. *Ecclesiastic. 37. Multæ autem necessariò variæ sunt.*

Seneca epist 95. de patina Æsopi, in quam omnia varia fercula quæ enumerat, congerebantur agens, tandem addit: In cœna fit, quod fieri saturo in ventre debet. Non esset confusior vomentium cibus. *Plinius hanc patinam sexcentis HS alio loco centum HS æstimat .i. 1500. aureis Budæi. Similis patina Vitellij apud eundem Plin. & Sueton. ex varijs pretiosissimis cibis conflata, ob quam Vitellius per probrum Patinarius est Æsopi nomine appellatus.* Formosus monachus ex infirmo olim & malesano habitus, fecit vs in monasterio sanus vegetus & boni habitus, roganti huius rei causam Episcopo, qui eum antea norat respondit; quia hic ordinatè & vniformiter viuo. quid cœnasti hodie? respondit hic, olera & pisa. heri? pisa & olera. cras? pisa cum olera. quid post? olera cum pisis. probro circulo significans se cibo vniusmodi vti. & semper satiari. moderatè. *Vincentius Bellouacensis.*

Elegans

Elegans problema est apud Macrobium Saturnalium l. 7. c. 4. & 5.
An simplex cibus an varius sit digestu facilior & salubrior. *de quo in vtramq; partem disputant illi veteres docti, sed nihil fusè & probabiliter. tandemq; concludunt moderationem esse vtriusq; adhibendam, & vsum ac experientiam sequendam. Sed videtur hæc omnia sumpsisse ex 4 Symposiaco Plutarchi, cuius synchronos licet iunior, fuit.*

Potrawá nieſpiáczna / podła / zła. Pſia ſtrawa.

ταριχὴν θύειν. *Suidas.* Carica victima. Caricum sacrificium. *de macilenta & minimè esculenta hostia. nam Cares canem immolabant.*

τὰ θυόμενα ὰδὲν ἐστι, πλὴν γενείων καὶ κεράτων. *Suidas.* Sacra nihil sunt præter mala & cornua. *Similiter de vitulina macilenta, & cibo insipido, vel minimè esculento.*
Φαιλλικὰ θύειν. Phasellarum sacrificium. *de vili & absq; sanguine. nam hi pisciculi salsis sacrificabant.* Ξενοκράτους τυρίον. *Stobæus.* Xenocratis caseolus &c. *putridus nam is Philosophus ob frugalitatem nimiam esculenta seruabat & rancida ac putrida edebat.* Tabulæ omasi vilis & agnini. *Horatius pro cibo vili.*
Faba seu conchis. Sectile porrum. Elixi veruecis labra. *Iuuenal. eodem sensu.*
Asper victus, terrestris cœna ex oleribus, seruposam viã meus victus cõmeat. *Plaut.*
τὸ ἔναιον κρέας κύνες ἐσθίουσι. Parvo emptas carnes canes edunt.
Canes apud Æthiopas Angolanos in deliciis mensarum sunt, qui licet omnibus animantibus abundent, canum tamen greges epularum causa alunt. Vnus canis molosso par venditus est 220 aureis, quo pretio 12 mancipia itidem emuntur. Petrus Larricus.
Carnes a feris adesæ. *Vide* Pánſkie nié doiadki.
ἑκάτης δεῖπνον. Hecates cœna. *s. canis qui ei immolabatur. Brodæus ex Theocr. Tzetze.*

Potrzébá nié czéka pogody / wczáſu.

Komu pilno w drodze / nié czeka ſię śie towárzyſz tráfi.
Necessitas ignauiam acuit. *Curtius.* Necessitas ferijs caret. *Palladius.*
Necessitas non exspectat occasionem. ἀνάγκη ὄπου πρόσδοκᾷ εὐκαιρίαν. *A.*
Rerum occasiones tarditatem & ignauiam nostram non exspectant. *Ex Demosthene.*
Moras extrema recusant. *Silius.*

Potrzeba roſkoſzy nié pátrzy / ozdoby nié ſzuka.

Komu przynagla co gwałtownego nie zátrzyma go nic błażeńſkiego / roſkoſznego.
ἀνὴρ δὲ φεύγων ἐ μένει λύρας κτύπον.
Vir fugiens non moratur lyræ strepitum. *Vel.*
Virum fugacem nil moratur lyra tonans.
Salus formâ carior. *Romæ sacellum fuit Veneri calui, monens salutem formæ anteponendam. Lactanti. eò quòd orbe a Gallis occupato, matronæ capillos in funes conficiendos contulerint. Plutarch. id Carthaginensibus tribuit.*
Nemo qui ad incendium domus suæ currit, tabulam latruncularium perspicit. *Seneca.* *Accipiter esuriens luſciniam captam & mortem suam cantu effugere volentem deuorat. Apud Æsopum.* *Affine,* Głodny nié przébiera.

Potrzébą

Potrzebá wielu bledow ochroná i obroná.

Necessitas magnum humanæ infelicitatis patrocinium. *Seneca.*
Necessitatis magnitudo excusationis in se plurimùm habet. *Procopius.*
πρόφασις ἀνάγκη ἐστὶ πολλῶν σφαλμάτων. *A.*
Necessitas erroris excusatio est.
Honestè seruit qui succumbit tempori. *P. Syrus Mimus.*
ἀβλεία ἀγαθὴ τῇ ἀναγκῃ ὑποείκειν. *A.* Subdi necessitati honesta seruitus.
ὑπὸ δ' ἀνάγκης πολλὰ ποιεῖμεν κακά. *Menander.*
Mala multa nos cogit facere necessitas.

Potrzebá wywodow nie słucha. przekośći / nie rozmysłu potrzebuie.

Necessitas ante omnem rationem est, præsertim in bello, quo tempora legere. *Salusti.* Certamen non recipit excusationes, prætextus. Vel nudus ex incendio quique effugit. Quod opus est nnuquam efficies vt opus non sit.
ἀγὼν δ' ἐκλέλαυ σκήψεις ἢ πρόφασις. *ex Platone.*
Vide Co muße to rad vczynie.

Potrzebie łácno dogodzić; przeciwnośći / zbytkowi trudno.

Dla wcześchy i ozdoby wiecey śie czyni / niż dla potrzeby.

Ad manum est quod sat est. *Seneca.* Necessaria vbique tibi occurrent; superuacanea semper & toto animo quærenda sunt. *Idem.*
Aufer superflua & nulli deerunt necessaria. *S. Bernardus.*
ἡ φύσις, τὰ ἀναγκαῖα ἐπόιησεν εὐπόριστα, τὰ δὲ εἰς ἀναγκαῖα δυσπόριστα. *Epicurus.*
Natura, necessaria fecit parabilia; non necessaria paratu difficilia.
Num tibi cùm fauces vrit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidis omnia præter Pauonem rhombumq; ? *Hor.*
Si recte frueris, non est vt copia maior A Ioue donari possit tibi
Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus.
Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis, nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius. *Idem.*
Aliud homini, aliud humanitati satis. *Varro.* i. *aliud & minus necessitas vel utilitas aliud & plus voluptas vel curiositas requirit, vt idem Varro explicat qui duas metas ponit humana vtilitatis & elegantiæ quòd inquit, non solùm vestiri esse volumus vt non frigus, sed etiam vt vestiti videamur honestè. sic domum & vasa, non solùm ad vsum sed etiam ad honestam oblectationem habemus. & sitienti homini, quodvis poculum idoneum est; humanitati, nisi bellum, parùm s. idoneum est.*
Hinc prorsus totus inuolat Seneca. Naturam & necessitatem paucis & obuijs rebus contentam esse; cupiditatem, curiositatem, luxuriam modum & finem nescire.
ἀναγκαῖα τὰ μέσα ἄρχειν ἐργάζεται. *A.* Necessitas, mediocria efficit optima.
Sed vide Przyrodzenie mało śie obbedźić. *nam simillimum est.*
Affine, Vbogi nie ieść / coma potrzeby.

Potrzebie

Potrzébié vſtáwy vſtępuią.

Necessitas non habet legem. *ICti.* Necessitas contradictionem non habet, *Ijdem.* Necessitàs omnem legem frangit. *Seneca.*

οἱ νόμοι ἀνάγκῃ παντὶ χωροῦσι. *A.* Cedere solet necessitati vbíque lex.

νόμων ἀδιδακτος ἀνάγκη. *Nazianz.* Legum indocilis est necessitas

παιδαωατερ, ἀδάμαστος ἡ ἐμπεδόμητις ἀνάγκη. *Nonnius.*

Omnia domans, indomita consilia impediens necessitas.

Honesta lex est temporis necessitas. *P. Syrus.*

Potwarz iáśnie ſáłśiwa / wiérzona nie bywa. Jáko oná.

Qui mi w łeb / cźſto złotych z czapki wypadło.

τὸ ψευδὲς ὄνειδος ἀκριβῶς ἀφικνεῖται. *Ephires.*

Falsum probrum non vltra aures (*bene sibi consij*) pertingit. *Aliter Aristophanes de calumnia.* αλλ' ἐκ ἐνεστι συκοφαντῃ δήγμα δριμύτερον φάρμακον. Aduersus ictum sycophantæ pharmacum Non est. *Sed hic Senarius melius detractori seu occulto calumniatori seruit, quia difficulter occulta infamia cuitatur & refellitur.*

Nil acutius calumnia. *Ex Plutarcho apud quem Thearidas gladium in cote subigens interroganti an acutus esset, respondit:*

καὶ διαβολῆς ὀξύτερον Etiam calumnia acutiorem esse.

καπνὸς ἀπὸ συκῶν *Eustath.* Fumus è ficubus. *pro calumnia Syrophantica.*

Nam Sycophantæ nomen inuenerunt à deferendis & indicandis ijs qui ficus Athenis exportabant, quod lege vetitum erat, hi ergo falsa delatione, lucri causa, criminabantur innocentes.

ὅστις δὲ διαβολαῖσι πείθεται ταχύ,

ἢ τοι πονηρὸς αὐτὸς ἐστι τὰς τρόπους,

ἢ παντάπασι παιδαρίῳ γνώμην ἔχει. *Menander.*

Quisquis calumniantibus credit citò, Aut ipse viuit moribus nequissimis,

Infantis aut prorsus animum sensumque habet.

ἀργεῖα φήμη. *Eustath.* Argiua infectatio. *à gente calumniis multùm vtente.*

Pòty krcs.

Vltrà quò progrediar non habeo. *Cic.* ὐκ ἔστιν ἐπὶ τὰ πέραν. *i.*

Non plus vltra. *Lemma hoc inscribebatur olim Herculeis columnis ad Gades sitis, erras has octo cubitorum fuisse quidam tradunt, alij duos montes ab Hercule auremptos.* de *ijsdem Pindari interpres ait:* τὰ πέρα γαδείρων ἀπερόεντα. *i.*

Quæ vltra Gades sunt imperuia seu inaccessa sunt. *Et Pindarus ipse.*

τὰς κίονας ἡρακλέους θεὸς ἔθηκε ναυσιλίοις ἐρύκακας. *i.*

Columnas Herculis Deus posuit nauigationi vltimas seu terminum. *Item.*

τὸ πρόσω δ' ἐστι σοφοῖς ἄβατον καὶ φώτοις. *i.*

Quod autem vltrà est sapientibus & insipientibus inaccessum est. *Vide Nicolaum Perottum qui multa de hac re habet & obuium est.*

Hîc terminus hæret. *Virgil.* Altè terminus hærens. *Lucret. de re fixa prouerbium*
Passerati. Ad Phasin nauibus vltimus cursus *Vide* Na kray świata.
Alexander M. ad Brachmanas perueniens columnæ erectæ inscripsit. ἐγὼ μέγας ἀλε-
ξανδρος ὁ βασιλεὺς ἔφθασα μέχρι τῶτε. Ego M. Alex. rex hucusque peruen.
Sed regi Europæ potentissimo, aperta eius auspicijs in vtrasq; Indias nauigatione, erectum in
illo freto columnæ iure inscribitur, PLVS VLTRA. vt videre est in tabulis Geogra-
phicis, seu Hydrographicis. Carolo V. hoc tribuit Delrius. Hîc vsurpes licet illud
Ventum ad supremum est —— Vlteriùs tentare vetor. *apud Virgilium*
Jupiter Iunonem cohercet, ne pergat obsistere Troianis. Et Apollo Ascanio dicit:
Sit satis oppetijsse Numanum tuis telis Cætera parce puer bello.
Et Horat. Venimus ad summum fortunæ, i. *tantùm assecuti sumus in omnibus artibus vt plùs non requiratur.* *In scholis Philosophi nostrates vsurpant illud:*
Hîc Plato quietcere iussit. *visus est & Drexelius.*
Istactenus tibi libertas data est orationis. satis est, tace. *Plaut.*
Simile est illud Pindari. τὸ πόσσω δ', ἐστι σοφοῖς ἄβατον κοὐσόφοις.
Quod vltra est sapientibus & insipientibus inaccessum est.
Affine, Po przecke. Dość iuż maß.

Powaźne zdánie / wotum / wyrok.

ἡ κολοφωνία ψῆφος. *Plato.* Colophoniorum calculus. Colophonium suffragium. *pro magnæ auctoritatis & præponderante sententia. Nam in concilio Pan-*
(omnium horum, 12. ciuitatum) existentibus paribus calculis partium diuersarum, C.
phasij adiungebantur; & vtri parti suum ipsi calculum addebant, ea vincebat. Alij a Stra-
nicis & Laphonios aduocatos & ad bellum auxiliares & ad paria suffragia arbitros, assu-
διὸς ψῆφος. *Suidas.* Iouis suffragium. *de sententia viri magnæ auctoritatis grauis &*
irrefragabili.

Powáżny. *in vtramq; partem.* Powagi nadaść przestrzegá.

Et Powage stroi. Vprzadł sobie postawe. Strapa iáł z tobulcury.
ἀνὴρ ῥωμαῖος. *Plutarch* vir Romanus, i *grauis quales prisci Romani erant. qualis*
erat multos alios Cato, quem Intonsum vocat Horat.
Et Iuuenal. Tertius è cœlo cecidit Cato. *sed videt grauitatem sui temporis ciuium.*
ἀμφικτυονικὸν συνέδριον. *Pausani.* Amphictyonum consessus. *de grauium virorum*
conuentu, qualis apud Græcos iste ex 12 prouincijs constans.
ἀκαδημίηθεν ἥκεις. Ex Academia venis. *In vtramq; partem vsurpatur. Et de se-*
ro, docto, graui, & de fastuoso ac tetrico quales erant Stoici. Athenæus addit de ca-
nitido & eleganti, quali delectabatur Plato Academiæ præses. Sic Antiphanes de ju-
dam Philosopho elegantiùs ornato dixit: ὅλως αὐτῶν ὁρᾶν τὴν ἀκαδημίαν δοκῶ.
Vno verbo ipsam mihi Academiam videre videor. Tollit supercilia. *Cato.*
Censorium supercilium affectat. *Seneca.* Illo supercilio tanquam Rhadamanthus
niti videbatur. *Cic.* Pomparum ferculis similis. *Cic. ait:* In ingressu
pom-

pomparum ferculis similes videamur. *Et Seneca Oetæo.* Nec pompæ veniet nobile ferculum. Heraclides Ponticus *ob fastum in habitu & incessu dictus est Pompicus à pompa, allusione vicina vocum* πομπικὸς & πομπικός. Barbatus. *Cic.* antiqui casci barbati. πωγωνοφόρους. Socratem *Persius vocat* barbatum magistrum. *Et Horat.* Iussit me sapientem pascere barbam. *Meminit sepe Lucian. & Iuuenal. & alij.* ἠρέμιον βαδίζειν. *Athenæus* Iunonium ingredi .s. *lento & fastuoso gradu. Iunonis instar. Hæc eadem apud Virgil. dicit.* Ast ego quæ diuûm incedo Regina &c.

Regina ad templum forma pulcherrima Dido
Incessit magna iuuenum stipante caterua. *Idem Pòèta de Didone.*

Et mox Talis erat Dido, talem se læta ferebat. Qualis —— Diana &c.

Horat. item de Tigellio: —— Sæpe velut qui
Currebat fugiens hostem: persæpe velut qui Iunonis sacra ferret.

Ξενοκράτους ὑπὲρ τὸ ξενοκράτης εἰκόνα. *Synesius.*
Grauitatem decentem vultu præferunt magis quam Xenocratis imago.

Oleum ferre in auricula. V Wyżey nosę gebá. *Affine,* Postáwá. Bucżno. Stroyny.

Powiedz prawdę. Nie day sie mącżyć.

Possúmne ego hodie ex te exculpere verum? *Terent.*
Quot admoui illi fabricas! quot fallacias!
In quæstione vix exculpsi vt diceret. *Plaut.*
Volo scire si sine malo fateamini. *Idem.*
Edico ne duplices habeatis linguas, ne ego bilingues vos necem. *Idem.*
Vis subiget verum fateri, ita lora lædent brachia. *Idem.*
Ego verum amo, verum volo mihi dici, mendacem odi. *Idem.*
Falsiloquum te mihi esse nolo. Dic bona fide non furripuisti? Non. *Idem.*
Dic bonan' fide tu mihi istæc verba dixisti? Bona. *Idem.*
ἐξαυδᾶ, μὴ κεῦθε νόῳ, ἵνα εἰδομεν ἄμφω. *Homer.*
Eloquitor, ne celato, quò nôrimus ambo.
ἀλλὰ τροχῷ σοι σ' ἐκεῖ βλέποντα εἰπεῖν ἃ πεπανούργησας. *Aristopha.*
In rota excruciatum te oportet dicere, quæ sceleratè commisisti.

Powiem-ci prawdę. Nie zátaieć nic.

Si quid vis, roga. Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito. *Plaut.*
ὥσπερ ἐξ ἀδύτου τινὸς χρησμὸν ἀποφθέγξομαι. *Galenus.*
Tanquam ex adyto quodam oraculum edam, respondebo.
In lucem veritatis proferam *Cic.* Verum verissima fronte dixerunt. *Idem.*
Vocem trahim puram, totumque hæc verba resignent.
Quod latet arcana non enarrabile fibra. *Persius.*
Vt ædituus responsa Numinis prædicabo. *Ex Macrobio.*

Affine, Wiesz mi. Musi prawdę zrzec.

Powodu oczego. Strzec sie tak sámego.

Quantùm possumus a lubrico recedamus, in sicco quoque parùm firmiter stamus. *Seneca.*

Miles Romane Ægyptũ cane. *Oraculũ Sibyllæ. ſ ob facilem è delictis luxuq́ corruptelam.*

Tribellius Proculum auctorem citans ſcribit apud Memphim in aurea columna literis Ægyptiis ſcriptum fuiſſe: Tum demum Ægyptum liberam fore, cùm in eam veniſſent tubicines & prætexta Romanorum. *Meminit Dio & Cic.*

Ne in agro ſurculario capras paſcito *ex Varrone quitait:* Colonus ne in agro ſurculario capras compaſcat .ſ. *propter periculum damni præſentiſſimum. ſiquidem capra auidiſſima eſt fruticum & plantarum, quibus non ſolum vulnere & morſu, ſed etiam venenatis dentibus, præſertim oleæ & viti, nocet.* ἡ βορέας πηλὸν καταλήψεται, αὐτίκα χειὼν πέφυκε! Molle lutum Boreas ſi prenderit, illico hyems fit.

Ne alliges fugitiuam canem extis agninis. *ex Plauto, quia deuoratis ijs, cum loro fugiet.* τὴν γαλῆν κρέας ſ. μὴ κατέβαλλης. *Diogenian.* Muſtelæ ſeuum ne obijcias, *quia cùm auidiſſima eius ſit, mox illud deuorabit. Noſtri dicunt:* Vlie miéc ſadłá né pſá.

ὀξέαν μάχαιραν ἀποστρέφειν. *Pythagor.* Acutum gladium auerte .i. *occaſionem periculoſam declina.*

τὰς Σειρῆνας ἀκήλητος & παράπλωσον. *Plato.*

Sirenas ab illecebris intactus præternauiga.

ξία δ' ὡσπερ ἀπὸ τ' ὀφίνων ἠπεδανὰ τὰ ὦτα ὄιζομαι φεύγων. *Idem.*

Violenter igitur tanquam a Sirenibus aures obſtruens abſcedo fugiens.

— Quiquis in culpa fuit, Dimiſſus odit omne quod dubium putat. *Senec. Oedipo.*

— Habere Publi Mores non potes hos (*pudicos*) & hos miniſtros (*formoſos cultos & exultos ad liſciuiam*) *Martial.* *Clitomachus athleta apud Plutarch. cùm ſermo amatorius a conuiua quodam inferretur, è conuiuio ſurrexit & diſceſſit.*

Vide diſtichon Hoſtienſis & Accurſij. ſub Poſpołu te rzeczy chodzą.

Subtrahe ligna foco ſi vis extinguere flammam.
Omne licet carum, tibi quod tore credis amarum.
Eijce, ne retine: ne ſit tibi cauſa ruinæ. *Anonym rhythm.*

Cotys rex Thracum oblata ſibi dono vaſcula fictilia affabrè facta, libens accepit, & offerentem remuneratus eſt; ſed cùm ſe tradendum eſſe ſciret, ea mox confregit; ne ijs abuſus fratris, occaſionem indignandi & cum tenuiùs puniendi haberet. Ex Plutarcho.

Sic Auguſtus apud Vedium Pollionem cœnans, vaſa eius cryſtallina confringi iuſſit, quòd puerum ſuum, qui vas cryſtallinum fregerat, murænis obijci iuſſiſſet, quod Cæſar prohibuiſſet & piſcinam obrui fecit. Ex Seneca.

Declinato molam, ſi vis vitare farinam: *ne aſpergaris. Garner.*
Stipulæ flãmæ proximæ, facile ignẽ concipit *Idẽ* Vlieðéſpiéczna bliſko ogn.
ſtomé. Ne aurum monedulæ: ne ouem lupo .ſ. *offeras.* V. Pérwnemuś zlecił.
Quid facies, facies Veneris cùm veneris ante?
Ne ſedeas, ſed eas: ne pereas, per eas.
Aſſine, Vlié wdáy ſie. Vlié dáy powodu. Poſpołu te rzeczy chodzą.

Powodzeniem ludzié ſprawy miérzą/ nie mądrem bácżeniem.

Exitus acta probat. *Ouid.* .i. *iudicio vulgi ex euentu actiones æſtimantur, ſed hoc damnat Poëta idem dicens:* Careat ſucceſſibus opto.

Quiſquis

Quisquis ab euentu facta notanda putat. *Nam sæpe optima consilia pessimè cedunt, & contrà temerè suscepta negotia succedunt.*
Hoc pleriq; facimus, vt euentis consilia ponderemus: & cui quid benè processerit, multùm prouidisse; cui secùs, nil sensisse dicamus. *Cic.* Consilia non ex voluntate, sed ex euentu à plerisque probari solent. *Idem.* Non euentis sed factis cuiusque fortunam ponderandam *censet. Idem.*

Βελῆ τὰ πράγματα δοκιμαστέον ἐκ τύχης. *A.*

Facta æstimato consilio haud exitu. *Vide Martial. Epigram. sub* Vtérzaydem Polſtá ſtoi. *Affine,* Eto roſtropnié.

Powtórzyć śie godźi co śie do tego godźi. *V.* Dobre śie nigdy nié ſprzykrzy.

Powtorzyć śie znowu godźi co nié dacno w rozum (w pamięć) wchodźi.
Nunquam nimis dicitur, quod nunquam satis discitur. *Seneca.*

τὰ δυσνόητα δυσμαθεῖ λέγε πολυστάκις. *A.*

Sæpe repetenda quæ capere hebes non valet.

Pozbyć ktoregu / cießkośći / zlego.

τὸν Ταντάλου λίθον ἀπὸ κεφαλῆς ἀπελαύνω. *Suidas.*

Tantali saxum à capite remoui, excussi.

Pozlewa.

ἀγρίου βεβρωκὼς. De fera comedit. *inoſculandum. Nam credebatur eſus feræ ciere oſculationes. transfer ad otioſum & ſupinum.*

Poznáć wnét z mowy / iakiey kto głowy. Mowá wydáie ludźkie obyczáie.
Vultus animi est oratio. *Seneca.* Talis hominibus oratio, qualis vita. *Idem.*
Qualis homo is, talis est, talis eius oratio. Orationi facta simillima, factis vita. *Cic.*

Omne superuacuum pleno de pectore manat. *Horat.*
Laudibus arguitur vini vinosus Homerus. *Idem.*
Nam mihi quale ingenium haberes, fuit in dicto oratio. *Terent.*
ἀνδρὸς χαρακτὴρ ἐκ λόγου γνωρίζεται. Viri figura oratione noscitur.
Sermo hominum mores & celat & indicat idem. *Cato*
ἤθεα γὰρ μερόπων γυμνοῖ λόγος ἠδὲ καλύπτει. *Planudes.*

λόγος ἀδελφὸς ἐστὶ ψυχῆς. *Philo* Sermo frater est animi.
λόγος εἴδωλον τοῦ βίου. *Democritus.* Oratio simulacrum vitæ.
λόγος εἴδωλον τῶν ἔργων. *Solon.* Oratio simulacrum factorum. *Laërti.*
οἷος ὁ λόγος, τοιοῦτος καὶ ὁ τρόπος. *Isocrat.* Qualis sermo, tales mores.
λόγος ἔργων εἰκὼν καὶ εἴδωλον. *Plutarc.* Sermo operum imago & simulacrum.
μικρὰ γὰρ μωροῖς λέγει. *Euripid.* Stultus stulta loquitur.
οἷος ὁ τρόπος, τοιοῦτον εἶναι χρὴ τὸν λόγον, καὶ πάλιν τὸ ἕτερον ὡσαύτως. *Aristides.*
Quales sunt mores talem esse orationem, & vicissim alterum similiter *ac qualis ser-*

mo tales mores. Rarò moribus exprimit Catonem,
Quisquis versibus exprimit Catullum. *Muretus.*

Vt quisq; contemptissimus, & vt maximè ludibrio est, ita solutissimæ linguæ est. *Senec.*
ἐκ δ' εὐχερῶς λεγειν ὀπῆν τ' αἰσχρῶν, γέλαια καὶ τὸ ποιεῖν ζωόγλυς. *Aristotel.*
Ex eo quòd facile quiduis turpe dicitur, efficitur vt protinus etiam agatur. Co śie łacno często mowi / to śie łácno i vczyni.
In ore fatuorum cor illorum, & in corde sapientum os illorum. *Ecclesiastici 21.*
Ex abundantia cordis os loquitur. *S. Matthæ. c. 12.*
ἐνεῖσιν ἐν ἀηλείοις ἀκαιρος λόγος *Zenodot.* Iners inertibus vitis oratio.
Z pustey stodoły ćho wrobl ćho sowa wyleci Głupi głupie mowi.
Ex cantu avis dignoscitur. *Erasm.* Mores hominis lingua pandit. *Isidorus.*

Poznaß mię kędy. Poznaß tego rchorza *s.* krzemeś mię názwał.
Poznaß woſk.

Aliquando me leonem senties, quem murem vocas. *Ex Athenæo.*
φανοῦμαι ζοί ποτε λέων, μῦν με καλεσαντι. Apparebo tibi aliquando leo murem me vocanti. Senties qui vir sim. *Terent. Apud eundem cum dolore Chremes dixit.* Sensi *s. damnum.* Ochus Persarum rex audiens se ab Ægyptiis vocari asinum dixit: ὁ μέν τι ὄνος ἔσται, ταῦρον καταβρωχήσεται τάχα. *Dion.* Iste asinus vestrum epulabitur vel devorabit bovem. Et mox Apin quem Ægyptij pro deo colebant immolavit, & asinum aurem adorare eos iussit.
Albertus M. de S. Thoma discipulo suo, cùm illum disputantem egregiè audiuisset pronuntiauit, Iste bos mutus (*nam ita per contemptum à condiscipulis ob silentium vocabatur*) aliquando tantum mugitum edet, vt eum totus orbis exauditurus sit. *Surius.*

Pożyczek z przytaćiela czyni nieprzytaćiela.
Kić pożyczy / zydźiéń gniewu: pożyczy / cáły rok.

Si quis mutuum quid dederit, fit pro proprio perditum.
Cùm repetas, inimicum amicum beneficio inuenis tuo.
Si mage exigere cupias, duarum rerum exoritur optio,
Vel illud quod credideris perdas, vel illum amicum amiseris. *Plaut.*
Ego talentum mutuum quod dederam,
Talento inimicum mihi emi, amicum vendidi. *Idem.*

De eadem re Ecclesiastic. 29. sic. Donec accipiant, osculantur manus dantis, & impossessionibus humiliant vocem suam. Et in tempore redditionis postulabit tempus, & loquetur verba tædij & murmurationum, & tempus causabitur &c. Sin autem, fraudabit illum pecunia sua, & possidebit illum inimicum gratis. &c.
Simile illud: ὅταν δανείζῃς τῷ πονηρῷ χρήματα,
αὐτὸν δικαίως τ' τόκον λύπας ἔχει. *Axionicus.*
Qui mutuam dat improbo pecuniam,
Pro fœnore meritò refert molestias *s. quòd sæpiùs egerit.* Pożyczy czyńby zlemu; zgryźieś sie, niż przyydźieś k-śwemu.

τὸ δάνειστ' ἐωθε σὺν φίλες ἐχθρὲς ποιεῖν. *A.*

Hoſtem ex amico mutuum facere ſolet. *Affine eſt illud Senecæ.*

Æs alienum leue, debitorem facit; graue, inimicũ. *Ex P Syro, cuius ille eſt Senarius:* Æs debitorem leue, graue inimicum facit. Pożyczek mały dłużnika / wielki iedną przeciwnika. Quidam quò plus debent, magis oderunt *ſi creditores vel amicos bene meritos. Idem Seneca. Vide eiuſdem dictum ſub* Od wrácánia głowá boli.

Rectè proinde dixit Ariſtophan. κρεῖττον ἦν τότ' εὐθὺς ἀναισθητῆσαι, ἢ χρήσαντα μέλεκεν πράγματα. Melius erat tunc ſtatim *(cùm mutuum petebatur)* deponere pudorem *(vel ruborem negando)* quam credita pecunia vexari negotijs. *Perſæus ſocio dans mutuò pecuniam apud menſarium in foro contractum fecit, & illo mirante ac dubitante.* Itane ſecundum ius? *cui Perſæus:* Omnino vt amicè recipiam & iure non agam repetens.

Pożytęczny bárzo / ábo pożytęczna rzęcz. Skarb to moy.

Fundus. *in Plauti Truculento. de adoleſcente diuite & profuſo.*

Solus ſummam *(ſummum locum)* habet hic apud nos. nunc is eſt fundus nobis. *Fundum Varro dictum vult, quod quotannis fundat plurima.*

Alia tralatione in Trinummo ſeruus fundum ſeu agrum nutricem appellauit.

αἶξ σκυρία. Capra Scyria. *quæ maximam fundit lactis copiam. Athenæus. ex Pindaro qui ait:* Σκυρίας δ' ἐς ἀμελξιν γαλακτι ἄιγες ἐξοκατερι. Scyriæ vero ad emulgendum lac capræ præſtantiſſimæ.

αἶξ ἀγρία. Capra cæleſtis. *eadem quæ* ἀμαλθείας κέρας. Amalthææ cornu. *Latini vocant.* Cornu copiæ, *vel* Copiæ cornu. *Gellius, Ouid.*

Beata pleno Copia cornu. *Horat.* Copiæ *item* cornu *vocat* Pſeudolus, *Plautinus ſeruus* epiſtolam *Militis interceptam, dicens* Hæc illud Cornu copiæ eſt, vbi inest quicquid volo. *Apud eundem Chryſalus ſeruus hero vitulus,* Copia *ab eo vocatur.* Thesaurus *apud eundem pro copia quarumuis rerum. Sic Iſocrates* θησαυρὸν *vocat probi viri gratiam. Apud Gellium liber quidam* doctrinis omnigenis præſcatens *dicitur* Copiæ cornu. *Vide ſi libet quæ de Palma Indica & Papyro fruticе dixi in 1. Tomo ſub* Palmá. *nam omnia propè ad vitæ humanæ vſum hæc duo ſuppeditant.*

Pożyt. ſprawy / ſkody cudze ſprawce wydaié.

Cui bono eſt vel fuit *ſc. is auctor eſt.* L. Caſſius veriſſimus & ſapientiſſimus iudex in cauſis quærere ſolebat: Cui bono fuit? *Cic. i. ad quem ſceleris occultè commiſſi vtilitas peruenisſet, eum auctorem eius eſſe iudicabat.*

πράξαντα δείκνυσ' ὠφέλεια τὸ πράγμα. *A.*

Fructus negotij prodit auctorem ſuum.

Cui commodum operis eſſit, auctor is eius eſt.

Praca kazda ma zaś łate: roſkoſz ſpomoże / vtrate.

Præclara eſt Muſonij apud Gellium de hac re ſententia, quæ ſic habet:

ὧν τι πραξῃς καλὸν μέλλει πόνος ὀλίγος, τὸ δὲ καλὸν μένει:

ἂν τι ποιήσῃς αἰσχρὸν μεθ' ἡδονῆς, τὸ μὲ ἡδὺ ἄιχεται, τὸ δὲ αἰσχρὸν μένει.
Si quid feceris honestum cum labore, labor quidem abit, honestum verò manet:
Si quid feceris turpe cum voluptate, voluptas perit, turpitudo manet.
Simillima est Catonis sententia apud eundem Gellium. Et Senec epist. 31. (ueniunt.
ἐκ τῶ πόνων τὰ μαλακὰ γίγνεται. *Xenophon.* E labore mollia (*i. otium iucundum*) pro-
Serere (*i. plantare arbores*) ne dubites. *Celebre dictum rusticorum apud Columellam. Nam ex arboribus conferendis sine magno impendio plurimum capitur commodi etiam à posteritate. vt senex ille Ciceronianus significauit suprà sub* Potomstwu stużyć. *Tangit idem dictum & Virgil. 2 Georgic. vbi postquam commoda arborum recensuit, addit:*
Et dubitant homines serere atque impendere curam!

Praca ustáwiczna wszystko przemoże. Kto robi ten śie dorobi.

——— Labor omnia vincit Improbus. *Virg. de artium inuentione agens.*
ἡ μελέτη παντα σθενει. *Eerlander.* Exercitatio, cura omnia potest.
Qui arat obuertum, rogat fructum; qui stercorat, exorat; qui cædit, cogit. *Columella. Notatres gradus diligentiæ, vulgaris, maioris, & summæ.*
ἐν δ' Φιλεπονεῖν γίγνεθ' ὧν θέλεις κρατεῖν. *Philemon.*
Amans laboris obtinet quicquid cupit.
τί δῆτα χειρες ἐκ ἂν ἐργασαίατο; *Aristophanis interpres.*
Quid verò tandē efficere non queant manus? *Affine,* Pilność wiele może.

Praca wielka i ustawiczna i mestonczona. Herculis ærumnæ. *Cic.* ἡράκλειοι πόνοι Herculis labores. *Catull. Propert. inter quos maximus.* πολυκεφαλος ὕδρα. Hydra multiceps, *cuius vno capite abscisso plura mox enascebantur. Alcæus.* πολυκέφαλον. *vocat .i.* nouem capitum. πεντηκοντάκεφαλον. *i. 50 capitum Simonides, vt & Virg.* *Hinc*
ὕδραν τέμνειν. *Plato.* Hydram secare. *duuntur, quibus vno incommodo, labore, molestia, luctu d functis, plures emergunt. Et vt ait Seneca:* Negotium ex negotio locatur, & occupationi occupatio, velut vnda vndæ succedit.
Quadrat & alter labor Herculu: καὶ αὐγίου βουστάσιον ἐκκαθαίρειν. *Ex Luciano Nazanzeno.* Augiæ stabulum repurgare. *Meminit & Seneca. Multo alios Herculis labores quos multi passim describunt. Vide Catalecta Virgilij. Item Anthologi. 4. Boëti. l 8.* θαλασσαν ἀυλεῖν. Mare exhaurire .*s. labor infinitus.*
Labor cui nunquam exhausti satis est. *Virg.*
δαναϊδων πίθος. *Lucian.* Danaidum dolium .*s. inexplebile.*
ἔπιρρεῖ τὸ ἐξαντλούμενον *Idem Lucian.* Influit quod exhauritur. *Simile est illud de Danaidum dolio,* Effluit quod infunditur.
ἄλλο μὲν ἐξωλλύμεν, ἄλλ' ἐπεισρέει. *Zenodotus.*
Exhaustimus quidem illam, at influit altera, *Vt in sentina fit.*

Quin-

Quantùm exhauſtum eſt, tantùm ſubnaſcitur. *Seneca de nauſ fatiſcente.* *Sic Cic. Sentinam exhaurire, translatum vſurpauit.* Saxum voluere. ſ. *Siſyphi. Terenti.* πονῶ πόνον φέρει. *Sophocles.* Labor labore laborem fert.

Pracey léda iákiey, pożytek mié lédáiáki.

μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. *Diogenian.* Exiguum malum (.i. *moleſtia in labore*) magnum bonum (*in effectu & fructu*)

Gratia ſic minimo magna labore venit. *Ouidius.*

Modicum laboraui & inueni multam requiem mihi. *Eccleſiaſtic. 51.*

Bonorum laborum glorioſus eſt fructus. *Sapientia. c. 3.*

Agricola moriens, theſaurum ſe occultaſſe in vinea dixit filiis; quem illi querentes totam vineam commouerunt, & pro theſauro vbertatem vini habuerunt. Æſopus.

Epimythion. θησαυρός ἐστι μέγας ὁ κάμαξιν τοῖς βροτοῖς. *A.*

Theſaurus ingens, eſt labor mortalibus.

μόχθος μέντ' ὀλίγῳ, τὸ δὲ μυρίον ἄλλιξ ὄνεται. *Aratus.*

Exiguus labor eſt, quem commoda magna ſequuntur.

——βαιῷ δὲ πόνῳ μέγα κέρδος ὀπηδεῖ. *Oppian* Paruum laborem magnum lucrum ſequitur. Labor etiam caſſus otio & delicijs anteferendus. *Heraclides Lycius qui Labori librum d cauit. quem inſcripſit:* πόνῳ ἐγκώμιον. Laboris laudationem, *quòd ipſe ex ſtupido factus ſit eloquens Labore.*

Pracowity. Robotny. Náydźié zawſźé co robic.

ἀγρὸς πηγή *Suidas.* Ruris fons .i. *Operis ruſticani copia abundans. Eraſm.*

πυγὴ. Legit *Henric. Stephan. & Iunius cum Euſtathio .i. nates agri, pro agro pinguiſſimo vt ea pars corporis eſt, vel pro re cui perpetuò aſſidetur.*

Menedemus apud Terent. in Heautontim. laborioſus vir, cui Chremes dicit:

Nunquam tam mane egredior, neque tam veſperi
Domum reuertor, quin te in fundo conſpicer
Fodere, aut arare, aut aliquid ferre, deniqué
Nullum remittis tempus, neque te reſpicis. &c.

ἄλλος Ἡρακλῆς *Ariſtotel.* Alter Hercules. *Laërtius & Suidas ſcribit id tributum fuiſſe Cleanthi philoſopho laborioſiſſimo, vt Hercules philoſophiæ diceretur: qui Φρεαντλὴς etiam (.i. puteorum hauſtor) dictus eſt, eò quòd noctu ex puteis aquam hauriret pretio, quo victum parabat; interdiu verò philoſophiæ vacabat. Quare & pro laborioſo nomen eius vſurpatur:* Alter Cleanthes. *Suidas. Valer. Max.*

Chalcenterus *item* (χαλκέντερος .i. *aerea inteſtina habens*) dictus eſt Didymus Grammaticus, *ob incredibilem numerum librorum quos ſcripſiſſe fertur ſupra 3500. Suidas. Idem Epitheton datum eſt Origeni ob eandem cauſam.*

Eandem ob cauſam Origenem Adamantium (*quaſi* ἀδαμάντινον) *dictum fuiſſe ſcribit S Hieron. & Suidas. qui de illo multa habet. Mercurium item 38000 librorum ſcripſiſſe ſcribit Pierius.* *Huc etiam trahit Eraſmus*, Socratis callum (*rectiùs quàm gallum*)

gallum) ex Varrone. *Nam Socrates fuit laboris patientissimus, ob idq; facile manus & pedes callosos habere potuit.* ἑκατόγχειρ. Centimanus. *Rhodigin. pro actuoso & multa egregiè peragente.* πολυπεάγμων. *Sic apud Plutarc. Archimedem Marcelli oppugnationem urbis eludentem vocarunt Romani* Briarea centimanum.

ἡμίονος ἄλλότριος. *Homer.* Mulus laboris patiens.

ἡμίονοι Μαριανοί. *Plutarch.* Muli Mariani. *Vegetio. Frontin. pro militibus laboriosis & robustis.* πόνῳ πονηρός. *Aristophan.* Labore laboriosus.

βοῦς ἐπὶ ζυγόν. *Zenodotus.* Bos ad iugum .s. *natus aptus est.*

Pulueris ac solis patiens. *Horat.* Et educere aliquem in puluerem & solem, in agmen, in aciem &c. *Cic.* Cælum laboris perpetui apud Ægyptios typus, *quòd assiduò voluatur. Plutarch. Pacatus.*

Alæ & pedes gruum, symbolum hominis laborioſi, *apud Pierium.*

Homo cui rectè dicas: Quando nihil ages? *Ex Cic. Periphrasis.*

Laborioſi *item* symbolum est Formica *apud Salomonem & Horatium.*

Apis *apud Salomonem Virg. Pierium.* Nulla dies sine linea. *Apelli. Plini.*

Homini diligenti semper aliquid supereſt .s. *ad agendum. Ex Chrysost.*

Ægyptius laterifer. V. Podtego ſtanu. *Affine,* Robotny.

Prágneme vſtawicznie bez ochtody / mekà ćießka i pickiu ſie rowna.

πεῖνα λειτὸν δίψος ὅταν ἐ χρὴ πίειν. *A.*

Pœna est sitire cùm bibere nihil est opus.

Apud Lucianum Menippus in Orco interrogat Tantalum Cùm tu anima sis, quomodo sitis? & cur aggeris ideo? an times ne rursus moriaris? Ræt. *ille.*

Ἔστ αὐτὸ ἡ κόλασις ἐστι, τὸ διψῆν μὲ τὴν ψυχὴν ὡς σῶμα ὄσαν. Hæc ipsa pœna est, quòd anima mea sitiat tanquam si sit corpus.

Item Ἔστο ἐν μέρος τ καταδίκης τὸ ἐπιθυμεῖν πιεῖν μηδὲν δεόμενον. Hæc nempe pars est condemnationis vel supplicij, cupere bibere cùm nihil egeas.

Prawdá kolé w oczy. Prawdá nié głaßczé.

Prawde mowić á nič obrážić trudno.

Veritas molesta est, siquidem ex ea nascitur odium. *Cicero.*

Obsequium amicos, veritas odium parit. *Terent. Cic.*

φίλους ὑπείξις, ἀλήθεια δὲ μῖσος τίκτει. *A.*

Posługa przyiaćiełá nábędźieß / prawde mu rzekßy pozbędźieß.

τὸ ἀληθὲς πικρον. *Socrat. historic.* Veritas acerba.

Auriculas teneras mordaci radere vero. *apud Persium dicitur is qui veritatem, quæ plerunq; offendit, dicit. Item apud eundem.*

Stoicus hic aurem mordaci lotus aceto .i. *qui veritatem & audit ipse libenter, & alijs liberè dicit: Martialis Gallico dicenti:*

Dic verum mihi Marce dic amabo. Nil est quod magis audiam libenter;

Ræt. Durum est me tibi quod petis negare, Vero verius ergo quid sit audi.

Verum.

Verum Gallice non libenter audis. *Apud Plautum mulier quædam ait ;* Equidem vel falsò, tamen laudari multò malo, quàm verò culpari. τὸ μὲ ἀληθὲς πικρόν ἐστι καὶ ἀηδὲς τοῖς ἀνοήτοις, τὸ δὲ ψεῦδος γλυκὺ καὶ ποσηνές. *Dion Chrysostom.* Veritas acerba & iniucunda est stultis, mendacium autem dulce & blandum. εἰ μὲ φέρσω τ' ἀληθὲς, ἀχὶ σ' ἐυφρανῶ, εἰ δ' ἐυφρανῶ τί σ', ἀχί τ' ἀληθὲς φέρσω. *Agathon.*

Si vera dixero tibi, voluptati haud ero,
Sin ero voluptati, haud tibi vera dixero.

Horatius, cùm illi Dauus seruus libertate Decembri vsus, vitia multa exprobrans veritatem dixisset, vltrà non ferens eum audire exclamat ;

Vnde mihi lapidem! —— vnde sagittas! —— Ocyus hinc te
Ni rapis, accedes opera agro nona Sabino. *Pictor qui gallos turpiter pinxerat, veros gallos à tabula sua picta, quam venalem exposuerat, abigebat. Ex Plutarcho.* Lippus oculus solem non fert. *Sub Vlié twoiá to rzécz.*

Prawdá ná świátło wychodźi. Fałſz précz w ćiemnośći vchodźi.

Prawde trudno záráić.

κλεπτῶν γὸ ἡ νὺξ, τ' δὲ ἀληθείας τὸ φῶς. *Euripides.*

Lux veritati grata, tenebræ furibus.

ἔρχεται τἀληθὲς εἰς φῶς ἐνίοτ' ἀ ζητέμενον.

Quandoque non quæsita prodit veritas.

ἀσκὸς βαπίζη δῆναι δὲ τι ἀ θέμις ἐστί. *Pausanias.*

Est mersare vtrem, sed non submergere fas est.

Veritas premitur non opprimitur. *Recentiorum.* Multorum improbitate demersa veritas emergit. *Cic.* Veritas nunquam latet. *Senec. Troade.* Qui facit veritatē, venit ad lucē: qui malè agit, odit lucē. *S. Ioan. c. 3.* V. Vlié záták śie.

Prawdá lépßa mí pozor / ábo powierzchnia okazáłość.

ἀγαθὸν τ' ἀληθὲς ποσποιήτυ βέλτιον. *A.*

Præstantiora solida simulatis bona. *Panthera formā suam ob varietatē iactanti, Vulpes respondit*: se intùs magis variam esse. *Aulenus qui addit Epimythium.*

Miremur potiùs quos munera mentis adornant,
Quam qui corporeis enituêre bonis.

Quantúmuis operosè & accuratè picta & ficta, cedunt viuis. *habes suprà de pictore apologum. Addo alium. Spinæ iactanti se habere florem, ficus respondit*: Se florem non desiderare cùm fructum habeat. Nunquam perfectè veritatem casus (*adde & ars*) imitatur. *Cic.* *Agesilaus inuitatus ad audiendum eum qui luscinię vocem egregiè imitabatur, respondit*: Se ipsam luscíniam malle audire & sæpiùs audiuisse. *Plutarc.* *Affine*, Zmyślone rzéczy.

Prawdá / pokora / niema miesca v dworá.

Placentini Veronensibus in aula potiores, i. *assentatores, candidis, & morionos se-*

rius. *Gaſpar Ens.* *Luſt in nominibus duarum ciuitatum, exemplo Plauti qui id aliquoties fecit. Budæus item & alij.* εἰ τοῖς τυραννοις ζωντες, πασης χαριν ὁμιλειν. *Iſocrates.* Principum familiares, ad gratiam omnia dicunt & faciunt. *Hæc tamen non uniuersè vera ſunt; vt & illud,* Cnotá/ pokorá. *&c.*

Affine, Pánom trudno prawdę mowić.

Prawdá przykra/ ale zdrowa.

Iſta veritas etiamſi iucunda non eſt, tamen mihi grata eſt. *Cic.* Veritas & dulcis & amara eſt; quando dulcis eſt, parcit; quando amara, curat. *Auguſtin.* Meliora ſunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oſcula odientis. *Prouerb. SS. 27.* Qui corripit hominem, gratiam poſtea inueniet apud eum, magis quam ille, qui per linguæ blandimenta decipit. *Ibidem. c 28.*

πικρόν ἐστιν ἀλλὰ δῆ ὑγιες ἡ ἀληθεια. *A.*
Amara res eſt, at ſalubris veritas,
τὰ φαρμακα πικρὰ πλειστάκι ὠφελιμώτερα. *A.*
Plùs ægro amara ſæpe proſunt pharmaca.

Prawdá rozmyſłu nie potrzebuie.

τὸ ἀληθὲς ἀμελέτητόν ἐστι. *Caius.* Veritas nullam præmeditationem requirit. θάρσει, λέγων τ' ἀληθὲς ἀ ζφάλη πόδι, *Sophocles.* Bono es animo, haud errabis verum loquens.

Prawdá rzadka rzecz miedzy ludźmi.

ἀ γὰ ἀληθείης φυτόν ἐστιν ἐν δὴ γαίης. *Zoroaſter.*
Non eſt ſtirps vel germen veritatis nunc in terra.

Prawdę nad przyiaciela przekładay. Prawdy dla przyiaciélá mé odſtępuy. φίλος ὁ πλατων, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. *Galenus.* Amicus Plato, ſed magis amica veritas. τὸν φίλον πεθομαῖς ἀλήθειαν ὁ φιλοσοφώτατος πλατων εἶπε. *Corinthus.* Præferendā veritatem amicis ſapientiſſimus Plato dixit. *Lactantius item,* Vetat nos trahi auctoritate cuiuſquam, ſed veritati potiùs fauere atque cedere iubet. Amicus ſis vſque ad aras. *Sic Pericles rogatus ab amico vt eius cauſa peieraret, reſpondit eidem:* δεῖ με ζυμπεραθειν φίλοις, ἀλλὰ μέχρι βωμῶν. Oportet me opitulari amicis, ſed vſque ad aras. *Plutarch. quod exstat Gell. l. 1. c. 3. ſed in fine reſponſi habet:* μέχρι θεῶν. vſque ad deos, *in quibus dam codicibus. Tu intellige ſalua Numinis reuerentia & bona conſcientia.*

Affine, Przyiaciélá wiec nápomni. Przyiaciel ieſt co prawdę mowi.

Prawdę nie záraz poznáć.

Veritas in profundo. *Cic ex Democrito qui ait:* ἐν βυθῷ ἡ ἀλήθεια. Democritus veritatem quaſi in puteo quodam demerſam iacere dixit. *Lactantius.* Magis elucet veritas, quæ ſæpiùs ad manum venit. *Seneca.*

Prawdy

Prawdy zdobić nié trzebá.

ἁπλᾶ γάρ ἐστι τῆς ἀληθείας ἔπη. *Æschylus.*

Est namque simplex veritatis dictio. *Et Cic.* Veritatis simplex oratio.

ἁπλῆς ὁ μῦθος τῆς ἀληθείας ἔφυ,
κ' ὐ ποικίλων δεῖτ' ἂν δικ' ἑρμηνεύμάτων, — ὁ δ' ἄδικος λόγος,
νοσῶν ἐν αὐτῷ Φαρμάκων δεῖται ζοφῶν. *Euripides.*

Simplex oratio veritatis esse solet. nec multimodè variegatis interpretationibus indiget. at iniquus sermo ex se morbidus pharmacis sapientibus opus habet.

τῷ κομψῷ λείπεται τὸ ἀληθινόν. *Halicarnass.* Ornatu caret veritas.

Quintilianus etiam, absurdum esse putat sententiolis fieri, periodis postulare.

Idem ait: Summi artificis est artem dissimulare. *Aristoteles quoq; docet oratores* λανθανεῖν καὶ μὴ δοκεῖν λέγειν πεπλασμένως, ἀλλὰ πεφυκότως. *i.* latere seu artem celare vt non videantur dicere fictè & simulatè, sed naturaliter & verè.

Idem præcipit Quintilian dicens: vt illa quæ dicimus non domo attulisse, sed ibi protinus sumpsisse videamur. Nam & magis miratur, & minùs timet iudex. quæ non putat aduersus se præparata. *Idem sæpe docuit & fecit Cic. & talem fuisse narrat Antonium oratorem eximium.* *Idem ait Halicarnass.* αὐτοφυῶς καὶ αὐτοσχεδιαστικῶς λέγειν, ἐκ δὲ καταβεβλημένα πρὸς ἀπάτην. *i.* Naturaliter & vt negotium postulat (è re nata) loqui. non autem præparata & commentata ad deceptionem.

τὰ σῦκα σῦκα, καὶ σκάφην σκάφην λέγω. *Aristophan.*

Ligo mihi ligo, ficus & ficus mihi est. *Erasmus sic vertit, quem castigat Brodæus.* σκάφη enim alueum vel vas cauum significat. Simplicitas veri sana est &c.

Vide Slowká zbiérane podeyrzane.

Prawdzie trudno sie przeciwić.

πρὸς εὖ λέγοντας οὐδὲν ἀντειπεῖν ἔχω. *Menander.*

Aduersus æquum nil habeo quod proloquar.

τοῖς γὰρ δικαίοις ἀντέχειν οὐ ῥᾴδιον. *Sophocles.*

Est æquitati difficile resistere. Veritati non fit præiudicium. *Vlpianus.* *Caluus cùm ob ablatos a vento adscititios capillos rideretur, ait:* Ne ridete, non erat meum quod ablatum est. Prawde wżárt obrocił żartem zbył.

Veritas magna est & fortior omnibus, fortior vino, rege, muliere &c. *L. 3. Esdræ. 4.* *Rectè præcipit Pythagoras:* πρὸς τὸ ἥλιον ἐξαμβλύνειν μὴ λαλεῖν. Aduersus solem ne loquare. *i. manifestis rebus seu veritati ne repugnes.*

Nota loquor, non hoc quæ centum sustinet vrbes
Quamuis sit mendax, Creta negare solet, *Ouidius.*

Práwem nic prawem pozornem dosáhnes. Przeciw oświádczeniu.

Albo reti aliena oppugnare bona. *Plaut. i. codicillis, syngraphis, quadraplatorum more.* *Erasm.* vel *prætexiu specioso legum, iuris. Iuo Vilitumarius. Vel specie consulendi Reipub.*

Lambin. Aliter legit Meurs. & Acidalius. s. Albo ariete .i. *dolo honesto apparente. Aliter item Rauared. & Accursius. nempe* Albo pariete, *eodem sensu. Nam* λευκωμα, (.i. *album*) *interpretatur Suidas parietem gypso inductum inscribendis causis ciuilibus accommodatum.* Album item rete. *Ian. Gulielm. intelligit album magistratuum, in quo litigantes inscribebantur, quo etiam ceu plagis capiebantur.*

τῇ δίκῃ ἀδίκῳ. Iure iniuro.

Práwidło wyborne / pewne.

Γνωμων καὶ κανὼν ὀρθὸς, καὶ στάθμη ἀκριβής. *Lucianus.* Canon, norma, & regula recta, & amussis certissima exacta. ὁ πολυκλείτειος κανὼν. *Galen.* Polycleti regula. *Statuarius ut fuit nobilissimus qui librum de symmetriis corporum conscripsit, & ex eius praescripto statuam fabricauit, quam Canona seu regulam appellauit. Huc trahe* Phidiæ signum *statuarij item celeberrimi*, quod primo statim aspectu omnibus placebat, *teste Cicerone. Olympij Iouis statuam hanc fuisse putant quidam, ex Plinio.* Roscius *item apud Cicer. pro* perfectissimo quouis in sua arte. *is enim histrio & actor praestantissimus fuit, & Ciceronis amicus ac magister in actione. extat Oratio Cicer. pro illo licet mutila.*

στάμης ὀρθότερον. Amussi rectius. & Amussis *absolutè. Vide* Rozsądek dobry.

Práwidło złe / fałszywe / niépéwne.

ὁ λεσβίας κανὼν. ὁ μολύβδινος κανὼν *Aristotel.* Lesbia regula. Plumbea regula. *qualis apud Lesbios erat.*

λευκὴ στάθμη. *Plutarch.* Alba amussis. *Gellio, vel expressiùs ex Sophocle & Platone.* λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. In albo lapide alba linea. *quae nil signat.* Nam discrimen non facit neque significat linea alba. (.s. *in albo lapide.*) *ait Lucil. vt nostri in colore nigro iocantur, dicentes:* Węglem ná czéluśćiách náznáczyć / nápiſáć.

Précz to. s. wyrzuć. Précz z tem. s. idź.

Abijciendum procul. εἰς ὄρος ἢ εἰς κῦμα πολυῤῥίστοιο θαλάσσης *Homer.*

In montem tumidasque frementis in æquoris vndas.

—— εἰς μεγαλήτεα πόντον ῥίπτειν. *Theogn.*

In immensum mare abijcere. κατὰ πετρέων ἀφεῖν. *Athenæ.* In saxa abigere. In vltimas terras vel gentes amandare aliquid vel aliquem. *Cic.* Monstrum in vltimas terras deportandum. *S. Hieronym.* ἐπ' ἐσχατα γῆς *Theocrit.* In terras solas orasque vltimas. *Plaut.*

Vltra Sauromatas ——fugito & glacialem Oceanum. *Iuuenal.*

ἄγειν ὑπερβορέων πεμψαι. *Epigram.* Vltra hyperboreos mittere.

ὑπὲρ ἡρακλειας ἐσχατας στήλας, καὶ τὴν ἄπλοον ὠκεανὸν θαλασσαν. *Heraclides Ponticus.* Vltra Herculeas vltimas columnas & imperuiũ mare Oceanum .s. *ejiciendus, ablegandus.* εἰς ἄγρας αἰγείας ἀποπεμπτὸν. *Athen.* In capras syluestres ablegare.

εἴ τι κακὸν, εἰς Πύρραν. Si quid mali (est) in Pyrrham vel in Pyrrhæos, *quos omnes vicini oderant, recidat. Sic nostri dicunt:* Vid Tátéry, &c.

εἰς κύματα τῆς θαλάσσης ſ. ἀποῤῥίπτειν. In fluctus maris abijcere. *Sic Horati.*

Vel nos in mare proximum Gemmas & lapides aurum & inutile
Summi materiam mali Mittamus &c.
Trans caput iacito. & Ne reſpexeris retrò.

In expiationibus Ethnici priſci, purgamenta vt aquam qua quid immundum vel ominoſum ablutum eſt, fabas, tedas, cineres rei abominandæ combuſtæ poſt tergum iaciebant, hæc ab vmbris vel ſtrigibus vel ſpectris (quos aſpicere nefas eſſe credebant) putantes colligi, ideoq; non aſpiciebant retrò. Leges has apud Theocrit. Idill. 31. Homer. Odyſſe 5. Ouid. 5. Faſtor. Virgil. Ecloga 8.

Ὑπὲρ κεφαλᾶς ἔβαλεν κακόν. *Euripid.* Supra capita iecit malum.

ἀστρέπτοις ὄμμασι. *Sophocles.* Non conuerſis oculis.

ὕδωρ καὶ γαῖαν ἐσσύησι. *Homer.* Aqua & terra efficiamini i. *in nihilũ redigamini. pereatis.*

Morbóniam abire iube *ex Suetonio. quaſi regio vel ciuitas aliqua ſit à morbo dicta.*

Noſtri dicunt. Do choroby. *Simile illud.* εἰς μαχαίραν ἐκποδὼν ἄπαγε. *Lucian.*

In beatam protinus aufer. *per Euphemiſmum dictum eſt, & oppoſitum intelligendum. i. in rem malã. vt Plaut. loquitur. vel vt Graeci.* εἰς κόρακας ἔιρε, ἔβαλε εἰς χύτραν, ἀποφθέρε.

Ad coruos tolle, mitte abi, peri. Paſce in cruce coruos. *Horat.*

ἔξω κακὸν. Foras malum. *Tertullian.* εἰς κυνοσάργες *Plutarch.* Ad Cynoſarges. ſ. *deportandum, vel abijciendum, vel abi. Locus erat Athenis in quo ſpurij exercebantur, Herculi qui ſpurius fuit ſacer, a cane albo dictus. Huc Themiſtocles nothus Plutarcho teſte, pellicebat adoleſcentes ingenuos vt paulatim aboleret nothorum & legitimorum diſcrimen. Eſt item hoc dictum periphraſis ſpurij, vel conuicium contumelioſum ſonans ſpurium.* q. d. Spurius es tu? *E Suida.* In Gemonias. ſ. ſcalas trahe. *quo ſceleratorum cadauera vnco gutturi impacto praecipitanda trahebantur. ex Tacito.* Tradere Cadmo. *Horati. i. carnifici. qui è Tarpeia rupe praecipitabat. Porphyrio. Sic Metellus raptus à Catinio Labeone Tribuno eſt ad Tarpeium ſaxum. Plinius.*

Βάλλ' εἰς ὄλεθρον. Abi vel mitte in perniciem. Βάλλ' εἰς ὕδωρ, *vel* ὑφ' ὕδωρ. Mitte in aquam *vel* ſub aquam. *quo modo apud Romanos parricide mergebantur.*

Veteres migrate coloni. *Virg.* Přečz ztud. Prowadźćic śie.

Extra portam iſtam virginem. *Seneca. ſ. ad patibulum.*

Vide ſi lubet in 1. Tomo Přečz ztud.

Pretki. Prekonogi. Nieodoścignv. Biegum wielki.

ἡμεροδρόμοι. Hemerodromus, *apud Plinium lib. 7. toto die à mane vſque ad veſperam ſine reſpiratione curebat, imitatus ſolem cuius hoc Epithetum eſt. Plures ibidem curſores idem habet. Apud Platonem etiam habetur:* Hemerodromum, Dolichodromum, Crisonem illequi vel æquare. *Curſores hi celebres erant.*

Perſeus pennipes. *Catull.* Ladas alter. Lada pernicior. *ex Catullo. De Lada Pauſanias ſic:* λαδᾶς ποδῶν ὠκυτητι Ὀλυμπιονίκης ὃν ἐφ' ἁυτῷ. Ladas qui pedum ve-

locitate

dum velocitati omnes sui temporis homines superabat. *Et vt Solinus scribit*, nulla vestigia per arenam & puluerem currens relinquebat. *De eodem lib: 4. Anthol.*

λαδας τὸ ϛάδιον πότ' ἤλαλο ἔιτε διεπτη,
δαιμόνιον τὸ τάχος! ἀδὲ φρένα δύναται.

Per stadium Ledas saltauerit anne volarit,
Par genijs cursus? dicere lingua nequit. *Camilla Virgilij de qua ille*

sic 7.
Ille vel intactæ segetis per summa volaret
Gramina, nec teneras cursu læsisset aristas,
Vel mare per medium fluctu suspensa tumenti
Ferret iter, celeres nec tingeret æquore plantas.

ὠκύτερος παίδων Βορέος, καὶ ἀέλλαις. *Theognis.* Velocior Boreadibus, Boreæ filijs *Zete & Calai pennatis.* & Harpyis Cursu præuertere ventos queat. *Virgil.*

Ouidius 7. Metamorphos. de Cane Lelape celerrimo sic habet:

Vix bene missus erat, nec iam poteramus vbi esset
Scire, pedum calidus vestigia puluis habebat,
Ipse oculis ereptus erat. non ocyor illo
Hasta, nec expulsæ contorto verbere glandes (*fundæ*)
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.

Virg. de naui.— Fugit illa per vndas Ocyor & iaculo & ventos æquante sagitta.
Idem de Niso. Emicat & ventis & fulminis ocyor alis.
Ocyor ceruis & agente nimbos. Ocyor Euro. *Horat.*

ἀγάνορος ἵππος θᾶσσον καὶ ναὸς ὑποπτέρου. *Pindar.*

Generoso equo velociùs & naue alata.

πηγάσου ταχύτερος Pegaso velocior *vel* Pegaseo fertur volatu, *Catul.*

Vincat ceruum cursu & grallatorem gradu. *Plaut.*

τῶν νέες ὠκείαι ὥστε πτερὸν ἠνύτουσι. *Homer.*

His naues celeres alarum aut mentis ad instar.

Σαλαμινία ναῦς. *Aristophan.* Salaminia nauis. *de praueloci. A bello apud Salaminem à Græcis aduersus Xerxem gesto. Sic Erasmus. Sed V.* Od potrzeby.

Equus Probi *centum milliaria (Italica) vno die decurrebat, & decem diebus potuit sine cessatione currere, Rhodigin.* Accipiter *de celeri. Idem ex Diodoro.*

Achilliem sine cambis & retibus ceruos captasse scribit. Pindar. Delphinus velocitatis & agilitatis symbolum *qui naues quoque marinas ingentes instar sagittæ transilit. Pierius ex Aristotele. Pindaro. Plinio.* Teumesia vulpes incomprehensibilis. *Rhodigin.*

Achilleos *pedes habet ex Martiali.* *V.* Poscit pretki.

Pretko. Wziawszy nogi za pas *Antiphrasi.* Ná morch nogach.

Fulminis in more aut tormento ponderis acti. *Virg.* Jáż strzelił. Jáż z procá

θᾶσσον μὲν ὀιστὸς καὶ πτερὸς χωρὶς ἕλαι. *Menander.*

Velocius penna alite & sagitta abit.

Nauibus atque quadrigis. *Horat.* Pegaseo ferri volatu. *Catull.*

Citis

Citis quadrigis properat perſequi. *Plaut.*

ἑκατέρᾳ τὰ ἴσια ἐπαράμενοι φεύγει. *Plutarch.* Vtroque velo expanſo fugit.

ὅλοις ποσὶ ἰσίοις ἀπωίχθη. *Syneſi.* Velis omnibus aufugit.

πρὸ ἀβαριδος ὠκίων τῷ συμβέλει. *Nazianz.* Simul cum Abaridis ſagitta volat, i. celerrimè. *Abaris Scytha fuit legatus Athenas miſſus, qui iaculum habebat quod è Græcia in Scythiam vſq; deuolaret. Suidas.* Velis equiſque. *Cic.*

Quantùm pedibus vales. ἀθλασιαν φυλάττειν ὡς ἔχει ποδῶν ἑκαστος ἡμῶν. *Plato.* Intemperantiam fugimus quantùm quiſque noſtrum pedibus valet.

Ocyus Dedalæis remigijs (i. *alis*) ferri. *Plaut.* Remigio veloque quantùm poteris feſtina & fuge. *Idem.*

ὀκυτέροις ποσὶν καταφεύγειν. *Ariſtides.* Duobus pedibus fugere.

ἀπεπήμεθ' ὀκὺ τᾶς πατρίδ' ἀμφοῖν ποδοῖν. *Ariſtophan.*

Vtroque de patria auolauimus pede.

βᾶσσον ἢ βαδίζων. *Plutarc. Suid.* Ocyùs quàm gradatim.

Ventis remiſq; omni feſtinatione properare. *Cic.* Talaria induere. *Idem ſ. Mercurij quæ alata erant.* Tum verò ſum tanta cupiditate incenſus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neque venti ſatisfacerent. *Cic.*

In procinctu: Et ſine libra ac tabulis facere teſtamentum. *Idem Cic.* i. *properè & ſine ſolemnitate iuris. Tralatum à militibus.* Pretko / nieкáromnić.

Citius fugiunt, quam ex porta Ludis cùm emiſſus eſt lepus. *Plaut.*

Citiùs abeunt, quam in curſu rotula circumuortitur. *Idem.*

——Quadrigas ſi nunc inſcendas Iouis,

Atque hinc fugias; ita vix poteris effugere infortunium. *Idem.*

Quadrigæ Iouis alatæ. *Plato. Lucian.* Albæ *Plaut.* Sic ille:

Si huic occaſioni tempus eſe ſubduxerit,

Nunquam ædepol quadrigis albis indipiſcet poſtea.

πτηνῶν ἁπάντων καὶ τῶν ἀνέμων ὀξύτερον. *Theodoret.* Alitibus omnibus & ventis velocius. *Quadraginta octo horis ſtrebatur Suſis in Perſia, quid rex Perſarum cum exercitu ageret in Græcia ad Athenas. & hoc per ſtationes hominum internallis pro magnitudine vocis humanæ diſpoſitorum, voces ab alijs auditas alijs reddentiũ. Rhodigin.* Sed celeriùs id fiebat facibus ardentibus elatis teſte Herodoto & Æſchyl. meminit. Affine, Rechts.

Pretšy ten co vćiekа - niš co gom. Pilniey temu co vćiekа.

ἐρέμνῳ λαγωὸς τὸν ὀπισθόντων καθίει. *Suidas.* Se perſequentes pedibus anteit lepus.

Proba pówna.

Heraclius lapis. Lydius lapis. *Plini. pro iudicio recto, vel indicio certo.*

Tralatum ab aurificibus. ἡρακλεία λίθος. λυδὴ λίθος. *Theophraſt. ab Heraclea Lydiæ ciuitate dictus. idem* βάσανος. Coticula. *Plin.* Index. *Ouid.*

τὸ κρίνειν ἀκριβῶς. Iudicium exactum. *Trutina. tr. Perſi. Iuuen. Horat.*

Stateram artificis præfert Cic. trutinæ vulgari. *& vtroq; tralato vtitur.* τρυτάνη. τάλαντον. *idem.*

Promot á niéuk.

καὶ πόκα τὴν ἔλαιον ἐν ὀφθαλμοῖσιν ὀπώπει; *Theocrit.* Ecquando ille oleum oculis ſuis vidit? *In cum qui artem profitetur in qua exercitatus non eſt, vt athletæ certaturi oleo vngeúantur, vel. Nunquam vleaſtro coronatus eſt victor.*

πίθηκος ἐν πορφύρᾳ. *Suidas.* Simia purpurata. *indignus ornatus dignitate.*

Antigonum amictu tenus philoſophum appellat. *Ammian.*

ἡ τριβωνοφορία καὶ πωγωνοφορία οὐ ποιεῖ φιλόσοφον. *Ex Plutarcho.*

Geſtare pallium & barbam, non facit philoſophum.

Ne ad Adonia quidem ſ. *docenda aptus.* οὐ γὰρ ἂν ἠξίουν ἐγὼ ἐμοὶ διδάσκειν ἀδ' ἂν εἰς ἀδώνια. *Cratinus.* Quem ego non digner doctorem habere, ne ad Adonia quidem. *Sacra erant inptiſſima nihil habentia præter planctus fœmineos.*

πίθηκος ὁ πίθηκος κἂν χρύσεα ἔχει σύμβολα. *Lucian.* Simia eſt ſimia etiamſi aurea geſtet inſignia. Eſt longa veſtis, curta ſed ſcientia. *Garner.*

Affine, Mábžárá. Nie każdy co śie po doktorsku vbiera. Tytuł ſatyryczny.

Gogność niegodnemu.

Proporcé rozcągá.

Simile quid apud S. Matthæum c. 23. de Phariſæis: Dilatant phylacteria & magnificant fimbrias ſuas. *Sed magis hoc quadrat in Plautinum Militem Pyrgopolynicen & alterum in Epidico, quem conſpicatus quidam, ait:* Sed is quis eſt

Suam qui vadantem chlamydem quaſſando facit?

Dictum Polonicum latiùs extenditur ad omnem oſtentationem & iactantiam magnificentiæ & vſurpationem poteſtatis aut turis vltra fas & modum.

Secundis venti s pandere vela. *Ex Homero ſub* Szczęśćie podnoſi.

Simile quid eſt in oratione Neptuni Virgiliani ventos increpantis: Tantáne vos &c. *Item de Æolo.* Non illi imperium pelagi &c tenet ille immania ſaxa. illa ſe iactet in [illegible] & cæco ventorum carcere regnet. *Obuius eſt Pœta.*

Proś co nawiecey, á węzmi coć dadzą.

ὡς πλεῖστα γ' αἴτει, καὶ διδόμενα λάμβανε. *A.*

Quam plurima pete, quæque dantur accipe.

Iniquum petendum vt æquum feras. *Quintilian.*

Pete vltra modum vt ad verum redeatur. *Ex Seneca.* V. Chćićy iák nalépiey.

Proś o to co iſt ſłuſznego, á nie nayduiéß mię trudnego.

Kto o co trudnego proſi, ſobie winien gdy nie odnoſi.

Quod iuſtum eſt petito, vel quod videatur honeſtum,
Nam ſtultum petere eſt, quod poſſit iure negari. *Cato.*

λέγει παρὰ τῶν ἄλλων αἰτεῖν καλὰ ἠδὲ δίκαια,
ὁ πρέπει λογιεῖσθαι, αἰτεῖν τὸ δὲ νήπιον ἔστιν. *Mylius.*

Negat ſibi ipſe, qui quod difficile (*iniuſtum*) eſt petit. *P. Syrus.*

Notæ ſunt preces filiorum Zebedæi apud S. Matthæum c. 20. irrita. Archelaus

Archelaus Pòètæ malo decem talenta petenti negauit, sed ea Euripidi dedit dicens: Tu accipere dignus es, ille petere. ἀι τῶν τ' ἀσυγχώρητα, μὴ ἐξαιτεῖ. *A.*

Petens neganda, penitùs obtinet (*impetrat*) nihil.

Prośi á muśi ták być. Proße á niech ináczey nié będzie.
Jéśli nie prożba / tedy grożba.

Pacem orare manu, prætendere puppibus arma. *Virg.*

——— Precibusque minas regalibus addit. *Ouidi.*

Agesilaus Rex Spartæ cuidam Satrapæ scripsit sic: Niciam, si insons est, dimitte: sin secus, mei causa dimitte: omninò autem dimitte. *Apud Plutarch.*

ἡ πειθανάγκη τ' τυράννων λέξις. *Cic.* Preces tyrannorum suasiones necessitati mistæ. *ex Platone qui ait:* ἀι τ' τυράννων λεκτὸς μεμιγμέναι ἀνάγκαις. Tyrannorum preces mistæ necessitati. Armatas preces *vocat Erasm.*

πειθὼ καὶ ἀνάγκη, δύο θεοὶ μεγάλοι. *Herodotus.* Suadela (*persuasio*) & necessitas duo magna numina. ἑτέρᾳ μὲ δόρυ, ἑτέρᾳ δ' κυρήκειον προέχουσα. *Eustathius ex Pausania.* Altera manu hastam, altera caduceum prætendens. *Vel breuiùs:* δόρυ κυρήκειον. *Suidas.* Hasta caduceum.

Quin ipsum Caduceum *pacem & minas apud antiquos signasse ait Pierius.*

μείζων ἐλάττονα αἰτέων, βιάζεται. *A.*

Cogit rogando qui rogat potentior. *P. Syrus Mimus.*

εἰ δέ κε μὴ δώωσιν, ἐγὼ δέ κεν αὐτὸς ἕλωμαι. *Homer.*

Ipse quidem eripiam, si fors dare sponte recusent.

Scuto pacem petere. *S. Hieronym.*

Victoris petitio imperiosum mandatum superat. *Garner.*

Prośtak-ći ta. Prośtyć ta Biérnat.

Dauus sum non Oedipus. *Terent. Oedipus enim Sphingis ænigma soluit. Cicero Hortensio defensori Verris dicenti,* Nescio soluere *ænigmata, respondit.* Atqui Sphingem domi habes, *quam eburneam à Verre dono acceperat. & Plutarcho.*

ἐ μαῖλος εἰμι τὰ ἀφανῆ γνῶναι ζαφῶς. *Euripides.*

Diuinus haud sum, noscere obscura haud queo.

ἔ τι πέφυκα μάιλος, ὥστε μὴ κλύων

ἐξιστορῆσαι σῶν ὁδὸν βουλευμάτων. *Idem.*

Diuinus haud ego sum, vt nihil prorsum audiens

Tui explicare consilI possim vias.

Nescio ego istæc. philosophari nunquam didici, neq; scio *Seruius Plautinus. Sic Dauid de se. Psalmo 70.* Non cognoui literaturam .i. *literas reconditiores vel certè sapientiã huius mundi & astutiam humanam. Bellarmin.* Pedibus ingredior, natare non didici. *Vide sub* Trudna to. *& plura ibidem huic loco apta. Asine sequens.*

Prośtak wielki. Nie wie gdźie go przedano / zoftawiono.
Nie wie co śie z niem dzieie. Prośtak-eś wielki.

O stulte, stulte! nescis nunc vænire te? Atqui in eo adstas lapide vbi præco prædicat (si te venalem.) *Plaut. Tractum id è more Græcorum & Romanorum, apud quos præco in lapide elatiori stans, seruos & alia venalia proclamabat. Dictum in eum, qui præsens, viuens, videns, audiensq; tamen d. ludatur.* παρὼν ἀπεῖ *Theocrit. Cyrenensis.* & παρὼν ἀποδήμει. *Aristopha.* Præsens absens est. *Terent.*

Vigilans prope dormio, viuus & sanus intereo. *Plaut.*

Suum ipse ignorat nomen neque scit qui siet. *Idem Plaut.*

κέπφῳ εωπαίῃ. Cepphus vel larus auis *facillimè decipitur & capitur. Aristopha.* Nunqnam eruditum puluerem attigit. *Cic. alluit ad Mathematicas disciplinas, quæ olim in pretio erant, & in alueo puluere conspersо exercebantur. Brodæus.*

τὸ σὸν ὄναρ ζοι διηγῆμαι. *Suidas.* Tuum tibi narro somnium.

ἄτε τὰ τρία τῆς Στησιχόρου γεώσκειν Ne tria quidem Stesichori nosti. *Strophen, Antistrophen, Epodum, in armamentis Stesichori omnibus tunc notissimis. Giraldus.*

νήπιος ἁδὲ τό γ' οἶσθ' ἑκατὸν δέ τε δέρματ' ἀμάξῃς. *Theocrit.*

Stultus non nouit plaustri centum esse ligilla.

Nimiùm quam ô Lyde es barbarus, quem ego sapere nimiò censui plùs quàm Thalem, Is stultior es barbaro Potitio. *Plaut. De Politiorum stultitia lege Festum Macrobium Femestellam. hæc enim familia sacra Herculis ab Euandro edocta, multis annis tenuit, quod munus & artem postquam seruus Romanis publicis vendidit, totis intra 30 dies interiit.* ψηλαφεῖν τὴ σκοτῳ. *Ex Aristopha.* Palpat in tenebris.

ἐγὼ δὲ τὰς κόμας μὲν, ἔστ' ἐστὶν ἔστ' ἀπῆλθον ἢ οὐδα. *Anacreon.*

Ego an comæ mihi sint an verò procul abierint ignoro.

In occipitio oculos gerit *ex Plauto, qui addita voce Etiam, oppositо sensu vsurpauit.*

Nunquam venit (*vel fuit*) in astu. *ex Terent.* 1. *in vrbe. Nam vrbani astuti sunt, rustici autem simplices. vt Cic. pro Sexto Roscio ostendit.*

Sic Ecclesiastæ c. 10. Stulti nescierunt pergere in vrbem.

Et apud Suetonium. Cùm Iulius Cæsar peregrinos victos in Senatum adlegisset, libellus propositus est, hoc scomma continens: Bonum factum. Ne quis Senatori nouo Curiam monstrare velit. *q. d. ipsi eam non adibunt, cùm ignorent eam. quod turpissimi erat Senatori.*

Spe nescia sumus in locis nescijs. *apud Plaut. naufragæ feminæ dictum.*

ἀλλ' ἁδὲ ποῖ γῆς ἐσμὲν οἶσθ' ἔγωγ' ἔπι. *Aristophan.* Sed neque vbi terrarum simus, scio ego amplius.

Affine, Głupi. Gruby. Vićuczony.

Prosty człowiek. Starego świata ábo wieku.

Homo antiqua virtute & fide. *Terent.* Homo antiquus. *Cic.* ἀρχαῖος ἀνὴρ παλαιὰς κόμμασιν ἀνὴρ. Vir veteris monetæ .i. *simplex candidus sine fuco & dolo. Symmachus.* ἀρχαίων ἦθος. *Aristophan.* Ouium mores. *de homine simplici & placido. Henric. Stephan. quia & Aristotel. placiditatem oui tribuit. & Suidas.* ἀμνὸς. ἢ τρόπος .i. πρᾶος, ἠρέμος, ἁπλοῦς. Agninis moribus .i. *placidi, probis moribus, simplices.* *Simile illud aliud.* ἀρνείᾳ βίον ζῆν. Ouis vitam viuit. *de simplici, aut stulto.*

Prostoty.

Proßony / niéuczyni: niéproßony / vczyni. Chcéß! niéchcé. Niéchcéß! chcé.

Cantorum vitium vel mores habet. *de quibus sic Horat.*

Omnibus hoc vitium cantoribus, inter amicos
Vt nunquam inducant animum cantare rogati, Iniussi nunquam desistant.

Alter Tigellius. *eiusdem Horatij. de quo is subdit:* Sardus habebat.

Ille Tigellius hoc .i. *hunc morem. vt pòst declarat.*

Simile quid de pueris iratis idem dicit:

Porrigis irato puero cùm poma, recusat. *(Sin dicas)*
Sume catelle, negat *(vetat illi dari)* si non des, optat ——

Eosdem mores esse amatorum asserit, dicens. Amator.

Exclusus qui distat? aut vbi secum, eat an non.
Quò rediturus erat non accersitus; & hæret &c.
Exclusit, reuocat, redeam? non si obsecret. ——

βέλεις ὑπήκοον, μὴ δίες. θεῖνα δὲ πρᾶγε. Vis obtinere! ne roges, sponte faciet.

Prozba nie grozba. Nié wyfukaß.

ἰκέτας ἐκ αἰτίας ἐξιλάσθαι τὸ κρεῖττον. *Heliodorus.* Rogando non accusando vel culpando placatur fortior.

Apud Plautum in Curculione Cappadox Militi sibi minitanti respondet:

Ego tua magnifica verba & tuas istas magnas minas
Non pluris facio, quàm ancillam meam quæ latrinam lauat.

εἰκῇ τῷ ἡρακλεῖ *f.* ἀπειλῇς. Frustra Herculi miniteris.

ἐλάττων ἔχει ἱκέτης λόγος πείθει. *A.*

Supplex loquatur virium cui est minùs.

Qui nummos non habet in bursa, mel saltem habeat in bucca. *Garner Gallic.*

Vide Miłości nie wygrożiß.

Prozna chwała i ptécucha rußy.

Bóg dcé by go widźiano / á bérźiey by pochwalono.

ὁ θεὸς ἐν ὄψει καὶ καυχήσεως ἔρει. *A.*

Curans caminum vult videri ab omnibus.

Trahimur omnes laudis studio & optimus quisque maximè gloria ducitur. *Cic.*

Ipsi Philosophi in libellis quos de contemnenda gloria scribunt, nomen suum inscribunt: in quo nobilitatem & prædicationem despiciunt, prædicari se ac nominari volunt. *Idem.* *Plutarch. in libro.* λάθε βιώσας. Latenter viue, *aut.* Ne ipse quidem qui hoc protulit latere voluit, sed id dixit ne lateret, sed melius quid alijs se dicturum ratus, gloriam quæsiuit.

Thales demonstrationem Mathematicam à se inuentã communicans cuidam diuiti curioso & gratitudinis ergo rogantis, vt quale vellet præmium, à se posceret, respondit: Nullum aliud, nisi si quando huius inuenti aliquem participem feceris, me illius auctorem perpetuò profitearis. *Muret.* *Referas hoc dictum licet, & ad gratitudinem.*

Laudatas homini volucris Iunonia pennas
Explicat & formâ muta superbit auis. *Ouid.*

ἀμαθὴς ἀναξυρίδα περιθέμενος καὶ τἆλλα ταύτῃ ἐνδύνει. *Apostolius.* Stultus subligaculum vel femoralia indutus cunctis ea ostentat. V. Mało kiedy nas stucháią.

Prozna chwała mądry gardzi.

ὁ Σοφὸς οὐδὲν ἀποτιθέμενος ἢ πράττῃ, τὸ εὐδοκιμεῖν χάριν.
Sapiens nihil desiderat aut facit, vt placeat, laudetur, celebretur.
μηδὲν θέλε δοκεῖν εἰδέναι. *Epictet.* Nil velis scire vt videaris.
τὸ δοκεῖν οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς ὕπαρ οὐδ' ὄναρ ἀλλότριον. *Nazianzen.*
Vt videamur nihil ad nos, vt & somnium alienum.
τίνες εἰσὶ μάλιστα ἐπαίνου ἄξιοι; οἱ ὅτι ἐπαινεῖσθαι μὴ θέλουσιν. *Lucian.*
Qui sunt maximè laude digni? qui laudari nolunt.
τῇ κενοδοξίᾳ ἀπολέγετε: ψευδεῖς εἰσιροι χαίρειν, οὐδὲν ἦτ' ἄρα. *Clemens Alexand.*
Cenodoxiæ acclamate: Valete somnia vana, siquidem ellis nihil.
Diogenes apud Lucianum interrogatus. πῶς ἂν τις ἔνδοξος γένοιτο; i. Quomodo quis celebris & clarus esse possit? Rct. εἰ τὴν δόξης καταφρονήσῃ. i. *si gloriâ contemnat.*

Prozno temu skrzypáci co nie chcé wykrzykáć.

πηδᾶν θέλεις αὐλὸν ὁ φιλῶν ἰχθύες. *A.*
Saltare pisces non amant ad tibiam. *Ex Apologo Æsopi de Piscatore, qui tibia frustra diu conuocans pisces, accepit rete & captos saltare videns ait:* Nunc saltatis! & cùm canebam noluistis νῦν ὀρχεῖτε πυκαθὴ ἄλγεσιν, ὅκ ἐθέλῃ τέρψιν ὠπάσῃ. *Nazianzen.* Mens cincta doloribus non curat voluptates.
Ad fractam canis. V. *sub* Mowę ty ścienić. *Confer* Piszczek ná strzyć.

Prozność nieprożne / zábawne, próżnięgne / wczćwe.

δραστηρίως καὶ ἐπιπόνως σχολάζειν *Eudæm.* Actuosè & strenuè otiari. *Vulgus operariorum & opificum, homines eruditionis & sapientiæ studiosos & animo satis occupatos, otiosos vocat, vt in apologo apud Livium membra corporis humani ventrem otiosum vocabant. sed falsò. Recte Scipio apud Ciceronem dixit:* Nunquam se minùs otiosum esse, quam cùm esset otiosus. nec minùs solum, quam cùm solus. *Et Macrobi.* Scito te non tu lo sed ferè otiari. ἡ σχολὴ ἄσχολος. Otium negotiosum.

Prozność wszelkie złe. Prożnowanie powod do złego.

Homines nihil agendo male agere discunt. *Columella ex Catone.*
Otium ciues pritis & beatas Perdidit vrbes. *Catul alia lectio.*
Otium reges simul &c. *Tritum illud est:* Otia dant vitia.
Cornis vt ignauum corrumpunt otia corpus!
Vt capiant vitium ni moueantur aquæ! *Ouidi.*
Fertilis assiduo si non renouetur aratro,
Nil mihi cum spinis gramen habebit ager. *Idem.*
Neglectis vrenda filix innascitur agris. *Horati.*

ἡ ἀναρ-

ἡ ἀναυδία ἐκ οἴκων ἐσῆξε τὴν πόλιν ἐν ὀρθώσαι. *Euripid.*

Ignauia, effeminatus animus. Nec ciuitatem, nec domum quicquam iuuat.

πολλὴν κακίαν ἐδίδαξεν ἡ ἀργία *Ecclesiastic. 33.* Multā malitiā docuit otiositas.

δειλῶν γὰρ ἀνδρῶν δειλὰ τὰ φρονήματα. Ignauorum virorū ignauæ cogitationes.

ὡς πολλὰ θνητοῖς ἡ σχολὴ ποιεῖ κακά! Quam multa parit hominibus otium mala!

ὑβριστὴς κόρος. ἐγὼ δέ σε θέλω ἄριστε
ἔργον ἔχειν ψυχῆς πῆξιν ἀειρεφέος. *Nazianz.*

Flagitiosa est satietas, ego verò te volo optime Negotium (*occupationem*) habere, stabilimentum animi versatilis, irrequieti.

Vespasianus medicis à negotiis illum prohibentibus respondit: Τὸν αὐτοκράτορα ἑστῶτα δεῖ ἀποθνήσκειν. *Dio.* Imperatorem stantem oportet mori. *Otium vitandum esse monet interprete Rhodigino, Cyrillo, ac Pierio illud Pythagoræ dictum:* Χοίνικι μὴ ἐπικαθίσαι. Chœnici non insidendum. *Animæ rationalis partem, qua ceu chœnice non fallente omnia metiri & examinare debemus, nunquam depressam & otiosam esse patiamur, sed assiduè exerceamus ac exerceamus. Aliter alij. Vide* Obczedny.

βίον τὴν λογικὴν ζωὴν εἶναι, dixit Aristot. Vitam rationis vsum esse, *quo carent otiosi dormientes ebrij vana cogitantes & agentes.* Vel dolium voluere satius est quam otiari. *Allusio est ad dictum Diogenis, quod vide sub* Roboté niepotrzébna.

Segnitiem fugito, quæ vitæ ignauia fertur.
Nam cùm animus languet, consumit inertia corpus. *Cato.*

ἀργίαν φυγεῖν, ζαπερ βίᾳ ὄκνον ἐσσαι.
νῶς γὰρ ἐλυ ἀργῇ τὸ δέμας ζυμφθείρεται ὄκνῳ. *Mylius.*

Arcum intensio frangit, animum remissio. *P. Mimus.*

τόξον μὲ ἐπιτεινόμενον ἀνάγκαι, ψυχὴ δὲ ἀνιεμένη. *Ex Epitaphio Theophrasti (posito sub* Robotny; czytay niżéj *chorutié.) qui laboribus deditus viguit; intermissis verò ijsdem obyt.*

——— Variam semper dant otia mentem. *Lucanus.*

Otia rumoribus serendis aptissima. *Curtius.*

Otia qui sequitur sine crimine vix reperitur. *Garner.*

Satis malè facit qui nil boni facit. *Idem.*

De fera comedit. *Periphrasis otiosi. Vide* Poziewa.

Prozniaceniu nie przybywa choć bogáteniu.

ῥᾴδιος ὢν, κἂν πλούσιος, πένης ἔσῃ. *A.*

Dives licet sis, otio eu ades egens. *Affine,* Przyczyniáć trzebá.

Prozniacy muśi kraśc.

πᾶς γὰρ ἀεργὸς ἀνὴρ ζώει κλοπίμων ἀπο χειρῶν. *Phocylides.*

Omnis otiosus vir viuit e furacibus manibus.

Prozniacy wiecey ma zabawy i roboty.

Paradoxon est hoc dictum, sed verissimum. Illustrat illud Ennius apud Gellium dicens.

Otio

Otio qui nescit vti, plùs negotij habet,
Quàm cùm est negotium in negotio.
Nam cui quod agat institutum est, nullo negotio
Id agit, studet sibi, mentem atque animum delectat suum,
Otioso initio animus nescit quid velit.
Hoc idem est, neque domi nunc nos, neque militiæ sumus.
Imus huc, hinc illuc, cùm illuc ventum est, ire illinc lubet.
Incertè errat animus præter propter vitam viuitur. *Sic Ennius.*

Irrequieta inertia laborant omnes, quibus neque otij neque negotij ratio constat. *Seneca.* Strenua nos exercet inertia. *Horat.* .i. *multa inutilia alacriter agimus &* τὰ παρεργα ὡς τὰ ἔργα ἐκπονοῦμεν. .i. *superuacanea & obiter agenda ceu seria elaboramus.*

πολλὰ δ' ἀεργὸς ἀνὴρ, κενεὸν φρένι ἐλπίδα μίμνων,
χρήζων βιότου, κακὰ προσελέξατο θυμῷ. *Hesiodus.*

Multùm ignauus vir, vanam ob spem exspectans Egens victus, mala versat animo.

Otium molestum, podagrici pedes *vocauit P. Syrus.*

Otiosi in numeris protrudunt .s. *ceu molestum vt nocua tedij abluisc antur. Carol. Bouillus è Gallico.* *Lege Theophrasti Epitaphium sub* Robotny człowiek. *Puto hunc locum alibi ad Suidæ (nam ipse aliter intellexit)* τοῦτο πολλὰ ἔχοντα .s. πράγματα. Festum multa habens negotia.

Prozny chleb. Prozniacy.

ἐπ' ὤπιον ἄλλος ἀχθος. *Homer.* i. Telluris inutile pondus.
γῆς ἄλλως ἄχθος. *Plato. Idem est.* γῆς βάρος Terræ onus.
Ad id allusisse Plautum voce ficta Grauastellus *al.* Grauistellus *putat Camerar. Lambin. Taubman. Turneb. qui vtramq; lectionem probat. appellauit autem hac voce Plaut. senem quendam pinguiorē a grauitate vt Festus interpretatur,* ἀχθος νεώς. Onus nauis.
ὥσπερ πρόβατα μεσημβριάζοντα πρὸς κρήνην εὕδουσι. *Plato.*
Tanquam oues meridiantes ad fontem dormiunt.
ἀργόντων χορός. Inertium chorus. *de multis otiosis.* ἀργαῖαι μάνδρας. *Suidas.* Locusta terrestris. *quæ segnis est.* Odium terræ. *Plaut. de sene stulto.*

Nos numerus sumus & fruges consumere nati,
Sponsi Penelopes, nebulones, Alcinoique:
In cute curanda plùs æquo operata iuuentus. *Horat.*

λίθοι, ἀργοὶ, πρόσαντ' ἄλλως, ἀμφορεῖς νενασμένοι. *Aristophan.* Saxa, numerus oues inutiles, amphoræ impletæ.
γῆς ἔντερα. *Diogenian.* Terræ intestina, *quo nomine etiam saxa appellantur.*

ἄμμες δ', ὅτε λόγω ἶσες ἄξιοι, οὐ' ἀριθμῷ. *Theocritus.*

Nos autem, ij quorum nulla ratio habenda est, nec vllo in numero.

δειλοὶ γὰρ ἄνδρες ὃν ἔχουσιν ἐν μάχῃ
ἀριθμὸν, ἀλλ' ἄπεισι κἀν παρῶσ' ὅμως. *Euripides.*

Timidi

Timidi viri non habent in pugna Numerũ, sed absunt, licet adsint tamen.

ὄνος γνάθος. *Eupolis.* Asini mandibula .i. *homo ignauus & vorax.* Wiele ieść á máto robić. Ad solarium versari. *apud Cicer. de parasitis accipit Vlpius. de otiosis & ludorum spectatoribus. Rhodigin.*

βοῦς ἐν αὐλίῳ καθη. *Suidas.* Bos in stabulo residens. *In eum qui molliter in otio vixit.*

βοῦς ἐνάλιος: Bos marinus .s. *magnus & operi ac esui ineptus.*

ἀμελὴς γωνία. *Zenodotus.* Angulus neglectus.

Demetrius apud Senecam, Vitam otiosam, mare mortuum *vocat.*

Lucian. Senem inutilem otiosum *vocat* ἔμψυχον τάφον. .i. Viuum sepulchrum.

Similis sepulchris nil nisi nomen retineo. *Gellius.*

Est socia mortis homini vita ingloria. *P. Syrus Mimus.*

Nil posse quenquam, mortuum hoc est viuere. *Idem.*

ἀγρῶν τυγή. *Eustathi.* Agri nates. *de otiosis & delicatis. Iunius.*

Surgentem auenam auscultare *dicuntur otiosi apud Carolum Bouillum. qui nil vtile agunt etiamsi aliquid agere videamur, vt hi quos attuli supra. his adde Parasitos.*

Pythagorei Cenotaphia exstruebant ijs qui à Philosophia deficiebant. Origenes & Clemens Alexandrin. Manibus compressis sedere. *Liut i. otiosum esse. Affine,* Vlic wart.

Prześmiewcy dáł po głowie.

Phrasis est Polonorum literatorum. quam triuiales reddunt dicentes: Mactauit Priscianũ. *vel* Contra Grammaticam peccauit. *Latinè dices:* Solœcismum fecit *Martial.*

ἐσολοίκισεν, ἀ Σολοικίζω. Latinè sed non Grammaticè locutus est. *Quintilian.*

Non ad regulam (Grammaticam) locutus est. *Idem.*

Si quis Grammaticum se profitetur barbarè loquatur, turpe sit. *Cic.*

Przebaczay wady cudze rowne: gdy sam do ściebie zuieś głowne.

Qui, ne tuberibus proprijs offendat amicum

Postulet, ignoscat verrucis illius, æquum est

Peccatis veniam poscentem, reddere rursus. *Horati. i. qui vult sibi ab amico ignosci sua vitia grauiora ceu tubera; is eidem ignoscat leuiora ceu verrucas.*

κακὰ μείζ' ἔχων, ἀλλότρι' ἐλαττόνα παρόρᾳ. *A.*

Magna vitia habens, aliena parua peruide,

Przećiw wodźie pływać trudno.

Contra torrentem niti. .s. *difficile est. S. Augustin.*

ἄνω ποταμῶν ἰέναι. *Demosthen.* Contra fluuium niti laboriosum.

Stultus ab obliquo qui cùm discedere possit,

Pugnat in aduersas ire natator aquas. *Ouidius.*

Laudat Iuuenalis Crispum, qui Contra torrentem direxit brachia nunquam. .s. *Domitiani violentum furorem prudenter declinando, eluserit.*

τὸ δὲ μὴ βιάζεσθαι δεῖν ποταμὸν καὶ ἡ παροιμία παιδεύει. *Nazianzen.*

Non esse vi cohibendum impetum fluminis etiam prouerbium docet,

Sic nempe Ecclesiastici 4. apud LXX. est: μὴ βιάζε ῥῦν πεταμῦ. Ne violenter cohibeas fluxionem aut impetum fluminis. *Simile est* Aduerso vento vela pandere. Aduersis ventis vti. *Cæsar. Cicer. Horati.*

πολεμεῖν χρόνῳ ∫ χαλεπόν. *Simonides.* Repugnare tempori difficile.

Et resistere veteri & receptæ opinioni stultum. Contra stimulos calces.

Vide sub Tobiéć to gorzey. *Affine* Vstąp mocnieyßemu. Mocnieyßemu śie przećiwić.

Przećiwna rzecz iedną drugiey vstąpić muśi.

τἀναντία γὰρ ἡ τῶν ἐναντίων μάχη. *Nazianzen.*

Contrarijs est pugna semper inuicem.

τἀναντία τῶν ἐναντίων ἰάματα. *Hippocrates.*

Contrariorum remedia sunt contraria. Contraria contrarijs curantur.

Multa pugnantium exempla possent huc adferri. vt illud Ouid.

Lis est cum forma magna pudicitiæ. *Et Horat.*

Oderunt hilarem tristes, tristemque iocosi. *quæ & similia V. sub* Vieśgodá.

Addo rhythmum vulgarem. Durum contra durum non faciunt murum.

Przećiwna rzecz przy przećiwney/ bárzśiey śie wydáie.

τῶν ἐναντίων ὁμοίως ἑκατέρου γένους περιλαμβάνειν. *Plutarch.*

Contraria iuxta in vtroque genere solemus comprehendere.

ἡ σύγκρισις ἀκρίβοῦς κρίσις vel ἀκριβολογία.

Comparatio est exactum iudicium vel censura.

ἐναντίων ἐπιστήμη δοκεῖ ἡ αὐτὴ εἶναι. *Aristotel.*

Contrariorum scientia eadem videtur esse.

Opposita iuxta se posita magis eluceścunt. *ex eodem.*

Przećiwność nie ſmáczna/ álé pożytećzna.

Nux percussa fertilior efficitur. *ex Ouidio de nuce.*

Per damna per cædes ab ipso Ducit opes animumq; ferro. Ilex. *Horat.*

Salici hoc nostræ quadrat. Fænum Græcum quantò peiùs tractatur, tantò vberiùs prouenit. *Plin.* *De* Croco *quoque scribit Theophrastus, eius plantam priusquam floreat pedibus leniter calcatam pulchriùs & feliciùs germinare.*

Pulchrior vt surgat teritur Crocus. O furor ingens

Lætiùs vt possis surgere, nolle premi!

Myrrhæ *planta similiter ablaqueationibus & incisuris gaudet & succi plus fundit. Plin.* Rosæ & violæ *iuxta capas vel allia satæ fragrantiores euadunt. Plutarcho teste.* Palmæ *illud tribuitur, quod ponderi superposito non cedat, sed potiùs contrà nitatur. vnde & Victoriæ Symbolum est Aristotel. Theophrast.*

Anthracites gemma *in igne velut mortua est, perfusa aqua exardescit. Isidorus.*

Gagates accenditur aqua, oleo restinguitur. *Plini.* *Sic virtus in aduersis elucet, in prosperis marcet & languet.* *Simile* Gorzko álé zdrowo.

Przećiwnoſć ſácno otwiera / co ſzczęśćie w ſercu záwiérá.

—— Ingenium res Aduerſæ nudare ſolent, celare ſecundæ. *Horati.*

Φανεροῖ ατυχία κρύπτῃ ἐυτυχία φύσιν. A. Aduerſa retegunt, proſpera ingeniũ

Quæ latet inque bonis ceſſat non cognita rebus, tegunt.)

Apparet virtus arguiturque malis. *Ouid.*

Scilicet aduerſis probitas exercita rebus,

Triſti materiam tempore laudis habet. *Idem.* (bonus.

Δηδεικνῦ ἀγαθὸν κυβερνήτην ζάλη. A. Monſtrat procella qui eſt gubernator

---

Przedárowano go. Náſmárowano mu recé. Zátkano gębe.

Oniemiał od ſrebrniká. Gárdło mu ſrebrogorz zátkáł. (*alludo ad* ślinogorz.)

γλαῦξ ἵπτατ' Noctua volauit. *Explicatur hoc ſuprà ſub* Orłém łowi. *& eodem modo* Aquila volauit *dues*, Orzéł złoty przélećiał. Multæ noctuæ ſub tegulis (*alienum*) latitant, i. *munera accepit. Eraſmus ex Plutarcho. ſed vide* Bráđnięná zdéch.

βοῦς δὴ γλώττης μέγας ἐβήκεν. Æſchylus. Bos ingens in linguam eius aſcendit. i *pecuniam accepit, quæ Athenis boue ſignabatur, & ideò tacet.*

Faba nummus. *Cic. i. corruptum ſuffragium nam ſuffragia fabis ferebantur, quare nummus id fecit quod faba ſolebat, ſ ſuffragium faucens.*

ἀργυρᾶν χύην πάσχει. Argentanginam ſeu argenteam anginam patitur, *cui argenteum munus fauces clauſit, ne vera dicat, quod obiectum Demoſthenì qui finxit ſe angina à dicendo impediri. Plutarch.*

χρυσέα κλὴς δὴ γλώσσαν βέβακεν. Sophocles. Aurea clauis linguam aſcendit, cóércet. *Simile eſt illud apud nos:* Pięćrz nię mowi. *Iudæi dictum. qui in iudicio quodam, cùm vni è iudicibus piperis bonum pondus donaſſet, quò cauſam ſuam meliorem faceret; tacente corrupto iudice, contra ſpem damnatus, admirabundus dixit:* Tomi dźiwno Pięćrz nię mowi! *Simile eſt illud in Promptuario Exemplorum.* Bos non loquitur. *Litem habuit quidam cum vicino, quare quærens fauorem iudicis, donauit illi bouem eximium; quo intellecto vicinus, donauit vxori iudicis vaccam æquè bonam, rogans vt ſibi faucntem efficeret maritum; quæ promiſit & præſtitit. iudicio ergo conſtituto, prior ille qui bouem donarat, videns iudicem inclinare in partes aduerſarij ſui dixit: Bos loquere, Iudex verò reſpondit. Bos non poteſt loqui, quia vacca non permittit.*

Inguinum canis os vel offam inijce ſi eum placare cupis. *Garner. Gallic.*

Sic Cerberus obiecta offa placatur. *6. Æneid.* *Ageſilaus dux Laconum ſentiens ſe à perſequendo Perſarum numeribus corruptis Græcis, reuocari à ſuis, dixit. Triginta millibus ſagittariorum ſe Aſia pelli. Darionem qui ſagittarijs ſignabantur. Plutarch.*

Przed ućiſkiem ſtę ſtrzeż ſię ſkodá / ginąć mogą.

Illud tibi præcipio: Ne ſis miſer ante tempus, cùm illa quæ velut imminentia expauiſti, fortaſſe nunquam ventura ſint, certè nondum venerint. *Seneca.* Eſt ſolidum quia quandoque futurus ſis miſer eſſe iam miſerum. *Idem.* Futurum, hoſte nil habet negotij. *Idem.* Quid refert prouidere, quod effugere non poſ-

sis? Scias ista, nescias, fient. *Idem.* Verisimile est futurum aliquid mali, non statim verum est. Quam multa non exspectata venerunt! quam multa exspectata nusquam comparuerunt! Etiamsi futurum est, quid iuuat dolori suo occurrere? Satis citò dolebit, cùm venerit. Interim tibi meliora promitte. Quid facies lucri? tempus. *Idem Seneca.*

μήτε κακοῖσι νοσῶν λυπῦ φρένα, μήτ' ἀγαθοῖσι
τερφθεὶς ἐξαπίνης, πρὶν τέλος ἀκρὸν ἰδεῖν. *Theognis.*

Neque malis ægrescens macera mentem, neque bonis
Lætare subitò, priùs quàm euentum vltimum videris.

Nam nos omnes, quibus est alicunde aliquis obiectus labor,
Omne quod est interea tempus, priusquam id resciscitum est, lucro est *Terent.*

ἀρκετὸν τῇ ἡμέρᾳ ἡ κακία αὐτῆς. *Christus apud Matthæum.* Sufficit diei malitia sua. *Vide Stratoclis factum & dictum sub* Nowiná dobra rychley śie odmieni.

Przed laty rozum nie trwały. Prędkie dowcipy, niepewne.

Maturè magnum ingenium, non est vitale. *Seneca.*

Senilis iuuentus, præmatura mortis signum. *Cato apud Plinium.*

Præcocibus mors ingenijs est inuida semper. *Baptist. Mantuan.*

Odi puerulos præcoci (al. præcoqui) sapientia. *Apuleius.*

—— Ingenium & rerum prudentia velox Ante pilos. *Persius.*

φρονεῖν γὰρ οἱ παῖδες ταχεῖς οὐκ ἀσφαλεῖς. *Sophocles.*

Sapere pueros citò non est tutū *Vel.* Secura non est præpropera prudentia. Ingeniorum præcox genus non temerè vnquam peruenit ad frugem. *Quintilian.* Obseruatum ferè est, celeriùs occidere festinatam maturitatem, & esse nescio quam, quæ spes tantas decerpat, inuidiam. *Idem de filiolo suo ingeniosissimo & amabilissimo decenni mortuo.*

ἀπεχθάνου τάχα τῷ ταχὰ φυομένῳ. *Epigram.* Odi pilum citò erumpentem. *Talus fuit Hermogenes Rhetor, quem etiam Musonius & Marcus Imperator declamantem audiuit. nam post 24 annos mente excidit, & vnus è multis vixit. de eo est illud Autorchi Sophistæ.* ὁ ἑρμογένης ἐν παισὶ γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. Hermogenes inter pueros senex, inter senes puer. παιδαγωγέων *à Palladio vocatur Macarius Ægyptius.* i. puerili ætate senex, *quia plùs quàm pro annis profecerat in virtute.* Vinum bonum est, quod recens, durum & asperum visum est: Non patitur ætatem, quod in dolio placuit. *Seneca.*

Perdicum fœtus *properè ex ouo testa pertusa prodit, & statim testa etiamnum adhærente cibum quærit Ælianus.* *Hoc quidem dicto Polonico oppositum est, potest tamen aliquo modo dari.* V. G. *Non est perdicis hic fœtus vt tam præmaturum vigorem diu seruare possit. Et Pierius de celeri profectu vsurpat.* V. Co śie rychło wznieci.

Przekrześć. Rasować. Zmázáć co. Názná3yć.

ὀσπογγίζειν. Spongia delere. *Nam non tantùm in abstergendis mensis, sed & in scriptis delendis spongia vsus erat. Sic Martial. de Pugillaribus.*

Delebis (*spongia*) quoties scripta nouare voles.

Et Augustus Cæsar Aiacis Tragœdiam scribere aggressus, cùm non succederet, deleuit & iocatus est dicens: Aiacem suum in spongiam incubuisse, (*alludens ad mortem Aiacis qui gladio incubuit & perijt.*) *Suetoni.*

Σπόγγος ἰάσεως. *Aristides.* Spongia medebitur. i. *si quid erratum est, delebitur.*

Σπόγγον ἀκεσορίῳ πλαζομένης γραφίδος. *in Epigramm.*

Spongiam medicam errantis styli.

ὀβελίζειν. Obeliscо notare. *vt Aristarchus versus in Homeri scriptis adulterinos obelo signabat. Sic Horat.* Fiet Aristarchus. i. *censor seuerus.*

Cera miniata vel miniatula. *Atticus notabat in Ciceronis scriptis quæ non probabat. vt ipse Cic. scripsit.* ἄστροις τημειοῦσθαι. *Ex Homero.* Stellis signare, *cùm aliquid inter legendum occurrit dignum animaduersione.* *Affine*, Génie co.

Przékupień ábo kupiéc muśi kłamać.

Dictum hoc narrat quid fieri vulgò licet improbè soleat, non verò approbat.

Negotiator nisi mentiatur præuaricatur. *Est Plinij phrasis de aratore.* Arator nisi incuruus præuaricatur. i. *non rectè munus suum obit, nec facit operæ pretium.*

Sordidi putantur qui mercantur a mercatoribus, quod ita tum vendant, nihil enim proficiunt, nisi admodum mentiantur. *Cic. Nam vt ait Horat.*

——— Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces.

Non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. *Ecclesiastic. 36.*

Χαλεπὸν πρὸς κάπηλον ψεῦδος ἐκφυγεῖν. *A.*

Difficile cauponi effugere mendacium est.

Apud Persium Auaritia excitans adolescentem ad lucra ex mercatura ait:

AV. – Surge—Surge— Surge— AD. Et quid agã? AV. Rogitas? Saperdas aduehe Ponto

Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa (*vina*) &c

Verte aliquid (*permisce species, commuta fraude*) iura (*pretium falso iuramento auge*) AD. Sed Iuppiter audiet. AV. Eheu Varo. i. *stulte* &c.

Inter medium venditionis & emptionis angustiabitur peccatum. *Ecclesiastic. 27. peccatum auaritia, fraudis, mendacij &c. Nostri etiam dicunt:* Na frymarku leżi trźéci *quod & in emptione & venditione plerumq; accidit.*

Przéłożonem łagodności trzéba / á przy mey ostrości.

πειθὼ καὶ Βία. Suadela & Violentia, *duo numina Themistocles.*

Ita probanda est mansuetudo atque clementia, vt adhibeatur Reipub. causa seueritas. *Cic. Idem iubet* Seueritatem acerbam multis humanitatis condimentis mitigare. Summa seueritas summa cum humanitate iungatur *Idem.*

Hi plurimùm valere debet exemplum summi Iudicis & Regis Dei, cui misericordiam & iudicium seu iustitiam Dauid toties attribuit & cecinit. *Adde Apologum Cyri*

apud Herodotum de piscatore tibicine, qui cantu pisces ēmouebat, frustrà: vbi verò rete in aquam misit & extraxit, illos saltantes aspexit. V. Rzodźcá wyborny.

Przełożony mate wady ábo winy przéglada.

De minimis non curat Prætor. *ICti. quia* Summum ius summa iniuria, *Cic.* In omnibus quidē maximè tamen in iure æquitas (*æquū bonū*) spectanda est *Paul. IC.* Nec sane vindicandum nobis est quicquid libet. Nam summum ius antiqui summam putabant crucem. *Columella.* Non ad viuum resecandum esse quidlibet, censet. *Cicero.* *Sic Mitio clemens pater apud Terentium ait:*

Do, prætermitto, non necesse habeo omnia Pro meo iure agere.

Vulgare dictum est: Qui nescit dissimulare, nescit imperare. *Seberus ex Italico.* χρὴ τ ἀρχοντα ἓ παροράν χ παραπέσαι τι τ ἀμβλυτέρων. *Plutarch.* Oportet principē & oculo nō attento & aure surda (*dissimulanter*) aliqua peccata trāsmittere. ἀναγκαῖον τὰ μικρὰ ἀδικεῖν οὗν ἐκλιμένης τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν. Necesse est in minimis rebus iniustè agere, qui in magnis iustitiam volunt seruare. *Iasonis Thessali dictum apud Plutarchum, quod u reprehendit. nec absre. nam non sunt facienda mala vt eueniant bona. aliud verò est permittere mala.*

Apum rex aculeo caret. *Seneca. habere aculeum ait Bessi sed non ad vindictam.* Delphinus felle caret. *Athenæus.* Nullum ex omnibus magis quam principem clementia decet. *Seneca.* Omnia scire, non omnia exsequi; paruis peccatis veniam, magnis seueritatem commodare: nec semper pœna, sed sæpius pœnitentia contentum esse Principem *vult Tacitus.* V. Vlátо tákо nic. Raz iákо nic.

Przełożony ma mieć vſy na obiéżrony.

ἄρχων ἄκρος χὴ δικαίως κὰδίκως. *Solon.* Princeps iniqua & æqua pariter audiens, *i. qui magistratum gerit, audiat iusta & iniusta, bona & mala, nec laudibus nec calumniis moueatur, & à recto ac æquitate dimoueatur.*

ἀλλ' ὃν πόλις στήσῃ, τὸν δὲ χρὴ κλύειν
χὴ σμικρὰ χὴ δίκαια χὴ τἀναντία. *Sophocles.*

Quem ciuitas constituit, hunc audire opu 'it. Et parua quæque & iusta & his contraria. *Simile Philippi Macedonis dictum exstat apud Plutarchum.* *Alexander cuidam narranti quòd quidam de illo malè loquerentur, respondit:* Regium est male audire cùm rectè facias. *Augustus apud Suetonium alteri respondit:* Noli indignari quòd sint qui malè de nobis loquantur: satis enim est si hoc habemus, ne quis malè facere possit. *Nec mirum aut magnum est, ait Erasmus, si principes permittant populo quæ velit dicere, si ipsis liberum sit quæ velint facere.*

Nimis multa audire coguntur, neque aliter facere possunt ij, quibus tota Respub. commissa est. *Cicer.*

Przełożony namieſtnik Boży.

In sacris libris plurima talia habemus. *Sed vide quid dicant Ethnici.*

ἄρχων

ἄρχων εἰκὼν θεῦ τῶ πάντα κοσμοῦντος. *Plutarchus.*
Princeps imago est Dei omnia administrantis.
εἰκὼν δὲ βασιλεύς ἐστιν ἔμψυχος θεῦ. *Plato.*
Imago spirans quisque princeps est Dei.
ἐμοὶ γε δοκεῖ καὶ ἐκ θεῶν τιμὴ τις καὶ χάρις συμπέπεσθαι ἀνδρὶ ἄρχοντι. *Xenophon.*
Mihi certe videtur & à dijs honorem & gratiam addi viro imperanti.
Hinc illud Cicer. Atrocius est patriæ parentem quàm suum occidere.
τοῦ ἄρχοντας ὑπηρετεῖν θεῷ πρὸς ἀνθρώπων ἐπιμέλειαν καὶ σωτηρίαν, *dixit Plutar.*
Principes esse Dei administros in hominum cura & salute. Et quale sui simulacrum Deus in cælo posuit solem, tale in Repub. principem. *Idem.*

Przełożony wßystkiem iáż cél wystáwiony.

Przełożonych wády wßyscy naylépiéy widzą.

Habet hoc primum magna fortuna, quòd nihil tectum, nihil occultum esse patitur. *Plinius.* Quò ad altiorem honoris gradum quis euehitur, magis in exemplũ spectantib. patet. *Quintil.* Nec magis ei (*Principi*) quàm Soli latére cõtingit, *Sene.*
Omne animi vitium, tantò conspectius in se habet:
Crimen habet, quantò qui peccat maior habetur. *Iuuenal.*
Sicut in facie lens aut verruca molestior est, quam in reliquo corpore mutilatio & cicatrix: sic exigua peccata magis conspicua sunt in principe quàm in alijs. *Plutarch.* τὰ σμικρόπατα τ ἐλλείμματων ἧττον ὄψεις καὶ ἐνδοξος συνοφαίνεται. *Plutarch.* Minima delicta illustrium virorum calumnijs sunt obnoxia. *Ideò apud eundem Pericles quoties chlamydem imperatoriam induebat, dicebat:* Animaduerte Pericles, liberis Græcis præes, Athenienſibus præes. &c.
τὰ γὰρ τῶν βασιλέων πάθηματα ἴσασι πάντες. *Euripides.*
Regum affectiones (vitiosas) norunt omnes.
Inferior reficit, quicquid peccat superior. *P. Syrus.*
O Corydon Corydon, secretum diuitis vllam Esse putas? *&c. Iuuenal.*
Hoc te præterea crebro sermone monebo,
Vt te totius medio telluris in orbe
Viuere cognoscas, cunctis tua gentibus esse
Facta palam, nec posse dari regalibus vnquam
Secretum vitijs. &c. *Claudianus Honorium instruit.*
Nec vox missa potest Principis ore tegi. *Ouid.* *V.* Przykład Przełożonych.

Przełożony zły poddánem ßkodliwy.

Grauissimus in imperio morbus est qui a capite descendit. *Cælius Secundus.*
ὁ ἰχθὺς ἐκ τῆς κεφαλῆς ὄζει ἄρχεται. Putere piscis semper à capite incipit.
Nec enim tantùm mali est peccare principes (quanquam hoc per seipsum magnum est malum) quantùm illud quòd permulti imitatores principum existunt. *Cic.*

μῆλα

μηλα κακοὶ φθείρουσι νομῆες. *Homer.* Mali pastores corrumpunt oues.

Vide Przykład Przełożonych.

Przeminąć co.

νεφέλιόν ἐστι καὶ παρέρχεται. *Athanasius de Iuliano.* Nubecula est & pertransibit. *Simile est illud in Psalmo 36.* Vidi impium superexaltatum &c. transiui & ecce non erat; quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.

Przemysł wiele może.

Quid non ingenio voluit natura licere?

Aurumnum sterilis ferre iubetur hyems. *Martial. de vite hyeme racemos ferente, arte conseruatos ex autumno.* εὐθυμοσύνη γὰρ ἀρίστη θνητοῖς ἀνθρώποις, κακοθυμοσύνη δὲ κακίστη. *Hesiodus.*

Industria optima mortalibus hominibus; inertiaverò stultitia, pessima. Thales præuisa industriè vbertate olearū, oliuetum còémit & magnā pecuniā collegit, *&c.*

τί δῆτα χεῖρες ἂν οὐκ ἐργασαίατο; *Interpres Aristophanus.*

Quid denique est quod efficere nequeant manus! *Vel huius exemplo dic:* τί δῆτα γ' ἡ ἀγχίνοια οὐχ εὑρήσει; *A.* Reperire quid tandem nequeat industria?

Przełamawszy rzekł. Strzałeś kredyt u mnie.

Confregisti tesseram. *Apud Plautum in Cistellaria. sic mulier dicit adolescenti:*

Abi, quære vbi iuriiurando tuo satis sit subsidij.

Hic apud nos iam confregisti tesseram. i. *fidem amisisti.* *Tralatum ab hospitali tessera, quam hospites hospitibus dabant, qua exhibita etiam longo interuallo temporis aut loci, hospites & posteri eorum agnoscebantur, & recipiebantur amicè. hac verò amissa vel fracta frustra se in hospitium ingerebant.* *Apud eundem in Pœnulo. Pœnus vt probet se esse Antidamæ filium, ait:* Tesseram Conferre si vis hospitalem, eccam attuli. *&c.*

O mi hospes! salue multùm, nam mihi tuus pater hospes fuit.

Apud Horatium Plano sæpiùs mentito dicitur. Quære peregrinum (*qui te ignorans tibi credat*) vicinia tota reclamat. i. *clamat asserens te semper fingere fractum tibi pedem.*

Przepłynąwszy rozbił się.

ἐν τῷ λιμένι προσκρούσῃ. In portu impingere. *s. ex alto redeundo.* *Sic Seneca ei, qui post vitam honestè & continenter actam, in senectute luxuriari cœpit, dixit:* Nauem in portu mergis. Fallit portus & ipse fidem. *Catullus.*

μὴ ἐπαίρῃ, μή πως τὸ ναυάγιον ἐν τῷ λιμένι γένηται. *Nilus.*

Ne efferaris, ne forte naufragium in portu facias vel fiat.

Sic Charmides Plautinus in Trinummo, vbi audijt filium pergræcatum bona omnia & domi

Ego miser meis periculis, cùm per maria maxima
Vectus capitali periculo, per prædones plurimos
Me seruaui, saluus redij: nunc hîc disperij miser. (*tanquam in portu.*)

ἐπὶ τύχαις τὴν ὑδρίαν. *Aristot.* In foribus vrceum seu hydriam. *s.* fregit. *cùm aquatum profectus cum aqua rediret. Solet & aliter hoc explicari, alio verbo subaudito. V. Indic.*

Przésádzana plonka nie spóro rośćié.

Planta quæ sæpiùs transfertur non coalescit. *Seneca.*

ὲ συμφύῆ τὸ φῦὸν θαμὰ μεταφυτευόμενον. *A.*

Tralata sæpe planta coalescere nequit.

Dictum hoc præter proprium sensum, verum est in multis aliis tralato sensu. Potest & accommodari famulis qui sæpe mutant dominos; discipulus, qui artes vel magistros; ægrotus, qui medicos; amicus, qui amicos; peregrinus, qui loca. &c.

Przéspi śie z zápomnię kłoporu. Sen fołga frasunku.

Záśni/ przyśnić śie co wćśotego/ lćpśego.

θανὼν καθ' ὕπνους φροντίδων ἔσῃ ἄϊχα.

Mortuus in somnis vel sopitus somno absque curis eris.

νεκρὸς ὁρῶν νέκρωσιν ἔξεις πραγμάτων. *Suidas.*

Mortuos videns mortificationem (vacationem) habebis negotiorum. *Vel*

Sopore pressus nil ages negotij. *Nam somnus frater mortis.*

Domitor Somne malorum, requies animi, Pars humanæ melior vitæ.
Placidus lenis fessumq; foues Pauidum leti genus humanum. *Seneca. Herc. Furēt.*

Przéskoczyły pięś ábo kot tén mur. &c.

Si ascenderit vulpes transiliet murum eorum lapideum. *2. Esdræ 4.*

Przéstań ábo przéstay ná málé.

Minimo te facias familiarem. *Seneca.* Viuitur paruo bene. *Horat.*

——Tuta & paruula laudo Cùm res deficiunt, satis inter vilia fortis. *Idem.*

Bene est cui Deus obtulit Parca quod satis est manu. *Idem.*

Viuite contenti casulis & collibus istis,

O pueri——panem quæramus aratro Qui satis est mensis. *Iuuenal.*

Viuitur exiguo meliùs. natura beatis

Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti. *Claudian.*

ὲ ὀλίγων δεῖσθαι, ὰ πολλῶν ἀπολυγχάνει. *Plutarch.*

Qui pauca requirunt, non multis excidunt.

Es modicus voti presso lare. *Persius laudat Cornutum magistrum suum.*

—— Laudato ingentia rura (*i. spernito*) Exiguum colito. *Virg*

Sic Virgilium explicat Turneb. Cerda Pontan. Aliter Muret. hoc modo: i. cùm variæ sint de rebus hominum sententiæ & iudicia, ad euitandas contentiones permitte alios sentire vt volunt, & iudicum eorum laudā; ipse verò quod optimum esse iudicas, amplectere. Eodem modo intelligit idem, similes sententias positas supra sub Znáczey mowi. *vel certè decorum in malos a scriptoribus seruatum ait, qui improbis aptas sententias attribuerunt. quales sunt sen* Łakomy o dobre tylko stoi mienie. *Vide & illud:* Lauda paruam nauem, magnam onera *sub* Lepiéy máło á dobrzé.

Sit mihi quod nunc est, etiam minus, vt mihi viuam
Quod supereſt æui, si quid superesse volunt dij. *Horat.*

Oportet agrum imbecilliorem esse quam agricolam. *Columella.* i. *ne tam vastus sit vt a colendo non sufficiat.*

Vt quisque minimo contentus est, ita fortunatam vitam viuit maximè. *Turpilius.*
Potiùs quàm venias in periculum Seruésne an perdas totũ, dimidium face. *Terent.*
νήπιος ὃς οὐκ ἐνόησεν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός. *Suidas.*
Stultus non intellexit quantò præstantius dimidium toto.
οὐκ ἔρραμαι πλουτεῖν ὅτ' εὔχομαι, ἀλλά μοι εἴη
ζῆν ἀπὸ τ' ὀλίγων μηδὲν ἔχοντα κακόν. *Theognis.*
Non amo diues esse nec opto, sed liceat mihi Viuere paruo, nullũ habenti malum.
Non iam prima peto ——neque vincere certo. *Virgil.*
μακάριός ἐστ' ὀλίγῳ τ' ἐλάχιστα τ' ἀγαπῶν. *A.*
Beatus est paucissima minimaque appetens.
Quod vult habet, qui cupere quod sat est potest. *P. Mimus.*
μὴ βέλε πάντα κρατεῖν μηδ' εἰς πάντα εὐδαιμονεῖν. *Suidas.* Ne velis omnia obtinere, nec in omnibus felix esse.
—— At suaue est ex magno tollere aceruo. *Quidam apud Horatium.*
Ex. *Poëta:* Dum ex paruo nobis tantundem haurire relinquas. &c.
Idem. Vtar, & ex modico quatùm res poscet aceruo Tollam.
ὀλίγα πρῆσσε εἰ μέλλεις εὐθυμήσειν. *M. Antonius Cæsar.*
Pauca age vt quietus & hilaris viuas.
Est proprius panis super omnia mella sùáuis. *Anonym. Rhythm.*

Affine, Kto ná málé nié przéstaié. Co Bóg da. Skromne życie. Przyrodzenie mátem śie obeydźié. Lépicy máto. *& sequens mox.*

Przestań ná swem. Nié zazrzy nikomu. Przéstań ná tem co maß.
Vrodźiłéś śie kuchárzem / nie chćiey być málárzem.
Lætus sorte tua viues sapienter Aristi. *Horati.*
Quod satis est cui contingit, nil ampliùs optet. *Idem.*
Quod adest memento Componere æquus. *Idem.* Gaude sorte tua. *Idem.*
Vltra quàm liceat sperare nefas putato. *Idem.*
Quam scit vterque libens, censebo, exerceat artem. *Idem.*
O fortunatos nimiùm, sua si bona nôrint Agricolæ! *Virgil.*
O bona pastoris! si quis non pauperis vsum
Mente priùs docta fastidiat. *Idem in Culice.*
— Nobis placeant ante omnia syluæ. *Pastor in Bucolicis.* (te mes.
Sine me alliatum fungi fortunas meas. *Rusticus Plautinus.* i. *contentus sum sor-*
Necessitate quicquid est domi, id sat est Habendum. *Plaut.*
Non est beatus, esse qui se non putat. *al.* nesciat. *Seneca P.*
ἰοὺ ἰού· τύχη οἵαν οἵαν τὸν βαλανεύοντ' ἔπεσεν,
ὃς τὸ παρὸν σέργει, ὅτι φρενῶν ἀμῆς φρονεῖ. *Recentiorum est.*
Esto asinus quemcunque asinum sors aspera fecit,
Qui placidè sortem fert miseram, ille sapit.
μὴ ὑπὲρ τὸν πήχυν φρονεῖν. *Lucian. de Philosopho loquens.* Ne vltra peram sapias.

i. *ne sis*

si. ne sis solicitus de pluribus quam tua pera capere possit, seu quantum conditionis tuæ modulus postulat. *Affine est illud Polonicum.* Dość kożić ogoná po &c. poki wiecić.

Ne postules Deus esse. ὑγιείᾳ δ' εἴ τις ὄλβον ἄρδει, ἐξαρκέων πλεόνεσσι καὶ εὐλογίαν προσιθεὶς, μὴ μαίεύσῃ Θεὸς γενέσθαι. *Pindar.* Sanam si quis opulentiam auget, contentus possessionibus, & his bonam famam adiungens, ne quærat Deus fieri.

ἐγκειᾶς παρεοῦσι καὶ ἀλλοτρίων ἀπέχεσθαι. *Phocylides.*

Contentus præsentibus abstineas alienis.

μὴ ἔξω βλέπειν. *Plutarch.* Ne prospicias foras: ne ab alio pendeas.

Rebus & in censu, si non est quod fuit antè,
Fac viuas contentus eo, quod tempora præbent. *Cato.*

εἰ μὴ χρήμαθ' ἕοι καὶ κλήματ' ὡς πάρος ἦεν,
ζῆσον τῆς ἀγαπῶν ἃ τέως σοι ὁ καιρὸς ὀπάζει. *Planudes.*

βύσλα δὲ καρπὸς, οὐ λίθι μέγα στάχυ. *Suidas. vt legit Pierius & vulgò alij.* i. Fructus papyri haud postulat spicam grauem. *Intelligit idem Pierius dictum de homine, qui paruo contentus est & parcè viuens instar eorum, qui papyro tenuiter victitarunt, non desiderat magnas spicas .i. frumenti copiam. alij aliter interpretantur.*

Horatius de se Ode 18. l. 2. Nil suprà (*vltra hæc quæ habeo*) Deos lacessо, nec potentem amicum Largiora flagito, Satis beatus vnicis Sabinis. i. *agro in Sabino a Mæcenate mihi dato.* Romæ laudetur Chios & Samos & Rhodos absens. *Horat.* .i. *lauda istas insulas & tamen potius Romæ maneto quàm eas visas.*

Vtere parte tua. *Martial.* Hæc tam rustica mihi quàm Britannos. *Idem.*

εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης. *Strabo.*

Est opulenta Corinthus, ego ast fuerim Teneates.

Σπάρταν ἔλαχες, ταύτην κόσμει. *Cic. ex Euripide.* Spartam nactus es, hanc orna. λακωνίζειν. (*mitto nunc alias verbi notiones*) Laconum more vitam agere. *apud quos filius quiuis patris sui artem exercere debuit. Herodotus. Idem apud Sinenses fieri scribit Ioan. Consaluus & apud Indos Petrus Iarricus.* ὑφ' ἅρμασιν ἵππος· τὸν δ' ἀρότρου βοῦς. *Pindar.* Currui equus, aratro bos. *f. aptus vel iungendus.*

δεῖ μανθάνειν τὴν τοῦ πατρὸς τέχνην. *Dion. Chrysost.* Oportet discere patris artem. *f. filium.* Bos cùm sis, ne optes ephippia. *Ex Horat. Sic Lupus malè multatus reprehendit seipsum, quòd cocus cùm esset natus, voluerit agere medicum. apud Gabriam. & cantorem vel tibicinem apud Æsopum.* Vtiè byłeś moy oyćiéc śpiéwaiąc: áni ia bede.

μητρὸς δούλευσα γυνὴ δέσποινα γένοιτο. *Epigram Palladæ.*

Si qua ancilla semel fuerat, non sit domina vnquam.

Fortunam velut tunicam, magis concinnam proba, quam longam. *Apuleius.*

χαλάζης δ' ὢν, μήποτε χερσαῖος γένῃ.

Terrestris esse ne velis, qui es maritimus. *Ex Æsopi apologo de Cancro in terram egresso & à vulpe deuorato. Potes etiam inuertere, de terrestribus vsurpans.*

χέρσαῖος ὢν, μήποτε θαλάττιος γένῃ.

Terrigena qui es, marinus esse ne velis. *aliter inuertit Hermolaus B.*

ὀπίσω τῆς σῆς ἁμαξῆς, τῶν δ' ὄνων ἀδὲν μέλει.

Asinis relictis vtitor curru tuo. *Vel* Nil cura asellos vehitor in curru tuo. *Gallinam auriferam quidam, ouis aureis non contentus, massam auri sperans, occidit, & nil inuenit. Æsopus.* *Epimythion addit Planudes:* δεῖ τοῖς παροῦσιν ἀρκεῖσθαι καὶ ἀπληστίαν φεύγειν. Oportet præsentibus contentū esse & insatiabilitatem fugere. Contenti sumus (*vel simus*) hoc Catone. *Augustus apud Suetonium.* i. *Contenti sumus præsentibus qualiacunq; sunt. vt ipse Suetonius explicat. Vel.* Hoc Catone. i. *præsenti statu Reipub. in qua Cato fuit, qui mutari eum noluit. Sic Beroald. ex Macrobio. Aliter Marcell Donatus.* Hoc Catone. i. *morum correctore & Vrbis moderatore. (*ipsum *verò intellexit Augustus) sicut Cato faciebat constanti fimè ferens omnes varietates & mutationes in Reipublica.* Sors est tua cuique ferenda. *Mamilius.* τὸ παρὸν εὖ ποιεῖν. *Plato, vel* εὖ τίθεσθαι. *Cratinus.* Quæ adsunt boni consule. Præsentibus contentus esto.

μήποτε λυπήσῃ σε, τὸ μή σε τυχεῖν δοκῶν, ἀλλὰ
τέρπου πᾶσιν ὁμῶς, οἷς δίδασι θεός. *Làërti.*

Nunquam tristeris, quòd rem aliquam non assequaris, sed
Delectare simul cunctis, quæ tribuit Deus.

Dicimus Hos quoque felices qui ferre incommoda vitæ,
Nec iactare iugum, vita didicêre magistra. *Iuuenal.*

αὐτὸς πενωθεὶς τοῖς ἔχουσι μὴ φθόνει.

Ne pauper ipse effectus inuide habentibus.

μὴ φθονεῖς ἀγαθῶν ἑταροις, — ὁ φθονεῖ μήνη πολὺ κρείσσονι ἠλίῳ αὐγαῖς.
ὁ χθὼν ὀρεσσικίς ὑψώμασι νέρθεν ἐοῦσα, ὁ πόντιος πελαγεσσιν. &c. *Phocylid.*

Ne inuideas bona socijs. Nō inuidet luna multò præstantioribus solis radijs.
Nec terra infrà sita, altis cœlis, Nec fluuij mari.

Vas paruum plenum, maiori pleno plenitudinem non inuidet, quia sat habet. Asinus Æsopi inuidebat equo pabulum copiosum & ornatum splendidum, sed eundem occisum in prælio cernens, mutauit sententiam & se beatiorem illo censuit. Camelus petens à Ioue cornua & auribus priuatus est. Gabrias. Pauo à Iunone postulans vocem suauem luscinię, audijt.

Fatorum arbitrio partes vobis sunt datæ,
Tibi forma, vires aquilæ, luscinię melos.
Augurium coruo, læua cornici omina,
Omnesque proprijs contentæ sunt dotibus.
Noli affectare, quod tibi non est datum. *Fàërnus.*

Similis est Epicteti Græci sententia, quam quia longior est Latinè tantùm pono. Memento te actorem esse dramatis (comœdiæ vel tragœdiæ) talis, quale magistro (*i. Deo*) placuerit. Si mendicum te esse voluerit, eam quoque personam industriè repræsentes; ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est,

impositam

impositam personam aptè effingere, eam autem eligere alterius est. (*s. Dei.*) *Et Quintilian.* Hoc mihi paululum terræ & humilis tuguri rusticum culmen æquitas animi regnum fecerat, satisque diuitiarum erat nihil amplius velle.

Si qua sede sedes, & ea est tibi commoda sedes,
Illa sede sede, neq; ab illa sede recede. *Anonym. rhythmicus.*

Dum ludus bonus est, mox ipsum abrumpere præstat. *Garner.* Przestań zć dobrego bcześcia. *Affine præcedens &* Pilnuy swego. Nie każdy zna co mu zdrowo.

Przestań też kiedy. Odpocznij sobie. Nie tak pilno.

Manum de tabula. *s. tolle. Cic. supra. sub* Pilność wczćsna.

Sed nunc dilatis auerte negotia curis
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit Per totam cessare diem? *Iuuenal.* *Su Cic.* Quando nihil ages? Hoc ipsum nihil agere delectat. Artifices oculos fessos recreare solent in lucem prodeuntes. *Seneca.*

Dona præsentis rape lætus horæ, Linque seuera. *Horat.*

Huc illa Chremetis: Nullum remittis tempus &c. *sub* Práconwity.

Interpone tuis interdum gaudia curis. *Cato.*

Φρονίζει δεκὰ τέκνε ὅπι καιρὸς χάρμα δ' μίσγε. *Mylius.*

Catena negotiorum abrumpenda est si explicari nequeat. *Seneca.*

πηδάλιον ὑπερ καπνὸ καθιέι ἢ κρέμασον. *Hesiodus.* Temonem (*aratri vel nauis*) supra fumum pone suspende. Nie polednia. Contrahere vela i. *reprimere se & remittere conatum ac moderationem adhibere. Henr. Steph. ex Cic. Horat.*

ὅπι καλάμης ἄρουρας. *Suidas.* In culmo aras. *Auidis agricolis dictum, qui solum cultura perpetua exhauriunt. Transfertur ad alia, vt ad eos qui ingenia perpetua commentatione, qui amicorum benignitatem assidua postulatione exhauriunt. &c.*

τὰ δυσφόρων μεριμνῶν χαλινὸν λύειν. *Pindarus.* Intolerabilium curarum funiculus abrumpendus. *Affine,* Odpoczynek.

Przestánek złego ábo od złego namilßy.

ἀνάπαυσις ἐστι τῶν κακῶν ἀπραξία.

Benè feriatis à malo, dulce otium. V. Sumnienie dobre.

Przestáwßy ná nádzieí / ná śnić / ná obietnicy. Myśla będzieß zażywał.

Omyliß śie. Ten ći śie sen nie wviáwi. Przez sen bogáty *&c.*

Somnio beatus. *Cic. qualis pastor Theocriti somnians se habere multas oues & capras. Item Luciani Mycillus diuitem se esse somnians.*

κύων ἀγρὰν ὀνειρώτων. Canis prædam somnians. *s. inanis est.*

κύων ἀγρὰν μαίευται. *Theocrit.* Canis prædam ariolatur. *s. dormiens.*

πᾶσα κύων ἄρδην μαίεύεται, ἰχθὺς κήτεων. *Idem.*

Somnia cuncta canum panes, ego somnio pisces. *Piscator ait.*

ἑαυτῷ ὀνειροπολεῖν. Sibiipsi ex somnijs diuinare.

— ὅσα ψεύδονται ὄνειροι! *Homer.* Quam multa mentiuntur ſomnia!
ὅσσα ἐν ὀνείρῳ βλέπεσθαι. *vel* φάνεσθαι. *ex Theocrito.*
Quæcunque in ſomnis videntur, vel apparent. ſ. *inania ſunt.*
Heu magnum alterius fruſtra ſpectabis aceruum, (colit agrum.
Concuſſaq; famem in ſyluis ſolabere quercu. *Virg. ei dicit qui ſtrenuè non ex-*
Sed nemo dabit, fruſtra egomet mecum has rationes deputo. *Terent.*
In Captiuis Plauti Paraſitus enumerat multa obſonia, laridum, piſces, porcinam, agninam, pullos gallinaceos, ſcombrum, mollem caſeum, &c. quæ vult ſibi parari ab Hegione diuite ob nuntium lætum quem ferebat; cui ille:
Nominandi iſtorum tibi erit magis, quam edendi copia Hîc apud me.
Affine, Vlić wß; ſtko śie wyićwi. Omylitá go nádźićią. Sen márá.

Przéßłe látá chwalemy, niniéyße gánіemy.
ἀεὶ τὰ πέρυσι ἐκλίω. *Diogenian.* Semper ſuperiorum annorum meliora.
——— Laudator temporis acti Se puero. ſ. *ſenex. Horat.*
Διαμελεῖσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες. ἀναμιμνησκόμενοι γὰρ ἥδονται. *Ariſtot. de ſenibus.* Nunquã ceſſant præterita narrare, recolentes enim ea lætantur. *Sic Menedemus Terentij filium caſtigans ait:*
Ego iſtuc ætatis non amori operam dabam,
Sed in Aſiam abij — atq; ibi Simul rem & gloriam armis belli repperi.
εἰ παλαιοὶ κρείττονες ἡμῶν ἦ ἐγὼ ἐμαυτῷ θεῶν οἰκοῦντες. *Plato.* Antiqui meliores nobis & propiores dijs degentes.
Ætas parentum peior auis tulit
Nos nequiores, mox daturos Progeniem vitioſiorem. *Horat.*
Huc ſpectat fabula de aureo ſeculo ſub Saturno laudatiſſimo & felicißimo rege. de quo Virg. Ecloga 4. & 1. Georgic. Lucret. l. 5. Ouid. 1. Metamorphoſ. Heſiodus. & tot alij.
Vide Dawnośc ſtárе záłecenie.

Przéßłe przypadki, ſtoią zá świadki. Przéßłe przygody, bronią od ſzkody.
Conſilium futuri ex præterito venit. *Seneca.* Ex præteritis æſtimari debent præſentia. *Quintilian.* διδαξίς ἐστι τῶν παρόντων τὰ πέρυσι. *A.* Doctrina ſunto præterita præſentium.
Diſcipulus eſt prioris poſterior dies. *P. Syrus.*
Nunc ſcio quid ſit amor. ſ. durus, ſæuus, barbarus. &c. *Virgil.*
νῦν ἔγνων τὸ ἔρωτα, βαρὺς θεός. *&c. Theocrit.*
Nunc cognoui amorem, grauis ſæuus eſt deus.
Nunc ego & illam ſceleſtam & me miſerum eſſe ſentio
Ah! vix tandem ſenſi ſtolidus! *Terent.*
ἐνίοις τὰ καινὰ τῆς παλαιᾶς τεκμαίρεται. *Sophocles.* Sapiens noua ex veteribus conijcit. i. *ex præteritis præſentia vel inſtantia.*
Affine, Po ſtrodźié. Co záßłodźiło. Bro śie ná goracem.

Przétoć nié ryćy. *Ruſſi dicunt* Prétoćiém nié ryćyt / áno gō niet. *Vide* Toć to ieſt.

Przéz poſty wilk nié tyié.

μόγις ἐκφρέαθη χαρτὶν ἀλλοτρίας τραφείς, *A.*

Rarò eſt ſatur, aliena quem nutrit manus. *E Gallicis Garner.*

Auditis (vel Narratis) epulis quis ſatur eſſe queat?

Sic Plautus iocatur ſpectatoribus ieiunis dicens : Saturi fite fabulis.

ὅπστ' ἐκορέαθη ἄγα λύκος καθορῶν. *A.* Satur eſſe viſa nō poteſt lupus capra. Delegationem iſta res non recipit. *Seneca.* Przéz poſtá/ namieſtniká / ábo cudzem ſtáránicm tego nié ſprá wiß. *Vide allata ex Gellio ſuprà ſub* Cudze oko *&c.*

Przéz ſpáry patrzy. Widźi nié widzac. Przéglada.

ἀλαοσκοπή. *Suidas. Etymolog. ex Homero.* Cœca ſpeculatio, *cùm ij qui inſpectores eſſe debent, nihil vident, aut conniuent.*

ἀλαοσκοπὴν ἔχειν. Cæcutire vel inaniter ſpeculari *dicitur cuſtos ſupinus.*

Rectè hìc dicetur ἀλλοτρίοις ὄμμασι θεωρεῖν. Alienis oculis aſpicere.

τυφλὸν φανῆναι πάγκαλον πέλει λίαν. *Suidas.*

Cœcum videre eſt omnium pulcherrimum. *Forte ideò quòd facile aduertat fraudes eorum qui in præſentia eius peccant, rati eum verè cœcum eſſe, vt ille qui ſe dormire fingebat. Alij legunt :* τυφλὸν φάνεσθαι πάγκακον πέλει λίαν. *i. peſſimum vel miſerrimum eſt. Sic Volſius. ſed ſenſum nullum prouerbium olentem hìc video.*

μύσταξ φέρειν. *Ariſtides.* Conniuendo ferre.

Przézwiſko podte/ cnoćié. dowćipowi/ nié wádźi. Przézwiſko gorßem áni lépßém nikogo nie vczyni. Jáko zwat táko zwat.

τὸν δοῦλον εὐτυχῆ τίθησι δ Δαφθερᾶ. *Euripides.*

Seruile nomen ex bono haud faciet malum.

ἐν γάρ τι τοῖς δούλοισιν αἰσχύνη φέρει
τὸ σῶμα, τἄλλα πάντα τ' ἐλεύθερον. *Idem.*

Vnum ſeruis verecundiam affert Cognomen, cætera omnia cum ingenuis cōmunia.

Cicero cùm ad honores accederet, monebatur ab amicis vt hoc nomen abijceret, vel immutaret, reſpondit glorians, eniſurum ſe vt hoc nomen Scauris & Catulis illuſtrius redderet. & cùm Quæſtor in Sicilia donum diis argenteum dedicaret, inſcripſit initia duorum nominum Marc. Tull. & tertij loco Ciceris granum ſculpi iuſſit. Apud Plutarch. qui item dicit, ideo Romanos cognomina Cæcorum, Syllarum, Ruforum, Claudiorum & ſimilia non repudiaſſe, vt aſſuefacerent ciues nullum vitium corporis probroſum vel contumelioſum ducere.

Przodźi ſtárzec zły potomék ßpécí.

ἄτιμα τέκνα αἰσχύνει πατρός. *A.*

Inhoneſta proles dedecus honeſti patris.

Vtcunque

Vtcunque defecêre mores Dedecorant bene nata culpæ. *Horati.* .i.
Quando à bonis moribus desciscunt posteri, nobilitatem maiorum moribus improbis maculant. Mores maiorũ laudant, eosdẽ lutulant quos collaudãt. *Plaut.*
Si bono sunt genere nati, si sunt ingenio malo,
Suapte culpa degener (al. degenere) capiũt genus, ingenuũ improbãt. *Idẽ.*
Sic legit Lambin. alij aliter.
ζῆν αἰσχρὸν αἰσχρῶς τοῖς καλῶς πεφυκόσι. *Sophocles.*
Natis honestè, turpe viuere turpiter.

Przodkowáć wéztem nié wielka chwałá.

ἐν τοῖς πονηροῖς πρωτεύειν ὀλίγον κλέος. *A.*
Laus nulla primus (princeps) improborum si audias.
Aleator quantùm in aleæ arte est, tantò est nequior. *P. Syrus.*
ὁ ἐν κακοῖς ἐστὶ κακίων. *A.* In scelere quò præstantior es, hoc nequior.

Przodkuié. Przédni.

Ducit agmen. *Cic. Plini. Virg.* Ducit familiam. *Cic. i. principem locũ obtinet. Muret.* κορυφὴν ἕλκειν. *Aristophan.* Ducit funem. *Horatius ait:* Tortum ducere funem. *i. primas tenere, regere, tralatum a ludis & choreis.* *Sic Terentius:*
Tu inter eos restim ductitans saltitabis. Bedźieß rey wodźił. *Et Virg.*
Sacra canunt funemque manu contingere gaudent.
ὁ Δάφνις παρὰ ποιμέσι πρῶτος ἐγένετο. *Synes. ex Theocrito.*
Daphnis inter pastores primus euasit.
πρωτεύειν: τὰ πρῶτα φέρειν. Primas agere: primas ferre. πρωταγωνιστὴς. Primus in certamine. πρῶτος καὶ δεύτερος καὶ τρίτος *Hesych.* Primus, secũdus, tertius.
ἀνδρῶν δ' ἐν Πτολεμαῖος ἐνὶ πρώτοισι λεγέσθω,
καὶ πυμάτος καὶ μέσσος, ὁ γὰρ πρεσφερέτατος ἀνδρῶν. *Theocrit.*
Ex hominibus Ptolemæus inter primos celebretur,
Et postremus, & medius, vtpote præstantissimus virorum.

S. Chrysostom. Homilia 6. de Pœnitentia, laudans Psalmos Dauidis in Ecclesia præ aliis diuinis libris frequentatos, immo quotidie sæpiùs legi & cantari solitos, verba illa, Primus & medius & nouissimus est Dauid, *repetunt sæpies,* πρῶτος καὶ μέσος καὶ ἔσχατος. ἓν ἦρ ἐν ὥραις καὶ εἷς ἥλιος ἐν ἀστράσιν. *Basilius de Gregor. Nazian.*
Ver vnicum in partibus anni, & vnus sol in astris. *i. præcellit.*
εἷς πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσι.
Solus sapit, reliqui sunt vmbræ volantes. *Cato senior de Scipione seniore. Plutarch.*
ὀφθαλμὸς ἀναπολῆς Oculus orientis. *Iulianus de Damascio.*
ὀφθαλμὸς οἴκου. Oculus domus, familiæ *Aeschylus de Oreste.*
κορυφαῖος *Plato. Arist.* Coryphæus. *Cic.* Antesignanus seditiosorum. *Ammian.*
De meliore nota. *Catull.* Optimæ notæ vinum. *Cic.*

ἀνδῶν μυστῶν. *Euripides.* Luscinia Musarum. i. *præcipuus. de Palamede.*
πολλῶν ἀνάξιος ἄλλων. *Homer.* Multis alijs par. *Vel*
πάντων ἀνταξιος ἄλλων. Omnium aliorum instar.
ἄξιος ὀβελίσκου & ἄξιος τῆς παιδός. *Suidas.* Dignus obeliscō & omni re.
πᾶσιν τοῖς κριταῖς νικᾷ. *Aristides.* Omnibus iudicibus vincit.
Athletæ comitiorum: athletæ pecuarij. *Varro. i. præcipui.*
ἀθληταὶ τῶν καλῶν ἔργων. *Demosthen.* Principes præclarè gestorum.
Omni exceptione maior. *Iustinian. Budæus.* Primæ classis & classicus. *Gellius.*
Quasi in balneis locum (*primum*) occupauit. *Tertullian.*
ἄλφα pro primo vel præcipuo in quouis genere. *sicut hæc littera prima in alphabeto. qua de re est apud Platonem disputatio.* *Plutarchus etiam in Symposiacis varias esse principatus causas eruditas affert.* Alpha Penulatorum *Martial.* *Hermes Vid.* Ἑρμῆς.

Przodkow wády potomkom szkodzące.

ἀγαθοῦ γὰρ ἀνδρὸς κἂν θεραπόντος ἀγχίνους τις ᾖ,
ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά. *Euripid.*
Deijcit (*seruili animo esse facit*) virum etiam audacem,
Cùm conscius est matris aut patris malorum.

Hinc Narcissus libertus spretus est a militibus, supra fol. Omni czymés był.
Huc facit illud Cicer. Quiesce tu cuius pater cubito ferè nangere solebat i. *salsamentarius erat.* ὃ πατὴρ τῷ ἀγυιᾶι ἀποσωσαμένῳ, τῇ χειρὶ ἀφορμᾶσθαι εἰς ἁλίπασα. *Eustath.* manu occupata in salsamentis.

ἀλλ' ὁ μὲν αὐτὸς τῖσε κακὸν χρέος, ὃς δὲ φίλοισιν
ἄτην ἐξοπίσω παισὶν ἐπεκρέμασεν. *Theognis.*

Sed alius (*improbus homo*) ipse soluit malam debitam, alius verò caris
Pœnam postmodum (*luendam*) liberis appendit.

Sic Horat. Delicta maiorum immeritus lues Romane.
Nam quod nos legimus Exodi 20 Deuteron 5. cap. & alibi sæpe in SS. libris, Deum vlcisci peccata parentum vsque ad quartam generationem; *id quod Ethnici senserunt, & expressè habet Plato & Plutarch.* De fera numinis vindicta. *vbi refert feminam Græcam generato nigro infante adulterij postulatam, sed re examinata repertam quarto gradu ab Æthiope procreatam.* *Non temerè etiam interrogarunt Christum discipuli apud Ioannem 9.* Quis peccârit, cœcus an parentes eius, vt talis nasceretur?

κοὐδὲν γὰρ τοκέεσι τέκνων κλέος, ὡς τοκέεσσιν
ὧν τοκέων. ξυνὴ δὲ χαρὴ, καὶ ξυνὸν αἰσχος. *Nazianzen.*

Vt parentum gloria filijs honori est, ita parentibus
Filiorum (*gloria gloriam affert*) Cōmunis gratia commune probrū (*vitiū*)

Przysyniać trzeba chléba do chléba.

ὃς δ' ἐπ' ἐόντι θέρει, ὁ δ' ἀλιξέμεν ἀσπετα λαιῶν. *Hesiodus.*
Qui verò ei quod est addit, is effugiet atram famem.

Laus (*vel Res*) noua nisi oritur etiam vetus amittitur. *P. Syrus.*
ἂν μὴ προσαύξῃς νέαν, ἀπολέσεις τὸ παλαιόν. *A.*
Detrahere videtur prioribus qui non adijcit aliquid. *Quintilian.*
De magnis diuitijs si quid demas, plus fit an minus? *Plautinus pater interrogat filium profusiorem.* *Respondet filius*: Minus pater.

Przydátek nie ſtoi za dátek. Giupſtwo przydatek nieć abo robic zá ſtátek.
Liſt ogon nie idźie w towar/ nie vydźie zátowar.

πάρεργον ἔργον ποιεῖσθαι *Ex Platone, Galeno.* Acceſſorium operis loco agere. *ſtultitia eſt ex Polybio.* *Sic Nazianzen.*
ἔργον πάρεργον ἀδαμῶς ἔργον λέγω.
Opus ego non voco, quod acceſſorium eſt. *Et Agathon apud eundem.*
τὸ μὲν πάρεργον ἔργον ὡς ἡγούμενοι,
τὸ δ' ἔργον ὡς παρεργον ἐκπονούμενοι. (mus.
Operis habemus in loco accessorium, Et instar accessorij opus absolu-

Sapienter Pior monachus, roganti, cur ambulando cibum caperet, respondit: ὅτι ἐ βούλομαι τῷ ἐρώμενῳ ὡς ἔργῳ χρήσασθαι, ἀλλ' ὡς παρέργῳ.
Quia nolo cibo vacare tanquam operi, sed tanquam accessorio, obiter agendo.
ἀπὸ τῶν πραγμάτων τὴν εὐωχίαν σεμνύῃ, *Aristides.* A bellarijs epulum cómendare. *rei principali ex additamento laudem querere. ſ. ineptum eſt, quia hoc illud non adaquat.*

Przydátek podczas ſtoi za dátek, abo lepſzy niż dátek.
Lepſze wćty niż obiad.

Mantiſſa vincit obſonium. *Lucil. Feſtus.* Cùm additamentum maius vel melius eſt *principali translatum a mercatura, vbi merci aliquid manu tenſa (i protenſa, extenſa, & proiecta, vnde manteſa. Scalig.) adijcitur.*
τὸ ἐπεισόδιον πολλαπλάσιον τοῦ κεφαλαίου. *Baſilius.*
Additititium maius capitali vel accessorium principali. *apud IC.*
πολλαχοῦ τὰ πεπερωμένα ἀπὸ χαλκοῦ ὁ βασιλεὺς, ὡς προπίνει. *Vlpian. Rhet.*
Sæpe etiam ipſa pocula aurea donat rex, quibus propinat.
Quadrat iocus Polemonis. Łepſzy abo droższy wezćł niż powroz. *de furante bouem ſuo tractum, nodi enim nomine bouem intellexit.*
τὸ προοίμιον τῶν ἐν Χαλκίδι δείπνων, χαριέστερον τῶν ἐν ἄστει παραθέσεων. *Hegeſander.*
Proœmium cœnarum in Chalcide (*oppido*) ſuauius eſt quam totus in vrbe (*Athenis*) apparatus. *Parasitus apud Athenæum dicit.* *Protogenes pinxit accuratè Satyrum ſupra quem appendit inſtar perdicem appoſuit, quam, cùm magni homines quam opus ipſum mirarentur, & perdices viuæ aduolarent, deiecit, velut operi ipſi melius cuſtodiri.* *Strabo.* *Affine*, Wiekſza honorá niż ſłodoſć.

Przygoda pewna przyiaciol i nie przyiaciol proua.
Nieſzczeſcie pokazuie / kto prawdziwie miłuie.
Amicus certus in re incerta cernitur. *Ennius apud Cicer.*

Omni

Omni tempore diligit qui amicus est, & frater in angustijs eõprobatur. *Prou. SS. 17.*
Non agnoscetur in bonis amicus, & nõ abscõdetur in malis inimicus. *Ecclesiastic. 12.*
Is mihi amicus est, qui in re dubia, re iuuat, vbi re est opus. *Plaut.*
Deerere illum & deiuuare (*non iuuare*) in rebus aduersis pudet. *Idem.*
Paucos amicos rebus aduersis proba. *Ausoni.* Nunc tempus
Dum trepidæ res & medicinam vulnera poscunt. (*Silius.*
Is locus officio, cùm cessant prospera, cumq; Dura ad opem fortuna vocat—
Fidem secunda poscunt, aduersa exigunt. *Seneca Agamemn.*
παῦροί δ' ἐν πυῳ βροτῶν περὶ καιρὸν μεταλαμβάνειν *Pindarus.*
Pauci homines in erumna fideles sunt laboris participes.
ὁ χρὸν δ δείκνυσι φίλον. *Aristot.* Tempus indicat quis verè amet.
Φίλοις ἀτυχῆσιν ὁ αὐτὸς ἴσθι. *Periander.* Amicis infelicibus eundem te præbe.
Scilicet vt fluuum spectatur in ignibus aurum,
Tempore sic duro est inspicienda fides. *Ouid.*
κρίνει φίλους ὁ καιρὸς ὡς χρυσὸν τὸ πῦρ. *Menander.*
Probat ignis aurum velut amicum occasio.
τὸ χρυσίον ἐν τῷ πυρὶ δοκιμάζομεν, τοὺς δὲ φίλους ἐν ταῖς ἀτυχίαις διαγινώσκομεν *Socrates.* Aurum in igne exploramus, amicos autem in aduersis dignoscimus.
Non facile diiudicatur amor verus & fictus, nisi aliquod incidat eiusmodi tempus, vt quasi aurum igne, sic benevolentia fidelis aliquo periculo perspici possit: cætera sunt signa communia. *Cic.*
παύρους κηδεμόνας πῆχυς ἔυροις καὶ ἑταίρους,
κείμενος ἐν μεγάλῃ ψυχῆ ἀμηχανίῃ *Theognis.*
Paucos propinquos inuenias fidos socios, Positus in magna animi angustia.
Tempore felici, non cognoscuntur amici,
Sorte patet misera, quàm sit dilectio vera. *Garner. ex Anonymo.*

Affine, Przyiaćiel fałßywy. Przyiaćiele zá ßcześćiem idą.

Przygody ćudzáia mieszgody. Przygody náßza zgody.

Powiádaią przygody gáßa prywatne między dy.

Commune periculum concordia propulsandum est. *Tacit.*
Συνάγει γὰρ αὐτοὺς κακὰ, ὅταν ἢ ἅπαντα βλαπτόμενα ἀμυνῶν. *Aristotel.* Conciliat homines malo, quando vtrique parti inimicorum noxia occurrunt. *nam eos conspirare faciunt ad resistendum & repellendum.*
Graeci discordes exigente hoste faciunt συνεστιασιν .i. conspirationem concordem *sic dictam à Cretensibus qui id in more habebant. Plutarch.*
apud Carthaginenses & Gallos bellare inter se solitos, imminente Alexandro, iunxisse arma ad resistendum ei.
Ἀλλὰ καὶ, ὡς κοινωνὸς συμφορῶν ἐγνώσθη (*al.* ἔζευξε.) *Nazianzen.* Molionidæ, quos socieras periculorum notos fecit, (*al. coniunxit*) *Plutarchus ait, Molionidarum corpora in vnum coaluisse existimatum fuisse. Scorto al. Scorus Dacorum dux, vo-*

lens suos reprimere à Romanis bello ciuili distractis lacessendis, duos canes publicè commisit, quibus acriter pugnantibus lupum repente obiecit, quem illi emissa priuatarixa mox inuasére & confecere. Rhodigin. Fulgosus. *Lydi & Medi ad pugnam instructi Eclipsi solis obortæ, aciem reliquerunt, & amici facti discesserunt. Herodotus.*

Otio discordiæ nutriuntur: at vbi necessitas incubuit, postpositis priuatis odijs, in commune consulitur. *Orosius.*

τὰ παραπλήσια ἢ ἴσα τὰ ἀμφοῖν πάθη εἰς εὔνοιαν. *Philostrat.* Simles & æquales vel eædem calamitates duobus (*accidentes*) ad beneuolentiam (*mouent.*)

ὅσοι ἂν κοινωνῶσιν συμφορῶν, ἀγαπῶσι ἀλλήλους, τὸ ἔλεον δὲ ἐλπὶ ἀνταδιδόντες. *Idem.* Qui iisdem malis communicant, diligunt se vicissim, misericordiam misericordia rependentes. Vt captiui, naufragi, ægri &c. Spolnanedzá wiążę ludźi.

Nicias & Alcibiades principes Athenienses dissidentes, cùm alteruter eorum de exilio periclitaretur, conspirantes exilium Hyperbolo conscisuerunt. Plutarch.

Przygody po ludźiach nie po drzewach chodzą.

κινδυνοι ἀνθρωπον μᾶλλον ἢ δένδρα διαδέχεσθαι πέλει βροτούς. *A.*

Pericula homines per meant non arbores. *Sic Cc.* Omnibus fortunæ telis proposita est vita nostra. V. Człowiekiem śieżnay. Co mnie dźiś.

Przygodźi śie to. Każda rzecz ná co śie swego czásu przygodźi.

τὸ σοκοῦν ἀχρήσιμον, ποτ' ἔσαι χρήσιμον. *A.*

Quod inutile tibi videtur, olim erit vtile.

Tam malè nil cusum quod nullum prosit ad vsum. *Anonym.*

Sordida, sed gelido non aspernanda decembri. *Martial. de veste crassa villosa.*

Vide Schowáć nic ßkodźi.

Przyiaćiel chlébowy / stołowy / niepéwny.

Przyiaćiélá chleb dostánié / lecz táki predko vstánié.

Est amicus socius mensæ & non permanebit in die necessitatis, *Ecclesiastici 6.*

πολλοὶ τραπέζης καὶ ἀληθείας φίλοι. Sũt veri amici pauci, at escis plurimi.

Hunc quem cœna tibi, quem mensa parauit amicum,
Esse putas fidæ pectus amicitiæ!
Aprum amat, & mullos, & sumen, & ostrea, non te;
Tam bene si cœnem, noster amicus erit. *Martial.*

Talis amicitia Græcis est χύτρας φιλία. Ollæ amicitia. *de eadem illud est:* ζᾶ χύτρα; ζῇ φιλία. Feruet olla? viuit amicitia.

Captum te nidore suæ putat ille culinæ, Nec malè coniectat. *Iuuenal.*
Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugum pariter dolosi. *Horat.*
Errat qui amicum quærit in atrio, probat in conuiuio. *Seneca.* Cui τὸ λιτὸν ὕδωρ ἡδύ. *Athenæ* Suauissima est aqua quæ manibus infunditur prægustorum. βαλὲ ἐς κοφινας, ὡς χαλεπὸν ἐστιν οἱ φίλοι οἱ φαινόμενοι παραζήμια, ἐς πέλαγος

πράττῃ ὡς ἐδ. *Aristophan.* Abijce ad coruos. quàm molesti sunt amici apparentes statim, cùm alicui res sunt proſperæ.

Tales Eupolis. σὺν μὲν τάγλωσσον ἐς μὲν τ' ἄρισον φίλως. *vocat.*

Veros amicos prandij & sartaginis.

Hi diligunt amicum, ὡς λύκος ἄρνα φιλεῖ. *Socrates.* Vt lupus ouem diligit.

Sic Torua leæna lupum sequitur, lupus ipse capellam,
Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *Virg. ob suum commodum.*

Przyiaciel dobry ktory dogodzi / mé daley tedno pokt ście godzi.

φίλος μέχρι βωμῶν. *Plutarch.* Amicus vsque ad aras .ſ. *debet esse.*

Vide sub Prawde nád przyiaćielá przekłáday. *Illustrat hoc ille Senarius.*

δίκαιος εἶναι μᾶλλον ἢ χρηστὸς θέλε. Magis esse iustus quàm sùáuis elige.

Phocion rogatus à genero de pecunia reo, vt sibi in iudicio patrocinaretur respondit, se generum sibi ad honesta & iusta adsciuisse & discessit. Plutarch.

Przyiaćiel do przyiaćicla idźie choć niezáproßony.

ἄκλητοι κωμάζουσιν εἰς φίλους φίλοι. *Suidas. Eustathi.*

Non vocati conuiuaturi veniunt ad amicos amici.

αὐτόματοι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴασιν. al. ἴασιν.

Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum. *Plato apud Athenæum.*

μυκωνίων δίκην. Myconiorum more. ſ. *accedere ad conuiuium vicini non vocatum. ita enim mos erat Myconiis. Zenodot. Hinc* μυκόνιος γείτων. *Suidæ.* Myconius vicinus. *Talis apud Terent. Phanias de quo Chremes ait:*

Monere oportet me hunc vicinum Phaniam.
Ad cœnam vt veniat. ibo visam si domi est. *(Postquam inspexit addit.)*
Nil fuit opus monitore, iam dudum domi
Aiunt præsto apud me esse: egomet conuiuas moror.

Parasiti etiam tanquam humiles & viles amici omnium ad quoſuis veniunt inuocati, & se conuiuiis inserunt. Sic in Captiuis Ergasilus ait de se:

— Inuocatus esse soleo in conuiuio — nos Parasiti
Quos nunquam quisquam neq; vocat, neq; inuocat. *In Sticho item Gelasimus ingenioſè lepidè & multis se insinuat in conuiuium duorum. actu 4. scena 2.*

ἀγαθὸς πρὸς ἀγαθοὺς ἀνδρας ἑστιατόμενος ἦκον, κοιναὶ γὰρ τὰ τῶν φίλων. *Athenæ.* Bonus ad bonos viros conuiuaturus veni. Nam omnes res amicorum communes.

Przyiaćiel do przyiaćicla zalet nié potrzebuie.

ὁ δεῖται ὁ φίλος πρὸς φίλον τῆς ἀποδοχῆς. *A.*

Amicus ad amicum commendatione non eget.

Sic Martialis mittens librum suum amico dicit:

Vis commendari sine me cursurus in vrbem.
Parue liber multis? an satis vnus erit?
Vnus erit mihi crede satis — Iulius. &c.

Protinus hunc adeas, primique in limine tecti &c.

— Vos dices, Marcus auere iubet.

Hoc satis est. alios commendet epistola. peccat

Qui commendandum se putat esse suis.

Sic S. Paulus 2. Epist. ad Corinth. c. 3. Nunquid egemus (sicut quidam) commendatitijs epistolis ad vos aut ex vobis? Epistola nostra vos estis. &c.

Przyiaćiel fałszywy w nieszczęściu odbiéży. Przyiaćiel w przygodzie zadki.

Cùm fortuna manet, vultum seruatis amici,

Cùm cecidit, turpi vertitis ora fuga. *Petroni.*

Simile est illud Ouidij. Donec eris felix. *Item.* Dum iuuat. &c. *Et Vulgare:* Tempore felici. *sub* Przyiaćiélé zá szczęściem idą.

At vulgus (*amicorum*) infidum & meretrix retrò Periura cedit. *Horat.*

Diffugiunt cadis Cum fæce siccatis amici Ferre iugũ pariter dolosi. *Idem.*

ἀνδρὸς κακῶς πράσσοντος ἐκπεσὼν φίλοι.

Viri siti in malis amici sunt procul.

Symbolum ratum est hirundo, *quæ Vere aduolat, hyeme auolat. Hirundines, inquit Plut. sub tecto hominum nidulantur & tamen non assuescunt nec fidunt homini.* Sic (*vt inquit Cic.*) qui fortunis alicuius inducti amicitiam eius secuti sunt; hi simul ac fortuna dilapsa est, deuolant omnes.

Hinc Pythagoræ dictum apud Plutarchum. ἐμφορέσις χελιδόνας μὴ ἔχειν.

Sub eodem tecto hirundines ne habeas. *Applicatur hoc & garrulis.*

Similis apologus est de Leporibus, qui cum Vulpibus societate initâ, eas cum aquilis pugnaturas deseruerunt. *Vide Theognidis* πάντες & πάντοι *Pindari. sub* Przygodá.

Przyiaćiel ieśt co prawdę mowi nie co pochlebia.

πιστὸς ἡγοῦ μὴ σοὶ πᾶν ὅτι ἂν λέγῃς ἢ ποιῇς ἐπαινοῦντας, ἀλλὰ σοὶ τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιμέλοντας. *Isocrates.* Fideles existima, non eos qui quicquid dixeris aut feceris laudant, sed eos qui errata reprehendunt. *Simile illud Prouer. SS. c. 27.* Meliora sunt vulnera diligentis, quam fraudulenta oscula odientis.

ἐκ δύναταί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι *Phocion Antipatro.* Non potes meo amico & adultore vti. *Plutarch.* Pochlebcá nie może być dobrem przyiaćielem.

Vide Prawdę nád przyiaćielá przekłáday. Przyiaćielá nápomni.

Przyiaćiel nieszczery / obłudny / słowny.

λόγου γλώττης φίλος. Lingua amicus. Verbo vel salute tenus amicus.

λόγοις δ' ἐγὼ φιλεῖσθαι ἀ στέργω φίλον. *Sophocles.*

Verbis amicam diligentem haud diligo.

φίλος ἐν χρῷ. *Suidas.* In cute amicus.

μὴ μ' ἔπεσιν φίλει, νόου δ' ἔχε καὶ φρένας ἄλλης. *Theognis.*

Ne me diligito verbis cùm mens alibi sit.

πρᾶγμα

πρᾶγμα μέν ἐσθ' ὁ φίλος πάνυ δύσκολον, εἰσὶ δὲ πολλοὶ
καὶ χερδὸν οἱ πάντες μέχρι θεσπιγερείας. *Idem.*

Res est difficilis quidem amicus, sunt quia multi
Atque adeò cuncti pænè, salute tenus.

μή μοι ἀνὴρ ἅδε γλώσσῃ φίλος, ἀλλὰ ϛ ἔργῳ,
χρήμασι καὶ χερσίν. *Idem Theognis.*

Ne lingua mihi quis sit amicus, ast mage facto, Atq; opibus manibusque.
μήποτε γένοιτ' ἀν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλος κακός *Sophocles.* Nullum vulcus est molestius amico malo. *Lege Martialis ep. 43. lib. 2. In Candidum. quod ita claudit.*

Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
Das nihil, & dicis Candide, κοινὰ (πάντα) φίλων.

i. Omnia amicorum sunt communia. *Contra hos est illud:*

δεῖ σοὶ φιλεῖσθαι πίστιν ἀ λόγος ἔχειν.
Non verbo oportet esse amicum sed fide. *Item illud:*
ὅι τ' εὖ μὲ βάζουσι, κακῶς δ' ὄπιθεν φρονέουσι. *Homer.*
Qui rectè dicunt, à tergo ast praua volutant.
Multi more isto atque exemplo viuunt, quos cùm censeas
Tibi amicos, reperiuntur falsi falsimonijs,
Lingua factiosi, (*largiloqui, promittentes facile sine vllo effectu*) inertes opera, subtesta (*tenui, leui*) fide. *Plaut.* Tragœdos amicos æmulatur. *ex Suida.* *Vnguentum tantùm delectat; pharmacum & delectat & vtile est: sic adulator & amicus.* *Ex Plutarcho.* V. Vlieβczery.

Przyiaciel przytomny lepszy niż brát odległy.
Przyiaciel odległy niepożytéczny.

κρείσσων φίλος ἐγγὺς (*al.* γείτων) ἢ ἀδελφὸς μακρὰν οἰκῶν. *Prouer. SS. 27.* Melior est amicus propè, (*vicinus*) quam frater procul degens.

τηλοῦ φίλοι νάιουσιν, ἐκ ἐσσὶν φίλοι. *Athenæ.*

Non sunt amici, amici qui degunt procul. *Nam locorum seiunctio, Aristotelis iudicio, officia quotidiana interrumpit, quæ vicinia exercet. Si tamen absentia non sit diuturna, & literis amicitia foueatur, non eam dirimit distantia, sed vsum eius tantùm, dicit idem.* *Nam* Vulgus amicitias vtilitate probat. *Ouid. ait;* *Et Herodus.* Vicinos potissimùm ad communem inuitare suadet, *dicens.*
κάλεσον ὅστις σέθεν ἔγγυθι ναίει .i. Vocandus quisquis iuxta te habitat.
Adde illud Aristotelis de fratre vel cognato procul degente.

πολλὰς δὴ φιλίας ἀθεσπιγορία διέλυσεν.

Multos colloquium rarum (*i. nullum*) disiunxit amicos. *Illud autem* *Hesiodi*
μηδὲ κασίγνητῳ ἰσόν ποιεῖσθαι ἑταῖρον.

Nunquam germano fratri est æquandus amicus. Co brát to brát. *Oppositum*

Positum videtur esse præcedentibus, sed non est. intelligendum enim est de fratre præsente & beneuolo, non de absente vel parùm affecto nec amante.

Affine, Sąśiad dobry ząbrátá stoi.

Przyiaćiel stoi za dzieci, za potomstwo, za powinowate.

Quando habeo multos cognatos, quid opus sit mihi liberis. *Plaut. & dat causam.* Illi me curant, visunt quid agam, quid velim, ad prandium & cœnam vocant. *&c.*

ὁμοφροσύνη μεγίστη ἐστὶν ἐγγύτης. *A.* *i.*

Coniunctio animi maxima est cognatio. *P. Syrus Mimus.*

τοὺς μὲν ξυγγενεῖς ἡ τύχη μεθοκους καθίστησι, τοὺς δὲ φίλους ἡ ἀρετὴ καλοκαγαθίας ποιοῦσι. *Demosthenes.* Cognatos, fortuna tibi socios constituit; amicos verò sua probitas beneuolos reddidit.

Plus in amicitia valere similitudinem morum quàm affinitatem, *ait Cic.*

ἡ ὁμοιοτροπία συγγενείαν ποιεῖ. *A.* *Id quod Cicero dixit.*

Præclarè Cæcilius I C. apud Gellium. Populus, *inquit*, Romanus clientem in fidem acceptu, cariorem haberi quam propinquos, tuendúq; esse contra cognatos censuit.

τοὺς δοκοῦντας εἶναι ἀληθινοὺς φίλους. Veros amicos censeas fratrum loco.

οὐκ ἔστιν ἕδνον κτῆμα κάλλιον φίλου. Non est amico vlla melior possessio,

εἰς ὄμματ' ἔυνοι φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ. *Euripid.*

Dulce est tueri hominis amici lumina. Miła rzecz przyiaćiel.

Miło pátrzyć ná przyiaćiełá.

Przyiaćiel wiérny rzadki / drogi.

Nimium difficile est reperiri amicum, ita vt nomen cluet,
Cui tuam cùm rem credideris, sine omni cura dormias. *Plaut.*
Pauci ex multis sunt amici homini qui certi sient, *Idem.*
Nihil homini amico est opportuno amicius,
Sine tuo labore quod velis, actum est tamen. *Idem.*
πίστις αὐτὲ ξυνὸς τε καὶ ἀργύρου ἀνεύρασθαι ἄξιος. *Theognis.*
Argento æquanda est auroque fidelis amicus.
φίλους ἔχειν νόμιζε θησαυρὸὺς ἔχειν. Habens amicos hosce thesauros puta.

Terentij Antipho de Phormione ait. Solus est homo amico amicus. i, *ex animo amicus & nil reculat amici causa subire.* *Sic & Apollodor.*

μόνος ἐπίσταται φίλον φίλος. Solus scit amare amicos.

ἅδεν μέλει τῶν σκωμμάτων μοι, τῶν φίλων γὰρ ὢν φίλος

ἐργοισι χρῆσθ', ἃ λόγοις ἔφυν μόνον. *Aristophan.*

Nil moror Dicteria, cùm sim amicorũ amicus Factis vtilis nõ verbis tantùm.

Nil ego contulerim iucundo sanus amico. *Horat. al.* sincero. *legit Lambin.*

Ferentarium amicum *vocat Plaut. qui amico indigenti celeriter fert auxilium.*

Quinquaginta amici ponũ more probandi sunt, antequã vnus inueniatur. *Garnier*

κατανεῦς οὐδεὶς ἐστιν, ὥστε βίου μὲν ἦν πολὺς, *&c.*

φίλος

φίλος τ' ἀληθὴς ἦν, φίλος παρεῖσί τε
κἀμὴ παρῆσαν, ὧν ἀφθόνως ἡ πολύς. *Euripid.*
Iste est Capaneus, cui amplæ erant fortunæ (*alimenta*)
Eratq; verus amicus, amicus & præsentibus
Et absentibus, quorum numerus non magnus.

Πρὸς ἀλείλα βάζωμέ οβιεταγ, ἁ οβραυσῆν μοσηο τς γπαγ.
Φίλους μὴ ταχὺ κλῶ, ὅς δὲ ἂν κλήσῃ, μὴ ἀποδοκίμαζε. *Laërti.*
Amicos ne citò pares, quos autem paraueris, ne reijcito.
ὀ χρὴ τὰς τ' τυχόντων ὁμιλίας προσδέχεσθαι. *Demosthen.* Non oportet obuium quemque in familiaritatem recipere.
βραδέως μὲν φίλος γίνου, γενόμενος δὲ πειρῶ διαμένειν. *Isocrates.*
Tardè fias amicus, factus autem ſtude perſeuerare.
Amicitiam deſultoriam *vocat Budæus, cùm quis ex commodo & vſu ſuo amicos mutat, quod vitioſum & vituperandum eſt.*
μήτε μετὰ βλάβης πειρῶ τ' φίλων, μήτε ἄπειρος εἶναι τ' ἑταίρων θέλε. *Iſocrat.*
Neque cum damno, offenſa tentes amicos, nec inexpertus eſſe amicorum velis.
ἐμοιγὲ αἰσχρὸν μηδένα φίλον ἔχειν, καὶ πολλοὺς ἑταίρους μεταλλάττειν. *Idem Iſocrat.*
Aequè turpe eſt nullum amicum habere, & multos commutare.
Amicitia quæ deſinere potuit, nunquam vera fuit. *Seneca.*
Amicitias immortales eſſe debere, *dixit Liuius.* *Et Pythagoras apud Plutarchum:* μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν. Non cuiuis dextra injicienda.
ὀδ' ἄνευ χρόνου φίλος. *Ariſtot.* Non eſt amicus abſque temporis mora.
ὀδεὶς ἐραστὴς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ. *Euripid.*
Non eſt amator quiſquis haud perpetuò amat.
Vel Nil valet amicus quiſquis haud perpetuò amat.
Χάριν δὲ γηράσκουσαν ἐχθαίρω φίλων. *Idem.*
Odi ſeneſcentem inter amicos gratiam.
ἄρτον μὴ κατάγνυειν *Pythagor.* Panem ne frangas. *Amicitiam, quæ pane conciliatur ne diſſoluas.* *Simile eſt* Salem & menſam ne tranſgrediaris. *Vide infrà.*
Vinum nouũ, amicus nouus: veteraſcet, & cum ſuauitate bibes illud. *Eccleſiaſtic. 9.*
Verum eſt id quod dicitur, multos modios ſalis ſimul edendos eſſe, vt amicitiæ munus expletum ſit. *Cicer.* *Ex Ariſtotele qui ait:*
οὐκ ἔστι εἰδῆναι ἀλλήλους, πρὶν λεγομένας ἅλας συναναλῶσαι.
Fieri nequit vt nos inuicem pernoſcamus, priùſquam quem dicunt modium ſalis abſumpſerimus. Nemini fidas niſi cum quo modium ſalis abſumpteris. *Eraſm. Garner. Gallic.* *Theocritus de amicorum delectu ſic habet:*

πάντας καλιὰν μίαν ἐν ἑνὶ δρυΐ & *paſtorem longam allegoriam addit:*
φίλει δ' ὥσκε ζωὴς τὸν ὁμοῖον ἔχειν ἀεί. *i.*
Fac nidum vnum in vna arbore, &c. Ama vt habeas ſemper ſocium vitæ ſimilem.

Amicum habe vt nomisma ante vsum probatum, non demum in ipso vsu reprehensum. *Plutarch. præcipit.* Vlmo etiam arefactæ vitis adhæret, ceu olim virenti. *Alciat.* *Affine*, Człowieká trudno poznáć.

Przyiaćiélá támnié chwal · tatémnie nepomiray.

Secretò amicos admone, lauda palam. *P. Syrus.*

ἄινει σαφῶς, ψόγει δὲ λάθρᾳ τὸν φίλον. *A* *Huc Plutarch. accommodat* *versum illum Homeri:* ἄγχι δ' ἀνὰ κεφαλὴν, ἵνα μὴ πολυθρόαλ' ἰάλλοι.

Admoto capite vt reliqui exaudire nequirent. *Sic cum Socrates acriùs quendam disputando vrgeret, dixit ei Plato:* Nónne præstabat hæc priuatim loqui? *Cui ille:* Et tu non rectiùs me hoc ipsum monuisses? *Apud Plutarch.* Morbi turpis & peccati occulta derectio & sanatio esse debet. *Idem Plutarch.*

Przyiaćiela ſobie ſzanuy, á z niego lekć nie żártuy.

ἄλα καὶ τράπεζαν μὴ παραβαίνειν. *Pythagor.* Salem & mensam ne transgrediaris. i. *ius amicitiæ ne violes.*

Amicum lædere ne ioco quidem licet. *P. Syrus.*

καὶ παιγνιωδῶς φεῦγε καρδιοῦν φίλον. *A.*

Nolis amicum per iocum quoque carpere. *Nam iocus sæpe veritatem occultat. V* Żárt obrażliwy. *&* Żártem śie prawdy námowić. ὑβρὶς ἐρωτος λυτ. *Anibal.* Iniuria soluit amorem. Dictum quàm amicum perdere magis elige *Ex Quint.* μὴ μεθ' ὑβλαβείας πειρᾶν τὸν φίλον. *Isocrat.* Ne cum damno vel nocumento (*amici*) explora vel tenta amicum.

Qui vult conseruare amicum, illi multa agenda non committat *Garner.*

ἀσκεῖ τὸ λυπεῖν οὓς φίλες ἑκάστοτε. Iniquum amicos absque causa offendere.

Litem inferre caue cum quo tibi gratia iuncta est. *Cato.*

νείκεα τοῖς ἑταροισι κεμείζειν παγχυ φυλάσσε. *Planudes.*

Przyiaćiela ſtárego mié epuszczay, dla dawnego.

Ne derelinquas amicum antiquum: nouus enim non erit similis illi. *Ecclesiasticus.*

νεὸς φίλος ὡσεὶ, τοῦ παλαιοῦ μὴ ἐπιλανθάνου. *Hermol. Barbar.*

Nouos parans amicos, veterum ne obliuiscaris. *Apud Plautum Captiuus conuictus quod consulens veteri sodali, decepisset herum nouum, dicit:*

Quid tu vna nocte postulauisti & die,
Recens captum hominem nuperum & nouitium
Te perdocere, vt melius consulerem tibi,
Quam illi, qui cum vnâ puero ætatem exegeram? *Apud eundem Truculento.* Amicus laudatur quam veterrimus: amator autè recens vt pilcis. *In Asinar.*

Przyiaćiélá rzadć dośwádczonégo, iéśli miłuié ciébié mé co twogo.

Meipsum ames non mea, si verè amici futuri sumus. *Cicer.*

ὁ φίλος ἀληθὴς ἐστ' ὃς μὲ φιλῶν ἀ τὰ μῦ. *A.*

Qui me amat, amicus verus est, non qui mea.

Veius

Verus amicus erit, qui plùs me quàm mea quærit.
Qui mea plùs quærit, falsus amicus erit. *Anonym.*

Przyiaciela wtedy naponmi, gdy przystoynośći zápomni.

Amici vitia si feras, facis tua. *P. Syrus.* *Sensus est,*
Si amicum errantem non admones, tu ipse culpandus es,
φίλον δ' παραινῶν ἀλλ' ἐᾷς, ὄφλει λόγον. *A.* *Sic Plaut.*
Sed tu ex amicis certis mihi es certissimus,
Si quid scis me fecisse insciteè atque improbè,
Nec id accusas; tu ipse obiurgandus es scio.

τὸ πρόσωπον εἶναι τῆς φιλίας ἀφελεῖν. Persona amicitiæ detrahenda est: *quod sit cùm quod sentimus dicimus amico.* ἀγαθὴ δὲ παραμυθία ἐστὶν ἑταίρῳ. *Homer.*
Bona est admonitio amici. Amicū castigare molestū sed vtile. *Plaut.* *V.* Karánie przyiacżne. φίλον πρὸς ἄνδρα χρὴ λέγειν ἐλεύθερως. *Euripides,*
Amicum amico liberè loqui est opus.
Corripis vt debes stulti peccata sodalis. *Ouidi.*
Quando mones aliquem, nec se velit ipse moneri,
Si tibi sit carus, noli desistere cœptis. *Cato.*
νεθυσίης ἀμελεῦντι παραίνεσιν ἀνδρὶ πρόσψας,
εἰ φίλος ἐστὶ τίος, μηδὲν σοι παυσίεον ἔργον. *Mylius.*
Sed rectè addit Isocrates: θυμουμένοις μὲ ἀδίκοις εἶκειν, πεπαυμένοις δ' τῆς ὀργῆς ἐπιπλήττειν.
Ira commotis illis (*amicis*) cede, ab ira vacuos & quietos increpa.
Affine, Przyiaciel ieſt co prawdemowi.

Przyiaciela w niebezpieczeńſtwie nie odſtepuy, ale ratuy.

μὴ φεῦγ' ἑταῖρον ἐν κακοῖσι κείμενον. Ne fugito amicū dum obrutus malis iacet.
δεῖ φίλους ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν. *Euripides.*
Prodesse amicis conuenit amico in malis.
ἰδίας νόμιζε τῶν φίλων τὰς συμφορὰς. Aduersa amici cuncta reputato tua.
ἐν τοῖς κακοῖς δὲ δεῖ φίλους εὐεργετεῖ. Beneficus infelici amico vt sis stude.
ἐν τοῖς δὲ δεινοῖς χρημάτων κρείσσων φίλος. Melior amicus in malis pecuniâ.
I si tibi. Ne parcas pecuniæ vt iuues amicum in aduersis positum.
Mulieres Minyæ maritos suos ex carcere Lacedæmonio, vestitu suo indutos, emiserunt, & ipsæ pro eis remanserunt. Herodot.
Is amicus est, qui in re dubia re iuuat vbi re opus est. *Plaut.* (*uantis.*
Scarus sarum nasse inclusum cauda eius arrepta extrahit. Plini. typus amici in malis adu-

---

Przyiaciela zawſze trzeba Kaydemu, lat wody chleba.

πρὸς κρῆ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος. *Aristot. Plutarch.*
Igni & aqua amicus magis est necessarius.
Non aqua, non igni, vt aiunt, pluribus locis vtimur quàm amicitia. *Cic.*

Nil homini amico est opportuno amicius. *Plaut.*
Nil ego contulerim iucundo sanus amico. *Horat.*
Semper habe Pyladen aliquem, qui curet Orestem. *Ouidi.*
Nemo sibi satis est, eget omnis amicus amico. *Anonym. rhythmic.*
Rex est mendicus cui non est vllus amicus. *Idem.*
μείζων ζημία φίλων ἢ χρημάτων στερίσκεσθαι. *Xenophon.*
Maius damnum amicis quam pecunia priuari.

Przyiaciele za bogáctwem idą.

Poki komu bogáctwo płynie: przyiaciół mu wiele służy. Zgrzeszyć vstáto: przyiaciół máło.
Ostawić sie tám zlatcą: gdzie ścierzą tám poczną wrócić.
Komu sie noga powinie: i namilszy go poniinie.
Vulgus amicitias vtilitáte probat. *Ouidi.*
ἡ εὐτυχία πολυφίλους ἔστι. Felicitas multos habet amicos.
Τῶν εὐτυχούντων πάντες εἰσὶ συγγενεῖς. Felicibus homo quilibet cognatus est.
τὰ χρήματ' ἀνθρώποισιν εὐθὺς φίλους. Opes hominibus mox amicos reperiunt.
Fortuna quò se, eodem inclinat & fauor. *P. Syrus.*
Donec eris felix, multos numerabis amicos,
Tempora si fuerint nubila, solus eris. *Ouidi.*
Diligitur nemo nisi cui fortuna secunda est,
Quæ simul intonuit, proxima quæque fugat. *Idem.*
καὶ τῶν καλῶν μὲν ὅστις ἀπολαύειν θέλει,
ξυμπλεῖν δ' ἄνευ τῶν φίλοισι δυσχερῶν χρή. *Euripides.*
Vult quisq; pertrui bonis fæliciũ, Sed nauigare negat cum ijs infelicibus.
Vt cuique homini res parata est, firmi amici sunt.
Si res labat, itidem amici collabascunt. Res amicos inuenit. *Plaut.*
Videte quæso quid potest pecunia! Quoniã re bene gesta redisse me videt,
Magnasque apportauisse diuitias domum,
Sine aduocatis ibidem in cercuro, in stega.
In amicitiam atque in gratiam conuortimus. *Idem de amico olim sibi irato.*

Sic apud Terent. Demipho, neganti se nosse cognatum quendam suum pauperem, Phormio
duit: Itáne? At si talentùm rem reliquisset decem,
Primus esses, progeniem vestram vsque ab auo atque atauo proferens.
εὖ μὲν ἔχοντες ἐμοὶ, πολλοὶ φίλοι, ὦ δέ τε λοιγὸν
ἐγκύρσῃ, παύρους πιστὸν ἔχοντι νόον. *Theognis.*
Cùm benè habeo, multi sunt amici, si verò quid graue
Incurrat, pauci fidelem habent animum.
Dum iuuat, & vultu ridet fortuna sereno,
Indelibatas cuncta sequuntur opes.
At simul intonuit fugiunt; nec noscitur vlli,
Agminibus comitum qui modò cinctus erat. *Ouid.*

πάντες

πάυρους εὑρήσεις Πολυπαίδη ἄνδρας ἑταίρους
πιστὸς ἐν χαλεποῖς πράγμασι γιγνομένους. *Theognis.*

Paucos reperias Polypæda homines amicos Fideles in difficilibus rebus existentes.

πολλοί τοι πόσιος καὶ βρώσιος εἰσὶν ἑταῖροι,
ἐν δὲ πενιχαλέῳ πράγματι παυρότεροι. *Idem.*

Multi ad cibum & potum adsunt sodales, In operoso autem negotio pauci.

Ipsæ amicos res opimæ pariunt, aduersæ probant. *P. Syrus. Trochaic.*

Vbi opes, ibi amici. *Rectè muertit Erasm. Plautinum illud:* Vbi amici, ibi opes. *quod vide sub* Przyiaćiol wiele / ſtarbow wiele.

ἐδεὶς ἐδένι ἐχθρὸς φίλος. *Plato.* Nullus amicus nil habenti.

τῶν δυσχερῶν εὐτυχὴς ἐδεὶς φίλος. Felix amicus nullus infelicibus.

πρὸς τ' εὖ πεπιόντα τοῖχον ῥέπειν τε μεταπυλινδεῖν, νῆν ἔχοντος ἀνδρὸς ἐστι. *Aristophan.* Ad felicem parietem (*vel latus minùs declinans in naui*) vergere vel aduolui, prudentis est viri. *Sed ironia est & exprobratio.*

πλείους προσκυνοῦσι τὸν ἀνατέλλοντα ἢ δύνοντα *f.* ἥλιον. *Plutarchus.*

Plures adorant solem orientem (.i. *hominem crescentem & florentem ætate, opibus, potentia, fortuna*) quàm occidentem (.i. *deficientem ijs omnibus.*)

(*Dictum Pompeij de se, orienti soli simili, & de Cinna, occidenti, sed postea Pompeius similis erat occidenti soli & Iulius Cæsar orienti.*)

Tempore felici multi numerantur amici
Dum fortuna perit, nullus amicus erit. *Vulgare distichon.*

V. Przyaćiel fałßywy.

Przyiaćielem bądź w miárę / bo gdy śie wyleiećß.
Możeß śie raz vćiećßyć / dźićśieć przyboleiećß.
Przyiaćielem bądź w miárę / kto tego pilnuie
Mniey śie w prawdźie vćiećßy / lećz i mniey frásuie (ßtuie)

Si vitare velis acerba quædam, Et tristes animi cauere morsus;
Nulli te facias nimis sodalem. Gaudebis minùs, at minùs dolebis. *Martial.*

Pluris nostram libertatem quàm tuam amicitiam æstimamus. *Cic.*

μὴ φορεῖν σφενδόνην δακτύλιον. *Pythagor.* Arctum annulum ne gestato. i. *ne te in seruitutem conjicias, quod fieri etiam in amicitia potest. cùm vel secreta omnia effunduntur, vel officia imparia exiguntur.* μηδὲ πολυξεινον μηδ' ἀξεινον καλεισθαι. *Hesiod.*

Nec multis ac nec nulli dicaris amicus.

Hanc mediocritatem in amicitia probat etiam Aristot. & Lucian. dissentit Plutar.

Ita crede amico, ne sit inimico locus. *P. Syrus.* .i. *Ea illi committe quæ tibi non obsint apud eundem, si forte inimicus efficiatur.*

Ita amicum habeas, posse fieri inimicum vt putes. *Idem P. Mimus.*

Simile est illud; Ama tanquam osurus. *Estq; Bianti qui ait:*

σὲι φιλεῖν ὥσπερ μισήσοντα, μισεῖν δὲ ὥσπερ φιλήσοντα. i. Oportet amare tanquam osurum, & odisse tanquam amaturum i. *mediocriter.*
Quam sententiam improbat Scipio apud Cic. de Amicitia, ita vt neget vllam vocem inimiciorem amicitiæ reperiri potuisse, eamq; pluribus refellit.
Aristoteles etiam corrigens eandem ait: ὁ δὲι ὥσπερ φασι, φιλεῖν ὡς μισήσοντα, ἀλλὰ μᾶλλον, μισεῖν ὡς φιλήσοντα. Non oportet, vt aiunt, amare tanquã osurum, sed magis odisse tanquam amaturum. *Affertq; Euripidu versum.*
Idem habes suprà sub Przyiaćiela bácznié obieray.
Porrò dictum Biantis Gellius adscripsit Chiloni.

Przyiaćielowi zawżdy dogadzay / by i w pułnocy k'memu wychodzay.

Non sum occupatus vnquam amico operam dare. *Plaut.*
φίλῳ σχολάζω κἂν μέτῳ τῶν πραγμάτων. *A.*
Amico ego medijs, vaco in negotijs.
Amicus Euangelicus apud Lucam lecto se proripit, & amico postulanti necessaria præbet.
Obiequium amicos parit. *Terent*

Przyiaćielska posługá nagrody mé potrzébuié.

Si quid amicum erga bene feci aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem; culpa caruisse arbitror. *Plaut.*
φιλῷ φίλῳ γὰρ ζυμπόνων αὐτὴ πονεῖ.
Laborem amici qui iuuat prodest sibi.

Przyiaćielski gniew krótki / nie práwdziwy.

ὀργὴ φίλων μικρὸν ἰσχύει χρόνον. Pusillo amantium ira durat tempore.
In amore mendax semper iracundia. *P. Syrus.*
Amans iratus multa mentitur sibi. *Idem. Multa enim volúit animus, quæ non facict. vt amator ille Terentij & Horatij:* Excluſit. reuocat. redeam? non &c. *Pythagoreci apud Plutarchum si quando per iram ad maledicta prorupissent, ante solu occ. sum dextris mutuò datis & salutatione facta, gratiam redintegrabant.*
Vide Poiednáni bárzicy śie mituią.

Przyiaćielśkie bez obraty znay i przébaczay wrázy.

Przyiaćielskie wády znay / á máte przébaczay.

Mores amici noueris, non oderis. *Porphyrion.*
γίνωσκε τοὺ φίλου τρόπους φίλε μὴ μίσει. *Vel vt Erasm.*
φίλε τρόπους γίνωσκε μισήσης (μισήσῃς) δὲ μή
Mores amici nosce, at imitari (vel, oderis caue.)
ὀργὴν ἑταίρου καὶ φίλε σῷ φέρειν. Iras amicorum & sodalium ferto
Quá potes excusa, nec amici desere causam. *Ouid*
Amici vitia ni feras, facis tua. *P. Syrus. vt legit Scaliger. quia si non fe-*
re impatientem offendas & illi displicebis.

Amicus

Amicus cum vitijs ferendus. *Iunius.* Auersor morum vitia, ipsum amo. *Ex Ouidio qui ait:* Auersor morum crimina corpus amo.

——— τις ἂν φιλοῦντι μαχοιτο; *Homer.* Quis enim cum amante se, pugnet?

At, pater vt gnati, sic nos debemus amici,
Si quod sit vitium, non fastidire ——— *Horat.*
Sunt quædam quæ ferre decet patienter amicum. *Cato.*
ἐστι δε πλημοσυνη τανε δει φιλείσθαι ἐνεγκεῖν *Mylius.*
εἴ τις ἁμαρτάνῃσι φίλων ὀλίγα παυρί χολῶτο.
ἤ ποτ' ἂν ἀλλήλοις ἄρθμιοι ἦσαν φίλοι *Theognis.*

Si quis amicorum peccatis in omni re indignatur, Nunquam erunt inuicem concordes & amici. μηδ' ἔχθαιρε φίλον σὸν ἁμαρτάδα ἕνεκα μικρῆς. *Pythagor.*

Ob culpam exiguam ne sis inimicus amico.

ἀι γὰρ φιλομειδέες ἐς φιλίην ἁπτυοῖς. *Herodotus.*

Queruli ad amicitiam nati apti non sunt.

Hiero de grauiolentia oris ab amico admonitus, expostulauit cum vxore sua, quòd id sibi non indicasset. Cui illa respondit: Putasse se omnes viros sic olere. Tzetzes.

Apelles ne offenderet Antigonum luscum, pingens eius imaginem, arte effecit vt vitium corporis celaretur. nam obliquam pinxit faciem, cuius ea pars quæ oculum sanum habuit, exhibat: vt quod corpori decrat, pictori & picturæ tribueretur. Plini.

Prayiacteliete ɛzécɣy wɒɣʃɛ̃ɛie ʃpolne.

Amicorum inter se omnia communia. *Terent. Cic* κοινὰ τὰ τῶν φίλων πάντα. *Pythagoras vox:* τὰ φίλων κοινὰ καὶ φιλίαν ἰσότητα εἶναι. *Cicero. i.* Res amicorum communes & amicitiam æqualitatem esse.

φίλων γὰρ ἐσθ' ἓν μόνον, οἱ τυχεῖν φίλοι
ὀρθῶς πέφυκαν, ἀλλὰ κοινὰ πάντα *Euripides.*

Nil est amicis proprium quidquidem amici Vere sunt, communia negotia, res, bona. λέγεται δὲ, ὡς ἔοικεν, ἐπὶ κοινὰ τὰ φίλων. *Plato Aristot.*

Dicitur autem, quem veriſsimè, Communia esse amicorum omnia.

Indignatur Martiali Candido, qui hoc dictum Græcum sæpe vsurpabat & Pòètæ nil dabat, inquiens: Candide κοινὰ φίλων ——— nocte atque sonas &c.

Ex opibus tantis veteri fidoque sodali
Das nihil, & dicis, κοινὰ τὰ πάντα φίλων.

Meum & Tuum *verba, damnat Plato & Chrysost* vide Μοῖε ɛ Τ κοῖε.

Spectari victorum ferias, equos, canibus, si dominus eis non magnum tanquam suis vtebantur, sed & exponi & rurè, quamquam re opus erat aut piebant a sese dimouebant, negligantes. Plutarch. Theocritus de duobus amicis magnis Hercule & Telamone dicit:

οἱ μίαν ἄμφω ἐτάνυσσαν ἀεὶ ἀσπίδα τε στέγαν.

Qui duo amici vnam mensa cœnare solebant.

Christus Dominus in Psalmo 54. de Iuda: Qui simul mecum dulces capiebat cibos

In Actu

In Actis Apostolicis. Omnia Christianis erant communia, *sed non uxores & liberi, quod tamen concedit quin statuit in Republica sua Plato, quam Erasmus mirificè probat, itemq; Communitatem Pythagoræ comparat Communitati Christi, Apostolorum, & Cœnobiorum nostratium, ineptè & stultè.*

ἡ φιλότης ἰσότης. *Suidas.* Amicitia, est æqualitas.

Przyiaciełstwo ábo przyiazń wielkiey liczby mć lubi.

Plutarchus περὶ τῆς πολυφιλίας *i. de multorum amicitia.* Numero duali amicitiam circumscribit. *& comprobat similitudine fluuij, qui diductus in plures riuos aresçit. itemq; rationibus multis & exemplis egregijs. Huc faciunt tot paria celebrium amicorum, quæ collegit Lucius Scoppa lib: 1. Collectaneorum c. 10. Itemq; Rauisius Officinæ suæ leb. 5. c. 14. & nos supra meminimus.* V. Ἓνδικά τὸ δυβά.

μηδὲ πολύξεινον μηδ' ἄξεινον καλέεσθαι. *Hesiod.*

Nec multis ac nec nulli dicâris amicus. (*vel hospes*)

Allusit ad hunc versum Aristot. 9. Ethic. c. 10. vbi de numero amicorum agit. & addit: μήτ' ἄφιλον εἶναι, μήτε πολυφίλον καθ' ὑπερβολήν i. Nec sine amicis esse nos oportere, nec multos admodum amicos habere. *id quod more suo egregiè confirmat, & inter alia, quod difficile sit æqualiter omnes amare, & omnibus, cùm usus est (quod sæpe accidit) vsui fuisse. Vide infra Plauti dictum.* Vbi amici, ibi opes. *Lucianus quoque in Toxaride refert apud Scythas tam infamem fuisse* πολυφιλίαν *quàm* πολυανδρίαν. (uxorum aut virorum multitudinem) *apud alias gentes. Ob eandem causam priscorum conuiuia ex paucis constabant, nempe ex triõus (hinc triclinia dicta vsitata) pro numero Gratiarum. Varro. Pausan. Ex 4. vel 5. Athen. Archestrat. Ex 7. Capitolin. ex nouem pro Musarum numero recubita. Varro. Pausani. Leges talia multa apud Martialem, Plautum, Horat. Gellium. Rhodigin l. 28. c. 8. Egregium Gallorum dictum apud Garnerũ est:* Multis amicus, nulli amicus. πολλῶν φίλος, οὐδενὸς φίλος.

Huc accommodata & illud Theocriti. Fœnidum in vna arbore. *suprà.*

Przyiaciół wiele, bogactwa wiele.

Przyiaciół wiele mieć nie bꝛodzi (nie wadzi) Ześlubić nie ten ożenić dogodzi. (porádzi) Verum id quod memoratur. Vbi amici ibi opes. *Plaut. quod etiam habet Quintilian. aliquibus locis:* Vbi amici, ibidem opus. i. *multùm est occupationis & negotij respondendo &c. quod verissimum est, & suprà ab Aristotele comprobatum.*

εἷς ὁ Θεὸς καὶ πολλοὶ φίλοι. Vnus Deus & amici multi. s. *sint.*

Mus vno antro non est contentus. *ex Plauto.* V. Νὰ iedne źie broń nie spuśczay.

ὁπόσους ἂν τις τὴν κεφαλὴν ὄτους, τοσούτοις ὀφθαλμοῖς ἃ δεῖ βλέπῃ, καὶ τοσούτοις ὠσὶν ἃ δεῖ ἀκοῦσαι. *Dion.* Quot quisque acquisierit amicos, tot oculis quæ oportet videbit, tot auribus quæ oportet audiet. *Apud Tauros Rex mortuo amico partem auriculæ abscindit. Nicola. Damascen* Societas vnius, societas nullius: Societas deorum, societas Dei: Societas rerum, societas regum. *Garnerius Gallicus.*

Przyiaciół wnét dosć miáwdz. eśś: Jeśli nie mć bráć, wiele dawáć będźieś.

Plurima

Plurima da, pete pauca, nihil cape, habebis amicos. *Ex Anonymo.*
Temporibus nostris quicunque placere laborat
Det, capiat, poscat, plurima, pauca, nihil. *ex eodem.*
πολλὰ δίδες, ὀδὲν δὲ λαβῶν, πᾶσ' ἔσι φιλητος. *A.*

Przyiazń śie tam mocna ſtaié, gdźié podobne obyczáié.

Iucundissima est amicitia quam similitudo morum coniunxit. *Cic.* Similis sensus exsistit amoris, si aliquē nacti sumus, cuius cū moribus & natura congruamus. *Idem.* Eadem cupere, eadem odisse, eadem metuere homines in vnum cogunt. *Seneca.* *Sic ille apud Terent. de vxore:* Hanc mihi expetiui, contigit. conueniunt mores.
ὁμοιοτροπία πρὸς φιλῆ φιλίαν ποιεῖ. *A.*
Vbi similes mores; se amici magis amant.
Gratior amicus cum similibus moribus.

Przyiazń z bogáctwa nié ſtoi. Nié miłuié, kto śie boi.

Amor timere neminem verus potest. *Seneca Medea.*
ἀγάπη ἀληθὴς ὀδὲν ἐνδέχεται φόβον. *A.*
Charitate & beneuolentia ciuium, non armis, septum esse oportet. *Cic.*
Amor miscere cum timore non potest. *P. Syrus.*
Non benè cōueniunt, nec in vna sede morantur Maiestas & amor. *Ouid.*
Quot serui, tot hostes. *Apud Senecam, qui id improbat.*
Vis te Sexte coli? volebā amare. Parendum est tibi, quod iubes, coleris.
Sed si te colo Sexte, non amabo. *Martial. nam quem colimus, veremur, non verò amamus.* Timor non est in charitate. *S. Ioan. 1. ep. c. 4.*
ὀδεὶς γὰρ ὃν φοβεῖται φιλεῖ. *Aristot.* Nemo eum amat quem timet.
——Quem metuit quisque, perire cupit. *Ouid*
Sic Plutarcho teste Alexander Hephestionem diligebat, Craterum estimabat, & in honore maximo habebat, dicebatq; Hephestionem Alexandri, Craterum Regis amantem esse.
Affine, Miłośći nié wygrożiß.

Przyie śie każda rzecz.

Cunctarum rerum est satietas. *Cic.* πλησμονὴ ἁπάντων.
πάντων μὲν κόρος ἐστὶ, καὶ ὕπνος, ἠδὲ φιλότητος,
μολπῆς τε γλυκερῆς, καὶ ἀμύμονος ἐρχαθμοῖο. *Homerus.*
Omniū est satietas, & somni, & amoris, Et cantus suauis, & in ulpatæ saltationis.
κόρον δὲ ἔχει καὶ μέλι, καὶ τὰ τερπν' ἀνθ' ἀφροδίτα. *Pindar.*
Satietatem habet & mel, & iucundi flores Venerei.
—καὶ εὐφροσύνης κόρος ἐστί. *Theocrit.* Et lætitiæ satietas est.
πλὴν πλούτου παντὸς χρήματός ἐστι κόρος. *Theognis.*
Cunctarum est rerum, præter opes, satias.
Satietas voluptatibus non deest. *Plini.* Ex copia satietas. *Idem.*
Affine, Żadnße rzeczy dosyć rzeczy. & Dſtáwicznoſć,

Przykład wielki Orator.

Przykład lépſzy niż nauká. Czyń co mowiſz / co mi ſtuká.

Longum iter per præcepta, breue & efficax per exempla. *Seneca.* Magnos viros non ſchola, ſed contubernium Epicuri fecit. *Idem.* Inſtruenda eſt vita exemplis illuſtribus. *Idem.* Quod exemplo ſit, id iure etiam fieri putant. *Cic.*

ἐκ τῶν γειτόνων παράδειγμα. A vicinis exemplum ſumitur.

De te exemplum capit. *Terenti.* Exemplo didici diſciplinam. *Prou. SS. c. 4.*

ἢ μὴ διδάσκειν, ἢ διδάσκειν τῷ τρόπῳ,
μὴ τῇ μὲ ἕλκειν τῇ δ' ἀπωθεῖσθαι χερῖν. *Nazianzen.*

Vel non doceto, vel doceto moribus, Hac ne trahas manu, repellas altera.

Exemplum detis, alios quicunque docetis;
Si non ſeruatis quæ præcipitis, taceatis. *Anonym. rhythmic.*

γέγονε τοῦτο πολλάκις. *Demoſthen.* Factum hoc eſt ſæpiùs.

E. Ædepol facinus improbum! T. At iam antè alij fecerunt idem.
Erit illi illa res honori. E. Quí? T. Quia antea alijs fuit. *Plaut.*

Apud Terent. ſimiliter quidam cùm caſtigatur ob facinus commiſſum reſpondet:

Fecêre alij ſæpe item boni. *Apud eundem Pater loquitur de filio.*
Inſpicere tanquam in ſpeculum in vitas ominum (*bonorum.*)
Iubeo (*filium*) atque ex alijs ſumere exemplum ſibi.

Iſmenias tibicen diſcipulos ſuos ad tibicines alios tibia canentes adducere ſolebat inſuſurrans illis: ἔτως αὐλεῖν δεῖ Sic canere oportet, *de his qui benè canebant: de his verò qui malè.* ἔτως αὐλεῖν δ' οὐ δεῖ. Sic canere non oportet. *Rhodigin.*

Themiſtocles multos in hoſtem educens, gallus acerrimè pugnantes conſpicatus, eorum exemplo & ſpectaculo militibus oſtenſo, eoſdem ad fortiter pugnandum ita incitauit, vt victores euaſerint. vnde ſtatutum erat vt quotannis poſtea hæc pugna gallorum exercitatorum eo ſine exhiberetur. Idem. Non abſimile eſt exemplum canum pugnantium ſuprà poſitum. ſuó Przygody ídonéia niéżgody. *Plutarchus de profectu in virtute. Iubet ingeniſcere nos exempla bonorum virorum ſiue ij ſint ſiue fuerint, & dicere aut cogitare quid hic conſtituiſſet Plato, quid Epaminondas dixiſſet? qualem ſe geſſiſſet Lycurgus aut Ageſilaus? vt hos velut in ſpeculū intuentes, ornemus nos & corrigamus voces vel motus animi degeneres.*

Oratores exempla ſubijciunt argumentis tanquam efficaciora ad perſuadendum.

Sic Cic. Sed hæc videri poſſunt obſcuriora, cùm ſine appoſitione exemplorum lentiùs diſputantur. Vita atque factis illuſtranda ſunt ſummorum virorum, hæc quæ verbis ſubtiliùs diſputari videntur.

ἀνδρὸς σιωπᾶν ἢ λέγειν λαλοῦντος ἰσοκράτη. Turpe eſt tacere Ariſtotelem, loquente Iſocrate. exemplo Iſocratis Ariſtoteles Rhetoricen docere cœpit. *Cicer.* *Affine*, Towarzyſtwo.

Przykład od ſtarſzych bráć.

μανθάνει ἐκ μεγάλου βοὸς ἀρότειν ὁ μικρός. *A.*
A boue maiori diſcit arare minor. *Ouid.*
ἅβηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχει. *Simonides.*
Lactens velut equum pone pullus curſitat.

Filius

Filius quid imitandum sit discet exemplo. s. patris. *Seneca.* Patrissat filius. *Plaut.*
Simile est sequens.

Przykład przełożonych ważny.

Przykład przełożoney persony / potężny iest ná obiè strony.

Vita principis censura est, eaque perpetua. ad hanc dirigimur, ad hanc conuertimur; nec tam imperio nobis opus est, quàm exemplo. *Plini.*
Scilicet in vulgus manant exempla regentum. *Claudian.*
Sic natura iubet, velociùs & citiùs nos .M.
Corrumpunt vitiorum exempla domestica, magnis
Cùm subeant animos auctoribus. s. *parentibus improbis. Iuuenal.*
Demea Terentij de filio suo dicit: Syre, præceptorum plenus istorum ille — —
Syrus. Domi habuit vnde disceret. D. Fit sedulò.
Item. Non tibi ego exempli satis sum?
Patere legem quam ipse tulisti *Paulus I. C.* Componitur orbis
Regis ad exemplum, nec sic inflectere sensus
Humanos edicta valent, vt vita regentum. *Claudian.*
A capite bona valetudo. inde omnia vegeta sunt atque erecta, aut languore demissa, prout animus eorum viget aut marcescit. *Seneca.*
Vitiosi principes plùs exemplo quam peccato nocent. *Cic. Idem laudat Muraenam dicens.* Nunquam iste militi plùs laboris imposuit, quàm sibi sumpsit.
Sic agitur censura, & sic exempla parantur,
Cùm iudex alios quod mònet, ipse facit. *Ouid.*
— Quæ (*mulier priuata*) non faciet quod principis vxor? (*facit. Iuuenal.*
— πολὺ λαὸν ἀνὴρ ἐργῳ ἐπαίσσεται ὅστ' ἐσορώσιν ἀναίξας. *Q. Calaber.*
Multo libentiùs subditi Opus aggrediuntur cùm aspiciunt reges. (*idem agentes.*)
Phocion Athenienses vsq; ad sexagenarios arma capere & se ad bellum sequi iussit, & indignantibus respondit: Nihil est indignitatis vel iniuriæ, cùm ego imperator octogenario maior vobiscum sim futurus. Apud Plutarchum. ἀδὲν δεινὸν, ἐγὼ γὰρ ὁ στρατηγὸς ὑγδοήκοντ' ἔτη ἔχων ἕπομαι μεθ' ὑμῶν. *Vide Metanthy dictum. sub* Wiele to ná cie.
Cato cùm in Hispaniam Consul nauigaret, cum triumpho rediens asseruit se non aliud vinum bibisse quàm remiges. Plini. Plutarch. Frontin.
ἡ πειθαρχία μαθητὴς μὲν ἐστιν ἀρχοῦ, διδάσκαλος δὲ ἐμπειρία γὰρ ὁ καλῶς ἄγων, καλῶς ἕπεσθαι. *Plutarch.* Obedientia subditorum à disciplina principis pendet. efficit enim qui rectè ducit, vt alij rectè sequantur.
Ænee (*opera inte.*) tuba primus. *Virg. circa sepulturam Miseni.*
In commune iubes si quid — Primus iussa subi. *Claudian.*
——— αὐτὰρ μῆλα κακὸι φθείρουσι νομῆες. *Homer.*
Sed mali pastores corrumpunt oues.
Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt.
Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ. *Iuuenal.*

Quæcunque mutatio morum in principibus exstiterit, eandem in populo secuturam, *Cic.* *Putet iuxta Nilum pro ratione fluminis crescunt & decrescunt.*

ὁπῶς χάρη ὀδυνᾷ, λοιπὰ μέλη ὀδυνᾷ *A.*

Dum caput vsque dolet, cæteri membra dolent. *Ex Garneri Gallicis.*

Affine, Jáki pan. & Przéłożony 2.

Przykra mowá ábo ięzyk.

ἑρετριέων ῥῶ. *Plato Diogenian.* Eretriensium rho. *Dictum in eos qui asperè loquuntur, quod etiam sit per literæ R crebrum vsum, quod vitium Eretriensibus familiare fuit, qui eam loco S vsurpabant* v. g. Ζελωτῆρ ὁσν σκληρότης (*duritiem*) dicentes. *contrà cultiores Græci vt Athenienses eam literam in σ sæpe mutabant,* v g. Ἡρρεῶν pro Θεῶρεῶν dicentes. *Sic nunc Polonica lingua Italo, Hispano, Gallo, Germano asperior videtur, Polonus verò nulla lingua ad exprimendum difficilis & aspera, siquidem quamlibet eam nationem accuratè imitari possint, si animum intendant.*

Przykrości sobie cierpliwość dobrą myśl / zápomnienie.
Żoł w ſtałki nic tak śie czuić / gdy go ſtołkiem przysmić.
Potrzebie wżyć złego / gdy będz ćż ſercu wićiłego.

Durum, sed leuius fit patientia à Quicquid corrigere est nefas. *Horat.*
Cûius dolori remedium est patientia. *P. Syrus.*
Et miseriarum portus est patientia. *Idem.*
λιμὴν ἀτυχίας ἐστὶ γενναία βροτοῖς.
Cedamus, leue fit, quod bene ferrur onus. *Ouidi.*
Posse pati facile est. tibi ni patientia desit.
Protinus ex facili gaudia ferre licet. *Idem.*
ἀδὲν πέπονθας δεινὸν εἰ μὴ προσποιεῖ. *Diogenian.*
Nil passus es graue ni ipsus affingas tibi. Nić ćiażkiey/ mniey poczuićß.
Nemo non multùm suis malis adijcit, & ipse sibi mentitur. *Seneca.*
ἀδὲν ἡγοῦ δεινὸν, ἐὰν μὴ σεαυτῷ οἰκειώσῃ τὰ ἁρμόττοντα. *Basilius.*
Nil audisti graue, si non referas ad te quæ dicta sunt.
Maledictum interpretando facies acrius. *P. Syrus.*
Durate & vosmet rebus seruate secundis. *Virg.*
Perfer & obdura postmodò mitis erit. *Ouid.*
ἀγαθὸς οὐκ ἂν λέγοιτ' ἂν ὁ φέρων τἀγαθὰ,
ἀγαθὸς ἂν εἴη δ' ὁ φέρων καλῶς κακά. *Athenæus.*
Quicunque fert bona, vir bonus vocandus est,
Bonus ast & ille, qui mala tulerit benè.

Nil tam acerbù est in quo non animus æquus solatiũ inueniat. *Seneca.* Leuis est dolor si nil ei opinio adiecerit. *Idem.* Ego doloris medicinã a Philosophia peto. *Cic.*

εἰ τὸ φέρειν σε φέρει, φέρε καὶ φέρε, εἰδ' ἀγανακτεῖς,
καὶ ζαυτὸν λυπεῖς, καὶ τὸ φέρειν σε φέρει. *Palladas.*

Si fatum

Si fatum te fert, fer & abi, sin indigneris;
Et te molestia afficis, & tamen fatum te fert.

Idem aliter. Quod res fert, fer pacatè; sin forte repugnes;
Te lædes, quod res fert, tamen vsque feres.

Homo sum: humani à me nihil alienum puto. *Terentii.*

κἀφως φερειν δεῖ θνητὸν ὀντα συμφορᾶς, *Euripides.*

Mortalem oportet ferre leniter mala.

ῥᾴων δὲ νόσον μετ' ηυχιας καὶ γενναίᾳ λήμαι ϑ' ἵσοῖς. *Idem.*

Facilius morbum quieto & generoso animo feres.

Animus æquus optimum est ærumnæ condimentum. *Plaut.*
In re mala, animo si vtare bono, adiuuat. *Idem.*
Bonus animus in mala re, dimidium est mali. *Idem.*

Nihil est quod tam obtundat eleuetque ægritudinem, quàm perpetua in omni vita cogitatio, nihil esse quod accidere non possit, quàm meditatio conditionis humanæ; quàm vitæ lex, commentatioque parendi. *Cic.*

Pædaretus Lacon non allectus inter Trecentos (quod erat nota & contemptus cuiusdam instar) nil turbatus quin alacris è foro abijt, dicens, se lætari quod trecenti in ciuitate sic præstantiores essent. E Plutarcho.

Inuulnerabile est, non quod non feritur, sed quod non læditur. *Seneca.*

Itaq; vt mones, quantùm potero, me ab omnibus molestijs & angoribus abducam, transferamq; animũ ad ea, quibus secundæ res ornantur, aduersæ adiuuantur. *Cic.*

Ægritudinis & reliquorum animi morborum vna sanatio est, omnes opinabiles esse & voluntarios. &c. nam causa eorum est opinio & iudicium præsentis magni mali. *Idem.* Beata fors omnis æquanimitate tolerantis. *Bòëti.*

Homines turbantur non rebus, sed ijs quæ de rebus sunt opinionibus. *Epictetus Philosophus Græcus in aureo suo libello qui totus de hacre est.*

Illud egregium est & huic loco aptissimum. Vnaquæque res, *inquit*, duas habet ansas, vnam tolerabilem, alteram intolerabilem. Si frater tibi fecit iniuriam, non eam partem (*inquit*) apprehende, quia non est tolerabilis: sed illam, quòd sit frater, vnà tecum educatus &c. hæc enim est tolerabilis.

Magnus es! parua: paruus es! magna. i. *omnis molestia videbitur.*

Molliter vrticam si quis tractauerit, vret,
Fortiter vrticam qui premit, ille sapit. *Anonym.*

Fason *piscis est, in cuius ore aqua marina amara & salsa, fit dulcis. Vincentius. Symbolum & documentum præsenti sententiæ aptissimum.*

Affine, Czego vyść nie możeß. Co muße. Czego nie możeß poprawić.

Przylnąć do czego. Chciwie śie chwycić / trzymać czego.

πολύπους πετροφυὴς. Polypus scopulo affixus. *De eo dici potest, qui alicui rei ita adhæret sicut, vt ab ea duelli non possit.* πόλυπ ϑ' πετρῳ κοτυλῆσιν ἐχων. *Ex Nazianzeno.* Polypus petræ cotylis (*cirris seu flagellis cauis*) adhærens.

Przykry mi ieſt. Vt ficus oculo incumbit.

ὥσπερ τὰ σῦκ' ἐπὶ τοῖσιν ὀφθαλμοῖς ἔφυ. *Ariſtophan.*

Non aliter atq; ficus oculis imminet. Vnguis eſt in hulcere. *Cic.*

ἡ γεωργία ἕλκος ὅλον ἐστίν. *Plato.* Agricultura tota huleus. Miſeriorem me reddidit quàm panus puerũ. *Nonius apud Nonium.* *Plura vide* Nie mogę ná to pátrzyć.

Przykłaſzywſzy bélag bedzie żemta.

Hoc dicto eleuatur pretium rei quam aliter pluris quàm par eſt æſtimat vel laudat. Apud Latinos nil ſimile legi. reddo ſimpliciter.

Addito pane & caſeo (*huic rei qua laudatur*) erit ientaculum. *Item.*

Si addideris denarium, emes obſonium. *quod ſolus denarius præſtare poteſt, ſignum ergo eſt illam rem nullius momenti eſſe.* *Potes tamen huc accerſere & illud.* Quod pueri in faba. *& plura ex dicto.* **Podla rzécz.**

Przymuſzone rzéczy ćieſzkie. Mus ciężki.

πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' (χρῆμ') ἀναρὲς ἔφυ. *Theognis.*

Omnis neceſſaria (*cogãta*) actio (*res*) naturâ intolerabilis eſt.

ἐὰν ἐθέλωσιν, ἀνάγκη δ' ἐπὶ μὴ ἄγω. *Homer.* Si volet, inuitum ipſum non ducam.

ἡ ἀναγκαία λυπηρόν. *Ariſtotel.* Neceſſitas vel violentia, moleſta.

τὸν θέλοντα βῆν ἕλκωνε. *Theocriti interpr.* Volentem bouem ducito.

Stultitia eſt venatum ducere inuitas canes. *Plaut.*

Hoſtis eſt vxor, inuita quæ ad virum datur. *Idem.*

Bis emori eſt, alterius arbitrio mori. *P. Syrus.*

Inuitum cùm retineas exire incitas. *Idem.* *quia nitimur in vetitum.*

Inuitum qui ſeruat, idem facit occidenti. *Horat.* *quia ei vita mortis inſtar eſt, quam invitus viuit.*

Nulla eſt tam facilis res, quin difficilis ſit, quam inuitus facias. *Terent.*

ἐ γὰρ ἔτ' ἄλλο μεῖζον ἀνθρώποισι κακῆς ἐπιέσσετ' ἀναγκης. *Apolloni. Rhodius.*

Nil aliud moleſtius hominibus accidit dura neceſſitate.

Przymuſzone rzéczy nié trwáłe.

Malo coactus qui ſuum officium facit,

Dum id reſcitum iri credit, tantiſper cauet;

Si ſperat fore clam, rurſum ad ingenium redit. *Terent.*

Tolle periclum, Iam vaga proſiliet frenis natura remotis. *Horatius.*

τὸ βίαιον ὀλιγοχρόνιον. *Philo.* Violentum breuis eſt temporis. *Vel vt vulgò dicitur.* Nullum violentum perpetuum. Nulla vis imperij tanta eſt, quæ premente metu poſſit eſſe diuturna. *Cic.* Non diuturni magiſter officij timor. *Idem.*

Przynaglác pod czás gorzey. Chłuſtat chłuſtat aż ſon vſtał.

ἐ πολὺ ἐπείγεο ἵππον, ἔσω λὰξ πατέων. *A.*

Fit calcitrofus, ſi vrgeas hunc nimis, equus. *E Gallicis Garneri.*

τ' ἀλήσις ζυγὸν παροχλίσσασ' ἔγεντο μανίη. *A.*

Sæpiùs

Sæpiùs irritata, furor patientia facta est. *Ex P. Syro qui ait?*
Furor fit læsa sæpiùs patientia.

Sic Menedemus Terentianus solutiores filij mores durius castigans, illum fugere militatum fecit. Similis est illi Demea in Adelphis, quem lenior Micio placat & lenit.

Przypádki przéyrzáne / lżéyſze ná niéſpodziáne.
Dlá táſ śie to bárzo czuié / ná co śie kto wczáś gotuié.

Multùm potest animi prouisio & præparatio ad minuendum dolorem. *Cic.* Præmeditatio futurorum malorum, lenit eorum aduentum, quæ venientia longè antè videris. *Idem.* Sapientis est, quicquid homini accidere possit, id præmeditari modicè ferendum esse, si aduenerit. *Idem.*

Mitioris omninò est consilij, prouidere ne quid tale accidat; sed animi non minoris, ferre si venerit. *Idem.* *Eadem est Pittaci sententia,*

Prospice qui veniunt cāsus hos esse ferendos,
Nam leuiùs lædit, quicquid præuideris antè. *Cato.*

προβλεπε μείζονα ἐπερχόμενον, ἵνα τ' εὖ καταμένῃς,
κουφότερον λυπεῖ γὰρ ἐπελθὲν ὅτῳ προϊδῃς. *Planudes.*

Id agendum est, ne quid nobis inopinatum sit. *Seneca.* Quicquid fieri potest, quasi futurum cogitemus. *Idem.* Fortis est animus, ad quæ paratus venit. *Idem.* Præcogitati mali mollis ictus venit. *Idem.* Quæ alijs diu patiendo leuia fiunt, vir sapiens diu cogitando leuia facit. *Idem.* Si vis omnem solicitudinem exuere, quicquid vereris ne eueniat, euenturum tibi propone. *Idem.*

Neque enim ignari sumus ante malorum. *Virgil.*

Præuisa iacula minùs feriunt. *S. Gregorius.* Præuisa antè minùs lædere tela solent.

Confer Vt. przypadki przyßłe rzéczy vpátruy.

Przy pełney, przy próżnéy popuśćy / lżéy ná co śie nowi.
Fecundi calices quem non fecêre disertum? *Horat.*

θαρσαλέα δὲ πάρεστι κρητῆρος φωνὴ γίνεται. *Pindar.*

Confidens & audax est vox vel sermo ad pocula.

ὃς δ' ἂν ὑπερβάλλῃ πόσιος μέτρον, οὐκέτ' ἐπῄνῳ
τὸν αὐτῷ γλώσσης καρδίης ἐδὲ νόου. *Theognis.*

Qui bibendo modum excesserit, nō ampliùs ille Suæ linguæ compos est neq; mētis.

οἶνος καπνὸν εἰς τὸ σῶμα, ἀναπίμπλησι καὶ ὑπὲρ κεῖται τὰ μαινόμενα. *Athenæus.*

Vino in corpus (*in stomachum*) descendente, effluunt (*in os*) verba insana & furiosa.

ἅμα δὲ οἴνῳ ἰσχύϊ παῤῥησίη τε ἐπέρχεται. *Lucian.*

Simul cum vino ingrediente fiducia loquendi ingreditur.

οἶνος δίβυσσον τὸ στόμα ποιεῖ. *Pharnutius.* Vinum, bicallue (*garrulum*) os facit.

Ad vinum differri. *Cic. ad Tit. Erasm.* Qui ad vinum differri sunt, ad aquam ferè muti sunt. i. *in iudicio, vbi horæ aquæ clepsydrarum metiebantur.*

καὶ τί πάθῃς, ὅτῳ τ' ἄρρητα ἀμύητα. *Homer. de ebrio.*

Et verbum

Et verbum protulit, quod non esse dictum melius fuit.

Nos———Inter iocosi munera Liberi Canemus. *Horat.*

Liberius si Dixero quid, si forte iocolius, hoc mihi iuris Cum venia dabis. *Idem.*

Sic milites de Pyrrho rege suo inter pocula malè locuti, cùm ob id à rege arguerentur, responderunt: Plura dixissemus, & forsan te occidissemus (*linguis*) nisi nos lagena detexisset. *significantes verba illa non ab animo, sed à vino profecta. Rectè proinde præcipit Chilo.* γλώττης κρατεῖν μάλιστα δ' ἐν συμποσίῳ.

Linguam coerce maximè in conuiuio. *Item.*

πίνων μὴ πολλὰ λάλει, ἁμαρτήσῃ γάρ. Bibens (*vel inter pocula, in conuiuio*) ne multùm loquaris, peccabis enim. s. *facilè. Martialis de conuiuio suo l.10.epigr.48.*

Accedent sine felle ioci, nec mane timenda

Libertas, & nil quod tacuisse velis ———

Nec facient quenquam pocula nostra reum. *Idem castigat Procillum conuiuam suum, quòd inter pocula verba ioco prolata, pro seriis acceperit. l.1.epigr.28.*

Idem librum nugarum suarum, quem mittebat Plinio, alloquitur sic:

Seras tutior ibis ad lucernas Hæc hora est tua, dum furit Lyæus. &c.

Tunc me vel rigidi legent Catones. *Ideò Zeno in conuiuio legatorum regis & philosophorũ tacitus sedens, rogatus à legatis quid regi de se dici vellet, respondit:* Dicite vos Athenis vidisse senem, qui inter pocula silentium seruare possit *Rhodigin.*

Przypiekane: przywarzane rzeczy (powarzane) πεπεπασμένα.

Occidit miseros crambe repetita magistros. *Iuuenalis dixit miseratus conditionem Rhetorum, qui discipulos tot, eadem declamantes cum molestia coguntur audire. Crambe ergo hîc est declamatio, historia, carmen repetitum. vt Politianus legit & interpretatur. alij aliter. Alluxit autem Poëta ad Græcum dictum* δὶς κεφάλαιον τὸ δὶς ἐφθὸν κράμβη. bina & ei. Bis crambe (*apposita*) vel bis cocta, recocta, est mors. *Rectè hîc vsurpabitur & illud:* Piscis repositus. s. *ingratus est. de quo Plutarch.* τὸν ἀποτεθέντα ἰχθὺν ἀεὶ δεῖ εἰς μέσον ἕλκειν. *vt legit Erasmus.* Piscem repositum non oportet in medium protrahere, proponere. s. *hospitibus. Henric. Steph. l.* ἕως τί οὐκ ἕλκομεν; *Cur non protrahimus? diuerso sensu.*

Przypiáść tego. przéśladzić tego Stanić co koscia w gardle. Boletum Claudij edis. *Nam Claudius Imp. sumpto boleto venenato interijt. Sueton. Nero.* *Et Martialis conuiuam; qui hospitibus vocatis cibos communes dabat, ipse boletos delicatos edebat, ait:* Quid dignum tanto tibi ventre gulaque precabor?

Et Et sibi. Boletum, qualem Claudius edit, edas.

ὄστοισι χοίρειος γίγαρτος. *Suidas.* Lues sus, porcea cina. s. *qua voras.*

Rode caper vitem; tamen hinc, cùm stabis ad aras, (*immolandus*)

In tua quod spargi cornua possit, erit. *Quid è Græco illo:*

κἂν μὲ φάγῃς ὀπὶ ῥίζαν, ὅμως ἐπὶ καρποῖσιν ὄσσον ὀπιπεύσεσθαι σοι τράγε θυομένῳ. i (*Vitis loquitur*) Etiamsi me ad radicem comederis, tantùm tamen vini producam, quantùm tibi immolando infundi

infundi possit. *Mos enim erat, hostiam stantem sub ictu & cultro, vino perfundi. vt in 4. Æneid. Dido fecit.* *Versus Græci sunt Eueni Pòètæ quos Romani detorserunt ad eadem Domitiano instantem prædicandam apud Suetonium, posito κάισαρ, loco σοι τράγε. Politianus adnotauit.* ἐφιν θάλπεις καὶ ὄφις σε. Serpentem foues & serpens te. ſ. necabit. *Originem dicti profert Rhodiginus l. 29. c. 5. ex quadam historia.*

βοῦς ἅλὶ φάτνη. ſ. σφαττόμενος. *Athenæus.* Bos ad præsepe. ſ. *mactandus benè alitur.*

Vlé rzes śie byśku chowáią/ przétoż dobry obrok dáią.

Auceps quando concinnauit aream, offundit cibum, Aues assuescunt
Sæpe edunt, semel si sunt captæ, rem soluunt aucupi. *Plaut.*

Muscæ auidissimæ sunt mellis, & ad illud mox aduolant, sed ibidem hærent & moriuntur.——— Multis damnosa fuêre Gaudia. *Claudianus.*

πυραύστα χαρὰν χαίρεις Pyraustæ gaudes gaudium. *quæ libenter ad lucernas aduolat, & in eis conflagrat. Ælian. Zenodot.* Et, Pyraustæ fatum.

δέδοικα μωρὸν κάρτα πυραύστα μόρον *Æschyl.*

Magnopere stultum metuo pyraustæ exitum.

τράγος γένειον ἆρα πενθήσῃ σύ γε, κἀπὶ τ' ἀψάμενον (πῦρ) *Plutar. ex Pòèta*

Barbam caper deflebis actutum tuam, Tangentem adurit ignis.

Prometheus dicit Satyro ad ignem à se inuentum properanti.

εἶπεῖς τὰ τρία παρὰ τῇ αὐλῇ *Zenodot. Suidas* Dicas tria vel prætorio. *Capite damnatis, antequam ducerentur ad supplicium, cibo & vino expletis concedebatur à iudicibus, vt dicerent tria quæ vellent, sed frustrà. Potest dici in eos qui alicui malum imprecantur magno suo malo. Sic Erasmus. Mihi potiùs sonare videtur:* Vlié pomoże to nic. Vlié wiélka počiechá. Spargis voces per iugulum redituras. *Murct. ex Plutarcho de tonsore Dionysij. Ceruus fistulæ cantu mirificè oblectatur, sed tunc sui propè oblitus facilè à venatoribus configitur aut capitur. Plerius.*

Huc trahit Eras. illud Plauti (licet alio sensu à Pòèta prolatum) Calidum prandium prandisti. ſ. *instar eorum qui vorant cibum nociturum.* Quæ tu in me non rectè dicis, aurum atque argentum merum est. *Plaut.* i. *maledicta quæ in me congeris, pecunia mihi persolues. Idem est.* Linguarium dabis. i. *mulctam pendes pro errore linguæ. Andr. Schott. cum Mureto ex Seneca. qui ait:* Damno castigare promittendi temeritatem, est idem quod Linguarium dare *quasi dicendo:* Ecce doleat tibi vt postea cõsideratiùs loquaris. Skárdé nié ostrożny ięzyk ábo mowe mięßkiem.

μὴ τῆμα σαυτῷ καὶ μετάνοιαν τίθης. *Sophocles.*

Ne tibi malum atque pœnitentiam crees.

ἀγαμεμνόνιος δαὶς ἡ τράπεζα. Agamemnonium epulum aut mensa, *in qua Ægysthus Agamemnonem inuitatum interemit, vt scripsit Homer.* Quanta Mys in Pisa passus est. V. Tráfi śie y ślępey kokoßy źiárno.

Pòst mihi non simili pœna commissa luetis. *Virg.*

Ad assem impendium reddes nec id modicum *Plini. iunior.*

καὶ τ' τόκον καὶ τὸ κεφάλαιον ἔξεπιε. *Dion.* Et sortem & vsuram persoluit.

Potum Lycium bibis. *V. sub* Vlićbéśpiéczno.

Erit hoc tibi in singultum. *Phrasis Hebræorum, quam* 1. *Regum* 25. *vsurpauit Abigail (sed negante sensu) Dauidem à cæde auocans & dicens:* Non erit hoc tibi in singultum, & in scrupulum cordis, i. *si peperceris Nabali.* *LXX. habent:* καὶ οὐκ ἔσται σοι εἰς βδελυγμὸς καὶ σκάνδαλον. *i. in nauseam, abominationem & offendiculum. Aquila legit* λυγμὸς. *i. singultus. Corvus pro esca serpentem arripuit, à quo ictus periit. Apologus Faërni.*

Affine, Być iedno tego nie żałować. Żleć śie to zápłáci.

Przyrodzenie małem śie obeydzie / ná małé przestánié.
Przyrodzeniu i potrzébié / ledá co pełeć przy chlébie.

Natura paucis contenta. *Cic.* Natura paruo dimittitur. *Seneca.* Si ad naturam viues, nunquam eris pauper: si ad opinionem, nunquam diues. Exiguum natura desiderat, opinio immensum. *Epicurus apud eundem.* Lex naturæ est; non esurire, non sitire, non algere. *Idem Seneca.*

—— Cum sale panis Latrantem stomachum bene leniet. *Horat.*

ἐπεί π δεῖ βροτοῖσι τὴν δυοῖν μόνον,
δήμητρ' ἀκῆς, πῶματ' δ' ὑδρηχόε. *Euripides.*

Siquidem his duobus tantum opu' 'st mortalibus,
Fruge Cereris & aqua fluente poculo.

—— Satis est populis fluuiusque Ceresque. *Lucanus.*

μᾶζα καὶ ὕδωρ τὴν ἀκροτάτην δυνατὸν ἡδονήν. *Epicurus.*

Panis & aqua summam præbent voluptatem.

μάζαν ἔχων καὶ ὕδωρ ἅτε ἐυδαιμονίας καὶ Διὶ ἀγωνιζόμενος. *Idem.*

Panem & aquam habens vel cum Ioue de felicitate contendat. Panem & aquam natura desiderat. nemo ad hæc pauper est. intra quæ quisquis desiderium suum clausit, cum ipso Ioue de felicitate contendat. *Seneca.* *Idem habetur Ecclesiastici* 29.

Initium vitæ hominis panis & aqua.

Commoda naturæ nullo tibi tempore dèerunt,
Si contentus eo fueris, quod postulat vsus. *Cato.*

χρήσιμα τῇ φύσει καλλείψῃ μήποτε ζώσῃ,
ἄφθονον ἦν γε τύχῃ σαυτῷ ὁ,τι χρῆσις ἀπαιτεῖ. *Mylius.*

Nonné cupidinibus statuit natura modum? quem (*modum, mediocritatem*) (Quid latura, sibi quid sit dolitura negatū) .i *quo possit esse cōtenta natura, quo nō* Quærere plūs prodest? & inane abscindere soldo? .i. *superfluum à necessario.*

Num tibi cum fauces vrit sitis, aurea quæris
Pocula? num esuriens fastidiis omnia præter Pauonem? *Horati.*

— Natura beatis Omnibus esse dedit, si quis cognouerit vti. *Claudian.*

Mensura census apud Iuuenalem describitur hoc modo:

In quantum sitis atque fames & frigora poscunt.
Quantum Epicure tibi paruis suffecit in hortis (*i. olera.*)

Nunquam aliud natura, aliud sapientia dicit. *Simile est apud Suidā versus.*

γαστέρι μόνον ἔχομι κακῆς ἀλεθήμεναι λιμοῦ. Tātùm habeat venter qui cōsulat esurienti.

Affine, Głodny nie przébiera. Przystań ná małé.

Przy-

Przyrodzenie trudno odmienić.

Naturam mutare difficile eſt. *Seneca.*

Naturam expellas furca, tamen vſque recurret,
Et mala perrumpet furtim faſtigia victrix. *Horati.*

—— Ad mores facilis natura reuerti. ſ. *ſuos priſtinos. Claudian.*

—— Tamen ad mores natura recurrit. Damnatos fixa & mutari neſcia. *Iuuenal.*

Naturæ ſequitur ſemina quiſque ſuæ. *Propert.* (*diuinat.*

Agas aſellum curſum non docebitur. *Cic. vt ſupplet Gorfredus ſenarium, aliter Eraſm.*

Φυσιν παντελῶς μεταβαλεῖν ῥᾴδιον. Non eſt facile mutare naturam malã.

Rex Aegypti ſimias pyrrhichen ſaltare doctas habebat, & purpura veſtiebat. quibus ſaltantibus cùm quidam nuces in medium conieciſſet; mox illæ relicto luſu & ſaltu ad nuces ſe proripuerunt, & circa eas pugnantes, purpureas veſtes lacerárunt. Lucianus.

Felis in ſacco procul aſportata, mox ſine errore redit domum.

Φυσει μαχεσθαι ἀκ ἐυπορίστον. *Demoſthen.* Cum natura pugnare non eſt facile.

βιαζεσθαι ῥὸν ποταμὸν ſ. χαλεπόν. *Nazian.* Cohibere fluminis impetum difficile.

ὁ λύκος τὴν τρίχα ἀλλάττει ἀ τὴν γνώμην.

Lupus pilum mutat non mentem. Vulpes pilum mutat non mores. *Sueton.*

καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν ſ. ἀδυνατον. Cancrum recta procedere impoſſibile.

ἄστε ποιεῖς τ καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν. *Ariſtophan.*

Efficies nunquam, rectè vt cancer gradiatur.

Felis quocunq; modo ex alto cadat, in pedes decidit, & ſtando cadere deſinit. Drexel.

Formicam Æſopus aut olim fuiſſe colonum furacem, & à Ioue in formicam conuerſum, quare & modo frumenta furatur. Epimythion addit Planudes.

εἰ φυσει πονηροι κἀν τὰ μαλιστα τὸ εἶδος μεταβληθῶσι, τ τρόπον ἀ μεταβάλλουσι. Natura improbi licet quam maximè formam (*exteriorem*) mutent, mores non mutant. *Heliodorus tamen oppoſitum dixit.* V. Rozumem przyrodzenia poprawić.

Aſſne, Co ſie tyſo vrodzi. & Vlć pomoże Krukowi mydło.

Przyrodzenie z rozumem ſtᵉ zgodzi.

Nunquam aliud natura, aliud ſapientia dicit. *Iuuenal.*

ἀδύνατ' ἄλλο φύσις λέξαι κ ἄλλο φρόνησις *A.* Quæ bona ſunt (*ſponte naturæ*) fieri meliora poſſunt doctrinâ. *Cic.* Ars certior eſt dux quam natura. *Idem.*

Prima docet rectum ſapientia, i. *moralis, virtutem docet. Iuuenal.*

Przyrodzone wady mało wadzą. Przyrodzone cudze wady/ Kto mądry znoſi bez zwáđy.

Sapiens naturale vitium nulli imputat. *Scholiaſtes Perſij.*

Quid prodeſt luſcum vocare luſcum? *Hieronym. ex Perſio.* Non hic qui &c.

Sordidus & luſco qui poſſit dicere, Luſce Seſe aliquem credens *Perſii*

Peruerſi moris eſt mutilos vel aliqua corporis labe inſignes irridere, & *vindicatur ad anathemate in clericis Canone Apoſtolico 57.*

τὰ τ φύσεως δῶρα ὐ μεμπτά. *Libanius.* Naturæ munera non sunt culpanda. *Docet Muret. l. 11. c. 10. ex Plutarcho:* Neq; mala corporis ad vituperium hominis verè facere, neq; bona ad laudem eiusdem. *Quare Iuno apud Homerum blandiens Vulcano vocat eum* κυλλοποδίωνα. i. claudum. *Et Hector apud eundem conuitium Paridi faciens dicit ei* εἰδ ἄρμε. i formose. *Item Vlysses Thersitæ, non quòd claudus vel caluus vel gibberus sit exprobrat, sed quòd immodicè & intempestiuè loquax i non mala corporis sed animi.* Malè cessit Seiano qui illudens Tiberio caluo, insp. Clauulo omnia à caluis agi curauit toto die & quinque millia puerorum rasis capitibus exhibuit. *Rhod. gin. ex Dione.*

Affine, Przyiaćielſkie bęz obrázy/ znoś vrázy.

Przyśięga fryerſka / błazenſka.

Iuppiter ex alto periuria ridet amantum,
Et iubet Æolios in freta ferre Notos. *Ouid.*

ὤμοσεν, ἀλλὰ λέγουσιν, οὐ θεαὶ ἐν ἐρωτι
ὅρκους, μὴ φλύειν ἐπὶ εἰς ἀθανάτων. *Callimach.*

Iurauit, verùm vulgò dicunt, in amore
Iuramenta, aures non penetrare deûm.

ἀφροδίσιοι θ ὅρκοι ἀκ ἐμπίπτουσι θ *Plato.* Venereum periurium impunitum est. Ταχυδάμειες ὅρκοι *Suidas.* Volaticum iusiurandum. *de infido, quale amantum.*

Przyśięgá ma być z vczćiwośćią.

Imię Boſkie poważnie i vczćiwie wſpominać / miánować.

Plato & plurimi aly antiqui Ethnici prudentes, iurare volentes, dicebant tantùm. μὰ *quod Aduerbium est iurandi. & Affirmantes quidem dicebant* ναὶ μὰ *vel* ναὶ μὰ τὸν. *quaſi Iuro per. vel Ita per: Negantes verò,* μὰ τὸν. *vel* ὐ μὰ τ. *subaudito* θεὸν *vel* μὰ Δία ἀπόλλωνα ἑρμην. *&c. Non per. ſ. Iouem Apollinem Mercurium. vel expreſsè* μὰ τὸν Δία. *Per Iouem. Declinabant tamen nomen Dei (vt & noſtri dicentes* Przy źie boru) *& vel Periphraſi vtebantur vt Pythagoras in aureis verſibus:*

ναὶ μὰ τὸν ἀμέτερα ψυχᾶ παραδόντα τετράκτυν. *i.*

Iuro per eum qui dat animæ noſtræ quaternarium.

Vel ſupponebant res alias bonas vtiles pretioſas vel deorū inſtar habitas, vt ſceptrum, ſolem, platanum, canem, anſerem, braſſicam, raphanum, enſem &c. Vide Turaquell. ad l. 5. c. 10. Alexandri. μὰ τὰ καλά. *Suidas.* Per pulchra.

Przyśięgá pokrywká fałſzu / zdrády.

Iuramentum eſt mantile, quo quotidianæ noxæ abſtergentur. *Pacuuius.*

ὅρκος ἀπατᾶν ὅρκος θ ζοφιστὴς ἐστιν ἀξιόπιστος. *Simocatta.* Ad fraudem, deceptionem, iuramentum eſt ſimulator fide dignus. (*apparens*)

Iuſiurandum emplaſtrum debiti. *Sic Labirius apud Gellium ait:*

Quid eſt iuſiurandum? emplaſtrum æris alieni.

ὅρκος θ γὰ ὀδὸς ἀνδρὶ φιλήτῃ βαρύς. *Sophocles.*

Non-

Non graue viro est furaci onus, periurium.

ἀνδρῶν δὲ φαύλων ὅρκον εἰς ὕδωρ χέαφε.

Quod iurat improbus vir inscribas aquæ. i. *inane puta & falsum.*

ἡ γλῶσσ' ὀμώμοχ', ἡ δὲ φρὴν ἀνώμοτος. *Euripid.*

Lingua iurauit sed mens iniurata est. i *non iurauit. Vel*

Iurante lingua, non mea est iurata mens. *Dictum improborum damnatum etiam ab Ethnicis multis. Simile est illud apud Plutarchum.*

ὅρκοις ἄνδρας, ἀστραγάλοις δὲ παῖδας ἐξαπατέον. Viri iuramento, talis pueri fallendi. *loquitur id quod fit, non quod fieri liceat.*

Przysmák wyborny, głód y robotá.

Fames optimum condimentum. τὸ πεινᾶν ὄψον ἄριστον.

Cibi condimentum fames, potionis sitis. *Cic.* Luxuria quærit quomodo post saturitatem quoque esuriat. *Seneca. S. condimenta cibis aggerendo quæ saturum etiam ad edendum illiciant.* Panem malum fames reddit siligineum. *Idem.*

Lacedæmonij Mithecum Syracusanum in re culinaria & in condiendis suauissimè cibis celeberrimum, statim vt venit, expulerunt vrbe dicentes: Labore & exercitatione corporis, non lautitijs appetitum esse parandum & acuendum. Maximus Tyrius.

ὁ πόνος ὄψον τῆς ἀγαθῆς. *Xenophon.* Labor opsonium strenuis.

πρὸς τὸ ἡδέως ἐσθίειν, καὶ πρὸς τὸ ὑγιαίνειν, ἀγαθὸν οἱ πόνοι. *Idem.* Ad suauiter edendum, & ad sanitatem, optimi sunt labores. *Etiam sambus, vt illud dictum Græcorum docet.* ὄψον ἄριστον πόνος τῇ γήρᾳ. Optimum opsonium senectuti labor. *Vide quid dicat Seneca sub* Robić śie nić wstydź.

Alexander M. cùm illi Ada regina Cariæ mater adoptata, quotidie opsonia bellaria, scita, & coquos ac pistores peritissimos mitteret, dicebat; ἔχειν σε ἀμείνονας ὀψοποιοὺς πρὸς μὲν ἄριστον τὸν νυκτοπορεμον, πρὸς δὲ τὸ δεῖπνον τὸν ὀλιγαρκέστατον. Stobæus. Plutarch. Habere se meliores coquos (*à Leonida Pædagogo datos*) ad prandium quidem, nocturnum iter, ad cœnam verò, tenue prandium. *Simile* Głodny nić przebiera.

Przystoi mu wszystko.

Opportuna mea est cunctis natura figuris,

In quamcunque voles, verte, decorus ero. *Propertij Proteus de seipso.*

Omnis illum decet color. Alter Aristippus *de quo sic Horat.*

Omnis Aristippum decuit color & status & res. *De eodem Laërtius.*

ἦν δὲ ἱκανὸς ἁρμόσασθαι καὶ τόπῳ καὶ χρόνῳ καὶ προσώπῳ, καὶ πᾶσαν εὐπετῶς ἁρμονίαν ὑποκρίνασθαι. Poterat autem se & ad locum & ad tempus & ad personam accommodare, atque omnem vitæ statum aptè simulare.

In suo genere Roscius. *Cic. Vel dic.* In omni genere Roscius. Alter Roscius. *Talis etiam L. Crassus apud Cic. sæpiùs describitur, in quo humanitas suauitas & in vsando lepos fuerit.*

Przyświecáć komu.

Vt ſubſeruias orationi (*meæ*) vtcunque opus ſit verbis, vide. *Terenti.*

Przyßédł do chléba.

E famelico vomens factus eſt. V. Szláchćic właz.

Przyßédł niéſtátek / wźiął oſtátek.

Vulgò hic vſurpatur. Reliqua fiſcus rapuit. Orcus venit & rapuit Proſerpinam, vel ipſam Cererem. *Ex Cic. qui recenſens ſacrilegas Verris rapinas, poſt alia ſimulacra ab ipſo ablata, de Cerere Ennenſi ait:* Hic dolor (*Ennenſium*) tantus erat, vt Verres alter Orcus (*Pluto*) veniſſe Ennam, & non Proſerpinam aſportaſſe, ſed ipſam Cererem abripuiſſe videretur. ſ. *matrem Proſerpinæ deam frugum.*

Vide Ato trochá i to płochá.

Przyßłe rzeczy niepewne Ntié wiedźiéć ták koſtka páde.

Neſcia mens hominum fati ſortiſque futuræ. *Virg.*

ἄδηλα πάντα τοῖς βροτοῖς ἐμαρμένα. *A. Vel*

μέλλοντ' ἄπιστα τυφλά τ' ἐστὶ τοῖς βροτοῖς. *A.*

Futura cuncta incerta (*vel caeca*) ſunt mortalibus.

Et genus humanum damnat caligo futuri. *Iuuenal.*

Quenquam poſſe putas mores narrare futuros? *Martial.*

ἐδέσς τὸ μέλλον ἀσφαλῶς βαλέσθαι. Eſt de futuro incerta conſultatio.

τῶν μελλόντων τετυφλῶσθαι φρένας. *Pindar.*

Futurorum excœcatæ ſunt cogitationes vel conſilia. Nil ſibi quiſque de futuro debet promittere, id quoq; quod tenetur, per manus exit. *Seneca.*

τὰ γὰρ μέλλοντα προγνῶσκειν οὐχ ἡμετέρας φύσεως ἐστι. *Iſocrates.*

Futura prænoſſe non noſtræ indolis eſt.

τυφλὸς ἐστὶ τῶν μελλόντων ἄνθρωπος. *Plutarc.* Cœcus eſt reſpectu futurorum homo.

Prudens futuri temporis exitum Caliginoſa nocte premit Deus,

Ridetque ſi mortalis, vltra Fas trepidet. *Horat.*

Tu ne quæſieris, ſcire nefas, quem mihi quem tibi Finem dij dederint. *Idem.*

ἄδηλον τὸ μέλλον ἅπασιν ἀνθρώποις ἐστί. *Demoſth.* Incerta ſunt futura omnibus hominibus. *Anceus vinum ex ſua vinea non bibit vt promiſerat nam à menſa ſe propiens, ab apro vaſtante vineam, occiſus eſt. Ariſtot.* V. Dalekó do tegó.

Affine, Jutro nié pewne.

Przyßłe rzeczy vpátruy, i opátruy.

Quotidie pridie caueat, ne faciat, quod pigeat poſtridie. *Plaut.*

Omnia humana ſint ſemper homini præmeditata. *Cic.* *Trivialis rhythmus eſt.*

Prouide futura ſi vis viuere ſine cura. *Vel ſit verſus rhythmicus.*

Proſpice ventura, vt viuas omni ſine cura.

τὰ μελλόντα μελετᾶν ἔστιαι μελέτης ἀνδί. *A.*

In tanta

In tanta rerum ſurſum ac deorſum euntium verſatione, ſi non quicquid fieri poteſt, pro futuro habes; das in te vires rebus aduerſis; quas infregit, quiſquis prior vidit. *Seneca.* *Sic Theſeus apud Ciceronem ex Euripide.*

Mecum futuras commentabar miſerias,
Aut mortem acerbam, aut exilij malam fugam,
Aut ſemper aliquam molem meditabar mali.
Vt ſi qua iniecta diritas caſu foret,
Ne me imparatum cura laceraret repens. *Tuſculana 3. vbi multa in hanc ſententiam habet.* *Simillima ſunt illa Domiphonis in Phormione Terentij, quæ ibidem aſſerto Cic.*

Omnes cùm ſecundæ res ſunt maximè, tum maximè
Meditari ſecum oportet, quo pacto aduerſam ærumnam ferant.
Pericla, damna, exilia peregrè rediens ſemper cogites,
Aut filij peccatum, aut vxoris mortem, aut morbum filiæ.
Communia hæc eſſe, fieri poſſe, vt ne quid animo ſit nouum.
Quicquid præter ſpem eueniat, omne id deputare eſſe in lucro.

Similia ſubijcit apud eundem Geta herum ſuum imitatus:

Meditata mihi ſunt omnia mea incommoda. herus ſi venerit,
Molendum vſque in piſtrino, vapulandum, habendæ compedes,
Opus ruri faciendum, horum nihil quicquam accidet nouum,
Quicquid præter ſpem eueniet, omne id deputabo eſſe in lucro.

Item in Adelphis Syrus: O Demea!

Iſtuc eſt ſapere, non quod ante pedes modò eſt
Videre, ſed etiam illa quæ futura ſunt Proſpicere.

Adde apologum de Vulpe & Hirco, poſitum ſub Pomierz śie ſam.

Egregium item eſt documentum Epicteti Græci, quod cùm longius ſit Latinè tantùm reddo. Cùm ad magnatum aliquem, *inquit*, iturus es, proponito tibi fore vt eum domi non inuenias, vt incluſus ſit, vt occludantur tibi fores, vt ille te negligat. quod ſi hoc rerum ſtatu venire te decuerit, feras quæ accident, neque tecum dicas, non fuiſſe tanti. Egredienti ſinciput, redeunti occiput ſcalpendum *monet Pythagoras commendans præparationem & diligentiam in agendo.*

Formica ſymbolum & exemplum prouidi in futurum. *Prouerb. SS. c. 6.*

Aſſine, Przypádki przéyrzáne. Ogladay śie. Nieſpodźiane. Zoſtaw co.

Przyydźie Kwiécień, oſtátek wymrócíem. Przyydźie Máy / przédśie bydłu day.

Ruſticanum eſt dictum, monens. Parcendum pabulo hyemali, ne ante nouum ſeu vernum deficiat. *Sic ferè & Cato:* Cogitato quàm longa ſit hyems.

Et ea certè apud nos ad Aprilem & ad Maium aliquando durat, aut ſaltem nouis pabulis & paſcuis officit, & ea in terra diutiùs cohibet.

μνήμων μακρὸν χειμῶνα φορβῆς φείδεο. *A.*

Memorato longam hyemem atq; parce pabulo. V. Oſzczęday. Skromnie.

Przyzwala

Przyzwalaiący zyniacemu rowny.

Qui non defendit nec obsistit iniuriæ si potest, tam est in vitio, quàm si parentes aut socios aut patriam deserat. *Cic.* Quid interest inter suasorem facti & probatorem? *Idem.* Facientes & consentientes eadem pœna afficiendi.

ἴσως συνεισὼς (*vel* συναινῶν) ἀλιτέσιν κηλάζεται. *A.*

Malum patrantis & probantis pœna par.

Criminis particeps, pœnæ particeps. *Garner. & ICti.*

Consensus apud ICtos quadruplex est. Negligentiæ, Consilij, Cooperationis, & Auctoritatis seu Defensionis. Primus & secundus minùs puniuntur, quàm sequentes. Eorundē distichon est.

Consensus spernit, suadet, iubet, atque tuetur.

Hic minùs, ille minùs luit, hic æqualiter, hic plùs. *Applica versiculum posteriorem priori, seruato ordine ab initio ad finem. Simile est* Vić to złodźiey co kradnić.

Psa w cieśni złé drażnić.

ἐν φρέατι κυνομαχεῖν *vel* κυνὶ μάχεσθαι. In puteo cum cane pugnare. *dicitur is, qui cum homine litigioso & rixoso negotiũ habet, ex quo nec se extricare, nec impunè vrgere potest.*

Pan z łańcuchem, a złowiéka z nałogiem łacno poymáć.

Fabulatur canis nodum abripit; attamen illi

Cùm fugit à collo trahitur pars longa catenæ. *Persius homini improbo è vitiis emergere incipienti loquitur sic:*

Nec tu cum obstiteris semel &c. Rupi iam vincula dicas. Nam & canis &c.

Sic & Propertius iuueni malis amoribus irretito expedire se volenti, ait:

Et bene cùm fixum mento discusserit vncum,

Nil erit hoc, rostro te premet ansa suo. i. *nodus malæ consuetudinis.*

Apud Ouidium item quidam similis gloriatur dicens:

Scilicet asserui iam me rupíque catenas. Vicimus —— &c.

Perfer & obdura. *Mox tamen nutat & labascit dicens:*

Luctantur, *&c.* Hinc amor, hinc odium, sed puto vincet amor.

Odero, si potero; si non, inuitus amabo. &c.

Similis est Phædria Terentij in Eunucho qui fluctuatur dicens.

Excludit, reuocat, redeam? non, si me obsecret, &c. *mox ad manus dat.*

ἔχεται ἀναπάλιντ' ἐπὶ κακὸν ὡς σειρὰ τ' ἔβης. *A.*

Sequitur resipiscentem à malo ceu catena consuetudo. *Vel*

Catena resipiscentis est habitus malus. Passer pede ligato volare incipiens filo deorsum retrahitur: Sic animus malo affectu vel habitu. *Maximus, Affine,* Vlalog drugie przyrodzenie.

Psi głos nie idzié do niebios.

Vlić dba nic serce cnotliwe/ ná mowy luckié złośliwe/ fałszywe.

Canis allatrans lunam, cursum eius non cohibet. *Sic Alciatus.*

Allatrant, sed frustra, agitur vox irrita ventis,

Et peragit cursus surda Diana (*luna*) suos.

Nam

Nam canes à luna & ſpectris nocturnis, immò & à ventis terrentur & latrantes fugiunt. quod & hominibus quibusdam imaginatione turbata accidit.

χηρὸς πονηρὸς ἁ πρόσκεται λόγος. Bonos malorum nil loquelæ vulnerant.

ἤθεα δικαίων φαῦλος ἁ ψαύει λόγος. Mores probos haud lingua tangit improba.

ἁ μὲν κακὰ ἔργα θεοὶ μάκαρες φιλέουσιν. *Homerus.*

Non enim improba opera dij beati amant.

Non bene cœlestes impia dextra colit. *Ouidi.*

Donis impij ne placare audeant iram deorum. *Cicero ex 12. Tabulis.*

Vnus orans & vnus male dicens, cuius vocem exaudiet Deus? *Eccleſiaſtici 34.* *Rectè Balaam Numer. 23.* Quomodo maledicam cui non maledixit Deus?

Atque hoc ſceleſti illi in animum inducunt ſuum,

Iouem ſe placare poſſe donis, hoſtiis,

Et operam & ſumptum perdunt. id eò fit, quia

Nihil ei acceptum eſt à periuris ſupplicij. (*ſupplicationis*)

Faciliùs ſi quis pius eſt, à dijs ſupplicans

Quam qui iceleſtu ſt, inuenict veniam ſibi. *Plaut.* *Vide ſi non idem dicit Ethnicus hic, quòd cæcus illuminatus apud S Ioannem c. 9.* Deus peccatores non audit, ſed ſi quis cultor Dei eſt, & voluntatem eius facit, hunc exaudit.

Appositè ad rhythmum Polonicum Anonym. Non penetrat cœlos oratio quã canis orat. i. *improbus homo.* Nunquam cœlesti Domino placuêre ſceleſti *Idem*

Affine, Stowo nié v ásí. Mow luckich nic nié waż ſobié.

Pśi go zieḋli.

Actæonis fatum illi obtigit. *Vide* Studzy go zićḋli.

Pśia ſtrawá. *Vide* Potrawá nié ſmáczna.

Prać w klatcé nie śpiewa · ábo nié wſołó śpiewa.

ἡσυχὸν ἐν οἰκίσκῳ μὴ ᾄδῃς. *Philo.* Luſcinia in cauea non canit.

ἄδει ζῶον λυπούμενον ἄδηι. *Plato.* Nullum animans moleſtia affectum canit.

Puść mie żywo. Vmorzyſi mie mowa twa / cześłowánim ꝛc.

ζῶντ' ἄφες. *Theocriti paſtor dicit alteri garrulo.* Viuum dimitte. *Et apud Plaut. femina prudens, non ferens ineptias gloriosi militis, & adulatoris eius in ipsum ſummata & ludibria, ait:* Iam iam ſic amabo eſt, ſinite abeam, ſi poſſam, viua a vobis.

Puśćił domá. · Czćery katy / a pięć płaty.

Ne Sannione quidem relicto. ſ. *domo prodit. Ammian ex Terentio, apud quem Thraſoni militi gloriosi quærenti:* Vbi alij? Et. *Sanga ſeruus.* Qui malum alij? ſolus Sannio ſeruat domi. Mea ſupellex iam digitum ſuſtulit hoſpitibus. *Martial. Explico id ſic* Poßło. *Euclio Plauti auarius domo exiens, dicit arui cuſtodi:* Serua intus. *Reſpondet illa:* Quid ego intus ſeruem? an ne quis ædes auferat?

Nam hîc apud nos nihil eſt aliud quæſti furibus.

Ita inanijs sunt oppletæ atque araneis. *Propert.* Velauit aranea fanum. *Sic Catullus inuitans Fabulum ad se cœnatum dicit:*
Cœnabis bene mi Fabulle apud me. &c. Si tecum attuleris bonam atq; magnam Cœnam —— nam tui Catulli Plenus sacculus est aranearum.
Σκυθῶν ἐρημία. *Aristophan.* Scytharum solitudo. *Curtius.*
κενῷ ἐγκατοικεῖ δόμῳ. *Plato.* Vacuam inhabitat domum. Non solùm inquilini sed mures etiam migrauerunt. *Cic.* ἀέρος πεδίον. *Diogenian.* Venti campus. de domo, pago, oppido, regione, incolis vacua.

Pustéć dość wzlego páná.

Sylosontis ampla regio. *Samiorum hic erat tyrannus, ex humili domo admodùm seuerus, quare breui incolæ fugerunt, & regio vacua remansit.* ἐκλὰ συλοσῶν, & εὐρυχωρία. *Strabo.* Opera Sylosontis ampla regio. *vtpote in qua nulli incolæ erant.*
καλῶς ἐρήμης γ' ἂν σὺ γῆς ἄρχοις μόνος. *Sophocles.*
Optimum est vt in deserta regione solus imperes, regnes.
In paucitate plebis ignominia principis. *Prouerb. SS. c. 14.*
Cùm surrexerint impij, absconditentur homines. *Ibidem c. 28.*
Lepidè Cic. exaggerans Verris scelera, auaritiam, rapinas, crudelitatem, & alia, fingit Siculos dicentes: Sese iam ne deos quidem in suis vrbibus ad quos confugerent habere; quòd eorum simi lacra sanctissima Verres ex delubris religiosissimis sustulisset.

Pustki w kalecie. Pusto w mieszku.

Plenus sacculus est aranearum. *Catullus.* Arcula plena aranearum. *Afranius.*
Putris & in vacuo texetur aranea lecto. *Propert.*
κακὰ δρακόντια ἔχει Malas araneas habet. *s. domus, area, locus aliquis vacuus neglectus.*
ἐρῶτ & νεφ δρακόντων μεστός. *Lucian.* Putredine & araneis plenus.
Martiopio (*dandi casus est*) ventrem lauit. *Varro. i. Ita marsupium in nuptiis euacuauit, vt ea quæ luta sunt pura & vacua esse solent.*
Drachmam vnam dare mutuam vix hercle possim, si me opponam pignori. *Plaut.*
Cum ramento cum puluisculo argentum dedi, vel abstulit. *apud eundem.*

Pyßnego naryćhley hańbá potka.

Citò ignominia fit, superbi gloria. *P. Syrus.*
ἀλαζὶ & δόξα ταχὺ ὀνεὶδ & γίνεται. *A.* *Vel Deo ita disponente qui superbos deprimit: vel etiam quia superbus animus quidquis vertit & trahit in sui contumeliam & contemptum.* *Exemplo sit Aman in libro Esther.*
Ex latua area Demetrij Phalerei Athenienses matulas faciebant. Laërtius. Plutarchus. Ex Maxentij statua similiter Romani. Eusebius. Vide Menecratem *sub* Tákiemu takie.
ἀλαζονίας ἄπας ἐκφεύγει δίκην. Nullus superbus debitam pœnam effugit.
Culex leonem pupugit & ei insultauit, mox verò ab aranea captus est. Æsopus.
Huc facit alter apologus eiusdem de gallo victore posito sub Vtić wykrzykay.
ἧς ὑπερθαλείσης ταχὺ ἄν τοῖς ἑαυτῆς ὀλέσσῃ. *Homer. de Agamemnone.*
Suâ superbia citò tandem animum perdet. Si tibi

Si tibi gratia, ſi ſapientia, formaque detur,
Sola ſuperbia deſtruit omnia, ſi comitetur. *Seberus ex Anonymi rhythm.*

Zeno quendā eſſerentē ſe percuſſit dicens: ἐκ ἐν τῷ μεγάλῳ, τὸ εὖ κείμενον εἶη, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ μέγα. *Suidas.* Non in magnitudine bonitas ſita eſt, ſed in bonitate magnitudo.

Pyßnem nalépiey pogardźić.

Superbi contemptu percutiendi. Superbi flagellum contemptus. *Garner.* *Menecrates medicus arrogantiſſimus Antigono regi Laconum ſic ſcripſerat. Menecrates Iupiter Ageſilao Regi ſalutem, cui rex reſcripſit. Ageſilaus Menecrati ſanitatem.* i. *ſanam mentem velut inſano. Apud Plutarchum.* *Culex in tauri cornu ſedens quæritat, an illum grauet & auolare iam debeat. cui taurus: Non curo. nec ſenſi cùm ſedisti, nec ſentiam cùm auolabis. Apologus Gabriæ in arrogantes contemnendos.*

Pyßny.

Laudato pauone ſuperbior. *Ouidi.* Campana arrogantia. *Cic.*
Tragici cothurni ſtrepitus *Ammian.* Cælo animos fert. *Virg.*
Συβαρίτης διὰ πλατείας. Sybarita per plateas. *Suidas.* *In hominem pompaticè incedentem, quales erant Sybaritæ opulenti & ſuperbi ac luxui dediti.*
Oleum fert in auriculą. *Martial.* *Vide hoc declaratum ſub* Wyżey gebá noſá.
ἄσκος πεφυσημένος *Epicharm.* Vter inflatus. Cornua ſumit tollit. *Ouid. Horat.*
ἱππόφρυα pro ingenti faſtu, *qualis eſt equorum. Làertius.*
Supercilia ſubrigens ſecundis rebus elatus. *Ammian.* Poſtquam ſe amari ſenſit, ſupercilia altiùs ſuſtulit. *Petronius.* Arrogantiæ ſupercilio tumidus *Ammian.*
ὑπόφρυς ἰατρός. *Cyrillo Alexandrin.* Curulis medicus. *qui curru pomposè vehitur.*
μέγας δ' ἐστὶ σοφιστής, καὶ ἐδὲν τῶν ἰατρῶν εἰς ἀλαζονείαν. *Euſtathi.* Magnus Sophiſta eſt, nihilque ad medicorum arrogantiam. *qualis fuit in primis Menecrates Syracuſanus medicus; qui ſe Iouem faciebat.* V. Tákienu tákie.
ὀφρῦς ἀναπτώσεις καὶ γναθους φυσῶντες. *Suidas.* Supercilia attollentes & buccas inflantes. *inſtar ranæ Æſopicæ per arrogantiam ſe inflantis apud Horatium. Noſtri dicunt.* Kiedyma śie. Edyma gebe. τρισόλβιος ἐφαίνετο καὶ ὑψηλότερος ὅλῳ πήχει βασιλικῷ *Lucian.* Ter felix videbatur & celſior toto cubito regio (*cæteris.*)
τῆς ὑπερηφανίας καὶ τύφου καὶ φυσήματος, ῥᾴδιον ἄν τις τὸν ἥλιον ἢ τοῦτον ἀσκαρδαμυκτὶ προσβλέψειεν. *Lucianus.* Præ faſtu & tumore ac iactantia, facilius quis in ſolem, quam in iſtum in conuiuio oculis aſpicere poterat.
De ſuperbo item vulgari illud eſt: Surſum corda. *Et S. Auguſtin. dixit:* Surſum cor non ad Dominum Superbia eſt; Surſum cor ad Dominum, refugium eſt.
Salmoneus alter. *Symmach.* Σαλμωνεὺς τὰ δῖα μιμούμενος. *Galenus.* Salmoneus Iouem imitans. ſ. *tonantem. fulmine vero percuſſus.*
ἐπ' ἄκρων ὀνύχων βαδίζει *Ariſtophan interpr.* Summis vnguibus ingreditur.
Spicæ vacuæ ſurſum recta tolluntur, plenæ deorſum inclinantur. Ex Plutarcho.
Deiocem regem Medorum nemirem in conſpectum ſuum admiſiſſe, ſed per internuntios omnibus reſpondiſſe ſcribit Herodot.

Pyßny rychley krzywdy / háńby zámázy.

Bonum eſt ſuperbũ verberibus excipere quia non diuulgabit. *Garner. Gallic.* *Hoc tunc verum eſt, cum ſuperbus læditur à potentiore, quem non poſſit vlciſci Euryadamas pugil cùm in publico ſpectaculo aduerſarius ei dentes exuteret diſſimulabat & omnes deglutiebat, ne eos exſpuens abillo læſus & ſuperatus videretur. Apud Rhodigin.*

R.

Rádáby dußá do niebá / by iáko przéd grzechámi.

Propriùs huius dicti ſenſus verus & bonus eſt, ſed vſurpatur etiam ſepiùs tralato ſenſu de quouis deſiderio irrito.

Ψυχὴ μὲ ὑψόσ', ἁμαρτάδες ἢ κάτω ῥέπει. *A.*
Peccata mentem, ad alta cupidam, deprimunt.

ἐκ ἐσθύει κάμηλ☞ εἰς βελόνης ὀπήν *A.* Fruſtra in foramen acus camelus nititur.

τὰ πτερὰ μὲ ἴχω, πολὺν μόλυβδ☞ καταβαρεῖ. *A.*
Alæ mihi ſunt, plumbum at haſce prægrauat.

μέγα φορτίον μικρὸν θύρεον ὐ χωρεῖ. *A.* Anguſta non capit onus ingens portula.

ὄφις ἐκ στενῆ ὀπῆ τὸν λεπτρόν ἐκδύει. *A.*
Arcto anguis in foramine ſenectam exuit. *Ex Epiphanio.*

πάντες ἅγι εἶναι θέλομεν, ὐ θέλομεν πονεῖν. (*vel*, παθεῖν) *A.*
Sancti eſſe cuncti volumus, haud volumus pati.

Rádá ná niéprzyiaćiela ma być ſkryta.

Doli, non doli ſunt, niſi aſtu colas. ſed malum maximũ ſi id palam prouenit. *Plaut.*
Nullam rem oportet dolosè aggrediri, niſi aſtutè accurateque exſequare. *Idem.*
Benè conſultum, inconſultum eſt, ſi inimicis ſit vſui.
Neque poteſt quin, ſi inimicis vſui eſt, obſit mihi.
Nam bonum conſilium ſurripitur ſæpiſſimè,
Si minus cum cura aut catè locus loquendi lectus eſt.
Quippe ſi reſciuerint inimici conſilium tuum,
Tuopte tibi conſilio occludunt linguam & conſtringunt manus.
Atque eadem quæ illis voluiſti facere, faciunt tibi. *Idem Plaut.*

βελὴ κατ' ἐχθρῶ ἀνωφελὴς ἂν μὴ λάθει. *A.*
Conſilium in hoſtem ni lateat, inutile eſt. *Vel*
Aduerſus hoſtem niſi latens dolus, haud valet. *Spartani cùm callido conſilio hoſtem vincebant, bouem Marti immolabant, cùm apertè, gallum. Plutarch.*

Quæ nimis apparent retia, vitat auis. *Ouid.*

ἐνοπὴ ὄρνιθες δίκτυ' ἔκφυγε. Φυγεῖν. *A.*
Fruſtra iacitur rete ante oculos pennatorum. *Prouerb. Salom. c. 1.*
Tutiſſimum in expeditionibus creditur neſciri ab hoſtibus facienda. *Vegeti. Mi-*
notaurus.

notaurus signum in legionibus, significat, ducis consilium semper occultum esse debere. Idem. & Festus. Metellus Pius aux, *interrogatus quid postero die facturus esset, respondit:* Tunicam meam si id eloqui posset, comburerem. *Plutarchus. & Frontinus qui plura eiusmodi recenset libro 1. Stratagematum.* A zelantibus te abscondae consilium. *Ecclesiastic. c. 37.* *Hui potest trahi ille mimus. P. Syri. alioqui malus.*

Cum vitia prosunt, peccat qui rectè facit. *Vt accidit in dolis & stratagematis bellicis. nam dolus & vitium sæpe absq; peccato est, & peccare eodem sensu accipitur. sensus ergo est: Cùm dolo prosunt, peccat qui prodit, putans obligari se veritatem semper omnibus patefacere. Dolus apud Ctos media vox est. Confer.* Žáko čie moge.

Similis est alter eiusdem Mimi mimus.

De inimico *(de hoste)* ne malè loquare *(ne prodas consilium tuum)* sed cogita.

Sic Seneca Medea — Ira quæ tegitur nocet. *f. hostibus.*

Professa perdunt odiæ vindictæ locum.

Rhetorum deniq; præceptum est, vt Orator in dicendo artem celet, & caueat præbere auditori occasionem suspitionis de præparatione & calliditate, sed videatur velut imparatus & ex tempore loqui. Seruauit hoc idem qui præcepit Cic. egregiè cùm alibi, tum in lib. de Oratore in persona Antonij & Crassi.

Ráda mé šita. Rozum šíte przéchodzi.

Romanus sedendo vincit. *Varro.* Sedentē Romanum debellaturū credi potuit. *Liuius.*

Vnus homo nobis cunctando restituit rem. *Enni. Cic. Virg. de Fabio.*

Sapientia gubernator nauim torquet non valentia. *Titinnius.*

ζοφον γὰρ ἐν βαλδυμα τὰς πολλὰς χερας νικᾷ. *Euripid.*

Multas enim vnum consilium sapiens manus Vincit.

καὶ βραδὺς ἔυβαλῶ δ' ἕλεν ταχυν ἄνδρα δωκῶν. *Theognis.*

Tardus sed prudens celerem insectando prehendit.

βελτερῶ αλκήεῖ ἔφυ στεφισμένῶ ἀνήρ. *Phocylid.*

Vir sapiens forti multò præstantior exstat.

ὡς ἀεὶ τέχνη μέγ' ἀμείνων ἰχύῶ ἐστίν! *Musæus.*

Viribus vt semper multò præstantior est ars!

μήτι τοι ῥῦτομῶ μεγ' ἀμείνων ἦε βίηφι,

μήτι δ' ἠιόχῶ περχγένεσθαι ἠνιόχευ. *Homer.*

Consilio lignator longè præstat quam viribus. Consilio auriga superat aurigam.

ὡς ὅτ' ἠορέης ὅτ' ἐδ'εῶ ἐτωλετ' ἄνειαρ

τόσσον, ὅσον πεπίδων. ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιῶ ἄφρων. *Oppian.*

Neque roboris neque formæ est vtilitas

Tanta, quanta prudentiæ. Robur autem ventosum stultum.

Parui sunt foris arma, nisi consilium est domi. *Cic.* Consilio omnia priùs experiri quàm armis sapientem decet. *Terent.* *Hercules Gallicus plura conficit consilio & lingua, quàm viribus & ferro. Pierius ex Luciano.* Dictis non armis lucrifacere, *f. præ-*

ſtat Lucret. *Lupi trauſclentes flumen rapidum, quiſque ſequens caudam priorii ore detinet ne à vorticibus abripiantur vel ſubuertantur. Tzetzes.*

Sæpe eſt potior prudentia dextrâ. *Claudian.*

τὸ χαλεπὸν ἀπορίαν παρέχων ἄσκησιν τέχνης. *Ariſtot.*

Arte indiget res quæ negotium exhibet.

Caudæ equinæ pilos paulatim vellendo mox totam nudabis. *Ex Horat. qui ait:*

Vtor permiſſo caudæque pilos vt equinæ
Paulatim vello, demo vnum, demo etiam vnum,
Dum cadat elusus ratione ruentis acerui.

Corvus in ſitulam altiorem lapillos conijcit, & aquam eleuatam bibit. Plinius. & Plutarch. qui ſe id vidiſſe ſcribit. Idem habet de Cane oleum lapillis interiectis attollente & lambente. Larus cochleas raptas in altum deijcit in ſaxum, & ſic eſculenta ſeligit. Eudemus. Athenæus. Simile quid tradunt de Aquila. Nam ea, raptâ teſtudine in caput Æſchyli calui (quod ſaxum eſſe putabat) demiſit vt eam frangeret, & ſic Pœtam occidit. Valerius. Maxim. Boreas cum Sole de fortitudine certans Viatorem inuaſit, veſtem ei eripiens, quam ille obuoluebat & magis detinebat. Sole verò vrente eam depoſuit, & maiores vires eiuſdem facto comprobauit. Auienus. V. Sitá pomocy od rozumu potrzebuié.

Rada zła / ná poradnika zeſto śie obraca.

Bto złé drugiemu rádzi / iemu to w przod záwádzi.

ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ ξυλεύσαντι κακίστη. *Heſiodus.*

Malum conſilium conſultori peſſimum. *Varro. Gellius.*

ἓι αὖτῳ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλῳ κακὰ τεύχων. *Heſiod.*

Vir mala qui cuiquam fabricat, ſibi fabricat ipſi.

Facienti nequiſſimum conſilium, ſuper ipſum deuoluetur. *Eccleſiaſtici c. 27.*

Perilli commentum. &c. *Vide* Ná śie rozgedat.

Radby / kiedyby iako.

Maiore voluntate quàm facultate colit Muſas. *Apuleius.* i. *vult ſed non vt vult proficit.*

Bos triturans in capiſtrio. Seruus piſtrinarius. V. Nia á nié zeżyć.

Rady dobrey mé ſłuchaiący: aż kiedy rzeczą doznamy.

Dopiero wiérzemy / kiedy cierpiemy.

καὶ τοῖς παθοῦσιν, κἂν κακοῖσι κειμένοις
ζοφὴ κέκλημαι, πρὶν παθεῖν δὲ μαίνομαι.

A patientibus (*mala*) & in malis iacentibus
Sapiens (*ſana*) vocor, antequam verò patiantur, inſanio. i. *inſana illis videor cùm recte conſulo. Caſſandra loquitur apud Plutarch. ex aliquo Pœta. Decade Virg.*

Tunc etiam fatis aperit Caſſandra futuris
Ora, Dei (*Apollinis*) iuſſu, non vnquam credita Teucris.

Aues linum ſatum eruere nolentes, vere ex illo facto capiæ ſunt. Sic Pallenenſes Coſa optimi viri ſanum & iuſtum conſilium ſpernentes, peſte ob perfidiam puniti ſerò agnouerunt & doluerunt, vnde dictum apud Suidam: τοῦ κόσα λόγου ἀποπίων. Coſæ dicta reſpuere.

Rady

Rády dobrey rad pytay i słuchay.

Chcęśli być bez iakiey wády: nie poczynay nic bez rády.

βελὴν δὲ παῖσε πραγμάτ' ἢ πολλαμῶσαι. Consilia cunctis præcipito negotijs.
εὖ σοι φρονήσας. εὖ λεγὼ τὸ μανθάνειν δ' ἡδιον εὖ λέγοντ' ἢ κέρδ' ἢ λέγειν. *Sophocl.*
Tibi benevolus, bene loquor. suauissimũ est A bene loquẽte, lucra si fert discere.
ἀλλὰ ἄναξ αὐτὸς δ' εὖ μήδεο, πείθεο τ' ἄλλῳ. *Homer.*
Ipse age rex bene consulito, & pareto vicissim. (viro.
ζοφὸς πὰρ ἀνδρὸ ἢ πρόσδεξε συμβολίαν. Sapiente consiliũ tibi cape à
βελῆς γαρ ὀρθῆς ἄμεινον ἀσφαλέστερον. Consilio enim securius nil est bono.
Sine consilio nil facias, & post factum non pœnitebis. *Ecclesiastic. 32.*
Ante omnem actum consilium stabile. s. *præcedat. Ibidem c. 37.*
τῷ εὖ βουλευσαι πρήγματα, τελεύτη ὡς τὸ ἐπὶπαν χρῆσθαι εἰθισμένῳ ἐπιγίνεσθαι. *Herodot.*
Rei consilio gestæ, euentus plerumque bonus esse solet.
Viam qui nescit qua deueniat ad mare, Eum oportet amnem quærere comitem.
Plaut. i. qui per se non sapit, alios qui plùs sapiunt sequatur: vel qui rectè viuendi rationem ignorat, eos inspiciat, quorum vita laudata est.
οὐκ ἀγνοοῦντας τὴν ὁδὸν, ἀεὶ μετὰ ῥαβδούχων πορεύεσθαι, μὴ πλανηθῶσιν. *Cato Cẽsorius.*
Viæ ignaris semper cum virgiferis incedendum, ne errent. s. *instar magistratuum, quos lictores præcedunt cum virgis.* (num.
καὶ τ' λεγόντων εὖ, καλὸν τὸ μανθάνειν. *Sophocles.* Intelligere rectè loquentes, est bo-
Vide sis, quantum est adhibere hominem amicum, vbi quid geras!
Ego ille doctus pæne in foueam decidi, nisi hic adesses. *Plaut.*
ἀβουλία γὰρ πολλὰ βλάπτουσι βροτοὺς. Fert damna multa temeritas mortalibus.
Consilio factum non pœnitet esse peractum. *Garner. ex Anonymo.*

Rády doda czas i rzécz / potrzébá.

Vdáczy potrzébá / czego do niey trzébá.

Gladiator in arena consilium capit. *Seneca.* quia aliquid aduersarij vultus, aliquid manus mota, aliquid inclinatio corporis intuentem monet, *inquit idem.*
Cum ipsis rebus deliberandum est. *Idem.* Cõsilium sub die, quin sub manu nascatur. *Idem.* In ipso negotio consilium capere, *iubet Cæsar.*
τ' ἀγῶν' ἐσελθὼν αὐτίθει βουλὴν λαβὲ. *A.* Certamen ingressus ibi consiliũ cape.
Ante focum si frigus erit, si messis in vmbra. *Virg.*
Plura videt, qui corẽm de rerum conditionibus iudicat. *Symmachus.* (tas.
εὑρετὶς ἁπάντων ἐστὶ λογισμὸς ἀνάγκη *Heliodor.* Inuentrix omnũ consiliorũ est necessi-
συμβολῆ δεῖται ἐστὶ βέλτιον χρόνε. Consultor haud est melior vllus tempore.

Affine, Jáko śie vda. Vdáwola nárabi dźéw.

Rádzi sie widzą tedy we drzwi / drugi oknem.

De ijs dicitur, qui se inuicem vt videantur, vt non modò mensa sed ne tecto quidem eodem vti possint. Sic Plutarchus de quodam: τῷ δὲ ἀδελφῷ μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἐθέλειν ἐπὶ δεῖν

βαδίζειν.

ραδίζω. Cum fratre verò ne via quidem eadem putans sibi incedendum esse. *Sil. & Cic.* Cum Græcos ludos ita amet, vt ne ad villam quidem tuam via Græca ire soleas. *Idem Cicero de Catilina omnibus ex ſo, ait:* Aduentu tuo ista subsellia vacua facta sunt &c. omnes consulares——simul atque assedisti partem istam subselliorum nudam atque inanem reliquerunt. *Plura ſimilia habet ibidem.*

φιλῶσιν ἀλλήλως καθὰ λαγοὶ καὶ κύνες. *A.*

Amant vicissim veluti lepores & canes. *Castor & Pollux fratres ex amore diuisi runt inter se immortalitatem (nam oportebat alterutrum mori) nunc vnus moritur. i. occumbit & subterra est, alter apud superos, & nunquam se mutuò aspiciunt. Lucianus.*

Affine, Vlić nawidźi go.

Rodźi to ganiemy cżego dać nie chcemy.

In Trinummo Plauti Stasimus seruus Lesbonici, miris modu vituperat apud Philtonem agrum heri sui, quem ille alienare volebat. longior est Scena. Huc trabi potest illud quod Phœbus Martiali petenti centum sestertia mutua respondit: Exigis ergo nihil?

ψέγειν ἔφθην ὅτε τις δανείσαι ὤφελεν. *A.*

Culpare fueuit quod quis abnuit dare.

Σκώλων, ὅτι ἂν δοῦναι μὴ θέλῃ, ψέγει. *A.*

Quæ dare recusat vituperat homo sordidus.

Raz dość omylić śię / zgrzeszyć.

ἅπαξ ἀλώπηξ εἰς πάγην ἐμπίπτει. *Suidas.* Semel in laqueum vulpes incidit. ἱκανὸν ἐστιν ἅπαξ μανῆναι, *Lucian.* Sufficit semel insaniuisse. *Histrionis cuiusdam dictum est, qui cùm Aiacem furentē in theatro nimis affectatè repræsentans, multa indecora & absurda comisisset, inuitatus iterum ad theatrum respondit:* Semel satis sit insaniuisse, *præsertim quia post actum suum grauiter ægrotauit tum fatigatione tum pudore ac pœnitentia factorum, maximè quia alter histrio post eum, eundem Aiacem modestè decenter & cum omnium approbatione & laude saltauit. Lucian.*

μῦς πίσσης γευόμενος. *ex Theocrito.* Mus picem gustans. *ſ. non iterum eam gustabit, amaritudinis & periculi inhærendi memor.*

ἐσθλὸν δὲ βελὰς συμφράσομαι, ἐσθλὲ μὲν ἔργον.
οὐ γὰρ δὴ μ' ἀπάτησε καὶ ἤλιθιον, ἐσθλ' ἂν ἔτ' ἀῦσας
ἐξαπαφὼν ἐπέεσσιν, ἄλις δέ οἱ, ἀλλὰ ἑκηλὸν
ἐρρέτω. *Homer.*

Hocce ego cum nil consulto, neque enim expedit vnquam.
Quippe vbi frustratus semel est, ac fraude fefellit,
Non iterum mihi verba dabit stulto, semel ibi hoc
Sit tecisse satis, securus deinde valeto.

ἁμαρτεῖν δὲ οὐκ ἔνεστι δίς ἐν πολέμῳ. Peccare bis non licet in bello. *Lamachi dictum.*

Raz dość ná woynie błędnikowáć. Polegby / trudno wętrowáć.

Præliorum delicta emendationem non recipiunt, cùm statim pœna sequatur erroreum. *Vegetius. Lacon ignarus quæ ratione Echinus edendus sit, eo integro in os iniecto, & mox*

& mox ejecto dixit: O scelestum edulium non te posthac vnquam sumam. *Athenæ.*
Pastor Æsopi naufragium semel passus, mari placido non audet se credere.
Equus semel sponte frenum ab homine receptum, nunquam potest amplius excutere. Apologus Stesichori & Horatij. *Vulpes asino sua opera astutè ad leonem adducto & occiso; aures & cor depasta est dicens:* Si ille cor & aures habuisset, nunquam à vulpe semel deceptus iterum illi credidisset. *Apologus Germanicus apud Iacobum Pontanum.*

Affine, Vnié drugi raz. Vno śie ná goracem. Po ßkodźié. Drugi raz.

Raz dwá trzy nié pomożé / dźiesięc pomożé.
Pernicies filicis est exstirpatio crebra. *Columel.*
Multis ictibus deijcitur quercus. *sub* Vnié záraz to bedźié.
Vide Biy iédno. Vno czesto miérzy.

Raz gody / drugi raz głody. Dźiś gody / iutro głody.
Vecticulariam vitam viuere. *Cato. i. nunc largiter habere, repente nihil. Festus. quales sunt perfossores parietum Turneb. his addo nepotes. & Tigellum Horatij, de quo ille sic:*

——— Hábebat sæpe ducentos
Sæpe decem seruos, modo reges atque tetrarchas. &c.
Decies centena dedisses, quinque diebus Nil erat in loculis.
ἄλλοτε μὲν πλουτεῖν, ἄλλοτε δ' ἐδὲν ἔχειν. *Theognis.*
Nunc pollere opibus, nunc at habere nihil.

Post festum ac lusum pisa edenda i. *parcùs viuendum. Garner Gallic.* *Sic Plautus.*
Festo si quid prodegeris die, profesto agendum est. *V.* Vno przébiera. Obżaday.

Raz iáko nic.
τὰ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραβαίνει νομοθέται. *Theophrastus.*
Quæ semel aut bis accidunt, transeunt, dissimulant legislatores.
Semel non est consuetudo. *Garner.* Vna hirundo non facit ver. *V.* Jédná iáskołká.
Affine, Máło iako nic.

Raz vmrzeć.
ἀναθεῖναι ὥσπερ πεσσὸν οὐκ ἔστιν βίον. *Antiphon.* Reponere haud vitam licet tali modo. (*talum velut*) In idem flumen bis non descendimus. *Seneca. vt legit Muretus & Pincianus ex Heraclito. apud Platonem. V.* Żywot ludzki bieg do śmierći.
εἰς πάλιν αὖθ' μὴ τρέχειν. *Herodian.* Retrò non licet currere. *Al.* Euntem non oportere retro verti. *Ex Pythagor. s. à virtute, labore, vita*
ἐ γὰρ ἀνηβᾶν ὅσις τελέει. *Theognis.* Nec enim repubescere bis licet.
Mori necesse est, sed non quoties volueris. *P. Syrus.*
θανεῖν ἀναγκη πᾶσιν μὴ δὶς ἀκις ἂν θέλῃς. *A.*
Statutum est hominibus semel mori. *S. Paul. ad Hebræos 9.*
——— Et calcanda semel via lethi. *Horat.* Soles occidere & redire possunt.
Nobis cùm semel occidit breuis lux, Nox est perpetua vna dormienda. *Catul.*

ὅπη σοὶ ὄρος ἐλθόντα μὴ ὑπερέφεσθαι. *Pythagoras. Plutarch.* Ad finem vbi peueneris ne velis reuerti. i. *vbi dies fatalis aduenerit, ne cupiditate vitæ teneare.*

Rékydowá zła.

Grauiùs ægrotãt ij, qui cùm leuari morbo viderẽtur, in eũ de integro inciderũt. *Cic.* οἱ ἀναισσῦντες ἀεὶ καμνει χαλεπωτέρως. *A.* Morbus periculosiori recidentiũ. Serpens primo ictu debilitatur, secundo confirmatur *Rhodigin ex Plutarch.*

Reká to iego/ .i. Sprawcá / Pomocnik.

Manus eius est. *Sic Cic. de Verre.* Comites illi tui desicati, manus erant tuæ: præfecti, scribæ, accensi, præcones, manus erant tuæ. *Item.* Cybiratæ fratres, canes venatici Verris, quorum ille in furando oculis, manibus suis vtebatur. *Simile quid 2. Regum 14.* Nunquid manus Ioab tecum est in omnibus istis? i. *opera, consilium, auxilium.* *Sic apud Suidam, cùm Valens Imperator Aetium Patritium dacem insignem per calumniam delatum occidisset, cuidam familiariter dixit:* Nonne recte Aetium sustulit ille: εἰ καλῶς ἢ μὴ, οὐκ οἶδα γνώσῃ δὲ, ὅτι τὴ λαιᾷ χειρὶ, τὴν δεξιάν σε ἀπεκόψας Num rectè an secus, nescio. Noueris verò quòd læua manu dextram tuam abscideris. i. *auxilio & robore te priuauerit, quo l breui, ma'o suo ille expertus est.* *Dicunt etiam eodem sensu Poloni,* Oko to iego. *sed Latini amorem significant cùm dicunt:* Oculus eius est. *V.* Rocha śie w niem. *Plautus tamen seruum improbum* Oculum lippum *appellat.* Ex cohorte Prætoris est. *Cic. 1. Prætoris auctoritate & iussu audacter omnia agit.*

Reká tu trzéba mégcba. Reki tu trzeba przykładać nie wiele prozne gádáć.

Opera huc vestra conducta est, non oratio. *Plaut.*

Meas ego pugnas, manibus duelli prædicare soleo, haud in sermonibus. *apud eundem milites gloriosus Truculento.* duelli *hic Aduerb. i. belli, in bello.* (est.

ἐν τῷ πολέμῳ ὁ λόγων, ἀλλ' ἔργων χρεία. *Suidas.* In bello nõ verbis sed factis opus

ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐν βουλῇ *Homer.*

In manibus finis belli, verborum in consilio. *Vel*

Verba in consilio, valet in certamine dextra. *Vel*

Bella manu constant, at consultatio dictis. *Sic apud Virg. Turnus Dranci*

dicit: Sed non replenda est curia verbis Tunc cùm bella manus poscunt &c.

ἔστι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι. *Homer.*

Non opus est verba multa cumulare sed pugnare. (factis.

ὁ λόγων ἀγορὰ δεῖται ἑλλαδίῳ, ἀλλ' ἔργων. Non verbis forum eget Græcorũ sed

τὰ ἔργα πιθανώτερα τῶν λόγων. *Xenophon.*

Opera efficaciora ad persuadendum quàm verba. (uent.

τρέπεται δ' ὁ πειθὼν δι' λέγοντος, ὁ λόγος. Nõ verba: mores sed loquentis permo-

Non opus est verbis credite rebus ait. *Ouid.*

λόγῳ ἄριστα καὶ πραστῆν τὰ κάλλιστα. .i. Dicere optima & facere pulcherrima, via certa

certa ad gloriam. *apud Plutarch. Agesilai dictum.* Mądremi słowy i pięknemi sprawy/ Każdy dostánie tacno dobrey sławy. *Adde triuiale illud:*

De verbis quantùm vis. *subaudi commodum Verbum.*

Robiąc wziębnię/ leżąc śie zpoci.

Anonymus Rhythmicus de famulo Sacerdotum sic habet ex Germanico.

Serui Plebani sunt omni tempore tardi,
Dum comedunt, sudant: frigescunt quando laborant.

V. Umieß ieść. *&* Sobra powieść.

Robic ſie wſzyſzkie mi trzeba/ krokolwiek zażywa chleba.

Roboty/ nikomu nię sromoty.

ἔργον δ' οὐδὲν ὄνειδος· ἀεργίη δέ τ' ὄνειδος. *Hesiodus.*

Nullum dedecus est labor, ast ignauia magnum.

Φιλόπονος ἴσθι καὶ βίον κτήσῃ καλόν. *Menander.* Laboriosus esto, pulchram vitã ages.

πόνος δὲ καὶ ἀρετὴν μέγ' ὀφέλει. *Phocylid.* Labor virtutem valde auget.

Zenonium est & lentem coquere. Senatorium rapas &c. *V.* Podłych rzeczy.

Philopœmenes Prætor ligna findebat hospiti. *V.* Jákie odźienie tákie raczenie.

Roborá wyborna/ lędá mátérvia záleći/ zdroży.

Roboty wytworne/ nadrożße mátéryie przeydźić.

Materiam superat quandoque opus. *Ex Ouid. qui ait:* Materiam superabat opus. Plerunque plus in manus pretio quam in re est. *Caius. ICtus.*

Manus pretium machinæ. *Cic. Explicat Asconius, vbi non tam materiæ quàm manus atq; artis ratio habetur.* *Idem Cic. loquens de vasis Siculorum antiquo opere & summo artificio factis, eisdem per Verrem ereptis ait:* Quorum iste non opere delectatur sed pondere i. *auri, argenti, æris, ex quo illa artificiosa opera confecta erant. Vidi aliquando effigiem trium Regum Christo infanti munera offerentium ex cera factam cubitali paulo altiorem & latiorem, quæ nisi me fallit memoria amplius ducentis aureis æstimabatur; sed ad viuum erant expressa omnia, quæ ad splendorem regium & comitatum numerosum pertinebant.* *Leges apud Plinium l. 35. cap. 9. 10 11. 12. non pauca opera pictorum, sculptorum, plastarum, multis millibus æstimata ob artificum industriam, Zeuxes autem sua non vendebat, sed donabat, quòd pretium omne excedere putaventur, & alioqui ipse ingentes opes iam ex arte collegerat.*

Huc illud ex Plauto. Proba est (*omnis*) materia si probus artifex.

ἀπὸ βλακὸς ὕλης ἡμίαν τέχνην ποεῖ. *A.* Materia vilis arte fit magni pretI.

Roboty nieportzebna/ głupie. Drzwi do łaźń.

πρᾶξαι περίσσ' ἐν ἔχειν ἄνοιαν ἔδοξε. *Sophocles.* Superflua agere insignis est amentiæ. *Vel.* Superuacua agere nullam habet prudentiam.

παρὰ ποταμοῦ φρέαρ ὀρύσσει. Iuxta fluuium puteum fodit.

Turpe est, difficiles habere nugas Et stultus labor est ineptiarum. *Martial.* Satius est otiosum esse quam nihil (*i. res inutiles*) agere. *Attilius. Plini. iuni.*

πράττων, οὐδὲν ποιεῖ. *Cratinus.* Agens, nihil efficit. i. *laboris fructus non apparet. seu agit & nil efficit.* Sedulitas autem stultè quem diligit vrget. *Horat.*

μαλακοπάθεια (.i. *vanus labor*) *à Quintil vocatur talis actio. vt illius qui ciceris grana ex distantia in acum sine frustratione inferebat. apud eundem l. 2. c. 21.*

ὅστις ἔργον οὐδὲν εἶχεν, ἀμελεῖν ἐτείχιζεν. *Strabo.* Qui negotij nil habebat, Harmenen muro cinxit. ſ *vitam ignobilem Smoperſem.* Vlic miat co robić.

κυλινδεῖν τὸ πίθον. Volutare dolium. *Diogenes apud Lucianum perſtringens aliorum vanos labores curas curſitationes, dolium etiam ipſe ſuum voluebat. & interroganti quid ageret reſpondit:* κυλίω κἀγὼ τὸ πίθον, ὡς μὴ μόνον δοκεῖν ἀεργεῖν δοκοίην, ἐν τοσούτοις ἐργαζομένοις. Voluo ego quoque meum dolium, ne inter tot laborantes ſolus otioſus videar.

Res age quæ proſunt, rurſus vitare memento,
In quibus error inest, nec ſpes est certa laboris. *Cato.*

ὠφελημόν τι πόει, τὰ δὲ κἠ πάλιν ἔργματ' ἄφυγε,
ὅσσαν ἐνεστι πλάνη, μόχθοιο δ' ἐλπὶς ἀφαίρει. *Mylius.*

τὰ τῶν ψύλλων ἴχνη μετρεῖν. *Lucian.* pulicum veſtigia metiri.

Affine, Subtelność niepotrzebna. Darmo robiß. Dworność niepotrzebna.

Robotny, zabawny człowiek nie choruje; niemasz czasu chorować. Vita humana propriè vti ferrum eſt. Ferrum, ſi exerceas, conteritur; ſi non exerceas, tamen rubigo conficit. Homines item exercendo conteri, ſi non exerceas, inertia atque torpedo plùs detrimenti affert quàm exercitatio. *Gellius.*

εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑγιαινόντων οἱ κάμνοντες. *Libanius.* Beatiores ſunt ſanis laborantes. .i. *otioſis.* Labor callum dolori obducit. *Cic.*

——— Valeo, corpuſque quod antè laborum
Impatiens nobis inualidumque fuit
Sufficit, atque ipſo vexatum induruit vſu.
An magis infirmo non vacat eſſe mihi? *Ouid. in exilio.*

οὐδὲ νοσεῖν σχολὴν ἄγω vel σχολάζω. *Henr. Stephan.* Ne ægrotandi quidem otium habeo. *Celebre eſt illud Theophraſti Epitaphium.*

ἐκ ἄρα τοῦτο μάταιον ἐπῆν μερόπων τιν' ἐλέχθη,
μήτινα δαὶ ζοφίης τόξον ἀνιέμεναι.
δίκη γὰρ καὶ Θεόφραστος, ἕως ἐπόνει μόλις, ἄπνους
ἦν δέμας, εἶτ' ἀνέθηκε, κάτθανε πηρομελής.

Non ſane hoc vanum dictum à quodam hominum prolatum eſt,
Rumpi arcum ſapientiæ remiſſum.
Sane quidem & Theophraſtus quandiu laborabat, ſano
Erat corpore; pòſt vbi remiſit; defecto corpore obijt.

Epaminondas audiens militem tempore belli morbo mortuum dixit: Vnde ei fuit otium moriendi in tantis negotijs? adde & ægrotandi. *Plutarch.*

Etiam ſtudioſis & ſenibus exercitationes moderatas præſcribit *Seneca epiſtola 15.*

qualis

qualis est, Cursus: Motus manuum cum aliquo pondere: Saltus in altum, vel in longum, aut fullonius (*in eodem vestigio*) Gestatio: Ambulatio in aperto: Declamatio & clamor contentiore voce, increpando vitia (si aliud desit) &c. *Item de Tranquillitate animi ab eo adduntur ista.* Cessatio à serijs occupationibus & contentione animi, lusus, ioci & hilaritas, vectatio, tripudium militare, vini liberalior potatio citra ebrietatem, somnus &c. valetudinis adiumenta.

Lege Martial. epigr. 8. libri 1. Semper agis causas &c. *Adde apologum de Podagra quæ à rustico operario malè accepta fugit ad diuitem. sub Dicto*, Choroby delikat.

ἡ ἄσκησις ὑγείαν ζωγρεῖ. *Aristotel.* Exercitatio sanitatem conseruat.

Arcum intensio frangit, animum remissio. *P. Syrus.*

Roboty dość / á pożytku mało.

καρκίνους φάγειν. Cancros edere, *dicebat Dialecticos Ariston Chius. Nam sicut cancros edentes exigui cibi causa magnum cumulum testarum acutarum pertrectant: ita Dialectici subtilitatibus inutilibus & aranearum telis similibus immorantur.*

ἐκ πολλῶν ἀχύρων ὀλίγον καρπὸν ζωγραγον. Ex multis paleis paruum fructum collegi. *Suidas. qui addit explicans.* πολλὰ μὲν ποιῶν ὀλίγα δὲ καρπούμενον. Multùm laborans paruum fructum referens.

Nummus Spartanus. *dicitur de conatu & labore magno, exiguo vel nullo emolumento. Nam is erat ferri moles magna, æstimationis paruæ & insuper ferro aceto macerato constabat. Rhodigin.* Dare in retia & nil capere. *ex Democrito qui habet:* δοῦναι μὲν εἰς ἐπαοιδέων, λαβεῖν δὲ μή Impendere in retia, tamen capere nihil. *In eum dictum volunt, qui alienis commodis inseruit nullo suo emolumento.* ἀζανεῖα κακά. *Stephan.* Azanæa mala. *cùm in re difficili & inutili multùm sumitur laboris, dictum ortum à regione Arcadiæ sterili.* V. Subtelność niepożyteczna.

Roboty nigdy śie nie przebierzé. Żaden iest co robić.

ἔστι βίῳ πᾶν ἔργον, ἐπὰν μὴ ζῆν ἐθέλῃς. *Phocylides.*

Est in vita omne opus, siquidem laborare velis.

Nullum à labore me reclinat otium. Vrget diem nox & dies noctem, neq; est Leuare lenta spiritu præcordia. *Horat.* Vżigdy nie wytchne. Trudno i odes (tchnąć.

Nóctes diesque assiduò satis superque est, Quo facto aut dicto adest opus quietus ne sis. *Seruus Plautinus loquitur.*

Est etiam ille labor curandis vitibus alter, (orbem. *Idem.*

Cui nunquam exhausti satis est — *Virg.* — Redit agricolis labor actus in Homini diligenti semper aliquid supereſt. *Ex Chrysostomo.*

Roboty / kłopoty.

τὰ πολλὰ πράττειν καὶ λύπας πολλὰς ἔχει.

Multa agere plurimas habet molestias.

Kód podły wynieść / ozdobić.

In re tenui natum maiores nido pennas extendere. *vt Horat. de se prædicat.*

Cicero item de se. Ego inquit maioribus meis virtute præluxi. *Anacharsis celebrem reddidit Scythiam, & cum illum quidam Scytham vocaret respondit:* τῷ γένες, ἀλλ' ὐ τῷ τρόπῳ. genere seu ortu non more seu vita. *f. sum Scytha. de eodem Epicharmus:* Scytha est perditus, at Anacharsis non est Scytha. *E Stobæo.*

Kód zacny ſpráwy zle ſpráwa.

Bene natis turpe est male viuere. *Erasm.*

ζῆν αἰσχρὸν ἀνοχλήτως τοῖς καλῶς πεφυκόσι. *Sophocles.*

Natis honestè turpe viuere turpiter.

Rodzicow dźiécći ſtánowáć powinne i rátowáć.

ἰκανὰς ῥώσεις γηροβοσκῶν σοῦ γονεῖς. Senes parentes nutriens viues diu. *(cat.*

In hunc sententiam plurima sunt in SS. libris.

Huius pietatis in parentes Symbolū est Ciconia *quam Pietatis cultricem Petronius vo-*

De hac sic Aristophan.

ἐπὴν παλῃ ὁ πελαργὸς ἀμπεθήσιμος
πάντας ποιήσῃ σοῦ πελαργιδεῖς τρέφων,
ἆρ' οὐ σὲ χρὴ τὸν πατέρα πάλιν τρέφειν.

Postquam parens ciconia volantes suos Omnes reddiderit pullos nutriens,
Opus est parentem vt rursus pulli nutriant.

Id Græci vocant ἀμπελαργεῖν, *quasi renutricare vt Pierius vel reciconiare vt Anonymus Hieroglyph. reddit.* *Pulli Ciconiæ, Ardeæ, Pelicani alunt suos parentes, cibum etiam deuoratum si alius desit, reuomentes. Philes Græcus.*

Ames parentem, si æquus est; si aliter, feras. *P. Syrus.*

Nunquam nimis curare possunt suum parentem filiæ. *Plaut.*

Filij regum cognati & inuenti, retinent tamen charitatem in pastores, quos patres per multos annos esse duxerunt. *Cic.*

Etiam vultu *(contumaci, atroci, fastidioso)* sæpe læditur pietas. *Cic.*

Macedonicum Macedonicum ἀπὸ τῆς ad regum detulêre, *ex iis vnus erat prætor, tres consulares, duo triumphales, vnus censorius. Plinius.* *Alexander M. cùm matrem eius Antipatri longa epistola criminaretur, respondit:* ἓν δάκρυον μητρὸς μυρίας ὅπισθε λὰς διαφεύγει Vna matris lacryma decem millia epistolarum delet.

Rogáta w tem duſsá.

ἐνεάψυχος κύων. *Hesychio. Etymologo.* Nouem animas habens canis. *De eo dicitur qui verbera, vulnera, morbos facile tolerat, & difficulter moritur.* *Nam canis difficulter efflat animam ait Rhodigin. vnde Prouerbium Græcum* βάναι ὁ κυνὸς. Canina mors. *pro difficili morte.* *Sic Plautus de vxore mala annosa.*

Viuit, viuetque, immortalis est.

Testudinis abscisum caput diu viuit, conniuet oculis, mordere appetit. Pierius.

Perire nō potest nisi crura ei fracta fuerint. Crura ei fracta sunt & tamē viuit. *Cic.*

Roſkoſz bolu nábawłá.

Roſkoſz przychodzac ſmáłuié / alé odchodzac kátuié.

Voluptas ſi modũ non teneat, ad dolorem tendit. *Seneca.* Voluptates vbi modum tranſcendêre, pœnæ ſunt. *Idem.* Voluptatibus maximis faſtidiũ finitimũ eſt. *Cic.*

Ita comparatum eſt in ætate hominum, ita diis placitum,
Voluptatem mœror vt comes conſequatur. *Plaut.*

Habet hoc voluptas omnis. Stimulis agit furentes,
Apiumque par volantum, Vbi mella grata fudit,
Fugit, & magis tenaci Ferit icta corda morſu. *Bœtius.*

Sperne voluptates, nocet empta dolore voluptas, *Horati.*
Impia ſub dulci mellevenena latent. *Ouidi.*

Angeronia ſimul eſt cum Volupia. *Angeronia ab angore dicta dea, in templo Volupiæ deæ voluptatum præſidis colebatur, & ſimulacrum eius in ara Volupiæ ſtabat. Macrobi. quòd dolor voluptatis ſit ſemper comes.*

ἡδονὴν φεῦγε, ἥτις ὕστερον λύπην τίκτει. *Menander.*
Voluptatem fuge, quæ in poſterum dolorem parit.

Plerique propter voluptatem & paruam & non neceſſariam, tum in morbos graues, tum in damna, tum in dedecora incurrunt, ſæpe etiam legum iudiciorumque pœnis illigantur. *Cic.* Capua Annibali Cannæ. *Paſſeratius ex Liuio.*

ἀσθαματίας πέφυκε, πρὸς τὸ δοκεῖν ἐναντίον εἶναι λυπηρόν. *Plato.*

Quam mirabiliter comparatum eſt, vt ei quod placet, contrariũ ſit moleſtũ. *ſ. adiunctum.* Voluptates non aduenientes ſed abeuntes contemplari iuſſit. *Ariſtotel.*

ὡς πολλὰ μᾶλλον τὰς ἡδονὰς λυπούμεθα! Quam multa patimur ob voluptatem mala?

πίνει δ' ἐμίχλην δ' πεπρωμένος κακοί.
Fæcem malitiæ turbidam bibunt mali. *ſ. dolorem, qui eſt fex voluptatis.*

μεγάλην παραίνεσιν ἡδονὴ τίκτει βλάβην,
ἐξ ἡδονῆς γὰρ φύεται τὸ δυσχερές. *Menander.*
Magnum importuna voluptas parit nocumentum,
Ex voluptate enim naſcitur infelicitas.

τὸ παρὰ δίκην γλυκὺ, πικρατάτα μένει τελευτά. *Pindar.*
Id quod præter rationem dulce eſt, amariſſimus finis manet.

ἡδονὰς διώκειν πανοπτικὸς, λύπας ἑστὶ θηρεύειν. *Athenæus.*
Voluptates cupidè effrenatè perſequi, eſt dolores venari.

Voluptas ſemper laborem habet: ſi bona, præcedentem; ſi mala, ſequentem. *Pythago.*

Ingreditur blandè, ſed in fine mordet vt coluber. *Salomon 23. de vino.*

Lyſimachus Rex cùm in Thracia obſitum ſe hoſtibus dedidiſſet, poſtquã bibit, exclamauit: O dij, quàm puſillæ voluptatis gratia, me ex tanto regno in ſeruitutem conieci! *Plutarch. ait:* ὦ θεοὶ ὡς βραχείας ἡδονῆς ἕνεκα μεγάλην εὐδαιμονίαν ἀπεβαλόμην. *magnam felicitatem abieci. Vrſus apum ſylueſtrium alueos aggrediens, induſtria mellarorum mortem inuenit. Olaus M. Sciunt id multi Regni noſtri. Leptum de hac re*

apologum

apologum habet Sebastianus Acernus versu Polonico rhythmico conscriptum.

Ostrea ad vnguenti odorem accurrentia capiuntur. Philostrat.

Dolor voluptatis comes. Tincta voluptatis gaudia felle nocent,

Ex gutta mellis generantur flumina fellis. *Garner.*

Quando fricas, dulce est: modicùm cessato, dolebit. *Idem.*

δ' ἑδοικα μωρὸν κάρτα πυρσούτω μόρου. Aeschylus.

Magnoperè stultum metuo pyraustæ exitum. *quæ gaudet ad ignem aduolans à quo exuritur. Præclara est illa doctrina.* Cum tibi voluptatis cogitatio incidet, ne mox ab ea mouearis, sed deliberandi tibi spatium sume, & examina rem, tum confer tempora duo, illud quo voluptate breuiter perfruitus, mox dolebis, & te obiurgabis: & illud quo abstinens gaudebis; & expende quantò præstantior sit huius victoriæ conscientia *Ex Epicteto Græco Latinè contracta longior sententia.*

τὰ βραχέα ἡσυχὴ μέλανσιν μάχεσθαι φέρει. A.

Longum breuia iucunda pœnitere dant.

Roskoß krotka rzecz.

Vnâ cum satietate moritur memoria voluptatis. *Cic.* Amores & deliciæ maturè & celeriter defloreſcunt. *Idem.* Fluit voluptas & prima quæque euolat, sæpiusque causas pœnitendi quàm recordandi relinquit. *Idem.*

ἡ ἡδονὴ μονόχρονος. Aristippus. Voluptas res est vnius temporis seu momenti, *quia eius præterita iam non sunt, futura nondum adsunt.* (*Thyeste.*

Nulla sors longa est. Dolor ac voluptas Inuicem cedunt: breuior voluptas. *Seneca*

σκιαὶ καὶ ὀνείρατα αἱ ἡδοναὶ πᾶσαι. Philostrat. Vmbræ & somnia voluptates omnes. Adonidis horti. *V.* Pieknię á dáley nic.

Roskoß mnieyſza wiekßey vſtępuie.

Lauiné, pransusné sum? *Nicias pictor apud Plutarch. ita arte sua oblectabatur, vt sæpe à suis domesticis quæreret, εἰ λέλουται καὶ ἠρίστηκεν.* vtrum lauerit & pransus sit.

Archimedem sui per vim à tabula auellentes & exutum vngebant, & ipse figuras geometricas in corpore oleo pingebat. Idem Plutarch. Canus tibicen dicebat: Nescire homines quanto magis ipse suo cantu oblectaretur quam auditores; quod si scirent, non darent sed exigerent ab eo mercedem. *Idem.*

Roskoß neta do zlego.

Malorum esca voluptas, qua homines capiuntur vt hamo pisces. *Cic.* Voluptas mater malorum omnium, cuius blanditijs corrũpuntur, quæ natura bona sunt. *Idẽ.*

ἡδονὴ δελεαρ μέγιστον κακῶν. Plato. Voluptas maximum inuitamentum malorum.

Panthera odorem suauem & animalibus etiam gratum spirat; quare cùm esurit, in loco feris frequente se occultat, & illas odore allectas accedentes inuadit & deuorat. Aelian.

Roskoßy mało nà świecie przykrości pełno.

Satin' parua est res voluptatum in vita atque ætate agunda,

Præ quam quod molestum est! *Plaut.* Nulli homini est perpetuum bonum.

Iam

Iam huic voluptati hoc adiunctum est odium. *Idem.*
Parcè gaudere oportet & sensim queri
Totum quia vitam miscet dolor & gaudium. *Phædrus.*
τοιοῦτός ἐστιν ὁ βίος ἀνθρώπῳ, γύναι,
εὐφραινόμεθα ἔλαττον ἢ λυπούμεθα. *Philemon.*
Talis est vita hominis, ô mulier, Gaudemus minùs quàm dolemus.
Plus alòés quàm mellis habet. *S. vita. Iuuenal. hoc de vxore protulit.*
Medio de fonte leporum Surgit amari aliquid, quod in ipsis floribus angat. *Lucreti.*

Roſkoſz ſkromno zázyway. Vtié dobieray do dná.
Słodkośći / nie dobieray do gorzkośći.

Voluptate modicè fruendum. *docet exemplum Satyri, qui ignem à Prometheo ostensum arctè complexus se aduſſit. Ex Plutarcho.*
Vt canis è Nilo deguſta voluptatem. *S. currendo raptim, velut canes Aegyptij faciunt metu crocodilorum in aqua latentium. Ex Solino, Macrobio.*
Culex & Hepialus ad lucernam aduolans exuritur. Mel inueniſti, comede quod ſufficit tibi, ne forte ſatiatus euomas illud. *Prou: SS. 25.* Mel venenatum (*multis in locis*) natura fecit, vt cautiorem minuſque auidum redderet hominem. *Plini.*
Muſca auidiùs ad mel aduolans & ſe immergens, inhæret & moritur. *Aeſopus.*
Epimythion addit Planudes: πολλοῖς ἡ λιχνεία πολλῶν κακῶν αἰτία.
Multis malorum cauſa multorum gula.
ἐν πυθμένι πικροὶ πᾶσαι εἰσὶν ἡδοναί. *A.*
In fundo amara ſit voluptas quælibet. *V. Vtié garśćia.* Skromnie zázyway.

Roſkoſzy śie maß wiárowáć, ieśli cnoty (ſtawy) chcéß dochowáć.

Si famam ſeruare cupis dum viuis honeſtam,
Fac animo fugias, quæ ſunt mala gaudia vitæ. *Cato.*
ἐὶ ποτε ζῶν ἐθέλεις φίλτερ ἀγαθοκλέα σώζῃ,
θυμῷ χρὴ φυγέειν ἃ πέλει κακὰ χάρματα ζωῆς. *Mylius.*
τὰς ἡδονὰς παρελθεῖν (ὥσπερ σειρῆνες) ἢ ἀπειδεναὶ τὸ δέεσθαι ἰδεῖν, ὥσπερ πάλιδα. *Socrates.* Voluptates opus est præterire velut Sirenes eum, qui ad virtutem tanquam ad patriam festinat.
Lasciuia & laus nunquam habent concordiam. *P. Syrus.*
μηδέποτε δῶλον ἡδονῆς σαυτὸν ποιήσῃς. Nunquam voluptatis te seruũ feceris.
Voluptatem vicisse maxima voluptas est. *Cyprian.* οἰκεῖος δὲ διαχρὴς βίος, ὁμως κἂν ἡδὺς ᾖ. *Menander.* Iucunda quamuis vita sit, si turpis est, Opprobriũ est.

Rośmiał śie pięknie / iak piękná vcbylił.

ἐγέλασεν ὁ Χάρων. Risit Charon. *Rhodigin.* ἐγέλασεν ὁ λέων. Risit leo. *Idem.*
Perinde est ac si dicas Risit Cato. *vel alius tetricus homo.*
ἐγέλασε σαρδώνιον. Risit risu Sardonio. *apud aliquos Graecos scriptores Sardonium*

ridere,

ridere, est animo mœrente vultum hilarem ostendere, vel intùs ira ringi, foris dentes nudare; vel amarum risum ridere. alij aliter.

Canem irritatam imitatus dentes restrinxit. *Ex Plauto.* V. Smiech zmyślony.

Rospuścił się. Rospuśnik.

ἠρακλῆς ἐν λυδοῖς ὠρχήσατο. *Aristides.* Hercules inter Lydos (*molles effœminatos vir grauis*) saltauit. τὸ μὲν χαίρειν τῷ καλῷ (ἐκέλευσε.) *Cic. ex Demosthene.* Multam salutem dixit honestati. Valere iussit honestum.

Hercules in serico Omphales. *Tertullian. in theristro legit Rhenanus. Hercules Omphale regina seruijt* κροκωτοφόρῳ *vel* κροκωτοφορῶν. *i in crocoto mulie-bri veste talari: pretiosa rotunda fimbriata. Plutarch.*

Ἀπὸ φιλοψίας ὅτι φεύγειν. *Suidas.* A Dorio ad Phrygium. s. *transijt. de eo qui à vitâ temperanti ad luxum se transtulit. Methaphora ab harmonijs, quarum Doria, seuera grauis temperata; Phrygia, incitata & ad furorem excitandam apta Luciano. Athenæo. Alij aliter.* Galonius alter. *Lucilli. Cic.* V. Vitě przyśloi mu. Vtrétnik.

Rownáć rośne pérsony / czynić równe śtrony.

Omnis comparatio odiosa, *Vulgare dictum: habet id Garner.*

μισητόν ἐστι πᾶσα σύγκρισις ὧν δήπου. *A.*

Hominum odiosa comparatio quælibet. *Maximè verò insignium personarum. unde idem Garner.* Ille odium generat, proceres qui comparat vllos.

Rownánie rzéczy wśiélkie / czyni mate abo wielkie.

Szalé pokaża / co rzéczy wáża.

Magnitudo non habet certum modum, comparatio illam aut tollit aut deprimit.

Nauis quæ in flumine, magna est, in mari paruula est. *Seneca.*

κολοιὸς μὴ φαίνοις κὰι κόραξ ἐυπρεπέστι καλλογραφήτῃ ὄρνιθι. *Theophylact.* Graculo abiente (*non apparente*) & coruus pulchris annumerabitur auibus. *quia graculus minùs deformis coruo est.*

Laconum forma indigentibus quòd multi paucos Lacones in bellum secum ingerentur, Agesilaus iussit omnes pro captiuum sedere, & Laconem seorsum. tum per præconem iussit omnes figulos surgere, deinde fabros, architectos, &c. Laconibus qui nullam artem illiberalem exercebant seruatibus, quo facto dixit. Videtisne quantò plures nostri sint milites? Plutarchus.

Cum tibi displiceat rerum fortuna tuarum,

Alterius specta quo sis discrimine maior. *Cato.*

εἰ τὰ τύχης ζώνῃ σὺ πραγματ' ἐσθλὰ δρέπεις,

σοῦ ἄλλος ἐσθ' ὃν, ἀτυχέστερον σὲ νοήσῃς. *Mylius.*

Luna quò propior soli est, minùs habet luminis. Plini. sic qui magni videntur, collati maioribus, minores deprehenduntur.

Est miser nemo nisi comparatus. Tolle felices, remoueto multo.

Diuites auro. &c. Pauperi surgent animi iacenti. *Seneca Troade.*

Comparatio est exacta censura. *Vide* Przećiwna rzécz przy przećiwney bárdźiey śie wydáié. *Affine,* Dobre przy lepszem tániéié. Rownis

Rownissmy sobie. Nieiná nie ieden nád drugiego. Nie-śmy sobie.

Iam sumus ergo pares. *Elegans est apud Martialem epigr. 18. lib. 2. in quo hoc hemistu hiū aliquoties post comparationes repetitur.* In ipsīe lineis dimicamus. *Tertul.*

Eodem pretio mihi tal præhibetur (*al. perhibetur. i. præbetur*) quo tibi. *Plaut. q. d. æqualis conditionis sumus.* Ex æquo iugum ducimus. *Plini. iunī.*

ἐγὼ τε κὴ σὺ τ' αὐτον ἕλκομεν ζυγόν. Ego & tu idem trahimus iugum.

Par pari datum, hostimentum est, opera pro pecunia. *Plaut.*

ἓν πρὸς ἕν. Vnum ad vnum. *Vel* Vnius ad vnum æqualis proportio. *Sic Lacedæmonij legatum vnum ad Demetrium miserant. ille verò id indignè ferens exclamauit:* Vnū ad me Lacedæmonij? *legatus verò audaciter respondit:* ἕνα πρὸς ἕνα. Vnum ad vnum. *factum suorum, quod Tyrannus indignabatur, comprobans & ei se æquans. Ex Plutarcho.*

Mortali vrgemur ab hoste Mortales, totidem nobis animæq; manusque. *Virg.* Alter circulum (*sine circino*) pinxit: alter in eo centrum (*sine instrumento*) designauit. *Polydor. Virgil. de duobus pictoribus, quorum vtriusq; par laus, quia par difficultas & ars.* Actij & Titij idem ius. *Varro. Gellius.*

Samnites, *apud Cic. Horat. Luuium*, gladiatores insignes, *qui aliquando toto die certantes, vtriq; salui & integri à spectaculo abibant. dicti a Samnitibus qui diu cum Romanis æquo Marte bella gesserē.*

οἱ βασιλεὺς φιλοσοφοῦντες κὴ οἱ φιλόσοφοι βασιλεύοντες τὸ αὐτό. *Ex Aristide.* Reges philosophantes & philosophi regnantes, paria hæc sunt.

ἄ σοι μόνῳ ἔγχος, ἀλλ' ἴσα κἀμοὶ καλκὸς ἐστι. *Euripides.* Non tibi soli hasta, neq; clypeus mucronatus ferro. q. d. sed & mihi. καί μοι δοιὰ ἄντα κὴ ἀμφὶς κόρυθες θώρηκες. *Homer.* Et mihi sunt hastæ clypei galeæ thoraces. Rownamy sobie.

V. Copan pánu vczyni. Ia nie chybie.

Rowno, iednáko wszystkich ważyć. Porownáć.

Vna pertica metiri. *Plini. iunī.* Pari libra. *Idem.* Eadem trutina pensare omnes. *Horat.* ἴσῳ σταθμῷ. *Plutarch.* Æqua lance.

ἰσορροπῷ πλάστιγξι ταλαντεύειν. *Simocatt.* Æqua lance ponderare.

Omnibus omnia prorsum Pari filo *Lucreti.* αὐτῷ πήχει. *Lucian.* Eodē cubito. Rotundæ quàm quadratæ mensæ præstat accumbere. *Gallorum dictum.*

Potest etiam sic efferri: Conuiuas omnes ad rotundam mensam disponendi, *quia sic inuidia & cognatio loci hon. floris tollitur.* Rowno częstowáć.

ἰσοτιμία ἥδιστον καὶ ξυμποτικώτερόν ἐστι *Lucian.* Æqualitas iucundissima & maximè conuiuio decens res est. μίαν μυκωνίοις δοῦναι τὸ συμπόσιον. *Plutarch.* Vnam Myconum faciens conuiuium. i. *ita terminatum locant hospites.* Hirundo pallis mensa æqualiter dolatis cubū *Plini. Pierius.* V. Przyiećiel do przyiaćiel ś. ἴσας ὑσμὶν τὰς κεφαλὰς καθίστασθαι. *Basilius.* Æqualia in pugna vel auctio capita constituere.

Ἰσοστάσιον ἐστὶ τὸ ἐξισοῦσθαι δύναμιν ἑκατέρου τῷ ἑτέρῳ. *Aristoteles.* Æquili-

Æqualitas accommoda hominum est legibus. κεῖνο κάλλιον,
ἰσότητα πιᾶν, ἡ φίλους ἀεὶ φίλοις,
πόλεις τε πόλεσι, ξυμμάχους τε ξυμμάχοις ζυνδεῖ. *Idem.*

Illud melius, Æqualitatem colere quæ amicos amicis,
Et ciuitates ciuitatibus, socioſque socijs iungit.

τὸ ἴσον πόλεμον ἐ ποιεῖ. *Solon apud Plutarch.* Æqualitas non parit bellum. *Athenienses adeò amabant æqualitatem ciuium, vt si quis ex illis excelleret opibus, potentia, gratia, virtute & probitate, licet optimè de Repub. meritus, damnaretur exilio. vt Solon legislator. Aristides iustissimus. Themistocles, Thucydides, Cimon & alij, de quibus Plutar. Cic. Plin. Æmilius Probus. sed iniqua hæc lex & consuetudo fuit, quare postea abolita est. Lycurgus quoq; rex Spartæ, æqualitatem possessionum, agrorum, pecuniæ, victus, & communitatem in suam Rempub. induxerat. V. Plutarch. in Lycurgo. Cato Maior militibus præter alia ex præda nactis, libram argenti singulis attribuit dicens.* Malle se multos cum argento, quam paucos cum auro Romam redire. *Idem.*

Concordiæ bona est nutrix æqualitas. *Garner.* ἄριστε βάλπει τ ὁμόνοιαν ἰσότης. *A.*

Rownyś pan / poſtużyß ſobie ſam.

αὐτολήκυθος ὁ. Autolecythus es. Autolecythus *Hesychio est qui sibi ipse lecythum* (.i. *vas olearium, vel thecam pecuniariam*) *fert, vel qui sibi ministrat* αὐτουργός. *Suidæ verò est pauper, qui nihil habet præter lecythum: vel qui paratus est quiduis agere & pati. Similia dicit de autolecytho Rhodigin. Mitto alios huius vocis vsus huic loco non seruientes.*

αὐτὸς ζωτῷ βαλάνιδιον. *Ex Aristophane.*
Tibi ipse balneum præparato, vel in balneo ministrato.
τὴν τράπεζαν αὐτὸς ἄσομαι. *Aristophan.*
Mensam ipse feram. i. *mihi ministrabo. morem priscum tangit.*

Gorgo Cleomenis Laconum regis filia, videns Aristagoram a seruo calceari dixit: Hoipes hic manus non habet. *Apud Plutarch. Affine est illud Polonicum.* Do czego ſtugi nić trzebá. *Et* Do ogniá. *Latinum simile est.* Palma (*manus*) ignem sentit. *subauds, & mox excussit. proprio sensu. Paræmiacum habes sub* Spárzył śie.

Rozbiegały śie kotá. Już tu nierzad.

ἵππος ἱππέα ἁρπάζει. *Nazianzen.* Equus sessorem abripit.
πᾶσα ἡνία ἀφίεντο. *Philostrat.* Omnes habenæ laxatæ dimissæ sunt.
——— Irarumque omnes effudit habenas. *Virgil.*
ἧκισται πείθεσθαι λόγῳ χαλινοῖς. *Nazianzen.* Minimè obtemperare frenis rationis.

Vt cùm carceribus sese effudêre quadrigæ,
Addunt in spatia (.i. *sæpiùs quàm sit opus spatia curriculi percurrunt*) & frustra retinacula (*habenas*) tendens, Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. *Virgo de tumultu & furore bellico toto orbe grassante loquens.* Veluti cùm carcere rupto.
Auriga indocilis totas effudit habenas. *Silius.*
Exspatiantur equi, nulloque inhibente, per auras Ignotæ

Ignotæ regionis eunt, quâque impetus egit,
Hâc sine lege ruũt, rapiuntq; per auia currũ. — Ruunt trituq; relinquunt
Quadriiuges spatium, nec quo priùs ordine currunt. *Ouid. de Phaëthonte.*
Amnis instar voluitur. *Ex Aristophane qui sic habet:*
τὸ δ' ἐξ ἀρχῆς ὥσπερ σιμόεις κυλίνδεται.
Simoentis instar voluitur res publica. Fora litibus omnia feruẽt. *Martial.*
——— Sæuitq; animis ignobile vulgus Iamq; faces & saxa volant — *Virgil.*
Ea tela texitur & ea incitatur in ciuitate ratio viuendi, ac posteritati ostenditur, vt eorum ciuium quos patres nostri non tulerunt, iam similes habere cupiamus. *Cic.*
Vt ventum ad cœnam, dicenda tacenda locutus. *Horat. de effreni lingua.*
Non cohibet ventos dum vult, qui se dedit illis. *Garner.*

Rozbrát z tobą. Rozbrát / rozwod vczynić.

Tuas tibi res habeto. Tuas res tibi agito. Conditione tua non vtor. *ICti. Caius Brissoni. de diuortiis matrimoniorum. Transfertur aliò. Sic Lysiteles adolescens in Trinummo Plauti, vbi amorus inhonesti expendit molestias, subdit:*
Hæc ego cum ago, cum meo animo & recolo ———
Apage te amor, non places, nihil te vtor &c.
Amor amara dat tibi satis quod ægrè sit.
Mille modis amor ignorandus est & procul abstinendus.
Apage sis amor. Tuas res tibi habe. Amor mihi amicus ne fuas vnquam. &c.
Egregia est illa Scena 1. actus 2. similis Biuio Herculu. In repudio item vsurpabant: Vade foras. *Martial.* Vxor vade foras aut moribus vtere nostris.
Et Cic. Claues ademit, foras exegit. *Itẽ Varr.* Mulierem betere *(.i ire)* foras iussit. ἔβα ἡ ταῦρος ἀν' ὕλαν. *Theocrit.* Abijt & taurus in syluam. *(. neglecto iuuencarum amore. quod ἀπιαλγεῖν vocat Aristot. i. despicere armentum & incedere solitarium.*
Et Suidas. ἀπιάγελον ταῦρον vocat. *qui fugit armentum. vt apud Virg. Geor. 3.*
Taurus ab altero Victus, abit longeque ignotis exulat oris &c.
Næniam dicere alicui *(viuo) Plaut. i supremam dicere, vale dicere, abire iubere vacuũ, sepultis bonis apud meretricem, quibus more præficarum nænia cantari vel dici queat. Taubman. Scaliger.* χαιρέτω φιλία. *Plato.* Valeat amicitia. Longum vale dicere alicui. *Virg.* μακρὰν χαίρειν. *Luciano idem est.* πολλὰ χαίρειν. *Eurip.* ἐῤῥῶσθαι πολλὰ. *Demosthen. i.* Multùm valere. Aeternùm vale. *Martial.* Sic erit æternum Pontiliane vale. Dicere alicui Valere & Plaudere. *vel* Dolere & Plangere. *Apuleius. Græci dicunt.* ὠμώζειν: μακρὰ ὠμῶσαι: κλαίειν καὶ μακρὰν χαίρειν.
Nuntium alicui remittere. *Plaut. Cic.* Confringere tesseram. *Plaut. ait:*
Confregisti apud nos tesseram. *(. hospitalem, ideo non agnoscéris amplùs hospes noster, diremisti amicitiam hospitalem, præclusisti tibi ad nos aditum.* Ξάροσσε δο νας δρογά.
Crystalli fragmenta nullo modo coniungi possunt. *Plini.*

Rozdraznić kogo zlego. Rozdrazniłés go / ná twe zle.

Irritare crabrones. *Plaut.* πρὸς σφηκίων ἐρεθίζειν. *Aristophan. idem est.* ἠρέθισα ἐπ' ἐμαυτὸν καὶ ἐπεσκασάμην ὅσον ἐσμόν τινα κλωπήφων κεκινημένων. *Themistius.* Irritaui & concitaui in me velut aluearium quoddam vesparum aculeatarum. ὗν ἐρέθεις. Suem irritas. τὸ τέτταγα πρὸς ζωειληφὰς. *Lucian.* Cicadam alâ corripuisti. quæ magis tunc strepit. *Archilochi dictum est, qui se lacessenti ita respondit.* τὸ λέοντα νύττεις *Diogenian.* Leonem pungis.

Rozgniewany / worzkomo niechcé. Rozgniewánemu nic wierz. *Dialogismus nutricis & pueri.* N. Vlá-ścí Piésiu. P. A niechcéć. N. Vlá-ż tobie piésku. P. Vlié day mu. Day mi.

Apud Horatium mores amantium exprimantur exemplo pueri irati.

Perrigis irato puero cùm poma; recusat. *Sin dicas:*
Sume catelle; negat (*vetat illi dari*) Si non des; optat. *& addit:*
Amator Exclusus qui distat? &c. *Ex Eunucho Terentij sumpta, vbi quidam dicit:*
Egóne illam? quæ illum? quæ me? quæ non? &c. *seruus respondet.*
Hæc verba vna falsa lacrymula exstinguet. &c.

Ad eosdem mores puerorum alluſit Persius Satyra 3. dicens.

——— Iratus mammæ lallare recusas. i. *Iratus matri, auiæ vel nutrici somnum tibi cantu prouocanti, non vis dormire.*

Irato non credendum. *Agaso asino tardanti ingeminabat:* Ibis hodie ad coruos. *quod auguantes corui læti circumuolitabant, donec ille sanus tectum subiret.*

Rozley naley. Rozgárdyiás.

ἰὼ Σατερνάλια. Io Saturnalia. *apud Dionem vox est Seruorum Romanorum Saturnalibus exsultantium, quo tempore, vt etiam scripsit Athenæus, serui vestitu ingenuorum & herorum suorum ornati dominis ipsis imperabant, hi verò illis seruiebant, communisq; lautis & opiparis eosdem accipiebant; tunc verò licebat eudem impune loqui, etiam in heros quicquid liberet. Meminit huius moris Horat. l. 2. Satyra 7. eundem describit Macrob. 1. Saturnalium c. 7. vbi affert & Accij veteris Poëtæ de eodem versus aliquot Lucianus verò ait: Plausus, cantus, ludus & honoris æqualitas tunc seruis cum liberis fuit.*

Sensus ergo dicti est: Viuamus, edamus, bibamus, lætemur, noster est dies. *Porrò Athenæus magnam fuisse seruorum semper licentiam & insolentiam docet Brodæus ex Demosthene Xenophonte Athenæo, quòd cauum legibus fuerit, vt seruus iniuria affectus, quemuis liberum in ius vocare liceret. Vnde in Stycho Plauti seruus dicit:*

Atqui id ne vos miremini, homines seruulos
Potare amare atque ad cœnam condiscere, Licet hoc Athenis nobis.

Es, bibe, genio obsequere &c. *Vide sub* Gośćinny. *Item.*
Hospes ede, bibe, lude &c. *sub* Tomoić. *Vide &* Zábáwy.

Rozmeurá gdy ieſt wesſoła / drogá przy niey ſpiesznie ſzczęśna. Comes facundus in via pro vehiculo est. *P. Syrus.*

ὁ ζωὸς ὁδ- εὐμίλ- ὀχὸς ἐστὶν ἀσπάσ. *A.*

ὁμιλία

ὁμιλία δ' ὁδὸς παραμύθιά ποιεῖ. *Plato.* Colloquiũ viæ leuamen affert. *Contrà verò.* Garrulus comes etiam in vehiculo pro sarcina est. *Iacob. Pontan. ex Anonymo.*

ἀλλ' ἄγε δὴ —— ἐυκόλιας δ' ὁμεῦδα, τάχ' ὥτερος ἄλλον ὀνωσεῖ. *Theocriti viatores.* Sed age Canamus carmen pastoritium, citò alter alterum iuuabit. Confabulando facile tempus fallitur. *Garner.*

Rozmowá vćießná przy ſtolé / leda potrawy obrácí.

πρᾶγμα ὁ ζαφρονιστὴς πᾶσιν ἐν μέσῳ λόγος. *Athenæ.*

Bellarium est sermo moderator in epulis (*in medio. s. epularum, mensæ*)

ψυχῆς γὰρ ἐστιν οἱ καλοὶ λόγοι τροφή. *Idē.* Cibus animi est festiua collocutio. In conuiuijs oportet versari sermones, vt castitate integros, sic appetibiles venustate. *Macrobius. Idem docet Plato & Plutarch.*

Iaem Plutarchus Sympoſiaco 1. docet: Narrationibus historiarum vel ex rebus aut sermonibus occurrentibus sumptis, pietatem, humanitatem, fortitudinem redolentibus, multa mala & egregiatem impediri posse in conuiuijs. *Quare illo libro docet, In conuiuio licere philosophari si conuiuæ idonei adsint, moderatè tamen nec de materijs subtilioribus sed facilibus & iucundis, vt fecisse refert Platonem, Xenophontem, Aristotelem, Epicurum, Dionem, qui etiam colloquia conuiualia conscripserunt & eorum exemplo ipsemet Plutarc. scripsit libros 8 in quorum secundo docet quæ quæstiones & sales magis vel minùs conuiuio conueniant.* Ego propter sermonis delectationē tempestiuis conuiuijs delector. *Cic.* *Horatius torquatū ad cœnā inuitans inter alia ait:* Impunè licebit

Æstiuam sermone benigno tallere noctem. *Martialis cōmendans suam cœnā ait:*

Accēdent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, & nil quod tacuisse velis. *Item.*

Parua est cœnula, quis potest negare? Sed finges nihil audiésue fictum. Conuiuium est amicitiæ condimentum. Finis conuiuij honestius rectiusque statuitur communio, quam poculorum licentior inuitatio. *Rhodigin. ex Platone.* Conuiuas *Varro requirit* gratiosos, literatos, musicos; nec pauciores Gratijs (.i. *tres*) nec plures Musis (.i. *nouem*). *Rhodigin.*

τὰς χαρίτας μούσαις ζυγκαταμίγνυσιν ἡδεῖα συζυγία. *Euripid.* Gratias Musis commiscere iucunda connexio .i. *rebus seriis hilaritatem iungere.*

δεῖ γ' ὡς τὸν οἶνον κοινὸν εἶναι καὶ λόγον. *Democrit.*

Communis esto sermo ceu vinum (*ceu mensa*) omnibus. s. *conuiuis.* Dic aliquid, vt duo videamur. *Vide* Milczącemu przymowkā. Carmina inter epulas cantari solita à singulis ciuibus. *scripsit Cic.* Est in Originibus solitos esse in epulis canere conuiuas ad tibiā, de clarorum virorū virtutibus. *Idē. Aristoxenus apud Plutarchum, Cantum ad conuiuia adhibitum dixit, ne vinum & ferculā amdò hausta fallerent mensas & corpora fumentiū, sed Musica numero & modo temperaret. Id verò nunc apud Cœnobitas & religiosos alios viros præstat lectio, quæ inter epulas adhiberur. quam etiam Ethnici prudentes & sobry vsurpabant. vt Atticus, Plinius vterq;, Augustus Imp. & alij —— muto Christianos principes & Episcopos quos recenset Iulius*

Nigron-

Nigron. in Ascetica de lectione ad mensam haberi solita agens, eiusq; tres causas assignat. Prima est. vt vitentur otiosa & noxia colloquia. 2. vt animus abstrahatur ab oblectatione gustus & minùs peccet. 3 vt dum corpus reficitur sua etiam animo refectio præbeatur.

τ ἑρμὴν τῷ διονυσῳ ζυγκαθιδρύειν, ϗ λόγων ἡδυσμα τῷ πότῳ συμμαχέειν. *Heliodor.* Mercurius iuxta Dionysium seu Bacchum statuendus. (*id est*) orationis condimentum potioni permiscendum.

ἐχ ἧττον τ μύσαις τ διόνυσον ἢ τ νύμφαις κεραννύειν. *Plutarch.* Non minus Musis (sermone erudito venusto) Bacchum, (*vinum, potationem*) quàm Nymphis (*aqua*) permiscere oportet. *Vide Antisthenis dictum sub* Samie. *Confer.* Gość brzuchoráś.

Rozmyślic śie, namyślic, naradzic na wszystko dobrze potrzebá.

Námyśl śie wolno / á śpiéßno czyń.

Deliberandum est diu quod statuendum est semel. *P. Syrus Mimus.*

Deliberare vtilia, mora est tutissima. *Idem.*

Diu apparandum est bellum, vt vincas celeriùs. *Idem.*

βυλευε δὶς καὶ τρὶς, ὁτοι κ᾽ ἀπὶ τ νόον ἔλθοι. *Theognis.*

Delibera bis ter quod in mentem venit.

Φρονεῖν γὰρ οἱ ταχεῖς ἐκ ἀσφαλές. *Sophocles.*

Sapere ante tempus nemini tutum fuit.

νόῃ καὶ τότε πρᾶξε. *Bias.* Cogita & postea rem aggredere, age.

βυλευε μὲν βραδέως, ἀπιτέλει δὲ τὰ δόξαντα ταχέως. *Isocrates.*

Delibera quidem cunctanter, perfice verò citò quæ visa sunt.

βραδέως ἐγχειρεῖν τοῖς πραττομενοις, ἀδ᾽ ἀνελῆ, βεβαίως τηρῶντα διαμένειν. *Aristot.*

Cunctanter aggrediendum negotium, in susceptо autem constanter perseuerādum.

βυλευε δὲ πρὸ ἔργε, ὁπως μὴ μωρὰ πέλητα. *Pythagoras.* Delibera ante opus, ne stulta sint quæ agis.

Σκόπει ϗ τὰ καθηγέμενα ἔ τὰ ἀκόλυθα ϗ ὅτως ἅπτε τ ἔργων. *Epictet.* Considera & præcedentia & sequētia & sic aggredere negotia.

ὰ βυλομαι ἐγωγε συντάττειν ἐσπευσμένα. *Lysias.* Nolo ego componere (*conscribere*) quæ festinatio præcipitauit.

ὰ γὰρ ἐκβάλλει τὸν ἔσω λογον, ὰ τῷ καθ᾽ ἡμέραν ἐμεῖν ἀνάγκη. *Synesius.* Non enim fouet incubando orationem, cui quotidie vomere necesse est. *Incubare instar gallinæ i. deliberatè scribere; vomere autem, est ex tempore dicere.*

τήμερον προβαλλε, ϗ αὔριον ἀκροῶ, ὰ γὰρ ἐσμεν τ ἐμεσάντων, ἀλλὰ τ ἀκριβέντων. *Aristides, cum M. Antoninus Imp. illum perorantem ex tempore audire vellet, respondit:* Hodie propone, cras audi: nō enim sumus ex vomentibus, sed accuratè elaborātib.

οἱ ταχὺ καὶ τήμερον εἰπόντες, ὰ μάλιστα εἰς δεον λέγυσι. *Demosthen.* Qui subitò & ex tempore dicunt, non admodùm ad rem dicunt. Consultò potiùs quàm citò loquendum *Thomas Morus.* *Lacon vouerat se è Leucata rupe præcipitem daturum, sed altitudine conspecta retrò abijt dicens:* Non putāram hoc votum altero voto indigere. *Apud Plutarch.* *Alius quispiam in simili salto dixit:* Maior mihi impetus capiendus est, retrò abibo, *nec reuersus est.*

ὅπισθεν

ὀικοθεν ἐικάζειν. Domi coniecturam facere. *Plautus.* *Pericles & Demosthenes inuitatus ad perorandum sæpe se excusauit dicens:* ἀσύσκευός ἐιμι. Non sum instructus aut benè compositus vel paratus. *Plutarch.* *Nulla causa tam parua erat, ad quam summus Orator Crassus imparatus accederet. Idem Plutarch.*

Caput scabere: Vngues rodere, *gestus sunt hominis cogitabundi solicitè. Lauin.* *Sic Horatius de Lucillio Pòèta ait:* In versu faciendo

Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues. *Et Persius.*

Nec pluteum cædit, nec demorsos sapit vngues. *Idem.*

——— Crudum Chærestratus vnguem Abrodens. *præcessit.* Meditor &c. ἀναμάσασθαι δεῖ τὸ πρᾶγμα. *ex Aristophane.* Ruminandum est negotium.

In Plauti Mostellaria adolescens de vita instituenda deliberans ait:

Diu cogitaui. argumentaque in pectus multa institui

Ego in meo corde, si quod est mihi cor, Eam rè volutaui & diu disputaui, &c.

Apud eundem Pseudolus seruus astutus sic loquitur:

Concedere aliquantisper hinc mihi intrò libet,

Dum concenturio in corde sycophantias. *Item Epidicus seruus.*

Iam senatum conuocabo in corde consiliarium. Vnde argentū auferā. &c.

Tranio item in Mostellaria: Huc concesserō, Dum mihi senatū consilij in cor cōuoco.

βαθεῖαν ἄυλακα διὰ φρενῶν καρπέμενος

ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα. *Aeschyl. de Amphiarao.*

Sulco è profundo pectoris fructum ferens Rectæ vnde cogitationes germinãt. *De eo qui profundis cogitationibus res expendit. Sic Cic.* βαθύτητα, *i. profunda & occulta sua consilia sæpe prædicat. Erasmus etiam ijs hoc accommodat, qui se non ex aliorum opinione, sed ex rectè secusue factorum conscientia metiuntur.*

Morus vltima plantarum germinat, sed vna ferè nocte totum fetum effundit, & celerrimè maturat. Plini. Pieri. δρῦος βουλευειν ἐν ἐλάχ καὶ πολλὸν ἀμείνων.

Consultato diu, multùm vt præcellere possis. Ponere in vtraque parte calculos. *Plini. iuni. i. rationes in vtramq; partem expendere.* Rozważáć pilno.

In arduis cunctanter agendum. *Ex Sophocle, qui ait:*

φιλεῖ γὰρ ὀκνεῖν πρᾶγμ' ἀνὴρ πρασσων μέγα.

Qui facinus ingens tentat, ille lentus est. Jest śie ná co rozmyślać.

De rheda iunctis pedibus non saltandum. *Pythagor. i. de statu vitæ benè deliberandum.* ἐν νυκτὶ βουλή. *Theon.* Nocte consilium, *i vrgendum. Duplex est dicti sensus. Alter simplex.* Noctu consultandum ob maiorem quietem, *sic apud Lacedæmonios erat* νυκτέρησος σύλλογος. Nocturnus conuentus de grauissimis negotijs. *Plutarch. qui ideò* noctem εὐβουλίην. i. boni consilij, *dictam ait. Alter sensus* Noctu deliberandum postquam dormitum aliquantùm est, *quia somno sedata animi perturbatione, mutatur in melius sententia, immò interposito aliquanto tempore, quo mens turbata componitur.*

Nox dabit vel feret consilium. *Gallorum dictum. vt & illud* Puluillum consulere. *Nostri dicunt,* Przéspáć śie. *Item.* Nox cogitationum mater. *Garner.*

Semper consilium nox habet atra suum. *Idem.*

Semper consilium nox affert humida rectum. *Idem.* *Symbolum huius rei:* Platalea conchis se complet, quas, vbi calore ventriculi dishiascunt, euomit, & carnes esculentas a testis seligit. *Cic. Idem de Pelecano scribit Aelian. Vetus dictum est.* In consilijs sis cochlea, in factis aquila.

ὁ γὰρ τι βουλῆς ταυτὸ καὶ δρόμος τέλος. *Sophocles.*

Haud finis idem consilij atque curricli. *Nam consilia de rebus seriis & gravibus fiunt, curricula in ludis.*

Quò longior saltus faciendus est, eò longiùs retrocedendum est. *Garner.*

Confer Odwłokę podczas pożytczna.

Rozpoznać miedź.

θρὶξ ἀπὸ μέσου. *Theocrit.* Pilus in medio. Pluma haud interest. *Plaut.* i. *parùm interest. parua distantia.* Linea alba non facit discrimen. *Lucillius.*

Archidamus Agesilai F. ad Epistolam Philippi Macedonis victoria Cheronensi elati, arrogantiùs & superbè ad se scriptam respondit: εἰ μετρήσῃς τὴν σεαυτοῦ σκιὰν, οὐκ ἂν εὕροις αὐτὴν τοσοῦτον, ὅσον γεγενημένην ἢ πρὶν νικῆσαι. *i.* Si metiaris vmbram tuam, non deprehendes eam maiorem nunc factam, quàm fuerat ante victoriam. Vżiè wiele cie tem przybyło,

Rozpoznać miedź. *vide* Daleko to od tego.

Rozsądek dobry. Rozsądek wyborny.

Lapis Heraclius. Lapis Lydius. *Plini.* ἡ λίθος ἡρακλεία. ἡ λίθος λυδή. *Theophr. hoc lapide auri qualitas exactè cognoscitur, transfertur ad hominem exacti iudicij.* λευκὸς ὁ λίθος τὸν ὄψιν ἔχει τοιοῦτον. *Theocrit.* Lydio lapidi par os habet.

Emunctæ naris. *Horat. tr. quia tales acutissimè & sagacissimè odorantur. vt Cicero ait:* Naris minimè obesæ. *ex Horat.* Censoria virgula. *Quintil.*

Scis etenim iustum gemina suspendere lance Ancipitis libræ. *Persius.*
Quæque sequenda forent, quæque euitanda vicissim,
Illa priùs creta, mox hæc carbone notasti. *Idem.* Rectũ discernis vbi inter
Curua subit, vel cùm fallit pede regula varo. *Idem.*
Et potis es nigrum vitio præmigere Tineta. *Idem.* Tibi recto viuere talo
Ars dedit, & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua sub ærato mendosum tinniat auro. *Idem.*

οἶδε τὸ λευκὸν καὶ τὸ μέλαν. *Aristophan. interpr.* Nouit quid album quid nigrũ.

——— Non ignorat, quid distent æra lupinis. *Horat.*

Felix cerebri vel felicis cerebri. *Horat.* Mentis benè sanæ. *Idem.*

στατὴρ δικαιότερος. Trutina iustior. κανὼν ὀρθότερος. *In Epigram.* Regulâ rectior.

ἡ ἀθηνᾶς ψῆφος. Mineruæ suffragium. διὸς ψῆφος. Iouis suffragium.

Primum est vt quanti quidque sit iudices. *Seneca.* V. Prawidło wyborne.

Rozsądek gruby, głupi. Rozsądku głupiego, złego człowiek.

πανίδος ψῆφος. Panidis calculus vel suffragium. *Rex is Chalcidis erat, qui Pauis agrestium*

agreſtem cantilenam anteposuit Apollinis Muſicis concentibus. idem Heſiodum Homero pratulit. Midas alter. *de quo Perſius.*

Auriculas aſini Mida rex habet. μιδας ὄνε ὦτα. *ſ.* ἔχει. *Diogenian qui Panem cum Apolline certantem iudex electus, pratulit Apollini.*

Alabaſtrus vnguenti illi putet. *Cic. & ſimilia tralato ſenſu. ſub* Αλαβάστρε.

Ex cortice de nucleo iudicare ſtultum. *Luiſin.* *Affine*, Gruby. Glupí.

Rozſadék ábo rozſadník wytworny / ſurowy.

Cenſorium ſupercilium. *Seneca.* Decretorius ſtylus. *Idem.* Cenſorius ſtylus. *Cic.* Critolai libra. *Idem.* Non populari trutina ſed artificis ſtatera examinat. *Ex Cic.* Lycurgeus. *Cic. pro tetrico & ſeuero iudice: qualis Lycurgus erat.* καταλυκουργίζων. *Alciphron.* Lycurgi more ſeuerè decernens.

Caſſianus iudex. *Cic. Nam Caſſius dictus eſt* Reorum ſcopulus. *Valer. Maximus.* Caſſianum iudicium. *Cic.* Ad viuum reſecans. *Idem.* τενέδι δ' σωήγορ. *Suidas.* Tenedius patronus, *qui litem ſtatim dirimit & quidem rigidè.*

ξυρὸν ἐν χερῶ. *Sophocles.* Ad cutem vſque radit. *Suidas interpretatur*, μέχρι βάθους διϊκνεῖται Vſq; ad profundum penetrat. Ad viuam vſq; cutem tondet. *Plaut.*

δημοπαγιτῶν κρίσις. *Lucian.* Areopagitarum iudicium, *qui in tenebris iudicabant & ſine proœmiis & affectibus oratores dicere iubebant.*

Cribrum *apud Pierium ſymbolum viri ſapientis & iudicio pollentis, qui bona à malis, recta ab obliquis ſcitat ſecernere, vt cribrum grana ab apludo ſeparat. cui rei ſtulti inepti ſunt. Affert huc Vannum Iacchi mysticam, quod in omnibus ſacris vſus eius eſſet teſte Athenæo. Ventilabri item, quod Ioannes apud Lucam in manu geſtare Chriſtum ait, idem vſus eſt. & cribrum πλοκον à quibuſdã inquit idem Pierius vertitur. iuſtum iudicii interpretes intellegunt.* ῥαδαμανθυς δ' κρίσις. *Plato. Pindar.* Rhadamantheũ iudicium. i. *incorruptũ, ſeuerum.*

Cenſoria grauitas, ſeueritas, auctoritas, animaduerſio. *Cic.* Oculi eruditi. *Idem.* i. *iudicium exactum in legendo vel ſpectando opere aliquo. Rhodigin.*

Cenſoria caſtigatio. *Plini.* Cenſoria virgula notare. *Quintil.*

Tetricus & aſper cenſor. *Martial.* Ariſtarchus. *Horat pro cenſore rigido.*

Aurem mordaci lotus aceto. *Perſi* i. *acrimonia iudicij pollet. vel* Purgatam habet aurem. *Idem Perſi. & Horat.* Acutis auribus homo. *Calpurnius.* Auris acutæ. *Horat.*

Nam nos quoque eruditos oculos habemus. *Cic.*

ὀξεῖς αὐτῇ, ταχαῖαν καὶ ἀκαίρων ἀιτίων. *Homer. de Achille.*

Acer eſt vir, & facile vel innocentem culpiret. V. Surowié śie obżodźić.

Rozſáme z miłemi ánterci śie rowna.

Homo toties moritur quoties amittit ſuos. *P. Syrus Mimus.*

Ouidius diſcedens à ſuis in exilium dicit:

Diuidor haud aliter quam ſi mea membra relinquam,
Et pars abrumpi corpore viſa meo eſt. *Item.*
Egredior, ſiue illud erat ſine funere ferri. &c.

ἀπὸ τῶν φίλων ἀπαλλαγὴ θανάτου ἴσον. *A.* Discessus à charis similis est funeri.

Rozumiem dopiąć rzeczy nie zstaię.

Gdzie wilczey ſkóry nie zstaić / liſiey nádſtáwić.

ἐὰν ἡ λεοντῆ μὴ ἐξικνῆται, τῇ ἀλωπεκὴν προσάψαν *Plutarch.* Si leonina pellis non ſufficit, vulpina adſciſcenda eſt. *Salua tamen lege diuina & conſcientia. Explicat Plutarchi ætatem & nobius hoc modo.* ἐὰν μὴ φανερῶς δύνῃ βλάψαι, πανουργήσας. i. Si aperte nocere nequeas, aſtutia vtendum. *Item.* ἃ μὴ δύνῃ ῥᾳδίως τὸ προκείμενον ἐξανύσαι, μηχανῇ καὶ τέχνῃ περαινέσθω τὸ λειπόμενον. i. Si viribus quod propoſuiſti fácere nequis, aſtu & arte quod reſtat perfice. *Democrates Paluſtrina, cùm morbo confectus eſſet, in ſtadium progreſſus circulum ſibi circunſcripſit, & aduerſariis, vt ſe ex eo extraherent ſi poſſent, permiſit: quod cùm non poſſent, ille victor pronuntiatus & coronatus domum redyit. Rhodigin.*

Lacæna, quærente filio, quem in bellum mittebat, breuem eſſe gladium, reſpondit: Adde gradum. i. *prope ità ad hoſtem accede. Plutarch.*

πρὸς εἰς ἔσχατον ἀπειρήμενον. Accerſe ad extremum artem, ſcientiam.

καὶ βραδὺς εὐβέλεια εἷλεν ταχὺν ἄνδρα δρόμου. *Theognis.*

Tardus, conſilio celerem inſectando prehendit,

Aquilam teſtudo cepit. *Ex Archeo apud Laërtium, qui ſic dicit:*

ἡλίσκετ' ἄρα γε καὶ πρὸς ἀῶτον ταχὺς,

καὶ πρὸς χελώνης αἰετὸς ἐν βραχεῖ χρόνῳ.

Capta eſt profectò celer ab imbecillibus Et aquila tempore in breui à teſtudine.

Aſſim, Ráda nic śiła. Sztuka záchodzę. Jako cie mogę.

Rozumem śie rządz / nie zmyſłami.

Rozum i dobre vſtáwy / niech proſtuią twoie práwy.

παρὰ τὸ λύχνου μὴ ἀποπρίζου *Pythagoræ Symbolum.* Ad lucernæ lumen ne te in ſpeculo contempleris. i. *Ne ſenſus conſulas de vitæ ratione & actionibus variis, ſed mentis rationis (velut ſolis) philoſophia (adde, & Fide diuina) illuſtratum.*

πρὸς πυθαγορείων ἀπὸ φωτὸς μὴ λάλει. De Pythagoricis (& diuinis) rebus abſq; lumine (*rationis*) ne loquaris. ἡ μὲν ὄρασις ἀπὸ τοῦ περιεχοντος ἀέρος λαμβάνει τὸ φῶς, ἡ δὲ ψυχὴ ἀπὸ τῶν μαθημάτων. *Ariſtotel.* Vt viſus à circumiacente aëre lumen accipit; ita anima à diſciplinis.

τὸ λίθον πρὸς τὸ παρὸν ἄγειν. *Baſilius.* Lapis ad funiculum vel ad perpendiculum aprandus eſt (*non contrà*) λίθον πρὸς παράδειγμα εὐθείας, ἢ παράδειγμα πρὸς λίθον ζωγραφικῆς θέας. *Gregor. Palama.* Lapis ad funiculum aptè locatur, non funiculus ad lapidem diſponitur. κανὼν κάθηλον

κανὼν τίθεται, μὴτε πρὸς πέτρῳ κάθηλον. *Plutarch.*

Lapis ad amuſſim eſt collocandus, (*vel dirigendus*) non item ad lapidem amuſſis. *Sic recta ratio dirigat ſenſus & mores.*

Nam neque decipitur ratio neque decipit vnquam. *Manil.*

Ratio

Ratio non seruit sed imperat sensibus. *Seneca.* Rectè præcipiunt, qui vetant quicquam agere, quod dubites æquum sit an iniquum. *Cic.*
In naui gando gubernatori, auscultandum est, in viuendo ei qui ratione plùs valet. *Socrates apud Stobæum.* *Huc illud ex Psalmo 4.* Multi dicunt (*interrogant*) Quis ostendet nobis bona? Et *ijs Propheta.* Signatum est super nos lumen vultus tui Domine. i. *lumen rectæ rationis. Bellarminus & alij.*

——Dixitq; semel nascentibus Auctor Quicquid scire licet. *Ethnicus Claudian.*
Stat contrà ratio, & secretam gannit in aurem,
Ne liceat facere id quod quis vitiabit agendo. *Persius.*

Tale est illud Septem Sapientum apud Plutarchum. Θεῷ ἕπου: Deum sequere. i. *vt Plutarch. explicat.* Obtempera rationi. πίθου λόγῳ.

ὁ γὰρ θεὸς ἡμῖν ἐστιν ἐν ἑκάστῳ Θεός. Inest enim suus cuiique animus Deus. πεῖσις ὁμοιοκή. *Plutarch.* Homerica obedientia vel persuasio, *cùm affectus rationi obtemperant.* νῷ πείθου. *Suidas.* Menti obtempera. *vel* Rationem sequere. τὰ μὴ σὺν λόγῳ πάντα αἰσχρὰ, τὰ σὺν λόγῳ κόσμια. *Philo.* Quæ sine ratione fiunt, omnia sunt turpia: quæ cum ratione, pulchra.
ὅπῃ ἂν ὁ λόγος ὥσπερ πνεῦμα φέρει, ταύτῃ ἰτέον. *Plato.* Quocunque ratio ceu ventus tulerit, hâc eundum est.

Rozumem zbześćia i przyrodzenia poprawić.

Ita vita est hominum quasi cùm ludas tesseris,
Si illud quod maximè opus est iactu non cadit,
Illud quod cecidit fortè, id vt arte corrigas. *Terent.*

κυβείας ὁ πλάτων τὸν βίον ἀπεικάσειν, ἐν ᾧ καὶ βαλεῖν δεῖ τὰ πρόσφορα, καὶ βαλόντα, χρῆσθαι καλῶς τοῖς πεσοῦσι. *Plutarch.* Ludo tesserarum Plato vitam similem aiebat, in quo & iaciendum est quod commodum est, & quod cecidit bene accipiendum, vel vsurpandum. ὅτι ἀληθές ἐστι, τὸ οἱ πλείους τῇ διανοίᾳ χρώμενοι, τοῖς ἀισθήσιν ὀλίγα κινῆσι. *Plutarch.* Hoc verissimum est qui mente plurimùm vtuntur, eos sensibus parùm vel parcè vti. τὸ εὐλογιστίας ἔργον ἐστὶν, ἢ τὸ φυλαξαι τὸ κακὸν ὑπιφερόμενον, ἢ διορθώσασθαι γενόμενον καὶ πρὸς τὸ ἐλαχιστον ζημίαν. *Plutarch.* Boni ratiocinatoris est, malum aut imminens præcauere, aut acceptum corrigere & ad minimum redigere. ἀγαμεμνόνειοι φρέατα. *Zenodot.* Agamemnonij puteiquos ille in terris arentibus fodit æstate maximè opportunos. τέχνη καὶ φύσιν εἶδε διαζεῦξαι. *Heliodor.* Ars & naturã frangere cogere potest vel nouit. ὥσπερ ἐν πλάστι κύβων, πρὸς τὰ πεπτωκότα τιθεῖσι τὰ ἑαυτῶν πράγματα. *Plutarch.* Vt in talorum iactu, prout euentus tulerit disponere sua negotia. i. *quemuis oportet.* Si mihi difficilis formam natura negauit,
Ingenio formæ damna rependo meæ. *Ouidi.*
Sic apud Cicer. Heluius Lamia Orator deformis aduersario se carpent respondit: Formam mihi fingere non potui, ingenium potui.

Fortuna nulli plùs quàm consilium valet. *P. Syrus.*
Consilio pollet, cui vim natura negauit. *Cato.*
ᾧ μὴ ἔνεστι μέτρον, ἐκλῦ πλεῖστον ὀνεῖδος. *Mylius.*
νίκα λογισμῷ τὼν παρὸσαν ξυμφορὰν.
Vince ratione hanc quæ premit te calamitas. Ratio & prudentia curas
Non locus effusi latè maris arbiter, aufert. *Horat.*
Hâc non succéssit, aliâ aggrediamur viâ. *Terent.*
Vulpes cùm vuas in alta vite diu apprehendere frustra tentasset, tandem fessa ait :
μὴ κάμε, ῥαγες ὀμφακίζουσιν μάλα. *Gabrias.*
Cessa à labore, vuæ acerbæ sunt nimis. Zwáśnéć też/ abo cierpkie nieđoźrzałe.

Rozumu Bóg do krasy vrody nie przywłaszał.

Podczás śpiewy Márchuły/ Ezop/ medrszy niż krasny Ganimedes/ Párys/ &c.
πολλακις τῦ φαυλῦ μορφῦ χρησον νὲν φυσις ἐνέηκεν. *Æsopus.*
Sæpe turpi formæ bonum animum natura indidit.

Ruſki dar dawſzy znowu śie vpomináć.

ἄτ' ἔδως ἀπαιδῶν παιδικὸς πέλει τρόπος. *A.* Puerilis est mos, quæ dediſti repetere.
Quod dedi non datum vellem. Infecta dona facio. Perijſti, quod iam promiſeram tibi donum perdidiſti. *Plaut.*
Quæ dederam suprà repeto funemq; reduco. *Perſius. vt legit Caſaubon. Taubmã.*
Calculum reducere pœnitentia dati. *ex Cic. qui ait :* Itaq; tibi concedo, quod in duodecim ſcriptis (.i. *ſcrupis*) ſolemus, vt calculũ reducas, ſi te alicuius dati pœnitet.
ἐάν τις ἀδῶν ἀ ἰδία τις ἀδῶκε, τῦτ' ἀφέλειτ' πάλιν *Demoſthenes.*
Nemo ſi quis priuatim alicui quid dederit, rursus id aufert.
Nefas repoſcere quod semel recte datum est *Gallorum dictum. Garner.*

Ruſzyć ośrzenia

Est excitare rumorem tibi vel alijs odioſum vel periculoſum.
Mouere aliquid. *Liui.* ἀκίνητα κινεῖν. *Plato.* Mouere non mouenda.
Mouere ancilia. *Sueton.* i, *bellum indicere. nam tunc ancilia mouebantur. Seruius.*
Commouere ſacra *apud Plautum explicat Lambin. de Bacchi ſacris, quæ nemo impunè mouebat, ſed magnas turbas excitabat. alij aliter.*

Rybá bez wody mé trwá.

ἔξω ἔ ὕδατος ἀδύνατον ζῆν ἰχθύας. *A.* Piſcis ſine vnda viuere diu non valet.
τὸ ἰχθύσι ζωὴ ὕδωρ. Aqua piſcium vita. Piſcis φιλύδωρ *Suida. amans aquæ.*
ὑγροπότης *Numo. in humido vel in aqua verſans.*
Pisces vtique aliquam viuunt, lauant, (.i. *lauantur.*) *Plaut.*

Ryba w wodzie etc. *V.* Chleb trawá. Ryby chyby. *V.* Kto ma ryby. &c.

Rybáłey śie nie wyrzekł niá zbiersé. Łacno rozproſzyć nie łacno zebráć.
πολυ ῥᾴδιόν ἐστι διασκεδάσαι ἢ συλλέξαι. *A.* Est diſſipare facile, colligere labor.

Vtere

Vtere quæsitis modicè, dum sumptus abundat,
Labitur exiguo quod partum est tempore longo. *Cato.*
εἰ τὸ θᾶττον ἔχεις συμμέτρως χρῆσθαι ἑτοίμοις,
ὅλβιος ἐν σμικρῷ, πολὺς ὁ χρόνος εὗρε σωκᾶς. *Mylius.*
Res quæsita mora, parua consumitur hora. *Anonym. rhythm.*
Res quæ sparguntur, non totæ sæpe leguntur. *Idem.*

Rychło. Tudzież. Záraz. Jak prędko opalił. Má ieden nodzé stoiąc.
Rychley ábo pierwey niż śie goła spléćié.

Dictum, factum. Dictum ac factum. *Terent. Donat.* Dicto citiùs. *Virgilius.*
εἰπεῖν. λεχθὲν κρεῖσσον πραχθέν. ἐμπαιέιν. ἅμα τῷ εἰπεῖν.
Cum dicto. *Apulei.* Velociùs quàm asparagi coquantur. *Suetoni.*
Confit citiùs quàm si formicæ papauerem obijcias. *Plaut.*
Priùs quàm recipias anhelitum, vno verbo eloquere. *Idem.* (*gentum.*
Priùs quàm argenti fuero elocutus ei postremam syllabam. *Idem. s. exhibeat ar-*
Apud eundem dicit quidam. Iam reuertar. Ῥητ. *alter.* Id iam, diu est mihi.
Item. Dum stas, reditum oportuit. Ambula, actutum redi. Ῥητ.
Nihil est moræ. Illic sum atque hic sum. Iam ego hic ero.
Apud eundem & Terent. Quamtùm potes, vel pote est, vel potis es. *pro, celeriter.*
Rebus relictis operam quærendo dabo. *Plaut. sic Terent. Lucret.*
Iulius Cæsar in triumpho Pontico hæc tria verba, Veni, Vidi, Vici, *inter pompæ fercula*
præferri sibi fecit, celeritatem belli confecti significans. Suetoni.
αὐτόθεν κἀξαίφνης. *Aristides.* Hoc ipso loco depone. *s. herbam. dicebat Victor victæ.*
Transfer ad promittentem iactantem aliquid vt mox ostendat. ἅμα ἔπος, ἅμα ἔργον.
Simul dictum ac factum. Tanquam de parthecio promere. *Cic. i. promptè, expeditè.*
αὐτίκ' ἔπειθ' ἅμα μῦθος ἐπὶ τετέλεστο καὶ ἔργον. *Homer.*
Mox simul ac dictum est verbum, res ipsa peracta est.
Tanta sum cupiditate incensus ad reditum, vt mihi nulli neque remi neque venti
satis facerent. *Cic.* Simul ac digitis concrepuerit. *Idem.* Ad nutum pecuniam
pendere. *Idem.* ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ. In nictu oculi. ἐν ἀτόμῳ. In momento *S. Paul.*
ἀφύα πρὸς τὸ πῦρ. *Vel* ἁδὲ πῦρ ἀφύα. *Athenæus.*
Aphya ad ignem. *s. assectum coquitur.* Vidit ignem aphya. *i. statim cocta est.*
ταρίχου ἐπὶς ἐυθὺς ἂν ἴδῃ τὸ πυρ. *Idem Athena.*
Tarichus assus (*est*) mox vt ignem viderit. *de pisce salito accipe.*
θᾶττον ἢ Βούτης. *Zenodotus.* Celeriùs quam Butes. *s. pictus est. qui Athenis sic pictus*
erat, vt frons tantùm capitis cum oculis appareret, reliqua monte interiecto tecta videbãtur.
ταχὺν δ' ἀναπνοῆς. *Suidas.* Celeriùs respiratione. Manu breui dare. *i. cito. ICti.*
in Pandect. *Affine*, Pretko.

Rychło, daleko wcześnéy pozno śiedzo domu wracay.
Citò, Procul, Tardè. *Marsilius Ficinus. De peste fugienda vulgo id dictum vsurpatur, &*
optimum

optimum est consilium vt citò & procul à loco pestilente fugiatur, & tardè eodem redeatur.

Ταχα καὶ μακρὰν φεῦγε, βραδύτερον ἐπανάστρεφε. *A.*

Citò, proculque fugito, tardiùs redi.

Rychłoć śie to sprzykrzyło. Ták rychłoś vstał?

Lassus tam citò deficis viator? *Martial.*

Tam bonus gladiator rudem tam citò accepisti? *Cic.*

Rymopis (Póéta) ma byc ozwoney (ne swey) głowy.

Frustra Pòéticas fores compos sui pepulit. *Seneca ex Platone qui ait:*

ὃς δ' ἂν ἄνευ μανίας μετῶν ὑπὸ ποιητικὰς θύρας ἀφίκηται, &c. ἠφανίσθη.

Qui sine Musarum furore Pòéticas fores adierit, &c. obscurus erit, exolescet.

Nullum magnum ingenium sine mistura dementiæ fuit. *Seneca ex Aristotele.*

Sæpe audiui Pòétam bonum neminem sine inflammatione animorum existere posse & sine quodam afflatu furoris. *Cic. ex Platone.* Cæterarum rerum studia, & doctrina & præceptis & arte constant: Pòéta naturâ ipsa valet, & mentis viribus excitatur, & quasi diuino quodam spiritu afflatur. *Idem Cic.* *Notus apud scriptores Græcos enthusiasmus, i. furor quo corripiebantur Sibyllæ, Diuinaculi & Pòétæ ethnicorum.* *Hinc apud Horatium Dauus de suo hero irato dicit:*

Aut insanit homo, aut versus facit. *Et ipse Horatius de se:*

Auditis? an me ludit amabilis Insania? .i. Pòética.

Lucianus Pòétas vocat ἐνθέους .i. numine afflatos. & θεολήπτους, θεοφορημένους, ἐνθουσιῶντας *eodem sensu.* Recepto qui furit Deo. *Seneca.*

Polonica quidem lingua Pòétas non habet, cùm quantitatem syllabarum non habeat vsquam, vt Latina & Græci (quod in 1. Tomo dixi) sed tantum ῥυθμοποιοὺς, rhythmorum scriptores: nihilominùs & ij qui insignes in hoc genere fuerunt, ad Latinorum & Græcorum Poetarum ingenium, iudicium, mores accedebant, mitto leuitatem, furorem, ludos, iocos, cantus, citharam, vinum, amores Venereos, quibus si non vitam at certè chartam & libros suos pòéticos maculârunt & fœdârunt. *Confer.* Gdy rymopis sobie podlćie.

Rymopisą Pócty nie gnieway / nie nágabay.

Vati non conuiciandum. ἐ βούλομαι τ μάντιν ἀντειπεῖν κακῶς. *Sophocles.*

Nolo Pòétæ ego malè contradicere.

Plato etiam monuit amicos. Ne quem Poetarum sibi redderent inimicum. πάρες τ μάντιν. Omitte vatem. i. *ne persecutito, ne lædito.* *Olim in bellis ante aciem Augur coronatus incedebat securus, nam lædere illum piaculum erat.* *Ennius etiam* Pòétas sanctos, i. inuiolabiles *appellat. quo modo & Cic. hoc verbo vtitur.* *Horatius verò* iracundos etiam Pòétas *dicit*, atque ita non lacessendos.

Multa fero, vt placem genus irritabile vatum. ὀργίλιμον.

Et ipse de se maledicum quempiam alloquens ait:

Caue, caue: namq; in malos asperrimus Parata tollo cornua. &c. *Item.*

An si quis atro dente me petiuerit Inultus vt flebo puer? q. d. *non, sed vlciscar.*

Quantum malum sit irritare Pœtam, docuit Hipponax Iambographus, qui Bupalum pictorem vel sculptorem, quòd eius deformitatem publicè expositis imaginibus notasset, iambis scriptis ad laqueum adegit. Meminit Halicarnass. Cic. Horat. Plini. sed is aliter. habetur & lib. 3. Antholog. Simile est exemplum Archilochi apud Horatium.

ὰ δεῖ ὑβρίζειν εἶναι, ὅπως μὴ τέτιγες ἀμῶθεν ἀδωσιν. *Stesichorus apud Aristotel.* i. Non oportet iniuria vel contumelia afficere (*Pœtas*) ne ijdem (*quorum symbolum sunt cicadæ*) humi canant. (*deiecti arbustis, iniuriam passi, etiam ex humo, in vili conditione, se carminibus vlciscãtur. alij aliter.* ſ. Non lædendos vicinos ne vastent regionem sic, vt cicadæ excisis arboribus humi cogantur canere. *quod Dionysius minatus est Locrensibus Demetrio Phalereo teste.* *V.* Day złému pokoy.

Ryś zé pſa nié bedźié.

Echinus asper nunquam erit lævis. E scurra nunquam paterfamilias.
Semel ancilla, nunquam bona hera. *Sed hæc & plura habes sub dicto* Co śie tyſo vrodźi

Rzadźcá przétożony wyborny / pomiérny.

Et premere & laxas dare nouit habenas. *Ex Virg.*
Et mulcere tenet fluctus & tollere ventos. *ex eodem.*

Sic Euripides de marito prudente & moderato ait:

ὰ γάρ ποτ' ἄνδρα τὸν σόφον γυναικὶ χρὴ
δῆναι χαλινὸς, ὲδ' ἀφέντ' ἐᾶν κρατεῖν.

Non enim vnquam virum sapientem vxori oportet
Iniicere frenos, nec laxando sinere (*eam*) imperare.

αὐτὰρ ὁ πηδαλίῳ ἰθύνετο τεχνήεντως *Homer.* Sed ipse clauo (*nauē*) scitè regebat.
καὶ χαλάσαι καὶ συστέλλειν αὐτ' ἠνία θρᾴδμων. *A.*
Et frenis & calcaribus scitè vtitur. *V.* Przełożonemu łágodności trzebá.

Rzatka to rzecz. Nie wiele tákich.

Coruo rarius albo. *Iuuenalis.* Alba auis. *Cic.* λεύκης ὄρνις.

Cornicem albam nigro capite, vidit Rhodigin. Coruum item album missum à rege Britannorum Alphonso Siciliæ regi, idem scribit. Vnam muscam candidam toto anno in macello Toletano visam idem testatur.

Rara auis in terris, nigroque simillima cygno. *Iuuenal.*
Φοίνικος ἀπανιώτερος. Phœnice rarior. *dixi de hac aue in 1. Tomo.*
Hæc rara auis est. *Persius.* γλαυκῶν ὠόν. *Philostrat.* Noctuinum ouum. *Sipontin.*
Rari quippe boni: vix sunt totidem, quot
Thebarum portæ vel diuitis ostia Nili. *Iuuen. quæ sunt septem. Strabò. Plin. Ouid. de Thebis Bœotiæ intellige Bacchi & Herculis patria.* ἑπτάπυλαι *Græcis. Thebæ Aegyptiæ centum portas habebant. Iuuenal.* ἑκατόμπυλαι, *Homer. Strabo. Myconius crispus. Donat. rarus. nam omnes caluinascuntur, teste Strabone & Plinio.*

Rzatkie rzeczy drożſze / ſmaczniejſze / &c.

Rara iuuant, primis sic maior gratia pomis,
Hibernæ pretium sic meruêre rosæ. *Martial.*

τὰ σπανιώτερον δ' ἀφθόνου μεῖζον, οἷον χρυσὸς, σιδήρου ἀχρηστότερος ὤν. *Aristot.*
Rarum vulgari maius, nobilius, vt est aurum, licet ferro inutilius sit.
τὸ σπάνιον τίμιον. *Plato.* Quod rarum, hoc carum. *Hinc vulgare illud:*
Quod ratum, carum; vilescit quotidianum. *rhythmus est non versus*

——— Magis illa iuuant quæ pluris emuntur. *Iuuenal. de luxuriosis, qui gustus elec-*
menta per omnia quærunt, non obstantibus magnis pretiis.
Omne quod rarum est, illùs appetitur. *Hieronym.* V. Rzádźione rzéczy.
Ipsas voluptates commendat rarior vsus. *ait Iuuenal.* V. Wyborne rzéczy rzadkie.

Rzéć to pokáże. Rzécz to pokázáć. Mowę rzécz potwierdźić.

αὐτὸ δείξει. Res ipsa indicabit. *Apud Platonem dux aliorum per flumen, interrogatus à*
sequentibus se, Quam profunda esset aqua, respondit: αὐτὸ δείξει. *subaudi* ὕδωρ. Ipsa
aqua quam alta sit ostendet. *Suidas subaudit* ἔργον. *Res ipsa docebit.*
Certa numerabimus acta. i. *ex eventu sciemus. Diomedes.* (mus.
ταχ' ἀσφαλῶς μαθήσεσθε αὐτὸ ἕκαστον. *Sophocles.* Mox melùs ipso vate rem cognôrit-
——— Dictis dabit ipsa fidem res. *Lucret.* Exitus acta probabit. *ex Ouidio.*
χαρεὶς διδάσκει τὸ πλέον τοῖς ἐντύποις. *Nazianzen.*
Pictor tabellis comprobatur proditis. *Sophocles insaniæ postulatus à filiis,*
quòd rem familiarem negligeret; Tragœdiam recens à se scriptam iudicibus recitauit &
quæsiit, num illud scriptum desipientis videretur. sed cùm iudices illud admirati probassent,
cum plausu & clamoribus comitiorum domum reductus est, velut qui cygneum quid-
dam morti vicinus cecinisset. Ex Cic. & Plutarcho. SAtyrus ita eum respondisse ait:
Si Sophocles sum, non insanio; si insanio, non sum Sophocles. *alluſit ad nomen.*
Simile exemplum de Oedipo Coloneo Pœta scene à filio accusato habet Piérius.
Pyrites gemma non exseris vim suam nisi atteras; tunc verò dignos quoq; adurit. Plinius.
Experientiæ documentum. Hæc dicta te experiri & operis & factis volo. *Plaut.*
Si dictis perduci nequis, vt vera hæc credas;
Mea dicta ex factis noscee, rem vide. *Idem.* Rzéczą to pokáże.
πάντα ἐκ τῶν ἔργων ἄν τις μᾶλλον ἢ τῶν λόγων πιστεύσειεν. *Isocrates.*
Rebus potiùs quàm verbis omnia persuaseris, vel fidem feceris de omnibus.
τεκμαίρει χρῆμα ἕκαστον. *Lucian.* Vnumquemq; opus suum ostendit, commendat.
Hic Rhodus, hic saltus. V. Tu źle pokáż.
ἐν συμποσίῳ μὴ λέγε πῶς δεῖ ἐσθίειν, ἀλλὰ ἔσθιε ὡς δεῖ. *Epictetus.*
In conuiuio ne disputes quomodo sit edendum, sed edevt decet. i. reipsa & exemplo non ver-
bis philosophum age & doce.

Rzéczypospolitey odmiana, ſkonánie.

πᾶσαι μεταβολαὶ πολιτειῶν θανατηφόροι. *Xenophon.*
Omnes mutationes rerum-publicarum letales.

μοῖρά τις καὶ πόλεων ἐστὶν. *Appian.* Etiam ciuitatum fatum quoddam est.
εἰωθεν δὲ λύσις κακῶν μειζόνων γενέσθαι πολλάκις ἡ πρὸς τὸ χέλτιον μεταβολή. *Lucian.*
Mutatio in melius sæpe solet esse maiorum malorum initium.

V. Choremu śie wiec popráwnie.

Rzemieśnik dobry na swem zdaniu przestaie.

Mihi cane & Musis. *Antigenidas tibicen discipulo ad populum frigenti dixit:* Mihi cane, *qui possum de arte iudicare,* non populo *crassis auribus prædito. Apulcius. Valerius. Meminit Cic. Ismeniæ hoc tribuit S. Hieronym. & Dion Chrysostom.*
Apud Senecam artifex insignis, rogatus cur tantopere elaboraret opera paucis probanda, respondit: Sufficiunt mihi pauci, sufficit vnus, sufficit nullus.
Felices artes si soli fabri de ijs iudicent. *Quintil.*
Figulus ansas ollis pro arbitrio suo apponit. *Philelphus. Gotfredus.*

Rzemieśniká nie trzebá vczyć.

οὐς τὴν ἀθηνᾶν μὴ διδασκέτω. vel μὴ διορθέτω. *Demades.*
Sus Mineruam ne doceto, vel ne corrigito. *Ex Cic. Festo.* *Stratonicus citharœdus non cedit Regi de musica secum disputanti. apud Athenæum.* *Apelles monuit Alexandrum, cautè loqueretur de pictura in eius officina, ne à pueris rideretur. Plini. Megabizo id dictum scribit Plutarch. & Aelian.* *Vide Polycleti exemplum sub*
Pospolstwá rozsądkiem mądry gárdzi. *Apelles item sutorem liberiùs exspatiantem in pictura sua non tulit.* τὰς τέχνας ἐμότεχνῳ εὐθυνε. *Phocylides.* Artes artifex dijudicat, corrigit. Fabri soli de suis artibus iudicent. *Ex Quintiliano.*
De artificio non rectè iudicat, nisi & ipse sit artifex. *Plini. iunior.* *Vulgare est illud:*
In arte sua quilibet rex.

Rzemieśnikami miastá / rzeczypospolite stoia.

Sine his omnibus (*artificibus*) non ædificatur ciuitas. *Ecclesiastici 38.*
δίκα τ τεχνιτῶν ἐκ ἐγείρεται πόλις. *A.*
Non construitur absque artificibus ciuitas.

S.

Sąd bez drugiey strony nie dobry.

Sadźić nieprzytomnego / nie iest mądrego / ábo spráwiedliwego.
Qui statuit aliquid parte inaudita altera,
Aequum licet statuerit, haud æquus fuit. *Seneca Medea.*
μήτε δίκην δικάσῃς πρὶν ἂν ἀμφοῖν μύθων ἀκούσῃς. *Phocylides. Cic. Lucian.*
Ne causam damnes partes ni audieris ambas.
Pierwey, obu stron wysłuchay / toż dźćret rozsądnie wydasz.
Σοφὸς ἦν ὅστις ἔφασκε: πρὶν ἂν ἀμφοῖν μύθων ἀκούσῃς. ἐκ ἂν δικάσειας. *Aristophan.*
Sapiens fuit quisquis dixit: Priusquam vtriusq; oratione audias, ne iudicem agas.

ἀνεξέταστον μὴ κόλαζε μηδένα. Punire quempiam caue absque examine. Pytánie niedy vprzedzą karánie.

τίς ἂν δίκην κρίνειε ἢ γνοίη λόγον,
πρὶν ἂν παρ' ἀμφοῖν μῦθον ἐκμάθῃ σαφῆ; *Euripid.*

Quis namq; causam iudicet & examinet, Vtriusq; dicta nisi prius bene audiat? (*vel nouerit*) ἐρήμην δίκην *vocant Græci, desertam causam.* ἐτεροκλινὲς *verò, quando alter tantùm litigantium adest iudicio. V.* Vdno ieden sprzeczemu/ drugie obwinionemu.

Sad łáskáwy / lépſzy niż krwáwy.

Plerique omnes scriptores & præsertim ICti veteres & posteriores, seueritati & rigori in iudicijs præferunt lenitatem & aequitatem. ἐπιείκεια *hæc est Aristoteli & aliis Græcis. Latinis verò* Aequitas. Aequum bonum. Aequum & bonum. Iudicium ex æquo & bono. *Plaut. Ter. Cic. Senec.* Bona fides. *(in iudice) Vlpian.* Arbitratus boni viri. Moderatio iuris ex causa iusta recedens à communi rigore legis & iuris. Mitigatio legis in aliqua circumstantia. Aequitas ex lege multùm remittens & summo iuri opposita. *ICti. Sic apud Iustinianum*: Vulgò dici solet: Omnia iudicia absolutoria esse, sic vt liceat iudici (*interprete Theophilo*) ante decretum dimittere venia dignum & aduersario satisfacientem.

χρὴ τοὺς νόμους μὲν τιθεῖς σοφοὺς, πρᾳοτέρους δὲ κολάζειν, ἢ ὡς ἐκεῖνοι κελεύουσι. *Isæus.* Oportet leges acriter quidem statui, mitiùs autem punire quàm ipsæ iubent. τὸ γὰρ ἅπαξ ἢ δὶς παραπεσεῖσθαι νομοθέτας. *Theophrast.* Quod enim semel aut bis accidit vel peccatur, transeunt dissimulant legislatores. Ad ea potiùs aptari ius debet, quæ frequenter & facile fiunt, non ad ea quæ rarò eueniunt. *Celsus ICti. Apud antiquos, reus qui totidem suffragijs damnabatur quot absoluebatur, liber & impunitus abibat. Plutarch. Cic. pro Cluentio.*

Leuato velo cognoscere vel decernere. & De plano iudicare ICtis. *est non rigidè nec accuratè aut sine strepitu & forma iudicij.* Neq; id ad viuum reseco. *Cic. Contrà verò* Summum ius summa iniuria. *Idem Cic. vel* Summa malitia *Terent. vel* Summa crux. *Columel.* Spráwiedliwość surowa krzywdą gotowa. *Laudat Seneca Neronis nondum corrupti vocem; qui, cùm Praefectus eius postularet vt subscriberet decreto in quosdam latrones à se lato, exclamauit:* Vellem nescire literas. *s. ne subscribendo crudelitati seruiret.* Satius est impunitum relinqui facinus nocentis, quàm innocentem damnari. *Iustinianus.*

Sad názbyt łáskáwy / rzątko práwy.

Sędzia co puszcza winnego/ winien bedzie grzechu iego.

Iudex damnatur, cùm nocens absoluitur. *P. Syrus.*

ἄτιμον ἀπολύων ἐς καταδίκην κρίνῃ. *A.*

Sad niestuszny gdzie sam sędzia instiguie.

κατηγορῶν ἐκ ἔστι καὶ κρίνῃ ὁμοῦ.

Simul accusare & iudicare nō licet. Iudex & actor nullus esse simul potest.

Sad

Sad ſkwápliwy / rzadko ſpráwiedliwy. Sędźia ſpráwiedliwy / nie ma być ſkwápliwy. Pierwey wyſłuchay / potem dekret day.

In iudicando criminoſa eſt celeritas. *P. Syrus.*

Ad pœnitendum properat, qui citò iudicat. *Idem.*

In iudicando reprehenditur celeritas. *Cic.* Propè eſt vt libenter damnet, qui citò pronunciat ſententiam. *Seneca.* πρὶν ἂν ἀκούσῃς μὴ κρῖνε. Priùs quam exaudias, ne iudices. *Nam* Temeritas eſt damnare quod neſcias. *Seneca.*

Nulla vnquam de morte hominis cunctatio longa eſt. *Iuuenal.*

Iudicium præceps inſani iudicis index.

Omnia ſunt longa diſcutienda mora. *Garner. è Gallicis.*

A Philippo ad Philippum prouocare. *Machætas apud Philippum cauſam agebat, qui dormitans audiebat & contra ipſum pronunciauit; mox ille vociferans, prouoco inquit. Rex euigilans commotior, ad quem inquit prouocas? tum ille: ad te ſed vigilantem & attendentem. aduertens rex errorem, iudicium non reſcidit, ſed multam illi impoſitam ex ſuo exſoluit. Apud Plutarchum.*

Sad ſurowy / oſtry.

Caſſiana iudicia. & Caſſianus iudex. *Cic. pro ſeuero à Caſſio qui ob ſeueritatem* Scopulus reorum *appellatus eſt. Valerius Max.* Sędźia ſurowy.

Manliana iudicia, imperia, edicta, decreta. *pro ſeueris. Cic. Valer. Max. Liui.*

Graue iudicium eſt quod præiudicium non habet. *P. Syrus. i. quod nouo exemplo fit, nec habet ſimile exemplum ſeueritatis, aut non ad normam rerum ſimilium antè iudicatarum.* Cenſor bonus, clemens laniſta. *Cic.*

ἡ τετρυπημένη ψῆφος. *Lucian.* Perforatus calculus. i. *Iudicium damnatorium; contrà,* σῶζον *abſolutorium. Henric. Stephan.*

Graue præiudicium eſt, quod iudicium non habet. *Idem Mimus.* i. *quod nullus iudex ſequitur, vel ob eius atrocitatem, vel ob tenorem eius qui priùs ſeuerè iudicauit. Eraſmus ſic illuſtrat: Vt ſi princeps præferat mimicum in quempiam animum, nullus iudex audebit hunc iudicare.* τενέδιος ἄνθρωπος *Suida.* Tenedius homo. Et Tenedia ſecuris. *Cic.* τενέδιος πέλεκυς. *Plutarc. pro ſeuero iudicio. à Tenedio rege Tenedi, qui legem tulit, vt iudici miniſter cum ſecuri adſtaret, qui mox eum ſecuret, qui falſum aliquid in iudicio protuliſſet.* Areopagitarum iudicium. V. Rozſądek ſurowy.

Affine; Surowić ſie obchodźić.

Samchby *vel* Sambyś nie lepſzy być.

Phraſin hanc Latinè ſic efferes. Ipſemet non poſteriores ferrem. *Ex Terentio.*

Ipſe primas vel palmam tulliſſem. *Ex Cic.* Primus eſſem qui &c. *Ex Terent.*

Non deterior mea cauſa eſſet. Non deteriore iure eſſem. *Ex Cic.*

Et ſimpliciter. Ipſe feciſſem vel facerem. *Sic Mitio Terentij:* Hæc ſi nos non fecimus, non finit egeſtas; Nam ſi eſſet vnde id fieret, faceremus.

Et Chærea eiuſdem. An ego occaſionem tantam mihi oſtenſam, tam breuem, tam optatam, tam inſperatam amitterem?

Sam chcę rządźić bez kolegow / vrzędnikow.

Iulio & Cæsare Consulibus. *Iocus apud Suetonium in Iulium Cæsarem, qui cum Bibulo Collega Consul factus, reiecto illo terrore & armis, solus Rempublicam pro arbitrio administrauit. quare qui monimenta vel testamenta scribebant, cùm annum rei gestæ duorum Consulum nominibus pro more signare debebant; non scribebant:* Actum Iulio & Bibulo Consulibus, *sed:* Iulio & Cæsare Consulibus. *Exstat & carmen de eodem tactatũ apud Suetonium tale.* Non Bibulo quiddam nuper sed Cæsare factum est.
Nam Bibulo fieri Consule nil memini.

ὕπατος ἄνευ συνυπάτου *Vel* κόνσυλ ὑπὸ χωρὶς κολλήγυ. Consul sine collega. *Tale est illud quod apud Plutarchum de quodam Metiocho omnia ciuilia munera inuidiosè subeunte tractabatur.* Metiochus prætor est. Metiochus viarum procurator. Metiochus panes. M. frumenti distribuit. M. omnibus præest. M. habebit infortunium. *Talis erat & Timesias Clazomenius solus omnia in Repub. agens, ideoq; exosus omnibus. apud eundem Plutarc. Contrà idem Plutarch refert de seipso:* Cùm legatus cum suo collega ad Proconsulem missus, collega in via hærente, solus rem confecisset, reuersum monitum esse a patre suo, vt ne rationem in Senatu reddens diceret: Iui, Dixi, Confeci, sed Iuimus, Dximus, Confecimus. *ad vitandam inuidiam & humanitatem exhibendam. Fecit huc trahit.* Leonina societas. *ex Vlpiano. cùm in societate pari potentior ad se omnia trahit. Sic enim Leo Æsopi inita societate cum vulpe & asino, præda capta, eam sibi totam vsurpauit.* μοναρχὲιν φιλεῖ. Solus regnare vult. Deum æmulatur. Placet illi vel Occinit sibi illud. Omniq; potestas Impatiens consortis erit.

Sam-em temu rad. Sámemu mi rego rzebá. Kośći psu nie wędźierzay.

Ferurienti ex ore leoni exsculpere prædam *S. vis. Lucillius.* Agnã lupo eripere. Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt. *Plaut.* *(.S. tentas. Idem.*
εἰκῆ ἀπὸ χειρὸς ἐκπέσασι ἄμυλα λυκῳ *A.* *Similia sunt illis.* A mendico petis stipẽ, a naufrago tabulam. Cani ossa vis auferre. &c. V. Każdy sobie woli.

Sam-és taki. J tvś taki. *V.* Kocieł gárcowi.
Cudze wady / choć małe widźiemy. Drugich opátruieſz.

Sam ie dbo pijé. Zágrywáme bez towárzyſtá rzeźnika mięſnágne.
τῷ κόσῳ ἀνὴρ εἰ καὶ τὸ ὃ γυγὸ χρυσίον ἔχοι, μόνῳ ἐσθίων πένης ἐστι. *Lucian.* Diues homo licet Gygis aurum habeat, solus comedens pauper est.
Apud Plutarchum quidam cùm solus aliquando cœnasset dixit: σήμερον βέβρωκα μὴ δεδειπνικὼς. Hodie comedi non cœnaui *sentiens, cœnam indigere communitate & amicitia cum condimento. Nam condimentum mensæ est amicus aut familiaris aut notus homo; non quòd una edat & bibat, sed ob communicationem colloquij iucundi vel vtilis.*
Apud Homerum Telemachus conqueritur quòd vnicus sit & fratre careat dicens.
ὣδε γὰρ ἡμέτερον γενεὴν μόνον ἔκρινε κρονίων.
Adeo enim nostram familiam ad vnum redegit Iupiter.

Martialis

Martialis l. 7. ep. 58. carpit Cæcilianum solum benè cœnántem dicens:

Non cœnat sine apro noster Tite Cæcilianus.

Bellum conuiuam Cæcilianus habet. s. *aprum ipsum & hominem nullum.* Viscératio sine amico, leonis & lupi vita. *Seneca.* Timonea cœna. *Idem.* λυκώνειος δίαιτα: τίμωνος εἰ δ. *Plutarch.* Timonia diæta. Timonia vita. *qualis fuit Timonis, qui μισάνθρωπος* i. *osor hominum, dictus est & solitarius viuebat. qui apud Lucianum dicit:* μονήρης ἡ δίαιτα (ἔρεσκε) καθαπὲρ τοῖς λύκοις. φίλος εἷς Τίμων, ἄλλοι δὲ πάντες ἐχθροὶ, ὁ ἀπίβυλοι. ἡ ἐρημία ὁρος ἔστω πρὸς αὐτούς. Solitaria vita placet, qualis est lupis. Amicus vnus (*sibi*) Timon, cæteri verò hostes & insidiatores. Solitudo limes esto ad illos. κυκλώπειος βίος. *Maxim. Tyrius.* Cyclopica vita. *pro solitaria.* ὁ μονοφάγος. *Athenæo.* i. solus edens.

Hostisne an ciuis comedat paruipendit. *Apud Plautum vicinus vicinum cupientem audire veritatem, castigat ex hominum de eo opinione, dicens.*

Turpilucricupidum te vocant ciues tui —— alij volturium ——

Hostisne .i. peregrinus (*qui solus comedere solet*) an ciuis (*qui cum aliis*) comedas paruipendere. *in Trinummo.*

Nullius boni sine socio iucunda est possessio. *Seneca.*

ἀνὴρ ἑταίρου ἄκαρές ἐσ' ὄλβος μέγας. *A.*

βαθυκλέης κύλιξ. *Plutarch.* Bathyclis calix *qui aliis in eadem mensa non communicatur, sed ab vno tenetur. in diuitem sibi viuentem & alios negligentem, qualis fuit Bathycles quispiam, vox sonat profundam gloriam.*

ἑστίαν θύσειν vel θύειν *Aristophan.* Lari sacrificant. vel sacrificat. i. *solus vescens nemini quicquam impertit. vt in sacris Laris, nil licebat foras efferre.*

ἔνδοι γε παρὰ τ' ἑστίαν, ὥσπερ νόμος, οὐδὲν ἐκφέρειν πρεπώδες ἐστιν, ἀλλ' εἰσφέρειν. *Aristophan.* Intùs ad focum (*edendum est*) vt lex vel mos est. Nihil efferre fas vel decens est, sed inferre. Neque sympósium sine societate & colloquio, neque diuitiæ sine virtute voluptatem habent. *Antisthenes.*

Tria faciunt conuiuium iucundum, appetitus, socij, hilaritas. *Garner.*

Sam niemam, á tebié dać mam!

Aquam è pumice postulas, qui ipsus sitiat. *Plaut.*

Calorem non dat res quæ ipsa eum non habet. *Quintilian.*

Huc illud Ciceronis. Ipsi fontes sitiunt i. *Ego quum tu abundare existimas careo. Cic. Q. Fratri carmina, quæ ille benè scribere norat à se petenti, sic respondet:* Tibi quod rogas, quoniam ipsi fontes iam sitiunt, si quid habeo spatij scribam. i. *quandoquidem simulas te egere versibus quibus abundas Græci dicunt:* ἀδρὰν ἀπὸ κώμης ἢ ὕδωρ.

Adde & vulgare illud. Nemo dat, quod non habet. V. Bez tám trudno.

Sam nié śwoy. Żabawony barzo. Rozérwany.

ἀ σχολὴ δ' ἄλλοις. *Aristotel.* Non est otium feriis. *Qui aliena curat, sua neglegat oportet.* Liber non est, qui non aliquando nihil agit. *Cic.*

Negotio-

Negotiosus est — videlicet Solon est, Leges vt conscribat quibus populus se teneat. *Plaut. Sed irania est. Seruus enim loquitur irridens herum suum excusantem se cuidam.* ἐδὲ ὅσον κνήσασθαι τὸ ὦς σχολὴν ἄγω. *Henric. Stephan. ex Luciano.* Nec quantùm scalpendis auribus satis sit otium habeo. ἐδὲ ὅσον ἀπομύξειν σχολὴν ἄγω. *Idem.* Ne ad emungendum quidem otiũ est mihi. βῶς ὁ μολοττῶν. *Zenodot. Suidas.* Bos Molottorum *vel* Molossorum, *quem illi in minimas partes fœdus sanctientes secabant. Scythas similiter facitasse scribit Lucian. Dicitur de homine in plurima negotia distracto. vel de re minutatim concisa. Et ita legendum censet Henr. Steph. corrigens Erasmum legentem Homolottarum.* ὑποζυγιώδης ἄνθρωπος. *Suid.* Subiugus homo, *iumento similis, qui alterius arbitrio viuit.* Tot tantisq; negotijs distentus, vt respirare liberè non possit. *Cic. de Sylla.* Ad alienum appetitum edit, ad alienum somnum dormit, ad alienum gradum ambulat. *Seneca.* Po cudzey woli stáczé. Ægrotandi tempus illi non est. *Garner.* *Vide* Robotny zábáwny nic dworuié. ὡς ἄλλου ζῇ. *Aristot.* Alieno arbitrio more nutu viuit. ἐν κοτύλῃ φέρεσθαι. In cotyla seu caua manu gestatur. *Tractum à lusu puerili, in quo vt scribit Pollux, Vnus puer manus suas post tergum reiectas stringebat, alter impositu in eas genibus ab eo ferebatur, oculos gestantis manibus suis obtegens.* ἐγκοτύλιζειν *vocat Athenæ.* Encotylen *Rhodigin. cùm victoris genua victus cauis manibus excipiens eum gestabat.* κεφαλὴν κεφαλῇ καὶ τράχηλον τραχήλῳ ἐγκεφαλῶ. *Plutar.* Tertio capite & tertio cerebro. *s. gestat aliquid vt onera baiuli.* Alterius sub nutu degitur ætas. *Lucret. de amatoribus.* *Affine,* Dworzéi żywot.

Sam nié wie / zégo mu źle chcé.

ὑπὸ τῆς τρυφῆς οὐκ εἰδὼς ὅστις γ' ἂν θέλῃ. *A.*

Potest dici in otiosos de quibus Ennius apud Gellium sic:

Otioso initio animus nescit quid velit. *Sed plures sunt versus.* V. Proznuiacy. *Quadrat item in diuites delicatos, quales describit Seneca l. de breuitate vitæ dicens:* Quos quando lauare debeant, quando natare, quando cœnare, alius admonet, vsque eo, nimio delicati animi languore solsuntur, vt per se scire non possint, an esuriant. Audio quendam ex delicatis &c. cùm ex balneo inter manus elatus & in sella positus esset, dixisse interrogando: Iámne sedeo? Hunc tu interrogantem an sedeat, putas scire an videat, an viuat, an otiosus sit? &c.

V. Nic każdy zna co mu zdrowo. Niedogodny. Niestétek.

Sam nié zaźrwa / i drugiem nié dopuszcza.

ἡ κύων ἐν τῇ φάτνῃ καθῆκται. *Lucian.* Canis in præsepi recubans: *qui nec fœnum edit, nec pecora edere permittit.*

ἐφ' αὑτῷ ἐφ' ἑτέροις κυνικὸν τρόπον ἔχει. *A.* (wá.

Nec sibi nec alijs more canino possidet. *Budæus.*

Neq; tibi bene esse patere & illis quibus est inuides. *Plaut.* V. Maé nic záżyć

Sámo

Sámo śie dobre záleca. Dobrego nić trzebá wiśle zálecáć.

Dobry chrzan z miodem / miod sam.

Proba merx facilè emptorem reperit, tametsi in abstruso sita sit. *Plaut.* *Contrà verò*, Inuendibili merci oportet vltrò emptorem adducere. *Idem Plaut. sed hoc aliò spectat.* Vino vendibili (*melius dices, bono*) hedera appensa nil opus est. *Erasmus.* *Phocion reprehensus quòd malum hominem defenderet ait:* οὐ χρηστὸς μὴ δεῖσθαι βοηθείας. Bonos non egere auxilio. *Plutarch.* ἄριστον ὕδωρ ἀκρατότατον καὶ καθ' ἑαυτὸν εὔχρουν καὶ κατ' ὀσμὴν (καὶ καθ' χρῶσιν) *Galenus.* Aqua optima est quæ omnis qualitatis expers est, & saporis, & odoris, & coloris (*quod vltimum addit Rhodigin.*) .i. *pura & perspicua.*

τὸ καλὸν, φίλον, *Plato.* Quod pulchrum est, idem gratum, amicum.

ὅτι καλὸν φίλον ἐστι, τὸ δ' ἀκαλὸν, ἀ φίλον ἐστί. *Theognis.*

Quod pulchrum est, gratum est, non pulchrum nemini amicum.

εὐάνυμον ἐς δίκαν τρία ἔπεα ἀμφικεῖται. *Pindar.*

Ad causam honestam verba sunt satis tria.

ἔργων ἀγαθῶν ὄντων, βραχεῖα ἡ ἀπαγγελία ἀρκεῖ. *Thucydides.* Cùm res bonæ sunt, breuis narratio sufficit. αἱ χάριτες γυμναί. *Suidas.* Gratiæ sunt nudæ, i. *vt ipse explicat.* Ornatu carent vel non egent.

Bene picta res inscriptione nō eget. V. Málarz dobry. *Affine,* Cnotá sámá śie záleca.

Samo śie náwinęło. Sámo mu to przyszło.

Ipse capi voluit. *Iuuenal. de pisce grandi Domitiano oblato.* Sam śie nágodźił. Ipsa olera olla legit. *Catul.* *Cùm quis facilè id conficit ad quod aptus natus est.* αὐτὴ ἡ χύτρα ἑαυτὴν λαχανεύεται. *Scaliger Catullum interpretatur Græcè.* βοῦς ὅτι σφαγήν: ὗς ὅτι θυσιά: κύων ὅτι σῖτον. *Hesychi.* Bos ad mactationem. s. *vltro occurrit.* Sus in vincula. Canis ad cibum, quo allectus mactatus est. ὅτι βύβλος αὐτὸς ἦλθεν. *Philostrat.* (*Ea res vltrò*) ad fores ipsi venit. *Vulgare illud.* De cælo illi assa columba venit. *Vel.* Illi de cælis assa columba cadit. *Sic Liuius.* Dux qui nihil agenti sibi de cælo delaturam in sinum victoriam censet.

ἡμῖν δὲ ἀγαθῶν σωρὸς εἰς τὴν οἰκίαν ἐπισπεπαικεν, κἀδεν ἠδικημένοις. *Aristoph.*

Nobis bonorum aceruus in domum Vltrò cecidit iniurioſus nemini.

Affine, Bez pracé ma kołaczé. Szcześćie ślépe.

Samo śie zle trawi.

τὸ κακὸν καθ' ἑαυτὸ ἀπόλλυσι. *Aristotel.* Malum ipsum se perdit.

Suis & ipsa Roma viribus perit. *Horat. de bello ciuili Romano.* *Et Lucanus.* In te verte manus. *Roma aliàs de ciuili bello feruentem.*

Viperæ combustæ cinis, ictos eius veneno sanat. *Lactant.* Scorpio quoque qui viuens læsit, mortuus medetur. *Nam vt Plinius scribit morsos à scorpione, sanat idem scorpio vt oleo suffusus, & vulneri attritus. Item cinis eius in vino potus. Imo vt ab expertis audiui, ipsemet in vulnere illatum obtritus remedium ictu*

præsentissimum est. *Simile quid* Telephium vulnus *vel* Achillis hasta. *Item*, *Diabolus, Mors, Peccatum, Christi Cruce & morte ab humano genere remota; vt Ecclesia canit.* Vt vnde mors orietur (*ex ligno*) inde vita resurgeret. *Item*. Et medelam ferret inde hostis, vnde læserat. *Hæc aptè etiam ad illud dictum referes.*

Co zá§Eodźito/ to pomogło. *Affine*, Zazdrość sobie §Eodliwa.

Sam śiebié żaden nié zna.

Vt nemo in sese tentat descendere! nemo. *Persius.* i. *cognoscere seipsum.*

ἐγκύπτειν εἰς ἑαυτόν. *Themistius.* Inclinari, incumbere, inspicere in seipsum.

ὅστι τι ἐν μεγάροισι κακὸν τ' ἀγαθὸν τε τέτυκται. *Homer.*

Ædibus in nostris quæ praua aut recta gerantur. s. *ignoramus.*

λαμίας ὀφθαλμοί. *Plutarch.* Lamiæ oculi. s. *exemptiles, quos domi in cista seruabat, foras exitura sumebat.* Cæcus amor sui. *Horat.*

Pauci istud faciunt quod tu de te prædicas. (*dixerat alter. Ego me noui*) *Plaut.*

Affine, Znay śiebié. Cudze wady. Drugich opatruią.

Sam śie chwali.

Solus enim hoc Ithacus nullo sub teste canebat. *Iuuenal.*

Sua narrat Vlysses; Quæ sine teste gerit. *Ouidi.*

οἰκεῖον ὁ μάρτυς. Domesticus testis. *Cic.* Domesticum præconium. *Idem.*

Χορὸς οἰκεῖος. *Lucian.* Chorus domesticus. i. *laudatores conducti.*

Σαυτὸν ἐπαινεῖς ὥσπερ Ἀσυδάμας. *Zenodotus. & Iulianus.* Teipsum laudas velut Asydamas. *Histrio fuit celebris, qui statua sibi publicitùs in theatro decreta, laudes suas ipse inscripserat, qua vipote nimiæ, à populo reiecta sunt.*

ὁ ἀϑεϊαστολόγος. *Theocrit.* De seipso loquens. αὐτὸς αὐτὸν αὐλεῖ. *Suidas.* Ipse sui tibicen est. αὐτοβοᾶν. *Græci dicunt, seipsum proclamare, prædicare.*

Malim istuc alijs videatur, quàm vt tu te collaudes. *Plaut.*

Neroni vitio datum est, quòd in certaminibus vbi vicisset, se ipse victorem proclamaret. Testis est Suetonius. *Reformidat hoc Cicero, qui scribens Lucceio historico ait:* Quod si a te non impetro (nomen vt meum scriptis illustretur tuis) cogar fortasse facere, quod nonnulli sæpe reprehendunt; scribam ipse de me. Sed sunt in hoc genere vitia, minor fides & auctoritas &c. & verecundiores præcones iudorum gymnicorum, qui si ipsi corona donentur, alium præconem adhibent, ne sui voce ipsi se victores prædicent. *Quod faciebant illi qui dicebant:* ἡμεῖς δέκα ῥόδιοι, δέκα νῆες. Nos decem Rhodienses, decem naues. i. *expugnauimus, obtinuimus. Talibus rectè dicetur illud ex Luciano:* ἐν τῷ σκότῳ ὀρχήσω. In tenebris saltasti. i. *nullus te vidit agentem ea quæ prædicas.*

Sese iactans vicinos hab t vndiq; prauos. *Anonym rhythm. Sic & nostri dicunt.*

Zle ma sąsiedy sam śie chwali. *sed si placet meliorem versum vsurpare, accipe.*

Sese vir laudat vicinis cinctus iniquis. Ipsus se laudat, vicinia tota reclamat.

Ipse canit sese, vicinia tota silescit. *Docet tamen Plutarchus: Quomodo se quis*

abste

absq; vitio & inuidia laudare possit. *Affine*, Chelpliwy. Kokoßy śie. Każdy swoie chwali. Chwały wtasney cudzey z cudzych vst studyać. *&c.*

Sam śie czći / kto drugiego czći.

Celebre est dictum illud ex Aristotelis 1. Ethicorum sumptum:
Honor magis vel maior est in honorante quàm in honorato.
Et Plutarch. ait: τὸ ἀμεῖν ἢ τιμᾶσθαι πολλάκις ἐστὶν ἐνδοξότερον. Honorare sæpe gloriosius est quàm honorari. *Sic, vt idem scribit, Spartæ reges Ephorus (magistratui inferiori) de via decedebant, ab eisdem Ephoris quiuis ciuium etiam honestissimorum vocatus, curtim per forum se propipiens obedientiam suam omnibus ostentabat, ob exhibitum magistratui honorem exsultans.*

Sam śie osądźił. albo / Samćś śie osądźił.

ἐκ σοῦ σε κρινῶ σε *Apud S. Lucam 19. c.* Ex ore tuo te iudico.
Huc facit apologus Nathanis Dauidi propositus 2. Regum 12 de oue pauperi à diuite ablatâ reddenda cum quadruplo. quem cùm Dauid approbasset dicens. Viuit Dominus quia filius mortis est vir qui fecit hoc. ouem reddet in quadruplum. &c. *respondit Nathan.* Tu es ille vir &c. *Similis apologus est in Rudente Plauti Actu 4 Scena 3. de re inuenta domino reddenda. quem cùm approbasset Piscator qui alienum inuenerat, respondit ille qui proposuit apologum:* Tuo consilio faciam s. *nisi dederis inuenta rei dimidium, prodam te domino rei.* *Dauus Terentij interrogatus ab hero.* Quid meritus esset? ℟. Crucem. *Alluśit inquit P. Nannius ad morem Athenienśium, vbi reo conuicti rei capitalis condemnabantur nullo expresso supplicio, quod reus eligere sibi iussus, in maius æstimabat, & sic sæpe a iudicibus misericordia mortis dimittebatur, quod Socrates facere noluit. Ex Platone Xenophonte Laërtio.*

Sam śie sobie podoba.

Suffenus Catulli. *Pòëta ineptus, sibi tamen stultè placens, de quo ille sic:*
Idem infacetior est infacetior rure, Simul Pòëmata attigit, neq; idē vnquam.
Æquè est beatus, ac Pòëma cùm scribit,
Tam gaudet in se, tamq; se ipse miratur. *Talis apud Martial. Attalus de quo ille sic.* Declamas bellè, causas agis Attale bellè. &c.
Componis bellè mimos, epigrammata bellè,
Nil bellè cùm facis, facis sed tamen omnia bellè. *nimirum tuo iudicio, quia omnia tua tibi multùm placent, & bella videntur.*
Sed commune hoc vitium Pòëtarum, quod tangit Horatius dicens:
Gaudent scribentes & se venerantur, & vltrò
Si taceas laudant, quicquid scripsère, beati. *Vide plura talia sub* Mito śiędy nad studnią. *Simia obiecto ipsis a venatoribus speculo, dum suam formam cernentes ea vehementer oblectantur capiuntur Ælian.* Sibi pulcher. *Ex Horatio.* Scribentia speculi fumuntur imagine talpus. *Ouid de femina compta ad speculum.* Saperda, *pro eo qui sua qualia qualia sint, cæco amore sui approbat & extollit, de quibus Varro.* Omnes videmur esse nobis belluli

Et festiui saperdæ cùm simus σάπεροι. *Lusit in vocibus similibus significationis oppositæ.* Saperda *enim est elegantulus & nasutulus.* σάπερος *autem putris, putidus & marcidus.* ζαπερός ἐσθ', ἑαυτῷ ἀτάργε σαπέρδης δοκεῖ. *A.*

Est etiam placuisse sibi quæcunque voluptas. *Ouidi.*

Thus pedere se putat. *Vide* Káždemu śie swoie podoba.

Affine & Kokoßy śie. Wiele o sobiè rozumie.

Sam śie śpęci. Swoie gniazdo plugawi. Sam sobie szkodzi.

τὸν ἴκιον θήσαυρον διαβάλλεις. *Aristotel.* Domesticum thesaurum calumniaris. .i. *tua ipsius bona, res, acta, carpis vel conspurcas.*

κίχλα κέρκον αὐτῇ κακόν. Turdus ipse cacat sibi malum. i. *Viscum quo capiatur, quod an verum sit vide in 1. Tomo* Lęp & Jemiołá. *Plautus habet:* Ipsa sibi auis mortem cacat. *vt legit Pterius Gesner. Erasm. non Creat, vt alij.*

εἰς οὐρανὸν πτύεις In cælum exspuis; *Facis quod in tuum recidat caput, & te fœdet.*

ὁ Ἰλιεὺς τραγῳδὸς ἐμιαίνωσε. *Lucian.* Ilienſis Tragœdos conduxit. *suas calamitates repræsentaturos. In eum dicitur qui malum sibi vltrò accersiuit, vel aliquem irritauit, à quo probra sua audiat.* Ipse homo sibi à me malã rem accersit iumento suo. *Plaut.*

καρπάθιος τὸν μάρτυρα ἐπηγάγετο. *Archilochus.* Carpathius testem adduxit. .ſ. *qui contra ipsum loquatur.* Ζιδηρεὺς αὐτὸς αὑτῷ πέδας ἐχάλκευε. *Ex Theognide.* Faber ipse sibi cudit compedes.

Propria vincta cædis. *Ex Horatio.* Nauem in qua nauigas perforas. *Ex Cicer.*

Messes vris acerba tuas. *Tibull.* Vestras spes vritis. *Virgil.*

Suis cruribus asciam illidit. *Apulei.* Securim petitioni tuæ iniecisti. *Cic.*

In suum ipse mucronem incurrit. *Ex Cic. qui ait:* Hic est mucro defensionis tuæ, in eum ipsã tua causa incurrat necesse est.

αὐτὸς εὗρε δ' κακὸν πηγήν. *Æschyl.* Ipse sibi reperit mali fontem. Vel πηδάν. *vt Suidas habet.* i. coagulum. ὁ καρπάθιος τὸν λαγών. *Aristot.* Carpathius leporem. ſ. *nactus est qui segetes corrumpat.*

Ἀπὸ σαυτοῦ τὴν σελήνην καθελεῖς. Contra teipsum lunam detrahis. *more sagarum, quæ lunam detrahentes oculos & pedes amittebant.*

οἰκοθεν ὁ μάρτυς *Lucian.* Domo vel domesticus testis. ſ. *qui aduersum se testimonium dicit vel pro aduersario dicit & suam causam destruit. Obseruauit Henric. Steph. Castigatq; Erasmum.* *Affine,* Vlá śie rozgę. Tobiè to gorzey. Sam sobie winien.

Sam śie vlowił.

αὐτὸς τῇ αὐτοῦ δολερᾷ ἁλώκειν πάγῃ *A.* Suo ipse laqueo subdolo comprensus est. In laqueo quem absconderunt comprehensus est pes eorum. *Psalmo 9.*

ἐς βόθρον ὃν ἄλλοις ὤρυξ' αὐτὸς κάπεσον. *A.*

Quem fodit alijs, ipsus in foueam incidit. *Ex Psalmo 7.*

Ζαφισμαῖα κῆ σαὐτὸ ζωγρεῖ εἶχεν. *Lucian.* Sophismata contra se composuit.

Affine, Drugiego chcąc oßukáć, Vlá śie rozgę dał.

Sam

Sam śie wydał.

Suo ipſius indicio perijt ſorex. *Ex Terentio qui habet:*

Egomet meo indicio miſer quaſi ſorex hodie perij. *Quia ſorex clariùs ſtrepit quam mus & ſtrepitu ſuo ſe prodit. Donat.* Lepus ſuum nidum prodit.

λαγὼς καθηγορεῖ τ̃ αὐτὲ φωλεόν. Sui ipſe nidi monſtrat indicia lepus.

Sua cõfeſſione induatur ac iuguletur neceſſe eſt. *Cic.* Indicio ipſe de ſe erit. *Terent.*

Multi de magnis per ſomnum rebu' loquuntur,
Indicioque ſui facti perſæpe fuêre. *Lucretius.*

——— Se multi per ſomnia ſæpe loquentes,
Aut morbo delirante procâxe feruntur. *Idem. Procâxe vel progâxe. i. proclamaſſe, vulgaſſe, ab ἐκραξα clamaui, προεκραξα proclamaui.*

Stalenus ea locutus eſt bonis viris iubauſcultantibus pariete interpoſito, quibus patefactis in iudiciumque prolatis, rei capitalis iure damnatus eſt. *Cic.*

Equiti ſuperbo, nobili, locupleti
Cecidit repente magna de ſinu clauis (*ſeruorum inſigne, cùm ſe is falsò iactaret ingenuum & nobilem, ſed clauis illum prodidit quas eſſet. Martial. l. 5. ep. 37.*
λυδὸς τὴν θύραν ἐπειρᾶτο *Plutarch.* Lydus oſtium mouit ſeu tentauit incautè, *& ſic ſtrepitu ſe prodidit fur ſtultus. nam Lydi erant furaces. Aliter.* λυδὸς ἑαυτὸν θύραν ἀνοιξεν. Lydus contra ſe oſtium aperuit.

In Caſina Plauti Stalo ſeruus incautè loquens vitioſam ſuam affectum prodit, dum ſub alieno nomine ſuum negotium agere dicit ſæpe Me mihi pro Illum, Illi. &c.

Lucianus. Hiſtoriæ ſcribendæ (ridiculis & fabulioſiſſimis) præmiſit hæc: Cùm nihil dignum memoratu mihi ipſi accideret, ad mendacium me transtuli, tolerabilius quàm cæteri. Nam cum hoc ipſum quod mentior scirè dicam, aliorum reprehenſiones effugiam, quia nihil veri me narraturum polliceor.

Sam śie z siebie. *vel* Trzeba śie gniewa ſam śie z siebie.

De nihilo eſt iraſci illi qui te non flocci facit. *Plaut.*

ἐξαθενεῖτέ σ' ὀργίσεσθ' ἐπὶ μάτην. *A.*
ἀδύνατον φοβᾶσθαι ἅμα καὶ ὀργίζεσθαι. *Ariſtotel.*

Impoſſibile timere ſimul & iraſci. *quare & iraſci ei quem timeas.*
παυσ' ὀργὴν μείζων ὀργὴ ἑτέρου. *Idem.* Sedat iram maior ira alterius.

Simile, Gniew bezsilny.

Sam. ſobie ciężarem podług ciężkości.

ὁ αὐτὸς αὐτῷ πολλαὶ ἀνθρώπῳ βάρος *(vel* βαρύς.*) A.*

Ipſe ſibi ſæpiùs homo pondus eſt graue *S. Iobi eſt ſententia c. 7.* Factus ſum mihimet ipſi grauis. *Rectè his vſurpes illud:* Sibi quiſque eſt Dæmon.

Sic apud Virgil. Niſus ſuam cupiditatem cuiq; Deum ſeu dæmona eſſe ſuſpicatur. i. malum vel bonum genium. Et Chriſtiani Magiſtri, in his S. Bernardus, docent, non omnes malas cogitationes & perturbationes animi à Cacodæmone excitari, ſed ex ipſa corrupta natura

quam plurimas pullulare. *Vide Apologum de Anicula sub dicto* Jáč ná ostá.

Ita plerique ingenio sumus omnes, nostri nosmet pœnitet. *Terent.*

Homines vitam suam & amant simul & oderunt. *Seneca. loquitur autem de vitiosis & assuetis vitio cùm respiscere volunt.* Semper præsentibus inimica leuitas. *Idem.*

Grauior est inimicus qui latet in pectore. *P. Syrus Mimus.*

ὁ ἄνδον ἐχθρὸς φορτικώτατος πέλει. *A.*

Sam sobié dostátni.

αὐτάρκης. *i.* sibi sufficiens, *dictus est* Hippias Eleus, *qui & liberales & mechanicas artes omnes sciebat, & in conuentu totius fermè Græciæ gloriatus est se omnes disciplinas liberales nosse, & ea quæ circa ipsum erant, pallium, soccos, annulum, &c. se sua manu confecisse. Cic. Vide Loëmsem l. 6. cap. 9. sub Prouerbio*, Hippia magis memor.

Beatissimus est qui est aptus totus ex sese, quique in se vno sua ponit omnia. *Idem.*

Talis erat Bias, *qui dicebat (nihil ferens)* Ego omnia mea mecum porto. *Idem. Cic.*

Sapiens sèipso contentus est. *Seneca. qui multa in hanc sententiam habet.*

Suo sibi succo viuit vel alitur. *Plaut. parasitos cochleis comparans ait:*

Quasi cochleæ in occulto latent. Suo sibi succo viuunt, ros si non cadit.

Similia de Vrso & Polypo leges supra sub Kápe lizáč. *quæ etiam* αὐτάρκειαν *olent.*

Ipse eques, ipse pedes, signifer ipse fui. *Ouid.*

Sic Plauti Charinus itineri se accingens dicit:

Egomet mihi comes, calator, equus, agaso, armiger.

Egomet mihi sum Imperator &c. Egomet mihi fero quod vsus est &c.

Musæus item de Leandro per fretum natando pergente ad Eronem, ait:

αὐτὸς ἑὼν ἐρέτης, αὐτόσκαλος, αὐτόματος νηῦς.

Ipse sibi remex, & classis, denique nauis.

Ignis cineribus suis fouetur. *Garner. Carol. Bouillus.*

μόνος ἀνενδεὴς θεός. Solus Deus nullius eget.

Sam sobié gede / sam wésel bede.

ἑαυτῷ ᾄδειν. *Plato.* Sibi ipsi canere *vel* Intùs sibi canere. *vt faciebat Aspendius citharista teste Cic. Vnde &* ἀπανδοκεύς, *pro eo qui suo commodo vel oblectationi ludet & seruit.* Atque hoc carmen (*i. legem agrariam*) hic Tribunus plebis (*Rullus*) non nobis sed sibi intùs canit. *Cic.*

Aspendius citharœdus, Asconio teste, sinistra tantùm manu citharam pulsabat, sic vt ipse tantùm vel propè assistentes sonum eius sentire possent. Mihi cane & Musis, *dixit Antigenidas tibicen discipulo frigenti ad populum (apud Ciceronem) licet commutare sic:* Mihi cano & Musis. *vel de alio.* Sibi canit & Musis.

αὐτὸς ἐμαυτῷ βαλανεύσω. *Aristophan.* Ipse mihi balneum parabo. *vel* ministrabo.

Adde & illud Horatij: ——— Populus me sibilat, at mihi plaudo

Ipse domi, simul ac nummos contemplor in arca. *Idem sonat.*

In sinu gaudere. *Cic. Sic & Seneca dixit:* Si tua bona non iactaueris, si scieris in sinu gaudere. &c. V. Milcz kiedy dobrzé. Mihi

Mihi viuo. *Sic Virg. in Catalectis*: Vni, viue tibi. *& Ouid.* Viue tibi. *Horat. item*: Vt mihi viuam quod supereſt æui.

Sam ſobie winien. Sam ſobie tego nawarzył. Czego ſiukał / nalazł. Meo vitio pereo: omnia meâ culpâ contracta ſunt. *Cic.* Prudens manum in flammam mitto. *Hieronym.* Sciens de via in ſemitâ (*errori obnoxiam*) degrederis. *Plaut.* οἰνόη ἡ οἰναῖοι τὴν Χαραδραν. *Zenodot.* Oenoe (*pagus*) vel Oenæi torrentem deriuârunt, *qui imbribus auctus agros eorum corrupit.* Vulnus ſibi quærit. *Propert. ait*:

Interea noſtri quærunt ſibi vulnus ocelli. ſ. *ex aſpectu feminæ.*

Suo iumento malum accerſiuit ſibi. *Idem.* Mali meſſem metere. *Idem.* σὺ δὲ ταῦτα ἀιῤῥαῶς μὲ ἔσπειρας, κακῶς δ' ἐθέρισας. *Ariſtotel.* Tu quidem turpiter hæc ſeminaſti, & miſerè meſſuiſti.

ἔπειτ' ἀμᾶδις τῶν δὲ δύσηνον θέρος. *Euripides.*

Deinde meſſem metitis horum (*malefactorum*) peſſimam.

Aequo animo pœnam qui meruêre ferunt. *Ouidi.*

ἀράχνη παῖδας βρέψασα, πρὸς φιλάτων τέθνηκε. *Suidas.* Aranea vbi prolem educauit, à cariſſimis perijt.

βοῦς ἐφ' ἑαυτῷ κεκίνηται. *Zenodot.* Bos contra ſeipſum puluerem excitat. ſ. *promptè vadens ad lauinam.* κύων ἐπὶ δεσμὰ. *Idem.* Canis in vincula. ſ. *cibo allectus venit.* Iure perierunt. *Eraſmus ex Homero. Sic ille*:

τύς δὲ δὲ μοῖρ' ἐδάμασσε θεῶν καὶ ἀέτλια ἔργα.

Hos fatum diuûm domuit, ſimul improba facta.

Χῖοι δεσπότην ὠνήσαντο. *Lupolis.* Chius dominum emit. *Nam Chij qui mercenariis ſeruis vtebantur, victi à Mithridate eisdem ſeruis ſunt traditi, & alùò deportati, vt oraculum eis redditum erat.* ἡ κορώνη τ' σκορπίον. ſ. ἥρπασε. Cornix ſcorpium rapuit, *a quo ictа perijt. Apologus in Epigram. Græc.* Tute hoc intriſti. *Terent.*

Patior telis vulnera facta meis. *Ouid.*

πρόκριδος ἄκοντα. *Suidas.* Procridis telum *vxor Cephali hæc fuit quæ telum certiſſimi ictus marito ſuo donauit, quo ab eodem venante fera, per errorem traiecta eſt. vt Ouidius 7. Metamorph. deſcribit, ſed variat fabula.*

ὁ πτύσας εἰς μυρμηκιὰν, διδεῖ τὰ χείλη. *Heſychius.*

Qui inſpuit in cuiuſpiam formicarum, intumeſcunt ei labra.

Phoci conuiuium. *Vide* Dobrodźiéyſtwo źlé oddáne.

ὑπέπτασεν κακὸν. Accerſitum malum. *ex Homero qui ait*:

ἦ τάχα ἰῷ ἅμ' ἀίσσοντι ὑπέπτασεν κακὸν ἕξει.

Certè citò ſuis inſpiceatus attractum malum habebit. (bes Cæcias.) κακὰ ἐφ' ἑαυτὸν ἑλκύσας ὡς κεκινηκὼς τὴν δη. *Gellius ex Ariſt.* Mala ad ſeſe attrahens vt nu- Qui in altum mittit lapidem, ſuper caput eius cadit. *Eccleſiaſtici c. 2. Quadrant & illa*: Capra cornua. Capra cultrum. Faber compedes ſ. cudit, Carpathius leporem, Taurum Perillus, *& ſimilia ſuprà poſita. ſub* Kźé ſię rozgę. Kźé miáłá bábá, Sam ſię spéći. Sam

Sam sobié żaden nié dostátni.

ἷς ἀνὴρ ὁ πάντ' ὁρᾷ. *Euripides.* Vnus vir non omnia videt.
μιᾶς γὰρ ἰσχὺς ἐστι χειρὸς ἀθρόας μάχη. *Idem.*
Est pugna languens, vnica quæ fit manu.
καὶ Ἡρακλῆς δ' Ἰόλεω συμμάχου ἔδεῖτο, vel τ' Ἰόλεων παρεκάλει. *Ex Synesio.*
Et Hercules Iolao adiutore eguit, vel Iolai armigeri sui opem implorauit.
καὶ Ἡρακλῆς ἐδεήθη φίλου. *f.* Θησέως. *Aristides.*
Etiam Hercules indigebat amico *f. Theseo in pugna adiutore.*
καὶ Ζεὺς Τιτᾶνας ἐκάλει. *Diogenian.* Et Iupiter Titanas implorauit. *Sed hæ nugæ sunt Pœtarum, audi Philosophum Aristot. 2. Moral. c. 15. dicentem:* ὁ Θεὸς ἐστιν αὐταρκὴς καὶ μηδενὸς δεῖται. Deus est sibi sufficiens & nullius eget. *Idem dixit Seneca.*

Simile Żeden nié wiele może.

Sam w pięcu lega, á drugi go zé v. Kociét gárncowi przygánia.

Sąsiad dobry ná przyiaćiełá za bráttá stoi.

Vicinum bonum & commodum magni æstimat *Cato & Columella, qui adfert versum Hesiodi:* μηδ' ὃν βοῦς ὄπλειν' ἐ μὴ γείτων κακὸς εἴη.
Nec bos intereat vicinus si improbus absit.
ἐὰ γάρ τοι καὶ χρῆμ' ἐγχώριον ἄλλο γένηται,
γείτονες ἀζῶσι ἕλκον, ζώσαιο δὲ πρηΐ *Hesiodus.* (runt.
Si quæ contigerint tibi forte negotia priua,
Vicini incincti (*obeleritatem*) cincti venêre propinqui (*lentè: priùs se ornárunt*)
πῆμα κακὸς γείτων, ὅσσον τ' ἀγαθὸς μέγ' ὄνειαρ. *Idem.*
Noxa malus vicinus, commoditas bonus ingens.

Vicinitatem in propinqua amicitiæ parte ponit *Chremes Terentianus.* *Cato item præcipit agricolæ hoc pacto.* Vicinis bonus esto. Familiã ne fiueris peccare. Si tel:ber ter vicinitas videbit, faciliùs tua vendes, operas faciliùs locabis, operarios faciliùs conduces. Si ædificabis, operis, iumentis, materia iuuabunt. &c. *Themistocles prædium vendens per præconem proclamari fecit:* ἔστι καὶ ἀγαθὸς ἔχει γείτονας. Quòd bonos vicinos haberet. *Plutarch.*
ἔμμορε τ' πυθῆς ἐς γ' ἔμμορε γείτονος ἐσθλοῦ· *Hesiodus.*
Sortitus est pretium (*i. pretiosum quid*) qui sortitus est vicinum bonum.
πρὸς τὸν ἀσυγείτονας πᾶσι τὸ ἀξύμφορον καὶ ἐλευθέρων καθῆκόν. *Thucydides.*
A vicinis, omnibus aduersa & libero homine digna (*grata*) proficiscuntur.

Sąsiad zły zá nieprzyiaćiela stoi.

Aliquid mali propter vicinum malum. *f. accidit. Plaut.*
πῆμα κακὸς γείτων. *Hesiod supra.* Noxa malus vicinus.
χαλεπώτερον οὐδέν, ἢ γείτονος πονηροῦ καὶ πλεονεκτοῦ τυχεῖν. *Demosthen.*
Molestius nihil, quàm vicinum malum & auarum nancisci.

Æquè

Æquè incommodum est vicinum pauperem atque diuitem habere. quia dives facile vi quidpiam aufert; pauperi vel gratis dandum est vel furatur. *Garner. Gallic.*

Contagium à vicino pecore, s. *facile affricatur. ex Virgil. sic ille:*

Nec mala vicini pecoris contagia lædent.

Et Ouid. Si quis amas, nec vis; facito contagia vites:

Hæc etiam pecori sæpe nocere solent.

ἀλμυρὸν γείτονημα. *Plato.* Salsuginosa vicinia. *i. sterilis, inhumana. Huc trahit Erasm. illud Virg:* Mantua (væ miseræ) nimium vicina Cremonæ. *Nam Cremona quæ sub bello ciuili adhærebat Antonio, eo profligato ab Augusto data erat militibus, quæ cùm eis non sufficeret, facile licentia militaru vicinas ciuitates (inter quas Mantua erat) quasi iure suo inuadebat. De eadem ita Horas:* Mantua tu conjuncta loco, socia tu pericli.

Sąsiáda wßiedy nayдziéß.

Vicinum semper inuenies. *Salustan. In malam partem vergit hoc dictum. de æmulo, obtrectatore, inuido, molesto.* *V.* Oto sąsiádkie. Złego mię kupić. Zazdrość z cudzego dobrá.

Sąsiada złego abo zstupić abo vchodz.

Sąsiádá gdy maß potrzebá / á ftemu złego; odbiegay wßyftkiego.

Quadrant in hunc locum multa posita sub vitę ſtĺ day sie z dworem, v. g. Maiorem vitato virum &c. *Adde illud Iuuenal. Satyra 14.*

Dicere vix possis quam multi talia plorent. (*i. damna à potentiore vicino illata ijs, qui pretio ab illo oblato, nolunt sua possessione cedere*)

Et quot venales iniuria fecerit agros. *Idem dicit Horatius.*

Quid, quod vsque proximos Reuellis agri terminos? & vltra
Limites clientium, Salis auarus? pellitur paternos
In sinu ferens deos Et vxor & vir sordidosque natos.

γείτονι κακῷ ἢ χρήματα δὸς, ἢ χρήματα. *A.*

Aut ære pelle aut fugito vicinum malum. *Petrarcha dicit:*

Vicinum malum, aut tolera aut fuge.

Sąsiecka zgodá rzatka.

Gamma Betam & Beta Gammam persequitur. *Apud Procopium puerorum Carthaginensium iocus ex alphabeti literis sibi vicinis sumptus, significans inter vicinos facile oriri solere digladium.* Γάμμα τὸ βῆτα, πάλιν δὲ τὸ βῆτα τὸ γάμμα διώκει *A. Sic Gen. 13.* Facta est rixa inter pastores Abrahæ & Lot, & coacti sunt vicini relicta ab inuicem procul separari. Inter finitimos vetus atque antiqua simultas,

Immortale odium & nunquam sanabile vulnus. *Iuuenal.*

Sed iam serpentum maior concordia —&c. tigridum, vrsorum, leonũ. *Idẽ. Eadem dicit Plini.* Rara sine iurgijs vicinia. *Petrarcha.*

Vbi maior locorum vicinitas, ibi maior animorum distantia. *Idem.*

Hoc necesse est aliquem vicinum aut municipem dixisse *Cic. carmen occultum vicini prodidisse.* *Simile* Bráćia zgodliwi.

Schowáć niéßkodzi / co śie nágodzi.

Schowáć záwße co nie wádzi. Vźié dla śiebie-li / dla cźeládzi.

ἰχθὺς ἀνακείμενος. *Plutarcho.* Piſcis repoſitus *ſubaudi*, vtilis eſt. *Nam prudentis eſt inquit Eraſm. aliquid è cibis ſemper habere ſepoſitum, ob aliquem euentum, vt ſubitum hoſpitem &c. Piſces autem olim præcipui cibi erant. Sic ferè Heſiod.*

ἀσπὶς τὸ γ' ἐν οἴκῳ κατακείμενον ἀνέρος ἧσθες.

Neque verò quod domi repoſitum eſt virum contriſtat, torquet.

Bonus condus, bonum promum facit. *Gaſpar Ens. i. Qui libenter vel diligenter recondit, habet vnde promat & quod det indigenti. Omitto Triuiale illud*: Seruata valent. *Nam mendici vel ſord dè auari, illud plerum q vſurpant. Dictum verò Polonicum de iis accipe qui domi ſua edunt. Conuiuam porrò ab alio inuitatum, & omnia ſeruantem at puero ſuo tradentem efferenda, meritò reprehendit Martial. l. 2. Epigr. 37. in Cæcilianum.*

Quicquid ponitur hinc & inde verris, &c. (mappa,
Mullum dimidium, lupum, attagenam, &c. Hæc cùm condita ſunt madente
Traduntur puero domum ferenda, Nos accumbimus otioſa turba.
Vilus ſi pudor eſt; repone cœnam, Cras te Cæciliane non vocaui. i. *non inuitaui te in craſtinum diem, in quem tu hæc ſeruas, ſed vt hodie quod ſatis eſt edas. Scitiſſimus eſt aſſectatus & elegans. Domitius. Rader. Affine* Zoſtaw co Serwé.

Sędzia wßeláki / obiemá ſtronom iednaki ſma być.

Mowiwßy abo ſtuchawßy ze báránem / trzébá też co rzéc abo ſłyßeć zé wſi̇̀em.

——— Rex Iuppiter omnibus idem. *Apud Virg. in iuuenc. Græcorum quorum Iuno, & Troianorum quorum Venus cauſam agebat. Apud eundem:* Idem
Iuppiter, æquato gemmas examine lances Suſtinet. &c. *ex Homero. De eodem Lucretius.* Omnibus ille idem pater eſt.

ζεὺς ἄωτος. Iupiter ſine auribus. Iupiter Cretenſis auribus carebat. *innuens, Iudicem & Principem non hominũ voces, ſed rationem legem & iuſticiã audire oportere. Rhodig.* ὁ δικαστὴς σιγλεσαι ἐοικεν ὅτι ἔμψυχον δίκαιον. *Ariſtotel.*

Iudex debet eſſe velut animatum ius. ſ. *incorruptus, rectus, æquus.*

Magiſtratus, eſt lex loquens; lex verò, magiſtratus mutus. *Cic.* Vir bonus (*de amico iudicaturus*) ponit perſonam amici, & in luit iudicis. *Idem. Cleo ad Reipub. gubernacula accedens, conuocatis amicis ſuis, eorum amicitiæ renunciauit. Apud Plutarch.*

Sen márá.

Multos errare fecerunt ſomnia, & exciderunt ſperantes in illis. *Eccleſiaſtici 34.*

Somnia fallaci ludunt temeraria nocte,
Et pauidas mentes falſa timere iubent. *Tibullus.*

ψευδεῖς ὄνειροι χαίρετ', ἀδὲν ἦτε ἄρα. *Plutarch.* Mendacia inſomnia valete, eſtis
Somnia ne cures: nam mens humana, quod optat, (nihil,
Cùm vigilans ſperat, per ſomnum cernit id ipſum. *Cato.*
ῥηϊδίη δ' ἐνύπνια, νὺξ μεδέπτων ὃ α βέλεαι αἰεὶ

ἐρχόμενα

ἐγρήσσων τ' ἐλπίζει, καὶ ἐν ὕπνοισι θεᾶσθαι. *Planudes.*

Tu leuis es, multoque tuis ventosior alis,
Gaudiaque ambigua dasque negasque fide. *Ouid. somnum alloquitur.*

Multa per noctem habita terrori, dies vertit in risum. *Seneca.*

Miris modis dij ludos faciunt hominibus,
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt (.i. *dant*)
Ne dormientes quidem sinunt quiescere. *Plaut.*

Somnus veris miscens falsa. *Seneca Hercule furente.*

τυφλοὶ *vel* τυφλῶν ὄνειροι. *Suidas.* Cœca *vel* cœcorum somnia.

Semper mane mihi de me tua somnia narras. &c.
Aut vigila aut dormi Nasidiane tibi. *Martial.* ὀνειροπόλω.

Sed aduerte, Somnia non omnia esse vana & falsa, sed aliqua etiam vera & digna obseruatione, tam in diuinis libris, Pharaonis, Nabuchodonosoris, Iosephi, Petri &c. quam apud profanos scriptores, qui somnia ab inferis prodire putabant; & vera quidem per portam corneam, falsa per eburneam. i. *per oculos & dentes, quia quæ ore efferuntur, sæpe falsa sunt; quæ oculis cernuntur, non fallunt. Ex Homero Virg. Propert. Horat. Item Cic. ex Ennio.* Aliqua somnia vera sunt, sed omnia non est necesse. *Idem ait.* Nonnullas valetudinis significationes ex quodam somniorum genere intelligi posse. *De obseruatione & interpretatione ac varietate somniorum scripsere multi & inprimis fusè & accuratè Artemidorus, Astrampsythus, Macrobius, Cic. & alij quos affert Tiraquellus ad Alexandrum Neapol. & Rhodigin. in variis locis multa habet, præsertim verò l. 27. c. 7. somniorum varias causas affert & quæ obseruare liceat docet. Sed vide potiùs Tyraum de Apparitionibus diuinis libr. 3. c. 13.*

Sérce wielkie i wspánáłe / wßyſtkie rzéczy ma zá máłe.

Animo magno nihil magnum est. *Senec.* Magnæ feræ latratus minimorum canum securæ audiunt. *Idem.* ἀετὸς δ' θηρεύει τὰς μύας. Aquila non captat muscas. ἐλέφας μὺν δ' οὐ θηρεύει Elephantus non captat murem. *Affine,* Vmyſł wspániáły.

Serwa ſerwa: á długoż tego będzieſ? Ciebiec ia nie Serwy záprosił.
Vtá dźiśćim ia ćiébié! nié ná intro wézwał.

Apologus est notus de Scholarcha (an Sacerdote?) qui inuitatus ad conuiuium & ipse satis comedebat, & ex singulis ferculis puero suo retrò stanti domum deferenda porrigebat dicens: Serua. quod tandem conuiuator displicere sibi ostendit, quid simile dicens: Quousq; ? Te ego vnum non duos inuitaui. *Vel* Hodie ego te non cras etiam, de meo prandere vel cœnare volui. *Simillimum est apud Martial. epigramma in Cæcilianum quod laudatum supra sub* Schować nié ßrodźi. Cras te *inquit* Cæcilíane non vocaui.

μισήσω ἐσθίοντα δισσὴν φάγαν. *Id.* Odiosus hospes ventre duplici vorans.

V. Ż iédnem brzuchem ná dwoié gody.

Siadles tak jak pol. Actum est de te. &c. *sub* Zgnat. Zlé ſeło mnié.

Illud est huic loco aptum. Sal in aqua. ſ *dissoluit. Senarius Græcus est talus*

ἀλλῶν δὲ φόρτος ἐνθεν ἦλθεν ἐνθ' ἔβη.

Sal abijt illuc vnde venerat priùs .ſ. *in aquam ex qua naſcitur. Dictum de negotiatore ſalem vehente cui dormientibus nautis aqua nauim ingreſſa ſalem liquefecit & demerſit. Simile quid accidit apud Gabriam aſino ſalem ferenti & in aquam cum onere prolapſo. nam is mox, illo ſurgere non valente, diſſolutus eſt.*

Siedzial abo śiedzialem iak na gydách.

Sudibus acutis inſidere mihi præ faſtidio videbar. *Ex Caſſiano, qui de monacho concionis tempore inquieto ait:* Ita commouetur ac ſi acutis ſudibus inſideret.
Inter cuneos ſedere, *apud Plaut. pro incommoda ſeſſione. Polonicum etiam licet vſurpare Græcè & Latinè.* κεσηρίοισιν ἐγκαθέζεσθαι ἔοικεῖ *A.*
Is mihi videtur inſidere ſubulis.

Sierdźi śie á niemaß o co.

Cor calidum in re frigida. ſ. *habes vel habet. Ex Sophocle qui ait:*
Ἱερὸν δὴ ψυχροῖσι καρδία ἔχεις. In frigido tibi mens calet negotio.

Siewbá rána podczas omyli / pozna zámżé.

Vetus eſt agricolarum prouerbium: Maturam ſationem ſæpe decipere ſolere, ſeram nunquam quin mala ſit. *Columella.*

Sitá / pomocy od rozumu potrzebuie

Sitá bez głowy ßeleć / á rozum bez śiły mdleć. Sitá z rozumem / może śiłá.
Vis conſilij expers mole ruit ſua. *Horat. qualu fuit Gigantum.*
Et Mezentij. Dextra mihi Deus & telum. *apud Virgil.*
Sic Themiſtocles, Eretrienſes dixit: μάχαιραν μὲν ἔχειν, καρδίαν δὲ μὴ ἔχειν.
Gladium habere cor non habere. *Plutarch.*
— ἀλκὴ δ' ἀνεμώλιος ἄφρων. *Oppian.* Vis futilis ſtulta. Robur ventoſum ſtultum.
— Non ſolis viribus æquum Credere, ſæpe acri potior prudentia dextra. *Claudian.*
Sed caret euentu nimius furor — *Idem.*
Diomedes & Vlyſſes (.i. *conſilium & auxilium*) in rebus difficilibus valet. *Apuleii* ὁ ξυμβαλέειν χέρτ' ἄτερ, νῶϊ δὲ παρὰ *Timocreon Rhodius.*
Conſulere gnarus abſque manibus, ſed mente præſente. i. *Cordatus & prudens, ſed viribus carens. Vtrumq; tribuit Mithridati Paterculus.* Cõſilijs dux, miles manu. *Pacatus item de Theodoſio:* Conſilio dux, miles exemplo.
Halicarnaſſeus quoq; de Fauno Aboriginum: ἀνὴρ μὲν δραστήριος, καὶ σωφρόν. Vir & ſtrenuus & cordatus. *Sed hoc rarum eſt.*
Valer. Maxim. Supra mortalem eſſe facultatem *ait*, eundem & valentiſſimum eſſe & ſapientiſſimum. *Symbolum huius eſt.* Mercurius iuuentli ſpecie ſeni aſſiſtens. Sphinx *item* ſymbolum principum, prudentiam cum fortitudine iungere eos *docens. Nam* Σφὶγξ σύνθετόν ἐστι, τὸ μὲν ἰσχὺν θηρίου, τὸ δὲ φρόνησιν ἀνθρώπου. *i.* robore fera, prudentia homo.
Admetus Leonem & Aprum iunxit, illo robur animi, hoc corporis deſignans. Pierius.
θυμὸν δὲ λέοντος, μῆτιν δ' ἀλώπεκος. *ſ.* ἔχειν. *Ex Pindaro.*

Animo-

Animositatem leonis, consilium vulpis habere.

Consilia coniuncta armis quiduis perpetrant. *Vetus Senarius.*

ἀμφότερον, βασιλεύς τ' ἀγαθὸς, κρατερός τ' αἰχμήτης. *Homeri versus, quem Alexander M. apud Plutarchum omnibus versibus prætulit.*

Vtrumq; est & rex bonus & fortis miles. *Affine,* Ráda nič śila.

Sitá złkodliwa / brzydliwa.

Pestifera vis est valere ad nocendū. *Seneca.* Sic venenata animantia omnes oderunt. *Caprea viso leone furente ait:* Sanus formidandus erat, quid furens? *Apologus Gabriæ, docens,* Potentes non debere irasci, alioqui sunt intolerabiles & exsecrabiles. ἡ ἐξουσία παραλαβοῦσα τὴν κακίαν, νεῦρα τοῖς πάθεσι προσέθηκε. *Plutarchus.* Potestas malitiæ coniuncta, neruos seu robur affectibus addit.

Fulmen est vbi cum potestate habitat iracundia. *P. Syrus.*

Siły rozdwoione roztrocone słabieią / vstáią.

Διὸ τὸ διηρῆς ἀιὲν ἀσθενὲς πέλει. *A.* Diuisa virtus omnis imbecillior. Dispersa vis in multa langueſcit (*vel deficit*) citò.

Gnides fluuius magnus, à Cyro ob equum earum absorptum in 360 riuos diductus periit. Herodot. Sic Romæ consultatum est, an à Tiberi prætendenda essent flumina & lacus, per quos augescens exundabat cum detrimento Vrbis. *Tacit.*

Scyrus lapis in insula Scyro integer supernatat, commanutus mergitur. Plini.

Fasciculum sagittarum Scilluri. & quædam alia huic loco apta. V. Spolnič liżey.

Siwizná nie mądrości znák iest ale starości.

Látá nikogo mądrem / dobrem nie czynią.

Non ætate, verùm ingenio adipiscitur sapientia. *Plaut.*

πολιὰ γὰρ οὐκ μήνυσις ἐ φρενήσεως. Annos haúd sapientiam cani indicant. Nec canitudini comes est virtus. *Varro apud Nonium.* Non annorum canities laudanda est sed morum. *Ambrosi.* *Sic Sapientiæ c. 4.* Senectus venerabilis est, non diuturna, neq; annorum numero computata, cani autem sunt sensus hominis, & ætas senectutis, vita immaculata. *Vide Epigramma Philonis suo* Στάσια γιγνοσ.

Stapy.

Ne corticem quidem dederit. ἀλλὲ πόρει οἴζης φύψελα πουλυάλθ. *Etymologus.* Ne radicis quidem marinæ fragmen aut corticem dederit.

ἀλλ' ἄλα δοίη. Ne salem quidem dederit. *Ex Homero, apud quem duplex est lectio.*

ἐ σύ γ' ἂν ἐξ οἴκου σῷ ὀπάσαιτ' ἀλλ' ἄλα δοίης. *al.* ἔδαλα.

Tu è tua domo pastori ne salem quidē dederis. *al.* ne purgamenta, sterquilinia.

ἐ σκορόδε κεφαλὴν τοῖς ἐψητοῖσι δίδωσι. *Aristophan.* *i.*

Neque vel allij caput coctis addit.

ἀλλ' ὅσσο γῆς ὤνησεν. Ne terrâ quidem profuit. i. *ne minima quidem & vilissimare, qualis est terra, iuuit.* *Id conqueruntur Troiani in 1. Æneid.*

Quod genus hoc hominum! —— Hospitio prohibemur arenæ.

σῦκα μερίζει. *Martial.* Ficus diuidit. In sinu manum habet.

πᾶς δ' ὑπὸ κόλπῳ χεῖρας ἔχων, πόθεν ἄυξεται ἀθρεῖ
ἄργυρον, ἀδρὸς κεν ἰὼν ἀπαγρίψας ἰνὶ δοιῇ. *Theocrit.*
Quilibet sub sinu manum tenens, vnde ipse auferat circumspicit
Argentum, neque detersa ærugine quicquam alijs dederit.
Ne ciccum quidem dederit. *Ex Plauto, Varrone.*

πλοῦτος νεκρός. *Herodes Atticus.* Plutus mortuus. i. *pecunia recondita.*
πλοῦτος τυφλός. *Idem.* Plutus cæcus. *qui non exit quoquam.*
πλοῦτος ἀσυμβολος. *Philostrat.* Plutus qui nil in commune confert.
πλοῦτος μυρμήκων. *Theocrit.* Plutus formicarum. i. *pecunia abdita.*
Formica. *Straboni & Plutarcho. quomodo & Ouidio, qui ait:*
Myrmidones paruum genus &c. quæsitique tenax.
Hermon somnians se fecisse sumptum, præ dolore dormiens se suspendit. Antholog. l. 2.
Ibidem Dimarchus parcus volens se suspendere, quòd restus sex obolis emenda erat, reliquit
ἀδὲς δυσὶν ὠνὴς χρηστὸν ὀψωνεῖ κρέας. *Pollux.* *Cogitata.*
Difficilis emptor nemo emit carnes bonas.
Litigat & podagra Diodorus Flacce laborat,
Sed nil patrono porrigit, hæc cheragra est. *Martial.* Κυρς πιν κρεεδ.
Nunquam negandi causa, auarum deficit. *P. Syrus.*

ἀλοάδαι. ἀλοιάδαι. *Philostrato.* Aloadæ, Aloæ filij *diuites sordidi thesauros inutiles seruantes.* Folles aureos incubat. *Apuleius.* *Sic Martialis in Paternum.*
Nummi cùm tibi sint opesq; tantæ. Quantas ciuis habet Paterne rarus,
Largiris nihil, incubasq; gazæ, Vt magnus draco, quem ferunt Hesperidum
Custodem Scythici fuisse luci. *De eo vide Ouidi. 7. Metamorphos.*

ἐκτῆς μοι τρεῖς μνᾶς ἀναλώσας γε λογίζεσθ' ἑκκαίδεκα. *Aristophan.* Videris mihi tribus minis insumptis, imputare duodecim.
Maiore tormento pecunia possidetur, quàm quæritur. *Seneca.*
Isti parci promi, qui salinum seruis obsignant cum sale. *Plaut.*
Ne nummum quidem plumbeum credat (*vel donet*) *Idem.*
Linguam nullam habet quæ dicat, do, dabo: sed quæ dicat, cedo. *Idem.*
Digitulis duobus primoribus sumit (*vel dat*) *Idem.*
Ego istos noui Polypos, qui sibi, quicquid tetigerint, tenent. *Idem.*
Pumex non æque est aridus atque hic est senex. *Idem.*
Famem hercle vtendam si roges, nunquam dabit. *Idem.*
Aquam è pumice postulas. *Idem de Euclione, (vt pleraq; præcedentia.) qui item volens emere obsonia in nuptias filiæ, omnia in foro cara esse queritur & vacuus redit. Idem vetat quenquam domum intromitti se absente, vetat dare vicinis commodatò vasa, quin ignem & aquam &c. &c. Vide eundem sub* Bez picnicdzy do tergu.
ὁ ἀσωτος πολὺ δοκεῖ βελτίων ἐ ἀνελεύθερος εἶναι, ὅτι ὁ μὲ ὠφελεῖ πολλὰς: ὁ δὲ ἀδύνατος, ἀλλ' ἀδὲς αὐτόν. *Aristotel.* Prodigus multò melior illiberali videtur esse, quia

quia ille prodeſt multis, hic autem nulli, ſed neque ſibi ipſi.

μικρολόγος ἐστιν ἀριθμῆσαι πόσας κύλικας ἕκαστος συνόντων πέπωκε. Sordidi eſt numerare quot calices quiſque conuiuarum exhauſit. *Theophraſtus Characte re 10. vti plures notas ſordidi recenſet inſtar Plauti.* *Manus ſiniſtra compreſſis digitis tenacitatis ſymbolum. apud Pierium.* *Affine*, Lákomy. Ma á nic záżywa. Żmindak.

Skarb nalazł. Nagłe ſię zbogácił.

λαχκόπλουτος. *Plutarch.* E lacu vel foſſa diues. *Sic dictus eſt quidam Callias, cui cùm quidam theſaurum in puteo defoſſum indicaſſet, indicem ipſum occidit & theſaurum abſtulit.*

Śi piß gdźie dáć trzéba, gdźie nic trzéba przépłniaß.

μέχρι ὕδωρ πίνοντες, ἀνέχρως μᾶζαν ἐσθίοντες. *Zenodot.* Menſura aquam bibentes, ſine menſura mazam vel offam edentes. *Affine*, Tłuſty połćć mázáć.

Skrácać co názbyt.

Annum in menſem contrahere. V. Wſzyſtko ſie icmu zeydźić.

Stromme oparzenie żywnośći.

τριῶν ἡμερῶν σῖτος. *Ariſtophan.* Trium dierum commeatus.
Decem mihi dierum vix eſt familia. i. *victus familiæ. Terent.*

Stromme żyćie Stromny bańkiet, obiad, wieczerza.

Sine menſa prandium, poſt quod non ſint lauandæ manus. *Seneca.*
Salem, panem, & caſeum vereres eſitaſſe *Varro refert.* Ciuiliter cœnare. *Iuuenal. i. communia & vulgaria edulia apponere. Budæ Britannic.*
τὰ φειδώλια vel ὥσπερ ἐν φειδωλίοις. *Plutarch.* Phiditia vel tanquam in Phiditijs. *ſic vocabantur frugales cœnæ Lacedæmoniorum. à Verbo φειδομαι. parco, parcè agendo.* *Demmit Cic.* τὸ ἀπὸ σκευῆς δεῖπνον. *Athenæus.* E ſportula cœna. *cùm quis ſecum cœnam alibi cœnaturus affert.*
τὸ τῆς ἑκάτης δεῖπνον. *Ariſtophan.* Hecates cœna, *quæ pauperibus in triuiis dabatur.*
τὸ τῆς ἐλάας δεῖπνον. *Iulian Cæſar.* Hecales anus pauperculæ cœna, *quam Theſeus toties non eſt aſpernatus. Ouidi.*
τὸ τῶν κυνικῶν δεῖπνον. *Lucian.* Cynica cœna. *Petronio.*
λακωνικῶς δειπνεῖν. *Athenæ.* Laconicè cœnare.
τῇ Δήμητρι θύειν. Cereri ſacrificare. i *ſine vino conuiuari.* *Plaut. ait:* Cererin' hi facturi ſunt nuptias? quia temeti nil allatum intelligo.
ἅλα λείχειν. Salem lingere. *malunt Athenis Diogenes, quàm Crateri ſplendida menſa frui.* Digito terebrare ſalinum Contentus. *Perſius.*
τὸν πικὺν τρώγειν *Athenæ.* Cucumerem edere. *vt noſtrates Iudei.*
Camelus, *vaſtum animal exiguo cibo alitur & ſitim ad 12 dies tolerat. Pierius ex Plinio.*
ξεσκαφεῖον τυρίου. *Stobæus.* Xenocratis caſeolus. *Philoſophus in frugalis admonitum fuit vſq; ad ſordes. qualis & Diogenes,*

ζωὴ

ζωὴ πάθος. Vita dolij vel doliaris. *Diogenis Cynici apud Laërtium.*

χρόνος βίος *Damascio Syro.* Saturnia vita, *qualis fingitur aureo sæculo fuisse sine omni luxu. de qua Ouid. sic.* Vindice nullo

Sponte sua sine lege fidem rectumque colebat.

Contentique cibis nullo cogente creatis Viuebant. *Adde ex Pythagora Plutarcho*, ab animatis abstinebant.

ἀκαπνος θυσία. *Lucian.* Sacrum vel sacrificium sine fumo i. *conuiuium in quo nihil cocti apponitur. vel ad νηφάλια ξύλα, (ad sobria ligna)* coctum.

ἵππος ὄψαπνον. *Eustathi.* Icci cœna. *frugalissimus medicus. al. athleta fuit.*

μετρία καὶ λιτὸν δεῖπνον *Plato.* Musica & tenuis cœna.

Terrestris cœna, *ex oleribus. Plaut.*

Cerdi macellet hortum apposuit cœnam, ratus se pascere oues non amicos. Erat rapho nus, porra, bulbi, lactuca, ocyma, asparagus &c. ego timens ne fenum apponeret fugi. *Epigramma l. 2. Antholog. c. 50.* ὀρφικὸς βίος *Plato.* Orphica vita *sine sanguine & carnibus, quam Orpheus apud Thraces instituere tentauit.*

ὄψαπνον αἷμα οὐκ ἔχον. Cœna sine sanguine. Caninum prandium. *Varronis, interpretatur Gellius* Prandium abstemium. *in quo nil vini apponitur. canes enim vino non delectantur. Vnde Theophrastus apud Plutarch. vocatus est:* ἄοινα συμπόσια τὰ κεχύτα. Sine vino conuiuia sunt similia tonitruis. *vbi garritur tantùm, non bibitur.*

Idem Varro Vinum meotum vocauit, *vt idem Gellius interpretatur, Vinum neque nouum neque vetus, neque pro vino habendum, quòd neque refrigeraret neque calefaceret, quare tale vinum caninum prandium esse.*

νηφάλιος θυσία *Suidas.* Sobriũ sacrificiũ *(sine vino.* Et νηφάλια ξύλα Sobria ligna τυρὸν ἔχων ἢ ὄψημα ὄψα *ex Plutarcho.* Caseum *vel* butyrum habens non indigeo obsonio. *Laconi cuponem iussit parare prandium, & cùm is peteret pro condimento oleum & butyrum, respondit Laco:* Si hæc haberem non indigerem obsonio.

ἀλληστικὸς ὁ βίος. *Suidas.* Vita molita, *de facili & vili victu vt glandium.*

τὰ τῆς ἑστίας μέσια καὶ κέντρῳ καὶ διαστήματι περιγραφόμενα πρὸς τὴν χρείαν. *Plutarc.* Facultates mediocres & centro ac spatio *(seu circino)* circũscriptæ ad vsum.

σκόροδον ἐν τοῖς ὀψωνίοις. *Suidas* Allium in retibus. *apud Athenienses erat nauarum & militum commeatus. apud alios rusticorum vilis cibus, Horatio exsecrandus. Aptè aggredienti philosophiam monastes, dicet:* Allium sit tibi in retibus. *i. para te ad frugalitatem, labores, &c. V.* Allia edere. *sub* Vla woyne.

Ieiunat satis is, qui paucis vescitur escis. *Garner.*

Massilienses mores. *hom. Rhodigr. graues & seueros intelligit Rhodigin. ex Cicerone Liuio Tacito. Vide* Schlecht. *ibidem* Nauiges in Massiliam. *V.* Stromny.

Stromme zyćie lépſze niż hoyne.

Diuitiæ grandes homini sunt, viuere parcè

Æquo animo, neq; enim est vnquam penuria parui *(secundo casu) Lucreti.*

Viuitur

Viuitur paruo benè, cui paternum Splendet in mensa tenui salinum. *Horat.*
Tenui vectigali detractis sumptibus cupiditatis, aliquid etiam redundabit. *Cic.*
Magnum vectigal parsimonia. *Idem. Græcè dices,* μέγας πορισμὸς ἡ φειδώ.
Viuitur exiguo melius. *Claudian.*
ὁ σωφρόνως ζῶν καὶ ὕδωρ πίνων, πῶς ἂν αἰσχρὸν κέρδος ἐπιθοιτο? *Vlpian. Rhetor.*
Qui temperanter viuit, aquamque bibit, quomodo turpe lucrum appetat?
Ieiuni hominis saliua serpentes & venenata necat. *Aristot. Lucreti. Plini.*
ὀλίγον γὰρ ἐυτελὲς ἀ ποιεῖ παροινίαν. *Athenæus.*
Vbi cœna frugi est, nulla debacchatio est.
οἱ παρὰ πλάτωνι δειπνῆσαι, καὶ τῇ ὑστεραίᾳ καλῶς διάγουσι. *Timotheus dux Athenienſium à Platone conuiuio frugali exceptus, postero die dixit suis:* A Platone cœna accepti postero etiam die bene habent. *Idem sequenti die vbiuis habens Platonem dixit:* ὑμεῖς ὦ πλάτων εἰς δειπνεῖτε μᾶλλον εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἢ εἰς τὴν παροῦσαν.
Vos ô Plato, magis bene cœnatis in sequentem diem, quam in præsentem. *quia parca cœna minùs grata est corpori sed salubris.*
ἐξωθεν λεύκη πάρυφος, ἔνδον δὲ ὁλοπόρφυρος *Apud Plutarchum. Alexander cuidam laudanti frugalitatem Antipatri dixit:* Antipater, foris est candida veste (*aut veste candido limbo prætexta*) indutus, intùs verò totus est purpureus, seu purpura indutus. i. *ostentat se hominem frugi cùm sit voluptarius.* *Seneca de vita piscorum:* Corpora opere ac vero labore durabant, excipiebat illos cibus qui nisi esurientibus placere non poterat. *Ex copia alimenti, & cruditatibus corruptiones & morbi generantur. Erasistratus. Nunquam pœnitentia oritur ob repudiatum aliquod suaue epulum vel aquam vino prælatam sed contra. vt Simonidem nunquam silentij, sæpe sermonis pœnituit. Ex Plutarcho. Diana Ephesinæ templum debitores tutos a creditoribus seruabat. Sed frugalitas vbique id præstat. Ex eodem.*
ἰσθιειν ἄριστον ὃ χωρεῖ προδοσίαν. Tale prandiù non admittit proditionem. *Plutarch. Dictum Epaminundæ de prandio frugali ex oleribus, quod qui edunt nec ipsi alicui proditionem aut insidias machinantur, nec ipsis quispiam.*
τοιαύτη οἰκία τεύχειν καὶ πολυτέλειαν ὰ χωρεῖ. *Lycurgi dictum. de domibus securi & serra tantùm factis.* Talis domus delicias & lautitias vel luxum non capit, vel non recipit. *Idem Plutarch. Apud Horatium cuiusdam frugalis vox:*

Modò sit mihi mensa tripes, &
Concha salis puri, & toga quæ defendere frigus
Quamuis crassa queat. *Sic prorsus S. Paul. 1. Timoth. 6.*

Habentes alimenta & quibus tegamur, his contenti sumus.
Catullus in quendam tenuiter & miserè victitantem iocatur dicens:

A te sudor abest, abest saliua Muccusque & mala pituita nasi.

τοιοῦτος βίος ἀπύρετος, φλεγμὴ ἀν ἔχων. *Antiphanes de cœna sobria.*
Huiusmodi vita (*vel mensa*) febre, phlegmateque caret.
Frugalitas, inserta (*substantiuum, i. ornamentum*) rumoris boni est. *P. Syrus.*

vt correxit rectè Ios. Scaliger veterem apud Gellium lectionem. Græcè sic reddidit eundem versum: ἔμβλημα φειδὼ καλὸν εὐκλείας ἔφυ. *Vetus autem lectio est.* Frugalitas miseria est rumoris boni. i. *Frugalitas est quidem misera, vtpote ingrata genio (vt illud: Qui mediè viuit miserè viuit) sed bonam existimationem conciliat. Sic Erasm. intelligit.* Propter crapulã multi obierunt: qui autẽ abstinens est, adijciet vitã. *Ecclesiastic. 37.*

Quantùm adimes escæ, tantùm addes vitæ. *Leonard. Lessius.* Escæ, *intelligo superfluæ.* ὅλα γένη διὰ τὴν δίαιταν μακρόβια ἱστορεῖται. *Lucian. in Macrobiis.* Totæ gentes beneficio diætæ longam vitam agere dicuntur. *quales* inquit *sunt Ægyptij Chaldæi Arabes Assyrij Seres, qui prope ducentos quin & trecentos annos viuunt, & quidem aquam bibentes. Gorgias centum & octo annis vixit sanus integris sensibus, rogatus causam, respondit,* Quod conuiuia aliena nunquam adisset. *sed & sponte inedia vitam finiuit. Lucianus. vel vt alij, respondit:* ἀσθενὲς πώποτε ἡδονῆς ἕνεκα πράξας. *i.* quod voluptatis causa nihil sibi facere permisisset.

In conuiuio importunè inuitanti respondere iubet Plutarch. illud Creontis.

κρεῖσσον δέ μοι νῦν πρός σ' ἀπεχθεῖσθαι ξένε,
ἢ μαλθακισθέντ' ὕστερον μέγα πένθος. Præstat inimicum me hospes esse nunc tibi, Quam gemere posthac nunc agendo molliùs.

οἱ δὲ λύχνια χρείαν ἔχοντες, ἔλαιον ἐπιχέουσι ὅταν καὶ ὅσον δεῖ. *Anaxagoras.* Qui lucerna indigent, oleum infundunt, s. *quando & quantùm opus est.*

Apta valdè similitudo. quam etiam expressit Cic. dicens: Tantùm cibi & potionis adhibendum, vt reficiantur vires, non opprimantur.

De oleo & lucerna *habet Iouian. Pontanus apologum de duobus fratribus filiis opulenti viri, quibus pater opes magnas & olei copiam reliquit, quod alter in cœnis consumpsit, & ad mendicitatem redactus est; alter in libris legendis, & doctus ac diues euasit. de his per vrbem passim cantabatur hic rhythmus:*

Hic oleum & se perdit, dum ad candelam cœnitat.
Hic oleum & se ditat, dum ad lucernam lectitat.

Illud tamen rectè monent Medici, eum qui assuevit diætæ, debere eam diligenter seruare, quia facillimè modico excessu contrahet morbum; idcò variandum potiùs victum, vt & labores &c. ex Celso Hippocrate Galeno. Confer Wiéczérza.

Skromnié zážyway.

Vt canis è Nilo. s. *degustato vel lambito. Ex Solino Macrobio.* V. Wdorywczy.

βέλτερον ὑπνώειν ἢ ὄπι πλέον εἰλαπινάζειν. *Q. Calaber.*
Est satius dormire diu quàm accumbere mensæ.

ὡς τεθνηξόμενος τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυε,
ὡς δὲ βιασόμενος φείδεο τῶν ἀλεάνων.
ἴσθι δ' ἀνὴρ σοφὸς ὤν, ὃς ἄμφω ταῦτα νοήσας,
φειδοῖ καὶ δαπάνῃ μετρὸν ἐφηρμόσατο. *Lucianus.*

Tanquam iam moriturus partis vtere rebus, Tanquã victurus denuò parce tuis;

Ille

Ille ſapit qui perpenſis his ritè duobus, Parcus erit certo munificusq; modo. *Thom.*
Fortior vt valeas, interdum parcior eſto, (*Morus.*
Pauca voluptati debentur, plura ſaluti. *Cato.*
ῥώσῃ ὡς τε τυχεῖν, μᾶλλον τὴν φειδὼ ἄσκει,
ἥδει παυρότερον, τῇ ῥώσει μείζον ὀφέλεις. *Mylius.*

Quæ corpori ſeruiunt, eatenus adhibeantur quatenus animo ſunt vſui, veluti cibus potus amictus ædes familia. quicquid autem ad oſtentationem vel delicias ſpectat, repudiato. *Epictetus Græcus.* ἀκόλῳ τὰ κέλη ἐ σύκῳ βῦται. *Suidas.* Fruſtulo panis non ficu os obſtruendum. *De victu frugali accipit Eraſm. licet Suidas interpretetur* fortiter & ſtrenuè res gerendas eſſe. μὴ πρὸ φακῆς λοπάδα αὔξειν. *Crates monebat.* Non vltra lentem augendas patinas. *quibus piſces carnes diuitibus apponuntur, omiſſo naſturtio, lente & aliis viliorib. ac plebeiis cibis, ſed ſufficiant quæ lentē capiant. ex Plutar.* Si vitare voles morbos, & viuere ſanus,
Non bibe non ſitiens, & non comedas ſaturatus. *Anonym rhythm.*
Pone gulæ metas vt ſit tibi longior ætas. *Idem.* *Ægyptij ſceletum in conuiuio circumferebant, dicentes:* In hunc intuens, epulare. Ede bibe, poſt mortem talis futurus. *Rhodigin.* *Affine,* Piy przedymáiąc. Obżeżday.

Skromność w doſtátku poznáć mć w nędzy.

Frugalitas, eſt voluntaria paupertas. *Senecá.* Paruula laudo
Cùm res deficiunt, ſatis inter vilia fortis. *Horat.* *coacta frugalitas hæc eſt.*

Skromny w żyćiu. Skromno / trzeźwo żyć.

θυμοροφάγος *Suidas.* Thymbra *herba inſipida* victitans.
ἰκκὰ δεῖπνον δειπνεῖ, *Euſtathi.* Icci cœnam cœnat: qui κεκλασμένῃ τροφῇ διαβίωσεν. *Ælian.* qui caſtigato cibo vixit.
ἐν ἀέρι καὶ δρόσῳ καθάπερ οἱ τέττιγες σιτέμενος. *Plutarch.* Aëre & rore cicadæ inſtar paſtus. *Habet idem Nazianzen.*
Ζήνων ἐγκρατέστερος. Zenone temperantior. *Laërtius. qui de illo habet illa carmina.*
φιλοσοφίαν καινὴν γὰρ ἔτος φιλοσοφεῖ,
εἰς ἄρτον ὄψον ἰσχάδας, πίνειν ὕδωρ,
πνεῖν διδάσκει καὶ μαθητὰς λαμβάνει.

Nouum genus Philoſophiæ docet hic Sophus, Cũ pane edens caricas, aquã ſuperbibens, Docet eſurire, & diſcipulos ad ſe allicit.
ἐθισθέντες ὥσπερ τὸ τῶν τεττίγων γένος ἀεὶ τροφὴν τὴν ἀδρᾶς ἕνδειαν ἐξομαλίζοντος. *Philo de Iudæus Philoſophus.* Aſſueti vt cicadarum genus àëre paſci, cantu indigentiam mitigante. Gallam bibit. *Lucilli.* i. *adſtricto eſt ventre, quia gallæ vim adſtringendi habet.* : *Vide* Obżárty.
ὀλιγαρκὴς. Paucis contentus. Habet quod non deſit. *Horat.* Ma co mu trzebá.
δεῖπνον ταυρείδη δειπνεῖ. *Athenæ.* E ſportula cœnat. *de parco & tenui victu. nam ſportula, tenuis erat; cœna verò recta, lauta. Martial. ſæpe meminit.*

Baccho Nymphas admiscet. *Vide hoc sub* Rozmowá vćićbná. *Adde simile illud:*

τέτνεκα σὺν νύμφαις βρέμιθ' φίλῳ, ἦν δέ νυ ἐργῆς
μίσγεσθ', δέξῃ πῦρ ἐπικαιόμενον. *Meleagri epigram.*

Ideò cum aqua Bacchus gratus, sin autem desieris miscere, recipies ignem ardentem.

Plato apud Rhodegin. Vel. Stratonicus apud Plutarch. carpens Rhodios dixit: ῥοδίους οἰκοδομεῖν μὲ ὡς ἀθανάτους, ὀψωνεῖν δὲ ὡς ὀλιγοχρονίους. .i. Rhodios ædificare tanquam *(immortales)* semper victuros; epulari autem tanquam *(breuis aui)* breui morituros *quod factum Rhodiorum alij multùm probant rectè intellectum: nempe vt sumptus fiant potiùs in ædificia duratura & posteris ac communitati vtilia futura, quàm in corpus alendum, nihilominus breui perituram.* Omninò nullus in imperio meo sumptus tactus est, nullus inquam, ne teruncius quidem. *Cic.*

Aquila Iouis *dicta, nullam animantem attingit herbis contenta, ac si Pythagoram audisset. Aelian. Symbolum frugalitatis. Vt & Elephas qui certa mensuræ cibi assuetus, eam agnoscit, nec vnquam excedit Plutarch.* V. Skromne życie.

Stromny wrzkomo abo zmyślnie. Skromność trzeźwość pokryta.

Qui Curios simulant & Bacchanalia viuunt. *Iuuenal.*

Tales apud Damelem c. 14. Sacerdotes Bel. *Talis erat Hieronymo teste* Grunnius Corocotta, *foris Cato, intus luxu & flagitiis Nero.*

Qui loquitur Curios assertoresq; Camillos Nolito frōti credere. *Martial.*

——— Laudat filiquas occultus ganeo. pultes
Coram alijs puero dictat, sed in aure placentas. *Iuuenal.* *Pro sanitate sacrificantes & post sacrificiū epulis se replentes, stomachans risit Diogenes apud Laërtium.*

Skryć.

οὐδείς με θεωρεῖ πλὴν ὁ παριπτάμενος ὄρνις. *Suidas.* Nullus me videt nisi præteruolans auis. οὐδεὶς εἶδεν τὸ θησαυρόν τε ἐμόν, πλὴν εἴ τις ἂν ὄρνις. *Aristophan.* Nemo vidit thesaurum meum, nisi si qua forte auis.

οὐδὲ ὁ ἥλιος τοῦτο γινώσκει. *Heliodor.* Ne sol quidem hoc sciet.

ὑπὸ μάλης. *Synesius Demosthen.* Sub alis. *Vsurpatur de rebus & actionibus quæ clam fiunt dicuntur cogitantur. Castigat hic multos Erasmum Henricus. Steph.*

Vide Vćiéwićdźićć kędy.

Skryi śie. Skrytéś śie. *Ironicōs.*

ἐν ἄλῳ δρεπανίζεις. In area te occultas vel latitas.

Mugil capite absconso totum se latere putat. *Plinius.* σκίαινα, *Oppiani similiter. Vmbra piscis. Itemq;.* Hyæna quadrupes. *Busbequio.*

Struthiocamelus se abscondit. *Piertus ex Plinio. in eum qui cùm videatur latere se putat, more huius auis.* Eandem stultitiam tribuit Perdici & Phasiano *Olaus M. & Garner.* Perdici *ex Gallico prouerbio.* Cephalo pisci *Pierius.* *Vidi quondam iuuenem faciens rusticulum messorem, pluuia densa & vehementi decidente, procubuisse in auenam nondum demessam admodum humilem & raram, & mox occurrit dictum:* Skrytéś śie.

Ste

Sic apad Garnerum. Doria in aquis se absondit vt pluuiam effugeret.
Si postrema patent, non benè cuncta latent. *Garner.*

Skryta rana abo wáda niculeżona. Tatemny ból cieżßy.

Cœcum vulnus. cœcum malum insanabile. *Sic Columella ait*: Sæpe contrahuntur cœci morbi, quorum causam ne medici quidem perspicere queunt. *Lucianus Podagram vocat ἄπορον κακὸν.* Cœcum malum & insanabile. *Alluſit & Perſius perſtringens Neronem.* Ilia subter.

Cœcum vulnus habes, sed lato balteus auro Protegit. i. *ſcelera tua diuitiis & potentia teguntur, vt, tanquam non videantur, diſſimulentur ab omnibus.*
Et Virgil. de Didone: — Tacitum viuit sub pectore vulnus. ſ. *amoris.*
Item. Vulnus alit venis & cœco carpitur igni.
Et Ouid. Vrimur & cœcum pectora vulnus habent.
δεῖ τ' κακῶς ἔχοντα πῶς ἔχει λέγειν. *Euripides.*
Qui malè habet, hunc neceſſe morbum prodere eſt.

Omnia vitia in aperto leuiora sunt: morbi quoque ad sanitatem tunc inclinant, cùm ex abdito erumpunt, & vim suam proferunt. *Seneca.* Vitia mentis humanæ tunc pernicioſa esse scias, cùm simulata sanitate subsidunt. *Idem.* Quare vitia sua nemo confitetur? quia nunc etiam in illis est. Somnium narrare, vigilantis est, & vitia sua confiteri, sanitatis indicium. *Idem.*

Non intellecti nulla est curatio morbi. *Anonym. rhythmic. & Garner.*

ἄγνωστος ἡ νόσος ἀνίατος μένει. *A.* Ignotus incurabilis morbus manet. κακία ζωπυρθεῖσα, νόσος ὑπουλός ἐστι τῇ ψυχῇ. *S. Baſilius.* Malitia quæ reticetur, morbus est latens animi.
τροφὴ νοσῶν ἡ σιωπὴ, τὸ δὲ ἐκλαλούμενον, εὐπαραμύθητον. *Heliodorus.* Alimentum morborum silentium: quod verò enuntiatur, facile consolatione lenitur.

Skryte rzeczy niepożytecżne.

Occultæ Musices nullus respectus. *Neronis dictum apud Sueton. à Græcis sumptum*, οὐδεν γὰρ ὄφελος ἀπορρήτου καὶ ἀφανοῦς τῆς μουσικῆς. *Lucian.* Nosti verbum vetus? Egregiam musicam, quæ sit abscondita, eam esse nulli rei, *Gellius.*
Sic Aspendius sibi canens negligebatur. *ſuprà* Sam ſobie gedc.
Tu licet & Thamyram superes atque Orphea cantu,
Non erit ignotæ gratia magna lyræ.
Scire tuum nihil est, nisi te scire, hoc sciat alter. *Perſius.*
Paulùm sepultæ distat inertiæ Celata virtus. *Horat.*

Intemperantis est scribere quod occultari velis. *Cic.* Paupertas certissima est, cùm alicuius indigeas, vti eo non posse, quòd ignoretur vbi proiectum iacear, quod desideretur. *Idem.* *E Xenophonte qui ait:*
ἔστι μὲν γὰρ πενία αὕτη σαφὴς τὸ δεόμενον ἂν μὴ ἔχειν χρῆσθαι.
Vſurpat hoc dictum Ciceronis Columella & vetus prouerbium vocat:
Sapientia absconsa & thesaurus inuisus, quæ vtilitas in vtrisque? *Eccleſiaſtici 20.*

γῆ κρύψας ἔχεις ſ. θησαυρόν. Terra defoſſum habes theſaurum, *vt Euclio Plautinus.* *Similia ſunt.* Plutus cœcus, mortuus. *ſub* Σκαρ.

Non ſat eſt tuum te officium feciſſe, ſi id fama non approbatur. *Terenti.*

Si ſolus ſapias nempe quis vſus erit? *Ex Theognide qui ait:*

τί ζῶιν χρήσηαι μὴν σοφὸς ἀπὸ σεῦ; *i.*

Quomodo ipſis (*artibus*) vtetur ſolus (*eas*) ſciens?

τέλεσμένον ἐσθλὸν μὴ καμαὶ σιγᾷ καλύψαι. *Pindar.* Bonum perfectũ non eſt in terra occultandũ ſilentio, *Affine,* Ma á nié záżywa. Cnoté zákryta niépożytécżna.

Skrzypiąc rzécży idą. niéſmárowno.

Claudicant vel frigent res, negotia. *Cic.* χωλεύει, ψυχρεύει τὰ πράγματα, *tr.* *Vel ſi placet exprimere dictum Polonicum, dic:*

πράγματα φέρετ' ὀχεῖῳ σκόρῳ ὀξυγγίῳ. *A.*

Curru male vncto noſtra eunt negotia.

Skupne rzécży gdźié. Dobry odbyt ná co.

ἔμπορε καπάπλυσον, ἐξέλα, πωλᾶ πέπρασται, *Strabo de mancipiis quae Deli ſtatim diſtrahebantur.* Mercator adnauiga, expone, omnia diuendita ſunt. *Cùm in aliquo loco tanta eſt alicuius rei auiditas, vt nulla copia ſufficiat.* *De emporio Dantiſcano id vſurpare licet.* Tollitur vel emitur recens piper è ſitiente camelo. *ex Perſio.*

Skwápliwość chćiwość záwże ſzkodliwa.

Náć záwże ſporo/co bywa ſkoro.

πολυπέτεια πολλοῖς ἐστιν αἰτία κακῶν. Multis malorum eſt cauſa præcipitantia.

Velox conſilium ſequitur pœnitentia. *P. Syrus.*

Minus, pigraſſe quàm properaſſe, ſit nefas. *Accius.*

ἐτειχθῆναι πᾶν πρᾶγμα τίκτει σφάλματα. *Herodot.* Feſtinatio in omni re (*vel vrgere omne negotium*) parit errores.

ἡ βραδύτης βελτίων, μετ' ἀμείνων. ἡ δὲ ταχεῖα.

ἀεὶ ἐφελκομένη τὴν μετάνοιαν ἔχει. *Lucian. Poëta.*

Tardum conſilium, multò præſtantius exſtat Præcipiti ſemper pœnituiſſe comes. πρόπετὰς μὴ ὄμνυε. *Vlpian.* Ne præcipitanter iures.

ὁ γὰρ τῆς βελτης ταὐτὸ καὶ δρόμος τέλος. *Sophocles.*

Curſus enim haud eſt finis idem & conſilii. *Nam in curriculo victoria à celeritate pendet, in conſilio à prudentia.* *Themiſtocles cùm Adimantus eum à nauali prælio auocaret, & diceret:* σὺ ἐν τοῖς ἀγῶσι προεξαιρεμένους ἀεὶ. Qui in certaminibus ante alios proſiliunt, flagris cæduntur, *reſpondit:* σὺ δὲ λιπομένους al. ἀπολείπτας. ὁ στεφανοῦσι. Sed nec eos coronant, qui à tergo relinquuntur. *Plutarc.* Illud citò factum dicendum, quod cùm factum eſſet, bene haberet, *dicebat Auguſtus. Cæſar. Fulgoſius.* Qui auidiùs vorant, hos faciliùs ſatias capit, quàm qui eadem quietiùs ederint. *Macrobius.* Difficulter perficiuntur (*i. coquuntur, digeruntur*) in cibis omnia acria, nimia, & auidè hauſta. *Plini.* *Phocion*

Phocion castigans Athenienses, audita morte Alexandri facilè credentes & exsultantes ait: ἐ σήμερον τέθνηκεν ἀλέξανδρος, καὶ ἄυριον καὶ εἰς τρίτην ἔσται τεθνηκώς. *Plutarch.* Si mortuus est hodie Alexander, cras & perendie quoque erit mortuus. q. d. *postmodùm satis & tutiùs ac veriùs exsultabitis. Applicat id Plutarch. homini statim se vlcisci volenti, & monet ne properet.*

Affine, Sad sſwáplíwy. Vto śie názbyt ſpiéßy. Pomálu dáley zaydźieß.

Slába pomoc / podporá.

Caducus paries. *Spartian.* In caducum parietem inclinauimus. *Elephas dormiturus, caducæ vel succissæ arbori innixus, corruit & capitur. Strabo.* εἰς ἀθενεῖς ἀθενὴς ἐλήλυθα. *Suidas.* Imbellis ego in imbelliores incidi,

Nos vrbem incolimus tenui tibicine fultam Magna parte sui. *Iuuenal.*

Plumbeus gladius. *Cic. ait:* Plumbeo gladio iugulare. *i. argumento infirmo reuincere.* ξυλίνη μαχαιρα. *Hesych.* Ficulnus ensis. συκίνη ἡ ὅπλισις. *Aristophan.* Ficulnum auxilium. i. *debile.* σκυλίη ὅπλισις. *Aristophan. & Athenæus.* Coriaceum auxilium. ῥάβδος καλαμίνη τεθλασμένη. *Isaiæ 36.* Baculus arundineus confractus. Emendicata suffragia, *sunt quæ leuiter causam adiuuant, vt potentum commendationes, ciuitatum honores. Alciatus.*

Slábemu i ſprácowánemu wßyſtko ćießko.

Omnes ea, ad quæ imbecilli sumus, dura atque intoleranda credimus. *Senecà.* τὸ φορτίον κἂν κῦφον ἀσθενεῖ βαρύ. *A.* Leuissimū licet onus imbelli graue est. ἢ ὑποπτερύγια καὶ ὁ μυῆς καταβαρέει. *A.* Vel pluma lassum degrauet leuissima. *Gallicum dictum illud est.* Longo ex itinere etiam palea oneri est. *Simile est illud:*

Et leue, fit valdè graue onus, dum porto remotè. *Garnerus.*

In eam sententiam est illud Senecæ l. 3. de Ira. Bilem maximè mouet fatigatio. *&c. post pauca addit prouerbium quod monet.* A lasso rixam non quærendam. *quasi dicat, eam in promptu esse. plura ibidem similia. V. suprà* Vlićdotkliwy.

Slad trácić.

Alia omnia fingere. *Cic.* In alia omnia ire. *Idem.* Aliò responsionem deriuare. *Idē.* ψιλοθύρῳ ἀπιέναι. Postico discedere. *ex Galeno qui ait:* τῇ κηπαίᾳ ἀπεχωρήσαμεν Postico discessimus. *vel potiùs vt Linacer reddit,* per horti posticum, *subaudito* θύρα. ianua quasi, posticà ianua. *Nam ædes antiquorum iunctæ hortis duas habebant ianuas, anticam ad plateam, posticam ad hortum ducentem. Sic in Sticho Plauti.*

Gelas. Aedepol te hodie lapidè percussum velim (*noctu per publicum domum redeuntem*) *Pam.* Non metuo. per hortum transibo, non prodibo in publicum. *Et in Asinaria.* Angiporto illàc per hortum circuit clam, ne quis se videat. *Et in Truculento.* Maceria in horto in noctes singulas latere minor fit, qua adolescens vesanus ad vicinas mulieres transibat. *Meminit & Terent. in Adelphis. Horat. etiam ait:* Postico falle clientem. *s. te vocantem vel exspectantem ad cœnam.*

Item. Nunc in Aristippi furtim præcepta relabor.

Animalia

Animalia quædam, ne inueniri possint, circa cubilia vestigia sua confundūt. *Seneca.*
Leo venatorem odoratus, ad latibulum pergit vestigia cauda obterens. *Ælian. Epiphā.*
Vrsus, cùm aliquot menses latitaturus se subducit, auersis vestigiis antrum intrat, Ælian.
Corpore in tergum coniecto se in antrum volutat, ait Plutarchus.
Feles excrementa sua obruunt terra, ratæ ab his se prodi. Plinius. Idem præcipiebatur Iudæis. Deut. 23. *Lepus discessurus, catulos suos in diuersis locis distantibus singulos ponit, ne à fera vel homine simul omnes deprehendantur. Plutarch.* *Idem lepus cubitum iturus, huc illuc discurrens multa vestigia relinquit, ad extremum saltu magno longe à vestigiis se conijcit, & sic securus dormit. Idem Plutarch.*
Sepia se peti sentiens, atramento in aquam profuso euadit. Ælian.
De gallo in asinum salire. *Carol. Bouil. i. sermonem ad rem diuersam temerè vel astu transferre. Gallorum est.* *Simile* Zácíera.

Sławá dobrá / rzécz nieośácowána / nieskázitelna stoi zá bogactwá.
Dobre luckie rozumienie / stoi zá wyborne mienie.

Melius est nomen bonum, quàm diuitiæ multæ. *Prouerb. SS. c. 22.*
ἐς' ἀσφαλέστερον χρυσῦ εὐδοξία. *A.*
Bona opinio hominum tutior pecuniâ est. *P. Syrus.*
Vt fama est homini, exinde solet pecuniam inuenire. *Plaut.*
Antiquior possessionibus gloria *Cic.* Bona existimatio pecuniis præstat. *Idem.*
πολλῶν χρημάτων ἄξιον κρεῖττον, ὁ παρὰ τῶν πολλῶν ἔπαινος. *Isocrat.*
Multis pecunijs melior apud homines, laus & commendatio.
Honestus rumor alterum patrimonium. *P. Syrus.*
χαλεπὸν κρεμάσαι λόγον ἔλεγε πίνειν τὸ ἦθος. *Aristot.* Ferme præcipuam habent (*faciunt*) famæ mores. Cnotliwemu wiérzą béz zastáwy. (rogos. *Idem.*
Nomen in exilium acto, fama superstes erit. *Ouid.* Effugiunt structos nomen honorq; *Gloriæ animus cupido dicebant Graci.* τί ἂν ἀπήγξω, ἵνα θηβαῖον ἥρως γένῃ; *Zenodot.*
Cur non suspendisti te, vt Thebis heros fias? *vt Codrus Athenis & Decius ac Curtius, alijq; Romæ pro patria occumbentes. Sed Thebis nullus honos habebatur ijs, qui sibi manus attulissent. quare ironia in dicto est, perstringens auidum famæ. Responderi posset huic dicto illud Martialis.* Si post fata venit gloria, non propero.
κρεῖσσον δὲ τὸ δοκεῖν, κἀν ἀληθείας ἀπῇ. *Euripid.*
Res ipsa vt absit, optima est opinio.

Sławę dobrą nadźwyśtko przekładay. Wszystko vtráćiwszy sławy dochoway.

Ego si bonam famam mihi seruasso, sat dives ero. *Plaut.* (*vel elige.*)
καλῶς ἀνδρὶ μᾶλλον ἢ πλουτεῖν θέλε. Audire honestè quàm esse dives plus velis.
Omnia si perdas famam seruare memento,
Qua semel amissa, postea nullus eris. *Vulgaris versus. habet Garner.*
Non est res vna tanti, aut commodum vllum tam expetendum vt boni viri nomen amittas. *Cic.* Est hominis ingenui & liberaliter educati, bene velle audire à parentibus,

rentibus, à propinquis, à bonis etiam viris; & futuræ post mortem famæ, etiam detracto vsu consulendum est. *Idem.*

Vncia honoris, libra auri. *Garner. è Gallicis.* *Indus iaculator tam certus, vt per annulum sagittas transmitteret, captus ab Alexandro & ostentare artem iussus, noluit. cùmq; iussu regis raperetur ad mortem, dixit, se multis iam diebus artem non exercuisse, ideò veritum ne aberrans nomen celebre amitteret. quo audito, Rex illum dimitti iussit, & multis donis affecit. Rhodigin.* *Lacedemonij ab Antipatro victi, conditiones pacis componentes, rogarunt ab eo, vt damnosa quæ vellet eis imponeret, modò ne quid turpe. Apud Plutarch.*

Lacon puer furatus vulpem sub vestem abdidit, nec detexit, latus eius ad viscera lacerantem, Moriendum satius esse dicens in doloribus, quam furti compertum turpiter viuere. *Plutarch.*

Slepý Nědowid.

Lolio victitat *ex Plauto. Nam lolium capiti nocet instar ebrietatis, vapores acres emittens & oculos obtundens. Politian. Dalecamp.* *De eodem Ouid.*

Et careant lolijs oculos vitiantibus agri.

πθύμαλλος Λακωνικός. *Aristophan* Tithymallus Laconicus. *in hominem lippientem vel cœcutientem. nam huius herbæ succo oculos illinebant visum acuere volentes. aliter dices,* πθυμάλλε δεῖται. Tithymallo indiget.

Τυφλότερος ἀσπάλακος. *Aristophan.* Talpa cœcior.

Τυφλότερος λεβηρίδος. *Idem.* Cœcior leberide. *Serpentis exuuium est, in quo oculorum vestigia vt in talpæ membrana detracta apparent.*

Τυφλότερος τειρεσίου. Cœcior Tirelia. *Vates fuit, cœcatus ira Iunonis. Cic. Ouid. Iuuē.*

Hypsæa cœcior. *apud Horatium mulier quædam malè oculata.*

Glaucoma illi ob oculos obiectum est. *ex Plauto.* Per caliginem cernit. *Cic.*

Lippus. *Plaut.* Num tibi lippus videor? ℞. Medicum tibi istuc meliùs percõtarier.

λημᾶ καὶ ἀμβλυώττω. *Lucian.* Cœcutit ac lippit.

κρονίαν λῆμαν. *Aristophan.* Saturniæ lemæ. *humor senum oculos infestans.*

ἐκ δυεῖν τρία βλέπει. E duobus tria videt. κολοκύντας λημᾶς. *Aristophan.* Cucurbitas lippis. i. *tantas habes in oculis lemas, quantæ sunt cucurbitæ.*

χύτρους λημῶν. *Lucian.* Ollarum instar guttas oculis lippis fundere.

Slépy dáley vyžrzy.

Quàm benè lusca videt! *Martial. de lusca femina quæ formosum quendam amabat.* Neoclides cœcus. *Aristophanis.* & Fur luscus *Martial. sub* Wrzkomo mé widši. *Vide mox infrà L. Drusum, & Appium cœcum.* *Simile* Chromy dáley zaydzie.

Slepy wodz nědobry. Zlé mieć wódzá ślépego.

μήτε τυφλὸν ἔδηγὸν, μήτε ἀνόητον σύμβουλον. *f.* ἔχε *vel* ἀιρῶ. Neque cœcum ducem, neque insipientem consiliarium habe vel elige.

ὅστις ἀκόλουθει τυφλῷ πόδα τυφλῷ, τἀναντίον δρῶν ἢ προσῆκ' αὐτῷ ποιεῖν.
εἰ γὰρ ἔλειπόμεθ' τοῖς τυφλοῖς ἡγούμεθα, ὅτῳ ὁ ἀκόλουθει. *Aristophan. i.*

Qui sequitur à tergo hominẽ cœcũ, Contrariũ faciens quàm decuit eum facere;
Nam qui videmus, cœcos ducimus. Hic autem sequitur.
Cœcus si cœco ducatum præstet, ambo in foueam cadunt. *S. Matthæ. c. 15.*
Cœcus monstrat iter. *Horat.* Cœcus agens cœcũ solet illum sternere secum. *Garner.*
Sed vide & cœcum ducem præstantem, apud Cicer. L. Drusum ICtum cœcum, cuius domus plena semper erat consultatoribus, qui (*inquit Cic.*) quorum res esset, sua ipsi non videbant, cœcum adhibebant ducem. *Valer. Max. addit eum etiam libros de iure conscripsisse.* *Sic Appius Cœcus apud Valer. Patriæ commodis prospiciebat, & rempub. fortissimè regebat, & senex admodum lectica se in curiam ferri fecit, vt pacem cum Pyrrho inhonestam dissuaderet. Memorit & Cic.*

Slodkiś iako chrzan. Slodźi: álé gkodźi. Slodkogorzko. Gorzkoslodko.

γλυκύπικρον *vel* γλυκύπικρον. Dulce & amarum simul. *Sic Plaut.*

Æcastor amor & melle & felle est fœcundissimus.
Gustu dat dulce, amarum ad satietatem vsque oggerit. *Item de mulieribus.*
In melle sunt linguæ sitæ vestræ atque orationes
Lacteque: corda felle sunt lita atque acerbo aceto.
E linguis dulcia datis, corde amarefacitis (*amarè facitis*) Amantes.

Simile est illud in Pœnulo vbi seruus iussus ab hero blandiri amicæ, dicit:
Oculus huius, lippitudo mea: mel huius, fel meum: voluptas huius, odiũ meum. &c.
vbi vox posterior destruit semper priorem, vt in Græca voce & Polonica composita initio.
Eodem sensu Diogenes formosa scorta vocabat μελίκρατον θανάσιμον, .i. Letale mellitum. *Nam & mella venenata exitialia manomena sunt apud Plinium lib. 31. c. 3.*
τὸ μελίκρατον *mel insanum, seu insanos faciens.*
Mellitum venenum. *Erasm.* Mellitus gladius. *pro insidiosa blandiloquentia. Hieron.*
Sirenes, hilares nauigantiũ pœnæ Blandæq; mortes gaudiũq; crudele. *Marsil.*
Dulce malum pelago Siren, volucresque puellæ Dulcia monstra. *Claudian.*
Blanda pericla maris; terror quoque gratus in vndis;
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipsa voluptas. *Idem.*
Lac gypso mistum, venenum est. *Irenæus.* (es canis.
Κάπτουσα δ' ἀνεκὰς, νῦν μὲν γλυκὺ νῦν δὲ πικρὸν *Sophocles.* Mordes adulans, clãq; mordes
Dulcis vt acetum Ægyptium, *quod excellentissimum fuit & vini pretium superabat.*
Ex Cicer. quæst: Alterius ingenium sic dulce, vt acetum Ægyptium; alterius sic acre, vt mel Hymettium (*quæ suauissima est*) *Antiphrases sunt.*

Slodkosc bez tasiey esstroscí nieprzyiemna.

Nullam micam salis habet. *Ex Catullo qui de facie formosa ait:*
Totum illud Formosa, nego. nam nulla venustas
Nulla in tam magno corpore mica salis:
Martialis plura simul complexus est. lib. 7. epigr. 24. In quendam Pœtam.
Dulcia cùm tantùm scribas epigrammata semper,
Et cerussatâ candidiora cute,

Nullaque

Nullaque mica ſalis, nec amari fellis in illis
Gutta ſit, ô demens! vis tamen illa legi.
Nec cibus ipſe iuuat, morſu fraudatus aceti,
Nec grata eſt facies, cui gelaſinus abeſt.
Infanti melimela dato, fatuaſque mariſcas,
Nam mihi quæ nouit pungere Chia (ficus) ſapit.

Idem meminit piperu in coctura betæ. Aceti mordacis Perſi. Plaut. Horat.
Sit ex hu ſenariu. ἀλὶχ' ὀξὲ Θ', ἁλὸς, πεπέρε Θ', ἄκυμ Θ' ὁρφή. *A.*
Sine ſale, aceto, pipere non ſapit cibus.
Hinc tot condimenta ex ijſdem. vt oxybapha, oxygara, oxycrata, oxymela, oxypora, ἁλμυρίδες. &c. ſalſugines, muriæ &c.
Sic næuus in articulo pueri delectauit Alcæum & tamen eſt corporis macula. *Cic.*
Adde Lucretium de vitiis formæ ſeminarum quæ tamen laudantur. V. Вто kogo miłuię.
Alcibiadi quoq; bleſitatem linguæ, adeò non obfuiſſe, vt voci eius ſplendorem & ſermoni gratiam conciliaret. refert Rhodigin. ex Euripide & Ariſtophane.
Sanitas denique & bona valetudo iucundior eſt ijs qui ægrotârunt. *Cic. teſte.* Et patria *eidem* ab exilio reuerſo, multò quàm ſi non exulaſſet carior & amabilior viſa eſt, *vt ipſe de ſe teſtatus eſt poſt reditum.* *Aſſue*, Odmiáná ſłodźi rzéczy.

Słodkość zbytnia w gorzkość śie obraca.

Вто názbyt dobrzę co chcę mieć / gorzey mu śie tráfia.

Dulcia ſe in bilem vertunt. *Horati.* Mel nimium fit bilis. V. Zbytnie rzęczy.
μὴ τὰ μαλακὰ μαν, μὴ τὰ σκληρὰ ἔχῃς. *Phurnutus.* Ne quære mollia, ne dura habeas vel obtineas.

Słow dość rozumu mé wiele.

τῆς ῥημάτων πλάμης ἔ ὀλε νᾶ ῥανίς. *Theodorus Chius de Anaximene.*
Verborum fluminis, mentis gutta.

Słowa czcze pleśnie prozne. Słowká pietne, śćwabne, á dáley nic.

Verba ſine penu & pecunia. *Plaut.* Dicta non ſonant. *Idem.*
An tu tibi verba blanda aurum eſſe rere? dicta docta pro datis? *Idem.*
Nequam eſt aliud verbum: benè tibi vult, niſi qui benè facit. *Idem.*
Nihil agit qui diffidentem verbis ſolatur ſuis:
Is eſt amicus, qui in re dubia re iuuat, vbi re eſt opus. *Idem.*
Sine virtute argumenti (*diſertum*) ciuem mihi habeam pro præfica. *Idem.*
Nugæ theatri; verba quæ in comœdijs ſolent dici, quæ pueri ſciunt. *Idem.*
Semper tu ad me cum argentea accedito querimonia. *Idem.* Prozna mowá / ſłowy nié brzmia ſłowá. ἔστε βαλανείᾳ ἔστε λόγῳ μὴ καθαίροντι Θ' ὄφελος ἔστι. *Ariſtotel.* Neque balnei neque ſermonis nihil purgantis vlla eſt vtilitas.
ἀγαθώνι Θ' ἄυλησις. *Suidas.* Agathonia cantio. *de oratione blanda ſed inutili. ab Agathone tibicine molli in cantu & moribus.*

Verba cupressis similia. *Phocionis dictum apud Rhodiginum. Nam cupressus aspectu speciosa est, sed natu morosa, fructu superuacua, baccis torua, folio amara, odore violenta, ac ne vmbrâ quidem gratiosa. Plinio testè.*

Bullatæ nugæ. *Persius.* Nugæ canoræ. *Horati.*

πας λόγος ἐστὶ μάταιος ὁ μὴ τελεσμένος ἔργῳ. *Ex Epigramm.*

Dictio vana omnis quam res non comprobat ipsa.

τὰ πτερόεντα ἔπη. *Lucian.* Pennata vel alata verba.

λόγους γὰρ ἑρμόδωρος ἐμπορεύεται.

Negotiatur Hermodorus verbulis. *Vel.* Orationes Hermodorus inuehit. *Auditor is erat Platonis, cuius commentarios in Siciliam inuehebat & vendebat, quare &* λογέμπορος .i. verborum venditor *dictus est. Meminit eius Cic. & Prouerbij de eo.*

Iacent sensus in oratione in qua verba laudantur. *Quintilian.*

Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantum est? *Iuuenal.* i. *nil est nisi sermo.*

κακαὶ φρένες, ἁδὺ λάλημα. *Moschus.* Mala mens, dulcia verba.

Tum tu igitur nihil attulisti huc plùs (*ex Lemno*) vna sententia? *Pater dicit filio, quem allaturum à consobrino pecuniam sperabat. In Hecyra Terent.*

Słowá do rady, rzecź do zwady.

ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐν ἕδρῃ. *Homer.*

In manibus finis belli, verborum in consilio. *Vel.*

Verba in consilio, valet in certamine robur.

Słowá za słowá, wżąć nie droga mowá.

Trivialis rhythmus est. Rem fers, rem porta; pro verbis, porta reporta. *Tale est illud Plauti.* Salua sis. ℟. Saluus sis; quod credidisti, reddo. s. *verba pro verbis, salutem pro salute.*

ἐλαφρὰ χάρις τὰ εὐφημίας. Leuis est gratia boni sermonis. s. *quo alicui bene precamur, gratulamur &c. .i. Non est magnum impendium bona verba dare, & tamen est quoddam officium.*

Słowáć na wytrwam; dáley też nie.

Vsque eò ego illius ferre possum ineptias & magnifica verba, verba dum sint: verùm enim si ad rem conferentur, (*si ex verbis verbera fient*) vapulabit. *Terent.*

ῥήματα μὲν οἷός τ' ἐγὼ φέρειν, ὦ τυμπαῖε. *A.*

Verba quidem ego queam ferre, sed non verbera.

Huc illa. Verbis vel iugulet. Verbis facile est pugnare, non hasta. &c. *Vide* Łácno mowić. Mowi á nie wczyni. Vtiębam me. Mow ty ścienie. Słowo nie wżasi.

Słowá według rzeczy. Słow miárá rzeczy. Słowá z rzeczy idą.

ὅσον ἐστὶ πρᾶγμα, τοσοῦτος καὶ λόγος. *Plutach.* Quanta fuerit res, tanta sit & oratio.

μέτρον τῶν ῥημάτων τὸ πρᾶγμα, ὡς ὁ πούς ὑποδήματος. Mensura verborum res, vt pes calcei. *Ex Epicteto qui* Modulum possessionum cuique iubet esse corpus vt calcei pedem. *Imitatus est Horatium qui ait:*

Vt calceus olim Si pede maior erit, subuertet; si minor, vret. Nam Si oli-

Si dicentis erunt fortunis abſona dicta,

Romani tollent Equites peditesque cachinnum. ſ. *in Scenâ. Idem Horat.*

Rectè etiam Cic. dicit: Rerum copia verborum copiam gignit. *Item* Res atque ſententiæ vi ſua pariunt verba. *& vt ex Horatio eſt vulgaris verſiculus.*

Rem benè præuiſam verba haud inuita ſequuntur. *Horat. ait*:

Verbaque prouiſam rem non inuita ſequentur.

τὰ δ' ἔργα οὐ λόγες ἐυρίσκεται. *Sophocles.* Facta, reperiunt verba.

Stowká zbieráne / ſágedne / pochlebne / ſz podéyrzáne.

Noli homines blandos nimiùm ſermone probare:

Fiſtula dulce canit, volucrem dum decipit anceps. *Cato.*

ἄπιθι μειλιχίες γλώσσῃ ἀνομάζε λαλήσες,

σύριγξ ἡδὺ πίέει, ἀπάλῃ δὲ πεῖσα λοχᾶται. *Mylius interpr.*

Sermones blandos blæſoſque cauere memento,

Simplicitas veri ſana eſt, fraus ficta loquendi. *Cato.*

μύθες μειλιχίες τε καὶ ἀμειλίες πεφύλαξο,

νημερτὴς ἀπλότης ἀγαθὴ, δολίη δ' ἡ ἐπακτή. *Planudes interpr.*

Dolosa præfatur qui fallere te meditatur. *Anonym.*

Stowko wylécí wroblem / a wroćić nie wolen.

Słowko raz wyrzéczone / nigdy nieprzywrocone,

Et ſemel emiſſum volat irreuocabile verbum. *Horat.*

ῥῆμα λόγου τις ἐκ παραῤῥῦαι πάλιν. Reuocare non eſt verbulũ emiſſum ſemel.

ἔτ' ἐκ χειρὸς μεθεῖσα κάρῖερον λίθον,

ῥᾴδιον κατάσχειν, ἔτ' ἐκ τοῦ γλώσσης λόγον. *Menander.*

Nec manu dimiſſum fortem (*cum impetu volantem*) lapidem,

Facile eſt retinere, nec linguâ ſermonem emiſſum.

Non erit emiſſo reditus tibi. *Horat. librum ſuum alloquitur.*

ἀδὲις λόγος ἅτως ὠφέλησε ῥηθεὶς, ὡς πολλοὶ σιωπήσαντες. ἐστι γὰρ εἰπεῖν ποτὲ τὸ σιγηθὲν, ἃ μὲν σιωπῆσαί γε τὸ λεχθὲν. *Plutarch.* Nulla vna oratio ſic profuit dicta, vt multæ ſilentio preſſæ. nam quod tacitum eſt, aliquando dici poteſt: quod dictum eſt, taceri nequit. Quæ viderunt oculi tui, ne proferas in iurgio citò: ne poſtea emendare non poſſis cùm dehoneſtaueris amicum tuum. *Prou. Salom. 25.* κακῶν ἐκ πολλῶν λόγων βαρύτατη ζημία. *Plato.* Leuium ac volatilium verborum grauiſſimũ damnum aut pœna. Neſcit vox miſſa reuerti. *Horat.* ῥήματα πτερόεντα. *Homer.* Alata verba *vocat.*

ἄνθρωπος σοφὸς γλώττης, κακῶν πράγματος (*ſ. λόγε, βαρύτατα ἡμερίαν ἐξέπισε. Syneſius.* Homo præceps lingua, leuiſſimæ rei (*ſermonis*) grauiſſimas pœnas dedit. ἐκ λόγων κακῶν πράγματος, ἐγὼ μὲν τε καὶ ἔχθραι βαρύταται γίγνονται. *Plato.* Ex verbis re leuiſſima, odia & inimicitiæ grauiſſimæ res oriuntur. Conturbare caue, nam reuocare graue.

Infamare caue, nam reuocare graue. *Cantius Grati.* V. Słowẽ ostrożnie.

Słowo mé vkáśi. Słow choc do wolt / od słow mé boli.

μαλακὸν βέλος ἡ γλῶττα. Molle telum lingua. *Præclarè Thomas de Kempis:* Quid sunt verba, niſi verba? per aërem volant, ſed lapidem *(hominem conſtantem, fortem)* non lædunt. τὰ ῥήματ' ἀέρα μὲν ἔστιν τύμματα. *A.* Non fiet vnquam, verba ſint vt verbera.

Sic in apologo quodam, puer fur poma in arbore decerpens, dominum horti clamantem irriſit, ſanè verò detectus eſt. In Pſeudolo Plauti Ballio maledictis à Pſeudolo appetitus contemptim reſpondet approbans omnia.

PS. Impudice. Ba. Ita eſt. P. Sceleſte. B. Dicis vera. P. Verbero.
B. Quippini. Pſ. Buſtirape. B. Certè. P. Furcifer. B. Factum optumè.
C. Sociofraude. B. Sunt mea hæc iſta. P. Parricida. B. Perge tu.
P. Sacrilege. B. Fateor. P. Fur. &c. &c. B. Cantores probos!
C. Verberauiſti patrem atque matrem. B. Atque occidi quoque. &c.
Nunquid aliud etiam vultis dicere?

Idem alio loco interrogatus à quodam quid dixerit ſibi Pſeudolus, Bt.
Ni gas theatri, verba quæ in comœdijs Solent lenoni dici, quæ pueri ſciunt.
Malum & ſceleſtum periurum aiebant eſſe me.
Pol haud mentitum eſt. ego haud iratus fui.
Nam quanti refert, te nec recte dicere *(ei)*
Qui nihili faciat, quique inſitias non eat? *Adde vulgarem verſum.*
Si non mordeas, cane quid latrante moueris?

Verbaniùs verùs ac ſapientiùs, quàm adinodum Chriſtianè Epictetus Ethnicus, cuius Græca verba Latinis reddo. Si quis inquit tibi nuntiârit, quendam te conuiciari vel maledicere tibi, ne refuta quæ dicta ſunt, ſed reſponde: Eum cætera vitia tua neſciſſe, alioqui non ſola illa *(quæ alter retulit)* fuiſſe dicturum. *Item.* Cùm quis tibi maledixerit vel maleſecerit, memento id te decere, ilium opinatum eſſe. Neq; verò fieri poteſt, vt ſequatur ille quod tibi videtur, ſed quod ſibi. quod ſi malè iudicat, ille damnum habet, qui decipitur. Quare ad ſingula dicas: ita illi viſum eſſe, & æquo animo feres.

Słowo / prawda rzeczona wo pośmiechowáći / mé obrazi niewinnośći / ábo bezegulnośći.

ἐ. ἐλέγχεται, ἐ χ̃ πάντων, ἀλλα χ̃ τῶν ἐνόχων τοῖς εἰρημένοις ὄντων λέγεσθαι. *Iſocrates.* Qui reprehendunt, non contra omnes, ſed contra eos qui dictis obnoxij ſunt dicuntur. *Vulgò dicitur.* Dicta vniuerſalia neminẽ angunt, niſi quem tãgunt. μὴ ζωμὸς ὡς τοῖς πᾶσι γενικῷ λόγῳ. *A* (conſcius.

Dicta vniuerſè conſciũ attingunt modò. *Vel* Dicta omnibus perſentit vnus

Sic Seneca. Et quia verum ſinguli audire non vultis, publicè audite.

Słuch / abo wiedźć odległych rzeczy / wiełkiy niż ſą bywa.

Odległe rzeczy zdádzą śie ogromne; á podle gdy ſą przytomne.

Beben

Beben zágora ábo wſzyſtkie coś wiełkiego / choć iáſk cębrzyk wiełkość iego.

Permodicis addit rebus diſtantia famam. *Et contrà.*

Detrahit auditæ multùm præſentia famæ.

Sic de S. Paulo Corinthij dicebant: Epiſtolæ quidem (*eius*) graues ſunt & fortes, præſentia autem corporis infirma & ſermo contemptibilis.

Et Claudianus. Minuunt præſentia famam. *Et contrà verò.*

Quò rés remotior, eò fama de illa maior & mendacior.

Ita de Terra promiſſa & gigantibus falſus fuit rumor. Numer. 13.

Adde apologum de Vulpe, quæ ex auditu timuit leonem, viſo autem eo propiùs acceſſit, & poſtmodùm alloqui auſa eſt. Æſopus.

ἀπόντα φόβον μείζω ἢ ὄντως ποιεῖ. *A.* Maiora quàm ſint fama facit abſentia.

πειθὼ δόξασις ἐπάγει μεγάλην μικροῖς. *A.*

Diſtantia addit maximam paruis fidem.

Aſſine, Vſié ták ſrogi lżéwiáko go málnia. Vlowin záwżę ludźié przyczyniáia.

Słucha mié ſłuchaiąc. Mnié z vſt / á iemu mimo vſzy ßuſt.

Diuiſit aures aliò, mentem aliò. *Ex Catullo, eius verſus eſt:*

Nos aliò mentes, aliò diuiſimus aures.

Non ædepol iſtæc tua dicta nunc in aures recipio. *Plaut.*

Audio, haud auſculto. *Verro.* i. *non pareo auditis, negligo audire.*

Audire ſolco non auſcultare ignotos. *Ennius.*

Magis audiendum quàm auſcultandum cenſeo. ſ. *auguribus. Pacuuius.*

ἄκροις ὠσὶν ἐφίζανει. *Philo.* Summis auribus inſidet (*hoc illi*)

ὑπὸ μανδραγόρᾳ καθεύδεις. Sub mandragora dormis (*nec audis peierantes &c.*) *Ioui apud Lucianum dicit Timon. nam Mandragora ſuperiſera herba eſt, ſi bibatur. Vnde Luciani verba aliter legit Henric. Stephan.* ſ. ὑπὸ μανδραγόρᾳ, *vel* ὑπὸ μανδραγόρᾳ, *ex Demoſthene.* i. præ mandragora vel præ nimio mandragoræ potu dormis, *vt* ὑπὸ οἴνου *vel* ὑπὸ μέθης, præ vino præ ebrietate.

Simile illud. Mandragoram bibit. μανδραγόραν πέπωκε.

παρὼν ἀπεδήμει. Præſens abeſt. i. *adeſt corpore, abeſt animo.*

κωφοῖς γὰρ καὶ καθεύδουσι μάτην βάζω. *Æſchyl.* Surdis & dormientib. fruſtrà loquor.

Nemo magis ſurdus eo qui audire non vult. *Paſſeratius.*

ὅσος τ' λέγεντ' ἀεὶ κέχηνας, ὁ νοῦς δὲ σου, παρὼν ἀπεδήμει. *Ariſtoph.*

Os ad loquentem ſemper aperis, mens tua Præſens peregrè eſt.

ἐκωφώθησαν τοῦτο τὰ ὦτα. *Scholiaſt.* Obſurduerunt illi aures. (*Cicero contemnit.*

ἀκοαὶ πλήρεις ἦσαν τὰ ὦτα. *Suid.* Sermonibus crebris aures illi opplebantur. Ἤδη μὲν οὖν ξυνίημι ὧν σὺ ποικίλλεις πάλαι. *Sophocles.*

Quæ tu diu exornas, ego horum capio nil.

Tu longas transis eſſe ridiculas. *Martial.* i. *audiens legi carmen tædio aſſeueris.*

ἀλλοτρίοις ὠσὶν ἀκούει. Alienis auribus audit.

μηδ'

μηδ' ἂν τερετρᾶνῳ ἔτι Μιμνοιχθῆναι αὐτοῖς τὰ ὦτά ἐστι. *Lucian.*

Ne terebro quidem aperire eis aures possis.

Τοσοῦτῳ κηρῷ ἔβυσαν ὦτα, οἷσινας οὐδυσεὺς οὕτω ἑταίρους ἔσωσε, σῴζῃ τ' ὀρνίων ἀκοὰς ἐπῆν. *Idem.* Tantopere cera obturauerunt aures, quantopere Vlysses sociorum, timore cantus Sirenum.

Affine, Vlić domášmy, Mow tỳ ſćienić.

Sluchać nigdy nie wádzi / kto co dobrego rádzi / choć też podły z czeládzi.

τῷ νουθετοῦντί σ' ὀρθῶς εὖ πάνυ σπεύδειν. *A.* Pareto rectè te monenti cûilibet.

ἔστ' μὲν πανάριστος, ὃς αὐτῷ πάντα νοήσῃ,
ἐσθλὸς δ' αὖ κἀκεῖνος ὃς εὖ εἰπόντι πίθηται. *Hesiodus.*

Optimus ille quidem quisquis sapit omnia per se,
Rursus & ille bonus qui credit recta loquenti.
Vtile consilium dominus ne despice serui,
Nullius sensum, si prodest, spreueris vnquam. *Cato.*

κωφὸς ὁ βελτίω ἀμείλετο τοῦ λάτριος ἦνις,
μηδὲ γὰρ εὐχείρεις λαλιαῖς ὑπεροπλότε τις εὐφρων. *Mylius interpres.*
λάμβανε τὴν βελτίω παρὰ οἰκέτου εὐφρονέοντος. *Phocylides.*

Consilium à proprio, si fors sapit, accipe seruo.
Vt si Cœcus iter monstrare velit, tamen aspice— *Horati.*

Phidias sculptor laudatissimus, imagines suas publicè exponebat, retrò latens & auscultans quid quis improbásset, & digressis illis notata corrigebat. Lucian.

— ἄλλων μῦθον ἀκούων πυνθάνομαι, καὶ δή μοι ἀέξεται ἔνδοθι θυμός. *Homer.*

Aliorum sermonem audiens Eruditor, & mihi grandescit intùs animus.
Quod tu non nosti, fortassis nouit asellus. *Hugo Chrysippi dictum affert.*

V. Podczás w podły ſukmánić.

Sluchać trzeba ſtárſzego / choć każé co trudnego.

Æquum atq; iniquum regis imperium feras. *Seneca, i. molle & graue, facile & difficile.*
Aqua ac iniqua seruchori imperia expleas. *Ex Aeschylo qui ait:*
ὁ ζῆλε θεῶν εἷς ὢν ἄναξ καὶ δίκαια καὶ ἄδικα.

Amen parentem, si æquus est; si aliter, feras. *P. Syrus.*

πατήρ ἐστι; σὸν ἐπιμελὲς, παρακλητέον ἁπάντων, ἀνεκτέον λοιδορούντος, παίοντος· ἀλλὰ κακὸς ἐστι. μὴ τοῦτο ἀγαθὸν πάσχειν φύσει ἐνεστῶτος, ἀλλὰ τοῦτο πάσχειν. *Epictetus.* Pater est! curandus eius habenda est, cedendum ei in omnibus, sustinendum conuicietur, cedat. At malus est. Non cũ bono patre tu natura coniunctus es, sed cũ parte. πολὺ δὲ μέγιστον ἀγαθὸν τὸ ἐν πόλει, τὸ ἐν στρατιᾷ, τὸ ἐν οἴκῳ. *Xenophon.* Parere maximum bonum est & in ciuitate & in bello & domi. *Rectè tamen addit Paulus ICtus.* Seruum in facinore, domini dicto audientem non debere esse.

Rei mandata omnes sapientes primùm præuorti decet. *Plaut.*
Indigna digna habenda sunt, quæ herus facit. *Idem.* (*salua conscientia & honestate.*
Stultitia est, eum tristem esse, cuius potestas plùs potest. *Idem.*

Pati nos

Pati nos oportet, quod ille faciat, cuius potestas plùs potest. *Idem.*
Verùm postremò in patris potestate est situm,
Faciendum id nobis quod parentes imperant. *Idem.*
Quod potero faciam; tamen vt pietatem colam.
Nam me parenti potiùs quàm amori obsequi Oportet. *Terent.*
Nam matris ferre iniurias me pietas iubet. *Idem.*
Nam quem ferret, si patrem non ferret suum. *Idem.*
Fer patris imperium, cùm verbis exit in iram. *Cato.*
τέτλαθι πρὸς πατρὸς, ἢ λόγῳ ἦλθεν ἐς ὀργήν. *Mylius.*
πειθαρχία γάρ ἐστι δ' εὐπραξίας. μήτηρ. *Aeschylus.*
Felicitatis mater obsequentia est.
τὸ ἄρχειν ἴδιον δ' κρείσσονος, τὸ δ' ἄρχευθ' ῥᾴδιον, τῷ χείρονος. *Criton.*
Regere proprium est melioris, facile autem regi seu obedire, deterioris.
Principi obtemperandum. ἀλλ' ὃν πόλις στήσῃ, τοῦτ' δεῖ χρὴ κλύειν.
καὶ σμικρὰ καὶ δίκαια καὶ τἀναντία. *Sophocles.*
Sed quem ciuitas constituerit, huic auscultandum est, in paruis & iustis & in horũ contrarijs. *Chrysantam Cyrus collaudauit, quod gladium ad hostem interficiendum eleuatum, audito cantu receptui, reuocárit. Rhodigin.*
ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστι κακόν. *Sophocl.* Inobedientia nullum maius est malũ.
γονεῦσι μὴ ἔριζε κἂν δίκαια λέγῃς. *Pittacus.*
Ne cum parente, & iusta loquens, contendito.
ἀγνώμονι πατρὶ καὶ τραχεῖ ἀνδρὶ νόμῳ συμπεφυκέναι δεῖ. *Socrates apud Stobæum.*
Patri duro sicut austeræ legi parendum est,
Sed ego insciius qui me hero meo postulem moderarier,
Dicto me emit audientem, haud imperatorem sibi. *Syrus Plauti ait.*
Doctori pare, si sunt artes tibi carę. (*al. curæ*) *Auonym. rhythm.*
Lycurgus assuefecerat adolescentes vt cuiuis seni tanquam legislatori obtemperarent, quòd senex quisus esset instar magistratus, tutoris, pædagogi, patris. Plutarch.

Stachăc gotowy: nié potrzebuié przédmowy

μακρὸν τὸ προοίμιον (φαίνεται γε ἐστὶ) τῷ ὑπήκουσι ἀκοῦσαι. *Plato.*
Longum proœmium (*videtur vel est*) audire cupienti, cupido audiendi.
τί μοι μικροῖς πρὸς μεγάλα προοιμιάζῃ; ὅσον γὰρ ἂν ᾖ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁλκὸν δεῖ ἕλκειν. *Plutarch.* Quid mihi de paruis magna facis proœmia? nam quanta res fuerit, tanta sit & oratio qua vteris. *Athenis in iudicio Areopagitarum, præsentibus partibus cum oratoribus suis proclamabat præco, τοῦ μὴ προοιμίων καὶ πομπῶν (sine proœmiis & affectibus) oratores dicerent, teste Pausania, Apuleio, Quintil.*
Rhetores etiam Aristotel Hermagor. Cic. Quintil. l. 4. c. 1. &c. negant proœmium esse necessarium cùm auditor est benevolus, attentus & paratus, vel bonus ac intelligens, vel cum tempus breue est, vel cùm res non indiget vtpote per se honesta grata.

Non seruant, forte & ignorant hoc præceptum aliqui sacri oratores, qui cùm perorare se sciant apud auditores paratos, beneuolos, attentos (vtpote qui sponte ad id veniunt et audiant, & tantùm per Propositionem doceri debeant argumentum & scopum sermonis) tamen quandoq; bonam horæ partem consumunt afferentes quidlibet, in quo nihil est quod exordij munere fungatur, quin sæpe maiorem vehementiam & probationes plures vel meliores habet quàm ipsa concio, modò extra rem propositam sit aliquid (& aliquando est concionis pars) vocatur Exordium. Interim cùm vix rem ipsam ingressi, eam exornare vel probare conantur, hora illos deficit. Horat. audire paratus Dauo suo præmianti, cum stomacho dixit

Non dices hodie, quorsùm hæc tam putida *(ingrata, inepta)* tendant?

Pauca dicenda sunt, nec debet prologus enormior esse, quam fabula. *Spartian.*

Stuchay pilno. Stuchay maſſi ſi ſtuchac. & Stucham pilno.

Perpurgatis auribus operam da mihi. *ex Plaut.* Purgata auris. *Horat.*

ὁ νῶς ὁρᾷ καὶ νῶς ἀκούει. *Aristotel.* Mens videt & mens audit. *quia animo in aliis rebus occupato (quasi absente) sensus sibi obiecta non percipiunt.* *Cicero dicit:*

Animum videre & audire, non verò eas partes quæ sunt quasi fenestræ animæ: quibus tamen mens nihil sentire queat, nisi id agat & adsit. *i. nisi magnopere intenta sit.*

In sacris ethnicorum acclamabatur sacrificantibus. τὸν πρόσχει. *Plutarch.* Hoc age. *& ex Latino* ἐκ ἀγε. *idem Plutarch. & Xenophon, Item Plaut. Terent.*

ἐν τοῖς ὠσὶν οἰκείτω νῶς. *ex Herodoto.* In auribus habitet animus. *i. non aliud cogites, quàm id quod audis.* Arrige aures. *Terent.* ὀρθὰ τὰ ὦτα. *Aristotel.*

Arrectis auribus adsta. *Virg. instar cerui qui acutè audire velẽs aures erigit. Aristot. Plini.* ὀρθὰ ἐστῶν. *Diogenian.* Erectis auribus esto. τὰ ὦτα ἴσωθι. *Philostrat.*

Suspensis auribus ista bibam. *Propert.*

ἕτοιμος εἰμι παρέχειν τὰ ὦτα, χἄνευ κηροῦ παρακύειν. λέγε ὁπόσα ἐθέλοις, ὡς μηδὲν ἀκούσῃ. *Lucian.* Paratus sum præbere aures & absq; cera attendere. dic quæ vis ac si nullus audiret.

Stuđzy go zieđli. Wiſcey pánow ſtuđzy miȝ pó. poieđli.

Plures dominos comedére serui quàm canes. *Varro. Sanè quia canes vnum Actæonem (quod etiam fabulosum est) famuli infinitos deuorant. quod approbat Epigramma Græcum positum sub* Vto czeladź wielka chowa. *Quod verò ad Actæonem attinet, venator is fuit, qui, quod canibus alendis patrimonium consumpsisset, à canibus deuoratus fingitur. Ita Anaximenes, Fulgentius, Ouid. alii aliter. Tales etiam Actæones non paucos nunc reperias. His seruit illud ex Theocrito:* τρέφεις κύνας ὡς σὲ φάγωσι.

Nutris canes vt te deuorent.

Sługá co z rękáſtru czyni. Zły chociá nic nie przéwini.

Sługá nád ktorém ſtać trzebá. Vſi placey godźien ni dźiebá.

Qui manet (i. *expectat*) vt moneatur semper seruus homo officium suum.

Nec voluntate *(sponte)* id facere meminit, seruus is habitu haud probus est.

Plaut. Sticho. (*Habuit Nomen quibusdam videtur, quid si Supinum posterius dicas? i. indignus*

dignus qui habeatur? Sic enim ea vox in Pœnulo eiusdem vsurpatur: Modus in omnibus rebus optimum est habitu.)

εὖ παῖς δ' ἐλεύθερον ὁ δοῦλος μανθάνει, πονηρὸς ἔσαι. *Menander.*

Si cuncta seruiliter & ex præscripto agere seruus didicerit, Nequam est.

Latiùs patet officiorum, quàm iuris regula. *Seneca* 1. *Plura & meliùs facit qui beneuolentia ducitur, quàm qui lege, pactis, conuentis cogitur. Talis Phanisius probus seruus in Mostellaria Plauti actu* 4. *sce.* 1. *Affine,* Z rěicstru robi/ sługy.

Sługá páną rozumie.

ἤδη πάθη τὰ δεσπότου δοῦλος γνώμη. *A.*

Seruus Herile imperium edisce at, vt quod frons velit, oculi sciant:
Quod iubeat citis quadrigis citiùs properet persequi;
Nec moræ molestiæq; imperium herile habeat sibi.
Seruum ratem esse hero æquum censeo,
Vt toleret ne possum abeat, &c. *Seruus loquitur in Aulularia Plauti.*

Apud eundem Artotrogus parasitus Militi hero suo dicenti:

Quid illud quod dico? Ar. Hem scio iam quid vis dicere.
Factum est herele, memini fieri. Mi. Quid id est. A. Quicquid est.
M. Habes tabellas? A. Vis rogare? habeo & stilum.
M. Facetè aduertis animum tuum ad animum meum.
A. Nouisse mores me tuos meditatè decet,
Curamque adhibere, vt præuolet mihi (*animus*) quò tu velis. *al.* quod tu velis mihi præuolet. i. *occurrat.* *Apud Terentium Æschinus seruo præcipit:*
Caue nunc iam oculos à meis oculis quoquam dimoueas tuos
Ne mora sit, si quid opus fuerit, quin, &c. *Plura eiusdem Terentii & Plauti huic loco apta, vide sub* Mądrego mić wielé trzebá wezyć.

Sługa pánu ma oegadzáć. Sługá mćma roſkazować.

Namque coquus domini debet habere gulam. i. *gustum. Martial.*
Qui hero suo seruire vult bene seruus seruitutem,
Næ depol illum multa in pectore suo collocare oportet,
Quæ hero placere censeat præsenti atq; absenti suo. *Seruus bonus Plauti*
Seruus, proinde heri vt sint, ipse item siet, (*dicit.*
Vultum (*suum*) è vultu (*heri*) comparet. *Idem.*

ἀεὶ δ' ἀρέσκειν τοῖς κρατοῦσι, ταῦτα γὰρ δούλοις ἄμεινον. *Euripid.* Semper placere principi seruo optimum. (*nandri seruus.*

εἰσὶ δίκαιοι κἀν μιᾷ ταὐτῷ κρίσει ὁ δεσπότης, ἐμοὶ δ' ἕνεκα δεῖ ζῆν ἐμέ. Meludex mihi omnis æqui iniquiq; est herus, Ad huius vnius ego viuo arbitriũ.

Sług Bogu á państwu mć gmćway, ábo mć drążm.

Dictum plebeium. & quidem prima fronte Christiano homini non vsurpandum videtur, vtpote quod beneuolentiam ac pacem Cacodæmonis captare & suadere videatur. Nolle autem Cacodæmonem offendere, est nolle seruo Deo (cuius ille hostis est) placere. Nam duarum

partium aduersarum verus & sincerus amicus esse nemo potest. Quare contrarium præcipit Deus & Sancti quique scriptores. S. Iacobus. Resistite Diabolo. *S. Petrus.* Cui resistite fortes. *S. Paulus.* Non est nobis colluctatio aduersus carnem. &c. sed aduersus principes tenebrarum &c. *Potest tamen hoc dictum tolerari & defendi in sensu allegorico, in quo frè tantùm vsurpatur. S. de potente vel impio homine non lacessendo, quem sensum habent illa.* Day zlemu pokoy. Vtiéc niéc śie bokru ná niéc dźwiędźić. *Quin & in sensu proprio posset hoc dictum ferri explicatum ex oraculis diuinis, quæ iubent nos vitare & fugere tentationes Diaboli, & occasiones ac pericula peccandi. Sic ferè S. Paulus.* Nolite locum dare Diabolo. *Ecclesiastic. 21.* Quasi à facie colubri fuge peccatum.

Affine est huic sensui. Vtiéc śiukay zwáby. & Day zlemu pokoy.

Smáb zdrowia nieprzyiaciel.

Vitium ventris & gutturis (*gula*) non modò minuit ætatem hominibus, sed etiam aufert. *Cic.* λαμυρὰ ὑγιείας ὑπεκρίτικός ἐστιν φίλος. *A.*

Simulata amica sanitatis est gula.

Bellaria, maximè sunt mellita (.i. *grata*) quæ mellita (.i. *dulcia, melle condita*) nõ sunt. Nam πέμμασι (*bellariis*) cum πέψει (*concoctione*) societas infida. *Varro apud Gelliũ. Idcircò rectè Socrates apud Plutarchum & apud Stobæum*, cauendum censebat à cibis, qui non esurientem ad edendum, & à potibus, qui non sitientem ad bibendum prouocarent. *Et Seneca epist. 95. de antiqui sæculi hominibus*: Defatigatos, excipiebat cibus, qui nisi esurientibus placere non poterat. &c. *Ibidem.* Postquam cœpit (*cibus*) non ad tollendam sed ad irritandam famem quæri, & inuentæ sunt mille condituræ, quibus auiditas excitaretur; quæ desiderantibus alimenta erant, onera sunt plenis. Inde morbi, *quos enumerat. Gorgias orator præstantissimus interrogatus, qua victus ratione ad tantam senectutem peruenisset (nam Cic. teste centum & septẽ annos superauit) respondit.* Nil vnquã se voluptatis gratia comedisse aut fecisse. *Stob. aliter.* V. Sługo żyć. *Lacedæmonij in hoc genere excellebant. teste Plutarc.* V. Vtić wżyśtko zdrowo co śmókuić. Rostoś bolu nábawia.

Smiátemu á mężnemu narychley śie w tẽ dostánć.

Mars ex acie fortissimum quemque piguorari solet. *Cic.* i. *Fortissimus quisq;, primus in prælio occumbere solet. Budæus.*

S. Petrus feruentissimus & confidentissimus Christum negauit.

Se iactans fortem, solet antè occumbere mortem. *Rhytmic.*

In prælio audax primus ac fortis cadit, *id est.*

πρῶτος πεσεῖν οἰος ἐν μάχῃφι θρασύτατος. *A.*

τάχιστα κινδυνεύσ' ἄλκιμος θρασύς. *A.*

Oppositum tamen sensit Lacon quidam qui apud Suidam dixit: μαχέσθων ὡς τεθναξόμενοι, κἀγὼ μαχήσομαι ὡς δοκιμησόμενος, κἀγὼ οἶδ' ὅτι θνήσομαι. Pugnent ceu morituri & non morientur. & ego pugnabo ceu moriturus & scio quia superstes ero.

Vide Smiátość zbytnia.

Smiáto

Smiáto/ gdy (ábo choć) śit máło. Smiáleńu ßgześćie dopomaga.

Audentes fortuna iuuat. *Virgil.* Audentes Deus ipſe iuuat. *Ouid.*
Audentes Forſque Deuſq; iuuat. *Idem.* Deus adfuit auſis. *Valeri. Argonaut.*
Semper in prælio ijs maximum eſt periculum qui maximè timent.
Audacia in prælio pro muro *Saluſt.* Fortes Fortuna adiuuat. *Terent.*
ἀρχὴ γὰρ ὁ τῶς ἔ νικᾶν τὸ θαρρεῖν. *Plutarch.* Principium verè victoriæ audacia vel fiducia eſt. Virtutem integram & audacem eſſe conuenit. *Ammian.*
Audendum atque agendum non conſultandum in tanto malo. *Liui.*
Audeamus quod credi non poteſt nos auſuros. *Idem.*
In rebus dubiis plurimi eſt audacia. *P. Syrus.*
Audendo virtus creſcit, tardando timor. *Idem.*
ἐκ θάρσεος ἀλκὴ γίγνεται. *Q. Calaber.* E confidentia robur naſcitur.
Crocodilus fugientes inſequitur, audaces & contra ſe currentes fugit. *Strabo. Solinus. Plini. Seneca.*

Smiáłość pokrywká złości. Smiáłość choć winna wydźié zá niéwinność.

Nam cùm magna malæ ſupereſt audacia cauſæ,
Creditur à multis fiducia. *Iuuenal.*
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant (*audacia muniunt*) —nihil eſt audacius illis (*quam.*
Deprenſis (*in ſcelere*) iram atq; animos à crimine ſumunt. *Idē de femina nequā. Ex Plutarcho.* Fruſtra Herculi. ſ. *crimen obijcitur, qui quoſuis audacter liberè & impunè iniuria afficiebat.*
ἀναίτιος δοκεῖ εἶναι ὁ θρασύστομος. *A.*
Vir liberè loquens videtur innocens. *Vide* Vśiéwinny śmiélé mowi.

Smiáłość zuyczaia złodźieyá.

τὰ πολλὰ πλεῖν πολλ' ἁμαρτάνειν ποιεῖ. Peccare ſæpe magna facit audacia.
ἔστι τὸ πλεῖν ὦ φίλ' ἀνδρὸς ἔ σοφοῦ. Audere nimiū hàúd ſapientis eſt viri.
εὔτολμος ἐφαι κεῖνος, πλημμελὲς δὲ μή.
Animoſus eſſe eligito, non temerarius. V. Smiáłemu á mężnemu. &c.

Smiały bez przyczyny ká. Smiały na bruźu.

Sámotrzéć ná puſtki wdérzy. Wiłká ßuka / á śład iego wyrzawßy myſka.
Facile prouocantur mala abſentia. *Seneca.*
ἔσω λέοντες ἐν μάχῃ δ' ἀλώπεκες. *Ariſtophanes.*
Domi leones in acie vulpeculæ. In pace leones, in prælio cerui. *Tertull.*
ἐν εἰρήνῃ θρασεῖς, ἐν δὲ πολέμῳ δειλοί. *Syneſi.* In pace audaces, in prælio timidi.
In otio tumultuoſi, in bello ſegnes. *Liui.* Spiritu diſſlat legiones. *Plaut.* ſ. *abſentes.*
ἐνδομύχας al. ἐνδομάχης, *vel potiùs* ἐνδομάχας ἀτ' ἀλεκτόρος. Domi pugnax inſtar galli gallinacei.
Βελφικὸς φασὶ λαγὼς ὢν. *Polidorus.* Briareus videtur eſſe cùm ſit lepus.
ὁπλίτου τὸν ἔρημον σκιαμαχῶν, ἀποκρίνου δ' ἀτειλῆς.

ἀπελαῦς. *Cratinus.* Cum cælo pugna vmbratili dimicans. Minis interficit.
Audaciæ seu fortitudinis imaginariæ seu fictæ & ludicræ exemplum habet Rhodiginus tale. In oppugnatione Carthaginis, adolescens nobilis è Scipionis Africani militibus, conuiuium sodalibus struxit, & in eo placentam Carthaginis instar proposuit, quam se duce socios inuadere & diripere iussit. ob quod ei Scipio equum ademit dicens: Cur sine me vrbem hostilem diripuisti? Militaris disciplina non recipit ludicra. Extra periculũ ferox.
ἀνδρῶν ὀϊστοπεύειν ἐπὶς ἐπαμύνεσθαι πολεμίζει. *Homer.* Scit pugnare vbi ab infesto longè stetit hoste. *Affine sequens.*

Smiaty za plecem. Держечнеу / стёеу за murem.

Alieno auxilio vel præsidio tutus, potens, audax. *Ex Homero qui de Teucro ait:*
στῆ δ' ἀρ' ὑπ' ἀσπίδος σακέι Τελαμωνιάδαο. Stabat sub clypeo Aiacis Telamonidæ (*& iacula mittebat in Troianos*) З бабá за murem бітé.
Ex tuto audere. *Sueton.* Post principia stare vel pugnare. *Apud Terentium Thraso miles gloriosus sed timidus ait seruo:*
Tu hosce instrue, hîc ego ero post principia, inde omnibus signum dabo.
At ille ridens: Illuc est tapere, vt hosce instruxit! ipsus sibi cauit loco,
Idem hoc iam Pyrrhus factitauit.
Hædus apud Æsopum è sublimi loco audacter conuicia iactat in lupum, cui lupus: ὦ ἐτ', ἐ σὺ μὲ λοιδορεῖς, ἀλλ' ἐ τόπος σε. Heus tu, non tu mihi conuiciaris, sed locus. *Epimythion Planudes addit:* τόπος καιρὸς δίδωσι τὸ θράσος καὶ τὴν ἀναιδειαν. Locus & opportunitas præbent audaciam contra potentiores.
Loqueris (*audacter*) equo insidens. (*quo, si vis ingruat, mox fugias*) *Gotfredus.*
Affine, Бáздy пá сеоjсh зmiécioch.

Smiech nieuczesny / nieprzemyślny / głupi.

γέλως μεγαρικός. *Suidas* Risus Megaricus. i. *intempestiuus, qualis est eorum, qui malunt amicum quàm dictum (ridiculum, lepidum) vt ait Quintilian. perdere.*
γελᾶς ἀκαίρως ἐν βροτοῖς δεινὸν κακόν.
Non in loco ridere pergraue est malum.
γέλως ἀσκόπτης ἀνόητον. *Isocrates.* Risus præceps stulta res.
γελᾶ δ' ὁ μωρὸς κοὐ τὸ μὴ γελοῖον ἤ.
Ridet fatuus vt nulla risus causa sit.
Talis risus stultus & nimius fuit Chrysippi, qui, videns asinum ficus vorantem, in risum solutus, mortuus est. Item & Zeuxis pictoris, qui aniculam à se scitè pictam videns, obyit. Alludit ad id Ouidius Poëta apud Festum dicens:
Nam quo modi facturu' risu denique?
Nisi pictor fieri vult, qui risu mortuu' 'st?
ἀγελάστους dicunt, qui temerè, sine ratione & fructu ridet.
Vulgaris versus. Per risum multum, poteris cognoscere stultum.
Vel Qui ridet multùm, fas est hunc dicere stultum.
Et Ecclesiastic. 21. Fatuus in risu exaltat vocem.

Nam

Nam risu inepto reś ineptior nulla est. *Catull.*

ἀνέην γελως. *Homer.* Aiacis risus, qui insaniens, multùm ridebat.

γελως φρενητικός. Risus phrenetici, *prostulto risu. Recentiorum est,* γέλως συγκρύσι *Suidas.* Risus syncrusius. i. *immoderatus. qui hominem ridentem indecorè concutit.* πλατὺ γελᾶν. *Philostrat.* Latè diducto ore ridere. *Vel vt Catull,*

Qui ridet catuli ore Gallicani. i. *turpiter diducto ore.* Risus equinus. *Erasmo.* τῷ γέλῳ ὀπτᾶσθαι. *Homer.* Risu emoriri. *Terent.*

γέλως σαρδάνιος, ὁ ἐπ' ἀδηλῳ ὑγιᾷ. *Pausan.* Risus Sardonius, *qui ob nullam rem sanam. i. sine vlla causa fit. aliter infrà mox.* Sardoam herbam edit. *quae gustata risum vehementem & letalem excitat. Ex Pausania Rhodigin.* Crocum edit. *de eo qui facilè ridet. Carol Bouil. ex medicorũ sententia de croco cor dilatante & exhilarãte.* Comicus risus, *qui vndecunq; temerè & stultè excitatur, ac perstringit aliquem. Rhodigin.* *At* χίος γέλως. *Diogenian.* Chius risus. *de molli & lasciuo.*

Rectè Seneca: Sit risus extra cachinnum. V. Žárt obrážliwý.

Smiech zmyślony / fyderski.

τοῖς χείλεσι γελᾶν. *Homer.* Labijs ridere. *s. tantùm.* γέλως δὲ εἶχεν χειλέων. *Theocrit.* Risus illi hærebat in labris. i. *oculo me hilari aspexit, at intra labra tantùm risit.* ἀλλοφύλοις γνάθοισι γελᾶν. *Homer.* Alienis mandibulis ridere.

ξυαῖς γελᾶν παρείαις. *Eustathi.* Peregrinis malis aut buccis ridere.

γέλως σαρδάνιος, vel σαρδάνιος, σαρδόνιος, σαρδάνιος, σαρδωνιακός. *Ex Ciceron. Lucan. Cic.* Risus Sardonius, *a Sardis insula, in qua nascitur herba* Sardoa *dicta, quae, si quem vorauerit, se ipsum dilaniare & ridentes necare. Dioscorid. Solin. Seruius dicit dictum hoc trahunt a Barbaro Sardorum more, qui ex captiuis pulcherrimum & maximè amicum Saturno mactabant ridentes. Sic Zeandat. At in Commentarijs in Hesiodum habetur Sardonios solitos ridendo necare parentes suos. Idem sed paulò aliter habet Zeandat.* Restrictis labellis ridere. *Apulei. i. sicè.* Canes imitando dentes ostendere, *Plaut. qui risus equinus etiam à Gallis vocatur.* Cauponis risus. *Gotfred. qui ob lucrum sanum ridet damna conuiuantium sentiens, vel simulat se ridere, dum hospites alacriter edunt & bibunt, cùm optet illos quàm parcissimè id facere, vt plura remaneant alijs hospitibus pretio nouo exhibenda.*

Smrtedlá šlechtice. Mało na tem gdzie abo iáko cię pogrzebią.

Nihil interest humine an sublime putrescam. *Theodorus Philosophus apud Ciceronem respondit Lysimacho regi crucem sibi minitanti.*

Vndique ad inferos tantundem viæ est. *Anaxagoras apud Ciceronem.*

Stulti mortis tolatinum, purpurea potiùs quàm spartea recte suspendi, dum pendeas. *Sic Chrysostom. damnat vocem gulosorum dicentium:* τὸ ἡδύ με ἀπαγχονίζει τῶ. *i.* Suaue me suffocet. *At his rectè dixeris:*

ἐν τῷ μέλιτι χολῇ τε βυθίου ἴσον θανεῖν. *A.*

In melle mersum aut felle tantundem est mori. *Parùm referre ait Lucret.*

Ignibus

Ignibus impositum calidis torrescere flammis,
Aut in melle situm suffocari ——— aut pondere terræ Obtritum vrgeri.
Nam Xenophonte teste in melle aliqui sepeliebantur. Meminit & Varro apud Nonium, sed improbat hunc morem. Diogenes Cynicus apud Cic. moriens projici se iussit inhumatum, & amicis timentibus volucres & feras, respondit. Bacillum prope me quo eas abigam ponite. *ridens eorum curam de sepultura.*
Seneca Zenonem secutus mortem inter adiaphora ponit. *Vulgare distichon.*
Quo moriare loco, nil refert: à solo ad astra
Nam spatium credas vndiq; habebis idem. *addo. si careas peccato & dignus sis cœlo. Sic Sapientiæ c. 4* Iustus si morte præoccupatus fuerit, in refrigerio erit.

Smierc co lépſze bierzè. Smierć złégo nié chcć.

Optima quæque rapit mors, pessima quæque relinquit.
Ex Homero, qui de militibus egregiis occisis & malis relictis, ait:
τοὺς μὲν ἀπώλεσ' Ἄρης, τὰ δὲ κλέγχεα πάντα λέλειπται.
Sustulit hos Manors, reliqua at mala probra relicta.
Optima prima ferè manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis. *Ouidi.*
O puer, vt sis vitalis metuo. *Horatio magna pollicenti Trebatius dicit apud eundem. Alludisse videtur ad illud Homeri,*
ἀλλ' ἐχέφρων δύνα μοι τέκος ἔσσεαι, οἷ' ἀγορεύεις. i. Breui moriturus certè fili es, vt loqueris. Nate breui tua victurum te oratio monstrat.
Quicquid ad summum venit, ad exitum propè est. *Seneca.*
Summisq; negatum Stare diu. *Lucanus.* *Quintilianus deplorans obitum filij sui magnæ spei & exspectationis, vtpote omnibus naturæ dotibus ornatissimi, post multa addit:* Vt prorsus hinc possit esse tanti fulminis metus (*i. mortis ob dotes egregias*) quòd obseruatum ferè est. Celeriùs occidere festinatam maturitatem, & esse nescio quam, quæ tantas spes decerpat, inuidiam.
Similia dicuntur de iuuene probo citò mortuo Sapientiæ c. 4. Consummatus in breui, expleuit tempora multa. *De sene verò improbo Isaiæ 65.*
Puer centum annorum moritur, & peccator centum annorum maledictus erit. *Plautus sic:* Quem dij diligunt, adolescens moritur.
Hunc (*herum suum senem odiosum seruus intelligit*) si vllus deus amaret,
Plùs annis decem, plùs iam viginti mortuum esse oportuit.
Qui terræ odium inambulat. &c. *In peste, inquit Thucydides, qui virtutis studiosi sunt, dum sibi non parcentes, suos ægrotantes inuisunt, una cum illis pereunt. Apud Plutarchum.* *V.* Złego nikt nié chcé.

Smierć każda muśi miéć iaką przyczynę.

πᾶς θάνατος θέσφατον πάντοτ' ἔσθεν ἔχειν. A.
Mors aliquam causam semper habere solet.
Vulgaris mos est causas mortis cuiusuis hominis varias pro arbitrio comminisci, & plerumq; falsas.

falsas. quale est illud Germanorum apud Erasmum: Canis illum momordit. *cùm mali vel incommodi certus auctor ignoratur.*

Smierć i naprzod śiego dogoni.

ὁ δ' ἀῦ θάνατ Θ ἐφῆκέ καὶ τὸν φυγόμαχον. *Simonides.*
Mors assequitur etiam fugientem prælium.
Mors & fugacem persequitur virum. *Horati.*

Smierć końcem wszystkiego.

Mors vltima linea rerum est. *Horati. Tralatum à stadiis cursorum, in quibus initium & finis cursus lineis signabatur. Laum.* Omnium rerum mors extremū. *Cic.* θάνατ Θ ἰατρὸς τ κακῶν. *Aeschylus.* Mors medicus malorum.
πέρας γάρ ἐστιν ἅπασιν ἀνθρώποις τ βίε, θανατ Θ. *Demosthen.*
Terminus enim est omnibus hominibus vitæ, mors.
φοβερώτατον ὁ θάνατ Θ, πέρας γὰ, κ ὀδὲν ἐπι τ τελευτῶντι δοκεῖ ὔτε ἀγαθὸν ὔτε κακὸν εἶναι. *Aristotel.* Terribilis maximè mors, finis enim: & nil ampliùs mortuo videtur restare boni vel mali.

Vna tamen spes est quæ me solatur in istis,
Hæc fore morte mea non diuturna mala. *Ouidi.* (terminū.
ὀδεὶς φοβείσθω θάνατον ἀπόλυσιν πόνων. *Plutarch.* Nemo metuat mortem malorū
θνητὸν καθ' ὑπνος φροντιστὴν ἔσχ ὄλιγα.
Curis carebis in sopore mortuus. q. d. *etiam dormientes carent curis, multò magis mortui.* Somnus frater mortis. *Seneca.*
νεκρὸς ὁρῶν νεκροῖσιν ὁμοίους πραγμάτων. *In Onirocriticis.*
Curis carebis mortuum in somnis videns. *Quæ omnia vana sunt, insinuant tamen morte finiri molestias. s. huius vitæ. sed inchoari maiores malis hominibus quas ethnici non credebant.*

Smierć mię bráknie, mię przebiera, mię folguie, wszeby mię pátrzy.

Pallida mors æquo pulsat pede pauperum tabernas Regumq; turres. *Horat.*
Æqua necessitas Sortitur insignes & imos. *Idem.*
Æqua tellus pauperi recluditur Regumque pueris. *Idem.*
Neque vlla Aut paruo aut magno leti fuga. *Idem.*
Mista senum ac iuuenum densantur funera. nullum
Sæua caput Proserpina fugit. *Idem.* Scilicet omnibus
Quicunq; terræ munere vescimur Enauiganda (*vnda Orci*) siue reges
Siue inopes erimus coloni. *Idem.*
Diuésne prisco natus ab Inacho Nil interest, an pauper & infima
De gente sub dio moreris Victima nil miserantis Orci. *Idem.*
——— Μῆνις δέ τε μαίνεται ἄρης. *Homer.* Permistim sæuit Mars.
κάτθαν' ὁμῶς ὅτ' ἀεργὸς ἀνὴρ ὅτε πολλὰ ἐοργώς. *Homerus.*
Mortuus est æquè piger ac vir multa operatus. *Vel.*

Strenuus & segnis fato rapiuntur eodem.

Huc illud Synesij: Non curat Deus, *sub* Bóg nic brákuiċ *positum accerse, sic*: Non curat mors quis Eteobutades quisue seruus.

Pars recti ligni curuique æquè vritur igni. *Anonym. rhythm.*

Affine, Smierć wßyſtkiem poſpolita.

Smierć mć ſtraßna / nic ćieżka dobremu / mężnemu.
Smierć dobrego tągodna.

Mors terribilis est ijs, quorum cum vita omnia extinguuntur, non quorum laus emori non potest. *Cicero.*

Si ego hic peribo. Dum ne ob malefacta peream, parui æstimo.

At erit mihi factum hoc mortuo memorabile. *Plaut.*

Qui per virtutem peritat, non pol interit. *Idem.*

τὸ γὰρ θανεῖν οὐκ αἰσχρὸν, ἀλλ' αἰσχρᾶς θανεῖν. *Menander.*

Non est mori vnquam turpe, turpiter at mori.

εὐσεβέσιν γὰρ αἰεὶ τὸ τέλος γλυκυρώτερον ἔστι *Orpheus*. Pijs finis semper suauior est. *Vel.* Consueuit placidè pius omnis claudere (*vel linquere*) vitam.

Reuertere vnde veneris nihil graue est. *P. Syrus.*

Socrates post haustum venenum moribundus Gallum Æsculapio offerri seu mactari præcepit, gaudens quòd è corpore omnis morbi scaturigine ad sanitatem animus suus exiret, diuinitatis particeps mox futurus. Pierius. *Leonidas dux Laconum, qui ad Thermopylas occiderunt, ita exhortatus est suos milites. apud Ciceronem (vt legit Gulielm Canterus)* Prandete animo forti Lacedæmonij, hodie apud inferos fortasse cœnabimus. *Diodor. Siculus sic habet de eodem.* τούτοις (στρατιώταις) παρήνεσεν, θαλίους δειπνεῖν ὡς ἐν ᾅδου δειπνησομένους. Hos (*milites*) exhortabatur, pranderent alacriter, apud inferos cœnaturi.

Smierć niewdzięczna.

Quid vici prosunt aut horrea ——— si metit Orcus
Grandia cum paruis, non exorabilis auro? *Horati.*

Non si trecenis quotquot eunt dies Amice places illacrymabilem
Plutona tauris. *f. afferes moram morti. quod præcessit. Idem Horat.*

μόνῳ θεῶν γὰρ θάνατος ἀδώρων ἑορά. *Æschylus.*

Vnica deorum (*vel dearum*) non amat mors munera.

ἀλλ' ἂν ἄποινα δοῖς θανατῳ φύγοι, ἀλλ' ἐκ βαρείας
νόσου, ἀλλ' ἐκ κακῶν γήρως ἐξαλλόμενον. *Theognis.* (stantem.

Neq; mortem pretio dato quis effugiet, neq; graues Morbos, neq; senectutem in-

---

Smierć nieuchronna. Smierć wßędy nayduić.

Certa quidem vitæ finis mortalibus adstat.
Nec deuitari letum pote quin obeamus. *Lucret.*

Iratis propitijsque dijs moriendum est. *Senec.*

ἀλλὰ τὸ μοιρίδιον νῆμ' ἄλυτον ἐστὶ
ἐκφυγέειν, ὁπόσοι γῆν ἐπιφερόμεθα. *Phanocles.*

Sed Parcarũ filũ insolubile, non est Effugere (*cuiquã*) quotquot in terra pascimur.
ἐ γὰρ ἔστ' ἀποτροπὴ θανάτοιο. *Apollonius Rhodius.* Nil est quod auertat mortem. nullum remedium effugium mortis.

ἐ γάρ πως θάνατόν γε φυγεῖν ἐπιαρμένον ἐστὶν
ἄνδρ', ὅτ' ἐ προγόνων ἢ γενὸς ἀθανάτων. *Tyrtæus.*

Non est fatale vllum mortem effugere
Virum, nec si maiorum immortalium sit genus vel soboles.

ὅτε γὰρ ἐ κραίνῃς ἔ θανεῖν ἐλθὼν τύχῃ,
ἐδὲ ἂν πρὸς αὐλὰς Ζηνὸς ἐκφύγῃ μολών. *Sophocles.*

Cum namq; mortis hora fixa aduenerit, Vel ad atria fugiens Iouis haud effugeris.
Morsgrauis è templis in caua busta trahit. *Ouidi.*

ἐδὲ γὰρ ἐδὲ βίη ἡρακλῆος φύγε κῆρα. *Homer.*

Neque enim & vis Herculea effugit fatum.
Lumina sis (*suis*) oculis etiam bonus Ancu' reliquit. *Lucreti. ex Ennio. de Anco Romanorum rege optimo.* *Galli dicunt.* Etiam reges moriuntur.

μοῖραν δ' οὔπω φημὶ πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
ὅ τε κακὸν ὅδε τε ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται. *Homer.*

Parcam autem neminem dico effugere posse hominum,
Neque malum, neque bonum, postquam priùs vel iam natus est.
Idem Homerus ait. (*Omitto versus Græcos*) Ne dij quidem à morte liberant.
Ille licet ferro cautus se condat & ære,
Mors tamen inclusum protrahet inde caput. *Propertius.*
Ire tamen restat, Numa quò deuenit & Ancus. *Horat.*
Quò pius Æneas, quò Tullus diues & Ancus. *Idem.*
Frustra cruento Marte carebimus, Frustra per autumnum, nocentes
Corpora quæ metuemus austros. Visendus ater flumine lãguido Cocytus &c.
Linquenda tellus & domus & placens Vxor. *Idem.* Neque vlla est
Aut paruo aut magno leti fuga. *Idem.* Cedes coëmptis saltibus & domo
Villaq; &c. cedes &c. *Idem.* Non mortis laqueis expedies caput. *Idem.*
Nullo fata loco possis excludere, cùm Mors
Venerit, in medio Tiburе Sardinia est. *Mart. i. etiam Romæ ad Tibe rim in loco salubri morieris: Sardinia pestilens est insula.*
Vulgaris versiculus. Contra vim mortis non est medicamen in hortis.
Vel. Contra vim mortis nulla herbula crescit in hortis.
Affine, Smierć wszystkiem pospolita. Kto ma vmrzeć. Podźć ty goły.

Smierć opiego. Vconał w flaſky winá / wć dzbanć piwá. Anginam vinariam passus est. *Festus ait;* Anginam vinariam pati dicitur, qui

vino ſuffocatur. τῇ ἀπάγχῃ ἀπηγχονίσθη. *i.* Oenanchè ſuffocatus eſt. *dictum formatū ait Scaliger ad exemplū illius de argyranche Demoſthenis. V.* Przedárowano go.

Smierć otwiera / co żywy zawiera.

Smierć oczy gebe záwiera / ſtrzynie i bez kluczá otwiera.

Abſumet (*vel dic* Referabit) hæres Cæcuba (*vina optima*) dignior
Seruata (*munita*) centum clauibus (*ſeris*) *Horat.*

θλασθεῖσα πυξὶς ἐκλέει τὰ κέρμαθα. *A.*

Confracta pyxis æra dat quæ clauſerat. *Vt pueri & mendici, more ſatis omnibus noto, faciunt.* V. Lákomy. Skapy. &c. *vbi plura ſimilia.*

Teſtamentum ſpeculum vitæ hominis. ἡ διαθήκη εἰσοπτρον βιώσεως.

ἐπεὶ ἀποθανῃς, αὐθις ἐξ ἀρχῆς ἔσῃ. *ex Menandro.*

Vbi morieris, rurſus id quod prius eris. *Veſpaſianus apud Suetonium, verſum Menandri torſit in Cerylum libertum præduitem, qui vt euaderet ius fiſci imperialis, & ius hæreditatis in bonis eius maneret, cœpit ſe pro ingenuo venditare & Laches appellari optauit. illi ergò Cæſar:* ὦ λάχης λαχης, ἐπὰν ἀποθάνῃς αὐθις ἔσῃ κήρυλος: O Laches Laches. Vbi morieris Cerylus ceu prius eris. i. *libertus.* q. d. *detegetur tuum figmentū, & libertus declaraberis ac bona tua fiſcus rapiet. V.* Teſtáment vmárlego.

Smierć ráno wiélem pożytécżna.

ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν, ἀποθνήσκει νέος: *Menander.*

Quem diligunt dij, iuuenis ille mortem obit. *Plautus ſuprà idem dicit. Sic Sapientiæ c. 4.* Raptus eſt &c. Placita enim erat Deo anima illius.

Terinæo cuidam Elyſio grauiter ob mortem filij mœrenti redditum eſt oraculum: (habet id Plutarc.) talc. ἠέ γε νήπιε κλυτὸ ἠλυθον ἔφεις ἀνοήτως,

εὐθύνας κατὰ μοῖραν θανάτῳ.

ἀν ἦν γὰ ζάειν καλὸν ἐσθλὸ ἐοὶ, ἐσθλὲ τοκεῦσι.

Quos verſus Cic. 1. Tuſcul. ſic vertit. Ignaris homines in vita mentibus errant.

Euthynous (*filius mortuus*) potitur fatorum munere læto. *al. numine lethæo.*

Sic fuit vtilius finiri ipſique tibique. (*vel ipſi atque parenti*)

Sed primum verſum proprius verbis reddo: Certe ſtulte Elyſie inſipientes (*ſunt*) mentes virorum. *In eodem libro affert Cic. aliquot exempla eorum, qui cum à dijs pro benefactis petijſſent, quod ipſis optimum iudicarent, mortem obtinuerunt. Et addit:* Iudicauiſſe deum (*Apollinem*) mortem eſſe hominī optimum.

Ibidem Silenus Midam regem docet: Non naſci longè optimum eſſe; proximum autē, quamprimum mori. *Ibidem Euripides*, nato homine, lugendum; mortuo, gaudendum eſſe cenſet. *Verſus eius vide ſub* Żywot lucki pełen kłopotow.

Vixiſſe (*i. mortuum eſſe*) nimiò ſatius eſt quam viuere. *Plaut.*

ὁ γὰ θανὼν ζῇ καλῶς, ὁ ζῇ κακῶς. *Menander.*

Ne turpiter viuito, qui honeſtè non poteſt.

Noſtri quid ſimile dicunt, Vmáßli zlem być ráczey vmrzy co rydzley.

ζωῆς

ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτερος. *Idem.* Optatior mors improbâ longè vitâ. *De improbis item, vel extremè miseris moribundis vel mortuis nostrates dicunt.* Pan Bog śie nád niem zmitował. *Et* Oby śie go Pan Bog rozmitował!

Smierć ſtráßna.

φοβερώτατον ὁ θάνατος. *Aristotel.* Res maximè omnium terribilis, mors. *Declarat id Ouidi. exemplo vaccæ mactandæ.*

Vtué grauem pauida eſt vbi tolli vacca ſecurim,
Aut ſtringi cultros in ſua colla videt. *Sic & ego. &c.*

L.1.Reg.c.15. Agag *rex Amalecitarum occidendus ait:* Śicciné ſeparat amara mors?
Mortem timere crudelius eſt quàm mori. *P. Syrus.*

Nil eſt ei beatum cui ſemper aliquis terror impendeat. *Cic. de Damocle. Alluſit & Horat.* Diſtrictus enſis cui ſuper impia Ceruice pendet; non Siculæ dapes
Dulcem elaborárunt ſaporem, Non auium citharæque cantus,
Somnum reducent. Bomu śmierć ſtráßna práwić w oczách ſtoi / Vńć vćićby go nić / nić vſpokoi.

Smierć wßyſtkiem poſpolita.

Omnes eodem cogimur, omnium Verſatur vrna, ſeriùs ocyùs
Sors exitura &c. *Horat.* Omnes vna manet nox, *Idem.*
Sed tamen huc omnes, huc primus & vltimus ordo
Eſt mala, ſed cunctis iſta tenenda via eſt. *Properti.*
Longiùs aut propiùs mors ſua quemque manet. *Idem.*

πᾶσιν ἀνθρώποις ὀφείλεται θάνατον ἢ πρότερον ἢ ὕστερον. *Archinus.*

Omnes homines debent mori, ſiue priùs, ſiue poſteriùs.

τοῖς πᾶσιν ἀνθρώποισι κατθανεῖν μένει. *Euripid.*
βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται. *Idem.*

Neceſſe cunctis eſt mori mortalibus. Stat ſua cuique dies. *Virg.*
Tendimus huc omnes, metam properamus ad vnam,
Omnia ſub leges mors vocat atra ſuas. *Ouidi.*
Scilicet omne ſacrum mors importuna profanat,
Omnibus obſcuras inijcit illa manus. *Idem.*

ἐμᾶς ἅπαντες ὁπόλωμεν. *Pindar.* Similiter omnes morimur.

ἀλλὰ κοινὸν γὰρ ἔρχεται κῦμα Ἀίδαο, πέτε οἷς ἀδόκητον καὶ δοκέοντα. *Idem.*

Sed communiter venit fluctus Orci, obruitque inopinantem & opinantem.
Ibimus omnes ibimus. *Statius.*

ὁ θάνατος κοινὸς καὶ τοῖς βελτίοσις καὶ τοῖς χείρισις, ὅτε γὰρ τοὺς πονηροὺς ὑπερορᾷ, ὅτε τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζει. *Lysias.* Mors communis & optimis & peſſimis, neque enim improbos deſpicit, neque probos admiratur vel reueretur.

Pauido fortíque cadendum eſt. *Lucanus.* *Affine,* Smierć nićvchronna.

Smierć wszystko rowna.

Omnibus est eadem leti via: &c. Hac par diuitibus pauper egenus erit. *Cornel. Gallus.* *ἰσοτιμία ἐν ἅιδᾳ καὶ ὁμοίως ἅπαντες. Lucianus.*

Æqualitas est apud inferos, & omnes sibi sunt similes. *Sæpe hoc is auctor expendit & declarat in Dialogis mortuorum lepidè & aculeatè vt solet. Non discernitur illic Thersites à Nireo, nec Irus ab Alcinoo, nec coquus ab Agamemnone. &c Idem.*

A morte semper homines tantundem absumus. *P. Syrus. i. æqualiter. Nam licet alius alio citiùs vel tardiùs moriatur, tamen hoc modicum est, cùm ipsa tota vita sit instar puncti respectu æternitatis. modicum autem distantia, nil distare putantur. aliter interpretatur hunc mimum Scaliger infrà.*

Omnia mors æquat. *Claudian.* Mors sceptra ligonibus æquat. *Recent.*

Smierć zá pásem. Smierć wszędy ná ziemi dybie.

Δεπτὸ λεπτῷ μίτῳ τὸ ζῆν ἤρτηται. Suid. A tenui filo vita pendet. *vt naulgantium.*

Zdrowie ná tyczku. —— Digitis à morte remotus

Quatuor aut septem si sit latissima tæda. *Iuuenalis de nauigantibus.*

Sic 2. Regum 20. Dauid Saulem fugiens dicit: Vivit Dominus quia vno tantùm (*vt ita dicam*) gradu ego morsque diuidimur. *Hoc sensu accipit Scaliger illum mimum P. Syri.* A morte semper homines tantundem absumus. *δεικτικῶς* nempe & digito exhibito pronunciationem adiuuando. *assentirer illi, si legeret Tantùm absumus. Tantundem namq; non δεικτικὸν est, vt Tantùm, sed æqualitatis similitudinem vel comparationem sonat. Vide Caput præcedens.* *Ouid de se inter Scythas degente:*

—— Ego perditus ensem Hæsurum iugulo iam puto iamque meo.

Tempora longa tibi vitæ promittere noli,
Quocunque ingrederis, sequitur mors, corpus vt vmbra. *Cato.*
μὴ μακρὰς σαυτῷ καιρὸς βιοτῆς καθυπόχου,
ὡς σκιὰ σώματι γὰρ μόρος ἕπεται πᾶς ἀφιξῆ Plautides.

Sed in σκιὰ vltimam longã corripuit. Si placet corrigere dic: ζώματι ὡσγε σκιὰμος &c. Mors senibus in ianuis, iuuenibus in insidijs. *S. Bernard.*

Rectè ergo monet Horat. Omnem crede diem tibi diluxisse supremum.

sic legendum (non tibi adluxisse) censent plerique Critici posteriores, quos adfert Andr. Schot. l. 2. Poëticarum obseruat. c. 16. vbi similia multa ex Hoëtu & aliis scriptoribus profert. qualia sunt. Med-erga, Ted erga, Red-hibeo, Red-integratio, Red-eo. Maled' ominatis verbis. O factum maled, ô miselle passer. &c.

Smierći sukáć wszywáć: ná trzeba, sámá przyydźie.

Parce venturis, tibi mors paratur, Sis licet segnis properamus ipsi. *Seneca. Herc. (Furē.*

Hic (*Orcus*) leuare functum pauperem laboribus
Vocatus atque non vocatus audit. *Horat.*

καλούμενός τε καὶ ἀκλητὶ θεὸς παρέσται. Laconum dictum.

Vocatus & inuocatus deus (*mors*) adest. *Hoc de senectute quoq; & pœna malefactorũ vsurpari*

vſurpari ſolet. — In medio Tibure Sardinia eſt. *Martial. i. in loco ſalubri pereundi occaſio facile ſe offert. Tibur ſalubre, Sardinia peſtilens.*

Talia mortis exempla vide ſub Vlič czyń śie chorem.

Smierći vchodźi každy iák może. Żywotá co żywo broni.

καστορία φυσις Caſtorea induſtria vel ingenium. *Ex Plinio, qui ſcribit, Caſtorem periculo vrgente teſticulos ſibi dentibus abſcindere & fugere, ratum ſe ideò peti. De eodem ſit Iuuenalis* Imitatus Caſtora, qui ſe

Eunuchum ipſe facit cupiens euadere damno
Teſticulorum, adeò medicatum intelligit vnguen. *Et Cicero.*

Redimunt ſe ea parte corporis, propter quam maximè expetuntur. *Negant id boni multi auctores, quos attuli Tomo 1. ſub* Bóbr. *Elephas dentes ſuos excuſſos terra obruit, ne ab eis prodatur. Pierius. Orcynus piſcis cetaceus hamo vel telo fixus, ima petlagi petit, & vulnus maius vlcrò facit, ſiccq; telum eijcit. Athenæus. De labrace idem ſcribit Plutarch. Similis eſt Vulpes Æſopi, quæ παγίδι λαφθεῖσα τὴν ἀρᾶν ἀποκοπείσης ἔφυγεν.* Laqueo capta, caudà abſciſsà effugit. *Scolopendra cùm imprudens hamum cum eſca deuorauit, interanea euomit & hamo abiecto reſorbet. Plini. Vulpi piſci id tribuit Plutarch. Fur apud Herodotum in Euterpe, manum laqueo ferreo in theſauro regio expilando captam, ſponte abſcidit, & ibidem reliquit ac fugit.*

Lachares Sophiſta inſignis, captus a Demetrio Athenis, veſtem ſeruilem indutus atramento facie oblita, corbem ſterquilinio tectum portans, porta paruula egreſſus, Daricis in fuga proiectis euaſit. Suidas. Meſon Athenienſis aſtrorum peritus ne cogeretur ire ad bellum quod infelix ſaturum ex aſtris coniectabat, inſanum ſe fingens domum ſuam incendit, & liber euaſit. Rhodigin. Quod inſinuat illa veterum religio circa ignem quem nefas putabant exſtingui, ſed ſinebant ſponte deficere. τὸ πῦρ μὴ ἀποσβεννύειν. i. Ignem ne exſtinguito. *quo ſymbola ἀψοχειρία damnabant, & ſignificabant nefas eſſe cuiquam manus ſibi ſponte afferre, & mortem conſciſcere. quod etiam aſſeruit Plato, & eum ſecutus Cicero. Qua in re turpiſſimè hallucinatus eſt Seneca, licere id ſæpiùs affirmans.* V. Żywot nas miłby. Zdrowie nádobnośtko.

Smierći w ktopotach wzywamy, a gdy przyydźić záwieramy.

ἀπόντα ῥᾴδιον ἐπικαλεῖν ἐστὶν κακά. *A.*

Perfacile prouocantur abſentia mala. *ex Seneca.*

τῇ μοίρᾳ ὁ ξυλοφορῶν (*vel* φορβοφορῶν) ἐψεύσθη φόβῳ. *A.*

Mentitur è timore mortis (*vel morti*) baiulus. *Ex Apologo.*

Lignator faſci lignorum quem geſtabat ſuccumbens, mortem inuocauit: quæ cùm ei ſe obtuliſſet, & quid vellet interrogaſſet; reſpondit: Hunc faſci geſtando impar ſum, tu precor me adiuua, cùm nullus alius præſtò ſit.

Smiertelny o śmiertelnych rzeczach myślić má.

ἐπὶ θνητὸν ἦλθες, θνητὰ καὶ φρόνει. *Antiphanes.*

Mortalis es! mortalia oportet cogita.

θνητὸν ἐπῆλθες, θνητὰ καὶ φρόνει. *Alexander Aphrodiſiæus.*

Mortalia

Mortalia oportet mortalem & non immortalia sapere.

—— Quid æternis minorem Consilijs animum fatigas? *Horat.*

Cùm sis mortalis quæ sunt mortalia cura. *Cato.*

θνητὸς ἐὼν θυμῷ φρονέειν μέμνησο βροτεια. *Mylius.*

Hæc & similia Ethnicorum quorundam sunt. Oppositæ sententiæ est Christianorum vera, quam & diuina oracula & omnes docti & religiosi viri hominibus variè proponunt & inculcant. in his recens Hieremias Drexellius: summa est: τὸν ἀιῶνα *vel* τὰ ἀιωνια μελέτα. *i. Æternitatem vel res æternas meditare, cura. Sed & Ethnici sapientiores & meliores licet æternitatem non ita pernoscerent, tamen sponte naturæ & rationis lumine excitati multas cogitationes & curas de ea suscipiebant, & colloquia ac disputationes habebant: homines à cura & amore caducarum rerum abducebant. Testantur id vt cæteros mittam libri Platonis Epicteti Plutarchi Cic. Senecæ &c. Sed & mortalia cogitare licet vt ea contemnas, vel ne ex eorum copia & vsu superbias & insolescas. Affine,* Człowiekiem śie znay.

Smießék. Żártownik. Szyderz.

Cauillator facetus. *Plaut.* γελωτοποιός. Dicax sum factus, iam sum cauillator probus. *Idem Plaut.* σκωπτικός. Sum petulanti splene cachinno. *Persius. Nam risus intemperantiam, ex magnitudine lienis prouenire, censent quidam apud Plinũ. Vnde illud:* Splen tumidus nocet & risum tamen addit ineptum. *Seren. Sãmonic.*

Vetus etiam dictum est apud Erasmum Casaubonum & alios: Corde sapimus, splene ridemus, felle irascimur, iecore amamus. *Obiter tamen hoc addiderim. Iræ sedem cor esse, & in eo ortam per pectus ceu fumum diffundi: alij per stomachum dicunt. Vide si lubet Cerdam ad illa 1. Æneid.* Talia flammato secum dea corde volutans.

Smutkowi śie nié podday.

μὴ δάκνε τὸν θυμὸν. μὴ κάτεδε τὸν θυμὸν ἄλγεσι. *Ex Homero.*

Ne mordeas animum. Ne exedas animum doloribus.

Simile est illud: Cor ne edito. *sub Vlié frásuy śie.*

Ne dederis in tristitiam cor tuum, sed repelle eam à te. *Ecclesiastic. 38.*

A tristitia enim prouenit mors. *Ibidem.* Sicut tinea vestimento, & vermis ligno: ita tristitia viri nocet cordi. *Prou. SS. c. 25.*

ἀεὶ τὸ λυπεῖν ἐκδίωκε δ' βίε. *Menander.* Semper procul triste omne vita pellito.

ἐκ ἔστι λύπης κρεῖσσον ἀνθρώποις κακόν. *Idem.* Mœrore nulla peior est res hominibus.

λύπαι γὰρ ἀνθρώποισι τικτόσιν νόσους. *Idem.* Tristitia morbos procreat mortalibus.

Sni śto dość frásowliwemu, léż nié mniey wśélomownemu.

Multas curas sequuntur somnia. *Ecclesiastes c. 5.* Vbi multa sunt somnia, plurimæ sunt vanitates & sermones innumeri. *Ibidem. His adde cum Plutarcho Melancholiã.*

πολλοὶ λόγοι μελέται τε, πολλὰ ἐνύπνια. *A.*

Curæ atque verba multa, multa insomnia.

Bene constituto & temperato corpore homines non somniant vt Cleon & Thrasimedes apud Plutarchum. Atlantes populi nulla somnia patiuntur. Plini. & Ammian.

Śniadánie

Sniadánie podle / dobry obiad zépsuié.

λιτὸν ἀκρόδισμα κακύνει ἄριστον πολυτελές. *A.*
Ientaculum vile optimo obstat prandio.
Fames non integra deintegrat conuiuij suauitatem. *Ieiunos conuiuas prisci amabant. Cic. de se.* Integrā famem ad ouum affero. *hoc autem erat initium epularum. ex Horatio. licet & in secunda mensa apponerentur ait Lambin. & Rhodigin. ex Athenæo. Et apud Plutarch.* ἀκρόδισμα ἔρωμα διὰ τὴν ἀκρασίαν καὶ ὄνειδος πάλαι. *i.* Ientaculum est esus ex incontinentia & probrum olim.
Ergo: Vt prandeas sùauiter, Fac integram famem afferas.

Soba mierz drugich. Ná swe ſtáboſć pátrzac zrozumiey drugiem.

νόει τὰ σὸν πλησίον ἐκ σεαυτοῦ. *Ecclesiastici c 31.* Intellige quæ sunt proximi tui ex teipso. Suscipe paulisper partes meas, & eum te esse finge qui ego sum. *Cic.*

Soba nié mierz drugich. Nié wſzyſcy mogą co ty.

Desine vnumquemq; moribus *(aut viribus)* tuis æstimare. *Cic.* Nouit iustus iumentorum suorum animas; viscera autem impiorum crudelia. *Prouer. SS. c. 12.*

Sobié dobry. Sobié gali. Na swe koło wodę ciągnié.

Suis commodis natus. *Cic.* Ad suum quæstum est callidus. *Plaut.*
In sinum *(suum)* omnia confert. *Lampridius.* Hedera *præsertim* candida, *arbores alias amplexa, omnem earum succum attrahit, & in tantam crassitudinem excrescit vt siat arbor. arborem autem cui adhæsit strangulat & arefacit. Plini.*
Et Laberius. Vt hedera serpens arborū vires necat. *Symbolum est hominis aliena commoda ad se pertrahentis, & præsertim tenuioris diuitem emulgentis vel emungentis. Simile est* Cardamum, Caryophylum, Camandagia, *sub* Pánowié z poddánych żyią. κοχλίας βίος. *Plutarch.* Cochleæ vita, *quæ sibi & subinde suo succo viuit.*
ἑαυτῷ σοφός. *Plato.* Sibi sapit. ἑαυτῷ βαλανεύς. *Ex Aristoph.* Sibi ipsi balneū parat.
ἑαυτῷ ψάλλει. *Plato.* Sibi canit. *vt discipulus Antigenidæ tibicinis apud Cic.*
Sibi intùs canit hoc carmen. *Cic. i. suis commodis consulit hac lege lata Rullus. insta-Aspendij citharœdi, de quo suprà.* Sam sobié gędź.
ὥσπερ αἱ τίτθαι σήπουσι. *Ex Aristophan.* Instar nutricis pascit: *quæ partem manſi plerunq; & quandoq; maiorem aut meliorem ipsa glutit.*
Vulpes apud Æsopum cauda in laqueo abscissa, suadet aliis vulpibus, vt caudas suas pondus inutile exemplo suo abscindant, sed alię ei respondent: εἰ δὲ σοὶ μὴ περικεῖται, ἐκ ἂν ἡμῖν αὐτὸ ζωνεκάλουν. Nisi tibi hoc conduceret, nobis non consuleres.
ὑδραργύρου δίκην. Hydrargyri instar, *omnia ad se trahit è Tzetze.* Buxus sibi virorem obtinet. *Vide* Czowiek śiebie dla śiebié tylko rodźi. & Każdy sobie woli.

Sobie pierwey dobrzé vczyń, potem drugiemu.

Sam rad drugiemu dogodźiłby sobié sámemu. Pierwey Sobkowi potem Sobkowi. Dabo egenti, sed vt ipse non egeam. *Seneca.*

Dilige ſic alios vt ſis tibi carus amicus.

Sic bonus eſto bonis, ne te mala damna ſequantur. *Cato.*

ὡς ἑτέρους φίλει, ὡς κεὴ σαυτῷ φίλτατος ἔσῃς,

ὡς καλὸς ἐσθι καλοῖς, κακὰ μή σοι πήμαθ' ἑπουτο. *Planudes.*

Ita te aliorum miſereſcat, ne tui alios miſereat. *Plaut.*

De noſtro lumine alteri accendendum eſt, ſic tamen vt nobis luceat. *Cic.*

Plutarchus de profectu morum ait: Eos qui lecta ad ſuos mores non transferunt, ſed in ſcholam vel in forum proferunt, ſimiles eſſe inſtitoribus, aut aui, quæ pullis ſuis dat eſcam ſe defraudans.

S. Paulus à Corinthiis ſtipem Chriſtianis egentibus neceſſariam petens ait. Non vt alijs ſit remiſſio, vobis autem tribulatio; ſed ex æqualitate, *& quæ ſequuntur plura ibidem.*

Sed reddare tuis tandem manſure Sabinis, (ces, *ſatisfacias.*

Teq; tuas numeres inter amicitias. *Martial.* i. *tibi etiã non tantùm amicis va-*

Qui ſe deteriorem facit, non ſibi tantùm nocet, ſed & omnibus quibus melior factus prodeſſe potuit. Sic qui bene de ſe meretur, hoc ipſo alijs prodeſt, quòd illis profuturum parat. *Seneca.* Opta vicino ſed magis ollæ. V. Kto ſobiè woli.

Hæc licet rectè dicantur, nihilominùs philautiam & Veterem legem imperfectam olent; perfectiora ſunt conſilia Euangelica, quæ propria commoda alterius poſtponere & ſe neglecto alia conſulere docent, conſilio, fauore, prece, opera, facultatibus, corpore, vita denique ipſa in commodum aliorum impenſa, quod poſt Chriſtum præſtitere tam multa in omni gente, ſexu, ætate, ſtatu, fortunis, digniſſima cælo capita.

Affine, Bliżźa kożulá. Káżdy ſobiè woli. Szczodrobliwości miárá mieżć.

Sckół kiedy wiec zépśćić: biedna wroná mu degrzéć.

Canum degeneres caudam ſub aluum reflectunt. *Plin.*

πάλαι πότ' ἦσαν ἄλκιμοι μιλήσιοι. *Ariſtophan.*

Fuêre quondam ſtrenui Mileſij. *Adde:* Nunc verò Myſorum præda ſunt.

Vide Lédá kto nádemna *&c.* Degeneres animos timor arguit. *Virgil.*

ἦ ὀλίγον ὅς παῖδα ἑοικότα γείνατο Τυδεύς. *Homer.*

Quàm minimè ſimilem natum genuit ſibi Tydeus.

At non ille, ſatum quo te mentiris Achilles, Talis — fuit &c. *Virg.*

Sowá choćby pod niébioſá latała, ſokołem nigdy nie będźie. *Ruſſorum di-*

Licet ſuperbus ambules pecunia, (ſtam.

Fortuna non mutat genus. *Horat. de Pompeij liberto duite & ſuperbo.*

Sic Adrianus Imperator, cùm vidiſſet ſeruum ſuum inter duos Senatores ambulantem, miſit qui illi colaphum impingeret dicens: Noli inter eos ambulare, quorum adhuc potes ſeruus eſſe. *Spartian.* Simia eſt ſimia licet aurea geſtet inſignia. V. Promor.

Co rncula furtiuis ornata plumis nunquam rex auium erit. *Ex Apologo Horatij.*

οὐκ ἔσται ἴρηξ, γλαυξ κεὴ ὑψιπέτης σφόδρα. *A.*

Altè licet noctua volato, falco non eris.

Affine, Godność niegodnemu, Szláchćic nowy wlaz.

Sowá

Sowá ná dáchu kwili: komuś vmrzeć pochwili. Sowká woła: podź.

ὁ βύας βύζει, vel ἔβυζε νεκρικόν. Bubo ferale gemit vel cecinit.

Celebris est opinio apud multos scriptores de cantu bubonis, tecto alicuius præsertim illustris viri insidentis: eum nempe certum esse mortis nuntium.

Sic apud Virg. Didoni morituræ visa est hæc auis.

Sola in culminibus ferali carmine bubo
Sæpe queri, & longas in fletum ducere voces. *Seruius ait:*

Sane bubo si alicuius ædes insederit & vocem miserit, mortem significare dicitur.

Tectoq; profanus Incubuit bubo Fæda volucris — venturi præscia luctus.
Ignauus bubo dirũ mortalibus omen. *Ouidi.* Dirũ in vrbibus ostentũ. *Plini.*
Bubo culminibus lauacri regij insidens, occentansq; funebria. Ammian.
Commodi Imp. cubiculo, deprehensus est bubo insidens, & mors eiusdem consecuta. Lampridi. Bubo cùm in vrbe visus fuerit, solitudinem secuturam significat. Isidorus.
Apud Pierium Noctua mortis nuntia. à nocte dicta. affert idem exempla.

Et hæc quidem opinio de cantu bubonis mortis alicuius præsago, antiquissima & apud omnes gentes firmissimè credità, ad nostra vsq; tempora deuoluta est, ac fidem antiquam obtinet: nec facile est eam refellere vel superstitionis vanæ nomine condemnare; cùm tot experientiæ & euentus infausti consecuti, eam comprobare videantur. Sed neq; absurdum est, præsensionem aliquam mortis alicuius, seu potiùs cadaueris mox futuri ex corpore egrotantis, concedere bubori vel noctuæ, præsertim egrotanti vicino. nempe tecto eius insidenti. siquidem aquilæ & vulturi, eadem cadauerum longo etiam loci & temporis interuallo præsensio ab omnibus conceditur. Fateor hîc quoq; vt in aliis, superstitionem posse obrepere, & malos genios, suam operàm facilè malè credulis accommodare solere, vt apud superstitiosos Ethnicos plerunq; accidebat. Addo, nihil etiam obstare, quominùs talia portenta, aliquando à Deo ad similes effectus præuotandos assumantur & dirigantur. id quod in aliis naturæ monstris vt astrorum phænomenorum brutorum & hominum toties contingere solere scimus. Addo nihilominùs, id non esse perpetuum & certum, sed contingens. nec enim necesse est vt quotiescunq; quis moritur, noctua illi occinat, vel quotiescunq; & vbicunq; illa canit, ibi aliquem mori. Hæc mea opinatio est, doctioribus rem desiniendam relinquo in medio. Ego legi non paucos qui hæc ventilárunt, qui refutárit vel damnárit legi neminem.

Spáć długo gospodarzowi. Sromotá i hetmánowi.

Primus cubitu surgat, postremus cubitum eat. *Cato villico præcipit.*
Villicus primus omnium vigilet. Plurimùm enim refert, colonos à primo mane opus aggredi. *Columella.* Somni & vini sit abstinentissimus (*villicus*) quæ vtraque sunt inimicissima diligentiæ. Nam ebrioso cura officij pariter cum memoria subtrahitur: & somniculoso plurima effugiunt. &c. Igitur primus omnium vigilet, familiamque semper ad opera cunctantem festinanter producat, & ipse strenuè præcedat. *Idem Columel.*

ἐγείρεσθαι χρὴ πρότερον ὁ δεσπότας οἰκετῶν καὶ καθεύδειν ὕστερον. *Aristotel.*

Expergiſci oportet primum dominum familiæ & dormire poſtremum.

ἐ χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα. *Homer.*

Non oportet tota nocte dormire virum conſultorem, vel ducem, principem. *Aliter.* Perpetuam noctem dormire haud principe dignum eſt. *Eraſm. qui plura ſimilia ex eodem Homero adfert. Sic & Virg.* Æneam ſæpe vigilantem deſcribit. ἐγρηγορέασι δὲ ἀρχεῖες ἐν πόλεσιν νύκτωρ, φόβερὴ μὲν κακοῖς, πολεμίοις τε ἅμα καὶ πολίταις. *Plato.* Principes qui noctu vigilant in ciuitatibus, formidabiles ſunt malis, hoſtibus pariter & ciuibus. Somno ſuccumbendum non vacandum. *Seneca. Et de ſe ipſo ait.* Breuiſſimo ſomno vtor & quaſi interiungo, ſatis eſt mihi vigilare deſiſſe. aliquando dormiſſe me ſcio, aliquando ſuſpicor. *Rex Perſarum habebat cubicularium ad hoc vt mane ingreſſus ad eum diceret.* Surge ô Rex & curam gere rerum tibi mandatarum. *Plutarch.* *Epaminundas dux Thebanus cùm ciues eius feſtis diebus compotationibus liberiùs indulgebant, ſobrius vigilabat dicens:* Sobrium ſe eſſe & vigilare, vt cæteris liceat liberiùs bibere & dormire. *Plutarch.* *Grues noctu excubias habent lapillum pede tenentes, qui decidens negligentiam & ſomnolentiam vigilis prodat. Dux ipſe erecto collo prouidet omnia. Plini. Solin.* *Delphinus ſemper mouetur, etiam cùm dormit, & quandiu viuit. Ælianus. Plutarch.* *Sol in monumento Ioſue, typus vigilantiæ principum, apud Hebræos. Cauſſinus.*

Affine, Czuyny. Niedoſpáć trzebá/ dla chlebá. Spánie márne kochánie.

Spáć po obiédźié/ trzadko śie powiédźić. Pić trźć.

Non bonus ſomnus eſt de prandio. *Plaut.* *Socrates apud Platonem cenſet,* In meridie non eſſe dormiendum, ne cicadæ nos rideant. ſ. *quæ tunc maximè canunt. vt Virgil. ait:* (*Apule.*

Sole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis. *Sic & Theocrit. Heſiod. Sidonius.* *Damnat item ſomnum pomeridianum Schola Salernitana aliquot morborũ genera procreantem, his verſibus ſed ἀμέτροις.*

Sit breuis aut nullus ſomnus tibi meridianus
Febris, pigrities, capitis dolor, atque catarrhus
Hæc tibi proueniunt ex ſomno meridiano.

Apud veteres tamen æſtiuo præſertim tempore ſomno meridiano ſed breui, nocturni ſomni breuitatem compenſabant homines annoſi vel negotiis grauibus preſſi. *Varro de ſeipſo ſic ſcripſit:* Ego hic vbi nox & dies modicè redit & abit, tamen æſtiuo die, ſi non diffinderem inſtitutio meo ſomno meridiem, viuere non poſſem. *Et Cic. de ſe.* Nunc propter intermiſſionem forenſis operæ & lucubrationes detraxi & meridiationes addidi, quibus vti antea non ſolebam. *Cornelius item Celſus.* Longis diebus, potiùs ante quàm poſt cibũ meridiari ſuadet. *Sanè in hac re conſuetudo plurimùm valet, quam euitare præſtat quàm illi ſubdi & accerſere ſibi iacturam temporis neceſſariam, qua carere poteras, quod maximè iuuenibus inculcandum, quorum nec ætas, nec leuia negotia, nec valetudo, hoc leuamento indigent.*

De Potu pomeridiano (*vt hîc, quia ſimile eſt, expediam*) *idem multi ſentiunt.* *vt Auicenna*

vt Auicenna & Galenus apud Rhodiginum l. 28. c. 29. Seneca item epistola 122 post prandium & cœnam (aliquanto interuallo) bibentes reprehendit.
Adde versiculos vulgares in eandem sententiam.

Vt minùs ægrotes nunquam post prandia potes. *Idem.*

Abstineas potu, pransus. &c. *intellige, nisi notabilis necessitas vrgeat, cui tamen cautè & modicè consulendum. Cauendum autem hîc etiam, ne consuetudo contrahatur.*

Ego hac in re sic ratiocinari soleo. Si post cœnam sumptam noctu à potu abstinere etiamsi necessitas sentiatur non obest; cur obesse debet si post sumptum prandium idem fiat? præsertim cùm propior sit cœna, in qua consulere necessitati sitis licet. Dices. Molestum esse ferre sitim aut cruditatem, quæ noctu non sentitur. Respondeo. hîc de valetudine agi, non de molestia, quæ cedere debet sanitati; sed & ista molestia sæpe noctu sentitur, tamen superatur, & quidem vtiliter. Plutarchus inter signa profectus morum ponit, noctu sitientem potu abstinere. Addo illud quod monet Garner. Noxium admodùm esse, proximè ante somnum, eundo nempe cubitum bibere. quod Medici approbant.

Spádło mu ſię. V. Táńſy teraz. Omylká go nádźieią.

Spánie / ieſt nieróbotnych márne kochánie.

Spánie / vymáżywotá. Spiacy vmárłemu podobny. Sen obraz śmierći,

καθεύδων ὑδεὶς ὑδενὸς ἄξιος, ὑδὲν μᾶλλον ἢ μὴ ζῶντος. *Plato.*

Nullus dormiens vllius pretij est, nihilo magis quàm is qui viuens non est.

Stulte quid est somnus gelidæ nisi mortis imago? *Ouidi.*

ὕπνος τὰ μικρὰ ἢ θανάτου μυήματα. *Mnesimachus.*

Arcana quædam parua sunt mortis sopor. *vel* Imago quædam parua mortis somnus (est.

ὕπνος δὲ θανάτου τις προμελέτημις πέλει. *Menander.*

Est aliqua præmeditatio mortis sopor.

ὕπνῳ — ἥδιστε θανάτῳ ἀγχίστε ἠικώς. *Homer.*

Somnus suauissimus morti maximè similis.

Mortis imago & simulacrum est somnus. Nil morti tam simile quàm somnus. *Cic. Seneca in Herc. Furen. Somnum alloquitur.* Frater duræ languide mortis

Pauidum leti genus humanum Cogis longam discere mortem.

τὸ ἥμισυ ἢ βίου τοὺς εὐδαιμονας τῶν ἄλλων ὑδὲν διαφέρειν. *dixit Aristotel.*

Dimidio vitæ felices ab alijs (*infelicibus*) nil differre. ſ. *somno. Nam vt idem dicit:*

ἀγαθὸς καὶ κακὸς ἥκιστε διαδήλος καθ' ὕπνον.

Bonus & malus minimè dignoscuntur in somno vel dormientes.

ὀλίγον χρόνον ἢ βίος τοῖς ἀνθρώποις δεδομένος, ὕπνος εἰσι τελώνης τὸ ἥμισυ τούτου ἀφαιρεῖ. *Arislon apud Plutarch.* Cùm exiguum tempus vitæ datum sit hominibus, somnus velut publicanus dimidium eius aufert. *Gorgias Leontinus senex moribundus dormitans dixit:* ἤδη με ὁ ὕπνος ἄρχεται παρακαλατίθεσθαι τῷ ἀδελφῷ. *Aelianus.* Iam me somnus incipit commendare suo fratri. ſ. *somno.*

Affine, Vlicdoſpáć. Spáć długo ſromotá.

Spániem głodu pośbyć i zapomnieć. Sen ták nienia lekárſtwo.

ὕπνος δὲ πεῖναν τὴν κακίστατον δαμᾷ. *Menander.*
Somnus malorum peſſimam famem domat. (por.
ὕπνος πέφυκε σώματος σωτηρία. *Idem.* Eſt ſanitas ſalusque corporis ſo-
πεινῶσαν ἀλώπεκα ὕπνος ἐπέρχεται. *Diogenian.*
Eſurienti vulpi ſomnus obrepit. *Contra Ouidi. de ſe.*
Is quoque qui gracili cibus eſt in corpore ſomnus,
Non alit officio corpus (*meum*) inane ſuo. Sed vigilo. &c.

Glires etiam ſomno ali & pingueſcere ſcribit Plini. & apud Mart. Glis de ſe loquitur.
Tota mihi dormitur hyems, & pinguior illo
Tempore ſum, quo me nil niſi ſomnus alit.

Sparzył śię. Poczuł. Dato mu śię znać.

τὸ θερμὸν δ' ὀρθῶς ἐφράξατο. *Zenodot.* Calidam veru partem apprehendit.
πᾶς παλάμην. *ſ.* ἥψατο. Palma (*manus*) ignē ſenſit. *Cùm quis aduertit in ſe quid dictū.*
——— πείρη δὲ μαθὼν ἀποπαύεται ἕρμης. *Oppian.* Experientia doctus abſtinet ab
Attriuit duris in cotibus alas. *ex Virgilio de apibus.* (impetu.
Fragili quærens illidere dentem Illiſit ſolido. *Horat.*
μῦς ἐγεύσατο τῆς πίττης *Theocrit.* Mus picem guſtauit. Senſit. Malo ſapit. *& plura*
his ſimilia vide ſub Po błodzić mądr. Kto śię ná goracem spárzy.

Spia tego: iákby ich porzézał. Nié dowołaß śię niego.

Cannenſem cladem dicas ita ſomno obruti ſunt. *Ex Cic. Celebriores clades apud Plutarch. & Herodotum, ad Thermopylas, ad Marathonem. &c.*
Ferreus ſomnus vrget oculos. *Virg.* Somno vinoque ſepulti. *Idem.*
Lethæo ſomno perfuſi. *Ex eodem.* ἐνδυμίωνος ὕπνον καθεύδειν.
Endymionis ſomnum dormiunt. *ex Ariſt. Cic. aliquot is annis dormijt.*
Epimenidis etiam ſomnus *celebris eſt, apud Lucianum, Laërtium, Plinii. Gellium, qui*
57. annis dormiſſe fingitur. Vnde & prouerbium illud præcedentibus ſimile.
ὥσπερ τὸν Ἐπιμενίδην κοιμᾶσθαι. Vltra Epimenidem dormire. *Suidas ſex tantùm annis*
eum dormiſſe ait. Συβαριτικὸς ὕπνος. Sybariticus ſomnus. *de longo & quieto ſomno dicitur. Nam Sybaritæ Athenæo teſte, præter alias delicias, tam accurati erant circa ſomnum, vt nullum gallum qui eos excitaret, nullum artificem ſtrepitum facientem in ciuitate ſua ferrent, quò quietiùs dormirent.* In militis obærati lecto cubare
videtur vel videntur. *Iocus eſt Auguſti. V.* Kto śpać nié mojé.

Spręg. Wyżeł.

Canes venaticos, & Canes Cybiraticos (vel Cibyraticos) *appellat Cic. emiſſarios Verris, qui ſagaciter odorabantur & inueſtigabant omnia ad cupiditates Verris ſatiandas commoda. ab vrbe Cibyra celebri. Eoſdē* Cybiratas Pantheras *appellat* ἀπὸ δὲ πανθηρῶν *quod omnia venarentur & captarent inſtar Pantherarum, quæ etiam eiuratæ venationem docentur & inſtar canum exercent.* Oculi eius ſunt, *de yſdem emiſſariis V.* Rzká to ieſt.

Spiczak

Spiewa po niéwoli/ choć mu śie niéchcé. Wolałby płákáć.
Z płáczem by o tem wéſélu powiádáć.

ἐπάιτε ᾠδή. Mendici cantus. ſ. *quem inopia & fames extorquet.* *Similis eſt,* Naufragorum cantus. *qui naufragium ſuum pictum in tabula circumferentes, idipſum proclamabant vel canebant, ad opem ferendam obuios flectentes.*

——— Cantas cùm fracta te in trabe pictum Ex humero portes. *Perſius.* q. d. *non ex animo cantas.* *De eodem Iuuenal.* Naufragus aſſem
Dum rogat & picta ſe tempeſtate tuetur.

πεινῆς κ' τεύγονα ψάλλει. *Suidas.* Male canit inſtar turturis. (*i. miſerè viuit*) *Nam vt idem dicit:* ἡ τεύγων ἐπειδὰν πίῃ, τότε μάλιστα ψάλλει. Turtur cùm maximè eſurit tunc maximè canit.

(cantata.

ἀδμήτα μέλη. *Pollux.* Admeti cantus vel nænia, *poſt mortem caræ vxoris ab eo* λιτύερσαν ᾠδὴν ἄιδει. Lityerſam cantionem canit. *quam filius Lityerſæ ob leniendum patris occiſi luctum canebat. ex Polluce.* Φρεγᾶς vel Φρεγὸς ἄῃλων. *Ariſtoph.* Excubitor canens. ſ. *vt ſoletur tædium & ne obdormiſcat.*

Spiewáiąc, śpiąc: gráiąc/ zá dárto ſpráwę. Ják wianki wić.

ἄιδε ὡσπερ ἐις Δῆλον πλέων. *Plato.* Cane tanquam Delum nauigans. *Nam illa nauigatio erat ſecura, amœna & iucunda, ita vt nauigantes hymnos Apollini canerent.*

Cretenſium pueri leges modulatè concinendo facile diſcebant, poſt deorum hymnos denique præſtantium virorum laudes. Rhodigin. Memimit Ariſtot. & Cic. aliquoties.

Cantantes licet vſque, minus via lædet, eamus
Cantantes vt eamus. &c. *Virg.* *Idem ait Theocrit.* *V.* Rozmową gdy idźſt vćiężna τοξεύοντα καὶ ἀκοντίζοντα τυγχάνειν τινός. *Lucian.* Sagittando & iaculando conſequi aliquid. *Affine,* Bez práce ma kołácze. *Lacnoto.*

Spodźiewáy śie śmiele. poki dniá w ćiele.
Poki ieden człowiek żiewa/ wßyſtkiego śie niech ſpodźiewa.

Omnia dum viuit homini ſperanda ſunt. *Seneca.* Ægroto dũ anima eſt, ſpes eſt *Cic.*

Spes bona dat vires, animum quoque ſpes bona firmat,
Viuere ſpe vidi qui moriturus erat. *Ouidi.*

θαρσᾶν χρὴ φίλε Βᾶττε, ταχ' ἄμμιν ἔστετ' ἄμεινον,
ἐλπίδες ἐν ζωοῖσιν, ἀνέλπιστοι δὲ θανόντες. *Theocrit.*
Fidere Batte decet, melius cras forſan habebis,
Sperandum eſt viuis, non eſt ſpes vlla ſepultis.
ἐλπεῖν χρὴ πάντ', ἐπεὶ οὐκ ἔστ' ἄδην ἄελπτον. *Linus.*
Speranda ſunt omnia, ſiquidem nil eſt quod ſperari non poſſit,
ἄελπτον ἄδην, πάντα τ' ἐλπίζειν χρεών. *Euripides.*

——— Res nulla deſperanda, ſperanda omnia (*ſperare vile eſt.*) (randa ſunt.
ἐλπίζε πάντα μέχρι γήρως θνητὸς ὤν. *Menand.* Vſq; ad ſenectam cuncta homini ſpe-

ũſſ'

οἶδ' ἐγὼ φεύγοντας ἄνδρας ἐλπίδας σὺ σχεμένους. *Aeschylus.*

Vidi ego fugientes viros spe pasci.

ἀι ἐλπίδες βόσκουσι φυγάδας. *Euripid.* Spes alunt exules. *Alexander cùm omnia sua distribuisset, Perdiccæ interroganti,* Tibi verò rex quid relinquis? *respondit:* Spes meas. *E Plutarcho. Affine,* Vládżiéiá iéßczé iéſt. Bedźié też kiedy dobrzé.

Spokoyne / dobre / łácno rządźić. W pokoiu łacny rząd.

Tranquillo quilibet gubernator est. *Seneca.* Ecce nos tibi obedientes. R. Facile est imperium in bonis. *Plaut,* νάυαρχος ἐν γαλήνῃ ἅπας ἐστὶν καλός. *A.*

Quiuis gubernator bonus placido in mari.

Nullus erat iustis reddere iura labor. *Ouid. de aureo seculo.*

Spolnić łżey / ſporzey / mocniey / lépiey. Siły złączone mocnieyſze.

Wſpyſko przewodza / gdy ſie wſpyſcy zgodza.

Vulgare dictum est. Virtus vnita fortior *Cerda.* ἡ ῥώμη ἡνωθεῖσα ῥωμαλεωτέρα. *A. Sic Virg.* Haud aliter sociûm virtus coit omnis in vnum. *Et Salust.* Duobus locis haud longè inter se castra faciebant, vbi vi opus erat, cuncti aderant.

Auxilia humilia, firma consensus facit. *P. Syrus.*

Concordia res paruæ crescunt, discordia magnæ dilabuntur. *Salust.*

Mutua defensio firmissima vel tutissima. *ex Homero, qui ait:*

παυρότεροι δὲ πολὺ φθιμένοι, μέμνηλο γὰρ αἰεὶ.
ἀλλήλοις ἄν ὄμιλον ἀλεξέμεναι πόνον αἰπύν.
Pauci verò valdè perierunt, meminerant enim
A se mutuò turmatim depellere laborem grauem.
φίλε κασίγνητε, σθένος ἠδὲ καὶ ἀμφότεροι σὼ
χώμεν. *Homer.*
Amice frater, vires viri (*huius*) ambo reprimamus.
——ἄλκι ὄφελός τι γενώμεθα καὶ δὺ ἑόντε,
συμφερτὴ δρῆξις καὶ τέλεα ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν. *Idem Homer.*
Forte vtilitatis aliquid erit vbi duo erimus,
Vnita virtus est pollens etiam inertium virorum.
πολλῆσι χερσὶ κουφότερόν ἐστι τὸ βάρος. *A.*

Multæ manus onus reddunt leuius. *Vetus dictum tractum à ferentibus vel trahentibus onera. Symbolum huius rei optimum, sunt* Helciarij nauales vel remiges *quos Aristophan ait,* ὁμοροθεῖν. *i.* pariter remum ducere, *& magnam nauem mouere facillimè. Huc facit* Fasciculus sagittarum, *quem Scilurus Scythiarum rex filiis frangendum porrexit, apud Plutarchum. quas colligatas nemo frangere attentauit, dissoluto autem fasciculo singulas facile frangi pater, concordiam docens filios, ostendit.*

Aphyæ, *vel* apuæ, *minuti & imbelles pisciculi, conglobant se multi simul & si se contra magnos pisces tuentur. Oppianus. Suidas.*

ἀλλήλοισι χέρες τε καὶ ἄκρα κ' πόδες ἐσμέν. *Nazianzen.*

Alij alijs inuicem & manus & aures & pedes sumus.

τοῖς ἀσθενέσιν ἰσχυρὸν ἄντιον ὁμοφροσύνη, ταπεινώτατον δὲ καὶ ἀσθενείας κ' τὴν ἰσχὺν ῥᾴστατα

ξοίταις ἀλληλοφθονία. *Dionyſi. Halicarnaſ.* Infirmæ ſunt cõcordia potentes ſunt, potentibus autem abiectionis & imbecillitatis cauſa eſt inuidia mutua.

Φέρων τις μὴ φέρει. *Antiphanes.* Ferens non fert. ſ. *qui fert vnum aliquod onus cum aliis, videtur non ferre, quia magna pars oneris in alios deriuatur. Sic qui ſimul trahunt vt ſuprà dixi. Item qui pro conuiuio ſymbolam conferunt, exigua pecunia lautè & ſuauiter epulantur. Vt Heſiodus dicit:*

ἐκ κοινῆ πλείης τε χάρις, ὀλιγίης δ' ὀλιγίη.

Ex communi (*conuiuio*) plurima gratia, & ſumptus exiguus.

Si furus furum fert ſe defendere poſſunt. *Ennius apud Feſtum. Simile quid præſentibus dictis protuliſſe videtur, ſed locus corruptus & mutilus eſt.*

ὁμόνοια μεγίστη ἀγαθόν. *Xenophon.* Conſenſus maximum bonum.

τὸ παράτιον τὸ ἔντριτον (*al.* τετριπλωμένον, τριπλοῦν. *Symmach.*) ὁ βάλεως ὀυ ῥαγήσεται. *Eccleſiaſtæ 4.* Funiculus triplex difficile (*non cito*) rumpitur.

Elephanti gregatim incedunt, & vno in foſſam à venatoribus factam & leuiter tectam lapſo, reliqui ſarmenta & terram ingerunt, & eum educunt. Plutarch.

Cœcus claudum ferens. V. Dwá ſlepáczy.

κοινὸς μὲν ὁ κίνδυνος, ἡ δὲ ζωτηρία απάντων ἀμέριστος. *Simocatta.*

Commune periculum, ſalus autem omnium indiſcreta.

——— Vnum & commune periculum Vna ſalus ambobus erit, *Sic Virgil.*

Lapis Scyrus. V. Siły rozdwoione.

Aſſine, Wiele ich wiecey mogą. Iżey nedznemu nie ſámemu. Dwá wiecey mogą

Spore. Spory.

πήχεσιν αὐξάνεσθαι. ſ. ἐπὶ σοφίαν, πλοῦτον. &c. *Eunapius.* Cubitis adoleſcere aut prouehi ad ſapientiam, ad opes. &c.

κατὰ πῆχυν ἐπιδιδόναι. *Suidas.* Cubitis creſcere, proficere.

τριπήχεις τεμαχίσια. *Crates.* Tricubitalia fruſta carnis.

πήχεσι λέγειν τὴν γλῶτταν, ὥσπερ τὰς νείλε ἀναβάσεις. *Philoſtrat.* Cubitis metiri linguam (*eloquentiam*) veluti Nili incrementa.

Salix typus incrementi celeris & magni, ob quod à ſaliendo dicta videtur Verrio. Nostri dicunt. Jak konop roſcie.

βασιλικῷ πήχει πάντας ὑπερέσχηκας. *Nicephorus Imperatori dicit:* Regio cubito (*qui maior cæteris eſt*) omnes ſuperaſti.

κοδάλη χοίνιξ. *Suidas.* Chodali chœnix. *de magna menſura.*

Othus & Ephialtes quotmenſibus 9 digitis creſcebant. *Ex Homero Hygen.*

Spráwá / rząd / iák w Oſtéku. Obiésiwſy dopiero po órtél.

Ciuitas, rus. *Epicharmo.* ἀγρὸς ἡ πόλις.

Hunc trahunt plerique illud Senecæ: Vos P. C. mera mapalia feciſtis. i. *Perturbatè & diſſolutè non iuxta diſciplinam curiæ egiſtis. quod enim feciſtis, rus merum eſt, & mapalibus. i. rudibus paſtorum vel ruſticorum tugurio ſimile vel dignum eſt. Sic ferè interpretantur Turneb. Scalig. Rhenan.*

Minùs crimine quàm absolutione peccatum est. *Seneca de corruptis iudicibus, qui plùs peccant malè iudicantes, quàm reus quem iudicant.* *Persæ si quid consultant sobrij, decernunt ebrij: & si quid statuunt ebrij, confirmant sobrij. Herodot.* *Huc accerse posita sub Dicto.* Βράκα ζᾶ ἐσκαλᾶ obiczić. *quibus simile est illud* ὑράντα παίσας (*non* παίσμας *vt Erasmus scribit*) ἠπήτης ἐτύφθη. Textore lapso sartor vel sutor vapulauit. *Paulus Leopard. è Græcis. Erasmus vertit: Ob textoris erratum Hypates vapulauit. vitiosè legens* ἠπήτης. *aspero spiritu pro leni.* λημία δίκη. *Suidas.* Lemnium iudicium κάκιστον *idem. i. pessimum interpretatur.* V. Wymowká ſtáwa. & Okrutny.

Spráwa odbiczána tácno wygrác.

ἐρήμην *vel* ἐτερομόλιον δίκην νικᾶν *vel* ἕλειν, ῥᾴδιον. Desertam vel absente qui contradicat causam vincere obtinere, facile. τοσαύτας πόλεις ἐρήμην τοῦ ζῆν & ἀλῶναι. *Lucian.* Tot ciuitates desertas abs te capi, s. *minimè glorioſum.* Σκιαμαχεῖν πρὸς ἀπόντας ἄπονον. *Ex Luciano.* Vmbraticam pugnam aduersus absentes exercere nullus labor est. ῥᾷστόν ἐστι μόνον θέοντα κρατεῖν. *Lucian.* Facillimum est solum currentem (*in stadio*) vincere.

Sprawiedliwie ſie obchodz.

μὴ ζυγὸν διαιρεδαίνειν. *Athenæus.* Stateram ne transgrediaris. i. ne quid præter ius & æquum facias. Statera dolosa abominatio coram Domino: pondus verò æquum, voluntas ipsius. *Prou. SS. c. 11.* Pondus & pondus, mensura & mensura (*i. diuersa pondera, alterum ad emendum, alterum ad vendendum*) abominabile est apud Deum. *Ibidem c. 20.*

μὴ πλέξεις ἀδίκως, ἀλλ' ἐξ ὁσίων βιώσεις. *Phocylides.*
Ne drefcas iniuſtè, ſed ex iuſtè partis viuito.

ἐν δὲ δικαιοσύνῃ ξυλλήβδην πᾶσ' ἀρετ' ἐστίν. *Aristotel.*
Iuſtitia in ſe virtutem complectitur omnem.

μὴ κινεῖν γραμμήν. *Ex Theocrito.* Ne moueas lineam aut metam. *vt in stadiis curſorum seruatur.* Clauum rectum tene. *vt nauarhus. Ex Ennio.*

νάυια δικαίῳ πηδαλίῳ κρατεῖν. *Pindar.* Moue aut guberna iusto clauo exercitum. *translatum item à nautica.* ἐξ ἴσης δίδου πᾶσιν. Ex æquo da omnibus. Biantis Prienenſis inſtar iudica. *quia is iustus erat, sed & multi alij. V. infrà mox.*

δίκαζε τὼι πριηνέως κρῆσσον δίκαιον. *Laërtius.*
Melius Prienenſi Biante iudica.

τὰ ἅλα παρατίθεσ. Salem apponito. i. *æquitatem omni negotio adhibe, quæres conseruat instar salis puras. Erasmus.*

τὴν ὀρθὴν βαδίζειν ὁδόν. *Aristides.* Rectam ingreditor viam.

Agesilaus iussus à patre iniustam ferre sententiam respondit: A te pater doctus sum legibus parere, itaque & nunc obtemperabo tibi, nil in leges peccando. *Plutarch.*

Themistocles Simonidi iniustum quid postulanti respondit: Neque tu pòéta bonus esſes, ſi contra carminis legem caneres; neque ego bonus magiſtratus, ſi non iuxta leges iudicarem

Iudicatem. *Idem.* *Traianus tradens gladium Prefecto Pretorio dixit:* Hoc gladio pro me vtaris, donec iusta facio; sin iniustè egero, contra me. *Dio.*

Sinistra manu cibum non sumendum. i. *iustè viuendum. & Pythagor.* μὴ ἐσθίειν τοῖσι νεμεῖν, ἰσότης ἐν πᾶσιν ἀρίστη. *Phocylides.*

Partem cuique suam tribue, æqualitas in omnibus optima.

Spráwiédliwy.

τάθμης ἀκριβέστερος: Amussi exactior. *Sic Theognides.*

τόρνῳ, τάθμῃ, καὶ γνώμονι εὐθύτερος: Torno, amussi & gnomone rectior.

κανόνος ὀρθότερος: *Nicarchus.* Regulâ rectior.

δίκης δικαιότερος: *Suidas.* Iustitiâ iustior.

τὴν ὀρθὴν βαδίζει. *Aristides.* Rectam ingreditur viam.

τῆς τρυτάνης καὶ ὁ στάθμης δικαιότερος: *Suidas.* Trutinâ iustior. *Simile est illud Gallorum apud Garnerum:* In statera aurum & ferrum sunt eiusdem ponderis. *seu. Statera suo officio fungens, non attendit pretium auri & ferri, sed pondus. Sic iustitia & iustus, non respicit personas, sed æquitatem & suo momento rem quamlibet æstimat. Sic Cic.* Vnamquamque rem momento suo æstimandam & ponderandam *ait. Item.* Petunt aliquid publicani, caue quicquam momenti habeat gratia.

Βόκχυρις, Βακχύρεως κρίσις. *Plutarch. Suidas.* Bocchyris. *seu* Bacchyreos iudicium. *rex fuit Ægypti iustissimus, qui causas diligentissimè examinabat. Refert Plutarch. in Demetrio quomodo is causam meretricis & adolescentis lepidè deciderit.*

ἀνὴρ δίκαιός ἐστιν, ἐχ ὁ μὴ ἀδικῶν,
ἀλλ' ὅστις ἀδικεῖν δυνάμενος ἐ βέλεται. *Menander.*
Vir iustus est, non qui abstinet ab iniuria,
Sed qui nocere quamlibet queat abstinet.

Βελτίστην καὶ ἐν αἰγύπτῳ τυχεῖν ἂν μᾶλλον ἢ κρῖναι κακῶς. *Suidas.* Vel in Ægypto optârit esse potiùs, quàm perperam iudicare. i. *quiduis potiùs mallet pati; Ægyptius autem latrocinio erat tunc infesta & infamis. Alioqui* Ægyptius iudex *pro incorrupto & equissimo. Nam in Ægypto iudices futuri, iuramento adigebantur se, ne si Rex quidem iubeat, iniustè quicquam iudicaturos. Alexand. Neapol. & Rhodigin.*

ὁ μηδὲν ἐν ἀδικῶν, μηδὲν δίκαια νόμιμα. *Antiphanes.*

Iniuste agens nil, lege non vlla indiget. *Simile est illud S. Pauli.* Lex iusto non est posita. *1. Timoth. 1. Huc illa* Iustior Aristide vel Alter Aristides. *de quo Val. Max.* Iustior Minoe, Rhadamantho, Aeaco: *ex Platone Virg. Item.* Iustior Zaleuco. *Ex Valer. Max.* Phocione, *ex Plutarcho. &c.*

Sprośnie wielki. Plugáwiéc.

τὸ ἱερὸν πῦρ φυσῆσαι αὐτοῦ ἐκ ἔξεστι. *Timæus historicus de Democrare.* Sacrum ignem sufflare illi nefas. *i. ob spurcitiem.*

Terrimum oris & corporis eius odorem ne bestiæ quidem ferre possent. *Cic.*

Fescennina locutio, licentia, versus, mores. *Catull. Liui. Plin. pro impudicis, lasciuis.*

μύση καὶ βαρύς. *Suidas.* Abominandus scarabæus.

ὑὰδης βίος, ἢ ἄνθρωπος. *Eudemus.* Suilla vita vel homo. *qui turpibus voluptatibus deditus est.* Ægyptij *etiam impurum & luxuriosum significare volentes*, porcum pingebant. *Horus.* *Et S. Petr.* Sus lota in volutabro luti. *quia fues magis luto quam pura aqua delectantur, ait Clemens Alexandrin.*

Voluptuosos item & luxuriosos *Horat. vocat* Epicuri de grege porcos. *qualis & ipse fuit.* *Item Leuit. 11.* Sus immundus est & in cibis vetitus.

ῥυπονόδυλος. *Pollux.* Sordidis vnguibus & digitis. Scordalus. *Seneca.*

Illius domino non lutum est lutulentius. *Plaut. de lenone.*

Noctis tenebris talia committimus. *Ex Platone.* Sprosna rzecz.

Athenis ab Acropoli, in qua erat simulacrum Palladis æneum à Pericle positum, arcebantur canes, ne quid indecorum & loco illo indignum ab illis committeretur. Rhodigin.

ὁ κύων ἀκρόπολιν οὐκ εἰσίτω. Canis Acropolin non intret.

Sprzeczánie wielkie / prawdy vstępuie.

Nimium altercando veritas amittitur. *P. Syrus.*

Φιλονεικία δ' ἀληθέος ἀποτυγχάνει. *A.*

Srogi / strášny ná weyrzenie / w postępkách.

ταυρηδὸν βλέπει. *Plato. Aristophan.* Taurinum tuetur. βόειον ἐμβλέπει. *Synesius.* Bubulum aspicit. — λοξαῖς δὲ κόραις ταυρώδεα λεύσσων. *Nicander* Obliquis pupillis (*oculis*) taurinum tuens. Torua tuentem. *Virgil.*

τραγωδικὸν καὶ μανικὸν βλέπει. *Aristophan.* Tragicum & furiale quiddã oculis spirat.

Τιτανώδες βλέπων. *Lucian.* Titanicum aspiciens. *vel.* Titanico aspectu homo.

κυκλώπειον βλέμμα. *Suidas.* Cyclopicus aspectus. ἄρη βλέπων. Martem tuens. *apud Aristophan.* μισῶν λόγες ἄνθρωπος, ἀδεπώποτε ἐντιβόλου εἰπὼν ἀδέν, ἀλλ' ἄρη βλέπων. Sermonis osor homo, nihil & vnquã loquẽs Contra, sed ore præferens Martem truci. *Simile est illud eiusdem.*

πυρίχην βλέπων *vel* βλέπει. Pyrrichen tuens vel tuetur. *i. vultum trucem & ferocem præfert instar eorum qui* Pyrrhichen *saltabant armati ad bellum se exercentes.*

ναυφεακτον βλέπει, *Suidas.* Nauticum tuetur. i. *oculis instar foraminum nauium in quibus rémi sunt. seu oculis valde diductis.*

ἀτρέως ὄμμα ἔχει. Atrei oculi. *cuius crudelitas nota ex Seneca Thyeste.*

κενταύρειος βλέπειν. *Aristophan.* Centauricè seu immaniter tueri.

λήμνιον βλέπειν. *Eustath.* Lemnium obtueri. *à crudelitate gentis illius insulæ.*

δρακόντειος νόμος. *Xenarchus.* Draconiana lex. *à Dracone legislatore. qui leges Athenienſibus statuit, quarum quia plerasq; capitale supplicium earum violatori minabantur, non atramento, sed sanguine scriptæ dicebantur. Gellius.* *Simile est illud:*

Ζαλευκὸς νόμος. Zaleuci lex. *Valer. Max.* Tenedius homo. *V.* Sad surowy.

Cœlum terrifat armis. *Virg.* Patruus, *Cic.* Fuit in hac causa quidam patruus

truus, cénſor, magiſter. *Et Horat.* Patruæ metuentem verbera linguæ. i. *increpationes duras.* Ne ſis mihi patruus *Idē Horat.* Tutor. *Perſius.* Ne ſis mihi tutor. Vt ipſa fronte & aſpectu ſuo horrido, Seplaſiam (*Capuæ erat platea vnguentariorum*) ſublaturus videretur. *Cic. de Piſone. ipſo truci vultu caſtigante lenocinia.*

Tanta erat grauitas in oculo, tanta frontis contractio, vt illo ſupercilio, tanquam Rhadamanthus ille niti videretur. *Idem de eodem* (*al.* Vt illo ſupercilio Reſpub. tanquam cælum Atlante niti videretur.)

κιλίκιος τράγος. *Suidæ.* Cilicius hircus. *de homine hiſpido & improbo ac fero.* Areopagita *quoq; vſurpatur pro triſti, iuſto, & ſeuero. Refert Helladius quendam iudicem ex Areopagitis, ob paſſerem, qui accipitrem fugiens in eius ſinum deciderat, necatum, iudicio Senatus damnatum & Ordine mòtum eſſe.*

τῆς γοργείας κεφαλῆς ἀπόγονος. *Ariſtidis.* Gorgonei capitis poſteritas. *Nam Gorgones aſpectæ homines obſtupefaciebant.* (*nus.*

Æacidinis minis animiſque expletus incedit. *Plaut. i. Achillea iracundia & faſta pleta*ῖς ἀπειλαῖς ὑποπλέωνη. *Cratinus.* Minis interficit. *Simile eſt illud Plauti licet adulatoriè à paraſito Militi glorioſo dictum:* Cuius tu legiones difflauiſti ſpiritu.

ἀργείως *vel* ἀργείως ὁρᾷς. *Suidas.* Argiuos *vel* Argiuè aſpicis. *de toruè & fixis oculis intuente.*

Sroká przyleciátá béda gośćié.

Σειρὴν μὲν φίλου ἀγγέλου, ξένον δὲ μέλισσα. *Suidas.*

Hoſpitem apis, Siren venturum ſignat amicum. *Dicitur de eo, qui ſua ſpei blandiens, ex leuiſſimo argumento diuinat futurum quod optat. Huc aliqui trahunt illud Ariſtophanis.* ἡ χελιδὼν τὸ θέρος λαλεῖ. *i.* Hirundo æſtatem loquitur, nuntiat, *cum ex aliquo in lucro non vano de futuro euentu ominamur, inquit Iunius. Simile eſt noſtrum de pica: hæc enim garrula cùm ſit, facile ſtrepit vbiq;, præſertim verò viſo homine. Hinc fabula & obſeruatio vana, vt & de ape. &c.*

Sroká zé krzá / á dwié w kierz.

Inuenies *vel* Inuenium alium. *ex Virg.* V. Vźié trudno o to.

Srom kotá.

Pauo amiſſi cauda pudibundus quærit latebras. *Plini. Idem facit Cerous amiſſis cornibus, latet pudore vel timore cùm inermis ſit, donec renaſcantur. Pieri. ex Plinio. Vulpem Æſopi amiſſa cauſa pudet inter caudatas verſari, quare ſuadet cæteris vt caudis abſcindant.* *Vide* Oko wſtydu rozſadnik. & Wſtyd mie.

Sromotá długo gdźié mieſkáć / á gośćiem śie zwáć.

Sromotá w iédney záwſze ßkolé być / ábo iédnego śie vczyć.

ἃ δεῖ τὸν ξένον, ξένον αἰεὶ εἶναι. *Ariſtot.* Non oportet hoſpitem, ſemper eſſe hoſpitē, *Sic Cic. Labieno.* Adeóne hoſpes huius vrbis, adeóne ignarus es diſciplinæ conſuetudiniſque noſtræ, vt peregrinari in aliena ciuitate, non in tua magiſtratum gerere

videare? *Idem Attico.* Est enim aliquid aduenientem non esse peregrinum atq; hospitem (*multò magis verò habitantem alicubi.*)

ἀισχρὸν μαθεῖν μὲν ἀιεὶ, ἄπορε δ', ἰδμέναι. *A.*

Discere perennè turpe, nunquam addiscere. *Quod S. Paulus exprobrat quibusdam Timotheo iterum scribens.*

Sromotnié.

Sutorio atramento absolutus. *Cic. i. corruptis iudicibus infami decreto absolutus.* Pśiem śrzedem wyśćdł śad iego. τῇ κηπάιᾳ ἀπεχωρήσαλο. *Galenus.* Poślico discessit. i. *ianua quæ ad hortum à tergo domus spectat, nam in fronte publicum respicit.*

Srzodku śie trzymay.

Inter vtrumque vola. *Dædalus præcipit Icaro apud Ouidium.*

Medio tutissimus ibis. Inter vtrumque tene. *Phœbus Phaëthonti apud eundem.*

Neque altum semper vrgendo, neque nimiùm premendo littus iniquum. *Horat.*

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas. (*Ium.*

Tutus eris, medio maxima turba mari est. *Propert. i. procul à littore periculo.*

Tutissima per medium via, quia vtriusque extremum, vitium est. *Quintilian.*

τὰν μέσαν σίωκε. *Athenæus.* Mediam sequere. *s. viam.*

Media agina ferri. *Tertullianus ait:* Inter bonum & malum suo arbitrio agitatus, in neutram tamen partem pronus & præceps. mediæ, quod aiunt, aginæ æquilibrato impetu ferebatur. *Tralatum à libra.* Nos mediam viam eligentes. *Iustiniã.*

μηδὲν ἄγαν σπεύδειν, πάντων μέσ' ἄριστα. — *Theognis.*

Nil nimium properes, media omnium optima.

μηδὲν ἄγαν γ' ἄχαλλε διεξιοῦμένων πολιητῶν
κύρνε, μέσην δ' ἔρχευ τὴν ὁδὸν ὥσπερ ἐγώ. *Idem.*

Ne nimium turberis turbatis ciuibus
Cyrne, mediam verò ingreditor viam velut ego.

μηδὲν εἰκῇ, μηδὲν ὑπερῤῥᾳδῶς *Hippocrat.* Nil temerè, nil negligenter agendum.

ὡς δ' μὲν καπνὸν καὶ κύματ' ἐκ τοῦ ἔργε νᾶα. *Homer.*

A fumo nauim simul atq; a fluctibus arce. à fumo, i. *à littore in quo foci fumantes sunt.*

μὴ σύντονον διώκε, μήτ' ἀνειμένην ἴαπ ἔσαν, ἀλλὰ τὰν μέσαν νέων. *Athenæus.*

Nec contentum & acutum melos seu tonum (*qualis Phrygius*) persequere, nec remissum (*qualis Ionicus mollis & Lydius lugubris*) sed mediam viam tene. (*& tonus tibi placeat temperatus qualis Dorius*) *Multa Rhodigin. de hac re habet l. 9. & alibi.*

Antoninus Pius in Vrbe semper mansit, vt in medio prouinciarum situ vndiq; nuntios citiùs acciperet, alij dicunt ne prouincias grauaret: Pierius.

Affine, Co wczáo. Miárá wćbyśtkiem.

Stan obiecay iak nalepśy. Żá czásem bedźieć znośnieyśy abo śmaczniey śy. ἔλε βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν γὰρ αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσ. *Pythagoras.*

Elige

Elige vitam optimam. hanc enim (*licet primò iniucundam*) consuetudo iucundam reddet. *Affine,* Vlatog vtácnia trudnośći.

Stara głowá / rozum młody. Stáry á głupi. Wystárzał śię z rozumu.

Nullum argumentum habet quo probet se diu vixisse, præter ætatem. *Seneca.*
Auctoritatem habemus senum, vitia puerorum vel infantium. *Idem.*
Quid turpius quàm senex (*nunc primùm, rectè*) viuere incipiens? *Idem.*
Quibus post iuuentam canosq; puerilitas est. &c. qui à pueris magnitudine tantùm formaque corporum differunt. *Idem l. in Sapientem. vbi senes pueris fusiùs comparat. Sic apud Isaiam c. 65.* Improbus homo *vocatur* Puer centum annorum. *Contrà verò proborum nullus erit puer in cœlo vel infans, nec senex qui non impleuerit dies suos.*

Non ætate verùm ingenio adipiscitur sapientia. *Plaut.*
Infantes famus & senes videmur. *Martial. licet ille alio sensu dixerit, nempe Ego nondum prouecta ætate videor senex ob morbos frequentes.*
δὶς παῖδες οἱ γέροντες. *Plato. Varro.* Bis pueri senes.
τὸ γῆρας ὑμῶν ἐσορῶ νῷν ἐκ ἔχον. *Euripides.*
Vestram senectam video mentis indigam.
ἐν παισὶ μὲν γέρων, ἐν δὲ γέρουσι παῖς. *Philostrat. de Hermogene.*
Inter pueros senex, at inter senes puer. *Nam is iuuenis, fuit Sophista celebris, vir factus vsq; ad summam senectutem instar pueri fuit.*
αἱ πολιαὶ σὺν νῷ γεραρώτεραι, αἱ δ' ἄτερ νοῦ,
μᾶλλον τ' πολλῶν εἰσὶν ὀνειδος ἐτῶν. *Philo.*
Canities veneranda cui est mens, mente carens at—,
Multorum annorum est opprobrium illa magis.
αἱ τρίχες ἦν σιγᾶς, εἰσὶ φρένες, ἢν δὲ λαλήσῃς,
οὐκ αἱ τ' ἠβης, ὦ φρένες, ἀλλὰ τρίχες. *Idem in Senem stultum.*
Crines (*tui cani*) si taceas, sunt præcordia (*prudentia*) si verò loquaris (*stultè*)
Vt iuuentutis non præcordia (*non mentes*) sed capilli simplices sunt.
Profectò deliramus interdum senes. *Plaut.* Stárzy podczás ſędá co báią.

Stara to prosta. abo powieść.

Vetus querela. *Virgil.* Et veterem in limo ranæ cecinêre querelam.
Vetus adagium est. *Plaut.* Tritum sermone prouerbium, *Cic.*
Vetera vaticinamini. *Plaut.* παλαιὸς ἀνὴρ. *Euripid.* Vetus cantilena.
πρὶν Θέογνιν γεγονέναι. *Plutarch.* Priùs quàm nasceretur Theognis. i. *pridem hoc dictum est.* *Affine sequens.*

Stare dźiećie wspominaią.

παλαιότερα διφθέρας λαλεῖς. Antiquiora diphthera loqueris. *Diphthera erat pellis capræ (quæ Iouem lactauit.) in qua ille omnia quæ in orbe fiunt scribere fingebatur. Proinde quæ nec in memoria hominum nec in scriptis veterum exstant, ex diphthera petita dicuntur.* i. *fabulosa.* τὰ πρὸ τῆς διφθέρας ἐξαίρεις. *Lucian.* Quæ ante Euclidem

clidem fuêre exquiris. *Simile illud*: Ante Theognidem acta profer. *suprà.*

Ἕρτα χρονικά ἐστιν. *Athenæus.* Hæc Saturnia sunt. i. *prisca, obsoleta.*

Ἀπὸ ναυναχυ, *al.* καυνάχυ, ἀνάχυ *Stephanus.* A Nannaco. ſ. petita. *qui ante Deucalionẽ regnasse ferebatur in Phrygia & diluuiũ prædixisse. al.* Cannacus *vel* Cannacas. A sæculo Aboriginum repetita. *Aborigines Italiæ populi antiquissimi, quasi sine origine. de his Festus, Liuius. Item.* Ab Euandri matre gesta vel audita narras. *Ex Gellio.*

καικίδαι καὶ βουφόνια. *Suidas.* Cecidis & Buphoniorum, *de re obsoleta.*

Cecidis antiquus fuit Pœta. & Buphonia festa Athenienſium ob vetustatem neglecta.

Affine præcedens.

Stáre pomiátáiq.

Stáry koń do gnoiu/ dhoć przed tem służył w boiu.

Sexagenarius de ponte deijcitor. *Varro.* i. *Tanquam emeritus, liberetur à ferendo suffragio, quod per pontem intedentes ferebant, qui sensus senibus fauens & honorificus est. ex Macrobio. Alter Ouid. ait:* Pars putat, vt iuuenes ferrent suffragia soli,

Pontibus infirmos præcipitasse senes. *quo sensu dictum illud accepisse videtur Cic. pro Sexto Roscio.* Senes sexagenarij more maiorum de ponte in Tiberim deijciebantur.

Vtrumq; sensum expendit & præterea alium addit Festus Verbo Sexagenarios.

Plato ad magistratum νομοφυλάκων (præfectorum legibus seruandis) minorem annis 50 nemini admittit, nec maiorem annis 70 in eo manere sinit.

ἵππος γήρᾳ. *Plutarch.* Equi senecta. ſ. *contempta quia inutilis.*

Stent fortis equus spatio qui forte supremo
Vicit Olympia nunc senio confectu' quieſcit. *Horat.*

Nam equi fortes & generosi confecti senio in pistrinum aut molam trudebantur, vel vehendo fimo & similibus rebus vilibus addicebantur.

Equis vetulis teneros anteponere solemus. *Cic.*

Cedit enim rerum nouitate extrusa vetustas. *Lucretii.*
Sic voluenda dies commutat tempora rerum.
Quod fuit in pretio, fit nullo deniq; honore.
Porrò aliud succedit, & è contemptibus exit. *Idem.*

ναῦς παλαιὰ πόντον οὐκ πλεῖ. *Diogenian,* Nauis vetus non nauigabit per mare. Żuż nic po niem.

γέρων βοῦς ἀπενθητος δημοσ. *Suid* Bos senex nõ lugetur à domesticis. Stáreg niezal.

——— Vetulus bos Qui domini cultris tenue & miserabile collum
Præbet ab ingrato iam fastiditus aratro. *Iuuenal.*

μέν᾽ ὦ γεραιέ᾽ ἀτρέμα ζῶν ἐν δεσμοῖς. Maneto placidè in lectulo miser tuo? Senidictum. *apud Plutarch.*

γέρων ὡς ἵππος τὸν καταδρᾶσιν τάφον ἕξεις.

Anus velut equus cauernosum sepulchrum habebis. i. *inhonorum, in præcipiti fossa.*

φιλόγυνος καινὸς, ὥσπερ τὰ καινὰ τῶν ὑποδημάτων ἐν ὑμῖν ἡ ἀτιμελείᾳ ἐστὶν, σπάνιον δὲ παληὸν πολλάκις, καὶ τοῦ μὲν πηλὸν ἀναπλαθῆ, τοῦ δὲ κλίνη ἀβλίτας ἐρρύψεται.

ἐρρίψεται. *Lucianus.* Amicus nouus, velut calcei noui, in pretio quodam & cura sunt, vbi verò crebro fuerint calcati, & luto deformati, sub lecticam miserè abijciuntur. Γεγηρακότ' ἵππον ἀλλὰ τὸ πλέθρον χρήσιμον. *Idem.* Senio confecti equi ne pellis quidem vtilis est.

τριβωνες ἐκλιπόντες οἰκέται κόρας. *Euripides.*
Filis solutis lacera pereunt pallia. Stáry płaszcz pomiátáią.
Contemnunt spinam cum cecidére rosæ. *Ouid.*

ἀδὲν ἔτι ἐὼν ἐτῶν γήρως, *Aristides de Nestore.* Nil amplius est præ senio.

Senes Aristophanes appellat θαλλοφόρους, ceu ad munia publica & alia grauia negotia ineptos, sed tantùm ad ramos oleaginos virides in pompa gestandos vtiles. vt faciebant in Panathenæis senes Athenienses emeriti teste Xenophonte. Hinc senex apud Alexidem ait:

ἤδη γὰρ ὁ βίος ἐμὸς ἑσπέρην ἄγει. Iam namq; vita vesperã ducit mea.
Vita sunt nobis quæcunque prioribus annis
Vidimus, & sordet quicquid spectauimus antè. *Calpurnius.*

Affine, Czás mu też iuż. *& sequens.*

Stáré pomiátaią / gdy młodzi nastáią.

πολῖται ἥλιον τὸν ἀνατέλλοντα προσκυνοῦσι, μὴ δὲ τὸν δύνοντα.
Plerique solem orientem adorant, minimè verò occidentem. *Ex Plutarcho. apud quem Pompeius hoc dicto tangebat Cinnam senescentem ipse florens & crescens. Dictum tractum à more Persarum solem orientem adorantium. quod sicut Pompeius ad fortunam Cinnæ & suam transtulit: ita ad ætatem trahi potest.*

ἀεὶ δὲ καινὰ τὰ παλαιὰ, καινὰ γὰρ ἄμεινα κρείσσω, νέος δ' ὁ Ζεὺς βασιλεύει. *Athenæus.* Non cano vetera, noua enim meliora, iuuenis Iupiter regnat.
Successore nouo pellitur omnis amor. *f. vetus. Garner.* *Huc transfer Lucretij versus duos proximo dicto positos suprà.* Quod fuit in pretio. &c.

Stárego laská abo podporá / zeby.

Γέροντος ἄμυλοι οἱ γναθοι βακτηρίαι. Edentulæ sunt scipio malæ seni. *Vel*
ἀνδρὸς γέροντος δ' αἱ γνάθοι βακτηρία. Viro seni maxillæ baculus. *Vel*
Maxillæ ad instar scipionis sunt seni. Senes dentibus niti & ingredi *dixit Erasm. quòd victu meliore egeant, licet pauciore, sed crebriùs sumpto. Vide* Stáry iść dźiećie.

Starego odmienić, odugyć, przeformowáć trudno.

Senex psittacus ferulã negligit. *qua caput eius percutitur cùm docetur loqui. Plini. Apule.*
τὸ ῥαβδίον ἀμελεῖ ὁ ψιττακὸς γέρων. *A.* Non curat ictum psittacus ferulæ senex.
μάτην γέροντα ψιττακὸν μανθάνειν λαλεῖν. *A.* Frustra docebis psittacum loqui senem.
γέροντος δ' ἐκ νέου φλαῦρον ἐς νέον πέσοι. *Aristophan.* Corrigere vanum est à puero lapsum senem. Res est sera canes vetulos assuescere loris. *Erasm.*
Senis linguam mutare difficile. *Hieronym.*
γεροντόφυον μεταφυτεύειν. *Suidas.* Annosam arborẽ transplantare. *f. frustrà tentes.*

Seneca tamen affirmat se à quodam perito patrefamilias audisse: Quamuis vetus arbustum posse transferri. Et sic ferè Euripides.

γέρων γέροντα παιδαγωγήσω σ' ἐγώ. Ego te docebo quamlibet senex senem. *Sic* Connus, *qui Socratem fidibus canere docuit,* γεροντοδιδάσκαλος *per iocum à pueris vocatus est. i. senum magister.*

Frangas potiùs quàm corrigas quæ in prauum induruerunt. *Quintilian.*

ξύλον ἀγκύλον ἢ σκαμβὸν ὀρθὸν ποτ' ὀρθόν. *Galenus.* Lignum curuum aut tortũ nunquã erit rectũ. Quæ præbet lætas arbor spaciantibus vmbras,
Quo posita est primùm tempore, virga fuit.
Tunc poterat manibus summa tellure reuelli;
Nunc stat in immensum viribus aucta suis. *Ouid.*

Lupus senio non emendatur. *Garner. è Gallicis.*

τὴν τρίχα μὲν ἀλλάττει καὶ ὁ γνώμην λύκος. *A.* Pilum lupus mutare non mentem solet (*vel potest*). i. Senectus improbis affert canitiem, non aufert nequitiẽ: Sed quid sperem? ætate porrò minùs peccaturum putem. *Terent. de sene nequam.*

νεκρὸν ἰατρεύειν καὶ γέροντα νουθετεῖν, ταὐτὸν εἶναι, dixit Diogenes. Mortuo mederi & senem admonere vel instituere, idem esse.

μή με δίδασκε, ὅτι τηλίκος ἐμὶ μαθεῖν. *Theognis.*

Me haud doceas, tantus discere non valeo. *Dicit maturus homo.*

Affine, Vtalog trudno odmienić. Czego śie nowa skorupká nápiiè.

Stárego trudno oſzukáć.

Seni verba dare difficile est. *Ex Terentij Andria, vbi Dauus de hero suo sene ait:* Huius minas timeo, cui verba dare difficile est. i. *decipere.*

γέρων ἀλώπηξ οὐκ ἀλίσκεται πάγῃ. Annosa vulpes haud potest laqueo capi.

Stáremu dobrzé czynić dáremna vtrátá.

μή ποτ' εὖ ἔρδειν τ' γέροντα. Ne vnquam bene mereris de sene. *Apud Aristotelem dictum Ethnicorum, non omnium, sed eorum qui amicitias & officia vtilitate metiuntur; & tantùm ijs bene faciunt, à quibus compensationem sperant. Similis est illa sententia suprà:* Dobrzé czyni któ wiedz komu. *& alia infrà.* Zebraká żywić żkodá.

Melius alij quamuis Ethnici (vt Christianos interim & Deum ipsum idem præcipientem taceam) censent senes honorandos, consulendos, audiendos, alendos, iuuandos. Sic Iuuenal. Satyra 13. Ouid. 5. Fastorum. Cic in Catone & alias sepe. Seneca item sapiùs & præsertim l. 4. de Beneficiis. Sed suffecerit Prytaneum Athenienſium, in quo ciues pauperes benè meriti, publico sumptu honestè & lautè habebantur. vt Cic. Liui. & alij testantur. Adde si lubet huius rei rationem; quia senes pueris similes sunt, qui sibi prouidere nequeunt: deinde de multis, vel certè de aliquibus, interdum de omnibus benè meriti: deniq; quia etiam tunc vtiles esse possunt; consilio, si docti vel experti multa; exemplo, si honesti & probi; colloquio, si affabiles & diserti; vel saltem quod frequentius est garruli, ideoq; iucundi.

Stáremu folguy / mlodem háruy.

Sicut

Sicut fortis equus, ſpatio qui forte ſupremo
Vicit Olympia, nunc ſenio confectu' quieſcit. *Ennius.*
Solue ſeneſcentem maturè ſanus equum, ne
Peccet ad extremum ridendus & ilia ducat (*ægrè valens reſpirare*) *Horat.*
ἵππῳ γηράσκοντι τὰ μείονα κύκλ' (*i. κέγχελα*) ὄπιθαλλε. *Zenodot.* Equo ſeneſcenti minorem rotulam admoue. *Rotula erat publica* (τριστάτιον *Heſychio*, *& forte idem* κέγχελον, *niſi calcar potiùs eſſe velis*) *quæ igni candefacta malis equorum inurebatur.* (*quod tamen equis iuuenibus magis quadrat.*)

Accedent anni & tractari molliùs ætas Imbecilla volet. *Horat.*
νέων δὲ πάντες οἱ μεγάλοι καὶ πολλοὶ πόνοι. *Plato.* Iuuenibus cõueniunt omnes magni & multi labores. —— ποιεῖν τι δεῖ εἰς γόνυ χλωρόν. *Theocritus.* Aliquid agere opus eſt eos quibus genu eſt viride.

Munere aſſiduo valentem exerce iuuentam. *Catullus.*
Alexander bucephalo iam annoſiore parciùs & tantùm in prælio vtebatur. Plutarch.

Bos ſenex operarius non mactandus. *Ex Varrone qui ait:*
Bos ſocius hominum in ruſtico opere & Cereris miniſter. ab hoc antiqui manus ita abſtineri voluerunt, vt capite ſanxerint, ſi quis occidiſſet.

Stáremu nié wiéle trzébá.

αὐταρκὴς ὁ πρεσβὺς ἔχων ἅλα καὶ δύο κέγχνα. *Suidas. ex Epigramm.*
Sufficiunt ſeni cum ſale duo grana hordei.

Stáremu plaſáć śie nié chcé, nié przyſłoi. Stáry śie nié odmłodźi.

Gratias ago ſenectuti, quæ debebam nolle, non poſſum. *Seneca.*
O præclarum munus ætatis! ſiquidem id aufert nobis, quod eſt vitioſiſſimum in adoleſcentia, nempe voluptates. *Cic.* Magnam gratiam habendam ſenectuti, quæ efficeret, vt non liberet, quod non oporteret. *Idem.* Non modo vituperatio nulla, ſed etiam ſumma laus ſenectutis eſt, quòd ea voluptates nullas magnoperè deſideret, careat epulis inſtructiſque menſis, & frequentibus poculis, careat vinolentia cruditate & inſomnia. *Idem.*

Sic prorſus L. 2. Regum c. 19. Berzelai vir priuatus, benè de Dauide exulante meritus, inuitatus ab eodem ad conuictum regalem, reſpondit: Octogenarius ſum hodie. nunquid vigent ſenſus mei ad diſcernendum ſuaue aut amarum? aut poteſt delectare ſeruum tuum cibus & potus? aut audire vltrà poſſum vocem cantorum atque cantatricum? &c. ἀλλ' ἢ τὸ γῆρας τῳ κύπριν χαίρειν ἐᾷ,
ἢ τ' ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἀχθεται. *Euripides.*
Sed & ſenecta valere Cypridem iubet Et ipſa rurſum inimica ſenibus eſt Venus.
Senes amatores *apud Plautum ſæpiùs irridentur, luduntur, exagitantur, increpantur.*
ἀπρεπές ἐστ' ἀνδρὸς τ' ἀνδρα γέροντα χορδεύειν. *A.*
Res nimis indecor eſt ſenicam ductare choreas.
Feſtus ex Verrio & aliis priſcis ſcriptoribus, profert dictum ceu paradoxum, illud:

Salua res est; saltat senex. *Cùm enim quodam tempore Romæ ludi, quos nefas erat interrumpi, agerentur; nuntiato repentino hostium aduentu, omnes ludorum spectaculo omisso vrbe effusi sunt, solus C Pompinius libertinus mimus senex ad tibicinis cantum saltabat, donec hoste pulso omnes redirent; qui videntes senem saltantem præter opinionem suam & ætatem illius, gratulati sibi sunt seruatam religionem ludorum, quos inopinatus senex continuauit. Sed hic saltus non deliciis sed religionem olebat, ideoq; admirabundi lætabantur.*

Stáremu żywot namilßy.

Ζ ζῆν γὰρ ἥδεως ὡς ὁ γηραίκων ἐρῶ. *Crates.*

Nemo diutiùs viuere atque senex cupit.

Hinc est in eisdem passim auaritia, vel certè parsimonia, vt Terent. dixit. & Cic. senes ait. quò minùs viæ restat, eò plùs viatici quærere: *absurdè id.*

Rectè P. Syrus. Male viuunt qui se semper victuros putant.

Sed hîc verum est illud: Kto czego mało ma / oßczędza.

Stárość obraz ábo owoc młodości. Znáć piwo wino po occie. Pozná tácno w stárości: iáki kto był w młodości.

ἐκ καλάμης δῆλον ἐστιν ὁ τεθερισμένον στάχυς. *Eustathi. ex Homero.* E culmo cognoscitur demessa spica. *Et Aristot.* Senectam καλάμην vocat.

ἐκ λειψάνων δεῖ νεανικὴν ῥώμην ἔχειν. *Aristophanes.*

Iuuenile robur ex reliquijs conijce.

Sic ex aceto de vino iudicatur, è fragmentis de opere nobili &c.

τὸν οἶνον ἐκ τοῦ ὄξους γινώσκομεν. *A.* Vinũ ex aceto quale fuerit discimus.

Captæ anniculæ pera, *ex Eustathio qui ait.*

αἰγὸς ἔτι πεῖνον ἐρυθρᾶς πήρη ἀρίστη.

Anniculæ capræ rufæ pera optima habetur.

Dictum ait Erasm. quadrare in eum adolescentem qui modestius & bonæ spei, annis morosior euasit. Mihi videtur potius sonare commendationem iuuenilis ætatis, qua etiam in senectute redundet. i. iuuentutis amabilis senectus non molesta conuersantibus.

τῶν καλῶν ἡ ὀπώρη καλή. *Plutarch.* Pulchrorum & autumnus pulcher.

Ita Phrynes forma in iuuentute admirabilis, etiam in senectute spectabilis fuit: quam tamen ipsa fecem suæ pulchritudinis, cùm iam anus esset, vocabat. Ex Plutarcho.

Contrà verò. Intemperans adolescentia effœtum corpus tradit senecluti. *Cic.* Quæ peccauimus iuuenes, ea luimus senes. Damnum tunc factum, nunc apparuit. *Seneca.* Przypłácić w stárości respustrzey młodości. *Affine,* Jáki kto z młodu

Stárość jáwná choroba. Stárość ciężk choroba i przytrości.

Stárość nie sámá przychodźi: kupe z soba chorob wodźi.

Ipsa senectus morbus est. *Terenti.* τὸ γῆρας αὐτὸ νόσημα ἐστιν. *Apollodor.* τὸ γῆρας νόσος φυσική. *Aristotel.* Senectus morbus naturalis est.

Senectus morbus insanabilis est. *Seneca.* νόσος ἀθεράπευτος. Valetudo senilis. *pro morbis obnoxia, licet aliquando senes tẽperantes sint saniores. Rhodigin. ex Galeno.*

Χαλεπὸν

χαλεπὸν τὸ γῆρας ἐστὶν ἀνθρώποις βάρος. *Menander.*
Pergraue senectus est onus mortalibus.
φόβος τὸ γῆρας, ἀ γὰρ ἔρχεται μόνον. *Idem.*
Metue senectam, non enim sola aduenit. *sed cum tot molestiis.*
μακρὸς γὰρ ἀιὼν συμφορὰς πολλὰς ἔχει. Longæua multas calamitates vita habet.
τὸ γῆρας ὥσπερ βωμός ἐστι τῶν κακῶν,
πάντ' ἐς ἰδὼν ἐς ὅτι καταπροθύσεται. *Antiphanes.*
Quædam malorum ara est senectus omnium,
Adeò videre est cuncta ad hanc concurrere.
πρὸς γὰρ τὸ γῆρας ὥσπερ ἐρχατήριον ἅπαντ' ἀνθρώπινα πρόσφορα κακά *Idem*
Namq; ad senectã prorsus vt ad ergastulum Mala vniuersa confluunt mortalium.
ζρόδρ' ἐστὶν ἡμῶν ὁ βίος ὄντως πρόσφορος,
ὅταν ᾖ τὸ λοιπὸν μικρὸν, ὄξος γίνεται. *Idem.*
Est vita vino nostra quam simillima, Vbi paululum restat, in acetum vertitur.
Senectus plerisq; senibus sic odiosa est, vt onus Ætna grauius se dicãt sustinere. *Cic.*
Morte magis metuenda senectus. *Iuuenal.*
Multa senem circumueniunt incommoda (*quæ enumerat*) *Horat.*
——— Tarda senectus. Debilitat vires animi, mutatque vigorem. *Virgil.*
Febre caret sola, circumsilit agmine facto
Morborum genus omne s. *senem. Iuuenal.*
Apud Plautum in Mercatore vetula quidpiam graue ferens queritur & vrgenti se. Quin is ocyus.
Rt. Nequeo mecastor, tantùm hoc oneris est quod fero.
D. Quid oneris? Rt. Annos octoginta & quatuor.
Et eodem accedit seruitus, sudor, sitis, Simul hæc quæ porto deprimunt,
Apud eundem senex sic loquitur, in Menachmis. Confitus sum.
Senectute, onustum gero corpus, vires
Reliquêre. Vt ætas (*senectus*) mala merx est ergo!
Nam res plurimas pessumas cùm aduenit adfert,
Quas si autumem (.i. *commemorem*) omnes, nimis longus sermo sit.
Et hæc omnia ad vituperium senectutis dicta sunt. Contraria nihilominùs ad laudem eiusdẽ leges apud multos, præsertim apud Plutarchũ, Cicer. Senec. Petrarchã: hũ adde Euripidem. qui ait: ὦ τέκνον, ἐχ ἅπαντα τῷ γήρᾳ κακά
πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ σώφρων ἐν γεραιλέαν ἔχει τὸ δρᾶν πολὺ τέων σοφώτερον.
O nate, non omnia senecturem mala Comitantur, est senis experientia
Monitrare plus sinere quam iuuenis, potest. *Idem alàs fabrum dicit.*
Rectè Themistocles 107 annos natus moribundus, dolebat tam sibi esse moriendum cùm sapere didicisset

---

Sta cóc: prágnienty, gdy przysnął człowiek.
γῆρας ἐπὰν μὲ ἀπῇ πᾶς εὐχέται, ἢ δὲ ποτ' ἔλθῃ,

μέμφεται ἔστι δ' ἀεὶ χρεῖσσον ὀφειλόμενον. *Menecrates.*

Omnibus est optata senectus, ast vbi venit,
Accusatur, & est grata futura magis.

γῆρας εὔξαντο, εἶτα εἰς αὐτὸ ἀφικόμενοι στενάζουσιν. *Democritus.* Senectutē optabant, deinde ad ipsam deuenientes ingemiscunt.

Hæc speciosè non verè dicuntur. Non enim senectus, sed longa vita ab omnibus expetitur, nil interim de senectute cogitantibus, immò eam exosis.

ὠνείδισας μοι γῆρας ὡς κακὸν μέγα,
ὃ πάντες ἐπιθυμοῦμεν, ἀνδ' ἔλθη ποτὲ,
ἀνιώμεθ', ὅτως ἐσμὲν ἀχάριστοι φύσει. *Crates.*

Mihi senectā ceu graue exprobras malū, Quā cupimus omnes; ast vbi illa venerit,
Tristamur, & naturæ ita ingrati sumus.

Theodectes Nuptias & Senectutem similia duo esse dicebat. vtrumq; enim absens exoptant homines, & vbi consecuti sunt fastidiunt & tristantur. Stobæus.

καλὸν τὸ γῆρας, καὶ τὸ μὴ γηρᾶν πάλιν. Bonum senectā dicimus, simul & malum. *Bonum, ijs qui honestè & temperanter vixerunt; malum ijs, qui inhonestè & intemperanter; Item bonum ob bona animi, malum ob mala corporis.*

Stárßy godnićyßy. Stárßy Bóg niż S. Marćin.

Maximus natu primus dicat. s. *sententiam suam in Senatu. Solonis legibus id cautum fuisse tradit. Æschines.* *Item Athenis præco clamabat:*

τίς ἀγορεύειν ἐθέλει τῶν ὑπὲρ πεντήκοντα ἔτη γεγονότων; Quis in concione loqui vult ex ijs qui quinquagesimum annum excesserunt?

Da Prætori, da deinde Tribuno. Pòst libertino. *Iuuenal.*

Idem de inepto & superbo Pòéta sic dicit;

Ipse facit versus, atque vni cedit Homero,
Propter mille annos. (*quibus illū Homerus præcessit; non ob Pòésim præstantiorem.*)

Damnat hoc iudicium & æstimationem ex antiquitate sumptam & Horatius indignans ei,

Qui veteres ita miratur laudatque Pòétas
Vt nihil anteferat, nihil illis comparet— *Item.*
Qui redit ad fastos, & virtutem æstimat annis,
Miraturque nihil, nisi quod Libitina (*mors*) sacrauit (*venerandum fecit*)
Et nisi quæ terris semota suisque Temporibus defuncta videt. &c.

Prima officia dijs immortalibus debentur. *Cic.* πρῶτον τὸ ὅλον ἢ μέρος; ἢ τὸ μέρος τοῦ ὅλου. *Hippodamus,* Prius totum parte non pars toto.

Stáry. Stárodawny. Stárego wiékv.

ἀρχαιότερος Ἰαπετός. *Plato.* Antiquior Iapeto. *Cœli & terræ filius is erat.*

ἀρχαιότερος Κόδρος. Antiquior Codro. *rex Atticæ fuit.*

ἀρχαιότερον ἢ χάος καὶ πρεσβύων ὀδώδεν. *Ibicus.* Antiquius chao & Saturni tempora redolens. *Chaos antiquissimum Hesiodo & Ouid.*

Antiquius

Stáry ábo dawny to zwyczay.

Ničć zá nas śie to poczęło / nićć zá nas ma vstáć.

Non à nobis hæc cœpta sunt, non in nobis desinent.

Apologus apud Plutarchum talis est. Fures rogárunt magistratum vt patibula tollerentur. Respondit magistratus, se id facturum si ipsi cessarent furari.

Tum illi: ἃ νῦν γε καὶ χθὲς ἀλλὰ ἀεὶ ποῖε ζῇ τοῦτο, οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη. Non modò neque heri sed semper hic mos viguit, & nullus est qui sciat quando primum apparuit vel ortus est. *Magistratus verò ijsdem verbis repetitis illis respondit. Similia sunt illa.* Vetus est ranarũ querela. Semper agricola in nouũ annum diues. Hoc non modò factum antè nunquam est, sed in omni memoria omino est inauditum. *Cic.* Antiquius id memoria nostra est. *Idem.* *Affine præcedens.*

Stáry bárzo. Zgrzybiáły. Jédna noga w grobić.

Śmierć mu w oczy záglądá.

Senex Acheronticus, capularis, libitinarius. Anima fœtida. Vua passa. *Plaut.* ἡ ἀφυδις. Mors. Mortẽamplexari .i. *senem Plaut.* Rugosi passiq; senes. *Lucil.* Trisecli senex. *Nævio.* i. *nonagenarius, nam γερὰς 30 annorum erat, non semper 100. Muret.* Sesquisenex. *Varro.* Capulare cadauer. *Lucil.* Silicernium. *Terent.* Depontanus senex. *Festo.* ὁ ἔμψυχος νεκρὸς. *Sophocles.* Viuum cadauer. ὁ ἔμψυχος τάφος. *Lucian.* Viuum sepulchrum. γήρας δόλος *Homerus.* Limen senectæ. *f. extremum.* Danace paranda. i. *nummus quem det Charonti. nam mox morietur. Erasm. ex Plutarcho. Luciano.*

οἱ ἄμυλοι γνάθοι. Edentulæ maxillæ. *sine molaribus dentibus.*

ἀνδρὸς γεροντος ἀσπὶς τὸ κρανιον. Viri senis velut vua passa cranium.

τί δ' ἄλλο φωὴ ἐ σκιὰ γέρων ἀνήρ; Quid aliud est quàm vox & vmbra vir senex?

τὸν ἕτερον πόδα ἐν τῷ σορῷ ἔχει. *Lucianus.* Alterum pedem in loculo habet. *Iuliani ICti simile dictum refert Pomponius IC.* Etsi alterum pedem in sepulchro haberem, etiamtum addiscere aliquid vellem. πρὸς τῷ ἀιακῷ γενόμενος, καὶ μενοναχὶ τὸ ἕτερον πόδα ἐν τῷ πορθμείῳ χάρωνος ἔχων. *Lucian.* Æaco vicinus, & tantùm non alterum pedem in cymba Charontis habens.

Χάρων σύμβολον αὐτῷ δίδωσι. *Aristophan.* Charon symbolum ei dat.

Χάρων αὐτὸν ἔδακεν. *Ex Luciano.* Charon illum momordit. *Demonactis seni crura iutumuerant. & quidam rogabat quid esset? cui ille:* Charon *inquit* me momordit. *Nam in senectute morbi mortis nuntij.*

Animal vespere tripes. *Senis periphrasis ex ænigmate Sphingis apud Lactantium al. Latratium. Quærebat illa ex transeuntibus. Quod animal esset, mane quadrupes, meridie bipes, vespere tripes.* τετράπους δίπους καὶ πάλιν τρίπους. *& non valentes respondere è rupe præcipitabat. Tandem Oedipus respondit aptè. Esse hominem talem, & monstrum fatebatur. Alij aliter referunt de monstro loquentes.*

συπεῖον γερόντιον. Stupa ſeniculus. Wyſchły iáł ßczerá. πρὸς αὐτὸν ἤδη τὸν ἀιακὸν γενόμενον. *Lucian.* Æaco ipſi iam vicinus. *qui iudex eſt inferorum.*
Tali ſeni apud Ariſtophanem dicitur: Χάιρει εἰς τὸν ναῦν, χάρων σε καλεῖ. Perge ad nauem Charon te vocat.

Stáry álé ßerſtwi, w tżéżach biegły.

Ceruina ſenectus. *Iuuenal.* Neſtorea ſenecta. *de Neſtore Homer. ſic:*
τρὶς γὰρ δὴ μὶν φασὶν ἀνάξεσθαι γένε' ἀνδρῶν. (*quentem.*
Illum iam exegiſſe hominũ tria ſæcula fama eſt. *adde, ſanum, prudentẽ, elo-*
Sic Vlyſſis, ἀμὸν γῆρας. Cruda ſenectus. *apud Philoſtratum. Et Virg. de Charonte.*
Cruda deo viridiſque ſenectus. ὠμογέρων. Crudus ſenex.
Gorgiæ ſenectus. *qui vltra centum annos ſanus vegetus vixit. Cic. Rhodigin.*
Cato Maior, *annos 90 natus Sergium Galbam accuſauit. Plutarch.*
τὸ γῆρας ἐλαφρόν Senectam continentem, agilem eſſe, *ait Nazianzen.*
Vſque ad nouiſſimam ætatem viridis. *Plini. iunior. de femina 80 annorum.*
Equus Sophocleus. ἵππῳ Σοφοκλείῳ παραπλήσιος. *Philoſtrat.* Equo Sophocleo ſimilis. *Nam Sophocles in Electra deſcribit equum generoſum, qui quantumuis ſenex eſſet, animo tamen forti in malis erat.* *Sibylla viuacior. Seruius.*
ὃς δὴ γήραϊ κυφὸς ἦεν, καὶ μυελὸς ἤδη. *Homer,*
Qui iam incuruus erat ſenio, ſed plurima nôrat.
Ergini cani. V. Θέσπιαι πρὸ ἐσθέσθαι. Vt adoleſcentem, in quo ſenile eſt aliquid; ſic ſenem in quo adoleſcentis probi eſt aliquid, laudamus. *Cic.*

Stáry długowiéczny, długo żyiący. Dawno pámietá.

Sibyllæ ætas. *Propert.* Longæua ſacerdos Sibylla. *Virgilio.* Cumæi anni. *Ouid.*
Pylij anni. *Vel* Pylios annos viuit. *Idem.* Orcum moratur. *Horati.*
Neſtorea ſenecta. Neſtoris annos habet. Viuit ter Neſtoris annos. *Martial.*
ὑπὲρ τὰς κορώνας βεβιωκώς. *Plutarch.* Cornice viuacior. *cui nouem ætates hominum tribuit Heſiod. Plini.* Cornicibus omnibus ſupereſt. *Martial.*
Cornicis vetulæ temporibus parem *ait Lycen. Horati.* φοίνικος ἔτη ἑννέα. *Lucian.*
Phœnicis ætatem vixit. *qui nouem corui ætates viuit. Heſiod.* Ceruo viuacior. *qui*
Heſiodo τετρακόρωνος ἐστί, *i. quadruplo plures annos quàm cornix viuit. Plini.*
Coruo viuacior. *qui triplo diutiùs ceruo viuit. Plini.* Tireſia viuacior. *qui ſex ætates hominum vixiſſe fertur. Plini. Lucian.* τὸ ἡσιόδειον γῆρας. *Heſiodi ſenecta, quem*
duo ſecula vixiſſe ait Pindar. ὑπὲρ τὸν γῆρας *Lucian. Suid.* Tithoni ſenecta longiſſima. *Meminit eius Cic.* πολλῶν πιὼν γύρεων δὶς βαλάνων ἔφαγεν. Multorum feſterum Iouis glandes (*inglandes*) comedit. i. *Multas vixit Olympiadas.*
ὑπὲρ τὸν καθήκοντα χρόνον. *Suidas.* Vltra catalogum (*i. præſcriptum in fatis diem*) viuit.
ὑπὲρ τὸν ἀνηκοντισμένον. *Lucian.* Vltra colum vel penſum viuit. i. *vltra fatalem diem,*
alluſit ad Parcarum fuſos. ὑπὲρ τὸ λῖνον ζῇ *Idem eodem ſenſu.* Vltra linum viuit.
Dextra ſuos iam computat annos. *Iuuen. i. centum annos exteſſit. quia in ſiniſtra*
vſq; ad

vsq; ad centum computabant, supra centum in dextra. Plini. Apuleius. Gyraldus. Hieronym. qua de re multa habet Pierius *l. 37. toto.* *Vide* Pánow wielkich przyiaćiélé.
De ætatibus viuacium animalium habet Hesiod. Plutar. Virgil, in Catalectis. *Ætatũ verò vitæ humanæ distributionem in partes 4. 5. 7. 10. 12, vide apud Rhodig. l. 19. c. 21. & c. 22.*

Stáry gospodarz Pan Bog.

Sententia Christianis satis nota, & in diuinis libris celebris. Sapientiæ c. 14. Tua autem prouidentia pater gubernat. *s. mundum vel omnia.* *Apud Euangelistas* Christus Deum *aliquoties allegoricῶs appellat* Patremfamilias. *s. totius mundi, qui præter alia, vestit agros floribus & herbis ac plantis, bones & iumenta curat, passeres & coruos alit, scit qua re indigeant homines. Similia multa legere est in Psalmis Dauidis, Ecclesiastic. &c. Addo Ethnicos. Cic.* Deorum prouidentia mundus administratur. *Idem.* In mundo est Deus aliquis, qui regit, qui gubernat, qui conseruat, terras & maria contemplans, hominum commoda vitasque tuetur.

ἔστι μέγας ἐν ὑψηρῷ Ζεύς, ὃς ἐφορᾷ πάντα καὶ κρατύνει *Euripides.*

Est magnus in cœlo Iupiter, qui inspicit omnia & continet aut firmat.
Aristoteles Deum vocat οἰκονόμον ἀγαθὸν. *i.* Patremfamilias optimum.

Stáry iák dźiećią.

δὶς παῖδες οἱ γέροντες. *Aristophan.* Bis pueri senes. *Varro.* τρίκηρον γεράντιον. *Alciphron.* Tripuer senex. ἀρ' ὡς ἔοικε δὶς γένεσθαι ἂν παῖς γέρων. *Plato.* Sanè videtur bis puer fieri senex. δὶς παῖδες οἱ γέροντες ὀρθῷ τῷ λόγῳ. *Theopompus Comicus.* Est sermo verus bis vocans pueros senes.

πάλιν γὰρ αὐτῆς παῖς ὁ γηράσκων ἀνήρ. *Sophocles.*

Nam vir senescens rursus efficitur puer. *Iuuenalis de sene.*

Huius Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
Ipse at hiat tantùm ceu pullus hirundinis, &c.

παλίμπαιδας οὖν γέροντας γίνεσθ. *dixit Lucian.* Denuò pueros fieri senes. Latini *quoq; prisci* Senem vocabant pupum. i. *puerum apud Varronem, quia vt Aristoteles ait, similes sunt senes pueris, colore albo, balbutie, exarmatis gingiuis, imbecillitate virium, morum ineptia, leuitate animi, desipientia, ciborum qualitate & quantitate, denique quod puerorum aspectu & consuetudine multùm delectantur. Hu adde cibum frequentem, licet modicum, vtriq; communem. Facile tamen ait Plutarch. ieiunium ferunt senes ob calorem exiguum.* γεροντοτροφία ἔοικε τῇ παιδοτροφίᾳ. *Antiphon.*

Nutrire senem idem est atque nutrire puerum.

Nam senes non tam multa quàm frequenti alimonia naturam reficiunt, interuallo ad digestionem dato. *Marsilius Ficinus.* Stárému iák dźiećiećiu czesto ieść trzebá. *Et Rhodigin. ait:* Qui primordia vitæ senilis agunt, famem facile ferunt: at qui ad summam & occiduam senectam vergunt, sæpè & modicè refici debent.

Senex cùm extemplo est, iam nec sentit nec sapit.
Aiunt solere eum rursum repuerascere. *Plaut.*

Hic ille est, senecta ætate qui factus est puer. *Idem. sed de improbis moribus senis, qui dedecent senem loquitur, præsertim verò mulierositas, quam is Pœta sæpe damnat in hac ætate.* Ad plateam Architæ recidit. *Rhodig. de ijs qui repueraſcunt. Nam Architas inuenerat crepitaculũ quo se pueri oblectarent & quieti domi essent. Meminit Aristotel.*

Stáry mlodemu rychley zrozumie.

——— Fecimus & nos Hæc iuuenes. *Apud Iuuenalem dicit Senex. Cui respondet Pœta dicens:* —— Esto, desisti nempe, nec vltra
Fouisti errorem. breuè sit quod turpiter audes.
Quædam cum prima resecantur crimina barba. Indulge veniam pueris.
In Pseudolo Plauti. Seni patri in filium seuero alter senex dixit:
Quid mirum fecit? quid nouum? adolescens homo si amat &c.
Nam quod tu damnũ & quod fecisti flagitij,
Populo viritim potuit dispertiri.
Id ne tu miraris, si patrissat filius? *Catonis simile dictum sub* Tẽni sic sam. *In eandem sententiam in Adelphis Terentij Mitio loquitur Demeæ auro patri in filium dissoluto. Et in Heautontim. Clitipho iuuenis corruptus similia secum loquitur de patre suo olim iuuene dissoluto, nunc in se seuero, & post alia ait:*
Mihi si vnquam filius erit, næ ille facili me vtetur patre:
Nam & cognoscendi & ignoscendi dabitur peccati locus. Nõ vt meus. &c. *Concedit & Cicero senex iuuenibus ludum, relaxationem, iucunditatem, sed meminisse iubet honestatis & verecundiæ, ac omnem intemperantiam cauere. In quo grauiter errabant & castigandi sunt Comici illi senes, qui profusionem, luxum, beluationes, scortationes, damna, dedecora, toleranda in iuuenibus putabant, & ad omnem licentiam conniuebant.*

Stáry opatrzedny ábo ſtrapy.

Senes ad rẽ attentiores. *Sic Terentianus senex.* Ad omnia alia ætate sapimus rectiùs,
Solum vnum hoc vitium affert senectus hominibus,
Attentiores sumus ad rem omnes quàm sat est.
ἀνελεύθεροι γέροντες. ὅτι διὰ τὴν ἐμπειρίαν ἴσασιν, ὡς χαλεπὸν κτήσασθαι καὶ ῥᾴδιον ἀποβαλεῖν. Aristoteles. Illiberales sunt senes, quia experiendo didicerunt, quàm difficile sit acquirere & facile amittere. Auaritia verò senilis, quid sibi velit, nõ intelligo Potest quicquam esse absurdius, quam quo minùs viæ restat, plùs viatici quærere? *Cicero. quod Gaza sic reddidit Græcè: ζωὴν πλείω ζητεῖν εφόδια, ἢ ἐλάσσων ὁδὸς καταλείπεται. Sic Seneca.* Quid stultius, quàm via deficiente viaticũ quærere vel augere? Triparcos, aridos, auidos vetulos, *tales Plaut. vocat.*
Quærit & inuentis miser abstinet ac timet vti. *Horat. de sene.*
Rectè hunc monet Cato. Cum tibi diuitiæ superant in fine senectæ,
Munificus facito viuas, non parcus amicis.
ἢν ἄφενός τοι πλεῖστος ἔοι ποτὶ γήραϊ δόλῳ,
ξυμπολόγου μὴ ἴδοι, φίλοισι δὲ πλησιόδωρος. Planudes.

Stáry

Stáry przykry / niedogodny / mierzíony / gniewliwy.

Difficilis, querulus — censor, castigatorque minorum. *Horat. de sene.* μεμψίμοιρος, ὀδυρμικός. *Aristot.* Accusans suam sortem, querulus. Sunt morosi, anxij, iracundi, difficiles & auari senes. *Cic.* Sed tamen morositas & ea vitia quæ diximus, habent aliquid excusationis. *Idem.*

Apud eundem Cæcilius Pœta sic de senibus loquitur:

Tum etiam in senecta hoc deputo miserrimum,
Sentire ea ætate esse se odiosum alteri. *Apud Nonium.* Senex odiũ & tædium. *Et Iuuenal.* ——— Grauis vxori natisq; sibique. *Horat.* Canicies morosa.

Apud Plautum Chrysalus de suo hero sene ait:

Hunc si vllus deus amaret, plùs annis decem,
Plus iam viginti mortuum esse oportuit.
Qui terræ odium inambulat, & iam nihil sapit
Nec sentit, & tanti est, quanti est fungus putidus.

Item alius. Nauteam malit bibere quàm osculari vxorem anum.

Item. Mortem amplexari. i. *senem*, animam fœtidam. *& plurima talia.*

πικρόν ἐστι γῆρας ἐν οἰκίᾳ μένειν.

Molesta res est in domo manens senex. Stárego młodźi nič rádźi widzo.

Odiosa est hæc ætas *(senecta)* adolescentulis. *Terent.*

E medio æquũ excedere est, iam nos fabulæ sumus Senex atq; anus. *Terent.*

ὀχληρὸς ἀνὴρ ἐστιν ἐν νέοις γέρων. Molestus est iuuenibus admodũ senex.

τὸ γένος ἦν τις ὀργίσῃ τὸ τῶν γερόντων, ἐξ' ἑαυτῶν ζῶντας. *Aristophan.* Qui senum genus irritat, similis est crabrones excitanti. *At Euripides secus sentit:*

ὀργὴ γέροντος ὥστε καλδαϊκὴ νοτις, ἐν χειρὶ θάλγει, ἐν τάχει δ' ἀμβλύνεται.

Senilis ira mollis instar guttulæ, Pungit celeriter at & hebescit celeriter.

Stáry rozum / ták / niż młody. Stáry ma nád młodego.

Adde quod est senibus rerum prudentia maior. *Ouid.*

Mens & ratio & consilium inest in senibus. *Cic.*

Γνώμη γέροντος ἀσφαλεστέρα ἑκάς. Sententia senum quàm iuuentæ tutior. — Nec prudens fit puer vllus. Nec tam doctus equæ pullus, quam fortis equi vis.

πολλῶν νέων γὰρ κἀν γέρων εὐψυχος ἦ, κρείσσων. *Euripid.* (*Lucreti.*

Multis iuuenibus est senex magnus animo Melior.

γῆρας λέοντος κρεῖσσον ἀμνείων τέκνων. *Stobæus.*

Senex leo vigente melior hinnulo.

γνῶμαι δ' ἀμείνους εἰσὶ τῶν γεραιτέρων. Præstantiores sunt senũ sententiæ. εὐβουλίαν φησὶν ἡ περιουσία, τὸ δὲ γῆρας ἔχει τι λέξαι τῶν νέων σοφώτερον. *Lucian. ex Pœtis.* Iuuenum mentes instabiles, *(sublime volantes)* Senectus verò habet quid dicat iuuenibus sapientius. *Senectus propria & maximè accommoda animæ ætas, in qua flaccescentibus aliis omnibus, sola viget magis sapientia. Vnde Themi-*

Sloclès post centum & septem vitæ annos moriturus doluit tunc sibi demigrandum esse cùm maximè sapere incepisset. Rhodigin. ἀκούσατε νέοι γέροντες, ὃ νέῳ γερουσίᾳ ἤκουεν. Audite iuuenes senem quem iuuenem senes audierunt. *apud Plutarch. Augustus dixit Romanis tumultuantibus ob leges latas ad corrigendos eorum mores.*

ἀεὶ δ' ἐν βουλῇσι γέρων πολιοῖσι μετείνων. *Q. Calaber.*

Sēper in consilijs peritus senex melior. *Vel* Semper consilijs pollentē malo senectā.

πολλοῖς ἄμεινον, ἔργα τῶν νεωτέρων,
βουλαὶ δ' ἔχουσι τῶν γεραιτέρων κρείσσω. *Euripides.*

Dictum vetustum est. facta iuuenum, cæterùm
Magis valent consilia natu grandium.

νέων ἀνδρῶν αἰχμαὶ, βουλαὶ τ' γερόντων *Plutarchus.* Iuuenum virorum lanceæ, consilia senum. f. *sunt propria, vel præstantia.*

ἀετὸς γῆρας, κορυδὸς νεότης *Suidas.* Aquilæ senecta, corydi iuuenta.

τὸ δ' ποδὸς μὲν ἐστι βραδὺ, τὸ δὲ νοῦς ταχύ. *Euripides.*

Tardus quidem pes, animus est porrò celer. f. *senis.*

κάμηλος ἐ ψωριῶσα πολλῶν ὄνων ἀναπίθεται φορτία. *Synesius.* Camelus etiam scabiosus multorum asinorum (*sanorum*) onera portat. *Sic Senex etiam æger, multis etiam integris iuuenibus præstat.*

ἀτρέμας βοῦς *f.* κινεῖ πόδα. Intrepidè bos mouet pedem. *Sic Hieronym.* Bos lassus fortiùs figit pedem. *Dictum sumptum à more triturandi demessa frumenta, boum pedibus ea calcantium, vt in Italia & Palæstina fit. & in libris sacris sæpe habetur. Apud Suidam Senex dicit:* ἐγὼ τέμνων γῆρας ἀμείνω ἢ πολλῶν νεανιῶν κιννύας νομίζω εἶναι. Ego meam senectam meliorem multorum adolescentum cincinnis puto esse.

Stáry wiélomowny, świégotliwy.

Senectus naturâ loquacior. *Cic.* Anus multiloqua. *Plaut. infrà.*

Deficit auditor non deficit ipse loquendo.
O sola fortes garrulitate senes! *Cornel. Gallus.*

Senem *Euripides* vocat γλώσσης ψόφον. i. Linguæ strepitum. *Et Menander.* σκιὰν καὶ φωνήν. i. Vmbram & sonum. *Cato senex apud Cic. ait:* Ego propter sermonis delectationem tempestiuis conuiuijs delector. &c. habeoq; senectuti magnam gratiam, quæ mihi sermonis auiditatem auxit, potionis & cibi sustulit. *Quærit Camerarius cur loquaces sint Pueri Mulieres & Senes? Et R. Pueros esse tales ob copiam humoris, vel quia magis appetunt & incipiunt loqui & veriùs balbutiunt. Mulieres naturâ sunt garrulæ. Senes verò ob annos & experientiam multa habent quæ alijs velint communicare. quod insinuat etiam. Horat. in Pòëtica.*

Stary zapamiętliwy. Wywiętrzał mu rozum, pamięć.

Languescit senum Memoria longo lassa sublabens situ. *Seneca Oedipo.*

Omnia fert (*aufert*) ætas, animum quoque (*memoriam*) *Virgil. Cerda.*
Nunc oblita mihi tot carmina, vox quoque Mœrin

Ipsa

Ipsa fugit. *Apud eundem Virg. loquitur Pastor senex.*

Sed omni — Membrorum damno maior dementia, quæ nec
Nomina seruorum, nec vultum agnoscit amici
Cum quo præterita cœnauit nocte. *Iuuenal. de sene.*

Senior bulla *(puerili)* dignissimus. *Idem. Simile illi.* Senex bis puer.

Nam meo quidem animo vetulus decrepitus senex,
Tantidem est quasi sit signum pictum in pariete. *Plaut.*

ἐπαυθήσας τρίχας γνώμῃ νεανικῇ ἔχει. *Suid.* Effloruêre illi capilli, at mentem iuuenilem habet.

παρεξηυλημένον νῷ ἔχων. Euanidam mentem vel extritam habet, *vt tibia elinguata, carens lingua.* Βεκκεσελῆνος. *Aristophan.* Becceselenus. *de sene delirante.*

τὸ μωρίας, τὸν Δία νομίζειν ὄντα τηλικουτί *Suidas ex Aristopha.* O stultitiam! Iouem esse credere, natum tot annos. *Dictum ex sententia eorum qui Iouem esse, nugas Pœticas pueris credibiles asserunt, in senem qui absurda quæuis more pueri credit.*

κρονόληρος. *Plutarch.* Saturni more delirans.

κρονικαῖς γνάμυσι λημᾷ. *Aristopha.* Saturnijs sententis lippit. *Hominis amiculi Cor duarum drachmarum, quinquagenarij centum drachmarum esse, ait Varro, & inde singulis annis minui vsq; ad centesimum annum, vltra quem vix aliquis sana mente viuit.*

κᾆτ' ὁ πολιὸν ἐν χρόνῳ γέροντ' ὀμοῦ τίθησι κᾆτα τὸ νοῦ κενόν. *Sophocles.*

Et te longinquum tempus, Senem simul fecit & mente vacuum.

Stárych sluchać / ſtanowáć; z ſtáremi máłdáć dobrze.

Sapientes sunt qui vino vetere vtuntur. *Dictum hoc à Platone sumptum Paræmiographi allegoricῶς trahunt ad commendationem antiquitatis omnis, sed præsertim scriptorum. Nam & Plautus eodem sensu vsurpauit dicens.*

Qui vtῦtur vetere vino, sapientes puto. Et qui libenter veteres spectãt fabulas,
Antiqua opera & verba cùm vobis placent,
Æquum placere est antè veteres fabulas. &c.

Sic & Pindar. ἄνει δὲ παλαιὸν μὲν οἶνον, Lauda vetus vinum. *sed in iudicio de Pœtis & Pœmatis dissentit à Plauto. addit enim:* ἄνθεα δ' ὕμνων νεωτέρων. Flores autem hymnorum recentiorum. *Idem cum Pindaro sentit Horat. & probat fusè epistola ad Augustum. Non sola nec omnia vetera Pœmata esse bona.*

νέῳ ὢν ἀκοῦσαι τ' γεραιτέρων θέλε. Qui iuuenis est audire seniores velit.

ἀνδράσι δὲ πρεσβύτεροισιν ἐρίζεμεν οὐκ ἐθέλητω. *Homer.*

Nolo viris ego cum priscis certamen inire.

ὁμιλίας δὲ τ' γεραιτέρων φίλει. Sit grata conuersatio tibi senum.

ἄκουε δ' τὰ τέσσαρα ὦτα ἔχοντος. *Zenodot.* Audi eum qui quatuor aures habet. *qualis singebatur Apollo. vel significatur vir prudens qui multa audiuit, vidit, expertus est. qualis Vlysses, Nestor, Hercules Gallicus. Item senes qui multa audiuerunt & experti sunt 4 aures habere dici possunt.*

Gallorum dictum est. Cane vetulo latrante, prospectandum. i. *Auscultandũ cùm quid*

monent vel præuenient senes. Nam canes vetuli, non temerè latrant vt iuuenculi. Vt lex coronam & diadema, ita natura canos dignitatis ac principatus venerabile signum fecit. E Plutarcho.

Starzy podczas dziwy broią, gdy ich czem dobrem napoią.

Stáry téćno odmłodnieć, gdy sobie trochę podleć. Stroi bábá turnieć, &c.

οἶνος ἄναγε γεροντα χ' ἑκ ἐθέλοντα χορδεῖν. *Athenæus.*

Vina senem inuitum cogunt ductare choreas.

οἶνος καὶ φρονέοντας ἐς ἀφροσύνην ἀναβάλλει. *Idem.*

Insanire facit sanos quoque copia vini.

οἶνος γέροντας ἐ θέλοντας, ὡς λόγος πάθα χορεύειν. *Idem.*

Fertur senibus etiam haud volentibus merum Suadere choreas.

Vina parant animos &c. Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit,
Tunc dolor & curæ rugaque frontis abit. *Ouid.*

Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
Mouit & ad certos nescia membra modos. *Tibull. Senes facile inebriari ob calorem imbecillum & alieni humoris copiã docet Camerar. problem 7. decadis 6.* γραῦς βακχεύει, γραῦς κωμωιδεῖται. *Ex Athenæo.* Anus bacchatur, anus ebria saltat, seu cothonissat. *Nam κάθων significat temulentum vel potuli quoddam genus.* ἡ δρὺς μαινὰς ἐγένετο. Quercus Mænas facta est seu bacchatur, saltat. *Sumptum ex Orphei fabula, qui cantu suo arbores ad saltum excitasse fingitur.*
Ælia Catula femina nobilissima & ditissima iam octogenaria publicè in ludis spectante Nerone saltauit. Dion. Colligitur & ex Suetonio.

Starzy, rádzi się napiią, o tódze nié wiele dbáią.

ἀετῷ γῆρας. Aquilæ senectus. *Dictum in senes bibaces magis quàm edaces. Sic apud Terent. Syrus adulans hero suo seni, hilariori in vino hesterno viso ait:* Visa verò est, quod dici solet, aquilæ senectus.
Nam aquila vt scribit Aristotel. Demetr. Phalereus & Plinius, non moritur senio, nec ægritudine, sed fame. siquidem in senecta tantopere illi rostrum superius excrescit, vt cibum capere non possit, sed bibendo tantum vel sugendo sanguinem de præda, vitam aliquandiu producat. S. Hieronym autem scribit: Aquilam vbi grauatam se senio sentit, sese in fontem mergere & sic reiuuenescere. S. Augustin. ait: eam rostrum immoderatè protuberans ad petram allidere, & eo decusso cibum capere ac reuiuiscere. Eucherius ait eam in senectute plumas amittere, & à pullis suis in nido ali, donec recrescant.

Peculiare vitium senum bilaritas vulgo habetur: vel quòd natura frigus ætatis vini calore arcere cupiat. vel quòd vinum non solùm calefaciat, sed etiam humectet senes frigidos & siccos; vel denique quod ex vino orta hilaritas minuat ætatis molestias, & oblitionem quandam earum afferat. vt in L. Prouer. SS. c. 31. insinuatur.
Quærit Plutarch. 1. Sympos. iac. Cur senes mero delectentur. *& respondet, Causam esse spiritus languidos & imminutos qui mero excitantur & augentur. alij apud eundem frigiditatem causam esse quæ mero discutitur asserunt.*
Sic Horatius se ad compotationis hilaritatem excitans ait: Narra-

Narratur & prisci Catonis Sæpe mero caluisse virtus. *quod Plutarch. de Catone iuniore scribit, qui tamen Ciceronе teste, cùm tota nocte bibisset, interdiu aleæ ludebat, & alia seria negotia obibat. Plato qui iuuenibus vino interdixit, senibus largiores compotationes concessit. Idem Vinum remedium aduersus senectutem dat. tum ait, contra debilitatem & mœrorem. Sed optimum est dictum S. Pauli:* Modico vino vtere. idque propter stomachum & frequentes infirmitates.

Vinum lac senum. *Garner.* οἶνος γάλα γερόντων.

Stárzy sobié lat wymuia / młodźi przydáią.

De feminis habet Martialis epigramma 20. l. 4.

Dicit se vetulam, cùm sit Cærelia puppa (*i. parua puella*)
Puppam se dicit Gellia, cùm sit anus. *Nam plerunq; femina iuuenes, vt quam primùm nuptum eant, annos sibi addunt: contrà annosæ viduæ, minuunt. Potest id quadrare & in mares in variis negotiis, varias ob causas. Apud Plautum in Milite Periplectomenes propè sexagenarius probat multis se iuuenem esse, viribus, indole, vigore animi, & sensuum viuacitate, comitate, alacritate, liberalitate & similibus.*

Contrarium tamen quoq; facile accidere potest & solet, vt maturi annosiores quàm sunt, esse se dicant; & iuuenes, iuniores.

Stateczny. Staly.

Lineæ insistere. *Tertullian. i. in instituto permanere. Ductum à loco certaminum.*
Gradum figere. *Idem. i. in sententia persistere.*
Decedere de ciuitate quàm de sententia maluit. *Cic. de Q. Metello.*
Anchora Constantiæ & Stabilitatis symbolum. *apud Pierium.*
ἐκάλεσ' ἄγκυραν. *Pindar.* Iecit anchoram. *tr. At Virg. proprio sensu.*
Anchora de prora iacitur. Anchora fundabat naues.
Ouidius allegorice. Littoribus nostris anchora pacta tua est. i. *Promisisti; sis constans.*
ἐν πείσῃ τὴν καρδίαν τηρεῖ. *Synesius.* In anchorali fune cor tenet. *Sic legit & interpretatur Paulus Leopardus, & reijcit Rhenani ac Iunij lectionem ac interpretationem quam habes supra sub* Vlá zlem rádzić.

ἄκμων μεγάλῳ ἐ φοβεῖται σὺν ῥόθῳ,
καὶ ὃς ἐχέφρων πᾶσαν ἔλυσαν βίαν.

Strepitū nec incus maxima meruit, neq; Mens firma quoquò traxeris violentiā.
Tenax propositi vir est. quem Non ciuium ardor praua iubentium,
Non vultus instantis Tyranni Mente quatit solida, nec auster,
Nec fulminantis magna Iouis manus &c. *Horat.*
Est animus tibi Rerumq; prudens & secundis, Temporibus dubijsq; rectus. *Idem.*
Nec tædia cœpti Vlla mei capiam dum spiritus iste manebit. *Ouid.*
Permanet in voto mens mea firma suo *Idem.*
Ex sese natus. *Tacit.* i. *sui semper similis, & constans sibi.*
ὁ ἀγαθὸς ὅμοιος ἀεὶ καὶ οὐ μεταβάλλει τὸ ἦθος. *Aristotel.* Bonus sui semper similis & non commutat mores.

Annosa

Antiosa quercus frustra flatibus tunditur. *Ex Virgilio.*

ὡσπερ λὶς πέτρα παρὰ λιγῦ κυμάτων ὀπιδρομὰς ſ. ἀμελεῖ. *Nazianzen.*

Vt marinus ſcopulus fluctuum incurſiones non curat.

Illa velut pelagi rupes immota reſiſtit.

Vt pelagi rupes magno veniente fragore, Quæ ſeſe circũ multis latrantibus vndis,
Mole tenet, ſcopuli neqoicquam & ſpumea circum
Saxa fremunt, lateriq́ue illiſa refunditur vnda. *Virg.*
Tu ne cede malis, ſed cõtra audentior ito. *Idẽ.* Mens immota manet. *Idem.*

θᾶσσον ἄν τις ὅλον τὸ σίπυλον μεθαρμόσειεν, ἢ σὲ τῶν καλῶν ἀπάγοι. *Lucian.* Citiùs quis Sipylum *(montem)* loco mouerit, quàm te à pulchris abſtraxerit.

τετράγωνον. i. Quadratum, *vocat Ariſtoteles, eum qui virtuti inſiſtens, fortunæ caſus optimè fert. Fuſiùs id declarans Rhodigin. Quadratus inquit Numerus continet denarium. Figura item quadrata quatuor lineis æqualibus & angulis rectis conſtat. Corpus aeriq́; quadratum (vt cubus) ſex quadratas ſuperficies æquales habet; quarum quælibet quatuor lineas & quatuor angulos habet, quare quomodocunq́; cadat, rectum ſtat. Sic vir bonus continet omnes perfectiones virtutis, & in quotunq́; motu fortunæ rectus æqualis & ſui ſimilis permanet. Lacon mutilatus pedem, nomen ſuum inter milites profeſſus eſt, & vetantibus reſpondit:* Non fugientem ſed manentem pugnare cum hoſtibus oportet. *Ex Plutarcho.* ἀδὲ γόνυ κάμψας. Ne genu quidem flexo. i. *conſtanter, aſſiduò, ex Æſchylo. apud quem Vulcanus Prometheo dicit:* Itaque petram hanc ſeruabis inſomnis & ſtans ne genu quidem flexo. *Pulli anſerum eſurientes, fruticibus aut herbis ſolidioribus ita pertinaciter obluctantur, vt collum abrumpant. Columel. Varro. Plini. Symbolum conſtantiæ, perſeuerantiæ in actionibus laudabilibus.*

Nec mea iam mutata loco ſententia cedit. *Virg.*

Diſrumpantur ij qui me poſſe aliquid doluerunt. &c. nec tamen ego de meo ſtatu demigro, &c. *Cic.* ἀδάπιστον Φελλόν. Immerſabile ſuber *vocat Pindar. virum probũ non cedentem improborũ ſermonibus. vel fortunæ caſibus. Aſſine,* Vtiè námoxiß,

---

Στοὶ ἰσθεν ſám zá trzéch i zá dźiéśiąciu. *&c.*

Hermes omnia ſcius & ter vnus. *Martial. de gladiatore celeberrimo, qui inſtar cuiusdam Triſmegiſti erat. Inſignes eius laudes ſunt l. 5. ep. 25.*

——— ἀνὴρ ἐλλὸν ἀνάξιος ἄλλων. *Homer.* Vir multis alijs æquandus honore.

Paraſitum Plautus in Menæchmis pro octo conuiuis numerat. Quærit opſonator ex hera ſua, quæ opſonio tribus ſufficiẽs eum emere iuſſit: Cuiuſmodi hi homines *(conuiuæ)* erunt? *Reſpondet illa:* Ego & Menæchmus & paraſitus eius. *Tum opſonator:* Iam iſti ſunt decem. Nam paraſitus octo hominum munus facile fungitur. *Apud eundem in Captiuis, Paraſitum ceu lupus fames in penu irruit & totum vaſtauit.*

Sic apud Athenæum. εἰσὶν γὰρ ἡμῖν τῶν κεκλημένων δύο
δεῖπνον ἄμαχοι φιλοκράτης καὶ φιλοκράτης,
ἐνὰ γὰρ ἐκεῖνον οὖσα, δύο λογίζομαι, μᾶλλον δ' μεγάλως τρεῖς. *Eubulus.*

Conuiuarum quos inuitaui duo ſunt In cœna prorſus inuicti Philocrates & Philocrates,

locrates, Vnus quidem ille est, at pro duobus computo, Magis autem pro magnis tribus. *Ideò apud Martialem Opsonator hospitem interrogat dicens:*

Dic quotus es? quanti cupias cœnare? nec vnum Addideris verbum.

πολλῶν ἕρμαχιόνων ἀνάξιος. *Philostratus de Palamede.* Multis brachijs æqualis. *Sic Archimedes* ἑκατόγχειρος *i. Centimanus dictus est, teste Eustathio. quod vno impulsu balistæ multa iacula in hostes funderet.*

πολλῶν οἰκετῶν ἄναξιος. *Xenophon.* Plurium famulorum instar est.

Strách dźiećinſkí/ głupi/ prozny. Boiśie/ á ſam nić wie cżégo.

πανικὸς φόβος. Panicus timor, rumor, casus. *Cic.*

ἐν τῇ νυκτὶ φόβος σφίσιν ἐμπίπτει πανικός. *Pausanias.*

Noctu timor panicus ipsis incidit. *Idem hunc timorem vocat,*

ἀπὸ ἀδήμιας αἰτίας δέιματα γινόμενα. Ex nulla causa terricula orta.

πανικοῖς *moueri Cic.* ἀδεὲς δείδιας εἶς. Inanem metuisti metum.

μορμολύκεια δείδοικας. *Basilius.* Terriculamenta laruæ expauisti.

Omnia tuta timens. *Virg.* Lamiæ turres, quibus nutrices pueros terrent. *Tertullian.* Terricolas lamias *vocat Lucillius. al.* terriculas. *an potiùs legendum* Turricolas, *quæ vox alludit Tertulliani dicto.* ψευδόπυρα. Simulati ignes. *translatum à militibus qui ignibus hostes terrent. Erasmus.*

αἱ τίτθαι τὴν λαμίαν διηγούμεναι τὰ παιδία κηλοῦσι. *Dio Chrysosto.*

Nutrices lamiam commemorantes deleniunt pueros,

χύτραν τρέφειν. *Suidas ex Aristophane.* Ollam alere dicebatur is, *qui figmento aliquo metum alteri incutere conabatur. Sumptum ex more Athenienſium, qui ollas in tectis disponebant, quarum strepitu vulpes, quarum ibi copia maxima erat, abſterrebant.*

σκιαὶ καράβοι. *Diogenian.* Vmbræ scarabæi.

μορμολυκείοις ἐκφοβεῖς τὸν λέοντα. Larua terres leonem. *Seneca.*

ἀσκῶ μορμολύττεσθαι. *Diogenian.* Vtre terrere vel terreri.

ἀσκοφλαυρίζειν. *Hesychio idem.* τῇ σκιᾷ μορμύσσῃ *Hesych.* Vmbrâ territas.

ἀστραπὴ ἐκ πυέλου. *Diogenian.* Fulgur ex pelui. *i. non nocet, sed tantùm terret, & quidem pueros.*

Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena
Viuere, & esse homines; sic isti hæc omnia ficta
Vera putant, credunt signis cor inesse & ahenis. *Lucillius.*

Fulmina bruta & vana. *Plini.* Cerui puniceas plumas timent. *Virgil.*

Pueri quos amant, cum quibus ludunt; si personatos videant, expauescũt. *Seneca.*

τὴν ἑκάτην χθονίαν σκύλακες τρομέουσι. *Theocrit.* Hecaten subterraneã canes timent. *Dicuntur enim canes spectris terreri, quod fieri potest ex imaginatione forti vt hominibus accidit. Nostras etiam vulgus ridiculè:* Ventum à canibus videri & timeri ait. *Hinc illud fortè.* Wiétru śie boiś. Timere ne cœlum ruat *ex Terent. Confer* Nić ſtráßny.

Straßny.

Pro manduco ad ludos locari queat, Ita clarè crepitat dentibus. *Ex Plauto.*

Gorgo altera. *de qua Philostratus.* δείματι τὸ γοργὸς ἐπιψύχοντες λίθοι γίνονται.
In terriculamentum Gorgonis incidentes, lapides fiunt.
Et trepidæ matres pressêre ad pectora natos. *S. Furia insonante. Virgil.*
Ferro igniq; minatur. *Cic.* Ferro & flamma vastitatem infert. *Idem.*
Salmoneus alter. Σαλμονεύς. *Hesiodo. Eunapio. qui tonitrua & fulmina imitando, terrebat & perimebat homines.* *Similis illi Chosroas apud Cedrenum. Anthemius apud Agathiam. Alladius apud Dionysium. Claudius imperator apud Festum.*
κώμηλον ἐν ἀγυιαῖς. *Lucian.* Camelus apud Ægyptios. *de re terribili.*
Ptolomæus Lagi introduxit in Ægyptum Camelum Bactrianam admodum nigram, quam auro & gemmis ornatam cum in publicum produxisset, spectatores territi fugerunt. Rhodigin.
Quidam magis timent Cacodemonem, quàm fullo ululam auem inauspicatam & mortis præuntiam. Ater enim vestitus, quo in funeribus vtimur, fulloni ingratus & odiosus est, quia nullum lucrum ex eo capit. Ex Varrone. *Vide si lubet* Strášydło *in 1. Tomo.*
Affine, Srogi. Szpętny.

Stráśny wiélom / ſtrácbay śie wiélu.
Jle śie ich ćićbić boi / tyleć ich ożywot ſtoi,
Multis terribilis caueto multos. *Auſoni. ex Periandro.*
πολλοῖς δείματι φοβοῦτο πολλούς. *A.*
Semper redundat ipsum in auctorem timor. *P. Mimus. vel Laberius.*
Quem quisque odit, perisse expetit. *Ennius.* Quem metuunt, oderunt. *Idem.*
Necesse est multos timeat quem multi timent. *Laberius.*
Nemo securè potuit terribilis esse. *Seneca.* Semper in auctores redundat timor: nec quisquam metuitur, ipse securus. *Idem.* *Sic Dionysius Tyrannus, adeò omnes timebat, vt nec tonsorem admitteret, sed filias suas ad tondendos capillos, & postea adultis ferrum non credens, cas bombus inglandis adurendos adhiberet. nec ad vxorem accederet, nisi præmissis qui vestes & arculas excuterent, ne quod ferrum occultaretur. Cic. & Valer. Maxim.* *Similis illi fuit Alexander Pheræus vt ijdem testantur.*
Omnia quæ naturâ fera ac rabida sunt, ad minima consternantur. *Seneca.*

Straż pánſka nawiérnieyſza / poddánych miłość.
Magnum timoris remedium est clementia. *Seneca. Octauia.*
Nero. Ferrum tuetur principem. *Seneca.* Melius fides. *Ibidem.*
ἀληθινὴ καὶ βεβαία εὐνοια, φυλακτήριον ἀρχοντος. *Plutarch.*
Vera & firma beneuolentia, custodia principis.
Frustra se terrore succinxit, qui septus charitate non fuerit. *Plini. iunior.*
Beneuolentia ciuium septum esse oportet non armis. *Cic.*
βασιλεῖ πίστεως καὶ χαρᾶς ἰσχυρότερον οὐδέν, οὐδὲ ὀχυρώτερον. *Plutarch.*
Regi fide & beneuolentia fortius & munitius nihil.
Rex apum ab examine toto conglobatur, cingitur, protegitur, fouetur, portatur certatim & studiosè. Plini. Pterius. *V.* Łágodnośćia wiecey ſpráwiß.

Stroi

Stroi śie á przédśie ſpętny ábo ſpętna.

ἀσχήμων ἄνευ κάλλους. *Aristotel.* Formoſus ſine pulchritudine.
πρόσωπεῖον ἀ πρόσωπον ἔχει. *Lucilli.* Perſonam ſeu laruam, non faciem ſeu vultum habet. *Quales ſunt feminæ ceruſſatæ. de quibus Iuuenal. Satyra 6.*
Simia eſt ſimia etiamſi aurea geſtet inſignia. *Lucian. ſuprà ſub* Promot.
Simia purpurata. *ſub* Vlié przyſtoi. πίθηκος ψιμυθίου ἀνάπλεως. *Ariſtophan.*
Simia fucata ſeu plena fuci ceruſſæ. *de anu deformi fucata.* λήκυθον ἔχει πρὸς τ γνάθοις *Idem.* Lecythum habet in malis. i. *tantam copiam pigmentorum quæ lecythum impleat.*
Simile eſt illud Ariſtotel. ὠφθης αὐλὸν εἶναι συκαμίνων τάλαρον. Videris eſſe ipſe ſycaminorum calathus. ſ. *ita multùm purpuriſſi in genis habes.* Jáť Toruńſka cégłá.

V. Vroda bez vkłádności.

Stroić śie w niéßczęśćiu nić przyſtoi.

Immundas (i. *aduerſas*) fortunas æquum eſt ſqualorem ſequi. *Plaut.*
Ouidius, excuſans librum ſeuum quem mittebat exul Romam incultum, dixit.

Nec te purpureo velent vaccinia ſucco,
Non eſt conueniens luctibus iſte color.
Nec titulus minio, nec cedro charta notetur, &c.
Fortunæ memorem te decet eſſe meæ.

Romani, non ſolùm in funere carorum, ſed etiam in publica aliqua calamitate, terrore, periculo, veſtitum mutabant. quod ſatis ex Cic. Liuio, Varrone conſtat. fuit verò luctus index color pullus, vt & apud nos. ἐσθῆτα λαμπρὸν στερρᾷ ἀ πρέπει τύχῃ. *A.*
Res luctuoſas ſplendida haud decet toga.

Stroyno á głodno. Swietno á chłodno.

Munda fames. *Martialis cùm multa dixiſſet in laudem villæ & vitæ ruſticæ, addit alloquens Baſſum vrbanum:* At tu ſub vrbe poſſides famem mundam.
Olere & eſurire ridiculum. *Idem Martial. in Fabullum conuiuatorem ſplendidè parcum.*

Vnguentum fateor bonum dediſti, Conuiuis here, ſed nihil ſcidiſti.
Res falſa eſt benè olere & eſurire.

Qui non cœnat, & vngitur Fabulle. Hic verè mihi mortuus videtur.
Ambitioſa paupertas. *Iuuenal de ſuis ciuibus ait:*
Commune hoc vitium eſt hic: viuimus ambitioſa Paupertate omnes.
ἀεὶ τὰ καθαρὰ δεῖ ὁ λιμὸς εἰσπηδᾷν. *Menander.*
In puro quoque & in ſplendida fames immigrat.
Δελφὸς ἀνὴρ στέφανον μὲ ἔχει, ὀλίγη δ' ἀπολείβει. *Suidas.* Delphus vir coronam quidem geſtat ſitu autem perit. *Dictum in Connam tibicinem vinolentum, qui victor in Olympiis coronari obtinuit, ſed egens, ob ebrietatem egeſtate premebatur.*
Bene veſtiti, male conuiuant. *Garner. è Gallico.* Multum holoſerici parùm panis.
ὁ ἡμφιεσμένος ἀ καλὰς φαγεῖ κακῶς. *A.* (*Idem.*
Qui ſplendidè veſtitur, is edit ſordidè.

Huc & illud: ὑποδήμια καλὰ πάνυ πολὺ πίζει πόδα. *A.*
Plerumáque pulcher calceus premit pedem.
Vide Vuczno! Było ná co pátrzyć. Dworſki żywot.

Stroyny: Stroyno vbrány. Zbytéć w vbiérzé. Nié wędług ſtanu vbior.
Baſilicè ornatus incedit. *Plaut.* Induta regillam. i *regiam veſtem. Idem.*
Impluuio induta. *Idem.* i. *pretio areæ impluuij.* Quid illuc mirabile eſt?
Quaſi non fundis exornatæ incedant multæ per vias. *Idem.*
Quare vxor tua locupletis domus cenſum auribus gerit? *Seneca.*
Bina ac terna patrimonia ſingulis auribus pendent. *Idem de mulieribus loquitur.*
Aurea quòd fundi pretio carruca paratur. *Martial.*
Matrona incedit cenſus induta nepotum. *Properti.*
Quis furor eſt cenſus corpore ferre ſuos? *Ouidi.*
Gemmis auroque teguntur Omnia: pars minima eſt ipſa puella ſui. *Idem.*
Quorum luxuries fortunæ cenſa peredit. *Nonius ex Cicer.*
Qui vno filo villarum inſuunt pretia. ſ. *gemmas. Hieronym.*
Vno lino decies H-S inſuitur, ſaltus & inſulas tenera ceruix fert. *Tertullian.*
Mirum negotium! mulieres ad omnia delicatæ, ad vitiorum ſarcinas fortiores ſunt vitis. *Cyprian.* Andromaches inſtar ædificat caput. V. Pilność wczéśna.
Lollia Paulina, quadringenties H-S (*ea ſunt decies centena millia aureorum*) *operta, ſpectata eſt. Plini.* εὐπάρυφος ἐν κωμῳδίαις. *Plutarch.* Euparyphus ex Comœdia, *à veſte vtrinq; purpureas virgas aſſutas habente. qualibus vtebantur diuites ſplendidi, & perſonæ in Comœdijs inſigniores, vt Lucianus Militem glorioſum.* εὐπάρυφον ἐν χλαμύδι *appellat.* Θεσσαλικαὶ πέπλυγες. *Pollux. Suid.* Theſſalorum alæ, *ad luxum veſtium pertinent. veſtes manicatas intelligit Eraſmus, quæ apud Virgil. Troianis probri inſtar obijciuntur. Sed Henric. Stephan. de veſtium inferioribus partibus ſciſſis accipit.* iáko náśé roſpory. Oculis guloſus. *Seneca.* Non ſunt homines ad popinam dentibus ventre & ore contenti; oculis quoque guloſi ſunt. ſ. *ſplendidè ſe veſtientes.* Afra auis. *aptè dicetur homo ſplendido exotico & vario ornatu. ſic Plaut. vocat Pœnum, auem ob manicas verſicolores pendentes inſtar alarum.* (pauonis. ποικιλώτερος ἢ πάγχρως ὥσπερ ταὼς. *Syneſius.* Maximè varius & omnicolor inſtar *Apud Plautum conſpicatus quidam lenonem natali ſuo ſplendidè veſtitum dicit:*
Vt veſtitus eſt perfoſſor parietum! Jákoć śie zlodźiey vſtroił!
Tonſorem iuſſerat ſibi vocari Iulianus Imper. qui cùm ſumptuosè ornatus veniſſet, dixit ei: Tonſorem ſe non Senatorem vocaſſe, *& ſic eum dimiſit. Zonaras.*
ἀπὶ χειρας φέρει. *Euſtathi.* Ad manus fert .ſ. *laxa & longo ſyrmate fluentia gerit veſtimenta vt manibus extremæ earum oræ ſubleuari debeant.*

Strugat ſtrugat, aż przeſtrugat.
Dictum hoc perſtringit eos qui nimis accuratè & exactè res agendo excedunt modum. Talis in Heauton. Terent. Menedemus *ſeuerus in filium pater.*
Oraculum illud magnoperè cuſtodiendum. Segetem ne defruges. *Plini.* i. *Ne aſſidua cultura*

dua cultura & fructibus percipiendis exinanias & sterilem reddas agrum. Idem Cato, Varro, Columel. Virg. præcipiunt agricolis. In omni re videndum est Quatenus. Etsi enim suus cuiq; modus est, tamen magis offendit nimium quàm parum. *Cic.* μὴ λεπτὰ ξέειν. *Ex Suida.* Ne tenuiter radas. *Vel* μὴ λεπτὰ ξαίνῃς. Ne tenuiter diduças. In vitium ducit culpæ fuga si caret arte. *Horat.*

Vide Przynagláć. Válegánie. Co wczás. Miérá wć wßyſtkiem.

Strzëżonego Bóg ſtrzeże. Chcącego zginąć nikt nie vſtrzeże.

ἐρέπτια φυλαττόμενον ὁ καταχώστας. *A.*

Non cito ruinâ perit, is qui ruînam (al. rimam) timet. *P. Mimus.*

Cauendi nulla est dimittenda occasio. *Idem.*

Citius venit periclum cùm contemnitur. *Idem.*

Non potest nimis pudicitiam quisquam suæ seruare filiæ. *Plaut.*

Confer. Kto ſie ſam zginąć nápiera.

Subtelnego ciałá głowiék zdrowy / mądry.

ἐν τῷ μαλακῷ ὑγιὲς. In malaco sanum. *Quintil. i. qui carne molli & tenera sunt, sani & prudentes sunt, quia ob raritatem & molliciem cutis euaporant facilè humores superflui, qui potentias obnubilant. Vnde è contra crassi & stupidi παχυδέρμοι, i. crassa cute sunt. Rhodigin. Ex Aristot. Problemate 53. sect. 1.*

Subtélność, troſká robotá, niepożytéczna. Sztuká wielka: máły pożyték.

νῆμα ἀράχνης. Aranearum telas *vocabat Ariston Chius Dialecticorum subtilitates. Pierius.* Aranearum telas odit Minerua. *Petrarcha.*

μυρμήκων ἀτραπὸς ᾄδει. *Aristophan.* Formicarum semitas canit.

λεπτολογίαι. λεπτολεσχίαι. Subtiles nugæ. λεπτὴ φροντὶς. *Aristopha.* Minuta diligẽtia.

λεπτὸν ξαίνεις *vel* ξέεις. *Suidas.* Nimis subtiliter ducis fila, vel radis aliquid.

ὠὸν κολλᾶν. *Diogenian.* Ouum glutino compingere.

κέγχρον ἀποτορνεύειν. *Suidas.* Milium torno sculpere.

κέγχρον τρυπᾶν. *Galen.* Milium terebrare. περιεργία, *hæc Græcis.* i. Superuacua operositas. *Quintil.* *Talis fuit illius apud Quintil. l. 2. c. 21. qui grana milij è longinquo iaciebat in foramen acus certo ictu. dignus qui artis præmium, modum milij ab Alexandro acciperet. vel vt alij aiunt cumulo milij obrueretur.*

Non dissimilis Xenocratis periergia apud Plutarchum, qui syllabarum numerum ex omnibus literis inter se compositis indagauit & reperit centies millenum & ducentorum millium.

Nodum in scirpo quærere. *Enni. Plaut. Lucil. Festus. & apud Terent. sic:*

CH. At mihi vnus scrupulus etiam restat, qui me male habet. PH. *Pamphilus.*

Dignus es cum tua religione odio. Nodum in scirpo quæris.

Quædam inefficacia & inutilia ipsa subtilitas facit. *Seneca.* Laterunculis ludimus, in superuacaneis subtilitas teritur. *Idem.*

Suchy Márzéc / mokry Máy: Bedźie gumno iáko gáy.

Simile apud Latinos rusticorum vetus carmen habet Macrobius & Festus.

Hiberno puluere, verno luto, grandia farra Camille metes.

Simile dixi. Nam apud nos Martius plerumq; est finis hyemis: Maius extremus, initium æstatis aut vicinus valdè. Huc aliqui trahunt illud Virgilij:

Humida solstitia (.i. *æstates*) atque hyemes optate serenas Agricolæ.

Et videtur quidem non prudens votum. æstas enim debet esse sicca, hyems humida. Sed interpretantur aliqui de moderato humore æstatis, quæ siccissima cùm sit, optant agricolæ aliquam temperiem ab humore. Sic hyemis siccitatem ac serenitatem optant, quæ humiditatem nimiam temperet. alij aliter. vide si lubet Cerdam.

Galli apud Garnerum dicunt. Mars aridus, Februarius niuosus, Aprilis humidus, Maius viridis, Anni fertilis nuntius. Item. Ianuarius rigidus, Mars pulueruleutus, Aprilis nimbosus, Maius ventosus, Annus fructuosus.

Adde illud Catonis. Agro sicco per sementem, agro læto per ver.

Et Plutarch. ait: σῖτον ἐν πηλῷ φύδετε, τὶν δὲ κριθὴν ἐν κόνει. Frumentum in luto serite, hordeum verò in puluere.

Affine his est illud apud Suidam ex aliquo Pœta.

νιφοστιβεὶς χειμὼν εὐκωχέσιν εὐκάρπῳ θέρει.

Hyemem niuosam sequitur æstas fertilis.

Sumnienia trudno pozbyć.

ζωὴ σωτηρία ἐν σύμφορᾷ βεβαία. *A.*

Homini perennis conscientia est comes.

Conscientiam à dijs immortalibus accepimus, quæ à nobis auelli non potest. *Cic.* Magna vis est cōscientiæ in vtramq; partē. *Idem.* Conscientia graue pondus. *Idem.*

Nocte dieq; suum gestare in pectore testem (*conscientiā*) Pœna grauis. *Iuuenal.*

Mors faciet certè, ne sim cùm venerit exul.

Ne non peccârim, mors quoque non faciet. *Ouidi.*

Exemplo quodcunque malo committitur, ipsi

Displicet auctori, prima hæc est vltio, quòd se

Iudice nemo nocens absoluitur, improba quamuis

Gratia fallacis Prætoris vicerit vrnam. *Idem. ibidem & plura talia.*

Martialis vbi in maledicum Pœtam multas diras effudit, sic claudit.

Et cùm fateri Furia iusserit verum, Prodente clamet conscientia, Scripsi.

Quot scelera quis in vita patrauit, tot notas apud inferos vmbra vel anima eius exhibet. Simile quid habet Plutarch. de sera Numinis vindicta.

Sumnienie dobre wielka vćtéchá y obroná.

εὖ δὲ συνειδὸς πόντιον ἀλεωτατον. *A.* Nil conscientia est beatius bona.

Vacare culpa maximum est solatium. *Cic.* Ego præclara conscientia sustentor. *Idem.* In ipsa conscientia rectè factorum, satis magnus laborum fructus est. *Idem.* Ego, quicquid acciderit, à quo nec culpa abest, animo forti feram. *Idem.* Cùm culpa careamus, omnia humana pacatè & moderatè feramus. *Idem.*

Nec

Nec à quo culpa absit, quicquam in malis numerandum. *Idem.*

— Hic murus aheneus esto, Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa. *Horat.*

τὸ μὴ συνειδέναι γὰρ ἑαυτῷ πεδ' βίῳ
ἀδίκημα μηδὲν, ἡδονὴν πολλὴν ἔχει. *Antiphanes.*

Nil esse conscium sibi in vita mali, Affert voluptatem cuiuis maximam.

βροτοῖς ἅπασιν ἡ συνείδησις Θεός,

Omnibus hominibus conscientia est Deus. *i. propitius vel iratus.*

— Valeat possessor oportet Si comportatis rebus benè cogitat vti. *Horatius de sanitate mentis probè loquitur, similitudine allegorica. Contrà verò idem*

Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit. *i. animum malè affectum & vitiosum nulla res oblectare potest. Eadem similitudine vsus est Lucret.*

Intellexit ibi vitium vas efficere ipsum,
Omniaque illius vitio corrumpier intùs. *Sed hæc duo ad malam potiùs conscientiam pertinent.* Sumnienie złé niczem śie nié vćiędzy.

Vita secura, vbi conscientia pura. *Bernard.* Secura mens, iuge conuiuiũ. *Prou. SS. 15.*

βροντῆς ἀκούσας μηδαμῶς πόρρω φύγῃς
μηδὲν συνειδὼς ἀυτὸς ἑαυτῷ δεδοικέναι. *Philemon.*

Tonitru sonante neutiquam fugies procul
Si nil tibi ipse conscius fueris here. *(vel, mali)*

τὸ μὴ δι' αὐτὸν κακῶς πράττειν, ἀ μικρὸν κέφισμα πρὸς τὰς τύχας. *Plutarch.*

Absque culpa infelicem esse, non paruum leuamen calamitatum. *In Rudente Plauti Dæmones probum senex dicit:* Semper cauere hoc sapientes æquissimum est,
Ne conscij sint ipsi maleficijs suis. Subiecit pedibus Acherontem.

Turneb. ex Virgil. de homine probo benè sibi conscio. *Affine,* Vćiewinny śmiáły.

Sumnienie świádek méonylny. zá wiele świádkow złoi.

Conscientia mille testes. *Quintilian. Accipe hoc, Senario.*

συνειδὸς αὐτὶ μυρίων ἐν μαρτύρων. *A.* Est mille ad instar conscientia testiũ. Mea mihi conscientia pluris est quàm hominum sermo. *Cic.* Magna vis est conscientiæ in vtramque partem, vt neque timeant, qui nihil commiserint, & pœnam semper ante oculos versari putent, qui peccârint. *Idem.*

Si honesta sunt, quæ facis; omnes sciant, si turpia, quid refert neminem scire cùm tu scis? O te miserum si contemnis hunc testem! *Seneca.*

Conscia mens recti famæ mendacia ridet. *Ouidi.*

Conscia mens vt cuique sua est, ita concipit intra
Pectora, pro facto spemque metumque suo. *Idem.*

Lucianus Ethnicus & atheos scribit, in inferis ad tribunal Minois accusari defunctos ab umbris, quæ olim vnos comitabantur, & conscie erant omnium actionum, Minoémque verò his auditis addicere reos certis suppliciis.

Sumnienie zte stoi zá kátá.

Prima

Prima & maxima peccantium pœna est, peccasse. *Seneca.*

Nil miserius quàm animus hominis conscius. *(.s.mali.) Plaut.*

Illo nocens se damnat quo peccat die. *P. Mimus Syrus.*

Ipsa sibi carnifex conscientia mala est. *Pacatus.*

καλὸν συνειδὸς αὐτῷ ἑαυτῷ δήμιος. *A.*

ἡ συνείδησις βολίζει τὴν ψυχήν. Conscientia verberat animum. *Paulus IC.*

—— Quos diri cõscia facti Mens agit attonitos & surdo verbere cædit. *Iuuenal.*

Pœna etenim vehemens & multò sæuior illis,
Occultum quatiente animo tortore flagellum,
Quam vel Cedicius grauis inuenit aut Rhadamanthus,
Nocte dieque suum gestare in pectore testem. *Idem.*
Heu quantùm misero pœnæ mens conscia donat! *Lucan.*
Est pœna præsens conscię mentis pauor,
Animusque culpa plenus & semet timens. *Seneca Hippolyto.*

Suum quemque scelus exagitat, suæ malæ cogitationes conscientiæq; terrent. *Cic.* Vultures Titium continuò exedunt. i. *Mala conscientia tormentum semper habet. Matron. Et apud Æschylum Prometheus dicit:* συνοίδα δὲ δάκνομαι κέαρ. Conscientia exedit mihi cor vel animum. *Nam Prometheo in Caucaso affixi cor ab aquila lacerari aliqui finxerunt. vt Lucian. in Prometheo vtroq;.*

Huic epulæ sordent, quem tecta piacula mordent. *Anonym. rhythmic.*

Summienie zte: trostliwe / boiázliwe / podéyrzliwe.

Conscientia graue pondus. *Cic.* Semper præsumit sæua, perturbata conscientia. *Sapientiæ c. 17.* Fugit impius nemine persequente. *Prou. SS. 28.* Non est pax impijs. *Isaiæ 57.* Nunquam secura est praua conscientia. *P. Mimus.*

ὁ συνιεὶς ἑαυτῷ τι, κἂν ἦ θερσύτατος,
ἡ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ. *Menander.*

Sibi conscius malè quid, licet audacissimus, Timidissimum ipsum conscientia efficit.

κλέπτων ὅταν τις ἐμφανὴς ἐφωρεθῇ,
σιγᾷν ἀνάγκη, κἂν καλὸν φέρῃ τόμα. *Sophocles.*

Furto in recenti deprehensus quispiam. Licet ore sit bono, tacere cogitur. *Russi dicunt.* Тать злодыю вдрёкъ воретъ. *quia putat se ab omnibus agnosci & spectari.* οἱ φῶρες τὴν βοὴν. *s.* φοβεῖσθαι, *vel* ἀισθάνεσθαι. Fures clamorem timent vel sentiunt statim. λύκῳ δὲ βοῆς ἀκούσῃ. *Diogenian.* Lupus ante clamorē festinat. *Sic Virg.* Ac velut —— Occiso pastore lupus magnoque iuuenco
Conscius audacis facti, caudamque remulcens
Subiecit pauitantem vtero; syluasque petiuit. Wie pieś komu sádło ziádł.
Conscius ipse sibi de se putat omnia dici. *Cato.*
δίεται ἀλλοτρίως λαλέειν ὡς ὃ, τι συνειδώς. *Mylius.*

Bessus patre suo clam occiso, cœnans apud vicinum haita hirundinum nidum deiecit & pullos macta uit, quod inquiebat se patris sui interfectorem falsò clamarent. qua re delata ad regem captus & punitus est. E Plutarcho.

Summienie

Heu quàm difficile eſt crimen non prodere vultu! *Ouid.*

Apud Rhetores inter argumenta facti probabilia ponuntur, erubuiſſe, expalluiſſe, expauiſſe, titubaſſe, inconſtanter locutum eſſe, concidiſſe, &c. Cic. Quintilian.

Timor eius, perturbatio, ſuſpenſus incertuſque vultus, crebra coloris mutatio, quæ antea erant ſuſpicioſa, hæc aperta ac manifeſta faciebant. *Cic. de Oppianico.*

In Adelpho Terentij, cùm Mitio deprehendiſſet Æſchinem adoptatum filium in loco ſuſpecto, & erubeſcere ac tacere aduertiſſet, dixit: Nihil mihi reſpondes? ——

Mirabar quid hîc negotij eſſet tibi? *Deinde tacitus ſecum loquitur:*

Erubuit, ſalua res eſt. i. *prodit ſe eſſe conſcium rubore & nondum eſt perfricta frontis, & perditi pudoris. Vide plura ſimilia ſub* Twarz wynurzy.

Affine eſt & Vlićwinny śmiélé mówi.

Surowié śie z kiém obchodźić.

Eſyngrapha cum aliquo agere. *Cic.* Nimis exiguè & exiliter ad calculos vocare amicitiam, vt pari ſit ratio datorũ & acceptorum. *Idem.* Ad viuum reſecare. *Idem.* Tabellis obſignatis cum aliquo agere. *Idem.* i. *ſic eum conſtringere vt nil excuſare poſſit. More eorum qui ita aliquid repetunt ab aliquo vt habeant ſcriptum quo illum conuincant ſi neget promiſſum debitum. &c.*

Sub formula iudicare. *Seneca.* i. *ex præſcripto ſummi iuris, non ex æquo bono.*

Obtorto collo ad prætorem aliquem trahere. *Plaut.*

Radere vſque ad viuam cutem. *Idem.* Ξυρεῖν ἐν χροῒ. *Sophocles.*

Patruum eſſe, agere, ſapere. *Ex Cic. Horat. Catullo. Nam patrui carent tenero illo affectu quem patres habent, ideoq; qui filios ſuos meliùs educare volebant, patruis eos commendabant.* — Patruæ metuentem verbera linguæ. *Perſius.*

Triſtem literam dare. *Cic.* i. *condemnare. litera b prodita. quæ fuit nota condemnationis. Aſconi.* Nigrum theta præfigere vitio. *Perſius.* *In Bacchidibus Plauti Chryſalus ſeruus Nicobuli dicit, ſe caſtigaturum filium eius Mneſilochum diſſolutum. (licet id fingat & ſibi potiùs faueat) dicens:* —— Plura ex me audiet hodie mala,

Quàm audiuit vnquam Clinia (*diſſolutus filius*) ex Demetrio (*ſeuero ſuo patre.*) *Ex aliqua veteri Comœdia Græca vel Latina ſumptum eſt. Talia ſunt illa.* Cenſorem agere. Areopagitam eſſe. Multo vngue notare. Crebrò obelos apponere &c. *Vicinum.* Rozſądek ſurowy.

Swa wola / wiélka niéwola. Wolność má złe / ſzkodliwa. Wolność ſzalżywa ieſt / czynić co ſie podoba.

Beatos aiunt qui viuunt vt volunt. falſum id quidem. *Cic.* Velle quod non deceat, miſerrimum eſt. *Idem* Mulier cui peccare licet. *Idem.* Non tam miſerum eſt non adipiſci quod velis, quàm adipiſci velle quod non oporteat. *Idem.* Infelix cui omnia licent *Idem Cic. & Ammian.* *Damnant ſapientes illam ſententiam Iuuenalis, licet non ex mente Poëtæ ſed tyranni vel ferè imperioſi prolatam.*

Hoc volo, ſic iubeo, ſit pro ratione voluntas. *& illam Libertinorũ apud Perſiũ.*

Vindicta postquam meus à Prætore recessi,
Cur mihi non liceat iussit quodcunque voluntas?

Apud eundem dissolutus quispiam ita loquitur:

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam Cui licet vt voluit?
sed refellit & hunc Pòéta. *Similia habet Cic. in Offic. & Paradoxis.*
Et Horat. lib. 2. Satyra 7. Quisnam igitur liber? &c.

Verum quidem est, Stoicos simili modo definiuisse libertatem. sic enim dicunt apud Làértium: ἐστιν ἡ ἐλευθερία ἐξουσία αὐτοπραγίας. Libertas est facultas viuendi vt veli. *Sed longè diuerso sensu, nempe secundum rectam rationem & virtutem, non secundum libidinem.* *Sic Epictetus apud Arrianum.*

ἐλεύθερός ἐστιν, ὁ ζῶν ὡς βούλεται. Hic liber est, quicunq; viuit vt lubet.
Affine est illud: Swa wola w pieklè gora. *Planè sic S. Bernardus.*
Quid odit aut punit Deus præter propriā voluntatem? Cesset propria voluntas & infernus non erit: In quem enim ignis ille desæuiet, nisi in propriam voluntatem?

Swar.

πόλεμος ἀσίδηρος, ἀνόπλατος. Bellum sine ferro, incruentum. Verbis fieri solita velitatio. *Ex Plauto.* λογομαχία.

Swarliwy. Ják przékupká śis swárzy.

Nulla ferè causa est in qua non femina litem Mouerit. *Iuuenal.*
Sedemus domi mulierum ritu altercantes. *Liuius.*
Mulieri rixosæ vir dicebat: Mulier es vxor. i. *rixosa. Plaut. Terent.*
Perge anus ad colum rixari. *Liberius Sanga.* *Viro id dictum est.*
λοιδορεῖσθ' ὁ πρέπει ἄνδρας ποιητὰς, ὥστε δερτπωλίδας. *Aristophan.*
Conuicijs vti non decet Viros Pòétas, vt panum venditrices.
Labris velitari inter se. *Afranius.* Nescio quid velitati estis inter vos. *Plaut.*
Caninâ est facundiâ hic homo.. *Ex Sallustio.*
Ζακληρότερον ὑλάκτων ἠπειρώτης κυνός. *Synesius.* Vehementiùs latrans Epirotico cane. *Epiri canes Molossi cæteris præstantiores erant magnitudine, robore, celeritate, voce.*
Lapidem à cane morsum tetigit vel calcauit. *Ex Plinio, qui ex sui temporis superstitione dixit, tales rixosos reddi, ob similitudinem affectus.*
ἐρετριέων ῥῶ. *Diogenian.* Eretrienſium Rho, *qui crebrò hanc literam asperam & ad caninum sonum accedentem, etiam loco mollioris Sigma usurpabant.*
ἐν ταυτὸς ἂν τις περάγματος διοῖν λόγων ἀγῶνα τεῦθ' ἁνὴρ ἐρεῖν ἔχη σοφός. *Euripid.* Quacunq; de re orationis duplicis Certamen excitat, locutor callidus.
Funem cõtentionis ducere. *Tertullian.* i. *litigijs certare.* λογομαχεῖν. verbis pugnare.
δάφνη χλωρὰ καιομένη. *Diogenian.* Laurus viridis incensa. s. *strepitum magnum edit. sic & rixosus.* Insana laurus adest. *Ex Plinio, qui scribit, in Ponto Laurum Insanam ab effectu dictam, crescere, ex qua si quid decerptum inferatur nauibus, iurgia fieri, donec abijciatur. Nuga.*

μηδὲν

μηδὲν δ' νυκτομαχεῖν διαφέρει ἡ ἔρις αὐτῶν. *Nicephor. Callistus.* Nihil à nocturna pugna differt eorum altercatio. Swárza śie ledá o co / á śámi nié wiedza o co.

ἐγχος ἔχων τόμα θᾶρσος, ἔπος δ' ἰφθιμον, ἀοιδὰ φωνήν. *Nonnus.*

Pro haſta habēs os promptū, pro gladio verba, pro ſcuto vocē. *Affi.* Zwádliwy.

Swarzćié śie wy / á my będziem iéść. Niech onigadáia / á my iedzmy.

ἄλλοισι γλῶσσ' ἄλλοισιν ἐισι γόμφοι. Alijs lingua eſt (*ad loquendum*) alijs dentes (*ad comedendum.*) Aliena inſania benè vti, prudentis eſt. *Ex Plinio.* Stultus atque inſanus damnis certant, nos ſaluæ ſumus. *In Truculento Plauti, meretrices irridentamatores, denarijs certantes in eaſdem conferendis.*

Simile, Niech śie on gniewa. Now ty 1. *& ſequens mox.*

Swarzćié śie wy / á wilk w owce / á méprzyiaciel biérzé / pali.

Swá śie wádza / á trzéći porwał. Gádu / gádu / á pśi *&c.*

Dum mutua ſtulti Paſtores odia exercent, lupus intrat ouile. *Hoſpitalius.*

Dum leo & vrſus de præda contendunt & pugnant; vulpes eā rapit & fugit. Æſopi apologus.

Illi hæc inter ſe dubijs de rebus agebant (*Latini Rutuli.*)
Certantes, caſtra Æneas aciemque mouebat. *Virg.*
Cogite concilium & pacem laudate ſedentes,
Illi armis in regna ruunt. *Turnus inſultat ſuis conſultantibus.*

ἐπὶ διαβουλευομένοις τί δεῖ πράττειν, ἀπώλοντο. *Polybius.* Dum adhuc quid facto opus ſit conſultant, perierunt. *Simile*, Niech śie on gniewa.

Swego kráiu polá. każdy oracz świádom.

τὰ ἀέμων στάσις γινώσκουσιν οἱ ἐγχώριοι. *Suidas.* Ventorū ſtationes norunt indigenæ. χρὴ τὸ μέλλοντα ὀρθῶς γεωργήσειν, πρῶτον τὴν φύσιν πρῶτον τῆς γῆς εἰδέναι. *Xenophon.* Oportet eum qui agrum rectè colere debet, naturam priùs terræ pernoſcere.

Sic & Virgil. Ventos & varium cæli prædiſcere morem,
Cura ſit, ac patrios cultuſque habituſque locorum.

Columella quoq; villico præcipit: Vt cæli & anni præſentes mores intueatur; neque enim eundem ſemper velut ex præſcripto habitum gerunt. V. Káżdy kray 2.

Swiadek niepewny / podeyrzány.

ἔνθεν ὁ μάρτυς. *Lucian.* οἰκιακὸς μάρτυς. Domeſticus teſtis. Teſtimonium domo miſſum. *Cic.* Domeſticum præconium. *Idem.*

Teſtes, quos accuſator domo produxerat, interrogari non placuit. *Paul. I. C.*

Iure ciuili domeſtici teſtimonij fides improbatur. *Idem.*

κωφαὶ μαρτυρίαι. Surda teſtimonia. ſ. *inſcriptis, quæ nec audiunt nec loquuntur.* κωμικὸς μάρτυς. *Polybius. Cic.* Comicus teſtis. i. *futilis & obuius ac facilis ad teſtimonium dicendum. vt in Comœdijs ſit. vel à κῶμος. ea eſt comeſſatio, quòd còepulones prompti ſint ad dicendum pro ſuo conuiuatore teſtimonium. alij hunc Ciceronis locum aliter legunt, & variè interpretantur. ſed ſenſu ferè eodem.*

τενέδιος αὐλητής. *Stephan.* Tenedius tibicen. *quia à Philonome pretio corruptus, falsum testimonium dixit apud Cygnum contra Tennem, quasi de stupro illam interpellasset.*
Χορὸς οἰκέτης *Lucian.* Chorus domesticus. *pro conductis laudatoribus.*
κή μ' ἔφατ' ἀ μάτηρ πολυδεύκεος ἐμὸν ἀμεῖνω. *Theocrit.* Me quoq; Pollucem mea mater vincere dixit. *Affine,* Vlićwierz. Vlićdowierzay.

Swiádek prawny prawdziwy.

ἀττικὸς μάρτυς. *Diogenian.* Atticus testis. i. *probatissimus, incorruptissimus.*
ἀττικὴ πίστις. *Idem.* Attica fides Romanis semper probata. *Quintilian.*
ἐκ τῶν δίκων ἐλέγχων ὁ μάρτυς. *Lucian.* Ex Iouis tabulis testis.
Testis omni exceptione maior. *Iustinian.* Locuples testis. *Cic. Badæ.*
Negante Tyranno apud Rhadamanthum scelera obiecta à Cynico Philosopho, aduocantur testes, lectus & lucerna eius, & conuictus damnatur. Lucian. *Affine,* Wiéry godzien.

Swiádomemu wierzyć śię godźi.

Experto credite. *Virgil.* τῷ ἐμπείρῳ πίστευε.
Qui nauigant mare enarrant pericula eius. *Ecclesiastic. 43.*
E portu soluentibus, ij qui iam ex alto in portum inuehuntur, prædicere summo studio solent, & tempestatum rationem & prædonum & locorum &c.
Cic. pro Muræna. *Huc ſ illud suprà positum.* Ventorũ stationes norunt indigenæ.
Ei auscultandum cui quatuor aures. i. *experto vel seni.* V. Stárych słuchać.
Æneas narraturus excidium Troiæ ait: Et quorum pars magna fui. *quo dicto fidem sibi comparat.*

Swiégotliwy. Wiélomowny. Nié wrzod mu w gębe. Jáć ickotká. Jeszć mu iáć ná kotorocićbiega. Swierzbi go iezyk. Mowi co śliná do geby przyniećśić.

Dicenda, tacenda loquitur. *Ex Horatio.* Philomusus *Martialis l. 9. ep. 36.*
Citeria loquacior. *Ex Festo, apud quem Cato de quodam garrulo ait:* Quem ego credo ludis in pompa vectitatum iri pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturũ. *Erat verò citeria effigies quædã arguta & loquax (i. strepera) ridiculi gratia in pompis vehi solita. Idem Festus.*

Quocunq; in triuio cuicunque est obuia narrat. *Iuuenal. de muliere loquaci.*
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet, nec Causidicus nec Præco loquuntur,
Verborum vis tanta cadit. ——— Iam nemo tubas atq; æra fatiget,
Vna laboranti poterit succurrere lunæ. *ſ. clamore suo, quod alioqui fieri solebat tinnitu multo peluium & æris.* *Idem de eadem.*

ὄρχυτα πλαταγή. *Aristot.* Archytæ crepitaculum, *quod sponte sua sonabat.*
λεγὸς οἷπιχεν ἐπ' ἀκαιρίαν γλῶτταν ἔλθῃ. *Lucianus.*
Dicit quidcunque in temerariam linguam venerit. Sermo illi in faucibus non in pectore nascitur. *Erasm. imitatus Senecam qui dixit:* *Non à summis labris ista ceciderunt, habent hæ voces fundamentum. ſ. in pectore, corde, animo.*

ἄκανον

ἄοινον συμπόσιον. *Plutarch. de garrulis.* Sine vino compotatio.
Tonſor, Lippus, *Horatio pro curioſo & loquaci. quia curioſe ſimul garruli ſunt.* *Similiter* & Βαλανεὺς *Platoni. Diogeniano,* Balneator.
ἄοινος μέθη. *Theophaſt.* Citra vinum temulentia.
ὁ Θεόφραστος τὰ κερεία ἄοινον μέθην ἐκάλει *Plutarch. i.*
Theophraſtus tonſtrinas abſque vino temulentiam vocabat.
γλώσσης περίπατός ἐστιν ἡ ἀδολεσχία. *Aſtydamas.* Linguę deambulatio eſt loquacitas.
ἀκόλαστον ἔχει γλώσσαν αἰσχίστην νόσον. *Euripides de garrulo.*
Morbus pudendus lingua erat ei incontinens.
Mortualia gloſſaria. *Cato apud Gellium vocat Philoſophos garrulos & præficis ſimiles, qui multa ſubtiliter dicunt, & vitæ ac morum diſciplina carent.*
ῥαχίας λαλίστερος. *Suidas.* Littore vel caute loquacior. Garrit quicquid illi in buccam venit. *Cic.* τέττιγος εὐφωνότερος. *Theocrit.* Cicada vocalior.
λαλεῖν τέττιξ. *Athenæ.* Garrulitate cicada. ſ. *paraſitus.*
ἀλάλητον στόμα. *Euripid.* Os infrene. Farcit centones. *Plaut. i. mendacia cõſuit & prædicat gloriosè. al.* Sarcit centones. μόσχος ἄδων βοιώτιον. *Suidas.* Moſchus (*citharœdus*) canens Bœotium, vno ſpiritu diu canebat ſed ineptè. *In loquaces ineptè.*
στόα ἐπήφωνος. *Plutarch.* Porticus (*in Olympia erat*) ſepties reddens vocem ſemel prolatam. Δωδωναῖον χαλκεῖον. *Zenodotus.* Dodonæum æs, aut cymbalum, *quod ita artificiosè conſtructum erat, vt ad venti flatum ſonaret. Vel vt Suidas ait, ex pluribus peluibus ſe concingentibus conſtabat, quarum vna percuſſa ſonus ad omnes in orbem tranſibat. vnde illud etiam* ὥσπερ τὰ χαλκεῖα πληγέντα μακρὸν ἠχεῖ. Tanquam pelues complotæ longum reſonant. *Simile eſt illud Iuuenalis de muliere garrula.*
Tot pariter pelues tot tintinnabula credas Puſſari.
λαλίστερος κορώνης. *Anacreon.* Cornice loquacior. Δαυλία κορώνη. Daulia cornix.
τρυγόνος λαλίστερος. *Zenodot.* Turture loquacior. Threicia hirundo. *Vide Vlic wielfi Orator.* χελιδόνων μοῦσα *Ariſtophan.* Hirundinum muſea, *de garritu moleſto.* ἀηδόνες λεσχαις ἐγκαθήμεναι. Luſciniæ cathedris inſidentes, *de virorum doctorum & eloquentium conſeſſu interpretatur Henr. Steph. & caſtigat Eraſmũ* λεσχας nugas *interpretantem.*
λέγειν δεινὸς, ἀλλὰ σιγᾶν ἀδύνατος. *Epicharm.* Ineptus ad dicendũ, ſed tacere impotens. (potens.
λαλεῖν ἄρτος, κἀδύνατος λέγειν. *Eupolis.* Garrire prõptus, dicere autẽ eſt impotẽs. *Dicere eſt oratoris & prudentis: loqui omniũ etiam auium.* Loquentiæ ſatis, eloquentiæ parùm habet. *Salluſtius apud Gelliũ. Contrà verò Alcibiades celebratur, quòd ſuperiorẽ tam λαλεῖν δεινότατος ἢ λέγειν ἄριστος i* non tam ad loquendum potentiſſimus, quàm ad dicendum optimus. *Meminit Plutarchus.* τρυγων ψαλλει. *Suidas.* Turtur cantat *de inepta loquacitate vel maledico aut pœta ingrato, qualis eſt turturis cantus.*
Tam multa quam ſapiens dixiſti, ſed non talia. *Apud Ariſtot. eſt illi verſus:*
ὦ φίλ' ἐπεὶ τόσα εἶπες, ὅτ' ἂν πετεηνὸς ὣς ἔκλαγξε τρυγών.

ἀλλ' ὲ τοιαῦτα. O amice, siquidem tam multa locutus es, quàm multa sapiens vir, Sed non talia. χαλινὸς ἐκ ἔστιν ὀπὶ τῇ γλώττῃ. *Philostr.* Frenū nō ineſt linguæ. στόμα ἀπύλωτον. Sine foribus os. ἀθυρόγλωσσον *idem.* ἀχαλίνωτον. ſine freno, ἀπεραντολόγος. Sine fine ſeu modo loquax.

ἴσος χρὴ καμινοῖ. *Homer.* Similis anui foco aſſidenti. ſ. *garriendo.* Muliere loquacior. *quam Plaut.* Multiloquā Largiloquā *vocat. V.* Πλειστάκις πάντα wielomowna. μακρότερα τ' Ἰλιάδος λαλῶν. *Pollux.* Prolixiora Iliade loquens.

ὑπὸ λογοδιαρροίας ἐνοχλέμενος. *Athenæ.* Proluuie verborū turbatur, *vel* laborat. λογοδιάρροια *vox tracta à vitio alui* διάρροια, *ad linguam & ſermonem.*

ὑπὲρ τὸ ὕδωρ ἐνχόμενον εἰπεῖν. *Budæus ex Syneſio Philoſtrato.* Supra aquam infuſam, *vel* ad clepſydram dicere. *de iis qui loquuntur tantùm vt tempus dicendo aſſignatum expleant, non vt aliquid dignum vel vtile auditoribus afferant.* Mowi iak by go náiat. Mowi byle ſie mowito. *Tractum dictum à priſco more Oratorum ad clepſydram in iudicio dicentium, quæ tempus aſſignatum metiebatur. Quintilian. hoc vocat* Aquam perdere. i. *tempus quod aqua clepſydræ metiebatur. Apud Plaut. garrienti dicitur:*

Si graderere tantùm quantùm loquere, iam eſſes (*al. iſſes.*) ad forum.

μηδέποτε σιωπᾶν. Nunquam tacendū. *Pſeudorhetoris Lucianici præceptum ironicōs accipiendum.* τοῖς λάλοις ἐξ ἄκρου ἡ γλῶττα πᾶσιν ἐστι τετρυπημένη. *Lucian.* Loquacibus omnibus lingua in fine perforata eſt. *(inſtar doly vel vaſis alicuius pertuſi vel Herculis Gallici.)* *Huc aliqui trahunt illud dictum Ariſtotelis:* αἰσχρὸν σιωπᾶν δημοσθένη καὶ ἰσοκράτην λέγειν. Turpe eſt tacere Ariſtotelem & Iſocratem dicere. *Sed ironicōs nunc accipe, de eo qui æmulatur in dicendo meliorem ſe.*

ὁ ῥαψῳδοπερίθεος. *Euſtathi.* Futilis & nugax garrulus. πέρπερος eſt malus, ῥᾶπον ſcrutum. *Hinc* & ῥαψοπερπερὴ φράσις. Temeraria garrulitas.

κρέκος αὐλητὴς *vel* αὐλός. *Pollux. Menand.* Arabius tibicen vel tibia *qui leui pretio multùm canit.* *De eodem eſt ille Senarius.*

δραχμὴν μὲν αὐλεῖ, τετράρων δὲ παύεται.

Drachma canit (*vná conductus*) ſed quatuor compeſcitur. *tam auidus eſt cantus.* *Simile eſt illud Martialis de magiſtro Scholæ clamoſo.*

— Vis garrule, quantum Accipis vt clames, accipere vt taceas?

Garrulo apud Euripidem dicitur. χρόνος γὰρ ἂν σοι καιρὸν ἐξείροι λόγος. Gádu gádu ć &c. Temporis opportunitatem tibi eripiet ſermo.

Spartani Cephiſophontem profeſſum ſe de quauis re per integrum diem poſſe dicere, vrbe eiecerunt dicentes: τ' ἀγαθὸν μυθητὰν δεῖν τοῖς πραγμασιν ἴσον τ' λόγον ἔχειν. Boni oratoris eſſe æqualem rebus orationem habere. *Plutarch.* *Cleomenes legatis Samiorum longa oratione vſis, ait.* Prima non memini, ideoque media non intelligo, & vltima mihi non probantur. *Idem.*

παφλαγὼν. *Euſtath.* & παφλάζειν. *Ariſtoph.* Inſtar vndæ littori illiſæ ſtrepere. *Simile illud Pherecratis:* λοπὰς παφλάζῃ βαρβάροις λαλήμασι. Patella ſtrepitat barbaris

barbaris sermonibus. ἀδηρολόγος Abderologus. *quasi* Stultiloquus. *nam Abderitani Martiali stulti.* Abderologum *Tatianus vocabat Democritum* ἀδηρολεκὸν *Cic. stultum.* Βομβύλιος ἄνθρωπος. *Hesychio.* Bombylius homo, *pro futili verboso. Ab insecto api aut vespæ simili, sed grandiori, strepero, mellificij ignaro.* ἀφωνότερος πέρδικος. *Plutarch.* Peioris soni quàm perdix, quæ κακκαβίζει. cacabat. *quæ vox sonum Cacophonum & ingratum indicat.* Przykro wielomowny.

Dat sine mente sonum. *Virg.* Mowi lecdá co. βαττολογεῖν. *apud S. Matthæum est* Stultè loqui. Os habet, linguam, audaciam, confidentiam. &c. *Plaut.* μυσῶν ὄρνιθες. *Theocritus vocat Pœtas* (Musarum aues) *quòd assiduò canant & recitēt alius sua carmina.* *V.* Mito kiedy nas stucháią.

Linguam dentibus longiorem habet. *Garner. è Gallic. de garrulo.* Χῖος παρασὰς κῶον ἀκὴ ἐᾷ λέγειν *Strattides.* Chius propè adstans non sinit Coũ loqui. *In eum qui prudentiorem obtundit garriendo. Nam Chij leues erant & garruli, Coi laudatos multos viros habuerunt.* *Affine,* Máłe rzéczy rozbierzáć.

Swierzbi go grzbiét, vßy. Zálawia / goni ná guz / ná złé.

Malum quærit, mendicat. Malam rem quærit, meretur. Molestus es, emis litigium. Liuorem scapulis istoc concinnas tuis. Nisi abeas malum tibi magnum dabo. Crepabunt malæ tibi, nisi me omittis. Caue sis tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent. Num tibi adolescens malæ an dentes pruriunt?

Ne subitò metus exoriatur scapulis (*tuis*) stultitia tua Appropera. *ex Plauto omnia.*

Swierzbi mie grzbiét / vßy. Potka mne dźiś cos. Wziąć mnie dźiś.zć.

Mirabar quòd dudum scapulæ gestîbant mihi,
Harioluri quæ occeperunt sibi esse in mundo malum.
Timeo quid rerum gesserim hîc, ita dorsus totus prurit.

Perij, dentes pruriunt. Caput prurit, perij. Vah iam scapulæ pruriunt. Vmbra mea iam intùs vapulat. i. *proximè adsunt verbera, nam vmbra corporis comes. Omnia ex Plauto.* νῆς ἐν τοῖς σκύτεσιν ἐσι. *Aristophanes.* Mens est in corijs seu loris, *quibus seruis cædunturi. timeo plagas, vt Erasm. explicat. alij explicant: In scutis vel in coriis quibus clypei teguntur. i. cogito militiam.*

Swiętem miérscom / rzéczom, personom dáy pokoy. βάνυ.

A sacris abstinendæ manus. *Dictum recentiorum. Confirmat illud satis vnum exemplum Heliodori, qui 2. Macchabæ. 3. magno suo malo attentauit templo Hierosolymitano vim inferre, & illud expilare.* *Ethnici quoque etiam tempore belli, parcebant hostium, aris, sacellis, sepulchris, trophæis, arcubus triumphalibus, & aliis rebus dedicatis vel aliquæ religione contactis. Muret. ex Dione Xenophonte Plutarcho.* *Huc pertinet* Aurum Tolossanum, *Vide* Kościelny zbior. *Adde illud Homeri*

ὁππότ' ἀνὴρ ἐθέλῃ περὶ δ' ἄμεινα φωτὶ μάχεσθαι,
ὅν τε θεὸς τιμᾷ, τάχα οἱ μέγα πῆμα κυλίσθῃ. *i.*

Quando

Quando vir vult aduerso Deo cum viro (*aliquo*) pugnare,
Quem Deus magni facit, citò ei magnum malum aduoluitur.

πάρες τ μάντιν. Omitte vatem. i. *ne lædas, ne ferias.* *Olim augur coronatus exercitum præredebat securus, nam violare eum religio erat.*

ἀνίησα κινεῖς. *Zenodot.* Non mouenda moues. *Generale dictum est, sed peculiariter etiam intelligit idem Zenodot. de aris, sacellis, sepulchris, & aliis huiusmodi quibus religio & reuerentia debetur.* *Alexander Seuerus Imp. Ethnicus, cùm Christiani locum quendam publicum occupassent, quem popinarij sibi deberi contendebant, rescripsit:* Melius esse vt quo modocunque Deus illic colatur, quàm popinarijs dedatur. *Lampridi.*

In Pythij templo cacare. V. Vnie bespiecznoto.

Swieto do zbytku powod.

Hoc dicto improbatur vitiosus mos vulgi diebus festis helluandi. Iudæis hoc solenne erat vt constat ex libris sacris. vnum locum profero ex 2. Esdræ c. 8. vbi in solennitate maxima & die Domino sanctificato, seu die Domini sancto dicit Esdras populo: Ite comedite pinguia & bibite mulsum &c. ἑορτὴ ἀφορμὴ γαστριμαργίας. *Antiphones.* Festiuitas helluationis occasio. *Castigat hos Seneca dicens:* Licet sic luxuria agere diem festum. *Thomas Morus carcere inclusus de bus festis ornatum elegantiorem sumebat, & mirantibus id, respondebat:* Non ad conspectum populi, sed ad Dei honorem festos dies colo.

Swietych rzeczy nie pospolite wáć, nie každemu pokazować.

μὴ δῶτε τὸ ἅγιον τοῖς κυσί. *S. Matthæus c. 7.* Nolite dare sanctum canibus. μηδὲ βάλητε ὑμῶν τοὺς μαργαρίτας ἔμπροσθεν τῶν χοίρων. *Idem.* Neque mittatis margaritas vestras ante porcos.

ἀείσω ξυνετοῖσι, θύρας δ' ἀμβάσθε βεβήλοις. *Pythagoras.*

Cordatis cantabo, fores ast obdo profanis. *Sic legendum monet Lauinnon βέβηλοι vt Erasm. legit.*

ᾄσομαι οἷς θέμις ἐστὶ, θύρας δ' ἀμβάσθε βεβήλοις. *Orpheus.*

Cantabo queis fas, sit ianua clausa profanis.

ἐ γὰρ θέμις βεβήλοις ἄπτεσθ' δόμων. *Euripid.*

Nefas profanis has domos attingere. Procul ô procul este profani. *Virgil. è Græcis qui dicebat:* ἑκὰς ἑκὰς ἔστε βέβηλοι *Item.* ἑκὰς ἑκὰς ὅστις ἀλιτρός. Procul procul impius omnis. *Et Horat.* Odi profanum vulgus & arceo.

μή τις βέβηλος ἀκούσῃ. *Plato.* Ne quis profanus audiat.

μὴ πρὸς ἅπαντας ἀναρρήξαι δέχαιον λόγον. *Pindar.*

Non omnibus vulgandum vetus dictum.

ἄθρει περισκοπῶν μή τις τῶν ἀμυήτων ἐπακούῃ. *Plato.* Obserua circumspiciens ne quis non initiatus (*profanus*) exaudiat.

βεβήλοις τὰ τῶν ἐλευσινίων θεῶν μυστήρια ἀ διηγέεα. *Lysias.* Profanis Eleusiniarum dearum (*Cereris & Proserpinæ*) mysteria non narranda.

ἀγνωσία

ἀγνωσία σεμνότης ἅπτὶ τελετῶν. *Synesius.* Ignoratio venerationem addit sacris.
In Psalmo 64. Te decet hymnus Deus in Sion. *aliqui cum S. Hieronymo legunt:* Te decet silentium &c. *quòd Deus in silentio meliùs laudetur, expensa eius maiestate & collecto animo hominis.* Σιληνοὶ. Sileni, *imagunculæ erant fictiles, ita conclusæ, vt clausæ ridiculam quandam tibicinis speciem foris exhiberent, apertæ autem deum aliquem continerent. Pierius. & Rhodigin. ex Platone & Xenophonte. Silenorum hem epigraphen addit Pierius hanc:* Diuina in occulto.
Simile est illud Pythagoricum: ἐν δακτυλίῳ θεῶ εἰκόνα μὴ περιφέρειν. In annulo imaginem Dei ne circumferas. *Sicut & principis imaginem annulo vel nummo insculptam latrinæ vel lupanari intulisse, capitale erat teste Seneca apud Rhodiginum, qui Pythagoræ dictum aliter intelligit. i. animum non immergendum esse corpori nec mancipandum sensibus ex mente Platonis. Non procul abijt & illud eiusdem Pythagoræ Latinè à Pierio & Brassicano redditum. De diuinis rebus absq; lumine ne loquaris. i. sacra tractare volens da operam disciplinis quæ veritatis lumen subministrent. Pierius.*
In Hebræorum veterum religione reuerentia sacris addebatur, occultatione, separatione à vulgo, silentio, vestitu splendidiore, lotionibus, & plurimis aliis ritibus, vt cuius qui libros sacros modicè inspexit, notum est. Cic. apud Lactant. ait: Non sunt ista vulgo disceptanda, ne susceptas publicè religiones disputatio talis exstinguat.

Swiczę rzeczy. Swieżę rzeczy przyiemnieyſze.

γλυφάνῳ ὄζει. Cælaturam aut scalprum *(recens)* olet. *Ex Theocrito qui habet:*
— νεόδυχες ἐπὶ γλυφάνοιο πολύσδον. *i.* Quod nuper natũ redolet cælamina scalpri.

Tolle recens primus piper è sitiente camelo. *Persius. i. iamiam aduectum camelo etiamnum ex itinere sitiente, & nondum potato.*
ὡς ἡδὺ μὲ γεωργῷ διψήσαντι πιεῖν ἐκ πηγῆς περιδέντα τὸ στόμα νάμασι! *Libanius.* Quam suaue est agricolæ sitienti bibere de fonte admoto ore scaturigini!

Multùm crede mihi refert, à fonte bibatur,
Qui fluit, an pigro quæ stupet vnda lacu. *Martial.*

Gratiùs ex ipso fonte bibuntur aquæ. *Ouid.* *Simile,* Vlowe rzeczy.

Swinią kwiczy: á wór drzé.

Dictum hoc quadrat in eum, qui queritur iniuriam se pati, cùm ipse eam alteri inferat vel satis vlciscatur. Rusticanũ quidem est, sed aptum. placet illud aliis linguis cõmune facere.
ὁ σῦς παραπλῶν θύλακον χρύζει μέγα. *A.* Lacerando saccũ porca grunnit acriter.
Simile est illud: Bijć/ ptáczę vćiekáj/ świádczy/ ſkárży. V. Kurczy śie á kolę.

Swoiego poſtradał/ cudzego nie doſtał.

Monedula se dealbauit & inter columbas latens bene pascebatur dum tacuit, sed ex voce agnita, expulsa est ab aliis columbis, & à nigris monedulis non recepta. Æsopus.
Simile est illud S. Basily: Et senatorem perdidisti & monachum non fecisti.
τὰ ἰδί' ἀπέβαλες, ἀλλότρια δ' οὐ μὴ ἔτυχες. *A.*
Proprijs relictis nec aliena possides. *vel,* nactus es. *Huc canit Gabrie. sub*

Swoiem folgowáć.

Parcendum ſuis, natura monet.
Canis caninam non eſt. *Varro.* ὁ κύων κυνείῳ οὐκ ἔδεται. .i. Canis pellem caninã non comedit, non rodit. *Alluſit Martial. abominans ipſe reſpondere detractori allatranti ſe:*

Nos hoc à ſcabie tenemus vngues, *inquiens.* Sed
Non deerunt tamen hac in vrbe forſan &c.
Pellem rodere qui velint caninam. i. *reſpondere conuiciis.*
Indica Tigris agit ſæua cum Tigride pacem
Perpetuam, ſæuis inter ſe conuenit vrſis. &c. *Iuuenal.*
Parcit cognatis, maculis ſimilis fera. *Idem.* *Similia habet Plint.*
ὄρνιθος ὄρνις πῶς ἂν ἀγνὸς φαγών; *Æſchyl.* (am vorans?
Quinã expietur auis aliã comedens auem? *vel* Quo pura pacto fiet auis alitẽν ἐμψύχων ἀπέχου. Ab animatis abſtine. *Pythagoricum præceptum. in quem ſenſum ſunt illa apud Ouid. 15. Metamorphoſ. in perſona Pythagoræ prolata:*

Parcite mortales dapibus temerare nefandis Corpora &c.
Heu quantum fœtus eſt in viſcera viſcera condi! &c.
Quid meruiſtis oues placidum pecus? &c. (*ſtol. 108.*
Quid meruère boues animal ſine fraude doloque? &c. *Lege Senecam epiſt.*

Simile eſt illud alterum eiuſdem Pythagoræ præceptum: ἰχθύων μὴ γεύεσθαι. Piſces ne guſtato. *quòd ſimiliter ex animatis ſint & quidem hominibus minimè noxius, deinde quòd non ad neceſſitatem ſed ad luxum expetantur. item quòd ex Pythagoræ diſciplina* ἐχεμυθίας .i. *ſilentij ſint obſeruantiſſimi. item quòd diis nunquam immolentur, dextq; quòd incolæ ſint maris, cuius aqua homines non vtuntur, ærem verò hominibus vitalem non ferant. hæc & plura apud Plutarchum. quem vide etiam L. de eſu carnium.* *Adde quod piſces vorent alios piſces etiam ſui generis, vt lucius lucium, quod nec lupi faciunt vt eſt prouerbium. Plutarch. Iuli. Scaliger.* Flammis exuris quem genuiſti. V. Dobrodźiéyſtwo dáne zépſowáć. *Romanis Conſulibus in vrbe faſces abſq; ſecuribus, extra vrbem ſecures etiam præferebantur. Dionyſ. & Valer. Maxim.*

Swóy do ſwego lnié. Równy rad równemu.

Jáki kto ſam iéſt / z tákiem rad przéſtawa.

Pares cum paribus facillimè congregantur. *Cic.* ἀγνὸς ἀγνῷ τίμιος, καὶ πῶλος πώλῳ. *Nazianzen.* Purus puro pretioſus & pullus pullo.
ἥλιξ ἥλικα τέρπει. *Ariſtotel.* Coætaneus coætaneum delectat.
τὸ ὅμοιον ὁμοίῳ φίλον. *Idem.* Simile ſimili carum, amicum.
τὸ ὅμοιον ὁμοίου ἐφίεται. *Idem.* Simile appetit ſimile.
ὅμοιον ὁμοίῳ ἀεὶ πελάζει. *Plato.* Simile ſimili ſemper appropinquat.
οἱ ὅμοιοι τοῖς ὁμοίοις ἑαυτοί εἰσι. *Xenophon.* Similes ſimilibus beneuoli ſunt.
ὡς ἀεὶ τὸν ὅμοιον ἄγει θεὸς ἐς τὸν ὅμοιον! *Homerus.*
Vt ſemper Deus ad ſimilem ſimilem trahit vltrò!
ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. *Diogenian.*

Semper

Semper monedulæ monedula assidet. vel graculus graculo.

ὁμοιότης δ' φιλότητος μήτηρ. *Plato.* Similitudo amicitiæ mater.

θὴρ θῆρα ἔγνω. *Aristotel.* Fera feram nouit. Concolores aues plerumque simul volitant. *Iunius.* τέττιξ μὲ τέττιγα φιλῶ, μύρμακι δὲ μύρμαξ. *Theocrit.* Cara est formicæ formica, cicada cicadæ.

γέρων γέροντι γλῶτταν ἡδίστην ἔχει,
παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ σύμφορον γυνή. *Plutarch.*

Seni senilis lingua iucundissima, Pueroq; puer, & femina apta feminæ.

πάντες μὲ ἡμῶν ὁμοῖς ἴσοι, ὅστε κατ' αὐτὸν
οἰκοῦσιν χώρης, ὅσπερ παλαιότεροι. *Theognis.*

Omnes hi se venerantur inuicem æquales, & in vicina regione habitantes, & senes. Scitis omnes quantam vim habeat ad coniungendas amicitias morum ac naturæ similitudo. *Cic.* Magna inter molles concordia. *Iuuenal.*

Nos quoque senes est æquum senibus obsequi,
Ita vt filium meum amico & æquali suo video inseruire. *Senex Terentij.*

ὠθόμαι δ' ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἔτι δαῖτας ἴεσθαι.

Sponte bonis mos est conuiuia adire bonorum.

κακὸς κακῷ γὰ ζωὸς ἥκιστα ἡδονὴ *Aristotel.* Malus cum malo colliquescit voluptate. *Quare miratur Martial. similes dissidere dicens;* Vxor pessima, pessimus maritus,

Mirum est non bene conuenire vobis.

ἐσθλῷ γὰ φίλος ἐσθλὸς ἀνὴρ, χαλεπῷ δ' ἀλεγεινός. *Q. Calaber.*

Bonus vir amicus est bono, improbo molestus.

Swoy swego wydat, przekonat, oßukat, zhánbit. &c.

Cornix cornici oculum effodit. *Macrobi.* ἡ κορώνη τὸν κορώνην ἐξωμμάτωσεν.

ἐξηπάτησεν ἡ χάραξ τὸν ἄμπελον. *Aristopha.* Vallus vitem decepit, *quam fulcire & sustentare debebat alligatam sibi.*

Huc trahe & illud suprà positum. Canis caninam est. *sensu paradoxo seu incredibili.*

Symona swiatecznego w Judy, nabáwi cie pewney grudy.

Festa dies Iudæ prohibet te incedere nudè. *Ex Anonymo qui habet:*

Simonis Iudæ non debes currere nudè. *de frigore incipiente.*

Simile est illud. Spyta cie Luty, maß-li bóty. *de frigore etiamtum durante.*

Pocula Ianus amat, sed F·bruus algeo clamat. *Idem Anonym.*

Syn oycu pospolicie podobny, oyca naśládnie.

ἐν τέκνοις γνωσθήσεται ἀνὴρ *Ecclesiastici 11.* In filijs suis agnoscetur vir.

ὁ πατρὸς ἐστὶ τὸ παιδίον. *Varro apud Nonium.* Patris est filius. i. *eius mores imitatur & exprimit. vt Alexander Philippi ambitionem teste Philostrato.*

Patrissat filius. *Apud Plautum patri conquerenti de luxurioso filio, respondet amicus:*

Probum patrem esse oportet, qui gnatum suum
Esse probiorem quàm ipsus fuerit postulet.

Nam tu quod damni & quod feciſti flagitij (*in iuuentute*)
Populo viritim potuit diſpertiriet.
Idné tu miraris ſi patriſſat filius? .i. *ſi te olim talem & nequiorem imitatur.*
Similis eſt patri filius. *Cic ait:* Non video cur non potuerit patri ſimilis eſſe filius.
Et Iuuenal. Indulge veniam pueris —— fecimus & nos Hæc iuuenes.
Saluus ſit (*filius meus*) ſpero eſt ſimilis maiorum ſuûm. *Terent.*
— Redit ad auctores genus, Stirpemq; primâ degener ſanguis refert. *Seneca Hippolyt.*
Affine, Ocká dobrego dobrý ſyn. Mlié vrodźi ſowá ſokolá.

Sytoſć zdrowiu i cnocie ſzkodliwa.

Membra cibi letho nunc rerum copia merſat. *Lucret.*
Nempe inamareſcunt epulæ ſine fine petitæ. *Horat.*
— Vides vt pallidus omnis Cœna deſurgat dubia! *Idem.* i. *lauta.*
Putet aper rhombuſque recens, mala copia quando
Ægrum ſollicitat ſtomachum. *Idem.* Sytemu nic nié ſmákuié. Corpus onuſtum
Heſternis vitijs (*helluatione*) animum quoque prægrauat vnâ
Atque affigit humo diuinæ particulam auræ. *Idem Horat.*

κόρε ἔκγονοι ὕβρεως. *Philo.* Saturitatis proles petulantia, flagitium. (*di 32.*
Sedit populus manducare & bibere, & ſurrexerunt ludere. i. *ſaltare circa idola.* *Exo-*
Iniquitas Sodomæ, ſuperbia, ſaturitas panis, abundantia, otium. *Ezechiel. 16.*
Formoſus Monachus ex valetudinario factus robuſtus, rogatus quomodo ad id peruenisſet, reſpondit ordinato & vniformi victu. rogatus verò quid hodie comediſſet? reſpondit: Satu. quid verò heri? ſimiliter Satu. i. *moderatè &c. Vincentius Belouacenſis.*
Nihil eſt quod certiorem & citiorem inducat caliginem (*oculorum*) iugi ingluuie. *Salesberienſis.* Edacitas oculos vorat. *Portunianus.*
τὸ ἐσθίειν πολλὰ καὶ κρέα φαγεῖν, σὺν μὲ λογισμὸς ἐξαίρει, καὶ τὰς ψυχὰς ποιεῖ βραδυτέρας *Theopompus.* Multa edere & carnibus veſci, rationis & conſilij vſum adimit, & animos tardiores efficit.

πολλῷ τι πλέονας λιμὸς κόρος ὤλεσεν ἤδη
ἄνδρας, ὅσοι μοίρας πλεῖον ἔχειν ἔθελον. *Theognis.*

Multò plures ſatietas quàm fames perdidit Viros, qui plùs quàm par erat (*vel, quàm ſors eorum ferebat*) habere voluerunt.
In multis eſcis erit infirmitas & auiditas appropinquabit vſque ad choleram.
Propter crapulâ multi perierunt. *Eccleſiaſtic. 37.* Saturitas diuitis non ſinit eum dormire. *Eccleſiaſtes c. 5.* Plures occidit gula quàm gladius. *Vetus dictum à multis paſſim vſurpatur.* πλείους πολυφαγία ἢ τὸ ξίφος ἀπέκτανε. *A.*
Perimere plures quàm gladius amat gula.

Vulpes macra ingreſſa eſt cameram paruo foramine, ſed idem illam bene paſtam capere non potuit nec egredi permiſit. Apologus Horatij.
Affine, Bto nié dowié. Obżárty. Mla chleb rogi. Potraw rozmáitoſć,

Szalbierz. Oſtuſt. Machlarz. Organ Zyd.

Planus. Biſpellio. Sycophanta. Oſtentarius. Saccularius. Calophanta. Holophanta. Æru-

ta. Æruſcator. Agyrtes. Nugiuendus. *hæc & plura habes poſita & explicata in 1. Tomo ſub Voce* Szálbierz. *quibus adde.* Fumi venditor. *Vide etiam hîc ſuprà* Chytry *nam affine eſt huic.* Euthalius cum crumenis *vel* Euthalij crumenæ. V. Podobni ſobie.

Szalony. Száléié. Záßędt w głowe. Odßędt od śiębie.

Atra bili percitus eſt. Peſtis te tenet. Intemperiæ te agunt. Baccha bacchatur. Bacchanal exercuiſti. Laruarum plena eſt. Inſaniâ grauida eſt non puero. Pro cerrito circumferendus eſt. *Plauti omnia.* Tonſore eget. *ex Horat.* i. *inſanus eſt. nam inſani incedebant intonſi & horridi.*

ὑπροωλῆγ& *ſeu* ὑπρωπαροιωλῆγὲις. *Plato.* Oeſtro percitus.

λύσσα καὶ ὕπρ& αὐτὸν ἄγει. *Plutarch.* Rabies & œſtrus eum concitat.

Curatoris eget. *Horat. Nam pupillis & mente captis curatores publicitùs dabantur. Qui ita ſit affectus, eum dominum eſſe rerum ſuarum vetant XII Tabulæ, quæ ſic habent:* Prodigo & furioſo bonorum ſuorum, adminiſtratio interdicta eſto, & in curatione agnatorum ſunto. *Cic.* Ad agnatos & gentiles deducendus eſt mente captus, vel commotæ mentis, vt ipſi eum curent. *Varro. Cic. Columel.*

ϛρύχνον ἢ μανικὸν ἔπιεν. Strychnum aut manicum bibit. *herba eſt quæ guſtata inſaniam affert. ex Dioſcoride Plinio.*

τὸν ὀρέστ& μανίαν νοσεῖν. *Simocattus.* Oreſtis inſaniam inſanire.

——Tribus Anticyris caput inſanabile. *Horat.* i. *helleboro triplo auctiore quàm quod in Anticyra inſula naſcitur.* Nauiget Anticyras. *Idem Horat.*

Anticyras melior (*.i. dignior*) ſorbere meracas. *Perſius.*

πὸ ἐλλέβορον. *Ariſtophan.* Bibe helleborum. *Inſano dicitur.* *Sic Ouid.*

I bibe dixiſſem purgantes pectora ſuccos,
Quicquid & in tota naſcitur Anticyra.

Eodem ſenſu. τὸν μανδραγόραν πέπωκε. i. Mandragoram bibit. *licet vſurpare cum Luciano loquente de inerudito libros multos còëmente.*

In mari merſandus. *vt ſolet fieri à rabido cane morſis. Carol Bouill.*

Inſanior Labeone. *Horat. Labeo Iuriſconſ. fuit doctus vir, ſed præfracti ingenij, & adeò liberæ linguæ, vt Auguſto quoq; reſponsárit ac reſtiterit. Gelli Sueton.* Zuchwáły. Vporny. ἐλλεβόρ& δεῖσθ. *Lucian.* Helleboro indigere. *ſignum inſani.*

Expulit helleboro morbum bilemque meraco. *Horat.*

Non poteſt hæc res trium iugerum helleboro obtinerier. *Plaut.* i. *non poteſt hic inſanus multo helleboro ſanari. vt ſuprà tribus Anticyris. Horat.*

Porcum immola. *Inſano dicibatur.* Immolat æquis Hic porcum laribus. *Horat.*

Nunc tu quidem hercle certò non ſanus ſatis
Menæchme, qui nunc ipſus maledicas tibi.
Iube ſi ſapias, porculum afferri tibi. *Plaut.*
Adoleſcens, quibus hîc pretijs porci veneunt.
Sacres ſinceri? nummum vnum en à me accipe
Iube te piari de mea pecunia Nã ego quidem inſanũ eſſe te certò ſcio. *Idẽ.*
Sed mulier poſtquam experrecta es, prodigiali Ioui

Aut mola salsa hodie aut thure comprecatam oportuit. *Idem.*

Obserua tot remedia insaniæ, sed aliqua inepta. Accipe aliud: Sectio venæ est, *apud Iuuenal.* O medici! mediam pertundite venam. ſ. *in fronte, ſi in manu non liceat. Illustrat id Lòénsis ex Paul. Ægineta & Aëtio, contra Georg. Merulam.*

Item aliud apud eundem. Cucurbitæ appositio. Vacuumque cerebro

Iam pridem caput hoc ventosa cucurbita quærit. *Hypallage est: dicendum erat: caput quarit cucurbitam.* ſ. *ad minuendum sanguinem. Aliud.* Σκίλλας ἀπὸ σήμα τίλλῃ *Ex Theocri.* Squillas à sepulchro vellere, *quia ea herba remediũ habebatur insaniæ.*

Cyclaminum *item* effodere iubebatur insanus. *Sic apud Theocritum.*

ἐλθὼν τὰν κυκλάμινον ὄρυσσέ νυ ἐς τὸν ἁλέντα. *i.*

Hinc abiens fluuio effodias cyclaminon Halente. *Nam huius herbæ succus detrahit capite pituitam crassam & mentem insanis restituit. Dioscorides.*

Sale perungendus. *Ex Aristophane qui ait:* ἁλτὸν ἀλσμηχθεὶς ὄνατ' ἂν ἀτρεί.

Sale hic perunctus forsan adiuuabitur. *Ineos dicebatur qui ætate vel temeto delirarent. nam ebrij oleo & sale perungebantur. alij à vasis testaceis quæ sale durabantur tractum volunt: alij ab vtribus qui similiter sale durabantur.*

Dij tibi dent tuã mentem. ſ. *qua cares. Mart. insano dicendum.* Exijsse è potestate dicuntur, *qui non sunt in potestate mentis, cui regnũ totius animi à natura tributum est. Cic.* Archigene eget. *qui fuit celebris medicus Romæ sub Traiano.*

Ocyus Archigenem quære, atque eme quod Mithridates Composuit. *Iuuenal.* ἀσκλαπιὸν δεῖσθαι. *Plutarch.* Æsculapio (*medicina deo*) indigere.

Pòétæ item furore corripiebantur cùm versus scribebant. Sic Dauus Horatij de ipso irato: Aut insanit homo, aut versus facit ———

Id verò maximè accidebat scribentibus Dithyrambos Bacchi. Horat. de Pindaro sic ait:

Seu per audaces noua dithyrambos Verba deuoluit, numerisq; fertur Lege solutis.

διθυραμβοποιῶν νῶν ἔχεις ἐλάττονα. *Aristophanes interpres.*

Dithyrambicis scriptoribus, *qui insania furunt* minùs sapis.

Dicisq; faciq; quod ipse Non sani esse hominis non sanus iuret Orestes. *Persius*

ἀπὸ νῶ ἐξέπεσεν. A mente delapsus est. *Ex Platone, Aristophane, Plutarcho, quanquam ij ludentes in verbis,* ἀπὸ νῶ, *detorserunt alia forma efferentes.* ſ. ἀπ' ὄνυ ἔπεσεν. *i. ab asino decidit. sed eodem ferè sensu.*

τί δῆτα λῆρεῖς ὥσπερ ἀπ' ὄνυ ἐκπέσων; *Aristophan.* i. Quid tandem nugaris quasi ab asino delapsus? (*& voluit intelligi, mente lapsus*) *Simile illud est.* De curru lapsus. V. Vlič do rzéczy. *Affine,* Głupi.

Szánować czego.

Cautè tractandum vas Samium. *ex Plauto qui ait:* Vide quæso ne quis tractet illam indiligens. Scis tu vt confringi vas citò Samium solet. *ex creta insulæ Samiæ factum.* τενέδιος κέραμος *Dion Chrysostom.* Tenedium fictile. Tenedia tecta. *In Tenedo insula ex luto illius ficta.* *Aquilæ & leones inter ambulandum retro auertunt vngues, ne eorum acies atterant, ad prædas rapiendas, necessariam. Ex Plutarcho.* *Affine,* Jáť oběť strzeżć. Szánować

Szanowáć iżniey ieśt niż miłowáć. Niékażdy miłuie / co ßánuie.
Vis te Sexte coli? volebam amare. Sed si te colo Sexte, non amabo. *Martial.*
ὁ πᾶς σεβάζων τ' σεβασμένον φιλεῖ. *A.*
Non quisquis aliquem colit; eundem diligit.

Szanuy ßcześcia. Nié podnoś śie ßczęściem. Nié vfay ßczęściu.
Bámuy koká z góry / á ochroniß śkóry.
Fortunam reuerenter habe, quicunque repentè
Diues ab exili progredière loco. *Ausonius.*
Contrahes vento nimium secundo Turgida vela. *Horat.*
Crede obsequenti *(fortunæ)* parciùs; leuis est dea. *Seneca Octauia.*
μηδὲ ἄγαν χαλεποῖσιν ἀσῶ φρένα, μηδ' ἀγαθοῖσι
χαίρ', ἐπεὶ ἐς' ἀνδρὸς πάντα φέρῃ ἀγαθός. *Theognis.*
Neque rebus molestis nimis excrucia animum, neque bonis
Lætare nimis, siquidem boni est viri omnia ferre.
Pertimesce fortunæ rotam. *Cic.* *Confer* Szczęśćie odmienne. Szczęśćie pobláża.

Szátá dodáie śmiátości / wiáry / vrody / godności.
ἱμάτια ἀνὴρ, Vestimenta vir. i. *virum dignum reddunt.*
Vestes non homines omnis honorat homo. *Anonym. rhythm.*
Vestis noua vel melior pretiosior, noua consilia & altiora suggerit. *Ex Horatio, qui ait:* —— Eutrapelus cuicunque nocere volebat,
Vestimenta dabat pretiosa. beatus enim iam
Cum pulchris tunicis sumet noua consilia & spes.
Creditur insipiens, quia cultior, esse peritus. *Garner.*
Plebs bene vestitum, stultum, putat esse peritum. *Idem.* *Plura habes sub dicto* Zákie odźienie / tákie raczenie. Znáczey téraz gebe noś.

Szátá świętna nié ozdobi złégo. A podła nie oßpéci dobrégo.
Nec bonum nec malum gladium vagina facit. *Seneca.*
ὔτε καλὸν ὔτε κακὸν ξίφος κολεὸς ποιεῖ. *A.*
Vagina eburnea plumbeo gladio nil prodest. *Ex dicto Diogenis.* *V.* Szkodá krásy.
Pulchrè ornatus, malè moratus, cunctis ingratus.
In vestimentis, non est sapientia mentis. *Anonym. rhythmic.*
Lacones toto anno vnam vestem habebant. Plutarch. *Pictor imperitus pinxit Helenam vt potuit, quam vt commendaret, tabulam auro vestiuit, ob quòd ab Apelle reprehensus est. Clemens Alexandrinus.* Aurati calcei ligneos pedes non iuuant. *Ex Luciano.* *V.* Szkodá krásy. *Lege* Niewieścia ozdobá. *nam simile est.*

Szátá wydáié, sztoká obyczáié. Znáć ptaká po pierzu.
Amictus corporis & risus dentiū & ingressus hominis enūtiāt de illo. *Ecclesiastici 19.* E plumis auis dignoscitur, & ex vestitu ingenium & vita hominis spectatur. *Paræmia recentiorum. Nam qui à communi vestitu hominum sui ordinis discrepant, siue in colore, siue*

re, siue in forma, siue in compositione & modo gestandi visitatam vestem, vix aliam causam sui facti afferre possunt, quàm quæ vanitatem, ostentationem, arrogantiam, leuitatem, curiositatem, & defectum iudicij oleat. Et verum est illud triuiale:

Est vestis testis, quales intrinsecus estis.

Vanum cor, vanitatis notitiam ingerit corpori. Exterior enim superfluitas, vanitatis indicium est. Mollia indumenta molliciem animi indicant. *Bernardus.* *Apud Plautum puella vrnam habens interroganti seruo.* Quid vis? Rt. Sapienti ornatus quid velim indicium facit. i. *si sapias ex aspectu agnosces quæ sim, & quid velim. s. aquam hausturam eo.*

Szczery co w sercu / to y w vściech.

Amicitias atque inimicitias in fronte promptas gerit. *Cic.* Quod cum cæteris animo sentiebat, & vultu promptum habuit & lingua. *Idem.* *Symbolum candidi hominis, Persea arbor folia habens forma linguæ, fructum forma cordis, monens vt hæc duo consentiant. Ex Plutarcho, Clusio, Anonymus.*

In primori fronte animum gestat. *Apule. i. vultu ipso prodit suam mentem.*

ἐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ' εἶναι θέλει. *Aeschylus.*

Nam non videri optimus sed esse vult. *V. sequentia.*

Szczerzé. Co na sercu / to i na ięzyku. Co na ięzyku / to i na sercu.

Vera *vel* verissima fronte dicere. *Cic.* Vero veriùs dicam, *vel* audi. *Martial.*

Aperto pectore dicere, scribere. *Cic. Plin. iunior.* Aperto viuere voto. *Persius.*

Concordet sermo cum vita. *Seneca.*

Quod sentimus, loquamur; quod loquimur, sentiamus. *Idem.*

Nil tibi per ludum simulabitur, omnia fient Ad verum. *Iuuenal.*

ἐκ ἔστιν ἀλωπεκίζειν, ἀσὶ ἀμφοτέροις γίνεσθ φίλον. *Praxilla Pòëtria.*

Non licet vel non decet vulpinari, & vtrique parti fieri amicum.

γλῶσσα ἐκ ἔξω φρενῶν. *Pindar.* Lingua non extra mentem. *s. est. vel sit.*

ἀπὸ καρδίας ἐρεῖν. *Plutarch.* Ex animo loqui.

ἄκουε ἀπὸ καρδίας λεγόμενα. Audi ex animo dicta.

τὰς χεῖρας ἐκλείνειν μὴ συγκεκραμένας τοῖς δακτύλοις. *Diogenes Laërtii.*

Manus non confusis seu non contractis digitis porrigendæ. i. *Comitati addendam liberalitatem interpretatur Erasmus & Pierius. Alij apertè agendum non fucatè: clara oratione non obscura vtendum; vitandam auaritiam.*

— ἐκ ἂν ἔγωγε ἄλλα παρεξ εἴποιμι παρακλιδὸν, ἀσὶ ἀπαλήσω. *Homer.*

Non vtique ego Alia extra (*rem*) dixero declinans, neque decipiam.

τῶν ἀδέν τι ἐγὼ κρύψω ἔπος, ἀσὶ ἀπιθύσω. *Idem.*

Horum neutiquam ego abscondam verbum (*vllum*) nec occultabo.

μησὶ ἕτερον κρύβης καρδίᾳ νόον, ἄλλ' ἀγορεύων. *Phocylides.*

Nec alium occultes in corde sensum, aliud loquens.

Aspice vultus Ecce meos, vtinamque oculos in pectora posses
Inserere, & patrias intùs deprendere curas. *Ouidi.*

Aulæum

Aulæum scenicum remoue, Siparium complica. *Ex Apuleio* i. *apertè dicito sine inuolucris verborum. tralatum à theatro scenico.* Statim in ipso vultu inscriptus debet esse sermo ac statim ex ipsis oculis apparere. *M. Anton. Philosophus.*

ἐλεύθερος γὰρ ἀνδρὸς τ' ἀληθῆ λέγειν. Verum fateri semper ingenui est viri.

Szczęścia wiele / rozumu mało Szczęście głupie Szczęśliwy á głupi.

Gdźié bczcześćie pánuié / tám rozum bſánkuié.

πολλοὶ μὲν εὐτυχοῦσιν ἀ φρονοῦσι δέ. *Menander.*

Multi sunt felices sed non sapiunt. Felicium nempe sapiunt paucissimi.

ὦ πόλις πόλις! ὡς εὐτυχὴς εἶ μᾶλλον ἢ καλῶς φρονεῖς! *Eupolis, de Athenis.*

O ciuitas ciuitas! Vt es magè fortunata quàm rectè sapis!

Sic & Demosthenes sæpe perstringebat Athenienſium consultationes. vnde & illud Prouerbium: ἀθηναίων δυσβουλία. Athenienſium stulta consultatio. quæ tamen Minerua præsidis vrbis ope, plerunq; illis bene vertebat.

πολλά τι χρῶνται δειλαῖς φρεσὶ, δαίμονι δ' ἐσθλῷ,
οἷς τὰ κακὸν δοκέον γίγνεται εἰς ἀγαθόν. *Theognis.*

Multis læua quidem mens est, at numina dextra,
Quæis benè vertit & id quod temere instituunt.

λόγος τε τις ἐστὶ τῶν γεραιτέρων, ὅσ' ἂν ἀνοήτα ὡς ἁμῶς βουλευώμεθα, ἅπαντα δεῖ τὸ βέλτιον ἡμῖν ξυμφέρειν. *Aristophan.*

Est sermo quidã dictus à maioribus; Fatua licet statuamus ac vecordia,
In melius attamen omnia nobis cedere. πολλῷ τὸ φρονεῖν ἐν εὐμενίας πεῶτον προσήκει. *Sophocles.* Longè primum ad felicitatem pertinet sapere.

Affine, Bogátemu nié trzébá rozumu. Pánom nié trzébá nauki.

Szczęścia w świeta ſukać.

Superstitiosum dictum hominum improborum, qui tum, cùm omnes propè, domibus relictis ad templa se conferunt, occasionem furtis vel aliis sceleribus commodam se nactos putant, & fortunam nefanda facinora appellant. *Simile quid Galli vsurpant:*

Apti struendis insidijs festi dies. *Garner.*

Szczęście cżego mi nié dało: tego mi nié bedźié brało.

Nil eripit fortuna, nisi quod & dedit. *P. Syri Mimi.*

μόνον ὁ δέδωκε, δαίμων ἀφαιρεῖται τύχη. *A.*

Szczęście nieſzczęśliwe. Szczęście zbytnie vſtawicżne / podeyrzáne.

Nihil infelicius eo, cui nihil vnquam euenit aduersi. *Seneca.*

Nouerat id Polycrates Samiorum Tyrannus felicissimus, qui vt suam perpetuam felicitatem aliqua molestia castigaret. & interrumperet; annulum pretiosissimum coniecit in mare, sed eum breui in pisce à piscatore sibi oblato reperit. vide finem: tandem ab Oræte Persa captus & in furcam actus est Herodot. Strabo. Cic. Vt rectè hic vsurpari possit prouerbij instar. εὐτυχία πολυκράτους. Fortuna Polycratis.

Philippus item Macedō, teste Plutarcho, cùm multa prosperè eodem die ei nuntiarentur exclamauit. O fortuna! pro tot tantisque bonis paruo aliquo malo me affice. *Theramenes Atheniensis è 30 Tyrannis cùm collapsa domo in qua cum multis cœnabat, solus saluus euasisset; exclamauit.* O fortuna! cui me alteri occasioni vel articulo reseruas? *Plutarchus.* ἀνὴρ πονηρὸς δυσυχεῖ, καὶν εὐτυχῇ.

Felix licet sit improbus, miser est tamen.

διὼνεκὴς εὐτυχια εστὶν ατυχία. *A.* Felicitas perennis, infelicitas,
Miserrima est fortuna, quæ inimico caret. *P. Mimus.* (tuna.
μεγίστη δ' ἐχὴ κακῶν τὰ λίαν ἀγαθα. *Plato* Maximū initiū malorū valde bona for-
ὥσπερ τὸ λαμπρὸν φάος μαραυγίαν πεπέθηκε τοῖς ὀφθαλμοῖς, ὕτω καὶ ὑπερβάλλουσα εὐτυχια τὸ νόῳ τ' ψυχῆς. *Archytas.* Vt lux nimia oculos perstringit vel offendit, sic nimia felicitas animi mentem.

Huc Aureas compedes, *accerse. ex* Dworski żywot.

Szczęście odmienne, niestałe rzecz iest.

Żaden na świecie nie był we wszem ábo záwsze szczęśliwy.

ἡ τύχη εὔριπος: Fortuna Euripus *vel* æstuaria.
Ex æstuantis more fertur Euripi. *Bòétius de fortuna.*
ὄλβος δὲ ὰς ἐς μακρὸν ἀνδρῶν ἔρχεται. *Pindarus.*
Felicitas mortalium hæc diu (*manfura*) venit.
Fortuna vitrea est, tum cùm splendet frangitur. *P. Syrus.*
Fortuna vsu dat multa, mancipio nihil. *Idē.* Res inquietā est in seipsa felicitas. *Idē.*
Inquieta res est felicitas, ipsa se exagitat. *Seneca.* Fortuna nil dat mancipio. *Idem.*
Imprudentium fiducia est fortunam sibi spondere. *Idem.*
Passibus ambiguis fortuna volubilis errat,
Et manet in nullo certa tenaxque loco. *Ouid.*
Quolibet est folio quauis incertior aura. *Idem.*
Malè geritur quod geritur fortunæ fide. *P. Mimus.*
Leuis est fortuna, citò reposcit quod dedit. *Idem.*
νόμιζε μηδὲν εἶναι τῶν ἀνθρωπίνων βέβαιον ὅτω γὰρ ὅτ' εὐτυχῶν ἔσῃ σφόδρα χαρὴς, ὅτε δυσχόων πεῖλυπος: *Isocrates.* Existima nil in rebus humanis esse stabile. Hic enim neq; felix existens nimis lætus eris, neque infelix existens nimiùm trist aberis.
Nulli hominum est perpetuum bonum. *Plaut.* Actutum fortunæ sol ut mutarier *Idē.*
Fortuna sæuo læta negotio, Ludum insolentem ludere pertinax,
Transmutat incertos honores, Nunc mihi nunc alij benigna. *Horat.*
Hinc apicem rapax Fortuna cum stridore acuto
Sustulit, hìc posuisse gaudet. *Idem.* Fortunam rotat omne fatum. *Idem.*
θνατῶν δ' ὄλβιος εἰς τέλος ὐδεὶς. *Euripid.* Mortalium nemo ad finem beatus,
τυχεῖν δ' ἐν' ἀδύνατον εὐδαιμονίαν ἅπασαν. *Pindarus.*
Vnum omnem felicitatem consequi impossibile.
πολεμος καὶ τὸ τ' τύχης παράλογον εστι. *Thucydides.*
Bellum & fortuna carent ratione certa; seu inopina sunt.

ὡς

ὡς ποικίλον πρᾶγμ' ἐστὶ κὴ πλανον τύχη! *Euripides.*
Quam varia res fortuna quamque vaga nimis! (felix siue beatus.
ἀδεὶς τοι πάντ' ἐστὶ πανόλβιος.—*Theognis.* Nullus prorsus in omnib. est
ἄλλοτε μητρυὴ πέλει ἠμέρη, ἄλλοτε μήτηρ. *Hesiodus.*
Ipsa dies quandoque parens, quandoque nouerca.
ἄλλοτε γάρ τε φίλη πέλει ἠὼς, ἄλλοτε δ' ἐχθρή. *Q. Calaber.*
Nunc inimica mihi lux est, nunc rursus amica.
Haudquaquam quempiam semper fortuna secuta est. *Ennius.* (modis.
ἀκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ. *Aristophan.* Haud viuit vllus omnib. felix
ἀνθρωπείη εὐδαιμονίη ἀδαμὰ ἐν τώυτῳ μένει. *Herodotus.*
Felicitas humana nunquam in eodem (*statu*) permanet.

Soldanus à Ludouico 2 Rege Franciæ captus, biennio non risit: tandem currus euntis rotas volui spectans, risit, fortunæ inconstantiam cogitans, & à Rege hoc audiente humaniùs habi-

Multa dies variusque labor mutabilis æui, (*tus est. Cedrenus.*
Rettulit in melius: multos alterna reuisens
Lusit, & in solido rursus fortuna locauit. *Virgil.* (*Catalectis.*
Nec quos clarificat, perpetuò fouet; Nec quos deseruit, perpetuò premit. *Idem in*
οἷς μὲν δίδωσιν, οἷς δ' ἀφαιρεῖται τύχη. Fortuna dat alijs, at alijs eripit.
Vultus fortunæ variatur imagine Lunæ;
Crescit, decrescit, in eodem sistere nescit. *Garner. ex Rhythmic. Vide*
versus Plauti sub Odmienito śie szczęście. *Affine*, Vńię iednáńie záwsze.
Kto bywa náfortuny. Ogladay śie. Odmian ná świeććie pełno. Wysokie rzéczy.

Szczęśćie pobłaża! nić podnoś śie. Szczęśćie śie przećiwi! nieupaday.
Dum fortuna iuuat, caueto tolli. Dum fortuna tonat, caueto mergi. *Ausonius.*
Fortuna dum blanditur, captatum venit. *P. Syrus.*
μήτε ἄρα εὐτυχίαις ὑπεραίρου, μήτε συμφοραῖς σιωλαπεινοῦ. *Iamblicus.*
Neque felicitate insleris, neque calamitate deprimaris.
Rebus angustis animosus atque Fortis appare, sapienter idem
Contrahes vento nimium secundo Turgida vela. *Horat.*
Quæ tibi mulier videtur multò sapientissima?
R. Quæ cùm res sunt secundæ, sese poterit nosscere,
Et illa, quæ æquo animo patietur sibi esse peiùs quam fuit. *Plaut.*

Agesilaus Philippo tumenti victoria Cheronea scripsit: Si vmbram tuam metieris, non reperies illam vel tantulo maiorem nunc quam fuerit ante victoriam. *Rhodigin. è Plutarcho.* Bene ferre magnam Discе fortunam. *Horatt.*
Fortuna magna non caret formidine. *Seneca.* (caue.
ὅτ' εὐτυχῆς, μάλιστα μὴ μέγα φρόνει. Dum cuncta prospera sunt, sapere multùm
Beneficia fortunæ viscata & insidias *vocat Seneca Philosophus.*
Icarei fati memores effote beati. *Anonym. de quo Ouidius sic:*

Dum petit elatis nimiùm sublimia pennis
Icarus, Icarias nomine fecit aquas.

Szczęście podnosi / rozpuszcza.

ἡ τύχη ἐυοικὴ ἀλάζονας ἐνδοῦ ποιεῖ. *A* Fortuna reddit insolentes queis fauet.

Secundas fortunas decent superbiæ. *Plaut.*

Χαλεπὸν καὶ πολλῆς ἐπαίνου ἄξιον, ἐν μεγάλῃ ἐξουσίᾳ δὲ ἀδικεῖν γενόμενον, δικαίως βιῶναι. ὀλίγοι δὲ γνώμαι τοῦτο. *Aristides.* Difficile & magna laude dignum est, in magna peccandi licentia situm, iustè viuere. Tales pauci sunt.

Singularis homo priuatus, nisi magna sapientia præditus, vix facile se regionibus officij, magnis in fortunis & copijs continet. *Cic.*

γηθόσυνος δ' ἄρῳ πέτασ' ἱστία δῖος ὀδυσσεύς. *Homer.*

Lætatus aura secunda pandebat vela diuinus Vlysses.

Ex humili *(quosdam)* magna ad fastigia rerum
Extollit quoties voluit fortuna iocari. *Iuuenal.*

τάνταλος καθάπερ μεγαν ὄλβον ἐκ ἐδυνάσθη. *Pindar.* Tantalus magnam felicitatem concoquere non potuit.

Quia paululùm vobis accessit pecuniæ, sublati animi sunt. *Terent.*

Hue aliqui trahunt illud Apulej. Vbi vber ibi tuber. i *vbertas affert tumorem. vel vbertatem comitatur tumor. i. copiam arrogantia.* Superba est felicitas. *Curtius.* ἐώθασι μάλιστα οἱ παρὰ δόξαν ἀπροσδοκήτως εὐ πραττοντες, εἰς ὕβριν τρέπεσθαι. *Clemens Alexandrin.* Solent maximè ij, quibus præter spem & exspectationem res prosperæ eueniunt, euadere insolentes.

Dum surgunt miseri, miseris nolunt misereri. *Anonym. rhythm.*

Corde stat inflato pauper honore dato. *Idem.*

Vermis in farina molitorem se putat. *Garner. è Gallico.* *Affine*, Ma chleb rogi.

Szczęście podwyższa / szczęście poniża.

Si Fortuna volet, fies de Rhetore Consul:
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor. *Iuuenal.*

Seruis regna dabunt, captiuis Fata triumphum. *Idem.* *Vt accidit Ventidio & Tullio quos idem affert. Plures Valer. Max. l. 3. 6. 7. Rhodigin l. 21. c. 38.*

Fors domina Campi. i. *Martij, in quo magistratus creabantur plerunq; temerè & fortuitò vel muneribus comparato fauore. &c. Cic.*

Valet ima summis Mutare & insignem attenuat Deus. *Horat. de fortuna.*

ὀλακα τρέπει δαίμων ἐκάτῳ. *Varro. ex Anaxandrida.* Clauum vertit fortuna cuiuis.

Quos tibi fortuna ludos facis? facis enim ex professoribus Senatores ex Senatoribus professores. *Apud Plini. iuni. Valerius Lucinianus è Senatore Rhetor in Sicilia damnatus exilio à Domitiano, de se protulit.*

Szczęście abo szczęśliwy przytaciel nie potrzebuie.

μή μοι τόν' ἔλθῃς, ὅταν ἐγὼ πράττω καλῶς. *Aristopha. Suidas.*

Ne tum

Ne tum mihi adsis quando res cedunt benè. *(vel sunt prosperæ)*
ἐν τοῖς κακοῖς χρὴ τοῖς φίλοισιν ὠφελεῖν,
ὅτ' ἂν δὲ δαίμων εὖ διδῶ, τί χρὴ φίλῳ;
δρᾶσαι γὰρ αὐτὸς ὁ θεὸς ὠφελεῖν θέλων. *Euripides.*
Iuuare amicos in malis opus est sitos, Quid opus amico est, cùm Deus dederit bona? Iuuare solus sufficit vbi vult Deus.
βάλλ' ἐς κόρακας. ὡς χαλεπόν ἐστιν οἱ φίλοι
οἱ φαινόμενοι παραχρῆμ', ὅτ' ἂν πράττῃ τις εὖ! *Aristophan.*
In rem malam! prò quam molesta est res nimis,
Cùm adsunt amici, quando quis agit prosperè!

Szczęście złe polépszyło.

ἀμεινόνων ὀρνίθων ἔτυχον, Meliores aues nactus sum. *Tractum ab auguribus.*
ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. *Demosthen.* Effugi malum, inueni bonum.
ἄμεινον ἢ χθὲς πρᾶττομεν. *Aristophan.* Melius quàm heri nobis succedit.
ὁ χθὲς μὲν ὢν δοῦλος, σήμερον δ' ἀπελεύθερος. *Idem.* Qui nihil heri fuit, hodie est quam maximus. Heri seruus, hodie liber. *Vlpian.* ὁ Χῖος ἀλλὰ Κῶος *Aristarch.* Non Chius sed Cous fortè cecidit. *a talorũ iactu vbi Chius est vnio, Cous senio.*

Szczęście ślepe. Szczęśliwe nieszczęście.

ἡ τύχη ἀμύνει. Laqueus auxiliatur. σπένδε τῷ κωλύμῃ *Aristophan.* Libi vel sacrifica Coalemo. i. *stultitiæ, tanquam Deo vel Deæ. ob euentum bonum.*
νῦν εὖ πεπλόηκα, ὅτε ναυάγηκα. Nunc benè nauigaui cùm naufragium feci. *Suidas de Zenone, qui naufragio emersus Crateti adhæsit & Philosophus insignis euasit, illud dictum vsurpans.* οὐδὲ οὕτω κακῶς *Plato.* Ne sic quidem malè fortè accidit. *Dictum adolescentis qui canem se allatrantem ferire volens, saxo iacto nouercam percussit.* τοξικὸν ἐγένετο ἀντίδοτον. Toxicum factum est remedium. *Apud Ausonium vxor maritum veneno sanauit, quo illum necare volebat.*

O magnũ in subitis casibus ingenium! *Martial. de porca vulnerata partũ edente.* Sic Tyrannum quidam occidere volens, tuber eius pestilens diuisit gladio & illi saluti fuit. *Seneca. De Thessalo Prometheo idem dicit Rhodig. Sic Telephum Achillis hasta vulnerans sanauit. Ouidi. Eunomo citharœdo cum Aristone certanti publicè, ruptæ chordæ vicem cicada insiliens citharam, suppleuit. Clemens Alexandrin. Strabo. Plutarch. Huc accersi Theognidis dictum supra sub* Szczęścia wiele *positum.*
Themistocles cum victus à Rege Persarum captiuus honorificè & regaliter tractaretur, dixit ad suos: ἀπωλόμεθα ἄν, εἰ μὴ ἀπωλόμεθα. Perijssemus, nisi perijssemus. *Plutarc.*
Affine, Trefunkt podczas lepszy. Trafi sie i ślepcy kokoszy. Sámo sie náwineło.

Szczęście wiele ábo wszystko może.

Fortuna, humana fingit arctatque vt lubet. *Plaut.*
τύχη τὰ θνητῶν πράγματ' ἐκ εὐσελίας. *Theophrast.*

Fortuna (*nituntur*) mortalium res non consilio prudenti. *Vel*
Vitam regit fortuna nõ sapientia. *Cic. Refutat hoc dictũ Plutar. L. de Fortuna.*
ἡ τύχη πάντων ἐστὶ κυρία. *Æschines.* Fortuna omnium est domina.
μεγάλη δὲ ῥοπὴ, μᾶλλον δὲ τὸ ὅλον ἡ τύχη ἐστὶ πρὸς ἅπασι τὰ τ ἀνθρώπων πράγματα. *Demosthenes. Plutarch.* Magnum momentum potiùs verò totum est fortuna ad omnes hominum actiones.
Sors omnia versat. *Virg.* *Multa ex suprà positis huic loco quadrant.*
Hæc omnia vt & superiora de fortunæ potentia figmenta sunt Ethnicorum, Christiani Fortunam Fatum rident, & Deo, omnia quæ homini accidunt, attribuunt. Sed & Plutarchus Ethnicus refutat hanc opinionem libello de Fortuna.

Szczęście rozum odeymuie: á nieszczęście go dodáie.

In malis meliùs sapimus; secunda rectum auferunt. *Seneca.* (rozum zbáwuie.
Fortuna nimium quem fouet, stultũ facit. *P. Syrus.* Gdźie szczęście pánuie tám χαλεπώτερόν ἐστιν εὑρεῖν ἀνδρα, τ' ἀγαθὰ καλῶς φέροντα, ἢ τὰ κακὰ. τὰ μ γὰρ ὕβριν τῖς ποιεῖ, τὰ δὲ ζαφροσύνην τῖς πᾶσιν ἐμποιεῖ. *Xenophon.* Difficilius est inuenire virum prosperas res bene ferentem, quàm aduersas; illæ enim insolentiam multis, hæ autem modestiam omnibus inserunt.
ὀλίγοι εἰσὶν, οἷς μ τὸ εὐτυχεῖν παραγίνεται τὸ φρονεῖν. *Plutarch.* Pauci sunt quibus cum felicitate simul contingit sapere.
Fortunâ dulci ebria Cleopatra. *Horat.* τῇ τύχῃ μεθύουσα.
Sic Demosthenes Philippum dixit: μεθύειν τῷ μεγέθει τῶν πεπραγμένων. Ebrium esse magnitudine rerum à se gestarum. *Affine,* Bogátemu nie trzébá rozumu.

Szczęście w testament nie idzie. Szczęściem oycowskiem syn nie dziedziczy

ὁ κληρονομεῖ παρικὴς υἱὸς τύχης. *A.* Hæres parentis nemo fortunæ est sui.
Demetrius iunior rogatus, quòd præclarum principatum a patre relictum amiserit? respondit: ὅτι τὰ μ ἄλλα μοι κατέλιπεν ὁ πατὴρ, τὴν δὲ τύχην, ἣ ταῦτα ἐκτήσατο καὶ διεφύλαξεν, ἄκεπ. Quia alia reliquit mihi pater, fortunam verò, qua hæc acquisiuit & custodiuit, non item. *Plutarch.*

Szczęście ſtrzeże sprawiedliwe. Za szczęściem ſtrzeż prawdy á vbywá.

Omnibus nobis vt res dant sese, ita magni atque humiles sumus. *Terent.*
τύχη μικροὺς μεγάλους τε θεοὺς βροτοὺς ποιεῖ. *A.*
Fortuna paruos atque magnos nos facit. *Lepus leonem timens fugit, sed à rana se timeri videns animum sumit. Æsopus paulò aliter refert, sed sensu eodem.*

Szczęściem rozum niech kieruie: a mieni śie przędzie tatuie.

Szczęście pedzeie sprawi / czego rozum nie może.
τέχνη τύχῃ ἔστερξε καὶ τύχη τέχνῃ. *Aristotel.*
Ars fortunam amat & fortuna artem. ſnam. *Horat.*
Si quod opus est iactu non cadit, id arte corrigas. *Terent.* Arte emendaturus fortu-

πολλακις

πολλάκις ὁ τέχνη ἐ δύναται, αὐτὸ τύχη. *A.*

Fortuna sæpius efficit, quod ars nequit.

Sic Protogenes pictor cùm spumantem canem effingere aptè diu tentans non posset, iratus arti penicillum abiecit, & spongiam in locum tabulæ odiosum impegit, quæ spumam qualem optauerat expressit, & fortuna fecit in picturam naturam, quod ars non potuit. Plinius. qui similem casum refert Nealcis qui spumam equi, quam diu studio & arte effingere non potuit, proiecta spongia optimè expressit.

Si non eraſſet fecerat ille minùs. *Martial. vel illa. ſ. manus. de Scaeuola.*

Vt quiſq; fortuna vtitur, ita præcellit, atq; exinde ſapere eum omnes dicimus. *Plaut.*

Szczęśliwe powodzenie / rodzi złodliwe vbeſpieczenie.

Τὴ εὐτυχίαις ἐώθασιν ὡς ὀπίπαν ἀκολουθεῖν ῥᾳθυμία ἐ καταφρόνησις. *Diodor. Siculus.*

Secundas res cõſueuit vt plurimùm comitari ignauia & contemptus. ſ. *periculorum.*

Szczęśliwié & Szczęśluwy.

ἐξ οὐρίᾳ φέρεσθαι. *Suid* Secundis ventis ferri. *Cic.* Cuius venti nunc ſunt valdè ſecundi. *Idem de Cæſare.* Secundiſſimo vento curſum tenet. Bona ei nauigatio à dijs datur. *Idem.*

(Nunc) agimur tumidis ventis aquilone ſecundo
Non — aduerſis ætatem ducimus auſtris. *Horati.*

Pulchrè hæc cõfertur ratis. *Plaut.* Nunc ventus nauim defert. *Idem.* Nunc ventus ſecundus eſt. *Idem.* φέρων ἄνεμός τε καὶ ὕδωρ. *Homer.* Ferens ventus & vnda. ᾗ ῥᾷον πορεύεται. *Lucian.* Secundum æſtum vel ſecundo æſtu procedit. ναυσιφορήτοις ἀνδράσι, πρῶτα χάρις, πομπαίου θ' ὁρμᾶ. *Pindar.* Naui euntibus viris, prima gratia, deducens aut ſecundus ventus.

Dijs hominibuſq; plaudentibus. *Cic.* Dijs ſecundis. *Virg.* Omine ſecundo. *Horat.* οὐκ ἄνευ θεῶν. οὐκ ἀθεεὶ *Theocrit.* Non ſine dijs. *Horat.* Volente Deo. *Virg.* Virgula diuina illi omnia ſuppeditantur. *Cic. alluſit ad Monſtrificam virgam Palladis apud Homerum, qualem etiam habuit Mercurius & Circe apud eundem Homerum.*

Similis erat Gygis annulus ad omnia commoda conciliandа & mala amolienda efficax. apud Platonem Lucian. Ariſtophan. vnde Prouerbium ortum eſt:

γύγου δακτύλιον ἔχεις. *Plato.* Gygis annulum habet. *Plaut. Cic.*

Simile & illud: τὸν δ' ἀιδῆ κυνέην ἔχει *Plato. Ariſtophan.* Orci galeam habet. *qua tectus Perſeus mira patrauit, & Pallas apud Homerum.*

ἐφέσια γράμματα φέρει *Athenæ. Suidas.* Epheſias literas fert. *Magicæ quædam erant notæ, quibus vtentes in omni negotio victores & felices euadebant.*

ἀμαλθείας κέρας ἔχει. *Lucian.* Amaltheæ cornu habet. Copiæ cornu. *Horat.* αἶγα τὸν ἀρχικὸν ὑπερθεν ἔφασαν. *Plutarch.* Capram cœleſtem orientem conſpexit. *Nam felicissimum id habebatur, Capram Iouis altricem inter ſidera relatam conſpicere.* Gallinæ filius albæ. *Iuuenal.*

ὀρνίθων γάλα ἀμέλγειν. Gallinarum lac mulgere.

ὀρνίθων γάλα αὖτῳ πάρεστι. *Ariſtophan.* Gallinaceum lac illi ſuppetit; *quod iactatum*

tum scribit Strabo. de Samiorum agris feraciss. nu. Et Eustath. Lac ouium fert Samus Ionica. Bona scæua strenaque mihi occessit obuiam. *Plaut.*

τρὶς ἓξ ἔβαλεν. *Ex Æschylo.* Ter sex iecit. *Iactus hic in tesseris felicissimus.*

τρὶς ἓξ νικήσειν ὅλον. *Suid.* Ter sex aut tres senliones in cubis victoriosus iactus.

τρὶς μάκαρες. *Homer.* Ter beati. O terque quaterque beati. *Virg.*

Felices ter & amplius. *Horat.* Aui sinistra dictus populi magister. *Cic.* i. *secundo auspicio.* Sinistra cornix lætum & ratum augurium facit. *Idem.* Intonuit læuum. *Virg.* Bonis auibus. *Ouidi.* Secundis auibus. *Cic.* Cornix à læua, coruus à dextra. *Plaut.*

Dies notandus candido calculo, meliore lapillo, nota: *Item* Creta vel Cressa nota. *pro felici die. ex Horat Persi. Iuuenal. Et Plutarch. ait:* Diem felicem à Græcis vocari λευκὴν ἡμέραν. albam candidam diem, *ab albæ fabæ calculo qui alicui fortitò obtigit. Memnit albi calculi in suffragiis Aristotel. Lucianus, & Ouidius 15 Metamorph.* ἀγαθὴ ἐκ τῆς φαρέτρας ἡμέρα. *Philarchus.* Bonus è pharetra dies. *De die felici, candidus calculus notari solito. Mos is Scythis erat vt die feliciter transacto, album calculum in pharetram mitterent; infeliciter, atrum: post mortem verò effusis è pharetra calculis, de vita mortui felici vel infelici prout calculi hi vel illi plures erant, iudicabatur.* Candidus dies. *Catul.* Candida hora. *Ouidi.*

ταύτῃ ὁ θεὸς ἡγεμονεύει vel ὑφηγεῖται. *Homer. Plato.* Hac nos Deus ipse ducit.

Iouis Corinthus. διοσκόρινθος. *de felicissimo & prepotente, qualis fuit Aletes qui potitus Corintho ex responso Iouis Dodonæi, eam Iouis Corinthum appellauit. Rhodigin.* Hercule amico. *Horat.* Hercule dextro. *Persius.*

ἑρμοῦ κλῆρος. *Pollux.* Mercurij sors, *dicebant primam portionem capientes. Etiam,* Mercurio dextro *dicebant aliquid aggredientes.*

Venimus ad fumum fortunæ. *Horat. de Romanis.*

Pileatus natus est. *Gallorum dictum apud Casaubonum ortum ex superstitione antiquæ obstetricum, qui natos cum pileo naturali, felices putabant. meminit Lampridius, Balsamon, Chrysostom, & nostri dicunt.* W czepku sie vrodził.

Szczodrem tacno być gdy iest z czego.

ἐκ πηγῶν ἀντλεῖν s. ἔυπορον. *è Chrysostomo.* E fontibus haurire. s. *affatim, promptè est. Sic,* è pleno haurire vel promere *ex Plauto.* Qui multùm habet piperis. &c.

V. Bro czego wiele ma. *Huc trahas & illud Hipponactu.* ἐκ πελλίδος πιεῖν.

Madrio bibere. s. *vbi copia est lactis. Confer,* Cudzego nie zal.

Szczodrobliwość miara mierzi. Drugiem day / á nie sie pamietay.

Ita te aliorum misereſcat, ne tui alios misereat. *Plaut.*

Modus benignitatis facultates. *Cic.* Videndum ne maior sit benignitas quàm facultas. *Idem.* Multi sua patrimonia inconsultè largiendo effuderunt. *Idem.* Nam Largitio fundum non habet. *Idem.*

χάρμ χαρίζου κατ' ὄσον ἰσχύεις ἡμῶν.

Quantum valebis esto in omnes beneficus. V. Sobie pierwéy.

Szczodrobli

ἐκ πίθε ἀντλεῖ. *Theocrit.* E dolio haurit. *(non è paruo vasculo.)*
ἐκ πηγῶν ἀντλεῖ. *Chrysost.* E fontibus haurit. Manum non contractis digitis porrigit. *ex Laërtio. V.* Szczerzé. μεδίμνῳ ἀπομετρεῖ. *Suidas.* Modio dimetitur. Pleno modio. *Cic.* Plena manu. *Cic. Seneca.* Effuso sinu. *Liui.* Soluto sinu, aperto penu, arca recluſa, plena liberalitate, copiâ effuſa. *Seneca.* Sine radio cumulat omnia. *Rhodigin. vt frumenta vendentes ſolent.*
ἐ μιᾷ χειρὶ δωρέμενος, ἀλλ' ἀμφοῖν. *Suidas* Non vna manu largiens, at ambabus.
αὐτῷ κρατῆρι γύην κακά. Ipſo cratere contingant mala. *Imprecatio eſt. i. affatim. à cratere ſalientum, vel in quo vinum miſcetur. Vnde* Crater malorum.
ὀμπνίᾳ χειρὶ. *Suidas.* Larga manu. πίονι μέτρῳ. *Theocrit.* Pingui menſura.
αὐτῷ κανῷ. *Zenodot.* Ipſo caniſtro. *vel* Vna cum ipſo caniſtro. Зз dżieżą ciáſto. *ſ.* da ábo daiby. Ipſo horreo. *ſ. largiri.* vel cum ipſo horreo. *Eraſm.*
Corbibus aurum gerere ad amicas. *apud Plautum. i. profusè, prodigè.*
θεαγένους μεγαλοφροσύνη καὶ εὐεργεσία. *Eunapius.* Theagenis munificentia & beneficentia. *pro inſigni & effusa liberalitate quâ Theagenes Prætor Athenienſis admodùm excelluit.* βοθυτεῖν. *Ariſtophan.* Immolare boues. i. *magnificos ſumptus facere, quod heroum vel regum eſt.*
Nimia largitio *cuiuſdam carpitur apud Plutarchum hoc verſu quadrato.*

ὦ φιλάνθρωπός σύ γ' ἔσ. ἔχεις νόσον, χαίρεις διδούς.

Non es beneficus, laboras nam (*morbo*) dandi libidine. ſeu, non ab humanitate id, ſed à voluptate tua proficiſcitur, quia dans gaudes. *De Alexandro M. Plutarch. ſcribit:* ὅλως ἤχθετο τοῖς μὴ λαμβάνουσι μᾶλλον ἢ τοῖς αἰτοῦσιν. Omninò magis ægrè ferebat, ſi qui non accipiebant (*quæ dabat*) quam ſi poſcerent. *Idem Phocionem ſcripſit:* Si non admitteret dona ſua, renunciare ſe ei amicitiam.

Philotas Alexandri aulicus munificentiſſimus, amico poſcenti, iuſſit dari, negante procuratore eſſe, Quid ais inquit? non eſt ſcyphus aut veſtis? *Idem.*

Cyrus Lyſandro duci Laconum petenti à ſe vt obolum adderet ad ſtipendia nauticorum, decem millia Daricorum addidit & plura promiſit, dicens: καὶ χορηγήσω τὰ οἰκεῖα. κἂν ὑπολίπῃ παίζᾳ, καθακόψειν ἔφη τὸ θρόνον ἐν ᾧ καθήμενος ἐχρημάτιζε χρυσοῦν καὶ ἀργυροῦν ὄντα. Se ſua in ipſum profuſurum. quod ſi omnibus deficeretur, concilium ſolium aureum & argenteum, in quo iura dabat & legationes audiebat. *Plutarch.*

Szczodry nié żebrzé. Kto dáié, ten też bierzé.

δώτῃ μὲν τις ἔδωκεν, ἀδώτῃ δ' ὅτις ἔδωκεν. *Heſiodus.*

Datori eſt qui det, nulli autem danti, nullus dat. Danti dabitur. τῷ δίδοντι δοθήσεται. Si das, ipſe (*Deus*) dabit: ſi non das, ipſe negabit. *Seberus.*
Date & dabitur vobis. *Apud Cæſarium l. 4. c. 68. Abbas quidam parcus qui liberali ſucceſſerat, dicebatur eiecisſe ex monaſterio Fratrem Date, quem ſecutus etiam alter Dabitur*

vobis. quia paritate eius monasterium ad penuriam redactum est. sed monitu senis monachis hoc apologo usi resipuit.

Χαρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεί. *Sophocles.*

Beneficium semper beneficium parit, vel gratia gratiam.

Szczupły. Szczury Cienki. Glista. Konop.

μονόγραμμος. Monogrammus. *Lucil. quasi vna linea constans.*

Cingulus, *qui tenuis est ea parte qua cingimur. Festus.* Przewiązisty.

Iuncea virgo. *Terent. i. instar iunci tenuis & gracilis.*

Pectus cicadæ crusculumque formicæ. *s. tibi est. Martial.*

ὑπὲρ τὰς μυρμηκας ἔνσμος *Synesius.* Formicis magis incisus vel tenuis in medio, *more insectorum vt suprà Cingulus.* *Simile est,*

σφηκώδης & λαγαρὸς. Ventre exili instar vespæ, gracilis in medio. *vt versus* λαγαροὶ. *qui in medio breuem syllabam pro longa habent.*

κληματις αιγυπτία. Clematis Ægyptia. *Laërtio teste dictus erat Zeno, gracili & procero corpore, atra cute. instar huius herbæ apud Dioscoridem & Plinium.*

καλαμινα σκελη Φορῶν. Arundinea crusculà habens. *de Cynesia Platonis Comicus.*

κηρῶν λεπτότερος. Vmbris vel candelis tenuior. *Ælianus de Archestrato Pœta, qui captus à Ptolomæo & bilance appensus oboli tantùm pondus æquauit.*

λεπτότερος φιλήτα. *Suidas.* Tenuior Philetà *Pœta Coo, qui plumbum pedibus apponebat, ne à vento abriperetur.* *Similis fuit Cinesias Pœta Dithyrambicus, procero corpore, sed adeò tenui, vt asserculis tiliaceis se vndiq; cingeret,* φιλύρινος *i.* Tiliaceus *ideò dictus. Suidas. Item* Melitus Tragicus Pœta *Socratis accusator. Item* Philippides Pœta. Διὰ δακτυλίου μὲν ἄν μέ γ' ἐκλύσαις. *Aristophan.*

Per annulum me facilè sanè traxeris.

λεωτροφίδα λεπτότερος *Athenæ.* Leotrophide tenuior. V. Chudy.

Szérokie wrota do piekła. Pochodzista droga do piekła. Piekło zawsze otwárte. Puszcza i o północy.

Dilatauit infernus animam suam, *i. capacem ventrem. Isaiæ 5.*

Lata est porta & spatiosa via quæ ducit ad perditionem. *Matth. c. 7.*

Noctes atque dies patet atri ianua ditis. *Virg.* Facilis descensus Auerni *Idē.*

Nec ire labor est, ipsa deducit via.

Vt sæpe puppes æstus inuitas rapit. *Seneca Furente.*

ἀπλῆ ὁδὸς εἰς ἅιδα φέρει. *Plato.* Plana via ducit ad Orcum.

εἰς ἀίδην πάντεσσι καλὸς κάτεισι. *Epigram.* In Orcum omnibus descensus. *s. patet.*

τὸ δὲ κεφάλαιον, μέμνησο, ὅτι ἡ θύρα ἤνοικται *Arrianus.*

Et quod caput est, memento, quòd ianua aperta sit. *s. ad Orcum.*

Szkodá krásy, gdzie rozumu niemáß.

τὴν χύτραν μὴ ποικίλλειν. Ollam noli exornare.

ὄνὸ κεφαλὴν μὴ πλύνειν νίτρῳ. Asini caput ne laues nitro.
Impendium inutile asini caput smegmate lauare. *Garner. Galli.*
ξυλίνους πόδας καλλίστοις ὑποδήμασι κεκοσμημένους ἔχων. *Lucianus de quodam stulto diuite, qui amissis pedibus ligneos adsciuit & pulchris calceis ornauit.*
Indecens est stulto gloria. *Prouer: SS. c. 26.* Non decent stultum diuitiæ. *Ibidem c 19.*
ἐν ἐλεφαντίνῳ κολεῷ μολυβδίνον ξίφος. In eburnea vagina plumbeus ensis.
Diogenes Cynicus dixit adolescenti formoso turpe quidpiam eloquto. *Hur & illa.*
Struma dibapho non tegenda. Simia purpura non induenda. &c. *V.* Vlié przyść ci.
Szkoda tu tego. Godność niegodnemu. Głowká iáko mákowká. Vrodá bez vstáwności.

Szkodá tu tego. Szkodá ysu biatego chlebá. Koşt daremny.
Zdobiß czégo nie trzebá.

Σῖτον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν. *Pythagoras.* Cibum in matellam ne imponas. i. *prauo animo elegantem sermonem ne committas. Plutarch.*
τὸν ἐπὶ φακῇ μύρον. *Varro. Cic. Gelli.* In lente vnguentum. *s. non consumendum.*
ὅταν φακὴν ἕψητε μὴ ἐπιχεῖν μύρον. *Aristotel.*
Vnguenta lentem dum coquis ne infuderis.
μύρων δοχεῖον σαπρὸν ἢ πεπυσμένον. *Nazianz.*
Vnguenta vasi sordido ne immittito. (*ne credito*)
Sincerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit. *Horat.*
νεκρὸν μυρίζεις νεὶ ἢ μυρίζεσθαι. Mortuum vnguento perungis *vel* ne perungas.
ἧκε ἂν μυρίζειν χαῦς ἔστ' ἠλείφειν. *Plutarch.*
Vnguento anum perfundier minimè decet.
λάδιον εἰς ὄξος μὴ ἀποσπογγίζειν. Vnguento (*Ladano pretioso*) sella nō abstergenda.
τὸ ἐν λαχάνοις πέπερι. *Rhodigin.* In oleribus piper. *s. non absumendum.*
εἰς κόπρον θυμιᾶσαι. *Suidas.* Ad fimum odorem aromatum suffis. *vel* ne suffias.
ἐπὶ πρέπει τὴν χύτραν ἔτνους μεστὴν χρυσῆ τορύνῃ (ἀλλὰ συκίνῃ) *Platonis dictum contractum.* Non decet ollam lente plenam tudicula aurea, sed ficulna.
Laron videns Athenis apparatum tragicorum choragorum dixit: ἐ σωφρονεῖν τὴν πόλιν μὴ τοιαύτης σπουδῆς καὶ δαπάνης παίζουσα. τῷ γὰρ ὄντι παίζοντα δεῖ παίζειν. *Plutarch.* Non sapere ciuitatem quæ tanto studio & impensis ludicra exerceret. Omino enim ludendum est ludendo.
Mortuo qui mittit munus, nil dat illi, adimit sibi. *P. Syrus.*
Ethnicorum mos erat ponere esculenta in sepulchris, cuius meminit *S. August.*
Eburneis rastris solum vertere. Ligonibus aureis terram fodere. *Prudentius.*
Pes ligneus & aureus calceus. *Vide* Szátá świetna. *Simile illud:*
Aureo hamo piscari. *V.* Vlié ſtoi to za to. Aureis bracteis inaurare glandium putamina. *Erasmus.* Aurum in freno. *V.* Zniß téraz świát.
ἀρότρῳ ἀκοντίζειν. *Plutarch.* Aratro iacularis, *vbi damnum non exiguum fit.*

τι με ἔδει μακροῖς αὐλοῖς αὐλεῖν. *Plutarch. Sueton.* Quid opus erat me longis tibijs canere? i. *tantum apparatum & sumptum facere. Erasm ex Dione.*

κερκυραια μάστιξ. *Interpres Aristophanis.* Cercyræa scutica. *de re superuacaneo & non decenti cultu exornata. vt Cercyrei scuticarum manubria ebore ornabant.*

Affine præcedens & Zbytki to. Vlié przystoi. Vlié twey głowy.

Szkodáß tego abo tákiego rozumu w kácie/ ábo do igły/ do motyki/ć.

Vt sæpe summa ingenia in occulto latent!

Hic, qualis imperator! nunc priuatus est. *Apud Plautum Parasitus de quodam viro graui militariter iocante, assentando eidem, protulit. Sed seriò & verè hoc dici potuit de Epaminunda Thebanorum Imperatore laudatissimo, cùm inuidorum & inimicorum opera imperio deiectus, inter manipulares & gregarios militaret, vt scribit Cornel. Nepos. Rectè & illud ex Cic. hîc vsurpes.* Qualis sub sordido palliolo sapiētia!

Nicias dux Athenensis, cùm populo spectaculum exhiberet, & seruus eius statura & forma egregia, in choragio Bacchi personam insigniter repræsentaret, populo multùm & diu applaudente, exsurgens herus, libertate eum donauit, dicens: Non æquum esse vt is qui Deo similis declaratus sit, in seruitute teneatur.

Thersites genere est, virtute at præstat Achillem. *ex Iuuenali.*

Vide **Podczás w podley sukmánié.**

Szkodá zárebować/ co śie nié ma gotować.

Non plùs mactemus quàm quod condire valemus. *Anonym. Rhythmic.*

μὴ πλέονα ζῴοισιν ἢ δυνατὸς ἧς καταφαγεῖν. *A.*

Ne plura mactes quàm queas absumere. *vt lupi faciunt.*

μὴ κρητικὴν θύσῃς θυσιαν. *E Zenodoto.* Ne sacrum Cretense facias. *in quo nil gustabat ex epulis qui eas parabat.*

Szkodnicy trzéwika mi nogi/ mowi Kapy y vbogi.

Bis Cotta soleas perdidisse se questus, Excogitauit homo sagax & astutus,
Ne facere posset tale sæpiùs damnū: Excalceatus ire cœpit ad cœnā. *Martial.*

Similis apologus Polonicus est de rustico, qui calceos in nundinis emptos manibus ferens nudipes clauum calcauit, & pede vulnerato exclamauit: Benè habet, si hic calceus fuisset, actum iam de eo esset: nunc pes sanabitur.

ὑπόδημα φειδῶ φίλτερον μᾶλα ϑ ποδός. *A.*

Pede cariores calcei parco viro. *Vel.* Pede cariores calcei sunt pauperi.

Szkolá káżdemu otwárta. Vczyć śie (w śkołách) káżdemu wolno.

ἄφθονοι μουσῶν θύραι. Carent inuidia Musarum ianuæ. i. *ædes:*

ἀνεῳγμέναι μουσῶν θύραι. *Zenodot.* Apertæ Musarum fores. *Præclarè Salomon de se, Ecclesiaste 7.* Quam (*sapientiam*) sine fictione didici, & sine inuidia communico, & honestatem illius non abscondo. *Huc facit Heraclidi dictum ad doctrinam quosuis inuitantis:* Introite, nam & hîc dij sunt. *Gellius.*

παιδάκι

παιδόκ☞ ἐστὶ θύρη. *Ex Nonno.* Omnium capax est ianua. *adde* ista. *vt sit quasi inscriptio Scholæ.* Quid est stultius, quàm quia diu non didiceris, nõ discere? Omnis ætatis homines schola admittit. *Seneca.*

Szkolne gospodárstwo/ a z ksiąg hetmánstwo/ oboie niepożyte. ἐκ τῆ βιβλίε κυβερνίτης. *Galenus.* Ex libro gubernator. *Non eligendus. Nam talis longè inferior est eo, qui magistro & experientia duce didicit.*

Szláchćic nowy/ z cnoty i zasług vczyniony/ nie z przodkow vrodzony. Nouus homo. Nouus ciuis. *Cic. Apud Romanos, homines nobilibus antiquis familiis orti, recens nobilitatem consecutis, tanquam probrum obijciebant quod essent noui. Sic Catilina inuectus est in Ciceronem.*

Et Iuuenal. in eorum persona, quin verba ipsorum vsurpans, sed aliter ipse sentiens, ait;

Hic nouus Arpinas ignobilis, & modò Romæ Municipalis eques &c.

Sed & ipse Cic. hoc ipsum de se testatur, dicens: Video inuisum esse nouitati meæ. Mortalibus, *ait Tacitus*, natura insitum est, recentem aliorum felicitatem ægris oculis aspicere. *Russi nostri idem sensu allegorico dicunt.* **Z sowicho hnizdá/ choć sokol wylćtit/ soroki ná iego skrzećáty budut.**

Refellunt & damnant hanc opinionem ipsi Ethnici scriptores multi probi & sapientes. Aristot. Plutarch. Euripides, Menander, Epicharmus, Cic. Iuuenal. Ouidi &c. (quos vide sub Cnotá szlachćicem czyni. Lepiey być zacnem. Szláchectwo bez cnoty.) *qui nouam nobilitatem virtute & industria propria partam ac ornatam, præferunt nobilitati veteri ignauæ ac degeneri. Nam* ἐκ βραδυσκελων ὄνων ἵππος ὤρσε.

E tardigradis asinis equus emersit, vel emergere, oriri solet.

ἄλλοτε ἐκ σκύλης ῥοδέα φύεται. *Ex Theognide, qui oppositò sensu habet.* Interdum è squilla nascitur rosa. Et rosa è spina. *Nazianzen.* Maiores nido pennas extendit. i. *Genus & maiores suos factis laude dignus superauit & exornauit.* *Horat. de se librum suum alloquens, ait:*

Me libertino natum patre, & in tenui re.

Maiores pennas nido extendisse loqueris. *Nam sic natus, nobilitatem & dignitates Romæ assecutus est, & summis viris ac Imperatori ipsi notus & carus fuit. Acron. In eandem sententiam Cic. de se.* Ego *inquit* maioribus meis virtute mea præluxi. *Et pro Murena gloriatur,* Se claustra nobilitatis refregisse, & perfecisse labore suo, vt aditus ad Consulatum non magis nobilitati quàm virtuti pateret. *Plura ibidem similia habet.* *Vide* Vroſt pretko. Zazdrość z cudzego dobrá.

Szláchćic nowy wtaz. Szláchćic orłowy. Ktory szláchectwo kupił. γενναῖ☞ ἐκ βαλαντίε. *Suidas.* Generosus è crumena. Nam Genus pecunia donat *Horat.* *Tales verò sæpe solent esse insolentiores.* V. Pan z nedznika mężnośny. *Qualis Chrysogonus libertus Syllæ potens, audax, superbus, luxuriosus. Cicerone teste. Item Ventidius Bassus apud Gellium. Vide* Godność niegodnemu.

Nitedula ex vepribus vel è vepriculis extracta vel emergens, *vocatur à Cic. Numeri-*

us quidam è sordibus plebis prōgressus. *Latinus aptè dicetur illud Horatij dictum Menæ liberto Pompeij.* Licet superbus ambules pecunia.

Fortuna non mutat genus. Mutauit calceos. *Cic. de Asinio qui* Senator voluntarius lectus ipse à se. apertam videns Curiam post Cæsaris mortem, mutauit calceos Pater Conscriptus repente factus est. *Nam lunula ex aluta calceus addua & clauus aureus in toga erat insigne Senatoria dignitatis.*

ἐκ Φελλεως ἦλθεν. *Aristophan.* E Phelleo venit: *qui ex humili fortuna & aspera vita ad dignitatem emersit. Nam Phelleus erat locus montanus sterilis asper pascendis capris aptus.* V. Podlego rodu. ἐκ πετραίας ἐμέλησε καὶ ἐκ ξ αφωνε λογιξ ἐγενετ. *Apud Plutarchum dixit Pompeius Marcellino liberiùs loquenti de se à quo erat emendatus.* E tameli.o vomens & è muto loquens factus est. V. Pomni czymćś był.

Szlachćic po bábcé.

Ignus est in eos qui nobiles haberi volunt, cùm non sint Potest dici. Nobilis vt Car *vel* Nobilitas eius Carica *vel* Carum. *Nam Cares à matribus nomina, familiam, & nobilitatem sumebant, teste Herodoto & Lycy similiter Rhodigin.* *Hinc illud:* ὁ υτεὸς ὡς ἀιζηκαλεῖται. *Suidas.* Matris vel à matre velut hœdus vocatur *Et illud Gallorum:* Sapiens est filius qui patrem suum nouit. *quod quasi adynaton profertur. Nam apud Homerum Telemachus rogatus an Vlyssis esset filius respondit:*

μήτηρ μέ τ' ἐμέ φησι ἔμμεναι αὐτὰρ ἐγωγε
οὐκ οἶδ', οὐ γάρ τις ἓον γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.
Esse quidem illius mater me ait: ast ego sanè
Nescio: nemo suum patrem vnquam nouerit ipse.

Szlachcic vrodzony, zacnie vrodzony, sinlecdowiegc domu.

Domi nobilis. *Cic. qui bene natus apud suos tantùm notus est.*

κεκροπ ευγενεστερ. *Lucian.* Cecrope generosior. *Ægyptius is erat antiquissimæ nobilitatis Athenarum conditor. Tzetzes Ouidi.*

A Pico numerat genus. *Iuuenal.* *Saturni hic filius Fauni pater fuit, Aborigivum antiquissimæ gentis rex. Halicarnass.* ὄρνις ἐκ τ ὀρνεων. *Aristophan.* Auis ex auibus. προσελληνάδες. προσέλληνες. *Suidas* Antiquiores Luna. *Arcades ita se vocabant, quasi Antelunares.* δὶς αὐξ δεκαοτεροι, πρότεροί τε κρόνε, καὶ τιτανων. *Aristophan. Lucian.* Ioue ipso antiquiores, priores Saturno & Titanibus.

τεττιγοφόρους. & τεττίγων ἀναμέστους. i. Cicadas ferentes & cicadis plenos, *se vocabant Athenienses. nam aureis cicadis capillos conspergebant vt probarent se antiquissimos omnium &* αὐτόχθονας. i. terrigenas. *Aristophan. Suidas.*

In Persa Plauti Sagaristio seruus rogatus qui vocetur, confingit nomina Patronymica nobilium similia Nugipolyloquides &c. μήλε ἡρακλης. *Suidas.* Pomarius Hercules. *Contemptim dicebatur in eum qui nomen clarum tueretur, nullis industria sua ornabat. sed instar Herculis pomarij seu terriculi hortorum iners manebat. Scio id aliter a Suida & Polluce explicari, sed huic loco non ita quadrat eorum sensus.*

Lunatos

Lunatos calceos habet i. *E nobilitate antiquâ est. Nam Romani Senatorij & Patricij Ordinis nobiles, lunulam calceis assutam gerebant, vt a ceteris nobilibus recentioribus inferioris ordinis discernerentur, quòd Luna antiquitatis signum esset, & tales etiam calceos Arcades, à quibus Romani erant oriundi, gestárint Vel quòd Luna tenuis similis est literæ* C, *quare significaret eos qui hanc gestabant è numero Centum Patrum esse, à Numa institutorum. Vel vt instar lunæ solem sequentis, ducem suum sequerentur & ei parerent, vel denique, vt admonerentur inconstantiæ & mutationis perpetuæ rerum humanarum imagine lunæ mutabilis. Eadem Rhodiginus habet.*

ἐν τοῖς ἀστραγάλοις τὴν εὐγένειαν ἔχει. *Philostrat.* In astragalis (.i. *in talis pedum, in pedibus vel calceis*) nobilitatem habet i. *Lunam, signum nobilitatis.*

Apud eundem Philostratum: τὸ εὐγενείας σύμβολον ὑπόσφυρον ἐλεφάντινον μηνοειδές. Nobilitatis symbolum supertalare eburneum luniforme.

Felix & sapiens & nobilis & generosus
Appositam nigræ Lunam subtexit alutæ. i *calceo. Iuuenal.*
Non hesterna *(non recens)* sedet lunata lingula planta. *Martial.*

Cera & ære nobilis. i *imagines maiorum multas ex cera & ære habens. de quibus Iuuenal.*

Tota licet veteres exornent vndique ceræ
Atria, nobilitas sola est atque vnica Virtus.

καπνώδεις εἰκόνες. Fumosæ imagines. *Cic.*

ἐξ ἐτεοβουτάδων ἔλκει τὸ γένος Ab Eteobutadis ducit genus. *Familia hæc erat Athenis nobilissima & antiquissima à Bute Pandionis Athenarum regis filio ortum trahens, ex quo sacerdotes & summi magistratus creabantur. Suidas. Stephan. Rhodigin.*

Gallinæ filius albæ. *Iuuen i. nobilis. Vet. Scholiastes.* Tria nomina habet. *Idem Iuuenal. i. nobilis est. Britannic. Vide* Vlić ták ći mić zowią. *Obseruabis porrò nobilitatem hanc à maioribus claris sumptam & nihil ex propria virtute vel industria addentem, à plerisq; scriptoribus non magni, immò parui æstimari, & sequenti membro leges.*

Szláchectwo bez cnoty / z lykow forboty.

Przodkow dobroć / zacność; zlego / podlego potomka nic zdobi.

Aliena iactat, qui genus iactat suum. *Seneca. Herc. Furent.*
Vtcunque defecêre mores, Dedecorant benè nata culpæ. *Horat.*
Non *(etenim)* census nec clarum nomen auorum,
Sed probitas magnos ingeniumq; facit. *Ouidi. Hinc Antigonus Centurionis egregij filio timido & molli dignitatem petenti respondit:* Apud me adolescens propriæ non paternæ virtutis sunt præmia *Ex Plutarcho.*

φυύγομ' ὅταν εὐγένειαν ἐξ ἔλεγχον ὢν κακὸς
λέγει τις, αὐτὸς δυσγενὴς ὢν τῷ τρόπῳ. *Epicharmus.*

Suffocor ego dum nobilitatem quis malus Collaudat, ipse ignobiles mores habens.

πολλοὶ γὰρ ὄντες εὐγενεῖς, εἰσὶν κακοί. *Euripides.*

Pleriq́ue ab ortu nobiles, sunt improbi.

Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum.

(maiorum)

(*maiorum*) quarum nihil simile habes præter colorem. *Cic. Pisoni dixit.*

Nam genus & proauos & quæ non fecimus ipsi, Vix ea nostra voco. *Ouidi.*
—— Quid prodest Pontice lôgo Sanguine conseri — Si male viuitur. *Iuuenal.*
—— Quis enim generosum dixerit hunc qui Indignus genere & præclaro nomine tantùm Insignis? *Idem.* — Tumes alto Drusorum stemmate, tanquam Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses. *Idem præclara illa Satyra Octaua quæ tota huc transferenda esset, adeò rem hanc omnem eruditè & eloquenter tractat, sed fusiùs, quam maximè tamen Nobilibus commendanda.*

Vide Lépiey być zacnem. Przodki stawne.

Szpétna twarz cnota ozdobić może; Niecnocić gładkość nic nié pomoże.

Malo pater tibi sit Thersites (*ridiculus, deformis, vilis Homer.*) dum modò tu sis Æacidæ (*Achilli*) similis &c. Quàm teī hersitæ similē producat Achilles. *Iuuenal.* Pulchriores sunt dileni Alcibiadis quàm Helena Paridis. *Nam Socrates Hipponax quum & Æsopus formam deformem virtute vel ingenio ac industria exornarunt: Formæ Paridis ac Helenæ, & ipsi & tot gentibus perniciosæ cum dedecore fuit.*

Ἐ γὰ δυσειδὲς σῶμα ξὺ δυσώνυμον γλώσσῃ ξοφὸν τίθημι εὔμορφόν τ' ἰδεῖν. *Sophocles.*
Nam turpe corpus nullius que nominis Facundia facit scitum & aspectu elegans.

Szpétna twarz zwierciadłá nié lubi.

ἀι δύσμορφοι ἀπιβλέψῃ μισοῦσιν ἔσοπτρον. *A.*
Oderunt speculum deformes cernere vultu.

Simia odit fugit & frangit speculum ne se turpem videat. Iacobus Pontanus. Camelus apud Solinum bibiturus turbat prius aquam. An ob eandem causam? quibusdam ita videtur. Elephas similiter apud Aelianum. Sed & multi equi idem faciunt.

Szpetne przy pięknem szpétnieyśe. Piękne przy szpétnem pięknieyśe.

Pictor qui gallos malè pinxerat, gallos viuos obambulantes à tabula sua venum exposita abigebat. E Plutarcho.

καλὰ παρὰ τὰ κακὰ πιθέντα καλλιώτερα. *A.*
Admota fædis pulchra pulchriora sunt.
κακὰ παρὰ τὰ καλὰ κείμενʼ ἐστὶ κακώτερα. *A.*
Admota pulchris fæda fædiora sunt. *Sic apud Planudem, mango vendens pueros duos cum Æsopo deformi, eum in medio posuit, vt illi pulchriores viderentur. alteram partem dicit Polonici hoc illustrat.* *V.* Rownánie.

Szpétnego nikt nié chcé.

Aspicis vt veniant ad candida tecta columbæ,
Accipit vt nullas sordida turris aues? *Ouidi.*

Szpetny tak strasydło. Mogłby niem dzieci straszyć.

Mogł by go nad prosem postáwić. Złé by śie z niem w drodze potkáć.
Et *Ironicè* W podárki go postáć!

Thersites *apud Iuuenalem.* θερσίτειον βλέμμα. *ex Homero.* Thersitea facies.

καὶ ἔαρ

κανθάρου μελάνερ. *Suidas.* Scarabæo nigrior. κακὸν οἰώνισμα. *i.* Malum augurium vel omen, *occursus deformis hominis.*

Et cui per mediam nolis occurrere noctem. *Iuuenal.*
Ita turpis vt Venerem fuget è fano si intret. *Plaut.*
O qualis facies & quali digna tabella! *Iuuenal. de Hannibale luſco elephanti aut camelo inſidente. Nam inſigniter deformes pingi per ludibrium ſolent. vt Bupalus pinxerat Hipponactem Pòëtam deformem.*

Æſopo deformior. *vel* Alter Æſopus puerorum formido. *de quo Planudes in eius Vita ſcribit, quòd cùm illum venum expoſitum, nemo emere ob deformitatem vellet, ille cuidam dixerit: Sunt tibi domi pueri parui turbulenti, petulantes, flentes: his præfice me pædagogum.* καὶ πάντας αὐτοῖς ἀντὶ μορμόνος ἔσομαι. *i. & omninò eis pro larua ero.*

κορυθέα ἀσκὸν ἀθέστερον. *Zenodot.* Corytheo deformior. *ſtultus is & inſigniter deformis erat..* ἐρινὺς ἐκ τραγῳδίας. *Ariſtophan.* Erinnys ex Tragœdia. *de anu fœda.* Cyclopem ſaltare poſſet. i. *magnus & deformis eſt. ex Horatio.*

Hermocrates, qui duxerat Antipatri filiam deformem, rogatus quando præbiturus eſſet ἀνακαλυπτήρια. *(i. quando ſponſa depoſito velo donariis honorabitur) reſpondit: immò dic* ἐγκαλυπτήρια. *ſ. quòd deformis ſit, non deponet velum. Ex Philoſtrato.*

σὲ δ' οἰωνίσαιτ' ἄν τις ἰδών. Augurium quis capere poſſit te viſo. i. *malè ſibi ominari. Nam occurrere deformi malum omen habebatur: contrà formoſo obuium eſſe, bonum omen. Sic Adrianus Imp. ex ſcurra Mauri occurſu mortem ſibi ominatus eſt ſecutam. Rhodigin. Refellit hanc ſuperſtitionem Bròdæus Miſcell. l 4. c. 1.*

Leporem nunquam edit. *Nam edere leporem formæ conducere putabatur. Vide* Gladĕi. *Martialis Gelliæ quæ deformis formoſam ſe credebat, dicit:*

Ediſti nunquam Gellia tu leporem, i. *deformis es.*

καδήεις ὥσπερ νεκρός. *Theopompus.* Cadaueris inſtar venuſtus. *V.* Strábny.

Sztuczna rzecz. Sztuká wielka miſterna, wytworna.

παλαμήδειον εὕρημα. Palamedis vel Palamedeum inuentum.

παλαμηδικόν γε τοῦτο τὸ εὕρημα καὶ σοφόν. *Eupolis.*

Palamedis inuentum iſtud eſt & elegans.

Palamedes fuit vir admodùm induſtrius, & multa antea ignota hominibus deprehendit & tradidit, quæ recenſet Philoſtratus & Æſchylus.

γλυφαὶς ὄζει. *Theocrit.* Cælaturam olet. Cælatum nouem Muſis opus. *Horat.* ἀκέσεως καὶ ἑλικῶνος ἔργα. Aceſei & Heliconis opera. *quæ ſingulari artificio elaborata ſunt. quale erat peplum Palladis ab his artificibus contextum.*

Anniceris curruum agitator in Academia coram Platone, currum in orbem multis vicibus ſic egit, vt ſemper in eodem veſtigio & orbita hæſerit. Plato id contempſit, cæteri omnes admirati ſunt. Ælian. Leges apud eundem & apud Plinium ſubtiliſſima opera ſculptorum, quibus adde Iliada Homeri in tenuiſſima membrana ſcriptam, quæ nunc includebatur. meminit & Cic. Franciſcus Alumnus in ſpatio denarioli ſcripſit Symbolum

Apostolorum & Initium Euangelij S. Ioannis quo Sacra clauduntur, idq; sine notis, sed expressè. Spectant Carol Imp. & Clemens Papa. Ex Iunio.

Apollodori pictoris operibus inscribebatur iste Senarius Græcus.

μωμήσεται τις θᾶσσον ἢ μιμήσεται. Carpet facilius quispiam quàm imitabitur.

ἤ τις ἢ ὀδεῖς. *f.* μιμήσεται. *ex Herodo. Xenoph Aristid.* Aut aliquis aut nullus. *f. imitabitur.*

Sic Plinius de Pausiæ Sycionij Buthysia. i. tabula immolationem boum exhibente, dixit: Hunc imitati sunt multi, æquauit nemo.

γλαύκη τέχνη ἐπεξειργασμένον. *Zenodotus.* Glauci arte elaboratum. *fuit verò is faber æris quispiam insignis.* Phidiæ Minerua. *Cic. in cuius scuto artifex nomen suum tanta arte illigarat, vt tolli nisi tota statua dissoluta non posset. Aristotel.*

δαιδάλιον ποίημα vel ἄγαλμα. *Plato.* Dædali opus vel statua, imago. *Apud Homerum* δαίδαλα. artificiosa opera. *& Virg.* Dædala Ciree. & ipse Dædalus *pro artifice mirabili.* *Dædali opera reuincta seruari oportebat, alioqui fugiebant ait Plato. & apposita alicui operi illud peragebant instar instrumentorum viuorum & seruorũ. Aristotel. Fides sit penes auctores.*

ἡράκλεια ἄσπις. *Iustinian.* Herculis clypeus. *f. affabrè factus.*

Linea Apellis, *qua in Protogenem ingenuè id agnoscentem & fatentẽ superauit. vt describit susùs Plini.* *De eadem Statius.* Linea quæ veterem longe fateatur Apellem. *Circulum sine circino pingere, & centrum in eo sine instrumento designare, artus magna vtrumq; Polydor. Virgil.* *Affine,* Wyborna rzecz. Wyrobiona.

Sztuká chytra.

στρατήγημα. Stratagema. *Cic. Callidum inuentum militare ad nocendum hosti, sed transfertur ad alia extra bellum.* χερκώπειον παιπάλημα. *Syneſio.* Cercopia astutia. *Nam Cercopes astuti erant.* ὀδύσσειος μηχανή. *Suidas.* Vlyſſeum commentum vel machinatio. *Nota Vlyſſis verſutia ex Homero. Virgil.*

πυρρέανδρα μηχάνημα. *Aristopha.* Pyrrhandri (*ſycophantæ improbi*) machinamentũ.

μεγαρικὴ μηχανή. *Suidas.* Megaricum commentum. *Megarenſes astuti & fraudulenti habebantur. Hinc oriundus Euclides machinarum insignis artifex.*

σισυφα μηχαναί *Aristophan.* Sisyphi artes, *quem Homer. callidum & Vlyſſi parẽ facit.*

θεσσαλῶν σόφισμα. *Suidas.* Theſſalorum ſophiſma. *qui callidi & fraudulenti apud Euripid. & Demoſthenem.* *Cato cùm Senatum aut Populum gratia vel ſtudio praeoccupatũ ſenſit, totum diẽ dicendo conſumpſit & aduerſariis tempus eripuit. Plutarch auctor.*

Φοινίκων ζωγήκαι. *Diogenian.* Phœnicum pacta. *f. fraudulenta quia hi diem & noctem hoſpitio pacti, abire noluerunt, diem & noctem interpretantes ſemper.*

λοκρῶν συνθημα *Zenod.* Locrenſe pactum. *qui cum Peloponeſio fœdus initum eluſerunt.*

θρᾴκεια παράδρεσις *Zenodot.* Thracium commentum. *qui cum Bœotiis inducias aliquot dierum pacti, noctu in eorum agros incurſiones faciebant.*

Cyrus exercitum Creſi numeroſiorem & potentiorem obiectis camelis quorum odorem equi non ferunt, diſſipauit & vicit. Piertus.

ψάφων &

ψάφων ὄρνιθες. *Apostolius.* Psaphonis aues. *Impostor erat quidam in Libya, qui plurimas aues vocales & humani sermonis imitatrices cepit, & eas sonare docuit hæc verba;* μεγας θεὸς ψαφων. Magnus deus Psaphon. *quæ dimissa verba illa resonabant & alias aues sonare fecerunt, sicq; ab ignaris cõmenti hominibus deus creditus & in deos relatus est. Ismenias Thebanus missus à suis legatus ad Regem Persarum, ne illum adorare ex lege Persarum videretur, vbi ante regem constitit, annulum è digito cadere in terram permisit, quem mox accepturus se inclinauit & legem Persarum seruasse visus est, nec patrium morem violasse. atq; à rege quæ petebat obtinuit, & multis magnis muneribus donatus recessit. Rhodigin.* Condali vafricies. *Mausoli Cariæ regis hic erat præfectus, qui peragrans prouinciam ab offerentibus oues boues & similia non accipiebat ślatim, sed hominem & domum aduotabat, & post multum tempus exigebat, ac bene enutrita animalia cum fœtu recipiebat. Apud Rhodiginum.* Mausolus corrogare volens pecuniam à subditis, certos subornauit, qui ipso in concione pecuniam postulante sponte se daturos proclamarent, quos verum id esse rati alij pudore sequebantur. *Ibidem.*

Δεινοὶ πλέκειν τὰς μηχανὰς Αἰγύπτιοι.

Fabricare vafri machinas Ægyptij. *Nam & Herculanus nodus & Cassiticus nodus ab ipsis profectus est.* Anaximenis preces. *s. astuta. Philosophus hic Lampsacenus ad Alexandrum excidium Lampsaco minitantem ibat, sed Rex iurauit se nil facturum eorum quæ peteret. quo ille intellecto admissus petijt, vt Lampsacum deleret, & sic eum iuramenti reum fecit, ac patriæ salutem retulit. Pausanias.*

Agesilaus conflicturus cum suis paucis contra ducenta Persarum millia, manui Victoriam inscripsit, & accepto ab artolo iecinore, illud in manu illa tenuit, donec literas manui inscriptas reciperet, & offensa Victoria in iecinore expressa, suos ad prælium animauit. Plutarc.

Polycrita Naxia capta ab hostibus ab his impetrauit vt fratribus ad castra patria aduersa placentas mittere posset, moxq; laminam plumbeam placenta inclusit, quæ significabat, quo tempore hostilia castra inuadere deberent, & dolus successit. Idem Plutarch.

Vide factum Cimonis sub Glupiem śie zda. *& Semiramidis sub* Aby ogoněk.

Megarenses contra Elephantos Antipatri porcos pice oblitos & incensos emiserunt, qui grunnitu, quem elephanti timent, exercitum eius disturbarunt. Pierius.

πάλαισμα *Æschin. Xenophon.* Astuta ratio luctatorum aduersarium supplantandi. Przěz noge. φρυνίχου πάλαισμα. *Diogenian.* Phrynichi lucta. *de eo qui astu & dolo vtitur, qualis erat Phrynichus proditor.*

Sztuká na sztuke.

——Sic ars deluditur arte. *Cato.* τέχνη τέχνην παίζει. *Planudes.*

Sic hoc decet, dari facetè verba custodi catæ. i. *cautæ. Plaut.*

Vt ab illis fallimur, itidem fallam. *Terent. Potest huc trahi & illud eiusdem.*

Fallacia alia aliam trudit. *Ipse paulò aliter accepit.*

Artificiũ omne, incrementũ recipit. *Martian. Celsus I Ctus. i. vno aliud maius esse potest.* καλῶς παλεῖ τὴν ἀλώπεκα. *Suidas.* Pulchrè fallit vulpem. i. *dolus dolosum fallit.*

Anus lippa cùm medicus eam curans quotidie et vasa non aduertenti subtraheret, sanata

tandem medico pretium poscenti respondit: Se nil videre. s. vasorum domi. & sic ambiguo dicto illum perstrinxit & elusit. Æsopus. *Adde Apologum eiusdem de Lignatore. sub dicto:* Kto cudzego pogniè. *Xanthij à Bruto obsessi per fluuium victum vrbi vrinantes fugiebant. at ille rebus transuersis cum tintinnabulis fugientes deprehendebat & capiebat. Plutarch.* *Vide & brutorum industrias & astutias: Picus, cùm et nidi foramen in arbore lapide obstruitur, admota herba sibi nota illum ejicit. Ælian. Conchæ à Polypis correptæ, brachia eorum testis clausis præcidunt, & inde escã habent. Plini. Vulpes Erinaceum aggressa conglobatum videns inuertit, & spinas supini sensim disgregans ipsum penetrat ad viuum & discerpit. Ælianus.*

Affine, Jést rozum nád rozum. Wét zá wét.

Sztuka zachodze ná kogo. Sztuki zázywam.

Aliquam machinabor machinam. *Plaut* μηχανήν τινα μηχανήσομαι. Quot admoui machinas! quot fallacias! *Idem.* Sycophantias componere. *Idem.* Hanc fallaciam apparo vt &c. *Idem.* Nec fallaciam Astutiorem vllus fecit Pòéta, atque vt hæc est fabrefacta à nobis. *Idem.* Contechnatus est qui ipsam .i. *technam aliquam reperit, instruxit. Idem.* Intendam in illum ballistam. *Idem.* .i. *machinam admouebo.* Infortunij ballista intenta est probè. *Idem.* Mittam lineam. *Idem.* i. *iaciam hamum. vel filum hamatum. Lœnsis.* Rzuce wędke.

Doctè atque astutè mihi captandum est cum illo,
Non ego illi extemplò meum ostendam sensum,
Dissimulabo me horum quicquam scire. *Idem.*

Δαιδάλλω πτερὰ περιδαιδάλλω. *Suidas.* Dædali alas assumere. i. *artem aliquam comminisci, vt Dædalus nouo commento alarum, è manibus Minois effugit.*

κόραξ ὑόρδαν. *Suidas.* Coruus aquam. *de eo qui in difficultate artem aliquam reperit. vt coruus teste Plinio cùm sitit, lapillis in situlam iniectis, aquam ex imo fundo sursum ascendere facit & bibit.* *Idem asserit Plutarch. & addit simile quid de cane in olei vas non plenum lapillos inijciente.* *Sed & nos videmus auiculas in cauea, aquæ situlum leue ex imo sibi pedibus filum calcando sustollentes sapiès, ad caueamq; trahentes & bibentes.* Commouere sacra. *apud Plautum, idem quod ad fallacias consuetas confugere. Sic Pseudolus apud illum.* Scis tu quidem hercle, mea si commoui sacra,
Quo pacto & quantas soleo turbelas dare.

Gdy ia ruße swey głowy/ rozumu. gdy ktuś swoich dobede. *Tralatum à sacris Bacchi furiosis, quæ nunquam impune commouentur. Plura Taubman. è Scaligero, Turnebo, Seruio.* ἐπανάσεις πολεμικὰς. *Plutarch.* Cuniculis oppugnare. i. *tectis dilu. Cic.* Ie *Pseudolo Plauti docet Ballio adolescentẽ pecuniæ indigũ quî eã facile acquirere possit, docens:*
Eme die cæca oliuum (*id est pecunia credita*) id vende oculata die (.i *præsente pecunia*)
Iam vel ducentæ fieri possunt præsentes minæ.

Szukaß czego niemaß abo nadzie czego niemáß.
Wczorávßego dniá ßukaß.

Nodum in scirpo quæris. *qui lauus est totus. Plaut. Terent. Festus.*

Hominem

Hominem inter viuos quæritamus mortuum. *Plaut.*

Inhiat quod nusquam est miser. *Idem.* Venaris in mari, piscaris in àére. *Idem.*

λύκκ πέρα ζητεῖς. *Suidas.* Lupi alas quæris.

ὄνκ πόκας ζητεῖς. *Aristopha.* Asini vellera quæris. *Affine,* Co zginelo. Czás vtrácony.

Szydzą z niego.

Caudam trahit. *Horat. Caudam trahere is dicitur qui risu & sibilis ab omnibus excipitur. Tractum à more puerorum petulantium, qui ei quem deridendum propinare omnibus volunt, clā imprudenti caudā animalis assuunt, & sibilos ac clamores tollunt. Læuin. Lamb.* ὁ πίθηκος κλοιῷ δεθεὶς τ τράχηλον, ἄλλοις γελωτα παρέχει. *Lucian.* Simia truncо collo alligato, cæteris risum præbet.

Διπομπαστὰς cum pastoritia fistula aufert. *Cic. i. ab aliis plausum ab aliis sibilos aufert.*

Maiores nusquam ronchi. *Martial.*

V. Pálcem go sobie pokázuią. *Et sequentia.*

Szydzić z kogo słowy, ábo rzéczą, sprawą iáką. Gębe wykrzywiáć. Ogon przybyć. Gębe podmázáć.

Naso aliquem suspendere adunco. *Horat. Sumptum id à gestu irridentium alios, naso cum capite sursum moto, qui videtur esse tunc paxillus in quo qui ridetur appendatur. Læuin. Casaubon. Persius idem paulò aliter protulit.*

Callidus excusso populum suspendere naso. i. *celeriter sursum moto naso peritus irridere quemuis. Nasum enim mores subdolæ irrisioni dicauere, ait Plini.*

Vnde & apud Martial. Pueri nasum rhinocerotis (i. *longum, scientem irridere*) habent *Item* Nasutus *pro cauillatore & ludificatore vsurpatur.*

Persius item. Rides? ∝ nimis vncis Naribus indulges. i. *irrides aduncо naso vt suprà. Sed vetus interpres Persij Incuruum nasum intelligit. incuruatur enim inquit nasus cùm ridemus. & firmat dicto Horatij illo.*

Minùs aptus acutis Naribus horum hominum. &c. i. *morosus & iracundus non est idoneus ad consuetudinē facetorum, quia cùm multa habeat videnda, non patitur se rideri. Græci* μυκτηρίζειν *dicunt eodem sensu.* i. *irridere, naso suspendere.*

Barbam alicui vellere. *Horat. Pers.* i. *contumeliosè illudere. Lambin.*

Scommatico dicterio ridiculè aliquem lædere. *Cic.*

Deridere aliquem albis dentibus. *Plaut.* Sublinere os alicui. *Idem. Græci dicunt* ὑπαλλειν τὸμα. i. *illudere & pro dericulo habere.*

Ita mihi stolido sursum vorsum os subleuere offucijs. *Plaut. Tractum à ludo quo dormientibus vel negligentibus incautis per iocum & lusum fuligine os pingi solet, vt hoc modo omnibus deridendi propinetur. Nonius. Lambin. Douza.*

In Pœnulo eiusdem, mulier sorori suæ formā gloriantі dicit. Stulta soror es magis quàm volo. An vero pulchra videre obsecro, si tibi os non est sublitum fuligine. i. *si os tibi per iocum aliquis non inquinauit: aut si non es pro ridiculo habita? Lambin. Douza.*

Sublectare os alicui. *Plaut.* i. *blandè sed fictè demulcere.*

περικείρειν σὺν πλοκάμοις. *Lucian.* Circumtondere comam. i. *ludibrio exponere aliquem ceu stultum. Nam stupidis non sentientibus circumtondebatur coma.*
βαλλειν καὶ σκώπτειν ἴνιά τισ ἐκ διονυσίων σκώμμασι. *Synesius. Suidas.* Cauillari & iacere in aliquem scommata Dionysiaca. i. *qualia Dionysiorum seu Bacchanaliorum licentia permittit. Sic apud Plutarchum in conuiuio quidam, balbum iubent cantare, caluum se pectere, claudos saltare.*
Persius tres modos aut species sannarum suo tempore vsitatiorum tangit.
Primus est. Digito Indice in eum quem videbant directo, eiusdem curuati crebra motitatione ciconiam rostro pinsentem repræsentabant. & hunc Ciconiam *vocabant.*

O Iane à tergo quem nulla Ciconia pinsit. *Pers.* i. *quem nemo sic irridet.*
Alter modus erat. Pollicibus temporibus appositis, manus mouebant expansas, vt aures asinus mouere solet. quo facto hominem asinum esse significabant.

Nec manus auriculas imitata est mobilis albas. *Persius. & Galenus.*
ὥσπερ ὄνος σείει τὰ ὦτα. Instar asini mouet aures.

Tertius sannæ modus erat. Linguam ad contumeliam alicuius exsertare. Sic Persius.

Nec linguæ quantùm sitiat canis Appula tantæ.

Leges hoc genus irrisionis apud Liuium & Gellium, qui scribunt Gallum militem contra Romanos linguam exsertantem à Tito Manlio probrum non ferente occisum.
Et apud Isaiam c. 57. Iudæos, qui Christum in cruce pendentem irridebant, increpat Deus dicens: Super quem lusistis? super quem dilatastis os, & eieciſtis linguam?
De ijsdem sannis sic S. Hieronym. Ne credas laudatoribus, immò irrisoribus tuis, qui cùm te impotem mentis effecerint, si subitò respexeris; aut ciconiarum deprehendes post te colla curuari; aut manu auriculas asini agitari; aut æstuantem canis protendi linguam. *In primo modo videtur à Persio discrepare, sed alibi ait:* manum in ciconiam incuruare, *quia vtroq; modo fiebat, immò forte etiam pluribus. quis enim petulantiæ leges ponat? aut quando positas illa seruet?* *Huc denq; pertinet illud.*

Frigidã alicui suffundere, *in Plauti Cistellaria. idem esse quod,* verbis proscindere, conuiciari, maledictis probrisque incessere, *ait Brodæus, Dalecampius, Rhodiginus, qui eodem sensu ex Pollucе affert* λοιδορεῖν *& ex Aristophane* πλύνειν *i. lauare, allegorico sensu, vt vulgò etiam vsurpatur. Gruter,* πλύνειν *explicat lotio aspergere. Dalecamp. & Broda.* μυκτηρίζειν *similiter vsurpari aiunt. Ad eundem sensum accedit Erasmus, dicens id dictum ex more eorum, qui ludere aliquem in conuiuio volentes, aquam fundunt quò is labatur. vel ex more balneatorum per iocum frigida aliquem aspergentium, quod item placuit Lambino. Porrò Casaubon. dictum Plauti trahit ad* λαθροδιώκας *seu* λαθράγρας. *clanculùm mordentes. Item Erasm ad clanculùm instigantes, more fabrorum aris, qui aqua inspersa ignem excitant, vel more eorum qui equos in certaminibus frigida aspersis recreant vt alacriùs currant. Non longè diuersas ab hoc sensu est illa quem attigit, sed non probauit Rhodigin. sumptus à more eorum qui animo deficientibus aspergunt aquam, vt in Trinummo Plauti Stasimus seruus vult aspergere Charmidam herum dicentem: Adimit animam mihi ægritudo actu 4. scena 3.*

Affine est, Zá nos wodźić.

Táiemná schacká Cudzy śie tám nieukázuy.

ἀπόρρητὰ ἐλευσίνια .ſ. καθ' ἑαυτοὺς ἐορτάζοντες. *Zenodot.* Attici Eleuſinia ſacra. ſ. *inter ſeſe celebrant: de iis dicitur qui ſecretò de re arcana inter ſe tractant. Nam Eleuſinia in honorem Cereris, magna religione excluſis profanis agebantur. Su ſacra Bonæ deæ Romæ excluſis viris. Ex viriq; foras aliquid efferre vel vulgare capitale erat.*

Táiemnic cudzych mé rzeczy przyymowáć: Przyiete pomni wiérnie záchowáć.

Arcanum neque tu ſcrutaberis vllius vnquam,
Commiſſumque teges, & vino tortus & ira. *Horati.*

Nam, Comiſſa tacere Qui nequit, hic niger eſt hunc tu Romane caueto. *Idem.*

An coli poterit iuſtitia ab homine propter vim doloris enuntiantem cômiſſa? *Cic.*

μᾶλλον τήρει τὰς τῶν λόγων ἢ τὰς τῶν χρημάτων παραγαθήκας. *Iſocrates.*

Magis cuſtodi vel ſerua ſermonum quàm pecuniarum depoſita.

ὀργῆς χαλεπὸν τὰ κρυπτὰ μὴ φάνῃς φίλῳ. Secreta amici iratus euulges caue.

Apud Plautum ancilla ſecreti tenax cuidam illud ſolicitè expiſcanti reſpondet: Vetita ſum, ne hoc cuiquam homini dicerem. omnes muti vt loquerentur priùs. *Reſpondet alter.* Edictum eſt magnopere mihi, ne cuiquam homini crederem. Omnes muti vt loquerentur priùs hoc, quàm ego.

Athenienſes laudantur, quòd Epiſtolam Olympiadis vxoris ad Philippum Macedonem interceptam non ſoluerint, ſed obſignatam ei miſerint. Plutarch.

Euripides cuidam graueolentiam oris ſibi obijcienti reſpondit: Ne miteris, multa ſecreta in eo computruerunt. *Eraſm. alij Demoſtheni id tribuunt.*

Quod ſcis, neſcis. *Terent.* Tu pol ſi ſapis, quod ſcis, neſcias. *Idem.*

Iuuenalis ſecreta principum & opulentiorum maximè cenſet vitanda dicens:

Tanti tibi non ſit Omnis arena Tagi, quodque in mare voluitur aurum,
Vt ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, & a magno ſemper timearis amico.

Philippides Pòéta Lyſimacho Regi offerenti ſibi quiduis rerum ſuarum reſpondit: ὀλίγων τῶν δοτῆρόντων Modò ne arcani quidpiam *Plutarch.*

Zeno ne tormentis coactus arcana proderet, linguam abſciſſam dentibus in Tyrannum exſpuit. Idem. *Vide* Vlicy ięzyk zá zeby

Táiemnic mé łacno śie ſłodá tomu zwierzay.

Seruum ſe alterius facit, qui ſua ſecreta alicui pandit. *Garner.*

ἑαυτὸν ἀλλότριον ἐποίησε τῶν ἀπορρήτων φανερὸν. *A.*

Arcana cui tua pandis huius ſeruus es.

Ne interula quidem ſit arcani conſcia. *Rhodigin. ex Plutarch & Plinio d'Ilium Metellum fuiſſe, qui ſciſcitanti cuidam ſecreta, reſpondit:* Si tunicam horum conſciam eſſe ſcirem, protinùs eam exuerem.

Antigonus

Antigonus filio de horâ mouendorum castrorum interroganti, eam non indicauit sed tubam exspectare iussit. Rhodigin. ex Plutarcho. *Vide* Mieу ieзyк zá zeby.

Taiemnicа trudno zatrzymać.

Percunctatorem fugito, quia garrulus idem est,
Nec retinent patulæ commissa fideliter aures. *Horat.*

A facie verbi parturit fatuus. *Ecclesiastici 19.* i. *Vbi verbum audiuit, cupit illud proferre velut mulier parturiens.* Sagitta infixa femori canis: sic verbum in corde stulti. *Ibidem.* s. *inquietum illum reddit donec eiiciat.* *Aristoteles rogatus quid difficillimum esset in vita?* Tenere & tacere quæ dicenda non sunt. *Laërtius.*

ἄρρητα κατέχειν ἔργον ἐν ἀνίῃ λάλῳ. *A.*

Secreta continere futili labor est viro.

Habet vnusquisque aliquem cui tantùm credit, quantùm ipsi creditum est. Vt ergo (.i. *quamus*) garrulitatem suam custodiat & contentus sit vnius auribus; populum faciet. (*dum ille aliter tertio narrabit idem, & tertius quarto &c.*) Sic quod modò secretum erat, iam rumor est. *Seneca.*

ῥᾷον ἄν τις λίθον πύρινον ἀνθέχοιτο ἢ τὸν γλώσσης κολάζοι, ἢ λόγον ἀποῤῥήτον. *Socrates apud Stobæum.* Faciliùs quis carbonem ignitum in lingua contineat, quam sermonem arcanum.

Taiemny ból ciężky. *Vide* Skryta ráná.

Ták kostká padlá. Ták śie trafilo.

Id cecidit. s. *in iactu aleæ vel tesserarum. Terent.* Ita cecidit. s. *alea, sors, euentus. Gic.* Ea sors exijt. Ita Fors tulit, dedit. Sorte obuenit. Sors obtulit: *Idem.* ὅτως ἔπεσεν ὁ κλῆρος. Id fors creuit. *Liui.* Eam sortem Fors (*fortuna*) obiecit. *Horat.* Quam sortem tribuit Fortuna. *Ouid.* Quod Fors ferat, feramus. *Terent.* Ják kostká pádnie. ná tem przestáymy.

Alio item sensu vsurpatur dictum Polonicum: Ták kostká pádlá. i. *Sic decretum est.* ὅτως ἐψηφίσθη. *Affine,* Bóg ták chciał.

Ták musi być. Bez tego nie może być.

Arator nisi incuruus, præuaricatur. *Plini.* i. *facilè à recto sulco transuersus deflectit, & malè suum officiũ peragit.* *Extendunt hoc dictũ aliqui ad alia negotia tralato sensu.* V.G. *Leno nisi periurus sit, præuaricatur. Miles nisi rapiat: Mercator nisi mentiatur: Caupo, Tonsor nisi multiloquus sit. &c. præuaricatur.* *Sed hæc dicuntur iuxta id quod fit plerumq; licet vitiosè & improbè; non iuxta id quod lex diuina & recta ratio præscribit.* *Sic Martial. vitiosum suum librum excusans, ait:*

Sunt bona, sunt quædam mediocria, sunt mala multa.
Quæ legis. hic aliter non fit Auite liber.

Et Ausonius Centonis sui nuptialis licentiam excusans, ait: Sacra hæc (.i. *nuptiæ*) non aliter constant. *Frustra hoc ille. & frustra illud:*

Lasciua est nobis pagina, vita proba est.

Nam

Nam tacere Christianus Pòèta debuit, quæ omnes gentes etiam barbaræ occultant, & quæ Ethnici Pòètæ erubescentes tribus verbis honestis attigerunt, quin velarunt potiùs, vt Virg. in 4. Æneid. Terent. in Eunucho. mitto Plautum & alios. Ille verò & Virgilium pudicum Pòètam (vt quidam ait) fecit impudentem, eius verbis rem pudendam describens. Plutarch. de Poëtis. Sacra *inquit* absque choris ac tibiis nouimus, Pòèsin ablque fabulis atque mendacio non nouimus. *Præclara sanè commendatio!*
Vinalia sine vino expediri non possunt. *Varro.*

Ták wczás. Nie nagorzey. Nie nagorßy. Nié poslédni.

Nil egregiè & tamē mediocriter. *Sic Terent.* Horū ille nihil egregiè præter cætera.
Studebat, & tamen omnia hæc mediocriter. *Idem.* Non posteriores tulit.
Non est pusillum si quid maximo est minus. *P. Syrus.*
Non optima sunt hæc, neque ego vt æquum censeo,
Verùm meliora sunt quàm quæ deterrima. *Plaut. Vicinum est illud Terentij:*
Neque nihil neque omnia hæc sunt quæ dicit. i. *aliqua rectè & verè dixit, non omnia tamen.* Extremi primorum extremis vsque priores. *Horat.*
οὔτε κάκιστ' οὔτε πρῶτος. *Theocrit.* Neque pessimus neque primus.
Neque deficit neque mensuram excedit. *Sic Hesychius.*
ὡς μήτε κρέσσαι, μήθ' ὑπὲρ χεῖλος ἁλεῖν.
Nec concutere (*mensuram*) neque labra super immittere.
Nam concussa metreta plùs capit, quod iniustum est, vt & labra excedens, quare neutrum emptor æquus postulet. alij κρεσιμετρεῖν concutere mensuram explicant, de bilance, cùm venditor alteram lancem trudit, vt præponderare videatur.

Ták-ći dudki towia.

Pretium stultitiæ habe, vel habes. *Terent. dicit.* Pretium ob stultitiam fero.
——— Vt pueris olim dant crustula blandi
Doctores elementa velint vt discere prima. *Horat. Norunt hoc astuti Russorum pueri, de quibus illud vulgare.* Mowżé Fiedorku / Aż. Bż. Nié dłoczu/ mié budu.
Nam veluti pueris absinthia tetra medentes
Cùm dare conantur, priùs oras pocula circum
Contingunt mellis dulci flauoq; liquorè, Vt puerorū ætas improuida ludificetur,
Labrorum tenus interea perpotet amarum
Absinthij laticē deceptaq; non capiatur, Sed potiùs — recreata vigescat' *Piscatores Indi Ostrea capiunt effuso in aquam vnguento, cuius suauitate illa multùm delectari nouerunt. Philostratus.*
Aues assuescunt. sæpe edunt. semel si sunt captæ, rem soluunt aucupi. *Plaut.*
Fistula dulce canit volucrem dum decipit auceps *Cato.*
ὅτι καὶ ἰξοδλὴς ὄρνις ἀπατᾶν γλυκὺ μέλπει. *Planudes.*
Decipiuntur aues per cantus sæpe suaues. *Anonym. rhythm.*
Fallitur ex facili qui caret arte doli. *Idem.*

Ták ciągñi rzemyk ábo tyczko / żeby śie mié zérwáło.

μὴ πάνυ τείνειν καλώδιον, ὅπι ἀποῤῥαγήσεται. *Ex Luciano.* Non nimis tendendus eſt funiculus, quia abrumpetur. τόξον ὑπερβίως βιαζόμενον ῥήγνυται. *Plutarch.* Arcus vehementer intentus rumpitur.

Poſſunt hæc omnia ad plures actiones accommodari. V. G. *Danda eſt iuuenibus aliqua remiſſio, quia nulla res eſt, quæ continuum laborem perferre poſſit. Quintilian. Item. Sic ſumptus faciendi, ne cenſum ſuperent. quod poſt Plautum Cic. monuit. Item. Sic tractandi & caſtigandi iuuenes à parentibus & magiſtris, ne obtundantur & obſtupeſcant, vel alienentur ab illis. quod docet Quintilia. & Menedemus Terentij. Item. Sic agri colendi ne nimia cultura exhauriantur. Cato, Plinius, Colume. Virg. Item. Ita labores ſuſcipiendi, ne vires frangantur ex Cic. & talia plura quæ leges ſub his capitibus* Co wczaś. Jáż ko kogo zſtáić. Máierá wć wbyſtkiem. Według ſtáwu grobla. Zgadzay śie gdzie zmie ßkiem. μὴ λεπτὰ ξαίνειν. *Ex Suida.* Ne tenuiter diducas. *(vt nentes ſolent.)*

Ták ſak. Ták owák.

Surſum deorſum, vltrò citroque commeare. *Cic.*

ἄνω κάτω τε τοὺς λόγους μεταστρέφειν. *Ex Platone.* Surſum deorſumq; rationes vertere. φύρσει ταῦτα θεὸς πάλιν τε καὶ πρόσω. *Euripides.* Surſum deorſumque iſta permiſcent dij.

Takiem bądź za takiego chcesz być miány. Áby-ś był / niech będźie.

τοιοῦτος ἴσθι, οἷος ἀξιοῦσθαι ἐρᾷς. *A.*

Talis ſtude eſſe, qualis audire expetis, *(vel æſtimari amas.)*

Tu recte viuis, ſi curas eſſe quod audis. *Horati.* Eſſe quàm videri bonus malebat. *Salust de M. Catone.*

Actio voci ſit conſentanea. Tales ſimus, quales videri & haberi volumus. *Plato.* ἐν λακεδαίμονι, τὸ ἐλεύθερον, μάλιστα ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸ δοῦλον, μάλιστα δοῦλον. *Plutarch.* Apud Lacedæmonios qui liberi ingenui ſunt, maximè ſunt ingenui; qui verò ſerui maximè ſerui. *hi enim ingenuis omnia obſequia etiam viliſſima exhibebant, adde agriculturam mercaturam & omnia opificia ac artes illiberales.*

Simile eſt illud Platonis. de Athenienſibus. ὅσοι ἀβλαβεῖς εἰσιν ἀγαθοὶ, διαφερόντως εἰσὶ τοῦτο, δοκεῖ ἀληθέστατα λεγεσθαι. Qui ex Athenienſibus probi ſunt, ij egregiè probi ſunt, veriſſimè dictum videtur.

Takiemu takie.

Komu co miło i przyſtoi / niechay śie przy niem to zoſtoi.

Dignum patella operculum. *S. Hieronym.* Aſinus carduos edit. *Idem.* Similes habent labra lactucas. *Idem. qualis cardua aſino.* Nauem perforatam debilis aut imperitus gubernator regat. *Idem.*

Vxor peſſima, peſſimus maritus,
Mirum eſt non bene conuenire vobis. *Martial.*

Cyprio boui merendam. ſ. ſtercus, *dato. Ennius. Feſtus. Nam Cyprij boues teſte Plinio & Feſto*

& Festo excrementa humana appetunt ceu medicinam contra termina. Dicti huius vsus est cùm sordido homini digna ipso exhibentur.

Simile est illud: Mazam aliniam scarabæo. *Ex Aristophane qui ait:*

ἧ μᾶζαν ἑτέραν ἐξ ὀνίδων πεπλασμένην .ſ. καυθαρῳ.

Mazam dato alteram ex aſelli ſtercore. ſ. *ſcarabæo.*

ἄιρ' ἄιρε μᾶζαν ὡς τάχιστα καυθάρου. *Idem.*

Age tolle mazam cantharo quantocyus. *quia is in ſtercore viuit.*

Vſurpatur hoc cùm conuiuæ ſordido cibus conueniens datur vel dandus eſt.

ὑμεῖς δ' ἔχητ' ὁμοῖα τῆς βελδύμασι. *Euripides.*

Habete veſtris cogitatis ſimilia (*vel congrua.*)

λευκόχροα θεοῖσιν, χθονίοις μελανωπὰ δ' ἀρίστας. *A.*

Alba placent ſuperis, Diti cum manibus atra.

Ethnicorum ſunt iſta, qui bonis & fauentibus diis albas pecudes mactabant, malis verò & noxijs nigras. Sic Apollo apud Porphyrium:

Φαιδρὰ μὲ θεοῖσιν, χθονίοις δ' ἐναλίγκια χροιῇ.

Splendida cælitibus, terrenis atra (*ſimilia*) colore. ſ. *immolanda.*

Idem habet Homer. Virgil. toties. Lucret. Tibull. Ouid. &c.

Ridet hos Arnobius dicens. Quæ ratio eſt in coloribus, vt meritò his albas, illis atras mactari conueniat? Quia dijs ſuperis (*inquitis*) atque hominum dexteritate pollentibus, color lætus acceptus eſt, ac felix hilaritate candoris: at vero dijs læuis ſedeſque habitantibus inferas, furuus eſt gratior. &c.

τὸν πηλὸν κακύνειν. Male tractare lutum. i. *indignum indignè. Suidas.*

ζεὺς ἀετὸν ἕλετο. Iupiter aquilam delegit. ſ. *miniſtram fulminis, quod altiſſimè volet & fulmine non læditur. Dicitur de eo qui præclaros & ideneos ſibi adſciſcit. Apud Suidam Iouis idolum ſiniſtra ſceptrum dextra aquilam tenet.*

Dignus eſt Deucalion aquis Phàëthon igne. *Vide* Βάιβλά podta/ zta.

Sepulchretis Plato iuſſit attribui terram ſterilem & viuentibus inutilem, ne fœcunditas terræ matris impediatur. Nouo paxillo pendeat cribrum nouum. *Varro.*

Paruis parua. ἀιὲι τοῖς μικροῖς μικρὰ δίδου θεοί. *Callimach.*

Semper dij paruis munera parua danunt.

εἰς τὴν ἀμίδα ἐνεργεῖν. *Lucian.* In matellam immeiere. ſ. *conuenit. Cum vilis homo pronè dignus eſt tractatur aut negotio abiecto addicitur.*

εἰς ἀγρὸν μάνης. *Heſych.* In agrum ſeruus. ſ. *mittendus. Manes ſeruile nomen.*

ὄνῳ χόρτος καὶ ῥάβδος, δοῦλῳ ἄρτος καὶ μάστιγες. *Gregor. Palama.* Aſino gramen & baculus, ſeruo panis & ſcutica. *Sic Eccleſiaſtic. 33.* Cibaria & virga & onus aſino: panis & diſciplina & opus ſeruo.

Alexander ſcrinium Darij auro elaboratum Homero cuſtodiendo dicauit. *Plinius.*

ἡ γλῶσσα τοῦ κήρυκος τέμνεται. *Ariſtophan.* Præconi lingua (*bouis*) præciditur. ſeu præciſa in ſacrificijs datur. *Aptè, quia is ſuam habet venalem & conuocat populum, & Fauete linguis, proclamat.* *Diogeni Cynico qui Canis paſſim audiebat, con-*

uuium ingresso, conuiuæ ossa proijciebant, qui eadem permingebat. Laërtius.

ὄντως Μενεκράτη ἄρτου ἐστὶ θυσία. *Ath.*

Meritò Menecratis prandium est sacrificium.

Menecrates Syracusanus medicus fuit superbus adeò, vt Iouis nomen habitumq; vsurpans, paludamentum purpureum, coronam auream in capite, sceptrum in manu gerens, cinctus tanquam deorum turba eorum, quos morbo aliquo leuauit, incederet. Hunc Philippus rex Macedonum ad conuiuium vocatum ita accepit, vt soli cum assectis mensam altiorem adornari iusserit; erecta etiam ara cum floribus, fructibus, thymiamatis, tanquam Ioui & dis. Interim dum in alias mensas fercula varia inferuntur, illi nil penitùs affertur. Ergo aduertens ludibrio se haberi, furibundus se a mensa omnibus ridentibus proripuit. Nec queri potuit minùs honorificè se tractatum, quam quem se venditabat Iouem, decebat. Ex Hegesandro, Æliano, Rhodigin.

Leo X. Pont. Max. Chimistæ libellum de auro ex quauis materia conficiendo, offerenti, crumenam vacuam dedere dicens: Ego quidem auro te donarem; sed cùm tu eius conficiendi certam scientiam polliceare, fac erat, si tuas vbi aurum confectum reponas. Iouius.

Sic Ptolomæus rex Zoilo Homeri castigatori & obtrectaturi penuria pressò & a se stipem petenti, respondit: Homerus ante mille annos mortuus, tot hominum millia semper pascit: tu qui doctior illo es, debes, non modo teipsum, sed plures alios pascere. *Vuruinius.* Equus probus Probo debetur. V. Bonus Bóg co obiecał.

Martialis Causidico inepta carmina scribenti inscripsit l. 14. Cor bubulum. *vt legit Aldus. Turneb. Ian. Gulielmi, & subdidit Epigramma.*

Pauper causidicus nullos referentia nummos
Carmina cùm scribas, accipe cor quod habes. *f. bubulum, qui tam stupidus es, vt bos. Lipsius legit in Lemmate,* Corculum, *& in fine,* Cor quod abest.

Quale forum fuerit, vestigal, tale requirit, (*vel remittit*) *Anonym. rhythm.*

In tali tales capiuntur flumine pisces. *Garner.*

Qualis canis, talis funiculus. *Idem è Gallico.*

ὅπου ἡ αὐλὴ κεραμίδων καθεύδει κύων, ὅτι ἔχει ὁμοιόν τι κεραμίδι. *Aristotel.*

In eadem tegula dormit canis, quia habet simile quid tegulæ. *Affine,* Dobra koźić brzozą. Nálazł swoy swego. Jáka praca/ táka płaca. Jákie odźienie/ tákie raczenie.

Tamći swiat. Tam by śie ſkrzeć.

Beatorum insulæ. *Cic.* In beatorum insulis ævum degere. *f. optabile.*

αἱ τῶν μακάρων νῆσοι *apud Hesiodum Aristophan.* *Idem* τὸ ἀλυσιτελὲς πεδίον. *Eustathi.* i. Elysius campus. Deorum Insulas & Fortunatas insulas *vocat Plin.* Alcinoi horti. & Midæ rosetum. *Tertullian. de loco amœno & deliciarum pleno.*

ἐν σπάρτῃ μόνῃ λυσιτελεῖ γηράσκειν. *Plutarch.* In sola Sparta expedit (*iuuat, vtile est*) senescere. *Valer. Max. refert, Legatum quendam extraneum senem Athenis ingressum theatrum, Athenienses neglexerunt; Lacedæmonij autem assurgentes honorárunt, & loco præcipuo inter se collocárunt. quod factum cùm Athenienses quoq; apprebarent; quidam Lacon dixit: Scire Athenienses quid deceat, sed negligere.*

Lysander item Dux Laconum dicebat; Lacedæmone honestissimum esse domicilium sene-

um senectutis. *Cic.* Sed & Prytaneum Athenienſium *in quo ſenes bene meriti honeſtè alebantur, hic habet locum. Ex Cic.*

Celebre eſt item. Aureum ſæculum ſeu Saturnium regnũ vel ævum. ἡ κρόνιος ζωή. *Damaſcio.* Snturnia vita. *quam deſcribit Lucian. in Cronoſolone lepidè more ſuo. Adde ſi lubet,* Lotophagorum inſulam. Maſſilienſes mores. Alexandrinas delicias. Sybariticam & Syracuſanam menſam. *& talia plura, ſub* Delikat *poſita. De Athenis elegantes Lyſippi Comici verſus habet Dicæarchus.*

εἰ μὴ τεθέασαι τὰς Ἀθήνας, σέλελυς εἶ, ἐὰν δὲ τεθέασαι, μὴ τεθρύφθαι δοκῶ, οὐδὲ ἐὰν δοκῇς ἐναρέτων ἀποτρέχειν, καυδήλιος εἶ. *i.* Si conſpicatus nunquã es Athenas ſtipes es.

Si conſpicatis captus haud es, aſinus es.

Sin tibi placentes deſeris, canthelius. i. *magnus aſinus, ſeu ſtupidus es.*

Tám mierzy / á tu vdérzy. Tu miérzy / á indzié vdérzy.

Alium percuſſiſti fortuna, me petiſti. *Seneca.* W mieś fortuno miérzyłá / w inſzégoś vgodźiłá. Co inſzego potłáto / to śie mnié doſtáć miáło. *Licet item inuertere,* Alium petiſti fortuna, me percuſſiſti. ἄλλον ἐτύχησθης, ἐμὲ ἔπληξας. Faber cadit, cùm fullonem ferias. *Arnobi. Quadrat & illud Horatij de Pœta mordaci, qui vnum aliquem perſtringens, cæteris omnibus audientibus eſt odioſus.*

Cùm ſibi quiſque timet, quanquam eſt intactus, & odit. *quia id ſibi ſub alieno nomine dictum putat vel dicendum exſpectat.*

ἐμοὶ βλέπουσα δίδου· ἀπὸ σαγαβά. *Interpres Ariſtophan.*

Illuc tuendo fac remittas huc bona. *In eum qui alij adblanditur alij benefacit.*

Aſſine, Tu ſtoi á indźié ſwe broi. Ktem inßem mowi / á o ſobié myśli.

Tám śie pokázować gdźié nikt nié widźi.

ἐν τῷ σκότῳ ὀρχεῖσθαι. *Lucian.* In tenebris ſaltare. *ſ. & egregium ſaltatorem ſe putare vel iactare. Non poſtrema laus apud antiquos fuit decorè & agiliter ſaltare, tam in ludicris ſaltationibus vt in ludo, conuiuio; quam in ſeriis vt in ſacris & bellicis. Vide Rhodigin. l. 5. c. 4.* *Aſſine,* Sam śie chwali. Smiały bez przyczyniká. Tu śie pokaż.

Tám robotnik ábo rzemieśnik / nie może być wyborny.

ὁ ὀλιγόμισθος ἐργάτης ἀλάθης ἐστί. *A.* Cõductus obolo haud eximius eſt artifex. *In Pſeudolo Plauti, Coquus inceptiſſimus nummo conducitur, bonus drachma, Quia (vt ipſi aiunt:)* Nemo illum *(coquum)* quærit qui optimus & cariſſimu' eſt,

Illum conducunt potius qui viliſſimu' 'ſt

In Aululatia eiuſdem, Coquus vilis vocatur Nundinalis, *qui à plebe ad nundinas confluente vili pretio conducebatur. vt Aliat. Douza & Lambin. interpretantur. vel qui cœnam tantùm feralem ſeu funebrem coquere ſolebat, quæ nono die à morte alicuius fiebat, Silicernium dicta. vt Lipſius & Scalig.* *Dicit enim Plautus de illo:*

Cocus ille nundinalis eſt, in nonum diem Solet ire coctum.

Semiraſus vſtor *Catulli idem.* i. Buſtuarius & vilis coquus. *de tali item in Pſeudolo*

Quin ob eam rem Orcus recipere hunc ad ſe noluit, (*Plaut.*

Vt esset hîc qui mortuis cœnam coquat. *Vicinum est.* Drogość rzeczy cukruié.

Tanie rzeczy niesmácżne.

Merx vltronea putet. *S. Hierony.* τὰ ἀδάπανα, ἄχυλα. Non sumptuosa, insipida. κύνες ἐσθίειν ἔμαθεν ἔνωνον κρέας. Vili caro empta canibus est dignus cibus. Nullus emptor difficilis emit bonum obsonium. V. Co śie kupi tanie. &c.

Tanie to sobié wiec bácuia Ludzié / czem barzo obfitują.

τὸ ὕδωρ ἄριστον ὄν, εὐωνότατον, ὅτι κοινόν. *Plato.* Aqua cùm sit optima, & vtilissima, vilissima est; quia communis, seu omnibus exposita.

Et Pindarus. Aquam postponit auro. *Triuialis rhythmus est.*

Quod rarum, carum: vilescit quotidianum. V. Rzatkie rzeczy.

Aristoteles tamen vulgata præfert raris ob vtilitatem maiorem, dicens:

ἄφθονον δ' ἀναγκαῖον (ὑπερέχον) ὅτι χρῆσις ὑπερέχει i. Exposita seu vulgata raris præstant, quia vsus eorum maior est. *Item.*

τὸ πολλάκις δ' ὀλιγάκις ὑπερέχει. Quod frequens est, ei quod rarum est, præstat. s. *ob vsum. Sic ferrum auro præfert Plinius initio lib. 33. vbi plura de hac re habet.*

Tanby teraz. Spádło mu z grzanki. Spuścił.

Quondam in domo Cæsaris vnus vir fuit, nunc ne in viginti quidem esse potest. *Cic. de Publio.* Anser depulsus est è Phalerno. *Anser fuit Pòëta ineptus & petulantis linguæ, qui à M. Antonio quòd eius laudes celebrasset, donatus erat agro Phalerno. quem carpens Cic. dixit.* E Phalerno Anseres depellantur. *de eodem Virgil. Ouid. Propert.* ἀπ' ὄνου ἔπεσεν. *Aristophan.* Asino decidit. *In eum qui à præsentibus commodis ob insciitiam excidit. Aliter hoc acceptum vide sub* Szalony.

Assine, Obćięto mu skrzydłá. Odmienito śie. Omylił go nadźieiá.

Táż babá / ná tychże kołach. *Vide* Jednáko. Po stáremu.

Tegoć ieszcze niedostawało. *Indignatio Ironica est.*

Sic Cic. Id hercle restabat. *Item.* Vnum etiam restat illi ad omne dedecus. *Et Æschinus Terentij, Lenoni dicenti.* Tamen tibi à me nulla orta est iniuria. *respondet:* Nam hercle etiam id restat.

Scilicet hoc etiam restabat adultera dixit Vt fœcunda fores. *Ouidi. Apud Virg. 10. Venus de Iunone Acheronta mouente ait:*

Nunc etiam, Manes (hæc intentata manebat Sors rerum) mouet &c.

At illud scriò dictum. Chordæ vice. καὶ ταῦτα ὡς ἂν τὶς χορδῆς κεῖσθω τοῖς ὑπὸ τῶν πεφιλοσοφημένοις. *Plutarch.* Et hæc chordæ vice addita sint ijs quæ à te disputata sunt. *Tractum à Cicada Eunomi.* V. Niespodźiány rátunek.

Tegoż to płotu kół. *V.* Jedná to burśá.

Tem stoi. Tem śie szczyci. To iego ozdoba / zalecenie.

Quod sel carni, hoc veritas historiæ, aut Pòëticæ delectatio. *Iunius.*

ἅλας τοῖς κρέασι, ἵνα μὴ ῥᾳδίως διαφθείρωνται. *Philo.* Sal carni (*inspergitur*) ne facilè

cilè computrescat. *Sic dices.* Quod sal carni hoc sapientia vel clementia principi. *Item.* Quod sal carni, hoc epitheta orationi, *Aristotele teste &c.*
Simile est illud Varronis Cic. Plinij. Anima sui pro sale data. *seu.* Quod sal carni, hoc anima sui. *Vide* Jeść á pić. *Et Parasitus alieno viuens apud Plautum dicit.* Quod foris gusto, id beat. V. To moie. Claudus in equum insilit. V. Wola bárzo.

Tem-ći wßedy zátkáć. Tem wßyſtko narabiaß. Tylko też to vmieß.
ἐν καιρῷ τὸν κίνδυνον ποιεῖν. *Plato. Aristides.* In Care periculum faciendum. *Idem Cic. Græcis obijcit dicens:* Nonné hoc vestra voce vulgatum est? Si quid cum periculo experiri velis, in Care potissimùm faciendum. *quia Cares erant milites mercenarij cuiuis pretio militantes & in acie plerumq; locabantur.*
Atomi vltimum Phyticorum refugium. In omnem disputationem veniunt atomi. *Apud Cic. Cotta Velleio Epicureo dicit:* Abuteris ad omnia atomorum regno & licentia. hinc quodcunque in solum venit, effingis atque efficis. &c. Ista sunt flagitia (.i. *commenta*) Democriti & Leucippi. &c.
Ex Latinis Lucretius Philosophus & Pòéta in eadem hæresi fuit, & perpetuò atomos inculcat, ex ijs omnia componens, in easdem omnia resoluens.
Ad machinas confugere. *Dictum è scena petitum, de quo sic Plato:*
ἐπὶ μηχανὴν ἀπορῶσιν, ὅτι τὰς μηχανὰς ἀποφεύγουσι, θεὸς αἴρουσες. Tragœdiarum scriptores sicubi hæserint, ad machinas confugiunt, deos tollentes vel producentes. *Et Cic.* Vt Tragici Pòétæ cùm explicare exitum argumenti nõ possunt, confugiunt ad deos. *Meminit & Horat. in Pòética.*
Adde & illud Horat. Et fortasse cupressum Scis simulare. *De pictore qui nil scit pingere nisi flores, plantas, &c.* *Lepidum est epigramma Martial. 32. libri 11. de Cæcily cœna satis lauta & numerosis ferculis ex solis cucurbitis uno asse tantùm constans.* Et ex sue 50 fercula. *Vide* Znieżego co. *vbi alia similia leges.* *Affine,* Zawße iedno.

Ten-ći winien. *Cum Ironia.* Ná tem-ći śie pomáćić.
κύων εἰς τὸν λίθον ἀγανακτῶσα. *Plato.* Canis in lapidem indignabundus sæviens. *Nam canis cùm percussus est lapide, non eum petit qui lapidem iecit, sed lapidem quo ictus est.* *Pacuuius apud Nonium.*
Equum percutere quidam volens non potuit, & ephippium percussit. *Apologus.*
Pueri cùm ceciderunt, terram verberari volunt (*quin ipsi verberant.*) *Seneca.*
Sit Cyrus rex Gyndem fluuium, ob equum sibi earum in eo mersum, in 300 & 60 riuos dispersit & arefecit. tanti fuit ei vlcisci mutum flumen, vt ei totum exercitum & tempus, quo Babylonem expugnare statuerat, impenderet Idem Seneca.
κιθαρῳδὸν ποθ', ὃν ὁ μαγειρος ἐξαμαρτάνοι, τυπτειν αὐλητρίδι. *Eubulus.*
Audiui aliquando, si coquus quid peccet, percuti tibicinem.
Tigris equum lacerans. V. Łobiéć tego przyptáćić.
Quidam iratus agasonem voluit eum verberare; exclamauit hic: Athenienſis sum. ille vero ad asinum eius conuersus, at hic inquit Athenienſis non est, & eum fuste dolauit. Plutarch.

Illud

Illud serium est. Discipulo peccante magister vapulat à Diogene apud Plutarchum. Cacodæmon me impulit. V. Zaẽ πά σοῖ. Vapulet vocator. *Vide* Βράσσά σε ἔσωσά.

Ten mię wnét námowi / ktory sżyni to co mowi.

Si vis me flere, dolendum est. Primum ipsi tibi; tunc tua me infortunia lædent. *Horat.* Summa circa mouendos affectus in hoc posita est, vt moueamur ipsi, & à tali animo proficiscatur oratio, qualem facere iudicem volet. *Quintilian.* Primum est vt afficiamur, antè quàm afficere conemur. *Idem.*

——— Nec vultu destrue verba tuo. *Ouid.*

Cleomenes rex Spartæ, Sophistæ cuidam de fortitudine disserenti, respondit: Aquila non hirundo de fortitudine mihi disserat. *Plutarch.*

Polus histrio Electram Sophoclis agens fleuit, & totum theatrum lacrymare fecit. Gelli. Crassus apud Cic. non solum incendere iudices, sed & ipse ardere videbatur.

Nec sine igne quid ardescit, nec sine humore irrigatur; nec potest res calorem alteri dare, quem ipsa non habet. *Quintilian. In eandem sententiam Cicero 2. de Oratore affert multa. & Aristotel. 3. Rhetoric.* Ζωγραφοῦσι ἀεὶ ὁ ἀκούων τῷ παθητικῶς λεγοντι. 1. Similiter semper afficitur auditor ei qui cum affectu dicit.

πρόσωπον ἐστὶ ὁ πείθων καὶ λέγουσιν, ἀ λόγος. *Menander.*

Non verba, mores sed loquentis, permouent. *Ad eandem rem multùm etiã faciunt gestus loquentis & pronuntiatio seu actio à Cicer. & Demosthene mirificè commendata. Et apud Lucianũ Histrio Neronis tam scitè solis gestibus agebat comœdiã, vt Demetrius Stoicus Philosophus exclamárit:* Audio homo non tantùm video, quæ facis.

Eundem saltatorem Legatus è Ponto petijt à Nerone, vt sibi esset interpres ad victimam gentem alterius linguæ, siquidem (aiebat) absq; linguæ officio omnia gestu aptè eloquitur. Alter barbarus videns quinq; personas dramati paratas & vnum histrionem, quærebat qui aly cum illo saltaturi essent, & aduertens vnum omnia repræsentantem dixit: Fefellisti nos amice, vnum corpus, plures animas habens. *Idem Lucian.*

Tępy Niédowćipny. Mialkiego / mętkobokiego rozumu.

Pistillo retusior. *S. Hieronym.* Pistillo retusius *vocat dictum vel argumentum, quod minimè est acutum. Sic Cleanthes dictus erat,* ὀλμος ἄτολμος i. mortarium aut pistillum ignauum, ob ingenium hebes. *Huc faciunt illa.* Bœoticum ingenium. Auriculæ asini. Fungus. &c. *sub* Gruby. Głupi. Nicwart.

Xeno Cleanthem discipulum suum duræ ceræ similem aiebat, quòd is tardè audita percipere, diu tamen retineret. Suidas.

Cleanthes & Xenocrates tardissimi inter condiscipulos, dicebant se similes ἀγγείοις βραχυστόμοις καὶ πινακίοις χαλκοῖς. Vasculis angusti oris & tabellis æreis. *Plutarch.*

Testament vmárłego / zwierćiádło żywego.

Téstáment káżdego / zwierćiádło żywotá iego.

Testamentum hominum, speculum morum. *S. eorundem*, vulgò fertur. *Plini. iuni.* qui tamen hoc falsum esse ait, intellige, si vniuersè accipias. *Sæpe tamen & plerumq;* verum

verum est. Nam quo quis studio & affectu viuens fuit, eum moriens plerumq; ostendit. Patet id ex dicto Neronis. Me mortuo terra igni misceatur. *& Sardanapali.* Hæc habeo quæ edi bibi. &c. *& ex pluribus similibus. Adde lepidum testamentum Grannij Corocottæ Porcelli per Brassicanum ex antiquitate erutum: meminit eiusdem S. Hieronym.*

ἢ τε Δαθήκη ἐστοπῆρον ἠθῶν καὶ βίε. *A.*

Tknat-em go wſ:dno. Tráſitem gdźié boli. Poczuł.

Tetigi hulcus. *Ex Terent.* ἐκίνησα ἢ ἔθιξα τὸ ἕλκος. Moui aut attigi hulcus. Intellexi quid eum pupugisset. *Cic.* Pobaczyłem gdźié go/ ábo/ co go záboláło. Tangere aliquem. ſ. *dicto. Terentij est hoc,* Tetigi illum. *Item.* Sensit. πῦρ παλάμῃ ἡψάνετ. *vel* πυρὸς παλάμῃ ἥψατ. Ignem palma sensit. *vel* Ignem manu attigit. *ductum ab jis qui scintillam in manum illapsam statim sentiunt & excutiunt. Nostrum est illud.* Do czego ſtugi nie trzébá? Do czego Pan nie czéka ſtugi? Et ℣. Do ogniá. Gdy iſtrá ná rękę pádnie.

Percussit ea res animum ipsius. *Cic.* Percuſsił animuſ illico. ſ. *res visa, vel suspicio ex re visa orta. Terent. Percussit hic quoq; legit Muret. & quidam alij.*

Italo perfusus aceto. ſ. *est. Horat.* i. *salibus mordacibus perstrictus.*

Achaicum telum ieci. i. *mores alicuius appositè scommate perstrinxi. Erasm. ex Suida.*

Tkni go tédno/ obacżyß coć vczynię.

Phrasis est eleganter prolata apud Plautum in Rudente aliquoties. vbi Demonax senex puellas naufragas contra vim Leonis tuetur dicens:

Agedum tange vtramuis digitulo-minimo modò. Extemplo ego te faciã. &c.
Occipito modò illis afferre vim ioculo pauxillulùm. (*Item.*
Ita ego te hinc ornatum amittam, tu ipſus te vt non noueris, *Item.*
Quid illas ſpectas? quas ſi attigeris, oculos eripiam tibi.

Tkni go tédno/ poznaß co ieſt. Vdérz w gárnéc. dźwięk go wyda.

Vulgus literatorum hic vſurpat illud ex Pſalmo 143. Tange montes & fumigabunt. *Et Polydorus Virgil. hoc ſenſu vulgò vſurpari ait. Sed non rectè. vt ex interpretibus ſacris huius loci constat, quod etiam ipſe Polydor. agnoſcit. Et verò oracula diuina nec cuiuis pro arbitrio interpretari, nec ad quemcunq; vſum deterquere fas eſt. Vſurpauit tamen ſic & Ieremi. Drexelli. & Antoni. Sucquet. Aptius eſt ad hunc ſenſum illud Iob. c. 1.* Tange cuncta quæ poſſidet. *&c. Accipe alia aptiora ad dictum Polonicum reddendũ ex Perſio, qui de teſta ſcu fidelia ait:* —Sonat vitiũ percuſſa (.i. *ſonitu prodit rimã*) Malignè
Reſpondet viridi (.i. *crudo*) non cocta fidelia limo (.i *argilla*) *Senſus eſt. paruum & obſcurum ſonum edit.* Καθρὸν αὐλήσει ἢ φθόγγος Δακρύων ὀσφρανθῶ. *Ex Luciano & Plutarch.* Obſcurè ſonat percuſſa (*talis*) teſta.

Potest huc trahi ex Martiali illud. Vrſi fumantem naſum tentare vel tangere. i. *laceſſere nociturum.* V. Day ztému pokoy. *Aptiſſimum eſt illud.*

Silex frigidus ſi percutias ſcintillas feruentes eiaculatur.

Contrà verò in bonam partem dictum Poloni um explices ex eodem Perſio. qui de Cornuto magiſtro ſuo dicit: Pulſu dignoſcere cautus (al, Pulſa.)

Quid ſolidum crepet. ὑγιὲς φθέγξεται, *ait Plato.* i. Solidum crepat., *de teſta bene cocta.* *Sic Anatolius in Geoponicis dolia ait probari.* τῷ κρουσθέντας ὑποδῦναι ἦχόν τινα ὀξὺν καὶ τόρον. Si pulſata reddant ſonum quendam acutum & tinnulum. *Et Auſonius.*

Sit ſolidum quodcunque ſubeſt, nec inania ſubtùs
Indicet admotus digitis pallentibus ictus. πλαζαγῇ δοκιμάσῃς.

Suid. Crepitu probabis. i. *ex dicto alicuius animũ facilè deprehendes.* *Affi.* Vdèrż wſtół.

Tẽni śie ſam.

In tuum ipſe ſinum inſpue. Reſpice te. *& talia* V. *ſub* Pátrż ſam śiębié.

Multorum cùm facta ſenex & dicta recenſes
Fac tibi ſuccurrant, iuuenis quæ feceris ipſe. *Cato.*
ἀλλοτρίους λαλέοντι πόνους τε καὶ ἔργα γεραιῷ,
ἐλθέτω ἐς μνήμην, ἃ νέῳ λόγῳ ἄξι' ἔρεξας. *Mylius.*

Tłuſty poléć mázáć.

τὸ φῶς ἡλίῳ δαυίζειν. *Gratian.* Soli lumen mutuum dare. *Vel vt Cic.* Lucernam ſoli adhibere. Crœſi pecuniæ teruncium addis. *Idem Cic.*

Quam iniquè comparatum eſt, hi qui minùs habent
Vt ſemper aliquid addant ditioribus! *Seruus apud Terentiũ.*

Magno flumini riuulum inducis. V. Vlépržyſporzyß tem.

μισῶ πένητα πλουσίῳ δωρούμενον. Dignus odio eſt qui diuiti dat ipſe egens.

Dantur opes nullis nunc niſi diuitibus. *Martial.* *Idem caſtigat Gargilianum quod Diuitibus ſenibus viduiſq; ingentia mittat.* Munera & munificus haberi velit. *Huc illud* Baccas vngere ceu carientes oleo *è Græcis.* V. Wrżkomo niema.

πλούσιον πλουσίῳ μηδὲν πεμπέτω. *Lex in Saturnalibus apud Lucianum.* Diues diuiti nihil mittat. *Simile eſt.* Drwá do láſá.

Tobié śmiech, á mnié nie do śmiechu: á mnié do płáczu.

τυρρήνων μαστίγωσις. Tyrrhenorum caſtigatio. *qui ſeruos ad tibiarum modos cædebant. Athenæus.* *Similis fuit apud Lacedæmonios ludus Bomonicarum (i. victorum aut certantium ad aram) qui Διαμαστίγωσις, Diamaſtigoſis (quaſi diuerberatio) diebatur. in quo pueri & iuuenes publicè nudi ad aram cædebantur, parentibus ſpectantibus & applaudentibus, atq; lacteratos ad fortiter ferendum exhortantibus. Nam qui ſine clamore, gemitu, lacrymis, plures plagas perferebat, victor euadebat. quare accidebat, vt aliqui vſq; ad necem ſuſtinerent verbera, & ibidem occumberent. Ex Plutar. Cic. Seneca.* γελὼς μεγαρικός. Riſus Megaricus, *eſt intempeſtiuus & valdè moleſtus ei qui ridetur.* Per riſum furis. *Ex Seneca.*

τὰ παιδάρια παίζοντα τοὺς βατράχους τοῖς λίθοις ἐφίεσθαι, οὐ γὰρ παίζοντας, ἀλλὰ ἀληθῶς ἀποθνήσκειν, *dixit Bion apud Plutarchũ.* Pueros per iocum ſeu ludendo ranas ſaxis petere, ranas autem non ioco, ſed ſeriò & verè mori. *Poteſt hic vſurpari illud:* Tu crocum ediſti, ego cepas vel allia,

σὺ κρόκον

σὺ κρόκον ἐδήδοκας, ἀλλ' ἐγὼ τὰ σκορόδια. *A. Item illud.*
Tu sub tecto imbrem audis, ego compluor. Tu verberas, ego vapulo. &c.
Apud Lucianum. Simia trunco alligata risum alijs præbet, ipsa verò molestiam sentit.

Tobié tego przyptáćić. Tá cie śie to obáli / przyydźié.
O twoie śie to głowe oprzé. Twoiá to skórá / mießćk poczuié.
Tuo capiti suis malum. *Ex Terent.* σῇ κεφαλῇ κακὰ ῥάπτεις. *Ex Homero.*
In te hæc faba cudetur. *Ex Terent.* i. *in te hoc malum recidet, tu hanc culpam lues.*
ἐπὶ Ζαυτῷ τὴν σελήνην καθελεῖς. In tuum ipsius malum lunam deduces. *vt accidit Aglaonicæ mathematicæ vel veneficæ, quæ ideo periit.*
εἰς ὄρανὸν τοξεύεις. *Zenodot.* In cælum iacularis.
ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλευσαντι κακίστη. *Hesiodus.*
Malum consilium consultori pessimum, *Gellius.*
Tigris equum lacerat qui raptori catulorum suorum in fuga seruijt. Pierius.
ἀνα Ζοι τάδε πάντα λέπαργε. Super te hæc omnia Leparge. *Agricola alloquitur bouem fortem, cui post laborem finitum instrumenta ferenda imponit. Huc facit apologus Æsopi de Equo, qui cùm asinum sub onere lapsum leuare rogatus nollet; mortuo illo & onus & pellem eius ferre debuit. Et Plutarchi de Camelo nolente bouem parte oneris leuare.*
Megi tergi facio hæc non tui fiducia. *Seruus Plautinus.* Mnié tego przyptáćić. Tá mnié to przyschnié. V. Przyptáćiß tego.

Tobiéć to gorzey. Dźiećiok drzéwo kłuté / á nos sobié pśmié.
Si stimulos pugnis cædis, manibus plùs dolet. *Plaut.*
Lapidem verberas. *Idem.* Malo suo vim suam exercet. *Seneca.*
πρὸς κέντρα λακτίζεις. *Euripid.* Contra stimulum calces iactas.
Nam quæ inscitia est, aduersus stimulum calces? (rie;
Quasi istic maior mea res agatur quàm tua. Hîc si quid nobis forte aduersi euene-
Tibi erunt parata verba, huic homini verbera. *Terent.*
Nocitura petis vel petuntur. *Iuuenal.* Ergo superuacua aut nocitura petuntur.
ἐπ' ἀλλοτρίαις ξυμφοραῖς, ἰδίας τρυγᾶς λύπας. *Tzetzes.* In aliena miseria, proprios metis dolores vel molestias. Felis limam lambens linguam cruentat.
V. Tá śie rozgé dał. Niewiem kogo báržiey boli.

Tobiéć to lépiey. Sobié dobrzé czynić.
Tibi aras, tibi occas, tibi seris, tibi eidem metis. Tibi dum; iste pariet lætitiam labos. *Plaut.* ἀγαθῶν ἔργων χάριτες ἐπὶ τοὺς ποιήτας ἐπανατρέχουσι. *Agapetus.* Bonorum factorum gratiæ ad auctores reuertuntur.
τὸ ἱλεων καὶ πρᾶον, καὶ φιλάνθρωπον, ἐοικὲ τοῖς ζωόντων ἡμερέστατον εἶναι ἕτω, ἓ φίλον καὶ ἀλυπον, ὡς αὐτοῖς τοῖς ἔχουσι. *Plutarch.* Placidi, mansueti, humani, mores, nemini eorũ cum quibus viuitur ita grati & iucundi sunt, vt ei qui ijs est præditus.

Toć tego zabawá / roskoß.

ποτε ἄρξεις ὐκ ἐχόρδυσε; Quando Dianæ non soluit? q. d. *semper soluit*, *nisi forte venatione occupetur, sed nec tum in mora est.*

1 [illegible] quo agat Canius meus? ruet *Martial l 3. ep 20.*

Huc adde illud. Democritum perpetuò ridentem *Ex Iuuenali.*

Τοc powiádam. Το wiedz wiedzac

Id ego iam nunc tibi renuntio futurum vt sis sciens *Terent.* Dixi. *apud eundem. Demipho.* Satis iam verborum est: nisi tu properes mulierem
Abducere; ego illam eijciam. Dixi Phormio. Ext. *Phormio.*
Si tu illam attigeris secùs quàm dignum est liberam,
Dicam impingam tibi grandem. Dixi Demipho.

Apud Plautum item adolescens minatur feminæ: Ita me Iupiter &c. &c.
Nisi ego te tuamque filiam —— obtruncauero,
Postea autē cū primo lucu eras, nisi ambo occidero, &c. Dixi quæ volui. Vale.

Præcipiens præcipio. *Sic Actorum 5.* παραγγελίᾳ παρηγγείλαμεν ὑμῖν μὴ διδάσκειν. Præcipiendo præcipimus vobis ne doceretis. &c.

Τοć το iest. Τοć το było. Ο toc go to bito. Πρᾶτοć τιć τυγχ.

Hoc est. Hoc illud est. Hoc illud est quod dicitur. &c. *Sic in Asinaria Plauti vxor comperta fraude mariti adulteri, dicit:*

Hoc Ædepol est, quod ille it ad cœnam (*amicæ*) quotidie,
Ait se ire ad Archidemum. &c. *Et apud Terent. vxor itidem marito ait:*
Hæcine erant itiones crebræ & mansiones diutinæ
Lemni? hæccine erat quæ nostros fructus minuebat, vilitas?

Apud eundem Simo vbi deprehendit filium implicatum amoribus sororis Andriæ, dicit:

Atat! hoc illud est. hinc illæ lacrymæ. hæc illa est misericordia.

Vsurpauit hoc dictum Cic. pro Cælio. Hinc illæ lacrymæ nimirum, & hæc causa est horum omnium scelerum atque criminum.

Hegio Plautinus parasito deploranti filium Hegionis captum ab hostibus dicit:

Huic illud dolet, Quia nunc remissus est edendi exercitus. i. *aparatus. nam apud illū solebat bene epulari.* Hoc illud germana fuit. *Virg. licet paulò aliter. vt & Persius.*
Hoc est quod palles? cur quis non prandeat hoc est.

Aptissimum illud Luciani in Eunucho. αὕτη ἡ ἑλένη ὑπὲρ ἧς ἐμονομάχουν πρὸς ἀλλήλους, ὡς ὑπὲρ πατρίδος καὶ κινδυνευούσης, καὶ ἱερῶν πατρῴων καὶ τάφων προγονικῶν. Hæc illa est Helena, de qua singulari certamine decertabant, perinde ac pro patria periclitante, & sacris patrijs ac monimentis progenitorum. *Loquitur de censu annuo nummûm decies mille, philosopho assignato, pro quo illi contemptores pecuniæ fiebāt, succedere mortuo cupientes, litigabant.*

ἐνθένδε ἀρχὴ δ' πολέμου, *Aristophan.* Hinc belli initium.

ὕδρος ἐν πίθῳ *Sabellic.* Hydrus in dolio. *Ex Apologo quopiam de hydro qui in dolium vini lapsus, sensim illud exhausit, & tandem in fundo repertus est.*

Tangit id Iuuenalis, ex quo forte Sabellicus apologum confecit, dicens:

—Tanquam

——Tanquam alta in dolia longus Deciderit serpens bibit & vomit.

Scribit & Plini. serpentes vini esse auidissimos. Idem leges apud Surium in vita Simeonis Sali. Dictum hoc vsurpatur, cùm fraus vel causa damni deprehenditur. Vt in Apologo Polonico Vxor vbi cognouit bouem à marito venditum & pecuniam consumptam dixit: Przećtoc nić rzeczy. *In Persa Plauti Seruus pecuniam emendi bobus datam interuertit, & coram altero seruo gloriatur, dicens. Boues bini hic sunt in erumena. Vt in Asinaria alius 20 minas ex asino venditis in erumena fert & dat luxurianti heriti filio.*

To ma w czem chodźi.

Hoc quod induta sum, summæ opes. s. *sunt meæ. Plaut.*

ἅπαντα τὰ ἑαυτοῦ περιβεβλῆσθαι. Omnem substantiam est indutus.

Potest hic rectè vsurpari dictum Biantis (apud Cicer.) Ego omnia mea mecum porto. *Vel rectius.* Ego mea omnia in corpore meo porto. Sic Censum totum fert corpore. Fundum suum indutus est, *& talia, leges sub* Stroyny. *nam sæpe sumptuosè ornati vix plus habent opum.*

To mole co z tem co wyrżie.

Vox seruorum & operariorum vilium, qui nullam ferè aliam laboris sui mercedem præter victum, aut, si quando, etiam vestitum percipiunt.

Deinde Parasitorum, quorum quidam in Captiuis Plauti dicit:

Foris aliquantillum etiam quod gusto, id beat. *Idem de heris dicit:*

Ipsi opsonant, quæ parasitorum antè erat prouincia. *Item.*

Spero me ob hunc nuntium æternum adepturum cibum. *Item.*

Ita me amabit sancta Saturitas, vt vidi (*Iuramentum est parasiti*)

Alius in Persa. Cynica esse è gente oportet parasitum probum. *Item.*

Me quoque vendas si lubet Dum saturum vendas. *Plura ibidem.*

Alius item in Stycho. Nulli negare scio qui etiam me vocat. *Ibidem plura.*

Deniq; dictum hoc, est hominum voluptuosorum, qui sunt Epicuri de grege porci vt ait Horat. Vel, Epicuri ex hara producti, *vt Cic. Quanquam Epicurum multi graues scriptores ab hac vulgari calumnia defendant; asserunt q;, eum doloris vacuitatem tantùm, & victum frugalem ex pomo & oleribus, qui sanum corpus & vitam iucundam reddat, probasse: turpes verò voluptates Ventris Gulæ Bacchi Veneris damnasse. Sic Athenæus, Plutarch. Varro. Cic. & inter omnes Seneca sæpissimè & susè hunc Philosophum laudat & aurea præcepta morum & vitæ ex illo depromit.*

Aliunde ergo potiùs sumendæ sunt horum epulonum voluptuosorum voces. Sufficerit porro vna instar omnium Sardanapali quæ vulgò iactatur: Hæc habeo quæ edi &c. *Item.*

Es, bibe, lude licet, post mortem nulla voluptas. *Variè hæc à variis profertur. Vide* Zażyway poki możęs.

Tonacy lędá zégo i mięzá i cierpia śie chwyci.

In magnis periculis minora contemnuntur & subeuntur. Cuiusuis rei dispendio vitam omnes tuentur. vt Castor. Vt mortem fugias enses calcabis & ignes.

Qui merguntur, quicquid occurrit manibus arripiunt, etiamsi nihil omnino eis

prodesse possit, vt sunt herbæ & earum radices &c. *S. Bernard.*
Naufragus adstrictè stramen stipulasque prehendit. *Vide hoc* Wnięrzadźię.

Torowanem gościncem lędá kto trafi.

Antegressos sequi facillimum. προεξεληλύθοτας ἕπεσθαι ὀ δεινὸς πόνος. *A.*
Sequi antegressos nullus est penitus labor.
προεξέχουσιν ἀκολουθῆσαι ὀδεμία πλάνη. *A.*
Sequi priores nulla prorsum erratio est.
Glacie fracta quiuis aquam ingreditur.
Inuentis addere facile est, non item noua inuenire. (rzawßy.
Pedarius Senator. Bos armenta *& similia.* V. Bozá zá kozámi. Łácniey potráfić vy-

Towárzyſtość zbytnia / ſługę pſuię / i wzgárdę páná v niego gotuię.
Vſtáwiczne obcowánie / iędna łékkie powáżánie.
Pospolitowániem pérſony drogie táníęia.

Nimia familiaritas parit contemptum. *Plin. iunior. Et Plutarch. ait (Latinè reddo:)* Ea vis est consuetudinis atque conuictus cum amicis, vt omnem maiestatem deprimere valeat. Et in familiaritatibus retineri grauitas, quæ ad gloriam requiritur vix potest. *Sic & Apulei.* Conuersatio perpetua contemptum parit; raritas autem admirationem conciliat. *Ratio est. Quia nemo est sine aliquo næuo, qui assidua vel frequenti consuetudine se tandem prodit & contemptibilem hominem reddit.*
Mitium dominorum apud seruos ipsa consuetudine metus exolescit. *Plin. iuni.*
Facilè contemnitur clericus, qui sæpe vocatus ad prandium non recusat. *Hieronym.*
Familiaris dominus fatuum nutrit seruum. *Bernardus.*
Lacides Philosophus inuitatus ad conuictum Attali regis respondit: Imagines eminùs spectandas. *(nam sic pulchriores videntur, vt etiam Horat. ait) Laërti.*
Vulpes apud Æsopum nunquam conspicata leonem, eum primò visum sic pertimuit, vt fùrè moreretur; secundò aspectum, minùs timuit; tertiò ausa est accedere & alloqui.
Epimythion Planudæ. ἡ ξυνήθεια καὶ τὰ φοβερὰ τῶν πραγμάτων εὐκατάπληκτα ποιεῖ.
Consuetudo vel conuersatio, etiam terribiles res accessu faciles reddit.

Towárzyſtwá złego vchodź.

μὴ γεύεσθαι τῶν μελανούρων *Pythagor. Plutarch.* Ne gustes ea quibus nigra cauda. i. *ne perseueres cum ijs, qui nigris & probrosis sunt moribus, & tandem turpem exitum fortiuntur.*
μὴ πλησιάζειν μητε ἅπτεσθαι τῆς νάρκης. *Ex Platone.* Ne appropinques neque tangas torpedinem (*ne stupore corripiaris.*
ἀνδρὸς πονηροῦ φεύγε ξυνοδίαν ἀεί. Vitato consuetudinem viri improbi.
κακῷ γὰρ ἀνδρὶ συμβολὰς ὁδοιπόρει. Neq; via eadē cum malo graditor viro.
Ciconia capta laqueo cum grubus excusabat se agricolæ, at ille respondit:
—— φίλος μὲν εἶ σύ μοι, ἀλλ' ἡ παγη λαβοῦσα σὺν κακοῖς σ' ἔχει.
Amicus tu quidē es mihi, Sed laqueus qui cepit te cū malis tenet. *Gabriat.*
Affine sequens dictum vtrumq;.

Towárzy-

Towárzyſtwo z mądremi / dobremi; mądrego / dobrego żyni.

Ζοφοι τυραννοι τ̃ σοφῶν συνωσίᾳ. *Euripid.* Sapiunt tyranni ſapientũ cõmercio.

Ζοφοὶς ὁμιλῶν κἀυτὸς ἐκβήσῃ σοφός. Agendo cum ſapientibus ſapiens eris. Qui cum ſapientibus graditur, ſapiens erit. *Prou. Salomon. c. 13.*

ἐσθλῶν μ̃ὶ γὰρ ἀπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι. *Theognis.* A bonis bona diſces.

Quam maximè propinquitate ad probos te adiunxeris,

Tam optimum eſt. *Plaut.* Ruta iuxta ficum ſata, mitior euadit. *Pierius.* Occurſus ipſe ſapientium iuuat. Et eſt aliquid quod ex magno viro vel tacente proficias. *Seneca.* Feræ quoque conuictu noſtro manſueſcunt. *Idem.* Pythagoras ait, alium animum fieri intrantibus templum, deorumque ſimulacra ex vicino cernentibus. *Idem.* *Sic Polemo aſpecto tantùm in ſchola Xenocrate, ad melius vitæ genus traductus eſt. Plutarch.* *Et Philiſcus Æginetа venerat Athenas ſpectandi gratia, ſed audito Diogene Philoſophus factus eſt; frater eius ad reuocandum eum miſſus, ſimiliter fecit: pater ipſe vtrumq; reuocaturus eò profectus idem fecit. E Suida.* τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς ἐν οἴνῳ καὶ παιδιᾷ φωνὰς καὶ διαῤῥήσεις ἔχειν τι ἀξιομνημόνευτον. *Plutarch.* Proborum virorum etiam in vino & in ludo voces & conuerſatio habet quiddam commemoratione dignum. *Affine,* Obcowánie.

Towárzyſtwo zẽ złemi / głupiemi; dobrego złem / mądrego głupiem vczyni.

κακοῖς ὁμιλῶν κἀυτὸς ἐκβήσῃ κακός. Malus ipſe fies ſi malis conuixeris.

Φύσεις ἤθη χρῆσθ' ὁμιλίαι κακαί. *Menander. 1. Corinth. 15.* Mores bonos mala vitiant conſortia. *Vel.* Corrũpunt rectos mores cõmercia praua.

μωροὶ τύραννοι τ̃ κολάκων ζωώσιᾳ. *Eraſm. imitatus eſt Euripidem.* Stulti tyranni ſtultorum ex conſortio.

βεβαρβάρωσαι χρόνον θ' ὢν ἐν βαρβάροις. *Euripides.* Barbarus es inter barbaros degens diu.

Dum ſpectant læſos oculi, læduntur & ipſi,

Mukaque corporibus tranſitione nocent. *Ouidi.*

χωλῷ παροικεῖς κἂν ἐνὶ, σκάζειν μάθοις. *Plutarch.* Claudo propinquus *(vel vni)* claudicare mox ſcies.

Sic Platonis familiares contractos eius humeros imitabantur: Ariſtotelis amici balbutiem eiuſdem: Alexandri familiares cervicem inflexam tenebant. Plutarch.

οἱ τοῖς πονηροῖς ζυζῶντες, ἀπολαύουσι τ̃ ἐκείνων κακίας. *Philo.* Qui cum malis ſimul viuunt, affricant ſibi eorum malitiam.

τὸ γὰρ ἕτερον κακὸν εὖ πως πλησιάζοντα ἀναπιμπλᾷ φιλεῖ. *Idem.* Nam malum alterius facilè quodam modo accedentem afficere ſolet.

Amicus ſtultorum ſimilis efficietur. *Prou. Salom. c. 13.*

βλαβερὰ ἡ μὴ ἀσκήτων ζωώσια. *Philo.* Noxia cum ſtultis conſuetudo.

νάρκη θαλάττια τ̃ πλησιάζοντα καὶ ἅπτόμενον ναρκᾶν ποιεῖ. *Plut.* Torpedo marina, accedentem & tangentem ſe, torpidum reddit. Aco-

Aconitum etiam contactu necat: ita conuictus quorundam protinùs inficit. *Plini.*

—— Dedit hæc contagio labem Et dabit in plures, ſicut grex totus in agris
Vnius ſcabie cadit & porrigine porci. *Iuuenal.*

ὀλέγμεα κυνὸς λυσσῶντος. Canis rabidi morſus. *de ijs qui malorum congreſſu infecti, alios inficiunt. Rhodig. Potes etiã vſurpare de contagioſo & improbo, vel de ipſa contagione.*

Pix dum palpatur, palpando manus maculatur. *Anonym. rhythmic.*

Affine, Obcowánie. Jeden zły wielu dobrych zepſuie.

Traſi śie i namedrſzemu i naoſtrozniey ſiemu potknąć.
Podczás też ſproſnie ſtánkuie/ ten co wiele dokázuie.
Boń ma cztery nogi/ á potknie śie.

Quandoque bonus dormitat Homerus. *Horat.* *Sic vulgò vſurpatur hic verſus. cùm tamen non* Aliquando, *ſed* Quotieſcunque, *ſonet vox* Quandoque. *Henric. Steph. & P. Victori.* Inſidias & campus habet, nec foſſa, nec agger,
Nec ſint ſaxa licet, fallere plana ſolent. *Martialis.*

καὶ σόφρων ἥμαρτε. *Theognis.* Et ſapiens erravit.

πέφυκασιν ἁπάντες καὶ ἰδίᾳ καὶ δημοσίᾳ ἁμαρτάνειν. *Thucydides.*

Solent omnes & priuatim & publicè peccare.

Nemo mortalium omnibus horis ſapit. *Hoc velut oraculum & à vate prolatum ſcribit Plinius.* Humanum eſt errare. *Seneca.*

Cuiuſuis hominis eſt errare, nullius niſi inſipientis perſeuerare in errore. *Cic.*

Verùm hercle, vah! cenſen' hominem eſſe me? erraui. *Terent.*

Homo ſum; humani à me nil alienum puto. *Idem.* (boni. *Idē.*

Id peccatum magnum, at humanum tamen, Fecêre tale ante alij ſæpe itē
Communia hæc eſſe, fieri poſſe ſemper cogita. *Idem.*

Humanum amare eſt, humanum autem ignoſcere eſt. *Plaut.*

Nil eſt iam quod tu mihi ſuccenſeas, Fecêre tale ante alij ſpectati viri. *Idem.*

Eſt enim humanum peccare & collabi aliquando. *Cic.*

ἡγεῖτο γὰρ ἀνθρώπῳ μὲν εἶναι τὸ ἁμαρτάνειν, θεῷ δὲ ἢ ἀνδρὶ ἰσοθέῳ τὰ πλημμελῆ ἐπανορθοῦν. *Demonax apud Lucianum.* Exiſtimabat hominis quidem eſſe peccare, Dei verò aut viri Deo ſimilis peccatum corrigere.

τὸ μηδὲν ἁμαρτάνειν, ἔξω τῆς φύσεως τῆς ἀνθρωπίνης κεῖται. *Themiſtius.*

Nil peccare, extra naturæ humanæ conditionem ſitum eſt.

τὰς ἁπάσας (παγίδας) μὴ ῥᾴδιόν ἐστι διαφεύγειν. *Plato.*

Omnes laqueos effugere difficile eſt.

Quadrupes in plano quandoque cadit pede ſano.
Ne mirere bipes, ſi titubet tibi pes. *Anonym. rhythm. & Garner.*

Non eſt tam bonus vllus equus qui haud ceſpitet vnquam. *Gallic. Garner.*

Sæpe perit paruis nauta peritus aquis. *Idem Garner.* (ſolent.

καὶ αἱ σοφαὶ γνῶμαι ἐμποδίζεσθαι δεῖ. *Suidas.* Sapiētia ingenia impediri quoq;

Traſi śie i ślépey kokoſzy ziárno. Leniwemu podczás Bog dáie.

Quis

Quis est qui totum diem iaculans, non aliquando collimet? *Cicero.*
Fieri non potest, vt non aliquando succedat multa tentanti. *Seneca.*
πολλὰς κακῶς πεπαυσονΓας ὤρθωσεν τύχη. Multos agentes perperam Sors adiuuat.
πολλὰς ὁ καιρὸς ἄνδρας ἐκ οὐΓας ποιεῖ. Multos viros occasio facit, qui haud erant.
Attulit ipse viris optatum casus honorem. *Virgil.*
ὅσα μῦς ἐν πίσῃ. *s. ἔπαΘεν. Suidas.* Quanta Mys in Pisa. *s. pertulit. dicitur de iis, qui optatis potiuntur sed tardè & magno labore ac molestia. Nam Mys pugil Tarentinus diu certans in Olympiacis certaminibus ad Pisam, multis plagis acceptis a multis aduersariis, vix tandem semel vicit.* Przyplacił tego zwycięstwá.
ἀεθλοῦσι ϗ κυνηγίην ἄγεα. *Suidas.* Obtigit & canalis, ignauis venatio, præda.
Casus vbique valet. *Ouid.* —καὶ ἄφρονι πολλάκι πόξα.
ἔπεσε, καὶ ἡμῖν τις κακὸς ὢν ἔλαχεν. *Theognu.*
Et insipienti sæpe gloria Secuta est, & honorē etiā malus existēs aliquis sortitus est
Ars non ea est (i. *non est ars ea*) quæ ad effectum casu venit. *P. Syrus, Seneca.*
Interdum & vulgus rectum videt. *Horati.*

V. Szczęście ślepe. *&* Trefunek podczás lepszy niż rozum.

Tráfie cie. Ntié chybie cie.

Omnia mea tela sic in te conijcientur, vt nemo per tuum latus, quod dicere soles, saucietur: omnia in tuis pulmonibus ac visceribus hæreant. *Cic. Vatinio.*
Procudis telum me habere putes, vel habuisse putabis. V. Pewny.

Trafiemy śie v iátek. Nayźiemy śie v soli.

Exspectabo te ad macellum. *Ex Iuuenali qui loquens de gulosis, qui pecuniam fenore acceptam in epulis lautis consumunt, & creditores suos eludunt ac vluant, ait:*
Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli. *Nam certò illos eò venturos nouit, quibus in solo est viuendi causa palato vt idem Pœta dicit.*
Ad posterius dictum Polonicum, alludit illud Plauti.
Eodem pretio mihi sal perhibetur quo tibi. i. *venditur.* q. d. *ambo salem emere solemus, itaq; te istic inueniam, vel nos ibi videbimus.*

Tráfił do celu / ábo w cel.

Non irritam misit sagittam. Achaicum telum iecit. *Vide* Zgadł.

Tráfił ná dobry byt.

ἔφυγον κακὸν, εὗρον ἄμεινον. *Demosthen.* Effugi malum, inueni melius.
Incidit in Sirenas vel Lotophagos. *Ex Symmacho.*
Sic est. Captus es vnctiore cœna Et maior rapuit canem culina. *Martial. parasito renuenti venire ad cœnam eius vocato.*
ὦ Θ εἰς ἄχυρα. *Philemon.* Asinus in paleas. *s. incidit.*
Auis inclusa in cauea & fame enecta, in offam pultis inuadit. *Cic.*
Sic Corous ex Arca Noè emissus, non est reuersus in cadaueribus occupatus. Genes. 8.

ὁ γὰρ ἄκανθαι. Non enim iam sunt spinæ. *qualibus horrebant agri ante fruges repertas, victusq; fuit agrestis & asper, ex glandibus, herbis &c. Vult dicere:*
ἐκ ἔτι βιὸς ἀκανθώδης. Non amplius vita aut victus spinosus est.
Vide Byt ma dobry.

Tráfit ná praſk. *Vel* Trafiß ná práſk.

αἰξ ἐις τὴν ἑορτὴν .ſ. ἐνέπεσεν ἢ ἦλθεν. *Athenæus.* Capra ad festum. *incidit vel venit. quo immolanda erat Baccho.*
ὗς ἐπὶ τὸν ῥόπαλον .ſ. ἐνέπεσε *Suidas.* Sus (*mactandus*) sub fustem incidit.
Tetra bellua in foueam incidit, obruatur. *Cic. de Antonio.*
Decidit in casses, præda petita meos. *Ouidi.*
Seruus (*rem seu nocens*) in pistrinum fugit. *quò serui delinquentes detrudebantur.*
Quare herus quidam seruo suo hic deprehenso dixit: Hic te esse vel habere volui.
ἀγόμενος διὰ φρατόρων κύων. Ductus per Phratoras canis.
Apud Athenienses si canis in comitia incurrebat, petebatur à populo per φρατρίας (i. tribus) diuiso. φράτωρ *est contribulis.*
In ipso iudicio fur deprehensus. *vbi mox peccati pœnas dabit.*
Altero reo vapulante, alter (*eiusdem criminis conscius*) superuenit.
δεῦρ' ἴθ' ἵνα κλάῃς. *Aristophan.* Huc ito vt plores. *de ijs qui suo malo aliquò tendunt.*
Dictum Polonicum solet aliter vsurpari sensu fauente & gratulante. q. d. Opportunè venit. *vel vt Plaut.* Opportunitate aduenis. Opportunitate optima venis. *Item vt Terent.* In tempore venis. *Item.* In ipso articulo. In ipso temporis articulo. *vt Plaut. Cic. Terent. loquuntur.*
Sic Suidas interpretatur illud: ξυρὸς ἐις ἀκόνην .ſ. ἐνέπεσεν. Nouacula in coticem .ſ. *incidit vt acuatur de ijs qui sunt voti compotes. Simile ait illi Asinus in paleas.*

Tráfit ná zły raz

In salebras incidit. *Cic.* Incidit in scopulum: offendit ad scopulum. *Idem.* Restare tibi videbatur seruorum nomen, quò tanquam in portum reiectus à cæteris suspicionibus confugere posses. vbi scopulum offendis eiusmodi, vt &c. *Idem.*
Ad eum scopulum suas rationes appulit, ad quem &c. *Idem.*
Incidit in difficilem nodum. *Idem Cic.* Tráfit ná ſek.
Infelix saxis in procurrentibus hæsit. *Virgil.*
In rupes, in saxa, in breuia, in Sirtes incidit. *ex Virgil.*
Quanta laboras in Charybdi! *Horati.* ἐις μελίτας ἐνέμασας.
In apes incidisti. *Vel. Velut comessabundus ad apum nidum accessisti, vnde non facile sine aculei puncto recedes.* *Affine,* Tráfila koſá. Trefunek niebezeſliwy.

Tráfit podlé celu. ſażen od celu. *i.* Nie trafił.

ὀϊστὸς σκοπῦ .ſ. ἠκόντισεν, ἐτόξευσεν. *Ex Homero.* Procul a scopo telum iecit.
ἀπόρρωθεν τοῦ σκοποῦ ἐτόξευσεν. *Herodian.* Longè à scopo iaculatus est.
ὁ τοῦ σκοποῦ ἀπέτυχεν. *Athenæus.* A scopo aberrauit.

ὁσῆ

ἐσθ' ἅλμα ἔβαλεν. *Plato. Suidas.* Ne prope quidem iecit.

Diogenes Cynicus videns quosdam imperitè iaculantes, prope scopum consedit, & rogatus causam respondit: Ne me feriant si procul sedeam. *significans illos quiduis potius à scopo remotum, quàm ipsum scopum tacturos.* *Nam* Aberrandi causa meta non ponitur. *ait Epictetus.* *Vide* Kto ni nacz nić zmierza.

Trafił swóy ná swego.

Esernius cum Pacidiano compositus. *Gladiatores hi erant insignes per omnia sibi aequales. apud Lucil. & Cic.* Bithus contra Bacchiũ. *Gladiatores item pares arte & audacia. Sueton. Horat. Vsurpatur, cùm duo improbi cõtendunt neuter alteri cedere volens.* Autolycus in Sisyphum incidit. vafer in vafrum, *quem tamen fallere non potuit. Rhodigin. è Græcu. fures hi astuti erant. sed Eustathio Sisyphus rex prudentissimus.*

κρὴς πρὸς αἰγινήτην. Cretensis in Æginetam. *Ambo fallaces.*

Ζωπύλιον ἀτταβάς τε καὶ νουμήνιος: *Diogenianus.* Conuenerunt Attabas & Numenius, *furum hoc par insigne fuit.* ὁ κρὴς τὸν κρῆτα. Cretensis Cretensem. *s. reperit.* συροι πρὸς φοίνικας. *Suidas.* Syri aduersum Phœnices. *In eos qui pariter dubiæ fidei, versipelles & fraudulenti sunt.*

ναύτων ναυκράτες. *Hesychi.* Nauson Naucrati. *cùm duo similia conueniant, vel se salutant. Nam Nauson & Naucrates à naue vtrumq; dicitur. Sic in Asinar. Plauti Leonida & Libanus serui salutant se inuicem multis titulis seruilibus probrosis.*

Corydon & Thyrsis, Ambo florentes ætatibus, Arcades ambo,
Et certare pares & respondere parati. *Virg.* Rowni sobie,

ἐσθλὸς ἐὼν ἄλλῳ κρείσσονι ἐμπέσυχεν. *Zenodot.*

Bonus vel fortis ipse existens in alium meliorem incidit.

πρόσθε μὲ ἐσθλὸς ἔφυγε, διώκει δέ μιν μέγ' ἀμείνων. *Homer.*

In anteriora bonus vel fortis fugit, persecutus autem eũ est multò melior vel fortior Cornix cornici oculos effodit. *Macrobi. Demosthenes Phocionem, securim orationum suarum vocabat. apud Plutarch.* ἡ πάγη πάγλῳ ἑάλωσεν. Laqueus laqueum cepit. *Cùm malus alter alterum similem obseruans ab eodem deprehenditur.*

Surdaster cum surdastro litigat. V. Obádwá pánni. σὺν ἑτέρῳς τραγῳδοῖς ἀγωνίζεται. *Lycurgus Sophista.* Cum alijs tragœdis decertare vult. *s. Tragœdus. Affine,* Vdálazł swoy swego. Vdie tráfiłés ná dudká.

Trafił zé dzdżu pod ryne.

De fumo in flãmam. *s. delapsus est. Ammian.* Incidit in flammã cupiens vitare fauillã. ἀτεχνως φεύγων κάπνον, εἰς πῦρ ἑαυτὸν ἐνέβαλεν. *Plutarch.* Imprudenter fugiens fumum, in ignem se deiecit. κάπνον γε φεύγων, εἰς τὸ πῦρ πεπτωκα.

Dum fugio fumum, flammam in ipsam decidi.

μὴ τέφραν φεύγων εἰς ἀνθρακιὰν καταπέσῃς. Ne fugiens cinerem in prunas labare (*caueto.*) De calcaria in carbonariam. *s. transire. Tertullian.*

Incidit in Scyllam dum vult vitare Charybdin, *Ex Homero & Virgilio.*

Χάρυβδιν ἐκφυγὼν τῇ σκύλλῃ ἐνέπεσεν. Charybdin euitauit in Scyllã incidit. Doria in aquas se mersit vt pluuiam declinaret. *Garner. è Gallicis.*

μὴ βρεχθεὶη ὡς ἔτρεχεν εἰς βόθρον καὶ ἀπεπνίγη. *Apostolius.* Ne pluuia aspergeretur quidam cucurrit in fossam & suffocatus est. Ex his laqueis si te exueris, ac te aliqua vi ac ratione explicâris; in plagas maiores incidendum est tibi. *Cic.*

Equus nolens onus asini leuare, eius pellẽ sub onere mortui & onus cogitur portare. Æsopus.

Ancillæ dum ad galli cantum surgere coguntur, eum occidunt, & postea etiam media nocte ab hera excitantur. Idem. *Asinus olitori seruiens, meliorem dominum optabat; venditus figulo, imquiùs ferebat; tandem ad coriarium deuolutus priora frustra desiderabat. Idem.* *Affine*, Jednego złego pozbędźieß / á drugie náſtąpi.

Tráfitá kośa ná kámień.

ξυὸς εἰς ἀκόνλον ſ. ἐνέπεσε. Nouacula in cotem incidit. *Sic vulgò vsurpatur. Aliter.* V. Tráfił ná práſk.

——— Fragili quærens illidere dentem Infregit solido. *Horati.*

——— Secuit Lucilius vrbem — & genuinum fregit in illis. *Persius.* i. *castigauit acriter hic Satyricus malos mores ciuium sed parùm profecit.*

Cum dolore cædentis solida feriuntur. *Seneca.* Tela à duro resiliunt. *Idem.*

Aqua Stygis omnia vasa è lapide, testa, vitro, ferro, ære, auro, stanno, plumbo perforat, solum cornu asini Scythici ei resistit, & eo continetur. Ælian. Pausanias.

V. Tráfił ſwoy ná ſwego.

Trawi dobrzé.

ἀλεκτρυών θ᾽ κοιλίαν ἔχει Galli ventriculum habet. *Aristophan. id vsurpauit allegoricῶς de prodigo, qui citò absumunt pecuniam.*

Rectè etiam dicis. Struthionis ventriculum habet, *Nam hæc auis ferrum concoquere vulgò dicitur & scribit Plinius. Rhodiginus autem ait, eum id efficere, non calore ventriculi, vt aliqui putant, sed occulta qualitate seu proprietate, quam ἰδιότητα ἀρρητον, proprietatem inenarrabilem medici vocant. Nostri Anati etiam tribuunt εὐπεψίαν seu δύναμιν πεπτικὴν, vim coquendi. dicunt enim:* Trawi iák kámień. *Huc posset aduocari & Rosomaca, Larus, & alia similia posita sub* Obżarty.

Parasitorum ea cum primis laus est, *de quibus Plaut. sæpe multa in hanc sententiam vt Menæchmis.* Parasitus octo hominum munus facilè fungitur. ſ. *in mensa.*

Item Captiuis. Diespiter te perdat & ventrem tuum
Parasitosque omnes. &c. Quasi lupus esurieus. &c.

In Sticho Gelasimus insigniter hoc exprimit, sed pluribus. Vide aliqua sub Głodny.

καὶ βαιτυλον ἂν καπιοι i. e. *ſch.* Bætylum quoque deuoraret. *Saxum, quod ſasciis inuolutum loco Iouis Saturnus deuorauit.*

Trefunęć męſkżelwy.

Aquæ iugulant. i. *instar teli vel mucronis transfigunt hominem. Martial. de puero fluuio supernè lapſa occiſo.* Heu vbi mors non est, si iugulatis aquæ! *nam non iugulare, sed suffocare aquæ solent.*

Lupus

Lepus apparuit. *Φανεὶς ὁ λαγὼς δυσχεῖς ποιεῖ τρίβους. Suidas.*

Si appareat lepus, iter infelix facit.

Apud Horat. l. 3. Oda 27. sunt plura talia ex quibus infelix iter sibi ominabantur. vt serpens scindens iter: fæta vulpes occurrens, & alia vanissima superstitionis. V. Záiac. *ωΘ· ἐν μελισσαις. Suidas.* Asinus inter apes. *s. incidit.*

Affine, Trafił ná zły raz. Tráfił ná práſk.

Tréfunek podzas lepſzy niż rozum. Szczęście podzás rozmyſł przechodźi.

Ταυλόμαλον ἡμῶν καλλίω βουλεύεται.

Casus repens quandoque meliùs consulit. Fit sponte sæpe, cogitantem quod fugit, ἔνιοι κακῶς φρονοῦσι πεσοντες καλῶς. Pleriq́ue agunt feliciter & sapiunt parùm. *Martial. de dextra Scæuolæ ab eo in focum imposita, quòd à Rege quem petebat aberrasset, duit:* Maior deceptæ fama est & gloria dextræ;

Si non errasset, fecerat illa minus.

πολλάκι παρὰ δόξαν τε καὶ ἐλπίδα γίνεται εὑρεῖν
ἔργ' ἀνδρῶν, βουλαὶς δ' οὐκ ἐπέγειτο τέλος. Theognis.

Sæpe præter opinionem & spem contingit inuenire
res hominibus. consilijs verò non adfuit euentus.

ἡ τύχη πολλὰ τῆς σοφίας διαφέρουσα πολλῷ αὐτῆ ὁμοια ποιεῖ. Plutarch.

Fortuna à sapientia distans plurimùm, multa eius operum similia facit.

Psittacus sonans ô Leo! *liberauit Leonem à Basilio Macedone rege patre in carcerem coniectum. Zonaras. Vide* Coruum sutoris, *sub* Dármo robiß.

Adde spumam equi casu proiecto penicillo in tabulam, expressam, quam ars & industria exprimere non potuit. Ex Plinio sub Szczęściem rozum niećh kieruić.

Melius est incidere in medicum felicem quàm peritum. *Garner.*

ὁ ΘΘ ὄρνις. *Aristophan.* Asinus auis. *s. auguratrix. i. Et ex asino ceu ex aue boni auspicij contingit petere omen. Ex asino surgente, & quodam ducente:* Vide quomodo asinus surrexit: *alter hinc omine sumpto de ægro quod aresponderit, eum conualiturum. V. sequens.*

Tréfunek pożadány, ſzczęśliwy, niéſpodziany.

αὐλὶ χορδῆς τέτηξ ἤχησε. ex Plutarcho. Vice chordæ (*ruptæ*) cicada sonuit. *Certante publicè Eunomo Locrensi cum Aristone Rheginensi citharœdo, in cithara Eunomi ruptâ chordâ, cicada aduolauit, & sonum opportunum canendo suppleuit, ac eum victorem fecit Strabo. Seruus perfuga in pistrino ab hero persequente repertus. supra* Trafił ná práſk. *Iason Pheræus deplorabatus, cùm mori volens vomicam confod. isset, sanus remansit. Plini* Priuignus saxum in canem iecit, & nouercam imprudens percussit. *V.* Zták nienagorzey. *Piscatoribus post longum laborem vacuis abiturientibus, thunnus vltrò in nauem insilijt. Æsopus. Epimythion Planudis.*

πολλάκις ἃ μὴ τέχνη παρεσχε, ταῦτα τύχη ἐδωρήσατο.

Sæpe quæ ars non præbuit, ea fortuna donauit. *Huc pertinet. Corui dictum.* Opera & impensa perijt. *ob quod cariùs emptus est ab Augusto quam*

reliquæ aues Cæsarem salutantes. Macrobi. 2. Saturnali. & sic non periit.

Simile. Vlieſpodžiany rátunčk. Trčſunčk podczás lépßy niż rozum.

Trudna to gadka / kwestyia / pisanie mowa.

Σφιγγὸς πράγματα παρέχει. Sphingis negotia facessit. *Nam Sphinx difficilem quæstionem viatoribus transeuntibus proponebat, & soluere nescientes è rupe præcipitabat. Solus Oedipus ænigma eius solvit. Vide* Stáry bárzo.

τὰ Βοιώτια αἰνίγματα. *eadem.* Bœotia ænigmata. *nam Sphinx ad Thebas Bœotias fuit Allusit Dauus Terentij dicens*: Dauus sum *(non intelligo obscura)* non Oedipus.

Isti quidem hercle orationi, Oedipo opus coniectore est, qui Sphingi interpres fuit. *Plaut.* Numeris Platonicis obscurius. *Cic. Nam Plato Pythagoram secutus Philosophiam numeris obscurauit. Vide si lubet Rhodiginum lib. 22. à c. 6.*

Ex vulturum nidis expositio petenda. *Idem.*

ταῦτ' οὐ δῆτ' ἔστιν ἀλλ' ἂν ὁ Δήλιος μάθοι. *Antiphanes.*

Hæc porrò qualia sint nec Apollo dixerit. *(vel intelligat.)*

Non lectore tuis opus est, sed Apolline libris. *Martialis Sexto Pòèta ita dicit*: Scribere te quæ vix intelligat ipse Modestus *(iuuat?*

Et vix Claranus *(docti Grammatici. non ICti. Rader.)* quid rogo Sexte

Non lectore tuis. &c. Pythagorico more loqui. *Ficinus ex Platone. Adde* Pythagoræ symbola. Heraclíti dicta aut scripta, *qui Cicer. teste* σκοτεινὸς. *i. Obscurus dictus est, qui de industria obscuritatem affectauit. Hinc Socrates de eiusdem scriptis dixit:* δηλίᾳ κολυμβητῇ δέεται. *i.* Delio natatore hic opus est. i. *tam profundus est hic liber, vt facile in eo lector nisi sit excellens, vt Delius natator, submergatur. Laértius id Crateti tribuit. Delij natatoris nomine Franciscus Floridus intelligit eum, qui omnia sciat, qualis fuit Apollo in Delo insula natus; vel qualis Pyrrhus Delius piscator, qui ob fabulosam Pythagoræ μετεμψύχωσιν (i. animarũ per varia corpora transitum) omnia scire putabatur, quòd Pythagoras suam animam per varios insignes viros peruagatam, tandem in Pyrrho fuisse affirmaret, vt Laértius in eius vita scripsit. Tale est dictum illud Plinij lib. 7. c. 50.* Atq; morbus est aliquis per sapientiam mori *cuius varias lectiones & interpretationes doctorum virorum affert Andr. Schott. l. Philosophicarum observationum 5. C. 10. & tandem post omnia in medio relinquit.*

Herculeus *vel* Herculanus nodus. ἡρακλειον ἄμμα. *Oribasius.* Herculeum nodum *Seneca vocat Syllogismum insolubilem. Qualis autem fuerit hic nodus, & quid significauerit, explicat post alios accuratè. Iac. Nicol. Loens. l. 6. c. 13.*

Tenebræ sunt. Tenebris obducta res. Tenebræ offusæ. *Cic. Quintilian.*

ὦ ζεῦ βασιλεῦ! τὸ χρῆμα τῶν νυκτῶν ὅσον

ἀπέραντον! ἆρ' ποθ' ἡμέρα γενήσεται; *Aristophan.*

O Iupiter! quam res est noctium Immensarum! aunquámne dies erit?

καρκίνου ποιήματα. *Suidas.* Carcini Pòémata. *i. obscura.*

Lex Africani. *pro re obscura apud I C. in Pandectis.*

Plaut. de literis a femina inconcinnè scriptis ideoq; obscuris ait:

Has quidem pol credo nisi Sibylla legerit,

Has

Interpretari alium poteſſe neminem. *Item.* Has quidem gallina ſcripſit. πρόβλημα ἀρχιμήδου. *Cic.* Problema Archimedeum. *Nobiliſſimus Mathematicus Geometra Siculus* πολυμήχανος *dictus. Vitruui.*

Plura ſunt hîc negotia quàm vocabula. *Vlpian.* Plures res quàm verba. *Seneca.* περὶ βαδίζω, νεῦν γὰρ ἐκ ἐπίσταμαι. Natare non ego ſcio pedibus ambulo. Tricas Tellenas citiùs extricaueris. *Varro à Tellene tibicine & verſificatore inepto & ſimul obſcuro.* Mater Euandri vix intelligat. *Vel* Cum matre Euandri loqui videris. ſ. *ita antiquis obſoletis verbis vteris. ex Gellio.* Oedipus aduocandus eſt ſ *interpretando obſcuro ſermoni. Apud Lucianum Demonax affectatè & antiquè loquentis, dicit:* Ego te nunc interrogaui, tu mihi quaſi Agamemnone regnante reſpondes. i. *obſcurè. Ibidem de altero ſimili dicitur:* ἡμᾶς οὖν νῦν προσομιλοῦντας καλαλιπὼν, πρὸ χιλίων ἐτῶν ἡμῖν διαλέγεται. Nobis qui nunc cum eo colloquimur relictis, quaſi ante mille annos nobiſcum ſermocinatur. i. *verbis vtitur obſoletis qualibus ante mille annos priſci vtebantur.*

Vulgare eſt illud ænigma, quod habet Suidas, de nano percutiente pumice veſpertilionem in ſambuco ſedentem. οὐκ ἀνὴρ καὶ ἐκ ἀνὴρ, ὄρνιθα κ' ἐκ ὄρνιθα, ἐπὶ ξύλα κὰ ξύλα καθημένην λίθῳ κὰκ λίθῳ ἐβάλεσεν. Vir non vir, auem non auem, in arbore non in arbore ſedentem, lapide non lapide peremit. *Aliter explicat Rhodig. V.* Vli to ni owo. Plutonis galea opertum, i. *obſcurum. Vide* Kryie śie.

ὁ Δωσιάδα βωμὸς καὶ λυκοφρονος ἀλεξάνδρα. *Lucian. Suidas.*

Doſiadæ ara & Lycophronis Alexandra. *Pœmata erant obſcuriſſima. Adde illud Varronis apud Gellium* Semel & bis minus, *vbi Terminum Politianus explicat. Item Tauri Philoſophi quæſtiones apud eundem Gellium l. 6. c. 13. & alias l. 18. c. 2.* Ceratinas. Crocodilites, *& talia plura, poſui in 1. Tomo ſub* Mowá trudna. *Huc pertinet* Nodus Gordius & Nodus Caſſioticus *allegorico ſenſu. quem noſces ex proprio & hiſtorico infrà mox poſito.* Cacozelos *& affectantes obſcuritatem & antiquitatem ſermonu deridet egregiè Lucian. in Lexiphane.*

Trudna to rzecz abo ſprawá. Nie wicożieć co tu poczać.

Simul ſorbere & flare haud factu facile eſt. *Plaut.*

Lupo agnum eripere poſtulant, nugas agunt. *Idem.*

Sine pennis volare haud facile eſt. *Idem.* Bez ſkrzydeł látáć. Meæ alæ pennas non habent. *Idem.* Hæret hæc res. *Idem.* Aqua hæret *Cic. Plaut.* Scruposa hæc ratio eſt. *Lucretii.* Duras fratris partes prædicas. *Terent.* Ire per extentum funem *Horat.* Clauam Herculi extorquere. Ioui tulmen eripere. *Macrob ſ. difficile eſt. Vel* Facilius clauã Herculi extorqueas quàm hoc. &c. Eſurienti leoni prædam exſculpere. *Lucillius.* Herculeus Nodus. *Senec.* Nodus Gordius. *ex Curtio & Plutarcho, fuit in regia Midæ plauſtrum in quo nodi erant plures in ſe implicati, celantes nexus vnde inciperent & vbi deſinerent. Oraculum verò fuit, qui nodum illum ſoluiſſet, eum Aſiæ imperaturum. Igitur Alexander magnus gladio illum diſſecuit, vt oraculum impleret. de eo Auſonius.* Lora abdita opertis

Principijs & vtroque caput celantia nodo. κάθαμ-

κάλαμμα γορδίε. *Plutarch.* καστωτὸν ἄμμα. *Suidas.* Cassioticus nodus. *A Cassio Ægypti ciuitate, in qua artificiosi nodi nectebantur.* *Et alioqui*, admirandi in nectendis machinis Ægyptij.

ὀρῦ πεστερνεν πραγμάτων δηλοῖ βίαν. *Suidas ex Onirocritico.*

Versus montem repere, difficultatem negotiorum notat.

καθαπτὰ λύειν. *Ex Aristoph.* Contigua soluere. ὅλκος δ' ἔστι πᾶσι τέτυκται. *Galen.* Trabs in omnibus est. *vt cùm arantibus trabs obstat.* ὅλκος *Opinatio Henri. Steph. è Xenophane quē affert.* Faciliùs cauū à cōuexo disiunxeris. *Budæ. ex Aristot.*

Here, quæ res in se neque consilium neque modum
Habet vllum, eam consilio regere non potes. *Terent.* Imitatus est. *Horat.*
O here quæ res Nec modum habet neque consilium, ratione modoque
Tractari non vult. Nodus vindice dignus. *Horati.*

τὴν αὐγίε βεβρεκέιν ἢ κόπρεον ἐκκαθαίρεσθαι *Lucian. Nazianzen.* Augiæ stabulum vel fimum expurgare. *qui labor Herculis non posteremus fuit. nam tria boum millia pluribus annis istic stabulabantur.* Augiæ cloacas purgare maluisses. *Seneca.*

ἄμμον μετρεῖς. *Athenæ.* Arenam metiris.

Mallem Teucrum Pacuuij edisci, quàm Manlianas leges. *Cic. Pœma Pacuuij fuit prolixum & difficile, tamen stylo meliori scriptum, quàm Manlij leges.*

ἐκ δ' ψάμμε χοινίον πλέκειν. *Aristides.* Ex arena funiculum nectere.

ἰσθμὸν ὀρύσσειν. Isthmum perfodere. *quod frustrà tentárunt Democritus rex, Dictator Cæsar, C. Princeps, Domitius Nero, infausto etiam exitu. Plini. Suetoni. Herodot.*

θεομαχεῖν. *Euripid.* Cum dijs pugnare. Gigantum more cum dijs bellare. *Cic.*

Θεῷ μάχεσθαι δεινόν ἐστι κοὐ τύχη. Pugnare cum dijs cumq; fortuna graue est.
ἧττ' ἐφ' ἑκάστῳ μεῖζον ἢ πρόσω ἑλεῖν. *Eubulus.*

Difficilius id est cuique quam capere Ilium.

σκαπέρδαν ἕλκειν. *Eustathi.* Scaperdam trahere, *de labore vel negotio difficili. traductum à ludo in quo alter alterum fune sursum trahere nititur. Pollux. Hesychius.*

ἰΚαισεῖα δεσμός. *Suidas.* Vulcanium vinculum. *de re vel negotio intricato, difficili.*

Ἀπὸ δωρίδε ἐπὶ Φρύγιον. *Suidas.* A Dorio ad Phrygium, *præter alium sensum. Erasm. interpretatur. de difficili transitu ab vna re ad aliam. Dica* Wicki *sfor.*

ἄπιθι ποιήσῃς τὸν καρκίνον ὀρθὰ βαδίζειν,
ἀδὴ ἔστι τῷ πραχθέντι ποιήσῃς ὕστερον οὐδέν. *Aristophan.*

Ambulet vt cancer rectè, haud effeceris vnquam,
Nec quicquam efficies vbi res erit antè peracta.
Incerta hæc, si tu postules ratione certa facere,
Nihilo plùs agas, quàm si des operam, vt cum ratione insanias. *Terent.*

μῦς εἰς πρωγλεῶ ἁ χωρῶν, κολοκύντιον ἔφερε. Mus in antrum quod illum capere non potuit, cucurbitam ferebat, trahebat.

——— ἑκατὸν δέ τε δρυὸς ἀμάξης. *Hesiod.* Centum plaustri ligna. i. *res ea*

operosa

operosa est & multa requirit. Nouacula cotem discindere. *Ex Liuio.*
βιάζεσθαι ῥῶν πόταμὸν. *Nazianzen.* Fluminis cursum inhibere.
ἀκίνητα κινεῖς. *Plato.* Immobilia moues. *Sic vulgò redditur. sed Henric. Stephan. non mouenda quæ moueri non debent, alio sensu.* ἑλεῖν πόλιν. *Idem.* Capere ciuitatē.
πυρρίχαν κινήσεις μαθεῖν. *Aristophan.* Pyrrhichen Cinesiæ edisce re. *Saltationis genus velox fuit apud Laconas, cui Cinesias Pòèta carmen modulatum aptum ex Pyrrhichis constans accommodauit, quare Camelum Pyrrhichen saltare ἀδύνατον.*
δελφῖνα πρὸς τὸν ἀγκῶν δεῖς. Delphinum cauda ligas. *quæ & lubrica est & valida, sic vt naues etiam ea euertat.*
Saxosam terere viam. *Propert.* i. *in difficultatibus versari. Scalig.* Scrupolam viam commeare. *Plaut.* *Affine*, Vśiępodobieństwo. Żármo robiß.

Trudno śie śmiać abo śpiewáć gdy co dolega.

μουσικὰ ἐν πένθει ἄκαιρος θρῆνος. *Ecclesiastic* 22. Musica in luctu importuna narratio.
Hei mihi, difficile est imitari gaudia falsa,
Difficile est tristi fingere mente iocum.
Nec benè mendaci risus componitur ore.
Nec benè solicitis ebria verba sonant. *Tibullus.*
Χαλεπὸν εὐθημονεῖν τὰ γελάσιμα λέγειν. *A.*
Quid ploras pater? *R.* Mirum ni cantē, condemnatus sum. *Cic. ex Ennio.*
Quale gaudiū mihi qui in tenebris sedeo & lumen cæli non video? *Tobias cæcus c. 5.*
Affine, Śmiech zmyślony.

Trudno to dochowáć cało / na co ich godzi niemáło.

Magno cum periclo custoditur quod multis placet. *Trochaicus P. Mimi.*
πολλοῖς δοκοῦν, ὦ φυλάττειν ῥᾴδιον. *A.*
Haud facile id est seruare, quod multis placet.

Trudno wiele i mądrzé abo g-rzécy mowić.

Mądry nie wielomowny. Wielomowny nie każdy mądry.
Non est eiusdem & multa & opportuna dicere. *E Græco Senario.*
χωρὶς τόδ' εἰπεῖν πολλὰ κ τὰ καίρια. Diuersa sunt hæc, multa & apta dicere.
σὺ δ' εὔτροχον μὲν γλῶσσαν ὡς φρενῶν ἔχεις,
ἐν τοῖς λόγοισι δ' οὐκ ἔνεστί σοι φρένες. *Euripides.*
Tu linguā habes vir vt sapiens volubilem, Verùm tuo in sermone nulla mens inest
εἰ τὸ συνεχῶς καὶ πολλὰ κ ταχέως λαλεῖν
ἦν τῆς φρονεῖν παρέσημον, αἱ χελιδόνες
ἐλέγοντ' ἂν ἡμῶν σοφρονέστεραι πολύ. *Nicostratus.*
Si continuò multa celeriterque dicere Signum foret prudentiæ, tum hirundines
Dici hominibus sapiētiores par foret. Moschus canens Bœotiū. V. Swiégotliwy.
Sermo datur cunctis, animi sapientia paucis. *Cato.*

πᾶσιν ἔνεστι λόγος, τὸ δὲ νῦν ὀλίγοισι φρόνημα. *Planudes.*
Sine virtute argutum (.i. *facundum*) ciuem mihi habeam pro præfica. *Plaut.*
ἔτι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμως ἀπεφήνατο δόξαν. *Thales. Laértius.*
Non multis demonstratur prudentia verbis.

Homerus laudat Menelaum pauciloquum & eruditum. V. Málo mowi.
Elephas beluarum omnium maxima & prudentissima, linguam adeò exiguam habet vt agrè possit conspici. Aristotel. *Affine,* Mley iezyk. Milczeć lépiey. Milczenie głupiego.

Trudno zatáić abo zatrzymáć co nowego / dwornego / ſmácznego.
Swierzbi iezyk tego / co wie co dwornego.

Flammam à sapiente faciliùs in ore ardente opprimi, quàm vt bona dicta teneat. (.i. *silentio contineat*) *dixit Ennius apud Cic.*
Sic apud Iobum c. 32. Eliu Buzites, post multa his similia, ait: Plenus sum sermonibus, & coarctat me spiritus vteri mei. En venter meus quasi mustum absque spiraculo, quod lagunculas nouas disrumpit. Loquar & respirabo paululùm. &c.
Insignu locus si S. Gregorium interpretem adhibeas.
Simile quid apud Ieremiam c. 4. sed alio affectu. Ventrem meum, ventrem meum doleo. &c. non tacebo. &c. *Martialis de Philomuso:*

Artibus his cœnam semper Philomuse mereris,
Plurima dum fingis, sed quasi vera refers. Scis. Scis. Scis &c.
Tolle tuas artes, hodie cænabis apud me,
Hac lege, vt narres nil Philomuse noui.

Vide Vlić oſtoi śie. Táimenice trudno zátrzymáć.

Trudność vſtąpi / gdy wola / chęć przyſtąpi.

λέα ἴς κὴ καθάντης πορεία εἰς τὸ βελόμενον. *Plutarch.* Læuis & pronus est progressus ad ea quæ volumus. θελῆσαι δεῖ μόνον, εἶτά σοι πεπραξαι τὸ πᾶν εὐμαρῶς. *Lucian.* Velle solum oportet, postea omnia facilè perficies.
Omne in amore malum, si patiare, leue est. *Properti.*
βελήθητι μονον κὴ πάντα ἕψεται. *Libanius.* Velis tantùm & cuncta sequentur. *Vulgare dictum.* Volenti nil difficile. ἄπρακτον οὐδὲν τῷ θέλοντι ἢ δυσχερές. *A.*
Cuiuis volenti difficile factu nihil.
Quando volens graditur, crine vir attrahitur. *Anonym. rhythmic.*

Vide Chcacemu nic trudnego.

Trunek odmieni zdánie i mowę trzeźwiego.
Znák o rzéczách sądźiemy / gdy przy pełney pośiędźiemy.

Anacharsidi quidam hospes dixit: Vxorem habes deformem. At ille. Porrige, ait, per poculum, erit formosa. inuuens illum vino delenitum mutaturum sententiam. ex Atheneo. *Simile quid Martial.*

Omnia promittis cùm tota nocte bibisti, Mane nihil præstas. Mane bibe.

ἀλλαττει οἶνος τὸν λογισμὸν κὴ λόγον. Mutare mentem verbaq; solent pocula.

Trunek

Trunèk tý ſedmo dobrý day / o kubék ſtrebrny nic nemé dbay.

Quiſquam plumbea vina vult in auro? *Martial. q. d. potiùs in plumbeo ſeu vili calice des vina aurea ſeu bona, quàm contrà.*

Similia habet Iuuenal. Satyra 11. de ſupellectili menſæ ſimplici.

Nulla vncia nobis Eſt eboris, &c. quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea, non tamen his vlla vnquam obſonia fiunt
Rancidula, aut ideo peior gallina ſecatur.

ὀστρακίνοις κυάθοις οἶνος καλὸς ἡδὺ πίνεται. *A.*

Fictilibus cyathis bona vina ſuáue bibuntur.

Trzéy M. o ſedmem oſtrzépené.

ὁ γηρύων ὁλοσφυρῶν. Geryon haſtatus, *qui tricorpor fuiſſe fingitur.*

Lepidum epigramma habet Martial. l. 6. de Calliodoro, qui cùm vnum tantùm cenſum equeſtrem haberet cum fratre communem, ſe tamen Equeſtris Ordinis ciuem haberi volebat, & in ſubſelliis Nobilium ſedebat. quare poſt alia dicit illi Poëta.

Surge, ſolœciſmum Calliodore facis. ſ. *in re & verbis. Vnus ſedetis, duo ſedes. Hoc facile eſt ad dictum Polonicum accommodare.* v. g.

Vnus cùm ſitis (*cenſu, armis*) ſcribi tria nomina (*pro tribus militibus*) vultis,
Fors haſta in bello ſufficit vna tribus!
Ni vos Geryonis triplicis denſamini in artus,
Haſta ſolœciſmum veſtra dat iſta grauem. *Tres haſtati vna haſta.*

Hermes ter vnus. *Martial.* οὐ δυο μάχεσθαι ἐν θέμις ἐνὶ τῷ ξίφει. *A.*

Pugnare binos enſe non licet vnico. V. Zagon ſedem.

Trzyma ſie iák přány plotá.

ὥσπερ λεπὰς προσίσχεται. *Ariſtophan.* Inſtar oſtrei adhæreſcit.

Claudi more tenet pilam (*i. columnam*) *Cic.*

ἀπρὶξ ἔχεσθαί τινος *Lucian.* Mordicùs tenere aliquid. *Cic.*

Sufficit illi ἀυτὸς ἔφη. i. ab alieno iudicio pendet. *Eraſm.*

Martial. de iucunda & hilari vita & gaudio. ait:

Hæc vtraque manu, complexuque aſſere toto,
Sæpe fluent imo ſic quoque lapſa ſinu. V. Kozá zá kozámi.

Trzymam co ſtábo / zá ogon.

Teneo aliquid digitis primoribus. *Ex Plauto. qui ait:*

Tenetis rem? R. Vix quidem hercle, ita pauxilla eſt, digitis primoribus.

Lacinià obtinere. *Cic.* Lacinia tenere. *Plaut.* i. *extremâ ora, modicè.*

ἀπ' ἀρᾶς τὴν ἔγχελυν ἔχεις. *Lucian* Cauda anguillam tenes.

τὴν οὖτον λύκον κρατεῖ. *Plutarch.* Auribus lupum tenet. *Varro.* *Ad hunc ſenſum firmandum facit illud Plutarchi:* λύκον φασὶν τῶν ὤτων ἀ κρατεῖν. Aiunt Lupum non poſſe teneri auribus. *quia breues ſunt ratione corporis, non item vt lepori.*

φακῆ γωνίας κρατεῖν. *Suid.* Lenticulam angulo tenere. *nam ſic facilè elabitur.*

Posticulum recepit (.i. *excepit, retinuit sibi*) cùm ædes vendidit. *Plauti adolescens prodigus in Trinummo.* i. *particulam quandam, quæ post eas ædes erat, non vendidit, sed retinuit. Gellius.*

Trzymay co maß/ coś vchwycił/ czegoś dostał.

ὑμεῖς δ' ἀσεμφέως ἔχεμεν μᾶλλόν τε πιέζειν. *Homer. de Proteo capiendo.*
Vos retinete arctè, multò & magè stringite vinclis. *De eodem Virg. sic:*
Sed quantò ille magis formas se vertet in omnes,
Tantò nate magis contende tenacia vincla.

Tu seĺ. To twárda kośtká.

Illud durum. *Terentij Phædria, audita difficili obiectione senis patris seorsum stans, tacitè cum Geta seruo loquens respondet.* Illud durum. τοῦτο *vel* ἐκεῖνο σκληρόν.
Hoc opus, hic labor est. *Virgil.* Dentem dente rodis. *Martial.*
Hoc loco (.i. *argumento*) valdè vrgeor. *Cic.* κάθεμμα λυειν. Nondum soluere. *f. difficile. Hesych.*

Tu śie pokaż. Tu śie popiſuy. Tu ták śie pokazuy.

ὦτος ῥόδος ὦτος πήδημα. Hic Rhodus, hîc saltus. *Apud Æsopum quidam iactabat se Rhodi egregiè saltasse, cui alius quidam audiens respondit:*
ἴδε ῥόδος ἴδε πήδημα. Ecce Rhodus ecce saltus. *Dictum in eum qui gloriatur se fecisse quod nemo vidit, quo iubetur re ipsa quod dicit comprobare.*
Sic Martial. In Nævolum. Cùm clamant omnes loqueris &c.
Ecce tacent omnes, Nævole dic aliquid. Nunc illas promite vires. i. *depromite. Apud Virg. nautis dicitur.* ἔξιθι ὦ ἥλιε *Eustathi.* Exorere Sol. *hortatur prodire in publicum veritatem vel virum doctum cum sua doctrina. Iunius.*
παῖε τὸ ἄπο ἀρότρου *Pausanias.* Inflige *plagam* ab aratro. i. *fortiter percute vt solebas aratrũ pugno instruere loco mallei. Agricola dicit filio in certamen pugilũ ingresso & labanti.*
Prodi ex vmbra in puluerem & solem atque in aciem. *Ex Cic.*
Si patrij quid Martis habes, illum aspice contrà
Qui vocat. *Virg.* i. *qui prouocat ad certamen.*
Aude, atque aduersum fidens fer pectus in hostem. *Idem.*
Experiare licet, possit quid viuida virtus. *Idem.*
Καλεπώτερον εἶναι τὸ ἔργον, ὅταν ἐν ὄυχι ὁ πηλὸς γένηται. *Plutarch.* Difficillimũ esse opus quando in vngue lutum versatur. i. *Tunc in summa difficultate versatur opifex, quando summam manum operi imponit, & limando ac poliendo ad vnguem seu vngues explorat ne quid hiet ne quid protuberet vel asperum relinquatur, vt faciunt statuarij & plastæ, cùm lutum eis in vngue, vel vnguis in luto seu opere versatur. Transfertur idem ad alios artifices. Obseruauit Iunius & correxit Erasmi interpretationem.*
Digna res est vbi tu neruos intendas tuos. *Terent.* Palmariũ hoc tibi puta. *Ex eodẽ.*
Scis te mihi sæpe pollicitum esse, factis nunc promissa appareant. *Idem Terent.*
Si quidem istæc perfeceris, virtute Agathocli regi anteceſseris. *Plaut.*
Nunc ipsa vocat res. *Virg.* Bonus gubernator in tempestate artem suã ostendit.
Nauta in tempestate, miles in fronte aciei cognoscitur. *Garner.*

Huc

Huc illud. In puluerem & solem prodire. Wystąpić ná plác. *Sic Cic.* Qui priuatim in porticibus ad voluptatem differunt; in xysto spatiantur: qui in foro causas graues agunt; in solem & puluerem prodeunt, magnum periculum magnæ laudis spe suscipientes. *Vicinum est illud Virg. & Horat.* Descendere in æquor, in campum. *Item* Descendere in arenam. *Erasm.* W bránki wstąpić.

Aster gẽma in nocte profunda instar ignis lucet. Hermesianax. Chrysoprasus Æthiopicus, in luce non agnoscitur, in tenebris lucet nocte igneus, die pallidus. Isidorus, Solin. Smaragdus contrà insignis, in luce & sole eminet; vilis verò, obfuscatur. Plini. Vnde in eũ, qui præposterè se occultat, cùm apparere & specimen præbere oportebat, ceu paradoxon dicitur. ἀρίγνωτος ζμάραγδος ἐν τῷ φάει σκοτεινός. Insignis Smaragdus in luce est obscurus. *Adde apologum Phædri de fucis apum fauos sibi vsurpantibus, quos cùm Vespa iudex lectus, probationis gratia iussit mel in ceram subitò indere, non potuerunt, & sic fauis abdicati sunt.*

Nunc amici an inimici sis imago sciam, nunc specimen specitur (.i. aspicitur) nunc certamen cernitur. (.i. committitur.) *Plaut. Vide* Vlá ztem rážić śie pokaż.

Tu stoi á indzie swe broi Przy mnie stoi / á przećiw mnie bratka stroi.

ἔνθεν ἑστᾶσι, ἐκεῖθεν δὲ ζωίζεσθαι. *Vel.* ἐμοὶ συνίστασθαι, ἐκείνῳ δὲ ζωηγορεῖ. *A.* Hinc stat, illinc causam dicit. *In Menæchmis Plauti, filia patrem suum aduocauit contra maritum, iniuriam se ab illo pati conquerens; sed patre maritum defendente, respondet illa:*

Non equidem te mihi aduocatum pater adduxi, sed viro.
Hinc stas (*iuxta me*) illinc causam dicis. (*maritum aduuas.*)

In Casina item quidam aduocatus indignabundus loquitur.

Contriui diem Dum adsto aduocatus cuidam cognato meo.
Quem hercle ego litem adeò perdidisse gaudeo.

Ne me nequicquam hodie sibi aduocauerit. i. *ne sine damno mea opera vsus sit. Melius apud Terentium alius.* Aduersusne eum causam dicetẽ cui aduocatus venerã?

Twarz tácno wynurzy / co śie w sércu burzy.
Twarz vmysłu zwierciádło / wyda wnet co tám pádło.

Vulgare dictum. Vultus index animi. *Ab indice horologij aliqui trahunt.*

Animi imago vultus est. *Cic.* *Rectè* & Speculum *voces.*

εἰσοπτρόν ἐστι κἀπόθεν τοῦ ὀφανον. *A.* Vultus latentis pectoris speculum patens. Vultus & frons animi est ianua, quæ significat voluntatem abditã ac retrusam. *Cic.* Cor hominis immutat faciem eius, siue in bona siue in mala. *Ecclesiastici. c. 13.*

γνοίη δ' ἂν ὡς τὰ πολλὰ γ' ἄνθρωπον τρέπει
τὸ σχῆμ' ἰδών τις, εἰ πέφυκεν εὐγενής. *Euripides.*

Vt plurimùm cognoscere potest quis hominem,
Vultu eius inspecto, an sit ortu nobilis.

Is erat Apronius, qui, vt ipse non solùm vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumq; omnium. *Cic.* Nõ solùm exoratione sed etiam ex vultu & oculis & fronte meum erga te amorem perspicere potuisses. *Cic.*

Licet ipsa negẽs Vultus loquitur quodcunque negas. *Seneca Oetæo.*
Quid tacita versas? Licet ipsa fileas totus in vultu est dolor. *Idem Agamem.*
Effare, dubitas? cur genas mutat color? Quid verba quæris? *Idem Oedipo.*
Multa turbatus solet Detegere vultus. magna nolentem quoque
Consilia produnt. *Idem Thyeste.*
Mentis vitio læsa figura tua est. *Ouid. i. palles ex amore.*
τὸν αἰθίοπα ἐκ τ ὄψεως γινώσκω. Æthiopem ex vultu cognosco.
οἵα γὰρ ἡ μορφὴ, τοῖα δὲ καὶ ἡ ψυχή. *Planudes de Æsopo in vita eiusdem.*
Qualis est forma; talis & anima. *De Æsopo tamen hoc falsum erat.*
Ex visu cognoscitur vir & ab occursu faciei cognoscitur sensatus. *Eccleſiaſtic. 19.*
Deprendes animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendes & gaudia, sumit vtrumq́; Inde habitũ facies. *Iuuenal.*
ἐὰ μὴ λέγῃς σὺ φάνη ὅτο τ δέρμα. Vt nil loquare, è pelle noscitur tua.
E plumis & cantu avis cognoscitur. *Garner. Gallic.* *Ideò Pseudolus apud Plautum hero fraudem struens, tegit illam ficta confidentia specie, & dicit:*
Decet innocentem seruum superbum esse apud herum suum.
Similem se exhibet Tyndarus mendax in Captiuis eiusdem. *In Phormione Terentij Geta docens Antiphonem fingere vultum innocentis filij apud patrem dicit:*
Nunc cùm maximè opus est vt sis apud te.
Nam si senserit te timidum pater esse; arbitrabitur Commeruisse culpam. &c.
Quid si assimulabo? Satin' est? — Vultum contemplamini, hem
Satin' sic est? Non. Quid si sic? Propemodum. Quid si sic? Sat est. *Hæc Terent.*
Vultus sæpe tacens, signa loquentis habet.
Vultu talis eris, qualia mente geris. *Anonym. rhythmi.*
Te prodet facies, cùm malè quid facies. *Idem.*
Est facies testis, quales intrinsecus estis. *Idem.*
Distortum vultum sequitur distortio morum. *Idem.*

Affine, Sumnienie z twarzy poznáć. Oko do serce okno.

Twem cisorzem porobie.

Tuo te gladio iugulo. *Ex Terentio qui ait:* Suo sibi hunc gladio iugulo.
In tuum ipse mucronem incurras necesse est. *Cic.*
Hunc telo suo sibi malitia sua à foribus pellere. *f. oportet. Plaut.*
πρὸς ἡμῶν τὰ τοξεύματα λαβὼν, κατ' ἡμῶν ἐτοξόυες. *Lucian.*
A nobis iacula sumpta, in nos iaculatus es. *Muta personam prout commodum est.*
ἐκ δ βοὸς σοῦ ἱμάντας λήψομαι. *Plutarch.* Ex ipso boue lora sumam.
Tabellis obsignatis tecum agam. i. *tuo testimonio & scripto obsignato te conuincã ex Cic.*
Tuis te pingam coloribus. *Plini.* Ornabo te ex tuis virtutibus. *ex Terent. i. flagitiis.*
Perillus taurum. *f. æneum, suo malo fecit. nam in eo primus combustus est.*
Fatale fuit me turari, *dixit seruus Zenoni fatum asserenti: & Zeno ei vicissim:*
Fatale est etiam vt te cædam. *Laërtius.* *Apud Plautum quidam crimen excusans ait:*

Deos

Deos credo voluisse. *Xt alter.* At ego deos credo voluisse, vt apud me, te in neruo enecem. *Lacon reo dicenti,* Se nolentem peccasse, *respondit:* Nolens etiam pœnas dabis. *Plutarch.* Suis artibus petere aliquem. *Liuius.*
Hic est gladius quem ipse fecisti. *& plura similia. V. sub* Ná śie rozge dał. *&* Sam sobié winien. Sam śie zpéći. *Vide item responsum serui Pisonis sub* Z rćieśtru ſtużу.

Twierdźić vporné co. ieſt głupiego: Zda mi śie tak ieſt, mowá mądrego.

ARBITROR *verbo vtebantur Romani in rebus magni momenti, timentes errorem. Sic Cic. de Inuentione.* Qui primùm verbum illud consideratissimum nostræ consuetudinis ARBITROR, (quo nos etiam tunc vtimur, cùm ea dicimus iurati, quæ comperta habemus, quæ ipsi vidimus) ex toto testimonio suo sustulit, atque omnia se scire dixit. *Arbitror etiam vox Arcesilai est apud Laërtium.* Fecisse videri *apud Cic. iudices pronunciabant, cùm reum criminis conuictum, pœna dignum significare volebant. Idem Cic. laudat maiorum diligentiam, qui voluerunt, eum qui testimonium diceret,* vt Arbitrari se diceret, etiam quod ipse vidisset: *quæq; iurati iudices cognouissent,* ea, non vt esse facta, sed vt Videri, pronuntiarent.
πρεσβύτεροι ἴσασιν ὀδὲν καὶ ἀμφισβητοῦντες φερπιθάσιν ἀεὶ, τὸ ἴσως, καὶ τάχα. καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω. παγίως δὲ ὀδὲν. *Aristo.* Senes nihil sciunt, & dubitantes apponunt semper Forte, Fortassis: & omnia sic dicunt, asseueranter autem nihil. Puto ita esse. Nisi fallor ita est. *Blosius. Thomas à Kampis.*

Twoié to ſtruki wymyſły. Tyś tégo ſprawca. Tyś tégo nawárzył.

Tu es huic rei caput. *Terent.* Túte intriſti. *Idem.* Tu princeps, architectus, machinator, fons & caput. Causa & fons mœroris. Seges, materia, gloriæ alicuius. *Cic.* πηγὴ καὶ ῥίζα. Fons & radix. Tu Sator sartorque scelerum & messor, adde & occator. *Plaut.* Tu hanc sementem malorum fecisti. *Cic: dicit.* A dijs tantam sementem malorum arbitremur esse factam!

Twóy rząd niech będzié.

Ad loquendum atq; ad tacendum túte habeas portiſculum. (i. *virgam quâ remigibus signum dabatur nauigandi & consistendi.*)
Et meam partem loquendi & tuam trado tibi. *Plaut.*
Tu restim ductato licet. (*inter saltantes*) *Ex Terentio.*

Twóy téraz cząs.

λέγε, σοὶ γὰρ ὕδωρ νῦν ῥέει *Lucian.* Dic, tibi enim aqua iam fluit. i. *in clepsydras.*
Σοὶ ὕδωρ ἐπικεχύσθω *Idem.* Tibi aqua infusa est. *Apud eundem est:* ἔγχεε ἀντιλογιεῖω. Infunde respondebo. *Nostro more dices:* Verte clepsydram.

Tyſem wypuśćic. Milczkiem zeyc. Nieprzyiacielſkie odprawić.

ψευδοθύρῳ ἀποπέμπειν. Pseudothyro dimittere. i *falsa vel postica porta.*
τὰ αὐλείῳ ἐπαγγέλλα, παραθύρῳ ἀποκλείειν, *Ex Plutarcho.* Antica receptum postica excludere.

Tylko

Tylko mie cu cień.

Vmbram & imaginem tantùm meam videtis. *Ex Cic.* (cháiac.
Hic sum & hic non sum. Præsens absum Animus est alibi. *&c.* V. Stucha nie stu.

Tylko vkazat / rozłákomit.

τὸ θέατρον ὁμοῦ ἀνέῳξας ἔκλεισεν. *Heliodorus.* Theatrum simul aperuit & clausit.

Tyś mądry. *Ironia stultum perstringens.*

Salue Thales. *Plaut.* χαῖρε Θαλῆς. *Sic Aristophan. Geometræ aërem se mensurum pollicenti dicit.* ἄνθρωπος Θαλῆς. Homo Thales. *Nos dicimus.* Mity Sáł Iomonié. Mity Filozofié.

Tytuł fatßywy / pochlebny. Tytuł bez rzeczy. Wiecha bez piwá / winá. Mercenarium præconium. *Cic. ait.* Multis verbis mercenario præconio ornatum edicti caput. *al.* Proæmio. ἐν θύρᾳ καλός. *Aristophan.* In ostio formosus.

ἐν τῷ μετώπῳ νοῦν ἔχει μόνον — *Amphis.*

In fronte tantum mentem habere cernitur.

Libri inepti titulus speciosus. *Alludit Lucianus.* V. Dworſki żywot.

Cicero quoq; carpit Philosophos, qui de contemnenda gloria libros scribentes, nomen suum illis inscribunt, & in eo ipso in quo prædicationem despicere videntur, prædicari se volunt, atq; aliud in titulo aliud in libro ponunt. quin titulo librum inanem reddunt ac euacuant. Sic Seneca. Aliud in titulo aliud in pyxide.

ἀνδρεῖος ἐν τῷ πίνακι. *Plutarch.* Fortis in tabula picta. *de eo qui suorum maiorum aut ciuium aut gentilium fortium stemmata imagines, ipse ignauus ostentat.*

Sic Nobilis Doctus &c. *in tabula.* *Adde illud Julio & Cæsare Consulibus. explicatum sub* Sam chcé rządzić. *Sonat enim Titulum gloriosum falsum.*

Affine, Mądrárá. Niebezcery Prowot. Znáczey mowi.

V.

Vbiwáy nie daß śie náplákáć.

Sic fermè Cic. in Pisonem. Mœrorem relinquis, mœroris aufers insignia. *Item.* Eripis lacrymas, non consolando, sed minando. quod nulla in barbaria quisquam Tyrannus fecit. *Item.* Quis hoc fecit vlla in Scythia tyrannus, vt eos quos luctu afficeret, lugere non sineret? *Benignius Vlysses in Troade Senecæ Andromachæ roganti moram cædis filij, respondit.*

—— Arbitrio tuo, Implere lacrymis. fletus ærumnas leuat.

οὐδεὶς ὀδυρεῖται μυσάμενος. Nemo luget vel lamentatur clausis labris.

Heu quam miserum est ab eo lædi, de quo non possis queri. *P. Syrus.*

Miserum est, tacere cogi quod cupias loqui. *Idem.*

δεινὸν τυπέντα κωλύεσθαι κλαυθμοῦ. *A.*

Graue est vetari flere cùm percussus es. V. Náplákáć śie.

V Bogá to w rěku. Bóg tem władnie. Nie w mey to mocy.

Sperat quidem animus, quòd eueniat, dijs in manu est. *Plaut.*

— χ τᾶυτα θεῶν ἐν γόνασι κεῖται. *Homerus.* Et hæc in genibus deorum sunt.

νῦν δ' ἕπομαι μὲ, ἐν θεῷ γε μὰν τέλος. *Pindar.*

Nunc sequor ego quidem, at in Deo est situs exitus. *Simile illud est.*

ἐν πέντε κριτῶν γόνασι κεῖται. *Zenodot.* In quinque iudicum genibus situm est. *i. arbitrio, potestate.*

Vbogi ćierpliwy.

Pauper læsus tacebit. *Ecclesiastic. 13. Apud LXX est:* πτωχὸς ἠδικήθη καὶ αὐτὸς παρεκλήθησεν. i. Pauper iniuria affectus est & ipse (*tamen*) deprecabitur, supplicabit lædenti.

Vbogi gdy bogátemu daruie / żebrzé / ábo co kupuie.

Cùm forte pauper diuiti quid dat, petit. *Garner.*

ὅταν τι πτωχὸς πλουσίῳ δοίη, αἰτεῖ. *A.*

Eleganter in hanc sententiam Isocrates ad Nicoclem disserit. (*Latinè tantùm pono*)

Qui vobis ô Nicocles regibus donãt vestes, æs, aurum elaboratum, aut quiduis harum rerum, quibus ipsi indigent, vos verò abundatis; omninò mihi videntur non donationem sed mercaturam facere, & artificiosiùs ista vendere, quàm qui manifestè adulantur. ἐ βάλομαι πλείονα δωρεὰν πένης,

μή μ' ἄφρονα κρίνῃς, ἐ διδὸς αἰσχῶν δοκῶ. *Euripides.*

Donare pauper nolo ego aliquid diuiti,

Ne videar amens, atq; donando petere. V. Tłusty poleć mázáć.

Vbogi tacno śie pożywi / leda gdźie śie przytuli.

ἀετὸς πολὺς καλιᾷ λεπτὸν ὄρνιν ἀμφέπει. *Nazianzen.*

Magna aquila paruam nido auem complectitur.

Quod aquilæ è præda cadaueris supereſt, corui edunt. *Plinius.*

Paupertas parui possessio. *Seneca.* Vbogiemu nie wiele trzebá.

Pauper cui opera vita erat. *Terent.* i. *qui manu victum quærebat Græcis* χειροβίος.

Ad lampadem diuitis pauper noctu incedit sine damno illius.

παρελθμαι. *Suidas.* Vna lauabor. *dicitur de eo qui tenuis cùm sit, insinuat se in societatem alterius ditioris suo aliquo commodo, exiguo vel nullo alterius incommodo vel damno. Tractum à more prisco pauperiorum, qui vna cum diuitibus lauantes, spongijs, guttis, strigilibus & alia supellectile eorum vtebantur.*

Vbogi nie ieść co ma potrzeby. Bogactwá wielkie ná málé przestawáć.

Quod satis est, cui contingit, nil ampliùs optet. *Horati.*

Pauper enim non est, cui rerum suppetit vsus. *Idem.*

ἔχων ἀναγκαῖα βίᾳ. ὃς οὐκ ἔστιν πένης. *A.* *Item Horati.*

Si vētri bene, si lateri est pedibusq; tuis; nil Diuitiæ poterūt regales addere maius.

δρεπόμενος παρῆσιν ἐπὶ πλούσιος. *A.*

Similis est sententia Theocriti, ex qua videtur hæc formata, sed longior.

An parùm habet qui non alget, non esurit, non sitit? Plùs Iupiter nō habet. *Seneca.*

Benè est cui Deus obtulit Parca quod satis est manu. *Horat.*

Magnas esse diuitias lege naturæ compositā paupertatem. *Epicurus apud Senecam dixit.* Vtar & ex modico quantùm res poscet aceruo Tollam. *Horati.*

Mensura tamen quæ Sufficiat census, si quis me consulat, edam.

In quantum sitis atque fames & frigora poscunt. *Iuuenal.*

Quanquam sumus pauperculi, est domi quod edimus. *Plaut.*

Desunt inopiæ multa, auaritiæ omnia. *P. Mimus.* **Vbogi niema tego owego / ó bogacz iáłomy wszystkiego.**

Vbogi mé toż iest co żebrak.

Non est paupertas Nestor habere nihil *Martial. de quodam qui mendicus cùm esset, contemnere se opes præseferebat & hinc laudem captabat.* Cùm pauper sit, qui habens saltem necessaria, plura non appetit.

Pulchrè hæc duo distinguit Aristophan. in Pluto actu 2. scæna 5. inter alia multa dicens: πτωχῷ μὲν γὰρ βίος — ζῆν ἐστι μηδὲν ἔχοντα, ὃ δ' ὁπόταν, ζῆν φειδόμενον, καὶ τοῖς ἔργοις προσέχοντα. Mendici vita est, nil prorsus habendo viuere: pauperis verò, viuere parcè, & rebus gerendis operam dare. *Plura ibidem quæ etiā collegit Suidas sub verbo* πτωχείας ἀδελφὴ πενία. *Suidas.* Mendicitatis soror paupertas.

Sed præstantior est Paupertas Christiana, quæ etiam necessaria contemnit. de qua SS. interpretes multa afferunt ad illa verba: Beati pauperes spiritu. Nestor Horatianus similis est Furio Catulli: cuius mendicitatis commoda vbi irridens idem enumerauit, addit.

Hæc tu commoda tam beata Furi Noli spernere nec putare parui

Et sestertia quæ soles precari Centum, desine; nam sat es beatus.

Vbogi obiad i bogatemu podczás smácznieyßy.

Plerumque gratæ diuitibus vices, Mundæque paruo sub lare pauperum

Cœnæ, sine aulæis & ostro. Solicitam explicuêre frontem. *Horat. Mecenatem ad pauperem suam cœnam inuitans scripsit.*

Sic Euander apud Virg. Æneam in tugurium Herculis inducens, ait:

Audè hospes contemnere opes, & te quoque dignum

Finge deo, (*Hercule*) rebusque veni non asper egenis.

——— Subière minores Sæpe casas Superi. *Ouidi.*

ἐνίοτε βασιλεὺς τέρψεν ἄγροικον βίος. *A.*

Quandoque agrestis mensam placuit regibus.

In hanc sententiam est tota fere epistola 18 Senecæ, præclaris documentis plena. Inter cætera dicit: Interpone aliquot dies quibus contentus minimo ac vilissimo cibo, dura atque horrida veste, dicas tibi: Hoc est quod timebatur? &c. Tunc exultabis dupondio satur. &c. In hoc victu voluptas est stabilis & certa.

Artaxerxes Mnemon cum in fuga hordaceum panem cum fusibus ederet dixit: Dij boni cuiusmodi voluptatis hactenus expers fui! *Plutarch.* Vbogi

Vbogi rzadko wzony ábo záwołány.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi. *Iuuenal.* Rara in tenui facundia panno. *Idem.*
πενία δ' ἄτιμον κ) τ' ἐυγενῆ ποιεῖ. Vel nobiles inopia facit ignobiles.
πολλοὶ πλοῦτον ἔχουσιν ἀίδρεες; οἱ δὲ τὰ καλὰ
ζηλῶσιν, χαλεπῆ τειρόμενοι πενίη. *Theognis.*
Multis diuitiæ ignaris adsunt, at honesta Qui quærũt, grauis hos pauperies cohibet.
ἐκ ἂν γενοιτ' φρόνημα εὐγενὲς ἐν ἀνδράσι ἐπορεμένοις τ' καθ' ἡμέραν ἀναγκαίων. *Halicarnass.* Nil generosum potest sapere vir, qui quotidiano victu (*necessario*) caret.
Sed mihi sordes Nudaq; paupertas & adũco fibula morsu Obstiterũt. *T. Calpurni.*
ὕδατι τε πίνων χρηστὸν ἀδὲν ἂν τεκοις *Demetri. Halicarnass de Poeta.*
Aquam bibendo, nil parere poteris boni. *Et Iuuenal. de Virgilio.*
Quodsi Virgilio puer & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes à crinibus hydri,
Surda nihil gemeret graue buccina. i. *non caneret bellum à furiis excitatum.*
Vulgò dicitur. Difficile est pauperem philosophari.
ὡς χαλεπόν ἐστι τὸν πένητα φιλοσοφεῖν! *A.*
ἡ πενίη ψυμοφθόρος. *Hesiod.* Paupertas corrumpens animum.
ὁ πλοῦτος ἐστὶν ἐφόδιον τ παιδείας. *Suidas.* Opes viaticum ad scientiam bonum.
Huc illa. Honos alit artes. *Cic.* Sint Mæcenates &c. *Horat.* *Cancri echini & alia ostrea ac conchylia cum luna lumine crescunt. Plini. Gelli. Bellonius.* *Sic eruditi cum liberalitate principum vel opulentorum.*

Vbogi śmiech lucki.

ὁ πτωχὸς καταγέλαστος. Pauper ridiculus est. *Sic Iuuenalis.*
Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quàm quòd ridiculos homines facit. *Item.*
Quid quòd materiam præbet, causasque iocorum Omnibus hic idem?
Et apud Plautum Parasitus Gelasimus sic de se in Stycho prædicat:
Gelasimo nomen indidit pater paruo mihi,
Quia inde iam à pauxillo puero ridiculus fui,
Propter paupertatem adeò hoc nomen repperi.
Eò quia paupertas fecit ridiculus forem. *Idem* iocos ridiculos se vendere prandio cœna &c. proclamat. *Ibidem quidam ait:* Ex Gelasimo (.i. *ridiculo, facceto*) nolle se fieri Catagelasimum. (.i. *deridiculum, & derisui esse*)

Vbogi śwobodny. Ná vbogiego nikt nie waży.

ἐλευθερία, ἡ ἀκτημοσύνη. *Crates.* Libertas, inopia.
πᾶς γὰρ πένης ὢν μεγάλα κερδαίνει κακά. *Philetas.*
Quiuis egenus magna lucratur (.i. *euadit*) mala.

V. Vbogi wßiędy bęspieczny. Chudobić ßiędy.

Vbogi trocha nié gárdzi. Zébrak nié przébiera.

——— Non eſt veriſimile hominem pauperem
Pauxillum parui facere, quin nummum petat. *Plaut.*

λέχεται γὴ Ϭῶλον ἀλήτης. *E Pauſania Plutar-* Accipit & glebam erro.
πλωχοῖο πήρας παιδεχῆς, ὁπῆν λάϐοι. *A.* Mendiculorũ pera recipit quidlibet.

Vbogi woßzedy béſpiécżny.

Etiam in obſeſſa via pax pauperi. *Seneca.* Nudum latro tranſmittit. *Idem.*
Inops audacia tuta. *Petronius.* Paupertas à diſpendio tuta. *Symmachus.*
Cantabit vacuns coram latrone viator. *Iuuenal.* Dolia nudi
Non ardent Cynici, (*teſtacea*) ſi fregeris, altera fiet.
Cras domus, atque eadem plumbo commiſſa manebit. *Idem.*
Pauperem vnum centum viri ſpoliare non poſſunt. *E Chryſoſtomo.*
Sæpiùs & fidelius pauper ridet. nulla ſolicitudo in alto eſt. etiam ſi qua incidat cura, velut nubes leuis tranſit. Felicium hilaritas ficta eſt, grauis & ſuppurata triſtitia. *Seneca.* Vbogi cześćiey i prawdźiwiey weſoły.
ἀνδρὸς πένητος ἁδὲν ἀσφαλέστερον. *Nazianz.* Securius nil paupere (*inuenies*) viro.
Anguſta capitur tutior in menſa cibus. *P. Syrus.*
Nulla aconita bibuntur Fictilibus. *Iuuenal.* Egeſtas facile habetur ſine damno. *Saluſti.* *Catullus in Furium pauperem. poſt alia dicit* (*licet per ludibrium.*)
——— Nihil timetis. Non incendia, non graues ruinas,
Non facta impia, non dolos veneni, Non caſus alios periculorum.
Huc facit apologus Phædri de duobus mulis, quorum alter ferebat pecuniam, alter ordeum, occurrêre prædones, illum pecunia ſpoliárunt, hunc cum ordeo dimiſerunt.
Qui vacuus vadit, res ſibi nulla cadit. *Garner.* V. Chudobié ćißey.

Vbogi zdrowy.

ἡ ὑγιείας μήτηρ ἡ ἀπορία πέλει. *A.* Eſt ſanitatis mater indigentia.
Apud Lucianum Paupertatis comites Sanitas, Robur, Sapientia, Frugalitas, Quies, αὐτάρκεια, Superuacaneorum contemptus &c. totum agmen cogit Fames.
Antiphanes vbi cœnam parcam deſcripſit, ſubdit hunc ſenarium.
τοιοῦτος ὁ βίος ἀπύρετος, φλέγμ' ἔχων ἐλάχιστον.
Talis diæta febre, pituita caret. *Sic Catullus in Furium, licet ludens.*
Furi cui neq; ſeruus eſt nec arca, Nec cimex, nec araneus, nec ignis, &c.
Nec mirum, bene nam valetis omnes, Pulchrè concoquitis &c.
Atqui corpora ſicciora cornu — habetis, Sole & frigore & eſuritione.
Quare non tibi ſit benè & beatè? A te ſudor abeſt, abeſt ſaliua
Muccuſque & mala pituita naſi. &c. ſat es beatus.
Vide Martial. Epigramma, ſub Choroby délikat nié tácno zbedźié.

Vbogi zte ma v ludźi rozumienie. O vbogiem zle poſpolicie trzymáią.
Parùm fidei miſeris eſt. *Saluſti.* Contemnere fulmina pauper.
Creditur

Creditur atque deos, dijs ignoscentibus ipsis. *Iuuenal.*

χρῆμαθ' ἁνὴρ, πενιχρὸς δ' ἐσθλὸς πέλετ' οὐδαμός. *Alcæus.*

Pecuniæ sunt vir (.i. *faciunt virum*) pauper autem nullus est bonus.

ἐν τῷ πένεσθαι δ' ἐστὶν ἡ τ' ἀδοξία. *Menander.*

Ignobilis vir habetur omnis qui est egens.

Qui pauperes sunt, ijs antiquior officio pecunia est. *Cic.*

οἱ μὲν τὴν κακότητα καλακρύψαντες ἔχουσι
τωλέτω, τοὶ δ' ἀρετὴν ἐλομένη πενίη. *Theognis.*

Alij improbitatem tectam habent Opibus: alij virtutem pernicioſa paupertate.

Rara viget probitas, vbi grandis regnat egestas. *Garnerus.*

In paupertate magna, parua fidelitas. *Idem.* *V.* Zebrakowi nic wiersz.

Vbogi z nedzé grzeßy.

Propter inopiam multi deliquerunt. *Ecclesiastici c. 27.*

πεινῶντι κλέπτειν ἐς' ἀναγκαιως ἔχον Famelico est necesse furari viro.

Magnum pauperies opprobrium, iubet
Quidquid & facere & pati, Virtutisque viam deserit arduæ. *Horati.*

ὑπὸ δ' ἀνάγκης πολλὰ ποιοῦμεν κακά.

Necessitate plurima facimus mala. *Intellige inuitante, non cogente.*

καὶ μανθάνω μὲν οἷα δρᾶν μέλλω κακά,
πενία δὲ κρείσσων τ' ἐμῶν βουλευμάτων. *Eurip.*

Bene nosco qualia facere apparo mala, Sed consilijs inopia fortior est meis.

χρημοσύνη κακὰ πολλὰ διδάσκει —— ἄνδρα καὶ ἀκ ἐθελοντα.

Paupertas mustra mala docet virum etiam nolentem.

In Trinummo Plauti Syncphanta sic loquitur.

Viden' egestas quid negotij dat homini misero mali!
Ego nunc subigor trium nummorum causa, vt has epistolas
Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque noui, neque natus nécne is fuerit, id solidè scio &c.

Quisquis inops peccat, minor est reus. *Petroni.* *Non in omni genere peccati tamen, sed circa res necessarias.*

Vbogich iest nauká. Vboſtwo wiele dobrego náuczy.

Paupertas omnes artes perdocet, vbi quem attigit. *Plaut.*

Et laris & fundi paupertas impulit audax Vt versus facerem. *Horat.*

Paupertas omnium artium repertrix. *Apuleius.* Quemcunque cum aliqua laude miramur, eum paupertas ab incunabulis nutricata est. *Idem.*

Fœcunda virorum Paupertas. *Lucanus.* Labor omnia vincit
Improbus, & duris vrgens in rebus egestas. *Virg.*

ἁ πενία διδάσκει μοῦνα τὰς τέχνας εὑρεῖν,
αὐτὰ τῷ μόχθῳ διδασκαλος. *Theocritus.*

Vnica paupertas Diophantes ſuſcitat artes, Ipſa laborandi doctrix.

πενία γάρ ἐστιν ἡ τρόπων διδάσκαλος. *Antiphan.* Morum magiſter optimus penuria.
πενία τὴν σοφίαν ἔλαχε. *Zenodot.* Paupertas ſapientiam ſortita eſt.
ἀκανθὶς ἐν ἀκάνθαις εὐμελὴς καὶ εὔμυσον φθέγγεται. *Ariſtotel.* Acanthis in ſpinis ſuauiter canit. *Sic multi homines in re tenui ſapientiores & meliores euadunt.*
πενία σοφία αὐτοδίδακτος· ἀνδρὶ μὲν οὖν ἐν τοῖς λόγοις πείθει μᾶλλον ἢ τοῖς ἔργοις ἀναγκάζει. *Xenophon.* Paupertas eſt ſapientia, quæ per ſe vel ſine magiſtro diſcitur. nam quæ illa (*ſapientia*) oratione perſuadet: hęc (*paupertas*) opere ſeu re ipſa cõpellit exſequi.

Hominem experiri multa paupertas iubet. *P. Syrus Mimus.*

Vbogiego i ſwoi nié znáia. Vbogi máto ma przyiaciol.

πένητα φεύγει πᾶς τις ἐμπροσθὼν φίλος. *Euripides.*

Amicus omnis longè amicum inopem fugit.

Nemo amicus. nemo propinquus, (*reo ab omnibus deſtituto*) *Seneca.*
πτωχῷ φίλοι οὐδὲ γεννήτορες. Mendico ne parentes quidem ſunt amici.

Nil habuit Codrus quem nudum & fruſta (*panis*) rogantem
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque iuuabat. *Iuuenal.*

——— ἔγνως ἦτ' ἔπος ὡς ἐδεὶς ἐδὲν ἔχοντι φίλος. *ex Epigram.*

Dictum hoc Scis, quod habenti nil. nullus amicus erit.

Etiam proximo ſuo pauper odioſus erit. *Prouer. SS. c. 14.* Fratres hominis pauperis oderunt eum, inſuper & amici procul receſſerunt ab eo. *Ibidem c. 19.* Diuitiæ addunt amicos plurimos; à paupere autem & hi quos habuit ſeparantur. *Ibidem.* Quia egens relicta eſt ignoratur parens,

Negligitur ipſa, & negat hanc cognatam ſibi Demipho, negat, negat, &c.

At ſi talentũm rem reliquiſſet decẽ (*Stilpo pater puellæ*) primus eſſes memoriter. Progeniem veſtram vſq; ab auo atq; atauo proferens. *Terent. Phormio.*

ναυσικλείδης ἐρημία μήτ' ἔαρ μήτε φίλους ἔχει.

Nauſiclidis ſolitudo neque ver neque amicos habet. *Solitarius quiſpiam fuit.*

Martialis laudans Domitiani tempora, excipit hoc vnum dicens:

Eſt tamen hoc vitium, ſed non leue, ſit licet vnum,
Quod colit ingratas pauper amicitias. *quia diuites parui æſtimant & non compenſant ſuis clientibus ſeu pauperibus amicis operam, officia, ſtudia, obſequia eorum.*

Curia pauperibus clauſa eſt. *Ouid.* ἔργον εὑρεῖν συγγενῆ πένητός ἐστιν. οὐδὲ εἷς γὰρ ὁμολογεῖ
αὑτῷ προσήκειν τὸν βοηθείας τινὸς
δεόμενον, αἰτεῖσθαι γὰρ ἅμα τι προσδοκᾷ *Menander.*

Difficile eſt inuenire cognatum Pauperis, nec enim vel vnus confitetur (*ſtat.*
Ad ſe attinere auxilio aliquo Indigentẽ: petiturũ enim ſtatim quidpiã putat, exſpe-

Cùm moritur diues, concurrunt vndique ciues,
Cum moritur pauper, ſequitur vix vnus & alter. *Anonym. rhythmic.*

Vbogiego

Vbogiego prośiatko drogie: ábo kłopot.

Vitulus pauperi castrum ſ. *æſtimatione & vtilitate. Paulò aliter vſurpauit Oldendorpius, ad curam & ſolicitudinem referens, ſed & hoc locum hîc habet.*

Ouum pauperi bouis inſtar eſt, *Garner. Gallic.* Frumẽto carentes eruum magni æſtimant. V, Zły głod. τὰ γὰρ οἰκεῖα ἑκάστοις φαίνεται πολλοῦ ἄξια. *Ariſtotel.* Sua cuique videntur magni æſtimanda.

ἐν τῇ ἐυδαίμονι, καὶ τὰ μικρὰ τῶν κερδῶν, μεγάλα εἶναι δοκεῖ. *Vlpianus Rhetor.* In rebus anguſtis etiã parua lucra, magna eſſe videtur. *Affine,* Báżdemu swoie mito.

Vbogiego zdanie: mé dba nikt ná nie.

τῶν γὰρ πενήτων εἰσὶν οἱ λόγοι κενοί. Vanus putatur ſermo pauperis viri.

Pauper locutus eſt, & dicunt. Quis eſt hic? *Eccleſiaſtic. 13.*

——— ἐμὶ δ' ἄφωνος πενιοσύνῃ, πολλῶν γνὰς ἂν ἄμεινον ἔπη. *Theognis.*

Mutus pauperie ſum, Quanquam alijs meliùs plurima perdidici.

— λόγος ἐκ τῶν ἀδοξάντων ἰὼν καὶ τῶν δοκούντων αὐτὸς, ἁ ζαυτὸν φέρει. *Euripides.*

Sermo profectus à viris inglorijs, Idẽ qui ab illuſtribus, idẽ haud valet tamen.

πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος ἔτί τι ἔπεσσιν
ἔνθ' ἔρξαι δύναται γλῶσσα δεδεμένος οἱ δέδεται. *Theognis.*

Paupertate etenim deuincto lingua ligata eſt Vt facere & fari iam nihil ille queat.

Vbogiemu łacniey byc dobrem. Vboſtwo złośći nie rodzi.

Humi iacentem ſcelera non intrant caſam. *Seneca Thyeſte.*

ἡ πενία γυμνάσιον ἀρετῆς ἐμπείρου. *Stobæus.* Paupertas officina ſchola virtutis eſt. Et Calamitas virtutis eſt occaſio. *Seneca Philoſophus.* (ficax.

Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas Quondã, nec vitijs contingi parua ſole-
Tecta, labor, ſomnique breues & vellere Thuſco (bant.
Vexatæ duræque manus, ac proximus vrbi
Hannibal, ac ſtantes Collina turre mariti. *Iuuenal.*

Vide Bogactwo przybywa. Bogáty rzadki ſprawiedliwy.

Vbogo álé chędogo.

Pauperies immunda domus procul abſit. *Horati.*

Poteſt eſſe non incompta frugalitas. *Seneca.*

Nec affectatæ ſordes, nec exquiſita munditia conueniunt Chriſtianis. *Hieronym.*

ἐθίζε δὲ δίαιταν ἔχειν καθάρειον ἄθρυπτον. *Pythagoras.*

Sueſce tibi vt ſine delicijs ſit munda diæta.
Quanquam res noſtræ ſunt, pater, pauperculæ,
Modicè & modeſtè melius eſt vitam viuere. *Plaut.*

λεπτῶς καλῶς ζῆν κρεῖσσον ἢ λαμπρῶς κακῶς.

Tenuiter & honeſtè viuere præſtat quam ſplendidè improbè.

Paupertatem amo, ſordes non amo. *S. Bernard.*

Nam etiam in ipſis ſordibus poteſt eſſe iactantia, eoque periculoſior quò ſub ſeruitutis Dei nomine decipit. *S. Auguſtin.* Vboſtwo

Vbostwo śmierći śię rowną.

Βίος βίᾳ δεόμενος οὐκ ἔστιν βίος. Vita victu carens non est vita. *Vel.* Vita haud vocanda est vita victus indiga.

ἄδην πενίας βαρύτερόν ἐστι φορτίον. Nō est onus inopia aliud magis graue. Melior est mors quàm vita amara. *Ecclesiastici 30.* Melius est mori quàm indigere. *Ibid. 40.* Paupertatem *Hesiodus* vocat ἀλομένην, ψυχοφθόρον. Pernicioſam, animi corruptricem. Staberius *apud Horat.* quoad vixit, credidit ingens

Pauperiem vitium, & cauit nil acrius. &c.

Τ' ἀργύριόν ἐστιν αἷμα καὶ ψυχὴ βροτοῖς, ὅστις δὲ μὴ ἔχει τοῦτο μηδὲ κτήσαται. οὗτος μὴ ζώντων τεθναὼς περιπατέει. *Antiphanes.*

Argentū & anima & ſanguis eſt mortalibus, Hoc qui caret nec cōparare niſus eſt, Vinos is inter, mortuus circum ambulat.

τεθνάναι φίλε κύρνε πενιχρῷ βέλτερον ἀνδρὶ, ἢ ζώειν χαλεπῇ τηρόμενον πενίῃ. *Theognis.*

Mori care Cyrne pauperi melius viro, Quàm viuere graui preſſum pauperie.

πτωχεύειν πάντων ἐστ' ἀνιηρότατον. *Tyrtaeus.* Mendicare omnium eſt intolerabiliſſimum. *Affine,* Żywot w nędzy niełuby.

Vbostwo zbytku potomek.

ἀσωτίας ἐστὶ θυγάτηρ ἡ ὀπορία. *A.*

Germana Luxuriæ eſt Inopia filia. *E Trinummo Plauti. vbi Luxuria filiam suam Inopiam trudit in domum adoleſcentis prodigi iam inopis, dicens:*

L. Sequere me mea gnata vt munus fungaris tuum.
I. Sequor, ſed finem fore quem dicam, neſcio.
L. Adeſt. hem illæ ſunt ædes. I. intrò nunc iam. &c.

Poſtea ad auditores conuerſa Luxuria dicit: poſt alia, hæc:

Adoleſcens quidam eſt, qui habitat in hiſce ædibus,
Is rem paternam me adiutrice perdidit.
Quoniam ei, qui me aleret nihil video eſſe reliqui,
Dedi meam gnatam, qui cum ætatem exigat. *Sic & Claudian.*
Et Luxus populator opum, cui ſemper adhærens
Infelix humili greſſu comitatur Egeſtas. *Gallorum illud eſt.*
Luxurioſus ſimul euadit auarus. *nempe quia luxu ad inopiam redigitur.*

Vbostwo złodźićyſka pokrywká.

κλεπτῶν παρακάλυμμά ἐστιν ἡ πενιχρότης. *A.* Solenne furum tegimen eſt penuria. Soli fures *(aſtuti)* de paupertate conqueruntur, dum volunt ſuæ vitæ ſcelera tegere. *Alexand. Seuerus apud Lampridiū.* Proinde cum diuites erunt omnes, *ait Ariſtoph.* ἀδὴ' ἂν κλέπτης ἀδεὴς ἦσαν. πῶς γὰρ κλέψαι μετὸν αὐτῷ; Ne fur quidem vllus erit. quo modo enim furabitur, cùm habeat ipſe?

Vbostwo z mieſtawą ciężkę.

Si ad

Si ad paupertatem admigrant infamiæ, Grauior paupertas fit. *Plaut.*

Contrà verò: Dum existimatio est integra facile cõsolatur honestas egestatem. *Cic.*

καλῶς πένεσθαι μᾶλλον ἢ πλεῖν κακῶς.

Egere præstat quàm scelere diteſcere. *Simile est illud suprà positum.*

λιπῶς καλῶς ζῆν κρεῖσσον ἢ λαμπρῶς κακῶς.

Parcè ast honestè viue, non lautè improbè. μᾶλλον ἀποδέχε δικαίαν πενίαν ἢ πλοῦτον ἀδικον. *Isocrates.* Præfer iustam paupertatem opibus iniustis.

Vcho ſedno day ſkarżacemu; drugie choway obwinionemu.

Słuchaᴡʙy ábo mowiᴡʙy zá bárańem / trzebá też słuchać ábo mowić za wilkiem.

κρίνων τὸ γ' ἕτερον οὖς πάρεχε κατηγόρῳ, ἕτερον δὲ μελέτω σοι ὑπὲρ δίκης τηρεῖν. *A.* Iudicans alteram aurem præbe accusatori, alteram vero cura reo reseruare. *Vel.*

Aurem alteram actori, alteram dato reo. *Sic Alexander orante accusatore, aurem alteram manu admota claudebat, dicens;* eam se reo reseruare. *Plutarch.*

Nemo innocens, si accusasse sufficit. *Iulian. apud Ammian.*

τίς ἐσ' ἀναίτιος ἐὰν κατηγορεῖν ἅλις; *A.* Si sat erit accusare quis erit innocens?

Vide affine huic. Sad béz drugiey ſtrony.

Vćiekáć mężnemu nić przyſtoi: By mu zginąć / plácu doſtoi.

In fuga, fœda mors; in victoria, gloriosa. *Cic.*

θανεῖν πρὶν αἰσχρὸν μὴ κατ' ἀξίαν τυχεῖν. *Euripides.*

Mori priùs (*præstat*) quam turpe quid contra dignitatem accidat.

θάρσος μὲν μερόπεσσι κλέος μέγα, φύζα δ' ὄνειδος. *Q. Calaber.*

Fortitudo hominibus gloria magna, fuga autem dedecus. πολὺ λωίον ἐστὶ τεθνάμεν' ἢ πολέμῳ ἢ ἀναλκίδα φύζαν ἰδέσθαι. *Idem.*

Multò melius est Occumbere in bello quàm imbellem fugam capeſſere. *Hinc laus illa militum.* Pugnacissimus quisque in vestigio occubuit. *Tacit.*

Contrà ῥιψάσπιδα *esse & dici, probrosum (i. abiecto clypeo fugere) vt de se fatetur Horat. dicens:* Et celerem fugam Sensi relicta non bene (*i. turpiter*) parmula.

Apud Isocratem lex militaris præcipua: τὸ μὴ λιπεῖν τὴν τάξιν, μηδὲ φεύγειν, μηδὲ ῥίπτειν τὰ ὅπλα. Non deserere ordinem, nec fugere, nec abijcere arma.

Et apud Modestinum IC. est. Qui in acie primus fugã fecerit, spectantibus militibus propter exemplum, capite punitor. *Item* qui arma amiserit.

Apud Homerum Diomedes Vlyssem à fuga reuocat illo versu.

μή τίς σοι φεύγοντι μεταφρένῳ ἐν δόρυ πήξῃ.

Ne quis te à tergo fugientem fixerit hasta.

Vczacy drugich ſam śię vczy. abo doucza.

Homines dum docent, discunt. *Seneca.* οἱ διδάσκοντες διδάσκονται.

Munus & officium (*Pòéticum*) nil scribens ipse docebo. *Horat.*

Isocrates rogatus cur ipse à causis & concionibus remotus, alios oratores probos efficeret, re-

spondit:

ῥᾳδίως: καὶ αἱ ἀκόναι, αὐταὶ μὲν τεμεῖν οὐ δύνανται, τὸν δὲ σίδηρον τομικὸν ποιοῦσι. Et cotes, ipsæ scindere non possunt, ferrum autem ad scindendum aptum (*acutum*) reddunt. *Id imitatus est Horatius dicens*: Fungar vice cotis, acutum

Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.

Ferrum ferro acuitur. *Prouer. SS. c. 27.* *Seneca epistola 27.* In eodem valetudinario cum alijs animo ægrotantibus iacere se, *ait; & tamen præcepta rectè viuendi eis tradit, & remedia morborum communicat.* Si cultrũ cultro exacuas, acuetur vterq;.

Vczeń podczas mistrza przechodzi.

πολλοὶ μαθηταὶ κρείττονες διδασκάλοις. *Cic. ex Comico quopiam.* i. multi discipuli meliores magistris. f. *sunt, vel potiùs, euadunt postmodùm exercitatione præstantiores.*

Quadrat in eum, qui ùm discipulus vel subditus sit alteri; plùs illo sapit, à quo doceri vel regi deberet, quod interdùm accidit. Vel ironicõs in eum, qui sapientior suo doctore esse videri, cùm non sit. Item in eum, qui fraudem ab alio edoctus, eundem qui docuit decipit, & laqueus laqueum capit. *Cum his non pugnat illud Christi apud Matthæum cap: 10.* Non est discipulus supra magistrum. *intelligendum enim plerumq; & communiter, ita esse, sed aliquando accidere oppositum: vel certè, non est super magistrum, quandiu est discipulus; vel ineo, in quo est discipulus.*

Vczonego nagrobek.

Ταῦτ' ἔχω ὅσ' ἐμαθον, καὶ ἐφρόντισα καὶ μετὰ μουσῶν

Εἶδ' ἐδάην. τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὀλβια τῦφος ἔμαρψε. *Làertius.*

Epitaphium Cratetis factum ex Epitaphio Sardanapali, quod vide suò Ζάζγωαγ.

Hæc habeo quæ didici, & studio assecutus sum, & cum Musis
Honesta didici, cætera multa & opulenta fastus rapuit.

Vczonem nie tácno / nie ladaiáko zostać.

Non sex paratur aut decem Sophos nummis. *Martial.*

γράμματα μαθεῖν δεῖ, καὶ μαθόντα νῶν ἔχειν. Literas oportet discere, & discens mentem habeat, i. *non sit stupidus vel supinus & segnu.*

ὁ βίος βραχύς, ἡ δὲ τέχνη μακρὰ, ὁ δὲ καιρὸς ὀξύς. *Hippocrates.* Vita brevis est, ars verò longa, tempus autem præceps. *Adde*: ἡ δὲ ἐμπειρίαι σφαλερά. i. Experientia porrò fallax. Literarum radices amaræ, fructus dulcis. *S. Hieron.*

Multa tulit, fecitque puer, sudauit & alsit,
Abstinuit Venere & Baccho ——— extimuitque magistrum. *Horati.*

ἐγκράτεια καὶ καρτερία ἀδελφαὶ ποιοῦσι τὴν ἀληθινὴν παιδείαν, καὶ ποιοῦσιν εὐδαιμόνων οἰκητήριον ἄγουσες. *Cebes.* Abstinentia seu continentia & tolerantia sorores ad veram eruditionem & beatorũ domicilium ducentes. *Simile præceptũ Epicteti est:* ἀπέχου καὶ ἀνέχου. Sustine (*molesta*) & abstine (*iucunda noxiis*)

Gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo.
Et doctus fit homo, non ter, sed sæpe legendo. *Anonym. rhythm.*
Ars certos, vsus promptos, imitatio reddit

Perfectos,

Perfectos, aſt hæc tria concurrentia ſummos. *Idem.*

ἡ ἀληθινὴ παιδεία ἐν πέτρᾳ ἀποκρήμνῳ, καὶ ὁδὸς πρὸς αὐτὴν δυσάνοδος, τραχεῖα καὶ πετρώδης, καὶ θύρα μικρά, *In Tabula Cebetis.* Vera eruditio in rupe prærupta & via ad eam inacceſſa áſpera ſaxoſa & ianua parua.

Vczony gtowiék.

Bibliotheca animata & viuum Muſeum. ἡ βιβλιοθήκη ἔμψυχος καὶ περιπατοῦν μουσεῖον vocatus eſt Longinus Caſſius ab Eunapio.

ἀμιλλᾶσθαι καὶ ταῖς μούσαις τολμάοι vel δύνοιτο. *Ex Galeno.*

Certare vel cum Muſis audeat aut poſſit. *vt certauit Thamyris Thrax lyricen, ſed ab eis victus, & oculis orbatus eſt. quod tamen refellit Rhodigen. Vide & Chelpliwy.*

οὔτε μουσῶν οὔτε χαρίτων ἄπειρος ἀνήρ. *Plutarch.* Neque Muſarum neque Gratiarum indigus vel expers vir. i. *nec indoctus nec inhumanus.*

ἀκαδημίαθεν ἥκεις. Ex Academia venis. *De docto compoſito vel eleganti. nam Plato Academiæ præſes, elegantiæ erat ſtudioſus.*

καὶ νεῖν καὶ γράμματα οἶδας. Et natare & literas ſcit. *Pierius ex more Athenienſium, apud quos hæc laudi ducebantur & eruditos notabant. Vnde Octauian. Auguſtus nepotes ſuos vtrumq; doceri curauit. Et Caligulæ probro datum quòd natare neſciret. Vtrumq; Cynocephalo Ægyptij tribuebant.* Item μέλιττα μουσῶν. χαρίτων θρέμμα. Apis Muſarum. Gratiarum deliciæ. *Docti viri periphraſes.*

Porcus literarum. *Sic vocabat Varronem Palæmon magni nominis Grammaticus. quòd ſicut Suis carne nil lautius, copioſius, parabilius, variúq; condimentis aptius, vtpote quæ ſo propè fercula epulis gratiſſima ſuppeditet; ita Varronis ſcriptis (licet ex ijs quamplurimis fragmenta tantùm exſtent) nil copioſius & magis varium eſt. quocirca etiam doctiſſimus & omnium diſciplinarum parens ab omnibus ſemper habitus & dictus eſt, non ſolum ab Ethnicis Cicerone, Quintiliano &c. ſed etiam à Chriſtianis Lactantio Auguſtino. &c.*

ἀηδὼν μουσῶν *Euripides.* Luſcinia Muſarum. *de inſigniter docto præſertim Pòéta.*

διπλᾶν ὁρῶσιν οἱ μαθόντες γράμματα. Duplo vident plùs literas quotquot ſciũt.

Vczony gtowiék / a zlé po łácinié &c. mowi.

μάγειρος πονηρὸς ὀψύων. Coquus malè condiens.

In virum doctum qui vitiosè pronuntiat & peccat in quantitate ſyllabarum, & ſimilibus.

Vczony gtowiék á zły.

Scholæ, non ſibi doctus. *In eum, qui ſcit quomodo alios doceat, & neſcit quomodo ipſe viuat.* *Ex Seneca, qui ait:* Scholæ non vitæ diſcere eos, qui doctrinam ſine virtute habent. ψευδοπαιδείαν. i. falſam eruditionem *appellat Cebes.*

Tales erant Philoſophi veterum plerique omnes, tales Phariſæi apud Iudæos, tales & nunc hæreticorum doctores & oratores. vtinam non inter Catholicos ſimiles reperiantur!

Epictetus de ſe: Erubeſco *inquit* Chryſippum *(philoſophum moralem)* alijs prælegens, ſiquidem facta verbis ſimilia & conſentanea demonſtrare nequeo.

Mores primùm, mox ſapientiam diſce, quæ ſine moribus malè diſcitur. *Seneca.*

Non est quod timeas, ne operam perdideris, si tibi didicisti. *Idem.*

ἄλλος τὰ καλὰ (*vel* καλῶς) διδάσκει, αὐτὸς δὲ ζῇ κακῶς. *A.*

Docet alios benè, ipse sed viuit malè. *Symbolum huius aquila, quæ altè volat & cadaueribus viuit: sic vir doctus impuræ vitæ. Hesychius.* V. Znáczey mowi,

Vczony przy dworzé/ bez pęta niewolnik.

λέων κρόκῃ δεθείς. *Lucian.* Leo funiculo vel filo vinctus. *In eum qui spe alicuius commodi in aula hæret, nil interim operæ pretium faciens, sæpe etiam multa se indigna ferens, tantùm vt princeps dicat se talem alere virum.*

Exaggerat id insigniter Lucianus De mercede conducti, vbi etiam Aulæ picturam imitatus Cebetem apponit. V. Dworſki ſzywot. *Non multùm absimilis est Oda Græca Sapphica longissima & libelli iusti instar, De Miseria Pædagogorum Lutherani cuiusdam. argumentum mihi arrisit, sed scriptor more suo multa inepta falsa & impia extra chorum saltans admiscet, Catholicos lacerat, Lutherum ad sidera vsq; extollit.*

Dionysius tumor alere se aiebat multos Sophistas, non quòd eos magni faceret, sed vt propter eos in admiratione esset. Plutarch.

Vczony śię téraz nié pożywi.

Pauci nunc Marones quia pauci Mæcenates. *Ex Martiali qui ait (sed contraho)*

Temporibus nostris — Ingenium — miraris abesse Maronis. &c.
Sint Mæcenates non deérunt Flacce Marones,
Virgiliumque tibi vel tua rura dabunt. &c.

Magnum, semper inane, sophos. *Idem.* i. *Egregiè docti, tenues inopes.*

Quam multi tineas pascunt blattasque diserti! *Idem Martial.* Wſzáćić leżą.

——— Ciceroni nemo ducentos Nunc dederit nummos. *Iuuenal.*

——— Sestertia Quintiliano Vt multùm duo sufficient. *Idem.*

Spes nulla vlterior, didicit iam diues auarus
Tantùm admirari tantùm laudare disertos, Vt pueri Iunonis auem. *Idem.*

νῦν πεῖνα, δίψα, ψυχὸς ἀμπέχει τρόφον. *A.* Fames sitis friguſq; nunc ambit sophũ. *Vel imitatione Iuuenal.* Sapiens laudatur & algeţ.

Cum bene laudauit (*Pòétam*) laudato ianua clausa est. *Ouid.*

βραχεῖα ζοφῷ τύχη παρεμπίπτει. *Epicurus.* Exigua fortuna accidit sapienti. *Ex Cicer.* *De hac re multa habet Quintilian. libro de Causis corruptæ eloquentiæ. Ad rem faciunt versus illi Cratetis apud Laértium, quibus perstringit diuites profusos in homines nihili, & parcos in sapientes & vtiles.*

τίθει μαγείρῳ μνᾶς δέκ', ἰατρῷ δραχμήν,
κόλακι τάλαντα πέντε, συμβόλῳ καπνόν. πόρνῃ τάλαντον, φιλοσόφῳ τριώβολον.

Assignat coquo mnas decem, medico drachmam,
Adulatori talenta quinq;, consiliario fumum, Scorto talentũ, philosopho triobolum.

Vczony z kśiąg. Kśiąg dość ma/ vczony.

Ad arculas sedet. *Quintilian. de eo qui ita libris adhæret, vt sine eis nil possit.*

ἐν τῷ

ἐκ τῆς βιβλίου κυβερνήτης. *Galenus & Plutarch.* Gubernator ex libro. *Sic.* Doctus ex libro. *qualis Caluisius Sabinus apud Senecam epist. 27. qui infelici memoriæ consulere volens, seruos coëmit in Pœtis probè versatos, & inter conuiuas eruditus volens videri, ab eis singula sciscitabatur. lepidè à conuiuis irrisus. Similis Calliphanes sub* Chelpliwy. *Lucianus scripsit librum Aduersus indoctum multa librorum supellectile tumentem, quem acerbè obiurgat & irridet, docens eruditè librorum copiam non efficere hominem doctum.* Medicus ex commentario. *Manardus.*

Ipse quoq; Seneca carpit doctos ex libro Epistola 33. dicens: Turpe est seni aut prospicienti senectutem ex commentario sapere. Hoc Zeno dixit. Tu quid? Hoc Cleanthes. Tu quid? quousque sub alio moueris? aliquid de tuo profer. aliquid interest inter te & librum. Quousque discis? iam & præcipe. Quid est quare audiam quod legere possum? *Hæc ille & plura talia. Nihilominùs ipse iam senex scribens Lucilio, in qualibet ferè epistola aliquod dictum ex Epicuro profert. Et sanè non video, cur docto etiam viro, non liceat ex alienis lectis vel auditis aliquid ad rem suam confirmandam vel ornandam adferre, cùm non apud Rhetores tantùm, sed etiam apud Philosophos ac Theologos admittantur argumenta ex locis externis petita, qualia sunt oracula, testimonia, exempla, prouerbia, sententiæ, apologi & talia. quæ magistri artium quam plurima collecta in promptu habere discipulos iubent. Nemo quoq; meminisse tenetur omnium, quæ vnquam legit vel audiuit, sed recurrere sine dedecore ad librum, & ex illo depromere ea quæ necessaria sunt, potest. vt dictum illud vulgare sonat:*

Liber est secunda memoria. *Et Polybius teste Suida. Militare imperium tribus modis disci solere scripsit.* 1. *est* τραλιγία ὑπομνηματικὴ. *ex libris & commentariis.* 2. μεθοδικὴ *ex virorum peritorum traditione.* 3. ἐμπειρικὴ. *ex vsu & exercitatione ac experientia. Sed & integra opera, multi viri docti Græci & Latini, ex alieno insignia confecerunt. quales sunt Aristoteles, Laërtius, Plutarch. Stobæus, Plinius, Gellius veteres, & posteriores Rhodiginus, Alexander Neapolitan. Turnebus, Isidorus, Bonauentura vt sexcentos alios omittam. Multorum instar sint Lipsij Politica & Philippi Bosqueri conciones, non ex memoria, sed ex libris ijsq; plurimis & variis depromptæ, quas tamen nemo non suspicit, & sine magna oblectatione nemo legit.*

Illud nihilominùs hîc fatendum est, eum qui se alicuius artis magistrum vel peritum profiteatur; debere paratum esse, vt de omnibus illius artis partibus, quantùm ad docendum satis est promere ex sese possit. Nam huic turpe esset, in quouis euentu libros quærere vel voluere. *Vulgaris rhythmus est:*

Menti da, haud chartæ, quicquid cognoscis in arte,
Nam si charta cadit, tum tota scientia vadit.

Sic Antisthenes cuidam ob commentarios amissos cum dolore querenti, dixit: τοῦτο ἐν τῇ ψυχῇ ἀϋλα καὶ μὴ ἐν τοῖς χάρταις καταγράφειν. *i.* Oportebat illa in animo potiùs quàm in chartis describere. *Sic Zeuxidamus quærenti, cur Spartani leges scriptas adolescentibus legendas non proponerent, respondit, vt condocefierent facinoribus potiùs egregiis quam scriptis animum aduertere. E Plutarcho.*

Vczyć śie od kogokolwiek godźi.

——— Fas eſt & ab hoſte doceri. *Ouidi.*

μάθοι, χὐ ἀν ἂς κἀπὸ τ ἐχθρῶν ζοφόν. *Suida.* Diſcere licet vel ab hoſtibus prudentiam. Ab omnibus libenter diſce quod neſcis. *S. Auguſtin.*

Aſinus vites putare hominem docuit. *Pierius.*

Sapientior omnibus eris, ſi ab omnibus diſcere volueris. *Hugo.*

Quod tu non noſti, nouit fortaſſis aſellus. *Idem ex Chryſippo.* (ńié.

Quin olitor quandoq; eſt opportuna locutus. *ex Gellio.* V. Podczás w podłey ſukmáni ἐκ αἰσχρόν ἐϛι καλὰ παντὸς ἀκμαθεῖν. *A.* Bona diſcere à quocunq; nullum dedecus.

πάμπολλ' ἀπ' ἐχθρῶν μανθάνουσιν οἱ ζοφοί. *Menander.*

Multa ab inimicis diſcere ſapiens ſolet. *Vt cautelam, prouidentiam, induſtriam, vigilantiam, dolos, arma, machinas, &c. in bello.*

Vczyć śie záwße mć ſromota. Záwße tést zego śie vczyć.

Tandiu diſcendum eſt, quandiu neſcias: quin quandiu viuas. *Seneca.*

καλὸν δ' ἐϛὶ γέροντα μανθάνειν σοφόν. Didiciſſe ſemper aliquid & ſenē iuuat, Nulla ætas ad diſcendum ſera. *S. Ambroſi* *Socrates mirantibus quod ſenex citharam pulſare diſceret, reſpondit:* Atqui præſtat ſerò, quam nunquam diſcere.

γηράσκω δ' ἀιεὶ πολλὰ διδασκόμενος. *Solon. i.*

Seneſco ſemper multa diſcens. *Vel.* Diſcenti aſſiduò multa, ſenecta venit. Solon, *inquit Cic.* gloriabatur ſe quotidie aliquid addiſcentem ſenem fieri.

Nunquam ita quiſquam bene ſubducta ratione ad vitam fuit,
Quin res, ætas, vſus ſemper aliquid apportet noui,
Aliquid moneat, vt illa quæ credas ſcire, neſcias,
Et quæ tibi putâris prima, in experiundo repudies. *Terent.*

M. Antonin. Imper. ad Sexti Bœoty ſcholam pergens, rogatus quò iret, reſpondit: Ad Sextum Philoſophum cogniturus, quæ nondum ſcio: Nam καλὸν καὶ γηράσκοντα τὸ μανθάνειν. Honeſtum eſt diſcere etiam ſeni,

κἂν ἕτερον πόδα ἐν τῇ σωρῷ ἔχω, προσμαθεῖν τι βυλοίμην. *Saluius Iulian. & Pomponi IC.* Etiamſi alterum pedem in ſepulchro haberem, addiſcere aliquid vellē.

Diſcere ne ceſſes, curâ ſapientia creſcit,
Rara datur longo prudencia temporis vſu. *Cato.*

μήποθ' λῆγε μαθεῖν, σοφίην μελέτημα ὀφέλλει,
πυκνυτὴς ὁ χρόνος σεμνὴν ἐπέθηκε φρόνησιν. *Mylius.*

Ne pudeat quæ neſcieris te velle doceri,
Scire aliquid laus eſt, pudor eſt nil velle doceri. *Cato.*

μὴ αἰσχυνθῇς ταῦτα μαθεῖν, ἅπερ ὐ δεδάηκας.
αἶσχος μή τι μαθεῖν ἐθέλειν, τὸ δ' ἀναύσιον αἰνος. *Planudes.*

Diſce docendus adhuc. *Horati.* ἐν μεσημβρίᾳ βίᾳ φιλοσοφεῖν. *i.* In meridie vitę philoſophari, *Syneſius dixit eos, qui prouecta ætate ad ſtudia ſe conferunt. Vide apud Iunii l. 4. animaduerſ. c. 24, exempla eorum qui ſerò literas aggreſſi, in eis tamen profecerunt.*

Vderz.

Vdérz w ſtół/ ozwą śie nożycé.

Sam śie ozwie nie pytány/ gdy kto ſtyby ſwe przygány.
Co gánia w poſpolitośći / winnemu przéniká kośći.

Conſcius ipſe ſibi de ſe putat omnia dici. *Cato.*
πᾶς γὰρ ὑπάλλ@ ὧν αὐτὸς περὶ πάνθ' ὑφορᾶται. *Planudes.*
Si quem mens angit, vox hunc leniſſima tangit.
αὐτῷ ἁρμόζει, ἑτέροις λεχθέντα, συνειδῶς. *A.* ϻ.
Dicta alijs, vltrò ſibi conſcius applicat ipſe.
Affine, Stowo rzéczone w poſpolitośći. Tkni go iédno / poznaß.

Vgodźi ábo tráfi Bog gdźie bolı.

πᾶ πς θίγεσθ' ἁπαρνέεται, οἶδεν ὁ Θεός. *A.*
Vbi quis recuſet tangier, nouit Deus.
ποῖ πς θιγόμεν@ λυπέετ', ἴσησιν ὁ Θεός. *A.*
Quæ tacta doleant cuique, cognoſcit Deus.
ἄγαν ἀγαπητὰ ταχύτερον ἀφαιρεῖ Θεός. *A.* ϻ.
Quæ cara nimiùm ſunt citius aufert Deus. *Sic apud Iobum Satan dicit:* Extende manum tuam & tange cuncta quæ poſſidet. *Item.* Mitte manum tuam, & tange os eius & carnem. *Et 2. Regum 12. Nathan dicit Dauidi.* Filius qui natus eſt tibi morte morietur. *Item Geneſis c. 22. Abrahæ dictum:* Tolle filium tuum vnigenitum quem diligis — & offer illum. &c.

Vgroźiß mi/ ábo/ mu. Vczyniß mi. Zaymieſi mi káczki ná błoćié.

Modicè me tangunt tuæ minæ. *Cic.* Muſca armatum petis. *Scaliger ex Catullo.* τὸν λέοντα πετρινον πατεῖς. *Gabrias.* Leonem lapideum calcas. Bolić go to! ὕδωρ ὑπέρῳ πληΐσσ. *Lucian.* Aquam piſtillo (*in mortario*) tundis.
ὅσον μέλει τῇ χελώνῃ μυῶν. *Suidas. ſ.* τόσον *vel* ἧσσον τοῦτο μοι μέλει.
Quantùm curat teſtudo muſcas, tantùm vel minùs hoc ego curo.
ἡ δὲ χελώνης ποινή. Teſtudinis pœna. *ſ. à Ioue illi irrogata, vt nunquam teſta exeat, quod illa libens facit. Æſopus.* Intra præſepes meas me vocat ad herum meum arbitrum. *Plauti piſcator dicit litigans cum quodam de re inuenta.* q. d. *vt idem dicit:* Euge ſalua res eſt, præda hæc perpetua eſt mea. *ſ. quia herus fauebit mihi & addicet eam.* Equitem in campum prouocas. (*ex Platone.*) *qui maximè campo aperto & plano gaudet & valet in eo.* Dentem dente rodis. *Martial.* Echinum non eſt lædere vel tangere, qui σφαῖλ@ ἀμφ' ἄκανθαν εἱλίξας δεινὰς κεῖται, δακεῖν τε καὶ θιγεῖν ἀμήχαν@. *Athenæus.* In orbem vndique conuoluens ſpinoſum corpus (*echinus*) iacet, nec morderi, nec tangi facilis. εἰκῇ τῷ ἡρακλεῖ. *Plutarch.* Fruſtra Herculi. *ſ. intentes minas, iudicium, qui nullum timet.*
κωφὸν γὰρ βέλ@ ἀνδρὸς ἀναλκιδ@ ἐπιδευὲς. *Homer.*
Ignaui imbelliſque viri ſunt languida tela.
Seruaueris. *In Amphitruone Plauti Mercurius de Soſia dicit:*

Quid

Quid si ego illum tractim tangam vt dormiat? Et *Sosia.*

Seruaueris. (*i. rem gratam feceris*) Nam cõtinuas has tres noctes peruigilaui. *Elusit verbum Mercurij sensu prolatum tralato ad mortem, proprio sensu ad somnum trahens Sosia.* νεκρὸν λοιδορεῖς. *Aristophan.* Mortuum conuiciaris.

τῷ σκέλει τὴν πέτραν θένε. Tibia petram percute. *Aues volantes quidam videns strepitum ciebat, alter verò dixit ridens illum,* Tibia saxum percute. *item alter:* Da lapidi volam & cadent omnes. V. Vlié dbam nic nañ.

Vtać komu obroku.

Reddam te ex fero mansuetum fame. *Plaut.*

Demam hercle iam tibi de ordeo, tolutim in badissas. *Idem.*

εἰς τὴν γαστέρα ἐνάλλεσθαι. *Plutarch.* In ventrem (*alicui*) insilire. i. *commeatum & victum subtrahere.* Eodem sensu dictum volunt aliqui illud à Terentio:

Pugnos in ventrem ingere. (*parasito, qui tales ictus (famis) maximè sentit.* Et Plauti *Gelasimus parasitus dicente quopiam:* Perij. *subdit:*

Quid ego? cui misero medullam ventris peredit fames.

Indico bellum ventri. *Horat.* *Plura in hanc sententiam posui in 1. Tomo sub* Vymuie obroku.

Vkaśiwßy vćićki.

Aculeo dimisso ac testimonio dicto fugit. *Cic.*

ὀιεὶ βαλὼν ἔφυξε. *Plato.* Aculeo infixo vel telo iacto fugit.

ὅιον ἐμβαλὼν λόγον ἐν νῷ ἔχεις ἀπιέναι. *Idem.*

Dicto ceu iaculo menti iniecto vel infixo paras discedere.

ὥσπερ βαλανεὺς καταχήσας ὕδωρ. *Idem.* Ceu balneator offusa aqua (*abijt.*

ἐ γὰρ ἱκανὸν τὸ ἅπαξ εἰπόντα ἀπηλλάχθαι. *Aristotel.*

Non enim decebat, his dictis, abscedere, (*sed probare.*

Vkażeć zoby.

Senties qui vir siem. *Terent.* Erigere vel emittere aculeos in aliquem. *Cic.*

Noli aculeos orationis meæ, qui reconditi sunt, excussos arbitrari. *Idem.*

V. Poznaß mie.

V kiją dwá koncá / nić wieß ktorem bić. Sam kiy nić bijé.

ἐχ ὅπλα πλὴν ὁπλοφόρον ἐστὶ φοβητέον. *A.*

Non arma sunt timenda sed vir hæc tenens.

V. Vńewiem kto wygra. Vńé ſtráßny.

Vkładność / iedna lucka miłość.

ἔν τ' ἐντροσηγόροισιν ἐστί τις χάρις. In comitate gratia est quædam sita.

ἴσῳ μὲν ἴθι πᾶσι, κἂν πρὸς χεῖρας βίᾳ,

Par omnibus sis (*moribus*) quamlibet maior opibus (*victu*)

εὔνοια θαυμαστὴ δὲ ὑπείκειαν ἤθους. *Plutarch.* Beneuolentia mirabilis ex comitate

tate morum. ſ. *naſcitur.* καὶ ἐν τῷ ἡμᾶν, μισητέον τὸν ἥττω. *Vlpianus Rhetor.* Etiam in honore exhibendo ſuperari, odioſum eſt.
τὸ πρὸς οὓς ἐπιτυχάνοντας δυσχερείας τῇ τῶν πρόπων εὐαρμοσίᾳ κρατητέον. *Demoſthenes.* Obuiorum moleſtiæ morum concinnitate vincendæ.

Vžij ste za cžáſem cieżar.

ἀισωπικὸν φορτίον. Æſopicum onus. ſ. *caniſtrum pane plenum, quod Æſopus ſibi, licet imitio cæteris grauius videbatur, elegit in via geſtandum. nam vno & altero hoſpitio diminutum & tandem breui euacuatum eſt. Ex Planude.* V. Czáſ wßyſtko vlácnia.

Vmarlem day pokoy.

Nullum cum victis certamen & æthere caſſis. *Virg.* Iam parce ſepulto. *Idem.*
Paſcitur in viuis liuor, poſt fata quieſcit. *Ouid.*
τί κέρδος ἐκ ἔτ' ὄντας αἰκίζειν νεκρούς; *Stobæus.* ῆ.
Quodnam eſt lucrum exſtinctos laceſſere mortuos?
ξείνων ἡμεδαπῶν φείδεο, ἔξοχα δ' ἄλλε,
οἱ τά δε πάντα λίπον ἀδρεμνέων νεκύων. *Nazianzen.*
Hoſpitibus vel peregrinis noſtratibus parce, peculiariter autem,
Iis qui omnia reliquerunt imbellibus mortuis.
νόμος σόλωνός ἐστι, μὴ λέγειν κακῶς τὸν τεθνεῶτα. *Demoſthenes.* Lex Solonis eſt, non maledicendum eſſe mortuis.
Hebetatur in cadaueribus nouacula. *Hieronym. Mercurialis ex Plutarcho.*
Apud Plutarchū in Numa. Mortui dicuntur ſacri & ſepulchra eorū ſacra. *Sic & ICti.*
Niconis pugilis 1400 coronis ornati ſtatuam emulus verberans, ab ea ictibus conuulſa obrutus perijt. Suidas. ἀνελεύθερον τὸ πολέμιον νομίζειν τὸ σῶμα τῶν τεθνεώτων. *Plato:* Illiberale eſt hoſtem putare eſſe corpus mortui.
Non eſt eruendus Lyſander è ſepulchro. *Vide* Vlič wſpominay zlego.
τὰ ἀκίνητα μὴ κινεῖν. *Plutarch.* Non-mouenda (.i. *quæ nefas eſt mouere*) non ſunt mouenda: (*vel, ne moueto*) *tales ſunt mortui.*
οὐκ ἐστὶν κεκμηῶσιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχετάασθαι. *Homer.*
Non eſt fas occiſis viris gloriando inſultare.
ἐ γὰρ θεμὶς φθιμένοισι πέλει κότον, ἀλλ' ἐλεῆσαι,
θνητοὶ ἐκ ἔτ' ἐόντες, ἐπὴν δὴ θυμὸς ὄληαι. *Q. Calaber.*
Non enim mortuis itaſcendum eſt, ſed miſericordia digni ſunt,
Hoſtes non amplius exiſtentes, poſtquam animus eorum (*hoſtilis*) perijt.
Viuorum oportet meminiſſe, mortui letho (.i. *obliuioni*) dati ſunt. *Cic. Varro.*
— Ne vacua dentes in pelle fatiges. ſ. *in mortui exuuio. Martial.*
De abſentibus & mortuis nil niſi bonum dicendum. *Garner.*
Cum mortuis luctari. &c. *Vide.* Dokázowáć nád vmárlem.
Veſtigia hominis ferro non configenda. *Pythagor.* i. *memoria non laceranda.*

Vmárly nie vkáži / nie zemści ſie. po śmiérci ſie go nie bóy.

οἱ τεθνηκότες δ' δάκνυσιν. Mortui non mordent. *Apud Plutarchum Theodorus Rhetor, consultanti regi Ægypti quid agendum cum Pompeio à Cæsare victo ad se confugiente. respondit:* ὁ νεκρὸς δ' δάκνει. Mortuus non mordet. *occidendum censens.*

Vmárły od zazdrości od krzywdy wolen.
Vmárłemu nikt nic záyrzy/ nic záßkodźi.

Non solet ingenijs summa nocere dies. *Ouid.* Maius ab exlequijs nomen in ora venit, Famaq; post cineres maior venit, & mihi nomen (nit. *Idem.*
Tunc quoque cùm viuis annumerarer erat. *Idem.*
Tu mihi, quod rarum est, viuo sublime dedisti
Nomen, ab exsequijs quod dare fama solet. *Idem.* Z zá żywotá i po śmierći stawony. Exstinguit inuidiam mors. *Cic.* Mortui non dolent. τοὺς γὰρ θανόντας οὐκ ὀρῶ λυπουμένους. *Euripid.* Nam mortuũ dolere video neminem. τὸν ἐκ τούτου ἅπαντας εὖ δεῖ ἐπαινεῖν. *Thucydides.* Eum qui iam non est (*non viuit*) quilibet solet commendare, laudare.
τῶν ἄλλων ἀγαθῶν, ὧν μέτεστι τοῖς τεθνεῶσιν, οἱ ζῶντες τοῖς καλῶς πεπραχθεῖσιν ἔπαινοι, ἴδιον αὐτῶν κτῆμα ἐστιν, ἐπεὶ γὰ ὁ φθόνος αὐτοῖς ἔτι συναποθνῄσκει. *Demosthen.* Cæterorum bonorum non sunt participes mortui, laudes autem honestè actorum, propria ipsorum possessio est; non enim inuidia ampliùs illis aduersatur.
Affine, Zazdrość żywe prześladuie. Dobremi zá żywotá gárdźiemy.

Vmárły żaden śie nic wróći. Żaden z piekłá nie wybrnie.

Cùm semel infernas intrârunt funera leges,
Non exorato stant adamante viæ. *Propert.*
Cùm semel occideris & de te splendida Minos Fecerit arbitria,
Non Torquate genus, non te facundia, non te Restituet pietas. *Horat.*
Qui nunc it per iter tenebricosum Illuc vnde negãt redire quenquã. *Catull.*
Vnde non vnquam remeauit vllus. *Seneca Oetæo.*
Gradumq; retrò flectere haud vnquã sinunt Vmbræ tenaces. *Idẽ Furente.*
ἀϊδὴς γάρ ἐστι δεινὸς ... Orci nam horrendus est
μυχὸς, δύσβατος δ' ἐς αὐτὸν Specus, molestus autem in ipsum
κάθοδος, κοὐ γὰ ἕτυμοι Descensus, nam paratum (*certum*) est
καταβάντι, μὴ ἀναδῆναι. *Anacreon.* Ingresso non regredi.
ἀλλ' ὅτι τι γ' ἐξ ἀΐδα παγκόινα λιμνας πάσας αὐτήσῃ, ὅτε γόοις ὅτε λιταῖσιν. *Sophocles.* Sed nequaquam ex Orco palude omnibus communi, patrem aut fletu aut precibus excitabis. ὁ γὰ ἀνάξῃς ποτ' ἐκ δεῦρ' ἀλαιῶν τοὺς θανόντας ἄνω. *Euripides.* Non enim reduces vnquam ex imo (*Orco*) flens defunctos ad supera.
κωκυτὸς ἀνυπόστροφος ὁμῶς. *Orpheus.* Cocyti irremeabilis semita.
— Facilis descensus Auerni. Sed reuocare gradum superasque euadere ad auras,
Hoc opus, hic labor est. *Virg.* Ob nostros luctus non viuet lumine functus.
Ex Garnero. *Vide Catulli versus sub* Vtię lutro zmarłwych wstáć.

Vmie

Vmie to iák páćierz.

Decãtatas habere debet causas orator. *Cic.* Tanquã dictata perdiſcere orationẽ *Idẽ.*

——— Auctores nouerit omnes Tanquam vngues digitoſque ſuos. *Iuuenal.*

——— Hæc recinunt iuuenes dictata ſeneſque. *Horati.*

Tanquam nomen meum teneo. *Ex Martiali.* V. Wiem to.

Vmieß ieść / nie vmieß robić.

Comeſſe panem tres pedes longum potes, Pultare fores neſcis. *Plaut.*

γνα γναθ: *Heſychi.* Aſini mandibula. *Nam aſinus piger & edax eſt.*

Vmilkli wßyſcy.

ὁ ἑρμῆς ἐπεισελήλυθεν. *Plutarch.* Mercurius ſuperuenit. *dicitur cùm in cœtu plurium colloquentium ſilentium accidit, tanquam ominoſum. Mercurio enim præſente qui facundiæ præſes eſt, non decorum habebatur continuare ſermonem.* *Apud Plinium l. 28. c. 2. Malum omen dicitur, ſi conuiuæ omnes repente conticeſcant: aliquid enim mali cuipiam eorum euenturum credebatur. Nugæ ſuperſtitionis Ethnicæ qualibus hic auctor abundat & maximè toto hoc capite. Noſtrates hîc dicunt:* Aliquis decuſſatim pedes iunxit. *quod etiã vſurpant Germani. Originẽ ſuperſtitionis cognoſcere non potui.*

Vmknąć. Vćićc. Wywinąć śie. W nogi. Z moi w chróſt.

γλῶ ϖϱὸ γῆς (*i. terram pro terra*) cogito. *Cic.* Φεύγει ὥσϖϱ ὀῖς λύκον ἀθρήσασα. *Theocrit.* Fugit vt ouis viſo lupo.

γῆν ϖϱὸ γῆς διώκειν. *Ariſtophan.* Terram pro terra perſequi.

Vtar ea porta quam primùm videro. *Cic.* Induamus talaria. *Idem. ſ. Mercurij alata. ex Homero.* Ex hac naſſa exire conſtitui. *Idem.*

Citiùs abeunt, quàm in curſu rotula (*curulis vel ſigularis*) circumuertitur. *Plaut.*

Citiùs fugiunt, quàm ex porta ludis cùm emiſſus eſt lepus. *Idem.*

τὰς τ' κακῶν ζωϊκτίας φεῦγε ἀμεταστρεπτί. *Plato.* Malorum conſortia fuge ſic vt nec retrò aſpicias.. ἡ κυνάμυια αὐτὸν ἄγει. *Homer.* Cynamya eum rapit vel corripuit. *i. citò fugit.* *Affine,* Wyśiekł śie. Pocałuieß noſki.

Vmrzeć nalepiey gdy śie dobrze dzieie.

Par ille eſt ſuperis, cui pariter dies Et fortuna fuit. *Seneca Oetæo.*

Dum vita grata eſt, mortis conditio optima eſt. *P. Syrus.*

εὐκταῖόν ἐς' εὐδαιμονῦντα κἀϑανεῖν. *A.*

Optabile eſt, cùm maximè es felix, mori.

Sic Iacobus Geneſis 45. vbi audiuit Ioſephum viuere glorioſum, ait: Sufficit mihi &c. & c. 46. eo viſo. Iam lætus moriar, quia vidi faciem tuam. &c.

Item Simeon conſpecto Meſſia: Nunc dimittis ſeruum tuum Domine. *S. Lucas c. 2.*

Et Charea apud Terentium lætus quodam euentu ait:

Nunc eſt profectò interfici cùm perpeti poſſum,
Ne hoc gaudium contaminet vita ægritudine aliqua.
Mori eſt felicis antè quàm mortem inuocet. *P. Syrus Mimus.*

Nusquam meliùs morimur homines, quàm vbi libenter viximus. *Idem. licet hæc sententia non tempus sed locum respiciat.*

Æmetus Quinquertio victor proclamatus in Olympijs accepta corona statim præ gaudio obiit. Pausanias. Similia exempla habet Valer. Maxim. l. 9. c. 12.

Vmyć śię do tégo trzeba. Vtie vmywaieś śię do rego.

Non quacunque manu s. *sacra tractanda, contingenda. Erasm. qui affert versiculum illum Martialis.* Non quacúnque manu victima cæsa litat i. *impetrat votum vel propitiat deos. quo sensu hanc vocem vsurpat. Plaut. Ouid. Liuius. Seneca. Suetonius.* (dendũ. ἀνιπτοις ποσι τοις ἱερεις ἀκαθηδιτέον. *Lucianus.* Illotis pedibus ad sacra non accedendum. ἀνίπτοις χερσὶ τ ἱερῶν ἅπτεσθαι ἀθέμιτον.

Illotis manibus sacra contingere nefas. *Virumq; complexus est Nazianz. dicens:* ἀνιπτοις χερσὶ, καὶ ἀμυήτοις ποσὶ, τοις ἀγιωτατοις ἐαυτὸς ἐπεισαγουσιν.

Illotis manibus & profanis pedibus, sacris sese ingerunt.

Apud Plautum quidam Ethnicus ait: Eo lauatum vt sacrificem.

Et apud Virgil. sacra sua nugacia contingere non audet Æneas priùs quàm se flumine viuo abluat, post cædes multas editas. ad quem locum multa affert Cerda.

μὴ καθαρῷ καθαρῶ ἐφάπτεσθαι μὴ ἀθεμιτον ἦ. *Plato. Synesi. Nazianz.*

Impuro purum contingere nefas sit.

τ μυστηρίων βίβλους ἐτόλμησαν ἔνιοι τ ἀμυήτων ἀναγνῶσκειν. *Galenus.*

Mysteriorum libros ausi sunt quidam non initiati legere. *Olea à pueris tantùm vel à viris puris & castis iuramento constrictis colebatur & legebatur ob vberiorem prouentum. & quia Palladi sacra. Rhodigin. è Gracis.*

Vmyśł wśpániały / ná krzywdy trwáły.

Magni animi est iniurias despicere. *Seneca.*

Magnæ feræ minutorum canum latratus securæ exaudiunt. *Idem.*

Corpora magnanimo satis est prostrasse leoni,
Pugna suum finem cùm iacet hostis, habet:
At lupus & turpes instant fugientibus vsi. *Ouidius.*
Non nisi delecta pascitur ille fera. *Martial. de Leone ludente cum leporc.*

Ingenuitas non recipit (*i. contemnit, non sentit*) contumeliam. *P. Syrus.*

Quò quisque est maior, magis est placabilis iræ
Et faciles motus mens generosa capit. *Ouid.*

ἐλέφας Ἰνδὸς κώνωπος οὐκ ἀλεγίζει. *Phalaris.* Elephas Indus non curat culices. ἄκμων μέγιστος ὁ φοβεῖται σὺν ψόφῳ, καὶ νῦς ἐλέφων πᾶσαν ἐλκυσαν βίαν. Non metuit incus maxima strepitus (*graues*) Prudensq; mens, omnem trahentem hanc vi, impetum. Struthiocamelus concoquit lapides, ossa. *Aelian. Albertus.* & vir fortis aduersa quæuis. *Anonym.* *Antonius Pius Imperator, in domum Omuli consularis veniens, & columnas porphyreticas cernens admiratus, rogauit vnde illas Omulus haberet. Cui Omulus:* Cùm in domum alienam veneris, inquit, & mutus & surdus esto. *quod dictum Imperator patienter tulit, Capitolin.* *Affine,* Vśię dbam nic nań, Vpárł Vgrożiß mi.

Vpárł śię. Chcé ſwe przéwieść ſwego dokázáć. Swoię porzé.
Oćiatny. Záćiat śię. Saley nię poſtapi.

Durauit cor. *Plaut.* Durauit animum. *Ouid.* Obſtinatè dat operam. *Torent.* γυναικὸς φρενες. *Diogenian.* Muliebris animus, *de quo Terentius.* Noui ingenium mulierum. Nolunt vbi velis, vbi nolis cupiunt vltrò. Gradum nxit. *Tertullia.* Nili fractis cruribus non cohibebitur. *ex Cicer.*

Nec magis incepto vultum ſermone mouetur
Quam ſi dura ſilex aut ſtet Marpeſia cautes. *Virg.*
Illa velut pelagi rupes immota reſiſtit. *Idem.*
Illa velut rupes immoto ſaxea viſu Hæret. *Statius.*
Quid cum illis agas, qui neque ius, neque bonum aut æquum ſciunt,
Melius, peius; proſit, obſit; nihil vident niſi quod lubet. *Terent.*
Negat ſe ipſi conceſſurum ſoui, ſi is ſe oraret. *Plaut.*

Retrogradus. *Lamprid. al.* Retrorſus. i. *refractarius. Caſaubon.*
το φιλοξενε ὀ. Philoxeni Non. *qui nolens Dionyſi inepta carmina probare, vno verbo* Non, *reſpondit, & potiùs ad latomias reduci maluit.*
νιόβης ἀρχέτυπον. Niobes Archetypon. *de homine præfracti ingenij, qui ab opinione ſua abduci non poſſit.* τὸν ὀνηλατην νικᾷ. *Suidas.* Agaſonem vincit.
ὄνος ὕεται. *Suidas.* Aſinus compluitur, *de eo qui non mouetur moleſtiis. Nam aſinus vix fuſtem ſentit, tantùm abeſt vt pluuiam curet.*
ἀγναμπτότερος βάτε ἄυε. *Suidas.* Rubo arido inflexibilior.
ἵππος τὸ χάμιον. *Aeſchylus.* Mordet frenum. ἡ ἀβελία
ὅτῳ μέγιστον ἀνδρὶ προσκεῖται κακόν! *Sophocles.*
Vt temeritas maximum homini adiacet malum!

Victus victorem tenet. *in eum qui victus, pertinaciter victum ſe non agnoſcit.* παλαισρίτης καθληθεὶς κρατεῖ τὸν ἀυλένων καθαλλόντα καὶ τὸ νικᾶν ὑπολαμβάνει. *ex Galeno.* Palæſtrita deiectus tenet ceruicem eius qui eum proſtrauit & ſic ſe viciſſe arbitratur.

Vpátrzył pogodę.

Obſeruauit lupus dum dormitant canes. *Plaut.*
παρεληρεὶ ὁ λύκος τοὺς καθεύδοντας κύνας. *A.*

Vpitéś śię / przéſpi śię.

Edormi crapulam & exhala. *Cic. in Antonium.* Somno ſanari ſolet homo ebriolatus. *Plaut.* ὁ ὕπνος ἀγαλέην ἀπαλλάξει μέθην. *A.*

Somnum ſepeliui omnem & edormiui crapulam. *Plaut.*

Interea in angulum aliquò abeam atque edormiſcam hoc villi (i. *vini*) *Terent.*

Vrodá bez vkładności / (ábo bez przyiemności) nié przyćiągnić wiélé gośći, (ábo / nié wzruſzy ludzkiey miłośći.)

Forma sine Gratijs, esca sine hamo. *Ex Nicarcho qui ait?*

καλὸς ἀνὴρ ἀκρήτων, τέρπει μόνον, ὃς καθέκει δὲ
ὡς ἄτερ ἀγκίστρου νηχόμενον δέλεαρ.

Forma sine Gratijs (*i. suauitate morum*) delectat solùm, non capit autē (*non detinet*)
Velut sine hamo natans esca (*piscium*) *Simille est illud Catulli.*
Quintia formosa est multis: mihi candida, longa,
Recta est; hoc ego, sic singula confiteor.
Totum illud, Formosa, nego: nam nulla venustas,
Nulla in tam magno corpore mica salis. i. *vt Victorius intelligit, nulla in ea venustas, vel pulchritudo acris, venustati mista, quæ afficientes alliciat & afficiat, vt sal solet commendare cibos. Non audio hic Quintilianum (& cum eo Erasmum) qui interpretatur; nihil est in eo ridiculum. Nam non ea mens Poëtæ est, qui loquitur de forma Quintiæ, negans eam esse venustam. ioci autem non ad formam, sed ad mores & sermonem pertinent, & placere sine forma possunt: immò deformes, ridiculum quid loquentes, magis mouent & afficiunt. Sic apud Cic. Lamiæ Oratori deformi arrisum est, vbi ei Crassus dixit: Audiamus pulchellum.* ἀναφρόδιτος, ἀκυβης Græcis est. *Sine Venere. Veneris expers, seu inuenustus, illepidus,* ἄχαρις *Sine gratia vel Sine Gratijs, qui nunquam sacrificat Gratijs, vide dictum Platonis sub* Κλεῖ κεῖσοις.

Salus ergo micam intellige cum Brodæo leporem, gratiam, venerem, hilaritatem.

Affine huic est illud apud Ælianum de Protogenis pictoris Ialysij imagine excellenti, quam cùm aspexisset Apelles, admiratus & stupens obmutuit, deinde subdidit:
ὁ πόνος μέγας καὶ τελεώτης, ἀπολείπεταί γε μὴν ἡ χειρουργίας ἡ χάρις, ἣν ὁ μὴ θεὸς ἐπὶ τύχοι, ὁ πόνος αὐτὸ ἂν ἀφανὲς ψαύσῃ. Insignis labor & artifex, deest tamen operi gratia, quam si vir ille assecutus fuisset, opus eius cœlum contingeret.
Człeká mu nic dostáć. μὴ κρῖν' ὁρῶν τὸ κάλλος, ἀλλὰ τὸν τρόπον.
Spectato forma neminem, sed moribus.
δύσμορφος εἶην μᾶλλον ἢ καλὸς κακός. Deformis esse malo quã pulcher malus.
τὰν μορφὰν ἀγαθὸς, τὸν δὲ τρόπον οὐκ ἐὼν ὅμοιος. *Theocrit.*
Forma bona (*homo*) sed moribus non similibus. (*i. non bonis*)
Nil valet absque aliqua forma decora bono. *Garner. Rectè monet Horatius.*
Ne corporis optima jungeis Contemplere oculis, Hypsæa cæcior, illa
Quæ mala sunt spectes. (*Hypsæa mulier cæca.*) *Affine,* Piękność á dáley nic.

Vroda zgesto ábo wielom szkodliwa.

Pulchritudo sæpe periculo est (*alicui*) *Cic. Exempla sunt infinita. Sufficiat Absalon & Helena. adde Lucretiam & Virginiam ex Liuio. de quibus Iuuenal.*

Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit. cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accípere, atque suam Rutilæ dare. (*conspicans.*
μοῖραν ἐλείης ἰδὲ καὶ τὸ κάλλος ἄνισον. *A.* Laudato formam, at exitum Helenæ

καλὴ

καλὴ ἑλένη, φρύγας, ἑλλάδ', αὐτήν τ' ὤλεσεν. *A.*
Pulchra Helena, Troas, Græciam, & se perdidit.

Terent. de iuuencula formosa: Huius formam atque ætatem vides,
Nec clam te est, quam illi nunc vtræque res inutiles
Et ad pudicitiam & ad rem tutandam sient.
Rarò forma viris (*secula prospice*) Impunita fuit. *Seneca Hippolyt.*

Arbores procerae & rectae, pro aedificiis exscinduntur; humiles & tortae pretereuntur salua. Adde Nucem Ouidianam, cui vt ipsa loquitur

Fructus obest, peperisse nocet, nocet esse feracem. &c.

Vrodá rzadka / rzadko bez wady / rzadko cnotliwa.

——— Rara adeò concordia formæ Atque pudicitiæ. *Iuuenal.*
Lis est cum forma magna pudicitiæ. *Ouid.*
Fastus inest pulchris sequiturque superbia formam. *Idem.*
Nimia est miseria pulchrum esse hominem nimis. *Plaut.*
Dilige denarium, sed parcè dilige formam,
Quam nemo sanctus nec honestus captat habere. *Cato.*
δέργμόν γε φίλει, μετρίως δ' ἀγαπάζεο μορφήν,
ἥς τινὸς ἄθ' ὅσιός τις ἔχειν ἔτ' ἔυχεται ἐσθλός. *Mylius.*
Sed casto quid forma nocet? R. Quid profuit immò
Hippolyto graue propositum? quid Bellerophonti? *qui ambo ob formam eximiam licet alieno vitio perierunt. Iuuenal.*
τοῖς ἀνθρώποις ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ,
ὄλβιος, ὃς τάτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν. *Theognis.*
Paucos mortalium virtus & forma comitatur.
Felix qui horum vtrumque sortitus est.
κάλλος δυσχέρτον ἔφυ παισὶν τοκέεσσι. *Phocylides.*
Difficile est formam prolis seruare parenti. Vrodá rzadka/ rzadko śie cáło
Formosis leuitas semper amica fuit. *Propert.* (dochowa.
Esse solet rarò pulchra pudica caro. *Anonym. rhythmic.*

Vrodá rzecz nie trwała.

Anceps forma bonum, mortalibus Exigui donum breue temporis
Vt velox celeri pede laberis! *Seneca Hippolyt.*
Hic fulgor teneris qui radiat genis Momento rapitur, nullaque non dies
Formosi spolium corporis abstulit. Res est forma fugax. *Idem.*
O formose puer, nimium ne crede colori,
Alba ligustra cadunt, vaccinia nigra leguntur. *Virgil.* .i. *ne nimium fidas formae vel tibi ob eam placeas. Nam ligustra flores cuiusdam arboris candidi & odorati facile decidunt, & lapsi aut decerpti mox flaccescunt ac marcescunt: Vaccinia autem .i. flores hyacinthi nigri seu purpurei, durant & velli debent: Sic vaccinia intelligunt ex Theocrito & Plinio Turnebus, Hermolaus, Dalecamp. Cerda; qui copiosè hunc locum illustrat.*

Brodaus

Brucæas Vaccinia mora agrestia, Iunius baccas palustres interpretatur non malè.

καὶ κάλλος καλόν ἐστι τὸ παιδικόν, ἀλλ' ὀλιγον ζῇ. *Theocrit.*
Et pulchritudo puerilis pulchra est, sed modicum viuit. i. *durat.*
ἀνθρώπων γὰρ γένος ἐστὶν ὁμοῖον ἄνθεσι ποίης. *Q. Calaber.*
Hominum enim genus est simile floribus herbæ.
Non hoc semper eris, perdunt & gramina flores.
Perdit spina rosas, nec semper lilia candent. &c.
Donum forma breue est, nec se tibi commodat omnis. *Nemesian.*
Non semper idem floribus est honos Vernis. *Horat.*
Forma bonum fragile est. *Ouid.* Formam populabitur ætas. *Idem.*
Tempus erit quo te speculum vidisse pigebit. *Idem.*
τὸ ῥόδον ἀκμαίῃ βαιὸν χρόνον, ἦν δὲ παρέλθῃ,
ζητῶν εὑρήσεις, ἀ ῥόδον, ἀλλὰ βάτον. *Ex Anthologi.*
Exiguo floret rosa tempore, mox vbi transit,
Non rosa cùm quæres, sed rubus asper erit.

Post paucos annos Alcibiades quondam pulcherrimus, in ipso Alcibiade adhuc viuente quærebatur ab iis qui ipsius formam antè demirati sunt. Fauorinus apud Stobæum.

Vrodá wielki orator/ wielki mocarz.

Formosa facies muta commendatio est. *P. Syrus Mimus.*
ὡραῖον ὄψανον ἐστ' ἀποδοχὴ λαθεμία. *A.*
τὸ κάλλος βασιλεία ἀδορυφόρητος. *Carneades.* Forma est regnum sine satellitio. *quòd formosi absq; vi obtineant quicquid volunt.*
Virtute formæ id euenit, te vt deceat, quicquid habeas. *Plaut.*
ὡς ἡδὺ κάλλος ὅταν ἔχει νῦν σώφρονα!
Quam grata forma iuncta cui morata mens!
κάλλος γὰρ εἴπυσεν ἀμωμήτου γυναικὸς,
ὀξύτερον μερόπεσσι πέλει πεφορῆσθαι ὀϊστοῦ. *Musæus.*
Forma enim celebris inculpatæ feminæ, Acutior apud homines est volucri sagitta.
Nata erat huic Chione quæ dotatissima forma Mille procis placuit. *Ouid.*
καὶ μήτηρ καὶ ἀδελφαὶ τῷ κάλλει τῶν ἀρρένων ἐν νέμεσιν. *Synesius.* Et mater & sorores pulchritudini virorum multùm tribuunt.
Formosa virgo est; dotis dimidium vocant.
Ifti qui dotes negligunt vxorias. *Afranius.* Sed sæpe in talibus,
Si verum excutias, facies non vxor amatur. *ait Iuuenal.*
ἡ βία τῶν ἄλλων ἁπάντων κρατεῖν δύναται, κάλλος δὲ καὶ τὴν ῥώμης αὐθῆς ἄρχειν πέφυκεν. *Isocrates.* Vis cætera omnia vincere potest, pulchritudo verò & ipsi robori imperare solet.

φύσις γυναιξὶ κάλλος, Dedit Natura mulieribus formam,
ἀντ' ἀσπίδων ἁπασῶν, Loco scutorum omnium.

ἀντ' ἐγχέων ἁπάντων, Loco haſtarum omnium,
νικᾷ δὲ καὶ σίδηρον, Vincit autem & ferrum,
Ἡ πῦρ καλή ἰς ὄστα. *Anacreon.* Et ignem quæ pulchra eſt.

Gratior & pulchro veniens in corpore virtus Adiuuat. *Virg.* Vrodá cnote
Eſt procerum verè, procerum corpus habere. *Anonym. rhythm.* (zdobi.

Forma inſtar veneficij eſt. *Olympias conſpecta pellice Philippi regis mariti ſui, quam veneficiis vti rumor ſparſerat, dixit:* Χαιρέτωσαν αἱ Μακεδόναι, σὺ γὰρ ἐν ζεαυτῇ τὰ φαρμακα ἔχεις. Valeant calumniæ *(in te ſparſæ)* tu enim in teipſa veneficia habes. .i. *formam eximiam, quæ abſq; veneficiis quemuis capiat.*

Eadem audiens aulicum quendam duxiſſe vxorem formoſam, ſed malæ famæ dixit: μωρός ἐστιν ἀνήρ, ἐπεὶ τῇς ὀφθαλμοῖς ἐγάμησε. Stultus eſt ille, ſiquidem oculis vxorem duxit. *Adde exemplum.* Heſter & Holophernis. *Affine,* Oká ſtrzeż.

Vroſt pretko. Vroſt wielki z małego. *tralato ſeu paræmiaco ſenſu.*

Quantus ex nihilo. *Iuuenal.* Nouus homo. *Idem.* Modo egens, repente dives. *Cic.* ἐκ μικρᾶς τετράπηχυς. *Philoſtrat.* Ex paruo quadricubitus. .i. *magnus creuit. alluſit ad ſtaturã hominis, quæ iuſta tricubitalis eſt, quatuor cubitorũ ingens.* πηχεσιν ἠυξάνετο. *Eunapius.* Cubitis adoleuit. *inſtar cuiuſdam Gigantu, qui ſingulis menſibus cubito altior fiebat. talis & Antæus Libycus 60 cubitos altus. Plutarch.*

ἀπὸ κώπης εἰς τὸ βῆμα ἐπήδησεν. *Syrianus.* A remo ad tribunal ſaltauit.

ἀπὸ γυνωσκοπείας ἐπὶ τὴν ἡγεμονικὴν ἀπήνην ἀλάμενος. *Syneſius.* De ſcapha piſcaria ad triumphalem currum ſaliens. *de Andronico dictum, qui infimis natalibus ortus præfecturam beneuolentia principis aſcenderat.*

λακκόπλουτος. *Plutarch.* E lacu diues, *qui theſaurum inuenit. vt accidit Calliæ qui inducm auri occidit & diues repente factus nomen illud obtinuit. Heri ſeruus, hodie liber. Vlpian. Crocodilus typus eius qui ex humili & obſcuro, clarus honoratus diues effectus eſt quia crocodilus ex ouo anſerino pari prognatus, ad 15 ampliùs cubitos excreſcit; immò quandiu viuit creſcere dicitur. viuit verò diutiſſimè Pierius ex Plinio.*

E molitore princeps. *Ariſtophan.* V. *Eucrates ſub* Wyśliznać śie.

ὁ νῦν μὲν ἀδεὴς, ἄυριον δ' ὑπέρμεγας. *Ariſtophan.*

Hodie nullus, cras maximus. *Vel.* Nunc nullius valoris, ingens cras nimis.

βουλεύεις Ἀγαθῖνε. τὸ βῆτα δὲ τοῦτ' ἐπείων νυν
ἐπὶ πόσης τιμῆς; ἐλλᾶ γὰρ ἦν πρότερον *Antholog.*

In Senatorem pretio ex Seruo factum. Conſultas *(ſeu Senatorem agis)* Agathine, hoc vero B *(in voce βουλεύειν deliberare, conſultare)* nunc emiſti. dic quanto pretio? Dum namque priùs fuit *(in voce δουλεύειν ſeruire, quæ ei priùs conueniebat.)*

ἐκ κεραμίας ἐπὶ τὴν βασιλικὴν ἀπήνην ἦλθε. E figlina regalem currum conſcendit. *Syneſius. de piſcatore dictum, ad Agathoclem ſigulum tranſtulit Eraſmus.*

Affine, Godność niegodnemu. Szlachcic nowy. Szczęście podwyższa.

Vrosta wilczkowi zeby.

ἀυξήσεται λυκιδεῖ ὀδόντες εἰς βορὰν. *A.*

Lupi catulus, innoxius: crescant illi dentes, mordebit.

Illustrant hoc dictum Poëtæ. Sed puer, est ætas mollis & apta regi. *Ouid.* *Ast vbi succreuit.* Imberbis iuuenis — monitoribus asper. *Horat.* *Sic Nero iuuenis, probus erat. Iulianus apostata & tot alij.* *Et Ezechielis c. 19.* Leunculus (.i. *Ioachaz vel Ioachin*) leo factus est. i. *euasit rex crudelis.* *Item* Roboam. 3. *Regum 12.* *Apud Plutarchum de Democrate Lacedæmonio dicit Cleomenes Arato.* εἴ τι πράττεις πρὸς λακεδαιμονίους, ὥρα σοι ταχύνειν, πρὶ ἢ κέντρα φύσαι τοῖν νεοσσοῖν. Si quid moliris contra Lacedæmonios, properandum tibi est, antequam huic pullo crescant aculei. Neronis quinquennium, *Rhodiginus ex Sexto Aurelio dicit esse adagium in eos, qui initio mites sunt & tractabiles, paulò post erupturi in barbaram truculentiam. talis enim fuit Nero vt Traianus etiam dicitabat:* Procul distare cunctos principes à Neronis quinquennio, quo humanus, clemens, liberalis, officiosus, modestus, pius exstitit. *Vide Rhodig. l. 11. c. 12.*

In aula cuiusdam viri nobilis fuit catulus lupi, capræ diu familiaris, foras etiam cum exiens & rediens salua; tandem maior factus & percussus domi, eam eduxit nec amplius reduxit nec ipse redijt.

Vrzad druhiemu zdáć.

Alteri cursuro lampada tradere. *Lucret. à ludis Græcorum* λαμπαδηφορία *vel* λαμπαδοδρομία *dictus, quos describit Pausanias, nam in ijs cursores lampadem manu ferentes currebant, & decurso curriculo quium sequenti cursuro lampadem porrigebat. Meminit Varro & Cic.* *Tria verò hæc lampadum certamina fuisse apud Athenien. scribit Rhodigin. ternis festiuitatibus recurrentia. S. Panathenæis, Hephestijs seu Vulcanijs, & Promethæ.* *cui verò currenti fax exstinguebatur, is præmio victoriæ excidebat.*

Vrzad kupiony niedobry.

Omnis mercatura sordida. magistratuum verò sordidissima. *Simile quid habet Cic. qui etiam castigat Antonium,* quòd domi suæ turpissimo mercatu omnia venalia habuerit, etiam iura regni, & iurisdictionem in Sicilia.

Omnia empta venalia sunt. *Alexander Seuerus apud Lampridium Honores iuris gladij, nunquam vendi passus est, dicens:* Necesse est, vt qui emit, vendat. Ego non patiar mercatores Præfectos, quos si patiar damnare non possim. *Idem dicebat:* Nolle se ab aulicis vendi suas dispositiones. (.i. *officiorum distribuendorum designationes*) *Idem recusantes publicis muneribus præficiebat.*

ἀργυρολογεῖν τὰς ἀρχὰς πᾶσης ἐστὶ πομπῆς πρεσβύτερόν τε καὶ πέρας. *Iustinian.* Mercaturam exercere magistratuum (*vel pecuniam colligere vendendis dignitatibus*) omnis mali initium & finis est.

Vrzad niech cie nie podnosi, leda kto to podczás nosi.

Vrzad / nie ćiebie bánuie / gdyć i lepszy vstępuie.

Non tibi sed religioni. ſ. *honor exhibetur. Apud Gabriam asino sacra ferenti & ob honorem sacris exhibitum superbienti, dictum est.* ὁ Ζεὺς σὺ, τὸν θεὸν δ' ἄγεις. Non es tu deus, sed deum (.i. *idolum*) gestas. *Epimythion additur tale:* ὅτι σὺν ἐν ἀξιώμασι ἡμιωμένους δεῖ γινώσκειν, ὅτι ἄνθρωποί εἰσιν. Quòd oporteat eos, qui in dignitatibus constituti honorantur, cognoscere quòd homines sint. οὐδ' εἰ ἄγων μυστήρια. *Ex Aristophane.* Asinus es portans vehens mysteria. *Apuleÿ etiam asinus mysteria Cereris portauit.*

Vide Godność niegodnemu. Szczęście niech cie nie podnosi.

Vrzednik gesto odmieniać dobrzé.

Spongiæ humefactæ exprimendæ. *Suetonius de Vespasiano sic habet. Procuratorum rapacissimum quemq; ad ampliora officia ex industria promouebat, quò locupletatũ mox condemnaret. Quibus pro spongiis vulgò vti se dicebat, quoà siccos (tenues) humefaceret, (ditesc ere sineret) & humentes (ditatos) exprimeret. (confiscaret.)*
τ αὐτόγλον ἐκπιέζε ποσακις ῥηθρύει. *A.* Quoties repletur cunq; spongia, exprime.

Vrzednik gesto odmieniac mé dobrzé.

Muscæ saturæ non abigendæ, nam ieiunæ molestiores erunt. *Ex apologo de Vulpe agrotante quæ muscas & culices vetabat à se abigi, dicens, acriores fore morsus ieiunorum.*
σὺν πεοστάτας ἀλλάξαι ὡς μύας κακόν. *A.*
Mutare muscas atque præfectos malum est.
Tiberius collata officia non facilè mutabat, quòd saturos & opulentos præsides minùs noxios prouincialibus duceret. Alexander Neapolit. *Confer.* Lépſy stáry ſługá.

Vrzedow zwtaßzá sádowych vchodź.

τῶν κυάμων ἀπέχεσθαι. *Pythagoras. Aristotel.* A fabis abstineto. i. *magistratibus & iudicijs, in quibus olim suffragia fabis calculi vice datis ferebantur. Alias huius dicti interpretationes, ex etymo vocis, ex causis naturalibus & moralibus, ex antiquitate & superstitione, & eruditorum sensu petitas, quas huc alij afferunt, prudens omitto, vtpote huic loco minimè vtiles.* *Vide tamen* Podárki bráć / podlego iest sercá.
λάθε βιώσας. *Suid.* Late viuens. Crede mihi bene qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quisq; manere suam. *Ouidi.*
Nec vixit male, qui viuens morienſque fefellit. *Horat.* Prywatny żywot lépßy.

Vrzedy z godności / bezeście rozdate bez rozności.

Fors, domina Campi. ſ. *Martij, in quo magistratus creabantur tumultuariis populi suffragijs, non dignitatem Candidati spectantis; sed vel familiæ claritatem, vel munerum largitatem, vel prensationis diligentiam & submissionem, vel clientum & cognatorum multitudinem, vel denig; temerè & fortuito in quempiam repente inclinati. Ex Cicer.*
Iudice, quem nosti, populo, qui stultus honores
Sæpe dat indignis, & famæ seruit ineptus,
Qui stupet in titulis & imaginibus &c. *Horati.*
Si fortuna volet fies de Rhetore Consul. *Iuuenal.*

Seruis regna dabunt, captiuis fata triumphum. *Idem.*

ἐκ ἀξίας νέμει ἀξίας, πλὴν ἡ τύχη. *A.* Fors dignitates distribuit, haud dignitas. *Alludit hic Senarius ille.* ἴσθι ταμίας, τ' ἄλλα δ' ἐ βλέι κύων. Sit quæstor in reliquis canis esto si lubet. i. *modò habeas magistratum aut munus quodpiam, vt quæstoris, dispensatoris &c. reliqua (vt sis probus) nil cures. Ironia est carpens malum morem vsitatum. Henric. Steph. apud Suidam legit.* ἴσθι τομίας. *Sit vel esto Eunuchus &c. nam Eunuchis omnia committebantur. Et Suidas in Eunuchos dictum id esse dicit. adde quod μι in ταμίας sit breue, in τομίας longum.*

Vsilnié co gynié, o co ste ſtárać.

Omnem mouere lapidem. *Plini. iuni.* πάντα λίθον κινεῖν. *Chryſoſtom. Suidas.*
παιδὸς δεξῆς μιμνήσκεο. *Homer.* Omnis virtutis memẽto. *vel.* Omnes vires exſere.
πάντα κάλων σείειν. *Apollonius.* Omnem rudentem mouere. *Tractum à nauig.*
πάντα κάλων ἐξιέναι. *Euripides.* Omnem rudentem expedire.
ἅπασι κάλοις πλεῖν. *Pollux.* Omnibus rudentibus nauigare.
πάντα κύβον βίψαι. *Lucian.* Omnem aleam iácere.
ἅπασαν μηχανὴν μηχανάσμαι νε! προσφέρω. Omnem machinam admoueo.
πᾶσιν ἴχνεσι ζητεῖν. Omnibus veſtigijs inquirere. *Cic.*
παντὶ τῷθει: παντὶ θυμῷ. *Ariſtot.* Toto pectore, animo, *amplecti, cogitare.*
πᾶσαν φωνὴν ἱέναι. *Plato.* Omnem vocem mittere. *Simile eſt illud Quintiliani.* Toto organo inſtructa vox. *Muta paululum.* V. G. Toto organo concinere.
ῥωθίῳ κωπῇ ſ. πλεῖν. *Ariſtides.* Violento remigio nauigare. Remis & aura vti. *Ouid.* ἀ τῇ ἑτέρᾳ ληπτέον. *Plato.* Non vna manu capiendum eſt.
ἄκροις τοῖς ἰσίοις ῥοῇσι. *Ariſtophan.* Summis vti velis. ſ. *ad curſum intendendum.*
ἄνω κὰτω φοβεῖν. *Ariſtophan.* Surſum deorſum curſitare. *Terent.* i. *ſolicitè.*
ὅλῳ ποδὶ. *Suidas.* Omni pede ſtandum eſt. *Quintilian. vt milites, agricolæ, palæſtritæ, & ſimiles ſerij & fortes viri facere ſolent.*
πυξὶ & λακτ. Pugnis & calcibus. *Cic.* αὐξ ἐμοῦ κὰ πρὸσκέλει. Pugno & tibia.
ὀδοῦσι καὶ ὄνυξι κὰ πάσῃ μηχανῇ. *Lucianus.* Dentibus & vnguibus & toto conatu.
Toto corpore atque omnibus vnguiculis (*al. vngulis*) *Cic.*
Potuit quæ plurima virtus Eſſe, fuit: toto certatum eſt corpore regni. *Virgil.*
Summa nituntur opum vi. Pro ſe quiſque viri. *Idem.*
Cato maior animaduerſo luxu & potentia Carthaginis, reuerſus ſuadebat vt deleretur, & de quacunq; re in Senatu ſententiam dicebat, ſic claudebat: ἔτως δοκεῖ μοι καὶ καρχηδόνα μὴ εἶναι. Sic cenſeo & Carthaginem non exſtare ſeu delendam eſſe.
Currum trahere. *eſt ſolicitè & laboriosè aliquid agere. Marcel. Donat. ex Suetonio, apud quem* Statuæ *Neronis curuli, retrò ſcomma quidam appoſuerat:* Nunc demum agona eſſe, & traheret tandem. ſ. *currum. Sic Læuin. Sabellic. Beroald.*
ἀλλ' ὅσον μ' ἐγὼ δύναμαι χερσίν τε ποσίν τε. *Homer.*
Immò quicquid ego poſſum manibus pedibuſque.

In id

In id omnes neruos ætatis induſtriæque meæ contendo. *Cic.*
Manibus pedibuſque conari. *Terent.* σὺν ὅλοῃ καὶ ἀσπίδι. *Ariſtophan.*
Cum haſta & ſcuto. (*quo habitu Mars vltor pingebatur*) .i. *omni conatu.*
Omni telorum genere vti. *Sic Homer.*

ἔγχεί τ', ἄορί τ', μεγάλοισί τε χερμαδίοισιν.

Haſtaque, & gladio, ſaxis ingentibus atque. Omni certaminis genere. *Ex eodem Homero qui habet:*

πύξ τε παλαισμοσύνῃ τε καὶ ἅλμασι, ἠδὲ πόδεσσιν.

Et pugnis pedibuſque & ſaltibus atque palæſtra.
ἀμφὶ ἔργμις αὐλεῖν .ſ. χερσὶ .i. σπεύδῃ ἢ ποιεῖν. *Suidas.* Vtraque manu haurire. .i. *cum conatu & ſtudio aliquid agere.* ἓν πρὸς ἕν. *Plato.* Vnum ad vnum. .i. *pro ſe quemq; contendere, ſingulos contra ſingulos pugnare.* Modis omnibus incitat.

πολλὰ μὲν ἂρ μάστιγι θεῦ ἐπεμάσσετο θέων,
πολλὰ δὲ μειλιχίοισι προσηύδα, πολλὰ δ' ἀρειῇ *Homer.* Multùm ille ſcuticaq; cita celerare iubebat, Multùm idē blandè affatus, multumq; minatus. Acheronta mouere. *Virg. i. omnes modos etiam improbos nefarios & impios tentare, modò quod aggreſſus es perficias.* Vltima experiri. *Saluſt. Curtius:* Omnia experiri. *Cæſar: Cic.* Neruos addere *Seneca.* Omnibus neruis contendere. *Cic.* νεῦρα ἐπιτείνειν. *Plato.* Neruos intendere. Omnes neruos contendere in aliqua re. *Cic.* Nauibus atque quadrigis. *Horati.* Commouere ſacra. *Plautinum. aliqui explicant, intendere ingenium, machinas adhibere.* Gladiatorio animo ad me affectat viā. *Teren. i. perire vel perdere paratus.* Desperacie. ἐκ ἑκατέρου αὐλὸν αὐλεῖν. *Ariſtides.* Vtramque inflare tibiam.
τῇ γῇ καὶ θαλάσσῃ. *Demoſthen.* Terra & mari. πάσῃ τέχνῃ. *Suidas.* Omni arte. Ego in hoc triduo aut terra aut mari alicunde euoluam id argentum tibi. *Plaut.* Tertia natura ſic ab his inueſtigata eſt, vt nulla pars cælo, mari, terra prætermiſſa ſit. *Cic.* Cæſim atque punctim. *ex Liuio.* Extrema linea amare. *Terent. i. impenſiſſimè. à curriculis in quibus calx erat extrema linea. Eraſmus. Turneb. ſed vide Indicem.* ἐγγύθεν καὶ πόρρωθεν. Cominus atque eminus.
συσσθῆν καὶ δὶα δοράτων μάχεσθαι. Cominus & haſtis pugnare.
Velis equiſque. *Eraſm. reijcit Henric. Steph. & ſupponit:* Velis remiſque. & Viris equisque. *ex Cæſare. Cicer. Saluſtio.*

Vśmiechnął śię / znáć zézwala.

Riſit, ergo permiſit. Riſit, conſentit igitur. *Martialis l. 11. epigr. 7. petens veniā liberiùs iocandi Saturnalib. dicit:* Verſu ludere non laborioſo

Permittis puto pileata Roma. (*nam tunc etiam ſerui pileos geſtabant*)
Riſiſti! licet ergo, nec veramur,
Quicquid venerit obuium loquamur, Moroſa ſine cogitatione.

Sic 1. Æneidos. Iupiter conceſſurus Veneri poſtulata ab ea, Subriſit; *& in 12. Iunoni ſimiliter reſponſurus,* ſubriſit. *Et in Ecloga 3. dicit.* Nymphas faciles riſiſſe. *i. diſſimulaſſe*

lasse Menalca violante earum sacellum. Apud Homerum μειδιάω, ὑποφειδιάω, rideo, subrideo, dissimulando molestiam vel offensam. vt Eustathi. explicat.

Ὑστάρτερος, ὁ ὕστερος, ὑστερέω, μειόω.

Viuere si rectè nescis, decede peritis. *Horati.*

Cedere maiori virtutis fama secunda est. *Martial.*

Quem scieris non esse parem tibi, tempore cede. *Cato.*

εἶκε ποτὲ καιρὸν, τελέθων ἀνόμοιος ἐρεσσῇ. *Mylius.*

Nunc aliena tua tamen ætate omnia mitte,

Æquo animoque, agedum, iam alijs concede, necesse est. *Lucretius.*

Maiori cede. *Cato.* τῷ μείζονι ὑποχώρησον. *Planudes.* (nolo.

ἀνδράσι δὲ παλαιτέροισιν ἐριζέμεν οὐκ ἐθελήσω. *Homer.* Antiquioribus cū viris certare

Prudentiori, cedamus: stultiori, remittamus. *Seneca.* Cede Deo. *Virgil.*

νάνος ὢν, ὕπεικε. Nanus cùm sis, cede.

μηδὲ θεοῖσιν ἴσ' ἔθελε φρονέειν. *Homer.* Neque dijs paria velis sapere,

μηδ' ἔθελ' ἐξ ἔριδος σεῦ ἀμείνονι φῶτι μάχεσθαι. *Idem.*

Nec velis ex contentione cum meliore (*fortiore*) te viro pugnare.

——— Tu cede potentis amici Lenibus imperijs. *Horati.* Ne litiges cū homine potente. *Ecclesiastic. c 7.* Noli resistere contra faciem potentis. *Ibid. c. 4.*

ὃ τὸ νικᾶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡσσᾶσθαι καλὸν, ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν. *Plutarch.* Non tantùm vincere scire pulchrum est, sed etiam vinci, vbi victoria est damnosa.

δυοῖν λεγόντοιν, θατέρου θυμουμένου,

ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις, σοφώτερος. *Euripid.*

Dicentibus duobus, irato altero, Qui non repugnat dictis, est sapientior.

πῦρ τῷ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. *Pythagoras.* Ignem gladio ne fodito. i *potentioris iracundiam ne concites. Diogen. Plutarch. interpretatur.* *Crisson Himeraus cursor celeberrimus, cum Alexandro M. cursu certans, consultò posterior erat, ne regem vincens pudore afficeret, quod generosi animi rex vbi aduertit, ægrè tulit. apud Plutarch.*

Vt in actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum qui est secundarum aut tertiarum partium, cùm possit aliquantò clarius dicere quàm ipse primarum, multùm submittere, vt ille princeps quàm maximè excellat. *Cicero.*

οὐκ ἔστι θνητοῖσι πρὸς ἀθανάτους μαχέσασθαι.

οὐδὲ δίκην εἰπεῖν, οὐδενὶ τοῦτο θέμις. *Theognis.*

Non licet mortalibus contra immortales pugnare,

Nec litem intendere. nulli hoc fas est.

ὁρᾷς παραῤῥεύσαισι χειμάῤῥοοις, ὅσα

δένδρων ὑπείκει, κλῶνας ὡς σώζῃ σαφῶς,

τὰ δ' ἀντιτείνοντ' αὐτόρριζ' ἀπόλλυται. *Sophocles.*

Vides exundantibus fluminibus, quæ arbores cedunt, ramos seruant; quæ renituntur, radicitùs pereunt. *Quercus vento resistens, fracta est: arundo flexu obsequens,*

salua

salua remanſit. Auienus. qui dialogiſmum inter has habitum pluſculis verſibus elegantibus confecit. *Similis eſt apologus apud Æſopum de Oliua & arundine.*
Vipera erinaceo ſpecu ſuo cedere coacta eſt, metu aculeorum. Apologus.
Nulla contumelia eſt quàm facit dignus. *M. Antoni. apud Cic.*

Φρονίμως χύτρα τ̃ χάλκαβον φεύγει μαχρόν. A.

Prudenter olla à cacabo abſcedit procul. *Ex Apologo Auieni. & habetur idem Eccleſiaſtici 13.* Poſterus dies fruſtra ſe præfert feſto diei præcedenti. *ex Apologo Themiſtoclis apud Plutarchum.* Submittere faſces. *apud Cic. Liu. Plini. eſt poteſtatem & auctoritatem magiſtratus ad priuatam mediocritatem demittere.* Spuśćić. Godnośći pompy poniećhać. Cedere maiori non eſt pudor inferiori. *Anonym. rh. Affine,* Mocnićyßemu mocny vſtepuić, Lépiey ſxego. Niè ſtáday śie z dworem. Niè rownia mnić ztoba. Podleż.

Vſtáwámi i mežámi miaſta ſtoią mé murámi.

ἐ τείχεσ', ἀλλὰ τοῖς νόμοις πόλις ἀσφαλής. A.

Vrbs tuta non ſit mœnibus ſed legibus. Vrbs legibus munitior quàm mœnibus. *Talis erat Lacedæmon optimis diu vſa legibus, moribus, & inſtitutis; nec viros modò fortes & bellicoſos, ſed feminas etiam magnanimas & viriles habuit. De hac ciuitate Seneca in Medea ait:* Muris quod caret oppidum. *Et Claudian.*

Lacedæmon Deſpexit muros rigido munita Lycurgo. *Is enim teſte Plutarcho, vetuit illam vrbem cingi muris.*

ἀτείχιστοι μὲ πολλαὶ τ̃ πολεων διαμένουσι, νόμων ὁ χωρὶς, ὡς ἔστιν ἀδεμίαν οἰκεῖαν πόλιν. Dion. Chryſoſtom. Abſque mœnibus multæ ciuitates durant, abſque legibus autem nulla habitatur. *Demaratus rex Spartæ exul interrogatus, cur cùm rex fuerit exularet, reſpondit:* Quia Spartæ potentiores ſunt leges, quam reges. *Plutarch.*
οἱ νόμοι κρείσσονες ἢ βασιλῆς. Neq; ſolùm leges, ſed & viri fortes legibus præſertim obſequentes, pro muro ſunt ciuitati, ex eorundem Laconum ſententia. Ageſilaus dux Laconum, ciues armatos oſtendens dixit: Ταῦτά ἐστι τὰ λακεδαίμονιων τείχη i. hæc ſunt Lacedæmonum mœnia. *Lycurgus verò:* ὡς ἀτείχιστον εἶναι πόλιν, ἥτις ἀνδράσι καὶ ὲ τοῖχοις ἐστεφάνωται. i. Nequaquam immunitam (*ſine muro*) ciuitatem eſſe dicendam, quæ viris non lateribus cincta eſt. *Panthædas item Lacon legatus in Aſia, oſtendentibus ſibi murata ædificia ſplendida, reſpondit:* καλὴ νὴ τοῦ θεὸς γυναικωνίτης. Pulchrum per deos gynæceum. *Simile reſponſum Ageſilai:* Pulchrum ædificium, ſi mulieres, non ſi viri ſunt inhabitaturi. *Rhodigin.*
ἀλλὰ ἀσφαλίζετ' ἄνδρες ἰσχυροὶ πόλιν. A. Sat firma fortes ſunt viri vrbis mœnia.
ἐν εὐνομίᾳ τὰ πάντα ἐστί. Isippodamus. In recta legum cõſtitutione ſunt omnia.
ἔστι γὰρ εὐνομία ἀρίστη πόλεως. Idem. Eſt enim legum bona conſtitutio ciuitatis virtus. Lex mutus magiſtratus & magiſtratus lex loquens. *Cic.*
Archidamus rogante quodam qui Spartæ præeſſent, reſpondit. Leges & magiſtratus ex earum præſcripto.

Vſtáwi-

Vstáwicznié háru / háru.

ὁ σχολὴ δ' ἔλοις. *Aristotel.* Non est otium seruis. *Sic Plauti Sosia.*

Opulento homini (*i. apud opulentum*) hoc magis seruitus dura est,
Hoc magis miser est diuitis seruus. Noctes diesq; assiduò satis superq; est,
Quo facto aut dicto adest opus quietus ne sis, &c. *Plura vide sub* Poddánes

Diem nocti æquabant per somnum vinumque. *Liuius.* (mu kázdy pan cieżki

Catena negotiorum. *Seneca.* Σισύφου λίθον κυλινδεῖν. Sisyphi saxum voluere.

Allusit Terent. *Delphinus assiduò mouetur etiam dormiens quandiu viuit. Plutarc.*

οὐδὲ ὅσον κνήσασθαι τὸ ἓς σχολὴν ἄγω. *Lucianus.*

Neque quantùm scalpendis auribus opus est otium habeo.

οὐδ' ὅσον ἀπομύξασθαι σχολὴν ἄγω. *ex eodem.*

Nec ad emungendum otium habeo. V. Prácowity. Robotny.

Vstáwiczniē by brat. Vstawmé prośi.

Flagitator assiduus. *Plaut.* Sol semper hic est vsque à mani ad vesperum

Quasi flagitator adstans vsque ad ostium. *i. vt solent mendici.*

ἐπὶ καλάμης ἀρεῖ. *Suidas.* In culmo arat. *is qui crebrò & importunè petit vel exigit aliquid ab aliquo. Tralatum ab auidis agricolis assidua cultura agrum exhaurientibus.*

Semper petit vel petunt. *Plaut.* V. Wżyscy bráć chcą.

In Mostellaria Plauti creditor debitore conspecto ait:

Cedò fœnus, redde fœnus, fœnus reddite,
Daturin' estis fœnus actutum mihi? Date mihi fœnus. ℞.
Fœnus illic, fœnus hic. Nescit quidem nisi fœnus fabularier. Veterator.

Vstáwiczniē bioracz i nawiększego vbeżáć; niéstánié.

De magnis diuitijs si quid demas, plus fit, an minus? Minus. *Plaut.*

Vbi de pleno promitur, nescit quid det quid damni faciat. &c. *Idem.*

Non illud tibi apparere si sumas potest (*i. si assiduò expendas argentum vel pecuniam, nullo modo tibi durare diu potest.*)

Nisi tu immortale rére esse argentum tibi. *Idem.* Confit citò (*i. citiùs*) quàm si tu obijcias formicis papauerem. *Idem.*

Semper depromendo & nihil infundendo citò vas euacuatur. *Garner.*

ζωεχῶς λαβὼν, καὶ τὰ δὲ μέγιστ' ἐλαττοῖ. *A.* Qui iugiter sumit, minuit & maxima.

Vstáwiczniē pyta niestwornié.

αὖθις αὖ πίθω δ' ὁδός. *Diogenian.* Iterum atque iterum ad Pythum via.

In eum qui molestus est de eadem re iterum atq; iterum interrogans: vt solebant euntes in ciuitatem Pythum Apollinis oraculo celebrem, & Græcis frequentatam. Idem faciunt nostri viatores viarum ignari obuios quosuis interrogantes, an recta & certa hæc sit via ad istum locum & quam procul is absit.

ῥοδίων χρησμός. *Diogenian.* Rhodiorum oraculum. i. *Rhodijs redditum, castigans ipsorum importunitatem toties de rebus minutis Mineruam interrogantium.*

Vstáwu

Vſtáwiczność ż mile rzeczy bidźi.

Assiduum mirabile non est. τὸ ζωυχὲς ἐσθὲν θαυμαστόν.
Omnia desiderata magis quàm assiduò percepta delectant. *Cic.*
Etiam mellis assiduus vel nimius vsus parit fastidium. *Ex Pindaro & Salomone Prou. 25.* V. Odmiáná 3. Záwße iedno 2. Przyie śie.

Vſtáwiczność wiele może/ i ſam gwałt częſto przemoże.

Częſto kápiąc miękka woda / natwárdy kámień wygłoda.
Gutta cauat lapidem, consumitur annulus vsu
Et teritur pressa vomer aduncus humo. *Ouid.*
Quid magis est durum saxo, quid mollius vnda?
Dura tamen molli saxa cauantur aqua. *Idem.*
Nónne vides etiam guttas in saxa cadentes
Humoris, longo in spatio pertundere saxa? *Lucreti.*
πέτραν κοιλαίνει ῥανὶς ὕδατος ἐνδελεχείη. *Chærilus. Galenus. i.*
Saxum cauat stilla aquæ assidua. *Vel vt vulgò profertur.*
Gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpe cadendo. *Ex Ouidio.*
Longa dies molli saxa peredit aqua. *Tibull.*
ὁ ταῦτα δράσας ὕστερον ἔννους ἐγένετο. *Suid.* Eadem sæpe agens tandem sapiens euasit.
ἄμαχόν τὸ ἐνδελεχές. *Plutarch.* Inuicta inexpugnabilis est assiduitas.
πάντα γὰρ ἥ ἐνδελεχίαις καταπονεῖται πράγματα. *Menander.*
Cuncta nam Peragi queunt assiduitate negotia.
σταγόνες ὑδάτων πέτρας κοιλαίνουσι, σίδηρος ὁ καὶ χαλκὸς ἥ ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐντρίβεται. *Plutarch.* Guttæ aquarum saxa cauant, ferrum autem & æs contrectatione manuum atteritur.
Stillicidi casus lapidem cauat; vncus aratri
Ferreus occultè decrescit vomer in aruis,
Strataque iam vulgi pedibus detrita viarum Saxea conspicimus. *Lucreti.*
Nam leuiter quamuis quod crebro tunditur ictu
Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit. *Idem.*
Silices formicæ crebro cursitantes atterunt. *Plini.* Multis ictibus deijcitur arbor.
πολλαῖσι πληγαῖς δρῦς στρὰς δαμάζεται. *Diogenian.*
Multis domatur dura quercus ictibus.
ἐκ τοῦ λέγειν τὸ λεγειν τορέζεται. Dicendo homines vt dicant (*benè*) efficiunt. *Cic.* Agendo vt agant (*bene*) *Plini. iuni.* Stillando cuppa impletur. *Garner.* Si paruum paruo crebrò addas. &c. V. Máło do máłá. *Sciurus tandiu versat castanea hirsutam, donec aculeos eius atterat & corticem interiorem aperiat. Anonym. Hieroglyphic.*

Vſtawy bez wykonania/ nic nie ſą i bez karania.

Quid leges sine moribus Vanæ proficiunt? Quid tristes querimoniæ, (*de corruptis moribus & neglecta legum*) Si non supplicio culpa reciditur? *Horat.*

Non satis est bonas leges habere, nisi ciues earũ custodes sint diligentissimi. *Columel.* ἐν ᾗ πόλει ὁ νόμος ἐστὶ δεσπότης ἀρχόντων, οἱ δὲ ἄρχοντες δοῦλοι τοῦ νόμου, σωτηρίαν καὶ πάντα ἀγαθὰ — καθορῶ. *Plato.* In qua ciuitate lex magistratibus imperat, & magistratus legi seruiunt vel obtemperant (*ibi*) salutem & cuncta bona cerno.

Antiochus Tertius suis ciuitatibus scripsit: Si quid vnquam per literas mandauero, quod legibus aduersetur, ne id curetis; sed pro eo, quod me insciente scriptum est, habeatis. In Curculione Plauti quidam leno dicit: Rogitationes plurimas propter vos populus sciuit, Quas vos rogatas rumpitis, aliquam reperitis rimam.

Quasi aquam feruentem frigidam esse, ita vos putatis leges. i. *dum recentes sunt leges, metuuntur vt aqua feruens; dum obsolescunt, inueterant aquæ frigidæ non curantur. Idem Triniummo.* Leges mori (*præposterè*) seruiunt.

Mores autem rapere properant quâ sacrum quâ publicum.

Hercle istis malam rem magnam moribus dignum est dari. *Ibidem.*

Mores (*casu recto*) leges (*casu quarto*) perduxerunt iam in potestatem suam.

Magis queis sunt obnoxioſi quam parentes liberis. *licet mores magis deberent esse obnoxij & obstricti legibus, quàm parentes liberis. Acidalius.*

Læ miteræ (*Leges 12 Tabul.*) etiam ad parietem sunt fixæ clauis ferreis,
Vbi malos mores affigi nimiò erat æquius. *Idem.*

Sic Cyprian. Incisæ sint licet leges 12 Tabulis & publicè, ære præfixo, iura præscripta sint; inter leges ipsas delinquitur, inter iura peccatur. &c.

καλοὶ νόμοι, καλῶν δέονται ὑπερασπιστοῦ. *A.* Leges bonæ, bono indigent antistite.

ἂν ὀρθοῦντες σὺν τρόποις τιθῶσι, κενοί. *A.* Est vana lex, nisi corrigat mores malos.

στέφανον μὴ δάπτεσθαι. Coronam ne carpseris. i. *leges vrbis ne violes at serues, nam vrbium muri (quales & leges) coronis similes. S. Hieronym.*

Vstáwy tżło patrzyna / z tárga to ledá mátáminá.

Vstáwy wtasna iest páiączyna: przérwie zuchwáłéc / wwiáznie chudźiná.

τῖς ἀράχνιος ἡμασὶν ἔοικε ὁμοίοι οἱ νόμοι *Solon.* Araneæ cassibus sunt similes leges, *quò sicut illæ à maiusculis insectis & volucribus disrumpantur, muscas paruas & culices retineant; ita hæ à potentioribus violentur, tenuiores còérceant. Anacharsidi id tribuit. Valer. Max.*

Innodat culicem sed vespæ peruia tela est,
Sic rumpit leges vis, quibus hæret inops.

Similiter Garner. Obseruat latam plebecula subdita legem:
A magnis proprio viuitur arbitrio.

V stołu wstyd zbytęczny, mépożytęczny. Kráśc śie wstydź, mé tébé.

Verecundari neminem apud mensam decet,
Nam ibi de diuinis atque humanis cernitur. *Parasiti est Plautini sententias quæ hodieq; locum habet in mensis tenuioribus æqualium egenorum, vel famelicorum; quales sunt mendici, & aularum vilueres assectæ, quibus fames inutilem verecundiam eripit. de qua sic Hesiodus:* αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένον ἄνδρα κομίζει. Pudor autem non bonus indigentem virum ducit. *Et Homer.*

αἰδὼς

αἰδὼς δ' ἐν ἀγαθῇ κεχρημένῳ ἀνδρὶ πάρεστιν.

Verùm homini pudor haud quaquam conducit egenti.

Hoc modo apud Aristophanẽ δεῖπνον ἑκάτης. Cœna Hecates, *à pauperibus diripiebatur. Sed & apud honestos conuiuas nimia in edendo verecundia minùs probatur. Molestus enim est conuiua, qui nonnisi monitus vel rogatus manum mouet. Porrò modestia moderatio ac temperantia vbiq; locum & laudem habet. Ideoq; qui mensam festinata voracitate inquinabant, eam relinquere debebant, adnotauit Dalecampius.*

Aade quòd mensæ, etiam priuatorum, sacræ habitæ fuerint apud Ethnicos. Scaliger ex Festo, Arnobio, Plutarch. V. Chleb święty.

Vßzypliwy. Vßzypliwié mowi. Obrázliwié žártuié. Przyćina. Szczypié. Caninam facundiam exercet. *Salusti. quia maledici & rixosi, canes imitantur: vel à Cynicis Philosophis maledicentia & impudentia celebribus: qualis in primis Diogenes.*

Cui canis ex vero ductum cognomen adhæret. *Horat.*

κυνικὸς. Cynicus. *Ciceroni pro scurriliter dicaci.* Bioneis delectatur sermonibus. *Horat. à Bione Philosopho qui mordacissimis scriptis Pòëtas lacerauit. Acron.* Tellenis cantilenas canit. *Pòëta & tibicen erat facetus & dicax ac mordax, de quo Plutarch. Zenodot.* Zoilus. *Martiali.* Ζωίλος. *Sophista quidam fuit, qui Homerum, Platonem, & alios magnos viros carpebat, libris etiam editis, vt Ælian. scribit, qui eum vocat* κύνα ῥητορικὸν *i.* canem rhetoricum, & ψυγερὸν, *melius* ψεκτικὸν κακοδάιμονα i. Cacodæmonem vituperia amantem, *Hic item rogatus: Cur ita omnibus malediceret? respondit: quia malè facere non possum.*

Idem Vitruuio & Plinio teste, dictus est Homeromastix. ὁμηρομάστιξ i. Homeri flagellum. *& ab eo deinceps alij, qui proba scripta bonorũ auctorum castigabant & vituperabant. Zoili & Homeromastiges.* θέλξ ὕστριχος. Hystricis seta: *pro dicto aculeato & mordaci.* Momus alter. *Nam Momus omnium hominum & deorum opera carpebat, teste Platone, Aristot. Luciano. Philostrato.* Vitilitigator. *Plini. ex Catone.* Dente Theonino rodit aut circumrodit. *ex Horat. Theon Pòëta fuit quidam rabiosæ & petulantis maledicentiæ.* Archilochi rabies. *Horati.* Archilochia edicta aut dicta. *Cic. Pòëta fuit mordacia scribens carmina.* Hipponax *item* Iambographus mordacissimus, *qui versibus suis Bupalum & Anthermum pictores vel sculptores ad laqueum adegit. Hinc* Hipponacteum præconium. *Cic. pro mordaci infamia.* Scommatibus acuit orationem. *Cic.* Labienus *ob mordacitatem dictus* Rabienus *& libri eius combusti, ob quod viuus sepulcrum ingressus est. Rhodigin. post Senecam.*

Vßy wielkie gnuśnego, mate chytrego.

οἱ τὰ ὦτα μικρὰ ἔχοντες, πίθηκοδεις, οἱ δὲ μεγάλα, ὀνώδεις. *Photius.*

Qui paruas aures habent, similes sunt simijs (*i. ridiculi & astuti*) qui verò magnas, asinino ingenio sunt (*i. stupidi, tardi, pigri. Idem dicunt Physiologi.*

Vtárto mu rogow.

μῦν ἀντὶ λέοντος ἀπέδειξεν .ſ. αὐτόν. *Syneſius.* Murem pro leone illum reddidit. Vel ex leone murem illum fecit. i. *ex formidabili inſtar leonis, mure non minus placidum reddidit. Sic interpretatur Henric. Stephan. & reijcit Eraſmum interpretantem ſic: Ingentia & fortia pollicitus, longè diuerſa oſtendit. Polonicum dictum aptiùs Syneſio reſpondebit ſi dicas:* Vtárł mu rogow. *vt Syneſius loquitur de Andronico ferociàIulio compreſſo. Vide in hanc ſententiam plura ſub* Obćieto mu ſtrzydłá.

Vtrapionemu mé przydáy vtrapienia.

μὴ νοσοῦντί μοι νόσον προσθῇς, ἄλις γὰ ξυμφορᾷ βαρύνομαι. *Euripides.* Ne mihi ægroto morbum addas, ſatis enim calamitate grauor.

μὴ τῷ κακῷ τὸ κακὸν ἴω. *Herodotus.* Ne malo, medearis malo.

Crudelis in re aduerſa eſt obiurgatio. *P. Syrus.*

In vitia miſeri dicere contumelia eſt. *Idem Syrus. vt legit Eraſmus.*

Sic Pſalmo 68 conqueritur de Iudæis Propheta vel Chriſtus. Et ſuper dolorem vulnerum meorum addiderunt. *Simile eſt.* Vlić przydáwaią nedzé nedznemu.

Vtrapionemu / obruſzonemu ledá co záwádzi.

Animus affectus minimis offenditur. Nunquam ſine querela ægra tanguntur. Imbecilla ſe lædi putant, ſi tangantur. Omne inualidũ naturâ querulũ eſt. *Seneca.*

Quibus res minùs ſecundæ ſunt, omnia ad contumeliâ accipiunt. *Terent.*

Ad triſtem partem ſtrenua eſt ſuſpicio. *Syrus Mimus.*

In calamitoſo riſus etiam iniuria eſt. *Idem.*

πρὸς ὕβριν ἅπαντα λαμβάνει δυσχερῆς. *A.*

Ad contumeliam ſuam miſer trahit omnia. Vtrapiony podeyrzliwy.

καὶ τὸν γέλωτ' ἀδίκημ' ὅτου κακόμενος. *A.*

Riſum quoque ſuam iniuriam læſus putat, Ne moueas feſtucam. V. *ſub* Vlićdotklíwy. A laſſo rixã ne quæras, quia mox inuenies. *Ex Seneca.*

Vtratnik. Márnotrawcá. Rozrzutny.

Bona ſua pro ſtercore habet; foras iubet ferri: metuit publicios (*al. publicos* .i. *ædiles*) mundiſſimum fit: puras ſibi eſſe vult ædes: domi quicquid habet verritur ἔξω. i. *extra, vel foras. Plaut. de Dinarcho aſoto adoleſcente.*

Rem familiarem abijcit velut onus ſtercoris. *Apuleius.*

Quicquid erat nactus prædæ maioris, id omne (na dediſſes

Verterat in cinerem & fumum. *Horat. de Menio luxurioſo.* Decies cente-

Huic parco paucis contento, quinq; diebus Nil erat in loculis. *Idem de Tigellio he-*

Prodiga non ſentit pereuntem femina cenſum. (luone.

Ac velut exhauſta rediuiuus pullulet arca.

Nummus, & è pleno ſemper tollatur aceruo,

Non vnquam reputant, quanti ſibi gaudia conſtent. *Iuuenal.*

Gallonius alter. *vel* Viuit vt Gallonius ad voluptatem omnia referens. *Cic. qui eundem vocat* lurconem, omnia gulæ ventriſque delectatione metientem. *Item* gurgitem ſquillæ acipenſere omnia conſumentem. *Meminit eiuſdem Lucil.*

Is vel

Is vel Herculis quæstum conterere potest. *Plaut.*

Ede columnas Megaelis. *Dives is omnia decoxerat, nihilq; sibi reliquerat præter columnas ante domum nobilitatis insignia.* *Suidas ex Aristopha.*

ἀλλ' ἔσθι ἐλθὼν σὺ μεγακλέους κίονας. Sed abi columnas comedito Megacleas.

Gallina aceruum frumenti dum pascitur dissipans, typus prodigi. Pierius.

καλλίας πτερορρύει. *Suidas.* Calliæ defluunt pennæ. *qui amplas opes per luxum ac libidinem abligurierat. & factus erat nudus instar auis deplumatæ.*

Charybdis bonorum *Cic. sub* Ὀβρίττῃ. Promusque quàm condus magis. *Ausonius.*

ὅλῳ πῶ θυλάκῳ ὲ τῇ χειρὶ σπείρει. *ex Plutarch. Pindar.*

Toto thylaco (*à corbe*) non manu (*vt mos est*) serit.

ἅπαξ ἅπαντα αὐτῷ καιῷ. *Xenodot.* Simul omnia ipso caniſtro. *ſ. dat, profundit.*

Quærere vt absumant, absumpta requirere certant.
Atque ipsæ vitijs sunt alimenta vices. *Ouidi.*

Luxuriamque lucris emimus, luxusque rapinas,
Et summum census pretium est, effundere censum. *Manilius.*

Propter viam fecit. *Plaut. Macrob. Fest. i. luxu omnia absumpsit.* *Erat apud Romanos sacrificium Herculi fieri solitum, quod* Propter viam *dicebatur, in quo omnia absumi opus erat, & si quid ex epulis supercesset, id igne comburi oportebat. Hinc Cato iocatus est in Albidium quendam nepotem, qui bona sua omnia abligurierat, & insuper domum quæ restabat incendio amiserat, dicens, eum propter viam fecisse.* Proteruiam *hic legit Erasm. & quidam alij, sed* Propter viam *retinent Anton. Augustin Scalig. Turneb. Muret.*

Dat, profundit, perdit, perit. *ex Terent.* *In profusos in dando & ædificando Plutarchus vsurpat ex Epicharmo illa:* ὲ φιλάνθρωπος τυγ' ἐσσὶ, ἕλκος νόσου χάρεις λίθος, *addit Plutarch.* χαίρεις οἰκοδομῶν. *i.* Non hominum amans tu es, morbum habes, dare gaudes, ædificare gaudes. Piscis pluris quàm bos, apud luxui deditos vænit. *Cato mirari solebat quomodo ciuitas salua esse posset, in qua plus piscis quàm bos venderetur.*

ἀλεκτρυόνος χιλίου ἔχει, ταχὺ γὰρ καταπέψει τὸ ἀργύριον. *Aristophan.*

Gallinacei ventrem habet, citò enim concoquit argentum.

κάπτει τὴν ὐσίαν. Deuorat substantiam. ὲκ πίθου αὐτλεῖ. *ex Theocrito.*

De dolio haurit. *Cicer. i. è magno vase promit, ideoq; non parcit.*

Dolium pertusum, *rectè hic vsurpes.* *Affine,* Bytokiedyś. Pobło wbyśko.

Vwiazł. Vwiazłeś. Vwikłał śie. Wciąśna dziura wpadł.

Inter Orci cancros adhæsit. *Apuleius sic:* Benè quòd in meas manus incidisti, & inter ipsos Orci cancros iam adhæsisti, &c. i. *intra cancellos, claustra firma, è quibus tanquam ex Orco non patet egressus.* In Sirenas incidit. *ex Homero. Ouid. Horat.*

Apud Sirenios scopulos consenescere. *Gellius.* In foueam decidit ex qua se extricare non potest. *Lactantius.* μῦς ἐν πίσσῃ. Mus in pice. *ſ. hæsit.*

ἐσδύμενος ἂς πόρκην, ὁθεν ἔξω πάλιν ὲ ῥαδίως ἔξειμι τὴν αὐτὴν ὁδόν. *Antiphan.*

Inuolutus cassibus, vnde non facilè rursus foras egredi eadem via licet.

εἰς ἄρκυς ἐμβέβλημαι. *Heliodor.* In casses incidi. Irretitus corruptelarũ illecebris. *Cic.* Abire hinc nullo pacto possum si velim: Ita me vadatum amore vinctũq; attines. Nec quomodo nunc ego me expeditum ex impedito faciam, consilium est. *Plaut.* Tactus sum vehementer visco. *Idem.* *Tralatum ab auium aucupio, vt & illud:* Viscus merus est vestra blanditia. *Adolescens dicit meretricibus apud eundem.* *Apud eundem mulier dicit adolescenti amoribus malis inescato:*

Fixus hîc apud nos est animus tuus clauo Cupidinis.

In medio luto sum. *Idem Plaut.* περιπλωμένῳ ἐμὶ τῷ &c. *Chrysostom.* Trabalibus clauis affixus alicui rei. *Arnobius.* Hedera illum circumplexa est. i. *illigatus & impeditus est aliquare, quæ sit instar hederæ tenacis & quæ attigerit strictè complectentur. Pierius ex Horatio, Catullo.* *Affine,* Ani mie tám. Vlič wyſſiglus ieſt ſie. Mam cie.

Vżaleuia godny. Kamien by go zaplakał.

Vel hosti miserandus. καὶ ἔχθρον ἐλεῆσαι θεασάμενον πὴν τοῦ παρόντος τὸ ἀνθρώπου. *Suidas.* Vel hostis misereretur cernens præsentem hominis calamitatem. Vel Priamo miseranda manus. *Virgil.* Miserabitur hostis. *Idem.* Lapides flere cõgisses. *Cic.* V. Żáłoſna rzecz.

Vżywánie zle / dobrey rzeczy nic ma wádzić.

οὐ χρὴ τὴν τῶν ἀνθρώπων πονηρίαν ἐπὶ τὰ πράγματα μεταφέρειν. *Isocrates.* Non oportet hominum improbitatem in res transferre.

Non res in vitium sed male facta cadunt. *Sic Quintilianus de Oratoribus.* Cum actores causarum eadem in alijs litibus defendunt, quæ in alijs impugnârunt, id non artis sed hominis est vitium. *Et Isocrates:*

ὁ κατηγορῶν τῶν τῶν πραγμάτων ἐστὶν, δι' ὧν ἂν τις μετ' ἀρετῆς πλέον ἐπήσῃ, ἀλλὰ τῶν ἀνθρώπων τῶν τοῖς τοὺς πράξεις ἐξαμαρτανόντων ἢ τοῖς λόγοις ἐξαπατῶντων καὶ μὴ δικαίως χρωμένων αὐτοῖς. i. Non sunt accusandæ res illæ, per quas cum virtute præstare alijs possis, sed homines potiùs, qui circa res illas peccant, & loquendo decipiunt, non rectè vel non iustè illis vtentes.

Quis gladium damner, quo fors occidit̃ insons?

Ebrietas non est vini, sed culpa bibentis. *Sic apud Plautum quidam in Aulularia & alter in Truculento crimen à se ebrio commissum in vinum transferens, refutatur egregiè.* *V.* Piiánſtwem grzech wymáwiáć.

W.

Wchodźiąc śie nie náyſć. Wechem will ſyt nie bedźie / nie tyć.

Res falsa est bene olere & esurire.

Qui non cœnat, & vngitur Fabulle, Hic verè mihi mortuus videtur. *Martialis in conuiuatorem, qui vnguento ſuauiſſimo cœnaculum asperſit, & nil cibi appoſuit.*

Sic

Sic Iuuenal. in aliũ. Poma, *inquit*, comedit ipſe, quorũ ſolo paſcatis odore, *non edas.*
Menecratis cœna. ſ. *non ſatiat. quia ex floribus vnguentis conſtabat. V.* Tákiemu tákie.
Non ſum coquus. i. *odore ſolo non paſcor, vt coquus. V.* Bucharz śie wachániac náyié.

—— Carne opus eſt ſi ſatur eſſe velis. *Martial.*

ὀδῶσιν ἀ ὐ ῥίνεσιν ζῶσ λύκ Θ. *A.* Non naribus ſed dentibus viuit lupus.
ἀκτῖσι σελήνης βότρυς ἀ πεπάνεται. *è Plutarcho.*
A lunæ radijs non matureſcit botrus.

Wade pokryć wrzedem godnośći/ ſtanem/ ić.

Strumam dibapho tegere. *Cuer. de Vatinio improbo cive, Sacerdotij munere ornato. Vſurpatur cùm vir improbus & indignus ac infamis dignitate aliqua exornatur. Nam purpura διβαφ Θ bis tincta, fuit nota & ornamentum magiſtratuum. Sic apud noſtrates:* Corke chroma &c. do klaſtorá. *Taceo alia odioſa ſed nota.*

Warchoł. Buntownik.

βοῤῥοροτάραξις. *Ariſtophan.* Cœni agitator. *pro turbulento & ſeditioſo.*

Waśmośći wáśmośći. Széptu ſzeptu/ a daley nic.

Inanis loquacitas & verba in labris naſcentia. *Quintilian.*
ἀπὸ τ χειλῶν (ἀκρῶν) λαλεῖν. *Epicteti.* Summis labris loqui.
Summa ſaliua: *vel* Summis in labris natat ſaliua. *Ex Perſio qui perſtringens Neronem (qui mollicie cum feminis certabat, & tamen Pòëta videri voluit, ac pòémata ſcripſit) dicit:*

Summa delumbe ſaliua

Hoc natat in labris. ſ. *more feminarum delicatarum, quæ non ex imo pectore loquelam edunt, ſed in ore quin extremis labris formatam. Caſaubonus.*

Quid cùm legitima fraudatur littera voce,
Blæſaque ſit iuſſo lingua coacta ſono!
In vitio decor eſt; quædam male reddere verba
Diſcunt, poſſe minus quàm potuêre loqui. *Ouid. de mulierum ſermone.*

Watku nié zſtaié.

Deficiunt nerui. *Horat.* Res me ipſa deficit *Cic.* Defit mihi fortuna. *Idem.*
Res angulta domi. *Iuuenal.* Vacuam domum inhabitat. *Vide* Wrzkomo coś.
Licet etiam vſurpare dictum Polonicum Græca allegoria, hoc modo:
ἐλλείπει ὁ στήμων τῆς κρόκης *i.* Trama ſtamini deficit, vel non ſuppetit.

Watpieme drogą do mądrośći. Watpić połowicą umieiętnośći.

Watpienie/ rodźi pytánie: á to záś rzécży poznánie.

Ἀπορία, πρὸς γνῶσιν ὁδὸς Θ τριβ Θ *A.* Recta ad ſcientiam via, dubitatio.
ὁ Ἀπορεῖν ἀρχόμεν Θ, ἄρχεται φρονεῖν. *A.*
Dubitare quisquis incipit, ſapere incipit.
ἢ ἀπορέων, ἢ πάντ ἴσ τω, ἢ μηδὲν. *A.*
Qui non dubitat, aut omnia ſcit, aut nihil. *Dictum tritum in ſcholis.*

Atqui

Atqui omnia scire nemo potest. Restat ergo vt nil dubitans parùm aut nil sciat.

Watpliwego abo watpiacego tácno nákiérować.

Dum in medio est animus, paulò momento huc illuc impellitur. *Terent.* νῦς ἀμφίβολος ὀλίγῃ ῥοπῇ καταφέρεσθαι. *A.*

Ważywszy ná ryby / ná piéprz żáłuié.

ἐς ἰχθύας ἀνήλωσεν ἐς πίπερι δ' ἀθέλησ. *A.*

Impendit in pisces & in piper abnuit. *Sic* Sumptu facto in equum, facere hunc in frena recusat. *Item.* Fxstructa domo, instruere illam non vult. quod minus est. *Sic Martial.* Emi hortos, plus est; instrue tu, minus est.

W czepku śie vrodził. v. Szczęśliwy

Woobry czás mowić. Bożé day w dobry czas mowić.

Nié chwalac śie: Niech to nikogo nié obraża.

Σὺν ἀδρασείᾳ λέξαιμι *Euripides.* Volente Adrastia dixerim.

ἀδράστεια ἐργοις σωμάτων φθόνον. *Idem* Adrastia arceas dictorum inuidiam.

ἀπέστω ἀδράστεια. *Lucian.* Absit Adrastia. i. *inuidia.*

προσκυνῶ δὲ ἀδράστειαν χάριν ἃ μέλλω λέγειν. *Idem.* Supplico Adrastiæ *vel* deprecor Adrastiam ob ea quæ dicere debeo.

Fors dicta refutet. *Virgil.* Ad mortem si te (Fors dicta refutet) Prodiderim. &c. i. *quod nolim, quod absit, quod dij omen auertant. Erythræus. Adde illud, Oratorum, qui, quod populo suadebant,* Mineruam sibi suggessisse aiebant, *& tamen gloriam sibi vendicabant. Apud Homerum quoque in re difficili* Pallas dicitur aliquid suggessisse. *Et Aristophan.*

τὸ μὲν νόημα τῆς θεᾶς, τὸ δὲ πρᾶγμ' ἐμόν.

Excogitauit hoc dea, ast opus est meum. *Sed loco* πρᾶγμα, *i. negotium, in versu prouerbiali posuit* ῥῆτα κλέμμα *i furtum, carpens Cleonem rapacem. Rationem dicti Polonici pulchram, luet petere ex P. Syro, qui ait:*

Irritare est calamitatem, cùm te felicem vocas. V. Milcz kiedy dobrzé. Absit verbo inuidia. *Liui.* Ignoscat mihi Nemesis. *Lamoin:* Præfiscini dictum sit. *Plaut. i. sine arrogantia.*

ὡς τε συν Θεῷ εἰπεῖν, μηδὲν δεινὸν παθεῖν ἀλλὰ τὸ ὁμολογεῖν. *Plato.* Quod beneuolente Deo dictum sit, & nil mali eueniat ob confessionem.

μὴ μεγα λέγε, μή τις ἡμῶν βασκανία περιτρέψῃ τὸν λόγον τὸν μελλοντα λέγεσθαι. *Idem* Ne loquaris grandia, ne qua nobis inuidia interturbet orationem futuram. Nos in otio. Nemesis non audiat. *Budæus. Despuebant etiam Ethnici ad amoliendam inuidiam, fascinum, morbum. Plini. ait:* Despuimus morbos comitiales, defascinationes, veniam quoque spei audacioris à dijs petimus in sinum spuendo. *Sic apud Theocritum.* ὡς μὴ βασκανθῶ δὲ, τρὶς εἰς ἐμὸν ἔπτυσα κόλπον. Ne mihi noceat fascinum vel inuidia, ter in meum despui sinum.

θεῶν

θεῖον ἐξαίρω λόγον, *Plato vt legit Eraſm.* Diuinum excipio ſermonem. *Cùm glorioſius aliquid excidit, ominis gratia excipiebant deos, qui omnia poſſunt, & quibus nemo præſcribit. Henric. Steph. corrigit Eraſmum & legit* λόγῳ, *vt ſit ſenſus.* Deum excipio ab hoc ſermone. *Probat ex Platone & Syneſio.*

W dobry rok léda ziemia żyzna. Żyzna rola czás dobry czyni.

ἔτος φέρει ἀχὶ ἄρχεται. *Theophraſt.* Annus (*i. cæli & aëris bonitas*) producit (*fructus vberes*) non ager. Ziemi dobrey niebo i czás wiele pomaga. *Nam multùm ad fertilitatem agri facit cælum, ſol, aër, venti, pluuiæ. Quare Columella inſtruens villicum ait:* Cæli & anni præſentes mores intueantur; neque enim eundem ſemper velut ex præſcripto habitum gerunt. *Cato etiam duo hæc conſiderare iubet;* Salubritatem cæli & vbertatem loci. *Plini. item ait:* Ad ſoli naturam, ad loci ingenium, ad cæli cuiuſque mores dirigenda ſolertia eſt. Ea maximè conſtat cælo, ideò & ſiderum mores noſcendi. *Idem docet Virgil.*

γῆ μὲν κακὴ
τυχοῦσα καιρὸν θεόθεν, εὐσταχυν φέρει,
χρηστὴ δ' ἁμαρτοῦσ', ὧν χρεὼν αὐτὴν τυχεῖν,
κακὸν διδωσι καρπόν. *Euripides.* Terra quidem mala,
nacta cælum bonum diuinitùs, bonam ſegetem fert;
bona verò priuata ijs quæ habere eam conueniebat, malum fert fructum.

W dobry śie rok vrodźił. *i.* roſły / ſpory / cielíſty.

Per annonam laxiorem aut vilem natus eſt. *Ex Plauto, apud quem Paraſitus oppoſito ſenſu ait:* Per annonam caram natum me dixit pater. W drogim śie rok vrodźił, *Simile eſt illud Feſti,* Bupes βοῦπαις, *quaſi bos puer, vel bouiſimilis puer.*

Idem Vitruuij Catlaſter *Cariſio & Scaligero.* αὐδρόπαις *idem.* vir puer.

Wdźięczna rzécz / wonna / przyiemna iak rozbierał.

ἁδύ τι νέκταρος ὄσδει. *Theocrit.* Fragrat nectaris inſtar.
Ambroſia dulcius. *Catull.* Nomen nectare dulcius beato. *Martial.*
Literæ olentes Platonicum nectar. *Symmach.*
ὄζει τ' ἀμβροσίης καὶ νέκταρος *Suidas.* Redolet ambroſiam & nectar.
ὄζει ἴων, ὄζει ῥόδων, ὄζει δ' ὑακίνθου. *Athenæus.* Olet violas, olet roſas, olet hyacinthum. Mellitos verborum globulos & omnia dicta factaque quaſi papauere & ſanſucho ſparſa. *Petronius.*
θελχθήσῃ καὶ ὑφ' ἡδονῆς ὀλίγου τε κυκεῶνος ἄλλῳ μεταδώσεις πιεῖν. *Lucian.* Oblectaberis & præ voluptate ne minimùm quidem cyceoni potando tribues. i. *non deſiderabis potionem ſuauiorem. Cyceonis potionem ex caprino caſeo, farina & vino Pramnio fuiſſe ſcribit Brodæus: hanc tamen illo ſæculo iucundam habitam idem docet, vt & caprinum ſanguinem apud Homerum & Galenum. Item Moretum apud Virgil. alia apud alios. adde equinum ſanguinem & carnes in deliciis eſſe Scytharum. Talia ergo ad morem & vſum variarum gentium interpretari oportet.* Gallinacei lactis hau-

ſtus. *Plini. pro re rara & iucunda. licet aliqui album oui intelligant.* V. Wiele dobrego.
πολὺ πηκτίδος ἡδυμελίστερος. *Sappho.* Multo ſuauior pectide: *citharœdi inſtrumento, ſeu cithara.* αἷμα καὶ ψυχή. *Antiphan. de pecunia.* Sanguis & anima. *Simile eſt illud.* ζωὴ καὶ ψυχή. Anima & vita. *de re admodùm ſuaui. Eraſm. licet aliquì hoc dicto abuſi ſint.* τοσοῦτον ὅσον ἐκ Διονυσίων. *Ariſtophan. Suidas.* Tantùm quantùm ex Bacchanalibus. *de re vehementer expetenda ac expectata, quæ nectar & ambroſiam olet vt idem Ariſtophan. ait. Eraſmus, Iunius.*
Aut piſcem olet aut florem. ſ. *thymallum. S. Ambroſ. de re ſuauis odoris.*
Epelanes, *piſciculus Sequanæ odoratiſſimus. Rhodigin. l. 28. c. 7.*

W dziurawy ſtátéć léiéß. W dziurawy wór ſypiéß.

In pertuſum ingerimus dicta dolium. *Plaut.*
εἰς τίθον τετρυμένον ὕδωρ ἀντλεῖς. *Lucianus.* In perforatum fundis aquam dolium. Laticē pertuſum cōgeris in vas, Quod tamē expleri nulla ratione poteſtur. *Lucret.*
εἰς Δαναΐδων τοῦ ἀμφορέας ἐπχέομεν πίθους. *Alciphron.* In Danaidum dolia amphoras infundimus. V. Dziurawego ſtátku. Nienáſycony. Dármo robiß.

Wſzelkiem doßćdł.

Naſo pol iam hæc quidem videt plùs quàm oculis. *Plaut. de muliere quæ non videre ſe fingens militem, dixit illum mìùs non eſſe, olfactu. Idem de anu vini odorem procul ſentiente ait:* Canem eſſe hanc quidem magis par fuit, ſagax naſum habet.
ῥινηλατεῖν tr. *Græci vſurpant.* Φῶρας ῥινηλατεῖν. *Syneſius.* Fures olfactu ſeu odorem attrahendo perſequi. Sagaciter indagare.

Według ſtawu grobla.

Ne ſumptus (*in agrum impenſus*) fructum ſuperet. *Varro.*
βύβλου δὲ καρπὸς οὐκ ἀξίει τάχιν μεγαν. *Suidas.* Fructus papyri magnam ſpicam haud poſtulat. Non quantùm vis, ſed quantùm cepis hauriendum eſt. *Seneca.*
Nos pro herili & noſtro quæſtu ſatis bene exornatæ ſumus. *Plaut.*
πρὸς πόδα ὑπόδημα. Iuxta pedem calceus.
ὅσον ἐστὶ τὸ πρᾶγμα, τοσοῦτον καὶ ὁ λόγος ᾧ χρῆται. *Plutarchus.* Quanta res fuerit, tanta ſit & oratio qua vteris.
Pro re nitorem, gloriam pro copia eſſe oportet. *Plaut.*
Arcta decet ſanum comitem toga. *Horat.* V. Pomierz śie ſam.
κατὰ ναῦν τὰ ἄρμενα. *Suidas.* Iuxta nauem carbaſa.
Affine, Jáko kogo zſtáić. Zgadzay śie gebo.

Wé dwoie młóći. Tá miedzy śiédźi.

ὡς ἀγαθόν ἐσ' ἐπωνυμίας πολλὰς ἔχειν! *Ariſtophan.*
Quam res bona eſt habere plura agnomina! *In eos qui plures artes profitentur, vel plura officia habent, vel vtriq; factioni inſeruiunt.* δικλᾶ κρούειν. *Ariſtides.* Geminas chordas pulſare. δίαυλα ὀρχεῖσθαι. *Idem,* Bifariam ſaltare. μέσον δυοῖν καθίζεσθαι. Medium inter duos ſedere.

ἐπὶ ἄγκυραν (*ſ. ἀγκύρας*) ὁρμεῖ. *Ariſtides, Pindar.* Duabus ancoris nititur: *duas patrias habet: vnde illud aliud* οἴκοθεν οἴκαδε. Domo domum. *ab amico ad amicum diuertit. Pierius.* Duplici ſpe vti. *Terent. aut:* Commodius eſſe opinor duplici ſpe vti. Hippopotamus. i. *Fluuialis equus duplici elemento vitiit, interdiu in aqua, nyctu aquis egreſſus in terram ſegetes depaſcitur. Pierius cum Plinio.*

Wegorzé w zámecié łowią. W odmecié ryby łowić.

τὰς ἐγχέλεις θηρᾶν. Anguillas capere. *ſ. in turbida aqua. Ex Ariſtophane qui ait:* οἱ τὰς ἐγχέλεις θηρώμενοι, ὅταν μὲν ἡ λίμνη καθεσθῇ, λαμβάνουσι οὐδέν. ἐὰν δὲ ἄνω τε καὶ κάτω βάρβορον κινῶσιν, ἄιρουσι. καὶ σὺ λαμβάνεις, ἢν τὴν πόλιν ταράττῃς. *i.* Qui capiunt anguillas, cùm palus ſtat quieta, nil capiunt. ſi verò ſurſum deorſum lutum commouerint, capiunt. & tu capies vbi ciuitatem turbaueris.
Piſcari in aqua turbida. *Gotfredus. addit è Gallico dicto Garner.* Vtile eſt.

Vtile piſcari eſt turbata ſemper in vnda.
Eſt facilis captu turbata piſcis in vnda. *Idem.*

Simile quid eſt in Æſopi apologo, de Piſcatore aquam Viatori turbanti ob ſuum commodum.

In tanto ciuium numero, magna multitudo eorum eſt, qui aut propter metum pœnæ, peccatorum ſuorum conſcij, nouos motus conuerſionesque Reipub. quærunt: aut qui propter inſitum quendam animis furorem, diſcordijs ciuium ac ſeditione paſcantur: aut qui propter amplicationem rei familiaris, communi incendio malient quam ſuo deflagrare. *Cic.* *His adde fures, qui cùm clam nihil ſurripere poſſunt, incendium excitant, vbi palam ab omnibus omnia diripiuntur.*
Simile Ciceronis dicto eſt illud Plautinum. Quibus res timida aut turbida eſt,
Pergunt turbare vſq; , vt ne quid poſſit conquieſcere. *Sepia ad captandam prædam atramentum effundit, & ſic in tenebris obuia quæq; corripit. Plutarch.*

Wéſele w płacz. Po wéſelu płáczą.

Ita comparatum eſt in ætate hominum, Voluptati vt mœror comes conſequatur. *Plaut.* Emortualis è natali factus eſt dies. *Idem.*
πολλάκις πρῶτον ἡσθέντες, ὕστερον ἐλυπήθημεν. *Iſocrates.* Plerumque priùs lætati, poſtea dolemus.

Riſus nimius lacrymas excutit. *Carol. Bouillus.* i. *lætitiam mœror turbat.*
Gaudia principium noſtri ſunt (*ſæpe*) doloris. *Ouid. habet: Phœce doloris.*
Scilicet interdum miſcentur triſtia lætis. *Idem.*
Fortuna præſens (*.i. potens*) eſt, ſuperbos Vertere funeribus triumphos. *Horati.*
τοῖς γαμηθεῖσι ἄχεσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμείψας. *Agathias.*
Tragicis doloribus Comicum negotium (*actum, luſum*) commutans.
Βοιώτιος νόμος. *Zenodot.* Bœotica cantilena. *de ijs vſurpatur quibus priora quieta & proſpera fuerũt, poſteriora turbulenta & triſtia ſunt. vt Bœotius actiam poſt mortem Laij, olim felicibus.* πυραύστου χαρὰ ἐλάφου. Pyrauſtæ gaudes gaudium. *Muſcæ genus eſt, ad lucernas alacriter aduolans & ab eis conflagrans. Zenodot. Aelian.*

Sophocles cùm eius Tragœdia vicisset, gaudio mortuus est. Chilo ob victoriam filij in Olympijs similiter. Plura talia Plini. l. 7 c. 53. Adde Iephthe post victoriam insignem, filiam suam mœstum immolantem. Iudicum c. 11.

Feruens olla frigidâ aspersa est. *Carol. Bouillus. In hominem hilarem qui repentino infortunio & mœrore consternatur. Tractum à coquis.*

Wesel gdy drudzy płacą. Wszyscy głód cierpią / a on bánkiety stroi.

Apollo Tortor. *Dictum spargebatur Romæ de Octauio Augusto, qui in summa annonæ caritate & penuria, cœnam sumptuosam parabat, ipse Apollinis scenico ornatu discumbens, conuiuas verò deorum dearumq; habitu ornatos adhibens.*

Apollinem *ergò eum vocárunt ob habitum similem*, Tortorem *verò ob crudelitatem Apollinis in Marsyam citharœdum victum & excoriatum. Dictum in eos quadrat, qui præsertim principes in publica miseria, intempestiuis deliciis & voluptatibus diffluunt.*

Bomonicarum ludus. V. Tobié śmiech / á mnié nié do śmiechu.

Wésoło ten táńcuié / komu szczęście intonuié (przyśpiewuié.)

Sat scitè saltat cui fortuna citharam pulsat. *Garner. è Gallico.*

γηθοσύνως ὀρχεῖται ὅτῳ γε τύχη κιθαρίζει. *A.*

Sat lætus saltat, citharam cui Fors bona pulsat.

Wét zá wét.

Eodem poculo bibes. *Plaut.* Deludo lusorem meum. *Idem.* Equidem hæc dixi per iocum. ℞. Per iocum item Dictum habeto, quæ nos tibi respondimus. *Idem.*

Cædimur, & totidem plagis consumimus hostem. *Horati.*

Cædimus, inq; vicem præbemus crura sagittis. *Persius. vt in lusu pilæ. alij aliter.*

Tum pueri nautis, pueris conuicia nautæ Ingerere. *Horati.*

Parem calculum ponere. *Plini. iuni.* Par pari referre. *Terent. Cic.* ἴσον ἴσῳ φέρειν. Par pari datum, hostimentum est opera pro pecunia. *Plaut.*

Vbi nominabit Phædriam tu Pamphilam Continuò. *Terent. Cic.*

ὄναρ ἀντὶ ὀνείρου. *Plato.* Somnium pro somnio. s. *dicam, vel audi.*

ἔτως ὑβρίζειν σὲ ὑβριζόντας χρεών. *Æschylus.* Sic conuiciantes conuiciari oportet. *Ethnica Sententia.* ὁ βαλὼν βεβλήκει. *vel* ὁ πλήξας πληγείς. *Ex Eustathio & Philostrato.* Percutiens percussus est.

Dedit malum & accepit. *Plini. iuni.* Sphæram inuicem reddere.

ὥσπερ σφαῖραν ἀνδεξάμενος τὸν λόγον πάλιν ἐπάλαζετο τῷ μειρακίῳ. *Plato.* Tanquam pilâ excepto sermone rursus retorsit in adolescentem.

Diogenes offa sibi conuiuium ingressò à conuiuis per contemptum obiecta perminxit. ludum eorum simili ludo sed inhonesto improbans. Vulpes inuitato grue ad conuiuium, iusculum in lapidem effudit, & eum vt ederet hortabatur: Grus verò postmodùm eidem inuitatæ, offam bonam in vase oris anguisti apposuit. Æsopus apud Plutarchum.

ὁρᾷς τὸ Δίον, ὃ βέλος διέπαρ. Vides Dium, cuius iaculum transuolauit.

Dicitur cùm simile malum vel iniuria ladenti rependitur.

Nam

Nam Ætoli Dium Macedoniæ oppidum vastauerant; Macedones verò Thermum opulentissimam & mercatu celeberrimam Ætolorum vrbem vicissim vastârunt, & muris hunc Senarium inscripserunt iniuriam priorem relatam exprobrantem. Vides Dium, cuius telum ad te peruenit. Vespasianum plostrum pro plaustro pronuntiantem Florus Consularis admonuit plaustrum esse dicendum. sequenti autem die conspecto Floro Imperator dixit, Salue Flaure pro Flore. Sueton. Domitius apud Plutarchum Crasso obiecit: Ob mortem murænæ ploraſti. Crassus verò respondit. Tu autẽ tres vxores absq; vlla lacryma extulisti. Pro pede xeniũ. *apud Homer. Bubulcus Vlyssis vulnerato Ctesippo proco insultat illi dicẽs;* τῦτό τοι ἀντὶ ποδὸς ξενήιον. Hoc tibi xenium pro pede (*bubulo, quem Ctesippus dederat Vlyssi mendicanti.*) *Vsurpari Gregorius Theologus in eos ait, quibus malum pro malo redditur. Eustathius. Iunius. Nudipes obuium habens petasatum, rogauit per iocum: quanti fungulus iste? Cui ille: quanti calceoli tui & denario insuper. Iouianus Pontanus. Lege epigramma 16. lib. in Caium 10. Martial. Affine.* Вто ми мор wi. Jáкie częſto wánie. Jáka praca. Co drugiem czynił. Wzáiem śie. Oddam. ić.

Wezmiß oſtatek. Wziatéś koniá / wézmi i bicz.

ἀφεῖλες ἵππον, ἆῖρε καὶ φραγέλλιον. *A.*

Equum abstulisti mihi, flagellum en quoque cape. *Sic dixit Libertinus Abbas Fuldensis Gotthis, qui ipsi equum ademerant, vltrò flagellum eisdem porrigens. D. Gregorius scribit. Talia sunt illa.* Erepta ſecuri, tolle & manubrium. Cane ablato & lorum simul accipe.

Wézne-li ia kiy. O gdźież to kiia / kámienia &c.!

Phrasis est variè & eleganter à Latinis reddita.

Auferére non abibis, si ego fustem sumpsero. *Plaut.*
At, scin' quómodo tibi res se habet?
Si hodie hercle fustem cepero aut stimulum in manum? *Idem.*
Quem ego pol iam hoc scipione. s. *feriam. Idem.*
Vtinam nunc stimulus in manu mihi sit, quî latera conteram tua! *Idem.*
Nimis velim lapidem, quî ego illi diminuam caput. *Idem.*
Vnde mihi lapidem? vnde sagittas? *Horati. iratus Dauo seruo.*
Quos ego. s. *vlciscar, puniam. Neptunus apud Virg. ventos increpans.*

Wiárá iák dußá / raz vtrácona / niéprzywrocona.

Fides vt anima; vnde abijt, eò nunquam redit. *P. Syrus.*
Fidem qui perdit, perdere vltrà nil potest. *Idem.*
Fidem qui perdit, quò seruet se in reliquum? *Idem.*
ἅπαξ ἄπεισι πίστις ὡς ψυχὴ βροτοῖς. *A.* Fides vt anima semel hàúd reditura abit.
ὁ πίστιν ὀλέσας, οὐκ ἂν εἰς ἅλις κτήσαιτο. *Gorgias.* Qui fidem perdidit, non amplius eam recuperabit. βίος δ' ὁ βιωτὸς πίστεως ἐστερημένῳ. *Idem.* Vita non vitalis est ei qui fide priuatus est. Honorem qui perdit, multùm perdit: fidem qui perdit, perdit omnia. *Garner.* V. Вiamcy.

Wiárá rzátka rzéć. Wiernego trudno náléść.

Rara fides. *Horat. Cato.* ἡ πίστις σπανία. *Planudes.*
παῦροι τι πολλῶν πιστὸν ἔχουσι νόον. *Theognis.*
Paucis è multis fidus adest animus.

Apud Terent. iuuenis deceptus ait: Attamen, Vbi fides? si roges, nihil pudet.
Apud eundem femina dicit: Fidelem haud fermè mulieri inuenies virum.
Virum fidelem quis inueniet? *Prouer. SS. c. 20.*
πιστὸς ἀνὴρ χρυσῷ τε καὶ ἀργύρῳ ἀντερύσασθαι ἄξιος. *Theognis.*
Vir fidelis auro & argento expendi dignus est.

Wiary godzien. Prawda to co mowi.

Dignus qui cum in tenebris mices. s. *digitis. Cic. Sumptum è ludo cuius meminit etiam Varro. Vsurpatur de eo qui adeò certæ est fidei, vt ne in tenebris quidem, vbi impunè posset, fallere velit colluforem in ludo digitorum.*

Credite me vobis folium recitare Sibyllæ. *Iuuenal. i. sum dignus fide.*
οὐ χρησμὸς λέγει. *ex Theocrito.* Oracula loquitur.
ὥσπερ ἐξ ἀδύτου πὸς χρησμὸν ἀπεφθέγξατο. *Galenus.* Tanquam ex adyto quopiam oraculum edidit. ὡς ἐκ τρίποδος. Tanquam ex tripode. i. *vera.*
τὰ δ' ἐκ τρίποδος. Hæc ex tripode. i. *vera.*
Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta. *Cic.*
ταπὶ κοσκίνῳ. Quæ ad cribrum, vel quasi ad cribrum dicta. s. *diuinantium per cribrum, vbi religio metuq; erat fallere velnegare. Ex Luciano.*
ἀληθέστερα τ σιβύλλης ἢ Βακίδος. *Dion Chrysost.* Veriora Sibyllinis aut Bacidis oraculis. *Nam vt mittam Sibyllas natas, Bacis etiam fuit fatidicus verax habitus, apud Platonem, Pausan. Suid.* Historica fide verba sua obligat. *Ouid. nam historiæ anima veritas.* Attica fide vir. *ex Diogeniano.*
Xenocratis testimonium, *quem solum inuiolatum dicere voluerunt Athenienses, quod nulli alij concessum Luciano teste. Memnit & Cic.*
ῥῆμα καὶ νεῦμα μόνον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, μυρίοις ἐνθυμήμασι καὶ τρισὶ ῥήσεσιν ἀντίρροπον πίστιν ἔχει. *Plutarch.* Verbum & nutus solus boni viri, mille argumentis & periodis æqualem fidem habet. Tabulæ Metelli. *pro fide dignissimis.* Cum Q. Metelli repetundarum accusati tabulæ iudicibus inspiciendæ circumferrentur, nemo fuit qui non remoueret oculos, & se totum auerteret, ne dubitare de tanti viri fide videretur. *Cic.* *Sic Nazianzen. de Athanasio:* τὰ ἐκείνου δόγματα τάξεις τοῦ μωσέως. Eius decreta responsa erant populo instar tabularum Mosis. i. *maximæ fidei, auctoritatis, ac reuerentiæ.* αὐτὸς ἔφα Ipse dixit. i. *Pythagoras.*

Tibi maxima rerum verborumque fides. *Virgil.*
ὁ δ' ἀνὴρ ἀνώμοτος πιστεύσαι ἄξιος. *Sic Henr. Steph. correxit Erasmum.*
Hic dignus est omni absque iurando fide.
τὸν δακτύλιον φορεῖ. Annulum gestat in manu. i. *fide dignus est. Nam annulus ingenui homi-*

nui hominis fidem significabat, nec ornatus, sed signandi causa ferebatur olim[a], *id*[q] *tantùm vnus & liberis solis concedebatur. Cùm verò seruo quoque dabatur, simul libertas & ingenuitas eidem concedebatur. Macrob. Pierius.*

Pythagoricus tripus. *Rhodigin. de homine non fallente instar Delphici Apollinis.* ἡύς τε μέγας τε. *Homer.* Magnusque bonusque. καλῶν κἀγαθῶν μαρτυρία. *Aristides.* Honestorum & bonorum testimonium.

Wiátr go zły nié doydźié / nié owcienié.

Delicati periphrasis est. Quem specularia à flatu semper vindicant. *Seneca.*

Hibernis obiecta notis specularia puros
Admittunt solos & sine fœce diem. *(vbi arbores sint.)*
At mihi cella datur non tota clausa fenestra,
In qua nec Boreas ipse manere velit. *Martial. de hospitio inhumani amici.*

Quæ vehitur clauso laris specularibus antro. i. *lectica munita vitro. Iuuenal. de muliere diuite delicata.* *V.* Delikat. Kochánie.

Wie Bog czyy báran czyy kozíć.

Ex apologo Polonico noto. In quo vir nobilis ducebat hædum templo hostiam, videns autem colonum suum ducentem agnum, institit vt commutaret secum, dicens; indecorum esse, herum offerre sacris hædum, colonum verò eius, agnum: qui cedens precibus herilibus dixit:

ὅ ἀμνός ἐστιν, ὅ ἔριφος οἶδεν Θεός. *A.*

Cuius sit agnus, cuius hircus, scit Deus i. *Deus nouit occulta.*

τοῦ μὲν βροτοὺς λαθέσθαι ἐστὶν ὁ Θεόν. *A.*

Homines latere poteris haud poteris Deum. Absconditorum cognitor Deus. *Daniel 13* Qui inspector est cordis, ipse intelligit. *Prouerb. Salom. 24.* Noli inspicere sacrificium iniustum, quoniam Dominus iudex est. *Ecclesiastici 35.* Dona iniquorum non probat altissimus, nec respicit in oblationes iniquorū. *Ibid. 34* Immolantis ex iniquo oblatio est immaculata. &c. Qui offert sacrificium ex substantia pauperum, quasi qui victimat filium in conspectu patris. *Ibidem.* *Vide exemplum de 40. aureis. sub* Bogaty rzadki spráwiedliwy. *Audi & Ethnicos.*

Puras Deus non plenas aspicit manus. *P. Syrus.*

Conscios dictorum factorumque deos, *ait Seneca.* *Antalcidas cùm in Samothracia initiaretur, interrogatus, quid egregium in vita patrasset, respondit:* ἐί τί μοι πέπραχται τοιοῦτον. εἰσονται αὐτοὶ οἱ θεοί. *Plutarch.* Si quid tale à me patratum est, sciunt ipsi dij. *V.* Bogá nié oszukaß.

Wie on co mu smakuié.

ἡ αἶξ τὸ κιννάμωμον. *Eustathi. Philostrat.* Capra cinnamonum. s. *appetit, agnoscit, persequitur.* Florentem cytisum sequitur lasciua capella. *Virg.*

ὁ μαγνῆς σίδηρον ἕλκει. *ex Suida.* Magnes ferrum trahit.

Domini gulam habet coquus. *Ex Martiali. Ex floribus alij colorem vel odorem percipiunt; apis verò mel idem facere oportet legentē Philosophos Poëtas. Simonid. apud Plutar.*

Wie

Wie oń gdźié co zdybáć / obérwáć.

Scit bene venator cervis vbi retia tendat. *Garner. è Gallicis.*

οἶδεν ὁ ἀγρότης ἐλάφοις ποῦ δίκτυα βάλλῃ *A*

Wiecey dwá wyrzą niż iéden.

πλέω ὀφθαλμοὶ τέτταρ' ὄμματ' ἢ δύο. *A.*

Plus quatuor oculi videbunt quàm duo. *Vide* Jéden nié wiéle możé.

Wiecey Bog ma niż rozdał.

Præclara & vera sententia. ac crebrò vsurpari potest, vel ad excitandam spem in rebus lapsis; vel ad retundendam arrogantiam eius qui præ se egentiores aut quoquo modo inferiores contemnit. πλείω δοθέντων θεὸς ἔχει δεδοσόμενα. *A.*

Sunt plura quæ Deus dare potest quàm dedit.

Sunt plura multò quæ Deus habet quàm dedit.

Simile quid habetur 2. Paralipomen. 25. Cùm Amasias rex solicitus esset ob damnum centum talentorum datorum militibus ex Israel collectis, quos Deus reijcere eum iubebat, respondit Propheta: Habet Dominus vnde tibi dare possit, multò his plura. *Nam cùm opulentia & munificentia Dei infinita sit, ea omnia quæ ex suo thesauro tot rebus creatis hucusq; contulit, & assiduo confert, minima quædam & atomi vel puncti instar est particula, respectu eorum quæ habet & conferre potest & conferet præsertim spectata æternitate, vt Theologi docent.*

Wiecey kowalow niż złotników: gáydow niż organistow. &c.

πολλοὶ βεκένται ταῦροι δὲ τε γῆς ἀρόσπρες.

Multi qui stimulent tauros, sed rarus arator. i. *Cuiuuis artis nobilioris, pauciores sunt artifices quàm vilioris: & in eadem arte quacunq; tandem illa sit, pauciores sunt qui excellant. Garner.*

πολλοὶ θριοβόλοι ταῦροι δὲ τε μάντεις ἄνδρες.

Multos thriobolos paucos est cernere vates. *Thrioboli dicebantur diuinaculi sortilegi, qui thrias i. calculos sortium in vrnas mittentes diuinabant, hi vatibus longè inferiores erant. Zenodot. Suidas.*

Wiecey w Kanarzé cukru / niż w Tátarzech maki.

Plùs apud Campanos vnguenti, quàm apud cæteros olei sit. *Plinius.*

Vsurpari hoc potest in laude alicuius loci, regionis, status, conditionis, vel personæ per comparationem cum aliis locis vel personis dicendo. Maiorem hîc esse copiam rerum exquisitarũ, vel suauium, quàm alicubi vilium & ingratarum. Vide comparationem Chalcidij & Athenarum sub Przydatéł podczás. *Simile est illud alterum dictum Polonicum.* Wiecey v niégo rozumu w pięćie / niż v ćiébie w głowié. *Sic de aliis rebus.*

Wiecey złégo niż dobrego ná świécié.

Plùs alòés quàm mellis habet. *Iuuenal. de vxore. sed extende ad alia.*

Ita comparatum est in ætate hominum, ita dijs placitum,

Vt incom-

Vt incommodi plùs maliqúe adsit, boni si quid contingit. *Plaut.*
Vbi voluptatem ægritudo vincat: quid ibi ineſt amœni? *Idem.*
Pluraque ſunt ſemper deteriora bonis. *Ouidi.* ὡς τὰ χείρονα πλείω βροτοῖσίν ἐστι τ' ἀμεινόνων. *Euripides.*
Peiora plura melioribus apud homines.
πολλοὶ ἱερεὺς καὶ παῦροι ἱερεῖς. *Chryſoſtom.* Multi ſacerdotes & pauci ſacerdotes. i. *multi habitu & nomine, pauci opere & vita.*

ἰοιδτός ἐστιν ὁ βιος ἀνθρώπε γυνή,
εὐφραινόμεθ' ἔλαθον ἢ λυπέμεθα. *Philemon.*
Talis eſt ô mulier humana vita Minùs gaudemus quàm dolemus.
ἐν γάρ κεν ὅσα τερπνὰ καὶ ὅππόσα λυγρὰ βίοιο
ἀντιάλαν ζεύξῃς, μέσα τάλαντ' ἐρύων,
πολλῶν κεν βεβρθσα κακῶν δπὶ γαῖαν ἴκοιτο
πλάσιγξ, ἡ δ' ἀγαθῶν, ἔμπαλιν ὑψι θέοι. *Nazianz. i.* Si quot ſunt iucunda & quot moleſta in vita In lance appendas mediam trutinã trahens; malitis onerata malis ad terram ibit lanx, Bonorum verò (*lanx*) ſurſum feretur.
ἐν γὰρ παρ' ἑσθλὸν, πήμαθ' σύνδυο δόασται βροτοῖς ἀθάνατοι. *Pindarus.*
Ad vnum enim bonum, duo ſi nul incommoda tribuunt hominibus dij.
ὥσπερ κυαθίζει σ' ἐνίοθ' ἡμῖν ἡ τύχη,
ἓν ἀγαθὸν δπιχέασα, τρεῖ' ἐπάντλει κακά. *Diphilus.*
Fortuna ſic plerumq; miſcet pocula, Ad vnicum bonum tria affundit mala.
Huc facit fabula Homeri de duobus dolijs in limine Iouis ſitis, altero bonorum, malorum pleno altero; ex quibus ille cuiusnato mox aliquid tribuit, ſed plùs ſemper è malis.
τὰ χείρονα νικᾷ. *Homer.* Deteriora ſuperant.
Sunt bona, ſunt quæd im mediocria, ſunt mala multa. *Martial de ſuo libro.*

Μέγαζα ὑγιεινὰ / νὸς πὶ ἐχόγνα.

Saturitas diuitis non ſinit eum dormire. *Eccleſiaſtes c. 5.*
Vigilia cholera & tortura viro infrenito (*intemperanti*) ſomnus ſanitatis in homine parco, dormiet vſquè mane. &c. *Eccleſiaſtic. 31.*
Ex longa (*vel lauta*) cœna, ſtomacho ſit maxima pœna. *Schola Salernitana.*
λαμπρὸν ἐ ὸν δεῖπνον. σπουδὴ δ' ἀχήσεται ὕπνον. *A.*
i. *ſplendidam cœnam edens, continuum non habebit ſomnum (ſed interruptum)*
Idem de potu intelligi, præſertim proximè ante ſomnum hauſto. quem noxium ex Gallico dicto ait Garner. contra morem quorundam gentium certè minimè laudandum.

Μέγαζα ϟεεμνα δόξει ἐροκοῦς ν νοεν ϟάνιε.

Vt ſis nocte leuis ſit tibi cœna breuis. *Schola Salernitana.*
μικρὸν πὰρ δεῖπνον μακρὸν ἐχεῖο ὕπνον. *A*
Quidam in diuerſorio cæterum in cœna parandæ occupatus letum parabat, dicens: Cœnam

vix vna hora durare, somnum 7. vel 8. horas requirere. Iacob. Pontan. Lepiey śie dobrzé wyśpáć/ niż dobrzé wiéczérzáć.

Wiedz mé wiedzac.

In multis esto quasi inscius & audi tacens. *Ecclesiastic. 32.*

Tu quod scis, nescias si sapis. *Terent. Apud Plautum seruus timens plagas ob rem quãdam aspectam curiosè, dicit:* Non vidi, etsi vidi. *Item.*

Nihil scio, nisi nescio. *Item.* Nescio etiam id quod scio. *Item.*

Plùs scire satius est quàm loqui seruum hominem, ea sapientia est. *Item.*

Etiam illud quod scis, nesciueris: nec videris, quod videris.

ὰ πάντα γνωσὰ χρησιμέυῃ ἐκφερειν. *A.* Non cuncta quæ scis propalare est vtile.

ἐγὼ δὲ ἐν οἶδα σοφωτατος ἐλεγε Σωκρατης. *A.* Nil scire sapiens se asserebat Socrates.

Etiam obliuisci quod scis interdum expedit. *P. Sirus Mimus.*

τὰ γνώεμ' ἐνίοτ' ἀπιλαθῆναι συμφερει. *A.*

Affine, Niey ieżyk zá zeby. Milczeć lépiey. Nie wszystko też trzebá wiedźieć.

Wiedza to i baby w śpiclu. v. Jawna rzecz.

Wielka komorá niż stodołá. Wielka przedmowá niż księgá.

τὸ ἀπόσαγμα μεῖζον θυλάκω. *Lucian.* Sarcinula accessoria maior culeo, seu sacco onerario. *Sic legit & interpretatur Lucianum Erasmus. At Henric. Steph. retinet vulgatam lectionem,* μὴ σοι μεῖζον περισκέλιο τὸ πίγεμμα τῦ θυλάκω. *vertit.* Ne iusto maior accedat inscriptio sacculo. *More eorum qui sacculis addunt chartulas indicantes ad quem pertinant. Et Erasmi interpretationem admittit correcta Graca Syntaxi.* μεῖζον τῦ θυλάκυ. Prologus fabulâ enormior. *ex Spartiano qui ait:* Nimis pauca dicenda sunt (*in præfatione*) nec debet prologus enormior esse quàm fabula.

Diogenes Cynicus videns ciuitatis Myndiorum paruæ portam amplam, dixit: Myndij portam claudite, ne vrbs egrediatur. *Laértius.*

Oneris sumptum funis (*quo fertur*) superat. *Garner.*

Accessorium maius principali. V, Przydátek podczás lépszy niż dátek.

Wielkie rzeczy minawszy/ o mnieyśié śie frasuiéś.

Vlá śmierć idac/ ná ciáśny trzewik wyskuiéś.

Cùm capiti tuo mederi debeas, reduuiam curas. *Cic.*

δεῖ τ' παρωνχίας μέμφεσαι, ὁ τῦ μείζονι ἔνεχ' ἁναχῶ. *è Plutarcho.*

De reduuia queritur, maiori obnoxius malo.

τὸ πάρεργον μεῖζον ἔργυ. *Synesi.* Superuacaneum maius serio. *i. habetur à quibusdam stultis. Adde apologum de Fure. qui ad patibulum ducendus noluit exire veste lacera indutus, stulta & intempestiua verecundiâ.*

Qui semetipsum non habet, Samum petit. *i. Bello captus & seruus factus, oblitus suæ libertatis de possessione Sami sollicitus.*

Wistby hut niż put.

Magno

Magno conatu magnas nugas, ſ. *dicere. Ex Terentio.*

μικρῶν περὶ μεγάλα προοίμια. De puſillis magna proœmia.

τί μοι μικρῶν περὶ μεγάλα Φροιμιάζει; *Plutarch.* Quid mihi de paruis magna facis proœmia? *Vulgare illud eſt:* Præfatio libro prolixior.

Prologus enormior fabulâ. (*eſt. vel non ſit.*) *Spartian.*

δρᾶμα ἐκ τραγικῆς κωμικόν. *Syneſius.* Drama è Tragico Comicum. i. *ex rebus turbulentis & triſtibus, quieta & læta.*

Leo audito rana coaxantis ſono, magnum quid ratus ſubſtitit, egreſſam verò è palude conſpicatus, pedibus obtriuit. Æſopus. V. Coli tu bedźiě. Vliě toś obiécowat.

Wiełky koßt / nakład / niż zyſk / niż pożytek.

Aureo hamo piſcari, *aiebat Octauius eos, qui minima commoda maximo diſcrimine vel diſpendio ſectantur. Nam abrupti aurei hami damnum, nulla ferè captura piſcium compenſari poteſt. Suetoni.* Διὰ ταῦτα δὴ καὶ θοιμάτιον ἀπώλεσας, *Ariſtoph.* Hæc propter ipſa veſtis interijt tibi.

Wiéle á woßyſtko źlé.

Vulgare dictum. De omnibus aliquid & de omnibus nihil. ſ. *ſcire, facere, habere, poſſe.* περὶ πάντων τι καὶ περὶ πάντων οὐδέν.

Sic Homerus apud Platonem de Margite dicit.

Multa quidem nôrat, vitioſè ait omnia nôrat. *Verſus Græcus incertus ſic ſuppletur.* πολλὰ μὲν ἔγνωκεν, πλὴν πάντα γ' ἔγνωκε κακίστως. *A. Simile eſt illud:* τὰ πολλὰ πρᾶττειν, ἐς τὰ πανταχῆ σαπρόν.

Multa ſimul aggredi, eſt vbique putidum.

Wiéle źégo. iáł procha. &c.

Ilias, Aceruus, Montes, Mare. Centum, Trecenti, Sexcenti. Innumeri numeri. Innumero numero ſemina. *Lucreti. Gellius. Cic. Terent. &c. & talia plura vide ſi lubet in 1. Tom. & hæc infrà ſub titulis ſequentibus.* ψαμάθῳ ἴσον. Arenæ par. Odyſſea errorum. *Budæus. Stratonicus in quodam oppido ſummis pedibus ingrediebatur circumſpectans cautè & rogatus, cur id faceret, reſpondit.* Timere ſe ne quem præconē calcaret. *Significare voluit illic magnum numerum præconum fuiſſe. Eraſm.* Vliemáß gożié ſtapié, *Vide ſimile Luciani dictum ſub* Vliépodobieńſtwo. Septem *pro multitudine Pierius ex SS. libris & ex Virgilio.*

Illa autem Pòëtica. Quot cælum ſtellas. Quot littus arenas. Quot meſſis ariſtas. *& ſimilia, obuia ſunt & collegit Georg. Fabricius in Pòëtica ſua.*

Sic Homer. ὅσα ψαμαθός τε κόνις τε Quantum eſt arenæ & pulueris.

Wiéle dobrego.

Gargara bonorum. *Macrobius dicit* Gargara *abſolutè vſurpari pro immenſa rerum copia. à monte ſic dicto, circa quem regio eſt feraciſſima ſic Macrobius.*

Aly fictam vocem eſſe aiunt à ſtrepitu quem facit multitudo rerum dum mouentur & colli-

duntur. ἔνδον γὰρ ἡμῖν γάργαρα. *Aristophan.* Intùs enim nobis Gargara sunt. γάργαρα ἀγαθῶν, χρημάτων. *Sophron.* Gargara bonorum, pecuniarum, opũ. &c. ἀγαθῶν ζωρὸς. *Aristophan.* Bonorum strues, aceruus. ἀγαθῶν θαλασσα. Mare bonorum. ἅμαξαι ἀγαθῶν. *Alexis.* Plaustra bonorum. δαθὼ vel δατὸς ἀγαθῶν. *Suidas.* Dathus bonorum. *à regione Thassiorum feracissima & aurifera.* θάσσω ἀγαθῶν. *Callistrat.* Thassus bonorum. *à loco fertili Thraciæ affini.* τὰ τ γῆς ἀγαθά. *Menander.* Bona terræ. ἀγαθῶν μυρμηκια. Bonorum myrmecia, i. *agmen vel examen. pro* Copia instar examinis formicarum numerosa. *Nam sunt & formicæ auriferæ Indorum, aurum colligentes & recondentes teste Plinio & Theocrito. Sed & nostrates multam vim frumenti optimi recondunt. Et bono omine in os pueri congesserè grana apud Cic.* τὸ ζμῆνος τῶν ἡδονῶν. *Plato.* Examen voluptatum. δραχμὴ χαλαζῶσα. *Zenodot.* Drachma grandinans. *Vel* Drachmæ grando. *Vel* Drachmis grandinat. *Tractum à missilibus theatri, in quibus inter alia donaria, etiam drachmæ spargebantur: quodam vero tempore cùm spargerentur, grando decidit; hinc origo dicti.* ἀγαθῶν ἀγαθίδες. *Pollux.* Bonorum gleum. *sed maior dicto Graco gratia est ob allusionem vocum. notatur multitudo, vt in glomo multa fila conglobantur.* Cornu Amaltheæ *vel* Copiæ. ἕξεις τ ἀμαλθέας κέρας, ἢ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. *Lucian.* Habebis Amaltheæ cornu, & emulgebis lac gallinaceum.

Vide Dostátek wßytkiego.

Wiele dobrego / nimieć / ábo pozbyć złego.

κακὸν ἀπαλλαγὴν ἀγαθῶν ὑπέρμεγα. *A.* Ingens bonũ esse crede defungi malo. Nimium boni est cui nihil est mali. *Ennius apud Cic.* Wiele dobrego / nic nie cierpieć złego. κεινῶ ὀλβιώτατῶ ὅτῳ κατ' ἦμαρ τυγχάνει μηδὲν κακόν. *Euripides.* Ille felicissimus cui per diem non contingit quicquam mali. *Fuére quoq; Philosophi qui felicitatem ponebant.* ἐν τῇ ἀναλγησίᾳ. i. *in indolentia seu absentia doloris. quos refellit Cic. 2. de Finibus. Memnit & Gellius l. 12. c. 5.* *Confine est illud.* μικρὸν κακὸν, μέγ' ἀγαθόν. *Diogenian.* Paruum malum, magnum bonum. Mało złego / wiele dobrego.

Wiele ich więcey przemoga. Wßystko przewodzą gdy śie wßyscy zgodzą.

τῶν πλειόνων ψῆφῶ νικᾷ. Plurium calculus vincit.
πλεόνων δέ τι ἔργον ἄμεινον. *Homer.* Plurium opus melius.
πλειόνων καὶ πλεόνων μελέτη. *Hesiod.* Plùs potest plurium industria.
παντάχῃ τὸ πλέον μέρῶ κύριον. *Aristot.* Vbique maior pars potior, Maior pars vicit meliorem. *Liui.* Tu tantùm numero pugna. *Ouid.* Melius est duos esse simul quàm vnum &c. Si quis prævaluerit aduersus vnum, duo resistunt ei. *Ecclesiastes c. 4.* Illos defendit numerus. *Iuuenal.*

ξυμφερτὴ δ' ἀρετὴ πέλει ἀνδρῶν καὶ μάλα λυγρῶν. *Homer.*
Coniuncta virtus hominum etiam vilium multùm potest.

Multæ

Multæ manus reddunt onus leuius. πολλῆσι χερσὶν εὐφορηστότερον βάρος. *A. i.*
Leuius onus portatur à multa manu. A pluribus quod fertur, est leuius onus.
Et quæ non prosunt singula, multa iuuant. *Ouidi.* *Affine*, Spolnié lżey.

Wiele o sobié rozumie.

Cælum digito se attingere putat. *Cic.* *Lysimachus apud Plutarchum superbè dixit.* ἔφαψε τῇ λόγχῃ ἄπαντας. Cælum lancea attingo.
Vertice sidera tangit. *Ouid.* Contingere sidera plantis. *s. se putat.* *Properti.*
Sublimi feriam sidera vertice. *Horat. de seipso.*
Quæsitam meritis sume superbiam. *Idem seipsum alloquitur.* (*gans.*
Fidis enim manare Pòëtica mella Te solum. *Idem Pòëtam arrogantem casti-*
Iouis auribus ista Seruas. i. *carmina tua soli Cæsari recitare vis.* *Idem eidem.*
Statuam sibi ideo deberi existimat. *Andr. Schott.*
Opinioni non respondet calculus. *Balduinus ICtus.* Plus in opinione quàm in calculo (*est vel habet.*) *Iustinian ICti.* ἄλλος μενεκράτης. Menecrates alter sub Tácitu tákie. *Affine*, Chełpliwy. Sam śie chwali. Sam śie sobié podoba.
Hos castigat vulgare distichon.
Omnis homo nihil est, aliquid qui se putat esse,
Est aliquid quisquis se putat esse nihil. *Anonym. rhythmic.*
Item Socrates Apollinis oraculo sapientissimus declaratus, qui nihil se scire profitebatur, nisi hoc ipsum quòd nihil sciret. Gallus superbum animal. *Æliano teste, quantumuis altum ostium intrans caput inclinat, ne alicubi cristam impingat & offendat.*

Wiele słuchay / mało mów.

ἄκουε πολλὰ, λάλει ὀλίγα. *Bias.* Audi multa, loquere pauca.
φιλήκοον εἶναι μᾶλλον, ἢ φιλόλαλον. *Cleobulus.*
Magis audiendi quam loquendi esto cupidus.
ἄκουε, σίγα. *Lucian.* Audi, tace. Geminas habemus auriclas os vnicum. Binas aures, linguam vnicam, eamque septam natura dedit homini; quòd plura expediat audire, quàm loqui. *Plutarch.*
Sit omnis homo velox ad audiendum, tardus ad loquendum. *S. Iacobus.*

Wiele strácowßy / mała abo ostátká nié zarzucay.

Po rozbićiu nawy / dęski nié puszczay. Po ogniu i popiot pozbiéray.
Pieniądzé strácowßy / mießék schoway.

Fracta naue naulum serua. *Ex Iuuenali qui ait:*
Furor est post omnia (*perdita*) perdere naulum.
μὴ ἀπόλλυτε τὸν ναῦλον. *Ex Aristippo.* Ne perdas naulum.
Mercatores cauti naufragium passi, vel si mercium pretium eos fallat, saltem curant vt habeant quî soluant naulum, dum domum redeunt terra seu aqua (nam & de terrestri pensione vsurpant Græci naulum.) *Lepidè apud Lucianum Charon à Menippo Philosopho paupere & Diogeni simili ad Orcum transuecto, exigit naulum sed frustra. Nam*

& mortuis nummum in os imponebant fluuii Ethnici naulum Charonti, ne errarent incerti sed transuecherentur in locum conuenientem, teste Luciano, Apuleio. Et Iuuenalis ait:

—— Nec habet quem porrigat ore trientem.

Plaut. item ait: Abijt ad Acherontem sine viatico. *Sed & insepultos non recipiebat Charon in cymbam. Tertullian. Virg. Lucan. Euripid.*

Ζωὸ τὸ κωὶ κὰ τὸν ἰμάντα. ſ ἀπολέσαι *vel* ἀποῤῥίψαι. *Eudemus.* Cum cane (*amisso*) & lorum perdere vel abijcere.

Lapſa ſecuri ne abijcito manubrium. *Ex Garner.*

πάλεκυν ὀλέσας, μὴ ἀπόβαλε πλὼ λαβήν. *A.*

Puerorum eſt, ſi quid modicum ex ludicris rebus illis tollatur, reliquum abijcere & vociferari. ℰ Plutarcho.

Wiéle to ťoſtruié. Wiéle do tego trzébá.

ἀδδηφάγῳ λύχνῳ. *Alcæus.* Edax lychnus. *quia multùm olei abſumit.*

ἀδδηφάγον ἅρμα. *Ex Ariſtoph.* Edax currus. *Nã ſumptuoſa res eſt currus & equos habere.* ἑκατὸν δέ τε δηρὸν ἀμάξης. *Heſiod.* Centum plauſtri ligna (*ſunt.*)

Centum autem lignis plauſtrum compingitur vnum. *De re qua multa adminicula vel magnas impenſas exigit.*

ἀδδηφάγῳ τριήρης. *Lyſias.* Edax triremis. *Naues enim magna magno ſumptu indigent & dum conſtruuntur & dum ſunt in vſu.*

Eadem eſt Plauti ſententia de naue. *Adde mulierem ex eodem Plauto poſui verſus eius ſub* Vlićwiáſty długo śie ſtroią. *vt rectè etiam dici poſſit.* (nem.

ἀδδηφάγῳ γυνή. Edax mulier. *V. eundem Plaut ſub* Zoneś poiat 3 wielkiem wiáſ

ἱππαρχὸς τειχίον. *Suidas.* Hipparchi murus: *quo Academiam cinxit & multam pecuniam ab Atheniẽſibus eo nomine exegit.*

Wiéléto na cie ábo na mie. Nié po tvych to plécach. Nié zdołaſz temu.

Non noſtrum onus eſt, ſed feremus. *Cic. Plini. Quintilian.*

Non noſtrum onus. bos clitellas? ſ. *ferat. Vſus eſt Ammian. alluſit & Cic. ad clitellas boui impoſitas. cùm alicui imponitur munus vel onus cui non eſt ferendo. vt clitella aſino, non boui imponi ſolent.* ἐγὼ τοσοῦτον τραχηλον οὐκ ἔχω. Ego collum tantum non habeo. ſ. *ferendo oneri Cic. apud Plutarch.* Maiora viribus audes. *Virg.* Celocem regere nequis & onerariam petis. *Apulei.* Prouinciam cepiſti durã. *Terẽ.* δελφῖνες ἐν χέρσῳ εἰσί. *Pindar.* Delphinis in terra vires. ſ. *nulla ſunt. In eum quadrat qui vltra vires, ſcientiam, ætatem, facultates aliquid aggreditur vel tentat.*

δρκαδίην μ' αἰτεῖς, μέγα μ' αἰτεῖς, ὅτι δώσω. *Suidas.*

Arcadiam poſtulas, magna poſtulas, non dabo (*tibi illam.*)

βύβλος δὲ καρφῶν ἐ κρατεῖ μέγαν τάχυν. *Suidas.*

Culmus papyri haud ſuſtinet ſpicam grauem. *nam debilis eſt culmus papyri, ideò ſpicas inanes fert ait Eraſm. qui apud Suidam loco* καρφῶν *legit* καρπὸς, *nullo ſenſu bono, non enim fructus tenet ſeu fulcit ſpicas ſed culmus. aliter V.* Przeſtań ná ſwem.

Sam

Sors tua mortalis, non est mortale quod optas. *Ouid.*
Magna petis Phaéthon, & quæ non viribus istis
Munera conueniunt, nec tam puerilibus annis.
Plùs etiam quàm quòd superis contingere fas est Nescius affectas. *Idem.*
ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα πηδᾶς vel ἄλλῃ. *Suidas. Plato. Lucian.*
Vltra septa vel fossam salis. *In pentathlo saltus terminus signabatur longurio vel fossa ducta aut linea quopiam modo.*
τὰ σκάμματα παρέβης. *Chrysostom.* Septa vel fossam transcendisti.
ἄτλας οὐρανὸν ὑπεδέξατο Atlas cœlum suscepit. *de eo qui laboriosum & graue quid aggressus est.* Id nolit ferre rogatus Atlas. *Ex Martiali.*
ὃς μὲν γὰρ μικρῶν πρᾶξιν, μεγάλων ἀίδηλον
εἰ πὸθ' ὑπερέχοι. *Nazianzen. i.* Qui res paruas assequitur, non est certum, an magnas quoque assecuturus sit.
ὅπῃ ῥιπὸς ἢ αἰγαίου ἁλιπλεύσαι θέλοις. *Lucian.*
Virgultea scaphula Ægæum mare traijcere vis.
Non ideò debet pelago se credere, si quâ
Audeat exiguo ludere cymba lacu. *Ouidi.* *Melanthius choragus, histrioni poscenti ad scenam ornatum regina ac pedisequarum, respondit:* Non cernis vxorem Phocionis (*ducis Athenensium*) semper cum vna ancilla prodeuntem? (*& aderat illa præsens*) *hanc vocem choragi theatrum plausu ingenti excepit. & Plutarcho.* Ancilla semel nunquam sit hera. V. Przestáń ná swem. Trudna to rzecz. Zbyteczno to. Vliè twey to geby.

Wiele złego. Nieszczescie wielkie.

κακῶν βάθος. *Nazianzen.* Malorum abyssus, profundum.
κακῶν παροψίδες. *Athenæus.* Malorum catini. κακῶν ἅμαξαι. Plaustra malorũ.
κακῶν τρικυμία *Æschyl. Plato.* Malorum tempestas, trinus fluctus.
κακῶν σίφαξ. *Aristophan.* Malorum corbis vel vas ingens.
Ἰλιὰς κακῶν. *Synesius. Eustathi.* Ilias malorum. *à libro Homeri longo malis pleno.*
ὀδυσσεία κακῶν. Odyssea errorum. *Budæus. ab eiusdem Pòëtæ libro.*
κύρβεις κακῶν. *Suidas.* Cyrbes malorum. *Athenæus* cyrbes *erant tabulæ triquetræ continentes leges & pœnas delinquentium.*
κακῶν θάλασσα, θησαυρός. *Euripides.* Malorum mare, thesaurus.
κακῶν πανήγυρις. *Suidas.* Malorum panegyris. Moles mali. *Cic.*
ἐσχάτων ἔσχατα κακά. Extrema extremorum mala.
αἰγύπτου γάμος. *Ægypti nuptiæ. infausta ob filios 50. simul à sponsis occisos.*
Illa verò Lemnia, Ogygia, Termeria, Magnetum mala. Lerna malorum &c. *variora sunt apud Latinos.* ἡ μία νεὼς ἄγει. *Theognis.* Non vna nauis vehit vel capit. *supple, stultos, improbos. &c.* Nam nunc lenonum & scortorum plùs est ferè,
Quàm olim muscarum est, cùm calescit maximè. *Plaut.* Certe scio

Triplò

Triplò plùs ſcortorum eſſe iam quam ponderū. ſ. *in argentariis, in foro. Idem.*

Wielé zstego / dwá na tédnego. Wielom śie téden trudno oprzé.

Noli pugnare duobus. *Catull.* Ne Hercules contra duos.

πρὸς δύο δ' ἡρακλῆς λέγεται οὐδὲ τε εἶναι. *Plato.*

Contra duos ne Hercules quidem dicitur ſuffeciſſe, vel valuiſſe.

δυοῖν ἐρίζειν δίκαιον ἐκ ἔχει λόγον. *Sophocles.*

Cum duobus litigare non habet iuſtam rationem, proportionem. *Vel.*

Non æqua cum binis viro eſt lis *(aut pugna)* vnico. ἀγαλεον δὲ ἀνδράσι καὶ πλέοσι μαχήσασθαι περὶ δαιτί. *Homer.*

Difficile eſt cum viris pluribus pugnare in conuiuio. (multos.

——— χαλεπὸν γὰρ ἑνὶ μαχέσιν ἕνα πολλούς. *Idem.* Difficile eſt vnum cõpeſcere

πρὸς δύο ταναῦλία μάχεσθαι χαλεπόν. *Plato.*

Contra duo contraria pugnare difficile. Ilicet obruimur numero. *Virg.*

——— ἀλλὰ κεν αὐτὸς ἀεικέα πότνιον ὑπαὶ, εἰ πλέοσι μαχοίτο. *Homer.*

Accerſat mox ipſe ſibi crudelia fata Si multis pugnet.

Cedendum multitudini. πολλοῖς φύλαξαι σὺ καθ' ἕν' ὁ φοβέμενος. *Caſaub. ad Capitolini. verſum Latinum hunc aptauit.* Multos caueto ſingulos ſi non times.

Affine, Zlé *Omnes.*

Wielka klatká á ptakow máło. Wielka ſtodoła á zboża puſto.

ἐρημία μεγάλη ἐστιν ἡ μεγάλη πόλις Eſt magna ſolitudo magna ciuitas.

De Megalopoli Arcadiæ dixit quidam Comicus. Strabo id accommodat Seleuciæ quæ Babylone maior, ſed magna parte deſerta fuit. Vſurpare id licet de rebus magnis & ſplendidis, ſed incultis, vacuis, inutilibus.

Quid proſunt multa cubicula? in vno iacetis. non eſt veſtrum vbi non eſtis. *Seneca alloquitur diuites ſplendidis & vaſtis domibus habitantes.* *Affine illud Martial.*

Atria longa patent, ſed nec cœnantibus vſquam,
Nec ſomno locus eſt. quam benè non habitas!

Galli dicunt: In magna patina, parua portio. *Garnier.*

Sic in magno gymnaſio pauci diſcipuli. &c. *Affine,* Miéſta ludźmi ſtoią.

Wielka rzéz. *ſeriò & ioco.* Nié przelewki to.

Dignum propter quod vadimonium deſeratur. *Ex Plini Seneca. ſeriò & ioco.*

Tanquam pro aris & focis dimicare. *Ex Cic.* Res non eſt triobolaris. *Budæus.*

Scilicet hoc fuerat, propter quod ſæpe relicta
Coniuge, per montem aduerſum gelidaſq́ue cucurri Eſquilias. *Iuuenal.*

— Habet Trebius propter quod rumpere ſomnum
Debeat, & ligulas dimittere, ſolicitus, ne &c. *Idem.* Pallet
Ceu Lugdunenſem Rhetor dicturus ad aram. *Idem.*

——— Tanquam famæ diſcrimen agatur Aut animæ *Idem.*

— Titulo res digna ſepulchri. *Idem.* Eſt vel erat tanti. *ex Cic. Propert. Ouidi.*

Tanquam

Tanquam si laribus & sepulchris auitis carendum sit. *Ex Celso IC.*

σὲι τ σελίνων μαχόμεθ' ὥσπερ ἰσθμίοις. *Diphilus.* Super apio certamus vt in Isthmijs. i. *vt de re seria & magna. Nam corona victorum in Isthmitu, ex apio erat, pro qua tamen Graeci enixè certabant obtinenda, quod aliae gentes irridebant, vt Anacharsis Scytha apud Lucianum: quare dictum Diphili & seriò & ioco vsurpari potest. De apio certatur.* Q wielka rzecz idzie.

πολέως ἄξιον. παντὸς ἄξιον. *Aristophan.* Maximi faciendum. Omni re dignum. ἄξιον ἐπιμελείας, σπουδῆς, λόγου, πολλῆ χρυσῷ. *Xenophon.* Dignum cura, studio, sermone, auro plurimo. *Affine,* Vide łáda co.

Wielki / wzrostu wysokiego.

μόλων. *Aristophan.* Molon. ὁ μεγαλόσωμος. *Didymo.* Magnae staturae. μολωνίδης. *Plutarch. Nazianz.* Molionides. *eodem sensu.*

Apud Aristophanem item est locus: μικρὸς, ἡλίκος μόλων. Paruus, quantus Molon. i. *ingens. (aliter Suidas accipit)* *Similis apud Iuuenal. qui ait:*

— Nanum cuiusdam Atlanta vocamus. *per Antiphrasin. sicut & Martial. l. 6. ep. 77. Sed huic loco in proprio sensu quadrat* Atlas. *Nisi velis dicere.* Paruus velut Atlas. *iocando.* κολοσσικὸς *Strabo.* Colossicus. colossi altitudine. Colossicoteros. *Vitruuio pro ingenti. Nam Chares Lyndius fecerat colossum 70 cubitos altum teste Plinio. Apud Lucianum Histrioni longo dicitur.* τὸν καπαιέα ὀρχεῖσθαι ἱκανός. Capanea saltare vel saltando repraesentare idoneus. *Eidē scalas muro admouenti acclamarunt spectatores.* ὑπέρβηθι τὸ τεῖχος, οὐδέν σοι δεῖ κλίμακος. Transcende murum, nihil tibi opus est scalis. ὄρνεον λιβυκὸν. *Suidas.* i. Afra auis, *pro magna, qualis est struthio vel gallina Numidica.* Ταναγραῖον κῆτος. *Athenae.* Tanagraeus cetus. *de homine magno & obeso. à Tanagra Boeotiae ciuitate in qua ingens cetus captus est.*

πρὸς ὑπαλίγκιος. *Theocrit.* Tityo similis *qui vt Ouidius scripsit, nouem iugera occupabat.*

ἵππος δεινός. *Aristophan.* Equus Durius. i. *Troianus pro magno, de quo Virgil.* Instar montis equum. s. *in quo 23. armati inclusi erant,* adificant.

Adde Gigantas, Polyphemos, Goliathos. &c. Crocodilus crescit quandiu viuit. *Plini:* Othus & Ephialtes *proceri admodùm apud Homer.*

Ai αἰνὰς κάνθαρος. *Aristophan.* Aetnaeus scarabaeus. *de magno & foedo.*

Wielki / pospolicie albo zgesto niedowcipny.

ἄνους ὁ μακρὸς. *Ex Sophocle.* Amens longus. Nequam, magnus homo. *Varro.* οὐδεὶς, κακὸς, μέγας ἰχθύς. *Clearchus.* Nullus, malus, magnus, piscis. i. *homo hic nullius est pretij, improbus, & stupidus ac insulsus vt piscis. casu in lege, vt & sequentia.* μέγας, οὐδεὶς, ζαπρὸς, ἰχθύς. *Theophrast* Magnus, nullus, putris, piscis.

Caliga Maximini. *Capitolin pro homine magno & insulso. quia is Imperator fuit altus octopedes & amplius, idemq; ineptus & barbarus.*

Nulla in tam magno corpore mica salis. *Catullus,*

ἀνὴρ τρισκαιδεκάπηχυς. *Theocrit.* Vir tredecim cubitos longus, & tam stultus vt vxori suæ salem pro nitro è nundinis afferat.

ἓξ χόας χωρεῖται .ſ. ὁ ἐγκέφαλος αὐτῷ. *Aristophan.* Sex congios capit .ſ. cerebrum (*vel caluaria*) eius. i. *grandi nimis est capite.* μεγαλοκεφάλους autem Medici & Phyſiognomi ſtupidos & hebetes eſſe cenſent. V. *Rhodig. l. 20. c. 12.*

ἀντρώνιος ὄνος. *Suidæ.* Antronius aſinus, *à ciuitate in qua magni aſini fuêre. Antron dicta à cauernis.* ἀρκαδικὸν βλάστημα. Arcadicum germen. *de magno & ſtupido. Nam Arcades ſtupidi habebantur, & aſini Arcadici grandes erant.*

Rarò breues humiles vidi & longos ſapientes. *Anonym. rhythmic.*

Non in magnitudine bonitas ſed in bonitate magnitudo ſita eſt. *Zeno.* V. Pyßnes go hánbá. *Nihilominùs tamen Magnitudo eſt additamentum pulchritudinis corporum teſte Ariſtotele qui ait:* τὸ καλὸν ἐν μεγάλῳ σώματι, ἐν μικροῖ δ', ἀσήμους καὶ σύμμετροι, καλοὶ δ' ὦ. Pulchritudo in magno corpore ſita eſt, parui verò venuſti & moderati, pulchri nequaquam.

θαυμαζοὶ τὸ κάλλος ἐς τὸ μέγεθος. *Ariſtides de Serapide & Æſculapio.* Admirandi ob pulchritudinem & magnitudinem. *Eadem eſt Platonis ſententia.*

Fulua coma eſt, longæque manus & maxima toto
Corpore, & incedit vel Ioue digna ſoror. *Propertius.*

Sic in Quintia Catull. laudat longitudinẽ, ſed nec micam ſalis in ea eſſe ait. Virgilius multos à magnitudine corporis commendat Iunonem, Didonem, Dianam, Turnum, Taurum &c. Contrà μικρὰ πάις ἄχαρις. *Sapphus iudicio.* Parua puella ſine gratia eſt.

Wielkie wyborne rzęczy nie trwáłe.

Quicquid ad ſummum peruenit, ad exitum properat. *Seneca.* Nec vltimum tempus exſpectant, quæ in primo maturuerunt. *Idem.* Ignis quò clarior fulſit, citiùs exſtinguitur: Sic ingenia, quò illuſtriora, eò breuiora. Nam vbi incremento locus non eſt, vicinus occaſus eſt. *Idem, qui affert exemplum de puero ſtatura virili Romæ nato, qui citò obijt.* Ipſa altitudo attonat (.i. *attonita habet*) ſummã, vt quantùm ad ſucceſſum acceſſerit, tantùm accedat ad metum. *Idem Seneca.*

Sæpiùs ventis agitatur ingens Pinus, & celſæ grauiore caſu
Decidunt turres, feriuntque ſummos Fulmina montes. *Horati.*
In ſe magna ruunt. Lætis hunc numina rebus
Creſcendi poſuêre modum. Summiſque negatum Stare diu. *Lucanus.*
Immodicis breuis eſt ætas & rara ſenectus *Martial.* (*Agamemnon.*
— Nulla potentia longa eſt. *Ouid.* Sidunt ipſo pondere magna. *Seneca.*
Quid me — Fortuna — altè extuliſti grauiùs vt ruerem? *Senec. Oct. Iuli.*

ἀεὶ ἐπ' ἄκρον ἐυεξίαι σφαλεραί. *Hippocrates.* Summæ ſeu firmæ conſtitutiones corporis periculoſæ, fallentes. πάντα πέφυκεν ἐλασσοῦσθαι. *Thucydides.* Omnia ſolent decreſcere. ἔγκε μεγάλοιο, πῆμα γίνεται μέγα. *Apollodor.*

Magnam ruinam magna dare moles ſolet.

Nil vnquam longum eſt quod ſine fine placet. *Rutilius Claudius Numatian.*

Affine, Wyſokie rzęczy niebeſpieczne. Wiel-

Wielkie rzeczy pomału rosną. Wielkich rzeczy / małe początki.

Omnium rerum principia parua sunt, sed suis progressionibus vsa augentur. *Cic.* τὸ ἐν ἀρχῇ μικρὸν, ἐν τῇ τελούσῃ γίνεται παμμέγεθες. *Aristotel.* Quod in principio paruum est, in fine fit permaximum.

ψεκάδες ὄμβρον γενῶσαι. Minutæ guttæ imbrem pariunt.

Flumina magnà vides paruis de fontibus orta,
Plurima collectis multiplicantur aquis. *Ouid.*
Nascitur exiguus, sed opes acquirit eundo,
Quaque venit multas accipit amnis aquas. *Idem.*
Sub qua nunc recubas arbore, virga fuit. *Idem.*

Animantia omnium maxima è minimis crescunt: Crocodilus in aquatilibus. Struthiocamelus in auibus. Elephas in quadrupedibus. Obseruauit Ælianus.

V. Máła iskierká. Nie záraz to.

Wielomowny. *V.* Swiećgotliwy.

Wielomowny záwsze dworny.

περίεργός ἐστιν ὅστις ἐστὶν πολυλαλος. *A.* Est curiosus quisquis est loquax nimis. *In eodem ordine ponit Horatius* Lippos & Tonsores, *quia lippi, cùm exire in solem non possint, auidè interrogant de omnibus, quæ postea aliis narrantes iucundè tempus transigunt. & idem ingenium est eorum. Tonsores verò quia varij ad eos perpetuò confluunt, quorũ singuli aliquid noui referunt, multa scire solent, quæ aliis referunt. De ijsdem Plutarch.* Παντελῶς δὲ λάλον ἐστὶ τὸ τῶν κειρέων γένος. Omninò garrulum est tōsorum genus. *Nam (addit idem) loquacissimus quisq; ad eos accurrit, & illis morbum suum affricat. Habet idem & Aristophanes in Pluto.* V. Kto dworny / ten wielomowny.

Wielu grzesących liczbá nie obroni.

Peccantium multitudo non parit errori patrocinium. *S. Hieronym.*
μὴ λέγε, ὡς γέγονεν ἤτω πολλάκις, ἀλλ' ὡς πρέπει γενέσθαι. *Demosthen.*
Neque dicas, sic factum esse sæpiùs; sed, sic decere vt fiat.
Quid nobis in iudicio Dei proderit multitudo, vbi singuli iudicabuntur? vbi sola examinatio meritorum, actus quemque non populus absoluet? *Eucherius.*
Non nos ad incuriam peccatorum, sola peccantium numerositas pertrahat; neq; hoc quod sibi alij parùm consulunt, quædam nobis efficiatur auctoritas. *Idem.*
Delictum alienum semper vt opprobrium aspice, nunquam vt exemplum. *Idem.*
Mala erroris defensio peccantium multitudo.

Wiem ia czego on chce / ná co on godzi.

ζώνα αἰτεῖ. *Aristophan.* Ficus petit. *Explicui id suprà, sub* Pochlebiáć.

Vt recitem tibi nostra rogas epigrammata. Nolo
Non audire *(mea)* Celer, sed recitare *(tua)* cupis. *Martial.*
Laudas balnea versibus trecentis Cœnantis benè Pontici Sabelle.
Vis cœnare Sabelle non lauari. *Idem.*

Wiem to dawno. Wiem to dobrzé.

Doctum docet. Posteriùs istuc dixti quàm credo tibi. *Plaut.*
Nota magis nulli domus est sua, quàm mihi lucus Martis. *Iuuenal.*
Totis diebus Afer hæc mihi narras.
Et teneo meliùs ista quàm meum nomen. *Martial.*
γινώσκω, φρονέω, τά γε δὴ νοέουσι καλόες. *Homer.*
Cognosco, sapio, iam narras ista scienti.
τετὶ μὲ ἤδεν πρὶν θέογνιν γεγενέσθαι. *Plutarch.*
Hoc noueram antè quàm Theognis natus est. *Meminit & Lucil.*
Et Cic. apud Gellium ait: Hoc profectò nemo ignorauit priùs quam Theognis (*Comicus*) vt Lucilius ait, nasceretur.
ὲ καινὸν εἰπας εἰδότι. *Euripides.* Nil nouum dixisti scientibus.
εἰδότι λέγεις. *Plato.* Scienti dicis. Quid opus nota noscere? *Plaut.*
Affine, Jáśna rzécz. Jáwna.

Wie przes komu ſadzo zrzadzi. *V.* Summum ne ze.

Wierz mi. Wierz mu. Prawdę mowie. Kto mi każe kłamać?
Fidei non meliùs credas. Ipsa fide fidelior. *Ex Plauto, cuius sunt illa:*
Fidei tuæ credo. Fidelis mihi sis. Ego sum tibi firma fides. Tuæ fidei Fides concredidi auram. Non est meum mentiri. Non Apollinis magis verum atq; hoc responsum est. *Hæc Plaut.*
Hæc ex oraculo Apollinis Pythij edita tibi puta, nihil potest esse verius. *Cic.*
Hoc vatem dixisse puta. *Cato apud Plin.* Depone tutis auribus. *Horati.*
Cuius tu fidem in pecunia perspexeris, ei verêre verba credere? *Terent.*
Nunquam tu mihi diuini quicquam credideris post hunc diem, nisi ego &c. *Plaut.*
Non habeo vllam occasionem, vt apud te falsa fabuler. *Idem.*
Quid mihi sit boni si mentiar? *Idem.* Quid meream quamobrem mentiar? *Idem.*
Qui interfuêre nunc quoq; memorant, postquã nullum mendacio pretium. *Tacit.*
——— Cùm sint præmia falsi Nulla, ratam debet testis habere fidem. *Ouidi.*
——— Nec erat cur fallere vellent. *Idem.* Mentiri non est meum. *Terenti.*
Iouem lapidem iurare paratus sum. *Rhodigin. ex Cic. Liuio, Apuleio, Festo, Gellio, Polybio. i. verè & sanctè affirmo aut iuro. Sumptum dictum ex more prisco in fœdere sanciendo seruato. vbi fecialis lapidem tenens supra pecudem dicebat: Si sciens fallo, tum me Iupiter mactet, vt ego hanc pecudem mactо, & feriebat agnum. Vel etiam. Si sciens fallo, ita peream vt hic lapis è manibus meis, quem procul abijciebat, perit.*
Elegans est item illa periphrasis: Ita me amet veritas. *Sic in Captiuis Plauti Parasitus affirmans quidpiam instar iuramenti dicit:* Ita me amabit Sancta Saturitas (*seu Numen aliquod*) itaq; suo me semper condecoret cognomine (*scil. ita vocer Satur*) vt ego vidi.
μὰ τὸν κόρον. *Velut* μὰ τὸν ἀπόλλω *&c.* Extra somnum narrare somnium. i. *vcuera. Erasm. vetus dictum affert.* Φιλοσοφίαν ἀναιροῦσιν οἱ τοῖς ἀνυμασίοις ἀπιστοῦντες. *Plutarch.* Philosophiam tollunt qui admirabilibus non credunt.
Affine, Miáry godzien. Powiemći prawdę, Pewna to. Wiebczeć

Wieśćźć z niego abo z ćiebie dobry.

Mopso certior. ſ. *in prænoſcendis & prædicendis futuris, qua in re excellebat Mopſus. Rhodigin.* Hic homo ariolus eſt. *Plaut.*

Bonus vates poteras eſſe. nam quæ futura ſunt dicis. *Idem.*

Plùs artificum eſt mihi quàm verebar. ariolum hunc habeo domi. *Idem.*

Superſtitioſus (.i. *diuinus, ariolus*) hic quidem eſt, vera prædicat. *Idem.*

Non ipſum augurum collegium meliùs coniecturam fecerit. *Idem.*

Vah! ſolus hic homo eſt qui ſciat diuinitùs. *Idem.* Ꝑt. *laudatus,*

Quin coniectores à me conſilium petunt,

Quod eis reſpondi, eâ omnes ſtant ſententia. *Idem.*

ἐν ὅλμῳ ἐκάθευδε. *Suidas.* In holmo dormijt. i. *in tripode Apollinis.*

ὠεὶ ἅλα καὶ κύαμον. *Diogenian.* Circa ſalem & fabam *nam diuini reſponſuri ſalem & fabam apponebant.* τὸ σόν σοι λέξει ὄναρ. Tuum tibi narrabit ſomnium. *Ex Platone.* Danielis aut Ioſephi inſtar.

Cyzicenus quidam apud Plutarchum, cùm deprehendiſſet ericium foramen cubilis ſui vento instanti oppoſitum claudere, ventum orturum certò prædicebat, & ſua induſtria vel arte id facere credebatur. Crocodilus oua ſua ponit in arena, quo Nilum non acceſſurum præſentit, vnde agricolæ id obſeruant. Plutarch. Plinius.

V. Zgadźć & Madry 1. & Madry zá wrożká ſtoi.

Wieźleń iáko ptak w klatce. otworzyß! idźieß.

Liber (.i. *ingenuus, in libertate natus*) captiuus, auis feræ (*al ferè*) conſimilis eſt.

Semel fugiendi ſi data eſt occaſio.

Satis eſt, nunquam pòſt illum poſſis prendere. *Plaut.*

Homini miſero ſi ad malum accidit malum,

Maior lubido eſt fugere & facere nequiter.

Nam ſe ex catenis eximunt aliquo modo,

Tum compediti ianuâ lima proterunt, Aut lapide excutiunt clauum. *Idem.*

ὄρνιθ' ὁμοίως ἐυγενὴς ὁ δέσμιος, ἐυκαιρίαν ὅταν ἔχει ἀ μέλλει φυγεῖν. *i.* Captiuus ingenuus homo ſimilis eſt aui, Nil fugere cunctatur vbi datur occaſio.

Wilcza pokorá. Láźi áże á zle myśli.

Multorum quia imbecilli ſunt, latent vitia. *Seneca.* Leo leporem agit.

λαγὼ βίον ζῇς, ὁ πρὶν ἀτρεμὴς λέων. Leporis agis vitâ intrepidus olim leo.

Ab inquieto ſæpe ſimulatur quies. *Seneca Oedipo.*

ὁ ταῦσιον ἴλαος ἀμύλης ἀλώπεκος. Pellace multò vulpe beneuolentior.

ὃς κέρκῳ ζαίνων, ὅποτ' ἂν δεῖπνης ὀπτήρων,

ἐξεδέδαί σε τἄψον, ὅπᾳ σύ πᾳ ἄλλοσε χάπτῃς. *Ariſtophanes.*

Qui cauda blandiens, quando cœnam obſeruat,

Exedit tuum opſoniũ, vbi tu aliorſum hiſces. i. *te vertes.* Largè blandus eſt. Vbi manum iniecit benignè, ibi onerat aliquam zamiam. i. *damnũ infert. Plaut.*

παρδάλεως θάνατον ὑποκρίνεται. Pardalis mortem assimulat.
Sic illa facit, vt simias ad se tanquam mortuam securè accedentes capiat & deuoret. Ælian.
Vulpes mortua. Vulpes famelica, *simulans se mortuam iacet extentis pedibus & aues aduolantes capit. Epiphanius.* *Sic apud Æsopum.*
ἄιλουρος πεινῶν ἑαυτὸν ἀπηώρησε καὶ νεκρὸν εἶναι προσεποιεῖτο. Felis esuriens (*in conspectu murium*) se suspendit & mortuam simulabat, *vt mures securos è cauerna exeuntes inuaderet.* ἡ παλάθρεια ἡμένη, *vel* ἡ πτελεὰς ἡμένη *Ex Suida.* Columba illex sedens. *vel* Columba illigata reti exoculata ad illiciendas aues. *Aristophan. sic:* καὶ ἐπαναγκάζει παλάειν δεδεμένας ἐν δικτύῳ. Et cogit (*auceps*) paleutrias (*illices*) pellicere ligatas in reti.

Wilgem prawem zdobyć. albo co trzymać.

ἐν χειρῶν νόμῳ. *Sic* κλάσθαι ἢ κρατεῖν. *Ex Polybio & Æschine.* Lege manuum (*i. violenta*) aliquid acquirere aut tenere.
Leonina societas. *Cassius ICtus. ex apologo Æsopi, de Leonis Vulpis & Asini societate, in qua præda pars maxima leoni ob violentiam eius cessit.*
ἀτιμὸς πάροικος. *Aristotel. Zenodot.* Atticus aduena. *de eo qui vicinum aut incolam sedibus suis vi ejicit, vt Athenienses fecêre Samiis.*
ἄρης τύραννος. *Suid. Zenodot.* Mars rex. *vel* Ferrum rex V. Κτομοcníćyβy ten lépβy.

Wiłć chowány / przyiaćiel ieđnány (*addunt a iqui* Zyđ chrzcony) niepáwny. Miłość ábo przyiaźń ieđnána/iáł Márcowy łóđ nietrwáłe.

Nunquã bona fide vitia mansuescunt. *Seneca.* Nemo diu terre personã potest. *Idē.*
Ficta citò ad naturam redierint suam. *Seneca ex P. Mimo.*
Naturam expellas furca tamen vsque recurret. *Horati.* Tolle periclum,
Iam vaga profiliet frenis natura remotis. *Idem.*
κοὐ πίστιν ἐχθρῷ τίς ποτε ξυναλλάξεται; *A.*
Cum inimico nemo in gratiam tutò redit. *P. Syrus Mimus.*
Etiam sanato vulnere cicatrix manet. *Idem.*
οὐ τραύματος ἀκεσθέντος ἡ ὀλὴ μένει. *A.*
Fides vnanima, vnde abijt eò nunquam redit, *Idem Syrus. sic legit Scaliger. i. fides amicorum dissoluta non facile coalescit.*
Amicitiæ vsu contractæ, si discidium accidat, facile redintegrantur: fratres verò vbi amore naturali exciderunt, non facile in gratiam redeunt, & licet redeant, reconciliatio semper cicatricem sordidam & latente malo infectam retinet. *Ex Plutarcho Græco.* Parùm fideliter exstincta incendia, maiore flãma reuiuiscunt. *Florus.*
Proprium est humani ingenij odisse quem læseris. *Tacitus.*
Frequentes offensæ suspectam reddunt amicitiam.
αἱ μεγάλαι ἔχθραι ἀλλάκτοι εἰσιν. *Gabrias.* Magnæ inimicitiæ irreconciliabiles sunt. *Ex apologo de Agricola & serpente, qui filium agricolæ necárat, & in anrum lapsus, illi amnestiam promittenti, non credebat.*

Wiłć

Wilk go ozionat. Wilká potkat. *V.* Wilczy od ſtráchu.

Wilk w tey dzicdzinie nie ſkodzi / ná ktorey wilczetá ſplodzi.

Beneficia etiam animalia bruta ligant. *Vel vt Seneca:* Officia etiã bruta ſentiunt. ἐνεργέτας σφὲς καὶ τ' ἄλογα γινώσκειαι. *A.*

In Meſopotamia ſerpentes non mordent incolas, ſed aduenas. *Ariſtotel.*

Leonis mira gratitudo in Androdum. *apud Gellium. l. 5. c. 14.*

Simile in Elpin Samium apud Plini. l. 8. c. 16.

Adde illud prædonum poſitum ſub Chleb namocniey wiążę. V. Swoiem folgowáć.

Wilkiem orać.

Apud Latinos eſt. Iungere vulpes. *i. aratro. Virgil.* τὰς ἀλώπεκας ζευγνύειν. *Plura vide ſub dicto* Bez ochoty. *nam finitima eſt ſententia.*

Winnicyży pierwży do ſadu: pierwey ſkarży.

οἱ φῶρες αὐτοὶ προτεγκαλῶσι. *Ariſtides.* Fures ipſi accuſant.

Sæpe qui magis rei ſunt, priores accuſant, vt ſuſpitionem criminis à ſe amoliantur, & innocentiam mendacio probent. Talus apud Cic. pro Sexto Roſcio T. Roſcius & C. Fimbria.

ψεύδεσθαι προχειράτατον τοῖς πολλάκις ἁμαρτάνουσι. *Lyſias.* Mentiri promptiſſimum eſt ſæpe delinquentibus. *Minùs vrbanum ſed verum eſt illud Gallorum.* Qui flatum ventris emiſit primus ſentit & conqueritur. *Garner.*

Priùs antidotum quàm venenum. *S. Hieron. de eo qui ſe ante purgat quàm accuſetur. Simile.* Vlić winuia go. Wymawia ſie.

Winny pokorny.

Vt qui deliquit ſupplex eſt vltrò omnibus! *Plaut.*

ἱκέτης ἁπάντων προπεσεῖσθαι γένασι. *A.* Ad genua ſupplex omnium accidet reus. Lupus occiſo paſtore cauda ſubmiſſa fugit. *Ex Virgilio.* V. Ziadł piés ſádło.

Wino bárzo roztworzyć ochrzćił.

Βατράχοις ἀνοκοεῖν ζε δεῖ. *Athena.* Ranis te miniſtrare oportet. *Vel.* Idoneus es qui ranis potum miſceas. *nam hæ copiam aquæ amant.*

Wino (abo piwo) i zle teſt i dobre.

οἶνε τὰ μὲ σ' ἀπῶ, τὰ δὲ μέμφομαι, οὐδέ ζε πάμπαν

ὅτε ποτ' ἐχθαίρειν, ὅτε φιλεῖν δύναμαι. ἐσθλὸς ἢ κακός ἐσσι. *Theognis.*

Vinum partim te laudo partim vitupero, neque te penitùs

Vel odiſſe vnquam, vel amare poſſum. bonum & malum es. *Vſum ſeu abuſum potiùs reſpexit Pœta, vinum malum vocans, nam alioqui ipſum bonum eſt, ſed à malo vſu, vt alia multa, calumniam patitur, quam ſi loqui poſſet à ſe remoueret, vt quidam apud Plautum dicit.*

Wino młodemu ſkodliwe.

μὴ πῦρ πυρὶ Ignis igni non addendus. *Ex Seneca qui ait:* Calentibus ingenijs ſubtraha-

subtrahatur vinum, quod pueris Plato negandũ putat, & ignem igne incitari vetat. *Præsertim vero quòd* Vinum, lac Veneris *dixerit Aristophan.* οἶνος ἀφροδίτης γάλα. *Athenæ.* *Platonis illa verba sunt:* πρῶτον μὲν οὖν παῖδας μέχρις ἐτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ παράπαν οἶνον μὴ γεύεσθαι, διδασκάλους ὡς ἐπὶ πῦρ ἐλθεῖν εἰς τὸ σῶμα. Ante omnia pueros vsque ad annum duodeuicesimum omninò vinum non gustare docentes, quòd non oporteat ignem in corpus accersere. *Sed hoc præceptum magis est necessarium sequentibus annis ad quadragesimum circiter.* Oleum ne addas camino, *Ex Horat. & Simonides ait:* Quid oleum flammæ adijcis? .i. *vinum adolescentiæ.* ἐλαίῳ πῦρ σβεννύεις. *Ex Luciano.* Oleo ignem exstinguis. ἂν οἶνον (ὁ παῖς) αἰτῇ, κονδύλους αὐτῷ δίδε *Aristophan.* Si puer vinum petierit, pugnum ei impingito.

Χρήματα οὐδεὶς οὐδενὸς οὔτε κτᾶται οὔτε κέκτηται. Nemo rerum vllarum aut possidet aut possedit.

Meum & Tuum frigidũ (& *falsum*) verbum è vita humana explodendũ. *Ex Chrysostomo.* Ager quam multos habuisti dominos & quàm multos habiturus es! *Ex eodem.*

Cætera contemnit & in vsura (.i. *in vsu*) omnia ponit
Non magnâ cum *breui.* proprij verò nil nec minimi habere. *Censet apud Lucil. vir sapiens.*
Nihilné esse proprium cuiquam? *Terent.* Quam rem agere occepi
Proprium nequit mihi euenire quod cupio. *Plaut.*
Emptum cœnat olus —— Et vocat vsque suum —— tanquam
Sit proprium quicquam puncto quod mobilis horæ
Nunc prece, nunc pretio, nunc vi, nunc sorte suprema
Permutet dominos, & cedat in alterâ iura.
Sic quia perpetuus nulli datur vsus, & heres
Heredem alterius velut vnda superuenit vndam. *Horat.*
Nam propriæ telluris herum natura neque illum,
Nec me, nec quenquam statuit; nos expulit ille,
Illum aut nequities, aut vafri insscitia iuris,
Postremò expellet certè viuacior heres. *Idem Horat.*
ἔστι τὰ χρήματ' ἄλλα κἄλλων βροτοί,
τὰ τῶν θεῶν τ' ἐσμὲν ἐπιμελήμεθα,
ὅταν δὲ χρήζωσ', αὖτ' ἀφαιρεῦνται πάλιν,
ὁ δ' ἐλθὼν ὁ βέβαιος, ἀλλ' ἐφήμερος. *Euripides.*
Nequaquam opes proprias possident mortales.
Sed bona deorum habentes, ea procuramus,
Et vbi commodatò dederint, *al. cùm voluerint*, ea adimunt rursum.
Diuitiæ proinde non sunt stabiles, sed diurnæ.
Fundus Achæmenidæ fueram, olim, nuncque Menippi,
Ex alioque alium transferar in dominum. *Ex Anthologio Græco.*

De vita ipsa Lucret. dicit. Vitaque mancipio nulli datur, omnibus vsu.
Fortuna vsu dat multa, mancipio nihil. *P. Syrus.*

W młodości/ rádzę/ myśl o starości. Mié záwśze bedźié láto.

— Aiunt hac mente laborem Sese ferre senes, vt in otia tuta recedant. *Horati.*
Paruula nam exemplo est magni formica laboris,
Ore trahit quodcunque potest, atque addit aceruo,
Quem struit haud ignara ac non incauta futuri. *Idem.*
— Populatque ingentem farris acerunum — inopi metuens formica senectæ. *Virg.*
Venturæque hyemis memores, æstate laborem
Experiuntur, & in medium quæsita reponunt. *Idem de apibus.*
οὐκ ἀιεὶ θέρος ἔσται, τοιεῖτε καλιάς. *Hesiodus.*
Non semper æstas erit, facite nidos. *Vel* Ætas non semper fuerit, cõponite nidos.
Spyta cie zimá zárázem / bytliś lécié gospodarzem.
Suidas de quodam dicit: Describebat diuinos interpretes accuratè,
εἰς τὸ τῆς λήθης γῆρας ὑπομνήματα καταλείπων ἑαυτῷ καὶ ἀποθησαυρίζόμενος:
Ad obliuionem senectutis commentarios sibi parans & recondens.
Σκόπει μὴ ὁ τέττιξ λιμώττων αἴτῃ μύρμηκα τροφήν. Vide ne cicada esuriens mendicet à formica cibum. *Ex Apologo Æsopi de formica, quæ cicadam hyeme cibum mendicantem, saltare iussit post cantum æstiuum.*
Cogitato quam longa sit hyems. *Cato, allegoricõs trahe ad duratiõē molestæ senectutis.*
ὁ γέρων ἄπορος κάλαπωρότατος: *Diogenes rogatus* Quid esset in vita miserrimum. *respondit*: Senex egens miserrimus.

W mérzadzié léda kto przodkuie.
W potrzébie/ w przygodzie léda pomoc mita.

ἐν δὲ δίκοστασίῃ καὶ ὁ πάγκακος ἔμμορε τιμῆς. *Plutarch.*
Rebus turbatis vel pessimus est in honore. *Vel*
Dissidio in populi capit & sceleratus honorem.
ἐν δὲ δίκοστασίῃ κ' ἀνδροκλείδης πολεμαρχεῖ. *Suidas. Diogenian.*
Dux Androclides *(vilis homo)* quandoque in seditione est.
ἐν γὰρ ἀμηχανίῃ καὶ κάρκινος ἔμμορε τιμῆς. *Plutarch. Suidas.*
In re difficili vel Carcinus *(improbus vir)* est in honore.
καιρῷ τυχὼν καὶ πτωχὸς ἰσχύει μέγα.
Mendicus etiam plurimum in loco *(vel, in tempore)* potest.
ναυηγὸς κραταιῶς καλάμῳ κάρφος τε πιάζει. *A.*
Naufragus adstrictè stramen stipulasque prehendit.
In regione cæcorum luscus regnat. *Græcorum est dictum.*

Wodká. Człowiek co tylko wode pija.

τῶν νυκτερίδων ὠὰ ἔγδυσεν. *E Philostrato.* Noctuæ ouа gustauit. *quia hæc data gustanda infanti ante vinum gustatum, nauseam vini facere illi credebantur.*
Citorio de fonte bibit. *Nam aqua huius fontis bibentes abstemios reddit teste Ouidi. & Vitruuio.* ὕδωρ οἴνων εἰκότως δύσκολος καὶ δύσκριτος, ἐὰν ἄνθρωπος: *Demosthen.*

Demosthen. Aquam bibens meritò difficilis & morosus est homo.

ὁ ὑδροπότης σκώπτεται ὡς θηριώδη βίον. *Vlpian. Rhetor.* Aquæ potor irridetur ceu ad belluarum vitam accedens. *Nostri etiam hic iocantur.* Bitá mie mátká od wody. *ambiguo sensu. Nam matres prohibere solent pueros ab aqua profunda fluminis vel stagni, non ab ea quæ poculo bibitur.*

Woienna zdobycz mé trwała.

τὰ σκῦλα πολέμιὰ ὀ μακρὰν χρονίζεται. *A.*

Durare non solent diu hostica spolia.

καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἀποτιθέμενοι ἀπολαύουσιν. *Plutarch.* Tanquam ex hostili regione raptis profusè cibis se onerantes fruuntur.

λαφυροπωλεῖσιν τὰ ὑπάρχοντα. *Athenæus de militibus.* Sub hasta vendunt spolia, *quæ minimo solent æstimari, tanquam aliena & facilè parta.*

Woienne nowiny niepewne.

Pleraque belli vana & inania. *Curtius.* Famâ bella constant, & sæpe etiam quod falsò creditum est, veri vicem obtinuit. *Idem.*

πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *Polybius.* Multa belli *(in bello)* inania.

πανικὰ vocat *Cic.* ἅνα κενὰ τοῦ πολέμου. Panica *autem illi vocabant, subitum tumultum & terrorem inanem.*

Famâ bella stare & eum qui recedat fugere credi, *dixit Curtius.*

ἥκιστα πόλεμος ἐπὶ ῥητοῖς χωρεῖ. *Thucydides.* Minimè bellum intra dicta cohibetur. i. *Nunquam eò euadit quò euasurum dicebatur.*

Wola stoi zá vczynek.

In ipsa deliberatione facinus inest, etiamsi ad id non peruenerit. *Cic.* Non exitus rerum solùm, sed & consilia legibus hominum vindicantur. minùs quidem dolendum est re non perfecta, sed puniendum certè nihilò minùs. *Idem.*

Nam scelus intra se tacitum qui cogitat vllum,
Facti crimen habet, cedo si conata peregit. *Iuuenal.* Omnia scelera, etiam ante effectum operis, quantum culpæ satis est, perfecta sunt. *Seneca.*

τὸ πειρᾶσθαι καὶ θεὸν ἢ τὸ ποιῆσαι, ἴσον δύναται. *Herodot.* Cogitare *(seu attentare)* & facere *(mala)* idem apud Deum. V. Dobra wola stoi zá vczynek.

Wota barzo. Woźnem by mu być.

Columnas rumpat. s. clamore. *Ex Æliano. Et Iuuenalis ait.*

— Conuulsáque marmora clamant, i. *ædes marmoreæ clamore resonant. Sic Virgil.*

Et cantu querulæ rumpunt arbusta cicadæ, i. *vehementer sonant in arbustis.*

ὅσσον δὲ τρυσάλλιδες ἔπλαχον ἢ ἀλεκάλλεσ
αἵτ' ἐν πολέμῳ ἔρδα ξυνάγουσιν ἄρηα: *Homer.*

Tantùm vociferans quantùm nouies deciésue
Mille viri clamare solent qui prælia miscent.

ὁ ἀθήναιος πρὸ τοῦ κεκραγὼν ὥσπερ χωλὸς ἐφ' ἵππου πηδᾷ. *Cic. apud Plutarch. irridens clamosum oratorem*: In clamorem velut claudus in equum ob imbecillitatem insilit. Neadas clamore superat. V. Vlèwiástá kážda wielomowna.

Stentore clamosior. *de quo sic Homer:*

Στέντορι εἰσαμένη μεγαλήτορι χαλκεοφώνῳ
ὃς τόσον αὐδήσασκε, κὰτ ὄσον ἄλλοι πεντήκοντα.

Stentori similis magnanimo æream vocem habenti
Qui tantùm vociferabatur quantùm alij quinquaginta.

Tu miser exclamas vt Stentora vincere possis. *Iuuenal.*

ἅρπαξ κεκράκτης κυκλοβόρος φωνὴν ἔχων. *Aristophan.*

Rapax clamator Cyclobori (*torrentis streperi*) vocem habens.

λαρυγγίζειν *dicuntur, qui dilatato gutture fundunt vocem.*

Nego & negando, si quid refert, rauio. *Plaut.*

Vbi si quid poscamus, ad rauim poscamus priùs quàm quicquam detur. *Idem.*

Item vt de frumento anseres clamore absterret. *Idem.*

Apud eundem Pater audiens omnia sua absumpta à prodigo Filio, exclamat:

Hei mihi! disperij. Vocis non habeo satis. Vicini, interij, perij.

πρὸς τὸν ὄρθιον. *Lucianus.* Intendit vocem vsque ad Orthium. s. *tonum acutissimum & sublimissimum. qualem cecinit Arion fidicen in mare deijciendus. Eundem Nomum seu modum aptum fuisse furori, & ardori bellico excitando aptum, ac prælio congressuris cani solitum, eoq; audito Alexandrum ad arma prosilijsse scribit Eustathius, Maximus Tyrius, & alij.*

μύσιον πρόσωπον. *Æschylus.* Mysium *vel* Mysorum more inclamare. *Nam Mysij & Phryges ob voces asperas funebri luctui adhibebantur.*

Coruus superuolans decidere queat. *de magno clamore. Sic apud Plutarchum cùm Pompeius eligeretur dux belli:* Populus τοσοῦτον ἀνέκραξεν ὥστε ὑποπτερόμενον κόρακα ἐξ ἀγορᾶς εἰς τὸ ὄχλον πεσεῖν. i. tantopere exclamauit, vt coruus super forum volans in turbam deciderit. *Idem accidit in Græcia, cùm Q. Flaminius Procos. Romanus, victo Philippo & Macedonibus, Græciaq; iugo regum liberata, in celeberrimo Isthmiorum conuentu, per præconem libertatem ac immunitatem promulgare, suisq; legibus sine præsidijs alienis, Græcos viuere iussisset; tantus clamor ab omnibus præ gaudio editus est, vt vsq; ad mare tribus circiter millibus distans peruenerit, & corui tunc transuolantes in turbam delapsi sint; ludisq; omissis omnes ad Flaminium concurrerint salutantes, gratias agentes, & saluatorem Græciæ eum appellantes. Apud eundem.*

Carneades alter. *quem Plutarch.* μεγαλοφωνότατον *dictum scribit.*

Clamabant vt littus Hyla Hyla omne sonaret. *Nautæ apud Virgilium Hylam puerum Herculis aut Polyphemi submersum frustra vocantes.*

Extra organum vox supra modum ac pæne naturam vocis humanæ acerba. *Quintil.*

Cœcus vti clamat scipione perdito. *Garner.* V. Vlié wolay.

Wolałbym ći ie w błoto wrzucić / ábo / dármo dáć.

Citiùs vel potiùs Telegoræ donârim. *Ex Athenæo. sic ille:* μᾶλλον προσέλοιμι τῷ τελεγόρᾳ δοῦναι. Malim Telegoræ donare. *Ciuis is erat opulentus apud Naxios, cui passim omnes varia munuscula vltrò offerebant. quare mercatores rem aliquam paruo licitantibus, respondebant:* Malleui Telegoræ (*hanc mercem*) donare, quàm tam paruo pretio tibi vendere. *Nostri non solùm venditores paruo licitantibus, sed etiam emptores magno æstimantibus mercatoribus, dicunt:* **Wolałbym ie** (te pieniądzé ktoryćh prośiß / ábo kupno) **w błoto wrzucić. ábo do ßpitalá dáć.** *Sic Zeuxes pictor, opera sua magno pretio vendebat. Apollodorus autem sua, non vendebat, sed tanquam nullo pretio æstimari possent, gratis donabat: & alioquì valdè diues erat. Plini.*

Wolałbym vmrzeć niż to vczynić / cierpieć. Lépiey by vmrzeć, &c.

Sed mihi vel tellus optem prius ima dehiscat,
Vel pater omnipotens adigat me fulmine ad vmbras Quàm &c. *Virg.*
Suspendio Hercle satius est me mortuum, quàm tu eius potitor (*al. potior*) has. *Plaut.* i. *compos.* ἐγκρατής. Mea præda illa est proin tu te in laqueum duas. *Idem.* Restim volo mihi emere, qui me faciam pensilem. *Asotus egens apud eundem.* Suspendio deligenda arbor. *Plinius. de re admodum indigna & non ferenda. qualis erat illa (quæ occasionem huic dicto dedit) cùm meretricula scripsit in Theophrastum Oratorem & Philosophum nobilissimum.* Arborem *autem intellige infelicem & damnatam religione, diis inferu sacram, fructum non ferentem nisi forte nigrum vt sambucus. Plini.* *Sic Iuuenal. castigans Postumum in tanta improbitate mulierum cogitantem nubere, ait:*

Ferre potes dominam saluis tot restibus (*quibus te possès suspendere*) vnam?
Cùm pateant altæ caligantesque fenestræ (*ex quibus te præcipites*)
Cùm tibi vicinum se præbeat Æmilius pons (*ad præceptum*)

ἄξια κἀμὲ σφαγᾶς τάδε, κἀμὲ πλέκειν, ἢ βρόχῳ δίεμον ἐρανίῳ πελάσαι. *Euripides.* Hæc digna cæde sunt, vel potiùs funem collo (*iniecto*) cælo appropinquare. i. *suppendi.* ἀπὸ πέντε ἅλματος πέτρας εἰς κῦμα. *Suidas.* A quinque scopulis desilire in fluctus. *s. satius est quàm hoc pati.*

Præceps aérij specula de montis in vndas Deferar. *Pastor apud Virg. moriturus.* ὥσπερ ἀπεξήνε τὴν κεφαλὴν ἔχων ἤλησω (τοῦτ') λέγειν. *Aristophan.* In trunco caput habens (*sub securi, præcidendum*) hoc volo dicere. **Do gárdłá / o ścieta bym nie odstąpie tego. &c.** αὖ κἀπειτ' ἀπ' ἐμοῖο κάρη τάμοι ἄλλοτε φώς. *Homer.* Mox caput hocce aliquis mihi barbarus ense recidat.
Laudas & animo optas vt aut terræ motus repente ortus cuncta discutiat, aut incendium renuntietur, quò simul conuiuium dissipetur. Lucian. de conuiuio molesto.

Affine, **Nie moge ná to pátrzyć.**

Wolę áby mi záyrzano / niż áby mię żałowano.
Lépiey żé mi kto záyrzy / niż ia komu.

κρεῖσσον

κρεῖσσόν ἐστι φθονέεσθαι ἢ οἰκτίρεσθαι. *Herodotus.* Præstat inuidiosum esse (*cui inuideatur*) quàm miserabilē. κρείσσων οἰκτιρμῶν φθόνος. *Pindar.* Melior miseratione inuidia.

ὁ φθόνος οἰκτιρμοῖ κατ' πίνδαρόν ἐστιν ἀμείνων,
ὁι βασκαινόμενοι λαμπρὸν ἔχουσι βίον. *Palladas.*

Inuidia miseratione iuxta Pindarum est melior,
Nam quos petit inuidia splendidam vitam agunt.

Mauelim mihi inimicos inuidere, quàm me inimicis meis.
Nam inuidere alijs bene esse, tibi male esse, miseria est.
Qui inuident egent; illi quibus inuidetur, rem habent. *Plaut.*
Nullus est qui non inuideat rem secundam obtingere
Alteri, Sibi ne inuideatur, ipsi ignaui rectè cauent. *Idem.*
Qui inuident, ne vnquam eorum quisquam inuideat commodis. *Idem*, i. *malè & nulla commoda habeant.*

Wole go nić ieść / nić pić. &c.

μήτε σὶ ἐμοὶ μέλι μήτε μέλισσας. *Sappho.* Neque mihi mel neq; apes. s. *curæ sunt.* *Cùm quis commodum aliquod recusat ob incommodum vel molestiam ei adiunctam.*

Ego bonum, malum quod accedit, mihi dari haud desidero. *Plaut.*
Huc accerse & illud: Qui vitat molam. &c. *huc modo:* μήτε μύλον μήτε ἄλευρον. Neque molam neque farinam. s. *appeto.*

Wole kupić / niż prosić.

Emere malo quàm rogare. *Cic.* πρίασθαι ἢ αἰτῆσθαι ἕλοιμι.
Durum illud ingenuis animis verbum Rogo, nec inter amicos vnquam exspectandum. *Seneca.* *Apud S. Lucam c. 16. Villicus ait.* Mendicare erubesco, *& dolum ac furtum comminiscitur ne mendicet.*

Affine, Drogo to sobie ludzie bácuia / co prozba kupuia.

Wole swey potrzebić niż cudzem ogoin dogadzać.

Malo endromida quam sindonem. *Ex Martiali qui de Endromide ait:*
Sordida, sed gelido non aspernanda Decembri. &c.
Ridebis ventos hoc munere tectus & imbres.
Non sic in Tyria sindone tutus eris.

——Populus me sibilat, at mihi plaudo Ipse domi simul ac nummos contemplor in arca. *Diues parcus loquitur apud Horat.*

ὠφελιμα πάντη ἐγὼ προθυμῶ φαιδρομῶν. *A.* Vtilia semper antepono splendidis.
τό μοι ὠφελες μᾶ μὴ ἑτέρων ὄμματα μέλει. *A.*
Non lumina hominum curo ego, at mea commoda.

Wole tu być ostatni / niż tám pierwszy.

Wole być leda iákiem muzykiem / niż prostym gayda.

Malo esse Beta togatorum quam Alpha penulatorum. *Ex Martiali.*
Præstat esse qualem qualem citharœdum quam optimum aulœdum. *Ex Cic.*

κρειττων δεύτερ' ἔχειν μεγάλων, ἢ πρῶτα πενιχρῶν. *Nazianz.* Præstat secundas habere inter locupletes, quàm primas inter pauperes.

Esto cauda leonum potiùs, quàm caput vulpium. *Ex Adagiis Hebraicis.*

L. Iudicum c. 9. Oliua, Ficus, Vitis, vocatæ ab arborum vulgo ad regnum, respuerunt illud, præferentes priuatas dotes splendidis titulis imperij. Achilles apud Homerum mauult in viuis seruire, quàm apud inferos regnare. Hercules apud Lucianum mauult esse in Orco veneration̄i & timori ob monstra & hostes occisos, quàm in cælo contemni. &c.

Wole ru być pierwszy / niż tam ostatni.

Wole być Wóytem we wsi / niż Bárwnikiem w mieście.

Malo esse Alpha penulatorum, quàm Beta togatorum. *Ex Martiali.*

Aquila inter graculos primas non optat. *E Nazianzeno.*

Sic Iulius Cæsar. Maluit esse in frigido oppidulo Alpium primus quàm Romæ secundus. *Rhodigin. è Plutarcho apud quem Cæsar dicit:* ἑλοίμην παρὰ τούτοις μᾶλλον εἶναι πρῶτος, ἢ παρὰ ῥωμαίοις δεύτερος: Malo apud hos esse primus, quàm Romæ secundus. *De eodem Lucanus:*

Nec quenquam iam ferre potest, Cæsarúe priorem Pompeiusúe parem. &c.

Wole tu w piatek / niż tám w niedźiele.

Wole swa nedze / niż iego ábo cudzy dostátek.

Ad hunc ferè modum Martialis mauult esse conuiua Cæsaris quàm Iouis dicens.

Ad cœnam si me diuersa vocaret in astra,
Hinc inuitator Cæsaris, inde Iouis:
Astra licet propiùs, Palatia longiùs essent,
Responsa ad Superos hæc referenda darem:
Quærite qui malit fieri conuiua Tonantis,
Me meus in terris Iuppiter ecce tenet. *Lib. 9. ep. 93. Sic Parasitus præfert Chalcidis anticoenia epulis Athenien̄sium.* V przydátek podczas lépszy niż datek. *Simile quid dicit Mercurio Prometheus vinctus apud Æschylum.*

τῆς σῆς λατρείας τὴν ἐμὴν δυστραξίαν,
Ζαφὼς ἔπίστευ' οὐκ ἂν ἀλλαξαιμ' ἐγώ.
κρεῖσσον γὰρ οἶμαι τῇδε λατρεύειν πέτρᾳ,
ἢ πατρὶ Φῦναι Ζηνὶ πιστὸν ἄγγελον.

Pro tuo ministerio hanc meam calamitatem, Certò scias ego non permutauerim.
Melius enim esse puto huic seruire petræ, Quam Ioui patri esse fidum nuntium.

Wole widzieć niż słyszeć / *Vide* Pewnieyszie oko.

Wole źé mie léda ták chwalą / niż gáną.

ἄν· καὶν ψευδὴς τέρπει. Laus vel falsa delectat. *Sic apud Plautum.*

Equidem vel falsò, tamen laudari multò malo, quàm verò culpari.

Opposita huic est illa Phauorini sententia apud Gellium dicentis: Turpius esse exiguè & frigidè laudari, quam insectanter & grauiter vituperari. *Vtrumq; est vanitas.*

Affine, Pioſnká naprzyiemnieyßa/ chwałą, Woli

Woli oyčiéc ſyná niż corke.

πᾶις μοι τριτογένης ἔη, μὴ τριτογένεια. *Suidas.* Natus Tritogenes mihi ſit non Tritogenia. *quod nomen erat Mineruæ, è quo vox Tritogenes facta eſt ſexum virilem notans: qui gratior eſt patri, præter alia etiam eo nomine, quòd minore impenſa, cura, ac cuſtodia indigeat, nec dote vt filia opus habeat.*

Woli pięś koſtkę.

ὄνος σύριγγα μᾶλλον ἢ χρυσὸν ἐλέγχ. *dixit apud Ariſtotelem Heraclitus.* Aſinos ſtramenta malle quàm aurum.

Sic Cic. de iuuentute Romana: Audire malunt diſcum quàm Philoſophum. *Horatius quoq; apud Auguſtum conqueritur.* Romanos Equites malle ſpectare ludos, pugiles, vrſos, quàm audire Pòëtarum carmina. Gallus mauult putre granum quàm vnionem. *Ex Apologo de Gallo eſcam quærente in ſterquilinio.*

Wolno było niė obiécowáć / obiécawſzy niė wolno odwołáć.

ὁ τὴν ἀρχὴν ἄωατον ἦν ποιεῖν, τοῦτ' ἅπαξ γενόμενον λύειν ἄδικον. *Lucian.* Quod initio liberum erat non facere, hoc ſemel factum reſcindere iniquum eſt.

Wolno każdemu mowić. Kto ludźiom zámknię gębę?

In ciuitate libera, linguam quoque liberam debere eſſe, *dixit Tiberius detractorum voces eleuans vel eludens. Suetonius.*

Arbitrij noſtri non eſt quid quiſque loquatur. *Cato.*

ἐκ ἔφ' ἡμέτερον διερεθίζειν μῦθον ἑκάστῳ. *Planudes.* *Telecles dicenti:* *Male de te loquitur pater, reſpondit:* Non faceret niſi eſſet faciendum. *Plutarch.*

εἰ δέ τις λέγει ἢ ἄλλως, πλατεῖα κέλευθος. *Bacchylides apud Plutarch.* Si quis aliter dicit, vel ſi cui aliter videtur, lata eſt via.

Wolno każdemu śię kuśić / bráć. &c.

In medio omnibus palma eſt poſita. *Terent.* In medio relinque. *Cic.*

Mare quidem commune certè eſt omnibus. *Plaut.*

ἁρπαγὰ κοτυτίοις. *Plutarch.* Rapina Cotytijs. *Feſta Siculorum erant quibus placentæ arborum ramis alligabantur à quouis auferendæ.*

Σῦκον ἐν Ἑρμῇ. *Suidas.* Ficum in Mercurio. *Vel* Ficum Mercurio ſ. *offer. Mos erat vt qui ficum inueniſſet, eum Mercurio ſacrum offerret. Porrò talem ficum Mercuriale lucrum erat cuiuis tollere. iuxta illud:* κοινὸς Ἑρμῆς. Communis Mercurius. *de inuentis rebus.* V. Kto co może zárwáć.

Wolno wſzyſtko malárzom / ſpiewcom / rymopiſom.

— Pictoribus atq; Pòëtis Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas. *Horat.*

τὸ ποιητικὸν φῦλον ἐλεύθερον. *Lucianus.* Pòëtarum genus liberum.

παλαιὸς ἔστι ὁ λόγος; ἀνεύθυνος εἶναι ποιητὰς καὶ γραφέας. *Idem.* Vetus dictum eſt: Liberos à reddenda ratione & purgatione eſſe Pòëtas & Pictores.

Iacitur in eos in quibus omnia diſſimulantur ob antiquitatem, conſuetudinem, potentiam &c.

De yſdem

De ijdem Pòétis Diphilus. οὐς ἐξουσία ἐστὶν λέγειν ἅπαντα καὶ ποιεῖν μόνοις.

Quibus vnicis dicendi agendiq́ue omnia Libera poteſtas.

Sed Plato id negat Pòétis & ait: ὁ δεῖ ἐπιτρέπειν τοῖς ποιηταῖς λέγειν ὅ,τι φίλον. Non oportet concedere Pòétis vt dicant quicquid lubet. *Sed neq; pictoribus licet pingere obſcæna & honeſtati aduerſa, nec item quæ aliquem offendere vel communitati obeſſe poſſent. Leo cuidam homini oſtendenti leonem ſculptum ab homine caſari, reſpondit:* Si noſtrum genus ſculpere ſciret, hominem ſub leone ſculperet. *Apologus.* Mentiuntur multa Pòétæ. V. *ſub* Pochlebcá.

Wolno-ć. Ná twey to wolt w twey to mocy. Wolno mi to.

εἴ κ' ἐθέλων τε μένοις, ἀέκοντά δέ σ' οὔτις ἐρύξει. *Homer.*

Si maneas ſponte, inuitum te nemo tenebit. Ničeż vrwać rękáwá.

Ante oculos interq; manus ſunt omnia veſtras. *Virgili.*

Age libertate Decembri. *Horat. concedit Dauo ſeruo occaſione Saturnaliorum vt dicat quæ ſibi in hero diſpliceant, quod ille egregiè præſtitit.* In tuo luco & fano ſitum eſt. *Plautus.* i. *in poteſtate.* Sub pede nudo palmam poſuit. *Horat.* i. *in poteſtate habet ita vt calcare liceat. Læuin. Victorius. Turnebus.* ὑπὸ πόδας τίθεσθαι. Sub pedibus ponere. Solus Chamæleon de ſuo ludit corio. *Tertullian.* i. *prout vult mutat colorem cutis. al. ſit ad illud.* De alieno corio ludere.

Σοὶ τὰ νουμηνίαν κήρυσσε *Heſych.* Tibi ipſe Calendas edicito. *velut fiebat in Cao inſula, pro arbitrio cuiuſq; menſis dies initialis legebatur à quolibet.*

ἐν τῇ χερσὶν ἔχειν. *Ariſtides.* In manibus habere. In manu tua eſt. *Cic.* Hæc non ſunt in noſtra manu. *Idem.* In tuo regno ſum. *Ex Cic.* i. *in poſſeſſione, domo, poteſtate. Potes etiam dicere:* In meo regno es. *eodem ſenſu.* i. *in poteſtate, poſſeſſione.* Intra præſepes meas id eſt, vel habeo. *Plaut.* i. *in domo vel poteſtate.*

Wolnoſc rzéż mé oſiácowcna / nie przeplacona.

Stoi zá dobry byt. Wżytko ſtodźi.

Libertas res inæſtimabilis. *Iuſtinianus.* ἡ ἐλευθερία ἀξίμαντος.

Omnes profectò liberi libentiùs ſumus quàm ſeruimus. *Plaut.*

ἐλεύθερον εἶναι, οὐκ ἄξιον τῶν πάντων χρημάτων. *Xenophon.*

Liberum eſſe, cunctis opibus vel rebus æquale eſt, vel præſtat.

τὸ ἐλεύθερον ὄνομα πάντος ἄξιον. *Euripid.* Libertatis nomen quauis re dignum.

Toris pilea Sarcinis redemi. *Martial. Seruus loquitur.* i. *Omnes facultates & totum peculium quod in ſarcinis habui, dedi pro libertate, cuius indicium erat pileus, qui raſo capiti ſeruorum dum manu mittebantur in templo Feroniæ imponebatur. Conceſſum autem erat ſeruis, vt liberi eſſent, ſi in peculio haberent centum vndecunq; ; aut ſi dominis eorum per cenſores eos in cenſum ciuium adſcribendos cenſerent. Vlpian. Plaut Terent.* Mancipia peculium ſuum, quod fraudato ventre comparauerunt, pro libertate numerant *Seneca.* Cum ſarcinis nemo enatat. *Idem.* i. *ſicut ex aqua, ita ex ſeruitute nemo euadit oneratus.*

ἄβδηρα καλὴ τήϊων ἀποικία. Abdera pulchra Teiûm colonia. *Nam Teïj Strabone teste relicta patria in qua à Persis infestabantur, in Thracum vrbem Abderam migrarunt, libertatem commodis patriæ præferentes.* *Vulgaris versiculus est:*

Non bene pro toto libertas venditur auro. *Item.*
Malo macer liber, quàm pinguis viuere seruus.
Alterius non sit, qui suus esse potest.
Ditior est liber mendicus diuite seruo. *Anonym. Rythm.*

ὅστις ἐλεύθερος εἶναι θέλεται, μήτε θελέτω μήτε φευγέτω τῶν ἐπ' ἄλλοις. ἃ δὲ μὴ, δουλεύειν ἀνάγκη. *Epictetus.* Quisquis liber esse vult, nec cupiat nec auersetur quicquam eorum quæ penes alios sunt, alioqui seruire necesse est.

οἱ πολιορκούμενοι εἰς τὸν ἀργὸν ἀποβλέπουσιν ἐπιθυμοῦντες ἐν αὐτῷ εἶναι. *Aristophan.* Obsessi in campum prospiciunt desiderantes in eo esse. *Sic Ouid. de auibus in cauea clausis.* Nititur in syluas quæq; redire suas.

Iuramentum Græcorum militare, *ita incipit:* οὐ ποιήσομαι περὶ πλείονος τὸ ζῆν τῆς ἐλευθερίας. Vitam libertate pluris non faciam, &c.

ἐν κυνάδρᾳ ἐλευθέριον ὕδωρ. *Eustathi.* In Cynadra libera aqua. *Fons erat Argis è quo serui liberandi bibebant.* q. d. *Dulcior aqua in libertate, quàm rerum omnium copia in seruitute.* *Lacon interrogatus,* Quid sciret? *Respondit:* Liber esse. *E Plutarch.* V. Vlić przywiezuy śie ni dokogo. Vlić wiąż śie ni z kiem.

Woyná nowinpétna.

πολλὰ καινὰ τοῦ πολέμου. *Suidas ex Polybio.* Multa noua belli. *Aliqui apud Suidam legunt,* πολλὰ κενὰ τοῦ πολέμου. *Et ita & Cic: habet. i. multa inania in bello.* *Huc aliqui trahunt illud Luciani:* ὁ πόλεμος ἁπάντων πατήρ. *i.* Bellū omniū pater. *Sed hìc potiùs ille sensus est. Bellum omnia innouat, oppida, agros, incolas, leges, & scriptoribus dat materiam multa noua scribendi, nam sic Thucydides Herodoti Xenophontes omnes facti sunt & fiunt, vt idem Lucian. ait.* Fama bella constant. *Curtius.*

Woyná wiele potrzébuié/ miáry péwney nié przyymuié.

ἔστιν ἀπείρατα τοῦ πολυτελοῦς ἄρεως τέλη. *A.*

Impendiosa bella nesciunt modum. Certis nequinunt bella sumptibus geri. *Archidamus rex Laconum postulantibus sociis, vt certum tributi modum in bellum desiniret, respondit:* ὁ πόλεμος τὰ τεταγμένα οὐ δέχεται. καὶ πρὸς τὸν πόλεμον πλοῦτος οὐδεὶς. Bellum certū pabuli modū non habet, & ad bellū opes definiri nequeunt. *Plutarch. Idem ait:* ὁ χρήματα νεῦρα πραγμάτων πρῶτος προσειπών, εἰς τὰ τοῦ πολέμου βλέψας μάλιστα τοῦτο εἶπεν. Qui pecuniam neruos rerum primus appellauit, is ad rem bellicā respiciens, hoc protulit. V. Gdy śie wéźmie zwáda gmié rádá.

Woyne komu opowiedźieć podnieść. Przymierze wypowiedźieć.

Hastam hostibus mittere. *Festus.* Hastam ferratam aut præustam vel sanguinolentam in fines hostiles iacere. *Varro. Liuius.* Hastam & caduceum offerre. *Gellius.*

Ancylia commouere. *Alexan. Neapolitan.* Hastam vel iaculum intorquere. *Virg.* βέλος ἀφιέναι χειρὶ ἀναιρεθέν, ἀπὸ δόρυ ἐξαμένου ἐνεγκεῖν. *Libanius.* Telum emittere, manum eleuare, hasta arrepta impetum facere. s. *in fines hostiles.* Facem iacere *Euripides.* μάχης φῶς σῆμα πυρτὸς ἀφεθείς. Belli cruenti signũ ex coniecto. Arietem in fines hostium mittere. *Alexand. Neapol ex Diogenian.* Res repetere *Liuius.* Ad vnum omnes res à Samnitibus repetendas censuerunt. i. *bellum denuntiandum & inferendum.* γῆν καὶ ὕδωρ αἰτεῖν. *Aeschin.* Terram & aquam poscere. i. *bellum alicui inferre. Vlpius.* ἔραι πυρσὸν εἰς ἕνα. *Plutarch.* Facem extollere contra aliquem. *signum belli erat.*

Woyne nowiny abo stuchy ledaiakie mieszaią.

Sæpe totius anni fructus vno rumore periculi atq; vno belli terrore amittitur. *Cic.* ἐν γὰρ δαιμονίοις φόβοις φόβγεσθαι καὶ παῖδες θεῶν. *Pindar.* In terroribus à Deo immissis (*vel panicis*) fugiunt & filij deorum. i. *fortes viri.* ἐν τῇ νυκτὶ φόβῳ σφίσιν ἐμπίπτει πανικὸς, τὰ γὰρ ἀπὸ ἀδήλιας αἰτίας δείματα, ὅτι τέτε φασὶ γένεσθαι. *Pausanias.* Noctu in eos irruit pauor Panicus, siquidem terrores ex nulla causa exortos, ab hoc (*s. Pane*) aiunt excitari. Scis quædam πανικὰ & κενὰ τῦ πολέμε. *Cic.* i. *inania belli.* Fama maximum in bello momentum. *Curtius.*

Wóz tám musi gdzie kon ciagnie.

Currus audire debet habenas. *Ex Virg. qui conquerens de turbato imperio Romano allegoricῶς dicit:* Fertur equis auriga, nec audit currus habenas. (ἁρματα πειθήνια vocat *Pindar.* i. *Currum habenis obedientem.*) *Similis querela est Ouidij de tempestate maris excitata ipso nauigante.*

Sic non quò voluit, (*rectur*) sed quo rapit impetus vndæ,
Aurigam (*rectorem nauis*) video vela dedisse rati. *Cùm tamen nauem obedire oporteat clauo & eum tenenti, nauclero.* *Affine,* Głowá rządzi.

Wpadnieś mi raz / zápłacisz to wszystko. Zapłacisz mi to rázem.

Aues sæpe, edunt, semel si captæ sunt, rem soluunt aucupi. *Plaut.* ἀθρόα πάντ' ἀποτίσῃς. *Pindar.* Congregata omnia lues. ὁ γέρων πίθηκος ἁλίσκεται μὲν, μὴ χρόνον δ' ἁλίσκεται *Suidas.* Anus simia capitur quidem, sed non citò capitur. Wżdy kiedy wpadnieś. Remitte hanc vna noxiã, &c. quid grauaris? quasi non cras iam commeream aliam. Ibi vtrumq; & hoc & illud poteris vlcisci probe. *Plaut.* Venia data Semei s. *conditione addita. seu, Poena Semei dilata, qui simul luit omnia. l. 3 Regum c. 2.*

W przeciwnosci dobyway mężnośći.

μήτε ἄγαν χαλέπαινε ἀσῶν φρένα, μήτ' ἀγαθῶν
χάιρε, ἐπεὶ ἐς' ἀνδρὸς πάντα φέρειν ἀγαθόν. *Theognis.*

Neque

Neque in difficilibus rebus animum nimis exercucia, neq; bonis
Lætare (*nimis.*) si quidem omnia ferre, est, fortis viri.
Hem ista virtus est, quando vsus est, qui malum fert fortiter. *Plaut.*
Fortiter malum qui patitur, idem post patitur (*al. potitur*) bonum. *Idem.*
In re mala, animo si vtare bono, adiuuat. *Idem.*
τλῆτε φίλοι καὶ μείνατ' ἐπὶ χρόνον. *Homer.*
Tolerate amici & durate ad tempus.
Viuite fortes Fortiaque aduersis opponite pectora rebus. *Horat.*
Confer. Mężtwá dobywáć przyſtoi.

Wracam śie do rzeczy. Wrocmy śie do rzéczy.

Sed memor vnde abij, &c. *Ouid.* Sed carpamus iter ———
Vt tangat portus fessa carina suos. *Idem.* Podźmy dáley: do końcá.
Ne tamen oblitis ad metam tendere, longè Exspatiemur equis. *Idem.*
Quid iuuat ambages præceptaq; pauca referre? *Idem.*
τὸ ἴχνος πάλιν μεταλθεῖν. *Plato.* Relegere rursus vestigia.
Redeamus domum. *Cic.* Sed iam ad id vnde digressi sumus redeamus. *Idem.*
Sed ad lineam. *Tertullian.* In gradum rursus ac lineas regredere. *S. Hieronym.*
πρὸς γραμμὴν ἀναστρέφειν. V. Do rzéczy.

Wrácam śie wzad.

A calce ad carceres. *Cic.* ἐκ τέρματος πρὸς βαλβίδα.

Wróbl by vniosł iego maiętność. Muchá by z tem vlećiała.

Fundum habet, quem possis mittere funda. *Cic. apud Quintilian.*
Sic Miles in Poenulo Plauti, fundo deijciebat homines volaticos.
Similia sunt aliquot Epigrammata l. 2. *Anthologij, sub Titulo In Tenues*
Vt in Erotium puellam paruam à culice raptam, Lucillij.
In Proclum quem fumus ad nubes extulit. Eiusdem.
In Macronem quem mus in foramen traxit. Ammiani, &c. Adde. Passerinum prandiũ.

Wroná kracé / bedźie dęſz.

— Cornix plena pluuiam vocat improba voce. *Virgil.*
Fuscáq; nonnunquam cursans per littora cornix
Demersit caput, & fluuium ceruice recepit. *Cic.*
Cras tempestas ——— nisi fallit augur Annosa cornix. *Horat.*
Imbrium diuina auis imminentum. *Idem* i. *cornix.*
κορώνη ἐπὶ πέτρας καθεζομένη, ἣν κῦμα κυκλύσει, ὕδωρ σημαίνει. *Theophrast.*
Cornix in scopulo sedens, quem fluctus proluit, aquam significat.
Cornicum — Coruorumq; greges vbi aquam dicuntur & imbres
Poscere, & interdum ventos auraſq; vocare. *Lucreti.*
πολλάκι λιμναῖαι καὶ ἐναλίαι ὄρνιθες, ἄπλητον κλύζονται, ἐπιμεναι ὑδάτεσσιν. *Aratus.* Sæpe palustres & marinæ volucres, insatiabiliter se proluunt, desiderantes aquam. *Plinius inter prognostica tempestatis hoc ponit: cùm terrestres*

volucres contra aquam clangorem dabant, perfundentes se, sed maximè cornix. De *rana etiã Cic.* Equidem, Iuuenis metuo, si prognostica nostra vera sunt: Ranæ enim ῥητορεύουσι, i. clamant. *Idem scripsit Arat. Plutar. Virg.*
Aranea *etiam ventos & pluvias præsentit. Plinius.* Sepia *item ex aqua exsiliens. Idem.*

Wroniec to krzmiono. *V.* Chytry.

Wrzesień leda z czego.

ὀνος ὄρνις. *Aristophan* Asinus avis *appellata, i. & ex asino potest capi augurium. per iocum.* V. Trefuręk pod czas lepszy.

Wrzesień cos. Ὄδα εἰς cosi a mienaß nic. Donec eris felix multos numerabis amicos.
Introrsum turpis, speciosus pelle decora. *Horati.*
Si solum spectes hominis caput, Hectora credas,
Si stantem videas, Astyanacta putes. (*puerum*) *Martial. de pumilione.*
ἐν τῷ μετάπρῳ νέον ἔχει — μέτωπον. *Anaphis.* In fronte solùm metem habet. i. *fronte & vultu prudentiam fortitudinem, &c. ostentat, cùm illa careat.*
Mutò ioviali fronte sacrum, hilaritatem, affabilitatem item, &c. *Iunius & Taubman. ex Plauto quidam:* Sidem tu si pudoris egeas sume mutuum.
βεβαρέως ὄνον φησὶν ὢν λαγώς. Briareus videtur esse, cũ sit lepus. *Ex Posidippo qui au:*
ἔοικε βεβάρεως, ἂν τύχῃ δ', ἐστὶν λαγως.
Briareus videtur, si ferat res, est lepus. Tragicus rex. V. Pánowánie krotkie.
Φαίνεται θύρα *Eustathi.* Phaniæ ostium. *qui se diuitem pauper, falsò ostentabat.*
οἱ δὲ μὴ εἰς λεοντῆν δέρη ἀπικρυπτόμενοι. *Eusebius Cæsarien.*
Asinus leonis pelle intectus. Strumam dibapho texit. *Ex Cicer.*
κανθήλιος ἢ πίθηκος γελοῖος τῇ λεοντῇ περιστελλόμενος. *Lucian.*
Canthelius (*asinus ingens*) aut simius ridiculus leonis pelle circundatus.
λεοντῆ ἐπὶ κροκωτῷ. *Aristophan.* Leonis pellis super crocotum, *muliebrem vestem.*
μύλ. ὁ ἡρακλῆς. *Suidas.* Pomarius Hercules (*Terriculum avium habitu Herculi*)
ἀσπὴ ἐκ πυέλου. *Diogenian.* Fulgur ex pelui.
Id fulmen non est, quod montes & maria percutiat. *Plini.*
κενῷ ἐγκατοικεῖ *Plato.* Vacuam inhabitat. *s. domum.*
Vacuam domum inhabitare *dicitur à Platone, qui speciem rei magnificam ostentat cùm ipso bono careat.* λόγῳ παρθένοι. *al.* παρθενεῖ. *Hesych.*
Verbo virgo, *de re, quæ famâ non reuera est. Henric. Steph.*
ἄσκει ἀπόθεν δόξης φρονεῖν, ἄλλοις τὰ κομψὰ ἄφεις (ληρήματα, φλυαρίας) ἐξ ὧν κεκτησῃ ἐγκαθικήσεις δόμοις. *Plato.* *menta, nugas*)
Exerce ea, ex quibus videberis posse sapere, alijs relinquens speciosa ista (*deliramenta*) ex quibus inanes incoles tandem domos.
——— ὃ μὲν γάρ τε κακῷ ἐς ὦπα ἐοικεν. *Homer.*
Non enim quid mali ex aspectu videbatur. Myxus. *Vide* Bzdy
ma fwe obyczáie. μιξαυχὴς ὢν, ἀγαμέμνονα ὑποκρίνεται. *Themistius.* Mithæcus

Mithæus cum sit, Agamemnonem simulat. *In eum qui opes vel doctrinam quam nullam habet iactat. à Mithæo obscuro Pœta qui morem opsonandi Siculorum descripsit.*

κλεοφῶντ᾽ φιλοτιμώτερ᾽: *Suidas.* Cleophonte ambitiosior.

Nam is obscurus casearius indoctus, primas sibi in Repub. Athenien si vsurpabat.

Fumos vendere. *dicitur is qui principum intimam familiaritatem & in se beneuolentiam iactans hinc laudem venatur, ac etiam pretium colligit. qualis Thurinus apud Lampridiū.*

V. **Co drugiemu wyrzadzał.** *Sic & Martialis.*

Vendere nec vanos circum palatia fumos.

Magno conatu magnas nugas dicere. *Terenti.*

ἀλωπηξ αὐτὶ λεοντος. *Aristid.* Vulpes pro leone. *Affine* **Mądrá. Postáwá.**

Wrzkomo dźwiga/ wspiera.

ὁ ἄτλας γλυπτὸς ἢ ζωγραφητός. Atlas sculptus aut pictus.

Telamones *interpretatur Vitruuius, statuas viriles quæ in ædificijs maximè ad ostiorum latera, trabes vel mutulos sustinent.* *Hūc accommodat Erasm: illud Aristotelis.*

ὁ τὴν δοκὸν φέρων. Trabem gestans, *interpretandi Atlantas. & de ijs intelligit, qui videntur laborare cùm nihil agant.* *Simules ijs sunt* Canephoræ, *quæ etiam sculpuntur vel pinguntur in ædificijs virginali habitu canistra capitibus sustinentes. vt olim in sacris Cereris viuæ virgines faciebant. meminit Cicero.*

Caryatides *item femineo habitu apud Vitruuium.* *His adde eos qui reges aut principes aliquò euntes comitantur, sustinentes brachia eorum; qualis Naaman Syrus 4. Regum 5. honoris non leuandi laboris causa; nam sæpe onerosiores sunt ijs quos leuant.*

Wrzkomo nić chcé.

Morbum iurauit ne Consul esse cogeretur. *Cic. ridet Aquilium.* *Nam morbum iurantes excusati erant à militia vel ab alio munere.* ζεύξις ονον ὁρᾷ. *Suidas* Scytha asinum aspicit. *In eum qui verbis auersatur quod mente appetit. vel coram aliis auersatur, digressis fruitur.* V. **Nić trzébá mowi. Chcé nić chcąc.**

Wrzkomo niema. Jakoby niemał.

ὁ ζεὺς ἄγονος: Iupiter orbus vel potiùs carens liberis. *Ironia vel antiphrasis est. nam plurimos habuisse filios fingitur.* Lusciniæ deest cantio, *Ex Plauto.*

Ad eandem formam dices. Desunt mulieri verba. Crœso nummi. Alcinoo poma &c. *Item.* Ipsi fontes sitiunt: i. *sitire se fingunt. Cic.*

τὰ σέμφυλα δεῖται ἐλαίου. *Aristoteles.* Baccæ egent oleo.

Wrzkomo niesłyszy. Niesłyszy iedy daie.

Audiens non audit. ὡς ἐκ ἀκούων ἐοικώς. *Homer.* Non audienti similis. *Lepus maximis auribus animal, typus acuti auditus apud Ægyptios. Plutarch.* Talpa *itē. Pierius.* μῦλος πάντα ἀκούων. *Zenodot.* Mylus omnia audiens, *& tamen dissimulans, vel fingens se surdum esse, instar eorum, qui in molis versantur: nam* μῦλος *est mola. alij dultum volunt à Mylo quodam otacusta vel coryceo insigni.* Alter Bacchara Martialis, *de quo is lib. 7. ep. 92. lepidè repetit aliquoties hunc versiculum.* Audis &

(al. sed) nescis Bacchara quid sit opus. s. *amico suas necessitates tibi exponenti.*
Dormitator. *apud Plautum pro astuto & fallaci, qui vt decipiat, dormire se simulat. Lambin. Taubm.* *Vide,* Non omnibus dormio. *sub* Vlič wßyſcyné wóz.
Nulli sunt magis surdi quàm ij qui audire nolunt. *Gallorum dictum Garner.*
Cicero cùm eum perorantem Octauius se non satis exaudire diceret, respondit: Atqui aures perforatas habes. Carpens eius ortum: Afer enim erat. Plutarch.

Wrzkomo mćumie / mćwie. Jakby trzćch zliczyć mć vmiał.

ἑρμῆς ἀμύητος vel ἀμύητος. Mercurius infans, loqui nescius. *vel* mysteriorum ignarus, non initiatus. *antiphrasis est.* *Reijcit vocem* ἀμύητος. *Henric. Stephan. quia ineffabilem passiuè significat, non infantem.*
ὁ κρὴς τ πόντε. *Aristides.* Cretensis mare. *subaudi ironicῶς: ignorat.*
Indoctus quàm doctè facis! Quid faceres, si quis docuisset te? *Plaut.*
μή με θεὰ θέμι ταῦτα διείρεο, ἴδμα, καὶ αὐτή. *Homer.*
Ne ex me dea Themis hæc interroga, scis & ipsa. V. Lépiey ty to wieß.

Wrzkomo nié widzi / nié patrzy.

Neoclides alter. *Fuit is Rhetor furacissimus, quamuis oculis captus: aut forte cæcum se fingens, vt facilius furaretur, de quo Aristophanes sic dicit:*
νεοκλείδης ἐστὶ μὲ τυφλὸς, κλεπτων δὲ τοὺς βλέποντας ὑπερηκόντισεν.
Neoclides est quidem cæcus, furando autem omnes videntes superat.
Martialis in luscum furem post alia, dicit hæc:
Hunc tu conuiuam cautus vitare memento,
Tunc furit, atque oculo luscus vtroque videt.
ὁ λαγὼς καθεύδων. Lepus dormiens. *de dissimulantibus, Rhodigin. nam leporem palpebris clausis vigilare, apertis dormire scribit Xenophon.*

Wrzkomo rozumie.

ὄνος λύρας ἀκούων κινεῖ τὰ ὦτα. *Lucian.* Asinus lyram audiens, mouet auriculas. *velut intelligens sonos cùm nil minùs sit.*
ὄνῳ τις ἔλεγε μῦθον, ὁ δὲ τὰ ὦτα ἐκίνει. *Idem Lucian.* Asino quidam narrabat fabulam, ipse verò auriculas mouebat.
διερεθισὶς λαγωός. *Nicander.* Lepus apertis oculis dormiens. *de stupido qui fingit se videre vel intelligere. Suidas.* V. Rozsadek gruby.

Wrzkomo śpi.

Leporinum somnum dormit. Doctus & ad lychnum vigilanti stertere naso. *Iuuenal.* Parathenchon. Dormitator. Vulpes esuriens. Lepus dormiens. *& similia, vide sub his.* Co inßego czyni. Wrzkomo nieśtyßy. Vlič wßyſcy né wóz.

W Rzymie być á Papieżá niewidzieć.

τὰς Ἀθήνας εἰσεληλυθέναι καὶ τ Σόλωνα ἐκ ἑωρακέναι. *Ex Luciano.* Athenas visisse (*intrasse*) & Solonem non vidisse. *subaudi verbum commodum.* v. g. μαργὸν, ἀγροικὸν, ἀφιλόκαλον. *Stultum, inurbanum, inelegans.*

Apud

Apud Lucianum in Scytha seu Hospite, Toxaris Scytha Anacharsidi gentili suo, Athenas in quibus ipse diu iam manebat, ingressso, & redire mox volenti dicit: Mane paululùm, ego faciam vt totas Athenas immo Græciam vniuersam & quæ in ea maximè visenda sunt, cum voluptate aspicias. Ostendam enim tibi virum admirabilem Solonem, quo viso omnia videsti, is sunt Athenæ, is ipsa Græcia omnium in Scythia te capiet oblivio, felicissimus est qui cum eo versatur &c. Sicq; factum est: Anacharsis viso Solone & eandem allocutus, adhæsit illi, & Athenis vixit ciuitate donatus vsq; ad mortem Solonis.

Apud Martialem l. 3. Tucius ex Hispania Romam pergens à ponte Muluio reuersus est.

Wsiáda na mię.

Argyrippum Plautinum esse me putat, vel habere vult. *In Asinaria Plauti Argyrippus adolescens ingenuus sed decoctor, seruum suum, cuius opera multùm indigebat & is hanc illi negabat nisi illi inequitaret, equi instar indignissimè gestauit.*

Wskórać nie możé. Nié wskóra iuż.

πεύκης τρόπον. *Suidas* Pinus in morem. s. ξυροφθὰς. *succisus. de ijs quæ funditùs pereunt. nam pinus succisa non amplius regerminat, ait idem & Herodot. ac Theophrast. alij id negant, vel alius arboribus tribuunt. Sed & vox πεύκη aliis picea, aliis est larix: Cognatæ tamen sunt hæ arbores vt & abies ac pinus. Plini.*

Wśmiech śie wszystko obrocilo.

κρέδης ῥαγείσης. Rupta chorda est, *vel* vncus. *Aut potiùs:* κρέδη ἐρράγη. Rupta est ancora vel vncus, *quo histrio à tergo appensus in Comœdiis (& in machina in Tragœdiis deus aliquis) apparebat. qui, vt accidere solet, ruptâ chordâ decidens, risum spectatoribus excitabat Simile quid in nostratium oppidis fit, cùm mulier rixosa in corbe supra paludem appensa elcuatur, & abscisso fune decidit.*

Parturiunt montes nascetur ridiculus mus. *Horat.*

ὄλυνθον ἔρρηξε, καὶ μῦν ἀπέκλεεν. *Ex Apologo Æsopiorum ait Nannius, ab Agesilai statura modica Athenæus dicendũ, quando magna quis expectans, parua sortitus est.*

Wspániałomowny.

Ampullatur. *Horat.* Proijcit ampullas & sesquipedalia verba. *Idem. Et vulgò explicatur: sed Henr. Steph. proijcit, explicat, abijcit, reijcit non profert, non dicit.*

ὑπερογκολέγει: τραγικὰς λέγει. *Plutarch.* Tragicè loquitur. *nam Tragici Pòëtæ sublimi & splendido genere orationis verbisq; magnificentioribus vtuntur.*

Herculis verbis incendere aliquem, *Iuuenali magnificis, grandibus Brodæus.*

Sic & Horat. Et spirat tragicum satis. μεγα πνεει. *Euripid.* Magnum spirat. Tragici cothurni strepitus. *Ammian. pro sermone magnifico.*

βατραχομυομαχίη Ranarum & murium pugna. *Erasm. de affectata oratione imparata vt Homerus fecit in illo Pòëmatio si eius est, quod quidam negant Henr. Steph. ingratis esse asserit.* ἀφνειὸν πνεει. *Philostrat.* Opulentum spirat. Φλεγμαίνοντα ῥήματα. *Synesius.* Turgida nomina. ὑλομανῶν καὶ φλεγμαίνων ὀνομάτων κενότης. *Idem.* Luxurians & tumens inanitate verborum.

Glossa-

Συβαριτικοὶ λόγοι. *Hesychi.* Sybaritica oratio. i. *nitida delicatè ornata iuxta mores Sybaritarum. vel turgida & fastosa. nam τρυφὴ vitio Sybaritæ infames erant. Sic Erasm. aliter Henric. Stepha. orationem grattam & existimationem colligentem explicat.*

Wſpániały.

ἐλευθερώτερος πάρτης. Generosior Sparta. *Nam Spartani admodùm generosi erant, seruitutis omnis impatientes, legibus vltrò parentes, fortissimi, nec mœnibus cincti, fugere exacte turpissimum iudicantes, opificia & vilia obsequia per seruos peragentes. Plutarch.* ἀχίλλειον πνέει. *Heliodor.* Achilleum spirat. *qui generosum animum corpore & moribus præsefert.* εὐγενέστερος κόδρος. Generosior Codro. *qui Rex Athenarum cùm esset, ad conseruandam Rempub. ex oraculo, vltrò se hostibus occidendum, vestitu mutato obtulit. Zenodotus.* *Affine,* Dmyſł wielki.

Wſpominać mito / co przed tem trapiło.

Wſpominać miło / gdy śie co zrobiło.

Gaudent securi narrare pericula nautæ. *Iuuenal.*

Meminisse dulce est. quod fuit durum pati. *Seneca. Hercule Furente.*

Labores Dulce loqui miseris, veteresque reducere questus. *Statius.*

ἐκ ἔναρ ἀλλ' ὕπαρ ἐσθλὸν ὅ τι τελεσμένον ἔσῃ. *Homer.*

Non somnium sed res vera est, cùm quid boni perfectum est.

Iucundi labores acti. *Cic.* Iucunda memoria præteritorum malorum. *Idem.* Quod acerbu fuit, retulisse iucundũ est. Naturale est mali sui fine gaudere. *Seneca.* εἰ πονηρὸς ἦν, τὸ τερπνὸν πλέον πεδέρχεται. *Pindar.* Si labor fuit, oblectatio maior

—Forsan & hæc olim meminisse iuuabit. *Virgil.* (succedit.

ὡς ἡδὺ τὸν σωθέντα μεμνῆσθαι πόνων! *Euripides.*

Quam dulcis est saluo laborum memoria! *Vel vt Cic. reddidit.*

Suauis laborum est præteritorum memoria. (bores!

ὡς ἡδὺ τοῖς σοφοῖσι μεμνῆσθαι πόνων! Quam dulce est sapienti actos meminisse la-

——μὴ γάρ τε καὶ ἄλγεσι τέρπεται ἀνὴρ,
ὅστις ὀΐῃ μάλα πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλ' ἐπαληθῇ. *Homerus.*

Post & doloribus delectatur vir, qui multa mala passus & per multa vagatus est. *Aristotel. sic effert.* τέρπεται ἀνὴρ μνήμενος ὅστις πολλὰ πάθῃ, καὶ πολλὰ ἐξέγ. Delectatur vir recolens qui multa passus & multa egit. *Causam affert.* ὅτι ἡδὺ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακῶν. quia iucundum est malum iam non habere.

Carius est carum si prægustetur amarum.

Fitque mali gustu dulcius omne bonum. *Anonym. rhythm.*

Estque serena dies post longos gratior imbres. *Idem.*

Wſtyd dość raz vtráćić.

Ktokolwiek raz wſtyd vtráci / drugi raz śie z niem nic zbráći.

Qui semel verecundiæ fines transierit, eum bene & nauiter oportet esse impuden-

Ego hunc Perijsse duco, cui quidem perijt pudor. *Plaut.* (tẽ. *Cic.*

Perière

Perière mores, ius, decus, pietas, fides,
Et qui redire nescit, cùm perit, pudor. *Seneca Agamemnone.*
——— Nulla reparabilis arte Læsa pudicitia est. deperit illa semel. *Ouid.*
——— Et non reuocabilis vnquam Cessit ab ore pudor. *Valer Argonaut.*
Depuduit, profugusque pudor sua signa reliquit. *Ouid.*
Assiduis conuicijs depudere didicerat. *Seneca. al. pudere dedidicerat. Pacian.*
Pudor deprehensus amittitur. *Seneca i. cùm quis impudens deprehenditur, eam notam (vt & mendax) non facilè abolere solet. Et rectè hîc vsurpari potest, quod de Fide dicitur.*
Pudor vt anima, vbi semel abscesserit, non amplius redit.
αἰδὼς ἅπαξ οἴχεσθαι ὡς ψυχὴ φιλεῖ. *A.*
Semel perire modò pudor vt anima solet.
Pudor est velut vestis, quantò obsoletior, tantò incuriosiùs habetur. *Apuleius.*
Qui ingenio malo est, peccatum confidentiùs integrat, ac quò læpius, eo apertiùs delinquit. *Idem.*

Wstyd mie tego zrowiekà. Wstydze śie ludźi.

Polydamas primus obijciet mihi probrum. *Ex Homero apud quem Hector malè gesta à se rei conscius dicit:*
πολυδάμας κὴ πρῶτ' ἐλεγχείην ἀναθήσει.
Vsurpat hunc versum Cicero, Polydamantis *nomine intelligens* Pompeium vel Catonem *earundem partium.* *Idem Cic. vsurpat aliquoties alterum versum Homeri eiusdem sententiæ.* αἰδέομαι τρῶας κὴ τρωάδας ——— .i. Vereor Troianos (.i. *ciues Romanos bonarum partium in bello ciuili*) & Troadas (. i. *nobiles Romanos delicatos instar mulierum Troianarum*)
Allusit & Persius contemnens iudicium Neronis & vulgi, ac dicens: Non vereor
Ne mihi Polydamas & Troïades Labeonem. Prætulerint.
Operiebant quoq; caput qui erubescebant aliquid Gellius ait. Permitte mihi quæso operire caput, quod in quadam parùm pudica oratione Socratem feciſſe aiunt.
Apud Plautum operiunt caput cum alij tum mortem sibi vltrò consciscuri.
Et Petronius. Exsecratus aniculæ insidias caput operui.
Apud Plutarchum Pompeius & Cæsar dum occideretur operuit veste caput.
χλαιναν περφυρέην αὐτ' ὀφθαλμοῖσιν ἀνάσχων. *Homer.*
Lænam purpuream oculis obtendens. *de Thelemacho.*
ὅτε τ' ἤλιτεν ἠχθήσαντο τᾶυτα ποιῆσες, ὅτε τὴν γῆν ἐφ' ἧς ἑστασαν, ὅτε ἱερὰ, ὅτε τάφους. *Demosthenes.* Neq; erubuerunt solem hæc facientes, neq; terram in qua stabant, neq; sacra, neq; sepulchra.
Et nunc non possumus aperire os. s. *pudore vel dolore. Danielis c. 3. Azarias alloquitur Deum sub persona populi Deo rebellis & contumelioſi.*
κύπτει ὥσπερ τήλεφος: *Amphis.* Oculos demittit instar Telephi: *ex rege Mysorum mendici.* **V. Oko wstydu rozsądnik.**

Wstyd nie zawsze / abo nie każdy pożyteczny.

Stultorũ incurata malus pudor vlcera celat. *Horat.* Pudor te malus vrget. Insanos qui inter vereare insanus haberi. *Idem.* V. Bicdy przydźieß micdzy wrony.

——Rebus semper pudor abfit in arctis. *Valer. Argenaut.*

Verecundari apud mensam neminem decet. *Parasitus Plauti. declaratum id habes sub dicto* V stołu wstyd zbytecżny nie pożytecżny. Ita molesta est suorum malorum patefactio, vt multi perire maluerint, quàm morbos secretos medicis ostendere. *E Plutarcho qui pulchrum libellum de vitioso pudore scripsit.*

αἰδὼς ἦτ' ἄνδρας μέγα σίνεται ἠ δ' ὀνῆσαι. *Homer.*

Quidam pudor multum viris nocet, quidam verò prodest.

ὅμως δ' ὅσον γε δυνατὸν αἰδεῖσθαι χρεών. *Euripides.*

Tamen erubescere quantùm opus sit expedit.

αἰδὼς δ' οὐκ ἀγαθὴ κεχρημένῳ ἀνδρὶ κομίζειν. *Hesiod.*

Sane homini pudor haud quaquam conducit egenti,

θεὸς ἡ ἀναίδεια. *Zenodot.* Dea impudentia. *Perstringuntur hoc dicto ij qui impudenter lucrum vel commodum aliquod quærunt vel assequuntur: & ex eorum mente sibi blandientiũ prolatũ est. Impudentiæ verò fana & aras erigebant Athenienses. Theophrast. Cic. Pausanias verò scribit, Athenis in Areopago (aula iudiciorum) duos fuisse argenteos lapides seu aras, alteram τῆς ὕβρεως, Contumeliæ, cui insistebat Accusator, alteram ἀναιδείας, Impudentiæ, cui insistebat Reus, vt moneretur, hic quidem abstinendum sibi esse à mendacijs, ille verò à calumnijs. & hic quidem fideret Innocentiæ ille verò Veritati. Non malè Iunius suspicatur apud Pausaniam loco vocis ἀναιδείας legendum esse ἀναιδίας. i. innocentia. quæ reo conuenit. idem argenteos lapides hos fuisse scribit idcò, vt moneretur vtrius integritatis & candoris in iudicio seruandi.*

Diogenes nouo discipulo peram aut pernam al. saperdam ferendam dedit, quam ille erubescens abiecit & abiit. pòst obuio Diogenes dixit: Nostram amicitiam pera dissoluit. *E Làertio.*

Wstyd pozny / prozny.

Priùs cauisse quàm pudere æquum fuit. *Plaut.*

τῷ αἰδέεσθαι τὸ πεφυλαχέναι ἄμεινόν ἐστι. *A.*

Satius mala est vitasse quàm erubescere.

Seri & stulti pudoris exemplum affert Iacobus Pontan. de fure, qui lacera veste tectus, noluit exire ad patibulum, donec ei carnifex suum pallium commodaret: Qualis fur (aiebat ille) dicent homines, qui nec vestem bonam potuit furari.

Wstyd / vrzinosc wßedy zachoway.

πρὸς ἥλιον τετραμμένον μὴ ὀμιχεῖν. *Pythagoras.* Ad solem conuersus ne meijto. *Idem habet Hesiod.* μήδ' αὐτ' ἠελίοιο τετραμμένος ὀρθὸς ὀμιχεῖν,

Ne contra solem conuersus mingito rectà. *sed (addit) ad faciem aliquem accedens & conuersus. Rationem idem & alij afferunt à decoro & honestate sumptam, quanquam & illam aliqui dant, quod dijs vel Deo vno omnia plena sint. Sic Aratus, Macrobius, Hesiod. qui item vetat vrinam facere eundo, quod & Æsopus in suo be-*

ro repre-

ro reprehendit. Flagitij principium est nudare inter ciues corpora. *Ennius apud Cic.*

Morientes quoq; honestè, honestè cadere & iacere curant. Sic Polyxena apud Euripidē.

θνήσκουσα *moriens*, πολλὴν πρόνοιαν εἶχεν εὐσχήμως πεσεῖν.

Decenter vt caderet cauebat sedulò. *quem versiculum Plini. iunior vsurpat de Cornelia Vestali cùm viua defodienda innocens, carnificis contactum auersata est. De Iulio Cæsare Suetonius scribit, eum cùm à coniuratis confoderetur, caput toga obuoluisse, & sinistram manum ad ima crura deduxisse, quò honestiùs caderet, etiam inferiori corporis parte velata. Simile quid habet de Pompeio Lucan. lib. 8. Plura affert Magius l. 2. Miscellan. c. vltimo.* εἰ τὰ θνητῶν μὴ καταισχύνεσθε ἐπι γένεθλα, τὴν γᾶν πάντα βόσκουσαν φλόγα αἰδεῖσθαι ἄναξ ἥλιε. *Sophocles.* Si hominum genus non erubescitis, vtique omnia lustrantem flammam solis regis erubescite.

Honestatis eadem cura sit secretò quæ palam. *Plini. iunior.*

Apud Persas exspuere & emungi indecorum & turpe habebatur; vomere autem & mingere aliquo spectante, flagitiosum dedecus erat. ideoq; temperantes admodùm erant & laborioſi, cardamoq; in cibis vtebantur, quod sputa & vrinam consumit & comprimit. Rhodigin Pierius è Xenophonte. Simile est illud Pythagoræ præceptum ad morum honestatem pertinens, quo iubet τὰ στρώματα ἀεὶ σωσδεδιπλωμένα ἔχειν. Stragula semper conuoluta habere. *Ad honestatem id pertinere ait Erasmus: ad præparationem & procinctum Henric. Stephan. nempe vt sis semper paratus nescieus vbi vesperi eris. Sic Xenophon.* ἀεὶ τὰ ἑαυτῷ συσκεύασεσθε. *Semper sarcinas collige vel collectas habe ad migrandum. Aliter.* Sensus & affectus ratione cōcerce. *Rhodigin.*

μὴ δωριαζειν. Doricè non incedendum i. *incinctum vel seminudum, vt puellæ Spartanæ faciebant, incedentes discinctæ & supparo scisso male tectæ ac etiam nudæ. Pausanias. Anacreon & Euripid.* Et *S. Clemens.* ὑπὲρ γόνυ πολιζεσθε. Supra genu reductis vestibus incedere indecorum esse, *ait.*

Simile item illud: ἀναστὰς ἐξ εὐνῆς, σωστρεφέσθων τὰ στρώματα, Vbi lecto surrexeris, stragula conturbato (*ne vestigia iacentis remaneant*) vel cōplicato decenter. *Id quod etiamnum omnes magistri morum præcipiunt, & omnes honesti ac benè morati seruant. Rhodiginus id subtiliùs interpretatur. s. à sensibus & cupiditatibus rationis imperio animum abstrahendum esse.* σαυτὸν δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν. *Idem Phythagor.* Omnium maximè reuerere teipsum.

Turpe quid ausurus, te, sine teste, time. *Ausonius.* *Sed multò præstantius est præceptum, reuereri Deum vbiq; qui pleni sunt diuini libri.* V. Bóg wszytko widzi.

Wßrdy dobrzé á domá nalépiey.

εὐδαίμων γε κόρινθος, ἐγὼ δ' εἴην τενεάτης. *Strabo.*

Felix Corinthus, at ego sim Teneates. *Ex Tenea villa Corintho vicina* ἴωμεν εἰς ἀθήνας. *Plutarch. ex Aristotele.* Eamus Athenas. *Bottiæorum virgines sacris peractis desiderio patriæ è qua erant oriundæ canebant,* Eamus Athenas.

ξένος ἀλλότριος τὰ πολλὰ ἔξω βλέπει. Extraneus bos sæpe prospectat foras.

I—sed poteras tutior esse domi. *Martialis librum suum alloquitur in lucē eum mittens.*

Romæ laudetur Chíos & Samos & Rhodos abſens, *Horat. i. non adeatur.*

V. Mile domá.

Wßedy Pan Bóg.

Deo omnia plena. *Symmach. Multa ſunt in eum ſenſum in SS. libris. ſed audi ethnicum.*

——— μεσταὶ δὲ διὸς πᾶσαι μὲν ἀγυιαὶ,
πᾶσαι δ' ἀνθρώπων ἀγοραὶ, μεστὴ δὲ θαλασσα,
καὶ λιμένες, πάντη δὲ διὸς κεχρήμεθα πάντες,
τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμεν. i. Plena Iouis omnia compita
Plena omnia fora aut cætus hominum, plenum mare,
Pleni portus, vbiq; autem Iouis indigemus omnes, Ipſius enim & genus ſumus.

Aratus Pòèta, cuius vltima verba attulit S. Paul. Actorum c. 17.

Neque porro putes hunc & alios pleroſq; Philoſophos Græcorum, Nomine Iouis, intellexiſſe nebulonem illum fictitium Pòèticum Iouem, ſed numen altiſſimum ſibi parùm notum, cui varia nomina imponebant ab effectis & operibus eius ſumpta, adeò vt trecentos Ioues Varro fuiſſe ſcribat, Heſiodus autem triginta millia deorum aſſerat. Omnes vero deos ad ſolem refert Macrobius. alij excellentiùs de Deo ſentiunt apud Cicer. de Natura deorum & in alijs libris Philoſophicis. vide Rhodigin. l. 21. c. 34 & Leſſium de Prouidentia c. 2.

πάντα θεῶ πλήρη, πάντη θεῷ ἐστεφανῶται. Zoroaſter.

Omnia plena Deo atq; Deo ſunt omnia cincta.

Dictum Polonicum Wßedy P. Bog. *præter hunc ſenſum apertum, habet alium reconditum, qui vſurpatur Prouerbij inſtar ab ijs, qui Deo ſibi locorum mutatione non mouentur, quod norint & ſperent ſe vbiq; Deo curæ fore. Priſci etiam Ethnici pleriſq; Deorum ſimulacris pinnas ſeu alas affingebat, vt eos vbiq; præſto eſſe indicarēt. Muret ex Ennio & Apuleio.*

Wßedy ná mie kápié.

Nuſquam tuta quies. *(vt Virg. Nuſquam tuta fides.)*

ἀπαυδᾷχῃ ἐυρίσκεται ὁ λαγὼς κύνας. *A.*

Locorum vbiuis inuenit lepus canes. ſ. *in terra, animal canem; in mari, piſcem tenem; in cælo, ſidus. ex epigrammate Græco Germanici Cæſaris, quod tale eſt.*

ὲκ κυνὸς ἔιλε κύων με. τί τὸ ξενὸν; ὲς ἐμὲ θῆρες
ὑγρὸὶ καὶ πεζοὶ θυμὸν ἔχουσιν ἕνα.
ἀιθέρα λειπὸν ἔχετε λαγὲι βατὸν, ἀλλὰ φοβῆμαι,
ὲρανὲ καὶ σὺ φέρεις ἀστερόεντα κυνα.

Poſt vnum canem alius me capit, quid hoc noui?
Aquatiles & terreſtres vnum animum habent.
Cœlum poſtmodùm adeatis lepores: ſed vereor, Et tu cælum geris ſidereũ canẽ
Omnibus fortunæ telis propoſita eſt vita noſtra. *Cic.*

Affine. Ná vbogiego. Kedá kto nádemna. Ná pochyłe drzewo.

Wßedy świát. Wielki świát.

Omnis aër aquilæ penetrabilis, *Garner.*

πᾶς

πᾶς ἐς' ὠκυπέτεω' ἀετοῖσι περάσιμος ἀήρ. *Λ.*

Cûiuis eſt aquilæ quiuis penetrabilis aër.

κοσμικός εἰμι. Mundanus ſum. i. *mundi totius incola, nulli loco affixus.*

Dictum eſt Socratis apud Cic. qui interrogatus Cuias eſſet? Mundanum ſe eſſe reſpondit. i. *totius mundi incolam & ciuem.*

Similiter Diogenes Cynicus apud Laërtium rogatus, ποδαπὸς εἶ; Cuias es, *reſpondit,* ſe eſſe κοσμοπολίτην, *vel (vt Lucian. habet)* κόσμου πολίτην. *i.* Mundi ciuem. *Item.* παλιοδαπός. Cuias vis. cuiaſcunq;. i. *ex quacunq; vis gente vel natione meortum puta vel dicito.*

Wßyſcy chca bráć / a mc nić dáć. Mito bráć / á cießko dáć.

Omnium dulciſſimum eſt accipere. *Seneca ex quodam Philoſopho.*

καὶ δὸς ἅπας ὁ βίος, λάβε δ' ἐδὲ ὅπου νηυσὶν ἀκάσαις. *Suidas.*

Da, omnis vita eſt, accipe verò, ne in nauibus quidem (*vbi varia dicuntur*) audias.

Hau lingua nulla eſt, quæ quidem dicat; Dabo.

Vetus illa relicta eſt: noua eſt quæ dicat; Cedo. *Plaut.*

Apud eundem Rudente quidam de vicinorum importunitate conqueritur dicens:

Semper aliquid petunt hinc: aquam, aut ignem, aut vaſcula, aut cultrum, aut veru, aut aulam, &c. quid verbis opus eſt? Veneri (*vicinis*) paraui vaſa non mihi.

Et in Aululari a herus diſcedens domo præcipit anui,

Caue quenquam alienum in ædes intromiſeris.
Quòd quiſpiam ignem quærat, exſtingui volo, *&c.*
Tum aquam aufugiſſe dicito, ſi quis petet.
Cultrum, ſecurim, piſtillum, mortarium,
Quæ vtenda vaſa ſemper vicini rogant,
Fures veniſſe atq; abſtuliſſe dicito.

Χαρᾶς ἀδὲν ἐστιν ἔτως γόνιμον ὡς χάρις. Nil æquè ferax eſt gaudij ac gratia. i. *beneficium, munus, ſ. acceptum, vel etiam datum (vt Seneca etiam cum Epicuro ſentit)* parit lætitiam. ſ. *accipienti.*

πανῆες εἰσὶν αἰτωλοί. *Ex Stephano.* Omnes ſunt Ætoli. i. *petaces.* V. Żebrać.

Wßyſcy na mie iada. kraczą. Jak wroble na ſowkę na mię biią.

ὄνος ἐν πιθήκοις. *Menander. Gellius.* Aſinus inter ſimias. *Vſurpatur, cùm ſtolidus in naſutos incidit, qui eum exagitant.* Aſinus Ægyptius. *de eo quem omnes inſectantur, lacerant: ab Ægyptiis, qui aſinos præcipitabant, ob colorem ſimilem Typhonis hoſtis Oſiridis. Rhodiginus.* Noctua inter cornices. *Eraſm.*

Omnes mihi inimicos hoc facto repperi. *Terenti.* Adiuro me nunquam eam deſerturum Non ſi capiundos mihi ſciam eſſe inimicos omnes homines. *Idem.*

Wßyſtek ptekny. abo ſproſny. *&c.*

Candidus & talos à vertice pulcher ad imos. *Horati.*

Vſque ab vnguiculo ad capillum ſummum eſt feſtiuiſſima. *Plaut.*

Ab imis vnguibus ad verticem ſummum — ex fraude fallacijs mendacijs conſtare totus

totus videtur. *Cic.* A planta pedis vſq; ad verticem capitis. *apud Iſaiã, Iobum &c.* ἐκ ποδῶν ἐις κεφαλὴν. A pedibus ad caput. *& contrà.* ἐκ κεφαλῆς ἐς πόδας. A capite ad pedes. V. Od końcá do końcá.

Wßyſtko ábo wßyſcy dobrzy.

πολλοί τ' ἀγαθοί τε. *Plutarch.* Multi & boni.

ἠύς τε μέγας τε. *Homer.* Bonuſque magnuſque. *Vel in Pluratiuo effer.* Equus Troianus. *pro cœtu vel ſocietate bonorum. Rhodigin. ex Cicer. qui ita loquitur.* In huius me conſilij ſocietatem, tanquam in equum Troianum cum principibus includi non recuſo. χρηστῶν σφόδρ' ἐστι Χαλκὶς ἑλλήνων πόλις. *Philiſcus.* Chalcis bonorum eſt Græca ciuitas virûm.

Wßyſtko łotrowié. Wßyſtko ſtal. Niemáß czym brzaknáć. Srek łotrow.

λέρμοι κακοί. *Strabo.* Lerij mali. *tota gens improbiſſima fuit. Chijs idem tribuit quoddam Epigrãma Græcum:* πάντες Χῖοι κακοὶ, ἀλλ' ὁ μὲν, ὁ δ' ἄ. Omnes Chij mali, nõ hic quidẽ *(malus)* hic non. *ſed omnes.*

τρία κάππα κάκιστα. Tria Kappa peſſima. i. *tria genera gentium quarum nomina κ litera inchoat.* ſ. Cappadoces, Cilices, Cretenſes. *Sic apud Plautum ſerui tres Hegionis.* Colaphus, Cordalio, Corax. *Item tres Cornelij nequam Romæ.* Corn. Sylla. Corn. Cinna. Corn. Lentulus. Trium literarum homo. i. *Fur. Plauto. vel dic, Homines.* Sentina Reipub. *Cic. Quintilian.*

ἀτταγᾶς νεμηνία. *Suidæ.* Attagenæ nouilunium. *de turba vilium & improborum. nam ἀτταγᾶς, eidem eſt Stigmaticus, ad nouam vero lunam ſerui diſtrahebantur, & delectus militum habebatur.* χαλάνης πύργ Θ' *Nazianzen.* Chalanes turris. *pro cœtu improborum aliquid contra aliquem machinantium, quale Caiphæ concilium, eidem Nazianzeno.* Chalanen aliqui putant eſſe regionem Babyloniæ *in qua turris Babel condita fuit. Ex Iſaia c. 10.*

κακὰ θηρία. Malæ beſtiæ. *de Cretenſibus S. Paulus ex Epimenide Pœta.* Vlyſſis remigium. ſ. *vitioſiſſimum. Horat.* λύκου δεκάς. *Zenodot.* Lupi decas. *de decem ſycophantis forenſibus & ſectoribus Athenienſibus.*

ἀγορὰ κερκώπων. Cercopum cœtus. *de fraudulentis Epheſi viris. vel* Cercopum forum, *in quo res furtiuæ vendebantur. Iunius.*

τῶν δούλων πόλις. *Plutarch.* δουλόπολις. *idem Suidæ.* Seruorum ciuitas. πονηρόπολις. *Suidas.* Improborum ciuitas. Manipulus furum. *Terent.* Conſeſſus in ludo talario. *Cic.* Callicyrij i. *omnes improbi.* V. Zle Omnes.

Quorum nunquam quicquam cuiquam venit in mentem vt rectè faciat. *Plaut.* Qui optimus in eis eſt, quaſi paliurus: & qui rectus, quaſi ſpina de ſepe. *Michæ 7.*

V. Niemáß w czym przebráć. *Affine,* Jeden iáko drugi.

Wßyſtko ná świécie márnoſc.

πάντα γέλως, καὶ πάντα κόνις, καὶ πάντα τὸ μηδέν. *Stobæus.*

Cuncta riſus, & cuncta puluis, & cuncta ſunt nihil. *Vel*

Omnia

Omnia sunt risus, puluis, quin omnia nil sunt.

Omnia ridenda Democrito & flenda Heraclito, *Ex Horat. Iuuenali.*

Sic S. Chrysostomus de mortuo loquens, ait: ἐσθὲν ὁρῶ πλὴν ὀστέων καὶ ζητὸς καὶ ἀράχνης. πάντα ἐκεῖνα γῆ, πάντα μῦθος, πάντα ὄναρ καὶ σκιὰ, ἓ δήγημα φιλὸν καὶ χαρᾶ. Nihil video præter ossa & tineam & araneam. omnia illa terra, omnia fabula, omnia somnium & vmbra, ac narratio descriptioque tenuis. *Item. Menippus Luciani* Somnia *vocat* omnia quæ in vita quis habuit vel quibus delectatus est. τὰ πάντα μειζιότης καὶ μαλαιότης μαλαιοτήτων. *Apud Salomonem toties inculcatur.* Omnia vanitas & vanitas vanitatum.

Simile dictum Seueri Imperatoris est apud Spartianum & Aurelium Victorem: Omnia fui, & nil conducit vel expedit. *Summa in mundo dignitas, est stuppa accensa in momento conflagrans, cum Epiphonemate.* Sic transit gloria mundi.

ἱπποδρομικὰ τὰ παρόντα ἀγαθά. *Chrysostom.* Bona præsentia instar celeris equi transuolant.

Wszystko nad ludzić, albo nic iako ludzić.

Omnia Græcè. *Iuuenalis satyra 6. indignatur Romanas feminas affectare sermonem & mores Græcorum, & aliquoties hoc verbum repetit.*

Nil obuium iuuat. *Seneca. Et Martial. Attalum affectantem nomen magni Rhetoris Oratoris & Poëtæ ridens ait:* Facis omnia bellè. *Idem in Mathonem:* Omnia vis belle Matho dicere, dic aliquando Et benè, dic neutrum; dic aliquando malè.

Vide Opák 1. 2. 3.

Wszystko pobrał, do czysta, do ziarnka, do pieniążka oddał.

Vić zostáwił coby w oko wprószyć. Zák vmiótł.

Cum puluisculo auferre, conuerrere. *Plaut.* Præmium & prædam auferre. *Idem.* Omne argentum cum ramento reddidi. *Idem.* Nunquā postulat id quod datum est, sed reliquum, dat operam, ne sit reliquum, poscendo atque auferendo. *Idem.*

Cum tota ærugine follem reddere. *Iuuenal.*

χορεῖν πᾶν ἑλλάδα. *Aristoph.* Scopare Græciam. i. *vastare.* Spustoszyć iák vmiótł.

Cuncti greges pergent vobiscum, non remanebit ex eis vngula. *Exodi c. 10.*

ἐσθὲ πυρὸς θ' ἑλεῖφθη *Suidas.* Ne ignifer quidem relictus, q. d. *nullus, ne ille quidem qui ignem afferre posset. Vel, Ne vates quidem qui facem ante aciem ferebat inuiolatus.* *Apud Isaiam c. 30. de excidio ciuitatis dicitur.*

Comminuetur — sicut lagena figuli — & non inuenietur de fragmentis eius testa in qua portetur igniculus de incendio, aut hauriatur parùm aquæ de fouea.

αὐτοῖς ῥίζαις. *Suidas.* Cum ipsis radicibus.

αὐτῆς ζαλάσσοις ἐσθίεις τ' τυρόν. *Suidas.* Cum ipsis calathis voras caseum.

Nec vola nec vestigium institutorum eius apparet. *Varro de Numa.*

Ne bolus quidem relictus. ἐκὶ λέλειπαι τὼν ἐμῶν ἐσθ' ἔγκαρθ': *Eupolis.*

Non est relictus bolus è rebus meis.

μηδὲ πάσσαλόν μοι κατέλειπεν. *Lucian.* Ne paxillum mihi reliquit.

Adde

Ad denarium reddere, soluere. *Cic.* Ad assem reddere. *Ex Plini. iuni.*
αὐλαῖς ἀμάλαις. *Suida.* Cum ipsis manipulis.
Ne rutis cæsis quidem exceptis. *JCti. ex Cicer. qui ait:* Dicet, te cûm ædes vende-
res, ne in rutis quidem & cæsis solium tibi paternum recepisse. i. *excepisse.*
Vnâ cum templis & aris. *E Plutarch.* Cum vestimentis & calceamentis.
Cum sarcinis & impedimentis. *Erasm.*

Iam obtecro hercle vobis habete cum porcis & fiscinâ. *Plaut. à more vendentium aliquid & sibi quidpiam excipientium; iste nil sibi reseruat, sed omnia concedit, etiam cum fiscina stercoraria porcos. Turneb. Lambin.* *Apud eundem Pœtam, Leno rogatus quo-modo vendiderit virginem, respondet:* Sine ornamentis cum intestinis omnibus. *Sed & potuit dicere cum ornamentis vt in Milite.* *Simile quid nostri dicunt.* Z z pułpitem / z dzieżą ciásto dáć. *Simile est illud:* Ficus cum arbore. *Vide* zły strách.

Affine. Poßło wßystko / Z co było y co nie było.

Wßystko śie icmu zeydźie / zwięźie / przyśtoi.

Quandoquidem solus regnat & soli licet hic quiduis. *Ex Terentio.*
Regnúmne Æschine hîc tu possides? *Apud eundem dicit quidam adolescenti.*
Simile est illud: In suo regno est. *Sic apud Cic.* Id nisi hîc in tuo regno essem non tulissem. ὁ τὸν ἐναυλὸν συλλεμὼν ἐς μὴν ἕνα. *Plutarch. de Stratocle.*
Annum in mensem vnum contrahit. *de imperioso, omnia ad libitum agente.* Po swey woli świátem niebem kieruię. Omnis Aristippum decuit color & status & res. *Horat.* *Affine.* Zeydźie śie to icmu. Pánom śie wßytko zeydźie.

Wtóra zona / á wtory maż nie záwße lépßy.
Wtore małżeństwo rzatko ßczesliwe.

Δεύτεροι γάμοι ζΦαλεροί. Secundæ nuptiæ sæpe fallunt.
ἤ τις ἅπαξ γήμας, πάλι δευτερα λέκτρα δι᾽ κει,
ναυηγὸς πλώει δὶς βυθὸν ἀργαλεον. *Antholog.*
Si quis semel vxore ducta, rursus secundas nuptias attentat,
Ille naufragus secundò nauigat mare periculosum.
Eleganter in Sticho Plauti, Patri cogitanti de secunda vxore post mortẽ prioris, & dicenti,
Pol ego vxorem quæro postquam vestra mater mortua est. *Respondent filiæ:*
Facilè inuenies & peiorem & poiùs moratam pater
Quam illa fuit: meliorem, neq; tu reperies, neq; sol videt. *Sic illæ.*
Mulier quæ nubit multis, multis non placet. *P. Syrus Mimus.*
Habent locum maledicti crebræ nuptiæ. *Idem. Vulgò enim tales coniuges ma-*
lè audiunt & infelices sunt, aut inconstantes, incontinentes, morosi, &c.
S. Hieronym. scribit se Romæ vidisse maritum qui viginti vxores sepelisset, itemq; vxo-
rem quæ viginti duos maritos. Idem habet Rhodigin.

Wtóre zamysły lépßie.

Posteriores cogitationes sapientiores esse solent. *Cic.*
αἱ ὕστεραι πως φρονιδες σοφώτεραι. *Euripides.*

Secundæ

Secundæ curæ quodammodo sapientiores. *Vel.*

Sapientiora cogitata posterа. Curæ secundæ plus habent prudentiæ.

αἱ μεταγινέστεραι διαταξεις ἰσχυρότεραι τ̃ πρὸ αὐτῶν εισιν. Modestin IC:

Constitutiones posteriores firmiores sunt ijs, quæ ipsas præcesserunt.

δευτέρων ἀμεινόνων. Aristides. Secundis melioribus.

πάλιν ἀν ἀμεινόων ἐξ ἀρχῆς δευτέρων ἐπαναπολήσομεν. Plato.

Rursus igitur melioribus secundis ab initio repetamus. *Tralatum id à sacris, quibus primò non rectè litatus, ad secunda meliora accedebant.*

Sic in Pœnulo Plauti. Lycus leno sexies sacris peractis, & sex agnis immolatis, non potuit Veneri luare. i. propitiare Venerem: nam haruspex malum & damnum illi portendi dixit, sicut & accidit.

W wilnia śmierći szczęście go potkało / Starosta / Burmistrzem / zc. został. Grób ozdobił. Ná nagrobek piękny zárobił.

Elogium sepulchri illi contigit, vel nactus est. *Sic Procopius.*

Quam pulchrum est in sepulchri elogio Imperatorem adscribi! *(digin.*

Titulum sepulchri nactus. *ex Iuuenali.* Laborauit in titulo sepulchri. *Seneca. Rho-*

Agrippina Neronis mater, audiens ab astrologo filium suum regnaturũ, sed matrem necaturum, respondit: ἀπο θανάτω με μόνον βασιλευσάτω. Occidat me, modò regnet.

Tanti illi fuit matrem Imperatoris Romani paucis diebus vocari, quamuis turpissimo parricidio se & filium suum fœdandum audirez.

ἤδη ἀποθνήσκοντι ἐπιτάφιον ἔλαχε τίτλον. *A*

Morienti epitaphium obtigit ei splendidum.

Tiberius cum audisset Galbam demum senem imperaturum, dixit: Viuat sanè, quando id ad nos nil pertinet. *Suetoni.* V. Niech rychło począł. Niech wczáś.

Wyborne rzęczy rzatkie.

πὰ ἔξοχα σπανά. Omnia præclara rara. *Cic.* In omni re optimum quidq; rarissimum est. *Idem.* *Iuuenalis de matrona nobili, diuite, formosa, & proba ait.*

Rara auis in terris, nigroque simillima cygno.

Persius item de scriptore bono qui dignum aliquid auribus scribat, ait:

Quando hæc rara auis est. *Alluſit ad Phœnicem ait Cornut. qua* Vnica semper auis. *Ouidio.* Rari quippe boni: numerus vix est totidem, quot

Thebarum *(Bœotiæ)* portæ vel diuitis ostia Nili. *(septem.) Iuuenal.*

Vide Rzatkie rzęczy.

Wyborna rzęcz. Wyborny człowiek. Zacny. Doskonały.

Minerua Phidiæ. Signum Phidiæ. *(sculptoris nobilissimi, cuius opera primo aspectu ab omnibus approbabantur) Cic. ait:* Hortensij adolescentis ingenium, vt Phidiæ signum, simul aspectum & probatum est.

πολυκλείτα ἀνδριάς. *Galen.* Polycleti statua: *quæ tam accuratè & artificiosè fuit facta, vt norma statuarum & statuariorum vocaretur & esset.*

πολυκλείτε κανών. *Galen.* Polycleti norma, canon. *Item de opere perfecto, & omnibus numeris absoluto.* *Sic de Marciano Eunapius:*

ἀνὴρ ἐς ἀρετὴν ἅπασαν ὥσπερ ἐς κανὼν ἀπηκριβωμένος. i. Vir ad omnem virtutem velut canon quidam affabrè factus.

Et Trebellius de Valeriano. Valeriani vita, censura est. *Et Lucianus.*

κατὰ τὸν πολυκλείτε κανόνα. Iuxta Polycleti canonem, *effingere aliquid.*

γνώμων, *eodem sensu, de homine optimi iudicij. Thucydid. & Damascius.*

Omne tulit punctum. *Horat.* i. *omnium suffragiis approbatur.*

Suffragiorum puncta — tulit septem. *Idem. quæ puncta tabellis imprimebantur.*

Cunctorum calculo. i. *suffragiis aliquid approbatum. Apulei.*

Omnes numeros implet. *Iuuenal.* Omnes numeros habet. *Quintilian.*

Omnibus numeris absolutus. *Plini. iuni.* Ad vnguem factus. *Horati.*

τῶν εὖ ἐχόντων ἔργων, οὗ ἂν ἀφελεῖν ἔστιν ἢ προσθεῖναι. *Aristot.* Perfectis operibus, non est aliquid demere vel apponere.

ἀκαρνικοὶ ἵπποι. Acarnici equi. *laudatissimi.*

ἵππος θεσσαλικός. *Aristotel.* Equa Thessalica. *similiter. dicetur de re eximia. Ex oraculo Æginensibus vel Megarensibus dato, in quo est ille versus:*

ἵππον θεσσαλικὴν, λακεδαιμονίην τε γυναῖκα.

Equam Thessalicam, & Lacedæmoniam mulierem. s. *optimam esse.*

Ij equi Bucephali dicebantur, à nota boulli capitis fronti inusta, non à forma bouis. Pierius.

ἐκ διὸς ἔρνος. *Theocrit.* Iouis germen. i. *nobilis, clarus, probus, verax.*

Meliorem sol non vidit. *Plaut.* Omnium quos sol illuxit optimus. *Ex eodem.*

εἷς τῶν καλῶν κἀγαθῶν. *Aristides.* Vnus è numero bonorum & honestorum.

Cato sui temporis. *Lampridius.* πένταθλος. Pentathlus. *de viro in arte quauis omnimodis instructissimo & peritissimo. Tralatum à ludis. Laërti. Budæus.*

Omni exceptione maior. *Iustinian.* θεὸν vel χωρὶς λέγω ἐξαίρω τὸν λόγον. *Plato.* Deum vel Socratem excipio ab hoc sermone. *Vtitur hoc dicto & Synesius.*

Totus teres atque rotundus. *Horati.*

Deus & Deum esse, aut videri, *pro excellenti apud Ethnicos scriptores. Cic. Terent.*

κέλμις ἐν σιδήρῳ. *Zenodot.* Celmis in ferro. s. *cudendo excellens, & ob hoc sibi confidens, veluti inuictus foret.* βάττος σίλφιον. *Aristophan.* Batti silphium. *pro eximio & raro bonore vel dono. Nam silphium est herba celebris, cuius folia fructus caulis succus pretiosissimus & medicinis vtilissimus est, quam Afri ob conditam Cyrenen Batto donárunt. Eiusdem caulem Ampeliotæ Delphis consecratum suspenderunt. Meminit Aristotel, & Herodot.*

κυζικηνοὶ στατῆρες. *Suidas.* Cyziceni stateres *de re eleganti vel magni pretij. Nam Cyziceni nummi erant eleganter sculpti, & 18 drachmas Atticas singuli valebant.*

Croton ciuitatum præstantissima. *de qua Scholiastes Aristophanis,* μάταια τ' ἄλλα πάντα κρότωνα τ' ἄστεα.

Vanæ (*vel Nihil*) ad Crotonem ciuitates cæteræ.

λύδιον

λύδιον ψῆγμα. *Basil.* Lydia arena: *auro mista.* ἡρακλέους παναίολος ἀσπίς. *Iustinian.* Herculis variegatus clypeus. *de re ornatissima.*

Roscius tam perfectus erat actor, vt durissimo ore esse videretur, *ait Cic.* qui illo præsente gestum agere conaretur. *Item.* Roscius in suo genere dicebatur quicunque in aliquo artificio excelleret. *Idem Cic.* *Similis fuit Nicostratus apud Graecos. Rhodig.* Septimæ decoctionis aliquid, *vt argentum. Psalmo 11. & Saccharum, vulgò notum, pro re perfecta & accuratè elaborata vel pro homine industrio & sagaci. Pierius.* Nouem Musis cælatum opus. *Horati.*

ἀχιλλειοι κρίθαί. Achilleum hordeum, *pro optimo.*

Attalicæ conditiones. i. *amplissimæ. Horat.* Attalicus torus. i. *splendidus. Propert.*

Cedro digna locutus. *Persius.* Aurea barba dignus. *Persi.*

ἐξαυτοπετὴς vel διοπετὴς ἀνὴρ. De cælo lapsus. *Cic. de homine vel re excellenti.*

Ex equo Troiano prodijt. *Idem Cic.*

Hermes alter. *Siue Philosophum Trismegistum. i. ter maximum intelligas, siue gladiatorem Martialis celeberrimum, de quo ipse l. 5. ep. 25. post alia hæc dicit:*

Hermes omnibus eruditus armis, Hermes gloria Martis vniuersi,
Hermes omnia solus & ter vnus. i. *vnus potest quod tres alij.*

ἐκ ταὐτὸ ἀὐτῆς ὁρμεῖ τοῖς πολλοῖς ἀγκύρας. *Demosthen.* Non eadem qua vulgus seu non vulgari ancora nititur.

Inter doctos nobilissimus, inter nobiles doctissimus, inter vtrosque optimus. *Apule. addit Erasmus:* inter omnes modestissimus.

ἠὺς τε μεγας τε. *Homer.* Bonusque magnusque.

ἀπαοκλώ. Omnia octo. *Cùm omnia rectè quadrant, & nihil desit. In Stesichori Pœtæ sepulchro Pollucis teste, omnia erant octo; latera, columnæ, gradus, anguli &c. idem numerus octonarius in taxillis Stesichorius appellatur. Octo item erant dij Euandri & Orpheos: Octo tribus Corinthi: Octo Olympica certamina numerus ipse octonarius Pythagoricis Iustitiæ symbolum & solidorum primus.*

Octonario delectatus Heliogabalus ad cœnam vocabat 8 caluos, 8 luscos, 8 surdos, 8 nigros, 8 longos, 8 obesos, risus causa. *Lampridius.* A Deo fictus. *Cic.* allusisse videtur ad Pandoram à Vulcano fictam in quam omnes dij munera sua contulerunt.

Affine, Sztuczna rzecz. Wyrobiona rzecz. Chwálny & Przedkuié.

Wybráć śie z domu natrudniey. Naćieżey śie z mieśca ruśyć.

Porta itineri longissima. *Varro. quia semper est quod exire parantem remoretur, vt proinde porta egressus, bonam itineris partem confecisse dicatur.*

ὁδὸς ἀπασης μακροτάτη ἐστιν θύρα vel πύλη. *A.*

Sic Ouidius de seipso Roma in Scythicum exilium abeunte:

Ter limen tetigi, ter sum reuocatus, & ipse
Indulgens animo pes mihi tardus erat.
Sæpe vale dicto, rursus sum multa locutus,
Et quasi discedens oscula summa dedi.

Sæpe eadem mandata dedi, meque ipse fefelli. &c.
Ah quoties aliquo dixi properante. quid vrges?
Vel quò festinas ire, vel vnde? vide.

ἑορτὴν πολλὰ ἔχουσα. *Suidas.* Festum multa habens. ſ. *negotia. De ijs qui aliquo discessuri ſarcinas componunt. vt qui ad feſta proficiſcuntur multa ſecum portaturi cõparant.*

Wybrnaż-éć.

ἐκτὸς ἕλους πόδας ἔχεις. *Suidas.* Extra lutum pedes habes. *Henric. Steph.* Euellere cœno plantam. *Horat.* Euellere ſeſe è cœno. *Plinius.* Emergere è vado, è fluctibus, ex incommoda valetudine, è negotio, Et, emergere *abſolutè tralatè. Cic.* E naſſa exire. *Idē.* E ſcopuloſis locis enauigauit oratio. *Hieronym.* ἐξιὼν ἐκ τῦ πελαγυς. *Dio Chryſoſt.* Arion ex pelago. ſ. *emerſit.*

Wychowánia złego / z złych obyczáiow / winien oyćiéć / miſtrz: pan.

ἁμαρτῶν ὁ τροφεὺς αἴτιος τροφεύς. *A.* Vitiorum alumni ſuî nutritor eſt reus. Diſcipulo peccante magiſtrum eius percuſſit Diogenes. *Plutarch. Idem Diogenes videns adoleſcentem male compoſita mentis dixit:* Adoleſcens, ebrius pater te genuit. *Apud Plutarch. Apud Æſopum Canis domeſticus Cani venatico conquerenti, quod is otioſus domi deſideret, & cum labore ſe capta omnia voraret, reſpondit:* μὴ ἐμὸς ἀλλὰ τὸ δεσπότου μεμφε, ὃς σε πονεῖν με ἐδίδαξεν, ἀλλὰ πάνυς ἀλλοτρίοις ἐσθίειν. Non me ſed herum culpes, qui me non laborare, ſed alienos labores deuorare edocuit.

Wychowánie dobre / z złe.

Hos inter ſumptus *(qui fiunt in rem familiarem & familiam)* ſeſtertia Quintiliano (i. *magiſtro pueri*) Vt multùm duo ſuffiecient. Res nulla minoris.
Conſtabit patri, quàm filius. *Iuuenal.*
In Bacchidibus Plauti Chryſalus ſeruus hero parco dicit:
Ego ſi in iſto ſim loco, dem potiùs aurum, quàm filium corrumpi ſinam.
Ariſtippus rogatus à quodam quanto pretio filium eius inſtituere vellet, Mille denarijs *reſpondit: tam pater.* Mille denarijs ſeruum emerem. *Philoſophus verò.* Eme inquit, & habebis duos. ſ. *filium alterum abſq; inſtitutione. E Plutarcho.*

Wychowanie na obié ſtronę waży.

Jáko śie kto wychował / ták śie bedźié ſpráwował.

Educatio maximam diligentiam plurimumq; protuturam deſiderat. *Seneca.* Plurimùm prodeſt pueros ſtatim ſalubriter inſtitui. *Idem.*
Sic Vrſa catulos deformes & informes natos, fouendo & lambendo conformat. Plinius.
ἐκ μικρῶν μὲν ἀλλὰ πάμπολυ, μᾶλλον δὲ πᾶν διαφέρει τὸ ὅτως ἢ ὅτως εὐθὺς ἐκ παίδων ἐθίζεσθαι. *Ariſtotel.* Non parùm ſed plurimùm, quin totum refert, ſic vel ſic ſtatim ab adoleſcentia conſueſcere. *Huc faciunt duo catuli Lycurgi, alter ad ollas, alter ad venationem inſtitutus. apud Plutarch.* *Item duo Canes Æſopi ſuprà.* Educatio & diſciplina mores facit: & illud ſapit vnuſquiſq; quod didicit. *Seneca. Luſcinia à parentibus cantare docentur, ideò deteriùs canunt paruæ è nido detractæ. Plutarch. ex Ariſtotele.*

Wychowánie piéśćliwe/ ktyni dźiećći złośliwe/ ſtábe/ leniwe.

Qui delicatè à pueritia nutrit ſeruum ſuum, poſtea ſentiet eum contumacem. *Prouerb. Salomon. c. 29.* Iumenta ſaginata in molli paluſtriq; paſcuo, citò ſubteruntur. *Seneca.* Mollis & blanda educatio iracundos facit. *Idem.* θέρψις φιλήδονος ὀργίλους παῖδας ποιεῖ. *vel.* οἱ μαμμόθρεπτοι ὀργίλοι εἰσὶν ἰέρες. *A. Idem inſinuat Perſius dicens.* — Iratus mammæ (*. i. nutrici*) lallare (*. i. dormire ad cantum lalli ſeu lallantis nutricis*) recuſas. *Indulgentia enim delicatos & moroſos infantes reddit, quod vitium in reliquam ætatem tranſit. Et ſæpe verum eſt illud.* Z młodu w táśćić/ ná ſtárość w płáchćić. In croceis nutriti amplexantur ſterquilinia, ſimũ.

Wychowánie ſurowe/ ktyni mocne i zdrowe.

Quamlibet viam patiuntur iumenta, quorum vngula in aſpero durata eſt. *Seneca.* τὰ σπαρτιάτων παιδεία. Spartiatarum inſtitutio vel educatio. *pro ſeuera, celebris apud ſcriptores. Plutarch. Paſan. Cicer.* V. Bomonicarũ ludum. *ſub* Tobié śmiech.

Wychowánie vczćiwe być ma.

παῖδας μάλιστα τρέφειν πρόσω αἰσχρᾶς ψρείας. *A.*
Procul inhoneſtis educandi liberi.
ἔχει γέ τοί τι κἀν τὸ τρεφθῆναι καλῶς διδαξιν ἐσθλήν. *Euripid.*
Habet autem nonnullam doctrinam honeſti recta educatio.
Nil dictu fœdum viſuque hæc limina tangat,
Intrâ quæ puer eſt, procul hinc procul inde puellæ
Lenonum, & cantus pernoctantis paraſiti. *Iuuenal.*
Maxima debetur puero reuerentia. Si quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos,
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans. *Idem.*

Xenocrates apud Plutarchum, munimenta aurium pueris magis quàm athletis neceſſaria dicebat, quòd horum aures verberibus, illorum mores verbis lederentur.
Cato Cenſor Manlium Senatu mouit quòd vxorem ſpectante filia ſit oſculatus. Plutar.

Wydat śię ná ſzarki.

Miſit ſe in ora populi, in fabulas, & ſermones hominum. *Quintilian.* Fabula turpis vltrò factus eſt. *Ex Horat. Terent. Tibullo.* Spiſſæ riſum tollunt impune coronæ. *Horat.* O magnus poſthac inimicis riſus! *s. tu futurus. Idem.* Ludibrio hominum ſe temerè expoſuit. *Sic Ouidius.* Expoſuit memet populo fortuna videndum. *Et Plini. iuni.* Expoſita malignitati legentium epiſtola. Mouit cornicula riſum Furtiuis nudata coloribus. *Horat.* Catagelaſimus factus eſt. *ex Plauto. Græcè dices.* καταγέλαστος ἐγένετο· καταγέλαστόν τι ἔπαθεν.

Wygnánie. Wygnániec.

κεραμικὴ μάστιξ. Teſtaceum flagellum. *apud Athenienſes ratio in exilium ejiciendi*

endi ciues fuit, Suffragiis latis per testas, quas si plures aliquem damnabant ejiciebatur. ὀστρακισμὸς idem dicebatur. Aristot. Plutar.

βουκολήσαι. Bubulcus eris. Seruabis bouem. quia in Argiua, quò exules mittebantur, erat bos aereus ingens. Plutar.

γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνεσθαι, διώκειν. Lucian. Aristophan. Terram pro terra mutare, persequi. Sed vide nouum exulem.

Exilium patitur, patriæ qui se denegat. P. Syrus. Vel.

Se denegare patriæ, exilium est pati. Erasm.

Wygratem (*ferio*) Porobitem go. Moie ná wierzchu.

Mea pila est. Plaut. vt legit Gruter. Palmer, Taubman.

Hoc mihi puto palmarium. Terent.

Palmam habeo. Apud Plautum seruus audiens Lysitelem vicinum conuincentem herum Lesbonicum applaudit dicens: Non possum quin exclamem.

Euge euge Lysiteles! Facile palmam habes. hic victus

Vicit tua comœdia. Hic agit magis ex argumento & versus meliores facit.

Deturbauit illum è pugnaculis. i. ex propugnaculis. Ex eodem Plauto.

τρὶς ἓξ ἔβαλον. Æschyl. Ter sex ieci.

βέβληκ' ἀχιλλεὺς δύο κύβω καὶ τέσσαρα. Suidas. Iecit Achilles duas tesseras & quatuor. de eo qui omnimodis vicit. quod hic iactus tesserarum sit felix.

Aptè hic vsurpabis. Iò. quæ vox est lætitiæ exsultantis vel exclamantis, additur verò ei sæpe aliqua vox vt Iò Pæan, Iò Hymen, Iò Saturnalia, Iò triumphe! quod postremum huic loco quadrat. Hac verò voce, vtebantur milites gratulantes imperatori post victoriam ex hoste triumphanti. Sic Ould. Dicite Iò Pæan & Iò bis dicite Pæan. Gratulando voti compoti. Potes etiam dicere. Iò, vicimus!

Wygrat-tś. *Ironicῶς vel insultando.*

Pro perca scorpium. Vrbem amisit vestem recepit. & talia plura, vide sub hu. Vlic stoi to zá to. Vlicrowna odmiená. Popráwił śie.

κεκράτηκας καὶ ἔστεψαι τὰ ὀλύμπια μᾶλλον δὲ, βαβυλῶνα εἵληφας, ἢ τὼν σάρδεων ἀκρόπολιν καθεῖληκας, καὶ ἔξεις τὸ ἀμαλθείας κέρας, καὶ ἀμέλξεις ὀρνίθων γάλα. Lucianus. Vicisti, & coronatus es Olympia, quia Babylonem cepisti, aut Sardium arcem occupasti. habebisque Amaltheæ cornu, & gallinaceum lac emulgebis. Ironico sensu omnia. Adde illud ex Suetonio de Caligula, qui in ludis, Mirmillonem rudibus secum batuentem, sponte ceu victum prostratū ferro confodit, & ceu victor cum palma discurrebat. Hinc dictū tale formari potest: Caligula victor Mirmillonis. Potest item hic ironicῶς dici, Iò! sensu irridentis, vel Iò triumphe!

Wyiałś mi z gęby. Tom chciał mowic. Vprzedziłeś mię.

Occupas præloqui quæ mea est oratio. Plaut. Pro me respondes tibi. Idem. Tu quidem ex ore orationem mihi eripis. Idem. Sic & Virgil.

——— Primamque loquentis ab ore (*Ascanij vocem*) Eripuit pater.

προαρπάζειν τὰ λεγόμενα. Plato. Præripere dicenda. Affine, Zgadłeś.

Wyiawi

ἀι ἴβυκος γέρανοι. Ibici grues. *Vel.* ἴβυκος γέρανοι ἐκδικοι παρέσονται. Ibici grues vltores aderunt. *ſ. qui illum occultè occiſum prodent.* Ibycus vt perijt vindex fuit altiuolans grus. *Auſonius. de qua re extat Epigrama Græcum Antipatri & hiſtoriã deſcribit Plutarch.* *Simile eſt illud apud Eccleſiaſtem c. 10.* Aues cæli portabunt vocem tuã.

Auriculas aſini quis non habet? *ex Perſio, quòd aſinus longis auriculis & acutiſſimo ſit auditu. aliter.* Auriculas aſini Midas habet. *nam is Tyrannus coryczos & otacuſtas curioſos habuit plurimos. q. d. audiet, cognoſcet.*

χωρυκαῖος ἠκροάζετο. *Strabo. Suidas.* Corycæus auſcultauit. *In eum iacitur, qui diligenter occultauit ſua acta vel conſilia, quæ tamen aſtuto aliquo otacuſta prodente patuerunt. quales erant Coryci montis accolæ, qui mercatoribus ſe immiſcebant, & cognitis opibus, itinere, diſceſſu, prædonibus participes prædæ futuri nuntiabant, vel ipſi eos inuadebant.* *Vſus eſt Cicero:* Omnes χωρυκαῖοι ſubauſcultare videntur quæ loquor.

O Corydon Corydon ſecretum diuitis vllum
Eſſe putas? ſerui vt taceant, iumenta loquentur,
Et canis, & poſtes, & marmora, claude feneſtras &c. *Iuuenal.*

Horologium ſonans abſtuliſti. ſ. *quod ſe & te mox prodet. vt accidit aulico Ferdinandi I. Imperat. qui conſultò detentus ab Imperatore donec hora ſonaret proditus, rubore ſolo caſtigatus, dimiſſus ab eodem eſt. Drexeli.*

γλῶσσα γὰρ ἀνθρώπων φιλοκέρτομος, ἐν δὲ σιωπῇ
ἔργον ὅτῳ τελέει τις, ἐνὶ τριόδοισιν ἀκούει. *Muſæus.*

Lingua enim hominum amica conuicij, in ſilentio autem
Opus quod perficit aliquis, in triuio audit. Dowiedzą śie ludźié.

Nihil eſt opertum quod non reueletur, & occultum quod non ſciatur. *Chriſtus apud S. Matthæum c. 10.* ἐμφαίνω τὸ πῦρ σβεσθὲν. *Plutarc.* Veſte ignem obtegis.

Quis enim celauerit ignem Lumine qui ſemper proditur ipſe ſuo. *Ouid.*

Affine, Czáo wßyſtko otwiera. Nic zátái śie ßydło w miechu.

Wytáwia śie ſen rzeſtokroć. (mniiũ.

πολάκις μετ' ὄναρ ὕπαρ ἔασεν τελεσσιεννον. *A.* Plerunq; res vera ipeſa ſquitur ſomnium. Satin' eadem vigilanti expetunt (.i. *quadrant*) quæ in ſomnis viſa memoras? Hæc illa eſt ſimia, quæ has hirundines ex nido vult deripere, quod ego ſomniaui. *Plaut.* Ædaſtor mihi haud falſumeuenit ſomnium, quod noctu hac ſomniaui. *Idem.* Vt ad id exemplum ſomnium ſimile ſomniaui! *Idem.*

ὀνειδισμὸς αὖτ' ὀνείρου καὶ ὕπαρ γεγονεν. *Plato.* Conuicium vicè ſomnii verum exſtitit. i. *verè accidit quod ſomniauit me conuicium paſſum.* *P. Cornel. Ruffinus ſomnians ſe cæcum eſſe, cæcus ſurrexit. Plin.* *Plura ſimilia recenſet Alexand. ab Neapolit. l. 3. c. 26.* *Sed & Cic. de Diuinatione Valer. Maxim. l. 1. Macrob Rhod. g. l. 27. per multa capita.* *Mitto interim ſomnia multa in diuinis libris poſita ſatis nota.*

δειλῶν καὶ ὑπνος φρενιδῶν ἐστι δῆλα. Curis carebis mortuus per ſomnium.
νεκρὸς ἐὼν νέκρων ἔξεις πραγμάτων. *Suid.* Tibi occident res, mortuos ſi ſomnies.

Wyiczdża

Wyiezdźia ná hárc.

Gladiatorius homini est animus. *Sic Terent.* Gladiatorio animo ad me effectant viam. Dares. *vel.* Dares Entelium prouocans, vel prouocat. *Ex Virgil.* Goliath alter. *1. Regum 17.*

Wykrecać / wywracáć co słowy.

τ ἥττονα λόγον κρείττονα ποιεῖν, ἢ τὸν κρείττονα, ἥττονα. *Ex Platone & Aristophan.* Peiorem causam, meliorem facere, & fortiorē, infirmiorem *Socratii id vsitatum erat. Nón longè abscessit illud Plauti:* Sed illud quæro confragosum, Quomodo prior, posterior sit; & posterior, prior. Strophis uti *Plini. iun. Martial.* Στροφὰς φέρειν. *Sic Plato.* ἰκανὸς πάσας στρόφας φέρειν. Nouit omnes strophas adhibere. Wykretarz.

Wymawia śie choć nie ieśćie mé winnia / choć nań mié śćárżą.

Wymawia śie / ziadł coś.

Nescio quid peccàti portat hæc purgatio. *Terent.* Nam

ὅστις κατηγορεῖτ' αὐτὸν ἀδικῶς
πρὶν ἀπολογεῖσθαι, αὐτὸς αὑτὸν κατέκρινε. *A.*

Quisquis accusante ipsum nemine Prius se purgat, ipse se condemnat. Prius antidotum quàm venenum, s. *adhibet. S. Hieronym.*

πρὶν δ' ἅψ' ἰὸς γεύσασθαι ἀντίδοτον λάβοις. *A.*

Nondum veneno tactus antidotum accipit.

In Heautontim. Terentij herus seruo ordienti quandam purgationem dixit:

Ne te admisce, nemo accusat Syre te, nec tu aram tibi
Neque precatorem paràris. Qui se excusat, accusat. *Garner. Gallic.*

Simile, Winnićyśy. Nić winuią go.

Wymowá wielka. Mowa ozdobna. Wymowny. Krasomowca wielki.

Attica eloquentia. *Terent.* Atticus lepos. *S. Hieronym.*

ἀττικὴ μοῦσα. Attica Musa. *de Xenophonte Laértius & Plutarchus.*

Attice dicere, est ornatè, appositè, & eleganter dicere. *Cic.*

Plinius iunior laudans epistolam Adriani dixit: Ipsas Athenas non tam Atticas esse quam eius epistolam. Quem mirabantur Athenæ

Torrentem & pleni moderantem frena theatri. *Iuuenal. de Demosthene.*

Plautina eloquentia. *S Hieronym. de eadem Varro sic scripsit:*

Musas ipsas, si Latinè loqui voluissent, Plautino ore fuisse locuturas.

Nestorea eloquentia. celebris apud omnes. *de ea Homerus:*

τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή. *Et Theocrit.*

E cuius lingua plùs suauis melle fluebat Sermo.

ἕνεκά οἱ γλυκερὴ μοῦσα κατὰ στόμα ῥέε νέκταρ.

Namque illi dulci labra nectare Musa rigauit.

ἰσχὺς *vel* ἰσχύς. *Oppiani.* Miluius piscis. *Saluian. Rondelet. Lucerna. Plin.* linguam palatum

palatum & totum os interius splendidum habet, sic vt noctu ex ore ignem flammamq; effundere videatur. aptum est symbolum eloquentis viri. dici potest πυρόεσσα.

αὐτὴ νῦν ἀνθεῖ ἡ μῶσα. Nunc ipsa floret musa. *de eloquentia erudita & venusta.*

τὰς χάριτας τ' μώσαις ξυγκαταμιγνύει. *Agathias, Euripid.* Gratias Musis admiscet. i. *eruditioni facundiam.* μωσῶν εὐκόλων ἀνθηρόν. *Philostrat.* Musarum propitiarum fanus. *de Sophocle. qui etiam,* μέλιττα & νέα σειρήν. Apis & noua Siren, *dictus est.*

χρυσᾶ γάλακτος ἄπο γλώσσης. *Nicephorus.* Aureum lac haurire. s. *ex ore oratoris eloquentis, licet. Huc spectat Chrysostomi nomen Ioanni Antiocheno datum.*

Lacteo eloquentiæ fonte manat. *S. Hieronym. de Liuio.*

δωδεκάκρουνον στόμα ἔχει. *Philostrat. de Dionysio Milesio.* Duodecim salientum os habet. i. *eloquentissimus est. Tralatum dictum à fonte Athenienſi qui 12 scatebris bulliebat.* Callirrhoe. i. *pulchrè fluens dictus erat antea,* & ἐννεάκρουνος *à nouem salientibus.* τῷ χεῖσι μετρεῖσθαι τὴν γλῶτταν (αὐτοῦ) ὥσπερ τὰς νείλου ἀναβάσεις. *Idem de eodem.* Cubitis metiuntur linguam (i. *incrementa eloquentiæ eius*) sicut Nili incrementum. εἴλισσε ἐν φάρυγσι. *Cratinus.* Ilissus in faucibus. s. *illi est. à fluuio limpidissimo in Attica.*

καθάπερ χειμάρρους ἐν λόγοις. *Suidas.* Torrentis instar in dicendo.

νειλῶοι ῥύακες. *Tzetzes.* Nili fluenta, *de vberi fluida & placida oratione.*

ὥσπερ οὖν νείλους καταῤῥήκτας γλῶσσα αὐτοῦ καταῤῥεῖ. *Suidas de S. Chrysostomo.* Præ Nili cataractis oratio eius defluit. i. *vehementi impetu.*

χέρσοι τὰ ῥεθρα, τελμαῖοι δὲ οὐ λίθους. *Pisides.*

Amnes facit humum, saxa mutat in lacus. *de magna eloquentia, Sumptum vel à Xerxe qui talia tentauit, vel à magicis artibus, quibus similia facturam se sæpe minatur apud Petronium.*

ἐναγώνιος καὶ τρῶν ἠχοῦσα ὥσπερ ἡ ὀλυμπικὴ σάλπιγξ. *Philostratus. de oratore, vel oratione acri penetrante & mouente animos. quæ est* Pugnax & vehementer sonans instar olympicæ tubæ.

μεγάλη σαλπιγξ ἀληθείας. Ingens veritatis tuba. *Nazianzen. de Athanasio.*

Sic apud Sophoclem Vlysses Mineruæ vocem audiens ait:

φώνει ἀκούω καὶ ξυνετράζω φρενί, χαλκηλάτῳ κώδωνος ὡς τυρσηνικῆς.
Vocem audio & percipio mente Velut æream tubam Tyrrhenicam.

πῦρ ἐν ἀκάνθαις. Ignis in vepribus. *Nazianz. de acri disputatore, qui aduersariorum argumenta velut ignis statim absumit.*

ἐπιῤῥεῖ πρὸς τὰ ἤθη καὶ τὰ ὑπήκοα διδασκαλία. *Plato.* Influit in mores & affectus. Cic. *dicit.* Influere in animos audientium. *Ennius apud Cic. M. Cornelium Cethegum vocat* Suadæ medullam, ob suauiloquentiam.

τῶν σειρήνων εὐπειθεστέρους. *Achilles Alexandrin.* Sirenibus ad persuadendum aptiores.

ἡ σειρὴν ἐφεσπομένη τῷ ἔπει ἰσοκράτους στόματι. *Philostrat.*

Siren insidens Isocratis labris vel ori. *de suauitate orationis*
νέων σειρῆνα. Nouam Sirenem *Pausanias* vocauit *Sophoclem*.
Σειρὴν εὐγλωττίας ἐφιλοσόφει. *Damascius*. Siren eloquentiæ pellaciſſimæ.
Martialis Canium Sirenibus comparat, quin præfert, dicens:

Sirenas hilarem nauigantium pœnam,
Blandasque mortes, gaudiumque crudele, &c.
Fallax Vlyſſes dicitur reliquiſſe.

Non miror. illud Caſſiane mirarer. Si fabulantem Canium reliquiſſet.
πάσης ἐπῳδῆς σπερχτέρᾳ λόγος. *Plato*. Incantatione quauis efficacior ſermo.
Huius ſermones non quærunt cinerē. *Plaut. ſ. quo terſi nitidi reddantur & ſplendeſcāt.*
Acidalius Siberus Taubman. addit enim Plaut. quia loquuntur minimè ſordidè ſed lautè.
ἡ ἑρμαϊκὴ σφρὰ. *Eunapius*. Mercurialis vel Mercurij catena.
Ogmius Hercules: *cuius ab ore prodibat aurea catena ad aures hominum pertingens & eos trahens quò vellet. Ex Luciano. de quo ille ait:* ἐκ τῶν ὤτων ἠλεκτρίνας ἁπάντας ἕλκει. Auribus ligatos cunctos trahit. *Idem effigiem eius depinxit & interpretatus eſt. vide Rhodiginum. l. 6. c. 7. & Biſciolam l. 20. c. 13.*
Longè ab hac diuerſam Eloquentiæ ceu Herculis Ogmij effigiem depictam habet Anonymus in Hieroglyphicis ſuis ſub titulo Eloquentiæ, quam etiam explicat.
Hinc δημαγωγεῖ. Ducit ab aure reuinctos. & δημαγωγὸς, Orator (i. populi ductor) *apud Athenienſes. Gellius.* *De tali Virgil.*

Ille regit dictis animos & pectora mulcet. *Vulgus autem tumultu miſſo,*
— ſilent, arrectiſque auribus adſtant. *Item de Didone idem.*
Pendet narrantis ab ore. ſ. Æneæ. *Et Ouidi.*
Narrantis coniux pendet ab ore viri. *Philippus Rex apud Lucianum ait:*
οὐκ ἔστι κατὰ τῶν δημοσθένους λόγων ἐγείραι τρόπαιον. Non eſt poſſibile contra Demoſthenis eloquentiam erigere trophæum.
ἑρμῆ λογίᾳ τύπος. *Syneſius*. Mercurij eloquentis typus.
ἀπὸ Ὑμηττοῦ. *Lucian*. Ab Hymetto. ſ. *profecta oratio vel eloquentia.*
Meminit & Horat. mellis Hymetti celebris. Martial. de eodem ſic.

Hoc tibi Theſei populatrix miſit Hymetti
Palladis à ſyluis nobile nectar apis. i. *mel Atticum.*

——— Fidis enim manare Pòëtica mella Te ſolum. *Horat. Pòëtæ arrōganti dixit.*
Apes in ore eius mellificārunt. *vt in Platonis, Pindari, S. Ambroſij &c. Pierius.*
Ambroſia altus vel alendus, *de Craſſo eloquentiſſimo, dixit Cic.*
Gorgias Leontinus, *poteſt dici is, qui de quacunq; re propoſita poteſt ex tempore copioſè eleganter & aptè dicere, quod Cic. Gorgiam feciſſe teſtatur.*
Talis fuit & Cteſiphon, *quem Lacedæmonij ob id eiecerunt, quòd iactaret ſe de quacunq; re toto die poſſe dicere.* *Calliſthenes Philoſophus iuſſus ab Alexandro in conuiuio Macedonum Macedonas laudare, tam eximiè id præſtitit, vt proſilientes ei applauderent & coronas in eum iactarent. deinde iuſſus eoſdem vituperare, tanta libertate & eloquentia*

diſſeruit,

dixerunt, vt inuidiam sibi grauem concitârit, & non tam eloquentiæ, quàm maleuolentiæ eum documentum dedisse Alexander dixerit. Apud Plutarchum. Cato Vticensis totâ die perorans non deficiebat nec lassescebat. Idem Plutarch.

Carneadis item incredibilis erat vis & varietas in dicendo, qui nullam vnquam in suis disputationibus rem defendit, quam non probârit; nullam oppugnauit, quam non euerterit. *Cic.* *Idem Quintiliano teste, Roma vno die contra iustitiam altero pro iustitia disputauit, ob quod quam primum suadente Catone vrbe dimissus est.*

Vel lapidi persuaserit. πείσαι τι μίλων καὶ τὸν λύκον αὐλίκα λυσαῖν. *Theocrit.* Persuaserit Milon (*Crotoniates qui Ægoni pastori persuasit ire secum ad certamina*) etiam lupis vt statim insaniant, more canum. *Ergo non insaniunt lupi sua sponte vt ait Erasmus, licet rabidi sint vt omnes feræ. Probat id multis Henric. Stephan. ad hunc locum.* Quanto verborum stillat auro? *Symmachus.* *Gallorum illud est.* Persuaserit album esse nigrum. *Et Plaut.* Niuem nigram esse. *quod etiam Anaxagoram asseruisse testatur. Cic.*

κύκνειον ἆσμα. *Athenæ Ælian.* Cygnea cantio, Cygnea & diuina vox. *Cic. de dicto vel scripto vltimo excellenti viri eloquentis.* *Affine,* Swięgotliwy.

Wymowká / glupstwá / bledu zaslonà / ochronà.

τὴν προφασιν ἐπιμηθέος υἱοῦ ἴυγαλέα, *dixit Pindarus.* Excusationem Epimethei ferè sapientis esse filiam.

Huc facit illud: ὅποτ' ἐνόμιζον λέξαι, οὐκ ἀνδρὸς ζοφοῦ. *A.*

Nunquam id putâram, dicere, haud sapientis est.

Non mihi homines placent, qui quando male fecerunt purgitant. *Plaut.*

Wymowka stàba: zmyślona.

λακωνικὰς ζητήσας *Lucian.* Laconicas lunas. s. *causari, prætendere.*

Lacones enim iam auxilium pactum ab eis vicini poscebant, causabantur lunam, quòd Lycurgus lege lata vetuisset eos ante plenilunium inire prælia.

Simile est illud: Acellæi luna. s. *nondum aduenit.* V. Než wiedźiéć kiedy to bedźie.

ἀρισογείτων χωλεύει. *Aristogiton claudicat.* In eum qui morbum simulat, vt à munere vel ab onere aliquo sit liber. *Nam Aristogiton Atheniensis rabula seditiosus & Martem in lingua gestans, delectu indicto pedem obligauit, & baculo fultus processit in publicum. sed a Phocione fraus eius deprehensa. Rhodigin.*

ἐμπορός ἐστι σκηπτόμενος. *Ex Aristophane.* Mercator est fictus: *de quodam qui ne ad bellum iret, mercatorem se finxit; quia hi à bello erant liberi.*

Ἰμβρίοι, οἱ τὰς λήμνας ἐπιφευγόντες, ἐσκήπτοντο ἐν ἰμβρῳ εἶναι. *Halicarnass.* Imbrij (*dicebantur*) qui iudicium subterfugientes, absentiam prætendebant, dicentes se in Imbro fuisse. Lemnij. λήμνιοι. *Hesychio, qui in ius vocati subtrahebant se, fingentes se in Lemno fuisse. Insula est Æolica propinqua Imbro.*

Morbum iurauit ne petere consulatum cogeretur. *Cic. vocatur in Aquilium.* *Lepidè Martial. l. 9. ep. 47. in Gellium:*

Gellius ædificat semper, &c. &c. Nunc has, nunc illas, &c.
Dum tamen ædificet, quidlibet ille facit.
Oranti nummos vt dicere possit amico
Vnum illud verbum Gellius: Ædifico.

Non multùm absimile est illud eiusdem cp. 44. l. 2. in Sextum astutè secum clara voce computantem debita contracta, vt Pœtam à petendis nummis deterreat. (mawiść.

In mutum culpã confers qui nescit loqui. *Ex Plauto.* V. Piáńiśtwem grzech wyś

Wymowke łáeno nálcéć. Wymowke ś nagorßy naydźié.

Quantumuis prolationum. s. *inuenire est semper. In Milite Plauti quidam sic loquitur.*

—— Facile est, trecentæ possunt causæ colligi.
Non domi est, abijt ambulatum, dormit, ornatur, lauat,
Prandet, potat, occupata est, operæ non est, non potest. (s. *prodire foras*)
Quantumuis prolationum, dum modò nunc prima via
Inducamus vera vt esse credat, quæ mentibitur.

Sic apud Terent. Geta ad impediendas herilis filij nuptias colligit varia, dicens:

— Post illa monstra euenerunt mihi, Introrsit in ædes ater alienus canis,
Anguis per impluuium decidit è regulis,
Gallina cecinit, interdixit arioius. Aruspex vetuit. &c.
Negandi causa nunquam auaro deficit. *P. Syrus. vt suprà Gellio. & Sexto.*
Timidus vocat se cautum, parcum sordidus. *Idem Mimus. Vide sub* Łgo

Łogo miłuię. *Vitia feminarum virtutum nominibus ornata. Ex Lucretio.*

κἂν μὲν ὁ κάκιστ' ὂν πρόφασιν εὑρίσκεται. *A.*

Vel pessimo reperire prætextum licet. *Antigonus senior Cynico petenti drachmam respondit:* Hoc donum non est regium. *Tum Cynicus.* Da ergo talentum. *Rex verò.* Hoc accipere non est Cynicum. *Plutarch.*

Fingit causas ne det sedulò. *Terent.*

V. Báźdy grzech ma swoie wymowke.

Wyplun ś (gdy nielubego co kto mowi.)

Latinis eadem phrasis vsitata est in similibus. Despuebant enim cùm quid abominabantur ne noceret, neue eueniret. vt constat ex Varrone & Plinio, qui multa huiusmodi refert, quæ despuendo abolerí vel euitari posse credebant, & subinde vel casu vel Cacodæmonis opera ita fiebat. nam pleraq; illa quæ recensit Plinius l. 28 c. 4. superstitionem & magiam vel veneficia olent: vt & ea quæ habet Plutarch. l. 5. sympos. q. 7. Sed ad rem nostram magis facit, quod apud Plautum seruus audita mentione pistrini ab hero facta, dixit:

Ah! neq; hercle ego istuc dico, nec dictum volo (*vt me ducas in pistrinum*)
Teque obsecro hercle, vt quæ locutus despuas. Age, age, vsque exscrea,
Quæso hercle vsq; ex penitis faucibus. etiã ampliùs. &c. V. Vśić wśpominay złego.

Græci etiam ἀποπτύειν *dicunt hoc sensu. i. exspuere abominari. Apud Euripidem Polymnestor dicit Hecubæ:* καὶ σὴν γ' ἀνάγκη παῖδα κατθανεῖν δανεῖν.

Et tuam necesse est filiam Cassandram mori.

Hecubæ

Hecuba respondet. ἀπέπτυσ᾽. αὐτῷ ταῦτά σοι δίδωμ᾽ ἔχειν.

Despuo. ipsi hæc tibi do habere. i. *tibi id contingat vt occidaris.*

Despuere etiam in mores *apud Persium.* καταπτύειν. i. *Abominari.*

Scolopendra marina vbi hamum incautè glutijt, electis interaneis cum hamo, eum amouet, & sua interanea rursus resorbet. *Plinius.*

Wyrobiona / wypracowana rzecz dobrze / Wytworna robotá.

Demorsos sapit vngues. *Persius.* i. *auctor huius operis accuratè illud colens sæpe meditabundus vngues suos arrodebat.* *Et Horat. de Pòéta:*

——— Et in versu faciendo Sæpe caput scaberet viuos & roderet vngues.

Demosthenes verò in cogitatione scribendi defixus, calamum ori admotum mordebat. *Plutarcho teste.* *De tali etiam opere Horat. ait:*

Multa dies & multa litura coércuit, atque
Perfectum decies ——— castigauit ad vnguem.

διόυχον & ἐξωνυχισμένον Ad vnguem emendatum. *Macrob.*

In vnguem quadrat. *Virg.* Res palæstræ & olei. *Cic.*

τὸ λύχνου ὄζειν. Lucernam olet. *vt orationes Demosthenis ad lucernam elucubratæ.* i. *valdè elaboratæ.* *Item* Opus ad lucernam Aristophanis vel Cleanthis elucubratum, *nam hi hoc nomine celebres erant & eorum lucernæ. Ex Varrone qui ait:* Non solùm ad Aristophanis sed etiam ad Cleanthis lucernam lucubro.

ἄγαλμα παλαιᾶς τέχνης. *Themistius.* Simulacrum priscæ artis. *Vel* τῆς ἀρχαίας χειρὸς. *Synesius.* Priscæ artis. *s. opus.*

ἠθικὸν ποίημα. *Aristot.* Ethicum opus, *vt imago, quæ non tantùm prototypon, sed etiam mores sensus & affectus exprimit.* εἰκονικὸν ποίημα. *Idem.* Iconicum simulacrum *Suetoni.* Iconici duces. *Plin. è talibus picturis est apud eundem Plinium supplicans quidam puer cum voce pictus.* Dobrzé nic przémowi Jak żywy. *Affine præcedens, & Sztuczna rzecz.*

Wyrodek.

Haud paternum istuc dedisti. i. *designasti, patrasti.* *Terent.*

οὐ πατρῳϊκὰ αὐλεῖ μέλη Haud paternas canit cantiones.

Non talis fuit pater. *Ex Virgil. apud quem Priamus Pyrrho furenti in cædibus dicit:*

At non ille, satum quo te mentiris, Achilles. Talis in hoste fuit Priamo, *&c.*

τὰ πρῶτα ἄρης εἰς τοὺς παῖδας ἐπηνέγκατο. *Suidas.* Primùm Mars in filijs laudatus est. *(q. d. postea non) vt in Romanis quos degenerasse notat. Horat. lib. 3. Oda 6.*

Non his iuuentus orta parentibus Infecit æquor sanguine Punico, &c.
Sed rusticorum mascula militum Proles, &c. *Et Iuuenal.*

Sed vnde Hæc tetigit Gradiue tuos vrtica nepotes? i. *Imbellia, segnities.* *Simile est illud.* Primùm Ægina optimos pueros educabat.

τὰ πρῶτ᾽ ἀρίστους παῖδας αἰγὶν᾽ ἐκθρέψαι. *Suidas.*

Ægina pueros optimos primum educat. *Nam hinc orti sunt Æacus, Achilles, Patroclus, Aiax, Neoptolemus, & tot alij clari viri: postea malè hæc insula audit, vt aliud prouerbium testatur:* Ægin. nies neq; tertij neq; quarti. *Adde* Fuimus o. n, &c. *sub*

&c. *sub* Bylem też kiedyś. *Lib. 1. Machabæ c. 5. De Israëlitis ab hoste cæsis & fugatis dicitur.* Ipsi autem non erant ex semine virorum illorum, per quos salus facta est in Israël. Dissimilem natum sibi, genuit Tydeus. *Ex Homero. sub* Sokol.

V. Cycá dobrego zły Syn.

Wyrodek syn / cycowską śie cnotą / sławą popisuié.

Przodki swe zacne dármo wspomina / Kto nic godnego chwały sam nima.

Sic Iuuenalis monet Ponticum. — Sed te censeri laude tuorum
Pontice noluerim, sic vt nihil ipse futuræ
Laudis agas. miserum est alienæ incumbere famæ.

Nam hoc maximè illi posteri faciunt, qui cùm à suis maioribus degenerârint, eorum laudibus commemorandis se ornent, vt vetus Senarius apud Plutarch. testatur:

τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ κακοὶ παῖδες ὑοί; *al.* κακοὶ παῖδα τέκνα.

Quis patrem laudabit, nisi infelices filij? *vel vt Erasmus reddit,*
Quis patrem laudet, nisi proles laudis inanis? *Melius. Henr. Steph.*
Quis patrē laudet, nisi quādo est improba proles? *(nisi fors sua pessima proles?)*

Dictum ait Erasm. in eos, qui cùm nihil habeant ex se laude dignum, maiorum suorum facinora iactant. Alterum sensum dicti Graci idem hunc posse ait: Non quòd ipsi filij improbi laudent suos maiores (quorum potiùs mentionem erubescant) sed quòd sua improbitate efficiant, vt homines eorum maiores laudent & desiderent, dicentes: O quam dissimilis filius parenti suo optimo! &c. quo pacto apud Liuium Siculi desiderabant Hieronem regem optimum, videntes nepotem eius Hieronymum dissimilem. & apud Plutarch, Persæ desiderabant Artoxerxem, Ochum filium eius improbum & crudelem cernentes. Vide & Antigonum & Caligulam sub Lépby był niedoboszyk. *Dionysodorus Trœzenius Senario illo Graco ait imponi silentium iis, qui cùm ex seipsis nullius sint pretij, in maiorum virtutes se insinuant eos laudantes. q. d. Ne iactes claros maiores, quia hos degenerum & improborum est posterorum, vt suis ornamentis virtutum carentes, alienis se decorent. Chrysippus verò apud eundem Plutarchum, Senarium Græcū paululùm mutauit hoc modo.*

τίς πατέρ' αἰνήσει, εἰ μὴ εὐδαίμονες ὑοί; *i.*

Quis patrem laudet, nisi felicissima proles? *qui versus etiam dicto Polonico quadrat, hoc sensu. Quis (iure merito & verè atq; absq; probro) laudare potest patrem suum, nisi felix, (probus, honestus, & laudabilis) filius? vt quidam apud Homerū dicunt.*

ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.

Nos cupimus multò meliores patribus esse.

Wyéiść śie pietámi ábo nogámi. Gonić zá sobą.

Vbi illi pugnabant maximè, ego fugiebam maximè. *Plaut.* *(addere.*
Pedibus timor addidit alas. *Idem. alioqui Alas addere* ἀναπτερῶν *est incitare, animos*
Tibi Mauors Ventosa in lingua pedibusq; fugacibus istis. *Virgil.*
Hostibus tergo notus. *Catull. aut:* Hostibus haud tergo, fortis sed pectore notus.
κοῖλον ποδὸς ἔδειξε. Cauum pedis ostendit. *i. fugiens.*
τί δῆτα πόδες ἂν οὐκ ἂν ἐργασαίατο; *Aristophan.*

Quid

Quid deniq; est quod efficere nequeant pedes?
Cerui instar, &c. *vide* Boiáźliwy & Vmknaċ.

Wyślizniè śie iák piskorz. Wykreci śie śiánem. Vmie śie wyśiec.
Cùm manifestò tenetur, anguilla est, elabitur. *Plaut.*
λείος ὥσπερ ἔγχελυς. *Athenæus.* Lubricus instar anguillæ.
ὥσπερ οἱ ἔγχελυες ἐκ τῶν χειρῶν διολισθαίνει. *Lucianus.*
Anguillæ ad instar è manibus elabitur.
ὥσπερ ἔγχελεις ἢ οἱ ὄφεις διὰ τ δακτύλων δρασπεύει, ἐκ οἶδα ὅπως. *Idem Lucian.* Velut anguillæ aut serpentes è digitis fugit, nescio quomodo.
ἔγχελυς καλὰ γλοιῷ. *Simonides.* Anguilla in olei strigmento.
Non tenet anguillam quisquis cauda tenet illam. *Anonym. rhythm.*
τὰς ἁπάσας διαφεύγειν παγίδας οἶδε. *Ex Platone.* (dźiurę.
Omnes laqueos effugere nouit. Aliquam rimã reperit. *Plaut.* Vłaydźić on
Effugiet tamen hæc sceleratus vincula Proteus. *Horat. de debitore astuto, qui iuris cautelas & formulas eludit instar Protei apud Homer. & Virgil. 4 Georgic.*
οἶδε τὰς ὁδὸς ὥσπερ εὐκράτης ἔφευγεν διὰ πυρβίων. *Aristophan.*
Nouit vias quibus effugit Eucrates per furfures. *Is ex molitore artibus ad Rempub. Athenienſium gubernandam peruenit.* *Aristophontes Athenienſis nonagies quinquies accusatus semper euasit. Æschines.* Cato Romanus quater & quadragies. *Plinius.*
Factum est periclum iam pedum visa est via. *Terent.* i. *prouidi quâ effugiam.*
Tecto látere abscedere. *Terent.* i. *sine clade. Nannius.* Obronna rękà/ cáto wyść.
ἐκπερδικίζειν. *Aristophan.* i. Perdicis more astutè euadere. *hanc perdicis astutiam describit Plinius libro 10. cap. 33.*
ἐξ ἐπιπτώσων βρόχων λῦσαι τινά *Euripid.* Ex cassibus extentis aliquẽ explicare.
γλώσσαστις. *Hesychio.* qui lingua velut scuto se defendit.
τὰ ὅπλα ἐν ταῖς γλώσσαις ἔχει. *Heraclitus.* Armaturam in linguis habent.
ὁ θύννος ἐκ μυχῶ τῆς σαγήνης διέφυγεν. *Lucian.* Tynnus ex intimo sagenæ sinu effugit. Sepia atramento effuso euadit. V. Zámaćiwść.

Wyśłuchay pierwey/ toż odpowiaday.
Qui priùs respondet quàm audiat, stultum se esse demonstrat & confusione dignum. *Prou. SS. c. 18.* Breuissima ad discendum via, audiendi diligentia. *Pica Romæ auditis buccinatoribus repente siluit, post aliquot verò dies, omnia quasi meditata expressit. Pierius.* V. Zad śkwápliwy.

Wysokie rzeczy mébśpiécżne/ nié ſtałe/ nié trwáłe.
Vłá wysokie góry/ domy; ráby często bíia grómy.
Iniqua rarò maximis virtutibus. Fortuna parcit. *Seneca. H. Furente.*
Quicquid in altum fortuna tulit, Ruitura leuat. *Idem. Agamemnon.*
Feriunt celsos fulmina colles. *Ibidem.*
Summum ad gradum cùm claritatis veneris,

Consistes

Consistes ægrè, & quàm consistas, decides. *Laberius Mimus.*
ὡς εὐκόλως πίπτουσιν αἱ λαμπραὶ τύχαι! *Menander.*
Quam faciliter fortuna splendida concidit!
Liuor summa petit, perflant altissima venti. *Ouid.*
Summa petunt dextrá fulmina missa Iouis. *Idem.*
Tu quoq; formida nimium sublimia semper. *Idem.*
Tolluntur in altum, Vt casu grauiore ruant. *Claudian.*
ὄγκος μεγάλος πῶμα γίγνεται μέγα. *Apollodor.* Ruina molis maximæ fit maxima,
Quicdquid ad summum venit, ad exitum prope est. *Seneca.*
Quò altiùs surrexit, promiùs ad occasum vergit. *Idem.*
εὐδημία ἐστὼ πλείων, τοσούτῳ ἐπιζημιωτέρα. *Aristotel.*
Prosperitas quantò maior tantò periculosior.
Imbreuibus nunquam sese probat Æolus vndis,
Nec capit angustus Boreæ certamina collis,
Alpes ille quatit Rhodopæaq; culmina quassat. *Claudian.*
Incubuit nunquam cælestis flamma salictis.
Nec parui frutices iram meruêre Tonantis,
Ingentes quercus, annosas fulminat ornos. *Idem.*
Deorum dona sæpe non dona: *Ex Aristot. sic ille*
πολλοῖς ὁ δαίμων μεγαλαιδώων εὐτυχήματα, ἵνα τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας. Multis Deus magnas confert prosperitates, vt celebriores fiant eorum calamitates. *Contraxi tres senarios Græcos.*
O sæuæ nimium graueq; Parcæ! O nunquam data longa festa summis!
Cur plùs ardua casibus petatis? *Statius.* Deus superbis resistit, humilibus autē dat gratiā. *S. Jacobus. c. 4.* *Affine,* Wielkie rzéczy. Szcześćić odmienne.

Wyssat to sobié z pálcá.

ἀφ' ἑαυτῆς καθάπερ ὁ ἀράχνης ἔγεινε. *Ex Plutarcho.*
Ex se velut aranea produxit, finxit. Nam araneæ telas ex se trahunt. *de quibus Plinius copiosè agens, addit:* Tanti operis materiæ vteruseius sufficit.
Potest fieri vt omninò, quod te audisse dicis, nunquam audieris. *Cic.*
Potest (*fieri*) vt alij ita arbitrentur, & ego vt ne credam tibi. *Plaut.*
Ex te ipso id audisti vel audis. *Sic Plato Alcibiadi dicit:*
Periculum est, ô Alcibiade, ne tu hæc ex teipso, non ex me, *vt Euripides ait*, audiueris. *sic Euripid.* ἱππόλυτον ἀυδᾷς; Ῥ. σὺ τά δ' ἐκ ἐμοῦ κλυεις. Hippolytum dicis? Ῥ. Tua hæc non mea audis.

Wytknąć kogo. Wydáć. wystáwić ná ściych. ná rzeż. Pokázáć ludźiom. Sztuki odkryć.

Cornicum oculos configere. *vel* Cornici oculum vt dicitur. ſ. *effodere.* i. *inscitiam alicuius, qui opinionem scientiæ habuit detegere, vel ineptias vulgare, aut opinionem refutare. Sic ferè accipit S. Hieronym. Macrob. Erasm.*

παροιμ-

προβάλλειν τοῖς κυσὶν ἄρνας. *Diogenian.* Obijcere canibus agnos.
Sub cultro aliquem linquere. *Horat. i. in loco vel negotio periculoso vel molesto destituere. Tralatum à lanionibus vel victimarijs.*
Bupalus Hipponactem. *f. sculpsit vt erat deformem, & populo ridendum exposuit. Ex Epigrammate Græco. Meminit Horat. & Plinius.*
Hipponacteum præconium. *Cic. pro infamatione. Nam Hipponax cùm esset Iambographus mordacissimus, scripsit vicissim in Bupalum sculptorem versus dicacissimos, quibus illum ad laqueum compulit.* Suis aliquem pingere coloribus. *S. Hierony. & Cic.*
Deridendum aliquem aliquibus propinare. *Terent.*

Wytwormić / pilno co robić.

τὴν πάρτην πρὸς τὸν λίθον ἄγειν, προσιθέναι. *Chrysostom.* Funiculum ad lapidem admouere. *vt architecti diligentes faciunt, oculis non credentes sæpe perpendiculum operi applicant. Similia sunt.* Ad vnguem castigare. *Horat.* Manum de tabula nunquam tollere. *Ex Cic. Plin.* Ad Polycleti normam effingere, elaborare. Caput scabere. Vngues rodere. *Horat.* Ad libellam & regulam exigere. *Plini.* Ad amussim exigere. *Gelli.* Ad æquilibrium æstimare. *Idem.* Ad perpendiculum exigere. *Cic.* Ex perpendiculo. *Ammian.* Nicostrati more. *De quo Suidas.* ἐγὼ ποιήσω πάντα κατὰ νικόστρατον. Ego cuncta more fecero Nicostrati. *Actor Comicus fuit Græcus. qualis Romæ Roscius.* Critolai libra expendere. *Cic.*
V. Pilny bárzo. Wyborna rzecz. Wyrobiona rzecz.

Wywikłáć śię chcąc / bárzicy wwiklał.

ὄρνις ἐν τῷ ἰξῷ. Auis in visco. *Ex Seneca qui ait:* Aues dum viscum trepidantes excutiunt, omnibus plumis illinunt.

Wywołaß wilká z láśá.

ἡττώμενον ἴδε μάχην προκαλούμενον. *A.*
Qui prouocat subinde cadit in prælio.
Dares Entellum prouocas. *ex Virgilio. vsurpauit S. Hieronym.*
Sic apud Theocritum Menalcas pastor prouocauit Daphnin & ab eo canente victus est. vnde dictum. Prouocans vincitur, vel victus est. ὁ προκεκλημένος ἐνικήθη.
Cornutam bestiam petis. *Plaut.* Sic *Horat.* Contra malos Parata tollo cornua.
Tragoedus alios Tragœdos prouocas. V. Trźśił swoy ná śæcgo.

Martialis in Grammaticum ineptum.

Cùm dixi ficus, rides quasi barbara verba,
Et dici ficos Cæciliane iubes.
Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci,
Dicemus ficos Cæciliane tuos. i. *prodam turpem morbum tuum.*
Irritas crabrones. *& similia.* v. Say zśemu pokoy. &
Sam śie bźécí. Tobiéć to gorzey.

Wyżey nosá gebe nośi. Wyżßa gebá niż nos.

Periphrasis est hyperbolica hominu arrogantis, pompatici, fastidiosi. Græci tales vocant ὑψαύχενας. i. *erecto cvllo incedentes. Latini* Supinos. *Sic Persius.*

Sese aliquem credens Italo quòd honore supinus, &c.

Et *Seneca.* Libet interrogare quid adeò te supinet? *Item* ὑψαυχεῖν & ἐξυπτιάζειν *hos dicũt Græci.* i. *erectos resupinos cum fastu incedere. Culpabile esse aut Clemens Alexandrinus,* ἐν τῇ ὁδοῖς σαλεύειν ἢ ἐξυπτιαζούσας παραβολέπειν εἰς τὰς ἀπαντώσας, ἢ ἀποβλέπειν εἰς αὐλὸν, καθάπερ ἐπὶ σκηνῆς ἐμπομπεύοντας ἢ δακτυλοδεικνύμενον. i. in vijs incedendo agitari, & resupinatum obliquè respicere obuios, si se respectent, velut in scena ostentantem se & digito indicatum. *Talis prorsus est Miles Plautinus.* Veru deglutiuit.

τί ἡμῖν ὀβελίσκον καταπιὼν περιπατεῖς; ἤθελον ἵνα με ἢ οἱ ἀπαντῶντες θαυμάζωσι *Epicte.* Cur nobis tanquam veru deglutiueris incedis? ℟. Volo vt me obuij mirentur. Oleum fert in auricula. *Martial. Dictum hoc aliqui torquent in eum qui ex arrogantia vel fastidio erigit & auertit aurem nolens audire ingrata vel molesta, instar eius qui oleum fert in auricula, & cauens ne effundatur, attollit aurem. Græci dicunt:* ἀν' ὠτὸς ἔχων. *pro.* ἄνω τὸ ὠτὸς ἔχων *vel* ἔχειν. Sublimem aurem ferre.

Vide. Pyßny. Porażny. Gadać z Papieżem.

Wzaiem śie łobyłki częßa. Dogadzáia gala sobié. &c.

Mutuùm muli scabunt. *Varro.* Senes mutuùm fricant. *Spartian.*
Vlmus amat vitem, vitis non deserit vlmũ. *Ouid.* Manus manũ lauat. *Seneca.*
ἀνὴρ γὰρ ἀνδρὸς, καὶ πόλις σώζει πόλιν. Χεὶρ χεῖρα νίπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον.
Seruat virum vir, ciuitatem ciuitas, Manus manũ, digitumq; digitus abluit.
ἃ δὲ χεὶρ τὴν χεῖρα κνίζει (*al.* νίζει) δός τι καὶ λαβὲ τί σύ. *Epicharm.*

Sic correxit lectionem Erasmi Henric. Steph. Manus manum fricat (*vel abluit*) da aliquid & accipies aliquid.

τὸν ξύοντα ἀνιξύσον. *Diogenian.* Fricantem te refrica.
ἡ χαρὰ χάριν φέρει *Sophocles.* Gratia gratiam fert, parit.
ζιδήρῳ σιδηρον ὀξύνει. Ferrum ferro exacuitur. *Prou. SS. c. 27.*

Frater erat Romæ Consulti Rhetor, vt alter
Alterius sermone meros audiret honores.
Graechus vt hic illi foret, hic vt Mutius illi. *Horat. de duobus fratribus Iurisconsulto & Oratore; JCtus Oratorem vocabat honoris causa Graechum, Orator Iurisconsultum Mutium. nota omnia ex Cic.*

Idem Horat. de eadem adulatione mutua dicit:

Discedo Alcæus puncto illius; ille meo quis? Quis nisi Callimachus? &c.

i *ille me vocauit Alcæum pòetam Græcum Lyricum, quem laudat Cic. & Catullus. ego illum Callimachum itidem Græcum insignem Pòetam, quem imitatus est Propert. Huc spectat & illud dictum Ciceronis Græcos irridentis:* Da mihi mutuũ testimonium

μαθεῖσαν

δάκτυλον μοι μαζυρίας. *Græcè enim vsurpabatur vt ex Cic. colligitur.*
Cerui tranantes flumen, alter in alterius dorso capita cum cornibus deponunt. primo quolibet fesso ad extremum redeunte. Tzetzes.
ἡ συκάμινος συκαμίνῳ ῥύπτεται. *Suidas.* Morus moro purgatur. *Formicæ nil gestantes cedunt de via oneratis & onera magna corrodunt vt à pluribus facile ferãtur. Plutarc.*

Wzgarda po bánowaniu ciełka.

Vbi non sis qui fueris, non est cur velis viuere. *Cic.* Habet magnum dolorem, vnde cum honore discesseris, eódem cum ignonimia reuerti. *Idem.*
Graue est neglectum aut notatum viuere inter eos, apud quos in honore & pretio fueras, adeò vt exilium vel mors optabilior videatur. *Erasmus.*
ἀλλ' ἢ καλῶς ζῆν ἢ καλῶς τεθνηκέναι. Τὸν εὐγενῆ χρή. *Sophocles.*
Verùm aut honestè viuere aut honestè mori. Ingenuum oportet.
Huc illud: Διονύσιος ἐν κορίνθῳ. Dionysius Corinthi: *pueros mercede docuit regno pulsus. Plutarch. Cic. Graue hoc homini ex Rege.*
Turpiùs ejicitur (*benignè admissus*) quam non admittitur hospes. *Ouid.*
ἄισχιον ἐκκρῦσαν τὸν ξεῖνον ἢ ἐχι ξεινῶσαι. *A.*
Demetrij Phalerei principis sui in exilium sponte elapsi statuas trecentas Athenienses euerterunt. Demadis verò statuas in matulas conflauerunt. Plutarch.

Wzgárda wzgardzić nalepiey.

Spernere mundum, spernere nullum, spernere sese.
Spernere se sperni, quattuor ista beant. *Anonym. Rhythm. & Petrarcha.*
Ex omnibus (quæ homini nocere possunt) contemptus adeò leuissimum est, vt multi in illo remedij causa delituerint. Quem quis contemnit, calcat sine dubio, sed transit. Nemo homini contempto pertinaciter, nemo diligenter nocet. *Seneca.* Facile contemnit omnia, qui ad sui contemptum venit. *Idem.*
Nondum felix es, si non te turba deriserit. Si beatus vis esse, cogita hoc primùm, contemnere & ab alijs contemni. *Idem.*

Wżywe oczy ſłama / oſuka / vkradnie.

Viuus videnſque ab illo decipiere, spoliabere. Cingarum dicas.
Aut non mentiendum est, aut fortiter & impudenter mentiendum. *Erasm. vt serui Comici faciunt. Nam* Calidum mendacium optimum. i. *audax & impudens. Plaut.*
Aduersus solem loquitur. V. Żáśney rzéczy przeczy.
Argus sis licet nunquam illum satis serues. V. Złodźiey.

Wzorki z drugich wybiera.

ἄλλος μῶμος. Momus alter. *ex Luciano, Platone.* Censor. Censorem agit. Censoris animum sumpsit. In aliorum vitijs cernit acutùm. *Ex Horatio.*
Ζεῦξις Ἑλένην ζωγραφῶν Dicas Zeuxem Helenam pingere, ita omnes diligenter obseruat. *Zeuxes enim Ciceronе teste Crotoniatis Helenam pingens, multarum formosarum puellarum vultus inspiciebat, & optima quæque ex illis in tabulam suam transferebat.*

Zábiega. Záchodzi. Zaſtákuié kolo czégo.

ὁ κύων παρ' ἐνέρεσις. *Suidas.* Canis circa inteſtina. s. *obambulat.*
Canis corium guſtauit ſemel. *ſubaudi, ideò circumit. Sic Lucian.*
οὐδὲ ὁ κύων παύσαιτ' ἂν, ἅπαξ σκύλοφαγεῖν μαθών.
Neque canis quieſcet, qui ſemel corium edere didicerit. *Et Horat.*
— Si ſemel — guſtârit, Vt canis à corio nunquam abſterrebitur vncto.
ὁ λύκος περὶ τὸ φρεαρ ὀρχεῖται. *Lucian. Plutar.* Lupus (*bibere volens*) circa puteum ſaltat. Hos aditus iamq; hos aditus, omnemq; pererrat Vndiq; circuitum. *Virg.* *Affine,* Zakuśił.

Zabiegay wczas zlemu.

Opprime dum noua ſunt ſubiti mala ſemina morbi. *Ouid.*
Sed propera, nec te venturas differ in horas. *Idem.*
Flamma recens, paruâ ſæpe reſedit aqua. *Idem.*
Principijs obſta. Serò medicina paratur,
Cùm mala per longas conualuêre moras. *Idem.*
Nate caue, dum reſque ſinit tua corrige vota. *Idem.*
Exſtingue flammas ——— quisquis in primo obſtitit,
Repulitq; amorem, tutus ac victor fuit.
Qui blandiendo dulce nutriuit malum,
Serò recuſat ferre quod ſubijt iugum. *Seneca Hippolyto.*
Affectus vitioſi faciliùs initio vincuntur quàm poſtea. *Seneca epiſt. 85.*
Πρὶν τὸν νόσον ἐις τὸν μυελὸν σκιρωθῆναι. *Sophron.*
Priùs quàm morbus in medullam obrigueriț.
Nullum principium cuiuſuis rei cenſendum paruum adeò, quòd non mox reddat grande continuatio, quodq; ex eo quòd contemnatur, non aſſequatur, vt impediri nequeat. Plutarch.
Omne malum naſcens facilè opprimitur; inueteratũ, fit plerunq; robuſtius. *Cic.*
Vna ſalus eſt occurrere ad primos rerum impetus. *Seneca.*
ἀρχόμενον τὸ κακὸν κόπτειν, ἑλκος δ' ἀκέσασθαι. *Phocilid.*
Incipiens abſcinde malum & ſanabitur hulcus.
ἀρχὴν ἰᾶσθαι πολὺ λῴων ἢ τελευτήν. *Suidas.*
Principio multò eſt ſatius quàm in fine mederi.
ζητῶμεν δ' ἕλκει φάρμακα φυομένῳ. *Theognid.*
Hulceri vbi exoritur pharmaca mox petimus. *vel* adhibe.
Continuò culpam ferro compeſce, priùs quàm
Dira per incautum ſerpant contagia vulgus. *Virg.*
Prætorquete collum iniuriæ, priùs quàm ad vos perueniat. *Plaut.*
τὰς τῶν προβάτων γευομένας κύνας, καταπόπτειν φασὶ δεῖν. *Demoſthen.*
Canes qui guſtauerunt oues, mactari aiunt oportere.

Capite

Capite nobis vulpes paruulas, quæ demoliuntur vineam. *Cantic. 2.* Ante languorem adhibe medicinam. *Ecclesiastici 18.* Venienti occurrite morbo. *Persius.* Serpentis caput conterendum. Diabolus est sepens cuius si capiti, id est, primæ suggestioni non resistitur, totus in intima cordis, dum non sentitur, illabitur. *S. Isidor.* Nemo nimis properè didicit nocitura cauere. *Anonym. rhythmi.* *Aues linum satum eruere nolentes, reti ex illo facto capta sunt. Apologus.*
κῦμα κωφὸν παύειν. Fluctus mutus *(nondum strepens sed tamens)* compescendus. *i. ira vel alius affectus incipiens.* *S. Dorotheus iussit discipulos euellere varias cupressos.* *Primam teneram euulsit vnus, vna manu: secundam crassiorem ambabus ægrè: tertiam illa crassiorem cum socio: quartam longè crassiorem nec multi adnisi euellere potuerunt. Apologus est, re non verbis propositus, de vitijs maturè exstirpandis.*

Affine. Odwłoká często błodliwa. Gdźie waż głowe włoży.

Vtalog drugie przyrodzenie.

Zabiegł mu od spáśi.

Cōmeatu & frumēto illū intercluſit. *Cæsar.* Commeatū inimicis intercluſit. *Plaut.* Interseptum est his iter ad amplissima præmia ciuitatis. *Cic.* Obuiam ire conatibus malorum. *Idem.* Catilinæ consilijs occurri atq; obstiti. *Idem.* Ex portis alicui occurrere *Lucret. more militari.*
τὴν γέφυραν διαλύειν Pontē interrūpere. i. *accessum vel transitū prohibere. Sic Plaut.*

Is adolescens In vrbem hodie non redibit, Plautus noluit,
Interrupit pontem qui erat ei in itinere.

Pontem iubet rescindi. *Cæsar.* Interciſum pontem à Fregellanis morandi itineris causa inuenit. *Liuius.* Manus alicui præcidere. 1. *irritum conatum alicuius reddere. ex Pierio.*

Zábił mi zá żywe.

Dictum hoc ductum ab equo, quorum vngulis faber soleas suppingens, clauum ad viuum adegit. Latini etiam Plaut. Cic. similiter Ad viuum *vsurpant, pro dolore & molestia animi.* *Idem ferè est. Infixit mihi aculeum. vel.* Nihil mihi ad dolorem acerbius accidere potuit. *Cic.* Infixus animo hæret dolor. *Idem.*

V. Zlin mi wbił.

Zábiłéś mię. Ziadłeś mię.

Occidisti me tuis fallacijs. *Terent.* Ad mortem me dedisti. *Plaut.* Istoc dicto in cruciatum me dedisti. *Idem.* Funus acerbum mihi facis. *Id m.* Exitiabilem hunc mihi fecisti diem. *Idem.* Centuriata mihi capitis comitia habuisti. *Idem.* Vale, apud Orcum te videbo. *Idem.* Plagam mortiferam mihi inflixisti. *Cic.* Plagam insanabilem iniecisti. *Idem.* Grauem securim inflixisti. *Idem,*

Zachćiało mu śię delicyy / dworśkiey polewki / t. Koci.

ἤρατο ὀπῆῳ ἀλεύρῳ. *Theocrit.* Concupiuit assam farinam. *In eum, qui ex tenui victu ad lautiorem adspirat. Sumptum à more prisco veterum Romanorum, qui*

polenta & pulte diu vixerunt; panis autem seriùs inuentus in deliciis habebatur. quod constat ex Plinio, qui l. 18. c. 11. varias delicias in coctura panis recenset.

Nunc cùm panis sit vilis diceres aptiùs. Concupiuit mattias, placentas, &c.

Vide ἐλάτοτιτυ. Delikat.

Nauigare vult in Massiliam *vel* in Siciliam, *quod Platoni obiecit Diogenes quasi is aulam Dionysij deliciarum causa frequentaret.* Ficus petit. *Apud Aristophanem, filio petenti ficus pater pauper respondet: Mercedula mea vix sufficit ad comparanda necessaria farinam ligna opsonium.* σὺ δὲ νῦν σῦκα μ' αἰτεῖς. Tu verò nunc à me ficus petis. i. *Delicatè vis viuere.*

Interpres Aristopha. non rectè id Erasm. trahit ad adulationem.

Zachćiáło śie wilkowi pieśáć / śpiewáć.

In eos qui relictis ijs ad quæ apti nati sunt, aliena exercere aggrediuntur. vt Lupus tibicinem agens, &c. V. Vlić twoiá to rzécz. Mowyła śie rozigráłá. Vlić przyśtoi. Vlá swem stánić żaden nić przéśtáić.

Za chlébem idźić.

Pro buccella panis deserit veritatem. *Prouer. SS. c. 28.*

Græculus esuriens, in cælum iusseris, ibit. *Iuuenal. i. volabit instar Dædali, seu difficillima quæq; tentabit.* Hic quidem in summā crucem cœna aut prandio perduci potest. *Plaut.* Frusto panis cōduci potest vti loquatur vel taceat. *Cato. Gellius.* Parasiticam vitam agit, *vel* Parasiticam artem exercet. *ex Plauto, nam parasitus παράσιτος dicitur, quod semper sit παρὰ σῖτον. ad panem, iuxta cibum.* & Parasiti quasi mures alienum edunt cibum, *ait Plaut.*

Escarijs vinclis adstrictus aut vinctus est, aut vinctus trahitur. *Ex Plauto Clarè Cic.* Omnia refert ad vtilitatem suam. *Item.* Vtilitati, rationibus, commodis suis consulit. V. Záwiędźieß go.

Záćiera, co nie śoremnie wyrzekł ábo vczynił.

ἁλυρὰν ἀχὴν ἀποκλύζει ποτίμῳ λόγῳ. *Plato.* Marinam *(amaram, salsuginosam)* auditionē abluit potabili *(dulci)* sermone. i. *asperè dicta leni oratione mitigat.*

δεῖ ἁλυρὰς λογὰς γλυκέσιν ἀποκλύσασθαι νάμασιν. *Athenæus.*

Oportet amaros sermones dulcibus aquis abluere.

τῷ ποτίμῳ ἰᾶται. *Aristides.* Spongiâ medetur. i. *delet.*

Tussis pro crepitu. v. Kaßlć. *Cùm Opimius Consul post eadem Gracchi & aliorum ciuium cum eo, ædem Concordiæ exstruxisset, noctu inscriptum est in eo scomma hoc versu.* ἔργον ἀπονοίας, τὸν νεὼν ὁμονοίας ποιεῖ.

Opus Vecordiæ, templum exstruit Concordiæ. *Affine,* Slad ráći.

Żaden nić ieśt sobić dośtátni.

ἐκ ἔστιν ἀδεὴς ἀνδρὸς ἀεὶ ἀδενός. *A.* Est nemo qui non indigeat vnquā vllius.

Nemo penitùs nullius indigus est rei.

ἀδεὴς αὐτὸς αὑτῷ αὐτάρκης. Nemo sibi ipse sufficiens est.

Vana

Vana est & societati humanæ inimica ἀλαζονεία, quam aliqui Ethnici consectabantur & profiteri ausi sunt. vt Hippias Elæus apud Cic. 3. de Oratore. Seneca etiam suum sapientem sesse contentum esse, nec vllius indigere ac Ioue etiam beatiorem fingit ineptè. Vide dictum Herodoti sub Κάϛδν ἔκαγε 2.

Żaden śię mé pozna / áż śię ſam śiębié dozna.

Quid quisque possit, nisi tentato (al. tentatus) nescijt. *P. Mimus.*

οὐδεὶς τί δύναται, εἰ μὴ πειρασμῷ δίκαι. A.

Opus est ad notitiam sui, experimento. *Seneca.* Quid quisque possit, nisi tentando non didicit. *Idem ex P. Mimo.* *Sic Cic. deterrens Cæcilium ab accusatione Verris, dicit:* Tu verò quid potes? quo tempore, aut qua in re, non modò specimen aliquod cæteris dederis, sed túte tui periculum feceris?

Żadna rzęcz tak dobra mé ieſt / ktorey by kto złé vżyć mę mogł.

ἐκ ἔστιν τ' ἀγαθῶν, ἃ τ' κεκτημένων ἔνιοι ὰ φαυλότητα ἐξαμαρτάνουσι, καὶ πολλοὺς διὰ τούτων κακῶς ποιοῦντες. Isocrates. Nulla res tam bona est, qua non possessores aliquos abuti (vtendo deprauare) & alijs nocere videamus.

χρῆσις κακὴ καὶν βέλτ' ἄρισα ποιεῖ κακά. A.

Vsus malus res optimas reddit malas.

Żadna rzęcz tak zła mé teſt / aby w ſobié cząſtkę dobrego nie miała.

Nihil est in rerum natura tam malum, cui non boni quidpiam sit adiunctum. *Plini.*

ἐ κακόν ἐστι τόσον δ' ὡς μὴ ἔχει τ' ἀγαθόν. A.

Nullum librum tam malum esse quin aliquid boni habeat, *dixit Plin. maior. apud iuniorem.* Eadem terra fert serpentes & ciconias. *Lampridi.* Contra malum, bonum est. *Ecclesiastici 33.* *ἀπέναντι δὲ κακοῦ τὸ ἀγαθόν.*

Żadza bez ſkutku ćiężka.

Χαλεπώτερον δὲ πάντων ἀποτυγχάνειν φιλοῦντα. Anacreon.
Durissima omnium res amare nec potiri.

τοῦτο δ' ἀτέλεστος ἀνὴρ Nazianzen. Cupiditas non expleta angit.
Affine illud Salomonis, c. 13. Spes quæ differtur affligit animam.

Vbi eripiatur animo tuo quod placeat maximè.
Ibi quidem si regnum detur non est cupida (*cupita*) ciuitas. *Plut.*

Żadze hamowáć potrzeba

Quicquid impensè cupimus aut odimus, ibi salutaris est mora. *Seneca.*
σπεῦδε βραδέως. Festina lentè. *Macrob. Gellius.* Nihil magis optandum est, quod non desideres. *Cic.* τήρησον ἐν πείρᾳ τῆς καρδίας. *Syracida.* Teneto in anchorali tunc cor. i. *firmiter motus animi cohibe.* Post concupiscentias tuas non eas, & a voluntate tua auertere. *Ecclesiastici 18.* Equus frenatus. *Symbolum hominis cupidit tribus imperantis & ratione regentis. Pierius.*

Nihilo satius est, vt opus est te ita esse, quàm vt animo (*i. cupiditati*) lubet. *Plaut.*

Hercules

Hercules Socraticus *vel* ἡρακλῆς ζωκρατικὸς. *cum Varrone aptè dicetur is, qui cum cupiditatibus luctatur instar Herculi, quod fecit Socrates & Cynici ab eo orti. quorum quidam nempe Diogenes, apud Lucianum dicit:* ἡρακλέα ζηλῶ, κὴ παλαίομαι ὥσπερ ἐκεῖνος ὑπὲρ τὰς ἡδονὰς, ὁ κελεύσας, ἀλλ' ἑκὼν, ἀπαθῆ τὸν βίον παρασκευάζων. Herculem æmulor, & pugno velut ille aduersus voluptates, non iussus (*vt ille à Iunone vel Eurystheo*) sed sponte, repurgare vitam meam constituens. *Aristoteles dixit:* τὸν σοφὸν μεθεκτικὸν μὲν εἶναι, ἀπαθῆ δὲ μὴ εἶναι. Sapientem moderatis quidem esse affectibus, non tamen absque affectibus esse. *Galenus multos ægros quotannis curauit solùs animi perturbationibus & affectibus compositis. & Æsculapius ægrotis adhibebat cantilenas, mimos & alia ridicula risum & hilaritatem excitantia. Rhodigin.* *Erasistratus item, Suida teste, Antiochi regis morbum ex amore nouercæ Stratonices ortum deprehendit & sanauit, cui ob id centum talenta Ptolomæus donauit.* *Socrates post exercitationem sitiens, non priùs bibit, quàm vnam vnam hausta effudisset, & aliam hausisset. Plutarch.* Proijce quæ cor tuum laniant, quæ si aliter extrahi nequirent, cor ipsum cum illis reuellendũ erat. *Seneca.* ἐμμελείᾳ μᾶλλον ἢ λυδίοις ὑπερβολαῖς ἁμαρτάνειν. *Plutarch.* Dorijs potiùs quàm Lydijs excessibus peccandum. i. *moderatis & languidis quàm concitatis & nimiis affectibus vtendum. Tractum id à cantu.* Tego hámuy co śie porywa do miécżá/ nie tego co do mießéá. *Alexander in summa siti, aqua in galea sibi oblata abstinuit. Plutarch. Dauid similiter.* Generale & aureum est præceptum Epicteti à SS. etiam Patribus laudatum. ἀνέχου καὶ ἀπέχου. Sustine (*molesta*) & abstine (*incommodis vitiosis,*) *Affine,* Zwyćieſtwo nawiekßę. Gniew hámuy.

Zegon téden obá abo wßyſcy maia. Ná tédnem zagonie śiédzą.
Communis omnibus Sisapo. *Vel.* Communis tanquam Sisapo.
Cicero taxans Antonij inopiam dicit: Quid erat in terris, vbi in tuo pedem poneres, præter vnum Misenum, quod cum socijs tanquam Sisaponem tenebas. i. *tanquam sodinas minij, quæ à Romanis redemptoribus multu simul, vel societate inita conducebantur.* ἓν σῦκον δύο μερίζουσιν. Vnam ficum duo inter se diuidunt. *Simile est Martial. epigr. 39. lib. 5. de vno censu duorum Equitum.* V. Trzéy o iédnem obczépić.
κακῶς καλύπτει ἡ μί' ἑσθὴς τοὺς δύο. *A.*
Non operit vna commodè vestis duos.

Zaiąc przez drogę przebiegał. Zaiąc w drodzę mieſzczeście.
Ὀρνεὸς ὁ λαγὼς δυσοίωνος ποιεῖ τοῖς βίοις. *Suid.* Inauspicatum iter obuius facit lepus. *Ethnicorum est vana & stulta obseruatio, quam etiam nostrates vsurpant, sed prudentiores per iocum vt par est, & addunt eludentes dictum: Ideò infelix iter lepore conspectus & insequod plerunque fit, non capto, quod effugerit & captus non sit.* *Vice versa, Lupi occurisse pro bono esse aiunt, quod illius fauces viator euaserit.* *Quanquam apud Horatium lupa in diuersum occurrens malè est ominis.* *Plura talia idem habet l. 3. od. 27. vt vulpem sextam, canem pregnantem, serpentem transuersum iter secantem: Aues parrham, picum, corniceam à dextram, coruum sinistrum, quorum plerasq; leges etiam apud Plautum,*

Plautum, Terent. Plinium, Festum. Adde Ciceronem qui ait: Tam fausti ominis quàm noctuæ. *Ironicῶς. Lucianus item dicit è Græco sic:* Claudos declinamus, maximè mane eos videntes; Spadone item & simia conspecta redimus domum. ſ. *tanquam malo omine oblato. Sed vt dixi inepta falsa vana & stulta sunt hæc omnia. Illud serium. Laconibus obuij quidam in itinere dixerunt.* Felices vos quia latrones iam hinc abierunt. *Respondere Lacones.* Immo felices latrones, qui in nos non inciderunt. ſ. *perituri. Plutarch.*

Żáiacá tada *V.* Gladki. Żaiecżego śérca. *V.* Boiáźliwy.

Żak co śie vczy béz kśiegi / mié bedźié to doktor tegi.

Żak béz kśiag chodzac do βkoły / zgodźi śie potem páść woły.

Triuialis versiculus est: Haurit aquam cribro, qui discere vult sine libro. *Vel.*

Haurit aquam cribro, qui studet absque libro.

ἀντλεῖ ὕδωρ ῥιπῷ πολὺν βιβλίου μαθών. *A.*

Wode ten czerpa przéśákiem / co béz kśiążek chce być żakiem.

Alcibiades scholam ingressus, petyt a magistro Homerum; illo respondente, se non habere, colaphum ei infregit mussitans. Magister est, & Homerum non habet! *Plutarch. Isocrates al. Anthisthenes apud Laertium, cùm quidam ei se instituendum dare vellet, & rogaret quanam re sibi opus esset, respondit:* βιβλιαρίῳ καὶ νῷ, γραφείῳ καὶ νῷ, πινακιδίῳ ἓ νῷ, τὸν νῦν παρεμφαίνων. Libro & mente, stylo & mente, tabella & mente, animum maximè significans. *Quod responsum pronuntiatio coniungens* καὶ νῷ *voces sic,* καινῷ *sensum diuersum à priori facit.* ſ. Libro nouo, & *pertinebit ad illa posita sub* Máta rzécz podczás wiéle pomoże.

Żákusił. Żasmakowało mu. Nié odpedźi go dźiéśiącia kłiow.

λωτὸν ἔφαγε. Lotum gustauit, *arborem vel herbam suauem, apud Theophrastum & Plinium descriptam, à quâ Lotophagi populi dicti, apud quos hospes gustata loto patriæ oblitus remanebat. De hac sic Homer.*

τῶν δ' ὅστις λωτοῖο φάγοι μελιηδέα καρπὸν,
οὐκ ἔτ' ἀπαγγεῖλαι πάλιν ἤθελεν, οὐδὲ νέεσθαι.

Horum autem quisquis loti mellis instar suauem fructum gustauerat,
Non amplius renuntiare quicquam volebat, nec reuerti.
Apud Lotophagos aut Sirenas hæsit. *Symmachus.*

Canis intestina vel corium gustauit. *Sic Theocrit.*

——— Χαλεπὸν κυνὸς ἔντεα γεῦσαι. Periculosum canem gustare intestina.

Χαλεπὸν μαθέσα ἡ κύων σκυτοτραγεῖν. Molesta res canis edere corium sciens.

Vt canis à corio nunquam absterrebitur vncto. ſ. *semel gustato. Horat.*

Captus vnctiore cœna. Et maior rapuit canem culina. *Martial. in Parasitum.*

Cui semper dederis, vbi negas, rapere imperas. *P. Mimus,*

Żalecay ostrożnié każdego / wiedzac zicka być odmiennego.

Sic Plato post commendationem alicuius, prudenter addere solebat: γράφω δὲ ζοι ταῦτα πρὸς ἀνθρώπου ζῶα φυσὶ ἐυμεταβόλα. Hæc autem tibi scribo de homine, animante naturâ mutabili. *Augustus si quando Populo R. liberos suos commendaret, semper addebat:* Si merebuntur. *Suetonius.*

Zalecánie zbytnie podéyrzane.

Pleniùs æquo Laudat venales qui vult extrudere merces. *Horat.*

Apud Terentium quidam munus non spectosum cuidam mittens, dicit seruo.

Munus nostrum ornato verbis quod poteris,
Suspecta semper ornamenta ementibus. *P. Syrus Mimus.*
ὕποπτα πραμένου ἐμπόρου κοσμήματα. *A.*
Impia sub dulci melle venena latent. *Ouid.*

Za léda co dáć, vczynić. Za borowa byśke.

Nummo addicere. *Suetoni. Valer. Maxi.* Nummo conducere, condicere. *Vlpian. i. minimo vel vilissimo pretio.* Vitiosa nuce emere, cassa glande. *Ex Plauto.* Frusto panis conducere vel conduci. *Cato.* ἀσσαρίου ὠνεῖν. Assis æstimare. *Sic apud S. Matthæ.* Duo passeres asse væneunt. *Et Catull.* Vnius assis æstimare.

Zaletnik musi mießek mieć otwárty.

πράσου φύλῳ τὸ τῶν ἐρώτων δέεσθαι βαλάντιον. *Plutarch.* Porri folio Cupidinum crumena vincta est. *Dictum de amatoribus sumptuosis & profusis ait Suidas, nam porrum fragile est nec arctè ligat.*

Non est iustus amator, nisi qui perpetuat data.
Datque vsque: quando nihil sit, simul amare desinat. *Plaut.*
Celerem esse oportet amatoris manum, ad perdendum. s. *rem. Idem.*

Zatośna rzecz. Zatośna pieśńka.

Tragicum factum. *Liuius.* τραγικὸν πάθος. Tragica calamitas.

Lapides me hercule omnes flere ac lamentari cogerentur (*vel videres, audires*) *Cic.*

Mœstius lacrymis Simonideis. *Catul.* *Nam Simonides Pœta aptissima ad luctum excitandum scribebat carmina, nænias, elegias &c.* θρηνῳδὸς Ποέτα. πῶς τᾶυτα σιμωνίδης θρηνήσει; *Aristides.* Quis Simonides hæc deflebit? Quis talia fundo Myrmidonum Dolopúmue aut duri miles Vlysi Temperet à lacrymis? *Ouidi.* ἀντόπης θρῆνος Antiopes luctus. & νιόβης πάθη. Niobes dolores. *De acerbissimus malis quæ hæ feminæ passæ sunt.* Niobem in saxum ob dolorem veriam scribit Ouid. *Antiopes autem miserabilem seruitutem & tormenta apud Dircen descripsit Pacuuius; meminit Persius.*

Allensis pugnæ & cladis dies funestior quàm vrbis captæ. *Rhodigin. ex Liuio.* μαριανδυνὸς αὐλητὴς ἢ θρηνητὴς ἄξιον. *Ex Æschylo Eustathi.* Mariandyno tibicine vel lamentatore digna res. *nam apud Mariandynos erant multi tibicines lugubria aptè occinentes.* ἀδμήτου μέλος. *Pollux.* Admeti cantio, nænia. καρικὴ μοῦσα. *Platoni.* Carica musa, est, *lugubris cantio, funebris. Hesychio.* τὰ κανάκα. *Hermogen.* Cannaci res vel mala, *Item.*

Πὶ ἀννάχῳ ἢ καννάχῳ κλαιειν. *Stephan.* Annacum ſeu Cannacum deflere. *Rex Phrygum erat longiſſimæ vitæ, qui ſuis prædixit diluuium, ob quod illum multùm luxerunt.* ἁρμοδίᾳ μέλος. *Diogenian.* Harmodij cantilena. *Lugubria nænia in obitum Harmodij & Ariſtogitonis qui Piſiſtratum tyrannum ſuſtulerunt. Ita incipiebat.* Chariſſime Harmodi haud mortuus es. ᾄδειν τὰ τελαμῶνος *Euſtathius.* Canere cantionē Telamonis. ſ. *lugubrem, qualem cecinit Telamon ob Aiacis filij ad Troiā cædem. Grauiter & cum indignatione dolentium illi geſtus ſunt.* τὸν μηρὸν παίειν. *Plutarch.* Ferire femur. *Plaut.* Dentibus frendere, icere femur. *Idem,* Femur, pectus, frontem cædere. *Quintilian.* Femur plangere dextra. *Ouidi.* Ferire frontem. *Cic. admirationis affectū notare ait Achilles Statius.* & Ferire femur. *indignationis.*

Zámaćiwßy / zákurzywßy vmknąć.

ἡ σηπία τὸ μέλαν ἔχει. Sepia atramentum effudit. *ſic enim periculum ſibi imminens effugere ſolet. Oppian. Plutarch. Plini.*
Idem tribuunt plerique Polypo & Loligini. V. **Wegorzć w odmećić towić.**
ὡς ἡ Ϛφονδύλη φεύγουσα πονηρότατον βδεῖ. *Ariſtophan.* Quam male pedit ſphondyle fugiens! .i. *blatta fœtida. Heſychio ſphondyle eſt ſelu. Plinio verò ſerpens qui moriens fœtidiſſimus eſt.* *Apud Ariſtophan.* γαλῆς δριμύτερον .ſ. ἐβδεῖ. Fele acriorem flatum ventre emiſit.

Zá miechem wody ſtać / ábo ſtali.

De præſentia ficta vel incredibili. Diſſimulant, & Nube cæua ſpeculantur amicti. ſ. *Æneas & Achates 1. Æneid.* Quos Venus obſcuro gradientes àére ſepſit. *Ibidem.* Et multo nebulæ circum dea fudit amictu. *Ibidem.*
ἀμφὶ πολὺν ἠέρα χεύε. *Homer.* Multum àérem illi circumfudit. *Pallas.*
ἀμφὶ δέ μιν ζόφος ἔκρυφε. *Calaber.* Illum nebula circumtexit.

Zá nos kogo wodźić. Zá nos mię wodźi. W pole wywodźić.

ῥινὸς ἕλκειν. Nare trahere aliquem. *inſtar vrſi. Sic Lucianus.* τῆς ῥινὸς αὐτὸν ἕλκειν ἐστίν. Naribus illum trahere poſſis. γενείου ἕλκειν τινά. *Philoſtrat.* Mento trahere aliquem. Barba potiùs trahere. *Henric. Stephan.* κύκλῳ περιέλκειν ἢ περιέλκεσθαι. In orbem circumagere vel circumagi. πάλαι μὲ περιέλκεις κύκλῳ ἀποκρυπτόμενον. *Plato.* Pridem me circumducis in orbem non aduertentem Habet me venalem. *Plaut.* *Confer.* Szydźić z kogo.

Zá oknem / zá ścianą ſłuchać. Zá ſłota śię vczyć. Z dala pátrzyć.

A limine ſalutare aliquid. (*Muſas*) ἀπ' οὐδοῦ ἀσπάζεσθαι.
Per tranſennam prætereuntes ſtrictim aſpexit. *Cic.*
Quaſi per nebulam noſmet ſcimus atque audiuimus. *Plaut.*
ἀπ' αἰγείρου θέα. ἢ θεᾶν. *Suidas.* Ab alno ſpectaculum. vel ſpectare. *Athenæus extra theatrum erat alnus, quā ſpectaturi ludos conſcendebant ij qui locum in theatro habere*

non poterant. Vt canis è Nilo guſtauit aliquid v.g. *Philoſophiã, Muſicã. Ex Macrobio.*

Zapadł gdźieś. Vti ſtychu ni widu.

In vltimos orbis Britannos iuit. *Horat.* Vltra Sauromatas & glacialem Oceanũ fugit. *Iuuenal.* Apud Sirenas, vel apud Lotophagos hæſit. *Ex Homero Virg. Ouid.* γλαῦκ ☞ φαγὼν ποαν οἰκει ἐν θαλασσῃ *Athenæus.* Glaucus comeſa herba habitat in mari *Glaucus piſcator & vrinator optimus diu vrinando fecit, vt putaretur in aquis vt in âere degere commodè. & cùm deuoratus eſſet à piſce, creditus eſt guſtata quadam herba effectus immortalis.* ἤτοι τέθνηκεν ἢ διδάσκει γράμματα. *Zenodot.* Aut interijt aut ille literas docet. i. *male illi eſt, etiamſi incertum ſit quid & vbi agat. vt Athenienſes victi à Siculis & capti literas eos docebant. vnde aliqui elapſi, & de alijs interrogati, reſpondebant hoc Senario.* V. Dwiazł.

Zapamietanie, corka niedbalſtwá. O co niedbámy, zápominamy.

ἐπιλησμονὴ τέκνον ἐστὶ τῆς ὀλιγωρίας. *A.*

Contemptionis filia eſt Obliuio. *Ex Ariſtot. qui 2. Rhetoric. ait:* πρόσκλησις ὀργῆς καὶ ἡ λήθη ὀλιγωρίας γὰρ δοκεῖ ζημεῖον εἶναι. διὰ μὲν γὰρ ἀμέλειαν ἡ λήθη γίνεται. Mouet bilem ſeu iram & obliuio. contemptus enim videtur ſignum eſſe. ex negligentia ſiquidem ſeu contemptu obliuio naſcitur.

Zapamietliwy. Zapamietał.

Nominis proprij obliuiſcitur, vel oblitus eſt. *vt Coruinus Meſſala apud Plinium.*

Nominis ante mei venient obliuia nobis. Quàm &c. *Ouid.*

ὄνομα vel ὀνόματος ☞ ἔ πατρὸς ἐπελάθετ *Ex Luciano.* Nominis patris ſui oblitus eſt.

λήθης πεδίον. *Ariſtophan.* Lethes ſeu obliuionis campus.

E fonte Lethes bibit. V. Pámietam.

Meminiſſe iacet, *Lucret* i. *memoria Græco more.* τὸ μεμνῆσθαι κεῖται.

Priùs quam didicerit obliuiſcitur. *Sic Socrates de Strepſiade apud Ariſtophanem:*

οὐκ εἶδον οὕτως ἄνδρα ——— ἐπιλήσμονα,

ὅστις σκαλαθυρμάτι' ἅττα μικρὰ μανθάνων

ἔχοὖτ' ἐπιλελησμαι πρὶν μαθεῖν. Non vidi hominẽ adeò obliuioſum, qui etiã doctrinas quaſdã ludicras paruas diſcẽs, priùs obliuiſcitur quàm didicerat.

Hic mihi neſcio quod trepido male numen amicum

Confuſam eripuit mentem. *Virg.* ἐξελέσθαι θυμὸν. *Homer.* Excidere animo.

——— τὸ φρενὶ σύγχυτο θυμὸς. *Q. Calaber.* In pectore confuſa mens.

ὥσπερ ἐκ λήθης ὕδωρ πεπωκὼς ἐπιλέλησθαι. *Lucian.* Tanquam ſi Lethæam aquam bibiſſet oblitus eſt. Caluiſius alter. *apud Senecam diues quidam* obliuioſus erat. Atticus Herodis Sophiſtæ filius *ne literarum quidẽ elementa diſcere vel recordari potuit. Rhodigin.* Pauci illã quam conceperant mentem *(audientes Philoſophũ moralem)* domum perferre potuerunt. *Seneca.* Jaki pieś do kościoła/ taki z kościoła. Effluxit animo. Vt miſſo ſponſi furtiuo munere malum

Procurrit caſto virginis è gremio. *Catul.*

Defluxit

Defluxit ex animo. *Propert.* Deuoraui nomen imprudens modò. *Plaut.* ἄνεσις φέρειν ἐδιδᾶ. *Menander Historicus.* Auris ferre dedit. i. *neglexit, oblitus est.* Credere ventis. *Catull.* Tradere ventis. *Horat.* Cunctáne in æquoreos abierũt irrita vẽtos? *Ouid.* εἰς ὕδωρ: ἐν ὕδατι: καθ' ὕδατος γράφειν. *Ex Platone Luciano.* In aqua scribere. i. *obliuisci.* *Sic Catull.* Mulier cupido quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua. i. *irritum est.* *Rectè hîc etiam vsurpes.* Dolium pertusum, *pro homine vel memoria non tenaci.* Leporinam memoriam habet, currendo eam amittit. i. *eundo omnium obliscitur. Garner. è Gallicus dicterijs.* Lupo ceruario magis obliuiosus. *Rhodigin.* *vide* Zákomy wzbiérániu. Legere sepulchra est perdere memoriã. *Cic. Rhodigin.*

Zápomniß abo wſpomniß do panicymarki. Rzeczéß: O matuchno miła! Longè illi dea mater erit. *Turnus de Æneа apud Virgil.* *Sic apud Plautum, puella naufraga ejecta in solitudinem, lamentans posti alia dicit:* Hæc parentes haud mei scitis miseri, me nunc miseram ita esse vt sum;

Zaprzec śie iaſney rzéczy trudno.

Iuglandium recentium corticem tractasti. *Ex Plinio. qui ait:* Iuglandium nucum cortice tinguntur lanæ & rufatur capillus, primùm prodeuntibus nucleis. id compertum infectis tractatu manibus. *De hac re sic Ouid. in Nuce.*

Cætera sæpe tamen potuére admissa negari,
Et crimen vox est inficiata suum.
Nostra notat fusco digitos iniuria succo,
Cortice contactas inficiente manus.
Illè meus cruor est, illo maculata cruore
Non profectura dextra lauatur aqua.

Illi non liquet, reliquis luce Solis clarius esse videtur. *Cic.* Solem è mundo tollere. *Idem.* V. Zaſney rzéczy przéć.

Zart obrazliwy. Zartliwe obrazliwie. Zły to żart.

Mauult amicum quam dictum (*Lepidum sed offendens*) perdere. *Quintili.* Dum modò risum Excutiat sibi, non hic cuiquam parcet amico. *Horat.*

Quare tolle iocos, non est iocus esse malignum,
Nunquam sunt grati qui nocuére sales.

Quidam vrbanitatẽ continere nesciunt, nec periculosis abstinere salibus. *Seneca.* Callisthenem ob intempestiuè liberos sales occidit Alexander. *Idem.* ὁ βωμολόχος ἥδιων ἐστὶ τῶ γελοίω, ἢ ὅτε ἑαυτῶ ὅτε τῶν ἄλλων ἀπεχόμενος, ἀγελωτα ποιῆσ. *Aristotel.* Scurra ridiculis inferior est (. i. *nescit moderari iocos*) nec à se nec ab alijs abstinet, dum modò risum moueat. Sales dentatos esse non vult *Seneca.* ἀμιόγελως. Inurbanè ridiculus. V. Smiech niewczéśny.

Zartem śie prawdy namowić.

Żárt podczás zá prawde ſtoi. Żárt tácno śie w prawde obroći.

—Ridentem dicere verum Quid vetat? *Horat. Immo vt idem ait:* Ridiculũ acri Fortiùs & meliùs magnas plerumq; secat res. i. *componit, finit.* *Sic Gorgias apud Aristotelem docet.* τὼ μὲν σπουδὴν διαφθείρειν τῷ γέλωτι, τὸν δὲ γέλωτα σπουδῇ. Seria discutienda risu, ridicula autem serijs. *Et S. Basilius.* οἱ ἰατροὶ σοφοὶ τὰ φαρμάκων τὰ αὐστηρότερα πίνειν δίδοντες τοῖς κακοσίτοις, μέλιτι πολλάκις τὸ κύλικα περιχρίσαντες. i. Medici sapientes pharmaca austeriora bibenda dantes fastidientibus cibos, melle sæpe calicem perungunt. *Philoxenus piscículum de Galatea interrogans.* *Vide* Lepße gospodarzowi. *Persius de Cornuto Magistro suo.*

—Pallentes radere mores Doctus & ingenuo culpam defigere ludo. i. *Nosti vitiosos mores perstringere, & iocabundus seu vitia ioco acri sed vrbano carpere.*

καλυβεῖν ἀληθὲς παιδιὰ ἀμισὲς πέλει. *A.* Contecta veritas ioco, haud parit odium. Comœdia maximè verũ dicit. *Vetus dictum.* Comœdia est imago veritatis. *Cic. In Comœdia quidam repræsentans Laureolum laceratum à feru, verè laceratus est, de quo Martial. ait:* In quo quæ fuerat fabula pœna fuit.

Nudáq; per ludum pectora nostra patent. *Ouid.*

ἄκρας συνέσεως ἐστὶ, φιλοσοφεῖν, μὴ δοκεῖν φιλοσοφεῖν, καὶ παίζοντα, διαπράττεσθαι τὰ τῶν σπουδαζόντων. *Plutarchus.* Maximæ scientiæ est, philosophari sic, vt hoc non videaris agere, & ludentem, res serias conficere.

Apud Lacones magnus erat vsus facetiarum & scommatum dictorumq; acutorum, quibus etiam in publicis certaminibus peccantes perstringebantur, & seriarum castigationum vim & sensum habebant. teste Plutarcho.

πολλάκις τὸ βραχὺ πρᾶγμα ἢ ῥῆμα καὶ παιδιά τις, ἔμφασιν ἤθους ἐποίησεν μᾶλλον, ἢ μάχαι μυριόνεκροι καὶ πολιορκίαι πολέων. *Plutarch*

Sæpe exiguum factum & dictum & iocus aliquis, specimen exhibebat morum, magis quàm funestissima prælia & vrbium expugnationes.

Lycon histrio, cùm in theatro placere se Alexandro aduerteret, pòèmati inseruit versum qui decem talentorum petitionem contineret, rex subridens iussit dari. Idem Plutarch.

Ludus genuit iram, ira bellum. *Horat.*

Iocandum vt seriò agas. *Anacharsis apud Aristotelem ait:* παίζειν ὅπως σπουδάζῃ, ἐφ' ὧς ἔχει. Iocari vt seria agas, bene habet. *Genesius histrio, in theatro per iocum & irridens Christianos baptizatus, statim Christianum se Diocletiano professus & occisus crudeliter est. 25. Augusti Martyrolog.* Sæpe ego, ne biberem, volui dormire videri. Dum videor, somno lumina victa dedi. *Ouid.*

Zartem podzas rychley zbedzieß, vydzieß, niż prawda.

Ludicra per verba res mox lenitur acerba. *Ex Anonymo Rhythm.*

μεθ' ὁ εὐτράπελον τάχα πραγματα σκληρὰ πραΰνει. *A.*

Seria risu, ridicula serijs discutiuntur. *Gorgias suprà.*

Quod ab eo est obiectum, lepore magis eleuandum, quam contentione frangendum. *Cic.* Prompta & iocosa responsio, sæpe à periculo liberat. *Garner. Huc facit responsum militum Pyrrho, dati.* v. Przy pełney. *Plura talia habet Cic. 2. de Ora-*

de Oratore in Iocis. Materia petulantibus & per contumeliam vrbanis subtrahitur, si prior illam occupes. Nemo alijs risum præbuit qui à se cœpit. *Seneca. Cleanthes per probrum à quodam asinus appellatus respondit: Asinus quidem sum, sed qui Zenonis sartinam portare possim. Plerius.*

Žártowník vzcowy. Žártuiéć on / álé wie iáko.

Ille ego sum — Qui spectatorem potui facisse Catonem,
Soluere *(risu)* qui Curios Fabricioſq; graues.
Sed nihil à nostro sumpsit mea vita theatro,
Et sola tantùm scenicus arte feror. *Martial. de Latino histrione honesto.*
Innocuos censura potest permittere sales. *(stra est.*
Lasciua est nobis pagina, vita proba. *Idem de se iocante in scriptis. sed fru-*
Crede mihi, distant mores à carmine nostro
Vita verecunda est, Musa iocosa mea est. *Ouid. de se.*
μοὶ βίος ἀιδήμων, ἀσεῖός ἐστι λόγος. *A.*

Lasciuus versu mente pudicus erat. *Adrian. Imper. in Epitaphio Voconij.*
Nam castũ esse decet pium Pòétam. Ipsum, versiculos necesse non est. *Catull. Sed oppositum verũ est.* *vide* Co złe czynić nić godźi. & Poznáć z mowy.

Rectè Cic. 2. de Oratore, multa egregia de iocis dans præcepta, hoc quoq; monuit, Vt in ijs vitetur obscœnitas, scurrilitas, gestus mimicus parùm decorus, & quiduis aliud, quo aliquis honestus meritò offendi possit. *Lege sequentia, similia sunt.*

Žártowáć ostrożnie potrzebá.

Inter conuiuas fac sis sermone modestus,
Ne dicare loquax cùm vis vrbanus haberi. *Cato.*
πειπνιστὴς χαρὲν γλυκερῦ μέτρον ἴχεο μύθε,
ὡς μὴ περμολόγος δεκτὸς ἀτεῖα διώκων. *Mylius.*
Ergo non satis est risu diducere rictum
Auditoris, & est quædam tamen hic quoq; virtus. *Horat.*
Nec tuum quidem est amicis per iocum iniustè loqui. *Plaut.*
Graue crimen etiam leuiter cum dictum est nocet. *P. Syrus.*

Salibus qui nescit cautè artificioſè ac tempestiuè vti, omninò abstineat. Nam salibus sæpe magis quam conuicijs offendimur, quia hæc plerunq; ab iracundia proficiscuntur, illi a malignitate & studio contumeliæ cum apparatu. Ex Plutarcho qui Sympoſiaco 2. docet quomodo sit iocandum. & Cic. 2. de Oratore. *Ipse Cic. teste Plutarcho, salibus & facetijs excelluit, sed cùm effusior in his esset, multos offendit, & malignus habitus est. Martial. in Sestium, qui ludens stolida procacitate, vrbanus sibi visus est, dicit:*

Non cuicunq; datum est habere nasum. i. *facultatem argutè & vrbanè iocandi. Idem de suo conuiuio.* Accedent sine felle ioci, nec mane timenda
Libertas, & nil quod tacuisse velis.
Nec facient quenquam pocula nostra reum.

Quæ cadere possunt in quos nolis, quamuis sint bella, sunt tamen scurrilia (& *relin-*

relinquenda) Nec insignis improbitas, & sceleri iuncta; nec rursus miseria insignis agitata ridetur. Parcendum maximè charitati hominũ, ne temerè in eos dicas, qui diliguntur. *Cic.* Potiùs dictum perdendum quàm amicus. *Ex Quintil. suprà.*

Interpone tuis interdũ seria ludis (*vel nugis*) *Ex Catone versiculus aptè detruncatus.*

ἔσθ' ὅτε τὰ παιδαῖα τέοισιν πάγμασι μίσγειν. *A.*

Vide præcedentia.

Zartowniк / żartem przyiaćiel. Kunßtarzá ábo błazná radźi wßyßcy ſłuchaią / lecz go zá przyiaćiełá nie máią.

γελᾶσαι ἐ φιλεῖσαι ἔρων πάντες. *A.*

Ridere ſcurram non amare omnes amant. *Ex Martiali qui lib. 7. epigr. 75. in Philomuſum ioculatorem ſic ſcribit.*

Quòd te diripiunt potentiores — Per conuiuia, porticus, theatra, &c.
Nolito nimiùm tibi placere, — Delectas Philomuſe, non amaris.

ὁ παιγνιώδης παιδικὰς ἐστὶν φίλος. *A.* Cunctis iocator eſt amicus per iocum. Paucis voluptati, nullis amori, omnibus riſui. *Sidonius de talibus.*

Zártu w prawdę obrácáć niétrzébá.

Si quid per iocum dixi, nolito in ſerium conuertere. *Plaut.*

Si quidem per iocum dictum eſt, ſeriò præuortier (*arripere, anticipare*) non æquum eſt. *Idem.*

Eia! haud veſtrum eſt iracundos eſſe, quod dixi ioco. i. *non decet vos.*

Nec tuum eſt amicis per iocum iniuſtè loqui. *Idem.*

παίζων ἐπραξα. Ludens feci. *fraudulentus amicus deprehenſus dicit. Prouer. 26.*

Magis iſtuc percipimus lingua dici quàm factis fore. *Plaut. i. iocaria & ego non accipio ſeriò.* λεχθεῖσα διὰ γέλωτος, ὥσως μὴ λάβῃς. *A.*

Prolata per iocum, accipere caue ſeriò.

Salſè iactum in ſe dictum cum facetia, ferre ſine dolore & hilariter, non eſt indignum ingenuo & diſciplinã experto, ſed liberale & Laconicum. *Plutarch. Grac.*

Zaſługi ſercá dodáią.

Sume ſuperbiam quæſitam meritis. *Horat. excitat in ſe ſpem gloriæ immortalis, tanquam debitam ingenio & labori ſuſcepto in ſcribendis verſibus.*

In Plauti Captiuis, exprobrat ſibi paraſitus, ferens latum nuntium Hegioni de filio reuerſo ex captiuitate, miram latitiam & arrogantiam verbis, inceſſu, geſtu præſefert.

2. *Regũ 3. Abner dicit Iſboſetho:* Ego feci miſericordiam ſuper domũ patris tui & fratres & proximos, & te non tradidi in manus Dauid; & tu arguis me ob mulierẽ. εὐεργετήματα βαρυαλγῆ ἔσται τοῖς. *A.* Bona merita addunt cuiq; confidentiam. *Themiſtocles benè meritus de Athenienſibus cùm aduerſus eum ex inuidia tumultuarentur, dixit pro concione.* τί κραυγάζετε ὑπὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις εὖ πάσχοντες; Quid turbamini, ſi ſæpiùs ab iiſdem beneficia accipitis? *Plutarch.*

Zá ßześćiem / zá powodem śię vdaway. Po wiétrze/ po wódźie/ mitó iáchać i sporo.

Quaque vocant fluctus, hâc tibi remus eat. *Ouidi.*
Vela dato ventis. *Virg.* Ventis intendito vela secundis. *Idem.*
Aurigam (*nauclerum*) video vela dedisse rati. *Ouid.*
Vtcunq; in alto est vētus (*.i. vndecūq;, qualiscunq;*) exin (*.i. ita*) velū vertitur. *Plaut.*
Vt res dant sese nobis, ita, &c. *Terent.* Permittere vela ventis. *Quintilian.*
πῇ ἄνεμοι καλέσσι, ἧτας νεὸς ἱστία κάμψον. *A.*
Quo te cunq; vocant venti. istuc flectito vela. V. Łyká drzeć. Záżyway.

Záßędł w las dáléko.

λαβύρινθον πόρρω εἰσῆλθεν. Labyrinthum longè ingressus est.
ποικίλοις λαβυρίνθοις πέπλεχται. *E Nazianze.* Varijs labyrinthis implicatus est.
—Illum anceps labyrinthus & error Circumflexus agit. *Prudentius.*
ἐδ' ἐξηκεστίδης ἂν εὑροι τὴν εὐθεῖαν ὁδόν. *Aristophan.* Ne Execestides quidem (*peregrinus & vagus insignis*) rectam viam inuenerit.

Zaßkodźić chcąc / pomogł.

Dobrodźieystwo i od niéprzyiaćiélá dobre / ábo / bierz.

Homines cùm lædere cupiunt, beneficia sæpiùs impertiunt. *Cassiodorus. Phalereus deploratus à medicis, cùm mortem in acie quæreret, vulneratus ab hoste vomica rupta salutem reperit. Plini.* Sic Telephus ab Achille secundò vulneratus, sanatus est: cui Vulneris auxilium Pelias hasta tulit, ait Ouidi. Sic item Lacydes rex Argiuorum volens ense confodere Promethea Thessalum, vomicam eius aperuit & salutem attulit. apud Plutarchum. Item Smicynthes Nicanorem ephippio percutiens salutare vulnus ei intulit. Ioan. Grammatic. Græcus. Item Vxor marito inuiso ægrotanti obtulit toxicum, & quo citiùs periret argentum viuum miscuit; quæ separata venenum sunt, coniuncta antidotum. sic ille saluus mansit. De hoc Ausonius.

Quam pia vota deùm! prodest crudelior vxor.
Et cùm fata volunt, bina venena iuuant.

εὐεργέτησε πολλάκις κακοποιεῖν θέλων. *A.* Persæpe qui nocere voluit, profuit.
τὸν νῦν ἔχοντες ἐσθ', ὃς καὶ δοκεῖ τ' ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι. *Plutarch.*
Sapientis est, & ab inimicis vtilitatem capere.

Záwśćdźieß go tem gdźié chcéß.

ἡ αἶξ τὸ κινάμωμον. *f. διώκει. Eustathi. Philostrat.* Capra (*Arabica*) cinnamomum persequitur, appetit. *Nam auidissima eius est, & mox eius odorem sentit atq; accurrit.* Vel in crucem prandio perduci potest. *Vide* Zá chlébem idźié.

Záwziá ná kotku pyche / ßlachectwo. *v.* Złość pyche z śercá

Záwstydźic śię nié pół rzéczy.

Plùs mille nummis constat erubuisse. *Horati. l. 8. ep. 17.*

Egi Sexte tuam pactus duo millia causam *(50 Philippeos.)*
Misisti nummos quot mihi? mille. quid est?
Narrasti mihi inquis, & à te perdita causa est. Rt. *Pœta.*
Tantò plùs debes Sexte quòd erubui.

Záwße to bedźié. Póki świát świátem.

In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ
Lustrabunt, conuexa polus dum sidera pascet,
Semper honos, nomenque tuum, laudesque manebunt. *Virgil.*
Pugnabunt iaculis dum Thraces, Iazyges arcu. &c.
Dum rapidas Simois in mare voluet aquas. *Ouid.*
Dum cælum stellas, dum vehit amnis aquas. *Tibull.*
Dum iuga montis aper, fluuios dum piscis amabit. *Virgil.*
Dum terra cælum media libratum feret. *Seneca Medea.*
Lucida dum current annosi sidera mundi. *Idem Oedipo.*
Φωκέων μέχρις κε μένει μέγας ἐν ἁλὶ μυδρός.
In Pelago dum saxum ingens Phocense manebit, i. *semper. Explico id sub* Vżgdy.

Záwße co zrobić.

Nulla dies abeat quin linea ducta supersit. *Ad Apellis dictum*
alludit, quod vide sub Vżicem dźiś nic zrobił.

Záwße iedno. Vstawicznie toż powtarzáć.

Cantilenam eandem canis. *Terent.* τὸ αὐτὸ ἄσμα ᾄδεις.
Eandem incudem semper tundere. *Cic.* Quoulque eadem? *Seneca.*
——— Chorda semper oberrat eâdem. *Horatius.*
Cætera de genere hoc. *Lucretius hoc hemistichium decies repetijt. Homerus autem* ὡς ἔφατ' *& alia multa sæpissimè repetit.* Διὸς κόρινθος. *Pindar.* Iouis Corinthus. *dicitur de eo qui eandem rem sæpe repetit.* V. Chełpliwy.
Per eandem lineam ferram reciprocare. *Tertullian.*
Nam quæcunque sedens modò legerat, hæc eadem stans
Pronuntiet, atque eadem cantabit versibus iisdem. *Iuuenal.*
Ἀεὶ τὰ αὐτὰ ποιεῖν. *Plutarch.* Fistulli circumactio.
ἀεὶ τὰ αὐτὰ. *Diogenian.* Eadem per eadem. i. *explicat, idem semper facit, inculcat.*
ἐπὶ τὰς Διαξαμενὰς ᾄδει. *Plutarch.* Ad eandem formulam concinit.
Κατὰ κεῖσθαι dictus erat *Vlpianus quidam apud Athenæum, quod quicquid loqueretur à verbo* κεῖσθαι *vel à* κατὰ (i. *receptum est, vel, non est receptum*) *inciperet & ea crebro inculcaret.* *Affine*, Temci wżedy zátká.

Záwße iedno y sprzykrzy się.

Omnibus in rebus simil tudo satietatis mater. *Cic.* λυπεῖ καὶ τὰ ἡδέα, ἐὰν ἀεὶ ταὐτὰ ποιῇ. *Aristotel.* Molesta fiunt & iucunda, si quis assiduò faciat.
τὸ αὐτὸ.

τὸ ἀεὶ ὅμοιον, ταχὺ γίνεται ἀνθρώπῳ πρόσκορές. *Lucian.* Quod semper simile vel idem est, citò homini fit fastidiosum.

Occidit miseros crambe repetita magistros. *Iuuenal. Intelligit autem crambes nomine lectionem vel declamationem ingratam, cum fastidio apud audientes repetitam, vt fastidio esse solet crambe sæpiùs apposita. Vt Græcum dictum habet.* δὶς κραμὸν θάνατος. *Suidas.* Bis (*apposita*) crambe, mors (est.) *Vel* κραμὸν δὶς ἐπὶ θάνατος. Crambe recocta vel bis cocta mors, i. ingrata, nouis.

——— Et citharœdus Ridetur chorda qui semper oberrat eadem. *Horat.*

Bonarum rerum consuetudo pessima est. *P. Syrus. De assiduitate quidam intelligunt, quæ res etiam gratas reddit ingratas. Quid si ita intelligas? Bene agere ex sola consuetudine, minùs esse laudabile, quàm ex virtute. Sed iam alio dictum hoc sensu pertinebit. Apud Lucianum Menippus interrogat Chironem apud inferos, cur mortuus sit, qui deus habebatur? Respondet ille dicens; Ideò quòd uens ijsdem perpetuò rebus vtebar, sole, luce, cibo; horæ eadem recurrebant, & omnia in orbem redibant, atq; ita satietas eorum me cepit. Nec enim voluptas in eo, si perpetuò fruaris ijsdem, sed omninò in vicissitudine & permutatione posita est.*

Zaymieß mi kaczki ná blocie abo na wodzie. V. Vgroziß mi.

Zazdrość nic ßczęśliwemu mé ßkodzi ám mężnemu.

Inuidiam ferre fortis & felix potest. *P. Syrus.*

ἰσχυρὸς ὄλβιός τε φθόνον οὐ φοβεῖται. *A.*

Martialis videns sua carmina omnibus esse grata, insultat inuido dicens;

Laudat, amat, cantat nostros mea Roma libellos,
Meque sinus omnis, me manus omnis habet.
Ecce rubet quidam, pallet, stupet, oscitat, odit.
Hoc volo: nunc nobis carmina nostra placent.

Illi quibus inuidetur, rem habent. *Plaut.*

Zazdrość sobie ßkodliwa.

Maleuolus semper suâ natura vescitur. *P. Syrus.*

ὁ φθόνος αὐτὸς ἑαυτὸν ἑοῖς βελέεσσι δαμάζει.

Inuidia ipsa seipsam suis telis domat. *Vel* Ipsa suis semet subigit mens inuida telis.

ὁ φθόνος ἐστὶ κακιστον, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ,
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ κραδίην. *Epigram.*

Inuidia pessimum quid est, habet verò quiddam boni in se,
Tabefacit enim inuidorum oculos & cor. *Idem habet Isocrates.*

Sic Martial. imprecatur inuido pœnam grauem & aptam dicens;

Omnibus inuideas liuide, nemo tibi. *Et Horat.*

Inuidus alterius rebus macrescit opimis. *Item.*

Inuidiâ Siculi non inuenêre Tyranni Maius tormentum.

Symbolum Inuidiæ Basiliscus Ægyptius, *qui speculo sibi obiecto inspecto, seipsum, vê-*

neno in se repercusso, necat. Solinus. Ælianus. alij id negant vt in 1. Tomo dixi.

Liuor tabificũ malis venenum. &c. *Virgil. in Catalectis, vbi multa mala inuidiæ enumerat: obuius est liber.* *Hadrian. Iunius l. 3. Animaaduers. c. 9. pulchrè aliquot exemplis antiquis & recentioribus ostendit, Rerum affluentiam communi mortalium vsui à Deo concessam, desinere sæpenumerò ob quorundam maleuolentiã, parcitatem vel inuidiam.*

Zazdrość z cudzego dobrá / ábo szczęścia śie rodzi.

Virtutis comes inuidia plerumque bonos insectatur. *Cic.*
Inuidetur præstanti florentique fortunæ. *Idem.*
Animaduerti industrias patere inuidiæ proximi. *Ecclesiastes. c. 4.*
Rumpitur inuidia quidam. quòd me Roma colit. *Martial.*

Inuidia quoniam ceu fulmine summa vaporant. *Lucreti.*
Macerat inuidia, ante oculos illum esse potentem,
Illum aspectari, claro qui incedit honore,
Ipsi se in tenebris volui cœnoque queruntur. *Idem.*
Inuidus alterius rebus macrescit opimis. *Horat.*

Pulchriorem fumus persequitur. *Vulgare dictum recentiorum ex Athenæo, vbi* καπνὸς καλὸς πειρᾷ. Fumus (*Parasitus*) pulchros aggreditur, tentat. *Quanquam id ex Aristophane sumptum est, vbi alio sensu profertur.*

ἀεὶ τὰ σεμνὰ πάντα πέπλῆσαι φθόνου. *Euripides.*

Rebus venustis semper est liuor comes. Liuor summa petit. *Ouid.*
Demens superbis inuidet felicibus. *Ausonius.*
κρύβδα δ' ἀνάλκιδες ἀιὲν ἀγαυοῖσιν λοχόωσι. *Q. Calaber.*
Occultè imbelles præstantibus insidiantur.
Inuidia loquitur id quod obest, non quod subest. *P. Syrus.*

τὸ δ' ἄχνυμαι, φθόνον ἀμείβομενον τὰ καλὰ ἔργα. *Pindar.* Hoc me male habet, quòd inuidia rependatur honestè factis. *vel,* consequatur honestè facta.

ὁ φθόνος ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι. *Libanius.* Inuidia prospere agentibus instat.

Edentulus vescentium dentibus inuidet. *S. Hieronym.*

Publius maleuolum quendam solitò tristiorem conspicatus dixit: Aut isti nescio quid mali accidit, aut nescio cui aliquid boni. *Apud Macrobium.* *Bionem hoc dixisse inuido antea scripsit Laërtius.* *Anacharsis apud Antonium in Melissa interrogatus,* Cur homines subinde tristentur, *respondit:* Quia non solùm propria mala illis molesta sunt, sed etiam aliena bona. *Et Theophrastus,* Malos, *dixit,* non tantùm delectari suis bonis, quantùm alienis malis.

μὴ σὺ τ' ἀδελφῷ σῷ καλόν; *Synesius.* Num fratri tuo bene est? *Inuido dictum.*

Vide Plautinos versus sub dicto. Vedzá zazdrośćiwa. *Themistocles iuuenis nil præclari se gessisse coniectabat ex eo quod inuidos nondum haberet. Rhodigin.*

Zazdrość żywe przéśladuie / vmárłym przéśćie folguie.

Żywe gániemy: zmárłe chwalemy.

Pascitur

Pascitur in viuis liuor, post fata quiescit,
Tunc suus ex merito quemque tuetur honor. *Ouid.*
Scripta placent à morte ferè, quia lædere viuos
Liuor & inuiso carpere dente solet. *Idem.*
Esse quid hoc dicam quòd viuis fama negatur?
Et sua quòd rarus tempora lector amet?
Hi sunt inuidiæ nimirum Regule mores,
Præferat antiquos semper vt illa nouis. *Martial.*

ζῶον ἀλιμάσαιτες, ἀποφθίμενον ποθέσει. *Suidas.* Viuum ignominia afficientes (*vbi affecerunt*) mortuum desiderant.

τὸ κλέος ἐσομένοις. *Plutarch.* Gloria futuri: *est temporis. Horat. de Hercule.* Comperit inuidiam supremo fine domari.

Idem de eo cui inuidetur, ait: Extinctus amabitur idem.

φθόνος τοῖς ζῶσι πρὸς τὸν ἀνθίπαλον, τὸ δὲ μὴ ἐμποδὼν, ἀναταγωνίστῳ εὐνοίᾳ τετίμηται. *Thucydides.* Viuenti inuidia est apud aduersarium, quod verò obuium non est, absque contradictione beneuolentia colitur.

ὄψον λόγοι φθονερῶν. *Pindar.* Obsonium inuidorum sunt sermones.

Præficæ laus. *vel* Præfica mortuum laudans. *Plaut.* Hæc quidem opinor præfica est quæ sic mortuum collaudat. *præsertim maritum ad inuidiam viuentis ait Erasmus.* V. Umárły od zazdrośći wolen.

Zazdrośćiwemu swoie rzeczy nie smakuią.

Nulli ad aliena respicienti sua placent. *Seneca.*

ἀλλότρια θαυμάζων δυσφορεῖ ἴδια. *A.*

Cui placet alterius, sua nimirum est odio sors. *Horati.*
Nunquam erit felix quem torquebit felicior. *Seneca.*

Zazdrośćiwy.

χαραδριὸν μιμούμενος. *vel*, πιπράσκων. Charadrium imitans, *vel* vendens. *Quæ auis ab ictherico aspecta eum sanat, ideoq; eius venditor eam occultat, ne emptor priùs sanetur, quàm eam emat. Ex Aristophane.*

φθόνος ἀντικρυς τὸ τοιοῦτο, ἀφ' ὧν μηδὲν ὑμεῖς ἠδικήθε, τούτων κωλύειν μεταδιδόναι τοῖς δεομένοις *Lucian.* Inuidia manifesta hæc est, ex quibus nullum damnum vel iniuria vobis oritur, eorum participes esse indigentes prohibere.

Ceruus cornua sua hominibus vtilia abscondit, inuidiâ. *Ælian.*

Stellio Symbolum inuidiæ, *qui membranam suam vernatione exutam hominibus salutarem deuorat: Plin.* Lynx vrinam suam *è qua Lyncurium gemma nascitur homini medica, arena obruit, inuidiâ. Idem* Coturnix vbi aquam in fonte limpido bibit, reliquam rostro ac pedibus turbat ac lutosam reddit ne cui animanti vtilis sit. *Plerius. Damnat id in homine Ezechiel. c. 34.* *Dracones Indici Draconitem gemmam in capite gerunt, quam cùm occiduntur destruunt, homini medicinam inuidentes, quare dormientes occidi debent. Philostrat. Plini. Rhodigin.*

Echinus sentiens se peti, contrahit se in globum, tum si vrgeatur, cutem lotio perfundit, ob quam se peti putat, inuidens eam homini, nam mox ex ea aculei defluunt. Gesnerus ex Aeliano & Plinio: sed rectè addit, non ex inuidia, sed ex metu id facere echinum, quod item de suprà posito animalibus sentire licet cum Theophrasto, Sextio apud Plinium. Matreæ belluam alit. i. *Inuidia laborat. Nam Matreas Alexandrinus enigmate ludere solebat, dicens se θηρίον τι τρέφειν, οπερ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐσθίει.* Belluam quandam alere, quæ seipsam comedit. *Eustath. ex Athenæo.*

Zazyłés dobrego, skoßtuy też złego. Wyżyłés gody, cierp też głody.

Fæcem bibat qui vinum bibit. *Ex Aristophane. Sic ille habet.*

ὁμως δ' ἐπειδὴ χ̓ τ̓ οἶνον ἠξίωσ. πίνειν, συνεκπῖθ' ἐσί σοι κἀν τῷ τρύγα.

Verùtamẽ vbi merũ ebibere dignatus es, Est ebibenda tota fæx pariter tibi.

Multa ex quo fuerint commoda, eius incõmoda æquum est ferre. *Terent.*

Icẽ animus est in paupertate, qui olim in diuitijs fuit *(mihi cũ viro meo) Plaut.*

Commoda qui sentis, iungas onus emolumentis. *Anonym. Rhyth.*

τῷ τρυγα συνεκπιὼν. *Suidas.* Fæces simul cum vino exhauriendæ sunt.

Zázyway pókt abo kiedy możéß.

Dictum hoc est Ethnicorum palato ventri & genio indulgentium & eorum qui sunt Epicuri de grege porci. vt Horat. se appellat. Eius illa sunt:

Tu quamcunq; Deus tibi fortunauerit horam,
Grata sume manu, nec dulcia differ in annum.

Item. Dona præsentis rape lætus horæ. *Item.*

Tu sapias, vina liques, & spatio breui,
Spem longam reseces, dum loquimur, fugerit inuida
Ætas, carpe diem, quam minimùm credula postero. *Item.*
Nunc vino pellite curas Cras ingens iterabimus æquor.

Properate viuere puerę, quas sinit ætatula, ludere, esse, amare. *Varro.*

Non tibi venit in mentem amabo, si dum viuas, tibi bene facias;
Neq; si hoc hodie amiseris, post mortem id esse euenturum nunquam? *Plaut.*

Indulge genio, carpamus gaudia, nostrum est
Quod viuis, cinis & manes & fabula fies.

Viue memor lethi, fugit hora. &c. *Persius.* δάκτυλος ἡμέρα *vel* ἠὼς.

Digitus est dies *vel* aurora. i. *breuis. quare* πίνομεν *bibamus, &c. Henric. Steph. ex Alcæo & Homero, hoc dictum ait fuisse* κέλευσμα *ministrorum Bacchi, quo se ad potandum excitabant.*

Viue velut rapto, fugitiuaq; gaudia carpe. *Martial.*
Gaudia non remeant, sed fugitiua volant.
Hæc vtraque manu complexuque assere toto,
Sæpe fluunt imo sic quoq; lapsa sinu. *Idem.*
Non est crede mihi sapientis dicere viuam.
Sera nimis vita est crastina, viue hodie. *Idem.*

Quis-

Quisquam viuere, cum sciat, moratur? *Idem.*
Quare si sapis, oblatas ne desere messes,
Et stolidum pleno vellere carpe pecus. *Properti.*

Hospes! Es, bibe, animo obsequere mecum atq; onera te hilaritudine. *Plaut.* ἐγὼ τῶ φαγεῖν καὶ τῶ πιεῖν ἀδὲν εὐχρηστότερον εὑρίσκω ἐν τῷ βίῳ ὄν, ἀδὲ ζῆν γε ἄνευ τούτων ἐστί. *Lucian.* Ego nil melius inuenio in vita, quàm comedere & bibere, neque vero absque hoc viuere est.

γαστρὸς ἀδὲν ἥδιον, αὐτὴ πατὴρ σοι, καὶ πάλιν μητὴρ μόνη, ἀρεταὶ δὲ, πρεσβεῖαι τε. καὶ στρατηγίαι, ἔξης δ' ὅσ' ἂν φάγης τε καὶ πίῃς μοναι, ποδοὶ δὲ τ' ἄλλα. *Sotion.* Ventre nil iucundius, solus hic tibi sit pater, solus item mater, & virtutes & legationes, & præturæ: sola tua habebis, quæ edes & bibes. cinis sunt cætera.

πῖνε καὶ παῖζε θνητὸς, ὁ βίος ὀλίγος ὁ ἐπὶ γῆς χρόνος,
θάνατος δ' ἀθανάτως ἐστιν ἅπαξ ἄν τις ἀποθάνῃ. *Amphis.*

Bibe & lude mortalis, vita exiguum est in terra tempus,
Mors autem immortalis vbi quis semel mortuus fuerit.

Cuncta manus auidas fugient hæredis, amico Quod dederis animo. *Horati.* i. *quæ tu genio indulgens consumpseris, tua erunt, nec hæres yis inhians ysdem gaudebit.*

Apud Plautum quidam è conuiuio egressus dicit: Ita victu excurato, ita mũditijs dignè Itaq; in loco festiuo sumus festiuè accepti, Quid opus me multas agere ambages? hoc est homini quamobrem vitam amet, hic omnes Voluptates, in hoc venustates omnes sunt, Deis proximũ esse arbitror. *Sardanapalus sepulchro suo inscribi iussit hæc,* ἔφαγον, ἔπιον ἡφροδίασα — καὶ οὐδεμίαν ἡμέραν παρελιπον τοῦτο ποιῶν. *Ex Athenæo, sed contraxi)* Edi, bibi, feci, &c. & nullam diem prætermisi hoc agere. *Aliter:* ἔσθιε, πῖνε, ὀχνευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδενός ἐστιν ἀξια. *Apollodor.* Ede, bibe, fac, nam reliqua nihil sunt. *Aliter, item.* σὺ δὲ ὦ ξενε, ἔσθιε, καὶ πῖνε καὶ παῖζε. ὡς ταχε ἄλλα ἀνθρώπεια οὐκ ὄντα τοῦτου ἄξια. *Suidas.* Tu verò hospes, ede, bibe, lude, tanquam cæteræ res humanæ huius (δεικλικῶς, gestu adiuuando) non sint dignæ. *Sed statua eius habuit dextræ manus digitos eo modo compositos, quo solemus crepitum digitis edere & dicere:* huius non facio. *Athenæus.* *In Epigrammate autem Græco sic ipse de se loquitur.*

κεῖν' ἔχω οσ' ἔφαγον, καὶ ἐφυβρισα, καὶ συν ἐρωτι
τερπν' ἐπαθον, τὰ δὲ πολλὰ καὶ ὄλβια πάντα λέλειπται. *Que sic reddidit Cic.* Hæc habeo quæ edi, quæque exsaturata libido
Hausit, at illa iacent multa & præclara relicta. *Et addit idem Cicero:*
Quid aliud, inquit Aristoteles in bouis non in regis sepulchro inscriberes? *Polonice quispiam reddidit:* To mam w zysku/ com miał w pysku.
Plura Biscula lib. 2 de hoc & de eius similibus.

Sic apud Isaiam c. 21. dicunt improbi & stulti. Comedamus & bibamus cras enim morremur. *Et Sapientiæ. c. 2.* Exiguum & cum tædio est tempus vitæ nostræ, &c. Vmbræ transitus est tempus nostrum, &c. Venite ergo fruamur bonis,

bonis, &c. quoniam hæc est pars nostra & hæc est sors. *lege totum caput.*

Sed & Seneca ethnicus stultorum & improborum verba illa habet. Epist. 123. Virtus & philosophia & iustitia verborum inanium crepitus est. Vna felicitas est, bona vita, facere omnia liberè, frui patrimonio, &c.

Affine, O iutro nie dbam. Zytá drzeć.

Zbieráne rzéczy / mowá / księgá.

ἐτύγχανε λόγ☉ αὐτ☿ κατὰ τ̃ Αἰσώπ☿ κολοιὸν, συμφόρητ☉ ἐκ τ̃ ποικίλων ἀλλοτρίων πτερῶν. *Lucian.* Erat oratio eius iuxta Æsopi graculum, contexta ex varijs alienis plumis. τηλέφ☿ ὠκυτόκιον. *Suidas.* Telephi ocytocium. *quasi citiparium. liber varia scitu digna & vtilia continens, ex quo mox quiduis depromere possis, talem Telephus Grammaticus scripserat.* V. Cudzem śie zdobić. Z to i owo.

Zbił go z tédnochody. *V.* Pomyiono mu łyki.

Zbladł od strachu / iák chusta. Nié dorzézał by śie w niem krwié.

ἐκηρώθη: διὰ τὸ δεὸς κήρ☉ ἐγένετο. *Suidas.* Cereus vel ceræ instar præ metu factus est. *Plautus ait.* Guttam sanguinis non habet. Adrastæo pallore perfusus. *Ammian. ab Adrasto Rege Argiuorũ metiuloso.* Bośćielna barwá ná niem. ἐδὲν διοίσει Χαιρεφῶντ☉ τῇ Φύσει. *Aristophan.* Nil figura à Chærephonte discrepat. *Pallidus is Poëta nimus fuit ex nocturnis lucubrationibus.* τρικάρηνον ἢ ἑκάτην τεθέασαι. *Lucian.* Cerberum aut Hecaten aspexisti.

Affine, Boiáźliwy.

Zbytecżny na obié stronie. Abo názbyt wiele / abo nazbyt málo.

Abo wszystko chcé ábo nic vczynić / dáć. zć. Miáry nié chowa.

Vehemens in vtramque partem es nimis, Aut largitate nimia aut parsimonia. *Terent. Talis erat Tigellius Horatij de quo ille ait.*

Nil æquale homini fuit illi, sæpe velut quæ
Currebat fugiens hostem, persæpe velut qui
Iunonis sacra ferret: habebat sæpe ducentos Sæpe decem seruos, &c.

τί δ' ὧδε πηδᾷς ἄλλοτ' ἐς ἄλλας τρόπους;
μισεῖς δὲ λίαν κ̃ φιλεῖς· ὃν ἂν τύχῃ *Euripides.*
Quid ita modò hos modò hosce mores transilis?
Odisti acerbè amasq; nimiùm quemlibet.

μύρμηξ ἢ κάμηλ☉. *Lucian.* Formica aut camelus. *In mores inæquales eius qui nunc maximum se nunc minimum exhibet, in vtramq; partem immodicus. Triuiales dicunt.* Per extrema procedit. i. *aut multũ nimis aut parùm vult. Possunt huc adnocari aliqua ex Dicto:* Abo śiecz ábo mét. V. g. Aut rex aut asinus esse vult, &c. Decorum est cui addi vel demi nihil potest. Indecori vero species duæ sunt nimiũ & parũ Illud plùs quam decet habet, hoc minùs. *Theages Græcus apud Stobæũ.*

Zbytek choroba piacie trzéba. Zbytek zdrowie psuié.

Morbi luxuriæ supplicia. *Seneca.* Morbos multos multa tercula fecerunt. *Idem.*

τὰ

τὰ ποικίλ' ὄψα ποικίλας τίκτει νόσους. *A.*

ἐν πολλοῖς βρώμασιν ἔσῃ πόνος. *Ecclesiastic. 37.* In multis escis erit infirmitas. Eò mores venêre, vt homo cibo maximè pereat. *Plinius.* Mala valetudinis, sunt vsuræ voluptatum. *Seneca.* Innumerabiles morbos esse miraris? numera coquos. *Idem.* V. Potraw rozmáitość złodliwa.

Zbytki to iuż. Wylewaß z brzégow.

Magna peccas. *Tacitus.* Multa peccas. *Ex Cicer.*

Desine: libertum non possum ferre Catonem. *Martial.* *Simillimus locus est in Bacchidibus Plauti initio, vbi Lydus Pedagogus cũ Pistoclero discipulo rebelli litigat.*

ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα ἤδη πηδᾷς. *Lucian.* Vltra sepia iam salis.

ὑπερβάθμιον πόδα ῥίπτεις. *Suidas.* Postes transcendis.

S. Hilarion roganti, Cur saccum quo indutus erat nunquam mutaret vel lauaret? respondit: Superuacaneum est munditias in cilicio quærere.

Aurum in freno. V. Złoty térаz śwíát.

Triticeo melius quicquam tu pane requiris? *Garner.*

Cato conquerens de luxu Romanorum dixit: πλεῖον ὁ πιπράσκεται ἰχθὺς ἢ βοῦς. Pluris venit piscis quam bos. *Apud Plutarch. Sententia eius plena est.* Difficile est saluam esse ciuitatẽ, in qua pluris venit piscis quàm bos. V. Wiéle to ná złe.

Zbytnie rzéczy / niéprzyiemne.

Nimium, ingratum. τὸ ἄμετρον, ἄχαρες.

πᾶν τὸ πέρα μέτρου ἄκαιρον. ἐπεὶ λόγος ἐστὶ παλαιὸς,
ὡς καὶ τὸ μέλι ὁ τὸ πολὺ ἐστὶ χολή. *P. Melissa.*

Insuaue est quicquid nimium est. nam dicitur olim
Mel quoque si nimia est copia, bilis erit.

Nimia omnia nimium exhibent negotium hominibus. *Plaut.*

ἅπαν τὸ πολὺ πολέμιόν ἐστι τῇ φύσει. Natura vt hostem quodlibet nimium fugit.

Insani sapiens nomen ferat, æquus iniqui,
Vltra quàm satis est virtutem si petat ipsam. *Horat.*

Obserua hîc cupiditatem nimiam damnari. *Sic Cic. Tusculana 4.* Omnem cupiditatem & libidinem etiam boni & honesti assequendi damnat, etiamsi ipsius virtutis vehementior sit appetitus. *Simile illud:* Noli esse iustus multùm. *Ecclesiastæ c. 7.* τὸ δὲ πολὺ κἂν ᾖ γλυκύ, μοχθηρόν. *Suidas ex Aristophane.* Immodicum etiamsi dulce sit, molestum est.

ἐκ ἀγαθὸν πλεονάζον ἔφυ θνητοῖσιν ὄνειαρ. *Phocylides.*

Excessus, haud bonum est hominibus ferculum.

Omne quod est nimium vertitur in vitium. *Garner.* V. Miérá.

Zbyway zlego iáko możeß / vchodź / omiiay / vlegay.

In nauigando tempestati obsequi, artis est, etiamsi portum tenere non queas. *Cic.*

Φυγεῖν κάρ̃ιστον, *Homer.* Fugere eſt optimum.

Βεάχιστα γὰρ κρέπτει τὰν ποσὶν κακα. *Sophocles.*

Optima enim ſunt mala quæ pedibus redduntur breuiſſima. *Vel*

Vrgentibus malis celeritas optima.

ἐξὸν φυγεῖν σοι μηδαμῶς ζήτει δίκλω. *Alcibiades.*

Cum fugere litem liceat, hanc quærere caue.

κἀν ἡ ἀλὼπηξ ἀποτηπείσης ἀλώρᾶν. Vel cauda abſciſſa fugiendum. *Vt Vulpes Æſopi in laqueo cauda relicta fugit. Fur verò apud Herodotum manu in theſauro regio abſciſſa relicta effugit. Similiter Caſtor inſtante venatore teſticulos, ob quos ſe peti ſentit, abſcindit & fugit. Plinius.*

Nummum quærit peſtilentia, dá illi duos & ducat ſeſe. *S. Auguſtin.*

Suilla abſumpta bouem ne exſpectes. Φεύγετε δειπνήσαντες τὰς κρέα, μηδὲ μένειν βᾶν. *Athenæ.* Fugite poſtquam cœnaſtis carnem ſuillam, ne exſpectetis bouinam, ſeu finem cœnæ. *Chiis cœnantibus quidam dixit cùm hoſtes illis imminerent.*

Złié doiaday / nieđosiaday / nie czékay wétow.

Z cudzego konia i wárzod błotá z śiáday.

ἀλλοτρίᾶς ἵππου ἀποβᾶ κἀν ἐν ἕλει μίσῳ. *A.*

Deſcende equo alieno vel in medio luto.

ἀλλότριον κἀν σὺν τῷ ζῷ ἀπόδου πήμαθι. *A.*

Aliena vel cum proprio reddas malo.

Aliena vel tuo vbiq; redde incommodo.

Zdob / chwał iako chcesz / przedśie to ßpetne / złe.

τῶ πιθήκων εὐμορφότατος ἀνὴρ δύσμορφός ἐστι. *Plato.* Simiarũ pulcherrima deformis eſt.

πίθηκος ὁ πίθηκος κἀν χρύσεα ἔχῃ σύμβολα. *Lucian.* Simia, eſt ſimia, etiãſi aurea geſtet inſignia.

Optimus malorum. *Martial. in amicũ qui parua donans liberalis ſibi videbatur, dixit:*

Non es crede mihi bonus, quid ergo?

Vt verũ loquar, Optimus malorũ. Æthiops non albeſcit.

V. Złié pomoże krukowi mydło. Fucus ex Hecuba non faciet Helenam.

τὴν κεφαλὴν βάπτεις, τὸ δὲ γῆρας ὅπως βάψεις,

ὀδὲ παρειάων ῥυτίδας ἐκβανύσῃ,

μὴ τίνων τὸ πρόσωπον ἅπαν ψιμύθῳ καλάπλαττε,

ὡς τε προσωπεῖον κ' ἀλλὶ πρόσωπον ἔχειν,

ὀδὲν γὰρ πλέον ἐστὶ, τί μάτην; ὅπως φῦκος

καὶ ψιμύθου τεύξει τὴν ἑκάβην ἑλένην. *Lucillius.*

Caput tingis, ſenectutem nunquam tinges, Nec genarum rugas explicabis, Ne igitur faciem totam fuco collinas, Ne perſonam non faciem habeas, Nil enim hoc prodeſt. quid inſanis? Nunquam fucus & pſimythus ex Hecuba faciet Helenam. i. *ex deformi venuſtam.*

Zdotam tenu ſam.

Noſtro

Nostro Marte. ſ. *rem geremus.* *Cic. sic:* Hanc partem relictam explebimus, nullis adminiculis, sed, vt dicitur, nostro Marte. Meis copijs. *Plaut.*

ἄνδ' Ἰεσέως. Absque Theseo, *qui multis viris fortissimis in certaminibus auxilio fuit. vt Herculi, Perithoo. Zenodotus, Plutarch.*

ἄνδ' κυσῶν τε κ' λίνων. Si canibus & retibus. κλέπτουτ' ἐλάφους ἄνδ' κυσῶν δολίων θ' ἑρκέων. *Pindar.* Occidentem ceruos absq; canibus & dolosis retibus.

ἄνδ' Ἔ ἰόλεω. *Vel* ἀ παρακαλῶν τ' ἰόλεων. *Vel* ἀ δεῖσθαι ἰόλεω. *Ex Platone, Synesio.* Absque Iolao. ſ. *hoc conficiam, Vel* Non inuocato Iolao. *Vel* Non indiget Iolao. *Hercules cum Hydra pugnans Iolaum in auxilium imploranit.*

τιτᾶνας ἀ καλήσω. *E Diogen.* Titanas non implorabo. *vt implorauit Iupiter diffisus suis viribus in pugna contra Gigantas.* Congredior — sedeant spectentq; Latini.

Et solus ferro crimen commune refellam. *Turnus Virgilij loquitur.*

Zdrádá w kaćié śiada radá. Gdźié ćiemno / tám niebeśpieczno.

πᾶ ἀφανεῖ πᾶς ἕπεται δόλος. *Athenæus.* Obscura omnis dolus sequitur aut comitatur. *Sic Psalmo 9 de Impio dicitur:* Insidiatur in abscondito quasi leo in spelunca sua. Scorpius sub lapide occultatur. V. Niewiédźiće komu wiérzyć. Sepia in aqua atramento suo obfuscata pisces captat. V. Węgorzé w zamećié. Latet anguis in herba. *Virg.* Laqueus symbolum doli occulti. *Pierius ex Psalmis. In Epidico Plauti. Feminæ ornatæ sub vestimentis gestare dicuntur vepria, quibus amatores capiant.* Thyrsus seu telum hedera circumpositum tectum, *nocumentum, absconditum significat. Pierius ex Macrobio.* *Simile est illud apud Suidam & Varinum:* ἐν μυρσίνῃ κλάδῳ τὸ ξίφος κρύπτει. In myrti ramo gladium tenet. *Tractum à facto Harmodij & Aristogitonis, qui gladiis myrto occultatis, Hipparchum Tyrannum occiderunt. qui dolus eorum Athenienſibus gratissimus fuit, & perpetuam gloriam ac memoriam eis apud eosdem conciliauit. Meminit & Aristophan.* Vipera in vepreculâ *Pomponius, de eo qui vehementer & ex improuiso nocere potest. Ian. Gulielm.*

Ždrayca. Ždradliwy. Szalbierz.

Compositis mendacijs consutis dolis aduenit. *Plaut.*

Superauit dolum Troianum. *Plaut. de Pseudolo qui lenonem insigniter decepit. refexit verò Poëta Sinonem & equum Troianum. lege Virgil. Hinc* Equo Durio vel ligneo insidere. i. *insidias & fraudem struere.*

κυὼν λαϊθάργης. *Suidas.* Canis clanculùm mordens.

λαθάργως δάκνων. *Eustathi.* Clanculùm mordens. ſ. *canis.*

κρυπτὸν ἔγχος ἔχων κραδίᾳ, φαιδρῷ προσώπῳ, γλῶσσα δὲ διχόθυμος ἐκ μελάνας φρενὸς γέγενε. *Liértius.* Occultum gladium habens corde, hilari te alloquitur fronte, & lingua duplicis animi, ex nigris præcordijs sonat. Nouacula spongiâ tecta. *Scribanius.*

δέλεαρ ἀγκίστρῳ περιβῆσαι. Escam hamo circumponit. *Iunius è Græcis variis.*

Albo rete aliena oppugnare (*captare*) bona. *Plaut.* i. *falsis & calumnioſis singr*

phis, sed pratextu iuris speciosis. *Alij legunt:* Albo ariete. i. *machinis honestis, ab ariete bellico.* *Alij:* Albo pariete. i. *decretu velut iustis in paricte appensis. plura Taubman.*

V. Prawem niepráwem. ἄι δ' ϰωλεὸν ἐστέδυσεν. *Interpres Homeri.* Orci galeam induit. *de eo qui occultis insidiis nocere vult.* Plutonis galeam & Gygis annulum habet: *qui nocere alijs impune suis commodis consulens solet vel potest. Ex Platone.* Arte Pelasga instructus. *Virg. de Sinone.*

κλεῖδας φορέουσι κρυπτὰ λακωνικά. *Eustathi.* Claues gestant occultas Laconicas. θωρυκίωνα μιμεῖται. *Suidas.* Thorycionem imitatur. *de eo, qui res & consilia suorum hostibus prodit, vt fecit Thorycion Ægineta dux ordinum, qui linum, pelles, picem, pecuniam &c. ad hostes transmittebat.* Melle litus gladius. *Erasm. ex Plinij melle venenato, & ex more barbarorum tela sua succis venenatis & ignitis tingentium.*

ἐν δ' μύρτῳ κλάδῳ τὸ ξίφος κρύπτει *Suid.* In myrti ramo gladium tenet, occultat. Baculus trapezitæ Tauromenienſis, *qui vocatus ad iudicem ab eo cui aliquid debebat, in scipionem arundineum aurum inclusit, & iuraturus apud iudicem, aduersario scipionem tenendum, donec iuramentum absolueret, dedit; sublatisq; manibus iurauit, se illi reddidisse, pòst baculum recepit & euasit. Photius ex Conone.* Elephas succilæ arbori innitens. *de eo qui credit vel fidit rei mutationi, fallaciaue obnoxiæ.*

λάμπων τ' χῆνα ὄμνυσι. *Aristophan.* Lampon per anserem iurat. *auem auguralem. Dicitur in eum qui decipere vult.* Scorpius doli & fallaciæ signum *apud Sophoclem & Nicandrum.* *Affine,* Vließczery. Chytry. Wilcza pokorá. Vlié wierz. Vliédowierzay.

Zdrayczá choc pożyteczny, vcinak brzytki i bezécny.

Proditionem sibi placere, proditorem minimè, *dixit Augustus Cæsar.* προδοσίαν φιλῶ, προδότας δ' ἐκ ἐπαινῶ. *Plutarch.* Proditionē amo, proditores verò non laudo. Proditorem tantùm per amo, dum prodat: vbi prodiderit, odi. *Antigonus.* *Hoc ita intellige.* Effectum probo, causam eius odi. *Sæpe enim effectus à mala causa profectus, bonus est, vt accidit in venditione Iosephi & cæde Christi à Judæis patrata. & tunc licitum est gaudere de effectu ex mala causa orto. Sic de peccato Adam, canit Ecclesia. O felix culpa quæ talem ac tantum meruit habere redemptorem! Eodem modo proditor, in suos fuit perfidus & peccauit, aduersa autem parti placet, quia perfidia sua illi multùm profuit. Sed & à culpa excusari potest, si in bello, à parte sua, iniusta ea cognita, transfugiat ad iustam, eiq; illam prodat & victoriam conciliet.* *Quia tamen hoc incertum suspectum & fraudi obnoxium est, rectè Agis Archidami F. cùm eum Ephori iuberent assumpta iuuenum manu sequi quendam in patriam eius, qui eis arcem proditurus erat, respondit:* Quomodo verò conuenit tot iuuenes credi ei, qui suam ipsius patriam prodit? *Apud Plutarch.* *Et Cic.* Nemo vnquam sapiens proditori credendum putauit. *Illud verò ex Diogeniano.* κακὴ προδοσία. Mala proditio. *vsurpatur cùm proditio non succedit.*

Zdrow. Zdorow á bohát.

Russorum dictum. simile illi Ethnicorum apud Horat. Vita & opes.

Sic ille. Sed satis est orare Iouem (ea) quæ donat & aufert.

Det

Det vitam det opes, æquum mi animum ipse parabo.

Impium dictum Stoicorum, qui omnia bona animi hominem à seipso habere posse mugabantur. Plenus est Seneca talibus sententiis de suo Sapiente quem diis & Ioui confert. & præfert. Similia habet Horatius vt illud.

Ad summum Sapiens vno minor est Ioue, diues,
Liber, honoratus, pulcher, rex deniqúe regum. Præcipuè sanus, &c.

Item. Si ventri bene, si lateri est, pedibusque tuis; nil
Diuitiæ poterunt regales addere maius.
Si rectè frueris non est vt copia maior, Ab Ioue donari possit tibi.

Sed & Cic. hîc ineptit dicens: Iudicium hoc mortalium omnium est. fortunam à Deo petendam, à seipso sumendam esse sapientiam. *Item.* Virtutem nemo vnquam Deo acceptam retulit. Nam quis quòd bonus esset vir, gratias dijs egit vnquam? at quòd diues, quòd honoratus, quòd incolumis, Iouemque Optimum Maximum ob eam rem appellant, non quòd nos iustos, temperantes, sapientes efficiat; sed quòd saluos, incolumes, opulentos. &c. V. Szczęśliwy. Bogaty.

Zdrow dobrzé. Zdrowy iak rybka.

Valet pugilicè. Valet athleticè. Valet paneraticè. *Plaut.* i. *sanus & robustus est. vt Aristotel.* ἕξιν ἀθλητικὴν. habitudinem athleticam. i. *firmam appellat.* χολοκύνθης ὑγιέστερος. *Epicharm. Zenodot.* Cucurbita sanior. *Nam cucurbita crescit benè, citò, tumens, plena, sine rimis, vermibus, & cùm sit corio duro non facile ab aëre vario laditur, multuq; remediis præter cibum vtilis est.*

κρότωνος ὑγιέστερος. Crotone salubrior. *locus, res, vel persona. vt Palladas vsurpauit. Ortum est dictum à regione eius nominis saluberrima. Strabo. Alij ab insecto, quod aliter ricinum vocant, dictum volunt. Alij ab herba sesamo.* Locris & Crotone nunquam est pestilentia. *Plinius.*

Sanior pisce. *Poloni & Galli dicunt Garner. Erasmus id Iuuenali tribuit, ego me legisse non memini, malui illi creaêre quàm examinando tempus perdere. Pisces certè morbis letalibus vel pestilentibus non infestari scribit Aristot. & Plini agrotare tamen aliquos ait, quòd macri in eodem genere quidam inueniantur. Sed id potest ex inopia alimenti vel alia causa accidere.*

Zdrowego leczyć nie trzebá.

Sanæ corporis parti scalpellum non est adhibendum. *Ex Cic.*

οὐκ ὁ ὑγιὴς ἐπ. ἔχει ἰατροῦ χρείαν. *A.*

Medicus valenti neutiquam est opus viro. *Ex S. Matthæo. c. 9.*

Zdrowie nádewszystko przekładay. Zdrowie zá wszystko skoi.

Zdrowie i dobre sumnienie / waż sobie nád dobre mienie.

Vitam quæ faciunt beatiorem Iucundissime Martialis, hæc sunt:
——— Mens quieta, Vires ingenuæ, salubre corpus.
Orandum est vt sit mens sana in corpore sano. *Iuuenal.*

Sic Ethnicus Pœta: Christiani verò vitam & omnia eius bona virtuti & legi diuinæ post-

habent.

habent. Non est census super censum salutis corporis, & non est oblectamentum super cordis gaudium. *Ecclesiastici 30.* Valetudinem bonam diuinum bonũ esse maximè, longeq; blandissimũ totius vitæ condimentum, *scripsit Plutarch.* μέγιστον ἀγαθῶν ἡ ὅτι τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑγίεια. *Isocrates.* Maximum bonorum est mens sana cum corpore sano.

ἐκ ἔστιν ὑγείας κρεῖττον ἄλλον ἐν βίῳ. *Menander.*

Nil vita melius sanitate continet.

ὑγεία καὶ νοῦς εὐθλὰ τῷ βίῳ δύο. *Idem.* Mens sanitasq; sunt duo vitæ bona.

ὑγιάνειν μὲ ἄριστόν ἐστιν: τὸ δ' δεύτερον καλὸν γενέσθ:

τρίτον δ' τὸ πλοῦτον ἀδόλως: τέταρτον ἡβᾶν μετὰ τῶν φίλων.

Apud Platonem & Stobæum Cantilena conuiualis antiquorum hæc fuit:

Primum vel optimum est valere. Alterum pulchrum vel honestum esse.

Tertium diuitem sine dolo esse. Quartum vigere ætate cum amicis.

De eadem re apud Lucianum hi sunt versus Philemonis.

αἰτοῦμ' ὑγειαν πρῶτον, εἶτ' εὐπραξίαν, τρίτον δ' χαίρειν, εἶτ' ὀφέλειαν μηδενί.

Primùm valere cupio, deîn agere benè: Gaudere tertiò, vltimò debere nil.

Pyrrhus templa inuisens & sacrificans nil aliud petebat præter sanitatem. Rhodigin.

Apud Plutarchum de Sanitate. τρία ὑγιεινότατα, τροφῆς ἀκριβεία, πόνων ἀοκνία καὶ ἀφροδισίων ἀσὶς ζωηρότης. Vesci cibo citra saturitatem, impigrum esse ad labores, & (*vt honestiùs loquar*) venereis abstinere. (*Horat.*

Frui paratis & valido mihi Latòé dones, at precor integra Cum mente.

Fortior vt valeas, interdum parcior esto.

Pauca voluptati debentur, plura saluti. *Cato.*

ῥώσῳ ὥστε τυχεῖν μᾶλλον τῷ φειδόα ἄσκει.

ἤδεϊ παυρότερον, τῇ ῥώσεϊ μείζον' ὀφέλεις. *Mylius.*

Æger diues habet nummos, se non habet ipsum. *Cato.*

πλέσῳ ὄλεον ἔχει νοσῶν, ἔχει δὲ δεῖν ἑαυτόν. *Mylius.*

Grus è faucibus lupi collo saluo educto satis mercedis pro obsequio habere iubetur. *Æsop.* Fiber ne capiatur testiculos vltrò sibi amputat. *Plini.*

ὁ δεῖ παραβάλλεσθ καὶ κυβεύειν τῷ βίῳ. *Polybius.* Non est temerè & audacter agendum in vita ceu in ludo talorum.

——— Vt valeas multa dolenda feres. *Ouidi.* *Lege Ludouici Lessij libellum de conseruanda valetudine & Ludouici Cornari de Vitæ Sobriæ commodis.*

Ǯdrowo mu to.

ἅλας τοῖς κρέασι. *Philo.* Sal carnibus. s. *salutare vel vtile, siquidem eas conseruat, vt anima fuem, quæ illi salis loco data est. Varro. Cic.*

Ǯdumiewaim śię na co. Ꝏdchodzę od śiebie.

Saxeus instar Niobes fio. *Ex Antiphane qui ait:* — ἐμβλέπων

ἰχθυοπώλαις, λίθινθ ἐνθὺς γίνομαι. Mox saxeus fio videns cetarios.

μήτ'

μήτ' ἀκούω, μήθ' ὁρῶ. *Aristophan.* Nec audio, nec video. *Et S. Hieronym.* Nec aures habeo nec tango, iurgantibus & negantibus cunctis.

Zoybał go iáł czayke ná gniazdźie.

In ipso articulo oppressit. *Terent.* i. *in angustiis inopinatò deprehendit.*

Zebrać.

Pantolabus, *apud Horatium nomen scurræ, id sonat.* παντόλαβος: *omnia accipiens.* De ponte, *vel* A ponte. *f. homo. Iuuenal.* *Nam in ponte erat mendicorum locus.* In sublicĩ pontem me transfer, & inter egentes abige: non ideò tamen me despiciam, quòd in illorum numero consideo, qui manum ad stipem porrigunt. *Seneca.* *Martialis de Vacerra supellectili sordida ait;* Hæc sarcinarum pompa conuenit ponti. *Apud Plautũ Trinummo alij legunt* In ponte est locus. *f. patri peregrè reuerso, cuius filius abligurierat omnia, etiam domo paterna in qua habitabat vendita.* *Alij legunt.* In porta locus est. *eodem sensu.* *Nam is etiam mendicorum locus erat vt & apud nos.* *Et sic illum versum Iuuenalis.* Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes, *Explicat vetus Scholiastes, de porta Aricina in cliuo sita, qua multi currus transibant, & magna populi multitudo illuc confluebat, quare & mendicorum. Meminit & Martial. l. 2. ep. 19.* *Tertius mendicorum locus fuit* Proseucha, *vt item apud nos.* *Sic apud Iuuenalem iuuenis petulans cuipiam tenuiori ciui obuio contemptim dicit.*

Ede vbi consistas, in qua te quæro proseucha? *Proseucha est locus in quo mendici stipem petunt, siue sacer siue profanus.* προσεύχομαι est oro. *alij* πτωχοδοχεῖον *esse volunt. alij locum in quo religiosè oratur. nam &* προσευχὴ *est oratio. hac ergo periphrasi ille apud Iuuenalem significabat illum quem alloquebatur esse mendicum.* Fana ventris causa circumit. Quotidianum diurnum petit. Diurnum accipit & in Cœnaculo dormit; *quod pauperum ciuium erat. Seneca.* *Alia Mendici periphrasis est apud Catullum illa:* — Sæpe quam in sepulchretis. Vidistis ipso carpere è rogo cœnam. *f. funebrem, quam aliquando mendici diripiebant, vt de Hecatæ cœna scripsit Aristophan.* *Simile illud:* Sacra haud immolata deuorat. V. Vlić częka áż śie dopiéczę. ζωὴ πίθος. Vita doliaris. *qualis erat Diogenis Cynici apud Laërtiũ.* Zebráczy żywot. Mendicos *Eubulus vocat* ἀνιπόποδας, χαμαιευνάδας, ἀσοφίκους. *i. Illotis pedibus, humi cubantes, in aëre domicilium habentes.* *Mendici periphrasis lepida apud Plautũ ex allusione duarum vocum Medici & Mendici.* Vna *(inquit)* litera (N) plus sum quàm Medicus. *Item alia allusione.* Mẽdicus *dicitur.* αἰτωλὸς: αἰτωλικὸς. Ætolus. *nam hi erant petaces. quanquam & vox ipsa hunc sensum insinuat. nam* ὅλον αἰτεῖν, est, totum petere *Ex Stephano.* τὰ χεῖρε ἐν αἰτωλοῖς ἔχει. *Aristoph.* Manus in Ætolis habet. πάντων πτωχότερος: *Aristophan.* Mendicior Pausone, *pictore.*

Zebraka nigdy nie naycię / nie nakaż.

πτωχῶ

πτωχὸς πήρας οὐ πιμπλᾶται. *Zenodot.* Mendici pera non impletur.
πτωχῶν ὐλαὶ ἀεὶ κεναὶ. *Suidas.* Mendicorum loculi semper inanes.
Diogenes Anaximeni obeso dixit: Impertire nobis tenuibus (al: mendicis) ventrem, nam & ipse leuaberis onere & nobis commodabis. nam si mendici essent crasso ventre, semel expleti non toties esurirent & mendicarent. Ex Laërtio, vbi γαστὴρ ambignè prolatum est. nam & ventrem & alimentum sonat.

Żebraká ßkodá żywić.

De mendico malè meretur, qui ei dat quod edit, aut quod bibat.
Nam & illud quod dat perdit, & illi producit vitam ad miseriam. *Plaut.*

δὸς ἄρτον πτωχῷ, κἄ κονδύλου ὄψον ἐπ' αὐτῷ.

Da panem mendico, & pugnum obsonium insuper. *Sic legit Muret. & interpretatur de mendico robusti corporis, cui ob humanitatem tamen dandam stipem censet, sed simul pugno admonendum, vt ab hac ratione vitæ desistat, & intelligat se bonis & prudentibus odiosum esse. Aliter Erasm. cum Eustathio. Versus verò Græcus* εὐκέφαλος *facile in prima syllaba fulciri potest. particula δὲ, τε.*
Sic Lacon quidam apud Plutarchum, mendico stipem petenti respondit: Si darem tibi, eò magis mendicares. Nam huic tuæ deformitati causam præbuit, is qui tibi primus dedit, & te ignauum reddidit. *Aliter Lacon stipem dijs colligenti ait:* Non curo deos me pauperiores. *Ibidem. Ethnicum & improbum dictum. Et quamuis videatur posse excusari, si sermo sit de mendico sano, qui per ignauiã mendicitatem, sectatur; audiendus tamen potiùs est Dominus apud Lucam. c. 6. dicens:* Omni petenti te tribue. *Adde Chrysostomum, qui hoc inhumanum ethnicorum dictum castigat vehementer aliquoties, in epistolas S. Pauli commentans. Lactantius item. l. 6. Diuin. Institutionum.*

Żebrakowi ludźi trzebá.

Qui eget, in turba versetur. *Erasm. ex apologo de Cæco qui duci suo mandabat vt eum duceret in turbam frequentissimam, quod* Ibi quæstus esset maximus, vbi maxima hominum frequentia.

πανπόλλῳ ἐν ὄχλῳ πάμπολυς πτωχῷ χάρις. *A.*
Multus vbi populus multa stips est pauperi.
πτωχῷ βέλτιόν ἐστι κατὰ πτόλιν ἢ κατ' ἀγρόν
δεῖπνα πωλεύειν. *Homer.* Mendico melius est in ciuitate quam rure cœnam mendicare.

Żebrakowi ręká żadnemu dowierzay. Prośi á pátrzy coby porwáć.

χὰ μὲν χεῖρε ὦν Αἰτωλεῖς, ὁ δὲ νῶς ὢν κλωπιδᾶις. *Aristophanes.* Manus quidem in Ætolis (*illi sunt*) mens vero in Clopidis. i. *manus orans tendit & animo furtum voluit. Iocus est ex allusione ad nomina gentium, cognatam rei præsenti significationem habentia. Nam Ætoli vox ad petacem alludit, vt suprà dixi. Clopidæ autem ad furacem,* ἀπὸ τ κλοπῆς. *à furto. quales allusiones ad regiones & ciuitates habet Plau-*

tus

tus non paucas partim à veris locis partim à fictis. vt Epidamni esse. i. damnum accipere. Milites Placentini Turdetani Ficedulentes, à placenta & Placentia, &c. Sic Peredia Perbibesia ficta ab edo, bibo, &c. Boius est, boiam terit. Sic recentiores iocantur Compluto venis. Lutetiæ fuisti. Placentinus es, &c.

Et Poloni. Bedźieß w Bledowie. Aboś z Gluchowá. i. nie doſtyßyß.

Zeby mi piſicza ná co. *V.* Gledny, *&* Radby.

Zedrzeć pypéć. *v.* Obćuto mu ſkrzydłá.

Zé dwoygá złego mnieyßie obieray. Zlego iák namniey.

E duobus malis minus eligendum. *Cic. ſic ait:* Sic ab hominibus doctis accepimus, non ſolùm ex malis minima eligere oportere, ſed etiam excerpere ex his ipſis, ſi quid ineſſet boni.

χρὴ τ̃ κακῶν ἐπλέγεσθαι μειρώτερα. Appianus. Oportet è malis deligere minora. *ἐπεὶ ἂν δ̃ μέγας τυχεῖν ἄκρως χαλεπὸν, τὰ ἐλάχιστα λαβεῖν τ̃ κακῶν Ariſtotel.* Quando igitur mediũ exactè conſequi difficile eſt, minima ex malis ſumẽda ſunt.

Quanta mea ſapientia eſt,

E multis malis, malum quod minimum eſt, id minimũ eſt, malum. *Plaut. Vbi Muretus & quidam alij notant Tautologiam, quam etiam Ariſtotel. in dicto Epicharmi obſeruauit. cùm ſententia videtur conſtare è contrariis vel diuerſis, & tamen idem bis dicit, vt hic Plaut. Et in illo. Saluum eſt, ſi quid non periit. Item. Cui homini dij ſunt propitij, ei non eſſe iratos puto. Item.*

Hos quos videtis ſtare hic captiuos duos. Illi qui ſtant, hi ſtant ambo, non ſedent. qualia ipſe ioci captandi gratia protulit. quanquam in primo illo verſu, pro verbis: Id minimum eſt malum, aliqui legunt: Id minimè eſt malum.

κεῖν ὃ δ' ἐσὶν ἄριςος, ὃς ἐν πλείοσι κακοῖσι
βαιὰ φέρει. Naziañ. Ille eſt optimus qui inter plurima mala vel inter plurimos malos, pauca vel modica *(mala)* habet. *Sic & Horati.*

Nam vitijs nemo ſine naſcitur, optimus ille, Qui minimis vrgetur.

Adde apologum Cinesiæ de Vulpe poſitum ſuprà. ſub Vlatog vlácnia.

Zegar napełnyćyßy brzuch, ábo głód. Zegar w brzuchu.
Ześć kiedy śie chce.

Venter vnicuiq; ſolarium. *Ex Ammiano, qui de Perſis ſic ſcribit: Apud quos extra regales menſas, hora prandendi præſtituta non eſt, ſed ventre monente, quod inciderit editur, nec quiſquam poſt ſatietatem ſuperfluos ingerit cibos.*

Ex his poteſt etiã formari aliud dictum. I. Venter Perſicum horologiũ. *Itemq; aliud. ἄρμα γαστὴρ πεινάλεα ὡρολογεῖ. A.* Venter famelici optimum eſt horologiũ. *ἡ κοιλία ἀναιφιδόλου ὡρολόγιον. A.* Certiſſimum eſt venter cuiq; horologiũ.

Lepidè Plauti paraſitus in Bœotia (apud Gellium,)
Vt illum dij perdant qui primus horas repperit,
Quique adeò primus ſtatuit hîc ſolarium!

Qui mihi cõmiuit miſero articulatim diem. (*ſ. in particulas horarũ diuiſit*)
Nam me puero, vetus erat ſolarium (*al. vterus hic erat ſolarium*)
Multò omnium iſtorum optimum & veriſſimum. (*ſ. venter.*)
Vbi iſte monebat eſſe; (*ſubaudi, edebatur*) niſi cùm nil erat.
Nunc etiã quod eſt (*quod habetur*) nõ eſt (*edere, vel non editur*) niſi Soli lubet.
Itaq; adeò iam oppletum eſt oppidum ſolarijs!
Maior pars populi aridi reptant fame. *Sedmeliùs Caſſiodorus.*

Belluarum, *inquit*, ritus eſt, ex ventris eſurie horas ſentire, & non habere certum, quod conſtat humanis vſibus attributũ. *Affine*, Glodnemu zátxße południe.

Żeglarſki (Hiſpowſki / rybitwi / wodny) żywot / nędzny.

δύσηνος ὅστις ζῇ θαλάττιον βίον.
Vitam marinam quiſquis agit miſer eſt homo.
ἐν γῇ πένεσθαι κρεῖττον ἢ πλουτῆν πλεῖν.
Malo in humo inops eſſe, quàm opuleſcere nauigans.
εὐδαιμονία ἐκ χοινίων ἠρτημένη. *Plutarch. de Nautica vita.*
Felicitas pendens aliquot è funibus.
τῷ ναύαρχῳ κράβατος ἐπὶ τῆ πρύμνῃ ἵδρυται. *Leo Imperator.*
Nauarchi lectus in puppi ſedem vel locum habet.
Vitam committere ventis. *apud Virg. periculoſum.*
Ventorum eſt quodcunq; paras, haud vlla carina.
Conſenuit, fallit portus & ipſe fides. *Propertius.*
Tun' mare tranſſilies? tibi torta cannabe fulto
Cœna ſit in tranſtro? *Perſius nauigaturum alloquitur.*
—Digitis à morte remotus Quatuor aut ſeptem ſi ſit latiſſima tæda. *Iuuenal. Satyra 12. vbi plura alia vitæ nauticæ incommoda adfert.*
Lari vita. *ex Ælıano Sophiſta, qui ait:* ἐπικυματίζει, καὶ λάρῳ βίον ζῇ, τῷ ἀνέμοις μάχεσθαι διαφόροις. In vndis fluctuat, lariq́ue vitam viuit, & cum diuerſis ventis pugnat. *Poſſunt hæc dici etiam de piſcatore.*
Nauticæ vitæ calamitates copiosè enarrat Palinurus Luciano adſcriptus.
Vide etiam ſuprà. Domu modlitwą nie ſmákuie/ niech po morzu żegluie.

Żelżywość barzżey boli niż ráná / ábo ſzkodá.

Patior facilè iniuriam, ſi eſt vacua à contumelia. *Pacuuius.*
Æquum animum indignanti iniquat contumelia. *Laberius.*
Facilè ærumnam ferre poſſum, ſi inde abeſt iniuria,
Etiam iniuriam, niſi contrà cùm ſtat contumelia. *Cæcilius.*
ἐ πληγὴ παρέστησε τὴν ὀργὴν, ἀλλ' ἡ ἀτιμία. *Demoſthenes.*
Non plaga concitauit iram, ſed contumelia.
ἐκ ἔστιν τῶν πάντων ὕβρεως ἀδὲν ἀποφορητότερον. *Idem.*
Non eſt quicquam ex omnibus contumelia intolerabilius.
τοῖς ἐλευθέροις ἀ τὸ τύπτεσθαι ἐστι δεινὸν, καίπερ οὐ δεινὸν, ἀλλὰ τὸ ἐξ ὕβρεως. *Idem.*

Idem. Ingenuis non cædi graue est, quanquam sit graue, sed per contumeliam. s. cædi est graue. *Refutat hæc omnia Seneca lib.* Quod in sapientē nō cadat iniuria.

Ʒemna trzymaß. Za mna mowiß. Mnieć to służy.

In castris præfidijsq; meis versaris: mea est ista defensio: ego hoc vociferor &c. *Cic.* A me stas. *Ex Cic. &c. Sic ille:* Vt nemo à Senatu, à bonorum causa steterit constantiùs. *De M. Cæcilio Trib. pleb. loquitur.* Pro me stat. *Liui. Quintil.*

Ʒeydźić śie to iemu. Nić fromotá to v niego / ábo / tu.

ἐλευθέρα κόρκυρα ἔνθ' ὅπᾳ θέλῃς. *Eustath.*

Liberrima est Corcyra (*insula*) vbi lubet caca.

τοῖς Χίοις ἐξῆν ἀσελγαίνειν. Chijs licet intemperanter agere. *Chij peregrini magistratus Spartani sellas vomitu & oleto fœdárant. Spartani volentes grauiter punire auctores, vbi compererunt Chios esse, dixerunt:* Chijs licet turpiter vel petulanter agere. *Ex Plutarcho.*

δωρίσδεν δ' ἔξεστι δεκῶ τοῖς δωριέεσσι. *Theocritus.*

Doribus licet puto Doricè loqui. *Cùm oratio moribus & ingenio quadrat.* τοῖς ἀφανῆ καὶ ταπεινὴν τὴν φύσιν ἔχουσιν, ἐὰν ὅταν μὴ καλῶς τι πράξωσιν ἐπιπλήττωμεν. *Demosthen.* Quorum obscura & humilis natura est, hos nec si quid non rectè fecerint, obiurgamus.

Causidicis, Orco; Fisco fas viuere rapto,
Militibus, Medico, Tortori occidere ludo,
Mentiri astrologis, Pictoribus atq; Pòetis. *Anonym. rhythmic. sed Ironia est in mores absurdos, & seriò oppositum intellige.* *Affine,* Odpuśćmy sobie.

Ʒē ztego obieráiąc.

Optimus malorum. *Martial.* Vltimus malorum. *Idem.*

Alpha penulatorum. Beta togatorum. *Idem.*

τῶν σοφῶν βῆτα. *Strabo.* Sapientum beta. i. *non postremus.*

Minimè malus pro optimo est. *Seneca.* Nie nagorßy.

μικρὸν κακὸν, μέγα ἀγαθόν. *Suidas.* Paruum malum, magnum bonum.

Inter cœcos luscus rex. ἐν τοῖς τόποις τυφλῶν λάμων βασιλεύει.

In regione cœcorum luscus regnat. *Vt.* Wole tu być. Dobrzć to.

Ʒezowáty. Swidrem pátrzy.

θύννε δίκην. *s.* Ελέπει. Thynni more spicit. *Ex Æschylo qui ait.*

τὸ σκαιὸν ὄμμα παραβαλὼν θύννε δίκην.

Oculum sinistrum thynni ad instar admouens. *Nam thynnum piscem altero tantùm oculo cernere ait Athenæus cum Aristotele. Plinius vtroq; hebetem esse ait, sed dextro plùs cernere: quare deteriorem oculum ad tutiorē partem eum vertere Plutarch. asserit.* *Ad Polonicum item dictum licet accommodare illud Persij:*

Non secus (*aßpicit*) ac si oculo rubricam (*amussim rubro tinctam*) dirigat vno. *Nam, vt experientia fabrorum & iaculatorum docet, vno oculo aßicientes acutiùs, dire-*

ctiùs, ac certiùs videre solemus, quia tunc vt docet Aristot. vis videndi vtriusq; oculi ad vnum concurrit, & potentior euadit vnita.

Græci hic dicunt, λόξα παρατρωφᾶν. Transuersa tueri *Valer. Argonautic. Et Virg.* Transuersa tuentibus hirquis *aut* hircis. *s. oculorũ angulis Sed & hircis animalibus obliquare oculos familiare est, vt aliqui versum hũc Virg. intelligunt. Quare posset hìc vsurpari dictum hoc:* Hircinum tueri, *vel* tuens. τράγειον βλέπειν. *aut* βλέπων.

Ζgadkés. Trafilés. Tak test. Dobrzé mowiß. *Seriò & ioco.*

Rem tenes. Ea res est. Rectam instas viam. Ingressus es viam. Is viam. Rem ipsam putasti. Omnem rem tenes. Nunc in rectam redij semitam.

Tetigisti acu (*s. rem*) Prædixin' ita fore? Sciuin' ego?

Tu quidem animum meum gestas, scis quid acturus sim. *Plauti omnia.*

Apud eundem miles gloriosus interrogat parasitum de occisis à se in prælio.

Quanta istæc hominũ summa est? Rt. *Parasitus.* Septem millia. (*& erant tantùm 340*) *Tum miles.* Tantùm esse oportet, rectè ratione tenes. *Apud eundē alius.*

Non remittes? Rt. Scis iam dudum meam omnem sententiam. *Item.*

Dij immortales! vt planiloqua est! paucis vt rem ipsam attigit!

Item seruus hero respondet adulans: Posterius istuc dixti quàm credo tibi. i. *priùs hoc credo quàm dixisti: seu, verissimum id esse pridem scio.* καλὰ λέγεις πάνυ *Plato.* Præclara omnia dicis. *Ironico sensu ille protulit. sed licet & seriò vti. Lacon interroganti alteri quidpiam, negauit, & cum is, qui interrogauerat diceret, Mentiris, ille alter, Vanus ergo es, inquit, qui de re tibi nota interrogas. E Plutarc.*

νὴν εἰς Χώρων ἦλθες. Nunc in regionem venisti.

μᾶλλον ὁ Φρύξ. *Suidas.* Magis ipse Phryx. *Cræso interroganti septem Philosophos quis esset beatissimus? aliis alia dicentibus Æsopus dixit.* Tu rex tantùm reliquos antecellis, quantùm mare fluuios. *Tum rex:* Magis ipse Phryx. i. *scopum attigit. Et sic dicto locus est, cùm probantur, potiùs adulatoriè quàm verè dicta. Suspicatur Erasmus legendum,* μᾶλλον ὦ Φρύξ Magis ô Phryx, *vt sit sensus approbantis laudem, sed plùs desiderantis. q. d. magis etiam antecellis alios quam fluuios mare. & plùs vel magis ô Phryx dicere debueras.*

ἀκαϊκὸν βέλος *s.* ἔβαλες. *Suidas.* Achaicum telum iecisti. *de coniectura scopum tangente.*

τῷ κοσκίνῳ μεμάντευσαι. *Lucian.* Cribro diuinasti. i. *sagaci coniectura attigisti.*

ἀφθὰς σοι λελάληκεν. *Suidas.* Aphthas tibi dixit. *Vates quidam fuit celebris.*

Dixin' ego? Sum verus! Bene putas. *Terent.* Ariolaris, *apud eundem quidam dicit:* Non mihi credis? Rt. *alter:* Ariolare.

Non Archimedes meliùs potuit describere. *Cic.* .i. *pecunia data ab Oppianico ad corrumpendos iudices, quadrat cum numero iudicum. s. 340000. in 16.* Jáť w kół. Zgadzáło sie sumy.

Haud vidi magis. *Plautus. ironia.* i. *minimè verò. non ita est.*

Nihil vidi magis. *Cic.* τὸ ἐμὸν γ' ἐμοὶ λέγεις ὄνειαρ. *Cic. ex Platone.* i. Meum mihi narras somnium. i. *rem mihi notam. Vel. Idem quod ego de hac re sentis.*

Eadem omnia quasi collocuti essemus vidimus. *Idem Cic.*

σκοπὸν ἔτυχες. *Lucian.* Tetigisti scopum. ἐστ ταῦτα. *Cebes.* Sunt ista. Tu dixisti. Factum. *& similia vide in 1. Tomo.*

αὐτὴν κέκρακας τ βαλῆτα τ θύρας. *Suidas.* Ipsum pulsasti limen ianuæ, i. *in ipsam veritatem incidisti.* ἀλλ' ἴσθ' ἐτ' αὐτὴν τὴν θύραν ἀφιγμένον. *Aristopha.* Sed noueris veniſſe te ipsas ad fores.

Affine, Wießczek. Wyiałeś mi z geby. Mądry ı.

Zgadzáią śie iák ßydła w worzé. Zgadza śie z niem/ iák piés z kotem. *Vide* Niezgodá. *&* Kázdy w swa.

Zgadzay śie gebo z mießkiem.

Pro quæstu fac sumptum. *Horat.* Sumptus quæstum ne superet. *Ex Plauto qui aut:* Non enim potest quæstus consistere, si eum sumptus superet. *Idem.*

Sat est seruo homini modestè potiùs facere sumptum quàm ampliter.

τὴν δαπάνην θεὸς κ χρήματ', ἄριστον ἁπάντων. *Theognis.* Sumptum facere iuxta facultates optimum omnium. κ τὴν οὐσίαν δαπανᾶν κὴ εἰς α δεῖ. Pro modo facultatum impendendum & in quæ oportet.

Messe tenus propria viue. *Persi.* Victus *(sit)* mundus nõ deficiente crumena. *Horat.*

Affine. Pomierz śie. Według stáwu grobla. Jáko kogo zstáić.

Zgadzay śie z ludźmi.

Dictum hoc castigat homines morosos & quibus nil placet nisi quod ipsi faciunt. intellige tamen vt infrà moneo ad Suidæ dictum. Vt homines sunt, ita morem geras. *Plaut.*

Constitit nulli via nota magno, Vade quà tutũ populo priori. *Seneca Medea.*

Istuc est sapere, qui vbicunq; opus est possis animum flectere. *Terent.*

Sic vita erat; facilè omnes perferre ac pati,
Cum quibus erat cunq; vnâ; his se dédere,
Eorum obsequi studijs: aduorsus nemini. Nũquam præponens se illis. *Idem.*

In multis cõtra omnes sapere desipere est. *Varro apud Vincentiũ in Speculo.* Loquaris vt omnes, sentias vt pauci. *Idẽ. Fruter. citat.* νόμος κ χώρα *Suid.* Mos aut lex & regio. s. *eadẽ sunt vel sint. Seu. Cuibet regioni est suus mos, quem vir prudens sequi, si tolerabilis est & peccato vacat, debet; sin secus, dissimulet, ne frustra omnibus repugnet.* χώρα ὁ τρόπος. *Idem Suidas.* Regio est mos.

χώρα ἡ τάξις. *Thucydides.* Regio est ordo, concinnitas.

ἀνὴρ παλὸς ἐξωθεν λευκοπάρυφος, ἔνδον ὁλοπόρφυρος. *Alexander.* Antipater extrinsecus albis vestibus, intus purpureis indutus. i. *sapiens.* Zwierzchu pospolity ćie / wewnątrz známienićie. *Ita aliqui interpretantur, sed vide* Niebczery.

Cùm Athenienses pecunia egerent, & quidam hospes barbarus illis mutuam obtulisset dicens δάνειόν, *vitiosè illi cum murmure benignitatem eius respuerunt: sed cùm se correxisset dicens:* δάνειον, *collaudato illo, liberalitate eius vsi sunt. Vide Demosthenis verbo contra morẽ pronuntiato offensos Atrenienses sub* Mała rzecz podczás wiele záßkodzi. *Et Catul lus ridet Arrium dicentem Chommoda, Hinsidias, pro Commoda Insidias.*

Populo & scenæ seruiendum est. *Cic.* Vtamur foro. *Seneca.* Scisti vti foro. *Terent.* τὶς μαινομένοις ξυμμαίνεσθ. *Galen.* Cum insanientibus insaniendum. Ne abhorreas à populi moribus, nec ita agas, vt quicquid non facis, damnare videaris. *Seneca.* Licet sapere sine pompa, sine inuidia. *Idem.* Frons nostra populo conueniat: intùs omnia dissimilia sint. *Idem.*

μὴ κακέργει τὴν μουσικήν. *Plutarch. refert, Epemeren in cithara Phrynidis musici duas chordas ex nouem scidisse dicentem:* Ne corrumpas Musicam. *quod septem tantùm in communi more Musicorum essent.*

Timotheum item citharœdum nobilem Lacones multârunt, quòd septem chordis citharæ quatuor addidisset, & citharam eius ad Sciadem (odei tholum) suspenderunt. Pausanias. Viue moribus præteritis, vtere verbis præsentibus. *Gellius. dictum cuidam obscurè loquenti, & antiqua verba vsurpanti: quia mores antiqui probiores, verba obsoleuêre multa nouis repertis.* *Affine,* Kiedy przys dźiećmi między wrony. Oboietny. Kozá zá kozámi.

Zgáść przy niem. Nie znáć go przy niem.

ἄθως καλύπτει παλάμῃ λημνίας βοός. *Plutarch.*

Athos obumbrat latera Lemniæ bouis. *Athos mons Thraciæ ingens, ad 300 stadia vmbram iaciens, & attingens simulacrum bouis in Lemno insula candido lapide fabrefactum.* *Sophocles hoc paulò aliter habet sic:*

ἄθως σκιάζει νῶτα λημνίας ἁλός. Athos obumbrat terga Lemnij maris. *Vsurpatur de eo qui splendore sui nominis, gloriæ, fortunæ, virtutis superat & obscurat alterum. Vel etiam de eo qui alterius splendore obscuratur.* *Sic apud Cicer.* Catonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata altiùs oratio. *Idem Cic.* Nummus in diuitijs Crœsi obscuratur. *Item.* Obscuratur luce solis lumen lucernæ. *Item.* Interit in magnitudine maris Ægæi stilla muriæ: & in diuitijs Crœsi teruncij accessio. Et gradus vnus in ea via quæ est hinc in Indiam. *Hæc Cic. omnia.* σπάνιον ὄντα μυρίους χοεῦσιν ὕδατος ὁ μίγνυται. Gutta vini mille congijs aquæ non miscetur. *f. sed perit.* Et magno nomen perdit in amne minor. *Ouid.*

Nitedulæ in tenebris micant in sole euanescunt. *E Quintiliano.*

Non vila stella lucet in meridie. *Garner. Ex mente vulgi id accipe.*

ἀστὴρ ὁ ἀστὴρ λάμπει ἐν μεσημβρίᾳ. *A.*

Affine, Gáleko to tego. Nie rownia mnie.

Zginął. Zginąłem. Zginąłés. Siadłés Już po niem. Smiertelny iest.

Perij, arundo alas verberat. *Plaut. ab aucupio ductum.* Occisissumus sum. *Idem.* Perijmus, absumpti sumus. *Idem.* Ecce me nullum (*i. peráctum*) senem *Idem.* Perij. vno Gelasimo minùs est (*hominum*) quàm dudum fuit. *Idem.* Mortuus pluris est pretij quàm ego sim. *Idem.* Actum est de collo meo. *Idem.* Exulatum abijt salus. *Idem.* ἀπωλόμην δύστην, οὐδὲν εἰμὶ ἔτι. *Sophocles.* Interij ego infelix, nullusque sum ampliùs.

γυναικὸς ὄλεθρος. *Suidas.* Muliebre exitium. *Dicuntur ij qui miserabiliter & funditus pereunt. quod nullus accidit fraude mulierum. vt Euæ, Pandoræ, Helenæ, Deianiræ, Cleopatræ &c.*

δύσσβέννυσθαι μᾶλλον ἢ ἡραυλεῖσθαι ἡλίς. *Plato.* Exstinguitur magis quàm Heracliti sol. *quem ille asserebat in occasu exstingui & in ortu reaccendi.*

Ipsa si cupiat Salus Seruare prorsùs non potest hanc familiam. *Terenti.*

Nec Salus nobis saluti iam esse si cupiat potest. *Plaut.*

Neque iam seruare Salus si vult me potest, nec copia est. *Idem.*

Hic ille est dies, cùm nulla vitæ meæ salus sperabilis est. *Idem.*

Tam perit quam extrema faba. *quæ plerumq; à prætereuntibus decerpitur aut conculcatur. Festus. Simile est dictum Polonicum:* Groch przy drodze. Quasi herba solstitialis modò fui, repente exortus repentinò occidi. *Plaut.*

Vltimus flos prætereunte postquam Tactus aratro est. s. *cecidit. Catullus. Lepidè apud Terentium Phormio de Chremete in scelere deprehenso ait:*

Exsequias Chremeti, quibus est commodum ire, hem tempus est, i. *mortuus est pudore & metu vxoris irata.*

Similiter Plaut. Mortuus est Demænetus (*ab vxore deprehensus*) Ecquis curret pollinctorem arcessere? (*qui illum sepeliat.*) Perij. Conclamatum est. *Terent.*

Guttã haud habeo sanguinis. Viuum me accersunt ad Acheruntem mortui. *Plaut.*

Nunc illud est cùm me fuisse quàm esse nimiò mauelim.

Nunc spes, opes, auxiliaque à me se segregant, spernuntque me. *Idem.*

πεύκης τροπον. λεγεται ὅτι τ πανολεθρία ἀπολλυμένων. *Suidas.* Pinus in morem. s. *succisus. dicitur de ijs, qui penitùs perierunt. quia pinus succisa non repullulat soli. Herodot. alij id tribuunt etiam cupresso.*

ἀπάλαικα εἰς κορώνειαν. *Stephan.* Talpam Coroneam. s. *intulisti*, i. *certum exitium attulisti. Nam Coronea Bœotiæ ciuitas talpas non alit, & si inferantur moriuntur. Sic* Scarabæus in Thracia *ad Olynthum perit. Plini.*

Venit summa dies. *Virg.* Tota cum stirpe domus procubuit. *Virg.*

κύκνειον ᾄδεσι vel ἐπᾄδουσι. *Iulian. Apostat.* Cygneum canunt. *qui spem omnem abiecerunt.* Χαρώνειος θύρα. Charontis ianua. *Suid. pro præsenti mortis periculo, quia porta sic dicta Athenis rei è iudicio ad supplicium educebantur. Pythagorei ijs qui à Philosophia defecissent, exstruebant cenotaphia ceu mortuis. Thomas Canter. ex Origene, Clemente Alexandr. & Nazianzeno.*

ἀσπὲ ἄγγελος ὑπόλειφθαι. *Ex Homer.* Ne nuntius quidem (*cladis*) relictus.

ἀσπὲ πυρφόρος ἐλείφθη. *Eustathi.* Ne ignifer quidem relictus. i. *vates laureatus cum face ante aciem inuiolabilis & sacrosanctus incedens. Vel Alludendo ad Isaiæ locum positum sub* Wyſtrko pobrał. Ne ignifer quidem (.i. *testa qua igniculus fertur*) relictus. αὐτοῖς ἀμάλαις: αὐτοῖς ῥίζαις. *Suidas.* Cum ipsis manipulis: cum ipsis radicibus. i. *funditus periit.*

ὁ Χάρων ξυμβολον δίδωσιν. i. μέλλεις ἀποθανεῖν. *Suidas.* Charon symbolum (*signum, suffragium, tesseram*) dedit. i. *debes mori.*

& ζελινε θύεται. *Plutarch.* Apio indiget. i. *letali morbo laborat, & mox funerandus est. Apio verò herba feralis & luctui ac inferis sacra monumenta mortuorum coronabantur.*

bantur. *Nostri dicunt.* Gotuyćié trune. Kopćié mu dół. *&c. Simile est illud ex Philostrato & Plin.* Leporem marinum edit. *quia hic piscis venenum est præsentissimum, & in mari Indico etiam contactu necat. Plini.*

Næniam alicui dicere. i. *deplorare seu conclamatum vel mortuum, præficarum more. Plaut. Salust. Tacit.* *Apud Plautum ancilla meretricis dicit:*

Huic homini amanti (*iam egeno*) mea hera apud nos dixit næniam de bonis. *s. meretrici datis, & eum abire iussit vacuum.* *Apud eundem Mortuus aliquoties usurpatur pro decoctore perdito & egentissimo.* Tu iam mihi mortuus es. i. *nil habes. &c. Item* Vixit. i. *amisit omnia, peryt.* *Affine,* Zlé koło mnié.

Zgime coś.

λυδὸς τὴν θύραν ἔκλεισε. *Plutarch.* Lydus ostium clausit. *de furacibus dicitur, præsertim incautè & cum strepitu valuas aperientibus.* *Et Hesychius addit:* ἐπὶ τῶν μωροκλεπτῶν i. de stultis furibus, *qui nesciunt sine strepitu aperire, vel claudere.* *Sed alius erit sensus. s. Non est industrius fur.*

Zgodá poniewolna.

Inuitissimus. *Vide* Przygody iednćia niezgody. Molionidæ ibidem, &c.

Zgodni. Zgodnié.

μολιονες. *Aristophan.* μολιονίδαι. *Nazianzen.* Molones & Molionidæ, *pro concordes. Nam hi erant fratres Actoris aut Neptuni filij adeò concordes, vt fabulæ dederint occasionem, finxerint eos fuisse paribus corporibus vel vnimembres vel duobus corporibus coalitos. Hygin. & Plutarch.* πάντες τὰ αὐτὰ μόνον οὐκ αὐτοῖς συλλαβαῖς ἔλεγον. *Lucian.* Omnes eadem tantùm non ijsdem syllabis dixerunt. Vnum calculis destinata illi mors. *Apuleius.*

Omnes omnia bona dicere. *Terent.* Vno ore omnes consentiunt. *Cic.* Connexiones sibi inuicem cohærentes. *Item.*

Symbolum, Concordiæ Symbolum, *apud Plerium.* Graculus *item.*

ἀεὶ κολοιὸς πρὸς κολοιὸν ἱζάνει. *Diogenian. Nazianz.*

Solet assidere graculo alter graculus. Vespæ *item.* *hinc dictum.* Conuenit vt vespis. *Probus. nam hæ quemuis inuadentem nidum ipsarum, concordes insequuntur & acerrimè consigunt.* δεσμὴ δοράτων ἄῤῥηκτος. Fasciculus iaculorum infrangibilis. *Sciluri apud Plutarch.* ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ. Velut in cratere philotesio. *de iis qui ex inimicis redeunt in gratiam, quod facilius quædam gentes faciunt in compotatione, ad craterem philotesium, beneuolentiam & amicitiam conciliantem.* *Affine,* Zmowili się. Spolnić ślęby.

Zgorszenia śie strzéż.

Mitto dicta Christiana. *Vide quid dicat Ethnicus, & quidem Pœta Iuuenal.*

Abstineas igitur damnandis. huius enim, vel
Vna potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
Ex nobis genita, &c. Nil dictu fœdum visuq; hæc limina tangat,

Intra

Intra quæ puer est, &c. Maxima debetur puero reuerentia, si quid
Turpe paras, nec tu pueri contemseris annos,
Sed peccaturo obsistat tibi filius infans. —Ne morum quoq; filius —
Omnia deteriùs tua per vestigia peccet. ———Vt sanctam filius omni
Aspiciat sine labe domum vitioq; carentem. *Hæc & plura ille Satyra 14. Cato senior cum filio nunquam lauit, & præsente puero filio, sic turpitudinem verborum vitabat, quasi Vestalibus virginibus arbitris loqueretur. Plutarch. Idem. Cato Manilio Senatu mouit, quòd vxorem suam inspectante filia esset osculatus. Rhodigin.* ὐ τῶσι πρόξενον ἀδενὶ διδῶς προσκοπήν. *A.* Offensioni haud fueris vnquã cûipiã.

Z-iadł piés sadło. Czuić śie. Przéwinił.

λύκος πρὸ τ βοῆς πτεύδει. *Diogenian.* Lupus ante clamorem festinat.

Occiso pastore lupus caudamq; remulcens
Subiecit pauitantem vtero sylvasq; petiuit. *Virgil.*
Is vbi malam rem scit se meruisse, illicò
Pedibus perfugium peperit, in Lemnum aufugit. *Plaut.*

οἱ φῶρες τὸν βοῦν. Fures clamorem. s. *senserunt aut pertimuerunt. Serpens necato agricolæ filio, non vult prodire è cauerna, illo licet blandè inuitante. ex apologo Gabriæ. qui addit Epimythion: ὅτι οἱ μεγάλαι ἔχθραι ἀδιάλλακτοί εἰσιν,* Quòd magnæ inimicitiæ irreconciliabiles sunt. Non audet me aspicere. i. *male sibi conscius est. ex Homero. v.* Ponury. *Affine,* Sumnienie zle trwożliwe.

Z-iadły krzyż zá niem. *V.* Jeden drugiego broni.

Z-iadły kołacz / do chlébá.

ἀγαθὴ καὶ μάζα μετ' ἄρτον. *Zenodot.* Bona & maza post panem. *In eos dicitur qui deficientibus melioribus, viliora & deteriora amplectuntur. Nam maza olim rusticorũ cibus fuit pane vilior, licet postmodũ pistrinarum arte euaserit delicata. vt scribit Plinius de panibus. Probat Marsil. Cognatus ex Plutarcho & Athenæo mazã olim fuisse vilissimum cibum. Luisin. item ex Cæsare Xenophonte Æliano, additq; fuisse edulium ex farina aqua & lacte. Hordeaceum panem recentiores intelligunt. Sic Martial. parasito recusanti venire ad se cœnatum ait:* Te Cum fastidierit culina diues, Antiquæ venies ad ossa cœnæ. *Simile illud Iobi c. 6.* Quæ priùs nolebat tangere anima mea, núc præ angustia cibi mei sunt. *Simile est.* Dobry chleb gdy kołaczá niemaß.

Z-iakiem kto nakłada takiem śie stawa. *V.* Obcowánie. Towárzystwo.

Z-ie śie i z nogámi. Wynisczy śie. Przydźieć żebrać.

Fidemq;, remq;, seq;, teq; properat perdere. *Plaut. de filio nequam.*
Hem ille homo articulatim te concidit, vel concidet. *Idem.*
Perij hercle planissimè, exenterauit meum marsupium. *Idem.*
Mendicitatem obtulisti mihi opera tua. *Idem. Simile est apud eundem.*
In ponte, vel in porta locus est. s. *vbi amissa domo inter mendicos sedeas. V.* Żebrak.

Subiget te vt auctionem facias. *Idem de vxore sumptuosa.*
Hic per flagitium ad inopiam redigat patrem? *Terent.*
Si illi pergã suppeditare sumptibus; mihi illæc verè ad rastros res redit. *Idem.*
Occidi! Decem dierum vix mihi est familia. i. *quo alam familiam. Idem.*
Satrapes si siet Amator, nunquã sufferre eius sumptus queat. Nedũ tu possis, &c.
Sensi. nam ei vnam cœnam atque eius comitibus
Dedi: quodsi iterum mihi sit danda, actum siet
Nam vt alia omittam, pitissando modò mihi Quid vini absumpsit? ——
Atq; hæc vna nox. Quid te futurum censes, quem assidnò exedent? *Idem Terent. de Bacchide sumptuosa femina hospitio cum pedisequis recepta.*

Zicdnem brzuchem ná dwoie gody.

Hoc dictum tangit nimiam auiditatem eorum, qui plùs quàm par est obtinere ex aliqua re appetunt; vel ex vna re duplex commodum captant. quales sunt Mendici bis ab eodem stipem subdolè surripientes: item parasiti, & similes illis helluones. Item qui duo munera in Republica vel in Ecclesia, præsentiã & operã perpetuã administrantis requirẽtia, ambiũt. Talibus rectè dicas.

ἐνὶ πυρίδι τὸ σιτόμετρον ἐμβάλλεις διπλῆν. *A. id est.*
Vna sportula duplex demensum capere vis.
ἓν κοτύλῃσιν δίχεν χωρεῖν θέλεις. *A.*
Vni fideliæ congiali duas choas infundere cupis.
Vno in saltu duos apros capere. *ex Plauto. qui ait.*
Iam ego vno in saltu lepidè apros capiam duos. i. *in vno fruticeto. Sensus huius allegoriæ est.* Ego mox vna opera & techna duos decipiam.
Odiosus hospes farciens ventres duos. V. Sérwá.

Zicdnem w dóf / z drugiem w dom. Zicdna w dóf / z druga w dom.

Inuisi (*vel exosi*) thalami post funera calda mariti.

Perstringit hoc dictum coniuges nubentes post recens mortuum alterum coniugem. Tales enim arguuntur paruum amorem erga priorem coniugem habuisse, & effreni libidine aut auaritia, si propter opes nubant, ferri; ob quam negligunt morem laudabilem lugendi mortuos olim sibi coniunctissimos, in diuinis oraculis commendatum, & legibus apud Ethnicos præscriptum. Talis Sassia apud Cic. quæ, vt idem ait, in familiæ luctum & priuigni funus nupsit. *Castigat tales multis & Iuuenal. satyra 6. vt cùm dicit:*

Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti
Quinq; per autumnos: titulo res digna sepulchri! *Et Martial. de Thelesina.*
Aut minùs aut certè non plùs tricesima lux est,
Et nubit decimo iam Thelesina viro. *Nam ad octauum tantùm peruenire leges Romanæ permittebant, idq; luctus diebus semper statis obseruatis. Homerus item de vxore quæ alterum maritum duxit, ait:*

παίδων δὲ προτέρων ἠδὲ κεδνοῖο φίλοιο
οὐκέτι μέμνηται τεθνειῶτος, οὐδὲ μεταλλᾷ.

Filiorum priorum & mariti cari Non amplius meminit mortui, nec inquirit

Septimij uxor marítum Antonij metu latitantem, prodidit, & eo occiſo eadem die nouas nuptias celebrauit. Adde viduitatis commendationem apud omnes ſcriptores ſacros & profanos, ſed & apud ethnicum Virgilium lege in 4. Æneid. Didonem poſt mortem Sichæi nuptias alteras exſecrantem. Symbolum viduæ Turtur Baſilio Epiphanio, quæ mortuo compare, alium non quærit nec recipit. Item Cornix. V. Bezżeniec.

Ziéwa mi śie / ktoś mie wſpomina. *V.* Dobry znak.

Zinßey bézki poznimy. *i.* Co inßego mowmy.

Sed ſi placet aliò ſermonē transferamus. *Cic.* ἐπὶ ἕτερον προοίμιον μέθιμεν. *Ariſtid.* Ad aliud procœmium tranſeamus. Pódźmy dáley.

Quoúſque eadem? *Seneca.* Quantùm potes familiarium tuorum ſermones (*ineptos aut inutiles*) eò quò decet traducito. *Epictetus Gnatus.* ἀεὶ ἐξ ἑτέρου κρατῆρος ἤδη καταρχώμεθα. *Lucianus.* Ex alio cratere iam incipiamus. i. *ad alios reos iudicandos accedamus.* V. Dość iuż tego.

Z kuchnia trzyma. Gdźié przyydźie / co tráfi / to ie.

In eum quadrat, qui à victu obuio vbiq; non diſcrepat, aliquid ſingulare edens. In vtramq; partem valet, ſed plerumq; in deteriorem perſtringendo aliquem quales ganeones & paraſiti. Tales Martialis ait: Obſeruare culinam. *Item.* Paſci odore culinæ. *Item.* Maior rapuit canem culina. *Et Iuuenal.* Captus nidore culinæ (*lautæ*) *Item.* Cupiet lauto cœnare paratu Semper & à magna non degenerare culina. ὁμοφρονοῦσι τῷ μαγειρείῳ κύνες. *A.* Canes ſua omnes cum culina ſentiunt. Studioſus culinæ. *Horat.* V. Pásibrzuch. Gdźié tráfiß.

Z kuſza ná wroblé. ſ proźna / bez béltow.

Proſternere vel diſſipare hoſtes folio farfari. *Plaut. Seruius Lambin. alij aliter.* Volſcellis pugnāt nō gladijs. *Varro.* Quid ignaue, peniculóne pugnare cogitas? *Terēt. Seneca ridens Theophraſtum qui terreſtres piſces mueniri aſſerebat, ait:* Cum dolabra ire piſcatum (*non cum hamo aut reti*). Subula leonem excipere. *Idem Seneca ait:* Magnis telis magna portenta feriuntur, &c. & tu aduerſus mortem tam minuta iacularis! ſubula leonē excipis! Subula armatus in aciem deſcendit. *Idem.* Pudet *inquit* in aciem deſcendere pro dijs hominibuſq; ſuſceptā, ſubula armatum. πρὸς τὸν λέοντα μαχεσομένῳ εἶλε ῥαφίον. *A.*

Zla rzécz.

διπλῆν κάππα. Duplex cappa. *pro re mala, ſiquidem* Malum, *duplici cappa Græci ſcribunt* κακὸν. *Adde*, tria cappa peſſima. (ſub Wßyſtko lotrowié) μύκης δίκην ἀποπνιγέ. *Ephippus.* Fungi inſtar ſuffocat. *nam multi fungi ſunt lethiferi.* & Claudius fungo ſuffocatus eſt.

Zla rzécz poznána / dobra ieſt: ábo mniey ßkodźi.

Nota res mala, optima eſt. *Plaut.* ἐυγνῶσα κακὰ, ἔλαττα.

Mulier tum demum est bona, cùm apertè est mala. *P. Syrus.*
V. Lépßy stáry sługá.

Zła śiekierá nigdy nie zginie.

Potest huc trahi illud Aristotelis. ἐπὶ τῶις θύραις τῶν ὑδρίων. i. In foribus vrceũ. s. *nemo aufert. Negliguntur enim passim obuia præsertim vilia vel vitiosa. Sic interpretatur hoc dictum Erasmus, sed vide* Omylitá go nádźieią.
Multi aperta transeunt, vile videtur quicquid patet. *Seneca.*
ὰ γὰρ ἀιρετέον πάντων τὸ ῥαδίως ἁλισκόμενον. *Plutarch.* Non est tollendum quod facile capere licet. *vt securis mala vbiuis proȳcitur.* Pertinaciter hærent quæ deteriora sunt. *Quintilian.* *Affine,* Złego nikt nie chcé.

Zła ßkápá i z gory nie pociągnie.

Duplex sensus & vsus huius dicti esse potest.
Alter in Nolentem. Nam nolenti & inuito, etiam facilia, difficillima videntur. Huc spectant illa. Inuitis canibus, bobus. Inuita Minerua, &c. suprà. Béz ochoty. Equus nobilis vmbra quoque virgæ regitur; ignauus ne calcaribus quidem concitari potest. *Curtius.*
Alter in Debilem vel lassum, cui vel pluma oneri est. V. Słábemu. Spracowánemu.

Zlé być nazbyt dobrem / pokornem / cierpliwem.

Dictum paradoxon ne dicam adoxum & politicum. quale & illud Gallorum. Præbeas te ouem, lupus te deuorabit. Garner. Bedźiéßli owiéczką; wilk cię zágryźnie. *quia homines nimis facili ingenio & moribus placidis, obnoxij sunt cuiusuis improbi vel petulantis iniuriæ. Geminum huic est.* Zá pochyłe drzéwo. *Alium sensum quoq; habere potest hoc dictum meliorem. vt illud: Nolt esse iustus nimium.* v. Zbytnie rzéczy.

Zlé zynić śie nie godzi / choć śie dobre zrad vrodzi.

κακὰ ἐ. ποιεῖσθαι ἕνεκα τῦ ἀγαθῶν τυχεῖν. *L.*
Non sunt mala facienda vt eueniant bona. *E mente S. Pauli ad Romanos. c. 3. vbi damnat oppositum dicentes & agentes. qualis Saul qui l. 1. Regum. c. 15. Iussus delere Amalec ad internecionem, reliquit ex spoliis optima in sacrificium Deo ex his faciendum, ob quod à Deo reiectus est.*

Złe daleko omiń. Lépiey ominąć / niż śie powinąć / abo ochynąć.

κακῷ σὺν ἀνδρὶ μηδ' ὁμῶς (*al.* ὅλως) ὁδοιπόρει.
Viro scelesto, nec viæ fueris comes.
μηδὲ τὴν αὐτὴν ὁδὸν τινὶ βαδίζειν. *Plutarc* Ne eadem quidẽ via cum aliquo ire.
Iniurias quas ferre nequeas, defugiendo relinquas. *Cic.*
Non accedendum eò, vnde liber regressus non sit. *Seneca.*
ἀνίκητος εἶναι δύνασαι, ἐὰν μηδενὶ ἀγῶνι καταβαίνῃς, οὗ ἐκ ἔστιν ἐπί σοι νικῆσαι. *Epictetus.* Inuictus esse potes, si in nullum certamen descendas, quod vincere tui arbitrij non est. Occursare capro, cornu ferit ille, caueto. *Virgil.*
ἀρχὴ μὴ πλησιάζειν, μηδ' ἅπτεσθαι αὐτῆς. *Plato.* Ad torpedinẽ ne propiùs accedito,

dito, néue eam tãgito. ἀπὸ σειρήνων ἐπιχόμενος τὰ ὦτα εἴλκε φεύγων. Idē Plato. A Sirenibus obstructis auribus abscede fugiens. Nauigando ne radas terram. ἐπὶ γῆς μὴ πλεῖν. Pythagoras. Iuxta terram ne nauiges. i. *vt exponit Clemens Alexandrin.* vectigalia & incertas ac turbulentas redempturas declina.

ἀλλὰ θάλασσα, χαῖρέ μοι ἐκ γαίης, ἔκαθεν δέ μοι ἤπιος εἶης. Oppian. Sed tu mare salue mihi ex terra, procul autem mihi mite quoque sis.

ὀξεῖαν μάχαιραν ἀπόστρεφε. Pythagor. Acutum gladium auerte vel declina. i. *res vel negotia periculosa subterfugito.*

Agnus ne ex eodem flumine cum lupo bibat. i. *Potentiori non det occasionem lædendi sui, qui debilior est. ex Apologo Gabriæ, Phædri, & aliorum.*

Ab equinis pedibus procul abscedito. Recentiorum istud est.

σειρῆνας παράπλευσον. Plato. Sirenas præternauiga.

Tutiùs est verè morsum fugiendo cauere;

Quàm prope serpentem procumbere virus habentem. *Anonym. rhythm.*

Longiùs, modò tutiùs. f. *eundum. Viator cænum vel fossam declinans, rectam viam prudenter ad tempus relinquit. Affine,* Day zkemu pokoy. Vlié ſtráday śie z dworem. Vlie wdaway śie w niebeśpiéczeńſtwo.

Zléć śie to záptáci.

ὄφιν ἐν κόλπῳ θάλπεις. Colubrum in sinu foues. *Ex apologo Gabriæ de agricola qui colubrum frigore rigentem in sinum posuit, & ab eo calefacto necatus est. Similis est apologus de Gallina oua serpentis in suam perniciem fouente.*

λυκιδῆς τρέφεις. *Ex Theocrito.* Luporum catulos alis.

τρέφεις κύνας ὡς τὺ φάγωσι. Theocrit. Alis canes vt te deuorent.

Alludit ad Actæonem à canibus deuoratum. V. Pśi go zieśdli. *Affine,* Przypłáćiß tego.

Zle dobrem nágrádzáć.

Benefactis pensanda delicta. *Cic. de Cæsaris interfectoribus loquens vsurpat hunc senarium:* ἄλλοις μὲν εὐλοῖς τὸν δ' ἀπωθοῦσι ψόγον. i.

Hocce benefactis amouent alijs (*vel, à se*) probrum.

Antigonus Rex iter faciens & milites suos in lutum lapsos cum curribus maledicere sibi audiens, descendit & extraxit eos dicens. Maledixistis ei qui vos in lutum coniecit, bene dicite ei qui extraxit. Rhodigin.

Zle dobrem śie zgeſto wćtuié.

Zle przy dobrem vydźié. Przy ſuchem i mokre zgore.

Eadem terra fert serpentes & ciconias (*quæ illos deuorant*) *Lampridi.*

— Vbi plura nitent —— non ego paucis. Offendar maculis. *Horati.*

τὸ ἅλι θ' πεμάσθαι νῦν τὸς ἄλας. Aristotel. Paludem & salinas emere. f. *oportet simul.* i. *Bona cum aliquo incommodo admisto non respuenda. Dicto dedit occasionē qui salinas venales habens, in quibus erat palus, eas sine palude vendere noluit. Sic Luisinus corrigit Erasmū. Viperæ morsui medetur viperæ ipsius combusta cinis inspersus. Origenes, Lactanti.*

Matthiolus apud Pierium. Aqua marina vitiosa & potui inepta est, sed pisces vasvios bonos alit & naues defert quolibet. Plutarch.

ἐν δὲ παρῳ ψυχρὸν μὲ ὕδωρ, καλαὶ δὲ γυναῖκες *Interpres Aristoph.* In Paro frigida quidem aqua, formosæ autem milieres. i. *incommodum commodo pensatur.*

Achillis hasta vulnus quod fecerat sanauit. *Ouid.*

Triginta toto mala sunt Epigrammata libro.

Si totidē bona sunt, Lause liber bonus est. *Martial.*

Ficus amarissima ligno & folio: fructum dulcissimum fert. *Plutarch qui Sympos. 6. hoc problema examinat & rationem reddit.* *Affine,* Dobre zé zlego.

Zlego dość raz skoštować; abo zakusić.

ὁ μέν ποτε παιξας, πάλιν πάιξει. Qui aliquando lusit, iterum ludet. *de aleatoribus verissimum est. sed & aliis illecebrosis rebus vel actionibus accommodari potest. Adde illud vulgare.* Semel malus, semper malus. *quod de scurris mendacibus, impudentibus, infamibus plerunq; vsurpatur.* ἅπαξ κακὸς, ἀεὶ κακός. *Simile illud.* Mus picem gustauit. Semel in laqueum vulpes. *suprà.*

Zlego iák namniey.

ἡ λέαινα μονοτόκος. Leæna vnum catulum tantùm parit. *Natura ita prouidit ne noxia animalia multa essent. Basilius. Herodot. Æsopus, Pierius.* E multis malis, malum, quod minimum est, id minimum (al. minimè) est malum. *Plaut.*

Breue fit quod turpiter audes. *Iuuenal.*

Zlego narodu i psá nie żyw. Zlego drzewá i korzeń wykop'.

Ex pessimo genere ne catulum quidem relinquendum, *dixere milites interfectores Maximi Imperatoris cum filio eiusdem.* *Similis phrasis est aliquoties in libris diuinis.* Si reliquero mingentē ad parietem. i. *canem.* Percutiā vsq; ad mingentem &c.

Exstinguere hostem maximo est virtus duci. *Seneca Octauia.*

ἐ μᾶλλον αὐτὼν φειδώμεθα ἢ τ̃ λύκων. *Ex Aristophane.*

Haúd magis parcemus hisce quàm lupis. *Apud Atticos enim qui catulum lupi occidebat, talentum pramium accipiebat; qui verò lupum adultum, duo talenta. Interpres Aristophanis.* *Solon quinq; drachmas dabat ei, qui lupum attulisset, vnam verò ei qui lupam, illud erat pretium bouis, hoc ouis. Plutarch.*

νήπιος ὃς πάτερα κτείνας παῖδας καταλάπει, vel υἱὲς καταλείπει. *Aristotel.*

Stultus qui natos occiso patre relinquit. *Hoc dictū vsurpabat Philippus Macedo tollens etiam liberos occisorum parentum.* Kto nieprzyiaciela woli folguie / sobie zgube gotuie. *Contrarium fecit Amasias 2. Paralipom. c. 25. qui patris sui interfectores occidit, filiis autem eorum pepercit, seruans legem Deuteron. 24. latam, & factum hoc laudatur, Christianusq; legibus conformius est.* *Apud Homerum etiam Nestor gaudet superstitem esse Orestem filium occisi ab Ægistho Agamemnonis dicens.*

ὡς ἀγαθὸν καὶ παῖδα κατα φθιμενοιο λιπέσθαι ἀνδρός!

Quam bene habet natum occiso supereſſe parenti!

Złego nié kupić / nié żukáć / sámo śie nágodzi.

Mala vltrò adsunt. *Erasm. è Græco.*

πλείη μὲν γὰ γαῖα κακῶν, πλείη δ᾽ θάλασσα. *Hesiodus.*

Plena est terra malis, (*ijsdem*) maria omnia plena.

μυρίαι ἀτυχημάτων ὁδοί. *Libanius.* Mille infortunij viæ.

Nec quicquam hic vile nunc est, nisi mores mali,
Eorum licet iam messem metere maximam. *Plaut.*

ὄλγεα μὲ θεοὶ πεσὼν θέσαν ἀνθρώποισιν
ἐσθλὰ δ᾽ πολλὸν ἄπωθε, πόνον δ᾽ ἔγε μέσσον ἔλασσαν. *Q. Calaber.*

Mala ad pedes dij posuerunt hominibus,
Bona procul remouerunt, & medium laborem intrusserunt.

ὡς πάντα ἡμῖν ἐστὶ πλὴν κακῶν τρόπων! Vt cara cuncta! at excipito mores malos.

πολλ᾽ ἐστὶν ἐν πολλοῖσιν οἰκέταις κακά. *Philemon.*

In pluribus sunt plurima domibus mala.

Noxia herba, spontanea & cita. *Garner.* Sub omni lapide scorpius.

Vide Złe wiedźiec komu wierzyć. Facile est inuentu malum. *Plaut.* V. Łácno kiy nálézé. *Affine*, Dobrego żukáiąc. Złe śie rychley náwinie.

Złego nié żáluy. *V.* Złe żkoda go. Kto chcé vpornié w dół.

Złego mśt nié chcé. Złego i śmierć nié chcé.

Nec Orcus illum accipere vult. *Apud Plautum in Pseudolo de malo coquo quidam dicit;*

Si ego iuratus peiorem hominem quærerem (*in foro*)
Coquum, non potui quàm hunc, quem duco, ducere.
Multiloquum, glorioſum, insulsum, inutilem,
Quin ob eam rém Orcus recipere hunc ad se noluit,
Vt esset hic qui mortuis cœnam coquat. ſ. *quòd nil sciat.*

Idem rogatus cur solus in foro in loco coquorum consueto sederit. respondet;

Quia optimus quisq; ab omnibus expetitur, idcò cæteri meliores iam conducti erant, ego vilissimus relictus. Contraxi verba Poëta multa per antiphrasim prolata, ad verum sensum.

καὶ σ᾽ αἰδὴς ἔκων ὑπεδέξατο κακόν. *A.*

Et Orcus ipse inuitus accipit malum.

Sic Neronis improbissimam matrem Orcus accipere noluit, licet id filium sæpe studiosè curárit, veneno, lacunaribus cubiculi luxatis ad obruendam dormientem, naui solutili ad obruendam vel demergendam in mari, tandem manifestè violentam illi cædem attulit. Suetoni. Adde Plautum sub Śmierć co lépśe.

Vide Anterconitis dictum Mars parcit malis *sub* Bożá żliwy mátki nié rozrzewni. *Pamphilus Terent. de vxore ingrata.* Ea quoniam nemini obtrudi potest, itur ad me.

Nequam hominis ego parui pendo gratiam *Plaut.* Inuendibili merci oportet vltro emptorem adducere. *Idem. Affine*, Zła śiekiérá. Śmierć co lépśe biérzę.

Złego rázu vśędł. iego śczęśćie.

Scopu-

Scopulum præteruectus est. *Cic.* τὰς σῴρηνας παρέπλευσεν. *Ex Platone.* Sirenas præternauigauit. ἐκ λύκου στόματος. *Diogenian.* Ex ore lupi. ſ. *eripere aliquid, vel euadere.* Hœdus ereptus lupo. *Horat.* Grus è faucibus lupi caput ſaluum extraxit. *Æſop.*

Zlego zápámietáć nalépiey.

Triſtitiam & metus Tradam proteruis in mare Creticum Portare ventis. *Horat.* φάρμακον κακῶν ἀκεστήριον ἡ λήθη. *Appianus.* Pharmacū malis medens ſit obliuio.

ἐμῶν φρενῶν μὲν ἄνεμοις φέρειν ἔδωκα λύπας. *Anacreon.*

Mentis meæ dolores Ventis dedi ferendos.

——— ἐπὸς δ' ἔσῳ ἢ βέβαιλαι.

δεινὸν, ἄφαρ τὸ φέρουσιν ἀναρπάξασαι ἄελλαι. *Homer.*

——— Si dictum ſit verbum durius vllum.

Id procul abripiant venti per inane procellæ. ἀλλ' ἀνέμοισι

δώσομεν ἀμπλακίαν, ὡς καὶ πάρος ἐυμενέουσι. *Apollonius.*

Sed ventis tradamus errorem (*peccatum*) & vt antè, beneuoli inter nos ſimus, Magni animi eſt iniurias deſpicere: & melius non agnoſcere, quàm ignoſcere. *Seneca.* Litis præteritæ noli maledicta referre,

Poſt inimicitias iræ meminiſſe, malorum eſt. *Cato.*

μὴ μνησικακήσῃς. *Plato.* Ne memineris malorum.

Non parua litura, ſed imis ceris (*memoria*) eradere aliquid. *S. Hierony.*

χύτρας ἴχνος ζυγχεῖν ἐν τῇ τέφρᾳ. *Pythagoras.* Ollæ veſtigium in cinere turbandum. *de obliuione præteritorum malorum iterq; voluptatis: & de abolenda offenſa, interpretatur Plutarch. de ira ſtatim deponenda Clemens Alexandrin.*

Magnanimo iniuriæ remedium obliuio eſt. *P. Syrus.*

Ciuilis belli obliuio, defenſio eſt. *Idem.* Iniuriarum remedium eſt obliuio. *Idem.*

ἴαμα δ' ἀδικήματος ἡ ἀπλησμονή. *A.*

ἀλλὰ τὰ μὲν πεπλεύχθαι ἐάσομεν, ἀχνύμενοί περ. *Homer.*

Iſta moleſta licet tranſacta valere ſinamus.

μηδὲ παροιχομένοισι κακοῖς τρύχου τέον ἦτορ. *Phocylid.*

Néue malis iam præteritis cruciato tuum cor.

Onomademo Chiorum principi factione ſedata ſuadebat quidam, vt aduerſarum partium viros ejiceret, qui, Nequaquā, reſpondit, ne inimicorum liberati metu, cum amicis hoſtiliter congredi incipiamus. Ex Plutarcho. Locus in quo ſanguis humanus ſparſus eſt lapidibus obruendus. *Pythagor.* i. *occaſio & memoria diſcordiarum abolenda. Plutarch.* ἀμνηστία optimum malorum remedium, *quam Thraſybulus Athenis plebis ſcito ſanxit, Valerio Max. teſte, qui non pauca exempla amneſtiæ habet. l. 4.*

De eadem Cic ſic. Athenienſium reuocaui vetus exemplum, Græcum etiam verbum (ἀμνηστίας) vſurpaui, quod tum in diſcordijs ſedandis vſurpauerat ciuitas illa, atq; omnem memoriam diſcordiarum obliuione ſempiterna delendam cenſui.

Idem

Idem. Ego omnes eius grauissimas iniurias, communis concordiæ causa, voluntaria quadam obliuione contrieueram.

δεῖ ἐν ἀμνηστίᾳ ἡμέραν ἐκείνῃ τιθέναι. *Plutarch.* Oportet obliuioni diem illum tradere. *Et Lucian. (Græca verba omitto.)* In posterum diem reponere odium & malorum meminisse, ac pridianam aliquam memoriam seruare, apage, neque dijs dignum, neque regale est.

Omnia lethæis mersa ferantur aquis. *Ex Ouidio qui sic habet.*

Cunctáne in æquoreos abierunt irrita ventos?

Cunctáne lethæis mersa feruntur aquis? *Amico sui oblito dicit.*

——τὰ δὲ πάντα θεοὶ μεταμώλια θεῖεν. *Homer.*

Hæc verò cuncta dij irrita (*ventosa*) faciant. *Affine,* Vlič wspominay zlego.

Zle i dobre zaraz. Zły i dobry.

——ἐσθλὸς καὶ κακός ἐστι. *Theocrit. de Vino.* Bonum & malum est.

Polypi caput. πολύποδος κεφαλὴ ἐνὶ μὲν κακὸν, ἔνδε καὶ ἐσθλόν. *Plutarch.*

Polypi capiti inest quidem malum, inest verò & bonum. *Vel.*

Sunt capite in Polypi quædam mala, sunt bona quædam.

Hasta Achillis. *quæ & vulnerat & sanat. dictum suprà.*

εὖ κακῶς. *Euripides.* Benè & malè. *de re quæ vtrunq; habet.*

Vultu mutabilis, albus & ater. *Horat.* Bona mala. *Apud Plinium, cuidam roganti. quinam vtilissimè colerentur agri, oraculum editum est:* Bonis malis. i. *exiguo sumptu, magno labore.* *Affine,* Złyś álémi čie trzébá.

Zlé koło mnié / koło niego / koło nas. Moiá iak Rożkowa.

In angustum oppidò nunc meæ coguntur copiæ. *Terent.*

Peiore res loco esse non potest, quàm in quo nunc sita est. *Idem.*

Ad restim quidem mihi res redijt planissimè. *Idem. Simile est illud recentiorum.* Ad manticam res redijt. *Barland. & illud Plinij.* Suspendio eligenda arbor. *suprà positum.*

Nunc illud est, quòd si omnes omnia sua consilia conferant,
Atque huic malo salutem quærant, auxilij nihil afferant. *Terent.*
Simul consilium cum re amisi. *Idem.*

Ad genua venit, i. *pessum it, succumbit vel succubuit. Erasmus ex Procopio. Sic & Graci loquuntur.* *Æschylus.* ἀπὰ δὲ χθὼν ἀνῶς ὅπη γένυ κέκλιται. Asia terra grauiter in genua inclinauit, vel depressa est. Vpádłá.

ἔρρει τὰ καλὰ μίνδαρ θ' ὁ ἐπέσυλα. *Diogenian.* Periêre honesta Mindarus sublatus est. *Dux is Laconum erat, quo interfecto, Hippocrates qui fuit ei ab epistolis scripsit hunc senarium.* *Demosthenes contemnebat cæteros oratores, Phocione verò ad dicendum surgente, dicebat:* ἡ τῶν ἐμῶν λόγων κοπὶς πάρεστι. Securis orationis meæ adest. *nam & auctoritatem & vim dicendi magnam habebat. Plutarch.*

In eum locum res deducta est, vt nisi quis deus vel casus aliquis subuenerit, salui esse nequeamus. *Cic.* Equus Troianus in vrbem introductus est. *Idem.* Prorsus

fus me vitæ tædet. ita sunt omnia omnium miseriarum pleniſſima. *Idem.*
Mures migrauerunt. ſ. *ex ædibus iamiam ruituris. Idem. Nam imminentes ruinas præsentiunt muſculi & præmigrant; aranei verò cum telis primi cadunt. Plin. lib 8. c 18. Ælian. l. 1. Var. hiſtor. Homer.* Occiſa eſt hæc res, hæret hoc negotium. *Plaut.*
Tactus ſum viſco. *Idem. tractum ab aucupio.*
Ad incitas redactus ſum. *Idem. a ludo calculorum vel teſſerarum.*
Mortuus pluris pretij eſt quàm ego. *Idem.*
Venit nauis noſtræ naui quæ frangat ratem. *Idem.*
Niſi quid opis mi dint dij diſperij. Montes mali irruunt, abſumptus ſum. *Idem.*
Nunc homo in medio luto eſt. *Idem.* Sub cultro eſt. *Horat.*
πᾶν πεῖσμα διέῤῥηκται *Heliodor.* Omnis rudens diſruptus eſt. πᾶσα ἐλπὶς ἄγκυρα παντάπασιν ἀπέσπασται *Idem.* Omnis ſpei anchora prorſus abſtracta eſt.
Exceſſêre dij. *Virgil.* ſ. *ex vrbe Troiana à Græcis capta. Sic Æſchylus.*
θεὸς ἀλάστης πόλιν ὑπολείπειν λόγος. Deos vrbem quæ capitur deſerere vulgò dicitur. *Huius affectus plena eſt ſcena 1. actus 2. Moſtellariæ Plauti, vbi ſeruus nuntians herili filio helluanti cum ſodalibus & ſcortis, aduentum patris peregrè, lamentatur cum illo, dicens:* Occidit ſpes noſtra, Nec Salus nobis ſaluti iam eſſe, ſi cupiat poteſt.
Ita mali mœroris montem maximum ad portum modò
Conſpicatus ſum. herus aduenit peregrè. perijt Tranio.
Philolaches: ego & tu. P. Quid ego & tu? T. Perijmus.
P. Quid ita? T. Pater adeſt, abſumpti ſumus. P. Occidi.
Pater hic me offendet miſerum ebrium, ædes plenas conuiuarum & muſicarum &c. &c. Indagine cinctus eſt. *Budæus ex Virgil.*
Venit ſumma dies & ineluctabile tempus. *Item.*
Hoſtis habet muros, ruit alto à culmine Troia. *Virg.*
Hamum vorat. *Plaut.* Ad ſcopulum ire. i. *ad interitum. Lucretius.*
Affine, Zginatem. Vlá oſtátnia. Vliébéſpiéczno.

Ztem położemem dobry śie zépſuié.

Vulgare dictum eſt: Occaſio facit furem.
ὁ καιρὸς, ἐκ κλέψαντα πρὶν, κλέπτειν ποιεῖ. *A.*
Occaſio ex non fure mox furem facit. *Huc trahit Eraſmus illud Plutarchi.*
γλυκεῖ ὀπώρᾳ φύλακος ἐπιλοιπότης. Cuſtode pomum abſente dulceſcit (*vel pellicit*) magis. *Interpretatur Eraſm. impunitate malos ad peccandū prouocari. Sed hanc interpretationē multis refutat Henric. Stephan. quia potiùs magis appetuntur vetita. Aliter ergo.* V. Grzech ciemności lubi.
πολλῶν ὁ καιρὸς γίγνεσθαι παραίτιος. *Phalari.* Occaſio res promouet quam plurimas.

Ztem to ſkodzi / co śie dobrem godzi.

Gallus domeſticos ad opus excitans carus patrifamilias, furibus odioſus, *Æſop.*
ἃ τοῖς χρηστοῖς εὐεργέτηματα ἐστι; ταῦτα τοῖς πονηροῖς μάλιστα ἐναντία. *Epimythion Planudis.* Quæ bonis ſunt vtilia, hæc improbis maximè aduerſa.

Veſpa

Vespa oleo perfusa moritur, aceto reuiuiscit. Vincenti. histor. natural. *In agro Sulmonensi aqua est quæ herbas inutiles vel noxias enecat, frugibus innoxia, quin eis pro sarculo est. Plini.* *Ciconia hominibus grata & amica ac vtilis, ranis & serpentibus odiosa ac exitialis.* *Rosæ odor homini gratus & salutaris, scarabæo letalis. Pierius.*

Ztemi śie być podczas znamy / a wżdy tego nie wyznamy.

ἑαυτὸν ἁδεὶς ὁμολογεῖ κακὸν ὢν. Se nemo, cùm sit, confitetur improbum.

Ztemu dobrzé czyn dla luckośći.

Cùm malo do, non homini do, sed humanitati. *Seneca.* i. *non mores improbos specto, sed naturam indigentem.* ὁ τ ἄνθρωπον ἀλλὰ τὸ ἀνθρώπινον ἐνεργετητέον. *Non homini (si malus est) sed humanitati benefaciendum.* Varro etiam aliud homini, aliud & plus humanitati tribuit. V. Dobrzé czyń káżdemu.

Ztemu nic nié pomożé. Zły záwżse zły.

ξύλον ἄγκυλον, ἁδέποτ' ὀρθόν. *Galen.* Lignum tortum, nunquam rectum.

Natura (*mala*) haud vnquam flectitur officijs.

Qui improbus est, siue subbibit, siue adeò caret temeto, tamen ab ingenio est improbus. *Plaut.* *Ideo monuit Pythagoras.* Ζιτίον ἐις ἀμίδα μὴ ἐμβαλλειν. Cibum in matulam non imponendum. i. *Interprete Plutarcho.* Sermonem vrbanum, qui cibus est animi, in animum improbi hominis non immittendum. Corpora vitiosa quò plùs alis, plùs lædis. *Medici Hippocrat. Galen.*

V. Złé pomożé krukowi mydło.

Ztemu rzemieśnikowi abo robotnikowi káżde naczyme złe.

Instrumenta malus nulla inuenit (*asserit*) apta colonus. *Garner.*

τεχνίτῃ τε κακῷ τ' ἔργανα πάντα κακά. *A.*

Instrumenta malo cuncta mala artifici.

Ztem vżywaniem dobra rzecz podléié / niżczéié.

κἂν λῷστα πράγματα ποιεῖ ἀποχρησις κακή. *A.*

Vel optima vsu res malo efficitur mala.

Res nulla tam bona quin malo vsu sit mala.

Sic Terent. Nihil est quin malè narrando possit deprauarier. *Et Cic.* Nihil est tam sanctum quod non soleant domestici deprauare nonnunquam.

Adulter est vxoris amator acrior. V. Zśwoiem śie piwem vpiić.

Ztemu śie zwieźié. Zły tacno vrodzié.

Quam pessimè quisque facit, tam maximè tutus est. *Salusti.*

τὰ τ φώρων κρείττω. *Suidas.* Furum causa est potior. i. *qui rapinis furtis & malis artibus rem fecére, meliori sunt loco & maiori in pretio, quàm iuris & iustitiæ cultores. Gulielm. Canter.* *Simile* Máte złodźiéżki dywytáio.

Plura in hanc sententiam habes sub Jédnemu śie zmiele. Dobrem źlé śie powodźi. ὡς τις κάκιστος, ὕτω ἀσφαλέστατος. *A.* Vt quisq; pessimus, ita tutus maximè est.

Złemu wßędy ábo záwße złé.

ἐ ζῶν ὁ φαῦλ☉ κ᾽ θανὼν κολάζεται. Viuenſq; mortuuſq; plectitur malus.
Vel mus, vel capra mordet noxium. V. Vlié gkodá go.
τῖς κακοῖς τρὶς κακά. *Vel.* τρὶς τῖς κακόργοις κακά. *Athenæus.* Malis ter mala.
ἐμαρμένον γὸ τ̃ κακῶν βελεμάτων, κακὰς ἀμοιβὰς ἐπι καρπᾶσθαι τρογενεῖς. *Plutarc.*
Conſilia ſi quis deſtinarit improba, Hunc eſt neceſſe præmium ferre improbum.
ἀεὶ κακοδαιμονεῖν ἀνάγκα τ̃ κακόν. *Archytas.* Semper miſerum & infelicem eſſe
oportet malum virum. *Vel.* Miſerum eſſe oportet improbum ſemper virum.

Złemu wßyſtko złé. Zły wé złe wßyſtko obraca.

Malus animus omnia in malum vertit, etiam quæ optimi ſpecie venerunt. *Seneca.*
αἰσχρῶν γὸ αἰσχρὰ πράγματ᾽ ἐκδιδάσκεται. *Sophocles.*
A turpibus niſi facta turpia diſcere eſt.
Infecto vaſi quidcunque infundis aceſcit. *Ex Horatio.*
Intellexit ibi vitium vas efficere ipſum, Omniaq; illius vitio corrumpier intus.
Quæ collata foris & commoda cunque venirent. *Lucretius.*
Malis mala eueniunt. *Ex Euripide.* V. Dobremu wßyſtko dobre. *Smyrnæ in templo fuit ſpeculum quod omnes pulchras formas, deformes & horribiles reddebat. Plinius.*
Tribolus. Quocunq; tandem ieceris tribolum modo, (dny.
Aculeo vno ſemper erecto cadet. V. Złemu nic nié pomożé. Vlédogos

Złemu / podłemu / ſpętnemu &c. zalecenia trzébá.

Złe záleceniem vchodźi zé dobre.

Munus vile ornandum eſt verbis. *Vt apud Terent. quidam ſeruo præcipit ſuprà.*
Plùs æquo laudat qui vult extrudere merces. ſ. *vitioſas. Ex Horatio.*
Inuendibili merci oportet vltrò emptorem adducere. *Plaut.*
Vino malo pulchra hedera appendenda eſt. *Ex vulgari dicto.*
ἔργων ἁμαρτανομένων λόγοι ἔπεσι κοσμηθέντες τερκαλύμματα γίνοντ᾽. *Thucydides.*
Improbis operibus oratio verbis ornata velamentũ eſt. Struma dibapho tegẽda.
Ex Cic. V. Wáde potryć. ζαπεὸς τάριχ☉ τῷ ὀρίγανον φιλεῖ. *Clearchus.*
Origanum (*herbam*) putria ſalſamenta amant.

Złem złego zbywáć.

κακὸν κακῷ ἰᾶσθαι. *Sophocles.* Malum malo ſanare.
πικρὰν πικροῖς κλύζοσι φαρμάκοις χολὴν .ſ. ἰατροί. *Idem.*
Amaram amaris pharmacis bilem eluunt .ſ. *medici.*
Nunquam periclum ſine periclo vincitur. *P. Syrus.* *Affine,* Klin klinem.

Złe nabyćie / niéſpore. Zbior nieſłuſzny / nietrwáły.

Co śie złé nábedźié / to śie złé odbedźié. (rychło śie pozbedźié.)
Malè parta, malè dilabuntur. *Cic.* Malè partum, malè diſperit. *Plaut.*
Quo modo habeas, refert; iuréne an iniuria. *Idem Plaut.*

Nam

Non habet euentus sordida præda bonos. *Ouid.*

ὁ δ' ὄλβος ἄδικος, καὶ μὴ σκαιῶν ξυνὼν,
ἐξέπτατ' οἴκων, ζωπυρὸν αὐθήσας χρόνον. *Euripides.*

Opulentia iniqua, cum malisque commorans,
Domo euolat, vbi floruit tempore breui. *Apud Aristophanem Cleoni, qui malis artibus obtinuerat vt in Prytaneo Atheniensium reipub. impendiis aleretur, dicitur.*

εἴθε φαύλως ὥστε εὑρες δοσδάλοις τὴν ἔνθεσιν. Vtinam malè quem reperisti amittas vel reijcias bolum. *Suidas ait quadrare in eos qui præter opinionem & meritum, fortunam amplam vel celebritatem nominis inuenerunt.*

Rapto parta, Harpyarum opes *dici possunt, quæ virgines finguntur, quia rapina omnis sterilis: pennatæ & volaticæ, quia rapina citò auolat. Ex Rhodigino qui pluribus id declarat. l. 29. c. 27.* τὸ παρ' ὀλίκαν γλυκὺ, πικρὸν ἄπτεται μένει τελευτά. *Pindarus.* Rem præter fas vel æquum dulcem, amarissimus manet exitus.

ὁ πλέστος ἀδίκως εἰς τὴν πόλιν εἰσελθὼν, καὶ τ' δικαίως ὑπάρξαντα μὰ ταχέως μέλλει ποιήσαπολεῖν. *Isocrates.* Opes iniustè in vrbem ingressæ, etiam eas quæ iustè tenebantur, breui tempore secum perdent.

Vulgaris versiculus. De male quæsitis non gaudet tertius hæres.

Oenopolæ cuidam saccum pecuniæ ex vino aqua misto collectæ, nauiganti miluius rapuit, & in aquam demisit ac mersit. Gregorius Turonens.

Apes furtiuæ pessimè proueniunt. *Cælius Calcagninus.*

Pauca malè parta, perdunt multa benè parta. *Garner.*

Cum ventis rapidis abeunt bona parta rapinis. *Idem.* V. Kościelny zbiór.

Zte omnes:

ἰσχυρὸν ὄχλος ἐστί τ', ἂν μὴ ἔχει νοῦν. Est forte quiddam turba, mente sed caret;
λαὸς καὶ ὕδωρ πῦρ τε ἀκαλίνητα πάντα. *Phocylides.*
Ignis, aqua, & populus, cuncta hæc compescere non est.
Et quæ non lædunt singula, iuncta nocent. *Ex Ouidio inuersum. qui ait:*
Et quæ non prosunt singula, multa iuuant.

Alcibiades ad populum Atheniensem verba facturus extimuit, quem Socrates animauit dicens: Nonne contemnis sutorem? præconem item? item tentoriorum artificem? &c. annuente illo, atqui inquit Socrates, ex ijs vel similibus totus populus constat, quos ergo singulos despicabiles ducis, eos congregatos ne formides. Rhodigin.

Similis ille, qui peroraturum discipulum, auditores ollas esse cogitare iubebat.

Vnde ortum illud. Non sunt hic ollæ. *Simile illud.* Non sunt hic oues. *Eudamidas rex Spartæ cùm eum quidam victoriis obtentis ad bella alia incitaret, respondit.* Videris mihi ignorare non idem esse quinquaginta lupos, quod mille oues superare. *Ex Plutarcho* Formicarum agmen, *signum infestæ multitudinis. Sic Tiberij serpentem earum viuum corrodentes, interitum à multitudine Cæsari prænuntiarunt. Nero item ante interitum oppleri se agmine formicarū alatarum somniauit. Sueton. Pierius.*

Ζφηκῶν ἔσμὸς. Vesparum examen .f. metuendum. *quia cateruatim pro nidis pugnant, & morsus acérrimos ac letales infigunt. Ælian. Plini.*

ἠρέθισα ἐσ' ἐμαυτὸν καὶ ἐπεσπασάμην (*an* ἐπεσπαψάμην;) οἷον ἐσμὸν ἴνα κηφήνων κεκεντρωμένων. *Themistius.* Irritaui & effodi in me tanquam aluearium quoddam vesparum aculeatarum.

Gallus pugnax & leonem voce terrens, vesparum examen metuit. *Ex Ælian.*

Συγχρήσμὸς φοβερόν. Syncretismus metuenda res. V. Zgodá poniéwolna.

καλλικυρίων πλείων *Suidas.* Callicyrijs plures. *de magna sordidorum aut seruorum turba, quales erant isti apud Syracusanos, qui oppresserunt & expulerunt dominos.*

πάντας φοβεῖσθαι τὸν καθ' ἕν' ἐ φοβέμενον.

Omnes timeto singulos qui non timet. *Ex Capitolino.*

ἕνα τὶς πεφυγὼς, κλείνεται πάντων βία.

Qui effugit vnum, viribus cadit omnium. *Item ex Capitolino. qui in Maximino, versiculos in eius crudelitatem Græcè prolatos, Latinè reddidit sic:*

Et qui ab vno non potest occidi, à multis occiditur.

Elephas grandis est, & occiditur, Leo fortis est, & occiditur,

Tigris fortis est, & occiditur. Caue multos si singulos non times.

Reddidit eos Casaubon Græcè. ἕνα τὶς πεφυγὼς κλείνεται πολλῶν βία. *&c.*

Vltimus. πολλὰς φύλαττε τὸν καθ' ἕν' ἐ φοβέμενον.

Cunctis terribilis caueto cunctos. *Ex Ausonio qui habet:* Multis-multos.

V. Wiele złego dwá ná iednego.

Złe śie rychley náwinić / przyymić / wznidźić.

Mala obuia sunt. *Vel* Mala vltrò adsunt. τὰ κακὰ τοῖς μὴ ζητέουσι παραγίνεται. Mala non quærentibus adsunt.

Vrtica & aliæ herbæ inutiles & noxiæ sponte vbertim & citò vbiq; proueniunt.

Rubus transeuntes lacessit, non oliua nec ficus. Ex Plutarcho. *Lappæ, sextes, rubi, gastanea, philanthropos herba vestes transeuntiũ prensant & adhærescunt. Dioscorid. Plini.*

Et mala radices altiùs arbor agit. *Ouid.*

Fungus vna nocte nascitur. *Pierius.* *Sed & medici damnant fungos in cibis.*

Ranæ diopetes cum pluuia cadunt. *Plini.*

Labitur ex mente actutum bona res, mala lentè. *Anonym. rhythm.*

Affine, Złego nic łupić.

Złé wzrumwszy / gorzey śie wymawia / broni / chwali.

πηλὸν πηλῷ καθαίρει. *Apollonius.* Lutum luto purgat. λίνον λίνῳ συνάπτεις. Linum, lino nectis. ἐπὶ σειρὰ σχοινίον Ad restim funiculum. f. *addis. vt mendacium mendacio, dolum dolo. Erasmus.* *Simile illud ex Homero:* ἕλκει ἕλκος. HVlceri hulcus aut vulnus. f *addit.* κακὸν κακῷ θεραπεύει. *Sophocles.* Malũ malo curat. Scelera sceleribus tuenda sunt. *Seneca ironicῶs de crudelibus loquens.* ἐλαίῳ πῦρ σβέννυς. *Ex Luciano.* Oleo ignẽ exstinguis. i. *remediũ adhibes quod malum augeat.*

lū augeat. Illud Pythagoræ πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν. Ignē gladio ne fodito. Vicino sensu explicat Lauin. Malū malo ne vlciscaru. vt si amator insanus cedē addat, ait Lābinus.

Złé wßyſtko wykłáda.

τῇ δεξιᾷ δοθέντα λαμβάνει σκαιᾷς. A.

Capit siniſtrâ dexterâ sibi data. Siniſtrè accipit omnia. Tacit.

δοκεῖς μοι ἐκείνων εἷς εἶναι, ὃς ἐδίδαξαν ἀριστερὰ γράμματα μῦσαι. Athenæus.

Videris mihi ex illis esse vnus, quos siniſtras literas Musæ docuerunt.

ἐπαρίστερ' ἔμαθες ὦ πονηρὲ γράμματα. Idem.

Improbe siniſtras edidiciſti literas. Theodorus apud Plutarchum dicebat, se rationes suas dextra porrigere, ab auditoribus accipi siniſtra. Homines rudes; fortuna ad dextram assistente, siniſtram turpiter porrigunt. Idem Plutarc.

Mamercus Martialis omnia malè accipiebat. Vide Νικόδοξον. & alia ibidem.

ὁ κακὸνους γλῶτταν ἐν ἀριστερᾷ φέρει. A.

Linguam in siniſtra parte geſtat maleuolus.

Złe zá dobre odnośić ćießko.

Vt acerbum eſt, pro benefactis cùm mali meſſem metas! Plaut.

Bos vetulus domini cultris miſerabile collum Præbet. Iuuenal.

Plura vide sub his. Dobrodźiéyſtwo źle oddáne. Dobrodźieyſtwo dobrodźićiowi ßkodliwe. Stáre pomiátáią 1.

Złe z dobrem mießáć nić pomożé; bárźiey záwádźi.

Złem dobrego nie náprawiß / nić ozdobiß.

Sincerum eſt niſi vas, quodcunq; infundis aceſcit. Horat.

Vaſis vitio omnia intus infuſa corrumpi, ait Lucret.

Vinum vaſi è taxo infuſum venenum fit. Plinius.

Martialis in Tuccā conuiuat vē miſcentem conuiuis vinū malū cum bono, ait: l. 1. epiſt. 19.

—Scelus eſt iugulare Falernum, Et dare Campano toxica sæua mero, &c.

Idem in quendam Pöëtam ineptum miſcentem verſus suos cum verſibus Pöëtæ:

Habeas licebit alterum pedem Ladæ, Inepte fruſtra crure ligneo (altero) curres.

κακὸν ἐλάχιστον, πρᾶγμα φθείρει φερέτιον. A.

Minimum malum quodcunque, vitiat rem optimam.

Złe z domu / dobre w dom.

ἔξω βάλιμον, ἔσω πλοῦτον καὶ ὑγιείαν. Foras famē, intrō diuitias & ſanitatē.

Złodźićia domowego trudno śie vſtrzedz.

ἡ Φανὶς vel ἡ Φάνε θυρα. Euſtath. Phani vel Phaniæ ianua vel oſtium. ſ. fruſtra diligenter ſeruatum. Tractum à quodam Phano cœco diuite vel zelotypo, qui metuens thesauro vel vxori ſuſpectæ parùm fidens, ita ianuam claudebat, vt ſine ſtrepitu aperiri non posset: ſed fure vel adultero per tectum ingrediente, fruſtranea eius cuſtodia, in ora hominum abijt, vt per iocum Phani ianuam iactarent. Simile quid habet Horat. l.

rat. l. 3 Oda 16. de Danae fruſtra cuſtodita. *Itẽ Martial. l. 1. ep. 74. ad Caecilianũ.*
Χαλεπὸν φυλάξειν τ' ἀπὸ κλοπῆς οἰκικὸν. A. Seruare furem difficile domeſticũ.

Nemo cauet furem quem tenet ipſe domi. *Garner.* Furi domeſtico nihil clauſum & ſignatum eſt domi. *Ex Cic.* v. Vlic przèd niem nic zámykay.
Pone ſeram, cohibe. ſed quis cuſtodiet ipſos Cudoſtes? *(à te poſitos) Iuuenal.*
γελοῖόν τε τὸν φύλακα φύλακος δεῖσθαι. Plato:
Ridiculum eſt cuſtodem cuſtode egere.
Qui cauet ne decipiatur *(à ſeruis ſuis)* vix cauet, etiam cùm cauet.
Etiam cùm cauiſſe ratus, ſæpe is cautòr captus eſt. *Plaut.*
Qui it lauatum In balneas, ibi cùm ſedulò ſua veſtimenta ſeruat,
Tamen ſurripiuntur: quippe qui, quem illorum obſeruet, falſus eſt *(neſcit)*
Fur facilè quem obſeruet, videt; cuſtos qui fur ſit, neſcit. *Idem.*
Te accuſo meritò, qui mihi omnes angulos furum impleuiſti in ædibus.
Qui intromiſiſti in ædes quingentos coquos,
Cum ſenis manibus genere Geryonaceo;
Quos ſi Argus ſeruet, qui oculeus totus fuit, Is nunquam ſeruet. *Idem.*
Fur vt monedula. *Garner. quæ domeſtica, verus eſt fur domeſticus.*
Rectè proinde monet Eccleſiaſticus. c. 42. Vbi multæ manus ſunt, claude; & quodcunq; trades, numera & appende: datum verò & acceptum omne deſcribe.

Złodźiéią obiéśiwſy po órtél. *V.* Sprawa iak w oſiéku.

Złodźiey á kłamcá / dwá brácia.

ψεύσης κλεπεύς τε συγκάσιές εἰσιν δύο. A.

Fur atq; mendax peſſimi fratres duo. *Nam mendax facilè furatur, habet enim quî facilè mendacio elabatur.* *Videntur quidẽ illi duo fures vitaſſe mendaciũ, quorum alter abreptã mercẽ alteri clam porrexit, & mercatori quærenti reſpondit, ſe non habere; alter verò negauit ſe accepiſſe. Sed non ita eſt. Prior enim dicere debebat, ſe nõ abſtuliſſe, nec habere, poſterior ſimiliter: ſed illi eluſerunt diuiſa reſponſine mercatorẽ.*
Furem cauere facilè quis poteſt, mendacem non item. *Garner.*
Fur, & receptans furta, ſunt ambo pares vel rei. *Vide* Vlic to złodźiey co krádnié.

Złodźiey gdy go wieſa / radby wſzyſtek świat powołał.

Similiter Galli dicunt. Socius ſceleſtus ſocium ad ſupplicium trahit. *Garner.*
ἕλαρος πονηρὸς ἕλαρον ἐς κόλασιν ἄγει. A.

Złorzéczenſtwo głupia rzéczą.

Maledicentia ſtultorum theſaurus. *Rhodigin. ex Plauto qui ait:*
Iſtic eſt theſaurus ſtultis in lingua ſitus,
Vt quæſtui habeant, malè loqui melioribus.
δύσμορφος (al. δύσμισος) ἴσθι μᾶλλον ἢ κακήγορος.
Deformis *(al. infelix)* eſſe quàm maledicus elige.

Złorzeczliwy. Złorzéczyć. Przéklinać. Szkalowáć.

ἀρχιλοχὸς

ἀρχιλόχου πατρίς. *Diogenian.* Archilochi patria *de mordacibus & maledicis multis. Henr Stephan. Aliter.* ἀρχιλόχειον πατέος. Archilochum calceas. i. *eius vestigijs aut libris vel dictis inhæres. quia is mordacissimus & maledicentissimus Poëta fuit. ita Erasm. aliter Henr. Stephan.* V. Vlie wygraß.

Archilochia edicta. *Cic.* Archilochi rabie armatus. *Ex Horat. qui ait:*

Archilochum proprio rabies armauit Iambo.

Ἐκπάλιον μάχην ἀείδει. *Iulian Apostata.* Bupaliam pugnam canit. *Nam Bupalum Hipponactis (quem ille irritauerat) iambi perdiderunt. Vnde apud Cic.* Hipponacteum præconium. *pro infami probro vel nota.*

ἰαμβίζειν. *Suidas.* Conuiciari. *quod apud iambis fiebat: vel à Iambe femina maledicentissima.*

Lingua maliloquax est mentis indicium malæ. *P. Syrus.* ὁ κακολόγος κακόνους ἀρᾶς ἱερόν. *Diogenian.* Deuotionis templum, *vel* Exsecrationis fanum. *quale fuit Athenis Hesychio teste, in quo exsecrabantur eum qui viam errantibus non monstrasset. Item deuotiones fiebant hostium apud Macrobium.* Przeklinánie.

Diris agam vos. dira deprecatio. Nullâ expiatur victima. *Horat.* Caue Thoracem, illi perpetuò occinendum est. *Vide* Vliey iezyk zá zeby.

Κώμμαλα μαισωνικά. Dicteria Mæsonica. i. *petulanter iacta. à Mæsone histrione auctore.* ἀρὰς ἐπισπεῖραι. Exsecrationes serere dicebatur. *qui dirus deuouebat quempiam. Cyprij diris deuouebant (spargentes ordium cum sale.*

κύμινον σπείρειν. *Phalereus.* Cyminum serere *dicitur, qui conuicia, maledicta, diras in aliquem vomit. Nam cuminum cum maledictis satum, benè prouenire credebatur. Theophrast. Plinius.* Simile est illud Persij dictũ: Ocyma cantare alicui. i. *probris & maledictis insectari, quia & ocymum similiter cum maledictis serebatur. Plutarch. Plini.* Ruta *item eodem modo* serebatur *Palladio teste, quòd sic feliciter prouenire putabatur; optimè verò furtiua.*

Sed hæ omnes ethnicorum sunt vanissimæ superstitiones, quas pudeat Christianos credere.

Γραῶδιον λυττῶν. *Philostrat.* Anicula rabiosa. *nam hæ sæpe maledicæ sunt.*

ὅλας ἀμάξας βλασφημιῶν κατεσκέδασαν ἀλλήλων. *Lucian.* Tota plaustra conuiciorum effuderunt (*inse*) inuicem. ἔστι γὰρ ἀμφοτέροισιν ὀνείδεα μυθήσασθαι πολλὰ μάλ', ἐσθ' ἂν νῆυς ἑκατὸν ἰὸς ἀχθήσῃ ἄροσσῃ. *Homer.* Potest vterq; dicere probra valde multa, quorũ onus neq; nauis centum transtrorũ ferre queat. *Cleomenes maledicentibus sibi Argiuis respondit.* Ἐγὼ μὲν καλῶς λέγειν ὑμᾶς κύριος, τὸ δὲ κακῶς ὑμᾶς ποιεῖν, ἐγώ. *Plutarc.* Maledicere mihi, in vestra potestate est; male aurẽ vobis facere, in mea. *Lysander cuidã maledicta in ipsum iacienti respondit.* Dic ista crebrò, sine intermissione, si forte nulla omnia quibus plenus videris egere queas. *Plutar.* Maledici symbolum Serra, ἐπὶ τὸν ἀφεστηκότα δεινόν, quæ tacta percipitur; *vel strepitus, qui auribus molestus est (Varro teste.)* Ἱερεῖον ἐκ Λαυδίου λαυδίαν θύειν ἢ ποιεῖν. *Vel* λαυδίων θύειν. Lauia, sacrum faciunt. *vel* Laudiorum sacrum. *quidam conuicijs percussus* Zenobius Nazianzen. *ad Laudium refert Lactantius, qui Herculi boues eius furanti minanti, & irridenti. quasi Herculis tale*

sacrum cum maledictũ instituit, quòd nunquam suauiùs epulatus esset, quàm Lindio maledicente. Nostri hic vsurpant. Paćiérze mowi. *Nam & Latini Diras vocant Preces. Simile est illud.* ῥόδια τῶν θυσιῶν. *Diogenian.* Rhodij sacrificium. Maledicus à malefico non distat nisi occasione. *Quintilian. Nam maledicus oblata occasione facilè nocet; dum verò id non potest, verbu compensat.* Helena ob maledicentiam canis est appellata. *Plaut.*

Złość / głupia. Każdy złośliwy / vporny.

Scelera non habent consilium. *Quintilian.*

ἀσυλλόγιστόν ἐστιν ἡ πονηρία. Ratione nulla vincitur malignitas.

ἀνεθεστητόν ἐστιν ἡ πονηρία. Negat moneri vel doceri malitia.

Złość iáwna / śmiáła.

Nihil est audacius illis Deprensis, iram atq; animos à crimine sumunt. *Iuuenal.*

Confer, Wstyd dość raz vtráćić.

Złość płaßczyźnem śie cnoty często pokrywa.

Fallit enim vitium specie virtutis & vmbra. *Iuuenal.*

Timidus vocat se cautum, parcum sordidus. *P. Syrus.*

Vitium fuit, nunc mos est assentatio. *Idem.*

Venit ad me pro amico blandus inimicus. Vitia nobis sub virtutum nomine obrepunt. *Seneca.*

ὡς κακίαι ἀρετῶν ὀνόμαθ' ἑνδύεθ' εὐκόλως. *A.*

Nomina frequenter vitia virtutum induunt.

ὀνόμαθ' ὑπερπέτεται μοχθηρίαν. *Aristophan.* Nomine obtegunt improbitatem. *Apud Lucretium libro 4. vitia feminarũ lepidè excusantur & nominibus virtutum ornãtur* Nigra, μελίχρως est: immunda ac fœtida, ἄκοσμος &c. V. Bto kogo miłuié. *Contra Ouidi. l. de Remedio, docet feminarum dotes, laudes, ornamenta vituperare & fastidire. Dionysij pater nequissimus, filias suas tres vocauit, Virtutem, Temperantiam, Sapientiam. Plutarch.* Mala interdum speciem honesti obtulerunt. Sunt enim vitia virtutibus confinia. *Seneca.* Decipimur specie recti. *Horat.*

Et mala sunt vicina bonis, errore sub illo

Pro vitio virtus crimina sæpe tulit. *Ouidi.*

Złość / nieprzyiaźń skryta / skodliwość.

Bto z kátá miérzy/ pérwniey i bárźiey vdérzy.

Graue est malum omne quod sub aspectu (.i. *sub persona*) latet. *P. Syrus.* i. *quod pretextu aliquo honesto vel speciosо velatur.*

Quod tegitur, maius creditur esse malum. *Martial.*

Tuta frequensque via est per amici fallere nomen,

Tuta frequensque licet sit via, crimen habet. *Ouidi.*

Tacitæ magis & occultæ inimicitiæ timendæ sunt, quàm indictæ & apertæ. *Cic.* Magis nocent insidiæ quæ latent. *Seneca.*

καλύ-

καλύπθσιν ἔχθεαν χείλη ἄδικα vt Symmachus vel ψεύδη. vt Aquila legit. *Prouer. SS. c. 55.* Abſcondunt odium labia iniuſta vel mendacia.

Equus ligneus. *Vel* Equus Troianus. ἵππῳ δόλῳ vel δολίτῃ pro inſidiis occultis. *Ex Homero Virg. Cic. Vicinum eſt illud Themiſtoclis, cui cùm Philides Hippotrophus equum petenti negaſſet, dixit:* τί σοι κακὸν σε ποιήσω δόλειον ἵππον. *Plutarch.* Faciam domum tuam equum ligneum. i. *criminibus ſtruendis te perdam.*

Affine, Dobroć zmyſlona. Cicha wodá.

Złość ſobie nagorßa / naßkodliwßa.

Malitia ipſa maximā partem veneni ſui bibit. *Seneca.* Minimum & tenuiſſimū ex nequitia ad alios redandat; ſpiſſiſſimum & peſſimum domi remanet. *Idem.*

κακότης ἑαυτῇ παγκάκιστος γίνεται. *A.*

Złota kamieniem / ogniem doznaway / á człowieká złotem.

Złotá probá / oſełká / ogień: á człeká złoto.

Aurum Lydio lapide, hominem auro explora. Quod index auro, id aurum homini. *Eraſmus.* ἐν πλινθίναις ἀκόναις ὁ χρυσὸς ἐξετάζεται, ἀνδρὸς δὲ ἄσαυον φανερὸν: ἐν δὲ χρυσῷ ἀνδρῶν ἀγαθῶν τε κακῶν τε νοῦς ἔδωκεν ἔλεγχον. *Chilo apud Laërtium.* In ſaxeis coticulis aurum exploratur, præbens ſpecimen manifeſtum: in auro verò virorum bonorum & malorum ingenium dat ſpecimen ſui.

Scilicet vt fuluum ſpectatur in ignibus aurum,
Sic hominem monſtrant fulua metalla probum. *Ex Ouidio.*

πλοῦτος δὲ βασανός ἐστιν ἀνθρώπειος τρόπου. *Antiphanes.*

Opes index ſunt hominibus morum. *Vel.* Opes vt index hominis ingeniū arguunt. *Sic in Piſcatore Luciani, Philoſophia, veros Philoſophos explorandos eſſe cenſet, propoſito auro gloria & voluptate (vt aquila explorat pullos ſplendore ſolis) vt qui iſta neglexerit oleagina corona ornetur, qui verò fixè aſpexerit & manū porrexerit, abraſa barba inuratur.*

Złotemby piſáć tego ſłowá.

Cedro digna locutus. *Perſius.* i. *oleo cedrino linenda ad perpetuitatem. vel tabulis cedrinis à bibliopego tegenda, vel arcula cedrina includenda.*

Nam ἡ κέδρος ἀνοσιουργὸν τοιεῖ τὸ σκωλήκων τῶν κεδρίαν. *Athenæus.* Cedrus exitialem vermibus producit cedriam, oleum.

Iuuenescere cedro librum *dixit Auſoni. At Ouid. de libro triſti.*

Nec titulus minio, nec cedro charta notetur.

Cedrum item τῶν νεκρῶν ζωὴν. *i. mortuorum vitam vocat Dioſcorides.* τὰ βιβλία ἀλείφεις τῷ κρόκῳ νῦν τῇ κέδρῳ. *Lucian.* Libros inungis croco & cedro. *Sic Horatius. Carmina*

——— Linenda cedro & læui ſeruanda cupreſſo. *Nam cupreſſus etiam cariem & vetuſtatem non ſentit. teſte Plinio.*

Ad eundem ſenſum commendantem ſcripta alicuius valent & illa Perſij:

——— Nec ſcombros metuentia carmina nec thus. i, *non deferentur more vili-*

um chartarum in culinam vel myropolium, *Item Martial. de suo libro,*

Cedro nunc licet ambules perunctus,
Et frontis gemino decens honore. *Idem de eodem.*
Nec scombris tunicas dabis molestas. *& aliàs sæpe.*

Auro etiam hic locus vt in phrasi Polonica. Nam cùm aurum metallorum omnium præstantissimum sit; omnia quæ pulcherrima & præstantissima esse significare volunt, aurea vocant Græci & Latini. χρυσέα φόρμιγξ. *Pindar.* Aurea cithara.
χρυσῆ κύπρις. *Homer.* Aurea Venus. χρύσεον δῶμα. *Hesiod.* Aurea domus. *Item.* Aurea ætas, coma, luna. *Ovid.* Aurea barba. *Persi.* Aureus currus, mos. *Horat. &c.* *Et quod magis ad rem facit.* Aurea dicta. *Lucreti.* Dicta

Aurea perpetua semper dignissima vita.

Hinc etiam eloquentissimus Ioannes Antiochenus Episcopus, dictus est Chrysostomus *quasi aureæ oris.* *Vide plura sub* Ozłoćićby go.
De talibus ergo rectè dices. Verba eius non atramento sed auro scribenda sunt. *Simili enim ratione de Draconis legibus Demades Orator dixit:* Leges Draconis non atramento sed sanguine conscriptas esse, ob nimiam seueritatem. *Rhodigin. & Gellius significat.* *Sed vt tralationes & aliusiones mittamus, verè & propriè loquendo, scribit Plini. l. 7. c. 32. Chilonis Lacedæmonij tria præcepta fuisse aureis literis conscripta, & Delphis, quasi oraculis Apollineis similia, consecrata.* *Erant autem illa:* Nosce teipsum. Ne quid nimis. Fuge æs alienum & lites. *quæ Ausonius & alij scriptores aliis tribuunt auctoribus.* *Sed ad rem.*
Muretus in quendam malum Pœtam carmina sua aurea vocantem, sic lusit:

Aurea non vana iactas tua carmina voce,
Purgari solo nempe quòd igne queant. Złote wierſże! do ogniá z niemi.

Złotrá/ ábo z kaleţi pan. Z klechy pleban.

Petere honorem pro flagitio, more fit. *Plautus.*
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema. *Iuuenal.*
Cras cerdo, hodie nihil. *Varro.* Mulio Consul. V. Godnoſć niegodnemu.
E carcere catenisq; interdum quis egreditur ad regnum. *Ecclesiastes c. 4.*
ἐκ κειρμείας ἐπὶ τὸν βασιλικὸν ἁπήνην ἤλατο. E figlina regium currum conscendit. *Vt Agathocli contigit.* ἀπὸ βυρσοτομείας ἐπὶ τὸν ἡγεμονικὸν ἁπήνην ἀλάμενος. *Synesius.* (*de Andronico è fæce vulgi Præfectura ornato*) E scapha in curum principalem saliens. ἀπὸ κώπης εἰς τὸ βῆμα. *s.* ἐπήδησεν. *Syrianus in Demadem.* A remo ad tribunal. *s. saltum fecit.*

ὁ νῦν μὲν ἑλκεῖς, ἄνεμον δ' ὑπέρμεγας. *Aristophan.*
Nunc is nihil, permagnus autem crastino.

χθὲς ἱερόσυλοι, καὶ σήμερον ἱερεῖς. *Nazianzen.* Heri sacrilegi, hodie sacrificî.
E pelui aurea seu pelluuio idolum, deus. *Apud Herodotum Amasis è plebeo rex factus contemnis se videns, peluim auream regalem conflari in Ratiuam iussit & adorari ab omnibus, quod vbi fecerunt, expositi eis facti rationem.*

Złoż, Proſt prætko, Szczeſćie podnoſi,

Złość pyche z ſércá. Záwiéś ná koiku pyche/ tytuły/ ſłáchéctwá &c.

Abijce ſuperbiam. *Charinus Plauti adoleſcens perditus diſcedens à ſuis, dicit:*
Abijcio ſuperbiam. Egomet mihi comes, calator, equus, agaſo, armiger;
Egomet mihi ſum imperator; idem egomet mihi obedio.
Egomet mihi fero quod vſus eſt, &c.
Exue arrogantiam. Exue Senatorium ordinem. *Tacitus.* Pone ſupercilium. *Auctor Obſcæni. & Mart. pro grauitate.* Exue faſtus. *Ouid.* Pone ſuperbiam *Horat.* Pone faſtus. *Ouid.* Pone animos & pulſus abi. *Virg.* Depone contumaciam. *Columel.* Depoſui faſtigia ſupplex. *Claudian.* *Potes etiam hîc dicere.*
Submitte faſces. *(quod vide ſub* Vſtąp lépßemu.*)* Spuść ogon. *vt de pauone dixi ſuprà.* παστάλω ἀναχρεμάσαι. *Euſtathi.* De paxillo aut clauo ſuſpendere aliquid *dicitur is, qui negligit aliquid.* *Sic Varro apud Nonium dixit:*
Primus Zeno nouam hæreſin nouo paxillo ſuſpendit.
ὥσὲρ καπνᾶ τὸ πηδάλιον. ſ. ἀνοβεῖναι. *Heſiodus. Euſtathius. Homer.* Supra fumum clauum nauis ponere. i. *negligere & omittere nauticam.*
Noſtri dicunt. Vżá poledni záwiéśić. Schowáć włożyć zá piec.
ἀσπίδα ἐν τῷ φεψάλῳ κρεμάσαι. Clypeū in fuligine ſuſpendere. ſ. *negligim.* — Veteres auias — de pulmone reuelle. *Perſius.* i. *obliuiſcere & reiice falſas opiniones, quas ab aniculis didiciſti: vel potiùs,* Depone ventoſam arrogantiam ex opinione nobilitatis auorum auiarum concepram. *Pulmo autem eſt ſedes arrogantiæ, Vnde & Spiritus pro arrogantia Cic. Cæſari. Liuio. Ouid.*
Obliuiſcere dignitatis tuæ. *Cic.* Obliuiſcor eos viros eſſe primarios, improbos temporis cauſa fingo. *Idem.* Obliuiſcere Graios. *Virg.* ſ. *apud quos aliquod nomen, decuſq; geſſiſti vt narras.* *Sinoni dictum eſt.*
πάντα ταῦτα, γένος, ἐλευθερίαν, οὐ προγόνους ἔξω τοῦ οἴδου καταλείπων εἶ. Omnia hæc, genus, libertatem, maiores, ante limen relinquere te ſcias. *Lucian. dicit aule famulatum ſubeunti.*

Zły wéſele/ krótkie.

Citò improborum læta ad perniciem cadunt. *P. Syrus.*
χαρὰ πονηρῶν εἰς ὀδύνας τάχα τρέπεται. *A.*
Mali (*vel malum*) in dolorem vertitur mox gaudium.
Gaudium hypocritæ inſtar puncti. *Iob 20. c.*

Zły wiecey niż dobrych.

πανταχῆ ἀεί τε πλείονες ἀγαθῶν κακοί. *A.*
Semper & vbique ſunt bonis plures mali.
Omne tempus Clodios, non omne Catones fert. *Seneca.* Et Catilinam
Quocunque in populo videas, quocunque ſub axe,
Sed nec Brutus erit, Brutus nec vnuculus vſquam. *Iuuenal.*

Zły człowiek. Złe obyczaie. Złe

Homo quantùm hominum terra sustinet facerrumus. *Plautus.*

Sator, sartorque scelerum & messor. *(occatorem adde si lubet.) Idem.*

Vulcanus, luna, sol, dies, dij quatuor, Sceleſtiorem nullum illuxêre alterũ. *Idem.*

Simia pro viliſſimo & nequiſſimo. *Cic. Plaut. Simia beſtia nihili & nequiſſima ex Therſite turpiſſimo & improbiſſimo tranſmutato nata. Pierius.* Ballio. *apud Plautum leno improbiſſimus. Et Cic.* Cheream quendam vocat Ballionem, qui iccircò, inquit, capite ac ſuperciliis ſemper eſt raſis, ne vllum pilum boni viri habere dicatur.

Culleo dignus. *Iuuenalis de Nerone improbiſſimo ſic ſcripſit:*

Cuius ſupplicio non debuit vna parari

Simia, nec ſerpens vnus, nec culleus vnus ſ. *ſed plures. Nam parricida culeo cum ſimia & ſerpente incluſi in aquam proijciebantur. Nero autem plurima talia ſcelera commiſerat. Meminit huius ſupplicij Cic. pro Sexto Roſcio.*

Carcere & robore dignus. *Apuleius.* Detrudendus ad molas, ad puteum atque ad robuſtum codicem. *Plaut.* robuſtum carcerem *idem vocat.* De robore præcipitandus. *Ex Valer. Maximo.* ἄξιος θησαυροῦ. Dignus theſauro. *Ex Plutarcho, qui apud Meſſenios carcerem* theſaurum *dictum fuiſſe ſcribit, in Philopœmene, obſcurum in quem coniecti rei, lapide ingenti obſtruebantur.*

Item Carcer, vir carcere dignus. *Lucillio & Terent. aſperius inquit Donatus, eſt, quàm Carcerarius. Item* Carceris cuſtos. Catenarum colonus. *Plaut. pro ſceleſto. Simile eſt illud.* Barathro dignus. i. *carcere qui ſic apud Athenienſes vocabatur Diomedeſte. Item* Dignus latomijs. *Syracuſano carcere. Aſconi. Cic.*

Dechas *Spartiatarum al.* Cædas *Rhodig.* Ancon Carthaginen. *Idem Rhodig.* Ceramos *Cypriorum. Idem.* Tullianum Romanum. *Ex Cic. notum eſt.* Lethe *Perſarum carcer, in quem noxij morituri detrudebãtur. Rhodigin Labyrinthus Cretæ. Idem.* De lapide noxias. *Columella.* i. *ſeruus improbus qui dignus erat è ſaxo præcipitari, vel iam præcipitandus liberatus aliquo modo eſt, vt fures à furca. Rhodigin. Columellæ verba ſunt.* Vinitoris quem vulgus parui æris vel de lapide noxium poſſe comparari putat. i. *vilis, nihili, improbi. Brodæus de lapide in quo præco ſtabat ſeruorum pretium proclamans, intelligit.*

Bipedum & quadrupedũ omnium nequiſſimus, improbiſſimus, impuriſſimus. *Cic.*

Impure, inhoneſte, iniure, illex, labes popli, &c.

Procax, rapax, trahax; trecentis verſibus

Tuas impuritias traloqui nemo poteſt. *Plaut. de Ienone.*

Fraudis, ſceleris, parricidij, periurij plenus,

Legirupa, impudens, impurus, inuerecundiſſimus,

Vno verbo abſoluam, Leno eſt: quid illum porrò prædicem? *Idem.*

ὅτ' ἂν φᾶσις ὅτ' ἴστρος ὑφέῃ. *Sophocles.* Neque Phaſis nec Iſter abluat. ſ. *tanta ſcelera.* ὁσίη ἱερὴ εἶ, *vel* ἱερὰ ἀρχεῖς. *Ex Theocrito.* Nihil ſacri es, *Nam optima, vocabant ſacra. vt* Sacrum conſilium, ſacram anchoram.

ὁσίη ὑγιὲς ἐστι. *Ariſtophan.* Nihil ſinceri eſt. *Cic. al.* Nihil ſani eſt.

εἶναι πανοῦργον, ἄδικον, ὑγιὲς μηδέν. *Ariſtophan.*

Eſt fraudulentus, iniquus, & ſani nihil.

Cerite

Cerite cera dignus. *Horat.* i. *in tabulas Ceritum ignominiæ causa referendus.*
Φρυνώνδας ἄλλος. *Plato. Lucian.* Phrynondas alter. *nebulo celebris.*
Διαγόρας ὁ μήλιος. *Aristophan.* Diagoras Melius. *is Athenienſium ſacra contempſit, euulgauit, irriſit: ob quod proſcriptus eſt proſcriptione in ærea columna publicè inciſa, addito præmij loco talento, ſi quis illum occidiſſet; duobus, ſi quis viuum cepiſſet.*
λήμνιος ἀνήρ. *Suidas.* Lemnius vir. *ab inſula Lemno crudelitate vxorum in maritos cæſos memorabili.* ἐν παντὶ μύθῳ δαιδαλέα μῦς. *Zenodot.* In omni fabula Dædali exſecratio. *de atrocium facinorum & calamitatum auctore, quem ad omnem eius mentionem omnes exſecrantur, vt Athenienſes Dædalum exſecrabantur, qui fuit cauſa, vt quotannis ydem mitterent ſeptem virgines Minoi regi in Cretam Minotauro obijciendas.* Niger pro improbo. *Cic. Horat.*

Sedenim qui in omni re atque in omni tempore
Omni laude vacat, is illaudatus eſt,

Iſq; omnium peſſimus deterrimuſq; eſt. *Macrob. Gellius.* Odiũ terræ. *Plaut.* Seruilis capillus. ἀνδραποδώδεις δὴ τὰς ψυχὰς τρίχας ἔχει. *Plato.* Seruiles in animo pilos habet. *Nam ſerui quaſi natura improbi putabantur.*
ζωιὸς. *Demoſthen.* Læuus, ſiniſter, improbus, infelix, rudis.

ἢ σκαιός ἐστιν ἢ καλῶν ἄπειρος ὤν. *Æſchylus.*

Aut læuus eſt aut rerum honeſtarum rudis. ἀλλ' ἐντὸς ἱεροῦ. Ne intra templum quidem. ſ. *intrat. Athenis homicidæ à ſacris arcebantur.*
Ne in funebri quidẽ põpa laudandus. ὐκ ἐπαινετέος ἀλλ' ἐν περιδάπνῳ. *Diogenian.* Ne laudaueris *(ipſum)* ne in parentalibus quidem. *vbi ſpecioſæ & falſæ quoq; laudes locum habent, vt Præficarum.* Menia columna dignus, *apud quam rei ſordidi, fures, ſerui nequam iudicabantur & puniebantur. Aſconius ex Cic.* Hinc Columnarius, *apud Cic. pro improbo & infami, interprete Mureto & Corrado.*
κιλικεία χαυνότης. *Plutarch.* Cilicia improbitas. *à gente hoc nomine infami.*
Nonne hoc publicitùs ſcelus hinc deportarier In ſolas terras? ſ. æquũ eſt *Terent.*
Gyaris dignus. *Iuuen.* i. *relegandus in inſulas Sporadas, quarum vna Gyarus exulibus deſtinata fuit.*

Tu quod damni & quod feciſti flagitij,
Populo viritim potuit diſpertirier. *Plautus.*

Si de damnoſis natis Dictator fiat nunc Nemo anteeedat filio credo meo,
Ita nunc per vrbem ſolus ſermõ eſt omnibus. *Idem.*

Athenienſis Hyperboli improbitatẽ veteres Atticorũ Comœdiæ notauerunt. *Cic.* Subiecit pedibus Acherontem. *Vide ſub* Odważyć ſobie.
Idem eſt. Dobrego mu ſłowá żaden nie rzecże.

Zły dobrego zepſuie.

Ruſſi dicunt, Skrypliwe derewo y zdorowe prześkrypáiet.
Malus bonum malum eſſe vult, vt ſit ſui ſimilis. *Plaut.*
A cane rabioſo morſi rabie corripiuntur; & ſi quem viciſſim ipſi mordeant, in furorem vertũt. *Ex Luciano.*

Zły

Zły dobrego rychley zépſuie / niż dobry złego náprawi.

Modicum abſinthium, ingens mellis vas reddit amarum: mellis verò magna copia, non facilè dulcorat abſinthium. *S Gregorius.*

κακὸς, ἀγαθὸν τάχιστα ποιεῖται κακὸν.
ἀγαθὸς δὲ, χρονίως τὸν κακὸν ἀγαθὸν ἐ ποιεῖ. *A.*
Malus ex bono celerrimè efficit malum
Bonus ex malo tardè quoque bonum haud efficit.

Zły / dobrego co podczas vczyni.

Quid Nerone peius? Quid thermis melius Neronianis? *Martial. l. 7. ep.* *vbi etiam dicit illud alterum.*

Quod vir peſſimus omnium Charinus,
Vnam rem benè fecerit. ſ. *balneas publicas.*
κακὸν ποτὲ παραπίπτει ὅ,τι πράξειν καλὸν. *A.*
Malo aliquid aliquando accidit facere boni.

Zły dobrze czynić nie vmie / nechce / nie może.

Mala mens, malus animus. *Terent. i. Mala natura, affectus, voluntas; mala conſilia & machinationes ſuggerit.*

γναμης κακῆς γὰρ ἔργα γίγνεται κακά. Mali ingenij plerunq; ſunt opera mala.

Non poteſt arbor mala bonos fructus edere. *S. Matthæ. c. 7.*

Malus omnia ſemina nequitiæ habet. *Seneca.* *Vt ſilex infinitas ſcintillas, modò percutiatur ſemper effundit.*

Scorpio caudam venenatam ad ictum paratam ſemper habet. *Plini.*

Zoilus Amphipolites qui Homerum Platonem Socratem proſcidit, rogatus cur ita alienam famam laceraret, & malediceret, reſpondit: ὅτι ποιῆσαι κακῶς ἐθελόμενος ἀ δύναμαι. Quia male facere, licet velim, nequeo. *Rhodiginus.*

Zły gáydá / dobrem kornetyſtą nie będźie.

Kto śie do tácnicyßych rzeczy nie zgodźi / o trudnicyßych nicch nie myśli. Malus choraules, bonus ſymphoniacus. *ſubaudi. nunquam euadit. S. Auguſtinus id ironicòs ſeu per antiphraſim protulit.* *Quale eſt & illud eiuſdem:* Malus monachus, bonus clericus. ſ *putatur poſſe eſſe, ſed non erit.*

Kto nie był dobry w kłoſtorze / nie będźie lepßy przy dworze.

Dictum Latinum videtur ſumptum ex illo Cicer. Aulœdus ſit qui citharœdus eſſe non poteſt. *nam hinc rectè ratiocinando ſequitur, vt qui aulœdus eſſe bonus non poteſt, de cithara ne cogitet quidem.* κακὸς αὐλῳδὸς, μηποτε καλὸς κιθαρῳδός.

V. Mnicy nie zdotam.

Zły głód.

λιμὸς μέγιστον ἄλγος ἐνθρώποις ἔφυ. Innatus homini maximus dolor eſt fames.

λιμῷ γὰρ οὐδὲν ἔστιν ἀντιπρᾶξαι ἔπος.
Fami enim nullum eſt reſpondere verbum. *Vel.*

Contra

Contra famem etenim nulla contradictio est.

ἅπαντα γὰρ τοι ἕρωτὰ πολιορκεμενοις. Omnia esculenta obsessis.

Vel. Ab hoste cinctis esculenta cuncta sunt.

ᾠνῶντι κλέπτειν ἐς' ἀναγκαίως ἔχον. Esurienti furari opus est.

Vel. Famelicus vir esse furax cogitur.

ὡς ἐδὲν λιμοῦ κακώτερον ἐδὲ βαρείης

γαστερὸς! ἡ κρατεῖ μὲν ἐν ἀνθρώποισιν ἀπηνής. *Oppianus.*

Vt nil est fame deterius, nec graui ventre! qui imperat hominibus crudelis.

ὄνος ψευνῶν ῥοπάλυ ἀμέλει. *Ex Homero Aristot.* Asinus esuriens fustem negligit.

— λιμὸς γὰρ ἀναιδέα θυμὸν ἀέξει. *Q. Calaber.* Fames impudentem animū facit.

Lupus esuriens rationes & excusationes agni non recipit. *Ex apologo Gabriæ.*

Polypus famens sua brachia vorat, *quæ iterum renascuntur.* *Ælianus.*

Aper malè pastus fugit è cauea. *Martial.* Miserrimum est fame mori. *Sic Homer.*

πάντες μὲν συγεροὶ θάνατοι δειλοῖσι βροτοῖσι,

λιμῷ δ' ἴκελον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν.

Dura quidem miseris mors est mortalibus omnis,

At perijsse fame, res vna miserrima longè est. *Ideo Parasitus Plauti ait:*

Quicúmuis faciliùs depugno quàm cum fame. *Item.*

Decedam ego illi (*cuius*) de via, de semita,

De honore populi. verùm quod ad ventrem attinet,

Non hercle hoc vngue, nisi me pugnis vicerit. *Item.*

Quæso hercle me quoq; vendas si lubet, dum saturum vendas.

τοῖς σίτυ ἀπορῶσιν, οἱ ὀρόβοι πανδάζονται. *Philostratus.*

Ab ijs qui frumento carent, eruum magni æstimatur vel expetitur.

Mentiri ventri nullus valet esurienti. *Anonym. rythm.*

Multùm mordentes muscæ sunt esurientes. *Idem.*

Canes ad quærendum cibum fames ducit, & à pecore abducit, atq; etiam in dominum afferre facit dentes. *Varro.*

Fames auro non pellitur nec mitigatur. *Vxor Pythij Phrygis ditissimi & auarissimi cupiditatem compressit, appositis illi esurienti cibarijs, omnibus ex auro confectis. Rhodigin. describit fusius hist. rā Mitigatur tamen fames ventre cōstricto.* V. Głód dowcipny.

Affine, Brzuch nie ma słuchu. Głodny nie przebiera Głodny kiia śie nie boi.

Zły gospodarz co w domu zmoknie.

τὸν ἴκελον ἐρεχθέντων ὐδὲ θεὸς οἰκτίρει. Qui domi compluitur, huius ne Deum quidem miseret. *Ethnicum dictum. sic meritò. qui ob desidiam sub tecto etiam compluitur, hic dignus est cuius neminem at ij adeò ne Deum quidem (qui maximè misericors est) misereat.*

Zły i dobry.

Albus & ater. *Horat* i *bonus & malus. Lambin.* λευκός τε μελας τε. *Homo bicolor, dimidia parte candidus & a mid. a summè ater, ostentum fuit publicè à Ptolomæo Lagi. Rhodigin.*

Zły to ptak co swoie gniazdo bręći i plugawi.

Talis est Turdus, qui proprium nidum cacat. *Plinio teste: cùm aliæ volucres mundiores sint, vt hirundines, quæ pullos etiam suos docent saturitatem foras emittere, inquit idem. & Plutarch. de solertia animalium. Latini tamen hoc paulò aliter vsurpant. vide* Sam złe bręći. *Ibidem est illud*: Domesticum thesaurum calumniari. *quod etiam facile huc trahas dicens.* Stultum est domesticum thesaurum calumniari, &c.

In Pœnulo Plauti feminæ vitia mulierum recensenti respondet altera:

Soror, parce amabo, sat est istuc alios dicere nobis,
Ne nosmet nostra etiam vitia loquamur.
Est auis ingrata quæ defœdat sua strata. *Anonym. rythm.*
μισητὸς ὄρνις καλιὰν κακαίνων ἣ καλιάν. *A.*

Zły i ale mi ciebie trzeba. Złe z niemi bez niego gorzey.

ἀναγκαῖον κακὸν εἶ. Necessarium malum es. *Apud Strabonem Hybreas Orator dixit Euthydamo viro admodùm immiti & crudeli, sed ciuitati vtili, in quo vitia cum virtutibus certare videbantur. Sic Seuerus Imperator* Rationales vocabat Necessarium malum. *Lamprid. Græci id vsurpauāt de muliere.* γυνὴ ἀναγκαῖον κακόν. Mulier malum necessarium. *nempe familijs & rebuspublicis conseruandis. De lectulo Euripides.* ἀναρὲς οὐ τὸ κλῆμα, ἀναγκαῖον δ' ὅμως.

Molesta cum sit res, necessaria tamen.

Idem vsurpes licet de medicamento & de quauis re molesta, vtili tamen & necessaria.

Militiæ malus, vtilis vibi. *Horat. de Pòëta.*

Sic ego nec sine te, nec tecum viuere possum. *Ouidius.*

Platano similis. *Rhodigin. quem contemnimus ridemus & tamen in necessitate eius opera vtimur. vt ad Platanum dum pluit fugimus, mox verò eam vellicamus. Themistocle se Platono similem dixit, qui optimè de Athemensibus meritus, malè ab eis tractatus est:*

Lippi illic oculi seruus est simillimus;
Si non est, nolis esse, neque desideres:
Si est, abstinere, quin attingas, non queas. *Plaut. de seruo improbo.*
Non esse seruus hoc quisquam peior potest,
Nec magis versutus, nec quo ab caueas ægriùs.
Eidem homini, si quid rectè curatum velis,
Mandes; moriri se miserè mauolet,
Quàm non perfectum reddat, quod promiserit. *Idem.*
Etsi sceleatus est, at mihi infidelis non est. *Idem.*

Apud eundem seruus nequam ipse de se ita loquitur.

Ego neq; libenter seruio, neq; satis sum hero ex sententia,
Sed quasi lippo oculo me herus meus manum abstinere haud quit tamē,
Quin mihi imperet, quin me suis negotijs præfulciat.

Redimebat Aterius vitia virtutibus, & plùs habebat quod laudares, quàm quod ignosceres. *Seneca.*

ἀδὲς ξὺν πανωλέθροισιν ἀδ' ἄνευ πανωλέθρων. *Aristophanes, de mulieribus.*

Neque

Neque simul cum pessimis (*optandum est esse*) neq; sine pessimis (*viuitur*)
Difficilis, facilis, iucundus, acerbus es idem.

Nec tecum possum viuere, nec sine te. *Martialis, de sodali varijs moribus predito. Simile est illud Theognidis.*

ἀργαλέως μοι θυμὸς ἔχει περὶ σῆς φιλότητος,
οὔτε γὰρ ἐχθαίνειν οὔτε φιλεῖν δύναμαι.

Difficultatem habet animus meus circa tuam amicitiam,
Nec enim odisse sed nec amare queo. *s. te.*

Odi & amo te. *Catull.* *Sic apud Aristophanem populus Athenienſis Alcibiadem.*
Et amat & odit simul, habere vult tamen.

Affine, Dobrýć kiedy lepszego niemáß. Zle i dobre.

Zły strách. Strách podgás gorßy niż sámá rzecz.

Plùs in metuendo mali (*sepe est*) quàm in illo ipso quod timetur. *Cic.* ποτὲ κάκιον φοβεῖσθαι ἢ πάσχειν κακόν. *A.* Timere grauius sæpe quàm pati malũ. τὸ μέγιστον κακῶν ἀεὶ δεδοικέναι διατελεῖν. *Demosthenes.* Grauissimum malum est in timore perpetuo esse.

Pauor etiam auxilia formidat. *Curtius.*
Metus cùm venit, rarum habet somnus locum. *P. Syrus.*
Pedibus timor addidit alas. *Virgil.* φόβος μ' ἀναπτεροῖ. *Euripid.* φόβος πτεροῖς φέρεται. *Henr. Stephan.* Alis timoris ferri.
Pauor sapientiam mihi omnem ex animo expectorat. *Cic. ex Ennio.*
Herus si minatus est malum seruo suo,
Tamenetsi id futurum non est, vbi captum est flagrum.
Dum tunicas ponit, quanta afficitur miseria!
Ego nunc quod non futurum est, formido tamen. *Plaut.*
Sic eum in timorem dabo, vt neget ipse se eum esse qui siet. *Idem.*

Leo audiens ranam coaxantem, magnum quid ratus, extimuit; vbi verò eam aspexit, conculcauit. Æsopus. Res est imperiosa timor. *Sic Martial.*
Quod si me tonsor, cùm stricta nouacula suprà est.
Tune libertatem diuitiasque roget!
Promittam. nec enim rogat illo tempore tonsor,
Latro rogat. Res est imperiosa timor.

Methodius monachus pictor, Bogore rogante, vt domum eius nouam variis historijs depictis exornaret, inducij extremi faciem effinxit, & regem Ethnicũ Christianũ reddidit. Cedrenus. Otanes iudex à Cambyse factus, iussus est ab eodem sedere in tribunali strato corio Sisennis patris sui, iussu regis excoriati, ad timorem incutiendum. *Herodot.* Ficum quidam domi habebat, ad quem cùm Inquisitores famulum misissent, qui ficus peteret; perculsus ille primùm est aduentu eius, ratus se ab eis vocari; sed cùm ficus peti intellexit, liberaliter dedit affatim, & arborem ipsam, ne secundò timeret, excidit. βαμμα κυζικηνόν. *Hesychi.* Tinctura Cyzicena, dictum in eum qui metu indecorè aliquid agit

quid agit. nam Cyziceni timidi & molles erant. Dedecus non eluendum interpretatur Iuuenius & Erasm. Magas Philemonis iugulo gladium à lictore admouere ob conuicium iussit & saluum dimitti. Plutarch.

Zły teraz świát.

Ætas parentum prior auis, tulit Nos nequiores. *Horat.*
Terra malos homines nunc educat atq; pusillos. *Iuuenal.*
Nil erit vlteriùs nostris quod moribus addat
Posteritas: eadem cupient facientque minores. *Idem.*
Omne in præcipiti vitium stetit. i. *in summo. Idem.*

ὁ κόσμος ὅλος ἐν τῷ πονηρῷ κεῖται. 1. *Ioan.* 5. Mundus totus in maligno (*i. in peruersitate, in peccatis*) positus est.

Zły znak.

Victima sine corde. *qualis oblata est vna & altera Iulio Cæsari, cùm ad curiam iturus eo die quo occisus est, sacrificaret. Ex Appiano. Idem Heluio Pertinaci accidit. Huc illaz* Lepus in itinere apparens. V. Záiąc przez drogę. Monstra euenerunt: Gallina cecinit, &c. Wymowke tácno náleść. Taurus mactandus ab aris fugiens. *Liui. Valer. Max. Suetoni.* ἁδεὶς κομήτης ὅστις ἀ κακὸν φέρει. *Ioan. Vlpius Senarium veterem leuiter commutauit.* Nullus cometa est quin mali aliquid afferat.
Sæpe sinistra caua prædixit ab ilice cornix. *s. mihi hoc malum. Virg. licet aliqui spurium hunc versum esse putent.*
Mustela mali ominis animal & infausti occursus *apud Pierium & apud Plautũ Sticho.*
Folium non crepuit, vel male languidè crepuit. *malum signum Pierius ex Theocrito, apud quem folio plantæ alicuius pugno superposito, & plana manu altera percusso, diuinant amantes an redamentur, ex sono claro vel obtuso, illo amorem, hoc contemptum significante. Sic Theocrit. habet:* ἀδὲ τὸ τηλέφιλον ποτὶ μαξαμενον πλαγᾶγησεν. Neque folium papaueris percussum, edidit sonum. *addit interpres etiam in humeri & cubiti cauo poni solitum folium percutiendum. Telephilon verò, ait idem, esse folium cuiusuis herbæ vel plantæ ad id aptæ. s. ad diuinationem de amore alterius, vt quasi dicatur.* δηλέφιλον *monstrans amicum* δηλόον φίλον. *in quo vsu frequens est papauer.*

Z máley burzé wielki dębęz.

δρᾶμα ἐκ κωμικῆ τραγικόν. Drama è Comico Tragicum. *ex Agathio qui ait:*
κοὐ τραγικοῖς ἀχέεσι τὸ κωμικὸν ἔργον ἀμεῖψας.
Et Tragicis doloribus Comicum negotium (*ludum*) pensans. *Nam in Comœdia lenes sunt affectus & motus, non turbulenti horridi velut in Tragœdia.*
μικρὰν νέφωσιν ὑετὸς ἀκλαθὴς μεγας. *A.* Dant sæpe magnã parua nubila pluuiã.

Z máley rzéczy wielkiey dochodzić, ábo zgáfzki cálego co poznáć.

ἐκ τῆ ὄνυχος λέοντα γινώσκειν Ex vngue leonem cognoscere. *vt fecit Phidias statuarius, qui Luciano teste, inspecto leonis vngue, quantus fuerit agnouit, & tantum accuratè effinxit. Plutarchus id de Alcæo pictore scribit. hinc illud quod etiam habet Philostratus.*

Iostratus. ἐξ ὄνυχος τ λέοντα γράφειν. Ex vngue leonem pingere. i. *ex re minima maximas colligere & assequi. Describit hanc membrorũ proportionẽ totius corporis inter se accuratè Vitruuius l. 3. c. 1. vbi multa Philander ex variis auctoribus affert. Sic Pythagoras ex mensura stadij ad Pisas Herculis passibus dimensi, corporis eius staturam assecutus est, vt Gellius ex Plutarcho docet.*

Transferre licet dictum hoc ad alia. Vt si ex vna sententia vel epistola sapientiam alicuius æstimemus. Sic Basilius Maximo scribens ait: καλεμάθομέν σε διὰ τ γράμμα τος ὅσον φασὶν ἐξ ὀνύχων λέοντα. Agnouimus te ex literis, ceu, vt aiunt, ex vnguibus leonem. *Pherecydes Philosophus phthiriasi correptus (qua & mortuus est) inclusit se & cum ad eum Pythagoras discipulus veniens rogasset quî haberet, digito per foramen exserto dixit:* χροὸς δῆλα. i. *ex corpore patet.* E pollice staturam conijcere. *Ex Plinio qui ait: Timantes pinxit in parua tabella Cyclopem dormientem: & vt magnitudo eius intelligeretur, appinxit ei Satyros pollicem eius thyrso metientes.*

E calceo item puellæ *Naucratitanæ ab aquila Memphim delato*, coniecit rex de puellæ cultu, statura, ingenio; *& misit, qui eam sibi vxorem adducerent. Strabo.*

ἐκ δ κρασπέδε τὸ ὕφασμα γινώσκειν. E fimbria textum cognoscere.

ἐκ γδυὸς γινώσκειν. E gustu cognoscere. *s. totum dolium. &c.* E paucis guttis deprehendere licet quale sit vniuersum mare. *Irenæus.* Ex næuo cognoscere, vel crepundijs. *Cic. & Comici.* *Affine illud est.* Znáć wino po occiéć.

Zmundak. Maiąc dość ſkapo żyć / ſobie żałuie.

Lapsana viuit. *Plini. olus est syluestre quod milites Iulij Cæsaris fastidiebant.*

Apludam edit, floces bibit. *Gellius.* Suo succo viuit. *Plaut. vt cochleæ, vrſi.*

Cynicè viuit. *vt Diogenes Cynicus.* Hecates cœnam cœnat. *quæ ex vilissimo pisce menide constabat. Ex Luciano.* κοχλίς βίος Cochleæ vita. *de qua sic Plutarchus.* κοχλίς βιον ζῶν διὰ τὴν μικρολογίαν. Cochleæ vitam viuens ob parsimoniam. βίος ἀκανθώδης. *Suidas.* Vita spinosa. i. *dura, aspera. Sic Plaut.* Meus victus scruposam commeat viam. asper meus victus est. R. Sentéćne esitas?

ἀβίωτος βίος. *Suidas.* Vita seu victus non vitalis, tristis.

βαλανοφάγος Glandibus victitans. μονοφάγος Solus edens.

καρδοφάγος & καρδαυοφάγος Fici folia edens.

καπνοτρεφάντης. *Eustathi.* Fumum olfacit. *adde si lubet, alienæ culinæ.*

καρδαμογλύφος. *Hesychi.* Nasturtium scalpens, purgans.

ἄκαπνος θυσία *Lucian.* Sine fumo sacrificium. *in quo nihil est cocti obsonij.*

ἄκαπνα θύειν. *Athenæus.* Sine fumo (i. *igne*) sacrificare.

ἐδὲν κρεῶν ὠνεῖ κρέας. *Ex Polluce.* Nullas bonas carnes emit. *quia vili emit.*

τὸ εὐωνον κρέας οἱ κύνες ἐσθίουσιν. Vili emptas carnes canes edunt.

καρικὸν θῦμα παρατίθεσι Caricam victimam apponit. *Cares canem immolabant.*

θυμβροπώγων. *Eustathi.* Thymbram cœnans, *olus amarum.*

ἀπολειμένον ἰχθὺν εἰς μέσον ἕλκει. *Plutarch.* Piscem repositum (*seruatum è mensa rursus*)

τυγίου) in medium trahit. τευγόβιος. *Pollux.* Fæce viuens.
φασηλιτῶν θῦμα. Phaselitarum sacrum. *f. pisciculi salsi.*
Suum defraudat genium. *Terent.* κυμινοπρίστης. *Aristot.* Cymini sector.
ἐστίᾳ θύει. Lari sacrificat. *f. parcè. In eius sacris nil licebat efferre sed inferre. Aristophan.*
λυχνοβίος. Sordidus, *qui de lucernarum oleo viuit.*
Oleo fraudat lucernas. *Ex Horat. qui ait.* Vngor oliuo
Non quo fraudatis immundus Natta lucernis.
κηρύβια ἐσθίει. *Cratinus.* Fabilibus victitat. i. *fabarum purgamentis.*
κυαμοτρώξ ἄγροικος. *Aristophanes.* Fabarum arrosor agrestis.
ἐν θρύσκοισι καὶ βεγκάνοις ζῶν ἐθέλουσι, ὁπόταν δ' ἤδη πεινῶσι ζόφοδα ὥσασ' οὖν πολυπόδας ἀπεσθίειν οὖν δ' ἀκύλλας. *Pherecrates.* Agrestibus oleribus & carduis viuere, cumque valdè esurierint polyporum instar digitos rodere.
Tollit vel edit, quæ decidère è mensa. *contra præceptum Pythagoræ dicentis:*
τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. Quæ decidere *(de mensa)* non tollenda. *Aliter*
μηδὲ γεύεσθαι αὖτ' ἂν ἐντὸς τραπέζης καταπέσῃ. i. Neq; gustanda quæcunq; è mensa deciderint. *f. ob mundiciè & decorum, namea tollere & edere sordidorũ & viliũ hominũ est.* πατροκλέους φειδωλότερος. Patroclo sordidior, *de quo Aristoph. ait:*
ἐκ ἑλάσας ἐξ ὅτου ἐγένετο. Non lauit ex quo natus est. Plugáwiec.
ὀβολοστάτης. *Pollux.* Obolum seu minima quæuis & vilissima, staterâ examinans.
τελεμάχου χύτρα. *Athenæ.* Telemachi olla. *de sordido victu, qualis fuit Telemachi fabis victitantis.* βύρσης ὄζει, μύρων ἔξον. *Aristides.* Corium redolet, cum possit vnguenta redolere.
Pasceris & nigræ solo nidore culinæ
Et bibis immundam cum cane pronus aquam. *Martial.*
Egregiè Persius depinxit hominem parcè parcum (vt Plaut. ait) qui etiam die festo cùm omnes lautiores sunt; non nisi pultem cum cepis & aceto mucido edit cum suis. Verba eius sunt.
Qui quandoq; iugum pertusa ad compita figit *(die festo labore intermisso.)*
Seriolæ veterem metuens deradere limum. *(dolium relinere parcens.)*
Ingemit: *(dicens)* Hoc bene sit. *(hoc cibo simus contenti)* tunicatũ cum sale mordens
Cepe, & farrata pueris *(familiâ)* plaudentibus olla,
Pannosam *(mucidam)* fæcem morientis *(euanidi)* sorbet aceti.
Apud Iuuenalem alius similis sic loquitur:
Quid nocet hoc inquit? Tunicam *(folliculum)* mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris pauciſſima farra secantem. *Itemq; alius.*
Neu credas ponendum aliquid discriminis, inter
Vnguenta & corium *(recens detractũ sordidum)* Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. *Similis est Sanctra Martial. l. 7. epi. 19.*
μυσάλμης. *Eustathio. de sordidè viuente, quasi* sorbens muriam. *simile illud,* μῦς ἐν ἅλμῃ

ἄλμη. Mus in muria. ξενοκράτης τηρίον. Xenocratis caseolus. *s. putridus. Nam is frugalitatis nimiùm amans, cibum & potum diu seruabat, & corruptum ejicichat. Stobæus.* ἀδέποτε εὖ ποιῶν γε νὴ ἑαυτόν. Nunquam sibi bene fecit, vel liberaliùs se tractauit. Cum genio belligerat suo parcus promus. *Plaut. Simonides senex rogatus cur in ea ætate sordidè viueret, respondit: Malle se à morte inimicos ditare, quàm viuum egentem amicorum fidem experiri. Apud Stobæum.* Euclio Plautinus. *insigne est exemplar diuitis sordidi in Aulularia. qui* Aquam, cùm lauat, plorat sine fœnore effundi, vnguium præsegmina seruat, vicino commodare nihil vult, in foro omnimodis mercibus plenissimo, nil quod emat inuenit. *& sexcenta huiusmodi. Sparsa sub his dictis supra.* Vša á nič zażywa. Skąpy. Lákomy. Bez pieniędzy do tárgu.

Zmłodu śie niécnoty vczy.

ἐξ ἁπαλῶν τῶν ὀνύχων. A teneris vnguiculis. *Cic.*

Incestos amores de tenero meditatur vngui. *s. virgo. Horat.*

Cum nutricis lacte sugere vitia. *Cic. ait.* Simul atque editi in lucem & suscepti sumus, in omni continuò prauitate, & in summa opinionum peruersitate versamur; vt cum nutricis lacte errorem hausisse videamur.

Puerorum infantia primo Errorem cum lacte bibit. *Prudentius.*

Zmowił śie. Sitko grają Gala sobie.

Omnes compactò rem agunt, quasi in velabro olearij. *Plaut. quia olearij conspirabant inter se, quo pretio vendere oleum deberent, Velabrum autem forum eorum fuit.*

Tradunt operas mutuas. *Terent. Alter dicit:* Non habeo. *alter:* Non accepi. V. Złodźiey á kłamcá. ζφαῖραν ποιεῖς ἀλλήλους διδόναι. *Plutarchus.* Sphæram aut pilam lusoriam inter se reddunt. *Vsurpat id Seneca allegoricè, de beneficio dato vel accepto redendo. Hic verò de ijs qui sibi in aliqua re assentantur, se vicissim iuuant, tuentur, colludunt.*

Alter dumetum succidit; alter auiculas cepit. *Garner.*

Zmyć kogo. Wytrzec komu łocicłek. Zmyć bez ługu.

Græci etiam eodem sensu dicunt λούειν τινά, lauare aliquem *pro* λοιδορεῖν. i. *conuiciis probrisue afficere, castigare verbis, maledictis incessere. Pollux. Menander.* λουτρὸν λυκᾶν ποιεῖν. *Aristophan.* Lotum aliquem reddere *instar balnei.* τριβάζειν λυκᾶ. *Idem.* Increpare, cõuicijs onerare. ὕδωρ λούειν. *Gregor. Thessalonic.* Conuicijs aspergere. *Victum est illud Plauti.* In mari reperi, hic elaui bonis, i. *amisi omnia & ceu lotus in balneis nudus sum. Idem habet* Elutum in balneis. Pobędł iáł zmyty. *de eo qui probrum vel damnum passus est, seu malè maltatus est.*

Zmyślone rzeczy nie trwałe.

μακρὰν χρονίζειν ἃ φιλεῖ πεπλασμένα. *A.*

Durare longo ficta nequeunt tempore.

Ficta citò in naturam suam recidunt. *Seneca ex P. Syro qui sic habet:*

Ficta

Ficta citò ad naturam recidérint ſuam.

Ταχὺ πλαστὰ φύσιν ἀναστρέφουσιν περὶ ἰδίαν. *A.*

Ficta omnia celeriter tanquam floſculi decidunt, nec ſimulatum quicquam poteſt eſſe diuturnum. *Cic.* πᾶν τὸ προσποιητὸν, ὀ μόνιμον. *Nazianzen.*

Omne fictum, non eſt durabile. Nemo poteſt perſonam diu ferre. *Seneca.*

Apud Æſopum Nutrix puero flenti dixit: Si pergis flere, tradam te lupo. *Pacato verò illo dixit:* Si venerit lupus, interficiemus eum.

Stratocles nuntius. *Vide* Slowiná dobrá.

Zmyślone rzeczy zá prawdę vydá: ozdobiwszy śie podczas zdadzą.

Deriſor vero plùs laudatore mouetur. *Horat.* i, *moueri ſe fingit.*

Vt qui conducti plorant in funere, dicunt

Et faciunt propè plura dolentibus ex animo—*Idem.* Mercede quæ

Conductæ flent alieno in funere præficæ

Multò & capillos ſcindunt & clamant magis. *Lucilius.* (*ultus*)

Hæc quidem me hercule præfica eſt, quæ ſic mortuũ collaudat. ſ. *nimis. Nai̋χε ψεύδεα πολλὰ λέγων ἐτύμοισιν ὁμοῖα. Homer.*

Plurima narrabat figmenta ſimillima veris. Zátě zywa prawdě.

κρεῖσσον δὲ τὸ ψεύδειν, κἂν ἀληθείας ἀπῇ.

Melius videri eſt, veritas abſit licet.

Quærit Plutarchus 5 Sympoſiaco: Cur iratos & dolentes moleſtè ſpectemus & audiamus: imitantes verò eoſdem & fingentes cum voluptate? & R. *quia in his artis & induſtria aliquid eſt, vt accidit etiam in pictura mortuorum & rerum ingratarum & in ſpectaculis.*

Si non ipſa re tibi iſtuc dolet, Simulare certè eſt hominis. *Demea Terentij.*

Quid poteſt eſſe tam fictum quàm ſcena, quàm fabulæ? tamen in hoc genere ſæpe ipſe vidi, cùm ex perſona mihi ardere oculi hominis hiſtrionis viderentur. —— & Telamon furere luctu filij videretur flens ac lugens. *Cic.*

Zmyślone rzeczy wnét poznáć / ſámě śie wydadzą.

A verbis facies diſſidet iſta tuis. *Ouidi.*

Niſi fingeres, non ſic diceres. *Cic.* Caluus comatus. ſ. *mox agnoſcitur. Martial.*

Phocion delectum ageus Ariſtogitonem ſycophantam crure obligato & baculo innitentem videns, odoratus illum fingere morbum ne in bellum iret, dixit notario: Scribe etiam Ariſtogitonem claudum & improbum. *Ex Plutarcho.*

Zmyślone rzeczy w prawdę śie podczas obroczą.

Fingens podagram factus eſt podagricus. Alius claudus. Alius cæcus. *Vide* Kłiéczyń śie chorem.

Zna śie na ſmaku. Oſtrego ſubtélnego ſmáku człowiek.

Sapit illi palatus. *Cic.* Iudicat quid palato optimum ſit. *Idem de Epicuro.*

Sapit multùm ad genium *Plaut.* Gulam domini nouit vel habet coquus. *Martial.*

De Montano gulone ſic Iuuenal. —Nulli maior fuit vſus edendi

Tempe-

Tempestate mea. Circeis nata forent, an
Lucrinum ad saxum Rupinóue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et simul adspecti littus dicebat echini (*piscis.*)
πρωτογεύσην αὐτὸν εἶναι ἐδει, ὅτω τῆ γεύσικῆ ὑπερέχει. Prægustatorum principem illum esse oportebat, ita gustatu pollet.

Znać iák wagi na czeluściach, abo krete na tynku, na gipśié.
ἐν λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. *Plutarchus. Plato.* In albo lapide alba linea amussi facta. *I. non apparet, non dignoscitur.*
τῖς μὴ λόγοισι ζοίσιν ἃ τεκμαίρομαι
ἃ μᾶλλον, ἢ λευκῷ λίθῳ λευκὴ στάθμη. *Sophocles.*
E sermone tuo non plùs conijcio, quàm ex linea in albo lapide alba amussi facta.
Incertior sum (*nunc*) multò quàm dudum. *Terent.*

Znáć swoie szczęście, wielkie szczęście, ábo mądrość.
O fortunatos nimiùm sua si bona nôrint Agricolas! *Virgil.*
O bona pastoris! si quis non pauperis vsum Mente priùs docta fastidiat! *Idem tu*
Non est beatus, esse qui se non putat. *Seneca in epistol.* (*Culice.*
ἐκ ἔστιν ὀλβίος ὁστις εἶναι σ' ἐκ οἶδεν. *A.* Naufragus algens & humens, beatos vocat fabros ferrarios, semper calentes: item anates & scirpos, semper arentes. *in Rudente Plauti. versus eius habes sub* Vlędzé zazdrośćiwa.

Znáć wilká po ástośié, po śierści. Znáć wilká choć w báraniey skórzé.
Znáć dudká, z czubká. Z owocu drzéwo Z octu wino. Z brzéczki piwo poznać.
ὄνος ἐν τῆ λεοντῆ ὀγκώμενος ἐγνωθη *Ex Luciano.* Asinus in pelle leonis, rudens agnitus est. Ex cantu auis cognoscitur. *Erasm.*
Monedula dealbata inter columbas aliquandiu latuit, sed voce emissa agnita & expulsa est. *Æsopus.* Ridetur coruus inter olores. *Martial.*
κἂν μὴ λέγῃς δὸτὸ δέρματος φαίνει. Licet non dicas ex pelle apparet.
Ex studijs suis intelligitur puer. *Prouer. SS c. 20.*
ἡ κέρκος τῆ ἀλώπεκι μαρτυρεῖ Cauda de vulpe testatur.
ἐκ δὲ καρπῶ τὸ δένδρον γινώσκεται. *Matthæ. 12.* E fructu arbor cognoscitur.
Apud Virgil. Græci Troianos armis Græcorum a se occisorum indutos, ex sermone diuerso agnoscunt. — Clypeos mentitaq; tela Agnoscunt atq; ora sono discordia signant. Qui pila ludunt, ipso motu indicant didicerintne palæstram an nesciant. *Cic. Hippomachus Alipes apud se exercitatos, etiam carnes ex macello ferentes procul aspiciens, cognoscebat. Plutarch.*

Znac w młodości co ma być w stárości.
αὐτίκα καὶ φυτὰ δῆλα ἀνέλει καρπὸ' ἔσεσθαι. *Suidas.*
Protinus apparet quæ planta futura ferax sit.

Vrit maturè quæ vult vrtica manere. *Anonym. rhythm.* Zá młodu tarn oſtrzéć.

Cato Vticenſis puer ductus à Pædagogo ad Syllam ſalutandum, videns occiſorum, iuſſa illius, capita ferri, quæſiuit, Cur hunc ipſum nemo interficeret? & reſpondentibus quibuſdam, timere omnes, puer ait: Date ergo mihi gladium, vt liberem patriam. Ex Plutarcho.

Ochus Artaxerxi patri in regno Perſarum ſuccedens, in primo conuiuio lautè apparato, primò cultrum arripuit, deinde panem & carnes in eo ſcindens auidè & intemperanter comedit, quod Magi crudelitatis omen ſeu præſagiũ eſſe cenſuerunt, vt & accidit. Ex Diodoro.

Adoleſcentia ſignificat oſtenditque fructus futuros. *Cic.* Studia quæ ſunt in adoleſcentia tanquam in herbis, ſignificant quæ virtutis maturitas & quantæ fruges induſtriæ ſint futuræ. *Idem.*

Luſus pueriles præſagi futurorum. Vt cum per ludicra (*inquit Trebellius*) fingunt poteſtates. *Sic Romulus à paſtoribus per ludum neſciens rex creatus eſt. Muretus. Idem de Cyro ſcribit Iuſtinus. Rufinus Criſpinus priuignus Neronis ducatus & imperia ludebat teſte Suetonio. Porro L. Septimius Seuerus puer, faſcibus & ſecuribus prælatis circumſtante puerorũ corona, iudicia exercebat, inquit Spartian. Plutarch. de Catone. Ludus ait erant iudicia & accuſationes. Et Ariſtides de Apella: (ſed Latinè à me redditus) Progreſſus, inquit, aliquando ad ludum, præſagijt futura, ſine arte ſuam fortunam exercens, & iudex conſedit. Omninò non ignorauit natura viam per ludum ad veram fortunam. Sic Athanaſius vix 12 annorum puer, à pueris ludo Epiſcopus creatus, ipſos ſpectante Alexandro Epiſcopo, verè baptizauit, Rufino & Sozomeno teſte. Et S. Ambroſius ſororibus manus exoſculandas puer porrigebat, quod videbat fieri ſacerdotibus. teſtis Paulin. Nolan. De Gregorio VII Pont. Maximo proditum eſt, eum, cùm eſſet puer literarũ ignarus, ex ſegmentis patris fabri ligna dolantis, compoſuiſſe illa verba Pſalmi 71. Et dominabitur à mari vſq; ad mare. Auctor Nicolaus Aragonius & Crantius: memini & Baronius. porrò nomen puero tunc erat Hildebrandus. Tales ludi ait Caſaubon. ſerij & magnorum ingeniorum ſunt indices. Talia prognoſtica ingeniorum in infantibus habet multa Philippus de Berlaymont in Paradiſo puerorum maximè cap. 14. & 15. lib. 1.*

Znáia go iak zły pieniądz.

In deteriorem ferè partem hoc dictum vſurpatur, de homine vili vel improbo omnibus noto. Sic Cic. Improbitate & vitijs omnibus notus.

Cunctis notus Vlyſſes. ſ. *fraude, aſtutia, duplicitate &c. apud Homerum Ouid. Horat. Et Virgilij Laocoon, dicit:* Sic notus Vlyſſes?

Facit huc & deformitas inſignis, vt Æſopi.

Therſita item apud Homerum Iuuenalem & Ouid. qui de illo dicit.

Tam mala Therſiten prohibebat forma latere
Quam pulchra Nereus conſpiciendus erat.

Fabula eſt omnibus vel omnium. *Ex Terent. Horat. Suetonio.*

Ἀλαχεχαμένος. Ἀλαχεχαμένος. Pertuſus, perforatus. *nam veteres perforare ſolebant, νόμισμα ἀδόκιμον. i. nummum adulterinum. Suidas.* V. Znam cie złotko.

Znaią śie oni, rozumieią śie. Zna ſwoy ſwego.

Znáis

Znáia śie iák złodźiéić w iármárk.

ἔγνω δὲ φῶρ τε φῶρα, κὴ λύκος λυκον. *Ariſtotel.*

Furemque fur cognoſcit, & lupum lupus.

ἔγνωκε δὴ θὴρ θῆρα. *Idem Ariſtot.* Nouit fera feram. *Vel* beſtia beſtiam.

Principes inter ſe noti. *Eraſmus ex illo verſu Homeri.*

ἐ γάρ τ' ἀγνῶτες Θεοὶ ἀλλήλοισι τέλονται. Non ignoti dij inuicem ſibi ſunt.

οἶδα σίμωνα κὴ σίμων ἐμέ. *Suidas.* Noui Simonem & Simon me. *Simon & Nicon erant duo improbi, ſed prior alterum obſcurauit ſic vt pro vtroq; nominetur.*

Balbus balbum rectiùs intelligit. *S. Hieronym.* *Triuiale illud eſt.*

Intelligunt ſe ceu fures in nundinis. Pſyllum non mordet colubra. *Ex Plinio & Varrone quì apud Priſcianum ait:* Admota aſpis Ophiogeni vel Pſyllo infanti, oſtendit an ſit genuinus. ſi enim punctus viuat, genuinus creditur; ſin moriatur, ſuppoſititius, *quia hæ gentes ſerpentinum virus ingenitum habent.*

Vide Bruk krukowi.

Znalépſzego winá / océt naoſtrzéyſzy. V. Dobry gdy śie zépſuié.

Znam éis źiołko źéś pokrzywká.

καλῶς ἔγνωκά ζε χλόη, κνίζεις κακῶς. *A.*

Cognoſco te nimis herbula mala, vris malè.

Noui te intùs & in cute. *Perſius ita.* ——— Ego te intùs & in cute nouí.

Quære peregrinum ſ. *quem fallas, qui te non nôrit. Horat. plane mendaci dicit.*

Alium quæras cui centones farcias. *Plaut.* i. *apud quem tua facinora mendaciter iactabundus prædices.* Credis te ignorari & tua facta? *Idem.*

Tollat te qui non nouit. *Quintilian.* Merx tu mala es. *Plaut.*

Noſco tuum. ſ. *morem, ingenium. Idem.*

Introrſus turpis ſpecioſa pelle decorus. *Horat.*

Siculus mare aſpiciens. V. Vlié drugi raz. *Theocritus in balneo roganti à ſe ſtrigilem peregrino & fure noto, negauit vtriq; dicens, Te non noui, te verò noui. Plutarch. Mures feli mortem ſimulanti apud Æſopum dixerunt.* Etiamſi ſaccus eſſes, non accederemus ad te. V. Vlié dowierzay. Vliébczery.

Znamy śie.

Phocion Athenienſibus vocantibus eum timidum reſpondit: ἴσμεν ἀλλήλους. Nouimus nos inuicem. *perſtringens eoſdem.*

Znaymy śie po śierci.

τίς ὁ ἐτεοβούτάδης κὴ τίς ὁ μανής. *ſubaudi.* διαγνωσθήτω. *vel* διακρινέσθω. *Ex Synefio.* Quis Eteobutades (*è vetuſtiſſima Athenienſium familia*) quisúe ſit Manes. (*i. ſeruus. nam hoc ſeruile erat nomen*) differat, ſit differentia, diſcernatur. vel dignoſcamus nos.

Znay śiébie ſamego.

γνῶθι ζεαυτόν. *Apollo. Pythagoras. Plato. Varro. Cic.* Noſce teipſum.

—Fama celebrata per orbem Litera cognosci quæ sibi quemq; iubet. *Ouid.*

Tecum habita & noris quàm sit tibi curta supellex. *Persius.*

Suum quisque noscat ingenium. *Cic. Inuertit hoc dictum quidam infrà mox.*

Huc accersas licet & illud Cicer. Valetudo conseruatur notitia sui corporis. *Hinc Tiberius Cæsar apud Plutarch. dicit:* ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἐξήκοντα γεγονὼς ἐτη, καὶ πρὸς τεἰνων ἰατρῷ χεῖρα, καταγελαστός ἐστιν. Vir annum egressus sexagesimum & porrigens medico manum (*ex pulsu arteriæ sanitatem cognoscere volens*) ridiculus est. *s. quia tanto natu ipsum id pernosse oportebat. Addit Plutarch.* Eodem etiam spectare notitiam ciborum conuenientium & noxiorum. *Simile* Mądrość nawietßa.

Znay śię ná ludźiach.

πολλὰ μὲν οὐκ ἔστιν ὅ καλῶς εἰρημένον,
τὸ γνῶθι σαυτὸν. χρησιμώτερον γὰρ ἦν, τὸ γνῶθι τοὺς ἄλλους. *i. Menander.*

Multis modis non rectè dictum est,

Nosce teipsum. vtilius enim erat: Nosce cæteros. *Hoc sic accipe: Magis aliquando necessarium & vtile est nosse alios, quàm seipsum, adeò vt hoc præ illo contemnendum quasi non rectè dictum videatur.*

Affine, Cztowieká trudno poznáć. Przyiaćielá bácznić obieray.

Z niczego co vczynić, wielka ſtuká.

Non est hic sermo de diuino creationis vniuersi opere (quanquam & in hoc dictum istud verum est) sed de humanis operibus, cùm quis ex re nihili, vel modica, & inutili, aliquid magnum, speciosum, vel vtile efficit. Talis Caupo apud Liuium qui Duci Romano ex vno sue plurima fercula multùm diuersa vsq; ad stuporem præparauit. Hinc adagium tale elicit Rhodigin. At qui sutilla caro est. *de ijs quæ parui aut nullius momenti ex se sunt, apparatu tamē & adscititiis ornamētis præclara redduntur. Sed & Plinius ait.* Ex nullo alio animali numerasiorē esse ganeæ materiā, quinquaginta prope saporum. *Hinc natali die annuatim redeunte, sutilla caro velut lautior apponebatur. Vnde Callidorus in Pseudolo Plautina dicit:*

Mihi hodie natalis est, decet eum vos omnes concelebrare,
Pernam, callum, glandium, sumen facito in aqua iaceat. *Et Iuuenal. Satyr. 11.*

Moris erat quondam festis seruare diebus Et natalitiū cognatis ponere lardū, &c. *Talis Apicius apud Suidam qui Nicomedi Regi Bithyniæ aphyas pisciculos desideranti, eas ex rapo minutim concisō condimentis additis illi exhibuit & appetitui eius satisfecit. Talis Cœcilius apud Martialem l. 1. epi. 32. qui ex cucurbitis plurima fercula varia, impēdio vnius assis parauit. de illo sic Pēēta:*

Atreus Cœcilius cucurbitarū. *Et post enumerata ex eis multa fercula, addit:*
Hoc lautum vocat, hoc vocat venustum
Vnum ponere ferculis tot assem.

Talis & ille coquus, qui hero suo omnes cibos fastidienti, ex ocreis ipsius, (vt ipse iocabundus coquo interroganti, quidnam parari vellet, respondera t) obsonium suauissimū parauit. vt est tritus apologus. quamuis aliqui historiam esse velint. Ex his aliqua dicta formare licet, v. g.

Quis

Quis coquus ex vno faciet ſue fercula centum?
Eſt artis ex ocreis parare mattya.

Non eſt cuiuſuis lautum epulum facere è ſolis cucurbitis. *Plutarchus apud feneratores inquit ex eo quod neq; eſt, neq; ſubſiſtit naſcitur fenus. Huc accerſe illud Plauti.* Proba eſt (*omnis*) materia, ſi probum adhibeas fabrum. i. *ex materia quauis inepta, bonus artifex aliquid vtile efficiet.*

Et illud Platonis. ἐξ ενος πολλὰ ποιήσῃς. *adde,* ἔργον. Ex vno multa facere, operoſum. χρυσόμαλλον δέρας. *Suidas.* Vellus aureũ. i. *liber continens artẽ auri ex hydrargyro conficiendi. Aliqui ijs accõmodant, qui ex re nihili operæ pretiũ eliciunt.*

Z niebezpeczia ſie cudzego nie cieß. Z nedznego ſie nie vragay.

δίκαιόν ἐστιν ἀρετὴν ἀτυχοῦσαν μὴ περιορᾶν. *Mithridates apud Appianum.*

Par & æquum eſt virtutem infelicem non deſpicere.

αἰσχρὸν γὰρ ἄλλο ἄρετὴν ἀτυχοῦσαν περιορᾶν *Ariſtotel. Philippo.*

Turpe & indignum (*miſerabile*) virtutem infelicem deſpicere.

τύχη τ' ἀρετῆς αἰάτιος. *Syneſius.* Non culpanda virtus à fortuna. *Vel.* Virtuti fortuna non vertenda vitio, non exprobranda.

Miſerum ne irriſeris. *Cato.* δυσπραγοῦντα μὴ χλευάσῃς. *Planudes.* ἀτυχοῦντα μὴ ἐπιγέλα. *Pittacus.* Infelicem ne irrideas.

Znowu mu ſie zachciało / co mu ſie raz znáć dało.

Poſt naufragium rurſus mare tentat. *ex Seneca.*

ναυηγὸς πλώει δὶς ϛυθὸν ἀργαλέον. *Epigramm.*

Naufragus rurſus nauigat mare periculoſum.

Siculus poſt naufragium rurſus mare proſpectat. ſ. *nauigare cogitans. aliter id poſitum eſt ſub* Vlić drugi raz.

Z nowu w tenże dół / ſieć / zć. wpadł.

ὑὶὸυεν ἐκπεφευγέναι εἰς τ' αὐτὸν κύρσον ἐμπέπτωκας. *Lucianus.*

Ratus te effugiſſe in eandem naſſam incidiſti.

εἰς τὰς αὐτὰς λαβὰς ἐπανῆλθες. *Ariſtid.* In eaſdem anſas rediſti.

ὗς λουσαμένη εἰς κύλισμα βορβόρου. *S. Petrus epiſtola 2.*

Sus lota in volutabrum luti. ſ. *rurſus rediit.* V. Drugi raz.

Zołnierz delikat.

Interq; ſigna, turpe! militaria Sol aſpicit conopeum. *Horati. de exercitu Antonij & Cleopatræ à Cæſare victo. De eadem Cleopatra militante Properti.*

Fædaq; Tarpeio conopea tendere ſaxo Auſa, &c. *Nam conopeum thalamorum eſt, non caſtrorum ſupellex.*

ὃ κεῖται μαλακῇ πολύμοχθον νῖκος ἐν ἐυνῇ. *A.*

Non iacet in molli victoria dura cubili.

Zołnierz zbroyny / lepßy niż ſtroyny.

Armatus non ornatus. *Iulius Cæsar maluit milites armatos quàm ornatos.*

ἔπρατε ταξάμενοι, τί ν μᾶξι ὁ χρυσὸς ὄνησι; *A.*

Dicite Marticolæ, pugnantes quid iuuat aurum? *(ad imitationem Iuuenal. Dicitè Pontifices, &c.)* *Nempe quod Plato, quem imitatus videtur Persius, de sacris dixit?* χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐπίφθονον κτῆμα. Aurum & argentum inuidiosa possessio: *Adde*, in acie, *nam hostem ad prædam inflammat & ad pugnam.*

Zolnierz zuchwała bucznа rzecz.

Miles Plautinus dicit: Ita militaris disciplina est,
Manu salutem *(non scripto)* mittunt beneuolentibus,
Eâdem malam rem mittunt maleuolentibus.
ἐν στρατεύματι κακὸς ὁ μὴ πρὸ ὧν κακόν. *Euripides.*
In exercitu malus est qui nil facit mali.

Zoná kłopot.

Duxi vxorem, quam ibi non miseriam vidi! *Terent.*
Plùs alòés quàm mellis habet. *Iuuenal. de vxore.*
Semper habet lites alternaque iurgia lectus
In quo nupta iacet, minimùm dormitur in illo. *Idem.*
νόμιζε γήμας δοῦλος εἶναι τῷ βίῳ.
Vxore ducta seruus es vitæ scias. i. *non viues vt voles, liber.*
γαμεῖν ὁ μέλλων εἰς μετάνοιαν ἔρχεται. Ad pœnitendũ properat vxorem ambiens.
ὡς τρὶς κακοδάμων ὅστις ὢν πένης γαμεῖ.
Ter est miser quicunque nubere inops cupit.
φορτίον ἡ γυνή. *Lycurgus.* Graue onus est mulier.
ἀναγκαῖον κακὸν γυνή. Necessarium malum vxor. *Non singulis viris necessarium, sed ciuitatibus, familijs, rebuspublicis conseruandis.*
κακὸν γυναῖκες, ἀλλ' ὅμως ὦ δημόται,
οὐκ ἔστιν εὑρεῖν οἰκίαν ἄνευ κακοῦ.
Malum mulieres, attamẽ ciues mei, Non inuenitur vlla domus absq; hoc malo.
Cum vxoribus incommodè viuitur, at sine illis omninò non viuitur. *Cato.*

Vna vxor miseria est affatim vni homini. *Apud Plautum pater compescere volens luxuriosum filium, offert illi vxorem: respondet filius:*

Ego ducam pater. etiam, si quam aliam iubebis. *Subdit quidam alius?*

Miseria, vna *(vxor)* vni quidem est homini affatim. *Iterum pater:*

Immò huic parùm est. Nam si pro peccatis centum ducat vxores, parùm est. *Obserua dissolutis iuuenibus cœrcendis & puniendis, solitas dari vxores, ne sint vagi, & vt rei familiari studeant, quod etiam præcipit Plutarch. Et Plaut alibi.*

Continuò arbitretur *(dispiciatur, prouideatur)* vxor gnato. i. *dissoluto & vagis amoribus occupato. Apud eundem de mala vxore vicini mortua quidam eidem dicit:*

Cuius quoties sepulchrum vides, sacrificas illico Orco hostijs, quia licitum est tibi eam viuendo vincere. *Respondet ille.* Oh! Hercules ego fui dum illa mecũ fuit.

Neq;

Neq; sexta ærumna (*Hippolyte*) acerbior Herculi, quàm illa mihi est obiecta.

πᾶσα γυνὴ χολος ἐστιν. ἔχει δ' ἀγαθὰς δύο ὥρας,
τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν μίαν ἐν θανάτῳ. *Palladas.*

Omnis mulier est bilis (*fastidium marito*) habet autem duas bonas horas. Vnam in nuptijs, (*in thalamo*) vnam in morte. *Idem dixit Hipponax.*

Scombri, ad nassam vltrò accurrunt, & ingredi, licet captos, alios egressum tentantes videant, contendunt. Pierius ex Oppiano. Symbolum ait esse iuuenum cælibum, qui nuptias & vxorem appetunt, & nacti mox fastidiunt. Vnde Socrates interrogatus, qui homines pœnitentiam incurrerent, respondit. Qui vxorem duxerunt. Simile est illud Pindaricum, Dulce bellum inexpertis. Vide Theodectis dictum sub Stárości prágniemy.

Diogenes interrogatus quando ducenda esset, vxor, respondit: Τὰς μὲν νέας μηδέπω, τὰς δὲ πρεσβυτέρας μηδεπώποτε. *Laërti:* Iuueni nondũ, seni nunquã, seu nõ ampliùs. Mæcenatem quotidiana repudia morosæ vxoris solitum deflere, *scribit Seneca.* κωμῳδοτραγῳδία *Porphyrius*, matrimonium *appellat* Comœdotragœdiam.

V. Bézżeńſtwo ſpokoyne.

Żoná niema nic wtaſnego / abo przed mężem ſkrytego.

Nam peculi probam (*vxorem*) nihil habere addecet
Clam virum: & quod habet, partum ei haud commodè est,
Quin viro aut subtrahat, aut stupro inuenerit.
Hoc viri censeo esse omne quicquid tuum est. *Plautus.*

JCti etiam docent, quicquid habet mulier, id viri esse: *quod si quid clam acquirat, id non potest esse, nisi vel à viro vel ab adultero.* δεῖ κοινὰ εἶναι γυναιξὶ τὰ τ' ἀνδρῶν καὶ ἀνδράσι τὰ γυναικῶν. Oportet communia esse vxoribus omnia quæ virorum sunt, & viris quæ vxorum sunt. *Plutarch. qui scribit Roma donationes inter maritum & vxorem prohibitas fuisse, quòd suspecta & futile signum amoris sint, & corrumpant mulierem, & amor coniugum emi non debeat, & quia omnia eis communia.*

Żoná ſtroyna i tátorná obżarta / zgubá goſpodárſtwá.

Asina Ocni funem deuorans. *Celebris est apud scriptores Græcos & Latinos Ocnus restio, à Socrate pictore fictus teste Plinio; itemq; Delphis à Polygnoto pictus, & Romæ in marmore sculptus Hermolao auctore, funem torquens, quem asinus vel potiùs asella deuorabat. Res fabulosa est & variè narratur atq; ad varia vitæ humanæ documenta accommodatur. Pausanias ait: (sed contraho)* ὀκνος πλέκει τὸ χοινίον, παρέστηκε δὲ θήλεια ὄνος, ἐπεσθίουσα ἀεὶ τὸ πεπλεγμένον τοῦ χοινίδος. Ocnus torquet funiculum, adstat verò ei asella, deuorans assiduò quod contortum est ex funiculo.

Hoc figmento, ait Varro, significari desidem, è voce Græca ὀκνος. *Sic & Plin. Pausanias autem laboriosum & industrium, cui vxor sit prodiga. Meminit & Plutarchus qui eum apud inferos ponit, instar Sisyphi in eodem labore occupati. Meminit & Aristot. qui, Ocnum in Erodij genus pigerrimum, versum scribit.*

Adde Properti. dicentem. Dignior obliquo funem qui torqueat Ocno
Æternusque tuam pascat asella famem.

Vide

Vide sub Day temu &c. Da mi vir. &c. & Dármo robiß.

Zone obieray ſtann rownego / cbc. ßli gomonu vyśc vſtáwnego.

Nube pari. *Ouid.* Quam male inæquales veniunt ad aratra iuuenci,
Tam premitur magno coniuge nupta minor.
Non honor eſt ſed onus, ſpecie læſura ferentes,
Si qua voles aptè nubere, nube pari.

νύμφη δ' ἄπειρος ἐκ ἔχει παῤῥησίαν. Puella non dotata erit modeſtior.
γάμει ἐκ τ ὁμοίων ἢν γὰ ἐκ τ κρειττόνων γήμῃς, δεσπότας καὶ ἀ συγγενεὶς κλήσῃ. *Pittacus.* Vxorem ducito ex æqualibus. Si enim ex potentioribus ducas, dominos non affines habebis. *Idem præceptum habet Callimachus.*

τῷ χ ζαυτὸν ἕλα. Tu tibi ſume parem. *Vel.* Eligetibi parem. *Meminit Plutarch. & Laértius. ſed generale eſſe hoc dictum monet Henric. Stephan. & poſſe accommodari ad vitæ genus, amicam, vxorem, officium, materiam ſcribendi, artem &c. à Callimacho prolatum eſt de turbine. Græca verba propriè vertenda eſſent.* Secundum te elige turbinem ſeu trochum, *quem pueri ludentes flagellis in gyrum verti & currere faciunt. βεμβικα. Nam pueri trocho ludentes illud dictum protulerunt.*

ἐκ ἐξ ἐμαυτ μειζόνων γαμεῖν θέλω. *Euripid.* Nolo ex potentioribus me, ducere. *Aliam inæqualitatem ab ætate ſumptam diſſuadet Ariſtophanes.*

δέσποινα γὰρ γέροντι νυμφίῳ γυνή. Regina ſiquidē mulier eſt ſponſo ſeni. *Item. Theognis.* ἔ τοι σύμφορόν ἐστι γυνὴ νέα ἀνδρὶ γέροντι.

Non eſt conueniens vxor iuuenis viro ſeni.
ἔ τοι χρήσιμόν ἐστι νέα γυνὴ ἀνδρὶ γέροντι. *Stobæus.*
Nulla ſeni coniux eſt apta iuuenca marito.
ἀισχρὸν νέᾳ γυναικὶ πρεσβύτης ἀνήρ. *Euripides.*
Inuenem haud decet maritus vxorem ſenex.

Ideò Lycurgus tempus ſeu annos certos ineundi matrimonij ſuis ciuibus viris & feminis præſcripſit. Plutarch. Vt coniugium ſit æquale & concors, inferiorem eſſe ſuo marito vxorem vult Martial. l. 8. Epigr. 12. & Clemens Stromat. 4 ex Euripide ait.

πᾶσ' ἐστὶ δῆλη ἀνδρὸς ἡ σώφρων γυνή.

Omnis mulier pudica, famula eſt viri. *Vel.* Seruit marito quæ pudica eſt fœmina. *Item.* ἀνδρὸς κακίων ἄλοχός ἐστι πᾶσά γε,
κὰν εὐδοκιμῆσαι χἠ κάκιστος ὢν γαμῇ. *Sic legit Henr. Steph. & interpretatur:* Deterior (*i. inferior*) omnis eſt coniux viro ſuo,
Vel ſi celebrem quis habeat deterrimus, (*quoq; infimus*) *Sic apud Ouidium 2. Faſtorum Lucretia maritum ſuum, dominum vocat. Affine eſt quod ſequitur.*

Zone-ś po at 3 wielkiem wianem: Wiédz-ſzi mi bedźiéß tey panem.

Argentum (*dotis nomine*) accepi, dote imperiū (*in vxorem*) vendidi. *Plaut.*
Nam quæ indotata eſt, ea in poteſtate eſt viri,
Dotatæ (*benè, ſplendidè*) mactant, malo & damno viros. *Idem.*
Ego illas magnas factiones, animos, dotes dapſiles,

Clamores,

Clamores, imperia, eburata vehicula, pallas, purpuram,
Nihil moror quæ in seruitutem sumptibus redigunt viros. *Idem.*
Pulchra ædepol dos pecunia est, quæ quidem pol non maritata est. *Idem.*
i. quæ non est tanquam vxor ducta; vel, si non propter eam vxor ducta; vel, si ob eam vir vxori non sit obnoxius; aut cùm vxor dotata, iam est mortua. Taubman. ex varijs interpretibus. Pulchrè Martial. l 8. ep. 12.
Vxorem quare locupletem ducere nolim.
Quæritis? vxori nubere nolo meæ (*.f. diuiti*)
Inferior matrona tuo sit Prisce marito,
Non aliter fuerint femina virq; pares. *Et Iuuenal.*
Intolerabilius nihil est quam femina diues. *Idem.*
Malo Venusinam (*ex oppido tenuis fortunæ*) quàm te Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
Grande supercilium, & numeras in dote triumphos. &c.
Coniux dotata (*valdè*) regit virũ. *Horat.* Venales dote maritos hos, *vocat Tertulliã.*
εἰ γὰρ πένης ὢν τὴν γυναῖκα χρήματα
λαβὼν, ἔχει δέσποιναν, ἐ γυναῖκ' ἔτι,
ἧς ἔστι δοῦλος καὶ πένης. ——— Stobæus.
Nam si quis pauper pecunia accepta vxorem duxerit, dominam habet, non vxorem, cuius (*domina*) est famulus & pauper.
Ita istæ solent, quæ viros subseruire sibi postulant, dote fretæ. *Plaut.*
Metellus Mario offerenti sibi filiam suam in coniugem diuitem, formosam, nobilem, respondit: Malo esse meus quàm suus. *Cui Marius*: Immò ipsa erit tua. *At ille.* Immò virum oportet esse vxoris, &c. *Rhodigin.*
Ideò Solon lege lata dotes coniugibus ademit, & sponsam ad virum nil afferre iussit nisi tres *vestes, & supellectilem parui pretij. Apud Plutarch. Affine est præcedens.*

Jony co téraz ſiukaią / Co z nią dáżą? wprzod pytáią.
Poſágu téraz pytáią / á o cnote máło dbáią.

Protinus ad censum: de moribus vltima fiet. Quæstio. *Iuuenalis. & quamuis alia id occasione protulit, quadrat tamen & in hanc sententiam.*
Scilicet vxorem cum dote ——— regina pecunia donat. *Horati. i. diuiti facilius datur diues vxor.* At pater ardens.
Sæuit, quod meretrice nepos insanus amica.
Filius, vxorem grandi cum dote recusat. *Idem Horat. videtur alluſisse ad Demeam Terentij seuerum patrem.*
Apud Plautum filia patri se fictè licet venum exponenti dicit: Videto, vbi me voles nuptum dare, Ne hæc fama faciat repudiosas nuptias. *Ait pater.*
Tace stulta. non tu nunc-hominum mores vides?
Cuismodi (*. i. cuiuscunq; modi*) hic cum fama facilè nubitur.
Dum dos sit, nullum vitium vitio vertitur.
Antigonus Demetrio filio aspernanti Philam annosam sed diuitem vxorem, quam illi ipse

obtrudebat, insusurrauit in aurem illud ex Euripide.

ὅπερ τὸ κέρδος, παρὰ φύσιν γαμητέον.

Renuente natura ob lucrum duc coniugem. *Melius Themistocles fi-*

liam suam omisso viro pecunioso qui eam ambiebat, probo illam vxorem dedit dicens.

ζητεῖν ἄνδρα χρημάτων δεόμενον, μᾶλλον ἢ χρήματα ἀνδρός. *Plutarc.*

Quærendum esse potiùs virum pecunia egentem, quàm pecuniam viro.

Apud Martialē Gemellus Maronillā fedā ambit, quia dives est & tussit. i. breui moritura.

λευκώλενον λῖνον κερδογαμεῖ. *Diogenian.* Candidum linum (*i. vxorem lino ve-*

stitam) lucri causa ducit.

Damnat hunc morem Theognis appositā comparatione, dicens.

κρῖθας μέν κ' ὄνους διζήμεθα Κύρνε καὶ ἵππους

εὐγενέας. &c. γῆμαι δὲ κακὴν κακῆ ὐ μελεδαίνει

ἐσθλὸς ἀνὴρ ἢ οἱ χρήματα πολλὰ διδῶ: i.

Arietes & asinos quærimus Cyrne Generosos, &c.

Ducere autem malam (*vxorem*) mali (*patrus filiam*) non multùm dubitat

Bonus vir, si multam pecuniam illi (*in dotem*) donet (*pater filiæ.*)

Maritalis affectio seu consensus honestus facit matrimonium. JCti. Martia Catonis fi-

lia, rogata cur a morte mariti nollet nubere, respondit: Quia nō inuenio virum qui me

magis velit, quam mea. ſ. *formam, opes, &c. Plutarch.*

Zoſtaw co na potem na iutro. dla gośći. Stołu proſzeğ nić odchodź.

Jeżeżè ktoś ieſt w mili; co to z ie po chwili.

Semper aliquid in mensa relinquendum. &. Vacuam mensam non tollendam

(*more veterum*) monet *Alexander Neapol. & Dalecamp. ex Plinio, & Plutarcho, qui ait:*

πρὸ τραπέζαν ἐκ εἶων (*pro ἔασον*) ἀναιρεῖσθαι κενήν. Mensam non sinebant tolli

vacuam. (*i. Nostro more.*) *Non relinquebant vacuam discedentes à prandio vel cœna.*

Inquirit Plutarchus causam huius moris. Et respondet, id fieri solitum ab antiquis;

Vel vt monerent ex partis semper esse aliquid relinquendum, & non totum simul absu-

mendum, sed præsenti die sequentis habendam rationem. Vel quia censebant vrbanum

esse, appetitum refrenare, dum adhuc aliquid restat in mensa. Vel quia Mensa illis erat

res sacra, vnde & manus lauabant. in sacris autem religio erat nil relinquere. Vel de-

nig; quia vtile id est propter hospitem inopinatò aduenientem, ne cum eius exspectatione ac

tædio, domesticorumq; solicitudine noua cœna paranda sit. Additq; vulgare suo tempore

dictum simile penitùs nostro, dicens:

λεῖπέ τι καὶ ξένοις ἐπελθοῦσιν. i. Relinque aliquid & hospitibus aduenturis.

Ortum hoc dictum à Bœotis ait idem Plutarch. qui eos, qui omnia in conuiuio absu-

mebant, vel omnes facultates abligurire pergebant, hoc dicto compescebant: λεῖπέ τι καὶ

μήδ ις. Relinque aliquid & Medis. *qui eos incursare & populari solebat, vt modò Tar-*

tari Polonos. Simili ergo Sarcasmo nos alicui nostrati prodigo diceremus: Relinque ali-

quid Scythis, alioqui nihil inueniēt quod auferāt, vel quo te ab illis captus redimas.

Præterea mos hic reliquendi aliquid ex rebus quibus vsi sumus, ait Plutarchus, insinuat hu-

manit[illegible]iem

manitatem & gratitudinem. Nam non decet, inquit, vbi saturati sumus alimenta perdere, nec fontem vbi bibimus obturare, nec signa itineris confecti abolere; sed relinquenda hæc aliis vsuris. Quin si fieri posset, etiam visum, auditum, prudentiam & fortitudinem nostram ipsi dormituri aliis vtendam dare deberemus. Sic quercus frugiferas venerabantur prisci, & moros exscindi vetabant: eodem modo alimento lucernæ infuso non eam extinguebant vsi, sed viuere relinquebant; in rebus etiam mutis gratitudinem suam testantes, & alijs prodesse volentes. Sed & cibum ex ollis, mensæ non nisi libatò apponebant.

Simile est illud quod apud eundem Plutarchum Philippus Macedo apud hospitem tenuiorem cœnans, suis comitibus insonabat. καλὰ λείπετε πλακοῦντι χώραν. Relinquite locum placentæ. Vel ποιεῖτε εὐρυχωρίαν τῷ πλακοῦντι. Seruate locum placētæ. Nam illi credentes placentas verè afferendas, modestè ex omnibus edebant, & sic cœna tenuis, placentis non comparentibus, sufficit omnibus. Placenta verò, vt Lucian. scribit, vltimò cum assis auibus piscibus & bellarijs afferebatur, quæ auferre domum licebat. Ad id dictum allusisse videtur Curculio parasitus Plauti dicens.

Ædepol næ ego hîc med intùs expleui probè.
Et quidem reliqui in ventre cellæ vni locum
Vbi reliquiarum reliquias reconderem.

Alius contrà parasitus, Mensam inanem nihili æstimat, sed plenam laudat, in quæ nihil relinquat. quia inquit mensam quando edo detergeo, vt nil remaneat. ideò Peniculo nomen est mihi. Sed in 7 Æneid. mensam inanem cernens Iulus, ominosum id ratus, exclamat: Heu mensas etiam consumimus!

Huc spectat & illud Aristophan. τὰ πεσόντα μὴ ἀναιρεῖσθαι. Quæ deciderint (de mensa) ne tollito. Nempe vt temperantiam exerceamus & moderatiùs cibum capiamus, aliqua etiam prætermittentes. aliter id Lærtius explicat.

Illud etiam Pythagoræ Symbolum, Χοίνικι μὴ ἐπικάθισαι. Chœnici ne insideas, interpretatur Plutarch. de relinquenda aliqua parte ex præsentibus in futurum. Simile est alterum apud eundem Plutarch. ἀποκείμενος ἰχθύς. i. Repositus vel sepositus piscis. Subaudi, bonus est, vel semper tibi sit.

Adde dictum Tiberij apud Suetonium: Solennibus, inquit hic de Cæsare, cœnis pridiana assemesa apposuit, dicens: Dimidiatum aprum omnia eadem habere quæ totum.

Rancidum aprum antiqui laudabant, non quia nasus
Illis nullus erat, sed credo hanc mente, quòd hospes
Tardiùs aduenieus vitiatū (.i. qualemqualem, etiam putentē) cōmodiùs, quā
Integrum edix dominus consumeret. Horat. i. vtiliùs, æquiùs, decentiùs.

Licet hîc vsurpare & illud recentiorum: Spicilegium relinque alijs, præsertim tenuioribus, egentibus. vt fecit in Sacra historia Booz, præcipiens messoribus suis vt consulto præterirent spicas stantes, & ex demessis etiam proijcerent, vt haberet Ruth paupercula, qui spicil gium sine rubore facere posset.

Acini post vindemiam relicti, colliguntur ab alijs. Ecclesiastic. 33.

Simile quid fecisse multi pij viri scribūtur, qui è lautis mensis suis, mēdicis foris clamātibus, optimos quosq; & sibi gratissimos cibos, victoriæ sui & charitatis in egenos testes, mittebant.

Adde & illa. μηδέ τις ὄρνιθας καλιῆς ἅμα πάσας ἐλέσθω,
μητέρα δ' ἐκποδὼν λίπῃς, ἵν' ἔχῃς πάλι τοὺς δὲ νεοσσούς.

Phocylides. Neque quis aues nido omnes simul auferat,
Matrem verò dimittes, vt iterum eius pullos habeas.
Idem præcipitur Deuteron. 22.

θηροβόρα κρέατ' — λείψανα λεῖπε κυσίν. — *Idem Poëta.*
Carnis à feris adesæ — reliquias relinque canibus.

Quòd talium carnium esus lupinam famem creare putetur: sed & halitus ac saliua lupi venenata est. Ioach. Camerar. qui hanc rem expendit problem. 1. decadis 9.

Affine, Obżerayay. Schowáć nic wádźi.

Z pełnego mnio brać. Lépſze z pełney béczki.

ἄσμενος ἐκ μεγάλου σωροῦ ἀίρεσον ἄπαιστος. *A.*
Suaue est de magno tollere aceruo. *Horat.*

Chremes Terentianus. Releui omnia dolia, omnes seriας. *f. plenas Bacchidi & ancillis eius vinum optimum seligens.*

Z pełnego ſporo śie bierzé. Z pełnego biorąc nie żáraz znáć ile vbywa.

Vbi de pleno promitur, neq; ille *(amator)* scit quid det, quid damni faciat. *Plaut.*

ἐκ τοῦ πλέω λαβόντι ἐλάττων ἡ φάσις. *A.*
Prodiga non sentit pereuntem femina censum.
Ac velut exhausta rediuiuus pullulet arca
Nummus, & è pleno tollatur semper aceruo.
Non vnquam reputat, quanti sibi gaudia constent. *Iuuenal.*

Z początku. Od przodku.

ἀπὸ γραμμῆς ἀρχεσθαι. *Aristides.* A linea incipere. *vt in curriculorum ludis.*
ἀπὸ βαλβίδων, *vel* ἐκ βαλβίδων. *Aristophan.* A carceribus. *f. stadiorum.*
A capite aliquid arcessere. *Cic.* A fonte repetere. *Idem.* Ab ouo Troianum bellum ordiri. *f. è quo nata Helena belli occasio & causa. Horat.* Zdálékà początkć.

Z pomocą. Kroś śie do tego przyłożył. Vmie paćierz z mátką/ z mámką.

Manum illi quispiam porrexit. *Ex Cicer. Quintilian.*
Ἰόλεων παρεκαλησεν. *Plato Synes.* Iolaum implorauit. *vt Hercules contra Hydram.*
ἐκ ἄνευ θησεως, *Plutarch.* Non absque Theseo. *f. vicit. Nam Theseo adiutore Hercules & Pirithous vel Perithous, victoriam obtinuerunt.* Amentantam hastam ab aliquo accipere. *Cic.* i. *dictum, argumentum, orationem, qua adiutus victoriam obtineas.*
ἐκ ἄνευ κυνῶν τε καὶ λίνων. *Pindar.* Non absque canibus & retibus.
Τιτᾶνας ἐκάλεσεν. Titanas implorauit. *vt Iupiter contra Gigantes.*
Ζὺν τε δύ' ἐρχομένω. *Homer.* Duobus simul euntibus. *f. melius est.*
Verè haud potest, qui non nisi ope alterius potest. A.

Z pustey ſtodoły abo wróbl abo ſowá wyléci. V. Poznáć z mowy.

Z reieſtru

Z rzéſtru robi. Nád powinność nic nié zrobi. Czéka áż roſkazą.

Agones dicuntur, qui cunctanter & non niſi iuſſi aliquid aggrediuntur.

Tractum verbum à Victimariis Romanorum, qui priùs quàm ferirent victimam, rogabant populum dicentes: Agon' .i. agóne? *Meminit Luctatius ad Statium.*

Et Ouid. Semper, agatne? rogat: nec niſi iuſſus agit.

δοῦλος πάντα δουλικῶς. *Ex Menandro.* Seruus omnia ſeruiliter agens.

πᾶν ἔργον ἐκ τοῦ καταλόγου ἐπιχειρεῖ. *A.*

Hic quodlibet opus aggreditur ex catalogo.

Suſis boues certum numerum cadorum aqua implent, vltra quem nullis verberibus vel blanditiis procedunt. quare Cteſias numerandi artem eos callere dixit. Ælianus. & Plutarch. lib. de ſolertia animalium. Lepidum exemplum habet Plutarch. l. de Garrulitate. Piſo orator ne turbaretur à ſeruis, mandauerat eis, vt tantùm ad interrogata reſponderent. accidit vt conuiuium ſplendidum inſtrueret, & cæteris conuiuis iam præſentibus ſolus Clodius è vocatis defuit, & exſpectabatur. tum Piſo quærit ex ſeruo an vocárit Clodium? reſpondet is ſe vocaſſe. Cur ergo non adeſt? venturum ſe negauit. Cur ſtatim id non dixiſti? quia id non interrogaſti.

Vſurpatur dictum Polonicum & aliter vt cùm dicimus: Z rzéſtru ſtapa/ mowi/ vbiera ſie *&c. i. Nimis accuratè & affectatè vel delicatè agit.* V. Powáżny/ Délikat.

Adde illud Iuuenalis, de feminis ſuperſtitioſè delicatis, quæ nil aggrediebantur niſi ephemeride inſpecta. Ad primum lapidem *(non procul)* vectari cùm placet, hora Sumitur ex libro *(ephemeridum.)* Béz minucyy nié ſtapi. Z rzéſtru żyć. V. Stugá co z rzéſtru czyni.

Zrzuce ćie ábo zſádza ćie z śiebié.

Tralatum ab equis feſſorem excutientibus. vt apud Liuium, Excutere equitem equus dicitur. proprio ſenſu. Tralato ad homines ſenſu Excutere iugum, *dicit Plini. vterq;. Rectè & ex Plauto ac Apuleio dices.* Obuertam tibi cornua.

Item Plautino ioco. Noń ampliùs agam Argyrippum. *Vel.* Noſces me non ampliùs Argyrippum eſſe tuum. *Is enim ſeruum ſuum velut equus portauit ſibi inſidentem per ludibrium, vt ſuprà dixi.*

Zuchwáłſtwo hánbę przynoſi/

ζωηρίαν προηγεῖται ὕβρις. *Nazianz.* Ignominiam præcedit proteruia.

ὕβρει ἕπεται ζωηρία. *Idem.* Proteruiam ſequitur contritio, colliſio, ruina.

Z vkomnego z niedołężnego śie nie náśmieway/ nié vrągay.

Luſco qui ſolet dicere, Luſce; *contemnitur à Perſio Ethnico Pòéta.*

Prohibetur id in Canon. Apoſtolic. 57. anathemate addito. ἀναπήροις μὴ καταγελᾶν. Mancos mutilos non irridendos. *Et S. Hieronym. ait:* Quid prodeſt luſcum vocare luſcum?

Zwádá/ ſwar końcá nie ma. Zwády śie ſtrzeż.

λίκνῳ λίκνον ἔπιπτε καὶ βλάβῃ βλάβη. *Suidas.*

Lis litem parit & damnum damnum.

ἔρις δ' ἔριν ἀνέφυσεν. *Phocylides.* Lis litem serit vel refert.

Gallorum pugna. *pro pertinaci contentione. Nam dimicationem gallorum sæpe non finiri nisi ambobus commorientibus scribit Plinius.*

Contra verbosos noli contendere verbis. *Cato.*

μήποτ' ἀμετροεπεῖς νείκεσ ἐρεθίζε λόγοισι. *Mylius.*

V. Od słów do miecżow.

Zwadliwy. Nayduć i w pustkach zwádę.

ἔριδας ἐφέλκων ὥστε καυκίας νέφη. *Aristotel. Theophrast. Gellius.* Lites perinde ac Cæcias nubes trahit. ἄρνα προβάλλει. *Diogenian.* Arietem obijcit, emittit. *quod faciebant prisci bellum indicentes, de quo Festus.*

ὀρτύγων ἀναψάμενος φύσιν. *Aristides.* Coturnicum induit naturam. *Nam coturnices, vt & galli, pugnacissimæ sunt, & in ludis etiam exhibitæ. Ælian. Plini.*

ἄρεος νεοττόν. *Aristophan.* Martis pullus. i. *gallus, de pugnaci.*

Pugnacis & ferocis symbolum est κριὸς ἀσελγοκέρως. Aries cornibus lasciuiens. *quia facilè obuium quemq; etiam hominem, cornibus impetens in pugnam prouocat & lacessit. Pierius.* V. Vlić dáy powodu.

Asilum *quod idem Pierius*, pro perturbatore communis pacis, *accipit ex Virgilio.*

τὸ μῆλον ἔριδος εἰς μέσον βαλεῖ. *Nicephor. Callist.* Dissidij pomum in medium conijcit. *Vt fecit Eris dea apud Lucianum. Vide* Kość rzućić.

ἄνθεις πέπλος. *Zenodot.* Ardens vestis. *de eo qui calumnias & seditiones mouet.*

ὑπὲρ ὑπερβολον. Vltra Hyperbolum. *qui fuit contentiosus & litigiosus. Suidas.*

ὄνικλον ὑφέξει κἂν ὄνος ᾖ λάκη κύνα. *Zenodot.* Litem mouebit, mordeat si asinus canem. i. *ob rem falsam, absurdâ. aliter id interpretatur Henr. Steph.* V. Ó frábże karáć.

τὰς ἀκάνθας ζωναγῶν, *vel* ἀναλεγόμενος. *Athenæus.* Spinas colligens: *de contentioso.* *Similia sunt illa.* Litem mouere de lana caprina, de asini vmbra &c. *suprà posita.* Lupus facile agno litem intendit. *ex apologo Gabriæ.*

ἐσκεροδίσμενος. *Aristophan.* Allio pastus. i. *proeliuis in pugnam Rhodigin. nam gallis pugnaturis in ludis allium obijciebatur. teste Xenophonte.* *Affine*, Swárliwy.

Zwatpił.

Abiecit arma. *Cæsar.* ἀπέῤῥιψε τὰ ὅπλα. Abiecit hastam. *Cic.*

ἀπέβαλεν τὴν ἀσπίδα. *Aristophan.* Abiecit clypeum. ῥίψασπις.

καὶ δηλός ἐστιν δοπορρίψων τὴν ἀσπίδα. *Lucian.* Et omninò videtur abiecturus clypeum, *vt fecit Demosthenes & Archilochus. Idem de se fatetur Horat. dicens:* Et celerem fugam Sensi relicta non benè *(turpiter)* parmula. Iacet. *Cic.*

Z wielkiey burzé i máły déšcz.

μεγάλων ὄμβρων ὑετὸς ἀναλυθεὶς μικρός. *A.*

Dant sæpe paruam magna nubila pluuiam.

Nubes & ventus & pluuiæ non sequentes, vir glorioſus & promissa non complens. *Prouerb.*

Prouerb. Salomon. c. 25. αἱ μεγάλαι ἀρχαὶ, θραυμὰ μικρὸν ἔχουσιν τέλος. *A.*
Principia magna, sæpe parua in exitu.

Lege Martialis ep. 60. l. 9. in Mamurram qui totum forum peruagatus quasi multa pretiosa emp turus, tandem.
Vndecima lassus cùm iam discederet hora,
Asse duos calices emit, & ipse tulit.

Similis Euclio Plauti, empturus obsonia in nuptias filiæ, exijt in forum, & causatus cara esse omnia, etiam agninam & porcinam, serta florea foco coronando emit, & rediit domum.
V. Béz prieniędzy do tárgu. Drama è Tragico Comicum. Parturiunt montes. &c. *Vide* Coli tu bedźié. Wiekßy huk niż puk.

Zwierz w śiećí naduißy / naſroißy.
Acerrima virtus est quam vltima necessitas extundit. *Seneca.*
Sic Virg. de apro. — Postquam inter retia ventum est,
Substitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos,
Nec cuiquam irasci propiusné accedere virtus.
Sed iaculis tutisque procul clamoribus instant.
Haud aliter nulli est animus concurrere ferro. *Cum Mezentio à Tyrrhenis cincto.* *Similia plura affert Cerda ad hunc locum, ex Homero, Hesiodo, Seneca, Statio:* *Affine*, Vlićwola nárabi drćw. Vlá ostátnia. Desperácya.

Zwieśił nos. Znesłem poſiędł. Obwieśił ſkrzydła Spuśćił ogon.
Demittere nasum. *Vel* Demisso naso esse aut abire. *rectè dices. Habet hunc sensum Martialis, licet aliis verbis, in Selium.*
Quòd fronte Selium nubila vides Rufe,
Lugubre quiddam quòd tacet piger vultus
Quod pæne terram tangit indecens nasus &c.

Sunt aliquot epigrammata lib. 2. Anthologiæ. vt Cap. 13. in Nasum Castoris & 17. in Nasum horas indicantem, sed affectum Polonici dicti non exprimunt, sed deformitatem tantùm formæ notant. *Quadrat illud Plauti.* Abeunt capitibus quassantibus. *i. quassantes capita. Lambin. legit Casantibus. i. demissis & velut casuru.*
Demittere auriculas, *ad eundem affectum pertinet. tractum à brutis. Nam vt inquit Plini. in omni iumentorum genere, inditia animi præferunt aures. fissis marcida, micantes pauidus, surrecta furentibus, resolutæ agris.*
Sic Horat. Demitto auriculas vt iniquæ mentis asellus,
Cùm grauius dorso subiit onus. *s. ita ego cùm incidi in comitem molestum, & cupiens illum relinquere, non potui.* *Sic Plato de hominibus:* τὰ ὦτα ἄπει τῶν ὤμων ἔχουσι. Aures in humeris habent. *s. iacentes demissas.*
Demittere caudam est canum & luporum ac leonum, *signum animi demissi, timidi, ignaui.* *Sic Virg. de Lupo. supra sub* Ziadł pićs śiędo. *De leonibus Aristot. ait:* φεύγουσι δὲ ἐνίοτε καταπαύσαντες τὴν κέρκον ὡσεὶ κύνες. Fugiunt interdum demissâ caudâ tanquam canes.
καταβάσαι τὰς ὀφρῦς. *Suidas.* Demittere supercilia. i. *mansuescere.*

Demittere

Demittere manus. *Vel* Demiſſis manibus fugere. *apud Plautum, vicino ſenſu.* i. *pudore perculſum & deſperantem abire. Vt apud eundem Militi glorioſo quidam dicit:*

Immò ſi audias meas pugnas, fugias manibus demiſſis domum.

Aliqui hoc ad ſolam celeritatē diſceſſus referunt, ſed omninò ſententia poſtulat, vt ad pudorem ſignificandum dictum ſit; fugies verò poſitum eſt pro abibis. cur enim citò fugeret eum quē non timebat? Sed audita enumeratione pugnarū nobilium, erubeſcens cedere coactus eſt.

ἡττηθείς τινος ἀλεκτρυόνος: Superatus ab aliquo gallo. *Vel.*

ὥσπερ ἡττημένος ὑπ' ἀλεκτρυόνος: Velut ſuperatus à gallo. *Ex Eudemo.*

Et Cic. ait: Gallum victorem canere, victum ſilere, quin (*vt addunt alij*) victorem ſilentio ſequi. *Hinc aliud dicterium ortum.* ſ.

Demiſit alas galli gallinacei inſtar. *Sic Plutarch. ex Pœta quopiam:*

ἔπηξ' ἀλεκτρὼς ὡς πλίνας πτερόν ——

Extimuit alas galli ad inſtar deprimens. *Et Ariſtophan.*

πτήσσει ὥσπερ ἀλεκτρών. Trepidat more galli. *Plinius verò ait:*

Victus gallus occultatur ſilens, ægreque ſeruitium patitur. *Nam inter cætera ſpectacula erat etiam ἀλεκτρομαχία.* i. *commiſſio gallorum ad certamen exercitatorum: committebantur & coturnices. vt ſuprà dixi.*

Huc ſpectat & Elephas victus. *Plinio teſte.* *Et Ariſtot. de eodem ſic:*

ὁ δὲ ἡττηθείς, δεδιέναι ἰσχυρῶς καὶ ἐκ παραμένει τὴν τοῦ νικήσαντος φωνήν. Qui victus eſt, adeò vehementer animo frangitur, vt nec vocem victoris tolerare poſſit.

Adde & Taurum victum pudore fugientem.

ταῦρος ὑποκρυβεὶς ἀγέλης. *Oppian.* Taurus repulſus à grege *viribus alterius tauri.*

ἀλλαγελὼν ſegrex agit. *De eodem ſic Virg.*

Nec mos bellantes vna ſtabulare, ſed alter
Victus abit, longeque ignotis exulat oris;
Multa gemens ignominiam, plagaſque ſuperbi Victoris &c.
Et ſtabula aſpectans regnis exceſſit auitis.

Feruens olla frigidâ aſperſa. *Carol. Bouillus.* διὸς κόρινθος: Iouis Corinthus. *de eo dicebatur, qui elatus nimis ſibi placet & ſe magnum iactat, mox tamen per ſummum dedecus abit, vt accidit legatis Corinthiis apud Megarenſes. Rhodigin. è Græcis.*

Zwiącza nie ma woley dáć / vczynić.

ξένας δικάζει. *Zenodot.* Bunas iudicat. *Vide hoc ſub* Odwłoką pod czás pożytéczna.

ἠρτῆσθ' ἐκ ἐθέλουσι τὸ δένδρον μηδὲν ἀρέσκῃ. *A.*

Arbor nulla placet nuſquam pendere volenti. *Ex apologo de Marcolfo.*

Zwyćieſtwo łácne bez przećiwnika.

ῥᾴδιόν ἐστι μόνον θέοντα κρατεῖν. *Lucianus.* Facile eſt ſolum currentem vincere. ſ. *cùm nullus adeſt cum quo curſu certet.* *Affine,* Łácno bić tego co śie powáli.

Zwyćieſtwo nawiętße / ſiebie ſamego zwyćiężyć.

Multò operoſius eſt ſeipſum quàm hoſtem ſuperare. *Valer. Maxim.*

Animum

Animum vincere, iracundiam cohibere, victoriam temperare; hæc qui facit, non ego eum cum summis viris comparo, sed simillimum Deo iudico. *Cic.*

Quòd teipsum vicisti, & lætamur & miramur. *Idem.*

Nimiò satius est, vt opus est, te vita esse, quam vt animo lubet.

Qui animum vincunt, quàm quos animus, semper probiores cluent.

Qui animum perpulit suum, victor victorum cluet. *Plaut.*

νικῶν ἑαυτὸν φέρτατός νικηφόρος. *A.*

Est virtus placitis abstinuisse bonis. *Ouid.*

Fortior est qui se quam qui fortissima vincit

Mœnia, nec virtus altiùs irę potest.

Bis vincit qui se vincit in victoria. *P. Syrus.*

Effugere cupiditatem, regnum est vincere. *Idem.*

Seipsum quàm hostes vincere magis regiũ existimabat Alexander. *apud Plutarchũ.* τὸ νικᾶν ἑαυτὸν, πασῶν νικῶν πρώτη τε καὶ ἀρίστη. τὸ δὲ ἡττᾶσθαι αὐτὸν ὑφ' ἑαυτοῦ, πάντων αἴσχιστόν τε καὶ κάκιστον. *Plato.* Seipsum vincere, omnium victoriarum prima & optima: à seipso verò vinci, omnium turpissimum & pessimũ. Potentissimus est qui se in potestate habet. *Seneca.* Imperare sibi, maximum imperium est. *Idem.*

Affine, Żadze hamować.

Zwyćiestwo nie záwße iednemu i lépßemu śie trafia.

——— νίκη δ' ἐπαμείβεται ἄνδρας. *Homer.* Victoria commutat viros.

πολλάκι τοι νικᾷ καὶ κακὸς ἀνδρὸ ἀγαθόν. *Theognis.*

Vir malus vsque solet vincere sæpe bonum.

Affine, Szcześćie odmienne. Nie iednákie záwße.

Zwyćiestwo obiemá stronom żałosne. Zwyćiestwo rzatko pociéßne.

Skorupá o skorupę śie vdérzyłá. Nieḿáß śie z czego ćiéßyć po wygráney. κάδμεια νίκη. *Plutarch.* Cadmea victoria, *vocatur. quæ ipsis etiam victoribus luctuosa est. Origo dicti varia est apud Plutarchum, Pausaniam, Aristidem, sed non est tanti longas historias adferre. à Cadmo potiùs ducenda videtur, qui Lino victo, ipse à suis pulsus est. Tale est illud Sybillæ.*

κλαίει ὁ νικηθεὶς καὶ ὁ νικήσας ἀπόλωλεν. Flet victus, victor periit. *vt accidit ad Cheroneam Philippo victori Athenienſium & Thebanorum. & ad Troiam Græcis victoribus Troianorum.* Testa collisa testæ.

καὶ πίθος πληγεὶς ὑπ' ὀργῆς ἀντελάκτισεν πίθῳ. *Aristophan.*

Et cadus (*testaceus*) percussus furore repercussit cadum (*dolium, testam*).

οὐδ' οἱ ἀνείλιωτί γ' ἐμάχοντο. *Homer.* Nec hi sine sanguine pugnarunt.

Draco cum aquila pugnat vel pugnauit. *de infelici conflictu duarum partium potentium. Nam scribit Plinius, ancipitem esse draconis cum aquila in aere pugnam, ita vt sæpe simul ambo decidant. Habet idem Homer. & Virg. ait.* Vtq; volans alte raptũ cum fulua draconẽ Fert aquila, &c. *Meminit & Plutarch. ac Cic. Sic accidit præter*

dit prater suprà positos, etiam Romanis Cæsari & Pompeio. quod deplorat Lucanus. Draco item Elephanti sanguine exsucto ab eodem moriente & prolapso obteritur. Plinius.

Zwyćiestwo wielkie ktore zwyćiężony przyznawa.

ἥτημαι καὶ ἥττων ὁμολογῶ. *Nazianzen.* Victus sum & victum me fateor.

Qui vicit, non est victor, nisi victu' fatetur. *Ennius.*

Sic Turnus apud Virg. prostratus ab Ænea. Vtere sorte tua ——

—Vicisti & victum tendere palmas Ausonij vidêre. tua est Lauinia coniux,

Vlteriùs ne tende odijs. *Similiter apud Ouid. Phineus.*

Confessasq; manus, obliquaq; brachia tendens, Vincis ait Perseu. —

Idem. Ius tibi & arbitrium nostræ fortuna salutis

Tradidit, inquè tua est vitaq; morsq; manu.

Adde Claudianum qui ait: Nulla est victoria maior,

Quàm quæ confessos animo quoq; subiugat hostes.

Zwyćiestwo zdrodliwe / brzydliwe.

αἰσχρὸν κλέψαι τὴν νίκην. Turpe est furati victoriam. *Alexandri Magni vox apud Arrianum.*

Zwyćiężca sławny / często od podłego ginie.

Zwyćięzy wżdy mocnego / poległ od słábego.

κώνωψ λέοντα κρατῶν, ἀράχνης ἥλατο. *A.*

Captus ab araneo leonis victor est Culex. *Et moriens lamentabatur, quòd maximorum victor, à vili periret. Æsopi apologus. Epimythion.* πολλάκις οἱ καταβάλλοντες μεγάλους, ὑπὸ μικρῶν καταβάλλονται. *Planudes.* Sæpe ij qui prosternunt magnos, à paruis prosternuntur.

Zwyćięzcy prożno śie sprzeciwiać. Zwyćiężony wżdy stko tráci.

—— Ego, vt Contendere durum est Cum victore, sequor. *Horat.* νικώμενοι ἀχρυζία δεδεύκασι. *Plutarchus.* Victi linguam vinctam habent. *adeò vt ne gry quidem possint dicere. de ijs intelligit qui victi sunt bonitate, humanitate, industria, beneficiis.*

Victoris petitio imperiosum mandatum superat. *Garner. Gallic.*

Zwyczáyne rzeczy nie czynią podziwienia.

Visitata nemo miratur. *Exempla huic dicto apta habet Iuuenal. Satyra 13.*

1. Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? 2. aut quis
   In Meròe crasso maiorem infante mamillam?
3. Cærula quis stupuit Germani lumina? —— &c.
4. Ad subitas Thracum volucres nubemq; sonoram (*Gruum*)
   Pygmæus paruis currit bellator in armis,
   Mox impar hosti, raptusq; per àera curuis
   Vnguibus, à sæua fertur grue. si videas hoc
   Gentibus in nostris, risu quatiare: sed illic

Quan-

Quanquam eadem assiduè spectentur prælia, ridet
Nemo, vbi tota cohors pede non est altior vno.
θαυμασμὸν δ' ποιεῖσι τὰ νενομισμένα. *A.* Res vsitatas nemo mirari solet.

Zyc sąśiadowi / á w przod domowi.

ἐυχὸ τῷ πλησίον ἔχειν, ἐπὶ πλέον δὲ τῇ χύτρᾳ.
Vicinus vt habeat opta, at olla vt tua, magis.
Plebeium dictum vtilitatem propriam spectans vbiq;. quanquam S. Paulus domesticorum rationem in primis habendam censet.

Zyd dawno ſalbierz.

Qualiacunq; voles Iudæi somnia vendunt. *Iuuenal.* Solam
Inuiti quoque auaritiam exercere iubentur. *Idem.*

Zydá tam iákiegoś grzébia. *V.* Nié dármo to.

Zyſk iédnego / ſkodá drugiego.

Lucrum sine damno alterius fieri non potest. *P. Syrus.*
κέρδος ἑνὸς ἑτέρου δίκα βλάβης ἐκ ἔστιν. *A.*
Malum est malum est dicit omnis emptor, & cùm recesserit (*cum re empta*) gloriabitur. (*quòd fraudulenta extenuatione mercis, lucrum sibi parárit*) *Prouer. SS. 20.*

Zyſk miáſto vtráty. Zyſk nieſpodźiany.

Pro vno duo sunt mihi dati. *Terent.*
κοινὸν τὸ ἕρμαιον. *Vel.* κοινὸς ὁ ἑρμῆς. *Lucian.* Communis Mercurius. *de lucro vel emolumento fortuitò præter exspectationem oblato. Mercuriale vocat Erasm. à præside talium Mercurio.*

Zyſk nié ká́żdy ſtuſny / przyſtoyny / pożytécżny.
Zyſk nié ſtuſny ſkodá grozi.

Damnum appellandum est, cum mala fama lucrum. *P. Syrus.*
κέρδος πονηρὸν ζημίαν ἀεὶ φέρει.
Iniqua lucra damna semper afferunt.
τὸ κέρδος ἰσχὺς κέρδος ἂν δίκαιον ᾖ.
Iustum lucrum quod fuerit, id lucrum puta.
τὸ δ' αἰσχρὸν κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται.
At calamitatem turpia accersunt lucra.
κέρδος αἴσχιστον πάντων. *Periander.* Lucrum turpe pessimum.
Pecuniam in loco negligere, maximum interdum est lucrum. *Terent.*
Solem mercede prestare & aquam vendere. *f. absurdum, turpe, iniquum. Lactant. t. ex beneficijs Deorum hic expositis, gloriam, voluptatem, lucra, cõmoda priuata captare.*
Sic Horat. de Lycentino oppido: Vænit vilissima rerum hic aqua. *sed ob penuriam in loco arido.*

Non ego omninò lucrum omne esse vtile homini existimo.
Scio ego, multos iam lucrum luculentos homines reddidit.
Fit etiam vbi profectò damnum præstet facere quàm lucrum.
Odi ego aurum, multa multis sæpe Ivasit perperam. *Plautus.*
μὴ κακὰ κερδαίνειν, κακὰ κέρδεα ἶσα ἄτησιν. *Hesiodus.*
Ne malè lucreris, mala lucra æqualia damnis.
ἐκ ἐξ ἁπαντ☉ δεῖ τὸ κερδαίνειν φιλεῖν. *Sophocles.*
Non vndecunq; lucra gaude quærere.
τὰ δεινὰ κέρδη πημονὰς ἐργάζεται. *Idem.*
Afferre lucra vafra nocumentum solent.
ἐκ τ̃ γὰρ αἰσχρῶν λημμάτων, τὰς πλείονας
ἀτωμένας ἴδοις ἂν ἢ σεσωσμένας. *Idem.*
Nam ex turpiter acceptis, plures videbis læsos quàm saluos.
τὸ δ̓ πὰρ δίκαν γλυκὺ, πικροταῖα μένει τελεύτα. *Pindarus.*
Quod præter æquum & fas est dulce, id amarissimus manet exitus.
μηδέ σε νικάτω κέρδ☉ ὅτ̓ αἰσχρὸν ἔοι. *Theognis.*
Te vinci à turpi ne patiare lucro.
Periculosum semper reputaui lucrum.
Sed dicis: qui rapuêre, diuitias habent.
Numeremus agedum qui deprensi perierint,
Maiorem turbam punitorum reperies. *Phædrus.*

Athenienses cum Aristides illis in concione proponeret, velle Themistoclem facere rem illis vtilissimam sed iniquissimam (.s. Græcorum naues incendere.) reclamarunt & vmarunt. Plutarc.

Cùm Zeuxes Helenam pulcherrimè pinxisset, & eam nulli, nisi pretio exhibito insiciendam concederet, illa imago meretrix à populo est appellata. Rhodigin.

Zyſk zkadkolwiek / dobry.

Dictum improbum, licet multis improbis duntaxat placeat.

Sic hi loquuntur Sapientiæ 15. Oportere vndecunq; etiam ex malo acquirere.
ὀφεῖν δ̓ ἢ κἂν ἐκ κακ̃ πορίζειν δε̃ι. *Apud LXX.*
κἂν ἀπὸ νεκρ̃ φέρειν. *Aristotel.* Vel à mortuo tributum exigendum.
Vnde habeas nemo quærit; sed, oportet habere. *Ennius apud Iuuenalem.*
— Lucri bonus est odor ex re Qualibet. *Iuuenal.*

Sic Vespasianus reprehensus à Tito filio, quod vectigal vrinæ commentus esset; pecuniam ex prima pensione collectam, naribus eius admouit, sciscitans: Ecquid illa puteret? negante illo: Atqui, inquit pater, è lotio est. Suetonius.

κέρδ☉ αἰσχύνης ἄμεινον. Lucrum pudori præstat.
Non te pudet vanitatis? Non, dum ob rem. *Terent.*
φορεῖν ἢ πλατεῖν Excubias agere aut diteſcere. *Suidas dictum esse ait in auidos lucri, quales erant præsidiary milites Athenienſium in insulis magnis stipendijs conducti. Erasmus id profusis attribuit.*

δεκᾶ

δοκῶ μὲ ἓν ῥῆμα τὸν κέρδει κακόν. *Sophocles.*
Nullum esse verbum cum lucro malum puto.
ὅπου τὸ κέρδος παρὰ φύσιν δ' ἐλεύσεον. *Euripid.*
Vbi lucrum affulserit, inuita natura seruiendum est.
τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἔῃ. *Sophocles.*
Est dulce lucrum, quanquam & è mendacio.
δίκαι' ἐπαίνει. τῷ δὲ κερδαίνειν ἔχε. *Idem.*
Laudato iusta, cæterùm lucro hæreas.
τῷ μὲν δικαίῳ τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
τὰ δ' ἔργα τῷ πᾶν ῥᾳδίως, ἔνθα κερδανεῖς. *Plutarch.*
Opinionem suscipito iusti viri,
Sed agito quiduis, vnde spes aliqua lucri est.
κελεύει τὸ πλέον ἔχειν, ἐπαινεῖν δὲ τὸ ἴσον. *Theodorus.*
Iubet plùs æquo habere, laudare verò quod æquum est.

Pyræicus Rhyparographus dictus, quòd sordida pingeret, asellos, obsonia, sutrinas & similia, quæ tamen pluris vendebat quàm alij sua splendida. Plini. Aëricum tributum exigebant, seu aërem censebant quidam principes. V. Lákomy wzbierániu.

τὰ τ' φόρων κρείττω. *Suidas.* Tributis potiora vel meliora. *de ijs qui iniustè acquirunt, vt tributorum exactores vel multatarũ. Sic Erasm. aliter sub* Zlemu śie zwiężić.

Zywe wśdáć.

γλάυκος πίνων μέλι ἀνέζη. *Glaucus poto melle surrexit, reuixit. Dicitur de eo qui è mortuus creditus, prodit in publicũ quasi redituus. Glaucus enim grauiter ægrotans putabatur morbo exstinctus, is vero mellito pharmaco sũpto cõualuit præter omniũ exspectationẽ.* Etiam mortui ambulant. *Stratonicus citharoedus hoc dicto perstrinxit Caunios luridos, cælo morbido & insalubri habitantes. Strabo.*

Aptè etiam dices ijs qui è morbo conualuerunt, illud Socratis apud Platonẽ. ἀλεκτρυόνα τῷ ἀσκληπιῷ *s.* ἀποδος Gallum Æsculapio. *s. dato. velut Præsidi sanitatis, munus gratitudinis testimonium. Meminit Lucian. Bu accusato.*

Rectè item hîc vsurpabis ex Herodiano, Plutarcho, Luciano: ζωτήρια *(s. ἱερὰ) ἄγε vel θυε.* Soteria *(sacra)* celebra. vel ἄγομεν, θύομεν. agamus, immolemus soteria. *ob sanitatem ægro restitutam.*

S. Maurus Eremita mortuus est natus, sed mox reuixit & vocatus est mortuus-natus vel rectiùs alijs Renatus. quo modo S. Maurilius puerum à se resuscitatum vocauit. Molanus. Fortunatus.

Zyw-em-ći sobié. Mam rozum domá / mé pożyczam vsáśiádá.

Phrasin hanc variè & eleganter reddes Latinè ex Plauto, qui ait:

Mihi ego video, mihi ego sapio, mihi ego credo plurimùm. *Item.*
Vigilans vidi, vigilans nunc te video, vigilans fabulor. *Item.*
Sanè sentio & sapio. Vtiq; sapio corde & oculis vtor. *Item.*

Ego quidem meos oculos habeo, nec rogo vtendos foris. *Item.*

Ne metue ne me perdiderim vſpiam, ne me quiſpiam imprudentem immutauerit. *Item.*

Etiámne illud quod ſciam, non ſciã vis? quod viderim, non viderim? *Item.*

Non ſoleo ego ſomniculosè heri imperia perſequi. *Item.*

Non ego cum vino ſimitu (*i. ſimul*) ebibi imperium tuum. *Item.*

Meus tum non alienus. *Adde illud Cic.* Viuus & videns cum victu & veſtitu ſuo publicatus. *Et Horat.* Viuenti & ſentienti decus dediſti.

εἰσί μοι ὀφθαλμοὶ, καὶ ἆλλα, καὶ πόδες ἄμφω, καὶ νόος ἐν στήθεσι τετυγμένος, ἀδὲν ἀεικής. *Homer.* Sunt oculi mihi, ſunt aures, geminiq; pedes ſunt, Inſita pectoribus mens eſt, non ſtulta nec excors.

Żywot iéſt żyć dobrzé choć krótko.

Żywotá prágni nic długiego/ lécz dobrego. Żywot zły/ śmierći równy.

Quam benè viuas refert; non, quam diu. *Seneca.* Nemo quam bene viuat curat; ſed, quam diu. *Idem.* Non eos optimè vixiſſe qui diutiſſimè, ſed qui moderatiſſimè vixerint. *ait Varro.* οὐκ ἔστιν ἡδέως ἄνευ τοῦ καλῶς καὶ δικαίως ζῆν. *Cic.* Non licet iucundè viuere, niſi honeſtè & iuſtè viuatur. τὸ κακῶς ζῆν τὸ μὴ φρονίμως καὶ ὁσίως, Δημοκράτης ἔλεγεν, ὁ κακῶς ζῆν εἶναι, ἀλλὰ πολὺν χρόνον ἀποθνήσκειν. *Porphyrius.* Malè viuere & nec prudenter nec ſanctè, Democrates dixit, non eſſe malè viuere, ſed longo tempore mori. *Seneca tales*, Non viuere, ſed eſſe dixit. *Similiter Boëtius qui eos cadaueri ſimiles eſſe ait.* παραζῆν *tales Graeci dicunt.* i. Viuere ſecus quàm decet. *Vel vt ex Ennio Gellius.* Præterpropter vitam viuere.

ζωῆς πονηρᾶς θάνατος αἱρετώτερος.

Mors præferenda plurimùm vitæ improbæ.

Żywot lucki bieg do śmierći. Co dzień człowiek śmiérći bliżey.

Naſcentes morimur, finiſq; ab origine pendet. *Manilius. addit quidam:*

Illa eadem vitam, quæ inchoat, hora rapit.

Æterniſque ſenes curis, dum quærimus ævum

Perdimus, & nullo votorum fine beati

Victuros agimus ſemper, nec viuimus vnquam. *Idem Manilius.*

Singula de nobis anni prædantur euntes. *Horati.*

Eheu fugaces Poſtume Poſtume Labuntur anni, nec pietas moram

Rugis & inſtanti ſenectæ Adferet, indomitæque morti. *Idem.*

Labimur ſemper rapiente fato Ducitur ſemper noua pompa morti *Seneca Oedipo.*

Parce venturis, tibi mors paratur; Sis licet ſegnis, properamus ipſi:

Prima quæ vitam dedit hora, carpſit. *Idem Herc. Furente.*

Paulatim morimur, momento exſtinguimur vno,

Vt lampas oleo deficiente perit.

Vt nihil

Vt nihil interimat, tamen ipso in tempore mors est,

Quin nunc interea, dum loquimur, morimur. *Thomas Morus è Græco.* ἄνθρωπον, νεκρὸν ἀιώνιον *dixêre prisci. Eustathi.* Hominem, perpetuò morientem. Quid aliud diebus, horis, momentisque singulis agitur, donec ea quæ agebatur consummata mors impleatur; & incipiat esse iam post mortem, quod cùm vita detraheretur erat in morte? *S. Augustin.*

παρεπιδημία τις ἐστὶν ὁ βίος. *Plato.* Peregrinatio quædam est vita.

Quot dies vitæ peragimus, tot passibus ad locum propositum appropinquamus. *S. Gregorius.* Quotidianus defectus corruptionis est quædã prolixitas mortis. *Idem.* Nauigantibus similes homines viuentes facit. *S. Basil.* qui siue stent, siue sedeant, siue dormiant, ad metam cursus appropinquant.

Non repente nos in mortem incidere, sed minutatim procedere, *ait Seneca.* Quotidie morimur. quotidie enim demitur aliqua pars vitæ, & tunc quoque cùm crescimus, vita decrescit. ——— Hunc ipsum quem agimus diem cum morte diuidimus. Quemadmodum clepsydram non vltimum stillicidium exhaurit, sed quicquid antè defluxit: sic vltima hora non sola mortem facit, sed sola consummat. *Idem Seneca.* Quò facilius obrepat mors, sub ipso vitæ nomine latet. *Idem.* In idem flumen bis non descendimus. *Idem Seneca ex Platone. sic is ex Heraclito:* πάντα ῥεῖ καὶ οὐδὲν μένει. καὶ ποταμοῦ ῥοὴν ἀπεικάζων τὰ ὄντα, λέγει ἡράκλειτος: δὶς εἰς τὸν αὐτὸν ποταμὸν οὐκ ἂν ἐμβαίνοις. i. Omnia fluunt & nihil manet. & fluminis fluxui assimilans ea quæ sunt, dicit Heraclitus: In eundem fluuium bis non descenderis. i. *non licet in vitam intrare seu nasci iterum, nec dies elapsos reuocare: vt si quis hodie descendat in flumen, cras in idem non poterit descendere, quia aquâ hesterna elapsâ, alia superuenit.* *Huc facit illud Plutarchi.* μὴ ὑποστρέφου ὅπου σοῦ ὄρος ἐλθόντος. Ne reuertaris vbi ad terminum peruueneris, i. (*vt ipse interpretatur*) *cùm finis vitæ venerit, æquo animo feras, nec vitæ cupiditate examineris. vt ille apud Virg.*

O mihi præteritos referat si Iuppiter annos!

Simile est illud Plutarchi. ὁ χθὲς εἰς τὸ σήμερον τέθνηκεν, ὁ δὲ σήμερον εἰς τὸν ἔπειτα ἀποθνήσκει. Qui heri fuit, (*homo*) in eum qui est hodie, mortuus est; & qui hodie est, in eum qui cras erit, morietur.

Sed hæc ipsa non propriè dicuntur, ad exaggerandam vitæ breuitatem. Si autem verè & propriè loqui volumus: Aliud est morti obnoxium seu mortalem esse, aliud verò quotidie mori, vel incipere statim natum mori. Illud verum, hoc falsum est.

Nam homo quandiu viuit, mortalis est, sed non incipit mori, nisi in morbo lethali vt Ioann. 4. filius Reguli. Incipiebat enim mori. *vel violenta cede, vt Machabæorum c. 7.* Sextus filius, Incipiens mori (*in tormentis*) *sic ait: &c. vel in summa senectute exhaustis viribus & calore naturali deficiente, vt* Abraham plenus dierum mortuus est. sic Isaac. Iob. Dauid. & alij. Enoch quoque & Helias *licet etiammum mortales sint, non incipient mori, nisi in fine mundi, alioqui tot millibus annorum morerentur, quod absurdum est. & in diuinis libris translati ac venturi in mundum dicuntur. Nam motus*

& processus

& processus ad terminum præsertim remotum, non est terminus. Sic Nauigantes vasta maria, dum nauigant, non sunt in portu. Sole exorto non est vesper, nisi is iamiam occumbat. Puer pergens ad senectutem, quæ (cursu naturæ spectato) morte prior & propior est, non potest dici senex, neq; verò senescere. Arbor vegetanti anima viuens, falsò diceretur putrescere & perire, vbi è terra primùm prodyt & crescit. sic & homo. Dices. Quotidie accedimus ad mortem propiùs & quotidie minuitur vita, vt in candela ardente lychnus & cera. ℟. *Accedimus quidem ad mortem semper propiùs, sed hoc non est mori, vt dictum est. sed potiùs, prolongare & extendere vitam. Enimuero neq; omnimodis minuitur vita hominis crescendo, cùm etiam augeatur. Siquidem homo natus, viuendo procedit seu recedit à nihilo, seu non esse simpliciter, & pergit ad non esse secundum quid (vt in scholis loquimur) .i. ad mortem, per quam non perit penitùs homo, sed dissoluuntur partes eius ab inuicem. Quare licet tempus crescendi illi semper minuatur, tamen incrementi & perfectionis in animo & corpore semper plùs accedit. Prorsus enim vt planta postquam exorta est, non minuitur quin perpetuò augetur, accedente illi semper altitudine, crassitie, vigore, ramis, foliis, fructu: Ita homini crescit & corpus magnitudine, robore; & animus prudentia, industria, artibus, scientiis, experientia, virtutibus, & meritis, donec perfectionis a Deo assignatæ mensuram attingat, & impleat dies suos ac consummetur. quod certè non est mori nec minui, licet tempora super illum mutentur & minuantur. Hæc enim est natura rerum quæ motu finito mouentur. Sed si homo in paradiso non peccasset, vita eius non fuisset accessus ad mortem, & tamen quotidie creuisset & mutationes sensisset varias. At id quod vixit, inquies, iam non est, & perinde se habet atq; si morte præcisum esset, nec reuocari potest.* ℟. *Nequaquam ita est. Vita enim est actus corporis & mentis vtrumq; perficiens, vt proximè dixi, nam & corpus factum est maius, robustum, patiens laborum, arti alicui assuetum; & animus artibus, virtutibus, actibus honestis, ac meritis ornatus. quæ non perierunt sed sunt.*

Sicut agricolæ, qui arauit 100 stadia, & cursori qui cucurrit 100 millia passuum, non periit seu potius non præteriit nisi laboris molestia & tempus illi impensum, fructus verò & vtilitas manet: Ita homini actionum bonarum & malarum effectus & præmia manent, nam quæ seminauit quis, hæc etiam metet. Nugæ porrò sunt dicere, hominem hesternum mortuum esse in hodiernum, & hodiernum morituru in crastinum. vt quidam apud Plutarchum suprà dixit: non enim hæc mors sed mutatio est. Deniq; quòd vitæ spatia iam transacta reuocari non possint, hoc non arguit vitam hominis esse mortem vel hominem quotidie mori, sed conditio est rerum cum tempore fluentium.

Żywot komędya.

Vita Comœdia, cuius vltimus actus mors. *Ludouicus Viues. Garner.*

ἡ ζωὴ καμῳδοτραγῳδία. Vita Comœdotragœdia. *Nam mista habet lætis tristia. Porphyrius id etiam de Matrimonio vsurpauit.*

Fabulam (.i. *Comœdiam*) vitam vocat. *Seneca.* Quomodo, *inquit*, fabula, sic & vita; non quàm diu, sed quàm benè sit acta refert.

Vita Mimus est. *Pincianus ex Suetonio apud quem Augustus sic eam vocauit.*

τὰ πάντα μῦθος, ὄναρ, σκιά. *Chrysostom.* Omnia fabula, somnium, vmbra.

ἔοικεν

ἔοικεν ὁ βίος θεάτρῳ. διὸ πολλάκις χείρισι ἡ κάλλιον ἐν αὐτῷ κατέχουσι τόπον. *Aristonymus.* Similis est vita theatro. ideò quòd sæpe pessimi quique, honoratissimum in ea obtinent locum.

Memento te actorem esse fabulæ talis, qualis magistro placuerit. Si mendicum te agere voluerit, fac eam personam industriè repræsentes. Ita si claudum, si principem, si plebeium. Hoc enim tuum est, impositam personam benè effingere; eam autem eligere, alterius. *Epictetus Latinè redditus.*

In eos qui in comœdia res varias deauratas & deargentatas adhibent dixit quidam. Non oportere somnum facere sumptuosum, quem solum dij nobis gratis largiuntur. *Apud Plutarch. Somnum vocauit tam vitam quàm comœdiam.*

Żywot ludzki krótki.

Herba solstitialis. *Plaut.* Quasi solstitialis herba paulisper fui,
Repentè exortus sum, repentinò occidi.

Ephemeron *aliqui hanc herbam vocant, quæ Theophrasto teste, vltra diem non durat.* ἐφημέρου ζωή. *Aristotel.* Ephemeri vita. *animal volucre vno die viuens.* hoc ἡμερόβιον. i. *vno die viuens vocat Plutarch. & Plini.*

ἡμεροκαλές *Hesychio*, flos vno die vigens.

στιγμὴ χρόνου πᾶς ἐστὶν ὁ βίος, ζῆν δὲ ὀ παραζῆν πρεπτέον. *Plutarch.* Punctum temporis est omnis vita, viuere ergo, non quomodocunq; vitam transigere, conuenit. Punctum est quod viuimus. *Senec.*

σπιθαμὴ τοῦ βίου. *Diogenian.* Spithama (*.i. palmus*) vitæ.

δάκτυλος ἡ ἀμέρα. *Alcæus.* Digitus est dies. *i. breuis.*

δάκτυλος ἢ ὡς vel ἀὼς legit *Henric. Stephan. ex Antohologio.*

βραχὺς βίου ἰσθμός. *Sophocles.* Breuis vitæ isthmus. *Nam isthmus angustus est, præsertim respectu maris vastissimi vtrinq; ei adiacentis.*

Vitæ summa breuis, spem nos vetat inchoare longam. *Horat.*
Viue, memor quàm sis breuis æui. *Idem.* Fugit hora. *Persius.*

Muscam visam quæ septem annis vixerit, ex Aristotele refert Athenæus. Longum hoc videtur musce, nos verò id ridemus respectu annorum hominis: sed magis ridendum longissimum licet hominis æuum, & breuius censendum, respectu æternitatis.

Sic Seneca ait: Omnia humana caduca sunt & breuia, infiniti temporis nullam partem occupantia. *Similiter Dauid Psalmo 99.* Mille anni ante oculos tuos tanquam dies hesterna quæ præterijt. *& Iob. 14.* Homo — breui viuens tempore. Muris interitus. κακὸς μυὸς ὄλεθρον. *Ælian.* Iuxta muris interitum. *quia mures minimè vitales sunt, sed citò defluentibus intestinis putrescunt, ita vt dimidia pars sit viua, dimidia lutum. Quadrat in homines breuis vitæ & imbecilla valetudine, aut sensim tabescentes.*

Żywot lucki peten ktopotow / boléści.

ἆρ' ἐστὶ συγγενὴς ἡ λύπη καὶ βίος. *Menander.*

Congenita sunt prorsus sibi vita & dolor.
ὁ βίος ἀληθῶς ὁ βίος, ἀλλὰ συμφορά. *Philemon.*
Vita haud profectò est vita, verùm calamitas.
βίον ἀλυπήτως θνητὸν οὐδεὶς ῥᾴδιον. *Menander.*
Dolore vacua vita nulli viuitur. *Sic Iob. 14. c.* Homo — repletus multis miserijs.
βίος ἀκανθώδης. Vita spinosa. i. *molestiis plena.*

Vitæ humanæ accinitur perpetuò cantilena. εἶα. οἰ. Eia(*vox lætitiæ*) Heu(*luctus*) *Plutarch. ex Aristophane.* *Huc facit Eidyllium Ausonij è Græco versum, sic incipiēs.*

Quod vitæ sectabor iter? si plena tumultu
Sunt fora; si curis domus anxia; si peregrinos
Cura domus sequitur; mercantem si noua semper
Damna manent; cessare vetat si turpis egestas? &c. &c. *longius est.*
Homine nato flendum, mortuo canendum vel gaudendum.

ἔδει γὰρ ἡμᾶς συλλόγους ποιουμένους, τὸν φύντα θρηνεῖν, εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά,
τὸν δ' ἂν θανόντα, καὶ πόνων πεπαυμένον, χαίροντας, εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων. *Euripid.* Nam nos decebat cœtus agentes natum hominem lugere, (reputantes) in quanta veniat mala, rursus autem mortuum requiescentem à laboribus, lætantes & gratulantes efferre domibus.

Aliter paulò hæc reddidit Cic. senarijs Latinis 1. Tusculana.

Vide, Kážde ma swego molá. Kážde ma swoie wádę.

Żywot namilszy ze wszécb rzéczy.

ἀ γάρ τι ψυχῆς πέλεται ἀνθρώποι φίλτερον ἄλλο. *Q. Calaber.*
Non est vlli hominum vitâ quid carius ipsâ.
ἀ γὰρ ἐμοὶ ψυχῆς ἀμείλιχον, ἐδ' — ἴλιον. *Homer.*
Nil pluris æstimò vitam, ne Ilium quidem.
Vt corpus redimas, ferrum patieris & ignes,
Arida nec sitiens ora rigabis aqua. *Ouidi.*
Sæpe bibi succos quamuis inuitus amaros
Æger, & oranti mensa negata mihi est. *Idem.*

Malo viuens mendico seruire, quam mortuis omnibus imperare. *Apud Homerum dicit quidam,* Si post fata venit gloria, non propero. *Martial.*

Affine, Zdrowie nádewszystko. Smierci vchodźi kážde.

Żywot szczęśliwemu krótki / nędznemu długi.

Est vita misero longa, felici breuis. *P. Syrus & Seneca.*
τοῖσι μὲν εὖ πράσσουσι πᾶς ὁ βίος βραχύς ἐστι,
τοῖς δὲ κακῶς μία νὺξ ἄπλετός ἐστι χρόνος. *Lucianus.*

Feliciter agentibus omnis vita breuis est, Infelicibus autē vna nox immēsum tēpus. Homini fortunato breuis est vita, infortunato longa. *Apollonius apud Stobæum.*

Idem

Ideò ait Bòéti. Mors hominum felix, quæ se nec dulcibus annis
Inserit, & mœstis sæpe vocata venit.

Zywot w nedzy mé luby. Zywot ſromotny / śmierci rowny.
Smierć vtrapionemu poſadźna.

κρεῖσσον τὸ μὴ ζῆν ἐστὶν ἢ ζῆν ἀθλίως.
Vitâ eſt ſatius abire quam miſerè agere.
ὃ μὴ δυνάμενος ζῆν καλῶς, ὁ ζῇ κακῶς.
Qui nequit honeſtè, turpiter ne viuito.
ἢ ζῆν ἀλύπως, ἢ θανεῖν εὐδαιμόνως.
Aut viuere volo ſine dolore, aut benè mori.
καλὸν τὸ θνήσκειν, οἷς ὕβρις τὸ ζῆν φέρει.
Pulchrum eſt mori, cui vita dedecori eſt ſua.
αἰσχρὸν γὰρ ἄνδρα τῆς μακρᾶς χρήζειν βίου,
κακοῖσιν ὅστις μηδὲν ἐξαλλάσσεται. *Sophocles.*
Expetere vitam eſt turpe prolixam viro,
Quisquis malis nil explicat ſeſe ex ſuis.

Mortis habet vicem Lentè cùm trahitur vita gementibus. *Seneca Oetæo.*

βίος βίον δάμενος, ἀβίωτος βίος.
Vitalis haud eſt vita victus indiga.

Βέλτιον εἶναι ἐυκλεῆ θάνατον, τῆς ἀγενοῦς καὶ ἐπονειδίστου ζωῆς. *Phocas apud Cedrenum dixit.* Meliorem eſſe honeſtam mortem ignobili & probroſa vita.

Sic Virgil. Pulchrumque mori ſuccurrit in armis.
Nunc, ſeſe vt ferunt res fortunæque noſtræ,
Par eſt moriri; neq; eſt melius morte in malis rebus. *Plaut.*

Sic Clitipho Terentij, vbi patrem ſuis votis aduerſantem videt, dicit: Emori cupio. Quale gaudium mihi, qui in tenebris ſedeo & lumen cæli non video? *Tobias cæcus. Iobus in morbo amiſſis omnibus bonis & liberis, dicit.* Tædet animâ meam vitæ meæ *Elias l 3 Regum. c. 19. Iezabelem fugiens ait.* Sufficit mihi Domine, tolle animâ meâ.

Melior est mors quàm vita amara. *Eccleſiaſtici c. 30.*
Melius eſt mori quàm indigere. *Ibidem c. 40. ſuprà* Vboſtwo śmierći śie rowna.
O mors! quam amara eſt memoria tua homini pacem habenti in ſubſtantijs ſuis, viro quieto! &c. *Ibidem c. 41. Et contrà* O mors! bonum eſt iudicium tuum homini indigenti, & qui minoratur viribus, &c. *Ibidem.*

ὁ θάνατος μοχθηροῖς ἐούσης τῆς ζωῆς καταφυγὴ ἀριστοτάτη. *Herodotus.*
Mors ærumnoſæ vitæ refugium optatiſſimum.

ζῆν ἀχρεῖον οἷς ζῆν ἐφθόνησεν ἡ τύχη.
Eſt turpe fortuna inuidente viuere.
— τί μοι ζῆν δῆτα κύδιον, φίλοι,
κακῶς κλύοντι καὶ κακῶς πεπραγότι; *Euripid.*

Quæ gloria mihi ampliùs, amicí, viuere,
Malè audienti & nihil agenti prosperè?
Vbi non sis qui fueris *(splendidus, felix, honoratus)* non est cur velis viuere, *Cic.*
Nam vbi mores deteriores increbescunt in dies,
Vbique amiçi qui infideles sint, nequeas pernoscere,
Vbique eripiatur animo tuo, quod placeat maximè;
Ibi quidem si regnum detur, non est cupita *(al. cupida)* ciuitas. *Plaut.*

Quòd si vita hæc admodùm breuis, ob alicuius boni vtilis vel iucundi aut etiam apparentis tantùm (quo carere facile est, & multi id æquo animo ferunt) absentiam, vel molestiæ alicuius, puta mœroris, morbi, doloris, egestatis, (quæ tamen multis remedijs ac solatijs, vt amicorum colloquio, aspectu amœno, concentu suaui, molli lecto, odoribus gratis, medicinis, cibo, potu, somno interrumpuntur, & spe meliorum leuantur, ac tandem morte finiuntur) præsentiam, adeò quibusdam grauis & intolerabilis videtur, vt non pauci eam abijciant & mortem vltrò sibi accersant: quid sentiendum putas de vita inferorum æterna, in qua omnium bonorum & iucundorum priuatio est & omnium malorum animi & corporis congeries, idq; sine vllo interstitio & quiete, sine leuamine & solatio, sine vlla spe solatij, requiei, mutationis, leuaminis, aut cessationis? Huius sanè miseræ vitæ te semper meminisse & eam vitare optarem, & hîc seriò ac grauiter hortarer, nisi id alij ante me abundè & commodiori occasione ac loco iam præstitissent. Itaq; actum non agam, & finem tàm dictorum quàm dicendorum faciam, tibi nihilominùs finem illum æternùm duraturum, aut felicem, aut infelicem inculcans & millies repetens:

MEMENTO ÆTERNITATIS
ET INFINITI
FINIS.

Errata

Errata sic corriges.

Pagina 5. Versu Nunc ego. *lege*, inter sacrum.
P. 13. V. Non hercle. L. fundiq; & ædes.
P. 16. *versu vltimo.* l. ἄνδ' τεχνίτης.
P. 30. v. Seriò. l. ast opus qui.
P. 38. v. τὰς. l. μῆας ἀεδιὼς.
P. 39. v. ἀσχῷ. l. ἢ σκιᾷ.
P. 45. v. πίθηκ☉. l. πώγων'.
P. 46. v. Si te illam. l. Si tu illam.
P. 57. v. *bus amissis. adde*: Seneca. *Ibidem.* v. Quæ dedi. *dele* Seneca. *Ibid.* v. modo illa. l. Dono dando. *Sene. Ib.* v. Neq; illud quid. l. Neq; illud quod.
P. 64. v. ἀκ. l. ἀὲς νοσῶντα.
P. 67. v. *Adde apologum.* l. & fugiente.
P. 79. v. *allusio.* l. πάντα ὑπομένει.
P. 95. v. *primo.* l. ἀποδέξῃ. *Synesius. Et ibidem.* v. 2. l. ostendet. i. *ingentia pollicitus fallet.* V. Mythæ logo.
P. 96. v. νόμιζε. l. πάντα ἀυσχήματα. *Ibid. ver.* κοινὴ γαρ. l. κοινὴ γὰ.
P. 97. v. non sine. l. ἀ ἀυσμαχήτεον.
P. 100. v. ἀδὲις. l. ἀυσώνης & ὀψωνεῖ κρέας.
P. 101. v. Nulla. l. Nulla bona est hera.
P. 105. v. Co wczáś. l. *dicendum erat*, το ζηνος.
P. 110. v. 1. l. quem nutrit manus.
P. 111. v. Alijs. l. Alijs medetur.
P. 120. v. ἄνοιξα. l. χρόν☉, ὕδωρ.
P. 125. v. 1. l. Quantùm oculis, animo.
P. 128. v. 4. l. *(ait Plutus)*
P. 129. v. bano. l. *inferebantur mensis.*
P. 137. v. *dixit. adde*, Hoc age. *Suetonius.*
P. 140. v. *Et alioqui.* l. *ardere, vri.*
P. 147. v. ὁ ἀνὴρ l. τὴν θάμιγγα.
P. 150. v. nit illas. l. Da mi vir.
P. 155. v. Vos. l. De die facitis. &c. *Catullus.*
P. 178. *altera.* v. ὠκεῖαι. l. ἃ βραδύπους.
P. 179. v. 2. l. Polcis munera Sexte.
P. 186. v. quæ contra. l. contra auspicia fieri. (dijs.
P. 205. v. *Apud Athenæum.* l. varijs cupe-
P. 209. v. χρῶ. l. detonsus. ἐγκυτὶ.
P. 212. v. ἀδὲν. l. παλινδρομάσης.
P. 247. v. do adbibero. l. ridiculissimus.
P. 264. *priori.* v. Quo. l. ὧν ἅπας.
P. 276. v. Iniuriam l. fecit volens.
P. 282. v. Sæpe. l. ἐς φυλακὴν εἶε.
P. 303. v. Quocunq; l. hac eundum est.
P. 304. v. τὸ φᾶς. l. τὸ φῶς ἡλίῳ.
P. 308. v. *vltimo.* l. *nam* διεζεῦ. *Hesychi.*
P. 324. v. Omnibus. l. humiles sumus.
P. 337. v. Qualem. l. custodientes solicitè *improbat.* (nius.
P. 342. v. Galli &c. exercent. *adde*, Pli-
P. 369. v. πάνθ'. l. βιαζόμενο☉ πεάττει.
P. 371. v. Æquabant. l. pariter pariterq; *Ibidem.* v. Piaculum. l. male gerentum.
P. 383. v. ἀκὼν. l. ἀκὼν ἀκέειν.
P. 402. v. 2. l. πῶμα γίνεται.
P. 425. v. Opiniem. l. Opinionē iustitiæ.
P. 436. v. Festina. l. Namque tutus est multò melior. & *mox.* l. τὰ ἀσφαλέστερα.
P. 441. v. πάθε. l. πείθε ὑπὸ χειλιόν☉.
Ibidem. v. βέλτιον. l. αἰδίως ἄχειν.
P. 456. v. Glabrior. l. quàm vulsus Ludius.
P. 459. v. λίψῃ. l. ἐξόλλυτο, ὕδωρ.
P. 460. v. 2. l. θεὸς λίθοι.
P. 472. v. πεόθες. l. πεόθες μικρά.
P. 474. v. ἐπειάμην. l. ἐπειάμην.
P. 507. v. Vidit. l. recens barbata.
P. 532. v. ζωεχὴς. l. ἴση ἐστὶ τῇ βίᾳ.
P. 537. v. λάυχῳ. l. λάυκην σάθμην.
P. 541. v. *Item calceos.* l. *induunt & exuunt*

Errata

P. 557. v. ἂν μὴ καθθ. l. ἀ μὴ.

Ibidem. v. *tendit.* adde. *Muretus pro* κενεὰν *legit* κονεον *pulverem.* q. d. *Non vereor ne in me pulverem è veste & calceis contemptim excutias vel detergas, velut in vile mancipium.*

Ibidem. v. me non percutias. *Lege sic: Henric. Stephan. vocem* παοσάμεν *significare ait, non,* Vbi pauperis, *sed,* Vbi gustaueris vel comederis, *sed quia nullum sensum Poëtæ conuenientem hæc interpretatio habere potest, vt satis patet; ideò ipse* παοσάμεν *vel potiùs* πασάμεν (*à longo, à πάω. i. gusto vel possideo*) *interpretatur cum Mureto, non* γδσάμον *i. vbi gustaueris seu ederis, sed* κησάμεν i. vbi possederis (*seu seruum*) impera. *Bonum est tamen & illud dictum Erasmi Latinum, licet forte non ad mentem Theocriti, sed ex vulgari vsu nostro. quem sequitur etiam Andr. Schott explicans:* Vbi nos alueris impera. *Illud verò* κενεὰν ἀποτμάξῃς *Prouerbium, natum ait à folio arboris, quo percusso, experiebantur amantes, an amarentur.*

P. 594. v. id. Sed tu. l. fonte sororum.

P. 600. v. *attulerunt.* l. *Briareus centum manibus.*

P. 602. v. quid à se. l. *(Demadem)*

P. 631. v. ἄ μοι. l. φοβερὴ φύσις.

P. 632. v. ἀμφοίκω. l. ῥήτορ μὴ.

P. 636. v. ἡ γῆ. l. ἀδύνατα θυρᾶς.

* Pagina 641. *numeri Paginarum sunt vitiosi vsq; ad* P. 681. *quare dum aliquid quæres, hinc numerare incipe ordinem numerorum vsitatum sequendo, quem hic correctum habes.*

P. 642. v. *secundo.* l. vt tu censeas.

P. 643. v. πελάκις. l. φόνον ἐξελέασεν.

Ibidem v. Sæpe, l. percutiens, nolens.

P. 648. v. *vltimo.* l. ἐκ πίθ8.

P. 655. v. 7. l. dum ad te perueniat.

P. 656. v. Precibus. l. linquar inultis.

P. 665. v. *vt eius.* l. *Matthæus Raderus.*

P. 667. v. ἀσραπὶ. l. ἀστραπὴ.

P. 674. v. Nomen familiæ. l. Cognomen gentis.

* P. 682. v. ἐνδύετε. l. *vel ad asinum.*

P. 694. v. *Dictum Quintil.* l. *Rhodigin. de homine, qui,* In cubiculo est nola. V. *Brodæi Miscellan. l. 3. c. 24.*

P. 700. v. 8. l. ἀθρεῖν. *Aristophanes.*

P. 714. v. 3. *initio.* πᾶντα τὰ ἄλλα.

P. 716. v. *captam.* dele, *quòd.*

P. 719. v. τυχεῖν. l. ἓν' ἀδύνατον.

P. 747. v. *cupressus.* l. *sed sterilis &.*

P. 757. v. 7. l. *denotandum, vt infrà Horatius vsurpauit de Menio.* Pernicies &c. *Ib.* v. ἐς τελώνιον. adde in fine, *Aristophan.*

P. 772. v. Acheronta. l. ἡ φωνικὴ ἀποτροια.

P. 787. v. ἐκ ἔστιν. l. λέαν ἐπφαμένων.

P. 796. v. *secundus.* l. *sic Homerus de illo.*

P. 818. *priori, vitiosè posito numero pro* 816. v. 7. l. Potentes sunt opes in reptando.

P. 818. *posteriori.* v. *asini.* adde, *nomen erat.*

P. 854. v. *Aristophanes.* l. *ad temperamentum vini.*

P. 900. v. ἱερὸν. l. ἡ ζυμβολία.

P. 908. v. *ad Pisas.* l. μὸς ἐν Πίσῃ.

P. 915. v. 4. l. παγωνοτροφεῖς.

P. 931. v. ἀ. τὸν. l. ἀιτὸν τ'.

P. 944. v. ὄπι τύρσις. l. ὄπι θύρας.

P. 993 v. ...esto. l. profesto egendum est.

P. 1045. v. *Iio auocaret.* l. ἀεὶ μαιγῶσι. i. Qui.

P. 1056. v. conuicietur, cedat. l. cædat.

P. 1081. v. κοδάλη. l. Codali chænix.

P. 1088.

sic corriges.

P. 1088. v. 7. l. acta profers.
Ibidem. v. μέν ὦ. l. μέν' ὦ.
P. 1122. v. 5. l. Nos hac à scabie.
P. 1127. v. 3. l. τ ζεβαζομενον.
P. 1156. v. est.) l. refert, quòd Legatum.
P. 1162. v. γέλ⊖ l. γελως. v. πάν-ζονζας. l. πάιζονζας.
P. 1176. v. 1. l. κεσσιώλικὸν.
Ibidē. v. 7. λύκ⊖ l. λόκος. Opinio. *sed alius erit sensus prouerbij. f. Inserta sunt omnia.*
P. 1194. v. πολλὸι. l. διδασκάλων.
P. 1205. v. παρελῆει. l. παρελήξῃ.
P. 1207. v. ὅλ⊖ l. ὅλβ⊖
P. 1212. v. quacunque. l. ποκεῖ ς ιι.
P. 1222. v. ὃ καλη γερῆεον. l. πλεονε ἡσῆεν.
P. 1231. v. Admittunt solos. l. soles.
Ibid. (ubi arbores. l. hyeme seruantur.)
P. 1253. v. 4. l. οι βασκαινόμενοι.
P. 1257. v. οι πολιορ. l. ἐις τ ἄγρον.
P. 1260. v. ἐξ ὧν. l. κενοῖσιν.
P. 1284. v. καν μι. l. κάκιστος ὢν.
P. 1287. v. τα ὄπλα. l. γλώσσαις. & *sæpiùs mox.* l. γλώσσαπις.
P. 1301. v. *à fine* 3. l. ἀγελόγελως.
P. 1303. v. πειπνιςὴς. *corrige* δειπνιςὴς.
P. 1321. v. ἄελσα. l. ὠρολογίες.

Et hæc quidem sunt huius libri errata correcta, qualia eg. etiis quoq; operibus meis antè edita, primo nempe & secundo Thesauri Polonolatini nuper tomo, impressa addi curaui. quia ab aliquibus exemplaribus abesse audio, monendos esse duxi talium lectores, ne illi vel sibi potiùs fidant, sed quæ correcta sunt habere curent, & subinde inspiciant, nisi errare facilè ponte & turpiter, præsertim in secundi tomi quantitatibus velint.

Orthographiam meam in Polonicis vocibus retinere quidem cupiebam, subinde tamen à vulgo scribentium abreptus fum. Scio quid Cochanouius, Ianusouius, Gornicius, & alij de hac re scripserint: Ego tamen sequor illos, qui ita scribendum censent, vt pronuntiamus. v. g. lucki/ sasiécki/ świécki; Boski/ rzeski/ cießki; rzatko/ pretki/ kiótká/ sera (nam kiódká/ doliolum, adsonat d, vt & wadká à wedá/ sed wątku à wątek) Filozof/ kśiegá/ przeiaßeżka/ (non przeiaźdźká) nienawiść/ (non nienawiźdź licet à nienawidze) śieść/ doyść similiter, sic de alijs, in quibus, frustra (quod aliqui faciunt) ad origines & derivationes obliquos, & cognatas voces confugias: quis enim è vulgo Polonorum, cui hæc lingua scribimus, ista nouit? ego analogiam potiùs spectandam putarem, sed neq; hæc cuiuis obuia est, nec cognitu adeò facilis. certior prima puto regula: De e subtiliori, vt in his, czego/ wiećie/ pewnie/ &c. puncto notando, dixi in Præfatione primi tomi, quod hic etiam quantùm per typos & operas licuit, seruari curaui. Vale & si plura corrigenda obseruabis, corrige & nobis non Lynceis ignosce.

Laus DEO, B. MARIÆ VIRGINI, & Omnibus Sanctis.

CRACOVIAE,
In Officina Typographica Francisci Cæsarij,
ANNO DOMINI, 1632.

Biblioteka Jagiellońska
stdr0029458

Cnapius Georgius R. P.

Adagia
polono-latino-graeca

Cracoviae.

In officina typographica Francisci Caesarii
1632.

8°. 9k. n. – 1388 str. – 2k. n.

A–A3 – mmmm – mmm3

Opr. skórk.

Cnapius Georgius R. F.

Adagia
Solono-Latino-graecae

Cracoviae.

In officina typographica Francisci Caesarii
1632.

8° 9k. n. — 138 sk. — 2k. n.

A—A3 — mmmm — Mmmm3

Opr. skórk.